JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1909

KÖZPONTI KÖNYVTÁR
NEM ADHATÓ EL

NEGYVENNEGYEDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ
Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS:
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1909.

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1909. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Aczél Oszkár. 279.
Alapy Viktor. 55.
Alföldi Géza, temesvári ügyvéd. 426.
Angyal Pál, pécsi jogakadémiai tanár. 218, 225, 319.
Balás P. Elemér, szegedi kir. törvényszéki jegyző. 390.
Balkányi Kálmán, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület központi titkára. 33, 412.
Bándy Ferencz, nagybecskereki kir. törvényszéki jegyző. 204, 292.
Balog Arnold, budapesti ügyvéd. 5, 14, 109, 121, 149, 165, 362, 385, 391, 437.
Balogh Jenő, egyetemi tanár. 25, 181, 317, 448.
Balpataky József, kir. törvényszéki biró. 204.
Bartha József. 365.
Baumgarten Izidor, kir. koronaügyészhelyettes. 377.
Beck Salamon, 301.
Benyovits Lajos, kir. törvényszéki biró. 86.
Bernhard Miksa, budapesti ügyvéd. 267.
Néhai Bleuer Samu. 61.
Bónis Pál. 194, 339.
Börcsök Andor, kir. törvényszéki biró. 66.
Csákány Sándor, veszprémi kir. törvényszéki jegyző. 57.
Csépai József. 286.
Danilovits Pál. 154.
Darvai Dénes. 259.
Darvai János. 136, 285.
Darvas Sándor, kassai ügyvéd. 77.
Dávid István, debreczeni kir. táblai tanácsjegyző, járásbiró. 213.
Degré Miklós, zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök. 250, 369, 380, 388, 394.
Doleschall Alfréd, egyetemi tanár. 438.
Dombováry Géza ifj., budapesti ügyvéd. 116, 127, 146, 242, 302, 349, 393.
Doroghi Ervin, budapesti ügyvéd. 330.
Edvi Illés Károly, budapesti ügyvéd. 160, 401, 430.
Egyed István. 196, 290, 364.
Encsy Kálmán, nagyváradi kir. jegyző. 398.
Engel Simon, ügyvédjelölt. 341.
Finkey Ferencz, jogakadémiai tanár. 37.
Fried Vilmos, budapesti ügyvéd. 93.
Forgács Dezső, miskolczi ügyvéd. 115.
Friedmann Ernő, budapesti ügyvéd. 16, 305.
Fuchs Antal, budapesti ügyvéd. 234.
Furdek Miksa, pancsovai kir. törvényszéki biró. 31, 144, 185.
Füredi Lipót, vágujhelyi ügyvéd. 139.
Gallia Béla, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró.
Gárdos Félix, budapesti ügyvéd. 405.
Gondos Jakab, budapesti ügyvéd. 269.
Grecsák Károly, curiai biró. 3353.
Gróh József, budapesti ügyvéd, 134.
Gyöngyösi József, budapesti ügyvéd. 13.
Hadzsega Illés, ólublói kir. járásbiró. 126.
Halasi Viktor, szombathelyi kir. ügyész. 78.
Harmath Jenő, kir. járásbiró. 118, 214.
Heller Erik, győri kir. törvényszéki jegyző. 237.
Jánosi R. E., pécsi ügyvéd. 57.
Joannovits György Ernő, beregszászi kir. törvényszéki albiró. 236, 266.
Kármán Elemér, nagyváradi kir. ügyész. 91, 131, 157, 167, 238, 415.
Keller Lajos, szinérváraljai ügyvéd. 373.
Kenedi Géza, budapesti ügyvéd. 217, 457.
Kiss Albert, kassai jogakadémiai tanár. 103, 191.
Klein Andor. 177.
Klug Emil, budapesti ügyvéd. 6, 75, 397.
Kondor Aladár, curiai tanácsjegyző. 251, 275, 338.
Kovács Marczell, aradi kir. törvényszéki biró. 74.
König Vilmos, budapesti ügyvéd. 85, 396.
Krausz Samu. 222.
Kruk Elemér, budapesti ügyvéd. 294.
Kuncz Ödön, törvényszéki jegyző. 243.
Ladányi Béla, budapesti kir. járásbiró. 47, 174.
Lánczi Félix, szabadkai ügyvéd. 418.
Lányi Márton, kir. táblai tanácsjegyző. 169, 229.
Lehoczky Sándor, kir. törvényszéki elnök. 409, 441.
Lengyel Aurél, budapesti kir. ügyészségi jegyző. 21, 137, 173, 184, 193, 290.
Lévai Tibor, budapesti ügyvéd. 350.
Levatich Kálmán, kir. táblai biró. 185.
Liebmann Ernő, budapesti ügyvéd, 133.
Magyary Géza, egyetemi tanár. 54.
Magyary János, tasnádi telekkönyvvezető, 373.
Mandel Zoltán. (Notabene.) 17, 49, 50, 93, 97, 115, 233, 297, 346.
Márkus Dezső, kir. curiai kisegitő biró. 73, 81, 110, 150, 241, 249, 257, 273, 283, 354, 404, 411, 461.
Marschalkó János, kir. táblai biró. 356.
Messinger Simon, budapesti ügyvéd. 429.
Meszlény Artur, budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 85, 259.
Micheller István, budapesti ügyvéd. 419.
Misner Ignácz, budapesti ügyvéd. 386.
Moskovits Mór, budapesti ügyvéd. 332.
Muntyán István, facseti kir. járásbiró. 289, 371.
Muth Gáspár. 106.
Müller Ferencz, szekszárdi ügyvéd. 30.
Nagy Árpád. lőcsei ügyvéd. 83.
Nagy Dezső, orsz. képviselő. 2.
Nagy Elek, budapesti ügyvéd. 221.
Nemere Béla, budapesti ügyvéd. 41, 69, 268.
Nitsche Győző, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 367.
Novák István, ügyvéd. 285.
Nyári Jenő, budapesti ügyvéd. 24, 427.
Olchváry Zoltán, kir. táblai biró. 159.
Orova Zsigmond, budapesti ügyvéd. 23.
Pap József, a budapesti ügyvédi kamara titkára. 79.
Penyigei Manczur Lajos, rimaszombati kir. ügyész. 227.
Pinterits Károly tanár, törvényszéki hites irásszakértő. 135.
Pollák Illés, budapesti ügyvéd. 9, 89, 446, 458.
Pollner Izidor, tiszafüredi ügyvéd
Posoni Gábor, marosvásárhelyi kir. törvényszéki elnök. 113.
Plopu György, kir. curiai kisegitő biró. 112, 123, 310, 324.
Rédei József, budapesti ügyvéd. 195.
Reich Péter Cornél, kir. törvényszéki jegyző. 230, 254.
Reichard Zsigmond, kir. táblai biró. 452.
Reisinger Ferencz, aradi ügyvéd. 298.
Reitzer Béla, budapesti ügyvéd. 307.
Rónai Zoltán, budapesti ügyvéd. 378.
Roszkopf László, ügyvéd. 88.
Ságí János, keszthelyi telekkönyvvezető. 357.
Sándor József, hajdunánási kir. járásbiró. 331.
Schneider Gábor, a soproni kir. ügyészség vezetője. 265.
Schreyer Jakab, budapestí ügyvéd. 141.
Schuster Rudolf, curiai kisegitő biró. 449.
Schwarz Gusztáv, egyetemi tanár. 449.
Seress Barna, dévai kir. törvényszéki biró. 40, 176.
Sinka Endre, élesdi kir. járásbiró. 125, 267, 382.
Sipos Miklós, budapesti ügyvéd. 230.
Staud Lajos, curiai biró. 45.
Strausz Sándor, komáromi kir. törvényszéki biró. 58.
Szabó György, kir. börtönügyi fogalmazó. 78.
Szabó Lajos, lugosi kir. törvényszéki jegyző. 390.
Szentgyörgyi Elemér, budapesti ügyvéd. 263.
Szentirmay Ödön, budapesti kir. büntetőtörvényszéki biró. 410.
Székely Miksa, balassagyarmati kir. járásbiró. 277.
Szladits Károly, kir. törvényszéki biró. 5.
Szőnyi Ferencz. 76, 126, 196, 205, 434.
Tarnai János, kir. curiai biró. 201, 210, 218.
Téchy Gyula, gödöllői kir. járásbiró. 300.
Teller Miksa, budapesti ügyvéd. 143.
Térfi Gyula, igazságügyminiszteri tanácsos. 361.
Tóth Gerő, nyug. curiai biró. 10. 18, 26, 424.
Ujfalussy Béla, temesvári kir. táblai biró. 54, 362.
Urbach Lajos, budapesti ügyvéd. 114.
Vajda Ákos, budapesti ügyvéd. 48.
Vályi Sándor, budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 38, 68.
Vargha Ferencz, kir. koronaügyészhelyettes. 421.
Varga Nagy István, pécsi kir. itélőtáblai biró. 321.
Wilhelm Károly, budapesti ügyvéd. 261.
Zsitvay Leó, kir. curiai tanácselnök. 337.
Zsoldos Benő, székelyudvarhelyi kir. törvényszéki albiró. 14, 416.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1909. évfolyamához.

Magánjog.

Lap

Az irástudatlan végrendelkező irásbeli magánvégrendeletének nyelve. — *Dr. Szladits Károly* 5
A munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés a Jogászegyletben. — *Dr. Nemere Béla* 41
Az osztályrabocsátás a m. kir. Curia gyakorlatában. — *Dr. Staud Lajos* 45
Az osztályrabocsátás és a köteles rész a kir. Curia ujabb gyakorlatában. — *Dr. Kiss Albert* 103
Az osztályrabocsátás és a köteles rész a kir. Curia ujabb gyakorlatában. — *Dr. Muth Gáspár* 106
Az osztályrabocsátás a kir. Curia gyakorlatában. — *Dr. Misner Ignácz* 386
A játék és a fogadás problémái a Jogászegyletben. — *Dr. Nemere Béla* 69
Özvegyi tartás és a polgári törvénykönyv tervezete. — *Furdek Miksa* 144
Jogászi szempontok a telepitési törvényjavaslatban. — *Dr. Balog Árnold* 149
Észrevételek a telepitési és parczellázási törvényjavaslatra. — *Dr. Nagy Elek* 221
Az elidegenitési és terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének erejéről. — *X. Y.* 152
Rendelet és törvény az uj birtokrendezési eljárásban. — *Olchváry Zoltán* 159
Zálogjog a követeléseken. — *Dr. Lányi Márton* 169
A mostoha anya özvegyi joga a kir. Curia ujabb gyakorlatában. — *Dr. Kiss Albert* 191
Törvénymagyarázat. — *Dr. Dávid István* 213
Előzetes vagy utólagos gyámhatósági jóváhagyás? — *Dr. Harmath Jenő* 214
Tartásdijak bekebelezése. — *Dr. Krausz Samu* 222
Az első örökbefogadási szerződés anyagi hatálya az ujabb örökbefogadási szerződés esetén. — *Dr. Lányi Márton* 229
Magánjogi felelősség kötelezettség nélkül adott tanácsért. — *Dr. Darvai Dénes* 259
Sertésperekről. — *Dr Gondos Jakab* 269
A telekkönyv hitelének kérdése. — *Dr. Novák István* 285
A teljeskornak gyámság alá helyezéséről. — *Dr. Kruk Elemér* 293
A korlátozott beszámithatóság a magánjogban. — *Dr. Friedmann Ernő* 305
A korlátozott beszámithatóság a magánjogban. — *Dr. Reitzer Béla* 307
Faizási jog az urbarium banaticum szerint. — *Dr. Plopu György* 310, 324
Megszüntetheti-e a bérbeadó a bérleti szerződést minden felmondási idő nélkül azon okból, mert a bérlő vagy hozzátartozói közül valaki fertőző betegségben szenved? *Dr. Moskovits Mór* 332
A törvényes zálogjogról. — *Bartha József* 365
Megsemmisitett házasság mint akadály. — *Dr. Alföldi Géza* 426
Adatok az 1877. évi XX. t. cz. 20. és 113. §-ai utolsó pontjában foglalt azonos rendelkezések értelmezéséhez. — *Verus* 441

Kereskedelmi-, váltó- és csődjog.

Recta váltó és engedmény. — *Furdek Miksa* 31
Néhány szó a közkereseti társaság tagjainak váltókötelezettségéhez. — *Dr. Vajda Ákos* 48
Hamis utalvány veszélye és a szerződési szabadság. — *Dr. König Vilmos* 85
Tévedés. — *Notabene* 93
A csődön kivüli támadójog 141
A váltójog egységesitése 145
Vasuti fuvarozás közben a törékeny áru kezelése. — *Dr. Levatich Kálmán* 185
Vasuti fuvarozás közben a törékeny áru kezelése. — *Dr. Rédei József* 195
Lehet-e a részvénytársasági közgyülés ujabb közgyülés összehivója? — *Dr. Bándy Ferencz* 204
Az elsőbbségi részkötvények birtokosainak képviselete Magyarországon. — *Reich Péter Cornél* 230
A részvénytársasági vállalat tárgyának megváltoztatása. — *Dr. Kuncz Ödön* 243
Belépés a szövetkezetbe. — *Dr. Nemere Béla* 268
Belépés a szövetkezetbe. — *Dr. Darvai János* 285
A kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárásról és a kereskedelmi törvényen alapuló birságolásról. — *Dr. Bándy Ferencz* 292
Alaki jogerő és anyagi jogtalanság. — *Dr. Beck Salamon* 301
Szinleges ügylet feloldásának megtámadása a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján. — *Dr. Doroghi Ervin* 330
Együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott. — *Dr. König Vilmos* 396
Néhány megjegyzés: «Az együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott» czimü czikkre. — *Dr. Gárdos Félix* 405
A nemzetközi jogsegély és a kereskedelem. — *Dr. Balkányi Kálmán* 412
A csődön kivüli kényszeregyezség intézménye. — *Dr. Messinger Simon* 429
Czégátruházás és czégbitorlás. — *Dr. Schuster Rudolf* 449
A váltó megállapodásellenes kitöltése. — *Dr. Reichard Zsigmond* 452

Polgári peres és perenkivüli eljárás.

A végrehajtási novella magyarázatához. — *Dr. Müller Ferencz* 30
A kassai kir. itélőtáblának az 1881. évi LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két ellentétes határozata. — *Spectator* 32
A kassai kir. itélőtáblának az 1881. évi LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két határozata. — *Dr. Darvas Sándor* 77
Illetékességi kérdések az örökösödési eljárásban. — *Dr. Ladányi Béla* 47
A vagyonközösség megszüntetése iránt indított perekben a perköltség kérdéséhez. — *Dr. Strausz Sándor* 58
A tagositási eljárás alapelvei. — *Dr. Börcsök Andor* 66
Telekkönyvi perek. — *Dr. Kovács Marczel* 74
Minősithető-e alperes igazolási kérelme az 1877. évi XXII. tcz. 25. §-a szerinti perorvoslatnak. — *Szőnyi Ferencz* 76
A tisztviselői lakpénzek egyezségi letiltása. — *Dr. Meszlény Artur* 85
Perbeli hazugságok. — *Pollák Illés* 89
Igazmondási kötelesség a perben 97
Semmiségi kereset kézbesités hiányából. — *Dr. Posoni Gábor* 113
Perbeli hazugságok. — *Dr. Urbach Lajos* 114
Igazmondási kötelesség a perben. — *Mandel Zoltán* 115
A hitbizományi és végrehajtási zárlat jogviszonya a hitbizományi javakban. — *Dr. Plopu György* 112, 123
Felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás kimondása csupán a költségekben való marasztalás esetén. — *Sinka Endre* 125
Felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás kimondása csupán a költségekben való marasztalás esetén. — *Dr. Forgács Dezső* 125
Felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás kimondása csupán a költségekben való marasztalás esetén. — *Dr. Hadzsega Illés* 126
Hozhat-e a kir. járásbiróság felperes szóbeli kérelme nélkül itéletet? — *Szőnyi Ferencz* 126
Ipari biráskodás. — *Dr. Liebmann Ernő* 133
Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához. — *Dr. Pollner Izidor* 136
Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához. — *Dr. Klein Andor* 177
A végrehajtási novellához. — *Sinka Endre* 382
Helyes-e az olyan, csupán perköltség fizetésére kötelező itélet, mely 8 nap alatt s a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánittatik? — *Dr. Danilovics Pál* 154
A végrehajtás joghatályának kezdete követelés lefoglalása esetén. — *Dr. Ladányi Béla* 174
Az ujitott per kereteinek kitolása. — *Furdek Miksa* 185
Biztositási végrehajtás a kereskedelmi ügyletekből származó perekben. — *Dr. Szőnyi Ferencz* 196
A sorrendi tárgyalásról. — *Dr. Szőnyi Ferencz* 205
Az ügygondnok dija. — *Reich Péter Cornél* 254
Néhány szó az ügygondnoki dijak kérdéséhez. — *Dr. Szentgyörgyi Elemér* 263
A perrendtartás 53. §-a *d)* pontjának alkalmazása. — *Dr. Wilhelm Károly* 261
Néhány perrendtartási kérdés a Magyarország és Bosznia között megváltozott közjogi viszony szempontjából. — *Dr. Csépai József* 286
A sommás visszahelyezési per megujitható-e? 333
A végrehajtási jog elévüléséhez. — *Dr. Keller Lajos* 373
Az utóajánlat. — *Dr. Szőnyi Ferencz* 434

Büntetőjog.

A 88. sz. bünügyi döntvény következményei. *Tóth Gerő* 10, 18, 26
Büntetőtörvénykönyvünk reviziója. — *Dr. Balogh Jenő* 25
A halálbüntetés és a Btk. reviziója. — *Dr. Finkey Ferencz* 37
A sajtójog reformja. — *Dr. Bleuer Samu* 61
Az előkészületi cselekvény büntethetősége. *Justus* 65
Patronus a gyermekbiróságok előtt az eljárás alatt. — *Szabó György* 76
Adalék a budapesti kir. tudományegyetem 1848 előtti büntetőtörvényszékének gyakorlatához. — *ifj. Dombováry Géza* 116
A BN. 10. §-ának gyakorlati alkalmazása. — *Seress Barna* 176
Fayer László irodalmi hagyatékából 181
Fayer László emlékműve előtt. — *Dr. Balogh Jenő* 181
Fayer László emlékezete 190
A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage. — *Dr. Lengyel Aurél* 173, 184, 193
A büntetőnovella 1. vagy 8. §-a alkalmazandó-e akkor, ha a fiatalkoru vétséget követ el és a biróság a büntetés végrehajtását felfüggeszti? *xy.* 198
Tanulmányok a sajtójog köréből. *Dr. Tarnai János* 201, 210, 218
A fajtalanság fogalmához. *Dr. Kenedi Géza* 217
Vita a Btk. 280. §-a körül. — *Penyigey Manczur Lajos* 227
Vita a Btk. 280. §-a körül. — *Dr. Degré Miklós* 250
Észrevételek a BN. IV. czikkéhez. — *Dr. Sipos Miklós* 230
A rabsegélyezés és az ezzel kapcsolatos börtönügyi teendők. — *Schneider Gábor* 265
A pénzhamisitás büntetése a novella szerint. *Dr. Aczél Oszkár* 279
Két vitás kérdés a büntetés feltételes felfüggesztése körül. — *Dr. Angyal Pál* 281
Vitás kérdések a büntetés végrehajtásának felfüggesztése körül. — *Dr. Lengyel Aurél* 290
Az ittasok büntetésének reviziója. — *Dr. Reisinger Ferencz* 298
A II. Országos Patronage-kongresszus feladatai. — *Dr. Balogh Jenő* 317
Két év a hazai patronage-fejlődés történetében. — *Dr. Angyal Pál* 319
A második országos patronage-kongresszus feladatairól. — *Varga Nagy István* 321
A II. Országos Patronage-kongresszus 329
A BN. első megnyilatkozásai. — *Sándor József* 331
Zsarolás mint sajtóvétség. — *Zsitvay Leó* 337
Az itéletek jogerőre emelkedéséről és a pénzbüntetések átváltoztatásáról. — *Ujfalussy Béla* 362
Az uj irányok a büntetőjogban. — *Br. Baumgarten Izidor* 377
Lombroso és a kriminologia. — *Dr. Rónai Zoltán* 378
Az öngyilkosságra való reábirás az angol büntetőjogban. *Zsoldos Benő* 416
In memoriam Cæsaris Lombroso. — *Dr. Pollák Illés* 446, 458

Bünvádi perrendtartás.

A jogkérdés a kir. Curián. — *Dr. Lengyel Aurél* 21
A semmiségi okokról. — *Ujfalussy Béla* 54
A fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátása tárgyában kiadott 20,003/1908. számu I. M. rendelet értelmezéséhez. — *Csákány Sándor* 57
A vizsgálatok hosszadalmassága és az előzetes letartóztatás hosszu tartama 93
A kir. ügyész és a fiatalkoruak birósága. — *Dr. Kármán Elemér* 131
A büntető járásbiróság eljárása külföldi terheltek ellen, ha ezek saját hazájukban tartózkodnak. — *Dr. Darvai János* 136

Lap

A nyomozás tudománya. — *Dr. Kármán Elemér* ... 157, 167
Kötelezhető-e vádlott a sértett ügyvédje költségeinek megtérítésére? (BP. 479. és 489. §§.) — *Dr. Bónis Pál* ... 194
A BP. 41. §-ához. — *Balpataky József* ... 204
A büntettesek személyazonosságának megállapítására szolgáló módszerek kérdéséhez. — *Dr. Heller Erik* ... 237
Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századeleji fenyitőeljárási gyakorlatához. — *Ifj. Dombováry Géza* ... 242, 302, 349
Örökösök anyagi marasztalása a büntető perben. — *Dr. Bernhard Miksa* ... 267
Az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel során alkalmazható-e a Btk. 92. §-a? — *Dr. Székely Miksa* ... 277
Az itélet közzététele. — *Dr. Bónis Pál* ... 339
Magánjogi igény a büntető biró előtt. — *Dr. Lévai Tibor* ... 350
Az esküdtszéki gyakorlatból. — *Dr. Degré Miklós* ... 369, 380, 388, 394
A kinvallatás ... 385
Királyi ügyészeink és a rabvallatás. — *Ifj. Dombováry Géza* ... 393
Esküdtbirósági tárgyalás elnapolása sulyosabb kérdés feltevése miatt. — *Dr. Edvi Illés Károly* ... 401, 430
Esküdtbirósági eljárásban a kérdések feltevése. — *Lehoczky Sándor* ... 409, 441
A bíróságok jogköre a kérdések megállapításánál. — *Vargha Ferencz* ... 421
A bíróságok jogköre a kérdések megállapításánál. — *Tóth Gerő* ... 424
Kérdések az esküdtbirósági eljárásban. — *Justus* ... 426
Az esküdtbirósági birói tanács jogköre a kérdések megállapitása körül. — *Dr. Doleschall Alfréd* ... 438
A bünvádi perrendtartás első tiz éve. — *Dr. Balogh Jenő* ... 448

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

Az automatikus előléptetés. — *Dr. Nagy Dezső* 2
A birói és ügyészi előléptetések. — *Grecsák Károly* ... 3
«Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át.» — *Dr. Balog Arnold* ... 5, 14
«Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át.» — *Dr. Gyöngyösi József* ... 13
Az ügyvédi vizsgálatok. — *Notabene* ... 17
Az ügyvédi rendtartás 55. §-ához. — *Dr. D. B.* 22
Hatásköri kérdések a közigazgatás köréből. — *Dr. Nagy Árpád* ... 83
Alsóbíróságaink ügyforgalma ... 121
A birósági jegyzők ... 129
A Curia ügyvédi tanácsának joggyakorlata. — *Dr. Balog Arnold* ... 165
A kir. Curia elnöksége ... 189
A birói ügyvitel reformja ... 209
Az ügyvitel egyszerüsitéséhez. — *Dr. Joanovits György Ernő* ... 236, 266
A nyugdijtörvény módositása. — *Dr. Márkus Dezső* ... 241, 249, 257, 273, 283
A birói ügyvitel egyszerűsítéséhez. — *Sinka Endre* ... 267
Nehány szó az egységes képesités behozatalának szükségességéhez. — *Téchy Gyula* 300
A kir. Curia elnöke ... 345
A birósági jegyzők mozgalma. *Grecsák Károly* 353
A birói felelősségről szóló törvény módositása. — *Dr. Márkus Dezső* ... 354, 404, 461
A birósági kezelés egyszerűsítése. — *Dr. Marschalkó János* ... 356
Miként apaszthatjuk a bíróságok munkáját? — *Ságí János* ... 357
A birói munka csökkentése. — *Dr. Térfi Gyula* 361
A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők. — *Dr. Balog Arnold* ... 362
A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők. — *Dr. Szabó Lajos* ... 390
A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők. — *Dr. Balás P. Elemér* ... 390
A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők. — *Dr. Balog Arnold* ... 391
A bíróságok tehermentesítése és a jegyzők. — *Dr. Encsy Kálmán* ... 398
A hatásköri bíróság hatásköre. — *Dr. Egyed István* ... 364
A birósági ügyvitel egyszerüsitéséhez. — *Magyary János* ... 373
A birói szervezet reformjának irányelvei. — *Dr. Szentirmay Ödön* ... 410
A botrányfészek ... 437
Tanárbirák. — *Dr. Schwarz Gusztáv* ... 449
A biró és az élet. — *Dr. Kenedi Géza* ... 457

Jogirodalom.

A peres eljárás félbeszakitása, felfüggesztése és szünetelése. Perjogi tanulmány, irta Pap József ügyvéd, egyetemi ny. rk. tanár. — *M.* ... 50
Dr. Nagy Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Hetedik kiadás. Két kötet. Az Atheaneum r.-t. kiadása. 1909. — *Dr. M. G.* 54
A honosság, illetőség és lakóhely jelentősége a nemzetközi magánjogban. Irta: dr. Ferenczy Árpád ügyvéd, egyetemi magántanár, sárospataki jogakadémiai tanár. — *Dr. Benyovits Lajos* ... 86
A magyar büntető eljárás tankönyve. Irta: dr. Finkey Ferencz egyetemi magántanár, sárospataki jogtanár. Harmadik kiadás (1908.) Politzer kiad. — *Dr. Lengyel Aurél* 137
Válasz egy könyvbirálatra. — *Dr. Edvi Illés Károly* ... 160
A jogalkalmazás módszeréről. Dogmatörténeti és kritikai tanulmány a magánjog köréből. Irta: Kiss Géza. — *M.* ... 177
Dr. Hans Gross. Die Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. Ein Leitfaden für Beamte des Polizei und Sicherheitsdienstes. 3. Auflage. J. Schweitzer Verlag (Arthur Selliev). München und Berlin, 1909. — *Dr. Kármán Elemér* ... 238
A bünvádi perrendtartás magyarázata. Irták: dr. Balogh Jenő egyetemi tanár, dr. Edvi Illés Károly ügyvéd, nyug. kir. ügyész és Vargha Ferencz koronaügyészi helyettes. Második kiadás. Három kötet. — Grill kiadása. *(bp.)* ... 414
Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften. Von dr. A. Niceforo. Eingeleitet und erweitert von dr. H. Lindenau Verlegt bei dr. P. Langenscheidt. Gross-Lichterfelde-Ost. — *Dr. Kármán Elemér* ... 415
Fiatalkoruak és büntetőjog. (*Balogh Jenő* könyve) *X. Y.* ... 433

Vegyes tárgyu czikkek.

Jogi életünk az 1908. esztendőben ... 1
Jog- és államtudományi továbbképzés. — *Dr. Klug Emil* ... 6
A jog- és államtudományi továbbképzés. — *Dr. Klug Emil* ... 75
Jog- és államtudományi továbbképzés. — *Dr. Klug Emil* ... 397
A jogi és főleg a birói továbbképzésről. — *Seress Barna* ... 40
Terror a jogszolgáltatásban. — *Pollák Illés* 9
Szegények jogvédelme és a «néphivatal». — *Zsoldos Benő* ... 14
Az adóreform és közigazgatási bíróság. — *Dr. Balkányi Kálmán* ... 33
A munkásbiztositásjogi közvetlen kereset. — *Dr. Vályi Sándor* ... 38
Reformok az automobiljog terén. — *Notabene* 49
Polgári döntvények ... 53
Az indokolatlan késedelem a munkásbiztositásjogi közvetlen keresetnél. — *Dr. Alapy Victor* ... 55
Adatok a munkásbiztositó pénztárak jogtudásához. — *Dr. Jánosi E. R.* ... 57
Az indokolatlan késedelem kérdése a közvetlen kereset elbirálásánál. — *Dr. Vályi Sándor* ... 68
Az 1908. év törvényhozása. — *Dr. Márkus Dezső* ... 73, 81, 110, 150
Huszonöt év ... 109
Széljegyzetek a munkásbiztositási választott birósági eljárásról szóló rendelethez. — *Dr. Harmath Jenő* ... 118
A gyámügyi közigazgatás reformja. — *Dr. Gróh József* ... 134
Uj nézőpontok — uj irányelvek. — *Pinterits Károly* ... 135
Fővárosi utbaigazitó hivatal. — *Dr. Teller Miksa* ... 143
A közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. *Dr. Egyed István* ... 196
A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. — *Dr. Kondor Aladár* ... 251, 275
A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. — *Dr. Egyed István* ... 290
A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. — *Dr. Kondor Aladár* ... 338
Képviselőházi határozat hatálya polgári perben. — *Dr. Fuchs Antal* ... 234
Az igazságszolgáltatás mélységeiből. — *Dr. Muntyán István* ... 289, 371
Az uj jogtudomány és annak módszere. — *M. Z.* 297
Beszámolás ... 345
Szocziális reform. — *Dr. F. L.* ... 416
Jogi életünk ... 445

Külföldi jogélet.

A német bünvádi eljárás novellája és a magyar bünvádi eljárás. — *Dr. Kármán Elemér* ... 91
A németalföldi Tuchtschool. — *Dr. Angyal Pál* ... 225
Francziaország magánjogi törvényhozása az 1908-ik évben. — *Notabene* ... 233
Az osztrák ügyvédi dijszabás ... 245
Dr. Huber Jenő. — *Dr. Meszlény Artur* ... 259
A lipcsei egyetem 500 éves jubileuma ... 273
Német novella-javaslat a tisztességtelen verseny megakadályozásáról. — *Dr. E. S.* ... 341
Az osztrák polgári törvénykönyv novellája. — *Notabene* ... 346

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A Curia elnöki széke. — Szerkesztő változás a Hiteljogi Döntvénytárnál. — Ügyvédek a birói karban. — Igazságügyi kérdések a főrendiházban. — A patronage egyesületek országos szövetsége által tartott közgyülés elnöki megnyitója ... 7
A kir. Curia ügyforgalma 1908-ban. — Budapesti ügyvédek statisztikája. — Érdekes jogtörténeti adatok. — A bíróságok és az ügyvédi kamarák. — Jogirodalom. — A törvényen való tulterjeszkedés. — A budapesti kereskedelmi akadémia jogi tárgyu előadásai. — Hosszu terminusok ... 15
A politika és a birói kinevezések. — Statisztika a birói vizsgálatokról. — Rendőri jogszolgáltatás. — Hihetetlen határidők. — Egy igaz biró. — Horribilis ügyvédi dijak. — A cselédtörvény magyarázatai. — Jogirodalom ... 23
Az adóreform és az ügyvédség. — Wlassics Gyula czikke a közigazgatási bíróságról. — Jogirodalom. — A kiszabható pénzbüntetés maximuma. — A pert halogató birákról 34
Támadás egy elnök ellen. — Jogirodalom. — Hihetetlen határidők. — A budapesti birósági végrehajtók és a végrehajtást szenvedett lakásváltoztatása ... 42
A kir. Curia 1908. évi ügyforgalma. — Dr. Neumann Ármin halála. — A budapesti birák és jegyzők elégületlensége. — A budapesti büntetőjárásbiróság és az itéletek kézbesitése. — Helyreigazitás. — Ujrafelvétel sajtóperben. — Jogirodalom ... 51
A birák és jegyzők adója. — Védőrendelés a Curián. — Nil admirari! — A hivatalból foganatositandó végrehajtási eljárás lassusága. Jogirodalom. — A Jogászegylet vitaestéi 58
Ártatlanul elitélve. — A birák és jegyzők adója és az országos birói és ügyészi egyesület. — A közvédői kirendelésekhez. — Jogirodalom. — Letiltott követelés kifizetése 70
Hodossy Imre halála. — Nemzetközi tengerjog. — Ártatlanul elitélve. — Előadás az országos birói és ügyészi egyesület budapesti osztályában. — A II. Patronagekongresszus napirendjének kérdése. — A budapesti ügyvédi kamara 1908. évi jelentése. — A közvédői kirendelésekhez. — A curiai ügyvédi tanács határozatai. — Jogirodalom ... 78
Az igazságügyminiszter és a birói függetlenség. — Fayer László emlékműve. — A szegedi ügyvédi kamara elnökének jubileuma. — A közvédői kirendelésekhez. — Nyilt kérdés az országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézetről szóló törvény tekintetében. — Fiatal ügyvédek segélyezése. — Jogirodalom. — Osztrák ügyvédjelöltek előadása az Ügyvédjelöltek Országos Egyesületében ... 87
Az ügyvédség megadóztatása. — Ügyvédi kamarai titkárnak fegyelmi ügyben előadóként szereplése semmiségi ok. — A birói egyesület vitaestélye. — Uj rendszer a budapesti ügyvédi vizsgálatoknál. — Jogirodalom 95
A budapesti vizsgálóbirák és kir. ügyészek tulterheltsége. — A birói és ügyeszi személyzet létszáma 1907-ben. — Az 1908. évi törvényczikkek. — Perköltségben marasztaló itélet végrehajthatóságához. — Gyorsaság. — Jogirodalom ... 106
Az «Ügyvédek Lapja» jubileuma. — Tanulmányok a magánjogi törvénykönyv tervezetéről. — Törvényellenes lakpénzfoglalás. A budapesti rabsegélyző egylet 1908. évről szóló jelentése. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Jogirodalom ... 119
Kautz Gyula halála. — A birói egyesület memoranduma a létszám teljessége érdekében. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Adalék Pestvármegye 1848 előtti gyermekügyekben követett fenyitő gyakorlatához. — Részvénytársasági és szövetkeztie

Lap

közgyülés napirendjének közlése. — A kifüggesztett ügyek jegyzéke a kereskedelmi törvényszéknél. — Helyreigazitás ... 127
A budapesti jegyzők. — Jogirodalom. — A főiskolai vizsgák és szigorlatok statisztikája. — A végrehajtási törvény 222. §-ához ... 138
A budapesti ügyészségi fogházgondnok előléptetése. — A Curia ügyforgalma ez év első negyedében. — Adalék a 40-es évek katonai büntetőtörvénykönyvi előmunkálataihoz. — Adalék a halálbüntetésnek 1848 előtti végrehajtásához ... 146
Vidéki jogászegyletek. — Az ügyvédi vizsgák és a napi sajtó. — Elmaradt interpelláczió albirói és ügyészi állások késedelmes betöltése miatt. — Előadások a börtönügyi tisztviselők számára. — Hihetetlen határidő 154
A kir. Curia ügyvédi tanácsának elvi jelentőségű határozatai. — Jogtörténeti adalék Bács-Bodrog vármegye törvénykezési viszonyaihoz. — A zugirászat és az ügyvédi képviselet. — Furcsa ujitás. — Az ügyvédi kamara hatásköre. — Gondnoksági kirendelések. — Hivatali és fegyelmi vétség. — Igényperek. — Jogirodalom. — Az igazságügyminiszter pályadija ... 162
A kihágásokra vonatkozó eljárási codex. — Börtönügyi tisztviselők tanfolyama. — A zugirászat és az ügyvédi képviselet. — Jogirodalom ... 170
A községi jegyzők «magánmunkálatai»-nak dijazása. — A magyar tengeri magánjogról szóló törvényjavaslat tervezete. — Jogirodalom ... 178
Fayer László emlékére készült mű leleplezése. — A bünügyi vizsgálatok nyilvánosságáról. — Az orvosok a tulprodukczió ellen. — A községi jegyzők magánmunkálatai. — Jogirodalom ... 186
A birói ügyvitel reformja. — A gyermekek kriminalitása és a rendőrség 1908. évi jelentése. — A quota litis. — Jogirodalom. — A «Telekkönyv» czimü folyóirat uj melléklete. — A kereskedelmi és váltótörvényszék késedelmes kiadványozása ... 198
A kisegitő birói intézmény eltörlése. — Budapest kriminalitása. — Hosszu terminus. — Gyors elintézés. — Az ügyvédi dijakhoz. — Adalék az 1848 előtti törvényhatósági aktiv választási joghoz. — A követelés végrehajtásának egy módja ... 206
Inditvány az ügyvédi kamarai tagsági dijaknak progressiv alapon való kivetése tárgyában. — Büntetőjogi értekezések. — Hátralékok a kereskedelmi törvényszéknél. Jogirodalom ... 215
Személyi változások a budapesti táblán. — A magyar pénzügyigazgatás rejtelmeiből. — Női tolmács. — Gyorsaság. — Jogirodalom 222
A Curia elnöki széke. — A központi járásbiróság. — Megsemmisitett táblai itéletek. A reklámfiskálisok ellen. — Az ügy megjelölése nélküli végzések. — Adalékok igazságszolgáltatásunk gyorsaságához ... 231
Egy járásbiró bünpöre. — Előadás a járásbirósági tömegnapokról. — A reklámfiskálisok ellen. — Adalékok igazságszolgáltatásunk gyorsaságához ... 238
A Curia ügyforgalma 1909. első felében. — A villamos vasuti balesetek és a főkapitány. — A II. Országos Patronage kongresszus. — Tengerészet. — Jogirodalom. Balesetkártalanitási ügyben bélyegmentesség ... 246
A Curia elnöki széke ... 254
A villamos vasuti balesetek ellen. — Kötelező ügyvédjelölti szervezet. — A Jogászegyleti Ertekezések füzeteinek késedelme ... 263
A gyermekvédelem jubileuma. — A birósági jegyzők helyzete ... 270
A váczi fegyház merénylője ... 279
A II. országos patronage kongresszus. — Illetékesség bagatell ügyből előálló igénykereset elbirálására. — Érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Arverési hirdetés közzététele. Zugirászat ... 287
A büntetőnovella és a leánykereskedelem. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Illetékesség holttá-nyilvánitási eljárásra. — A pécsi patronage-kör működése. — A Pécs—Baranyai Gyermekvédelmi Bizottság 1908. évi működése. — Közvetitési dij igéretének visszavonása ... 295
A leánykereskedelem elnyomása. — A személyes szabadságnak a B. P. 161. §-a szerinti korlátozása. — A lopás fajai. — Az egri joglyceum speciálcollegiumai. — A nyomtatvány fogalmához. — Az 1907. XVIII. t. cz. 5. §-ához. — Házasság érvénytelenitése ... 303
Patronage kongresszus. — A Curia elnöki széke. — A methyl mérgezések. — Az V. országos elmeorvosi értekezlet vitája. —

Lap

Makacsság felvételének időpontja. — Kérdés a telekkönyv köréből. — Jogirodalom 315
A patronage egyesületek országos szövetsége és a büntetőnovella II. fejezetének életbeléptetése. — Gyermekek foglalkoztatása veszélyes ipari üzemekben. — A rabsegélyző egyletek czime és a patronage kongresszus. — Javaslat a rabsegélyezés reformjához. — Gyermektartási kötelezettség mértéke ... 327
A személyes szabadság oltalma. — A patronage kongresszuson előterjesztett határozati javaslatok. — A budapesti tudományegyetem első félévi tanrendje. — A budapesti tud. egyetem pályatételei. — Az Országos Gyermekvédő Liga statisztikája. — A m. kir. állami gyermekmenhelyek forgalma. — Hosszú terminusok. — Jogirodalom ... 333
Törvénytervezet csődön kivül köthető kényszeregyezségről. — Jogirodalom. — Körlevél az idős birósági jegyzők előmenetelének módjáról. — Magyar jogiró külföldön. — Ügyvédi munka dijazása és fegyelmi eljárás. — Kötbér törvényi mérséklése ... 342
A bíróságok tulterhelése. — A szakértők. — Jogirodalom ... 350
A Curia uj elnökének székfoglalója. — Jogászok továbbképzése. — A magyar jogászgyülés. — Jogirodalom. — Botrányos állapotok a budapesti I—III. ker. járásbiróságnál. — A Jogászegylet pályázatai. — Zaklatás a pénzügyi közegek részéről. — A nagyváradi birósági jegyzők memoranduma. — A birósági jegyzők mozgalmához 358
Zsitvay Leo tanácselnöki kinevezése. — A birói és ügyészi egyesület közgyülése. — A birósági kezelők. — Jogirodalom ... 366
Politika és az egyetemi tanszékek betöltése. A Jogászegylet ez évi programmja. — A birói ügyvitel egyszerüsitése. — A birói és ügyvédi egyesület közgyülése. — Jogirodalom. — Az I—III. járásbiróság aktáihoz. Az ügyvédjelöltek országos egyesületének pályadija ... 374
A Jogtudományi Közlöny legujabb melléklete. — Rendőri kinzás. — Jogászegylet diszgyülése. — A munkás baleseti kártéritési keresetek birói hatásköre. — Jogirodalom. — Botrányos állapotok. — Érdemleges munka dijazása ... 382
Oberschall Adolf siremléke ... 391
Változás a Jogászegylet vezetőségében. — A Haverda-ügy főtárgyalásáról. — Az államtudományi továbbképzés czéljait szolgáló berlini egyesület magyarországi kirándulása. — Helyreigazitás. — A bizalmi bank és az ügyvédek. — A polgári törvénykönyv előkészitése. — Politika és igazságszolgáltatás ... 399
A villamos vasuti balesetek. — Titkos iratok a bünvádi eljárásban. — A szabadalmi törvényjavaslatról szóló vita a Jogászegyletben. — Jogirodalom. — Gyorsaság ... 406
Ujrafelvétel az ipartörvény 176. §-a esetén — A budapesti ügyvédi kör évi jelentése. — A szabadalmi törvényjavaslat vitája a Jogászegylethen. — A fegyelmi eljárás elévülése. — Jogirodalom. — Mezőrendőri kihágás esetén kártéritési jog. — Együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott ... 417
Az ügyvitel egyszerüsitése. — Titkos iratok a bünvádi eljárásban. — A nemzetközi büntetőjogi egyesület közgyülése. — Lehet-e a személyes közreműködés apport? — Jogirodalom ... 427
A Jogászegylet közgyülése. — Jogászegyleti előadás a csődön kivüli kényszeregyezségről. — A községi és körjegyzők magánmunkálatai. — Jogirodalom ... 433
Czégjogi reformok. — Jogászegylet közgyülése. — Miniszteri rendelet a büntetőnovellának a fiatalkoruakra vonatkozó fejezete életbeléptetésére. — Jogirodalom. — Fayer László emlékplaquett ... 442
Széll Farkas halála. — A technikai tudományok vivmányai a jogszolgáltatásban. — A piros szegfű a tárgyalóteremben. — A budapesti járásbiróságok elhelyezése. — Itélet a községi jegyzők magánmunkálatai tárgyában. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Ügyvédi műhibák ... 453
A biró és — a halál. — Törvényjavaslat a korlátolt felelősségü társaságokról. — Birák és ügyészek létszáma az 1910. évi költségvetésben. — A birói és ügyészi fegyelmi jog kezelése. — Kegyelmezési statisztika. — Ügyvédi dijak. — Orvosi műhibák. — Jogirodalom. — A birák és az irógépek. — Döntvénytári esetek ... 462

Lap

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

Az uj osztrák büntetőtörvényjavaslat és a halálbüntetés. — A császárjubileum rendező bizottságának felelőssége ... 35
Az ausztriai legfőbb törvényszék reformja 80
Adalék a fiatalkoruak büntetésének régi módszeréhez. — Szinész fizetésének sorozása 120
Panaszok az osztrák legfőbb biróság költségmegállapitása ellen. — A berlini fiatalkoruak birósága 1908. évi müködése. — Formahibás végrendelet érvényessége ... 127
A birói függetlenség. — A tanitó fegyelmi joga. — A szállodatulajdonos felelőssége. — Háztulajdonos felelőssége a csuszós járdáért 139
A biró párbaja ... 148
Értekezlet a váltójog egységesitése érdekében. — Az atya tartási kötelessége ... 156
Jó erkölcsökbe ütköző jogügylet utólagos elismerése ... 164
Betörés elleni biztositás. — Laikusok mint tömeggondnokok. — Vadászati baleset ... 179
Az osztrák bünvádi perrendtartás novelláris módositása. — Halálbüntetés átváltoztatása nyolcz évi börtönre. — A tanitó fegyelmi jogköréhez. — Gyengeelméjü felelőssége 187
Az alsóausztriai ügyvédi segélyegylet által kiosztott segélyek 1908-ban ... 200
Az osztrák birák fizetésrendezési mozgalma. — Saját születése törvényességének megtámadása ... 216
Tanulmány a büntettesek osztályozásáról ... 223
Az osztrák igazságügyi költségvetési vita. — Uj osztrák ügyvédi dijszabás. — Az osztrák végrehajtási törvény novellája ... 231
Az osztrák ügyvédek fegyelmi jogszabályainak reformja ... 248
Az osztrák birák egyesületének mozgalma a birói ügyvitel egyszerüsitése érdekében ... 271
Az informáczió Ausztriában ... 287
A czégvédelem terjedelme ... 295
Ügyvédi iroda mint adásvétel tárgya ... 336
Osztrák jogélet. — A prágai kereskedelmi törvényszék dicsérete ... 343
Az osztrák semmitőszék és a sztrájktörők. — Bünpártolás? ... 360
Uj osztrák büntetőtörvényjavaslat ... 375
Az uj osztrák büntetőtörvényjavaslat ... 383
Kutyaper ... 407
Az osztrák bünvádi perrendtartás reformja. — A bankjegyhamisitó tudós. — Az osztrák semmitőszék a képviselői immunitásról. — A vis-major fogalma a vasuti jogban ... 418
Ügyvéd felelőssége a kényszeregyezségi quotáért ... 428
A közadakozásra való felhivás jogi természete 435
Az osztrák perrendtartás novellája. — Eljegyzéstől való visszalépés miatti kártérités ... 455
Fiumei perek Ausztriában. — Nyugdijazott biró az ügyvédi karban. — A becsület védelme ... 464

Németország.

A német Btk. reformja ... 16
Kincstár szállományi jogának kiterjesztése. — Berlini nemzetközi szerzőjogi konferenczia 36
Peregyezség nem res iudicata. — A hivatalnok engedelmeskedési kötelezettsége ... 43
Automobiltulajdonos felelőssége. — Hazugság a perben ... 52
Reservatio dominii. — Ügyvédek elleni fegyelmi biráskodás. — Korlátolt felelősségü társaságok gazdasági szerepe Németországban ... 60
Az uj német adótörvényjavaslat. — A nemzetközi büntetőjogi egyesület német csoportja 72
A német büntetőtörvény novellája. — Per a vizsgára bocsátás iránt ... 80
A német polgári perrendtartás módositásáról szóló törvényjavaslat. — Kohler uj könyvei. — Liszt Ferencz előadása. — Arujegyoltalom külföldön ... 95
A tulajdonjog határai. — Munkakamarák Németországban. — Végrendelet megsemmisitése. — Röntgensugár mint bizonyitási eszköz ... 107
A léghajózás joga ... 120
Választási költségek ... 140
Végrendelet érvényessége alaki kellékek hiánya mellett ... 148
A német büntetőtörvénykönyv reformja. — A Reichsgericht gyakorlatából ... 156
A német anyagi büntetőjog reformja. — A német uj bünvádi perrendtartási javaslat. — Előzetes vagy utólagos megesketés ... 164
Kártérités becsületsértés esetén. — Szélmalomtulajdonos által inditott per a szél elvonása miatt. — Német jogirodalom. — A porosz birói vizsgálóbizottság statisztikája ... 171
Laikusok mint tömeggondnokok. — Operá-

Lap

cziónak való alávetés megtagadása és a katona engedelmességi kötelessége. — Előzetes vagy utólagos eskü. — Uj ügyvédi rendtartás. — Egyetemi hallgatók baleset elleni biztositása. — A szerzői jog és az árjegyzékek. — Képviselőjelölt kártérítési pere a párt ellen a választási kiadások miatt ... 179
A német Btk. novelláris módositása. — Az esküdtbiróság reformja. — A bajor igazságügyminiszter a jogi pályákra tódulókhoz 188
Versenytilalom orvosok között. — A kincslelet. — Adásvételi szerződés felbontásának oka. — A giesseni jogi fakultás 300 éves jubileuma ... 200
Kártérités ügyvédi mulasztás czimén. — Jégpálya közvizeken. — Uj törvény a váltóbélyegilletékre. — Bajor igazságügyi statisztika ... 207
Megtévesztés ... 216
A vasut kártérítési kötelessége. — A tartozék fogalmához. — Az ingatlan lényeges alkatrésze. — A fogalmi jogászat eredménye. — Engedmény. — A hitelezők kijátszására kötött ügyletek megtámadhatósága. — A vasut felelőssége vasuti gyilkosságért. — Per Nietzsche levelei miatt ... 223
A feltételes megkegyelmezés. — Az uj bajor tisztviselői törvény. — Német jogászgyülés 232
A német perrendtartás novellája. — Kényszer fogalmához ... 239
Előadás a mozgófényképek jogáról. — Nemzetközi tanfolyam a törvényszéki lélektanból ... 248
Az első német birógyülés. — Szükségből elkövetett lopás. — Visszapillantás a német esküdtbiróságok 60 esztendős multjára. — A német ügyvédi kamarák és az ügyvédi kar tálzsufoltsága. — Az orvos tanuságtétel-megtagadási joga. — Kivándorlás és iskolakötelezettség. — Biztositott kötelezettsége az apa részére ... 255
Német ügyvédek munkaideje. — Kereset a házasságtörő viszony abbanhagyására. — Hivatali kötelelesség megsértése. — Jogirodalom ... 264
Részvénytársaság felelőssége helytelen prospektusért. — Nők a jogi pályákon ... 272
Lopás az automatából. — Felelősség a rossz lépcsőkért. — Porosz börtönügyi tanfolyam. — Per a «Carmen» opera kiadói joga körül ... 279
Pályakérdés. — Szocziális és kereskedelmi tudományok iskolája ... 287
A psychikai tudományok müvelésére alakult német egyesület. — A távirati czim védelme ... 296
Czimerjog. — Hatálytalan megállapodás ... 304
Tudatosság kérdése szabadalombitorlásnál ... 316
Hamis reczept ... 328
A lipcsei egyetem 500 éves jubileuma és Binding. — A jó erkölcsökbe ütköző jogügylet és az elismerés. — A kárbiztositás fogalmához ... 336
Per az orvosi czimtábla miatt ... 343
A munkaalkalom megnehezitése mint kártérítési alap. — A város kötelezettsége az utczák világitására. — A jó erkölcsök fogalmához. — Kölcsönösen biztositott viszonosság. — A megtámadott cselekmény és a hitelező károsodása. — Castratio ... 352
Az első nőügyvéd Németországban ... 360
Uj német büntetőtörvény. — A német birodalmi törvények jubileuma. — Az első német birógyülés. — A XIX. német ügyvédgyülés. — A kétfejü gyufa és a jogtudomány 367
A becsületsértés fogalmához. — Adó a nemességre és a czimekre ... 376
A szerencse-automaták ... 384
Ferrer elitélése. — Az uj német büntetőtörvényjavaslat ... 391
A birójelöltek kiképzése. — A Reichsgericht tehermentesitése ... 400
A berlini államtudományi továbbképző-egyesület előadásai. — Sajtó utján elkövetett testi sértés. — Köztisztviselők vizsgája ... 407
A német birodalmi igazságügyi hivatal vezetőjének nyugdijazása. — Fizetési meghagyásos eljárás ingók kiadására. — Német járásbiróságok száma. — Az ügyészek perorvoslati jogáról. — Jogirodalom ... 419
Gyorsirás és gépirás az igazságügy szolgálatában. — A hazai hitelezők elsőbbsége. — Jogirodalom. — Fizetési meghagyásos eljárás ingók kiadására ... 428
Berlin gyermekvédelme. — Porosz miniszteri rendelet a gyermekbiróságok müködésére 435
Mesterséges nemzés és atyaság. — A hóember a szerzői jog védelme alatt ... 455
Alkalmazottról adott információért való felelősség. — Ingatlan tartozéka. — Bontóper inditásának oka ... 464

Franciaország.

A halálbüntetés Francziaországban ... 16
Törvényjavaslat a bünesetek képes ábrázolásának korlátozása érdekében. — A halálbüntetés kérdése Francziaországban ... 36
A kegyelmezési jog ellen ... 43
A nemzetközi házassági jog egy furcsa esete 44
A párisi akadémia pályázata ... 52
Uj franczia törvény a házasságkötésről ... 72
Idegenek szerződőképessége Francziaországban. — A családnév viselésének joga ... 128
Áruvédjegyoltalom ... 200
Idegen állam ellen szóló itélet ... 216
A csavargók megrendszabályozása Francziaországban ... 224
Nő mint törvényszéki biró ... 296
A chartreuse likőr árujegye ... 328
Ügyvédi muzeum Párisban. — A franczia stilus curialis ... 344
Perrendi javaslatunk ismertetése külföldön. — Hamis drágakövek eladása ... 360
Kongregáczió alapitása állami engedély nélkül 376
A diplomácziai képviselők hatásköre. — Nyilvános helyen felvett fénykép. — Szaklap czimének bitorlása ... 384
Jóhiszemü védjegybitorlás. — Az automobiltulajdonos felelősségéhez ... 420
A franczia bünvádi perrendtartás reformja 444
Az örökség felfedezőjének joga. — A kereskedői cég és a céghez való jog. — Mosolygás által elkövetett becsületsértés. — A «bon juge» az egyesbirákért ... 456
A megbizott felelőssége. — A plakátozás joga. — Baleseti kártalanitás érvénytelen szerződés esetén. — Magánjogi és közhivatalnoki becsület ... 464

Angolország.

Bér és borravaló. — Gyermekkel való elbánás az angol büntetőjogban ... 8
A fiatalkoruakról szóló törvényjavaslat ... 16
Római jog alkalmazása angol biróság által. — Kártérités a munkások u. n. «kiemelése» miatt. — Nagy Péter czár és a jogászok 24
A halálbüntetés az angol felsőházban ... 36
A házasságok és a nemzetközi jog. — Negotiorum gestor kereseti joga ... 43
A tengeri biztositási jog köréből ... 72
A betéti társaság az angol jogban ... 96
Az angol judikaturából. — Lóversenyfogadásból keletkezett követelés megitélése. — Hindu házassága európai nővel ... 108
Az uj angol postatörvény. — Tengeri fuvarozás és vis maior. — Angol végrehajtási novella ... 120
Okozati összefüggés életbiztositási ügyben. — Anglia 1909. évi statisztikája ... 128
Az angol bünügyi felsőbiróságok müködése 148
Bélyegzővel előnyomott váltónyilatkozat ... 156
London bünügyi statisztikája ... 164
Az angol bünügyi felebbezési biróság egy évi müködése. — A játék czéljára kötött kölcsönszerződések érvényessége tekintetében követett angol judikatura ... 172
Az angol csődjog reformja ... 188
Czégjog. — A szállodatulajdonos felelőssége 200
Az uj angol társasági törvény ... 208
A perköltségek rekordja ... 216
Az angol kártérítési judikaturából ... 240
Az alapitási tervezet fogalmához ... 248
Biztositási ajánlat és kötvény viszonya. — A munkaadó viszonkeresete a baleset okozója ellen. — Alkalmazott és versenytilalom. — A találmány lényeges részének bitorlása ... 256
Versenytilalom az ügyvédség terén. — Fegyverhasználat joga a szökésben levő rabbal szemben ... 280
Közvetitési dij. — Az omnibusz tulajdonos felelőssége utasait ért balesetért. — A lapkiadó felelőssége a lapjában adott tanácsokért. — Az állat tartójának felelőssége 288
Angol ügyvédi hagyatékok. — Részvénytőke felemelése ... 296
Okiratfelmutatási kényszer és ügyvédi titoktartás. — Törvényjavaslat az angliai törvényhatósági választások tisztasága érdekében. — Adalék az angol judikaturához a kártérítések terén. — Mit jelent az «understudy?» ... 304
Bérmunka-szerződés ... 316
Turpis causa. — Egy érdekes per a házassági igéret megszegése miatt ... 328
Fiatalkoruakra vonatkozó törvény ... 336
A nő képviseleti joga férjével szemben. — Usance és jogszabály. — A végrehajtási zálogjog terjedelme. — Tévedés az árverésen 344

Lap

Birák és ügyvédek közti viszony ... 392
A hatóság elleni erőszak fogalmához ... 400
Angol iró a Steinheil-perről ... 408
Az alsóház és a költségvetés ... 420
Objektiv felelősség rágalmazásért. — Légszeszvilágitó-vállalat felelőssége ... 428
Háromszoros ügyvédi költség. — Tengeri fuvarozó felelőssége embereiért ... 436
A kórház fenntartójának felelőssége a sebészorvos gondatlanságáért. — Szinházi czenzura Angliában. — Kezes keresete a hitelező javára. — Vádlott előélete ... 456
A halálbüntetések statisztikája Angolországban 464

Olaszország.

«Rendőri tudomány» az egyetemen ... 120
Vadászás általi tulajdonszerzés az olasz szokásjog szerint ... 436

Schweiz.

Az orvosi praxis eladása ... 156
Törvénytervezet a léghajózás jogi szabályozásáról ... 172
A Bluntschli alapitvány pályatétele ... 344
A szegényjog terjedelme ... 368

Belgium.

Egyes biráskodás törvényszéki büntető ügyekben ... 60
Helyreigazitási kötelesség és a karikaturák 148
Törvényjavaslat a munka-részvénytársaságokról ... 156
Püspök, mint bünügyi védő ... 408

Németalföld.

Törvényhozási reformok ... 148
Értekezlet a nemzetközi egységes váltójog érdekében ... 408

Norvégia.

Törvény a lustaság ellen ... 180
Törvény a házasság felbontásáról ... 308

Portugália.

Héttagu esküdtszék ... 164

Dánia.

Bizonyitási teher ... 43
A botbüntetés eltörlése ... 408

Oroszország.

A védelem jogai Oroszországban ... 72
A Wassilieff ügy ... 172

Törökország.

Abdul Hamid vagyona a nemzetközi jog szempontjából ... 208
A konstantinápolyi ügyvédek ... 352

Görögország.

Birák minősitése Görögországban ... 456

Perzsia.

Adalék a régi perzsa büntető eljáráshoz ... 120

India.

A keleti és nyugoti tanu ... 128

Egyptom.

Az első nőügyvéd Egyptomban ... 216

Amerika.

Szellemek a biróság előtt ... 16
A tarifaszerződés jogi hatálya. — Riztositási összeg kifizetése halálbüntetés esetén ... 108
Életbiztositás ... 140
Tulajdonjog korlátozása ... 188
A szerzői jog meghosszabbitása ... 224
Ágyassági viszony büntetése ... 272
Amerikai ügyvédek erkölcsi kodexe ... 280
A Thaw eset folytatása ... 436
Az amerikai peres eljárás reformja ... 456

Rendkivüli melléklet: dr. Kenedi Géza védőbeszéde a Szanin-perben.

Előfizetési felhivás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

heti szaklapra, kapcsolatban a

I. Magánjogi, II. Hiteljogi, III. Büntetőjogi, IV. Közigazgatási Döntvénytárakkal.

Főszerkesztő:
Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Felelős szerkesztő:
Dr. BALOG ARNOLD.

A Jogtudományi Közlöny 44 évi fennállása óta a hazai jogirodalomnak oly lendületet adott, hogy jogosult önérzettel hivatkozhatunk eddigi müködésünk eredményeire. Feladata lesz ez után is, hogy a jogélet minden ágában tájékoztasson és állást foglaljon.

Jogrendszerünkben gyökeres ujitások váltak szükségesekké. A jogélet minden ágában uj látóhatárok nyilnak; uj czélok felé törekszünk.

A magánjogi kodifikáczió befejezése a hazai jogfejlődés elsőrendü követelménye.

A magánjogi törvénykönyv tervezetével állandóan és rendszeresen foglalkoztunk már eddig is. A jegyzőkönyveket hat kötetben közöltük és máris számos biráló czikk jelent meg a tervezetről lapunkban.

A polgári perrendtartás tervezete is részletes és sokoldalu megvitatás tárgya volt.

Az anyagi büntetőjog terén a büntetőjogi reformtörekvések a fennálló jog alapelveit ingatták meg. A büntető novella törvénybeiktatása a legfőbb bajokon segitett ugyan, de az ujabb szabályozást igénylő kérdések egész légiója követeli a büntetőjogi kodifikáczió revizióját.

E szaklap volt az, mely a törvény megalkotása óta állandóan képviselte a büntetőjogi reformtörekvéseket és melynek a Btk. novellájának törvénybeiktatása körül is jelentékeny szerep jutott.

Elsőrendü feladatnak tekintettük eddig is a bünvádi perrendtartás gyakorlati kialakulásának figyelemmel kisérését. A törvény alapján kifejlődő judikatura birálata kapcsán mutatunk rá a törvény fogyatkozásaira és hézagaira.

Hogy a többi fontos feladatok közül csak a legsürgősebbeket emlitsük, a birói és ügyvédi szervezet, a polgári peres és perenkivüli eljárás, a kereskedelmi és csődtörvények gyökeres reformja el nem odázható. Lapunkban mindezen tárgyak állandóan napirenden tartatnak.

A birói szervezet tökéletesitése, az ügyvitel egyszerüsitése és a biráknak a kezelői teendőktől való tehermentesitése, valamint a birák fizetésének rendezése mellett ép oly lelkesen szállunk sikra, mint az ügyvédség reformja és minden irányban való függetlenségének előmozditása érdekében.

Lapunk külön mellékletként adja a Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos közleményeit, amelyek nemcsak a birói, de az ügyvédi kart is közelről érdeklő becses anyagot nyujtanak.

A jogtudományok elméleti müvelése mellett a gyakorlati irányt is szem előtt tartva, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kisérjük. Az egyes itéletek kritikai megbeszélése kapcsán törekszünk a joggyakorlat javitása és a jogegység létesitése érdekében közremunkálni.

E szaklap mindig beszámol a külföldi jogéletnek legfontosabb mozzanatairól és a külföldi jogi irodalom jelentősebb termékeiről is. Ezentúl még fokozottabb figyelmet fogunk a külföldi törvényhozás, birói gyakorlat és szakirodalom ösmertetésére forditani, hogy olvasóink a külföldi jogfejlődésnek mozgalmairól tájékozást szerezhessenek.

A lapunk mellékletét képező

DÖNTVÉNYTÁR

mely **százon felüli kötetszámot** mutat már fel, gyökeresen átalakult és uj alapra fektetve tetemesen kibővült. **Döntvénytárunk** ugyanis a következő négy önálló részre osztva csatoltatik lapunk külön mellékleteként:

I.
MAGÁNJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
GOTTL ÁGOST,
kir. curiai tanácselnök.

II.
HITELJOGI DÖNTVÉNYTÁR
(VÁLTÓ, CSŐD, KERESKEDELMI- ÉS TŐZSDEI-ÜGYEKBEN).

Szerkeszti
Dr. GALLIA BÉLA,
kir. keresk. és váltó-törvényszéki biró.

III.
BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. BALOGH JENŐ,
egyetemi tanár.

IV.
KÖZIGAZGATÁSI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. MARSCHALKÓ JÁNOS,
kir. táblai biró.

Mindenik rész teljesen önálló egész, és külön-külön rendszeres és betürendes tárgymutatókkal szereltetik fel, úgy, hogy az év végével nem kevesebb, mint *négy kötetben száz ivnyi* terjedelmü határozatgyüjtemény áll olvasóink rendelkezésére. Ebben a négy kötetben a kir. Curia, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési bíróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási bíróság, a hatásköri bíróság és az egyes szakminiszteriumok elvi jelentőségü döntései.

Az egyes határozatok kapcsán rendszeresen utalunk az ugyanazon tárgyú előbbi közlésekre, egyszersmind feltüntetjük a határozatok közt felmerülő eltéréseket.

A* kiadóhivatal *részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy lapunk mellékleteinek külön beszerzésénél csak a négy* Döntvénytár *évenkint 16 koronába kerül, és igy a* Jogtudományi Közlöny *ezen mellékleteinek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a* legterjedelmesebb *jogi szaklap.

☞ ***A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala a felsőbiróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőket postafordultával* levelezőlap utján *dijtalanul értesiti, az elintézést figyelemmel kiséri*** és a tárgyalásra való kitüzésről, valamint az elintézés miként-jéről levelező-lapon ad értesitést.

Előfizetési feltételek: egész évre 12 frt = 24 kor., félévre 6 frt = 12 kor., negyedévre 3 frt = 6 kor.
Az előfizetési pénzek bérmentesen, a vidékről legczélszerübben ***posta-utalvány*** utján küldendők

Kiadótulajdonos: a **FRANKLIN-TÁRSULAT.**

a Jogtudományi Közlöny kiadóhivatalához
(Egyetem-utcza 4. sz.)

Negyvennegyedik évfolyam. 1. szám. Budapest, 1909 január 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Jogi életünk az 1908. esztendőben. — Az automatikus előléptetés. *Dr. Nagy Dezső* orsz. képviselőről. — A birói és ügyészi előléptetések. *Grecsák Károly* curiai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az irástudatlan végrendelkező irásbeli magánvégrendeletének nyelve. *Szladits Károly* kir. törvényszéki birótól. — «Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át.» *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Jog- és államtudományi továbbképzés. *Dr. Klug Emil* ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jogi életünk az 1908. esztendőben.

Az 1908. évben az igazságügyi törvények egész sorozata iktattatott be a törvénytárba. A birói és ügyészi szervezet módositásáról, az erdélyi és a magyarországi birtokrendezésről, a büntető törvények és a végrehajtási eljárás módositásáról, az ügyvédi nyugdij- és gyámintézetről, a kereskedelmi üzlet átruházásáról és a csekkről alkotott törvények valóban egy esztendőnek elég bő termését tanusitják, még akkor is, ha igen sok tennivaló marad még fönn a jövő számára.

A megalkotott törvények mindegyike igazságügyünknek és gazdasági életünknek egy-egy fontos kérdését oldja meg, köztük olyanokat is, amelyeknek megoldását az évek hosszu során át hiába sürgették az érdekeltek. Hogy az elintézés módja nem elégit ki mindenkit egyaránt, hogy egy-egy jelentős részletet másképpen is lehetett volna szabályozni, mindez nem von le semmit annak az eredménynek az értékéből, hogy az alkotás valahára megtett és hogy a meddő éveket termékeny esztendő váltotta fel.

Félő azonban, hogy parlamentünk az igazságügyi kérdések iránt tanusitott közömbösségében, hogy ne mondjuk apathiájában, megmarad és leszorit a napirendről minden munkát, ami a jogélettel függ össze.

Évről-évre fokozódó szomorusággal kell leszögeznünk azt a megdöbbentő jelenséget, hogy a magyar parlamentből mindinkább kihal az érzék jog és igazság, valamint annak szükségessége iránt, hogy intézményeinket a kérlelhetetlen igazságosság sziklaszilárd alapjára helyezze. A jog, törvény és igazság hármas jelszavát — amelynek, igaz, politikai háttere is volt és amelyet nem mindenki értett és alkalmazott ama hármas fogalom valódi jelentőségében — a pártpolitika kizáró uralma váltotta föl az országgyülésen, és ennek az autokrata kényurnak hódol ma közéletünknek csaknem mindegyik tényezője, mit sem törődve azokkal a pusztitásokkal, amelyeket e magatartás intézményeinkben, az ország mostani lakosságának és a jövő nemzedéknek gondolkozásában és egész életfölfogásában végez.

Ezen sulyos állitás döntő bizonyitéka gyanánt nem érjük be az ország közérzésével és köztudatával sem, noha ez az efféle kérdésekben meggyőzőbb minden bizonyitéknál. De utalunk a birói függetlenség ellen irányuló számos támadásra, amely főképpen az országgyülés tagjai köréből indult ki; utalunk a birák itélkezésének politikai és felekezeti szempontokból meggyanusitására; utalunk e tekintetben az igazságügyi költségvetési vitákra, az imént elfogadott törvényjavaslatok tárgyalásaira, a zürzavaros politikai hátterű inditványokra, illetőleg czeknek hevenyészett áterőszakolása folytán legujabb törvényeinkbe becsuszott lényegbeli, szerkezeti és szövegezési hibákra.

Avagy szóljunk-e a képviselőháznak a mentelmi ügyekben való biráskodásáról, amely már csaknem egészen elveszitette a tárgyilagosságot, az igazságérzetet és kizárólag politikai szempontok játéklapdájává vált?

A politika beleszólást igényel az igazságügyi kinevezésekbe is, aminthogy ezek a kinevezések sem mindig mentesek a politikai befolyásoktól, amint ezt különösen a közjegyzői állások betöltésénél tapasztalhattuk.

Hogy a kinevezések kérdésénél maradjunk, kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy a rangelsőbbség tulságosan respektáltatik a kinevezéseknél, aminek pedig csakis az elsőfokon lehet szerepe.

A helyi előléptetéseknél méltánytalan az indokolatlan ugrálás, egyeseknek mellőzése, sőt amint az ezelőtt megtörtént, 10—15 évig ugyanazon fizetési osztályban való meghagyása. Amint azonban hivei vagyunk a helyi előléptetéseknél az automatikus rendszernek, akképpen nem ismerjük el az évek mulását jogczimül a felsőbb bíróságokhoz való kinevezésre és vezető állásokba való jutásra.

Bizonyos ponton mindenkorra be kell zárulnia az ajtónak a középszerűség és az átlag biró, tisztviselő előtt, mert ha nem, ha a hosszu szolgálat magában *mindenkinek* jogczimet ad a legfőbb fokra is juthatásra: akkor ez a rendszer legfőbb bíróságaink szinvonalát mélyen le fogja szállitani.

A kinevezési rendszerről irva, méltánylólag kell kiemelnünk, hogy a kir. Curián az igazságügyi kormány lassan-lassan be akarja szüntetni a kisegitői birói rendszert. A birói függetlenség elvét sértő ez az intézmény régen megérett a teljes eltörlésre, és ha nem is tudta magát az igazságügyi kormány gyökeres intézkedésre elhatározni: a fokozatos megszüntetés is jobb az eddigi tarthatatlan állapotnál.

Az igazságügyi igazgatás terén évek óta tespedés észlelhető. Minden megy a maga lomha, nehézkes utján, mintha az élet nem haladna, és mintha a negyven esztendővel ezelőtt az osztrák abszolutizmus idejéből átvett bürokratikus intézmények amolyan nebántsvirágok volnának, avagy olyan tökéletes alkotásai az emberi észnek, amelyek örök időkig megfelelnek czéljuknak, akármi történjék is egyébként a világon.

Azt a pihenőt, amely éveken át tartott a törvényhozás terén, jól föl lehetett volna használni az igazgatás átalakitására, ami alatt persze nemcsak az ügyvitel reformját értjük, hanem az igazságügyi adminisztrácziő egész körét, beleértve a felügyelő hatóságok müködését is.

Az 1908. év sem hozott ebben a tekintetben semmi ujat. Az «Igazságügyi Közlöny» a törvényeket végrehajtó rendeleteken felül csak apró-cseprő rendeleteket közöll,

ebben az esztendőben ugy, mint évek óta mindig — maradt tehát minden a régiben.

Ami bíróságainkat illeti, konstatálhatjuk, hogy a lassu haladás az itélkezés helyes irányában elvitathatlan. A joggyakorlat a maga nagy átlagában nem zárkózik el a társadalom modern fölfogásának figyelembevételétől sem, ami kellemes, frissitő szellőt visz be a formalizmustól tulságosan áthatott, a preczedensek tulságos figyelembe vételétől megromlott légkörbe.

Azonban büntető perrendtartásunk jogorvoslati rendszerének szerencsétlen megalkotása éppen a legfőbb bíróságot kényszeriti a legridegebb formalizmusra ott is, ahol a reformáczió in capite et membris nyilvánvalóan szükséges volna.

Ezen a nagy bajon most már csak a törvényhozás segithet, mert a kir. Curia alig fog letérni arról az utról, amelyen nyolcz esztendővel ezelőtt, téves irányban, megindult.

A kir. Curia teljes ülése ebben az esztendőben három polgári és két büntető döntvényt hozott — ami számban elégséges ugyan, de azt hiszszük, hogy akadna jogunknak számos vidéke, amelyen inkább kelne el teljes ülési döntvény, mint azokon, amelyekről ebben az évben határozott legfőbb bíróságunk plenuma. A polgáriak közül a 80. számu a kir. közjegyző által felvett végrendelet közül oldott meg egy, nézetünk szerint, másodrendü fontosságu kérdést, amely alig érdemelte meg a teljes ülés döntését; a 81. sz. a kath. egyháznak egy fontos vagyonjogi kérdését döntötte el, a döntvény tulajdonképpeni tárgyának körén messze tul menő értékes megokolással; a XVII. sz. döntvény végül egyes kir. táblák által az 1868 : LIV. tcz. 35. §-ának a kártéritési követelésekre helytelenül alkalmazott szabályát magyarázza. A büntetőjogi döntvények közül a 88. sz. a védő hivatalból kirendelésének egy esetét tárgyazza, mig a 89. sz. döntvényben foglalt megoldás a Btk. 247. §-ának hiányait még kirivóbbakká tette. Ez a döntvény különben a büntető novella 45. §-ának életbeléptével már el is vesztette hatályát.

A kir. táblák döntvényjogukkal ebben az esztendőben alig éltek. A szegedi táblának az 1868 : LIV. tcz. 35. §-ának 2. bekezdése tárgyában hozott és a kir. Curiának már emlitett XVII. sz. polgári döntvényével hatályon kivül helyezett 7. sz. t. ü. döntvényén felül, csak a kolozsvári tábla hitelesitette a határozattárba is fölvett 12. sz. határozatát (felülvizsgálati kérelem a perköltség kérdésében, mikor a másik fél az ügy érdemében él felülvizsgálattal), amely az 1907 : XVII. tcz. szellemében oldja meg a vitássá vált kérdést.

Korszakot alkotó eseménye törvénykezésünknek a hatásköri bíróság müködésének megkezdése. 1908 május elseje óta nem a minisztertanács dönt a bíróságok és a közigazgatási hatóságok közti hatásköri összeütközési esetekben, és ezzel végét érte az a lehetetlen és a birói függetlenség elvébe ütköző helyzet, hogy a minisztertanács volt a miniszter hatásköri kifogásának birája és a legfőbb bíróság hatásköri határozata is a minisztertanács reviziója alá került.

A kir. Curiára nézve az 1907 : XVII. és XVIII. tcz.-ek valóságos áldás számba mentek, mert csak ezek tették lehetővé, hogy a kir. Curián ma — az utolsó havi kimutatás szerint — alig van nagyobb hátralék, mint amennyi két hónap beérkezésének felel meg. A büntetőtanácsoknál és a polgári felülvizsgálati tanácsnál nincs hátralék, ez utóbbi a novemberben hozzáérkezett ügydarabokat már deczemberben elintézi. Remélhető tehát, hogy ezt az állapotot a polgári rendes tanácsok is kivétel nélkül mielőbb elérik. Nagyobb bajok mutatkoznak az alsóbíróságok adminisztrációjában, különösen pedig a fővárosi bíróságok ügyvitelében, mert e bíróságok ügyforgalma az utóbbi esztendők gazdasági eseményei és a végrehajtási novella életbelépte folytán nagyon megszaporodott, holott a létszámszaporitásról vagy ügyviteli tehermentesitésről az igazságügyi kormány tudni sem akar. Persze, ez a máris tulterhelt, és a vidéki bíróságokhoz képest aránytalanul foglalkoztatott fővárosi birák munkabirását a lehetőség végső határáig próbára tette, másrészt az igazságszolgáltatás lassusága folytán a jogkereső közönség érdekeinek jelentékeny sérelmével járt. Az elsőfoku bíróságok helyzetének az adminisztráczió egyszerüsitése által való megjavitása elsőrendü feladat, melynek a polgári perrendtartás reformját is meg kellene előznie, mert különben nem lehet majd a perjogi reformot rázkódás nélkül életbe léptetni.

Visszapillantva az elmult évre, a haladás kétségtelen jelei mellett soktekintetben stagnácziót is látunk. Aggódva kérdezzük, mit hoz igazságügyünkre a jövendő? Segit-e majd a bajokon, meghozza-e azokat a reformokat, melyeket e szerencsétlen ország az események szeszélye folytán évtizedek óta nélkülöz, bár már rég hozzájuk juthatott volna? Nyugalmas évek zavartalan munkájára volna szükség, hogy a magyar igazságügy végre elvezettessék az igéretnek ama földére, melyet Szitágyi Dezső profétai lélekkel megmutatott. de melyre ő népével el nem juthatott.

A magyar jogászvilág minden akadályt leküzdő czéltudatos müködést vár törvényhozási előkészités és adminisztráczió terén az igazságügyi kormánytól, mert csak tetterős kézzel lehet az igazságügy sulyos állapotán lenditeni.

Az automatikus előléptetés.

Midőn az országos birói egyesület az igazságügyminiszternél tisztelgett és az automatikus előléptetés rendszeresitését kérte, szinte ridegen szóló elutasitást kapott. Ezzel azonban nem térhetünk a dolog felett napirendre. Az eszme komoly megfontolást igényel. A mult év őszén az országos ügyvédgyülés foglalt e tekintetben állást, amidőn határozatilag kimondotta, hogy kivánatos az alsóbb fokra kinevezett biráknak bizonyos időszakokban feltétlenül bekövetkező ugynevezett automatikus (helyi) előléptetése a kir. táblai birói rangig és fizetésig. Rövid időre reá a szegedi országos birói gyülés hasonló értelmü határozatot hozott.

Fel kell tételeznünk, hogy két ilyen kiváló szaktestület határozatát kellőképpen megfontolta és az összes számba vehető érvek komoly mérlegelése után jutott erre a konkluzióra. S ha az igazságügyminiszter nem is nyilatkozott kedvezően, a kérdés itt él köztünk, foglalkozni kell vele.

Nézzük először az ellene szóló érvet. Károsnak mondják, mert megöl minden nemesebb törekvést, szorgalmat, igyekezetet, mert ha a biró bizonyos évek folyása alatt előlép, akkor miért erőltesse meg magát. Ez lesz a tunyaság melegágya. Ez az egyetlen kifogás, többet nem hallottunk, de elképzelni sem tudunk. Ez az érv egy emberi rossz tulajdonságra van fektetve, amelyet általánositanak. Elismerjük, hogy vannak ambiczió nélküli, renyhe emberek, de az emberiség története bizonyság, hogy több van törekvő lelkiismeretes ember. Sajátságos vád volna ez különösen birói karunk tagjai ellen, akiknek lelkiismeretes munkaszeretete és fegyelmezettsége általában el van ismerve. Kivételek vannak, de kivételek után alkotni szabályt a törvényhozás józan politikájával ellenkezik. Kétségbeejtő hanyatlásnak kell lenni olyan nemzet kebelében, amelynek legkiválóbb tisztviselői kara, a birói testület hasonló váddal joggal volna illethető.

A mi kiindulási pontunk e kérdésnél az, hogy a kötelességérzet és a becsületes törekvés az az átlaga, amely az automatikus előléptetés ezen képzelt veszélyét közömbösiti, megvan a mi nemzetünk azon fiaiban, akik a birói pályán vannak. Ha sokaknál az elkedvetlenedés, a tetterő sülyedése van jelen, ez inkább az ellenkezőnek tulajdonitható, annak, hogy nem számithat biztos megfelelő előléptetésre. A mellőzés, a protekcziókeresés vagy lehangoló

hatással van, vagy pedig oda tereli a birót, hogy boldogulását és előléptetését ne a jól teljesitett munkában, hanem mellék utakon hajszolja. Hol van az az igazságügyminiszter, aki minden egyes biró értékét tökéletesen fel tudná ismerni és mérlegelni, aki a birói kinevezéseknél, minden politikai és egyéb befolyásoktól tudná magát emancipálni? Csak akkor, de csakis akkor, ha e tekintetben teljes garanciát tudnánk szerezni, lehetne az automatikus előléptetéssel szemben némileg megállható érvet felhozni.

S ezzel szemben áll az, hogy mindenki, aki a minden mellékkeresettől elszigetelt birói pályára lépett, aki tisztességgel tölti be hivatását, aki fegyelmire okot nem szolgáltatott, a természet rendje szerint megkövetelheti azt, hogy a kir. táblai biró rangjáig és szerény fizetéséig eljusson. Ez elsősorban természeti jog, amit a társadalmi és gazdasági viszonyok is megkövetelnek.

Még sokkal inkább megkövetelik azonban az igazságügyi politikai szempontok.

A birói hivatás a legnagyobb minősitést kivánó, legmagasabb állami funkczió. Ennélfogva vele jár az a követelmény, hogy az e pályán levőnek csak némileg is megfelelő anyagi exisztencziája legyen, hogy családját tisztességes módon eltarthassa és gyermekeinek rangjához illő neveltetést adjon. Ezt a társadalom megköveteli, akár van a birónak hozzá anyagi ereje, akár nincsen. S ha az állam nem adja meg a hozzávalót, akkor vagy adósságot csinál, vagy illegalis uton szerzi meg. Hol van azonban akkor a birói függetlenség? A törvényben, ennek papirosán, de nem megvalósitva. Az automatikus előléptetés arra is képesiti a birót, hogy életrendjét biztos számitásra alapitsa s ennek megfelelően oszsza be. Nem kell idegesen kapkodnia az előléptetés után, nem kell őt megelőző kortársainak mielőbbi kiesésére számitani, esetleg türelmetlenül várni, az ő előléptetése és anyagi helyzetének javulása nem mások mielőbbi elpusztulásán, vagy távozásán épül fel, hanem az neki törvényileg biztositott természetes joga. Az automatikus előléptetésnek tehát nagy erkölcsi előnye is van, amely megadja a biró lelkének és kedélyének azt a nyugodtságot, amelyre hivatásának magasabb minőségü gyakorlásánál okvetlenül szüksége van.

Legujabban divattá vált Németországban is, hogy a birói szervezet utánzandó példájául az angolt állitják oda. Utánozni, az bajos lenne, mert a birói intézmény az angol államélet és közigazgatás sajátságaival, történeti fejlődésével olyan szoros kapcsolatban van, hogy azt idegen talajba átültetni teljes lehetetlenség. Angliában a birói előléptetés rendszeresitve nincsen. A birói kar tagjait az ügyvédek közül veszik s amely állásra kinevezik, rendszerint abban is fejezi be birói pályáját. Ennek tudatában él az angol biró és ez ott a birói függetlenségnek intézményszerü biztositéka. Ezt a garancziát mi a kontinentális igazságügyi szervezetbe át nem ültethetjük; a birói fokozatos előléptetés nálunk kikerülhetetlen s miután ez egy birói pályán átlag ötször-hatszor ismétlődik, ezzel a biráknak a kormánytól s ezzel kapcsolatosan sok minden egyéb tényezőtől való függősége rendszeresitve van, ami mind a birói hivatás tiszta gyakorlásának csorbitásával jár. S ha már az előléptetéseket ki nem kerülhetjük, akkor ennek hátrányait kikerülni csak egy mód van: az előléptetést minden emberi önkénytől, hatalmi és egyéb érdekek befolyásától mentesiteni, szóval, hogy az előléptetés ne emberektől függjön, hanem olyan szerzett jogtól, amely *automaticze* hat. Ez az automatikus előléptetés lényege, ugyszólván a lelke, mint a sokat keresett birói függetlenség intézményes garancziája.

Ez a relativ legfőbb, az abszolutat megközelitő mód, a többi csak szurrogatum. Birói függetlenségi biztositékot kerestek a legkülönfélébb jelölési rendszerekben, amelyeknél a jelölő bizottságok összealkotására, a jelöléstől való el nem térhetés tekintetében mindenféle mesterséges szabályokat állitottak fel. Hiába való erőlködés, mert hiszen ekkor is csak emberektől és emberi érdekektől jön függő helyzetbe a biró minden egyes pályázati alkalomnál, de sőt annyiban veszedelmesebb a helyzet, hogy egy ember (a miniszter) helyett a függőségi állapot még szélesebb körre terjeszkedik ki.

Jól meg kell jegyeznünk azt is, hogy mi *helyi* automatikus előléptetést értünk. És éppen ebben látunk egy másik további nagy előnyt. Ma az anciennitást a felsőbiróságokhoz történő kinevezéseknél mellőzni nem lehet, a reátermettség csak másod-, vagy éppen harmadsorban jön figyelembe. Az automatikus előléptetéssel ezen a bajon is van segitve. Miután a hosszu szolgálatból folyó igények az automatikus előléptetéssel jogszerü kielégitést nyernek, az igazságügyi kormány a felsőbb birósági állások betöltésénél nem kénytelen sorrendet tartani, hanem lenyulhat oda, azokhoz a fiatal erőkhöz, akik a felsőbiróságok megfelelő magasabb szinvonalát ugy tehetségükkel, tudásukkal, mint munkaerejükkel és szellemi frisseségükkel fenn tudják tartani. A felsőbiróság nem lehet kifáradt fizikumok és pszichikumok rokkantháza. A kir. táblák és a kir. Curia nem nyugdijintézet, hanem sulyos munkával terhelt testületek, amelyeken állandóan milliók érdeke és szeme függ.

Végül utolsó, de sulyában az elsők közt áll az, hogy csak ezen módon lehet a felső birói karba az ügyvédi kar jeleseit bevonni. Hogy igazságszolgáltatási szempontból mily nagy jelentősége van ennek, azt most nem részletezem, ezt mint elfogadott tételt állitom oda. Tény az, hogy az ügyvédből lett felsőbirák mondhatnánk ragyogó csillagai voltak e felsőbirói karnak. Neveket emliteni felesleges. Ilyen kinevezések ma mind ritkábbá válnak, de sőt emlékezetünk szerint a mostani igazságügyminiszter alatt erre még egy eset sem volt. Helytelenül van igy, de be kell ismerni azt is, hogy némileg igazolva van a mostani előléptetési rendszer által. Ma egy curiai birói vagy tanácselnöki kinevezés, amely előléptetés utján történik, az egész vonalon, le a joggyakornokig, érezteti hatását; ha azonban egyenesen ügyvédből neveznek ki, ez az egész vonalon eltömi az előlépést. Magától értetődő az ennek nyomában az egész vonalon keletkező nyugtalankodás, amely lenyilalik a joggyakornokig. Ezzel ma számolni kell, de megszünik tényező lenni az automatikus előléptetési rendszer mellett, mert egy felsőbirói ügyvédi kinevezés az alsóbb fokon lévők előlépését nem érinti. S ezzel a legnagyobb akadály el volna háritva ügyvédek felsőbirákká való kinevezése elől, és a jó erőknek igen becses, szabadon kiaknázható forrása nyilnék meg felsőbiróságaink számára.

Azt hiszszük, hogy az automatikus előléptetés mellett nemcsak az ügyvédi és birói országos gyülések határozatai, hanem nem ignorálható sulyos tárgyi okok is szólnak.

Dr. Nagy Dezső.

A birói és ügyészi előléptetések.

A helyi előléptetést tárgyazó 1908. évi VI. tcz. megalkotásának szükségét az igazságügyi kormány azzal indokolta meg, hogy az állami tisztviselők illetményeinek szabályozásáról szóló 1893:IV. tcz. az elsőfolyamodásu biróságok és ügyészségek személyzetének anyagi érdekeit nem részesitette méltányos figyelemben, különösen annak folytán, hogy a fizetési osztályok beosztásában nem adott egyes állásoknak oly elhelyezést, amely azokat méltán megillette volna. Az állami alkalmazottaknak engedélyezendő pótlékokról szóló 1904:I. tcz., valamint a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló 1907:I. tcz. intézkedései pedig az elsőfolyamodásu birák, ügyészek és birósági hivatalnokok hely-

zetén javitottak ugyan valamit, de gyökeresen nem orvosolták a bajt. Ezért vált szükségessé az elsőfolyamodásu birák és ügyészek helyzetének megfelelő javitása, amelyet a fentidézett tczikk akként tervezett, hogy a birói és ügyészi létszámot az egyes fizetési osztályok között az akkor fennállottnál sokkal kedvezőbb arányban osztja meg és a biráknak és ügyészeknek, illetőleg az albiráknak és alügyészeknek nagyobb részét magasabb, t. i. a VII., illetőleg a VIII. fizetési osztályba emeli és csak kisebb részüket hagyja meg a mostani fizetési osztályokban.

A törvény első szakasza az elsőfolyamodásu birói és ügyészi állásokat az egyes fizetési osztályok között ugy osztja meg, hogy a VI. fizetési osztályba 150 állást, a VII. fizetési állásba 1000 állást, a VIII. fizetési osztályba ugyancsak 1000 állást, a IX. fizetési osztályba pedig csak 380 állást soroz, azzal a rendelkezéssel, hogy az elsőfolyamodásu kir. bíróságokhoz kinevezett törvényszéki birák, járásbirák és albirák, valamint a kir. ügyészségekhez kinevezett ügyészek és alügyészek együttes létszáma az egyes fizetési osztályokban ekként állapittatik meg.

A törvénynek ez a parancsoló, intézkedése tehát azt czélozza, hogy az elsőfolyamodásu bíróságokhoz kinevezett birák és ügyészek közül *állandóan* 150-en a VI-ik, 100-en a VII-ik, ismét 100-en a VIII-ik és csupán 380-an a IX-ik fizetési osztályba legyenek sorozva, vagyis ilyen arányban részesüljenek az illető fizetési osztály javadalmazásában. Czélzata a törvénynek tehát az, hogy necsak a törvény alapján tett tömeges kinevezésekkel állapittassék meg ezekben az arányokban az összlétszám, hanem hogy az időről-időre bekövetkező üresedéseknél is a törvény ily értelemben végrehajtassék, vagyis hogy előléptetéseknél is a kinevezések mindig ugy történjenek, hogy soha a törvényben előirtnál többen vagy kevesebben ne tartozzanak egy-egy fizetési osztályba. Hogy ez volt a törvényhozónak is akarata az 1908:VI. tcz. megalkotásánál, kitünik nemcsak a közfelfogásból, amely ennek a törvénynek intenczióit igy értelmezte, hanem kitünik magából a miniszteri indokolásból, amelylyel az igazságügyminiszter ennek a törvénynek a szükségességét megokolta. Azt olvassuk ugyanis ebben a miniszteri indokolásban a többek között: «hogy a kinevezések sorrendjét véve tekintetbe, hozzávetőleges számitás szerint az 1904. év augusztus hónapja előtt kinevezett albirák és alügyészek ezen törvény alapján már törvényszéki birói, járásbirói és ügyészi kinevezést nyernek és csak azok maradnak meg albirák és alügyészek, akik ebben az állásban még 3½ évet nem töltöttek el», és más helyen: «ha továbbá az időközi kinevezések következtében beálló üresedéseket is figyelembe veszszük, a most feltüntetett előmenetel még kedvezőbbé alakul» és ismét más helyen: «a javaslat törvénynyé váltával tehát a VIII. és IX. fizetési osztályban levő 194 biró és ügyész közül 1259, vagyis mintegy 70% *azonnal* magasabb fizetési osztályba *kerül*, de a fizetésrendezés előnyeiben nemcsak ezek, hanem a mai fizetési osztályokban most még visszamaradottak is részesülnek, *mert a tömeges kinevezések következtében fizetési osztályuknak elejére kerülvén, a folytonos üresedésekkel ők is igen rövid idő mulva el fogják nyerni kineveztetésüket.*» A miniszteri javaslat indokolásának most idézett részei kétséget nem hagyhatnak fenn az iránt, hogy az igazságügyi kormánynak a törvénynek ezzel az intézkedésével az volt a czélja, hogy az elsőfolyamodásu bíróságokhoz kinevezett birák és ügyészek az összlétszámban sohase legyenek más arányban, mint abban, amelyet a törvény parancsolólag megállapitott, ugy hogy e birák és ügyészek közül állandóan 150-en a VI., 1000-en a VII., 1000-en a VIII. és csak 380-an a IX. fizetési osztályban legyenek.

A törvénynek ezen imperativ rendelkezéséből és ezen el nem vitatható czélzatából pedig kétségtelenül is az következik, hogy az igazságügyi kormány az 1908:VI. tcz.-nek ezt az intézkedését a törvény intencziójának megfelelőleg csak akkor hajtja végre, ha valamely fizetési osztályban egy előléptetés által megüresedett állást azonnal késedelem nélkül betölt akként, hogy az utána következő alacsonyabb fizetési osztályban első helyen levő birót erre az igy megüresedett állásra előlépteti. Következik ez nemcsak a törvényhozásnak a miniszteri javaslat idézett részeiből félreismerhetetlenül felismerhető czélzatából, hanem következik ez a törvénymagyarázatnak minden helyes szabályából is, mert azt már csakugyan lehetetlen feltételezni, hogy a törvényhozásnak az idézett törvényes rendelkezéssel az lett volna a czélja, hogy az elsőfolyamodásu birák és ügyészek összlétszámában az egyes fizetési osztályok létszámát csak azért állapitsa meg a törvényben, hogy az igazságügyi kormány az egyes alacsonyabb fizetési osztályokból a magasabb fizetési osztályba a birákat és ügyészeket nagyobb számban ne léptethesse elő, mint ahogy azt az illető magasabb fizetési osztályra megállapitott létszám megengedi és hogy nem az lett volna a czélja, hogy bármilyen fizetési osztály több tagot nem foglalhat magában, mint a törvényben megállapitott létszám. A törvénynek ez a lehetetlen magyarázata ugyanis azt jelentené, hogy bármely igazságügyi kormány az összlétszám keretén belül az alacsonyabb fizetési osztályba tartozókat csak akkor lépteti elő a magasabb fizetési osztályba, ha az neki ugy tetszik, vagyis hogy kénye-kedve szerint töltené be az egyes fizetési osztályokban megállapitott állásokat. Már pedig ilyen abszurd módon kiszolgáltatni az elsőfolyamodásu birák és ügyészek előmeneteli viszonyait az igazságügyi kormány önkényének nemcsak, hogy nem akarhatta a törvényhozás, hanem éppen az ellenkezőt, vagyis azt akarta, hogy a törvényben megállapitott létszám keretén belül az egyes állások betöltése kötelezővé tétele által a birák és ügyészek részére a fizetésrendezés előnyeinek azt a minimumát biztositsa. Kitünik ez különösen a törvény első szakasza utolsó bekezdésében foglalt ama rendelkezésnek a miniszteri javaslatban felhozott indokolásából is, amely szerint az egyes fizetési osztályokra a jelen törvénynyel megállapitott létszám csak külön törvénynyel, vagy a költségvetési törvénynyel változtatható meg. Ezt a rendelkezést ugyanis a miniszter azzal indokolta meg, hogy ez a rendelkezés a javaslatba foglalt rendezés *továbbfejlesztésének* a lehetőségét biztositja; amivel félreismerhetetlen módon kifejezést adott annak, hogy ennek a törvénynek előnyeit a jövőben még fokozni kivánja ugyan, de azt a törvényt ugy végrehajtani, hogy ezáltal az elsőfolyamodásu birák és ügyészek annak előnyeitől elüttessenek, nem fogja soha.

Pedig a gyakorlatban a dolog ugy történt.

Amikor az 1908:VI. tcz. megállapitotta azoknak a birói és ügyészi állásoknak a létszámát, amelyek az egyes fizetési osztályokban vannak, akkor erre vonatkozó rendelkezéseivel nemcsak *jogot* engedélyezett az igazságügyi kormánynak, hogy az egyes fizetési osztályokban a megállapitott mennyiségü állások létszámát betölthesse, hanem egyuttal azt az előirt *tilalmat* is állitotta fel, hogy ezekben az egyes fizetési osztályokban a megállapitott állások létszáma a meghatározott mennyiségen tul be ne tölthessék. Az idézett törvény első szakaszának helyes értelme tehát az, hogy a VI. fizetési osztályban soha több mint 150, a VII. és VIII. fizetési osztályban soha több mint 1000—1000 és a IX. fizetési osztályban soha több mint 380 biró és ügyész ne lehessen egyszerre beosztva. Amint tehát előléptetés vagy más módon történt üresedés folytán egy-egy fizetési osztályban egy-egy állás betöltésre vár, ennek ugy kell eszközöltetnie, hogy ezáltal a törvényben megállapitott számarány meg ne zavartassék. Ez pedig azt jelenti, hogy amint valamely magasabb fizetési osztályban egy állás meg-

üresedik, a közvetlenül utána következő alacsonyabb fizetési osztályban soron levő arra érdemes biró vagy ügyész már a törvény rendelkezésénél fogva jogot szerzett arra, hogy a magasabb fizetési osztályba tartozó megüresedett állásra haladék nélkül kineveztessék.

Ugy látszik azonban, hogy eddig ez nem igy történt. Legalább erre enged következtetni az a körülmény, hogy az 1908. év elején végbement tömeges kinevezések után csak most a közelmult napokban olvastuk ismét a hivatalos lapban, hogy a VII. és VIII-ik osztályban üresedésben volt 56, illetve 60 birói és ügyészi állást betöltöttek. Amiből ismét arra lehet következtetni, hogy az egyes magasabb fizetési osztályokban időközben megüresedett birói és ügyészi állásokat nem töltötték be a törvény szellemének megfelelőleg ugy, hogy azokra az arra jogot szerzett soron levő birákat és ügyészeket haladék nélkül előléptették volna, hanem a törvény intenciója és határozott rendelkezése ellenére időközönként az alacsonyabb fizetési osztályokba történt kinevezésekkel töltötték be az üresedésben levő állásokat, ezáltal oly helyzetet teremtve, hogy az alsóbb fizetési osztályokban a megengedettnél több hely volt betöltve. Hogy valóban igy volt-e és hogy valóban igy történt-e, azt azonban az összlétszámot feltüntető rangsor kibocsátása előtt biztosan megállapitani nem lehet. Ha valóban igy történt volna, akkor az 1908 : VI. tcz. nem volna helyesen végrehajtva.

A birói és ügyészi karnak pedig joga van ennek az ő jogait érintő törvénynek a helyes végrehajtását az igazságügyi kormánytól számon kérni.

Hogy ezt igazságos módon megtehessük, követelnünk kell az összlétszámot felölelő rangsor sürgős és évenkénti közzétételét. *Grecsák Károly.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az irástudatlan végrendelkező irásbeli magánvégrendeletének nyelve.

Első hallásra kissé különös, de mai birói gyakorlatunk szerint kétségtelen, hogy az irástudatlan ember irásbeli magánvégrendeletet alkothat olyan nyelven, amelyet ő maga nem ért. Az eset vegyesajku községeinkben elég gyakori. Az irástudatlan végrendelkező nem talál a faluban olyan embert, aki az ő nyelvén, pl. németül, horvátul, irni-olvasni tudna ; megiratja tehát végakaratát más nyelven, pl. magyarul, s ezt a szöveget emelik aztán a tanuk közreműködésével végrendelet erejére. A Curia az ilyen végrendeletet érvényesnek ismeri el, feltéve, hogy a tartalmát a végrendelkezőnek a végrendelet felvételekor megmagyarázták. De gyakran még az is bajos, hogy az ember faluhelyen olyan négy végrendeleti tanut találjon, aki mind ért azon a nyelven, amelyen a végrendelet szól. A Curia tehát erészben is beéri azzal, hogy az a két tanu, akitől a törvény az irni-olvasni tudást kivánja meg, a végrendeleti irat nyelvén tudjon irni-olvasni ; a másik két tanunak a végrendelet szövegét értenie nem kell, elegendő, ha a végrendelet tartalmáról a végrendelkezéskor a felolvasott szöveg megmagyarázása utján nyer tudomást. (V. ö. egybehangzóan Magánjogi Döntvénytár I. 24., 77., 101. sz., II. 217. sz. ; korábbi határozatokat l. Grecsák Magyar Döntvénytár VII. k. 531. l., 369. és 534. l. 373. sz. a.)

Eszerint tehát érvényes az olyan végrendelet, amelynek szövegét sem a végrendelkező, sem a megkivánt négy tanu közül kettő nem érti, hanem amelyet csak a kisebbség, vagyis két tanu ért.

A birói gyakorlatnak ez a fejlődése élénken példázza, hogy miként fejleszti tovább a biró «törvénymagyarázat» utján a törvényt, a czélszerüség követelményeinek kényszeritő hatása alatt, a törvény eredeti intencióitól eltérő irányban.

Mert jogszerkezeti okok ezekre a döntésekre nem vezethettek. A törvény egész szerkezete ellentmond a Curia által elfogadott magyarázatnak, aminthogy iróink is az ellenkezőt tanitják. (Kern a Fodor-féle Magánjog V. k. 353., 355. l., Zlinszky-Reiner VII. kiad. 1073. l. 1. jz. végén.)

Szinte felesleges hosszasan magyarázni, hogy mikor a törvény 6. §-a azt kivánja, hogy a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök és *evégből* a végrendelkező által használt nyelvet érteniök kell : ezzel a végrendelet *szövegének* nyelvére utal, nem pedig más nyelvre, tehát sem arra a nyelvre, amelyen a végrendelkező kijelenti, hogy ez az ő végakarata, (hiszen ezt megkivánja már az 5. §. is), annál kevésbbé arra a nyelvre, amelyen a végrendelet tartalmát *mások* a végrendelkezőnek megmagyarázzák (legalább is erőltetett értelmezés, ezt a nyelvet tekinteni a végrendelkező *által* használt nyelvnek). A szóbeli végrendeletnél is azt kell a végrendelkező által használt nyelvnek érteni, amelyen végakaratának *tartalmát* fejezi ki, nem pedig azt, amelyen kijelenti, hogy a mondottakat szóbeli végrendeletének kivánja tekinteni. A Curia álláspontját könnyen ad absurdum lehetne vinni, mert ha a Curia következetesen akar tovább haladni e gondolatcsapáson, ugy szükségképp oda kell jutnia, hogy az irástudatlan ember *kiváltságos* irásbeli végrendeletének nyelvét csak *egy* irni-olvasni tudó tanunak kell értenie és ez magyarázhatná meg a végrendelet tartalmát a végrendelkezőnek és a másik tanunak. Oda jutnánk tehát, hogy az ily végrendelet valódisága *egy* magánember jóhiszemüségére volna épitve.

De a Curia gyakorlatának nemcsak a szövegmagyarázat, hanem a végrendeleti alakszerüségek czélja is ellentmond. A végrendelet *szövegezett nyilatkozat*, mely arra van rendeltetve, hogy értelme magából a szövegből fejtessék ki. Nagyfontosságu, hogy harmadik személy közbenjötte ne toluljon a szöveg és a végrendelkező közé. Nem is czélzatos hamisitástól tartok, mert abban igaza van a Curiának, hogy ha az irni-olvasni tudó tanuk meg akarják csalni az irástudatlan végrendelkezőt és az irástudatlan többi tanut, ezt megtehetik ugyis, hogy ezek által értett nyelven olvasnak fel egy papirosról oly dolgokat, amik az irott szöveggel homlokegyenest ellenkeznek. Amitől azonban a Curia által szankczionált végrendelkezésnél félni lehet, az a végrendelet értelmének elhomályositása, mely abból állhat elő, ha a végakarat szövegét arra nem hivatott magánszemély teszi át más nyelvre. Tudjuk, mennyire meg lehet változtatni fordítással valamely szöveg értelmét ; ezért ügyelünk annyira arra, hogy több nyelven kiállitott iratnak melyik az «eredeti» szövege. Hisz még a közjegyző is csak hites tolmács közbenjöttével vehet fel közokiratot s tehát közvégrendeletet is oly ember részéről, akinek nyelvét érti ugyan, de akinek nyelvén közokirat felvételére külön feljogositva nincsen.

A Curiát e jogi okokkal szemben bizonyára a «favor testamenti» irányzata vitte rá ez aggályos végrendelkezési forma elismerésére, kapcsolatban azzal a ténybeli nehézséggel, amelyet a szabályszerü végrendelkezés elé egyes vidékeink soknyelvüsége gördit. Most már igazán nehéz megmondani, mi a nagyobb baj : az-e, ha a Curia fentartja — nézetem szerint aggályos — praxisát, vagy pedig az, ha azon most változtat, amikor már a köztudatba ment át a végrendelkezés nyelvére vonatkozó fentvázolt birói itélkezés.

De a joggyakorlatnak ezek a kényszerü kinövései mindenesetre komoly figyelmeztetőül kell hogy szolgáljanak a jövő törvényhozásnak arra nézve, hogy az irástudatlanok irásbeli végrendelkezését egyszerübbé tegye és mégis a hitelesség nagyobb biztositékaival lássa el. *Dr. Szladits Károly.*

«Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át.»

Birósági határozataink igen gyakran tartalmaznak olyan rendelkezést, hogy az iratok a fenforogni látszó fegyelmi vétség elbirálása végett az ügyvédi kamara fegyelmi birósághoz tétetnek át. A köztapasztalat azt mutatja, hogy az igy áttett ügyek igen nagy részében a fegyelmi eljárás megszüntettetik, tehát, hogy a biróságok gyakran olyankor is élnek ezzel a joggal, mikor a szigoru fegyelmi biró az ügyvéd eljárásában nem talál kivetni valót. Hogy pedig ezen esetekben nemcsak az ügyvédi kar autonom birósága találja megszüntetendőnek az eljárást, azt mutatja, hogy a kir. ügyészség is csak a legritkább esetben él perorvoslattal az ilyen határozatok ellen, és a kir. Curia

fegyelmi bírósága sem talál ezen esetekben okot a fegyelmi itélkezésre.

De hogy az ügyvédre mennyire dehonesztáló a birói itéletek rendelkező részében előforduló ez a rendelkezés, azt mondanunk sem kell.

Élénken illusztrálja ezen gyakorlat ferde következményeit a Curia 1907. évi 7473. számu határozata. (Magánjogi Döntvénytár II. k. 358. l.) Egy ügyvédi dijlevélben az ügyvéd részére behajtandó összegekből 25% dij ajánltatott fel. Az ügyvéd behajtotta a tőkét, kamatot, valamint a bíróilag megállapitott költségeket is, és a perköltségeket egészen, a tőkének és a kamatoknak pedig 25%-át megtartotta, a többit pedig megbizójának szabályszerü nyugta ellenében kiadta.

A fél erre ügyvédi panaszt tett folyamatba s a budapesti kir. törvényszék azon álláspontot foglalta el, hogy az ügyvédnek nincs joga az ellenféltől behajtott perköltségeket egészen megtartani, mert annak is csak 25%-ára lehet igénye. A kir. tábla az elsőbiróság itéletét megváltoztatta és a panaszost panaszával elutasitotta, mert az okirat csak a felperes (most panaszló) által ellenfelétől igényelt összegről rendelkezett, mig a perköltségekről nem szólt, de a dolog természete szerint a perköltségek nem is szokták megállapodás tárgyát képezni, mert azok, bár a pernyertes félnek köteleztettek megfizetni, az állandó birói gyakorlat értelmében ellenkező kikötés hiányában a perben eljárt ügyvédet illeti meg. Ha a felek ezt is megosztás tárgyává kivánták volna tenni, ugy arról kifejezetten rendelkezniök kellett volna. A kir. Curia az elsőbiróság határozatát hagyta helyben, azzal a kiegészitéssel, hogy «az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához áttétetnek.»

Im egy tisztára magánjogi kérdés hogyan tereltetett át fegyelmi térre. Az ügyvéd abban a mindenesetre vitatható, sőt nézetem szerint helyes nézetben volt, hogy őt a bíróilag megállapitott perköltségek egészben megilletik. Hogy ez az álláspontja nemcsak nem rosszhiszemü, de nagyonis vitatható, annak bizonyságául számos igazságszerető és rigorozusan gondolkodó ember véleményén kivül a budapesti kir. tábla határozatára is hivatkozhatunk. És mégis a kir. Curia átteszi az iratokat a fegyelmi bírósághoz azért az álláspontért, amelyet a kir. tábla jogosnak és igazságosnak deklarált. Az ügyvéd nemcsak pervesztessé vált, de tisztességes neve, melyhez még árny se férközhetik, gyanu alá fogva, mert a Curia itéletének rendelkező része ellenfelével is közöltetett.

A kir. Curia határozatában az ügyvédi rendtartás 66. §-ára hivatkozik. Ez a szakasz az ügyvédi panasz-eljárást szabályozza a törvény 44., 46. és 48. §-aiban felsorolt kötelességszegések miatt.

A 66. §. utolsó bekezdése a következőképp szól: «Ha a kötelességszegés egyszersmind büntető vagy fegyelmi eljárás alá esik, a törvényszék az iratokat az eljárás megindittása végett az illetékes fenyitő bírósághoz vagy ügyvédi kamarához küldi át.»

Ezen szövegből világosan kitünik, hogy a bíróságok nem minden ügyvédi panasz esetében, mely marasztalással végződött, teszik át az iratokat a fegyelmi bírósághoz, csak ha a kötelességszegés fegyelmi eljárás alá esik. A gyakorlatban számos olyan eset fordul elő, melyben az ügyvéd és ügyfele közt jogvita van valamely irat vagy érték tulajdonjoga fölött és e jogvita a panaszeljárással fejeztetik be.

A törvény azon kifejezése «kötelességszegés» elavult, helytelen és nem fedi a 44., 46. és 48. §-ok tényállásait, mert ezekbe beleesik a jóhiszemü eljárás is.

Ily bona fide cselekedett a megbeszélés tárgyává tett ügyben az az ügyvéd, aki vélt jogát érvényesitette, és pedig, mint a kir. táblai itélet is mutatja, jogos indokból, jóhiszemüen érvényesitette. Sem a szóvá tett esetben szereplő ügyvéd, sem számos kartársa, akin ilyen baleset megesik, nem szolgált rá az itélet rendelkező részébe foglalni szokott megbélyegzésre.

A közérdeket is megóvná, a nagyon is jogos ügyvédi érdeket sem sértené ily flagransan az az inditvány, hogy a bíróságok gondosan válogassák meg a fegyelmi bírósághoz való áttétel eseteit és ahol ennek szüksége felmerül, küldessenek át az iratok a kamarához, anélkül, hogy ez az itéletben kifejezésre jutna.

Dr. Balog Arnold.

Jog- és államtudományi továbbképzés.

Berlinben van egy egyesület: a «*Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung*», amely 1902 februárjában alapittatott azon czéllal, hogy érett egyéneknek (gereiften Personen), akik a kellő előképzettséggel birnak, továbbképző tanfolyamok alakitásával alkalmat adjon tudásuk gyarapitására és mélyitésére, főképp a jogi és nemzetgazdasági államtudományok terén. A továbbképző tanfolyamok konverzatorius folytatólagos — és egyes — előadásokból, exkurziókból és megtekintésekből állanak. Az egyesület alapitói egyetemi tanárok, magasrangu birák s ügyészek, miniszteriumok, a rendőrség, s a különböző statisztikai hivatalok nagytekintélyü, vezető állásu egyéni, a tudományos akadémia, a képviselőház és a Herrenhaus közismert tagjai. Olyan neveket találunk köztük, mint Althoff, Gierke, Kahl, Riesser, Rubner, Schmoller, Sering, Wagner. Bülow kanczellár az egyesület tiszteletbeli elnöke, a mindenkori porosz közoktatásügyi miniszter pedig rendszerint tiszteletbeli tagja. Évenkint egy négyhónapos téli, és egy háromhónapos nyári szemeszter tartatik. Az előadások a Vereinigung épületében, az egyetemen és az Országos statisztikai hivatal helyiségeiben tartatnak.

Ennyit mond a hivatalos Studienplan bevezetése. Legyen szabad nekem közvetlen tapasztalatból még egyet-mást hozzátennem. A kurzus doczensei ugyanolyan kaliberü emberek, mint az egyesület alapitói, a hallgatók pedig birák, ügyészek, ügyvédek, «szolgabirák», auditorok — tengerészek is — publicisták, orvosok, mérnökök, vegyészek, sőt bankdirektorok is. A kollegiumok száma ebben a félévben 34. Egy párat felsorolok. *Jogiak:* Aktuális jogi kérdések. Személy- és családjog az európai anyagi jogi és kollisionális intézkedések szerint. Büncselekmény, büntetés, büntetés végrehajtása és prophylaktikus rendszabályok (Dr. Krohne). Porosz rendőri és kommunális közigazgatás és annak egyszerüsitése. Sociale Hygiene. Szegényügy és jótékonyság. A gyermekvédelem feladatai és ezek megoldása. *Gazdaságiak:* A modern gazdasági tudomány és gazdasági politika alapkérdései. Szociális theoriák a XIX. században. Agrárpolitika. Iparpolitika. Munkásbiztositás. A munkásvédelmi törvényhozás végrehajtása. Kereskedelem és kereskedelmi politika. Könyvviteltan jogászok és közigazgatási tisztviselők számára stb.

Ezen thémákból kerül ki körülbelül az anyag, és ahogyan tárgyaltatik, az — csekély kivételektől eltekintve — mintaszerü. Minden tárgynak hetenkint két óra szenteltetik in continuo. Egy és fél óráig beszél a doczens, aztán jön egy félórás kritikai és kiegészitő megbeszélése a hallottaknak. Minden szerdán vannak megtekintések gyárakban, berlini és környékbeli közérdekü intézetekben. Azonkivül nagyobbszerü kirándulások a tanidő megszakitásával. Igy volt már ezen félévben egy-egy hétig tartó tanulmányut Frankfurtba, illetve Mannheimba, egy pedig Angliába. Mindegyik excursio előadásokkal kapcsolatos, igen érdekes és főképp instruktiv.

Nem szabad figyelmen kivül hagyni, mily meleg pártfogásban részesitik a hivatalos körök az intézményt, és mily nagyra tartják az értékét. A kultuszminiszter épületet adott a Vereinigungnak, a belügyminiszter és igazságügyminiszter utasitotta az illetékes faktorokat, hogy a jelesebb birákat, illetőleg közigazgatási tisztviselőket kérelmükre lehetőleg szabadságolják a kurzus tartamára, a közlekedésügyi miniszter kedvezményes vasuti jegyeket és postai szállitást engedélyezett. Méltán történik. Hadd tudja meg az a biró, aki az ipar és kereskedelem bonyolult dolgaiban naponta mond itéletet, hogy *mi is az* összefüggő, magasabb szempontokból, hadd tudja meg, miképp néz ki egy gyár, ahol a baleseti tényálladékok születnek. Hadd tudja meg a közigazgatási tisztviselő, milyen elvek szerint kell adminisztrálni, hadd hallja meg a hazája minden részéből és a külföldről összesereglett kartársaink a praxisban tett tapasztalatait, amelyeket ezek a konverzációk folyamán készségesen közölnek. A mérnök, a vegyész, aki gyárakat vezet, hadd tudjon valamit szociális hygieniáról és munkásvédelemről, a publicista, aki gazdasági aktualitásokhoz hozzászól, hadd tudja is, mi fán teremnek ezek a dolgok. Az elv az, pótolni, amit az egyetemen hanyagságból elmulasztottunk, vagy el kellett mulasztanunk, mert azóta keletkezett, vagy mert nem fért volna a fejünkbe. Aki a praxisban már megfordult, hadd térjen ismét vissza a tudományhoz, szerezze meg ujra érett eszével, aztán menjen vissza müködése szinhelyére uj ambi-

czióval, uj tapasztalatokkal, és hasznositsa őket. Negyvenkét hallgatóval kezdett ez a kurzus hat évvel ezelőtt, ma 348 hallgatója van, köztük egy sereg külföldi.

Kommentár nem kell ehhez, csak egy reflexió szalad önkéntelenül a tollunk alá. Hány ember volna nálunk, aki ilyesmiket szivesen hallgatna, és hány jeles szakférfiu, aki még szivesebben doczeálna! Van egy épületünk, amelynek szép multja van, de sem jelenje, sem jövője nincs: a régi országház. Milyen szép volna, ha azon komoly, munkás emberek, akik a nagy és erős Magyarország teljes kiépitésére vannak hivatva, jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamaik számára tanyát találnának ott, ahol a modern Magyarország első pilléreit lerakták volt!

Dr. Klug Emil.

Különfélék.

— **A Curia elnöki széke.** A ránk köszöntő év üresen találja legfőbb biróságunk elnöki állását. Ennek a magas és diszes helynek Szabó Miklós és Oberschall Adolf kimagasló egyénisége akkora tekintélyt és fényt kölcsönzött, hogy az elnöki tiszt fontosságának és a volt elnökök sulyának megfelelő betöltése komoly gondot adhat minden kötelességtudó igazságügyi kormánynak. Joggal elvárhatja mindenki, hogy az a férfiu, ki e helyre kerül, bárki legyen is a szó legnemesebb értelmében biró legyen, akinek tudása, jelleme és igazságérzete megnyugvásul szolgáljon a jogkereső közönségnek és a jogászvilágnak, aki szigoruan el tudja háritani legfőbb biróságunktól a felülről vagy alulról jövő bárminő befolyásolás kisérleteit. Fontos, hogy éppen a mostani viszonyok között, midőn a politikai befolyások mind erőszakosabban és fenyegetőbben zörgetnek a biróságok kapuin, a Curia elnökének személyi biztositék legyen arra nézve, hogy minden jogosulatlan befolyás, minden politikai tendenczia rideg visszautasitásra talál legfőbb biróságunk részéről. Nem kis aggodalommal látjuk ezért az országgyülési pártoknak az elnöki szék betöltése körül kifejlődött harczát. Reméljük, hogy az igazságügyi kormány ez allás betöltésénél csak az igazságszolgáltatás érdekeit fogja szem előtt tartani. De azt is reméljük, hogy a Curia elnöki székének betöltése már nem fog sokáig késni; mert a sedis vacantia megszünéséhez a Curia adminisztrácziója és zavartalan müködése szempontjából is fontos igazságügyi érdekek füződnek.

— **Fabiny Ferencz** nyug. kir. táblai elnök, lapunk nagyérdemü társszerkesztője a társszerkesztői tiszttől másoldalu elfoglaltsága miatt kénytelen volt megválni. A Hiteljogi Döntvénytár szerkesztését helyette *dr. Gallia Béla,* a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék birája vállalta el.

— **Ügyvédek a birói karban.** A következő levelet kaptuk: Az utóbbi években két igazságügyminiszterünk is volt az ügyvédi karból. Azt reméltük, hogy a birói kar felfrissitése, ugy, amint azt nemcsak az ügyvédség, de az igazságszolgáltatás minden komoly tényezője kivánatosnak tartja, talán ezuttal nagyobb mérvben érvényesül. Hiszen az ügyvédi karban történt kinevezések fényesen beváltak, és igazságszolgáltatásunk a legkevésbbé sem sinylette meg, hogy érdemes és kiváló ügyvédek jutottak be a birói karba. Az utóbbi években az ügyvédek kinevezései csaknem teljesen szünetelnek, hacsak nem veszszük számba, hogy egykét fiatal ügyvéd törvényszéki jegyzővé neveztetett ki. Az 1907. évi országos ügyvédgyülés határozatilag kimondotta, hogy az igazságügyi kormány kellő figyelmet forditson arra, hogy ügyvédek birói állásokra kineveztessenek. Ezen határozat ellenére az ügyvédek még albirói állásra sem jönnek kombináczióba, de, sőt sorra mellőzi az igazságügyi kormány azokat az ügyvédeket, akik birói állásért kopogtatnak. Ezek azután, ha mindenképpen be akarnak jutni a birói karba, ügyvédi oklevelükre és esetleg több évi gyakorlatukra való tekintet nélkül kénytelenek a legalsóbb fokon kezdeni és egy-egy tábla elnökénél jelentkezni dijtalan, vagy ha nagyon kedvező a helyzet, dijas joggyakornoki állásért. Igy 1908 junius havában dr. A. sz—i ügyvédet a debreczeni kir. tábla elnöke, dr. D. u—i ügyvédet a szegedi tábla elnöke ugyanazon táblák kerületébe dijtalan joggyakornokokká, dr. M. z—i ügyvédet a szegedi kir. tábla elnöke, valamint dr. Sz. s—i ügyvédet a budapesti kir. tábla elnöke ugyanazon táblák kerületébe dijas joggyakornokká nevezte ki.

Vajjon akad-e ügyvéd, aki az igazságügyminiszterré lett volt kollegának bankettezés közben őszintén megmondja, hogy az ügyvédből vált miniszter e tekintetben sem legyen rosszabb kiváló elődeinél, akik nem az ügyvédi karból jutottak a miniszteri székbe, de akik curiai biróvá, táblai tanácselnökké, táblai és törvényszéki birákká nem egy arra való ügyvédet neveztek ki. Tisztelettel Fiatal ügyvéd.

— **Igazságügyi kérdések a főrendiházban.** Takács Menyhért jászói prépost hozott szóba több rendbeli igazságszolgáltatási kérdést, melyekre Wekerle miniszterelnök a következő választ adta:

A joggyakornokok helyzetének javitására lényeges intézkedések történtek ujabban, és pedig két tekintetben. Először abban a tekintetben, hogyha jogtudori oklevelet nyernek, vagy ha a gyakorlati birói vizsgát leteszik, segélydijukon felül pótlékban is részesülnek. Másodszor, mert a korábbi állapothoz képest igen rövid szolgálat után nem is aljegyzőkké, mint azelőtt, hanem jegyzőkké neveztetnek ki. Azt hiszem, ez olyan lényeges lépés volt éppen abban az irányban, amelyet őméltósága volt szives felemliteni, hogy az állam tulságos anyagi megterheltetése mellett ezen a téren tovább menni sem nem okszerü, sem nem szükséges.

Ami a másik kérdést, az esküdtbirósógok kérdését illeti, ebben a tekintetben arra utalok, hogy az esküdtbirósógok érvényesülése egy modern jogi kérdés, amelynek czélja az, hogy a formális igazság helyett az anyagi igazságot igyekezzék érvényre juttatni a jogszolgáltatásban. És méltóztassék elhinni, hogy, ha más nemzetek elég érettek ezen instituczióra, én minket magunkat is elég érettnek kell, hogy tartsam ezen kérdés tekintetében. A mi nagy jogászaink, és pedig azt merem mondani, már a negyvenes évektől kezdve, mikor éppen az anyagi jog érvényesülése érdekében az esküdtbirósógok eszméje még kezdő gyermekkorát élte, már akkor ezen czél felé törekedtek, s éppen legnagyobb jogászaink azt mondották, hogy a mi igazságszolgáltatásunkat nem tekinthetik betetőzöttnek — ha jól emlékszem, Szilágyi Dezsőnek ezek voltak a szavai — addig, amig az esküdtbirósógok intézményét érvényre nem juttatják. A sajtónál pedig éppen alkotmányos szempontból tartanám mellőzhetlennek, hogy az esküdtbirósági intézményt lehető kiterjedésben alkalmazzuk, és ne korlátozzuk. Mi a sajtó terén, igaz, a sajtó kiáltó kinövéseit orvosolni kivánjuk, és e tekintetben egy törvényjavaslat készülőben is van, de az esküdtbirósógok, ilyen alkotmányi biztositékot képező közintézmény korlátozása által ezt a kérdést megoldani nem kivánjuk.

— **A patronage-egyesületek országos szövetségének** közgyülését dr. Rickl Gyula miniszteri tanácsos a következő beszéddel nyitotta meg:

A Pécsett 1907 szeptember 6. és 7. napján tartott első országos rabsegélyző kongresszus óta a *széles értelemben* vett patronage-ügynek országos szervezése és egyes helyeken a helyi testületek megalakitása örvendetes mértékben halad előre.

A büntetőtörvények kiegészitéséről és módositásáról szóló 1908: XXXVI. tcz. megalkotása, főleg a büntetés felfüggesztésének behozása, valamint a fiatalkoruak biróságainak szervezése uj feladatokat rótt a társadalomnak a patronage ügye iránt érdeklődő munkás tagjaira, valamint a legujabban megalakult, illetőleg ujból szervezett patronage-egyesületekre.

I. Mindenekelőtt *a fiatalkoruak érdekében végzett patronage-munkásság* fejlődését kivánom vázolni.

Az emlitett országos kongresszus óta lépett hatályba a belügyminiszter 1907. évi 60,000. számu rendelete, mely a züllésnek indult, illetőleg erkölcsi romlás veszélyének kitett 15 éven aluli

fiatalkoruaknak az állami gyermekmenhelyekbe szállitását rendelte el. Ezen rendelet hatályba lépte óta *több mint ezer* fiatalkoru, aki azelőtt az anyagi nyomor szenvedéseinek és a teljes erkölcsi romlásnak volt odavetve, szállittatott be a 17 állami gyermekmenhelybe, nyert a menhelyekben hajlékot, állami ellátást és (amennyire ezen feladatra nem mindenütt alkalmas épületekben lehetséges volt) egyuttal nevelésben is részesült. Ezen gyermekek részére külön megfigyelő intézetek, illetőleg az állami gyermekmenhelyek jelenlegi épületétől elkülönitett pavillonok felállitása szükséges lesz.

Az Országos Gyermekvédő Liga Szegeden «Árpád-otthon» elnevezéssel uj internátust nyitott meg, mely lassanként kibővitve több száz fiatalkoru befogadására és nevelésére lesz alkalmas. Ezen kivül létesitette a Orsz. Gyermekvédő Liga a *temesvári* és *soproni* (Széchenyi-otthon) intézetet, a kir. belügyminiszteriumtól pedig átvette a *szöllősi* intézetet.

A felekezeti alapon szervezkedett patronage-egyesületek közül az *Országos Katholikus Nővédő Egyesület* 1907 november havában X. ker. Tisztviselő-telep, Elnök-utcza 11. sz. a. nyitotta meg *Betánia szeretetház* elnevezéssel intézetét, amely a jövőben még szélesebb alapon fejtheti ki müködését azáltal, hogy Fischer Colbrie Agost kassai püspök ur szikszói kastélyát mintegy 100 hold földterülettel, átengedte a szeretetház czéljaira. A Lorántffy Zsuzsanna egylet Peterdy utczai munkaotthonának befogadási képessége megkétszereződött; az *Országos Katholikus Patronage-Egyesület* pedig gróf Zichy Gyula pécsi püspök ur adományából Baranya-Nádasd községben most rendezi be uj intézetét, melyben 22 szoba, továbbá megfelelő nagyságu kert, gyümölcsös, a szükséges gazdasági épületek és 46 katasztrális hold föld áll rendelkezésre. Ez intézetben az egyesület a növendékeket az év legnagyobb részében kertészeti, szőlőmivelési és mezőgazdasági munkával szándékozik foglalkoztatni.

Az *Országos Protestáns Patronage-Egyesület* most alakul meg; *izraelita felekezetü* polgártársaink körében pedig a patronage-munkásság szervezése ezidőszerint folyik.

Ezen országos szervezetü egyesületek mellett egyes vidéki városokban, és pedig elsősorban Pécsett, Kassán és Kolozsvárott nagy buzgalommal és széles keretben folyik a patronage-tevékenység. Más városokban, különösen Győrött, Kaposvárott, Nagykanizsán, Szegzárdon, részben patronage-körök, részben gyermekvédelmi bizottságok alakultak.

Kapcsolatban az 1908 augusztus 17-én 20,003. e. sz. alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelettel, mely a fiatalkoru terheltek ügyeinek elintézésére hazánkban is külön bíróságokat szervezett, ezen bíróság tárgyalásain a patronage-egyesületek állandóan képviseltetik magukat. A belügyminiszter rendeletével a dunai kapitányságnál felállitott gyermek-rendőrbiróság müködését pedig 32 férfiu, mind önkéntesen vállalkozott patronage-egyesületi tag, segiti elő.

A védelemnek a budapesti büntetőtörvényszék gyermekbirósági tanácsán ellátását a budapesti ügyvédi kör számos tagja nagy áldozatkészséggel, a szegénypártolás keretében ingyenes munkával vállalta magára. Ezen védők tennivalóit az Országos Gyermekvédő Liga által alkalmazott három probation officer mozditja elő.

II. Áttérek néhány szóval a *letartóztatottak érdekében végzett fogházmisszió-munkának* a fejlődésére.

Kongresszusunk óta a budapesti és több vidéki patronage-egyesület tagjai az illető letartóztató intézetek vezetőinek engedelmével látogatásokat tettek a budapesti országos gyüjtőfogházban, illetőleg a márianosztrai országos fegyintézetben és számos vidéki fogházban. A patronage-egyesületek ezen munkás férfi és nőtagjai a letartóztatottak lelki világának megnemesbitése végett végezték az egyéni patronage tevékenységet. Ugyanerre czélzott az is, hogy a mult év végén a budapesti gyüjtőfogházban valamennyi felekezetü letartóztatottak részére külön-külön tartott ünnepélyen a letartóztatottakhoz a patronage-egyesületek tagjai beszédet intéztek, és közöttük ajándékokat osztottak szét.

Az elitéltek ilyképpen tudomást szereztek arról, hogy a társadalomba való visszatérésük idején nem fognak mindenki részéről bizalmatlansággal, vagy visszautasitó magatartással találkozni. Az 1908. évi 20,003. sz. rendelet 14. §-a egyenesen elő is irja, hogy a fegyintézetek, börtönök és fogházak vezetői a fiatalkoru elitéltek szabadulása előtt kellő időben érintkezni tartoznak a helyi rabsegélyző patronage-egyesülettel a szabadulónak megfelelő kihelyezése végett.

III. *A letartóztatottak családtagjainak támogatása és az elitéltek gyermekeinek segélyezése* terén a rabsegélyző-egyesületek, elsősorban a budapesti rabsegélyző-egyesület ujabban igen nagy tevékenységet fejtettek ki, és az általuk kiosztott segélyösszeg az eddigieket jóval meghaladta.

IV. A szabaduló rabok és nőrabok egyrészt evégből berendezett menházakban (aminő a budapesti rabsegélyző-egyesület kőbányai menedékháza, a Mária-Nosztráról és Rákospalotáról kihelyezettek részére a Bethánia-szeretetház, a vidéken pedig a buzgó pécsi rabsegélyző-egyesület által ujabban berendezett menedékház) helyeztetnek el.

Ezenfelül a patronage-egyesületek és rabsegélyző-egyesületek megkisérelték továbbfejleszteni a munkaközvetités ügyét, és legnagyobb erővel, például a budapesti rabsegélyző-egyesület külön e végből alkalmazott és tiszteletdijjal ellátott *közvetitővel* iparkodik a szabadult egyéneket tisztességes munkához juttatni. Legujabban e «Magántisztviselők országos szövetsége» nyilatkoztatta ki, felkérés folytán, a budapesti rabsegélyző-egylethez intézett iratában, készségét a szabaduló elitéltek megfelelő elhelyezésére nézve.

Mindezek legjobb reménységgel tölthetnek el bennünket az iránt, hogy a régi munkaerők tapasztalatai és kitartása, valamint az *uj* erők az ujabban hozzánk csatlakozott egyesületek buzgalma és lelkesedése a patronage-ügyet hazánkban is előbbre fogják vinni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bér- és borravaló.** A waggon-restaurant egy alkalmazottja szolgálatában szenvedett sérüléséért kártéritést követel. A «Wandsworth»-i biróság, mint elsőfoku, a kártéritési összeg megállapitásánál csak a fizetését veszi alapul. A «Court of Appeal» a borravalókat is tekintetbe veszi, kimondván, hogy a Workmen's Compensation Act 1906-ból a károsult számára megállapitandó összeg kiszabásánál az «earnings» (francziában gain, jövedelem) szóval valami tágabbat akart kifejezni, mint amit a «wages» (francziában salaires, fizetés, bér) alatt érthetünk. A borravalókat mindannyiszor számitásba kell venni, valahányszor az a szokásszerüséghe és a közerkölcsiséghe nem ütközik».

Franciaországban a «Cour de Limoges» ellenkezőképpen itélt egy esetben 1901 május 17-én.

— **Gyermekekkel való elbánás az angol büntetőjogban.** Gladstone Herbert belügyi államtitkár interpellácziő folytán kijelentette, hogy az angol biróságok gyakorlata szerint gyermekek hét éven alól egyáltalán nem büntethetők, hetedik és tizennegyedik életévök közt pedig az a vélelem, hogy nem birnak a felismerésnek a bünösséghez szükséges fokával (degree of Knowledge essential to criminality). *1908 nov. 17-én egész Angliában 25 tizenhat éven alóli gyermek volt szabadságvesztésbüntetésre itélve, közülök egy fegyházra* (Law Times 1908 nov. 28. sz. 82. l.) (penal servitude).

Jogi könyvek legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4. szám,

Részletfizetésre szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi Rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk.

Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

18233

Fiatal közjegyzőhelyettes, német és román nyelvjogositványnyal és annyi szerb nyelvismerettel, hogy rövid időn belül jogositványt nyerhet, közjegyzői irodát négy és fél év óta önállóan vezet, állását változtatni óhajtja. Czim a kiadóhivatalban. 18302

Képzett fiatal ügyvéd forgalmasabb irodába társként ajánlkozik. Nagyobb forgalmu irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 18201

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 2. szám. Budapest. 1909 január 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. -- A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Terror a jogszolgáltatásban. *Pollák Illés* budapesti ügyvédtől. — A 88. sz. bünügyi döntvény következményei. *Tóth Gerő* nyug. kir. curiai birótól. — «Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át.» I. *Dr. Gyöngyösi József* budapesti ügyvédtől. II. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. -- Szegények jogvédelme és a «néphivatal». *Zsoldos Benő* zombori kir. törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Terror a jogszolgáltatásban.

A jogszolgáltatást egy idő óta komoly veszedelem fenyegeti: a közvélemény tulságos sokat foglalkozik vele. Beleszól a módjába, türelmetlenkedik a kivitel közben, hajszol, ostoroz, követelőzik. A római czirkusz hüvelykmutogató vérszomjas publikuma még ma is él és követeli szenzácziót s ha azt hiszi, hogy mert a széjjelmarczangolás véres technikáját nem látja, azért ő fejlettebb, jobb lélek, alaposan téved. Ám én nem a közvéleménynyel, helyesebben azokkal a filléres becsületmészárszékekkel akarok itt perbe szállni, ahol emberhust mérnek. A sajtó atrocitásait ostorozni nem jogászi szaklapba való vállalkozás. Amiről itt szó legyen, az a sajtónak mindjobban elfajuló befolyása a jogszolgáltatásra és ezzel a társadalom egyetlen biztos sarkkövének megingatása, a jogi élet eltisztátalanitása és az igazságkereséssel járó tárgyilagosság megbolygatása.

A jogszolgáltatás zavartalan nyugalmat követel, miképen a sebészi mütét és jaj annak a mütétnek, melyet az utcza lármája vezet s irányit és melyet a tárgyilagos, higgadt kezet igénylő műtő feldult s felzaklatott lelkiállapotban végez. Azok a hirlapirók, akik az eljáró igazság komoly lépteit perturbálják, nem törődnek azzal, hogy a jog tárgyilagosságát és az egyéni felelősségnek szigoru körülvonalozását, no meg az egyéni szabadság megvédelmezését és elhevenyészett elkobzásának meggátlását évszázados nehéz küzdelemben küzdötték ki az emberiség legjobbjai, köztük elől a harczélben a hirlapirók és akik most egy pár év óta minden feljelentőnek, aki az ujságokban tárgyalja le ügyét vagy magánjogi igényeit hamarosan kriminális uton óhajtja érvényesiteni, kötélnek állnak: teljességgel elfelejtették, hogy a sajtó maga a köz- és egyéni szabadságokkal együtt nőtt nagygyá és ha most a rendőrségnek és vádhatóságoknak szegődik szolgálatába, el fog következni egy nap, amikor azon fogja magát észrevenni, hogy rendőri és ügyészi államot segitett létrehozni, amely, miután megette az egyéni szabadságot, megeszi az övét is.

Rendőrt és ügyészt uszitani teljesen felesleges munka. Megesznek ezek amugy is minden megehetőt. A kulturvilág sajtója, mely a társadalom szabadságszükségleteinek letéteményese, mindenütt kell, hogy abban találja főbb hivatását, hogy a természettől fogva elhatalmasodásra törő és hatalmával visszaélni vágyó eme erőtényezők lefogásában és leszoritásában fárad. Csak a mi sajtónknak van rövid memóriája. Az már elfelejtette, hogy Bérczy hány embert kergetett pusztulásba, akit letartóztatásakor a sajtó is azonnal hajrá alá fogott, utóbb azonban könnyek között elsiratott. Már azonban elfelejtették a dr. Roth esetének tanulságait?!

Végtelen szomoru, hogy a sajtónak az utóbbi időben mekkora befolyás jutott a bünügyek kezelésére. Az ügyészség felfokozott rabulisztikával, de lefokozott jogászi lelkiismerettel kezdi magyarázni a törvényt és vannak a Btk.-nek §-ai, pl. a 381. §. hirhedtté vált 2. pontja, melyek csak ilyen magas atmosfärikus nyomás alatt kezdenek kibontakozni, sub pondere. Ilyenkor, a sajtóhajsza fergetegében, koboznak el és döntenek romlásba eleven pénzintézeteket, melyekről utóbb kiderül, hogy oktalan módon, tudás és köteles előrelátás nélkül ölték meg őket. Ilyenkor magyarázzák az egyéni szabadság szakaszait in pejus és rakják meg alapjait egy romlott judikaturának. A vizsgálóbirák ilyenkor felejtik a hirlapok reklámjainak selymes párnái közt jobbik eszüket és a vádtanács ilyenkor megtagadja a szolgálatot és a törvényhozás által beléje helyezett bizalmat. A rendőrség pedig? Nos, mi telhet ilyenkor tőle? Nagyot üt a botjával a törvény fejére!...

A mi fővárosi rendőrségünk és a sajtó között különben is kulturellenes viszony keletkezett az idők folyamán. Valami, ami mindenkire nézve sajtóvétség, sőt közhivatalnokra hivatali titok elárulása, az a rendőrségnek most már, mert megtorlatlanul tűrik, rendes fegyvertárához tartozik. Neki jól szervezett irodája van az előtte folyó bünügyi titkok elárulására és a főkapitány, aki egyébként igazán modern és jeles, humánus férfiu, csak a minap irta meg egy hirlapban, hogy a nyomozások részleteinek közzétételét ő közérdekü eljárási módozatnak tekinti. Ilyképen a jogszolgáltatásra két tengelyről hat a sajtó illegitim gőzereje. Egyfelől a rendőrség veri föl a közérdeklődést és készíti elő a kórust a maga drámájához, lökést adva a sajtónak, másfelől a sajtó adja a kivánt lökéseket és készíti elő a közvéleményt és ez alatt a kettős nyomás alatt vész el az egyéni szabadság. Ebben a tulhevitett milieuben látunk azután jelenségeket mindennapossá válni, melyek végtelen elszomoritók. Valami csunya barbár dolog az, hogy pl. már a komoly sajtó is rendesen azzal zárja le hireit, hogy «legközelebb szenzációs letartóztatások várhatók» és mintha bizony a letartóztatás nem volna kivételes és tisztára óvatossági rendszabály, melyet az a naiv törvényhozó egy sereg garancziákkal körülfont, hogy a hivatlanok bele ne botoljanak: a közvélemény már-már ugy találja, hogy a nyomozásnak rendes és legitim fejlődési stácziója, a rendőrség pedig, amely minden aktusának világra szóló komolyságát vitatja, már — lásd a professzorok esetét — nyilvánosan bocsánatot kér a közvéleménytől, amiért nem lehetett az expozicziót egy sor családapának és tisztességes életben megőszült férfiunak előzetes lecsukásával befejeznie.

Avagy nem-e minden kritikán aluli dolog az, mikor most már a rendőrség programmszerüen teszi közzé a letartóztatottak rendőri arczképeit, a szégyen-fejtartóval és mellszámmal egyetemben, nem törődvén azzal, hogy akit az ő kri-

minális judiciuma gazembernek tartott, azt fölmentették már büntetendő cselekmények hiányából. Ez a féktelen policzájgazdálkodás, mely azt hiszi, hogy a terhelt neki szőröstől-bőröstől ki van szolgáltatva, akivel szemben minden törvény fel van függesztve, majd csak akkor fog közfájdalmat okozni, ha egyszer valami nagy bolondságban felejti el magát. Az emberi cselekményeknek nagy ugyanis a hajlandóságuk az egyenesből a görbébe átfordulni és valahol gixerben végződni, miként ez az énekesnek sorsa. Majd ha egyszer egy irót is le fognak fotografálni arczban és profilban, hátul a vastartóval és elől a gazemberek tagsági jegyével, vagy talán — ments Isten! — ha egy képviselő fog igy az utókorra átiratni: akkor vége fog szakadni természetesen a nagy fellendülésnek indult fényképiparnak és a mi közvéleményünk magából kikelve fog a rendőrségnek támadni és a törvény megsértéséről vezérczikkeket irni, amiként a minapában is fejünkre szakadt az ég és megingott a magyar föld, mikor egy nemzedéket rontó pornográf iróra rá merte tenni a kezét egy vizsgálóbiró.

Kérdés lehet, hogy ennek a sajtóterrornak, mely büntető-jogszolgáltatásunkat megbizhatóságából kiforgatja és már valósággal keveset különbözik a Lynch mester gyorsitott perrendtartásától, miként kelljen utját állni. A papirjogász természetesen hamarosan készen van feleletével: «a biró félelem és előitélet nélkül kezeli a jogot. Ő reá nincsen hatással a sajtó». Akik azonban benne vagyunk az élet forgatagában, ezt a fenséges bizalmat önámitásnak tudjuk, mert a hatalmak nem automaták, hanem legtöbbször igen gyarló, igen kevés önálló judiciummal és még többször saját maguk előmenetelével törődő közegek kezelésében vannak, akik jól tudják, hogy előmenetelre csak az ugynevezett erős kezü, jobban mondva: erőszakos hivatalnoknak van kilátása. A sajtónak kell ennélfogva lehetetlenné tenni a jogszolgáltatás megturbálását.

Ne mondja ezzel szemben senki, hogy a sajtó legitim joga az ellenőrzés és a bünök ostorozása. Ha ellenőrizni akar, tegye ezt a biróságok cselekvéseit illetőleg s ha ostorozni óhajt, ostorozza a bünösöket. Ám ő mást tesz. Egyik jellegzetes vonása ugyanis a mi reporterizmusunknak, hogy a sajtó természetével és benső nagyszerü hivatásával ellentétben mindig és kivétel nélkül a terheltek ellen foglal állást, mihelyt valakinek tetszett valakire valamit ráfogni, mikor pedig az emberi jogok és szabadságok évezredes kinos küzdelméből kibontakozott sajtónak az üldözött mellett van az ő nagy jelentőségü helye csakugy, miként az ügyvédségnek, mert e hivatásban a kettő édes testvér. Üldözni, üldözzenek a hatóságok. A sajtó védjen. Ne a bünöst védje, hanem az egyéni szabadságot. Gyülöletet terjeszteni azonban a vádlott ellen, a rendőrséget bántalmazni, ha mindennap le nem zár valakit, kit a sajtó már elitélt; szörnyü, légből kapott és kegyetlen hirekkel és költésekkel mindenkinek az eltiprását követelni, akit a sors kereke a forgatagba bekapott, tekintet nélkül arra, van-e ellene valamelyes egyéni adat: Uraim a sajtó szószékein, ez nem emberséges hadviselési mód, hanem indián skalpolás! Elég, ha a sajtó megmondja, mi történt. Ha ugy tudja, hogy visszaélések történtek, ostorozza ezeket lángoló szavakkal. De ne szitson valótlanságokkal gyülöletet és ne izgassa kegyetlenkedésekre a hatalmakat. Mert ezek gyarló és mint minden erőkkel foglalatoskodó, az ezekkel való visszaélésre hamarosan kész emberek kezében vannak, akik amellett már tul vannak a jogászi pubertás és nemi felvilágositás évein és tudják, hogy jog az, amit valaki akar, akinek hozzá hatalma van.

Ilyenkor, az ünnepi konczentrácziók idejében az emberek megállnak egy pillanatra, hogy erkölcsi és vagyoni állapotukat revideálják. Én is ezt a pillanatot tartottam alkalmasnak arra, hogy a közfigyelmet jogszolgáltatásunk veszedelmére irányitsam. Mert a kultura legnagyobb szentségeit látom e vad rohamban a csizmás lábak alatt. Az egyetlen intézmény, mely a letört ember mellett még kitart és mikor az egész világ vele szemben falkává vedlett, melléje áll, hogy el ne csüggedjen és porrá ne zuzódjék: már csak az ügyvédség, melynek óriási jelentősége csak az ily esetekben bontakozik ki a maga teljes fényében és a legjobbak tiszteletére rászolgál. Ezt az igazságot, sajnos, csak az ismeri fel, akit az ő sorsa abba a nagy zuzóba belelökött, melyet hatóságnak nevezünk. Egyetlen intézményre nem szabad azonban rábizni a közszabadságokat, mert leroskad alattuk.

Pollák Illés.

A 88. sz. bünügyi döntvény következményei.

I.

A kir. Curiának VI. számu bünügyi döntvényén alapuló «gyakorlat»-ban eleintén az volt a felfogás, hogy a kir. tábla *felebbviteli főtárgyalásán* csak abban az esetben *van a vádlottnak «védője»* és tekinthető a vádlott *«képviselt»*-nek (BP. 425. §. 2. és 431. §. 2. és utolsó bekezdés), ha *maga* választotta azt a *védőt*, aki *megjelent.*

A későbbi gyakorlat, amely még a 83. számu döntvényen alapszik, e felfogást oda tágitotta, hogy ha a vádlott *ügyvédet* (nem jogtanárt) választott védőül, az ügyvédnek *nem kell* a felebbviteli főtárgyaláson *jelen lennie,* hanem van ott a vádlottnak *védője* és *képviselt*-nek tekintendő a vádlott abban az esetben is, ha az *ügyvéd helyett,* ennek megbizása alapján egy másik ügyvéd vagy egy ügyvédjelölt jelent meg.

Ilyen esetben már most nem szükséges a felebbviteli főtárgyaláson *jelen nem volt vádlottnak* a tábla másodfoku határozatát a törvényszéknél kihirdetni vagy kézbesiteni (425. §. 2. bekezdés), mert a jogositottak valamelyike (tehát a *«képviselt vádlott»* is) a másodfoku itélet ellen a semmiségi panaszt csak a kir. táblánál jelentheti be (431. §. 2. bekezdés); s ha bejelentette, a tábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti fel (431. §. utolsó bekezdés); ellenkező esetben pedig azon az alapon, mert a jogositottak a használható *perorvoslatot elmulasztották*, a másodfoku itélet a BP. 494. §. 2. bekezdése szerint jogerőre emelkedik.

A «gyakorlat» is alkalmazkodott a törvénynek ahhoz a felfogásához, hogy a kir. táblán a BP. 412. §. 2. bekezdése értelmében * nemcsak akkor lehet fölebbviteli *főtárgyalást* tartani, ha a *vádlott által választott védő* van jelen, hanem lehet tartani abban az esetben is, ha a megjelent védőt (akár ügyvédet, akár jogtanárt) a *vádlott helyett* ennek házastársa, vagy fel- vagy lemenő ágbeli rokona, vagy törvényes képviselője *választotta,* vagy ha a megjelent védő akár a törvényszéknél, akár a kir. táblánál hivatalból volt *kirendelve,* vagy ha *a közvédő* jelent meg. Megtoldották azután a 83. számu döntvény alapján a felfogást akként, hogy ha *ügyvéd* (nem jogtanár) az a védő, akit a *vádlott helyett* valamelyik jogositott választott, akkor — és a védőnek hivatalból történt kirendelése esetén az *ügyvédvédő,* valamint a *közvédő* nem köteles a felebbviteli főtárgyaláson megjelenni, hanem meg lehet a felebbviteli főtárgyalást tartani abban az esetben is, ha az ügyvédvédő vagy a közvédő *önmaga helyett* más ügyvédet vagy esetleg ügyvédjelöltet bizott meg és ez megjelent. Később azonban, (de amint hallottam, csak *a közvédőtől)* megtagadták a helyettesi megbizásadás jogát. Egyáltalában pedig mindazoktól, akiknek mint védőknek az utóbb jelzett alapok valamelyikén való jelenléte esetében a felebbviteli főtárgyalást

* «A közvédő jelenléte nélkül csak akkor lehet főtárgyalást tartani, ha a vádlottnak külön védője van.»

megtarthatónak mondják, megtagadják azt, hogy közülök bármelyikre ráillenék a BP. 425. §. 2. bekezdésében foglalt ez a szó: «*védője*», vagy ráillenék a 431. §. 2. és utolsó bekezdése, mely a felebbviteli főtárgyaláson *képviselt* vádlottra is vonatkozik, mert a «gyakorlat szerint» annak személyében, aki védőként az utóbb jelzett alapok valamelyikével jár el, vagy a közvédő személyében, *nincs jelen* vádlottnak a «*védője*», és nem mondható a vádlott «*képviselt*»-nek.

Aki a bünvádi perrendtartást életbeléptető 1897. évi XXXIV. tcz. 27. §-a alapján tudja azt, hogy 1900. évi január hónap 1-től kezdve a bünügyi, védelemre vonatkozó törvényi szabályokat csupán csak a BP.-ból és a most emlitett XXXIV. törvényczikkből lehet megismerni, az elgondolhatja, hogy zavaroknak kellett beállani, ha a gyakorlatban nem a törvényt alkalmazták.

Valóban előállott a bábeli zavar, melyben az azt előidézők közül sem tudja megmondani senki, hogy (ha «nem védője» és «nem képviselője») hát «mije» a vádlottnak a «hozzátartozói valamelyike által vagy törvényes képviselője által *helyette* választott védő» (BP. 53. §. 2., 412. §. 3. bekezdés), vagy az első fokon kirendelt védő (BP. 57. §. 1. bekezdés, 58. §., 299. §. 1. bekezdés, 285. §. 5. bekezdés, 302. §. 4. bekezdés) vagy a kir. táblán kirendelt különvédő (BP. 411. §. 2. bekezdés, 412. §. 5. bekezdés), vagy a közvédő (BP. 411. §.); és ezek valamelyikének jelenléte esetén, midőn a *vádlott* felebbezett, kit szólit hát fel a felebbviteli főtárgyalás elnöke, mint a *felebbező fél képviselőjét* a felebbezés okainak kifejtésére (BP. 421. §. 1. bekezdés); miféle *védő* az, akit a BP. 412. §-ának 2. bekezdése alapján a «vádlott külön védőjének», vagy a 415. §. 5. bekezdése alapján a «vádlott különvédőjé»-nek vagy «részére kirendelt különvédő»-nek, és miféle *képviselő* az, akit a BP. 419. §. 2., vagy a 421. §. 1. bekezdése alapján a «vádlott képviselőjé»-nek kell tartanunk?

Én az ország különböző vidékein nagyon sok magyar embert próbára tettem és azt tapasztaltam, hogy a törvény magyar nyelvét, még a nem müveltek is mindnyájan megértették, olyan nyelven azonban, melyet a gyakorlat teremtett, még a nálam müveltebbek sem tudtak.

Én nem csodálkozom ezeken; mert például:

A BP. 411. §-a azt mondja, hogy a *közvédő* csak abban az esetben köteles más közvédő vagy külön védő kinevezése végett jelentést tenni, ha a vádlottakat vagy egy részöket valami ok miatt *nem képviselheti;* különben pedig *megbizása kiterjed* a kir. táblának ugyanama tanácsa előtt a heti ülésszakban tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt *mindenik vádlottra*, kivéve azt a vádlottat, kinek érdekében külön védő jelent meg.

Azonban a «gyakorlat nyelvén» a 411. §-t *ugy kell érteni,* hogy a *közvédő* akkor sem védője és képviselője a vádlottnak, ha semmi ok sincs arra, hogy őt ne képviselhesse és külön védő sincs.

Vagy például:

A BP. 421. §-a szerint olyan esetben, melyben a vádlott felebbezett és külön védő nincs, hanem a felebbviteli főtárgyaláson a közvédő van jelen, az elnök ezt a *közvédőt* mint a felebbező vádlott *képviselőjét* szólitja fel a felebbezés okainak kifejtésére és ugyanezt a közvédőt, mint *védőt* illeti azután az utolsó felszólalás is.

Ámde ezeket a «gyakorlat nyelvén» *ugy kell érteni,* hogy az a közvédő még sem védője és képviselője a vádlottnak.

Vagy például:

A bünvádi perrendtartásról szóló törvényjavaslat indokolásának az a része, mely a «közvédői intézmény» felállításának okait tartalmazza, azt mondja, hogy «kétféleképpen rendelkezik a javaslat a *vádlott képviseltetésére* nézve», és pedig rendelkezik egyikféleképpen akként, hogy ha a vádlott *képviseltetéséről* nem gondoskodik, *közvédő jár el érdekében;* oly czélból pedig, hogy «a vádlott *képviseltetése* minden eshetőség ellen biztositva legyen», intézkedett a javaslat a közvédő helyettesitése tárgyában is.

Ámde tudták-e a javaslat indokolásának szerkesztői és elfogadói, hogy mit beszélnek? Mert hiszen beszédjükből a «gyakorlat»-ban *azt kell érteni,* hogy a közvédő nem védője és nem képviselője a vádlottnak.

A példák felsorolását nem folytatom, hanem az eddig előadottakkal kapcsolatban rámutatok a 88. számu bünügyi döntvény némely következményeire, melyeket a «Jogt. Közl.» 1908. évi 38. számához mellékelt Büntetőjogi Döntvénytár II. k. 193. sorszáma alatt olvasható 2693/B. 1908. curiai határozat folytán törekszem figyelem tárgyává tenni. Helyén valónak tartom pedig ezt azért is, mert a Büntetőjogi Döntvénytár nagyérdemü szerkesztője (dr. Balogh Jenő egyetemi tanár ur) az emlitett curiai határozatoknak ahhoz a részéhez, melynek sommázatát igy adta: «Ha a felebbviteli főtárgyaláson sem vádlott, sem *védője* nem volt jelen s a vádlott az itélet kihirdetésére nem állitható elő, a BP. XXIII. fejezetében felsorolt intézkedéseknek van helye,» azt jegyezte meg, hogy «a 88. számu teljes ülési határozat *alkalmazása.*»

II.

Miért volt szükséges a 88. számu döntvény, melynek határozó része igy szól:

«Ha a vádlott a felebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem képviselve nem volt, *utóbb* pedig az itélet kihirdetésére *nem volt előállitható:* nincs hivatalból védő kirendelésének helye abból a czélból, hogy a másodfoku birróság itélete a vádlott helyett a védőnek hirdettessék ki?»

Azért, mert a «gyakorlat» annyira ki-kicsap a törvényszerü utból, hogy nyomon követni senki se képes. Ennek pedig természetes oka az, mert más ész nyilvánult a törvényben, mint a gyakorlatban.

A döntvény első része szerint emlitett esetekben maga a Curia tartotta fenn azt a gyakorlatot, hogy a tábla másodfoku itéletét csupán csak a *törvényszéknél hivatalból kirendelendő* védőnek lehet és kell kihirdetni. A gyakorlatot a BP. 57. §. 1. bekezdésére alapitották, annak daczára, hogy ez igy hangzik:

«A birróság, ha az ügy körülményeinél fogva *czélszerünek* találja, *már a főtárgyalás előtt* is, az eljárás bármely szakában rendelhet védőt.»

És a gyakorlat nem változott, holott az 57. §. a természetes számsorban is az után az 56. §. után következik, mely arról szól, hogy a törvényszéknél mely esetekben rendelendő *a főtárgyalásra* védő.

Üzték aztán a gyakorlatot akként, hogy sok esetben az itéletet a *vádlott helyett is,* meg a kirendelt *védő helyett is* az utóbbi által megbizott *ügyvédjelöltnek* hirdették ki.

A legkülönfélébb, sokszor igen furcsa következmények állhattak elő és elő is állottak. Felsorolásukba bele se fogok, mert végére érhetlenek; olyan valaki pedig, aki azokban a törvényből, vagy a maga esze után akart eligazodni, okvetlenül eltévedett.

Megesett, hogy egy törvényszék *végzést* hozott, melyben elutasitotta a kir. ügyésznek a védő kirendelésére irányzott inditványát; az ügyész *felfolyamodott,* a tábla pedig a felfolyamodást elutasitotta, más szóval: a törvényszék végzését helyesnek találta; a Curia azonban *rendeletben* hagyta meg a törvényszéknek, hogy védőt rendeljen.

A 88. számu döntvénynyel most már meg lévén állapitva, hogy az előbbi gyakorlat nem volt törvényszerü: férfias magukbaszállással gondoljanak a birák arra, hogy az által a gyakorlat által a törvényt sértették és ember is

*

lehet akárhány, akinek jogsérelmet okoztak. A birák magukbaszállása remélhetőleg elő fogná idézni más kérdéseknél is a törvénybe ütközőnek felismert gyakorlat kiküszöbölését. Az erre törekvést a birói lelkiismeret dolgának tartom.

Föntebb azt mondtam, hogy a gyakorlatot nyomon követni senki se képes. Bizonyiték egyebek között a 88. számu döntvény *indokolása* is.

Az első bekezdésből * azt kellene ténynek venni, hogy a kir. Curiának a törvény felemlitett tételeiből szerzett tudomása szerint a tábla másodfoku itélete ellen egyáltalában a *vádlott javára* csak ő maga, vagy helyette házastársa, esetleg törvényes képviselője s ezen felül a *védő* élhet semmiségi panaszszal.

A *közvédőről* az indokolásban nincs szó; nem tudható tehát, hogy a közvédőt a kir. Curia *védő*-nek tekinti-e, mert az már bizonyos, hogy a gyakorlatban «vádlott védőjének» nem tekintik őt, de az is bizonyos, hogy a 430. §. 1. bekezdése a semmiségi panaszra jogositottak között *külön szól a közvédőről*, és a 383. §. II. *b)* pontjára történt utalás által *külön szól a védőről*, ebben az utalásban pedig nem lehet bennérteni a közvédőt is, mert a «közvédő» szó legelőször a 409. §-ban fordul 'elő, arról tehát a 383. §. nem beszélhetett.

Az *ügyvédvédő helyett* eljáró ügyvédről vagy ügyvédjelöltről sincs szó az indokolásban. Nem tudható tehát, hogy ezt a kir. Curia «*védő*»-nek tekintette-e, mert a gyakorlatban «helyettes»-nek tartják, bár igaz, hogy olyannak, akinek személyében «a vádlott védője» jelen van, ha az ügyvédvédőt a vádlott választotta, nincs azonban jelen, ha az ügyvédvédőt nem a vádlott választotta, mert az utóbbi esetben magának a védőnek személyében sincs jelen vádlottnak a védője.

Hallgat az indokolás a királyi főügyészről is, meg a a királyi ügyészségről is.

A valóság pedig (legalább az én, tévedésmentesnek nem vitatott tudomásom szerint és a kir. Curiának felteendő tudomása szerint is) az, hogy «*a kir. tábla másodfoku itélete ellen a vádlott javára* nemcsak ő maga, vagy helyette házastársa, esetleg törvényes képviselője s ezen felül a védő,» hanem a *törvény* (430. §. 1. bekezdése) szerint a kir. főügyész is, meg a közvédő is — a *gyakorlat* szerint minden fajta ügyvédvédőnek a helyettese is — a *törvény* szerint bizonyos esetben (ha t. i. a felebbviteli főtárgyalást a 412. §. 1. bekezdése ellenére nem a kir. főügyészségnek vagy az ennek részéről megbizott *királyi ügyész*-nek, hanem királyi *alügyész*-nek jelenlétében tartották meg) még a kir. ügyészség is és pedig ez utóbbi a törvényszéknél élhet semmiségi panaszszal, a *gyakorlat* szerint még élhet semmiségi panaszszal a felebbviteli főtárgyaláson eljáró kir. alügyész is, a *törvény* szerint *egy vádlott is*, vagy az ennek érdekében eljáró védő, akár akarja, akár nem, élhet semmiségi panaszszal egy vagy több *vádlottárs* javára, mert a 430. §. által felhitt 387. §. 4. bekezdésében azt a szabályt tartalmazza a törvény, hogy a semmiségi panaszszal élő vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az *más vádlottra* nézve is fenforog, az itélet az utóbbi javára is megsemmisitendő, habár semmiségi panaszszal nem élt is, és a 430. §. által felhitt 387. §. 2. bekezdése szerint még a *vádló* (legyen tehát az akár közvádló, akár magánvádló) részéről, habár a *vádlott terhére* használt semmiségi panasz is, mindig a *vádlott javára* használtnak is tekintendő.

A 88. számu döntvény indokolásának 4. és 5. bekezdése egy nyomon jár ugyan a VI. számu döntvény indokolásának 2. bekezdésével *annyiban*, amennyiben azt az észmét fejezi ki, hogy a BP. 425. és 431. §-ai esetében *kivételesen* csak az a *védő* védője és képviselője a vádlottnak, akit ő választott; mig azonban a 88. számu döntvény indokolása szerint: a *kivételesnek mondott esetben* «a perorvoslati jogot *vádlott érdekében egyedül a védő* gyakorolja», addig a VI. számu döntvény indokolásának 2. bekezdése a *vádlottról* azt tünteti fel, hogy «védője által képviseltnek, vagyis a főtárgyaláson a BP. 431. §-ának utolsó bekezdése értelmében *jelenlévő*-nek tekintetik.» Azaz tehát: a 88. sz. döntvény indokolása szerint a kivételes esetben a *védő*, mint ilyen, a vádlott érdekében ugyan, de a *saját jogát gyakorolja*, midőn semmiségi panaszszal él, vagy azt elmulasztja, ellenben a VI. számu döntvény indokolása szerint a *védő helyettesiti a vádlottat és ennek a jogát gyakorolja*.

A 88. számu döntvény indokolásának éppen most emlitett ezt a tételét: «a perorvoslati jogot vádlott érdekében *egyedül a védő gyakorolja*», össze kellene egyeztetni az indokolásnak *második bekezdésével*, mely szerint «a védőnek ez a joga (a semmiségi panaszhoz) párhuzamosan gyakorolható a *vádlott* jogával, de ezt nem helyettesiti, és nem olvasztja magába». Ámde sikerülhet-e ez az egyeztetés, mikor az derül ki, hogy a kivételesnek mondott esetben nem tekintetik ugyan *jelenlévőnek a vádlott*, és *védő őt nem helyettesiti* ugyan, amint az a VI. számu döntvényből látszik, de a *védő joga* igenis helyettesiti és magába olvasztja *a vádlott jogát;* ami tehát azt jelentené, hogy vagy két jogot gyakorol a védő, t. i. a sajátját is, meg ebbe olvasztottan a vádlottét is, vagy csak egyet, t. i. csak a sajátját gyakorolja a védő, mely azonban, mint *helyettesitő* jog, valójában a vádlotté.

Hogy már most ezek után mi az igaz: az e tekintetben való tájékozódást rejtett utak tekervényein kell, bár ezidőszerint reménytelenül, keresnünk; mert a *törvényben* semmi nyoma sincs annak, hogy a tábla felebbviteli főtárgyalásán *védőkül* eljárható személyek közül *egy valaki*, akár jogaira, akár kötelességeire nézve bármely szempontból *kivételesen* nem az alá a tekintet alá esik, mint egy *más valaki*, ellenkezőleg: a törvény 412. §-ának 2. bekezdése szerint védő és védő között csupán annyi a különbség, hogy a felebbviteli főtárgyalást a *különvédő* jelenlétében lehet tartani, ha a vádlottnak különvédője van, de ha nincs: lehet tartani a *közvédő* jelenlétében; azonban a *törvény* (430. §. 1. bekezdés, 383. §. II. b. pont) szerint *mindegyik védőt*, ide értve természetesen a közvédőt is, *a vádlott javára* ennek akarata ellen is, akár jelen van a vádlott, akár nincs jelen, a semmiségi panasz használatának *egyaránt ugyanaz a joga* illeti, melylyel az illető védő, a védői tudásnak és becsületnek megfelelően belátásához képest vagy él vagy nem él, t. i. él vele, ha ezt a vádlott érdeke kivánja, ellenkező esetben nem él vele. Ezidőszerint reményteleneknek kell pedig lennünk az «igaz» keresésénél a «gyakorlat»-ban uralomra juttatott «kivételességi eszme» miatt, és amiatt, mert a gyakorlat szerint (de nem ám a törvény szerint is) annak daczára, hogy valamennyi felebbviteli főtárgyaláson érdekelt mindenik vádlott érdekében a védelem *kötelező*, felebbviteli főtárgyalást lehet tartani az *ügyvédvédők* részéről megbizott *helyettesekkel* is, nevezetesen ügyvédjelöltekkel is, akiket felruháztak ugyanazzal a joggal, mely a törvény szerint csupán a *védőt* illeti; magától érthetőleg nem lehet tehát tudni, hogy ezek a helyettesek kinek a jogát gyakorolják, mert hiszen a VI. és 88. számu döntvények után az se tudható, hogy maguk a védők is kinek a jogával élnek, midőn a tábla másodfoku itélete ellen használható semmiségi panaszt használják, vagy elmulasztják.

A 88. számu döntvény szabálya nem valami *különjel-*

* «A BP. 426. §-ának 4. pontja, továbbá 430. §-ának 1. bekezdése és az ebben idézett 383. §. II. *a)* és *b)* pontja értelmében a kir. tábla másodfoku itélete ellen a *vádlott javára* ő maga, vagy helyette házastársa, esetleg törvényes képviselője, s ezen felül a *védő*, még pedig a vádlottnak kifejezett akarata ellen is, semmiségi panaszszal élhet.»

legü esetekre vonatkozik, t. i. nem csupán azokra terjed ki, melyekben a vádlottat a felebbviteli főtárgyalás eredménye alapján a tábla is, vagy csak a tábla elitéli, hanem kiterjed mindazokra az esetekre, melyekben «a vádlott a felebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem képviselve nem volt». Ezekre az esetekre a törvény is tartalmaz szabályt, csakhogy a törvény alkalmazása nem oda vezet, ahova a döntvényé. Ugyanis:

A törvényhozó tudta, hogy ő felebbviteli főtárgyalás tartását a 412. §-ban kifejezett elv szerint *kötelező védelem* mellett engedte meg, tudta azt is, hogy ha a vádlottnak a felebbviteli főtárgyaláson külön védője van, vagy ilyennek hiányában a közvédő van jelen, akkor a kötelező védelem elve érvényesült, mert tudta a törvényhozás azt is, hogy az általa felállitott szabály szerint (BP. 53. §.) a *választott* védő, akár a vádlott, akár helyette házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona vagy törvényes képviselője választja azt, az 55. §. értelmében csak az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár lehet, ha pedig *kirendelt* védő vagy közvédő van jelen, ez csak az az ügyvéd lehet, akit a kirendelésre jogositott *hatóság* rendelt ki. Tudta a törvényhozó azt is, hogy mik azok a jogok, amelyekkel a védőt felruházta; de azt is tudta, hogy a védelem kötelező voltára nézve felállitott elvet *meg lehet sérteni* olyképpen, hogy felebbviteli főtárgyalást tartanak a közvédő jelenléte nélkül, mikor a vádlottnak külön védője sincs. A legutóbb jelzett lehetőség esetére szól aztán a 428. §-ban a 426. § 4. pontjával kapcsolatosan felhitt 384. §. 6. pontja és utolsó bekezdése, mely szerint mindig hivatalból figyelembe veendő alaki semmiségi ok az, ha a főtárgyalást a védő jelenléte nélkül tartották meg. Ezeket tudva: nyilvánvaló okszerüséggel, a vádlott részére biztositott jognak szem előtt tartása mellett azért rendelhette a törvényhozó a BP. 425. §-ának 2. bekezdésében azt, hogy «*a törvényszék* a kir. tábla határozatát..... a *vádlottnak*, amennyiben a kir. tábla felebbviteli főtárgyalásán sem ő, sem *védője* nem volt jelen, kihirdeti, esetleg a 329. §. 3. bekezdésének szabályai szerint jár el,» mert tudta, hogy ilyen esetben a tábla itélete ellen használható semmiségi panaszt a felebbviteli főtárgyaláson sem jelen nem volt, sem nem képviselt vádlott nem jelentheti be a 430. §. által felhitt 388. §. 2. bekezdése értelmében az «itélet kihirdetésekor», vagy a 388. §. 3. bekezdése értelmében az itélet kézbesitésétől számitott 8 nap alatt (hiszen a tábla a saját másodfoku itéletét senkinek sem kézbesiti) a *kir. táblánál*, hanem a 431. §. 3. bekezdése szerint az elsőfoku bíróságnál kell azt bejelentenie. A törvényhozó nem elmélkedik; a 425. vagy 431. §-ban sem adott fel talányt; pedig ezidőszerint a «gyakorlat»-ban *talány* az, hogy — ha nem a vádlott választotta őt — kinek a védője az a védő, akinek jelenléte nélkül felebbviteli főtárgyalást tartani nem lehet, és kinek a képviselője a felebbviteli főtárgyaláson az a védő, akinek azért kell ott jelen lennie, hogy a vádlott képviseltetése biztositva legyen? Aki a «Zebedeus két fiának ki volt az apja?» féléhez hasonló *ezt a talányt* akként fejti meg, hogy: «*a felebbviteli főtárgyaláson*, vádlott jelen nem létében is, *a védő*, akár a vádlott, akár helyette valamelyik erre jogositott *választotta*, vagy pedig az erre jogositott hatóság *rendelte ki őt*, vádlottnak a *védője és képviselője*:» a «gyakorlat»-ban megrovásnak teszi ki magát, mert tudnia kellene, hogy csupán csak abban az esetben van jelen vádlottnak a védője és képviselője, ha a védőt a vádlott választotta, no meg még abban az esetben, ha az ekként választott ügyvédvédő önmaga helyett helyettest küldött; ugyanis: a «gyakorlat» szerint *minden többi* esetben, ha a vádlott jelen nem volt, ki kell a vádlottnak a *törvényszéknél* hirdetni a tábla másodfoku itéletét, miután eme többi esetben is illeti ugyan a védőt is vádlott javára a semmiségi panasz használatának vagy elmulasztásának joga, de ezekben az esetekben illeti az a jog még a vádlottat is, és pedig azért illeti, mert nem volt neki a felebbviteli főtárgyaláson védője és képviselője.

(Folyt. köv.) *Tóth Gezö.*

«Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tételnek át.»

I.

Dr. Balog Arnold kartárs urnak a Jogtudományi Közlöny 1909. évi 1. számában a fenti czim alatt kifejtett nézetével és okfejtésével — ezuttal kivételesen — nem érthetek egyet.

Az ő panasza az, hogy az ügyvédi rendtartás 44. és 48. §-aiba ütköző kötelességszegések (irat- avagy pénzvisszatartás) miatt folyamatba tett panaszeljárások során a kir. Curia marasztalást tartalmazó határozataiban kivétel nélkül minden esetben elrendeli az iratoknak az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához áttételét, anélkül, hogy magát az esetnek a mivoltát megvizsgálná.

Teljesen igaz, hogy az ügyvédi rendtartás 66. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a törvényszék akkor küldi át az iratokat a fegyelmi bírósághoz, «ha a kötelességszegés egyszersmind fegyelmi eljárás alá esik» megtüri azt a magyarázatot, mely szerint az áttételt elrendelő bíróság vizsgálja meg előzetesen azt: vajjon fegyelmi vétség fennforog-e vagy sem? Azonban ellenkeznék az ily eljárás azzal az általános jogelvvel, mely szerint senki illetékes birája elől el nem vonható.

Mert annak megitélése, van-e fegyelmi eljárásnak helye, vagy nincs, nem a panaszügyben eljáró polgári bíróságnak, hanem egyedül a fegyelmi bíróságnak hatáskörébe tartozik. Akár pozitiv, akár negatív alakban.

Az ügyvédi rendtartás 68. §-a *a)* pontja szerint fegyelmi vétséget követ el az ügyvéd, ha a jelen törvény (1874: XXXIV.) rendeleteit vétkesen megszegi. A megszegés a birói határozat szempontjából nyilvánvaló, ha a bíróság az ügyvédet végérvényesen kötelezte iratok vagy pénz kiadására, mert hiszen ő ezeket önként, panaszeljárás nélkül lett volna köteles ügyfelének kiszolgáltatni.

Az itélő biró által határozatában vélelmezett kötelességszegés azonban még nem fegyelmi vétség, és csakis akkor lesz azzá, ha vétkesség esete forog fenn. Ezt azonban már a fegyelmi bíróságnak kell megitélnie.

Ha a törvényszék egyedül a törvény parancsoló rendeletére hivatkozva, az iratokat minden marasztalás esetében a vétkesség vizsgálata nélkül teszi át az illetékes bíróhoz: ugy ebben az intézkedésben nincs mi sértse az ügyvéd hirnevét, mert hiszen ez nem egyéb, mint expeditiv természetü rendelkezés. Igy fogja ezt fel a kir. Curia állandó gyakorlata, mely ellentétben az első fokon gyakrabban előforduló és fegyelmi vétség fenforgására utaló kijelentésekkel: indokolásában egyedül a törvényre hivatkozással rendeli el az iratok áttételét.

Ennek a gyakorlatnak éppen az ellenkezője lenne sérelmes, mert az egyes mulasztások fegyelmi jelentőségének az erre nem hivatott polgári bíróság által megvizsgálása az áttételnek jelentőséget teremtene, és prejudiczium alkotásának szinezetével birna.

A fegyelmi bíróságot az áttétel az eljárás elrendelésére nem kötelezi. Önállóan kell elbirálnia az esetet, aminthogy a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága számos esetben még a nyilatkozatra felhivást és a kamara ügyészének meghallgatását is mellőzte.

Ily felfogás mellett elesik az áttétel sértő és kellemetlen volta a czikkben emlitett és fegyelmi eljárásra tényleg teljesen alkalmatlan esetben is.

Más tekintet alá esnek az oly határozatok, melyek nem az ügyv. rendtartás 43., 44., 48. §-aiba ütköző kötelességszegések miatt folyamatba tett panaszeljárás, hanem más polgári avagy bünvádi per során észlelt fegyelmi vétség megtorlása czéljából rendelik el az iratok áttételét. Ezek feljelentések, melyek nem a törvény rendelkezésén, hanem azon általános szabályon alapulnak, mely minden hatóságot kötelez arra, hogy az általa észlelt jogsértés megbüntetésére alkalmat adjon. A bíróság tekintélye megkivánja, hogy ily feljelentések fontos ok nélkül, könnyelmüen ne tétessenek és alapos megfontolás folyományát képezzék.

A gyakorlat az ily áttételek tekintetében akkép fejlődött ki, hogy az áttételt rendelő végzések ellen perorvoslatot enged és a felsőbiró felülbirálja az intézkedés inditó okait.

Ehhez azonban sok szó fér. Mert ez ügyvédi rendtartás 79. §-a szerint minden bíróságnak, kir. ügyésznek vagy hatóságnak joga van az ügyvédet feljelentenie. Ez az intézkedése csakis felügyeleti hatáskörben birálható felül avagy változtatható meg, azokban az esetekben és vonatkozásokban, amelyekben a felettes hatóságnak joga van az alsóbb fokuhoz rendeleteket, meghagyásokat intézni. Az áttétel inditó okainak birói cognitio utján felülbirálása azonban a fentebb kifejtett abba az elvbe ütközik, mely szerint a feljelentés alapos voltának a megitélésére egyedül a fegyelmi biró van hivatva.

A felsőbiró, ha az érdemet felülvizsgálja, nemcsak megváltoztató vagyis a feljelentést mellőző határozatot hozhat, hanem helybenhagyót is, melylyel azután törvényes hatáskör nélkül teremtene az ügyvédre kedvezőtlen prejudiciumot.

Bács-Bodrog megye alispánja az alább ismertetett és a belügyminiszter által helybenhagyott határozatában igen helyesen fejtette ki ezt az elvet, melyet bíróságaink — sajnos — kevésbbé tartanak szem előtt.

Az ügyvéd által ellenjegyzett beadvány sulyos vádakat tartalmazott egy főszolgabiró ellen. A beadványt szintén aláirt felek ellen a Kbtk. 46. §-ába ütköző hatóságsértés miatt eljárás tétetvén folyamatba: az ügyvéd saját felelősségét állitva előtérbe, fedte megbizóit és egyszersmind utalt az 1887 : XXVIII. tcz. 3. §-ára, mely az ügyvéd által megbizotti minőségben elkövetett hatóságsértések elbirálását a fegyelmi bíróság hatáskörébe utalja. Az elsőfoku rendőri biráskodást teljesitő főszolgabiró felmentette a vádlottakat és elrendelte az iratoknak az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához áttételét. Az ügyvéd felebbezett és az áttétel felfüggesztését kérte mindaddig, mig az állitott tények miatt a főszolgabiró ellen meginditandó fegyelmi eljárás véget ér.

Az alispán helybenhagyta a főszolgabiró intézkedését azzal a megokolással, hogy a fegyelmi bíróság hatáskörébe tartozik annak megitélése: vajjon egyáltalában helye van-e a fegyelmi eljárás elrendelésének és ugyanő van hivatva rendelkezni a tekintetben, vajjon fel kivánja-e függeszteni az eljárást, avagy mely előfeltételektől kivánja annak meginditását függővé tenni?

A felebbvitel megengedése gyakran arra a visszásságra is vezet, hogy időközben a fegyelmi vétség elévül. Megtörtént, hogy az elsőbiróság a pert befejező itéletével megállapitott tényállásban fegyelmi vétség jelenségeinek fenforgását észlelvén, elrendelte az itéletnek az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságával közlését. Ez azonban felebbezés folytán nem azonnal foganatositthatott és három év telt el, mig a per — két előző feloldás után — a felülvizsgálati biróság itéletével befejeződött és az iratok a fegyelmi bírósághoz kerültek.

Amily kivánatos egyrészről az alaptalan zaklatások mellőzése, annyira sajnálatos másrészről, ha az esetleges visszaélések megbüntetését formális, az expediczióra tartozó okok akadályozzák meg.

Ez igen egyszerüen el lenne kerülhető, ha a bíróságok és hatóságok az általuk feljelentés tárgyává tett eseteket haladéktalanul és tekintet nélkül az előttük folyamatban levő eljárás stádiumára, közölnék a fegyelmi bírósággal, mely azután az ügyálláshoz képest meginditaná avagy függőben hagyná az eljárást, de mindenesetre gondoskodnék az elévülés beálltának megelőzéséről.

Dr. Gyöngyösi József.

II.

Engedtessék meg, hogy a fentiekre néhány észrevételt tehessek.

Elsősorban ugy vélem semmi különbség sincs a között, ha az ügyvédrendtartás 66. §-a alapján tétetnek át az iratok a kamara fegyelmi bíróságához, vagy ha valamely polgári vagy bünvádi per során észlelt fegyelmi vétség megtorlása czéljából rendeli el a bíróság az iratok áttételét.

Mindkét esetben a biróság vizsgálja, vajjon «nem látszik-e fenforogni fegyelmi vétség jelensége». Ha ugy látja, hogy ily jelenségek megállapithatók, feljelenti az esetet a fegyelmi bíróságnál, mig ellenkező esetben mellőzi az áttételt. Ez az én felfogásom.

Ennek ellenében dr. Gyöngyösi kartárs ur szerint az Ü. R. 66. §-ának esetében a biró ne vizsgálja, hogy van-e helye fegyelmi eljárásnak, mig egyéb esetekre ő is kénytelen a bírónak megadni a bizonyos fokig való mérlegelés jogát.

Azt nem ismerhetem el hogy az iratok vagy értékek kiadására panaszuton kötelezett fél minden esetben vétkesen megszegné kötelességeit, mert nem látom be, hogy a megszegés «a birói határozat szempontjából,» vagy bármely más szempontból is nyilvánvaló volna, ha a bíróság marasztaló itéletet hozott. A birói határozat szempontjából sem az, mert számos esetben már a panaszügyekben itélkező biró is prima facie tisztában lehet azzal, hogy vétkes kötelességszegésről vagy általán kötelességszegésről szó sem lehet. Ezeknek az u. n. panaszügyeknek jó része elszámolási differenczia a fél és ügyvédje között, és ha az ügyvéd némi részben pervesztessé is válik ezen eljárásban, ez nem jelenti, hogy ő kötelességszegőnek volna nyilvánitható.

Való igaz, hogy az áttételt rendelő intézkedés abstracte véve nem sértheti az ügyvéd hirnevét, és hogy a Curia gyakorlata is ez. De nem igy fogja fel a dolgot a nagyközönség, amely nem olvassa a t. kartárs ur finom és elmés megkülönböztetéseit, csak azt látja, hogy a Curia az illető ügyvédet a fegyelmi bíróság elé czitálja.

Dr. Balog Arnold.

Szegények jogvédelme és a «néphivatal».

— Egy emlékezetes reformról. —

Ez évi január hó elsejével jogi és társadalmi életünk szempontjából nem kicsinylendő intézményt inditott életnek a magyar ügyvédi kar egyik legtekintélyesebb vidéki központja: a szegedi ügyvédi kamara. Egy oly intézményt, mely nálunk Magyarországon, a régtől fogva jogász-nemzet hazájában, hol a szegények jogvédelme tekintetében idáig éppenséggel nem valami rózsás állapotok uralkodtak, különösképpen megérdemli az arra hivatott jogászkörök figyelmét, sőt igazságügyi kormányunk sem fog cselekedni hiábavaló dolgot, ha alkalomadtán tudomást szerezve ennek létezéséről, valamelyes támogatásában részesiti.

A szegedi ügyvédi kamara a mondott naptól kezdve felállitotta a — néphivatalt. Kissé szokatlan e czim, mely legkevésbbé sem hordja az eléje kitüzött nemes czélok közelebbi megjelölését. Nem egyéb pedig ez, amiként azt a vonatkozó szervezeti rendelkezések 2. §-a szabatosan kifejti, mint egy olyan hivatal, mely az ügyefogyott szegény embereknek teljesen dijtalanul tanácscsal és útbaigazitással szolgál és a szükséghez képest eljár, illetve közbenjár, igen sürgős esetekben beadványt készit ezek adó-, jövedéki, katonai, rendőri, iskola- és tandijmentességi, anyakönyvi ügyeiben, munka- és ipari viszonyaiban felmerülhető eseteiben, betegsegélyző pénztári, szegényügyi és más e nemü közigazgatási ügyeiben, vadházasságok törvényesitése és okmányok beszerzése körüli dolgaiban és utbaigazitással szolgál peres ügyekben.

A kitüzött czél tehát mindenekfölött méltánylandó és nemes Hiába, a modern jogvédelem korántsem zárkózhatik el a szocziális élet mindennapos jelenségei elől s lépten-nyomon éreznie kell a figyelmes szemlélőnek ugy a fővárosban, mint különösen a vidéken, hogy az anyagi erő hiányában szükölködő, földhözragadt szegény néptömegnek jogi vonatkozásu ügyes-bajos dolgaik elintézése körül gyors és könnyen megszerezhető utbaigazitásra van szükségük. Ennek a kérdésnek okos és körültekintő megoldása egyik sikerre vezető eszköz a korunkbeli égető társadalmi kérdések megfelelő egyensulyban tartásához. Mennyi oktalan és czélszerütlen perlekedésnek és tájékozatlanságból eredő károsodásnak veheti elejét az alsó néposztályok körében kellő helyen és időben alkalmazott jogi segély és szakszerü utbaigazitás.

A szegedi ügyvédi kamara, mely mostani reformjával méltán érdemessé tette magát az egész magyar jogászközönség elismerésére, nagy körültekintéssel igyekszik megoldani a néphivatal életbeléptetése által magára vállalt feladatot. A szegedi ügyvédek közül az erre jelentkezők sorából időről-időre, ugynevezett ügyeletes ügyvivőket rendel ki, akik a megállapitott hivatalos órák alatt a jelentkező szegény felek panaszait meghallgatják; ha kell, felveszik a tényállást, sőt felmerülhető szükség esetén a fél részére beadványt is készitenek. A vonatkozó szervezeti szabályok szerint az

ügyvivő az általa felvett tényállást azonnal az illető közigazgatási hivatalhoz juttatja, ez pedig köteles a néphivatal ilynemü megkeresését, minden bürokratikus eljárást mellőzve, rövid uton rögtön elintézni vagy akként, hogy magán a tényálláson a szükséges felvilágositást megadja, vagy pedig értesiti a néphivatalt, hogy annak alapján, hivatalos uton a szükséges intézkedést megteszi.

Láthatjuk tehát, hogy az eléje kerülő panaszok lehető gyors és alapos elintézése s illetve előkészitése tekintetében minden intézkedést megtesz a néphivatal. Aminek megint nem közönséges morális és szocziális hatása abban nyilvánul, hogy lassanként észrevétlenül is erősiti a kedvezőtlen anyagi viszonyok közt levő embereknek már-már megingott bizalmát a modern jogszolgáltatás alapességában. Leköszörülgeti az élét annak az e téren is eléggé helytelenül alkalmazott közmondásszerü felfogásnak, hogy : «szegény ember dolgát boldog Isten birja !»

A szegediek néphivatalának megvan a maga megfelelő felügyeleti és ellenőrző hatósága is. Nem afféle hevenyészve összeütött intézmény tehát, mely megelégszik azzal, hogy éppen csak fennáll és elégnek tartja, ha papiroson szolgálja a szegények jogvédelmét. A felügyelet gyakorlására az ügyvédi kamara háromtagu bizottságot választ, melynek a most folyó esztendőre a kamarai elnök, titkár és ügyész a tagjai. Ami pedig a néphivatal müködésének rendszeres ellenőrzését illeti, azt a szervezeti szabályok értelmében maga Szeged városa gyakorolja akként, hogy erre a czélra a törvényhatóság olyan tagjai közül, akik nem ügyvédek, azonban egyuttal a közigazgatási bizottságnak is tagjai, háromtagu bizottságot küld ki. A felügyelő-bizottság tagjai felváltva kötelesek — és pedig lehetőleg minden hivatalos napon — tisztökben eljárni s ha szükséges, az ügyeletes kartárs segitségére lenni. Az ellenőrző-bizottság pedig állandóan figyelemmel tartozik kisérni, vajjon a néphivatal megkereséseit a hatóságok esetről-esetre kellő méltatásban és gyors elintézésben részesitik-e és az e tárgyban szerzett tapasztalatairól a város tanácsához jelentést kell tennie.

A szervezeti szabályoknak nagyon helyes intézkedése az is, hogy az ügyvivők elé jutott ügyekből kifolyólag ügyvédi képviseletet sem ezek, sem a nekik segédkező felügyelő-bizottsági tagok nem vállalhatnak, valamint hogy titoktartás kötelezi őket az ügyek ellátása körül tudomásukra jutott dolgokban.

Erős a meggyőződésünk, hogy a most megindult uj intézmény be fogja váltani a hozzá füzött reményeket.

Zsoldos Benő,
kir. törvényszéki jegyző.

Különfélék.

— **A kir. Curia ügyforgalma az 1908. évben.** Legfőbb birónságunk müködése az 1907. évi tehermentesitési törvények folytán csaknem teljesen a rendes kerékvágásba jött. Az 1908. év folyamán beérkezett 5860 polgári, 898 váltó-, csőd- és kereskedelmi, 94 urbéri, 270 sommás felülvizsgálati, 2593 és 4638 büntető-, 208 fegyelmi, 359 ügyvédi fegyelmi, 169 képviselőválasztási, összesen 16,441 ügydarab. Az 1907. évről maradt hátralékokkal együtt elintézendő volt összesen 22,748, elintéztetett 20,227, hátralékban maradt 2521 ügy. A hátralékok a következőképp oszlanak meg: polgári 1714, váltó 252, urbéri 16, felülvizsgálati 58, büntető 1365, ügyvédi fegyelmi 25, képviselőválasztási 2.

Az előző év adataival összehasonlitva, látjuk, hogy 1908-ban 4666-tal kevesebb ügy érkezett be, az előző évi hátralékok beszámitásával 9021-gyel kevesebb volt elintézendő, 5235-tel kevesebb intéztetett el, a hátralékok apadtak 3786-tal.

Figyelmet keltő az a jelenség, hogy legfőbb birónságunk immár nem kénytelen olyan tulfeszitett gőzerővel dolgozni, mint ennekelőtte, ami kifejezést nyer abban is, hogy az elmult évben több mint ötezerrel kevesebb ügy került elintézés alá. A legkevésbbé sem panaszoljuk ezt a kevesebb teljesitményt, mert éppen a nyugodtabb, alaposabb munkától várjuk a joggyakorlat szinvonalának fokozatos emelkedését.

— **A budapesti ügyvédek számának** rohamos szaporodását kell ismét konstatálnunk. A budapesti ügyvédi kamarának 1908 deczember 31-én 1715 tagja volt. Ezek közül Budapesten müködött 1583, vidéken 132. Az előző évhez képest a budapesti ügyvédek száma 93-mal, a vidékieké 2-vel szaporodott, holott az 1907. év végén az 1906. évhez képest a szaporodás a budapestieknél 69, a vidékieknél 8 volt. Az ügyvédi kar fluktuácziója az utolsó 15 esztendőben Budapesten és vidékén a következőképp alakult :

	Budapesten volt	vidéken volt
1893	934	88
1903	1225	110
1906	1421	122
1907	1490	130
1908	1583	132

— **A Pesti Napló** hatvan éves jubileuma alkalmából ujból kiadta a lapnak 1850. évi márczius 9-én megjelent első számát. Ebből mint érdekes jogtörténeti adatot kiemeljük a következő közleményt : Az igazságügyminiszteriumnak a váltójog s váltótörvénykezésnek az egész birodalomba leendő behozatalát tárgyazó előterjesztése f. évi január 25-dikén nyerte meg ő Felsége magas jóváhagyását. E szerint az egész birodalomban azonegy váltójog állapittatik meg ideiglenesen. Az, mely 1847-ben Lipcsében a legjelesb váltójogászok és kereskedő férfiak együttes tanácskozmánya által «közönséges német váltójog» czim alatt lőn tervezve.

Nem birjuk még e tervezetet, s most már ideiglenesen törvényes érvényességre emelt váltójogot, s igy nem szólhatunk róla érdemileg. Előttünk csupán az érintett előterjesztmény fekszik, s e szerint az abban tett módositások száma fölötte csekély ; és csekély különösen a magyar váltójogra nézve, melynek alkotói érdemét emeli azon körülmény, hogy a most elfogadott váltójog elveitől igen kevésben tér el.

Kettő a nevezetesb változás, mi a magyar alaki váltójogban ezen váltórend által történik : 1) a személyes végrehajtás megalapitása még nem-kereskedő s nem-iparos emberekre nézve is ; és 2) a váltók betáblázhatása a nélkül, hogy váltójogi erejüket elvesztenék. — Az első mind maig ismeretlen volt váltójogunkban ; a második elv megvolt az 1840 : XV. t. cz. II. r. 174. §-ában ; de az 1844-diki törvényhozás jónak hitte a VI. t. cz. 22. §-ában kimondani, hogy a «betáblázott váltó, váltói minemüségét elveszti s közönséges kötelezvénynek tekintendő». Ez tehát most megszünvén, a fennidézett 174. §. rendelete ujolag erőbe lép, szerintünk nem csekély előnyére a váltóüzletnek.

Mi a személyes végrehajtást, vagyis a váltóadós letartóztatását (börtönzetét, Arrest) illeti, törvényül levén megállapitva, nincs mit mondanunk ellene. Várjuk meg sükerét, s aztán győződjék meg mindegyünk czélirányosságáról. Mi ezen személyes végrehajtásnak sohasem lehetünk barátai, mert nemcsak hogy czélirányosságáról mindig kételkedünk, de sőt az ellenkezőről bensőleg meg vagyunk győződve !

— **«Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi birónságához tétetnek át».** Ily czimü közleményünkre egy budapesti ügyvédtől a következő levelet kaptuk : Hogy a birónságok menynyire ok nélkül teszik át az ügyvédi kamara fegyelmi birónságához az iratokat, vagyis mily kevéssé válogatnak a feljelentett esetekben, azt illusztrálja a pozsonyi kir. törvényszék 1908. évi 3428. sz. végzése ; amely egy kérvény hiteles másolatát az 1887 : XXVIII. tcz. 3. §-a értelmében megfelelő eljárás czéljából a budapesti ügyvédi kamarához tette át a következő kifejezés miatt : «Kérem a 3033. sz. kérvényt figyelemmel elolvasni mellékleteivel együtt.» A kir. törvényszék ebből a kitételből azt a sértést olvasta ki, mintha a birónság a kérvényt és mellékleteit nem olvasta volna el a kellő, köteles figyelemmel. A pozsonyi kir. tábla a határozatnak ezt a részét megváltoztatta, kijelentvén, hogy az inkriminált kitétel nem tartalmaz oly kifejezést, mely a kérvény másolatának az illetékes ügyvédi kamarával való közlését indokolttá tenné.

— **Az iparszerü bünözés elleni küzdelemről Angliában** irt *Vámbéry Rusztem* az «Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik» czimü folyóirat legutóbbi számában. Szerző részletesen ismerteti az angol törvényhozás és irodalom álláspontját e kérdésben. Különösen kiemeli Sir Robert *Anderson* idevágó müvét, melynek vezérlő motivuma, hogy ha a birónság vala-

kit bünösnek talál, az illető jellemének, előéletének és személyes körülményeinek figyelembe vételével határozza meg a vele való elbánás módját. Bizonyos esetekben az állam eltekinthet a büntetéstől, viszont olyanokat, akik a bünelkövetést komoly élethivatásként fogják fel, a társadalomra rászabaditani, balga eljárás. Ezen alapelvekre fektetve Andersen törvénytervezetet is dolgozott ki, melyben a birót felhatalmazni kivánja, hogy bizonyos esetekben az elitélt addig legyen tartható szabadságvesztésben, ameddig szükséges. Ily előzmények után a folyó év nyarán a belügyminiszter törvénytervezetet is terjesztett elő, melyet lapunkban már röviden ismertettünk.

— **A büntető-törvénykönyvek és a büntető novella magyarázata** czimü kötet jelent meg a Jogi Zsebkönyvek gyüjteményében. *Dr. Bernolák Nándor* kassai jogakadémiai tanár irta meg a büntető kodexek és a novella magyarázatát. A mü jelentőségét az adja meg és az emeli ki a többi már megjelent törvénymagyarázat közül, hogy a szerző szervesen beilleszti a novellát a büntető kodex egészébe és bemutatja azokat a változásokat, melyeket az uj törvény a kodex rendelkezéseinek egyes részeiben előidézett. Erre való hivatottságát már az a körülmény is igazolja, hogy Bernoláknak a büntető novella végső szövegezésében, valamint az indokolás szerkesztésében igen nagy része volt. A munkához Balogh Jenő egyetemi tanár irt előszót és egy nagybecsü bevezető tanulmányt, melyben a magyar büntető törvények fogyatkozásairól és a magyar büntető törvényhozás jövő feladatairól ir. Aki tudja, hogy Balogh Jenő minő jelentékeny faktor a büntető törvényhozásban és az ehhez füződő társadalmi akciókban, az előtt világos, hogy ez a tanulmány kinő a kommentár kereteiből, ugyszólván programmja a magyar büntető törvényhozás jövő fejlődésének. (Grill czég kiadása.) *F. E.*

— **A törvényen való tulterjeszkedés.** Egy ügyvéd olvasónk a következőket irja: A marosvásárhelyi kir. tábla 2719/1908. számu végzése előterjesztés folytán a végrehajtó által elkövetett szabálytalanság következtében a foganatositott végrehajtást megsemmisitette *és végrehajtatót 70 K 80 fillér költség megfizetésére kötelezte.* E rendelkezés világosan ellenkezik a végrehajtási törvény 35. §-ának 2. pontjával, mely félre nem magyarázhatóan akkép intézkedik, hogy amennyiben a bíróság valamely eljárást a kiküldött által elkövetett szabálytalanság miatt megsemmisit, *a kiküldöttet* a felek kérelme és felszámitása alapján az okozott költségek 15 nap alatti megfizetésében elmarasztalhatja. Ezen intézkedést kiterjesztőleg értelmezni nem lehet, aminthogy ennek megtevése minden rácziót nélkülöz, mert mit tehet a végrehajtató arról, ha a kiküldött szabálytalanságokat követ el.

— **Jogirodalom.** Dr. Sándor Aladár budapesti kir járásbirónak lapunkban megjelent «A munkaadó és munkavállaló közti jogviszony köréből» czimü tanulmánya különlenyomatban is megjelent. — A Magyar Jogászegylet könyvkiadó-vállalatában megjelent a 4. és 5. kötet. A 4. kötet Concha Győző egyetemi tanárnak: «Báró Eötvös József állambölcselete és a külföldi kritika» czimü tanulmánya. Az 5. kötet dr. Angyal Pál pécsi jogakadémiai tanárnak a Magyar Jogászegylet által a Fayer László dijjal koszoruzott pályamunkája: «A titok védelme anyagi és alaki büntetőjogunkban» czimmel.

— **A budapesti kereskedelmi akadémián** a január hóban kezdődő második félévben a következő jogtudományi előadások tartatnak: Jogi encziklopedia, előadó dr. Márki Hugó. Kereskedelmi jog, előadó ugyanaz. Az értékpapirok joga, előadó dr. Fritz József. A kereskedelmi ügyletek, előadó ugyanaz. A konzuli intézmény, előadó dr. Hámos Pál. Büntetőjog, különös tekintettel a gazdasági visszaélésekre, előadó dr. Lengyel Aurél.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróság** a budapesti felperes által Budapesten, a járásbiróság területén lakó alperes ellen 1908 augusztus 28-án benyujtott keresetre tárgyalási határnapul 1908 október 23-át tüzte ki. A tárgyaláskor alperes egy ugyancsak a járásbiróság területén lakó tanura hivatkozott, kinek kihallgatása elrendeltetett, s ujabbi határnapul 1908 december 10. napja tüzetett ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német Btk. reformja** előkészités alatt áll. A birodalmi igazságügyi kormány szükkörü bizottságot bizott meg a munkálatokkal és 1909. év folyamán az első tervezet meg is fog jelenni. Ezen törvényhozási alkotást van hivatva előkésziteni az igazságügyi kormány protektorátusa alatt imént elkészült 15 kötetes munka, mely a német és külföldi jog összehasonlitó bemutatását nyujtja. Ezen mindössze 49 jogtudós dolgozott Liszt, Kahl, Hippel, Lilienthal, Wach, Birkmeyer, Calker és Frank tanárok szerkesztése mellett.

— **A halálbüntetés Franciaországban.** A franczia képviselőház két év előtt törölte a költségvetésből a hóhér fizetését. Ezen impulzus folytán az igazságügyi kormány törvényjavaslatot nyujtott be a halálbüntetés eltörléséről. E javaslatot a képviselőház 330 szóval 201 ellen elvetette. A határozat hozatalára döntő befolyással volt az utóbbi időben előfordult néhány borzalmas gyilkosság. Igen találóan jegyzi meg egy előkelő német szaklap, hogy ezek a rémtettek éppen nem szólnak a halálbüntetés mellett mert mutatják, hogy a halálbüntetésnek abszolute nincs elriasztó hatása.

— **A fiatalkoruakról szóló törvényjavaslatot** az angol alsóház elfogadta. E szerint 14 éven aluli gyermek szabadságvesztés büntetésre, 16 éven aluli kényszermunkára nem itélhető. A szülő felelőssége szigoritatik. Ha a szülő a felügyeletet elhanyagolja, pénzbüntetésre itélhető, kártéritésben marasztalható. A fiatalkoruak elleni tárgyalásokra a szülő vagy a törvényes képviselő jelenléte szükséges.

— **Szellemek a biróság előtt.** New-Yorkban egy Fay nevü polgár feleségével együtt olyan üzletet nyitott, honnan a vásárlók talán a legrosszabb portékával tértek haza, saját kitalált gondolataikkal. Az üzletre hatalmas betükkel ez a szó volt kiirva: «The Fays,» ami nemcsak az üzlettulajdonos családnevét, hanem azt is jelentette, hogy e helyiségben szellemek, kisértetek (fée) szolgálják ki a nagyérdemü közönséget, felelnek a legintimebb kérdésekre a mult s jövő köréből, megállapitott tarifa szerint. Az üzlet kitünően ment. S talán ennek következménye, hogy a «kisértetek» két alkalmazottja konkurrens üzletet nyitott, «the Phays» czég alatt, ami ugyancsak annyit jelent, mint a «the Fays». Ugy látszik az uj üzlet ügyesebben forgolódott, mert a klientélának nagy részét elvonta, ugy hogy Fays polgártárs kénytelen volt a szellemek közül leszállni és polgári biróságok előtt keresni menedéket a konkurrens szellemek ellen. Az elsőfoku biróság megtagadta, a másodfoku megadta a védelmet. A New-York állami legfőbb itélőszék az elsőbiróság véleményét tette magáévá azon indokolással, hogy az ilyen szemfényvesztésen alapuló üzlet jogvédelemre nem tarthat számot.

— **Pályázati hirdetmény.** A budapesti kir. tábla alapitványi bizottsága pályázatot hirdet a Lissovényi László-féle alapitvány jövedelméből egy Budapesten gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédnek hat éven keresztül, vagyis 1909 január 1-től deczember 31-ig adományozandó évi 200 K ösztöndijra. Felhivja ennélfogva az ösztöndijra igényt tartó ügyvédeket, hogy az emlitett feltételek fennforgását tanusitó okiratokkal felszerelt kérvényüket a budapesti kir. tábla elnöki iktató hivatalába 1909 márczius 14-ig nyujtsák be.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker. Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Fiatal közjegyzőhelyettes, német és román nyelvjogositványnyal és annyi szerb nyelvismerettel, hogy rövid időn belül jogositványt nyerhet, közjegyzői irodát négy és fél év óta önállóan vezet, állását változtatni óhajtja. Czim a kiadóhivatalban. 18302

Képzett fiatal ügyvéd forgalmasabb irodába társként ajánlkozik. Nagyobb forgalmu irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 18301

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 3. szám. Budapest, 1909 január 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az ügyvédi vizsgálatok. *Notabene.* — A 88. sz. bünügyi döntvény következményei. *Tóth Gerő* nyug. kir. curiai birótól. — A jogkérdés a kir. Curián. *Dr. Lengyel Aurél* budapesti kir. ügyészségi jegyzőtől. — Az ügyvédi rendtartás 55. §-ához. *Dr. D. B.* balázsfalvi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédi vizsgálatok.

Az ügyvédi vizsgának 1908. évi adatai minden szónál hangosabban hirdetik közgazdasági viszonyaink fejletlenségét, társadalmi állapotaink ferdeségét, jogi szakoktatásunk hiányait, az ügyvédi szervezet reformjának égető szükségességét.

De lássuk magukat az adatokat: A budapesti bizottságnál vizsgálatra jelentkezett 574 jelölt, ezek közül 6 jelölt a vizsga folyamán visszalépett s igy irásbeli és szóbeli vizsgát tett 568. A vizsgálatra jelentkezők közül ügyvédjelölt volt 541, közjegyzőjelölt 2, birósági aljegyző és joggyakornok 17, egyéb 14.

Közülök először tett vizsgát 390, a vizsgát ismételte 48, pótvizsgázott 136.

Az először vizsgázó 390-ből igazoltan visszalépett 2, képesittetett 205 = 52·56%, visszautasittatott 73 = 18·71%, pótvizsgára utasittatott 110 = 28·20%.

A teljes vizsgát ismétlő 48-ból igazoltan visszalépett 3 = 16%, képesittetett 20 = 41·66%, visszautasittatott 11 = 23%, pótvizsgára utasittatott 14 = 29%.

A pótvizsgára jelentkezett 136-ból igazoltan visszalépett 1, képesittetett 125 = 91·91%, visszautasittatott 10 = 7·30%.

Ezek szerint a 6 visszalépett jelölt levonása után megmaradó 568 vizsgázóból 350 képesittetett, 94 visszautasittatott, 124 pedig pótvizsgára utasittatott; tehát a visszautasitások száma 16%-ot, a pótvizsgára utasitottak száma 21·6%-ot, az összes bukások száma 218-at azaz 38%-ot tesz ki.

Hasonlitsuk össze ezen adatokat az elmult évek adataival.

Év	Vizsgára jelentkezett	Szaporodás az előző évhez képest
1904-ben	405	79
1905-ben	419	14
1906-ban	505	86
1907-ben	549	44
1908-ban	574	25

Első tekintetre ugy látszik, hogy az ügyvédi vizsgálatok nivójának emelkedése a jelentkezők számának csökkentésére nem volt hatással. De ha az alább közlendő adatokat, melyek a vizsgálatra először jelentkezők számát tüntetik fel, megvizsgáljuk, csakhamar az ellenkezőről győződünk meg.

Év	Először jelentkezett vizsgára	Szaporodás az előző évhez képest
1904-ben	340	69
1905-ben	345	5
1906-ban	412	67
1907-ben	439	27
1908-ban	390	— csökkenés 49

Tehát a lefolyt évben 49-el kevesebb volt az előző jelentkezők száma, mint az elmult évben, s hogy az összes jelentkezők száma az előző évnek hasonló adatát meghaladja, ezen jelenség részben az 1907. évben történt, részben az 1908. évben előforduló számos visszautasitás és pótvizsgára való utasitás következménye.

Érdekes az az arány is, amelyben az egyes évek «visszalépői» állanak.

Visszalépett: 1904-ben 8, 1905-ben 8, 1906-ban 18, 1907-ben 22, 1908-ban 6.

Az adatok legfontosabbjai azonban kétségkivül azok, amelyek a sikeres vizsgák arányát tüntetik fel.

Év	Sikeres vizsga	Sikertelen vizsga %	Visszautasitás	Pótvizsgára utasitás
1904-ben	308	22		
1905-ben	340	17·5		
1906-ban	394	18·6		
1907-ben	349	83·7	17%	16·7
1908-ban	359	38	16	21·6

A kiadott ügyvédi diplomák számának emelkedése tehát megállott, sőt 1907-ben hatalmasan visszaesett, a bukások perczentszáma 1907-ben majdnem 50%-kal emelkedett s azóta is megnövekedett.

De az ez évben kiadott diplomák száma is óriási Magyarország jelenlegi gazdasági viszonyai mellett. Az ügyvédi vizsgálatok reformjáról szóló törvény csak kezdő, sőt mondhatnánk kezdetleges lépés volt az ügyvédkérdés megoldásához.

Az ügyvédi vizsgálatok megszigoritása nem megfelelő eszköz az egészséges fejlődés biztositására ott, hol az állami intézmények, a társadalmi előitéletek és a gazdasági viszonyok az ország lakosságának aránytalan részét az ügyvédi pályára terelik.

Szerencsétlen minősitési törvényünk ugyszólván minden állami hivatal elnyeréséhez jogvégzettséget kiván.

A «jogász minden lehet,» mondja még ma is az apa, s ha egyetlen is a gyermek, nyugodtan adja a jogra, nem gondolva virágzó üzletének folytatására, jól jövedelmező iparának továbbfejlesztésére, dusan termő földjének továbbmüvelésére.

S fennálló közoktatási rendszerünk csak kedvez ennek az iránynak. Az aránytalanul sok gimnázium, melyben protekcióval, tanári privátórákkal, sok kinnal és keservvel, néhány bukás után a középszerün alul álló tehetségü diák is keresztülvergődik, csak ugy ontja a jogi pályára menő médiumokat.

Kilépve az iskola falai közül, hol mindent tanul az ifju, csak a gazdasági élet ismeretét nem, hová vezetne utja másüvé, mint a jogra.

Elvégzi az ifju a gimnáziumokat, jön az egyetemre. Akinek nincs pénze, hogy az előadásokat hallgathassa, vidéken kénytelen élni — megy jogásznak. Akinek vagyona van és fiatalkorát tanulás nélkül akarja eltölteni — megy jogásznak.

Igy tódulnak mindenfelől a jogi karra, amelyen a rá-

termettek ugy vegyülnek el az oda nem valók óriási tömegében, mint az igazgyöngy a szemétben.

A jogi oktatás pedig mai állapotában nem alkalmas arra, hogy az igazgyöngyöt a szeméttől elválaszsza. A tananyag maga sem a legjobb választóviz, de bánni sem mindig a legczélszerübben bánnak vele. De erről más alkalommal.

A lényeg az, hogy a joghallgatók tetemes része az előadások minden hallgatása nélkül — annyira, hogy az előadó tanárt félév végén sem ismerik, — lassanként csak kibőjtöli a szigorlatokat és doktor lesz, a doktori értekezés összeütése, avagy sikeres megvásárlása után.

Mindazok a végzett jogászok azután, akik különféle viszonyaiknál fogva állami hivatalba nem mehetnek, az ügyvédség utolsó szalmaszálába kapaszkodnak.

S most jön az ügyvédi vizsgák szigoritása, mint remédium a társadalmi viszonyok kényszeritő erejével szemben. Az elméletileg teljesen képzetlen, a gyakorlatban csak az elemi ismereteket elsajátitó jelölt szembe kell, hogy nézzen az óriási anyaggal, melylyel megbirkózni nem tud, melyet magáévá tenni nem képes, melyet nem ért. S ha minden ereje cserbenhagyta, jön a gyengék reménye, a gyámoltalanok oltalmazója, a szent, a nagy Protekczió. Már akinek van. De az is keresi, akinek nincs. A jelöltek fegyvertárában fel vannak az összes összeköttetések véve: a családi nexus, üzleti összeköttetés, sereghajtóként a képviselő is. Ha nem volna kétségbeejtően szomoru, nevetséges volna, mily őrült futkosás, sürgönyözés indul meg, amidőn a czenzorok neve nyilvánosságra hozatik (ami különben kiküszöbölendő volna). Ha nincs is hatása a protekcziónak az ügyvédi vizsgánál, de tény, hogy biznak benne, s ez a bizalom élteti a remény utolsó szikráját a reszkető, ideges, agyonéjszakázott jelölt szivében.

És ha megbukik, ujra nekimegy, a szánalom ruháját öltve magára, mert neki kell mennie, mert már nem tehet mást. S ha a bukottak százalékszáma eléri is az 50%-ot, ez a kétségtelenül radikális eszköz még sem fogja a régi bünöket helyrehozni.

Félre ne értessünk: mi helyeseljük, hogy az elnézés, az enyhe megitélés, a kegyelmezés kiküszöböltetett az ügyvédi vizsgákból, de gyökeres reformnak csak akkor tartjuk, ha a gimnáziumtól fogva, s az egyetemen keresztül végig minden vizsgán ez az elv lesz irányadó.

Amig társadalmi életünkben el nem terjed és a nemzet vérévé nem válik a legmagasabb osztálytól kezdve a legalacsonyabbig a gazdasági munka megbecsülése; amig a föld, a mühely, az üzlet szagától visszariadnak azok, akik a magyar társadalomban a véleményeket irányitják: addig mindig özönleni fognak az emberek arra a pályára, ahonnan kevesek számára mindenfelé vezet az ut, az óriási tömeg számára azonban egyedül az ügyvédség, a jelenkor egyik legszárazabb, legkeservesebb kenyere felé. *Notabene.*

A 88. sz. bünügyi döntvény következményei.*

III.

Fogyatékos kutatásaim eredménye alapján tovább keresve az «igaz»-at, a következőket találtam:

1. A 11 kir. itélőtáblánál *felebbviteli főtárgyaláson* elintézett ügyek között 1900. évi január 1-étől kezdve mintegy 80 százalék volt olyan, melyekben az érdekelt, *de jelen nem volt* vádlottaknak *másféle védő*, és csak mintegy 20 százalék volt olyan, melyekben *részükről választott* védő volt a «védője és képviselője». A táblák törvénytudásának bizonyitéka az, hogy olyan eset nem jutott tudomásomra, melyben a BP. 412. §-ának második bekezdése meg lett volna sértve, hacsak azt a nagyon számos esetet szem előtt nem tartom, melyekben a felebbviteli főtárgyalást a 412. §. daczára nem a közvédőnek vagy a vádlott külön védőjének, hanem a «gyakorlat»-ban szerzett szabadalom folytán a védő részéről önmaga helyett megbizott *helyettes*-nek, legtöbbször ügyvédjelöltnek a jelenlétében tartották.

Feltéve tehát, hogy téves az a tudásom, mely szerint az ügyvédvédők által élvezett «helyettesitési szabadalom» a törvénybe ütközik; feltéve azonban másrészről, hogy az itt föntebb emlitett «talány» csakugyan nem fejthető meg másképpen, mint ugy, hogy védője és képviselője a vádlottnak mind az a védő, akinek jelenlétében a felebbviteli főtárgyalást meg lehetett tartani: talán mindenkinek a nézetét fejezem ki azzal az állitásommal, hogy a *táblákon egyetlen egy eset sem merült fel* olyan, melyben a *törvény* szerint szükséges lett volna a tábla másodfoku itéletének a törvényszéknél vádlott részére történendő kihirdetése vagy kézbesitése *azon az alapon,* mert a felebbviteli főtárgyaláson vádlottnak «védője» nem volt, tehát «képviselője» sem volt, minélfogva a vádlottnak joga volt a semmiségi panaszt a *törvényszéknél* használni vagy elmulasztani.

Gondolom: ez lett volna a *törvényhozó eszméjének* megfelelő állapot; mert intézkedett ugyan a törvényhozó arra az esetre is, ha a biróság a törvényt megsérti, de talán csak mégis azt képzelte, hogy megtanulván a birák a törvényt, meg is tartják azt, hiszen erre esküt is tesznek.

Az eredmény fényesen mutatja, hogy igen is bekövetkezik vala az eszmének megfelelő állapot, csak akarni kellett volna; mert nem lehet kétes, hogy a táblák azokban az esetekben is, melyekben szerintem a törvényt megsértették, a «helyettesitési szabadalom» megtagadásával a felebbviteli főtárgyalást mindig a 412. §. szabálya értelmében a vádlott *különvédője*-nek vagy különvédő hiányában a *közvédő*-nek jelenlétében tartották volna; és ha igy tartják vala: akkor bizony a törvényt is megtartották volna.

Arra a kérdésre, hogy az eszmének megfelelő állapot a valóságban miért nem következett be? — a felelet ez: A «gyakorlat» szerint az a tudásom is téves, hogy a «törvény alapján» a fentebb többször emlitett «talány»-nak mi a megfejtése; téves pedig e tekintetben is a tudásom azért, mert a felebbviteli főtárgyaláson csak az a védő «védője és képviselője a vádlottnak», akit a «gyakorlat» annak tart, tehát a törvényszéknél ki kell hirdetni vagy kézbesiteni kell vádlottnak a tábla másodfoku itéletét olyan esetben is, melyben az én szerintem nem szükséges.

Erre azt mondom, hogy ha én *tévedek*, akkor a *törvényhozó még nagyobbat tévedett.* Ugyanis:

A törvényhozó a BP. javaslatának részéről elfogadott indokolásából és az ezzel egyezően meghozott törvényből láthatólag, abban a véleményben volt, hogy a tábla másodfoku elintézése alá tartozó ügyekben a «tarthatatlanoknak talált állapotok» helyett «tarthatókat» teremt, ha a «felebbviteli főtárgyalást» behozza s azt ugy rendezi be, amint berendezte. Nevezetesen azt vélte a törvényhozó, hogy a *kötelező védelem* elvének alkalmazásával is megtartandó felebbviteli főtárgyalás alapján, amennyire emberileg lehetséges, *igazságos itélet* hozatván: az *a főtárgyalás az ügyek végbefejezésének gyorsitására* is szolgál és meg fog szünni a sokszor évekig is eltartó haszontalan huzavona, mert nem lesz szükséges az sem, hogy a tábla az iratokat a másodfoku itéletnek a felek előtt történendő kihirdetése végett a *törvényszékhez* visszaküldje, hanem, ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen vagy *képviselve* volt jogosultak valamelyike a tábla itélete ellen semmiségi panaszszal él, a tábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti fel.

No hát alaposan tévedett; mert, bár helyettesitette az ügyek «irásból történt előadását» a sokkal több előkészületet, időt és egyebeket igénylő főtárgyalással, az esetek-

* Az előbbi közl. lásd mult a heti számban.

nek legnagyobb tömegében *a gyorsitás nem sikerült* és a 88. számu döntvény után nemcsak nem fog az sikerülni, hanem alább meglátjuk, hogy majd mi történhet, nevezetesen, hogy a vádlottak törvényellenes zaklatása mellett a végbefejezést lehetetlenné is teszik, sőt az eddiginél is nagyobb felfordulást okozhatnak, ha a BP. 412. §-ának 2. bekezdését a 425., 430., 431., 494., 504., 515. §-okkal való kapcsolatában meg nem értik.

2. A 88. számu döntvény *határozó* részének szerkezete olyan, hogy *értelmében a vádlottat* a törvényszéknél a másodfoku itélet kihirdetésére, *bármit tartalmaz is* az az itélet és bárki élt is az ellen a felebbviteli főtárgyaláson semmiségi panaszszal, az önkéntes megjelenés elmulasztása esetén mindig *előállitandónak* kell tekinteni, ha a felebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem (a gyakorlat felfogásának megfelelően: *részéről választott védő által, vagy ennek a helyettese által) képviselve* nem volt.

Aki tudja, hogy mi *lehet* egy táblai másodfoku itélet tartalma, és tudja azt is, hogy az ellen az itélet ellen a felebbviteli főtárgyaláskor történő kihirdetése alkalmával ki, mi alapon és mily irányban *élhet* semmiségi panaszszal: annak lehetetlen volna hinnie, hogy a kir. Curia a döntvényt az itt jelzett értelemben szerkesztette. De hát mégis el kellett hinnie, mert a döntvény indokolásának 7. bekezdése arról világosit fel, hogy a döntvény értelmében az ellen a vádlott ellen, aki az itélet kihirdetésére *elő nem állitható*, «a BP. XXIII. fejezetében felsorolt távolbaható intézkedéseknek van helye; amennyiben pedig ezek eredményre nem vezetnének, a *vádlott előállitásáig* vele szemben a további eljárás függőben marad.»

A «törvény» vagy a «gyakorlat» alapján *elvileg* nem lehet mondani azt, hogy van olyan táblai másodfoku itélet, mely ellen a vádlott semmiségi panaszt nem használhat. Ilyesféle elvből származtatható feltevésnek előre való táplálásához a törvény nem nyujt alapot, sőt a feltevésnek előre való táplálását ki is zárja, mert a 428. §-ban elvileg ugy rendelkezett és a gyakorlat is ugy tartja, hogy a táblának mint másodfoku bíróságnak itélete ellen a semmiségi panasz a 384., 385. §-okban meghatározott valamennyi semmiségi okra alapitható; alapitható tehát a vádlott részéről is; hanem a használt semmiségi panaszt, ha annak visszautasitására a meghatározott körülmények valamelyike fenforog, a 432. §. szerint az a bíróság, melynél bejelentették, illetőleg beadták, a 434. §. szerint pedig esetleg a kir. Curia visszautasitja, sőt a 432. §. esetében a visszautasitó végzés ellen még felfolyamodás is használható. Talán tehát ezekre kellene gondolnunk, midőn a 88. számu döntvény értelmét keressük, mert a most jelzett szempontból nézve a dolgot, valóban igaz lehet, hogy a tábla másodfoku itéletét, akármi is a tartalma, ki kell hirdetni a vádlottnak, miután neki az ellen az itélet ellen «elvileg» joga van semmiségi panaszt használni.

Nekem ugyan, és talán másnak is, az eddigiek daczára már előre különös az, hogy esetleg elő is lehet, sőt elő kell állitani a vádlottat az őt elvileg illető jogoknak a *kihirdetéskor* való gyakorolhatása végett; de kénytelen vagyok magamra erőszakolni a gondolatot, mely szerint a 88. számu döntvény ugy értelmezendő, amint föntebb kifejtettem, mert a «Büntetőjogi Döntvénytár»-ban közölt *2693*/1908. számu határozat indokolásából is láthatólag a kir. Curia szerint «a felülvizsgálat *feltételét* képezi, hogy a másodfoku itélet a vádlottnak *kihirdettessék*.» Ugyanis: Ez a 2693. számu curiai határozat a felebbviteli *főtárgyaláson jelen nem volt* olyan *két* vádlottról szól, akik a «lopásokat együtt és közösen a vasuti kocsikon alkalmazott ólomzárnak, mint zárókészüléknek erőszakos leszakitása, illetve levágása, tehát feltörés utján követték el,» és akiknek érdekében a *közvédő* járt el akként, hogy a másodfoku itélet ellen *mind a két vádlott javára* a BP. 385. §. 1. *b)* pontja alapján *egyazon* semmiségi panaszt használta. Minthogy a «gyakorlat»-ban a *közvédő nem védője* és *nem képviselője* a vádlottnak: ki kellett volna hirdetni az itéletet és pedig a törvényszéknél a két vádlottnak is; azonban csak a B. J. nevünek és az ő védőjének volt az kihirdethető, akik «csatlakoztak» a közvédő semmiségi panaszához; a P. J. nevü másik vádlott nem jelent meg, hanem megjelent ennek a védője; a törvényszék tehát kihirdette az itéletet a P. J. nevü vádlott védőjének is, aki szintén «csatlakozott» a közvédő semmiségi panaszához. A kir. Curia *tárgyalta* azután az ügyet és akként intézkedett, hogy *B. J. vádlottnak a semmiségi panaszát elutasitotta*, csupán csak az indokolásban emelve ki azt, hogy eme vádlott érdekében a semmiségi panaszt ki és miként használta, *P. J.* vádlottra nézve pedig az *ügy felülvizsgálatát mellőzte* ezzel az indokolással: «P. J. vádlottra nézve, kinek a másodbirósági itélet távolléte miatt kihirdethető nem volt, az ügy felülvizsgálatát mellőzni s igy a közvédő és védő részéről a vádlott érdekében használt semmiségi panasz elbirálását *felfüggeszteni* kellett, mert a felebbviteli főtárgyaláson sem vádlott, sem védője nem volt jelen, *ily esetben* pedig a BP. 425. §-ának 2. bekezdéséhez képest a felülvizsgálat feltételét képezi, hogy a másodfoku itélet vádlottnak kihirdettessék. E vádlottat illetően a BP. XXIII. fejezetében megfelelő eljárásnak leend helye.» Világos tehát egyrészről az, hogy a közvédő nem volt *védője* a P. J. nevü vádlottnak sem, világos másrészről az, hogy az elvi éllel tett kinyilvánitás szerint: ámbár a közvédő semmiségi panaszt használt, P. J. vádlottnak is és pedig esetleg a BP. XIII. fejezetében foglalt rendelkezések alkalmazása mellett, *előállitással* ki kell hirdetni az itéletet, mert a kihirdetés a felülvizsgálat feltétele.

IV.

Lássuk már most a dolgot közelebbről.

a) Tudjuk, hogy *csak* a kir. főügyésznek és a közvédőnek jelenlétében (tehát a vádlott jelen nem létében) tartott felebbviteli főtárgyalás eredménye alapján hozott másodfoku itélettel a *tábla* akárhányszor *felmentette* azt a vádlottat, akit a törvényszék elitélt. Akárhányszor megesett már az is, hogy a törvényszék *büntető itéletét* vádlott terhére egyedül a kir. ügyész felebbezte, a tábla azonban a felebbezést fentartó kir. főügyésznek és a közvédőnek jelenlétében (tehát a vádlott jelen nem létében) megtartott felebbviteli főtárgyalás eredménye alapján hozott másodfoku itélettel a törvényszék itéletét *helybenhagyta*. Az is megesett már nem egyszer, hogy a vádlottat *felmentő törvényszéki itélet* ellen vádlott terhére használt kir. ügyészi felebbezést a főügyész fentartotta, a BP. 413. §-a értelmében megidézett *vádlott* azonban a felebbviteli főtárgyaláson *nem jelent meg*, de a tábla a 419. §. 2. bekezdése szerint hozott határozattal a főtárgyalást megtarthatónak látta, s *csak* a főügyésznek és a közvédőnek jelenlétében meg is tartott felebbviteli főtárgyalás eredménye alapján hozott másodfoku itélettel a *felmentő itéletet helybenhagyta*, amit a 423. §. 3., 4., 5. bekezdésében foglalt szabályok szerint a törvény értelmében megtehetett. Olyan esetek is ismeretesek, melyekben a tábla a felebbviteli főtárgyaláson *jelen nem volt* és ott csak a *közvédő* által védett *vádlott javára* a törvényszéki itélettel szemben enyhébb minősitést állapitott meg, vagy a Btk. 92. §-át alkalmazta. Általában: megtörtént már sokszor, hogy a tábla a *jelen nem volt vádlott javára döntött*, pedig ennek érdekében a közvédő vagy olyan védő járt el, akit nem a vádlott választott.

Ilyen esetek *ezután* is felmerülhetnek és pedig felmerülhetnek éppen ugy, mint eddig felmerültek oly formán

*

is, hogy a tábla itélete ellen a *kir. főügyész a vádlott terhére semmiségi panasszal él.*

A *törvény* szerint: *meglepően egészséges* lett volna, s lenne a 88. számu döntvény után is ilyen esetekben az eljárás; csak azt a bizonyos Zebedeus-féle *talányt* kellett volna vagy kellene kitalálni.

Hja! De a «gyakorlat»-ban a talányt ugy kell kitalálni, hogy a *közvédő* nem védője és nem képviselője a vádlottnak.

Ennek következtében valóságos kinszenvedést látunk. És hagyján: ha csak a biróságok fecsérelnék az időt, a munkát, és szenvednének (pedig talán ez is valami); de ki van téve a méltatlan szenvedésnek a vádlott is, pedig a kihirdetésről azt tartják, hogy ez a *vádlott érdekében* szükséges.

A «gyakorlat»-ban mindenekelőtt azt kell eldönteni, hogy mit csináljon a kir. tábla, t. i. a 88. számu döntvénynek engedjen-e, melynek értelmében le kell az iratokat küldeni a törvényszékhez, hogy ott a felebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem képviselve nem volt vádlottnak a másodfoku itélet kihirdettessék, vagy engedjen a 431. §. utolsó bekezdésének?

Nekem egyelőre ugy látszik, hogy a 88. számu döntvénynek kell engednie; mert ha azt csinálja, amit a 431. §. utolsó bekezdése rendel, akkor kiteszi magát és az ügyet, valamint a vádlottat annak, hogy a kir. Curia «rendelet»-tel visszaküldi az iratokat vagy ő hozzá, vagy közvetlenül a törvényszékhez, a *kihirdetés* foganatositttatása végett. «Rendelet»-tel, mondtam, melyet a kir. Curia rendszerint *ülésen kivül* bocsát ki, pedig a 433. §. 1. bekezdése világosan mondja, hogy a kir. Curián az ügy előadója és a tanácselnök *ülésen kivül* az *iratok kiegészitése* és az alsóbbfoku biróság *felvilágositó jelentése* tárgyában intézkednek, a 88. számu döntvény értelme meg az, hogy a kihirdetés esetleg a XXIII. fejezetben felsorolt távolbaható intézkedésekkel még a vádlott *előállitása* mellett is foganatositandó. A tábla tehát a *rövidebbnek mutatkozó utat* választva, az iratokat a törvényszékhez küldi, ahol azonban a vádlottat esetleg nem találják, sőt lakását vagy tartózkodási helyét sem tudhatják ki, minek következtén a XXIII. fejezetbeli rendelkezéseket alkalmazzák, a vádlott *előállitásáig* pedig az eljárást függőben tartják, azaz az iratokat a Curiához nem terjesztik, sőt esetleg sohasem is terjeszthetik fel, ha a vádlott az *elévülési időn belől* elő nem kerül; de ha a vádlottat valahol elfogják, akkor kihirdetik neki az itéletet, a 425. utolsó bekezdése értelmében értesitik őt a főügyész semmiségi panaszáról is, aztán az iratokat a tábla közvetitésével a Curiához terjesztik, a vádlottat pedig *elbocsáthatják*. Hogy mi az a czél, melyre a kihirdetés történik: azt én nem tudom, hacsak a 2693. számu határozat indokolása folytán azt nem tekintem, hogy a *kihirdetés* a *felülvizsgálat feltételét* képezi.

Ámde választhat a tábla más utat is olyképpen, hogy a 88. számu döntvényt figyelmen kivül hagyva, a törvénynek engedelmeskedik, tehát a *főügyész semmiségi panasza alapján az iratokat a 431. §. utolsó bekezdése szerint közvetlenül a kir. Curiához terjeszti fel,* mert belátja, hogy roppant felelősség terheli azt a birót, aki valakit, habár vádlott is, esetleg az elfogatás és előállitás veszélyének teszi ki azon a czimen, hogy neki egy, csupán csak a főügyész által megtámadott itéletet kihirdettethessen. Egyébiránt pedig *más irányban is ismerve a gyakorlatot:* felterjeszti tehát az iratokat a kir. Curiához, ahol, minthogy a közvédő nem védője és képviselője a vádlottnak, az *ügy tárgyalására való kitüzése előtt* szükségesnek láthatják a 88. számu döntvény értelmében a *kihirdetést,* vagy *még ez előtt* is szükségesnek láthatnak *más valamit.* Ugyanis: A «gyakorlat» szerint, a *koronaügyész* a főügyésznek vádlott terhére használt semmiségi panaszát *visszavonhatja* vagy *fentarthatja.* A koronaügyésznek tulajdonitott eme jog rám kényszeritett elismeréséből alkalmasint az foly, hogy *tévedtem* abban a véleményemben, mely szerint a tábla a 88. számu döntvény értelme alapján választandó rövidebb uton észszerüt cselekszik; mert ha a Curia az iratokat a koronaügyészszel *előbb közli,* semmint a főügyész semmiségi panasza alapján a tárgyalást kitüzi, és *annál is előbb,* semmint szerinte a táblai itélet kihirdetése szükséges, akkor megtörténhet, hogy a koronaügyész a főügyész semmiségi panaszát *visszavonja,* mely esetben az ügy *végleg befejeződik,* minthogy a 434. §. 4. bekezdése szerint az ügyiratokat *felülvizsgálat nélkül* vissza kell küldeni. Felteszem tehát, hogy tévedtem; de ha tévedtem, akkor nem igaz az, hogy a tábla itéletét a vádlottnak ki kell hirdetni. Ha pedig nem tévedtem és a tábla intézkedéséből kiinduló kihirdetésnek már az iratok felterjesztése *előtt* mégis meg kell történnie, akkor az lesz az igaz, hogy az ügy még sem kerül tárgyalásra, mert a koronaügyész a vádlott esetleges előállitása s az itéletnek ekként való kihirdetése *után* vonhatja vissza a semmiségi panaszt; és ha valóban visszavonja: a kihirdetés és az ezzel esetleg egybekötendő előállitás nem lesz egyéb, mint merőben oktalan zaklatás.

A koronaügyész a semmiségi panaszt fenn is tarthatván: a fentartásról értesülő kir. Curia a lehető következmények daczára azt cselekszi, amit a táblának kellett volna cselekednie, hogy a 88. számu döntvény értelmének megfeleljen. Tehát *rendelettel* leküldi az iratokat, teszem, a törvényszékhez (433. §. 1. és 2. bekezdés). Nem állitom, hogy lesz, de állitom, hogy *lehet* olyan törvényszék (talán a *védő* kirendelése iránt előterjesztett ügyészi inditványt elutasitó törvényszék lehet olyan), mely *szép szerével* megkisérli a kihirdetést, ha azonban ez igy nem sikerül, *tovább nem megy,* hanem visszaterjeszti az iratokat. Nem tudom, hogy ezután miként fogna intézkedni a kir. Curia: követelné-e *ujabb rendelet*-ben, hogy az a törvényszék tegyen eleget a 88. számu döntvény értelmének, vagy nem követelné ezt? Ha nem követelné, akkor nem is igaz az, hogy az itéletet a vádlottnak ki kell hirdetni, ha pedig követelné, akkor az a törvényszék megtagadhatja az engedelmességet és a visszamutató jelentésben rámutathat a BP. 433. §-ára, melyben nincs megadva a jog arra, hogy a kir. Curia ily *tárgyban rendelettel* intézkedjék, mert a vádlottnak az itélet kihirdethetése végett történendő *elfogatása* s ekként való előállittatása nem «az iratok kiegészitése,» sem nem «felvilágositó jelentés» és rámutathat arra a körülményre is, hogy neki a törvény különben sem tette kötelességévé, tehát más sem rendelheti meg az itélet kihirdethetése végett történendő előállittatását vagy a XXIII. fejezet rendelkezései értelmében való üldözőbe vételét olyan embernek, akit ő előállithatónak vagy üldözőbe vehetőnek nem tart.

Hallottam, hogy van olyan tábla is, amely a főügyésznek vádlott terhére használt semmiségi panasza esetén az iratokat nem a kir. Curiához terjeszti, hanem a koronaügyészhez küldi. Az ebből származó esetőségek kiszámitása tehetségemet tulhaladja, mert a törvényekben nem találok intézkedést, melyből akárcsak arra lehetne következtetnem, hogy a tábla és a koronaügyész egy bünvádi ügyben a főügyész részéről használt semmiségi panaszra nézve egymással levelezhet; azt azonban tudom, hogy a koronaügyész nem a tábla mellé van rendelve s azt is tudom, hogy a főügyész nincs a koronaügyész alá rendelve, hanem mindegyiküknek közvetlen felettes hatósága az igazságügyi miniszter, de tudom aztán azt is, hogy ha a «gyakorlat»-ban megengedhető a táblának és a koronaügyésznek itt jelzett értelmü érintkezése, akkor nem igaz az, hogy a tábla itéletét a vádlottnak ki kell hirdetni.

(Bef. köv.) *Tóth Gező.*

A jogkérdés a kir. Curián.

I. Szakbirói ügyben a büntetőbiró két helyen irja körül itéletében az elbirálása alatt álló cselekményt. Itélete rendelkező részében (BP. 327. §. 2. bekezdés *a)* pont), a megkülönböztetésre alkalmas körülményeknek kiemelésével s aztán az indokolásban (BP. 328. §. 1. bekezdés), hol kifejti, mely tényeket tart bebizonyitottaknak.

A 327. §-beli idézett szabályt a gyakorlat akként értelmezi, hogy az elitélt terhére rótt cselekmény, a megsértett törvény vonatkozó szavait használva, az elvont ismérvek fölsorolásával s ezek mellett csupán annyi ténykörülmény kiemelésével jelölendő meg, amennyi az egyéniesitésre a hely, idő, tárgy és sértett szerint okvetetlenül szükséges.* A 328. §-ban megjelölt helyen már nem elegendő a deliktum törvényes alkatelemeinek felsorolása; itt a peranyagban sokkalta mélyebbre kell visszahatolni. Ehelyütt szabatosan előadandók azok a megállapitott körülmények, melyekből logikai eszmemenet a törvényes ismérvek fenforgását következtette. Mint a törvény mondja: *tények* sorolandók föl.

A tények mibenállásának kérdése nemcsak a helyes itéletszerkesztés problemája. Tekintettel a BP. 437. §-ának 1. bekezdésére, az egész felülvizsgálati rendszer gerincze az, hogy a ténybeli s a jogbeli kérdéseket helyesen tudjuk széttartani, illetőleg szétfejteni.

Sajnos, a BP.-ból — a nomenklatura egységének hiánya folytán — nem épen élesen kivehetőleg domborodnak ki az adat, tett, tényállás és büncselekmény (helyesen: büntetendő cselekmény) fogalmai; innét van, hogy a sorozatban a «tény»-fogalom elhelyeződése annyira vitás.

Megkisérlem e fogalmak egymás mellé állitását.

Mig érdeklődésről, megfigyelésről, puhatolásról van szó, amely valamely konkrét deliktum földeritésére czéloz, a BP. azokat a fixirozott, vagy egybegyüjtendő nyomokat, melyekből okszerüen deliktum elkövetésére következtethetni, *adat* elnevezéssel jelöli meg.

Ha a vádló a vádemelés kérdésében tájékozva van, *tettet* tesz vád tárgyává. Történeti eseményt. Egy a külvilágban lefolyt változást. Ennek a változásnak az érzékelhetőség a jellegzetes sajátossága. Nem az, hogy in konkreto az esemény érzékeltetett, hanem hogy fenforog az elvileges lehetőség az érzéklésre. Miben állott a terhelt fizikai magatartása, s mi volt annak a következménye, e két kérdésre adott válasszal meg van alapitva a vád. Az akaratnak a cselekvéshez s az eredményhez való viszonya már következtetés dolga.

Az érzéklet alá eső jelenségek és események egyenkint, természeti különvalóságukban: a *tények*. A tettet alkotó tények mellett vannak az itélkezésnél (minősités, büntetés kimérés stb.) relevancziával biró egyéb tények is.

Tett + alanyi bünösség = *tényálladék*. (325. §. 3. bekezdés.)

A vádirat a *tényállást* beszéli el; előadja a relevans tényeket s ténybeli következtetéseket (255. §. 1. bekezdés). A kifogásokban e tényállás a támadás tárgya (257. §. 2. bekezdés), s a 316. §. a tényállás módositására provideál.

II. Ennek a felfogásnak a világában több izben tettem már megbeszélés tárgyává e lapokban a Curia itélkezését s jelesül azt, hogy a Curiában megvan a hajlandóság a tényekből és ténykörülményekből következtetés és minősités utján lesürüdött *tényállást* is irrevisionabilis *tények* halmazatának tartani. (Legutóbb 1906. évi 49. szám.)

Meg kell állapitani, hogy legfelső birónságunk fokozatosan távolodik ettől a formalisztikus állásponttól, határozatai mind finomabban különitik el a történeti eseményt s a Rechtsnorm-ot és az előbbire vonatkozó alsóbirósági döntésnek érintetlen tiszteletbentartása mellett mindnagyobb gonddal terjeszkedik ki az alkalmazott jogszabályok helyességének s a jogszabályok alkalmazása helyességének felülvizsgálására.

Hogy csalás esetén «ravasz»-e a használt fondorlat (BDtár II. k. 4.), hogy valaki közhivatalnok-e (u. o. 5.), hogy magánlaksértés vádja esetén a behatolás jogtalan-e (u. o. 7.), hogy a Btk. 387. §-a esetén forog-e fen megkárositó czélzat (u. o. 11.), hogy valamely szónoklat alkalmas-e gyülöletet kelteni (u. o. 14.), hogy vádlott magatartásában felösmerhető-e a gondatlanság (u. o. 19.), hogy a vádlott jogos védelemben cselekedett-e (u. o. 20.), hogy vádlott a sértettnek szolgálatában állott-e (u. o. 30.), hogy gyülekezet-e az a csoport, mely előtt valamely izgató beszéd mondatott el (u. o. 37.), hogy az alsóbiróság helyesen mérlegelte-e enyhitőnek vagy sulyositónak a büntett kimérésénél tekintetbe vett körülményeket (u. o. 45.), hogy forog-e fen rablási mérvü erőszak (u. o. 49.), hogy a közremüködés adott foka társtettesi vagy csupán segédi jellegü-e (u. o. 52.), hogy a Btk. 414. §-ának 3. pontja esetén az inkriminált cselekvés tekinthető-e «kielégités»-nek (u. o. 57.), hogy a hatósági tag hivatali eljárásban van-e (u. o. 59.), hogy a közlés «hiv szellemü»-e (u. o. 60.), hogy a valódiság bizonyittatott-e (u. o. 76.), hogy forog-e fen látóképesség elvesztésének esete (u. o. 92.), hogy közokirat-e az irat, mit a vádlott hamisitott (u. o. 93.), hogy uzsora esetén aránytalan-e a szolgáltatás az ellenszolgáltatással (u. o. 94.), hogy megvan-e a jogtalanság tudata, ami minden büntett alkateleme (u. o. 103.), hogy vádlott «felhivott»-e gyülöletre (u. o. 107.), hogy sértett beadványa a BP. 91. §-a értelmében vett fölhatalmazásnak tekintendő-e (u. o. 111.), hogy valamely közlemény politikai tárgy körül forog-e (u. o. 115.), hogy a magáninditvány előterjesztése helyes időben történt-e (u. o. 117.), hogy fenforog-e a Btk. 330. §-ában megkivánt erőszak (u. o. 129.), hogy zsarolás vádja esetén jogtalanul történt-e a fenyegetés (u. o. 146.), hogy fenforog-e az elmetehetségnek a Btk. 76. §-ában körülirt megzavarodottsága (u. o. 147.), hogy megvolt-e rágalmazás esetén a tudatosság (u. o. 152.), hogy a hajóhirdetés «kivándorlásra vonatkozó»-e (1903 : IV. tcz. 48. §.) (u. o. 153.), hogy aberratio ictus esetén helyesen vétetett-e a cselekmény szándékosnak (u. o. 157.), hogy hatóság előtti rágalmazás vádja esetén könnyelmü volt-e a vádaskodás (u. o. 157.), hogy önkéntes volt-e az elállás (u. o. 160.), hogy osztály-e az a csoport, mely ellen a vádlott izgatott (u. o. 181.), hogy fegyelmi jogkörben jár-e el a testi fenyitéket alkalmazó tanitó (u. o. 182.), hogy a használt fenyegetés alkalmas-e a zsarolásra (u. o. 185.), hogy hamis-e az esküvel megerősitett vallomás (u. o. 187.), hogy feltörés-e az ólomzár levágása (u. o. 193.), hogy a jogosult tette-e a magáninditványt (u. o. 206.), hogy meggyalázó-e az inkriminált kifejezés (u. o. 209.), hogy polgári őr-e (Btk. 166. §. 1. p.) a sértett (u. o. 212.), hogy közmegbizott-e a sértett (u. o. 215.), hogy helyes alapon vétetett-e az érték a magánokirathamisitásnál a minősités alapjául (u. o. 218), hogy sikkasztás vádja esetén kölcsön vagy óvadék-e a kézhez vett összeg (u. o. 225.), hogy forog-e fen a Btk. 77. §-a értelmében vett ellenállhatatlan erő u. o.) 230.), hogy uzsoravétség esetén hitelezési ügylet köttetett-e a felek között (u. o. 232.), hogy lényeges körülményre vonatkozott-e az eskü (u. o. 233.), hogy mi a magánlak (u. o. 235.), mily magatartás tekinthető veszélyes fenyegetésnek (u. o. 235.), hogy az ölési kisérlet alkalmas eszközzel történt-e (u. o. 238.), hogy a szemérem elleni erőszak «felügyelet alatt» álló leányon lett-e elkövetve (u. o. 241.), hogy megvolt-e a vádlottban az eltorzitási szándék (u. o. 244.), hogy a bünpártolással vádoltban megvolt-e a hatóság félrevezetésének czélzata (u. o. 249.): mindez mai joggyakorlatunk szerint jogi kérdés, vagyis a vonatkozó megállapitások nincsenek elvonva a curiai revizió alól.

Ami pedig az eljárási jogszabályokat illeti, a Curia felülvizsgálja, hogy az alsófok egybegyüjtötte-e mindazokat a bizonyitékokat, melyek az ügy helyes eldöntésére befolyással birnak vagy birhatnak (BDtár II. k. 66., 126.) s ha ugy találja, hogy a felvenni kért, de megtagadott bizonyitás nem lényegtelen s az inditvány előzményeiből és irányából a kivánt bizonyitás eredménytelensége eleve is ki nem derül, az eljárást megsemmisiti (u. o. 24., 239.). A Curia a pernek egyéb adataival való egybevetés utján kutatja, hogy a tanuk meghiteltetése kérdésében hozott határozat megfelel-e a törvény elvének (u. o. 22., 201.)? Hasonlóképen megsemmisit a Curia, ha a védelmi előterjesztést az alsófok elbirálni elmulasztotta (u. o. 87.), ha a kérdésfeltétel a bizonyitás anyagában gyökerező okokból tagadtatott meg (u. o. 161.), vagy ha lényeges tényálladéki körülmények nincsenek tisztázva (u. o. 164.).

A Curiának azon elvi kijelentése, hogy a BP. 437. §-ának 1. pontja értelmében tény mindaz, ami a büntetendő cselekménynek törvény szerint alkotóeleme és mint ilyen bizonyitás tárgyává

* Gyakorlatomban előfordult, hogy a budapesti kir. tábla egy törvényszéki itéletet egész terjedelmében helybenhagyva «nem mulaszthatta el mindazonáltal», hogy ezt a kitételt: «gondatlanság*ból* X-nek halálát okozta» felcserélje ezzel: «gondatlanság *által*...», kijelentvén, hogy a Btk. 290. §-a alapján a körülirásra csakis ez a kifejezés alkalmatos.

tehető (BDtár III. k., 77.) ugyszintén az a gyakorlata, hogy a 384. §. 9. pontjára fektetett panaszok esetében csak azt vizsgálja meg, hogy vajjon az alsófok nem mulasztotta-e el a határozást, de magukat a döntéseket nem vonja felülvizsgálat alá s igy p. o. a tanuk megesketése kérdésében az alsófok végérvényesen döntött ezekkel a határozatokkal immáron antik válódottaknak tekinthetők.

Igen nagy jelentősége van annak, hogy a Curia szigoruan felügyel arra, hogy az alsófokok indokolási kötelezettségüknek megfeleljenek. A «tulhatározott», de meg nem alapozott megállapitásokat, de sőt a főtárgyalási jegyzőkönyvben foglalt tanuvallomások bizonyitó erejére hivatkozással tett bizonyitottsági kijelentéseket a Curia nem fogadja el (BDtár II. k. 228.). Még a büntetés kimérésénél figyelembe vett körülmények ténybeli alapjai is tüzetesen kifejtendők és e ponton sem elegendő p. o. a rablási erőszak kisebb fokára vagy az elvett összeg csekélységére utalni olyként, hogy e körülmények mibenállása történetileg meg ne világittassék (u. o. 63.) és pedig nem bárhol az ügyiratokban, hanem az itéleti indokolásban (*B. J. T.* 45. k., 339.).

A Curiának ily széleskörü felülvizsgálati jogköre felel meg a törvényhozó czélzatainak.

Sem az eljárási, sem az anyagi jog szabálysérelmeknek elősorolása nem irányult arra, hogy lényeges tévedések orvoslás nélkül maradjanak. Ellenkezőleg épen az orvoslás biztositása végett tartották szükségesnek a kodifikátorok a pontokba foglalást.

Örvendetes, hogy a gyakorlat fokozatosan halad előre abban az irányban, hogy a Curián minden jelentőséggel biró normasérelem megtalálja korrigálásának forumát.

Dr. Lengyel Aurél
budapesti kir. ügyészségi jegyző

Az ügyvédi rendtartás 55. §-ához.

A Jogtudományi Közlöny f. évi 1. számában «Az iratok az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához tétetnek át» czim alatt a czikkiró ur bíróságainknak, egy az ügyvédi kar érdekeit és tekintélyét sértő téves gyakorlatát teszi bírálat tárgyává.

Egy ehhez hasonló téves birói gyakorlathoz kivánok egy pár megjegyzést füzni.

Az ügyvédi rendtartás 55. §-a szószerint a következőket mondja: «A fél az előleges egyezkedésben meghatározott jutalomdij aránylagos leszállitását per utján kérheti, ha előre nem látott véletlen esemény folytán az ügy vagy a képviselet megszünt».

Hogy a legvilágosabb törvényhely is értelmezhető tévesen, bizonyiték a Curiának 1907 november 27-én 10,622/906. sz. a. kelt és a két alsóbiróság itéletét megváltoztató itélete. (1908. évi Magánjogi Dtár II. számban 33. sz. a. közölt eset.)

Felperes ügyvéd ellátta alperes védelmét egy ellene folyamatban volt bünügyben. Peres felek az ügyvédi jutalomdij tekintetében előlegesen dijlevélben 2000 K-ban állapodtak meg és pedig — az itélet indokolása szerint — a fizetési kötelezettség feltétele csupán az volt, hogy vádlott jelenlegi alperes, «a büntetéstől meneküljön és sulyos szabadságvesztést ne kapjon». Fizetési határnap az itélet hozatal utánra állapittatott meg. Az eljárás főtárgyalás és itélethozatal nélkül szüntettetett meg. A kir. Curia a 2000 K jutalomdijat követelő ügyvédet az alsóbiróságok itéleteinek megváltoztatásával keresetével részben elutasitotta, jutalomdiját az ügyvédi rendtartás 55. §-a alapján 1000 K-ra szállitván le; mert azt a körülményt, hogy a bünügy főtárgyalás és itélethozatal nélkül nyert befejezést «előre nem látott»-nak nyilvánitotta. Felhozza ugyan még az indokolás, hogy «a dijlevél kiállitásakor a szerződő felek még nem tudták, s nem is tudhatták, hogy a bünvizsgálat főtárgyalás megtartása és itélethozatal nélkül fog befejezést nyerni, sőt a dijlevélben kikötött összeg magas voltát tekintve, valamint figyelembe véve azt is, hogy a fizetési határnap az itélethozatal utánra állapittatott meg, mindkét szerződő félnek nyilván abból a feltevésből kellett kiindulnia, hogy a kérdéses főbenjáró perben főtárgyalásra és érdemleges itélethozatalra is fog sor kerülni.

«Minthogy pedig a bünvádi eljárás... főtárgyalás és itélethozatal nélkül nyert befejezést és minthogy ekként a védőügyvéd tevékenységére a bünvádi eljárás ama legfontosabb részében, hol jogi tudását és szakavatottságát leginkább kifejtheti, semmi szükség sem volt, mely müködése pedig, főleg ha azt kedvező eredmény kiséri, a jutalmazásra leginkább érdemes, megállapitja a Curia, hogy a dijlevélben kikötött jutalom a védő részére egyszersmind a főtárgyaláson kifejtendő jelentékenyebb tevékenység és a netaláni jogorvoslatokra való tekintettel határoztatott meg ily magasabb összegben, mi azonban mint előre nem látott, feleslegesnek bizonyult.»

Ezen indokolásból kitetszően a Curia a felek közötti látszólagos homályos szerződést értelmezi. A bíróságnak ezen jogát elismeri ugy a törvény, mint a birói gyakorlat, azonban azon korlátozással, hogy bizonyos esetekben — amelyeket az egyes törvényhelyek taxative felsorolnak — a homályos szerződés értelmezését nem hagyja birói kogniczió tárgyává, hanem azt maga teljesiti. Ilyen szerződésértelmező törvényhely az ügyvédi rendtartás 55. §-a is.

Világosan megmondja ezen §., hogy ügyvédi jutalomdij leszállitásának mely esetekben van helye és minthogy itt taxativ felsorolás van, minden itt fel nem sorolt eset kizártnak tekintendő.

Ezekből nyilvánvaló, hogy a Curiának nem állott jogában a kérdéses dijlevélnek a jutalomdij összegére vonatkozó részét birói értelmezés tárgyává tenni.

Most már lássuk vajjon enélkül a — véleményem szerint meg nem engedett — értelmezés nélkül, pusztán a törvényre támaszkodva, leszállithatta-e a Curia a közös egyetértéssel megállapitott jutalomdijat.

Az idézett törvényhely az «előre nem látott véletlen eseményt,» melynek folytán az ügy megszünt, jelöli meg csupán a jutalomdij leszállitásának okául. A «véletlen» körülbelül azonos fogalom az «előre nem látott»-al. A véletlen esemény sohasem látható előre, az előre nem látott esemény pedig rendszerint véletlen. És hogy mindennek daczára a törvényhozó mind a két fogalmat és pedig együttesen használja, egyenesen arra mutat, hogy itt tisztán csak az igazi és valódi — vagy másként az abszolut — véletlenséget akarta felvenni, mert ellenkező esetben amit mond, pleonazmus volna és mert a törvényhozóról nem szabad feltételeznünk, hogy valamely kifejezésével semmit sem akart volna mondani, vagy éppen feleslegesen használta.

Egy bünvizsgálatnak főtárgyalás és itélethozatal nélkül befejezése vajjon «előre nem látott véletlennek» tekinthető-e? A Curia annak minősiti, habár nem egészen, mert az indokolásban csupán «előre nem látott»-ról, de nem egyszersmind «véletlen»-ről tesz említést. Nagyon sajnos volna, ha bünvizsgálatainknak tárgyalás nélkül való megszüntetését előre nem látott véletlennek kellene tekintenünk. Az ilyen felfogás minden gyanusitottban egyszersmind bünöst lát. De hogy ez nem igy van, igazolja azon számosabbnál számosabb bünügy, amely főtárgyalás nélkül szünik meg.

Továbbmenve vizsgáljuk a védő és védenecze, mint szerződő felek közötti viszonyt,

A jutalomdij iránti szerződésnél a felek akarata a védőügyvéd munkájának eredményére — amint azt a jutalomdij szerződés kifejezi, hogy a vádlott a büntetéstől szabaduljon — irányul. Erre, mint kész munkára, kötelezi magát a védőügyvéd, ezt követeli a vádlott és ezzel — csupán ezzel — szemben igéri a jutalomdijat. A vádlott nem a védelem ellátásáért igéri azt, nem is a védőügyvéd szolgálataiért, illetve munkaerejéért, hanem a felmentésért, mint a védőügyvéd munkájának eredményéért, mint kész munkáért. Ez pedig tisztán vállalkozási szerződés. A vállalkozási szerződésnél pedig, ha a vállalkozó a munkát (opus) kifogástalanul szolgáltatta, a munkaadó nem jogosult a kötelezett dij- vagy bérből mit sem levonni, különösen nem azon a czimen, hogy a vállalkozónak az eredményt a rendesnél kevesebb fáradsággal sikerült elérnie.

De jogpolitikai szempontból sem fogadható el a fenti itéletben elfoglalt álláspont.

Igaz ugyan, hogy a védőügyvéd tevékenységére a bünvádi eljárás legfontosabb részében, hol jogi tudását és szakavatottságát leginkább kifejtheti, a főtárgyaláson van szükség és itt végzi a legfontosabb teendőt; de azért nem lehet eltagadni, hogy a védőügyvéd a nyomozás, vizsgálat és különösen a vád alá helyezési eljárás során is érvényesitheti jogi tudását és szakavatottságát; de sőt ezen tevékenysége odáig haladhat, hogy a bünvádi eljárást főtárgyalás és itélethozatal nélkül megszüntetheti. És hogy meny-

nyire érdeke ez a vádlottnak, a többek között csupán arra az egy körülményre hivatkozom, hogy a főtárgyalásig a bünvádi eljárás harmadik személyekre nézve nem nyilvános és igy a vádlott a nyilvánossággal járó kellemetlenségektől van megóva.

Ha már most az a védőügyvéd tudja, hogy ha védenczét a főtárgyalástól és az ezzel járó kellemetlenségektől menti meg, nemhogy a szerződésileg kikötött jutalomdijon felül — esetleg — még külön jutalomdijban részesül, hanem ezen jutalomdijának egy részét is elveszti, akkor vajjon mi érdeke lesz a védőügyvédnek, hogy összes jogi tudását és szakavatottságát erre felhasználja? Akadhat védőügyvéd, aki ily körülmények közt védenczét a bünvádi eljárás minden fázisán keresztül hurczolja, mert ellenkezőleg a kialkudott jutalomdijra egészben igényt nem tarhat.

Ezt pedig sem a vádlott, sem a bíróság, sem az igazságszolgáltatás, sem az ügyvédi tisztesség érdeke nem kivánhatja.

Dr. D. B.,
balázsfalvi ügyvéd.

Különfélék.

— **A politika és a birói kinevezések.** Két esztendővel ezelőtt egy körülbelül 36 éves vidéki ügyvéd kir. táblai biróvá neveztetett ki és az igazságügyminiszterium törvényelőkészitő osztályába osztatott be. Ez a kinevezés akkor nem vert nagyobb hullámokat, mert feltételezték, hogy az igazságügyi kormány jól választotta meg az ügyvédi karból kinevezett táblai birót; érdemes, tehetséges ügyvédnek a birói kar részére való megnyerése pedig az igazságszolgáltatás nyeresége. Azon, hogy a kinevezett véletlenül országgyülési képviselő volt, utóvégre szintén nem lehetett megütközni, habár, őszintén szólva, a politikusokat a birói karban egyébként nem igen szivesen látjuk.

A fiatal táblabiró azóta az igazságügyminiszteriumban szorgalmasan dolgozott, amint hogy kivüle mások jóval régibb idő óta ugyanolyan szorgalommal és szakértelemmel évek hosszu sora óta teljesitették hivatali kötelességeiket.

A hivatalos lap egyik utóbbi száma azt közölte, hogy ez a két év előtt kinevezett táblai biró körülbelül nyolcz évi ügyvédkedés és két évi miniszteriumi szolgálat után *kir. táblai tanácselnökké* lépett elő.

Akármily nehezünkre esik is személyi kérdések bolygatása és egyes kinevezések birálata: kénytelenek vagyunk ezen kinevezést szóvátenni, nem annak személyi momentumai, de az abban nyilvánuló elvi jelentőség miatt.

Nem jövünk önmagunkkal ellenkezésbe, amikor az ujonnan kinevezett kir. táblai tanácselnök ur aránylag rövid jogászi pályafutását emeljük legelsőbben is ki. Mindig amellett foglaltunk állást, hogy az igazságügyminiszteriumba, valamint a felsőbiróságokhoz a vezető állásokba történő kinevezéseknél legelsősorban a jogászi kiválóság, az illető állásra való reátermettség legyen irányadó, nem pedig az anciennitás. Ma is ezt a nézetet valljuk és nem tagadjuk meg ezen elvi álláspontunkat akkor sem, amikor az ujonnan kinevezett kir. táblai tanácselnök ur kinevezését biráljuk.

A budapesti kir. táblán, a kir. Curián és az igazságügyminiszteriumban akárhány olyan osztálytanácsos, kir. táblai és kir. curiai biró müködik évek hosszu sora óta, akiket jogászi kvalitásuk, irodalmi érdemeik, a törvényelőkészités vagy az igazságszolgáltatás körül igazán elsőrendü szolgálataik legalább is annyira méltókká deklarálják az előléptetésre, mint a most kinevezett kir. táblai tanácselnök urat. Nem nyolcz évi ügyvédi és két évi miniszteriumi szolgálat van birói karunk ezen büszkeségei mögött, hanem az igazságszolgáltatás terén eltöltött hosszu mult és mégis messze megelőzte őket a fiatal táblabiró, aki — ugy látszik — egy olyan kellékkel dicsekedhetett, ami a többi régi jeles hivatalnokoknak és biráknak hiányzott — *a politikai protekczióval.*

— **Birói vizsgálatok az 1908. évben.** A lefolyt évben 126 volt a gyakorlati birói vizsgálatok száma (előző évek: 1907-ben 189; 1906-ban 221). Első teljes vizsgára jelentkezett 107 (1907-ben 157; 1906-ban 185). Pótvizsgára jelentkezett 13 (1907-ben 20; 1906-ban 19). Első ismétlővizsgára jelentkezett 6 (1907-ben 11; 1906-ban 13). Miniszteri engedélylyel ismételt — (1907-ben 1; 1906-ban 3). Képesittetett: kitüntetéssel 2 (1907-ben 1; 1906-ban 6), egyhangulag 49 (1907-ben 71; 1906-ban 88). Visszautasittatott: egészben 12 (1907-ben 17; 1906-ban 10), részben 16 (1907-ben 18; 1906-ban 22).

A birói vizsgálatok száma tehát az előző évekhez képest tettemes csökkenést mutat.

— **Rendőri jogszolgáltatás.** Egy olvasónk a következőket irja: A rendőrség dunai kapitánysága vadászati kihágás miatt eljárást inditott egy ügyfelem ellen s őt ezért el is itélte. Ügyfelem az itélet ellen felebbezéssel élt, azonban a főkapitányság az elsőfoku itéletet helybenhagyta.

Ezen stádiumban bizott meg ügyfelem védelmével. Én képviseletében ujrafelvételi kérelmet nyujtottam be s azt a csatolt meghatalmazás alapján ügyvédi szignaturámmal láttam el.

A dunai kapitányság e hó 2-ára tárgyalást tüzött ki, ott felvette az uj bizonyitékokat és a tárgyalás befejeztével elutasitotta az ujrafelvételi kérelmet. Ezen tárgyalásra én idézést nem kaptam s arról értesitve sem lettem. Ez sérelmes eljárás az ügyvédségre, mert oly kihágási ügyben, melyben a fél ügyvéddel képviselteti magát, az ügyvéd a tárgyalási határnapról értesitendő és a tárgyalásra megidézendő. Tudomásom szerint a belügyminiszter ily irányu rendeletet bocsátott ki talán két évvel ezelőtt. Ha azonban ily rendelet nem bocsájtatott volna még ki, ez annál helytelenebb, mert éppen a rendőri kihágási ügyekben szorul rá legkivált a fél az ügyvédi közbenjárásra. Ott ahol a vádló és a biró egy személy, az önkénynek számos esete van.

A tárgyaláson a referens fogalmazó ügyfelemnek, ki elmulasztott megidéztetésem miatt panaszkodott, azt mondotta, hogy: «Önnek nem ügyvédre, hanem igazságra van szüksége!» Az igazságnak és az ügyvéd személyének ily vakmerő szembeállitása élénken világitja meg annak szükségét, hogy igenis helyet kell adni az ügyvédi képviseletnek. Ez tehát a második sérelem, mely ebben a kis ügyben az ügyvédi kart érte.

E hó 4-én megjelentem a dunai kapitányságon, hogy a készitendő felebbezéshez szükséges adatok birtokába jussak. A referens rendőrfogalmazó azonban megtagadta ama kérelmem teljesitését, hogy az iratokba betekinthessek s ezt azzal indokolta, hogy a kihágási rendőri eljárásban az ügyvéd csak ugy, miként a félnek más meghatalmazottja, csupán a fél helyett járhat el, oly értelemben, hogy a fél a tárgyalásra maga helyett meghatalmazottat (aki lehet ügyvéd is) küldhet. Különös helyzet, különös jog azonban az ügyvédet nem illeti. Ez a harmadik sérelem, mely rajtunk megesett. Az iratok megtekintése nélkül a szóval bejelentett felebbezést megindokolni nem állott módomban.

A kérdés perjogi részével ehelyütt most nem foglalkozom. E soroknak egészen más a czéljuk. Felhivás ez a kartársakhoz: védekezzünk. Minden ilyenfajta önkényes eljárást nyilvánosságra kell hozni. Orvoslást csak igy kaphatunk. A főkapitány urnak szives figyelmébe ajánlom e sorokat. Ő bizonyára ki fogja oktatni fogalmazóját, akinek — ugy látszik — egy s más dologról még nincs fogalma.

Az ily esetet be kell jelentenünk a kamarának, miként én megcselekedtem, s a kamara kötelességének fogja ismerni, hogy illetékes helyen az ily sérelmek megelőzése végett szükséges lépéseket megtegye.

Dr. Orova Zsigmond,
budapesti ügyvéd.

— **Hihetetlen határidők.** A budapesti VI. ker. járásbiróságnál *1907 augusztus 17-én* két sommás keresetet inditottam. (1907 Sp. III. 816. és 817.) Az első tárgyalás kitüzetett 1907 deczember 3-ára. Ekkor az ügyek letárgyalása lehetséges nem volt, az ügyek szünetelővé tétettek. Az ujrafelvételi kérvény beadatott 1908 november 30-án és uj határnap kitüzetett *1909 junius 3-ára.* Hasonló határnap adatott az 1907 Sp. III. 832. számu ügyben.

— **Egy igaz biró.** Ily czim alatt «Az Ujság» január 8-iki számában Laczkó Antal budapesti IV. ker. kir. járásbiró nyugalomba vonulása alkalmából dr. T. M. többek között a követ-

kezőket irja: Laczkó biró valósággal üldözte az alaptalan perlekedőket. Ha az adós védekezéséből azt látta, hogy a pert csak huzni-vonni akarja, ha valamit kézzelfoghatólag alaptalannal «tagadott», akkor a tárgyalást elhalasztotta ugyan, de — csak egy-két órára. Ha pedig az alperes valamiféle ürügy alatt ekkor oly halasztást kért, melyet a biró a törvény szerint meg nem tagadhatott, akkor ujabb halasztást adott ugyan, de csak másnap reggel nyolcz órára. Ezzel a rendszerrel a legmakacsabb alperest is megtörte pár nap alatt. Előfordult egy izben, hogy az egyik fél más budapesti bíróságnál ugyanama peres felek között folyamatban lévő per irataira hivatkozott. Laczkó a gyanutlan feleknek kijelenti, hogy a tárgyalást félórára felfüggeszti. Félóra mulva Laczkó, aki időközben kocsiba ült és a másik bíróságnál az iratokat megtekintette, a bámuló feleknek kihirdeti az itéletet. Viszont, ha nem az adós volt makacs perlekedő, hanem a felperes követeléseinek forrása volt zavaros, akkor kiméletlen volt a felperessel szemben. Különösen kiméletlen tudott lenni, ha szegény alkalmazott vagy iparos jogos követelésének érvényesitése elé az adós akadályokat gördített. Szenvedélye volt a stilus kuriális egyszerüsitése és magyarositása is.

A magunk részéről azt füzzük ehhez hozzá, hogy Laczkó Antalnak az volt a főérdeme, hogy a birói széken nemcsak hivatalnok volt, de ember is tudott lenni, kerülte a bürokratizmust, a betürágást és — kereste az igazságot.

— **Horribilis ügyvédi dijak.** E lapok elég gyakran kénytelenek közölni oly költségmegállapitásokat, melyekben a bíróságok érdemleges munkáért nagy perekben alig állapitanak meg annyi költséget, amennyi az ügyvéd önköltségeit fedezi. Engedje meg t. szerkesztő ur, hogy ezuttal a másik végletből mutassak be példát.

A csikszeredai járásbiróság előtt 60 felperes ugyanazon ügyvéd által, ugyanazon jogalapon 60 sommás keresetet inditott ugyanazon alperes ellen.

Hogy ezen perekben minő költségek állapittattak meg, arról képet ad a következő néhány adat:

	Keresetért és tárgyalásért megállapit	Végrehajtási kérvényért
43·60 K iránti perben	58·10 K	27·60 K
52·20 « « «	84·80 «	27·70 «
41·30 « « «	84·80 «	27·70 «
103·— « « «	86·80 «	38·10 «

Igy történt, hogy ezen összesen nem egészen 4000 K-ra rugó követelésekre kereset, tárgyalás és végrehajtási kérvényért bélyegkiadásokkal együtt körülbelül 5800 K költség merült fel. Persze, ezekhez jönnek még az ingókra, valamint az ingatlanok haszonélvezetére megkért végrehajtások foganatositási költségei.

Felesleges mondanom, hogy az összes beadványok teljesen ugyanazon sablon szerint vannak «szerkesztve», és hogy a tárgyalás mindenik ügyben teljesen azonos volt.

— **A csekktörvénynek** egyszerre két magyarázata is jelent meg. Az egyiket *dr. Rusz Andor* ügyvéd, a giro- és pénztáregylet h. igazgatója irta. Szerző tárgyalja a csekk hazai fejlődését, a különbséget az utalvány, váltó és csekk közt. A magyarázatokat szerző a törvény rendszere szerint adja, feldolgozva és szervesen beillesztve a váltótörvény azon szakaszait, melyek a csekkre is megfelelően alkalmazandók. Végül tekintettel azon sürü szálakra, melyek közgazdasági életünket és pénzügyi forgalmunkat az osztrák és német pénzpiaczczal összekötik, szerző összehasonlitólag feldolgozta az osztrák és német csekktörvények rendelkezéseit is. A 170 oldalra terjedő, igen nagy gonddal és szakértelemmel irott munka Benkő Gyula kiadásában jelent meg.

A másik münek, mely ugyanezen törvény magyarázatát nyujtja, szerzője dr. *Ujlaki József* ügyvéd. A csekk fogalmáról, történetéről, gazdasági jelentőségéről szóló bevezetés után szerző a törvény rendszerében haladva, alapos magyarázatokkal kiséri az egyes intézkedéseket, sulyt helyezve a külföldi irodalomra és törvényhozásra is. Dr. Ujlaki 150 oldalnyi terjedelmü munkáját Deutsch Zs. és Társa czég adta ki.

— **A meghatalmazás be nem csatolásának következményei a járásbirósági eljárásban.** Ez a czime dr. Révay Bódog kir. járásbiró tanulmányának, mely az «Ügyvédek Lapjá»-nak különlenyomataként jelent meg. Szerző a kérdést tárgyalja a folyamatban levő perre, a perinditás állapotára, a felebbezési eljárásra való tekintettel, ismerteti és birálja a joggyakorlatot, tárgyalja a véghatározat hozatalát a meghatalmazás igazolása előtt, a meghatalmazás becsatolásának lehetetlenülését és a meghatalmazás igazolatlanságát.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Római jog alkalmazása angol biróság által.** Az örökhagyó Angliában alkotott végrendeletében transzváli haszonbérletének haszonélvezetét özvegyére hagyta. A végrendeleti végrehajtók az angol jog értelmében csupán a bérösszeget kivánták az özvegynek kiadni. A lordkanczellár birósága kimondotta, hogy ingatlan haszonbérletének öröklése a lex rei sitae szerint birálandó el, tehát a jelen esetben a Transzválban érvényben levő római jog szerint. Minthogy a haszonbérleti jog nem tartozik a *res fungibiles quae usu consumuntur* közé, az özvegynek a római jog szerint joga van a természetben való haszonélvezethez, kauczió adásának kötelezettsége nélkül.

— **Kártérités a munkások u. n. «kiemelése» miatt.** Fontos iparmagánjogi döntést hozott a londoni főtörvényszék a munkásoknak a szakszervezet részéről vitás kérdés miatt a munkából való u. n. «kiemelése» miatt. A munkáltatók és munkások közti viszályokról szóló 1906. évi törvény *(Trade Disputes Act.)* a szakszervezeteknek messzemenő védelmet ad kártérités felelősség ellen az esetre, ha ipari viszálykodásba beavatkozik. A törvény 3. czikkelye szerint «olyan tett miatt, melyet ipari viszályra való tekintettel vagy ennek befolyásolása czéljából követnek el, nem lehet kártérités követelni azon az alapon, hogy azzal valakit munkaszerződés megszegésére birnak, vagy mást meggátolnak abban, hogy tőkéjét vagy munkáját tetszés szerint használja» Az eset ez volt: Conway felperest két évvel ezelőtt szakszervezete tiz shilling pénzbirságra itélte volt, de ezt nem fizette meg. Most, mikor felperes egy gyárban munkába állt, a szakszervezet pénztárnoka (akinek ilyen beavatkozásra tisztségénél fogva nem volt hatásköre) felhivta felperest, fizesse meg a birságot, s mivel ez vonakodott, a pénztáros kijelentette a gyárossal szemben, hogy ha felperest el nem bocsátja, a szervezett munkásokat a munka abbanhagyására fogja felhivni (a munkából «kiemeli»). Erre a gyáros felperest elbocsátotta, aki most a szakszervezet pénztárnokát kártérítésre perelte. Az esküdtbiróság és a felebbezési kerületi biróság marasztalt. A londoni főbiróság felperest keresetével elutasitja, mert a felhivott törvény minden érdektelen *harmadik személynek is megengedi a beavatkozást*, ha ipari viszály forog fenn; már pedig az, hogy a szakszervezet által kirótt birságot a tag megfizesse, és ha ezt nem teszi, hogy a többi munkástársa a munkát abbanhagyja, oly ipari vita, melybe jogosan bárki beavatkozhat. *Ny.*

— **Nagy Péter és a jogászok.** A Law Times közli a következő anekdotát: Mikor Nagy Péter czár meglátogatta Westminster Hall-t, feltünt neki a folyosókon ide s tova járkáló sok tallóros és parókás alak. Mikor kérdésére kalauza felvilágositotta, hogy ezek jogtudósok, igy kiáltott fel: «Mit? *Ennyi?!* Az én birodalmamban csak kettő van, s közülök az egyiket épp most fejeztetem le.»

A Magyar Jogászegylet január hó 16-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) folytatja és befejezi a munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés (ipartörv.-terv. 706—718. §.) megvitatását. Előadók: Dr. Szladits Károly, Vágó József, dr. Ujlaki Géza, dr. Pap Dezső. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Képzett fiatal ügyvéd forgalmasabb irodába társként ajánlkozik. Nagyobb forgalmu irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 18301

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 4. szám. Budapest, 1909 január 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Büntetőtörvénykönyvünk revíziója. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — A 88. sz. bünügyi döntvény következményei. *Tóth Gerő* nyug. kir. curiai birótól. — A végrehajtási novella magyarázatához. *Dr. Müller Ferencz* szegszárdi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Recta váltó és engedmény. *Furdek Miksa* pancsovai kir. törvényszéki birótól. — A kassai kir. itélőtáblának az 1881 : LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két ellentétes határozata. *Spectator.* — Az adóreform és közigazgatási bíróság. *Dr. Balkányi Kálmán* ügyvéd, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés központi titkárától. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Büntetőtörvénykönyvünk revíziója.*

Büntetőtörvénykönyvünk gyökeres módositásának keretében elsősorban a *büntetési rendszer* átdolgozásának feladata hárul törvényhozásunkra. Ez a rész ennek a törvényhozási alkotásnak mind a büntettesekre, mind a társadalomra leggyakorlatibb fejezete lesz. Jelen czikkemben főleg erre a tárgyra szoritkozom.

Büntetési rendszerünk a börtönügyi tudománynak azon fejlődési fokán áll, melyet a mult század *70-es éveinek* közepén Csemeginek rendelkezésére állott irodalom tüntet fel. Főleg Holtzendorff és Tauffer Emil javaslata alapján Csemegi reczipiálta azon rendszert és azon intézményeket, melyeket az *akkor* élt kiváló szakférfiak többsége eredményesnek tartott.

Érészben is jelentkezik törvénykönyvünk legnagyobb hibája: az, hogy nem tett különbséget kezdő, alkalmi büntettes és hivatásszerü gonosztevő közt, és különösen, hogy a fiatalkoruakra alkalmazott rövidtartamu fogházzal nem tudta ellensulyozni ezek kriminalitásának tényezőit. A főhibákon, ugy hiszem, a büntető novella már segitett, de az abban megvalósitott reformokon kivül még nehány széleskörü és nagy horderejü módositás okvetlenül szükséges.

Kihagynám a *halálbüntetést*, amelynek eltörlése végett a 40-es évek nagy emlékü magyar államférfiai nemes küzdelmüket vivták. Az a lelkes csoport, mely ugyanerre a czélra boldogult kartársam, *Fayer László* vezetése alatt az utóbbi évtizedekben harczolt, a lefolyt utolsó 20 év alatt nagy elégtételt kapott. A halálbüntetés, eltekintve attól, hogy csak ritka kivételképp alkalmazott büntetésnemmé vált, eltünt egy oly nemzetnek törvénykezési gyakorlatából, melynek a büntető törvényhozás egyetemes fejlődésében évszázadok óta vezető szerep jutott. Mellőzte a halálbüntetést az 1889-i olasz büntetőtörvénykönyv. Magyarországon sincs rá szükség. Az életfogytig tartó fegyház meg fogja óvni a társadalmat a legsulyosabb büncselekmények elkövetőitől is, és éveken át magánelzárásban végrehajtva, elég iszonyu büntetés lesz arra, hogy visszatartó ereje is maradjon.

Kihagynám továbbá büntetőtörvénykönyvünkből a *börtönbüntetést* is. Egyrészt azért, mert különbsége a fegyháztól minimális; másrészt, mert ma *több ezer* börtönre ítélt *tab*, t. i. mindazok, akik Szegeden és Mária-Nosztrán el nem férnek, a fogházakban töltik ki büntetésüket. A bíróság tehát több ezer esetben a börtönt csak a papiron szabja ki, a gyakorlatban azt tényleg ott és ugyanazon módozatok mellett hajtják végre, mint a fogházat.

Az egy évnél hosszabb tartamu szabadságvesztésre megállapitott *fokozatos, illetőleg ir* börtönrendszer teljesen *bevált*. Egészséges és gyakorlati annak az alapgondolata, hogy az elitélt saját jóviselete és szorgalma által megröviditheti büntetését, tehát az emberek többségére irányadó hatalmas érzés: az *önérdek* fogja őt nemcsak a szabadságvesztésbüntetés, hanem a feltételes szabadság ideje alatt is kifogástalan magaviseletre és minél buzgóbb munkára sarkallni.

A feltételes szabadságra bocsátás a patronage-egyesületek közremüködése mellett bizonyára még kedvezőbb eredményeket fog feltüntetni, mint eddig felmutatott.

Ellenben *az egy éven aluli fogháznál* elrendelt *közös elzárásson*, mely börtönrendszerünk egyik legnagyobb hibája, okvetlenül változtatni kell. Abból ered a rövid tartamu szabadságvesztésnek nemcsak eredménytelensége, de sok tekintetben rontó befolyása is. Éppen ellentétben a Btk. 40. §-ának szabályaival, a rövid tartamu fogházat *rendszerint magánelzárásban* kell végrehajtani; ezáltal hatása intenzivebb lesz, és megszünik kontagiozus befolyása a kezdő büntettesre nézve.

A revizió alkalmával uj büntetési eszközként felveendőnek vélem a *dologházat* (főleg szokásszerü csavargók részére); külön intézeteket korlátozott beszámithatóságu (csökkent szellemi értékü) büntettesek gyógykezelése végett; a szabadban végzendő közmunkát a be nem hajtható pénzbüntetés ledolgozása czéljából és a korcsmai látogatások tilalmát (iszákosokkal és verekedő korcsmai hősökkel szemben).

Az általános részben még kiváló fontosságu a *közveszélyes gonosztevőkkel szemben* a társadalom hathatós védelme, továbbá a *visszaesésnek, illetve üzletszerüségnek* általános minősitő körülmény gyanánt *egészen uj* szabályozása.

A dogmatikailag nagy gyakorlati jelentőségü fejezeteknél fel kell használni a reformirányok értékesithető uj eszméit és az ujabb törvények vivmányait.

A *magáninditványi* büncselekményekre vonatkozó szakaszoknak több visszásságra és zsarolásokra alkalmat szolgáltató szabályát helyesebbekkel kell pótolni.

A Btk. *második* (különös) részében a revizionak igen tág tere nyilik. Be kell illeszteni egészen uj fejezeteket, mint az önbiráskodás szabályozását és a robbantó anyagokkal elkövetett büncselekmények megtorlását; végig kell menni az *összes büntetési tételeken* és a Btk.-nek különösen a mellékbüntetések alkalmazására vonatkozó több szabályát gyökeresen módositani kell.*

* Az előbbi közleményt lásd az 1908. évfolyam 418—419. lapjain.

* Pl. a magánokirathamisitásnál a Btk. *nem* irja elő a hivatalvesztést és a politikai jogok felfüggesztését; nyereségvágyból elkövetett számos büncselekménynél nem alkalmaz pénzbüntetést, stb.

Már ez a nagy munkakör igazolja, hogy a revizionál a *munkamegosztást* tartom szükségesnek, mert az irodalom és a törvényhozás haladása világszerte oly hő anyagot szolgáltat a magyar törvényelőkészitők számára is, hogy a legnagyobb munkabirásu és összefoglaló tehetségü szakférfiunak sem lehet ideje valamennyi részletkérdéssel néhány éven belül egyforma alapossággal foglalkozni. Természetesen a több munkatárs által külön-külön kidolgozott részleteket a leggondosabban kell majd összevetni, és mind tartalmilag, mind szövegezés szempontjából összeegyeztetni.

E törvényelőkészitő munkálatnál az utolsó évtizedben szerkesztett több becses magyar tervezet (különösen *Angyal* Pál, *Edvi* Illés Károly és *Finkey* Ferencz munkálatai) áll rendelkezésünkre. Ez bizonyára nagy könnyités.

Viszont azonban e nagyterjedelmü és évekre terjedő kutató és szövegező tevékenységnél több jelentékeny nehézséggel is meg kell küzdeni.

Eltekintve az óriási törvényhozási és irodalmi anyagtól, melynek áttanulmányozása a törvényelőkészités körül munkálkodók kötelessége, napról-napra érezzük azon nehézségeket is, melyekkel ily *részleges* módositásoknak szövegezése és a nagy törvénykönyv szerkezetébe való beillesztése jár.

Habár kétségkivül komoly megfontolás tárgyává kell tenni azt is, vajjon nem volna-e kivánatosabb az egész törvényhozási anyagot elejétől végig ujra szövegezni és igy tulajdonképpen formailag egészen uj törvénykönyvet szerkeszteni, erről magam részéről mégis lemondanék. Ennek ugyanis az volna a nagy hátránya, hogy a törvényt alkalmazó hatóságoknak és jogászközönségnek ujra kellene megszokni a szakaszok számát és rendszerét a törvénykönyv azon körülbelül kétharmad részének is, mely érdemileg (kisebb szerkezeti változtatásoktól eltekintve), hatályban fog maradni.

Sajnálnunk kell azt is, hogy a birói, ügyészi, ügyvédi kar, valamint a rendőri hatóságoknak arra *hivatott* tagjai csak kivételesen* szolgáltattak anyagot a revizió előmunkálataihoz. Kivánatos lenne, hogy az anyaggyüjtés, a felvetett eszmék birálata és a gyakorlati tapasztalatok megjelölése terén a jövőben ne nélkülözzük a *gyakorlat* kiváló szakférfiainak felszólalásait. Az az eszmecsere, esetleg tudományos vita, mely az ő hozzászólásuk alapján indulna meg, az elmélet munkásainak mindenesetre tanulságokat, a törvényhozásnak pedig becses anyagot fog szolgáltatni.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

A 88. sz. bünügyi döntvény következményei.**

Hogy az itéletnek vádlott előtt történendő kihirdetése körül az élet miféle változatokat fog felmutatni vagy mutathat fel az első czikkemben tárgyalt vagy az ezekhez hasonló esetekben is: ki tudná ezt előszámlálni? Gondolom: senki! Azt azonban beláthatja mindenki, hogy e változatok felmerülésének lehetőségét a *törvény* kizárta, mert a törvény szerint a fölebbviteli főtárgyaláson «védője és képviselője» a vádlottnak» a közvédő is éppen ugy, mint a jogositottak bármelyike által választott vagy kirendelt *védő;* a tábla tehát, feltéve, hogy a főügyész semmiségi panaszát nem utasitja vissza, csak *egyet tehet,* t. i. az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti, a Curia pedig csak azt teheti, amit a 433—440. §-ok megengednek vagy rendelnek, amik között azonban nyoma sincs olyas valaminek, hogy a tábla itélete a vádlott személye ellen intézendő erőszak alkalmazásával is kihirdettessék, vagy hogy a kihirdetés a felülvizsgálat feltétele, vagy hogy az iratok a tárgyalás kitüzése előtt a koronaügyészszel közöltessenek.

b) Csak a kir. főügyésznek és a közvédőnek jelenlétében (tehát a vádlott jelen nem létében) tartott felebbviteli főtárgyalás eredménye alapján sok ügyben hoz ezután is a tábla olyan itéletet, mely ellen *a főügyész a vádlott terhére, a közvédő pedig a vádlott javára* használja a semmiségi panaszt. Az ilyen ügyekre is kiterjed a törvénynek tökéletesen megérthető az az okos szabálya, hogy, miután a vádlott a felebbviteli főtárgyaláson *képviselve volt,* a tábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti fel (431. §.), mert a törvényből ugyan senki se okoskodhatja ki azt, hogy a közvédő semmiségi panasza csak akkor lesz a vádlott javára érvényes, ha ahhoz a vádlott is *csatlakozik.* Ilyen okoskodást még a «gyakorlat»-ban sem koczkáztattak meg; de ennek daczára a «gyakorlat»-ban, minthogy a közvédő nem védője és képviselője a vádlottnak, a tábla az iratokat nem a Curiához, hanem a törvényszékhez küldi, hogy itt a tábla itélete a vádlottnak kihirdettessék, mert ez felel meg a 88. számu döntvénynek is és mert ez a kihirdetés a 2693. számu határozat indokolásából láthatólag «feltétele a felülvizsgálatnak».

Tegyük fel, hogy a kihirdetés *simán* megtörténik és hogy (ugy, mint a 2693. számu határozattal elintézett ügyben a B. J. nevü) vádlott «csatlakozik» a közvédő semmiségi panaszához. Mégis bele kell tehát okoskodnunk ugy a «törvény»-be, valamint a «gyakorlat»-ba azt, ami egyikbe se fér bele; mert ha igaz az, hogy a kihirdetés feltétele a felülvizsgálatnak, akkor a vádlott *csatlakozása* teszi a közvédő semmiségi panaszát a feltételnek megfelelővé, azaz olyanná, amilyen azelőtt nem volt, sőt a «*nem csatlakozás*» is éppen ugy teszi bekövetkezetté a felülvizsgálat feltételét, mint a csatlakozás. Kötelességnek látszik itten az előbb említett *beleokoskodás* annak folytán is, mert a 2693. számu határozat *rendelkező része* is ugy van szerkesztve, mintha a B. J. nevü vádlott esetében eme vádlott semmiségi panaszán kivül, *amely elutasittatott,* más valaki részéről használt semmiségi panaszára intézkedni nem is kellett volna; pedig a határozat indokolásából látható, hogy igazában a *közvédő semmiségi panasza volt ott a felülvizsgálat oka,* még abban az esetben is, sőt ez esetben még inkább, ha úgy vették, hogy a B. J. nevü vádlott a közvédő semmiségi panaszához való *csatlakozás* által a semmiségi okot világosan megjelölte. Ugyanis: Nem a B. J. nevü vádlott, hanem egyedül a közvédő alapitotta a nevezett vádlott javára használt panaszt is a BP. 385. §. 1. *b*) pontjára; a vádlott *csatlakozása* tehát csak annyit jelenthet, hogy ő is *arra a pontra* akarta saját panaszát alapitani. Bárminként tünteti tehát fel a határozat rendelkező része a tényállást: az előttem eddig nem ismert valami körülménynél fogva *intézkedés tárgyául nem vett közvédői semmiségi panasz* szolgált a felülvizsgálat alapokául, ami még kétségtelenebb lesz, ha figyelembe vétetik az az állapot, mely a közvédő semmiségi panaszának *netalán való visszautasitása* esetén forgott volna fenn; mert hisz nyilvánvaló, hogy ez esetben semmi sem maradt volna fenn, amihez a B. J. nevü vádlott csatlakozhatott volna, ha pedig a visszautasitott panaszhoz mégis csatlakozott volna, ennek a csatlakozásnak sem lehetett volna más sorsa, mint a visszautasitott panasznak.

Ezekről a dolgokról a törvény alapján beszélni természetesen nem lehetne, mert a *törvény* a bíróság feladatai közé a tisztán idő- és munkapocsékolással járó czéltalan tennivalókat nem sorozta, hanem a 430. §-ban ugy rendelkezett, hogy a *védő,* tehát a közvédő is, vádlott javára, ennek *kifejezett akarata ellen is* élhet a tábla másodfoku itélete ellen semmiségi panaszszal, továbbá, hogy a vádlott

* Ilyen örvendetes kivételek pl. *Zsilvay* Leó büntetőtörvényszéki elnök urnak jogászegyleti előadása (M. J. É. 248. füzet); dr. *Heil* Fausztin tanulmányai és néhány felszólalás a Magyar Jogászegyletnek a büntető novella tervezetét biráló vitája során.

** Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 2. és 3. számban.

javára, habár akarata ellen használt semmiségi panasz a vádlott beleegyezése nélkül visszavonható ne legyen (430. §-ban felhitt 394. §.), a felebbviteli főtárgyaláson *képviselt fél* érdekében használt semmiségi panasz alapján pedig, ha az a panasz a 432. §. értelmében vissza nem utasitható, az iratok közvetlenül a kir. Curiához terjesztessenek, ahol meg a 433—440. §-ok szabályai szerint járjanak el olyan értelemben, hogy, ha a semmiségi panasz vissza nem utasitandó, a 429. §. szabályának szemelőtt tartásával még hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján is intézkedhetnek.

A «gyakorlat»-ban a *sima kihirdetés* nem sikerülte esetén azt, ami a törvény szerint nem szükséges, t. i. a kihirdetést, a XXIII. fejezetbeli intézkedések alkalmazásával is foganatositani kell, annak daczára, hogy az eredmény ugyanaz lehet, amit föntebb a sima kihirdetés alkalmából jeleztem; ha pedig a XXIII. fejezetbeli intézkedések alkalmazása sem vezet eredményre, akkor, daczára a főügyész és a közvédő semmiségi panaszának, a vádlott *előállitásáig*, talán *éveken át az eljárás függőben* marad, esetleg azután az *elévülés* is bekövetkezik, hogy el legyen találva a törvényhozó gondolata, mely szerint a *fölebbviteli főtárgyalás az ügyek végbefejezésének gyorsitására is szolgál.*

A *törvény* szempontjából nézve a «gyakorlat»-ban szükségesnek talált *kihirdetést:* nekem ugy látszik, hogy az a kihirdetés valójában nem más, mint a birói érdeklődés kielégitése végett eszköz vagy mód az az iránt való tájékozódásra: *vajjon nem bujkál-e s általában megvan-e* a szabadlábon lévő az a *vádlott,* aki a felebbviteli főtárgyaláson mindamellett sem jelent meg, hogy a BP. 412. §. harmadik bekezdése szerint *ottan* személyesen is megjelenhetett és felszólalhatott volna? A törvényt nézve: szerintem egészen bizonyos az, hogy az e pontban érintett esetekben a főügyészi és a közvédői semmiségi panaszt, ha azokat a tábla vissza nem utasitotta, valakinek el kell intéznie, — az is bizonyos, hogy más, mint a kir. Curia nem intézheti el, — ha akarná: a törvény szerint el is intézhetné, *egyetlen egy eset kivételével,* mely akkor forog fenn, ha a *vádlott meghalt,* mert ez esetben, *de éppen azért, mert elintézendő semmiségi panasz van, ekkor is a kir. Curia,* az eljárást a BP. 439. §-ában felhitt 424. §. szerint alkalmazandó 423. §. hatodik bekezdése értelmében megszünteti.

c) Az I. pont alatt, csak ugy közbevetve, emlitettem, hogy a «gyakorlat»-ban *most már* megtagadják a *közvédőtől* a helyettesi megbizás-adás szabadalmi jogát. Eszerint tehát a közvédő a fölebbviteli főtárgyalásra most már nem küldhet *maga helyett* ügyvédjelöltet, sőt még ügyvédet se. Ugy értesültem, hogy ez igy van; tudom azonban azt, hogy előbb nem igy volt, mert a 83. számu döntvény alapján tetszés szerint élhettek és éltek a közvédők is a szabadalmi joggal. Az ország 11 főügyésze, vagy közülök néhány, vagy csak egy, gondolkozva rájöhet arra, hogy amely jog sohasem illette a *jogtanácsvédőt* és a 83. számu döntvény daczára most már nem illeti a *közvédőt* sem: nem illet az a jog semmiféle védőt; mert hiszen azt a jogot a törvény semmiféle védőnek nem adta meg, hanem akként rendelkezett, hogy egyik védőnek a joga és kötelessége a fölebbviteli főtárgyaláson éppen ugy, mint azelőtt, vagy azután ugyanaz legyen, ami a másiké. Megeshetik tehát több izben is, hogy ámbár a közvédőnek most már nem volna szabad, vagy általában a főügyész nézete szerint semmiféle védőnek nem volna szabad önmaga helyett a fölebbviteli főtárgyalásra, teszem, ügyvédjelöltet küldeni, mégis azt küld, a tábla pedig, a vádlottnak akár jelenlétében, kár a távollétében, a főügyész ellenzése daczára a *jelölttel* megtartja a felebbviteli főtárgyalást és itéletet hoz. A főügyész, abban a véleményben, hogy «a törvény mégis csak valami» és hogy a *jelölt,* ismereteinek és tudásának hiánya miatt különben sem volt képes a vádlott érdekeit védelmezni: a tábla itélete ellen *vádlott javára* a BP. 384. §. 6. pontjára alapitott semmiségi panaszszal él, mert a fölebbviteli főtárgyalást a 412. §. második bekezdésének megsértésével a közvédő jelenléte nélkül tartották, holott a vádlottnak külön védője nem volt. Ezt a panaszt a *kozonaügyész* a gyakorlat szerint sem vonhatja vissza. Ha a vádlott *jelen van,* akkor az eljárás a gyakorlat szerint is tiszta, mert közvetlenül a kir. Curiához terjesztik az iratokat. De hát ha a *vádlott nincs jelen:* akkor mit csináljon a tábla? Nagy kérdés ez! mert a *kihirdetés* a Curia felülvizsgálatának feltétele, a gyakorlat szerint pedig csak abban az esetben nem feltétele, ha azt a *jelöltet* olyan ügyvéd küldte, akit védőül a vádlott választott. Nos tehát: végtelenhető leségekkel van dolgunk, melyek között az is előfordulhat, hogy a táblának vagy talán éppen a kir. Curiának intézkedéséből kifolyólag a vádlottat Bécsben vagy Boszniában elfogják és jó lesz, ha neki ott kihirdetik a táblai itéletet és nem *állitják őt elő,* például Temesvárott, hogy az *itéletet kihirdethessék,* de nem azért ám, mert a *jelölt* járt el, hanem azért, mert nem volt a vádlottnak a fölebbviteli főtárgyaláson «védője és képviselője» annak a jelöltnek személyében, akit nem a vádlott által, hanem, teszem, ennek *törvényes képviselője* által választott védőügyvéd vagy a közvédő küldött a fölebbviteli főtárgyalásra.

d) Ezután is valószinüleg lesznek esetek, melyekben az *egyazon* büncselekményben *egyformán* elitélt, tökéletesen *azonos érdekü két* vádlott ügyét, *vádlottak távollétében,* ugy veszik fölebbviteli főtárgyalás alá, hogy a *fogvalévő* egyik vádlott érdekében az ene vádlott által *választott védő,* a *szabadlábon lévő* másik vádlott érdekében pedig a *közvédő* lesz jelen. Lehet a két vádlott közös érdeke több irányu is, de az átlátszóság kedvéért tegyük fel a legsürübben előforduló azt az érdeket, hogy a vádlottak mindegyike csupán azért felebbez, mert a törvényszék a Btk. 91. §-ának alkalmazásával a büncselekményre meghatározott törvényszerü büntetés legkisebb mértékét szabta ugyan ki, de a *Btk. 92. §-át nem alkalmazta.* A fölebbviteli főtárgyalás eredménye alapján hozott itéletben a tábla az elsőfoku itéletet *helyben hagyja;* a másodfoku itélet ellen aztán a *védők* egyformán, mindkét vádlott érdekében a BP. 385. §. 3. pontjára alapitott semmiségi panaszszal élnek.

A további eljárásra nézve a *törvény* a félreérthetetlenségig egyszerü. Nincs itt helye ide-oda való kapkodásnak vagy kalandozásnak, mert a 431. §. utolsó bekezdése szerint *közvetlenül* a kir. Curiához kell felterjeszteni az iratokat. Igen: a törvény szerint! De hát a 88. számu döntvénynyel fentartott «gyakorlat» szerint? A *védőnek* arra a czélra való kirendelése, hogy az elő nem állitható vádlott helyett a másodfoku itélet a törvényszéknél a védőnek legyen kihirdetve, mint törvényellenes, most már ki van ugyan küszöbölve, de bár ne volna, mert a helyzet, mely a törvényen kivül folyó eljárásban bekövetkezik, még rosszabb, mint azelőtt volt. Ugyanis: most, még a XXIII. fejezetbeli intézkedések alkalmazásával is ki kell hirdetni a másodfoku itéletet annak a *vádlottnak,* aki a felebbviteli főtárgyaláson a *közvédő által volt képviselve,* mert ez a kihirdetés a 2693. számu határozat indokolásából láthatólag «a felülvizsgálat feltétele». A tábla tehát a «gyakorlat» szabályához alkalmazkodik és a *védők* panaszának bejelentése után a táblai tanács elnöke azt mondja, hogy a semmiségi *panasz elfogadtatik,* az iratok pedig a *törvényszékhez küldetnek le,* hogy ott a szabadlábon lévő vádlottnak a másodfoku itélet kihirdettessék, mert annak a vádlott «a felebbviteli főtárgyaláson *védője* és *képviselője* nem volt». Erre a *fogvalévő vádlott védője,* utalással a BP. 62. §-ának első bekezdésére, mely szerint «a védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában előterjesztést tehet», előterjeszti, hogy

az iratok emlitett *leküldése az ő védenczére nézve* kimondhatatlanul sérelmes volna, mert az ő védencze *három hónap mulva* teljesen kitölti azt a büntetési időt, amit reá kiszabtak; ha tehát az iratok ide-oda küldözgetésével és a szabadlábon lévő vádlott előtt történhető *kihirdetés* czéljából foganatositandó intézkedésekkel, nevezetesen esetleg csak a 469. §. második bekezdése értelmében a *havi időközökben háromszor kibocsátandó* hirdetésekkel is az időt elpocsékolják: akkor az ő védencze a reá kiszabott időt már kiállja, pedig ő, t. i. a védő, alaposan véli, hogy a kir. Curia kegyes lesz a Btk. 92. §-át alkalmazni, amit azonban, még a netalán való indokoltság belátása mellett sem fog megtenni, vagy tisztán haszontalanul tenne meg, ha a vádlott a reá kiszabott büntetési időt már egészen kitöltötte; kéri tehát a védő, hogy sziveskedjék a tábla ne a «gyakorlat» szerint, hanem a 431. §. utolsó bekezdése értelmében a «törvény» szerint eljárni, mert hiszen a kir. Curiának a «kihirdetés nélkül» is kötelessége lesz, még ha a szabadlábon lévő vádlott javára a *közvédő* a semmiségi panaszt nem használta volna is, sőt ha az a vádlott az itéletbe belenyugodnék is, a *BP. 430. §-ában felhitt 387. §. utolsó bekezdése* értelmében alkalmazni a 92. §-t abban az esetben, ha ezt a fogva lévő vádlott javára alkalmazandónak találja, miután mind a *két vádlott* irányában *egyformán* fenforognak, mint a tábla által is elfogadott enyhitő körülmények: a fiatal kor, a büntetlen előélet, a bünbánó beismerés, az okozott jogsérelemnek a sértett részéről kivánt mértékben való teljes jóvátevése, a sértettnek előzően tanusitott kihivó magatartása; melyekkel szemben csupán csak az a sulyositó körülmény áll, hogy a vádlottak a sértettet könyörgése daczára is tovább bántalmazták.

Védőtársa után a *közvédő* is, szintén a törvény 92. §-ára való utalással, előterjeszti, hogy *ő* a védőtársának törvénytudáson alapuló előterjesztéséhez nemcsak hozzájárul, hanem az iratoknak közvetlenül a kir. Curiához való felterjesztését *saját védencze érdekében is követeli,* mert *ő*, a mi alkotmányunk szerint mindenek felett uralkodó *törvény alapján*, mint «saját védenczének védője és képviselője» jelent meg és volt jelen a felebbviteli főtárgyaláson, melyet nélküle a 412. §-ban foglalt tilalom szem előtt tartásával megtartani sem lehetett volna, továbbá, mert *ő*, mint a *vádlott képviselője* volt a 421. §. szerint felszólitva a felebbezés okainak kifejtésére, ő a felszólitásnak eleget tett és mint *védő* élt az utolsó felszólalás jogával is, mint *védő* a BP. 430. §-ában felhitt 383. §. II. *b)* pontja szerint adott jogon használta saját védencze érdekében a semmiségi panaszt is, amelyet a tábla el is fogadott és amelyhez a törvény értelmében *senkinek,* még a vádlottnak sincs hozzászólása, hogy az a panasz a kir. Curia elbirálásának alapjául szolgáljon; kéri tehát az iratoknak *közvetlenül* a kir. Curiához való felterjesztését annál inkább, mert nem hagyhatja megjegyzés nélkül azt a valósággal nem egyező véleményt, hogy az ő védenczének a felebbviteli főtárgyaláson védője és képviselője nem volt, miután igen is volt és most is van olyan, aki kötelességének tartja saját védenczét attól a törvényellenes zaklatástól is megvédelmezni, amelynek az esetleg ki volna téve abból a teljesen ok nélkül való czélból, hogy neki a tábla itélete kihirdethető legyen.

Nem! Ami «gyakorlat», az «gyakorlat»: a védők kérését a tábla elutasitja! Erre a védők az elutasitó *végzés* ellen *felfolyamodást* jelentenek.

De ki tudná felsorolni azt, hogy az e pont alatt érintett legközönségesebb eseteknél is a gyakorlatban mi függ össze és mi következmények járhatnak azzal a kérdéssel: vajjon a *közvédő* vagy az ennek sorsában osztályossá tett másféle védő védője és képviselője-e a vádlottnak? Gondoljunk az e pontban jelzett eseteknél a «gyakorlat»-ból előálló arra a vérlázitó igazságtalan következményre is, mely *a fogva lévő vádlottal* érhetné akkor, ha a tábla a Btk. 92. §-át a felebbezés értelmében, *de csak a szabadlábon lévő vádlott javára,* valóban alkalmazná, a *közvédő* pedig az itéletbe belenyugodnék, vagy a BP. 385. §. 3. pontjára alapitott semmiségi panaszt a 92. §-nak *nem kellő mértékben történt alkalmazása* miatt használná.

e) A BP. javaslatának indokolásából, a törvényhozás részéről is változatlanul elfogadott abban a részben, mely a 434. §-ra vonatkozik (649. lapon), mindenki elolvashatja ezeket:

«9. Határozat, stb. *a semmitő biróság által már eldöntött kérdésben használt semmiségi panasznak visszautasitása, nem kétséges.*» Ugy rendelkezett tehát a 434. §. harmadik bekezdése, hogy a kir. Curia *a korábbi határozatával már elbirált semmiségi panaszt visszautasitja.*

Hogy mekkora tévedésben voltak az indokolás szerkesztői és elfogadói, valamint aztán a törvény is: ez kitünik a következőkből, vagy ha nem ez tünik ki, akkor még rosszabb az, ami kitünik.

Az e munka III. 2. pont bevezető részében és a IV. *b)* alatti részében némi kiterjedéssel volt itt már szó a 2693/908. számu curiai határozatról.

Legörömestebb elhitetném magammal azt, hogy eme határozatnak *rendelkező része* tévedés folyománya annyiban, amennyiben az a szerint *elutasitott* semmiségi panasz a *B. J. nevü vádlott* részéről használtnak és *nem a közvédő* részéről vagy legalább ennek részéről is használtnak van feltüntetve. De mindegy: a határozat indokolásából egy valóság világosan megállapitható; e valóság pedig az, hogy a BP. 385. §. 1. *b*) pontjára alapitott semmiségi *panasz el van utasitva,* azaz a *kir. Curia* már *igenlőleg határozott abban a kérdésben:* vajjon *a két* vádlott által «együtt és közösen» elkövetett lopásokat a Btk. 336. §. 3. pontja szerint kellett-e *minősiteni?* Ámde; ha ez igaz és igaz volna az is, amit a javaslat indokolásából meg a törvényből idéztem, akkor már a 2693. számu *határozat meghozásakor* előre kellett látni, hogy *a közvédőnek* a P. J. nevü vádlott érdekében használt *ugyanazt a panaszát* a 434. §. harmadik bekezdése szerint *vissza kell utasitani* abban az esetben, ha ahhoz a P. J. nevü vádlott a törvényszéknél *majdan eszközlendő* kihirdetéskor éppen ugy «csatlakozik», mint csatlakozott a B. J. nevü vádlott.

Távol van tőlem a gondolat, hogy a 2693. számu határozatot a 88. számu döntvénybe való beleilleszkedés czéljából szándékosan szerkesztettnek tekintsem; de a törvényt tekintve: kell annak valami okának lenni, hogy a határozat *rendelkező része a közvédő semmiségi panaszáról nem szól,* holott azt elintézetlenül hagyni nem lehetett volna.

Fel kellett ezt hoznom azért, mert ha a határozatnak a B. J. nevü vádlottra vonatkozó rendelkező részében a közvédő által eme vádlott érdekében *valóban* használt semmiségi panasz *elutasitottnak* volna kijelentve, akkor tisztábban állana a tény, hogy *ugyanaz a panasz,* melynek tárgya a büncselekményeknek a Btk. 336. §. 3. pontja szerint történt minősitése volt, B. J. vádlottra nézve már *el van döntve,* P. J. vádlottra nézve azonban *függőben* van hagyva annak daczára, hogy ez a függőben hagyás a 434. §. harmadik bekezdése szerint okvetlenül bekövetkezendő *visszautasitást* foglalja magában, akár «csatlakozik» a P. J. nevü vádlott, akár nem csatlakozik, mert hiszen talán csak nem mehet bele a kir. Curia *még egyszer* abba a kérdésbe, hogy a *két* vádlott által «együtt és közösen» elkövetett lopások a Btk. 336. §. 3. pontja szerint voltak-e minősitendők.

Amint a dolog most áll: a függőben hagyás azt is jelenthetné, hogyha kihirdetik P. J. vádlottnak a tábla itéletét,

akkor a kir. Curia a minősités kérdését még egyszer birálat tárgyává teszi, de *nem* a közvédő részéről használt, hanem az annak panaszához «csatlakozandó» P. J. vádlott részéről használtnak tekintendő semmiségi panasz alapján éppen ugy, mint birálat tárgyává tette a minősités kérdését Sz. P. vádlott irányában szintén nem a közvédőnek semmiségi panasza alapján, hanem a közvédőhöz csatlakozó vádlotténak tekintett semmiségi panasz alapján.

Igy is lehet elmélkedni arra az esetre, ha P. J. vádlott az *itéletkihirdetésre* az elévülési időn belül a törvényszéknél megjelen vagy esetleg *előállittatik* és «csatlakozik». De hát ha «*nem csatlakozik*», akkor mi történik a *közvédő semmiségi panaszával?*

Nem tudom megmondani.

Tudom azonban azt, hogy *most* a 2693. számu határozat által nemcsak a P. G. vádlott, hanem mindenki abban a véleményben van tartva, mintha a «csatlakozás» esetén, sőt még a «nem csatlakozás» esetén is a kir. Curia mindenesetre *még egyszer* vizsgálat alá venné *a minősités kérdését*, pedig ez aligha lesz igaz; tudom továbbá a törvényből azt, hogy, miután a *közvédő* a fölebbviteli főtárgyaláson a 411. §. értelmében ugy a B. J., valamint a P. J. nevü vádlottnak védője és képviselője volt, aki a tábla itélete ellen mindkét vádlott javára ugyanazon az alapon semmiségi panaszt jelentett, *melyet elfogadtak*, az iratokat *közvetlenül* a kir. Curiához kellett volna terjeszteni, ahol az ügyet egyedül a *közvédő* semmiségi panasza alapján a 433—440. §-ban foglalt szabályok alkalmazásával mindkét vádlottra nézve egyszerre el kellett volna intézni, mely esetben nem lett volna semmiféle kételyre ok, és nem forogna fenn az a kérdés is: vajjon mi jelentősége lehet a törvényszéken megjelent *védők csatlakozásának* is, és vajjon miért nem utasitották vissza a P. J. nevü vádlott *védőjének csatlakozását*, holott a «gyakorlat» szerint, melynek fennállását a «Jogtudományi Közlöny» 34/908. számához csatolt «Büntetőjogi Döntvénytár» 168. sorszáma alatt közölt határozat is bizonyitja, a *védő*nek csak abban az esetben van joga a törvényszéknél kihirdetett táblai itélet ellen a semmiségi panaszhoz, ha a vádlott az itéletbe bele nem nyugszik, már pedig a 2693. számu határozatban emlitett P. J. nevü vádlottról semmi se tudható más, mint az, hogy *nem jelent meg.*

A 2693. számu határozatnak és a 88. számu döntvénynek a BP. 434. §-a szempontjából való figyelembe vételével megkerülhetlenül bele kell ütközni abba a kérdésbe is, hogy kit terhel a felelősség P. J. vádlottnak az itélet kihirdetése végett történendő esetleges üldözőbe vevéséért és előállitásáért, ha a kir. Curia az eme vádlott javára is használt közvédői semmiségi panaszt, mint már eldöntöttet, a 434. §. 3. bekezdése szerint kénytelen lesz visszautasitani, vagy mi megitélés alá esik a kir. Curiának eljárása, ha a P. J. vádlott érdekében használt semmiségi panaszt a 434. §. 3. bekezdése daczára nem utasitja vissza, hanem a minősités kérdését még egyszer döntés tárgyává teszi?

f) Az *anyagi büntetőtörvények* (Btk. 106. és ezt követő §-ok, 120. és ezt követő §-ok, Kbtk. 12. és 31. §.) szerint: tetemesen *hosszabb a büntetés végrehajtását kizáró elévülésre* meghatározott időtartam, mint az az időtartam, mely a *bünvádi eljárás* megindítását vagy *folytatását kizáró elévülésre* van megállapitva. A Btk.-nek mindenfajta bünc selekményre kiterjedő 121. §-a azt rendeli, hogy a büntetés végrehajtását kizáró elévülés *azon a napon* kezdődik, amelyen az *itélet jogerőre* emelkedett, ha pedig a büntetés *végrehajtása* már megkezdetett, azon a napon, melyen az az elitéltnek megszökése által félbeszakittatott. Tárgyam szempontjából különösen fontos ez a 121. §., mert ebben van az *itélet jogerőre emelkedett volta* azon *feltételnek* megállapitva, amelynek fenforgása esetén a *büntetés végrehajtását*, ellenben fenn nem forgása esetén az *eljárás* megindítását vagy *folytatását* kizáró elévülésről kell beszélni.

Mikor mondandó tehát a kir. tábla másodfoku itélete *jogerőre emelkedettnek?*

Erre a kérdésre nem a «Bünvádi perrendtartás» életbeléptét, azaz az 1900. évi január hó 1-ét megelőző időben fennállott szabályok alapján lehet és kell a feleletet megadni, mert *azok a szabályok* a «Bünvádi perrendtartást» életbeléptető 1897 : XXXIV. tcz. 27. §-a szerint *hatályukat vesztették.* A kérdésre ugyanezen 27. §. szerint csupán csak a «Bünvádi perrendtartás» szabályai alapján szabad felelnünk; ezeket tehát tudnunk kell.

Közöttük egyetlen egy sincs olyan, mely akár mondaná vagy csak jelezné, akár következtetni engedné azt, hogy *nem emelkedik jogerőre* a kir. táblának másodfoku itélete, habár az alapjául szolgáló felebbviteli főtárgyalást meg lehetett is tartani, s habár az ama felebbviteli főtárgyaláson *jelen* vagy *képviselve* volt jogosultak mindnyájan *elmulasztották* is az itélet ellen használható semmiségi panaszt; ellenben ott van a szabályok között a 494. §., mely világosan megmondja, hogy az itélet *akkor* emelkedik jogerőre, *midőn* az az ellen használható perorvoslatot a jogositottak *elmulasztották.*

Ehhez képest tartják aztán a nálunk üzött *gyakorlatban* is azt, hogyha a felebbviteli főtárgyaláson a *vádlott által választott védő* volt jelen, vagy habár csak az ekként választott ügyvédvédő részéről megbizott *ügyvédjelölt* volt is jelen, és a tábla itélete ellen használható semmiségi panaszt elmulasztották, az *itélet jogerőre emelkedik* anélkül, hogy szükséges volna azt még *a jelen nem volt vádlottnak is kihirdetni vagy kézbesiteni,* mert a «gyakorlat» szerint ebben az esetben a vádlott «védője által képviselve volt», minek folytán azután előáll az az állapot, hogy már a *táblán jogerőre emelkedvén az itélet,* a vádlottra nézve csak a *büntetés végrehajtását* kizáró *elévülésről* lehet szó; ezekkel szemben pedig szintén a gyakorlatban tartják azt, hogy ha *nem a vádlott választotta a jelen volt védőt,* akkor a jelen nem volt vádlottnak történendő kihirdetés nélkül nem emelkedik jogerőre az itélet, habár elmulasztották is a használható perorvoslatot, ami azután azt jelenti, hogy ez esetben a vádlottra nézve nem a *büntetés végrehajtását* kizáró elévülésről, hanem az *eljárás folytatását* kizáró sokkal rövidebb tartamu *elévülésről* kell beszélni egész addig, mig az itélet a vádlottnak a törvényszéknél, esetleg a kézbesités iránt folytatott évekig tartó eljárás után kihirdethető lesz, sőt egész addig, mig a vádlott által netán használandó semmiségi panasz sorsa eldől.

Mintha bizony *a védő utasitást* kapna az őt védőül választó vádlottól és köteles volna alkalmazkodni védenczének a véleményéhez abban a kérdésben, hogy a felebbviteli főtárgyaláson elmulaszsza-e vagy ne mulaszsza-e el a perorvoslatot, és mintha az *a védő*, akit nem a vádlott választott, nem éppen ugy a védői tudással és becsülettel saját belátása szerint járna el a perorvoslat használásának avagy elmulasztásának kérdésénél, mint a vádlott által választott védő!

Az e pontban felhozottak, gondolom, eléggé mutatják azt, hogy a 88. számu döntvénynyel fentartott gyakorlat káros az elévülés kérdésében is, mutatják továbbá azt, hogy a gyakorlatban a törvény daczára a BP. életbelépte előtti szabályokat alkalmazzák minden olyan esetben, melyben nem a vádlott által választott védő mulasztja el a perorvoslatot, mert a hatályvesztett előbbi szabályok voltak azok, melyek szerint a tábla másodfoku itélete a törvényszéknél vádlott előtt történő kihirdetés nélkül nem emelkedett jogerőre; de mutatnak a felhozottak további következményeket is, mert amennyiben a törvényszék a vádlott által netán használt semmiségi panaszt *visszautasitja* (BP. 432. §.), s

a vádlott a visszautasító végzés ellen *felfolyamodással* él, ez esetben a törvényszéknek elsőfoku végzését nem *a tábla*, miként ezt a BP. 378. §-a világosan rendeli, hanem a 84. számu döntvény szerint a kir. Curia vizsgálja felül annak daczára, hogy a 379. §. utolsó bekezdése szerint «a birói hatáskör hiánya» hivatalból veendő figyelembe; ekként aztán a táblai itélet jogerőre emelkedésének törvényileg megállapitott időpontja ismeretlen időkig el lesz odázva, mi által ismételt akadály gördül a 494. §. szabályainak érvényesülhetése elé is, azaz a *kir. ügyészség* általában nem foganatosithatja a büntetésnek a 494. §. 5. bekezdésében *ezá bizott* végrehajtását, hatályon kivül lesz helyezve az 504. §. 2. bekezdése és az 545. §. is; sőt még más következménye is lehet a 88. számu döntvénynek, mert ha a vádlott az itéletbe *belenyugszik* is, az itélet még sem emelkedik *jogerőre;* ugyanis: amely jog a *vádlottat illeti*, tehát a gyakorlatban a törvényszéknél történő kihirdetéskor a táblai itélet ellen használható semmiségi panasz joga, a BP. 430. §-ában felhitt 383. §. II. *a)* pontja szerint *helyette* illeti az a jog a házastársát, ha pedig a vádlott nem teljes koru, illeti még a vádlott kifejezett akarata ellen is törvényes képviselőjét, aki a joggal akkor, mikor a kihirdetés történik, a 430. §-ban szintén felhitt 388. §. 4. bekezdése szerint ligenis élhet, akárminként hangoztatják is a gyakorlatban azt, hogy az itélet csak a vádlottnak hirdetendő ki.

* *

Közvetlen tudomásom van arról, nekem beszélte el a *bünös embez*, hogy a 80-as évek egyikében elkövetett büntettek közül — mondhatni — a legmegrenditőbbnek *kezdőoka* az volt, mert azt az embert, szerinte méltatlanul, a büntetőbirósághoz idézték, minek következtén a rajongásig tiszteletben tartott *szolgálatadója* őt elbocsátotta.

Vigyázni kell! A biró a törvények *megtartása esetén* lelkiismeretének is számot adhat, mert amit esetleg másnak okoz, azt a törvény alapján okozza és mást is mindenkit meggyőzhet, hogy nem saját tetszése szerint járt el, hanem csupán csak kötelességét teljesitette.

Törvényen kivülit semmit se csináljon, mert másként cselekedve nemcsak a törvény tiszteletben tartása iránti kötelességérzetet rendithetli meg de saját tekintélyét is koczkára veti. *Tóth Gezö.*

A végrehajtási novella magyarázatához.

II.

A végrehajtási törvény 51. §-a a maga szükkörü mentességeivel a gyakorlati alkalmazásban nem igen vetett fel vitás kérdéseket akár a végrehajtási, akár a csődeljárás körén belül. Nézzük végig az ezen szakaszra vonatkozó judikaturánkat; mindössze egy-két jogvitát támasztott esetre találunk. A végrehajtás foganatositásánál, a csődleltározásnál olyannyira a minimumra szorultak a közadósnak, a végrehajtás szenvedettnek a jog által védelemben részesített érdekei, hogy jogi személyiségük úgyszólván eltünt a foganatosított végrehajtás és leltározás mögött; a felvetett jogviták a hitelezők és a harmadik személyek közt vitattattak meg s az adós fiziognómiája csak az igénylő és előterjesztéssel élő fél álarcza mögött bukkant elő. Az új törvény e helyzeten nagyot változtatott. Az alperes nem lép le a jogi szereplés szinpadáról a jogerős itélet elhangzásával. Mint végrehajtást szenvedett és mint közadós helyet kér magának a szereplők közt az új törvény által megnövesztett ellentétes jogi érdekeivel. A novella egész sorozatát azon vagyontárgyaknak veszi ki a végrehajtás alól, melyek értéke esetleg jelentékenyebb összegre rughat. Gondoljunk csak az ügyvédek, orvosok, mérnökök, iróknak esetleg ezerekre menő értékü könyvtáraira, műszereire, gyógyszertári berendezések és gyógyszerkészletekre, kórházi felszerelésekre, a butorzatra, mezőgazdasági eszközökre és állatokra, a különböző czimeken mentes készpénzösszegekre.

Könnyen elképzelhető, hogy a mentességek körüli határkérdések erős összeütközéseket fognak előidézni hitelező és adós között. A végrehajtási eljárás ezen kérdések megnövekedett jelentőségére nincs kellőkép berendezve; a csődeljárás még kevésbbé. A mentességeknél mérlegelendő tényköriilmények, megoldandó jogi kérdések az előterjesztési eljárás teljes szóbeliségét indokolnák; ezt a végrehajt. törv. 35. §-a szerinti fakultativ meghallgatás és az iratok alapján való másodfokú elintézés nem pótolhatja, már csak a novellának azon, különben helyes intézkedése folytán sem, hogy az előterjesztés a kiküldött előtt szóval is megtehető s általa jegyzőkönyvezhető. A csődtörvény pedig nem mond semmit azon kérdésben, minő eljárás követendő a mentességekre vonatkozó jogviták elintézésénél.

A novella 2. §-ának azon intézkedése, hogy a mentes tárgyak a végrehajtást szenvedő beleegyezésével sem foglalhatók le, kétségkivül a csődleltározásra és zár alá vételre is alkalmazandó. Ebből az következik, hogy a csődbiróság a beterjesztett leltárt hivatalból vizsgálja azon szempontból, hogy nem vétettek-e föl abba a novella szerint mentes tárgyak s igenlő esetben azoknak a leltárból való törlését kell elrendelnie. A relative mentes tárgyaknál a mentességre okot szolgáltató körülményekről a biróság magából a leltárból nem minden esetben szerezhet meggyőződést s igy kétségtelenül tárgyalást rendelhet az ügy kideritésére. A csődtörvény 5. §-a analóg intézkedéseket tartalmaz a közadós által a csőd tartama alatt szerzett vagyonnak a csődtömeghez való tartozása tekintetében. Kétségtelen az is, hogy a közadós előterjesztési jogosultsággal bir a mentes tárgyaknak kihagyása iránt. Nézetem szerint ez a joga azon családtagoknak is megvan, akiknek életfentartása szintén törvényhozási indokul szerepelt — egyes pontoknál kifejezetten, — a mentességi okok megállapitásánál.

III.

A novella 2. §-a értelmében mentes tárgyak nagyjában két kategóriába oszthatók. Részben fogyasztási eszközök a szó tágabb értelmében (10., 11., 12., 15., 16., 17.) részben termelési eszközök, ugyancsak tágabb értelemben (4., 5., 6., 7., 8., 9., 13., 14., 18.). Az első kategóriába eső tárgyak végrehajtás alóli mentességének alkalmazása a csődeljárásnál semmi nehézséget nem okoz. A termelési eszközöknél kétséget okozhat az, hogy vajjon azon foglalkozásoknál, melyek folytatását a csődnyitás akár tételes törvénybeli intézkedésnél fogva, akár a csődnyitással járó jogváltozás tartalmánál fogva lehetetlenné teszi, alkalmazandók-e azon mentességek, melyek kizárólagos czélja ezen foglalkozás gyakorlásának lehetővé tétele. Vagyis: mentesek-e a csődleltározás alól az ügyvéd és közhivatalnok könyvei, habár az ügyvédség a csőd tartama alatt nem folytatható, a közhivatalnok a csőd folytán hivatalát veszti; a gyógyszertári berendezés, habár a gyógyszertár üzemének folytatását a gyógyszertárosnak vagyona feletti kezelési és rendelkezési joga elvesztése lehetetlenné teszi, a 12 holdnyi szántóföld műveléséhez tartozó jószágok, gazdasági eszközök, bár maga az ingatlan vagyon a tömeggondnok vagy külön vagyonkezelő kezelése alatt áll mindaddig, mig nem értékesítteték. Ott, ahol a csődnyitás ebbeli jogi hatása nem végleges, vagyis ahol a csőd megszüntével ennek a foglalkozás gyakorlását gátló hatálya megszünik, igy pl. az ügyvédnél, a végrehajtás alóli mentesség a csődre is kiterjed, mert a mentesség a hivatáshoz füződik s nem ahhoz, hogy az a végrehajtás és a csőd időpontjában gyakoroltassék, de ahol a csőd végleg megszünteti azon foglalkozást, melynek eszközeit a törvény mentesité, igy a 18. pont esetében, ott a törvény helyes értelme csak az lehet, hogy erre az esetre a mentesség ki nem terjed. A csődbe jutott 12 holdnyi szántóföld tulajdonosáról nem mondhatni, hogy ő müveli vagy müvelteti földjét. Az ellenkező felfogást látszik támogatni a novella 28. §-a, mely szerint a vetőmagra megállapitott mentesség a végrehajtást szenvedőt az ingatlan haszonélvezetére vezetett végrehajtásnál is megilleti, már pedig haszonélvezet lefoglalása ép ugy megszünteti a végrehajtást szenvedett részéről a gazdasági kezelést, mint a csőd. Én azonban azt hiszem, hogy a vetőmag csak azon gazdasági év terméséből adandó ki a végrehajtást szenvedettnek, amely év végével vagy legalább is a következő év vetési időszaka előtt a haszonélvezetre vezetett zár megszünik. Mig pl. a gyógyszertárra vagy egy magánkórházra a priori nem állapitható meg, hogy a tulajdonos ellen nyitott csőd az üzem gyakorlását megszünteti-e; az ezekre vonatkozó mentességek tehát csőd esetén esetről-esetre birálandók el.

IV.

Néhány szóval visszatérek itt első czikkemre, azon bírálat alkalmából, melyben azt dr. Imling Konrád államtitkár ur részesitette. A végrehajtási törvény és novella nagyérdemü magyarázójának — szerény megjegyzéseimmel ellentétes — álláspontját czikkének következő szavai fejezik ki: «Miután tehát a novella 31. §-a szerint a 2., 3., 6—9. és 11—14. §-okat bizonyos előfeltételek alatt csak a kielégitési végrehajtás foganatositásánál nem kell alkalmazni, a csődnyitás pedig sem szószerint, sem lényegileg nem egy a végrehajtás foganatositásával: az idézett szakaszok a novella hatályba léptétől kezdve nyitott minden csődre lesznek alkalmazandók a csődtörvény 1. §-ának szempontjából». Mi történik tehát azon csődhitelezőkkel, kiknek foglalására csődön kivül a novella életbelépte után ennek idézett szakaszai, pontosabban: a 2. §. szerinti mentességek nem volnának alkalmazandók? Megmondja dr. Imling ezt is: «ha a hitelező a végrehajtást nem foganatositja, bármi okból, tehát akár azért, mert foganatositani nem akarja, akár azért, mert a foganatositást a törvény tiltja (1881. évi XVII. t.-cz. 12. §-a), akkor a novella 31. §-a biztositotta előny be nem áll, testet nem ölt». Vagyis: a novella életbe lépte után nyitott csőd esetén azon hitelezők, kik végrehajtás esetén a novella 31. §-a alapján az 1881: LX. t.-cz. értelmében foganatositathatnák a végrehajtást, amellett, hogy javukra a végrehajtási törvény értelmében végrehajtás alá vonható vagyonra a csődnyitás hatálya ki nem terjed — ezen vagyont le sem foglalhatják. Ez az ellenkező álláspont felfogásom szerint azért sem helyes, mert az abban foglalt két tétel egymással össze sem fér. Mert ha a novella életbe lépte után a csőd alól mindaz kivétel nélkül mentes, amit a novella mentesit, vagyis azokra a csődnyitás joghatálya ki nem terjed, akkor a csődtörvénynek a válaszban idézett 12. §-a éppen nem akadályozza meg, hogy a novella 31. §-a alá eső hitelezők a csőd daczára a novella által mentesitett, a végrehajtási törvény szerint lefoglalható vagyonra végrehajtást ne vezessenek, mert a csődtörvény 12. §-a csak a csődtömeghez tartozó dologra tiltja a zálogjog szerzését, tehát nem tiltja, sőt megengedi azon dolgok lefoglalását, melyekre a csődnyitás hatálya ki nem terjed. A csőd csak ugy akadályozhatja meg valamely vagyontárgy végrehajtás alá vonását, hogy azt a maga hatálya alá vonja, ez az értelme a csődtörvény 12. §-ának.

Elismerem, hogy ebből nem következik az én álláspontom helyessége, hanem csak az, hogy a novella 31. §-a alá eső hitelezők a csőd daczára is lefoglalhatják a novella szerint mentes ingókat. Érdekes, hogy dr. Vincze Károly e közlöny mult évi 50. számában megjelent czikkében tényleg ezt véli dr. Imling álláspontjának, ami a fent idézett kitétel szerint nyilván félreértés. Nem helyezek sulyt arra, hogy ez a megoldás ép oly kevéssé egyszerü, mint az enyém, kettős csődtömeg helyett egy csődtömeg és egy végrehajtási tömeg. Már sokkal lényegesebb ennél az, hogy dr. Imling álláspontja, vagyis inkább az, ami a fenti első idézetben elfoglalt álláspontjából szükségkép következik, lehetetlenné teszi egy bizonyos kategóriáju vagyontömegnél a csődintézmény életczéljának megvalósitását, mely az arányos kielégités magasabbrendü igazságát állitja a qui prior in tempore potior in iure nyers igazságának helyébe.

Az ellennézet okfejtésének lényege tehát ez: a novella 31. §-ának kedvezménye bizonyos előfeltételek alatt csak a végrehajtás foganatositására áll, a csőd pedig nem egyenlő a végrehajtással. Ezt igaznak vallom én is és mégis azt hiszem, hogy ezen igazságokból nem az enyémmel ellenkező álláspont helyessége következik. A csődtörvény első §-ának az az értelme: a csődnyitás hatálya arra a vagyonra terjed ki, ami végrehajtás alá vonható *volna* a csődnyitás időpontjában, ha nem volna csőd. Vagyis: ha tudni akarod, mi vonható a csődbe, kérdezd meg a csődnyitáskor érvényben levő végrehajtási jogszabályokat. Erre a kérdésre az 1908 szeptember 8-a utáni csődöknél a végrehajtási jogszabályok a követelések bizonyos kategoriájára nézve a novellához, egy másik kategóriájára nézve pedig a végrehajtási törvényhez utasitanak feleletért. Tehát a csőd alá eső vagyon más és más a novella 31. §-a alá eső vagy nem eső követelések szempontjából. Hogy a novella szerint a 31. §-a alá eső hitelezőket a kedvezmény csak akkor illeti meg, ha a végrehajtás foganatosittatik, ez nem változtat azon igazságon, hogy ha *javukra csődön kivül foganatosittatnék a végrehajtás, ugy joguk volna lefoglalni a novella által mentesitett tárgyakat.* Már pedig a csődtörvény 1. §-a szerint a csőd alá vonhatás szempontjából ez a *lehetőség* az irányadó, nem pedig a végrehajtás foganatositásának *ténye.* Ezen szempontból ezután a novella kihirdetése előtt lejárt követeléseknél csakugyan közömbös, hogy ezen végrehajtási lehetőségeknek a 31. §-ban szabályozott melyik esete forog fenn, a döntő csak az, hogy ez a lehetőség a csődnyitásig a 31. §. 2. pontja szerint megkivánt végrehajtási kérelem vagy bejelentés elmulasztása folytán meg ne szünt légyen.

Szerény nézetem szerint tehát lehetetlen kitérni a csődben a hitelezők kétféle kategoriája elől, melyet megteremtett a novella 37. §-a azzal, hogy a hitelezők kétféle kategoriájára nézve kétféle végrehajtási lehetőséget állapitott meg. Hogy miért volna ez «mesterséges konstrukczió,» «elméleti pillangó-életet élő» megoldás, mint dr. Vincze Károly mondja (e közlöny 40. száma 405. és 406. l.), azt csakugyan nem tudom megérteni, akkor mikor ő maga is a 31. §-ban a hitelezőnek megadott jogból vonja le minden, a régi törvény szerint lefoglalható ingó csődbevonásának szükségességét, még pedig akkor is, ha csak egy, a 31. §. alá eső hitelező van. Azonban ezen konkluzióval a mellette szóló czélszerüségi szempontok daczára nem érthetek egyet, mert a törvény alapján erre jutni lehetetlen. Az ő egyetlen, törvényből meritett indoka az, hogy a csődtörvény 14. §-a szerint a csődnyitással a közadós elleni követelések lejártak, nem ide vág, mert a 31. §. a törvény *kihirdetése* előtt lejárt követelésekre vonatkozik, az általam felvetett kérdés pedig csak a törvény *életbe léptetése* után nyitott csőd esetére bir vonatkozással, miután vitán kivül áll, hogy a novella kihirdetése és életbe lépte közti időközben nyitott csődöknél mindenben az 1881: LX. tcz. alkalmazandó.

Dr. Müller Ferencz

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Recta váltó és engedmény.

Felperes sommás váltókeresetet inditott alperesek mint elfogadók ellen, 2000 K tőke s járulékai iránt oly váltó alapján, melyen kibocsátóként és rendelvényesként férje szerepel, aki midőn a váltó szövegében rendelvényesként önmagát megnevezte, egyuttal a forgatást «de nem rendeletére» szavakkal megtiltotta, utóbb azonban a váltó hátlapjára vezetett és saját aláirásával ellátott nyilatkozatban a forgatási tilalmat feloldotta és maga helyett nejét jelölte meg a fizetés felvételére jogositottként.

Az elsőbiróság alpereseknek kifogásai folytán a kibocsátott sommás végzésnek hatályon kivül helyezése mellett felperest keresetével elutasitotta, indokul azt hozván fel, hogy a forgatási tilalomra való tekintettel felperes nem ugyan a váltótörvény 8. §-a szerinti forgatmányosnak, hanem a 16. §. szerinti engedményesnek tekintendő, akivel szemben alperesek jogositvák mindazokat a kifogásokat érvényesiteni, melyek őket az engedményező ellen megilletik, már pedig alperesek tanukkal bizonyitották, hogy a kereseti váltónak értékét engedményező tőlük felvette.

A másodbiróság az elsőbiróságnak itéletét helybenhagyta azzal a változtatással, hogy a felperest keresetével kereshetőségi jog hiányából utasitja el; ezt a rendelkezést azzal indokolta, hogy a kereseti váltó a kibocsátó részére ugyan, de nem rendeletére állittatván ki, annak átruházása megtiltatott, minélfogva a váltótörvény 8. §-ából vont következtetésre való tekintettel, mely szerint az intézvényezetteknek is jogukban áll a váltó átruházását megtiltani, az a kibocsátó részéről az alperesekre vonatkozó váltó joghatálylyal forgalomba hozható nem volt, vagyis a kibocsátó azt alperesek beleegyezése nélkül jogérvényesen sem nem forgathatta, sem nem engedményezhette, felperes pedig a váltó puszta birtoka alapján igazolt váltóbirtokosnak s ebből folyólag kereset inditására jogositottnak nem tekinthető.

Ennek a jogerőre emelkedett birói döntésnek az engedményre vonatkozó részét nem lehet összeegyeztetni sem a törvénynyel, sem a törvény alapján kifejlődött joggyakorlattal.

Ugyanis a váltótörvényről szóló 1876: XXVII. tcz. II. részében rendelkezik az idegen váltóról, s külön fejezetekbe foglalvák a forgatmányt és engedményt tárgyazó 8—15., illetve 16. §-ok. A 8. §. értelmében a rendelvényesnek jogában áll a váltót forgatmány utján másra átruházni, ha azonban a kibocsátó a váltó átruházását e szavakkal «nem rendeletre», vagy más hasonló ér-

telmü kifejezéssel megtiltotta, a forgatmánynak váltójogi hatálya nincsen. A 16. §. szerint a váltóból eredő jogok engedmény utján is átruházhatók oly hatálylyal, hogy az engedményes jogait az elfogadó és az engedményező előzői ellen váltói uton érvényesitheti, de az engedményt épp ugy, mint a hátiratot, magára a váltóra vagy annak másolatára, vagy a váltóhoz avagy a másolathoz csatolt lapra (toldatra) kell vezetni. Sehol a törvényben nincs kimondva, hogy ha a váltó nem forgatható, akkor nem is engedményezhető. Ily rendelkezésnek kihagyása nem véletlenül, hanem szándékosan történt, amint az a törvény előmunkálataiból kétségtelenül kitünik. E tekintetben elegendő rámutatni a szaktanácskozmányra, melyben a kérdéses rendelkezésnek a tervezetbe való felvételéről is szó volt, ettől azonban a szakértekezlet elállott, mert azt maga sem tartotta az engedmény jogi természetével összeegyeztethetőnek.

A kérdéses korlátozás azért nem egyeztethető össze az engedménynek jogi természetével, mert a forgatmány és engedmény között lényeges különbség van, amennyiben a tulajdonképpeni forgatmány dologjogi intézmény a váltó tulajdonátruházásának igazolására, melynél fogva a váltójogok a forgatmányost közvetlenül és önállóan saját jogán ugy megilletik, mintha a nyilatkozatok már eredetileg ő irányában tétettek volna, és ellene egyik adós sem tehet oly kifogásokat, amelyeket egy előző ellen, annak személyéhez való viszonyából tehetett volna; viszont az engedmény tisztán kötelmi jogi intézmény, mely csak annyi jogot ruház át az engedményesre, amennyivel az engedményező maga birt, tehát az engedményező ellen fennálló kifogások az engedményes ellen is megtehetők. Továbbá az engedmény hatályához szükséges, hogy az adós arról értesitést nyerjen, mert enélkül tovább is érvényesen fizethet az engedményezőnek, ellenben a forgatmány hatályához a váltóadós értesitése nem szükséges, mert a váltókötelezettség nemcsak meghatározott személy irányában áll fenn, hanem mindenki irányában, aki a váltó tulajdonát megszerzi. Végül az engedményező az engedményesnek legfeljebb a követelés valódiságáért és behajthatóságáért felel, mig a forgató az igért váltófizetésért áll jót.

Ezeket a különbségeket egybevetve nyilvánvaló, hogy a forgatmány az adós helyzetét sulyosbitja, de az engedmény ily következménynyel nem jár.

A váltótörvény előmunkálataiból kitünik, hogy a 16. §. nem intézkedik a váltókövetelés engedményezéséről általában, hanem csak az engedmény egy különös, váltójogi hatálylyal felruházott faját hozza be, emellett azonban a váltókövetelésnek közönséges engedményezését sem zárja ki. Erre enged következtetést vonni az 1881 : LX. tcz.-ben foglalt végrehajtási törvény 13. §-a is, mely a végrehajtható okirat szerint jogositott személyében beállott változás esetében, a végrehajtás elrendelésénél kivetendő eljárásról intézkedvén, kimondja, hogy váltóköveteléseknél, amennyiben az eredeti váltó a végrehajtási kérvény mellett mutattatik be, a végrehajtás meghallgatás nélkül rendelendő el akkor is, amikor az engedményezés teljes bizonyitó erejü magánokirattal (1868 : LIV. tcz. 167. és 168. §.) van igazolva.

A közönséges engedményes csak annyiban különbözik a váltótörvény 16. §-a szerinti engedményestől, amennyiben utóbbi váltóilag legitimálva van. E legitimáczió hasonló ahhoz, melyet a törvény a meghatalmazási hátirathoz kapcsol, csakhogy az engedményes saját nevében és saját számadására gyakorolja az engedményezőnek reá ruházott jogait. Igy kell értelmezni a törvény ama szavait, hogy az engedményes jogait váltói uton érvényesitheti, nem pedig ugy, hogy azok a váltóeljárás utján való érvényesithetésre vonatkoznak. A váltóeljárás feltételeit megállapitani nem is tartozik a váltótörvény keretébe.

A birói gyakorlat hiven van feltüntetve Grecsák Károly döntvénytárának II. kötetében az 51., 59., 63. számu lapokon 158., 159., 182., 194, sorszámok alatt közölt jogesetekben, melyekből kivehető, hogy a kir. Curiának álláspontja szerint recta váltón az üres forgatmány ugyan nem bir az engedmény kellékeivel, s azt nem pótolja, az oly forgatmány azonban, melynek tartalmából az engedményezés kétségtelenül megállapitható, köztörvényi engedmény hatályával bir; az utolsó jogesetnél a váltókereseti jog a per folyama alatt külön okiratban kiállitott engedmény alapján is biróilag elismerést nyert.

Dr. Plósz Sándor és dr. Nagy Ferencz váltójogi kézikönyveinek az engedményre vonatkozó fejezeteiből kivehetőleg a recta váltónak, illetve a recta váltóból eredő jogoknak engedmény utján való átruházhatása a jogi irodalomban sem vitás. Az előbbi kézikönyvben utalás történik a váltótörvénynek előmunkálataira is.

Furdek Miksa,
törvényszéki biró.

A kassai kir. itélőtáblának az 1881. évi LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két ellentétes határozata.

J. Jakab váltóadósnak ¼ részbeni ingatlanjutalékára a sátoraljaujhelyi kir. törvényszék mint váltóbiróság 1800 K tőke s járulékai erejéig L. Mór váltóhitelező javára elrendeli a kielégitési végrehajtást. Az emlitett váltókövetelés kielégitése végett utóbb a telekkönyvi hatóság elrendeli az ingatlan árverést is, de nem csupán az adós részjutalékára, hanem a végrehajtási törvény 156. §-a alapján az egész ingatlanságra, vagyis a ¾ részben S. J.-t és ¼ részben ennek a nejét H. Máriát illető részilletőségekre is. E tulajdonostársak a végrehajtató követelését a végrehajtási törvény 158. §-a értelmében magukhoz váltják és a magukhoz váltott követelés behajtása végett megkérik az adós J. Jakab ellen ennek ingó vagyonára L. Mór váltóhitelező jogán a kielégitési végrehajtást. Az elsőbiróság a végrehajtási törvény 1. §-a alapján a végrehajtást J. Jakab váltóadós ellen az engedményes tulajdonostársak javára ezek kérelméhez képest elrendeli.

A végrehajtást szenvedő felfolyamodására azonban a kassai kir. tábla az elsőbiróság végzését megváltoztatja akként, hogy a végrehajtást kérő tulajdonostársak javára az L. Mór eredeti váltóhitelező részére J. Jakab ellen már elrendelt kielégitési végrehajtásnak a folytatását rendeli el, mig a nevezett tulajdonostársakat kielégitési végrehajtási kérvényükkel elutasitja s a netán már foganatositott végrehajtási intézkedéseket hatályon kivül helyezi.

A 2107/v. 1908. sz. határozat indokolása szóról-szóra a következő: «A folyamodók azzal, hogy az L. Mór végrehajtató követelését magukhoz váltották, a követelés alapját képező váltót oly módon meg nem szerezték, hogy a váltó, s illetően az arra alapitott sommás végzés alapján a váltóadós ellen váltói jogokat és ebből folyóan az 1881 : LX. tcz. 1. §-a alapján önállóan érvényesithető végrehajtási jogot is szereztek volna; minthogy ennek csakis váltói átruházás folytán van helye, a követelésnek a végrehajtási eljárásban szabályozott módon történt magához váltása ténye pedig ily átruházásnak tekinthető nem lévén, nincs is törvényes alapja annak, hogy a kir. törvényszék a folyamodók javára a végrehajtási törvény 1. §-a alapján önálló kielégitési végrehajtást rendelt (sic!); ily értelemben tehát az elsőbiróság végzését a rendelkező rész értelmében megváltoztatni kellett. Minthogy azonban a végrehajtató követelésének a folyamodók részére tett megváltása a végrehajtási törvény 158. §-a intézkedéséből folyóan azt eredményezi, hogy a folyamodók a beváltott követelés tekintetében éppen ugy a hitelező jogaiba lépnek, mint a végrehajtási törvény 190. §-a értelmében a jelzálogos hitelezők: annak a jogfolyományaként tehát végrehajtató fél gyanánt a végrehajtási eljárásban a jogositott végrehajtató helyett a követelést magához váltott tulajdonostárs, vagyis ez esetben a folyamodók, mint uj jogositottak léphetnek fel és a jogositott személyében a végrehajtás folyamán történt eme változás folytán és az 1881 : LX. tcz. 17. §-a alapján a végrehajtás folytatása az uj jogositott javára rendelendő el; minthogy végül az e tárgyu kérelem mint kevesebb, a folyamodók kielégitési végrehajtás iránti kérelmében benfoglaltnak tekintendő: ily vonatkozásban a folyamodók kérelmének helyt adni kellett.»

A kir. tábla e határozata után a ius offerendi alapján fellépett tulajdonostársak alkalmazkodnak a kir. tábla ez álláspontjához és annálfogva J. Jakab váltóadós ellen a folytatólagos kielégitési végrehajtás elrendelését kérték.

A törvényszék a fenti táblai itéletben enunciált jogi álláspontot kötelezőnek veszi magára nézve, s a folyamodók folytatólagos végrehajtási kérvényét az elől leirt táblai határozatnak szóról-szóra átvett indokolásával elutasitja a következően:

«Mert bár a folyamodókat az által, hogy az L. Mór végrehajtató követelését magukhoz váltották, a beváltott követelés tekintetében a hitelező jogaiba léptek, mégis a követelésnek ez

a beváltása csak arra jogosithatja fel a beváltó tulajdontársakat, hogy a már eredetileg elrendelt végrehajtásnak javukra leendő folytatását kérelmezzék. Ellenben nem nyertek jogot a folyamodók a követelés beváltásával ahhoz, hogy a váltó, illetve az arra alapitott sommás végzés alapján a váltóadós ellen önállóan lépjenek fel s ehhez képest az 1881 : LX. tcz. 117. §-a értelmében folytatólagos kielégitési végrehajtást kérhessenek, mert erre a folyamodók csak az esetben lennének jogositva, ha a követelés váltói uton ruháztatott volna át reájuk, a követelésnek a végrehajtási eljárásban szabályozott módon történő magához váltása pedig ily átruházásnak nem tekinthető. Nincs tehát törvényes alapja annak, hogy a folyamodók javára önálló végrehajtás rendeltessék el.»

A kir. törvényszék e végzését most már a kérelmükkel elutasitott tulajdonostársak támadták meg felfolyamodással. És a kassai kir. tábla a felfolyamodásnak helyt adva, a 3107 p. 1908. sz. a. meghozott végzésével a végrehajtási törvény 117. §-a alapján a felfolyamodók javára a kért folytatólagos végrehajtást elrendelte, indokolván azt a következőképpen:

«Mert a végrehajtató követelését magukhoz váltott folyamodók a beváltott követelés tekintetében az általuk kielégitett eredeti hitelező jogaiba lépvén, őket mint uj jogositottakat mindazok a jogok megilletik, melyek az átruházó L. Mórt az ügy jelen állása mellett megilletnék; már pedig az ügyiratok adatai nem hagyhatnak az iránt kétséget, hogy az eddigelé foglalás alá vett mintegy 800 K értékü ingatlannak a végrehajtást szenvedő nevén álló 1/4 rész jutalékra eső s elérhető vételárral az átruházott követelés fedezve nincs, következésképp az eredeti hitelezőt ily esetben megillető folytatólagos kielégitési végrehajtás joga az engedményes folyamodókat is megilletvén, e joguk érvényesitésétől *az elsőbiróság végzésében felhozott és a fenforgó esetben helyt nem álló* indokok alapján el nem üthetők.»

E merőben ellentétes két másodbirói határozatnak egy és ugyanazon előadója volt. *Spectator.*

Az adóreform és közigazgatási bíróság.

Azon a napon, mikor e sorok megjelennek, összegyülnek Magyarország ügyvédei a fővárosban és tanakodni fognak, mitevők legyenek a rájuk nézve nyomasztó adóreformmal szemben.

Égetően fontosnak itéljük mi is, hogy az ügyvédség megszabaduljon az adóemelés veszedelmétől, amelynek elviselésére a kar zöme a mostani kereseti viszonyok között egyenesen képtelen. De ennek hangsulyozásával meg kell állapitanunk, hogy az ügyvédségnek más hivatása is van ezekkel az adójavaslatokkal szemben.

Mint már annyiszor, most is az ügyvédségre hárul, hogy sikra szálljon az összesség javáért. Mig egyik karjával fel kell fognia az ügyvédségre mért csapásokat, addig másik kezével rá kell mutatnia, hogy ez az adójavaslat mostani formájában nem felel meg a jogállam igényeinek.

Miről van szó? Az adójavaslatok nyilvánosságra hozatala óta élénk küzdelem folyt a különböző foglalkozások sértett érdekeinek megóvása végett. Ennek eredménye az, hogy a pénzügyi bizottság meghatározta a kivethető földadó maximumát. Miután ekkor a kereskedők és iparosok is sarkukra álltak, a pénzügyminiszter a január 18-án tartott függetlenségi pártértekezleten kifejezte azt a szándékát, hogy évenként emelkedő kulcscsal kontingentálni fogja az általános kereseti adót is.

Mindkét dolog nagyjelentőségü az illető osztályok szempontjából. Amit az állam az ügyvédektől, kereskedőktől, orvosoktól, iparosoktól akar behajtani: azt én, te, ő és a többiek mindnyájan együtt fizetjük. Ezért az egyes szempontjából is (valljuk meg, ez az egoisztikus szempont adókérdésben mellőzhetetlen) nagyon aggasztó volt, hogy 28 millió helyett végösszegként egy bizonytalan magas szám lebegett fölötte a jövendő homályában.

Azonban legyen bár az általános kereseti adó sziklaszilárdsággal kontingentálva 28, 26 vagy akár csak 20 millióban: azért az egyesre még mindig lecsaphat az 50, 100 vagy még nagyobb perczentes igazságtalan adóemelés.

Mi óv meg ettől? Kizárólag egy szigoruan keresztülvitt, gyakorlatilag alkalmazható igazságos jogorvoslati rendszer. Ez szabaditja meg az adóalanyt a kincstári képviselők kiméletlenségétől és a vegyes bizottságban ülő versenytársainak, rosszakaróinak malicziájától.

Sajnálattal kell megállapitanunk, hogy a reformnál nem találkozunk az egyes adóalany jogainak biztositására megkivánt összes előfeltételekkel.

Először is a jogorvoslat körét megokolatlanul megszoritotta a javaslat.

Másodszor, ahol tért is enged a jogorvoslatnak, ott sem gondoskodik garancziáról, hogy meg is lehessen ennek a jogorvoslatnak a kellő eredménye.

Mindkét irányban szolgálunk bizonyitékokkal.

A közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. t.-cz. 34. §-ában megadta a félnek bizonyos taxativ esetekben a felebbezés jogát a felszólamlási bizottság határozatai ellen a pénzügyi közigazgatási birósághoz.

Az adózó félnek ezt a jogát a közigazgatási birságról szóló 1896 : XXVI. t.-cz. igen helyesen kiterjesztette az adófelszólamlási bizottságnak egyéb határozataira is.

Az uj adójavaslatok természetesen továbbra is a magyar kir. közigazgatási birságra bizzák a legfelső biráskodást adóügyekben. Ez igen helyes.

Azonban már a legnagyobb mértékben aggasztó, hogy a jelenlegi jogállapotot in peius reformálja a javaslat és a panasz jogát az elavult 1883 : XLIV. tcz. szellemében, annak megszoritásaival szabályozza.

A javaslat készitője a miniszteri indokolás szavai szerint (227. lap) az «indokolatlan felebbezések számát akarja apasztani, és a közigazgatási birságot — a porosz példa szerint — a bizonynyal bekövetkező aktatömegtől akarja megszabaditani».

Hogy indokolatlan panaszokat is szokás beadni adóügyekben: ezt hajlandók vagyunk elismerni. Gondoljuk meg azonban, hogy e panaszoknak amugy sincs a javaslat szerint halasztó hatályuk. Tehát valami nagy hátránynyal nem járhat az államra nézve a korlátlan panaszjog. Másrészt nyilván alaptalan panaszok megbirságolása ellen magunk sem tennénk kifogást.

Ellenben az már egyenesen hajmeresztő, hogy a birság kiméletének okából egy nagy, komplikált és legalább eleinte heves megrázkódást előidéző reformot megfosszanak a birói korrektivumtól.

Hiszen, ha az adóreform százszorta jobb volna, mint amilyen, akkor is kinos bizonytalanság, és sok esetben sujtó igazságtalanság járna a nyomában, mihelyt kirekesztik a független birságot és a közigazgatás alsó és középső közegeit bizzák meg a törvény kizárólagos alkalmazásával az esetek nagy részében.

Az indokolás nagy kényelmesen hivatkozik a porosz példára. Számadatot ugyan nem szolgáltat, azonban bizonyosra veszi, hogy az akták szörnyü tömege el fogja lepni, el fogja temetni a közigazgatási birságot.

Mi is azt tartjuk (alább bővebben ki fogjuk fejteni), hogy a közigazgatási biráskodás adóügyekben szervezeti reformra szorul.

De ezt a reformot nem képzelhetjük el rövidesen ugy, hogy visszamenve a 25 év előtti jogállapotra, az ügyek előtt egyszerüen becsapjuk a birság ajtaját.

Az indokolásban idézett porosz példával felér a mi szemünkben az osztrák példa. Az 1896 október 25-i törvény 62. §-ában egész általánosságban megadja a panaszjogot a közigazgatási birósághoz «a törvény helytelen alkalmazása, valamint az eljárás lényeges hibái miatt».

Ha a jogorvoslati rendszer már az eredeti javaslatban aggályos volt, még inkább romlott a helyzet a pénzügyi bizottság módositása által. A jövedelmi adóról szóló törvényjavaslat ugyanis 61. §-ában ugy intézkedett, hogy panaszjoggal élhet a két érdekelt fél bármelyike, ha az a kérdés döntendő el, hogy valamely jövedelem adóalapul vehető-e vagy sem.

E szakasz alapján többek közt panaszszal élhetett minden adózó, ha helytelenül döntött a felszólamlási bizottság a létminimum kérdésében. A képviselőház pénzügyi bizottsága azonban két egybehangzó határozat ellen itt sem enged további jogorvoslatot.

Gondoljuk meg, hogy a létminimum a külső országokhoz képest nálunk amugy is igen alacsonyan van meghatározva. Ily viszonyok közt a létminimumra igényt tartó polgárságot csakis az nyugtathatja meg az iránt, hogy nem fogják a szigoru törvényt még szigorubban alkalmazni: ha a felmerülő jogviták füg-

getlen bíróság elé kerülnek. A közigazgatási bíróság létesitését elvégre nem azért üdvözölte örömmel az ország és elismeréssel a külföld, hogy technikai nehézségek folytán a legelső alkalmat megragadjuk hatáskörének megnyirbálására.

Ime ez csak egy példa a sok közül, mely megvilágitja, hogy az adójavaslatok gyakorlati alkalmazásukban kiegészitésre, kijavitásra szorulnak.

*

De ezzel még csak a bajnak egyik felét érintettük. Hátra van még az is, hogy a közigazgatási bíróság mai szervezetében az adóügyek ellátására aligha lesz képes, még ha meg is marad a javaslat szerint megcsonkitott hatáskörében.

Erre a legklasszikusabb tanu: Wlassics Gyula, a bíróság ezidőszerinti nagyérdemü elnöke, aki szintén utal a közigazgatási bíróság nagy megterheltetésére, utal az adóreform által erősen megszaporodó ügyforgalomra és azt a konkluziót vonja le, hogy mélyreható szervezeti reformok kellenek a közigazgatási bíróság hatáskörének az összes vitás közigazgatási ügyekre való kiterjesztéséhez. Már mostani feladatának is csak akkor felelhet meg, ha a rárótt munkatöbblettel arányban lesz a munkaerő is.*

Mi tehát a teendő? Korántsem oly egyszerü a megoldás, mint azt a képviselőház január 20-iki gyülésén egy fiatal képviselő megjelölte. A közigazgatási bíróság tagjainak szaporitása a munkatöbblet párhuzamos emelésével aligha volna helyes expediens. A felsőbíróság tekintélyét nem öregbiti, ha túlsok tagból áll. (V. ö. Wlassics id. m.) Másrészt felesleges luxus volna az állam részéről, ha az adóügyek sablonosabb részét is a központban székelő, legfőbb birákkal intéztetné el.

Szerény véleményünk szerint tehát az volna a helyes eljárás, ha az adójavaslatok életbeléptetése előtt megcsinálná a kormány a közigazgatási biráskodás kivánatos reformját. Behozná az alsófoku decentralizált közigazgatási bíróságokat, elhelyezvén azokat a királyi táblák mellett.

Miután kisebb fizetésü birák igénybevételével az eljárás — az állam szempontjából — olcsóbbá válik, nem kellene mesterségesen megszoritani a jogorvoslatok eseteit. Alkalmazni lehetne a jogorvoslatot a felszólamlási bizottság határozatai ellen általánosságban. Az érdekeltekhez közelebb eső bíróság jobban is tudná mérlegelni a tényleges viszonyokat és igy a miniszteri indokolást (227. l.) megczáfolva, igenis, abban a helyzetben volna, hogy a jövedelem nagyságát illetőleg is biztos adatok alapján itélhessen.

Csupán egyes, különösen fontos esetekben volna megengedve a felebbezés a Budapesten székelő felső közigazgatási bírósághoz.

Ez a mi szerény megjegyzésünk ebben a kérdésben. Az adójavaslatok felett nagyon megoszolhatnak a vélemények. Bárki akárhogy értékeli is azokat: abban ma már elvégre nem lehet eltérés, hogy megfelelő, elfogulatlan birói szervnek közreműködése mellőzhetetlen egy uj adórendszer behozatalánál. Ezért kivánjuk a jogorvoslatok körének legliberálisabb kiterjesztését és egyben alkalmas intézmény létesitését azoknak elbirálására.

Akármelyik marad el a kettő közül: nagyon meg fogja sinyleni ez a hévvel és lelkesedéssel készült reform-mü.

Dr. Balkányi Kálmán,
ügyvéd, az Orsz. Magyar Kereskedelmi Egyesülés központi titkára.

Különfélék.

— **Az adóreform és az ügyvédség.** Az ügyvédi kar f. hó 24-ikén Budapesten országos értekezletre gyül össze az adóreformnak az ügyvédségre káros intézkedései tárgyában.

Az adótörvényjavaslatok, éppugy mint a jelenlegi adótörvények az ügyvédeket egy kategoriába helyezik a kereskedőkkel, iparosokkal, vállalkozókkal. Az adókulcsban mindössze 1 %-nyi különbség jelzi az ügyvédség és ezen foglalkozási ágak közti lényegbe vágó nagy eltéréseket.

Mikor az ügyvédség adójáról van szó, akkor az állam hajlandó elfelejteni, hogy az ügyvédtől rendkivül sok ingyen munkát követel, hogy az ügyvéd szabad mozgásában és keresetében erősen korlátoló erkölcsi szabályok alatt áll, végül hogy ügyvéd csak az lehet, aki 19 évi tanulmány és ugyanannyi különböző vizsga után nyer az államtól oklevelet. Az adóalap szempontjából további igen lényeges különbség az ügyvédség és a vele egy kategoriába helyezett foglalkozási ágak közt, hogy az ügyvéd az őt sujtó adótöbbletet nem háritlatja át a nagy közönségre, mert az ügyvédi jövedelem tulnyomó nagy része birói megállapitás tárgyát képezi, ez pedig nem ingadozik az ügyvéd regieje és a megélhetés nehézségei, sőt még nem is a kifejtett munka, hanem legfőképp a per értéke után.

Félő azonban, hogy mindezek az érvek, valamint az ügyvédség mellett szóló egyéb bizonyitékok légiója is alig fog lényeges változást a javaslatban előidézni az ügyvédség javára.

A magyar parlamentben 130 ügyvéd képviselő van, akik ha komolyan összetartanának, lehetetlenné tehetnék az ügyvédségre káros és igazságtalan reformot. Ám a képviselő urak mindennel törődnek, minden osztály és foglalkozási ág érdekei nekik előbbre valók, mintsem a saját karuk igazságos érdekei. Az a 130 ügyvéd nem az ügyvédség képviselője, hanem a háta megett álló más érdekcsoportok érdekeinek szószólója, ugy hogy az ügyvédi érdekek csak más érdekeken keresztül érvényesülhetnek. Az országos ügyvédgyülés talán felrázza a 130 ügyvéd képviselőt az ügyvédség érdekei iránti közömbösségéből és talpra állitja őket az igazságtalan adóreform ellen.

Végül talán elhat ennek az országos ügyvédgyülésnek szava ahhoz a férfiuhoz is, aki kettős minőségében legelsősorban van hivatva az ügyvédi kar jogos érdekeinek képviseletére: a m. kir. igazságügyminiszter urhoz. Az igazságügyi kormány vezetője már mint ilyen sem nézheti szó nélkül az ügyvédi kart fenyegető ujabb sérelmet, de különösen kötelessége az ügyvédi érdekekért sikra szállani a jelenlegi igazságügyminiszternek, aki az ügyvédi karból jutott arra az állásra, nagyon jól ismeri az ügyvédség helyzetét, és aki annyiszor hangoztatta az ügyvédi karral való kollegiális együttérzését.

— **Dr. Wlassics Gyula** «Birói szervezeti és hatásköri kérdések» czimen a Jogállam utolsó füzetébe irt értekezése külön levonatban is megjelent. Szerző ma is fentartja azt a véleményét, mely mellett már 1896-ban is sikra szállott, hogy a közigazgatási bíróság hatáskörének nagyobbmérvü kibővitése és különösen a hatáskörnek az összes vitás közigazgatási ügyekre való kiterjesztése, csak az alsóbbfoku közigazgatási bíróságok felállitása mellett lehetséges és pedig a csekélyebb jelentőségü ügyekben még a jogkérdésben is korlátozott jogorvoslati rendszer mellett. De a közigazgatási bíróságnak egyes törvények által incidentaliter megduzzasztott munkaterhe máris az itélőbirói létszám szaporitását teszi a közel jövőben megoldandó feladattá.

Egy megjegyzést nem hallgathatunk el Wlassics Gyula dolgozatával kapcsolatosan.

Szerző nagy szeretettel ir a közigazgatási bíróságról és annak tevékenységéről, megemlékezvén ama «szálló igéről» is, hogy a közigazgatási bíróság birái nincsenek eléggé elfoglalva és statisztikai adatokkal bizonyitja, hogy e bíróság elérkezett abhoz a határhoz, amelyen tul a jelenlegi létszám nagyobb munkaterhet nem bir el.

Mivel a közigazgatási bíróság nagyérdemü elnöke ezen bizonyitás közben a kir. Curia tevékenységével is párhuzamba állitja a saját vezetése alatt álló bíróság erőkifejtését, nem hallgathatunk el egy-két megjegyzést.

A Curia birái hetenként három, gyakran négy ülésnapon átlag három és fél órás ülésekben vesznek részt. A közigazgatási bíróság birái mindössze egyszer egy héten vannak ugyanily tartamu ülésben. A Curián egy ülésben átlag 6—8 ügy nyer elintézést, a közigazgatási bíróságnál nem

* «Birói szervezeti és hatásköri kérdések.» Budapest 1908. 15—16. old.

ritkán 80, sőt 100 ügy, ugy hogy egy-egy ügy előadására és elintézésére, beleértve a tanácskozást és a határozat megállapitását, átlag mindössze 2—3 percz esik. Egy-egy előadó a közigazgatási osztályon egy délelőtt 10—20 ügyet, a pénzügyi osztályon 20—40 ügyet referál.

Már ez a két adat is megvilágitja az elintézett ügyek minőségét, horderejét, valamint a végzett munka nehézségeit.

— **A fiatalkoruak bünügyi védelmének kátéja.** Dr. Szilágyi Arthur Károly budapesti ügyvéd a magyar gyermekvédelem és patronage-ügy vezető előharczosa ily czim alatt nagyon fontos utmutatásokat ad mindenkinek, a ki fiatalkoruak védelmével foglalkozik. A füzet kitanit a tárgyalás előtt, az alatt és azután teendő védelmi és patronage-intézkedésekre, és ismerteti az Országos Gyermekvédő Liga tevékenységéhez szükséges iratokat. *Az egy év alatt immár a második kiadásban megjelent* munkához dr. Balogh Jenő egyetemi tanár irt előszót.

— **Szemérem elleni sajtóvétség** miatt a budapesti kir. büntetőtörvényszék mint esküdtbiróság F. A. vádlottat 22,608 908. B. számu itéletével a Btk. 248. §-ának 2. bekezdése alapján, a 92. §. alkalmazásával 2000 K pénz-, mint főbüntetésre és 500 K pénz-, mint mellékbüntetésre itélte, kimondván, hogy a kiszabott pénzbüntetés elsősorban a M. F. czimü lap biztositékát terheli, s hogy az behajthatatlanság esetére 100+25 napi fogházra lesz átváltoztatandó. Ez itélet ellen a vádlott és a védő a BP. 384. §-ának 2. pontja alapján azért éltek semmiségi panaszszal, mert nem szabható ki 1000 Koronánál nagyobb összegü főbüntetés. A kir. Curia (6335/908. B. számu) a panaszt alaptalannak találta, mert a Btk. 26. §-ában foglalt rendelkezés szerint, a pénzbüntetés akár mint önálló büntetés, akár mint mellékbüntetés egy forinttól négyezer forintig szabható ki, a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztésbüntetést illetően pedig a Btk. 53. §-a meghatározza, hogyha a pénzbüntetés főbüntetésként állapittatott meg, az hat hónapot nem haladhat tul; minthogy pedig az esküdtbiróság a főbüntetés kiszabásánál és átváltoztatásánál ezeket a korlátokat megtartotta, törvénysértés nem forog fenn.

A curiai tárgyaláson védő azt hangoztatta, hogy a kiszabott pénzbüntetés mennyisége nincsen arányban a fogházbüntetés maximuma s a Btk. 248. §-ának 2. pontjában meghatározott fogházbüntetés mértéke között létező időtartami különbséggel. A Curia nem bocsátkozott ennek az előterjesztésnek mérlegelésébe, mert a védő ezzel voltaképpen a büntetés kiszabásánál fenforgó körülmények helytelen mérlegelését támadja meg, ami pedig a bejelentett perorvoslati keretben meg nem támadható. Ezért a semmiségi panaszt elutasitotta.

— **A Magyar Jogászegylet** könyvkiadó-vállalatában most jelent meg *dr. Kiss Géza* nagyváradi jogakademiai tanárnak *A jogalkalmazás módszeréről* irt tanulmánya, melyben a törvényértelmezés körül felmerült ujabb irányoknak dogmatörténeti és kritikai fejtegetését nyujtja. E kötet megjelenésével a könyvkiadóvállalat második évfolyamát kezdi meg és kéri azon előfizetőit, kik eddig előfizetési dijukat (jogászegyleti tagoknak 12 K, különben 15 K) be nem küldték, sziveskedjenek ezt az Athenæum irodalmi és nyomdai r.-t. czimére (postacsekkszámla 9411. szám) mentől előbb befizetni. A második évfolyamban meg fog jelenni *Balogh Jenő Fiatalkoruak és büntetőjog* czimü tanulmánya, valamint *Schwarz Gusztáv* gyüjteményes munkája. Az angol irodalom egyik jelesebb munkájának átültetésére pedig *Tarnai János* curiai biró vállalkozott. A vállalat szellemi részére vonatkozó bármely közlemény *dr. Nagy Ferenczhez* (IV., Calvin-tér 2.) czimzendő.

— **Törlesztéses kölcsön.** Az amortizációs jelzálog-, községi és parczellázási kölcsön körül felmerülő elméleti és gyakorlati tudnivalókról és teendőkről könnyen érthető formában, áttekinthető csoportositással «Törlesztéses kölcsön» czimmel praktikus gyakorlati kézikönyvet irt *Biró* Endre, a Magyar Jelzálog Hitelbank tisztviselője. A munka részletekig menő utmutatást nyujt a kölcsönkérvény benyujtásától a kölcsön lebonyolitásáig előforduló gazdasági, jogi, telekkönyvi, pénzügyi és technikai tudnivalókról. Felsorolja mindazon változásokat is, amelyek a kölcsön visszafizetéséig az ingatlan állagában, a kölcsön összegében, a fizetési időben és az adós személyében előfordulnak. A kézikönyv hasznos szolgálatot tesz mindazoknak, akik ily kölcsönök közül közvetve, vagy közvetlenül érdekelvék, és a gyors, sima, felesleges költség nélkül való lebonyolitástól közvetlenül és alaposan akarnak tájékozódni. A 200 oldalt tartalmazó kézikönyv mindazt felöleli, ami a törlesztéses kölcsönnel valamelyes vonatkozásban áll. A munka *Széll* Kálmánnak a Magyar Jelzálog Hitelbank kormányzójának van ajánlva. Megrendelhető a pénz előleges beküldésével bérmentesen 5 K-ért szerző czimén a Magyar Jelzálog Hitelbanknál.

— **Iparoskáté 1909-re.** Ennek a praktikus évkönyvnek ezidei harmadik évfolyama is igyekszik a jogi tudás mindennapos elemeit a laikus körökbe népszerü módon belevinni. A kötetnek tanulságos és változatos tartalmát ezek a jogi vonatkozásu czikkek egészitik ki az emlitett irányban: Az iparos törvényes zálogjoga. Utmutató a szabadalmi dolgokban. Ipari közigazgatási döntvénytár. Birói döntések ipari perekben. Az uj végrehajtási törvény. A könyv szerkesztője dr. Dóczi Sámuel, budapesti ügyvéd.

— **A pert halogató birákról.** Szent László király decretumainak III. könyvében 24. fejezet alatt «De judice litigium differente» czim alatt a következő rendelkezés foglaltatik: «Ha valaki a birák közül harmincz napon tul halogatja a pert, csapják meg.»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A halálbüntetés kérdése** a franczia képviselőház állásfoglalásával és négy halálbüntetésnek Franciaországban való végrehajtásával ismét előtérbe lépett. Említésre méltó, hogy az uj osztrák büntetőtörvényjavaslat szerkesztésénél a bizottság hosszas vita után szótöbbséggel a halálbüntetés fentartását mondotta ki, azonban igen lényeges korlátozással. Eszerint halálbüntetést csak rablógyilkosság, több emberen elkövetett gyilkosság és az államfő megölése esetén lehet megállapitani, de ezen esetekben is enyhitő körülmények mellett joga lenne a bíróságnak életfogytiglani vagy 20 évi sulyos börtönre változtatni a halálbüntetést.

Egy előkelő bécsi lap több kiváló bíróhoz fordult a halálbüntetés kérdésében. Négy elsőfolyamodásu biró feltétlenül ellene nyilatkozott, egy pedig fentartását javasolta ugyan, de a legritkább esetekre korlátozva, és mindegyik konstatálta, hogy a halálbüntetés kihirdetése és végrehajtása a szó szoros értelmében undoritó, valamint hogy ezen büntetésnemnek nincs elrettentő hatása. Egyik biró különösen kiemeli, hogy nincs ember, akire bizonyos irányban javitólag ne lehetne hatni, és már emiatt is eltörlendőnek tartja a halálbüntetést.

Ezeken az elsőfolyamodásu birákon kivül ugyanazon lap több kiváló magasrangu bíróhoz is fordult. Kleeborn, a legfőbb biróság tagja, kifejti, hogy a halálbüntetésnek csak ugy volna jelentősége, ha elrettentő hatása volna, azonban bebizonyitott tény, hogy ily elrettentő hatása e büntetésnemnek nincs.

Soós tanácselnök szintén teljes határozottsággal a halálbüntetés ellen foglal állást, már csak azért is, mert annyi hátránya mellett még az az előnye sincs meg, hogy a gyilkosságok számát kevesbitené, a politikai gyilkosok pedig tapasztalásszerüen jobban félnek a sulyos börtönbüntetéstől, mint a haláltól. A megkegyelmezések enyhitik ugyan e büntetésnem végrehajtásának gyakoriságát, azonban viszont bizonyos, hogy a megkegyelmezés esetősége valóságos szerencsejáték. Ha közvetlenül az illető előtt egy-két halálbüntetést végrehajtottak, akkor nagyon valószinü a kegyelem, viszont, ha a hóhérnak rég nem volt dolga, valószinübb a végrehajtás. Különösen reámutat Soós arra, hogy e büntetésnem irreparábilis és emlékeztet Steiner Katarina esetére, akiről megkegyelmeztetése után derült ki, hogy teljesen ártatlanul itéltetett el.

— **A császárjubileum után.** Tudvalevőleg a jubileum körülbelül egy millió korona deficzittel végződött. Az iparosok és kereskedők, akik az ünneplő bizottságnak szállitottak, biztak a pompásan csengő nevekben s abban, hogy a bizottság tagjai nemcsak nevükkel, hanem vagyonukkal is felelnek a rendeléseikért. A dolog nem igy történt. A bécsi törvényszék november hó 11-én hozott itéletében kimondja, hogy a bizottság egyes tagjai ellen irányuló igénynek nincs alapja. Azaz a «Kaiserhuldigungsfestlichkeitkomitét» jogi személynek minősiti.

Az osztrák jogi sajtóban élénk hangok emelkednek a jogi személyről szóló tan ilyetén való alkalmazása ellen.

— **A kincstár szállományi jogának kiterjesztése.** A fokozódó állami kiadások egyensulyozása Németországban is szükségessé tette az állambevételek szaporitását. A német parlament előtt is fekszik egy pénzügyi reform s annak egyik, jogilag rendkivül érdekes alkotórésze a kincstár szállományi jogának kiterjesztését czélzó javaslat.

A német polgári törvénykönyv értelmében a rokonok örökösödési joga korlátlan. A novella szerint ha az örökhagyónak sem lemenője, sem házastársa, sem szülei, sem testvérei nincsenek és testvérének sincsenek lemenői, a harmadik és távolabbi csoportba tartozó rokonok kizárásával a kincstár örököl. A nagyszülők bizonyos kedvezményezett állást foglalnak el. A reform szerint az unokaöccs még örököl a nagybátyja után, de már a nagybátya nem az unokaöccs után s az unokatestvérek egymás után. Ha azonban a végrendelkező a «rokonokat» általában jelölte meg örökösökül, ezek alatt ezentul is az összes rokonok értendők. A reform folytán várható eredményt évi 25 millió márkára becsüli a törvénytervezet indokolása.

— **Berlini nemzetközi szerzőjogi konferenczia.** A szerzői jog egységes szabályozását czélzó nemzetközi konferenczia ez évben Berlinben ült össze. A tanácskozások tárgya ez alkalommal az 1886-i berni nemzetközi egyezmény revíziója volt. A konferenczia, melyben a berni unióhoz tartozó tizenöt államon kivül husz az unióhoz nem tartozó állam képviseltette magát, a szerzői jog által nyujtott védelmet egyfelől hathatósabbá tette, másfelől eddig védtelenül hagyott területekre terjesztette ki.

Az uj egyezmény szerint, amelynek ratifikáczióját 1910-ig várható, a szerzői jog védelme független attól, vajjon a szerző hazájában élvez-e ilyen oltalmat, vagy nem, s természetesen attól is, hogy a szerző eleget tett-e azon formalitásoknak, melyektől a szerzői jog oltalma hazájában függővé van téve. A szerzői jog terjedelmét, valamint azt, hogy annak megsértése esetén milyen eljárás alkalmazandó a sértett igény érvényesitésére, az egyes törvényhozások állapitják meg. Ami a szerzői jog tartamát illeti, a védelmi időt a szerző halála után számitott ötven évben állapitotta meg a konferenczia, de egy klauzulával módot engedett az egyes államoknak más határidő tüzésére is. Kiterjesztetett a védelem az épitőművészet és fotografia termékeire, továbbá a pantomimikai choreografiai müvekre, amennyiben ezek valamiképpen (irásban, vagy egyéb módon) meg vannak rögzitve. Jelentős ujitást foglal magában az a határozmány, mely az irodalom termékeit a kinematográf utján elkövethető visszaélések ellen védi meg; viszont megtiltja a kinematografnál alkalmazott filmeknek utánzását. Az ujságokban megjelent czikkek átvételét a regények és novellák kivételével, a forrás megjelölésével megengedi, hacsak a szerzői jog az illető czikkre nézve kifejezetten fenn nem tartatott. Zenemüveket a szerzői jog akkor is védi a jogosulatlan előadás ellen, ha az a közzétételkor nem is tartatott fenn. Tilos zenei kompoziczióknak mechanikai eszközökkel való előadása, de tilos a jogos uton megszerzett zenemüvekre nézve, az ezen mechanikus eszközöknél alkalmazott lemezek utánzása is. A berlini konferenczia munkásságának ezen rövid áttekintése is mutatja, hogy a szerzői jog mily nagy fejlődésen ment keresztül a berni egyezmény óta.

— **Bünesetek képes ábrázolása.** Franczíaországban *Violette* képviselő törvényjavaslatot nyujtott be azon képes ábrázolatok teljesitésének és kiállitásának korlátozása érdekében, melyeknek tárgyát megtörtént vagy képzelt büntények képezik. Violette abból a gondolatból indul ki, hogy az ily képek és rajzok a képzeletet károsan izgató s utánzásra csábitó hatással birnak, azt az előnyt pedig, melyet a közzététellel el lehet érni, a hivatalos publikáczió is biztositja. Bizonyos büntények esetében tilalom alá veszi a törvényjavaslat a hirlapi reprodukcziót is. Ezen tilalom alól csak az igazságszolgáltatás érdekében, jelesül a rendőri hatóság által megengedett közzététel volna kivéve.

— **A halálbüntetés kérdése Franczíaországban** az egész közvéleményt foglalkoztatja. Az ismeretes képviselőházi tárgyalások során az igazságügyminiszter a szándékos emberölési esetekről (a gyermeköléseket kivéve) két évtizedre visszamenőleg statisztikai táblázatot mutatott be, melynek főbb adatai a következők: a főtárgyalás alá került ügyek (meurtres, assassinats, parricides, empoisonnements) száma 1887-től 1907-ig: 413, 372, 420, 399, 400, 429, 441, 384, 385, 371, 371, 355, 399, 327, 342, 393, 419, 458, 471, 514. Az előző eljárás során megszüntetett ügyek számának sorozata ugyanazon időszakban: 671, 619, 593, 600, 635, 618, 603, 689, 571, 599, 660, 600, 619, 616, 643, 623, 753, 855, 805, 922. A halálos itéletek számát a következő számsorozat mutatja: 28, 28, 32, 28, 27, 37, 28, 22, 24, 14, 19, 20, 11, 20, 9, 16, 16, 18, 29, 41. A kivégzések száma: 9, 9, 7, 15, 9, 15, 14, 7, 6, 4, 10, 6, 1, 3, 1, 2, 1, 4; 1906 és 1907-ben kivégzés nem volt. Nem volt kivégzés 1908-ban sem.

Az aboliczionista irányzattal szemben álló felfogás hivei fáradhatatlanul szervezik a közvéleményt. A lapok legtekintélyesebbjei az aboliczionista mozgalom ellen foglalnak állást. A megyék s népgyülések rendre ily értelmü határozatokat hoznak. Az esküdtszékek a cziklusok lejártakor ily irányu feliratokat intéznek a kormányhoz.

Fölmerült az az eszme is, hogy a halálbüntetés kiszabásának joga a jury-re ruháztassék át. *Gioux* képviselő törvényjavaslatot nyujtott be, mely szerint azon esetekben, hol a bünösség kimondása a halálbüntetés alkalmazását vonná maga után, az esküdtekhez kérdést kell intézni az iránt, valjon élethossziglani fogház vagy halálbüntetés kiszabásának van-e helye? Ez az élethossziglani fegyház (internement à vie avec travail forcé) speciális büntetésnem gyanánt pótszere volna a halálbüntetésnek, melyet külön intézetben vagy legalább is külön osztályban hajtanának végre és pedig 3—5 évi magánelzárásnak vetve alá az elitéltet.

A képviselőház multkori határozata után az elnöknek az az elhatározása, melylyel több halálra itélttel szemben megtagadta a kegyelmezés jogát, hosszu időre megpecsételte az aboliczionista mozgalom sorsát. Franczíaországban csaknem félszáz halálra itélt sorsa van most függőben. Ha a jelek nem csalnak, a nyaktilóra tömeges munka vár. A reformerek most a nyilvánosság megszoritása érdekében agitálnak.

— **A halálbüntetés kérdése** *Angliában* is nemrég aktuális volt. A felsőházban a gyermekvédelmi törvény javaslatának tárgyalásánál inditványt terjesztettek elő az irányban, hogy halálbüntetés helyett élethossziglani vagy időleges szabadságvesztés büntetésre legyen itélhető az anya, aki egy évnél nem idősebb gyermekét megöli; az inditvány szerzője arra hivatkozott, hogy évtizedek óta amugy sem hajtják végre a gyermekölés esetén kiszabott halálbüntetést, az tehát czéltalanul áll a törvényben. Az inditványt hat szótöbbséggel elutasitották a lord-chief justice azon érvelésének hatása alatt, hogy a halálbüntetés eltörlése egyenes bátoritás volna az ilyfaju büntények elkövetésére.

A Magyar Jogászegylet január hó 23-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljesülést tart, melyen Dr. Szentkirályi Kálmán ügyvéd tart előadást a következő czimmel: «A földtehermentesitési járulék jogi természete a magyar közjog és a magyar pénzügyi jog szempontjából.» Vendégeket szivesen lát az egylet.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társként ajánlkozik. Fővárosi irodát teljesen át is venne. Czim a kiadóhivatalban. 18309

Képzett fiatal ügyvéd forgalmasabb irodába társként ajánlkozik. Nagyobb forgalmu irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 18201

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 5. szám. Budapest, 1909 január 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A halálbüntetés és a Btk. reviziója. *Dr. Finkey Ferencz* jogakadémiai tanártól. — A munkásbiztositásjogi közvetlen kereset. *Dr. Vályi Sándor* budapesti kir kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — A jogi és fő'eg a birói továbbképzésről. *Seress Barna* dévai kir. törvényszéki birótól. — A munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés a Jogászegyletben. *Dr. Nemere Béla* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A halálbüntetés és a Btk. reviziója.

A halálbüntetés ismét beszéltet magáról. Daczára, hogy az abolicziő eszméje a franczia parlamentben — jóllehet a legjobb auspicziumok mellett indult meg — ismét hajótörést szenvedett, nekünk elvi aboliczionistáknak nincs okunk csüggedni. Az ujból müködésbe hozott franczia guillotine oly botrányos kulturellenes jeleneteket idézett elő (a hóhér megéljenzése stb.), melyek nemcsak a franczia, de a müvelt világ aboliczionistáit csak megerősitik elvi álláspontukban, hogy *a halálbüntetés a kultura kérdése* s éppen a haladás, a kultura, a társadalmi erkölcsök nemesbitése érdekében is (ha a jogi és politikai okok nem lennének elegendők) el kell törölni a halálbüntetést.

Nem a halálbüntetés kulturellenességéről akarok azonban ezuttal irni. Nem osztom ugyan azt a közkeletü flosculust, hogy a halálbüntetés kérdése ki van meritve, agyon van csépelve. Ime, a legközelebbi multban végbement kivégzések (nálunk Husz Ábrahám, Németországban Beyer Grete, Franciaországban a bethuni rablóbanda esete) bizonyitják, hogy a társadalom jobb érzésü elemei, a haladás és kultura őszinte hivei mindannyiszor mozgásba jönnek, erkölcsi felháborodásuknak, esetleg ujabb és ujabb érvekkel kifejezést adnak, valahányszor e borzalmas «középkori» büntetés alkalmazásba vétetik.

Ahol a halálbüntetés még nincs eltörölve, ott az aboliczionistáknak erkölcsi kötelességük mindaddig küzdeni, mig társadalmuk többségét meg nem győzték a halálbüntetés igazságtalanságáról, czélszerütlenségéről és kulturellenességéről, addig tehát mig ez meg nem történt, az illető társadalomban a kérdés nincs kimeritve s érdemes és szükséges arról ujból és ujból szót emelni, czikkezni. Ismeretes, hogy Olaszországban 1860-ban külön lap alakult a halálbüntetés eltörlése érdekében s 30 évi lankadatlan küzdelem után sikerült csak az abolicziő eszméjét diadalra juttatni. De a hosszu, nemes küzdelmet mégis siker koronázta. Intő példa ez más államok társadalmának is. (Ugy tudom, pár év előtt nálunk is volt szó egy ily aboliczionista lap alapitásáról, kár, hogy nem sikerült azt megindítani.)

Érdekes jelenség ugyan, hogy elvi ellenfelekről e kérdésben ma már alig beszélhetünk. Őszintén-e vagy álszemüreimből, a halálbüntetés fenntartásának védelmezői is legtöbbször elismerik, kifejezik, hogy «elvi szempontból» nem hivei a halálbüntetésnek, csak *gyakorlati* okokból, *átmenetileg* tartják szükségesnek a halálbüntetést. Ezek a «gyakorlatiaskodó» ellenfeleink azonban a legveszedelmesebbek. Ezeket, akik titokban vagy nyiltan a derest is szeretnék visszahozni, érvekkel meggyőzni aligha tudnánk, ezeket csak a törvényhozás győzheti meg, ha bátran eltörli a halálbüntetést s «gyakorlatilag» is kézzelfoghatólag igazolja, hogy a társadalmi rend és béke a halálbüntetés nélkül is fenntartható s a gyilkosságok és a nagyobb büntettek nem szaporodnak ott, ahol a halálbüntetés eltöröltetett. *Oliveczrona* és *Vidal* javaslata, hogy az államok tegyenek próbát a halálbüntetés eltörlésével, függeszszék fel azt pár évre, hogy igy tapasztalatilag győződjenek meg annak hatásáról, bizonyára nekünk adna igazat. Hollandia, Románia, Portugall és Olaszország, ahol a halálbüntetés évtizedek óta el van törölve, szemmelláthatók példái, hogy a modern kulturállam el lehet a halálbüntetés nélkül, egy kétségtelenül barbár kulturellenes büntetési eszköz fenntartására tehát a XX. században többé nincs szükség.

S épp ez az, ami e sorok irására késztetett.

Nagy örömmel olvastam a «Jogtudományi Közlöny» f. é. 4. számában *Balogh Jenőnek* a büntetőtörvénykönyvünk reviziójáról irt czikkét, melyben a Btk. «leggyakorlatiasabb» fejezetének, a büntetési rendszernek reformkérdéseiről szólva, a halálbüntetést a revizió alkalmával a Btk.-ből kihagyandónak jelenti ki.

Azt hiszem, a magyar aboliczionistákat őszinte lelkesedéssel fogja eltölteni, hogy élükön Balogh Jenő áll, kinek a büntetőjogi kodifikáczió terén valózajtalan, de annál inkább fáradhatatlan és sikeres müködése közismeretes, kinek nevéhez füződik a büntető novella (1908: XXXVI. tcz.) s abban különösen a fiatalkoruakra vonatkozó, kétségtelenül korszakalkotó humánus reformoknak szerzősége. Ez az állásfoglalás, amely sejtetni engedi, hogy a revizió első tervezetéből a halálbüntetés tényleg ki fog maradni, már magában félsikert jelent.

A halálbüntetés eltörlése ezzel ismét aktuális kérdés lett hazánkban is. Harmadszor fog megindulni nálunk is a nagy és nemes küzdelem a Beccaria humánus és emberies eszméjének törvénybe igtatása felett. Vajha sikerülne a harmadik alkalommal érvényt szerezni az 1843-ban és 1877-ben a magyar törvényhozás termeiben elhangzott szép és magvas felszólalásoknak.

A Balogh Jenő állásfoglalása, illetőleg javaslata nem szorul az én igénytelen támogatásomra;* azonban legyen szabad a «gyakorlatiasak» részéről biztosan várható kifogásokkal szemben nehány rövid megjegyzésben megmondanom, hogy miért tartom részemről is kihagyandónak a halálbüntetést a revideálandó Btk.-ből.

A magyar törvényhozás egyfelől elégtételt szolgáltatna ezzel a Csemegi szerint is «méltó büszkeségünket» képező

* Csak a magam régi álláspontját látom] megerősitve a Balogh Jenő bátor állásfoglalása által. Az 1903-ban az igazságügyminiszteriumhoz beterjesztett Tervezetemben már ki is hagytam a halálbüntetést, valamint a börtönt is. L. «*Büntetési rendszerünk egyszerüsitése*» (1904) czimü dolgozatomat.

1843-iki javaslatnak, melyhez, mint a 40-es évek nagy férfiainak, a magyar alkotmány örök dicsőségü reformátorainak hatalmas alkotásához, ime, ma 60 év mulva is vissza kell térnünk, ha Btk.-ünket fejleszteni akarjuk. Ennél a kegyeletes kötelességnél mindenesetre gyakorlatiasabb érv azonban, hogy ezzel az igazságszolgáltatás biztosságát, határozottságát és méltóságát emelnők és erősitenők.

Hogy történik ma a halálbüntetés alkalmazása? Máramarosszigeten a bíróság halálra itéli Husz Ábrahámot és Mihalka Jánost, a király megkegyelmez a tettesnek, a felbujtóval szemben szabad folyást enged az igazságszolgáltatásnak. A pestvidéki törvényszék maga mellőzi a dánosi rablógyilkos czigányokra a halálbüntetést. Pedig rablás és gyilkosság terheli mindeniket s quod uni justum, alteri aequum. Ha az egyik megérdemli s a törvény ugy rendeli, miért menekül egyik a bitó alól s miért kerül rá a másik? Igaz, az individualizáczió! Ugyde egy kissé drasztikus individualizálás az, ha az egyik gyilkost felkötik, a másikat fegyházba teszik, holott egyenlő sulyositó körülmények közt követték el a büntettet, sőt paródiája lehet az egyénitésnek, ha véletlenül az kap kegyelmet, amelyiknél éppen több sulyositó körülmény forgott fenn. A szubjektiv hangulattól függő kegyelemre, amely in pejus is tévedhet (példa rá a Beyer Grete esete) vagy a bíróság tagjainak aboliczionista vagy antiaboliczionista felfogására bizni egy büntetési eszköz alkalmazását, nem felel meg az igazságszolgáltatás komolyságának és határozottságának.

Tessék a rablógyilkosokat, általában a legeslegsulyosabb büntettek elkövetőit, ha semmi enyhitő körülmény nem forog fenn mellettük, életfogytiglani fegyházzal sujtani, ezzel az önkény és veszély éppen a legsulyosabb büntetés alkalmazásánál ki lesz zárva. Az esküdtek is bátrabban ki fogják igy mondani a bünöst a gyilkossági főkérdésre s a szakbiróság is, a büntetés biztosságának a tudatában, lelkiismeretesebben fogja megállapitani a büntetés mértékét, mely nem kerül az igazságügyminiszter és a király reviziója alá. Már *Fayer* László rámutatott, mennyire ellenkezik a büntetés komolyságával, hogy a BP. ugyanattól a birói tanácstól két véleményt kér, hogy az esküdtbiróság birói tanácsának joga van a halálbüntetést kimondani s ugyanekkor kegyelemre ajánlani az elitéltet. Ha maguk se tartják igazságosnak a halálos itéletet, miért mondták azt ki, ha pedig annak tartják, hogy ajánlhatják kegyelemre az illetőt.?!

És még egyet. A halálbüntetés eltörlése nem jelenti a nagy büntettesek dédelgetését, nem merő pietisztikus, kegyeskedő tendencziából fakad. Csak a humanizmust, az emberszeretetet, a legnagyobb törvényt akarja érvényesiteni a büntettessel szemben is. Az életet, a legfőbb jót embertelenség elvenni a legnagyobb bünöstől is. De sujtani, fenyiteni igenis kell a büntettest s a legnagyobb, vagy a megátalkodott büntettest a legszigorubban. A halálbüntetés eltörlésének természetes folyománya lenne tehát nálunk is, hogy az *életfogytiglani fegyház* büntetés, ami a halálbüntetés helyett jövőre kiszabatnék, belterjességében, szigorában fokoztassék.

Nem a testsanyargatásra, botozásra, örökös sötét zárkára gondolok. A világért sem. Hiszen éppen ez is kulturellenes lenne. Hanem sulyositandó az életfogytiglani fegyház *végrehajtási rendszere*. Ma a Btk. szerint az életfogytiglanra elitélt fegyencz, ha jól viseli magát, *már tiz év kitöltésével* közvetitő-intézetbe, itteni öt év után pedig feltételes szabadságra bocsátható. Ezen mindenesetre változtatni kell, ez a lágy végrehajtási rendszer ellenkezik az «életfogytiglani» elzárás, tehát az ártalmatlanná tétel gondolatával és czéljával. Btk.-ünk tehát részben is revideálandó s éppen a nagy büntettesekre, a sokszoros visszaesők megrögzött társadalomellenes elemeire a szabadságvesztés büntetések tartama és belterjessége általában is emelendő, illetőleg szigoritandó lesz. Az 1903-iki norvég börtönügyi törvény az életfogytiglanra elitéltet csak *husz év kitöltése után* engedi feltételes szabadságra bocsátani. Azt hiszem, ez nálunk is teljesen helyén való lenne. Sőt nem vétenénk a humanizmus ellen, viszont a társadalom védelmére megtennők az emberileg lehetőt, ha ismételt esetben (ha az életfogytiglanra elitélt, de feltételesen szabadon bocsátott, ujból ily büntetésre elitéltetik) a feltételes szabadság kedvezményét is törvényileg kizárnók.

A halálbüntetés eltörlésével tehát, amellett, hogy a kultura, a humanizmus felé egy ujabb nagy lépést tennénk, kielégithetnők részben azoknak a kivánságát is, akik a mai büntetési rendszer, illetőleg a birói gyakorlat enyhesége ellen (sokszor nem is ok nélkül) panaszkodnak. Az emberséges szigor nem ellenkezik a büntetőjog modern eszméivel. Sőt éppen egyik programmpontja az «uj irányoknak» a «közveszélyes» büntettesek elleni czéltudatosabb és erélyesebb védekezés. Természetesen itt is óvakodjunk a tulhajtásoktól. A Lombroso-Garofalo-féle eliminácziora, a tömegkivégzésekre, deportácziora nincs szükségünk. A helyes középut a börtönrendszer okos, tervszerü, egészséges, gyakorlatias szellemü kiépitése, fejlesztése és tökéletesitése.

A szabadságvesztés büntetések gyökeres reviziója egyik legfontosabb és legszükségesebb folyománya lesz a halálbüntetés eltörlésének.

Dr. Finkey Ferencz,
jogakadémiai tanár.

A munkásbiztositásjogi közvetlen kereset.

A munkásbiztositási birói eljárásnak egyik alapelve, hogy az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár (röviditve: Országos pénztár) biztositásra kötelezett, vagy önként biztositott tagjainak és hozzátartozóiknak betegsegély, vagy baleseti kártalanitás iránti igényei felett elsősorban rendszerint a munkásbiztositó pénztárak vannak hivatva határozatokat hozni. És pedig e tekintetben hatáskörrel *állandó baleseti* járadéki igényekre vonatkozólag az Országos pénztár igazgatósága, *betegsegélyek* tárgyában a kerületi munkásbiztositó pénztáraknak, a Ferencz József kereskedelmi kórház budapesti kereskedelmi betegápoló egylet betegsegélyző pénztárának és a vállalati s magánegyesületi betegsegélyző pénztáraknak igazgatóságai, végre az *időleges* és *ideiglenes baleseti* járadékigényekre vonatkozólag a kerületi munkásbiztositó pénztáraknak igazgatóságai birnak.

A választott biróságok az emlitett igények birálatába rendszerint csak a pénztári határozatok meghozatala után bocsátkozhatnak, ha az érdekelt fél (igényjogosult, helyesebben igénylő) a pénztár határozata ellen a törvényben meghatározott záros határidőn belül (az Országos Pénztár határozata ellen, annak kézbesitésétől számitott három hónap alatt, a többi pénztárak határozatai ellen 15 nap alatt) felebbezéssel él.

Ez az eljárás a munkásbiztositási intézmény *autonom* természetének felel meg. Ha a munkásbiztositó pénztárakká egyesitett munkaadóknak és munkásoknak törvényileg meghatározott kötelességük a biztositó intézeteket önkormányzatilag fenntartani, vezetni és a betegsegélyezési, valamint a baleseti kártalanitási igények kielégithetésére szükséges anyagi eszközök előteremtéséről gondoskodni, csak következetes dolog, hogy a nyujtandó segélyek és kártalanitások elismerése és mértékének meghatározása kérdésében a pénztáraknak s azok vezetőinek határozathozatali jogkör biztosittatott.

Megfelelő korrektivumról kellett azonban gondoskodni arra az esetre, ha a pénztárak a határozathozatalt és az azt megelőző eljárást elmulasztják vagy késleltetik s ezzel az igénylő felet igényének a választott bíróság elé vitelében akadályozzák vagy hátráltatják.

Ez a korrektivum: a közvetlen kereset.

Ez az uj perjogi intézmény, amelyet az 1907. évi XIX. t.-cz. egészen önállóan, — tehát nem külföldi minta után — konstruált, nagyjelentőségü a jogkereső felekre nézve, mert egyedüli eszköz arra, hogy a betegsegélyt vagy baleseti kártalanitást igénylő

fél a pénztáraknak határozathozatalát hivatalos uton szorgalmazhassa. És a választott bíróságoknak csak e kereset előterjesztése esetén áll módjukban az ekkép közvetlenül hozzájuk fordult igénylő felek igényeinek érdemi bírálatába bocsátkozni a pénztári határozathozatal további bevárása nélkül. Különösen a jelenlegi körülmények között lép előtérbe ennek az intézménynek nagy jelentősége és alkalmazhatósága, midőn a munkásbiztositási intézmény életbeléptetésével járó átmeneti nehézségekkel küzdő és ujjászervezés alatt álló pénztárak a kártalanitási ügyek intézésében még nem kellően gyors és szabatos eljárást követnek.

Ennek daczára a köztudatba még át nem ment ezt a perjogi eszközt a jogkereső felek ez ideig aránylag még kevéssé vették igénybe. Sőt azokban az esetekben is, amelyekben a felek közvetlen keresettel fordultak a választott bírósághoz, ennek az intézménynek természetére, czéljára s alkalmazhatóságának módjára és feltételeire nézve oly ellentétes felfogások és nézetek kerültek felszinre, amelyek indokolttá teszik, hogy a budapesti munkásbiztositási választott bíróságnak e kérdésekben eddig elfoglalt álláspontját ismertessem.

A munkásbiztositási választott biráskodási eljárás szabályozásáról szóló 49.157/1908. VI. A. számu kereskedelmi miniszteri rendelet (röviditve Elj. Rend.) a már fentebb felhitt törvény 91. §-ának a közvetlen keresetről intézkedő rendelkezéseit bővebben kifejti, de szintén nem egészen világosan és kimeritőleg szabályozza.

Az Eljárási Rendelet 59. §-a szerint: «A biztositott személyek vagy igényjogosult hozzátartozóik a választott birósági eljárást közvetlenül e bíróságnál is megindithatják, ha a pénztár a határozathozatalt *indokolatlanul késlelteti.*

Ha a választott *bíróság* azt látja, hogy *indokolatlan késedelem* forog fenn, a pénztárnak felebbezés kizárásával megfelelő, de 30 napot meg nem haladható határidőt tüz a határozat meghozatalára és ha a pénztár a kitüzött határidőn belül nem határoz, a választott *bíróság* az igényjogosult keresetét érdemleges elbirálás tárgyává teszi.»

Ehhez füződik az Eljárási Rendelet 63. §-a, mely szerint: «*A bíróság elnöke* a kereset másodpéldányát azzal a felhivással adja ki a pénztárnak, hogy a kitüzött záros határidőben (59. §.) határozatát hozza meg és ezt a határozat megküldésével igazolja, vagy pedig a keresetbe vett igényre vonatkozó iratait *nyilatkozata* kapcsán a bíróságnak küldje meg.»

E két § egymással szembeállitva, kétségekre nyujt alkalmat mindenekelőtt abban a tekintetben, hogy a fél által irásban vagy szóval előterjesztett közvetlen kereset milyen elintézésben részesüljön és ki részéről?

Általános perjogi szabály, hogy a polgári jogi kereset, amennyiben visszautasitására ok fenn nem forog, az ellenféllel ex primo decreto közlendő. És a választott bírósághoz érkezett közvetlen keresetnek is az érdekelt pénztárral való haladéktalan közlését szükségessé teszi az a körülmény, hogy a közvetlen kereset tartalmának ismerete nélkül a pénztárnak módjában sem áll tájékozódni arról, hogy milyen betegségi vagy baleseti esetből folyólag, kinek ügyéről van szó és a kérdéses ügyben pénztári eljárás már folyamatban van, vagy volt-e? Ennek megfontolásával első tekintetre az az eljárás látszik megokoltnak, hogy az Eljárási Rendelet 63. §-ának szószerinti utasitása értelmében a választott bíróság elnöke a kereset másodpéldányának kiadásával «ex primo decreto» nyomban bocsássa ki a felhivást az iránt, hogy az egyidejüleg kitüzött záros határidőben a pénztár határozatát hozza meg és ezt a határozat megküldésével igazolja, vagy pedig az igényre vonatkozó iratait *nyilatkozata* kapcsán küldje meg. Ennek az eljárásnak követése mellett szól a 63. §-ának az a kitétele is, mely szerint a pénztár *nyilatkozatát* csak az elnök vagylagos felhivására, az iratok felterjesztésével egyidejüleg teszi akkor, ha a kitüzött záros határidőn belül határozatot nem hozott; vagyis e szerint a pénztár előző nyilatkozattételre való felhivása mellőzendő volna.

Ezzel az eljárással szemben azonban a pénztárak jogosan vethetik ellen, hogy késedelmük indokolt, vagy indokolatlan voltát csakis az ő nyilatkozatuk tartalmának ismerete s figyelembe vétele mellett lehet alaposan megállapitani. Igy hát nem helyes, ha a választott bíróságok a késedelem indokolatlan voltának kimondását csakis az igénylőnek a közvetlen keresetben foglalt egyoldalu előadására alapitván, a 63. §-ban irt felhivást a pénztár nyilatkozattételére való alkalom nyujtás és a pénztári iratok ismerete nélkül bocsátják ki, holott megtörténhetik, hogy az emlitett adatok ismeretével a közvetlen keresetnek késedelem hiányában hely nem is adatnék.

Ennek az alapos ellenvetésnek figyelembe vételével a budapesti munkásbiztositó választott bíróság jelenleg az Eljárási Rendelet fentirt §-ait akkép alkalmazza, hogy a bíróság elnöke a közvetlen keresetek másodpéldányait nyomban kiadja ugyan az érdekelt pénztáraknak, de a 63. §-ban irt felhivás kibocsátása helyett azzal, hogy a pénztár kitüzött záros határidőn belül nyilatkozhat arra nézve, vajjon a keresetileg érvényesitett igény felett határozatot hozott-e; ha pedig nem hozott, ugy milyen okok vagy körülmények gátolták a kártalanitási eljárás lefolytatását és a pénztári határozat meghozatalát; a kártalanitási eljárás mennyire haladt elő, abban mily intézkedésekre van még szükség és a pénztári határozat meghozatala mikorra várható? Csak az e tárgyu nyilatkozat felterjesztése vagy a záros határidő eltelte után foglal el a választott bíróság elnöke állást abban a kérdésben, hogy a pénztár késedelmét indokoltnak tartja-e vagy nem, amely utóbbi esetben kibocsátja a 63. §. szövegének megfelelő vagylagos felhivást.

Ez az eljárás ugy a félnek, mint a pénztárnak érdekeit biztositja és ugy hiszem az Eljárási Rendelet fentirt intézkedéseivel sem áll elvi ellentétben.

Egyes esetekben az Országos pénztár részéről az a nézet is kifejezésre jutott, hogy a pénztár késedelme indokolt vagy indokolatlan voltának megállapitására s annak alapján a 63. §. szerinti felhivás kibocsátásának elrendelésére nem a választott bíróság elnöke, hanem a T. 91. §-a és az Eljárási Rendelet 59. §-a szó-szerinti szövegében előforduló «bíróság» kitételnek megfelelőleg a választott bíróság tanácsülése birna hatáskörrel. Ezt a nézetet nem oszthatom, mert az Eljárási Rendelet 63. §-a az abban jelzett felhivás kibocsátását kifejezetten elnöki hatáskörbe utalja, amely felhivás pedig a késedelem indokolatlan voltának elbirálásával kapcsolatos. (59. §.) Továbbá az 57. és 62. §-ok szerint a felebbezések és közvetlen keresetek visszautasitása, a 66. és következő §§. szerint a tárgyalást megelőző perelőkészités s az annak körébe eső minden birói intézkedés az elnök feladatául van megszabva. Ezekből félremagyarázhatatlanul következik, hogy a közvetlen keresetnek elintézése sem nyilvános tárgyalásnak sem zárt tanácsülésnek nem tárgya s a T. 91. §-ában és az Eljárási Rendelet 59. §-ában használt «bíróság» kitétel alatt a választott bíróságnak az elnök egyes birói intézkedésében nyilvánuló joghatósága értendő.

Felmerült továbbá az a kérdés, hogy az «*indokolatlan késedelem*» kérdése milyen alapon döntessék el? A pénztárak a velük eddig közölt közvetlen keresetekkel szemben többnyire mentegetőző nyilatkozatokkal állottak elő, azt vitatván, hogy eljárásukat akadályozó okokból (pld.: mert a munkaadó részéről balesetbejelentés nem történt, vagy a vizsgálat foganatositása késett) a kártalanitási eljárás még befejezéshez nem juthatott. A közvetlen kereset perjogi czéljának félreismerésén alapuló ily nyilatkozatokat nézetem szerint a választott bíróság a saját eljárásának mellőzése okául el nem fogadhat. Mert nem az a döntő körülmény, hogy az illető pénztárra vonatkozó *szubjektiv* tekintetekből vele szemben késedelem megállapitható-e; hanem *objektiv* alapon a betegség vagy baleset idejének, körülményeinek s következményeinek mérlegelésével vizsgálandó, hogy normális körülmények között a pénztár határozathozatalára *elég idő* volt-e?

E kérdés megoldása felebbezés kizárásával az elnök diszkréciójára van bizva s ha ez ugy találja, hogy a fél igénye feletti határozathozatalra már kellő idő lett volna, ugy a pénztár terhére irható mulasztások fennforgására tekintet nélkül kötelessége a birói eljárást megindítani.

A pénztárak eddig többnyire annak a birói felhivásnak sem tettek a kitüzött határidőben eleget, hogy a kártalanitási iratokat az Eljárási Rendelet 63. §-a értelmében felterjeszszék; mert azzal állanak elő, hogy az eljárást maguk is folytatni kivánják s az ügy állásához képest a bekivánt iratok alapján a bíróság sem hozhatna határozatot. A pénztáraknak ez a felfogásuk alap nélküli. Mert való ugyan, hogy a pénztár az eljárást a közvetlen keresettel folyamatba tett perrel párhuzamosan folytathatja s a választott bíróság az itéletének meghozataláig felterjesztendő pénztári határozatot figyelembe venni tartozik. (Elj. Rend. 92. §.) Mégis a biró-

★

ságnak érdemi perbe bocsátkozásától fogva a sulypont a *birói* eljáráson van amelynek gyors és sikeres lefolytatása érdekében feltétlenül szükséges, hogy az eljáró elnök a pénztár addig tett intézkedéseit s azoknak eredményét ismerje és már beszerzett bizonyitékok ujbóli beszerzésével felesleges munkát ne végezzen. Ezért az iratok felterjesztését a bíróságnak feltétlenül meg kell kivánnia, nem lévén annak akadálya, hogy a pénztárak maguk részére másolatokat és feljegyzéseket tartsanak vissza.

A munkásbiztositási per természetét félreismerik azok a felek is, akik közvetlen keresetükben egyenesen tárgyalás kitüzését s további eljárás nélkül a pénztár elmarasztalását kivánják. A biróság elnöke az ügy tárgyalásra bocsátása előtt az összes bizonyitékokat beszerezni s a pert előkészitni köteles. (Elj. Rend. V. és VII. fej.) E tekintetben pedig nem tesz különbséget, hogy a per felebbezés vagy közvetlen kereset alapján indult-e?

Az Eljárási Rendelet nem tartalmaz intézkedést arra az esetre, ha az elnök ugy találja, hogy *indokolatlan késedelem fenn nem* forog. Abból, hogy a késedelem indokolatlan volta megállapitható, szükségkép következik, hogy kimondható az ellenkező is. És pedig szerintem, ha az elnök az igénylőnek jelentkezését korainak tartja, a késedelem fenn nem forgására alapitott indokolással kimondja, hogy a közvetlen keresetnek nem ad helyt, mely elnöki végzés ellen a választott bírósághoz előterjesztésnek, ennek helyt nem adó végzése ellen pedig a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalhoz felfolyamodásnak van helye, (Elj. Rend. 225. és 226. §§.) Természetes, hogy az igénylő közvetlen keresetét jogerős elutasitása daczára utóbb többször is megujithatja.

Dr. Vályi Sándor.

A jogi és főleg a birói továbbképzésről.

A Jogtudományi Közlöny folyó évi 1. számában dr. Klug Gyula ur által felvetett ezen kérdéshez lenne pár szavam.

Ha valahol, ugy nálunk Magyarországon czélszerü és üdvös intézkedés lenne az, ha igazságügyi kormányunk módot és alkalmat adna arra, hogy az elméleti képzettség megszerzése után a gyakorlati térre lépett fiatal emberek tovább képezhessék magukat mindazon irányokban, amelyekben élethivatásuk betöltésénél bármi tekintetben szükséget látnak.

Különösen helyes volna, hogy ilyen továbbképző előadások — mondjuk tanfolyamok — tartassanak a szorosan vett jogi ismereteket messze túlhaladó kérdésekkel is hivatásszerüleg foglalkozó bíráknak, illetve az ezen pályára sok tanulással és munkával törekvő jegyzők, illetve joggyakornokoknak.

A mai jogi oktatás rendszere mellett a törekvő és már az iskolában komolyan gondolkozó fiatal ember kétségtelenül szerezhet magának a további tanulmányaira alapot képező elméleti képzettséget. Ilyen előkészület mellett indul neki az életnek. Gyakorlati pályája kezdetén hosszabb-rövidebb ideig azért az ilyen ember is igen sok olyan nehézséggel kénytelen megküzdeni, amit esetleg a gyakorlati életben már nagyobb tapasztalatokat szerzett kartársának utmutatásai és segitsége mellett tud csak leküzdeni. Kevés áldozat árán elérhető lenne, hogy az igen fontos munkát teljesitő birák látköre szélesebb alapokra fektettessék.

Azonban nem megyen ám mindenki alapos előképzettséggel a gyakorlati élet mezejére. A megélhetés ösztöne és számtalan más egyéb körülmény arra kényszeriti a jogi pályára lépő feles számu fiatalságot, hogy azt az időt, amit még az iskola falai között kellene tölteni, már megélhetése biztositására szolgáló más alkalmazásban tölti el. Egész jogászkodása igen sok esetben abból áll, hogy leczkekönyvének aláiratása végett elutazik oda, ahol magát éppen beiratta. Vizsgáit aztán jól, rosszul, előbb vagy utóbb ugyis leteszi és arra a pályára lép, amelyet megélhetése biztositására magának kiválasztott.

A talán egyéni körülményeinél, talán egyéb okoknál fogva eddig elmulasztottak pótlása, hogy mily nehéz a mindennapi munka mellett: azt mindenki tudja, aki a hivatalos életet csak kissé is ismeri.

Ha figyelmünket egyedül a birói pályán lévőkre összpontositjuk és tekintetbe veszszük azt a nagy munkát, amit az ügymenettel való lépéstartás is megkiván: azt fogjuk látni, hogy főleg a mai meglehetősen lassú előléptetési viszonyok mellett az egyik korán kidőlt a munkából, a másik pedig még mindig nem szerezte meg azt a nagy tudást, amit az élet a birótól megkiván.

Törvény irja elő, hogy biró csak az lehet, aki bizonyos életkor betöltése mellett már a gyakorlati birói vizsgát letette.

Ha a birói vizsga letétele után a jegyző biróvá lesz, halad azon a nyomon, amin eddig haladt. Hivatása teljesitése közben tesz és intézkedik olyan dolgokról is, amelyeknek lényegével távolról sem ismerős.

Hogy példát emlitsek, a törvény több esetben felhatalmazza a birót, hogy az általa meghallgatott szakértők véleményéhez nincsen kötve; hogy ezek helyett más szakértőket is alkalmazhat. Ha már most az a biró nem ismeri az életet ugy, amint azt széleskörü hivatása gyakorlásakor ismernie kellene, ha azokról a dolgokról, amelyekre a szakértőket meghallgatta, még látásból sem tud magának tiszta fogalmat alkotni, kérdem, mikor lehet az a biró abban a helyzetben, hogy a szakértő véleményével egyet ne értsen, a szakértőt véleményének kikérése előtt irányitani tudja? Az iskolában tanulunk vagy nem tanulunk, hogy további előmenetelünknek alapja legyen, ha csak papiroson is. Szolgálatba lépésünk pillanatától kezdve dolgozunk mindent rendszer nélkül azért, hogy restancziánk ne legyen és jó minősitést nyerjünk. Ezen elfoglaltságunk mellett nem láthatjuk magát az életet, amelynek pedig — mint hivatásos biráknak minden mozzanatát figyelembe kell esetleg vennünk, hogy itéletünk alapos és mindenre kiható legyen.

Hogy ezeken a bajokon némileg segitve legyen és hogy az igazán tanulni és haladni akaró birónak vagy birójelöltnek alkalom adassék arra, hogy magát hivatása teljesitésére tovább képezhesse: igen is nagy szükség lenne nálunk is valami olyan intézményre, amilyen Berlinben és általában Poroszországban már régen van.

Példát vehetnénk a katonáktól. Ezeknél ugyanis azt látjuk, hogy minden iskola elvégzése után a növendékeket az állam *tanulmányutakra* viszi. Megmutatnak annak a kis kadétnak, a felső- majd törzstiszti és Isten tudja milyen más tanfolyamokról kikerülő egyéneknek, az *állam költségén* minden olyan dolgot, aminek majd hivatása teljesitése körében, mindenesetre hasznát fogja venni. Mindezt pedig teszik azért, hogy majdan azok a tisztek jól megfelelhessenek kötelességeiknek.

Sehol más olyan képesités megszerzésénél, ahol a képesités csak az államszolgálatra képesit, vizsgadij nincs, csak nálunk Más foglalkozási ágaknál, pl. a pénzügyi igazgatásnál az a fogalmazó gyakornok, aki szakvizsgát megy tenni, még segélyben is részesül.

Mindenekelőtt tehát el kellene törölni a birói vizsga diját, aztán annak, aki birói vizsgára jelentkezik, a székhelye távolságának megfelelően emelkedő összegü segélyösszeget kellene folyósitani. Azok, akik pl. egy évben megszerezték a birói képesitést, amint ez a katonáknál lehet, *államköltségen* tanulmányutra viendők, amely tanulmányuton megtekintenék a letartóztatási intézeteket, a nagyobb kórházakat, főleg a törvényszéki orvostani intézetet, elmegyógyintézeteket, gyárakat, bányákat és más olyan közérdekü intézményeket, amelyek megtekintése nekik maradandó impressziókat ád jövő hivatásuk gyakorolhatására.

Az állami igazgatás alatt álló ilyen intézmények vezetőit hivatalos uton, a magánintézmények vezetőit, illetve tulajdonosait pedig társadalmi uton fel lehetne kérni arra, hogy az ilyen tanulmányuton lévő csoportnak az éppen megnézendő intézményről tanulságos és megérthető előadást tartsanak.

Ha kisebb körökben nem is, legalább a táblák székhelyein ezután is lehetne időnként minden más —nem szorosan vett jogi — ismeretek behatóbb tanulmányozása végett rövidebb tanfolyamokat tartani. Ennek előadói lennének az erre esetleg önként vállalkozó vagy felkérendő nevesebb mérnökök, orvosok, gazdák, esetleg az ipar és kereskedelem egyes fontosabb ágaival tudományosabb alapokon foglalkozók.

A büntető jogásznak ugyszólván mindennapi munkáját képezi, hogy a bünös emberekre a letartóztatás különböző minőségü büntetéseit alkalmazza. Elenyésző csekély ennek daczára azoknak a biráknak a száma, akik elvétve megtekintettek egy-egy nagyobb letartóztatási intézetet. Pedig ennek ismerete nélkül igen nehéz tiszta képet alkotni magunknak arról, hogy valamely büntetés neme és tartama milyen befolyással van arra, akit elitélünk.

Fayer László kezdeményezte, Balogh, Vámbéry és Finkey

tanárok ma is praktizálják, hogy hallgatóikat már az iskolában megismertetik azzal, hogy milyen hatása lehet az egyes büntetési nemeknek a bünösökre. Ha ők kedvtelésből tanulmányutra mennek hallgatóikkal, mennyivel inkább meg kellene ezt tenni az igazságszolgáltatási főhatóságnak azokkal szemben, akik egész élethivatásukat mint birák, a magyar igazságszolgáltatásnak kivánják szentelni.

Az ilyen továbbképző tanfolyamokra és tanulmányutakra forditandó nehány ezer korona költség busás kamatokat hozna a végzettségében folyton haladó, nagyobb látkörben mozgó és ennek folyományaként jobb és mindenre kiterjedő figyelmü birák és birójelöltek, jegyzők és joggyakornokok további munkájában.

Seress Barna
dévai kir. tszéki biró.

A munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés a Jogászegyletben.

Az ipartörvény tervezete, melynek 706–718. §-ai kerültek a Magyar Jogászegyletben megvitatás alá, az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb szabásu legislativ alkotása : a mai ipartörvénynél ötszörte nagyobb terjedelmü e munkakódex. A Magyar Jogászegylet a hatalmas test ütőerére tette a kezét, amidőn a munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés birálatába fogott. Ezért akadt oly sok lelkes támogatója, elszánt támadója a Jogászegyletben a Tervezetnek.

Pap Dávid és *Ágoston Péter* minden egyes sorban a szakszervezetek megrontására irányuló törekvést lát. Az egyik szélsőség teremti a másikat, mely a gyáriparosokat a kollektiv szerződés sulya alatt összeroppanni látja.

Félve kerültem a fentiekben a kollektiv szerződés törvényben tervezett magyar elnevezését. A «munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés» életrevaló, velős czimnek aligha mondható. *Vágó József* tulságosan tágnak is tartja, mert szerinte beleérthető a munkásoknak, vagy a munkaadóknak nem egymással szemben, hanem egymás között történő megállapodása, és inkább a «bérszabály» szerződés kifejezését ajánlja. Ezzel szemben *Pap Dezső* rámutatott arra, hogy szerződés, mint Binding mondja, különböző érdekü felek egyetértésének eredménye. mig az ugyanazon tárgyu akaratok összefoglalása egyezmény ; *Zerkovitz Zsigmond* «munkaegyezmény» kifejezést ajánlja. A legplasztikusabban fejezi ki a törvényhozó szándékát a «munkarendi» szerződés, melyet *Szladits Károly* ajánl és amelyet az alábbiakban alkalmazni fogunk. Igaz ugyan, hogy a Tervezet munkarendnek (440. §.) más intézményt nevez, de sokkalta könnyebb e czélra egyéb elnevezést (pl. munkaszabályzat) találni és a minden követelménynek megfelelő «munkarendi szerződést» a Tervezet 706—718. §-aiban szabályozott jogviszonyra lefoglalni.

A Tervezet a munkarendi szerződés kétféle faját ismeri : t. i. a laza koalicziók és a jogi személyiséggel fölruházott szervezetek által kötött szerződéseket. A szabályozás csupán a szervezetek szerződéseire vonatkozik és a laza koalicziók egyszeri, óvatos megemlitésénél (589. §.) a fenti szabályokra történik utalás. *Szterényi József* államtitkár bevezető előadásában hangoztatta, hogy jogképes egyesületekbe nem tömörült egyéneknek is meg kell adni a munkarendi szerződés megkötésének jogát. De hogy e joggal élni aligha lehet és érdemes, azt maga is elárulja, mondván, hogy természetes, hogy a munkarendi szerződés joghatályát és gazdasági czélját sokkal inkább biztositja az érdekeltek laza koalicziójánál azok jogi személyiséget alkotó szervezete. Valóban rejtélyes, miképen óhajtja a Tervezet a két szerződési mód anyagi joghatályát azonositani. (589. §.) Kitől fog a munkaadó kártérítést követelni, hogy ha a ma még laza koaliczióban dolgozó munkásság másnap leteszi a szerszámot és a munkarendi szerződés daczára nyom nélkül eltávozik? *Pap Dávid* attól tart, hogy a szervezeteket rossz szemmel néző munkadók csupán laza koalicziókkal fognak szerződni. De hiszen e laza társaság nem valóságos eleven szerződő fél, hanem annak puszta árnyéka, mely kisiklik a törvényszabta kártérités kötelékéből és elrettentő például szolgál majd a szervezeteket megkerülni akaró munkáltatóknak. Könnyebb, tetszetősebb a laza koaliczióval szerződni a 711. §-ban körülirt hosszadalmas utat követő szervezetnél, de amily könnyen támad e megállapodás, ép oly hamar szertefoszlik az első alkalmas pillanatban, mert a szervezettel szemben támasztható kártéritési követelés a felbomlott koalicziő irányában nem érvényesülhet. Sombart irja, hogy hibás, halvaszületett minden kisérlet, mely választott birói intézményt, szerződéses megállapodásokat akar életbe léptetni, mielőtt a felek erős szervezetekké tömörültek volna.

E tömörülést a jogi személyként szereplő egyesületeknél a Tervezet szigoruan ellenőrzi és a munkarendi szerződés megkötését a szervezet által semmisség terhe alatt megtartandó alaki szabályokhoz köti. Felette megszivlelendők *Barna Ignácz* fejtegetései, ki rámutatott a munkásság azon fontos érdekére, hogy a munkarendi szerződés az alaki érvényesség szempontjából a felügyeleti hatóságok által megvizsgáltassék, mert hiszen azt önmaga megbirálni nem tudja. A 705. §. intézkedései nehézkeseknek látszanak ugyan, de oly szerződés megkötése, mely sulyos egyetemleges kötelezettséget ró a szerződő egyesületekre, és esetleg évekig terjedő jogviszonyt teremt, a legnagyobb óvatosságot involválja. Az egyesület tagjainak legalább egyharmada határozhatja el a munkarendi szerződés megkötését, amely magas szám az ügylet fontosságával arányos. Czélszerü lenne az egyszerüség kedvéért a szerződés felbontását ugyanezen minimális taglétszámhoz kötni.

A szerződésnek az illetékes bíróságnál és az iparfelügyelőségeknél való letétele a nélkülözhetlen publiczitás követelménye akkor, amidőn a munkarendi szerződés nemcsak inter partes, hanem in rem hat, valóságos dologi hatályu ügylet. Fából vaskarika, mondják ellenzői, kiknek érveit *Pap Dezső* csoportositotta. Tényleg nincs példa arra magánjogi szerződéseink között, amelyeknek némelyike pedig büntető szankczióval is büszkélkedik, hogy hatályuk a feleken túlmenő, dologi jellegü legyen. De azt hiszem, csatlakozhatunk Lotmar hiveihez, — kiknek legalaposabbja *Szladits Károly*, — amidőn a római jog keretein egy lépéssel tulhaladva, az uj, nélkülözhetetlen szerződési formát elfogadva, megindokolni igyekszünk. A munkarendi szerződés ipso iure kihat minden egyes egyéni szerződésre. Ez az egyetlen novum, mely e joganyag szabályozásánál a mai magánjogi tételektől elütő.

Eltérők a vélemények e különleges joghatály terjedelmét, a munkarendi szerződés által kötött személyek körét illetőleg. A 712. §. három irányban intézkedik : a szerződéshez kifejezetten csatlakozott és a szerződő egyesületekbe belépett személyeket, továbbá a munkaadó jogutódját, végül a munkarendi szerződéssel terhelt vállalatba lépő munkásokat illetőleg. Az intézkedések első csoportja nem jelent ujitást. A második jogszabály kimondja, hogy a munkaadónak mindennemü jogutódja, az ellenkező bizonyitásának kizárásával, a munkarendi szerződéshez csatlakozottnak tekintendő. *Barna Ignácz* ezzel szemben a jóhiszemü harmadikat kivánja védeni és a jogutódot csak akkor terhelné a munkarendi szerződéssel, ha arról tudhatott. A kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló 1907 : LVII. tcz. rendelkezésének ezen utóbbi megoldás felelne meg nézetem szerint. Éppen azt szolgálja a nagymérvü publiczitás, a munkarendi szerződésnek a legkülönbözőbb hatóságoknál való közszemlére tétele, hogy az átvevő a nemtudásra ne hivatkozhassék. Ha *Barna Ignácz* óhajtása megvalósulna, ugy vajmi könnyen rázná le magáról az üzlet átvevője a jobb időkben kötött és terhessé vált munkarendi szerződést. A vállalatba belépő alkalmazottal szemben ellenkező álláspontot foglal el a Tervezet. Utóbbi csakis akkor tartozik a munkarendi szerződés hatálya alá, ha az a munkaadót és az azonos munkakörben foglalkoztatott alkalmazottaknak legalább felét köti. Tehát a belépő munkás, ki esetleg sok száz munkástársa között nem képes a munkarendi szerződéssel lekötöttek számát megállapitani, sohasem tudhatja, vajjon melyik szerződés — egyéni vagy munkarendi — hatálya terjed ki reá. Nemkülönben szem elől téveszti a Tervezet — amire *Barna Ignácz* mutatott rá — hogy ezen intézkedésével koczkára teszi a munkarendi szerződéssel biztositott üzemi békét. Munkarendi szerződéssel kötött és nem kötött, vagy amint talán az életben alakulni fog, szervezett és nem szervezett munkásoknak különböző feltételek mellett való együttmüködése surlódások nélkül lehetetlen. Kötelezővé kell tenni a munkarendi szerződést — mely esetleg ki is függeszthető — a vállalatba belépő összes alkalmazottakra, ugy mint a munkaadó jogutódjára, tudomásuk ellenére is. Ez talán a mai magánjogi dogmatikával ellenkezik : egy okkal több, hogy — haladásként — törvénybe iktassuk.

A munkarendi szerződés időtartamának letelte előtt való felbontás jogát a Tervezet az üzleti esélyekben vagy a termelési

eljárásban beállott változáshoz köti (170. §.). A munkásság ebben az intézkedésben a munkaadónak nyujtott indokolatlan előnyt lát, mert szerinte a vállalkozói nyereség éppen annak a koczkázatnak a dija, melyet a munkaadó a viszonyok kedvezőtlen alakulásának esetére visel. Méltányos tehát, hogy a felbontás jogával csakis a munkás, nem pedig a munkaadó élhessen, mondja *Ágoston Péter*. Ezzel szemben *Pap Dezső* követeli a szerződés felbontásánál való egyenlő elbánás elvét az egyforma esélyekkel küzdő feleknek. A felbontás lehetőségét rendkivül tág és ingatag alapra helyeznők, ha *Barna Ignácz* javaslatához csatlakoznánk, ki ex iusta causa kivánná a szerződést felbonthatni. Nem tévesztendő szem elől, hogy a kereskedelmi törvény 100. §-a és a polgári törvénykönyv tervezetének 1622. §-a, melyekre Barna Ignácz hivatkozik, a jelen szakasznak korántsem analogonja. Ott, a társas és a szolgálati szerződésnél, személyi viszonyokról van szó, amelyeknél a gazdasági érdekkel a személyi összeférhetőség és számtalan egyéb ok konkurrál, indokolt tehát általában a nyomós ok alapján történő felbontás. Az állandóságra teremtett munkarendi szerződés nem egyes személyek, hanem ellentétes gazdasági érdekü tömegek fegyverszünete, mely tisztán gazdasági okokból köttetett, és ezen lényeges gazdasági feltevések megszüntekor — de csakis ekkor — ismét megdől.

A munkarendi szerződés szabályozása tökéletlen, hatálytalan lenne, ha a törvényhozó a szerződésszegés megtorlásáról nem gondoskodnék. A magánjog megtorlás alatt kártérítést ért, és éppen ezért volt a kártérítést megállapitó 715. §. a legheveseb támadásoknak kitéve. Pedig a munkarendi szerződések problémája a kártérítéssel áll és bukik: ez sine qua non-ja. *Szladits Károly* fejtette ki, hogy tulajdonképpen a Tervezet e pontja ellen intézett támadások a mai magánjogot érik, melynek csapásán a Tervezet halad, és amely a kártérítést nélkülözni nem tudja.

Azok, kik a kártérités fegyverétől féltik a szervezeteket, maguk alatt vágják a fát. Sanctio nélkül a kötelezettség, ha kenyértörésre kerül a dolog, ki nem kényszeritheto: aki pedig a magánjogi megtorlástól fél, az a büntető szankcziót kénytelen elfogadni. Ha a szerződésszegés nem kötelez az okozott kár megtérítésére, akkor csak a visszavezetés, az elzárás maradna kényszereszközként. Hogy a kettő közül melyik liberálisabb, magánjogi elveinknek melyik megfelelőbb, azt nem nehéz eldönteni. *Pap Dávid* a becsület oltalmába ajánlja a szerződéseket. De a becsület nem különleges biztositék, hanem alapja minden jogrendnek. A kiindulási pont az, hogy mindenki becsülettel teljesiti kötelezettségét és a jogrend csakis arra szolgál, hogy támogassa az egyik fél készségét, ha a másik várakozás ellenére nem teljesitené becsületesen. A 715. §. ellen irányuló támadások azonban helyénvalók ottan, ahol a helyes elv zavaros, jogásziatlan keresztülvitelét birálják. *Szladits Károly* mutatott rá a 715. §. eredendő bünére, melylyel az egyéni és a munkarendi szerződést összekeverve megszegésöket azonos módon sujtja. Szigoruan megkülönböztetendő az egyéni szerződés megszegésének esete az egyéni szerződés részét nem képező munkarendi szerződés megbontásától. Az előbbi eshetőségért, pl. a munkaidő elszigetelt be nem tartásáért a szervezetet tenni felelőssé, a lehetetlenséggel határos. De méltán terheli a felelősség a szervezetet azon kötelezettségért, hogy a munkások az ipari békét meg ne bontsák, és itt a kártérités, az egyetemleges felelősség az egyetlen czélravezető eszköz. E szempontok mellőzése a Tervezet 715. §-át érthetetlen és meg nem valósitható intézkedések sorozatává teszi.

A «munkaviszony általános feltételeit szabályozó szerződés» tervezetének megitélésében a nézetek eltérőek lehetnek: *Szladits Károly* szerint ugyszólván a mai jogállapot fenntartása, *Fekete Ignácz* a megvalósult marxismusnak nevezi. De abban találkozik a vélemények zöme, hogy a munkarendi szerződés kimeritő, specziális szabályozásra szorul. *Dr. Nemere Béla.*

Különfélék.

— **Támadás egy elnök ellen.** Nem hallgathatunk arról a kinos inczidensről, mely a Polónyi-Lengyel sajtóperben Zsitvay Leó törvényszéki elnök ellen intéztetett.

Polónyi Géza egy az ügyészséghez intézett beadványban, amely azonban semmi egyéb, mint a napi lapoknak szánt pamflet, támadásban részesiti és meggyanusitja az ő ügyének tárgyalását vezető esküdtbirósági elnököt: Zsitvay Leót.

Az igazságszolgáltatás tekintélyét féltő minden jogász a legnagyobb megütközéssel kénytelen tudomást venni arról, amit az egyik perfél elkövetett a tárgyalást vezető elnökkel szemben, valószinüleg ezzel akarván elérni azt, hogy ez az elnök az ő perében ezentul a tárgyalást ne vezethesse. Ha az ily terrorizmust eredmény szankczionálhatná, akkor ki volna téve az igazságszolgáltatás annak, hogy a peres felek a nekik talán egyénileg kellemetlen egyik vagy másik birótól ilyesfajta támadás utján szabadulhatnának, anélkül, hogy a más feleknek egyedül nyitva álló és egyedül törvényes biróküldési utat, illetőleg kifogásolási eljárást kellene igénybe venniök.

Annál elszomoritóbbnak itéljük a most történteket, mert Magyarország volt igazságügyminisztere az, aki ezt a sulyos hibát elkövette.

— **A büntető törvénykönyv magyarázata.** *Irta: Edvi Illés Károly dr. Harmadik kiadás.* E nagyszabásu mü több mint egy évtizede hiányzott a könyvpiaczról. A második kiadás megjelenése óta sok történt ugy a törvényhozás, mint a büntetőjogi irodalom és a judikatura terén. Életbelépett a bünvádi perrendtartás, megalkották a büntető novellát. Büntetőjogi iróink uj önálló müvekkel gazdagitották irodalmunkat. A kir. Curia gyakorlata számbavehető haladást nem tüntetett ugyan fel, de néhány teljes-ülési s a jogegység érdekében hozott több határozat megszüntette az ingadozást sok olyan kérdésben, amelyben a birói gyakorlat a legnagyobb ellentéteket tüntette fel. A jogi szaklapokban közölt büntetőjogi esetek és fejtegetések nagy mértékben gyarapitották azt az anyagot, amelyet a büntetőtörvénykönyv magyarázójának figyelembe vennie és feldolgoznia kellett. A szerző tehát nagy munkát végzett, amikor müvének harmadik kiadását a büntetőjog terén beállott változásoknak és haladásnak megfelelően átdolgozta. Hozzátehetjük, hogy az érdemes szerző e munkát azzal a páratlan lelkiismeretességgel, tudással és éleslátással teljesitette, mely őt ugyis mint büntetőjogászt, ugyis mint büntetőjogi irót első tekintélylyé avatta. A mü a Révai-testvérek r.-t.-nál gondos kiállitásában jelent meg. A három vaskos, lexikonalaku kötet ára füzve 44 K, angol vászonkötésben 50 K.

— **A m. kir. Curia felülvizsgálati tanácsa** által a sommás eljárásról szóló törvény (1893 : XVIII. tcz.) alapján hozott határozatoknak gyüjteménye. Összeállitotta Gottl Ágost kir. curiai tanácselnök. XIII. kötet. (1907—1908.) (2718—2927. sz. határozatok.) Kiadja a Franklin-Társulat. Ára vászonkötésben 8 K. A Curia polgári felülvizsgálati tanácsa határozatai rendszeres gyüjtemény alakjában való közzétételének főczélja tudvalevőleg, hogy az 1893 : XVIII. tcz.-ben foglalt sommás eljárásban lefektetett uj perjogi elvek a curiai gyakorlat alapján könnyebben megérthetők legyenek, és az egyes curiai határozatokban kifejezésre jutott, ugy az eljárásra, mint az anyagi jogra vonatkozó döntések a jogkereső feleknek, a gyakorló ügyvédeknek s a biráknak tájékozásul szolgáljanak. De hivatva van e határozatoknak gyüjteménye arra is, hogy az összes perekre kiterjedően alkotandó uj polgári perrendtartásra való átmenetet előkészitse, minthogy köztudomás szerint az uj törvény tervezete az 1893. évi XVIII. tcz.-ben foglalt alapelvi rendelkezéseken lényegileg alig változtat, hanem azokat csak megfelelően átalakitja s igy e gyüjtemény az alkotandó uj törvény alkalmazásánál is nélkülözhetetlen segédforrásul fog szolgálni. A most megjelent XIII. kötet a Curia felülvizsgálati tanácsának és polgári teljes ülésének 1907 julius 4-étől 1908 julius 2-áig terjedő időtartamán át hozott határozatait tartalmazza.

— **Hihetetlen határidők.** Lapunk mult heti számában közöltünk a VI. ker. kir. járásbiróság határidei közül kettőt. Most még kirivóbb esetet közöl velünk egy olvasónk. Az 1909 január 9-én benyujtott kereset tárgyalása julius első napjára tüzetett ki. Az ügy száma 1909. Sp. III. 21.

— **A magyar biztositási joggyakorlatot** ismerteti dr. Rósa Ferencz budapesti ügyvéd, Ehrenzweig ismert biztositási évkönyvében, birálva a kir. Curia itélkezését. Mivel ebben a sok értékes anyag mellett szerző elavult jogelveket talál, sürgeti a biztositási jog kodifikálását.

— **A földtehermentesitési járulék kérdése a Jogászegyletben.** Dr. Szentkirályi Kálmán budapesti ügyvéd a Magyar Jogászegyletben előadást tartott a *földtehermentesitési járulék jogi természetéről a magyar közjog és a magyar pénzügyi jog szempontjából.* Az előadó ismertette a vesztett urbériségek és tizedek kárpótlására vonatkozó 1848. évi törvényhozást, valamint az abszolut korszaknak erre vonatkozó intézkedéseit, amelyeket az országbirói értekezlet törvényesitett. Azután ismertette az ez ügygyel kapcsolatos törvényes intézkedéseket 1867-től máig, és az összes állami költségvetéseknek és számadásoknak, valamint az állami számvevőszéki jelentéseknek 1867-től 1907. év végéig a földtehermentesitési járulékra, a földtehermentesitési adósság törlesztésére és a földtehermentesitési alap elszámolására vonatkozó adatait. E teljes jogi anyag kritikai feldolgozása után a következő konkluzióra jut: *a)* a földtehermentesitési pénzalap egy fennálló jogi személy; *b)* a földtehermentesitési járulék speciális állami adópótlék; *c)* amelynek elvi mértéke az alap átlagos évi szükséglete; *d)* és az adózók megterhelése határának garancziája az, hogy a beszedett járulék a maga egészében a pénzalapba beszállitandó és abban alapszerüleg kezelendő. Azután az előadás megállapitja, hogy a tényleges gyakorlat nem fedi a törvényt. Egyuttal levezeti a felállitott tételeknek közjogi konzekvencziáit és előadja a közjog és az egyes adózók szempontjából a jogrend helyreállitásának módját. Végül elemzi az 1909. évi költségvetési törvénybe pótlólag beszurt rendelkezést, amelynek az lett volna a czélja, hogy ez adónem körében fennforgó hibákat orvosolja.

— **A budapesti birósági végrehajtók** olyankor, mikor határozott tudomásuk is van arról, hogy a végrehajtást szenvedett a végrehajtás foganatositása óta lakást változtatott, az árverést mégis azon helyre tüzik ki, hol a végrehajtás foganatosittatott, hacsak a végrehajtató az árverés kitüzése iránti kérelem előterjesztésekor meg nem jelöli azon helyet, hová az árverés kitüzendő. Még azzal sem törődnek, hogy végrehajtató a végrehajtást szenvedett ujabbi lakását a birósághak bejelentette. Természetes, hogy számos ily módon kitüzött árverés meg nem tartható. Egyik végrehajtási ügyemben az imént jelzett gyakorlathoz hiven a kiküldött nemrégiben az árverést IV., Ujvilág-utczában tüzte ki, holott alig mulik el évek óta csak egy hét is, hogy ugyanazon végrehajtótól ne kapnék árverési hirdetményt ugyanazon végrehajtást szenvedett ellen, de ennek ugyancsak évek óta birt ujabbi lakásának megjelölésével. Kapóra jött ezuttal, hogy az Ujvilág-utcza már hosszabb ideje Semmelweis-utczának kereszteltetett el, s ennek folytán előterjesztéssel éltem azon alapon, hogy az árverésnek nem létező utczába kitüzése szabálytalan, kértem tehát az árverési hirdetmény megsemmisitését, s azt, hogy a végrehajtó 1 K-nyi bélyegköltségem megfizetésére kötelezttessék. A budapesti V. ker. kir. járásbiróság előterjesztésemet 1908. V. VII. 1419/4. sz. végzésével következőképpen intézte el: «Az előterjesztés elutasittatik, mert a kiküldött azon intézkedése, hogy az árverést IV., Ujvilág-utczába tüzte ki, jogsérelmet egyáltalán nem képez. A kielégitési végrehajtás ugyanis itt lett foganatositva. Igaz ugyan, hogy időközben ezen utcza neve Semmelweis-utczává változtattatott át, de ez annyira köztudomásu, hogy az árverelni szándékozók jól tudják, hogy hol jelenjenek meg. Ezen előterjesztés tehát teljesen czéltalan, és csak felesleges munkaszaporitás, s igy az 1 K bélyegkiadást végrehajtató maga okozta.» (Bámulatos, hogy némely biróság nem tudja beérni tárgyilagos indokokkal, s nem tud leszokni arról, hogy a birói immunitás pajzsa alatt hasonló személyes élü megjegyzéseket használjon!)

Felfolyamodásom folytán a budapesti kir. tábla 6703/1908. számu végzésével az elsőbiróság végzését megváltoztatta, a kibocsátott árverési hirdetményt megsemmisitette, és a végrehajtót kötelezte, hogy 1 K előterjesztési költséget fizessen. Kimondta a kir. tábla az indokolásban, hogy «az árverésnek nem létező utczába kitüzése olyan szabálytalanság, amely miatt az árverési hirdetmény az előterjesztés következtében feltétlenül megsemmisitendő. Ilyen tényállás mellett a kiküldött... a felmerült költség megfizetésére is kötelezendő». Kimondott azonban a kir. tábla olyat is, amit én megérteni nem tudok, hogy «a felfolyamodás költségeit azért nem lehetett a kiküldött terhére róni, mert nem is állitja a végrehajtató, hogy a kiküldött az előterjesztés szerint hozzá intézett kivánságra az ujabbi, az utcza nevét helyesen feltüntető árverési hirdetmény kibocsátását megtagadta volna». Pedig én ugy az előterjesztésben, mint a felfolyamodásban kifejtettem, hogy az előterjesztést az tette szükségessé, hogy a kiküldött mindkét árverési hirdetmény, t. i. a szabálytalan és a helyes hirdetmény nem éppen csekély diját követelte.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Peregyezség nem res iudicata.** A. és B. 1885-ben házasságot kötnek, a házasság kölcsönös vétkesség alapján 1899-ben felbontatik. A nő tartás iránt pert indit; a szóbeli tárgyaláson egyezség jön létre, amely szerint a férj örökre változatlan összegben meghatározott havi 40 koronát fizet a nőnek 1899 julius 2-tól fogva. 1908 márcziusában a nő keresetet nyujt be a tartási összeg felemelése iránt, hivatkozva a maga munkaképtelenségére és az alperes vagyoni viszonyainak javulására. A brünni Landesgericht, mint elsőbiróság elutasitja a keresetet, azon az alapon, hogy a felperes kérelme az emlitett peregyezség által res iudicata erejével eldöntetett. A másodbiróság megváltoztatja az elsőbiróság itéletét. Az indokolásban hangsulyozza, hogy a peregyezség a biróság közbenjötte mellett, tehát solemniter kötött szerződés, bár végrehajtható, a res iudicata hatásaival nem bir. Nem alkalmazható az exceptio rei iudicatae azért sem, mert felperes itt uj jogalapon perel, nevezetesen alperes vagyoni viszonyainak változására és saját munkaképtelenségére hivatkozik. A legfőbb biróság elutasitotta a felperesnek a másodbiróság itélete ellen beadott felebbezését, mert a peregyezség nem olyan befejezése a pernek, amely a res iudicata hatásával birna, ez csak a bïrói itéletet illeti. Bir azonban a res transacta hatásával s ennélfogva alperesnek nem exceptio rei iudicatae-val, hanem exceptio rei transactae-val kellett volna élni.

— **A hivatalnok engedelmeskedési kötelezettsége.** A német R.-Gericht kimondja: «A hivatalnok engedelmeskedési kötelezettsége közjogi kérdés; az alárendelt személynek nem szabad felebbvalójának oly parancsát teljesiteni, amely törvény vagy erkölcs által tiltott cselekedetek végzésére irányul. Egy porosz királyi erdésznek engedelmeskedési kötelezettsége alatt nem azt kell érteni, hogy felebbvalójának minden parancsát vakon kövesse.»

— **Bizonyitási teher.** A kopenhágai legfőbb itélőszék a következő ügyben mondott itéletet 1908 május hó 14-én. A. ügynök biztositotta magát baleset ellen. Körömvágás közben megsértette egyik lábujját. Kis időre ezután a seb gyulladásba jött és vérmérgezés következvén be, A. lábát amputálni kellett. A biztositó társaság megtagadta a biztositási összeg kifizetését azon az alapon, hogy a társasági orvos kijelentése szerint a vérmérgezés nem valami infekczió következménye, hanem annak, hogy A. czukorbetegségben szenvedett s igy hajlamos volt a vérmérgezésre. A. orvosa szerint a diabetes fokozta a gyulladás veszedelmességét, de a gyulladás maga csak a sebesülés következtében fejlődött ki. A legfőbb itélőszék a biztositó társaság javára döntött, kimondván, hogy a biztositott tartozott volna bizonyitani az amputáczió és a sérülés szükségszerü okozati össszefüggését.

— **A kegyelmezési jog ellen.** A franczia közvélemény kirohanása a halálbüntetés érdekében különösen azokban a felterjesztésekben nyilvánul meg, melyeket az esküdtek intéznek a kormányhoz a kegyelmezésnek rendszeressé tétele ellen. A Bouches-du-Rhóne-i jury ily indokolással tiltakozik a rendszeres kegyelmezés ellen: Minthogy az esküdtszék, mint a nép közvetlen mandatariusa, törvényben gyökerező rendelkezésénél fogva maga van hivatva a közbiztonság megóvására, minthogy a jury szuverenitása nem türi a verdiktben kifejezésre jutó meggyőződésnek bármely politikai szerv által való helyesbitését, minthogy a demokratikus szerkezetü igazságszolgáltatás menetébe való ily beavatkozás royalistikus állam jellegét viseli magán, minthogy az ilyszerü beavatkozás a jury hatalomkörébe a jury létalapját támadja meg: kivánják a kegyelmezési jog eltörlését, s ha az akadályokba ütköznek, a jury megszüntetését.

— **A házasságkötés azon feltételei,** angol jog szerint, melyek nem a házasságot kötő felek statusára vonatkoznak, a

házasság kötésének helyén fennálló törvények szerint biráltatnak el. Ha például tehát egy kiskoru franczia Angliában szülői beleegyezés nélkül házasságot köt, ezen házasság érvényesnek lesz tekintendő Angliában, hol a szülői beleegyezés formai kelléknek tekintetik ; nem igy áll a dolog Francziaországban, hol a code civ. 148. §. megsértésével (szülői beleegyezés hiánya) kötött házasság semmis. Ha most már a franczia bíróság a franczia honosnak Angliában kötött (esetleg angol honosnővel) ily természetü házasságát megsemmisiti, a házasság érvénytelen lesz Francziaországban, de életben marad Angliában. Hogy a gyakorlatban minő végzetes következményei lehetnek a törvényhozások ilyen kollizió jának, mutatja a következő eset, mely részben franczia, részben angol bíróságok előtt játszódott le.

Léon Philip fiatal franczia polgár, aki Angliában hosszabb ideig tartózkodott, itt megismerkedett egy Sarah Williams nevü, Prestwichi lakós, angol honos kisasszonynyal, akivel azután házasságot kötött.

Ámbátor a törvény 22 évet kiván meg, ő csak 19 éves volt, szülői beleegyezésről nem gondoskodott. Azután néhány év mulva hazament Franciaországba s itt a code 148. §. alapján meginditotta a semmisségi pert neje ellen ; a fiatal asszony meg sem jelent a tárgyaláson s az itélet ellen «opposition»-nal sem élt. Léon Philip szabad lett, legalább Francziaországban s ugyancsak hamar meg is nősült.

Miss Williams, vagy Mistress Philip egyszer rászánta magát, hogy tisztázza az ügyét Angliában. De ugy látszik, nem tudta mint kell eljárnia, mert férje ellen házasságtörés és bigámia czimén inditott válópert, tehát a franczia bíróságok itéletét meg nem történtnek tekintette. Másfelől azonban, mintegy subsidiariter azt is kérte, hogy a bíróság (angol) a franczia bíróság itéletét ismerje el és nyilatkoztassa végrehajthatónak.

Az angol bíróság visszavetette ezt a két ellentétes előterjesztést. Ami az elválást illeti, azt itélte, hogy Williams kisasszony a Francziaországban lakó franczia honossal kötött házassága következtében urának honosságát szerezte meg s igy csak franczia bíróságok előtt indithatja meg keresetét. A második kérdésre vonatkozólag meg azt jelentette ki, hogy a franczia bíróságok itélete jó Francziaországban, de nem Angliában (t. i. az érvény szempontjából).

Miss Williams ettől a sok czeremóniától megijedve, abban hagyta a dolgot, magát elváltnak tekintette és 1904-ben Mister Ogdenhez férjhez ment.

Mister Ogden azonban mikor megtudta, hogy minő események előzték meg egybekelésüket, pert inditott Miss Williamssal kötött házasságának megsemmisitése iránt, mivel az előzőleg érvényesen megkötött házasság szabályszerüen fel nem bontatott, illetőleg meg nem szünt.

Az angol biró mindenféle precedensekre hivatkozva, azon álláspontra helyezkedett, hogy a házasság érvényessége tekintetében a kötés helyének törvényei lévén irányadók, Angolország nem ürheti, hogy egy a területén érvényesen létrejött házasság, Angolországra kiterjedő hatálylyal, külföldi itéletben mondassék ki emmisnek.

Ennélfogva kimondja, hogy Léon Philip és Sarah Williams házassága fennáll ; Philipné nem mehetett férjhez Ogdenhez anélkül, hogy bigámiát ne követne el ; az Ogdennel kötött házasságot érvénytelennek nyilvánitja.

Miss Williams itt tehát áldozatul esik a nemzetközi magánjog hiányainak ; ha Francziaországban válópert indit az angol bíróság első itéletének tanácsa szerint, ott vissza fogják utasitani, mert csak nem fognak válópert lefolytatni egy már érvénytelennek nyilvánitott házasság felett s hogy Angolországban minő sikerek kecsegtetik, annak ékes tanusága a most közölt eset.

— **A nemzetközi házassági jog egy furcsa esete.** Heimann, franczia zsidó vallásu leány, 1884 juliusában férjhez ment egy szintén zsidó orosz honoshoz, Mr. Lévinçon-hoz. Házasságukból egy gyermek született. 1900-ban Mc. Levinçon válópert adott be a Szajna melletti negyedik «Chambre»-hez. A bíróság tárgyalási határnapot tüzött ki, melyen Mr. Lévinçon hatásköri kifogást tesz : az rosz alattvalókat orosz törvények szerint kell megitélni s miután Oroszországban csak egyházi bíróság bonthatja fel a házasságot, — reá nézve a rabbinus, — a franczia polgári bíróság ezt nem helyettesitheti. A bíróság helyt adott Lévinçon kifogásának s a permegszüntető végzést a Cour de cassation helybenhagyta. A két orosz honost az egyházi bíróság elé utasitotta, amely meg is alakult egy rabbinus személyében. Itt kezdődik az eset tragikus fordulata. A zsidó házassági jog szerint az elválás a get-levél kiszolgáltatásával történik. Oroszországban a rabbinusok erkölcsi prestizsükkel, de már a vallás büntetésekkel való megfenyegetéssel is, végre tudják hajtatni itéleteiket és kényszerithetik az elmarasztalt férjet a get-levél kiadására. Nem igy áll azonban a dolog Francziaországban. Amint hogy Mr. Lévinçon az egyházi bíróság itéletének, a rabbinus parancsának vonakodott is eleget tenni. E nélkül pedig a házasság megnem szüntethető. Lévinçon asszony most más utat próbált. Az ágytól és asztaltól való elválasztást kérte, — ezt polgári bíróságok is kimondhatják Oroszországban is, — azon az alapon, hogy ő franczia állampolgárnő maradt s ha a francia bíróságok tőle minden jogsegélyt megvonnak, ez a legteljesebb «denegatio justiciae». Ügyvédje, belátván, hogy ha képviseltjét a bíróság orosz honosnak tekinti, az Oroszországgal e tekintetben fennálló szerződés következtében ismét el fogja utasitani, a következőkép érvel : «A franczia honos nő csak akkor veszti el házassága alapján franczia honosságát, ha ugyanekkor «ipso iure» megszerzi a férjéét. Ez itt nem következett be, mert jul. 18-án kötötték a polgári házasságot ; ezt Oroszország el nem ismeri, tehát a nő julius 18-án nem szerezte meg férje honpolgárságát ; ha nem szerezte meg férjéét, nem veszitette el magáét ; igaz, hogy 19-én bekövetkezett az egyházi házasság és ezzel megszerezte az orosz honosságot, de ezt meg Francziaország nem ismeri el, lévén ez egyházi házasság. Ő tehát megszerezhette az orosz honosságot az oroszok szempontjából, de nem veszitette el a francziát a franczia szempontjából.» A Cour de cassation szentesitette az elsőbiróság elutasitó határozatát, kimondván, hogy az egymást követő két házasságkötés egymást kiegészíti és megalapitja a nő orosz honosságát. Hogy minő módon szabaduljon meg ily esetben a fél a házasságtól, erre a nemzetközi magánjog egységes szabályozásának hiánya következtében nem tudunk felelni.

— **Negotiorum gestor kereseti joga.** Az angol joggyakorlat szerint az, aki másnak tartozását ennek megbizása nélkül kifizeti, nem élhet visszkeresettel az adós ellen. A londoni felebbezési bíróság kimondotta, hogy ez a szabály még akkor is alkalmazandó, ha valaki másnak ex lege obligatió-ját teljesiti megbizás nélkül és elutasitotta a felperest, aki a vele érdekközösségben álló részvénytársaságnak czégbejegyzési illetékét a társaság megbizása nélkül a kincstárba befizette.

1908. évi Törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseit már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társként ajánlkozik. Fővárosi irodát teljesen át is venne. Czim a kiadóhivatalban. 13309

Képzett és gyakorlattal biró ügyvédjelölt, ki a román nyelvben is némileg jártas, alkalmazást talál dr. Dobó Jenő ügyvédnél Lugoson. 13313

Az oraviczabányai kir. közjegyző a román nyelvben is teljesen jártas, begyakorolt közjegyzői jelöltet keres és pályázókat ajánlataik levélbeli közlésére felhivja. 13314

Kezdő ügyvédjelöltet keres Zala Emil lugosi ügyvéd. Megkeresések közvetlenül hozzá intézendők. 13312

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évtolyam. 6. szám. Budapest, 1909 február 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az osztálysrabocsátás a kir. Curia gyakorlatában. *Dr. Staud Lajos* curiai birótól. — *Törvénykezési Szemle*: Illetékességi kérdések az örökösödési eljárásban. *Dr. Ladányi Béla* budapesti kir. járásbirótól. — Néhány szó a közkereseti társaság tagjainak váltókötelezettségéhez. *Dr. Vajda Ákos* budapesti ügyvédtől. — Reformok az automobiljog terén. *Notabene*. — *Jogirodalom*: A peres eljárás félbeszakitása, felfüggesztése és szünetelése. Perjogi tanulmány, irta Papp József ügyvéd, egyet. ny. rk. tanár. *M.* — Különfélék.
Melléklet. Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Az osztálysrabocsátás a kir. Curia gyakorlatában.

Legujabban a kir. Curia mind sürübben hangoztatja, hogy az örökhagyó által ennek életében a leszármazónak ajándékozott vagyonérték osztálysrabocsátás tárgyát nem képezi, «mert az ajándékozásban, mint hárulási jogczimben, a betudás elengedése már bennfoglaltatik,» (Curia 1756/908.) és «mert az ajándékozás fogalma és ténye kizárja azt, hogy az ajándékozott vagyon a törvényes örökrésznél számitásba vétessék» (Curia 986/908. sz. a.), továbbá: «az örökhagyó azokat a vagyonokat, amelyeknek osztálysrabocsátását a felperes követeli, az alpereseknek kifejezetten ajándékul adta, az ilyen módon való hárulás jogczime: az ajándékozás pedig magában foglalja a betudás elengedését, felperes tehát az ajándékozással szemben csak azzal sértett köteles részének kiegészitését követelheti, ez pedig nincs sértve» (Curia 2431/908. sz. a.) és végül «minthogy az ideigl. törv. szab. 8. §-a az ajándék ellenében csak a kötelesrészt védi, a felperesek is csupán a kötelesrész sérelme czimén támadhatnák meg ezeket az ajándékozásokat s nem követelhetik, hogy az elajándékozott vagyon a tényleges osztálynál mint előre kapott érték vétessék számitásba». (Curia 4224/908.)

Tudvalevő, hogy a Curia korábbi gyakorlata az ellenkező felfogásra hajlott * s hogy a számot tevő jogi irók is ellenkezően magyarázták az 1840:VIII. tcz. 2. §-ában foglalt rendelkezést. Hogy többet ne emlitsek, Frank, akire több teljesülési határozatában maga a kir. Curia is, önmagához és Frankhoz is méltóan támaszkodik, és ki időben is, szellem és irányban is közelebb állott az 1840:VIII. tcz. 2. §-ához, egyenesen ellenkezően magyarázza a törvényt; Kern, Katona és Grosschmied, a magyar jog szellemének ez alapos és legmélyebb ismerői, szintén mást tanitnak. A kir. Curia ujabb állásfoglalása tehát eltérés a hagyományoktól s azt hiszem, eltérés a nemzet psychejétől is. Magam részéről nem tudok az eltéréshez hozzájárulni, és pedig annak ellenére sem, hogy ezen az ujabb álláspontou az itélkezés egyszerübb és könnyebb is. Idegen jogeszmék behatolását látom jogunknak éppen olyan területére, amely az idegen jog uralmát a legkevésbbé türi meg, másfelől a jelzett eltérésben annak a szem elől tévesztését is látom, hogy az öröklési jog nem annyira abszolut s főleg nem alaki igazságokon, mint inkább szereteten és érzésen alapul s hogy ez érzést megbénitani nem szabad. Már pedig a Curia álláspontja, ha az a jogérzületbe átszivárog, könnyen ide vezethet, mert a családiság és az ennek alapját tevő, egyenlőtlenséget nem ismerő s azt kizáró szeretet érzületeivel ellenkezik, a szeretetlenségnek, ennek a vér egyenlőségének természetével ellenmondásban álló érzületnek a pusztitó üszkét foglalja magában annak az álláspontnak az érvényesülése, amely szerint a nagyobb ajándékban részesült gyermek szülője hagyatékában ugy és annyit örököljön, mint az a gyermek, aki ajándékban nem részesült. Nem szeretném, ha bárki is félreértene. A jót, a hasznosat, a szépet, az igazat, ha idegenből is jő, elfogadom, de a magunkét féltékenyen őrzöm és főleg akkor, amikor az idegenből jöttről sem lehet megállapitani, hogy feltétlenül jó. Hiszen az osztrák joggal, és a német joggal szemben ott van a franczia jog,* miért fogadjam el tehát amazt, és miért nem ezt? És főképpen miért kell éppen idegen joghoz menekülnünk, amikor sajátunk is van, és pedig olyan sajátunk, amely lelkünkből, vérünkből sarjadzott? Másfelől azonban érzékenykedőnek sem akarok feltünni, amikor annak a felfogásnak a mély átérzése vezérel, hogy vannak dolgok, amikben az érzés utmutatása nélkül az elme legtündöklőbb gondolata is megbotol és hogy az öröklés a szereteten alapul s hogy ennélfogva, miként arra sok nagy és mély elméjü tudós rámutat: a jogásznak mindig szem előtt kell tartania, hogy az ő hivatása bizonyos tekintetben más az öröklési jog terén, mintsem egyebütt s hogy az örökjogban az érzelem az irányadó.

A kir. Curia idézett határozataiban egyenesen az osztrák jog álláspontjára csuszott, az ő érzésének, az ő felfogásának tehát nem az 1840:VIII. tcz. 2. §-ának szelleme és iránya, hanem az osztrák polgári törvénykönyv 791. §-a felel meg, amikor az e §-ban foglalt rendelkezést a magyar jogban is érvényre juttatja.

Az érzést nem bántom; de nézzük, hogy a felfogás helyes-e? Ennek eldöntéséhez mulhatatlanul szükséges, hogy megállapitsuk, hogy mit akart az 1840:VIII. tcz. 2. §-ában foglalt rendelkezés szabályozni, illetve elérni? Kétségtelenül az egyenlő vérben, az egyenlő szeretetben gyökerező «teljesen egyenlő mérték» szerinti öröklést abban az esetben, amelyben ennek az örökhagyó részéről akár végrendeletben, akár szerződésben kifejezett ellenkező akarat utjában nem áll, tehát a törvényi öröklés esetében. A vér, a szeretet egyenlőségén nyugó teljesen egyenlő mérték szempontjából** van tehát rendelve: «hogy mindaz, mit a mindkét nemü magzatok kiházasitásukkor vagy azután is szüleiktől kaptak, osztálybeli részükbe tudassék be.»

Ha hive volnék az u. n. «Begriffsjurisprudenz»-nek,

* L. Curia 1877. évi november 21-én 12319. sz. a. kelt itéletét, melyre a 4224/908. sz. perben a felperes hivatkozott, továbbá l. Curia 6414/903. sz. a. kelt itéletét, melyben ki van mondva: Az 1840. évi VIII. tcz. 2. §-a értelmében a leszármazók részéről előre kapott érték törvényes örökösödés esetében rendszerint beszámitandó. Ezen általános szabály alól *legfeljebb abban az esetben engedhető kivétel, ha a felmenő a beszámitást világosan és határozottan kizárta.*

* Code civil 843. §. és Loi du 24 mars. 1898.

** A régi kir. Curia azt mondaná, hogy «ex iure sanguinis».

kényelmesen hivatkozhatnám arra, hogy a «mindaz» alatt az ajándékot is kell érteni, mert a «mind» alá az ajándék jogczime is elfér, s miután lege non distinquente, nec nostrum est distinquere, a «mind» alá az ajándékot is subsumálni kell. Azonban az ilyen merőben deduktiv jogalkalmazásnak nem vagyok feltétlen hive, azért arra hivatkozom, hogy létezhet-e más valami, amit betudni lehet, mint olyas, amit ellenérték nélkül, tehát, ha nem játszunk a szavakkal, amit ajándékul kapott a leszármazó? Ellenszolgáltatás hiányában minden csak ajándék, és ajándék természetesen nemcsak az, amit e czimen adott, hanem az is, amit czim nélkül, vagy más czimen adott az örökhagyó, feltéve mindig, hogy ellenértéket, ellenszolgáltatást nem kapott érte; sőt e feltevés mellett mást mint ajándékot nem is adhat, aminthogy az is csak ajándék, ami joggyakorlatunk értelmében kétségtelenül betudandó, illetve osztályra bocsátandó, pl.: a hozomány, az önállósitás, családalapitás czéljából adott vagyonérték stb. Igen ám, csakhogy ezek nem «ajándék» czimen adattak, már pedig a kir. Curia ugy látszik sulyt fektet arra, hogy az ajándék csakugyan és egyenesen ajándék czimén adatott-e? mert ha ezen a czimen adatott, akkor ez már magában, tehát minden további vagy közelebbi akaratkijelentés nélkül is kizárja a betudást. Miért zárná ki, illetve mi adja meg az ajándékozás puszta jogczimének azt az erőt, amely kizárja az «egyenlő mérték szerint» való részesülést? Ezt érteném az osztrák polgári törvénykönyv alapján, ahol ezt a tételes rendelkezés parancsolja, és érteném a német jog alapján, amely a B. G. B. 2050. §-ában erészben vélelmet állit fel, de nálunk, ahol erészben tételes rendelkezés nincsen, legalább is felvilágositásra szorul. Elő kellene adni, hogy mi a belső oka, ethikai alapja, vagy legalább szocziális háttere és családjogi jelentősége annak, hogy az egyik ajándék nem olyan mint a másik: a jogczimes ajándék? Hiszen a világosan és kifejezetten ajándéknak mondott, és ilyennek nem mondott ajándék között az u. n. jogi fogalmaktól és a különböző jogczimektől el nem gyötört, egészséges jogérzék nem tud különbséget tenni, nem főleg a család körén belül, ahol nem a jog merev formái és czimei szerint, hanem az érzés, a sziv sugalmai az egymás és az egész iránt táplált bizalom és hüség alapján intézik el a dolgokat. Másfelől pedig, nem-e hangoztatja a Curia, még pedig sokszor és helyesen, hogy a jogügyletek nem elnevezésük, hanem benső lényegük szerint birálandók el, miért nem követi tehát ezt az elvet főképpen a családiság, a vérség kötelékében álló feleknél? A dolgok benső rendje szerint nincs is a betudásra semmi hatása annak, hogy az ajándék «ajándék» czimén adatott, és ha az ilyen czimen adott ajándéknak a Curia olyan hatást tulajdonit, hogy az az ajándékozott vagyonnak osztályra bocsátását csak azért, és semmi másért sem zárja ki, mert annak a jogczime megemlittetett, ugy ez a jognak és a jogczimeknek indokolatlan megmercvitése és sértés azon érzés ellen, mely miként a vallás és a vérszeretet egyfelől a szülő és a gyermek, másfelől a testvér és testvér szivében élve egyenlőségért kiált az éghez mindabban az esetben, ahol ezt a szülő, ellen nem őrizhető, számon nem kérhető okokból, azonban mindig kétségtelenül megállapitható módon ki nem zárja. Ilyen módnak azonban nem ismerhető el az, hogy a kedvezmény ajándék czimén nyujtatott. Hiszen mint fentebb jelezve van, minden csak ajándék, másfelől pedig melyik szülő tudta és tudja azt, és tegyük hozzá, tudta-e Frank, Kern, Katona, Reiner, Zlinszky, Grosschmid és a legujabb ideig maga a Curia is, hogy az ajándéknak más lesz a hatása, ha ahhoz hozzá irja a községi biró vagy jegyző, hogy az «ajándék» czimén adatott, mintha azt nem irja hozzá, hanem csak egyszerü vagyonátruházás mezében jelenik meg a különben is kétségtelen ajándék? A czimek forma és nem lényeg szerinti szét- és elválasztása a jogban nem nehéz feladat, csakhogy a biró a lényeg szerint itéljen, ez pedig a fennforgó kérdésnél abból áll, hogy a felek akarata és az ügylet czélja akkor is vizsgálat tárgyává tétessék, amikor különben bizonyos, hogy a vagyonátruházás ajándékozás czimének a kitüntetésével történt. A helyes álláspont erészben a Frank-é, aki szerint: amit az örökös élő szüleitől előre kikapott, azt osztályrészébe be kell tudni, kivéve az apró ajándékokat, vagy nagyobb jutalmakat is, melyek iránt az adakozó szándéka a beszámitással világosan ellenkezik, (Osztó igazság I. 483.) és Grosschmid-é, aki szerint betudandó mind az az adomány, melyről alaposan fel nem tehető, hogy az örökhagyó osztályon kivül adta volna, s erészben tekintettel kell lennünk az adomány tárgyára, czéljára és különösen a vagyonállagot érintő mennyiségére.

Hangsulyozni kell, hogy minden kérdés elsősorban annak a jogintézménynek az elvei alapján birálandó meg, amelynek körében felmerült. Ennek a következménye, hogy az a kérdés is, hogy a nagyobb ajándék conferálandó-e, szintén elsősorban magának az osztályrabocsátás intézményének az alapján döntendő el. A kir. Curia azonban nem igy jár el, hanem a kérdés eldöntésébe vegyit egy másik, még pedig teljesen önálló jogintézményt, t. i. a kötelesrészt, amidőn a 2431/908. sz. itéletében azzal érvel, hogy az ajándékozással szemben csak a kötelesrész, illetve ennek kiegészitése követelhető, vagy amint a 4224/908. sz. a. itéletében mondja, a jog az ajándék ellenében csak a kötelesrészt védi. A 4340/904. és 5701/903. sz itéletében pedig kijelenti, hogy «a szülő vagyonáról szabadon rendelkezhetvén, azt bárkinek is ajándékozni jogositott, az ajándékozást pedig az ajándékozónak lemenő örököse az 1861. évi ideigl. törv. szabályok I. R. 4. §-ának 2. bekezdése és 8. §-a szerint csak a kötelesrész megsértése esetében annak kiegészitése czéljából támadhatja meg».

A két jogintézménynek, vagyis a kötelesrésznek és a collatiónak az ajándék szempontjából való szembeállitását, illetve a szóban forgó kérdésbe elvegyitését illetően azonban szem előtt kell tartani, hogy az ideigl. törv. szab. 4. és 8. §-aiban foglalt korlátozásokból, illetve abból, hogy az ajándék a kötelesrészt nem sértheti, nem lehet szükségképpen következtetni arra, hogy az ajándék osztályrabocsátás tárgyát nem képezheti, mert azoknak a korlátozásoknak csak az volt a rendeltetésük, hogy nem érintve, sőt fenntartva az osztályrabocsátás törvényileg szabályozott (1840: VIII. tcz. 2. §.) intézményét, a kötelesrészt feltétlenül, tehát abban az esetben is megvédjék, amikor az osztályrabocsátásnak nincs helye és amikor az osztályrabocsátás eredményre amugy sem vezetne, amikor az osztályrabocsátással czélt érni nem lehetne. A csak osztályrabocsátott dologból, illetve értékéből ugyanis, amint azt tudjuk, épp azért, hogy az ajándékozó szabadrendelkezési joga megvédessék, sohasem kell visszaadni semmit sem; ha már most a fentjelzett korlátozások nem volnának meg, akkor az ajándékból akkor sem kellene visszaadni semmit sem, amikor az ajándék osztályra bocsáttatnék ugyan, de azzal egyuttal a kötelesrész is meg volna sértve. Ennek az eredménynek a meggátlását czélozták a fentebb emlitett korlátozások, ezekből azonban tovább és arra is következtetni, hogy e korlátozásokkal az osztályrabocsátás is korlátozva van, egyáltalában nem lehet, mert ezt az ideigl. törv. szab. 4. és 8. §-a kifejezésre nem juttatja, enélkül pedig az 1840: VIII. tcz. 2. §-a az ajándékozásra való tekintettel is alkalmazandó és alkalmazható is.

Mi értelme is volna annak, hogy abban az esetben, amidőn a fentebb jelzett módon meg nem állapitható az, hogy örökhagyó a nagyobb ajándékot osztályon kivül adta, ez az ajándék osztályra ne bocsáttassék s illetve az, hogy a megajándékozott gyermek ilyen esetben követel-

het-e még valamit a hagyatékból, erre az ajándékra való tekintettel állapittassék meg? A hozománynyal, az önállósitás czéljából adott és más, kétségtelenül osztályra bocsátandó értékkel szemben nemde nemcsak a kötelesrész, hanem az egyenlő osztály is meg van védve, ha tehát áll az, hogy a szavakkal, a fogalmakkal nem játszva ezeknek benső tartalmát tekintjük, a hozomány, az önállósitás czéljából adott érték is szintén csak ajándék, akkor az ajándéknak czimzett vagyoni részesitéssel szemben is nemcsak a kötelesrész, hanem az egyenlő osztály is kell, hogy megvédve legyen. A Curia ellenkező állitása ezek szerint benső ellenmondásban szenved, a tételes joggal nem indokolható, erkölcsileg pedig nem igazolható, mert kifejezett rendelkezés hiányában a vérség egységén alapuló érzést, a családiságot sérti az, hogy a megajándékozott gyermek a hagyatékban csak ugy részesüljön, mint a meg nem ajándékozott, egyedül azért, mert egy ügylet tartalmára való tekintet nélkül, esetleg a valódi czélzat ellenére is kifejezetten ajándékul van kategorizálva. Ez a kétségtelenül a Begriffhimmel-be vezető felfogás a vérségkapcsokat kétségtelenül lazitja, az tehát a szocziális élet szempontjából is elvetendő.

Visszatérve már most a Curia ama kijelentésére, hogy az ajándékkal szemben csak a kötelesrész van megvédve, ennek az álláspontnak a végső korollárinma az volna, hogy az ajándékozott érték lehet ugyan tárgya a computatiónak, de collatiónak tárgya nem lehet.

Ez az álláspont azonban végső eredményben nem állhat meg a maga kijelentett merevségében. Abban az esetben ugyanis, amikor a computátió egyedül a kötelesrészre jogosultak között * történik, az ajándékozott érték a kötelesrész erejéig, hacsak részben is, de mégis csak conferáltatik, és igy ebben az esetben a computatió végső eredményében mégis csak egy módja, még pedig szemben azzal, hogy a collatiónál visszatéritésnek nincs helye s a computatiónak czélját a visszatérités teszi, erős módja a collatiónak, mert amidőn a kötelesrész megsértésével megajándékozott az ajándékozott értékből a kötelesrész erejéig visszatérit valamit, ez a visszatéritett érték a végső gondolatban mégis csak mint osztály alá bocsátott érték jelentkezik, ilyen világitásban pedig a kir. Curiának elvi álláspontja át van törve s kivétel nélkül meg nem állhat. Ez az eredmény azonban előttem mellékes, csak akadémikus természetü s a kérdést el nem dönti. A kérdés az és a kir. Curia emlitett 2431/908. sz. itéletével eldöntött ügy is azon fordult meg, hogy az örökhagyónak ama törvényszerü jogosultságával szemben, hogy vagyonának fele részéről szabadon és korlátlanul rendelkezhetik és ezt a fele részt, vagy ennél kevesebbet gyermekének is joghatályosan elajándékozhatja, a megajándékozott gyermek a megmaradt vagyonban ugy és olyan arányban örökül-e, illetve e czimen osztozik-e, mint a meg nem ajándékozott gyermek? Ehhez a kérdéshez pedig semmi köze sincs annak, hogy a megajándékozott esetleg a kötelesrészért is felelős lehet Az osztályegyenlőség, az egyenlő öröklés, az egyenlő vér elvén alapuló osztályra bocsátásnak ugyanis nem az a czélja, nem az a feladata, hogy a kedvezményezett örököstárs az örökhagyótól ellenérték nélkül kapott vagyonból bármit is visszaadjon, vagy megtéritsen, ami a kötelesrésznél mindig irányadó, hanem és főleg annak a megállapitása, hogy az egyenlő részesülés, az egyenlő vér szempontjából jár-e neki s ha igen, mi jár a hagyatékból? Vagyis hogy a hagyaték miként oszoljon meg közte és örököstársai között? Ez pedig a kötelesrészért való felelősséget nem érinti s az osztályegyenlőség elvénél fogva akkép oldandó meg, hogy a kedvezményezett a hagyatékban csak abban az esetben és csak annyiban részesülhet, ha és amennyiben a kedvezménynek és a tiszta hagyatéknak számitásba vételével a kedvezmény nem tesz ki annyit, amennyi a két együttes értékből járó egy gyermekrész kitenne, ellenkező esetben az előre kapott értékkel kielégitettnek lévén tekintendő az osztályból kiesik s a hagyatékból mit sem követelhet. Ezzel szemben a kötelesrészért való felelőssége csak akkor áll be, ha a kedvezmény értéke nemcsak olyan magas, hogy az az egyenlő osztályrész értékét meghaladja, hanem ha a kedvezmény értékének magassága folytán a megmaradt hagyaték az ebben osztozó többi örököstárs kötelesrészének a fedezésére sem elegendő, mert ellenkező esetben nem érvényesülhetne az örökhagyónak a vagyon felére vonatkozó korlátlan rendelkezési joga, amelynek érvényesülése tehát azt is eredményezi, hogy a kedvezményezett a neki adott ajándékból, ha ez a kötelesrészt nem sérti, az esetben sem tartozik visszaadni bármit is, ha a megmaradt hagyaték az osztozó testvérek törvényes örökrészét nem is ütné meg, de elegendő a kötelesrész fedezésére.

Ezekhez képest, és mert csupán az, hogy az átruházási okiratban az örökhagyó által négy gyermekére átruházott vagyon ajándék czimén ruháztatott át, az osztályra bocsátást a fentiek értelmében ki nem zárja, az idézett 2431/908. sz. itéletével tévesen rendelkezett a kir. Curia, amidőn azt mondotta ki, hogy a 7600 K értékkel megajándékozott négy gyermek, a megmaradt 5253 K értékü hagyatékban az ötödik gyermekkel a felperessel egyenlő $^1/_5$—$^1/_5$ részben örököl s az ajándék folytán a felperesnek, aki a hagyatékból szintén csak $^1/_5$ részt vagyis 1040 K-t kaphat, csupán a kötelesrész kiegészitéséhez járó 245 K 30 f.-t (7600+5253=12,853:10=1285·30—(5253:5=)1040=245·30) tartoznak megadni. Ebben az esetben felperesnek az egyenlő osztály czimén a hagyatékból az őt megillető egész osztályrész vagyis (7600+5253=12,853:5=) 2570·60 f., esetleg ez összeg korlátain belül, de a kötelesrészen túl annyi lett volna kiadandó, amennyi azokra és azok ajándékozott értékére tekintettel jutna rá, akik az ajándékozás folytán az osztályból ki nem estek s akikkel ilyen módon szintén egyenlőn osztozik és a megajándékozottak csak a hagyaték többi részében osztozhattak ahhoz képest, hogy az egyenlő osztály köztük is létesüljön.

Dr. Staud Lajos.

* Ezt az esetet azért emelem ki külön, mert a collatió (osztályra bocsátás) a testvérek közötti egyenlőség vezéreszméjén alapulván, mindig csak a kötelesrészre jogosult leszármazók között foghat helyet elannyira, hogy ilyen örököstárs nélkül collatió nem is képzelhető, vagyis egyetlen gyermek nem conferál. Ellenben computatiónak, amely intézmény az örökhagyó és a lemenő között létező külön — mintegy adós és hitelezői — vonatkozáson alapul, nemcsak örököstársak, hanem egy vagy több örökös és idegen között is foghat helyet.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Illetékességi kérdések az örökösödési eljárásban.

Az örökösödési eljárásról szóló 1894 : XVI. tcz. 7. §-a szerint a hagyatéki eljárásra illetékes járásbiróság megállapitására nézve irányadó mozzanatok a következők : *a)* az örökhagyó utolsó rendes lakóhelye, *b)* az örökhagyó halálának helye, *c)* a hagyatéki vagyon fekvése, *d)* az örökösöknek törvényileg megengedett megállapitása, és végül *e)* a megelőzés.

E mozzanatok alapján állapitja meg a járásbiróság adott esetekben az illetékességét, s ha ezek alapján sem képes az illetékesség tárgyában határozni, akkor az igazságügyminiszter jelöli ki az eljárni hivatott bíróságot.

A gyakorlatban azonban olykor előfordul, hogy a hagyatékban érdekelt felek birókiildést kérnek az igazságügyminisztertől, még mielőtt a halálesetfelvételi ivnek hozzákiildése révén a saját illetékességét hivatalból megvizsgálni köteles bíróság megállapitotta volna, hogy az adott esetben az *a)—e)* pontokban feltüntetett mozzanatok alapján egyetlen belföldi bíróság illetékessége

★

sem állapitható meg. Ily esetben az igazságügyminiszter nem dönthetvén, természetesen elutasitja magától az ügyet, ami az által, hogy a kérelem folytán az igazságügyminiszter felkéri a birósági iratokat, az ügy folyamának meglehetős késleltetésével jár.

Ezenkivül igen gyakran fordul elő, hogy az *a)* és *b)* pontbeli mozzanatok figyelembevétele szerint megállapitható illetékes bíróság mellőzésével egyenesen a *c)* pontbeli mozzanat szerint illetékes birósághoz fordulnak a felek azzal a kéréssel, hogy az örökhagyó után való örökösödési eljárásra mondja ki magát illetékesnek.

Mindezek a jelenségek arra mutatnak, hogy az örökösödési eljárásnak az illetékességről szóló 7. §-át sokan félreértik.

Minthogy a rendes lakóhely fogalma, továbbá a 3. bekezdés második mondatának értelme többféleképpen is magyarázható, sőt vannak, akik azt is kétségesnek tartják, hogy az illetékesség alapjául szolgáló s fent sorban elősorolt mozzanatok exclusive, avagy alternative — tehát a felek diszpozicziója alá esően állapitják-e meg a birói illetékességet, érdemes e szakaszszal bővebben foglalkozni.

Mindenekelőtt meg kell állapitanunk, hogy az illetékesség szabályai alkalmaztatásukban nem türnek a fent közölt sorrendtől semmi eltérést s e tekintetben a feleknek szabad választási joguk nincs. Egy esetben enged az örökösödési eljárás a feleknek választást, de az az egy eset is nem a különböző mozzanatok között, hanem egy mozzanat keretén belül fordul elő.

Mindez kitünik, ha elemeire bontjuk a 7. §. szabályát.

Eszerint a *főszabály* az, hogy : 1. rendszerint az örökhagyó utolsó rendes lakóhelyének a birósága illetékes az örökösödési eljárásra.

E fő illetékességi szabályhoz kiegészitésül csatlakoznak a többi szabályok ; mert lehetséges, hogy az örökhagyónak több rendes lakóhelye volt, vagy itt Magyarországon nem is volt lakóhelye, de sőt esetleg nem is itt halt meg stb., mikor a főszabálynak nem veszszük hasznát. Ily *mellékszabályok* tehát, hogy : 2. az örökhagyó halála helyének a birósága illetékes, ha *a)* az örökhagyó felváltva több járásbiróság területén lakott, vagyis több rendes lakóhelye volt, vagy *b)* az örökhagyónak az ország területén rendes lakóhelye egyáltalán nem is volt.

Ez a mellékszabály természetesen — amint az az értelméből is kivehető — csak akkor kerül alkalmazásba, ha a főszabály alapján nem tudjuk megállapitani az illetékes biróságot. De sokszor még ez a szabály sem vezet eredményre. Erre következik : 3., hogy a hagyatéki vagyon létezésének helyén levő járásbiróság illetékes, ha az örökhagyónak az országban nem volt rendes lakóhelye és nem is itt halt el. 4. Abban az esetben, ha az örökhagyó több járásbiróság területén felváltva lakott és *a)* vagy az emlitett járásbiróságok területének valamelyikén halt el, amikor az volna az illetékes, ahol meghalt, *b)* vagy az emlitett járásbiróságok területén kivül, amikor azok közül valamely intézkedésével a többit megelőző járásbiróság volna az illetékes, az örökösöknek joguk van választani az örökösödési eljárás megindítása előtt a rendes lakóhelyek birósági közül akármelyiket, s ekkor ugy az *a)*, mint a *b)* pont szerint illetékes bíróság átengedni köteles az illetékességet annak a biróságnak, amelyiket az örökösök választották. 5. Abban az esetben : *a)* ha örökhagyónak több rendes lakóhelye volt az országban, de nem ezek birósági területén halt el, vagy *b)* ha külföldön elhalt és az országban rendes lakóhelylyel nem birt örökhagyónak több járásbiróság területén van vagyona, a több bíróság közül az illetékesség kérdésében a megelőzés dönt, még pedig nem a beadvány elintézése, hanem érkezése szerint.

Az ekként elemeire bontott törvényszakasz logikai sorrendje világosan mutatja, hogy a 2. szabály csak akkor alkalmazandó, ha az első szerint nem lehet megállapitani az illetékességet, a 3. csak akkor, ha az 1—2. nem vezet eredményre, a 4. akkor, ha az 1—3., s az 5. akkor, ha az 1—4. nem vezet eredményre. Vagyis minden előző szabály alkalmazhatóságának a lehetősége határozottan kizárja a sorrendben későbbi szabály alkalmazhatását, tehát a szabályok exclusivek.

Azt, hogy melyik szabály alkalmazandó, mindig az eljáró bíróság határozza meg, amely a felek szolgáltatta adatokon kivül hivatalból is beszerezni köteles mindazokat az adatokat, amelyek a döntéshez szükségesek, eminens jogszabály lévén, hogy senkit illetékes birájától elvonni nem lehet. (1869 : IV. tcz. 20. §.)

Tehát az örökösök puszta bemondása magában még nem lehet irányadó. Nem lehet például akkor, mikor a Budapesten született és külföldön elhalt örökhagyó örökösei azzal fordulnak a vagyon helyének birósághoz, hogy inditsa meg az eljárást, mert örökhagyónak Magyarországon rendes lakóhelye nem *volt*, megnyugodni az örökösöknek abban a bejelentésében, mert hisz kézenfekvő dolog, hogy annak, aki Magyarországon született, s hozzá még esetleg magyar honos is, valamikor, ha 40—50 évvel ezelőtt is, kellett Magyarországon laknia. Már pedig a törvény értelmében csak akkor járhat el a vagyon helye szerint illetékes bíróság, ha az örökhagyónak az országban nem *volt* — tehát sohasem volt — rendes lakóhelye. Ilyen eset magyar honost illetőleg akkor fordulhat elő, ha örökhagyó, mint magyar ember gyermeke külföldön született, s honosságát mindvégig fentartotta.

Az örökösödési eljárás 73. §. 3. bekezdését tehát helyesen igy kell érteni : «Ha az örökhagyónak az ország területén rendes lakóhelye *sohasem* volt : az a járásbiróság jár el, amelynek területén az örökhagyó meghalt ; és ha az országon kivül talált meg az a járásbiróság, amelynek területén a hagyatéki vagyon létezik.» És ezenkivül a törvényszakasz egyéb helyein is, ahol arra történik utalás, hogy ha az örökhagyónak az ország területén rendes lakóhelye nem volt, mindenkor azt kell érteni, hogy rendes lakóhelye soha sem volt.

A rendes lakóhely megjelölés törvényeinkben többször fordul elő (igy pl. 1894 : XXXI. tcz. 32. §.), de fogalma nincs sehol meghatározva. Különben az ily fogalommeghatározások nem is törvénybe valók. Ez a doktrina feladata.

A rendes lakóhely fogalmának meghatározásánál nem szükkeretü grammatikai értelmezésre van szükség, és nem is annyira a lakóhelynek, mint tárgyi jelenségnek külső nyilvánulásait kell vizsgálnunk, hanem kiindulási pontul a társadalom közepébe helyezett egyént kell tekintenünk, az ő soknemü életmüködése közepette. Mert az ember rendszerint ott éli le életének egy-egy olykor hosszabb, olykor rövidebb szakát ; ott van olyankor a rendes lakóhelye, ahol munkálkodik, vagy családi életét éli. Ily értelemben mindenkinek kell, hogy legyen rendes lakóhelye ; az oly egyéneknek is, akik nincsenek állandóan letelepülve, tehát a vándor komédiásnak is, aki ma itt, pár nap mulva már amott üti fel sátrát.

Ezek előrebocsátása után a következőképpen definiálhatjuk a lakóhely fogalmát :

Rendes lakóhely az a község, vagy azok a községek, ahol az illető személynek közéleti, szellemi, müvészi, üzleti, ipari vagy egyéb tevékenysége összpontosul, avagy magánéletviszonyainak központja van, habár az illető helyeken nem is állandóan van letelepedve, hanem csak átmenetileg lakik.

Dr. Ladányi Béla,
budapesti kir. járásbiró.

Néhány szó a közkereseti társaság tagjainak váltókötelezettségéhez.

Számos hang szólalt már fel egyes biróságok azon ujabb gyakorlata ellen, amely a közkereseti társaság váltónyilatkozata alapján annak tagjai ellen nem bocsát ki sommás végzést. Legujabban a Jogtudományi Közlöny mult évi 29. számában mutattatott ki ezen álláspont tarthatatlansága, mindamellett ezen helytelen gyakorlat csak burjánzik tovább (l. pl. a nagyváradi kir. törvényszék 23,351/908. sz. végzését) a jogrend nagyobb dicsőségére.

A kérdés rendkivül fontos. Elvégre is az üzleti forgalomban ezer meg ezer olyan váltó forog, amelyet a hitelező csak a közkereseti társasággal iratott alá, bizva az évtizedes gyakorlatban. Egy szép napon azután keservesen bünhődik bizalmaért s nem birja megérteni, hogyan van az, hogy ami évtizedes szokásjogga vált, az máról-holnapra minden különösebb ok nélkül az ő karára éppen az ellenkezőjére válhat !

Ha most egyszeriben rájöttünk, hogy az eddigi gyakorlat helytelen volt, ám térjünk a helyes utra, de kellő figyelmeztetés után és kövessék azt az összes biróságok. Ez esetben tudni fogja a hitelező, hogy neki a váltót az összes társtagokkal is alá kell iratnia, ami különben csak felesleges megbosszantása volna a kereskedelmi forgalomnak. Szerény nézetem szerint azonban az uj gyakorlat nem is helyes és egy nagy tévedésen alapszik.

Az ellenkező álláspont megokolásának kvintesszenciája ugyanis körülbelül az, hogy a tagok váltóbeli kötelezettsége a társaság által aláirt váltóból ki nem tünik. Ez a következtetés abból a magában véve helyes tételből indul ki, hogy a váltó abstract, formális értékpapir s ami abból ki nem tünik, az nem is szubjektiv váltójog és nem tarthat igényt a váltói uton való érvényesitésre, annál kevésbbé a kontradiktorius eljárás nélküli fizetési meghagyásra. Ámde ami magában véve helyes tétel, más szint nyer, ha a jogrend többi szabályai közé helyezzük. A fenti szabály ugyanis a közkereseti társaság jogi helyzetét megállapitó alaptétellel, mely szerint ennek tagjai a társaság kötelezettségeiért korlátlanul, közvetlenül és egyetemleg felelnek, összeütközésbe jut. A fenthivatkozott gyakorlat ugy látszik, az előbbi tételt tartja a fontosabbnak, holott valójában annak kell az utóbbival szemben engednie.

Mert nyilvánvaló, hogy a közkereseti társaság tagjainak oly *legszélesebbkörü* felelőssége, amint azt a tudomány és gyakorlat már megállapitotta, ennek a társaságnak az életere. E nélkül a törvény értelmében nincs közkereseti társaság. Még ha jogi személynek tekintjük is, el kell ismernünk, hogy ami a tagoké, az a társaságé is s hogy a tagok felelőssége készfizetői kezesség, ami pedig teljesen egyet jelent az egyetemleges adóstárssal. Sőt, tagjai váltakozhatnak s az uj tag mégis felel a belépése előtti társasági kötelezettségekért. A közkereseti társaság adósságainál tehát az adósok személye és száma bizonytalan, bizonyossá csak az érvényesitéskor válik. Ezek a közkereseti társaság jogvilágában oly alaptételt alkotnak, hogy a kivételt statuáló tételeknek világosan és határozottan meg kell mondaniok, hogy az alaptétel alól kivételt tesznek. Hallgatólagos kivételek, burkolt hatályon kivül helyezések a közkereseti társaságok létezését tennék lehetetlenné. Annyira erős, félre nem tehető, szükséges tétel ez, hogy alóla a felek sem tehetnek kivételt. Már pedig miért tiltsuk el a feleket a korlátozástól, ha a jogrend különböző helyein elbujtatott kivételek állanak fenn, amelyeket a társtag az érvényesitéskor egyszerre felvonultat s a törvény abszolut rendelkezéseit ilyképen játssza ki.

Ha pedig a fenti váltójogi tétel nem kivételes rendelkezés az alaptétellel szemben, akkor csakis subsidiär módon jöhet alkalmazásba, vagyis csak ott, ahol az egyetemlegességre vonatkozó első tétel nem fog helyt.

Világos, hogy nem a váltóból kell az egyetemleges felelősségnek kitünnie, sőt onnan az sohasem tünhet ki. Hasonló jogszabály-alkalmazás volna a következő: A hitelező a lejárt váltó alapján előjegyzést kér az adós ingatlanára s kéri egyuttal a zálogjogot a lejárattól számitott 6% kamatok erejéig is előjegyezni. Akad már most bíróság, amely a hitelezőt elutasitja a kamatra vonatkozó kérelmével, mert a kamatfizetési kötelezettség a váltóból ki nem tünik! Ez igaz, de ott van az első tétel, amely szerint a hitelező jogositva van a váltó lejáratától 6% kamatot követelni.

De nem is esik jogsérelem a tagon az által, hogy váltói uton pereltetik. Mikor a közkereseti társaság, illetve annak képviseletre jogosult tagja a váltói nyilatkozatot aláirja, cselekvénye következményeinek teljes tudatában jár el, senki sem kényszeriti őt s ha a váltói obligációt tulszigorunak tartja, ám ne kösse meg az illető ügyletet. De ha egyszer megkötötte, a közkereseti társaság 88., 89. és 90. §-ai értelmében kell, hogy mind a társaság, mind annak összes tagjai, mind pedig később belépő tagjai felelősek legyenek. Ügyeljenek a tagok arra, hogy bizalmukra méltó ember legyen képviselőjük. De valamint képviselőjük bármely más cselekvényeit magukra nézve kell hogy kötelezőnek elismerjék s valamint pl. az egyik tag által aláirt kivételes bíróságnak való alávetés a társaságra s annak többi tagjaira is kötelező (bp. tábla 3282/1901), éppoly kevéssé van ok arra, hogy a tag a váltói ut ellen utólagos kifogást emelhessen.

Ha pedig váltói obligóban vannak, joggal alkalmazható ellenük a sommás eljárás, ők éppoly váltókötelezettek lévén, mint bárki más.

Az egyetemlegességnek perjogi szempontból való következetes keresztülvitele nem ütközik tételes akadályba sem. Nincs a váltóeljárásnak oly rendelkezése, amely a tagok váltói uton való megperlésének utjában állana, a legujabb időkig nem is találtak ilyent.

A velünk e tekintetben rokon jogterületet nézve pedig azt látjuk, hogy a német irók a kérdésnek ilyetén megoldását egészen természetesnek tartják. (L. pl. a régi német kereskedelmi törvényhez, amelynek 112. §-a a mi 88. §-unknak mindenben megfelel, Puchelt: Kommentar zum A. D. Hg. I. k. 238. l., az uj német kereskedelmi törvény 128. §-ához pedig, amely a régivel lényegben megegyezik, Lehmann-Ring: Das Handelsgesetzbuch für das D. R. I. k. 275. l.) Nem is fordul elő a Reichsgericht praxisában e kérdésre vonatkozó döntés.

A legkevesebb, amit elvárhatnánk, hogy ily fontos kérdésekben legalább egyöntetüség legyen a birói gyakorlatban, hogy a jogegység, amely nálunk ugyis gyenge lábakon áll, ily meglepetéses támadásokkal ne veszélyeztessék. *Dr. Vajda Ákos*
budapesti ügyvéd.

Reformok az automobiljog terén.

Az automobilok által okozott balesetek nagy száma egyfelől, az automobilforgalom nemzetközi volta másfelől, a legtöbb nyugateurópai állam törvényhozását arra inditotta, hogy az automobiljognak a közigazgatási jogba, büntetőjogba és magánjogba szétszórt szabályait összefoglalja és a kártéritési jog rendelkezéseit reformálva egy rendszeres törvény keretében kodifikálja.

A kodifikációknak két ellentétes érdeket kell kiegyenliteni; az első: hogy az automobil-ipar fejlődése kényelmetlen rendőri, sulyos büntetőjogi, terhes kártéritési szabályokkal meg ne akadályoztassék, a második: hogy a fényüzési jellegü automobilhasználat minél kevesebb emberáldozatba kerüljön, s ha ez el nem kerülhető, a kárositottak vesztesége a méltányossághoz képest megtérittessék.

A törvényhozások intézkedései négy czél körül sorakoznak: meghatározni a kártéritési igény eldöntésére illetékes bíróságot, ez részben a nemzetközi jogba vág; megállapitani a kártéritési igény alapját, ez a magánjog körébe tartozik; szabályozni az automobilok gyorsaságát és a vezető képesitését, ez közrendészeti intézkedések tárgya; s végre az előző csoportokban foglalt intézkedések hatályát büntető szankcióval biztositani, a mi a büntetőjog feladata.

Jelen alkalommal a két első csoportba vágó intézkedéseket illetőleg javaslatokat fogjuk ismertetni.

A legtöbb állam jogában el van ismerve a forum delicti commissi elve. A kártéritési kereset a baleset helyén illetékes bíróságnál nyujtható be.

Első látszatra az ily fajta rendelkezés tényleg kielégitőnek látszik. De ha figyelembe veszszük, hogy egyes államok nem igen vállalkoznak idegen bíróságok itéleteinek végrehajtására, akkor megérthetjük, hogy a baleset helyén eljáró bíróság helytadó itélete is igen gyakran csak értéknélküli papiros a károsult kezében, mint Meili mondja «un échantillon sans valeur».

A fentebb ismertetett rendelkezésnek csak akkor van látszatja, ha az automobilok által okozott balesetek felett hozott magánjogi vonatkozásu itéleteket közös megegyezés utján minden állam végrehajtja. Ilyen megegyezés van kialakulóban Ausztria-Magyarország és Schweicz között, Francziaország és Belgium, továbbá Francziaország és Schweicz között fennálló egyezmény mintájára.

Az ilyen egyezmények által biztositott eredmény azonban más, kissé radikális, de mindenesetre czélravezető módon is elérhető, mint ezt a schweiczi kantonok törvényhozásának nem egy példája mutatja. A fribourg-i 1906 november 26-iki törvény 7. §-a, a genfi államtanácsi rendelet, 1905 október 15, 15. §-a, a zugi 1905. évből való végrehajtási rendelet 9. §-a, oly szabályokat foglalnak magukban, hogy az automobil a közigazgatási közegek által lefoglalható, ha a tulajdonos a kártéritési összeg lefizetésére kellő biztositékot nem nyujt, s ha a kantonban vagyonnal nem bir, vagy állandóan másutt tartózkodik.

Ami a kártéritési igény magánjogi oldalát illeti, Németországban az 1906-ban benyujtott javaslat a vasutakra vonatkozó elvek kiterjesztését tartotta szükségesnek, és olyképpen rendelkezett, hogy a jármü tulajdonosa az okozott károkért vétkességére való tekintet nélkül felelős legyen.

Az 1908-ban junius 19-én benyujtott ujabb javaslat eltér az előző elvtől s visszatér a vétkességi elvhez; a kárositott javára azonban megforditja a bizonyitás terhét, és a vétlenség bizonyitását a tulajdonos kötelességévé teszi.

A változtatás indokául az automobilipar fejlesztését, a tulajdonos teljesitőképességének hiányát, s ennek folyományaképpen ismét az automobilipar hanyatlását s végül azt hozzák fel, hogy az automobil által okozott balesetek elháritásáról nem lehet ugy gondoskodni, mint a vasutaknál lehet.

Az első indokkal szemben konstatálni lehet, hogy az automobil-tulajdonosok irányában rendkivül szigoru franczia gyakorlat legkevésbbé sem vonta maga után a franczia automobilipar hanyatlását. Nem igazságos, mert oly iparnak nincs létjogosultsága, amely az általa előidézett balesetek terhét viselni nem tudja.

Ami a második indokot illeti, egyebektől, eltekintve elég arra utalni, hogy ha a sulyosabb felelősséget a közérdekü és a kultura szolgálatában álló vasutakra alkalmazzuk, a leginkább fényüzési czélokat szolgáló automobilokra enyhébbet állapitsunk meg?

Ami az utolsó indokot illeti, ez a két elsőnél is helytelenebb. Ha az automobilforgalom tényleg veszélyesebb, mint a vasuti, ez a körülmény inkább indokolja a felelősség sulyosbitását, mint enyhitését.

Az uj német javaslat, az osztrák törvénynyel ellentétben, kizárja a rendelkezések hatályát az oly károsultakra nézve, akiknek czéljaira a jármü maga szolgált. Ennek a rendelkezésnek sajátszerü indokolása az, hogy a károsultak ilyenkor a veszélyt maguk vállalták magukra.

Sajátságos intézkedése a német javaslatnak az, mely a 6. §-ban meghatározza a kártéritési összegnek a maximális terjedelmét. A «vérdij»-ak korszakára emlékeztet az a rendelkezés, amely kiszabja pl., hogy emberhalál, vagy testi sértés esetén legfelebb 50,000 márka tőke, vagy 3000 márka évi járadék követelhető. Az osztrák törvény a kártéritési összeg mérvének megállapitásánál az általános szabályok alkalmazását rendeli.

A német törvényjavaslat eddig ismertetett rendelkezései mellé méltán sorakozik az a szabály, mely a károsultakat kötelezi a balesetnek és kárnak egy hónapi határidőn belül hirdetés utján való közzétételére. Ha ezt elmulasztja, igényétől elesik, amennyiben nem igazolja, hogy a hirdetés elmulasztása hibáján kivül történt, vagy hogy a kártéritésre kötelezett más módon tudomást szerzett a kárról.

Ezen rendelkezések arra a következtetésre kényszeritenek, hogy Németországban a törvényhozás ma inkább az automobiltulajdonosok, mint a gyalogjáró emberek képviselete.

Sokkal loyálisabb a károsultakkal szemben Franciaország. Egyrészt a birósági gyakorlat igen szigoru az automobiltulajdonosokkal szemben, másrészt a törvényjavaslatok, melyek a két ház asztalán feküsznek, alkalmasabbak a károsultak érdekeinek megvédésére. A «Société d'Etudes législatives» javaslata egy biztositó intézet felállitását kivánja, amelybe az összes automobiltulajdonosok kötelesek lennének belépni s amely kifizetné a kártéritési összegeket, ha a kárt okozó automobil ki nem nyomozható.

M. Josserand, a lyoni egyetem tanára a bizonyitási teher megváltoztatását kivánja.

A legelőrehaladottabb stádiumban van az a javaslat, melyet Bernard és Dauthy terjesztettek a parlament elé. E javaslat szerint az automobilvezető minden néven nevezendő kárért felelős, hacsak be nem bizonyitja, hogy a balesetet az áldozat sulyos vigyázatlansága («lourde faute») okozta.

Még radikálisabb Grillon, Mathis és társai javaslata, mely szerint a kárt okozó automobil birói határozat alapján eladattassék, s a vételár az áldozat kártalanitására fordittassék. Hasonló ez a szabály a schweiczi kantonok egynémelyikének fentebb ismertetett rendelkezéséhez.

Bár nem e csoportba tartozik, a teljesség kedvéért megemlitjük Chastenet javaslatát, mely a baleset megtörténte után az automobillal való elmenekülést külön büncselekménynek «délit de fuite» tekinti; a Messimy-ét, amely ugyancsak büncselekménynyé teszi a hamis számok használatát.

Itt kell emliteni azt, hogy a schweiczi szövetségtanács 1902 decz. 15-én oly értelmü javaslatot terjesztett elő, amely a vasuti balesetekre vonatkozó szabályokat az automobilokra is kiterjeszti.

Az európai államok közül rendszeres törvénye ezidőszerint csak három államnak van az automobiljogról: Dániának az 1903. évi május 15-i, ezt kiegészíti az 1906 márczius 30-i, Németalföldnek 1895 február 10. s az ezt kiegészitő 1905. évi november 6., végül Ausztriának 1908 augusztus 9-i törvénye.

Az uj osztrák törvény, melynek egyes részleteit a német javaslattal párhuzamban már ismertettük, szemben minden nyugateurópai állam modern törvényhozásával, a vétkességi elvre helyezkedik.

Nagy vonásokban tehát eredményeinket a következőkben foglalhatjuk össze.

Azon államok, amelyek az ugynevezett Deutsches Rechtsgebiethez tartoznak, mint Ausztria és Németország, a vétkességi elv mellett állanak és az automobiltulajdonosoknak kedveznek, mig azon területek, ahol a code civil érvényben van, vagy ahova ha nem is teljes egészében, de szellemében eljutott, mint elsősorban Franciaország, azután Schweicz, Németalföld, Dánia, a vasuti balesetekre vonatkozó felelősség kiterjesztése mellett foglalnak állást.

Hazánkban ez a kérdés, ugy látszik, egyelőre még nem időszerü. *Notabene!*

Jogirodalom.

A peres eljárás félbeszakitása, felfüggesztése és szünetelése. Perjogi tanulmány, irta Pap József ügyvéd, egyetemi ny. rk. tanár.

Szerző kiindulva abból, hogy a per létrejöveteléhez s annak folytatásához három szükséges, nevezetesen: bíróság, felek, alkalmas jogtárgy, vizsgálja az ezek egyikében beállott hiányosságok hatásait. De müvét nem ezen rendszer szerint osztja be. Az első részben «A peres eljárás félbeszakitása, felfüggesztése és szünetelése» czim alatt a bíróság és felek személyében történő változás hatásait fejtegeti, mig a második részben «A per tárgyalásának felfüggesztése egy más... eljárás befejezéséig» czim alatt külön veszi tárgyalás alá a per tárgyát képező jogviszonynak más jogviszonyokkal való összefüggéséből származó következményeket. Holott a következmény itt is, — a jelen kérdés szempontjából fogva fel a dolgot, — szerző szerint is felfüggesztés (58. lap).

A munka irányának jellemzéséül mondhatjuk, hogy az elméleti szempontok a gyakorlatiakkal szerencsés harmoniában olvadnak össze. Szerző objektiv megfigyelő, inkább megfigyel, mint kritizál, vagy vitatkozik. A birói gyakorlat munkájában igen bő feldolgozásban részesül, ami a gyakorlati szempontok figyelembevételét biztositja.

Az elmélet különösen a munka második részében érvényesül, hol a jogviszonyok összefüggésének a peres eljárás menetére vonatkozó hatásait fejtegetve, szerző kitér az itélet jogerejének kérdésére is.

Az irodalom, amint ez a fejezetek élén olvasható felsorolásokból is látható, igen széleskörü feldolgozásban részesült. Talán csak az itélet jogerejének fejtegetésénél nélkülöztük annak a nagyszabásu irodalomnak részletesebb méltatását, amely Bülownak az Archiv für die civilistische Praxis 62. kötetében megjelent, és a Savigny-féle «Fiktion der Wahrheit» elméletet (System VI. 281. §. 251 l.) első hatalmas támadásban részesitő «Civilprocessualische Fiktionen und Wahrheiten» czimü értekezése nyomán megindult.

Ennyit általánosságban.

Ami a részleteket illeti, nem bocsátkozhatván hosszabb fejtegetésekbe, csak néhány megjegyzést. Ami a szerző terminologiáját illeti: ő a «tárgyalási» elvből indul ki; mint mondja: «nemcsak az eljárás megindítása, de az eljárás folytatása is a felek akaratától függ. Ez folyománya a tárgyalási elvnek». Nyilvánvaló, hogy szerző itt azon az uton jár, melyen Bülow, Wach, stb., s nem tesz megkülönböztetést a perjogi viszony létrehozatalánál és megszüntetésénél érvényesülő *rendelkezési* elv — erről lehet jelen alkalommal szó — Dispositionsmaxime és a per anyagának összegyüjtésénél érvényesülő tárgyalási elv, Verhandlungsmaxime között. Ez a megkülönböztetés rendkivül fontos, és Canstein (Rationelle Grundlagen 163. old.) Pollák (Gerichtliches Geständnis im Civilprocesse 73. l), Rosenberg: Die Beweislast 3. és 27. old., nálunk igen világosan Magyary (Alap tanok 24. old.) megteszi.

«Minden per feltételezi, hogy legyenek felek, akik vitáznak és egy biró, aki a pert eldönti», mondja szerző müvének 32. oldalán. A modern perjogi tudomány szerint a vitatás nem fogalmi kelléke a pernek, a meg nem jelent fél nem fictiose vitat, hanem mulaszt, s a per fogalmához csak a kölcsönös meghallgatás lehetősége — s nem annak tényleges bekövetkezte — szükséges

(Magyary: Alaptanok, 11. old. Perbeli beismerés 66. és következő old.). Az 57. és 58. lapon szerző a kereseteket igy osztályozza: «vannak *a)* teljesités iránti, *b)* megállapitási keresetek, *c)* keresetek, melyek jogalkotó, vagy jogmegszüntető itéletekre irányulnak, ezek konstitutiv itéletek». Szerény nézetünk szerint az itélet jogerejét tekintve, irányulhat a kereset a jogviszony puszta megállapitására, vagy végrehajtás utján kikényszeritheto szabályozására (megállapitásra és teljesitésre, marasztalásra szóló keresetek), az itéletnek a perbevont jogositványhoz való viszonyát tekintve, deklaráczióra avagy konstitucziora; de ugy a deklarativ, mint a konstitutiv itéletek lehetnek megállapitók épp ugy mint marasztalók s ezért a konstitutiv csoportnak az első kettővel való szembeállitása elméletileg nem mondható igazoltnak.

Szeretnők szerző tartalmas könyvének részletes megbeszélését tovább folytatni, de ez nagyon messze vezetne. Pap József perjogi monografia-irodalmunkat igazán értékes munkával gazdagitotta akkor, midőn az eddigelé elhanyagolt kérdéseket a német, osztrák és franczia jog fejlődésének szemmeltartása mellett, különös tekintettel a perrendtartás javaslatára, terjedelmes tanulmányában objektiv vizsgálódás tárgyává tette. *M.*

Különfélék.

— **A kir. Curia 1908. évi ügyforgalma** az előző évhez képest a tehermentesitésről szóló törvények hatásának megfelelően érdekes adatokat tartalmaz. Mig 1907-ben 2330 házassági per fordult meg a Curián, addig 1908-ban mindössze 392. A váltóperek száma 617-ről 317-re, a kereskedelmi pereké 636-ról 446-ra, a polgári ügyeké 5867-ről 5464-re apadt le. A polgári osztályon elintézett összesen 10,507 ügyből a perorvoslat 853 esetben utasittatott vissza, ami az előző évi 475 esettel szemben az időközben életbe lépett tehermentesitési törvényeknek a gyakorlatban való meg nem szokottságából magyarázható. Helybenhagyó határozat 6146, megváltoztató 1679, megsemmisitő 60, feloldó 353 hozatott. Birságolás mindössze egy esetben mondatott ki. Öt tagu tanácsülés 186 tartatott (előző évben 213), hét tagu 1224 (1633), az elnök, illetőleg tanácselnökök részt vettek 5547 ügy előadásánál (6267), mint szavazók vettek részt 49,616 ügyben (61,383), itélet hozatott 7238 (10,254).

A büntető szakon a kir. tábla elsőfoku itélete ellen 1, a kir. táblák másodfoku itéletei ellen 3810, sajtóbirósági ügyekben 118, más esküdtbirósági ügyekben 450, kir. törvényszékek elsőfoku itéletei ellen 35, másodfoku itélete ellen 1 semmiségi panasz érkezett. Befejeztetett a semmiségi panasz visszavonása által 100, elutasitással vagy visszautasitással 4217, megváltoztatással 9, megsemmisitéssel 395 ügy. Tanácsülés 261, tárgyalás 491 tartatott. Kegyelmi kérvény tárgyában 1908-ban nem volt szükség ülés tartására. Jogegység tárgyában 67 perorvoslat használtatott (előző évben 82), biróküldés tárgyában 112 kérelem terjesztetett elő, amelyek közül 31-nek adatott hely. Kártalanitási kérelem 44 volt, ezek közül hely adatott 8-nak.

— **Dr. Neumann Ármin.** A magyar hiteljog kiváló és érdemes munkása dőlt ki. Dr. Neumann Ármin ugy is mint egyetemi rendkivüli tanár, ugy is mint a magyar jogirodalom buzgó müvelője, igen sokoldaluan foglalkozott a kereskedelmi jog kérdéseivel. Nagy kétkötetes kommentárja a gyakorlatban rendkivül hasznos szolgálatokat tett. A magyar jogászegyletben tartott előadásai, valamint a szakértekezleteken felszólalásai a legkülönbözőbb kérdéseket világitották meg éles gyakorlati elméjével. A biztositási és részvénytársasági jog számos részletkérdését, a védjegyügy, az üzletátruházás, a részletügyletek, a tisztességtelen verseny, a kereskedelmi biróság kérdéseit és számos más tárgyat Neumann Ármin alapos feldolgozásban részesitette. Tevékeny részt vett a kodifikáczióban is nemcsak az egyes törvényjavaslatokon gyakorolt mindig szakszerü irodalmi birálata által, de éveken keresztül buzgó tagja volt a magánjogi kodifikáló bizottságnak is. Mint országgyülési képviselő és mint az igazságügyi bizottság előadója számos jogi törvény megalkotásában pozitiv tevékenységet fejtett ki.

A magyar jogászegylet is buzgó munkását vesztette el az elhunytban, aki ugy is, mint az igazgató választmány tagja, ugy is, mint számos előadás szerzője, évtizedeken át tevékeny részt vett az egyesület müködésében.

A budapesti birák és jegyzők között — mint bennünket birói körökből értesitenek — az előlépési viszonyok kedvezőtlensége és a tömeges áthelyezések miatt nagy az elégületlenség. Mióta az 1908:VI. tcz. életbelépett, a budapesti albiráknak meg kellett elégedniök azzal, hogy a tömeges előlépések sorrendjében, nem szorgalmuk és szellemi kvalitásaik alapján, hanem csak az idő fatális mulása következtében lépjenek elő; mert bár az 1908:VI. tcz. életbelépése óta több birói állás volt üresedésben Budapesten, az ily üresedésbe jött állásra még *egyetlenegy* budapesti albiró sem neveztetett ki; ellenben vidékről áthelyeztetett 4 biró. Sőt ujabban több uj birói állás rendszeresittetett, igy a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél 4, a budapesti törvényszéknél 3, és ezekre is a felsőbiróságokhoz berendelt tanácsjegyző birák helyeztettek át, anélkül, hogy helyük a táblán és a Curián ujból birákkal töltetett volna be.

Természetesen, igy albirói állások is alig üresedtek; és az emlitett idő óta a budapesti jegyzők közül mindössze három neveztetett ki albiróvá. Holott számos, igen kiváló jegyző van Budapesten, ki a birói tisztre nemcsak teljesen méltó, hanem nyeresége is volna a birói karnak; akik 34—38 éves, családos emberek, majdnem mind több, mint 10 éve szolgál, és kizárólag a kedvezőtlen előlépési viszonyok folytán maradtak ily soká el a megérdemelt birói kinevezéstől.

— **A budapesti büntető kir. járásbiróságnál** következetesen megtagadtatik a védőnek a felebbezés bejelentésekor előterjesztett kérelmének teljesitése, hogy az itélet kézbesittessék neki, s engedtessék meg, hogy a felebbezés indokolását csak az itélet kézbesitésétől számitott három nap alatt nyujthassa be. Még megjárja, ha az elutasitás azzal okoltatik meg, hogy a biróság részére nem áll rendelkezésre oly segédszemélyzet, mely a leirásokat eszközölhetné. Előfordult már oly eset is, hogy a kérelem megtagadása okául azt hozta fel az eljárt biró, hogy a járásbiróság előtt lefolytatott ügyekben ily kérelem előterjesztésének a BP. szerint nincs helye. Pedig eléggé gyakran történik meg, hogy a védőnek módjában sem áll, hogy az itélet *irásbeli* indokolásába betekinthessen, holott a felebbezés indokainak kifejtésekor arra természetszerüleg tekintettel kell lennie. Az 1908. B. XIV. 461. számu ügyben az eljárt biró marasztaló itéletét egy szombati napon délutáni ½2 órakor hirdette ki. Az itélet kézbesitése iránti kérelmemet elutasitotta. A reá következő hétfőn délelőtt 10 órakor megjelentem a jegyzői irodában, hogy az indokolást elolvassam, de az iratok, miként előreláthato is volt, még nem kerültek a jegyzői irodába. Meg voltam tehát fosztva annak lehetőségétől, hogy a szabadságvesztés büntetésre elitélt vádlott érdekében igazán szakszerü felebbezési indokokat nyujthassak be. Azt hiszem, hogy szükség volna oly intézkedésre, hogy legalább akkor, mikor a biróság szabadságvesztés büntetést alkalmaz, a védő kérelmére az itélet kézbesittessék s a felebbezés indokolásának határideje a kézbesitéstől számittassék. *Dr. B—i.*

— **Horribilis ügyvédi dijak** czim alatt lapunk folyó évi 3. számának Különféle rovatában megjelent közleményben az ott jelzett horribilis ügyvédi dijak megállapitójaként a csikszeredai kir. járásbiróság volt tévesen megnevezve, mivel ezen költségek a csikszentmártoni kir. járásbiróság által állapittattak meg.

—, **Ujrafelvétel sajtóperben.** F. I. mint a M. F. czimü hetilap szerkesztője ellen a Btk. 248. §-ának 2. bekezdésében meghatározott szemérem elleni sajtóvétség czimén vizsgálat rendeltetvén el, ő a czikk szerzőéjül G. K.-t jelölte meg, ki is a szerzőségét elismerte s ennek folytán meg is vádoltatott. A G. K. elleni vádemeléssel kapcsolatban a kir. ügyészség a szerkesztő ellen emelt vádat elejtette, s ehhez képest a szerkesztő ellen az eljárás meg is szüntettetett.

G. K. azonban ismeretlen helyre költözvén, részére a vádiratot nem lehetett kézbesiteni.

Most a kir. ügyészség azon az alapon, hogy a szerző nem vonathatik feleletre, a sajtótörvény 33. §-ára hivatkozva, ismét a felelős szerkesztő ellen óhajtott fordulni s ujrafelvételt inditványozott.

Ennek az inditványnak a budapesti kir. büntetőtörvényszék helyt adott. Kimondta, hogy a jelen esetben a szerkesztő feleletrevonásának helye van.

A sajtótörvényben lefektetett felelősségi elv — mondja a kir. törvényszék — a fokozatosság rendszerén nyugszik. Ez alapon és *csakis* ez okból volt az eljárás a szerkesztő ellen megszüntetendő, mert másképp a tudott szerzőhöz nem lehetett volna hozzáférni. Minthogy utóbb az a helyzet állott elő, hogy a szerző még sem vonható feleletre, a BP. 444. §-a alapján ujabbi intézkedés szükségének beállta folytán az abban hagyott eljárás folytatólagos felvétele volt elrendelendő.

Minthogy pedig a szerkesztői fokon álló egyénnek feleletrevonása ugyanakkor kizárja a más felelősségi foku szerzőnek is eljárás alatt állását: egyidejüleg a szerző elleni eljárás megszüntettetett. (29,511/08. b. sz.)

A felette nagy gyakorlati jelentőséggel biró kérdés ezidőszerint a Curia eldöntése alatt áll.

— **Magyar-franczia jogi, közigazgatási, kereskedelmi és pénzügyi szakszótárra** hirdet előfizetést dr. Sömjén Géza ügyvéd, hites tolmács, a budapesti franczia főkonzulátus fordító-titkára. A szótár hézagot fog pótolni, mivel a használatban levő nagy német-franczia szótárak a jogi és a pénzügyi münyelv szempontjából igen hiányosak s általában nehezen kezelhetők; a magyar-franczia szótár-irodalom pedig e tekintetben alig jöhet figyelembe. A szótár mintegy 200 oldalnyi terjedelmü lesz; függelékül néhány franczia okirat-minta egészíti ki a müvet, melynek ára kötve 6 K. Előfizetések a szerzőhöz küldendők.

— **A kiállitások jogi szabályozása.** A kiállitások kérdése is egyik érdekes vidéke annak a jogterületnek, amely a gyakorlati közgazdasági tudományok szférájából lassan-lassan átmegy a pozitiv jogépités birodalmába. Eddig csak egy-két jogesetnek kapcsán esett szó jogi körökben a kiállitásokról. Nálunk az Országos Iparegyesület kebelében 1908-ban szervezett kiállitási központ karolta fel elsőizben a kérdés jogi részét. Most jelent meg egy füzetben az a tanulmány, amelyben *dr. Dóczi Sámuel* a központ megbizásából tanulmány formájában összefoglalja mindazt, ami fontossággal bir a kiállitások jogi szabályozásának tekintetében de lege lata és ferenda.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Automobiltulajdonos felelőssége.** Alperes éj idején hózivatarban automobilján utazott. Vezetője, ki képzett chauffeur, felállitotta a szemvédőt, amelyet azonban csakhamar hó lepett el, s igy nem lehetett rajta keresztül látni. Igy történt, hogy a vezető, nem véve észre egy előttük haladó kocsit, nekiment; az összeütközés következtében a kocsis leesett a bakról és sulyos sérüléseket szenvedett. Az elsőbiróság alperest kártéritésben marasztalja a kocsis javára, kimondván, hogy a tulajdonosnak kötelessége lett volna rendelkezni a védő eltávolitása iránt, mert előre láthatta, hogy az üveg védőn ilyen itéletidőben nem lehet keresztüllátni.

A felsőbiróság ellenkezően döntött, azon az alapon, hogy az automobiltulajdonos, ha megbizható vezetőt alkalmaz, nem köteles utána nézni éj idején, hóban, vagy esőben annak, hogy kocsiján minden rendben van-e, miután megbizhat e tekintetben vezetője szakavatottságában és lelkiismeretességében.

— **Hazugság a perben.** A «Jogtudományi Közlöny» 1908. évi 52. száma ismertette Hellwig professzornak a «Juristische Wochenschrift»-ben megjelent czikkét. Hellwignek azon fejtegetései, melyekben «Lüge im Processe» czimen azt a kérdést fejtegeti, vajjon megengedhető-e a perben a hazugság, nagy vitára szolgáltattak alkalmat. Hellwig czikkét, amely különösen a német perrendi novella javaslatának egy §-a körül forgott, többek közt Richard Schmidt freiburgi tanár a «Deutsche Juristen-Zeitung» 1909. évi 1. számában éles támadásban részesitette. Hellwig helytelenitette, hogy a novella javaslatából, amely előirta, hogy a felek *kimerítő és igaz* nyilatkozatokat vollständig und wahr kötelesek tenni, kitörölteték a két utóbbi szó: «és igaz» («und wahr»).

Schmidtnek ezen czikkére ugyancsak a «Deutsche Juristen-Zeitung» második számában válaszol Hellwig, tiltakozva szavainak elferditése ellen, s az ügyvédség köréből elhangzott támadásokkal szemben élénken kiemeli, hogy az ügyvédség érdekeivel éppen nem áll ellentétben az igazmondás kötelességének előirása.

A vitába most beleszól a «Deutsche Juristen-Zeitung» 3. számában Binding, a büntetőjognak nagyhirü lipcsei professzora.

Fejtegetéseinek gondolatmenete az, hogy az igazmondás kötelessége szempontjából nem szabad különbséget tenni magán- és büntetőjogi perek között, mert a polgárt nem kevésbbé zaklatják az alaptalanul inditott magánjogi, mint a büntetőjogi perek. A közérdek parancsolja, hogy a jogvédelmi eszközök chicanériára felhasználhatók ne legyenek. Tagadja azt, mintha a hazugságnak lex imperfecta erejével való megtiltása hatástalan volna. Végül egyenesen kivánatosnak tartja, hogy a hazugság, a tényállásnak tudatos elferditése, alaptalan perek rosszhiszemü inditása szankcióval tiltassék meg a római jog mintájára és a modern pervezetési hatalom elvének megfelelőleg, mert az állam czélja nem lehet az, hogy az egyéni szabadság látszólagos ápolása mellett a per zaklatásnak és igazságtalan előnyök kieszközlésének eszközéül szolgáljon.

Ez a vita tulajdonképpen már nálunk is lefolyt, sőt a nézetek tisztultabban és kristályosabban jelentkeztek, mint a németeknél. A «Jogt. Közl.» 52. száma Plósz Sándornak értekezését már idézte. Ezuttal felemlitjük, hogy Magyary Géza: Perbeli beismerés czimü 1906-ban megjelent monographiájának 110—114. lapján azokat a gondolatokat, melyeket most Hellwig és Binding felvetnek, a perről alkotott rendszerébe beillesztendő következetességgel hangoztatta.

— **A párisi Academie des Sciences morales et politiques** 2000 francos pályadijat tüzött ki a következő kérdésre: «A büntetőjogi kiskoruság kritikai s összehasonlitó jogi vizsgálata». A pályázat 1911-ben jár le.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társként ajánlkozik. Fővárosi irodát teljesen át is venne. Czim a kiadóhivatalban. 13309

Az oraviczabányai kir. közjegyző a román nyelvben is teljesen jártas, begyakorolt közjegyzői jelöltet keres és pályázókat ajánlataik levélbeli közlésére felhivja. 13314

Képzett, fiatal ügyvéd jó forgalmu irodába társul ajánlkozik. Forgalmasabb irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 13315

Ügyvédjelölt, doctor juris utriusque, két évi gyakorlattal bir, németben perfekt, szerény feltételek mellett ügyvédi irodába ajánlkozik. Czim a kiadóban. 13324

Ügyvédjelölt, kiválóan képzett, teljesen gyakorlott, föltétlenül önálló működésre képes, szorgalmas és lelkiismeretes, keresletik ügyvédi irodába. Csakis megfelelők jelentkezzenek. Czim a kiadóhivatalban. 13325

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 7. szám. Budapest, 1909 február 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Polgári döntvények. — *Jogirodalom:* Dr. Nagy Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. VII. kiadás. *Dr. M. G.* — *Törvénykezési Szemle:* A semmiségi okokról. *Ujfalussy Béla* temesvári kir. táblai birótól. — Az indokolatlan késedelem a munkásbiztositás jogi közvetlen kereseinél. *Dr. Alapy Victortól.* — Adatok a munkás biztositó pénztárak jogtudásához. *Dr. Jánosi R. E.* pécsi ügyvédtől. — A fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátása tárgyában kiadott 20,003 608. sz. I. M. rendelet értelmezéséhez. *Csákány Sándor* veszprémi kir. törvényszéki jegyzőtől. — A vagyonközösség megszüntetése iránt indított perekben a perköltség kérdéséhez. *Dr. Strausz Sándor* komáromi kir. törvényszéki birótól. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Polgári döntvények.

Mikor az 1907: XVIII. tcz. a büntető ügyekben fölmerülő elvi kérdéseknek döntvény utján eldöntését szabályozta, számos helyről merült föl az az óhajtás, hogy az ugyanekkor megalkotott 1907: XVII. tcz. a polgári döntvények meghozatalát is más alapra fektesse, mint az az 1881: LIX. tcz. 4. §-ában és az 1890: XXV. tcz. 13. §-ában történt.

Ez az óhajtás azonban nem teljesült. Az igazságügyi kormány arra utalt, hogy a polgári perrendtartást életbeléptető törvény amugy is rendelkezik majd a döntvényjogról, mivel pedig ez az alkotás küszöbön van, kár volna azt egy átmeneti jellegü novellában szabályozni. Igy történt azután, hogy a kir. Curia büntetőügyi döntvényjogát az 1907: XVIII. tcz. 3. és 4. §-ában kapott felhatalmazás alapján ujonnan szabályozza az 1907. évi április hó 24-én 17,700. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet, gondoskodva egy külön büntetőjogi bizottságról is, amely eldönti, hogy mely elvi határozatok kerüljenek bele a hivatalosan szerkesztett és kiadott Büntetőjogi határozatok tárába, ellenben a polgárjogi döntvények ügye minden tekintetben megmaradt a régi állapotban.

Igazságügyi törvényhozásunk ezzel a mulasztásával csak hü maradt a gyökeres szabályozásoktól irtózó hagyományokhoz, amelyekről igen érdekes dolgokat lehetne megirni.

1881-ben szabályozták először a polgárjogi döntvények kérdését, de nem intézkedtek a büntetőjogiakról. A Curia azért hozott ugyan ilyeneket is, az 1891. ügyviteli szabályok (mintegy burkoltan,mert törvényellenesen,) ezekről is rendelkeztek, de törvényessé ezt a büntető döntvényjogot csak az imént emlitett 1907: XVIII. tcz. tette, mert az 1890: XXV. tcz. 13. §-a csak a kir. itélőtáblák ellentétes döntvényeinek a kir. Curia által kiegyenlitéséről rendelkezik. Az 1907: XVIII. tcz. végre rendezi a büntető döntvények ügyét, de most ismét a polgáriaknak alkotása, módositása, nyilvántartása és közzététele vált az azokétól eltérővé.

A polgári perrendtartással való biztatás, mint már annyiszor, most is csaknem nevetségesnek bizonyult. A hét év óta a képviselőház előtt levő e javaslatnak eddig alig 40 szakaszát tárgyalta az igazságügyi bizottság és amikor a kormány keresve keresi, hogy mivel foglalkoztassa a parlamentet, a perrendtartásnak még a nevét sem emliti senki sem.

De hát nem is erről akarunk most szólni, hanem arról, nem volna-e lehetséges a polgárjogi döntvények kérdését — persze a hatályban levő törvények keretein belül, tehát a kezdeményezés mai helytelen módjának meghagyásával már most is a büntetőjogiak módjára szabályozni, részben rendeleti uton, részben a Curia belső intézkedése utján?

Nézetünk szerint ennek semmiféle akadálya nincs.

Az 1881: LIX. tcz. 4. §-a a döntvények hozatalának részleteit, ezek közt a döntvények közzétételének módját is, rendeleti utra hagyta fönn. Az ezen az alapon 1881 óta kibocsátott rendeleteknek a törvény szellemében módositásával igen könnyen el lehetne érni a büntetőjogiakkal való némi egységességet a meghozatal és a közzététel dolgában és ez az, amire szintén sürgős szükség volna.

Első pillantásra talán nem is látszik ez a kérdés fontosnak és sürgősnek. De közelebbről vizsgálva, ki fog derülni, hogy másként áll a dolog.

Arról e helyütt nem kell szólanunk, hogy nálunk a legfőbb biróság polgári ügyekben való döntvényjogának nagyobb a hordereje, mint másutt, ahol minden jogterületet tételes törvény szabályoz és ahol a legfőbb biróság inkább a törvények alkalmazása körül fölmerült ellentéteket egyenliti ki elvi döntésével. Nálunk a magánjog terén a kir. Curia biráskodásának törvényt pótló szerep jut és ezért mindegyik döntvénye — ha jogilag nem is — valósággal törvényes rendelkezés számába megy. Mindent el kell tehát követni avégből, hogy a Curia mennél több vitás kérdést vonjon döntvényei körébe, hogy mennél kevesebb legyen a kétség a mindennapi magánjogi életviszonyok körül. Hogy mily sok ez a kétség, azt az alsóbiróságok mindennapi gyakorlata szomoruan igazolja, azt pedig, hogy a Curia határozatai a viszonyoknak az utolsó években való rendkivüli javulása ellenére sem egészen egyértelmüek, lapunk *Döntvénytára* nem egyszer bizonyitja.

Azonban itt sem szabad megállani.

A Curiának 1882 óta hozott 81 és 1891 óta hozott XVII polgári teljes ülési döntvénye között okvetetlenül akad olyan, amely idejét multa és olyan is, amely már nem egyezik a legfőbb biróság mostani tagjainak vagy azok többségének jogi meggyőződésével. Igaz, hogy semmi törvényes vagy formai akadálya nincs annak, hogy egy-egy tanács a döntvény megváltoztatását kezdeményezze. Ez azonban csak látszólagosan könnyü. A valóságban annyi susceptibilitást érint az efféle kezdés, hogy inkább abbanmarad, a jobb meggyőződés ellenére és az igazság rovására. Egy a kir. Curia kebelében a Curia elnökének vagy elnöki tanácsának kezdésére szervezendő bizottság azonban könnyen kezébe vehetné a döntvényrevizió kérdését és ebből az alkalomból bizonyára akadna nemcsak olyan elvi döntésekre, amelyeknek módositása kivánatos, hanem olyan vitás kérdésekre is, amelyeknek teljes-ülésben eldöntése égetően szükséges, éppen a jogegység és jogbiztosság érdekében.

A döntvények előkészitésének kérdését a maitól szintén eltérő és czélhoz inkább vezető módon lehetne szabályozni, ugy, hogy mindegyik birónak elég alkalma és ideje jusson a kérdés egész anyagának előző tanulmányozására, a teljes-ülésnek pedig a valóban alapos és beható megvitatásra, esetleg több, folytatólagos ülésben meg lehetne honositani a polgári tanácsok havi értekezletének intézményét is (amihez különben rendelet nem kell, nem is kellhet, mert ez a biróságok autonomiájának körébe tartozik),* avégből hogy fesztelen érintkezés kapcsán mindenik tanács értesüljön a többi tanácsban a lefolyt hónapban történtekről, amennyiben ezek az igazságszolgáltatás egyöntetüségét érintik.

Mindehhez pedig nem kell egyéb, mint egy kis akarat, egy kis mozgékonyság és a quieta non movere kényelmes, de nem mindig üdvös elvétől való eltérés a közjó érdekében.

Jogirodalom.

Dr. Nagy Ferencz: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Hetedik kiadás, két kötet. I. k. 506 l. II. k. 498 l. Az Athenæum r.-t. kiadása. 1909.

A szerző nagy elterjedésnek örvendő munkája ujabb, hetedik kiadásban jelent meg. Mindig igaz örömmel szoktunk hirt adni a munka egy-egy ujabb kiadásáról, most azonban nagyobb bensőséggel teszszük ezt, mert a mostani kiadás bizonyos tekintetben jubiláris kiadás. Ebben az évben van ugyanis 25 esztendeje annak, hogy a munka először jelent meg (1884.). Negyedszázados pályafutásának jelentősége mindenki előtt ismeretes. Az elmélet és gyakorlat rendkivül értékes, szinte nélkülözhetlen forrásmunkájává lett. Magas tudományos szinvonala mellett gyakorlati irányának, helyes jogászi megoldásainak, világos nyelvezetének és a legkisebb részletekben is teljes megbizhatóságának köszöni ezt a jogi irodalmunkban nagyon ritka eredményt.

A mostani kiadás tartalomban jóval bővebb az eddigieknél. Kereskedelmi jogunk az utóbbi években több fontos változást szenvedett, és több nagyon jelentékeny kiegészitést nyert. Itt csak a mult évben alkotott törvényeket emlitjük fel az üzletátruházásról és a csekkről. A szerző ugy ezeket, mint általában az egész ujabb joganyagot a legnagyobb gonddal illesztette be munkájába, s igy kereskedelmi jogunk legujabb eredményeiről is igen hü képet nyujt.

Ujabb elvi jelentőségü részletekkel is bővitette munkáját. A szerző kezdettől fogva vallja azt a nézetet, hogy a kereskedelmi társaságok jogi személyek. Most nyomatékosan utal arra (I. 219.), hogy midőn ezt az álláspontot elfoglaljuk, nem szabad felednünk, hogy *gazdaságilag* a kereskedelmi társaság vagyona mégis a tagoké, ami azonban a jogi személyiséggel, mint *jogi alakkal* semmiképpen sem áll ellentétben. Ez főleg a pénzügyi gyakorlat szempontjából bir nagy fontossággal. Itt eddig ridegen alkalmazván a jogi személyiség elvét, a tagok és a kereskedelmi társaság közti vagyonátruházásoknál ugyanazt az illetéket szabták ki, mint más esetekben. Ez természetesen nagyon méltánytalan volt, s a szerző erre határozottan utal is. Egyébként ujabban a közigazgatási biróság már szakitott is a korábbi gyakorlattal. A szerző továbbá azt is kiemeli, hogy nincs befolyással a kereskedelmi társaságok jogi személyiségére az a körülmény, hogy több társasági formánál a társaság tartozásáért a tagok külön is felelősek. Ez kétségkivül a kereskedelmi társaságok és más jogi személyiséggel biró testületek közt különbséget létesit, de azon a tényen, amelyen megfordul a jogi személyiség, hogy a kereskedelmi társaságok is *jogképességgel* birnak, nem változtat.

Igen értékes ujitásokat találunk továbbá a vételről szóló részben is. Itt a szerző utal kereskedelmi törvényünk szigorára, midőn az egyik szerződő fél nem kereskedő (II. 196.). Kiemeli a sztrájk befolyását az eladó kötelezettségének teljesitésére (II. 206. és 210.); ugyanezt teszi a fuvarozásnál is (II. 314.). Bővebben megvilágitja a rendelkezésre bocsátás fogalmát (II. 226.), nemkülönben a szukcessziv szállitás, a speczifikációs vétel (II. 228.) és a pactum reservati dominii (II. 233.) több szabályát.

Általában a munka minden részében a szerző nagy gonddal feldolgozza az ujabb birói határozatokat, és mindenütt nagy figyelmet fordit az ujabb irodalomra is.

Az uj kiadás minden lapja tanuságot tesz arról, hogy a szerző a legnagyobb lelkiismeretességgel készitette elő, s igy kétségtelen, hogy a munka irodalmunkban továbbra is megtartja azt a vezérlő szerepet, amelylyel eddig birt.

Dr. M. G.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A semmiségi okokról.

A büntető perrendnek megalkotásánál a törvényhozás bőségesen gondoskodott a büntető ügyek elintézése körül előforduló *alaki* semmiségi okok megjelöléséről. A perrend számtalan eljárási szabályának a megsértése alaki semmiségi okot képez s a BP. 384. §-ának 5. pontja alapján az eljárásban előfordult és elszórtan az egyes szakaszokban megjelölt szabálytalanságok vagy mulasztások alaki semmiségi okul felhozhatók, de ezeken kivül még az itélet hozatala körül előfordulható más semmiségi okok is részint a BP. 384. §-ában, részint a BP. 427. §-ában részletesen és nagyszámban fel vannak sorolva, melyek alaki semmiségi okoknak tekintendők.

Az *anyagi* semmiségi okok azonban már csak szük keretben lettek a BP. 385. §-ának 1—3. pontjaiba foglalva, de ezek tekintetében is vitás az, hogy az emlitett szakasz 2. és 3. pontjaiban megjelölt büntetés enyhitési, illetve sulyosbitási okok szorosan vett anyagi semmiségi okoknak vehetők-e, mert a büntető perrend jogorvoslati rendszere szerint a Curia s illetve a kir. táblák a semmiségi panaszok folytán csupán jogkérdésben határozhatnak.

A 385. §. 1. pontjában felsorolt anyagi semmiségi okok a minősités, a beszámitás és annak megállapitására szolgálnak, hogy az első-másodfoku biróságok által megállapitott tényekben a bünczelekmény tényálladéka bennfoglaltatik-e?

Az anyagi semmiségi okoknak szük körre történt megállapitásánál fogva — amint ezt a gyakorlat bizonyitja — a szakbiróság elé tartozó ügyekben jelenleg már a legfelsőbb birónak munkája többnyire a semmiségi panaszoknak egyhangu, sablonszerü visszas elutasitásából áll; előbbi egy litografice kitölthető blankettás munkának felel meg, utóbbi pedig többnyire az enyhitő és sulyositó körülményeknek felsorolásából, az alsóbbfoku biróságok által kiszabott büntetés mérvére szolgáló indokok méltatásából, vagy pedig a felek által a felebbviteli főtárgyaláson indokolatlanul támasztott bizonyitás kiegészitése iránti kérelmeknek elutasitása folytán bejelentett alaki semmiségi panaszok alaptalanságának kijelentéséből áll. Ritkábbak azok az esetek, midőn a minősités és a beszámithatóság kérdése merül fel s még ritkábbak amaz esetek, amidőn oly vitás kérdés merül fel, hogy a másodfoku biróság által megállapitott tényekben a bünczelekmény tényálladéka bennfoglaltatik-e?

Most tehát legfelsőbb biróságunk a perrend folytán keletkezett kötött helyzeténél fogva ritkán felelhet meg ama feladatának is, hogy a büntető judikaturát irányithassa.

Rá akarok mutatni az alábbiakban a felekre különösen sérelmes körülményekre, nevezetesen a BP. 326. §-ának 2. pontjára, vagyis arra az esetre, ha a *másodfokban* eljáró birónságnál a fel-

* Tudtunkkal a Curia büntetőjogi tanácsai tartanak ilyen értekezleteket, nemkülönben a közigazgatási biróság két osztályának tanácsai is.

mentés azon az alapon történik, hogy a vád alapjául vett büncselekmény vagy pedig annak a vádlott általi elkövetése bebizonyitottnak nem vétetik.

Az ily felmentés ténykérdéssel lévén kapcsolatban, tehát az ily itéletre a BP. 385. §-ában megjelölt anyagi semmiségi okok egyike sem alkalmazható s igy az ily felmentő itéletre a BP. 434. §-a szerint a semmiségi panasz ki van zárva. Példával illusztrálva szembetünőbb az eset. Az elsőfokban eljáró szakbiróság bizonyitottnak veszi a vádbeli cselekmény elkövetését, ellenben a másodfoku biróság az alsóbb fokban itélt biróság által felhozott bizonyitékokat a vádlott elitéltetésére nem találja elegendőknek s a BP. 326. §-ának 2. pontja alapján a vádlottat felmenti. Ily itélet ellen anyagi semmiségi ok nem érvényesithető, a vádló kénytelen e kényszerhelyzettel megelégedni s további perorvoslattal nem élhet.

Hol szerezze most már a sértett fél a megnyugvást a fenti körülmények között hozott első- s másodfoku ellentétes itéletek folytán?

A másodfokban előforduló felmentéseknél az itéletek elleni perorvoslat használatát megnehezíti a BP. 326. §-ának 1. és 2. pontjában foglalt eseteknek félremagyarázható szövegezése is. Nevezetesen a BP. 326. §-ának 1. pontja szerint felmentő itélet hozandó, ha a *vád tárgyává* tett cselekmény nem büncselekmény, a BP. 326. §-ának 2. pontja szerint pedig, ha a *vád alapjául* vett büncselekmény nincsen bebizonyitva.

Egyes biróságok a vádirat tartalmát véve irányadónak, még oly esetben is, amidőn megállapitható, hogy a vád tárgyává tett s igazolt cselekmény egyes alkatelemek hiánya folytán nem büncselekmény s ekként a vádlott a BP. 326. §-ának 1. pontja alapján volna felmentendő, őt mégis a BP. 326. §-ának 2. pontja alapján mentik fel azon az alapon, mert azt veszik irányadónak, hogy a vádiratban a cselekmény mint büncselekmény van körülirva, melyet bizonyitottnak nem vesznek; pl. a vád tárgyát hatóság elleni erőszak büntette képezte, a másodfokban eljáró biróság azonban azt a fenyegetést, amelyre a vádló a vádját alapitotta, nem veszi oly veszélyes jellegünek, amint ezt a Btk. 167. §-a megkivánja, vagyis tehát a hatóság elleni erőszak egyik alkateleme hiányzik, mégis az itélő biróság a vádlottat nem a BP. 326. §-ának 1. pontja, hanem a BP. 326. §-ának 2. pontja alapján menti fel és pedig amaz indokból, mert a vádiratban körülirt cselekményt bizonyitottnak nem látja.

Téves azonban az ily felfogás, mert a BP. 326. §-ának indokolásából is kitetszik, hogy a vád tárgyául szolgáló tettet jogi szempontból a biró szabadon itéli meg és az ekképpen igazoltnak vett tettből, nem pedig a vádirat tartalmából állapitja meg azt, hogy a vád alapjául vett tett büntettet, vétséget vagy kihágást képez-e?

A vádirat szószerinti tartalmára alapitott álláspont mellett ugyszólván ki van zárva a BP. 326. §-ának 1. pontja alapján történő felmentés, mert a vádiratban a tett rendszerint akképpen van körülirva, hogy arra a büntetőtörvénynek valamelyik szakasza ráilleszthető legyen.

Jelentéktelennek látszik az a kérdés, hogy a felmentés a BP. 326. §-ának 1., vagy 2. pontja alapján történik-e, de alapjában véve annak a szabatos meghatározása, hogy *a felebbviteli főtárgyaláson* megállapitott tett, mint ilyen, büntetendő cselekmény-e, vagy pedig, hogy a megállapitott büncselekmény, illetve az, hogy a vádlott követte-e el, bizonyitható-e, fontossággal bir azért, mert a BP. 326. §-ának 1. pontja alapján történő felmentés esetére a vádló s illetve a sértett előtt nyitva áll az ut a további jogorvoslatra (BP 385. §-ának 1. *a*) pontja alapján), ellenben a BP. 326. §-ának 2. pontja alapján történő felmentéskor — amint azt fentebb kimutattam — a semmiségi panasz anyagi okon ki van zárva.

Méltányolandó a büntető perrend miniszteri indokolásának a perorvoslatok egyszerüsbitésére vonatkozó ama része, hogy a felsőbb biróságok a munkahalmaztól lehetőleg mentesittessenek, de nézetem szerint a jogszolgáltatásban elsősorban a jogkereső feleknek az érdeke irányadó, és minthogy egy perrend megalkotásánál a legfelsőbb kivánalom az, hogy az anyagi igazság érvényesüljön, ezért elhibázott volt az anyagi semmiségi panaszoknak tulságos megszoritása.

A büntető pert soha nem lehet a polgári perrel összehasonlitani, mert a polgári perben az itélő birónak ugyszólván kizárólag jogkérdésekkel van dolga, ellenben a büntető perben a ténykérdések a dominálók, azért nem tartom sikerültnek azt a rendelkezését, hogy az anyagi semmiségi okok szük körre szoritattak, amiáltal az anyagi igazságnak az érvényesülése megnehezittetett.

Ezért különösen a perrendnek fentebb felsorolt eseteire való tekintettel kivételes esetekben indokoltnak tartanám, ha a másodfoku itélet ellen *ténykérdésben* is megengedtetnék a perorvoslat.

A perrendnek még egy homályos szakaszára akarok rámutatni, mely szintén a semmiségi okokról intézkedik, nevezetesen a 429. §-ára, mely szerint a kir. Curia hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedhetik, ha a közbevetett semmiségi panasz visszautasitandó, vagy azért, mert «semmiségi panasznak általában nincs helye», vagy azért, mert «a használt semmiségi panasz nem érvényesithető».

Egy eljárási szabályt tartalmazó, tehát a gyakorlati életnek szóló törvénynek elsősorban világosan kell szövegezve lennie, azonban az emlitett szakasznak egyszeri átolvasására még a szakember is gondolkodóba esik afölött, hogy mely esetek különböztetendők meg azalatt, amikor a semmiségi panasznak általában nincs helye, s az alatt, amikor a használt semmiségi panasz nem érvényesithető?

A büntető perrend magyarázatában, Balogh, Illés, Vargha munkájában, a BP. 429. §-ának ama rendelkezése, «hogy a semmiségi panasznak általában nincsen helye», akképp értelmeztetik, hogy ez az eset akkor fordul elő, ha a semmiségi panaszt a törvény kizárja (BP. 434. §. 3. bek.), arra pedig, hogy a «használt semmiségi panasz nem érvényesithető», utal esküdtszéki ügyekben a BP. 427. §-ának 2. bek., törvényszéki ügyekben a BP. 428. §-ának 2. bekezdésére. Miképpen magyarázandó azonban a BP. 429. §-ának előbb emlitett utóbbi esete az ezidőszerint harmadfokban a kir. táblákhoz utalt járásbirósági ügyekben?

Ugy a BP. 427. §-ának 2. bek., mint a BP. 428. §-ának 2. bek. az alaki semmiségi okokról intézkedik. Járásbirósági ügyekben azonban a BP. 428. §-ának 3. bek. és az 556. §. 3. bek. kizárta alaki semmiségi okokból a semmiségi panasz használatát, s ezen elven csak utóbb a kir. Curia a 80. számu döntvényével ütött rést, melynél fogva most már a perrend 429. §-ától feltételezetten a kir. törvényszéki másodfoku itélet az ezt megelőző eljárással a BP. 384. §-ában megjelölt s hivatalból figyelembe veendő alaki semmiségi ok alapján megsemmisithető.

Minthogy tehát a BP. 556. §-a szerint járásbirósági ügyekben hozott törvényszéki itélet ellen csakis anyagi semmiségi okok érvényesithetők, és a 80. számu döntvény értelmében az alaki semmiségi okok csakis feltételezetten vehetők figyelembe, vagyis akkor, ha az anyagi semmiségi okon használt semmiségi panasz vissza nem utasitható, ebből következtetendő, hogy járásbirósági ügyekben azon eset alatt: hogy a «használt semmiségi panasz nem érvényesithető», nem lehet alaki semmiségi okot feltételezni.

Ujfalussy Béla,
temesvári kir. itélőtáblai biró.

Az indokolatlan késedelem a munkásbiztositásjogi közvetlen keresetnél.

A Jogtudományi Közlöny f. é. 5. számában «A munkásbiztositásjogi közvetlen kereset» czimmel a budapesti munkásbiztositási választott biróság nagyrabecsült elnökének szakavatott tolla alól kikerült czikk legnagyobb részével teljesen egyetértek.

Egyetértek annál is inkább, mert az ezen czikkben kifejtett jelenlegi alkalmazása az Eljárási Rendelet 59. és 63. §-ainak, ellentétben a választott biróság korábbi álláspontjával, mely szerint a választott biróság elnöke a közvetlen kereset másodpéldányának a kereset beadása utáni nyombani kiadásával egyidejüleg az Eljárási Rendelet 63. §-a alapján záros határidőt tüzött ki az Országos Pénztár határozatának meghozatalára, a nélkül, hogy akár az indokolatlan késedelem, akár csak a késedelem fennforgását is megállapitotta volna: éppen az Országos pénztár részéről az egyes konkrét ügyekben az Eljárási Rendelet vonatkozó §-ainak alkalmazási módjával szemben elhangzott ellenvetések következménye.

A czikk azon részével azonban, mely az «*indokolatlan késedelem*» kérdésének elbirálását tárgyalja, sajnálatomra nem értek

*

egyet s ellenvetéseimet, illetve álláspontomat a következőkben kivánom kifejteni.

Az indokolatlan késedelem kérdésének elbirálhatása czéljából nézetem szerint nem lényegtelen elsősorban annak megemlitése, hogy a pénztárak az 1907 : XIX. tcz. által hatáskörükbe utalt, a törvényben előirt feltételek mellett tudomásukra jutott balesetekből számazó kártalanitási ügyekben, köztestületi jellegükhöz képest, erkölcsi és hivatalos kötelmük alapján hivatalból járuak el, s másodsorban, hogy a törvény a kártalanitás kérdésében hozandó határozatok meghozatalára, eltekintve a törvény 88. §-a 3-ik bekezdésétől, valamely fix határidőt elő nem irt. Ebben csak az iránt rendelkezik, hogy a kerületi pénztárak a balesettől számitott tiz hét letelte, illetve a gyógykezelés esetleges előbbi befejezésével kapcsolatos betegsegélyezési táppénz beszüntetési időpontja utáni időre járó kártalanitás tárgyában hozandó határozatokat haladéktalanul meghozni kötelesek, ugy, hogy a járadék első összegét a jelzett két határnap közül azon, amelyen a táppénz beszüntettetett, a sérült már felvehesse. Más határidőt azonban a törvény elő nem ir.

De lehetetlen is volna más határidőt előirni, mert hiszen minden egyes konkrét esetben annyira divergálók azon körülmények, amelyek a kártalanitás kérdésének elbirálásánál figyelembe jönnek, hogy egy mintára az ügyek elintézésének időbeli határait megállapitani teljes képtelenség volna.

Nehogy azonban a pénztárak éppen azért, mert időbeli határ a határozatok meghozatalára fel nem állitható, az egyes ügyek elintézését indokolatlanul késleltetve, a feleket jogos igényeiktől elüssék, különösen pedig, nehogy az esetleges indokolatlan késedelmezéssel éppen a gyors segélytől foszszák meg az arra rászorult sérülteket, a törvény a közvetlen kereset perjogi intézményének megállapitásával kivánt a sérült felek kártalanitási igényének kielégitéséről ez esetre gondoskodni.

A közvetlen kereset alapján való eljárást azonban a törvény és ennek folyományaként az Eljárási Rendelet, nehogy az zaklatás jellegével birjon, bizonyos előfeltételekhez kötötte. Ezen előfeltételek pedig a törvény 91-ának végbekezdése értelmében, hogy a pénztár *az igényjogosultság feletti határozathozatalt indokolatlanul késleltesse,* s hogy *az indokolatlan késedelem fennforgását a választott bíróság megállapitsa.*

Azon kérdésben, hogy a választott bíróságnak a közvetlen kereset érdemi ellátásba vétele előtt első teendője az indokolatlan késedelem fenn-, illetve fenn nem forgásának megállapitása, a választott bíróság ujabbi fentebb emlitett gyakorlata folytán már túl vagyunk, marad tehát az első feltétel, a határozathozatalnak a pénztár részéről való indokolatlan késleltetés, vagyis az indokolatlan késedelem kérdésének elbirálása.

Mint már fentebb rámutattam, a törvény külön az esetre kivánta létesiteni a közvetlen kereset perjogi intézményét, amennyiben a pénztár a határozathozatalt *indokolatlanul késlelteti,* vagyis az esetre, ha a határozathozatal körül *maga a pénztár jár el* késedelmesen. Nem az a lényeges tehát, hogy a baleset idejének, körülményeinek s következményeinek figyelembevételével normális körülmények között a pénztár a közvetlen kereset beadása időpontjáig meghozhatta-e határozatát, hanem igenis az, hogy az adott esetben a tényleges összes körülmények és előzmények tekintetbevételével, *volt-e a pénztár oly helyzetben,* hogy a határozatot meghozhassa.

Mert a baleseti kártalanitás kérdésének elbirálásánál nemcsak a baleset idejét s annak következményeit kell megállapitania s illetve tekintetbe vennie az eljáró pénztárnak, hanem a törvény- és alapszabályszerü kötelménél fogva erkölcsi és anyagi felelősség terhe alatt köteles mindazon adatokat megállapitani és beszerezni, amelyeket a törvény előir. Igy, hogy egyebet ne emlitsek, a balesetvizsgálati jegyzőkönyvet, a sérült munkakeresményére vonatkozó részletes kimutatásokat a balesetet megelőző 52 hétre, a sérült személyi adatait, halálos végü balesetnél pedig a különböző anyakönyvi kivonatok, jegyzőkönyvek, hiteles községi bizonyitványok egész komplexumát, amely adatok beszerzése bizony igen gyakran csak többszöri sürgetés után, sőt néha csak a törvényben megállapitott büntetések alkalmazásával lehetséges s még ha a leggyorsabban történik is, hosszabb időt vesz igénybe.

De ha mindezen adatok már a pénztárak birtokában vannak is, nyilvánvaló, hogy a pénztárak szervezete mellett, amidőn minden egyes kártalanitási kérdés eldöntése — áll ez különösen az Országos Pénztárra — az igazgatóság elé tartozik, a már teljesen felszerelt iratok alapján sem lehet a határozatot csak ugy máról-holnapra meghozni, mert minden egyes kártalanitási ügyért külön igazgatósági ülést tartani — eltekintve a költségektől — teljesen lehetetlen, s igy az időközben felgyülemlő kártalanitási ügyek csakis a legközelebbi ülésben kerülhetnek határozat alá.

Ezek — nagyjából — azon rendszerinti okok, amelyek a határozathozatalban a pénztárakat késleltetik. Előfordulhatnak, sőt előfordulnak oly esetek is, amidőn a pénztár a balesetről még csak tudomást sem nyert, az hozzá be sem jelentetett, s igy az eljárást meg sem indithatta, vagy pedig hogy a baleset a bejelentés alkalmával oly lényegtelennek, jelentéktelennek minősittetik, hogy az előreláthatólag kártalanitást nem von maga után s a betegsegélyezést a balesettől számitott tiz héten belől valamely vállalati pénztár eszközölvén, a baleseti kártalanitási igény elbirálására illetékes kerületi pénztár csak hetek vagy hónapok mulva, sőt esetleg csak a közvetlen kereset másodpéldányának kézhezvételekor szerez tudomást arról, hogy sérült a baleset alapján kártalanitást igényelhet. Ily esetben tehát a pénztár késedelemben sem lehet, mert magától értetődik, hogy az, ki valamely kötelme törvény alapjáni megnyitása esetében a kötelem teljesitésére a törvényben előirt módozatok betartásával fel nem hivatik, az ezen kötelem teljesitésében a tényleges felhivás eszközlése előtt késedelembe egyáltalán nem eshetik.

Elismerem, hogy az esetben, ha a pénztár az előreláthatólag kártalanitási igényt maguk után vonó balesetekről kellő időben értesittetik, s egy bizonyos hosszabb idő eltelik a baleset napjától, illetve a táppénz beszüntetésétől, vagy pedig amidőn a munkaképességcsökkenés állandónak mutatkozik már, s a pénztárak a hatáskörükbe tartozó járadék megállapitása tárgyában még sem hoztak határozatot, lehet esetleg általánosságban késedelemről beszélni, de épp a törvény rendelkezése alapján az biralandó el az egyes konkrét esetekben külön-külön, hogy a pénztár *késlelteti*-e a határozathozatalt, vagy a pénztár részéről *fennforogni látszó késedelem* indokolt-e?

Amint fentebb ismertettem, a legtöbb esetben idegen, külső tényezőknek nem pontos müködése, az adatok beszerzésének hosszadalmassága, nehézségei, s a pénztári szervezet azon okok, amelyek megakadályozzák a kártalanitási határozatok márólholnapra való meghozatalát. Mindezen, hogy ugy mondjam, akadályok azonban teljesen kivül állanak azon müködési körön és határvonalon, amelyeken belül a pénztárak a kártalanitás kérdésének elbirálásánál eljárnak, mert hiszen a pénztár mást nem tehet, mint a megkeresése elintézésében késedelmes hatóságot vagy felet felszólitja, sürgeti, esetleg végső esetben, ott, ahol a törvény módot nyujt erre, a törvényben megállapitott más eszközökkel szerez felhivásának hatályt.

Tehát akkor, amidőn a pénztárak kimutatják, hogy ők kötelmüknek megfeleltek és saját hatáskörükön kivül álló okok idézék elő a terhükre az első pillanatban fennforogni látszó késedelmet, akkor azt hiszem a pénztárakkal szemben a *konkrét ügybeni indokolatlan késedelmet* megállapitani a törvény és az eljárási rendelet alapján nem lehet. Amennyiben a választott bíróságok mégis ezen gyakorlatot kivánnák követni, ezzel a pénztár *mulasztását* megállapitva oly esetekben is a pénztár fog költségekkel terheltetni, ahol a pénztár törvényes kötelmének pontosan megfelelni kivánt ugyan s hatáskörében álló minden eszközt felhasznált arra, hogy a kártalanitás kérdésében határozatot hozhasson, de rajta kivül álló okok a czél elérésében, a határozat meghozatalában megakadályozták.

De nem szabad figyelmen kivül hagynunk a mulasztás megállapitásának erkölcsi kihatását sem. Jogos és törvényen alapuló, hogy ahol az indokolatlan késedelem tényleg fennforog, ott megállapittassék a mulasztás s viselje a pénztár ugy az erkölcsi, mint az anyagi hátrányokat, de éppen annyira méltánytalan s minden törvényes alapot nélkülöz az, hogy amidőn a fennforogni látszó késedelem nem a pénztár késedelme, s igy tehát indokolt, a pénztárral szemben a mulasztás mégis kimondassék s annak következményeit a pénztár — bár kötelmét pontosan teljesitette — ugy erkölcsi mint anyagi vonatkozásaiban viselni legyen kénytelen.

Éppen czért szerintem nem azt kell a választott bíróságnak kutatni, hogy van-e *objektiv* késedelem, hanem igenis azt, hogy terheli-e a pénztárt a konkrét esetben oly *szubjektiv* késedelem.

melylyel a pénztár a határozathozatalt indokolatlanul mellőzte, kitolta, késleltette, vagyis hogy a pénztár eljárásában rejlik-e a késedelem oka, vagy a pénztáron kivül álló tényezők akadályozták meg a határozathozatalt, s ennek elbirálhatása czéljából figyelembe veendők ugy a pénztárnak a konkrét ügyben tényleg kifejtett tevékenysége, valamint az illető ügy különös tényköriilményei. Mert pusztán az alapon, hogy a baleset megtörténte és a közvetlen kereset beadása között hosszabb idő telt el, amely alatt a pénztár nem határozott, a mulasztást annak daczára megállapitani, hogy a pénztár előirt kötelme teljesithetése érdekében saját hatáskörén belül mindent megtett, sem jogosnak, sem méltányosnak nem tartom, s nem is felel meg a törvényhozó intenczióinak.

De ha végül a közvetlen kereset czéljául a határozat mielőbbi meghozatalát tekinteném, akkor sem foglalhatok el más álláspontot, mert hiszen amidőn nem a pénztárban rejlik a mulasztás, hanem a pénztáron kivül álló faktorok akadályozzák meg a pénztárt kötelme teljesitésében, ezen akadályok nem szünnek meg pusztán azon ténynyel, hogy a választott bíróság a keresetet érdemi ellátásba veszi, és a választott bíróság sem tehet egyebet, mint a késedelmes feleket vagy hatóságokat megsürgeti, vagy pedig saját hatáskörében hivatalból gondoskodik a még hiányzó adatok beszerzéséről. Ezzel pedig az eljárás meggyorsitását el nem érjük, mert ez a közvetlen keresetek nagyobb tömege mellett oly megterheltetéssel járna a csekély munkaerővel rendelkező választott bíróságokra, melynek leküzdésére a legnagyobb jóakarat, a legteljesebb ügybuzgalom és ügyszeretet sem volna képes.

De a közvetlen keresetnek nem is az eljárás meggyorsitása a czélja, hanem igenis az, hogy *az esetleges indokolatlan késedelemmel okozott mulasztás által előidézett hátrányok kiküszöböltessenek* s az arra jogosult hozzájuthasson a törvény alapján neki kijáró kártalanitáshoz.

Mindezek alapján nézetem szerint annál inkább figyelembe kell venni az egyes esetek adott, tényleges körülményeit az indokolatlan késedelem fennforgása kérdésének elbirálhatása szempontjából, mert annak eldöntése, amint azt a választott bíróság felfogja, az elnök diszkréczionális joga, s mint perelőkészitő intézkedés, illetve határozat, jogorvoslattal meg sem támadható s igy a kérdésnek az objektiv késedelem szempontjából való eldöntése oly anyagi megterheléseket és erkölcsi hatásokat vonhatna maga után, amelyeket a törvény nem szándékolt, s amely ellen semmiféle uton-módon jogorvoslatot a pénztár nem nyerhetne. A diszkréczionális jog nagy hatalom, de éppen azért, amidőn *mulasztás* kimondásáról van szó, a legnagyobb körültekintéssel birálandó el, hogy az, kinek terhére a mulasztás megállapittatik, erre *tényleg* rászolgált-e. *Dr. Alapy Victor.*

Adatok a munkásbiztositó pénztárak jogtudásához.

I. Országosan hangzanak a panaszok, munkaadók és alkalmazottak részéről, az 1907 : XIX. tcz. által teremtett pénztárak ellen ; egyesek már annyira vitték a törvény nem tudását, hogy az «Állami Munkásbiztositási Hivatal» legutóbb kénytelen volt a pénztárakat figyelmeztetni, hogy a választott bíróságokkal szemben tanusitott magatartásuk «*meg nem engedhető*» (Munkásbiztositási Közlöny 1909. évi 5. száma). Figyelmezteti e pénztárakat arra, hogy őket betegsegélyezési és baleseti kártalanitási perekben kettős minőség illeti ; mig t. i. egyfelől elsőfoku hatósági szervek, addig másfelől felebbezés, illetőleg közvetlen kereset folytán az illető fél perbeli ellenfelévé válnak. Utóbbi vonatkozásban már nem hatóságok, hanem csak ügyfelek, akiknek csakis a törvényes perorvoslatok állanak rendelkezésükre. Éppen, mert egyes pénztárak a maguk tudatlanságában összecserélték a maguk kétféle minőségét — hatóság és ügyfél — ezért volt kénytelen az «Állami Munkásbiztositó Hivatal» komolyan figyelmeztetni ; hogy «a választott bíróság perbeli rendelkezésével szembehelyezkedni vagy az elől kitérni, *a bírósággal feleselni, a teljesitést késedelmezéssel vagy épen akadékoskodással elhuzni nincs joguk*».

II. Ezek előrebocsájtása után praxisomból az akadékoskodás vagy elhuzás, valamint a jogi tudatlanság egy elszomoritó példáját akarom előadni.

E. pécsi munkaadó czég berzenczei megbizottja S. M. által biztositott munkások gyógykezeléséért a kezelő orvosnak kifizetett 140 K 80 f-t, mely összegből a kaposvári kerületi munkásbiztositó pénztár 87 K 80 f-t téritett csak meg. Erre a czég a pénztárt bepanaszolta a csurgói főszolgabirói hivatal, mint elsőfoku iparhatóság előtt ; a főszolgabirói hivatal 1087/908. sz. végházatával kötelezte a pénztárt, hogy E. czégnek általa a munkásbiztositó pénztár helyett kifizetett 53 K orvosi költséget és 9 K napi és fuvardijat, összesen 62 K-t 15 nap alatt végrehajtás terhével téritsen vissza. Indokolás : az ingyen orvosi gyógykezelésről a pénztár köteles gondoskodni ; ha az orvossal meg nem tudott egyezni és ez szabályszerü diját számitotta fel, ugy az a pénztár terhére megy ; tehát a visszatartott különbözet munkaadó czégnek megtéritendő. A végházatározat, teljesen megfelelően a 156. §-nak, figyelmeztetett, hogy ellene felebbezésnek helye nincsen, hanem az iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek a határozat kihirdetésétől számitandó 15 nap alatt jogában áll igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni. A helyett azonban, hogy a kaposvári kerületi munkásbiztositó pénztár a törvényhez tartotta volna magát, felebbezett Somogy vármegye alispánjához (nyilván mint másodfoku iparhatósághoz). Természetesen elutasittatott.

Félévi szünet után E. czég egyszerre csak Kaposvár rendezett tanácsu város, mint elsőfoku iparhatóság elé idéztetik a 62 K tagdijhátralék ügyében, tehát *oly ügyben, amelyben hozott végházatározattal szemben a törvényes jogorvoslatot a pénztár elmulasztotta.* Mi jogon tette ezt?... Nehogy makacssági itélet hozassék, a czég Pécsről meghatalmazottat küldött ki a tárgyalásra, melyen *megjelenni azonban a helyben levő kaposvári kerületi munkásbiztositó-pénztár nem tartotta érdemesnek.* A kaposvári városi tanács 272 909. sz. alatti határozata természetesen ujra elutasitotta a pénztárt, mert hiszen res judicata-val állott szemben ; kötelezte egyben a pénztárt, hogy a czég képviselőjének készkiadásait 15 nap alatt megfizesse és ismét figyelmeztetett, hogy felebbezésnek helye nincs, de jogában áll a meg nem elégedő félnek igényeit 15 napon belül a törvény rendes utján érvényesiteni, *miáltal azonban a végrehajtás nem gátoltatik.*

Nagyon téved azonban, aki azt hiszi, hogy e többszöri kitanitásoknak meg lett a foganatjuk : a pénztár sem nem vitte az ügyet a törvény rendes utjára, sem nem fizette meg a czég képviselőjének megitélt költséget ; amikor pedig erre ügyvédileg szólittatott fel, azt válaszolta (101 909. sz. a.), hogy Kaposvár tanácsa által *illetéktelenül* (sic !) hozott határozat ellen Somogy vármegye alispánjánál *előterjesztést* tett, és az ügy végleges elintézéséig a *költség követelése nem érvényesithető.* Ehhez az előadottak után nem kell kommentár.

Hogy mindezt nem privát átiratban panaszoltuk el az «Állami Munkásbiztositási Hivatalnak», mint törvényes felügyeleti hatóságnak : arra több okunk volt. Elsősorban biztosra veszszük, hogy a hivatal ezuton is tudomást szerez a fentiekről ; de egyébként is czélunk messzebbmenő volt : tapasztalataink alapján indokolt lévén az a vélemény, hogy a fent előadottak nem izolált jelenség, arra törekedtünk, hogy másokat is buzditsunk, tárják fel nyiltan *az ország jogászi közvéleménye előtt* a tapasztalt törvénytelen tulkapásokat és visszaéléseket. Ekként elősegithetjük, hogy a munkásbiztositás nálunk is azzá váljék, amivé válnia kell : egy hatalmas lánczszemmé a «sociale Fürsorge» körében ; kiderül elvégre itt az is, hogy a korrekt jogi alapozás egy pillanatig sem léveszthető szem elől. Hiába portál a törvényhozó magas szocziálpolitikai eszméket, ha a végrehajtás szervei oda fajulnak, hogy ellenük való panaszoktól visszhangzik az ország.

Dr. Jánosi E. R.

A fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátása tárgyában kiadott 20,003/1908. számu I. M. rendelet értelmezéséhez.

Az igazságügyminiszter 20,003/1908. szám alatt a fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátása tárgyában kiadott rendeletének 9. §-ában akként rendelkezik, hogy mihelyt kiderül, hogy a terhelt fiatalkoru, az eljárásról a terhelt érdekeinek megóvása végett azonnal értesiteni kell a fiatalkoru terheltek védelmére alakult bizottságot vagy egyesületet s ilyenek hiányában az ügyvédi kamara választmányát.

E szabálynak gyakorlati alkalmazásánál már is merültek fel viták alapjául szolgáló kérdések, melyek különböző megoldásban részesültek.

Egyik ilyen kérdés az, hogy midőn a BP. 56. §-ának 3. pontja alapján az életének 16. évét még tul nem haladott vádlott részére a főtárgyalásra hivatalból védő rendeltetett — feltéve, hogy az illető törvényszék székhelyén a fiatalkoruak védelmére alakult bizottság vagy egyesület nincsen — kell-e értesiteni az ügyvédi kamara választmányát vagy sem?

Nézetem szerint az ügyvédi kamara választmányát a kötelező védelem esetében is értesiteni kell, mert különben a rendelet ezt az esetet, mint kivételt felemlitette volna.

Egy másik kérdés az, vajjon az életének 18. évét még tul nem haladott férjes nőre vonatkozólag a fenti szabályt kell-e alkalmazni vagy sem? Az ilyen terhelt az 1894 : XXXI. tcz. 7. §-a értelmében rendszerint életének 16. évét már betöltötte, tehát ő reá nézve a BP. 56. §-ának 3. pontjában irt kötelező védelem esete nem forog fenn, vagyis részére a főtárgyalásra védő hivatalból nem rendeltetik. De viszont mint férjes nő, nagykoru, tehát sem a fiatalkoruak védelmére alakult bizottság vagy egyesület, sem az ügyvédi kamara választmánya felette nem gyámkodhatik; a férj ezt meg sem engedné és ugy látszik, nincs is szükség arra, hogy ilyen esetben a rendelet 9. §-ában foglalt rendelkezés keresztülvitessék. Hogyan áll azonban a dolog, ha az illető nő özvegy, férjétől különváltan él vagy férje távol — mondjuk Amerikában — van? Ilyen esetben a rendelet 9. §-a alkalmazásának szüksége és esetleges üdvös hatása nyilvánvaló. Minthogy pedig az illető nő személyi adatairól nem mindig lehet megállapitani, hogy férjével tényleg együtt él-e, vagy nincs-e a férje távol, más világrészben, ennélfogva szerény nézetem az, hogy patronage-egyesület hiányában az ügyvédi kamara választmányát kivétel nélkül mindig értesiteni kell.

Az értesités módjára vonatkozólag a legalkalmasabbnak látszik az a mód, hogy az elnök év elején átiratban értesiti az ügyvédi kamara választmányát arról, hogy a fiatalkoruak bünügyeinek tárgyalását a kir. törvényszék hol és mely napokon, melyik tanácsa által végzi egész éven át. Ezáltal a biróság sok munkát megtakarit s a czél mégis el van érve.

A fentebb tárgyaltakkal kapcsolatban felmerül az a kérdés is, vajjon a 18 éven aluli férjes nők bünügyeinek tárgyalásánál vagy más birói funkcziónál kell-e alkalmazni a rendeletben szigoruan előirt izolácziót. Amellett, hogy nem kell, fel lehet hozni érvül az ilyen nő társadalmi helyzetét, nagykoru voltát és azt, hogy mint önálló jogalany szerepel az életben. De ha figyelembe veszszük, hogy a szóbanforgó rendelet a büntető novella II. fejezetének a fiatalkoruakra kivételes rendelkezéseit van hivatva egyelőre pótolni és ugyanazt a czélt akarja szolgálni, amelyet a büntető novella II. fejezetében foglalt törvényes intézkedések, amelyek a 12—18 éves fiatal egyénekre vonatkozóan nem emlitik fel kivételként azoknak családi állapotát, a nők férjes vagy hajadon voltát, hanem kivétel nélkül minden 12—18 éves egyénről egyaránt intézkednek: akkor világosan áll előttünk az hogy a 18 éven aluli férjes nők — daczára a jog más terén elfoglalt állásuknak — éppen olyan fiatalkoruak, mint más 18 éven aluli egyének, mert a büntetőjogi fiatalkoruság a magánjogi nagykoruság által nem szünik meg.

Csákány Sándor,
veszprémi törvényszéki jegyző.

A vagyonközösség megszüntetése iránt indított perekben a perköltség kérdéséhez.

A régi, a felek közt a per költségét derüre-borura kölcsönösen megszüntető birói gyakorlat maradványa a vagyonközösség megszüntetése iránt folyó perekben az, hogy a költséget bennük még mindig megszüntetik. Legjobban mutatja ezen rendelkezés tarthatatlanságát az indokolása, hogy t. i. amiatt kell a költséget megszüntetni, mert a vagyonközösség megszüntetése mindkét fél érdekében történik.

Ha az alperesnek ugyanaz az érdeke, mint amit a felperes keresetében követel, és a perre mégis okot szolgáltatott, annál inkább fizetheti a per költségét.

A vagyonközösség iránti kérdéseket nagyon szépen meg lehet oldani per nélkül is. Ha az ingatlan természetben meg nem osztható, adhatnak be a felek önkéntes árverés iránti kérvényt; ha pedig elkülönithető, vázlatrajzi eldarabolással szintén segithetnek a bajon. Nem szükséges egy végiratos, ellenvégiratos és sokszor helyszini szemlével sulyosbitott pert lefolytatni; hamarabb és enélkül is rendezhetik a felek a dolgot. Igazságtalan, tehát, ha a felperes az ingatlannak árverésen való eladását, vagy vázrajzi megosztását kivánja, és az ellenfele ezt ellenzi, hogy ha a pert a felperes megnyeri, az ebből származó költséget ő is viselje, mikor ezt a pert elkerülhették volna.

Itt sem szabad tehát tágitani a S. E.-ban a perköltség viselésére fölállitott azon helyes elvtől, hogy aki a perre alaptalanul okot szolgáltatott, az fizesse a per összes költségét.

Dr. Strausz Sándor.

Különfélék.

— **A birák és jegyzők adója.** Az adóreformjavaslatok fölötti vitákban alig nyert kifejezést és különösen az érdekeltek alig tudnak róla, hogy csendben, minden feltünés nélkül jelentékeny adóemelés készül a birák és jegyzők terhére.

Az adójavaslatok megszüntetik a IV. oszt. kereseti adót és helyébe a jövedelemadót léptetik. Ennek progressziv adótételei in concreto alacsonyabbak ugyan valamivel a IV. oszt. kereseti adó megfelelő tételeinél, de ezentul az adózás alapjául nemcsak a törzsfizetés, hanem a lakáspénzzel és pótlékokkal együtt számitott összjavadalmazás vétetik.

Ennek eredménye a különböző fizetési osztályokban különböző, de az uj rendezés, kivált a kisebb javadalmazásu állásoknál, jelentékeny adóemelést jelent; különösen azoknál, akik eddig az általános jövedelmi pótadó alól mentesek voltak, t. i. akiknek adóköteles jövedelme Budapesten 4000, vidéken 3000 k-t meg nem haladta.

Az adóreform hatását az alábbi táblázat mutatja. Megjegyezzük, hogy az összjövedelem kiszámitásánál a vidéki lakáspénzosztályok közül csak példaképpen vettünk fel egyet, t. i. azt, mely a budapesti lakpénzeknek 70%-át teszi.

Eddigi adó			A javaslat szerinti adó				
Állás	Adóalap	IV. oszt. kereseti adó	Állás	Adóalap	Jövedelem adó	Emelkedés	Csökkenés
	korona			korona			
Dijas joggyakornok	1000	10·—	Joggyakornokok doktorátus nélkül	1000	6·—	—	4.—
			vid. dokt. pótlékkal	1400	10·—	—	
			főv. « «	1600	12·—	2	
			1. *Vidéken*				
Jegyző: X. fiz. oszt. 3. fokoz.	2000	30·—	*a)* birói vizsgai pótlék nélkül	2630	34·—	4	
			b) birói vizsgai pótlékkal	3030	44·—	14	
			2. *Budapesten*				
			a) birói vizsgai pótlék nélkül	3200	44·—	14	
			b) e pótlékkal	3600	56·—	26	
2. fokozat	2200	34.—	1. *Vidéken*				
			a) vizsgapótlék nélkül	2830	38·—	4	
			b) vizsgapótlékkal	3230	50·—	16	
			2. *Budapesten*				
			a) vizsgapótlék nélkül	3400	50·—	16	
			b) vizsgapótlékkal	3800	62·—	28	
1. fokozat	2400	38·—	1. *Vidéken*				
			a) vizsgapótlék nélkül	3030	44·—	6	
			b) vizsgapótlékkal	3430	56·—	18	
			2. *Budapesten*				
			a) vizsgapótlék nélkül	3600	56·—	18	
			b) vizsgapótlékkal	4000	68·—	30	
Albiró: IX. fiz. osz. 3. fokozat	2600	42·—	1. *Vidéken*	3300	50·—	8	
			2. *Budapesten*	4200	76·—	34	
2. fokozat	2900	50·—	1. *Vidéken*	3600	56·—	6	
			2. *Budapesten*	4500	86·—	36	
3. fokozat	3200	75·60*	1. *Vidéken*	3900	68·—	—	7·60
		56·—	2. *Budapesten*	4800	86·—	30	

* Vidéken 3000, Budapesten 4000 K-t meghaladó adóköteles jövedelem után 35% általános jövedelmi pótadó fizetendő.

Állás	Adóalap	IV. oszt. kereseti adó	Állás	Adóalap	Jövedelem-adó	Emelkedés	Csökkenés
	Korona				Korona		
Biró:							
VIII. fizet. osztály		91·80	*Vidéken*	4510	86·—		5·80
3. fokozat	3600	68·—	*Budapesten*	5700	128.—	60·—	
2. fokozat	4000	108·—	*Vidéken*	4910	96·—		12·—
		80·—	*Budapesten*	6100	144·—	64·—	
1. fokozat	4400	124·20	*Vidéken*	5310	112·		12·20
			Budapesten	6500	144·—	20·20	
VII. fizet. osztály							
3. fokozat	4800	140·40	*Vidéken*	5920	128·—		12·40
			Budapesten	7200*	174·40	34·—	
2. fokozat	5400	170·10	*Vidéken*	6520	144·—		26·10
			Budapesten	7800	201·60	31·50	
I. fokozat	6000	202·50	*Vidéken*	7120	174·24		28·30
			Budapesten	8400	228·80	26·30	
Tábl. biró: VI. fiz. osz.							
3. fokozat	6400	229·50	*Vidéken*	7800	201·60		27·90
			Budapesten	8400	228·80		—·70
2. fokozat	7200	286·20	*Vidéken*	8600	255·20		31·20
			Budapesten	9200	282·40		3·80
1. fokozat	8000	347·—	*Vidéken*	9400	311·—		36·—
			Budapesten	10000	340·—		7·—

Láthatjuk, hogy az adó némileg csökken a doktorátus nélküli joggyakornokoknál, és a IX. fizetési osztály 1. fokozatába tartozó vidéki albirótól fölfelé, minden vidéki birói állásban, mely eddig általános jövedelmi pótadó alá esett; továbbá csökken néhány koronával a budapesti táblabiráknál is; *ellenben emelkedik a budapesti doktor-joggyakornokoknak, a vidéki és budapesti jegyzőknek, a 3. és 2. fokozatba tartozó vidéki albiráknak és a IX., VIII., VII. fizetési osztályokba sorozott összes budapesti elsőfolyamodásu biráknak adója.* Még pedig éppen a kisebb javadalmazások esnek erősebb adóztatás alá. Igy a budapesti jegyző adója 30 K-ról 56 K-ra, tehát *86·6%-kal*, a budapesti albiróé 42 K-ról 76 K-ra, tehát *80·9%-kal*, a budapesti VIII. osztályu biróé 68 K-ról 128 K-ra, azzal *88·2%-kal emelkedik.* Méltán felmerül a kérdés, mi az oka e tetemes adóemelésnek? Hiszen a köztisztviselő jövedelme köztudomásu, el nem titkolható; hiányzik tehát még az az immorális jogczim is, hogy az eltitkolás miatt legalább a megfogható jövedelem legyen erősen megadóztatva. Annál kevésbbé áll ez, mikor az emelés csak a tisztviselők egyes fizetési osztályait és a fővárosban lakó birákat és jegyzőket sujtja. Éles ellentétben áll a progressziv adó elvével az, hogy *éppen a kisebb fizetések után fizetendő adók emeltetnek.* Vagy talán a fizetésrendezések olyan rózsás anyagi helyzetbe hozták már a jegyzői és birói kart, hogy mulhatlanul szükségesnek mutatkozik abból a kevés javitásból, mit eddig itt-ott kapott, adóemelés czimén valamit visszavenni? Avagy a budapesti életviszonyok javultak meg annyira, hogy éppen azokat, kiknek amugy sem elég a jövedelme, a kisebb állásu tisztviselőket, köztük a jegyzőket kell 80%-nál nagyobb adóemeléssel sujtani?

Mindenesetre jellemző, hogy midőn a földadót leszállitják, midőn a képviselői járandóságok adómentessége dekretáltatik (5. §. 1.); midőn a «kisember» tehermentesitése a jelszó, és midőn az állittatik, hogy az adóreform adóleszállitást jelent: a szellemi foglalkozást üzőkre általában erősebb adóteher nehezittetik, és az állam saját tisztviselői száraz kenyeréből is jónak lát még egy darabot letörni.

Az országos birói egyesület feladata volna ezzel a veszedelemmel és igazságtalansággal szemben komolyan és erélyesen fellépni és elháritására mindent elkövetni.

— **Védőrendelés a Curián.** A BP. 437. §-ának 5. bekezdése megengedi, hogy a Curia, ha az eset körülményeinél fogva czélszerünek tartja, a tárgyalásra védőt rendeljen. A gyakorlatban ez a rendelkezés oda törpül, hogy a Curia rendszerint csak főbenjáró ügyet nem birál el védő közremüködése nélkül. E sorok irója tanuja volt már több curiai tárgyalásnak, mely védő nélkül folyt le s amelyen a koronaügyészség a kir. táblának felmentő itéletét támadta a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjában meghatározott semmisségi ok alapján. Ilyenkor a védő hiánya az ellenkező jogi álláspont megvilágittatlansága folytán a legszembeötlőbb. Az a vádlott, akit az alsófokon büntetendő cselekmény hiánya okából mentettek fel (BP. 326. §. 1. pont), a legtöbb esetben abban bizakodik, hogy a vád alaptalan s ezért nem gondoskodik a Curia előtti, a dolog természete szerint költséges érdekképviseletről. Visszás, hogy ő aztán talán az ujságból értesül a megváltoztathatatlan tényről, hogy a legfelső bíróság bünösnek itélte. Ily esetben, ugy hiszszük, a törvény szellemében jár el a Curia, ha a tárgyalásra védőt rendel.

— **Nil admirari.** A budapesti I—III. ker. kir. járásbiróságnál — mint egyik olvasónk irja — napok óta nem expediálnak, mert elfogytak — a kézbesitési iv blanketták és sürgetésre sem kaptak eddig egyéb választ, mint hogy a vállalkozó még nem szállitott!

— **A hivatalból foganatositandó végrehajtási eljárás rendkivüli lassusága** ellen általános a hitelezők panasza. Hónapokig eltart néha, mig a kiküldött a végrehajtást foganatositja s e nehézkes eljárásnak árát gyakran a követelés elvesztésével fizeti meg a végrehajtató.

Fokozza a kérdés jelentőségét az a körülmény, hogy a végrehajtási novellának 4. szakaszában foglalt intézkedés folytán a hivatalból foganatositandó végrehajtások száma jelentékenyen nőtt, anélkül azonban, hogy az ezen végrehajtások lebonyolitásánál már ezelőtt is tapasztalt és a novella fenti rendelkezése folytán csak fokozódott lassuság megszüntetése iránt bármi intézkedés is történt volna. Kétszeresen is indokolt ily körülmények között, hogy a végrehajtási törvénynek azon intézkedéseit, melyek a hivatalból foganatositandó végrehajtási eljárás gyors lefolytatását czélozzák, ugy a végrehajtást elrendelő bíróság, mint a kiküldött szorosan betartsa. Ám bíróságaink ezt nem mindig teszik. Csak egy példát.

A végrehajtási törvény 20. §-ának utolsó bekezdése szerint «amennyiben a végrehajtás nem helyben teljesitendő, a kiküldött a költségek előlegezését követelheti.» Ez a különben indokolt rendelkezés egyik leggyakoribb oka a végrehajtások halogatásának s nem egyszer esik meg éppen ez intézkedés folytán, hogy a végrehajtó — olykor a hiányos nyilvántartás folytán, olykor pedig azért, mert a skála szerinti napidijért a járásbirósági székhelytől távol eső községbe egy végrehajtás foganatositása végett kiszállania nem érdemes — előleg beküldésére a végrehajtatót fel nem hivja s arra várva, hogy ugyanazon községben egyszerre több kiküldetést teljesithessen, a végrehajtást nem foganatositja. S ha ugyanazon helyiségben három hónapon belül más végrehajtása nem akad, ez idő elteltével az iratokat a kiküldő bírósághoz beterjeszti azzal, hogy a végrehajtás előleg hijján foganatositható nem volt. Az már a jobbik eset, ha a végrehajtató, kinek a késedelem okáról sejtelme sincs, miután a végrehajtás foganatositását saját költségére többszörösen sürgette, egy-két hónap mulva a kiküldöttől arról értesül, hogy kiszállási előlegre van szükség. De ha véletlenül tudja is a végrehajtató, hogy a végrehajtást szenvedő lakhelye nem járásbirósági székhely és hogy ennélfogva a kiszállásra előleget kell küldenie, az előleg nagysága iránt külön értesités nélkül semmiesetre sem lehet tisztában s egynéhány sürgető levelébe bizonyára belekerül, mig azt a kiküldött vele közli.

Pedig a végrehajtási törvény fenthivatkozott szakasza aziránt is tartalmaz rendelkezést, hogy az előlegezendő költségekről «hivatalból foganatositandó végrehajtás esetében a végrehajtató, megkeresés esetében pedig — ha végrehajtatónak vagy képviselőjének lakása nem tudatnék — a megkereső hatóság *a kiküldetés alkalmával* értesitendő». A kiküldő bíróság tehát a törvény értelmében *már a kiküldő végzésben* tartozik a végrehajtatót a

* A javaslat 66. §-a szerint 7000 K-t meghaladó jövedelem után jövedelem-adópótlék is fizetendő, mely 7000 K-tól 9200 K-ig 0·2%-a, 9200 K-tól 10,000 K-ig 0·5%-a a jövedelemnek. A 7000 K-t meghaladó jövedelemnél ezt is számitásba vettük.

költségek előlegezésére felhivni és igy semmi szükség arra, hogy a végrehajtás foganatositása vagy akár annak időpontja is attól tétessék függővé, hogy a végrehajtónak mikor tetszik a végrehajtatót a kiszállási előleg beküldésére felhivni. Ámde a végrehajtási törvénynek ezen helyes és praktikus intézkedését *a gyakorlat teljesen figyelmen kivül hagyja.* Bíróságaink e rendelkezést sohasem alkalmazzák és ezzel oly eszközt ejtenek el, melylyel a fent vázolt bajok java részének orvoslását érhetnők el. Nagyon kivánatos volna, hogy bíróságaink e gyakorlati és szükséges intézkedésre a jövőben tekintettel legyenek. *F—f.*

— **Birói gyakorlatunk magánjogi szabályai** czim alatt Alföldy Ede nagybecskereki kir. járásbiró közel 400 oldalra terjedő müben dolgozta fel a tételes magyar jogot ugy, amint az birói gyakorlatunkban kifejezésre talál. Felesleges, hogy kiemeljük, mily nagy szerepe van a mi magánjogi joggyakorlatunknak. Amig más államok jogrendszerének gerinczét a magánjogi kodex képezi és a judikatura a törvénymagyarázat és a törvényalkalmazás feladatát tölti be, addig nálunk és az angoloknál törvénykönyv hijján a joggyakorlat törvénykönyvet pótol. Ezért oly keresettek nálunk a döntvénygyüjtemények. A szerző ezen döntvénygyüjteményeket akarja müvével nélkülözhetővé tenni, amennyiben az ugynevezett döntvényjogot rendszerbe foglalva, egygyé öntve adja. E tekintetben az előttünk fekvő könyv többet is nyujt, amennyiben szerző a döntvényjogot valósággal feldolgozta és a saját jogi tudásával kiegészitette. Fogalommeghatározásokat ad, amelyek a joggyakorlatban nem foglaltatnak, egyszóval e könyv rövid magánjogi kézikönyv jellegével bir. Másrészt czélját e mü egy technikai hiányánál fogva nem érheti el egészen. A szerző ugyanis a birói gyakorlatot anélkül dolgozta fel, hogy az egyes jogtételeket tartalmazó határozatok ügyszámait megnevezné, sőt még az illető döntvénygyüjteményt sem idézi, hanem bele van olvasztva a birói gyakorlat a szerző mondanivalói közé, ugy hogy nem lehet megkülönböztetni, hogy mi van a szerzőtől és mi a judikatura eredménye, valamint azt sem, hogy mely bíróságok itélkezéséből szürődtek le a szerző által ismertetett jogtételek. Ezen hiányossága mellett is szerző müvét ugy a jogtanulók, valamint a gyakorlat férfiai is haszonnal forgathatják.

— **A «Ne temere» decretumról** irt dr. Kérészy Zoltán a kassai kir. jogakadémia igazgatója 115 oldalra terjedő tanulmányt, különös tekintettel a jogtörténeti előzményekre. A tanulmány tartalmából kiemeljük a következőket: Az alattomos házasságok (matrimonia clandestina) és a tridenti zsinat «Tametsi» decretuma. A benedictina (declaratio) s annak kiterjesztései. A tridenti forma Magyarországon és a vegyes házasságok a közönséges egyházjog (jus commune) szerint s a hazai jogfejlődés szempontjából. A «Ne temere» decretum s kötelező ereje, tekintettel a korábbi házasságkötési jogra és a placetum alkalmazásának kérdésére. A decretum kibocsájtása folytán előállott sulyos egyházpolitikai helyzet orvoslásának utja. Diplomácziai képviseletünk a Vatikánban s a főkegyuri jog.

— **A Magyar Jogászegylet** szombaton, e hó 13-án folytatja a polgári törvénykönyv egyes kérdéseinek megvitatását, melyet még a mult évben a tagok nagy érdeklődése mellett megkezdett. E vitaestélyek czélja, hogy nem nagyobb előadások, hanem fesztelen eszmecsere formájában tárgyalja a Jogászegylet polgári törvénykönyvünk tervezetének egyes fontosabb kérdéseit. Az ily üléseken történt felszólalások formához kötve nincsenek, gyorsirói feljegyzések tárgyát nem képezik és különösen gyakorlati czélokat szolgálnak, ugy, hogy mindenki, akinek bármily csekély megjegyzése vagy gyakorlati aggálya van, ennek kifejezést adhat.

A legközelebbi ülésen a Tervezetnek a *játék és fogadásra* vonatkozó rendelkezései (960—963. és 1415. §§.) kerülnek megvitatás alá. A kérdés előadója *dr. Baumgarten Nándor* lesz.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Reservatio dominii.** A német joggyakorlatban a legutóbbi években igen gyakran merült fel egy kérdés, melynek eldöntése nemcsak a gyakorlat szempontjából érdekes, miután nagyfontosságu érdekek felett határoz, hanem az elmélet fejlődésének is jelentős határköve. A nagyiparban alkalmazott gépeket rendszerint a tulajdonjog fenntartása mellett és részletfizetésre szokták eladni. Mivel azonban ezeket a gépeket legtöbbször beépitik a gyári helyiségbe, a szerződő felek által kontemplált jogi helyzet ellentétbe kerül a tényleges állapottal, mely szerint a beépitett gép egyedi különválását elvesztvén, az ingatlan tartozékává válik. Ezt az állapotot a jelzálogos üzleti hitelezők megkisérelték a saját előnyükre felhasználni. A Reichsgericht ez ügyből keletkező összes ellentéteket megoldotta egy határozatával, mely szerint a gépek csak akkor vesztik el ily esetekben is egyedi önállásukat, ha a közfelfogás szerint is az épülettel egy és ugyanazon dolognak tartatnak. Igy a jogkérdés egyszerü ténykérdéssé alakult át.

— **Ügyvédek elleni fegyelmi biráskodás Németországban.** A német birodalmi gyülésen már visszhangra talált a német ügyvédeknek ujabban igen gyakran hangoztatott azon óhaja, hogy az ügyvédek felett minden fokon kizárólag ügyvédekből alakitott szervezet gyakorolja a fegyelmi biráskodást. Junck képviselő az ügyvédség érdekében tartja ezt a reformot szükségesnek, mig dr. Wagner képviselő a birodalmi gyülésen a német birodalmi törvényszék tehermentesitése szempontjából foglalt állást a javaslat mellett.

— **Korlátolt felelősségü társaságok gazdasági szerepe Németországban.** A statisztikai kimutatások szerint a társaságok ezen faja Németországban igen nagy elterjedtségnek örvend. 1906 végén 7709 ily társaság volt Poroszországban. 1828 millió márka alaptőkével. Az uj alapitásoknak száma 1893-ban csak 83 volt, 1906-ban 1659-re emelkedett. Hozzávetőleg egész Németországban 17—18,000 ilyen társaság lehet.

Hogy ezen társasági alak a gazdasági élet mily különféle szükségleteit elégiti ki, mutatja, hogy a berlini központi járásbiróságnál, oly társaságok mellett, amelyeknek alaptőkéje 20,000 márkát nem halad meg, s ennek is csak negyedrésze van befizetve, van olyan is, melynek alaptőkéje 90 millió márka, s a nagyszámu két tagból állók mellett található olyan is, amelynek 1300 tagja van.

— **Egyes biráskodás törvényszéki büntető ügyekben.** Belgiumban az igazságügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett elő a törvényszéki hatáskörbe tartozó ügyek («matiére correctionelle») egy részének egyes biró által való ellátása tárgyában. A javaslat lényege, hogy oly vétségek, melyeknek törvénybeli büntetése hat hónapi fogházat és 1000 franc pénzbüntetést meg nem halad, egyes biró elé utaltatnak. A törvényszék és a vádtanács az ügyészség inditványára, egyhangu indokolt határozattal egyes biró elé utaltatnak oly vétségek is, melyekre a törvény magasabb büntetési tételt ir elő, azonban az eset körülményeinél fogva előreláthato, hogy a büntetés a jelzett mértéket nem fogja meghaladni; ily átutalás esetén a biró magasabb büntetést ki sem szabhat. Egyes bíróul csak oly birósági tag jelölhető ki, akinek legalább öt évi birói gyakorlata van.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előreláthato munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Az oraviczabányai kir. közjegyző a román nyelvben is teljesen jártas, begyakorolt közjegyzői jelöltet keres és pályázókat ajánlataik levélbeli közlésére felhivja. 13314

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába ajánlkozik: az illető fővárosi lakos, kinek ismeretsége van. Czim a kiadóhivatalban. 13335

Képzett, fiatal ügyvéd jó forgalmu irodába társul ajánlkozik. Forgalmasabb irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 13315

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 8. szám. Budapest, 1909 február 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A sajtójog reformja. *Dr. Bleuer Samutól* — Az előkészületi cselekvény büntethetősége. *Justus.* — A tagositási eljárás alapelvei. *Dr. Börcsök Andor* kir. törvényszéki birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az indokolatlan késedelem kérdése a közvetlen kereset elbirálásánál. *Dr. Vályi Sándor* budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — A játék és a fogadás problémái a Jogászegyletben. *Dr. Nemere Bélától.* — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sajtójog reformja.*

I.

A sajtójog reformjának uj jelszavai szállonganak a levegőben. Az elmult esztendőben már hivatalos ankét is tárgyalta a reform kérdéseit, s a politikai sajtó is sokat foglalkozott azokkal.

A sajtóreformnak két szempontját láttuk az ankéten és az irodalomban kidomborodni. Az egyik az volt, hogy mily intézkedések gyarapitanák a kormány politikai befolyását a hirlapirodalomra? A másik, hogy mely intézkedések vezetnének azon czél felé, hogy a sajtószabadság reformáltassék ugyan, de a hirlapvállalatok tulkapásai és visszaélései ne háborgattassanak. Ez a második a hirlapirodalom reformtörekvéseinek szempontja.

Az első szempont az éjjeli ügyészségben, a postai ellenőrzésben, a lefoglalási jog uj elméletében nyert kifejezést. A második az anonimitás védelmében, s a felelősség azon értelmezésében, melyet az igazságügyminiszter ur által egybehivott ankéten a hirlapirodalom képviselői hangoztattak.

Nem hiszem, hogy a jogászkörökben az emlitett két szempont bármelyike is szószólóra találna. Mi előttünk az a kérdés áll, mely intézkedésekkel lehet a sajtószabadságot megerősiteni, a magánélet békés nyugalmát biztositani, a jogeszme hatalmát és erejét fejleszteni!?

Mert a sajtóintézmény jogrendszere megérett a reformra. Azokat a tulkapásokat, amelyekre a politikai sajtó ragadtatja magát, nem lehet orvosolni másképen, mint a müvelődés és közjólét fejlesztésével. Csak a közmüvelődés fejlődése, a közizlés megtisztulása állithatják vissza a közélet méltóságát és a politikai sajtó higgadt, objektiv hangját.

Ellenben azokat a visszaéléseket, melyekre egyes hirlapvállalatok az ő gazdasági életküzdelmükben ragadtatják magukat, amelyek *magánosok életének és munkájának békés nyugalmát szokták háborgatni,* azokat igenis lehetséges megszüntetni, a közjogi sajtószabadság teljes megőrzése mellett, az 1848-as törvény alapján és ezen törvény értelmében.

Részemről a következő javaslatokat terjesztem elő.

1. Az 1848. évi XVIII. tcz. 24-ik szakaszában foglalt jogszabályt helyre kell állitani, s a Btk. 263. §-ának rendelkezéseit a sajtóperekre nézve hatályon kivül kell helyezni, a valódiság kifogása csak közérdekü közlemények szerzőit védje.

2. Az 1848. évi sajtótörvény szellemében állitandó helyre a fokozatos felelősség rendszere. A szerzői fokozatban felelős személyekre a büntetőjogi felelősség alkalmaztassék.

3. A szerzői és a kiadói fokozatban felelős személyek a büntetőjogi felelősségüktől független magánjogi felelősséget viseljenek a sajtóvétséget tartalmazó közlemény által okozott erkölcsi és anyagi kár, valamint a sajtóper költségei erejéig.

Jóhiszemü szerzők és szerkesztők felelőssége a hirlapbiztositék összegére korlátolható.

4. Biztositék szolgáltatására — az 1848. évi sajtótörvényben előirt összegben — minden időszakos sajtóvállalat kötelezendő.

A magyar közvélemény sohasem foglalkozott olyan tüzetesen a büntetőjog kérdéseivel, mint a mult évszázad negyvenes éveiben. Ez volt az az idő, mikor még a vármegyék is a vádelvet, a börtönrendszert és a büntetőjog különféle alaki és anyagi kérdéseit vitatták. A *Martinovics-per* áldozatainak emléke és a *Kossuth* és *Lovassy*-féle per országraszóló hatása a nemzeti politika ügyévé tették a büntetőjog reformját, mely akkor a legfontosabb és legszükségesebb alkotmánygaranciának látszott. Az is igaz, hogy akkor fényes szellemek működtek a magyar büntetőjog kiépitésén. Deák Ferencz és Szalay László, Kossuth Lajos és Szemere Bertalan vitatkoztak az ország előtt A legnagyobb jogászok Deák és Szalay voltak, a leghatalmasabb publicisták Kossuth és Szemere. Mögöttük a rokonszellemü irók és szónokok fényes sora.

E férfiak általában Voltaire, Rousseau, D'Alembert és Diderot tanitványai voltak.

E franczia doktrinérek elméleteit igyekeztek a magyar táblabiró szellem józan okosságával összeegyeztetni. Hanem azért nem állottak olyan függő viszonyban az *enciklopedistákhoz,* amilyenben a mostani magyar törvényhozás a *német professzorokhoz* áll. Mert a 40-es évek törvényhozói nem másolták olyan szolgai hűséggel a franczia törvényeket, ahogyan a mostani magyar törvénygyártók a porosz törvényeket és javaslatokat másolják.

Az enciklopedisták hatásától *Deák Ferencz* volt köztük a legfüggetlenebb. Az ő szellemi fejlődésének inkább az ókori irodalom adta meg az irányt. Az ifju Deák nem Voltairet szerette idézni, hanem Tacitust és a *stoikusokat,* kiktől az előadás tömörségét, világosságát és méltóságát tanulta. Deák aztán annak, amit helyesnek felismerve elvéül vallott, olyan hajthatatlan következetességgel vonta le minden konkluzióit, mint ahogyan *Cato* vagy *Seneca* vagy *Plinius* vonták le minden következményeit a maguk premissáinak.

Ez a stoikus következetesség a sajtószabadság kérdésében Deák Ferenczet *Kossuth Lajossal* állitotta szembe.

* Dr. Bleuer Samu hagyatékában talált kiadatlan dolgozat.

Kossuth és hivei az *egyéni jogoknak* (droit de l'homme) *az államraison szemmeltartásával való védelmét* tekintették a törvényhozás fő céljának. A sajtószabadság első elve gyanánt *Szemere Bertalan* állitotta fel azt a tételt, hogy a sajtó szabadsága csak a közügyek és a közérdek oltalmát és előmozditását szolgálja; a *magánügyek ne vettessenek a sajtónyilvánosság alá.* A sajtóközleményben foglalt sértést csak a közérdek menthesse. Amely sértő közlemény nem közérdekből iratott, annak valóságát bizonyitani nem szabad. Aki tehát magánosokat sértő közleményt teszen közzé, vétséget követ el, ha igazat irt is.

Ezzel a nézettel szemben Deák a teljes sajtószabadság elvének volt szószólója. Azt kivánta, hogy a sajtószabadság elve minden sajtóközleményt megvédjen, amelynek tartalma igaz. Innen ered az a Deák Ferencznek tulajdonitott tréfás szálló ige, hogy a sajtótörvény három szó legyen: «hazudni nem szabad!»

Itt tehát az akkori magyar szabadelvü párt vezérei közt éles volt az ellentét. Ez lehetett az oka, hogy a sajtójog elveinek megállapitása kimaradt az 1843/44. évi országgyülés gazdag reformjavaslatai közül.

Igy aztán a sajtótörvény kérdése 1848-ig pihent.

1848-ban nem lehetett már más törvényt hozni, mint amelyet Kossuth Lajos tartott helyesnek. Kossuth pedig a Szemere Bertalan nézetét osztotta. Ő is ugy tartotta, hogy a magánügyek nyilvános tárgyalása nem lehet a sajtó feladata. A sajtónak tehát tökéletes szabadságot akart adni a közérdekü ügyek megvitatására, de tökéletes tilalmat akart felállitani a magánügyek sértő közzététele ellen.

Deák Ferencz igazságügyminiszternek tehát ugy kellett a sajtótörvényt előterjeszteni, amint azt Szemere és Szalay tervezték, s amint Kossuth Lajos helyeselte. A közzétett állitások valóságának bizonyitása szabad, ha azok «*tisztviselőnek vagy közmegbizottnak, e körbeli eljárására vonatkoznak*». Minden egyéb esetben tilos a sértő közlemény valóságának bizonyitása, s hat hónapi fogság fenyegeti szerzőjét. (1848 : XVIII. tcz. 24. §.)

Igy szól az 1848-as sajtótörvény.

És ha a magyar közélet mostani állapotára vetjük tekintetünket, be kell látnunk, hogy a sajtótörvény ugy volt helyes, ahogyan azt az 1848. évi törvényhozás kihirdette. A polgári hirnév és becsület nyilvános sérelmét a biróság nem tudja jóvátenni. A becsület eszméje nagyon érzékeny. Olyan, mint a fényes fémtükör: elhomályosodik a lehelettől is.

Mi lehetett az oka, hogy a későbbi törvényhozás az 1848-as sajtótörvény ezen bölcs szabályát elvetette? A 48-as törvények meghozatalát nagy harcz követte. A negyvenes évek státusférfiait szerte sodorta a vihar. Hány nemes szellemü törvényhozótól fosztotta meg a nemzetet a halál, a rabság és a bujdosás?! Akik megmaradtak, másfelé forditották müködésüket, mint Szalay László, ki mikor már nem lehetett Magyarország törvényhozója, azzal érte be, hogy legnagyobb történetirója lett.

A kiegyezés korában a törvényhozásra Deák Ferencz gyakorolta azt a befolyást, amely 1848-ban Kossuth Lajost illette. Természetes, hogy azon időből való törvényeink, a birói hatalom törvénye, az igazságszolgáltatás különválasztása stb. mind az ő intencziói szerint készültek. A porosz törvényhozás utánzása még akkor nem volt divat. A büntetőtörvény előmunkálatait is akkor készitette Deák Ferencz ujjmutatása szerint *Csemegi Károly.*

A büntetőtörvényben a sajtóvétségek büntetőjoga már a Deák Ferencz szellemében szabályoztatott. A sértő közlemény tartalmának valóságát a sajtóbiróság előtt bebizonyithatja a vádlott, ha a vádbeli közlemény jogos magánérdek védelmét czélozta, s ezenkivül még akkor is, ha a bizonyitást a sértett fél maga kivánja. Abszolut tilalom ugyszólván csak a családi életet és a női becsületet védi. A jogos magánérdek fogalmi körét a törvény nem határozta meg. Bajos is lett volna. Tehát a biróság dolga lett, hogy esetről-esetre ismerje meg, jogos magánérdek *előmozditása* okából történt-e a sértés? És a magyar birósági gok nagyon is liberálisak voltak a jogos magánérdek megismerésében.

Az a meghatározás pedig, hogy szabad a bizonyitás akkor is, ha maga kivánja a sértett fél: számtalan esetben állitja ez utóbbit azon erkölcsi kényszer alá, hogy ellenfelét a valódiság bizonyitására maga szólitsa fel.

Amint tehát a büntetőtörvény életbelépett, hatása a sajtóperek tetemes szaporodásában is mutatkozott. A sajtószabadság most már a magánügyek nyilvános tárgyalására is kiterjedett. Nem mondhatjuk azonban, hogy a magánélet nyilvános ellenőrzése olyan üdvös biztositéka volna a közboldogságnak, amilyen nélkülözhetetlen feltétele a közélet tisztaságának a *teljes nyilvánosság*, és az attól el nem választható tökéletes sajtószabadság.

Nem akarom a büntetőtörvény jelentőségét kisebbiteni. Szivesen ismerem el, hogy ez a törvény a magyar legislatio egyik legkitünőbb alkotása. Jogászi szerkezete mintaszerü. Meghatározásai példásak. Az európai jogtudomány fejlődésében haladást jelentett. De az 1848. évi sajtótörvény 24. §-a helyett nem jobb, hanem roszabb szabályt adott a magyar sajtónak. Szabad lett a magánügyeket a nyilvánosság piaczára hurczolni. Némely vidéki ujságnak állandó rovata lett, melyben erkölcsi arczulcsapásokkal illették és a közmegvetésnek adták át egymást a veszekedő szomszédok. Közhirré adattak a párbajokat megelőzött czivakodások. A botrányos sajtóperek legnagyobb részét ennek a törvényszakasznak köszönheti a magyar társadalom. A közélet hanyatlásának, a sajtó egy részében elharapózott durvaságnak itt van az egyik lényeges oka. A büntetőtörvény hibázott, mikor az 1848-as sajtótörvény 24. §-át elvetette és a törvényhozás hibájának a magyar közélet adta meg az árát.

Az uj norvég büntetőtörvény fogsággal fenyegeti azt, «*aki másnak személyes ügyeit — tiszteletreméltó ok nélkül — nyilvánosságra hozza*». Ott már nemcsak a rágalmazás és a becsületsértés tilos, hanem törvény tiltja az olyan hirleléseket is, melyeket nekünk csupán a jóizlés és saját erkölcsi nevelésünk tilt. Ugy hiszem, ez az okos nemzet a szocziális törvényhozás helyes irányát mutatta meg nekünk, midőn a magánélet békés nyugalmát és a gazdasági érdekek gondos oltalmát biztositani törekedett. Sajnos, mi még attól messze vagyunk, hogy a *pletykát* megfoszthassuk az ő mérges fulánkjától. Ugy hiszem, mostanában nem kivánhatunk egyebet, mint hogy térjünk vissza az 1848-as törvényhozás bölcs szelleméhez, melytől a szabadsajtó intézményét azért nyertük, hogy a közélet tisztasága felett a nyilvánosság őrködjék, s nem azért, hogy egyes hirlapok frivolan és czinikusan hajhászszák a szenzácziókat a magánélet ügyei között.

II.

A magyar sajtójog másik nyilt sebe a fokozatos felelősség rendszerének ferde értelmezése a bíróságok által.

A sajtójogi felelősséget nem lehet tisztán büntetőjogi alapra helyezni. A sajtóvétség oly delictum sui generis, mely külön szabályozást kiván, mint a hogyan a magánjog külön szabályozza a szerzői jogot, vagy a szabadalmi jogot, s nem helyezi ezen fogalmakat a dologi jog általános szabályai alá.

A sajtóvétség különös természetének felel meg a sajtójogi felelősség különös szabályozása. Az 1848-as törvényhozás e felelősséget azon kor legszabadelvübb rendszerével, a fokozatos felelősség elvével szabályozta. E rendszer helyes, mert hiszen a sajtóvétséget létrehozó személyek vétkességét

nem szabad a közönséges büntetőjog elvei szerint mérlegelni. Nem volna helyes, hogy akkor, midőn a sajtóközlemény szellemi és erkölcsi szerzője a felelősséget viseli, a vád a sokszorositó vagy a terjesztő közeg működését is üldözőbe vehesse.

A büntetőjog azon alaptétele, hogy a törvény nem tudásával senki sem védheti jogtalan cselekvését: a sajtóperben nem állhat meg. Ezt a szabályt csak a vétség szerzőjére nézve követi a sajtójog, a többi személyeket felelősségük subsidiarius természete megvédi attól, hogy az általuk kiadott, sokszorozott vagy clárusitott sajtóközlemények tartalmának jogszerüségét vagy tilosságát vizsgálni és birálni tartozzanak. Az ő felelősségük akkor áll be, mikor a szerző ismeretlen s a titok leple mögé bujik a vád elől. De nem áll be a subsidiarius felelősség sem akkor, ha a szerző meghalt, sem ha biztos távolba menekült a sajtóvétség elől.

A fokozatos felelősség elve tehát a subsidiariter felelős személyeknek (kiadónak, nyomdásznak stb.) azt parancsolja: vigyázz magadra, hogy a szerzőnek vagy szerkesztőnek tudvalevő személye viselhesse a felelősséget. Mert ha ezek személye nem tudatik, te fogsz helyt állani. A kiadónak és az utána következő typografusnak felelőssége ennyi. De annyi gondossággal tartoznak, hogy a szerző vagy szerkesztő személye megneveztessék. Ezuttal a sajtójog korlátlan szabadságot biztosit nekik.

A 48-as sajtótörvény bölcs felelősségi szabálya ez.

Kossuth, Szemere, Pulszky és Deák ezzel a sajtótörvénynyel a közszabadságnak olyan intézményt állitottak, amilyen abban az időben Schweiczon, Belgiumon és az Egyesült-Államokon kivül alig létezett a világon. Határt szabtak a vád erejének, s megakadályozták, hogy a Martinovics-per, meg a Kossuth-Lovassy-féle vád sérelmei ismétlődjenek Magyarországon.

A fokozatos felelősség rendszerét azonban ma nem ugy alkalmazza az élet, ahogyan azt a 48-as törvényhozás bölcsessége megalkotta.

A szerzői felelősség kategoriájában alosztályok keletkeztek. Talán az 1879:XXXV. tcz. 37. §-ának szövege, talán a birói gyakorlat különös aberrációja hozta létre azon judikaturát, melyből egyik legbrutálisabb visszaélés keletkezett. Igaz, hogy az idők járása is megváltozott 1848 óta. Megváltoztak a hirlapkiadás gazdasági viszonyai és a sajtóvállalatok szervezete. Már a 70-es években megszületett az első «*Sitzredakteur*», és manapság mindenféle sajtóperben olyan személyek szokták a sajtójogi felelősséget viselni, akikről az az egy bizonyos, hogy a vádbeli közleményt nem irhatták. Volt már analfabéta szerző is, ki a társadalom történeti szervezete felett mondott keserü birálatot, s ki vád alá helyeztetvén, más helyett viselte a politikai deliktum felelősségét, s más helyett is szenvedte el a büntetést. A valódi szerzőt a fokozatos felelősség védte. Ugyanazt a magatartást, amelyet *Edvi Illés Károly* bünpártolásnak, *Vargha Ferencz* okirathamisitásnak minősit, s melyet a büntetőtörvény üldöz, itt a sajtótörvény a közszabadság biztositéka gyanánt védi.

Ugy hiszem, nem lehet közöttünk nézeteltérés afelett, hogy nem ez a védelem volt az 1848-as törvényhozók czélja. Még világosabb, hogy a törvényhozó akarata az volt, hogy elsősorban a szerző viselje a felelősséget, s ne a szerző helyett más személy. A fokozatos felelősség elvéből tehát azon állapot fejlődött ki, mely ugy a törvény czéljával, mint a törvényhozó szándékával ellenkezik.

A törvény igy szól:

«Büntettetik a szerző, ha ez nem tudatnék, a kiadó, stb.» Ebből a kijelentésből azonban nem következik az, hogy valamely sajtótermék szerzője csak egy meghatározott személy lehet. Hiszen gyakori eset, hogy valamely sajtóvétséget több személy intellektuális közremüködése hozott létre. Van például egy lapkiadó, kinek gazdasági érdekét képezi, hogy valamely közlemény nyilvánosságra hozassék. Ez a kiadó rábirja a lap szerkesztőjét, hogy az illető közlemény létrejöveteléről gondoskodjék. A szerkesztő utasitást ad valamely irótársának, s ellátja őt a közleménybe állitandó adatokkal. Ez az iró azután létrehozza a közleményt.

Az 1848:XVIII. tcz. 13. §-ából egyáltalán nem következik, hogy csakis az iró, vagy az iró és szerkesztő bünhődjenek. Hiszen világos, hogy a felvetett esetben a szerzőség három személy ténye. A szerkesztő és a kiadó ebben az esetben maguk is részesei a szerzőségnek. Világos tehát, hogy részt kell venniök a felelősségben is. Még pedig a *szerzői felelősségben.* Ahol a törvény szerzőt mond, ott mindenkit szerzőnek kell tekinteni, ki a közlemény létrejövetelén intellektualiter közremüködött. Az egyik felbujtó, a másik részes, a harmadikat a kivitel felelőssége terheli, de bizonyos, hogy *szerző mind a három!*

Ezen következtetéshez világos analogiát kinál nekünk a büntetőjog. A magyar büntetőtörvényben meghatározott deliktumok között van egy, mely természeténél fogva hasonlit a sajtóvétséghez. Az intellektuális okirathamisitás. Ennek fogalmában az rejlik, hogy a tettes nyilvános könyvbe vagy közokiratba valótlan tényeket vagy adatokat juttat. Amabban valótlan vagy törvényellenes tényeket, adatokat, vagy közleményeket juttat a nyilvánosság elé. A Btk. 400. §-a az intellektuális okirathamisitás tettesét (vagy mondjuk jogásznyelven: alanyi tényálladékát) igy fixirozza: «aki szándékosan közremüködik arra», hogy a vétség (jogászul: a tárgyi tényálladék) létrejöjjön. Itt oly fogalommal van dolgunk, mely minden *intellektuális* deliktumnál közös. A sajtóvétség tettesét — szerzőjét — sem lehet másképpen meghatározni, mint a Csemegi ujjmutatása szerint. A szerző az, aki valamely törvénybe ütköző sajtóközlemény létrejövetelén szellemileg közremüködött.

A szerzőség ezen értelmezése felel meg a sajtótörvény 33. §-ának is. Csak ha a szerző nem tudatnék, vagy ha feleletre vonása nem volna lehetséges, felel a hatóságnak bejelentett felelős személy (a szerkesztő). A felelősség természetesen büntetőjogi, minélfogva a tettesség is a büntetőjog elvei szerint determinálandó. Lehet egy sajtóvétségnek tettese, részese, felbujtója.

Az 1880:XXXVII. tcz. 7. §-a (a büntetőtörvények életbeléptetéséről), mely a sajtótörvény büntetési tételeit, valamint a valódiság bizonyitásának azon bölcs szabályát, amelyet értekezésem elején voltam bátor emliteni, a Btk. uj intézkedéseivel helyettesitette, a felelősség kérdésében azt rendeli, hogy a sajtóvétségekre nem alkalmazandók a Btk. felelősségre vonatkozó azon szabályai, melyek a sajtótörvény 13. és 33. §-aiból folyó felelősséggel ellentétben állanak. Itt tehát a fokozatos felelősség elve a büntetőjogi felelősség elve fölé állittatik. Csakhogy ez a derogáczió nem jelent egyebet, *mint a sajtójogi felelősségi fokozatok átlépésének tilalmát.* Vagyis: ha a szerzői felelősség fokozatába tartozó tettest vagy tetteseket biróság elé lehet állitani, akkor a második (kiadói) felelősségi fokozatba tartozó tettesek feleletre vonása tilos. Ez igy is van bölcsen. De a szerzői felelősség fokozatán belül (tehát a szerzői felelősség alá tartozó személyekre nézve) a büntetőjog szabályai alkalmazandók, mert hiszen másféle szabályok nem is léteznek, sem a sajtótörvényben, sem pedig a logikában!

Megvallom, szeretem a jogintézmények alakulásainak történeti, politikai és gazdasági okait kutatni. Megvallom, hogy azok közé tartozom, kik a történeti materializmus hiveinek mondják magukat, s meg vagyok győződve, hogy a törvények rácziójának kutatásánál is a törvényhozó gyakorlati szempontjait kell vizsgálat tárgyává tenni. Ugyanezek a szempontok mérvadók akkor is, midőn azt látjuk, hogy

valamely törvény más alakot öltött az életben, mint amelyet számára a törvényhozó akarata adott.

Kérdem tehát: mi lehetett az oka, hogy a *szerzői felelősség fokozata belső fokozatokra oszlott*, s hogy a sajtótörvény fokozatos felelősségi rendszere olyan értelmet nyert, mely szerint a szerző feleletre vonhatósága nemcsak a kiadó ellen szünteti meg a vádat, hanem büntetlenséget nyujt a szerzőtársaknak is? Ennek a felfogásnak nincs gyökere a 48-as törvényben.

Mi lehetett tehát az oka, s mi volt a czélja annak a felfogásnak, mely a sajtóperbeli «Strohmann» typusát megteremtette?

A mostani igazságügyminiszter ur a mult év elején ugynevezett «sajtóértekezletet» hivott egybe. Ennek az ankétnek tanácskozásai megadták nekünk a feleletet erre a kérdésre. A magyar sajtó képviselői és szószólói ugyanis azt hangoztatták, hogy erre a felfogásra az *anonimitás védelmének* van szüksége.

Szükségesnek látszik ezt a kérdést is megvizsgálni és pedig nem abból a szempontból, vajjon a törvényhozás vagy közszabadsági érdekek szempontjából szükséges-e, czélszerü-e a névtelenségnek oltalmat biztosítani. Tudom, hogy a legelőkelőbb hirlapok szerkesztői is valami erkölcsi dogmának tekintik az anonimitás védelmét. En ezt a nézetet csak addig helyeslem, ameddig a szerzőség kérdése a biróság elé nem jut, mert a biróság előtt az anonimitás védelme nem egyéb, mint a felbujtás védelme.

Ha nem is az én nézetem, mégis hajlandó vagyok számot vetni ezzel a felfogással. Kiindulok tehát abból, mintha törvényhozási szempontból csakugyan helyes volna a névtelen szerző kilétének titokban maradást biztositani s még attól is tartózkodni fogok, hogy ezt a felfogást ahhoz hasonlitsam, mely a középkorban a névtelen feljelentőknek és vádaskodóknak biztositott titoktartást.

Az legyen tehát a kérdés, hogy az anonimitás védelme végett szükséges-e a korlátolt felelősséget ugy értelmezni, amint azt mostanában értelmezik.

Abban az időben, mikor a sajtójog első fogalmai kialakultak, a magyar igazságszolgáltatásban még a Constitutio Criminalis Carolina nyomozó rendszere uralkodott. Az igazságszolgáltatás nem volt független a végrehajtó hatalomtól A vizsgálat tulbuzgósága nem egyszer gyakorolt kényszerhatást a vádlottak és a tanuk vallomására. A büntető perrendtartás azon elve, mely szerint a vádlottnak joga van hallgatni, még akkor csak a legszabadelvübb reformerek ábrándjai között létezett.

A törvényhozónak tehát oka volt attól tartani, hogy a politikai perekben (és a sajtópereket akkor mind politikai pereknek hitték) a végrehajtó hatalom visszaélhetne az eljárásra gyakorolható befolyásával.

Ezen szempontok közül most már egyik sem állhat meg. A büntetőjog elvei ugyanolyan nagy változáson mentek át, mint az eljárási rendszer. A vádlott nem köteles vallani.

A vád nyomozó hatalma ugy meg van szoritva, hogy minden szerkesztő puszta hallgatásával meg tudja védeni az ő szerzőinek névtelenségét. Hiszen a szerzői felelősséget az eljárás is korlátolhatja és az anonimitást védheti; védheti ugy, hogy azok viseljék a vádbeli közlemény felelősségét, akiket az egész hirlapvállalat müködéseért általános felelősség illet. Ha tehát nincs meg a szerző, álljanak helyt érte azok, akik a hirlapot szerkesztik és fenntartják, de ne kényszeritsék a biróságot, hogy olyan ember szerzősége felett mondjon itéletet, akiről világos, hogy a közleménynek szerzője nem lehet, és ne nyujtsanak módot ahhoz, hogy az ilyen strohmann mögött felelőtlenség és büntetlenség biztosittassék azoknak, akiket jog szerint is, erkölcsileg is felelősség és büntetés illet.

Én tehát ugy tartom, hogy az irói névtelenség sajtóperbeli védelme nem helyes, de ha még vannak, akik e szempontban közszabadsági érdek védelmét látják, nyugtassuk meg őket azzal, hogy a mai bünvádi eljárás éppen olyan jól megvédi névtelen bajnokok álorczáját, amennyire azt a maga idejében az 1848. évi sajtótörvény 33. §-ának félremagyarázása és kiforgatása védte.

III.

Abban az időben, mikor a magyar sajtótörvény keletkezett, a sajtóintézmény virágzása korában, világszerte az előleges vizsgálat eltörlése látszott a jogállam és a haladás azon biztositékának, mely után a mult évszázad első felében élt nemes és fennköltt szellemek sóvárogtak. Ugy mint az 1843/44. évi büntetőjavaslat, az 1848. évi sajtótörvény is a legmagasabb szinvonalon áll, melyet abban a korban elérni lehetett. A magyar jogalkotás e két műve azon a fokon áll, melyet abban az időben csak az angol, franczia és a schweiczi törvényhozás ért el Európában.

Abban az erkölcsi világban, s a közélet azon viszonyai között, amelyben a 40-es évek státusférfiai éltek és működtek, csakugyan elegendő volt a sajtótörvény büntető rendszere. Akkor Kossuth Lajos, Jókai Mór és Vörösmarty Mihály voltak a szerkesztők. Eötvösök, Pulszkyak, Szemerék és Szalayak voltak a publicisták. A legszenvedélyesebb tollal Petőfi Sándor harczolt elveiért. Az ujságok csupa országra-világra szóló nagy kérdéseket döngettek. Se Széchenyi István, se Kossuth Lajos nem gondoltak arra, hogy — ami nekünk oly természetesnek látszik, — hogy a hirlapvállalat főképpen gazdasági vállalat, melynek a gazdasági érdekek surlódásai és küzdelmei közepette is biztositania kell saját fennállásának feltételeit, és számos munkásának becsületes kenyerét. Mondom, hogy abban a *szubvenczió* és *pausálé* nélkül volt világban tökéletesen elegendőnek látszott a sajtó visszaéléseinek annyi repressziója, amennyit az 1848. évi sajtótörvény alkalmazott.

Csakhogy azóta a jogalkotás sem Angliában, sem Franczia-országban nem pihent. Uj meg uj törvények és jogszabályok keletkeztek, melyek a sajtószabadságot nem korlátolni, hanem biztositani hivatottak.

A korlátlanul szabadjára eresztett sajtó mindenütt oly tulkapásokra sodortatta magát, amelyek a magánosok nyugalmát és tiszteletreméltó érdekeiket veszélylyel fenyegették. Az imént hivatkoztam a norvég büntetőtörvényre, mely legujabb és legeredetibb szabályait adja a magánügyek törvényes védelmeinek. E szabály előtt már évtizedekkel olyan jogrendszer keletkezett, melyet előbb Anglia, Franczia-ország és az Egyesült-Államok, később pedig a többi müvelt és szabadságszerető nemzetek is életbe léptettek. *Ez a kártérités joga és kötelessége, minden anyagi és erkölcsi kárért* (dommage-interet), *melyet a sajtóvétség előidéz.* Ez a jogszabály valóságos kiegészitő része lett a sajtószabadságnak. Mert természetes, hogy a szabadság csak ott lehet teljes, ahol teljes a szabadság ellensulya, a felelősség is.

Ez a felelősség nem azért szolgálna természetes biztositékul a sajtószabadsággal való visszaélések ellen, mintha valami tökéletes és teljesen megbizható jogszabályt lehetne formálni belőle. Megengedem, hogy alkalmazása örökös ingadozással járna a birói gyakorlatban. Az is világos előttem, hogy a magyar biróság, mely az anyagi kártérités elvét oly nehezen, oly kedvetlenül, és akkora ingadozással szokta alkalmazni, nem tudna egyhamar állandó és egységes gyakorlatot teremteni az erkölcsi kártérités elvének. Nem merem tehát azt állitani, hogy a sajtóban elkövetett mindenféle vétségek teljes jóvátételét remélhetjük az erkölcsi kártérités elvétől.

Az az egy azonban bizonyos, hogy ennek az elvnek *praeventiv* hatása jelentékeny volna. Nincs még nagy ideje,

hogy nálunk is magánjogi elvvé emelkedett az ipari üzemek teljes felelőssége az általuk okozott minden kár és minden veszély erejéig. Nem merem mondani, hogy ezen szabálylyal most már jóvá lehet tenni minden balesetet, amelyet a gyáripar és a természet nagy ereinek emberi használata okoz. Az az egy azonban bizonyos, hogy ezen jogszabály különös gondosságra intette a veszélyes üzemü iparvállalatokat, s meg vagyok győződve, hogy az erkölcsi kártérités elve a hirlapvállalatok egynémely veszélyes üzemét hasonló gondosságra serkentené!

A modern törvényhozás egyik legelső szempontját a prevenczió képezi, s ezen szempont arra utal bennünket, akik a *czenzurának* nyilt és burkolt intézményét egyaránt kárhoztatjuk, hogy mi is oly intézményt állitsunk annak helyére, melyet csak független biró alkalmazhat, mely a végrehajtó hatalomnak eszköze nem lehet, s mely a szabadság és a törvénytisztelet alapjára van épitve.

A sajtóvétségekkel és kihágásokkal együttjáró ily magánjogi felelősség a büntetőjogi felelősségtől független fogalom. Amilyen képtelenség volna sajtóvétségért megbüntetni a kiadót, mivel nem jól választotta meg lapja szerkesztőjét, vagy azt a szerkesztőt, aki megbizhatlan ember tudósitását jóhiszemüleg használta fel, éppen olyan természetes az, hogy magánjogi felelősséggel kötelezzék a kiadó is a szerkesztőt, a szerkesztő pedig a tudósitót gondosan megválasztani, és müködésüket komolyan ellenőrizni. Ebből az következik, hogy a sértett féllel szemben ugy a szerkesztőt, mint a kiadót egyetemleges magánjogi felelősség illesse, s hogy ez a felelősség az okozott anyagi és erkölcsi kár egész értékeig terjedjen.

Hallani vélem most azt az ellenvetést, hogy hiszen a magánjogi elvekkel ellenkezik az a felelősség, amelyet más személy tényeiért valósággal jóhiszemüen harmadik személy visel. Már pedig a vélelmezett jóhiszemüség negativumának bizonyitása nem kecsegteti sikerrel a sértett felet.

A jóhiszemü kiadó és szerkesztő felelősségét ugy általában magam se merném javasolni. De az én preventiv szempontom nem is kivánja meg, hogy a felelősség a jóhiszemüségre és a kellő gondosságra való minden tekintet nélkül állittassék fel.

A jóhiszemü, és a kellő gondossággal müködött kiadó és szerkesztő felelősségét elegendő lesz a hirlapbiztositék erejéig alkalmazni. A hirlapbiztositék amugy sem *egyes személy, hanem az illető hirlapvállalat* müködésének tekintetében adatik. A hirlapbiztositékot ma valami különös jogi természetü alapitványnak tekintik, mely az illető hirlap müködése által keletkezett jogviszonyoktól és kötelezettségektől független. Csakhogy én ennek a felfogásnak se látom nyomát az 1848-as sajtótörvényben. S nincs annak nyoma a magánjogban sem, mert a magánjog éppen azt az elvet hirdeti, hogy a biztositék a biztositékadónak a biztositott jogviszonyból keletkező minden kötelezettségét fedezi.

Magától értetődik, hogy az állammal szemben, közvádló által inditott sajtóperekben a biztositék minden pénzbüntetés, rendbirság és perköltség fedezetéül szolgálhatna, mely intézkedés némileg alkalmas volna arra is, hogy a hirlapvállalatoknak politikai müködését bizonyos mértékben óvatossá tegye.

A hirlapbiztositék kérdése tulajdonképpen közigazgatási és czélszerüségi dolog. Csak akkor válik a közjog kérdésévé, ha tulságos terhet ró a hirlapvállalatokra, ugy, hogy e teher azok keletkezését megnehezíti. A mostani magyar biztositéki rendszert ezzel a szemrehányással illetni nem lehet. A biztositék összege elég mérsékelten van megszabva. Nem is kell a hirlapkaucziók összegét emelni. Elegendő lesz az a meghatározás, hogy a hirlapkaucció a lapban elkövetett és biróilag megállapitott minden sajtóvétségnek, kihágásnak magánjogi következményeit is biztositja. Biztositja tehát a kártérités s biztositja a perköltségeket is. Meg vagyok győződve, hogy a biztositék természetének ezen helyesbitése két tekintetben fog egészséges hatást gyakorolni a sajtó müködésére:

Az egyik az lesz, hogy a kiadók és szerkesztők éber figyelemmel fogják ellenőrizni az ő tudósitóik jelentéseit. Általában apadni fog a sajtóperek száma.

A másik az, hogy ily biztositékot nem fognak adhatni sem azok a lapok, melyek manapság az anyagi válság csapásaival küzdenek, s e küzdelem hevében gyakran lépik át a sajtószabadság és hivatásuk méltóságának határait, meg azok az ugynevezett közgazdasági organumok, amelyek rendszerint tavaszszal szoktak megjelenni, mikoron t. i. a közgazdasági intézetek a közgyüléseiket tartják. Ezeknek a lapvállalatoknak legalább is tulnyomó nagy része meg fog akkor szünni. És akkor azok a hirlapok, melyek komolyan, tisztességgel és méltósággal teljesitik hivatásukat, a kedvezőbb körülmények közt fogják a maguk feladatát teljesiteni, a müvelődés, a szabadság, a közjólét és az igazság érdekében!

IV.

Rövidre szabom tehát azokat az inditványokat, amelyeket a sajtótörvények büntetőjogának kiegészitése tekintetében vagyok bátor előterjeszteni.

Tiltsa meg a törvény büntetés terhével:

1. a nem nyilvános hatósági és birói eljárás adatainak közlését;

2. a nyilvános birói, hatósági és közjogi tárgyalásokról valótlan tények közlését.

Az első pont ma is szabálya a sajtójognak. De csak elvont szabály, melynek betartását nem biztositja egyéb, mint a hirlapvállalatoknak és a hirlapiróknak becsületessége, és lelkiismeretessége. És ez a biztositék ezidőszerint nem mindenütt mutatkozik elegendőnek.

A sajtójog reformjának kérdéseiről elmélkedve, sajnos, nem voltam képes mindenütt elkerülni azt, hogy a sajtóintézmény némely részének visszaéléseire rámutassak, melyek szóvátétele máshol mint jogászkörökben alig lehetséges.

Hogy a sajtószabadságnak ellensége nem vagyok, hogy az előzetes vizsgálat minden fajtáját kárhoztatom, hogy más hatóságot, mint a független bíróságot, sajtóügyekben, sem előleges, sem végleges intézkedésekre hivatottnak nem tartok, ismételnem felesleges. De ugy hiszem nem az a sajtószabadság hive, aki a sajtó visszaéléseit takargatja. És ugy hiszem, hogy a magyar jogászságnak nincs annál nemesebb hivatása, mint hogy a közélet izgatott vitáinak és szenvedélyes harczainak felette állva, az igazságszolgáltatás és törvényhozás kérdéseiben a jogtudomány itéletét hirdesse és hogy mindig az igazságot kutassa. Megeshetik, hogy az a szempont azt a kötelességet háritja reánk, mely a közélet betegségeinek felderitésével jár együtt, de mikor tudományos tanácskozást folytatunk, nem is az a mi feladatunk, hogy gyöngéd kézzel kiméletesen simogassuk a társadalmi élet fekélyeit. Hanem az a feladatunk, hogy az igazságot hirdessük, az igazság pedig kiméletlen.

Az előkészületi cselekvény büntethetősége.

A gyakorlatban nem ritkán történik, hogy a rendőrség valamely büncselekvény előkészületi stádiumában értesül a dologról, olyankor, amikor a büntetőtörvény értelmében a tettes még nem volna büntethető. Mit tegyen ilyenkor a rendőrség? Azonnal akadályozza-e meg a tett elkövetését, és ezzel az előkészülő részére a büntetlenséget is biztositsa, vagy pedig engedje az elő

készülőt a cselekvényben addig menni, amig a cselekvény a kisérlet stádiumába jut, hogy ezzel a büntett megakadályozása mellett a tettes büntetendőségét is elérje?

A tiszta büntetőjog szempontjából elfogadottnak kell tartani azt a megoldást, hogy a rendőrségnek nem szabad a közbelépést halasztva mintegy csapdát állitani, és abba belecsalni azt, aki a büntettet el akarja követni. Ennek az álláspontnak indokolása a büntetőjog szempontjából egyszerüen az, hogy a rendőrség itt tulajdonképp maga segiti elő, hogy a büntetőtörvény sulya alá eső cselekvény létrejöjjön, ez pedig nem feladata a rendőrségnek. Sőt kérdés, hogy az ily rendőri asszisztenczia mellett elkövetett kisérlet egyáltalán büntethető-e.

De a kérdés csak a merev büntetőjogi álláspontból látszik ily egyszerünek. A nemrég Budapesten előfordult eset meggyőzően mutatja, hogy ez az álláspont a gyakorlat szempontjából nem nyujt kielégitő megoldást. Az eset, ugy ahogy lefolyt, tipikus. Valaki rablógyilkosságot akar elkövetni, és segédet keres. A kiszemelt segéd szinleg belemegy a szövetkezésbe, de egyszersmind a rendőrséghez fordul és feljelenti a dolgot. A rendőrség aztán kitanitja a feljelentőt, hogy a segéd szerepét végig játszsza, természetesen őrizet alá vevén a lakást, amely a tett szinhelyéül van kiszemelve, és csak akkor lép közbe és fogja el a tettest, amikor a betörés már megtörtént. Mi történt volna ebben az esetben, ha a rendőrség nem állitja fel a csapdát és megelégszik azzal, hogy a feljelentés folytán a tettest visszatartja a büntett elkövetésétől? Az az eredmény nyilván igy is elérhető lett volna, hogy a czélba vett cselekvény ne követtessék el. De a rendőrség szempontjából ezzel nincs a kérdés kellőleg elintézve.

A rendőrség előtt ilyenkor annak a kérdésnek is fel kell merülnie, hogy az eseményeknek ily lefolyása nem bátoritja-e fel a tettest arra, hogy bizonyos idő leteltével más segédet keressen ugyanarra, vagy más hasonló cselekedetre. Arra nézve, aki egy alkalommal képes volt egy rablógyilkosság tervét előkésziteni, esetleg nem elég visszarettentés az, hogy a terve nem sikerült, sőt talán az lesz reá a legnagyobb hatással, hogy a terv nem sikerülte sokkal kevesebb koczkázattal járt, mint hitte. A rendőrségnek tehát arra is kell gondolnia, hogy az az eljárás, amely a büntetőjog tiszta álláspontjának leginkább megfelel, egyszersmind az lesz, amely inkább felbátoritó, mint elrettentő hatással van olyan emberre, akinél biztos, hogy az elrettentésre nagy szükség volna.

De lege lata tehát érteni lehet a rendőrséget, ha a közbiztonság érdekében ahhoz az eszközhöz nyul, amely nem szimpatikus ugyan, de ily esetekben a későbbi büntéttek megelőzése végett czélszerünek mutatkozik.

Fontosabb a kérdés *de lege ferenda.*

A mai büntető rendszer alapelve, hogy nincs kisérlet és nincs büntethetőség, amig a büntetendő cselekvény maga materialiter meg nem kezdetett. A gyakorlatban ez az elv azt jelenti, hogy az, aki utána szalad egy asszonynak, és a nyakát megfogja, de kiáltásra elereszti és elszalad, és aztán azzal védekezik, hogy nem rabolni akart, hanem erőszakos nemi közösülést akart elkövetni, a büntetés alól szabadul, mert «azáltal, hogy megfogta M. E. nyakát, még nem kezdte meg a nemi közösülés véghezvitelét», — és hogy az, aki száz forintért megrendel egy hamis pénz készitésére való prést, de azt nem kapja meg, szintén szabadul, mert ez csak «előkészületi és nem véghezviteli cselekvény». (Grill Dtár VIII/I. 90., 91. sz.). Ugyanezen elvnek folyománya az is, hogy az oly esetekben, mint amilyenből a jelen czikk kiindult, vagy aggodalommal vagyunk kénytelenek büntetlenül hagyni azt, aki veszélyességének nyilvánvaló tanuságát adta, vagy kénytelenek vagyunk türni a rendőrségnek az államhatalomhoz nem méltó eljárását avégett, hogy a büntethetőség konstatáltassék.

A büntető rendszernek az előkészület büntetlenségére vonatkozó alapelve alól csak igen kevés esetben van kivétel, és ezeknél is (a felségsértés kivételével) csak annyiban, hogy az előkészület, ha szövetséggel párosul, büntetés alá esik. Pedig annak az álláspontnak, hogy az előkészületi cselekvény általában büntetlenül maradjon, nincs belső jogosultsága. Az előkészületi cselekvény, ide értve a szövetkezést vagy a büntetendő cselekvény elkövetésére való felhivást is, akár az elkövető perverzitása, akár a veszélyesség szempontjából csak fokozatban, és nem lényegben különbözik a kisérlettől. Aki lopás vagy rablás végett a tett szinhelyére indul, de nem ér el odáig, mert a rendőr utközben elfogja, az még csak előkészületi cselekvényt követett el, de ha a rendőr akkor lép közbe, amikor a ház ajtaját próbálgatja kinyitni, már a kisérlet stádiumában van. Aki megfogja az áldozatul kiszemelt nő nyakát, de a kiáltásra megijed és elszalad, az még csak az előkészületnél tart, de ha két karjával átfogta volna ugyanannak az asszonynak a derekát, és csak akkor szaladt volna el a kiáltásra, ugy nyilván már a kisérletet kellett volna megállapitani. Aki megvette a hamis pénz készitésére való prést, és kifizette, de nem kapja meg, mert, mint a fentidézett esetben történt, a készitőt idejekorán elfogták, az még csak az előkészületnél tart, és a kisérletig csak akkor jut, ha a prést már megkapta, és hozzá akar fogni a gyártáshoz, és a rendőrség ekkor fogja őt el. Ha büntetendőség ily szubtilis különbségeken fordul meg, akkor ez már maga elég annak kimutatására, hogy annak kriteriuma nem helyesen van megválasztva. A különbség, amit az előkészületi és a kisérleti cselekvény közt teszünk, csak külső és önkényes kriteriumon alapul, nem pedig azon, ami a büntethetőség szempontjából lényeges. Azok az okok, amelyek szükségessé teszik, hogy a kisérletet büntessük, ugy a tettes perverzitása, mint a cselekvény veszélyessége szempontjából az előkészületi cselekvény büntetendőségét is szükségessé teszik. Abból pedig, hogy e körülmények az előkészületi cselekvények tekintetében kisebb fokban forognak fenn, csak az következik, hogy az előkészületi cselekvény büntetése megfelelően kisebb legyen, mint a kisérleté, vagy az, hogy a csekélyebb jelentőségü büncselekvényekre vonatkozó előkészületet hagyjuk büntetlenül, aminthogy a csekélyebb jelentőségü cselekvények kisérlete ma is büntetlen.

Az előkészületi cselekvény büntetlenségét azzal is okadatolják, hogy a büntetendőség a szándék büntethetőségét, és ezzel a rendőri beavatkozás tulzottságát vonhatja maga után. Ennek az érvnek nem tudok nagy sulyt tulajdonitani, mert a szándék semmiképp sem büntethető, amig valami cselekedetben nem nyilvánul, tehát az előkészületi cselekvény büntethetőségének sem kell ebből a szempontból a rendőri beavatkozás tulzottságát maga után vonni.

A mai gyakorlatban oly felfogás is van, hogy a szövetséggel párosult előkészületi cselekvényre, amikor az büntetendő, nem terjed ki a kisérletre kimondott az a rendelkezés, hogy az önkénytes elállás a büntethetőséget megszünteti. (Grill Dtár VIII I. 1359. sz.) E jogmagyarázat formalizmusa megfelel annak a formalizmusnak, mely az előkészitő és a kisérleti cselekvény megkülönböztetésénél uralkodik. Önként érthető azonban, hogy az előkészületi cselekvények büntetés alá vonásának azzal kellene járnia, hogy az önkéntes elállás az előkészületnél a büntethetőséget éppugy megszüntesse, mint a kisérletnél.

A büntetőtörvény reviziója alkalmával fontolóra kellene venni az előkészitő cselekvények büntetendőségének nagyjelentőségü kérdését is. *Justus.*

A tagositási eljárás alapelvei.

I. Az 1908 : XXXIX. tcz. 4. §-a felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy a törvény hatályosságának területén (az ország területe, kivéve az ország erdélyi részeit, a volt kapcsolt részeket, továbbá Fiumét és területét) a birtokrendezési, különösen az urbéri elkülönitési, arányositási és tagositási ügyekben követendő eljárást, az ország erdélyi részeiben és a volt kapcsolt részekben hatályban levő törvényekkel lehetőleg összhangban rendeleti uton szabályozza.

Az igazságügyminiszter e felhatalmazás alapján kiadott rendeleteit most tette közzé s azok 1909 május 1-én lépnek életbe.

A törvényes felhatalmazás elsősorban utal az ország erdélyi részeiben és a volt kapcsolt részekben már hatályban levő rendelkezésekre, amelyekben a birtokrendezési eljárás már részletes s a modern jogéletnek megfelelő szabályozást nyer. Azonban a törvényhozás megadta a lehetőségét annak, hogy az igazságügyminiszter ott, ahol szükségesnek mutatkozik, ezektől a rendelkezésektől eltérjen. A törvényhozás ugyanis a felhatalmazás megadásakor számolt a Királyhágón inneni jogterület eltérő jogtörténeti fejlődésével, fejlettebb gazdasági viszonyaival, amelyek az ország erdélyi részeiben hatályban levő jogszabályoknak min-

den változtatás nélkül való egyszerü kiterjesztését nem engedik meg.

A rendeletek tényleg arról tanuskodnak, hogy az igazságügyminiszter az ország erdélyi részeiben hatályban levő jogszabályokat nem minden módositás nélkül ültette át az ország Királyhágón inneni jogterületébe, anélkül azonban, hogy ezek az eltérések magát a rendszert érintenék.

Ezuttal célunk lévén a rendeletek alapelveinek ismertetése, az eltérések feltüntetésétől eltekintünk, mert ezek az eltérések inkább az aprólékosabb részletkérdésekben észlelhetők.

II. A tagositás olyan jogintézmény, amelynek czélja a jobb és értelmesebb gazdálkodás előmozditása.

Már maga a jogintézmény czélja is mutatja, hogy itt a jogkérdések mellett gazdasági kérdések is nagy számban és az egész eljárásra kiterjedő jelentőséggel merülnek fel. Azonfelül, amint ismeretes: a tagositás bizonyos müszaki munkálkodással is jár (az ingatlan felmérése, az uj birtoktagok kihasitása stb.).

A gazdasági és a jogi kérdések mellett tehát még müszaki kérdések is eldöntendők az eljárásban.

A rendeletek a gazdasági, müszaki és a jogi kérdések eldöntését más-más hatóságra ruházzák, anélkül hogy ez a hatáskörök összebonyolitására vezetne. Az egyes hatáskörök elválasztása ugyanis annyira világos a rendeletekben, hogy hatásköri viták felmerülése ugyszólván lehetetlen. Azonfelül a földmivelésügyi miniszter által szervezett állandó gazdasági szakbizottságban mindegyik hatóság képviselve lévén, a hatásköröknek összezavarását már maga ez az egy körülmény is megakadályozná.

Az eljárásban fölmerülő kérdések főágazatainak, t. i. a gazdasági, a müszaki és a jogi kérdéseknek más-más hatóság hatáskörébe való utalása azért látszik czélszerünek, mert igy mindegyikben való döntés a legilletékesebb kézbe kerül.

III. A gazdasági kérdésekben a földmivelésügyi miniszter dönt és pedig állandó gazdasági szakbizottságának javaslata alapján.

Azok a gazdasági kérdések, amelyekben a földmivelésügyi miniszter dönt, a következők:

1. A földmivelésügyi miniszter állapitja meg azt, hogy melyik a községnek a tagositandó területe, vagyis mely területek azok, amelyek a község határából a tagositási eljárásba bevonhatók.

A Királyhágón inneni részek fejlettebb gazdasági élete nem engedi meg, hogy minden előzetes vizsgálat mellőzésével csupán a birtokosok szavazati hányadának egyszerü megállapitása mellett a bíróság a tagositást a község egész határára — minden kivétel nélkül — kiterjeszsze. A Királyhágón inneni jogterületen ugyanis máris kialakultak olyan önálló gazdasági tipusok, amelyeknek a tagositási eljárásba való bevonása ellenkeznék a tagositási eljárás czéljával, de ellenkeznék a tagositó birtokosok érdekeivel is, mert ezeknek az önálló gazdasági tipusoknak a tagositásba való bevonása azt minden gazdasági haszon nélkül szerfelett megdrágitaná.

A 20/1909. I. M. számu rendelet 17., 18. és 19. §-a ezeket az önálló gazdasági tipusokat három kategoriába osztja: 1. a tagositásba egyáltalában be nem vonható, 2. a tagositásba csak a tulajdonosok beleegyezésével bevonható és 3. a tagositásból kizárható ingatlanok.

Azt, hogy a község határában levő egyes ingatlanok e kategoriák egyikébe esnek-e, miután ez gazdasági kérdés, a földmivelésügyi miniszter dönti el. A földmivelésügyi miniszter ezzel egyuttal megállapitja a tagositó érdekeltséget, vagyis azoknak a birtokosoknak az összességét, akiknek ingatlanai a tagositási eljárásba bevonhatók, akik ellen kell intézni a közigazgatási eljárás befejezése után a tagositási kérvényt, akik a tagositási eljárásban jogokat gyakorolhatnak s akik a tagositási költségeket is viselik.

2. A község tagositandó területének megállapitása után a földmivelésügyi miniszter megállapitja, vajjon a tagositás a községre hasznos és czélszerüen keresztülvihető-e?

Ettől a megállapitástól függ az eljárás további sorsa. Mert, ha a földmivelésügyi miniszter a tagositást hasznosnak és czélszerüen keresztülvihetőnek mondja ki, akkor a rendeletek a tagositás megengedését könnyebb feltételekhez kötik. Akkor ugyanis a bíróság elrendeli a tagositást, ha az érdekelt birtokosságnak 1/4 része azt kéri. A tagositást kérőkhöz kell azonban számitani: az állami, törvényhatósági, községi, köztársulati, alapitványi vagyont, a gyámoltak és gondnokoltak, valamint a távollevők vagyonát. Ellenben, ha a földmivelésügyi miniszter a tagositást nem mondja ki hasznosnak és czélszerünek, akkor a rendeletek a tagositás megengedését nehezebb feltételekhez kötik. A bíróság csak akkor engedheti meg a tagositást, ha az azt kérők ingatlana a tagositandó terület felét teszi ki. Az előbbi esetben a tagositást kérőkhöz számitandó területeket ebben az esetben a tagositást ellenzők illetményéhez kell hozzászámitani.

3. A földmivelésügyi miniszter állapitja meg, hogy a községben levő közlegelő kielégiti-e a község állattenyésztési érdekeit és hogy nem kell-e a közlegelőt nagyobbbitani, kiegésziteni vagy ha egyáltalában nincs közlegelő, nem kell-e uj közlegelőt kihasitani. A földmivelésügyi miniszter elrendelheti, hogy erre a tagositandó területekből — mindenki illetményéből aránylagosan levonva — legfeljebb 5% fordittassék. A levonás az 5%-nál csak akkor lehet nagyobb, ha a tagositó érdekeltség magasabb százalékban egyhangulag megállapodik.

A földmivelésügyi miniszter a tagositási kérelemre hozott határozatában még egyéb kérdésekre is nyilatkozik, azonban nem döntőleg, hanem csak tanácsadólag. A tagositó érdekeltség, illetőleg a bíróság ettől tehát el is térhet, anélkül, hogy az eltérést akár indokolni is kellene.

IV. A müszaki kérdésekben az országos kataszteri felmérésnek erre a czélra rendelt szerve, a Budapesten szervezett felmérési felügyelőség dönt.

Igy a felmérési felügyelőség dönt abban a kérdésben, hogy a földmérő a felvételi munkálatokat, amelyek a további eljárásnak alapját képezik, milyen módon készitse el.

A felmérési felügyelőség határozatánál bizonyos — a 30/909. I. M. sz. rendelet 63. §-ában megjelölt — szempontokat köteles figyelembe venni.

Az uj tagositási eljárás szerint a müszaki munkálatok beleilleszkednek az országos kataszteri felmérés keretébe. Miután pedig az országos kataszteri felmérés az ország Királyhágón inneni részeiben nem haladt mindenütt egyformán előre, a tagositási müszaki munkálatoknak az országos kataszteri felmérés helyenkint elért eredményeihez kell alkalmazkodni.

Igy: 1. Vannak az ország Királyhágón inneni részeiben még olyan községek, amelyekben a részletes kataszteri felmérés még egyáltalában nem történt meg. Ezekben a tagositó földmérőnek a határt éppen ugy részletesen fel kell mérni, mint ahogy azt később a kataszteri mérnök felmérte volna.

2. Ha a községben a részletes kataszteri felmérés már megtörtént, a betétszerkesztés azonban még nem lett foganatositva, a földmérő felhasználja a részletes kataszteri felmérés eredményeit, s azokat a változott viszonyoknak megfelelően éppen ugy igazitja ki, mint a kataszteri mérnök a betétszerkesztést megelőző helyszinelés alkalmával.

3. Ha a községben a részletes kataszteri felmérés, a helyszinelés s a betétszerkesztés is már megtörtént, akkor a földmérő a részletes kataszteri felmérés s a helyszinelés eredményeit az időközi változások keresztülvezetésével éppen ugy igazitja ki, mint a kataszteri mérnök a nyilvántartásnál.

4. Lehet, hogy már a betétszerkesztés is megtörtént, azonban az illető községnek uj háromszögelési hálózat alapján készült háromszögelési adatok felhasználásával való ujabb kataszteri felmérése van tervbe véve, ezekben a községekben a földmérőnek az uj adatok alapján a határt ujra részletesen fel kell mérni.

Az ország kataszteri felmérése eddig oly háromszögelési hálózat alapján lett foganatositva, amelynek középpontja Budapest volt. Emellett a hálózat mellett azonban a Budapesttől távolabb eső helyeken már bizonyos ki nem küszöbölhető eltérések merültek fel a természetben levő állapot s a térképen feltüntetett állapot között. Ezt az eltérést csak uj háromszögelési hálózat alapján lehet kiküszöbölni, amely az országban több középpontot vesz fel, és pedig akként, hogy mindegyik délkör egy-egy uj hálózat zónáját képezi. Ilyen uj hálózatot dolgozott ki ezideig az országos kataszteri felmérés a dunántuli részekre.

5. Kivételes esetekben a felmérési felügyelőség megengedheti azt is, hogy a határról — habár nem az országos kataszteri felmérés szabályai szerint készült — régibb felvételi munkálatokat használhasson fel a földmérő. Ilyen eset általános tagositáskor alig fog felmerülni. Ennek inkább urbéri rendezés vagy arányositás esetleg részleges tagositás esetében lesz jelentősége.

A felmérési felügyelőség a müszaki munkálatok kivitele tekintetében a földmérőnek részletes utmutatást is adhat. Azonfelül utasitással látja el a földmérőt arra nézve is, hogy a kiosztási munkálatokban a birtokrészleteknek helyrajzi számozását miképpen foganatositsa.

Ez a rendelkezés azt fogja eredményezni, hogy ezután a tagositási kiosztási munkálatokban (földkönyv és birtokivben) a birtokrészletek ugyanazokkal a helyrajzi számokkal lesznek ellátva, mint a telekkönyvben és a kataszteri munkálatokban. Aki ismeri azokat a nehézségeket, amelyeket a birtokrészletek azonositása okoz amiatt, hogy ugyanannak a birtokrészletnek száma más a tagositási földkönyvben, más a kataszterben és más a telekkönyvben, az a fenti rendelkezés mélyreható gyakorlati fontosságát eléggé méltányolni fogja.

Az országos kataszteri felmérés adja a határjáráshoz a határleiró, a müszaki munkálatok hitelesitéséhez a hitelesitő mérnököt is.

V. Maga a tulajdonképpeni tagositó eljárás s igy a fentebb külön ki nem emelt minden kérdés eldöntése a biróság és pedig az illetékes törvényszék hatáskörébe tartozik.

Ennek a biróság hatáskörébe való utalása indokoltnak látszik azért, mert mellette szól a jogfolytonosság, eddig is a biróságok jártak el ezekben az ügyekben; de mellette szól még az is, hogy a tulajdonképpeni tagositási eljárásban számos olyan jogkérdés merül fel, amelynek eldöntése megnyugvással csakis biró kezébe adható. Számos jogkérdés merül fel pedig azért, mert az ingatlanok tulajdonjoga a telekkönyvek intézményével szoros kapcsolatban lévén, nálunk a tagositást is telekkönyvi alapon kell végrehajtani. A telekkönyvek azonban a tényleges állapottal sokszor nem lévén összhangban, a felmerülő tulajdonjogi kérdéseket csakis biró döntheti el. Nálunk tehát a tagositás nem egyszerü müszaki müvelet.

Egyébiránt gondoskodnak a rendeletek arról is, hogy a telekkönyvek a tagositási eljárás folyamán a tényleges állapottal lehetőleg összhangba hozassanak. A törvényszék által kiküldött tagositó birónak ugyanis minden olyan esetet, melyben a telekkönyvi és tényleges állapot nem fedi egymást, meg kell vizsgálni és amennyiben — akár az 1892 : XXIX. tcz. felhasználásával — valamelyes mód kinálkozik a telekkönyvi állásnak a tényleges állapottal való összeegyeztetésére, külön (kérvényt pótló) jegyzőkönyvet kell felvenni, s azt elintézés végett a telekkönyvi hatósághoz beküldeni.

Annak azonban, hogy a telekkönyvi állás és a tényleges állapot egymással összhangba hozassék, nagy akadálya ezidőszerint még az, hogy a betétekbe az 1892 : XXIX. tcz. alapján a tényleges birtokos tulajdonjogát bejegyeztetni nem lehet. Ezen a betétek közhitelének érdekében mielőbb novelláris törvényalkotással kellene segiteni.

Dr. Börcsök Andor,
törvényszéki biró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az indokolatlan késedelem kérdése a közvetlen kereset elbirálásánál.

Sulyt helyezek arra, hogy a munkásbiztositási biráskodás kezdetén különösen nagy jelentőségü közvetlen keresetnek perjogi természete s alkalmazhatóságának módja és feltételei lehetőleg tisztáztassanak. Ez inditott első czikkemnek * megirására és ismét ez késztet arra, hogy dr. Alapy Viktornak e lapok mult heti számában a fentebb irt czim alatt megjelent czikkére reflektáljak.

A felmerült kontroverziára alapot szolgáltató nézetem az volt, hogy közvetlen keresetek beadása esetén a pénztáraknak a határozathozatal körüli késedelmük nem szubjektiv tekintetekből, hanem *objektiv* alapon biráltassék el, főleg azt nézve, hogy a baleset idejének, körülményeinek s következményeinek mérlegelésével normális viszonyok közt a pénztár határozatának hozatalára elég idő lett volna-e? Vagyis szerintem nem annyira a pénzárak késedelme, mint *a járadék vagy betegsegély megállapitása körüli késedelem tárgyi tényálladéka* nyerjen megoldást.

Ezzel szemben a fentirt czimü czikk irója a törvényszöveg grammatikai magyarázatából kiindulva azt tekinti a döntőnek, hogy a pénztárt konkrét esetekben terheli-e oly *szubjektiv késedelem,* melylyel a határozat hozatalát indokolatlanul mellőzte, kitolta, késleltette. Vagyis, hogy a pénztár eljárásában rejlik-e a késedelemnek oka, vagy pedig a határozathozatalt a pénztáron kivül álló tényezők akadályozták-e meg. Utóbbi esetben, ha a pénztár önhibáján kivül nem jutott még abba a helyzetbe, hogy határozatát meghozhatta volna, vele szemben indokolatlan késedelem kimondásának nem volna helye.

Az első tekintetre plauzibilisnak látszó e felfogásnak az egész czikken veres fonálként áthuzódó gyengéje, hogy a kérdést a pénztárak nézőpontjából *egyoldalulag* itéli meg és félreérti a közvetlen kereset perjogi czélját és természetét.

Dr. Alapy a közvetlen keresetet ugy állitja oda, mintha annak elbirálásánál a választott biróság szemben állana a pénztárakkal s eljárásának sulypontja annak a megállapitása volna, hogy a pénztár az adott esetben a határozathozatal elmulasztásában *vétkes volt-e?* Sőt szerző az alanyi mozzanatok jelentőségének tulbecsülésével a birói kijelentés hatályát ugy tünteti fel, mintha az az indokolatlan késedelem kimondása esetében a pénztárakra jogsérelmet jelentene s azokra nézve anyagi megterheltetéssel és erkölcsileg bélyegző hatással járna.

Szerintem ilyen felfogásnak nincsen alapja. Mert a közvetlen keresettel elérendő czélt tekintve, ennek az intézménynek rendeltetése nem az, hogy a választott biróság a pénztárak *vétkességét* s az azzal összefüggő alanyi vonatkozásokat keresse, hanem hogy a megbetegedett vagy balesetet szenvedett munkást és hozzátartozóit a hosszabb idő óta esedékes igényeiknek érvényesitésében hathatósan *elősegitse* s azokat *a megélhetésük anyagi eszközeihez* a lehetőség szerint *mielőbb hozzájuttassa.* Ezt a czélt pedig a biróság oly módon valósithatja meg, hogy a pénztári eljárás befejezésének további bevárása mellőzésével az eljárást hatáskörében megindítja, ennek folyamán a pénztárak által még fel nem derített adatokat és bizonyitékokat hivatalból soron kivül beszerzi, s azután a pénztárnak is megidézésével és meghallgatásával nyilvános tárgyaláson itélkezik; sőt figyelembe veszi a pénztárnak az itélethozatalig meghozható határozatát is. Nem tudom átlátni, hogy ebben az eljárásban hol van a pénztárakra háruló jogsérelem vagy erkölcsileg káros kihatás.

Téved a czikkiró ur, midőn azt hiszi, hogy olyan esetekben, amikor a késedelmet a pénztárakon kivül eső tényezők okozzák, a biróságnak sem áll módjában az eljárást gyorsitani. A biróság rendelkezésére álló nyomatékos bizonyitási eszközök alkalmazásával és a birói ügykezelés gyorsaságával az ügy mindenesetre könnyebben lesz előrevihető, mintha előzőleg az adminisztrativ tekintetben nehézkes pénztári eljárás eredménye beváratik. Álláspontom illusztrálására szolgáljon a következő példa, mely egyuttal jellemzi, hogy szerző felfogása hova vezetne a gyakorlatban:

A balesetvizsgálat foganatositása iránt megkeresett közigazgatási hatóság valamelyes okból (például, mert közegei a vizsgálatot fegyelmi feljelentések daczára sem teljesitik) a vizsgálati jegyzőkönyvet nem küldi be a pénztárhoz. Emiatt a pénztár a baleset üzemi jellegének vagy az igénylő szándékossága kérdésének fel nem deritheteése okából határozatát hosszu ideig nem hozhatja meg. Vajjon ez esetben, midőn a pénztárt alanyi szempontból semmiféle mulasztás nem terheli, indokolt volna-e a baleset után hónapok elteltével segély nélkül sinylődő sérült közvetlen keresetét félretenni, holott a biróságnak módjában áll a kártalanitási eljárás emlitett hiányát megfelelő bizonyitással (szemlével, tanuk kihallgatásával) rövidesen pótolni?

A birói eljárás megindításának mellőzésére okul nem szolgálhatna az sem, ha a birói cselekmények foganatositása a pénztárakra nézve nagyobb költségekkel járna. Valóságban azonban költségtöbblet felmerülte is ritkán fordul elő. Mert ha a pénztárak az Elj. Rend. 63. §-ában előirt kötelességüknek pontosan megfelelve, irataikat kellő időben felterjesztik, ugy a választott biróság csak az eljárás hiányainak pótlására fog szoritkozni, vagyis oly intézkedésekre és bizonyitékokra, amelyek a pénztári eljárásban felesleges-kké válnak, s melyeknek szüksége a birói eljárásban különben is felmerülhetett volna.

* E lapok f. évi 5. számában «A munkásbiztositásjogi közvetlen kereset» czim alatt.

Mindezekre tekintettel fenntartom azt a nézetemet, hogy a választott birósógok hivatásukat a törvény szellemének megfelelőleg akkor teljesitik, ha a pénztári közegek vétkessége kérdésének kikapcsolásával a közvetlen kereset intézményében rejlő áldásokban lehetőleg minden oly igénylő felet részesitenek, akinek igénye felett a pénztárak hosszu időn át, habár önhibájuk nélkül is, határozatot nem hoztak.

Különösen áll ez a jelenlegi átmeneti viszonyokra, mikor a törvény életbeléptetésével járó különféle nehézségek közepette a betegsegélyezési és kártalanitási ügyek pénztári kezelésének szabatossága és gyorsasága sok kivánni valót hagy fenn. Ily körülmények közt a jogkereső felek megnyugtatásának szempontja is sulyosan esvén latba, ugy hiszem, a választott birósógok elnökei sulyos felelősséggel járó mulasztást követnének el, ha a törvény rideg betüjének szószerinti értelmezésével a gyorsabb eredményre vezethető birói eljárástól az igénylő feleket elzárnák.

Ha a felelőssége tudatában, minden befolyástól függetlenül eljáró biró diskreczionárius hatalmi körében nem is mindig veheti számitásba az érdekelt feleknek sokszor indokolatlan érzékenységét, még ez nem jelenti, hogy hatalmának a czikkiró ur által is kiemelt nagy körültekintést igénylő természetével s követelményeivel ne volna tisztában.

A birói hatalmi kör tullépése iránti aggály a jelen esetben alig van helyén.

Sőt ugy áll a dolog, hogy minél több esetben fogják a választott birósógok az ügyek előkészitésének terhét magukra vállalni és ez által mentől több segélyre és kártalanitásra szoruló fél ügyének elintézését — ha csak pár hónappal vagy héttel is — siettetik, annál közelebb viszik a megvalósuláshoz — a pénztárak számbavehető sérelme nélkül — a *közérdeket.*

Dr. Vályi Sándor.

A játék és a fogadás problémái a Jogászegyletben.

A Magyar Jogászegylet magánjogi vitáit *dr. Baumgarten Nándor* egyetemi magántanár nyitotta meg a játék és fogadás szabályozásának kérdésével. A polgári törvénykönyv tervezete a szerződések tárgyáról szóló fejezetében foglalkozik az ügyletek e fajtájával, megtoldván rendelkezéseit az 1415. §-sal, mely — a vétel czime alatt — a tőzsdei különbözeti ügyleteket játékká minősiti. Semmisnek mondja ki a lehetetlen, tiltott és erkölcstelen ügyleteket a 952—959. §-okban, erkölcstelennek és semmisnek itéli az uzsorás ügyletet — noha csak az egyik fél követ el erkölcstelenséget — de amidőn a játékhoz ér (960. §.), mely a bilaterális turpis causa iskolapéldája, semmiséget nem állapit meg, és a szerencsés játékost a nyeremény élvezetében hagyja. *Almási Antal* ugyan a homályosan szövegezett 960. §-ból semmiséget vél kiolvashatni, de *Meszlényi Arthur* az előadóval egyetértőleg helyesen állapitotta meg, hogy a 960. §. naturális obligácziót teremt, és pusztán a nyereség birói érvényesitését zárja ki a «kötelezettség nem származik» szavakkal. És csodálatos, hogy a Tervezet ugyanezen eredményre vezet az oly játékoknál is, melyeket a kihágási büntetőtörvénykönyv büntet, amelyek tehát a Tervezet 955. §-a értelmében — mint törvénybe ütközők — valóban semmisek. Ugyanis az 1769. §. szerint visszakövetelhető ugyan a törvényben tiltott szolgáltatás, de a visszakövetelés ki van zárva, ha azt, aki a szolgáltatást teljesitette, hasonló hiba terheli. *Baumgarten Nándor* nézete szerint mindenekelőtt a játék fogalmát kellene körülhatárolni olyképpen, hogy a pusztán szórakozásszámba menő játékok a jogkövetkezmények alól kivétessenek. Minden egyéb játék tiltott legyen. A fogalom meghatározásánál természetesen a kihágási büntetőtörvénykönyv VIII. fejezetének elvei mellőzendők.

A Kbtk. csakis a nyilvános szerencsejátékot sujtja, büntetlenül hagyja tehát a kaszinók iparszerü hazardőrjeit. A Kbtk. további kritériuma, hogy a nyereség vagy veszteség kizárólag a véletlentől függjön. A véletlen befolyásának mérlegelése — ha a kérdést komolyan akarjuk megoldani — a bíróra lehetetlen feladatot ró. Szükségessé válhatna emellett, hogy szakértők döntsék el, vajjon mennyi teret enged a véletlen a játékos ravaszságának, kombinatorikus képességeinek. De e nehézségtől eltekintve tulságosan szük is a meghatározás e módja, és nem fedi a közfelfogás intencióit. Mert vajmi felesleges pusztán a véletlentől függő játékban résztvevő, de a különbözetek alacsony volta miatt veszteséget alig szenvedett egyént a törvény mankóival támogatni, vagy a veszteséget könnyen elviselő nábobnak jogsegélyt biztositani. A törvény közbelépése csakis ott kezdődhetik, ahol a játszó fél vagyoni helyzete és a játék czélját képező vagyontárgyak értéke oly aránytalan, hogy a játékos anyagi romlását idézhetik elő. Vagyis a helyes fogalommeghatározás az uzsorával szinte azonossá lesz.

Márkus Dezső azzal kivánja sujtani a játékosokat, hogy a visszakövetelés ne a vesztes előnyére szolgálhasson, hanem a nyereség elkoboztassék, közczélokra fordittassék.

A vita résztvevői egyetértettek *Baumgarten Nándorral* abban, hogy a játékügyletek szabályozása a fogadásra is alkalmazandó.

Baumgarten Nándor különösen hangsulyozta, hogy a Tervezet teljességgel hallgat a játékügylethez fűződő zálogjog kérdéséről. Ha a 960. §-t mai alakjában elfogadjuk, és a szolgáltatást naturális obligácziónak tekintjük, akkor a járulékos zálog is hatályos. *Almási Antal* viszont a 960. §-ban a hiteljáték semmiségét látja kimondva, és igy semmisnek tekinti az ahhoz fűződő zálogjogot is.

A játékügylethez járuló zálog kérdése különösen a fedezett tőzsdeügyletnél fontos. A Tervezet hallgat arról a gazdaságilag rendkivül jelentős problémáról, hogy a különbözeti ügylet fedezetére szolgáló zálog mmő elbánásban részesüljön. A 960. §. mai alakjában naturális obligácziót képezvén, a zálog, mely a főkövetelés sorsát követi, szintén joghatályos lesz. *Meszlényi Arthur* e téren érdekesen egészitette ki *Baumgarten Nándor* fejtegetéseit. A Tervezet a vétel czime alatt az 1415. §-ban mintegy negative szabályozza az ugynevezett különbözeti ügyleteket, kimondván, hogy az efajta szerződés nem vételnek, hanem játéknak tekintendő. *Baumgarten Nándor* e rendezést a mai jogállapothoz képest visszasésnek tartja. A jelenlegi gyakorlat az, hogy a tőzsde rendszerint nem ad helyet a különbözeti kifogásnak, mig a rendes bíróság e kifogással szemben a keresetet elutasitja. A kérdés végleges rendezése az uj tőzsdetörvény feladata lesz, melynek megalkotására az osztrák kiegyezésben vállalt kötelezettséget a kormány, igy tehát az 1415. §. ez okból is felesleges. A különbözeti ügyletek szabályozásánál két szempontot nem téveszthetünk szem elől. Először is megállapitandó azok köre, kik a tőzsde illetékességét kikötheti és különbözeti kifogással egyáltalán nem élhetnek, második feladat pedig a szállitási és különbözeti ügylet elhatárolása. *Márkus Dezső* kiemelte, hogy erkölcstelenség van azok eljárásában, kik veszteség esetén turpis causa czimen kifogást tesznek az olyan ügylet ellen, amelynek az előnyeit élvezték. A budapesti tőzsdét szintén ezen felfogás vezérelte akkor, amidőn 1906 január 19-i tanácsülésében kimondotta, hogy amennyiben a tőzsde valamely tagja, a rendes bíróság előtt folyamatban levő perben az árkülönbözeti ügylet kifogásával védekezik, fegyelmi vétséget követ el, és a tőzsdéről való végleges kizárással büntetendő. *Baumgarten Nándor* azon inditványt teszi, hogy tőzsdetagok, kereskedők és bankárok — kik egyedül tartozhatnának a tőzsdebiróság illetékessége alá — különbözeti kifogással egyáltalán ne élhessenek, amit *Márkus Dezső* megtold a vitában résztvevők helyeslése mellett azon módositással, hogy egyáltalán ne hivatkozhassék a játékkifogásra olyan személy, ki cselekvőképességének birtokában, ismerve az elvállalt koczkázatot, tőzsdei ügyletet köt. Figyelembe veendők természetesen az ügyletet kötő felek vagyoni viszonyai, intelligenczájuk, üzleti jártasságuk, de e határokon belül a játékkifogásnak helye nem lehet.

Merőben téves a Tervezet szövegezése, mely ott lát játékügyletet, ahol a felek szándéka a szerződés megkötésekor nem szállitásra, hanem a különbözet megfizetésére irányul. A szándék egyáltalán kiesik a birói kogniczió köréből, de meg — a dijügylet kivételével — alig van oly eset, amidőn a felek a szállitást eleve kizárni akarnák. Csakis a körülmények mérlegeléséből lehet a játék fennforgására következtetni, ha az ügyletet vagyontalan, járatlan féllel kötötték, de az összes esélyek tudatában levő intelligens ember az erkölcs leple alatt kötelezettsége alól ki ne bujhasson.

Dr. Nemere Béla.

Különfélék.

— **Ártatlanul elitélve.** Az a bíróság, amely Köteles Mihály perét revideálta, ismét egy életfogytiglani fegyházra ítélt és 12 évi fegyházat tényleg atszenvedett büntelen embert volt kénytelen rehabilitálni. Végtelenül lehangolók ezen esetnek tanulságai. Ismét egy bizonyitéka annak a régi tapasztalati igazságnak, hogy nincs csalhatatlan biró, és vajmi keveset érnek a bünper összes garancziái.

De emellett ez az eset szomoru bizonyitéka annak is, hogy igazságszolgáltatásunk nem minden szerve áll azon a magaslaton, hogy az igazság kutatása az igazságszolgáltatás minden tényezőjének legfőbb kötelessége. Igaz ugyan, hogy az a királyi ügyész, aki csak abban találja hivatását, hogy mindenkit, aki elébe kerül, vádoljon és minden vádlottat elitéltessen: nemcsak magyar speczialitás, de szeretnénk, ha a magyar királyi ügyészségben még kivételként sem találkoznék olyan vádközeg, mint a Horváth János alapperbeli ügyésze, aki — miként az ujrafelvétel során kitünt, — a védelemnek nála jelentkező tanuját meg sem hallgatta, sőt több izben csendőrökkel kikergettette. Az a királyi ügyész, aki ezt teszi, sulyosan vét az 1871 : XXXIII. tcz. 1. §-a ellen, amely az ügyészségre az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeinek képviseletét bizta. Közérdek pedig az, hogy minden vádlott magát védhesse, senkitől a védelem eszközei meg ne vonassanak, és senki ártatlanul el ne itéltessék.

Végül még egyet! A halálbüntetés hiveinek a szegedi perujitás minden elméleti érvnél hangosabb szóval kiáltja az abolicziő feltétlen szükségességét. Ha Horváth Jánost nem életfogytiglani fegyházra, de halálra itélte volna a bíróság (ami bizony sokszor csupán egy szavazat véletlenén mulik), akkor a rettenetes tévedés helyrehozhatlan volna.

— **A birák és jegyzők adója.** Ily czimü mult heti közleményünkre *dr. Márkus Dezső*-től, mint az országos birói és ügyészi egyesület *főtitkárától*, a következő észrevételeket kaptuk: Az országos birói és ügyészi egyesület természetesen szintén figyelemmel kisérte az adóreformnak ama rendelkezéseit, amelyek a köztisztviselőket általában és köztük a birákat, ügyészeket és jegyzőket is érdeklik, és kisérletet is tett abban az irányban, vajjon a lakáspénz megadóztatása okából sérelmes rendelkezések javitása érdekében kifejtendő megfelelő akczió sikerrel járna-e? A szerzett tájékoztató felvilágositás az akczió sikertelenségét helyezvén biztos kilátásba, az egyesület a nyilvánvaló és nyilvános kudarcz kikerülése végett — amely a birói és ügyészi karnak is kudarczát jelentette volna — hivatalos lépéseket nem is tett. Arról pedig szó sem lehet, hogy kedvező eredmény kilátása nélkül, bármily diszkrét alakban is, fölkavarjuk a közvéleményt, amelyet, nézetünk szerint, tulságosan foglalkoztatnak minduntalan az olyan anyagi kérdések, amelyeknek állandó nyilvános, és néha talán kissé egyoldalu tárgyalása éppenséggel nem növeli a kar tekintélyét.

De ezt a szempontot nem is tekintve, azt sem szabad figyelmen kivül hagynunk, hogy az adóreform az ország egész lakosságát, köztük az összes köz- és magántisztviselőket is érintvén: nem is méltányos az az óhajtás, hogy az adófizetés körül a birói és ügyészi karnak kiváltságos helyzet jusson, akkor, mikor a többi alkalmazottnak adója emelkedik. Ha az ország általános érdeke azt követeli, hogy egyes adók emelkedjenek, ebben mindenkinek meg kell nyugodnia akkor, ha tudja, hogy az emelkedés nem czélzatos, hogy az nemcsak egyes osztályokra kiterjedő, hanem az állam fokozott szükségleteinek kielégitésére nélkülözhetetlen. Végre is a hazafias áldozat — ha ugyan néhány koronás adóemelés egyáltalán áldozat számába megy a hazával szemben — nem üres szólamokban, hanem tettekben nyilvánul, azt pedig birák és ügyészek legjobban tudják, hogy az állam az állampolgárok összessége, amelyet ugyanezek az állampolgárok tartanak fönn.

Mindezeken az általános szempontokon felül azonban még a következőket is figyelembe kell venni.

A jövedelemadóról szóló törvényjavaslat az adó megszabásánál annyiban kedvezőtlenebb a mai törvényes rendelkezésnél az összes köz- és magántisztviselőkre, hogy adóalapul az összes illetményt veszi, tehát a fizetésen felül a pótlékokat és a lakáspénzt is, ami bizonyára kellemetlen az eddigi állapottal szemben, midőn a lakáspénz mentes az adó alól (1875 : XXIX. tcz. 28. §.), de igazságtalannak — tárgyias birálattal — azért nem mondható, mert egyfelől a lakáspénz is jövedelem, amely után az államot adó illeti meg, másfelől pedig a mai állapot méltánytalan azokkal az alkalmazottakkal szemben, akiknek nincsen külön lakáspénzük és a lakásbérre tekintet nélkül egész jövedelmük után fizetik az adót. A teherviselésnek a javaslat tervezte egyenlősitése ellen pedig a birói és ügyészi kar egyoldaluan nem tehet kifogást, ha nem akar a méltánytalanság színében feltünni.

Ami már most a javaslatot magát illeti (a pénzügyi bizottság megállapitotta szövegben), bizonyos, hogy az egyes tételeknél vét a progresszió elve ellen, mert egyes kisebb illetmények adója valamivel emelkedik a mai állapothoz képest, egyes nagyobb illetmények után pedig a mainál valamivel kisebb adót fognak fizetni. A javaslat megokolása megmagyarázza ezt a néhány sérelmes rendelkezést és én ugy látom, hogy a rendszernek esik áldozatul az a többlet, amelyről itt szó van. Az is igaz, hogy a budapesti jegyző adója 86%-kal lesz nagyobb, csakhogy ez a horribilis arányszám mégis csak 26 K-át jelent egy egész esztendőben, ami még sem óriás összeg, ha figyelemmel vagyunk az illetmény fokozására és egyben az állam szükségleteinek aránytalan emelkedésére az utolsó esztendőkben. Valamivel sulyosabb a budapesti IX. és VIII. osztálybeli birák esete, ahol az emelkedés 34, illetve 60 K, amely utóbbi kétségtelenül már érezhető többlet a mai drágaságnál, ahol minden fillérre szükség van, de ez is a rendszer következése, amely alól csakis a birák javára — igazságtalanság nélkül — nem tehető kivétel, az egész vonalra kiterjedő korrekczió pedig rendszer és pénzügyi tekintetek okából — szerzett értesülésünk szerint — nem igen lesz lehetséges, ha csak az utolsó pillanatban nem sikerül erre mégis valami czélszerü módozatot kieszelni.

Az országos birói és ügyészi egyesület mindezeket a tárgyi okokat mérlegelve és nem remélhetvén sikert a közbelépéstől, az egyesület tekintélye érdekében tartózkodott a hivatalos, nyilvános állásfoglalástól. Kötelességéhez hiven azonban mindenesetre más uton iparkodik majd kárpótlást szerezni a birói és ügyészi kar tagjainak a részben való és nem is mindnyájunkat érő adófölemelésért. Azon lesz, hogy egyfelől elérje két igazságtalan tehernek eltörlését, t. i. a havi illetmény után járó nyugtabélyegilletékét és a szolgálati dijét, amit a méltánytalanság vádja nélkül kérhet majd, mivel a nem állami tisztviselőket ez az illeték és dij nem terheli és hogy másfelől a lakáspénznek a nyugdij megállapitásánál beszámitását eszközölje ki, amit most annál jogosabban fog kérhetni, mivel a lakáspénz adómentessége megszünvén, még alaki ok sem hozható föl arra, hogy az illetményt éppen csak a nyugdij szempontjából oszszák ketté, az érdekelteknek tetemes megröviditésével.

Ha törekvésünk sikerrel jár majd — amit nem egészen alap nélkül remélhetünk — akkor busásan megtérül az adóemeléssel járó többlet, anélkül, hogy bárkivel szemben méltánytalan kiváltságolásról lehetne szó és akkor bizonynyal senki se fogja az országos birói és ügyészi egyesület vezetőségét azzal a szemrehányással illetni, hogy a tervbe vett megterheléssel szemben nem tejesitette kötelességét. Fölösleges akcziókat azonban, amelyek eleve meddő eredményről biztositanak, sem demonstrálás, sem népszerüség kedvéért nem indithat az egyesület, mert tudja, hogy mivel tartozik a kar komoly tekintélyének a közvéleménynyel szemben.

— **A közvédői kirendelésekhez.** Ily czim alatt a következő felszólalást kaptuk:

Rég felpanaszolt, de sohasem orvosolt sérelme az ügyvédi karnak az az eljárás, melyet birósságaink az ügygondnokságok kiosztása körül tanusitanak. Nem is eljárás az, hanem a legnagyobb foku szabadosság, mely épp annyira kárára van a birói dekorum szeplőtlenségének, mint amennyire dehonesztáló és lealázó az ügyvédi hivatás gyakorlóira. Legnagyobb veszedelme az abszolut rendszertelenségben s igy teljes ellenőrizhetetlenségben leledzik.

Ennek az odiózus korlátlanságnak tiszteletre méltó ellentétét kényszeriti magára az ügyvédi kar, s itt elsősorban a buda-

pesti kamara az általa s az ő utján kirendelt pártfogói tisztségek és hivatalbeli védelmek kijelölése terén.

Ámde mintha itt sem volna minden fenékig tejfel.

Az *ingyen* és *szegény* védőségek kiosztásánál még csak betartják az ügyrend s a választmány által megállapitott szabályzat szerinti sorrendet (legutóbb közölve az «Ügyvédi Kamarai Közlöny» 1907. évi 2. számában a 36. oldalon), vagyis a törvényszéki s járásbirósági területek alapul vételével összeirt betürendet (Ügyr. 50. §.) és illetőleg az évenként helyesbitett védői névsort (Választm. szab. 1., 3., 4. és 7. §§.). A *közvédők* kirendeléséné azonban már fájdalommal nélkülözzük az előbbeni hivatalbóli megbizatásoknál irányadóul szolgáló s hovatovább hüen követett *egyenlőségi* jogelvnek szigoru, s épp azért kiengesztelő keresztülvitelét.

Nem vitatjuk az idézett szab. II. rész 10—12. §-aiban meghatározott rendelkezések helyességét, hanem deferálva ennek jelenlegi érvénye előtt, felvetjük azt a kérdést, miért hogy azokat, ha már megalkották, a gyakorlatban nem alkalmazzák?

E szakaszok értelmében a közvédői tisztségre kettős feltétel minősit: 1. a védői névsorban való *feljegyzettség* (10. §.) és 2. a *megválasztatás* (11. §.).

A névsorba történő felvételt s ennek körülményeit ugyanezen szabályzat I. része állapitja meg, eszerint pedig felveendő ezen jegyzékbe mindazon kamarai tag, aki erre *jelentkezik* (2. §.) és akik egyébként is bünügyekkel *foglalkoznak* (3. §.). Nem ismerjük ezen jegyzéket s igy nem is állithatjuk jó lélekkel, hogy a kirendelt közvédők egyike-másika abban elő nem fordulna, de azt annál határozottabban, hogy *nagyon sokan* a jegyzékbe felvettek és felveendők közül *nem részesültek* eddig efféle kitüntetésben.

De hisz ez természetesnek látszik, tekintve, hogy e tisztségbeli kijelölés *választáson* nyugszik. Igen, ha a *látszat* nem csalna! Mert engedelmet kérünk, a *választás* kritériuma a *kötetlenség*, a szabályosságtól való eltérés lévén, a három hónaponkénti közvédői kirendeléseket *nem* lehet *komolyan* választás utján megeszközölteknek elfogadni, amikor ezek hüséges következetességgel *csak az abc* egymásutánját tartják be kivétel nélkül. Ez nem választás, legalább is nem őszinte és igaz, hanem közönséges *sorrendszerü*, tehát szabványos *beosztás*, amihez azután *nem kell* választmányi teljes ülés sem, hanem *elégséges az utolsó* irodai alkalmazott is.

A választásra vonatkozó rendelkezésnek ilyetén konzekvens *be nem tartása* joggyakorlatilag egy kis consuetudo contraria-val a névsorhoz való szoros ragaszkodást emeli *szabálylyá* (4. §. és Ügyr. 51. §.). De sajnálattal tapasztaljuk, hogy ezt a szokásjogi tételt sem tartják be, valószinüen azért, mert hogy az abrogacció teljes ne legyen, néha pro forma mégis *választani* kell.

S itt kérdezhetjük azután, *milyen alapon* történhetnék ez? S mert fel kell tennünk, hogy a választás czélja okvetlenül *csak* az alkalmas és megfelelő védő megtalálása lehet, kétségtelenül lesznek ennek megejtésénél vezérlő szempontok és minősitő normák, mint pl. az a követelmény, hogy az illető eléggé jártas legyen a bünügyi praxisban, illő komolyságot s a helyzethez méltó magaviseletet tudjon tanusitani stb.

S vajjon kik állják ki ezt az erkölcs- és tudáspróbát? Közel esik a felelet abban, hogy a legvalószinübben azok, akik már *eddig is* hasonló munkakörben kamarai kiküldetések alapján szolgáltatták több izben is bizonyságát arravalóságuknak, azaz tehát azok, akiket a kamara ama bizonyos névsorba felvett s *ez alapon* megbizott sokszor *igen sulyos, olykor a legnagyobb mérvü* bünesetek tárgyalásával. S ez a kitapasztalt rátermettség legbiztosabb fokmérője annak a kvalifikációnak, melyet opportunus tekintetek a közvédőtől megkivánnak, mert akire rábizták törvényszéki és esküdtbirósági hatáskörbe vágó ügyek ellátását, s aki mindenek megelégedésére ezen bizalomra érdemesnek igazoltatott, attól minden, a legkényesebb skrupulussal is elvárhatni, hogy a *legtöbbször* sulyosság dolgában *jóval alantabb* mozgó jogeseteket a *felebbvitel* során is *hasonló* sikerrel fog képviselhetni.

Ez logikus és természetes következtetés, s ime a kirendelések tapasztalataiból itélve *ezt* az okoskodásunkat mégis helytelennek s impraktikábilisnak kell vélnünk

A valóság ugyanis azzal a mondhatjuk *bántó* tapasztalattal öregbiti életbölcsességünket, hogy *okszerü* számitásunk *hibás*, és pedig azért, mert *kifelejtettünk* egy bizonyos *ismeretlen X-et*, egy tényezőt, a *rejtélyes hatóerőt*, melyet legfeljebb elgondolhatunk, de megérzékelni még nem vagyunk képesek. Mert tudnivaló, hogy sem az *nem* képesit a közvédőségre, hogy valaki a névsorba felvétel végett *akár ismételten* is jelentkezett, sem az, hogy bünügyekkel rendszerint *foglalkozik* s még *kevésbbé* az, hogy *évek óta* évente *több izben* is részesül *hivatalbóli* védői kirendelésekben, amelyeket *ingyen kell* elvégezni, hanem ahhoz a magas és ritka megtiszteltetéshez *szükséges* még *valami*, ami bizonyára azért olyan rejtélyes, mert hisz ezen «officium» ez egyszer nem egészen «*nobile*», s igy embere válogatja.

Példákkal illusztrálhatnók ezen *sajnálni* való állapotot, de ezuttal mellőzzük a rövidség kedveért s azért, mert sokkal nagyobb a *békétlenek* száma, semhogy csak kivételességekről s nem *köztudomásu általánosságokról* beszélhetnénk.

Állitólag volna *még egy* korlátozó kellékkövetelmény, melyről ugyan nem szól a «Corpus Juris», legfeljebb ismét csak a választmányi «gyakorlat», az t. i., hogy a közvédőség csak legfeljebb *öt* évi ügyvédi gyakorlat, más verzió szerint legfeljebb ugyanennyi kamarai tagság után jár ki ceteris paribus. Ismét nem bolygatjuk, helyén való-e, vagy sem ilyen vagy olyan megszoritásokat érvényesiteni, de konstatáljuk erészben is, hogy ha valóban alkalmazzák, akkor ugyancsak *rosszul és fonákul* teszik, sőt igazabban mondva *semmibe sem veszik*, persze csak némely kategoriákra nézve.

Végig lapoztuk a régibb és ujabb keletü idevonatkozó kirendeléseket s összehasonlitottuk azokat a kamarai névsorból kivehető bejegyzési adatokkal, s bizony meg kellett győződnünk, hogy egyes kiváltságosaknak sikerült már ezen várakozási lusztrumnak a *legeslegelején* is feljutni az *érdemesek* lajstromára, mások, és pedig *tisztes számban*, néha már a második és harmadiknak leteltét is jubilálhatják, de még mindig *kellékhiányosak*.

Ezek után pedig igazán lappalia még arról is megemlékezni, hogy a *kiválasztottak* közül hányan mennyire *szigoruan* veszik bizalmi feladatukat, hogy akárhányszor csak az *utolsó* pillanatban kérik fel a *helyettest*, aki legtöbbnyire meg akadályozva van, s akkor elmenesztenek egy-egy hirtelen előkapott, rendszerint *fiatal* s tapasztalatlan kollegát, kitéve utóbbit a teljesen érthető s jogosult elnöki kifakadások kényelmetlenül feszengő czéltáblájának s villámháritójának s ezzel veszélyeztetve az egész intézmény komolyságát s a védői kar tekintélyének nimbusát, s hogy azonfelül mily gyakran fenyegeti e nemes értékeket az teljes ügybeli tájékozatlanság, készületlenség stb.

Mindezekről a felebbviteli főtárgyalási elnökök hitelesebb tanuságot tehetnének, pedig jóval kevesebb erkölcsi gáncs érné a kart és az intézményt egyaránt, ha egyáltalán *nem küldenének*, azaz *választanának* (!) ki olyanokat, kiknek esetleg derogál e bagatell szerep, (vagy talán a honorárium) vagy kik erre rá sem érnek!

Miért, hogy ez mind igy van, nem tudjuk végokát, de hogy része van abban a dolgok hosszu elhallgatásának s türelmes elnyelésének, az is bizonyos, s ez okból tettük ezt itt szóvá, várván rá az adandó választ a jövőbeli kiosztások méltányosabb, vagy helyesebben mondva, *csakis igazságosan egyenlő mértékkel* való kezelésében. *rv.*

— **Perrendtartás munkásbiztositási választott birói eljárásról.** Ily czimmel állitotta össze Vizkelethy Sándor, a győri kerületi munkásbiztositó pénztár igazgatója a munkásbiztositási választott biróság eljárási szabályzatát, melynek eddig 96 lapból álló első kötete jelent meg Győrött.

— **Az általános osztrák polgári törvénykönyv jegyzetes kiadására** hirdet előfizetést dr. Harmath Jenő kir. járásbiró és dr. Szöllősi Ödön ügyvéd. A könyv I. kötete megjelent, e II. és III. kötet a jövő év folyamán jelenik meg. Az I. kötet terjedelme 13 nyomtatott iv. Előfizetési ára 4 K, bolti ára 5 K lesz.

— **Letiltott követelés kifizetése.** N. L. az E. A. ellen 258 K iránt folyamatba tett polgári eljárás során nyert itélet alapján kielégitési végrehajtást foganatositott s lefoglaltatta ennek X. czégtől járó követelését. X. azonban a követelést kifizette E. A.-nak, N. L.-nek pedig mit sem fizetett a letiltás daczára. A budapesti kir. tábla kimondta, hogy E. A.-nak követelése ingó dolog jellegével bir s hogy X. az érdekazonosságra tekintettel zálogbirtokosnak tekintendő, és ez alapon megállapitotta a Btk. 368. §. alatti jogtalan elsajátitás vétségének fennforgását ugy E. A.-val, mint X.-szel szemben.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az uj német adótörvényjavaslat.** Már megemlékeztünk arról, hogy a német birodalmi parlament előtt többi közt olyan javaslat is fekszik, mely az oldalrokonok örökösödési jogát nagy mértékben korlátozza s a fiskus háramlási jogát már a nagybálya hagyatékára kiterjeszti. Ezen javaslat nem találkozik osztatlan tetszéssel, Különösen azt hibáztatják benne, hogy érzékenyen belenyul a családi életbe, különösen ott, hol az örökhagyó 16 éves kora előtt hal el és igy módjában sincs végrendeleti uton megakadályozni a fiskus háramlási jogának érvényesülését. Panaszolják továbbá, hogy a külföldön elhunyt német polgárok hagyatékának tetemes része idegen államok kincstárának martalékává lesz, s e javaslat törvényerőre emelkedése esetén jelszóvá fog válni a német birodalomban: «Bonus paterfamilias intestatus decedere non potest.»

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület német csoportja** január hó 4. és 5. napjain tárgyalás alá vette a birodalmi büntető perrendtartási javaslatot. Előadók *Aschrott* és *Liszt* voltak. Az összes felszólalók megegyeztek abban, hogy a büntető eljárás s a birói szervezet gyökeres reformokra szorul és hogy ugy a processuális, mint az organizáczióba vágó reform, az anyagi jog ujjáalkotásával összefüggésben veendő megvalósitás alá; ezért a kapcsolatosságot sürgette a két munkálat menete közt. Hangsulyozták a laikus elemek bevonásának szükségét a felebbezési eljárás keretébe. (A kormányjavaslat ugyanis — szemben az előkészitő bizottság javaslatával, mely a felebbezési bíróságot is elegyesen akarta hivatalnok- és polgárbirákból megszervezni, — három-, illetőleg öttagu hivatalnoki tanácsra bizza a felebbviteli itélkezést; a konferenczia a bizottság álláspontjára helyezkedett.) Kivánatosnak jelezték, hogy a főtárgyalás függetlenittessék az előkészitő eljárástól s megszabadittassék az inkvizitorius elemektől. A harmadik konkluzió a védelem körének kiterjesztésére vonatkozik, hogy jelesül még a vétség miatt letartóztatott kivánatára is rendeltessék védő. A negyedik, hogy a vizsgálati fogság fenntartása kérdésében a terhelt kivánatára szóbeli tárgyalás tartandó. Sok szó esett a tervezetnek azon merész álláspontjáról, melylyel áttörte a legalitás elvét s amelyet már az idei német jogászgyülés is éles kritika alá vont; a tanácskozmány a törvényjavaslat álláspontját csak szigoru kautelák mellett tartja fenntartandónak. Végül azt az óhaját fejezte ki a csoport, hogy a fiatalkoru terheltekre vonatkozó büntetőügyi kérdések speciális törvényben szabályoztassanak.

— **Uj franczia törvény a házasságkötésről.** Szinte hihetetlennek látszik, hogy a házasságkötés talán Európa összes országai közül abban az országban volt legtöbb formalitáshoz kötve, amely liberális reformok dolgában mindig elöljárt, nevezetesen Franciaországban.

Hogy egy példával éljünk, ha a házasságkötő felek egyike kiskoru (21 éven aluli) volt, a maire összehivására egybegyülő családi tanács határozott a dolog felett, s ha valami ellentét merült fel, a bíróság elé került az ügy. A legkülönbözőbb okiratok voltak szükségesek ahhoz, hogy a házasság törvényes uton megköttessék.

A franczia törvényhozás a legutóbbi időkben gondoskodott a házasságkötés megkönnyitéséről. 1907. évben lépett ugyanis életbe a Lemire abbé javaslatára hozott törvény, amely a formalitások közül számosat elejtett, s a költségeket a legminimálisabb összegre csökkentette.

Az uj törvénynek következményei csakhamar érezhetők voltak. Az 1907. év második felében csak Párisban 314,903-ra emelkedett a házasságkötések száma; ez az elmult évekhez viszonyitva oly emelkedés, melyre eddigelé csak két példa volt: 1813-ban, mikor a besorozás alól csak a házasság mentesitett, és 1872-ben, midőn házasságkötéseknek a háboru által fentartott folyama ujra megindult.

— **A védelem jogai Oroszországban.** Egy nagy politikai bünperben, melynek folyamán a Bjalystoki pogrom tragikus eseményei is felszinre kerültek, a védők egyike valamiféle politikai nyilatkozatot tett Oroszország jelenlegi közviszonyait illetőleg.

Ámbár az elnök a védőt rendre nem utasitotta, sőt semmiféle megjegyzést sem tett, az ügyészség vádat emelt a védő ellen az orosz Btk. 129. §-a alapján, mivel a védő nyilatkozatában az itt szabályozott büncselekmény: «Oly tanok terjesztése, amelyek a fennálló politikai és társadalmi rend felforgatását czélozzák,» elkövetését látta. A szentpétervári ügyvédi kamara nagy felháborodással vett tudomást az ügyészség eljárásáról, és feliratot intézett az igazságügyminiszterhez, hivatkozva az orosz bünvádi perrendtartás 611. §-ára, mely szerint «az elnök azon nyilatkozatokat, amelyek a vallást, törvényt, vagy a felsőségek iránti tiszteletet sértik, a tárgyalásból kizárja,» hangsulyozta, hogy az elnök lévén a törvény leghivatottabb őre, ahol ő hallgat, ott az ügyészségnek nem lehet keresni valója.

De minden fáradozás hiábavaló volt. Az igazságügyminiszter kijelentette, hogy helyesli az ügyészség eljárását és hogy egy büncselekmény következményei nem maradhatnak el, habár a bíróság előtt s annak tiltakozása nélkül követtetett is el. Az ügyvédi kart természetesen nem igen nyugtatta meg ez a válasz, s protestáló gyüléseket tart az ügyvédség védői jogainak ilyen megszoritása ellen. A per még nem fejeződött be, s a protestáló gyüléseknek még nincsenek közelebbi eredményei; a mai orosz politikai viszonyok mellett aligha is lesznek, az orosz hatóságoknak már ugyis rég szálka volt a szemükben a védők szabad véleménynyilvánitása politikai perekben.

— **A tengeri biztositási jog köréből.** Az orosz-japán háboru idején a felperesek viszontbiztositották az alperesnél a «Nigretia» hajót, mely Sanghaiból Vladivosztokba indult. A kötvény szerint a hajó csupán szerecsen-olajat szállit, s a biztositott szavatosságot vállalt érte, hogy hadicsempészet nem történik. A japánok a hajót feltartóztatták, s kiderült, hogy a hajón két orosz tiszt utazik német álnéven, mire a japán zsákmánybiróság a hajót elkobozta. A biztositó megtagadta a fizetést, hivatkozván a vállalat szavatosságára. A King's Bench, s most a Court of Appeal is fizetésre kötelezte az angol biztositótársaságot, mivel a «hadicsempészet» kifejezés csupán hadiszerekre vonatkoztatható, nem pedig a hadviselő személyekre is. A külföldi zsákmánybiróság itélete ilyen ügyekben res judicata-t nem alkot.

A Magyar Jogászegylet február hó 20-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljesülést tart, melyen folytatja «A házasságon kivül született gyermekek jogállásáról» megkezdett vitát. Felszólalásra jelentkeztek: Ruffy Pál, dr. Szladits Károly, dr. Baracs Marczel és dr. Kiss Géza. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Képzett, fiatal ügyvéd jó forgalmu irodába társul ajánlkozik. Forgalmasabb irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 13315

Dr. Fényes József lugosi ügyvéd irodájában egy a német nyelvben is jártas, gyakorlattal biró, esetleg kezdő ügyvédjelölt azonnal alkalmazást talál. Dijazás megállapodás szerint. 13339

Egy a tót nyelvben is jártas, kellő gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres márczius 1-re dr. Adler Ignácz ügyvéd Vágsellyén. Megkeresések közvetlenül hozzá intézendők. 13338

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 9. szám. Budapest, 1909 február 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az 1908. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Telekkönyvi perek. *Dr. Kovács Marczel* aradi kir. törvényszéki birótól. — Jog- és államtudományi továbbképzés. *Dr. Klug Emiltől.* — Patrónus a gyermekbiróságok előtt az eljárás alatt. *Szabó György* kir. börtönügyi fogalmazótól. — *Törvénykezési Szemle:* Minősithető-e alperes igazolási kérelme az 1877 : XXII. tcz. 25. §-a szerinti perorvoslatnak? *Szőnyi Ferencztől.* — A kassai kir. táblának az 1881 : LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két határozata. *Dr. Darvas Sándor* kassai ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az 1908. év törvényhozása.

I.

Egy rendkivül testes kötetben, amely terjedelem dolgában a legnagyobb a magyar törvénytár összes évfolyamai közt, fekszik előttünk a most elmult esztendő törvényhozó munkásságának 58 törvényczikkre megoszló összes eredménye. A törvények számát illetően azonban az 1908. év még nem a legbőségesebb: az 1868. és az 1875. év ugyanennyi törvényt mutat fel, az 1870. év 60-at, az 1871. év 68-at, az 1879. év 61-et, az 1880. év 66-ot, az 1881. év 73-at; azután csak az 1907. év haladja meg a mult esztendőt 61 törvényczikkel. S ha már efféle számadatokat közlök, hadd egészitsem ki azokat még azzal az érdekes adattal, hogy 1867 óta az 1908. év végéig a magyar törvényhozás összesen 1753 törvényt alkotott, ami rendkivül tekintélyes szám ama másik adat mellett, hogy 1000—1848-ig a Magyar Corpus Juris összesen 5150 törvényczikket mutat fel (nem számitva persze Erdély külön törvényhozását, amely — az Approbatae és Compilatae Constitutionesen felül — még 154 önálló törvényczikket alkotott). A törvényhozásnak 1867 óta termelt anyaga tehát egymagában egyharmadrészét teszi hazánk összes törvényhozásának az ezredik esztendő óta, ami a törvénytudásra köteles jövendő kortársakra nézve alig nyujt kedvező perspektivát, annál kevésbbé, mert a rendeletek anyaga is óriás mértékben halmozódik.

Hogy ily körülmények közt meddig lehet még fenntartani a törvény tudásának vélelmét, helyesebben azt a sokszor kegyetlen elvet, hogy a törvény nem tudásával senki sem védekezhetik, az valóban komoly megfontolást érdemel, éppen ugy, mint az a kérdés, hogy mit lehetne tenni a törvények ismeretének az ország lakóssága körében hatásos terjesztésére. Az semmiesetre sem kétséges előttem, hogy az összes iskolák tantervébe föl kellene venni a jogi ismeretek megfelelő mennyiségének tanitását, nemcsak a minden állampolgárra nézve annyira szükséges pozitiv jogi ismeretek elsajátithatása végett, hanem azért is, mert csak ilyen módon telithetjük polgártársainkat igaz jogérzettel és törvénytisztelettel, amire nálunk talán még nagyobb a szükség, mint más kulturállamban.

Áttérve már most az 1908. év törvényhozásának általános ismertetésére, megállapithatjuk, hogy az elmult esztendő a nemzetközi szerződések jegyében folyt le. Az Ausztriával kötött négy szerződésen és egyezményen felül (XII., XIV., XVI., LV. tcz.), a Németbirodalommal megkötött három (XX., XXV., LIV. tcz.), az Olaszországgal megkötött ugyancsak három (XXIII., XXIV., XXVI. tcz.) és az Oroszországgal és Belgiummal létesült egy-egy (XXI., XXII. tcz.) szerződést, illetve egyezményt iktattunk törvényeink közé. Ezeken felül még hat nemzetközi egyezményt tartalmaznak a XVIII., XIX., XLIV., XLV., LII. és LIII. tcz.-ek, amelyek mindegyikéről külön lesz szó.

Tartalmukhoz képest az 1908-ban alkotott törvényeket a következőképpen csoportosithatjuk:

Az igazságügy és a jogszolgáltatás körébe tartoznak, de amellett nagy gazdasági czélokat is szolgálnak, a VII. tcz., amely az ország erdélyi részeiben és a XXXIX. tcz., amely az ország többi részeiben való birtokrendezést, tagositást, elkülönitést és arányositást szabályozza, az eddigi törvények módositásával és kiegészitésével; a XIII. tcz., amely a vasuti üzletrendtartás hatályának további fenntartásáról, valamint a mustra- és mintaoltalom ideiglenes szabályozásáról rendelkezik; a XLI. tcz., a végrehajtási eljárást szabályozó 1881 : LX. tcz. módositásáról és kiegészitéséről; az LVII. tcz. a kereskedelmi üzlet átruházásáról és az LVIII. tcz. a csekkről. Ide sorozhatók még az LII. tcz., a magyar szent korona országainak az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unio kötelékébe való belépéséről és az ebből kifolyóan a Németbirodalommal (LIV. tcz.) és Ausztriával (LV. tcz.) kötött egyezmények.

Az igazságügyi törvényhozás körébe tartoznak még a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló VI. tcz.; a XXXVI. tcz. a büntetőtörvények és a bünvádi perrendtartás kiegészitéséről és módositásáról; a XXXVII. tcz., az országgyülési képviselőválasztások feletti biráskodásról szóló 1899 : XV. tcz. hatályának 12 évre, vagyis 1921 szept. 10-ig meghosszabbitásáról, végül a XL. tcz. az orsz. ügyvédi gyám- és nyugdijintézetről.

A kulturális és szocziális törvényhozás körébe tartoznak a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet létesitése iránt még 1905 junius 7-én Rómában kötött nemzetközi egyezményt beczikkelyező XVIII. tcz.; a Budapest székesfővárosban és környékén állami költségen létesitendő munkásházakról szóló XXIX. tcz.; a közegészségügy rendezéséről szóló 1876 : XIV. tcz. II. r. 1. fejezetét (közegészségügyi szolgálat a községeknél) módositó XXXVIII. tcz.; az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről rendelkező XLVI. tcz. és a stájerlaki és aninai állami elemi iskolák költségeinek fedezéséről szóló XVII. tcz.; a Budapest székesfőváros fejlesztéséről s a háztartásának rendezése végett teendő állami intézkedésekről szóló XLVIII. tcz. és végül az LIII. tcz., az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt Bernben 1906 szeptember 26-án kötött nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről.

Gazdasági czélokat szolgálnak — az egyes helyi érdekü vasutakról rendelkező 9 törvényen felül (III., IV., VIII—XI.,

XXXIII—XXXV. tcz.) — elsősorban a külföldi államokkal — névszerint Ausztriával (XII.), a Németbirodalommal (XX.), Oroszországgal (XXI.), Belgiummal (XXII.), Olaszországgal (XXIII.) — kötött kereskedelmi, vám- és forgalmi, illetve hajózási szerződések, továbbá a külkereskedelmi és forgalmi viszonyok ideiglenes rendezéséről szóló LVI. tcz.; azután az Olaszországgal és a Németbirodalommal kötött állategészségügyi egyezmények (XXIV., XXV.), az állattenyésztés fejlesztéséről (XLIII.), a borhamisitásnak és hamisitott bor forgalomba hozatalának tilalmazásáról (XLVI.), és a vizi beruházásokról (XLIX.), szóló törvények, nemkülönben a vasuti árufuvarozásra vonatkozó berni nemzetközi egyezményt kiegészitő XLIV. tcz., valamint a Rómában 1906 május 26-án kötött Egyetemes Postaszerződést beczikkelyező XLV. tcz. Ide tartoznak az igazságügyi és a szocziális törvények kapcsán emlitetteken felül még a m. kir. állami vasgyárak tüzelőanyag- és vasérczszükségleteinek biztositása érdekében teendő némely intézkedésről szóló XXX. tcz.; a máv. hálózatán szükséges épitkezési beruházások és a beszerzendő forgalmi eszközök költségeinek, továbbá az állami vasgyárak beruházási költségeinek fedezéséről szóló XXXI. tcz., végül a cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasuttársaságnak nyujtandó további külön állami biztositásról szóló XXXII. tcz. Azonfelül ide sorozható a XLII. tcz., a rudolfsgnadi ármentesitő és belvizcsapoló társulatnak nyujtandó rendkivüli segélyekről.

Állami gazdasági életünket és állami háztartásunkat közvetlenül érdeklik: az V. tcz., a II. oszt. keresetadóról, valamint a tőkekamat- és járadékadóról szóló törvények némely intézkedéseinek módositásáról; a XIV. tcz., amely a magyar és az osztrák pénzügyminiszter közt a kétszeres megadóztatások elkerülése végett, valamint az egyenes adók körébe tartozó némely más ügy iránt létrejött egyezményt tartalmazza; a XV. tcz., a gőzhajózási szállitás használata után járó adónak megszüntetéséről; a XVI. tcz., az államadósságok után a magyar szent korona országai által vállalandó évi járulék tárgyában létrejött egyezményről; a XIX. tcz., a czukorra vonatkozó törvényhozás tárgyában az 1902 márcz. 5-én kötött (bruxellesi) nemzetközi egyezményhez tartozó pótegyezmény és jegyzőkönyv beczikkelyezéséről; a XXVIII. tcz., a szeszadóról, valamint a szesztermeléssel együttesen készitett sajtolt élesztő megadóztatásáról, ugyszintén a szeszkontingens megállapitásáról és annak felosztásáról; az LI. tcz., az állami számvitelről szóló 1897: XX. tcz. 85. §-ának módositásáról (amely a miniszterelnökség külön számvevőségét eltörli és annak tennivalóit a pénzügyminiszterium számvevőségére bizza); végül a XXVII. tcz.-be iktatott 1908: és az L. tcz.-be iktatott 1909. évi állami költségvetés. Érdekes megjegyezni, hogy 1868 óta 1908-ban történik nyolczadszor, hogy a következő év költségvetését még az előző évben iktatják törvénybe (1869., 1874., 1876., 1877., 1881., 1891. és 1894. évi költségvetések), az állami számvitelről szóló 1897: XX. tcz. megalkotása óta pedig ez az első eset, hogy, annak 3. §-ához képest, a jövő évi költségvetés előirányzatának tárgyalását az országgyülés az év végéig befejezte. Kivánatos is volna, hogy valahára megszünjék a felhatalmazási törvényekkel (indemnity) kormányzás, amely — látnivaló — nálunk valósággal rendszerré lett.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

(Folyt. köv.)

Telekkönyvi perek.

(A polg. perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat 12. §-a.)

«Azokban a perekben, amelyek eddig a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoztak, a polgári perrendtartás hatályba lépte után a hatáskörre és az illetékességre, valamint az eljárásra nézve is a polgári perrendtartás rendelkezései alkalmazandók.»

Jelenleg a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak: a) *a telekkönyvi rendtartás alapján:* a telekkönyv kiigazitását tárgyazó keresetek (telekkönyvi rendtartás 3. §. 1. pontja; 22. §-a és 29 sz. t. ü. döntvény); b) *a polgári törvénykezési rendtartás alapján:* a telekkönyvi előjegyzések igazolása, valamint az előjegyzés által biztositott tulajdoni és szolgalmi jogok iránti perek, ha a per tárgyának értéke járulék nélkül az 1000 K-át meghaladja (1907: XVII. tcz. 1. §-a, mely az 1868: LIV. tcz. 44. §-át és az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának 2. pontját módositotta); c) *a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. tcz. alapján:* határozatlan arányban bejegyzett tulajdonostárs ingatlan hányadára vezetett végrehajtás esetében a tulajdoni arány feletti itélet hozatala (1881: LX. tcz. 143. §-a); harmadik személy által az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránt inditott kereset (1881: LX. tcz. 168. §-a); nem telekkönyvezett ingatlanra vezetett végrehajtás elleni tulajdoni igénykereset (1881: LX. tcz. 203. §-a); az árverezendő ingatlan zárgondnoki kezelése esetében (1881: LX. tcz. 164. §-a), továbbá az árverés elleni előterjesztés folytán foganatositott zárlat esetében (1881: LX. tcz. 180. §-a), végül a telekkönyvileg bejegyzett haszonélvezeti jognak (1881: LX. tcz. 208. §-a) és a telekkönyvi tulajdonost saját ingatlanán megillető haszonélvezeti jognak (1881: LX. tcz. 211. §-a) zár alá vétele esetében a zárgondnoki számadások elleni észrevételek feletti itélet hozatala (1881: LX. tcz. 249. és 253. §-ai); és a telekkönyvi hatóság által — az előtte folyamatban volt bármily perből kifolyólag — elrendelt végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset (1881: LX. tcz. 30. §-ának második bekezdése).

Az életbeléptetési törvényjavaslat 12. §-ának indokolása szerint a javaslat «minden kétségnek elejét akarja venni, midőn a telekkönyvi hatóság hatáskörét *minden peres ügyben*, még pedig ugy a *törvénykezési rendtartás,* mint a *telekkönyvi rendeletek* által hozzá utasitott ügyekben megszünteti, és kifejezetten kimondja, hogy mindezekben a perekben a hatáskörre, az illetékességre és az eljárásra nézve is a polgári perrendtartás általános szabályait kell alkalmazni.»

Az indokolás itt abba a hibába esik, hogy csak a törvénykezési rendtartást és a telekkönyvi rendeleteket emliti fel, mint olyan jogforrásokat, amelyek alapján bizonyos peres ügyek jelenleg a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoznak. Ez kétség tárgyává teheti azt, hogy a végrehajtási törvény által a telekkönyvi hatósághoz utalt, s fentebb *c)* alatt felsorolt peres ügyekre nézve a telekkönyvi hatóság hatásköre megszünik-e vagy sem? Felmerülhet e kétség különösen az 1881: LX. tcz. 143. és 253. §-ai szerint keletkező ügyekben, ahol a perrendtartásszerü keresetlevélről, felperességről, alperességről nem lehet szó, hanem az eljárás a 143. §. esetében a végrehajtási zálogjog bekebelezése vagy a végrehajtási jog feljegyzése iránti megkeresés folytán, a 249., illetve 253. §. esetében pedig a zárgondnoki számadás elleni észrevételek beadása folytán veszi kezdetét, s ahol végrehajtató, végrehajtást szenvedő és társtulajdonos, illetve zárgondnok állanak egymással szemben, és igy a perrendtartás szabályai csak magyarázat utján alkalmazhatók.

A fentidézett indokolás szerint kétségtelen, hogy az *a)* és *b)* alatti perekben a perrendtartás szabályai alkalmazandók, s hogy ezek 2500 K-ig a járásbirósághoz, 2500 K-án felül pedig a törvényszékhez tartoznak (perrendtartás 1. §. 1. pontja és 2. §. első bekezdése); viszont a *c)* alatti ügyek — bárminő álláspont mellett is — 2500 K-ig mindenesetre a járásbirósághoz tartoznak, mert az életbeléptetési törvényjavaslat 10. §-ának második bekezdése értelmében a telekkönyvi hatóságot kizárólag a járásbiróságok fogják gyakorolni.

Vitás tehát csak az maradhat, hogy a *c)* alatti ügyekre a perrendtartás szabályai kiterjednek-e? s hogy ezek — 2500 K-n felül — a járásbiróság (mint telekkönyvi hatóság) vagy a törvényszék hatáskörébe tartoznak-e?

Tekintettel arra, hogy a czél nyilvánvalóan az egységes szabályozást magában foglalja és ennek megfelelően az indokolás a «minden peres ügy» kifejezést használja, és tekintettel arra, hogy az 1881: LX. tcz. 143. és 249. (253.) §-ainak eseteiben is vitás vagyonjogi kérdések kontradiktorius eljárás alapján, itélettel döntetnek el, tehát ezek is peres ügyek, véleményem oda konkludál, hogy a telekkönyvi hatóság hatáskörébe ezentul semmiféle peres ügy nem fog tartozni, hanem az eddig bármily törvényes intézkedés által odautalt — tehát a fent *a), b), c)* alatt

felsorolt összes peres ügyek a polgári perrendtartásban szabályozott eljárásra, még pedig 2500 K-ig a járásbirósághoz, s 2500 K-n felül a törvényszékhez tartoznak.

Ha ez igy van, akkor az életbeléptetési törvényjavaslat kiegészitésre szorul. Nevezetesen szabályozni kell 1. egyrészt azt az eljárást, amely szerint a telekkönyvi hatóság az 1881 : LX. tcz. 143. §-a esetében a végrehajtási zálogjog bekebelezése, illetve a végrehajtási jog feljegyzése iránti megkeresés beérkezése után, a 249. (253.) §. esetében pedig a számadások elleni észrevételek beadása után az iratokat a peres eljárás megindítása végett a perbirósághoz teszi át ; 2. másrészt azt az eljárást, mely szerint az 1881 : LX. tcz. 168. és 203. §-ai eseteiben, valamint az előjegyzés igazolása és az előjegyzés által biztositott tulajdoni és szolgalmi jogok iránti perekben, a perbiróság a kereset beadásáról a telekkönyvi hatóságot értesiti ; utóbbi pedig, amennyiben végrehajtási lépések felfüggesztése vagy telekkönyvi feljegyzés helyén volna, ily irányban intézkedik ; végül 3. azt, hogy az 1881 : LX. tcz. 143. és 249. §-ainak eseteiben az érdekeltek közül melyik tekintendő felperesnek, illetve alperesnek?

Emellett az az anomália fog beállani, hogy mig bármily magas értékü ingóknak bármily összeg erejéig történt lefoglalása esetén a tulajdoni igényper az 1881 : LX. tcz. 92. és 100. §-ai, valamint a perrendtartás 1. §. 2. *l)* pontja alapján mindig a járásbiróságnál inditandó meg, addig a nem telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó tulajdoni igénykereset (1881 : LX. tcz. 203. §-a) az érték szerint majd a törvényszék, majd a járásbiróság hatáskörébe fog tartozni. Ajánlatos volna itt is az egységes szabályozás.

Dr. Kovács Marczel,
kir. törvényszéki biró.

Jog- és államtudományi továbbképzés.

Seress Barna dévai kir. törvényszéki biró urnak e lap ez évi 5. számában «A jogi és főleg a birói továbbképzésről» czimü czikke arra ösztönöz, hogy kiegészitsem azt, amit multkor csak nagy általános vonásokban körvonaloztam.

Továbbképezni magunkat nem szorosan jogi studiumokban a jogi elméleti képzettség megszerzése után : ez a lényeg. Ebben egyetértünk. De az ő ajánlotta kivitelt illetőleg három rendbeli megjegyzésem van : *A)* ne csak birák vegyenek részt a tanfolyamokon ; *B)* ne minden biró vegyen részt és ne államköltségen tartassanak el a tanfolyamok hallgatói és *C)* ne az igazságügyi kormány vezényelje az akciót.

Ad *A)* A tanfolyamok czélja, hogy résztvevői belevitessenek a való életbe. Bíróról lévén szó, az hagyja ott egy időre szük hivatalos szobáját, hallgassa meg, mit produkál az emberi szellem jogi formulákon kivül, és nézze meg, hol és hogyan dolgoznak és élnek azok az emberek, akik — ha bajba kerültek — hozzá fordulnak segitségért. Nem jó, és nem is czélravezető, ha a biró ezt a kirándulást, amely minél menthetőbb legyen a jogtól, tisztán szükebb értelemben vett kollégái társaságában teszi meg. Hisz ezek is olyasvalamit akarnak tanulni ezeken a kurzusokon, amit mint birák eddig nem tudtak. A fesztelen konverzatórius modor, ami az ily kurzusokon divik, kitünő alkalmat nyujt, a résztvevő mérnököktől, orvosoktól, ügyvédektől, katonáktól, publiczistáktól megtudni olyas dolgokat, amelyek felmerültekor még a legkiválóbb biró is szakértőhöz szokott fordulni. Eltekintve attól, hogy a résztvevők száma sem volna elegendő nagy, ha csupán birák tennék, hasznosabb is, ha más hivatalbeliek is részt vehetnek. Szocziális kifogása sem lesz egy birónak sem, ha más hivatásbeli, intelligens egyén kollégája lesz a kurzuson. A magyar biró bizonyára semmivel sem exkluzivabb, mint porosz kartársa, és ezek — tapasztalatból mondom — egy csöppet sem vágyódnak a splendide isolation után. A berlini kurzus mostan folyó szemeszterében 350 hallgató közül csak 103 biró, jegyző, illetőleg joggyakornok van, ami körülbelül 29%-nak felel meg.

Ad *B)* Azért is szükségesnek tartom a más hivatásbeliek csatlakozhatását, mert a más hivatásbeliek is viszont erősen rászorulnak bizonyos általános és modern jogi ismeretekre, és mert az államköltségen való továbbképzést szintén elvetendőnek vélem. Az állam segitheti, támogathatja az ilyen vállalkozást, de nem alkalmas arra, hogy initiáljon és irányitson ilyen kurzusokat. Ahol érett, legalább is a huszas életévek végén levő, müvelt emberek vannak együtt, ott egy állami sablon, állami bürokratikus rendszer nem alkalmas az érdeklődésnek hónapokon keresztül való ébrentartására. Az ilyen kurzusok hallgatói akarnak, jobban és komolyabban, mint az egyetem virgoncz fiataljai. Reális igazságok, objektiv tudományos fejtegetések után áhitoznak, és nem az állami intézmény feltétlen dicsőitése után. Gyakran hallottam Berlinben doczensektől és hallgatóktól az előadások folyamán olyan éles kritikákat bizonyos kormánytendencziák és állami mozgalmak ellen, hogy elképzelni is lehetetlen, hogy bármely állam a maga fenntartotta intézetében eltürne ily kifakadásokat. Ilyenkor ugyan ki szokták volt jelenteni, hogy a felszólalások bizalmas körben történnek (in vertraulichem Kreise) de önámitás volna azt hinni, hogy az állami hatóságok erről nem birnak tudomással. És mégis ez a nem állami egyesülés a legelőzékenyebb pártfogásban részesül a hivatalos körök részéről. Jól tudják ezek a körök, hogy a lenyügözés, amelyet, ha direkt állami volna a tanfolyam, feltétlenül alkalmazni kellene, csak ártana abban a kollégiumban, amelynek minden egyes tagja végeredményben ugyis csak az állam minél jobb boldogulását és minél virágzóbb fejlődését kivánja.

Aztán az állam nem ad ingyen semmit. Ha a maga költségén tanittat valakit, busás ellenszolgálatokat követel. Állami stipendistáink tudnának erről egy dalt.

A birónak, akit mindig a függetlenség és szabadság szikláján óhajtunk látni, szabad legkevésbbé ezeket az «államköltségeket» elfogadni, amelyek viszont nem is csak néhány ezer koronát tesznek ki, mint Seress biró ur gondolja. Pláne ha — mint ő akarja — mindig azon összes birákat kellene az állam költségén kurzusra és tanulmányutra elvinni, akik egy-egy évben megszerezték a birói képesitést. Nem tudok statisztikát arra vonatkozólag, hogy hányan szerzik meg nálunk évenkint a birói képesitést. Csak kereken százra teszem a számukat, és Berlinben tett észleleteimre támaszkodva megpróbálok egy kis számitást. A kurzusra induló birót helyettesiteni kellene négy hónapon keresztül államköltségen, mert a helyettesitett birónak szerény fizetésére szüksége van akkor is megélhetésére, ha tanfolyamon továbbképzi magát. Ez havonta körülbelül 200 K-jával 800 K, a tanulmányutak, amelyek a tanfolyamon át rendeztetnek, ideértve egy külföldit is (ilyenekért egy hétre egyszer 400 márkát szedtek Berlinben !) legalább ujabb 800 K, összesen 1600 K ; ez száz birónál már 160,000 K. Ehhez hozzáadva a doczensek honoráriumát és a dologi kiadásokat, olyan summa állana elő, melyet törvényhozásunk nem igen lesz hajlandó megszavazni. S ha mégis megszavazná, mikor történnék ez meg? Igazságügyi törvényeink keletkezési történetét vizsgálva, igen merész dolog volna ezt az időpontot megjósolni.

Nincs is értelme, ha minden biró köteles ezen a továbbképző tanfolyamon résztvenni. Ha ilyen általánositás történik, nincs kellő hatása. Sokan éppen ujabb nyügnek tekintenék, alkalmatlan és nyomasztó tanulási tehernek és érdeklődés, ambiczió nélkül őrölnék le ezt az időt, minden haszon nélkül, vagy jó alkalomnak tekintenék, hogy a hosszas vidéki egyhanguság után egy pár hónapig államköltségen élvezhessék a városi élet kellemességeit. Tapasztaltam ilyen tünetet a berlini kurzuson is, ahol pedig egynéhány tengerész-törzstiszttől eltekintve, mindenki a saját pénzén vett részt az előadásokon. Nem szabad generálizálni, főleg a képesités magasabb fokain. Csak aki önszántából, tisztán ambiczijától vezéreltetve, és a maga hozta áldozatok árán vesz részt oly tanulmányokon, az fog komolyan igyekezni, belőlük minél több hasznot és tanulságot meriteni.

Az állam eleget tesz ebben a vonatkozásban, ha a bíráknak, jegyzőknek vagy más tisztviselőinek jelentkezésükre e czélra megadja a kért szabadságot, rendes járulékaikat és helyettesitésükről gondoskodik. Egyéb vonatkozásban pedig nyissa meg alkalmas helyiségeit a tanitásra, gyárait és egyéb üzemeit a megtekintésre, és intézményeit a tanulmányozásra. A többire a privát körök kész örömest fognak vállalkozni.

Ezen stilusban szervezve aztán elég Magyarországon egy ily kurzus — Budapesten. Egész Németországban Berlinen kivül csak Kölnben van még egy hasonló, és ha konczedáljuk is, hogy a táblák székhelyein sok szellemi tőke van összegyüjtve, és doczens is akadna elég, mégsem volna ajánlható a nagy deczentralizáczió, mivel mindenüvé csak igen kevés hallgató akadna, és az exkurziók anyaga is igen hamar, gyakran már két-három hét mulva, kimerülne.

*

Ad *C)* A fentebbiekből következik, hogy az igazságügyi minisztert ne illesse sem a kezdeményezés, sem az irányitás. Ne várjunk mindent az államtól! Szabad egyesülésből kell az ilyesminek kiindulni. Az egylet az állandó, az egyes szemeszterek mindenkori hallgatói a változó elem a szervezetben.

Sehol jobb, erősebb törzset e czélra nem találhatni, mint éppen nálunk a budapesti Magyar Jogászegyletben. Ez egyesiti hazánk legkitünőbb és legbefolyásosabb jogászait, ez nagyobb prestige-el bir fel- és lefelé, mint bármely ujabb, csak e czélra alakuló egyesület birna.

A Magyar Jogászegyletben a legszerényebb, legigénytelenebb felszólalást is legalább jóakarattal szokták honorálni. Hátha az én gyenge szavam sem hangzik el a pusztaságban!..

Dr. Klug Emil.

Patrónus a gyermekbiróságok előtt az eljárás alatt.

Husz éves ifju áll előttem. A feltételes szabadságért folyamodik, miután büntetésének $^3/_4$ részét kiállotta. Rablás miatt másfél évi börtönre itélte őt a biróság alig 19 éves korában. A közeledő szabadulás reménye derültté teszi sápadt arczát, s midőn jövendő viszonyai felől már kikérdeztem — vétkére tereltem a beszédet.

Megbánta-e? Hogy is tudott olyan csunya dolgot elkövetni? És midőn leküzdötte zavarát, könny tolul szemébe és zokogva mondja, hogy ő nem rabolt ki senkit, nem rabolt el semmit. Az volt a büne, hogy a kérdéses rablás elkövetése után egy kávéházban találkozott azzal a társasággal, amely a rablást elkövette és amelynek egyik tagja mutatta meg, hogy az elrablott holmit egy kapu aljába hová rejtették el. Ő magához vette és kapott belőle. Csak orgazda vagy bünpártoló volt és a rablás sulyos bélyegét fogja egész életén át viselni.

Mellőzöm itt azon fejtegetést, vajjon enyhébb büntetést kapott volna-e, ha őt cselekménye szerint itélik el? Nem hagyhatom azonban figyelmen kivül azon hatásokat, amelyeket a tévesen hozott itéletek a nép jogérzetére, lelkületére és gondolkodására gyakorolnak. Ilyen itéletekben kell keresni a lélektani okait számos vérfagyasztó büncselekménynek.

Ám, ha egyáltalán óvatosságra intenek hasonló esetek, fokozottabb éberségre van szükség az ifju bünösök ügyeinek ellátásánál.

A büntető novella nagy mértékben segitségére lesz ebben a büntetőbiróságoknak.

A novella módot nyujt arra, hogy a biró ne csak az aktát lássa, hanem a való életet is megismerje. És ha a novella szellemében akar eljárni, erre szükség is van. A 17. §-ban irt intézkedések közül csak akkor választhat a fiatalkoru egyéniségének megfelelőt, ha lefolyt élete összes körülményeit ismeri. Ezt a hivatalos szobából azonban nem láthatja meg. Erre nem elégségesek a száraz rendőri jelentések sem. Ehhez olyan egyén kell, aki nem a bünöst keresi, hanem a beteg részére orvosság után jár. Ez nem lehet az ügyvéd sem, aki a bünöst védi.

Az eljárás alatt minden ifjukoru részére külön patronus szükséges, aki függetlenül minden hatósági intézkedéstől hordja össze a birónak nemcsak a büncselekmény elkövetésére vonatkozó adatokat; nemcsak az ifju bünös testi és lelki állapotát, hanem korábbi egész életét igyekszik elébe tárni, hogy azután a biró azt az intézkedést alkalmazhassa, amely adott esetben a legmegfelelőbb lesz.

Ujév után már az egész országban müködni fognak a gyermekbiróságok. A fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátása tárgyában kibocsátott 20,003/908. I. M. számu rendelet 9. §-a előirja, hogy mihelyt kiderül, hogy a terhelt fiatalkoru, értesiteni kell a fiatalkoru terheltek védelmére alakult s a bíróságnál e czélra jelentkezett bizottságot vagy testületet, s ha több ily bizottság jelentkezett, ezek meghallgatásával a törvényszék elnöke előre általánosságban állapitja meg, hogy a fiatalkoru terheltekre vonatkozó bünügyek közöttük miképp osztassanak meg.

Sajnos, a nagyközönség máig is eléggé tájékozatlan, miképp vehet részt ebben a munkában.

Pedig a társadalom ezirányu tevékenységének nagy fontosságát az idézett rendelet igazolja a legjobban. Valóságos eredményt azonban csak akkor érhetünk el, ha az egész társadalmat egy táborban fogjuk találni ebben a munkában.

Üdvös lenne, ha az erre hivatottak a napi sajtó utján minél gyakrabban hivnák a fel nagyközönséget eme kötelességére, mert most már igazán rajta és nem az államhatóságon mulik, hogy minél több ifjukorut mentsünk meg a börtöntől.

A hivatkozott rendelet hatalmas rést fog ütni nemcsak a hivatali légkörön, hanem azon az elfogult felfogáson is, melylyel — nem mindig indok nélkül — a hivatali eljárás iránt viseltetünk.

Az idézett szakasz rendelkezését azonban szükséges volna még oly irányban kiterjeszteni, hogy a biróságok nemcsak testületek, hanem önként jelentkező (és arra való) egyesek közreműködését is igénybe vehessék. És itt azon számosakra gondolok, akik bármely oknál fogva a testületi müködéstől távol tartják magukat. De gondolok főként a vidékre, a biróságok székhelyétől távol eső kisközségekre, ahol ilyen testületeket szervezni nem igen lehet, de egy-két egyén mindig akad, aki a nemes munkára vállalkozik. A központok jótékony egyletei igy sok költséges és fáradságos munkától szabadulnak fel.

A fiatalkoru érdekében is kivánatos, hogy a biróság gyorsan és lehetőleg olyantól kapja az adatokat, aki azokat minél közvetlenebbül szerezte be.

S bár ez már részletkérdés, de mivel lényeges körülménynek tartom — a 9. §-t ugy vélném foganatositandónak, hogy mindazok, akár testületek, akár egyesek, akik az eljárás alatt a patrónus tisztét viselni hajlandók — évenként közölnék szándékukat a birósággal, amely azután a felmerült eset szerint választaná meg a patrónust. Figyelemmel lehetne, hogy a fiatalkoru és védője a fővárosban egy kerületből, esetleg egy utczából, a vidéken egy községből való volna. Tekintettel lehetne mindkettő társadalmi állására, a védencze családjára.

Az adatokat posta utján közölné a biróság közvetlenül a patrónussal, aki ugyancsak közvetlenül a biróság által e czélra küldött hivatalos portomentes boriték felhasználásával továbbitaná a biróságnak a beszerzett információt.

De ebben még nem látnám az eljárás alatt müködő patrónus tisztét kimeritve. A megzavart családi kötelék istápolása, apróbb vagy fontos anyagi érdekek megvédése tetőzik be e fontos missziót, amelyekre az eljárás alatt is számos esetben alkalom nyilik.

Szabó György,
kir. börtönügyi fogalmazó.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Minősithető-e alperes igazolási kérelme az 1877. évi XXII. tcz. 25. §-a szerinti perorvoslatnak?

A bethleni községi biróság — mint a Közigazgatási Döntvénytár legutóbbi számában olvastuk — egy a községi biróság elé tartozó ügyben az egyedül megjelent felperes kérelmére alperest az 1877 : XXII. tcz. 21. §-a alapján elmarasztalta.

Alperes az itélet kézbesitése után igazolási kérelmet terjesztett elő.

Bethlen község birósága — hivatkozással arra, hogy az 1877 : XXII. tcz.-nek a községi birósági eljárásra vonatkozó fejezete az igazolási kérést nem ismeri — az iratokat a «bethleni kir. járásbirósághoz küldötte át azzal, hogy alperes kérelme az idézett tcz. 25. §-a szerint «felebbvitelnek» tekintendő». A bethleni kir. járásbiróság az iratokat visszaküldötte azon indokolással, hogy a községi biróság az ügyet csak akkor tehetné át a kir. járásbirósághoz, ha alperes «felebbezéssel» élt volna.

Erre azután a községi biróság az ügyet a hatásköri birósághoz terjesztette fel. A hatásköri biróság azonban — kétségtelenül nagyon helyesen — azt állapitotta meg, hogy hatásköri összeütközés ebben az ügyben nem merült fel.

Az iratok tehát ismét visszakerültek a községi birósághoz.

Hogy mi volt (esetleg mi lesz) ezután a legközelebbi intézkedés, azt nem tudom.

Itt röviden csak azt kivánom birálat tárgyává tenni, hogy vajjon a községi biróság, avagy a kir. járásbiróság járt-e el helyesen?

Mielőtt a kérdésre áttérnék, két megjegyzést óhajtok tenni.

Az egyik vonatkozik a községi bíróság azon kitételére, mely a perorvoslatot «felebbvitel»-nek veszi, a másik pedig a kir. járásbíróság azon kitételére, mely a perorvoslatot «felebbezés»-nek nevezi.

Helytelen mindkét elnevezés azért, mert az 1877 : XXII. tcz. értelmében a községi bíróság határozatai ellen felebbvitelnek helye nincs. — A törvény 25. §-a sem a «felebbvitel», sem a «felebbezés» elnevezését nem alkalmazza, hanem szószerint azt mondja, hogy a meg nem elégedő fél az ügyet «a járásbiró elé viheti». A meg nem elégedő fél tehát nem «felebbez», hanem az ügy áttételét kéri. Az 1893 : XVIII. tcz. 225. §-a, mely az ily ügyekben követendő eljárást szabályozza, hasonlóképen nem szól «felebbvitel»-ről és «felebbezés»-ről, hanem szól azokról az ügyekről, melyek «az 1877 : XXII. tcz. 25. §-a értelmében a községi bíróságtól a járásbíróság elé vitetnek».

Rá kellett mutatnom ezen tévedésre azért, mert ugy a községi bíróságoknál, mint a kir. járásbíróságoknál igen gyakran előfordul, hogy az imént emlitett sajátszerü perorvoslatot «felebbezés» elnevezéssel illetik.

Már pedig teljességgel helytelen ezen elnevezés a már előadottakon kivül még azért is, mert hiszen ha a községi bíróság véghatározata ellen felebbezésnek lenne helye a kir. járásbirósághoz, akkor a kir. járásbíróságok vegyes-folyamodásu bíróságoknak lennének tekintendők, holott törvényeink értelmében vegyes-folyamodásu bíróságok csakis a kir. törvényszékek, mig a kir. járásbíróságok kizárólag mint elsőfolyamodásu bíróságok járnak el.

Áttérve már most a feltett kérdés érdemére, mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy a bethleni bíróságnak azon intézkedését, mely szerint az ügyet az 1877 : XXII. tcz. 25. §-a értelmében a bethleni kir. járásbirósághoz tette át, feltétlenül helyesnek tartom.

Helyesnek tartom pedig először azért, mert az igazolási kérelmet a hivatkozott tcz.-nek a községi birósági eljárást szabályozó része valóban nem ismeri, s igy a községi bíróság igazolási kérelem felett nem tárgyalhat.

Miként ugyanis ismeretes, a községi biráskodás körüli eljárást az 1877 : XXII. tcz. 17—25. §-ai szabályozzák. Ezen szakaszok az igazolási kérelemről nem szólnak. Hogy pedig a törvényhozó a községi bíróság elé tartozó ügyekben az igazolásnak nevezett rendkivüli perorvoslatot nem is kivánta megadni,az kitünik abból, hogy a törvény 17. §-ában, ahol felsorolja azokat a községi biráskodás alá nem tartozó kisebb jelentőségü polgári peres ügyekben követendő eljárást szabályozó szakaszokat, melyek a községi biráskodás körüli eljárásban is megfelelően alkalmazandók, a törvény 56. §-ára, — mely §. ezen utóbb emlitett ügyekben az igazolás kérését megengedhetőnek mondja, — nem hivatkozik.

Ha már most igazolásnak helye nincs, s a községi bíróság itéletével meg nem elégedő fél mégis igazolási kérelemnek nevezett beadványt nyujt be a községi birósághoz, ugy hát mit cselekedjék a beadványnyal a községi bíróság?

Visszautasitsa? Lehetetlenség. Ez igazságtalanság volna!

Nem tehet egyebet, mint — látván azt, hogy alperes az itélettel megelégedve nincs, s uj tárgyalást akar — az iratokat átteszi oda, ahol az ügy a törvény értelmében ujból tárgyalható, illetve tárgyalandó!

Át kell tennie a községi biróságnak annál is inkább, mert az általános gyakorlat szerint nem a perorvoslat elnevezése, hanem annak tartalma az irányadó. Ha tehát igazolási kérelemnek is nevezi alperes perorvoslatát, de sőt még ha a községi bíróságtól azt is kéri, hogy ő (a községi bíróság) tüzzön ki uj határnapot, még akkor is át kell tennie a kir. járásbirósághoz az iratokat, mert hiszen a törvény értelmében csak egyetlen perorvoslat van a községi bíróság véghatározata ellen, s igy az, hogy a határozattal meg nem elégedő fél perorvoslata mit céloz, kétségen felül megállapitható.

A hivatkozott gyakorlaton felül, melynek alapját ugyancsak a méltányosság képezi, ezen konkrét esetben különösen indokolt a méltányosság azért is, mert lehetetlenség az, hogy a határozattal meg nem elégedő fél az emlitett egyetlen perorvoslatától elüttessék csupán azért, mert a kifejezéseket kellően meg nem válogatta.

Helyesen cselekedett tehát a községi bíróság akkor, midőn az alperes által beadott igazolási kérelmet az 1877 : XXII. tcz. 25. §-a szerinti perorvoslatnak minősitve az illetékes kir. járásbirósághoz áttette.

De nem cselekedett helyesen a bethleni kir. járásbíróság akkor, midőn az ilyképen áttett iratokat visszaküldötte tárgyalás kitüzése nélkül azon indokolással, hogy csak «felebbezés» esetén van helye az iratok áttételének. *Szőnyi Ferencz.*

A kassai kir. itélőtáblának az 1881. évi LX. tcz. 158. §-a tekintetében keletkezett két határozata.

— Válasz Spectatornak. —

A «Jogtudományi Közlöny»-nek f. évi 4. számában Spectator tollából egy czikk látott napvilágot, mely mint kuriozumot közli a kassai kir. itélőtáblának egyazon végrehajtási ügyben hozott egymással ellentétes két végzését.

Spectator nem nyilvánit véleményt, hogy a két ellentétes határozat közül melyiket tartja helyesnek, és azt sem jelöli meg határozottan, miben találja az általa panaszolt ellenmondást. De a két végzés szembeállitásából kivehető, hogy az ellenmondást nyilván abban látja, hogy mig a 2107/908. sz. határozat azt mondja ki, miképp a végrehajtató követelését a végrehajtási törvény 158. §-a alapján beváltó tulajdonostársnak a kielégitési végrehajtás önálló kérelmezéséhez joga nincs, addig a 3107/908. p. táblai végzés a tulajdonostársnak a *folytatólagos* kielégitési végrehajtás kéréséhez való jogát elismeri.

Ez az ellenmondás legfeljebb csak prima facie mutatkozik, de legott eloszlik, ha megfontolás tárgyává teszszük, hogy a vitás kérdés szempontjából az eredeti kielégitési végrehajtási kérelem és a *folytatólagos* között lényeges különbség van.

Amikor a tulajdonostárs a végrehajtató követelését a végrehajtási törvény 158. §-a alapján magához váltja, szükségképpi engedményezés (cessio necessaria) megy végbe, melynél fogva — amint azt a 3107/908. p. sz. táblai végzés a legnagyobb szabatossággal jelenti ki — a tulajdonostárs a beváltott követelés tekintetében az általa kielégitett eredeti hitelező jogaiba lép és e czimen őt mindazon jogok megilletik, melyek az eredeti hitelezőt az akkor éppen létező ügyállás mellett megilletnék.

Amint tehát a társtulajdonos nincs arra utalva, hogy a követelés beváltása fejében fizetett összeget, mint a végrehajtást szenvedő helyett és érdekében teljesitett fizetést ettől külön perrel követelje vissza, ugy másrészt az sem lehetséges, hogy az általa kifizetett összeg erejéig önállóan és külön elrendeltessék javára a kielégitési végrehajtás azon itélet vagy végzés alapján, melyben jogositottként az eredeti hitelező van megnevezve. Nem lehet két okból, először: mert — nem érintve itt a végrehajtási törvény 13. és 16. §-ainak azt az esetét, mikor a jogositott személyében a végrehajtás elrendelése előtt történik változás — a végrehajtás csak a végrehajtható okirat szerint jogositott javára rendelhető el, másodszor: mert ugyanazon végrehajtható okirat alapján, ugyanazon kötelezettség teljesitésére és ugyanazon adós ellen a végrehajtást csak egyszer lehet elrendelni. Ez pedig már megtörtént.

Minthogy továbbá önálló kielégitési végrehajtás a követelés beváltásáról bármilyen formában is kiállitott okirat alapján sem kérhető, mert ez nem tartozik a végrehajtási törvény 1. §-ában felsorolt közokiratok közé, kétségtelen, hogy a beváltó tulajdonostársnak nem lehet egyéb joga, mint hogy a végrehajtási törvény 17. §-a alapján az eredeti hitelező javára már elrendelt kielégitési végrehajtásnak a saját javára leendő folytatását kivánhassa.

Helyesen és a törvény rendelkezésének megfelelően határozott tehát a kassai kir. itélőtábla, amikor az elsőbiróságnak az 1881 : LX. tcz. 1. §-a alapján külön kielégitési végrehajtást rendelő végzését megváltoztatta, és a folyamodó javára csupán a már megkezdett végrehajtás folytatását rendelte el.

A 2107/908. p. sz. határozatnak törvényességét a v. t. 17 §-ának megvilágitása nélkül Spectator sem fogja kétségbe vonhatni.

A két ellentétesnek állitott végzés közül eszerint csak a 3107/908. számu lehet helytelen.

A 2107/908. sz. táblai határozattal s illetve a v. t. 17. §-ával ki volt jelölve az ut, amelyet a beváltó tulajdonostársnak követnie kellett: folytatni a végrehajtást.

A 3107/908. sz. végzésnek helytállósága tehát attól függ,

– hogy a folytatólagos végrehajtási kérvény a végrehajtás *folytatásának* fogalma alá vonható-e vagy sem.

A kérdés igenlő eldöntése mellett szól mindjárt az, hogy önálló végrehajtásnak a folytatólagos végrehajtási kérvényt már azért sem lehet tekinteni, mert nem végrehajtható közokiratra (v. t. 1. §.), hanem egy már jogerősen meghozott végrehajtást rendelő végzésre támaszkodik. Elrendelésénél a bíróság nem azt kutatja, végrehajtható-e a végrehajtási kérvény alapjául szolgáló közokirat, letelt-e benne a teljesitésre kitüzött határidő stb., hanem csupán azt teszi vizsgálata tárgyává, vajjon a korábban foganatositott végrehajtási lépésekkel fedezetet nyert-e a végrehajtató követelése; és elrendelésével nem egy még nem létezett, uj végrehajtási jogot ad meg, hanem csupán egy már megadott jog további érvényesitését engedélyezi.

De egyenesen eldönti a kérdést a végrehajtási törvény 116. §-a, amely a folytatólagos végrehajtást a sikertelen árverés természetes folytatásának tekinti, amikor a végrehajtatónak jogot ad arra, hogy a végrehajtásnak folytatását minden birói határozat provokálása nélkül közvetlenül a kiküldöttnél legott szorgalmazhassa.

A folytatólagos végrehajtásnak a végrehajtási törvény 116. és 117. §-aiban felsorolt esetei között a különbség csak annyi, hogy az 1. §. esetében csak az árverés megtartása után, az utóbbi §. eseteiben pedig azonnal a foglalás után válik nyilvánvalóvá, hogy a végrehajtató követelése a foglalás alá vett dolgokkal fedezve nincsen. Elvi különbség nincs.

Ha tehát a végrehajtási törvény 17. §-a szerinti uj jogositottól a folytatólagos végrehajtásnak a V. t. 116. §-ában szabályozott jogát el nem vitatjuk, akkor el kell ismernünk azt a jogát is, hogy a V. t. 117. §-a alapján proczedálhasson.

Ami egyébként egész logikus is. A beváltó tulajdonostárs a végrehajtási eljárásba uj jogositottként belép, s azt abból a stádiumból folytatja tovább, amelyben a kilépéskor éppen volt. Ha a foglalási eljárás már jogerőre emelkedett, az ingókra árverést tüzet ki, esetleg a V. t. 123. s következő §-ai szerint jár el, ha pedig ugy találja, hogy a korábbi foglalás alkalmával összeirt dolgok a követelést nem fedezik, a folytatólagos végrehajtást szorgalmazhatja, éppen ugy, mint azt az eredeti hitelező tehette volna.

Mindezekből folyik, hogy a folytatólagos végrehajtás nem egyéb, mint a végrehajtás folytatása. A kir. törvényszék ezt fel nem ismerte, mikor a tulajdonostárs folytatólagos végrehajtási kérvényét elutasitotta a 2107/908. sz. táblai határozatból átvett, de az önálló végrehajtási kérvényre vonatkozó indokok alapján.

Joggal jelenthette ki tehát a kassai tábla 3107/908. sz. határozatában, hogy a törvényszék elutasitó végzésében felhozott indokok a *jelen esetben* helyt nem állók.

Az itt elmondottak alapján vélem megállapithatónak, hogy a Spectator közölte két táblai határozat között ellentét nincs, ellenkezőleg mindkettő ugyanazon helyes és törvényes elvi alapon áll.

Dr. Darvas Sándor,
kassai ügyvéd.

HODOSSY IMRE.

A régi jogászgárdának nagymüveltségü, kiváló tehetségü tagja dőlt ki. Hodossy Imre mint a képviselőház tagja, mindenkor igen élénk részt vett az igazságügyi törvények tárgyalásában és kiváló bonczoló elméjével, széles látókörével a törvényjavaslatok birálatában nagy hatással müködött közre. Mint a budapesti ügyvédi kamara elnöke, a kari becsület megtestesitőjeként vezette évtizedeken át az ország legelső ügyvédtestületét, az ügyvédi hivatásnak becsülést és tekintélyt szerezve az ügyvédségen kivül álló körökben is. A kartársaknak osztatlan szeretete, mély tisztelete és hálája környezte mindenkor a nagybuzgalmu, nemes felfogásu elnököt. Ezen hálájának akart kifejezést adni a budapesti ügyvédi kar, amikor Hodossyt tiszteletbeli elnökévé választotta, legujabban pedig arczképének megfestetését határozta el. A f. hó 28-ikára kitüzött arczképleleplezés most már gyászünnepély jellegét veszi fel.

Hodossy a magyar jogászgyülésnek egyik alapitója és egyizben elnöke is volt, aki e vezető jogásztestületnek tárgyalásain élénk részt vett, amiként a magyar jogászegylet müködésében is vezér szerepet játszott, amig egészségi állapota megengedte.

A magyar jogászság őszinte fájdalommal látja kidőlni e puritán jellemü igaz férfiut.

—

– **Nemzetközi tengerjog.** A f. hó 22. és 23-án ül össze Párisban a mult évben Velenczében tartott nemzetközi tengerjogi értekezleten megválasztott albizottság. Feladata a hajófuvardij tárgyában a Comité Maritime International által évekkel ezelőtt feltett kérdésekre beérkezett válaszok és egyéb dolgozatok alapján egy nemzetközi egyezmény tervezetét megszövegezni. Tekintettel a magyar tengerpart csekély kiterjedésére, a magyar nemzetközi tengerjogi egyesület müködésének kitüntető elismerését jelenti, hogy a főleg angol, franczia és belga szaktekintélyekből alakult és összesen 18 tagot számláló bizottságban a magyar egyesület is képviselve lesz dr. Vio Antal fiumei ügyvéd, egyleti igazgató és előadó által. Érdekes megjegyezni, hogy Ausztria a bizottságban képviselve nincsen.

— **Ártatlanul elitélve.** A következő levelet kaptuk: Tekintetes Szerkesztőség! A *Jogtudományi Közlöny* mult heti számában *Ártatlanul elitélve* czim alatt megjelent közleményre, engedje meg, hogy néhány észrevételt tegyek. Nem ismerem a hódmezővásárhelyi méregkeverők bünperét, csupán az ujságok hézagos közleményeiből s igy nem tudom, hogy Istenes Horváth Jánost az alapperben mily bizonyitékok alapján itélték el, s most mi okból mentették fel. Vagyis nem tudom azt, hogy kétségtelenül kiderült-e az ártatlansága? De, föltéve, hogy Istenes Horváth János valóban ártatlanul töltött is 12 esztendőt a fegyházban, bünbaknak odaállitani az alapper ügyészét, mint aki a justizmordnak oka volt, egy jogi szaklap hasábjain méltánytalannak tartom, kivált, ha igaz, hogy az az ügyész már meghalt, s igy nem védekezhetik. Az ügyész azért lett volna oka az ártatlan Istenes Horváth János elitéltetésének, mert ezen vádlott fiát, aki mentő tanunak jelentkezett apja mellett, arra a körülményre, hogy Istenes Horváth feleségét és anyósát vagy anyját nem Horváth ölte meg, hanem Horváthné mérgezte meg az anyját s aztán öngyilkos lett, — tanuságtételre nem engedte s csendőrrel kivezettette. Ezt általában nem tartom valószinünek, de ha valóban megtörtént is ez a sajnálatos dolog, annak a tanunak csak módjában állott az ügyész akarata ellenére is kihallgattatni magát! Jelentkezhetett a vizsgálóbirónál, az elnöknél, az apja védőjénél vagy bármelyik ügyvédnél, s az ügyész sehogysem akadályozhatta meg, hogy ez a tanu kihallgattassék, akár a vizsgálat során, akár a főtárgyaláson, akár az elitéltetés után. Érthetetlen tehát előttem, hogy most 12 év után, miért éppen az az ügyész az egyedüli oka annak, hogy Istenes Horváth János ártatlanul töltött egy deczenniumot a fegyházban, s miért nem oka például a védő is, aki nem inditványozta a mentőtanu kihallgatását, vagy a bíróság, mely (föltéve, hogy ily irányu inditvány tétetett) a tanut ki nem hallgatta, vagy az a tanu, akinek az édesapjáról volt szó, s aki az ügyész által elutasittatván, nem keresett módot arra, hogy az ügyész akarata ellenére is kihallgattassék? Ismétlem, nem ismerem az ügyet, de a hirlapok közleményei után is, mely közlemények éppen az ügyész helytelen eljárását domboritották ki, szerény véleményem szerint igazságtalanság egyedül az ügyészt okolni, aki ha el is kergette a tanut, az igazság érvényesülésének utját el nem vághatta. Kiváló tisztelettel.

Szombathely, 1909 február 21. *Halasi Viktor,*
kir. ügyész.

A fenti sorokra a szerkesztőségnek csak egy megjegyzése van. Az ujrafelvétel során a csendőrök vallották, hogy a kir. ügyész a védelem tanuját csendőrökkel kivezettette. Ez oly nagy hiba, amelyet megemlités nélkül hagyni nem lehetett. Hiába irná elő a kir. ügyész ur annak a parasztembernek, hogy az menjen

a törvényszéki elnökhöz vagy a védőhöz, ha őt egyszer az «urak» egyike csendőrökkel kikergettette, bizony alig határozza el magát az egyszerü földmivesember arra, hogy ő mégegyszer valakinél lábatlankodjék.

Az igazságszolgáltatás minden tényezőjének vállvetve kell müködnie nemcsak azon, hogy a vádlott elitéltessék, illetőleg, hogy a bünös büntetését elnyerhesse, de azon is, hogy esetleg megakadályoztassék az ártatlan ember elitélése. Az a kir. ügyész, aki valóban az állami közérdeket képviseli, nem kergeti el a mentő tanut, aki tudatlanságában véletlenül éppen ő hozzá fordult. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ha mások mulasztásának is része van az igazságszolgáltatás tévedésében, ez az összes részeseknek fel ne rovassék.

— **Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület** budapesti osztálya 1909. évi márczius hó 5-én, d. u. 5 órakor, a budapesti törvényszék (Alkotmány-utcza 14. szám, II. emelet) I. számu felebbezési termében vita-estét tart, melynek tárgya: dr. Révay Bódog budapesti VI. kerületi kir. járásbiró felolvasása *a járásbirósági tömegnapról.* Vendégeket az egyesület szivesen lát.

— **A Patronage-egyesületek országos szövetségének bizottsági ülése** a Budapesten f. évi szeptember havában tartandó II. Országos Patronage-Kongresszus napirendjére a következő kérdéseket tüzte ki:

1. Mikép kellene a jelenlegi rabsegélyző egyesületeknek czimét és alapszabályait megfelelően átalakitani abból a czélból, hogy ezek az egyesületek a patronage-munkásság teendőit kiszélesbitett hatáskörben is végezhessék? Mily eszközökkel volna legczélszerübben kiterjeszthető az ujra szervezendő patronage-egyesületek munkássága az erkölcsi romlás veszélyének kitett vagy züllésnek indult gyermekek és fiatalkoruak megmentésére?

2. Melyek a patronage-munkásság vezérelvei a züllés veszélyének kitett vagy erkölcsi romlásnak indult fiatalkoru leányok, illetőleg a nőrabok érdekében?

3. Melyek a legalkalmasabb eszközök arra, hogy a szabaduló rabok elhelyezése még büntetésük kitöltése előtt biztositassék és számukra a tisztességes munka szerzése megkönnyittessék? Mily eszközökkel lehetne a patronage-tevékenységre szoruló fiatalkoruak elhelyezését megkönnyiteni?

— **A budapesti ügyvédi kamara 1908. évi jelentése** több mint 170 oldalra terjedő füzetben jelent meg, felölelve a jogélet minden ágát és kiterjeszkedve az ügyvédség, a kodifikáczió és törvénykezés számos fontos kérdésére.

A jelentés ismét konstatálni kénytelen az ügyvédi karnak tulnépesedését, és különösen rámutat a budapesti ügyvédek számának folytonos emelkedésére. Elegendő ennek jellemzésére az a két adat, hogy mig 1899-ben a budapesti kamara tagjainak száma 1205 volt, addig 1908. év végén 1718 kamarai tag volt bejegyezve, az ügyvédjelöltek száma pedig ezen tiz év alatt 742-ről 1265-re szaporodott.

Sajnos, igazságügyi kormányaink még mindig a várakozás kényelmes álláspontján állanak, és az ügyvédi kérdést aprólékos foltozgatásokkal vélik megoldhatónak. Igaza van a kamarai jelentésnek, hogy a jogi oktatás gyökeres reformján kell kezdeni az igazságügyi reformot, folytatva az ügyvéd- és biróképzésen, az egységes gyakorlati vizsgán és ennek a nagyfontosságu alapvető munkának betetőzése kell hogy legyen a birósági szervezet, valamint az ügyvédi rendtartás reformja.

Dicséretes munkát végezett a budapesti ügyvédi kamara választmánya, amikor az ügyvédrendtartás reformjának főbb irányelveit az igazságügyi kormányhoz intézett felterjesztésben körvonalozta.

Kiemeljük a jelentés ama részét, mely azon általunk is többször érintett anomáliára mutat rá, hogy az ügyvéd-képviselők törvényellenes konkurrenczíát folytatnak, lépten-nyomon beleütközve az összeférhetlenségre vonatkozó rendelkezésekbe. Ezzel kapcsolatos az a panasz is, hogy mig közönséges halandó az ügyek állásáról és az elintézésről a miniszteriumokban felvilágositást vajmi nehezen, vagy éppen nem kap, addig főispánok és a képviselők részére nyitva minden ajtó, ők minden ügyben készségesen nyernek értesitést. Ez is a mi közigazgatásunk egyik jellemző hibája.

Ezuttal aránylag kevés teret szentel a jelentés a fővárosi bíróságoknak, pedig — sajnos — ezeknek folyton szaporodó munkaterhéről és hátralékairól sokat lehetne beszélni.

— **A közvédői kirendeléshez.** Ily czim alatt jelent meg egy felszólalás a «Jogtudományi Közlöny» utolsó számában. A tisztelt szerkesztőség beleegyezésével bátorkodom erre pár felvilágositó megjegyzést tenni.

A tisztelt czikkiró ur teljesen tájékozatlan a közvédők kirendelése kérdésében s csak ennek tulajdonitható, hogy czikkét megirta. A jövőbeni kiosztásoknál éppugy fog a kamara eljárni, mint eddig, amig ellenkező határozatot a közgyülés vagy a választmány nem fog hozni, mert ha az eddigi rendszert, amely teljesen bevált, és eddig panaszra egyáltalán okot nem adott, megváltoztatnók, akkor az igazsággal jönnénk ellentétbe és a czélszerüségi szabályokkal. A kamara ügyrendje tartalmazza azokat a szabályokat, amelyek «a pártfogó ügyvédek s gondnokok kirendelésére» vonatkoznak. Ezek 1899 deczember 28-án toldattak meg két fejezettel, még pedig *I. védők hivatalbóli kirendeléséről* 1—9. §§.) és *II. közvédők kirendeléséről* (10—12. §§.).

A 11. §. szerint a közvédők kirendelése a kamara választmányának teljes ülésében választás utján történik.

Ezen választásnál csak azok jöhetnek figyelembe, akik a védői névsorba már be vannak jegyezve.

Évenként négy izben kell közvédőket kirendelni. 1908-ban összesen 272 kirendelés történt; 136 közvédő és 136 helyettes közvédő. Az 1908 deczember 31-én lezárt védői névsorban 448 ügyvéd van. Nem lenne gyakorlati szempontból czélszerü, ha a védői névsorból a kamara választmánya esetről-esetre, évenként tehát négyszer választaná a közvédőket. Eltekintve attól, hogy ez rendkivül sok időt venne igénybe, s felesleges munkával járna, könnyen megtörténnék az is, hogy oly egyénekre esnék ismételten a választás, akik azelőtt már kaptak közvédői megbizatást, az egyenletes kiosztás elve veszélyeztetnék ily módon.

A választmány azt határozta tehát, hogy minden év végén megállapitja elsősorban a védői névsort és ebből választás utján állapitja meg a közvédői névsort. Az 1908 deczember 31-én lezárt közvédői jegyzékbe felvétetett 286 kartárs. A titkár kötelessége aztán a közvédői kirendeléseket esetről-esetre négyszer egy évben a közvédői névsor alapján javaslatba hozni, s ezt a választmánynak bejelenteni.

Hogy mindenki egyformán részesüljön ugy a teherben, mint a tiszteletben és tiszteletdijban, a titkár betüsor szerint rendeli ki a közvédőket. Ezen kijelölések a választmány elé kerülnek, hogy a választmánynak alkalma legyen a közvédők személyében és viszonyaiban időközben beállott változásokat figyelembe véve, a sorrendben, ha ez szükséges lenne, változtatást tenni, és a titkárt ellenőrizni, hogy a titkár egyenletesen rendelje ki a közvédőket.

Amióta a közvédői intézmény létezik, állandó gyakorlat, amelyet a választmány honositott meg, s használ is zsinórmértékül, hogy csak oly kartársak vétetnek fel a közvédői lajstromba, akik legalább öt év óta voltak benn a védői névsorban. Ezen elvtől a választmány nem tért el soha, s a jövőben sem szándékszik ettől eltérni. A budapesti ügyvédi kamarában a nisus az, hogy az uj ügyvédi rendtartásban olyan intézkedések vétessenek fel, hogy ügyvédjelöltek és fiatal ügyvédek a felsőbiróságoknál ne tárgyalhassanak, mert a felsőbiróságnak tekintélye joggal megköveteli azt, hogy csak idősebb, tapasztaltabb és nagyobb gyakorlattal biró ügyvédek plaidirozzanak a felsőbiróságok előtt. Ily kategoriába esnek természetesen a közvédők is, akik a kir. táblánál végeznek védői funkcziókat. Ez magyarázza az öt évet.

Szivesen elhiszszük, hogy vannak a védői lajstromban, sőt azon kivül is a karban oly egyének, akik daczára annak, hogy még a közvédői lajstromba nem vétettek be, mégis igen jól végeznék el a közvédői teendőket. Minden intézménynél azonban, kiváltképp ott, ahol százával történnek a kirendelések, előre meghatározott szabályoknak kell lenni, amelyektől eltérni nem szabad és nem czélszerü.

A választmány ugy a védői névsor, mint a közvédői névsor összeállitásánál a legnagyobb körültekintéssel és legnagyobb lelkiismeretességgel jár el, bizottságot küld ki, amely javaslatot tesz a választmánynak és a választmány ezen javaslatok figyelembe vételével állapitja meg véglegesen ugy a bünügyi védői lajstromot, valamint a közvédői lajstromot.

Czikkiró ur hiába keres tehát «*rejtélyes hatóerőket*». Ilyenek nem léteznek nálunk és nem mozgatják a kamara választmányát vagy annak tisztviselőit. Egy azonban bizonyos, hogy oly czikkek, mint a «Jogtudományi Közlöny» utóbbi számában megjelent czikk, sohasem fognak tartozni azon «hatóerők» közé, amelyek valakit a védői névsorból a közvédők sorába vesznek fel, vagy kellékhiányokat pótoljanak.

Dr. Pap József,
a kamara titkára.

— **A curiai ügyvédi tanács** az elmult évben 334 ügyet intézett el. Az ügyek közül a tanácsban működő curiai birák 58 ügyet, a fővárosi ügyvédi tagok pedig 274 ügyet intéztek el. Az ügyek előadásában majdnem kizárólag a fővárosi kinevezett ügyvédek vettek részt, mert azok 274 ügyet intéztek el, amig a vidéki ügyvédek közül csak egy volt berendelve mint előadó, és az is csak két ügyet referált el, a többi vidéki ügyvédek közül pedig egyetlenegy sem szerepelt mint előadó, hanem egy része azoknak csak mint szavazó rendeltetett be.

Az ügyvédi tanács által hozott elvi jelentőségü határozatokból kiemeljük a következőket:

1. Az elhalt ügyvéd iratainak és értékeinek leltár melletti biztositásával összekötött dijak és költségek kérdésében való határozathozatal nem tartozik az ügyvédi kamarák hatáskörébe.

2. A vármegyei tiszti ügyész főnöki bizonyitványa oly okmánynak, melylyel a joggyakorlat folytatása igazolható lenne, el nem fogadható.

3. A vádhatározat ellen beadott felfolyamodást visszautasitó határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

4. Az ügyvéd által az állam hivatalos nyelve ellen tanusitott tüntetés az ügyvédi állás méltóságával és tisztességével nem egyeztethető össze.

5. A kir. pénzügyigazgatóságot a fegyelmi eljárás folyamán a magánpanaszos képviseleti joga meg nem illeti.

6. Nyugalmazott kir. járásbirónak az ügyvédjelöltekről vezetett lajstromba való bejegyeztetése megtagadtatott.

7. Elévülés félbeszakitását czélzó bejelentés figyelembe nem jöhet.

8. Az ügyvédi állás az italmérési foglalkozással összeférhetetlen.

— **Jogirodalom.** A Magyar Jogászegyleti Értekezések sorában megjelent dr. Bender Béla «A részvényjog ujabb fejlődése» czimen tartott előadása (290. füzet); és dr. Szentkirályi Kálmán előadása: «A földtehermentesitési járulék jogi természete, a magyar közjog és a magyar pénzügyi jog szempontjából» czimen (291. füzet).

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ausztriai legfőbb törvényszék reformja.** A «Gerichtszeitung» januári első két száma érdekes fejtegetéseket közöl dr. Ruber Ignácznak, az osztrák legfőbb törvényszék elnökének tollából. Nagy sulya van különösen annak a kijelentésének, melyben Ausztria legelső birája elismeri, hogy a legfőbb törvényszék működése éppen nem kifogás nélkül való. A bajok oka Ruber szerint az, hogy az «Oberster Gerichtshof» tul van terhelve munkával. De a tehermentesités czéljára az Ausztriában is többek által javasolt értékhatártüzést helyesnek nem tartja. Szerinte szocziálpolitikai igazságtalanság egyáltalában különbséget tenni ügyek között, melyek felülvizsgálat alá tartoznak, és amelyekben nincs helye felülvizsgálatnak; de czélra sem vezet az értékhatártüzés, mert az értékhatárt folytonosan emelni kell a felülvizsgálat alá kerülő perek számának folytonos növekvéséhez képest — amint ezt a szomszéd állam (t. i. Magyarország) példája is igazolja. Ruber hive annak, hogy a legfőbb törvényszék tagjaivá ügyvédek is neveztessenek ki; amint mondja: «ez oly természetes, hogy külön indokolásra sem szorul».

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban fel kell emlitenünk azt, hogy az ügyvédeknek a magasabb bíróságoknál való alkalmazását az ausztriai jogászvilágban legutóbbi időkben nagyon sürgetik. Az elhangzott javaslatok közül van olyan, mely szerint a megüresedett helyekre az ügyvédek és egyetemi tanárok testületei delegálnák jelöltjeiket; mások szerint minden megüresedett birói szék betöltése a legfőbb törvényszéken annak teljes-ülésére bizatnék mivel a biróságnak magának van módja leginkább megismerni az alsóbb fokon itélkező birák és az eljárás közben velük érintkező ügyvédek képességeit. Vannak, akik az alkalmazandó birák, ügyvédek és egyetemi tanárok számát kontingentáltatni óhajtják, ugy, hogy az összes 75 állás közül 55 biráknak, 5 az egyetemi tanároknak, 15 az ügyvédeknek jusson.

Mindnyájan megegyeznek azonban abban, hogy a fennálló kinevezési rendszer, amely az ügyvédeknek a legfőbb törvényszéknél való alkalmazását a mindenkori kormány kényétől, kedvétől teszi függővé, és a protekczionizmusnak, a klikk-uralomnak a legtágabb teret engedi, nem alkalmas a köz érdekeinek előmozditására.

— **Németországban novelláris uton** készülnek kijavitani a büntetőtörvény némely égető hibáját. Érdekes, hogy egyrészt óriási apparátussal folynak a munkálatok az uj kodex előkészitésére, másrészt nem idegenkednek a részleges reform gondolatától sem, mely a kodexet — megszámlált éveire — használhatóbbá teszi. A novella a magánlaksértési és zsarolási határozmányok enyhitését, továbbá a becsületsértés és az állatkinzás erélyesebb büntetését karolná föl.

— **Lehet-e a vizsgára bocsátást perrel követelni?** A hannoverai technikai főiskola egyik hallgatója beperelte a főiskolát és kérte a biróságot: mondja ki, hogy az iskola köteles őt a diploma elnyeréséhez szükséges vizsgára bocsátani, s egyszersmind marasztalja kártérítésben ennek vétkes elmulasztása miatt. A kereset minden fokon elutasittatott. A biróságok szerint a közoktatási intézet és tanuló közötti viszony közjogi, és ily természetü obligácziókat nem szül.

A Magyar Jogászegylet február hó 27-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljesülést tart, melynek tárgya: Dr. Stein Fülöp idegorvos előadása a tényállás pszychológiai diagnózisáról. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Képzett, fiatal ügyvéd jó forgalmu irodába társul ajánlkozik. Forgalmasabb irodát teljesen át is venne. Bővebb felvilágositás Szmik Lajos ügyvédi irodájában, Budapest, II., Fő-utcza 8. sz. 13315

Dr. Fényes József lugosi ügyvéd irodájában egy a német nyelvben is jártas, gyakorlattal biró, esetleg kezdő ügyvédjelölt azonnal alkalmazást talál. Dijazás megállapodás szerint. 13339

Egy a tót nyelvben is jártas, kellő gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres márczius 1-re dr. Adler Ignácz ügyvéd Vágsellyén. Megkeresések közvetlenül hozzá intézendők. 13338

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába ajánlkozik: az illető fővárosi lakos, kinek ismeretsége van. Czim a kiadóhivatalban. 13335

Ügyvédjelöltet és irnokot keresek. Tót nyelv ismerete szükséges. Csak szorgalmas és lelkiismeretes egyének jelentkezzenek. A német nyelvben jártasoknak előnyük van. Dr. Ferdinándy Béla ügyvéd Turócz-Szt-Mártonban. 13340

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelölt azonnali belépésre kerestetik. Esetleg kezdő is alkalmaztatik. Czim a kiadóhivatalban. 13341

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 10. szám. Budapest, 1909 márczius 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az 1908. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Hatásköri kérdések a közigazgatás köréből. *Dr. Nagy Árpád* lőcsei ügyvéd, vm. t. főügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Hamis utalvány veszélye és a szerződési szabadság. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — A tisztviselői lakpénzek egyezségi letiltása. *Dr. Meszlény Artur* budapesti kir. járásbirótól. — *Jogirodalom:* A honosság, illetőség és lakóhely jelentősége a nemzetközi magánjogban. Irta: dr. Ferenczy Árpád egyetemi magántanár, ügyvéd. *Dr. Benyovits Lajos* kir. törvényszéki birótól. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az 1908. év törvényhozása.*

II.

A nemzetközi szerződések tevén az 1908. évi törvények leghatalmasabb részét, illő, hogy elsősorban azokkal foglalkozzunk. De különben is ezek a szerződések sokkal fontosabb és gazdagabb jogászi anyagot tartalmaznak, semhogy amellett észrevétel nélkül elhaladhatnánk, annál kevésbé, mert jogászaink többsége alig vet ügyet a nemzetközi szerződésekre, abból a téves fölfogásból indulva ki, hogy azok kizáróan gazdasági jellegüek — mintha a jogviták nagy tömege nem gazdasági érdekeknek összeütközéséből eredne és mintha ezeket a gazdasági érdekeket nem ezek a nemzetközi szerződések szabályoznák legjelentősebb vonatkozásaikban. Természetes azonban, hogy én e helyütt csakis jogászi szempontból ismertetem és birálom ezeket a szerződéseket is, azoknak gazdasági értékét épp oly kevéssé vonva e tanulmányom körébe, mint azoknak esetleges politikai becsét.

Közjogi szempontból bizonyára az Ausztriával a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak szabályozása tárgyában 1907. évi október 8-án Budapesten kötött szerződésnek van legnagyobb jelentősége. Ezt a szerződést — éppen ugy, mint az 1908 : XIII—XVI. tcz.-ben foglalt rendelkezéseket — a magyar kormány az 1907 : LIV. tcz.-ben foglalt felhatalmazás alapján 1908. évi január 1-én kezdődő hatálylyal 1907. évi deczember 31-én kelt rendeletével már életbeléptette (Ausztriában ugyanakkor tették közzé a RGBl. 278. számában az ezeket az összes megállapodásokat tartalmazó 1908 decz. 30. törvényt), még mielőtt az országgyülés azokat letárgyalta és elfogadta volna, amely veszedelmes preczedensről már mult évi, hasonló tárgyu tanulmányomban emlékeztem volt meg. Most csak azt a megjegyzést füzöm a már elmondottakhoz, hogy az országgyülés tekintélyével legkevésbé fér meg az olyan törvényjavaslatnak utólagos tárgyalása, amelyet a kormány — bárha kifejezett törvényes felhatalmazással — már életbeléptetett, mert hiszen ilyen körülmények közt — főképpen mikor szerződéses jogviszonyról van szó — legalább is komikus benyomást kelt minden további tárgyalás, amelyet a legjobb akarattal sem vehet komolyan senki sem, eleve tudva, hogy annak eredménye mit sem változtathat már a valóságon.

Az 1908 : XII. tcz. külső alakja annyiban tér el az Ausztriával eddig kötött megállapodásainktól, hogy éppen olyan szerződéses jellege van, mint a többi külföldi állammal kötött hasonló tartalmu szerződéseknek és hogy ezeknek mintájára Ausztriával is szerződéses vámtarifánk van. Ez bizonyára helyes és közjogunknak mindenben megfelelő. De ugy gondolom, hogy az a kereskedelmi és *vámszövetség*, amelyet az 1867 : XVI., az 1878 : XX. és az 1887 : XXIV. tcz. tartalmaznak, lényegében annál kevésbé volt egyéb, más névvel megjelölt szerződésnél, mert az 1867 : XII. tcz. 61. §-a nem is képzelte azt egyébnek, mint ennek. «A szövetség megkötése kölcsönös alku által történnék, oly módon, mint két egymástól jogilag független ország hasonló egyezkedései történnek.» Mi ez egyéb, mint szövetségnek nevezett szerződés, amely e puszta elnevezés révén semmiképpen sem vonja maga után azt a feltevést, hogy a szövetséget kötő két állam egységes államközösséget alkot. Hogy a *szövetség* kifejezés egymagában nem szünteti meg a szövetkező államok önállóságát és függetlenségét, azt — nem is tekintve, hogy az 1867 : XII. tcz. megalkotójáról az efféle föltevésnek még lehetőségét is ki kell zárnunk — legjobban bizonyitják a védő- és daczszövetségek; bizonyitja továbbá pl. a Liechtenstein souverain fejedelemséggel fennálló és az 1876 : XLVIII. tcz.-be iktatott (az 1889 : XIX. tcz.-kel módositott) adó- és vámegyesülési szerződés, amely a gazdasági szempontból sokkal bensőbb viszonyba hozza ezt a fejedelemséget Ausztriával és Magyarországgal (a valóságban persze csak Ausztriával), mint amilyenben hazánk Ausztriával valaha akarna lenni — és Liechtenstein fejedelemség mégis független német állam. Avagy megszünt-e amaz államok függetlensége, amelyek tagjai az egyetemes postaegyesületnek (Union postale universelle), amely amaz országokra nézve, amelyek tagjai, az egész világra kiterjedően *egységes postaterületet* alkot — az 1908 : XLV. tcz.-be iktatott legujabb szerződés 1. czikke szerint is. És vajjon ha Európa államai vagy azok közül többen, vámunióba lépnének, az igy keletkező egységes vámterület megszüntetné-e független államiságukat? Avagy azzal, hogy a magyar szent korona országai — az 1908 : LII. tcz. tanusága szerint — beléptek az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unióba, csorbát szenvedett-e a magyar államnak önálló államisága?

Mindezzel csak azt akartam kimutatni, hogy a szerződéses jelleg épp oly kevéssé jár nagyobb állami függetlenséggel, mint ahogy a szövetség nem vonja maga után szükségképpen a souverainitás csökkenését, mert két, teljesen souverain állam is köthet egymással szövetséget bármely kérdésben. A közjogok értékét az illető állam hatalma és erőssége adja meg és ezért a közjog terén használt szavakat is ezekhez képest értelmezik. Éppen ezért nem is tulajdonitok semmiféle közjogi jelentőséget az uj elnevezésnek, még kevésbbé pedig azt, amire a megokolás utal, hogy a szerződés lejártával Magyarország visszanyeri önrendelkező

* Az előbbi közl. lásd a mult heti számban.

jogát gazdasági téren is és áttérhet az önálló vámterületre. Ez annyiban közjogi tévedés, mert Magyarországnak gazdasági téren önrendelkező jogát az 1867 : XII. tcz. sem csorbitotta. Magyarország önrendelkező jogánál fogva köt Ausztriával kereskedelmi szerződést vagy szövetséget, mert ezt tartja gazdasági érdekeinek megfelelő megoldásnak és nem köt vele semmiféle szerződést, ha ezt gondolja czélszerübbnek. Ez a tiszta *közjogi* álláspont. Hogy miképpen érvényesül ez a valóságban? ez már tisztán hatalmi, vagy, ha ugy tetszik, politikai kérdés, amelylyel persze nem foglalkozom.

Hasonlóképpen nem tartom *lényegesnek* — közjogi szempontból — a külön magyar autonom vámtarifa törvénybeiktatását. A *közös* vámterület fogalma ezzel csak annyiban szünt meg az elnevezésben, hogy a szerződés *egységes* vámhatárról beszél és hogy a szerződéses vámtarifa szószerint megfelel a magyar és az osztrák autonom vámtarifának (I. cz.). Ellenben jobban domboritotta volna ki a magyar államiságot, ha a szerződés nem szól «az osztrák-magyar monarchia két államának szerződéses vámtarifájá»-ról, mert ez többet fejez ki az uralkodó közösségénél, hanem ha «Magyarország és Ausztria szerződéses vámtarifájáról» tesz említést. Mert, hogy a gyakorlati megvalósulásban mennyire nincs különbség a mostani és a korábbi állapot közt, azt bizonyitja a Szerbiával 1908 márcz. 14-én kötött kereskedelmi szerződés beczikkelyezéséről szóló — még nem tárgyalt — 965. sz. törvényjavaslat is, amely nem ismer autonom magyar és osztrák vámtarifát, hanem «az osztrák-magyar monarchia két államának szerződéses vámterületét» (XVIII. cz.).*

Távolról sem akar mindez gánes lenni. Csak ama föltogásom megokolására hoztam föl, hogy *szövetségnek szerződés*sel fölcserélése közjogi szempontból nem jelentős vivmány és hogy ennek 1917-ben az 1908 : XII. tcz. lejártakor nem lesz közjogi jelentősége. Ekkor ugyanis az 1908 : XII. tcz. és az abban foglalt összes megállapodásoknak a hatálya megszünvén, Magyarország mint független állam önrendelkező jogánál fogva önállóan fogja elhatározni, hogy Ausztriával mily föltételekkel köt gazdasági szerződést és ugyancsak az akkor szerződő felektől fog függni, hogy az 1908 : XII. tcz.-ben foglalt ama rendelkezésekből, amelyek nem alapulnak az 1867 : XII. tcz.-nek a közös ügyek intézésére kiterjedő rendelkezésein, melyeket akarják továbbra is hatályban tartani. Más szóval: az 1908: XII. tcz.-be iktatott szerződéses megállapodásokban foglalt ujitások, mint minden egyéb szerződésben foglalt rendelkezések, a szerződés lejártával megszünnek létezni és azoknak fönntartása vagy megszünte az akkor döntő tényezők megegyezésétől fog függni.

El kell azonban ismerni, hogy az 1908 : XII. tcz.-be iktatott szerződés az Ausztriával** eddig kötött megállapodásoknál sokkal szabatosabban fejezi ki a paritást, amelyről osztrák testvéreink annyira nem szivesen emlékeznek meg. Részletekre itt, ez ismertetés jellegénél fogva egyáltalán nem terjeszkedhetvén ki, mégis kiemelem azt a rendelkezést, hogy abban az esetben, ha a közös érdekü közgazdasági szerződések megkötése nem kizáróan franczia nyelven történik, ugy ezeket egyaránt magyar és német nyelven kell kiállitani és mindkettőt eredeti szöveg gyanánt kell aláirni. Ezt a helyes elvet az 1905 január 25-én a német birodalommal kötött és az 1908 : XX. tcz.-be iktatott pótszerződés és az emlitett szerb kereskedelmi szerződés már megvalósitotta. Ez utóbbiban találkozunk az 1908 : XII. tcz. amaz örvendetes ujitásával is (Zárjegyzőkönyv a III. czikkhez *), amely szerint a közös külügyminiszter, illetve egy-egy közös képviselő mellett a közgazdasági szerződéseket a kormány egy-egy képviselője is aláirja. (A szerb szerződésből azonban Aehrenthal báró czimében a «közös» szó kimaradt, csak ugy, mint az 1906. évi február hó 12-én megkötött és az 1908 : XXII. tcz.-be iktatott belga kereskedelmi szerződésből, pedig a külfölddel szemben a közös miniszterek ilyen jellegére nagy sulyt kell fektetnünk, mert különben mindig csak Ausztria gyüjtőneve alatt foglalkoznak velünk). Általánosságban pedig igen dicséretes tett volt, az Ausztriával kötött szerződésben (III. cz.) pontosan megjelölni azokat a nemzetközi közgazdasági szerződéseket, amelyeknek megkötése, az 1867 : XII. tcz.-ben és a szerződés II. és III. czikkében megszabott hatáskörrel, a közös külügyminiszter dolga, mig minden egyéb nemzetközi gazdasági szerződés megkötése a magyar (ill. osztrák) kormány önálló hatáskörébe tartozik, ami a valósággal szemben ugyan nem ujitás, mert számos nemzetközi szerződésnél szerepelt Magyarország már korábban is mint önálló szerződő fél, de törvénybe iktatva eddig nem lévén, ebből is félreértések és kellemetlenségek támadhattak. (Korábbi példák: az 1901 : XXVII. tcz.-be iktatott Egyetemes postaszerződés; az 1903 : I. tcz.-be iktatott bruxellesi czukoregyezmény, amelyet kiegészit az 1908 : XIX. tcz.-be foglalt pótegyezmény; az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt 1906 szept. 26-án kötött, az 1908 : LIII. tcz.-be iktatott egyezmény, a polgári eljárási és családjogi kérdésekben 1905-ben létrejött, törvénybe még nem iktatott hágai egyezmények stb., stb.)

Igen fontos része a szerződésnek, hogy a posta, táviró és távbeszélő ügyében kifejezetten törvényesitette Magyarország önálló rendelkezésének a valóságban régóta gyakorolt jogát (XVIII. tcz.), nemkülönben az, hogy a szabadalmi, védjegy-, minta- és mustraoltalom dolgában — fontos uj rendelkezések kapcsán — (XVI., XVII. tcz. és zárjegyzőkönyv) ugyancsak véglegesen megszüntette az Ausztriával közös elvek szerint való törvényhozásra fennállott kötelezettséget, amely tekintetben az 1893 : XLI. tcz. kezdte volt meg az önállósulást. Ez az önállóság immár az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unióba belépésnél is nyilvánult: 1908 : LVI. tcz., továbbá az ennek folyományaképpen a Németbirodalommal az ipari tulajdonjogok kölcsönös oltalma iránt 1908 november 15-én Magyarország részéről külön kötött, az 1908 : LIV. tcz.-be iktatott egyezmény alkalmából, nemkülönben az Ausztriával ugyancsak a nemzetközi Unióba belépés ötletéből kötött, az 1908 : LV. tcz.-be iktatott pótszerződésnél, amely az 1908 : XII. tcz.-be iktatott szerződés fönn emlitett XVI. és XVII. czikkeit egészíti ki. Mindezek a tör-

* Általában ugy vélem, hogy közjogi szempontból nem birálták meg eddig kellő alapossággal az 1868 nov. 14. legfelsőbb kéziratot (1868. Rend. T. 540. l.) amely rendeli, hogy az Ő Felsége uralkodása alatt alkotmányosan egyesült királyságok és országok összességének megjelölésére felváltva ezen elnevezések használtassanak: «Osztrák-magyar monarchia» és «Osztrák-magyar birodalom». Mindkét elnevezés kifelé okvetlenül az egységes állam benyomását kelti. Közjogilag csakis «Ausztria és Magyarország», «osztrák és magyar» helyet ott, ahol a két állam közös ügyéről és érdekéről van szó.

** Persze csak a rövidség kedvéért használom itt az «Ausztria» szót a «birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok» hivatalos elnevezés helyett, melyet Ausztriában még mindig nem akarnak egy inkább megfelelő névvel pótolni. Ellenben örömmel látom, hogy a bizonyos tekintetben ugyancsak a birodalmi egységességre utaló «cs. kir. kormány», «cs. kir. pénzügyminiszter» stb. kifejezéseket sikerült kiküszöbölni az Ausztriával kötött egyezményekből és hogy azok helyét «a magyar szent korona országainak miniszteriuma» mellett, «a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok miniszteriuma» stb. megfelelőbb kifejezés váltotta föl.

* A zárjegyzőkönyvről lévén szó, nem hagyhatom említés nélkül e zárjegyzőkönyvek fontosságát a nemzetközi szerződésekben és azt a helytelen gyakorlatot, hogy igen jelentős kérdéseket a zárjegyzőkönyvekbe utalnak, ami szerkezeti szempontból is sok tévedésnek lehet kutforrása. Azt hiszem, hogy módját lehetne ejteni a zárjegyzőkönyvek kikerülésének és azok tartalmát a szerződések szövegébe lehetne fölvenni, hiszen a szerződés aláirása a zárjegyzőkönyv szövegezése után, annak is aláirásával egyidőben és egységesen történik.

vények gyökeresen átalakitják és javitják hazai jogunkat az ipari tulajdon védelme terén, még pedig teljes összhangzásban a legtöbb kulturállaméval. Nagyon kivánatos azonban immár, hogy a minta- és a mustraoltalom dolgában, amelyre nézve az 1908 : XIII. tcz. az eddigi — osztrák — jogszabályokat tartja fönn, valahára magyar jogforrás is rendelkezzék, annál is inkább, mert a mostani jogforrások: az 1858 december 7-iki és az ezt módositó 1865 május 23-iki cs. ny. parancsok, amellett, hogy magyarul alig kaphatók, annyira elavultak, hogy az ipar mai fejlettségének már meg nem felelhetnek. Ennek kapcsán adok kifejezést annak a reménynek is, hogy a kormány mihamarabb él majd az ugyancsak az 1908 : XIII. tcz.-ben kapott azzal a felhatalmazással, hogy az 1851. évi vasuti üzleti rendtartást a változott viszonyoknak megfelelően módositsa, hogy valahára önálló magyar vasuti üzletrendtartásunk, helyesebben — az eddigi alkotott vasuti jogszabályokkal kapcsolatosan — önálló magyar vasuti jogunk legyen.

Érdekes ujitása a szerződésnek a választott bíróság szervezése a szerződés körül fölmerült olyan nézeteltérések eldöntésére, amelyeket a két kormány közvetlen tárgyalással sem lenne képes megszüntetni (XXIV. cz., lényegesen kiegészitve a törvény mellékletét tevő külön ügyrenddel). A választott bíróság Magyarország és Ausztria legfelsőbb birái köréből alakul. A Németbirodalommal kötött pótszerződés (1908 : XX. tcz., a 23. a. czikkhez) is tartalmaz rendelkezést ilyen választott bíróságról, de egészen más szervezettel.

Az Ausztriával kötött szerződések körébe tartozik az 1908 : XIV. tcz.-be iktatott az az egyezmény is, amelyet a két állam pénzügyminiszterei kötöttek egymással a kétszeres megadóztatások elkerülése végett, valamint az egyenes adók körébe tartozó némely más ügyről. Ez az egyezmény egyfelől pótolja az 1870 : XVII. tcz.-be és az 1873: XIII. tcz.-be iktatott nagyon hézagos egyezményeket, másfelől azonban számos oly kérdést is felölel, amely nálunk eddig teljesen megoldatlan volt. Igy különösen tisztázza a gyárak és gyárminőségü vállalatok raktárainak megadóztatásából eredő zavarokat, a vásárlátogatók adóját, az átutalt, továbbá a közös tisztviselők és a közös hadsereg tagjai szolgálati illetményeinek, nyugdijának stb. adóját, a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaságnak és egyéb dunahajózási vállalatoknak adóját. Az egyezményt kiegészíti a törvénybe nem iktatott két nyilatkozat, továbbá az az egyezmény, amelyet a két állam pénzügyminiszterei a tőkekamat- és járadékadóról szóló 1875 : XXII. tcz.-nek, illetve az 1896 október 25-iki osztrák törvénynek a másik államban kibocsátott értékpapirok kamataira való alkalmazása tárgyában kötöttek (l. ezeket a Márkus-féle törvénytár 1908. évfolyamának 221—224. l.). Ez az egyezmény is a kétszeres megadóztatás kikerülését czélozza.

Gazdasági és közjogi szempontból egyaránt nagy horderejü az 1908 : XVI. tcz.-be iktatott, Ausztriával megkötött az az egyezmény, amely az államadósságok után a magyar szent korona országai által vállalandó évi járulék tárgyában jött létre, és egy évek óta vitás kérdést old meg. A kérdés történeti előzményeit a kimeritő és nagyon érdekes megokolás tartalmazza, amelyre annál inkább utalnom kell, mert a dolog természeténél fogva nem bocsátkozhatom itt a részletekbe. De nem mulaszthatom el ebből az alkalomból is reá nem mutatni arra a körülményre, hogy mily visszásságok és bajok eredtek az 1867. évi kiegyezési törvények magyar és osztrák szövegének különbségéből, amely mind közjogi, mind gazdasági téren már annyiszor megboszulta magát, de sohasem Ausztria rovására és Magyarország előnyére. A dolog érdemében igen röviden csak annyit jegyzek meg, hogy hazánk az 1867 : XV. tcz. értelmében az addigi államadósságok kamatainak fedezéséhez 29.188,000 frtos állandó évi járulék fizetését vállalta volt el (ebből 11.766,000 frtot érczpénzben), azonfelül évenként 1.150,000 frt (ebből 150,000 frt ezüstben) állandó összeggel kötelezte magát hozzájárulni ahhoz a tehertöbblethez, amely abból eredt, hogy bizonyos adósságczimek egységes járadékadóssággá átváltoztathatók nem lévén, a visszafizetésükre szükséges összegeket egységes járadékkötvények kibocsátásával kellett Ausztriának beszereznie. Ezentul Magyarország évi járuléka az államadósság terhéhez 29.169,669 frt 76 kr = 58.339,339 K 52 fillér lesz, ebből érczpénz 10.786,000 frt = 21.572,000 K.

Ezt a járulékot kötelesek vagyunk 22 év alatt tőkefizetés utján megváltani, attól az időponttól számitva, amikor az osztrák kormány a még forgalomban levő összes 4·2%-os egységes járadékczimleteket visszafizetésre fölmondja. Ha azonban a járulékot a 22 évi időtartam első tiz évében váltjuk meg, a fönti 58.339,339 K 52 fill. járulékunkat 4·325%-kal kell tőkésitenünk. Ha pedig a megváltás a 22 évből fennmaradó 12 éven belül történik, az általunk fizetendő tőke minden évben 3.345,452 K 53 fillérrel, vagyis annak az összegnek $^1/_{12}$ részével emelkedik, amely a 4·325%-os és a 4·2%-os tőkésités közti különbségnek felel meg. A 22. évben tehát csakis az egységes járadék mai kamatlába mellett válthatjuk meg évi járulékunkat. (Részletfizetések esetében is ezeket az elveket kell, arányosan, alkalmazni.) A megegyezés végeredményben 49.974,040 K 49 fillér tőkeengedményt képvisel.

Dr. Márkus Dezső,
(Folyt. köv.) a m. kir. Curia kisegitő birája.

Hatásköri kérdések a közigazgatás köréből.

Sajátságos jelenség, hogy a szaksajtó oly keveset foglalkozik a közigazgatás körébe eső kérdésekkel, törvények, rendeletek magyarázásával, azoknak s a felsőbb közigazgatási hatóságok határozatainak birálatával; ennek oka semmiesetre sem rejlik abban, hogy nem találnak kritizálni valót. Én az észlelhető közöny egyik okát abban találom, hogy az ügyvédség, a hatósági eljárásnak ezen leghivatottabb ellenőrzője, majdnem teljesen leszorult a közigazgatás teréről. Nemcsak eljárást szabályozó több rendelet és számos felsőbb hatósági döntés mondják ki, hogy a közigazgatás ezen vagy amazon ágában ügyvédi költség nem állapitható s itélhető meg, hanem ujabban már a törvényekben is nyilvánul ez a felfogás (1907. évi XLV. tcz.: 64. §-a). Egy másik indokot talán azon nem eléggé független viszonyban kellene keresni, melyen az alsóbbfoku közigazgatási tisztviselők a felettes hatóságokkal szemben állanak, s a mely talán szintén visszatartja az előbbieket, hogy az utóbbiak határozatait s döntéseit bármily tárgyilagos, de mégis nyilvános kritika tárgyává tegyék; — végül pedig a közöny, melylyel közigazgatási vitás kérdéseknek szőnyegre hozatala széltében találkozik, szintén visszatarthat egyeseket attól, hogy ily hálátlan feladatra vállalkozzanak.

Törvénykezési ügyekben felmerült kételyek eloszlatására éppen e lap hasábjain maga az egyik igazságügyi államtitkár vállalkozik; de arra alig van példa, hogy magasabb állásu közigazgatási tisztviselő fogott volna tollat oly czélból, hogy ügykörébe vágó vitás kérdés tisztázásához szaklapban közzétett fejtegetéssel hozzájáruljon, pedig nyilvánvaló, hogy a helyes törvénymagyarázat fontos érdekének még az is nagy szolgálatot tehet, a ki téves magyarázattal lép a nyilvánosság elé, ha másoknak szolgáltat alkalmat és inditó okot, hogy a kérdésessé tett szabály helyes értelmét fejtve ki, a helyes felfogást általánossá tegyék.

Ezekből kiindulva akarok szóvá tenni néhány gyakorlati kérdést, mely a közigazgatási hatóságok hatáskörére vonatkozik.

I. Az ezen lap mellékletét képező «Közigazgatási Döntvénytár» II. évfolyamának 250. lapján megjelent a földmivelésügyi m. kir. miniszternek 1908. évi 87,923. sz. határozata, melylyel valamely közigazgatási bizottságnak kihágási határozatokat küld le, mert «az ujrafelvétel megengedhetőségének kérdésében annak a ható-

*

ságnak kell döntenie, a mely az ügyben a jogerős érdemleges véghatározatot hozta».

Ezeket előre bocsátva, a közölt határozatban foglalt elvi kijelentést tévesnek kell tartanom. Nem akarom itt az 1901. évi XX. tcz. 10. §-ának azon, a felsőbb hatóságok tekintélyének az alsóbbaktól való féltéséből kiindulni látszó rendelkezését birálgatni, mely szerint az ujrafelvétel (perujitás) megengedhetősége kérdésében rendszerint az a hatóság dönt, a mely a főügyben a jogerős véghatározatot hozta, kivételesen pedig annak felsőbb hatósága, — csak azt kivánom megállapitani, hogy ez a rendelkezés kihágási ügyekben nem bir hatálylyal, azok tekintetében ezidőszerint nem alkalmazandó. Az 1901. évi XX. tcz. életbeléptetési időpontjának meghatározásával és a végrehajtással a törvény 44. §-a a miniszteriumot bizza meg. Ezen megbizás alapján jelent meg a m. kir. miniszteriumnak 1901. évi 4600. M. E. sz. rendelete, melylyel az 1901. évi XX. tcz. 1—12. §-ait 1902. évi január hó 1-ével lépteti életbe, de kijelenti, hogy ezen életbeléptetés a kihágási ügyekre nem terjed ki, mert ezekről az idézett törvény 22. §-ában nyert felhatalmazás alapján kiadandó eljárási szabályzat külön fog intézkedni ; ezen eljárási szabályzatot két év óta hiába várjuk, s igy a kihágási ügyekben követendő eljárás főszabályozója ma is a fentebb már idézett 38,547/880. számu belügyminiszteri rendelet, amely azonban, mint sok egyébről, a perujitás, ill. ujrafelvétel kérdéséről is megfelejtkezett. A gyakorlatnak kellett itt a rendelet hiányait pótolni ; a gyakorlatnak, mely nem nézhette el, hogy a sokkal sulyosabb, de bíróság elé tartozó kihágás, vagy éppen vétség, vagy büntett miatt elitélt egyén igénybe vehesse az ujrafelvétel kedvezményét, az enyhébb kihágás miatt közigazgatási hatóság által elitélt egyén azonban nem ; tágitott tehát és pedig éppen a hiányos eljárási rendelet kibocsátójának, a belügyminiszteriumnak utmutatása alapján, a rendeleten, s elfogadta az ujrafelvételi kérelmeket is ; miután pedig ezeknek is kell valami szabályokhoz kötötteknek lenniök s miután maga a kihágások anyagi részéről intézkedő Kbtk. 12. §-a is kijelenti, hogy a büntettek és vétségekről rendelkező büntetőtörvénykönyv általános határozatai, amennyiben a Kbtk. mást nem állapit meg, a kihágások eseteiben is alkalmazandók, legtermészetesebbnek látszott e szabályt az eljárás terére is átvinni. A belügyminiszter csakugyan ismételten kijelentette, hogy a közigazgatási hatóság elé tartozó kihágások miatt folyamatban volt ügyek ujrafelvételénél a kir. járásbiróságok elé utalt ügyekben követendő eljárást szabályozó 1890. évi 2265/Eln. sz. igazságügyi rendelet, nevezetesen annak 100—105. §-ai alkalmazandók.

Időközben ez a rendelet is hatályát vesztette, s a kir. járásbiróságok az eléjük utalt kihágások elbirálásánál is az 1896. évi XXXIII. tcz.-be foglalt büntető perrendtartás szerint járnak el. De ugy az előbbi rendelet, mint a büntető perrendtartás szerint az ujrafelvétel az ügy elsőfoku hatóságánál kérendő. A rendelet ezt ugyan nem fejezi ki világosan, de 105. §-ában azt rendeli, hogy az ujra felvett eljárásnál az általános szabályok követendők ; az általános szabályok szerint pedig az eljárásnak az elsőfoku hatóságnál kell kezdődnie ; ezt követte mindég a gyakorlat is. A büntető perrendtartás 558. §-a pedig e tekintetben már éppen nem tür kételyt, amennyiben a 452. §. 2. bekezdésében foglalt kivételes esettől eltekintve, melyben azonban szintén elsőfoku bíróság határoz az ujrafelvétel kérdésében, az alapper elsőfoku bíróságát mondja határozathozásra illetékesnek.

A bevezetésben ismertetett földmivelésügyi miniszteri határozatot ezen okokból nem tartom helyesnek.

II. Az 1898 : XXI. tcz. 13. §-a a nyilvános betegápolás költségeinek viselése körül, valamint a magánosokat terhelő nyilvános betegápolási költségek behajtása körül felmerülő vitás kérdéseket közigazgatási utra tereli, s azt mondja, hogy azokat «az eljárásra illetékes közigazgatási hatóság, felebbezési uton pedig a közigazgatási bizottság dönti el, melynek határozata vagy intézkedése ellen a közigazgatási birósághoz panasznak van helye». Ezen szakasz szövegezése ugyan sok tekintetben hivja ki a kritikát, azonban ezuttal csak egy irányban akarok vele foglalkozni, t. i. a hatáskörök megállapitása tekintetében ; e részben a törvény három rendelkezést tartalmaz, amennyiben kimondja, hogy : *a)* első fokon az illetékes közigazgatási hatóság dönt ; *b)* felebbezési uton a közigazgatási hatóság ; *c)* harmadfokon panasz esetén a közigazgatási biróság.

A kir. belügyminiszternek a kórházakról szóló 1902. évi 35,000. számu szabályrendelete 49. §-ában következőképpen rendelkezik és pedig hivatkozással az 1898. évi XXI. tcz. fentidézett 43. §-ára. «A (betegsegélyző) pénztári és társláda tagok után felmerült kórházi költségek behajtására vonatkozó vitás esetekben elsőfokon a pénztár vagy társláda székhelyére nézve illetékes következő közigazgatási hatóság határoz : vármegyékben a főszolgabiró, illetőleg rendezett tanácsu város polgármestere .... második fokban : vármegyékben az alispán. .... A közigazgatási bizottságnak .... harmadfokon hozott határozatai ellen panasznak van helye a közigazgatási birósághoz.»

Ezen rendelet szerint tehát «felebbezési uton» nemcsak a közigazgatási bizottság dönt, a mint azt a törvény mondja, hanem az alispán s csak az ő döntése után a közigazgatási bizottság ; pedig ha a törvény nem akart volna kivételt megállapitani egy másik törvénynek, az 1886. évi XXI. tcz. 71. §-ának azon rendelkezése alul, hogy a főszolgabirónak sérelmeseknek talált határozatait az érdekeltek az alispánhoz felebbezhetik, akkor egyáltalában nem kellett volna kimondania, hogy felebbezési uton a közigazgatási bizottság határoz, mert hogy az alispánnak magánosok ügyében hozott határozatai ismét a közigazgatási bizottsághoz felebbezhetők, azt már az 1876. évi VI. tcz. 58. §-nak *e)* pontja mondta ki.

Az egyik vármegye fel is irt a belügyminiszterhez, felhivta figyelmét arra, hogy fentebb idézett rendelete és a törvény között ellenmondást lát fennforogni ; a miniszter azonban kijelentette, hogy ő ily ellenmondást nem lát, — tehát téves magyarázat folytán háromfoku felebbezést, négy forumot jelöl ki a miniszter a közigazgatás egyszerüsitéséről rendelkező törvény megalkotása után oly ügyeknek, melyek, ha birói utra tartoznának, azon összegeknél fogva, melyekről a legtöbb esetben szó van, az u. n. bagatell biróságnál látnák életük kezdetét és végét.

Ujabban ismét megjelent egy ezen kérdéssel foglalkozó intézkedés, az 1907. évi 140,000. sz. belügyminiszteri rendelet, mely az előbbi rendelet 49. §-át ugyan több tekintetben módositja, de másodfoku hatóságnak megint csak az alispánt jelöli ki s ekként a négy fórumot tovább is fenntartja.

III. Több gyakorlati érzéket, de nem szorosabb ragaszkodást a törvény rendelkezéseihez tartalmaz a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1904. évi 97,929. sz. rendelete, mely «az izraeliták között hitközségi életükben felmerülő vitás kérdések elbirálására vonatkozó hatásköri intézkedéseknek az 1901. évi XX. tcz. 1. §-ával összhangba hozatala végett» elrendeli, hogy ezek a közigazgatási eljárás alá tartozó vitás ügyek a vármegyei törvényhatóságokban elsőfokon a főszolgabiró (rendezett tanácsu városokban a polgármester), másodfokon a közigazgatási bizottság által birálandók el, a miniszterhez intézendő felebbezés, illetőleg felülvizsgálati kérelem utjának nyitva tartásával.

Gyakorlati szempontból mindenesetre helyes intézkedés, de — törvénybe ütközik. Már fentebb hivatkoztam az 1886. évi XXI. tcz. 71. §-ára, mely szerint «egyesek a főszolgabirónak a törvény és szabályrendeletek által körülirt hatáskörében önállólag hozott sérelmes határozatait nyolcz nap alatt (az 1901. évi XX. tcz. értelmében most már tizenöt nap alatt) s amennyiben egy vagy más *törvény* másként nem rendelkezik, az alispánhoz felebbezhetik.»

Tehát csak törvény rendelheti el, hogy a főszolgabiró határozata ellen ne az alispánhoz, hanem más hatósághoz menjen a felebbezés, amint erre van is számos törvényünk (pl. az 1879. évi XXI. tcz. 119. §-a, 1894. évi XII. tcz. 103. §-a, 1895. évi XLVI. tcz. 5. §-a, 1898. évi II. tcz. 72. §-a, 1899. évi XLI. tcz. 36. §-a), de rendeletileg e tekintetben nem intézkedhetni és pedig a törvény világos rendelkezése szerint akkor sem, ha az illető ügyet nem törvény, hanem «szabályrendelet» utalja a főszolgabiró hatáskörébe. Ha tehát az 1901. évi XX. tcz. nem rendelkezett e tekintetben, az ily hitközségi ügyeknek végső forumát a közigazgatási bizottságnak kell képeznie, s a miniszter elé az ügyek csak az elsőfokkal egybehangzó másodfoku véghatározat elleni felülvizsgálati kérelem alapján kerülhetnek.

Az elsőfokon rendezett tanácsu város polgármestere által hozott határozatokra nézve az itt kifejtett aggályok nem állanak fenn.

Dr Nagy Árpád,
vm. t. főügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hamis utalvány veszélye és a szerződési szabadság.

A kir. Curia egy nemrég hozott itéletében (473/908. decz. 11.) * kimondotta, hogy a hamis utalványra teljesitett fizetés az utalványozott terhére esik még akkor is, ha a szerződési megállapodás szerint az ilyen hamisitás veszélye az utalványozót terhelte. Ez az itélet teljesen kielégiti igazságérzetünket. Ha a bank szerződésileg kiköti, hogy a számlatulajdonos aláirásának valódiságát kutatni nem tartozik és hogy a hamisitás veszélye egyszerüen a számlatulajdonos terhére esik még akkor is, ha azt vétkesség nem terheli, ugy ezzel a szerződéssel szemben a jognak meg kell találni a módját annak, hogy a szerződések kötelező erejének jelszava alá bujt jogtalanságot elkobozza.

Megelégedésünket csak fokozza az a Curia judikaturájában ritkán észlelhető őszinteség és bátorság, mely a határozatban megnyilvánul. Bár módjában állott volna a Curiának a szerződés valamely interpretációja mögé vonulni, még sem temeti el igazmondását a tényállás rejtekébe, hanem nyiltan hirdeti, hogy a körülirt szerződést nem respektálja.

Eddig örömmel követhettük a Curia decisióját. Fájdalommal kellett azonban tapasztalnunk, hogy a döntés határán túl az itélet elnémul. Nincs indokolása. Hiába keressük, miért kell a jog elvei szerint igy határozni, hiába keresünk belepillantást a jogi támasztékok strukturájába — a válasz semmiség és sötétség. Pedig éppen itt kezdődik a kérdés fontossága. Ha a Curia itélete nem illeszkedik be jogrendszerünkbe, ugy nem is birhat jogfejlesztő hatással. Mindössze egy ad hoc kialakult igazságérzet érvényesült, mely következményeiben azonban olyan veszélyeket rejthet magában, melyek semmi arányban sem állanak a kimentett igazság értékével.

A Curia itéletének indokolásául mindössze annyit mond, hogy a szóban forgó szerződés «az általános jogelvek szerint hatálytalan». Milyen általános jogelvekre hivatkozik a Curia? Az általános jogelvek csak a szerződések érvénye mellett hozhatók fel. Éppen megforditva, valamely specziális jogszabálynak kell létcznie, mely hatásában paralizálja a szerződés érvényét. Ugy, amint jelentkezik a Curia itélete, egyenesen az önkény látszatát kelti fel. Sic volo! És ezután ezren meg ezren, akik szerződésükben egy szubjektiv igazságtalanságot vélnek felfedezhetni, abban a reményben fognak a per utjára lépni, hogy az «általános jogelvek» rajtuk is segiteni fognak. Az ilyen általános jogelvek nyomában jár a jogi bizonytalanság és az alaptalan perek légiója.

Még fokozódtak aggályaink, amikor ennek az itéletnek egy mindenesetre kompetens magyarázójának, Grecsák Károly curiai biró úrnak ide vonatkozó dolgozatát olvastuk. (Kereskedelmi Jog VI. évfolyam 2. sz.) Grecsák egyenesen a szerződési szabadság korlátozásának szükségességéből vezeti le a megbeszélt itéletet. Azt mondja: «minden jogszabálynak elengedhetlen erkölcsi alapja az, hogy az a felek kölcsönös jogait és kötelezettségeit egyaránt és egyenlő mértékben részesitse megfelelő oltalomban». «A szerződési szabadságnak is határt kell szabni ott, ahol az egyik fél a másik félnek a helyzetével visszaélhet». Ugyan mit csinálna a Curia, ha ezeket az elveket alkalmaznia kellene! Ha ennek alapján revideálnia kellene a haszonbérleti és lakbérleti szerződéseket, a mészáros, a pék, a vegyeskereskedő és a szabó számláit! Pláne ha a szerződési szabadság végperczeit már ott élné, ahol a visszaélés lehetősége kezdődik. Ha a Curia itélete ezekre az «általános jogelvekre» alludált, bizony gyönge talajon helyezkedett el.

Kétségtelen, hogy a törvényhozó az általa szabályozott jogviszonyok tekintetében korlátozhatja a felek szerződési szabadságát. Ezt az irányt különösen ujabb időben sürün alkalmazzák is, de olyan elv, hogy a szerződési szabadság egyáltalában véget ér ott, ahol egyik fél a másik fél helyzetével visszaél, eddigelé semmiféle jogrendszerben vagy kodifikáczióban sem talált helyet. Tudtunkkal a legszélsőbb határt a német polgári törvénykönyv 138. §-ában és ennek mintájára a mi tervezetünk 957. §-ában foglalt intézkedések képezik. Eszerint szükséges a szolgáltatás értékét aránytalanul meghaladó ellenszolgáltatás kikötése «a másik fél tapasztalatlanságának, könnyelmüségének vagy szorult helyzetének felhasználásával». A megbeszélt itélet ilyen ténybeli megállapitást nem tartalmaz, sőt a megtámadott megállapodás szembeötlően alkalmatlannak bizonyul is egy idevonatkozó subsumtióra, mert a szolgáltatás értékét aránytalanul meghaladó ellenszolgáltatás kikötve nem lett és mert a bank egyáltalában nem juthatott a szerződés által valamely vagyonszaporulathoz. Egy jogellenesen okozott kár viselésének szabályozása nem minősithető uzsorás szerződésnek.

Nézetünk szerint csak egy módon juthatunk a curiai itélet eredményéhez. Vizsgálnunk kell, vajjon a szerződés tényleg létrejött-e? A közölt tényállás szerint a számlatulajdonos olyképpen vállalta el a szóban forgó terhes feltételt, hogy a bank által elébe terjesztett formulárét aláirta. Kétségtelen, hogy ilyen módon is lehet szerződést kötni, de fel kell tételezni vagy azt, hogy a formulárét elfogadó fél tudomást szerzett annak tartalmáról, avagy hogy a formuláré olyan, a forgalomban szokásos intézkedéseket tartalmazott, melyeknek elfogadása vélelmezhető. Ha a folyószámla-szerződés ünnepélyes formában avagy oly körülmények közt jött volna létre, melyekből kitünik, hogy a számlatulajdonos figyelmessé tétetett a rendkivül terhes kötelezettségre, ugy a szerződés érvényét kifogásolhatónak nem találnám, mert végelemzésben a jó erkölcsökbe ütköző igéret nem tétetett. De ha valaki egy blankettát ir alá, mely oly kötelezettséget statuál, melyet józan ember minden különös ok nélkül magára nem vállal, ugy arra kell következtetnem, hogy az illető ezt a szerződést elfogadni nem akarta és hogy igy a szerződés létre sem jött.

Az angol gyakorlatban több esetet találok ilyen felfogás mellett. Igy a Henderson v. Stevenson-esetben felperes hajójegyet váltott, melyen ki volt tüntetve, hogy a társaság semmiféle felelősséget sem vállal a podgyász elveszése vagy megsérülése esetén. A House of Lords ugy döntött, hogy a társaság köteles a kárt megtériteni, mert nem vélelmezhető, hogy felperes ezt a feltételt elfogadta, látta vagy ismerte volna, mely feltétel nem is volt összhangban a jegy előlapján foglalt ezekkel a szavakkal «Dublin—Whitehaven» és az ebben kifejezésre jutott szerződéssel. (Anson: Grundzüge des engl. Vertragsrecht, 35. l.) Parker v. South Eastern Railway Co esetben (u. o. 36. l.) a podgyász őrzés végett letétetett, a jegyen rajta volt, hogy a társaság felőssége korlátozva van. A Court of Appeal attól a jury által eldöntendő kérdéstől tette függővé a per kimenetelét, vajjon ez a kikötés megfelelő formában való közlésnek tekinthető-e?

Már most nézetem szerint nem tesz különbséget, vajjon ilyen feltételek a féllel közöltetnek, és ez a szerződést megköti, avagy a fél még külön is aláirja az elébe terjesztett feltételeket. Döntő és mérvadó mindig csak az lesz, vajjon a fél ismerte-e az elébe terjesztett feltételeket, mikor a szerződést megkötötte. Ezt a kérdést mindig fel kell vetnünk, amikor valamely szerződés már előkészitett blanketták aláirása által köttetik meg. Minél komplikáltabb intézkedéseket és szabályokat tartalmaz az ilyen okmány, annál szorgosabban kell vizsgálnunk, vajjon a fél tájékozva volt-e a feltételek tekintetében, és vajjon azok tényleg megfeleltek-e akaratának. Ha pedig e feltételek nem felelnek meg a forgalomban elfogadott rendes szokásoknak, ha azok a felek kölcsönös jogait és kötelezettségeit oly észszerütlenül szabályozzák, hogy azok elfogadása egy normális gondossággal eljáró embertől nem várható, ugy a bíróság meg fogja állapithatni, hogy a blanketta aláirása által az abban foglalt tartalom nem alakult át szerződéssé.

Ezekkel a kérdésekkel törvényhozási szempontból már régebben foglalkoztam. (Kodifikáczionális kérdések 29.) Dolgozatom minden hatás nélkül maradt. Most a gyakorlati élet helyezte napirendre ezt a témát. Nem kételkedem, hogy az indolenczia ismét el fogja temetni jogéletünk postulatumait.

Dr. König Vilmos.

* Hiteljogi Dtár 1909. 1. sz. 1. eset.

A tisztviselői lakpénzek egyezségi letiltása.

A végrehajtási törvény 54. §-a és a novella 6. §-a megegyezően előirják, hogy tisztviselők lakpénze csak lakbérkövetelés fejében foglalható le. Régi dolog, hogy e rendelkezést élelmes kölcsönadók és szorult kölcsönkérők azzal kerülték meg, hogy koholt

lakbérkövetelés tekintetében birói egyezségre léptek s ezzel a lakpénzt is a kölcsön fedezetéül használták. Uj fordulat azonban az, hogy hirlapi közlés szerint a budapesti V. ker. járásbíróság egy ily egyezség tudomásulvételét megtagadta. Az érdekes indokolás a következő :

«A bíróság az egyezség tudomásul vételét, következésképpen attól a birói segélyt megtagadja. Mert az egyezség tárgyát képező követelés házbéri minőségét a felek előadása ellenére sem látja bebizonyitottnak. A bíróság hivatalos tudomása szerint ugyanis felperes ennél a bíróságnál kizárólag tisztviselőkkel oly számban kötött már eddig kisebb összegü lakbérhátralékok tárgyában egyezséget, hogy ezek száma az egy és ugyanazon bérbeadó és a bérlők között e bíróságnál hasonló időközben előforduló peres és perenkivüli ügyek számát — amiről a bíróságnak szintén hivatalos tudomása van — jóval meghaladja. Minthogy ehhez az is hozzájárul, hogy felperesről, mint az X. czég tagjáról, a hirlapok hirdetéseiből és a hivatalból megtekintett kir. keresk. és váltótörvényszéki czégjegyzékből köztudomásunak veendő, hogy az X. czég mint bankház, általában bankügyekkel s különösen pedig kölcsönügyletekkel foglalkozik, a bíróság — minden egyéb bizonyiték hiján — a legnagyobb mértékben aggályosnak találta felperesnek azt a kijelentését, hogy a jelen ügybeli követelés lakbérkövetelés. De nem volt tekinthető ily körülmények közt a követelés házbérkövetelési minőségének bizonyitására alperesnek a felperessel egyező kijelentése sem alkalmasnak, mert ha ezt a bíróság döntő bizonyitékul elfogadná, akkor arra való tekintettel, hogy a lakbérek a végrehajtási novella 6. §-ának közérdekü rendelkezésénél fogva csak az ott meghatározott minőségü tartozások fejében foglalhatók le érvényesen, ezáltal esetleg módot és alkalmat adhatna oly kölcsönügylet birói közremüködés és segély igénybevétele mellett való létrejöttére, mely a törvény közérdekü rendelkezésébe ütközvén : érvénytelen. Ezért és mert a bíróság sulyt helyez arra, hogy az oly egyezségek se részesülhessenek birói segélyben, amelyeknek erre való jogosultsága csupán kétséges, mindaddig, mig az arra való jogosultság kétségtelenné nem válik, a most kötött egyezség tudomásul vételét megtagadja.»

A jogász előtt két problémát vet fel a bíróságnak ez az állásfoglalása. Az egyik materiális, a másik formális ; az egyik jogpolitikai, a másik jogtechnikai.

A tisztviselők eladósodottsága kétségtelenül fennálló, kétségtelenül szomoru és kétségtelenül sürgős orvoslást igénylő társadalmi jelenség nálunk. Okait itt nem kutathatom ; de a jogtörténet tekintélyére hivatkozva állitom, hogy az ilyen és hasonló bajok gyógyitását törvényes tilalmakkal még sohasem sikerült elérni. A szorultságban lévőnek hiába parancsolom, hogy haljon éhen : nem fog éhen halni, amig — letiltathatja a lakpénzét. De ha már az állam — helyesen — közérdeknek tekinti a létminimumnak és igy a lakpénznek is megóvását, s ha e közérdeket letiltási tilalommal véli szolgálhatni : gondoskodjék arról is, hogy e tilalomnak meg legyen a nyomatéka. A novella készitésekor itt volt az alkalom, hogy körvonalazza a biró hatáskörét, meddig mehet a nyomozásban, a felek előadásának kritikájában. Nem intézkedett, s igy megmaradt a *status quo*.

Ez a *status quo* minden kétséget kizárólag az, hogy a biró a felek egyező előadásának valóságát nem vizsgálhatja. Per esetére a sommás törvény ezt világosan kimondja (58. §.). Mi következik ebből az egyezség esetére? Nyilván — *a minori ad majus* — bizonyitásnak még kevésbbé van helye. A törvény szerint (21. §. 2. bek.) a létrejött egyezség jegyzőkönyvbe veendő és birói itélet erejével bir. Bizonyos, hogy a bíróság nem szankczionálhat oly egyezséget, melynek tartalma jogellenes vagy erkölcstelen ; de az egyezség tartalma, azaz a felek közakaratu rendelkezése, függetlenül minden egyéb ténykörülménytől, kizárólag e rendelkezésből magából állapitandó meg. Az állami gyámkodás a mai jogfelfogás szerint elmehet addig, hogy az adós érdekében nem nyujt segélyt oly egyezséghez, melynek rendelkező tartalma az adós érdekében fennálló jogszabályt sért, tehát pl. kifejezetten kölcsöntartozás fedezetére lakpénzt köt le ; de nem mehet el odáig, hogy a felek formálisan jogszerü diszpoziczióját mögött rejlő tényállás valóságát nyomozza. A nyomozás elve előbb-utóbb be fog vonulni a polgári jogba ; de éppugy, mint ma a büntető eljárás során, itt is szorosan meg kell határozni az eljárás módját, a nyomozó hatáskör terjedelmét és határait, a felek személyes szabadságának biztositékait stb. Igy, ahogyan ezt a bíróság a jelen esetben megkisérelte, a dolog a birói hatáskör tullépésével és az egyéni rendelkezési szabadság megsértésével egyértelmü.

Most vizsgáljuk csak kissé ezeket az indokokat közelebbről. A biró nem állapithatta meg tényként, hogy az egyezkedés szinleges. Csak gyanuokai vannak, mint ő mondja, «aggályos» az egyezség, s annak birói jóváhagyását azért tagadja meg, mert az egyezségnek «arra való jogosultsága kétséges». Nem is állapithatott meg mást ; mert sem a hasonló ügyek nagy száma, sem felperes banküglyletekkel való foglalkozása nem bizonyiték. Banknak is lehet háza és tisztviselő is tartozhatik lakbérrel. Kérdés : az az *aggály*, hogy a törvényt kijátsszák, elég ok lehet-e a jóváhagyás megtagadására? Nézetem szerint kétségtelenül nem. Igy okoskodhatik a gyámhatóság, amikor a kiskoru nevében kötött szerződés jóváhagyása forog szóban, mert az ő hivatása az, hogy csak a kiskoru érdekében álló szerződést hagyja jóvá ; de nem okoskodhatik igy a bíróság, amely egyezséget nem «hagy jóvá» — e kitétel a törvényben sincs benne — hanem «tudomásul vesz», azaz *közhitelességgel lát el*. Az egyezség nem azért érvényes és bir itélet erejével, mert azt a biró a törvénynyel vagy a közérdekkel, vagy mi a csudával megegyezőnek tartja, hanem azért, mert az a vagyonuk felett rendelkező feleknek közhitelességgel megállapitott egyező diszpoziczióját. A birált határozat a bíróság részéről oly foku gyámkodás, aminőt a mai jogrend el nem türhet : a mai jogrend alaptétele az önjogu egyénnek vagyona fölötti szabad rendelkezése a törvény korlátain belül. A törvény tiltja a lakpénznek más mint lakbérkövetelés czimén való letiltását ; de a letiltás, melyet az ilyen egyezség alapján a bíróság foganatosit, *lakbér czimén való letiltás* — mert hiszen az egyezség tartalma szerint a követelés lakbéren alapul — s igy nem törvényellenes.

Vajjon tehát tényleg csak irott malaszt a törvény tiltó rendelkezése? Korántsem. Az adós, aki ellen ezen az alapon végrehajtást vezetnek, nyilván fölléphet végrehajtás megszüntetése iránti perrel azon az alapon, hogy az alapul fekvő egyezség mint szinleges, és valódi tartalma szerint törvénybe ütköző, semmis s igy végrehajtatónak végrehajtási joga nincs ; felléphet az egyezség érvénytelenitése iránt külön perrel is, ugyanezen tényelőadás alapján, s tudtommal bíróságaink az ily kérelmet már honorálták is. De ha az adós mind e jogeszközökkel nem él, még mindig vagyunk akkora individualisták, hogy azt mondjuk rá : *volenti non fit injuria*. Helyesebben : nem mi, hanem az élő jog az individualista. Ha nem az volna, behozná a nyomozó elvet a polgári biráskodás terén is, felruházná a czivilis birót is szorosan körülhatárolt és az egyéni szabadságot is respektáló nyomozó hatáskörrel s megakadályozná ily módon a tisztviselők gazdasági öngyilkosságát. Igy, ahogyan most állunk, a bíróságnak tiszteletreméltó szándékból eredő hatásköri tullépésével állunk szemben, melyet helyeselnünk nem lehet. *Dr. Meszlény Artur.*

Jogirodalom.

A honosság, illetőség és lakóhely jelentősége a nemzetközi magánjogban. Irta : dr. Ferenczy Árpád ügyvéd, egyetemi magántanár, sárospataki jogakadémiai tanár.

Szerző azon kevesek egyike, aki a magasfoku előkészültséget kivánó, de nálunk még hálátlannak mutatkozó nemzetközi jog tanulmányozására szenteli magát. Jelen tanulmánya a honosság, illetőség és lakóhely kényes és nagyon vitatott kérdéseit öleli fel.

A szerző által tárgyalt első kérdés, hogy a bíróság a külföldi személy tényei feletti biráskodásban mely jogot alkalmazza.

Szerző e tekintetben ismerteti az általános felfogást mely szerint az egyénnek személyes jellegü jogi ténykedései nem a *lex fori*, hanem az egyén személyes joga szerint birálandók el. Az egyes államok felfogása nem is ebben tér el egymástól, hanem az egyén hovatartozandóságát megállapitó elv kérdésében. Ezzel homloktérbe kerül a honosság és lakóhely kérdése, melyet szerző II. fejezetében behatóan tárgyal, megjelöli a honosság tanának ma tulnyomóan uralkodó három alapelvét ; ezek : 1. minden embernek kell valamely állam kötelékébe tartoznia ; 2. senki sem lehet egyidejüleg több állam honosa ; 3. mindenkinek joga van honosságát megváltoztatni. E három elv közül

csak a harmadik bir napjainkban tényleg egyetemes érvénynyel, ez is csak azóta, amióta Anglia és Észak-Amerika a *perpetual allegiance* elvét (a 70-es évek óta) feladták ; azon körülményből azonban, hogy a két első elv nincs minden állam tételes intézkedései folytán egyöntetüen elfogadva, a honossági összeütközések egész sorozata következik ; előállhatnak ugy a kettős honosság, mint a teljes hontalanság esetei, melyeknek megoldása a nemzetközi magánjog tudományának legnehezebb feladatai közé tartozik. Szerző ezután ismerteti a különböző államok törvényei szerint a *honosság megszerzésének* és *elvesztésének* módjait és feltételeit, megkülönbözteti elsősorban az eredeti és szerzett honosság fajait s az előbbi körében a *jus sanguinis* és a *jus soli* s ezek kombinációinak tárgyalására nagyobb teret szentel. Az eredeti honosság kérdéseivel kapcsolatban fejti ki szerző a törvényesités magánjogi hatásait, valamint a törvényesités nemzetközi magánjogi hatályával kapcsolatban a honosság tekintetében beállható azon sajátságos bonyodalmakat, amelyek valamely gyermek törvénytelenitése folytán állhatnak elő, mely kérdéssel a nemzetközi magánjog irodalmában tudtunkkal szerző foglalkozik először. A szerzett honosság körében a szerző az örökbefogadás, a házasság, az elválás és a honositás folytán előállható honossági összeütközésekkel foglalkozik ; a honositás folytán előálló összeütközések köréből különösen kiemeli a *kollektiv honosságváltozás* problémáját, t. i. a férfi honosságváltozásának a nő és a gyermek honosságára gyakorolt hatásait, ahol a szerző utal a mi honossági törvényünk 7. és 12. §-ainak kétségei folytán előállható kolliziókra.

A tanulmány III. fejezete az illetőség fogalmát és problemáját fejti ki, amely különösen abban az esetben bir fontossággal, amidőn egy és ugyanazon állam határain belül különböző joguralom alatt álló területek vannak. Ez előfordul például oly esetekben, amidőn egy állam uj területet csatol magához s ezen terület megtartja előbbi jogszabályait, vagy pedig egy állam a saját területének egy részét magánjogi autonomiával ruházza fel. Az ily belterületek joga közötti összeütközések már nem a voltaképi nemzetközi magánjog, hanem a *belközi (interlokális, interkantonális, interprovinciális) magánjog* elvei szerint birálandók el. Müvének e fejezetében szerző behatóan ismerteti a magyar állam határain belül eső külön joguralom alatt álló területek jogszabályait s rámutat a felmerülő törvényösszeütközések megoldási módjára. E fejezetben vannak kimeritően ismertetve a Horvátországban és Fiuméban fennálló partikuláris jogok alkalmazási feltételei.

A IV. fejezetben a szerző ismerteti a lakóhelynek (domicilium) a fontosságát a jogok összeütközésénél. Meghatározza a domicilium fogalmát, megkülönböztetve a *szabad lakóhelyet* (domicilium voluntarium) és a *törvényes lakóhelyet* (domicilium necessarium) s kifejti, hogy a szoros értelemben vett Magyarország jogterületei (az országbirói értekezlet hatályának területe, Erdély és a határőrvidék) között nem az illetőség, hanem a lakóhely szolgál irányadóul a personalstatus körébe tartozó jogviszonyok elbirálásánál. Foglalkozik továbbá a szerző a több jogterületből álló más államoknak is hasonló problemáival, mint különösen : Schweicz, Oroszország, Nagybritannia, Észak-Amerika, sőt némileg Németország is.

Szerző müvében mindenütt behatóan tárgyalja a honosságnak, lakóhelynek és illetőségnek fontos szerepét a jogok összeütközésénél. Kár, hogy ugyanez alkalommal nem terjedt ki annak is ismertetésére, hogy az alkalmazandó jog megválasztásánál minő szerepet játszik az ingatlan fekvési helye (lex rei sitae) és a szerződés kötésének helye (lex loci contractus).

Különben a tanulmány alkalmas arra, hogy felkeltse érdeklődésünket a szerzőnek — már munkában levő — nagyobbszabásu nemzetközi magánjogi müvére, amelynek a jelen tanulmány csak bevezető része.

Dr. Benyovits Lajos,
törvényszéki biró.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszter és a birói függetlenség.** Egy képviselő interpellációt intézett az igazságügyminiszterhez azon ujabban elharapódzott üzelmekről, amelyek bizományi, illetőleg beraktározási ügyletek alakjában folytattatnak. Az igazságügyminiszter válaszában kiemelte, hogy ő eddig is figyelemmel kisérte ezen feljelentéseket és azokat a jövőben még fokozottabb mértékben fogja figyelmében részesiteni. Beszédéből szószerint idézzük a következő részleteket:

«Magam is szinlelt ügyletbe burkolt uzsorának tekintem ezen eljárást. . . .»

«Meg vagyok arról győződve, hogy az ügyészség is, a bíróság is teljesiteni fogja kötelességét. Az ügyészségnek adhatok utasitásokat; a bíróság független, annak a legkevésbbé a miniszteri székből lehet utasitást adni. De legyen szabad itt erről a helyről azon reményemnek adnom kifejezést, hogy a büntető judikaturában az uzsoratörvény rendelkezéseinek nézetem szerint a törvény intenciójának és rendelkezéseinek itt-ott nem teljesen megfelelő, igen szük körre szoruló értelmezése jövőre meg fog változni és tekintve azokat az óriási gazdasági és erkölcsi bajokat, amelyeket az uzsora előidéz, ebben a tekintetben a judikatura meg fogja érteni ennek az országnak igazi szükségletét.»

A kérdés érdemébe nem bocsájtkozunk, de nem hagyhatjuk szó nélkül a miniszter válaszát azért, mert az nézetünk szerint a birói függetlenséget érinti.

Az ilyen, az igazságügyminiszteri székből a legteljesebb nyilvánosság mellett elhangzó fejtegetések azt a benyomást keltik, hogy a kormány nyilatkozata a biróságok befolyásolására irányul. Avagy lehet-e másként érteni az igazságügyi kormány vezetőjének azon reménynek kifejezését, hogy a judikaturában a törvény eddigi értelmezése jövőre meg fog változni, és hogy «a joggyakorlat meg fogja érteni e tekintetben az ország igazi szükségletét».

Ma uzsoraügyben, holnap a személyes szabadság kérdésében, esetleg nagyjelentőségü politikai kérdésben történhetik ilyen miniszteri kijelentés, azzal a czélzattal, hogy a törvény akként magyaráztassék, amint ez az illető kormány felfogásának megfelel.

— **Fayer Lászlónak** a budapesti egyetem büntetőjogi szemináriumának terme részére készülő dombormüvü képét a kivitellel megbizott müvész tervezetben elkészitette és az emlékmü ünnepélyes átadása a folyó év tavaszán fog megtörténni.

— **A szegedi ügyvédi kamara** a minap ünnepelte meg elnökének, *dr. Rósa Izsónak* 25 éves elnöki jubileumát. Ez a jubileum nem csupán helyi ünnepség, mert dr. Rósa Izsó az ország ügyvédi kara előtt az országos ügyvédgyülésekről is ismeretes. Ezen gyülések előkészitésében és vezetésében neki kiváló érdemei vannak. Éppen ezért a kar tagjai szives örömmel emlékeznek meg a puritán karakterü, kiváló elnök jubileumáról.

— **A közvédői kirendeléshez** czimü felszólalásunk folytán a budapesti ügyvédi kamara nagyrabecsült titkára részéről kapott «felvilágositó megjegyzésekre» a t. szerkesztőség szives engedelmével legyen szabad néhány szóval reflektálnunk.

A választás formai végrehajtásáról nyert tájékoztatást, mint valószinüleg nagyon sokak előtt friss ujdonságot akár észrevétel nélkül tudomásul is vehetjük, a választás *érdemére* vonatkozó felvilágositás tekintetében azonban sajnálattal kell megállapitanunk, hogy az csak annál inkább megerősitette abbeli aggodalmunkat, hogy a *választás* jó néhány kartársra nézve méltánytalan, hogy ne mondjuk «igazságtalan» és «czélszerütlen».

Ime, a hivatalos magyarázat sarktétele, hogy : «előre meghatározott szabályoknak *kell* lenni, amelyektől eltérni *nem szabad* és *nem czélszerü*».

S hogy fest ez a valóságban? Elsőbbed is maga a titkár ur czáfol önmagára, midőn fenti tételt megelőzőleg «szivesen elhiszi, hogy vannak a *védői* lajstromban (sőt azon kivül is) oly egyének, kik *daczára annak*, hogy a közvédői lajstromba nem vétettek be, *mégis igen jól végeznék* el a közvédői teendőket», azaz más szóval ismerik illetékes helyen a nyilvánvaló sérelmeket, s bántó fonákságot, mégis a «legnagyobb körültekintés és lelki-

ismeretesség» daczára megtűrik e visszásságokat, s kétségtelenül az «igazság és a czélszerüségi szabályok» csorbittatlanságának megóvása végett a «jövőbeni kiosztásoknál épp ugy fog a kamara eljárni, mint eddig», bárha valójában csak igen *szük* körön belől (448 tag) a *kvalifikácziót* mindenképp megütő s feltünően mindig *ugyanazon* kartársak tekintélyes csoportja kénytelen elszenvedni a «teljesen bevált» rendszer expiáló áldásait.

Ámde ez egyoldalusságot a *választás* elemében rejlő *véletlen* maliciózus játékának is tulajdonithatjuk, amiért ez legfeljebb *hangos* intelemˇarra, hogy változtassanak a «teljesen bevált» *rendszeren!*

Azonban kinálkozik ennél pozitivebb czáfolat is. Azt mondja a titkár ur, hogy a választmány által meghonositott s a védői névsorban (tehát a legesleghatározottabb keretben) való legalább is *öt* évi bejegyzettség követelményétől «*soha* el nem tértek és a *jövőben* sem szándékoznak ettől eltérni». A *jövőre* ugyan prognozist nem merünk, de nem is akarunk adni, azonban a multra *hivatalos tényekkel* tudjuk ellenkezőjét bizonyitani, mely dokumentumokról *elsősorban éppen* az igen tisztelt titkár urnak *kell* hivatalos tudomással birnia. Utalunk erészben az «Ügyvédi Kamarai Közlöny» 1908. évi 9. számában a 32. oldalon az 1908 deczember 7—12-ig terjedő ülésszakra az I. főtárgyalási tanács mellé kirendelt közvédő és helyettes közvédő, továbbá a III. tanácshoz kirendelt helyettes közvédő, azonkivül az 1909. évi első szám 60—70. oldalán az 1909 január 4—9-ig terjedő időre a II. tanács mellé osztott közvédő *kamarai tagságának* időtartamára, mely a dolog természeténél fogva rendszerint *tágabb* és a legrosszabb esetben is *védői* névsorbeli időkelléknél *egy perczczel sem rövidebb*, s mégis ugy látjuk a *kamarai* névsorral összevetve, hogy *egyik* sem üti meg a *soha* nem mellőzött mértéket!

(Nyomban kijelentjük azonban, hogy ezzel *nem* az illető kartársak hivatottságát, avagy érdemeit akarjuk leszállitani, csupán a «*soha*» csalhatatlanságának bemutatására használjuk fel ezen időbeli adatokat.)

És sit venia verbo, volna még egy szerény észrevételünk a «*nisus*»-ra vonatkozó szabály értelmezése nézőpontjából. Eszerint ugyanis *fiatal* ügyvédek *mellőzendők, s csak idősebb, tapasztaltabb s nagyobb* gyakorlattal biró ügyvédek plaidirozzanak a felsőbiróságok előtt. Megértjük e törekvés okosságát s elfogadjuk érvényét, de minthogy a «*soha*» értelmében a «*fiatal*» korhatára *csak* öt éves védőségen tul, azonban a «nisus» szerint valószinüleg *nem mindjárt* annak tulsó küszöbén kezdődhetik, kérdjük tisztelettel, hogy csik meg mégis, hogy az első helyen idézett közvédői kirendelések közül csak *öt*, az utóbbi lajstromban pedig *egy* kollegáról kellett konstatálnunk, hogy ezt a próba-lajstromot *éppen* hogy kitöltötték, tehát a «nisus» szemüvegén át szemlélve még hihetőleg *fiatalok* stb., mig mások, akik ezekkel legalább is *egykoruak*, vagy jóval *öregebbek*, s talán *egyéb* vonatkozásokban *sem* állanak ezeknek megette, mégsem részesülnek azokkal *együtt* az *idősebb* stb. klasszifikácziójában? Avagy talán ez is «az egyenletes kiosztás elve» alapján közeliti meg az «igazságot?»

Ugy véljük tehát most is, hogy nem azért tökéletes az «*eltérést nem türő*» szabályok tömege, mert «*teljesen bevált*», hanem csak azért és addig, mert, s ameddig gyakorlati megvalósitásuk ellen senki «panaszt» nem emelt.

S ennek a konkluziónak helyességét ismét az igen tisztelt titkár ur igazolja azzal, hogy hivatalos mezben, de nem kizárólagos illetékességgel a kellékeken *kivül* álló okokból tör pálczát e sorok irójának ezidőszerint még bizonyára jogosulatlan, de ezentul már nem is táplálandó közvédői ambicziói s netáni arravalósága felett.

Amint felszólalásunknak is az volt a rugója, ugy a magunk részéről a jövőben sem hagyjuk el a «vitam impendere vero» morális talaját. *r. v.*

— **Nyilt kérdés.** Az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézetről szóló 1908 : XL. tcz. 20. §-ának 1. bekezdése értelmében a f. év márczius végéig kijelentendő, az özvegy és a gyermekek javára szóló lemondást megteheti-e : *a)* oly fiatal ügyvéd is, ki jelenleg még nőtlen és gyermektelen, de a családalapitás reményében jövendőbeli neje- és gyermekeinek biztositani óhajtaná már most a legkedvezményesebb nyugdiját, mert a törvény 20. §-ának 2. bekezdése értelmében a később — jelen esetben a később kötendő házasság alkalmával — kinyilatkoztatandó lemondás már sokkal kedvezőtlenebb ; *b)* ha eme lemondást a törvény megengedné, s a lemondást tett ügyvéd mégis agglegény maradna, vajjon-e lemondást a törvény 20. §-ának 3. bekezdésének analogiájára az ügyvéd visszavonhatja-e, illetve visszavonás nélkül is megilleti-e őt a törvény 14. §-a értelmében munkaképtelenség esetére biztositott nyugdija. *Dr. Roszkopf László,* ügyvéd.

— **Fiatal ügyvédek segélyezése.** A budapesti kir. tábla alapitványi bizottsága felhivja azokat a szegénysorsu Budapesten gyakorlatot folytató kezdő ügyvédeket, akik a Jeszenák János-féle alapitvány jövedelméből 1909 junius 1-ső napjával kezdődő három éven át két római katholikus és két ágostai evangelikus, s amennyiben ilyenek nem jelentkeznének, két ev. reformatus vallásu Budapesten gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédnek adományozandó évi 500—500 K-nyi segélyre igényt tartanak, hogy az emlitett feltételeket bebizonyitó okiratokkal felszerelt kérvényüket a kir. tábla elnöki-rodájában 1909 április 30-áig nyujtsák be.

— **Büntetési rendszerünk** czim alatt dr. Éder Kálmán, kir. törvényszéki biró a «Katholikus Szemle»-ben megjelent tanulmányát 52 oldalra terjedő füzetben adta ki. Szerző fejtegetéseiből kiemeljük a következőket: Helyesli a feltételes elitélést, kifogásolja, hogy törvényeink sok apró vétséget és kihágást büntetnek szabadságvesztés büntetéssel anélkül, hogy erre szükség volna. Kiemeli a fogházak mételyező hatását és azt, hogy az elitélt megszünik a produktiv munkának tényező részese lenni. A rövid tartamu fogházbüntetés helyett a kényszermunkára itélést ajánlja. Csodálatos, hogy ezen helyes szellemü érvelései mellett szerző a rövid tartamu fogház helyett a botbüntetés visszaállitását is javaslatba hozza. Igen helyesen mutat rá a szerző, hogy a szabadságvesztés büntetésre elitélteket sem nem nevelik, sem nem javitják, de vajjon a botbüntetésnek minő nevelő és javitó hatása volna? Kiemeli a letartóztatottak erkölcsi osztályozásának és elkülönitésének szükségét és külön osztályba sorozandónak tartja az élet és külön a vagyon elleni büncselekmények miatt elitélteket és ezek közt is megkülönböztetendőknek a visszaesőket.

Kifogásolja szerző, hogy a letartóztatási intézetek hivatalnokainak és az őröknek szakképzettséget nem kell kimutatniok. Ezek legnagyobb része a letartóztatottakkal való bánásmódhoz egyáltalán nem ért.

— **Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete,** az Osztrák Ügyvédjelöltek Egyesülete (Nieder-Oesterreichische Concipientenverein) kiküldötteinek részvételével, a Budapesti Ügyvédi Kamara nagytermében (V., Szemere-utcza 10. I. em.) f. évi márcz. 7-én (vasárnap) este fél hat órakor vitaestélyt rendez a következő tárgysorozattal : 1. Dr. Siegfried Geyerhahn, az Osztrák Ügyvédjelöltek Egyesülete elnökének felolvasása «Az arányos választási rendszerről» («Proportionalwahl»). 2. Dr. Geyza Modern, az Osztrák Ügyvédjelöltek Egyesülete tagjának értekezése «Az osztrák polgári perrendtartás a gyakorlatban» («Die Praxis des oesterreichischen Zivilprozesses») czimen. Vendégeket szivesen látunk.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Gépirónő, magyar, német, franczia nyelvben jártas, ügyvédi irodában alkalmazást keres. Czim : Baranyi Istvánné VII., Csengeri utcza 26. I. 11.

Dr. Juris, kiterjedt budapesti és vidéki praxissal, budapesti ügyvédi irodába óhajt belépni. Szives ajánlatok «K. M.» jelige alatt a lap kiadóhivatalába kéretnek.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 11. szám. Budapest, 1909 március 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Perbeli hazugságok. *Polláck Illés* budapesti ügyvédtől. — A német bünvádi eljárás novellája és a magyar bünvádi eljárás. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. alügyésztől. — *Törvénykezési Szemle*: Tévedés. *Notabene.* — A vizsgálatok hosszadalmassága és az előzetes letartóztatás hosszu tartama. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Perbeli hazugságok.

Abban az ezer évek óta főző kásában, melyet jognak neveznek, de amely nem más, mint a társadalom anyagcseréje, néha-néha, mint minden kásafőzetben, apróbb gázak tódulnak a felszinre, melyek belső küzdelmekről tesznek tanuságot. A főzet alján terjeszkedő eszmegázok keresnek igy szabadulást. Legujabban a perben való védekezési szabadság körül támadnak ilyen gázerupcziók. Az erkölcs kezdi ott szárnyait bontogatni, és miután Európa közérzése tudvalevőleg most éppen felette morális, illő dolog, hogy a jog is ebből a tisztult szempontból revideáltassék.

Nehány jogtudósnak lehullt ugyanis szeméről a lepel. Körültekintve a sik mezőn, elszörnyüködve észlelik, hogy a birói vitákban a felek nem gentlemenek, és felvetik a kérdést: szabad-e ezt az állapotot türni? Jelesül: szabad-e megengedni, hogy a felek az állam biráskodását valótlan előterjesztésekkel zaklassák, és a birőságok fenséges lelki egyensulyát vexatorius tényállitásokkal megzavarják? A leleplezés gyanánt ható kérdésfelvetés Németország jogászai közt felette izgató hatással volt. Elsőrangu jogászok szóltak hozzá, és Binding, az addig csak a magánjogra szoritkozó vitát a büntetőre is átültette, vitatván, hogy a büntető pert nem kevésbbé zaklatják az alaptalanul inditott perek, mint a polgárit. Az állam czélja — ugymond Binding — nem lehet az, hogy az egyéni szabadság látszólagos ápolása mellett a per zaklatásnak és igazságtalan előnyök kieszközlésének eszközül szolgáljon. Nálunk Magyary Géza már régebben foglalta el ugyanazt az álláspontot, mig Plósz a maga szeizmograf szimatjával, mely a dolgok mélyében müködő erőket megérzi, azonnal az eddigi állapot megvédelmezésére sietett.

A kérdés nagy jelentősége bizonyára tovább fogja hömpölygetni hullámait, és a jogászvilágot előreláthatóan hosszas és élénk vitákra fogja ösztökélni, pedig nem is jogászi, hanem bölcseleti és szocziologiai. Valamely társadalmi elem csak akkor lesz jogivá, ha, miképpen a testbe eljutott táplálékot, a fermentumok már feldolgozták és apróra felszeletelve a vérbe való felszivásra előkészitették. Ami ezen felszivás utján a test éltető elemévé vált, azt társadalmi funkczióban joginak mondjuk ugyan, de megérteni csak ugy fogjuk, ha felszivás előtti állapotát ismerjük. Aki a perbeli hazugságot meg akarja érteni, az ne ex nunc keresse, hanem ex tunc, mielőtt a társadalom vérébe átszivárgott. Kutassa tehát okát annak, hogy miért ment át jogi szervezetünkbe, és csak ha ezt az okot meg fogja találni, keresse a lehetőségét a szivárgás megszüntetésének.

Mert a jog csak azoknak az erőhatásoknak utolsó megszólalása, melyek a társadalomban müködnek. Ha a jogéletben hazudunk, akkor ez a hazudozás lehet erkölcstelen, de kipattanása az élet fenntartó törvényeinek, melyek szintén nem erkölcsösek. Ez az élet nem törődik a mi tételes erkölcsi törvényeinkkel, hanem a maga utjain jár és hazudik, mert kénytelen vele. Csak azok vetik fel folyton az erkölcsi kérdést, akik a hazugság lényegét és jelentőségét az élet háztartásában nem ismerik és nem képesek az ethikát a mozgató törvények nézése közben kikapcsolva, az életet és az ő fenntartási küzdelmét a maga ocsmány, de való egyszerüségében meglátni. A hazugság és ami körülötte és vele egy sikban mozog: az ámitás, alakoskodás, álarczosság, hamisság, mind nem egyéb a gyengébb mimicriájánál és nem is emberi találmány, mert az állat- és növényvilágban ugyszólván rendszerben észleljük és ha valamely valótlannak valóként való odaállitását szinlelésnek nevezzük amott, hazugságnak nevezzük itt ugyanazt az életmiveletet. A hazugságnak az élet alkotó eszközei közé való besorolásával egészen különös képet nyerünk ugyan az élet legitim fegyvereivel szembe helyezkedő erkölcsi törvények mibenvoltáról, de viszont más is lesz az álláspontunk az élet megértésében. Ebben a megértésben szemlélve a létért való küzdelem lefolyásait, éles világitásba fog aztán helyezkedni az a domináns tétel, hogy hazugság nélkül nem birná magát a társadalomban pillanatig sem fenntartani a társaséletre szoritott egyén, sem ezen egyének csoportosulása, és akár borzad is tőle a dolgok végére járni nem tudók erkölcsi háta, bizonyos, hogy a valóságnak, az egyéni meggyőződésnek, mások cselekményei, vagy gondolkodásáról való vélekedésnek elhallgatása, sőt helyeslésünknek szinlelése, mikor gáncsolni akarnánk, vagy rosszalásnak tettetése, mikor tapsolni óhajtanánk, alapfeltétele a czivilizácziónak.

Hogy miért van ez igy, arról sok volna ennek a szük czikknek keretében tárgyalni. Más helyen bőven kifejtettem ennek az állapotnak az okait; majd utóbb Menger * is elismerte a hazugságot a társadalom alkotó elemei gyanánt. Legyen itt elég annak a felemlitése, hogy elfogulatlan szemmel lehetetlen az alakoskodást a társadalmi élet mellőzhetlen elemének fel nem ismerni. Ha pedig ez igy van, akkor ennek az elemnek természettudományi bizonyossággal át kellett szivárognia a jogba is, mely hiszen a társadalmi anyagcserének szabályozója, törvényeinek megrögzitője és mint ilyen, a hazugság államositása. És át kellett szivárognia a jogok összetüzését szabályozó perjogba is, mely talajt vesztett volna és a levegőben lógna, ha alapfeltételeitől és törvényeitől elvontan kivánt volna az egymásra pattanó hazugságok közt igazságot tenni.

Az «igazság»-ról szólván, a témát ujabb fordulópont előtt találjuk, melylyel meg kell verekedni, mielőtt a fonalat tovább hengeritenők. Czikkem témája nyilván annak az

* Neue Sittenlehre.

ősrégi gondolkodási hibának árnyékában született meg, hogy a bíróságok az igazság megállapitására vannak hivatva. Jogásznak tisztában kellene már lenni azzal, hogy az igazság, mely az egyének birtokcomplexuma, régen helyet cserélt már a joggal, mely az összesek birtokcomplexuma, hogy a kultura érdekében temérdek egyéni igazság szenved mártirhalált a jogrend nyomása alatt s hogy a jog a maga sajátján kivül nem tür más igazságot. A jog a maga fejlődésének utján igazság-surrogátumokat állitott fel és az egyénieket prokrustes-ágyra fektetve, a maga mértékeivel hol lenyesi, hol meghuzza. Nem tarthatja magát a mi alakoskodó élettörvényünkből kiszármazott kultura, ha a jogszabályok helyett az egyéni igazságokat keresnénk s ha megtalálni sikerült volna, amint nem sikerülhet, ezeket juttatnánk érvényre.

Ezzel is tisztában, tudva tehát azt, hogy a jogszolgáltatás nem igazságszolgáltatás, mit sajnos a jogászok a maguk felületességében nem akarnak belátni, és tudva, hogy a jogszabályok az élet törvényeinek megállamositásai: a téma a maga természetrajzi egyszerüségében fog előttünk kidomborodni. A feleket nem lehet perbeli igazmondásra szoritani, mert nem szabad természetellenes viselkedést követelni a jogok vitájában, mikor keletkezésük és átalakulásukkor más volt a törvényük. És nem lehet a perfeleket igazmondásra szoritani, mert a jogszabályok tömkelegében az igazság a felekre magukra is az esetek tulnyomó részében elveszett és ők maguk is tévednek a saját igazságaikban.

A perjog azon jogi tapasztalatok összessége, melyeket az emberi viták természetét kutatók hosszu megfigyelések árán gyüjtöttek és egészen tul a tudatosság küszöbén, tisztára az érzelem mélyéből bontakozott ki az a csendes megegyezés, amely szerint a perfelek nem kötelesek őszinteknek lenni. Az érzés hamarabb sejtette meg, mint az értelem, hogy azt az embert, ki életének minden mozgásában hazudni kénytelen, nem lehet éppen a jogért való párbaja közben az álarcz levetésére szoritani. Ha pedig már most az erkölcs is belekeveredett és az értelemnek is hozzá kell szólnia: modern szemmel és világlátással nem lehet meg nem állapitani, hogy az érzelmek világa ez esetben helyes uton indult.

Biró előtt a fél a maga saját igazságát keresi, mely az esetek többségében ellenkezik az összesek számára igazságnak elfogadott joggal. A biró nem keresheti viszont az igazságot, mert ha megtalálná is, az esetek legtöbbjében nem avatná jogi igazsággá, minthogy kutatása közben mindig rá fog akadni valamely jogszabályra, mely a további kutatást lezárja és jogállapotot teremtett, mely nem volt a fél igazsága. Jog és igazság közt ilyképpen sorozatai a lezáró falaknak emelkednek, melyekhez csak szakemberek értenének, ha megértenék. A fél nem birja megérteni. A váltóra például az elfogadó nem kapott ellenértéket és fizetnie kell, mert nincs helybeli tanuja, vagy mert esküvel nem élhet. Ki kell fizetni a tartozást, bár tizszer akkora ellenkövetelése volna, mely, mire polgári itéletet kapna, elveszett. A váltóbirtokos elveszti vagyonát, ha az óvás körüli bolondságok valamelyikét nem tudja, vagy a váltószövegben 2-án helyett 2-ig állna, vagy rendeletére helyett rendeletünkre áll, vagy ments Isten: a kibocsátó keresztbe irta volna nevét. A falusi boltos egy hektoliter bort rendel és kap tiz hektoliter moslékot. De aláirta a megrendelőlapot és nem tudta, hogy a moslék is tokajivá lesz, ha rendelkezésre nem bocsátotta; más szóval a tokaji bortermelésnek ilyen hideg uton való propagálása jog szerinti igazság. Minden egyes eset ilyen jogi guillotinnal záródik, és ha a biró az erőszakos falakon tul is lát, nincs jogában a perspektivát végig szemlélni.

Körülvéve ilyen tőröktől és csapdáktól: az érdekelt fél csak igen nagyon tiszta s e szerint kevés esetben képes maga is tájékozást kapni a saját perbeli jogállásáról. Mit tud ő arról, hogy jog szerint igaza van-e, vagy sem, mikor az ő igazságérzése számtalan esetben tompának bizonyult, vagy az őszintesége bárgyuan nekiment a jogfalnak és ott véresre törte magát? Mit tudja ő azt, hogy őszintesége nem sodorja-e őt ott veszedelembe, ahol ilyent nem is sejtett, sőt honnan tudhatja ő akár azt, hogy őszintesége igaz-e? Mert ez is vitás lehet! A jogszabályok közt akárhányszor elveszett már az eligazodás képessége és csak a minap olvashattuk, hogy mikor az a szegedi tanu Dobák főügyésznél őszinte vallomásra jelentkezett, Ő Nagysága kidobatta az utczára, mert ő ezért Dobák. Az őszinteség igen gyakran hibás kiindulásnak is lehet eredménye. Valaki bevált egy hamis váltót, melyről azt hiszi, hogy valódi, mert nem tudja, hogy akinek a valódi váltót adta, hamisat is hozott forgalomba. Elismeri, hogy egy bizonyos időben bizonyos helyen valakivel tárgyalt, holott csak rosszul emlékszik, mert más időben, más helyen s talán nem is azzal a valakivel tárgyalt. Ilyenkor az őszinte beismerés egyenrangu a legvastagabb hazugsággal.

Igen érdekes, hogy a jogban járatlan nép igazságérzete ilyen esetben miként funkczionál. Egy izben védtem valakit, ki egy 500 frtos parasztváltó hamisitásával volt vádolva, mert az elfogadó letette az esküt arra, hogy ezt a váltót ő nem irta alá. A főtárgyaláson nekem feltünt, hogy a földmüves ember által végzett aláirások teljesen azonosak a váltón lévővel, de rájöttem arra, hogy a váltó mindamellett hamisitva volt, még pedig az összeg dolgában. Ötven forintból ötszázat csinált a vádlott. Megkérdezem erre a gazdát, irt-e alá a vádlottnak egy 50 frtos váltót? A felelet igenlő volt! A nép egyszerü embere ime nem az aláirását honorálta, hanem az adósságát. 500 frtról ő nem irt alá váltót, tehát aláirása hamis, ugy érezte ő. Ime, jog szerint hamisan esküdött, de igazsága neki volt. Ha ő az aláirást beismeri, de nem képes bizonyitani az összeg meghamisitását: jog szerint, de igazságtalanul lemarasztalták volna. Ime az őszinteség és igazmondás, mely öl.

A perbeli igazságok gyilkos igazságok. A bizonyitékok alapján hozott itéletek is inkább döntések, mint igazságmegállapitások, mert a tanuk szavahihetőségébe, az okiratok megszövegezésébe vetett hit is csak döntési, de nem igazságeszköz. Tudjuk, hogy a tanuk, még a becsületesek is, mit érnek, és tudjuk, hogy az okiratok rendesen a gyengébb fél rovására szövegeztetnek. Pompásan mondja Anatole France (L'ile des Pinguins) — a kutató még jól jár, ha csak egy bizonyság áll rendelkezésére, de el van veszve, mihelyt ugyanarra az adatra többet talál! — Van egy gyalázatos anekdota a felvidék bizonyitási eljárásából; amilyen ocsmány azonban, olyan jellegzetes. Beperelnek egy embert 10,000 K kölcsön miatt. Nem kapott soha egy garast, de ha a keresetet tagadja, két tanu bizonyitani fogja. Segit magán, és beismeri a kölcsönt, de két tanuval bizonyitja, hogy visszafizette! Gyalázatos, ugy-e? De eredményben nem-e csak az igazságot segitette győzelemre egy aláváló perbeli jogigazság ellenében?!

Ezek után: mikor az élet csupa hazugságból szövődik; mikor a jogszabályok — elismerem, hogy a rend érdekében — csupa fikciókat állitottak fel, vagyis külső igazságokat belső igazságok nélkül, és mikor a perbeli megállapitások eszközei is az emberek szavahihetőségének fikcziójára, tehát ingatag és megbizhatlan alapokra épittettek: miképpen kivánhatjuk, hogy éppen a perfelek mondjanak igazat, ha ők maguk is tévedhetnek, és igen sokszor a saját igazságukat ölnék meg valamely beismeréssel? Az ilyen önmegtagadást csak az követelheti a perféltől, aki erkölcsösnek tartja, hogy valaki a saját igazságát cserbenhagyva, ellenfelének jogait, vagy vélt jogait előrevigye. De ki kiván-

hat ilyent? Eltekintve a már kifejtettektől és attól, hogy igen kevés ember tudja bizonyosan, hogy nincs igaza, mert a jogszabályokban nem képes eligazodni: a legmagasabb ethika mégis csak azt követeli, hogy kiki a maga igazát cserben ne hagyja. Ősrégi atomigazság a saját magának központja felé való nehézkedés, melyen a világegyetem felépült, és melyből az élet egyetlen nagy fenntartó ereje származott: a magához való jog. Kívánni, hogy valaki ne az utolsó foszlányig védje meg a maga életszükségleteit, egyenlő volna a központi erők megtagadásával, a széjjelfutó erők győzelmével, az anarchiával. Erkölcsös volna ez? Társadalom ellenes volna ez, tehát erkölcstelen.

Az állam pedig az emberekért van és nem fordítva. Az államot, mint valamely sacrosanctumot odaállítani, mely előtt az emberiség örök törvényei, mint hullámok a sziklán, megtörjenek, ósdi felfogás, melyen már, hál' Istennek, tul vagyunk. Ma már tudjuk, hogy az állam ellenkezőleg minden emberinek gyüjtőmedenczéje, mely az összesség érdekében kisajátithatta az igazságot, de nem sajátithatta ki az ember önfenntartási őserőit. Nos aztán, és ha szankczióval kivánnák ellátni az őszinteség hiányát, vajjon ki vállalkoznék azt a tényt, hogy valaki nem mondott igazat, annyira megállapitani, hogy következménye büntetés volna? A biró, aki maga is csak fikcziója az igazságtalálásnak s az eléje terjesztett bizonyitékokat csak saját gyarló prizmáján átszürve, közöttük szabad mérlegelés jogán dönt? A biró, aki az esetek tulnyomó részében tehát csak hatalmi szóval dönti el a vitát s aki ha valamely bizonyitékot valónak kimondott, legtöbbször ugy van vele, mint az a sváb plébános, aki hivei előtt a pokol kinjait oly eleven szinekkel festette, hogy bőgni kezdtek s aki ezt az eredményt látva, azzal csititotta a parasztjait: Weint nicht Kinder, wer weiss, obs wahr ist? Meggondolták az uj erkölcs szószólói, hogy a birónak ezentul nem csupán itéletet kellene hozni, hanem azt is meg kellene állapitani, hogy itélete az egyetlen igazság is, amire pedig ember abszolute képtelen?!

Mindebből már most szerintem az a tanulság, hogy a felmerült kérdést, mint társadalom-, sőt jogelleneset el kell ismét temetni. Az erkölcsnek a felek perbeli vitájához semmi köze, mert erkölcsös csak az, ami az emberi társadalomnak jó, már pedig, amit most követelnek, nem az. Oh igen. Hirdessük az igazmondás szépségét; kell is, hogy valamikor az emberiség magasabb kulturában magasabb ethikával aranyozza be életét. És üdvös, fenkölt dolog ezt a magasabb kulturát előkésziteni. Ám a mai kultura nem nélkülözheti a maga saját élettörvényeit, melyek mód nélkül ocsmányok és erkölcstelenek. *Pollák Illés.*

A német bünvádi eljárás novellája és a magyar bünvádi eljárás.

A német bünvádi eljárás novellájának intézkedéseit figyelemmel kisérvén, önként szembetünik, hogy egyes főbb és elvi jelentőséggel biró rendelkezései lényegében azonosak a magyar BP.-nak némely, immár közel egy évtized óta a gyakorlatban is alkalmazott szabályaival, ugy hogy tanulságosnak mutatkozik e rendelkezéseket a magyar praxis eredményei szempontjából szemügyre venni. Az egybevetésből levonható következtetések tán egynémely becses adalékot is szolgáltathatnak kodifikáczionk irányának és érdemének megitélésére, különösen, ha tekintetbe veszszük, hogy alig van törvényünk, amelyet együttvéve annyi dicséret és elismerés, annyi gáncs, kifogás és korholás ért volna, mint a bünvádi perrendtartás.

A *szervezet* kérdéseivel a novella jelentékeny része foglalkozik, de ez az ugyszólván kizárólag közjogi kérdés ily irányu megfigyeléseinknek alig lehet tárgya. Egy következtetést azonban el nem hallgathatunk: nagyterjedelmü viták után az esküdtszék fenntartatott eddigi alakjában. Ez az európai igazságszolgáltatásnak olyan noli me tangere-ja, hogy nálunk is teljesen hiábavaló, különösen a birói köröknek állandóan táplált ellenszenve ez intézmény iránt. Bele kell törődnünk, és inkább arra törekedni, hogy az esküdtszék szinvonala emeltessék; és ez egyelőre elsősorban az elnöki rezumék feladata, de nagyban előmozdithatják a perbeszédek is akkor, ha nem mindenáron győzedelmeskedő tusakodás a czéljok.

A *legalitas* elvét a novella szükebb korlátok közé vonta, s kiterjesztette a magánvád körét. Eddig csak a becsületsértés s a könnyü testi sértések tartoztak magánvádra, mig a novella azok közül, melyeket a BP. 41. §-a ilyenekül ismer, felvette a magánlaksértés vétségét s a vagyonrongálást. Mi természetesen nem igen érezhettük annak a terhét, hogy e cselekmények közvádra üldözendők, mert a Btk. szerint egyuttal magáninditványiak lévén, a BP. előtt sem adtak dolgot a vádhatóságnak, de egész kétségtelen, hogy e cselekmények felesleges időfecsérlés nélkül nem képezhetik a közvád tárgyát.

Jelentősnek tartom azonban azt, hogy a német törvényhozás egyáltalán eltért a legalitás elvétől, egy más szempontból. A német ügyészségeknek már évtizedek óta réme az alaptalan feljelentések özöne, a «Denunziantenthum». *Dr. Schmidt-Ehrenhausen,* elberfeldi kir. ügyész a novella tárgyalásai alkalmából irt értekezésében egyenesen a legalitás elvének merev alkalmazásában látja a denunciálás elterjedésének okát. «Egyenesen a legalitás elve kényszeriti az ügyészt, hogy ne a feljelentés megtételének motivumai után kutasson, hanem a gyülöletes denunciánsok eszközévé legyen, akiknek nem a magánvád, hanem a közvád a legkényelmesebb és legolcsóbb eljárás». *Aschrott* azt kivánja, hogy a kir. ügyész a vádnak valódi felelős közege legyen; a vádnak nem szabad automatikus aktusnak lennie, nem a denunciánsok eszközének. Mi csak megelégedéssel konstatálhatjuk, hogy nálunk sohasem kellett, s ma sem kell a denunciánsok üldözési vágyával küzdeni. Amit *Aschrott* és *Gœbel* sürgetnek, jelesül, hogy az ügyész a «vád ura» legyen, azt a mi jogi gondolkozásunkba beplántálta Kozma Sándor, és kodifikálta a bünvádi perrendtartás a nyomozás megszüntetésének, a vádelejtésnek az intézményével; a pótmagánvád pedig — amely a német törvényben ma is ismeretlen, s amelyet Aschrott annyira kiemel s annyira óhajt — oly szurrogatumot talált a vádmonopólium esetleges tulzásai ellen, amely a gyakorlatban feltétlenül alkalmasnak bizonyult arra, hogy csakis a valódi büntető igény érvényesülhessen a kir. ügyész ellenkező álláspontjával szemben.

A mi gyakorlati tapasztalataink meg is czáfolják azokat az ellenvetéseket, amelyeket *Delius* állitott fel a magánvád kiterjesztése ellen.

Egyik érve az, hogy az állam nem részesiti kellő védelemben a nem vagyonos polgárt, akinek nem áll módjában képviselője utján szorgalmazni érdekeit. Szerinte a magánvádló saját költségén fogja elégtételét megszerezni, ha a bünügyi költségeket a vádlotton nem tudja megvenni. A BP. 479. §-a helyes alkalmazás mellett ezt a veszélyt elháritja. E §. szerint a kincstár előlegezi a tanuk dijait, a birói szemle (testi sértés, vagyonrongálás tényének megállapitásánál) költségeit épp ugy a magánvádas ügyekben, mint a közvádas ügyekben. Kétségtelennek tartom, hogy a magánvádló megjelenési költségei is előlegezhetők, mert a törvény csak a «képviseleti» költségek előlegezését zárja ki. Sajnos ugyan, hogy a praxisban kevés biróság követi a törvényt, a tanuk dijait a magánvádlóval fizettetik ki, és a magánvádlóra bizzák annak behajtását a vádlottól. Lehet erészben pro et contra számos indokot felhozni, de egész kétségtelen, hogy ez a polgári eljárásból meritett praxis indokolatlan, téves alkalmazása a tételes intézkedéseknek.

Ugyanigy a mi törvényünk helyes felfogása és helyes alkalmazása nem ismeri a magánvádas ügyeknek azt a hátrányát, amit szintén Delius hoz fel, nevezetesen, hogy a vádló magánegyénnek magának kell a bizonyitékokat gyüjteni és beszerezni. Eltekintve attól, hogy ugy a BP. 41. §-ában, mint a német novellában felsorolt esetek mindegyike olyan, amely tüzetes nyomozást kevés esetben igényel — p. o., ha a sértett névszerint nem ismeri támadóit, mert más községbeliek, a rongálás vagy testi sértés éjjel, sötétben követtetett el — s a magánvádló legtöbb esetben be tudja jelenteni tanuit és bizonyitékait: a bünvádi eljárásnak másik elvéből: az anyagi, tárgyi igazság kikutatásának kötelességéből folyik, hogy a birónak a magánvád eseteiben épp ugy

*

kell a valót nyomoznia, mint a közvád eseteiben, és evégből, még ha a magánvádló nem is tesz speczializált inditványt: döntenie kell afelett, hogy minő közhatóságokhoz intéz megkeresést. Álláspontunk mellett szól a BP. 52. §-ának utolsó bekezdése, amely szerint a főmagánvád eseteiben a nyomozást vezető hatóság felett épp oly állást foglal el a vádtanács, mint a vizsgálóbiró felett. Másrészt pedig a közvád esetében is nyomozást vagy vizsgálatot rendelhet a bíróság a vádtanácsi, de még a főtárgyalási, sőt felebbviteli stádiumban is, akkor is, ha az ügyész nem is inditványozta. A mi praxisunkban, legalább azokéban, akik jól alkalmazzák a törvényt, ez ugyanigy történik a magánvád eseteiben is.

A nyilvánosság korlátozására vonatkozó rendelkezések nagyjában egyeznek a BP. 293., 542. §-aival, amelyekhez ujabban a 21,003/905. sz. rendelet 12. §-a sorakozik a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezésekkel. Sajnos, hogy ezen intézkedéseket, amelyek ugy a sértettnek, mint a vádlottnak érdekeit egyaránt védik, a legtöbb esetben lerontja a napi sajtó ujdonsághajhászata. Az életbeléptetési törvény 20. §-ában meghatározott büncselekmény: a nyilvánosság kizárásával megtartott főtárgyalás közzététele ugyszólván napról-napra követtetik el büntetlenül.

Az előzetes eljárás reformjával szemben a javaslat tartózkodóan viselkedik, s egyenesen figyelmen kivül hagyja az Aschrott, Zucker, Mittermaier és Beling által képviselt azt a törekvést, amely a birói vizsgálatot teljesen kiküszöbölni óhajtja. Nem lehetetlen, hogy e tartózkodást épp az a tulzás idézte elő, amiben különösen a gyakorlati szempontokkal számot nem vető professzor Zucker excellált, aki ugyszólván teljesen lényegtelennek tekinti az előzetes eljárást. A német praxis e tekintetben könnyebben van, mint a magyar, még ha a novella nem is terjeszkedett ki az előzetes eljárás reformjára. A német bünvádi eljárás ismeri az ügyészi nyomozást, amely nálunk a BP. létesitésekor egyes törvényhozók martalékául esett.

Másrészt pedig a német vádhatóságnak a birói szervezeti törvény 153. §-a alapján a rendőri hatóságok, mint segédhivatalnokai (Hilfsbeamten der Staatsanwaltschaft), mint igazságügyi rendőrség, állanak rendelkezésre. Egész kétségtelen, hogy a bíróságok által való nyomozással nekünk is szakitani kellett, s a birói vizsgálatot is a szükségest meg nem haladó körre szoritani. Eltiltatván azonban az ügyészi nyomozás, félszeg helyzet állt elő az igazságügyi rendőrség hiánya folytán, és a kir. ügyészségeket a felettök felügyeletet gyakorló igazságügyi kormány kénytelen volt a csendőrség, városi rendőrség, továbbá előbb a főszolgabirák, utóbb a községi előljáróságok utján való nyomozásra, s a nyomozó hatóságok kitanitására utalni. Mi tehát elvi szempontból az elvek érvényesitésének utján előbbre vagyunk, mint a németek, akik a birói vizsgálatot ma sem merték kiküszöbölni, de viszont a mi nyomozásaink, a gyakorlati életben meglehetősen siralmasak a községi előljáróságok kezében. Az igazságügyi rendőrség szervezése ezért nálunk elsőrendü feladat.

A vádlott kihallgatásáról és a *letartóztatásról szóló intézkedések* nagyjában egyeznek a mi törvényünk rendelkezéseivel. Elmondhatjuk, hogy e rendelkezések alapján a személyes szabadság nálunk kellő kiméletben részesül. A letartóztatott rögtöni birói kihallgatása nálunk soha el nem mulasztatik, s ezenfelül módjában van a vádlottnak, a vádtanács elnökéhez, a vádtanácshoz, s a főtárgyalási elnökhöz folyvást, s az eljárás bármely szakában nyilatkozatokat terjeszteni elő, s magát általuk kihallgattatni. A szökési gyanu s a collusio, mint letartóztatási ok a BP. szövegezésében, melylyel a német novella analog, nálunk bevált, és különösen kisebb ügyészségi területeken, ahol az egyének ismerete egyszerübb s könnyebb, egyenesen meghonositotta a letartóztatás lehető mellőzését. A vizsgálati fogság tartama a novella szerint két hó, az előzetes letartóztatásé két hét. A vizsgálati fogság meghosszabbitható ujból két-két hóra, az előzetes letartóztatás nem.

Az előzetes letartóztatás meghosszabbitása a német praxisban mellőzhető, ugyanabból az okból, mint fent emlitettem, t. i. azért, mert van igazságügyi rendőrségük. Nálunk szükséges, mert 15 nap alatt a legritkább esetben fejezhető be a nyomozás. Az a módja a meghosszabbitásnak azonban, amely a BP. 147. §-a alapján a mi praxisunkban létesült, a lehető legczélszerütlenebb, és rendkivül sok felesleges irásbeli munkát okoz. Eltekintve attól, hogy a kir. ügyészség az esetek legtöbbjében a nyomozás tartama alatt mást nem tesz, s nem is tehet, mint a letartóztatást nyilvántartja s hosszabbittatja, ez a meghosszabbitás nem egyéb egyszerü sablonos intézkedésnél. Vannak azután törvényszékek, amelyek azt tartják, hogy a BP. 256. §-a alapján a vádtanács elnöke a nála beadott vádirat folytán a letartóztatást meg nem hosszabbithatja, illetve fenn nem tarthatja, csupán elrendelheti, s igy a kir. ügyészség kénytelen olyan esetben, amikor a vádiratot a letartóztatás 12—13. napján adja be a vádtanács elnökéhez és abban inditványozta a letartóztatás fenntartását a főtárgyalásig, egyuttal a vádtanácsnál meghosszabbitást is inditványozni, nehogy abba a helyzetbe jöjjön, hogy a vádtanács elnökétől a kir. törvényszékhez, vagy kifogások esetén a vádtanácshoz az ügy a 15. nap eltelte után jusson; és akkor nincs meghosszabbitó határozat a kezében. Hogy ez betürágás, amely nagyobb ügyészségeknél örökös hajszát idéz elő, az egész nyilvánvaló.

A védő jogkörét az előzetes eljárás tartama alatt a német novella abban az arányban szélesitette ki, amint azt a BP. 63. §-a szabályozza. Joga van azonban a bíróságnak, hogy abban az esetben, ha a védő a közvetlen érintkezéssel visszaél: elrendelni azt, hogy a biró jelenlétében történjék az érintkezés. Nálunk a BP. 63. §-a folytán sok a visszaélés, de ezeknek tán nem annyira a védelem szabadsága, mint azok az elfajulási tünetek az okai, amelyek az ügyvédi müködés egyéb terén is más, jórészt szocziális okokból szintén burjánoznak.

A fakultativ vád alá helyezés rendszere szintén uj a javaslatban, s a mi BP.-unk XV. fejezetének felel meg; a «Vortermin» nem egyéb, mint a mi kifogási tárgyalásunk. A mi gyakorlatunk egy irányban félszeg: a kifogások legnagyobbrésze nemcsak hogy alaptalan, hanem bennök legtöbb esetben egyenesen oly okok kivántatnak érvényesiteni, amelyeket a BP. 264. §-a egyenesen kizár. Ez megszaporitja a vádtanácsok munkáját, és csak egyre jó: az eljárás elhuzására, s mellesleg mondva a vádlott költségeinek szaporitására.

A főtárgyalásra vonatkozó intézkedések közül kettőt tartok kiemelendőnek. Egyik az eskü kivételének korlátozására, a másik a vádlott és a tanuk előéletére vonatkozó megállapitások szabályozására vonatkozik. Az eskü kivételének korlátozására a magyar BP.-ban csak a 311. §. utolsó bekezdése ad módot: a megesketés mellőzendő, ha a felek egyike sem kivánja. E rendelkezés a német novellában is benne foglaltatik.

A gyakorlat nálunk nem appreczialta kellőleg e szakaszt. Ennek alapján mellőzni kellene mindazoknak a tanuknak a megesketését, akik nem vitás tényeket tanusitanak, és azokét, akiknek a vallomása gondos mérlegelés után amugy is valónak és igaznak fogadható el. A legtöbb bíróság nálunk ennek daczára minden tanut rendszerint megesket, ezzel is nagyban hozzájárulván az eskünek, mint vallási aktusnak lejáratásához, már pedig, ha kevesebbszer alkalmaztatnék, nagyobb lenne a jelentősége és hatása.

Az eskü formulája szintén a mienkhez hasonló, s a hosszu formulát röviditi. Elég szomoru, hogy nálunk még mindig vannak főtárgyalási elnökök, akik az ósdi polgári formula szerint a tanut arra esketik, hogy a feltett kérdésekre igazat mondott, és semmit azokból, ami az ügyre vonatkozik, s amire nézve megkérdeztetett, el nem hallgatott.

A tanuhoz előéletére nézve a novella szerint csak akkor lehet kérdést intézni, ha az megbizhatóságának elbirálására nézve fontos. A BP. 210. §-a szerint nálunk nem tehető fel eziránt a kihallgatás alkalmával kérdés, de a 221. §. 2. pontja szempontjából a hamis tanuzás s hamis eskü miatt történt büntetést meg kell állapitani. Vannak azonban elnökök, akik a tanut sokszor épp ugy faggatják előéletére nézve, mint a vádlottat.

A vádlott előéletére vonatkozó okiratok felolvasását korlátoló BP. 313. §-a sem alkalmaztatik a gyakorlatban kellőképp. A legobskurusabb tartalmu erkölcsi bizonyitványok (ilyen kitételekkel: veszekedő és javithatlan, lopás miatt vizsgálati fogságban volt stb.) felolvastatnak; ezen azonban rövidesen segiteni fog a bünügyi nyilvántartás, ha idővel teljessé válik, s az erkölcsi bizonyitványokat méltó helyükre: a lomtárba lehet majd helyezni.

E rövid, s inkább ötletszerü szemléből is kitünik, hogy minden magyar jogász kalapot emelhet a mi bünvádi perrendtartásunk kodifikátorai előtt, akik nem egy intézkedést, egy jó

évtizeddel előbb adtak a kezünkbe alkalmazás végett. Talán nem tévedünk, ha azt állitjuk, hogy ha hiány és félszegség található, az inkább a gyakorlati emberek munkásságában keresendő, akik a legtöbb esetben még ma sem lelték fel azt a belső indokot, amely számos intézkedés mögött rejlik, másrészt pedig intézményeinket sem anyagilag, sem belső értékükben nem fejlesztették azokhoz az igényekhez, amelyeket a BP. feltétlenül megkiván.

Amig az a szempont fog uralkodni, hogy hogyan lehet a BP.-t legolcsóbban s minél kényelmesebben alkalmazni, addig a gyakorlati élet mindig messze marad a törvény intencziói mögött, még ha kodifikátoraink egy évtizeddel meg is előzték a német birodalom törvényhozását!

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. alügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tévedés.

A «Jogtudományi Közlöny» 1908-i évfolyamának 51. számához mellékelt «Hiteljogi Döntvénytár» 381. lapján a következő esetet olvastuk:

Felperes tartozatlan fizetés czimén 4000 K tőkét követel alperestől. Alperes ezen összeghez azon czimen tartott igényt, hogy felperes több társával együtt 20,000 K tőke és járulékainak megfizetésére feltétlen fizetési kötelezettséget vállalt alperessel szemben; ezen nyilatkozaton alapuló igényét alperes a törvényszék előtt 75,638/1898. sz alatt lefolytatott perben érvényesitette, ez emlitett perben hozott másodbirósági határozat után, mely felperes feltétlen fizetési kötelezettségét megállapitotta, vele oly tartalmu egyezséget kötött, hogy a felperes ellen részére megitélt 20,000 K-ás követelés teljes törlesztéséül 4000 K-át tőle elfogad.

A Curia azonban 14/904. számu itéletével megváltoztatta a másodbiróság itéletét, s kimondta, hogy felperest az emlitett nyilatkozat alapján semminemü fizetési kötelezettség egyáltalán nem terheli, s alperest a 20,000 K megfizetésére irányuló keresetével elutasitotta. A kérdés most már az, hogy érvényes jogalap-e azon, a Curia által egyezségnek nevezett szerződés, melyet felek a másodbirósági itélet után kötöttek, avagy a most emlitett itélet által okozott tévedés következtében érvénytelen, minek folyománya aztán az volna, hogy az alapján történő fizetés tartozatlan, visszakövetelhető. A Curia 1122/1907. sz. alatt 1908 május 29-én hozott határozatában az utóbbi álláspontho z csatlakozott, mert «nyilvánvaló, hogy felperes ugy a 3. ¾. alatti okiratba foglalt egyezség létrejötténél, mint az annak alapján teljesitett fizetés alkalmával a másodbiróságnak fent kiemelt jogi álláspontja által vélt tartozásának jogalapjára és joghatályára nézve tévedésbe ejtetett és igy erre nézve menthető tévedésben volt».

Nem ismerjük a tényállásnak apróbb részleteit, s igy nem akarjuk állitani, hogy ez a rendelkezés esetleg in concreto méltányos ne lehetne, és ez kétségtelenül a legfontosabb; de ami a Curia itéletében megnyilatkozó jogelvet illeti, a maga abstrakt elzártságában, azt helyesnek nem tarthatjuk, sőt ha követtetik: egyenesen veszedelmesnek kell mondanunk.

Fejtegetéseinknek két ütközőpontja, helyesebben mondva focusa lesz. Az egyik: kimutatni azt, hogy itt nem volt tévedés, a másik, hogy ha volt, az sem szolgálhat alapul az ügylet érvénytelenitésére.

A tévedés az, ha az embernek valamely tárgyról nem helyes a képzete. Helyes képzet az, amelyet a normális ember, helyesebben az emberek általában a tárgyakról rendes viszonyok között alkotni szoktak. Mi volt itt a tárgy: nem, mint a Curia vélni látszik, 20,000 K-ás megitélt követelés rendezése, hanem egy a felek előtt is homályos igény. Mit gondolt felperes: vajjon azt-e, hogy ő tartozik 20,000 K-val, és jó lesz ezt kiegyenliteni 4000-rel? mit gondolt alperes, hogy ő jogosult 20,000-ret követelni és mégis beéri 4000-rel, — nem! Egyik sem azt gondolta. A dolog a valóságban igy fest. Felperes: én nem tudom biztosan, hogy tartozom-e a megitélt 20,000 K-val, sőt ugy érzem, hogy nem, de ugy látszik ő nyeri meg a pert, sőt van egy esetleg végrehajtható itélete, amivel engemet zavarba hozhat, jó lesz kiegyezni. Alperes: nekem van ugyan egy itéletem, de nem vagyok egész biztos a dolgomban, minek az a sok bizonytalanság, pereskedéssel, esetleg végrehajtással járó sok zavar, (ami a kereskedőnépet nagyon is izgatja) jobb lesz kiegyezni.

Igy jött létre az egyezség jelen esetben, s igy jön létre az egyezség ehhez hasonló más száz esetben.

A felek itt tehát nem tévedtek, mert ők egy vitás magánjogi igényt rendeztek el, amely elrendezés következtében alperes szolgáltatott egy őt tényleg megillető jogról, a végrehajtás eredményes kérhetéséről és egy 20,000 K iránti ugyancsak alapos reményről való lemondást, felperes pedig ennek ellenértékeképpen 4000 K-át.

Ez a kérdés az egyik megvilágitásban.

De ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy «felperes a másodbiróság itélete által tévedésbe ejtetett és igy tévedésben volt», akkor sem szabad ugy oldani meg a kérdést, hogy a másodbiróság tévedésének a jóhiszemü alperes igya meg a levét.

Az a szerződés, amit itt a felek kötöttek: peregyezség, transactio, amely jogi természeténél fogva novatorikus hatással van az alapul szolgáló jogviszonyra, s amelyet azután ily módon felforgatni nem lehet. Az ilyen egyezség csak akkor támadható meg, ha a tévedést a másik fél rosszhiszemüleg okozta, amiről azonban itt szó sem volt.

Eddig az elmélet. Lássuk mint fest a Curia itélete az életben. A Curia érvénytelennek nyilvánitotta a peregyezséget. Jól van; ugy annak a természetes jogérzéknek, «józan észnek» meg is felel az, hogy ne fizessen 4000 K-át az, aki tulajdonképp semmit sem köteles fizetni. De forditsuk csak meg a dolgot. Ha a másodbiróság elutasitotta volna alperest, és ezután kötöttek volna egyezséget, de a Curia helyt adott volna a keresetnek — quid mora! A jogérzék ismét azt látszik diktálni, hogy érvényteleniteni kell a szerződést, mert csak mégsem járja az, hogy 4000 K-val kellessen annak beérni, aki 20,000-ret van jogositva követelni. Szóval akár igy, akár ugy, a szerződés érvénytelen. Hacsak a harmadbiróság éppen oly arányban nem itéli meg a keresetet, mint a peregyezség, ami ezer eset közül sem fordul elő egyben. De hát ki fog ilyen körülmények között egyezséget kötni? Ez épp olyan, mintha sorsjegyvételt azon alapon mondana érvénytelennek a biróság, hogy az eladó, ha tudta volna, hogy a főnyereményt meg fogja vele ütni, nem adta volna el.

A dolog ugy áll, hogy a másodbiróság itéletének tényleg nagyrésze volt az ügyek ilyetén alakulásában s amit a tábla elrontott, a Curia ily módon akarta helyrehozni. Csakhogy ez az orvosság veszedelmes, mert ezen az alapon minden peregyezséget meg lehet támadni, már pedig a peregyezség czélja éppen az, hogy lezárjon egy hosszu és áldatlan vitát. *Notabene.*

A vizsgálatok hosszadalmassága és az előzetes letartóztatás hosszu tartama.

A budapesti ügyvédi kör választmánya dr. Fried Vilmos inditványára sürgős felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez a budapesti kir. törvényszéknél és a budapesti kir. ügyészségnél észlelt tarthatatlan állapotok tárgyában.

Az inditványozó által összegyüjtött adatok szomoru bizonyságát szolgáltatják annak, hogy az igazságügyi adminisztrációban nem igen tekintenek arra, hogy a munkateher szaporodik, de az sem képez irányadó szempontot, hogy a hihetetlenül megnőtt munkatöbbletet a személyes szabadság tekintetei sinylik meg.

Az ügyvédi kör által magáévá tett memorandumot közölvén, a magunk részéről is nyomatékosan hangsulyozzuk annak szükségességét, hogy ezek a mizériák a lehető legsürgősebben orvosoltassanak.

A felterjesztés lényege a következő:

A bünügyi védelem gyakorlatában utóbbi időben azt tapasztaltuk a budapesti büntető törvényszéknél, hogy a bünügyi vizsgálatok, az esetek körülményeihez képest rendkivül hosszadalmasok.

Az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság elrendelése után a terheltnek az ügy érdemében való kihallgatása és a bizonyitási eljárás megejtése hetekig, sőt hónapokig tart, ami akadálya a szabadlábrahelyezési kérelem előterjesztésének, s igy előmozditója a letartóztatás meghosszabbitásának. A bünvádi perrendtartás 157. §-ának 2. bekezdése azt rendeli ugyanis, hogy

«az eljáró hatóságoknak és hatósági közegeknek kötelessége odatörekedni, hogy az előző letartóztatás és vizsgálati fogság lehető rövid ideig tartson.» Ámde a budapesti büntető törvényszék vizsgálóbirói a törvény ezen rendelkezéseinek sok esetben nem tesznek eleget, mert az alább előterjesztendő statisztikai kimutatás szerint a nagy munkahalmaz miatt nem is tehetnek eleget.

Az 1900. évi január hó 1-én életbelépett bünvádi eljárással egyidejüleg azon irányzat kapott felszinre, mely azt czélozta, hogy minden bünügy, eltekintve azoktól, ahol bünvádi perrendtartás kötelezőleg előirja a vizsgálatot, a nyomozat adatai alapján tárgyaltassék le.

Ezen irányzat következménye volt a vizsgálóbirói létszám csökkentése.

Ugyde a vizsgálatot mellőzni akaró irányzat már 1903-tól alaposan megváltozott, amit a következő kimutatás igazol.

Az érkezett vizsgálati ügyek :

Az érkezés ideje	Vizsgálóbirák és segédek száma	Vizsgálatok	Megkeresések	Összesen
1900	3 vizsgálóbiró 9 albiró 12 joggyakornok	548	2147	2695
1901	3 vizsgálóbiró 8 albiró 11 joggyakornok	572	5290	5862
1902	3 vizsgálóbiró 6 albiró 9 joggyakornok	719	5418	6137
1903	3 vizsgálóbiró 6 albiró 9 joggyakornok	791	5288	6079
1904	3 vizsgálóbiró 6 albiró 9 joggyakornok	917	5145	6062
1905	3 vizsgálóbiró 5 albiró 1 törvényszéki jegyző 9 joggyakornok	925	5414	6339
1906	3 vizsgálóbiró 5 albiró 1 törvényszéki jegyző 9 joggyakornok	997	5302	6299
1907	3 vizsgálóbiró 5 albiró 1 törvényszéki jegyző 9 joggyakornok	1156	5634	6790
1908	3 vizsgálóbiró 5 albiró 1 törvényszéki jegyző 9 joggyakornok	1359	5458	6817

Ezen adatokból kitünik, hogy mig 1900-ik évben a budapesti büntető törvényszéknél a vizsgálóbiráknak 2695 ügyszámuk volt, addig ez 1908-ban 6817 számra szaporodott, ezzel szemben a vizsgálóbirák létszám 1900-ik évben 12, 1908-ig 8-ra csökkent.

Ennek tulajdonitandó, hogy habár a vizsgálóbirák elismerésre méltóan, a legnagyobb erőkifejtéssel és szorgalommal dolgoznak, a mindinkább szaporodó, egymásra tornyosuló ügyeket kellő időben elintézni képtelenek.

A statisztikai kimutatások szerint egy vizsgálóbiróra évente 834 ügy esik. E mellett tekintetbe veendő, hogy a 8 vizsgálóbiró kéthetenként két napig soros vizsgálóbiró, ami azt jelenti, hogy két napon át a budapesti rendőrség átlag 5—6 előzetesen letartóztatottat átszállit a soros vizsgálóbirákhoz, akiknek e két nap alatt az előzetes letartóztatás kérdésében határozni kell, aminek előfeltétele a letartóztatott formális kihallgatása, ha ehhez hozzá veszszük a sok esetben szükséges helyszini és szakértői szemle megtartását, sürgős intézkedést a bünjelek lefoglalása, házkutatás elrendelése esetleg foganatositása körül, zárlat és biztositási végrehajtási kérvények sürgős elintézését : e két nap alatti teendője szellemileg és testileg teljesen kimeritik a soros vizsgálóbirót. Ezen sürgős ügyek azonban a soros vizsgálóbirót még harmadnap, sőt a negyedik napon is foglalkoztatják, ugy, hogy a rendes vizsgálattal járó teendők elvégzésére havonként 18 munkanapja marad.

Reá kell terelnünk a figyelmet a budapesti kir. ügyészségre is, melynek ügyköre szerves összefüggésben van a vizsgálóbiróéval. Az általunk beszerzett adatok szerint, a budapesti kir. ügyészség ügyforgalma 1901-től 1908-ik évet bezárólag következő volt :

Feljelentés, nyomozás és vizsgálat :

Ügyforgalom	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908
A) érkezett	11740	12229	12048	12585	13989	15600	17472	19526
B) nyomozásra	10113	10412	10796	11052	11875	13024	14575	16412
C) folyamatban maradt	1627	1817	1252	1533	2114	2567	2897	3114

Ezeknek elintézési módja pedig a következő volt :

A) Feljelentés :								
1. vádképviselet megtagadása	479	643	445	344	479	559	767	768
2. áttétel	1281	454	395	349	368	369	401	377
3. nyomozás elrendelése	2488	1793	1365	3242	3236	3197	3267	3849
4. vádirat beadása	2	6	12	32	19	—	4	4
5. vizsg. iránti inditvány	—	65	100	136	74	1110	117	106
B) Nyomozás :								
1. megszüntetés	8070	9256	9465	9644	11033	12216	13658	15820
2. vizsgálat iránt tett inditvány	400	340	396	466	548	499	640	677
3. közv. idézés ir. inditvány	—	196	253	311	346	286	272	261
C) Vizsgálat :								
1. vádelejtés	301	195	202	202	227	244	190	236
2. áttétel	—	12	12	12	12	23	26	45
3. vádirat	—	278	384	384	447	406	458	487
4. közv. idézés ir. inditvány	—	16	11	11	30	17	19	30

Ezen adatokból megállapithatjuk :

1. Hogy 1908-ban a beérkezett 19,526 ügyből 16,989 ügyben a kir. ügyészség a nyomozást vagy megszüntette, vagy pedig a vádképviselet átvételét megtagadta. Ebből a tényből vagy az következik, hogy azon tendenczia uralkodik, mely szerint a hitelezők a polgári uton be nem hajtható követeléseiket a bünvádi eljárással bekövetkezni vélt s beállani is szokott ijedelem és megfélemlitéssel érvényesitik, amely törekvés azonban kudarczot vall a kir. ügyészség objektivitásán, vagy pedig következik, hogy a nyomozat adatai nem lévén kimeritők, a kir. ügyészség nem látva a kiegészitésre elegendő alapot, kénytelen a nyomozatot beszüntetni.

2. A kir. ügyészség 1908. évben 783 ügyben inditványozott vizsgálatot, tényleg pedig volt 1359 vizsgálat, ezekből leszámitva a pótmagánvád inditványa folytán elrendelt vizsgálatokat, a többi vizsgálat a vádtanács vagy az itélőbiróság által rendeltetett el. Körülbelül tehát 586 ügyben a nyomozati adatok nem voltak elegendők birói határozat hozatalára. Ez is érthető azonban, ha tekintetbe veszszük, hogy a budapesti államrendőrség bünügyi osztálya 1908. évben 35,000 bünügyben nyomozott, amely nyomozást 30 előadó tisztviselő végzett s igy egy előadóra 1166 ügydarab jutott.

3. A budapesti ügyészi kar a jegyzőkkel együtt 26 tagból áll, ebből a kir. ügyész a vezetéssel, 2 a revizióval, s 1 a fogház kezelésével van elfoglalva, ugy hogy a fogalmazásra és tárgyalásra 22 ügyész és jegyző marad. A fennmaradó 22 ügyészre fejenként 813 darab jutott. Az ügyészség tagjai tehát szintén elismerésre méltóan, önfeláldozással teljesitik hivatásukat, de a mindinkább növekvő munkahalmazzal az ügyészi kar megküzdeni nem tud ; ennek tulajdonitható azon nagy sérelem, hogy a vizsgálati foglyok közül vádiratot kapott 1 hónap alatt 15, 1—3 hónap alatt 306, és 3 hónapon tul 106 vizsgálati fogoly, holott a bünvádi perrendtartás 254. §-a értelmében a vizsgálatot befejező értesitéstől számitott 15 nap alatt kellene a vádiratot benyujtani. A vádiratok késedelmes benyujtása szintén okozója a vizsgálati fogság meghosszabbitásának.

Az előadottakból látható, hogy a bünvádi perek ingatag talajon vannak felépitve, a vizsgálóbirák és a nyomozó hatóság a nagy munkahalmaz miatt képtelen a további eljárásra alkalmas anyagot kinyomozni és összehozni, ami végeredményben az objektiv valódi tényállás megállapitását lehetetlenné teszi, ami pedig pregnans kifejezést nyer azon esetekben, amidőn terheltek több heti, sőt hónapi letartóztatás után mentetnek fel.

A baj orvoslásának egyedüli módja a budapesti vizsgálóbirák és ügyészség létszámának emelése.

Különfélék.

— **Az ügyvédség megadóztatása.** A kereseti adóról szóló törvényjavaslat vitájában egy képviselő részéről előbb az az inditvány tétetett, hogy a szabad értelmi foglalkozások kereseti adó alá egyáltalában ne tartozzanak. Ugyanez az ügyvéd képviselő utóbb azt a javaslatot tette, hogy az 1. §. 4. pontjában emlitett szellemi foglalkozásoknál, amelyek közé az ügyvédség is tartozik, 2000 K keresetig 2%, azonfelül 4% legyen az általános kereseti adókivetési kulcs. Mindkét inditvány elvettetett. Az első inditvány tárgyalásakor a pénzügyminiszter kijelentette, hogy azt nem fogadhatja el azon benső igazság folytán, mely a haszonhajtó foglalkozások között nem enged különbséget tenni. Ehhez hozzátette a pénzügyminiszter a következőket:

«De, t. képviselőház, nem járulhatok hozzá ezen módositáshoz a közhangulatnál fogva sem. Méltóztassék elhinni, hogy ha ez az adótörvény valamennyire megérlelődött a közhangulatban, megérlelődött különösen ebben a tekintetben. Soha semmi tekintetben annyi kifogás és panasz hozzám nem érkezett, mint abban a tekintetben, hogy az orvosok és ügyvédek megfelelőleg megadóztatva nincsenek. A közhangulattal jutnék tehát ellenzésbe, hogy ha ezen egyébként is indokolatlan könnyitéshez hozzájárulnék.»

Jellemző, hogy az inditványozó kivételével nem akadt a 130 ügyvéd képviselő között egyetlenegy sem, aki a miniszterelnök ezen teljesen téves megjegyzéseire reflektált volna, és aki az adókulcs leszállitását pártolta volna.

A 41. §-nál hatolt keresztül egyetlen oly módositás, amelyet az országos ügyvédi értekezlet, valamint a budapesti ügyvédi kamara megpenditett. Ezen módositás lényegét a pénzügyminiszter következő kijelentései világositják meg:

A 42. §-nál merült fel először az iránt kétely, ami iránt a Budapesti Ügyvédi Kamara és annak igen t. elnöke, nemkülönben több képviselőtársam emelt szót, hogy az ügyvédeknek, orvosoknak és általában a szellemi foglalkozásokhoz tartozóknak irodahelyiségei ne tekintessenek lakásnak. Én voltam bátor jelezni, hogy egészen klarifikálni fogom ezt a kérdést. Ezért a 42. §-nál, ott, ahol üzlethelyiségről van szó, ugy, mint a 41. §-ban az üzlet mellett ki van mondva, hogy «iroda» — hogy kétely ne merülhessen fel, az «üzlethelyiség» mellett szintén felveendőnek javaslom az «irodahelyiség» szót, az «üzlet» mellett pedig a «foglalkozás» szót.

— **Az ügyvédi kamarai titkár szerepelhet-e fegyelmi ügyben előadóként?** Több vidéki ügyvédi kamaránál a fegyelmi tárgyalásokon a titkár adja elő az ügyet. A kir. Curia eddig csupán abban az esetben semmisitette meg az eljárást, ha a titkár egyszersmind a fegyelmi bíróságban résztvett, vagyis, ha kivüle csupán négy tagból állott a fegyelmi bíróság. Az utóbbi években ez azonban már alig fordult elő, hanem vidéki kamaráknál gyakori volt az, hogy az ügyet nem a fegyelmi bíróságnak egy tagja, tehát nem választmányi tag adta elő, hanem a titkár szerepelt, mint referens. Az ügyvédi tanács legujabban hozott elvi jelentőségü határozatával kimondotta, hogy ha a fegyelmi bíróság ilyképpen van alakitva, ez semmiségi okot képez.

— **Az országos birói és ügyészi egyesület** budapesti osztálya *Balázsovich* József kir. curiai biró elnöklete alatt, e hó 5-én rendezte második *vitaestélyét* a budapesti törvényszék felebbezési termében, az egyesület budapesti tagjainak és szépszámu vendégnek részvétele mellett. Ez alkalommal dr. *Révay* Bódog kir. járásbiró olvasta föl: a járásbirósági tömegnapról irt tanulmányát. Reá mutatott ebben azokra a valóban tarthatatlan állapotokra, amelyek ezen igazságügyi intézménynyel kapcsolatban jelenleg, különösen a fővárosban fönnállanak. Viszont a különböző szempontok egybeállitása után, arra a konkluzióra jut, hogy bármily ellenszenvesek is a tömegnapok, ugy az itélőbiró, mint az ügyvéd, de a nagyközönségre nézve is, a mai rendszer mellett az intézmény fönntartását nem lehet elmellőzni, mivel megszüntetése esetén, a nyugodt munkálkodás és itélkezés az összes tárgyaló napokon teljesen lehetetlenné volna téve, s a biró legjobb munkaereje széjjelforgácsolódnék. Ezt az állitását bő statisztikai adatokkal is támogatta. Birálva a perrendtartási *javaslatot*, ebben sem lát a mai viszonyokra nézve orvoslást, mivel a javaslat a ma érvényben lévő szabályokat azonosan ülteti át. Egyetlen orvoslásként azt állitja oda, hogy a tömegnapok ellátása a biró kezéből kivétessék, és mint lényegében amugy sem birói funkczió, központilag egy keresetellátó jegyzői iroda által végeztessék. Erre nézve a felolvasó igen érdekes gyakorlati inditványokkal lépett föl, amelyek a birói tehermentesitést, amig egyrészt jelentékenyen előmozditanák, másrészt szervezési költségtöbblettel egyáltalában nem járnának.

A felolvasás élénk tetszésre talált, s az ezt követő vitában résztvettek: Grecsák Károly curiai biró, dr. Neuhold Ferencz és dr. Lőw Tibor járásbirák, dr. Székely Dezső és Csukássi Mór ügyvédek.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság** elnöksége azon helyes rendszabályt hozta be, hogy a jelöltekkel a czenzorok nevei nem közöltetnek. Ezzel véget ér a czenzoroknál való protekcióhajhászat, a személyesen, levélileg és névjegyen való ajánlgatás, ami a bizottság tagjaira nézve kellemetlen teher volt, és éppen nem vált az intézmény tekintélyének előnyére.

— **Jelzálogos kölcsönök visszafizetése és ujabb joggyakorlatunk** czim alatt dr. Baumgarten Nándor kritikát gyakorol a czimbeli tárgyban kifejlődött birói gyakorlat felett, és rámutat a Curia egyes tanácsainak judikaturája között észlelhető ellenmondásokra. A füzet tartalma a következő: Idő előtti visszafizetés, felmondási jog, kártalanitás, kikötött stornodij, a stornodij összege.

— **Magyarországi birtokrendezés** czim alatt dr. Sebess Dénes és dr. Börcsök Andor — ugy miként ezt előzőleg, az 1908: VII. tcz. alapján az erdélyi birtokrendezésre vonatkozólag tették — a kir. igazságügyminiszter megbizásából összeállitották az 1908: XXXIX. tcz.-kel kapcsolatos teljes joganyagot, mely a tagositási, urbéri, elkülönitési és arányositási eljárás fennálló szabályainak kimeritő foglalata. Valóságos birtokrendezési kódex ez, mely felöleli mindazt, aminek ma ebből a körből gyakorlati jelentősége van. A közölt joganyagban a tájékozódást, a szabályozás alapelveit szabatos rövidséggel feltüntető bevezetés könnyiti meg s gyakorlatiasságát iratminták és jegyzetek emelik. A hasznos segédkönyv a Pesti Könyvnyomda R. T.-nál jelent meg, ára 10 K.

— **Perrendtartás a munkásbiztositási választott birósági eljárásról.** Irja Vizkelethy Sándor, a győri kerületi munkásbiztositó-pénztár igazgatója. Szerző a szóbanforgó kereskedelmi miniszteri rendeletet a gyakorlati életnek megfelelően megvilágitja. A mü a gyakorlatban igen használható vezérfonalat fog képezni.

— **Irásszakértői munkálat.** Pinterits Károly törvényszéki irásszakértő, aki a bajai sorsjegy ügyben az ellenőrző szakértő szerepét töltötte be, az ezen minőségében adott véleményét bocsájtotta most közre, fényképnagyitásokkal illusztrálva az általa képviselt álláspontot.

— **A jogbölcsészet Magyarországon** czim alatt dr. Rácz Lajos az «Archiv für systematische Philosophie» czimü folyóiratban ismerteti Finkey Ferencznek *A jogbölcsészet fejlődés története* czimü müve nyomán a magyar jogbölcsészet irodalmát a XVIII. század végétől napjainkig.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német polgári perrendtartás** módositásáról szóló törvényjavaslat a birodalmi gyülés kiküldött bizottságában többrendbeli módositást szenvedett. A legfontosabb ezek közül az, hogy a járásbirósági hatáskör kiterjesztésére irányuló összes inditványok elutasittattak. A javaslat az eddigi 300 márkás értékhatárt 800 márkára emelte fel; többen pedig 500, illetve 600 márkára tettek közvetitő inditványt, azonban a bizottság többsége az eddigi hatáskör fenntartása mellett nyilatkozott, ami érdekes különösen reánk magyarokra nézve, akik a járásbirósági értékhatárnak 2500 K-ra való emelését tervezzük.

Kimondatott, hogy a fél személyes megjelenésének elrendelése esetén a fél nem az ügyvéd által, hanem saját kezéhez kézbesitendő végzéssel idézendő.

Mulasztás vagy elismerés alapján hozott itélet nem foglalandó akképp irásba, és nem indokolandó, mint egyéb birói határozat,

hanem elég a keresetre reávezetni a marasztalást tartalmazó rendelkezést.

Az eddigi előzetes eskü helyett behozatik a tanuk utólagos megesketése.

A bíróság még az első tárgyalás előtt is tehet bizonyos intézkedéseket, mint elrendelheti, hogy a felek bizonyos okiratokat a tárgyalásra hozzanak magukkal stb. A tanuk vagy szakértők előzetes idézésére vonatkozó javaslat elvettetett.

A keresetre az idézés hivatalból történik, valamint hivatalból történik minden intézkedés a per folyama alatt, mig az itélet meghozatala után a kézbesitést a felek eszközlik.

Elvettetett a kormányjavaslat azon rendelkezése, mely szerint a novella életbeléptétől számitott három éven belül az igazságügyi kormánynak joga legyen bármely birót minden indokolás nélkül hivatalból nyugdijazni, vagy rendelkezési állományba helyezni.

— **Kohler uj könyvei.** Kohler, aki a folyó év márczius 9-én éri el 60-ik esztendejét, a legujabb időkben három nagy könyvvel gazdagitotta a német jogirodalmat.

Az első «Urheberrecht an Schriftwerken und Verlagsrecht» (555 oldal); a második «Kunstwerkrecht» (189 oldal).

Kohler, aki az immateriális vagyonjogok elméletének kifejlesztésében az uttörő szerepét vitte, e két munkában az 1907. évi január 9-iki német törvény kapcsán, az összehasonlitó jogtudomány minden eszközét felhasználva, s a dolgokat magasabb jogfilozofiai szempontból vizsgálva, beható fejtegetések tárgyává teszi a magánjognak ez ideig meglehetősen elhanyagolt e részeit. Alapvető különösen az a tétele, mely szerint a külsőleges természetü és valamely tárgyban megtestesithető szerzői vagy találmányi jog megkülönböztetendő a személyiség jogától, ámbár adott esetben a kettőt egyszerre érheti sértés.

A harmadik munka, melyet összes eddigi munkáinak ugyszólván betetőzéseként épitett fel: a «Lehrbuch der Rechtsphilosophie» (219 oldal).

Kohler óriási terjedelmü jogismeretét, a jog, sőt a müvészetek és szépirodalom terén folytatott munkássága gyümölcseit használja föl legujabb munkájában. Mint a neohegelianizmus megalapitója a «Kulturentwickelung», a szellemi tökéletesedés eszméje áll müve középpontján.

A teremtő erő ily sokoldalu megnyilatkozása ragadta Stier-Somlót a dicséret közvetlen hangjaira:

«A modern jogéletnek, a konczentrált és ismét a távolba törekvő, szinte határtalan életerőnek legnagyobb teljessége, a tudományos kutatásoknak és alakitásnak, müvészi és költői érzéknek, zenei és szépirodalmi teremtésnek gazdagon patakzó forrása tünik fel lelki szemünk előtt, ha annak a hatalmas embernek munkáira gondolunk, akit nehezen tudunk hatvan évesnek elképzelni.»

— **Liszt Ferencz előadása.** Liszt Ferencz, a büntetőjog berlini professzora, a potsdami «Wissenschaftliche Vereinigung der Juristen» legutóbbi ülésén előadást tartott a következő czimen: «Büntető eljárás fiatalkoruakkal szemben a büntetőnovellatervezet szerint». Előadásában kiemeli, hogy ez a törvényjavaslat elsőrangu jogpolitikai eredmény, a büntetőjog lényegéről és czéljáról alkotott modern nézetek itt érvényesülnek legelőször. A régi és uj jogvilág közti különbséget a következő szavakkal tükrözteti vissza: «Régebben a büncselekményt és büntetést a bün és bünösség fogalmára vezették vissza; oly fogalmak ezek, amelyek mélyen meggyökereztek a spekulativ filozófia talajában. Az uj tan a büncselekményt indokaiban vizsgálja, kezében a büntetés csak eszköz, és nem a legfontosabb eszköz arra, hogy a büncselekmény elkövetőjéből a kriminalitás gyökereit kiirtsa». Majd a javaslat egyes hibáit ismerteti, végül felhivja a hallgatók figyelmét arra, hogy a novella eszméinek érvényesülése hatalmas társadalmi szervezetek, autonom patronage-egyesületek alakulásától van függővé téve.

— **Adalék a fiatalkoruak büntetésének régi módszeréhez.** Körülbelül tiz éve annak, hogy egy 15 éves fiut lopás miatt tiz évi sulyos börtönre, gyujtogatás miatt nyolcz évi sulyos börtönre, és egy évi kényszermunkára itélt egy osztrák bíróság. Kiemeljük, hogy gyujtogatás miatt eredetileg vád sem emeltetett, hanem a lopás miatt folyamatba tett bünvádi eljárás során a vádlott gyermek önként ismerte be ezt a cselekményt, amely egyébként lényegesebb kárt nem is okozott. Büntetését elszenvedvén, most bocsájtatott a fiatal ember szabadlábra, eleven dokumentumaként annak, hogy a régi rendszer mennyire hibás és czéltalan volt, és mily szükséges a fiatalkoruakkal szemben egészen uj bánásmódra térni.

— **Árujegyoltalom külföldön.** A müncheni serfőzők egyesülete pert inditott Winckler és fia lyoni czég ellen, mivel ez utóbbi hordóin és palaczkjain «Munich» elnevezést használt. A franczia birróságok régi gyakorlatához képest ezen keresetet el kellett volna utasitani, mivel alperesek rendszerint azt vetették ellen, hogy a «müncheni» elnevezéssel nem az eredetet, hanem a gyártás bizonyos eljárási módját akarják és szokták igy jelezni. Etekintetben azonban jelentős fordulat állott be legujabban, mikor is Németország az ugynevezett párisi egyezmény határozataihoz való hozzájárulását bejelentette. A legfőbb semmitőszék (Cour de cassation) ehhez képest határozott 1908 juniusában és felperesek keresetének helyt adott.

— **Limited Partnerships Act.** A betéti társaság a legujabb időkig az angol jogban ismeretlen volt. A «joint stock companies» kivételével, amely a részvénytársaságnak felel meg, nem lehetett a társaságok alapszabályaiba oly intézkedést felvenni, mely valamely tagnak felelősségét harmadik személy irányában betétének erejéig korlátozná. A társasági tag szükségképpen és korlátlanul egyetemlegesen minden vagyonával felelt harmadik személyekkel szemben. Hogy a felelősség korlátozása lehetővé tétessék, meg kellett kerülni a törvényt, mint ahogy teszik nálunk vagy Franciaországban a «csendes társaság» (sleeping partner, associé dormeur) esetén. Ezen bajokon segiteni van hivatva a «Limited Partnerships Act», 1907 aug. 28-áról, mely tizenhét articulust foglal magában. A nevezetesebb rendelkezések közül valók: Egy «limited partnership» nem alakulhat több mint tiz személyből, ha bank; több mint huszból, ha más; magában foglal egy vagy több korlátlan felelősségü tagot, (general partners) s egy vagy több korlátolt felelősségü tagot (limited partners), akik csak hozzájárulásuk erejéig felelősek a társasági kötelezettségekért. A «limited partner» a társaság fennállása alatt sem közvetve, sem közvetlenül nem csökkentheti betétét, s ha ezt tenné is, a teljes összeg erejéig felelős. Minden «limited partnership» bejegyzendő az e czélra rendelt jegyzékbe, ellenesetben minden «limited partner» «general partner»-nek tekintik. A «limited partner» nem vehet részt a társasági ügyek vezetésében; sem saját maga sem megbizottja a társasági könyveket meg nem tekintheti.

Ha az igazgatásban résztvesz, az ezen időszakban keletkezett összes tartozásokért «general partner»-ként felel. A felosztás esetén a felszámolást a «general partner»-ek végzik.

—

A Magyar Jogászegyletben (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) f. évi márczius hó 13-án (szombaton) este hat órakor tartandó magánjogi vitaestére. Ezen, valamint a legközelebbi ülések tárgyai: 1. Játék és fogadás. (Terv. 960—963., 1415. §§.) Előadó: Dr. Baumgarten Nándor (vita befejezése). 2. Jelzálogjog. (Terv. 852—903. §§.) Előadó: Dr. Bartha Richárd. 3. Zálogjog követeléseken. (Terv. 844—847. §§.) Előadó: Dr. Lányi Márton. A vitában résztvevők sziveskedjenek a titkárságnál jelentkezni. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Vidéki közjegyző gyakorlattal biró helyettest keres. Czim: a kiadóhivatalban. 13852

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 12. szám. Budapest, 1909 márczius 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Igazmondási kötelesség a perben. — Az osztályra bocsátás és a kötelesrész a kir. Curia ujabb gyakorlatában. I. *Dr. Kiss Albert* kassai áll. jogakadémiai tanártól. II. *Dr. Muth Gáspár* temesvári ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazmondási kötelesség a perben.

A német perjogi reformmal kapcsolatban ismét felvetődött az a régi vitakérdés: kell-e és lehet-e a hazugságot a perből kiküszöbölni, szükséges-e és czélravezető-e az igazmondási kötelesség törvénybe iktatása.

Németországban is, másutt is sokat tárgyalták a perbeli eszközök rosszhiszemü igénybevételének kérdését. Irodalmunkban is kiváló képviselőkre találtak az ellentétes nézetek.*

Reánk nézve is fontos és aktuális ezen probléma, mert elvégre egyszer mégis csak eljutunk az igéret földjére, polgári perrendtartásunk kodifikácziójához.

A kérdésnek nagy fontossága ösztönözött bennünket arra, hogy azt jelenlegi állásában olvasóinkkal megismertessük.

Ismertetésünkben a rendelkezésünkre álló helyhez képest gondot forditottunk a történeti fejlődés visszatükrözésére. Hogy a kérdés megoldására olvasóinknak tágabb perspektivát nyujthassunk, az angol, franczia, német és osztrák jogrendszereknek ide vágó intézkedéseit iparkodunk visszaadni, mindenütt olyképpen, hogy az egyes rendelkezések ne álljanak a rendszerből kiszakitva, mintegy árván, hanem a perről alkotott felfogással, a tárgyalási és nyomozási elvvel szembeállitva, megfelelő háttérbe helyezve, lehetőleg megvilágittassanak.

Természetes, hogy az anyagnak csak kis része az, melyről ez alkalommal olvasóinkat tájékoztatjuk. Kötetekre menne, ha mindazt, amit e kérdésről irtak, össze akarnók gyüjteni. De nem ez a czélunk; a mi czélunk ezuttal felhivni ugy az elmélet, mint a gyakorlat embereinek érdeklődését erre a nagyfontosságu kérdésre, s módot nyujtani a tájékozódásra. A probléma eldöntésében: *van-e tételes jogunk szerint igazmondási kötelesség, avagy nincs, és legyen-e v jövendőbeli jogban, avagy nem* — iparkodtunk pártatlanok maradni, hogy olvasóink mindegyike saját tapasztalatai és meggyőződése szerint alkossa meg itéletét.

Történeti visszatekintés.

A klasszikus római jog különféle preventiv és büntető szabályokat konstituált a calumnia, az alaptalan perinditás, a rosszhiszemü patvarkodás** meggátlására. Egyrészt a kauczió elvesztése, olykor a bizonyitási teher megfordulása (condictio indebiti) másrészt a «poenae calumniae temere litigantium» voltak azon eszközök, melyek a perbeli hazugságok kiküszöbölésére szolgáltak. A «dis infitiando in duplum crescit», a rosszhiszemüen tagadó alperest sujtolta.

A keresztény császárok korában ezekhez egy sacralis természetü intézmény járult, az eskü. A justinianusi Codex 2. könyv 58. titulusa részletesen szabályozza a «iuramentum calumniae»-t, mely a római birodalom bukása után különböző alakban egész Európában elterjedt s mondhatni egész a XVII-ig századig életben volt. A titulus czime: De iure iurando propter calumniam dando; l. fragmentumában a következők foglaltatnak: «Rendeljük, hogy a bizonyitás addig meg ne kezdessék, amig az, ki előterjeszti, patvarkodásról esküt nem tesz, hogy nem halogatás végett terjesztette elő inditványait; mert az eskütől való félelem a pereskedők ellentétes törekvéseit megfékezi.» A 2. fragmentum l. 4-ben kimondja, hogy ezen eskü kivétele kötelező minden biróra nézve (nem facultativ), mert «*non pro commodo privatorum, sed pro communi utilitate praesentem legem posuimus*» ennélfogva nem szabad az esküt mellőzni *(minime pati tale sacramentum remitti)*.

A «iuramentum calumniae» a középkor folyamán mindenütt megtalálható. Először cogens alakban; az eskü elrendelése kötelező. Bonnier (Traité théorique et pratique des preuves en droit civil et en droit criminel) művének 473. lapján (1. kötet) felemliti XII. Lajos egy ordonnance-át, melynek 16. articulusa a következőképen szól: «Ugyancsak elrendeljük, hogy miután a felperes a szent evangeliumokra tett esküvel megerősitette, hogy azt hiszi, hogy kérelmének és iratainak tartalma igaz, ugy a parlament, mint királyi biráim előtt, az alperes köteles válaszolni «credit», vagy «non credit», szorosan ragaszkodva az Evangeliumra tett eskü mellett felperes irásainak minden pontjához». Franczia országban a kötelező iuramentum calumniae a többi államokhoz képest eléggé hamar megszünt, már 1539-ben eltörölte I. Ferencz; s helyébe az interrogatoire sur faits articles intézménye (felek kihallgatása lásd alább) lépett, amelyet az 1806-i napoleoni Code de procedure is átvett, de az intézmény lényegét érintő változtatásokkal.

Az angol jog a kontinentális jogok közül a francziához áll a legközelebb. Érthető ez azon hatás következtében, amelyet a Hódító Vilmos által alapitott normann uralom az angol jogfejlődésre gyakorolt. Az iuramentum calumniae III. Eduárd idejétől fogva (1338) hanyatlóban (Glasson: Histoire du droit et des institutions politiques, civiles et judiciaires de l'Angleterre VI. könyv 641. oldal). A franczia «interrogatoire»-rel párhuzamosan fejlődik a courts of equity előtt az anyagi igazság kideritésére, a hazug tényállitások megakadályozására a «iuramentum calumniae»-nál alkalmasabbnak mutatkozó eszköz: a felek kikérdezése (l. alább).

Németországban a «iuramentum calumniae», máskép «iuramentum de veritate dicenda, iuramentum credulitatis» mint «generelle» und specielle Calumnieneiden, egész a Jüngster Reichsabschiedig (1654) mint mellőzhetlen és kötelező eskü állott fenn. A Jüngster Reichsabschied a biróra bizta annak alkalmazását. A XVIII. századtól fogva nem alkalmaztatik. (Wetzell: System 313. és köv. old.)

Nálunk Werbőczy Tripartitumában (II. 70. §. 15.) intézkedik a «calumniáról», patvarkodásról, mely rendelkezést Frank Ignácz (A közigazság törvénye Magyarhonban 1846.) mint fennállót ismerteti. «Patvarkodás, vagy patvaros kereset» — mondja Frank — «az, melylyel valaki akármit kétszeresen keres, ami többféleképen is megtörténhetik. 1. Valamit két ellenkező czin alatt, például jószágot zálog és örökség nevében; vagy akármit két uton, azaz

* L. a jelen dolgozatban idézetteken kivül *Pollák Illés* czikkét a Jogtudományi Közlöny f. é. 11. számában.

** E kifejezést: a calumnia visszaadására Frank Ignácz nyomán használjuk.

különböző birák előtt, vagy két perben keresve. 2. Leveleket, melyeket maga bir, vagy lefizetett adósságot másodszor követelve. 3. A bevégzett pert illő orvoslat (hivatkozás) nélkül ismételve, ujitva. A patvarkodó perét örökre elveszti és *még azonfelül 200 forintot fizet*, harmadával alperes, két harmadával a biró hasznára, de nem felebbvitel nélkül és ha tette csak tévedésből, nem nyerekedő szándékból eredt, fel is mentetik. Az ellenvetés megbukása pedig viszonos büntetésre nem vezet, mert a büntető törvényszabályokat kiterjeszteni nem szabad.»

Amint látjuk, a középkori jogfejlődés nagyjában a Justinianus kódexe által megjelölt ösvényen halad. A perbeli hazugság eltávolitására külön büntetések általában nincsenek; a hamis eskü büntetése éri a iuramentum calumniae megszegőjét. A iuramentum calumniae a hitetlenség növekedésével értékét mindinkább veszti, helyébe uj intézmények, egyrészről a felek bizonyos módszer szerinti kihallgatása az «interrogatoire» lép (Anglia, Franczіaország), másutt külön patvarkodási büntetések (Magyarország). Ez utóbbi jelenség nyomós bizonyitéka annak, hogy a pert nálunk közjogi intézmény gyanánt fogták fel. (különösen hangsulyozta ezt Frank i. m.) Legtovább tartja magát Németországban, ahol csak desuetudo szünteti meg; a pótlására némileg — tulzásaitól eltekintve — bizonyos szempontból alkalmasnak mondható 1731-i porosz perrend, mely teljesen a nyomozási elvre van épitve, nem felelt meg a várakozásoknak. A felvilágosult abszolutizmus által létesitett gyámkodó, nyomozó rendszerrel szemben reakcionának tekinthetjük a liberalizmusra és a tárgyalási elvre — annak tulzásaival együtt — épitett jelenlegi perrendet.

Jelenlegi jogállapot.

Anglia.

A birói hatalom Angliában nagyobb, mint bárhol a kontinensen. E kiterjedt birói hatalom s a törvények hiánya tette lehetségessé, hogy a felek rosszhiszemü eljárása a biró belátása szerint legyen mérlegelhető és megfelelő joghátránynyal sujtható; a bíróság függetlensége és feddhetlensége másfelől megakadályozta, hogy e diszkreczionárius hatalommal visszaélés történjék. De lássuk az egyes intézményeket. A hamis eskü veszélyének elkerülését ugy tette az angol jog lehetővé, megelőzve a kontinentális jogokat, hogy ha nincs több, megelégszik egy tanuval; ugy jelzi Blackstone W. (Commentaires sur les lois anglaises traduit par N. M. Chompré) müve V. kötetének 44. lapján ezen intézményt, mint az angol jognak a többi feletti feltétlen felsőbbsége bizonyitékát. Ennyit a «iuramentum calumniae»-re vonatkozólag.

Ami a feleknek igazmondási s a saját maga ellen szóló bizonyitékok szolgáltatására irányuló kötelességét illeti, erre nézve különbség volt a «common law» szerint itélkező, és a court of equity között. Mig az előbbieknél állott az az elv, hogy senki sem köteles maga ellen bizonyitó eszközöket szolgáltatni, addig a courts of equitynél el van ismerve, hogy «minden félnek joga van azon bizonyitó eszközök előadását követelni, melyek az ellenfél kezei között vannak, vagy kényszeriteni, hogy egy «interrogatoria» keretében beismerést tegyen». (Glasson i. m. VI. 641. old.) Ezen különbségek a hetvenes évek reformjai során elestek.

Az interrogatoria folyamán (megfelel az eskü alatti kihallgatásnak) a bíróság elrendelheti, hogy a felek egyike vagy másika adja ki a «documents», melyek a perrel vonatkozásban állnak. Bármelyik fél kérheti a birót, hogy a személyek, akik a perben szerepelnek, eskü alatt jelentsék ki, melyek azon bizonyitási eszközök, melyek birtokukban vannak, s a perrel vonatkozásban állanak.

A fél tehát kötelezve van önmaga ellen bizonyitási eszközöket szolgáltatni, s megismertetni oly iratok tartalmát, melyeket perbeszédeiben nem emlitett, s amelyeket a peren kivül szándékozott hagyni. A bíróságnak ezen joga nagy szankcióval van biztositva. (Glasson i. m. 705. l.)

Különösen kiemeli Glasson a franczia és angol bíróságok közötti különbséget a pervezetés szempontjából. «Mig a mi törvényünk ugy rendelkezik, hogy a felek legyenek tisztán urai magánérdeküknek, s ugy vélekedik, hogy a bíróság beavatkozása sok haszontalan zavarnak és skandalumnak lenne okozója, sőt vexaturáknak is,» addig az angol jog el akarván kerülni a perek szaporitását és a birói itéletek ellentétességét, sokkal nagyobb hatalmat biztosit a birónak. «Szomszédainknál a bíróság minden felet, al- vagy felperest kimozdithat hivatalból a perből, ha ott jogtalanul forgolódik; és perbe hivhat olyanokat, akik nem bocsátkoztak ugyanakkor perbe, ha ugy gondolja, hogy az ő jelenlétük szükséges a per nehézségeinek definitiv módon való elháritására.» (Glasson i. m. 685. old.)

Hogy az angol bíróságok ezen nagy pervezetési hatalma mint érvényesül manapság is, azt az angol iudikaturából vett esetek tapcsán érdekesen fejti ki A. Mendelssohn Bartholdy, Das Imperium des Richters (Ein Versuch kasuistischer Darstellung nach dem englischen Rechtsleben im Jahre 1906.7) czimü munkájában. A felek jó- vagy rosszhiszemüsége igen gyakran perdöntő. Számos esetet sorol fel, ahol a döntés a fél kárára azért történt, mert a perbeli védőeszközöket rosszhiszemüleg vette igénybe; ezen példák azt bizonyitják, hogy Angliában az igazmondás kötelessége, ha kimondatlanul is, de terheli a feleket, s megszegőit ugy a büntető, mint a polgári perekben sulyos hátrányok érik. «Sajátságos», mondja Mendelssohn, «hogy a feleknek a perben, de meg a peren kivül is, a per tárgyát képező viszonyban tanusitott magatartásuknak mikénti elbirálása épp oly fontos a polgári, mint a büntető perben» (80. old.).

Gyakran előfordul, hogy «ha a biró az egyik fél igaztalan vagy tisztességtelen perbeli cselekvényének nyomára jut, akkor nem áll meg annál, hogy e cselekmény hatásait meghiusultaknak tekintse, hanem magában a per tárgyában, még akkor is, ha az a kérdéses cselekménynyel nem igen van összefüggésben, a tisztességtelen fél ellen hozza meg itéletét».

Ime egy példa: Egy szabó perli adósát a szállitott kabát és mellény áráért. Alperes azzal védekezik, hogy a ruhanemüek nem jól álltak, s ezt azzal bizonyitja, hogy a ruhadarabokat a bíróság öltözőjében felhuzza, és mutatja, hogy a kabátot össze sem tudja gombolni. Felperes megméri alperest, s azt állitja, hogy a mértékvétel óta öt czentiméterrel meghizott. A bírónak gyanus a dolog; alperest rendőrrel megvizsgáltatja, négy vastag gyapjuinget találnak rajta. Midőn a ravasz alperes az öltözőből visszatér, s igazának bizonyitására még tanukra hivatkozik, a biró félbeszakitja, mondván «azon tisztességtelen eljárás után, hogy ő meg akarta a bíróságot csalni, s a felperest kárositani, rajta már semmi bizonyitás sem segithet. «Alperes elmarasztaltatott a pertárgyban és az összes költségekben (Southwark grófsági bíróság 1906 végén).

Az angol bíróságok ezen erős pervezető hatalma, s e pervezetésnek a felek igazmondási kötelességeire irányitott hatása nemcsak a gyakorlatban érvényesül, hanem az elméletben is (értve ezuttal csak az angol irodalmat) hivekre talál; igy Bentham, a nagy állambölcselő, ki a bizonyitási jog élesszemü és mélyenjáró kutatójának mutatkozik, Traité des preuves iudiciaires (extraits des manuscrits par Ét. Dumont) czimü, 1823-ban megjelent munkájában: a felet a bizonyitás tekintetében tanunak tekinti s a tanukra vonatkozó elveket a félre magára kiterjeszti. Ami az igazmondás kötelességét illeti, a perben elkövetett hazugságot büntetéssel kivánja sujtani. (119. old. I. köt.) «A büntetést alkalmazni kell a feleknek minden olyan hamis állitására, melynek czélja a győzelem biztositása részökre; *a büntetést alkalmazni kell az alaptalan állitásokra a czivilperben a felek ellen éppen ugy,* mint külső tanuk vallomására.

Azt lehetne mondani, hogy a hazugságot ez esetben nem kell külön büntetéssel sujtani, mert elég az a természetes büntetés, amely a felet azon hatás alakjában éri, melyet ügye ellen a bíróra tesz, ha egyszer ő már hazugsággal kénytelen védekezni. De a büntetéstől való félelem magában véve még nem elég erős zabola.» Sőt odáig megy, hogy a valótlanságoknak gondatlanságból való állitását is büntető szankcióval kivánja sujtani, de büntetés gyanánt elegendőnek tartja a birói megdorgálást is. (120. old.)

Franczіaország.

A franczia forradalom a hatalmak elválasztásának elvét belevitte a kodifikáczióba is. A franczia biró tehát az elméletben sokáig a törvény betüinek automatikus végrehajtója gyanánt jelentkezik, ki átlépi hatáskörét, mihelyt a törvény egyenes értelmétől eltérőleg rendelkezik. Természetes, hogy ily kötöttség mellett a bíróság erős pervezetési hatalma oly módon, mint Angliában, nem fejlődhetett ki; nem alakulhatott ki ennélfogva a bíróságnak a felek előadásait ellenőrző tevékenységéből az igaz-

mondási kötelességnek oly szigoru szabályozása, mint Angliában. Másrészről a code de procédure által inaugurált rendszer a felek rendelkezési jogának, s ezzel parallel tárgyalási elvnek kifejlődését mozditotta elő.

E. Garsonnet: Traité théorique et pratique de procédure czimü müvében II. k. 83. l. CCXI. §. a franczia polgári pert uraló elvek között első helyen emliti, hogy «a felek dirigálják (a pert) ... a két félre van bizva, szerepükhöz képest, keresni az ügyüknek legmegfelelőbb eljárási módokat s azokat a biró elé terjeszteni, kinek nincs más feladata, mint azokat elfogadni, ha elfogadhatóknak találja és ellenkező esetben elutasitani ...» Jegyzetben hivatkozik az 1791-es porosz perrendre, mely a franczia perrenddel szerinte éles ellentétben áll.

Ne gondoljuk azonban, hogy a franczia perrendet uraló e két elv (a biró kötöttsége, rendelkezési elv) hatásának ellensulyozására hiányoznának a megfelelő intézmények. Mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy a biró kötöttsége a törvényhez, az ujabb irányok következtében már inkább csak jelszó, mint valóság. De a felek rendelkezési jogának, helyesebben a tárgyalási elvnek korlátozására szolgáló intézmények a birói szabad mérlegelésen kivül intézményszerüleg is korábban és hathatósabban biztositották az igazmondás kötelezettségének érvényesülését, mint bárhol Európában, természetesen Angliát kivéve.

Ezen intézmények: az interrogatoire sur faits et articles, a feleket érő különös joghátrányok, a «ministère public» által a rosszhiszemü ügyvédek ellen emelhető fegyelmi vád.

Az interrogatoire, amely a code de procedure hatásaképen a Napoleoni hóditásokkal, különböző formákban (nálunk az eskü alatti kihallgatás közeliti meg) egész Európában elterjedt, Franciaországban rosszabbik alakjában, a nyilvánosság kizárásával tartott kihallgatás gyanánt áll fenn maiglan is. A kérdéseket, melyekre a kihallgatandónak felelnie kell, a tárgyalás előtt legalább huszonnégy órával közölni kell vele. Ami a felek igazmondási kötelességét illeti, a code de procedure eltörli a interrogatoire régebbi szakában alkalmazásban volt esküt.

Az interrogatoire folyamán a fél nem tiltakozhat a kérdés feltétele ellen, de nem köteles válaszolni. Ha a kihallgatandó fél nem jelenik meg, vagy a kérdésekre adós marad a felelettel, a kérdéses tények bebizonyitottnak tekintendők.

Érdekes, hogy Garsonnet az igazmondási kötelességet a feleknek a birósághoz való viszonyáról szóló fejezetben tárgyalja. (II. 10. és köv. lap. CCXVIII. §.)

«Ha a biróságnak vannak bizonyos kötelezettségei a felek irányában, a feleknek is vannak a biróság iránt»; «kötelessége a feleknek, s ez nem fog eltünni sohasem a szeme elől annak, aki megbecsüli magát, *hogy tisztességes eszközökkel védje ügyét*, kerülje a chicanériát, a hazugságot, az igazságtalanságot, a rágalmakat; ez nem puszta *lelkiismereti kötelesség*, ez törvényes kötelesség, melylyel minden fél ellenfele és a biróság irányában tartozik. S ha ez ellen vét, perköltségben marasztalható, még ha meg is nyeri a perét; ha pedig elveszti, a perköltségen kivül még kártérítést is fizethet. Másrészről a biróság, ha a felek nem szégyenlik magukat igy viselni az ő szine előtt, elrendelheti az elébe terjesztett iratok megsemmisitését, vagy hazugoknak nyilvánithatja azokat (Art. 1036.)».

Németország.

A német jogrendszer helyzetének megvilágitására legczélszerübbnek találjuk, ha ismertetjük azt a két nagy szellemi csatát, melyet Németország legnagyobb jogtudósai a «Lüge im Processe», a perbeli hazugság körül vivtak.

1877-ben jelent meg Degenkolb Henriknek: «Einlassungszwang und Urtheilsnorm» czimü munkája. Munkáját igy ajánlja Bindingnek: «Meinem Freunde Karl Binding, dem treuen Förderer dieser Arbeit.» És valóban Bindingnek már előbb a Grünhut-féle Zeitschrift negyedik kötetében megjelent értekezése erős hatást gyakorolhatott Degenkolbra, az ő elméletének felépitésére. Ez értekezésben Binding (Das Problem der Strafe in der heutigen Wissenschaft; Gr. Zeitschrift 4. köt. 430. lap) élénken hangsulyozza, hogy nem helyes azon tétel: «törvény büntetés nélkül, harang nyelv nélkül», mert a leges imperfectae is hatékony és fontos jogszabályok. Épp azon polgárokra, és épp olyan hatást gyakorolnak ezek a szabályok, akikre, és aminőre az államnak leginkább szüksége van: a tisztességes, becsületes emberek lelkiismeretére gyakorolt hatást értve.

«Az államnak a törvény követésére vonatkozó érdeke nem mindenütt egyforma nagy; az emberölést tiltó norma tekintélyét példának okáért a legszigorubban kell fenntartani, ahogy csak lehet, mert minden gyilkosság a legsulyosabban sérti a jogrendet, mig a jog viszont megelégedhetik azzal, hogy a kereskedőt, ki meg nem engedett módon vezet kereskedelmi könyveket, büntetlenül hagyja.»

A midőn Degenkolb felállitja azon tételét, mely szerint a keresetjog, helyesebben a közjogi alanyi keresetjog a tisztességes felperesnek joga az itéletre, kénytelen az igazmondási kötelesség hiveihez csatlakozni, jobban mondva Németországban ez irányban utat törni. Elméletét Binding ama tételéhez füzi, mely szerint a leges imperfectae is valóságos normák. Nézete szerint az igazmondási kötelességet is ily lex imperfecta irja elő.

De a jogparancsot nem kell feltétlenül kényszerből levezetni (hivatkozik Bindingre).

A per vigasztalan formalizmussá sülyed, elveszti igazán ethikai lényegét, ha az alanyi igazságosság (subjektive Wahrheitigkeit=Wahrheitspflicht) parancsát, mint mindkét fél ellen irányuló parancsot ki nem mondjuk magában a perjogban.

A félnek természetesen meg van engedve, hogy csak a neki kedvező tényállásra hivatkozzék; de csak abban az értelemben, hogy használatlanul hagyhatja, ami az ő hátrányára válnék. A félnek azonban nincs jogi felhatalmazása a calumniára, hanem csak az igaznak állitására. Állitani annyit tesz mint itélni ... A fél állitásához a törvény jogi hatást füz (pl. keresetjog) ... «Világos, hogy a jogi hatást, amit a jog a puszta állitáshoz füz, nem lehet egy itélet (filozófiai értelemben) külső látszatára, hanem ennek realitására alapitani. De az az itélet (mindig filozófiai-logikai értelemben) nem reális, mely csak külsőleges, az állitó tudatában magában is valótlan állitásban nyilvánul. Persze, ahol ilyen külső állitás már megvan, nem lehet inquisitorikus módon az állitó tudata után kutatni. De ez csak a praktikabilitás kérdése.

Annál szilárdabban kell ezen külsőleges legitimáczióval szemben hangoztatni a «subjektive Wahrheitigkeit» követelményét.

Hogy a tudatos calumniához büntető következményeket nem füznek általánosságban, ez arra mutat, hogy az eredmény elérésére elegendőnek látszott az alaptalan kereset elutasitása és a vesztesnek perköltséggel való sujtása.»

Degenkolbbal, az ujitóval szemben Wach Adolf foglalt állást a Grünhut-féle: Zeitschrift für das privat- und öffentliche Recht der Gegenwart VI. kötetében 1879-ben. Az igazmondási kötelességet illetőleg következőképpen polemizál Degenkolbbal (546—549. old.):

«Az a jogi relevantia, amit Degenkolb a jóhiszemnek tulajdonit, bebizonyitatlan maradt. A jóhiszem (szerinte) alapja, a kereset becsületessége feltétele a keresetjognak. De a különbséget a becsületes és nem becsületes felperes jogi helyzete között nem lehet felfedezni. Degenkolb szerint is mindkettővel szemben terheli alperest a perbebocsátkozási kényszer. ... A jóhiszemüség irrelevancziájának közelfekvő gondolata ellen azt hozza fel Degenkolb, hogy a perbebocsátkozási kényszert csak jóhiszemüleg felhasználni jogi kötelezettség, de kényszerkövetkezmények nélkül. Szerintem ez nem találó. Vagy fogalmi előfeltétele a bona fides a keresetjognak, s ahol ez hiányzik, hiányzik amaz is; vagy nem előfeltétele, s akkor a keresetjognak a jogi meggyőződésből való levezetése lehetetlen.

Ha az első alternativát állitjuk fel, akkor a jóhiszem perelőfeltétel, és elkerülhetetlen a következtetés, hogy még a litis contestatio előtt kell megállapitani, jóhiszemüleg, vagy rosszhiszemüleg perel-e felperes. S ha ezt a jóhiszemüséget prima facie praesumáljuk is ... az ellenkezőnek, mint perakadálynak bizonyitását meg kellene engedni az ellenfélnek. Minderről mai jogunk, mely az általános patvarkodási esküt (generelle Calumnieneid) elvetette, mit sem tud.

Nem lehet hozzájárulni Degenkolbnak további állitásához, hogy általános ... igazmondási jogi kötelesség lenne a perben ...

... Az igazmondás kötelessége, a perben épp ugy, mint a peren kivül, erkölcsi kötelesség. Jogi kötelesség csak akkor, ha hozzá jogi következmények füződnek.

Ezek vagy arra irányulhatnak, hogy a kötelességteljesitést közvetlenül (értsd: praeventive) biztositsák, vagy arra, hogy a kötelességszegést megbüntessék. Ugy a per története, mint az

élő jogok arra mutatnak, hogy számos nyoma van azon világos szándéknak: kizárni a perbeli eszközökkel való visszaélést. Magától értetődő, hogy a chicane és a calumnia a per alapgondolatának ellentmondanak. Mindazonáltal figyelemreméltó jelenség, hogy a perjog előretörő fejlődése ez irányban mind jobban és jobban eltekint a kautéláktól, és a repressziáktól; az igazmondás kötelességét pedig a peres felek lelkiismeretére bizza.

A perköltség indokai... az igazmondási kötelezettség megalapitására nem alkalmasak.

... Az igazmondási kötelezettség egészen lelkiismereti kötelességgé lett, s jogi kötelesség gyanánt nem állitható fel, mert ez ellentmond a per alapgondolatának, czéljának. Itt találkozunk azon sokszor megfigyelt jelenséggel, hogy az erköles és a jog keresztezi és kiegészíti egymást; a jog józan megfontolással visszavonul onnan, ahol a tilalom erőtlennek, jobban mondva teljesen károsnak mutatkoznék. Parallel ezzel a házasság kérdése. Magából a házasság alapgondolatából folyik, hogy az életközösséget békében és szeretetben kell folytatni. De jogi parancs az egymást megértő, szeretetteljes együttélésre balgaság volna... Ugyancsak igy az atya és fiu közti jogviszony. Milyen izetlenség, mikor a porosz Landrecht (Thl. II. Tit. 2.) igy rendelkezik: 61. §. «A gyermekek kötelesek szüleiket tisztelni.» 62. §. «Az egészséges anya köteles gyermekét szoptatni»; 68. §. «Hogy meddig köteles mellét odaadni gyermekének, az apa határozza meg...» Nem volna sokkal különb az olyan perjogi törvény sem, amely kimondaná, hogy a felek kölcsönös igazmondásra vannak kötelezve...

... Természetes, hogy az igazmondási kötelesség épp ugy érvényesülne a biróval, mint az ellenféllel szemben. Mert az államnak is érdeke, hogy organumát a felek frivol viszályuk czéljaira fel ne használják. Ezzel aztán a fél eszköz lenne az igazság kinyomozásának czéljára. A nyomozó elv lépne előtérbe; ezt Degenkolb is főkonzekvenczia gyanánt jelzi. Ez pedig *halálos döfést adna* a feleknek a peranyag feletti uralmában, az államnak a per tárgyához való érdeknélküliségében gyökeredző és a polgári per számára egyedül egészséges bázisnak, az ugynevezett *tárgyalási elvnek*.

... Az igazmondás kötelessége csak akkor állitható fel jogi kötelesség gyanánt, ha támogatására inkvizitorikus eszközök szolgálnak...

Degenkolb azt hiszi, a jelen kérdés éppen alkalmas arra, hogy a kényszernélküli normák — ezekhez számitja ő az igazmondási kötelességet is — helyzetét teljesen megvilágitsa. Én azt hiszem, az eddig elmondottak szerint éppen az ellenkező illusztrálására alkalmas.»

Degenkolb és Wach, a német perjog két kimagasló alakja eléggé visszatükröztetik a kérdés állását a hetvenes években. Még csak azt kell hozzátennünk, hogy ezidőben Wach-é volt az uralkodó felfogás, és Degenkolb Bindinggel együtt az ujító.

Mielőtt a legujabb irodalom ismertetésére áttérnénk, nem mulaszthatjuk el, hogy röviden meg ne emlékezzünk arról, mi történt az elmult 30 év alatt.

Még 1878-ban az uralkodó felfogás az, hogy a lex imperfecta nem jogszabály, (Schütze: Grünhut f. 7. V. k.), Laband (Reichstaatrecht I. 1876., 437. old. és II. k. I. 432. V.).

Binding időközben felépiti a «Beweisverbrechen», a bizonyitási büncselekmények uj elméletét (Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts I., és az igazmondási kötelesség megsértését delictum gyanánt tünteti fel, melyet czélszerünek talál büntető szankcióval eltiltani (i. m. 101. old.) «A három nagy tilalom, amely az idevonatkozó büncselekményeknek alapul szolgál, a következőképp hangzik: 1. Igazat, avagy valótlant hamis bizonyitó eszközökkel bizonyitani. 2. Valótlant nem hamis bizonyitó eszközökkel bizonyitani. 3. A bizonyitást megakadályozni nem hamis bizonyitó eszközök eltitkolásával».

A tárgyalási elv háttérbe szorul, s a nyomozási elv nyomul előtérbe az uj osztrák perrendben, amely az igazmondás kötelességét kodifikálja.

«Mindegyik fél az inditványának megindokolására szükséges ténybeli körülményeket az igazságnak megfelelőleg kimeritően és határozottan tartozik előadásában előadni *(der Wahrheit gemäss vollständig und bestimmt anzugeben).*» (178. §.) E szabályt Fürstl (Die österreichischen Civilprocessgesetze) lex imperfectának jelzi, de helyes intézkedésnek tartja.

Van azonban az igazmondás kötelességének oly megsértése is, melyet az osztrák perrend büntetéssel sujt. «Az a fél, ki valamely okmány valódiságát rosszhiszemüleg megtámadta, rosszhiszembirság (Muthwillstrafe) alá esik (220 §. szerint 300 forintig terjedhet.» (318. §.)

Ha a biróság ugy találja, hogy a vesztes fél rosszakaratulag vezette a pert, akkor a győztes fél inditványára kártéritésben marasztalhatja. (408.)

A kártérités mérvét a biróság szabad mérlegelés alapján állapitja meg; esküt is rendelhet el.

Ezen alakulások érthetővé teszik, hogy Hellwig berlini professzor 1907-ben megjelent (Lehrbuch des deutschen Civillprocessrecht II. kötet) müvében az igazmondás kötelességét külön fejezetben fejtegetve (40—50. lapok), a legradikálisabb álláspontot foglalja el.

«Az igazmondás kötelessége tilalom arra nézve, hogy a perben valótlant ne állitsanak, és a valótlan állitásokra alaptalan inditványokat ne alapitsunk. Ez következik magából a per czéljából is. A polgári per nem kevésbbé állami berendezés, mint a büntető per; mind a kettő az igazság megvédésére van hivatva, s nem lehet oly intézmény, melynél csak a véletlentől, avagy attól függ, melyik győz a felek közül, hogy melyikőjük skrupulozusabb... Az alapvető különbség (büntető és polgári per között t. i.) csak az, hogy a polgári perben az állam rendszerint a felekre bizza a helyes itélet (anyagának) előállitását.

A polgári perben jogosult a fél... egész passzive viselkedni De ha már a perben cselekvőleg részt vesz, akkor az igazságnál kell maradnia.

Azt állitják, hogy az igazmondási kötelezettség a polgári perben uralkodó tárgyalási elvvel ellentétben áll. De ez a jelen kérdés szempontjából csak annyit jelent,... hogy a birónak meg van tiltva az igazság után kutatni, az ellenfél akarata ellenére. De abból, hogy a feleknek van alkalmuk, hogy a biró köteles meghallgatásukra, nem következik a jog valótlan állitásokra, különösen a «jog hazudni». (Recht zur Lüge.)...

Az igazmondási kötelesség nem csekélyebb azért, mert a hazugságot csak a per későbbi folyamán lehet kideriteni, s mert csak a per legvégén lehet eldönteni, a két fél közül melyiknek részén van az igazság.»

Majd a német perrendi törvényből vett egyes esetekkel törekszik bizonyitani, hogy ott is fennáll az igazmondási kötelezettség. Hogy Németországban e tekintetben a polgári perben sok visszaélést követnek el, arra vezeti vissza, hogy nincs általánosságban kimondva. «De nemcsak a törvényhozó hibás az előállott ferde viszonyokért, midőn a hitet: a perben minden eszköz meg van engedve, elterjedni engedte, hanem a bíróságok is, ez utóbbiak annál is inkább, mivel a törvény által az igaztalanságok leküzdésére részükre nyujtott eszközök felhasználásában oly fukarok, hogy ez eszközök sok bíróságnál már majdnem feledésbe merültek.»

«Szükséges, hogy a perjogi reform e ponton különös energiával lépjen fel és közrehasson oly irányban, hogy a jó pererkölcsök feledésbe ne menjenek, s ahol már elvesztek, ott ujra éledjenek».

Ez a helyzet képe a német perjogi reform készülésének idejében. Az 1908 elején a Reichstag elé terjesztett javaslat szövege arra a következtetésre késztet, hogy az igazmondási kötelesség hiveinek nézete vált győztessé. Az első tervezet szerint ugyanis a felek «vollständig und wahr», kimeritően és az igazsághoz hiven tartoznak nyilatkozni. A végleges szövegezésben azonban e két szó «und wahr» *töröltetett.*

Ugy látszik, az «igazmondási kötelesség» hiveinek, s különösen Hellwignek fájt ez a változtatás; s nyilván hogy annak okozójára, az ügyvédi karra pressziót gyakoroljon, a sajtót használja fel s pedig nem is a tudományos szaklapokat, hanem a rendkivül elterjedt szépirodalmi hetilapot, a Woch-et. (1908 okt, 3. 40. sz.) a közvélemény meghóditására. Czikkének érdekesebb részei a következők:

«A mi polgári perünk birói és ügyvédi karunknak minden rátermettsége mellett lappangó, sulyos betegségben szenved.

A forgalom biztossága annak bizonyosságán nyugszik, hogy a jog jognak marad, és hogy a jogsértést gyorsan és biztosan lehet orvosolni. És bizony nem titkolhatjuk, hogy a jóreménység ez irányban tünedezőfélben van, s az önfenntartás parancsolja, hogy a dolgokon minél gyorsabban segitsünk....

Az ez év telén a Reichstag elé terjesztett javaslat leginkább arra irányul, hogy a járásbirósági eljárás megjavittassék és a per huzása megakasztassék.

A per huzása-halasztása részben a szóbeliség elvének félreismerésén és tulfeszitésén, továbbá azon alapszik, hogy a törvény a leghallatlanabb késleltetést is vagy megengedi, vagy nevetségesen enyhe büntetéssel sujtja, másrészről azon nagyon is elterjedt nézetben gyökeredzik, *hogy a perben a hazugság egészen helyénvaló fegyver volna.*

Minden néven nevezendő per czélja a jogvédelem. A per a jog és igazság védelmére szolgáló intézmény.

A jó itélet nem a formális értelem, a hideg tudományosság munkája, hanem a szivből kell annak fakadnia, s azt a szándékot megvalósitania, hogy kimondója a valódi igazság szolgája akar lenni. Pectus iurisconsultum facit.

A német ember szeret principiumokat, elveket felállitani. Hogy a bünvádi és polgári eljárás közötti különbséget kifejezzék, azt mondják: Az egyik a nyomozási, a másik a tárgyalási elv alapján áll.

A jogvédelem tulajdonképeni czéljának és ezen ellentét indokának teljes félreismerésével arra törekszik egy igen elterjedt irányzat, hogy ezt az ellentétet egész a végtelenségig kiterjessze; elfelejtkezvén igazi német módra az elvek, princzipiumok mögött álló valóságról, életről.

A legtévesebb felfogások egyike az, mintha a tárgyalási elvből a hazugságra való jogot le lehetne vezetni. Mit mondanak az életben az olyan emberről, akinek valaki kölcsön adott valamit, s a kölcsönadó halála után a fiával el akarná rosszhiszemüleg hitetni, hogy ő semmit sem kapott, vagy, hogy visszafizette az apjának, s még a fiutól elismervényt is követelne? Hát ez hazug ember és csaló, azt mondanák. A perben azonban legyen megengedve a hazugság, s maradjon büntetés nélkül!

Ez a felfogás ellentmond jogunk egész multjának. Szinte prostituálja a pert. Hát a felek raffinériájától függjön, ki győz, ki nem; attól, melyik használja ki jobban, hogy az ellenfélnek nincsen bizonyitó eszköze, melyiknek van kevesebb belátása, lelkiismerete? Hisz igy a per többé nem jogi eljárás, hanem csata, melyben minden eszköz meg van engedve, s amelynek kezdetén, mint egy nagy hirü jogtudós mondotta, a félnek, mint a katonának, számolni kell azzal, hogy a sorsát koczkára tette; olyan küzdelem, amelyikben annak, aki jól ért hozzá, szabad gáncsot vetni a birónak, meg az ellenfélnek, hogy ő lehessen a győztes, vagy legalább az ellenfél győzelmét késleltesse?

Ez a legfontosabb kérdések egyike! A per huzása-halasztása is ezzel függ össze. Ezért azokra nézve, akik ezen alacsony, és ugy a felekre, mint a biróra nézve lealázó felfogás ellen küzdöttek, igazán megváltás számba ment, hogy a régebbi javaslat egyenesen kimondta: a felek kimeritően és az igazsághoz hiven tartoznak nyilatkozni *(«vollständig und wahr»)*. Vagy mentegetőzhetünk-e azzal, hogy akkor is fognak hazudni, ha megtiltjuk a hazugságot? Hisz akkor a lopásról szóló paragrafusokat is el kellene törölni! Azt mondják, hogy a pert nem lehet az erkölcs követelményeinek megfelelőleg vezetni; de hát többet követelünk-e, mint amit a biróságon kivül a forgalomban mindenkitől elvárunk, aki nem csaló, gazember?

Különösen az ügyvédeknek kellene arra törekedni, hogy az igazmondás kötelessége törvényben mondassék ki... Igy aztán megszabadithatnák magukat azoktól az elemektől, akik ugy járnak el, mint az egyszeri ügyvéd, aki azt mondta a parasztnak: «Nekem csak mondja el kend az igazat, a hazugság az én dolgom.» Ha az ügyvédek egyike sem fog többé az igazmondás kötelességének megsértésével az ellenfelének gáncsot vetni, majd kevesbedni fognak a perek... Sértés volna az ügyvédi karra nézve, ha még csak fel is tételezné valaki róla, hogy ezért támadja az igazmondás kötelességét. De ha volnának köztük olyan elemek, akiket ép ez indok mozgat, akkor meg az általunk követelt törvényszabályozás éppen alkalmas eszköz volna arra, hogy azok hamarosan eltávolittassanak. Csak az olyan jogi képviselők szükségesek a perben, csak azokat tarthatta szem előtt a törvény, midőn bennünket arra kötelez, hogy ügyvédekkel képviseltessük magunkat, akik ugy gondolkoznak és cselekesznek, amint mi kivántuk.»

Hellwig egyetemi tanárnak ezen «népszerüen tudományos» és a nagyközönség számára irt czikkére először ***Neumann Hugó*** ügyvéd felelt, a szerkesztésében megjelenő «Juristische Wochenschrift» hasábjain, amely a «Deutscher Anwaltverein» hivatalos közlönye. Nem csodálhatjuk, ha Hellwignek bizonyos tekintetben ügyvédellenes tendenczijáju nyilatkozatát Neumann, mint az ügyvédség érdekeinek képviselője, legkevésbbé sem szelid visszautasitásban részesiti.

«Hogy ugy perben, mint peren kivül sokat hazudnak az emberek, olyan tény, amiről nem is érdemes vitatkozni. És annak az erkölcsei felől sem lehetnek eltérők a vélemények, aki a hazugságot és a hamis esküt a perben megengedett fegyvernek tekinti.»

«A tárgyalási elvből vezetik le a jogot a hazugságra. A perben a hazugság meg van engedve és büntetlen.» Ki állitotta fel ezeket a tételeket, hol követik őket a praxisban? Honnan gyüjtötte Hellwig a praktikus tapasztalatokat, melyek e tétel kimondására ösztönözték? Szeretnők, ha ezt pontosan megjelölné.

Valamely a valósággal ellentétes állitásnak tudatos nyilvánitása jogellenes előny elérése czéljából, mindig és minden körülmények között elitélendő, s amennyiben a valósággal ellentétes állitás a csalás vagy kisérletének tényálladékát kimeriti, a Btk. szerint kell elbirálni a dolgot. Az az ügyvéd, aki tudatosan valótlant állit, vét az ügyvédi kar fegyelmi szabályai ellen, s fegyelmi büntetésben részesül. Nem szorultunk mi sem az igazmondás kötelességének a perrendi törvényben való kimondására, hogy ezt az elvet érvényesitsük, *sem kivülről jövő figyelmeztetésekre.*

Ezt Hellwig is megtudhatta volna, ha fáradságot vett volna magának és betekintett volna a mi fegyelmi biróságaink gyakorlatába

Például a fegyelmi biróság által ismételten (idézve a határozatok száma) kimondott tétel az, hogy a hivatás lelkiismeretes gyakorlásával összeegyeztethetetlen az, ha az ügyvéd a perben tudatosan valótlan tényeket állit, és az igazság látszatát bizonyitó eszközök felajánlásával még meg is erősiti.»

Neumann kifejti, hogy az ügyvédi kar nem azért ellenzi a a biró nyomozó hatáskörének kiterjesztését, mintha az igazság iránti szeretet hiányzana belőle, hanem, mert attól tart, hogy ez a hatalom inkvizitorikus és zaklató eszköz lesz oly biró kezében, aki — s ilyen sok van — nagyon is eleget akar tenni a Hellwig által idézett jelszónak: pectus iurisconsultum facit. A pert inkább harczhoz hasonlitja, melyet a felek jogaikért folytatnak, nem betegséghez, melyet a biró orvosol. A felek különböző tényállitásaiból szürődik le a való tényállás, mely a felek által előadottak egyikével sem egyezik, s mégsem lehet mondani, hogy hazudnak a felek akkor, ha tudatosan mondanak valótlanságot.

Vannak olyan perek, amelyekben a felek egyéni tudásuk alapján nem is tudnak eligazodni, ahol a fél maga is a sötétben tapogatódzik; nem lehet tehát arra kényszeriteni, hogy igazat mondjon, mikor csak a per befejezte után tudódik ki, hogy mi az igazság. Olyan tisztán, mint Hellwig hiszi az igazság axiomáját, a perben nem lehet megvalósitani.

A «Juristische Wochenschrift» következő számában Hellwig felel Neumann birálatára. Czikkének czime: «Die Lüge im Process. Abwehr gegen Abwehr», majd ugyanezen számban Neumann válaszol Hellwig válaszára. Bár czikkeikben vannak érdekesebb momentumok, helyszüke miatt nem emlékezhetünk meg róluk.

Alig fejeződött be a vita Hellwig és Neumann közöti, ujabb s az előbbinél nem enyhébb haugu támadás éri Hellwiget Schmidt freiburgi professzor részéről a «Deutsche Juristen-Zeitung» 1909. évi 1. számában. Hellwig nézetének jelentőségét kemény szatirával birálja majd saját állásponját fejti ki.

«Hellwig megtámadja azon jelenséget, hogy a bíróság a mi polgári perünkben a tudatosan valótlan állitást, az igazsággal tudatosan ellentétes módon való vitatást, tehát a tényállás anyagának szándékosan, hazug módon való előállitását, szabály szerint minden reakczió nélkül tartozik elfogadni és vizsgálni.

Hallgassunk a jog és erkölcs összefüggéséről. A törvényhozónak az a feladata, hogy meghatározza, mily terjedelemben érvényesüljön az erkölcs jogi tilalom alakjában. De ha minden erkölcsi parancsot törvénykönyvekbe foglalunk, ezzel semmit sem nyerünk. Az a kodifikáczió, amely ezen az uton jár, félmunka. Egy csomó lex imperfectát csinálnak, amelyek a polgárokra épp azért, mert a kötelességsértés semmi következményt nem von maga után, nagyon csekély hatást gyakorolnak.... Leghelyesebb, ha a törvényhozó mindig abból indul ki, hogy az erkölcs magamagától értetődő valami. Mert aztán felmerülhet a kérdés: mikor biztositsa

az állam a kötelességszerü cselekvés teljesitését kényszereszközökkel és milyen intenzitásu legyen a kényszer? Ez aztán nemcsak attól függ, hogy a kényszeritendő cselekvés erkölcsös, közhasznu, szociális szempontból kivánatos, hogy az ellentétje kötelességszegés legyen. Sokkal fontosabb annak vizsgálata, hogy egymagában véve kötelességellenes cselekmény ellen alkalmazott kényszer *más szempontból* nem árt-e többet, mint használ. A kényszert néha a jog az individuális szabadság megőrzése czéljából tudatosan nem alkalmazza. *Az individuális szabadság megóvása, az erők szabad érvényesülése, önczél.*

Ebből a szempontból kell a problémát felfogni. Az igazmondási kötelesség absztrakt felállitásával semmit sem tettünk. Az olyan szabály, minő az osztrák perrend 178. §-a vagy a Jüngster Reichs-Abschied 93. §-a csak szappanbuborék.

Ha arra a kérdésre akarunk felelni, most már összeegyeztethető-e a félnek a bíróság előtti szabadságával, különösen az ügyvédnek szabad mozgásával az igazmondásnak kényszereszközökkel való biztositása, tagadó választ kell adnunk.

Peres eljárásunk mai rendszere mellett, és pszichológiai tapasztalatok szerint ez a rendszer helyes, minden fáradozásnak, hogy a valóságnak megfelelő, minden oldalról megvilágitott peranyagot kapjunk, alfája és omegája a felet támadó és védő tevékenységének minden korlát nélkül való szabadsága. De hogy adhassák elő a felek és ügyvédek a tényállásról való felfogásukat a maguk frisseségében, ha az elnök szeme mindig rajtuk van, miképp lehetne őket valami hazugságon rajtacsipni.

A fél gyakran nincs is tisztában a tényállással. S a bíróság nem tud különbséget tenni konkrét esetben a tudatos, vagy akaratlan hazugság között. «A bíróságok emberismerete, amire Hellwig hivatkozik, fantom, amit ne is iparkodjunk elérni, mert ugy sem tudjuk . . . *Röviden: a perben a hazugság, ha nem is megengedett, vagy éppen dicséretre méltó, de erkölcsileg indifferens valami, éppen ugy, mint általában az emberi életben, hol az embert a lelkiismerete az önfenntartásért való küzdelemben hazugságra kényszeriti. . . .*»

«Hellwig szerint a jogvita betegség, a biró az orvos . . . Valóban *lehet* igy is felfogni a polgári pert. Ezen felfogás szerint a bíróság tesz mindent, a fél lehetőleg keveset, épp ugy mint a pacziens, passzive viselkedik a szuverén birói nyomozás alatt.

Ez a per az ideálja az összes jelenlegi reformmozgalmaknak, ez az, a mit a Hellwig által is megdicsért és minta gyanánt felállitott iparbirósági eljárásnál próbaképpen megvalósitottak, *a rendőrállam, a keleti kádibiráskodás, a késői római jog, a régebbi porosz abszolutizmus, a mai osztrák játékalkotmányosság ideálja.*

Ebben a rendszerben szükséges is a felcket az igazságmondásra kényszereszközökkel kényszeriteni; *itt* helyet foglalhat a büntetéssel szankczionált hazugsági tilalom.»

Majd szembeállitja ezekkel, hogy a XIX-ik század reformmozgalmainak az eredménye éppen az a per, melyben, nem mint Hellwig mondja, a kiméletlen chicane érvényesül, *hanem a felek személyiségének életteli hatása, az ellentétes erők egyensulyozása biztositja az igazság érvényesülését.* Ebbe a szisztémába az igazmondási kötelesség és az igazmondási kényszer nem illik belé, mert a felek szabad mozgását, ami a törvény tulajdonképpeni czélja, megbénitja.

Végül elismerve, hogy ez a reformideál egészen nem érvényesült, s egyet lehet Hellwiggel érteni abban, hogy az igazmondási kötelesség biztositására szükséges kényszer mellőzése a mi praxisunkat sok félreértésre vezette, hogy ezen félreértésekből származott a «Recht zur Lüge» tényleges elismerése, — figyelmeztet arra, hogy a jelenlegi reformnál azon alternativa és közjogi dilemma előtt állunk: *népállam avagy rendőrállam («Volksstaat oder Polizeistaat»).*

A «Deutsche Juristen-Zeitung» következő számában Hellwig válaszol. Az elmérgesedni készülő vitába most beleszól Binding ugyanazon lap 3. számában.

A vitában — ugymond — én is érdekelve vagyok. Mert én adtam meg az első lökést a kérdés fölvetésére.*

Engem a meggyőződésem egészen a Hellwig oldalára vezet, Schmidt támadása engem is ér. Hellwignek nem minden szavával értek egyet, de azon két tételéhez, hogy «*az igazmondás kötelességét el kell ismerni a perben*», és hogy «*az ügyvédeknek leginkább kellene törekedni az igazmondás kötelességének törvényben való kimondására, feltétlenül és teljesen csatlakozom.*»

E bevezetés után áttér Schmidt egyes állításainak birálatára. Különösen megtámadja azon kijelentését, hogy «*egy szóval, a perben a hazugság — persze csak a polgári perre gondol — ha nem is erkölcsileg megengedett, vagy éppen dicséretre méltó, de erkölcsileg indifferens valami, éppen ugy mint általában az emberi életben, ahol az embert a lelkiismerete az önfenntartásért való küzdelemben hazugságra kényszeriti*». Az a lelkiismeret, amely hazugságra kényszerit, épp az ellentéte a lelkiismeretnek.

«Hát miért kényszeritne a lelkiismeret hazugságra a perben? *Hát a hazugság, az . . . . . alkalmas megfelelő eszköz volna arra, hogy minden oldalról megvilágitott itéletanyagot kapjunk?!*»

Majd három kérdést állit fel. «1. Az igazzal ellentétes magatartás mennyiben lesz egyszersmind jogellenessé is a perben? 2. Kivánatos-e, hogy a törvény a hazugságnak ezen jogellenességét kifejezetten megállapitsa, tehát ki is mondja? 3. Ajánlatos-e, s ha igen, minő terjedelemben, a hazug terhére kiszabandó hátrányos jogkövetkezményekkel sujtani az igazmondás kötelességének megsértését?»

Az első kérdésre azzal felel, hogy a büntető, s az ennek mintájára alkotott fegyelmi perekben érvényesülő elveket kell analogicze alkalmazni.

A hamis vád a büntetőperben nemcsak hogy jogellenes, de a hamis vád büntetését is maga után vonja. S ezen büncselekményt — a jogi közfelfogás — elsősorban nem is a vádlott, hanem a jogrend ellen intézett támadásnak tekinti. Ugyancsak ki kellene terjeszteni az igazmondás kötelességét a vádlottra is, esetleg egy lex imperfecta alakjában, ámbátor Schmidt nagyon lebecsüli az ilyen szankczió nélküli jogszabályokat.

A polgári perben a felperes fel akarja használni a jogrend egy organumát, hogy jogellenes czéljának eszközévé tegye.

Ez egyfelől arczátlan merénylet a jogszolgáltató hatalom ellen. Drága időt és fáradságos munkát pazarol el a bíróság, s mindezt azért, hogy egy ugyancsak tág «lelkiismeretü» felperes mindenféle praktikákkal jogot itéltethessen meg magának a törvény ellenére. «A bíróságnak ezt a zaklatását», mondja Binding, «nem lehet a felek szabad mozgásában rejlő érdekre való hivatkozással (miként Schmidt teszi) menteni.»

De nemcsak a jogrend ellen intéz alaptalan merényletet a felperes, hanem az alperes ellen is, mert az ő kárára akar gazdagodni; ez igazán furcsa «erkölcsi indifferenczia!»

Ugyancsak ilyen merényletet követ el az alperes, midőn felperes jogos igényének érvényesülését rosszhiszemüleg meggátolni törekszik; merényletet a jogrend és a felperes ellen.

Ami a második kérdést illeti, törvényben kell-e kimondani az igazmondás kötelességét, Bindig szerint ez annál is inkább szükséges, mert hisz — exempla docent — érdemes jogtudósok is kétségbevonják a létezését.

Ami a harmadik kérdést illeti, Binding szerint nincs akadálya annak, hogy a tudatosan alaptalan kereset emelése büntetőjogi szankczióval sujtassék. Meg kellene adni a polgári birónak, aki ilyen alaptalan kereset felett kényszerül itélkezni, ugyanazt a jogot, amelyet a római jog a calumniator ellen megállapitott, nevezetesen, hogy a felperest ugyanabban marasztalja alperes javára, mint amit ő az alperestől jogtalanul követelt. Az alperes rosszhiszemü tagadását litis crescentiával kellene sujtani, ez alkalmas eszköz volna a perek megröviditésére és felperes jogos igényének gyors kielégitésére.

«*Legyen már vége a manchesteri tétlenségnek*» mondja, nem kell félni azért, hogy *a népállamból rendőrállam lesz.*

«Éppen a jogállamnak kell energikusan hangsulyozni, hogy a bíróság a jogbiztonság és jogvédelem organuma, s arra való, hogy alapos igényeket segitsen diadalra, kétséges jogviszonyokat megvilágitson, *s nem arra, hogy a jogtalanságok győzedelmének előmozditója legyen.*»

* Büntetőjog (I. 514.)

Magyarország.

Ugy a tételes jog, mint a tudomány és a tervezet álláspontjának megvilágitására legalkalmasabbnak találjuk, ha Magyary Géza: «A perbeli beismerés» czimü monografiájának (1906) és Plósz Sándor ugyanezen tárgyról irt kritikai tanulmányának (1907) megfelelő részeit egymással szembeállitjuk.

Magyary, ki emlitett müvében a perről alkotott közjogi felfogását a bizonyitás terére is alkalmazva, a perbeli beismerést a rendelkezés köréből kizárja, a 110. és köv. lapon az igazmondás biztositékairól a következőket mondja:

«A jogvédelem minél hatályosabb biztositására az állam rendszerint minden feltétel nélkül engedi meg, hogy a felek a bírósághoz jogvédelem czéljából kérelmekkel forduljanak és ezek ellen védekezzenek. Igy természetesen megtörténhetik, hogy a fél oly esetben is fog az államhoz jogvédelemért fordulni, midőn arra számot nem tarthat és hogy alaptalanul fog védekezni. De az állam ezt a hátrányt inkább eltüri, semhogy a jogos érdekek védelmét megnehezitse. Az állam semmiféle vagyoni vagy vallási biztositékokat nem követel a felektől feltétel gyanánt arra a czélra, hogy a birói tevékenységet nem rosszhiszeműleg veszik igénybe, illetve azt nem gátolják. Igaz, hogy a fél rosszhiszemü eljárása az ellenfél költségeiben való elmarasztalást vonhatja maga után, csakhogy ez nem éppen a rosszhiszeműségnek sajátja, mert hiszen ez a felet anélkül is érheti.»

... A modern perjogokban, s igy a mi jogunkban is, objektive, vagyis teljesen elvonatkozva a felek lelkületétől: vétkességétől, vagy rosszhiszeműségétől, vannak megállapitva azok a következmények, amelyek a czélellenes perbeli cselekményhez füződnek. illetőleg azok az eszközök, amelyek annak megakadályozására szolgálnak. *S igy annak vitatása, vajjon a félnek szabad-e vétkesen, vagy éppen rosszhiszeműleg a per formáit a maga előnyére kihasználni, rendszerint nem bir gyakorlati jelentőséggel.* Ebből azonban nem következik, hogy a modern törvényhozások azt a tételt, amelyet a régibb perjogok különös szankcióval láttak el, hogy a fél a perben csak igazat mondjon, feladták volna.

... Az ujabb törvények *általában* védekeznek az antiprocesszuális cselekvények ellen, még ha legjobb szándékból erednek is, mert ezeket meggátolni épp ugy érdekük, mint azokat, amelyek a per elhuzása iránti szándékból származnak. ..

... De nem adták fel teljesen azt az álláspontot sem, hogy egyes perbeli cselekmények ellen azoknak a per czéljával való szubjektiv ellentétes volta miatt még külön is ne védekezzenek. Előfordul ugyanis, hogy a törvény egyes perbeli cselekményeket, melyekről kiderül, hogy a fél rosszhiszeműsége a rugójuk, rendbüntetéssel sujt. Ilyenek a mi jogunkban különösen: a bíróküldés rosszhiszemü kérése (Trt. 59. §.); a magánokirat valódiságának rosszhiszemü tagadása (Trt. 171. §.); a tanukra való rosszhiszemü hivatkozás (Trt. 195. §.); az alperes tudvalevő lakhelyének elhallgatása, s annak hirdetményi idézése (N. 24. §.); a rosszhiszemü felebbezés (konok perlekedés) (N. 49. §.), a merőben alapnélküli feltolyamodás (N. 60. §.); a merőben alapnélküli igazolás (N. 68. §.); a két egybehangzó itélet elleni rosszhiszemü felülvizsgálat, vagy felülvizsgálat oly ügyben, amelyben azt a törvény kizárja (S. E. 205. §.). Ilyen továbbá a nyilván alaptalan halasztó hatályu végrehajtás megszüntetése iránti kereset (V. T. 31. §.), ugyanilyen igényper (V. T. 39. §.); valamint az, hogy az ingatlanok elárverezése után tartott sorrendi tárgyaláson valamelyik hitelező a másiknak követelését kifogásolja, és a kifogást tevő perre utasittatván, az ő keresete nyilván alaptalannak találtatik (V. T. 202. §.). Ez áttekintés arról is meggyőz, hogy a rendbüntetések egy kivételével (S. E. 205. §.) régebb perjogi törvényeinkben foglaltatnak, amelyekben a biró pervezető tevékenysége nincs annyira kifejlesztve, mint a sokkal tökéletesebb szerkezetü S. E.-ban, ami ismét bizonyiték arra, hogy minél teljesebb a birói pervezetés, annál inkább lehet a rosszhiszemü perbeli cselekmények repressziójától eltekinteni.

Eszerint a perbeli cselekményeknél, amelyek a per rosszhiszemü elhuzására vezethetnek, az igazmondás elvét majd csak objektiv garancziák védik, majd pedig rendbüntetések is. *De ha büntetés nem is védi az igazmondást, azért ez mégis fennáll,* mert ellenkezik a perjog rendeltetésével, hogy valamelyik fél a peres eljárást rosszhiszeműleg valótlan tényállitások elbirálására használja fel. Ennélfogva korábbi felfogásommal szemben ugy állitom fel most a tételt, hogy a félnek minden perbeli cselekménye, amely a per rosszhiszemü elhuzására irányul, *tilos perbeli cselekmény*, még akkor is, ha a törvény nem sujtja büntetéssel.»

Plósz Sándor szerint (i. m. 28. és köv. l.) «a tárgyalási elv perjogi czélszerüségi elv, amely az anyagi igazság kideritésének szolgálatában áll», s amelyet alkalmazni lehet és kell mindenütt, ahol az államnak a kérdés elintézésében az egyesek érdekét túlhaladó érdeke nincsen. «Megalapitását abban találja, hogy a felek legjobban ismerik magánjogviszonyaik tényleges alapjait, mig ellenben a biró rendszerint nem ismeri azokat, s nem is ismerheti meg azokat kellően saját erejéből.... A polgári perben ugyanis a felek magánérdekeiről van szó, és feltételezhető, hogy ők mindent, ami érdeküknek védelmére szükséges, elő fognak adni.... Az állam ebben annyival inkább megnyugodhatik, mert neki a polgári igazságszolgáltatásban nincs az egyesek érdekén tulterjedő érdeke....

.... Az állam tehát legczélszerübben cselekszik, ha lemond arról, hogy a polgári perben a valódi tényállást maga kideritse, hanem áttér egy más gondolatra, amely a valódi tényállás kideritését az esetek tulnyomó többségében megvalósitja, de sokkal praktikabilisabb és ökonomikusabb szabályozást eredményez (i. m. 78., 79. old.).*

Közelebb állnak kérdésünkhöz azon fejtegetések, melyekben Plósz a Magyary által felállitott, s a perbeli nyilatkozatok egy ujabb faját képező nyilatkozat: a nem tudás jogi jelentőségét vizsgálja.

A S. E. 61. §. (kiterj. a r. e.) ..... nem akarja a lelkiismeretes felet arra kényszeriteni, hogy meggyőződés nélkül nyilatkozzék, és esetleg valótlanságot legyen kénytelen mondani, felmenti őt a nyilatkozás terhe alól, ha feltételezhető, hogy nincs tudomása a tényről, vagy nem emlékszik rá».

Plósz szerint a törvény itt mentességet biztosit a félnek, azonban a fél azt nem köteles igénybe venni. «*A fél, aki nem tudja ugyan, hogy hogyan történt a dolog, de nem tartja valószinünek, hogy felperes állitása igaz legyen, nem hisz felperesnek, vagy általában nem akarja érdekének megóvását a bíróság belátására bizni, kétségkivül jogositva van, a mentesség igénybevétele nélkül egyszerüen tagadni*... részemről azt sem tartom képtelenségnek, hogy a fél a nem tudás kijelentése mellett tényállitást tegyen. *Mindennapos dolog, hogy a fél olyan tényeket állit, amelyekről közvetlen észleletén alapuló tudomása nincs, sőt nem is lehet.* És hogy ezt a törvény is megengedettnek tekinti, kitünik ez a perrendtartás 223. §-ának az esküre vonatkozó rendelkezéséből is. Bizonyos az is, hogy ha már nem kivánunk öntudomást, bajos volna meghatározni a tudomás fokát, amely az állitáshoz szükséges legyen. *A végén oda kell jutnunk, hogy elég a vélekedésnek az a foka, amely abban jut kifejezésre, hogy a fél a tényt egyáltalán állitja.* És ez helyesen is van igy. Lehetnek esetek, amidőn a fél nem tudja és nem tudhatja meg a valót és mégis nem volna méltányos őt jogának érvényesitésétől elzárni. Ha rosszul állitott, majd tagadni fogja az ellenfél, és a bizonyitási eljárásban majd kiderül a valóság. Ezt a bizonyitási eljárást nemcsak avégből szabad a félnek igénybe vennie, hogy saját tudomásáról a birót meggyőzze, hanem avégből is, hogy objektive megállapittassa a tényállást.»

Az osztályra bocsátás és a kötelesrész a kir. Curia ujabb gyakorlatában.

I.

A «Jogtudományi Közlöny» folyó évi 6. számában Staud Lajos kir. curiai biró ur alapos kritika tárgyává teszi legfelsőbb bíróságunk ujabb gyakorlatát az osztályra bocsátás kérdésében. Bár az idézett czikk fejtegetései csak helyeselhetők, a fölvetett kérdések elvi fontosságuak lévén, legyen szabad azokat az alábbiakban más szempontokból is megvilágitani próbálni.

I. Elmélet és gyakorlat egészen a legujabb időig egybehangzó volt az osztályrabocsátás (betudási kötelezettség) jogintézményének felfogása tekintetében.

Mindkettő támaszkodott egyrészt Frank tanitására, másrészt az 1840:VIII. tcz.-re. Frank a «Közigazság törvénye Magyarországban» cz. müvében (I. 255. §.) — hivatkozással egyfelől a Hármaskönyv I. 99. 4. §. ama tételére, hogy az atyával megoszto-

* Ez általános jellegü s kérdésünkkel látszólag szoros összefüggésben nem álló részeket azért idézzük, mert legjobban visszatükrözik az irónak a tárgyalási és nyomozási elv felől alkotott felfogását.

zott fiak és kiházasitott leányok atyjuk ingó keresményében nem részesültek, másfelől a hétszemélyes tábla és a kir. tábla joggyakorlatára (Planum Tabulare, Divis. Success. Decz. 7.), — az országos nemesi jog élő tételének tanitotta, hogy «a törvényes örökségben a gyermekek fejenként egyenlően osztozkodnak, amit azonban valamelyik élő szüleitől előre kikapott, azt osztályrészébe be kell tudni, kivéve az apró ajándékokat vagy nagyobb jutalmakat is, melyek iránt az ajándékozó szándéka a beszámitással világosan ellenkezik».

Lényegileg ez elvet iktatja törvénybe a jobbágyokra vonatkozólag az 1840 : VIII. tcz. 2. §-a : «A jobbágyoknak minden ősi javaiban s végrendelet nélkül hátrahagyott szerzeményeikben a törvényes házasságból származott fiu és leány maradékaik *teljesen egyenlő mértékben örökösödnek;* oly világos megjegyzéssel azonban, hogy *mindaz,* amit a mindkét nemü magzatok kiházasitásukkor vagy azután is szülőiktől kaptak, *osztálybeli részükbe tudassék be*».

Az 1848 előtti jog tehát ismerte a betudási kötelezettséget ugy a nemesi, mint a jobbágyi öröklés körében.

Az Országbirói Értekezlet az osztályrabocsátásról semminemü intézkedést nem tartalmaz, tehát ez intézményre is az 1848 előtti «régi» jogállapot lépett ujólag hatályba. Elmélet és gyakorlat az osztályrabocsátást mai jogunkra vonatkozólag tehát helyesen ama formában tekintette és tekinti előjognak, miként az 1848 előtti jogunkban érvényes volt. Mindamellett ez intézmény tételes alapját többé nem a Hármaskönyv idézett rendelkezésében, hanem az 1840 : VIII. tcz.-ben látják, melynek rendelkezése a jobbágyi öröklés köréből az általános magánjogra kiterjesztetett.

Eszerint tehát — megfelelően régi jogunk tanainak — ugy tankönyveink, mint birói gyakorlatunk az osztályrabocsátás alapgondolatát a lemenők közti osztályegyenlőség elvében találták meg. Ez volt a kiindulási pont az intézmény felfogásánál, vagyis mintegy vélelmet látott — különösen — gyakorlatunk fennforogni amellett, hogy a szülő mint örökhagyó lemenőit egyenlően óhajtja az örökségben részesiteni, ha az ellenkezőre akaratát nem nyilvánitotta.* Minek folytán, kivéve az alkalmi és kisebb ajándékozásokat, az előre kikapott érték szabály szerint betudandónak tekintett, kivéve, ha a szülő az illető vagyont a betudási kötelezettség alól kifejezetten mentesitette.**

Legujabban a kir. Curia az osztályra bocsátás körében azt a gyakorlatot kezdi meghonositani, hogy a szülő által életében a leszármazók egyik-másikának *ajándékozott* értékeket a betudási kötelezettség alól fölmentetteknek jelenti ki, mert «az ajándékozás fogalma és ténye kizárja azt, hogy az ajándékozott vagyon a törvényes örökrésznél számitásba vétessék ; az ajándékozott vagyon tehát előre kapott s a törvényes örökrészbe beszámitandó vagyonértéknek nem tekinthető». (Curia 1908 szept. 2. 986/1906) ; és «az örökhagyó által ennek életében a leszármazónak ajándékozott vagyonérték osztályra bocsátás tárgyát azért nem képezi, mert a hárulás jogczimében, az ajándékozásban a betudás elengedése már bennfoglaltatik». (Curia 1908 szept. 9. 1756/1908.)

Hogy prakticze mily nagy horderejü a felsőbiróság ujabb gyakorlatának eltérése a régitől, élénken illusztrálja azt egy gyakorlati példa : Ha egy apa három gyermek *(A., B., C.)* és 24,000 K hagyatéki vagyon hátrahagyásával végrendelet nélkül elhal, *A.* fiának életében 6000 K értéket ajándékozván, a Curia régibb gyakorlata szerint az ajándékozott vagyon, mint előre kapott érték osztályra bocsátandó lévén, a hagyatékból *A.* 4000, *B.* és *C.* 10,000—10,000 K értéket kapnak ; ellenben az ujabb curiai gyakorlat értelmében az ajándékozott érték a betudási kötelezettség alól fölmentve lévén, *A., B., C.* a tényleges hagyatékban teljesen egyenlően osztoznak, fejenként 8000—8000 K-t kapnak.

Igénytelen nézetem szerint a Curia régibb gyakorlata a helyes, és az eltérő ujabb gyakorlat a helytelen.

Az ujabb felsőbirósági gyakorlat kétségtelenül ellenkezik az osztályrabocsátás legislativ, jogpolitikai alapgondolataival, mely a lemenő törvényes örökségben az osztályegyenlőség elvét akarja lehetőleg megvalósitani, miként ez az 1840 : VIII. tcz. 2. §-ában («mindaz») világosan ki is van fejezve. Helyesebben : az ujabb gyakorlat a ratio legis érvényre juttatását megnehezíti. A megajándékozott lemenőnek nem kell többé azt bizonyitani, hogy a szülő a betudást határozottan elengedte, elég ha az élők közti átadás cziméül az ajándékozást igazolni tudja. Ez a bizonyitás a dolog természeténél fogva könnyebb. Következőleg az ujabb gyakorlat a megajándékozott lemenő helyzetét erősíti, szemben a többi testvérrel. Ami az osztályegyenlőtlenség malmára hajtja a vizet. Azt kedvezményezi az anyagi igazság rovására, miáltal közvetve istápolja az osztályegyenlőtlenségből fakadó családi perpatvart és czivakodást, a pereknek valódi melegágyát.

Teszi pedig mindezt — amennyire belátni lehet — kellő elméleti alap nélkül.

Mert elméletileg nagyon bajos megindokolni azt a felfogást, hogy a szülő által életében lemenőjének ajándékozott vagyon nem konferálandó. Ez a konstrukczió csak oly föltevés mellett állhat meg, ha az ajándékozási szerződésben bennlevőnek tekintjük a szülőnek lemondását arról, hogy az ajándékozott érték a megajándékozott lemenő örökrészébe betudható legyen.

Ámde lehetséges-e az ajándékozás puszta tényéhez ily messzemenő következményt hozzáfüzni ? Nyilván nem ! Hiszen ezen konstrukczió elfogadása esetén az atyát arról is lemondottnak kellene tekinteni, hogy esetleg későbbi végrendeleti, vagy élők közti intézkedéssel egyéb vagyonának felosztásánál az ajándékozott értéket megfelelően betudja ! Vagyis a már felhozott példát tartva szem előtt, ha az atya *A.* gyermekének életében 6000 K értéket ajándékozott, ezzel még nem kötötte le magát az irányban, hogy később megmaradt 24,000 K vagyonának A., B., C., gyermekei között való felosztásánál a 6000 K ajándékot megfelelően tekintetbe vegye akár végrendeleti, akár élők közötti intézkedés utján Kétségtelen, hogy ő foganatosithatja gyermekei között az osztályt, pl. ugy, hogy *B.* és *C.*-nek fejenként 10,000 K-t, s a 6000 K értékkel már előzőleg megajándékozott *A.*-nak csak 4000 K-t juttat, s *A.* az ajándékozási szerződésből kifolyólag atyjának e rendelkezését megtámadni nincs jogositva.

Ha a konkrét eset e megoldása helyes — ami felől hihetőleg nincs kétség — ez föltétlenül bizonyitja, hogy az ajándékozási szerződésnek nem hallgatólagos föltétele az, hogy a szülő lemondott az ajándékozott érték későbbi beszámithatásáról.

Ha pedig nem bizonyul helyesnek a kiindulási pontban fölvett konstrukczió, akkor, ha a szülő később végrendeletileg vagy élők közt másként intézkedett, miért volna helyes, ha végrendelet nélkül halt el ?

A Curia az ujabb gyakorlat indokolásának sulypontját nyilván arra helyezi, vagy arra látszik helyezni, hogy hiszen miként lehet valamelyik lemenőnek megajándékozásáról szólani akkor, hogyha később az «ajándékba adott» vagyon betudatik az illető örökrészébe, s végeredményben az, akit a szülő *megajándékozott* csak annyit kap, mint az, akit életében *megajándékozni* nem tartott érdemesnek ?

Ez a felfogás azonban az ajándékozásnak mintegy köznapi értelmezésén sarkallik. A laikus ember előtt nyilván tetszetős az a nézet, hogyha egyszer neki szülője valamit életében ajándékozott, ez az ajándék megszünik ajándék lenni, hogyha az atyának végrendelet nélkül való elhalálozása esetén örökrészébe betudatik, s ő ennek folytán a tényleges hagyatékból kevesebbet kap, mint osztályos testvérei. Jogászilag felfogva azonban a dolog egészen másképpen fest : az, hogy az apa egyik fiának életében valamit ajándékozott, annyit jelent, hogy az ajándékozott vagyonra vonatkozólag a szülő, mint ajándékozó, s a lemenő, mint ajándékozott között beállanak az objektiv jogban az ajándékozási szerződésre nézve megállapitott jogtételek következményei. Tehát pl. az ajándékozási szerződés perfekcziója után az apa nincs jogositva a megajándékozott dologgal rendelkezni, azt egyszerüen vissza nem veheti, ellenben vastag hálátlanság esetén visszakövetelési joga van, stb., stb. Az ajándékozási szerződés, mint élők közti

* *Legfőbb itélőszék* 1877 nov. 21. 12,319. Törvényes vélelem szerint a szülő által gyermekének életben adott értéket vagy ingókat az örökösödésbe való betudás mellett adottaknak kelletvén venni, stb.

** Jellemző egész birói gyakorlatunkra a szegedi kir. tábla 1907 jan. 16. 5788/906 sz. itélete indokolásának következő részlete : az 1840 : VIII. tcz. 2. §-a értelmében az *állandó birói gyakorlat* szerint csak a kisebb ajándék és az az érték nem tudható be, amely iránt a szülő szándéka a beszámitással világosan ellenkezik, melyre nézve tehát a szülő vagy kifejezetten kikötötte, hogy be nem számitandó, vagy a fennforgó körülményekből nyilvánvaló, hogy a szülő átruházási akarata arra nézve is fennforog, hogy egyik vagy másik leszármazójára átruházott vagyonérték annak törvényes örökrészébe be ne számittassék.

jogügylet — föltéve, hogy benne kifejezett rendelkezés nem foglaltatik, csupán azért, mert apa és fiu kötötték — nem vág elébe a halál esetére való juttatás kérdésének. Nem szabad tehát kellő indok, kifejezett szándék nélkül belemagyarázni, hogy a szülő keze az ajándékozás tényével vagyonának halála esetére való mikénti elosztása tekintetében már meg van kötve. Ellenkezőleg, az ajándékozási szerződés nem preokkupálja a döntést sem egyik, sem másik irányban. Az a kérdés, hogy az ajándékozott vagyonérték osztályrabocsátás tárgya lesz-e, vagy a megajándékozott tartozik-e a köteles részt kiegészíteni, nem az ajándékozási szerződés fogalmából folyó jogkövetkezmény, hanem azon viszonynak kérdése, melyben a hagyaték állaga az ajándékozott vagyonértékkel áll. Mit eléggé bizonyit az, hogy ha a szülő pl. egész vagyonát egyik gyermekének ajándékozza is, életében többi lemenői kötelesrészük sérelméről nem panaszkodhatnak, sőt lehet, hogy halála után sem, ha pl. az ajándékozás megtörténte után még ugyanannyit szerez, vagy örököl.

Az a kérdés tehát, hogy a lemenőnek ajándékozott vagyon konferálandó-e, nem az ajándékozás fogalmából, hanem az 1804 : VIII. tcz. 2. §-ában foglalt és jogszokás utján általános érvényütétellé vált objektiv jogi szabályozás alapján megoldandó kérdés; magából az ajándékozás fogalmából és tényéből — miként az ajándékozási szerződés jogászi analizise mutatja — ezirányban semminemü következtetés le nem vonható.

II. A kir. Curia ujabb gyakorlatában meghonositott ama jogtételnek, hogy az előre ajándékba adott vagyon szabály szerint az osztályra bocsátásnak nem tárgya, logikai folyománya az a jogelv, hogy az *ajándékozással szemben csak a kötelesrész van megvédve* («minthogy az ideigl. törv.-szab. 8. §-a az ajándék ellenében csak a kötelesrészt védi, a felperesek is csupán a kötelesrész sérelme czimén támadhatnák meg ezeket az ajándékozásokat s nem követelhetik, hogy az elajándékozott vagyon a tényleges osztálynál mint előre kapott érték vétessék számitásba» Curia, 4224/1908. ; ezenkivül : 5701/1903., 4340/1904., 2431/1908.).

Minthogy e kérdés gyakorlatilag szintén messzemenő következményekkel van összekötve, ezenkivül ily formában való kiélezése szinte ujdonság számába megy, (mert az elmélet alig vagy egyáltalán nem foglalkozott vele) : legyen szabad e tekintetben is pár kritikai megjegyzést tenni.

Elvileg egyáltalán nem vitás az a viszony, melyben osztályra bocsátás és köteles rész egymással szemben állanak.

Az osztályra bocsátás a lemenők közti osztályegyenlőség eszméjén alapul, mint ilyennek föltétele több osztályos örököstárs és törvényes öröklés. Ellenben a kötelesrész a lemenő szükségörökös, mintegy jogositott és az örökhagyó mintegy kötelezett közti vonatkozás ; ama határ megvonása, ameddig az örökhagyó rendelkezési szabadsága a kötelesrészre jogositott örökösökkel szemben terjed, a mi fölmerülhet egyetlen örökös mellett is. Osztályra bocsátásnak csak a törvényes öröklés körében van helye, mig a kötelesrész végrendeleti ellenkező intézkedés esetén is kijár.

Rendszerint tehát az osztályra bocsátás iránti igény és a kötelesrészre irányuló igény más területen mozognak. De lehetséges e két intézmény között közös érintkezési pont akkor, ha valamely lemenő köteles része szülőjének valamely (esetleg több) testvére javára élők között történt ajándékával van megsértve és végrendelet nem marad. Pl. az apa 30,000 K-t tevő vagyonából halála előtt 24.000 K értéket egyik fiának *A.*-nak ajándékoz, s végrendelet nélkül három gyermek hátrahagyásával elhal. *B.* és *C.* lemenők kötelesrésze kétségtelenül sértve van és az egyáltalán nem vitás, hogy az Országbirói Értekezlet (4. §. 2. p.-ja) alapján kötelesrészük kiegészitését kérhetik.

Kérdés azonban, nem lehet-e inkább amellett érvelni, hogy osztályra bocsátásra van igényünk? Hiszen az osztályra bocsátás törvényes föltételei (törvényes öröklés, több lemenő örököstárs, előrekapott vagyon), mind fenforognak!

Bár az anyagi igazságnak nyilván ez felelne meg, a megoldást elfogadni nem lehet azért, mert joggyakorlatunk szerint az osztályrabocsátási kötelezettség alapján az előre kapott értéket vagy annak részét a megajándékozott visszaadni nem köteles, s reá nézve a betudási kötelezettség alapján a legrosszabb következmény csupán annyi lehet, hogy a hagyatékból nem kap semmit.

Ha tehát az egyenlő osztályban megröviditett lemenők azt akarják elérni, hogy az előre kikapott értékből valami a hagyatékba felosztás végett visszakerüljön a megajándékozott testvértől, azt csupán a kötelesrész iránti igény érvényesitésével érhetik el, az osztályra bocsátás keretében nem. Különben az osztályrabocsátás iránti igény egyenlő erős volna a kötelesrészre irányuló követeléssel!

Ha tehát a szülőnek nem marad annyi effektiv hagyatéka (az ajándékok odaszámitása nélkül), amennyiből a kötelesrészre jogosult (ak) kötelesrésze kitelik, s igy a tényleges hagyaték valóságos kiegészitésének van helye, nem vitás, hogy ez csupán a kötelesrész iránti igény alapján követelhető. Tehát a fönt felhozott példában *B.* és *C.* kötelesrésze 5000—5000 K lévén, a tényleges hagyatékot (6000 K) *A.* a tuladományozott 4000 K-val kiegészíteni köteles — *B.* és *C.* törvényes osztály- (= köteles) rész iránti igénye folytán.

Idáig a kérdés — ismételten hangsulyozzuk — nem vitás. De vitássá válik, mihelyt a tényleges hagyaték több, mint a jogosult (ak) kötelesrésze. Miként osztandó föl ilyenkor a hagyaték? Fejenként egyenlően-e, beleszámitva a tuladományban részesült (ek)-et, amikor is azután az utóbbi (ak) kötelezve lesz (nek) azt a kötelesrész mértékéig kiegészíteni? Avagy ilyenkor helyt fog az osztályra bocsátás intézménye? Minek folytán a tuladományozott esetleg nem fog semmit sem kapni a hagyatékból?

A két ellenkező felfogásnak itt van az ütköző pontja. A Curia ismertetett ujabb gyakorlata abból indulván ki, hogy az ajándékozott érték betudásának az osztályra bocsátás keretében, nemcsak a kötelesrész sérelme esetén van helye, a kérdést ugy oldja meg, hogy az effektiv hagyatékban az összes lemenőket fejenként egyenlően részelteti, amennyiben azután az ajándékban nem részesült lemenő (k) kötelesrésze nem telik ki, a tuladományban részesült lemenő azt megfelelően kiegészíteni tartozik. Igy döntött a Curia a 2431/1908. számu itéletében. Ennek tényállása az volt, hogy az apa életében öt gyermeke közül négynek 7600 K értéket ajándékba adott.

Végrendelet nélkül elhalván a szülő, a hagyaték 5253 K-át tett ki. Az ötödik gyermek osztályra bocsátást igényelt. A Curia a hagyatékot öt egyenlő részre osztva, ebből felperesnek 5253 : 5 = 1040 K-át itélt meg, alpereseket pedig arra kötelezte, hogy felperesnek kötelesrésze $\left(\frac{7600 + 5253}{10} = \frac{12,853}{10} = 1285{\cdot}30 \text{ K}\right)$ kiegészitéséhez 245·30 K-át fizessenek (1040 + 245·30 = 1285·39 K).

Az ellenkező álláspont szerint pedig helye van az osztályra bocsátásnak. Vagyis az ötödik gyermek a hagyatékból — annyit kap, amennyi a hagyaték + osztályra bocsátott ajándék egyötödrésze $\left(\frac{7600 + 5253}{5} = \frac{12,853}{5} = 2570{\cdot}60 \text{ K}\right)$. Minek folytán a tényleges hagyatékból (5253 K) a négy megajándékozott testvér csupán annyit kap, amennyi az ötödik testvérnek jutaléka (2570·60 K) levonása után marad (2782·40 K). Tehát fejenként ennek negyedét.

Látható tehát, hogy a két ellenkező álláspont gyakorlatilag mily nagy különbséget idéz elő a lemenők örökségi részesedése tekintetében.

Melyik már most a helyes eldöntés?

Fönt kifejtett és megindokolt álláspontunkból kifolyólag azon véleményen vagyunk, hogy osztályra bocsátásnak van helye az imént tárgyalt és hasonló esetekben.

Ez a megoldás felel meg nyilván az 1840 : VIII. tcz.-ben kifejezett alapgondolatnak, az osztályegyenlőség elvének. Ha a szülő azt akarja, hogy valamelyik lemenőjének «*ajándékozott*» vagyona betudás alá ne jusson, tessék neki eziránt határozott nyilatkozatot tenni. Ha nem tett, inkább választandó az a megoldás, mely megfelel egy pozitiv jogszabályban kifejezésre juttatott legis rationak, és egyuttal gyakorlatilag az anyagi igazság elvének, mint oly elintézés, mely könnyebben kezelhetővé teszi ugyan az intézményt, de az előbbi kellékeket nélkülözi.

Mert azt az egyet nem lehet tagadni, hogy a Curia ujabb gyakorlatában lefektetett megoldási mód mellett a vitás kérdések gyakorlatilag könnyebben elintézhetők. Olyanforma itt a viszony, aminő a kodex és a jogszokás között van. A kodexxel kezünkben könnyebb az eldöntés, mint a jogszokás alapján, de egyuttal sokkal merevebb is.

Az általunk helyesnek vallott megoldás ellen főleg az az érv hozható föl, hogy ez annak eldöntését, osztályrabocsátásnak helye van-e, vagy nincs, ha a köteles rész sértve van, lényegileg attól teszi függővé, hogy a tényleges hagyaték nagyobb-e, mint az érdekelt testvérek kötelesrésze. Ha nagyobb, helyt ad az

osztályra bocsátásnak, ha kisebb, nem. A megoldás ezen darabossága azonban szükségképpi folyománya annak, hogy az osztályra bocsátási igény csak akkor érvényesülhet teljesen, ha a tényleges hagyaték több, mint az érdekelt törvényes örökrésze (tehát nem köteles része!); egyébként gyengébb, mint a kötelesrészre irányuló, nem irányulhat arra, hogy a megajándékozott valamit a hagyatékba visszaadjon. Ezt csak a kötelesrész érvényesitésével lehet elérni.

Az intézmény belső darabossága az oka tehát annak, hogy a helyeselt megoldás gyakorlatilag eltérő következményekre visz, majd osztályra bocsátási, majd kötelesrész iránti igénynek adván helyet. A Curia döntése elvi alapon álló határozatokat hoz létre, de a ratio legis, és a materiális igazság rovására.

Dr. Kiss Albert.

II.

Dr. Staud Lajos curiai biró tollából a Jogt. Közlöny folyó év 6. számában a fenti czim alatt megjelent czikkhez kivánom alábbi fejtegetéseimet füzni.

Teljesen átértem azt az emelkedett hevületet, melylyel dr. Staud Lajos a maga álláspontját fejtegeti. *A kérdés nagy átfogó jelentősége válthatta ki belőle* azt a tiltakozást, a melylyel a magyar betudás intézményét teljesen aláásni készülő egyes ujabb curiai határozatok ellen sikra száll.

Nekem dr. Staud Lajos fejtegetésének jogi érveihez semmi hozzáadni valóm nincs. Azokat mindenben aláirom, legfeljebb csak élesebben megállapitom azt, hogy az emlitett curiai határozatok birálat tárgyává tett álláspontja, — hogy t. i. «az ajándékozásban mint hárulási jogczimben, a betudás elengedése bennfoglaltatik», (Curia 1756/908) és «az ajándékozás fogalma és ténye kizárja azt, hogy az ajándékozott vagyon a törvényes örökrésznél számitásba vétessék» (Curia 986/908), — nemcsak téves, hanem szerény nézetem szerint egyenesen a tételes jogba (1840: VIII. tcz.-be) ütköző.

Ismétlem, a kérdés jogi argumentumait — de lege lata — annyira kimeritette dr. Staud Lajos czikke, hogy azokhoz hozzáadni valóm nem lehet.

Én a problémát *jogpolitikai szempontból*, hogy ugy mondjam a «*de lege ferenda*» szempontjából kivánom az alábbiakban tárgyalni.

Ugy látszik, arról van szó, hogy egy évszázados, helyes, és a néplélek igazságérzetén alapuló jogintézményünk, a betudás intézménye az eddigi gyakorlattal és közfelfogással ellentétes alapra és «interpretációra» fektettessék.

Van-e, lehet-e a Curiának erre az irányváltoztatásra jogpolitikai indoka?

Nemcsak hogy nincsen semmiféle jogpolitikai indok, amely a fenti curiai határozatok álláspontját igazolná, hanem *ellenkezőleg: mindenféle jogpolitikai szempont*, legalább hazánkban teljesen *ellene szól* a tervezett uj iránynak.

Merem állitani, hogyha az a jogelv, mely szerint az előre «ajándékozott» vagyon nem esik betudás alá (természetesen nem érthetők ide a szokásos csekélyebb alkalmi ajándékok), ha ez a jogelv kezd dominálni, *akkor valósággal megmérgeződik nálunk a nép lelke és lelkiismerete, és mesterségesen provokáljuk és szitjuk az áldatlan testvérpereknek ezreit.*

A mi népünknél immár általános közérzületté vált az a családi elv, hogy a szülő előtt egyformán kedves kell hogy legyen mindenik gyermeke. A szülők érzik ezt az *ethikai kötelességet*, a gyermekben pedig ösztönszerüleg él *a szülők előtti egyenlőségben való jogosultság érzete.*

Minthogy pedig a jogszabályok elsősorban a nemzet ethikája, igazságösztöne szerint alkotandók, ennélfogva jogszabálylyá teendő a fent kifejtett ethikai felfogásból kifolyóan az a *praesumtió* is, hogy a szülő által egyik gyermekének *előre kiadott vagyon*, legyen az akár «ajándékozási szerződés», akár «átadási szerződés», akár «hozomány», akár «ajándék», akár «adásvételi szerződés» formájába is burkolva, *mindenképen betudás alá esik.* Ha a szülő az általános morál-ethikai elvtől eltérően nem egyenlően, hanem egyenlőtlenül akarja részeltetni gyermekeit az ő vagyonából, tessék akkor neki ezen akaratát egész világos és félreérthetetlen módon nyilvánitania.

De ha azt kérdezem, hogy vajjon a szülők részéről még életükben tett ingyenes vagyonjuttatások (ajándékozások) az esetek nagy átlagában betudási czélzattal, avagy anélkül történnek-e, akkor minden habozás nélkül azt kell válaszolnom, hogy igenis betudási czélzattal történnek. Aki az ellenkezőt állitja, az nem ismeri az életet. Vegyük csak a földmivelő, az iparos és kereskedő osztályt — szóval a nemzetnek 90%-át.

A paraszt, ha kiházasitja első gyermekét, és átad neki a községi jegyző előtt kötött «ajándékozási», vagy «átadási» szerződés czimén földet, házat, lovat stb., ezt bizony betudási czélzattal adta át, még pedig az esetek 99%-ában. Akár benne van a szerződésben ez a kitétel: «előre kiadott örökrész fejében», akár nincs. Most már azon muljon-e az, hogy a községi jegyző, a kinek rendszerint csak 1—2 simlije van a maga jogügyletkötéseire, ilyen vagy olyan *kifejezést* használt, hogy az anyagi igazság az egyik esetben a betudás és a családi egyenlőség szerint érvényesüljön, a másik esetben meg az ellenkező mondassék ki?! Valósággal hajmeresztő konzekvenciák füződnének az ilyen jogalkalmazáshoz. Teljes jogi anarchia állana elő. Nincs az a Demosthenes a világon, a ki meg tudná értetni a faluval azt a rejtélyt, hogy az István gazda fiai közt ugy mérte a «törvény» az igazságot, hogy a fiuk egyformán kaptak (vagyis aki már kikapta a részét, az nem kapott ujból a másik fiu kárán), ellenben a Ferencz gazda fiai között ugy osztotta az igazságot a törvény, hogy az egyik fiunak — aki szintén már előre kapta a részét — kétszer annyi jusson, mint a másik (még ki nem házasitott) fiunak. Hiába modja neki akárki, hogy ez azért van, mert a jegyző az egyik szerződést «ajándékozási»-nak czimezte, a másikat meg «átadási»-nak vagy nem tudom minek.

Avagy tegyük fel, hogy egy iparos vagy kereskedő — kinek két leánya van — kiházasitja az egyiket, s átad neki ünnepélyesen e szavakkal: «itt a nászajándékod» — egy 20,000 K-ás betétkönyvet. A másik lánya számára is tartogat még 20,000 K-át. Meghal. Kész a per. Az első lány még 10,000 K-át elvisz a másik lánynak szánt 20,000 K-ból egyszerüen azért, mert ő «ajándékul» kapta az első 20,000-et. Ezek a jogszolgáltatást valósággal megszégyenitő esetek mindennaposak lesznek. Szinte agyába, lelkébe csöpögtetjük az egyik testvérnek a másikkal szemben tanusitandó önzést, szivtelenséget. A családok igen jelentékeny kontingensét áldz perlekedésbe, haragba szoritjuk.

Eddigelé mi ügyvédek tudtuk, hogy az előre kapott érték beszámitás alá esik (hacsak a kifejezetten nem zárta ki ezt az örökhagyó). Ehhez alkalmazkodtunk, és a hagyatéki ügyek nagy része békesen a testvérek egyetértésével rendezhető volt. Eztán azonban ez másként lesz. Az egyik testvér méltán remélheti, hogy az «ajándékozási» flosculussal boldogul (uti figura docet). A másik testvér érzi, hogy ethikailag és anyagilag neki igaza van, nem enged.

Dr. Muth Gáspár
temesvári ügyvéd.

Különfélék.

— **A budapesti vizsgálóbirák és kir. ügyészek tulterheltsége** tárgyában a budapesti ügyvédi kör magáévá tette dr. Fried Vilmosnak lapunk mult heti számában közölt előterjesztését és küldöttség utján kérte az igazságügyminisztert, hogy a visszás állapotokon sürgősen segitsen. Günther igazságügyminiszter a napilapok hiradása szerint válaszában kijelentette, hogy «sehol sincs annyi biró mint Magyarországon és a kriminalitás nem fokozódik sehol annyira mint Budapesten. A fennforgó sérelmekről tudomása van és igyekezni fog azokon segiteni».

A miniszter válaszára több irányban kell reflektálnunk. Annak a kérdésnek, hogy Magyarországon aránytalanul sok a biró, semmi összefüggése nincs azzal, hogy a budapesti vizsgálóbirák és kir. ügyészek tul vannak terhelve és hogy a vizsgálati fogság hetekre és hónapokra elhuzódik. Utóvégre is az érdekeikben sulyosan sértett feleknek joguk van követelni, hogy az állam akár a birák számának szaporitása ulján, akár más uton a mostani türhetetlen helyzeten segitsen. Ha tulsok a biró, akkor rendszerváltoztatást kell az igazságügyi kormánynak kezdeményezni, de a vádlottak érdekében elengedhetlen intézkedéssel addig nem lehet várni, amig a rendszerváltozás majd — ki tudja, mikor — proponál-

latni és keresztülvitetni fog. Minden állampolgár megkövetelheti az őt sulyosan terhelő közterhek fejében a gyors igazságszolgáltatást és annál sajnálatosabb a késedelem, mert a miniszter szavaiból is kitünik, hogy az igazságügyi kormánynak a fenforgó sérelmekről tudomása van, azonban a bajok orvoslására még sem történik semmi.

Az igazságügyminiszter azt is mondotta, hogy a kriminalitás nem fokozódik sehol annyira, mint Budapesten. Ennek ellenében engedtessék meg, hogy hivatkozzunk a székesfővárosi államrendőrség 1907. évi jelentésére, amely konstatálja, hogy a bünesetek szaporodása nem lényeges és hogy a bünesetek magas számának magyarázatául szolgál pangó gazdasági életünk és ennek természetes következményeként a nehéz megélhetési viszonyok. Tovább menve, a rendőrségi jelentés előadja, hogy a büntettek száma az előbbi évi állapothoz képest 779-cel emelkedett, ez a szaporodás azonban, miként az előző évi jelentésben is a rendőrség rámutatott, «tekintélyes részben annak a visszás állapotnak a következménye, melyet büntető törvényeink azáltal teremtettek, hogy a bizalmi viszonyból elkövetett minden jelentőség nélkül való lopásokat büntetté minősitik. Ebből az emelkedésből tehát közbiztonsági állapotainkra egyáltalán nem lehet kedvezőtlen következtetéseket vonni». A büncselekmények legnagyobb kontingensét tevő lopási deliktumokra pedig konstatálja a jelentés, hogy az előző évek adataival szemben alig mutatkozik eltérés, mert «a lopások száma alig emelkedett a lakosság erős szaporodása mellett is». Természetes, hogy annak, aki Budapest kriminalitásának emelkedéséről beszél, tekintetbe kell vennie a lakosság folytonos szaporodását és akkor nem fog a büncselekmények számának emelkedése aránytalannak feltünni.

— **A birói és ügyészi személyzet létszáma 1907. évben** 2928-ról 2953-ra emelkedett, a fogalmazói segédszemélyzeté 1383-ról 1375-re csökkent, ugyancsak megapadt a kezelő- és tiszti segédszemélyzet száma is és pedig 3224-ről 3217-re. A közjegyzők száma 4-gyel volt több, mint 1906-ban s igy számuk 295-re rugott, mig az ügyvédek száma 5776-ról 5994-re emelkedvén, közel 4%-nyi gyarapodást mutat. A közjegyzői helyettesek és jelöltek száma 181, 5-tel kevesebb, mint 1906-ban, az ügyvédjelölteké pedig 4096, 305-tel több, mint az előző évben.

— **Az 1908. évi törvényczikkek.** (Magyar Törvénytár. Corpus Juris Hungarici.) Bámulatos pontossággal, alig pár héttel az esztendő lejárta után már megjelent a Corpus Juris Hungarici legujabb kötete : az 1908. évi törvényczikkek. A Márkus Dezső dr. szerkesztette törvénytár ritka előnyei minden esztendőben ujból és ujból kitünnek, sőt egyre szaporodnak. Ez a kötet is, épp ugy, mint előzői, nagyszámu magyarázó jegyzeteiben minden törvény mindenik szakaszánál kitünteti annak összefüggését a korábbi (1000—1907.) évi egész joganyaggal, legyen az akár törvény, akár egyéb jogforrás. Emeli a kiadás értékét a minden egyes törvény mellé gyüjtött teljes törvényhozási anyagnak (indokolás, jelentések stb.) szakszerü feldolgozása, ami annál becsesebb, mert az országgyülési irományok tudvalevőleg nehezen hozzáférhetők, könyvkereskedői uton pedig egyáltalán be nem szerezhetők. A kötetet bő betürendes tárgymutató egészíti ki ; külön mellékletét pedig ez évben is azok a pótlások képezik, melyek ennek a kiadásnak szintén igen érdekes és értékes speczialitásai s amelyek időrendben való összeállitásban feltüntetik azokat a változtatásokat, melyeken a hazai joganyag az előző évben uj törvények és rendeletek következtében keresztülment. Ebben a kötetben — először — a szerkesztő a főrendiház jelentéseinek anyagából is közölt részleteket, olyanokat, melyek érdekes önálló szempontokat érvényesitenek és olyanokat, melyek a képviselőháztól eltérő határozat megokolását tartalmazzák. A 80 ives kötet ára füzve 30 K, félbőrkötésben 34 K.

— **Kérdés.** Sch. G. 180 K és járulékai iránt sommás pert tett folyamatba A. M. ellen a temesvári kir. járásbiróság előtt. A kereset beadása után alperes a tőkét és kamatot kifizetvén, a tárgyaláson felperes kérte alperest a költségekben marasztalni. A biróság kötelezte alperest, hogy 60 K perköltséget 8 nap alatt a felebbvitelre való tekintet nélkül felperesnek végrehajtás terhe mellett fizessen meg. Tekintettel arra, hogy az 1893 : XVIII. tcz. 117. §-ának 3. pontja a végrehajthatóságot csak a marasztalás összegére járulékok nélkül mondja ki, tekintettel továbbá arra, hogy irodalmunkban ezen kérdés körül csak oly esetre találtam, amidőn a per főtárgyára vonatkozó itélethozatal mellőzésével felperes mint pervesztes tartozott alperesnek költségeket fizetni, és ebben az esetben a végrehajthatóság kimondva nem lett, az a kérdés, hogy az általam közölt esetben az itélet, amely alperest a per főtárgyáról való itélkezés mellőzésével a perköltségek fizetésére a felebbvitelre való tekintet nélkül 8 nap végrehajtás terhe mellett kötelezte, helyes-e, vagy sem? *K. A.*

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróság** az 1908. v. V. 1736. sz. végrehajtási ügyben, melyben a végrehajtás 1909 január 4-én foganatosittatott, a jóváhagyó végzést felperesnek — utánajárás és sürgetés után — 1909 márczius 9-én kézbesittette.

— **A magyar büntető jog.** Irta : dr. Atzél Béla. A Tudományos Zsebkönyvtár 39—40. számu kötetében megjelent. Ára 1 K 20 fillér.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A tulajdonjog határai.** A tulajdonos megtilthatja, hogy a tulajdona tárgyául szolgáló telekről fényképészeti felvételeket eszközöljenek. A reichenbergi törvényszék területén fekszik az ugynevezett Jeschke- és Izerhegység, amelynek tulajdonosa jogot adott a «deutsche Gebirgsverein»-nak, hogy eltilthassa a nevezett helyeken a fényképek felvételét. A «deutsche Gebirgsverein» élt is jogával, s a Jeschkehegyen épitett ugynevezett «Jeschkehaus»-ra kifüggesztetett egy táblát : «das Photographieren des Jeschkenhauses zu geschäftlichen Zwecken ist verboten». Két fotografus azon az alapon kérte a tilalom hatálytalanitását, hogy a hegységen utszolgalom áll fenn, s hogy a Jeschke különösen télen igen alkalmas müvészi felvételekre és szép képeslapok készitésére.

Mindhárom biróság egyetértőleg megállapitotta, hogy az utszolgalom nem áll fenn, de ha fennállana is, akkor is jogában volna a tulajdonosnak a fényképezést megtiltani.

— **Munkakamarák Németországban.** Az európai államok törvényhozása sokat foglalkozik utóbbi időkben oly szervezet létesitésével, mely a munkaadók és munkások érdekeit megfelelőbben volna hivatva képviselni, mint a pártszempontok szerint időről-időre alakult, egymástól izolált egyesülések. Németország most készül követni Francziaország, Belgium, Németalföld és Olaszország példáját ; a parlament már első olvasásban elfogadta a munkakamaratörvény («Arbeitskammerngesetz») javaslatát. A készülő törvény intencziói szerint a munkaadók és munkások egy és ugyanazon szervezetben egyesittetnek. Ez a rendelkezés a munkásokat, akiknek nincsen a munkaadókénak megfelelő, a kereskedelmi és iparkamarákhoz hasonló önálló szervezetük, háttérbe szoritja és érzékenyen sujtja. A franczia-belga munkakamarákban a munkások érdekei jobban meg vannak védve, amennyiben részükre a szervezeten belül oly orgánum van felállitva, mely a munkásoknak a munkaadókkal szemben teljes paritást biztosit. A javaslat egy további rendelkezése az üzleti hivatalnokokat, munkavezetőket minden megkülönböztetés nélkül a munkások csoportjába osztja. A tervezet a munkakamarákban a nőknek a férfiakéval egyenlő választójogot biztosit.

Bár a parlament az első olvasásnál kedvezően fogadta a javaslatot, ellene élénk hangok emelkednek a német jogászvilágban. Különösen azt hibáztatják benne, hogy a munkások érdekeit megfelelő védelemben nem részesiti.

— **Végrendelet megsemmisitése.** 1904 május 3-án B. meghal; hagyatékában egy 1904 április 3-áról keltezett, sajátkezüleg irt és aláirt végrendelet találtatik, amelyet előbb összehajtottak, azután két oldalról beszakitottak, ugy hogy négy, az okmány szövegén átvonuló szakadás van rajta. Ily állapotban találják az okmányt B. értékpapirjai között.

Felperes, kit a végrendelet egyetemes örökösül jelöl meg, a törvényes örökösök ellen keresetet indit jogainak érvényesitése végett. Alperesek ellenvetik, hogy örökhagyó a végrendeletet nyilvánvalóan visszavonta, s ez állitásuk támogatására a német polgári törvénykönyv 2255. §-ára hivatkoznak, mely szerint a végrendelet az által is visszavonható, ha az okmányon oly változtatás eszközöltetik, melylyel rendszerint az irásba foglalt akaratnyilvánitások visszavonását kifejezni szokták. A járásbiróság itélete szerint az emlitett tények nem elegendők a visszavonási szán-

dék igazolására, a német birodalmi törvényszék (Reichsgericht) kimondja, hogy az okmányoknak ily állapota a megsemmisitési szándék kifejezésére alkalmas.

— **Röntgensugár, mint bizonyitási eszköz.** Sötét éjszaka történt az a verekedés, melyben H. egy revolverlövés következtében életveszélyesen megsebesült. A könnyen bekövetkezhető komplikációk arra késztették a nyomozó közegeket, hogy H.-t eskü alatt hallgassák ki, és e kihallgatás alkalmával H. azt állitotta, hogy a lövés L.-től származik. Az L. ellen meginditott nyomozás azonban azon eredményre vezetett, hogy L. bünössége teljesen valószinütlennek látszott, és a gyanu H. testvérére irányult. Az eljárást L. ellen beszüntették, és H. ellen megindították a nyomozást hamis eskü miatt. A nyomozás során megállapittatott, hogy L.-nél akkor este egy hat milliméteres, H. testvérénél egy kilencz milliméteres revolver volt. Miután a golyó, amely H. testébe furódott, bennmaradt a hátában, megvizsgálták röntgensugarakkal. Több fotografiát vettek fel, s midőn a H. testében lévő golyót egy hat miliméteres és kilencz milliméteres golyóval összehasonlitották, a legnagyobb biztossággal állapitották meg, hogy a H. testében lévő golyó nem lehet kilencz milliméteres. H.-t azonnal szabadlábra helyezték. A terhelő tanuvallomások következtében a röntgensugarakkal való fényképezés nélkül biztosan elitélték volna hamis eskü miatt.

— **Angol joggyakorlat.** A törvénytelen gyermek itéletileg megállapitott vélelmezett atyjának örökösei a tartásdijért még a tiszta hagyaték erejéig sem felelnek. — A. nővérének, B.-nek 200 fontot kölcsönzött. B. halálakor 5000 fontnyi vagyonát A. fiára, C.-re hagyta, anélkül, hogy a kölcsönt A.-nak visszafizette volna. A. vagyonát C.-re és még hat gyermekére hagyta. Ez utóbbiak kérték, hogy C. örökrészébe a 200 font tudassék be. A felebbezési bíróság, szemben a kompenzációt megengedő elsőbiróval, a betudásnak nem adott helyet, mert a kölcsönkövetelés időközben elévült. — Az állattartó, aki veszedelmes természetü állatot (az adott esetben harapós kutyát) tart, az ezáltal okozott kárért akkor is felel, ha a kárt közvetlenül harmadik személynek szándékos cselekménye (uszitás) okozta. Ez ellen a döntés ellen a felebbezési bíróság egyik tagja különvéleményt nyilvánitott, mivel szerinte harmadik személy jogtalan cselekménye az állattartó felelősségét megszünteti.

— **Lóversenyfogadásból keletkezett követelés megitélése.** A. B.-vel *lóversenyfogadást* köt. A. veszit, s mivel fizetni nem tud, a vesztett összegről csekket ad azzal, hogy az csak bizonyos idő mulva mutatható be; B. kötelezi magát, hogy A.-t sportkörökben nem fogja az azonnali fizetés megtagadása miatt defaulter-nek elhiresztelni. Az angol biró B.-nek az összeget a következő megokolással itélte meg: Vesztett fogadás megfizetése nem törvényellenes dolog. Vesztett fogadás megfizetését «becsületbeli adósságnak» tekintjük; a fogadásból oly természetes kötelem (imperfect obligation) származik, melynek teljesitését minden tisztességes ember kötelezőnek tartja, s közvetve kényszeritheto azzal a társadalmi megbélyegzéssel, mely a «defaulter»-t sujtja. Ha tehát a törvény nem is kényszerit a fogadás teljesitésére, nem tiltja meg a nyerőnek, hogy a rendelkezésére álló, törvényen kivüli eszközökkel igyekezzék a fizetést kikényszeriteni. Mindaddig, amig a vesztett fogadás megfizetését a társadalom becsületbeli tartozásnak tekinti, nem lehet zsarolásnak minősiteni, ha a nyerő a társadalmi uton rendelkezésére álló eszközökkel él. Igy tehát az emlitett szerződés is érvényes. Az itéletet a felebbezési bíróság is helybenhagyta.

— **Hindu házassága európai nővel.** Keletindiai jog szerint a hindu férfi nem vehet el olyan nőt, aki nem az ő kasztjából való. Egy hindu férfi, ki ellen angol születésü neje hütlen elhagyás miatt a házasság felbontása iránt keresetet adott be, ezen az alapon azzal védekezett, hogy saját jogterületének joga szerint nem birt képességgel a házasság megkötésére, s igy az létre sem jött. Az angol bíróság azt állapitotta meg, hogy a mondott tilalomnak az a következménye, hogy az illető férfi elveszti a kaszthoz való tartozóságát, s igy jogilag megszünt hindu lenni; ennek folytán az ilyen házasság érvénye többé nem a hindu, hanem a házasság kötésének területén irányadó jog szerint birálandó meg.

— **Északamerikai itélet egy tarifaszerződés jogi hatályáról.** A könyvnyomda szakmához tartozó munkaadók és munkások szervezetei az Egyesült-Államokban szerződést kötöttek a munkarend, munkabér egységes szabályozása és a strike, boykott, kizárás megakadályozása czéljából. A szerződésben kimondatott, hogy a heti munkaidő 54 óra, de 1909 január 1-étől 48 óra. A munkaadók szervezete a szerződést elfogadta; ezzel szemben a munkások nagygyülése visszautasitotta a szerződést és a nyolcz órai munkaidőt 1907 novemberétől fogva követelte. A munkaadók szervezete s annak egyes tagjai a szerződés teljesitését követelték, arra hivatkozván, hogy ők a munkásszervezetek elnökségét az egyezmény megkötésére felhatalmazottnak tekinthették. Az Ohio-beli szövetségi bíróság elutasitotta a keresetet. Tévesnek nyilvánitotta azon felfogást, hogy az elnökség fel volna hatalmazva ilynemü egyezségnek a munkások nevében való megkötésére. Ennélfogva a munkásoknak jogukban állott volna, anélkül, hogy szerződésszegőkké válnának, a munkát a munkaadók szervezetéhez tartozó bármely főnöknél beszüntetni. Fel lehet vetni azt a kérdést, vajjon abban az esetben, ha a munkások a nyolcz órás munkaidő kivivására strike-ba mennének, a munkásszervezetek elnöksége köteles volna-e a strike-alapból való segélyezést megtagadni. A bíróság szerint a strike-alap tekintetében a bíróságot nem illeti több rendelkezési jog, mint a munkások takarékpénztári betétjei felett. A bíróság még közvetve sem kényszeritheti a munkásokat, hogy megmaradjanak a munkaadóknál és kilencz orát dolgozzanak naponta. A kérdéses egyezmény csak azt rendeli, hogy a munkások, ha egyáltalán akarnak, kilencz órát kötelesek naponta dolgozni.

— **Biztositási összeg kifizetése halálbüntetés esetén.** Illinois államban legutóbb azon érdekes kérdés került eldöntés alá, vajjon követelhető-e a biztositási összeg, ha a biztositott halálos itélet következtében vesztette el életét. A biztositótársaság szerint ez a közerkölcsökbe ütköznék. A birósági maraszták biztositó-társaságot, kimondva, hogy a kivégzés csak akkor zárja ki a biztositási összeg kifizetését, ha ez a kötvényben külön kiköttetik. A birósági itéletének kiinduló pontja különben Illinois állam alkotmányának azon tétele, mely szerint a büntető itéletnek nem szabad érintenie az elitélt vagyoni állását. (American Law Review.)

A Magyar Jogászegylet folyó hó 20-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Fischer Ignácz törvényszéki elmeorvos-szakértőnek következő czimü előadása: A homosexualitás és annak forensikus méltatása. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előreláthato munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

A német nyelvben teljesen jártas ügyvédjelölt gyakorlattal, forgalmas irodában állást keres. Czim a kiadóban. 13354

Föltétlenül megbizható, képzett ügyvéd jó forgalmu városi irodába társul ajánlkozik, esetleg ilyen iroda átvételére is, vagy közjegyzőhelyettesül. Czim a kiadóhivatalban 13352.

Kellő képzettségü, ügyvédi iroda önálló vezetésére képes doktor juris állást keres vidéki városban. Megkeresések «Doktor juris. Arad, Lövész-utcza» czimre e lap kiadóhivatalába kéretnek. 13353

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évtolyam. 13. szám. Budapest, 1909 márczius 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Huszonöt év. — Az 1908. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A hitbizományi és végrehajtási zárlat. *Dr. Plopu György* kir. curiai kisegitő birótól. — Semmiségi kereset kézbesités hiányából. *Dr. Posoni Gábor* marosvásárhelyi kir. törvényszéki elnöktől. — Perbeli hazugságok. *Dr. Urbach Lajos* budapesti ügyvédtől. — Igazmondási kötelesség a perben. *Mandel Zoltántól.* — Adalék a budapesti kir. tudományegyetem 1848 előtti büntető törvényszékének gyakorlatához. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — Széljegyzetek a munkásbiztositási választott birósági eljárásról szóló rendelethez. *Dr. Harmath Jenő* kir. járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Huszonöt év.

Egy tiszteletreméltó jubileum alkalmából a magyar jogi szaksajtó negyedszázad előtti lapjain böngészgettünk.

Kiváncsian lapoztuk végig az azon időbeli jogirodalmi organumokat, igyekezvén megállapitani a haladást a jogintézményekben és judikaturában.

Az 1868-tól 1884-ig eltelt 16 esztendő alatt a magyar igazságszolgáltatás nagy lépést tett előre, bizton várható volt tehát az előrehaladásnak további folytatása.

Egyes nagyszabásu alkotásokban a fejlődést a törvénytár tanusitja. Szilágyi Dezső alatt valósittatott meg a kir. táblák deczentralizácziója, ő iktatta törvénybe a házassági jogról és a sommás eljárásról szóló törvényeket és ő készitette elő az utódja alatt megalkotott bünvádi eljárást.

Hogy egyéb irányokban a haladás mértékét illusztráljuk, minden kommentár nélkül közlünk a 25 év előtti jogisajtóból néhány adatot:

Több czikk panaszolja, hogy «az igazságügyi politika hazánkban Pauler Tivadar alatt teljesen háttérbe szorult. Ha kell, vagyis ha a napi áramlat ugy kivánja, készen áll sok novelláris javaslat, csak egyöntetü, czéltudatos jogügyi politikát ne kivánjon senki. Mindenre van idő és pénz, csak igazságügyi alkotásra nincs.» (Jogt. Közl.)

Több alkalommal felszólalt a szaksajtó a birói kinevezési rendszer ferdeségei ellen. «Évek óta tapasztaljuk - irják — hogy a kinevezéseknél azok mellőztetnek, kik szorgalmuk és tehetségük által tünnek ki.»

A protekczió miatt is nem egy reklamáczió történt.

Dárday Sándor, Busbach Péter és Gruber Lajos a «Jogt. Közl.» hasábjain a birák jobb fizetését követelték, annál is inkább, mert maguk a birák panaszkodtak a kar egy részének eladósodása miatt.

Az itélkezés érdeme is erős támadásoknak volt kitéve. Fayer László akkor vivta nagyszabásu harczait a kir. Curia második büntető tanácsának dogmatikus judikaturájával szemben. Ugyanő küzdött a reformatio in pejus ellen, és ő volt az, aki a csendőri kinzások miatt az agitácziót bevezette, aminek eredménye lőn a kir. Curia átirata az igazságügyminiszterhez.

A felsőbiróságok gyári munkát kénytelenek végezni, ezt panaszolja egy felsőbiró. «Lehetetlen az eldöntés alá kerülő jogkérdések mélyére hatni, lehetetlen a hozott határozatoknak a felekre nézve megnyugtató, a felebbviteli bíróság tekintélyének megfelelő indokolása». (Jogt Közl.)

A vizsgálati fogság tulságosan hosszu tartama és a bünperek elhuzódása miatt is számos felszólalás történt.

Hasonlóképp folytonos panasz tárgya volt a polgári perek lassu elintézése.

A fővárosban is, a vidéken is alig lehetett a rendes perek végét bevárni.

Hogy pedig a járásbiróságoknál minő volt a helyzet, azt a következő néhány idézet illusztrálja.

A budapesti VI—VII. ker. járásbiróságnál «a személyzet a munka szaporodásához képest nem szaporittatik, és igy a 3—4 hónapos tárgyalási határidők állandóak lettek, a kiadmányozás késedelmes.» («Jogt. Közl.»)

«Az egyik albiró e bíróságnál már hetek óta beteg és a többi birák annyira tul vannak halmozva, hogy alig győzik a munkát. Ily körülmények között nem csoda, ha márczius-ban junius végére tüznek tárgyalásokat. Egy albirói állásra van ugyan pályázat hirdetve, de attól tartunk, hogy Pauler ur, mint rendesen, most is majd hónapokig heverteti fiókjában a folyamodványokat.» («Ügyvédek Lapja.»)

Félévvel később már oly annyira türhetetlenek voltak az állapotok, hogy «november közepén beadott keresetekre márczius közepére tüzik ki a határidőt. A birák fuldokolnak a munkában.» («Jogt. Közl.»)

Az ismert takarékoskodási rendszert okolták az akkori lapok azért is, hogy «a bíróságokat a legrondább és a legapróbb szobákkal biró bérhelyiségekben helyezik el. Ilyen helyiség pl. az V. ker. kir. járásbiróságé. Valóságos botrány, hogy az ország legnagyobb járásbirósága számára milyen helyiségeket szemeltek ki. A tárgyalási termeknek csufolt szobák szükek. Az irattár tul van tömve.»

Ugyanezt panaszolják a lapok a vidéki járásbiróságokról is, kiemelvén, hogy a tulzott és fukarságig menő takarékoskodás a helyiségben és személyzetben az oka a tarthatatlan állapotoknak. («Jogt. Közl.»)

Több panasz hangzott el amiatt, mert a felsőbiróságoknál, valamint a törvényszékeknél a nyilvánosság csak papiron van meg, mivel az ügyek előadása iránt érdeklődők alig juthatnak be a tárgyalásokhoz.

Az ügyvédi kar helyzetét a következő néhány excerptum jellemzi:

A képviselőház akkor is telve volt ügyvédekkel. «Azonban a magyar törvényhozás alig tett valamit az ügyvédi kar emelésére, de annál több intézkedésével tette problematikussá az ügyvédséget, mint kenyérkereső pályát». «Legujabban azonban már nemcsak a törvények törnek az ügyvédek kenyérkeresete ellen, hanem a törvényhozók is. Azok, akik magukat képviselőknek választatták meg, nem magasabb ambiczió által vezéreltetnek, hanem a kenyér utáni hajsza által. Képviselői mivoltukat ügyvédi dolgaik előmozditására használják fel, elvéve kollegáiktól a tisztességes kenyérkeresetet. Nem egy képviselő pedig a mandátumát arra

használja, hogy valami magasabb birói vagy állami hivatalba jusson.» («Ügyvédek Lapja.»)

«Ügyvéd képviselőink egyáltalán semmit sem tesznek az ügyvédi kar érdekében. A képviselőházban ülő 80 ügyvéd egyik része közönséges szavazógép szerepét tölti be, másik része nem állván szinvonalon, a bölcs hallgatás palástjába burkolózik, mig a harmadik rész a pártok mérkőzései között jobbnak, biztosabbnak látja balancirozni, nehogy koczkáztasson bizonyos kilátásokat.» (U. o.)

Az országos ügyvédgyülés és az ügyvédség országos szervezete érdekében agitált 25 évvel ezelőtt Dell' Adami Rezső, a zseniális jogtudós, abból a czélból, hogy az egységes szervezet az ügyvédség jogainak érvényesülést szerezzen. Ellenezte az inditványt az «Ügyvédek Lapja» hasábjain több czikkben Günther Antal, félvén, hogy az országos ügyvédgyülés tervének helytelen irányban történt megindítása fel fogja vetni a kenyérkérdést. Emellett fő érve volt, hogy nem látja, hogy az ország ügyvédi karában megérlelődött volna az országos szervezetet követelő közérzület.

Az ügyvédgyülést előkészitő bizottság megalakult és a következő tárgysorozatot javasolta az ügyvédgyülés elé terjeszteni:

1. Szükséges egy országos ügyvédi egyesület megalakitása.

2. Szükséges ügyvédi segélyalap létesitése. (Ennek szószólói voltak Dell' Adami, Günther és Králik.)

3. Hazai jogéletünk legsürgősebb szüksége, hogy szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapult polgári és bünvádi eljárás mihamarabb létesittessék.

4. Kérvény a törvényhozáshoz az ügyvédi rendtartás, a teljes ügyvédi autonomia érvényre emelése, az ügyvédi gyakorlati idő kiterjesztése és a zugirászkodás* elleni eljárás szigoritása iránt.

A budapesti ügyvédi kamara közgyülésének vitáit is érdekes olvasni. Az ellenzék vezére Dell' Adami Rezső volt. A vitákban részt vettek Jellinek Arthur, Tarnai János és Mezei Mór.

Az ügyvédrendtartás reformjáról Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő a következőket irja:

«Akárhány ügyvédi kamara szólalt fel ez irányban, szava elhangzott a pusztában. Nincs társadalmi osztály hazánkban, mely oly kevéssé vétetnék figyelembe, mint éppen az ügyvédi osztály. Ki hitte volna, hogy a még 1881 október 8-án beadott ügyvédi rendtartásról szóló törvényjavaslat ma sem került napirendre, ami egyértelmü a kérdés elodázásával. Pedig az igazságügyminiszter ur a törvényjavaslatot ugyancsak sürgősnek nevezte el indokolásában, mondván: «7 éven át szerzett tapasztalat azon meggyőződést eredményezte, hogy az 1874. évi ügyvédi rendtartás a kitüzött czél elérésére nem vezethet.» (Ügyvédek Lapja.)

Egy vezérczikk felszólal az ügyvédi kar becsülete érdekében, «amelyet a napi sajtó minduntalan sárba ránt.» A czikkre alkalmat adott az, hogy minden alap nélkül ráfogták a napilapok egy szédelgőre, hogy ügyvéd. («Ügyvédek Lapja».)

Akárhogy is akartak némelyek az ügyvédi kenyérkérdés fölött napirendre térni, az már azon időben utat tört magának, sőt voltak, akik a numerus clausus behozatalát már 25 év előtt követelték. Pedig a budapesti ügyvédi kamara tagjainak száma 1881-ben csak 682, 1882-ben 683, 1884-ben 672 volt. (L. «Jogt. Közl.» 1884. évf.)

Hogy pedig akkor még a jogi pályára való tódulás általán nem volt oly nagy, mint napjainkban, azt mutatja, hogy 1880-ban 1393, 1881-ben 1467, 1882-ben 1466, 1883-ban mindössze 1449 volt a joghallgatók száma a budapesti egyetemen, mig most 3400 körül jár.

* A községi jegyzők zugirászkodása is számos panasz tárgyát képezi.

Egy czikkiró ezen jelenséget akképp kommentálta, hogy «terjed a belátás, hogy a nemzet jövőjének sulypontja a gazdasági téren van, és hogy ügyvédekben és hivatalnokokban szükségen felül bővelkedünk.»

* *

Olvasóinkra bizzuk annak eldöntését, mennyit haladtunk 25 év alatt.

Az 1908. év törvényhozása.*

III.

A nemzetközi szerződéseknek bennünket érdeklő rendelkezéseiből utalok a német, belga és olasz kereskedelmi szerződéseknek ama czikkeire, amelyek a szerződésből eredő egyes vitás kérdések eldöntését választott bíróságra bizzák (ném. szerz. 23. a. cz. és XIII. cz.; belga szerz. 18. cz.; olasz szerz. 15. cz.), mig az orosz kereskedelmi szerződésből hiányzik ehhez hasonló rendelkezés. A német és az olasz kereskedelmi szerződésnek érdekes uj szabálya az a czikk, amelyben a szerződő felek arra kötelezik magukat, hogy azt az elbánást, amelyben az egyik fél munkásai a másik fél területein a munkásvédelem és munkásbiztositás tekintetében részesülnek, barátságos egyetértésben megvizsgálják abból a czélból, hogy megfelelő megállapodások utján a munkásoknak kölcsönösen oly bánásmódot biztositsanak, amely nekik lehetőleg egyenlő értékes előnyöket nyujt (ném. szerz. 6. cz.; olasz szerz. zárjegyzőkönyv az 1. czikkhez, 4. §.).

Az orosz kereskedelmi szerződés 1. czikkének első és második bekezdése egymással ellentétes két rendelkezést tartalmaz. Az első bekezdés kölcsönösen biztositja a két állam polgárainak a legkedvezőbb bánásmódot; a második bekezdés az Oroszországban a külföldiekre nézve fennálló korlátozó rendelkezéseket továbbra is fenntartja. Más szóval ezen a téren viszonosság nincs, mert hiszen sem Ausztria, sem Magyarország nem alkalmaz majd az orosz alattvalókkal szemben olyan korlátozó rendszabályokat, amilyeneket Oroszország a külföldiekkel szemben általában megszab. Egy tekintetben mégis javitott azonban a szerződés valamelyest Oroszországban élő vagy érdekelt honfitársainkon. Eddig ugyanis a külföldiek Oroszország nyugati kormányzóságaiban ingatlan vagyon szerzéséből ki voltak zárva, ugy, hogy kénytelenek voltak házasság vagy öröklés utján szerzett ingatlanaikat három éven belül elidegeniteni. Az uj szerződés ezt a határidőt a magyar és az osztrák állampolgárok javára tiz évre terjeszti ki (11. cz.). Ujonnan és az eddiginél kedvezőbben szabályozza a szerződés a kereskedelmi utazók, továbbá a kereskedelmi társaságok jogviszonyait (12., 13. cz.). Az orosz kormány késznek nyilatkozik, hogy három éven belül a szerzői jog tárgyában, «minél előbb» pedig az ipari tulajdon tárgyában egyezményt kössön Ausztriával és Magyarországgal. Fölemlitem még az orosz szerződésből annak a hagyatékokra vonatkozó rendelkezéseit (22. cz.) és a zárjegyzőkönyvnek (22. cz.) azt az érdekes kijelentését, hogy hivatásos konzulaink és diplomácziai alkalmazottaink Oroszországban és azok, akiket az osztrák-magyar kormány Oroszországba kiküld, az orosz czenzurával szemben teljes szabadságot élveznek mind a hirlapok, mind a tudományos, müvészeti és szépirodalmi müvek tekintetében.

Alaki szempontból ujitást tüntet föl a XXVI. tcz., az Olaszországgal az ingó és ingatlan javak megszerzése és birtokolása tárgyában 1906 február 11-én kötött egyezmény beczikkelyezéséről. Azért mondom, hogy csak alaki szempontból tartalmaz ez a törvény ujitást, mert tartalmának

* Az előbbi közl. l. a 9. és 10. számban.

lényege meg volt az eddig hatályos olasz kereskedelmi szerződésben (1892 : VI. tcz. IV. cz.). Annak az oka, hogy most külön egyezmény szabályozza ezt a kérdést, az, hogy a többi kereskedelmi szerződésben nincsen hasonló rendelkezés, még inkább pedig az, hogy más államok a velünk kötött kereskedelmi szerződésekben biztositott legnagyobb kedvezmény czimén az itt szóban levő megállapodások alkalmazására jogos igényt ne támaszthassanak. Az egyezmény miniszteri megokolása és a képviselőház közigazgatási bizottságának jelentése helyesen emelik ki a szerződésnek közjogunkkal ellentétes alakját, mert hiszen itt olyan kérdésről van szó, amely Magyarországnak és Ausztriának legsajátosabb önálló belső ügye, amelyre nézve tehát a szerződés megkötésénél nem a közös külügyminiszter képviseli az országot, hanem amelyet Magyarország — a II. a. e részben kifejtettek szerint — önállóan szabályozhat.

Számolva a rendelkezésemre álló térrel, az 1908. évi törvények közé iktatott nemzetközi szerződéseket illetőleg még csak a következőket jegyzem meg néhány rövid szóval.

A vasuti árufuvarozást szabályozó berni egyezményt (1892 : XXV. tcz.) kiegészitő és módositó második pótegyezményt tartalmazó XLVI. tcz. (az első az 1901 : XXIV. tcz.) vasuti fuvarozási jogunk lényeges átalakitása, amely természetesen a vasuti üzletszabályzatnak a törvényben foglalt felhatalmazás alapján (2. §.) gyökeres módositásában nyer közvetlen kifejezést, ez a módositás pedig — bár rendelet utján történik — a törvény rendelkezésénél fogva a kereskedelmi törvény vonatkozó szabályaira is kiterjedhet.

A XLV. tcz.-be iktatott «Egyetemes postaszerződés» ujitásaiból csak a nemzetközi jog szempontjából érdekes azt a czikket emlitem föl, amely — a hágai békekonferenczia határozataival összhangban — rendeli, hogy a hadi foglyok és az ezeknek érdekében a hadviselő felek vagy semleges országok területén felállitott tudakozódó irodák levelezését nemcsak a felvevő és a rendeltetési országok területén, hanem a közbeeső területeken is dijmentesen kell szállitani.

Mint rendkivül érdekes szociálpolitikai és humánus alkotást, egyben azonban mint a nemzetközi munkásvédelemnek első hajtását, emlitem az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt Bernben 1906 szeptember 26-án kötött nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről szóló LIII. tcz.-et. Kivánatos, hogy mennél több hasonló nemzetközi egyezmény kövesse ezt az elsőt és remélhető, hogy a gyufaiparban az emberpusztitó fehér (sárga) phosphor használatának eltiltása iránt 1905-ben és 1906-ban folyt nemzetközi tanácskozások eredményét fogja tartalmazni a második ilyen jellegü egyezmény.

IV.

Mind az 1908 : XXVII. tcz., amely az 1908. évi, mind az 1908 : I. tcz., amely az 1909. évi állami költségvetést tartalmazza, korábbi költségvetési törvényeink példája szerint, számos olyan rendelkezést foglal magában, amely czéljánál és jellegénél fogva nem való az állam háztartását egy évre szabályozó költségvetési törvénybe. Mivel ezzel a kérdéssel a mult évben az 1907. évi törvényhozás ismertetésekor már foglalkoztam, most csak röviden utalok az ott elmondottakra, ismételve azt a nézetemet, hogy a költségvetési törvénynek olyan uj és alapvető anyagi jogi rendelkezéseket nem szabad tartalmaznia, amelyek nem vonatkoznak a legszorosabban az állam háztartásának vitelére.

Az 1908. évi költségvetési törvény, amely személyi járandóságok czimén 36.763,234 K-val többet irányzott elő, mint az 1907. évi, az 1893 : IV. tcz. módositásával hét osztályban ujonnan szabályozta az állami alkalmazottak lakáspénzét (a többlet évente 6.800,000 K), oly rendelkezés, amelynek külön törvényben lett volna helye, mert hiszen állandó jellegü és külön törvényt módosit.

Hasonlóképpen külön törvényt kellett volna alkotni a m. kir. honvédségnél, a m. kir. csendőrségnél, valamint az állami lótenyésztő-intézeteknél alkalmazott havi dijasok, gyakornokok és hadapródok illetményeinek fölemeléséről, továbbá a honvéd- és méneskari legénység élelmezésének javitásáról, amely állandó rendelkezést az 1908. évi költségvetés egy a kormányt felhatalmazó utasitás alakjában foglalja magában. Ennek kapcsán egyszerüen utalok csak arra a mulasztásra, hogy sem a honvédség, sem a közös hadsereg havi dijasainak illetményeit, sem a legénység zsoldját nem szabályozza törvény, pedig ez éppen ugy törvénybe való rendelkezés, mint az állami alkalmazottak illetményeire vonatkozó. Végül ugyancsak törvényben való szabályozást követelt volna az 1908. évi költségvetésnek a dijnokok, azok özvegyeinek és árváinak nyugellátására, illetve nevelési járulékaira vonatkozó rendelkezése, amely az 1897 : XXIV. tcz.-ben foglaltakat egészíti ki. Megjegyzem azonban, hogy bármily emberies érzés inditotta a törvényhozást ezekre a rendelkezésekre: ezekkel csak utját egyengette a szellemi proletariátus szaporodásának, mert a nálunk — fájdalom — annyira elharapódzott urhatnámság mellett, a nyugdijképes dijnok állása ezentul még nagyobb versengésnek lesz tárgya, mint eddigelé, holott mindent el kellene követni az ilyen, csak nyomoruságos tengést biztositó állásoknak mennél kisebb számra csökkentése érdekében. A dijnokságot nem szabad életpályává tenni. Dijnokokkal csák átmeneti munkát volna szabad végeztetni, ideiglenes alkalmazással. Mihelyt valamely tennivaló állandó: annak ellátására is állandó, kinevezett munkaerőt kell alkalmazni, olyan javadalmazással, amelyből szerényen bár, de mégis rendesen megélhet családostul. De a dijnoki pályára csábitani az embereket azzal, hogy nekik nyugellátást, özvegyeiknek állandó ellátást (legfölebb 500 K), árváiknak pedig nevelési járulékot juttatnak — meggyőződésem szerint csaknem vétek számába megy, mert a dijnok javadalmazása saját szükségleteinek fedezésére sem lévén elég, nem volna szabad őt még házasságlépésre és családalapitásra is buzditani, mikor ez a biztos nyomort, és csaknem ugyanolyan biztos züllést kell, hogy maga után vonja. Ceterum censeo — a mai dijnokrendszert mihamarabb meg kell szüntetni, és az irásmunkának, a kezelési tennivalóknak csökkentésével, az igazgatás gyökeres egyszerüsitésével együtt, ami ismét a szükséges munkaerő létszámát szállitaná le tetemesen, a dijnokok végezte állandó munkát rendszeresitett, tisztességesen javadalmazott alkalmazottakra kell bizni. Ez felelne meg mind az emberiességnek, mind az állam méltóságának, amelylyel nem fér meg az 1 K 60, vagy 2 K-ás napidijas-rendszer ápolása.

Mind az 1908. évi, mind az 1909. évi költségvetés, ugy, mint annyi előzője, hatályon kivül helyezik a betegápolási pótadónak törvényesen (1898 : XXI. tcz. 2. §.) megszabott 3%-os kulcsát, 5%-ban állapitva azt meg; hatályon kivül helyezik továbbá, ugyancsak stereotyp alakban, a helyi érdekü vasutak segélyezésének maximális összegére vonatkozó törvényes rendelkezést (1888 : IV. tcz. 7. §.). Arról, hogy ez az eljárás mennyire ellenkezik a törvényhozás komolyságával egyfelől, a törvényszerkesztés technikájával másfelől, már az 1907. évi törvényhozásról irt szemlém kapcsán emlékezvén meg, nem ismétlem az akkor mondottakat. De bizonyos, hogy ha valamely törvénynek valamelyik rendelkezése helytelennek bizonyult, ugy azt végképpen hatályon kivül kell helyezni és czélszerübbel pótolni, nem pedig tiz éven át ujból meg ujból hatályon kivül helyezni, az erre technikailag sem hivatott költségvetési törvényben.

Az 1908. évi költségvetésről emlitem még fel végezetül, hogy annak kapcsán jelentette be a kormány terveit arról, hogy miképpen szándékozik rendezni a tisztviselői

létszámokat és mintául a pénzügyminiszterium alá tartozó tisztviselők státusrendezését mutatta be (l. Márkus-féle Törvénytár 1908. évi folyam 676—679. ll. jegyzetét).

Az 1909. évi költségvetésről csak még annyit, hogy 7. §-ában nagy hitelmüveletre hatalmazza föl a kormányt, ez a felhatalmazás pedig, nézetem szerint, szintén külön törvénybe való lett volna. *Dr. Márkus Dezső,*
a m. kir. Curia kisegitő birája.

A hitbizományi és végrehajtási zárlat jogviszonya a hitbizományi javakban.

I.

A m. kir. Curián a közelmultban a következő jogeset került eldöntésre :

A hitbizományi birtokos, az illetékes törvényszék, mint hitbizományi bíróság jóváhagyásával évekkel ezelőtt több százezer korona törlesztéses kölcsönt vett fel egy pénzintézettől ; a jóváhagyott kötvény alapján a kölcsönösszeg és törlesztéses részletek erejéig a zálogjog a hitelező pénzintézet javára telekkönyvileg bekebeleztetett ; ezenkivül a kötvény részletes kikötéseket tartalmaz a törlesztési részletek nem fizetése esetére, s egyebek közt a kötvényben azon jog is biztosittatott a hitelező részére, hogy a hitbizományi vagyont zár alá vehesse, s annak jövedelmeiből magának kielégitést szerezzen.

A hitbizományi birtokos az évi törlesztéseket fizetni elmulasztván, miután ezek ijesztően felszaporodtak, végre is a hitelező a per utjára lépett : az adós elmarasztaltatott, s ellene kielégitési végrehajtásilag a hitbizományi vagyonra a zárlat elrendeltetett, s annak foganatositása végett az a kir. törvényszék kerestetett meg, mely mint hitbizományi bíróság a kölcsönt engedélyezte volt.

Történt azonban, hogy abban az időközben, amely alatt a hitelező peres uton érvényesitette követelését, a hitbizományi birtokos, a hitbizományi ügyekben követendő eljárás szabályozása tárgyában 1869. évi április 7-én kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet 18. §-a alapján befolyamodott a kir. törvényszékhez, mint hitbizományi bírósághoz, s a hitbizományi vagyonra a hitbizományi zárlat elrendelését kérte, mely kérelem teljesittetvén, a vagyon zárgondnoki kezelés alá adatott, s ez az állapot állott fenn abban az időpontban, midőn a perbiróság a hitelező javára a végrehajtási zárlatot elrendelte, s annak foganatositása végett a kir. törvényszéket mint hitbizományi bíróságot megkereste.

A megkeresett kir. törvényszék a megkeresésnek nem tett eleget, mert felügyeleti hatáskörében a hitbizományi vagyont ő már zár alá vétette. Minthogy pedig a foganatositott hitbizományi zárlat ugyanazt a czélt hivatott szolgálni, melyet a hitelező kérelmére a perbiróság által elrendelt végrehajtási zárlat czéloz, hogy t. i. a hitbizományt terhelő adósság törlesztessék : ebből az indokból a kir. törvényszék mint hitbizományi bíróság, kimondta, hogy ujabbi zárlat foganatositásának helye nem lehet.

A hitelező erre ismét várakozó álláspontot foglalt el, hogy lássa, milyen eredménynyel fog járni a hitbizományi bíróság által előzőleg elrendelt és foganatositott zárlat ; midőn azonban ismételten azt tapasztalta, hogy ebben a felügyeleti zárlati ügyben kinevezett zárgondnok beterjesztett számadásaiban semmi jövedelmet sem mutat ki : kérte a zárgondnok elmozditását, s az általa javaslatba hozott személynek zárgondnokul leendő bevezetését.

A hitbizományi bíróság ezt a kérelmet elutasitotta, a felsőbiróság azonban a régi zárgondnokot elmozditotta, s a kir. törvényszéket, mint hitbizományi bíróságot uj zárgondnok kirendelésére utasitotta, minek a hitbizományi bíróság eleget tett ugyan, azonban a hitelező ajánlatát ujólag mellőzte, az ujabban bevezetett zárgondnok évi számadása pedig ismét nem nyujtott semmi reményt sem arra, hogy a hitelező követelésére megfelelő törlesztés jusson.

Több évi eredménytelen kisérlet után, és különösen arra is tekintettel, hogy a fizetetlen annuitások ijesztően — százezer koronánál nagyobb összegre — szaporodtak fel, a hitelező végre döntő lépésre határozta el magát, nevezetesen : azzal a kérelemmel fordult a kir. törvényszékhez, mint hitbizományi bírósághoz, hogy az általa, felügyeleti hatásköréből kifolyólag elrendelt és foganatositott hitbizományi zárlatot függeszsze fel, s ennek helyébe foganatositassa a perbiróság által a hitelező javára elrendelt végrehajtási zárlatot, már csak azért is, mert a bíróság hivatalból is köteles gondoskodni arról, hogy a hitbizományi adósság törlesztessék, amit az eddigi felügyeleti zárlattal elérni azért nem lehet, mert az a zárlat voltaképpen csak szinlegesen eszközöltetett ki azért, hogy a hitbizományi vagyonban tovább is a hitbizományi birtokos — ki az adósságot kontrahálta — rendelkezhessék, amit kétségtelenné tesz az a körülmény, hogy a hitbizományi vagyonban, a zárgondnok alkalmazása daczára, tényleg a zárlat előtti régi állapot áll fenn ; ennek a felügyeleti zárlatnak fentartása tehát nemcsak nincs a hitelezőnek a végrehajtási törvény által biztositott jogai érdekében, hanem egyenesen kárára van, amennyiben a hitbizományi — felügyeleti — zárlat léte és fenntartása csak puszta, álürügy az elrendelt végrehajtási zárlat foganatositásának megtagadására.

A kir. törvényszék, mint hitbizományi bíróság, ennek a kérelemnek a teljesitését is megtagadta, és pedig ugyanabból az indokból, mely indokból évekkel ezelőtt a megkeresésnek sem adott volt helyt.

Ilyen előzmények után került fel az ügy a kir. Curiára.

Az ügyben az a vitás jogkérdés volt megbirálandó, hogy a hitbizományi bíróság által felügyeleti hatáskörében elrendelt és foganatositott hitbizományi zárlat szolgálhat-e törvényes akadályul arra, hogy a hitelező részére a perbiróság által elrendelt végrehajtási zárlat foganatositása megtagadtassék? s illetve az ilyen felügyeleti hitbizományi zárlat léte olyan joghatályu birói cselekmény-e, melynek felfüggesztését a hitelező annak daczára sem kérheti, hogy javára végrehajtásilag a per birósága végrehajtási joghatályu zárlatot rendelt?

Röviden : a kérdés a körül forog, hogy a belső, adminisztrativ jellegü birói kényszer, a külső, biráskodási hatalmi kényszerrel összeütközésbe kerülvén : megbirálandó, hogy a két kényszereszköz közül melyik nyugszik erősebb jogalapon, s ebből melyiket illeti fölény a másik fölött?

Nem lehet kétséges, hogy abban az esetben, midőn a felügyeleti, adminisztrativ jellegü hitbizományi zárlat az ahhoz füződő czélt valóban szolgálja, s az ilyen zárlati kezelés, a körülményeknek megfelelőleg, a hitelező érdekeit is kielégiti : ujabb, végrehajtási zárlat foganatositásának nincs czélja ; ilyen esetben a hitelező végrehajtási zárlatot sem kérni, sem foganatosittatni nem fog, mert a hitelező további kellemetlenség nélkül is pénzéhez jut, ő pedig csak ezt akarja, és mert panasz és kérelem nélkül a kérdésnek gyakorlati jelentősége nincs. Kérdés azonban, hogy abban az esetben, midőn a felügyeleti — hitbizományi — zárlat bizonyithatólag csak ürügy a hitelező érdekei kielégitésének megakadályozására : mellőzhető-e a hitelezőnek a felügyeleti zárlat felfüggesztésére, s a végrehajtási zárlat foganatositására irányuló kérelmének teljesitése?

Ennek a kérdésnek miként leendő megbirálására, alkotmányos uton alkotott, pozitiv törvényes intézkedésünk nincs. Ugyanis : a hitbizományi anyagi jogot illetőleg az 1687 : IX. s az 1723 : L. törvényczikkeken kivül, melyek csak a hitbizományok megalapitására vonatkozólag tartalmaznak bizonyos rendelkezéseket, hazai jogunkban, alkotmányos uton, ujabb törvényhozási intézkedés nem történt.

Az 1848. évi események lezajlása után hazánkban az osztrák polgári törvénykönyv 1853. évi május 1-én rendeleti uton életbeléptettetvén, alkalmazásba vétettek ennek 618—646. §-aiban foglalt rendelkezései.

Az 1861. évi ideiglenes törvénykezési szabályok I. 3. §-ában annyi mondatott ki, hogy a hitbizományi intézmény érintetlenül hagyatik, mely kijelentésnek helyes értelme, kapcsolatban az 1. §-sal, csak az lehet, hogy a hitbizományi ügyekre vonatkozólag az ideiglenes törvénykezési szabályok megalkotása idejében fennállott tényleges állapot fenntartatott, vagyis az osztrák polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezései továbbra is hatályban maradtak. Ezen értelmezés helyességét támogatja az a körülmény is, hogy az 1861. évi ideiglenes törvénykezési szabályok I. 3. §. kiegészitéseül, később 1862. évi október 9-én 15,742. szám alatt a m. kir. Curiához az az udvari rendelet intéztetett, melyet a kir. Curia a hitbizományi ügyekben jelenleg is irányadóul alkalmaz, s amely udvari rendelet nemcsak az anyagi, hanem az alaki jogra is tartalmaz bizonyos jogszabályokat.

Végül még megemlitendő, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1868 : LIV. tcz.-nek (§. jelzésnélküli) befejező rendelkezésében felhatalmaztatott az igazságügyminiszter, hogy a fennálló hitbizományok ügyeiben követendő eljárást rendeletileg szabályozza, mely rendelet 1869. évi április 7-én ki is bocsáttatott, különös azonban, hogy ezen rendelet száma sehol semmi gyüjteményben sincs közölve.

Ezek szerint a hitbizományi anyagi jogra a fentebb idézett két törvényen kivül az osztrák polgári törvénykönyv 618—646. §-aiban, s ezekkel kapcsolatosan az 1862. évi udvari rendeletben lefektetett jogelvek, nemkülönben a dolog természeténél fogva a magánjognak a hitbizományi intézmény különleges jogállására tekintettel alkalmazandó általános jogelvei, ellenben az alaki jogra az 1869. évi április 7-én kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet, valamint a polgári perrendtartás általános rendelkezései szolgálnak jelenleg is irányadóul.

Nem hagyhatom megemlités nélkül e helyen, hogy az 1869. évi április 7-iki igazságügyminiszteri rendelet szövegében némi anyagi jogszabályok is előfordulnak, melyek részben ellentétben látszanak lenni az 1862. évi udvari rendelet anyagi jogszabályaival, mely körülmény annak a nem minden alap nélküli jogi nézetnek nyujtott tápot, hogy a bíróságok — tekintettel az 1869 : IV. tcz. 19. §-ában foglalt garancziális rendelkezésre — az 1869. évi április 7-iki rendeletben foglalt anyagi jogszabályokat respektálni nem kötelesek ; a két rendelet közt azonban a panaszolt ellentét annyira jelentéktelen, hogy éppen ebből az okból a kir. Curia annak méltatásába sohasem bocsátkozott, hanem a látszólagos ellentétet mindig a fennforgott konkrét eset körülményeire tekintettel törekedett eloszlatni, irányadóul mindig az 1862. évi udvari rendelet anyagi jogi diszpozicióit tekintvén ; egyébiránt a jogesetünket is érdeklő egy ilyen ellentétről alább külön is meg fogok emlékezni.

Az osztrák polgári törvénykönyv 629—631. §§., s ezekkel teljesen egyezően az 1862. évi udvari rendelet 12—14. §§. a hitbizományi vagyonra vonatkozó tulajdonjogot a hitbizományi várományosok s a hitbizományi birtokos (birlaló?) közt megosztottnak jelentik ki akként, hogy a hitbizományi várományosokat egyedül a főtulajdon, a hitbizományi birtokost pedig ezenfelül a haszonvételi tulajdon is megilleti ; ebből folyólag : a hitbizományi várományosok az állag biztonsága és sértetlen fenntartása érdekében szükséges intézkedések megtételére, tehát lényegileg felügyeleti s ellenőrzési jog gyakorlására vannak jogositva, ellenben a hitbizományi birtokost a haszonvevő tulajdonos összes jogai és kötelességei illetik, illetve terhelik.

Ezen jogforrások szerint a hitbizomány tulajdonjoga az osztott tulajdon elvén épül fel, melyet ugyancsak az osztrák polgári törvénykönyv 363. és 1127. §§. állitanak fel ; ez a meghatározás azonban elvi szempontból kétségtelenül egyoldalu, hibás s erőltetett, mert a hitbizományi birtokost általában és lényegileg a tulajdonos jogai illetik meg, s ezen jogai gyakorlatában csak két irányban, s annyiban van korlátozva, hogy egyrészt a vagyon állagának (értékének) rongálásától (csökkentésétől) el van tiltva, másrészről pedig a vagyont czélirányosan kezelni, s annak összes terheit viselni tartozik, hogy ekként a hitbizományi vagyon csorbitatlanul tartassék fenn a jövő nemzedéknek, s elsősorban annak a várományos utódnak, kit a hitbizományi vagyonban a birtoklás joga meg fog illetni ; szóval : itt nem megosztott, hanem csak korlátolt tulajdon forog fenn, mert a hitbizományi birtokos tulajdonjoga csak a hitbizományi intézmény lényeges természetéből és jogi mivoltából folyó törvényes korlátozásnak van alávetve, anélkül, hogy ő csupán az u. n. osztott tulajdon haszonélvezőjéül volna tekintendő, amennyiben neki kétségtelenül sokkal kiterjedettebb körü jogai vannak, mint a haszonélvező tulajdonosnak.

Kétségtelen ezen elv helyessége abból, hogy a hitbizományi birtokos tulajdonjoga csak a következő három irányban van korlátozásnak alávetve, nevezetesen : *a)* a hitbizományhoz tartozó vagyontárgyak elidegenitését, *b)* a hitbizomány állagának megváltoztatását, és *c)* a hitbizományi vagyon megterhelését a hitbizományi birtokos csakis az illetékes kir. törvényszék, mint hitbizományi bíróság engedélyével eszközölheti ; egyébként a vagyon összes jövedelmeivel ő rendelkezik, de viszont a hitbizományon nyugvó terheket is viselni köteles.

(Bef. köv.) *Dr. Plopu György.*

Semmiségi kereset kézbesités hiányából.

Nem ritka eset, hogy a sommás váltókeresetre hozott végzést az abban elmarasztalt váltókötelezett kezéhez nem kézbesitik ; a végzést — többnyire a kézbesitővel történt összejátszás mellett — idegen személy veszi át s a czimzett nevét is idegen személy vezeti a kézbesitési vevényre. A sommás végzésben elmarasztalt váltókötelezett mindennek rendszerint csak akkor ébred tudatára, mikor a végrehajtást elrendelő végzést foganatositják.

Azonos esetben döntött a budapesti kir. tábla 1908. évi 530. v. sz. a. kelt, a kir. Curia által is helybenhagyott itéletében (l. Polg. Törvénykezés LVII. 23. sz.).

A két felsőbiróság helyet adott a sommás végzés és a végrehajtás *megsemmisitése* iránt inditott *semmiségi keresetnek;* a sommás végzés kézbesitését és az ezt követő egész eljárást — *tehát nyilván a végrehajtási eljárást is* — megsemmisitette.

Véleményem szerint ez a döntés nem nyugszik törvényes alapon. A tábla itéletéből hiányzik is a semmiségi kereset elfogadásának indokolása, a törvényes alap megjelölése. Lehet, hogy az itélet nincs egész terjedelmében közölve. Ámbár ezzel ellenkezőt látszik igazolni a Curia *pótló* indokolása, mely szerint *a keresetnek és a sommás végzésnek helytelen kézbesitése helytelen perbeidézésnek tekintendő.*

Az utolsó foku döntés szerint tehát a megsemmisités indoka a sommás végzés kézbesitésének szabálytalansága.

Nagy kár, hogy a döntés alapjául szolgált törvényes jogszabályt magában foglaló törvényszakaszt a Curia sem hivta föl. Ha kellő időben teszi, talán a megsemmisitést helybenhagyó határozat sem lát napvilágot.

Peres eljárásunkban egyetlen törvényszakasz szabályozza a semmiségi kereseteket : az 1881 : LIX. tcz. 50. §-a. E törvényszakasz azonban a fenti tényalapon inditható semmiségi keresetre, s a fentebb közölt döntésre alapot egyáltalán nem nyujt. Mert e törvényszakasz értelmében semmiségi keresetnek *csupán* az idézett törvény 39. §-ának *g), i)* és *k)* pontjaiban megjelölt semmiségi okok fennforgása esetében van helye. A fentebb ismertetett tényállás szerint e semmiségi okok egyike sem forog fenn. A 39. §. *g)* pontja szabálytalan idézésről szól ugyan, de félreérthetetlenül, a vonatkozó törvényszakasz (id. törv. 24. §.) fölhivása mellett, kiemeli, hogy a szabálytalanságnak helyt nem fogható hirdetményi idézés kieszközlésében kell állani.

Indokolásra nem szorul, hogy ezzel a fentiek szerint eldöntött eset nem azonos.

A 39. §. *i)* és *k)* pontjában pedig a törvényes képviselő mellőzéséről, illetve meghatalmazás nélkül történt eljárásról van szó.

Hogy e pontokban foglalt szabály a birált esetre alkalmazást semmi esetre sem nyerhet, indokolni szintén nem szükséges.

Az eldöntött esetben tehát semmiségi keresetnek, s ennek alapján megsemmisitő itéletnek nem volt helye.

Afelől ezuttal nem vitázok, hogy mennyire szabálytalan a végrehajtási eljárásnak semmiségi kereset folytán történt megsemmisitése.

Ezek után azonban önként merül föl az a kérdés, hogy azonos, vagy hasonló esetben a jogtalanságot miképpen lehet orvosolni?

Láttam ugyan már több oly felsőbirósági határozatot, mely szerint a fent közölttel azonos esetben a végrehajtási végzés ellen intézett felfolyamodást elfogadva, a kézbesités szabálytalanságának kipuhatolása végett a kézbesitő meghallgatását rendelték el ; ehhez hasonló esetben, midőn rendes perben a meg nem jelenés folytán hozott itélet ellen beadott felebbezésben az elmarasztalt alperes azt vitatja, hogy az idéző végzés nem volt részére kézbesitve, a felsőbiróság több esetben szintén nyomozást rendelt el ; s habár mindkét esetben — ha a kézbesités szabálytalansága meg volt állapitható — történtek megsemmisitések : ezek a felfolyamodás és felebbezés folytán hozott megsemmisitő határozatok a kérdés törvényes és helyes megoldásához nem vezetnek.

Midőn ugyanis a szabálytalanul idézett — helyesebben meg nem idézett — s emiatt panaszló alperes felebbezése vagy a végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodása folytán kerül az ügy a felsőbirósághoz, a megsemmisités indokául az 1881 : LIX.

törvényczikk 39. §-ának *f)* pontjában foglalt jogszabályt szokták fölhivni.

Ezzel azonban a megsemmisitést elfogadhatóan megindokolni nem lehet.

Az idézett 39. §. *f)* pontjában foglalt alaki semmiségi ok az: «ha meg nem jelenés folytán lett ügyvesztessé azon fél, ki éppen nem, vagy nem törvényszerüen idéztetett».

Alaki sérelemről lévén szó, az idézés megtörténte és szabályossága alaki szempontból veendő vizsgálat alá. E tekintetben szabálytalanságról a birált és azzal azonos esetben nincs szó. A marasztalt fél neve ott ékeskedik a kézbesitési vevényen. Hogy aztán az valódi, más által, de meghatalmazásból irott, vagy hamis, felebbezés és felfolyamodás alapján meg nem vizsgálható, s el nem dönthető.

Felebbvitel esetében ugyanis az képezi birálat tárgyát, hogy helyesen járt-e el az alsófoku bíróság, megtámadott határozata hozatalánál.

A határozathozatal után felmerülő körülmények tehát a határozatot nem érinthetik. Az alakilag szabályszerü kézbesités helytelenségének a marasztalt alperes neve meghamisitásának megállapitására kiterjeszkedni, s evégből nyomozást foganatosittatni, jelenlegi törvényeink értelmében nem lehet. Ezt az 1881 : LIX. törvényczikk 29. §-a sem engedi meg. Mert e törvényszakasz szerint: az elsőfoku bíróságnál elő nem fordult ténykörülményeket és bizonyitékokat a felebbviteli bíróság figyelembe nem vehet, kivéve, ha a határozat a felebbvivő egyoldalu meghallgatása nélkül keletkezett.

Már pedig, ha az itélet elleni felebbezésben érvényesitik az 1881 : LIX. tcz. 39. §-ának *f)* pontjában megjelölt alaki sérelem miatti panaszt, egyoldalu kérelemre hozott határozatról beszélni egyáltalán nem lehet. Mert a kereset s az abban foglalt kérelem a felebbezővel alakilag szabályszerüen közölve volt.

Épp igy nem lehet eredményes az emlitett uj ténykörülmények érvényesitése — az 1893 : XVIII. tcz. 175. §-ára tekintettel — az e törvény 128. §-ának 1. pontjára alapitott felebbezés folytán sem.

Ha pedig a csak alakilag kézbesitett sommás végzés alapján az abban elmarasztalt alperes a végrehajtást elrendelő végzés ellen az idézett törvény 58. §-a alapján a 39. §. *f)* pontjában megjelölt alaki sérelem miatt a végrehajtást elrendelő végzés megsemmisitését kéri, e kérelem azért nem teljesithető, mert a 39. §-nak, s e szakasz *f)* pontjának helyes értelme szerint a semmiségi ok arra a határozatra hat, mely a meg nem idézett, vagy nem törvényszerüen idézett félnek éppen a megidézés hiányából folyó meg nem jelenése folytán történt elmarasztalását mondja ki. Ez a semmiségi ok tehát nem hat ki az alakilag jogerős elmarasztaló határozat — sommás végzés — alapján végrehajtást elrendelő végzésre.

Kérdés lehet, hogy nem kérhető-e ily esetben a végrehajtást elrendelő végzés megváltoztatása, s a végrehajtási kérelem elutasitása, a végrehajtás alapjául szolgáló határozat jogerősségének hiányából?

E kérelem teljesitése elől — tekintettel arra, hogy a végrehajtást elrendelő végzést egyoldalu kérelemre hozták — (idézett törvény 29. §.) a törvény tágabb értelmezése mellett, nem volna méltányos elzárkózni, ha a kérelem alapja: a marasztaló határozat kézbesitésének hiánya vagy szabálytalansága a felebbviteli beadványban bizonyitva, vagy oly mértékben valószinüsitve van, hogy valamely hivatalos közeg egyszerü meghallgatásával kétségtelenné lesz.

Ámde ez az eljárás éppen a kényesebb és veszélyesebb esetekben, midőn t. i. az elmarasztalt neve a kézbesitési vevényen meg van hamisitva, nem vezet sikerre.

Sikeresebbnek igérkezik azonban az igazolási kérelem (1881 : LIX. 61. §.). Mert itt elég a mulasztás — a meg nem jelenés, kifogások be nem adása — vétlenségének hitelt érdemlő kimutatása; s az igazolási eljárásban a kézbesités szabálytalansága vita és birálat tárgyát képezheti.

Ma már az az álláspont, hogy ily esetben nincs mulasztás, tehát igazolással sem lehet élni, tulhaladott; mert elfogadott az a nézet, hogy az alakilag fennforogni látszó mulasztás is alap az igazolási kérelem beadására. De minthogy a mulasztás az elmulasztott határnaptól számitott 15 nap alatt rendszerint nem jut a mulasztó tudomására, s igy az igazolási kérelemnek halasztó hatálya nincs, (1881 : LIX. tcz. 67. §.) az igazolási kérelem is ritka esetben háritja el kellően a veszélyt.

Kétségtelen, hogy a kézbesitési vevény meghamisitásával, a hamisitó, s a vele esetleg összejátszó egyén büncselekményt követ el; az is kétségtelen, hogy az ennek folytán elmarasztalt alperes másnak a büntetőtörvényben (Btk. 391. §.) tilalmazott cselekménye miatt lett pervesztessé.

Ily körülmények között pedig az 1868 : LIV. tcz. 69. §-ának 3. pontja értelmében az e törvény 321. §-a és az 1881 : LIX. tcz. 73. §-ára fektetett perujitásnak van helye.

Tagadhatatlan, hogy amig a perujitás előföltételét képező bünper és a perujitás lejár, az elmarasztalt alperes utolsó vagyonát elveszitheti, s a javára szóló perujitási itélet reá nézve már csak elvi jelentőségü a vagyontalan felperessel szemben.

Eszerint tehát gyors és kellő orvoslást az eredményes perujitás sem nyujt.

Ezek szerint a birált esetben az elmarasztalt alperes több, többé-kevésbbé sikerrel kecsegtető utat választhatott volna jogai megvédésére, *csak azt az egyet nem volt szabad választania* — melylyel azonban teljes sikert ért el — *: a semmiségi keresetet.*

Dr. Posoni Gábor,
marosvásárhelyi tvszéki elnök.

Perbeli hazugságok.

Pollák Illés, az illusztris bölcselő a czimbeli tárgyról irott czikkében kifejtette, hogy a per nem nélkülözheti a hazugságokat, azokat onnan kizárnunk nem szabad, mert nem tudhatjuk, vajjon nem-e éppen az abszolut, az anyagi igazság érvényesül általuk.

A per — ugymond a czikkiró — a társadalmi küzdelmek betetőzése, nem lehetséges tehát, hogy abból künnrekedjenek a társadalmi küzdelemben is nélkülözhetetlenül ható erők, amit bölcseleti alapon állapit meg.

Nem óhajtok belebocsátkozni annak a kérdésnek vitatásába, vajjon a társadalomban nem lehetnénk-e el hazugságok nélkül.

De szabadjon itt rámutatnom azon veszélyekre, amelyeket a hazugságnak a perben való megtürése magában rejt. Hiszen talál az, amit Pollák Illés mond és többé kevésbé találó példával illusztrál, hogy a perben itt-ott az anyagi igazság hazugság utján érvényesül. De miért van ez igy? Mert az igazság érvényesülésének utját előbb a hazugság eltorlaszolta és ha nem élek — önvédelemből — éppen azon eszközzel, amely szükséges arra, hogy igazságom érvényesüljön, becsületemet, életemet avagy vagyonomat veszthetem. De ha arra törekszünk, hogy a perből a hazugságokat a rendelkezésünkre álló erőkkel irtsuk, végeredményben pedig kiirtsuk, akkor el fog esni annak a szüksége, hogy az anyagi igazság álutakon keresse érvényesülését.

És nem gondolja-e a czikkiró ur, hogy a hazugságnak megtürése által sokkal inkább van veszélyeztetve az anyagi igazság átlagos érvényesülése, mintha egyes esetekben az anyagi igazság áldozatul esik akkor, amikor csak azért nem tudott érvényre jutni, mert nem alkalmazhatta a hazugság eszközeit az igazság kivivására?

Ha a czikkiró szeme előtt elvonultatta volna azon perbeli esetekét, amikor az igazságos követelés érvényesitése hazug védekezésekkel azért gátoltatik — pedig, ez a gyakoribb, mondhatnám a mindennapos eset pereinkben — hogy időközben a védekező alperes vagyoni viszonyait olykép rendezhesse el, hogy az ideig óráig feltartóztatott perbeli igazság benne már kárt ne tehessen, ha meggondolta volna, hogy valaki, aki jóhiszemüleg segitett kölcsönnel embertársán, később maga is megszorul és visszakövetteli pénzét, ha ezzel esik meg az, hogy nem tud pénzéhez jutni, mert ellenfele a perben hazudik, ő pedig koplalni kénytelen, mig sikerül a hazugságot leálczáznia, ha meggondolta volna, hogy ily esetek sokkal sürübbek, mint az igaztalan beperlések: ugy akkor nem zárkózhatott volna el annak felismerésétől, hogy igenis társadalmunk mai erkölcstelen állapota mellett a perből a hazugságot tüzzel vassal irtanunk kell, hogy ezzel a társadalom mai állapotán is javitsunk.

Értem én Pollák Illést. Nem helyesli ő sem azt, hogy a perben hazudjanak, de tartok tőle, hogy mások meg nem értik

és azt fogják mondani, Pollák Illésre hivatkozva, hogy perben szabad hazudni. Ezt pedig Pollák Illés nem mondotta, hanem csak azt, hogy meg tud *bocsátani* azoknak, akik a perben hazudnak, mert ugymond: «Kívánni, hogy valaki ne az utolsó foszlányig védje meg a maga életszükségleteit, egyenlő volna a központi erők megtagadásával, a széjjelfutó erők győzelmével, az anarchiával» és ehhez felveti a kérdést: «Erkölcsös volna ez?» Felel pedig rá: «Társadalomellenes volna ez, tehát erkölcstelen».

Nos hát ezek azok a következések, amelyek nem folynak a felhozott példákból.

Senki sem vitatja, hogy az ember nem lenne jogosult életszükségleteit megvédelmezni, de azt már mégsem lehet elismernünk, hogy ezen védelemnek ne szabjon határt a másik embernek joga, igazsága, életszükséglete. Ott, hol két ellenkező érdekü egyén életszükséglete találkozik és köztük kenyértörésre, perre kerül a dolog, bölcseletileg sem ismerhetjük el az orvtámadás, a gyilok, a tőr, a méreg, a perbeli hazugság megengedett voltát. Ennek megengedése lenne az, ami társadalomellenes, erkölcstelen lenne, mert hiszen ez bontaná meg a társadalmi rendet, veszélyeztethetné a közbiztonságot, a vagyont, becsületet és az életet. Hogy Pollák Illés mégis az ellenkező következtetésre jutott, azt hiszem onnan ered, hogy összetévesztette a pert a joggal.

Ha igaz is az, hogy a jog csak azoknak az erőhatásoknak utolsó megszólalása, melyek a társadalomban müködnek, a perre nem lehet mondani azt, hogy ez a társadalomban küzdő feleknek egyszerüen végtusája. Éppen ellenkezőleg. A per társadalmi hivatása, hogy a küzdő felek között a vitát eldöntse és azért, mert a felek egymás közt ügyüket elintézni képesek nem voltak, mások lépnek a helyükbe, akik a társadalmi rend megóvása érdekében hivatottak a küzdelemnek a lehetőség szerint az anyagi igazság kikutatásával és érvényesitésével véget vetni. Ha a pernek czéljául az anyagi igazság lehető érvényesülését elismerjük, nem lehet megtagadnunk azon mozgalom jogosultságát, mely a perben ezen végczélt gátló eszközök kiirtását tüzte ki feladatául. A társadalomban müködő erőhatások ugyan megszólalnak még a *jogban*, (össze nem tévesztendő az *igazsággal*) de a perben csak akkor szólalhatnak meg, ha a per czéljának: az igazság kideritésének szolgálnak alkalmas eszközül.

Nem ismerhetjük el a perben a hazugságnak még csak türt voltát sem, ha megfontoljuk a következőket.

Ma a per — mint érintettem — immár nem közvetlenül a felek küzdelme. Hiszen a felek rendszerint nem is vesznek részt a perbeli küzdelemben, mert joguk megvédését ügyvédekre bizzák, kiknek pedig nem képezheti életszükségletét a mások jogainak letörése árán ügyfelüket igaztalan előnyhöz juttatni. Nem engedhetjük meg és nem türhetjük, de még meg sem bocsáthatjuk az ügyvédnek, kinek nem képezheti, mint mondám, életszükségletét, hogy mások igazának egyenes sérelmével, hazugsággal vivjon ki ügyfele részére jogosulatlan előnyt, hogy a perben tudva hazudjon. És ha a büntető perben magát a felet, aki szabadságának, életének megmentése érdekében hazudik, ezért a hazugságáért el sem itélhetjük, mert tényleg az önfenntartási ösztön megnyilatkozásai e hazugságok, a hazugság türt voltát a perben nem általánosithatjuk és nem vehetjük le a napirendről azt a küzdelmet, mely a perből a hazugságot kiirtani igyekszik.

Nem türhetjük a hazugságokat a perben különösképpen ha az az ügyvéd közvetitésével óhajt érvényesülni, mert hiszen az ügyvéd, mint szerve az igazságszolgáltatásnak, hivatásának csak akkor tud igazában megfelelni, ha képes beleilleszkedni azon keretbe, melyet az igazság kutatása tőle megkövetel.

Hiszen az ügyvéd, ugy mondják, a per első birája. Ám töltse be ezen hivatását, legyen igazán birája az ügynek és csak akkor vállalja el az ügyet, ha tényleg ugy van meggyőződve, hogy ügyfelének igaz jogát lesz hivatva a perben érvényesiteni. Szándékosan mondottam igaz jogát. Sapienti sat. Ezzel az ügyvéd gyakran véget fog vetni a társadalmi küzdelemnek és a társadalmi küzdelmek utolsó megszólalása a perben gyakran el fog maradni.

Igy a per lesz az, mely tisztitólag hathat az erkölcstelen társadalomra is már azon félreismerhetetlen kölcsönhatásnál fogva is, melyet Pollák Illés a társadalmi küzdelmek és a per között kimutat és ezzel teremt magának oly társadalmat, melynek a hazugságra szüksége nem lesz. Nem áll tehát, amit Pollák Illés mond, hogy a kérdést mint társadalom- és jogellenest el kell temetni, hanem ellenkezőleg a kérdést, mint az igazság kiküzdését hatékonyan előmozditót, védenünk és ápolnunk kell.

Dr. Urbach Lajos.

Igazmondási kötelesség a perben.

Azokban, akik a «Jogtudományi Közlöny» 12. számában közölt ismertetést olvasták, minden bizonynyal leszürődött két megfigyelés. Az egyik: hogy az igazmondási kötelesség bevett és elismert kötelesség gyanánt terheli a feleket a franczia és különösen az angol jog és irodalom szerint, mig a német jogterületen az ujabb jellegü és elszigetelt jelenségnek mondható ausztriai jog kivételével az igazmondási kötelesség tagadóinak nézete volt egész mai napig uralkodó, sőt ha a német javaslatból törvény lesz, ezek után is. A másik: hogy ugyancsak éles ellentét van a római jog erélyes intézkedései és a jelenlegi német perrend passzivitása között, holott a Németországban régebben érvényben volt, s kérdésünket illetőleg nem is változott «gemeines Recht» a római jogból származtatja magát. S e megfigyelés nyomán feltámad a kérdés: tisztán a véletlen játékának, s mivel erről szó sem lehet, minő erők hatásának tudandó be a korok és nemzetek törvényhozásának eme gyökeres ellentéte. A megoldás fontossága nyilvánvaló: ha bizonyos történeti szükségszerüséget fedezünk fel a jogintézmények alakulásában, bizton következtethetünk azoknak jövendő fejlődésére is.

Két tétel az, mely nézetünk szerint az «igazmondási kötelesség» problémáját megszabaditja a helyi és esetleges vonatkozásoktól és kellő megvilágitásba helyezi. Az első: hogy az e pont körül megvivott csaták csak egyes elszórt jelenetei a római és germán jogfelfogások egymás ellen folytatott évszázados harczának. A második, s ez különben más szóval való jelölése az előbbinek: hogy a különböző felfogások sisakja alatt voltaképpen a közjog és magánjog, helyesebben a szoczializmus és individualizmus vivják meg talán örök időktől és örök időkig tartó küzdelmüket.

Megkisértjük e két tétel igazolását. A római és germán jogfelfogások ellentétességének a perre gyakorolt hatását általánosságban már Bethmann-Hollweg kimutatta klasszikus müvében (Der Civilprocess des gemeinen Recht in geschichtlicher Entwickelung), mi csak alkalmazni akarjuk az ő megfigyelését a jelen kérdésre.

Mig a római jogban a per tisztán állami eljárás, közjogi intézmény («non pro commodo privatorum, sed pro communi utilitate praesentem legem posuimus» Cod. 2. tit. 58. fr. 2. l.), s mint ilyen, a feleknek az állam iránt való lekötelezettségét feltételező eljárás, addig a germán alapgondolat szerint a per «ein Kampf um Recht», párbaj, hol a kereset személyes sértésnek vétetik (Bethmann-Hollweg i. m.) s amelyben a felek intézik főképpen ügyüket. A pernek ez a magánjogi és harczszerü felfogása a pernek ugyszólván minden intézményén visszatükrözik. Hogy a bizonyitási teher az alperest terhelte, maga a bizonyitás módja, a perbeli semmisség tagadása, s az, hogy a per alapelve gyanánt a rendelkezési jog fejlődik ki, mind e magánjogi felfogás következményei. A pernek ezen harczszerü felfogása legujabb időkig fennállott, sőt mint Schmidt czikkéből látjuk, megvan ma is. Különösen hangoztatja Brauer (Archiv f. d. civ. Praxis 24.), Bülow (Civilprocessualische Fiktionen und Wahrheiten u. i. 62.) s ez utóbbi jelzi (egy más kérdéssel kapcsolatban), hogy elméletének győzedelme «a német jogi felfogás győzelme a római fölött».

Már pedig a pernek ilyetén való felfogása, mely, mint mondottuk a rendelkezési elvet tolja előtérbe, nem türi meg, hogy a biró az egyik felet beavatkozásával segitse, saját kezdeményezéséből állitásainak valósága után kutasson. Ez a rendszer az, melynek nagyban, egészben a mi rendes eljárásunk is hivéül szegődik. Az erős pervezetés, mely csak az ujabb idők gyümölcse, azt hiszszük, ha közvetve is, az angol jog hatására vezetendő vissza.

Ezért különbözik a római jog álláspontja a német perrendétől a mi kérdésünket illetőleg is.

Igaz, hogy a germán jogok a Codex által létesitett iuramentum calumniae-t fenntartották, de éppen az, hogy az igazmon-

dási kötelesség biztositására az idők multával értékét és hatását vesztett eszköz mással nem pótoltatott, igazolja állitásunk valóságát.

De miért oly eltérő a jogfejlődés Franciaországban és különösen Angliában?

A gall területek sokkal inkább felszivták a római jog elveit, mint a Közép-Európában megtelepedett és el nem keveredett fajgermánok. A franczia és különösen az angol jog sokkal inkább megőrizte a római hagyományokat (alapgondolatokat s nem egyes reczipiált intézményeket értve), mint a német. S a pernek állami eljárás gyanánt való és oly közjogi felfogása, mint amely Angliában ma uralkodó, s amely a birónak amaz előttünk szinte érthetetlen terjedelmü pervezető hatalmat biztositja, nemcsak megengedi, hanem meg is követeli az igazmondási kötelesség kimondását, az állitások valósága utáni kutatást, a hazugságnak büntető szankczióval való sujtását.

Ez magyarázza meg azt a nagy ellentétet, mely a római, angol és a német rendszer között észlelhető.

Hogy a kérdés világosan álljon, lássunk más intézmény-körökből vett példákat. A német jog és irodalom a mellékbeavatkozót a fél segédjének tekinti, kinek a fél rendelkezéseivel csak kivételesen van módjában szembehelyezkedni. Miért? «Mert micsoda dolog volna», mondja Brauer, «ha a két fél között folyó harczba egy harmadik hivatlanul beleelegyednék, s ott rendelkezni akarna, holott a per urai a felek.» Az angol biró nemcsak peren kivül álló személyeket vonhat bele saját kezdeményezése alapján a perbe, de ha ugy látja, hogy az egész pereskedés czéltalan, magát a kereseti jogot, a rendelkezési elv legfőbb megnyilatkozását meghiusitja. Ugyancsak ez a különbség észlelhető a félnek a bizonyitás körüli helyzetéről alkotott nézetekben is. A német irodalom a beismerésben általában rendelkezést keres, semmiesetre sem bizonyitást; Bentham a felet e tekintetben a tanuval azonositja.

Amit eddig a jogrendszerek egymásközti különbségéről mondottunk, az csak megvilágitja a kérdést, de az alapokat fel nem tárja. S ezek vizsgálata átvezet minket második tételünkre, nevezetesen, hogy a vitában voltaképpen a közjog és magánjog harczát látjuk.

A római-görög világ közjogias, czentripetális államfelfogását a népvándorlás folyamán a germán individualizmus váltja fel.

Bethmann-Hollweg a különbséget a földközi tenger derüs éghajlatára, másfelől a germánlakta vidékek zordságára vezeti vissza. Mi hajlandóbbak vagyunk azt hinni, hogy ez eszmék hullámzása a kultura magasabb, vagy alacsonyabb fokával paralell.

A népvándorlás után minden magánjogivá lett; az államjog, büntetőjog és a tulajdonképpeni magánjog összeolvadt a germán jogvilág individualizmusában.

A közjog csak lassan-lassan szerzi vissza az elvesztett terü leteket. Először a büntetőjogot foglalja vissza, csak igen későn szakitja ki a perjogot, azután a magánjog egyes ágait vonja körébe szinte észrevétlenül.

A fejlődés nem mindenütt egyforma. Azon országokban, ho az állam közjogi felfogása vert gyökeret, gyorsabb. Ez magya rázza meg a fentebb ismertetett különbséget.

Az individualizmussal éles ellentétben áll a felvilágosult abszolutizmus. Ez már be akar avatkozni a felek dolgába, ez egyenest szoczialisztikus módon proklamálja az egyéni rendelkezési jog megkötését a köz érdekében. Ezért oly erős a pervezetés az 1791-es porosz perrendben, mely a franczia enczikopédisták népboldogitó eszméi nyomán készült.

Viszont a rendelkezési jog társadalomtudományi igazolását találja a liberalizmusban; hisz a kettő szinte egyértelmü. Ezért mondja Schmidt, hogy a XIX. század reformmozgalmainak eredménye a felek rendelkezésére alapitott per, a maga jelenlegi alakjában.

De a közjog nem szünik meg tovább terjeszkedni. A gazdasági élet fejlődése, a szükségletkielégités rendjének biztositása cogens szabályok felállitását teszi szükségessé, «quod privatorum pactis mutari non potest!» Az államérdek felismerése megszoritja a felek rendelkezési jogát a házassági magánjogban, s a perjogban.

Átalakul a per egész elmélete. A kereseti jog a magánjogtól független alanyi közjoggá válik; a beismerést is azért tekintik az ujabb felfogások bizonyitásnak, mert a nizus a rendelkezési jog korlátozása felé irányul, és a lekötöttségi viszonyt fejleszti. A közjog és magánjog harcza szemünk előtt folyik. A törvénytelen gyermek tartása iránti igényt közintézetre kivánjuk ruházni, ezzel megszünt a tartási igény magánjogi lenni; a tarifaszerződés hatályát büntető szankczióval akarjuk a fogyasztás érdekében biztositani, ezzel az illető kötelmek megszüntek magánjogiak lenni. Csak mi, akik azoknak a régi körbe való tartozásukhoz hozzá voltunk szokva, s a fejlődésben magában benne mozgunk, nem veszszük azt észre azonnal.

Ennek a nagy mozgalomnak jelentős pontja az igazmondási kötelesség kérdése.

Akik a rendelkezési jog sértetlenségét, a szabad mozgást emlegetik, anélkül, hogy tudnák, a liberalizmus védelmébe szegődtek; akik a féltől saját szubjektiv érdeke ellen igazmondást kivánnak, azok a «salus rei publicae suprema lex esto» igéjében megtestesülő, s a szoczializmusban feltámadó, az egyéni érdeket mint ilyent tagadó, római jogfelfogás uj harczosai.

S ha eljutottunk e két tételig: hogy a mi kérdésünk tulajdonképpen a római és germán jogfelfogások, másrészről a szoczializmus és individualizmus küzdelme, a megoldás nem lehet kétséges előttünk.

A fejlődés, a magasabb kulturfok — ugy látszik — a felek rendelkezési jogának korlátozását hozza magával. S ezért nézetünk szerint az igazmondási kötelesség mindenütt tért fog foglalni, mint a birói pervezetés kiegészitése. Nem mintha talán az anyagi igazság kideritését valóban és hathatósan előmozditaná, (ezt nehéz volna teljes bizonyossággal megjósolni,) hanem, mert ezt hozza magával a fejlődés, s mert a jövő eszmekörébe ez illik bele.

Mandel Zoltán.

Adalék a budapesti kir. tudományegyetem 1848 előtti büntető törvényszékének gyakorlatához.

Pestmegye területén, a megyei törvényszéken kivül hatféle elsőfoku törvényszék müködött: 1. Pest és Buda szabad kir. városok törvényszékei (a nem nemesek fölött); 2. az urszékek közül azok, melyek vérhatalmat* kaptak** (a korszak vége felé Visegrád, Ráczkeve, Kalocsa, Vácz, Gödöllő, Buják-Tura); 3. a nyombanitélőhatalmu törvényszék; 4. a politikai perek révén gyászos emlékü kir. itélőtábla; 5. (katonák ügyében) a hadbiróságok; 6. egyetemi polgárok ügyében a Sedes (Sedria) Judiciariae Universitatis Hungaricae, Magyarország tudományegyetemének a törvényszéke.

Az itt felsorolt bíróságok közt egy sincs, melynek gyakorlatával kisebb-nagyobb tanulmányok ne foglalkoztak volna, ép csak az egyetemi törvényszék az, melynek joggyakorlatát ugyszólván teljesen és tökéletesen elhanyagolta a jogtörténelem.

Az 1729. évi XII. tcz. szerint az ország birói szervezetét csak törvény utján szabad megváltoztatni. 48 előtti törvénytárunkban a tudományegyetem törvényszékét szabályozó törvény egy sincs. És mégis, elösmerték az egyetem jurisdictióját. És a városok és a megyék közgyülései az egyetemi tanácscsal egyenjogu közegként leveleztek.

Az ugyanez évi 42. tcz. eltörölte a kinvallatást. *Vuchetich* 1810-ben, *Nyáry* 1839-ben, *Kossuth* 41-ben heves támadást intéznek a kinvalláto benevolizálások ellen. *Szlemenits* pesti jogtanár azonban 1836-ban megjelent, 1847-ben pedig a magyar tudóstársaság által ujólag kiadott «Fenyitő törvényszéki magyar törvény»-ében tudományosan kifejti, hogy semmisem tilalmazza, hogy a vallató biró a vallani nem akaró, dühösködést szinlelő, vagy ellenmondásait megegyeztetni nem tudó rabnak makacsságát sanyarubb tömlöczczel, vagy mérsékletes veréssel meg ne zabolázza».*

* V. ö. 1649. évi 15. és 1659. évi 127. tcz.

** Föltéve, hogy a kir. rendeletet az adományozástól számitott egy éven belül a közgyülésen kihirdették, amint ezt p. o. Feszletich György gróf ügyében Pestmegye, levéltárának 1811-ben 1688. sz. a. ikt. följegyzése szerint is kimondta.

* Erről a müről irja *Fabriczy Sámuel* a «*Figyelmező*» 1837. évf. II. köt. 6. számában, hogy az azt végtől végig átlehellő humanitás szelleme, az irásmód kristálytiszta világossága a legjelesebb tudományos munkák sorába helyezik. (Pauler Tivadar, Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez. 146. l.)

Mindketten Vuchetich; Szlemenits, de a hires Frank is tagjai, majd elölülői voltak az egyetemi törvényszéknek. A periratok, benevolizálások, itéletek stb. kikutatása tehát, már erre való tekintettel is, ugyszólván el nem engedhető tudományos kötelesség.

Végül még csak egyet: irásbeli perhez való jog, kinvalfatás, botütés és vádaláhelyezést illetően tudjuk, hogy a nemes joga az u. n. nemtelenétől eltért. E tekintetben azonban tudomásunk hézagos. A hivatalos jogtudomány szerint p. o. nemes embert sohasem itéltek testi fenyitékre. Ennek daczára — hogy messzebb ne menjek — egy Pestmegye levéltárában őrzött 1816. évi márczius 18-iki itélet szerint Matyók Sándor nemes ifju félesztendei kenyéren és vizen töltendő rabságon felül 46 deákhoz illő korbácsütésre itéltetett. Igaz ugyan, hogy az itélet önön szavai szerint «a törvényszék atyai módon gondoskodván, a fenyités állapotjában oly módot találni kivánt, mely addig a neveletlen nemes ifjakra nem gyakoroltatott, ugyanazért I. r. vádlott ugy büntettetett, mint apa a gonosz fiát büntetni szokta», de annyi kétségtelen, hogy ezen egy itélet alapján semmi néven nevezendő következtetést sem lehet levonni, sem az ifjak, sem a felnőtt nemesek kivételesen alkalmazott botbüntetésének gyakoriságára nézve.

Eötvös Józsefnek «a honoratiorok»-ról irt tanulmánya szerint még a 40-es évek végén is vitás ezek jogállása. A század elején sokat szenvedett Hunyadi János és Gozony Dániel fiskális urakra vonatkozó feljegyzésekből tudjuk, hogy a honoratior néha a kutyánál is rosszabb elbánásban részesült. De ha már a honoratior jogállása is vitás, mennyivel inkább az az egyetemi polgáré! Azon adatok, melyek Pestmegye 1798-tól 1848-ig terjedő büntető periratai közt találhatók, nem hogy eloszlatnák a homályt, de még inkább növelik. Egy 1817. évi feljegyzés szerint Kosa egyetemi hallgatót p. o. az egyetem fiskálisa perbe idézteti katonai őr megtámadása miatt, 1824-ben Horváth József orvosnövendék ellen Bács «szerencsétlen gyógyitások miatt» inditja meg az eljárást. Pestre szökik. Bács Pestet, Pest a tudományos egyetemet kinálja meg a jurisdictióval. Tomtsányi Ádám rektor ur átirata szerint azonban a panaszlott nem járván prælectiókra, nem is vizsgázván, bárha tavaly be volt irva, a megyének visszaküldendők az iratok.

Még mindig vitás, miféle büncselekményekre terjedt ki az egyetem jurisdictiója. Van némi támpont arra nézve, hogy csak a kisebb sulyuakra. Ennek azonban ellentmond a Háberle Károly meggyilkolásával gyanusitott Márkus László IV. éves egyetemi orvosnövendék ügyében Frank Ignác pesti kir. tud. egy. tanárnak 1833-iki átirata a megye alispánjához. Mindazonáltal annyi kétségtelen, hogy egy 1690-iki határozmány szerint az egyetemi törvényszék itéleteinek végrehajtása a profán jurisdictiót terhelte. Hogy azonban ez csak papirforma szerint volt kétségtelen, az kitünik Pestmegye közgyülésének egy 1826-ban Reisinger János egyetemi rector megkeresése folytán augusztus 1-én k. feliratából:

«Ámbátor, hogy 1816. Esztendőben, amidőn a Királyi Helytartó Magyar Tanáts utján a Pesti Királyi Universitás törvényszékének miképpen lett elrendeltetése a Vármegyének tudtára adatott, ezen Vármegye a jegyzőkönyvében nyilván kijelentette, hogy a Raboknak elfogadására elegendő helye nincsen, s erről a kir. Helytartó Magyar Tanátsot szinte akkor tudósitotta, és azzal a kéréssel, hogy a Királyi Főoskola olyan karba helyeztessen, hogy Rabjainak elegendő helyet adhasson, mindazonáltal ezen egyedül való esetben mindenünnen formálható következés nélkül még most ezuttal nem ellenzi a Vármegye, hogy a ben megnevezett Szabó Pál nevü Ifju a Vármegye fogházába által hozattasson, magától értetődvén, hogy annak mindennemü accomodátiójához megkivántatott költségeket a kir. Főoskola Pénztára legyen köteles viselni, mely szerint a Királyi Főoskola Igazgatója Főszolgabiró Kiss László ur által nemkülönben nevezett Ifjunak által vétele végett Udvari Kapitány Balla Károly ur is ezen protoccollum kivonása által utasittatni fognak. Egyszersmind pedig a hasonló eseteknek jövendőre nézve való eltávolitása tekintetéből a Királyi Helytartó Magyar Tanáts ujabban meg fog kerestetni, hogy e részben olyan rendeletet tenni méltóztasson, hogy a Királyi Főoskola is a maga Rabjainak tartására a szükséges fogházakkal provideálva legyen.»

Az átvétellel megbizott Balla Károly udvari kapitány, szóval fogházigazgató, azonos a «*Vélemény a büntetésmód javitása iránt*» czimü, már 1841-ben megjelent igen elterjedt, és ma is érdeklődéssel olvasható münek szerzőjével. Ezenkivül a magyar tudóstársaságnak tagja.

*

Az alább közölt átirat a hozzácsatolt itéletet helyettesitő jegyzőkönyvvel együtt Vojnits József I. évi joghallgató ügyére vonatkozik. Fölötte érdekes. Érthetetlen az átiratnak:

1. Az I. r. vádlott Odeschalchi grófra vonatkozó az a kitétele, hogy a kiszabott fogságot «*atyai* fenyitékképp» töltse az egyetem börtönében.

2. De az átirathoz csatolt melléklet tartalma is különös, amennyiben az egyetem vérhatalmát Pauler szerint, az elnökön kivül két jogtanár, és két meghivott jogtudó, az én eddigi adataim szerint * a tanárokon kivül a «törvényes» bizonyság (a szolgabiró (judlium) esküdttársával együtt) gyakorolják. (Utóbbinak jelenléte e korban conditio sine qua non-ja volt minden néven nevezendő törvényszéki itélkezésnek.) Ebben az ügyben azonban, a melléklet tanuságaként, az elnökön kivül négy egyetemi tanár vett részt a sedrián. A törvényes bizonyság nem volt jelen.

3. A közalapitványi ügyigazgató, aki Pauler szerint előadója a törvényszéknek, sincs jelen.

4. Az itéletnek a magánjogi igény megtérítésére vonatkozó része is érdekes, mert a munkamulasztási dijakat csak a korszak vége felé kezdik megitélni. Annakelőtte a sértett részére csak kártérítési dijat, fájdalomdijat, orvosi és gyógykezelési dijat itéltek meg, és pedig, mint hiszem, hivatalból. Ezenkivül persze a bünügyi és rabtartási költségek tekintetében is történt intézkedés. A megbeszélés tárgyát képező esetben is, mint általában, mindig, és nemcsak Pestmegyében, de országszerte e tételek összeg szerinti meghatározásával nem bibelődött a fenyitő törvényszék. Ez a végrehaitással megbizott szolgabiró urra tartozott. A szolgabiró, ha senki se jelentkezett nála, foganatositotta a végrehajtást; az elitélt viszont, ha elejét akarta venni a végrehajtásnak, nyugtával, elismervénynyel igazolta, hogy a sértett követelése már nem áll fenn.**

Tekintetes első Alispány Ur!

A Tekintetes Úr f. évi Julius 21-én ezen királyi tudomány egyetemhez intézett abéli hivatalos levele folytán, mellyel Záhonyi István pesti polgár s szabómester megverése miatt, a megyebéli Tekintetes Törvényszék által három héti elzárásra itélt *Gróf Erba Odeschalchy Livius* ifjút, a megyei udvari Kapitány Úr kiséretében olly megkereséssel küldé át: hogy ő a reá mért fogság idejét, atyai fenyiték képen az egyetemi börtönben tölthesse ki. Amennyiben a fent érintett verekedésben *Vojnics József I-sö évi joghalgató* is részt vett, és azért a törvénykar, mint illető hatósága által tiz napi, és ezek lefolyta alatt két napi kenyér és viz mellett kiállandó elzárásra itéltetett, és a fájdalomdij, károk s költségek rész aránylagos megtérítésében elmarasztatott; — ez utóbbi következményekre nézve eszközlendő végrehajtás iránt teendő rendelet végett, nevezett, s jelenleg már elzárva lévő *Vojnics József* ellen a Törvénykar által hozott Itéletet van szerencsém a Tekintetes Alispány Úrral hiteles másolatban ·/. alatt ide zárva, hivatalosan közleni, egyébiránt teljes tisztelettel maradok Tekintetes első Alispány Úrnak

Pesten, Augusztus 2-án, 1847.

kész köteles szolgája:
Venney József k. . . . .
E. Igazgató, s. k.

A magyar királyi tudomány Egyetem t. Törvénytudományi kar! T. cz. *Frank Ignácz* királyi Tanácsos és Jogtanár elnöklete alatt *Virozsil Antal* Dékán, *Vizkelety Ferencz, Tipula Péter* és *Láner Ferencz* Jogtanár Urak jelenlétében 1847-ik évi Julius 27-én tartott rendkivüli biráló ülésének

Jegyzőkönyve.

Felolvastatott Tettes Pest Vármegye első Al-Ispánjának a királyi egyetemi Tanácshoz Julius 21-én intézett, és rövid úton a Törvénykarhoz áttételett levele, mellynek erejénél fogva Gróf Erba Odeschalchy Livius és Záhonyi János pesti polgári szabómester közt történt verekedést tárgyazó vegyes küldöttség által eszközlött vizsgálati iratok, mennyiben azok által a Tekintetes egyetemi Tanács hatósága alá tartozó Vojnics József I-sö évi

* L. e. i. Fenyitő eljárás és büntetési rendszer Pestmegyében a XIX. század első felében, megjelent 1906-ban.

** L. e. é. fent idézett munka 387. l.

joghalgató is terheltetik, elitéltetése tekintetéből hitelesitett másolatban hivatalosan átküldetnek.

Ezek folytán Vojnics József kihalgattatása és a vizsgálati iratok fontolóvá tétele után: *tekintetbe vévén a szünidő beállását is!*

határoztatott:

hogy miután nem csak a bepanaszlott *Vojnics József I-sö évi Joghalgató* saját, hanem a vizsgálati tanúk némelly vallomásaibúl is kiderült annak a fenforgó kihágásban vétkes részvéte,

tekintetbe vévén mindazon által azt: hogy *Gr. Erba Odeschalchi Livius* volt, a tekintetes vármegyei törvényszék itélete szerint is az egész vádbeli verekedésnek közvetett okozója, és e miatt a Tekintetes Törvényszék által nem csak három héti elzáratásra, hanem mindennemü kár megtéritésre is itéltetett el:

fennevezett Vojnics József az egyetemi börtönben tiz napi és ezek lefolyta alatt két napi kenyér és viz mellett kiállandó elzárással rendeltetett fenyitetni,

és a megveretett Záhonyi István pesti polgári Szabó-mester részére a törvényes mérték szerint — már a Tekintetes Pest-Megyei Törvényszék által meghatározott fájdalomdij, úgy a verés által okozta betegség következtében a munka mulasztás vagy egyéb általa szenvedett károknak, nemkülönben az orvosi és gyógyszerészi, a végrehajtás alkalmával a Tekintetes Megye Szolgabirája Pajor Titus Úr által kitudandó költségeknek megtéritésére részaránylag a verekedésben részt vett egyénekkel, ha pedig ezek valamellyikénél vagyon hiány lenne, érettök jót állólag is marasztatott.

Mindezeknek végrehajtására Tekintetes Dékán úr megkéretvén:

végre ezen Itéletről a Tekintetes egyetemi Tanács jelen biráló ülés jegyzőkönyvének átküldése által értesitetni rendeltetett, — a vizsgálati iratok a Törvény-Kar levéltárába letétetvén. Kelt Pesten, 1847-ik Julius 27-én tartott Törvénykar üléséből. — az Igazgató helyett: Frank Ignácz m. s. k. a Törvénykar-Seniora, a rendes Jegyző helyett: Virozsil Antal s. k. a Törvénykar ez idei Dékánja által. *Ifj. Dombováry Géza.*

Széljegyzetek a munkásbiztositási választott birósági eljárásról szóló rendelethez.

I. A munkásbiztositási választott biráskodási eljárás szabályozásáról szóló 49.157/908. kereskedelemügyi min. rend. 143. §-a értelmében, ha a tanu kihallgatása nem a választott bíróság szék helyén, hanem megkeresett biró előtt történik, ez az illetményeket megállapitja, az illető bíróság irodai átalányából nyomban előlegezi s a megkereső választott bíróság elnökét az előlegezett összegnek a kerületi munkásbiztositó pénztártól való beszedése és megküldése iránt megkeresi.

E rendelkezés nem számol azzal a ténynyel, hogy a kir. járásbiróságoknak irodai átalánya nincs s igy a megkeresett bíróság — ha nem a törvényszék, vagy nem törvényszéki székhelyen levő járásbiróság — a tanudijat előlegezheti.

Ha ez szerkesztési hiba, kijavitandó lenne, ha pedig nem az, akkor a választott birróságok vagy csak törvényszékeket és olyan járásbiróságokat kereshetnének meg tanukihallgatás végett, mely törvényszéki székhelyen fekszik, mely esetben az eljárás többe kerül, mert a tanudijak magasabbak lesznek, vagy mindig megfelelő előleget kötelesek küldeni a megkeresett bírósághoz, mert ellenkező esetben a megkeresett biró addig nem idézheti meg a tanut, mig vagy a törvényszéki elnöktől, ki az irodai átalányt kezeli vagy a megkereső bíróságtól, ki a kerületi munkásbiztositási pénztártól előleget követelhet, nem kap annyi pénzt, melylyel a tanu dijai biztositva vannak.

Ez az eljárás átiratváltással, pénzutalványozással jár s igy fölösleges munkaterhet okoz. Azt meg kivánni sem lehet, hogy e kérdés megoldása végett a járásbiróságok is irodai átalánynyal láttassanak el s igy ujabb számadási munkával terheltessenek.

Leghelyesebb volna az eljárási utasitás 143. §-ának 5. bekezdésében «az illető bíróság irodai átalányából» szavak után még azt is felvenni: «*amennyiben pedig a megkeresett bíróság irodai átalányt nem kezel, a megkereső választott bíróság elnöke által küldendő előlegből . . .*»

II. A felmentett ülnök az eljárási utasitás 14. §-a szerint felfolyamodással, a törvény (1907 : XIX. tcz.) 161. §-ának 2. bekezdése értelmében pedig felebbezéssel élhet a választott bíróság elnökének a felmentést kimondó végzése ellen. E végzést a törvény a tágabbkörü «határozat» szóval jelzi, de azért nem kétséges, hogy a választott bíróság elnökének e döntése nem itélet, hanem végzés, de az már méltán képezheti kérdés tárgyát, hogy e végzés ellen már most felebbezésnek vagy felfolyamodásnak van-e helye?

A felebbezési határidő a törvény 167. §-ának utolsó bekezdése és az eljárási utasitás 220. §-ának 1. bekezdése értelmében 30 nap mig a felfolyamodás határideje a törvény 181. §-ának 2-ik bekezdése értelmében és az eljárási utasitás 230. §-a szerint 15 nap.

Az 1907 : XIX. tcz. 181. §-ának 2. bekezdése szerint a felebbezési határidő a határozat, illetve végzés vagy itélet kézbesitését követő naptól számitott 15 nap.

Eszerint a végzés ellen is lehet helye felebbezésnek, de akkor miért nevezi az utasitás a felebbezést felfolyamodásnak?

Vagy a törvény, vagy az utasitás helytelenül van szövegezve.

III. Az utasitás 228. §-ának 2-ik bekezdése szerint a választott bíróság elutasitja az előterjesztést, ha annak e rendelet értelmében nincs helye (utasitás 227. §.) valamint ha elkésve adatott be, továbbá ha oly kellékhiányában szenved, mely kiegészités utján nem pótolható, végül, ha az előterjesztés érdemleges okból nem teljesithető.

Szabatosabb szövegezéssel az előterjesztés elutasitásának csak akkor volna helye, ha az előterjesztés érdemleges okból nem teljesithető, a többi ok visszautasitásnak lehet alapja, ugy mint a felebbezés (ut. 57. §.) a kereset (ut. 62. §.) az elkésett felebbezésnek tekintett kereset (ut. 64. §.) visszautasitásánál.

IV., Az utasitás 227. §-ának 2-ik rendelkezése szerint az elnöknek olyan végzései ellen, amelyekkel szemben felfolyamodás használható, előterjesztésnek nincs helye.

Ha a fél a felfolyamodással orvosolható végzést mégis előterjesztéssel támadja meg, azt a 228. §. 2. bekezdése értelmében el kell utasitani, helyesebben vissza kell utasitani.

Ha már most a fél hibásan előterjesztésnek nevezi azt, ami felfolyamodás akar lenni: ezt is vissza kell utasitani?

Azt hiszem nem, mert általánosan elfogadott jogszabály, hogy a jogorvoslati beadványok nem elnevezésük, hanem tartalmuk szerint birálandók meg.

Ezt az utasitás is elfogadni látszik, mert 221. §-ának 3. pontjában azt mondja: «az igényjogosultnak bármely előterjesztett szóbeli vagy irásbeli nyilatkozata felebbezésnek tekintendő, ha abból egyáltalán az tünik ki, hogy az igényjogosult az itéletet sérelmesnek tartja».

Ez ugyan csak az itéletre áll, de «per analogiam» alkalmazható a többi jogorvoslatra is.

Helyesebb lett volna azonban minden kétely kizárása czéljából a jogorvoslatok általános szabályai közé beilleszteni, hogy *minden jogorvoslatot czélzó szóbeli vagy irásbeli nyilatkozat tartalma szerint birálandó meg és a törvény értelmében megengedett jogorvoslatnak tekintendő.*

V. Az Utasitás 195. §-a értelmében az itéletnek, valamint a tárgyalás alapján más határozatnak hozatalában csak az a biró vehet részt, aki az alapul szolgáló tárgyaláson is mint biró vett részt.

De mi történjék akkor, ha az előző tárgyaláson részt vett biró a folytatólagos tárgyaláson való részvételben bármely okból (pl. betegség, távollét) akadályozva van?

Elhalasztandó-e a tárgyalás, vagy az akadályozott biró helyett *egy másik birónak behivásával ismétlendő* ugy, mint ez a sommás eljárásban van?

Azt hiszem ez utóbbi eljárás helyesebb, de ennek az utasitásban kifejezetten benne kellene lennie.

VI. Az utasitás 75. §-ának utolsó bekezdése szerint «amennyiben a tárgyalás nyilvánossága ki van zárva, a tárgyalás tartalmának nyilvános közzététele tilos».

Ez a rendelkezés az 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-ának mintájára készült, azonban *büntetési szankczió nélkül* s igy ha valaki e tiltó szabály ellen vét, büntetlen marad.

VII. Az utasitás 77. §-ának utolsó bekezdése szerint az elnök a rend fentartása czéljából elrendelheti az egész hallgatóság eltávolitását, de ilyen esetben is a felek által megjelölt 2—2 egyén benn maradhat a tárgyaló teremben.

De mi lesz akkor, ha ezek is vétenek a rend követelményei ellen?

Alkalmazandó-e az utasitás 79. §-ának első bekezdése a felek bizalmi férfiaival szemben is?

Ha igen a bíróság, vagy az elnök jogkörébe tartozik-e az idevágó intézkedés?

Nem ellenkezik-e a 77. §. utolsó bekezdésében irt joggal a felek bizalmi egyéneinek kiutasitása?

A 79. §. első bekezdésében irt megtorló intézkedések csak a felekre, képviselőikre, a tanukra és szakértőkre vonatkoznak s igy a bizalmi egyénekkel szemben csak akkor nyerhetnek alkalmazást, ha kimondatik, hogy *rendzavarás esetén a felek képviselőivel egyenlő elbánásban részesülnek.*

VIII. Minden peres eljárásnak sarkalatos alapelve, hogy a feleknek a bizonyitékok felvételénél jelen kell lenniök azzal a joggal, hogy a bizonyitékokra észrevételt tehessenek.

Ha a 79. §. első bekezdése értelmében a felek és képviselőik a rend fentartása érdekében kiutasittattak, gondoskodni kellett volna arról is, hogy *a távollétükben felvett bizonyitás utólag velük közöltessék* s igy az eltávolitásukkal együtt járó hátrányok ellensulyoztassanak.

IX. A 84. §. 2. bekezdése értelmében a tárgyalás megnyitása a kitüzött óra előtt meg nem történhetik.

De ha a felek előbb megjelentek és kérik a tárgyalás megnyitását, ennek semmi akadálya sem lehet, mert abból senkire jogsérelem nem származik.

E rendelkezés ilyen kategorikus szövegezésben arra kényszeriti a bíróságot, hogy még akkor is várakozzék a kitüzött óra elkövetkezésére, a mikor a felek jelen vannak és kérik az ügy tárgyalását, s ezenkivül sok időveszteséggel is járhat, mert ha a reggeli órákra kitüzött tárgyalások valamely okból meghiusulnak, a déli órákra kitüzött tárgyalások nyomban elővehetők lennének, ha a fenti rendelkezés a bíróságokat el nem tiltaná attól.

X. A 93. §. szerint a választott bíróság előtt folytatott perben sem egyezség nem köthető, sem elismerésnek nincs helye.

Ha e korlát a felperesként szereplő igényjogosult, vagy hozzátartozóinak érdekében van felállitva: kérdés, miért ne ismerhetné el az alperesi munkásbiztositó pénztár a kereseti követelést, ha az annyira világos és kétségtelenül alapos, hogy bizonyitásra nem szorul, vagy miért ne köthetnének a felek tisztességes egyezséget, ha magánjogi igényről lévén szó urai a pernek?

Visszaélésektől lehet tartani?

Ez kikerülhető lenne, ha a jog elismerő nyilatkozat megtétele előtt a pénztár közölné a tényállást a felügyeletre és ellenőrzésre hivatott (T. 168. §.) állami munkásbiztositó hivatallal s ennek beleegyezésével ismerné el a keresceti követelést, s az egyezség érvénye a nevezett hivatal jóváhagyásától függne.

A hosszadalmas, költséges bizonyitás a nyilvánvalóan alapos kereseteknél vagy felebbezéseknél ilyen módon mellőzhető lenne.

Dr. Harmath Jenő,
kir. járásbiró.

Különfélék.

— **25 év.** Érdemes laptársunk, az *Ügyvédek Lapja*, márczius 29-én fennállásának 25 éves jubileumát üli.

Mikor dr. Wolf Vilmos egy negyedszázaddal ezelőtt a magyar ügyvédi kar jogainak és érdekeinek képviseletére e lapot megindította, az a czél vezette őt, hogy a magyar ügyvédség erőit konczentrálva, a kar anyagi és erkölcsi érdekeiért teljes erővel szálljon sikra.

Ezt a czélt az Ügyvédek Lapja az elmult 25 éven keresztül méltón szolgálta, mert nem volt a magyar ügyvédséget érintő olyan kérdés, amelyben fel ne emelte volna szavát majd mint kezdeményező, majd mint biráló.

A magunk részéről a negyedszázados érforduló alkalmából szivesen köszöntjük az Ügyvédek Lapját és annak érdemekben gazdag szerkesztőjét.

— **A magánjogi törvénykönyv tervezetéről** nyolcz ujabb tanulmányát adta ki dr. Schwarz Gusztáv. A dolgozatok a következő tárgyakról szólnak: 1. a tulajdonátruházás, 2. a specifikáczió, 3. a jóhiszemü szerzés védelme, 4. ingó jelzálog, 5. a birtok, 6. a magyar anefang, 7. a tartás öröklése, 8. tartozás átvállalás.

Felesleges mondanunk, hogy a tanulmányok mindegyike a Tervezet vonatkozó intézkedéseinek mélyen járó birálatát tartalmazza. Mint Schwarz Gusztáv minden irását, ugy ezen dolgozatokat is az a luczidus gondolkozás és kifejezésmód jellemzi, amely a legabsztraktabb tárgyat is — hogy ugymondjuk — szemléltetően tárja elénk.

Ezuttal csupán jelezzük a könyvnek tartalmát, de nem állhatunk meg anélkül, hogy a könyv élén álló bevezető dolgozatnak néhány sort ne szenteljünk. Ez a dolgozat a magánjogi törvénykönyv tervezetének eddigi történetéről és e történet tanulságairól szól. Schwarz Gusztáv itt erős birálatnak veti alá a törvénykönyv szerkesztésének eddigi módszerét. Kezdi azzal, hogy kissé elhamarkodott volt a Tervezet első szövegének kilencz évvel ezelőtt történt közrebocsátása, mert ez az első szöveg valójában nem volt más, mint az akkori állandó bizottság öt szerkesztő tagja részterveзeteinek összeállitása, ugy, hogy egységesnek e mü egyáltalán nem mondható, hacsak abban az egy irányban nem, hogy az összes szerkesztők a német minta után dolgoztak. A Tervezet megjelenését követő hét év alatt az állandó bizottság ülésre sem hivatott össze. Ez alatt aránylag sovány kritikai anyag gyült össze. A minisztérium kodifikaczionális osztályában folyt ugyan az elvi kérdések megállapitása, amelyek alapján egy főelőadmány is készült, de a Tervezet maga nem haladt előre. A váltakozó miniszterek alatt a Tervezetnek folyton változó sorsa lett. Lányi Bertalan megszüntette a régi állandó bizottságot, Polónyi Géza pedig uj bizottsági tagokat nevezett ki, de nem az egységes törvénykönyv megalkotását tüzte ki czélul, hanem a dologi jog kodexét kivánta kidolgoztatni, kapcsolatban a telekkönyv teljes reformjával.

A mostani igazságügyminiszter, ugy látszik, szakitott elődjének parcziális terveivel, mert az uj kodifikáló-bizottság nemcsak a dologi, hanem a családi, kötelmi és örökjog köréből is tárgyalta az elvi kérdéseket.

A törvénykönyv tervezetének ezen történetéből helyesen vonja le Schwarz Gusztáv a tanulságot, hogy a kodifikáló-bizottság szervezete már elejétől kezdve elhibázott volt.

Az előkészitő-bizottság «a miniszterium kebelében» müködik és minden intézkedés, a kinevezéstől kezdve a munkabeosztásig, a minisztertől függ. Természetes, hogy igy mindenik miniszter a saját feje szerint állapitja meg a munkatervet és nevezi ki és mozditja el a munkatársakat.

Teljesen igaza van Schwarz Gusztávnak abban a tekintetben, hogy az állandó-bizottságot a mindenkori minisztertől függetlenül kellene szervezni. A bizottság a saját munkaterve és felelőssége mellett kell, hogy dolgozzék és nem szabad, hogy a politikai véletlenektől függjön a kodifikáczió sorsa.

— **Törvényellenes lakpénzfoglalás.** A budapesti kir. törvényszék előtt több rendes per folyik, amely tisztviselői lakpénznek a végrehajtási törvénynyel ellenkező foglalásából keletkezett. A periratok érdekes világot vetnek arra, hogy miből vette kezdetét a törvényellenes foglalások elleni az a védekezés, amelyről a napilapok az utolsó időben oly sürün megemlékeznek. Valamennyi pert egy és ugyanazon pénzintézetnek kirendelt ügygondnoka intézi a székesfőváros közönsége ellen azon a czimen, hogy a felperes egyes tisztviselők lakpénzére végrehajtást vezetett, de a főváros a kiutaló birói végzés ellenére is megtagadta a kifizetést. Az álbérbeadó ugyanis keresetet indit szinlelt lakbérkövetelés iránt és a perben az alperes tisztviselő beismer, vagy elmakacsoltatja magát. A fővárosi tiszti ügyészség előterjesztésére a polgármester rendeletet bocsátott ki, amelynek folytán a főváros a kiutaló birói végzés ellenére sem adja ki addig a lefoglalt lakpénzt, mig a végrehajtató nem igazolja, hogy ő közötte és a tisztviselő között valóban bérleti viszony forog fenn. A most

folyamatban levő perekben a főváros azzal védekezik, hogy törvényesen biztositott közérdeke az, hogy a tisztviselő lakpénze csak a tisztviselőnek vagy valódi bérbeadójának jusson; a felperesnek azon ellenvetésével szemben, hogy jogerős itélet vagy birói egyezség alapján hozott a biróság kiutaló végzést, azt vitatja a főváros, hogy a jogerő ő reá, mint harmadik személyre nem hat ki, vele szemben tehát ebben a perben kell felperesnek bizonyitania, hogy ő valóban lakbérköveteléssel bir.

— **A budapesti rabsegélyző-egylet** 1908. évi müködéséről számol be az évi jelentés. Az egyesületnek tiszta bevétele a 12,000 K államsegélylyel együtt 20,879 K 80 f. volt, mig az összes kiadások 23,033 K 42 fillért tettek ki. A kiadások főbb tételei a következők voltak: A menedékháznak 3062 K 33 f. bevétellel szemben 12,590 K kiadása volt. A menedékházban 166 egyén nyert elhelyezést. A napi átlagos létszám 27 volt. Az ott eltöltött napok száma 8019. Egy személy átlag 48 napig volt az intézetben. A bennlakók szalmatokkészitéssel és kerti munkával foglalkoztak. Köztük 1099 K 29 f. munkajutalom osztatott ki; egy munkásra tehát átlag 6 K 62 f. munkajutalom esett.

Pénzbeli segélyezésre 929 alkalommal 10,580 K fordittatott. A legkisebb segély 2 K, a legnagyobb 350 K volt. Pillanatnyi segély élelemre, ruházatra, utiköltségre vagy szerszámok beszerzésére 166 nőnek és 186 férfinek adatott. A letartóztatottak családját is részesitette az egylet támogatásban, és pedig 59 családot több izben, 62 családot pedig havi segélyben.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Hogy e téren még ma is mennyire hátra vagyunk, arra nézve álljon itt a következő két adat:

1. A budapesti kir. törvényszék 57,953/1908. sz. itéletével egy 144,000 K értékü ingatlanra vonatkozó tulajdonközösség megszüntetése iránt lefolytatott perben alperesi képviselőnek 50 K-át itélt meg.

2. A budapesti kir. tábla a 470/909. számu végrendelet érvénytelenitése és törvényes öröksödés megállapitása s járulékai iránti perben, amelynek tárgyát 3 millió K értékü hagyaték képezi, a teljes sikerrel járt felebbezésért 218 K 80 f. költséget állapitott meg.

— **Magyarország igazságügyi térképét** adta ki Dittrich József ny. telekkönyvvezető. (Ára 1 K 50 f. Megrendelhető Beyer Józsefnél, Temesvár.)

— **Az ügyvédi vizsga rendjéről** tájékoztatót adott ki Bernáth Elek kir. táblai s.-hivatali igazgató. A vizsgára készülőknek hasznos kis kézikönyv. Ára 1 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Szinész fizetésének sorozása.** A. szinész B. szinigazgató társulatában volt állandóan alkalmazva. Midőn B. csődbe jutott, bejelentette hátralékos bérkövetelését, mely azonban nem a kedvezményes követelések közé az I. osztályba, hanem a III-ba soroztatott, azon az alapon, hogy az osztrák csődtörvény 43. §-a a magyar csődtörvény 60. §-ával megegyezőleg «Arbeitslohn»-ról, azaz a közadós háztartásában, iparüzletében vagy gazdaságában állandóan alkalmazott egyének fizetéséről és munkabéréről beszél, s nem érti ez alatt egyuttal a szellemi foglalkozásuak fizetéseit is.

Az osztrák legfőbb itélőszék A.-nak adott igazat, kimondva, hogy a kedvezményes helyzet nemcsak a fizikai, hanem a szellemi munkát is megilleti s 1908 novemberében kelt itéletével a követelést első helyen sorozta.

— **A léghajózás joga.** Gareis professzor érdekes előadást tartott a müncheni léghajózási egyletben a léghajózás folyamán felmerülő államjogi, nemzetközi jogi és magánjogi kérdésekről. Ugyancsak a léghajózás jogával foglalkozik Meyer A. dolgozata (kiadja Knauer, Frankfurt).

— **Egy naptól életfogytig terjedhető szabadságvesztés-büntetés.** Ezt a valóban szédületesnek mondható latitude-öt helyezi a büntetőbiróság kezébe az uj angol *postatörvény* (Post Office tet 1908.), melynek büntető határozmányai szerint (50. czikk) az, aki postazsákot ellop, vagy postazsákból, avagy a postai szállitás folyamán postaküldeményt ellop, vagy postakocsit rablási szándékkal megállásra kényszerit, büntettet (felony) követ el, s a törvényszék belátása szerint életfogytig vagy legalább három évig terjedő fegyházzal (penal servitude) vagy pedig legfeljebb hét évig terjedő fogházzal (imprisonment) büntethető. Ugyanigy büntethető az orgazda.

— **Tengeri fuvarozás és vis major.** A rakjegy szerint a fuvarozó terhére nem számitható az a veszteglési idő, melyet lázadás, a munkaadók és munkások közti viszály, sztrájk idéz elő. A rakodást közvetlen megelőző időben a kikötőben sztrájk volt, aminek következtében igen sok hajó torlódott össze, de a hajó beérkeztekor a sztrájk már megszünt volt. A rakodás megkezdése azonban a mondott okból jelentékeny késedelmet szenvedett. A londoni felsőbiróságok a vis major fennforgását megállapitották.

— **Angol végrehajtási novella.** Az 1908 deczember 21-én kelt «Law of distress amendment act» szerint, ha a bérbeadó olyan butorra vagy más ingóságra vezet hátralékos bér fejében végrehajtást, ami az albérlő tulajdona, az albérlőnek joga van a bérbeadót irásbeli nyilatkozatban értesiteni, hogy az albérösszeget ezentul közvetlenül a főbérbeadónak fogja fizetni mindaddig, mig a főbérlő elleni bérkövetelése ki lesz elégitve; ebben az esetben a végrehajtás feloldandó; amennyiben a nyilatkozat tartalmának valósága vitássá válik, a békebiró rövid uton határoz. Ha ilyen nyilatkozat történt, a további fizetések szempontjából az albérlőt főbérlőnek kell tekinteni. *Aki tudatosan valótlan tartalmu igénynyilatkozatot tesz, vétséget követ el.* A törvény nem vonatkozik a főbérlő házastársának, üzlettársának, alkalmazottjának ingóságára; ugyszintén, ha az albérbeadás kifejezett megállapodás vagy tiltakozás ellenére történt.

— **«Rendőri tudomány» az egyetemen.** Már a bünügyi embertan Turinban tartott hatodik nemzetközi kongresszusa foglalkozott a «rendőri tudomány» kérdésével, s fogalmát következőképp magyarázta meg: Külföldön mind élénkebb a törekvés, hogy birák, ügyvédek, rendőrségi alkalmazottak, s egyáltalán azok a közegek, kik a bünügyi nyomozásnál a rendszeres szakismereteket manapság oly nehezen nélkülözik, ezen ifju, de annál fontosabb tudományágban szakszerü és kötelező kiképzést nyerjenek. A legnagyobb ravaszsággal és technikával elkövetett büncselekmények kinyomozása és elbirálása alig lehetséges azon hézagos ismeretek alapján, melyet a jogalkalmazó közegek a fennálló egyetemi oktatási rend szerint nyernek. Rómában Ottolenghi professzor alapitott a «rendőri tudomány» részére egy iskolát, mely azonban az egyetemtől teljesen független. Jelenleg csak Lausanneban van rendes tanszéke e tudománynak, melyet ez idő szerint dr. Reiss egyetemi tanár tölt be, ki heti három órás kollegiumában az egész materiát előadja.

— **Büntető eljárás a régi perzsáknál.** I. A. Krausz: «Börtönben Krisztus előtt és után» czimü müvében a következőket idézi Brisonius (De regio Persarum principatu libri tres 1590) után: «A régi perzsáknál a vádlott egész előéletét megvizsgálják, jó cselekedeteit és érdemeit egybevetik gonosztetteivel, s igy mondják ki aztán az itéletet.»

A Magyar Jogászegylet 1909 márczius hó 27-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10.) teljes ülést tart, melynek tárgya Dr. Halász Zoltán ügyvéd előadása: A szemérem elleni büncselekményekről, különös tekintettel a természet elleni fajtalanságra. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előreláthatő munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel

Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő

Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 14. szám. Budapest, 1909 április 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona + negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Alsóbíróságaink ügyforgalma. — A hitbizományi és végrehajtási zárlat jogviszonya a hitbizományi javakban. *Dr. Plopu György* kir. curiai kisegitő birótól. — *Törvénykezési Szemle*: Felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás kimondása csupán a költségekben való marasztalás esetén. I. *Dr. Sinka Endre* élesdi járásbirótól. II. *Dr. Forgács Dezső* miskolczi ügyvédtől. III. *Dr. Hadzsega Illés* ólublói járásbirótól. — Hozhat-e a kir. járásbiróság felperes szóbeli kérelme nélkül itéletet? *Szőnyi Ferencztől*. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Alsóbíróságaink ügyforgalma.*

A járásbíróságok ügyforgalmának 1907-ben is a sommás perek képezték legtekintélyesebb részét. Az 1906. évről folyamatban maradt 507,626 perhez 605,514 érkezett az év folyamán és igy 1.113,140 sommás per várt összesen elintézésre, vagyis 60,324-gyel több, mint 1906-ban. Befejeztetett ez év folyamán 571,735 per, s igy az év végén, ha számitáson kivül hagyjuk a 496,106 szünetelő pert, 45,299 kereset maradt elintézetlenül, 8242-gyel több, mint 1906-ban.

Az év folyamán érkezett sommás pereket érték szerint osztályozva s a korábbi évek megfelelő adataival egybevetve, arra az eredményre jutunk, hogy a sommás perek érték szerint való megoszlásában évről-évre szembetünő állandóságtól csak az 1907. évben mutatkozik számbavehetőbb eltérés. Volt ugyanis száz sommás perből a per tárgyának értékét tekintve:

	1900	*1901*	*1902*	*1903*	*1904*	*1905*	*1906*	*1907*
100 K-án alul	51·9	52·4	52·2	52·4	51·8	51·0	50·2	47·9
100—400 K	26·1	25·3	24·7	24·1	24·1	24·9	25·0	26·5
400—1000 K	7·8	7·4	7·3	7·3	7·4	7·5	7·7	8·4
1000 K-án felül	2·0	2·2	2·1	1·8	1·8	1·7	1·7	2·0
Egyéb sommás per	12·2	12·7	13·7	14·4	14·9	14·9	15·4	15·2

A perek befejezésének tartamát a kontradiktorius tárgyalás alapján itélettel befejezett pereknél a következő táblázat tünteti fel:

	1900	*1901*	*1902*	*1903*	*1904*	*1905*	*1906*	*1907*
3 hónál kevesebb	56·8	64·8	70·8	75·6	78·1	80·5	81·7	81·0
3—6 hó _ _ _	22·2	19·3	17·2	15·1	14·4	13·6	12·9	13·2
6—12 hó _ _	13·1	10·3	8·1	6·7	5·5	4·6	4·3	4·6
1—2 év _ _ _	5·9	4·2	3·0	2·1	1·5	1·1	0·9	1·0
Több, mint 2 év	2·0	1·4	0·9	0·5	0·5	0·2	0·2	0·2

Leggyorsabb volt a sommás perek elintézése a győri kir. tábla járásbíróságainál, ahol az itélettel befejezett perek 88·9%-a nyert befejezést három hónapnál rövidebb idő alatt, mig a budapesti kir. tábla területén csak 72·8% volt az arányszám.

Ami a tárgyalási határnapok kitüzését illeti, a sommás pereket ellátó 384 járásbiróság közül 1907 decz. 31-én 171-nek, 1—2 hetes, 189-nek 3—4 hetes terminusa volt, tehát 360 járásbiróság, vagyis a sommás perek elintézésére hivatott járásbíróságok 93·8%-a legfeljebb négyhetes terminusokat tüzött ki, mig 1906-ban ez az arányszám 95%, 1905-ben szintén 95%, 1904-ben 94%, 1903-ban pedig 92% volt. Oly határnapokat, amelyek az 1907. év február 15-ike után következő időre estek, az 1907. év végén mindössze 12 járásbiróság tüzött ki.*

Az ügyforgalom növekvésének természetes következménye a kitüzött tárgyalások számának emelkedése is. 1907-ben 1.015,214 tárgyalás tüzetett ki, 67,637-tel több, mint 1906-ban. Nem tartatott meg 278,460 tárgyalás, mig a kontradiktorius tárgyalások száma 397,579 volt, ami a megtartott tárgyalások 54·0%-nak felel meg. Kontradiktorius tárgyalás alapján 127,231, meg nem jelenés, lemondás és elismerés alapján ellenben 182,009 itélet hozatott. Elhalasztottak 33,675 tárgyalást, amelyek legnagyobb része, szám szerint 20,760 a budapesti kir. tábla területére esett.**

A tárgyalások eredménye 49,481 esetben volt egyezség, 527-tel kevesebb esetben, mint az 1906. évben. Bizonyitást elrendelő végzés 213,164 esetben, pergátló kifogás tárgyában végzés pedig 4982 esetben hozatott.

Egyezség iránt az 1907. év folyamán 6867 kérelem intéztetett, 177-tel több, mint 1906-ban. Az előterjesztett kérelmek alapján 3600 egyezség jött létre, mig 412 esetben perré alakult a kérelem.

Emelkedett az 1907. év folyamán a fizetési meghagyás iránt beterjesztett kérelmek száma is, mely 213,070-re rugott az előző évi 209,481-el szemben. A kibocsátott fizetési meghagyások száma 205,538-at tett, mig 7532 esetben a kérelem elutasittatott.

Rendes örökösödési ügyekben 1907-ben 127,626 ügy érkezett a kir. járásbíróságokhoz, mely számhoz hozzáadva a 31,759 hátralékot, az összes elintézésre váró ily ügyek száma 159,385 volt. Az év folyamán érkezett örökösödési ügyek közül a tulnyomó rész, szám szerint 107,656 hivatalból, mig 19,970 kérelemre indittatott meg. Befejezést nyert pedig 126,873 örökösödési ügy s igy az év végén csak 32,512 ügy maradt elintézetlenül, közel 800-al több, mint 1906-ban.

Az el nem intézett örökösödési ügyek közül csak 841 maradt a biró kezén, 18,379 a kir. közjegyzőnél, 8805 a községi vagy körjegyzőnél volt. Az elintézett ügyek befejezési módját tekintve 111,141 (87·6%) teljes átadással, 5235 teljes perre utasitással, 873 részleges átadással és perre utasitással 9624 pedig egyéb módon ért véget.

Kedvezőtlen jelenség a kir. járásbíróságok ügyforgal-

* Az ország közállapotairól szóló — ezuttal elkésve megjelent — jelentés nyomán közöljük a járásbíróságaink és törvényszékeink ügyforgalmára vonatkozó adatokat.

* Ezek a statisztikai adatok sok értékkel nem birnak, mert az év végével a bíróságok iparkodnak az ügyeket rövid határidőre kitüzni. Az évközi adatok sokkal hosszabb határidőket mutatnának. Szerk.

** Kár, hogy a budapesti járásbíróságok ügyforgalma külön nem mutattatik ki, valamint az is hiányossága az adatgyüjtésnek, hogy az ügyeket elintéző birói létszám sincs feltüntetve, hogy igy képet alkothatnánk magunknak az egyes ügyszakokra forditott munkerőről. Szerk.

mában az örökösödési és hagyatéki bizonyitványok iránti kérelmek évről-évre való csökkenése. Eme tetemes idő- és költségmegtakaritással járó jogeszközt 1907-ben csak 3704, vagyis éppen 100-al kevesebb esetben vették igénybe, mint az előző évben. Főként a budapesti (802) és a győri kir. tábla (778) járásbiróságai azok, amelyekhez számottevően érkeztek ily kérelmek, mig a temesvári kir. tábla területén csak 86 volt az 1907. év folyamán beadott örökösödési és hagyományi bizonyitvány iránti kérelmek száma.

A kir. járásbiróságoknál elintézésre váró 1011 anyakönyvi ügy közül helytadólag 826, elutasitással pedig 185 ügy nyert elintézést.

A végrehajtási ügyek forgalmában az 1907. évben csökkenés állott be, amennyiben csak 360,806 ily ügy érkezett kir. járásbiróságainkhoz az 1906. évi 396,064 ügygyel szemben. Befejeztetett 350,669, folyamatban maradt az év végén 76,746 végrehajtási ügy.

Polgári ügyekben az 1907. évben 55,216 megkeresés érkezett (1906-ban 54,566). Ezek közül az év végén 2880 maradt folyamatban.

A telekkönyvi ügyek forgalmáról a következő adatok nyujtanak tájékozást: Érkezett az év folyamán 1.801,390 (1906-ban 1.725,588) telekkönyvi beadvány, és ezek közt 1.284,317 (1906-ban 1.231,351) telekkönyvi per és ügy. Az év folyamán 1.801,139 telekkönyvi beadvány és 1.283,469 telekkönyvi per és ügy intéztetvén el, 9395 beadvány, illetőleg 10,765 per és ügy maradt folyamatban, ami az év elején mutatkozó hátralékhoz képest 251, illetve 748 darab emelkedést jelent.

A büntető ügyek forgalmában 1907-ben lényegesebb változás nem észlelhető. Elintézésre várt 359,141 vétségi és kihágási ügy, 1906-ban 358,996. Befejeztetett 344,046, elintézés nélkül maradt az év végén 15,095. Tárgyalás 376,293 tartatott, a hozott itéletek száma pedig 115,987-re rugott. Az elintézendő büntetőügyi megkeresések száma 25,118 (1906-ban 25,432), a vizsgálóbirói ügyeké 915 (1906-ban 1150), a büntető vegyes ügyeké pedig 58,465 (1906-ban 54,709) volt, s közülük az év végén csak 649, 80, illetőleg 368 maradt elintézés nélkül.

A kir. törvényszékek ügyforgalmának főbb adatai a következők: Az 1906. év végén folyamatban maradt 36,422 elsőfolyamodásu polgári perhez az 1907. év folyamán 157,884 érkezvén, 194,306 per volt elintézendő, 29,023-al több, mint 1906-ban. Befejeztetett 153,768, folyamatban maradt az év végén 40,538 per, 4154-el haladva tul az előző évi hátralékot. Az év folyamán érkezett perek nagyobb részét, mint rendesen, a váltóperek képezték, amelyekből 115,307 érkezett a kir. törvényszékekhez, közpolgári per 25,528, házassági per 8234, kereskedelmi 8208, birtokrendezési 578, bányaper 16, tengerészeti 13. A hátralékos pereket vizsgálva azonban, itt már a közpolgári perek szerepelnek első helyen, amelyek közül 25,768 maradt folyamatban az év végén, 240-el több, mint amennyi érkezett. Bár az elintézésre váró váltóperek száma a legnagyobb, ezekből mégis csak 5160, a házassági perekből 4079, a kereskedelmi perekből 4969 maradt befejezetlenül. A folyamatban maradt perek közül 2642 maradt a biró kezén, a többi pertárban vagy bizonyitás alatt van. Az érdemleges itéletek száma 30,973-ra rugott, mig meg nem jelenés alapján, vagy beismerés alapján 5259 itélet hozatott. Végzéssel a per 14,711 esetben fejeztetett be, sommás váltóvégzés 105,369, egyezséget jóváhagyó végzés 768 esetben bocsáttatott ki.

A telekkönyvi ügyek forgalma 1907-ben következőképp alakult: A megelőző év végén hátralékban maradt ily ügyekkel együtt 720,484 (1906-ban 706,296) telekkönyvi beadvány és ezek között 488,499 (1906-ban 475,649) telekkönyvi per és ügy várt elintézésre. Az év végén 1245 telekkönyvi beadvány és 2277 telekkönyvi per és ügy maradt elintézetlen, vagyis 790-el, illetőleg 923-al több, mint a megelőző év végén.

Az egyéb perenkivüli ügyekből, ami a csődügyeket illeti, megemlitjük, hogy az 1907. év folyamán 519 csőd nyittatott, és pedig 301 az adós, 218 a hitelezők kérelmére. A megnyitott csődök közül 137 volt közönséges, a többi kereskedelmi. Az év folyamán megszünt 405 csőd közül 202 (49·9%) a csődvagyon felosztásával végződött, 127 (31·3%) vagyonhiány miatt szünt meg.

A czégjegyzési ügyek forgalmában némi emelkedés állott be; ugyanis az 1906. évi 1942 egyéni és 2024 társas czéggel szemben 1907-ben 1990 egyéni és 2268 társas czég jegyeztetett be. Töröltetett pedig 1906-ban 1181 egyéni és 729 társas czég, 1907-ben ellenben csak 782, illetve 752 czég. A gyarapodás ennek folytán 1907-ben az egyéni czégeknél 1208, a társas czégeknél 1516.

A jogerős befejezést nyert házassági perek száma 1907-ben 8914-et tett (1906-ban 5771 volt). Az emelkedés majdnem kizárólag a házasság felbontásával véget ért perekre esik, melyek száma 7054-re rugott az 1906. évi 3827 házassági perrel szemben. Érvénytelenitő itélettel 49 házassági per intéztetett el, 27-tel több, mint 1906-ban. Megfogyott ellenben a végzéssel elintézett és elutasitott keresetek száma, és pedig az előbbieké 1465-ről 1391-re, az utóbbiaké 454-ről 420-ra csökkent. A házassági törvény 100. §-a alapján pedig, vagyis, amidőn a felek az ágytól és asztaltól való különélésre szabott idő eltelte után három hónap alatt a házasság felbontását nem kérték, 163 kereset szünt meg, 19-el több, mint a megelőző évben.

A sommás felebbviteli ügyek forgalmáról közöljük a következő három évre visszatekintő összeállitást:

Felebbezések	*1905*	*1906*	*1907*
Hátralék a mult évről	7,965	8.185	9,161
Az év folyamán érkezett	26,942	29,190	31,350
Az év folyamán elintéztetett	26,732	28,214	29,902
Folyamatban maradt az év végén	8,275	9,161	10.609
Felülvizsgálatok			
Hátralék a mult évről	365	322	456
Az év folyamán érkezett	7,983	8,706	8,719
Az év folyamán elintéztetett	8,027	8,572	8,718
Folyamatban maradt az év végén	321	456	457
Felfolyamodások			
Hátralék a mult évről	118	144	151
Az év folyamán érkezett	2,948	3,256	3,979
Az év folyamán elintéztetett	2,922	3,249	3,898
Folyamatban maradt az év végén	144	251	232

Kivétel nélkül az összes ügyeknél emelkedés észlelhető. A járásbiróságokhoz érkezett felebbezhető sommás perek számát (315,332) a törvényszékekhez beadott felebbezések számával egybevetve, megállapitható, hogy körülbelül minden 10-ik ily per kerül felebbezés alá. Ha pedig a felülvizsgálat alá vehető (100 K-án aluli) perek számát (290,182) az év folyamán a törvényszékekhez érkezett felülvizsgálatok számával állitjuk arányba, arra az eredményre jutunk, hogy minden ezer ily perből 30 kerül felülvizsgálat alá. Végül a hozott érdemleges járásbirósági itéletek számát a törvényszékekhez érkezett felebbezésekhez és felülvizsgálatokhoz viszonyitva s a nyert eredményt a multtal is összehasonlitva, a következő kép áll előttünk:

	100 érdemleges járásbirósági itélet közül	
	felebbezés alá került	*felülvizsgálat*
1900-ban	20·0	5·3
1901-ben	20·3	5·7
1902-ben	20·4	5·7
1903-ban	21.1	5·8
1904-ben	22·2	6·4
1905-ben	22·5	6·4
1906-ban	23·7	7·1
1907-ben	24·3	6·8

A törvényszékek, mint másodfoku bíróságok egyre növekvő ügyforgalmának természetes következménye ugy a szóbeli tárgyalások, mint a kontradiktorius tárgyaláson elintézett ügyek s a hozott itéletek számának emelkedése is. Volt ugyanis:

	a szóbeli tárgyalási napok	*kontradiktorius tárgyaláson elintézett ügyek*	*az érdemleges itéletek*
1903-ban	7,299	23,110	24,865
1904-ben	7,667	24,874	26,917
1905-ben	7,583	24,857	27,358
1906-ban	7,881	27,048	29,222
1907-ben	7,951	28,663	31,415

Mindezen ügyekben nyilvános előadás 2394 esetben tartatott. Pert befejező végzés 8,620, egyezséget jóváhagyó végzés 290 esetben hozatott. A pertartamot illetőleg az adatok arról tanuskodnak, hogy az ügyek 95·5%-ban a per nem tartott hat hónapig, egy évnél tovább mindössze 336 ügy (1·1%) huzódott.

Ami a büntetőügyek forgalmát illeti, megjegyezzük, hogy az elsőfolyamodásu büntető ügyek közül a vizsgálóbirói ügyek számában emelkedés, a bünvádi perek számában ellenben csökkenés állott be. Az elintézésre váró vizsgálóbirói ügyek száma 1907-ben 33,846 volt. 1906-ban csak 32,885, a bünvádi pereké 40,214, 1906-ban viszont 41,530. Elintéztetett összesen 31,751 vizsgálóbirói ügy és 33,072 bünvádi per. A befejezést nyert bünvádi perek közül 26,474 ért véget itélettel, 6598 egyéb módon. A vádtanácsok 2428 (1906-ban 2508) tárgyalást és 5909 (1906-ban 6025) ülést tartottak, a vádtanácsok munkája tehát kisebb volt 1907-ben, mint 1906-ban. Ugyancsak kevesebb volt a törvényszéki főtárgyalások száma is 1907-ben (9109), mint 1906-ban (9204). A törvényszéki főtárgyalások eredményeül jelentkező itéletek száma 25,338-ra rugott az előző évi 26,501-el szemben. Az esküdtbíróságok 1633 főtárgyalást (1906-ban 1518) tartottak, és pedig 265-öt sajtóügyben. Esküdtbirósági itélet 1281 hozatott.

Másodfolyamodásu büntetőügy a mult évi 3399 hátralékhoz 35,537 érkezett kir. törvényszékeinkhez az év folyamán, és pedig 2514 felfolyamodás és 33,023 felebbezés. Az 1906. évvel szemben, midőn 38,954 ily ügy várt elintézésre, alig állt be változás. A legnagyobb része a másodfolyamodásu büntetőügyeknek, szám szerint 23,930, helybenhagyatott, 6069 esetben megváltoztattatott az elsőfoku itélet, 3421 ügy megsemmisitő határozattal intéztetett el, 1635 ügy pedig visszautasittatott.

A hitbizományi és végrehajtási zárlat jogviszonya a hitbizományi javakban.*

II.

A felvetett vitás jogkérdés szempontjából minket csak a hitbizományi vagyon megterhelése érdekel.

A hitbizományi birtokos által kontrahált adósságok kétfélék, u. m.: *a)* személyes adósságok és *β)* hitbizományi adósságok.

Hogy a hitbizományi birtokosnak személyes adósságai nem magának a hitbizománynak adósságai, s ekként a várományost nem terhelhetik, ahhoz kétség sem férhet; az tisztán a hitelező dolga, hogy ő a hitbizományi birtokosnak, az illetékes kir. törvényszék mint hitbizományi bíróság engedélye nélkül hitelt nyujtott, s ennélfogva kielégitést csak a hitbizományi birtokosnak, mint személyes adósnak külön vagyonából, esetleg a hitbizományi birtokost illető jövedelmekből vehet, de semmiesetre sem követelhet kielégitést a várományostól. (Osztrák polgári törvénykönyv 640. §.; 1862. udv. rend. 23. §.; 1869. igm. rend. 16. §.)

Egészen más jogi megbirálás alá esnek azok az adósságok, melyeket a hitbizományi birtokos az illetékes kir. törvényszék, mint hitbizományi bíróság engedélyével kontrahált, mert ezek magát a hitbizományt terhelvén, a várományosokra is átszállanak; ezek a személyes adósságokkal szemben az u. n. reál, másképp: hitbizományi adósságok.

Az osztrák polgári törvénykönyv 635. §., az 1862. évi udvari rendelet 18. §., s az 1869. évi igazságügyminiszteri rendelet 15. §-a szerint a hitbizományi vagyon értéke egyharmadrésze erejéig terhelhető meg az illetékes kir. törvényszék, mint hitbizományi bíróság engedélyével, kötelessége lévén a hitbizományi birtokosnak az évi törlesztéseket pontosan teljesiteni, minek igazolása végett a nyugták évenként a bíróságnak bemutatandók. (1862. udv. rend. 60., 62. §§.; 1869. igm. rend. 15. §.)

Mig az osztrák polgári törvénykönyv 638. §-a, s ezzel egyezően az 1862. évi udvari rendelet 21. §-a szerint a hitbizományi adósság visszafizetése ugy intézendő, hogy az adósságból évenként 5% törlesztessék, ami annyit jelent, hogy a visszafizetésnek 20 év alatt kell megtörténnie, addig az 1869. évi április 7-iki igazságügyminiszteri rendelet 15. §-a szerint a törlesztés módját a hitbizományi bíróság határozza meg, olyan megszoritással azonban, hogy a törlesztés határideje 35 éven tul nem terjedhet.

Eszerint az 1869 április 7-iki rendeletben 35 évben, az osztrák polgári törvénykönyvben s 1862. évi udvari rendeletben pedig 20 évben van meghatározva az adósság visszafizetésének időtartama, mely rendelkezés nem alaki jogi, nem eljárási jogszabályt, hanem kétségtelenül anyagi jogszabályt tartalmaz.

Ebben van a felvetett jogesetünket érdeklő, fentebb is érintett egyik ellentét a két jogforrás közt; azonban ha figyelemre méltatjuk azt a lényeges körülményt, hogy ugy az osztrák polgári törvénykönyv alkotása, mint az 1862. évi udvari rendelet kibocsátása idejében a forgalmi élet követelményei egészen mások, és sokkal primitivebbek voltak, mint az alkotmányos élet visszaállitása folytán minden téren beállott rohamos fellendülés idejében, midőn t. i. 1869. évi április 7-én a rendelet a törvényhozás meghatalmazásából kibocsáttatott; ha továbbá különösen méltatjuk az annuitás kedvezményével járó nagy előnyöket, melyek a rendszerint nagyterjedelmü hitbizományi vagyonnál főleg azért szembeszökők, mert az az állandóság jellegét viseli magán, miből folyólag a hosszabb időn át kisebb részletekben való adósságtörlesztés jóval kevesebb megterheléssel jár: akkor az 1869. évi április 7-iki eljárási rendeletnek azt az intézkedését, mely a törlesztés határidejét, az 1862. évi udvari rendelettől eltérőleg 35 évi maximális határidőben szabja meg, kifogásolni annál kevésbbé lehet, mert a bíróságnak a fennforgó körülmények figyelembe vétele mellett, nem a holt betükkel, hanem az élettel, s ennek követelményeivel kell számolnia, és mert a kölcsön, illetve adósság kontrahálása előtt a hitbizományi bíróság a várományosokat (s ezek közt a kiskoruak érdekében a gyámhatóságot is) és a gondnokot ugyis meghallgatni tartozik, és csak ezen előzmények után engedélyezi a kölcsön felvételét; az összes érdekeltek beleegyezése esetében tehát jogsérelem nem követtetik el, ellenzés esetében pedig az ügy a fennforgó körülmények közt lesz esetleg a felsőbb bíróságok által is felülbirálandó; és végül, mert a visszafizetési határidő meghatározása a kölcsön engedélyezésével járó eljárás körébe tartozván, itt nem tisztán anyagi, hanem eljárási jogszabály is merül fel.

Egyébiránt ez a kérdés jogesetünkben nemcsak nem aktuális, de annak élét veszi az 1862. évi udvari rendelet 55. §-ában foglalt rendelkezés, mely az adóslevél tartalmára, s az általános jogelvekre hivatkozik; ha pedig az adóslevél a hitbizományi bíróság által jóváhagyatik, akkor a 21. §-beli megszoritásnak alig lehet gyakorlati jelentőséget tulajdonitani.

A felvetett kérdés helyes megfejtése végett szükségesnek tartott eddigi fejtegetésem során eljutottunk vitássá vált jogesetünk tulajdonképpeni tárgyára, hogy t. i. a hitbizományi birtokos az engedélyezett hitbizományi adósságot pontosan törleszteni köteles, s ennek igazolása végett a nyugták a hitbizományi bíróságnak évenként bemutatandók, ami annyit jelent, hogy a hitbizományi bíróság ellenőrizni köteles a hitbizományi birtokost, hogy adósságtörlesztési kötelezettségének pontosan eleget tegyen. (1862. évi udv. rend. 60., 62. §§.; 1869. évi igm. rend. 15. §.)

Az 1862. évi udvari rendelet 66., 67. §§., s az 1869. évi igazságügyminiszteri rendelet 18. §-a értelmében abban az esetben, ha a hitbizományi birtokos a törlesztések pontos fizetését elmulasztja, a hitbizományi vagyonra zárlat rendelendő el.

Az 1862. évi udvari rendelet 67. § a szerint ezt a zárlatot a kir. törvényszék, mint hitbizományi bíróság, hivatalból is, az

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a multheti számban.

1869. évi április 7-iki rendelet 18. §-ának szövege szerint pedig a hitbizományi gondnok, vagy a várományosok kérelmére rendeli el. Abból az elvi álláspontból kifolyólag azonban, hogy a hitbizományi bíróság hivatalból köteles felügyelni arra, hogy az általa engedélyezett adósság pontosan törlesztessék: nem lehet kétséges, hogy az 1869. évi április 7-iki rendelet 18. §-ának szövegezése nem kimerítő, és hogy a zárlat elrendelését a hitbizományi birtokos is kérheti, végül, hogy a zárlatot a hitbizományi bíróság hivatalból is elrendelheti, sőt nagyobb mérvü mulasztás esetében elrendelni köteles.

A kifejtettekből okszerüen következik, hogy az adósság pontos fizetése fölött a hitbizományi gondnok, a várományosok, és hivatalból is maga a hitbizományi bíróság őrködik, mely utóbbi a törlesztések teljesitésére a hitbizományi birtokost utasitja, s ennek is sikertelensége esetében maga a hitbizományi bíróság lép fel hivatalos hatalmával, zárlat alá veszi a hitbizományi vagyont, s ennek jövedelmeiből törleszteti az adósságot, amely fellépés parancsoló követelményként jelentkezik a hitbizomány fenntartása, léte érdekében, mert az csak ilyen eljárás mellett menthető meg és tartható fenn a későbbi nemzedék, a várományosok részére. Ebből kétségtelenül nyilvánvaló az a további tétel, hogy a hitbizományi bíróság által felügyeleti hatalmából kifolyólag elrendelt és foganatositott zárlat nem vonható a végrehajtási törvényben szabályozott zárlat fogalma alá, hanem az a végrehajtási törvény 254. §-ában emlitett különleges zárlatok kategóriájába tartozik; nevezetesen az ilyen hitbizományi zárlat adminisztrativ jellegünek, a felügyeleti jog gyakorlásával járó, s ennek sikeres foganatba vétele végett szükséges olyan kényszereszköznek tekintendő, mely azt czélozza, hogy a hitbizományi birtokosnak azon mulasztása, melyet ez az adósság nem fizetése folytán a hitbizomány léte s érdeke sérelmére elkövetett, adminisztrativ, kezelési uton pótoltassék, s ekként a hitbizományi vagyon lehetőleg tehermentesen jusson át a legközelebbi várományosra.

Ennek az adminisztrativ intézkedésnek szükségességét az a körülmény teszi indokolttá és parancsoló követelménynyé, hogy az adósság a hitbizományi bíróság engedélyével kontraháltatván, ugyanez a hatóság arról is köteles gondoskodni, hogy az adósság a meghatározott módon és időben fizettessék, miként ez megfelelő változatban a gyámsági és gondnoksági ügyekben is előfordul, amennyiben a hitbizományi bíróság az adósság engedélyezése és törlesztése körül hasonló gyámkodást gyakorol, mint a gyámsági és gondnoksági ügyekben a gyámhatóság.

Ugy az adósság törlesztése, mint ennek elmulasztása esetében a fizetésre szükséges pénzösszeg előteremtése végett igénybe vett hitbizományi zárlat tisztán belső ügye, adminisztrativ intézkedése, kezelési teendője a hitbizományi birtokosnak, illetve a hitbizományi bíróságnak; ez a zárlat nem a hitelező érdekében, és nem azért rendeltetik és foganatosittatik, hogy a hitelező pénzéhez jusson, hanem kizárólag a hitbizomány érdekében; ennélfogva czélja és rendeltetése egyedül az, hogy a hitbizomány, mint ilyen, mentesittessék minden tehertől, s a várományosoknak tisztán adassék át; vagyis a hitbizományi zárlat azt a kötelezettséget van hivatva pótolni, melyet a hitbizományi birtokos a várományosok, s a hitbizomány csorbittatlan fenntartása érdekében, tehát magával a hitbizománynyal szemben elmulasztott.

Hogy a hitbizományi zárlat, mint tisztán felügyeleti s adminisztrativ jellegü intézkedés nem a hitelező, sem nem a hitbizományi birtokos, hanem egyedül és kizárólag a hitbizomány és a várományosok érdekeit hivatott szolgálni: kétségtelen abból a körülményből is, hogy annak nincs, és nem is lehet helye a hitbizományi birtokos személyes adósságai törlesztése végett; a személyes adósságokkal sem a hitbizományi gondnok, sem a várományosok, sem a hitbizományi bíróság egyáltalában nem törődik; a személyes adósságok miként törlesztése kizárólag a hitbizományi birtokos saját, személyes ügye, de nem a hitbizomány belső ügye; az ilyen adósságok miként teendő behajtása egyedül a személyes hitelezőre van bizva, ellenben a hitbizományi adósság, melyet a hitbizományi bíróság engedélyezett, már nem ilyen külső, hanem a hitbizomány belső ügye, s ilyen adósság törlesztését czélozza a hitbizományi zárlat.

Ha ilyen elvi álláspontra helyezkedünk, s igy fogjuk fel a hitbizományi zárlat czélját és rendeltetését; ha a hitbizományi zárlat jellegzetes kriteriumát a hitbizomány belső ügyének, s annak érdekét szolgáló különleges birósági funkcziónak tekintjük; ha a hitbizományi zárlat jogi minőségét függetlenitjük a külső, a hitelező azon jogviszonyától, melyben ez van közvetlenül a hitbizományi birtokossal, és közvetve magával a hitbizománynyal szemben is: akkor megtaláltuk a kulcsot felvetett vitás jogesetünk megfejtéséhez, megvan a kiindulási pontunk ahhoz, hogy helyesen disztingváljunk egyrészt a hitbizománynak hatósági ellenőrzés alatt álló általános érdeke, másrészt pedig a hitelezőnek egyéni magánérdeke közt, amely két érdek közt van ugyan kölcsönösség, de azok nem azonosithatók, annál kevésbbé, mert a legtöbb esetben a hitelező nem is sürgeti a fizetést, mert elég biztositéka van a vagyonban, és mégis a bíróság hivatalból, és ha kell, zárlat foganatositásával is fog törekedni, nem a hitelező, hanem a hitbizomány érdekében az adósságot törlesztetni.

Tisztázván a fentiekben a hitbizományi zárlat czélját, rendeltetését, jellegét és joghatályát, könnyen állapithatjuk meg a hitbizományi hitelező jogállását is a hitbizománynyal szemben; ugyanis: nem lehet kétséges, hogy a hitelezőnek önálló joga van a hitbizományi tartozást beperesiteni, marasztaló itéletet kieszközölni, s az itéletnek végrehajtási uton érvényt szerezni. Ettől a jogától a hitbizományi hitelezőt megfosztani nem lehet. Ez bizonyos.

Ebből a kétségtelen és bizonyos elvi álláspontból jogi okszerüséggel következik, hogy a hitbizománynak belső, adminisztrativ jellegü ügyét képező hitbizományi zárlat nem azonos a hitelező részére a hitbizománynyal szemben törvényileg biztositott, külső magánérdekeket képviselő végrehajtási joghatályu zárlattal; ha elismerjük, hogy a hitelező önjogán perelhet, és végrehajtási kényszersegélyt igényelhet, akkor ezt az anyagi jogát nem tehetjük illuzóriussá az adós hitbizomány belső ügyéből meritett azzal a kifogással, hogy a hitbizományi zárlat azért van elrendelve, hogy az adósság fizettessék, tehát a hitelező végrehajtási joghatályu zárlatára nincs szükség; nem mondhatjuk, hogy a hitelező részére jogerős birói itélet alapján elrendelt végrehajtási zárlatot nem foganatositjuk, mert már van egy igazgatási, felügyeleti, hitbizományi zárlat; nem utasithatjuk el a hitelezőnek törvényadta jogát ezzel a kifogással azért, mert a két zárlat nem azonos, nem ugyanegy czélt, nem egy érdeket szolgál; ha a hitbizományi bíróság a hitbizomány érdekében a felügyeleti igazgatási zárlatot szükségesnek is látta elrendelni és foganatositttatni: ennek a belső kezelési intézkedésnek kifelé, a hitelezővel szemben csak addig lehet létjogosultságot tulajdonitani, mig a hitelező önjogán, magával a hitbizománynyal szemben fel nem lép, de nyilt fellépésével a hitbizományi zárlatnak létjogosultsága megdől, már csak abból az okból is, mert a hitelező nem is köteles megelégedni a hitbizományi zárlati kezelésből tudta, meghallgatása és befolyása nélkül előállottnak mondott bevételből neki netalán juttatni szándékolt törlesztéssel hanem teljes kielégitést követelhet, s evégből törvényadta végrehajtási kényszerrel az összes, még pedig az ő befolyásával előállott fölös jövedelmeket igényelheti, ugy amiként ezt javára a jogerős marasztaló itélet megállapitotta.

Ezzel ellenkező felfogás érvényesülése a hitelezőt jogon kivüli állapotba kergetné; mert először: az ellenvélemény is elismeri hogy a hitelező perelhet, végrehajtási jogot is ad neki, de midőn ezt elérte, attól azáltal fosztja meg, hogy magának az adósnak fegyvert ad a kezébe, mely a végrehajtást lehetetleniti. Ez a fegyver az, hogy az utolsó pillanatban a hitbizományi zárlatot kéri; az ilyen operáczió a joggal veszélyesebb, mintha egyszerüen az dekretáltatnék, hogy a hitelező nem is perelhet, mert hisz ha az adós nem fizet, majd gondoskodik hivatalból a hitbizományi bíróság, hogy az adósság törlesztessék; és mert másodszor: a hitelező a marasztaló és végrehajtási szankczióval is ellátott itélet ellenére azokkal a morzsákkal volna kénytelen beérni, amelyeket a hitbizományi zárlati kezelésből maga az adós kegyelemből neki odadobni jónak lát.

A hitbizományi zárlat létére alapitott ellenvéleménynek nemcsak a fentiekben kifejtett általános jogelvek, hanem az a körülmény is ellene szól, hogy felvetett jogesetünkben két, és pedig ellentétes érdekeket képviselő zárlat összeütközésbe jutván: a végrehajtási joghatályu zárlat erősebb jogon alapul, mert az anyagi jogerő hatályával hat, mint az adminisztrativ jellegü hitbizományi zárlat, mely tisztán belső kezelési ügye magának a végrehajtást szenvedő adós hitbizománynak.

Végül a hitbizományi zárlat szupremácziája ellen harczol

még az a körülmény, hogy abban a hitelezőnek nincs és nem is lehet ingerencziája; abba ő nem avatkozhatik; azzal szemben tehetetlenül áll; nemtevésre, absztinencziára van kárhoztatva, mert a hitbizományi zárlat nem az ő külső, hanem a hitbizománynak belső ügye, mely okból a hitbizományi zárgondnok nem az ő ajánlatára, és nem az ő érdekei képviseletére van kirendelve, s igy annak müködését nem ellenőrizheti, és számadásait nem teheti kifogásolás tárgyává; szóval ismét arra az eredményre jutunk, ahonnan kiindultunk, hogy t. i.: a két zárlat nem közös érdekeket, a hitelező s az adós érdekét, hanem különböző, sőt ellentétes két érdeket szolgál.

Mindezekből végeredményül következik, hogy a hitbizományi hitelező saját érdekeiről önállóan jogosult gondoskodni, s érdekei kielégitését, a hitbizományra igénynyel biró személyek speciális jogviszonyaitól függetlenül is követelheti; ebből folyólag: minthogy a hitelezőre nézve a kontrahált kölcsönügylet tartalma, s a hozott és végrehajtási szankczióval is ellátott birói határozat az irányadó: ő annak értelmében feltétlenül követelhet kielégitést abból a vagyonból, mely részére a hitbizományi bíróság jóváhagyásával leköttetett, és nem köteles semmiféle alaki korlátozást türni, s igy az ellenérdekü hitbizományi zárlat létezését sem respektálni, mert rá nézve csak egyetlen, és pedig nem alaki, hanem anyagi jogi korlát áll fenn, s ez az, hogy ő nem a hitbizomány állagát, hanem csak annak jövedelmeit, de ezeket korlát nélkül, veheti igénybe kielégitésére, ami természetesen kényszer esetén a végrehajtási joghatályu zárlattal eszközölhető.

Ezen elvi álláspontnak adnak kifejezést az 1862. évi udvari rendelet 25. és 55. §§. is, melyek szerint: «A hitbizományi hitelező, a hitbizományon, bárha birói jóváhagyás mellett fekvő adósságnak visszafizetését nem a törzsök jószágból, hanem csak annak jövedelmeiből követelheti.» «A hitbizományi birtokosnak hitelezői irányában való jogviszonya nem a hitbizományi adósságok lassankénti törlesztése iránt fennálló jogszabályok szerint, hanem az önmaga, vagy elődei által kiadott adóslevél tartalma, s az általános jogelvek szerint itélendő meg». Ez pedig azt jelenti, hogy a hitelező feltétlenül jogosult a javára elrendelt végrehajtási zárlatot igénybe venni, s annak foganatositását követelni.

Felvetett jogesetünkben tehát a hitelező jogosult volt követelni, hogy az érdekeire egyenesen károsnak bizonyult hitbizományi zárlat függesztessék fel, s ehelyett az ő érdekeit szolgáló végrehajtási zárlat foganatosittassék.

Ezt a kir. Curia 4587/1908. számu végzéssel el is rendelte.

Befejezésül — kérdésünkkel kapcsolatosan — még egy kérdés merülhet fel, s ez az, hogy joga van-e a személyes hitelezőnek is végrehajtási zárlatot kérni és foganatosittatni a hitbizományi vagyon jövedelmeire?

Az eddig kifejtettek szerint a hitbizományi hitelező magával a hitbizománynyal, ellenben a személyes hitelező egyedül a hitbizományi birtokossal van jogviszonyban, mely jogviszony a hitbizománynyal szemben erős korlátokat emel ugyan a személyes hitelező joga ellen, azonban mihelyt ezen korlátokon át az adós hitbizományi birtokos vagyonjogi érdeke előtérbe jut: a személyes hitelező is kielégitést követelhet.

Ebből az elvi álláspontból következik, hogy a személyes hitelező vagy az adós hitbizományi birtokos külön magánvagyonából, vagy ilyennek nem léte esetében a hitbizományi vagyonból a hitbizományi birtokos részére már elkülönitett jövedelmeiből vehet kielégitést; ezeket tehát ő is végrehajtás alá vonhatja, esetleg végrehajtási zár alá is veheti, azonban a foganatositott hitbizományi zárlattal szemben tehetetlenül áll, mert neki a hitbizománynyal szemben jogai nincsenek. *Dr. Plopu György.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás kimondása csupán a költségekben való marasztalás esetén.

I.

A «Jogtudományi Közlöny» mult heti számában K. A. által felvetett kérdésben, az előadott tényállás szerint alperes helytelenül lett kötelezve arra, hogy a perköltségeket felperesnek nyolcz nap alatt végrehajtás terhe mellett fizesse meg. Véleményem szerint alperesnek 15 napi teljesitési határidő lett volna adandó a perköltségek megfizetésére.

Hogy a jelzett kérdésben az itélet nyolcz, avagy 15 nap alatt teljesitendő-e, vizsgáljuk meg az 1881: LIX. tcz. 23., 1893: XVIII. tcz. 116. és az 1893: XVIII. tcz. 117. §-ait.

Az itéletekben megszabott teljesitési határidőkre nézve az előbbi szakaszok a rendes, az utóbbiak pedig a kivételes jogszabályt állapitják meg; a rendes a 15 napos, a kivételes nyolcz napos határidő.

Ha ezen szakaszokat figyelemmel olvassuk, észreveszszük, hogy azok egyfelől nyertes felet, másfelől alperest, adóst emlitenek a lefolyt perben szereplő egyének gyanánt; kötelezettség teljesitéséről, marasztalásról, az adós szolgáltatási, teljesitési kötelességéről és a nyertes fél elfogadási készségéről beszélnek.

Kit kér felperes marasztalni és kötelezni? az adóst, az alperest, és miben kéri, abban, amit keresetében követel, keresete tárgyában (1893: XVIII. tcz. 15. §.). Ok és alap nélkül, pusztán perköltségekben való marasztalásra senki sem indit keresetet s mi más lehet tehát az ugynevezett marasztalás tárgya, mint az, amit felperes kért a keresetében, és ez a valami a tulajdonképpeni tárgya, érdeme a keresetnek, a pernek, ez a vitás jogviszony, minden egyéb, igy a perköltségek is csak járulékok.

Hiszen a perköltségekben való marasztalás iránt előterjesztett kérelem tulajdonképpen nem is tárgya a keresetnek, mert a perköltségekről külön intézkedik a 108. és 109. §. A perköltségekről hivatalból kell intézkedni és hivatalból kell elmarasztalni a pert vesztett alperest a költségekben.

A 117. §. taxative sorolja fel azokat az eseteket, amelyekben az előzetes végrehajthatóságot ki kell mondani, ezeket kiterjeszteni nem lehet; a per főtárgyára vonatkozólag állapitja meg ezen §. a végrehajthatóságot, az ide tartozó esetekben azután a költségek, mint járulékok, hozzá tartozók, egy elbánás alá esnek a főkötelezettséggel, vagyis ezek is nyolcz nap alatt lesznek teljesitendők.

A 117. §-ban a perköltségekről szó sincs, ezen szakasznak éppen a harmadik pontja a marasztalás összegét, a per főtárgyát állapitja meg 100 forintban, és a marasztalás összegéből kiveszi a járulékokat és a költségeket; ezekből azt kell következtetni, hogy abban az esetben, ha alperes a főkötelezettség mellőzésével pusztán a perköltségben lesz elmarasztalva, a teljesitési határidő a rendes, vagyis 15 nap lesz.

A 117. §. azokat az itéleteket sorolja fel, amelyekben a megállapitott kötelezettség tiszta, egyszerü jellegü, kisebb összegü, vagy sommás és gyors eljárást igényeli.

Hogy felperes a per főtárgyára nézve már előbb kielégittetett, semmi sürgős indokát nem látom annak, hogy miért kötelezzék az alperes olyan gyorsan perköltséget fizetni.

Sinka Endre,
élesdi járásbiró.

II.

Hogy helyesen marasztaltatott-e alperes a csupán a perköltségekre leszállitott kereseti kérelem nyolcz nap alatt felebbvitelre való tekintet nélküli teljesitésében, az — szerint tem — függ annak eldöntésétől, helyesnek tartjuk-e a K. A. által is érintett azon esetet, amidőn 100 K-án aluli keresetével felperes elutasittatván, a költségeknek nyolcz nap alatt, felebbvitelre való tekintet nélküli megfizetésére kötelezteti. Ugy látom, K. A. tökéletesen megnyugszik ezen utóbb érintett eset ekként való eldöntésének helyességében, sőt — mint mondja — irodalmunkban ilyen esetet már talált is. Megvallom, én az első ilyen esetről saját praxisomból csakis a közelmultban hallottam, a miskolczi kir. járásbiróság elrendelvén a végrehajtást a pernyertes alperes kérelmére azon költségekre, mely a 100 K-án aluli elutasitott kereset elleni védekezésből felmerült, daczára, hogy felperes felülvizsgálattal élt. A járásbiróság végzése ellen felfolyamodással éltem a kassai kir. táblához, mely azonban 4663/908. sz. a. jóváhagyta a járásbiróság végzését, indokul a sommás eljárás 210. §-ának utolsó bekezdését hozván fel, mely minden megkülönböztetés nélkül kimondja, hogy a járásbiróság itéletei elleni felülvizsgálati kérelemnek halasztó hatálya nincsen az itélet végrehajtására.

Látszólag igaza van a kir. táblának, *lényegileg* azonban ez lehetetlen, mert a törvény nem akarhatott olyasmit kimondani, hogy felperes hátrányosabb helyzetben legyen költségeire nézve,

mint az alperes. Felperes ugyanis még rendes perekben is csak a Curia ismert döntvénye alapján kérhet két egybehangzó itélet után a költségekre végrehajtást, sommás perben pedig még ez esetben sem. Hogyan lehetne tehát helyes, hogy az alperes már az elsőbiróság elutasító itélete után nyolcz nap alatt. felebbvitelre való tekintet nélkül igényelhessen végrehajtást?

Általában a sommás eljárás egész szelleméből az vehető ki, hogy az intenczió az volt, hogy felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajtás csakis a per *főtárgyára* legyen kimondható, helyesebben: csakis *marasztalási* összegre. A 210. §. utolsó bekezdése csakis összhangot akart teremteni a 117. §-sal, mely szerint a 200 K-ig való marasztalási összeg, felebbvitelre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitandó, tehát furcsa lett volna, hogy a 100 K-ig terjedő összegü marasztalás ne legyen annak kimondva. Az azonban bizonyos, hogy a törvény intézkedéseiből mindenütt csakis *marasztalási* összeget kell és lehet érteni.

A bíróságnak a marasztalásnál a *kereset* összege szolgál irányadóul; igy tehát megtörténhetik, hogy egy 100 K-án aluli sommás perben felperes, mint pervesztes, elmarasztaltatik 220 K költségben, ezt az itéletet — azon helytelen nézet szerint — nyolcz nap alatt felülvizsgálatra való tekintet nélkül végrehajthatónak mondja ki a biróság, az pedig lehetetlen, hogy egy ilyen összegre inditott kereseti követelésre felperes 15 napig legyen köteles várni s akkor is megakaszthatja kielégitési végrehajtási kérvényét a felebbezés. Bizonyára nagyobb érdeke van a felperesnek, hogy ő ezen 220 K-ás *tőke*-követelését nyolcz nap alatt, felebbvitelre való tekintet nélkül megkapja, mint azon alperesnek, hogy ő ilyen összegü *költség*-követelését megkaphassa.

Ez az eset is mutatja, hogy mindenképpen helytelen a csupán a költségekre való marasztalás esetén a nyolcz nap alatt, felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajthatóság kimondása.

Dr. Forgács Dezső,
miskolczi ügyvéd.

III.

A kérdés az: helyes-e az olyan, csupán a perköltségről rendelkező járásbirósági itélet, amely — arra való tekintettel, hogy a per főtárgya 100—200 K közti összeg volt (sommás eljárás 117. §. 3. pontja) — alperest a perköltségnek, felebbezésre való tekintet nélkül, nyolcz nap alatt végrehajtás terhe mellett leendő megfizetésére kötelezte?

Az ilyen járásbirósági itélet nem helyes; mert a birtokon kivüli felebbezésről rendelkező, sommás eljárási törvény 117. §-ának helyesen felfogott értelme az, hogy a felebbezés felfüggesztő hatálya tekintetében tett kivételek a per főtárgyát képező ügyekre való tekintettel vonattak ki az általános szabály alól és igy kétségtelen, hogy ha épp a jelzett kivételes elbánást indokoló főtárgy a birói itélet tárgyát nem képezi, hanem csakis a járulékként jelentkező perköltség, akkor a kivétel indoka elesvén, az ügy ujból csakis az általános szabályok szerint birálandó el, vagyis tehát ugy, hogy a teljesitési idő 15 nap és hogy a felebbezésnek felfüggesztő hatálya van. Állandó birói joggyakorlatot képez is az, hogy a csupán perköltségben marasztaló itélet felebbezésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nem mondható ki. *Lásd:* Márkus (II. kiadás) X: 17,383. és XIV: 20,248., Polgári Törvénykezés: LII. kötet 87. lapján és Döntvénytár IV. folyam V. kötet 45. szám alatt közölt curiai döntéseket.

A' jelenleg a képviselőház előtt levő polgári perrendtartási javaslat 417. §-a kifejezetten is kimondja, hogy az itéletet csupán a perköltség tekintetében nem lehet végrehajthatónak nyilvánitani.

Dr. Hadzsega Illés,
ólublói kir. járásbiró.

Hozhat-e a kir. járásbiróság felperes szóbeli kérelme nélkül itéletet?

Gyakori eset a kir. járásbiróságok előtti sommás eljárásban, hogy az első tárgyaláson alperes képviseletében meghatalmazás nélkül jelenik meg az őt képviselő ügyvéd, vagy más egyén.

Minthogy köztudomás szerint Budapesten tömeges tárgyalási napra kitüzött első tárgyalások rendszerint egyszerü halasztással végződnek, a meghatalmazás nélkül megjelent képviselőt — ha a felek másként meg nem állapodnak, a biróság a meghatalmazásnak 8 nap alatt leendő bemutatására kötelezi.

Ez az intézkedés kétségtelenül helyes, mert a S. E. T. 8. §-a azt kifejezetten előirja.

Ámde könnyen megeshetik, — aminthogy elég gyakran megesik is — hogy a meghatalmazásnak becsatolására kötelezett képviselő meghatalmazását 8 nap alatt nem mutatja be.

Csaknem azt mondhatjuk, hogy állandó gyakorlat a kir. járásbiróságoknál Budapesten az, hogy a 8 nap letelte után a biróság a S. E. T. 50. §-a alapján a meg nem jelenés következményeit mondja ki, s alperest a kereset értelmében marasztalja, daczára annak, hogy az első tárgyalást a biróság a felek kérelmére elhalasztja, a nélkül, hogy felperes keresetét a szóbeli tárgyaláson előadta volna, s a nélkül, hogy alperes erre csak egy szóval is nyilatkozott volna.

Szerény véleményem szerint a kir. járásbiróságok imént vázolt eljárása egyenesen törvénybe ütköző. Törvénybe ütköző azért, mert a sommás törvény értelmében a biróság itéletet csak akkor hozhat, ha felperes keresetét élőszóval is előadta, ha az alperessel irásban, (a kereseti II-od példányon) közölt tényállitásait a biróság előtt szóval is megismétli. Világosan kitünik ez különösen a S. E. T. 50. §-ából, vagyis éppen azon szakaszból, melynek alapján a biróság az itéletet meghozza. Szószerint mondja ugyanis a S. E. T. ezen §-a, hogy az itélethozatalnál a felperes «szóbeli tényállitásai» tartandók valóknak. Következtethető-e ebből más, mint az, hogy a törvényhozó intenciója igenis az volt, hogy alperes elmaradása esetére is köteles felperes az irásbeli keresetében előadott tényeket a biróság előtt szóval előadni, s hogy a biróság csakis az élőszóval is előadott tényeket tartozik valóknak elfogadni?

A hivatkozott törvény 26. §-a egyébként előirja, hogy a tárgyalás kezdetén a biróság felhivja felperest, hogy adja elő keresetét. Ez azonban természetes is, mert a sommás eljárásnak a legfőbb ismertető jele a szóbeliség. Szóbeli tárgyalás nélkül, a kereseti tényállitásoknak szóbeli előadása nélkül, sommás perben a kir. járásbiróságok itéletet nem hozhatnak.

Furcsán hangzik már most az, ha a kir. járásbiróság a nélkül, hogy felperes keresetét szóbeli tárgyaláson előadta volna, marasztaló itéletet hoz, s marasztaló itéletében szépen elkezdi indokolni, hogy alperest azért kellett elmarasztalni, mert X ügyvéd meghatalmazását 8 nap alatt be nem csatolta, s mert ennek folytán alperes meg nem jelentnek tekintendő, s mert végül ily körülmények között felperes kereseti állitásai valóknak tartandók.

Ámde, mint láttuk, felperes a szóbeli tárgyaláson semmit sem állitott, s ennek daczára állitásai valóknak tartandók!

Kérdés, hogy miként cselekedjék hát a biróság, hogy ily körülmények között itéletet hozhasson?

Ha a biróság azt látja, hogy alperes helyett meghatalmazás nélkül jelent meg valaki, ugy hivja fel felperest a kereset előadására, s csak azután halassza el a tárgyalást. Ha ennek megtörténte után az illető nem csatolja a kiszabott 8 nap alatt a meghatalmazás nélkül fellépő meghatalmazását, ugy kétségen felül alkalmazhatja a biróság a törvény 50. §-át, s kimondhatja alperessel szemben a meg nem jelenés következményeit. Ez lenne az első megoldási mód.

Ha azonban a biróság csak ugynevezett egyszerü halasztási jegyzőkönyvet vesz fel, melyben csak az foglaltatik, hogy mindkét fél az ügy tárgyalásának elhalasztását kéri, akkor az 50. §. nem alkalmazható, hanem köteles a biróság a kitüzöt uj határnapra alperest közvetlenül megidézni. Ha alperes ezen tárgyaláson meg nem jelenik, felperes keresetét előadja, s a biróság az 50. §-t alkalmazza.

Ha azonban valaki azt mondaná, hogy a kétszeri idézéssel nem terhelhető a biróság, ugy azt mondom, ám elfogadom a végső esetben azt az érvelést is, de akkor be kell várnia a bíróságnak a halasztás alkalmával kitüzött ujabb határnapot, amikor majd felperes keresetét előadhatja, minek megtörténte után meg lesz adva a mód arra, hogy a biróság itéletét meghozhassa.

Az első megoldási mód az utóbbinál egyszerübb, miért is kivánatos lenne, hogy a kir. járásbiróságok hasonló esetekben ezt az eljárást kövessék.

Szőnyi Ferencz.

Különfélék.

— **Kautz Gyula.** A régi professzorok kiváló alakjainak egyike dőlt ki ismét. Kautz Gyula szivvel-lélekkel tanár volt, aki ugy nemzetgazdasági, mint pénzügytani, politikai és közjogi előadásaiban a legnagyobb gondot fordította a didaktikai szempontra. Kautz valóságos mester volt abban, hogy a fiatalság figyelmét lekötve, velük megismertette a tudomány illető szakának állását, a különféle tudományos felfogásokat. Előadásainak kiválóan érdekes jogtörténeti hátteret tudott adni, kitérve a legujabb kor eseményeire, különösen pedig a kiegyezés közjogi és nemzetgazdasági mozzanataira. Kautz Gyula nemcsak tanári kötelességeinek teljesitésében fejtett ki rendkivüli lelkiismeretességet. Irodalmi munkássága is mutatja, hogy mennyire komolyan és buzgón dolgozott a magyar államtudományi irodalom kiépitésén. Az ötvenes években megjelent tanulmányaitól eltekintve, utalunk háromkötetes nemzetgazdasági és pénzügytani müvére és politikai kézikönyvére, amely két munkája számos kiadást ért meg. A nemzetgazdaságtan elméletéről és történetéről a hatvanas években kétkötetes német munkát is irt. «Nemzetgazdaságunk és vámpolitika» czimü müve 1867-ben kiváló méltánylásban részesült. Akadémiai értekezései közül kiemeljük a következőket: A jogtudomány és nemzetgazdaságtan. Az angol alkotmány jellemzése. A szocializmus és kommunizmus rendszerei. Az európai államok összehasonlitó pénzügyi statisztikája. Smith Ádám méltatása. Az államgazdaság eszméje és a szocializtikus financzia kezdetei.

— **Az Országos birói és ügyészi egyesület** terjedelmes beadványban fordult a m. kir. igazságügyminiszterhez, melyben azt kéri, hogy az 1908 : VI. tcz.-ben megállapitott fizetési osztályok létszáma mindig teljesen legyen betöltve.

Rámutat arra, hogy a törvény, annak szelleme szerint és indokolásának megfelelően csak akkor ván végrehajtva, ha állandóan követi az igazságügyi kormány a törvény egyenes parancsoló rendelkezését és az időközbeni megüresedéseket nem hosszu idő után tölti csak be.

Ezután kiemeli a beadvány azt, hogy az 1908 : VI. tcz. nincs helyesen végrehajtva.

Ennek bizonyitásául felhozza:

1. hogy a VII. fizetési osztályban megállapitott 1000 állásból 1908 márczius 10-én, vagyis a tömeges kinevezések eszközlésekor betöltetlen maradt 97 állás, ebből nyolcz hónap mulva, vagyis 1908 november 26-án még mindig betöltetlen maradt 39, és 1909 január 31-én is betöltetlen volt 14 állás;

2. hogy a VIII. fizetési osztályba sorozott 1000 állásból 1908 márczius 10-ével betöltetett összesen 912 állás, betöltetlen maradt 88 állás, nyolcz hónapi és 16 napi várakozás után betöltöttek abból 60 állást, és 1909 január 31-én még mindig betöltetlen maradt 21 állás;

3. a IX. fizetési osztályba sorozott 380 állásból 1908 márczius 10-én 246 volt betöltve, azóta kineveztek 93-at, tehát 1909 január 31-én még mindig betöltetlen volt 41 állás;

4. a X. fizetési osztályba sorozott 942 jegyzői állásból 1908 márczius 10-ével 782 állás lett betöltve, betöltetlen maradt 117 állás, és 1909 január 31-én is betöltetlen 43 állás.

Mindezek alapján arra kéri az egyesület a minisztert, hogy a birói és ügyészi kar jogos érdekeinek szem előtt tartásával saját hatáskörében intézkedjék az 1908 : VI. tcz. helyes végrehajtása tárgyában.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Egy ügyben (peres) a kir. tábla itéletét megfelebbeztem. A felebbezésre ragasztanom kellett 25 K 30 f. bélyeget, mihez 45 fillér postadij járul. Tényleg tehát a felebbezésem készkiadása 25 K 75 fillérre rugott. A felebbezésen — eléggé bonyolult lévén a kérdés — dolgoznom kellett egy egész délelőtt és egy egész délután, nem számitva ez időbe a két példányban való lemásolás idejét.

Ezen munkámért és készkiadásaimért a nagyméltóságu m. kir. Curia 5388/1908. sz. itéletével megállapitott 29 K 30 fillért, mondd: huszonkilencz korona 30 fillért. Vagyis egy egész napi fáradságos munkámért *3 K 55 f.* maradt, tehát nem is annyi, amennyit az irni-olvasni nem tudó favágó vagy mezei munkás mai nap egy nap alatt megkeres! *L. G.*

— **Adalék Pest vármegye 1848 előtti fenyitő törvényszékének gyermekügyekben folytatott gyakorlatához.** Mindazoknak, kik a büntető novellának a gyermekbiráskodásra vonatkozó egynémely tulenyhének tartott intézkedését azért ellenezték, mert az szerintök «*merőben a külföldi példa utánzásán alapuló, a hazai jogfejlődés egészével sok tekintetben ellenkező felfogáson alapul*», szolgáljon válaszul, illetve megnyugtatásul Pest vármegye polgári törvényszékének 1818. évi 188. sz. a. hozott határozata:

«Mivel a panaszlott gyermekek idejekre nézve még atyai hatalom alatt állanának, ugyanazért főszolgabiró Zlinszky Antal ur annak járjon utánna, hogy legyen az édesatyjok olyan állapotban, hogy gyermekeinek rosz indulatját megzabolázhassa és a jó utra vezérelhesse, melyet is, ugy találván tőle, mint az executiókat, mind pedig a kárra nézve elégtételt kivánjon, ha pedig részben az anyjokhoz semmi bizodalma nem lehetne, mert ezen gyermekeinek rosztetteit behunyt szemmel nézi, akkorra a feladat valóságát a tanuk kihallgatása mellett vizsgálja meg, tudósitása elvárattatván.»

A határozat tehát vagylagos: győződjék meg a szolgabiró a circumstantiákról. Ha várható a szülőktől javitás, bizza a szülékre; ellenesetben majd gondoskodik a megye a javitásról.

D—y.

— **A «Budapesti Közlöny»** nem közli az olyan hirdetéseket, amelyekben a részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatósági tagjának elmozditását tárgyazó napirend foglaltatik, ha ezen napirendben meg van emlitve az illető igazgatósági tag neve. A közlés megtagadásának oka, hogy ily tartalmu hirdetés közléséért, daczára, hogy a feladó elvállalta a felelősséget, mégis a szerkesztőséget fogták perbe és a szerkesztőnek kellemetlenségeket okoztak. Kérdés, már most vajjon elegendő-e a napirendnek ekképpen való megjelölése: «egy igazgatósági tag elmozditása» az illető nevének kitétele nélkül? Ha a biróság ugy találná, hogy ez nem elegendő, akkor abba a ferde helyzetbe jöhetnek a részvénytársaságok, hogy alapszabályaik előirják a hirdetményeknek a «Budapesti Közlöny»-ben való közzétételét, de ezt foganatositani nem lehet. *B.*

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél** a kifüggesztett ügyek jegyzékei alig olvashatók, mert a jegyzékek a tulmagasan függő tábla belsejében sürü drótháló mögött vannak elhelyezve. A tábla alacsonyabbra függesztését és a drótháló eltávolitását kérjük. *Egy ügyvéd.*

— **Helyreigazitás.** Dr. Harmat Jenő urnak «Széljegyzetek a munkásbiztositási választott birósági eljárásról szóló rendelethez» czimü czikke második bekezdésébe értelemzavaró sajtóhiba csuszott be. A második bekezdés utolsó sorában e szavak helyett; «a tanudijat előlegezheti», az olvasandó, hogy «a tanudijat *nem* előlegezheti».

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Panaszok az osztrák legfőbb biróság költségmegállapitása ellen.** Egyik osztrák jogi szaklap legutóbbi számában felháborodással irja, hogy a legfőbb biróság mily alacsonyan állapitja meg az ügyvédi dijakat a felebbviteli beadványokért. Igy egy 20,000 K-ás ügyben 134 K 41 f., egy 13,800 koronás ügyben 88 K 65 f., egy 12,000 K-ás ügyben 72 K 95 f. költség állapittatott meg.

Oh, boldog osztrák kollégák, akik ilyen megállapitás miatt panaszkodnak! Mit szólnának a mi kir. Curiánknak 6, 8, 12 K-ás megállapitásaihoz?

— **A berlini fiatalkoruak birósága** 1908 junius elsején kezdte meg müködését és deczember 3-ig 979 személy felett itélkezett. Ezek közt volt 12—14 év közti fiu 99, leány 13, 14—16 év közti fiu 209, leány 52, 16—18 év közti fiu 469, leány 137.

A vádlottak közt volt 898 törvényes, 71 törvénytelen gyermek, 10 gyermek eredete nem volt megállapitható. A törvényes gyermekek szülei közül 30 élt elválva, 170 esetben az egyik szülő meghalt, 15 esetben egyik szülő sem élt. Előzetesen büntetve volt 194 vádlott és pedig 132 egyszer, 38 kétszer, 11 háromszor, 6—6 négyszer és ötször, 1 hatszor.

A vádlottak közül 258 fölmentetett, köztük 83 a cselekmény büntetendősége iránti belátás hiánya miatt, a 721 elitélt közül 495 megdorgáltatott, 99 pénzbüntetéssel, 127 szabadságvesztésbüntetésével büntettetett, és pedig 8 napon aluli büntetéssel 42, egy héttől egy hónapig terjedő büntetéssel 40, egytől három hónapig terjedő büntetéssel 20, 3—6 hónapig 20, hat hónapon tuli büntetéssel 5.

A szabadságvesztés büntetésre itéltek közül 20 személyre nézve feltételes megkegyelmezés ajánltatott. 294 vádlott a különböző társadalmi intézményeknek támogatása alá adatott.

— **Formahibás végrendelet érvényessége.** A Deutsche Juristen-Zeitung legutóbbi számában Danz jénai egyetemi tanár élesen kikel a Reichsgericht által követett azon gyakorlat ellen, amely az egyébként tökéletes végrendeleteket a lényeget nem érintő formahiányok alapján állandóan megsemmisitette. Kiemeli, hogy a törvénynek nem a forma megerősitése a czélja, hanem az, hogy a forma megtartásával a végrendelkező akarata kétséget kizárólag megállapitható legyen. Ahol ez a végczél el van érve, a legnagyobbfoku igazságtalanság, s a törvény szellemével ellentétbe való helyezkedés a végrendelkező akaratát az eszköz kedvéért meghiusitani. Ha a tartalmilag kétséges végrendelet értelmezését a biró belátására bizza a törvény, még inkább szabad kezet kellene engedni néki akkor, midőn a tartalom s a végrendelkezési akarat kétségtelenül megállapitható.

— **Idegenek szerződőképessége Franciaországban.** Schweiczi állampolgár Franciaországban kereskedelmi utalványokat fogad el és ir alá. A franczia biróságok előtt, midőn perre kerül a dolog, azzal védekezik, hogy az aláirt szerződések érvénytelenek, mivel ő államának törvényei szerint szerződési képességgel nem bir hasonló ügyletekre nézve. A hitelező franczia állampolgár az ügylet érvényességét azon alapon vitatja, hogy a szerződés megkötésekor jóhiszemben volt. A lyoni felebbezési biróság kimondja, hogy ámbátor az idegen cselekvőképessége Franciaországban is kétségtelenül saját államának törvényei szerint itélendő meg, de ezen elv szigorát enyhiteni kell az esetben, ha a hazájában idegennel ügyletet kötő franczia jóhiszemüleg, s a gondosság kellő fokával járt el.

— **A családnév viselésének joga.** Franciaországban nemrégiben nagy port vert fel az a per, melyet Plancy gróf, a franczia külügyminiszterium magasrangu tisztviselője, előkelő arisztokrata család sarja Collin (de Plancy) ellen inditott névbitorlás czimén. Collin, ki Franciaországnak kóreai meghatalmazott minisztere s fiatal kora daczára nagy karriert futott meg, gyermekkora óta viselte neve mellett a «de Plancy» toldást. Apja ugyanis inkább termékeny, mintsem tartalmas iró, nagyszámu, s hazájában igen elterjedt müveiben, magát a többi Collinektől megkülönböztetendő (e név Franciaországban igen gyakori) születési helye «Plancy» község után Collin de Plancynak nevezte, s fia csak átvette az apja által már használatba vett nevet. A Plancy-család érzékenységét bántotta a polgári Collinekkel való összetévesztés, annál is inkább, mert a Collinek Dantonnal tartanak rokonságot, és többször felelősségre vonta már az idősebb, s most az ifjabb Collint is. Ez alkalommal Georges-Auguste Charles Godard d'Aucourt Plancy grófja inditja a keresetet, amely arra irányult, hogy a biróság tiltsa meg birság terhe alatt Collinnek a de Plancy név viselését és marasztalja 5000 fr. kártérítésben. A perben érdekes kérdések merültek fel: «elbirtokolhatja»-e a nevet valaki hosszas és állandó birtoklás alapján? tartozik-e a felperes alperesnek azon kárt megtériteni, melyet utóbbi már közismert és jóhirü neve elvesztésével szenved?

A párisi Szajna-Tribunal első tanácsa alperesnek esetenkint kirovandó száz frank birság terhe alatt megtiltja a «de Plancy» név viselését, költségekben marasztalja; felperest kártérítési igényével elutasitja.

— **Okozati összefüggés életbiztositási ügyben.** A balesetbiztositási kötvény szerint a biztositó csak az esetben felel, ha a halált közvetlenül a baleset idézi elő, de nem, ha csupán *betegség* miatt, vagy más közbejött okból állt be, még akkor sem, ha a betegséget vagy egyéb halálokot a baleset sulyosbitotta is. A biztositott vadászat közben lováról a nedves talajra esett, teljesen átázott, s erős idegrázkódást szenvedett, de tüdeje meg nem sérült. Ezután felült lovára, s hazanyargalt; a beállt *tüdőgyulladás* a biztositott halálát idézte elő. A biróság a szakértők meghallgatása után marasztalta a biztositót; a tüdőgyulladást előidéző pneumococcus a normális, egészséges légzőszervben is rendesen jelen van; ha a tüdő ellenállóképességét sérülés vagy az általános életerő csökkenése leszállitja, a mikroorganizmusok megtámadják a tüdőt s szaporodnak. Az adott esetben a baleset következtében beállt idegrázkódás csökkentette a biztositott légzőszervének ellenállóképességét, tehát az okozati összefüggés fennforog. Az itéletet a londoni főtörvényszék is helybenhagyta.

— **Anglia 1907. évi bünügyi statisztikáját** most tették közzé. A fontos munkálatból egyelőre a következőket emeljük ki: 1907-ben büntett és vétség (u. n. indictable offences) miatt 98,822 feljelentés történt az előző 1906. évi 91,665-tel szemben. Elitéltek 607,402 személyt (623,444), tehát az összes elitélések száma csökkent ugyan, a csökkenés azonban a kihágási ügyekben állt be, mert büntett és vétség miatt 50,272 elitélés történt (48,746). Az összes büntettek és vétségek $^{16}/_{17}$-e vagyon elleni bünecselekmény. A személy elleni cselekmények száma 1906-ban 2812 volt, azóta az irányzat csökkenő; 1907-ben számuk 2596. A fenti számu feljelentésből 50,140 (47,586) zsebtolvajlás miatt történt. Ennek a cselekménynek az esetszáma folyton növekszik, amihez meg kell fontolni, hogy a zsebtolvajlást csaknem mindig hivatásos büntevők követik el. Szabadságvesztés büntetést 174,632 esetben kezdték meg, ebből 92,379 esetben pénzbüntetés helyett.

— **A keleti és a nyugoti tanu.** Lord Curzon, a keletindiai alkirály a kalkuttai egyetemhez intézett beszédében hangsulyozza, hogy az igazmondás a nyugoti ember ideálja, amit a keleti szellem még nem értékel eléggé. Utalt arra a tapasztalatára, hogy az indiai biróságoknál felettébb nehéz a benszülött tanuk vallomásából a tényállást megállapitani. Sir Thomas Raleich szatirikus czikkben válaszol a Church Quarterly Review-ban, s megállapitja, hogy a keleti és az angol (mondhatná: az európai) tanu közt csak az a különbség, hogy az utóbbi rendesen a való tényekből indul ki, s olyan irányban szinezi ki, ahogy az egyik félre kedvezőbb, mig a keleti tanu egész hosszu elbeszélést mond el, amiből egyetlen szó sem igaz. A módszer más, de az eredmény ugyanaz.

A Magyar Jogászegylet április hó 3-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) folytatja az uj ipartörvénytervezet jogi alapkérdéseinek megvitatását. Tárgy: Az ipari biráskodás. Előadó: Dr. Pap Géza, az állami munkásbiztositási hivatal osztálytanácsos-birája. Fölszólalók: dr. Fodor Ármin, dr. Teller Miksa, dr. Dóczi Sámuel. Vendégeket szivesen lát az egylet.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel

Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő

Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt dr. juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes. 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 15. szám. Budapest, 1909 április 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birósági jegyzők. — A kir. ügyész és a fiatalkoruak bírósága. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi alügyésztől. — Ipari biráskodás. *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvédtől. — A gyámügyi közigazgatás reformja. *Dr. Gróh József* budapesti ügyvédtől. — Uj nézőpontok — uj irányelvek. *Pintérits Károly* tanár, törvényszéki hites irásszakértőtől. — *Törvénykezési Szemle*: Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához. *Dr. Pollner Izidor* tiszafüredi ügyvédtől. — A büntető járásbíróság eljárása terheltek ellen, ha ezek saját hazájukban tartózkodnak. *Darvai Jánostól.* — *Jogirodalom*: A magyar büntető eljárás tankönyve. Irta: dr. Finkey Ferencz egyetemi magántanár, sárospataki jogtanár. Harmadik kiadás (1908.) XXIV és 649 ll. (Politzer kiadása.) *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A birósági jegyzők.

Alig egy éve, hogy a birói és ügyészi szervezet módosításáról szóló, de lényegileg fizetés- és statusrendezést tartalmazó 1908: VI. tcz. életbelépett. Bár előrelátható volt, hogy e törvény nem képes minden jogos igényt kielégiteni, mégis azt kellett hinnünk, hogy jó időre véget vet a panaszoknak, és lényegesen megjavitja a birák és jegyzők helyzetét. És még meg sem érte a törvény születésének első évfordulóját: máris visszhangzott az ország a birósági jegyzőknek panaszaitól. E panaszok megdöbbentő képet tárnak elénk a jövendő birói kar helyzetéről. 33—38 éves férfiak várakoznak sok évi joggyakornoki és jegyzői szolgálat után az albirói kinevezésre; és alig van reményük, hogy munkaerejük és ambiciójuk teljében a birói székbe kerüljenek, és kilátásuk sincs arra, hogy a jelenlegi kinevezési rendszer mellett valaha felsőbirósághoz juthassanak. Bármennyire kivánatosnak is tartjuk a birói és jegyzői kar kedélyének teljes megnyugvását, és az anyagi és statuş kérdések feszegetésének kiküszöbölését: a jegyzők panaszaiból előtünő helyzet előtt a magyar igazságügy őszinte barátainak nem lehet szemet hunyniok.

Tárgyilagosan kell tehát a jegyzők panaszait vizsgálat alá venni. Ha panaszaik igazságosak, ha azok nem egy örökké elégedetlen és békétlenkedő csoport zugolódásai, hanem komoly alappal biró sérelmek, akkor a helyzethez illő komolysággal kell orvoslásukról gondoskodni. Mert a jegyzők ügye komoly szocziális kérdés. Hiszen közel ezer, a férfikor teljében levő, részben a családalapitásra váró, részben már családos müvelt magyar jogászról van szó, kik ideális lelkesedéssel szentelték magukat az igazságügy szolgálatának, akiknek kellő megélhetése és boldogulása társadalmi szempontból is fontos. De elsőrangu igazságszolgáltatás-politikai kérdés is, mert ez a kar szolgáltatja a közvetlen succrescentiát az ország bíróságainak, és nem lehet közömbös az igazságügyre nézve, vajjon a birói karba munkabiró és munkakedvvel rendelkező férfiak kerülnek-e, vagy pedig elkeseredett, kimerült, kedvetlen emberek?

I.

Az egész országra kiterjedő panasz, hogy az előlépés igen lassu, hogy 35—40 éves korig kell az albirói kinevezésekre várakozni, és hogy emellett a jegyzők méltatlan mellőzéseknek vannak kitéve.

Az 1905 novemberi és 1909. évi rangsorok kibocsátása közötti időben 319 albirói és alügyészi kinevezés történt. Az 1905. évi rangsorban szereplő 173 jegyző közül azonban csak 121 neveztetett ki, *34 még ma is jegyző;* mig *196 állás* olyanokkal töltetett be, kik az 1905. évi rangsor idejében aljegyzők voltak, vagy ott még nem is szerepeltek.

Különösen 1907 október óta mutatkozott az a tendenczia, hogy a vidéki albirói állások a régibb jegyzők mellőzésével, tulnyomólag fiatalabb aljegyzőkkel töltettek be. Igy 1907 október-deczember hónapokban 36 kinevezésből 15 esik az 1905. évi jegyzőkre, 21 pedig aljegyzőkre; 1908 január 1-től az 1909-iki rangsor összeállitásáig történt 116 kinevezésből 2 esik az 1905-iki rangsorban elő nem fordult egyénekre, *tizenkettő* az 1905. évi *jegyzőkre*, és 102 esik olyanokra, kiket az 1905. évi rangsor aljegyzői állásban talált.

Méltán gondolkodóba kell esnünk e jelenség fölött. Nem vagyunk hivei az anciennitás minden körülmények között való keresztülhajtásának és azt hirdetjük, hogy birói állások betöltésénél a képesség, rátermettség az első kvalifikaczionális kellék, és csak akkor lehet a versenyzők között a rangidősbséget tekintetbe venni, ha képességük azonos. Ha tehát a kinevezések ugy történtek volna, hogy a kinevezettek kiváló tehetségek, a mellőzöttek pedig a birói állásra alkalmatlan egyének voltak, akkor a kinevezési politika ellen nem lehetne szót emelni. Az egész ország jegyzői karának minden egyes tagját nem ismerjük, de két körülmény mutat arra, hogy a mellőzés nem érhetett mindig kinevezésre érdemetlen jegyzőket.

Az egyik az, hogy a kinevezésben részesült jegyzők sem rangszerinti sorrendben neveztettek ki albirákká; nevezetesen a volt jegyzők a következő sorrendben léptek elő: (a számok az 1905. évben nyert jegyzői rangsorszámokat jelentik) 21, 91, 101, 83, 118, 53, 151, 4, 98, 123, 18, 25, 107, 124, 141, 127, 75, 105, 43, 136, 20, 48, 62, 26, 29, 51, 52, 54, 63, 97, 137, 139, 154, 23, 152, 117, 138, 17, 59, 32, 66, 80, 116, 131, 55, 64, 96, 57, 148, 156, 35, 60, 46, 73, 56, 70, 74, 65, 113, 132, 167, 79, 76, 119, 166, 130, 45, 84, 90, 86, 42, 100, 128, 61, 102, 149, 79, 106, 162, 95, 77, 153, 99, 157, 168, 140, 41, 125, 81, 158, 114, 147, 150, 58, 145, 33, 47, 85, 89, 93, 94, 159, 161, 27, 165, 112, 143, 160, 28, 163, 110, 164, 109, 38, 78, 121, 108, 115, 39, 69, 87, 129.

Eltekintve tehát attól, hogy nem minden jegyző vett részt minden pályázaton, megtörtént, hogy a korábban mellőzött jegyző később mégis kineveztetett, és birói állásra érdemesnek találtatott. Ebből jogosan vonhatjuk le azt a következtetést, hogy az eddig mellőzött 34 jegyző között is vannak a birói állásra alkalmasak.

A másik körülmény az — amit már közvetlen tapasztalásból tudunk — hogy a Budapesten lévő azon jegyzők között, kik már 1905-ben is jegyzők voltak, — pedig az 1909. évi rangsor összeállitásakor ilyen 16 volt, (azóta 2

kineveztetett közülök), — több olyan van, ki nemcsak rangelsőbbségénél és hosszu szolgálati idejénél, hanem kiváló képességeinél fogva is minden tekintetben érdemes a birói állásra, melyet hosszu szolgálat daczára sem sikerült elnyernie.

II.

Nem állanak adatok rendelkezésünkre a vidéki jegyzők életkori és szolgálati idejéről. Azonban a budapesti jegyzőkre nézve két-három kivételével pontos adatokkal rendelkezünk, és mig egyrészt ezeket az adatokat példaként hozhatjuk fel az egész országban uralkodó állapotokra, addig másrészt ez adatok alapján azt is megállapithatjuk, hogy a budapesti jegyzők helyzete még kedvezőtlenebb lehet, mint az ország többi jegyzőié.

Az adatok összeállitásánál külön vettük az 1908. évi rendezés előtt kinevezett jegyzőket, akik az aljegyzői hosszu szolgálat kálváriáját végig járták, és sok évi várakozás után jutottak el a jegyzői álláshoz, és külön azokat, kik az 1908 : VI. tcz. erejénél fogva 1908 január 1-én, sorban, minden várakozás nélkül, jegyzőkké lettek, vagy azóta neveztettek ki.

1908 január 1. előtt kinevezett jegyző van ma Budapesten 49; tehát a budapesti jegyzőknek mintegy 43%-a régi jegyző, holott a budapesti jegyzői kar az ország jegyzői státusának csak körülbelül 12%-át teszi ki.

További összeállitásainkban csak a birói képesitéssel biró jegyzőkre leszünk tekintettel. A kimutatásból azonban 3—4 jegyző kimaradt, kiknek személyi adatai nem állottak rendelkezésre.

A szolgálati időre álljon itt a következő kimutatás:

	Az 1908 előtti jegyzők közül	*Az 1908 jan. 1. utáni jegyzők közül*	*összesen*
23 évnél régebben szolgál *	1	—	1
15 « « «	1	—	1
14 « « «	1	—	1
13 « « «	—	1	1
12 « « «	5	3	8
11 « « «	3	1	4
10 « « «	7	3	10
9 « « «	13	7	20
8 « « «	5	9	14
7 « « «	4	14	18
6 « « «	3	17	20
5 « « «	—	1	1
4 « « «	2	—	2
3 « « «	—	1	1
2 « « «	—	1	1
Összesen	45	58	103

Eltekintve tehát azoktól, kik valamely kivételes okból hosszabb idő óta szolgálnak, az *1908 előtt kinevezett jegyzők átlag 8—12 év óta, az 1908 január óta kinevezett jegyzők pedig átlag 6—9½ év óta állanak birósági szolgálatban.*

Nem csekélyebb jelentőségüek a birói képesitéssel biró budapesti jegyzők életkorára vonatkozó adatok:

Betöltött életév	*1908 előtt kinevezett jegyzők közül*	*1908 jan. 1. óta jegyzők közül*	*összesen*
47	1	—	1
38	1	—	1
37	2	—	2
36	1	2	3
35	7	6	13
34	5	3	8
33	9	7	16
32	6	8	14
31	4	6	10
30	4	14	18
29	4	6	10
28	1	3	4
27	—	3	3
26	—	—	—
Összesen	45	58	103

* Vagyis 23 évet és nem egész 12 hónapot.

Vagyis mind az 1908 előtt, mind 1908 után kinevezett jegyzők tulnyomó többsége *tul van a harminczadik esztendőn,* és valamennyi idősebb 26 évnél, a birói állás betöltésére megkivánt törvényes kornál.

Hogy képünk teljes legyen, hozzátehetjük, hogy a budapesti jegyzők közül 35 családos ember.

Mig nemrég a kiválóbb jegyzők 26—29 éves korban Budapesten is albirákká lettek, addig most a legkiválóbbaknak sincs kilátásuk arra, hogy 34—38 éves korukban elérjék az albirói állást.

Sőt tekintettel arra, hogy évenként 3—4 budapesti jegyző lép elő, a most 33—35 éves jegyzőknek arra van kilátásuk, hogy a 40. évüket is a jegyzői stallumban érik meg.

Gyakran hallottuk, hogy a budapesti jegyzők előmenetelüket maguk akadályozzák, mert nem folyamodnak vidéki állásokért. Ennek czáfolatául szolgáljon a vidéki *sikertelen* pályázatok alábbi statisztikája:

5	jegyző	beadott	egyenként	1
6	«	«	«	2
3	«	«	«	3
2	«	«	«	4
3	«	«	«	5
2	«	«	«	6
2	«	«	«	7
2	«	«	«	8
2	«	«	«	9
2	«	«	«	10
2	«	«	«	12
1	«	«	«	13
1	«	«	«	15
2	«	«	«	16
1	«	«	«	18
1	«	«	«	20
1	«	«	«	25

eredménytelen pályázati kérvényt vidékre, mig 3 jegyző oly sokat adott be, hogy számát nem is tudja. Tehát 38 budapesti jegyző 274-szer pályázott sikertelenül vidéki állásokra, és csak a legutóbbi időben neveztetett ki két budapesti jegyző vidékre.

III.

A bajt nem elég konstatálni, orvoslásáról is gondoskodni kell.

Ha a jelenlegi rendszer mellett megnyugtatóbb és igazságosabb kinevezési politikát akarnánk javasolni, akkor nyomatékkal kellene utalni a kijelölő-bizottságok és táblai, valamint törvényszéki elnökök javaslatainak figyelembevételére; mert csak ezek előtt ismeretesek a pályázók képességei, csak ők hozhatják tehát legigazságosabban összhangba a képesség és szolgálati idő, meg rangidősbség szempontjait.

Nézetünk szerint azonban sokkal mélyebben fekszik a baj gyökere, és annak orvoslására nemcsak a kinevezési politikának, hanem a szervezetnek megváltoztatása is szükséges.

Azt kivánjuk, hogy a birói karba annak minden egyes tagja csak kellő selectio utján jusson. Oly birói kart óhajtunk, melybe való kinevezésre egyedül az arra való alkalmasság adja meg a jogczimet, nem pedig a fogalmazói szakban eltöltött évek száma.

Minthogy pedig a joggyakornoki és jegyzői kinevezéseknél a selectio nem történt meg: nem habozunk kijelenteni, hogy ennek az albirói kinevezésnél kell megkezdődnie. Ebből pedig az következik — bármilyen keményen hangzik is ez — hogy nem minden jegyzőből lehet biró. Lehet valaki kitünő, jó hivatalnok, anélkül, hogy itélőképessége őt a birói állásra alkalmassá tenné. Lehetnek egyéb személyes okok is, melyek nem teszik kivánatossá valamely jegyzőnek a birói karba való felvételét.

Ennek megállapitását szigoru garancziákhoz, törvényszéki teljes ülési és ezt jóváhagyó táblai elnöki tanácsi

határozathoz kötnők, mely az illető jegyző meghallgatása, esetleg megvizsgázása után volna meghozandó. Ekként az igy mellőzött jegyzőnek módjában volna jövő sorsáról más módon gondoskodni. De az állam sem hagyhatná az ilyen jegyzőt örökké a X. fizetési osztályban, hanem fokozatosan elő kellene léptetnie őket a IX., esetleg a VIII. fizetési osztályba, és a szóbeliség életbelépése után a kurrens ügyek, csődbiztosi teendők önálló elintézésével volnának megbizandók.

A birói állásra alkalmas jegyzők azonban minél előbb előléptetendők.

Mert nem szabad megengedni, hogy 35—40 éves korig kelljen várni az albirói kinevezésre. Meg kell gondolni, hogy annak, ki ebben a korban lesz albiró, munkaereje elvész akkorra, mire a felsőbirósághoz kerülhet; és ha rendszerré fejlődik az, hogy csak e korban nyilik meg a jegyzők előtt a birói hierarchia legalsó foka: *egy-két évtized mulva nem akad munkaképes és ambicziózus biró, ki a felsőbirósághoz kinevezhető lenne,* mert az összes munkaenergiát már a jegyzői és alsóbirói szolgálat fogja felemészteni.

Az előlépési viszonyok rosszaságának főoka a különböző fizetési osztályba tartozó birói állások jelenlegi contingentálása. A jegyzők csak albirákká léphetnek elő, és minthogy a törvény mindössze csak 380 albirói és ügyészi állást rendszeresit: ezek a dolog természeténél fogva nehezebben üresednek meg, mint a közel ezerre menő ezelőtti IX. fizetési osztályu állás.

Nézetünk szerint radikális megoldáshoz kell nyulni. El kell törölni az albirói állást, melyre a miniszterelnök ugyis kijelentette, hogy a kormány meg szándékozik szüntetni. Ennek következtében az egész elsőbirósági status csak VIII., VII. és VI. osztályu birákból állana. Az ekként nagy létszámu, mondjuk 1000 főből álló VIII. fizetési osztályban gyakoribb volna az üresedés. Az előlépés egyik fizetési osztályból a másikba fele részben teljesen automatikusan, fele részben kinevezés utján történnék. Ekként a birói kar ambiczióját fokoztatnék azáltal, hogy nemcsak sorban, automaticze, hanem soron kivül is előléphet, és ez lehetővé tenné a kiválóbb erők selectióját. A VIII. osztályban megüresedő állások jegyzőkkel volnának betöltendők. Áthelyezések a legszükségesebb minimumra szoritandók.

Ekként élénkebb mozgalom kerülne a jegyzői karba, melynek ambiczióját fokoztatnék azáltal, hogy a jegyzők fele részben automatikusan, fele részben kinevezés utján a IX. fizetési osztályba tartozó jegyzői állásra is előléptethető volna.

Ez segitene aztán a joggyakornoki kar bajain is. Megszünnék az a helyzet, hogy 5—6 évig kelljen 28—32 éves fiatalembereknek joggyakornokoskodniok, mert a jegyzők gyorsabb előlépése az ő előmenetelüket is biztositaná.

Mindezek a kérdések méltányosan megoldhatók a készülő birói szervezeti törvényben, melynek feladata arról gondoskodni, hogy a perjog reformja, ha valaha megvalósul, a legkisebb állástól a legmagasabbig mindenütt arra alkalmas, képzett, munkára termett kiváló birói kart találjon.

A kir. ügyész és a fiatalkoruak bírósága.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület német csoportjának a mult évben Posenben megtartott gyülésén egy felszólalás hangzott el, amely a fiatalkoruak ügyeiben itélkező bíróságoknál az államügyészt a bíróságok munkáját és hatását «zavaró személy»-nek nevezte, akinek jelenlétét s müködését a fiatalkoru sohase fogja megérteni, s aki mindig mint egyenlőtlen perfél fog a gyermekkel szemben fellépni, s végül aki a gyámügyről kellő fogalmakat s gyakorlatot nem szerezhetett. Ez a kritika a német fiatalkoru bíróságok alig néhány hónapi müködése után kelt. Teljesen hasonló jellegü dr. Höhne, berlini birónak a német BP. novellája alkalmából irt kritikai fejtegetésében annak a kidomboritása, hogy a törvénynek az a konstrukcziója, amely az ügyészt s a vádlottat mint ügyfeleket állitja egymással szembe: a fiatalkoruak ügyeiben még feltünőbb aránytalansággal lép előtérbe.* Dr. Feisenberger, magdeburgi kir. ügyész a «Das Recht» czimü folyóirat mult év szeptember 10-én megjelent számában ékes tollával kelt sikra e nézetek ellen, s fejtegetései oda konkludálnak, hogy «ha a kir. ügyész kellő tulajdonságokkal bir, s megfelelően vezeti az eljárást, a fiatalkoruak bíróságát nemcsak, hogy nem zavarja, de müködését s sikerét nagymértékben elő is mozditja.»**

Nálunk, ugy hiszem, a kir. ügyészség e megvédelmezésére nincs, és nem is lesz szükség. A büntető novella IV. czikke nincs ugyan még hatályban, és a külön fiatalkoru bíróságok is csak a folyó évi január hó 1-e óta létesültek a 20003/908. I. M. sz. rendelet alapján, de amennyire az eddigi tapasztalatok a novella leendő alkalmazására perspektivát nyujtanak, a birói gyakorlat egyenesen jelentékeny részt fog átengedni a kir. ügyészségeknek a fiatalkoruak ügyeinek ellátása körül. A magyar jogfejlődés a közvádló, illetőleg a kir. ügyész közremüködése nélkül soha nem ismerte a bünügyi biráskodást, és évtizedek tradicióin alapul az a felfogás, hogy a kir. ügyész nem az állam üldöző közege, aki ellenesén mindenáron diadalmaskodni akar, hanem az államnak, mint erkölcsi hatalomnak közege, amely igazságot kutat és követel. Mint ilyennek, egész természetesen, számba kell vennie a fiatalkoruak elleni eljárásban is mindazon moralis szempontokat, amelyeket az állam nem a büntetés s megtorlás egyedülálló czélja, hanem a fiatalkoru erkölcsiségének megmentése érdekében irt elő.

A fiatalkoruak elleni eljárásban már ma is, amidőn a büntetés feltételes felfüggesztésének van helye és a 20003/908. sz. rendelet 11. §-a módokat nyujt egyes patronage intézmények igénybevételére, egész nyilvánvaló, hogy a legmesszebb menő individualizácziónak nyilik tér. A fiatalkoru eddigi élete, környezete, erkölcsi magaviselete, életviszonyai már ma is kutatás tárgyává teendők, s a BN. IV. fejezetének életbeléptével e körülmények tüzetes ismerete nélkül egyáltalán nem lehet itélkezni. A vonatkozó tények és körülmények kideritése egyedül az előzetes eljárás, különösen a nyomozás feladata lehet. Hogy másra ne utaljunk, ha az itélőbiróság a főtárgyaláson kezd a fiatalkoru terhelt szülei, eltartói, életmódja s körülményei után kutatni, ez végnélküli elnapolásokat tesz szükségessé, ami elsősorban magára a fiatalkorura nézve káros, mert a folytonos elnapolás elhuzza az ellene folytatott eljárást s igy mig az ellenében szükséges javitó vagy óvintézkedéseket halogatja, másrészt nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a jövő nemzedék nagyon is jól megismerje a büntető eljárást s a vádlott szerepét megszokja. Mindazt az anyagot tehát, amit a fiatalkoru egyéniségének felismerése végett a bíróságnak a speciális törvények alkalmazása czéljából elbirálnia kell: a kir. ügyésznek készen kell a biróság elébe tárni.

Elfogadva ezt az alapelvet, egy rendkivüli nehézségre bukkanunk: a BP.-nak annyiszor és méltán kárhoztatott 84. §-ára, amely a nyomozás irányitása, vezetése és ellenőrzése hangzatos jelszavaival a kir. ügyészt ugyszólván kizárta az általa elrendelt nyomozás tényleges keresztülvitele köréből. A fiatalkoruak elleni eljárás különösen reászorul a specziális magyar ügyészi felfogásra s gondolkodásmódra, amely már a BP. 383., 448. §-a alapján is jogositva van a vádlott javára is müködni, és ez az eljárás lesz épp egyik tanujele annak, mennyire megbosszulja magát az a bizalmatlanság, mely az ügyészi nyomozás kizárásában megnyilatkozott.

A fiatalkoruak bünügyei is egész természetesen épp ugy fognak nyomoztatni mint az egyébb ügyek. Az a nagyon kevés ügy, amely vizsgálat alá kerül, fog külön vizsgálóbirónál az idézett rendelet 2. §-a szerint (de ez is csak a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél képzelhető) előkészittetni, de mig a törvény fiatalkoruakkal külön, vagy legalább is különös figyelemmel foglalkozó itélőbiróságokról gondoskodott, külön nyomozó hatóságot nem rendszeresithetett.

A budapesti m. kir. államrendőrségnél valószinüleg állandóan

* Reform des Stafprozesses herausgegeben von Dr. P. F. Aschrott. 622. l. Köhne: Das Strafverfahren gegen Jugendliche.

** Staatsanwalt und Jugendgericht. 1908. évf. 615.—620. l.

ugyanaz a referens végzi a fiatalkoruak elleni nyomozásokat, ha az országban a fiatalkoruakkal foglalkozó külön rendőri hatóság egyáltalán nem képzelhető. Ügyeiket a városokban a rendőr s a detektivek, a vidéken a csendőrség fogja nyomozni, és igen természetesen ugy mint legtöbb egyébb ügyekben az ügyész nélkül, teljesen önállóan, mert csak a különösen jelentős s főbenjáró ügyekről értesittetik már a feljelentéskor az ügyész, ilyent pedig fiatalkoru alig követ el. Az a külön kirendelt ügyész tehát, akiről az id. rendelet 8. §-a intézkedik, csak az iróasztalnál s a főtárgyaláson foglalkozik a fiatalkoruval.

Ez a rendszer fiatalkoruaknál különös veszedelemre ad okot. A rendőr és a csendőr, még ha a legkorrektebbül is jár el a nyomozás során, sohasem fogja levethetni azt a szinezetet, hogy ő bizonyos fokig a nyers erő kifejezése. A rendőr fegyveres személy, a csendőr katona, s az a gyermek, akit elfog, akit az őrszobán, vagy laktanyán, több magához hasonló fegyveres egyén jelenlétében kikérdez, benne mindig csak a nyers erőt fogja látni. A gyermek szemében a katona nem a béke védője, hanem a harcz előidézője, a támadó egész természetes, hogy jobban fél tőle, mint a felnőtt.* Miután pedig a rendőri hatóságok többnyire a terhelt erélyes kihallgatására helyezik a fősulyt, a természetszerüen is félénk fiatalkoru helytelen beismeréseinek veszedelme állandóan fennforog. A felnőtt embernél alig hihető — legfeljebb nőknél — hogy a csendőrtől, rendőrtől megijedt, azért vallott tévesen, de a gyermeknél ezt majd minden biróság el fogja hinni.

S a nyomozás során ne csak a terheltre gondoljunk. A tolvaj, csavargó gyermekek társai, akik vagy vele együtt terveztek vagy tettek rosszat, vagy csak nézték, amit a többi cselekszik, vagy osztoztak a zsákmányon: mint részesek, terhelő terhelttársak, avagy csak tanuk fognak a nyomozás során kihallgattatni. Mi derül itt ki, miként fog a tényállás tisztába hozatni, ha ezek elfogultan vagy elfogódottan vallanak?

Nyilvánvaló anomália lenne továbbá, hogy mig a törvényhozás csak a közelmultban, a birói és ügyészi kar csak a legközelebbi jelenben kezdett a fiatalkoruak ügyeinek különös jelentőségével prakticze foglalkozni, ugyanakkor az egyszerü rendőrtől és csendőrtől kivánjuk meg, hogy a megfelelő készséget épp ugy birja, mint a képzett birói személyek, és fogalma legyen arról, hogy mi mindent kell a fiatalkoruak elleni ügyben kideriteni és nyomozás tárgyává tenni. Itt ismét erején felüli feladatot kivánunk az egyszerü rendőrtől és csendőrtől. Ezeknek ideje se lehet arra, hogy a fiatalkoru körülményeit tüzetesen nyomozzák, s egész természetes, hogy az az egyéb szolgálat rovására történne. Ha a kir. ügyész maga nyomozhatna, az előadott nehézségeken segiteni lehetne akként, hogy a fiatalkoruak ügyeit maga az ügyészség nyomozná; a mai helyzetben is azonban gondoskodni kell arról, hogy a törvény e sajnálatos hátrányának következményei enyhittessenek.

Elsősorban szükségesnek találnám azt, hogy az összes rendőri hatóságok és közegek a fiatalkoruak által elkövetett cselekményekről haladéktalanul, s a tulajdonképpeni nyomozás megkezdése előtt értesitenék a kir. ügyészt. Jól ismerem e «haladéktalan értesités» nehézségeit; mint volt vidéki biró tudom, hogy ez napokat vesz igénybe, s sok kellemetlenséggel jár a táviró, telefon stb. igénybevétele körül. A fiatalkoruak ügyeinek javarésze azonban oly egyszerü deliktum, hogy a «periculum in mora» alig forog fenn, és mindenesetre elegendő, ha az összes tárgyi bizonyitékok egybegyüjtetnek, s csak «a fiatalkoru terhelttel való foglalkozás» hagyatik fenn a kir. ügyész közbeléptéig. Ez esetben a kir. ügyésznek módja volna intézkedni, hogy a fiatalkorut a vizsgálóbiró vagy erre alkalmas előljárósági, rendőrségi tag az általa kivánt módon és irányban hallgassa ki, valamint tüstént intézkedhetik az iránt, hogy a falusi pap, tanitó, szülők, családtagok, szomszédok, szolgálatadó, mester meghallgatásával kellő információ szereztessék be a fiatalkoru egyénisége és eddigi élete felől.

Nem tartom kizártnak, illetve meg nem engedettnek azt sem, hogy a kir. ügyész maga lépjen a lehetőséghez képest érintkezésbe a fiatalkoru szüleivel vagy eltartóival. A javitó-intézetek alapszabályait megállapitó 1894. évi 13,964. sz. rendelet 10. §-a szerint eddig is meg kellett állapitani a befogadandó családi és vagyoni viszonyait, előéletét, társadalmi helyzetét, és vannak ügyészségek, ahol ez akként tanusittatik, hogy az apa vagy anya megidéztetik s nyilatkozatai jegyzőkönyvbe foglaltatnak. Ez ellen alig lehet valakinek kifogása, hiszen e meghallgatás nem tulajdonképpeni bünügyi nyomozó cselekmény. Ha politikai jellegü sajtóperekben a kir. ügyész bizalmasan értekezhetik a sértett féllel a per czélirányos vitele érdekében, akkor nincs veszély abban, hogy a tolvaj fiu szerencsétlen apjától személyesen tudakolja fia elvetemültségének okát. Czélszerü továbbá az is, hogy azon iskolai, egyházi vagy emberbaráti intézeti személyeket, akik a fiatalkorura nézve felvilágositást adhatnak, a kir. ügyész közvetlen átiratok utján keresse meg informálás végett.

A fiatalkoruak elleni nyomozások legnehezebb és legkényesebb pontja azonban az előzetes letartóztatás kérdése. Ha valahol, ugy itt indokolt a személyes szabadság legmesszebb menő kimélete, különösen ha arra gondolunk, hogy a mai szükös eszközeink mellett az a kimélet, amelylyel az előzetesen letartóztatottakkal a BP. 152. §-a értelmében bánni kellene, nem áll másban, mint hogy őket ugyan többnyire külön zárjuk el, de a letartóztatás, illetve a fogházban való lét rossz hatásai a fiatalkorura minden korlát nélkül érvényesülhetnek. A többször idézett 20,003/1908. sz. rendelet kilátást nyujt rá, hogy az előzetesen letartóztatott fiatalkoru gyermekmenhelyben vagy patronage-egylet által rendelkezésre bocsátott helyiségben tartassék, de e rendelet az őrizés kérdését meg nem oldotta s az egyelőre a fogházrendtartás alapján keresztül nem vihető. E mellett nem-e káros az, hogy a város más végéről vagy pláne más városból fegyveres őr kisérje a fiatalkorut a biróság elé? Az előzetes letartóztatást tehát lehetőleg mellőzni kellene elsősorban azért, ami a fiatalkoruak ügyeiben egyik vezérlőszempont, hogy a letartóztatás morális káros hatásaitól, a börtönügygyel való korai megismerkedéstől a fiatalkoru lehetően visszatartassék. A BP. 141. §-a alapján is kevés esetben indokolható meg az előzetes letartóztatást. A büntetés előrelátható nagysága rendszerint alig valószinü; kolluzió alig képzelhető, mert a gyermek nem képes felnőtteket hamis vallomástételre birni; viszont rendes keresetforrással a dolog természeténél fogva a gyermek alig birhat és a szökés veszélye sem foroghat fenn oly módon, mint a felnőtteknél, legfeljebb arról lehet szó, hogy a fiatalkoru időről időre szem, elől tünik.

S fájdalom, a gyakorlatban mégis kénytelenek vagyunk az előzetes letartóztatást igen sürün inditványozni. Dr. Barnardo, a nagy angol gyermekbarát az elhagyatott gyermeket az utcza szabad arabjának (the free Arab of the streets) nevezte; mi nemcsak ezt a városokban százával hemzsegő faját ismerjük a senki fiának, hanem nálunk megvan a pusztának is a maga nomádja s a hegynek és erdőnek is a csavargó remetéje. A nagy magyar Alföldön faluról falura, tanyáról tanyára számtalan gyermek kódorog és csavarog s a hegyes vidéken is nem egy gyermek tengeti életét a hegyi házak és gunyhók között. Sorsuk rosszabb a czigánygyermekénél, mert az legalább anyja kebelén nő fel és azután a karaván védelme alatt éri el felnőtt korát. A fiatalkoruak e most emlitett csoportját alig lehet szabad lábon hagyni, részint mert ez a jövő nemzedék felette közveszélyes eleme, másrészt meg az amugy is rengetegül elmaradt bejelentési rendszerünk mellett a fiatalkorut — hisz a gyermek, mint a gyik, siklik ide-oda — sohase találnók meg. Első s egyik legfontosabb teendője tehát a kir. ügyésznek a fiatalkoruak előzetes letartóztatásának megfelelő foganatbavételéről gondoskodni, mert különben az az anomália fog előállani, hogy a fiatalkorut akkor fogjuk javitó nevelés avagy próbára bocsátás alá venni, mikor az előzetes letartóztatás alatt már minden rosszat, amit a fogházban tanulni lehet, elsajátitott.*

* E sorok irása közben adtam ki a temetési engedélyt egy 15—16 éves czipészinas eltemetésére, aki gazdája kárára néhány koronát sikkasztott és nyomban a csendőrség által történt kihallgatása után felakasztotta magát.

* Egész meglepően tapasztalom a főtárgyalások alatt, hogy a nyomozási és főtárgyalási vallomások között sehol nem mutatkozik oly nagy és oly gyakori ellentét, mint a fiatalkoruak ügyeiben. A felnőtteknél a «si fecisti, nega» elve rendszerint abban az elcsépelt kiadásban jelentkezik, hogy a csendőr megverte, azért ismerte be a tettét, vagy pedig valami rosszul megértett védői rabulisztikával áll a terhelt elő (p. o. fejbelőttem a sértettet, de nem akartam megölni stb.). A fiatalkoruak tulnyomó része azonban — különösen a letartóztatottaké — egész chaosztikus zavart produkál, ha a kétrendbeli vallomásukat egybevetjük; sokszor egész rejtély, hogy mi

A fiatalkoruak ügyeinek nyomozására tett megjegyzéseimmel be is fejezhetném a kir. ügyész e szakbeli müködésére vonatkozó észrevételeimet. Ha a nyomozás során sikerült mindazt a bizonyitékot, ami a fiatalkoru individualizációjára képesit, egybegyüjteni, s a kir. ügyész vádirata benyujtásakor megtalálta a formát, amelyben ezeket az itélőbiróság elé vigye, ugy az eljárás további szakában teendője csak arra szoritkozhatik, hogy e bizonyitékok kellő érvényesülését ellenőrizze. Nagy elokvenciával megtartott vádbeszédekre a főtárgyaláson soha nem lesz szükség, és egyáltalán óvakodni kell attól a tónustól, amely a gyámoltalan vádlott gyermekben ellenfelét látja. Ha egyáltalán elmultak azok az idők, amelyek azt irták elő, hogy «a biró, mint zordon, és mérges oroszlán» üljön a székében, ugy a fiatalkoruak ügyei azok, ahol tulnyomó részben le kell omlania a vád és védelem válaszfalainak. A kir. ügyésznek feladata mindazt az intézményt, amely a fiatalkoru erkölcsi megmentése érdekében rendelkezésre áll: büntetés felfüggesztése, javitó intézet, s a büntető novella életbelépte után az ott rendszeresitett «intézkedéseket» figyelembe venni s azok alkalmazását szorgalmazni.

Ez következik magából a törvényből s a magyar kir. ügyészségek tradicióiból.

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. alügyész.

Ipari biráskodás.

Az ipari bíróságok mai alakjukban azon jogintézményeink közé tartoznak, amelyek eredeti czéljukkal éppen ellenkező eredményt szolgálnak, és önmagukban találják saját ráczijoknak legélesebb czáfolatát. Az ipartörvénynek az a rendelkezése, amely a munkaadó és a munkás között a munkaviszonyból felmerülő vitás kérdések eldöntését az iparhatóságra, illetve az ipartestület békéltető bizottságára bizza: kétségkivül azt a czélt akarta szolgálni, hogy ezek az ügyek a rendes bíróság elé lehetőleg ne kerüljenek, hanem, ha csak lehetséges, egyezségi uton, de mindenesetre gyorsabban, egyszerübben és olcsóbban intéztessenek el. Ehelyett azonban — s itt ugy hiszem bátran hivatkozhatom a köztudomásra — a mai helyzet az, hogy az előzetes iparhatósági eljárás az esetek tulnyomó részében nem egyéb, mint egy terhes és czéltalan formalitás. A rendes bíróság munkáját nem csökkenti, hanem éppen csak a per elnyujtására való; gyakorlati haszna nincs, mert az iparhatóság rendszerint óvakodik a per érdemébe bocsátkozni, ellenben a panaszost sablonszerüleg a törvény rendes utjára utasitja. És mondhatjuk, minél előbb teszi azt, annál jobban szolgálja az igazságszolgáltatás érdekeit, mert az ipari bíróságok mai szervezete és bizonyitó eljárása nem is alkalmas arra, hogy a rendes igazságszolgáltatást a legcsekélyebb mértékben is tehermentesitse. Az érdemi elbirálás lehetőségét csak nehezitette a törvény azon rendelkezése, amely a marasztaló iparhatósági határozatot a feltétlen végrehajthatóság erejével ruházta fel, és ekként az iparhatóságot a per értékére való tekintet nélkül oly hatalomban részesitette, amelyre egyéb peres, vagy közigazgatási eljárásban — a választott bíróságoktól eltekintve — példát alig találunk. E korlátlan végrehajthatóságnak bizonyára nem kis része van abban, hogy az iparhatóság marasztaló határozatoktól rendszerint tartózkodik.

Ugy hiszem nem tulzok, ha azt mondom, hogy a gyakorlat ma nagyrészben belétörődött abba, hogy az iparhatóság perbeli szerepe csak formális, belétörődött abba, hogy a munkaviszonyból eredő követelések érvényesitése egy-két hónappal még tovább tart, mint más igényeké, és a megszokás — mint minden más igazságszolgáltatási félszegségnek — ugy ennek is — tompitotta az erejét.

A helyzet ilyen állása mellett azonban bizonyos annyi, hogy az iparhatóság hatáskörének bárminemü kiterjesztése oly igényekre, amelyek nem vonhatók *szorosan* a 176. §. rendelkezése alá: czélszerüségi és gyakorlati szempontból semmiképpen sem helyeselhető. Értem itt főképp azon eseteket, amidőn a követelés behajtására a végrehajtási törvény 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok a munkaadót a foglalás alá vont munkabér kiadására perli. A jogi konstrukczió és a gyakorlati élet itt éles ellentétben állanak egymással. A jogi konstrukczió azt mondja, hogy a követelés behajtására kirendelt ügygondnok az alkalmazott jogán lép fel, annak a követelését érvényesiti; a kérdés tehát akként döntendő el, mintha az alkalmazott maga inditott volna pert munkabére iránt, ennélfogva a lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok is elsősorban az iparhatóság előtt tartozik igényét érvényesiteni. A konstrukczió *bizonyos oldalról* nézve kifogástalan, s ezt követi birói gyakorlatunk is. De még igy sem hagyható figyelmen kivül, hogy az ügygondnok *nem kizárólag* az alkalmazott jogát, hanem egyszersmind a végrehajtató jogát is érvényesiti akkor, amidőn a követelés behajtása iránti pert inditja; azt a jogot ugyanis, amelyet a végrehajtató a lefoglalt követelésen a végrehajtási törvény értelmében megszerzett, s amelynek érvényesitése végett a bíróság az ügygondnokot éppen kirendelte. A jogczim tehát kettős természetü, és azokban, akik kizárólag konstruktiv szempontok után indulnak, már ez egymagában is kétséget ébreszthetne fel aziránt, hogy az ügygondnok tartozik-e az iparhatóság előtt perelni? A magam részéről ugyan a hatáskör kérdésében a jogczimnek ezt a vegyes természetét döntő fontosságunak nem tartom és ily szempont után nem indulnék.

A kérdés eldöntésénél azonban kizárólag azt vizsgálnám hogy megfelel-e az ipartörvény 176. §-a alapgondolatának, ráczijának az, hogy a végrehajtási törvény 124. §-a értelmében kirendelt ügygondnok az iparhatóság elé utasittassék és feltehető-e hogy a törvénynek ez a kiterjesztés szándékában állott? Ezt a kérdést pedig nemlegesen vagyok kénytelen eldönteni. Felfogásom szerint az ipartörvény 176. §-a csakis a munkás és alkalmazott közt *közvetlenül* felmerült vitás kérdéseket akarhatta az iparhatóság békéltető közbenjárásával elintézni, amely eljárásnak sulypontja éppen a békéltetésben, az egyezségi elintézésben keresendő s amely természetszerüleg csupán a *munkaadó és alkalmazott saját személyére*, közvetlen jogviszonyára korlátolható, mert a munkaviszonyból eredő «surlódások» és vitás kérdések rendszerint csakis az utóbbiak közt közvetlenül merülhetnek fel. Az ügygondnoki perben a *munkaadó és alkalmazottja között* surlódások és vitás kérdések legtöbbször elő sem fordulnak, mert hiszen az esetek jelentékeny részében az ügygondnoki perre éppen az ád alapot, hogy a munkaadó és alkalmazottja összejátszanak a végrehajtató jogainak sérelmére. A legtöbb esetben ismét az a vitás, van-e az alkalmazottnak foglalás alá vonható munkabére. Abban, hogy nincs, munkaadó és alkalmazott szivesen egyetértenek és e részben *köztük* vitás kérdés vajmi ritkán merül fel. Surlódásokról és vitás kérdésekről tehát ily esetben kizárólag a végrehajtató és munkaadó között lehet szó. Nyilvánvaló, hogy ilyen esetekben a 176. §. ráczijája fenn nem forog, mert azokat, kiket e §. békiteni akar, *köztük lévő vitás kérdés hiján* békiteni nem szükséges, a végrehajtató és a munkaadó békéltetése pedig nem állhatott az Ipartörvény szándékában.

Mindezeket tekintetbe véve nem lehet csodálkoznunk azon, ha az iparhatóságok az ügygondnoki panaszok érdemi elintézésétől még jobban tartózkodnak, mint az egyéb természetü panaszokétól. Ezek a perek előttük merőben idegen terrenumot képeznek, bármi legyen is e részben a rendes bíróságok álláspontja. Hogy azonban ezen tartózkodásuk egyrészt, másrészt a ma irányadó birói gyakorlat, mily viszás eredményekre vezethet, arra szolgáljon például a következő eset:

A lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok a végrehajtást szenvedő munkaadója ellen 1908 április 4-én panaszt adott be Esztergom sz. kir. város tanácsánál, mint elsőfoku iparhatóságnál. A tanács megtartott tárgyalás után hatáskörét leszállitotta, mert álláspontja szerint az ügygondnok panasza egy megelőző polgári per folyományaként állott elő és igy az igény az iparhatóság elé nem tartozik. Az ügygondnok az ipartörvény 176. §-ának 2. bekezdése alapján kénytelen volt 8 nap alatt a törvény rendes utjára lépni. A járásbiróság alperes pergátló kifogása folytán a pert megszüntette a sommás eljárási törvény 27. §-ának 1. pontja alapján és felperest a perköltségben is marasztalta. A törvényszék ezt a végzést helybenhagyta és az iratokat a hatásköri bírósághoz terjesztette fel. A hatásköri bíróság Hb/60. sz. határozatában kimondotta, hogy ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, mert a kirendelt ügygondnok az alkalmazott jogán lép fel, az alkalmazott

az igaz ebből s mi amabból. Ennek vagy az az oka, amiről fentebb szóltam, hogy a rendőr avagy csendőr előtt nem tudta mit beszél, vagy a fogházban nyilt alkalma, akár idősebbektől kifogásokat tanulni el, akár egyedüllétében gyermeki fantáziájával kitalálni lyeneket.

követelését érvényesiti a munkaadó ellen, tehát ez a követelés elsősorban az iparhatóság előtt érvényesitendő. Azzal a felfogással szemben, mely szerint az ügygondnok az ipartörvény 176. §-ának eleget tett akkor, amidőn követelését az iparhatóság előtt érvényesiteni *megkisérelte* és igy a polgári pert a más hatósági eljárás (sommás eljárási törvény 27. §. 1. p.) már megelőzte, tehát a pergátló ok fenn nem forog: a hatásköri bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ipartörvény 176. §-a *érdemi döntést* tételez fel és igy a törvény rendes utját az iparhatóság érdemi határozatának kell megelőznie.

Egy évi perlekedés után tehát ott tartunk, ahol a panasz beadása előtt.

Bár meg vagyok arról győződve, hogy elvi kérdések, de főleg hatásköri kérdések eldöntésénél a bíróság nem lehet tekintettel arra, hogy egyes felek a döntés által, bárha érdemtelenül is, sérelmet szenvednek, mégis azt hiszem, hogy ezen esetben az iparhatóság tájékozatlansága és a bíróság formalisztikus felfogása által méltatlan sérelmet szenvedett fél érdeke megegyezik a közérdekkel, amely nem türi meg azt, hogy hatásköri surlódásokon veszszenek el jogos követelések.

Bizonyos az is, hogy a hatásköri összeütközések elintézésénél még sokkal magasabb érdek azoknak megelőzése, ezt a czélt pedig ugy hiszem jobban érjük el akkor, ha a kivételes bíróságok hatáskörét a legszükebben magyarázzuk, kétség esetén pedig a rendes bíróság hatásköre mellett foglalunk állást.

A jelen eset is megmutatta, hogy az iparhatóságok nem birnak érzékkel a birói gyakorlatnak elméletileg bármennyire helyes jogi konstrukcziói iránt, hanem a törvényt ugy magyarázzák, ahogyan azt a nem jogász ember magyarázni szokta. Ugy hiszem a jelen esetben jobban megközelitették az igazságot és a törvény szándékát is, mint bíróságaink. A czélszerüség szempontjából pedig feltétlenül igazuk van abban, hogy nem akarnak végrehajtási jogi kérdések elbirálásába bocsátkozni, hanem szakbirósági hatáskörüket csakis *a szakbeli peres felek közvetlen jogvitáira* korlátozzák. Ezt a magyarázatot azonban most már mélytányossági szempontból félre kell tenniök, ha tekintetbe akarják venni azt, hogy előzetes békéltető eljárásnak tulajdonképpen mégis csak az a czélja, hogy a perek lehetőleg rövid uton nyerjenek befejezést. Nem pedig az, hogy abban a kérdésben, vajjon a békülni egyáltalán nem kivánó felek közt békéltetésnek van-e helye: a békét és az igazságot szolgáltató hatóságaink is összezördüljenek, ugy hogy legelőször is e hatóságok között kell az erre hivatott fórumnak a békét megteremteni, mielőtt a felek közti békéltetésre és végre-valahára azután a perre is rákerülhet a sor.

Az uj ipartörvény tervezetének az ipari biráskodásról szóló XXXVIII. fejezete nézetem szerint megfelelő rendelkezéseket tartalmaz arra nézve, hogy a fent ismertetett esethez hasonlók elő ne forduljanak.

Minthogy a törvényjavaslat rendes ipari bíróságokat állit fel, amelyek elnökei az ipari bíróság székhelyén müködő ipari birák sorából fognak kikerülni (767. §.): nem kifogásolható a tervezet 760. §-a 2. pontjának az a rendelkezése, amely «a munkaviszonyban álló fél és átruházás, engedményezés, jogutódlás és más hasonló módon *a munkaviszonyból folyólag jogositott, illetve kötelezett harmadik személy*» közötti vitás kérdéseket is az ipari bíróságok körébe utalja. A javaslatnak ez a rendelkezése egyrészt az eddigi hatásköri kételyeket megszünteti, másrészt azok a szempontok, amelyek ma az ügygondnoki pereknek az iparhatóságok körébe vonása ellen szólnak, a birói minősitésü elnökök vezetése alatt müködő rendes ipari bíróságokkal szemben minden esetre tárgytalanokká fognak válni. *Dr. Liebmann Ernő.*

A gyámügyi közigazgatás reformja.

A belügyi költségvetési tárcza ezidei tárgyalása során egy nem jogász képviselő a gyakorlatból meritett panaszokkal mutatott rá gyámügyi közigazgatásunk egynémely fogyatékosságaira, és kérte a minisztert ezen intézményünk megreformálására.

Amilyen egyszerüen hangzott el ezen panasz, éppen olyan érdemes arra, hogy ennek a nyomán a gyámügyi közigazgatás reformjának kérdésével mindazok behatóan foglalkozzanak, akiket e kérdés közelebbről érint. Mert kétségtelen, hogy gyámügyi közigazgatásunk a mai viszonyok mellett korántsem felel meg azon követelményeknek, amelyeket a közigazgatás ezen ágától joggal megvárhatnánk.

A gyámhatóságok egyik legfőbb feladata ugyanis a kiskoruak és gondnokság alatt lévők peres és peren kivüli jogvédelme volna. Ez a jogvédelem azonban korántsem tökéletes.

Aki bármely polgári perbiróság irattárában egy pár lefolytatott per irataiba beletekint, az szomoruan konstatálhatja, hogy a cselekvőképtelenek az ellenük inditott polgári perekben az árvaszékek részéről mily kevés és fogyatékos védelemben részesülnek. Az elmakacsolt alpereseknek aránylag tekintélyes része kiskoru.

Az oly perek, ahol a kiskoru vagy a gondnokolt képviselője szakértelem hiányában elkövet javithatlan perbeli hibákat, ugyszólván mindennapiak. És az árvaszékek ellenőrzése, sőt a bíróságoknak a cselekvőképtelenekkel szemben tanusitott legnagyobb gondossága daczára is gyakran fordulnak elő esetek, hogy az apának vagy más törvényes képviselőnek érdeke gyámoltjának érdekeivel ellenkezvén, magát akár szakszerü perbeli védelem, akár egyezség által a marasztalás alól kivonja, s a per minden hátrányos következményeit a kiskorura (gondnokoltra) háritja.

A rendes és sommás perek, sőt a fizetési meghagyások is egyaránt igazolják, hogy a cselekvőképtelenek még korántsem részesülnek az árvaszékek részéről abban a jogvédelemben, mint amennyit az árvaszékektől megkivánni lehetne.

Egész más volna e jogvédelem akkor, ha e szerepet a kir. bíróságok töltenék be. Ahol — amiként van ügyészi megbizott — lehetne árvaszéki megbizott is, aki minden rendes vagy sommás perben hivatalból képviselné a cselekvőképtelent, ha annak törvényes képviselője meg nem jelent, vagy ha az a védelemre alkalmatlannak mutatkoznék.

Amint nem tökéletes a mai perbeli jogvédelem, épp ugy kifogásolható a peren kivüli jogvédelem is.

E körül talán a legnagyobb bajt az a körülmény okozza, hogy a községi jegyzők ma már belügyminiszteri rendeletekkel is szankczionált magánpraxist folytatnak.

A gyámhatóságok perenkivüli jogvédelme ugyanis legnagyobbrészt a cselekvőképteleneket érdeklő adásvevési, ajándékozási szerződések, osztályegyezségek stb. jóváhagyásában áll, amely jóváhagyásoknál az árvaszékek elsősorban a községi jegyzők véleményeit és jelentéseit veszik irányadóul. Ezeket az osztályegyezségeket és szerződéseket azonban legnagyobbrészt maguk a községi jegyzők készitik, és azok jóváhagyására vonatkozólag ugyanők adnak az árvaszékeknek véleményt, mint e hatóságoknak véleményező, tájékoztató közegei.

Természetes már most, hogy az a vélemény korántsem lesz megbizható, mert nem olyan hatósági közegtől származik, aki azzal a szerződéssel szemben teljesen pártatlan. Ámde az árvaszékek határozataikat kénytelenek mégis az ilyen véleményekre alapitani, mert más konsultativ szervük nincs.

Ha a fél ügyvédhez megy — az tán még rosszabb. Mert ha az a jegyző megtudja, hogy faluja valamelyik lakója az ügyvédet és nem őt gazdagitja garaskáival — joggal vonja meg az ilyentől azt a szivességet, amire bizony a mi népünknek ma még gen nagy szüksége van.

A gyámhatóságok és jegyzők közötti viszonyban nagy baj az is, hogy az árvaszékeknek a jegyzők felett nincsen fegyelmi hatalmuk, vagy legalább rendbirságolási joguk. Ez a körülmény alkalmas arra, hogy a községi jegyzők az árvaszékek rendeleteit kevésbbé respektálják, mint egyéb hatóságokét.

Az árvaszékek belső szervezetében a legnagyobb nehézségeket a tanácsülés intézménye okozza, amely bátran eltörölhető, vagy legalább is korlátozható lenne. Minden érdemleges ügy a tanács hatáskörébe tartozván, az árvaszékek mai müködése lassu és hihetetlenül nehézkes. A bíróságok és ügyvédek részéről örökös a panasz, hogy az árvaszékektől nem lehet egy-egy beadványt visszavárni, s hogy sokszor hónapokra, évnegyedekre terjedő késedelmeskedésük az ügyek elintézésében a legnagyobb zavarokat okozza a jogviszonyok rendezése körül.

Hogy a mai viszonyok között nincs értelme annak, hogy az ügyek az árvaszékeknél minden értékkorlátozás nélkül tanácsülésben intéztessenek el, azt legjobban igazolja azon körülmény, hogy a kir. járásbíróságok 1000 K-n aluli ügyekben, mint egyes bíróságok annyira megelégedésre járnak el, hogy az uj polgári perrendtartás az értékhatárt már 2500 K-ra emeli fel.

Az ügyek intézésében való lassuság a legnagyobb bajokat a hagyatéki ügyek elintézése körül okozza, különösen akkor, amidőn egy-egy hagyatéki ügy jóváhagyása sokszor egy évnél is több időt igényel.

Ez is egész más volna, ha a jogvédelem a bíróságok kezén lévén, azok egy-egy hagyatéki ügyet minden cselekvőképtelen érdekében egy aktussal elbírálhatnának. Közgazdasági szempontból a gyámhatósági pénzkezelés sem ideális. A gyámhatóságok óriási pénzösszegeket kezelnek, amelyek akár praktikusabb házi kezelés, akár községi takarékpénztárak réven igen czélszerüen volnának bevezethetők a közgazdaság szolgálatába. Végül szervezeti szempontból hibás a felügyelet és a felebbviteli rendszer.

A felügyeleti hatóságot az árvaszékek felett a törvényhatóság első tisztviselője gyakorolja, aki árvaszéki ügyekkel talán egész életében sem foglalkozott, s akinél nem is feltétel, hogy meglegyen ugyanaz az elméleti képesités, amely árvaszéki állásokra képesit. Természetes azután, hogy az ily felügyeleti hatóság az ellenőrzés körül nem nyujt elég garanciát. Miután pedig a belügyminiszteriumtól nem lehet várni, hogy az minden árvaszéket évenkint legalább egyszer megvizsgáljon, ennek az a következménye, hogy az árvaszékek ellenőrzés nélkül müködnek.

Viszont a felebbviteli hatóság szervezete is hibás. A közigazgatási bizottság gyámügyi küldöttsége nem jogászegyénekből állván, határozatai jogi ügyekben nem megnyugtatók; a felek, de legfőképp a jogászközönség előtt annyira nem birnak sulylyal, értékkel, hogy a felebbvitel a lehető legritkább esetekben vétetik igénybe.

Mindezen — és még felhozható egyéb okok (pl. a közigazgatási képesités egysége) alaposan indokolják, hogy gyámügyi közigazgatásunk megérett a reformra. Távol áll tőlünk az osztrák gyámügyi közigazgatás merev utánzata — de annyi azért kétségtelen, hogy a reform a leghelyesebben olyképp volna megoldható, ha a gyámügyi közigazgatás egy része — a jogvédelmi rész a bíróságokra bizatnék — és a gyámhatóságoknál csak a szorosabb értelemben vett közigazgatási (de kibővités alá kerülő) hatáskör maradna vissza.

Ezen elkülönités azon elméleti politikai szempontból is helyeselhető, hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönitendő. Már pedig a gyámhatóság egyes esetekben (pl. az 1877 : XX. tcz. II., 13., 22. §-ai) birói hatalmat gyakorol. De különösen kivánatos az elkülönités czélszerüségi szempontból, miután kétségtelen, hogy a bíróságok a cselekvőképtelenek jogait a gyámhatóságoknál sokkal intenzivebben és olcsóbban megvédhetnék.

Alkotmányjogi szempontból sem lehetne ezen eszme ellen kifogás emelhető. Mert a gyámügyi közigazgatás általában, de különösen annak jogvédelmi része alkotmányvédelmi missziót nem teljesit. De egyébként ez az elvett hatáskör is független bíróságokra bizatnék.

Viszont a gyámhatóságoknak visszamaradt hatásköre kibővitendő volna azon gyermekvédelmi funkciókkal, amelyek nálunk is évről-évre sokasodnak, s amelyek egyebütt (pl. Austriában) már külön hatósági szerveket tesznek szükségessé.

E tekintetben elégséges legyen csak utalni a büntetőtörvénykönyv novellájának rendelkezéseire, amely a közigazgatási hatóságokra éppen a fiatalkoru büntettesek körül ujabb kötelességeket ró; vagy a Budapesten létesitett gyermekbiróságnak ugy nálunk, mint Berlinben beváltnak látszó intézményére, amit szintén helyesebb a gyámhatóságokra, mint a rendőrhatóságra bizni.

Ezen és más, éppen a gyermekvédelem körüli hatósági funkciók szaporodásával a gyámhatóságok a tőlük elveendő jogvédelmi hatáskör fejében bőven kárpótoltatnának.

És a tervezett reformnak felszinre hozása talán a legalkalomszerübb éppen most, amidőn még nem volna késő, hogy az uj polgári perrendtartásnak egy fejezettel leendő kibővitése által a fenntebb tárgyalt reform valamely alkalmas formában keresztülvitessék.

Dr. Gróh József,

Uj nézőpontok — uj irányelvek.*

A magyar jogszolgáltatás leglenézettebb, legbecsméreltebb és igen gyakran semmibe sem vett ága az irásvizsgálat és a legtöbb élcz tárgya az irásszakértői vélemény.

* Részlet a szerző sajtó alatt levő «Az irásvizsgálat» czimü munkájából.

Ne higyje azonban senki sem, hogy ez mindenütt igy van. Másutt már rég segitettek a bajokon. Legyen tehát szabad a legsürgősebb teendők tekintetében egyet-mást elmondanom:

Legsürgősebb reformra vár a próbairás, a véleményezés ideje és a vélemény tárgyát képező iratok megőrzése.

A próbairás.

Az ember másként ir, ha jókedvü, másként ha szomoruság érte; megváltoztatja az irást a gond, az ijedelem, a szenvedés; másként irunk, ha balszerencse ért és ámbár gyakorlati példát nem láttam, de erős a meggyőződésem valamely nagyobb sorsjáték főnyereményének szerencsés nyerője másképp irja nevét az összeg átvételét igazoló nyugta alá, mint ahogy aláirna birói idézést az előbb emlitett ügyben beadott megtámadási kereset következtében.

A lelki hangulat az irásra feltétlenül nagymérvü befolyással van. Tessék csak megnézni valamely kihallgatási jegyzőkönyvet, melyben letartóztatási határozat közléséről és néhány nappal később szabadlábra helyezés közléséről van szó. Feltétlenül különbség lesz a vádlott kétrendbeli aláirása között és ha különbséget találunk, mit jelent ez? Csak azt, hogy a kedélyállapot az irásban visszatükröződik.

Számtalanszor győződtem meg arról, hogy a bíróságoknál *vett próbairások* még akkor is, ha irójuk nem készakarva ferdit el irását — pedig itt az elferditès özönével történik — nem mindenben egyezik irójuk rendes mesterkéletlen irásával.

A bünös irása rendesen azt látszik mondani; no most megcsiptek. Az ártatlanul gyanusitott határozottan félelmet árul el, hátha az ő irásának tekintik majd a kérdéses irást.

A magam részéről nem is helyeslem a *ma divó rendszert a próbairások vételénél,* melynél a vizsgálóbiró irat gyanusitottakkal, hogy legyen próbairás is. Sokkal helyesebb volna, ha a vizsgálat megindítása előtt adnák ki a kérdéses okmányt szakértőknek és azok állapitanák meg, mit kérdezzen a vizsgálóbiró és ha már próbairás kell, akkor feltétlenül irásszakértők előtt vagy legalább is azok utasitása szerint történjék a próbairás vétele. Nem vagyok hive a próbairásoknak, mert rendesen bizonyos lélekbeli nyomás alapján készülnek, sokkal jobban szeretem — mert határozottabb véleményt alkothatok magamnak — ha csak egy-két szóból álló, de oly szöveget kaphatok gyanusitottól és az aláirását, amelyet akkor irt, mikor a szóban forgó vádról sejtelme sem volt. Ha valaki tagadja aláirását és csak azon aláirásával rendelkezem, amelyet a mai rendszerü próbairatás alkalmával vetett papirra, akkor aligha fogok magamat is megnyugtató véleményt adhatni.

A zavar, a tettetés könnyen megtévesztenek. Ellenben ha módomban állott, oly összehasonlitó irások hijján, melyekről fenntebb megemlékeztem, a kétséges irást látni, akkor könnyü szerrel áll módomban oly szöveget összeállitani, melylyel kétségtelen bizonyitékot szolgáltathatok vagy a vád, vagy ennek ellentétje, a védelem mellett.

Hogy mondjak véleményt oly próbairás alapján, mely a bíróságok *szálló igeszerü rossz tollaival iródott?* Ha a próbairás igazán próbairás akar lenni, ugyanarra a minőségü papirosra kell iratnunk, mint amilyen a kérdéses irás és legalább hozzávetőleg ugyanolyan erősségü tollal kell iratnunk, mint amilyennel ezen irás iratott. Lehetőleg arra is ügyeljünk, hogy a próbairás irója irjon oly fekvésben, mint amily fekvést a kétes irás mutat.

Irassuk a próbairás e czélból előre megállapitott és alaposan átgondolt szövegét *először nagyon lassan, másodszor közepes sebességgel, harmadszor nagyon gyorsan, negyedszer irjon a gyanusitott egy-két sort ugy, ahogy azt ő akarja és irja azt, amit ő akar, keltezze és irja alá ezen negyedik próbát és irja rá a gyanus szöveget is; ha pedig számokról van szó, akkor végeztessünk gyanusitottal oly szorzási vagy osztási müveleteket, melyek eredményében a gyanus számok is előfordulnak.*

A javasolt négyrendbeli próbairást külön-külön lapra kell irni, de oly módon, hogy gyanusitott se az előző próbairást se más irást ne lásson, ugyanazért az irandó szöveget gépirásban adjuk a gyanusitott elé.

A próbairást leitatni nem szabad.

Az ily rendszerben vett próbairások mindenesetre több bizonyitékot fognak szolgáltatni, mint a mai teljesen ötletszerü és czéltudatlan próbairatások.

Ez alkalommal általánosságban még két megjegyzésem volna.

Az egyik megjegyzés *a véleménybenyujtás terminusára, a másik az okmány és próbairás kezelésére* vonatkozik.

A mai rendszer mellett, amikor az irásszakértői véleményadást 18 K-val dijazzák, komoly véleményadást nem várhat senki.

Teljesen céltévesztett az a véleményadás, mely «*hozzuk, lássuk, irjuk*» *rendszerben* történik.

Ha a szakértőnek jól esik a kérdéses irást és a próbairásokat 10 napon át minden nap tizszer megnézni, ám jól teszi és helyesen teszi, mert mennél többet nézi ezeket, annál behatóbban, annál alaposabban és tisztábban kijegeczesedett véleményt fog adhatni.

Az az anyagi többlet, melybe egy átgondoltabb vélemény kerül, sohasem játszhat szerepet ama erkölcsi és anyagi kár mellett, melyet egy a vizsgálóbiró kezelőtisztjének szobájában a következő szemléig tartó időben összetákolt irásszakértői vélemény okozhat.

Ezen alapon helytelen a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél követett azon eljárás is, hogy a szakértőnek a tárgyalás folyamán azonnal kell véleményt mondani. Helytelen azon az alapon, mert ott, ahol a vélemény tisztán csak vélemény, melyet ténybeli adatok nem támogatnak, a véleményadás nem lehet a pillanat hatása vagy pedig felperes és alperes jogi képviselője szónoki képességének behatása alatt kipattant ötlet, hanem alapos tanulmány által gyökeret vert meggyőződés.

Ha arról volna szó, hogy egy irás gallus-téntával, vagy berzsenykivonatos rézszulfát-téntával iratott-e, akkor azt hiszem senkinek se jutna eszébe a vegyi szakértőtől azt követelni, nyilatkozzék azonnal. Pedig ő néhány perczen belül és feltétlen biztonsággal nyilatkozhatik. Czitromot azonnal lehet kapni. Ha a czitrom nedvét parányi helyen az irásra csöppentjük, ott a ténta elhalványodik ha az gallus-ténta, narancssárga szinüre változik ha az a második fajta ténta,

Feltétlen nyugodt lelkiismerettel mondhatja ki ezt a szakértő a tárgyalás folyamán, de nem hiszem, hogy valaki is követje ezt tőle. Miért követeli tehát ott, ahol a vélemény adásánál ily megdönthetetlen bizonvitékok rendelkezésre nem állanak?

Ha a háborura pénz, pénz és mégegyszer pénz kell, akkor az irásszakértői vélemény megalkotására, ha nem is sok, de feltétlenül idő kell.

A második tisztázandó kérdés, szabad-e a vizsgálat tárgyát képező iratot, az összehasonlitásra szánt iratokat és a próbairást ugy gyürni, piszkitani és felületesen kezelni, mint ahogy az ma szokásos? Röviden «nem»-mel felelek meg erre. Rendesen elég gyürött és agyonkinzott az irás akkor, amikor a biróság kezébe kerül, legalább óvjuk meg itt a további rongálódástól. A leghelyesebben kezeljük a vizsgálat tárgyát képező irást és a próbairásokat, ha a beirt területeket selyempapirlapokkal fedjük és az iratcsomót rendesen kisimitva kéregpapirba kötjük. Demstedt munkájában azt ajánlja, hogy legalább a vizsgálat tárgyát képező irásokat tegyük üveglapok közé és ezen eljárást *Hems Gross* az ő általánosan elismert jeles munkájában «*Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*» helyesli.

Pinterits Károly,
tanár, törvényszéki hites irásszakértő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához.

E lap hasábjain már többen számoltak be arról, hogy mily visszás helyzetet teremtett a Vhn. gazdasági életünkben. Ime, egy gyakorlati példa.

Egy tiszanánai telekkönyvi betétben foglalt, egy jószágtestet képező, több parczellából álló ingatlan négy tulajdonostárs nevére van telekkönyvileg egymásközti egyenlő arányban bekebelezve.

Valamennyi társtulajdonos jutalékára a «Magyar Földhitelintézet» javára első helyen az ingatlan értékének talán negyedét, talán felét képező összegig nyujtott kölcsönök erejéig zálogjog van bekebelezve.

A négy társtulajdonos közül egynek jutalékára egyik hitelezője második helyre végrehajtási zálogjogot szerzett, és szeretné követelését árverés utján behajtani.

Az 1871 : XXXIV. tcz. 16. §-a értelmében, mely az 1881 : LX. tczikk 258. §-a által nem érintetvén, hatályában fenntartatott, «az intézet követelése fejében lekötött és ugyanazon egy telekjegyzőkönyvben foglalt jelzálogos birtok, bármily jegy alatt legyen az a telekkönyvbe bevezetve, az intézet beleegyezése nélkül részletenként el nem árverezhető.»

Viszont: az 1908 : XLI. tcz. 24. §-a értelmében az esetben, ha a végrehajtási zálogjog a társtulajdonosok közül csak egynek jutalékára kebeleztetett be, az árverés csak ezen társtulajdonos jutalékára rendelhető el, a többiek jutalékára pedig csak ezeknek, és ezeknek is az árverési hirdetmény kibocsátása után előterjesztett kérelmére.

Kérdés már most, hogy hogyan juthat a hitelező követeléséhez, mert a Vhn. 24. §-a, hatályon kivül helyezvén az 1881 : LX. tczikk 156. §-át, azon joga, hogy az egész ingatlanra kérje az árverést — megszünt; hogy pedig az ingatlannak csak azon részére kérhessen árverést, annak az 1871 : XXXIV. tcz. 16. §-a áll utjában. Vagy váltsa be a Magyar Földhitelintézet megelőző követelését? Csakhogy a «jus offerendi»-t az 1881 : LX. tcz. 190. §-a csak a sorrendi tárgyalás után adja meg követelhetőleg a hitelezőnek. És még itt az is kérdés, hogy módjában áll-e egy szegény parasztnak azért, hogy százegynehány korona követelését megkaphassa, ezreket előteremteni?

Dr. Pollner Izidor.
tiszafüredi ügyvéd.

A büntető járásbiróság eljárása külföldi terheltek ellen, ha ezek saját hazájukban tartózkodnak.

Végzés: A. J.-nak Z. Z. és N. N. ellen becsületsértés és rágalmazás miatt tett feljelentésének mellékleteit azzal adom vissza, hogy a kir. járásbiróság az eljárás megindítását a BP. 472. §-a alapján megtagadja és erről feljelentőt értesiti.

Indokok: Az iratokból kitünőleg ugy N. N., mint Z. Z. terheltek is a német birodalom egyik államának honosai.

Minthogy pedig az 1908. évi 2599. I. M. rendelet értelmében a Németországgal szemben fennálló viszonosság értelmében büntettek és vétségek esetében csak akkor van többek közt kiadatásnak helye, ha az illető nem a megkeresett állam honosa; miután pedig a jelen esetben ez okból kiadatásnak helye nem lehet, a biróság elé nem állitható terhelt ellen pedig tárgyalás nem tüzhető ki, a felhivott törvényszakasz értelmében az eljárás megindítását meg kellett tagadni. (. . . i. kir. járásbiróság 1909 B. . . ./1. sz. a.)

Amennyiben a járásbiróság érvelése jogilag elfogadható lenne, bármely járásbirósági hatáskörbe utalt vétség megtorolhatatlan volna, ha olyan külföldi követte el, akinek sikerült a saját honosainak kiadatását megtagadó hazájába menekülnie; de ezen, a járásbiróság határozatából egyenesen következő visszás és minden jogérzettel ellenkező eredménynek a magyar BP.-ban nincs támpontja.

A Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871 9. §-a szerint «Ein Deutscher darf einer ausländischen Regierung zur Verfolgung oder Bestrafung nicht überliefert werden», tehát a hazájában tartozkodó német állampolgár nem is állitható magyar biróság elé és ellene a BP. 472. §-ának tilalma miatt főtárgyalást kitüzni nem lehet.

Azonban a bünvádi eljárásnak a főtárgyalás kitüzését megelőző fázisai is vannak, tehát a járásbiróság határozatával szemben felmerül az a kérdés, hogy miért zárkózott el a főtárgyalás kitüzését megelőző nyomozás elrendelésétől is, az eljárás a limine megtagadása által?

Ez a kérdés annál indokoltabb, mert épp a járásbiróság által felhivott 472. §. tiltja ugyan a biróság elé nem állitható távollevő terheltek elleni főtárgyalás kitüzését, de előirja ellenük a nyomozást.

A járásbiróság végzésének indokolása csak ugy válik érthetővé, ha annak kiinduláspontjául egy alattomban értendő praemissát tulajdonitunk.

Amint mellőzi a járásbiróság annak kijelentését, hogy a 472. §-t a BP. 521. §-ának 1. bekezdése értelmében alkalmazta,

mert utóbbi §. a BP. megelőző rendelkezéseit a járásbirósági eljárásra kiterjeszti, ugy látszik épp oly magától értetődőnek és az indokolásában mellőzhetőnek tartotta az indokolásbeli érvelés azon praemissáját, hogy a járásbirósági eljárásban nyomozásnak nincs helye.

Ha ezt a praemissát tulajdonitjuk a járásbiróság fenti határozatának, az indokolás gondolatmenete alakilag teljesen kifogástalan logikai lánczolatot képez. Ilyenformán :

«A járásbirósági eljárásban nyomozásnak nincs helye, az eljárás mindig a főtárgyalás kitüzésével kezdődik.»

Ámde a konkrét esetben a főtárgyalás kitüzésének sincs helye a BP. 472. §-ának tilalma miatt, «tehát a konkrét esetben eljárásnak egyáltalán nincs helye».

Ezzel az egész kérdés oda redukálódik, hogy a járásbirósági eljárásból csakugyan ki van-e küszöbölve a nyomozás?

A járásbiróság nem idézett olyan §-t, mely a járásbiróság előtti nyomozást épp oly határozottan kizárná, mint teszem a 472. §. a biróság elé nem állitható távollevő ellen a főtárgyalás kitüzését.

És ilyen §. nincs is a BP.-ban !

A járásbiróság előtti eljárásról szóló XXIX. fejezetben elhelyezett 528. §. a következőket tartalmazza.

«A nyomozás a mellőzhetetlenül szükségesekre szoritkozik s azt a feljelentés után az eljáró biró teljesiti vagy teljesitheti. Vizsgálatnak nincs helye.

Az eljárás *rendszerint* a tárgyalás határnapjának kitüzésével inditandó meg.»

Az idevágó rendelkezésekből az tünik ki, hogy a járásbiróság előtti eljárás alternative vagy nyomozással kezdődik és a főtárgyalás kitüzésével folytatódik, vagy pedig a nyomozás mellőzésével «in medias res» főtárgyalás kitüzésével kezdődik. Ez az utóbbi eset a szabályszerü eset, amire a törvény «rendszerint» kifejezése utal és amit a gyakorlati élet is igazol.

Minthogy a járásbiróság nem idézett jogszabályt, mely a nyomozást kizárja, kénytelen vagyok feltételezni, hogy nem ismerte az 528. §-t, hanem azt a gyakorlati életből vett tapasztalatot, hogy a járásbiróság előtti eljárás főtárgyalás kitüzésével *szokott* kezdődni, általánositotta és a nyomozást a járásbirósági eljárásból kiküszöbölő jogszabályra vezette vissza. Erre utal az a körülmény is, hogy a végzés a 472. §-t alkalmazta és idézte, holott a 472. §. is előirja a nyomozást !

Habár a törvény nem zárja ki elvileg a nyomozást a járásbirósági eljárásból, mint a vizsgálatot, de előfordulhat, hogy hazájukba menekült német állampolgárokról van szó, akik olyan körülmények közt követték el itt az ország területén a büncselekményt, hogy a nyomozás a konkrét esetben egész fölösleges, tehát az eljárás kezdő pontját ismét a főtárgyalás kitüzése képezné, melyet azonban a 472. §. kizár.

Azonban szó sincs arról, hogy a külföldiek által elkövetett járásbirósági hatáskörbe utalt vétségek a bizonyitékok liquiditása alapján az üldözhetés szempontjából bifurkálódnak olyanformán, hogy amennyiben ismeretlen kezek követték el és nyomozás szükséges, a cselekmény üldözhető, amennyiben pedig a tényállás kétségtelen és a nyomozás fölösleges, az üldözés ki volna zárva.

Akár liquid a bizonyitás, akár nem, az ilyen esetek nemcsak a BP. 472., hanem a BP. 471. §-ának proczesszuális tényálladékát is fedik. T. i. olyan külföldiekről van szó, akik a BP. hatályának területén követtek el büncselekményt, de a feljelentéskor saját hazájukban tartózkodnak.

Ilyen esetekben a BP. 471. §-a értelmében a kir. ügyészség a kir. főügyészség utján az igazságügyminiszter utasitását kéri.

Amennyiben a külföldinek hazája a territorialitás elvét fogadja el, honosát ki fogja adni, az ellenkező esetben pedig az igazságügyminiszter diplomácziai uton keresi meg a külföldi államot, hogy ez tegyen lépéseket a honosa által nálunk elkövetett büncselekmény megtorlása iránt.

A fejtegetés tárgyát képező jogesettel analog jogesetekben a járásbiróság előtti eljárás teljes képe a következő :

1. Amennyiben az 527. §. 1. bekezdésének valamely esete forog fenn, a járásbiróság az eljárás megindítását az id. §. értelmében magáninditvány, vagy büntethetőség hiánya miatt épp ugy megtagadja, mintha belföldiek lennének a terheltek.

2. Amennyiben az 525. §. utolsó bekezdésében felsorolt indokok a nyomozást nem teszik szükségessé, a járásbiróság arra való tekintettel, hogy az igazságügyminiszterhez intézendő felterjesztés a kir. ügyészség hatáskörébe van utalva, az ügyet a BP. 527. §-ának 2. bekezdése értelmében az ügyészséghez teszi át azzal a megokolással, hogy az ügy elintézése más hatóság hatáskörébe tartozik.

3. Amennyiben pedig a nyomozás szükséges, és az eljárás megindításának megtagadását indokoló BP. 527. §-ának 1. bekezdésében meghatározott ok nem forog fenn, megindítja és (esetleg a 472. §. értelmében) lefolytatja a nyomozást, azután tekintettel a 472., 471. és 521. §. 1. bekezdésének rendelkezéseire, az ügy összes iratait a kir. ügyészséghez teszi át az igazságügyminiszterhez a 471. §. értelmében eszközlendő felterjesztés végett.

Ez a megoldás a járásbiróság előtti eljárást szabályozó 527. §. három bekezdésében foglalt hármas alternativának és a 472. §. rendelkezéseinek, továbbá a jogérzetnek is megfelel.

Dr. Darvai János.

Jogirodalom.

A magyar büntető eljárás tankönyve. Irta : dr. Finkey Ferencz egyetemi magántanár, sárospataki jogtanár. Harmadik kiadás (1908.) XXIV. és 649 l. (Politzer kiadása.)

Finkey Ferencz eljárási jogi tankönyvét az elméleti kérdések fölkarolása mellett a gyakorlatiasságra való komoly törekvés jellemzi. Könyve már első kiadásában sem egyedül a jogtanuló ifjuság czéljait szolgálta. A bünvádi perrendtartás szövevényeibe való behatolás és a részletek gondosabb kidolgozása azonban az ujabb kiadások munkája volt, mely a könyvet a törvénykezés munkásainak is értékes forrásmüvévé s hasznos segédeszközévé tette. Azok a kiegészitések, melyekkel a tankönyv a csak öt év előtt megjelent második kiadással szemben bővült, jórészt a praxis által fölvetett kérdésekben való álláspont jelzésére s a joggyakorlatnak biráló földolgozására esnek. A közigazgatási s a katonai hatóságok előtt való büntető eljárásokról szóló fejezetek beiktatása is a gyakorlati teljesség követelménye volt. Végül teljesen korszerüvé tette a jogforrási részeket az 1907 : XVIII. tcz. büntető eljárási jogi rendelkezéseinek a megfelelő helyekre való beszövése.

Hogy a fejtegetések gazdag anyaga bőséges tért és alkalmat nyujt ellentétes állásfoglalásokra, ez a materia természetéből következik. Az ily vitás tételeknek kiemelése s a szembenálló irodalmi véleményekkel való egybevetése azonban érthetőleg csak hasonló arányu mű keretében történhetnék. Itt csupán néhány futólagos megjegyzésnek papirra tételére veszek alkalmat, mely gondolkodásomat egy-egy fejezet elolvasásánál megragadta.

Az *esküdtszék* hiveinek ritkuló soraiból lelkes hévvel emel szót Finkey a szorongatott intézmény oltalmára. Mint már annyian előtte, ő is azzal argumentál, hogy *csak* a mai szabályozás a gyarló, ami azonban az esküdtbiráskodás mint *intézmény* alkotmányjogi, igazságszolgáltatási s társadalmi jelenlőségén nem ejt csorbát. De hát azok a gyakorlati szakembereink — *Baumgarten, Vargha, Magyar, Doleschall* — kik közvetlen közelből észlelik az esküdtszéki igazságszolgáltatás ütötte sajgó sebeket, szólhatnak-e és szólanak-e egyáltalán másról, mint a tételes institucziő szervezetének és müködésének fogyatékosságáról ? Mióta Magyarországon is laikus fők döntenek a sulyos büncsetekben, mi érdekkel birnának ránk a jury papiron létező eszményi fajképének elgondolt jó tulajdonságai vagy kikombinált tökéletlenségei ? Csak természetes, hogy nem valamely antikválódott megvalósulási formának jelességei avagy sirba került tipusnak hátrányai ötlenek a figyelő szemébe, hanem a jelenleg életben levő rendszernek a gyengéi s pedig éppen különösen az olyfajta verdiktek, melyekre Finkey elösmerőleg czéloz, mikor az Eremits-ügyet emliti.

Különben, ha jogosultak azok a kifogások, amelyeket maga Finkey könyvében, részben a szervezeti, részben az esküdtbirósági főtárgyalásról szóló fejtegetések során özönével fölhoz, szerzőnk maga szolgáltatott nyomatékos érveket a perrend vonatkozó fejezetének elföldeléséhez.

És még egyet. Hogy az esküdtbiráskodás a világ legtöbb kulturállamában ma még fennáll — amit Finkey szintén felemlit — az kétségbevonhatatlan tény. Azt is el kell ismerni, hogy a kiküszöbölés, széles rétegeknek az intézmény irányában való misztikus ragaszkodása okából, végtelen nehézségekkel jár. (Azt szokták mondani : az esküdtszéket csak államcsiny utján

lehet eltörölni.) Kevésbbé áll azonban az, hogy a fejlődés a jury térfoglalása irányában halad. Elég e tekintetben a német perrendtartási bizottság tárgyalásaira s a Strafprozessordnung nemrég megjelent javaslatának határozmányaira utalni. A budapesti börtönügyi kongresszuson pedig (1905), amelynek rezolucziójára Finkey szintén hivatkozik, határozottan juryellenes volt a hangulat. Leghevesebben a republikánusok (francziák, svájcziak) opponáltak. Mellette jóformán csak az oroszok s fajrokonaik kardoskodtak; hogy mily okokból, nem szorul magyarázatra. Igaz, a kongresszus azt az óhaját (vocu) fejezte ki, hogy a *laikus* elemnek a büntető igazságszolgáltatásba bevonása kivánatos. Ez azonban lényegesen más, mint a *jury* dicsérete.

Abban a nagy vitában, mely a *koronaügyész* jogállása kérdésében folyt, amelynek aktái remélhetőleg nincsenek még végérvényesen lezárva, Finkey azoknak nézetéhez csatlakozik, kik a koronaügyészt az egységes ügyészi szervezet legmagasabb rangu tagjaként tekintik (168. l.). A Curia előtti tárgyaláson a koronaügyész, mint *közvád képviselője* van jelen — irja Finkey —, ki, mint *fél,* az állam nevében emelt közvád képviseletében szólal ott föl. Ha ezzel szemben törvényes az a gyakorlat s e tekintetben eddig kétely nem merült föl, hogy a koronaügyész a *magánvádra* folyó ügy curiai tárgyalására is meghivatik és hogy jelenléte nélkül az ily ügy sem intézhető el, ez csattanó bizonyiték arra, hogy a koronaügyészség *sui generis* hivatal, melynek — mint *Tarnai* kifejezte — respondeálás a feladata.

Nemcsak a koronaügyésznek e konzultáló szerepét nem méltatta figyelmére Finkey a jelzett kérdés megoldásánál, de arra sem volt tekintettel, hogy az 1907:XVIII. tcz., mikor a járásbirósági ügyekben hozott másodbirói itéletek elleni semmiségi panasz birájává a kir. táblákat tette, ugyanily hivatással ruházta föl a főügyészeket is. A főügyészi teendőknek a 168. lapon adott fölsorolása e vonatkozásban hiányos.

A magánvádról szóló fejezetben azt hirdeti Finkey, hogy a magánvádló közfunkczionárius, aki állami jogot érvényesit (171. l.) Amennyiben ez a tan a büntetés és az erre való igény közjogi jellegét jelenti, abban mi gáncsolni való sincs. Finkey azonban nemcsak eddig megy el. Szerinte a fő- és pótmagánvádló a vádemelésben és vádképviselésben kell, hogy az állami közérdekekkel azonositsák magukat (153. l.), ugy hogy csakis a közvádat képviselő személyekben mutatkozik különbség az ügyészi váddal szemben. Ez tulzás. A BP. a főmagánvádas vétségeket és kihágásokat korlátozás nélkül engedi át a sértett diszkrécziójának s a vádnak közérdekből való átvállalása sem akadálya annak, hogy a sértett, mint magáninditványra jogosult, visszalépjen. És nem kiván a BP. objektivitást a pótmagánvádlótól sem, ami a közügyben s közérdekben eljáró közvádlónak többszörösen kirótt kötelessége. Különben ugy találom, az egész konstrukczióra csak azért volt szükség, hogy a kir. ügyészség ügyféli jellegét szerzőnk kellőleg megalapozza.

Itt-ott a kategorizálás vágya is elragadja szerzőt. Az *állam* büntető joghatósága mellett a *birósságok* büntető itélkezési jogának megkülönböztetése (81. l.) legalább is felesleges.[1] Az az osztályozás pedig, mely *a)* hivatalnokbiróságok, *b)* önkormányzati biróságok, *c)* közigazgatási itélő hatóságok között disztingvál (84. l.), mint ahol a causa divisionis nem azonos, logikailag is kifogásolható.

A részletek tekintetében álljanak itt még a következő megjegyzések.

Szerző hibáztatja, hogy a BP. Élt. 16. §-ának második bekezdése a gyakorlatban oly értelmezést nyert, mely szerint a közhivatalnokok, hatósági közegek s a nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója vagy tisztviselője ellen sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés akkor is esküdtbirósági hatáskörbe tartozik, ha az a felsoroltak magánéleti tevékenységére vonatkozik (136. l.). Ez az ellenvetés helytelen. A törvényszöveg egyenesen a közmegbizatásban eljáróra mondja, hogy «az utóbbinak» hivatalos tetteit illető rágalmazás vagy becsületsértés felett esküdtbiróság itél.

Amit Finkey a Btk. 85. §-ának 3. pontján alapuló ugynevezett törvényi korrekczionalizáczióról mond (140. l.), más indokolással bár, de magamévá teszem. Igenis, a 15 éves vádlottnak szolgálati lopása törvényszéki hatáskörbe tartozik. De nem azért, mert esetleg két évi fogház is kiszabható, hiszen ha egyszerü lopás vétségeinek halmazata felett biráskodik a járásbiróság, akkor is kiszabhat két évi fogházat, hanem azért, mert a BP. Élt. 18. §-ának 1. pontja kategorikusan rendeli, hogy csakis a Btk. 339. §-a szerint büntetendő lopási vétségek tartoznak járásbirósági hatáskörbe.

Tévesen tanitja szerző, hogy az ügyészi megbizottnak vádképviseletre utasitása czéljából folyamodásnak van helye (182. l.); l. a BP. 526. §-ának 2. bekezdését!

Az sem áll, hogy pótmagánvádra folyó eljárás során az ügyészi megbizott nem tartozik jelen lenni a járásbirósági tárgyaláson (590. l.); l. az 539. §. 1. bekezdését!

A BP. 16. §-a második bekezdésének szerző által adott értelmezéséhez sem vélek hozzájárulhatni (142. l.). Ha a magánokirat a budapesti biróság területén készült, a felhatalmazás pedig a kecskeméti biróság területén történt, szerintem mindkét biróság illetékes az eljárásra. Az idézett törvényhely ugyanis nem azt mondja, hogy a véghezviteli részcselekedetek területi különállása esetén a *befejezési* cselekvény elkövetési helye illetékes, de minden egyes részcselekedet alapithat illetékességet. És ha a levélbeli becsületsértés valóban távolsági büncselekmény — amint hogy sulyos votumok szerint nem az — szintén nem lehet sem azt állitani, hogy csak az érkezési hely, sem — miként Finkey tanitja — hogy csak a feladási hely birósága illetékes; egyenlőképp illetékes mindkét biróság s köztük a megelőzés elve dönt.

Szinte felesleges külön kijelentenem, hogy szerény s jegyzeteimből különben is csak szemelvényszerüen kiragadott észrevételeim nem czélozzák a közismerten fényes tulajdonokkal ékeskedő könyv tudományos fajsulyának kisebbitését.

Természetes, hogy az illusztris szerző, ki elvonultan, az ősi kollegium falai között miveli szakunkat s annyi eszmekeltő tudományos müvel gazdagitotta irodalmunkat, a mindennapos praxis aprólékos kérdései között nem teljesen otthonos. Ezekben a kérdésekben a gyakorlat munkásainak kell az anyagot részére összehordani.

Dr. Lengyel Aurél.

Különfélék.

— **A budapesti jegyzők.** A következő sorokat kaptuk: A budapesti jegyzők helyzete tarthatatlan, Hat éves joggyakornokok versengenek a jegyzői állásokért, és 34—38 éves jegyzők üttetnek el az albirói kinevezésektől, részint azért, mert a birói állások vidéki áthelyezésekkel töltetnek be, részint azért, mert még rangsor szerint nem került rájuk a sor. Átlag 3—5 budapesti jegyző lép elő évenként budapesti albiróvá, és minthogy 110 és egynéhány jegyző van a fővárosban; könnyen kiszámitható tehát, hogy az előlépés sora a fiatalabbakra hány év, esetleg évtized mulva kerül. A fiatalabb jegyzők hiába pályáznak vidékre, mert nem neveztetnek ki, az idősebbek pedig vidéki albirói állásra való kinevezés esetén mostani összjavadalmazásuknál 4—500 K-val kisebb fizetést kapnának, ami a harminczas évek derekán lévő, családos embereknél oly jelentékeny jövedelemcsökkenés, hogy ilyen áron előléptetésre nem reflektálhatnak. E speciális budapesti bajok sürgős orvoslása égetően szükséges, és pedig az által, hogy a budapesti jegyzői karból minél előbb, minél többen neveztessenek ki albirákká. E czél elérésére szolgálnának a következő eszközök:

1. A tömeges vidéki áthelyezések megszüntetése és a budapesti albirói állásoknak legalább mindaddig, mig az előlépési viszonyok javulnak, budapesti jegyzőkkel való betöltése.

2. A szükséghez képest a megüresedő birói állások egy részének albirói állásra való átrendszeresitése, ami az utóbbi hetekben néhány esetben már meg is történt.

3. A táblai és curiai tanácsjegyzői állásokra ismét albirák volnának alkalmazandók.

4. A budapesti jegyzők a vidéki albirói állások betöltésénél méltányosan figyelembe veendők volnának.

Ha ilyen módon lehetővé válnék, hogy az eddigi 3—4 budapesti jegyző helyett ezentul évenként 20—25 lépne elő albiróvá, lényegesen megjavulna a helyzet; és néhány év

mulva helyreállnának a jegyzői kar rendes előlépési viszonyai. Ezzel aztán a joggyakornokoknak nemkülönben siralmas helyzetén is segiteni lehetne; mert ott is végét kellene vetni annak a lehetőségnek, hogy a legjelesebb fiatalemberek is 5—6 évig éljenek évi 1000—1600 K segélydijból, és csak életük 27—30-ik évében lépjenek elő jegyzőkké.

— **Az uj adótörvények** Márkus Dezső curiai kisegitő biró szerkesztésében és a Franklin-Társulat kiadásában kihirdetésük után azonnal megjelennek. E mü a törvényszövegen, jegyzeteken és utalásokon kivül a teljes anyaggyüjteményt és azonkivül a végrehajtási rendeleteket tartalmazza, és ekként az adótörvények *legteljesebb kiadása lesz.*

— **Főiskolai vizsgák és szigorlatok eredménye.** A jog- és államtudományi vizsgálatoknál a bukások %-a Budapesten jelentékenyen nagyobb, mint Kolozsvárt, a jogtudományi államvizsgálatot kivéve, ahol megforditva van. A szigorlatokból is több fogadtatott el Kolozsvárt, mint Budapesten (61·5%—52·8%), de abszolute is több tartatott ott, mint itt (3.522—2.153). A % szám az előbbi évben Budapesten magasabb (61·0%) volt, mint Kolozsvárt (58·7%). A bölcsészeti doktorátusok száma Budapesten 76, Kolozsvárt 18, elfogadtatott amott 96·2%, emitt 100·0%, itt tehát senki sem bukott meg. A vizsgálatok számában mindkét egyetemen némi csekély csökkenés tapasztalható. A jogi vizsgálatok eredményeit a következő összeállitás mutatja:

— **Nyilt kérdés.** A. pert inditott B. ellen, hogy a köztük létesült szerződés értelmében B. kötelezteassék A.-nak okmányt szerezni, melynek alapján valamely ingatlanból B.-nek gyermekei nevére irt illetőség tulajdonjoga A.-ra átruháztassék, ennek nem teljesitése esetén pedig B. bizonyos összeget tegyen birói letétbe, A. jövőben bekövetkezhető kárának biztositására. Az elsőbiróság a keresetnek egészben helyt adott, a másodbiróság az elsőbiróság itéletét a szerződés szolgáltatására vonatkozó részében helybenhagyta, a biztositás adására vonatkozólag felperes keresetét elutasitotta, mely itéletet a kir. Curia helybenhagyta, daczára annak, hogy felperes felebbezésében kiemelte, hogy az itélet igy nem hajtható végre. Felperes ezen három itélet alapján végrehajtást kért alperes ellen a szerződés kiszolgáltatása iránt, mely végrehajtást az elsőbiróság elutasitotta, a végzést a másodbiróság helybenhagyta, mert alperes nem végrehajtás terhével kötelezteteti a szerződés kiadására s mert jelen esetben az 1881 : LX. tcz. 222. §-a nem forog fenn. Kérem a tisztelt kartárs urakat, adjanak tanácsot, hogy mit tehetnék, hogy B. alperest kötelezettségének teljesitésére kényszeritsem, mert jelenleg felperes, noha a pert három forumban megnyerte, ott van, ahol a perinditás előtt.

Dr. Füredi Lipót, vágujhelyi ügyvéd.

— **A magyar nemzetközi házassági jogról** Ferenczy Árpád sárospataki jogakadémiai tanár tollából a «Revue de droit international»-ban nagyobb tanulmány jelent meg.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A birói függetlenség kérdése** Ausztriában két ujabban felmerült eset kapcsán állandó fejtegetés tárgyát képezi. Az első eset az, hogy egy Oroszországban lakó osztrák alattvaló,

Az egyetem megnevezése		Jogtudományi I.	II.	III.	pót-	Államtudományi I.	II.	pót-	Államtudományi doktorság után jogtudományi I.	II.	pót-	Jogtudományi doktorság után államtudományi I.	pót-	Kánondoktori I.	II.	pót-	Szigorlat összesen
A bpesti m. k. tud. egyet.						s z i g o r l a t											
szigorlat tartatott		536	448	282	402	207	114	94	17	34	—	3	—	9	7	—	2153
elfogadtatott	számszer.	189	191	129	347	117	41	76	11	24	—	1	—	6	5	—	1137
	%	35·3	42·6	45·7	86·3	56·5	36·0	80·9	64·7	70·6	—	33·3	—	66·7	71·4	—	52·8
A kolozsvári m. k. tudom. egyet. szigorlat tartatott		877	722	596	586	179	247	82	83	76	49	24	1	—	—	—	3522
elfogadtatott	számszer.	431	391	340	538	89	153	80	48	37	42	17	1	—	—	—	2167
	%	49·1	54·2	57·0	91·8	49·7	61·9	97·6	57·8	48·7	85·7	70·8	100.0	—	—	—	61·5
A két egyetemen együtt szigorlat tartatott		1413	1170	878	988	386	361	176	100	110	49	27	1	9	7	—	5675
elfogadtatott	számszer.	620	582	469	885	206	194	156	59	61	42	18	1	6	5	—	3304
	%	43·9	49·7	53·4	89·6	53·4	53·7	88·6	59·0	55·5	85·7	66·7	100·0	66·7	71·4	—	58·2

Év	Jogi doktori oklevelet nyert	Államtudományi államvizsgát tett	Jogi doktori oklevelet nyert	Államtudományi államvizsgát tett
	a) a budapesti m. kir. tudomány egyetemen		*b)* a kolozsvári m. kir. tudomány egyetemen	
1901	226	80	43	65	223	129	22	22
1902	220	93	34	77	323	147	47	33
1903	228	86	35	84	414	172	54	34
1904	209	74	35	48	459	222	56	52
1905	231	50	30	40	509	248	46	51
1906	234	66	8	52	533	208	29	71
1907	259	81	15	57	546	211	42	63

Az egyetem, illetőleg jogakadémia megnevezése		I. Alapvizsga tartatott	elfogadtatott szám	% szerint	II. Alapvizsga tartatott	elfogadtatott szám	% szerint	Államtudományi államvizsgálat tartatott	elfogadtatott szám	% szerint	Jogtudományi államvizsgálat tartatott	elfogadtatott szám	% szerint
a) Egyetemek:													
Budapesti m. kir. tud. egyetem	vizsga	1118	517	46·2	866	474	54·7	68	50	73·5	19	14	73·7
	pótvizsa	376	272	72·3	295	203	68·8	7	7	100·0	1	1	100·0
Kolozsvári m. kir. tud. egyetem	vizsga	325	287	88·3	395	311	78·7	75	57	76·0	50	32	64·0
	pótvizsga	43	42	97·7	72	67	93·1	6	6	100·0	10	10	100·0
Az egyetemeken összesen:		1862	1118	60·0	1628	1055	64·8	156	120	76·9	80	57	71·3
b) Jogakadémiák:													
Kassai kir. állami jogakadémia		84	41	48·9	42	31	73·8	15	12	80·0	12	8	66·7
Nagyváradi kir. kath. jogakadémia		67	53	79·1	68	54	79·4	12	10	83·3	11	5	45.5
Pozsonyi « « «		129	80	62·0	117	89	76·1	39	28	71·8	28	19	67·9
Egri érseki jogliczeum		51	43	84·3	34	25	73·5	22	21	95·5	15	12	80·0
Pécsi püspöki «		38	33	86·8	42	39	92·9	11	9	81·8	2	2	100·0
Debreczeni református jogakadémia		102	68	66·7	93	51	54·8	7	5	71·4	4	3	75·0
Kecskeméti « «		54	37	68·5	46	38	82·6	14	11	78·6	2	2	100·0
Máramarosszigeti reform. «		39	27	69·2	36	35	97·2	36	28	77·8	14	12	85·7
Sárospataki « «		48	38	79·2	33	22	66·7	14	14	100·0	7	5	71·4
Eperjesi ág. hitv. evang. «		86	61	70·9	117	78	66·7	21	14	66·7	8	6	75·0
A jogakadémiákon összesen:		698	481	68·9	628	462	73·6	191	152	79·6	103	74	71·8
Az egyet. és jogakadémiákon együtt:		2560	1599	62·5	2256	1517	67·2	347	272	78·4	183	131	71·6

ki egy pogrom alkalmával kárt szenvedett, azon a véleményen van, hogy ezért az illető konzul és a monarchia akkori szentpétervári nagykövete — ki azóta közös külügyminiszterré lett — kártérítési felelősséggel tartoznak, és ezért a jelenlegi külügyminiszter és az osztrák államkincstár ellen kártérítés iránt pert indított. Az osztrák jogászok felfogása szerint ez a kereset az 1806. évi márczius 14-iki udvari kamarai rendelet értelmében nem tartozik polgári bíróságok elé ; de a törvényszék illető tanácselnöke, kihez a kereset került, mérlegelve, vajjon a keresetet tárgyalás nélkül visszautasitsa, vagy a kérdés megvitatását az első tárgyalásra hagyja-e : ez utóbbi álláspontot fogadta el és az ügy tárgyalására határnapot tüzött, amint azt egy hasonló esetben az Oberlandesgericht az elsőbirósági visszautasitó végzés megváltoztatásával már ki is mondotta. Nemsokára megjelent az igazságügyminisztérium egy magasrangu tisztviselője a törvényszék elnökénél, hogy őt az «elnézésre figyelmeztesse». Az elnök magához kéreti az illető tanácselnököt és mindketten szemrehányásokat tesznek neki ; aminek eredménye az, hogy a tárgyalásra idéző határozat tanácsba vitetett, ahol — egyik forrás szerint — ugyanazon, a másik forrás szerint egy másik tanácselnök tanácsában, a kereset idézés nélkül, hivatalból visszautasittatott. Ez november hónapban történt, és az 1909. évi ujévi ügybeosztásban az illető kir. táblai birói rangban levő (Oberlandesgerichtsrat) birónak tanácselnökként való beosztása mellőztetett ; utóbb pedig e biró nyugalomba vonult. Ez eset birói körökben nagy felháborodást keltett, noha a bíróság vezetője és a kormány kijelentették, hogy a külügyminiszter ellen inditott kereset és az illető birónak más módon való beosztása között összefüggés nincs.

Az osztrák birói egyesület ezen eset kapcsán felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez, a birói függetlenség sérelmét panaszolván, azonban a miniszter kijelentette, hogy ezen ügyben nem merült fel semmi különös intézkedés szüksége.

A másik sokat megbeszélt eset abban áll, hogy a bécsi büntetőtörvényszéknél megjelent ugyancsak az igazságügyminisztériumnak egy magasrangu tisztviselője, és kifejezte rosszalását a fiatalkoru büntettesek számára felállitott gyermekbiróság tulenyhe judikaturája és felmentő ítéletei fölött.

— **A tanitó fegyelmi joga.** Az osztrák cs. k. semmitőszék a koronaügyésznek a törvény védelmére emelt semmiségi panasza alapján kimondja legutóbbi döntvényében, hogy a tanitó által a tanitványnyal szemben nevelési czélzattal alkalmazott szóbeli és tettleges sértések nem esnek a becsületsértés fogalma alá.

— **A szállodatulajdonos felelőssége.** Felperes szállóbeli szobájában éjjeli nyugalomra térve, óráját, gyürüit, többi közt egy brilliánsgyürüt, az éjjeli szekrényre tette. Reggel szobáját elhagyva, az ajtót elfelejtette bezárni ; midőn pár óra mulva visszatért, a gyürüt nem találta. A szállótulajdonost 1100 K kártérités erejéig beperli. Az elsőbiróság 500 K-t itél meg. A másodbiróság a keresetet teljesen elutasitja, a harmadbiróság (ausztriai legfőbb itélőszék) helybenhagyja a másodbiróság itéletét oly indokolással, hogy a szállótulajdonos eleget tett megőrzési kötelességének, midőn a vendégnek a szoba kulcsát rendelkezésére bocsátotta ; ha a vendég a szobát elfelejtette bezárni, a szállótulajdonos épp oly kevéssé felel a gyürü elveszéséért, mintha azt a vendég jelenlétében vitték volna el. (1908 október 28.)

— **Választási költségek.** *Felperes képviselőjelölt perli a választóknak őt kandidáló csoportját* a választásnál felmerült költségei erejéig megbizás nélküli ügyvitel alapján. Állitja, hogy az ő rábeszélésükre és érdekükben vállalta el a jelöltséget, tartoznak tehát a választásra forditott költségeit megtéríteni. A Reichsgericht (német birodalmi főtörvényszék) elutasitja keresetét azon indokolással, hogy ő itt nemcsak a jelölők, hanem saját maga érdekében is járt el.

— **Háztulajdonos felelőssége a csuszós járdáért.** Prága város szabályrendelete szerint a háztulajdonos köteles a ház előtt elvonuló járdát tisztán tartani, a havat róla leseperni, s ha jég van, homokkal beszórni. Felperes téli időben d. e. 10 és fél órakor alperes háza előtt a sikos járdán elesett s balkezét kitörte. Kártérítést követel. Az ausztriai legfőbb itélőszék 1909 január 26-i itéletében helyben hagyta az alsóbiróságok itéletét és felperes keresetének helyt ad ; az indokolás szerint a háztulajdonos vétséget követett el akkor, midőn a sikos járdát a szabályrendelet ellenére be nem hintette homokkal, vagy más efféle anyaggal.

— **Életbiztositás.** Az «American Law Review» közli a következő esetet : A férj nejét házasságtörésen kapja rajta, és felesége büntársát megöli. A csábító biztositva volt egy társaságnál, oly kikötéssel, hogy a biztositási összeg tetemes mérséklés alá esik, ha a biztositott bíróság itélete alapján vagy egy büncselekmény véghezvitele avagy megkisérlése közben veszti el életét. Mert az elhalt házasságtörés következtében öletett meg, a biztositó társaság ez alapon megtagadja a teljes biztositási összeg kifizetését. A «Georgia» állambeli főtörvényszék a biztositó társaságot a teljes összegben marasztalja, kimondva, hogy a gyilkos férj cselekménye magánboszu és nem tekinthető a házasságtörés természetes, vagy törvényes következményének.

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.) Megrendelhető a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Ára 8 korona.

Ez adótörvények már sajtó alatt vannak és kihirdetésük után azonnal megjelennek.

* *

Amennyiben az adótörvények e kitünően kommentált gyüjteménye az idő rövidsége miatt netalán a végrehajtási rendeletek nélkül jelennének meg, ugy a végrehajtási rendeleteket minden egyes rendelőnek dijtalanul fogjuk rendelkezésére bocsájtani.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel

Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő

Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt dr. juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők.

Tételes és vegyes szigorlattal biró, esetleg mindhárom szigorlat birtokában levő ügyvédjelöltet keresek, ki huzamosabb ideig nálam praktizálni hajlandó lenne, április havi belépés mellett. Dijazás megegyezés szerint. Dr. Fazekas Lipót, kalocsai ügyvéd. 13365

Ügyvédjelölt kerestetik. Csakis kiválóan képzett, teljesen önálló müködésre feltétlenül képes, szorgalmas, lelkiismeretes. Czim : Blockner hirdető irodájában, Sütő-utcza. 13366

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor. Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: Dr. Balog Arnold. Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 16. szám. Budapest, 1909 április 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A csődön kivüli támadójog. — Fővárosi utbaigazitó hivatal. *Dr. Teller Miksától.* — Özvegyi tartás és a polgári törvénykönyv tervezete. *Furdek Miksa* törvényszéki birótól. — A váltójog egységesitése. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A csődön kivüli támadójog.

Günther Antal igazságügyminiszter megbizta volt dr. Schreyer Jakab fővárosi ügyvédet, hogy a csődön kivüli kényszeregyezségről, a csődön kivüli támadójogról és a csődtörvény módositásáról törvénytervezetet dolgozzon ki, aki is a napilapok közleményei szerint ezen megbizatásnak eleget tett, és tervezeteit a miniszternél benyujtotta.

A jogkereső közönség e reformokat évek óta sürgeti. Ugyanezen anyagra vonatkozólag még néhai Szilágyi Dezső igazságügyminiszter bizta volt meg ugyancsak dr. Schreyer Jakabot törvénytervezetek kidolgozásával. Azóta e reformok — bár megalkotásukat ugy az érdekkörök, mint az ügyvédi kamarák folyton-folyvást sürgették — nyugodtak. Günther Antal igazságügyminiszter e javaslatok megalkotása érdekében a munkálatokat ismét folyamatba tette. Tagadhatatlan, hogy csődtörvénykezésünk a reformra tényleg rászorult.

Ugyancsak a napilapokból értesülünk arról, hogy a miniszter elsősorban a csődön kivül köthető kényszeregyezségre vonatkozó törvényt kivánja megalkotni; a másik kettőre csak később kerülne a sor. És valóban a csődön kivül köthető kényszeregyezség törvényes szabályozása az, ami elsősorban sürgős ugy a közület, mint a hitelezők és az adós együttes érdekében. Egy értesülünk, hogy az erre vonatkozó javaslat már legközelebb nyomtatásban fog megjelenni; azzal tehát bővebben akkor fogunk foglalkozni. Ezuttal a csődön kivüli támadójogra vonatkozó tervezet egyik alapvető intézkedését kivánjuk ismertetni, amelyre nézve a tervezet szerzője volt szives a megfelelő szövegezést rendelkezésünkre bocsátani.

A csődön kivüli támadójog törvényes szabályozásánál legfontosabb azon terjedelem, amelyben csődön kivül a támadás joga megadatik. A javaslat fenntartja az 1892-ben közzétett törvénytervezetben elfoglalt álláspontot, azon legfontosabb vonatkozásában, amely szerint a csődigény megsértése alapján is ad csődön kivül megtámadási jogot, ellentétben ugy a német, mint az osztrák törvényekkel.

A javaslat megfelelően az 1892-ben megjelent tervezetnek ebbeli álláspontját következőképpen indokolja:

Az 1881 : XVII. tcz.-ben (csődtörvény) felsorolt és megtámadhatóknak jelzett jogcselekvények három nagy csoportba oszthatók. Az első csoportba tartoznak azok a megtámadási esetek, amelyeknek alapját a voltaképpeni Pauliana képezi, amelyek megtámadhatók azért, mert azoknál maga a szándék az volt, hogy a hitelezők megkárositassanak, és amelyek tekintetében az adóssal jogviszonyba lépő harmadik tudta, hogy az adósnak ez a szándéka (csődtörv. 29. §.)

A második csoportba tartoznak azok az esetek, amelyeknél a megtámadhatás alapjául az szolgál, hogy az adós és azon személyek között, akikkel szerződött, vagy akiknek javára jogcselekvényeket létesitett, bizonyos fokig rokoni kötelék áll fenn (familia suspecta). Ezen csoportba sorolhatók azon megtámadható jogcselekvények is, amelyeknél a hitelezők megkárositása abban nyer kifejezést, hogy az adós örökségről vagy hagyományról lemond (mert ez rendszerint szintén a «familia suspecta»-nak szolgál előnyére), továbbá azon ügyletek, amelyeket az adós visszteher nélkül, vagy szinleges visszteher mellett köt, mert ezeket rendszerint a «familia suspecta»-hoz tartozó személyekkel köti (csődtörvény 28. §.).

A harmadik csoportba tartoznak végre azon megtámadhatóknak kijelentett jogcselekvények, amelyek a fizetések megszüntetésével és illetve a csődnyitási kérvény benyujtásával vannak kapcsolatban, és amelyeknél a megtámadhatás alapját a fizetés megszüntetése és illetve a csődnyitási kérvény benyujtásának ténye és ezen ténynek a megtámadott részéről fennforgó tudása és a csődigény megsértése képezi (csődtörvény 27. §.).

Ugyanilyen csoportositás alá vonhatók a német birodalmi csődtörvényben felsorolt megtámadási esetek is, és az osztrák csődbeli támadás esetei. A csődön kivüli megtámadhatás terjedelme tekintetében tehát mindenekelőtt azon kérdés oldandó meg, hogy vajjon csődön kivüli támadás esetében ugyanilyen terjedelemben adható-e támadási jog, és ha nem, az minő korlátok közé szoritandó. Az ujabb pozitiv törvényalkotások és törvényhozási kisérletek álláspontja ezen kérdést illetőleg a következő:

Az 1855. évi porosz csődtörvény csődön kivül azon esetekben, amelyek fent a 3. csoport alá lettek vonva, megtámadási jogot nem ad. (Lásd az 1855. évi porosz csődtörvény 100., 101., 102. és 103. §-ait, továbbá az ugyancsak 1855. évi porosz csődönkivüli támadó törvény 5. és 7. §-ait). Ezzel ellentétben az 1875. évi osztr. Glaser-féle javaslat a megtámadási jogot csődön kivül korlátozni nem szándékolta, és azt ugyanazon terjedelemben akarta megengedni, mint csőd esetében, s a megtámadási esetek azon csoportjánál, amely a fizetésmegszüntetés tényével van összefüggésben, a hitelezőknek a csődön kivül hiányzó összeségét az által szándékolta pótolni, hogy minden hitelezőnek, akinek követelése végrehajthatóvá vált, meg akarta adni a jogot a megindított támadó perhez, annak az elsőbiróságnál való tárgyalása befejeztéig csatlakozhatni. (Lásd: Entwurf eines Gesetzes über die Anfechtung von Rechtshandlungen zahlungsunfähiger Schuldner 1875. 15. §.) Ugyanezen álláspontot foglalta el az 1876-ban az igazságügyi miniszterium megbizásából dr. Králik Lajos által készitett törvénytervezet (lásd ennek 8., 9. és 45. §-ait). A német és osztrák pozitiv támadó törvények, a csődön kivüli megtámadási jog terjedelmét szükebb korlátok közé szoritják, mint csőd esetében, amennyiben ugy a német, mint az osztrák törvény csődön kivül csakis a fent 1. és 2. csoportban felsorolt

esetekben adják meg a támadó jogot és kizárják azt a 3. csoportban felsorolt esetekben. Elvileg mindkét törvény elismeri, hogy az ellen, miként csődön kivül a megtámadási jog ugyanazon terjedelemben adassék meg, mint csőd esetében, kifogás fenn nem forogna. De mindkét törvény abból indul ki, hogy a 3. csoportban felsorolt esetekben a konstrukczió nehézsége képezi az akadályt arra nézve, hogy ezen esetekben a megtámadási jog megadassék (lásd Kaserer Österreichische Gesetze mit Materialien 36. kötet, 50. és következő lapok). Mindkét törvény ugyanis abból indul ki, hogy a harmadik csoportbeli támadó esetekben, miután azok által nem a hitelezők kielégitése, hanem csődigénye van érintve, az összes hitelezőknek csődön kivül való egyesitése válnék szükségessé, ami azonban törvényalkotási és gyakorlati nehézségeken szenved hajótörést, amennyiben a hitelezők összessége csődön kivül nem konstruálható ugy, amint ez csőd esetében a tömeggondnok személyében megtörténik.

A javaslat nem osztja a német birodalmi és az osztrák támadó törvények ebbeli álláspontját és azoktól lényegesen eltér. Eltér elsősorban gyakorlati indokból, mert a javaslat, tekintettel a nálunk fennforgó viszonyokra, amelyekre pedig minden és különösen oly törvényalkotásnál, mint aminő a támadó törvény, elsősorban kell figyelemmel lenni, ugy van meggyőződve, hogy a csődön kivüli megtámadhatás tekintetében alkotott törvény azon következményekkel, melyeket ahhoz joggal füzhetni vél, csak akkor fog járni, ha a csődön kivüli megtámadhatási jog a harmadik csoportbeli támadó esetekben is megadatik, vagyis ha terjedelem tekintetében a csődön kivüli támadás a csődben való támadással szemben nem korlátoztatik. Ezt a javaslat annál is inkább szükségesnek tartja, mert a tapasztalat bizonyitja, hogy ép azon időre esik a megtámadható jogcselekvények tulnyomó része, amidőn az adós fizetésmegszüntetési állapotban van, ami a dolog természetében fekszik. A gyakorlati élet tehát azt tanitja, hogy a megtámadhatási esetek tulnyomóan nagy részét éppen azok szolgáltatják, amelyek a harmadik csoportba tartoznak, hogy tehát a legnagyobb számban ép azon megtámadható jogcselekvények fordulnak elő, amelyek a fizetésmegszüntetés, illetve a csődnyitási kérvény benyujtásával vannak kapcsolatban. Ha tehát a csődön kivüli megtámadás joga csakis az első és második csoportbeli esetekre szoritttatnék, a törvény gyakorlati értékkel alig birna, mert akkor nem igen változik azon állapot, amely ez idő szerint fennforog, hogy t. i. a csőd megnyitása ép azért van megnehezitve, mert az adós a fizetésmegszüntetés tényével összefüggésben lévő cselekvények által a hitelezők elől a kielégitési alapot elvonta, aminek folyományaként az egyes hitelező, tekintettel az 1881 : XVII. tcz. 87. §-ára is, a csődnyitáshoz csak a legritkább esetben fordulhat. A rendszerinti megkülönböztetés, amelyet az első és második csoportbeli megtámadhatási esetek között egyrészt és a harmadik csoportbeliek között másrészt csődön kivüli támadás szempontjából tesznek az, hogy azt mondják, hogy mig az első és második csoportbeli esetekben oly megtámadásról van szó, amely által az egyes hitelező kielégitése előtt álló akadályok háritandók el, addig a harmadik csoportbeli esetekben már nem az egyes hitelező kielégitését gátló körülményekről, hanem a hitelező u. n. csődigényéről (Konkursanspruch) van szó, amelynek alapja az, hogy akkor már beállott azon eset, amelyben az adósnak összes hitelezői egyforma aránylagos kielégitésre tarthatnak igényt. És bár a javaslat meggyőződése szerint kétségtelen, hogy az adós az első és második csoportba tartozó jogcselekvényeket is rendszerint akkor létesiti, amidőn a fizetések megszüntetése, illetve a fizetésképtelenség ugyan még nem nyilvánvaló, de amidőn a konkurzus materialis feltételei már minden tekintetben fennforognak és hogy szemben a harmadik csoportbeli megtámadási esetekkel a különbség csak az, hogy a fizetések megszüntetésének ténye, mint a csődigény alapfeltétele még kétségtelen tényekben nem nyilvánult és bár a csődigény fogalommeghatározása a német tudományban is számos ellenzőre talált (lásd többek között Otto «Die Anfechtung von Rechtshandlungen» 20. oldal) a javaslat megfelelően a csődtörvény ebbeli álláspontjának és az annak alapján kifejlődött birói gyakorlatnak, a hitelezők csődigényét és e csődigény, valamint a kielégitési jog közötti megkülönböztetést a maga részéről elfogadja. (A birói gyakorlatra nézve lásd: a kir. Curiának 543/1884. sz. a. határozatát, amely szerint a törvénynek az a czélzata, hogy a fizetések megszüntetésével, illetve csődkérvény beadásával már beállván a hitelezők jogos igénye az egyarányos kielégitésre, azon időtől a közadós vagyona az összes hitelezők kielégitésére szolgálandó oly vagyont képez, stb. stb.; továbbá a kir. Curia 6725/1885., 501/1886., 332/1886., 5567/1887. és 6253/1887. sz. a. határozatait.) De abból, hogy a tervezet a hitelezők u. n. csődigényét (Konkursanspruch) elismeri, amely kifejezést tudvalevőleg elsőizben a német birodalmi csődtörvény tervezetének indokolása használta, a tervezet még nem vonja le a német és osztrák törvényhozás által levont azon következtetést, mintha ennek okvetlenül csődnyitás és csődeljárás utján kellene eszközöltetni. A tervezet ebből csakis azon következményt vonja le, hogy ezen igényre való tekintettel oly konstrukcziót kell keresni, amely lehetővé teszi azt, hogy a hitelezőknek ezen igénye csődön kivül is kielégitést találjon.

A tervezet tudja, hogy akkor, midőn a legujabb törvényalkotásoktól ily messze eltérő törvényhozási intézkedést hoz javaslatba, nehéz feladattal áll szemben. De e nehézségektől annál kevésbbé riad vissza, mivel különös tekintettel a mi viszonyainkra, a javasolt törvénytől üdvös hatást csak akkor remél, ha a csődön kivüli megtámadhatás eseteit a csődbeli támadással szemben terjedelmileg nem korlátozza. A kérdés az, hogy lehetséges-e a hitelezőket csődön kivül is akként egyesiteni, hogy azok aránylagos kielégitési joga ne érintessék, sőt hogy az lehetőleg a támadás ezen (harmadik csoportbeli) eseteiben csődön kivül is érvényesüljön. A javaslat ezt lehetőnek tartotta, ha nem is ugyanazon alapon, mint a hivatkozott Glaser-féle javaslat. A Glaser-féle konstrukczió a javaslat nézete szerint a proczesszuális nehézségektől eltekintve, már csak azért sem fogadható el, mert a felperesi minőségben való csatlakozás csak akkor foghatna helyet, amidőn a hitelezőnek már végrehajtható követelése van. Ezenkivül a Glaser-féle konstrukczió könnyen a törvény kijátszásához vezethetne, amennyiben annak alapján lehetővé volt téve, hogy az, akinek végrehajtható követelése van és támad, esetleg összejátszva az adóssal és a megtámadottal, a megtámadási perben való eljárást gyorsan és oly időben fejezze be, amidőn a harmadik hitelezőnek még végrehajtható jogczime nincs. Eltérőleg tehát ezen konstrukcziótól, ami az itt szóban levő harmadik csoportbeli támadási eseteket illeti, a javaslat mindenekelőtt azon álláspontra helyezkedik, hogy ezen csoportnál a megtámadási jogot csak az esetben adja meg, ha az adós ellen a csőd az 1881 : XVII. tcz. 87. §-ában felsorolt indokok valamelyike folytán nem volt elrendelhető. Azon hitelezőnek tehát, aki a harmadik csoportbeli megtámadási esetek valamelyike alapján akar támadni, az adós ellen mindenekelőtt a csőd megnyitását kell kérelmeznie, s igy az ezen csoportbeli esetek valamelyike alapján csak akkor támadhat, ha az adósnak csak egy személyes hitelezője van, avagy ha az eljárási költségek fedezésére szükséges vagyon nem léte ez uton megállapitva van. És bár törvényhozási szempontból az, hogy valamely törvénybeli intézkedés által a bíróságok mennyiben terheltetnek, avagy tehermentesittetnek, mérvadónak el nem fogadható, mégis megemlitendőnek tartja a

javaslat, hogy azzal, hogy a hitelező részére lehetővé tétetik támadó jogát csődön kivül a terjedelemben való korlátozás nélkül akkor is érvényesiteni, ha az adós ellen vagyon hiányában nem volt a csőd elrendelhető, azon további gyakorlati következmény fog járni, hogy a biróságok menekülnek mindazon csődöktől és azon csődügyekben való tevékenységtől, amelyek ezidőszerint kisebb vagy nagyobb összegü biztositékok letétele mellett az 1881 : XVII. tczikk 87. §-a alapján csak azért nyittatnak meg, hogy bizonyos jogcselekvények megtámadhatására a törvényes alap létesittessék. Ennek ellenében a biróságok ujabb munkával nem terheltetnek, mert csőd esetében is volna támadás.

A hitelezők csődigényének a támadási esetek ezen csoportjánál a javaslat az által szerez érvényt, hogy megállapitja, hogy az esetre, ha a megtámadási keresetnek ezen esetek valamelyike alapján adatik hely, mindazon biztositási és kielégitési végrehajtásokat, melyek a megtámadás tárgyára már előzőleg foganatositttattak, vagy az itélet jogerősségétől, illetőleg a hivatalos lapban való közzétételétől számitott további hat hónapon belül foganatositttatni fognak, egyidejülegeseknek tekinti. Ez által a javaslat a hitelezők aránylagos kielégitésére vonatkozó igényt a csődön kivüli állapotra annál is inkább átültethetőnek véli, mert tekintettel arra, hogy magának a megtámadási pernek a letárgyalása is bizonyos időt vesz igénybe, a jogerejü itélet meghozatalától számitott hat hónap alatt a legtöbb hitelezőnek módja és alkalma lesz végrehajtható jogczimre avagy legalább biztositási czimre szert tenni, és kielégitési, illetve biztositási jogát érvényesithetni, annál is inkább, mert a javaslatban a kellő publiczitásról gondoskodva van. Ezt annál is inkább feltételezhetni, mert az itt szóban forgó támadási esetek tulnyomó része kereskedő vagy iparos adósok jogcselekvényeinek hatálytalanitására fog irányulni. És miután kereskedők és iparosok között a hitelezés rendszerint legfeljebb hat havi lejáratra történik, akkorára, amidőn a támadó per befejeztetett, rendes körülmények között minden hitelezőnek lesz lejárt követelése. Ezen konstrukczió mellett, melynek gyakorlati kivihetősége iránt a javaslatnak aggályai nincsenek, nem tételezhető fel, hogy az itt szóban forgó támadási esetek tekintetében az egyik hitelező a másik rovására jogosulatlan előnyben részesüljön, mert még magának a megtámadottnak is meg van adva a mód és alkalom arra, hogy amennyiben végrehajtható jogczimmel bir, és mint hitelező lett megtámadva, pervesztesség esetére a megtámadás tárgyán kielégitési jogát éppugy érvényesitse, mint bármely más hitelező. A javaslat ezen konstrukcziót annál is inkább veszély nélkül véli gyakorlatilag megvalósithatni, mert ha megtörténnék is, hogy hogy egyik vagy másik hitelezőnek a javaslatban kontemplált záros határidőig végrehajtható jogczime vagy biztositási joga nincs, módjában áll az adós ellen a csődnyitást eszközölni, és ez esetben a megtámadás tárgyára netán időközben foganatositott biztositási vagy kielégitési végrehajtásokat az összhitelezők javára a tömeggondnok utján hatálytalanitani. Ugyanezen eszköz fog a hitelezőnek még mindig rendelkezésére állani akkor is, ha a megtámadás tárgyára esetleg oly követelések alapján foganatosittatik biztositás ivagy kielégitési végrehajtás, amelyekre vonatkozólag aggályai vannak. A javaslatban kontemplált konstrukczió által a végrehajtási eljárásra, tehát egy oly eljárási módra lesz a csődjogon alapuló igény kielégitése átültetve, amely — mert olcsóbb és sokkal gyorsabb — a hitelezőkre megbecsülhetetlen előnynyel kell, hogy birjon. A hitelezőknek a csődigényen alapuló joga ezen eljárás keretén belül épp oly kevéssé van érintve, mint magában a csődeljárásban, mert a csődeljárás folyamán is csak azon hitelezők nyerhetnek és nyernek aránylagos kielégitést, akik követeléseiket bizonyos határidőn belül bejelentették.

Azon hitelező tehát, ki a csődeljárás keretén kivül követelését kielégitési szempontjából a törvényjavaslat értelmében nem érvényesiti és igy a kielégitésben nem részesül, jogsérelemről épp oly kevéssé panaszkodhatik, mint azon hitelező, aki a csődeljárásban követelésének a végfelosztásig való bejelentését elmulasztotta. Igaz, hogy azon hitelező aki a javaslat konstrukcziója folyományaként jelentkező eljárás keretén belül követelését érvényesiteni óhajtja, ezt csak azon költekezés árán teheti, amely a végrehajtható jogczim vagy biztositás kieszközlésével szükségszerüen jár. De viszont tekintetbe kell venni, hogy a csődben való bejelentés sem költségmentes, miután rendszerint ügyvédi képviselet mellett történik és habár maguk a bejelentési költségek csőd esetben kétségtelenül csekélyebbek, mint a csődön kivül való érvényesités, másrészt nincs terhelve a tömeg a csődeljárás természetében fekvő tetemes költségekkel. Ami különben magukat a végrehajtható jogczim vagy biztositás kieszközlésével járó költségeket illeti, tekintetbe jön az is, hogy a hitelező ezen költségektől akkor sem mentes, amidőn a támadás nem a harmadik, hanem az első avagy második csoportbeli esetek valamelyike alapján történik, amely esetekben az, hogy a támadó hitelező a támadás eredményében másokkal osztozkodjék, esetleg mások által megelőztessék, nemcsak hogy kizárva nincs, de sőt a gyakorlatban bizonyára nem ritkán fog előfordulni. A javaslat elvi álláspontjából önként folyik, hogy az összes támadó esetekben akkor, ha az egyik hitelező megtámadási keresete elutasittatott, a többi hitelezőnek azon joga, hogy ugyanazon jogcselekvényt, ha eziránt a törvény szerinti alapfeltételek fennforognak, megtámadhassa, kizárva nincs. Nincs kizárva az sem, hogy a hitelezők párhuzamosan egyszerre támadjanak.

A javaslat előtt felmerült azon kérdés, hogy nem mutatköznék-e kivánatosnak ugyanazon konstrukcziót, amely a harmadik csoportbeli támadások eseteiben felállittatott, a csődön kivüli támadás összes eseteire alkalmazni. És bár ez a javaslat meggyőződése szerint veszedelemmel nem járna, azt mégis mellőzendőnek hitte, mert elfogadta azon álláspontot, hogy a hitelezők csődigénye csakis a harmadik csoportbeli támadási esetekben van érintve és igy a hitelezők aránylagos kielégitésére vonatkozó intézkedések szüksége csakis ezeknél forog fenn.

Fővárosi utbaigazitó hivatal.

1908 tavaszán Feleki Béla inditványt tett a közgyülésen, hogy bizzon meg a főváros minden kerületi előljáróságnál egy a fogalmazói szakhoz tartozó tisztviselőt azzal, hogy a hivatalhoz fordulóknak közigazgatási és jogügyeikben felvilágositást nyujtson, utbaigazitást adjon arra nézve, melyik hatósághoz forduljanak és esetleg kitanitással szolgáljon a szegényvédelem igénybevételére nézve.

A polgármester az inditványt örömmel fogadta és Hanvai Sándor V. ker. előljárónak adta ki tanulmányozás és véleményezés végett.

Hanvai a Feleki-féle inditvány megvalósitását a hirlapok hiradása szerint lényegileg a következő formában ajánlja :

A főváros ne minden előljáróságnál létesitsen utbaigazitó irodát, hanem összesen csak ötöt : kettőt Budán, hármat Pesten. Minden hivatalnak csak egy hivatalnoka legyen. Az egyikben épitész, a másikban az ipar és kereskedelem terén gyakorlottsággal biró egyén, a harmadikban jogász, a negyedikben közigazgatási hivatalnok, az ötödikben orvos. Hanvai az öt hivatal költségét évi 10,000 K-ra becsüli. Ugy gondolja, hogy ezek az állások — a városbirói állások mintájára — tiszteletbeliek volnának, amelyekre a nyugalmazott tisztviselők közül elég pályázó akadna, akik évi 1200 K tiszteletdijért szivesen fogják vállalni a teendőket.

Hanvai tervét alapjában elhibázottnak tartom. Már a kiindulási pont, hogy az öt hivatalnak ötféle jellege legyen, nem he

*

lyes. Orvosra, épitészre, ipari és kereskedelmi szakértőre ezekben a hivatalokban szükség nincsen, hanem a közigazgatási és szükebb értelemben vett jogi kérdések számára szükséges szakemberekre. Ezt a két szakot azonban felesleges oly módon elkülöniteni, hogy a hivatalok egyik része csak közigazgatási kérdésekben, a másik csak jogi kérdésekben adjon utbaigazitást. Minden tekintetben hasznosabb, ha a hivatalok jellege egyöntetü. Legyen inkább kevesebb utbaigazitó hivatal, de azok legyenek egyformák.

Nem helyeslem Hanvainak azt az eszméjét sem, hogy az utbaigazitó hivatalok élén nyugdijas hivatalnokok álljanak szerény tiszteletdijakkal.

Az utbaigazitó hivatalokra nehéz munka vár. Ha tisztességesen fogják megcsinálni, rengeteg munkát kell végezniök, a nyugdijasok pedig — legalább rendszerint — erősebb munkára képtelen, nyugalomra szoruló emberek.

Nem akarok azonban e negativ kritikánál megállani, hanem elmondom nézetemet, hogyan kellene az utbaigazitó hivatalokat szervezni.

Mindenekelőtt tisztáznunk kell, hogy mi a czélja a tervezett hivataloknak. Feleki Béla inditványa tulságosan szükre szabja hatáskörüket. Már az «utbaigazitó» jelző is keveset mond. Helyesebb a «*Néphivatal*» elnevezés. Hatásköre pedig nézetem szerint három irányu legyen.

Elsősorban adjon a hivatal tanácsot azokban a közigazgatási ügyekben, amelyek különösen közelről érdeklik a vagyontalan osztályokat. Másodsorban adjon utbaigazitást a főváros hatóságainál folyamatban levő közigazgatási ügyekre nézve. Harmadszor, adjon általános tájékozást peres ügyekben és jogi kérdésekben.

Legfontosabb és legnagyobb terjedelmü az első hatáskör. Budapest vagyontalan elemeinek tekintélyes, sőt tulnyomó része vidéki származásu és vidéki illetőségü. Már ez okból is az utbaigazitó hivatalhoz fordulók tulnyomó része nem a főváros hatóságainál folyamatban levő, vagy meginditandó ügyekben szorul csak utbaigazitásra, tanácsra, hanem a vidéki hatóságoknál levő ügyeikben (illetőségi bizonyitvány beszerzése, cselédkönyv, adóügy, katonai ügy stb.).

Természetes, hogy ezeknek az ügyeknek a költségei nem terhelhetik a fővárost, hanem az államot, s a főváros jogosan megkivánhatja, hogy a költség egy részét a belügyminiszterium szegényalapja fedezze. Azt hiszem, a belügyminiszterium a főváros kérelme elől nem is zárkóznék el.

A peres ügyekben és jogi kérdésekben kifejtendő müködésre nézve a fővárosi utbaigazitó hivatalt nézetem szerint kapcsolatba kellene hozni a Jogvédő-Egyesülettel. A Jogvédő-Egyesület tudvalevőleg évek óta kifogástalanul müködik. Helyisége a központi városháza épületében van. Hivatalos órái alatt (este 6—8) az egyesületnek fix fizetéssel javadalmazott ügyésze áll a vagyontalan felek rendelkezésére.

Ez az egyesület eddig is minden irányban kitünően bevált, vezetése mintaszerü, az állam 4000 K évi segitésben részesiti, a főváros ingyenes helyiséget bocsát rendelkezésére. Önkényt kinálkozik tehát az a megoldás, hogy a fővárosi utbaigazitó hivatal a szokásos délelőtti órák alatt adjon utbaigazitást, tanácsot közigazgatási ügyekben, mig nehezebb jogi kérdésekben (magánjogi, büntetőjogi, stb.) és peres kérdésekben utasitsa a hivatalhoz fordulókat a Jogvédő-Egyesülethez.

Az utbaigazitó hivatal és Jogvédő-Egyesület helyisége közös lehetne, mert a hivatalos időbeosztás ezt megengedné. Ez mindenképpen helyes munkamegosztás volna, és a Jogvédő-Egyesületet is a mainál megfelelőbb hivatalos helyiséghez juttatná.

Áttérve az utbaigazitó hivatal szervezetére, leghelyesebbnek tartanám, ha a főváros egyelőre csak egy hivatalt létesitene, a központi városháza épületében, de gondoskodnék arról, hogy annak szervezete, vezetése kitünő legyen.

Legfontosabb a hivatal élére állitott személy kérdése. Ha a vezető jó, akkor a hivatal is jó lesz. A vezető hivatalnoknak alaposan kell ismernie a közigazgatás azon ágait, amelyek a vagyontalan osztályokat különösen érdeklik. A tanácsadást a közigazgatásnak azokra az ágaira lehetne korlátozni, amelyek legjobban érdeklik a vagyontalan polgárokat. Ezek az ágak: a munkásbiztositási, illetőségi, adó, katonai ügyek, és a legszorosabb értelemben vett szegényügyi kérdések (jótékonysági intézményekre vonatkozó felvilágositások.) A bérleti és munkabérszerződésből eredő kérdések, a tartásdij és a válóperekre vonatkozók továbbra is a Jogvédő-Egyesület hatáskörében maradhatnak, amely azokat eddig is kitünően ellátta.

Ezekben a kérdésekben a vezetőnek otthonosnak kell lennie, és alapos, részletes tanácscsal kell ellátnia a hivatalhoz fordulókat. Egyéb ügyekben a hivatal az illetékes osztályhoz, előadóhoz, esetleg Jogvédő-Egyesülethez utasithatja a feleket.

A hivatalnak mindenki számára rendelkezésre kell állania, minden formalitás és minden ellenszolgáltatás nélkül. A hivatal müködésének mentesnek kell maradnia minden bürokratikus nyügtől. A főváros ellenőrzési jogának épségben való hagyásával czélszerü volna a hivatalra való felügyeletet vegyes bizottságra bizni, amelyben a főváros, kormány, a Jogvédő-Egyesület, a kereskedelmi és iparkamara, a munkaadók és a munkások képviselői vesznek részt. Ennek a bizottságnak lenne feladata a hivatal müködésének az ellenőrzése, s tapasztalatairól évenként beszámolva, megteszi a hivatal fejlesztésére vonatkozó javaslatokat.

A fődolog azonban az, hogy a főváros ne tanulmányozza ezt az egyszerü kérdést évekig, hanem csinálja meg sürgősen, bármily elnevezéssel az utbaigazitó hivatalt. *Dr. Teller Miksa.*

Özvegyi tartás és a polgári törvénykönyv tervezete.

Az özvegy nőt özvegysége idejére férjének hagyatékából legalább illő tartás illeti abban az esetben, ha az részére más módon nincs biztositva.

Lényegileg ehhez hasonló intézkedést tartalmaz a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete V. részének a kötelesrészről szóló 5. czimében.

Az 1977. §. értelmében az özvegyi kötelesrész a házastárstól oly cselekmény miatt vonható el, mely miatt a házasság felbontása volna kérhető. Az 1892. §-ának rendelkezéséhez képest az elvonásnak végintézkedésben és az ok megjelölése mellett kell történnie.

Az elvonásnak más nemét és módját a tervezet nem ismeri, ami a jogérzetet sértő visszás következményeket vonhat maga után.

Érvelésünket a következő jogesetből vezetjük le, mely az ország azon részéből származik, hol még az osztrák általános polgári törvénykönyv van érvényben.

Felperes 1907 febr. 14-én sommás keresetet inditott férjének elhalálozásától, vagyis 1905 julius 3-tól számitott havi 50 K nőtartásdij s járulékai iránt apósa, mint elsőrendü és férjének első házasságából származó két kiskoru gyermeke, mint másod- és harmadrendü alperesek ellen azon az alapon, hogy férje után ház, házhely és körülbelül 16 hold külsőség maradt, mely ingatlanok öröklés jogczimén másod- és harmadrendü alperesecknek jutottak azzal a korlátozással, hogy az élethossziglani haszonélvezet a hagyaték $^1/_4$ részére nézve az özvegyet, vagyis felperest illeti, mivel azonban ez a haszonélvezet ugyanazon ingatlanokra korábban házközösségi osztálylevél alapján elsőrendü alperes javára bekebelezett élethossziglani haszonélvezeti jognak megszünése előtt nem gyakorolható, ennek bekövetkezéseig felperes igényt tart tartásdijra mind a három alperes irányában, kik közül másod- és harmadrendü alperesek a hagyatéki ingatlanoknak tulajdonosai, elsőrendü alperes pedig azoknak haszonélvezője, s utóbbi volt az, aki fiával az örökhagyóval ennek életében a kérdéses ingatlanokon együtt gazdálkodott, örökhagyó 1905. évi tavaszszal az ő beleegyezésével lépett házasságra felperessel és azután mind a hárman elsőrendü alperesnek többi hozzátartozóival együtt családtagok gyanánt egy háztartásban éltek, ahonnan örökhagyónak halála után felperes kénytelen volt eltávozni, mert ott meg nem türték s holmiját is a házból az utczára kitették.

Az elsőbiróság a keresetet elutasitotta azért, mivel másod- és harmadrendü alperesek nincsenek a hagyaték birtokában, elsőrendü alperessel szemben pedig nem találta bizonyitva azokat a kereseti tényeket, melyek szerint felperes kénytelen volt volna a közös háztartásból eltávozni.

A felebbezési biróság az elsőbirósági itéletet helybenhagyta, indokul azt hozván fel, hogy a hagyatéknak birtokában nem levő másod- és harmadrendü alperesek tényleg nem marasztalhatók, ellenben az elsőrendü alperes, ki a felebbezési eljárás során ki-

hallgatott tanuknak vallomásaiból kivehetőleg okot szolgáltatott felperesnek a közös háztartásból való távozására, köteles volna ugyan tartásdijat fizetni, erre azonban felperes azért nem tarthat igényt, mivel távozása után más helyre költözött, ott egy férfival együtt élt, és nemi viszonyt folytatott, vele gyermeket nemzett és ez az erkölcstelen viszony még a kereset beadásának idejében is fennállott.

A felülvizsgálati bíróság felperes felülvizsgálati kérelmének részben helyt adva, elsőrendü alperesnek tartásdij fizetésére vonatkozó kötelezettségét megállapitotta azért, mert indokolása szerint az osztrák polgári törvénykönyv 796. §-a értelmében a tulélő házastársat az illendő tartás ujabb házasságra lépéseig feltétlenül megilleti, tekintet nélkül arra, hogy milyen életmódot folytat.

Ezen döntés következtében elsőrendü alperes a kereset beadásától számitva havi 20 K tartásdijnak és az eljárási költségeknek fizetésére kötelezteteti.

A most leirt jogeseten elmélkedve, önkéntelenül felmerül az a kérdés, hogy miért részesüljön előnyben az a nő, aki vadházasságban él és talán özvegyi jogának fenntartására irányuló számitással nem hajlandó anyakönyvvezető előtt törvényes házasságot kötni, egy másik nő felett, aki ily erkölcstelen viszonyra nem kapható, hanem inkább özvegyi jogának önkéntes feláldozásával annak rendje és módja szerint ujabb házasságra lép.

Vegyük fontolóra azokat a szempontokat, melyek az előbbi nő mellett és ellene felhozhatók.

Érdekében felhozható, hogy mivel házassága megszünt, nem tartozik senkinek hüséggel és azért el nem tiltható a nemi életnek természetes uton való gyakorlásától.

Ellene szól, hogy a házasság nemcsak jogi, hanem erkölcsi intézmény is, melynél fogva a nő férjének élettársa és családjának tagja lesz, midőn pedig a nő özvegységre jut, a házasság maga mint életközösség megszünik ugyan, de fennmaradnak annak családjogi vonatkozásai, amennyiben az özvegy nő továbbra is ugyannak a családnak tagja marad és élvezi az özvegyi jogokat, következésképp el nem tekinthet attól az általános erkölcsi kötelezettségtől sem, melynek férje életében már mint családtag is alá volt vetve és amely a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tcz. 80. §. *c)* pontjában nyert kifejezést, oly módon, hogy a házasság az egyik házasfél kérelmére felbontható, ha a másik házasfél erkölcstelen életet megalkodottan folytat.

Javára fel lehet még hozni, hogy a tervezet 1976. és 1982. §-ai értelmében az ivadéktól is elvonható ugyan a kötelesrész végintézkedésben, ha a közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmódot megátalkodva folytat, ha azonban ily elvonás nem történt, a kötelesrészt igénybe veheti s attól többé meg nem fosztható.

Ez a szempont figyelembe nem vehető, mivel az ivadék kötelesrészét tulajdonjogilag és feltétlenül kapja, ellenben az özvegy ily czimen csak az illető tartás mértékeig terjedő haszonélvezetben részesül özvegységének idejére, mely időmeghatározás bontó feltételt képez s az ily feltételnek oly módon való kijátszását, hogy az özvegy törvényes házasságra lépés helyett vadházasságban éljen avagy feslett életet folytasson, nem lehet megengedni s ez a törvényhozónak sem állhat szándékában.

Ami végül azt a szempontot illeti, hogy a vadházasság vagy ledér élet bármikor megszüntethető és nem nyujt igényt állandó eltartásra, e tekintetben elegendő arra a hasonló állapotra hivatkozni, mely akkor áll elő, midőn a házastársak egymástól tartósan különválva élnek és a nő erkölcstelen életet megátalkodottan folytat, mi által férjével szemben tartáshoz való igényét szintén elveszti.

Ezek után arra az álláspontra helyezkedünk, hogy általában az az özvegy, aki erkölcstelen életet megátalkodottan folytat, érdemetlenné válik az özvegyet özvegységi idejére megillető bármilyen haszonélvezetre, illetve tartásdijra, aminek a tervezetben és annak alapján a megalkotandó törvényben is megfelelő kifejezést kellene adni s ezáltal a jogérzetet sértő törvénymagyarázatnak elejét venni.*

Természetesen az ily érdemetlenség nem vonatkozhatik a házastársat feltétlenül megillető örökségre.

* Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdijazásáról szóló s jelenleg is hatályban levő 1885 : XI. tcz. 35. §-ának 5. pontjában már ki van mondva, hogy az a nő, ki erkölcstelen életet folytat, ellátási igényét nem érvényesitheti, s ha már állandó ellátásban részesül, azt elveszti.

Visszatérve a leirt jogesetre, nem hallgathatjuk el abbeli véleményünket, hogy a kir. itélőtáblának mint felülvizsgálati bíróságnak döntése nem kelt megnyugtatást, mivel még a közel száz éves osztrák polgári törvénykönyv alapján sem lehet a törvényhozóról feltételezni, hogy a hiányzó illendő tartást, mely a 796. §. értelmében az özvegy részére özvegységi idejére van biztositva, oly életerős és munkaképes nőnek is kivánta volna juttatni, aki öngyilkos férjének halála után csakhamar más földmivéshez költözik, vele házasságon kivül együtt él és gyermeknek is ad életet.

A dr. Márkus Dezső által zsebkönyv alakjában közrebocsátott osztrák polgári törvénykönyv 796. §-ánál közölvék a kir. Curiának 1898. G. 657. és 1900. G. 288. számu határozatai, melyekben ki van mondva, hogy az osztrák polgári törvénykönyv hatályának területén az özvegy nő csak abban az esetben követelheti a hiányzó tartást, ha ez saját vagyonából vagy jövedelméből ki nem kerül, illetve ha erre saját vagyoni viszonyainál fogva reá van utalva, amit jelen esetben felperesről szintén nem lehet állitani.

Furdek Miksa,
törvényszéki biró.

A váltójog egységesitése.

A német és olasz kormányok egyetértésével Németalföld kormánya megkezdte az ez év szeptemberében Hágában tartandó diplomácziai kongresszus előkészitését, mely kongresszusnak egyik főtárgya az egységes váltójogi törvény tervezetének elkészitése lesz.

A nemzetközi magánjog müvelésére alakitott királyi bizottság kérdőivet küldött szét azon országok kormányaihoz, amelyek a kongresszusban résztvenni, s magukat ott képviseltetni óhajtják.

A magyar kir. igazságügyminiszterium szintén megkapta a németalföldi kormány átiratát, s a kongresszuson elfoglalandó álláspontok megállapitása czéljából a kérdőpontokat tanulmányozás végett kebelbeli szakférfiaknak kiadta. A kérdőpontokat olvasóinkkal a következőkben közöljük :

1. A konferenczia kizárólag az idegen és a saját váltóval foglalkozzék-e, chequere vonatkozó jog vizsgálatát egy későbbi konferenczia részére tartván fenn? 2. Az egységes jog részletesen szabályozza-e majd az egész váltójogot (annak az anyagnak kivételével, amely, mint pl. az óvás alakja, természeténél fogva inkább az egyes államok külön törvényeibe való) vagy pedig csak az elvekre szoritkozzék és a részletek kidolgozását az egyes államok külön törvényeire bizza? 3. Az egységes törvénybe be kell-e foglalni egyuttal a váltóra vonatkozó nemzetközi magánjogi szabályokat is?

A) Az idegen váltóról. I. Kiállitás. Alak. 4. A törvény * megkövetelje-e *a)* a váltó elnevezést? *b)* az értékzáradékot? *c)* a helykülönbséget? 5. Megengedhető-e : *a)* bemutatóra szóló váltó kiállitása? *b)* a kibocsátó saját rendeletére szóló váltó kiállitása? *c)* más részére szóló váltó kiállitása? *d)* a szükségbeli utalvány? és a *d)* kérdésre igenlő válasz esetében : *e)* a szükségbeli utalvány ugyanazzal a joghatálylyal birjon-e, ha a kibocsátótól vagy ha a forgatótól ered? *f)* a «költség nélkül» záradék? *g)* a «szavatosság nélkül» záradék? *h)* a továbbforgatást tilalmazó záradék (rektaváltó)? 6. Másodlatok. Másolatok. Miként rendelkezzék a törvény : *a)* a kibocsátó abbeli kötelezettségéről, hogy a váltót egynél több példányban állitsa ki? *b)* a másodlatok alakjáról és szövegéről? *c)* a másodlat birtokosának jogairól? *d)* a másolatokról? 7. Kell-e a törvénynek szabályozni a váltóhoz hasonló jogczimes okiratokat? (tengeri hajó elismervény, police stb.).

II. *Hátirat (forgatmány).* 8. Minő rendelkezést kell felvenni : *a)* a hátirat alakjára nézve általában? Fogadjon-e el a törvény többrendbeli hátirati alakot különböző joghatálylyal az átruházás és a szavatosság tekintetében? *b)* az üres hátiratra nézve? *c)* a meghatalmazási hátiratra nézve? *d)* a lejárat utáni hátiratra nézve?

III. *Fedezet.* 9. Tartalmazzon-e a törvény rendelkezéseket a kibocsátó abbeli kötelezettségéről, hogy fedezetet adjon és azokról a következményekről, amelyek ezen kötelezettség teljesitéséből vagy elmulasztásából származnak?

* E kérdőpontokban törvény alatt az egységes törvényt kell érteni. Az *A)* részben váltó alatt mindig idegen váltót kell érteni.

IV. *Az elfogadás.* 10. Szabadságában álljon-e a váltó birtokosának elvben, hogy a hátiratot követelhesse vagy ne követelhesse? Ki lehessen-e kötni a váltóban akár azt, hogy az elfogadás végetti bemutatás tilos? akár azt, hogy az elfogadás végetti bemutatás kötelező? A váltóbirtokos kötelezettsége, hogy a váltót az intézvényezettnek bemutassa, *a)* ha a váltó az intézvényezett lakhelyétől különböző helyen fizetendő (telepités)? *b)* ha a váltó látra vagy lát után bizonyos időre szól? 11. Milyenek legyenek a törvény rendelkezései: *a)* az elfogadás alakjára nézve (külön irattal való elfogadás)? *b)* az elfogadás jogi természetére és hatásaira nézve? *c)* a tekintetben, vajjon az intézvényezettnek jogában álljon-e elfogadását törölni addig, amig a váltót ki nem adta, vagy a váltóbirtokost a váltó elfogadásáról nem értesitette? 12. Az elfogadás megtagadása és következményei. *a)* Mely esetekben kell az elfogadást megtagadottnak tekinteni? *b)* ki ellen érvényesitheti a váltóbirtokos a visszkeresetet? *c)* azok, akik ellen visszkereset érvényesitve van, választhassanak-e a biztositás és a fizetés között? vagy pedig a váltóbirtokosnak jogában álljon-e fizetést követelni? 13. Adjon-e a törvény külön jogokat a váltó birtokosának az elfogadó (vagy az intézvényezett) csődje esetében? 14. Névbecsülési elfogadás. Mikor van helye? ki részéről történhetik? minő alakban? minő joghatálylyal?

V. *Együttkötelezés (aval).* 15. *a)* Elismerje-e a törvény az együttkötelezést? *b)* ha igen, minő rendelkezést tartalmazzon az együttkötelezés alakjára és joghatályára nézve?

VI. *Lejárat.* 16. Minők legyenek a törvény rendelkezései a váltókötelezettség teljesitésére nézve oly váltóknál, amelyek: meghatározott napra (vásárra)? a kelet után bizonyos időre (szokásváltó)? látra? lát után bizonyos időre szólanak?

VII. *Fizetés.* 17. *a)* A fizetést mikor kell követelni és mikor kell teljesiteni? *b)* kényszerithető-e a váltóbirtokos arra, hogy a váltó lejárata előtt fizetést fogadjon el? *c)* minő szabályokat állitson fel a törvény a lejárat előtti és a lejáratkor való fizetés érvényessége tekintetében? *d)* meg kell-e állapitani, hogy a váltóban foglalt ellenkező kikötés hiányában a fizetésnek a fizetés helyén törvényes forgalomban levő ércz- vagy papirpénzben kell történnie? megállapitsa-e a törvény azt, hogy (a váltóban foglalt külön kikötés hiányában) minő árfolyamon kell a váltó értékét számitani, ha a váltó-összeg megjelölése a fizetés helyének pénznemétől különböző pénznemben történt? *e)* foglalkozzék-e a törvény a részletfizetéssel, akár olykép, hogy azt megengedi, akár olykép, hogy azt megtiltja?

VIII. *Névbecsülési fizetés.* 18. *a)* A névbecsülési fizetést kicsoda és ki számára teljesitheti? *b)* A névbecsülési fizetés alakja. *c)* A névbecsülési fizetés hatálya.

IX. *A váltóbirtokos visszkeresete.* 19. *a)* Minő alakszerüségeket kell a váltóbirtokosnak teljesiteni visszkereseti jogának feltétele gyanánt? *b)* a fizetés hiányáról kell-e a váltókötelezetteket (forgatókat, kibocsátókat) értesiteni és minő határidőn belül? 20. Mi a visszkereset tárgya? 21. A birtokos, aki visszkereseti igényét gyakorolni akarja, köteles-e azt a sorrendet betartani, amelyben a különféle egyetemlegesen kötelezettek a váltót aláirták, kezdve az utolsó forgatón stb. 22. Minő szabályokat kell felállitani a visszkereseti jog elvesztésére nézve *a)* a kibocsátó ellenében? *b)* a forgatók ellenében?

X. *Elveszett váltó.* 23. Elégséges-e, hogy a törvény oly irányu rendelkezéseket tartalmazzon, amelyeknél fogva az, aki valamely (elfogadott, el nem fogadott) váltót elvesztett, jogositva van akár arra, hogy fizetést követeljen, biztositék adása mellett, akár arra, hogy váltómásodlatot köveljen? 24 El kell-e fogadni a megsemmisitési eljárást (Amortisations-Verfahren)? 26. Minő legyen a helyzete ezen esetek mindegyikében annak a váltóbirtokosnak, aki tulajdonjogát a hátiratoknak összefüggő és egészen hozzá lenyuló láncolatával igazolja?

XI. *Alaki hibák. Vélelem. (Suppositio.)* 26. Minő rendelkezéseket tartalmazzon a törvény a hiányokra és más alaki hibákra? 27. Kell-e bizonyos vélelmek (suppositiók) hatását szabályozni még akkor is, ha a «helykülönbség»-et elejtik?

XII. *Hamis és hamisitott váltók.* 28. Milyenek legyenek a hamisitás következményei, amikor szó van: *a)* a kibocsátó, valamelyik forgató vagy az elfogadó aláirásáról? *b)* a váltó tartalmának anyagi megváltoztatásáról?

XIII. *Óvás.* 29. *a)* Kell-e a törvénynek az óvások alakját szabályoznia, beleértve a felvétel { napját (vis major)? / helyét? } és igenlő esetben: *b)* megengedje-e a törvény a posta közvetitésével történő óvást vagy sem?

XIV. *Elévülés.* 30. Minő legyen a kereset elévülésének határideje? *a)* az elfogadó ellenében? *b)* a kibocsátó és a forgatók ellenében? 31. Minő időponttól kezdve kell e határidőket számitani? 32. Meg kell-e adni annak, aki ellen az elévülést érvényesitik, a jogot, hogy az állitólagos adósoknak esküt kináljon arra nézve, hogy ők a követelt összeggel már nem adósok?

B) Saját váltó. 33. Miben különbözzék a saját váltóra előirt alak attól, amely az idegen váltóra nézve van előirva? 34. Melyek az idegen váltóra vonatkozó azok a rendelkezések, amelyeket a saját váltóra egyaránt kell alkalmazni? 35. Melyek azok a különös rendelkezések, amelyeket a törvény a saját váltóra nézve tartalmazzon?

C) Nemzetközi magánjog. 36. Minő nemzetközi magánjogi szabályok nyerjenek alkalmazást: *a)* az idegen vagy a saját váltóaláiróinak váltóképességére nézve? *b)* az idegen vagy saját váltóaláirásával vállalt kötelezettségek alakjára nézve? *c)* azokra az alakszerüségekre nézve, amelyeknek betartása az idegen vagy saját váltóból folyó jogok megóvásához szükséges? *d)* a pénzügyi szabályok be nem tartásának jogkövetkezményeire nézve?

Különfélék.

— **Kisfaludy László budapesti ügyészségi fogházgondnok** igazságügyminiszteri kinevezés folytán a VII. fizetési osztályba jutott. Kisfaludy László pár hó hijján negyedévszázad óta áll az alkotmányutczai fogház élén. A fogház, mely 1890 junius 15-ig az erre a czélra alkalmatlannak bizonyult Fortuna-épületben volt elhelyezve, éppen Kisfaludynak müködése alatt érte el azt a niveaut, melynél fogva az a kontinens legelsőbbrendü, legpéldásabb letartóztatási intézeteivel áll egy sorban. Vegyük hozzá, hogy a fogház, mely elsősorban az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság végrehajtására volt kontemplálva, mint büntetés végrehajtási intézet is fényesen bevált; hogy férfiak és nők, alkalmi és szokásos gonosztevők, felnőttek és gyermekek a modern kriminológia elveinek megfelelően, egymástól elkülönitve töltik ki a birróság által kirótt időt; és be fogjuk látni, hogy ennek az igazságügyi kormány által az országgyűlés elé terjesztett jelentésében is külön kiemelt, szinte emberfölötti feladatnak emberszeretettel és kötelességérzettel párosult teljesitése csak azoknak sikerülhet, kik hivatásnak tekintik a gondnoki tisztet, nem pedig csak foglalkozásnak.

— **A kir. Curia ügyforgalmában** az 1909. év első negyedében ismét örvendetesen csökkentek a hátralékok. Az 1909 január 1-től márczius 31-ig terjedő időben beérkezett 1760 polgári (1908 hasonló időszakában 1579), 271 váltó-, (1908-ban 248), 18 urbéri (1908-ban 37), 75 felülvizsgálati sommás, (1908-ban 82), 2397 büntető iktatószám (1908-ban 2488), 1308 büntető ügy (1908-ban 1259), 62 fegyelmi (1908-ban 77), 118 ügyvédi tanácsi (1908-ban 107), 4 képviselőválasztási (1908-ban 2); összesen 4705 (1908-ban 4620); az 1908. évről elintézetlenül maradt 2521; elintézendő volt tehát 7226 ügy; elintéztetett 4939, elintézetlenül maradt 2287 ügy; holott 1908. évi márczius hó 31-én a hátralékok száma 4526, azaz 2239 darabbal több volt, mint a folyó évben. Érdekes, hogy az 1908. év hasonló szakában 1462 ügyszámmal több intéztetett el, mint az idén.

— **Adalék a 40-es évek katonai büntetőtörvénykönyvi előmunkálataihoz.** Pestmegye levéltárában őrzött, 1843-ban pedig tárgyaltatni kért *Törvényczikkely a Katonai Kíhágások tárgyában.* A Katonai Kihágások megzabolázására határoztatik:

1. §. Polgári személyek ellen tettel vagy szóval végbevitt sértéseken kivül kihágásnak tekintetik, ha a Katonai rend által a törvényben határozott illetőségen tul vévődik meg valami.

2. §. A törvényes illetőségen tul kivett holmik illendő árát azonnal megtériteni a kihágók elleni követelés fennmaradása mellett a kir. kincstár köteles.

3. §. Kihágás továbbá, ha a Katonai rend oly dolgokba avatkozik, melyeknek elintézése a polgári hatóságok alá tartozandók, avagy oly személyekre nézve, kik hatósága alatt nincsennek magának felsőbbségi jogot, biráskodást tulajdonit.

4. §. A katonai oly kihágások minden esetében az illető tisztviselőknek szoros kötelessége leend a feladott esetet, az iránt kiküldetést sem várván, nyomban megvizsgálni és a törvényhatóságot tudósitani.

5. §. A törvényhatóság elintézést mindenek előtt rövid uton az illető Katonai parancsnoktól sürgetend, ellenkező esetben a m. k. Helytartótanács utján szorgalmazza.

6 §. A polgári személyek elleni tettel vagy szóval elkövetett sértések esetében a panasz vegyes hatóság által előrebocsájtandó vizsgálat után igazságosan intéztessék el, ha pedig az nem sikerülne, vagy a vizsgálatból oly sulyos vétség jönne ki, melly rövid uton elintézésnek tárgya nem lehet, ily esetben az illető katonai hatóság által elégtétel szolgáltassék.

7. §. Az ily személyes megsértések eseteiben a büntetés, melly cassátió és várbeli fogság is lehet, a vétség fokozatához képest szabassék meg.

A 8. és 10. §. a magánjogi igény, a 9. a felebbezés bejelentéséről intézkedik.

A 12. §. szerint «A katonai szolgálatban álló, ugy szinte az 1791 : 56. törvényben foglalt eseteken kivül minden egyéb vétségekre nézve, polgári helyzeteikre való tekintés nélkül mind önmaguk, mind feleségeik és kiskoru gyermekeik, ha állandóan sehol letelepedve nem lennének, végre a szolgálatban lévő katonatisztek cselédjei és ha különben katonák, e katonai hatóság alá tartoznak.»

13. §. Ha a polgári személyek által elkövetett valamely vétkekben katonai személyek lennének vétkesek és az eset törvényes volta, mint a vétkesek külön választása által az itélethozás nehezittetnék, ily esetben a katonai személyek büntársaikkal együtt leendő megitélés végett a polgári birószágnak adassanak által.

14. §. Az ideigleni szabadsággal elbocsájtott katonák szabadságuk ideje alatt elkövetett minden vétségekért az illető polgári hatóság által biráltassanak.

Amint azt egy, az iratok közt elfekvő feljegyzésből kétségtelenül megállapithatni, ezt a kiváló jogászi elmemüvet már 1840. évi április 30-án mutatták be a Felségnek, ugy látszik előzetes jóváhagyás czéljából. Ugyanekkor már — amint ezt Gorove Lászlónak egy ugyane hónapban megjelent értekezéséből tudjuk — a *későbbi «43-iki javaslatok» elnevezéssel illetett munkálatok, különösen az eljárási és börtönügyi rész már elkészült.*

43-ban nem járt sikerrel a sürgetés. Most 1909-et irunk . . .

D—y G—a.

— **Adalék a halálbüntetésnek 1848 előtti végrehajtásához.** A halálbüntetésnek a mult század elején szokásos végrehajtásáról élénk, mozgalmas képet nyujt az alább közölt jelentés, mely Pestmegye «levelestárába 1806. esztendeji 453., utóbb 527. szám alatt tétetődött.»

Alolirottak alázatos tudósitásunkat teszszük, hogy mi a ts Ns Vgye f. 806. cszt. 453. sz. a. K. Végzési által Schirmer János *hamis bankóczédula csináló ellen hozatott halálos* itéletnek végrehajtására kiküldetvén, minek utána ezen folyó holnapnak 11. n. itélő Mester Szulasi József és a kir. ügyek igazgatója *Német János* kir. tanácsos Urak a nevezett Rabnak az ellene hozott halálos itéletnek Ő Felsége által lett helybenhagyását jelenlétünkben kihirdették s azt mint már a Ns Vgye hatalma alá engedett halálra kipányvázott Rabot nekünk által adták volna, mi a nevezett Rabot tüstént kettős őrizet alatt a siralomházba kisértettük s ugyan a f. holnapnak 13. n. hasonló őrizet alatt ott tartottuk megtevén ezalatt a halálos itélet végrehajtásához tartozó szükséges rendeléseket, akkor pedig reggeli 8 óra tájban a *Ns Vgye katonái és hajdui*, nemkülönben falukról berendelt számos paraszt őrzők kisérése alatt nevezett Schirmer János Rabot szokott mód szerint a Ns Vgye akasztófájához vittettük, ahol a Budai Hohér által kiválasztott helyen a falukról rendelt őrzők által egy tágas kerületet készittetvén, abban a halálra itélt rabot bevezettettük és nékie a tsoportosan kitódult nézők hallatára a velünk közölt és ide ·/. a. vissza rekesztett halálos itéletet hangos szóval elolvastuk és anyanyelvén megmagyaráztuk s minek utána a vele levő lelki atyával végső töredelmes ájtatosságát elvégezte, a Hohérnak általadattuk, ki is őtet szokott mód szerint az e végre elkészitett székre leültetvén s hozzá kötözvén, szemét is bekötvén, *pallosával nyakában vágott*, de mivel tsapását valamivel alább tette, az első vágás a fejét el nem ütötte ugyan, hanem nyakát mégis annyira kivágta, hogy a feje egészen félre konyult, és azután még két vágást és egy rántást tevén, pallosával fejét velte . . . *Kovachioczy László* s. k., főszbiró, *Rodrovics Ferencz* s. k., eskütt.

Az 1848-ig érvényben maradt irott jog szerint 61 esetben alkalmaztatott a halálbüntetés, az 1840. évi április 11-iki országos ülés elölülőjének április 11-én határozott formában tett kijelentése szerint azonban országos joggyakorlatnál fogva csak «előre elhatározott gyilkosság» esetén és a «déli nap fényénél is világosabb próbák» fennforgása esetén, és ilyenkor is enyhitő körülményként veszik figyelembe az indulatokat. Ezzel a kijelentéssel némileg ellentétben áll a most közölt jegyzőkönyv, melynek tanuságaként Schirmer Jánost bankóhamisitás czimén itélték halálra. Itt azonban ki kell emelni, hogy bankóhamisitás tárgyában, minthogy azt «honsértés»-nek tekintették, elsőfokon nem a megye, hanem a szigoráról hires kir. itélőtábla itélkezett. A tett kijelentés tehát nyilván csak a megyék joggyakorlatára vonatkozott, bárha a megyék sem követték valami régen a mondott szabályt, kitünik ez a Jász-Kun-Kerületek «*Rabokat Itélő Törvényszéké*»-nek Kiskunfélegyháza városában 1810. évi április 13-án hozott itéletéből, mely szerint vasban álló Lentse János, mint a tököli marhák erőszakos elhajtója és rablótárs, továbbá Halasi Péter hat ökreinek tetemes tolvaja, valamint Széki István is éppen ezen tököli marhák prédálója és «*magok lelkek tudja még ezeken kivül mennyi és minemü gonoszságok szerzői a gyalázatos akasztófára függesztetvén, az élők száma közül kitöröltetni rendeltetnek.*» *

Hogy a nyombanitélő hatalmu törvényszékek vajmi könnyen mondták ki a halálbüntetést, az az eljárásukat szabályozó kir. rendeletekből következik. A XIX. század első felében pedig ezen igazság (?) szolgáltatási eszköz éppenséggel nem tartozott a ritkaságok közé. Az ezek által hozott itélet fölebb nem volt vihető, és a kegyelmi fórum elé sem volt terjeszthető.

Nemes embert nem lehetett akasztófára, hanem amint az e jelen esetben is történt — csak pallos általi halálra itélni.

A megbeszélés tárgyát képező ügy egyébként a megyének, de az országnak jogtörténelmében is főfontosságu, amennyiben p. o. a megye a Schirmer-ügyet — az alább közölt határozatban foglalt okokból — az országgyülési gravamenek közé felvétetni rendelte.

Amint azt más helyütt kifejtettem, a büntetésnek pallos általi végrehajtása több izben járt kalamitásokkal. Már pedig Vajna Károlyról ** tudjuk, hogy a «hóhéri tiszt»-et különös kvalifikáczió nélkül elnyerni nem lehetett. Egy 1814. évi helytartótanácsi rendelet foglalkozott a kinevezés előfeltételeivel.***

Alkalmasint ez az oka annak, hogy a megye közgyülése a halálbüntetésvégrehajtás e botrányos módjáról értesülvén, a hóhéri tisztnek más, ügyesebb egyén általi betöltése czéljából még a jelentéstétel napján irt fel a Helytartótanácshoz.

A «budai dámák küldöttsége» ugyanezen szám alatt iktatott följegyzés szerint a «honárulásért» elitélt Schirmer érdekében «Ferdinánd választófejedelem és főherczeg» utján kegyelmet kért. Ferdinándnak a megyéhez intézett levele szerint a király akarva sem tehetett eleget kérelmöknek, *mivel az elitélt már a siralomházba kisértetett (!!)*, ilyenkor pedig Ő Felségének nem helytelenithető felfogása szerint kegyelemnek nincs helye.

E leirattal azonban ez az ügy csak látszólag fejeződött be amint ez a 43-iki javaslatok 1843. évi szeptember 4-iki tárgyalási jegyzőkönyvéből kitünik. Ugyanis Ferdinánd választófejedelem és főherczegnek mondott levelével egyidőben a megye tömlöczében fogva lévő orgyilkos ügyében graczionális (a halálbüntetést elengedő kanczelláriai leirat) érkezett a megyéhez. A közvélemény méltán zúdulhatott fel a jogeszme ily frivol megsértése folytán, mért is a megyének egyik követe *Szentkirályi Móricz* a 43-iki javaslatok tárgyalása alkalmával a király kegyelmi jogának meg-

* L. e. i. «Fenyitő eljárás és büntetési rendszer Pestmegyében a XIX. század első felében» 246. l.

** Régi hazai büntetések II. k. 217. l. Bott Józsefre is hivatkozással.

*** Rendes hóhérrá csak bizonyos időn át segédként müködött egyén volt kinevezhető. (L. u. o.)

szoritását követeli, amihez Deák Ferencz, Eötvös József és Klauzál Gábor is hozzájárulnak. Jóllehet Dubraviczky Simon, a megyének másik követe, Szentkirályi ellen szavaz.*

Ifj. Dombováry Géza.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A biró párbaja.** Egy osztrák vizsgálóbirót tárgyalás alatt sulyosan megsértett egy ügyvéd; mindketten tartalékos tisztek voltak. A biró elküldte segédeit az ügyvédhez; az utóbbi azonban becsületbiróság elé vitte az ügyet. A becsületbiróság határozata szerint az ügyet nem fegyveres uton kell elintézni; a birót itt hivatalos müködése alatt érte sértés, melyért az illetékes hatóságok előtt kell elégtételt kérni.

— **Érvényes lehet-e a végrendelet alaki kellékek hiánya mellett is?** Danz egyetemi tanárnak a «Deutsche Juristen-Zeitung»-ban megjelent s általunk már ismertetett czikkéhez ugyancsak a «D. J. Z.»-ban (Nr. 7. 1906 apr. 1.) most Hellwig berlini egyetemi tanár szól hozzá. Védelmébe veszi a Reichsgericht gyakorlatát, mely alaki hibák miatt a végrendeleteket állandóan érvényteleneknek nyilvánitotta. Ő is helytelennek tartja azonban az oly végrendelet megsemmisitését, melyben a dátumban történt tévedés magából az okirat tartalmából kiigazitható volt, s különösen hibáztatja a Kammergericht azon itéletét, mely egy végrendeletet érvénytelennek nyilvánitott azon az alapon, hogy a végrendelkező nevét az utolsó sor végére és nem egy sorral alább irta.

— **Törvényhozási reformok Németalföldön.** Németalföld törvényhozásának munkásságát a jelen évtizedben ugyszólván teljesen szocziális reformok kötötték le. E reformok legkiemelkedőbbike a kötelező munkásbiztositásról szóló törvények csoportozata mellett a munkajog kodifikálásának előkészitése. A kötelező munkásbiztositás Németalföldön már 1901-ben életbe lépett, szervezetét egy 1902-ből származó törvény határozza meg; az időközben észlelt hiányok pótlására szolgálnak 1905, és 1902-beli törvények és megszámlálhatatlan végrehajtási utasitások. Érdekes, hogy a hivatalos statisztika szerint a törvény életbelépte óta a balesetek száma megszaporodott. Jitta, amsterdami egyetemi tanár szerint ezen jelenségnek oka abban keresendő, hogy a kártalanitás elvének uralomra jutása következtében a könnyebb természetü balesetek is bejelentetnek.

A németalföldi kormány ujabban az aggkor és betegség elleni biztositás intézményszerü szervezését készíti elő; a kamara 1908. évi deczember 23-i ülésén elő is terjesztette ezirányban javaslatát.

Szocziális szempontból fontosak a fiatalkoruakra vonatkozó törvények. Az egyik az apai hatalomtól való megfosztás bizonyos eseteiről szól, másik anyagi és eljárási szabályokat tartalmaz a fiatalkoru büntettesekre nézve.

A legnagyobb fontosságu azonban az a kodifikatorikus reform, mely az 1908. évi junius 28-i törvényben foglaltatik, életbe léptetve azonban még ezideig nincsen. Az uj törvény, mely ugy terjedelménél, mint tartalmánál fogva nagyszabásu törvényhozási munkálat, a code civil-nek a munkaszerződést szabályozó tételeit van hivatva helyettesiteni. A törvény mindenekelőtt a munkaszerződés általános feltételeit szabályozza, majd a különös részben a munkás és munkaadó, a cseléd és gazda jogviszonyát állapitja meg. Rendelkezik a kollektiv munkaszerződésekről is.

Az uj törvény nem terjed ki azon szerződésekre, melyeket hajóskapitány a tisztekkel s a legénységgel, továbbá a vasuti vállalatok alkalmazottaikkal kötnek; ez utóbbiakra nézve egy 1903-ból származó törvény a sztrájkjogot büntető szankczióval korlátozza.

A nagyfontosságu törvénynek, melynek tervezetét Drucker egyetemi tanár már 1898-ban elkészitette, s mely egész odisseákon ment keresztül, életbeléptetése ez év folyamán várható.

— **Nöbirák.** Az 1908 november 15-iki franczia törvény módositva az 1907 márczius 27-iki törvényt, megadja a nőknek is a képességet, hogy a «conseil de prud'hommes» (kereskedelmi biróság) tagjaivá választassanak.

* L. u. o. 155. l.

— **A helyreigazitás kötelessége kiterjed-e a karikaturákra?** Egy brüsszeli ujság egy tisztviselőről sértő tartalmu czikket közölt, s illusztrácziő gyanánt szimbolisztikus karikaturát füzött hozzá. Az elsőbiróság elmarasztalta a szerkesztőséget a helyreigazitásra a karikatura tekintetében is. A másodbiróság a szerkesztőt felmentette és azon álláspontra helyezkedett, hogy csak abban az esetben lehetne szó e tekintetben helyreigazitásról, ha a kérdéses kép a kisérő czikknek integrans alkatrésze gyanánt volna tekinthető. A belga sajtótörvény szerint ugyan mindenkinek, aki valamely czikkben meg van nevezve vagy csak felismerhetőleg is érintve van, jogában áll helyreigazitást követelni, mindazonáltal a felebbezési biróság a «czikk» szóhoz ragaszkodván, a helyreigazitás kötelességét az illusztrácziókra kiterjesztendőknek nem találta.

— **Az angol bünügyi felsőbiróságok müködése.** 1907-ben lépett életbe a «criminal appeal act» Angliában; az egy éves törvény hatásairól most Mendelsohn-Bartholdy Felix würzburgi egyetemi tanár, az angol igazságügyi szervezet és joggyakorlat tudós megfigyelője a lipcsei Jogász-Egyletben előadást tartott. Egy év alatt a biróság körülbelül ötven esetet döntött el: egy esetben a halálos itéletet az őrültek házába való elzárásra változtatta, egy esetben szigoritotta, három esetben enyhitette a büntetést, harminczöt esetben helybenhagyta az itéletet s csak tiz esetben semmisitette meg.

A Magyar Jogászegylet április hó 17-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-uicza 10. sz. alatt) folytatja az uj iparlörvénytervezet jogi alapkérdéseinek megvitatását. Tárgy: Az ipari biráskodás. Felszólalók: Dr. Teller Miksa, dr. Dóczi Sámuel, dr. Besnyő Béla. Vendéget szivesen lát az egylet.

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.) Megrendelhető a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Ára 8 korona.

Ez adótörvények már sajtó alatt vannak és kihirdetésük után azonnal megjelennek.

1908. évi törvények

összes kiadásai már legközelebb megjelennek. Mindazon igen tisztelt vevőinknek, kik rendeléseiket már most feladják, a kötetet a megjelenés napján azonnal leszállitjuk.

Az előrelátható munkatorlódás és ebből folyó késedelem megakadályozása érdekében nagyon kérjük a rendelések mielőbbi feladását és a szükségelt kiadás pontos megjelölését.

Teljes tisztelettel
Politzer Zsigmond és fia jogi könyvkereskedő
Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 4.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt dr. juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat Egyetem-utcza 4.** Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évtolyam. 17. szám. Budapest, 1909 április 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Jogászi szempontok a telepitési törvényjavaslatban. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Az 1908. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az elidegenitési és terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének erejéről. *X. Y.* - Helyes-e az olyan, csupán perköltség fizetésére kötelező itélet, mely 8 nap alatt s a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánittatik? *Dr. Danilovics Páltól.* — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jogászi szempontok a telepitési törvényjavaslatban.

Jogrendszerünk mindinkább eltávolodik az 1869:IV. tcz.-be lefektetett alapelvektől, és mind több és több birói itélkezés utjára tartozó ügyet a közigazgatás terére utal. Törvénytárunk csaknem minden lapja telve uj és uj kihágásokkal, és ugy a büntetőjogi, mint a magánjogi biráskodásnak széles területei occupálltatnak a közigazgatási hatóságok javára.

Ha a magyar közigazgatás kellő szinvonalon állana is, még akkor is igen szomoru jelenségnek kellene ezt az ujabban lábrakapott irányzatot tartanunk, mert a közigazgatás diszkreczionárius intézkedésekhez szokott közegeinek itélkezése voltaképpen akkor is csupán diszkreczionárius intézkedés jellegét viseli magán, ha e közegek birói székben ülnek.

Még lehangolóbb a törvényhozásnak ezen irányzata Magyarországon, ahol, valljuk be őszintén, a közigazgatás legtöbb helyütt mélyen a szinvonalon alul marad.

Ennek a tendenciának, amelynek törvénytárunk az utóbbi esztendőkben nem egy tanubizonyságát szolgáltatta, ismét egyik nyilvánulását kell regisztrálnunk abban a törvényjavaslatban, amelyet a földmivelésügyi miniszter «a telepitésről, az ingatlan feldarabolásról és egyéb birtokpolitikai intézkedésekről» a képviselőház elé terjesztett.

A javaslat gazdasági és gazdaságpolitikai intézkedéseivel foglalkozni nem kivánunk, de nem haladhatunk el szó nélkül a hatáskörökre, valamint a büntető rendelkezésekre vonatkozó fejezetek előtt.

A javaslat korlátozza a magántulajdont, engedélyhez kötvén az ingatlanfeldarabolást. A megkötött előzetes szerződést hatályától megfosztja, amennyiben a feldarabolásról szóló hatósági engedély megadása előtt a felek a feldarabolási nyilatkozattól, illetve a vételajánlattól kártéritési kötelezettség nélkül elállhatnak. (152. §.)

Aki pedig e törvény ellenére a telepitési hatóság engedélye nélkül ingatlanát felosztja és annak egyes részeit tulajdonul vagy állandó használatra olyanoknak engedi át, vagy ily megszerzésük végett olyanokkal vállaltat kötelezettséget, akikről tudja, vagy tudnia kell, hogy azok az átvett ingatlanokon való gazdálkodás végett abból a községből, amelyben eddig laktak, az átengedett ingatlanokra vagy abba a községbe, amelynek területén az ingatlanok fekszenek, át fognak telepedni, az, amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik, vétséget követ el, és egy évig terjedhető fogházzal, és 4000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha pedig e cselekményéből a letelepülőre vagyoni kár háramlott, a vétség három évig terjedhető fogházzal és 8000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A kisérlet büntetendő.

Vétséget követ el és hat hónapig terjedhető fogházzal és 2000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az is, aki e törvény ellenére a telepitési hatóság engedélye nélkül telepesekül vagy vevőkül egyéneket *toborzoz.* (348. §.)

Mint ezen kissé nehézkes szerkezetü körülirásból látjuk, a törvény mint vétséget sulyos büntetéssel sujtja azt, aki a telepitési hatóság engedélye nélkül ingatlant feloszt, vagy felosztani megkisérel, valamint aki a telepitési hatóság engedélye nélkül telepesekül vagy vevőkül *egyéneket (?) toborzoz.*

Ezzel az utóbbi kifejezéssel a magyar büntetőtörvényekbe a földmivelésügyi miniszterium egy egészen uj fogalmat akar belevinni.

Eddig is ismertük a bevégzett cselekményt, a kisérletet, a felbujtást, az előkészületi cselekményt és büncselekmény elkövetésére irányuló szövetséget, de a *toborzást*, mint a büncselekmény elkövetésének egyik graduációját nem ismertük.

Még jóval tovább megy a javaslat a kihágások megállapitása körül.

A 349. §. két hónapig terjedhető elzárással és 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni azt, aki e törvény ellenére: 1. a telepitési hatóság engedélye nélkül ingatlanára vonatkozólag ingatlanfeldarabolási szerződést köt, vagy ily szerződés megkötésére másokkal kötelezettséget vállaltat, 2. az ingatlanrészleteket a feldarabolási terv helyesbitése előtt átadja, 3. az ingatlanfeldaraboló meghatalmazása nélkül az ingatlanfeldarabolást közvetiti.

A 351. §. szerint a telepitési hatóság minden egyes esetben külön-külön 3000 K-ig terjedhető pénzbirsággal sujtja azt a telepitőt, aki: 1. az e törvényben meghatározott kellékeknek meg nem felelő egyént telepesül befogad; 2. aki telepitési szerződés nélkül fogad be telepest; 3. a telepitési engedély feltételeit a telepitési hatóság figyelmeztetése után sem tartja meg, továbbá az ingatlanfeldaraboló, aki: 4. a telepitési hatóság engedélyének alapjául szolgáló megállapodástól, illetőleg azoktól a feltételektől, amelyekhez a telepitési hatóság engedélyét füzte, e hatóság figyelmeztetése után is eltér; 5. az ingatlanrészlet tényleges átadása előtt mást, mint a 161. §-ban megjelölt ellenszolgáltatást elfogad.

Ezekből az idézetekből az egész törvény szelleme világosan visszatükröződik.

Magánjogi szerződés kötésének, sőt ilyen magánjogi szerződés előkészitésének büntetését czélozza e javaslat, büntető szankczióval sujtva mindenkit, aki a törvénynek közigazgatási és gazdasági jellegü intézkedései ellen jár el. Nem kiván a törvényjavaslat fondorlatot, sem megtévesz-

tést, nem tekinti azt sem, hogy származott-e az illetőnek haszna a törvénybe ütköző eljárásból, sőt még azt sem követeli meg, hogy anyagi haszon czéljából kösse meg az illegális szerződést, vagy «toborozza» a telepeseket, vagy ne teljesitse a szabályszerüen megkötött szerződést. Az sem menti fel az illetőt, hogy kárt okozni nem állott szándékában és hogy tényleg nem is okozott kárt senkinek, mert még akkor is büntetni kivánja a telepitőt a javaslat, ha a tiltó rendelkezésbe ütköző szerződésből a telepesnek lényeges anyagi haszna származott.

Ez olyan tulhajtása az állami gyámkodás rendszerének, amelyet azok sem helyeselhetnek, akik a laisser faire politikájával egyet nem értenek.

Ha a törvényhozó nem tartja szükségesnek kihágásnak vagy éppen vétségnek minősiteni a turpis causában szenvedő ügyleteket és ha a magánjogi szerződések megszegését nem sujtja büntető szankczióval: nincs értelme annak, hogy ennyire belenyuljon ennél a materiánál az egyén jogkörébe és kriminalitást csináljon ezekből a minden kriminális jelleget nélkülöző tényálladékokból.

Az anyagi jogi rendelkezések itt ismertetett rendszerét kiegészitik a hatáskörre vonatkozó szakaszok.

A javaslat 352. §-a szerint az ezen törvény által a telepitési hatóságok hatáskörébe utalt ügyek ellátására vármegyei törvényhatóságonkint gazdasági felügyelőségek és több törvényhatóság területére kiterjedő hatáskörrel kerületi telepitési felügyelőségek szerveztetnek.

A 353. és 354. §§. értelmében a gazdasági felügyelőségek személyzetét a földmivelésügyi miniszter a törvényhatóság területén külön megbizás alapján müködő állami tisztviselők közül a szükséghez képest jelöli ki.

A kerületi telepitési felügyelőségnél a fogalmazói, a müszaki és gazdasági tisztviselőknek az 1883: I. tcz. 3. és 10. §-aiban, illetőleg az 1900: XXVII. tcz. 24. §-ában előirt minősitéssel kell birniok.

A 358. §. szerint az e törvény alapján felmerült kihágási ügyekben az eljárás a következő hatóságok hatáskörébe tartozik: elsőfokban: 1. kis- és nagyközségekben a főszolgabiró, illetőleg a szolgabiró, 2. rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ennek akadályoztatása esetén a tanács által erészben megbizott tisztviselő; másodfokban: 1. kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsu városokban az alispán, 2. törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács; harmadfokban: a földmivelésügyi miniszter.

A javaslat ezen rendszere a legfontosabb magán- és büntetőjogi kérdéseket a minden hivatottság nélküli közigazgatósági hatóságokhoz utalja, a szolgabirákra és rendőrkapitányokra bizván a szerződések érvényességének megbirálását éppen ugy, mint a szerződésszegések és azok jogi és különösen büntetőjogi következményeinek megállapitását.

Nem hihetjük, hogy ezek a rendelkezések az igazságügyminiszterium hozzájárulásával kerültek volna bele a törvényjavaslatba. *Dr. Balog Arnold.*

Az 1908. év törvényhozása.*

VI.

Áttérve az 1908. év törvényhozásának par excellence gazságügyi vonatkozásu alkotásaira, ezek közt sorrendben az első a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló VI. tcz., amely az elsőfoku birák előléptetését és javadalmazását igen kedvezően javitja, tetemesen szaporitva a VI., VII. és VIII. fizetési osztályba sorozott állások számát (150, 1000, 1000), ugy, hogy a IX. fizetési osztályban csak 380 állás marad. E rendelkezések végrehajtásánál már csak az a kivánatos, hogy ez a létszám, az üresedés ki nem kerülhető időtartamának kivételével, mindig be legyen töltve,* nemcsak az illetők egyéni érdekéből, hanem azért is, mert az elsőfokon időnként tapasztalható munkatorlódást, tömeges hátralékot és tulságosan hosszu határidőket jórészt a hosszu tartamu üresedésekre vihetni vissza.

Persze az 1908: VI. tcz. rendelkezései sem pótolják a természetesen *csakis az elsőfokra szoritandó automatikus előlépésnek*** előnyeit. Mivel pedig ezt a rendszert olyan sokan félreértik, legyen szabad e helyütt ujból hangsulyoznom, hogy az automatikus előlépés hivei nem akarják azt, hogy a tunya és hanyag elsőfoku biró vagy ügyész csakugy élvezze ennek a rendszernek az előnyeit, mint a kiváló tehetségü és nagyszorgalmu. Bizonyos egyenlőtlenség természetesen itt sem kerülhető ki, — hiszen a mai rendszer sem elégit ki minden *jogos* kivánságot és a protekczió, fájdalom, épp oly kevéssé veszett még ki, mint az anciennitás diadalmaskodása, ami egyéb minősités hiján a közügynek legnagyobb kárositása, a komoly és érdemes munkásságnak pedig semmibe vétele — de ha az automatikus előlépésből a létszámnak körülbelül 25%-a ki volna véve jutalmazás (soronkivüli előléptetés) és büntetés czéljából, akkor megszünnék minden aggodalom, amelyet az automatikus előlépéssel szemben fölhozhatnak, az elsőfoku biró és ügyész függetlensége pedig nagy mértékben megerősödnék.

Az ellen, hogy a budapesti kir. táblának elnöki titkára 800 K müködési pótlékban részesüljön, nem lehet kifogást tenni, hiszen ezt a minősités és a fizetési osztály természetszerüen hozza magával. De ugy gondolom, hogy a táblák elnöki titkári állásait adminisztrativ jellegü hivatallá kellene átváltoztatni és nem hagyni meg azoknak mai kiváltságos jellegét, amely a legfiatalabb birónak is soron kivül olyan előléptetést biztosit, amilyenre a birósságnál müködése esetében legnagyobb kiválósága ellenére sem tehetne szert, holott elnöki titkári minőségében birói tisztet nem gyakorol és itélkező munkásságot nem fejt ki, ugy, hogy meglehetősen sokat kell pótolnia birói müködésének első idejében.

Én egyáltalán nem tartom kivánatosnak, éppen a birói függetlenségnek érdekében, a mai rendszer fönntartását. Az elnöki titkár a tábla elnökének segédje lévén, annak alárendelt közegévé lesz, minden függetlenség és önállóság hiján és csakis az illető táblai elnök egyéni kiválóságától függ, hogy ne éljen vissza evvel a helyzettel; viszont megtörténhetik, — természetesen sohasem gondolok határozott személyekre, midőn e tisztán *elvi* megjegyzéseket leirom, — hogy a fiatal elnöki titkárt nagy hatásköre egy kissé elszédíti és a tábla kerületében müködő birákkal szemben önmagának nagyobb fontosságát érezteti, mint amilyen személyének és állásának van. Mindezt összefoglalva, én az elnöki titkári állást nem hagynám meg továbbra is rövid átmeneti állapotnak a táblai bíróságra, — hiszen az elnöki állásokra vajmi kivételesen nevezik ki az elnöki titkárokat, pedig sajátképpen az ezekre való előkészitéssel okolta meg az 1891: XVII. tcz. ez állások szervezését, — hanem tisztán igazgatási hivatalnak tekintve, azt mindig egy tapasztaltabb bíróval vagy ügyészszel tölteném be, aki

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményeket l. a 9., 10. és 13. számban.

* Az 1909. évi költségvetés különben a VI. fizetési osztályba sorozott állások számát 25-tel szaporitotta és ugyanannyival szaporitja majd ezeket az 1910. évi költségvetés, ami igen dicséretes eljárás.

** Előlépésről és nem előléptetésről lehet itt csak szó, mert a magasabb fizetési osztályba is a törvénynél fogva jutna az illető, nem pedig kinevezés utján. Ma is az ugyanama fizetési osztályban fennálló magasabb fizetési fokozatba a törvénynél fogva (1904: I. tcz.) lép elő az illető állami alkalmazott, miért is tévesnek tartom, ha a hivatalos stilus *előléptetésről* beszél, illetve, ha a miniszter *lépteti* elő az illetőt, hiszen törvénysértés nélkül ez az előlépés el sem maradhat, hacsak törvényes akadályai nincsenek.

ebben az állásában haladna előre igaz érdemeihez méltóan és nem állásának, czimének jutalmazásaképpen. A megalkotandó szervezeti törvénynek ez egyik jelentős ujitása lehetne.

Az aljegyzői állás megszüntetése az 1908 : VI. tcz. okos rendelkezése, amit annál nagyobb megelégedéssel állapitok meg, mert éveken át hangoztattam az aljegyzői állás fölöslegességét. Kár, hogy az *albiró* és *alügyész* czimeket is egyben el nem törölte e törvény ; reméljük azonban, hogy a végleges szervezés ezt az óhajt is meg fogja valósitani, nem egyéni hiuság, hanem a birói és ügyészi állás tekintélye érdekében.

A végleges birósági szervezés munkában lévén — igaz, hogy érthetetlen okokból még mindig csak munkában lévén, holott joggal reméllhettük már a vonatkozó törvénynek is megalkotását — de különben is csak nem régen fejtvén ki e lapok hasábjain nézeteimet e szervezésről : fölösleges és meddő volna most, ebben az összefoglaló szemlében arról bővebben szólni, hogy mely szabályokat lehetett és kellett volna az 1908 : VI. tcz. kapcsán még megalkotni.

A *birtokrendezés* ügyét nem ismervén annyira, hogy annak törvényhozási szabályozásáról véleményt mondhatnék, természetszerüen tartózkodom az idevágó 1908 : VII. és XXXIX. törvényczikkek birálatától, megnyugodván hozzáértőknek abban a fölvilágositásában, hogy e két törvény hatalmasan előre fogja vinni a birtokrendezésnek annyi évtized óta vajudó ügyét és hogy az ezen a téren észlelt óriás visszaéléseknek is elejét fogják venni. Két megjegyzést azonban a törvényhozási anyag tanulmányozása alapján még sem hallgathatok el. Az egyik az, hogy bíróságaink ügyeljenek arra, nehogy a közigazgatási hatóságnak, helyesebben : a földmivelésügyi miniszternek jutott befolyás a biráskodást is érintse, különös gonddal őrködvén amaz alapelv fölött, hogy a közigazgatás az igazságszolgáltatástól el van választva és hogy annak rejtekhelyeken sem szabad oda visszatérnie. A másik az, hogy jobb lett volna az ujabb foltozás helyett, amely immár a harmadik novellája az 1871. évből való törvénynek, egy egységes kodexbe foglalni egybe az erdélyi birtokrendezés szabályait. Tudom, hogy a végrehajtási utasitás áttekinthető alakban egyesiti az összes hatályos jogszabályokat, de az ilyen utasitások könnyen túlmehetnek rendeltetésükön és jogkörükön, és akaratlanul is a törvénynek értelmező és bővitő jogforrásaivá lehetnek, amitől alkotmányos országban annál inkább kell óvakodni, mert hiszen a bíróság csak a törvényen alapuló rendeleteket alkalmazhatja.

A *büntetőnovellákról* (1908 : XXXVI. tcz.) nálam hivatottabbak részletesen nyilatkozván, fölöslegesnek látom az annak részleteibe hatolást. Sajnálni való azonban, hogy a novella nem terjed ki a bünvádi perrendtartás jogorvoslati rendszerének legkirivóbb hibáira, amelyeknek nyomában annyi igazságtalanság kél és amelyek a kir. Curia büntető biráskodásának egy részét a legridegebb alakisággá fokozzák le, ugy, hogy bizonyos esetekben a legfőbb bíróság a törvény rendeletére nem igazságot, hanem csak perrendtartást szolgáltat a nagyon is érzékenyen érdekelt elitélteknek. Ha harmincz esztendő kellett ahhoz, hogy a büntetőtörvényből kitöröljék a 336. §. bizonyos kegyetlen szabályait, amelyek annyi igazságtalanságot szültek és annyi szerencsétlenségnek voltak okozói (bárha sok esetben enyhithettek volna azokon a bíróságok, az eset valódi jellegének megfelelő minősitéssel), félő, hogy törvényhozásunknak és közvéleményünknek egyre fokozódó közömbössége mellett évtizedek fognak eltelni, mig a bünvádi perrendtartásnak csak legnagyobb fogyatkozásait is jóvá fogják tenni. Pedig kormánynak és törvényhozásnak elemi kötelessége minden törvény mindegyik szabályát azonnal módositani, mihelyt az arra leghivatottabbak kimutatják annak helytelenségét vagy ártalmasságát, mert alig képzelhető nagyobb embertelenség, mint ha elméletek vagy rendszerek vagy egyéb mellékletekintetek okából türnek meg igazságtalanságot, akármilyen törvényes alakban és bármennyi ugynevezett alkotmányos biztositékkal, amely senkit sem kárpótol a jogtalanul reá rótt szenvedésekért.

A késő belátásnak példáját adja az 1908 : LVII. tcz. is, amely a kereskedelmi törvénynek 32 éven át hatályban volt 20. §-át törölte el, és a *kereskedelmi üzlet átruházásáról* valahára olyan szabályt iktatott törvénybe, amely a czégjog terén annyi évtizeden át mindennapos visszaéléseket meg fogja szüntetni. Hogy hány gazembert segitett a kereskedelmi törvény 20. §-a és törvényhozásunk páratlan indolenciája vagyonhoz, hogy viszont hány tisztességes és jóhiszemü hitelezőt tett ez a két tényező koldussá, s végül hány esetben ártott az eddigi törvényes állapot a magyar kereskedelem és hitel jó hirnevének — azt statisztika sohasem fogja kimutatni, de kereskedőink, akik évről-évre hiába utaltak a törvény nevető kijátszóira, az elharácsolt milliók halmazáról tudnak, és arról, hogy a jogérzetet és törvénytiszteletet mily ijesztő mértékben gyöngitette és csökkentette az eddigi gazdálkodás türése.

Erről a törvényről is már irtak e lapban eleget — csak már elmondottakat ismételnék tehát utólagos birálatommal. Kiváncsian várom azonban joggyakorlatunkat a törvény 3. §-a körül, amelynek szerkezete meglehetősen szerencsétlen ugyan, amely azonban a bíróságnak módot ad arra hogy «az eset összes körülményei» figyelembe vételével a kijátszások legburkoltabb eseteit is megérdemelt sorsukra juttassa.

A *csekktörvény* (1908 : LVIII. tcz.), amely az időközben kibocsátott összminiszteri rendelet értelmében 1909 julius 1-én lép életbe, a mult év törvényhozásának egyik legnagyobb horderejü alkotása, amelylyel — csodálatos módon — a Németbirodalmat is megelőztük. A törvény *jó* törvénynek fog bizonyulni, mert okosan számolt nemcsak a csekknek gazdasági jelentőségével, hanem a sajátos hazai viszonyokkal is — az egyes vitás elvi kérdések megoldásának helyességét az erre ugyszólván egyedül illetékes gyakorlati élet fogja bebizonyitani. A magam részéről nagyon helyeslem, hogy törvényünk csak a pénzszolgáltatásra irányuló csekket vonja rendelkezései körébe (az elszámolásra szóló «keresztezett» csekk mellett, 11. §.), és hogy a passziv csekk-képességet a bankügyletekkel foglalkozó czégekre szoritja. A szenvedő csekk-képességnek bővebb körre kiterjesztése a mi viszonyaink közt könnyen adhatott volna alkalmat visszaélésekre, de gazdasági viszonyainknak is ez a szabályozás felel meg legjobban. Helyes az is, hogy csak a határozottan rendeletre és emellett látra szóló belföldi csekket ismeri törvényünk, helyes a 14. §-nak a csőd esetére felállitott szabálya, amely nem teremt külön, visszaélésre inkább alkalmat adó jogot ; és helyesek a 15. §-nak a visszavonásra vonatkozó elvei. Vajjon a 23. §-nak a hamis vagy meghamisitott csekk beváltásából eredő kárt illetően felállitott szabálya helyes-e? azt igazában csak a gyakorlati élet fogja bebizonyitani ; elméletben a törvény álláspontja mellett épp annyi érvet hozhatni föl, mint ellene, sőt a franczia gyakorlat sem tudott eddig megállapodni ebben a nehéz kérdésben, amelynek bármiként megoldása (persze a vétkesség esetét nem tekintve), a kár viselésére itélttel szemben bizonyos foku méltánytalansággal jár. Nagyban és egészben a csekktörvény, mint már emlitém, igen alapos munka, amely minden izében gondos tanulmányra és nagy gyakorlati érzékre vall, és amelyen meglátszik, hogy nemcsak iróasztal mellől került ki. Bizonyos, hogy ennek a törvénynek a mi gazdasági életünkre is meg lesz az a nagy hatása, amely a csekk általános behozatalával mindenütt, habár nem is egyformán rövid időn, együtt járt.

★

Az igazságügyi törvényhozás körébe tartoznak a borhamisitásnak és a hamisitott bor forgalomba hozatalának tilalmazásáról szóló 1908 : XLVII. tcz. büntető határozatai is (37—51. §§.), amelyek részben ellentétben vannak a kihágási törvényben (1879 : XL. tcz. 16. és 21. §§.) megszabott büntető rendszerrel, amennyiben a törvény kihágásért három hónapig terjedhető elzárást és 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetést is megszab (37., 43., 44. §§.), a pénzbüntetés legkisebb összegét pedig a 40. §. esetében 200 K-ban állapitja meg. A büntetés szigora ellen végre nem tehető kifogás, ha arra az adott esetben szükség van, de lehetett volna talán módot találni arra, hogy ez a szigoritás megtörténjék anélkül, hogy büntető rendszerünkön ilyen csorbát ejtsünk. Nem mintha én az ilyen rendszert olyan dogmának tartanám, amelynek megsértése helyre nem hozható gonosztett, és bizonyos az is, hogy a dolog lényegét az efféle eltérés éppenséggel nem érinti. Vannak azonban minden ismeretkörben alapelvek, amelyeket fölforgatás és zavar kikerülése végett mindenütt tiszteletben tartanak, és amelyektől eltérni annyi, mint egy alapvető tételt tudatosan halomra dönteni. De van ennek a szóban forgó rendelkezésnek egy további fontos következése is : az t. i., hogy a közigazgatási hatóság az eddiginél még sulyosabb büntetést is ki fog szabhatni, holott máris tulságosan bő a közigazgatási hatóságnak büntető hatásköre, ugy, hogy ennek inkább szükitésére kellene törekednünk. A törvényhozás tehát az olyan esetet, amelyben sulyosabb büncselekményt vél fennforogni látni, helyesebben a kir. bíróság hatáskörébe utalhatta volna, a bíróság pedig azt esetleg vétségként büntethette volna. Ismétlem : nem tulajdonitok főbenjáró jelentőséget az efféle rendszer-kérdéseknek, de ha büntetőtörvényhozásunk a büncselekmények hármas felosztásának álláspontján bizonyos általános elveket elfogadott és három évtizeden át állandóan magáéinak vallott, akkor azokat nem szabad kivételesen sem, egyszerüen sutba dobni.

A jogszolgáltatás körébe tartozik annak megemlitése, hogy a közegészségügyi törvényt módositó XXXVIII. tcz. 37. §-ában hét esetben a *közigazgatási bíróság* előtt való eljárásnak ad helyet, amit azért kell örömmel regisztrálni, mert e bíróság hatáskörének minden kiterjesztése egyértelmü egy bizonyos foku önkénykedésnek közigazgatási eljárásunkból kiküszöbölésével.

Az 1908. évnek már megemlitett két igen fontos igazságügyi alkotásának részletes ismertetését és jellemzését kihagyhatom e szemlémből, mert mindkettőnek sok helyről igen beható és avatott birálatban volt része. Az egyik az *országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézet* (XL. tcz.), amely szerény kezdettel egy rendkivül fontos problémát old meg először az egész világon, aminek nálunk talán tudatára sem jöttek, a közvetetlenül érdekeltek sem. Mert sehol nem történt még meg, hogy szabad foglalkozást üzőket törvény kényszeritené arra, hogy önmagukat munkaképtelenségük, családjukat pedig a családfő halálának esetére biztositsák. Bármily szokatlan azonban ez az eset, bizonyos, hogy az abban megnyilatkozó szocziális elv nem marad majd utánzás hiján és az önbiztositásnak ez a neme csakhamar általánossá lesz, társadalmunknak óriás átalakulását vonva maga után. Mert én ugy látom, hogy nálunk a forditottja fog bekövetkezni annak, ami ezen a téren a külföldön történt, (először a Németbirodalomban, azután 1908-ban Nagybritanniában és Ausztriában a mult év novemberében beterjesztett, de törvények erejére még nem emelkedett szocziális javaslatokkal), hogy t. i. először az u. n. kisemberek kényszerellátásáról gondoskodjék az állam. Nálunk a középosztályon kezdik a kényszerellátás megvalósitását (ez idő szerint szó van a gazdatisztek és a magánalkalmazottak ilyen ellátásáról) és a majore ad minus fognak haladni, ami annál könnyebb, mert ez a rendszer az államra nem jár semmiféle teherrel. Mindenesetre érdekes ez a mi uttörő kisérletünk és mivel, hiszem és remélem, be fog válni : talán fokozza majd önbizalmunkat és merünk majd eredetit alkotni más téren is, ahol még mindig félünk az önálló kezdéstől, akármilyen okos eszméről van is szó.

A *végrehajtási novellával* (XLI. tcz.) magam is annyit foglalkoztam, hogy visszaélnék e sorok olvasóinak türelmével, ha annak előnyeit és hátrányait ujból feszegetném.

*

Végére érve imigyen szemlénknek, látnivaló, hogy az 1908. év törvényhozása sok okosat és hasznosat alkotott. De még kell állapitani azt is, hogy az országgyülés munkássága és tárgyalása talán még sohasem volt oly kevéssé értékes, mint az utolsó esztendőkben, amikor a legritkább esetben köszönhettünk egy-egy uj eszmét, egy-egy lényeges javitást az országgyülés közremüködésének, amit az egyes törvények törvényhozási előzményei és az országgyülés naplói bizonyitanak legjobban. És nagy sajnálkozással kell megállapitanunk azt is, hogy az országgyülés, helyesebben a képviselőház közömbösségén mult a polgári perrendtartás és az avval szükségképpen kapcsolatos szervezeti törvényeknek megalkotása is, hiszen az igazságügyi bizottság is csak két rövid ülésben foglalkozott a korszakalkotó reformmal, amelynek javaslatát hét és negyed évvel ezelőtt terjesztette a kormány a képviselőház elé és amelyet egy korábbi országgyülés képviselőházának igazságügyi bizottsága alaposan végig tárgyalt volt. Azonban erről most bővebben ne essék szó. Tisztem csak az alkotásokról való beszámolás volt, nem a mulasztásokról való is, pedig ez sem lenne érdekesség hijján.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elidegenitési és terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzésének erejéről.

A kir. Curia 74. számu polgári döntvénye indokolásának 11. bekezdésében erre a következtetésre jut : «oly elidegenitési és terhelési tilalom, mely a jelen döntvényben körülirt feltételeknek meg nem felel, nyilvánkönyvi bejegyzés tárgyát nem képezheti, s ha mégis bejegyeztetett volna, mint hatálytalan, a további telekkönyvi jogok, tehát a végrehajtási vagy jogügyleti zálogjogok bejegyzését nem gátolhatja, minélfogva annak törlését a telekkönyvi hatóságnál bármely érdekelt fél kérheti.»

Helyes-e vagy sem a döntvény indokolásának az a része, amely az elidegenitési és terhelési tilalom *hatályosságának* feltételeit ismerteti : ezzel a kérdéssel itt foglalkozni nem kivánok.

Ahhoz a következtetéshez szándékozom csupán hozzászólani, amelyet a kir. Curia az elidegenitési és terhelési tilalom hatálytalanságából von le.

Ez a következtetés — miként a fent idézett szövegből kitünik — abban áll, hogy a telekkönyvileg bejegyzett tilalom hatálytalansága esetében ez a tilalom *további telekkönyvi jogok bejegyzését nem gátolhatja.*

Ha tehát a telekkönyvben olyan elidegenitési és terhelési tilalom van bejegyezve, amely a döntvény megállapitása szerint hatálytalan : akkor ez a bejegyzés egyáltalán nem akadályozza azt, hogy a bejegyzést tilalmazó telekjegyzőkönyvben vagy betétben telekkönyvi jogokat (tulajdonjog, zálogjog stb.) jegyezzenek be a tilalom bejegyzésével terhelt részletre, vagy tulajdoni jutalékra. Szóval a telekkönyvi hatóságnak az ilyen tilalom bejegyzését egyszerüen *nem létezőnek* kell tekinteni.

Ámde, hogy ezt a telekkönyvi hatóság megtehesse, feltétlenül szükseg van arra, hogy megvizsgálja, vajjon a kérdéses tilalom a döntvény szerint hatályos-e vagy sem. A telekkönyvi hatóságnak tehát eszerint nemcsak joga, de kötelessége is a telekkönyvileg bejegyzett tilalom *hatályosságának megbirálása.* Kitünik ez abból is, hogy az idézett szöveg szerint a hatálytalan tila-

lom törlését «*a telekkönyvi hatóságnál* bármely érdekelt fél kérheti». Kétségtelen tehát, hogy a döntvény indokolásának idézett helye a telekkönyvi hatóságot a tilalom hatályosságának megbirálására feljogositottnak tekinti.

Igen, de mi van az indokolás 4. bekezdésében? Szóról szóra ez: «*a telekkönyvi hatóság ezen uj szöveg szerint sem hivatott az elidegenitési és terhelési tilalom jogi természetét és érvényességét megbirálni,* hanem csak azt vizsgálja, gátolja-e a további bejegyzést harmadik személynek a tilalommal egyidejüleg bejegyzett joga».*

Amig tehát a 4. bekezdés szerint a telekjegyzőkönyvbe bejegyzett tilalom érvényességét a telekkönyvi hatóság nem birálhatja, addig a 11. bekezdés szerint azt igenis birálhatja, mert birálnia kell, hogy eldönthesse, vajjon további telekkönyvi jogokat bejegyezhet-e vagy sem.

Kérdés, hogy ezek közül az ellentmondó kijelentések közül melyik a helyes?

A feleletet csakis telekkönyvi jogunk fennálló szabályaiban kereshetjük.

Az 53. §. igy szól: «A tulajdon oly korlátolásai, melyek a tulajdoni lapra a korábban telekkönyvezett hitelezők beleegyezése nélkül jegyeztetnek be: ezen hitelezők jogait nem akadályozhatják arra nézve, hogy ők a nekik elzálogositott telekkönyvi jószágtestet a tulajdon ezen korlátozásaira való tekintet nélkül végrehajtás alá vehessék». Ha tehát valamelyik telekkönyvi jószágtestre tulajdonjogi korlátozás van telekkönyvileg bejegyezve, és az ezen bejegyzést megelőzőleg jelzálogi bejegyzést nyert hitelezők valamelyikének javára végrehajtási bejegyzés volna elrendelendő: ennek megtörténte előtt utána kell nézni, vajjon ez a hitelező nem egyezett-e bele a tulajdonjogi korlátozás bejegyzésébe? Mert ha beleegyezett, akkor az ő javára végrehajtási bejegyzést elrendelni nem szabad. Mit tesz már most ilyen esetben a biró, amidőn utánanéz, hogy megtörtént-e a beleegyezés, s ha igen: elutasitólag, ha nem: helyt-adólag dönt? Azt állapitja meg, hogy a tulajdonjogi korlátozás *hatályos*-e az illető hitelezővel szemben. *Ez a §. tehát a telekkönyvi bejegyzés hatályossága elbirálásának egy esetét állitja elénk.*

A 68. §. 2. bekezdése szerint «valamely már bejegyzett jog átváltoztatásainak bejegyzése azonban a megelőző hitelezőknek kárára nem szolgálhat». Ha tehát pl. egy teljes tulajdonjog osztottá alakulna, és ezt követőleg végrehajtási jog feljegyzésére irányuló megkeresés érkeznék a telekkönyvi hatósághoz, meg kellene nézni, hogy a vonatkozó zálogjogot a tulajdonjog teljessége idejében jegyezték-e be, vagy később. Szóval itt is el kell birálni, hogy melyik hitelezővel szemben *hatályos* a jogváltoztatás. Itt tehát szintén a bejegyzés hatályossága elbirálásának egyik esetével van dolgunk.

A 76. §. a «csődrendtartás 66. §-ára hivatkozik. Az ebben foglalt rendelkezések helyett most az 1881: XVII. tcz. 12. és következő §-aiban foglalt rendelkezések állanak fenn. A 12. §. szerint «a csődnyitás hatályának kezdete után a csődtömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra, a közadós tartozása alapján, a csődtömeg ellèni hatálylyal tulajdon-, zálog- vagy megtartási jogot szerezni, biztositást, zárlatot vagy *végrehajtást* elrendelni, vagy az elrendeltet *foganatositani* nem lehet, és ha foganatosittatott, az joghatálylyal nem bir.» A 13. §. második bekezdése értelmében «a csődnyitás hatályának kezdete előtt szerzett zálog-, megtartási vagy visszakövetelési jognak a tömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra teendő érvényesitése végett *a végrehajtást a csődnyitás után is el lehet rendelni és azt foganatositani.*» Itt szintén olyan esettel találkozunk, amidőn a telekkönyvi hatóság — az 1884: XVII. tcz. 92. §-a szerint telekkönyvileg feljegyzendő — csődnyitás *hatályosságát* birálja.

Ha a jelzálogjogot kitörölték, de a kitörlés kérésekor az arra bejegyzett alzálogjog megszünése nem bizonyittatott: a 79. §. szerint «ezen kitörlés az alzálogjog tekintetében annak kitörléséig nem létezőnek tekintendő.» A telekkönyvi hatóság tehát ennek a §-nak értelmében is birálja a bejegyzés *hatályosságát.* A telekkönyvi rendtartás tehát intézkedik olyan esetekről, amelyekben a telekkönyvi hatóság valamely telekkönyvi bejegyzés hatályosságát birálja, vagyis birálja azt, hogy az a bejegyzés, *mely telekkönyvi jogosulttal vagy jogosultakkal szemben hatályos.*

Olyan szabályt azonban egyetlen egyet sem találunk a telekkönyvi rendtartásban, amelyben arról volna szó, hogy a telekkönyvi hatóság a bejegyzés *érvényességét* is birálhatja.*

Ha a telekkönyvben olyan jogot kebeleztek be vagy jegyeztek elő, amely a rendtartás 63. §-a értelmében be nem kebelezhető s elő sem jegyezhető, ha jelzálogi bejegyzéssel olyan követelést biztositottak, amelynek tárgya határozottan elő nem adatott (64. §.), ha a rendtartás 65. §-ának első bekezdésében foglalt szabály ellenére nem számszerüleg meghatározott összeg erejéig jegyeztek be jelzálogjogot, ha a bejegyzés nem olyan okiraton alapszik, amely a rendtartás 67. §-a szerint eredeti okiratnak tekintendő, ha a bejegyzésnek alapul szolgált okirat a rendtartás 68. §-ának első bekezdésében meghatározott tartalmi kelléket nélkülözi, ha nyilván érvénytelen jogügylet alapján (69. §.) rendeltek el s foganatositottak telekkönyvi bejegyzést, stb.: akkor a bejegyzés *érvénytelen.* Ám a telekkönyvi rendtartás — eltekintve az erészben hatálytalan 148. és köv. §-októl — nem jogositja fel a telekkönyvi hatóságot arra, hogy elbirálja, hogy az ilyen bejegyzés érvényes-e vagy sem.

Tekintettel még arra, hogy a telekkönyvi rendtartás 113. §-ának első bekezdése, 117. §-ának második bekezdése, 127. §-a és 161. §-ának harmadik és negyedik bekezdései értelmében a telekkönyvi beadványok elintézésénél a *meglevő telekkönyvi állás az irányadó:* kétségtelen, hogy a telekkönyvi rendtartás azon az elvi állásponton van, hogy *a telekkönyvi hatóság a telekkönyvi bejegyzés érvényességét birálat tárgyává nem teheti, azt esetleg, mint általa érvénytelennek itéltet figyelmen kivül nem hagyhatja, hanem tartozik mindaddig fennállónak és érvényesnek tekinteni, amig annak rendje és módja szerint ki nem töröltetik.*

Hogy vagyunk már most a *kitörléssel?*

Azt mondja a döntvény 11. bekezdése, hogy a hatálytalan elidegenitési és terhelési tilalom kitörlését «*bármely érdekelt fél* kérheti», amivel voltaképpen azt akarja mondani, hogy a hatálytalan tilalom bármely érdekelt fél kérelmére törölhető.

Hogy kit ért a döntvény «érdekelt fél» alatt, azt nem mondja meg. Fel kell tennünk, hogy mindenesetre azokat tekinti érdekelt feleknek, akiket a rendtartás 119. és 120. §-ai telekkönyvi bejegyzések (a kitörlés is bejegyzéssel történik) kérelmezésére feljogosit.

De helyes-e hát a döntvény 11. bekezdésének az a kijelentése, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzése, kérelemre, a tilalom érvénytelensége miatt kitörölhető?

A feljegyzések kitörléséről a telekkönyvi rendtartás *általánosságban* nem intézkedik. A 104. §. második bekezdés eme szavaiból: «... a kiskoruság annak a keresztelési vagy születési *bizonyitvány* vagy a nagykoruság ** alapjáni kitörlése», kétségtelen, hogy a 67. §. szabálya a feljegyzésekre is áll s hogy ennélfogva a feljegyzés kitörlése is csak eredetinek tekintendő *okirat* alapján rendelhető el. Az elidegenitési és terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzését tehát csakis olyan kérvény alapján lehet kitörölni, amelyhez a tilalom által oltalmazni szándékolt fél törlési engedélye vagy halotti anyakönyvi kivonata, avagy a tilalom érvénytelenségét kimondó jogerős birói itélet van csatolva, egy szóval olyan okirat, amely a telekkönyvi eljárásban megkövetelt alakban és tartalommal igazolja a tilalom hatályának megszünését vagy a tilalom érvénytelenségét.

Amint az előadottakból látjuk, a szóban forgó curiai döntvény indokolásának tárgyalt részében foglalt kijelentések a *fennálló jogot nem fedik.*

Pedig hát a Curia döntvénye *uj* jogot nem alkothat, ami

* Jóllehet az indokolás 11. bekezdésében *hatálytalanságáról*, 4. bekezdésében pedig az *érvényesség* megbirálásáról szól, nem lehet kétséges, hogy a 11. bekezdésben a «hatálytalanság» alatt voltaképpen *érvénytelenséget* kell érteni, mert hiszen a 11. bekezdés azt mondja, hogy a hatálytalan tilalom a *további telekkönyvi jogok bejegyzését nem gátolhatja,* az ilyen «hatálytalanság» pedig egyenlő az *abszolut érvénytelenséggel.*

* Kivéve a kitörlési perről intézkedő 148. és köv. §-okat, amelyeknek az az intézkedése azonban, hogy a kitörlési perekben a telekkönyvi hatóság itél, ma már az 1881: LIX. tcz. 6. §-ának első s az 1893: XVIII. tcz. 1. §-ának első és harmadik bekezdéseivel hatályon kivül van helyezve.

** «Nagykoruság» alatt itt kétségtelenül «*nagykorusitás*» értendő

kétségtelenül kitünik az 1881 : LIX. tcz. 4. §-ának második bekezdéséből, amely szerint a vitás kérdést «az ügy elintézése *előtt*» kell a teljes ülés eldöntése elé terjeszteni. Ha uj jog alkottatnék, a vitás kérdést szőnyegre hozó ügy elintézését elhalasztani és az alkotott uj jogot ebben az ügyben is alkalmazni nem volna szabad, mert az uj jognak *visszaható* ereje nincs.

X. Y.

Helyes-e az olyan, csupán perköltség fizetésére kötelező itélet, mely 8 nap alatt s a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánittatik?

A bíróság kötelezte alperest, hogy felperesnek 8 nap alatt a felebbvitelre való tekintet nélkül végrehajtás terhe mellett 60 K perköltséget fizessen. Kérdés : helyes-e ez az itélet?

A Jogt. Közl. 14. számában hárman is hozzászóltak ehhez a kérdéshez s mindannyian megegyeznek abban, hogy a szóban forgó itélet nem helyes.

Én az itéletet helyesnek tartom.

Véleményemet az 1893 : XVIII. tcz. 210. és 116. §-aira alapitom.

Felperes az első tárgyalási határnapon keresetét a perköltségre leszállitván, a kereset tárgyának értékeül — az állandó birói gyakorlat szerint — a perköltség összege veenndő, mely a jelen esetben 60 K-t tesz ki ; tehát a járásbiróság itélete ellen használható perorvoslat a felülvizsgálati kérelem. A felülvizsgálati kérelemnek — az idézett törvény 210. §-a szerint — az itélet végrehajtására halasztó hatálya nincs. Ezt a törvény parancsolólag mondja ki, semmiféle megkülönböztetést sem téve. Nem lehet tehát itt az itélet tartalmát venni irányadóul s a szerint, amint az itélet felperest keresetével elutasitja s őt a perköltségben marasztalja avagy alperest marasztalja a tőkében és járulékaiban vagy a csupán perköltségben, különbséget tenni s ilyként némely esetben a felülvizsgálati kérelemnek halasztó hatályt tulajdonitani.

Épp igy nem szabad különbséget tenni a 8 napos teljesitési határidő megállapitásánál sem, hiszen a 116. §. kötelezően irja elő, hogy azon itéletekben, melyek ellen a végrehajtásra halasztó hatálylyal biró felebbvitelnek helye nincs, a kötelezettség teljesitésére legfeljebb 8 napos határidő szabandó. A törvény itt sem különböztet ; akár tőke és járulékok, akár pedig csupán perköltség fizetése a teljesitési kötelezettség tárgya, a 116. §. szóban forgó esetében 8 napos a teljesitési határidő.

Az ellentétes álláspont helyességének vitatói a kérdés eldöntésénél az 1881 : LIX. tcz. 23. és az 1893 : XVIII. tcz. 117. §-ára is hivatkoznak, már pedig ezekre a §-okra hivatkozni a jelen esetben nem kell, sőt nem is lehet.

A novella idézett §-a ugyanis a sommás eljárásban már nem alkalmazható többé, annak helyét a fentebb emlitett 116. §. foglalta el.

De nem hivatkozhatni a sommás törvény 117. §-ára sem, hiszen a megbeszélés tárgyát oly itélet képezi, amely ellen csupán felülvizsgálati kérelemnek van helye, a 117. §. pedig csakis a felebbezéssel megtámadható itéleteknél jöhet szóba. («Tekintet nélkül a felebbezésre, végrehajthatóknak nyilvánitandók stb.»). Általában a 210. §. többet mond mint a 117. §. Ugyanis az ezen utóbbi §-ban taxative felsorolt itéletek ellen beadott felebbezés az itélet végrehajtására csak akkor nem bir halasztó hatálylyal, ha a biró a rendelkező részben az itéletet határozottan a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitja, ellenben a 100 K-n aluli sommás perekben a végrehajthatóság kimondása teljesen felesleges, mert az ilyen perben hozott itélet a teljesitési határidő eltelte után már a törvény (210. §.) kötelező rendelkezésénél fogva végrehajtható az esetben is, ha ellene felülvizsgálati kérelem adatott be vagy ha a felebbvitelre való tekintet nélküli végrehajthatóság ki sincs mondva benne.

Hogy ez az álláspont nem egyedül álló, annak bizonyitására hivatkozhatom arra, hogy tudomásom szerint a budapesti kir. tábla is azt követi.

Ime egy eset :

A kir. tábla az elsőbirósági végzést helybenhagyta, mert «a sommás törvény 117. §-ának rendelkezése oly sommás perekben, melyekben az elsőbirósági itélet ellen csak felülvizsgálatnak van helye, alkalmazást nem nyerhet, mert azon perekben az itélet végrehajthatósága tekintetében a sommás törvény 210. §-a irányadó. A most hivatkozott §. szerint pedig a felülvizsgálati kérelemnek az itélet végrehajtására halasztó hatálya nincs. Minthogy továbbá sem az idézett törvényhely, sem az 1881 : LX. tcz. 1. §. *b)* pontja a marasztalás tárgyát illetően különbséget nem tesz, törvényszerüen volt a végrehajtás, tekintet nélkül a felülvizsgálati kérelemre elrendelhető a pervesztes felperest a perköltségben marasztaló itélet alapján is.» (1906 nov. 13. 10,931/906. polg. sz. a.)

Dr. Danilovics Pál.

Különfélék.

— **Vidéki jogászegyletek.** *Sólyom Andor* miniszteri tanácsos, az igazságügyminiszterium elnöki osztályának vezetője, egy aradi hirlapban jogászegylet alapitására buzditja az aradi jogászságot.

Örömmel olvastuk ezt a czikket, mert abban jelét látjuk annak, hogy a miniszteriumban tudatára ébrednek az elméleti kiképzés és továbbképzés nagy horderejének, és elismerik, hogy a routine nem pótolhatja az elméleti tudást és az olvasottságot. Talán ez a felszólalás azt is jelenti, hogy a miniszterium a jövőben jobban fogja-e megbecsülni a birói és ügyészi kar ama tagjait, akik képzettségükkel kiválnak a tömegből és akik hivatali kötelességeik mintaszerü teljesitésén felül, jogi életünkben és jogi irodalmunkban is számottevő szerepet visznek. Mindenesetre buzditóan hatna azokra, akik Sólyom miniszteri tanácsos ur üdvös eszméjét megfogadják, ha látnák, hogy az irodalmi érdemeket megfelelően honorálják, és hogy nem a rangidősbség az egyedüli mód az előmenetelre.

Reméljük azonban, hogy a tanácsos ur czikkének meglesz a foganatja a vidéki jogászság körében. A táblák székhelyein, ahol főiskolák is vannak, elég nagyszámu a jogászság egy jogászegylet fenntartására és táplálására. Vidéki tudományos központok teremtése pedig hazánknak elsőrangu kulturszükséglete, amelyet a jogászságnak éppen ugy ki kellene elégitenie, mint az egyéb tudományok müvelőinek. Nem igaz, hogy a vidéken lehetetlen a tudományos élet — ott ahol egyetem vagy jogakadémia, tábla, törvényszék, járásbiróság, főügyészség, ügyészség, ügyvédi és közjegyzői kamara van, ott ahol számos közigazgatási hatóság müködik, lehetetlen eredményt föl nem mutatni, föltéve persze, hogy ezt *komolyan* akarják.

A Magyar Jogászegylet bizonyára megfelelő erkölcsi támogatásban részesitené a vidéki társegyesületeket, sőt bizonyos kapcsolat teremtése sem látszik kizártnak.

— **Jogászvégzet.** Ezen czim alatt a Pesti Hirlap április 16-i száma érdekes vezérczikkben foglal állást az ügyvédi kérdésben, kivánatosnak nyilvánitván a megfelelő intézkedések törvénybe iktatását az ügyvédi kar tulszaporodása ellen. Igen örvendünk, hogy a napi sajtó komolyan foglalkozik az ügyvédi kérdéssel és megfelelő tájékozottsággal iparkodik a nagyközönséget is tájékoztatni arról, hogy a jogászpályák mennyire tul vannak zsufolva, hogy a megélhetés mily nehéz, és hogy igy vajmi kevés kilátásuk van boldogulásra azoknak, a kik e tultömött pályára lépnek.

Ámde nem hagyhatjuk szó nélkül a Pesti Hirlap czikkének befejező részét, a melyben egy, az ügyvédi vizsga előtt álló, megbomlott idegzetü fiatalember öngyilkosságából azt próbálja levezetni, hogy az ügyvédi vizsgákon «embertelen erőszak rendszere vált divatossá», mert a bizottság tagjai, élükön az elnökkel, «azt a tendenciát érvényesitik, hogy a jelentkező jelöltek jelentékeny mennyiségét, állitólag 60%-ot elbuktatják azon az elvi alapon, hogy kár az ügyvédek számát szaporitani.»

Nem először hallunk ilyesféle vádat, és nem először czáfoljuk azt kézenfekvő adatokkal. Hogy ismét érdemesnek tartjuk a czáfolatra, annak oka az, mert szeretnénk, ha a

napi sajtó kevésbbé elfogult szemmel nézné az ügyvédi kérdést, és az ügyvédvizsgáló bizottság müködését.

Mindenekelőtt konstatáljuk, hogy a budapesti ügyvédvizsgáló bizottság előtt 1908. évben a jelölteknek nem 60%-a bukott, hanem éppen fordítva a vizsgáknak 62%-a fogadtatott el, és az összes bukások száma 38%-ot tett. Ez a 38% azonban szintén nem tekintendő ily ridegen, mert teljesen elutasított jelölt csupán 16% volt, mig pótvizsgára utasittatott 21·6%. Ha az előző évek statisztikáit tekintjük, ugy tagadhatatlan, hogy az utóbbi két esztendőben több jelölt bukott el, mint az előző esztendőkben. Ennek oka az, hogy mig előbb a jelölt minden tárgyból bukott, addig ujabban egy csoportból való bukás is lehetséges. Tehát ha azelőtt a jelölt felelete egy tárgyból nem volt kielégitő, a bizottság vagy elnézést gyakorolt, vagy ha nagyon rossz eredményt mutatott a jelölt azon egy tárgyból, kénytelen volt őt mindenből elbuktatni, mig most meg van adva a mód és lehetőség az individualizáczióra és arra, hogy a csak egy tárgycsoportból gyenge jelölt csupán azon egy tárgyból legyen visszavethető. Ez kifejezést talál a statisztikában is, mert mig az előző esztendőkben a teljes bukások száma 21—22% volt, addig 1908-ban az egész vizsgálat ismétlésére mindössze 16% utasittatott, mig 21·6 pótvizsgára utasittatott.

Ebből arra következtetni, hogy a bizottság «*elvi*» álláspontra helyezkedik és ezen módon akarná megvalósitani a numerus clausust, vajmi merész és indokolatlan feltevés.

A bukások oka az, hogy sajnos, a jelöltek egy részének elméleti készültsége hiányos, másik részének pedig gyakorlati képzettsége nem üti meg a mértéket.

Az első hibának oka jogi oktatási rendszerünk, mig az utóbbié a gyakorlatra szánt időnek elégtelen volta, mert jól tudjuk, hogy a három esztendei gyakorlat sem telik el megszakitás nélkül, és hogy abból a szigorlatokra és az ügyvédi vizsgára való készülés jelentékeny részt elvon.

Egy megbomlott idegzetü fiatal ember öngyilkossági kisérletéből vagy egy-egy bukott jelölt lármás fellépéséből ne következtessen a sajtó jogtalan erőszakra vagy hajszára.

A pozsonyi ügyvédi kamara évi jelentése is foglalkozik e kérdéssel, a következő kijelentéseket tevén: «Megtörtént, hogy egy alkalommal néhány fiatal ember az ügyvédvizsgáló bizottság által egyhangulag visszautasitott vizsgálat eredményét elégedetlenséggel kisérte, aminek ötletéből az ügyvédvizsgáló bizottság indokolatlan és alaptalan támadásokban részesült.

Az ügyvédvizsgáló bizottságoknak feladata őrködni a felett, hogy az ügyvédi kar értelmi szinvonala az ügyvédi állás fontosságának megfelelő legyen. Ennek a feladatnak az utóbbi években derekasan meg is felelt, amennyiben azokat, akik a jog alapelemeiben járatlanok, akik kellő gyakorlati kiképzés hiányában nem tudják a jogelveket a gyakorlati esetre alkalmazni, akik az ugynevezett «jogi szemináriumok» és «előkészitő intézetek»-ben szerezték meg hiányosan jogi ismereteiket, visszautasitotta és nem engedi magát befolyásoltatni a nagyon elharapódzott protekcziótól és ajánló-levelektől.

Kamaránk a lefolyt évben is éber figyelemmel kisérte az ügyvédvizsgáló bizottságoknak müködését és kötelességének tartja, hogy visszautasitsa az ellenük emelt alaptalan és indokolatlan vádakat».

— **A birói és ügyészi állások** késedelmes betöltése tárgyában Babocsay Sándor országgyülési képviselő még mult hó 30-ik napján az igazságügyminiszterhez intézendő interpellácziót jegyzett be. De ez az interpelláczió a közbejött husvéti szünet folytán csak a husvét utáni első interpellácziós napon fog megtörténni.

— **Az igazságügyminiszterium börtönügyi osztálya a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület magyar csoportjával** karöltve e héten érdekes előadássorozatot tartott a börtönügyi tisztviselők részére rendezett szaktanfolyam kiegészitő része gyanánt. Engelberg titkos kormánytanácsos, a német börtönügyi tisztviselők egyletének elnöke öt előadásban értekezett a büntettek megelőzéséről, Balogh Jenő egyetemi tanár négy előadásban tárgyalta a büntetésvégrehajtás feladatait, Szilágyi Arthur Károly ügyvéd két előadásban az állami és társadalmi gyermekvédelmet ismertette.

Engelberg pénteken, április 23-án külön előadást tart este 6½ órakor a Tudományos Akadémia kis dísztermében a gyermekbiróságról.

Rickl Gyula, a börtönügyi tanfolyamnak és a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület magyar csoportjának elnöke a börtönügyi tanfolyamot a következő szép beszéddel nyitotta meg:

Az igazságszolgáltatással kapcsolatos jelentős intézmény életbeléptetését tüztük ki a mai napra.

A régi idők drákói szigorral kirótt büntető itéleteit kegyetlenségben még tulszárnyalta a végrehajtás, melynek főczélja az elrettentésre irányuló megtorlás volt.

A büntettes a társadalom által elveszett embernek tekintetett, ki semmi kiméletre nem érdemes.

E felfogás juttatta együvé, ugyanazon sötét, nyirkos pinczébe, válogatás nélkül az alkalmi bünöst a sokszoros visszaesővel, a környezet áldozatakép először bünbe esett gyermeket, a szokásos vén gonosztevővel.

Igy lett a börtön a bünösök iskolájává, testi, lelki poklává olyanoknak is, kiknek jövő élete erkölcsileg is megmenthető lett volna.

Ezen állapotban találta a legmüveltebb európai nemzetek fogházait még a XVIII. század második felében is a nagy angol emberbarát, kinek méltó feljajdulása a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának szörnyüségeire irányitotta a közfigyelmet, és a rabok sorsának javitását több tekintetben nemes buzgalommal kiharczolta.

A büntetés végrehajtása azonban a büntető itélkezés mellett még azután is igen hosszu ideig lekicsinyelt másodrangu folyamata volt az igazságszolgáltatásnak.

Csak a legujabb büntetőjogi reformeszmék között találjuk azon alapvető tételt, hogy ugy a bünczelekmények, mint az azok leküzdésére szükséges eszközök nemcsak jogászi, hanem embertani és társadalomtani szempontból is tekintendők.

A büntettes egyéniségének és a bünczelekmények inditó okainak fokozott, tüzetes vizsgálata a büntettesek különböző osztályainak megállapitására és azon körülmény felismerésére vezetett, hogy a büntettesek egymástól teljesen elütő osztályaira, az alkalmi büntettesekre és visszaesőkre, közöttük a korlátolt beszámithatóságuakra ugyanazon jogszabályokat és ugyanazon elbánást okszerüen alkalmazni nem lehet.

Ezen felfogás alapján korunknak törekvése a szaporodó visszaesők, ezek között a csökkent szellemi értékük egyéniségének felismerése, meghatározása, s a közveszélyes voltuk miatt igényelt megfelelő elhelyezése, illetve ártalmatlanná tétele.

De az ily alapon való osztályozásnak és megfelelő elhelyezésnek okszerü kiegészitését az egyénenkénti kezelés és foglalkozás kell, hogy képezze.

Áll ez azon intézetekben letartóztatottakra nézve is, mely intézetek hazánkban a fennálló törvényes intézkedések értelmében az igazságügyminisztérium főfelügyelete alatt állanak.

A külön tudománynyá fejlődött börtönügy immár kellőleg méltatott testvére a büntető itélkezésnek.

A gondjainkra bizott letartóztatottak csak szabad cselekvésüktől vannak megfosztva, büntetésük alatt kötelességük tehetségükhöz képest végzendő munkával hasznot hajtani az államnak, nekünk pedig kötelességünk javitó-rendszerünk keretében a büntettes erkölcsi erejét felkelteni és fokozni, testi erejét továbbá lehetőleg fenntartani, s őt ép testtel és lélekkel bocsátani vissza a társadalomba.

Hogy ezt és általában a letartóztatási intézetek kifogástalan

müködését elérhessük, több irányu szakismeretre van szükségünk.

Ezen ismeretek elsajátitásának megkönnyitésére volt kegyes igazságügyminiszter ur a börtönügyi osztály előterjesztése alapján a «Börtönügyi tanfolyam» létesitéséhez hozzájárulni s azt elrendelni.

— **Hihetetlen határidő.** A nyiregyházai törvényszék egy 1908 október 29-én beadott kereset alapján a perfelvételt 1909 április 7-én tüzte ki junius 21-re.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A váltójog egységesitése** érdekében az osztrák igazságügyi kormány szakértekezletet tartott, amelyben a Hágában tartandó kongresszusnak lapunk mult heti számában ismertetett kérdőpontjai tárgyaltattak. Az értekezlet a jelenleg érvényes váltótörvényen a következő módositásokat tartja keresztülvihetőnek: Megengedhető legyen, hogy a váltóban kamatfizetési igéret is foglaltassék; hogy az intézvényezett saját váltónál mellőztessék a helykülönbözőség követelménye; hogy lejárat előtti és lejárat utáni forgatmányok különböző elbirálás alá essenek. Szükségesnek mondatott ki az óvás formájának egyszerüsitése és a postai óvás behozatala. A bemutatóra szóló váltó érvényességének elismerését a szakértekezlet nem tekintette szükségesnek, mert az üres forgatmány módot ad a bemutatóra szóló váltó előnyeinek kihasználására.

— **Az atya tartási kötelessége.** Felperes, alperes törvényes gyermeke, egyfelől tartási dijat követel a maga, nevelési hozzájárulást két kiskoru gyermeke részére, másfelől évenkint felmerülő és felszámitott gyógyitási és gyógyfürdői költségeinek fedezését kéri, mindezt azon alapon, hogy betegsége következtében teljesen képtelen magát és családját eltartani. A prágai törvényszék elutasitja a keresetet mindkét irányban. Az elutasitást azzal indokolja, hogy az atya, midőn gyermekét a viszonyoknak megfelelőleg felneveltę és kiképeztette, üzletet adott neki át, módot nyujtván felperesnek az önálló megélhetésre, eleget tett tartási kötelességének. Az atya tartási kötelessége csak akkor éledne fel ujra, ha a gyermek teljesen keresetképtelenné válna. Ez azonban nem következett be, mert felperes csak egy harmadrészét vesztette el normális keresetképességének. A tartási kötelesség nem terjedhet ki arra, hogy az atya nagykoru fiának kiskoru gyermekeit eltartsa.

A felebbezési bíróság megsemmisitette az elsőfoku bíróság itéletét és ujabb eljárásra utasitotta. Az indokolásban kiemeli a bíróság, hogy a tartási kötelesség természetéből következik, hogy az mindannyiszor feléled, valahányszor a tartásra jogosult keresetképtelenné válik. Az osztrák legfőbb itélőszék 1909 február 23-án kelt itéletével helybenhagyja a másodbíróság itéletét.

— **A német büntetőtörvénykönyv reformja.** Az uj német büntetőtörvénykönyv tervezete, melyen a német tudósok szine-javát magában foglaló bizottság már régóta fáradozik, három hónapon belül teljesen elkészül; a tervezet elkészitésére kiküldött bizottság feladata ekkor befejeződik. A reform lassu haladása Németországban sok oldalon azt a benyomást keltette, mintha a munkálkodásban zavar állott volna be.

— **A Reichsgericht gyakorlatából.** A jó erkölcsökbe ütköző ügyletet az elismerés sem teszi érvényessé, sőt az elismerés alapján hozott itélet sem változtat az ügylet s a belőle származó kötelem erkölcstelen jellegén.

— **Az orvosi praxis eladása.** A svájczi szövetségbiróság érdekes itéletet hozott ez év január 23-án, s ez itélettel uj csapást nyitott az értelmiségi foglalkozások átruházása tekintetében. Kimondta, hogy az orvosi praxisnak eladása nem ütközik a jó erkölcsökbe, és a kikötött vételár követelhető. Az indokolásban kiemeli a bíróság, hogy az ilyfajta ügylet csak akkor volna a közmeggyőződés szerint erkölcstelen, ha a visszavonuló orvos megbizhatatlan s képzetlen egyént ajánlana páczienseinek. Ámbár az orvosi hivatás nem tisztán üzleti jellegü foglalkozás' mindazonáltal czélja elsősorban az orvosnak magának, s hozzátartozóinak eltartása.

A német Reichsgericht az ilyfajta ügyleteket általában jó erkölcsökbe ütközőknek és semmiseknek nyilvánitja; a franczia és angol gyakorlat ezzel szemben érvényeseknek ismeri el, s kereseti jogot ad a kikötött vételár érvényesitésére.

— **Belga törvényjavaslat a munka-részvénytársaságokról.** Janson Pál hirneves szocziologus, politikus és képviselő érdekes törvényjavaslatot terjesztett elő a mult évben a belga képviselőházban. A törvényjavaslat alapgondolata: a munkát ugy kell tekinteni, mint a forgalomban levő egyéb értékeket; kommerczializálni kell azt oly módon, hogy értéke az árutőzsdékhez hasonló munkatőzsdéken jegyeztessék. E czélra a munkásszindikátusok már nem felelhetnek meg; alapitani kell tehát munkarészvénytársaságokat, hol az alaptőkét a munkások munkabetétjei képviselik, s melyeknek igazgatósága, a tagok munkaerejét a munkások elhatározásától épp oly függetlenül szállitaná, mint amily függetlenül a létező részvénytársaságok a társaság vagyonával rendelkeznek. Igy a munka a tőkével egyenranguvá válnék, s a munkabér kérdése meg volna oldva. Georges Cornil brüsszeli egyetemi tanár a «Revue de droit international» hasábjain elismerőleg nyilatkozik a javaslatról, és megjegyzi, hogy a franczia törvények szerint mi sem áll utjába ilyen társaságok alapitásának.

— **Bélyegzővel előnyomott váltónyilatkozat.** Channel, a King's Bench törvényszék birája, kimondotta, hogy, ha a váltónyilatkozatot tevő maga nyomja elő bélyegzőjével nevét s adja át a váltót, a névnyomás pótolja a névaláirást és érvényes váltói kötelezettséget létesit.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt dr. juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők.

A nagykanizsai királyi közjegyző mielőbbi belépésre helyettest keres.

Dr. juris ügyvédjelölt, ki két évi tényleges törvényszéki praxissal rendelkezik, csakis jó forgalmu olyan ügyvédi irodát keres, hol magánjogi, esetleg büntetőjogi ügyekben alapos gyakorlatra van kilátása. Czim a kiadóhivatalban. 13379

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 18. szám. Budapest, 1909 április 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A nyomozás tudománya. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — Rendelet és törvény az uj birtokrendezési eljárásban. *Olchváry Zoltán* kir. táblai birótól. — Válasz egy könyvbirálatra. *Dr. Edvi Illés Károly* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A nyomozás tudománya.

Ez az ifju tudományág, amely eddig csupán mint a bünvádi eljárás segédtudománya, helyesebben segédismereteinek összessége támogatta a bünüldözés feladatait, az utóbbi években mind erőteljesebben halad azon czél felé, hogy mint a büntető jogtudomány egy önálló ága foglaljon helyet tanulmányainkban s nyerjen alkalmazást a gyakorlatban.

Ma még a nevében és fogalma körében sem nyert véglegesnek mondható megállapitást azon ismeretek összessége, amelyeknek köre magában foglalja mindazon tárgyi ismereteket, amelyek a bünczelekmények megjelenési módjait, a büntettes pszihikai és fizikai sajátosságait, valamint azokat a gyakorlati módszereket mutatják be, amelyekkel a bünczelekmények megjelenési módjai és a bünczelekményt tanusitó bizonyitó eszközök a bünvádi eljárás számára realizálhatók.

Dr. Hans Gross «Kriminalistik» elnevezést használta, s használja ma is. Ma már meglehetősen ismert, klasszikusnak mondható munkája, a «Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik» első kiadásaiban a vizsgálóbiró (értve ez alatt minden oly közeget, aki a deliktumok kideritésével foglalkozik) számára szükséges ismeretek egybegyüjtésével foglalkozik, s kimeritette mindazt, amit a természettudomány (orvosi, vegyi, mechanikai tudomány), másfelől a lélektan a büntetőjogász számára a bünözés módjainak ismeretére s a bün nyomainak felfedezésére hasznosat felfedezett és tanit. A kriminalisztika *Gross* munkái első kiadásaiban még alaktalan anyagként jelentkezik, és nem látható tisztán, hogy mi tartozik keretébe és az anyag miként csoportositandó. Mi sem jellemzőbb példa arra, hogy a szerzőt mennyire uralta az általa egybegyüjtött ismeretek fontosságának a tudata, s mennyire csak a czél állt előtte, hogy munkája e kiadásaiban a vizsgálóbirótól quasi megkivánta, hogy a kriminalisztika egyik legfontosabb eszközét: a fotografálást személyesen és maga üzze, de e nézetétől a IV. kiadásban (I. köt. 252. lap) már eltér: «nem lehet a vizsgálóbiró dolga fényképező készülékével a tömeg kiváncsi érdeklődését felkelteni, másrészt a készülékkel és a felvétellel való bajlódás esetleg fontosabb cselekményektől vonja el», s megelégszik vele, ha a csak fényképészt és amatőrt irányitani tudja a vizsgálat czéljaira. E IV. kiadásnak, amely 1904. évben jelent meg, előszavában (I. köt. XI. lap) találjuk meg *Gross* rendszerének első képét. A kriminalisztika egy elméleti s egy gyakorlati részre oszlik. *Az első rész is* a «*Theoretische Erscheinungslehre des Verbrechens*» a *bünczelekménynyel, mint objektiv jelenséggel* foglalkozik. *Általános jelenségek:* a büntettesek lénye, trickjei, nyelve, jelei, érintkezési eszközei, szimulálásai, csalóeszközei, hazugságai (normális és pathoform), hamis nevek, szokások, babonák stb.; *különös jelenségek* az egyes bünczelekményeknél: lopás, csalás, okirathamisitás, gyilkosság, magzatelhajtás, gyujtogatás stb. eseteinél. A második rész: «*Praktische Untersuchungskunde*», a vizsgálati, helyesebben nyomozási tudomány praktikus utasitásokat tartalmaz: a vizsgálóbiró eljárási módja, kiképzése, a kihallgatások, kiszállási cselekmények, a szakértőkkel való érintkezés és a szakértők felhasználása, a gonosztevők szokásainak (Gaunerpraktiken) gyakorlati része, a fegyverek ismerete, a láb-, kéz- és vérnyomok, vagyis a kriminál-technikai ismeretek, végül egyes deliktumoknál felmerülő gyakorlati kérdések.

Ugyanabban az évben, midőn Gross első izben kisérli meg a kriminalisztika rendszerét megalkotni, 1904-ben, adja *dr. Albert Weingart* — aki addig már a gyujtogatások vizsgálatáról irt egy kimeritő munkát — a «*Kriminaltaktik*» czimet a bünczelekmények nyomozásáról szóló kézikönyvének. Ezóta a német irodalom — különösen az államügyészek tollából megjelenő értekezések — a nyomozási ismeretekre állandóan a kriminaltaktikai ismeretek kifejezését használják. E kriminaltaktika nem egyéb, mint a Gross-féle kriminalisztika második része: az «Untersuchungskunde». Lényeges különbség azonban az, hogy mig Gross egy terjedelmes anyag végtelen minucziozitásokig menő feldolgozását végezte el, Weingart ezen anyagot a czéltudatos nyomozási munka szolgálatába hajtja. Gross megtanitja a nyomozó hivatalnokokat, hogy mi mindent kell tudniok az emberi tudományokból, ami a nyomozásnál felhasználható, ellenben Weingart módszert akar a kezébe adni, amelylyel arra a kérdésre megfelelhet: ki a tettes? A kriminalisztikai ismeretek szerinte arra valók, hogy az előttünk fekvő adatokból: helyszini szemle, nyomok, bünjelek, tanuk stb. az objektiv tényállást megállapitsuk: milyen deliktum, hogyan követtetett el, s mikor e tényállás konstruálva van: következik a tulajdonképpi kriminál-taktika: annak a módszernek alkalmazása, amely ezen indiciumok alapján a tettesre vezet. Weingart a kriminalisztika ismereteit az indiciumok utján való bizonyitás czéljára használja fel. Munkájának jelentékeny része épp az indiciumok utján való bizonyitás módszerének van szentelve, és igy a munka tulajdonképp nemcsak az előzetes eljárás, de az egész bünvádi bizonyitás czélját szolgálja. Némi tulzással mondhatnók, hogy a *Bentham*-féle «judicial evidence»-nek továbbfejlesztése kriminalisztikai alapon.

Egész kétségtelen, hogy Gross már első kezdettől fogva a kriminalisztikai ismereteket a nyomozó cselekmények keretébe illesztette, és mindig a vizsgálóbiró teendőjével foglalkozott, akár az identifikáczió, akár a fényképezés, a kémiai és orvosi tudomány felhasználásával. Önmaga is, Weingart is valamikor gyakorlati birák és ügyészek voltak, s igy nem azt az izolált kriminalisztikai munkásságot folytatták, mint Bertillon, Galton vagy Jeserich, akik a szó

szoros értelmében kriminaltechnikusok és nem jogászok. Ezért ez utóbbiak egyébként is jól ismert nagystilü munkásságának ismertetésére e sorokban — mely a nyomozás tudományának körét s lehetőségét kivánja ismertetni — ki sem terjeszkedhetünk.

Az utolsó években azonban a franczia és olasz kriminaltechnika — amelynek eredményei képezték természetesen Gross rendszerének anyagát is — tudományos helyet követel a büntető jogtudomány rendszerében. Gyakorlati alkalmazásában akár a Bertillonage, akár a dactyloscopia vagy a fényképezés a nyugaton természetesen már régóta magas fokon állott, s mint önálló technikai tudomány csodás eredményeket mutatott fel, de a büntető jogtudomány részévé csak most lett, a «rendőri tudomány» nevét öltve fel s egyesitve ebben a kriminalpsychologia és a büncselekmények jelenségeinek is a gyakorlati tanait.

A *rendőri tudomány* — amely azért neveztetik rendőrinek, mert a nyugati államokban a nyomozás kizárólag a police judiciaire feladata — *Niceforo* szerint — kinek a «*Bünügyi rendőrség segédtudományai*» czimü munkája német forditásban is a folyó évben megjelent — magában foglalja azon tudományos módszerek alkalmazását a büntettek kinyomozására, amelyek valamely személy azonosságának megállapitását czélozzák, és meghatározzák, hogy valamely egyén vagy tárgy mily szerepet játszott valamely büncselekményben.»

E definitio egész kétségtelenül magán viseli a franczia-olasz irányt, amely valójában a Bertillon-féle identification épült fel. Gross eszméit egyesiti vele dr. R. A. *Reiss*, lausannei tanár — aki maga is a signalement s az irásvizsgálatok egyik kiváló technikai kapaczitása — amidőn a rendőri tudomány fogalmához elengedhetetlennek tartja a «különböző büntettes kategoriák dolgozási módjának, szokásainak s életmódjának tanulmányát». E rendőri tudománynak Lausanne-ban 1906 óta tanszéke is van, amelyet éppen Reiss teremtett meg, s körének ismertetésére leghelyesebbnek tartjuk a rendőri tudomány előadásainak tartalmát közölni:

Első rész: A büntettesek világának gyakorlati ismertetése: A büntettesek szokásai és életmódja, tätoválás, prostitutio és büntett, a szokásszerü büntettes trickjei azonosságának megállapitása ellen, a tolvajnyelv.

Második rész: Lopás és gyilkosság: a lopás különböző nemei, a betörés stb. és specziálistái, a tolvaj s betörőszerszámok; gyilkosság és emberölés, a gyilkoló szerszámok ismerete, a testi sértések tana. A tényállás felvétele: fényképezés és rajzolás, lábnyomok és vérnyomok, a hullaszemle, ujjnyomok, betörőszerszámok nyomai stb. A tettes azonositása a talált nyomok alapján, házkutatás, a nyomozás vezetése.

Harmadik rész: Hamisitások: Okirathamisitások, az okirathamisitások felfedezése, az irások összehasonlitása, bankjegyhamisitás, értékes levelek felbontása, titkos irás és fogházi irás, pénzhamisitás, e hamisitások felismerésének tudományos módjai, a nyomozás vezetése a hamisitások eseteiben.

Negyedik rész: Az identificátio módszerei: antropometria, daktyloskopia, portrai parlé, signalement.

Ötödik rész: A modern rendőrség szervezete.

Hogy ezen ismeretek rendszeres összességének melyik a helyes elnevezése, az, azt hiszem, hiábavaló vita lenne. Franczia- és Olaszországban «rendőri tudomány» alatt mindenesetre mást kell érteni, mint nálunk, mert a bünügyi rendőrségnek ott az államügyész és a vizsgálóbiró is tagjai. Amidőn tehát Lausanne-ban 1906-ban a rendőri tudománynak egyetemi tanszéke szerveztetett, Párisban, Rómában és Lyonban pedig ennek tanitására külön iskolák állittattak fel tudós tanárok, tehát nem rendőrtisztviselők által (Ottolenghi, Ferrara): ugy kétségtelen, hogy ezek az iskolai tanfolyamok a rendőri tudományt nem mint a szorosabb értelemben vett executiv rendőrség teendőit, hanem az előzetes eljárást folytató valamennyi hatóság tevékenységét tanitják, tehát exact tudományos módon müvelik az egész nyomozás tudományát.

Fontosabb és nehezebb kérdés azonban annak az eldöntése, hogy ezen ismeretek összessége, s az ezek fejlesztését mivelő munkásság bir-e a «tudomány» ismérveivel, és mint tudomány, mily helyet foglal el a büntető jogtudomány körében, különösen pedig milyen a szerepe az anyagi és alaki büntetőjog rendszerével szemben? E kérdésre maga dr. Hans Gross, aki méltán mondható az előzetes eljárással hivatásszerüen foglalkozó gyakorlati birák és ügyészek mesterének, sem meri megadni még ma a feleletet, s jellemző, hogy «Handbuch»-jának az 1908. évben megjelent V. kiadásában is el állt attól a tervétől, hogy tanait a IV. kiadás előszavában kilátásba helyezett szisztematikus alakban épiti fel a kriminalisztika tudományává.

E kérdés megoldását azonban némiképp megvilágitja a bünvádi perjog történeti fejlődése.

A reformált bünvádi per viharos támadása az inkvizitorius per ellen legérzékenyebb csapását az inkvizicziò bizonyitási rendszerére és különösen a bizonyitékok egybegyüjtésének a rendszerére mérte. Az inkvizitorius per titokban müködő birájának egész tudománya, müvészete a gyanuokok (indiciumok) gyüjtésében állott; ezzel szemben a reformált bünvádi per, amelynek zászlójára a vádelv, a nyilvánosság és a szóbeliség iratott, a fősulyt a főtárgyalásra helyezte, s a tulzók ma-holnap már ugy bánnak az előzetes eljárással, mint szükséges roszszal.

Az inkvizitorius eljárás összes tudományos irodalma épp ugy élénken tanusitja, mint a bünvádi eljárásról szóló törvénykönyvek, hogy az egész eljárás alapja a gyanuokok minél szorgosabb egybehalmozása.

A gyanuokok halmozásának főfegyvere pedig a büntettes szokásaiból való következtetés, s a reáliák, a bünjelek, a tett elkövetése után ott hagyott és elvitt tárgyak gyüjtése.

Ezeknek a halmozásában valóságosan excellálnak irók s praktikusok egyaránt. A német «gemeiner Inquisitionsprozess» nagy klasszikusánál, Carpzow-nál, nálunk Bodó Mátyásnál megtaláljuk azokat a részletesen előirt «praktikákat», amelyekkel az egyes deliktumok nyomozásánál el kell járni. A «Halsgerichtsordnung»-ok, a «Theresiana», a mi «Praxis criminalis»-unk, nem ismerte az anyagi és alaki büntető jognak azt a különválasztását, amelyet mai törvényeink ugyszólván elengedhetetlennek tartanak. Minden egyes deliktum materiális ismérveinek előadásai után következik annak a tüzetes körülirása, hogy milyen gyanuokok kutatandók, s e gyanuokok állandóan a reális bizonyitékok pontos elősorolásában állanak, mit kell minden esetben megkeresni, megvizsgálni, minden mozdulatából, szavából a terheltnek mit lehet következtetni, mi minden corpus delicti-t kell egybegyüjteni, mely bünjelből mire kell következtetni, és végül pontos «interrogatoriumok» vannak kidolgozva minden egyes büncselekmény számára, hogy mire kell a terheltet és tanukat megkérdezni. Valóságos kriminalisztika a Theresiana 26. artikulusa, amely a corpus delictiről szól: «von Erkundigung, ob die That wirklich geschechen? oder dem corpore delicti». Megtaláljuk a gyilkosságra vonatkozó pontban, hogy külön-külön mit kell megállapitani, ha a halált lövés vagy kard, tőr, késszurás, bot, fejsze, dorong által való ütés okozta; a mérgezés tünetei, a méreg megvizsgálása felsoroltatnak, sőt elő van irva, hogy a talált méreggel állatokon kisérlet teendő. Lopásnál a lopás elkövetésének eszközeire figyelmeztet, s különös sulyt helyez a tettes által hátrahagyott dolgokra stb. Az inkvizitorius

biró nyomozó munkásságának czélja nem a vád előkészitése volt, hanem a bizonyitékok egybegyüjtése a tortura czéljából.

A mi «Praxis Criminalis»-unk is az «Indicia ad Inquisitionem» «Indicia ad Captivitatem» «Indicia ad Torturam» három csoportjából gyüjti egybe a tárgyi bizonyitékokat, s ami még hiányzik abból, amit egybegyüjtött, azt a tortura szomoru «Interrogatorium»-ában iparkodik kivenni az inquisitustól. Ez az eljárás képes volt reá, hogy ha a méhmagzatelhajtás vagy gyermekölés esetén az orvosok és bábák nem tudták megállapitani, hogy az abortált vagy született magzat élve jött-e a világra, vagy pedig az anya ölte meg: ennek a kérdésnek eldöntésére rendelte el a torturát; s mérgezés esetén, ha minden kiderittetett s a mérgezés összes tünetei fennforogtak, csak a méreg minősége nem volt megállapitható: a birósági vegyész tisztét a kinpad teljesitette.

Dr. Kázmán Elemér,
nagyváradi kir. alügyész.

(Bef. köv.)

Rendelet és törvény az uj birtokrendezési eljárásban.

A birtokrendezési ügyekben követendő eljárást az ország Királyhágón inneni területére nézve az 1908 : XXXIX. tcz. 4. §-ában nyert felhatalmazás alapján kibocsátott terjedelmes igazságügyminiszteri rendelet szabályozza, mely a f. é. május hó 1-sö napján lép életbe.

A Jogtudományi Közlöny 8. számában közölt egyik czikk már foglalkozott ezzel az eljárással, azonban az alapelvek ismertetése mellett csupán annak rendszerét ismerteti és előnyeit sorolja fel, tulajdonkép birálat nélkül.

Epp ezért ugy hiszem, nem lesz felesleges, ha az uj eljárást főbb vonásokban perjogi és igazságügyi szempontból teszem birálat tárgyává.

Az kétségtelen, hogy az urbéri és birtokrendezési eljárásnak lehetőleg egyöntetü szabályozása különösen gazdasági és nemzetgazdasági szempontokból égetően szükségessé vált, mert régibb törvényeink elavultak s nem nyujtottak kellő védelmet sem a gazdasági érdekek tekintetében, sem ama visszaélések ellen, a melyeket a változott viszonyok hoztak felszinre s a melyek lehetővé tették a kisbirtokososztály megkárositását.

Régibb törvényeink ujabb időben való gyakorlati alkalmazásának káros hatását — szerény nézetem szerint — növelte azon sok esetben be nem vált elmélet, a mely szerint a tagositás keresztülvitelét mindenkor közérdek igényelné. Ezt a felfogást pedig többnyire az elsőfolyamodásu biróságok is követték s a törvényt lehetőleg ily szellemben alkalmazták.

Ily körülmények között ugyszólva halaszthatlan volt a birtokrendezési eljárás reformálása; a törvényhozás azonban, sajnos, a fentidézett törvény megalkotásakor ezzel részletesen nem foglalkozott, hanem egyszerüen felhatalmazást adott az igazságügyminiszternek, hogy a követendő «eljárást» szabályozza (4. §.), kijelentvén, hogy a régibb törvényeknek a kibocsátandó rendelettel ellenkező szabályai hatályukat vesztik. (5. §.)

Az ekként adminisztrativ uton kiadott rendeletnek tehát nyilván csak az eljárást kellett és lehetett volna szabályozni, azonban ez a rendelet nemcsak a szorosan vett eljárást szabályozza, hanem az anyagi jogot is felöleli.

Ez a rendeletnek egyik gyenge oldala, sőt lehet mondani sarkalatos hibája, mert ahhoz nem férhet kétség, hogy nem irott magánjogi szabályok kötelezővé tételét és ezzel kapcsolatosan tételes jogszabályok módositását és megszüntetését adminisztrativ uton elrendelni sem nem helyes, sem nem tanácsos; már pedig a 30.1909. I. M. sz. rendelet anyagi jogszabályokat is állit fel és léptet hatályba korlátlanul, illetve a szükségesnek talált mennyiségben, másfelől a régibb törvényekben foglalt rendelkezések közül nemcsak azokat helyezi hatályon kivül, a melyek az eljárásra vonatkoznak, hanem olyan rendelkezéseket is, a melyek anyagi jogszabályokat tartalmaznak.

Mivel a törvény 4. §-a világosan az eljárás szabályozására ad felhatalmazást, az 5. §. idevonatkozó homályos szövege mellett is kétség merülhet fel arra nézve, hogy a rendelet nem lépi-e tul a felhatalmazás határait s éppen nincs kizárva, hogy az uj eljárás gyakorlati alkalmazásánál ily irányu kérdések vita s esetleg döntés tárgyává is fognak tétetni, annál is inkább, mert a 10/909. I. M. számu életbeléptetési rendelet 18. §-a a régibb törvényeknek csak egyes, «különösen megjelölt §-ai»-t helyezi hatályon kivül, a 17. §. pedig ugyanabba a hibába esik, mint a törvény 4. §-a, t. i. a régibb törvényeknek általában véve csak a kapcsolatosan kiadott «rendeletekkel ellenkező szabályait» jelenti ki hatályukat vesztetteknek Tehát maga a rendelet is részben megoldatlan kérdésként a bíróságokra bizza azt, hogy majd esetről-esetre válaszszák ki és tegyék döntés tárgyává azt, hogy a különösen fel nem sorolt régibb törvénybelyek közül melyek hagyattak érvényben.

Ekként fog szemben állani egymással az uj rendelet és a régi törvény a gyakorlati alkalmazásban.

De ettől eltekintve, az anyagi jogszabályoknak az eljárás keretében ily módon (rendeleti uton) való szabályozása garanciális tekintetből sem helyeselhető, mert nem nyujt állandóságot s különösen jogbiztosságot.

Ugyanis a rendeletben foglalt eljárást a mindenkori kormány a változott viszonyokhoz képest, belátása szerint módosithatja, egészben vagy részben hatályon kivül is helyezheti s ujjal pótolhatja; lényegileg tehát az ily intézkedéssel a már hatályon kivül helyezett régibb törvényes rendelkezéseket ismét életbe léptetheti, vagy viszont az ezuttal fenntartott tételes magánjogi szabályokat később hatályon kivül helyezheti.

Maga a 30 909. I. M. számu rendelet is elismerni látszik azt, hogy oly feladatot is old meg, amely normális körülmények között a törvényhozás elé tartoznék, legalább erre enged következtetést a fejezetében előrebocsátott s a törvény 4. §-ából átvett az a kijelentés «. . . addig is, mig eziránt külön törvény intézkedik», következőket rendelem.

Különösen nem lehet helyeselni, hogy rendeleti uton szabályoztatott ujonnan az a kérdés (54. §.), hogy a birtokosoknak birtokarány szerint való hányadrésze követelheti a tagositás elrendelését; mert ez a kérdés mélyen belenyul a magánjogba, amennyiben a tagositás csak a tulajdonjognak közérdekből való korlátozása mellett foghat helyet s az erre nézve alkotott kivételes magánjogi szabály a tagositás elrendelésének tulajdonképpeni jogalapja. Az ilyen fontos jogszabály alkotása, vagy a meglévőnek módositása tehát a törvényhozás elé lett volna viendő, annál inkább, mert eziránt eddig is törvények intézkedtek (1836 : X. tcz. 6. §-a, az 1871 : LIII. tcz. 42. és 45. §-a s az erdélyi részekre az 1880 : XLV. tcz. 6. §-a, s az 1908 : VII. tcz. II. 6. §-a).

Eltér az uj eljárás régibb törvényeinktől abban is, hogy a birói hatáskört szükségtelenül megszoritotta, s nézetem szerint ez a rendelet második sarkalatos hibája.

Az 1. §-nak az a rendelkezése, amely szerint a birtokrendezési ügyek «a törvényszékek hatásköréhez tartoznak», az önállóan és egyéb birtokrendezési ügyekkel kapcsolatosan is leggyakrabban előforduló tagositást illetően tulajdonképp csak névleges, helyesebben feltételes rendelkezés, mert a tagositási eljárás folyamatbatétele — ugyszólván — teljesen a földmivelésügyi miniszter előzetes döntésétől függ.

A 20/909. I. M. számu rendelet 1. §-ának s a 30/909. számu rendelet 45. és 46. §-ainak egyező intézkedése szerint ugyanis a biróság, egyéb feltételek fennforgása esetén is, az eljárást csak ugy teheti folyamatba, ha a földmivelésügyi miniszter előzetesen határozott abban a kérdésben, hogy (a község határából) mely terület vonható be a tagositásba s hogy a tagositás a községre hasznos és czélszerüen keresztül vihető-e.

Ha tehát a földmivelésügyi miniszter az érdekeltek kérelmét tárgyalhatónak nem találja (20. sz. rend. 4. §.), vagy — tegyük fel — a törvényes feltételek fennforgása mellett is előzetesen bármi okból nem határoz, a felek a birósághoz nem is fordulhatnak.

Nem vonom kétségbe, hogy ez az eset a gyakorlatban talán nem fog előfordulni, de a lehetősége megvan.

Rá kell mutatnom ehelyütt arra az ellentétre, amely a 20. sz. rendelet 1. §-ának s az eljárás (30. sz. rend.) 54. §-ának rendelkezése között mutatkozik.

Az utóbb felhivott §. ugyanis utolsóelőtti bekezdésében jogszabályként állapitja meg, hogy a birtokosok (területarány szerinti) fele részének kifejezett kivánatára akkor is elrendelendő a tagositás, ha a földmivelésügyi miniszter azt czélszerütlennek

*

véleményezte. Kétségtelen tehát, hogy ily esetben a tulajdonosokat szabad rendelkezési jogukban a rendelet korlátozni nem kívánta ; ebből pedig az következik, hogy nincs elfogadható indoka annak, hogy a felek a 20/909. sz. rendelet 1. §-a szerint ily esetben is köteleztessenek a földmivelésügyi miniszternek a tagositás hasznos és czélszerü voltára vonatkozó véleményét előzetesen kieszközölni s az evégből szükséges tetemes költségeket előlegezni.

Nem szolgálhat ennek az ellentétes intézkedésnek elfogadható indokául az sem, hogy a földmivelésügyi miniszternek nemcsak véleményét kell nyilvánitania, hanem a tagositásba bevonható területet is meg kell határoznia ; mert ha a gazdasági szempontokból kikerülhetlen volna is az, hogy az emlitett kérdésben a miniszter döntsön, ez az érintett esetben a bíróság felterjesztésére az eljárás folyamatba tétele, sőt a szavazás megejtése után sem ütköznék akadályba.

Azonban nem volt szükség arra sem, hogy ennek a kérdésnek eldöntése a bíróság hatásköréből a földmivelésügyi miniszter hatáskörébe utaltassék át, mert a 20/909. sz. rendelet 17—19. §-ai részletesen meghatározzák azokat a területeket, amelyek a tagositásba nem, vagy csak a tulajdonos beleegyezésével vonhatók be, vagy amelyek a tagositásból kizárhatók ; ezen jogszabályok gyakorlati alkalmazása, vagyis a gazdasági szakbizottság véleménye alapján való döntés pedig — mint eddig — a bíróságra ezentul is megnyugvással rábizható volt volna.

Készséggel elismerem, hogy az uj eljárásban elsősorban a gazdasági szempontokra kellett figyelmet forditani. Ezeknek a szempontoknak érvényesülése czéljából az uj eljárás három irányban terjeszti ki a földmivelésügyi miniszter hatáskörét, aki : 1-ször véleményezően és tanácsadóan nyilatkozik a hasznosság és czélszerüség kérdésében ; 2-szor : dönt afelett, hogy mely területek vonhatók be a tagositásba ; és 3-szor : dönt az erdők, legelők kicserélése, felosztása, kiegészitése (20. sz. R. 16. §. 3. és 4. pont, 1908 : XXXIX. tcz. 2. §.) stb. kérdésében.

Fentebb kimutattam, hogy az 1. pont alatti véleményezésnek csak akkor lehetne helye, ha azt az érdekeltek feltétlenül, tanácsadás czéljából, vagy azért kivánnák, mert kedvező vélemény esetén a tagositás megengedésének feltételei meg vannak könnyitve. Amennyiben pedig a 2. pont alatti döntés ugyancsak a fentiek szerint a bíróságra is bizható, s végül amennyiben a 3. alatti kérdésekben az előzetes döntés egyáltalán nem szükséges, sőt a 20. számu rendelet 16. §-a szerint a földmivelésügyi miniszter idevonatkozóan előzetesen dönteni nem is köteles, hanem elhatározását későbbre is fenntarthatja : már ezen adatok egybevetéséből is kitünik, hogy nem lett volna akadálya az uj eljárás oly módon való kontemplálásának, hogy a birói hatáskör — melyhez a birtokrendezési ügyeket az 1908 : XXXIX. tcz. is utalja — szükség nélkül meg ne szorittassék, a magántulajdon feletti szabad rendelkezési jog a gazdasági közérdek által igényelt mértéken tul ne korlátoltassék, s az általános perjogi alapelvektől eltérő kivételes intézkedések a lehető legkisebb terjedelemben valósittassanak meg.

Czikkem kerete nem engedi, hogy bővebben a részletekbe bocsátkozzam, s az apróbb hiányokra is kiterjeszkedjem. Azonban a már fentebb előadottakból arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az uj eljárás perjogi és igazságügyi szempontból a szerencsésebb alkotások közzé alig sorolható s óhajtandó, hogy az eljárást mielőbb törvény szabályozza. Mindazáltal kétségtelen, hogy ebben az eljárásban is értékes adathalmaz van gondosan összegyüjtve és rendszerbe foglalva, s már maga az, hogy az eljárás egységes, és a gazdasági érdekeket megóvja, vivmányszámba megy.

Olchváry Zoltán,
kir. táblai biró.

Válasz egy könyvbirálatra.

A «Büntető Jog Tára» LVIII. kötetének első számában birálat jelent meg «A magyar büntető törvénykönyv magyarázata» czimü három kötetes müvem harmadik kiadásáról. E birálat a következő szavakkal végződik «Mindezeket összevéve, szerző jelen müvét nem ajánlhatjuk olvasóinknak!» Nálamnál nincs nagyobb tisztelője a vélemény szabad nyilvánitásának és a tárgyilagos birálatnak. Azt is megengedhetőnek tartom tehát, hogy valaki abban összpontositsa birálata eredményét, hogy a müvet nem ajánlja az olvasónak. De ennek már nagy okának kell lenni. Ha valamely munka tele van hibás adatokkal és hibás tanitással, ha irásmódja érthetetlen vagy homályos, ha rendszertelen összevisszaságban tárgyalja azt a hézagos anyagot is, ami benne van stb., az ilyen s ehhez hasonló esetekben csakugyan kötelessége a birálónak figyelmeztetni az olvasót, hogy a kérdéses munkát kezébe ne vegye, mert ez könnyen végzetessé válhatnék reá s a jogkereső közönségre nézve, melynek érdekeit az illető mint biró vagy ügyvéd képviselni hivatva van.

De hát ilyen munka-e az én kommentárom? Ezt már a birálatból is, melyre az alábbi megjegyzések világot vetnek, meg lehet itélni. Egyébként pedig egy munka harmadik kiadásáról lévén szó, a feleletet megadják e kérdésre már az előző kiadások is.

A jelen kiadás alapjául az 1894-ben megjelent második kiadás szolgált. Ezt a kiadást azonban a szaksajtó elismeréssel fogadta, a jogászközönség pedig azzal honorálta, hogy aránylag rövid idő alatt a kétezer példányból álló egész kiadás elfogyott. Mások elfogulatlanabbul nyilatkozhatnak erről a kérdésről, mint én, aki közvetlenül érdekelve vagyok. Az elismerő birálatokat azonban nem én irtam, a könyv kelendőségét nem én idéztem elő külső eszközökkel, és igy e tényeket szerénytelenség nélkül én is leszögezhetem. Arról is személyes tapasztalatból számolhatok be, hogy könyvem egyes fejtegetései majdnem szó szerint átmentek a B. J. T. által is kinyomatott egyes birói határozatokba, s hogy nem éppen ezek a határozatok azok, amelyeket a judikatura időközben tulszárnyalt és helyesebbekkel cserélt fel. Azt pedig ezidőszerint, mikor a harmadik kiadás csak nemrég hagyta el a sajtót, talán én tudom legjobban, hogy miként viszonylik ez az uj kiadás a gyakorlatban bevált második kiadáshoz. Azt hiszem, nem csalódom abban, hogy ez az uj kiadás minden tekintetben fölötte áll az előzőnek. Nemcsak az anyag bővült ki tetemesen, mit a mü megnövekedett terjedelme is bizonyit, hanem tartalma is szilárdabb alapokra lett fektetve. Ezek folytán képtelenség még elgondolni is, hogy közel két évi komoly munkával könyvem második kiadását nemcsak elrontottam, hanem oly silánnyá tettem, hogy az már csak a kevésbbé beavatottak félrevezetésére alkalmas és igy a B. J. T. olvasóinak nem ajánlható.

Minthogy a B. J. T. birálója mégis erre az eredményre jutott: kötelességemmé vált vizsgálat tárgyává tennem, hogy mennyiben igazolják ezt a végső konkluziót a felhozott okok. Magamat csakhamar megnyugtattam aziránt, hogy azok könnyüeknek találtattak. De ez nem elég. A kevésbbé beavatottakat is, minőknek a B. J. T. birálója saját olvasóit feltüntette, kötelességemmé vált tájékoztatnom arról, hogy mi értéküek a könyvem ellen felhozott kifogások. Irásba foglaltam tehát megjegyzéseimet, s megküldtem a B. J. T. szerkesztőjének azzal a kéréssel, hogy közölje helyreigazitó és felvilágositó észrevételeimet azon a helyen, ahol a birálat megjelent. A B. J. T. érdemes szerkesztője azonban egy udvarias levélben megtagadta a közlést, s jóakarólag figyelmembe ajánlotta, hogy egyáltalában ne tegyem közzé a megjegyzéseket, s hogy ne vegyem érzékenyen az álláspontommal ellenkező vélemény kifejtését. Itt azonban nem ellentétes véleményről, nem valamely tudományos álláspont birálatáról, hanem oly ténybeli állitásokról és elferditésekről van szó, amelyeknek helyreigazitása kötelességemmé vált volna még abban az esetben is, ha a biráló nem vonja le észrevételeiből a már emlitett eredményt.

A «Jogt. Közl.» tisztelt szerkesztője volt szives részemre becses lapjában az e czélra szükséges tért átengedni. Én tehát élek ez engedelemmel, s szó szerint ide iktatom azt

a levelet, melynek közlését a B. J. T. szerkesztője megtagadta.

A bírálatra adott válaszomat magában foglaló levél a következő:

Méltóságos Németh Péter, nyug. kir. curiai biró urnak, a B. J. T szerkesztőjének

Budapest.

A «Büntető Jog Tára» LVIII. kötetének első száma: «A Magyar büntetőtörvénykönyv magyarázata» czimü könyvem harmadik kiadásáról birálatot közöl, amely a tisztelt Szerkesztő ur figyelmét valószinüleg kikerülte. Jogom van ezt föltenni, mert a t. Szerkesztő ur büntetőjogi munkásságomat már évtizedek óta ismeri és igy közvetlen tudomása van arról, hogy amennyire képességemtől kitelt, mindig komoly munkát végeztem, s mert ennélfogva nem engedhette volna meg oly birálat közlését, amely most megjelent munkámat lényegbe nem vágó, több aprólékos kifogással oly szinben tünteti fel, mintha az valamely hevenyészett, s a jogászközönségnek inkább félrevezetésére, mint tájékoztatására alkalmas vásári munka volna. Meggyőződésem szerint ez a birálat a t. Szerkesztő ur tudtával nem jelenhetett volna meg a «Büntető-Jog Tára» hasábjain, melynek hosszu éveken át buzgó és önzetlen munkása voltam, s amelyet főnállásának 25 éves jubileuma alkalmából általam mindig tisztelt Szerkesztőjével együtt magam is jubiláltam. Ebből a föltevésből indulva ki: egyenesen a t. Szerkesztő urhoz fordulok azzal a kéréssel, hogy jelen fölvilágositó és helyreigazitó megjegyzéseimnek b. lapja legközelebbi számában tért engedjen.

Megjegyzéseim a következők:

1. A biráló hibáztatja, hogy a könyv *cziméül* «A magyar büntetőtörvénykönyv magyarázata» rövid megjelölést használtam. Ez — ugymond — félrevezeti az olvasót, mert két büntetőtörvénykönyvünk lévén, a munka cziméből mindenki azt következtetheti, hogy abba a kihágások is föl vannak véve, holott ez nincs igy. Válaszom röviden ez: Minthogy könyvem czime a «büntetőtörvénykönyv» s nem a büntetőtörvény*könyvek* magyarázata: ebből mindenki első pillanatra látja, hogy a mü tárgya csak az *egyik* büntetőtörvénykönyv. Hogy melyik: eziránt se lehet senki sem kétségben. A kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyvet, mint az 1878 : V. tcz.-et kiegészitő melléktörvényt — mindig e specziális megjelöléssel: «a kihágásokról szóló» «kihágási» vagy «rendőri» szoktuk megjelölni. Ha tehát valaki e jelző nélkül csak a büntetőtörvénykönyvet emliti: ez alatt nálunk *senki sem* ért mást, mint az 1878 : V. tcz.-be foglalt büntetőkódexet. Ez ma a «magyar büntetőtörvénykönyv». Rövid megjelölése: «Btk.» közkeletü, s a «B. J. T.» eddig megjelent 57 kötetének mindegyik számában is előfordul, anélkül, hogy valaki valaha félreértette volna.

2. A biráló szerint — eltekintve a könyv czimétől — *csonka* e mü annálfogva, mert ez a kihágásokat nem foglalja magában. A t. Szerkesztő ur azonban, s a birálat iróján kivül minden büntetőjoggal foglalkozó magyar jogász tudja, hogy a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv, s a többi kihágásokat tartalmazó törvények magyarázatát egy külön kötetben adtam ki, amelynek második kiadása 1902-ben jelent meg. Ez tulajdonképpen negyedik kötete a magyar büntetőtörvényekről irt kommentáromnak. Minthogy mindenkiről föl kell tennem, aki magyar büntetőjoggal foglalkozik, hogy ezt tudja: ugyanennek tudását már meg is követelhetem attól, aki kommentáromról birálatot ir. Nagyfoku tájékozatlanság az illető részéről, midőn most megjelent munkámat amiatt mondja csonkának, mert abban a kihágások külön nem tárgyaltatnak. Az az állitása pedig már egyenesen elferditése az igazságnak, hogy azokban az esetekben is, amelyekben egyes kihágások valamely büntettel vagy vétséggel érintkeznek, ez az összefüggés a müben nincs földeritve. A Btk. 261. §-ának 12. jegyzetében (II. kötet 412 lap) a tettleges becsületsértés és a verekedés kihágása közti határvonal, — a 16. jegyzetben pedig a becsületsértés és a hatóságsértés kihágása közti határvonal van megvonva, — a 333. §. 9. és 10. jegyzetei külön tárgyalják az élelmi és élvezeti czikkek, az erdei és mezei termékek lopását, — a 379. §. 13. jegyzetében föl van tüntetve a csalás, s a kártyavetéssel és szemfényvesztéssel elkövetett kihágások összefüggése, — a 391. §. 15. és 16. jegyzetei külön czim alatt részletesen tárgyalják a bizonyitványhamisitást, és ezzel kapcsolatban a Ktk. 71. §-a alá eső kihágást, — a 421. §-nál a megkülönböztető ismérvek föltüntetésével külön kiemeltetnek a Ktk. 127. §-ában, s a mezőrendőri törvény (1894 : XII. tcz.) 93., 94., 97. §-aiban meghatározott, s az ingatlan vagyon szándékos rongálásával határos kihágások (pl. 7. jegyzet). A többi kihágások is, amelyek valamely büntettel vagy vétséggel érintkeznek, az illető helyen nemcsak föl vannak emlitve, hanem a judikatura fölhasználásával mindenütt tüzetesen meg van jelölve a határvonal, amely az illető büntettet vagy vétséget a megfelelő kihágástól elválasztja.

3. További hiánya könyvemnek a biráló szerint az, hogy abban a miniszteri felelősségről, a sajtótörvényről, a választási vétségekről szóló törvények, s a szocziális jellegü törvények büntető határozatainak önálló és részletes magyarázata nem foglaltatik. Ez részben naiv, részben valótlan állitás. Talán nem kétséges, hogy a miniszteri felelősségről szóló 1848 : III. tcz. 32—36. §-ai olyan alkotmányjogi rendelkezéseket tartalmaznak, amelyeknek a büntetőtörvények magyarázata keretében nincs helyük. A sajtótörvényből csak a fokozatos felelősségre vonatkozó 13. és 33., továbbá az elévülésről szóló 28. §-ok vonatkoznak a büntettekre és vétségekre is; ezek részletes magyarázata azonban a könyv illető helyén, igy különösen a Btk. 72. és 106. §-ai kapcsán (I. k. 259. és 466. l.) előfordul. A sajtórendőri esetek, amelyek egynek kivételével mind kihágások, a kihágásokról szóló törvények magyarázatába vétettek fel. A választási büntettek és vétségekről szóló fejezet büntető rendelkezéseit (178—189. §§.) az 1899 : XV. tcz., a 183. §. hatályon kivül helyezésétől eltekintve, nem változtatta meg. Ezeket tehát a Btk. eredeti szövege szerint kellett közölni. Csak a 185. és 186. §-ok rendelkezéseit egészíti ki és korlátozza a most hivatkozott törvény 7. §-a, amely a megengedett alkotmányos költségekről szól, de ez az illető helyen föl is van véve. Az 1899 : XV. tcz. büntető rendelkezéseinek fölvételét tényleg mellőztem; de minthogy e törvény 169—172. §-ait a Magyar büntetőtörvények zsebkönyve (IV. kiadás 90. l.) s a Grill-féle törvénygyüjtemény anyagi büntetőtörvényeket tartalmazó kötetébe (IV. kiadás 257. l.) szószerint fölvettem: e kivételes rendelkezéseknek a büntetőtörvények magyarázata körébe való bevonását annyival inkább mellőzhetőnek véltem, mert a küszöbön álló választói reformmal kapcsolatban az 1899 : XV. tcz.-et e tekintetben is uj törvény váltandja föl. A szocziális törvényekben foglalt büntető határozatok az 1908. évig bezárólag csak kihágásokat állapitanak meg. Ezeket tehát nem lehetett a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvények magyarázata körébe bevonni.

4. Azt is kifogásolja a biráló, hogy müvemből a mindinkább előtérbe nyomuló reformtörekvések, s az ujabb magyar jogi irodalom ismertetése hiányzik. Erre válaszom ez: A reformtőrekvések ismertetése nem a kommentárba való. Ennek föladata a hatályban levő törvények magyarázata, esetleg ezek hiányainak feltüntetése. A reformtörekvésekről a tan- és kézikönyvek nyujtanak fölvilágositást. E forrásokra rá is mutatok müvem bevezető részében (I. k. 23. l.). megnevezve azokat a müveket és értekezéseket, amelyek az ujabb irányok ismertetésével foglalkoznak. A magyar büntetőjogi irodalom termékeire való utalás már kétségkivül a kommentár teljességéhez tartozik. E téren sem szükséges azonban annyira menni, hogy a szaklapokban elszórtan megjelent minden kis értekezés fölemlittessék. Nem teszi ezt egyetlen büntetőjogi irónk sem. E tekintetben tehát az én müvem se mondható teljesnek. Büntetőjogi irodalmunk jelentékenyebb termékeit azonban, amelyek 1894 óta megjelentek, nemcsak figyelembe vettem, hanem — különösen az I. kötetben — érdemileg méltattam is. *Fayer László, Finkey Ferencz* és *Angyal Pál* tan- és kézikönyveit, továbbá *Heil Fausztinnak* a *Jogállam* öt kötetében megjelent büntetőjogi tanulmányait, valamint *dr. Balogh Jenő, dr. Baumgarten Izidor, Vargha Ferencz* és mások értekezéseit források gyanánt használtam föl az időközben fölmerült elvi kérdések kifejtésénél, mindenütt hivatkozva az illető szerzőre és müvére.

5. Az ujabb judikatura ismertetését is hiányosnak tartja müvemben a biráló. Itéletét arra alapitja, hogy a judikatura anyagát a Grill-féle Döntvénytár VIII. kötetéből, s a további pótkötetekből meritettem, holott más gyüjtemények is vannak, amelyekből ujabb határozatok is közölhetők lettek volna. Ez azonban félreértés. A Grill-féle Döntvénytár VIII. kötetét Heil Fausztin, Angyal Pál és Balázs Elemér közreműködésével én állitottam

össze, a Btk. hatályba lépte óta a különböző szaklapok és gyüjtemények által közölt határozatok anyagából; az évről-évre megjelenő pótkötetek pedig szintén magukban foglalják a többi gyüjtemények összes anyagát is. Ha tehát a Grill-féle gyüjtemény alapján ismertetem a judikaturát: az az ismertetés teljes lehet. Azok a legujabb határozatok természetesen nem juthattak be müvembe, amelyek már az egyes kötetek kinyomatása után keletkeztek, de azért például az 1907. év végén keletkezett 87. sz. döntvény, az arra vonatkozó értekezésekkel együtt föl van véve a Btk. 87. §. jegyzeteibe. (I. k. 373. l.), az 1908-ban keletkezett 89. sz. döntvény pedig a 247. §. magyarázatánál fordul elő (II. k. 305. l.) Ennél ujabb döntvényt máig se hoztak.

6. Kifogásolja még a biráló a Btk. hatályon kivül helyezett §-ainak, s a büntetőnovella rendelkezéseinek közlési módját. Azt mondja például, hogy közlöm a hatályon kivül helyezett szakaszt de azt már nem közlöm, amelyik ennek helyébe lépett, minek bizonyitékául külön kiemeli a 412. §-t. E §. a bélyeghamisitásról szól és tényleg közölve van. De nyomban utána ez a megjegyzés következik: «E §-t az 1897:XXXVII. tcz 1. §-a helyettesiti. Lásd e kötet második felében foglalt külön törvények között.» (III. k. 450. l.) Tehát még ugyanabban a kötetben megtalálja az olvasó az uj törvény szövegét is, kellő magyarázattal. Igy van az a többi hatályon kivül helyezett §-oknál is, aminők pl. a 449—452. §-ok (III. k. 568. l.)

A Büntető Novella általános, s az egyes büntetendő cselekményekről szóló különös rendelkezései eltérő módon közöltetnek. Az előbbiek az I. kötet függeléke gyanánt egyhuzamban, az utóbbiak a vonatkozó §. helyén, tehát egymástól elkülönitve. A birálat szerint ez rendszertelenség. Ebben van egy kis igaza. De ez a csekély eltérés a rendszerességtől megbocsátható, ha tudjuk, hogy az I. kötet ivei már ki voltak nyomva akkor, mikor a Bn. törvénynyé vált. E kötethez tehát csak függelék gyanánt vehettem föl a Bn. általános rendelkezéseit; a II. és III. kötet kinyomatása azonban később történvén: ezekben már megfelelő helyre jutottak az uj törvény uj rendelkezései. Nem tartottam szükségesnek, hogy erről az előszóban számot adjak, mert azt véltem, hogy az olvasó ugy is eligazodik a könyv tartalmán s nem lesz tévedésben aziránt, hogy a Bn. a Btk. melyik szakaszát miként változtatta meg, illetőleg, hogy minő uj rendelkezésekkel egészitette ki büntető törvényeinket.

7. Végre két érdemleges kifogást is tesz a biráló. Az egyik az, hogy szerintem a deliktum eszköze is alkotó eleme a tényálladéknak, mit eddig rajtam kivül senki se vallott. Ez azonban nagy tévedés. Nem ismeri a biráló ur az alkalmas és alkalmatlan eszközök tanát s nem tudja-e, hogy sok esetben ettől függ a tényálladék léte vagy nem léte? Nincs tudomása azokról a büntetendő cselekményekről, melyeknek tényálladékához maga a törvény valamely specziális eszköz használatát kivánja meg, aminő pl. a fegyver a 178., 331. és 337. §-ok eseteiben, a méreg vagy más ártalmas szer a 309. §. esetében. Az talán kétségtelen, hogy ez esetben az eszköz a tényálladék alkotó elemei közé tartozik és igy talán megengedhető az is, hogy a tényálladék általános elemzésénél a deliktum eszköze is vizsgálat tárgyává tétessék.

A másik érdemleges kifogás az, hogy a dolus és culpa közti határvonalat ugy állitom föl, hogy ennek folytán az aberratio ictus és error in objecto esetén is gondatlanság volna megállapitandó. Szerinte ugyanis ezt mondom: «ha az, mi megtörtént, megfelel annak, amit elkövetője akart: ugy a cselekmény szándékos, ha azonban az eredmény nem az akarat kifolyása: ugy az gondatlan.» Csakhogy ez az idézet hézagos. A második mondat utolsó része ugyanis igy hangzik: «ugy a büntethetőség akkor áll be, ha elkövetője a köteles gondosság és kellő elővigyázat nélkül cselekedett, mely esetben gondatlanság terheli.» (I. k. 11. l.) Ez, mint látjuk, közelebbi körülirása a culpának, mint aminőt a biráló idézete feltüntet. Attól azonban mindegyik meghatározás távol áll, hogy az aberratio ictus és error in objecto gondatlanságnak volna tekinthető. Igy pl. a szándékos emberölésnél az akarat ember megölésére irányul. Ha tehát valaki embert akar megölni és cselekményéből ez az eredmény be is következik: ez a cselekménye mindenesetre szándékos; akár azt az embert ölte meg, akit czélba vett, akár egy másikat. E szempontból én már a 60. sz. döntvény meghozása előtt szándékosnak tekintettem és vitattam az elvétés közbejöttével elkövetett emberölést és testi sértést, holott még ma is vannak irók, akik ez esetben az elkövetni szándékolt cselekmény kisérletének, s a tényleg bekövetkezett eredményt illetőleg a gondatlan emberölésnek vagy testi sértésnek halmazatát látják az aberratio ictus esetében. Én ezt az eredményt sohasem fogadtam el s abból a határvonalból, melyet a szándék és gondatlanság közt megvontam: ezt más sem következtetheti.

Ezeket tartottam szükségesnek a müvem ellen fölhozott kifogásokra megjegyezni. Ezek teljes értéktelenségéből megnyugvással jutok annak a tudomására, hogy könyvemben még a legnagyobb «jóakarattal» se lehetett nagyobb hiányokat felfedezni A tisztelt szerkesztő ur — remélem — megadja nekem azt a lehetőséget, hogy helyreigazitó észrevételeimet ugyanazon a helyen közölhessem, ahol a támadás megjelent. A «Büntető Jog Tára» csak következetes lesz önmagához és multjához, ha fölszólalásomnak tért enged, amint viszont következetlenség volt az aprólékos kifogásokat tartalmazó birálat közlése annak a münek bővitett és javitott harmadik kiadása ellen, amelynek második kiadásáról 1894-ben ugyane lap azt irta, hogy «a magyar büntetőjognak legjobb és legteljesebb kézikönyve.» (XXVIII. k. 64. l.)

Dr. Edvi Illés Károly.

Különfélék.

— **A kir. Curia ügyvédi tanácsának elvi jelentőségü határozatait** dr. Wolf Vilmos, az Ügyvédek Lapja szerkesztője füzetes vállalatban adja ki. A 108 oldalra terjedő első füzet most jelent meg és tartalmaz az 1908. évből, valamint a f. év elejéről 78 elvi jelentőségü határozatot.

Ezen vállalat a szószoros értelmében hézagot fog pótolni. Németországban, ahol a miénkhez hasonló szervezetü legfőbb fegyelmi biróság (Ehrengerichtshof) müködik, immár kis könyvtárt tesz a legfőbb fegyelmi biróság joggyakorlatának gyüjteménye, igen nagy szolgálatot tévén ugy az egyes ügyvédeknek, mint az elsőfoku kamarai fegyelmi bíróságoknak.

A Curia ügyvédi tanácsa joggyakorlatának ismertetésére és birálatára alkalmilag vissza fogunk térni.

— **Bács-Bodrog vármegye törvénykezési viszonyai** czim alatt *Zsoldos Benő* törvényszéki jegyző a Magyarország vármegyéi és városai czim alatt megjelent dolgozatát külön lenyomatban adta ki.

Az érdekes jogtörténeti adalékokkal teli füzetből kiemeljük a következő részt:

Zombor városa — tudtunkkal — egyetlen egy bünesetben gyakorolta a pallosjogát. Kórits Antal városi dijnok felesége szerelmi viszonyban állott Tomaskovits János zombori lakossal, s elhatározták, hogy elteszik láb alól a férjet. 1819 deczember 5-én T. János, a markos mészároslegény, az asszony segitségével végre is hajtotta a gaztettet s áldozatuk tetemét a közeli sánczárokba dobták. A város birói tanácsa mind Varga Jozefát, mind Tomaskovits Jánost pallos általi halálra itélte, ugy azonban, hogy kivégzés előtt mindkettőjük jobb keze levágassék, kivégzés után pedig a T. János teste kerékbe töressék. A m. kir. udvari kanczellária ezt az itéletet, kegyelem utján, a kézlevágás és kerékbetörés elengedésével egyszerü fejvételre változtatta. A halálos itéletet deczember 31-én délelőtt 11 órakor hirdette ki a város tanácsa a «sápadt bünösök előtt, mindkét nembeli sokaság tolongásában». Konyovits Dávid aljegyző volt a felolvasó, majd Mrazovits Ábrahám, első pót-biró a fekete szinre festett vesszőket, a megtagadott kegyelem jeléül, mindenki szeme láttára ketté törte és lábaikhoz dobta. Az itéletet — miként azt az annak végrehajtásával megbizott Demetrovits Simon városi tanácsos és választott kapitánynak 1821 január 2-án kelt terjedelmes jelentésében olvashatjuk — a kihirdetéstől számitott harmadik napon, vagyis 1821 január 2-án foganatositotta a pécsi hóhér, a Bajai-uton felállitott vesztőhelyen. A jelentés szerint az elitélteket a vesztőhelyre gyalogos, majd lovas polgárok követték, mig a kocsik mellett tizenkét császári katona lovagolt kivont karddal; a menet legelején pedig Demetrovits Simon, mint végrehajtó biró és Ambrozovits János városi alügyész lovagoltak «a bosszuálló és diadalmaskodó fiscus képében.» Ez alatt a város-

háza (Curia) Altonznak nevezett keleti kapujánál a «vérontás és pallosjog gyakorlása jeléül» vörös zászló lengett. A vesztőhelyen az ítéletnek latin nyelven ujból történt kihirdetése és a nagyszámu közönség türelmét már-már próbára tevő bőséges dikcziók után, először Varga Jozefa asszonyt a «gyepmesterek a szilárd karóhoz erősitett vörös székhez kötötték, a hóhér egyetlen kardcsapással nyakán érintve, levágta a 22 éves férjgyilkos asszony fejét.» — Ugyanigy történt a Tomaskovits János, dunaföldvári születésü, volt juhászbojtárnak, utóbb mészároslegénynek, a «30 éves orgyilkosnak» a lenyakaztatása is, mely után ismét bőséges dikcziók következtek. — Ganszgruber hóhér uram pedig a jól végzett munka után «a véres kardot villogtatva, ügyességének jelét mutatta be.» — Végezetül a hullákat — mindkettőnek fejét a lábaik közé rakván — külön koporsóba helyezték s közvetlenül a karó mellett, ettől délre elföldelték, melynek megtörténte után a jelentéstevő biró «a bosszuálló fiscust,» Ambrozovits János uramat a polgárok és császári katonák kiséretében ugyancsak a Bajai-uton a városházára visszakisérte.

— **A zugirászat és az ügyvédi képviselet.** A debreczeni ügyvédi kamara évi jelentései panaszkodnak amiatt, hogy egyfelől a zugirászat rendkivül terjed, másfelől az ügyvédi képviselet nem respektáltatik. Különösen a községi jegyzők működése bir pusztitó hatással. Kiemeli, hogy Nyiregyházán a városi tisztviselőknek s ezek között még a tanácsnokoknak is katonai és más közigazgatási ügyekben dijazásért magánmunkálatokat szabad végezni.

Mezőturon az egyébként igen szép czélu Néphivatal működik, mely a kibocsátott értesülés szerint «tanácsot ad mindenkinek, szegénynek, gazdagnak ingyen, mindenféle ügyes-bajos dolgaikban», «kiskoruak törvényesitése», «rendőrség előtti ügyekben», szóval csinálja a konkurrenciát az ügyvédeknek azon a téren is, mely tér már az ő hatásköre alá nem is tartoznék. A mezőturi kir. járásbiró nemcsak tagja ezen hivatalnak, hanem az utóbbi időben elnöke is.

A debreczeni ipartestület békéltető bizottsága a meghatalmazással igazolt ügyvédet a kitüzött tárgyaláson képviseleti jogosultságától, szabályszerü megbizatása daczára, elzárta, és oly értelemben intézkedett, hogy miután az ügyfél személyesen meg nem jelent, az ügyvédi képviselet pedig helyt nem foghat, panaszlott meg a kereseti követelést tagadásba vette, a panaszos meg nem jelenés indokából keresetével elutasittatott.

— **Furcsa ujitás.** A nagyváradi kir. tábla f. é. 220. számu végzésével visszautasitott egy telekkönyvi ügyben ügyvéd által ellenjegyzett felfolyamodást azzal az indokolással, mert a meghatalmazás nem volt hitelesitve, az 1868 : LIV. tcz. 553. §-a szerint pedig az ügyvédek részére kiállitott meghatalmazásnak perenkivüli ügyekben hitelesitve kell lennie. A törvény, amelyre a végzés hivatkozik, azt mondja, hogy az ügyvéd részére kiállitott meghatalmazás, ha az nem törvénykezési ügyre vonatkozik, hitelesitendő. A telekkönyvi ügy pedig, bár perenkivüli ügy, de azért törvénykezési ügy, mint minden olyan ügy, amely birósági eljárásnak képezi tárgyát. Ez egészen a mai napig nem is volt kétes.

— **Az ügyvédi kamara hatásköre.** A nagyváradi kir. tábla elnöke az aradi ügyvédi kamarához intézett leiratában azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy az ügyvédi kamarák nem lehetnek illetékesek a kir. táblák érdemi munkájának felülbirálására. Az aradi ügyvédi kamara méltán helyezkedik szembe ezen felfogással évi jelentésében.

— **Gondnoksági kirendelések.** A nagyváradi kir. tábla elnöke a gondnoki kirendelések igazságos beosztása czéljából elrendelte, hogy a törvényszékeknél a gondnokok kinevezéséről jegyzék vezettessék, és hogy a gondnoki megbizások adásánál az ügyvédi kar minden tagjával szemben lehetőleg egyenlő eljárás követtessék.

— **Hivatali és fegyelmi vétség.** *A budapesti kir. tábla:* Sz. L. v—i járásbirót az ellene emelt fegyelmi vétség vádja alól felmenti. *Indokok:* A kir. Curia Sz. L. v—i járásbirót azért, mert V—n 1908 január 16-án P. L.-t, hivatali hatalmával visszaélve, törvényellenesen letartóztatta, a Btk. 193. §-ában meghatározott személyes szabadság elleni vétség miatt 3 napi fogházzal helyettesitendő 60 K pénzbüntetésre itélte, a Btk. 202. §-ában előirt hivatalvesztés, mint mellékbüntetés kiszabását azonban a Btk. 54. §-a alapján mellőzte. Az 1871. évi VIII. tcz. 61. §-ának rendelkezéséből következik, hogy a befejezett büntvádi eljárás iratai abban az esetben, ha a fegyelmi törvény hatálya alá eső jelenségek mutatkoznak, a fegyelmi eljárás megindítása végett a fegyelmi birósághoz teendők át, mely bíróság az eset körülményeihez és sulyához képest esetleg fegyelmi vétséget és fegyelmi büntetést szabhat és esetleg a büntető bíróság által mellőzött hivatalvesztést is kimondhatja. Minthogy azonban vádlott kir. járásbiró P. L.-t meg nem engedett körülmények közt, tehát hivatali kötelességének megszegésével is fosztotta meg személyes szabadságától s ezért a személyes szabadság elleni vétség miatt jogerősen elitéltetett s ekként a kir. Curia akkor, midőn a Btk. 193. §-a alapján állapitotta meg vádlott bünösségét és szabta ki a megfelelő büntetést, tekintetbe vette vádlottnak közhivatali minőségét s vádlott, mint ilyen részesült büntetésben; minthogy továbbá a P. L. letartóztatása előtt történt s vád tárgyává tett eljárását vádlottnak absorbeálja P. L.-nak azon eljárás folytatását képező hivatalos hatalommali visszaéléssel való letartóztatása, s igy az, mint külön fegyelmi vétség figyelembe nem jöhet: a kir. tábla, mint fegyelmi bíróság ugy találta, hogy Sz. L. kir. járásbiró a hivatali kötelességnek vétkesen történt megszegése miatt, melyért büntető uton már megbüntettetett, fegyelmi uton ujból nem büntethető, s ennélfogva őt a vád alól felmentette. (1908 november 28. 214/908.)

A kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa: Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítéletét helybenhagyja indokainál fogva és azért, mert ámbár a bünvádi uton történt elitélés nem zárja ki, hogy a közhivatalnok ugyanazon cselekmény miatt, amelyért bünvádi uton már elitéltetett, ha az egyuttal a fegyelmi vétség ismérveit is kimeriti, fegyelmi uton is felelősségre vonassék és megbüntettessék, azonban a jelen esetben a vádlott bünvádi elitéltetésének alapját képező ama cselekménye miatt, hogy P. L.-t törvényellenesen, hivatali hatalmával visszaélve letartóztatta, fegyelmi uton meg nem büntethető. A fegyelmi törvény 20. §-ának *a)* pontjába ütköző fegyelmi vétség csak akkor forog fenn, ha a közhivatalnok cselekménye hivatali büntettet nem képez, már pedig a büntető bíróság a vádlott tettét jogerős itélettel ennek minősitette; továbbá, mert a vádlottnak a fennforgó esetben tanusitott magaviselete egymagában az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontjában meghatározott fegyelmi vétség ismérveit ki nem meriti. (1909 márczius 6. 43/909. k. fegy. sz.)

— **Pincze igényperek.** Az aradi és kolozsvári ügyvédi kamarák felhivták a figyelmet egy országszerte ismeretes jelenségre. Ugyanis elég gyakran fordul elő, hogy a végrehajtást szenvedett igénypert indit nem létező személy nevében, akinek az idéző végzés egyáltalában nem kézbesithető. Minthogy azonban az igényper 15 napon belül lett benyujtva, és halasztó hatályunak kimondva, a per szünetelésének tartama alatt a hitelező követeléséhez nem juthat.

— **Czégjegyzési utmutató** czim alatt Ladányi Zoltán fehértemplomi törvényszéki biró a részvénytársasági és szövetkezeti igazgatóságok részére a czégjegyzék-bíróságokhoz intézendő beadványok szerkesztésére ad 56 oldalas füzetben utmutatást.

— **A magyar vasuti jog.** A «Közlekedési Szakkönyvtár» sorozatában jelent meg dr. Barthos Andor kereskedelemügyi miniszteri osztálytanácsos tollából a «Magyar vasuti jog foglalata» czimü szakmunka.

Szerző buzgalommal kutatott az idevágó törvények, miniszteri rendeletek és nemzetközi rendeletek tömkelegében, kiválogatta az országos és minisztertanácsi határozatok, elvi jelentőségü birói és közigazgatási döntvények kusza rengetegéből a szükséges és vonatkozó jogszabályokat, mindenütt az eredeti jogforrásokra való hivatkozással, egyszerü és könnyen áttekinthető rendszerbe foglalva a vasuti jog szerteszórt anyagát.

— **Az igazságügyminiszter pályadija.** Günther Antal igazságügyminiszter az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete tiz éves jubileuma alkalmával tudvalevőleg pályadijat adományozott az országos egyesületnek. Az egyesület most küldte szét az igazságügyminiszter által már jóváhagyott pályázati feltételeket, mely szerint a pályamüvek legkésőbb 1909. évi szeptember hó 1-ének déli 11 órájáig az egyesület vitavezető alelnöke czimére (V. Szemere-u. 10.) küldendők. A kidolgozandó pályatétel czime: *Az eszményi javak oltalma hazai jogunkban, különös tekintettel a név-, czég-, szabadalom- és védjegyoltalomra.* A pályázatban csak azok vehetnek részt, akik legkésőbb 1909. évi junius hó 30-áig az egyesület tagjai sorába léptek.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A jó erkölcsökbe ütköző ügylet** utólagos elismerés által sem válhatik érvényessé. Nem teszi érvényessé az ily ügyletet egy elismerésen alapuló birói itélet sem. (Osztrák legfőbb bíróság.)

— **A német anyagi büntetőjog reformja** folyamatban van, és az első tervezet valószinüleg még ezen év folyamán meg fog jelenni. Addig is a német birodalmi kormány törvényjavaslatot terjesztett elő a büntetőtörvény némely rendelkezésének novelláris módositása iránt. A rendelkezések közül kiemeljük a következőket:

1. A minősitett magánlaksértés ezentul nem hivatalból, hanem inditványra fog üldöztetni. A büntetési tétel az eddigi egy heti fogházról alternative kiszabható pénzbüntetésre vagy egy napi fogházra szállittatik le.

2. A zártörésnek és a végrehajtás meghiusitásának esetei ezentul pénzbüntetéssel is büntethetők lesznek.

3. Csekély értékü tárgyaknak szükségből való ellopása vagy sikkasztása 300 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő. A bünvádi eljárás csak inditványra indul meg, és az inditvány visszavonható. Felmenőkkel vagy házastársakkal szemben elkövetett ily cselekmények nem büntettetnek.

4. A német büntetőtörvény 370. §-ának 5. pontja értelmében 150 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy elzárással büntetendő, aki jelentéktelen értékü élelmi vagy élvezeti czikket azonnali elhasználás czéljából eltulajdonit. Ezen §. kibővittetik akképp, hogy nemcsak a lopási, de a sikkasztási cselekvőség is ezen rendelkezés alá vonatik, és az élelmi és élvezeti czikkek köre kibővittetik a háztartási használatra szánt minden dologra.

5. A nyilvánosan vagy sajtó utján elkövetett becsületsértés, valamint rágalmazás büntetésének maximuma az eddigi 1500 márkáról 10,000 márkára emeltetik fel. A becsületsértés és rágalmazás esetén a sértett fél részére megitélhető elégtétel (Busse) az eddigi 6000 márkáról 20,000 márkára emeltetik.

6. A nyilvánosan vagy sajtó utján elkövetett becsületsértés esetén a valódiság bizonyitása nem engedtetik meg, csak a sértett beleegyezésével, ha az állitott tény a magánélet olyan viszonyaira vonatkozik, amelyek a közérdeket nem érintik.

7. A gyermekkinzás büntetése felemeltetik.

8. Az állatkinzás akkor is büntetendő, ha az nem nyilvánosan vagy nem közbotrányt okozóan követtetett el.

— **A német uj bünvádi perrendtartási javaslat** a birodalmi ülés elé terjesztetett. Az eredeti, általunk ismertetett szöveghez képest a következő módositásokat emlitjük meg:

1. A járásbiróságok hatásköre kiterjesztetett.

2. Ugyancsak kiterjesztetett a gyermekbiróságok hatásköre is.

3. A felebbezési tanácsok összeállitásánál ujitás, hogy nyilvános rendes egyetemi jogtanárok is behivhatók szakbirákul.

4. Az államügyészség nem köteles vádat emelni, ha az üldözés a cselekmény csekélységénél fogva (wegen Geringfügigkeit der Verfehlung) nem látszik kivánatosnak. Fiatalkoruak ellen nem kell vádat emelni, ha nevelési és javitási rendszabályok kivánatosabbak a büntetésnél. Ennek vizsgálatánál tekintettel kell lenni a cselekményre, valamint a fiatalkorunak jellemére és eddigi magaviseletére.

Ha azonban az államügyész által csekélységük miatt nem üldözött cselekmények miatt a sértett fél vádat emel, akkor mindezen szempontok figyelmen kivül hagyásával az eljárás megindítandó.

5. Ha az előnyomozat alatt a letartóztatás két hónapig tart, akkor a bíróság a letartóztatás további fenntartása felett határozatot hoz, azonban ezen kérdésben a vádlottnak mindig hivatalból védő rendelendő.

6. Ha a vádlott vagy akár egy esküdt is kivánja, külön kérdés teendő fel az enyhitő körülmény iránt.

— **A német perrendtartási novella-javaslatot** a birodalmi gyülés kiküldött bizottsága most terjesztette a plénum elé. A bizottság ajánlja a járásbirósági hatáskörnek 300-ról 600 kára való kiterjesztését és a makacssági eljárás egyszerübbé tételét. A bizottság javaslata szerint a törvény 1910 április elsején lép életbe, és ezen naptól számitott egy évig az egyes birósági kerületeken (Oberlandesgerichtsbezirke) belül a birák áthelyezhetők. Ajánlja a bizottség, hogy a birodalmi gyülés mondja ki, hogy a kormány az ügyvédi dijtörvényt vegye revizió alá és figyelembe véve egyrészről a szocziális igazság követeléseit, másrészről minden életszükséglet megdrágulását, az ügyvédi kamarák javaslataihoz képest az ügyvédi dijakat megfelelően emelje. A kormány továbbá hivassék fel arra is, hogy az ügyvédek ellen a jogügyek ellátásából folyólag inditható keresetek elévülési idejének megröviditése iránt terjeszszen elő törvényjavaslatot.

— **Előzetes avagy utólagos megesketés?** A német büntetőperjogi reformmal kapcsolatban ujból felmerült a sokat vitatott kérdés, mi czélszerübb: kihallgatás előtt, avagy után esketni meg a felet. A birodalmi gyülés bizottsága az utólagos megesketés mellett foglalt állást 11 szavazattal 9 ellenében.

— **Héttagu esküdtszék.** Gibraltar kormányzója szabályrendelettel az esküdtszék tagjainak számát hétben állapitotta meg azzal, hogy ha a hét esküdt két órai tanácskozás után nem képes egyhangu megállapodásra jutni, legalább öt szavazat megegyezése alapján verdiktet hozhatnak; az uj rendelet nem terjed ki halálbüntetéssel sujtott cselekményekre; ezek tekintetében továbbra is 12 esküdt egyhangu határozata szükséges.

— **Az Erinnysek.** Londonban 1903-ban a metropolisz rendőrségének területén 17 gyilkosságot követtek el; kinyomozatlan a tettes egyetlen esetben sem maradt. A következő évekre az adatok a következők: 1904-ben 20 gyilkosság, kinyomozatlan 2; 1905-ben 19 (1); 1906-ban 15 (2); 1907-ben 11 (3); 1908-ban szeptember végeig: 10 (2); összesen 97 eset, melyek közül a tetteseknek tiz esetben sikerült a földi igazságszolgáltatás sujtó kezét elkerülniök. A rendőrség azonban hozzáteszi, hogy a tiz eset közül néhányban a nyomozó hatóság meg volt győződve bizonyos gyanusitottak bünösségéről, s a megszüntetés, illetve felmentés csupán perrendszerü teljes bizonyiték hiányából történt.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Egy jóforgalmu vidéki ügyvédi iroda azonnal átadó. Ajánlatokat «ügyvédi iroda» jelige alatt a kiadóhivatalba. 13391

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 19. szám. Budapest, 1909 május 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A Curia ügyvédi tanácsának gyakorlata. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A nyomozás tudománya. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — Zálogjog a követeléseken. *Dr. Lányi Márton* kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Curia ügyvédi tanácsának joggyakorlata.

A magyar ügyvédi karnak régi óhajtása volt, hogy a fegyelmi biráskodásban az autonomia elve az utolsó fokban is érvényesüljön. Nemcsak elvi szempontból, de főképp azon gyakorlati okból hangoztatta az ügyvédi kar e kívánságát, mert ugy tapasztalta, hogy a kizárólag az ügyvédi karon kivül álló tagokból álló fegyelmi tanács kerékkötője az ügyvédség purifikáló törekvéseinek és ezzel inkább lazitója, mint fenntartója a fegyelemnek.

Az ügyvédi kar ügyeiben 1908 január 1. előtt a legfőbb fórumot képező kir. Curia felfogása ellen különösen két kifogás volt jogosan emelhető. Elsősorban a panaszok amiatt emeltettek, mivel a kir. Curia a törvény betümagyarázatára támaszkodva, a karba való felvétel kérdésében csak a formai kvalifikácziót vizsgálta és az ethikai momentumokat figyelmen kivül hagyta. Annyira ment a kir. Curia gyakorlata, hogy fegyelmileg büntetett, sőt fegyelmileg elmozditott birákat is akadály nélkül felvenni rendelt az ügyvédek jegyzékébe; olyanokat is, akik, ha ügyvédségük tartama alatt követték volna el a fegyelmi eljárás alapját képezett cselekményt, feltétlenül eliminálandók lettek volna az ügyvédi testületből.*

Másik, nem kevésbbé jogosult panasz a kir. Curia fegyelmi tanácsának joggyakorlata ellen az volt, hogy legfőbb bíróságunk nemcsak nem támogatta az ügyvédi kamarák purifikáló törekvéseit, de sőt elnéző felfogásával, tulenyhe büntetéseivel és különösen az autonom fegyelmi bíróságok itéleteinek folytonos megdöntésével, kiszabott büntetéseinek leszállitásával a tulnépes kar gyengébb karakterü elemeinek a tisztességtelen versenyre való rászabaditásához és a jogkereső közönség kárára szolgáló fegyelmetlenséghez is hozzájárult.

A Curia eme irányzata megbénitotta az elsőfoku fegyelmi bíróságok egészséges törekvéseit, és nem egyszer visszatartotta őket is a visszaélések szigoru büntetésétől.

Igaz, hogy a kir. Curia gyakorlata az ujabb esztendőkben javulást mutatott, de az ügyvédi kar nem elégedhetett meg a személyváltozásokkal összefüggő fordulattal, hanem teljes joggal garancziális biztositékot kivánt a kari felfogásnak és a kari ethikai érdekeknek a fegyelmi biráskodásban való érvényesülésére nézve.

Ilyen garanczia másban, mint az ügyvédi autonomiának a legfőbb fegyelmi bíróságra való kiterjesztésében, nem található.

Természetesen ideális állapot az volna, ha az ügyvédi kar a saját ügyeiben ugy első fokon, mint legfelsőbb fórumon egyedül és kizárólag maga ülhetne birói széket. Ettől azonban még messze vagyunk, és igy megelégedéssel kellett fogadnunk az 1907: XXIV. tcz.-et, amely megnyitotta az ügyvédi kar képviselői előtt a kir. Curia ügyvédi tanácsának ajtait.

A törvény 1908 január 1-én lépett életbe és immár több mint egy esztendő tapasztalatai alapján mondhatunk véleményt az uj intézménynek: a Curia ügyvédi tanácsának müködéséről.

Az ügyvédi tanácshoz müködésének első esztendejében érkezett összesen 359 ügy. Ezek közül az ügyvédek lajstromába való felvételre 5, az ügyvédjelöltek lajstromába való felvételre 17 vonatkozott. Fegyelmi ügy ügyvéd ellen 275, ügyvédjelölt ellen 12, egyéb ügy 50 volt.

Elintéztetett 334, hátralékban maradt 25 ügy.

Az ügyvédek és ügyvédjelöltek lajstromába való felvétel kérdésében 18 visszautasitó, 3 helybenhagyó, 3 megváltoztató határozat hozatott, 12 ügy más módon intéztetett el. A fegyelmi ügyekben visszautasitó határozat 38, helybenhagyó 145, megváltoztató 54, megsemmisitő 7, feloldó 3 hozatott, mig 51 ügy más módon intéztetett el.

A kir. Curia ügyvédi tanácsának első évben hozott határozataiból a dr. Wolf Vilmos által kiadott gyüjtemény első füzete 78-at közöl. Ezen gyüjtemény nyomán tartunk szemlét az ügyvédi tanács határozatai fölött, amelyekből már az első esztendő után levonható az a következtetés, hogy az ügyvédi tanács judikaturája minden tekintetben megállja az ügyvédi kar kritikáját, mert megfelel az ügyvédek által müködéséhez füzött várakozásoknak.

Ami az ügyédi karba való felvételt illeti, konstatáljuk, hogy a közölt határozatok közt egyetlen sincs, amely a kari felfogással ellenkeznék.

Nem tekinthetem ilyennek a 78. sz. alatt közölt határozatot, amely kimondotta, hogy nincs olyan törvény, vagy törvényes rendelkezés, mely az ügyvédnek az ügyvédi lajstromba való bejegyzését a beiratási illeték és felvételi tagdij előzetes befizetésének feltételéhez kötné, habár, mint az 5. sz. a. közölt eset mutatja, a Curia ügyvédi tanácsa is átvette azt a régi gyakorlatot, hogy a kamarai tagsági dijak pontos fizetésének megszegése fegyelmi vétségnek lehet tekintendő. Felvétel és fegyelmi eljárás két különböző dolog. Amint a kamarai tagsági dijak nem fizetése nem minden esetben vonja maga után a kizárás fegyelmi büntetését, azonképen nem lehet a karba való felvétel megtagadásának szankcióját füzni a felvételi dijak előre való lefizetésének elmulasztásához.

Hasonlóképpen hozzá kell járulnunk az ügyvédi tanács azon állásfoglalásához, hogy ha az ügyvédjelölt főnöke nem állitja ki a budapesti kamara által előirt ünnepélyes alaku nyilatkozatot, ez az ügyvédjelölt felvételének megtagadására nem vezethet, mivel az ügyvédnek ily ünnepélyes alakban való nyilatkozatát a felvétel kellékeül a törvény nem irja elő.

* Lásd a vonatkozó határozatok összeállitását szerző «Törvény és biró» czimü munkájának 369. oldalán.

Büntetett előéletü egyéneknek az ügyvédi karba való felvétele tárgyában a büntetés végrehajtása óta tanusitott magatartásnak gondos mérlegelése alapján hozta meg az ügyvédi tanács határozatait.

A 7. sz. a. közölt esetben különösen abból az okból tagadta meg a curiai ügyvédi tanács a 8 havi börtönbüntetésre itélt ügyvédnek a 3 évi hivatalvesztési idő letelte utáni felvételét, mert a kérvényező az elsikkasztott összeget a károsultnak nem téritette meg, ami arra mutat, hogy ő a büntetés kiállása után sem tanusitott olyan magaviseletet, hogy abból következtethetni lehetne az ügyvédi hivatással járó megbizhatóságra.

A 16. sz. esetben kérvényező több rendbeli büntettek miatt 3 évi és 8 hónapi fegyházra volt itélve a vármegye szolgálatában elkövetett sikkasztás, megvesztegetés és hivatalos hatalommal való visszaélés miatt. Az 5 évi hivatalvesztési idő letelte után benyujtott kérvényét a Curia a fegyelmi bíróság határozatával megegyezően elutasitotta, tekintettel a folyamodó büncselekményeinek és büntetéseinek egészen el nem mosódott emlékére és a vádlott megbizhatósága iránt méltán támadható kételyekre.

Ugyanily okokból hagyta helyben a kamarai fegyelmi bíróság határozatát a 67. sz. a. közölt határozat, kiemelve, hogy a rovott előéletü ügyvéd ama cselekményeinek emléke, melyek miatt megfenyittetett, a társadalomban még el sem mosódhatott.

A 64. sz. esetben az ügyvédi tanács a kamara fegyelmi bíróságának határozatát megváltoztatva mellőzte egy ügyvédnek az ügyvédek jegyzékéből az ügyvédi rendtartás 7. §-ában előirt kizárását a következő tényállás alapján: Vádlott 1902. évben mint birósági aljegyző hivatali sikkasztás miatt 3 havi fogházbüntetést szenvedett el. Azután nevét megváltoztatva felvétette magát az ügyvédjelöltek jegyzékébe, majd az ügyvédi vizsga letétele után egyik kamara ügyvédi lajstromába, természetesen mindenkor elhallgatván büntetett előéletét. A kamara különösen azért határozta el a kizárást, mert vádlott elhallgatta előző elitéltetését és ekként alattomosan csempészte be magát az ügyvédi lajstromba. Az ügyvédi tanács «a körülmények és viszonyok szorgos méltatása után vádlott kizárását helyénvalónak nem találta, mert vádlott elitéltetésének oka a büntető bíróság részéről is csekélyebb jelentőségünek felismert fiatalkori botlás volt, amiért eléggé bünhődött az évek során a felfedeztetéstől való állandó rettegés által; mert a birói pályáról való leszoritása és bünhődése óta szorgalommal igyekezett a jogi pályán megmaradni, mert időközi foglalkozása, társadalmi és erkölcsi magaviselete az ügyvédi kar szinvonalának és megkivánt feltételeinek megfelelt és mert végül mindezekre tekintetettel joggal remélhető, hogy vádlottnak mint ügyvédnek magatartása a kar tekintélyének és hivatásának a jövőben is megfelelő leend». Az eset közelebbi körülményeinek és különösen a büntető birói iratoknak, valamint vádlott időközi magaviseletének részletes ismerete nélkül e határozathoz hozzá nem szólhatunk. Ámde nem hagyhatjuk szó nélkül az ügyvédi tanács azon kijelentését, mely szerint a határozat hozatalánál figyelembe vétetett az a körülmény is, hogy «a kizárás vádlott családját nemcsak érzékenyen sujtaná, de annak létérdekét is veszélyeztetné». A büntető és fegyelmi büntetés nemcsak a vádlottat, de annak családját is sujtja, és az esetek nagy részében a család tagjainak létérdekeit is komoly veszélynek teszi ki. Ennek daczára soha sem a büntető, sem a fegyelmi bíróság a bünösség megállapitásánál ezt a körülményt figyelembe nem vette, de nem is vehette, mert a bírónak a bünösség megállapitásánál kizárólag a vádlottra és annak cselekményére szabad tekintettel lennie.

Ami a fegyelmi ügyeket illeti, az ügyvédi tanács joggyakorlata általában teljesen kielégithet minden, az ügyvédi tekintélyre és becsületre féltékeny kartársat. Talán csak egy tekintetben mutatkozik ellentét az autonom fegyelmi bíróságok és az ügyvédi tanács gyakorlata között, abban t. i., hogy az ügyvédi tanács fokozottan érzékeny a hatóságok, bíróságok és ügyészségek ellen elkövetett becsületsértésekkel szemben. A kamarák fegyelmi bíróságai mindig megvizsgálják, hogy az ügyvéd által beadványban elkövetett excessusokra nem-e az illető hatóság adott okot, az ügyvédi tanács ellenben — ugy látszik — épp ugy, mint régebben, a kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa, magát az inkriminált kifejezést torolja meg, elszigetelve azt a megbántott hatóság cselekvésétől.

A 43. sz. esetben vádlott ügyvéd, aki a kir. ügyészség egyik határozata ellen intézett felfolyamodásában az illető határozatot meghozott alügyészszel szemben használt illetlen hangot, azzal védekezett, hogy az ügyészség ezen tagja vele szemben animozitással járt el és az inkriminált kitételt tartalmazó felfolyamodással megtámadott határozatában az ügyvéd eljárását szabálytalannak nevezte, és ezt a határozatot, daczára annak, hogy erre semmi ok fenn nem forgott, nem neki, hanem ügyfelének kézbesitette. Az ügyvédi kamara az eljárást megszüntette, kiemelvén, hogy a kérdéses határozat meghozatalának körülményei és hangja az ügyészség részéről tényleg bizonyos animozitásra engednek következtetni. A Curia ügyvédi tanácsa az ügyvédet vád alá helyezte, mert az ügyvéd, még ha a hatósági határozat által magát megtámadva és sértve érzi is, nincs jogositva a személyeskedés terére lépni és az esetleges sértést sértésekkel viszonozni.

A 23. sz. esetben egy budapesti ügyvéd a székesfehérvári járásbiróság egy végzésére azt mondotta, hogy az «jogilag lehetetlen és tudatlan». A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága kijelenti, hogy a vádlott ügyvéd hibát követett el a hozott végzésnek *tudatlan* jelzővel való birálata által, de csupán kisebb kötelességszegést látott fennforogni és a fegyelmi büntetést nem találta alkalmazhatónak egyrészt azért, mivel a kir. tábla az elsőbiróság határozatát megváltoztatta, másrészt, mert vádlott az inkriminált kitétel használatáért bocsánatot kért. Az ügyvédi tanács irásbeli feddés büntetését alkalmazta.

A 76. sz. esetben az elsőfoku bíróság elévülés miatt mentette fel a vádlottat, mig az ügyvédi tanács az elévülést nem állapitotta meg és a vétkességet kimondotta, indokolásában kiemelve, hogy a kir. ügyészségnek vagy a szakértőknek esetleges tévedése még nem ad jogot a védőnek arra, hogy a hivatalos kötelességük teljesitésében eljáró tisztviselőket vagy hatóságot az ügyvédi szólásszabadság határait tullépő durva kifejezésekkel megsértse, eljárásuk jóhiszemüségét kétségbe vonja vagy meggyanusitsa.

A 32. sz. esetben a vádlott ügyvéd egy ügyfele részére a belügyminiszterhez czimzett sürgős kérvényt szerkesztett amelyben a következő kifejezések foglaltatnak: «Az árvaszéknél sürgetésem süket fülekre talált, valószinüleg azért, mert még azok az urak alszanak, és nincsenek tisztában azzal, hogy ők a nép filléreiből kapnak kenyeret. Arra kérem excellenciádat, üssön közzé annak a kupaktanácsnak, mert azok az urak megérdemlik, hogy szélnek ereszszék, elkergessék őket. Az csak még sem járja, hogy ezek a gyenge tanácsurak ott az árvaszéknél annyi jövés-menés és kérvényezésre rá se hederitsenek.» Az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága megállapitotta ugyan azt, hogy az árvaszék azon intézkedése, melylyel a nagyon is hosszura nyult eljárás során a nagykorusitásnak nem a törvényben megszabott feltételeit nyomozta, a vádlottat méltán ingerült kedélyállapotba hozhatta; azonban őt mégis irásbeli feddésre itélte a sértő és tiszteletlen hangu kérvény miatt. A kir. Curia ezen határozatot helybenhagyta, mellőzvén azon enyhitő körülményt, hogy az árvaszék eljárása vádlot-

tat méltán ingerült kedélyállapotba hozhatta, mert az ügyvéd köteles a birálatnál higgadt és mérsékelt magaviseletet tanusitani.

A kir. Curia ügyvédi tanácsának ezen határozataiban észlelt állásfoglalásra nézve nem hallgathatjuk el azon megjegyzésünket, hogy a bíróságok és hatóságok nem mindig érdemlik meg, hogy a fegyelmi bíróság őket ily erélyes védelemben részesitse. Különösen nem tartjuk helyénvalónak a védelmet olyankor, amikor bizonyittatik, hogy az ügyvéd bántó vagy sértő magatartására a hatóság bántó vagy merőben jogtalan magatartása által indittatott. Ha az ügyvéd bíróval vagy hatósági közeggel áll szemben, az ügyvéd az illető biró vagy hatósági közeg fegyelmi hatóságától elégtételt sok esetben nem kap, ugy hogy legtöbbször az ügyvéd huzza a rövidebbet. Ilyen körülmények között megértjük hogy az ügyvédi kamarák autonom bíróságai elnézők olyan esetben, mikor a konfliktust a másik fél eljárása provokálta.

Mint gyakorlati jelentőségü határozatot, kiemeljük a 19. sz. a. közöltet. Ezen esetben azért indittatott bünvádi eljárás, mert vádlott ügyvéd egy levélben azt irta ellenfelének, hogy miután az eskü, amelyet ellenfele letett, hibásan szövegeztetett, «azt neki letenni nem lehetett volna, mert az egész szövegében hamis» és felhivta, hogy «az eskü le nem tétele esetére ügyfele részére megitélt tőkét és járulékait fizesse meg, mivel ellenkező esetben a megfelelő lépéseket megteszi». A budapesti ügyvédi kamara, véleményem szerint helyesen, nem állapitotta meg a fegyelmi vétséget, mig a curiai ügyvédi tanács vádlott ügyvédet 200 K pénzbüntetésre itélte, mert vádlott «ellenfelét megfenyegette akként, hogy az abban a hitben kellett hogy legyen, hogy panaszlott fenyegetésében egészen másra czéloz, mint az itéletnek polgári per utján való esetleges hatálytalanitására». Helyeseljük ugyan a Curia ügyvédi tanácsának azon kijelentését, hogy az «ügyvédnek tartózkodnia kell attól, hogy ellenfelét félreértésre feltünően alkalmas fenyegetésekkel igyekezzék befolyásolni,» ámde a törvényes következményekre való utalás amint nem képez zsarolást, akképpen nem minősithető fegyelmi vétségnek sem.

Ellenben egyetértünk az ügyvédi tanács azon határozatával, amelylyel a fegyelmi bíróság felmentő itéletének megváltoztatásával egy ügyvédet 200 K pénzbirságra itélt azért, mert vádlott, aki egyszersmind egy vidéki lapnak munkatársa volt, az ügyészi megbizotti minőségben tudomására jutott bünvádi feljelentést lapjában közölte. Hasonló esetek gyakoriságánál fogva nagy sulyt helyezünk az ügyvédi tanács ezen elvi jelentőségü állásfoglalására.

A 15. sz. a. esetben a kamarai fegyelmi bíróság a tiz rendbeli becsületsértés és rágalmazás vétsége miatt fogház- és pénzbüntetésre itélt ügyvédet a miatt mentette fel az ellene emelt vád alól, mert «azon tény, hogy egy ügyvéd becsületsértés és rágalmazás miatt elitéltetik, nem tekinthető oly magatartásnak, mely önmagában az ügyvédi kar tisztességét sérti, az elkövetés módja pedig nem foglal a jelen esetben magában oly tényelemeket, melyek az ügyvéd, illetőleg az ügyvédi kar tisztességét sértik». A kir. Curia ügyvédi tanácsa e határozat megváltoztatásával vádlott ügyvédet irásbeli feddésre itélte, mivel vádlott ügyvéd, kinek állitásainak valódiságát bizonyitani joga és alkalma volt, azokat csak részben tudta bizonyitani és mivel ő a panaszosnak magánéletét is belevonta nyilatkozatába.

A 37. sz. esetben a kir. Curia a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozatát helybenhagyva kimondotta, hogy az ügyvéd nemcsak az ügyfele nevében, de a saját felperessége alatt sem vihet alaptalan pereket.

A 44. sz. esetben ugy az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága, mint a Curia ügyvédi tanácsa sulyosan megbélyegezte annak az ügyvédnek a cselekvőségét, aki 4 K tanudijnak ügyvédi képviselet mellett való behajtását elvállalta, anélkül, hogy figyelmeztette volna ügyfelét arra, hogy ez az eljárás mily sok költségbe fog kerülni. A vádlott ügyvéd a 4 K tanudijat 111 K 80 fillér költség okozásával végrehajtás és árverés utján kiméletlenül be is hajtotta, de azután még 235 K ügyvédi munkadij erejéig saját ügyfele ellen is pert inditott, sőt végrehajtást is vezetett, és árverés presszziója alatt ezen követelés tulnyomó nagy részét be is hajtotta. A 4 K tanudij behajtásával egy időben vádlott két más végrehajtást is foganatositott ugyanazon adós ellen, azonban nem egyszerre, hanem ugyanazon napon félórai időközökben, hogy igy a költségeket szaporitsa. Mikor megbizóját perelte, az őt csaló és okirathamisitó kifejezésekkel illette, és az emiatt folyamatba tett bünvádi eljárás akként fejeztetett be, hogy az ügyvéd volt ügyfelétől egy 30 K-ás váltót fogadott el, amelyet természetesen azután szintén perelt.

Mindkét bíróság igen helyesen emelte ki, hogy «az ilyen eljárások alkalmasak arra, hogy az ügyvédi kar tekintélyét lealacsonyitsák, müködését gyülöltté tegyék és éppen az ily példákból levont következtetések veszélyeztetik az ügyvédi kar jó hirét, tisztességét és becsületét».

Sajnos, az aradi ügyvédi kamara megelégedett 100 K pénzbüntetés kiszabásával és az ügyvédi tanács, amely egyéb esetekben igazán sok érzéket tanusitott az ügyvédi kar erkölcsi kötelezettségeinek felfogásában, ezuttal megelégedett az itéletnek indokaiból való helybenhagyásával, holott a vázolt eljárás szerény nézetünk szerint sokkal sulyosabb megitélés alá esik, semhogy ily minimális pénzbüntetéssel az ügy elintézhető volna.

Ami egyébként a büntetések mérvét illeti, a közzétett esetekből látjuk, hogy az ügyvédi tanács e tekintetben is igen komoly ellenőre az autonom bíróságoknak, de azt is konstatáljuk, hogy aránylag kevés esetben kellett a tanácsnak amiatt közbelépni, mivel tulenyhe felfogás nyilvánult volna a fegyelmi bíróságok joggyakorlatában.

Dr. Balog Arnold.

A nyomozás tudománya.*

A mikor a bünvádi per nagy reformja az inquisitorius perből kitörölte a torturát, ugyszólván elseperte vele mindazt, ami annak idején a tortura rendszeréhez tartozott, s valósággal meggyülöltette a gyanuokok raffinált rendszerét. A további fejlődés azonban egész kétségtelenül igazolja azt, hogy a gyanuokok pontos kutatása nélkül a bünvádi eljárás biztonsága veszélyeztetve van és hogy az eljárás sulypontja visszatér az előzetes eljárásra. A bünvádi eljárás egész sorsát az az előző cselekmény pecsételi meg, amelylyel a nyomozó hatóság a tett első nyomait megragadja; ebben a stádiumban pedig többnyire csak a gyanuokok s reáliák állanak rendelkezésre. A bünvádi eljárási törvény 1. §-a szerint is az eljárás feltétele a büncselekmény gyanuja és Zucker fogalmazásában a bünvádi per a büntetőtörvény által büntetendőnek nyilvánitott cselekmény *gyanuja* folytán meginditott törvényes eljárás. A bünper alapja a gyanuokok tisztába hozatala. Az inquisitorius eljárás vétke e szerint nem is az indiciumok rendszere, hanem az volt, hogy az indiciumok belső hiányait a torturával pótolta.

A mai bünvádi eljárások valamennyije ezért elsősorban garancziákat teremtett az indiciumok hatásának bárminő tulhajtása ellen. A nyomozás alakja, a nyomozás miként je elő van irva, de kevés rendelkezés szól arról, hogy mit kell kutatni, miből lehet következtetni, mi a nyomozás anyaga. E tekintetben az inquisitorius biró pontos szabályokkal volt ellátva, a mai nyomozó és vizsgáló közeg pedig vagy

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a multheti számban.

tapogat, vagy a saját ügyessége szerint használ fel egyéb tudományokból meritett oly ismereteket, amelyekkel történetesen bir.

A BP. 133. §-a kötelezően előirja a személyazonosság megállapitását, az identificatiót, de annak a mai tudomány szerinti módjait nem tartalmazza. A BP. 134. §-át nem képes alkalmazni az, aki a szimulálás, a pathoform hazugság természetével nincs tisztában. A szokásszerü büntettest pedig egyáltalán nem képes kihallgatni az, aki a gonosztevő praktikáit nem ismeri, és kitünő eredményt ér el, aki ugy ismeri, mint maguk a gonosztevők. A tanuzásról rendelkező 221., 222. §-ok a tanuvallomások psychologiáját tartalmazzák, de kevés módositásával annak a tradiczionális, s egyik törvényhozásról a másikra szálló alaknak, amely eredetileg a középkorban Mátyás király decretum majus-ában s Werbőczyben is feltalálható a testis aptus et idoneus személyében. Csak idő kérdése, hogy ezt az ujabb kisérletek reformálják, a nyomozó közeg azonban már ma sem lehet el anélkül, hogy ezen ujabb eredményeket ne ismerje. A házkutatás, lefoglalás, személymotozás, letartóztatás feltételeit és formáit szabályozza a BP. XI. és XII. fejezete, de hol és ki tanitja meg arra hatóságainkat, hogy hogyan kell, és mily helyiségeket, mily tárgyakat felkutatni, hol szokott elrejtve lenni, amit keresni kell, hol szokott a tettes rejtőzni, s hogyan kell a büntettest tényleg elfogni és hatóság elé kisérni? Ki fegyelmezi őket arra, hogy e cselekményeket kellő fellépéssel és tervszerüen, nem a józan ész ötleteként alkalmazzák? A BP. 226. §-a emliti a helyszini szemlén megszemlélt tárgyakat, a talált nyomokat, jelenségeket, a felveendő vázlatokat, rajzokat, fényképeket. Ezeket a tárgyakat, nyomokat — vérnyom, lábnyom, kocsinyom — feltalálni, megszemlélni, megőrizni, vázlatokat, rajzokat és fényképeket felvenni nem tudja az, akinek e tárgyban való ismerete a BP. 226. §-ának szövegén tul nem haladt. De maga a törvény is speczialiter a főbenjáró deliktumok eseteiben kivételt tesz, s tüzetesen és specialiter előirja a realiák vizsgálatát a XIV. fejezet II. pontjában: a halottszemlét és bonczolást, ismeretlen hulla lefényképezését (240. §.), a 243. §-ban emliti a gyermekölés gyanuját, a 244. §-ban a mérgezés gyanuját, a 246. §-ban az elmezavar gyanuját. Ezen utóbbi kriminalisztikai ismeretekkel foglalkoznak nálunk is a jogászok, és alkalmazzák a gyakorlatban a birák, de épp e foglalkozás módja érdekes bizonyitéka annak, hogy ezen ismeretek eddig mily félszeg helyet foglalnak el praxisunkban, s e praxisra való előkészületünkben. Az egyetemek jogi karán és a jogakadémiákon tanitják a törvényszéki orvostant, azt a törvényszéki orvostant, amelyet az *orvosnak* kell tudnia, ha forensis esetekben szerepel, de nem azt, hogy a jogásznak mire kell az orvos, a mikroskop, a chemikus stb. az ő eseteiben. Következménye ennek az, hogy a tantermek üresek, s mikor a fiatalemberből albiró vagy alügyész lesz és bonczolásnál van jelen, többnyire nem tudja, hogy miért van ott; nem tudja, mit kell neki az orvostól, chemikustól megtudnia, és mily adatokat kell neki az orvos és chemikus részére szolgáltatni, s nem tudja elbirálni azt, hogy mire terjed az a kör, melyben a szakértő igénybe vehető, s a nyomozás összes kérdéseire a szakértőtől vár feleletet. Másfelől pedig a nyomok és gyanuokok kutatásában tehetetlenül áll, minden ügyesebb gonosztevő ugy vezetteti vele az eljárást, ahogy neki tetszik, és egy ügyes csendőrőrmester nélkül nem boldogul, sőt van, aki ezt sem képes megérteni s munkáját felhasználni.

Rendkivül jellemzők például erészben a mérgezési nyomozások. Igazságszolgáltatásunk egy valóban magas, európai nivón álló országos birói vegyészeti intézettel dicsekedhetik. Felletár Emilnek minden egyes véleménye valóságos mintája a tudós értekezésnek, amely nemcsak az adott esetről, de az összes felmerülő kérdésekről tájékozást nyujt. S ennek daczára a nyomozási esetek legtöbbjében a vélemény után körülbelül ott vagyunk, ahol előtte voltunk, (sőt magam tudok esetet, amidőn a gyanusitott beismerte, hogy férjének arzénikumot adott be, és az eljárást azon okból kellett megszüntetni, hogy nem volt igazolva, mi okozta a halált). Némely szellemeskedő jogász szokta emlegetni, hogy ennek az az oka, hogy a szakértő tudománya nem ér semmit a bünügy eredményei számára (Eötvös Károly kedvencz eszméje), holott a hiba abban rejlik, hogy a gyakorlati jogászok egy része nem képes igénybe venni a szakértőt, mert sejtelme nincs az illető szaktudományról. A mérgezési esetekben — hogy ennél maradjunk — p. o. felküldik az előirt testrészeket és várják, hogy a vélemény mondja meg: milyen méreg okozta a halált? Mintha azt hinnék, hogy a méreg a testből kikandikál. Már pedig, ha a biró a toxicologiához semmit sem ért, nem nyomozza ki tüzetesen, mi mindent élvezett az elhalt egyén élete utolsó napjaiban, nem deritteti ki az orvosokkal a mérgezés tüneteit, gyanuját, és nem ad a vegyész kezébe fonalat, hogy milyen *méreget* keressen: hiába várja a felhasználható véleményt.*

Azt teljesen kizártnak kell tekinteni, hogy a biró és ügyész, valamint a rendőr és csendőr mindent tudjon, ami e szakismeretekből felhasználható a nyomozás során, hogy kész orvos, kémikus, fotografus, botanikus, mikroskopikus legyen s az identifikáczió összes módjait: dactyloskopiát, anthropomethriát, Bertillonaget szakszerüen tudja alkalmazni, s elvégre kitünő rajzoló se lehet mindenki. Tudományához tartozik azonban, hogy mindezen szaktudományok eredményeit s módszereit annyiban exact módon ismerje, hogy meg tudja itélni, hogy a büntettek kideritésének milyen mozzanataiban kell azokat felhasználni, és hogy tudjon kutatni oly jelenségek és nyomok után, amelyek megvizsgálását a szakértő teljesitse. Vannak azután a kriminalisztikának oly részei, amelyeket a nyomozónak magának kell ismernie s magának alkalmaznia. Ezek azok a szakismeretek, amelyeket csak a büntettessel foglalkozó egyén sajátithat el, s ez a büntettes szokásainak, lelkületének, a büntett megjelenési módjának ismerete, és az eljárási cselekmények foganatositásának oly módjai, amelyek a büntett s a büntettes megjelenési módjainak megfelelnek, tehát czélravezetők. Magától értetődik, hogy ezen ismeretekhez szakértő: psychologiai vagy jogi szakértő nem alkalmazható.

A kriminalisztikában foglalt kriminál taktikai és kriminál technikai ismeretek sokfélesége aligha teszi lehetővé, hogy ezek önálló és azonos elvek szerint igazodó tudományt alkossanak. Minden csoportja más és más szaktudományból szüri le azt, ami a bünügyi nyomozásban gyakorlati alkalmazásra talál. Haladása és fejlődése sem valamely rendszer intenzivebb kimunkálásában nyilvánul, hanem az ujabb s ujabb ismeretek, experimentumok s mondhatjuk: találmányok csoportositásában. Másfelől azonban a fentebb előadottak alapján azt vélem, hogy tanai a legszorosabb kapcsolatban állván az alaki büntetőjognak az előzetes eljárást szabályozó részével, csak ezek az alaki jogszabályok alkothatják azt a gerinczet, amelyen a kriminalisztika tanai, mint szerves anyag, elhelyezhetők. A kriminalisztika maga lesz a nyomozás gyakorlati tanává s az alaki jogszabályokkal együtt alkotja a nyomozás tudományát, épp ugy, amint az itélethozatal tanai felölelik a bizonyitási jogot. Eszerint a nyomozás e tudományának ugyanaz a helye a mai alaki büntetőjogban, mint az inkvizitórius perben az indiciumok tanának. De amit az inkvizitórius perben a nyers erőszak kutatott, azt ma a szaktudomány a maga sokféleségében deriti fel.

* Dr. Schächter Miksa értekezése «az orvosszakértőkhöz intézendő kérdésekről» néhány frappáns példát hoz fel arra, hogy milyen lehetetlen kérdések intéztetnek olykor az igazságügyi orvosi tanácshoz.

A jogi oktatásnak — ezen alig lehet már vitatkozni — a gyakorlati jogász kiképzésének fel kell ennélfogva ölelni a nyomozás alaki szabályainak az ismeretén kivül ezen anyagi, kriminalisztikai ismereteket is, vagyis a nyomozás gyakorlati tudományát.

Csak egy aktuális példát hozok fel. Jogtanáraink a bünvádi perrendtartás 133. §-a kapcsán nyilván megemlékeznek arról, hogy a személyazonosság megállapitandó. Igazságügyi kormányunk a folyó évben 24,300/908. sz. rendeletével az identifikáczió módszerei közül országos szervezetet létesitett a dactyloskopia és a fényképezés számára. A helyes jogi oktatásnak fel kell ölelni többek között p. o. ezt is, és különösen elvi, tudományos oldalait ismertetni, mert enélkül a törvény által előirt identifikáczió lényege sem érthető meg. S nyilván ugyanigy vagyunk a többi reáliákkal is, mert minő jogi oktatás s minő jogi előkészület az, amely csak arra terjed ki, hogy a hullaszemléhez két tanu s két orvos kell, vagy mérgezésnél az országos birósági vegyész teljesiti a vizsgálatot stb. s a házkutatás reggel 6-tól este 6-ig két tanu jelenlétében foganatositható, de ezeknek a cselekményeknek lényegét, teljesitésük gyakorlati módját a készülő birósági hivatalnok jó szerencséjére bizzuk.

Indokoltnak mutatkozik tehát, hogy a nyomozás tudománya — beleértve az alaki jogszabályok ismeretét s a kriminalisztika tanait — a bünvádi eljárás tanitási körébe felvétessék, ha egyelőre nálunk, ugy mint Schweiczban, külön tanszéket alig is kaphat.

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. ügyész.

Zálogjog a követeléseken.

Ezt a nagyfontosságu kérdést, a tervezet szerény négy szakaszban szabályozza. A szabályozással valami különösen ujabb dolgot nem is old meg, mert a szakaszokban megtalált elvek egyrészt a birói gyakorlatban, másrészt az elméleti jogi könyvekben már régebben gyökereznek.

A Tervezet elméleti szempontjából indokolható az az álláspont, mely arra vezetett, hogy csak a jogügyleten alapuló követelésre vonatkozó zálogjog szabályozására terjeszkedett ki, és nem egyszersmind a zálogolás által keletkezett zálogjog rendezésére is, mely mint helyesen mondja, inkább a kényszervégrehajtásra vonatkozó eljárás kapcsán volna megoldandó.

Ámde nem oly egyszerü ez a kérdés éppen a gyakorlatban, ahol a jogügyleten alapuló követelésekre vonatkozó zálogjog és a foglalás utján szerzett követelésre irányuló zálogjog közötti különbség ennyire el nem különithető. És végeredményében mind a *kettőnek érvényesitése* a közöttük fennforgó jogi különbség daczára helyesen csak *azonos szempontokból képzelhető el*, miért azoknak egyidejü szabályozása már csak azért is különösen indokolt, mert peres eljárásunk reformja ezen kérdésre ki nem terjed, hasonlóképpen a végrehajtási eljárásé sem.

A követelés elzálogositását a Tervezet semmiféle különös formasághoz nem köti, csak azt a feltételt szabja meg, hogy az adós értesitésén kivül a követelés *átruházása szerződéssel eszközölhető legyen*. Nem kivánja meg a Tervezet azt, hogy a zálog megszerzése végett a zálogos követelésről kiállitott okirat a zálogbitelezőnek átadassék. Ámde a Tervezet ezen álláspontját helyesnek nem mondhatjuk. Nem vagyunk ugyan barátai annak, hogy a jog érvényesitése mértéken felüli alakszerüséghez, külsőséghez legyen kötve és ekként a jogérvényesités akaratlanul is megnehezittessék, ámde éppen a zálogjogszerzés, mely igenis a jogügylet létrejöttének lényeges feltételét, alapját képezheti, nem oldható meg a záloghitelező értesülésének helyessége vagy helytelensége alapján, mint ahogyan ezt a Tervezet teszi. Az okirat átadása, vagy a zálogjog megszerzésének az okiratra való feljegyzése nem mellőzhető kizárólag azon az alapon, hogy az esetben, ha a záloghitelező ugy értesült, hogy a követelésről okirat nincs, az okirat azonban megvan, igy a zálogjog őt meg nem illeti. A szerződő feleknek kétségtelenül nem csekély érdeke forog koczkán ott, ahol az egyik a másik érdekének megvédése vagy biztositása czéljából zálognak az adását kéri, vagy annak nyujtását igéri.

Igy tehát az elzálogositónak az az egyedüli jogos érdeke, hogy az a követelés, melynek lekötését tervezi, tényleg fennálló, jó, behajtható, szóval olyan legyen, mely a hitelező érdekének biztositására tényleg szolgál.

Ugyanezen érdek pozitivuma a záloghitelezőé is. A két fél közül egyedül csak az elzálogositó járhat el a bona fides szabályaival ellentétben, ugy, hogy olyan követelést köt le, mely biztositékul nem szolgál, vagy azért, mert rossz, vagy azért, mert arra már előzőleg mások is szereztek jogot.

Ennek előmozditása pedig kétségtelenül nem törvényhozói feladat, annál kevésbbé, mert a záloghitelező is valószinüleg csak olyan követelést fogad el biztositékul, melyről feltehető, hogy czéljának szolgálni is képes. De álláspontunk megerősitésére siet mostani jogállapotunk is. A végrehajtási törvény 80. §-a ugyanis ellentétben a Tervezet indokolásában tévesen hivatkozott 79. §-sal (mely a 80. §-sal együttesen veendő figyelembe, és nem különválva,) ismer olyan, a követelésről kiállitott okirat birtokosai által érvényesithető követeléseket, amelyeknek foglalása csakis az esetben érvényes, ha az okirat a foglalás alkalmával megtaláltatik. Minthogy igy ez esetben a foglalás ténye az okiratra feljegyzendő, nem lehet vitás az sem, hogy ezen okiratokkal tárgyazott követelések elzálogositása is csakis azoknak átadásával lehetséges, ellenkező esetben azoknak érvényesitése ki lévén zárva. Hiszen éppen a foglalási zálogjog és a jogügyleti zálogjog jogi természete közötti különbség teheti különösen indokolttá a zálogjogszerzés alkalmával az okirat átadását, ami a végrehajtási eljárás folyamán, különös tekintettel éppen a végrehajtási törvény 79. §-ára, teljesen keresztülvihetetlen.

A követelés biztositására szolgáló jogügyleti zálogjog tárgya nem képezi minden esetben és feltétlenül a kielégités alapját. A zálog mindaddig, mig a követelés egészben vagy részben le nem járt, csakis a követelés biztositására szolgál, mig a végrehajtási eljárás folyamán letiltott követelések czélja kizárólag a kielégités, amit különösen még az is bizonyit, hogy a végrehajtási törvény 129. §-a még az esetben is elrendeli a lefoglalt követelés bármi más módon való érvényesitését, ha annak lejárta hosszabb időre terjed, ha feltételtől függ, vagy bármiképpen a kielégitést akadályozza.

Mindezeknek fennforgása mellett igenis szükségesnek tartjuk, hogy a Tervezet a követeléseken való zálogjogot olyképpen szabályozza, hogy annak érvényéhez a zálogos követelésről kiállitott okirat átadása megkivántassék. Ha a zálogul adott követelés egészben, vagy részben lejárt, ugy ez a követelés törlesztésére vagy fedezésére szolgál, nemkülönben, ha a záloghitelező a zálog hasznait huzni jogosult. A Tervezet megadja az elzálogositónak azt a jogot, hogy az esetben, ha a zálogkövetelés még le nem járt, azt felmondhatja. Amig ez a jogcsorbitás elkerülése mezében tünik fel, nincs ellene semmi kifogás. Ámde van a kérdésnek más oldala is, mely nem hagyható egy perczre sem figyelmen kivül. És ez az, hogy ha az elzálogositó a követelést felmondja, nem fog-e ez arra vezetni, hogy a záloghitelező zálog hiányában fedezet nélkül marad, ami pedig ha bekövetkeznék vagy ha arra csak a lehetőség is fennforogna, kétségtelenül a zálognyujtás és zálogkérés elemi feltételeinek kijátszását eredményezné. Ez természetesen nem forog fenn akkor, ha a Tervezet 846. §-ának azon rendelkezése, hogy az adós az őt terhelő szolgáltatást csak közösen, a hitelező és záloghitelező részére róhatja le, ezen esetre is alkalmazható. Erre persze legfeljebb csak következtethetünk. Az adósnak a felmondása már nem foglal magában ilyen veszélyt, mert annak feladatait a hivatkozott 846. §. körülirja. Nincs annak sem valami nagy értelme, hogy az adós felmondása csak akkor hatályos, ha a záloghitelezőhöz és az elzálogositóhoz intézte. A követelés végeredményben tulajdont nem cserélt, az a hitelező követelése az adóson, mely jelen esetben a záloghitelező biztositására, illetve kielégitésére fog szolgálni. Ha az adósnak joga van a követelést adott feltételek mellett felmondani, ugy azt csakis a hitelezőjével szemben teheti hatályosan, a záloghitelezővel szemben kizárólag a teljesitésre állván jogviszonyban, ennek zálogjoga biztositása szempontjából teljesen elegendő a felmondásról való értesités.

A Tervezet megengedi a hitelezőnek a követelés lejárat előtti felmondását. Kétségtelenül erre csakis akkor van joga a hitele-

zőnek, ha az közte és az adós között előleges megállapodás tárgyát képezte. Ily esetben a felmondás tehát a követelést a körülményhez képest egészben vagy részben lejárttá teszi. Melyik rendelkezés alkalmazandó most már, a 846. §., vagy a 847. §.? Valószinü, hogy a 846. §., mert a 847. §. abban az esetben, ha a követelés lejárt, a záloghitelezőnek adja meg a felmondás jogát, és nem a hitelezőnek és ily esetben az adósnak a záloghitelezőhöz kell fizetnie, és nem közösen. Ámde a 846. §. nem intézkedik a hitelező felmondása folytán teljesitendő fizetésről, mert a 846. §. csak azokat az eseteket szabályozza, melyekben az adós önként vagyis saját felmondása esetére (845. §. utolsó bekezdés) fizet idő előtt. Ezen okfejtés helyességét bizonyitja, a 845. §. utolsó bekezdésének (az adós felmondása csak ugy hatályos, ha a záloghitelezőhöz és a hitelezőhöz intézte), a 846. §. első bekezdésével (az adós az őt terhelő szolgáltatást csak közösen a hitelező és a záloghitelező részére róhatja le. Ezek mindegyike követelheti, hogy a szolgáltatott dolog birói letétbe helyeztessék, vagy birói őrizetbe adassék) való összehasonlitása is.

De ezen esetre nem alkalmazható a 847. §-nak a rendelkezése sem, mert mint emlitettük, az teljesen ellentétesen szabályozza a kérdést.

Az adósnak idő előtti teljesitése nem teszi lejárttá a hitelező követelését. Erre kell legalább következtetnünk abból, hogy az adós ilyen teljesitése birói letétbe vagy őrizetbe teendő kétségtelenül, addig, mig az a kielégitésre szolgálni nem fog. Mi fogja azonban ily esetben a követelést lejárttá tenni? Az az időpont-e, amikor az adós tartozása az eredeti megállapodás szerint lejárt volna, vagy más időpont, az nyilt kérdés. A 846. §. második bekezdésében már azt a rendelkezést találjuk, hogy a hitelező követelheti, hogy a záloghitelező az adóstól fizetett készpénzt felvegye az ő követelésének lerovására! Ez megint ugy tünteti fel a dolgot, mintha az adós időelőtti fizetése lejárttá tenné a követelést, mely nyilván csak lejárt állapotában szolgálhat kielégitésre. A 819. §. szerint ugyanis csakis a részben, vagy egészben lejárt követelés szolgálhat kielégitésre, mert a zálogot csak ez esetben mondja eladhatónak. Áll ez természetesen akkor is, ha az adós teljesités által az eladás szükségességét megszünteti. De ha igy a követelés lejárt, illetve kielégitésre alkalmas, akkor miként róhatja azt le az adós csak közösen a hitelező és a záloghitelező részére? És mire jó akkor az, hogy ezek bármelyike jogosult a letétbe helyezést kérni, aminek nyilván nincsen helye akkor, ha a teljesités a kielégitésre szolgál és nem biztositásra, illetve ha a követelés lejárt?

Arra az esetre, ha a zálogba adott követelés lejár, a 819. §. 2. bekezdésének rendelkezése szerint, a Tervezet 847. §-a intézkedik. Hogy mire jó a záloghitelezőnek felmondási jogot biztositani a zálogba kapott követelésre, akkor, midőn a követelés már lejárt, és az adós által szolgáltatandó, épp oly kevéssé derül ki, mint az, hogy a záloghitelező kivel szemben érvényesitheti most legelőször nyert felmondási jogát?

Hogy a hitelező felmondhat az adósnak és az adós a hitelezőnek, azt tudjuk, de a záloghitelezőnek e jogáról csak most hallunk először. A felmondást valószinüleg a záloghitelező az elzálogositóval szemben gyakorolhatja, felhiván őt a kielégitésre, mert az adóssal szemben csak az a joga lehet, hogy beszedi a követelést, ezzel szemben több neki nem is kell, hisz igy jut a pénzéhez. Hasonlóan érthetetlen az is, hogy miért kell vagy lehet az adósnak a lejárt tartozását (zálogba tett követelést) felmondani?

Az, hogy a lejárat után a követelésről a záloghitelező rendelkezik, és hogy az adós kizárólag ennek kezéhez tartozik teljesiteni, természetes.

A záloghitelező beszedési jogát különbözően gyakorolhatja, beszedés vagy végrehajtás utján. Ha a szolgáltatás tárgya ingó dolog, akkor a 824. §. szerint elárverelés, vagy szabadkézből való eladás utján, melyet a bíróság rendel el, lehetne kielégitéshez jutni. Itt azonban a záloghitelezőt önálló beszedési jog illeti meg. Hogy ez miben áll, hogy ez azonos-e, vagy hasonlit-e ahhoz az eljáráshoz, mely a zálogtárgyak értékesitésére jelenleg érvényben van, vagy pedig kereset utján lesz érvényesithető — nem tudhatni. Csak az bizonyos, hogy ezen külön beszedési jog nem lehet a közvetlen végrehajtás, mert ezt az intézkedést a 847. §. külön, mint kisegitő módot (a záloghitelező a követelésből a 842. §-ban szabályozott módon is kereshet kielégitést) emliti. Természetesen nincsen nehézség akkor, ha az adós a lejárt tartozást teljesiteni akarja, mert hisz ez esetben a teljesités elfogadásával a kielégités is megtörtént. Ámde egyéb esetekben az önálló beszedési jog mikénti keresztülvitelét elképzelni bajosan tudom, különösen azért is, mert ennek még a végrehajtási törvényben történendő mikénti megoldását sem igéri a tervezet, mint a 824. §. szerinti árverésnek. Bajos még azt a végrehajtható közokiratot is elképzelni, melynek segélyével a Tervezet 842. §-a szerint a záloghitelező az elzálogositott jogból a végrehajtási eljárás szabályai szerint kereshet kielégitést.

Még csak annak az aggodalmunknak adunk kifejezést, hogy az esetben, ha a Tervezet 847. §-ának utolsó bekezdésében emlitett behajtási módnál a végrehajtási eljárás 124. §-a alapján megindított kereseteket vették mintaképül, akkor ismerve azokat a botrányos állapotokat, melyek éppen a végrehajtási törvény 124. §-a alapján megindított pereknél kifejlődtek, nagyon messze vagyunk egy olyan megoldási alaptól, mely alkalmas volna arra, hogy a jogügyleten alapuló zálogjog behajtását lehetővé tegye.

Dr. Lányi Márton,
kir. táblai tanácsjegyző.

Különfélék.

A rendöri büntetőbiróság hatáskörébe utalt kihágásokra vonatkozó eljárási kodex, amelynek rendeleti uton való kibocsátására az 1897 : XXXIV. tcz. és az 1901 : XX. tcz. a bel- és igazságügyi minisztereket kötelezte, megvalósulása felé közeledik. A kodex, melynek tervezete az igazságügyi és belügyi minisztériumokban készült, és mely a közigazgatási hatóságok elé tartozó kihágási ügyekben lesz hivatva egyrészt az eljárást egyszerüsiteni, másrészt a személyes szabadságnak behatóbb biztositékokat nyujtani, vádelvi alapon épül fel. Ha már a kihágásokra vonatkozólag nem is sikerült a független kir. bíróságban rejlő garanciákat megszerezni, ezeknek hiányát legalább az eljárás szabatos normái pótolják. E rendelettel együtt, melynek kibocsátása a közel jövőben várható, az 1901. évi XX. tcz.-nek második fejezete is életbe lép. Ennek rendelkezéseitől a rendőri büntetőbiráskodás munkájának nagymérvü apasztása várható.

Börtönügyi tisztviselők tanfolyama. Megemlékeztünk arról, hogy a folyó évi igazságügyi költségvetésbe 6000 K vétetett fel egy börtönügyi tanfolyam felállitására. Ez a tanfolyam most tartatik a budapesti gyüjtőfogházban. Részt vesz az országos letartóztatási intézetek mindegyikéből egy-egy hallgató, akik hat héten át naponta 4—5 órai előadásban a következő tárgyakat hallgatják:

1. Elméleti börtönügy; előadó: dr. Vámbéry Rusztem kir. ügyész, egyetemi magántanár.

2. Gyakorlati börtönügy; előadó: Vajna Károly, a gyüjtőfogház igazgatója.

3. Általános jogi ismeretek; előadó: dr. Láday István kir. ügyész.

4. Kriminálantropológia és börtönegészségügy; előadó: dr. Neuwirth Dezső fogházorvos.

5. Börtönügyi számvitel és a közgazdaság tanának a rabmunkára vonatkozó része; előadó: Ospesch Adolf számtanácsos.

Ezen tanfolyam felállitása tekintetében Magyarország az egész világon vezető szerepet visz, mert nincs Európában egyetlen állam sem, amely a börtönügyi tisztviselőknek specziális előképzést adna, és Európán kivül is tudtunkkal csupán Japán állitott fel 1904-ben börtönügyi akadémiát, amelyben a tisztviselő-jelöltek féléves kurzusokat hallgatnak

A zugirászat és az ügyvédi képviselet. A következő levelet kaptuk. B. lapjuk 18. számában ily czimen közzétett közleményre hivatkozva, ki kell jelentenem, hogy a debreczeni ügyvédi kamara évi jelentésének a mezőturi néphivatal és a mezőturi kir. járásbiróra vonatkozó része téves, a valóságnak éppen nem felel meg. A néphivatal, mint számtalan helyen az országban, Mezőturon is egyedül a szegények jogvédelmének áldásos munkáját végzi, anélkül, hogy bármi tekintetben konkur-

rálna az ügyvédekkel. A járásbiró pedig nem tagja a néphivatalnak, annál kevésbbé elnöke. Ezek után, hogy a hivatkozott évi jelentésben foglalt kijelentéseknek mi volt a czéljuk, azt igazán eddig homály fedi. — Tisztelettel dr. Istvánfi Gyula kir. járásbiró, Mezőturon.

— **Jogirodalom.** A Magyar Jogászegyleti Értekezések sorában megjelent dr. Szilágyi Arthur Károlynak «A házasságon kivül született gyermek tartási igénye» czimen a Jogászegyletben tartott előadása és az ehhez füződő vita (292. sz. füzet).

— **Kezességi alakok a római jogban** czim alatt dr. Réthey Ferencz kecskeméti jogakadémiai tanár 255 oldalra terjedő monografiát adott ki, tárgyalván a sponsio, fidepromissio, fideiussio alakzatait.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kártérités becsületsértés esetén.** Egy czipész szocziáldemokrata befolyás alatt álló segédeinek sztrájkja alkalmából az utóbbiak mellé állott, holott aláirásával kötelezte magát a czipészek egyesületével szemben, hogy az egyesület határozataihoz fogja magát tartani. A czipészek egylete ezt a körülményt a tengerészeti hatósággal, melylyel az illető czipész szállitási viszonyban állott, közölte, de még azt is hozzátette, hogy az ilyen mester, aki a munkaadókat a szocziáldemokráczia elleni harczukban elárulta, nem méltó arra, hogy a tengerészet számára szállitásokat eszközöljön. A tengerészeti hatóság meg is vonta a szállitást a bevádolt czipésztől. A Reichsgericht 1909 február 8-i itéletében az «áruló» és «nem méltó» kifejezéseket becsületsértőknek nyilvánitja és a német polgári törvénykönyv 823. §-a alapján felperes czipész kártéritési igényét megállapitja.

— **Szélmalomtulajdonos megtilthatja-e a szélnek elvonását?** Egy szélmalomtulajdonos pert inditott szomszédja ellen, mert az olyan módon épitkezett, hogy a malomtól elvonta a szelet. A német birodalmi törvényszék a keresetet elutasitotta, mert a polgári törvénykönyv csakis függőleges irányban védi az ingatlan felett elterülő légoszlopot és az illető földrészt a zavaró behatásoktól. Negativ behatásokra, különösen pedig a szél visszatartására ezen rendelkezés alkotásánál nem gondoltak.

— **Német jogirodalom.** A hirdetések jogáról két könyv is jelent meg. Az egyik *Ebnertől* (Jänecke kiadása Hannover) és a másik *Hoenigertől* (u. o.). — *Flatau* Ernő a kölcsönzött butorokra vezetett végrehajtási jogról irt 140 oldalra terjedő dolgozatot. — *Lentz* Adolf az angol-amerikai reformmozgalomnak a kontinentális büntető jogra való hatását fejtegeti (Enke Stutgart). — *Goll* A. Shakespeare büntettes alakjairól ir. Fejtegeti Brutus, Cassius, Machbet, III. Richard és Jago jellemét. — *Krüger-Momensen* Corpus juris civilis kiadása 11. kiadásban jelent meg, különösen tekintetbe véve a lefolyt 40 esztendő szövegkritikáját. Krüger Institucziói kis oktáv kiadásban is közrebocsájtattak. Ára a könyvnek 1 márka 60 fillér. — *Bruns* Fontes juris Romani Antiqui czimü nagy forráskönyve hetedik kiadásban jelenik meg. — *Dittrich* prágai egyetemi tanár az orvosszakértő kézikönyvét hétkötetes munkában adja ki. Most jelent meg az első kötet, mely az orvos büntetőjogi müködéséről és állásáról szól. Szerzője Hans *Gross*, a kiváló gráczi egyetemi tanár. (Braumüller bécsi kiadónál jelent meg. Ára 32 K) — A lélektan és a törvényszéki psychiatria kézikönyvét adta ki M. Dost (Lipcse, Vogel kiadása. Ára 4 m.)

— **A tanuvallomások lélektanához.** Dr. Stern Wiliam boroszlói egyetemi tanár, a «Deutsche Juristen-Zeitung» legutóbbi számában a következő kivánalmakat állitja fel a tanukihallgatás tekintetében.

1. Olyan szuggesztiv kérdések, amelyeknél bizonyos válasz közelebb fekszik, mint más válasz, kerülendők. Különösen kerülendő a szembesitésnek jelenleg gyakorolt formája, amikor azt kérdezik a tanutól, hogy felismeri-e az elébe állitott egyénben a megnevezett személyt. Ez helytelen, mert az igenlő válasz közelebb fekszik a tagadónál. Sokkal biztosabb, ha több egyén állittatik a tanu elé és neki ezek közül kell kiválasztani a szóbanforgó személyt. Kiválóan fontos ez a rendőri nyomozatnál. Itt különösen kivánatosnak tartja szerző, hogy csakis igen képzett és gyakorlott közegekre bizassék a kihallgatás.

2. A mai jegyzőkönyvezés reformálandó. A tanu vallomása lehetőleg azon sorrendben irandó jegyzőkönyvbe, amelyben a vallomást előadta. Természetes, hogy nagy sulyt kell helyezni arra, hogy a vallomás a tanu által használt szavakkal jegyzendő fel.

3. Ezen szempontból a gyorsirási feljegyzések birnak egyedül megbizhatósággal. Feltétlenül gyorsiró alkalmazandó azon vallomásoknál, amelyek a főtárgyaláson előreláthatólag nem lesznek ismételhetők.

4. Nem elég a jegyzőkönyvbe vett vallomást a tanunak egyszerüen felolvasni, mert sok tanu nem képes a felolvasás menetét követni. Figyelmeztetni kell a tanut elsősorban arra, hogy joga van az irásba vett vallomását, ha az nem felel meg annak, amit mondott, korrigálni és a tanu elhatározására kell bizni, hogy vagy a jegyzőkönyvet ő maga olvassa el, vagy az neki felolvastassék.

5. Fontos esetekben a tanu vallomásának megbizhatóságára nézve szakértő pszihológus hallgatandó meg, aki ellenőrizheti, hogy a tanu intelligenciája, emlékezőtehetsége stb. milyen.

— **A jogtudomány iskolája** *(Die Schule der Jurisprudenz)* czimen *Alfred Bozi* hannoveri főtörvényszéki biró mintegy hat füzetre terjedő münek közrebocsájtását tervezi. (Hellwing kiadása, Hannover.) Mint a most megjelent első füzetből kitünik, a tervezett munka az induktiv módszernek akar a jogi oktatásban nagyobb teret hóditani, és ennek módját a most megjelent első füzetében a magánjog kötelmi részének nehány kérdése kapcsán a tanitó és tanuló közti beszélgetés alakjában mutatja be.

A szerző törekvése első szempillantásra kitünik: gyakorlati módszerrel kivánja helyettesiteni a teoretikus oktatást olyképpen, hogy a tanulót egy mindennapi esetből kiindulva *törvénykönyvvel a kezében*, de mégis ugy vezesse be a jogtudomány titkaiba, hogy a tanuló ne a törvénykönyvből döntse el az esetet, hanem a felvetett gyakorlati példa alapján, annak sokoldalu megvilágitása után, a konkrét esetből fejtse meg a törvénykönyvet. Hogy ugy mondjuk, törvényhozásra tanitja meg tanitványát, midőn az adott eset megfejtése révén rávezeti a jogszabályra, s csak kiegészitésképp ütteti fel a törvénykönyvet annak igazolására, hogy az uralkodó jog a kérdésnek a levezetett megfejtéssel azonos, vagy ahhoz hasonló megoldását rendeli. E módszer segélyével aztán a jogtudomány számos, a kezdőnek abstrakte nehezen megmagyarázható kérdését játszva érteti meg. A mindennapi fogalmakról fokozatosan halad a jogi fogalmak felé, s miután a kérdést kellően előkészitette, csak az a feladata marad, hogy a mindennapi életben használt kifejezéseket a jogi müszavakkal helyettesitse. S ezzel teljessé teszi a tanuló előtt a levezetett jogi fogalom képét.

A szerző nagy sulyt helyez arra is, hogy a jogtudománynak más, különösen a reáltudományokkal való összefüggését felderitse, és hogy reá mutasson azokra az analogiákra, melyek a jog- és egyéb tudományok között alaposabb szemlélet mellett felismerhetők. A beszélgetés során, hacsak egy-egy elejtett szó kapcsán nyilik is rá alkalma, mindig világot vet azokra a — jogtanulók előtt ismeretlen — utakra, melyeken át a jogtudomány más tudományokból táplálkozik, és sehol sem mulasztja el felhivni a tanuló figyelmét azon módokra, melyek segélyével a jogász más tudományok eredményeit a jogtudományban per analogiam értékesitheti.

Ilyképpen a tételes jog oktatása közben észrevétlenül reávezeti a tanulót a jogbölcselet számos nehéz s elvont kérdésére is, ugy, hogy mire módszerével könnyedén a magánjogi kérdés megoldásához segiti, egy csapásra s anélkül, hogy a kitüzött feladattól eltérne, a legcsekélyebb zökkenés nélkül a jogtudomány más ágainak több kérdésével is tisztába hozza a tanulót.

— **A jogi oktatás reformja.** Zitelmann bonni egyetemi tanár egy német jogi lapban a jogi oktatás, valamint a gyakorlati előképzés reformját fejti ki. Előre bocsájtja, hogy a jogtanuló fiatalság az előadásokat nem látogatja, hanem előkészitő kurzusokban tanulja meg a vizsgákra szóló anyagot. Ennek okát a jelenlegi tanrendszerben találja. Igaz ugyan, hogy némely tanár nem képes hallgatóiban érdeklődést kelteni anyaga iránt és sokakat ez is visszatart az előadások szorgalmas látogatásától, de viszont elismerten az eredmény messze a kivánatos mögött marad olyan kitünő tanároknál is, akik magukat teljesen a jogi oktatás ügyének áldozzák és szivvel-lélekkel töltik be hivatásukat.

Oka ennek egyrészt az, hogy az előadások tulteoretikusok, másrészt, hogy a jogtanuló ifjuság tanulmányi idejének leg-

kezdetén még nem képes annak belátására jutni, hogy miért van neki szüksége azon sok elméleti anyag elsajátitására, a gyakorlati részt pedig az egyetemen ugy sem képes megtanulni, és jobb felvilágositást nyer a gyakorlati részletekről a jogi repetitoriumokban. Az egyetemeken tartott szemináriumokban is aránylag kevés résztvevő nyerhet alaposabb kiképzést, de ezekben sem lehet azt a czélt elérni, hogy a fiatalember az élettel, a gyakorlattal is megismerkedjék, és emellett az elméletet is elsajátitsa. Zitelmannak a jogi oktatás reformját czélzó javaslatainál kiinduló pontul az a tapasztalat szolgál, hogy azok a fiatalemberek, akik már a gyakorlatban töltöttek nehány esztendőt, és csak ezután kezdenek elméleti tárgyakkal foglalkozni, és ilyenek hallgatására bejárnak az egyetemre, (amint ez a német egyetemeken gyakran megtörténik), sokkal kiválóbb eredményeket képesek elérni, és fokozott kedvvel dolgoznak. Ezért ő azt ajánlja, hogy az első másfél esztendőben vezessék be az egyetemen a fiatal jogászt a jog- és államtudományok alapelemeibe, hogy átnézete legyen az egész anyagról. Ezután következzék két évi gyakorlati idő, amely azonban teljesen a gyakorlati kiképzésnek legyen szánva, tehát nem arra, hogy a joggyakornok a biró vagy kezelő munkáját végezze. Ezen gyakorlatról visszatérve még öt félévet legyen köteles a fiatalember hallgatni, amely idő alatt bele kell hatolnia a jognak elméletébe és összes részleteibe. Azután még egy utolsó év ismét a gyakorlatnak legyen szentelve.

— **A porosz birói vizsgálóbizottság** elnöke Eccius, sajnálattal konstatálja, hogy a birói pályára való özönlés állandóan jelentékeny. Tiz évvel ezelőtt még 702 jelölt jelentkezett vizsgára, mig 1908-ban már 1371, 86-tal több, mint 1907-ben. A jelöltek közül 3 kitüntetéssel, 121 jól, és 917 kielégitően vizsgázott, mig a jelöltek 18%-a megbukott. Kiemeli Eccius, hogy a vizsga czélja nem annak megállapitása, hogy tudja-e a jelölt a §-okat, hanem arról kell meggyőződnie a czenzornak, hogy képes-e a jelölt jogászilag gondolkozni. Az ideális czenzorokhoz füzött követelmények nem könnyüek, és itt is áll az a mondás, hogy sokan vannak a hivatottak, de kevesen a választottak. Jól kérdezni talán még nehezebb, mint a vizsgákon jól felelni.

— **Törvénytervezet a léghajózás jogi szabályozásáról.** Meili zürichi egyetemi tanár a léghajózásról szóló monografiájához (Das Luftschiff im internen Recht und Völkerrecht Zürich 1908) egy törvénytervezetet csatol a léghajózás jogi szabályozásáról. A tervezetet, melyet Paul Fauchille az Institut de droit international tagja készitett, a «Journal Du Droit International Privé» legutóbbi számában ismerteti.

— **A Wassilieff-ügy.** 1906 januárjában, midőn az orosz forradalom legizgalmasabb idejét élte, történt, hogy Wassilieff Platonovics Victor előkelő orosz nemes család sarja a pensai rendőrfőnököt, Kandaurowot megölte a forradalmárok megbizásából. A gyilkosnak sikerült Sweiczba menekülni. Az orosz hatóságok megkeresésére a sweiczi rendőrség letartóztatta Wassilieffet, s most megindult a kiadatási eljárás, melynek jogi szempontból is rendkivül érdekes részleteit a «Journal Du Droit International Privé» legutóbbi száma husz oldalon keresztül ismerteti. A vita a körül forgott, vajjon Wassilieff tette politikai büncselekmény-e vagy egyszerü gyilkosság, mely utóbbi esetben egy 1873-ban kötött szerződés szerint a kiadatásnak helye van. Daczára annak, hogy a merénylő kegyetlenkedéseiről hires és mindenki által gyülölt ellenfelét soha sem ismerte, hogy csak társainak jeladására lőtte le, s hogy tulajdonképpen csak a forradalmi bizottság határozatát hajtotta végre : a sweiczi birróság ezt közönséges büncselekménynek minősitette azon indokolással, hogy a büncselekménynek nem volt közvetlen czélja a fennálló államrend megváltoztatása. A szövetségi birróság plenuma ez alapon elrendelte a kiadatást.

— **Az angol bünügyi felebbezési birróság** egy évi müködése alatt felebbezéssel megtámadott itéletek 11%-a megsemmisittetett, mig 6%-ban a büntetés enyhittetett.

— **Angol birróságok gyakorlata a játék czéljára kötött kölcsönszerződések érvényessége tekintetében.** Az angol jog szerint nemcsak a játékból származó követelések, hanem a játék czéljára nyujtott kölcsönkövetelések sem érvényesithetők. E körből valók a következő esetek.

Bayley és Brown turfemberek lóversenyek alatt fogadásokat tettek s az eredmény 1790 livre sterling (kb. 44,000 K) lett Brown javára Bayley-vel szemben. 1907-ben a Longchamps-i versenyeken találkoztak, s Bayleynek szüksége lévén pénzre, felajánlotta hitelezőjének, hogy ő kiállit részére egy postdatált 2000 livre sterlingről szóló csekket, a különbözetet (210 livre sterling) adja neki Brown kölcsön. Brown belement a dologba. Midőn a csekk esedékes lett, sem az eredeti 1790, sem a későbbi 210 livre nem fizettetett ki. Brown bepereli adósát. Darlig biró (legfőbb törvényszék King's Bench Div.) hivatkozva a preczedensekre, a keresetet egészben elutasitja. Az 1790 livre kétségkivül játékból eredt, ez meg nem itélhető ; a fennmaradt összeget is csak akkor itélheti meg, ha felperes igazolja annak a játéktól való teljes függetlenségét.

Felperes és alperes együtt szoktak utazgatni s az utazás alatt felperes szokta vinni a bankár szerepét, ő fedezi a kiadásokat utólagos elszámolás mellett. Legutóbb Monte Carló-ban is megfordultak s ott felperes alperesnek a játék czéljaira is tetemes összeget bocsátott rendelkezésére. Alperes meghal s most felperes követeli a helyette eszközölt fizetések megtérítését. Bray biró azon alapon, hogy a kötelem érvényességére nézve keletkezési helyének törvényei irányadók, megitéli a követelést, mert Monte Carlóban kétségkivül érvényesithetők a játékból származó kötelmek is.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Egy jóforgalmu vidéki ügyvédi iroda azonnal átadó. Ajánlatokat «ügyvédi iroda» jelige alatt a kiadóhivatalba. 13391

Dr. Juris ügyvédjelölt, ki nagyobb gyakorlattal bir, magyar és német nyelvben jártas, ügyvédjelölti állást keres. Czim a kiadóhivatalban.

Törvényszéki székhelyen jóforgalmu ügyvédi iroda átadó. Az iroda 10 év óta áll fönn, s a legutóbbi években 15—18,000 koronát jövedelmezett. Az átadás esetleg egy fővárosi iroda átvételével kapcsolatban is történhetik. Bővebb felvilágositást ad dr. Csillag Béni, Budapest V., Kádár-u. 8.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek, ki jól tud tótul. Havi fizetés 150—200 korona. Kiszállásoknál napidij. Belépés azonnal. Dr. Nádas, Miava. 13392

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 20. szám. Budapest, 1909 május 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage. *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — A végrehajtás joghatályának kezdete követelés lefoglalása esetén. *Dr. Ladányi Béla* budapesti kir. járásbirótól. — A BN. 10. §-ának gyakorlati alkalmazása. *Seress Barna* dévai kir. törvényszéki birótól. — Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához. *Dr. Klein Andortól.* — *Jogirodalom:* A jogalkalmazás módszeréről. Dogmatörténeti és kritikai tanulmány a magánjog köréből. Irta Kiss Géza. *M.* — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage.

I.

A természettudományi kutatások rombasodró birálat alá vonták azt a bölcseleti irányzatot, mely a bünteényeket az élettől elvont, mintegy légüres térben lebegő faktumoknak tekinti, azoknak elkövetőit mint teljes erkölcsi autonómiával biró egyedeket vonja megtorlás alá s a büntető jogtudomány hivatását a deliktuális magatartás minucziózus elemzésében s a jogellenesség területének milliméterekkel való méregetésében, az igazságszolgáltatás feladatát pedig abban találja, hogy a biró a cselekménynek állitólag lehetséges arányos — a retorzionális eszközök egységeiben, p. o. napokban vagy forintokban kifejezett — egyenértékét iparkodik felkutatni.

Még forronganak az eszmék, a bünösség és felelősség uj tanai még nem jegeczedtek ki s a társadalmi érdekek oltalmára szolgáló rendszabályok alkalmazásának miként jére még nem ismerték föl a mechanicze kezelhető kulcsot. Konturjaiban azonban már sejteni lehet a jövő büntetőjogának képét és következtetni lehet arra, hogy oly tételek is áldozatául esnek a reformnak, melyeket a magát előszeretettel klasszikusnak nevező büntetőjog müvelői gyökös dogmáknak tekintenek.

Következtetni lehet jelesül, hogy a törvényhozás a tényállások megállapitásában a birónak a mainál jelentékenyen szélesebb latitüdöt fog engedni; hogy továbbá a büntettesekkel szemben alkalmazásba vehető intézkedések nemének és sulyosságának meghatározásában a biró szintén szabadabb kezet fog nyerni; hogy a tettes veszélyességének s a tett tárgyi sulyának viszonya leszen ezen intézkedések megválasztásának zsinórmértéke; s hogy végül az individualizálás elve a végrehajtás során is polgárjogot nyer.

A jövő büntetőjogának rendszerében nem lopási vagy ölési *jogesetek* fölött fog a biró itélkezni. Nem az lesz a kiváló biró, ki hajszálfinoman disztingvál tettesség és részesség, befejezettség és kisérlet, orgazdaság és bünpártolás között; vagy ki egy tényállásból a legcsillogóbb halmazatot szivattyuzza ki. A jövő büntető birája orvos és pszichiater lesz, aki puhatolja a vádlott életsorát, származása és nevekedése körülményeit, földeriti az annak erkölcsi egyénisége és szervezeti minősége szempontjából jelentőséggel biró adatokat és vizsgálja annak akarási képességét és felelősségérzetét. Társadalomtudós, ki a tettet a szocziális viszonyokkal való összefüggésében mérlegeli s leirja azt a részfelelősséget, mely a tettért a környező milieu-t terheli. Lélekbuvár, kinek megleszen a képessége az inditékok arzenáljában való körültekintésre, ahonnét felismerheti, vajjon alkalmi megtévelyedett vagy hivatásos gonosztevő áll-e előtte. S a lelki rugók kifürkészése és a társadalmi veszélyesség appreciálása mellett joga leend eliminálni a közveszedelmest, szoktató felügyelet alá utalni a társadalmilag fegyelmezetlent s erkölcsi büntetést alkalmazni azok ellen, kik romlatlanok, lelki behatások iránt fogékonyak, kiknél a kérdéses törvényszegés megbocsátható könnyelmüség, gyerekes csiny, menthető pajkosság vagy elnézhető meggondolatlanság terméke.

II.

A legradikálisabb változás a fiatalkoru büntettesek kriminalitása ellen folytatott küzdelem módozatai tekintetében várható. És egyszersmind a legtöbb siker is.

Nem leplezhető igazság, hogy a rendfentartásnak tradiczionális megtorlási eszközei, a kitüzött czélnak: a *zavartalan jövő biztositásának*, még csak megközelitőleg sem felelnek meg. Hovatovább közhelylyé lesz e büntetési rendszer csődjéről szólani.

Tapasztalati tény az is, hogy a bár szerény keretekben megszervezett megelőző rendszabályok életbeléptetése a bünügyi statisztikában rövid idő alatt nevezetes nyomokat hagy. Mentől szorgosabb a gondoskodás valamely államban a kriminalitásnak exponált egyénekről, annál érezhetőbben apad a sucresccentiát ontó áradat. A kényszernevelés költségeivel nem fukarkodó államoknak a patronátus terén is cselekvékeny polgársága egy-egy védőintézet jubileumát egy-egy fegyház bezárásával ünnepelhette meg.

Ugyan teljesen áthat annak a tudata, hogy a charitativ tevékenység organizálása önmagában soha nem fogja nyujthatni a bünözés problémájának valamelyes megoldását és hiszem és vallom, hogy a gazdasági egyedek termelőképességének megalapozására irányuló czéltudatos szocziálpolitika nélkül a legszélesebb körben mozgó protektiv munkásság is csak tünő sikert mutathat föl és meg vagyok győződve, hogy *mig a termelhetés előfeltételei mindenkinek biztositva nincsenek s az előállitott értékek aránylagos kiaknázhatására és az emberséges életszükséglet mérvének megfelelő érték fogyaszthatására a jog mindenkinek módot nem nyujt éppen azon cselekmények tekintetében fog a legkevesebb eredmény mutatkozni, melyre a védőmunkásság magát legjobban rávetette:* mégis azt az ugynevezett *patronage-t*, melylyel az állam s a társadalom oltalmat és gondozást biztositanak az elhagyatott, az eddigi környezetükben erkölcsi romlásnak kitett vagy züllésnek indult gyermekek részére, hatályos akcziónak ismerem el a börtönre determinált gyermekanyagnak a fizikai s az erkölcsi pusztulástól való megmentésére

A felnőtt büntettes már nehezen alakitható. A fiziológiai s pszichológiai okok özönével magyarázható ez. Az ő kriminalitásának az előző nemzedékek mulasztásából eredő terhe bennünket, mondhatni, szükségképpen terhel. Vele szemben az állam ma — a büntetőjog átmeneti korszakában — valóban csak elimináló vagy izoláló vagy dehonesztáló intézkedést vehet foganatba, ha törvényszegése sulyosabb; elnéző — pénzbeli — büntetést, ha tette enyhébb.

De a fiatalkoru egyén, ki az esetek tulnyomó többségében, élettapasztalati s erkölcsi érettségének hiánya okából, már emberiességi szempontból sem vonható ily módon feleletre, sikeresen távolitható el a kriminalitás fertőjéből oly elbánás által, melynek rendeltetése az ő értelmének fejlesztése, itélőtehetségének edzése s erkölcsi képzeteinek erősitése. Ha tehát az itélkezésre hivatott hatóságot feloldjuk ama hagyományos szabály kötő ereje alól, hogy ő a fiatalkoru büntettest vagy felmenteni, vagy a reczipiált büntetési nemek valamelyikének elszenvedésére elitélni tartozik s feljogositjuk őt a szokásos sémáktól elütő más intézkedésre is, ha ilyet a fiatalkoru jövőbeli magatartása szempontjából czélirányosnak tart: őt egyenesen és közvetlenül korunk legnehezebb s legnemesebb szocziális és egyszersmind büntető politikai problémájának szolgálatába állitottuk.

Ily irányu megujhodása a büntetőjognak a magyar jogrendszerben immáron nem a kései jövőnek távolból hangzó muzsikája. Az 1908 : XXXVI. tcz. megnyitotta utját oly szabályozásnak, melynek progressziv szelleme számos, nálunknál «csinosodottabb» nemzet jogrendszerét merészen túlszárnyalja.

Dr. Lengyel Aurél.

A végrehajtás joghatályának kezdete követelés lefoglalása esetén.

Annak a kérdésnek, hogy mikor kezdődik a végrehajtás joghatálya, tudvalevőleg csak két vagy több ugyanazon dologra, vagy jogra irányuló foglalás esetén, és azért van kiváló jelentősége, mert ennek alapján állapittatik meg a foglaltatók kielégitésének sorrendje.

A végrehajtási törvény a foglalás joghatályának kezdetét két intézkedéssel szabályozza.

Az egyik, még pedig, amennyiben a törvény második czikkének első fejezetében első helyre helyezett §-ban (1881 : LX. tcz. 47. §. 2. bekezdése) van, ez elhelyezésből következtetve az általános szabály, mig az ugyanezen fejezet későbbi, vagyis 83. §-a az általános szabály alól való kivételt foglalja magában.

A végrehajtási törvény 47. §-ának 2. bekezdése (az általános szabály) igy hangzik:

«A foglalás *azon időtől fogva, melyben az összeirás történt,* az összeirt tárgyakra nézve zálogjogot ad».

A 83. §. pedig (vagyis a kivételes szabály) igy:

«Ha a végrehajtást szenvedőnek olyan követelése foglaltatik le, melyet valamely közpénztárból vehet fel, vagy ha birói letétbe helyezett összegek, vagy tárgyak foglaltatnak le... *a foglalás joghatálya a végrehajtást szenvedőre nézve a foglalástól, a pénztárra nézve pedig azon időponttól számittatik, melyben értesittetett.*» (Az 1908 : XLI. tcz. 18. §-a szerint pedig, ha a számfejtést nem a pénztár teljesiti, akkor attól az időponttól számittatik a pénztárra nézve, amikor az utalványozó hatóság mellett müködő számvevőség értesittetett.)

A két intézkedést egybevetve, önkéntelenül az a megoldást igénylő kérdés vetődik fel, hogy az *alanyilag* mindenkivel szemben egységes hatályu 47. §. 2. bekezdésében foglalt intézkedés alól miért kellett a közpénztárral szemben kivételt tenni, és igy a foglalás hatályának egységességét megbontani?

A kérdésre a végrehajtási eljárás folyamatának ismeretéből, tehát magából a törvényből vezethetjük le a választ.

Ugyanis a végrehajtási zálogjogot szerzett hitelezőknek a lefoglalt követelésekből való kielégitése két vagy több zálogjog találkozása esetén kétféleképpen történhetik, még pedig akként, hogy:

a) a közpénztárból, vagy közletétből járó követelés összegéből a foglalás jogerőre emelkedése után kibocsátott jogerős birói utalványra a közpénztár felett álló utalványozó hatóság kiutalja a foglaltató követelésének megfelelő összeget, és ennek alapján az illető közpénztár a foglaltatónak azt vagy egyszerre, vagy pedig — visszatérő időszakokban esedékes követeléseknél, milyen a fizetés — részletekben kifizeti, még pedig közvetlenül, minden birói közbenjövetel és sorrendmegállapitás nélkül (V. T. 133. §.);

b) ha a végrehajtást szenvedő magánkövetelése foglaltatott le, és azt az adós, vagy a behajtással megbizott ügygondnok (82. és 124. §§.) birói letétbe helyezi, vagy ha a közpénztár a nála lefoglalt követelést bármi oknál fogva nem fizeti ki az *a)* pontban emlitett módon, hanem szintén birói letétbe helyezi, akkor a követelésre zálogjogot szerzett összes letiltási rendelvényeknek és azok időrend szerint való kimutatásának bemutatása után (V. T. 126. §.) a bíróság állapitja meg a kielégitési sorrendet. (118. és 119. §§.)

Az *a)* pont esetében az utalványozásnak és kifizetésnek rögtön helye van, mihelyt az első foglalás, illetve utalványozás jogerőre emelkedett, és igy folytatólag külön-külön minden foglalás után; mig a *b)* pont esetében a sorrendi tárgyaláskor már minden eddig foganatositott foglalásnak a letiltási rendelvénye együtt van. Az első esetben lehetséges, hogy a pénztár az első foglaltató letiltási rendelvényét bármi oknál fogva — tegyük fel, mert a postán elveszett, vagy mert végrehajtató annak elküldését rövid időre függőben hagyatta — még meg sem kapta, mikor a második — azonban a pénztárhoz vagy számvevőséghez érkezésrendje szerint első — letiltási rendelvény szerint foganatositott végrehajtás és utalványozás már jogerőre is emelkedett. Ha ilyképp a pénztár az elsőnek vélt foglaltatónak kezéhez teljesiti a fizetést, egészen jóhiszemüen jár el, bár eljárása sérti a végrehajtási törvény 47. §-ának 2. bekezdésében foglalt szabályt, mert lényegileg mégsem az első foglaltatónak fizet. A második esetben sem successive jönnek a sorrendet megállapitani hivatott bírósághoz a letiltási rendelvények, hanem egyszerre mutatja be azokat a végrehajtást szenvedő adósa, az ügygondnok, vagy a közpénztár, tehát nincs is a bíróság arra utalva, hogy az esetleg gyér időközökben érkező rendelvényekre mihamar és esetről-esetre fizettessen, tehát oly megelőzések nem fordulnak elő, mint a közpénztáraknál, ahová az esetleges korábbi foglaltató rendelvénye a későbbi helybeli foglaltatóénál sokszor már azért is később érkezhetik, mert távolabbi vidéken történt a foglalás.

Ez esetben a sorrendi tárgyalás kitüzése s a határnap közt lefolyó idő egyuttal arra is elegendő, hogy a rendelvény elküldését függőben hagyott hitelező azt elküldesse s az a bíróságnál pótlólag bemutattassék.

A most mondottakból nyilvánvaló, hogy a végrehajtási törvény 83. §-a voltaképpen a fizető pénztár, illetve számvevőség jóhiszemüségének védelmére szolgál és a dolog természetének megfelelően — mivel a pénztár védelemre nem szorul oly esetben, ha birói sorrendmegállapitás alá bocsátja a nála letiltott készpénzkövetelést — csakis akkor, ha a fizetést az illető közpénztár a végrehajtási törvény 133. §-a következtében teljesiti. A pénztár jóhiszemüségének védelme érdekéből kellett a letiltás jogi létrejöttének egységességét megbontani olyképp, hogy a letiltás ne akkor vegye kezdetét a pénztárra nézve, mikor a végrehajtást szenvedőkre nézve, akiket a végrehajtási törvény 83. §-a kifejezetten megemlit. De viszont ebből az is következik, hogy ha a pénztárra nézve a foglalás joghatálya a rendelvénynek a pénztárhoz, illetve az utalványozó hatóság számvevőségéhez érkezése idejétől számit, ez időtől számit a harmadik személyekkel — vagyis minden, akár korábbi, akár későbbi végrehajtatóval — szemben is, mert ezek türni tartoznak, hogy esetleg egy időbelileg később foganatositott végrehajtás alapján, őket megelőzőleg nyerjen más foglaltató kielégitést.

A közpénztárnál történő foglalás esetére az elmondottakból folyólag meg kell tehát állapitanunk, hogy mindaddig, amig a letiltott követelésből a közpénztár a végrehajtási törvény 133. §-ának következményeként teljesit fizetéseket, a foglalás joghatálya: *a)* a végrehajtást szenvedővel szemben abban a pillanatban veszi kezdetét, amikor a lefoglalt követelés a foglalási jegyzőkönyvbe föliratott, ellenben *b)* a közpénztárral és *c)* harmadik

személyekkel vagyis a végrehajtatóval és a netán megelőző, valamint következő végrehajtatóval szemben attól az időponttól, amikor a letiltási rendelvény a közpénztárhoz, vagy a végrehajtási novella 18. §-ának hatálya alá eső foglalások eseteiben az ott emlitett számvevőséghez érkezett.

II. Az eddig elmondottak után nem nehéz kimutatni a foglalás kezdetének joghatályát azokban az esetekben, amikor nem közpénztárból vagy birói letétből járó és a végrehajtási törvény 133. §-a szerint kiutalványozás alá kerülő követelések lefoglalásáról, hanem olyanokéról van szó, amiket a kielégitési sorrend birói megállapitása végett a végrehajtást szenvedőnek bármely adósa, tehát akár magánszemély, akár közhatóság vagy közpénztár birói letétbe helyez.

Itt leginkább az a két kérdés igényel bővebb kifejtést, hogy a közpénztárnál lefoglalt, de birói felosztás alá kerülő követelésnél miért nem lehet a kivételes szabályt (83. §.) alkalmazni? és hogy a végrehajtást szenvedő magánadósával szemben a foglalás joghatályának kezdete szempontjából van-e valamely jelentősége a letiltási rendelvény elküldésének és átvételének?

Vizsgáljuk meg előbb az első kérdést.

Mig a közhatóság pénztárában van a pénz, mindig fennforog ugyan az a lehetőség, hogy abból a végrehajtási törvény 133. §-a szerinti utalványozások és fizetések történhetnek. De ez csak lehetőség, nem feltétlen bizonyosság, mert a közpénztár, illetve a felettes hatóság soha sincs elzárva attól, hogy a nála többek javára letiltott készpénzt utalványozás helyett birói letétbe tehesse. Ily eset a gyakorlatban elég sokszor elő is fordul. Ha feltétlenül bizonyos volna az, hogy a közpénztárban levő lefoglalt pénzt mindenesetre csakis maga a közpénztár fogja kifizethetni, akkor azok a végrehajtatók, akik a pénznek ott léte idején azt lefoglalták, arra nézve, hogy köztük a kifizetési sorrend a pénztárhoz érkezés sorrendje szerint fog megállapittatni, feltétlen jogot szereztek volna, mert e kivételes jog a pénztárral — de csakis a pénztárral — szemben megilleti őket.

Minthogy azonban ez annál a törvényes lehetőségnél fogva, hogy a pénztár sorrendi tárgyalás alá bocsáthatja a nála letiltott összegeket, sohasem biztos, ennélfogva a pénztárral szemben, sőt más harmadik személyekkel szemben szerzett sorrendi jogok is feltételesek és csak akkor válnak feltétlenekké, mikor azokat a pénztár tényleg folyamatba is veszi. Ellenben, mikor a birói letétbe helyezéssel, azaz sorrendre bocsátással végképp meghiusul a feltétel, a pénztárral szemben feltételesen szerzett kivételes jog is ipso facto megszünik a feltétel lehetetlenülése következtében s az általános jogszabály követel alkalmazást. Nyilvánvaló ez abból is, hogy a sorrendi tárgyaláson a letevő pénztár már kiesik az egész érdekszférából, miért is a megszünt érdekek védelméül szolgáló jogszabály nem érvényesülhet többet, hanem helyet kell, hogy adjon az általános szabály alkalmazásának.

Mindebből láthatjuk, hogy a leghatározottabban ki van zárva a végrehajtási törvény 118. és 119. §-ai szerint való sorrend-megállapitásnál az, hogy a 83. §-on netán alapuló megszünt kivételes jogok az általános szabály (47. §. 2. bekezdés) ellenére figyelembe vétessenek.

Ami a második kérdést illeti, annak megoldása — bár a gyakorlatban sok vitára ad okot — nagyon egyszerü.

Arról van szó tudniillik, hogy ha a végrehajtó pénzbeli magánkövetelést foglal le, abban az esetben mely időtől kezdve számit a foglalás joghatálya? Minden esetben attól az időponttól-e, amikor az összeirás történt, avagy, mivel a letiltás voltaképpen csak akkor ér már a végrehajtatónak valamit, amikor arról a végrehajtást szenvedő adósa is értesül, emez értesülés időpontjától-e?

A végrehajtási törvény 79. §-a szerint akkor, ha a végrehajtást szenvedőnek harmadik személy ellenében fennálló követelése foglaltatik le, a foglalásról a végrehajtást szenvedőnek az adósa vét-bizonyitvány mellett, az első végzések kézbesitésére vonatkozó szabályok szerint, de hirdetményi idézés mellőzésével kézbesitendő rendelvény által értesittetik. Ha a foglalás hatályosságának kezdete ettől az értesitéstől, illetve az értesülés vételétől kezdődnék, mint a 83. §. esetében, avagy abban az esetben, ha jelzálogilag biztositott követelés foglaltatik le, amikor a 79. §. 3. bekezdése szerint *elég helytelenül* (v. ö. Imling magyarázatával) az értesitésnek a telekkönyvi hatóságnál történt beiktatásától kezdődik a foglalás hatálya, akkor azt oly világosan kimondaná a törvény, mint ezekben a kivételes esetekben kimondotta. Ellenben a törvény nem tartalmaz ilyen rendelkezést. Ebből következik, hogy magánkövetelés lefoglalása esetén, a 79. §. 3. bekezdésében foglalt kivételtől eltekintve, a 47. §. általános szabálya szerint a követelés már akkor befejezetten és hatályosan le van foglalva, amikor azt a végrehajtó a jegyzőkönyvbe irta, azaz a törvény terminologiája szerint: összeirta.

De hát mi jelentősége van akkor az értesitésnek?

Ugyanaz körülbelül, mint engedményezés esetén az adós értesitésének. Az engedmény hazai jogunk értelmében abban a pillanatban érvényessé válik, amint az engedményezési ügylet megköttetett. Az engedményező az engedményezés tényével megszünik hitelező lenni az adós értesitése nélkül is, és másodszor nem követelheti a fizetést volt adósától semmiesetre sem. Az értesités, amit érdektelen harmadik személy utján való véletlen értesülés is pótolhat, csupán az adós védelmére való, hogy az oly rosszhiszemü engedményezővel szemben, aki az engedményezés daczára is elfogadná az őt jogosan meg nem illető fizetést, védve legyen.

Ugyanez áll a végrehajtást szenvedő adósának a foglalásról történt rendelvényi értesitéséről is.

A foglalás az összeirás pillanatában mindenkivel szemben hatályossá válván, a végrehajtást szenvedett jogilag el nem fogadhatja többé adósától a letiltott követelést. Czélszerü azonban ebben az esetben is értésére adni az adósnak — mint az engedményezésnél — hogy a követelés már az eredeti hitelező rendelkezése alól el van vonva, és igy nem ő neki, hanem oly más valakinek lesz kifizetendő a követelés, akit a bíróság fog kijelölni és azért van az, hogy ily esetben a letiltott követelés birói letétbe helyezendő.

Az értesitésnek a czélja és rendeltetése ez esetben is kizárólag az, hogy az adós volt hitelezőjének rosszhiszemü magatartása által okozott káros következmények alól mentesittessék. Ha a végrehajtató nem is küldeti el a végrehajtást szenvedő adósának a letiltási rendelvényt mindjárt a foglalás napján, hanem az elküldést függőben hagyja, vagy akár el sem küldeti, de a foglalás feloldását sem kéri, az a foglalás a jegyzőkönyvben történt zár alá vétellel megszerzett jogérvényességét feltétlenül megtartja. Ebből következik, hogy ha az adós, más, esetleg későbbi foglalás következtében birói letétbe helyezi a követelést, akkor az a korábbi foglaltató, aki a rendelvényt később küldette el, vagy akár el se küldette, elsőbbségi igényét — amennyiben ez az iratokból ki nem tünik — bejelentheti és feltétlenül érvényesitheti. De ha más foglaltató nincs, akkor az értesitéssel való késedelmezéssel, vagy az értesités elmulasztásával a foglaltató annak a veszélynek teheti ki magát, hogy az adós a követelést jóhiszemüen fizeti ki a végrehajtást szenvedőnek, amikor az adós ellen nem, hanem csak az utóbbi ellen léphet fel.

Mindezekből következik, hogy magánadóstól járó, vagy közpénztárban volt, de onnan birói sorrendi tárgyalás alá bocsátott követelések tekintetében a foglalás joghatálya az összeirás napjától és órájától — illetve a letiltási rendelvények keltétől — kezdve számit mindenkivel szemben, tehát: *a)* a végrehajtást szenvedővel, *b)* a végrehajtást szenvedő adósával, illetve azzal a fizikai vagy jogi személylyel szemben, aki végrehajtást szenvedő irányában a közpénztárban volt pénz tekintetében adósként tekintendő, és *c)* harmadik személyekkel, vagyis a végrehajtatóval és minden további végrehajtatókkal szemben.

III. A foglalás joghatályáról szólván, meg kell még emlékeznünk egy pár más esetről is. Igy a végrehajtási törvény 79. §-ának 2. bekezdése esetéről, mely szerint az irásbeli okiraton alapuló követelés lefoglalása esetén a foglalás napjára a jegyzőkönyvhöz csatolandó okiratra irandó.

Nem kell bővebben indokolni — mert ez a végrehajtási törvény minden kommentárjában meg van magyarázva — hogy még az okirat meg nem találása sem érinti a lefoglalás hatályát.

A végrehajtási törvény 80. §-ában körülirt papirokon alapuló követelések — ha valószinü, hogy azok a végrehajtást szenvedőt illetik — a papirok megtalálása, záradékolása és birói letétbehelyezése nélkül is lefoglalhatók, de a foglalás «hatálya attól függ, hogy a követelés érvényesitéséhez szükséges okirat utólag megszereztetik, avagy az a végrehajtást szenvedő által, vagy annak költségére a végrehajtató által megindítandó szabályszerü eljárás során megsemmisittetik.»

*

E törvényes rendelkezés magyarázata tekintetében azonban már némi ingadozás észlelhető a gyakorlatban.

Nézetem szerint pedig ezt csak az alábbiak szerint és nem másként lehet értelmezni.

Ugyanis a kérdéses, a követeléseket magukba incorporáló értékpapiroknak pusztán körülírással s nem természetbeli záradékolással és letétbe helyezéssel történt lefoglalása teljesen szabályszerü foglalási cselekmény, mely meg nem támadható, meg nem semmisithető, de a melynek a törvény 47. §-a szerint való hatályossága felfüggesztő feltételhez van kötve. Ez a felfüggesztő feltétel a papirok megtalálása. vagy megsemmisitése. Ha e feltételek bármelyike utóbb bekövetkezik, az ok, amely miatt a foglalás napján szerezhető joghatály életbelépte fel volt függesztve, nyugodott, egyszerüen megszünik és a most már természetben is meglevő, vagy megsemmisitett értékpapirok a feltételes foglalás, illetve összeirás idejétől kezdve tekintendők lefoglaltaknak s ily értelemben kell pótlólag rávezetni a záradékot a papirra, vagy a megsemmisitő végzésre. *Dr. Ladányi Béla.*

A BN. 10. §-ának gyakorlati alkalmazása.

Mikor a törvényhozás a büntetőnovella megalkotásánál kimondotta azt a nagyjelentőségü elvet, hogy a törvényben taxative felsorolt esetekben a büntetés végrehajtása fel is függeszthető: ugyanakkor jogot adott az eljáró bíróságnak, illetve közigazgatási hatóságnak arra is, hogy ezen esetek fennforgása mellett a felfüggesztést a fél sérelme nélkül hivatalból is kimondhatja.

Teheti azonban ezt a fél kérelmére is. Ez azonban nem kötelessége, hanem mindig a birói belátás és az eset körülményeiből folyó okszerü és indokolandó következtetés eredménye.

Nehogy azonban etekintetben a felek birói mérlegelés különbözősége miatt jogaikban sérelmet szenvedjenek: a törvény 10. §-a jogot ád az *elitéltnek*, *törvényes képviselőjének* és a *védőnek* arra, hogy amikor a birói itélet daczára a büntetés végrehajtásának felfüggesztését bármi indokból is szükségesnek, igy annak mellőzését sérelmesnek találják: *a vádlott javára* felebbezéssel élhetnek. A végrehajtás felfüggesztésének kimondása esetén azonban a törvény már *egyedül* csak *a kir. ügyészséget* jogositja fel arra, hogy a *vádlott terhére* felebbezhessen. Tehát, amily széleskörü jogokat ád a vádlottnak a javára érvényesithető jogörben, éppen oly módon megszoritja ezt a jogkört a fő- és pótmagánvádlóval és a sértettel szemben, holott ezeket a BP. 383. §-ában felsorolt esetekben egyébként felebbezési jog illeti meg.

Azt a módot azonban, hogy a *kizárólag* a kir. ügyészséget (járásbirósági ügyekben ezen kifejezés alatt, kétségtelenül az ügyészségi megbizottat is értve) illető ezt a jogkört ez a különösen feljogositott kir. ügyészség minden esetben hogyan gyakorolja: a törvény, de ennek tervezete, sőt indokolása is, sehol sem emliti.

A gyakorlás módjának közelebbi megjelölése nélkül kiterjeszti a törvény 10. §-ának 2. bekezdése ezt a jogkört még nagyobb körre akkor, midőn itt kimondja, hogy: «a másodfoku, valamint a felebbezéssel meg nem támadható elsőbirósági (BP. 381. §-ának 1. és 2. pontja) itélet ellen, a kir. bíróságok hatáskörébe tartozó ügyekben, *csak a kir. ügyészség*, és csak akkor *élhet semmiségi panaszszal*, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a törvény által kizárt esetekben függesztette fel.»

Itt tehát már a vádlott törvényes képviselője és a védő sem élhetnek a felfüggesztés ki nem mondásáért semmiségi panaszszal, hanem csak egyedül és kizárólag a kir. ügyészség.

A BN. 1. §-a, illetve a BN. 8. §-a szerint a bíróság felfüggesztheti az olyan büntetés végrehajtását, amelynél — a BN. 2. §-ának korlátai között — a kiszabott fogházbüntetés és pénzbüntetés — illetve az elzárás és pénzbüntetés tartama az *egy hónapot* meg nem haladja. A büncselekmények minősége szerint pedig ennek a felfüggesztésnek a Btk.-ben, továbbá más speciális törvényekben meghatározott mintegy 125 vétség, nemkülönben a kihágási büntetőtörvénykönyvben felvett összes kihágások esetén van helye.

Ezen büncselekmények elbirálásánál pedig a kir. ügyészség — illetve a járásbiróságoknál az ügyészi megbizott — nem vesz mindenikben részt; igy — ha az valami uton-módon utólag meg nem állapittatik — igen sok esetben nincs és nem is lehet módjában az, hogy ezt a fennebb részletezett és következményeiben bizony sokszor nagyfontosságu jogát gyakorolja, vagy gyakorolhassa.

A sértett, mint főmagánvádló a kir. ügyészségnek a vád képviseletére való előleges felhivása nélkül is vádat emelhet a BP. 41. §-ában részletesen megjelölt vétségek és kihágások eseteiben.

Azért, hogy a kir. ügyészség közérdekből a vád képviseletét ezen vétségek és kihágások eseteiben is az eljárás egész folyama alatt átveheti: ez a *joga* nem képez egyuttal *kötelezettséget* is reá nézve atekintetben, hogy ezen ügyek sorsát mindig éber figyelemmel kisérje, és hogy azok tárgyalásánál — bár a vádat még nem ő képviseli és talán képviselni szándékában sincs — mindvégig jelen legyen.

A kir. ügyészség jelenléte a főmagánvádra üldözendő büncselekmények tárgyalásánál nem kötelező; ezen tárgyalásokra meg sem idéztetik, mindössze a törvény azt a kivételt állapitja meg vele szemben, hogy ha az ezen vétségek és kihágások esetében a főtárgyalást törvényszék vagy esküdtbiróság tartja: ennek *határnapjáról a kir. ügyészség értesitendő*. Tehát csak *értesitendő* és nem megidézendő.

A járásbirósági eljárásban hasonlóképpen van. A büntető ügyekkel foglalkozó biró mindig figyelemmel van a tárgyalások kitüzésénél arra is, hogy egy és ugyanazon napra — rendszerint — csak magánvádas, vagy csak olyan ügyeket tüzzön ki, amelyek tárgyalásánál az ügyészi megbizott jelenléte kötelező. Igy hát ismét napok eltelhetnek, számos itélet jön létre — köztük bizonyára felfüggesztő hatályu is — anélkül, hogy ezekről a kir. ügyészség — amelynek pedig az itélet ezen részére vonatkozólag különös jogai is vannak — ezekről tudomással birhatna, vagy jogait gyakorolhatná. Pedig ezen jogainak gyakorlása reá nézve *kötelesség* is, és kétségtelenül fontos érdek lebegett a törvényhozó szeme előtt akkor, midőn ezzel a joggal a kir. ügyészséget felruházta.

De lássuk, hogy ily körülmények között mi módon is tehetne eleget törvényadta jogának és kötelességének.

Csak két eset lehet: 1. vagy jelen van a kir. ügyészség képviselője minden egyes olyan tárgyaláson, illetve itélet hozatalánál is, amelyben pedig a tárgyalt büncselekmény magáninditványi és ebben a vádat az arra a BP. 41. §-a alapján feljogositott főmagánvádló egyedül képviseli; 2. vagy pedig minden olyan itéletet, amelyben a kiszabott büntetés végrehajtásának felfüggesztése van elrendelve: a bíróság a kir. ügyészségnek esetről esetre kézbesitteti.

Ha az elsőt fogadnánk el: ez a különben is tulhalmozott munkáju kir. ügyészséget ismét csak nagyobb megterheltetéssel sujtaná; mert azért, hogy az esetleg évi 10—20 felfüggesztő itélet ellen jogait érvényesithesse: esetleg több ezer, reá nézve merőben érdektelen tárgyalást kellene végig hallgatnia anélkül, hogy ezekben bárminemü tevékenységet is ki akarna fejteni.

Ha pedig nincs jelen a tárgyaláson és nem észleli annak minden mozzanatát, ha nincs jelen az itélet kihirdetésénél: felebbezését, illetve majdan semmiségi panaszát, be sem jelentheti, mert a BP. 388. §-a szerint a törvényszék előtti eljárásban, a BP. 458. §-a szerint pedig a járásbiróság előtti eljárásban felebbezését, *az itélet kihirdetésekor* kell bejelenteni, és csak *kézbesités* esetén lehet azt a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt bejelenteni vagy jegyzőkönyvbe mondani. A szóval való bemondástól távolléte miatt elesik, mig a kézbesités utján való közlés a többi érdekelt félnek jogait sérti és az ügy befejezését jelentékenyen késlelteti is.

Vegyük már most a második esetet, tehát a kézbesités utján való közlést. Pl. a bíróság egy ügyben, melyben az eljárás főmagánvád alapján folytattatott le, a hozott marasztaló itélet végrehajtásának felfüggesztését itéletében kimondja. A felek az itéletben megnyugosznak, semmi olyan tény vagy mulasztás nincs, amely miatt a kir. ügyészség a BP. 10. §-ában nyert jogát sikerrel érvényesithetné. Ezen körülmények daczára az *itélet mindaddig nem lehet jogerős, mig annak tartalmáról a kir. ügyészség tudomást nem szerez, és abban vagy kifejezetten, vagy hallgatólag meg nem nyugszik.* Igy elő áll az az eset, hogy egy olyan itéletet, amelybe a kir. ügyészség eddig befolyni sem akart, annak minden érdekelt félre nézve megnyugtató befejezése után sem lehet jogerősnek nyilvánitani, mert egy tényező, melynek hozzá-

járulási módozatairól gondoskodás nincs, ahhoz még hozzá nem járult. Jelen nem volt, tehát mit csinálhat mást a bíróság, mint kézbesités utján közli a kir. ügyészséggel. Technikai okokból ezzel a proczesszussal eltelik legkevesebb számitás szerint egy hét. A kir. ügyész felebbezésének beadására van nyolcz napi ideje. Tegyük, hogy ezzel a jogával nem él, de azért ezt az időt, illetve ennek elteltét meg kell várni, addig az ügyet nyilván kell tartani és aztán, mikor már eltelt a határidő: akkor jelentheti ki a bíróság, hogy az itélet jogerős. Előzőleg jogerősség megállapitása nem is lehet, mert abból ez a nyilatkozat vagy hallgatólagos megnyugvás hiányzik.

De tegyük fel, hogy az itélet ezen része ellen törvényadta jogával élve, felebbezést jelent be. Felebbezésében világosan meg kell jelölni azt a semmiségi okot is, ami miatt a felebbezését használta.

A vádat nem ő képviselte, a törvényes vád képviselője a hozott itéletben megnyugodott. Az itélet végrehajthatóságának felfüggesztése miatt bejelentett felebbezés pedig sem a BP. 384., sem a BP. 385. §-aiban felsorolt alaki vagy anyagi semmiségi okokra vissza nem vezethető igy az ügy érdeméhez nem szoros értelemben tartozó ezt a felebbezést a felsőbiróságnak még különös nehézsége is lesz, hogy elbirálhassa.

Akármilyen oldalról tekintjük is ezt a dolgot, csak arra a következményre juthatunk, hogy ezen törvényszakaszban előirt jogait, illetve kötelességét, a kir. ügyészség eredményesen csakis akkor gyakorolhatja, ha etekintetben valamely, az ellentéteket kiegyenlitő uj törvényes intézkedés lép életbe, ami alkalmas lesz arra, hogy a kir. ügyészség nagy munkakörének emelésén kivül őt jogai teljes gyakorlatába helyezze, de emellett a különben érdekelt felek jogait se ne sértse, se ne hátráltassa.

Seress Barna.
dévai kir. tvszéki biró.

Adalék a végrehajtási novella gyakorlati alkalmazásához.

A «Jogtudományi Közlöny» 15. számában dr. Pollner Izidor tiszafüredi ügyvéd ur által ily czim alatt felvetett kérdés mi összefüggésben sincsen a végrehajtási novellával s igy nem tudom, miért volna az adalék a végrehajtási novella alkalmazásához, mikor a szóbanforgó helyzet a végrehajtási novella nélkül is előállhatott.

Mert az 1881 : LX. tcz. 156. §-a szerint is csak akkor lehetett oly esetben, midőn a végrehajtási zálogjog csupán egy tulajdonos jutalékára volt bekebelezve, az egész ingatlanra árverést kérni, ha a vidéki külingatlan kikiáltási ára a 200 forintot, belteleké az 500 forintot meg nem haladta.

Minthogy pedig valószinü, hogy a kérdéses ingatlan, melyre a Magyar Földhitelintézet adott kölcsönt, 200, illetve 500 forintnál többet ér, elesik a végrehajtási novella 24. §-ához füzött okoskodás, mert a végrehajtási novella előtt a hitelező helyzete ugyanaz volt, mint ma és ezen a helyzeten a novella mit sem változtatott.

Ámde ez a helyzet a második helyen szereplő hitelezőnek sérelmére semmi tekintetben nem szolgál, mert hiszen amikor a kölcsönt adta s zálogjogát bekebeleztette, számolnia kellett azzal a körülménynyel, hogy előtte a Földhitelintézet kiváltságos zálogjoga van bekebelezve s főleg azért, mert korábban szerzett jogok a későbbieknek sérelmére soha nem szolgálhatnak, éppugy, mint ahogy a terhelési tilalom vagy az elidegenitési tilalom létezése s feljegyzett volta nem lehet sérelmes arra nézve, aki ezek tudatában kölcsönt ad vagy az ingatlant megveszi. Hiszen épp ez adja a bekebelezett jognak abszolut hatályát. Végül téves az 1871 : XXXIV. tcz. 16. §-ához füzött értelmezés is. Mert az ott emlitett «részletenként» szó csak annyit jelent, hogy a Magyar Földhitelintézet beleegyezése nélkül nem lehet a nála jelzálogilag lekötött egész jószágtest egyes parczelláit külön-külön elárvereztetni.

Ámde a szóbanforgó esetben nincs erről szó, mert itten az árverés nem az ingatlan egyes részleteire, hanem az ingatlan bizonyos eszmei hányadára lesz elrendelendő. A telekkönyvi tulajdon jogi természete abban áll, hogy a tulajdonostársak nem az ingatlan egyes részleteit, hanem az egész ingatlant bizonyos hányadokban birják tulajdonul, aminélfogva a felhivott törvényhely nem lehet akadálya annak, hogy az egyik tulajdonos eszmei hányada ne juthasson árverés alá.

Az árverésnek egyetlen előfeltétele a végrehajtási jog s minthogy az adott esetben ez feljegyeztetett, illetve bekebeleztetett, mi sem áll utjában annak, hogy a későbbi hitelező követelése az egész ingatlan egy eszmei hányadának, itten egy negyed részének, elárvereztetése utján be ne hajtassék s legfeljebb az árverési feltételekben kimondandó, hogy az árverés folytán a korábbi kiváltságos zálogjog nem érintetik, éppen ugy, mint ahogyan korábbi özvegyi vagy egyéb bekebelezett jogok esetében történni szokott.

Dr. Klein Andor.

Jogirodalom.

A jogalkalmazás módszeréről. Dogmatörténeti és kritikai tanulmány a magánjog köréből. Irta Kiss Géza.

Talán mióta jogtudomány van, vitás a kérdés, mi jobb: törvényjog vagy szokásjog; melyik erősebb: törvény-e vagy szokás. E kérdésekre pedig nem lehet abszolut megoldást adni. Eldönteni csak azt lehet, hogy bizonyos kulturális és gazdasági fejlettség, alkotmányforma mellett mi felel meg inkább a szükségleteknek. A demokráczia nem kodifikál, a tirannia, az abszolut császárság szokásjogirtásban és változhatlannak nyilvánitott kodexek létesitésében leli örömét.

Kiss Géza, ki a kérdések egyik-másik vonatkozásával már másutt is foglalkozott, nálunk uj eszmék hirdetője. Igaz, hogy Frank nagy hive volt a törvényi jognak és ellensége a derogatórikus hatályu szokásjognak, de az ujabb magyar jogtudomány Grosschmieddel és Schwarczczal az élén a szokásjogot helyezi a kutfői rendszer csucsára és abból vezeti le a törvény kötelező erejét, nem is emlitve a régieket, legkiváltképpen Werbőczyt.

Kiss Géza szerint a szokás csak addig volt egyeduralkodója a jognak, amig a törvényjog nem keletkezett. Mikor megszünt ez az «aurea aetas», a szokásjog mintegy vazallusává szegődik a törvénynek, a stricta ratiót megrögzitő irás mellett megszólaltatja az aequitast a törvényértelmezés alakjában. Ez Kiss Géza könyvének alapeszméje: «a szokásjog a törvényértelmezés produktuma», «a szokásjog maga semmi egyéb, mint a törvény rendelkezéseinek... lassankénti kiszélesitése.» Ezt az alapgondolatot két hatalmas pillérre épiti.

Az első részben (17—82. old.) kifejti, hogy mi a törvényértelmezés, s arra a következtetésre jut, «hogy az irott jogszabályok értelmezésének alapszempontjául szolgáló aequitas minden jogrendszer immanens alkatelemе...» «A helyes jogalkalmazás az irott jog alapeszméjét csakis akkor fogja hiven követni, ha az egyes eset individuális sajátságait az élet felfogásának megfelelőleg méltatja» (81. old.), — azaz a törvényértelmezés egyenlő a méltányosság alkalmazásával.

A második részben (83—148. old.) a szokásjogot veszi vizsgálódása tárgyául. Szembehelyezkedve a történeti iskolával, s különösen az angol jogélet tanulságaira támaszkodva kimutatni iparkodik, hogy a szokásjog önállóan nem érvényesül, a törvénynyel nem egyenlőrangu, önálló jogforrás, hanem kötelező erejének oka csak ugy érthető meg, ha azt «közvetett törvénytartalomnak, vagy hézagpótló törvényértelmezésnek fogjuk fel.» (147. oldal.)

A törvényértelmezés nem más, mint az aequitas, az élet felfogásának alkalmazása (1.), a szokásjog nem más, mint az élet felfogásának burkolt megnyilvánulása (2.). E két tételre helyezi a szerző a harmadikat; a szokásjog nem más, mint a törvényértelmezés produktuma. (148—212. old.)

Természetes, hogy ily alapelvek mellett szerzőnek számolni kellett azzal, mint illeszsze be elméletébe a szokásjog derogatórius hatályát. Ezzel foglalkozik a munka negyedik részében és ugy látszik, meg is nyugtatja magát, midőn azt mondja: «... ha a törvény rendelkezése helyébe ezektől eltérő, sőt... ellentétes birói gyakorlat keletkezik, ez a jelenség módszerileg csakis azon az alapon képzelhető el, ha ezt a derogácziót.... törvényértelmezésnek minősitjük. (221. old.)

Bár szerzővel több irányban nem értünk egyet, jelen alkalommal tartózkodni fogunk attól, hogy vitába bocsátkozzunk; fel akarjuk hivni azonban figyelmét egynémely szempontra, melyeknek megvilágitását az eddigiekből következtetve, tőle nagy reménynyel várhatjuk.

Mint legelőbb kiemeltük, a jelen jogtudománya napirendre készül térni a szokásjog és törvényjog vetélkedése felett; a theoria-épitgetések idejüket multák, mint ezt szerző a történeti iskola theoriáiról oly szellemesen ki is fejti. A modern jogtudomány, belátva, hogy a szokásjog és törvényjog egymáshoz való viszonya csak függvénye a mindenkori társadalmi állapotoknak, arra forditja inkább figyelmét, miképp javitson a jogszolgáltatáson, s meg akarja határozni azt a pszichikai proczesszust, amely az abstrakt jogtételtől a konkrét jogesethez vezeti a birót. A mult jogtudománya azt kérdezte: mily viszonyban van törvény és szokás; az uj jogtudomány azt kérdi, mily viszonyban legyen törvény és biró.

Bár ezt a kérdést szerző az irodalmi ismertetések közben csak mellékesen érinti, fejtegetései mégis értékes adalékai annak a szellemi mozgalomnak, amely nálunk Vavrik Béla, Baumgarten Izidor és Balog Arnold kezdeményezésére a legujabb időkben megindult.

Szerző fejtegetéseit induktive is kivánva igazolni, kisérleti objektumul előbb a római, aztán az angol jogot választja. Ha van jogrendszer, melyen a szokásjog fejlődése, értéke megfigyelhető, ugy a magyar az. Kettőt vesztettünk akkor, midőn szerző nem követve Grosschmied példáját, a magyar jogrendszert ugyszólván teljesen figyelmen kivül hagyta: először jobban megértettük volna őt, mert a példák mégis közvetlenebbek lettek volna, másrészről láttuk volna a magyar judikaturát elméletének megvilágitásában.

Ezért nem minden lemondás nélkül olvastuk a 213. oldalon, «hogy a hazai jogtörténelem köréből vett bizonyitékok feldolgozását az összegyült anyag nagy terjedelme folytán mellőzni kellett.»

Meg vagyunk győződve, hogy szerzőt nem a magyar jogrendszer tanulmányozásával járó nagyobb nehézségek — e czélra ugyanis nincsenek «vocabulariumok», — hanem a rendelkezésére álló tér korlátolt volta terelte a fent idézett sorokból olvasható elhatározásra. Épp ezért e rendkivül alaposan megépitett, és nagy irodalmi ismeretekre valló tanulmány után jogos reménynyel várjuk a még megoldatlan maradt kérdéseknek, különösen a jogszolgáltatás gyakorlati szempontjainak figyelembevételével és a hazai jogélet tanulságainak felhasználásával leendő feldolgozását. *M.*

Különfélék.

— **A községi jegyzők «magánmunkálatainak»** terjedelméről a következő két adat minden érvnél ékesebben szóló bizonyitékot szolgáltat. Pestvármegye szabályrendelete szerint egy vázrajz elkészitéséért 50 K-t is számithat a jegyző. Mosonmegye szabályrendelete pedig megengedi, hogy adásvételi szerződés szerkesztéséért 1000 K-t, sőt ha az okirat elkészitése végett lakóhelyéről távozni kénytelen, ugy 2000 K-t követeljen. És emellett a magánmunkálatokat azzal szokták indokolni, hogy a népnek apróbb ügyei nem birják meg a jelentékeny ügyvédi és közjegyzői dijakat!

— **A magyar tengeri magánjog törvényjavaslatának átdolgozott Tervezete.** *Dr. Nagy Ferencz* egyetemi ny. r. tanár, f. évi február havában benyujtotta az igazságügyminiszteriumhoz a tengeri magánjogról készitett ujonnan átdolgozott törvényjavaslatnak előadói tervezetét, mely az «Igazságügyi Javaslatok Tárá»-nak IX. évfolyam 3. számában mult hó 15-én jelent meg.

A tengeri magánjog szabályozását tartalmazó első Tervezet általános és részletes indokolással 1894-ben tétetett közzé Szilágyi Dezső akkori igazságügyminiszter által, aki ugyancsak Nagy Ferenczet bizta volt meg annak kidolgozásával.

Ez az első Tervezet oly időben készült, midőn a tengeri magánjog a vám- és kereskedelmi szövetség értelmében Ausztriával annyiban közös egyetértéssel intézendő ügy volt, amennyiben ki volt mondva, hogy «mindkét fél tengerpartjain és kereskedelmi tengerészeténél egyforma tengeri magánjog fog alkalmaztatni és annak korszerü átalakitása minél előbb fog eszközöltetni» (1878: XX. tcz. 6. §., 1887: XXIV. tcz., 1899: XXX. tcz. 1. §.). E rendelkezésnél fogva a tengeri magánjog régen sürgetett reformja csakis a magyar és az osztrák kormány megegyezése alapján lett volna keresztülvihető, amely megegyezés azonban nem volt elérhető.

Az osztrák kormány ugyanis eredetileg azt az álláspontot foglalta el, hogy a tengeri magánjog reformja éppugy a német kereskedelmi törvény reczepcziója által történjék, mint ahogy ez Ausztriában a szárazföldi kereskedelmi jogra nézve történt. Ezzel szemben a magyar kormány arra utalt, hogy a magyar és az osztrák tengerparton a franczia tengerjog: a Code de commerce II. könyvének olasz forditása áll érvényben, minélfogva a tengeri magánjog reformja inkább ennek alapul vétele mellett eszközlendő; hogy továbbá a német kereskedelmi törvény megalkotása óta (1861) a tengerjog a különböző s éppen velünk sürübb tengeri összeköttetésben álló országokban lényeges átalakulásokon ment keresztül, melyeket annak reformjánál figyelmen kivül hagyni nem lehet.

A magyar kormány ennek folytán arra határozta el magát, hogy az osztrák reczepczionális javaslat mellőzésével egészen uj, önálló oly javaslatot dolgoztasson ki, mely a most érintett szempontoknak megfelel, s ezt a javaslatot, vagyis a fentemlitett első Tervezetet kivánta az osztrák kormány által a megegyezés alapjául elfogadtatni.

Az osztrák kormány nem volt rábirható arra, hogy az ahhoz való hozzájárulása iránt határozott nyilatkozatot tegyen. Az 1902-ben alakitott «*Nemzetközi tengerjogi magyar egyesület*» azzal a kérelemmel fordult a magyar kormányhoz, hogy a tengeri magánjog az Ausztriával megujitandó kereskedelmi szerződésben megállapitandó közösérdekü ügyek közül kihagyassék s Magyarország e téren éppugy, mint a szárazföldi kereskedelmi jog terén, teljesen szabad rendelkezési jogot nyerjen.

A magyar kormány e kivánság jogosultságát éppen a tengeri magánjog reformja érdekében készségesen elismerte s tényleg keresztülvitte, hogy a tengeri magánjog az uj kereskedelmi és forgalmi szerződésben, mint Ausztriával közös egyetértéssel és egyenlő elvek szerint szabályozandó ügy többé ne szerepeljen. Az 1908: XII. tcz.-be iktatott szerződés erre vonatkozó 7. czikkelye a megelőző vám- és kereskedelmi szövetségnek fentebb idézett kijelentését már nem tartalmazza.

Ezzel a tengeri magánjog reformja uj stádiumba lépett és a magyar kormány az uj kereskedelmi és forgalmi szerződés megkötése után haladéktalanul intézkedett, hogy az oly sokáig vajudó reformmunka sürgősen felvétessék. E czélból az igazságügyi kormány 1908. évi márczius hó 8-án kelt leiratával megbizta *dr. Nagy Ferenczet* azzal, hogy az 1894-ben közzétett első Tervezetet az arra vonatkozólag beérkezett vélemények és ujabb törvényhozási fejlemények figyelembevételével átvizsgálja s azt az esetleg szükségesnek talált módositásokkal lehetőleg mielőbb bemutassa.

A megbizás értelmében az előadó figyelembe vette mindazokat a véleményeket és birálatokat, melyek az első Tervezetre vonatkozólag közöltettek, ezek között annak a szakértekezletnek tárgyalásait, melyet 1897-ben a kereskedelemügyi miniszter hivott össze.

Figyelemben részesitette továbbá mindazokat a törvényhozási és irodalmi jelenségeket, melyek az első Tervezet közzététele óta letelt 15 év alatt a külföldön történtek. Ezen időszak a tengeri jog továbbképzésére nézve különösen azon számos, egymást követő nemzetközi tanácskozások folytán volt termékeny, melyeket a különböző egyesületek, elsősorban az 1897-ben Belgiumban alapitott «*Comité Maritime International*» rendeztek s melyek a belga kormány kezdeményezése mellett már hivatalos diplomácziai tárgyalásokat is maguk után vontak s előreláthatólag nemzetközi egyezményeket fognak eredményezni. Ilyen hivatalos tanácskozmányok tartattak s megállapodások létesültek 1905-ben Bruxellesben a hajóösszeütközésre és a tengeri mentés- és segélyre vonatkozólag s a legközelebbi időre ujabb hivatalos tanácskozmány lett összehiva a hajótulajdonosok felelősségét tárgyazó nagyfontosságu kérdésről és a tengeri elsőbbségi jogokról, melyekre nézve hosszas előértekezletek után a «*Comité Maritime International*» által 1907-ben Velenczében tartott konferenczián nemzetközi szerződésre alkalmas egyöntetü szabályok hozattak javaslatba.

A rendkivüli gonddal, szaktudással készült Tervezet a fennálló jogalapokat és nemzeti követelményeket sikeresen igyekszik

összeegyeztetni a tengerészeti téren különös fontossággal biró nemzetközi követelményekkel.

— **Jogirodalom.** Dr. Vámbéry Rusztem egyetemi m. tanár tollából «A bünvádi perrendtartás rövid tankönyve» czim alatt egy 312 oldalra terjedő könyv jelent meg. A munka elsősorban tankönyvnek készült s a czélja az, hogy a vizsgára készülő fiatalság nagy munkáját némiképp megkönnyitse. A történeti és elméleti fejtegetésekből, polémiákból csak a legszükségesebbek vannak meg benne; nincsenek e könyvben jegyzetek és birói határozatok; hiányzik belőle végül a törvény szövege is. Vámbéry könyve szabatosan, röviden, tömören, egyszerü érthető stilusban és világos kifejezésmóddal tárgyalja az egész nagy anyagot, ugy, amint erre a tanulónak a vizsgán szüksége van. Az anyag feldolgozásában nagyjában a BP. sorrendjét követi, sőt sokszor annak kifejezéseihez is ragaszkodik, folytonos utalással a BP. megfelelő szakaszaira. Részletes tartalom és tárgymutató könnyiti meg használatát. Grill kiadása s ára 5 korona.

— **A munka rabsága.** Ily czim alatt *dr. Ágoston Péter* nagyváradi jogakadémiai tanár 162 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Bevezetésképp a munka alárendeltségéről szól. Azután a munka kötöttségéről a multban, a munkásság gazdasági függéséről, a munkások lekötésének módjáról, a bérről, a szolgálati szerződés megszünéséről, a munkajog átalakulásáról, a kollektiv szerződésről és a munkajog jövőjéről értekezik.

Az érdekes konkluziókból kiemeljük a következőket:

Az alkotmányosság elve a magánalkalmazási viszonyokban is kezd tért hóditani. A munkáltató kénytelen a munkásoknak befolyást engedni, szervezeteik eljárását türni, egyszóval mindinkább azzá lenni, amit alkotmányos monarchiának nevezünk. Az üzemekben a munkáltató akarata helyébe az összesség akarata lép, illetve fog lépni.

A magánalkalmazottak is ugy, mint a köztisztviselők, mind kisebb függésbe jutnak az egyestől, s egy mind szélesebb körü szervezettől függnek, melynek tagjai. Az üzemben való lekötöttség ilyenképpen nem egyéni tetszéstől, hanem egyedül az üzemi szükségességtől fog függni. E fejlődést, ugy mint az állami kormányzat alkotmányosságát, az ellenállási joggal vivták ki. A közép kor ius resistendi-je ma a sztrájkjog.

A munkához való jog ma még üres frázis, mert az egyes munkás elbocsátása a munkáltató feltétlen joga. A fejlődés még a kapitalisztikus termelési rendben tehát okvetlenül egészen a munkásoknak az alkalmazottak megválasztása s elbocsátásába való beleszólásáig fog még bővülni.

A tőkés termelési rendben lehetséges fejlődés legmagasabb foka kétségkivül az, amikor a tőke és munka jogi helyzete egyenlősül. Mihelyt a munka befolyása tulsulyba jut a jogban, ez azt jelenti, hogy a termelés gazdasági folyamatában erősebbé lett, mint a tőke, s igy azt is fogja jelenteni, hogy a tőkés termelési rend már megszünt.

— **Az 1909. évi adótörvények.** Az 1909-iki adótörvények a Corpus Juris Hungarici külön lenyomataképpen jelentek meg. E kiadás hasznavehetőségét kétségen kivül helyezi az, hogy köztudomás szerint a Corpus Juris Hungarici a legjobban s legmegbizhatóbban szerkesztett törvénykiadásunk s hogy az adótörvények kötetéhez is dr. Márkus Dezső, a Curia kisegitő birája készitett bő magyarázó jegyzeteket. Egyik fő előnye e kiadásnak még az is, hogy az egyes törvények általános indokolásán kivül közli a miniszteri indokolást és a képviselőház pénzügyi bizottságának jelentését is. E kötetben megvan az uj adótörvények egész komplexuma, nevezetesen: a földadókataszterről és a földadó százalékáról szóló törvény, a házadóról, tőkekamat- és járadékadóról, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adójáról, az általános kereseti adóról, a jövedelemadóról, a közszolgáltatások egyesitett kezeléséről s a közadók kezeléséről szóló törvények. A pontos betürendes tárgymutatóval ellátott 16 ives kötet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg; ára füzve 8 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Betörés elleni biztositás.** A betörés elleni biztositási feltételek értelmében nem felelős a kárért a biztositó, ha a lopást a háztartás tagja, alkalmazott stb. követte el. A biztositott által cselédül felfogadott nő hamis cselédkönyv alapján és hamis név alatt állott szolgálatba és gazdájánál betöréses lopást követve el, megszökött. A biztositó társaság ellen a betöréses lopás okozta kár megtéritése iránt inditott keresetet a bécsi kereskedelmi törvényszék és ennek itéletét helybenhagyva a bécsi Oberlandesgericht és a legfőbb törvényszék elutasitották, mert a lopást a károsult cselédje követte el, erre az esetre pedig a biztositás ki nem terjed. Közömbös, hogy a cseléd a szolgálatba lépésekor hamis nevet használt-e és hogy már előzetes lopási czélzattal lépett-e felperes szolgálatába; mert ez nem szünteti meg azt a tényt, hogy ő a lopás idején a felperes szolgálatában állott. Ha tehát a felperes a cseléd felfogadásánál elkövetett vigyázatlansága által kárt szenvedett, a kárt magának kell viselnie. Teljesen hasonló esetben ellentétesen határozott a kir. Curia 1908 november 4-én 217/V/908. sz. a. kimondván, hogy ha a lopást oly cseléd követte el, ki hamis cselédkönyv alapján szegődött be a biztositotthoz, s ez által azt személyére nézve tévedésbe ejtette, akkor közte és a biztositott között szolgálati viszony nem létesült és a lopást elkövetett egyén ekként nem tekinthető a biztositott háztartása tagjának; miért is a biztositó társaság a biztositott terhére elkövetett lopás következményeiért a biztositási szerződés alapján felelős. (Hiteljogi Dtár II. k. 169. sz. eset.)

— **Laikusok mint tömeggondnokok.** Mig Ausztriában mind általánosabbá válik a vélemény, hogy a csődtömeggondnoki tisztre a laikus elem nem alkalmas, és mig Magyarországon is az ujabb törvényhozási kisérletek fenn kivánják tartani a jelenlegi törvényes állapotot, t. i. a kizárólag ügyvéd tömeggondnokok alkalmazását; addig Németországban a közhangulat jobban kedvez a laikus elem tömeggondnoki alkalmazásának. A német csődtörvény szerint a tömeggondnokot a csődbiróság nevezi ki szabad választása szerint; a hitelezők mást is hozhatnak javaslatba, de e javaslat nem köti a csődbiróságot. A kereskedői körök a kereskedő tömeggondnokok gyakoribb alkalmazását követelték. Ennek az irányzatnak engedve a porosz igazságügyminiszter 1897-ben azt ajánlotta a bíróságoknak, hogy keressék meg a kereskedelmi kamarákat tömeggondnokságra alkalmas egyének megnevezése végett, és vegyék is e javaslatokat tekintetbe, hacsak az egyes esetekben különös aggályok fel nem merülnek. Igazságügyi subaltern tisztviselők, vagy végrehajtók csak más alkalmas egyének teljes hiányában, és az Oberlandesgericht elnökének jóváhagyásával nevezhetők ki. Jaeger Ernő, a csődjog hirneves lipcsei tanára kérdést intézett a német csődbíróságokhoz az iránt, hogy az 1905—1907. években mily kiterjedésben alkalmaztattak laikusok tömeggondnokokként, és tapasztalat szerint miként váltak be?

A beérkezett feleletek szerint kizárólag nem jogászok alkalmaztattak 16 bíróságnál, köztük a berlin—mittei csődbíróságnál, hol az emlitett három év alatt 654 csőd kezeltetett kereskedők által, kiknek tömeggondnoki foglalkozásukon kivül más tevékenységet nem szabad kifejteniök. Tulnyomólag nem jogászok alkalmaztattak 25 helyen, többek közt Hamburgban és Drezdában; *kizárólag jogászok csupán 8 helyen*, közte Münchenben, Brémában; tulnyomólag jogászok 12 helyen, közte Kölnben és Lipcsében; mig a többi bíróságoknál körülbelül egyenlő arányban alkalmaztattak jogászok és nem jogászok. A Jaeger által összeállitott statisztika szerint a német birodalom 20 legnagyobb forgalmu csődbíróságánál a jogász elem következő százalékban részesült tömeggondnokságokban a laikus elemmel szemben: Berlin—Mitte 0%, Brema 100%, Köln 93·9%, Drezda 28·5%, Düsseldorf 84·1%, Frankfurt a. M. 90·6%, Halle a. S. 0%, Hamburg 3·2%, Karlsruhe 16·3%, Königsberg 21·9%, Lipcse 69·2%, Magdeburg 0%, Mannheim 50·5%, München I. 100%, Nürnberg 50·3%, Plauen 87·6%, Posen 1·3%, Stettin 1·4%, Strassburg 0%, Stuttgart-Stadt 31·4%.

Különösen nagyobb városokban, minők Berlin, Lipcse, Magdeburg, kedvező tapasztalatokat tett a biróság azzal, hogy oly kereskedőket alkalmaz tömeggondnokok gyanánt, kik ezt a hivatást foglalkozásszerüleg üzik. Hamburgban ujabban u. n. «könyvrevizorok»-at alkalmaznak.

— **Vadászati baleset.** Négy vadász fogolyra vadászott. Egy fogolyt fedezvén fel, mind a négyen ugyanazon időben, ugyanazon helyről rálőttek, anélkül, hogy tekintetbe vették volna, hogy a tüzvonalba esik egy községi közlekedési ut. A lövések eredménye az lett, hogy a fogoly ugyan elrepült, azonban nehány járó-kelő megsebesült. Nem lehetett megállapitani, hogy melyik vadásznak, illetőleg vadászoknak lövése okozta a balesetet. Egy sérült mind a négy vadászt perelte. Az osztrák biróságok a kereset értelmében marasztaló itéletet hoztak. A legfőbb biróság kifejtette, hogy mind a négy vadász ugyanazon eredményre törekedett, ugyanazon helyre lőtt és ugyanazon vadra czélzott, tehát közös cselekvőség állapitandó meg, amely közös cselekvőségért a felelősséget mindenik vadásznak egyetemlegesen kell viselnie, mert az egyesek részcselekvősége és a sértett fél sérülése között az okozati összefüggés ez által adva van.

— **Büntetendő-e az operácziónak való alávetés megtagadása?** Egy német katona, akit lábán két izben eredménytelenül operáltak, megtagadta a hozzájárulását a harmadizben való operácziához. A hadbiróság emiatt őt az engedelmesség megtagadása czimén 43 napi fogházra itélte. Egy előző esetben a birodalmi katonai törvényszék szintén elitélte a katona-vádlottat hasonló magatartás miatt azzal az indokolással, hogy a katona szolgálati kötelessége nemcsak abban áll, hogy a hadsereg tagja legyen, hanem abban is, hogy használható katona legyen. Ebben az értelemben a mütét türése szolgálati kötelesség, és a szolgálati kötelesség megtagadása büntetendő.

— **Előzetes vagy utólagos eskü.** A német perrendtartási novella az eddigi előzetes megesketés helyébe a tanuknak utólagos megesketését viszi be. Seuffert tanár ezzel szemben az előleges eskü fenntartását ajánlja. Felhozza, hogy ha a tanu már előzetesen megesküdött arra, hogy igazat fog mondani, akkor valószinübb az igazmondás, és valószinübb az is, hogy az esetleges hamis vallomást mint tévest, a tanu korigálja. Utólagos eskünél a felelősség érzete nem olyan nagy. Hivatkozik nézete támogatásául a kiváló psychiaterre, Lippsre, valamint Wundtra. Utóbbi különösen kiemeli, hogy a tanu előzetes esküje a felelősséget fokozza, mig az utólagos eskü mellett több a valószinüség a tudatos, félig tudatos vagy tudatlanul hamis vallomásra. Kiemeli Wundt különösen a tömeges eskükivétel veszélyét.

— **Uj ügyvédi rendtartás.** A német birodalmi kormány a perrendtartási novella tárgyalása alkalmából bejelentette, hogy az ügyvédrendtartási törvénynek uj javaslata még az év folyamán közzé fog tétetni.

— **Egyetemi hallgatók baleset elleni biztositása.** Több német egyetem hallgatóit és tanárait baleset ellen biztositja. A biztositás kötelező; a dijak a hallgatóktól a tandijjal együtt szedetnek be. A biztositás kiterjed nemcsak az intézetben történhető balesetekre, hanem az azonkivül történőkre is, sőt a szünidő alattiakra is, ha a biztositottak nem is tartózkodnak az egyetem székhelyén.

— **Kiterjed-e a szerzői jog védelme az árjegyzékekre?** Alperes felperes árjegyzékének 85 képét lefotografáltatta és felhasználta saját árjegyzéke illusztrálására. Felperes kéri az árjegyzékek elkobzását, a többszörözés birság melletti megtiltását s kártéritést. Az elsőbiróság elutasitja, a másodbiróság helyt ad a keresetnek. A német birodalmi főtörvényszék az elsőbiróság itéletét hagyja helyben azon indokolással, hogy a szerzői jog védelme ilyfajta illusztrácziókra nem terjeszthető ki.

— **A képviselőjelölt követelheti-e a párttól az általa teljesített választási kiadásokat?** Egy porosz képviselőjelölt, aki a választáson megbukott, utólag pert inditott az őt felléptető helyi párt ellen a jelölt által kiadott választási költségek iránt. Keresetében előadta, hogy őt a párt léptette fel, és igy a kiadásokat, amelyek a választáshoz szükségesek voltak, és amelyek a párt által csak részben fizettettek, a párt tartozik neki teljes összegben megtéríteni. Az elsőbiróság elvben elfogadta a felperes álláspontját, azonban a keresetet mégis elutasitotta, mert a német reformpártnál, amit a képviselőjelöltnek tudnia kellett, az a szokás, hogy kis részét a költségeknek a párt viseli, azonban tulnyomó nagy részét a jelöltek szokták a sajátjukból fedezni. A felebbezési biróság kifejtette, hogy valamely pártszervezet részéről felléptetett jelölt megválasztása nem csupán a pártnak ügye, hanem egyszersmind az illető képviselőjelölté is. A választás érdekében kifejtett cselekvőségek és kiadások tehát épp ugy teljesittetnek a párt, mint az illető jelölt érdekében. Ennélfogva, amikor a jelölt kiadásokat teljesit, nem mint idegen érdekében eljáró cselekszik, és igy a párttól nem követelheti kiadásai megtérítését. A német birodalmi törvényszék itéletében ezen felfogást magáévá tette.

— **Norvég törvény a lustaság ellen.** Norvégiában sajátságos módon kisérlik meg a semmittevőket munkára ösztönözni. A törvényjavaslatnak valójában a zavargók ellen irányult lényege a következő: A munkafelügyelők bejárják a városokat és falvakat, s ha olyan embert találnak, aki rosszul végzi a dolgát, vagy az utszélén heverész, s külseje nem enged arra következtetni, hogy «tőkéjének kamataiból élhetne», kötelesek felszólitani az illetőt lakhelye, személyazonossága és foglalkozása igazolására. Ha az igazolás a megejtett nyomozás után sem kielégitő, s ha a semmittevés teljes bebizonyitást nyer, az illető 18 hónapra dologházba küldetik. Ezek a dologházak Norvégia északi határán vannak felállitva és a deportáltak a kivitelre szánt fák kivágásával és feldolgozásával foglalkoznak. A visszaesőt három évre deportálják és a munkaidő igy növekszik tovább a visszaesések számához képest.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya folyó hó 15-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) ülést tart. Tárgy: Folyó ügyek.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker.. Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Egy jóforgalmu vidéki ügyvédi iroda azonnal átadó. Ajánlatokat «Ügyvédi iroda» jelige alatt a kiadóhivatalba. 13391

Tiz évi gyakorlattal biró vidéki ügyvéd fővárosi iroda vezetésére ajánlkozik. Czime dr. Löwengard János budapesti ügyvéd irodájában (Erzsébet-körut 37. sz.) megtudható, hol bővebb felvilágositás is szerezhető. 13396

Alapos vidéki praxissal rendelkező jelölt keresteik azonnali belépésre. Czim Szilágyi Mór ügyvéd Balassagyarmat. 13397

Nagy ipari részvénytársaság titkársága részére oly lehetőleg jogi képzettségü egyént keres, ki hosszabb ideig ügyvédi irodában dolgozott. Ajánlatok «T» jel alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 13404

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 21. szám. Budapest, 1909 május 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Fayer László emlékmüve előtt. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Fayer László irodalmi hagyatékából. — A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage. *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Vasuti fuvarozás közben törékeny áru kezelése. *Dr. Levalich Kálmán* kir. táblai birótól. — Az ujitott per keretemek kitolása. *Furdek Miksa* pancsovai kir. törvényszéki birótól. — Különfélék. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Fayer László emlékmüve előtt.

1864 őszén, az áldott magyar Alföldnek egyik városából egy beteges, törékeny testü, vagyontalan, árva fiu jött Pestre, hol a kir. m. tud. Egyetem hallgatói közé iktatták.

Nem voltak összeköttetései. A véletlen szerencse nem kedvezett neki életének későbbi folyamán sem. Vagyon, rang, külső társadalmi előnyök nem mozditották elő haladását.

Tanulmányai végezhetése czéljából önmagának kellett gondoskodnia saját fenntartásáról is.

Mindezek nem riasztották el.

Munkához fogott.

Azután gyorsan elröppenő négy évtized telt el.

Fayer László nemesen töltötte el ezeket az évtizedeket: komoly, szakadatlan munkában. Nem egyéni érdekekért, nem muló elismerésért küzdött, hanem az igazságért és eszményeiért harczolt.

A nehézségektől nem riadt vissza és nem csüggedt el, akkor sem, amikor fényes tehetségü, igazán vezérszerepre teremtett államférfiak, mint *Szilágyi* Dezső és *Wlassics* Gyula előbb nyertek egyetemi tanszéket.

Nagysokára, életének utolsó két évtizedében saját érdemeivel minden téren: tudományos munkával, az Egyetem rendes tanszékén, a Magyar Jogászegyletben, melynek vezető főtitkára, majd alelnöke, mindvégig lelke volt, a Magyar Tudományos Akadémiában, mely tagjai közé választotta, önmaga kiküzdötte a teljes és általános elismerést. A jövő vasárnapon tisztelőinek megszámlálhatatlan sorából: nemzedékeken keresztül oktatott tanitványai közül többen megjelenünk a budapesti kir. m. tud. Egyetemnek egyik termében, hogy megőrzés végett átadjuk az egyetemi hatóságoknak azt a müvészi kivitelü emlékmüvet, amelyet elhunytakor akkori hallgatóinak lelkes kezdeményezéséből határoztak a Fayer László által évtizedek előtt alapitott büntetőjogi szemináriumban felállitani.

Más helyütt * behatóan méltattam Fayer László irodalmi, tudományos és a törvényelőkészités terén is nagyhatásu érdemeit.

Ebből az alkalomból azon fiatal barátaim előtt, akik a kegyelet megnyilvánulásáról tudomást fognak szerezni, *a szilárd akaratnak, a zajtalan, öndicsézet nélküli, de kitartó munkának* magasztos, felemelő hatását szeretném hangoztatni. Ismételni szeretném előttük, hogy mindaz a sok elismerés, nagyrabecsülés és ragaszkodás, amely *Fayer Lászlót* életének utolsó évtizedében körülvette, s amely ma hálás kegyeletünk érzésévé nemesbedett, *csak egyéni érdemekből fakadt.* Valóban méltán volt hive *az akarat szabadságának* az a férfi, aki törékeny testével és annyi sorscsapás, betegség közt *akkora* eredményeket ért el és ennyi elismerést tudott rokonszenves egyéniségével az egész magyar jogászközvélemény előtt kivivni.

Magyarországon különösen szükség van arra, hogy a zajtalan és kitartó munkáról himnuszt irjanak.

Fayer László élete és munkássága valóban *mintakép* mindazok előtt, akik a tudományos buvárkodásnak és az ideálokért folytatott küzdelemnek értékét teljesen méltányolni tudják.

Ez legyen az az érzés, ezek maradjanak azok a tanulságok, amelyek nemcsak bennünket, hanem utánunk jövő késő nemzedékeket is, akik az Egyetem büntetőjogi szemináriumának termében dolgozni fognak, munkára és kitartásra lelkesitsenek!

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

Fayer László irodalmi hagyatékából.*

A tizenkilenczedik század eleje óta a büntetőjog fejlődése két külön stádiumon ment keresztül.

Előbb a törvényben rendelt és a biró által kiszabandó büntetés abszolut jellegüből relative meghatározott büntetéssé lett. A biró egyéniesitési joga érvényesült a törvényhozó általánositásával szemben.

Az átalakulás ezen proczessusa ötven évig tartott.

A század közepe táján egy lépéssel tovább mennek a törekvések: nemcsak a kiszabandó, de a biró által kiszabott büntetés is relativ jellegü legyen, annyiban, hogy ne jelentsen többet, mint a biró részéről a végrehajtó közegek számára felhatalmazást a büntetés végrehajtására.

Amig az előbbi korszakban a biró büntetési *parancsot* ad ki, az utóbbinak felfogása szerint *engedélyt.*

Az előbbiben a biró még mindig az inquisitorius rendszernek egyszersmind vádló és üldöző közege, az utóbbiban már az accusatorius rendszernek az igazság mellett *döntő bizája*, kinek semmi tényleges kapcsolata nincs se a váddal, se a büntetés tényleges végrehajtásával.

Ezen második stádiumbeli törekvésekkel csaknem egyidejüleg több oldalról, kiválóan nem jogász tudósok, felvetették a problémát: vajjon *lehet-e* egyáltalán büntetni az embert, aki a determinizmus törvénye alatt áll. Kérdésessé tették az akaratszabadságot, a felelősséget és a megtorlás jogosultságát.

* «*Fayer László emlékezete.*» Magyar Jogászegyleti értekezések 273. sz. (1907 1—27. l.); *Emlékbeszéd Fayer László l. tag felett* a Magyar Tudományos Akadémia 1907 október 28-iki ülésén. Előadta Balogh Jenő. (1907 1—55. l.)

* Ezen dolgozat Fayer László életének utolsó évében készült. Czimet a szerző nem adott neki.

A nagyarányu eszmecsere igen termékeny volt a büntetőjogra. Az addigi dogmatikus és legislatorius tárgyalás helyébe a természeti és társadalmi tudományok univerzális jellegü tárgyalási módszerét helyezte; ezzel a büntetőjog lényegének mélyebb felismeréséhez nagyban hozzájárult; a büntetőjognak a többi tudományágakhoz való viszonyát tisztázta s az u. n. fogalmi kultust valódi értékére visszavezette, uj alapokon nyugvó rendszert létesiteni azonban nem volt képes.

A büntethetés kérdése ugyanis elméleti alapon megoldhatatlan.

A büntethetés azon nyugszik, hogy a büntettesnek másképp kellett volna cselekednie.

S ugy az, hogy lehetett, s ugyancsak az, hogy nem lehetett másképp cselekedni, bizonyithatatlan. Sem előre nem mondható meg teljes biztossággal, hogy egy ember miként fog cselekedni, sem a cselekmény megtörténte után az előbbi helyzet, melyben a cselekmény végbezvitetett, a maga teljességében, minden körülményeivel és rugóival együtt, nem állitható elő s ennélfogva a bizonyitás, vagyis a próba keresztülvihetetlen.

Más szóval: se az akaratszabadság, se a kötöttség — determinizmus és indeterminizmus — nem objectiv tétel, hanem meggyőződés, hitvallás. Némely korszakban áttör az egyik, majd később a másik. Aszerint, amint a tárgyi előfeltételek beállanak és találkozik egy nagy elme, mely bizonyos irányban magával ragadja az emberiség tömegeit.

A jogtudomány gyakorlati tudomány s az államélet fennálló alapját nem ignorálhatja. A büntetőjog éppoly kevéssé, mint a magánjog.

Amig végső vonalban az egész államélet az erkölcstanon, a jó és rossz közti megkülönböztetésen nyugszik, addig a jog szintén erre az alapra épit.

Ily körülmények közt a büntetőjog az elvkérdést olyképp állitja fel, hogy lehetséges-e az embereket a büntetéssel való fenyegetés által és a büntetés esetleges végrehajtásával reávenni, hogy abbanhagyjanak valamit, amit enélkül nem hagynának abban. Minthogy a büntetésnek ilyetén fegyelmező hatása, minden népek történetéből meritett tanulságok szerint, kétségenkivüli: gyakorlatilag már ez elegendő igazolás a rendszer számára.

Itt nemcsak az általános causalitási törvényről van szó, hanem egyszersmind az elhatározást megelőző vergődésről. Az egyénnek a kriminalitás csábitása elleni küzdelmét kell fenyegetéssel fokozni.

Ha a biróság azt találja, hogy tovább kellett volna küzdeni: felelősségre vonhat. Természetes, hogy figyelembe veszi a körülményeket, melyek közt a cselekmény végbezvitetett, a nevelést, a környezetet, a nyomort, s általában a vádlott helyzetét a társadalomban, s a motivumokat, melyek az elkövetésnél irányadók voltak.

Mások kérdik, hogy ha elfogadjuk, hogy lehet büntetni: *szabad-e* az államnak büntetnie?

Az állam csakis az ismeretes szerződési elmélet alapján jogositható fel a büntetésre. Az egyén a békés élet kedvéért az államhatalommal szemben lemondott a maga szabadságának egy részéről. Ha ezt a megállapodást az egyén nem tartja meg és megsérti az együttélésnek közösen elfogadott törvényeit, elveszti testi, erkölcsi, vagy vagyoni javai egy részét azon arányban, amily sulyos volt az ő törvényszegése.

Kifejlődik az anyagi igazság elve. Alapjául szolgál a cselekményért való felelősség; a felelősségből következik a megtorlás jogának az állam részéről való gyakorolhatása; a megtorlás fogalmából a büncselekményhez mért arányosság.

Az igazság tehát a multakra vonatkozik. Mindazon körülirásai, melyek a jövőre utalják, idegen értelmet helyeznek a fogalomba. Rendszerint összeolvasztják a czélszerüség eszméjével.

A büntetés csakis a megtorlás jogának a következménye.

És még itt is jönnek megszoritások.

Összeütközik a büntetőjog a közjoggal.

A közjog az alkotmányos államban megoltalmazza az egyén jogkörét, s nem engedi meg, hogy a büntetőbiró bizonytalan talajra helyezkedve, büntessen. Az abszolutisztikus államforma alatt, amig nem igen léteznek egyéni jogok, a közjogi korlát nem volt meg; a biró sujthatott erősebben is, mint ahogy a cselekmény sulya magával hozta. Az általános praeventióra ez is jó szolgálatot tett. Azóta azonban, hogy alkotmányosság uralkodik, felfelé menő irányban áthághatatlan korlátozást szenved a biró hatalma. Ha nincs meg teljes biztossággal a bünösség, nem büntethet.

Amig tehát az abszolutizmus megengedi, hogy a biró az anyagi igazságon tulmenjen, az alkotmányos állam épp ezt tiltja a leghatározottabban; ellenben belenyugszik, hogy az anyagi igazságot csak megközelitse.

A közjog győz a büntetőjog felett.

Ugyanezen gondolatsorba tartozik az objectivismus és subjectivismus kérdése.

A régi abszolut büntetőjog subjectivistikus volt. Büntették a rossz embert. Teljes egyetértésben a vallási szabványokkal, irtották a gonoszokat. Még a napoleoni büntetőtörvénykönyv is subjectivistikus. A kisérlet és a bevégzés, a segités és a tettesség büntetése közt nem tett átható megkülönböztetést. A német elmélet ezzel szemben kiküzdötte az objectivismust. Nem szándékot követeltek, hanem causalitást és eredményt. A német Btk. lényegileg ez alapon nyugszik s csak a kodifikáczió után vetette fel Buri irodalmi uton nagy hatályossággal a subjectivismust. A Bismarck-féle állampolitika felismerte benne az abszolutizmus segédeszközét és felkarolta nagy szeretettel. ....

A büntetés, a kifejtettek szerint, keletkezésében megtorlási, vagy inkább szerződési büntetés; végrehajtásában czélbüntetés. Poena: quia peccatum, ne peccetur. A két ellentétes jelszó kiegészíti egymást. A cselekményt büntetjük, nehogy ujabb büncselekmények követtessenek el.

Következik továbbá, hogy a determinisztikus büntetőjog büntetése nem büntetés; csak biztositási intézkedés. Aki nem ismeri el a felelősséget s aki nem ismeri magát feljogositva a megtorlásra, az nem büntethet. Legföllebb a jövő tekintetében biztositási vagy önvédelmi intézkedéseket tehet. Innen származik az «önvédelmi büntetés» (Schutzstrafe) elnevezés. Tulajdonkép ellenmondás önmagában, mert aki csak védi magát, az nem büntet. De nem ily értelemben veszik. Elsősorban megtorol; amennyiben azonban a megtorlás nem véd meg kellőleg a jövőre, annyiban a védelem czimén többlet áll elő.

Különösen hangsulyozni kivánom, hogy amidőn vizsgálódásainkban igen nagy sulyt helyezünk a statisztika, az orvosi tudomány, a közgazdaság és a szocziologia képviselőinek lehető közremüködésére, az együttmüködésből nem következhetik a közjogi követelmények gyengitése.

Mikor az a kérdés: büntessünk-e, megkérdezünk mindenkit, akinek illetékessége van; mikor azonban a kérdés az, hogy jogilag szabad e büntetnünk, ezt a jogászság önmagának kénytelen fenntartani.

Ezzel azonban a determinisztikus büntetőjog ép azon czél ellen fordul, melyet magának kitüzött.

Ha tehát Francziaország és Németország kodifikálni fogják a büntetőjogot, nem lesznek képesek követni azt a

felfogást, melyet Liszt 1894-ben Münchenben hirdetett, hogy a büntettes betegként kezelendő. Továbbra is a felelősség elvét fogják fenntartani. A megindult előkészités Németországban kifejezetten az *összehasonlító* alapon nyugszik, vagyis a fennállót veszi alapul.

A büntetés tehát a megtorlás eszméjén nyugszik. A czélbüntetés sem mint a megtorlási büntetésen felüli többlet, sem mint a megtorlási büntetés pótszere nem szerepel a fennálló törvényekben.

A czélbüntetés tere a végrehajtás körében keresendő. A kiszabott büntetés t. i. a megelőzés és a javitás eszköze és annál inkább használható fel e czélokra, minél több tért ad a törvény a kiszabott büntetéssel szemben a végrehajtó közegnek.

Legmesszebb megy e tekintetben az u. n. határozatlan tartamu büntetés. (Indetermineted sentences.)

Az uj irányok a feltételes itéleteken kivül leginkább ezt az eszmét érlelték meg.

Amerika itt is megelőzte Európát. Amint a büntetés végrehajtásának czélbüntetéssé alakitása a XVIII. századból származó amerikai kezdeményezés, ugy ennek folyománya, a határozatlan büntetés, szintén Amerikában nyert először alkalmazást.

A német Btk.-ben az eszme már kezd derengeni. A feltételes szabadlábra helyezést megengedi a «hosszabb tartamu» büntetéseknél, ha legalább egy év kitöltetett. Az életfogytig tartó fegyháznál a feltételes szabadlábra helyezést kizárja.

Ezután az intézmény folyton hódit.

Franciaországban elengedik a büntetés felét, Belgiumban kétharmadát. Az utóbbi törvény álláspontja már közel áll a határozatlan büntetés eszméjéhez, amennyiben csak egyharmadnak végrehajtása biztos; a többi a büntetett egyén magaviseletétől függ.

Az olasz Btk. alapján a feltételes szabadlábra helyezés — bizonyos megszoritásokkal — az időleges szabadságbüntetés felényijére terjedhet. Az életfogytig tartó fegyháznál a feltételes szabadlábra helyezést nem ismeri. Ellenben a közvetitő intézet ugyanoly körben van meg, mint azt a magyar Btk.-ben találjuk.

A schweizi javaslat (1904.) a feltételes szabadlábra helyezést kétharmad kitöltése után adja, az életfogytig tartó fegyháznál husz év mulva. Közvetitő intézetet nem ismer. Megjegyzendő azonban, hogy a halálbüntetést mellőzi, s *helyébe* külön pótszert nem is állit fel.

Az 1903-iki norvég büntetőtörvénykönyv szerint a feltételes szabadlábra helyezés beállhat a kiszabott büntetés kétharmadának — legalább hat hónapnak — kiállása után. Az életfogytig tartó fegyházra itélteknek — ugy mint a schweizi javaslat szerint — legalább 10 évet kell kitölteniök, hogy feltételesen szabadlábra helyeztessenek. Az elévülési idő 10 év. Közvetitő intézet nincs.

Hozzájárul a feltételes szabadlábra helyezéshez a feltételes itéletek intézménye, mely ugyanazon gondolatból táplálkozik; csakis azon különbséggel, hogy a sulyosabbaknál csak egy részt szabad feltételessé tenni, a kisebb sulyuaknál az egészet.

A feltételes itéletet elfogadta eddig Magyarországot * és Ausztriát kivéve — minden állam — Németország a feltételes megkegyelmezés alakjában.

Lássuk ezek után, mily mérvben nyert alkalmazást a határozatlan büntetések eszméje a magyar büntetőtörvényhozás terén.

A feltételes itélet hiányzik. Az egy évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetésnél még az utolsó negyed feltételes elengedhetése sincs meg. A legcsekélyebb sulyuaknál tehát a végrehajtás abszolut jellegü; vagyis a birói itélet minden módositás nélkül végrehajtás alá kerül.

Ellenben az egy éven felül megállapitott szabadságvesztésbüntetés utolsó negyede a vádlott jó viselete esetére elengedhető.

A három évnél hosszabb szabadságvesztésbüntetésre itéltek pedig a büntetés kétharmadának kiállása után közvetitő intézetbe beutalhatók.

Minél hosszabb tehát a tartam, annál több a relativ jellegü elem. A 15 évi fegyházra itélt, ha jól viseli magát, csak 10 évig van fegyházban.

De mikép áll a kérdés az életfogytig tartó fegyházbüntetésnél? Ha jól viseli magát az elitélt, az életfogytig tartó fegyház is csak 10 évi fegyházat jelent, amennyiben az elitélt a törvény szerint 10 év eltelte után közvetitőbe vitethetik. A különbség az életfogytig tartó fegyház és a 15 évi fegyházra itélt tekintetében az, hogy utóbbi csak 15 hónapot fog a közvetitőben tölteni, az előbbi pedig 5 évet. Miniszteri rendelet állapitja meg, hogy a feltételesség 15 éven tul még négy évig tart, tehát az életfogytig tartó fegyházra szóló itélet 19 év mulva teljesen elveszti még feltételes hatályát is.

Az életfogytig fegyháznál foglalja magában a magyar törvény a legmesszebb menő konczessiót a relativitás eszméje irányában. Az életfogytig fegyházra szóló itélet is csak 10 évi abszolut fegyházat jelent.

A gyakorlat teljesen meghóditotta e területet. Magyarországon évenkint igen nagy mértékben történnek feltételes szabadlábra helyezések.

Végső czélul a tudomány fejlődése a büntetés teljes határozatlanságát állitja fel. Ezt a czélt a fennálló európai törvények közt leginkább a magyar büntetőtörvénykönyv és a magyar gyakorlat közelitette meg.

A magyar törvény megelőzi még a később létrejött törvényeket is, amennyiben az olasz Btk. az életfogytig tartó fegyház köréből a feltételességet a német mintájára kizárja, a schweiczi javaslat meg a norvég törvény pedig 20 év kiállásához köti; tehát kétszer annyi időtartamhoz, mint a magyar.

Megvannak ezen kivül a magyar Btk.-ben mint a relativitás eszméjét hathatósan támogató tényezők: a közvetitő intézet, a javitó intézet és a nagy hivatásu, bár nálunk eddig fejletlen felügyelő bizottság. A külföldi törvények egynémelyikében is megtalálunk az intézmények közül egyet-egyet. Összesitve sehol sincsenek meg.

Másik észleletemet pedig a következőkben terjesztem elő:

A külföldi törvények, mint láttuk, a feltételességet leginkább a csekély sulyu büncselekmények büntetéseinél fejlesztették ki; a magyar Btk. pedig a sulyosaknál. Az uttörő nehéz munkát, melyhez a külföldi törvényhozások alig mernek nyulni, elvégezte már. Ellenben hátra van még a könnyebb munka, amelynek eddig történt elmaradása már mulasztás számba megy.

Ez mutatja leginkább, hogy a nagy kezdeményezők után nálunk nem következtek továbbfejlesztők. Az alkotás csonka maradt.

Szólnom kell még a kinzásos elemekről, melyek a büntetési rendszerben még megvannak. Leginkább ezek küzdenek szellemivé tétele ellen.

Mihelyt az abszolut büntetésből relative meghatározott büntetés lett: a halálbüntetésnek el kellett vesztenie vezető állását a büntetőjogban s elfoglalta a helyet a szabadságvesztésbüntetés, mint amely a relativitás igényeinek megfelelni képes volt. Amint a birónak a törvényhez való viszonya megváltozott, a régi büntetési nem, mint poena ordinaria, tarthatatlan lett. A szabadságvesztésbüntetést

* A dolgozat 1906. évben készült.

azonban eleintén csak ugy tekintették hatályosnak, ha kinzásos. Innen származik, hogy egyrészt időközi botbüntetéssel sulyositották, másrészt a letartóztatási helyiség tisztátalan és egészségellenes voltát és az élelmezés rosszaságát a szabadságvesztésbüntetés szükséges alkatelemének tekintették; nálunk az itéletbe is befoglalták: ad squalores carcerum. II. József a halálbüntetés helyébe a hajóvontatást és a kinzásos szabadságvesztésbüntetést hozta be. Az amerikai rendszerekben a magánelzárás és utóbb a hallgatási kényszer szintén a kinzásos elem figyelembevételét mutatják, bár el kell ismerni, hogy ezen rendszerekben a kinzásos elem inkább nevelési és javitási czélnak akart szolgálni.

Csak később fejlődött ki az a gondolat, hogy a büntetés már a szabadság elvonásában benne van; vagyis a büntetés csak lassankint lett azzá a lelki és erkölcsi malummá, aminek jelenleg tekintjük.

Midőn a XVIII. század második felében Amerikában behozták a czélbüntetést, a javitó eszköz a magánelzárás, a második a hallgatási kényszer volt. Mindkettő kinzásos jellegü.

A magánelzárás még ma is szerepel a büntetőtörvénykönyvekben. A német és az olasz törvények három évben, a magyar Btk. egy évben állapitják meg a maximumot. A hallgatási kényszert a német és a magyar Btk. elejtették; de megtaláljuk az olasz büntetőtörvénykönyvnek nemcsak a halálbüntetést pótló «ergastoló»-jában, de a «reclusione»-ban is.

A sötét zárka és a kenyéren és vizen tartás hiányzik a német büntetőtörvényből; de a magyar Btk. életbeléptetési törvényének 35. §-a megengedi a két kinzásos elem alkalmazását azon ritka esetben, midőn az életfogytig tartó fegyházra itélt fegyencz oly büntettet követ el, melyre 10 évig terjedhető, vagy ennél hosszabb fegyházat állapit meg a törvény. A norvég büntetőtörvénykönyv pedig szerintem már kivül esik a büntetés fogalmának határain, s nem mondható egyébnek eltévelyedésnél, amidőn megengedi, hogy az, aki a kevésbbé sulyos szabadságvesztés büntetésre itéltetett, sötét zárkában és kenyéren és vizen állja ki, s ezzel tetemesen rövidebbé válik büntetése. A tulzott gyakorlatiasság vitte a törvényhozót oda, hogy az elitélttel tárgyalásokba bocsátkozik a végrehajtás kisebb vagy nagyobb szigora iránt.

Látható ezekből, hogy ami a szabadságvesztés büntetésnek a kinzásos elemektől való megtisztitását és a büntetésnek a lelkiekre való szoritását illeti, legmesszebb ment a magyar Btk. A kodifikálása utáni évtizedekben már visszafordulás mutatkozik. Kérdés, vajjon ez csak ingadozást jelent-e a fejlődési irány betartásában, vagy pedig határozott irányváltozást.

A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage.*

III.

A büntetőnovella II. fejezetébe iktatott büntetési rendszer azon az alapgondolaton épült föl, hogy a fiatalkoru büntettesekkel szemben a megtorlási gondolatnak háttérbe szoritásával a *nevelés* és *mentés* szempontjait kell érvényre emelni.

Ehhez képest:

a) A koruknál fogva felelettel nem tartozó, azonban erkölcsi romlásnak kitett, vagy züllésnek indult gyermekek erkölcsi átalakitása érdekében az eljáró hatóság — eltérően az eddigi jogállapottól — megfelelő pozitiv mentőintézkedés tételére van jogositva;

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

b) nem a bünösség felismerésére szükséges belátási képesség, hanem az értelmi s erkölcsi fejlettség keresendő a fiatalkoru vádlottnál; ezzel kapcsolatosan a büntetőjogi kiskoruság felső korhatára a 18-ik életévre emeltetett;

c) az itélő hatóság a feleletre vonhatónak talált fiatalkorut az eset körülményeihez képest megdorgálhatja vagy próbára bocsáthatja, esetleg javitó nevelését rendeli el, de csak kivételesen alkalmazhat szabadságvesztés büntetést, melynek legrövidebb tartama 15 nap, s amely rendszerint a fiatalkoruak részére berendezett külön fogházban hajtandó végre. Számos ok hatott közre annak a megoldásnak a létrejöttében, hogy a novella e fejezetének életbelépése függőben maradt, s hogy az 1908. évi október hó 1. napján egy átmeneti korszak vette kezdetét, mely a folyó esztendő utolsó napján fog véget érni, s amelynek tartama alatt a «belátási képesség» hiányának könnyed megállapitása s ez alapon a bünvádi eljárás megszüntetése, különösen pedig a büntetésvégrehajtás felfüggesztésének a kivánatosnál szélesebbkörü alkalmazása azok az expediensek, melyeknek révén az eljáró hatóságok a nyilván czéltalan materiális büntetés kirovásának sokszor egyenesen kártékony következéseit elháritani iparkodnak.

Nem foglalkozva ezuttal — midőn még csak hónapokra tekinthetünk vissza, mikor csupán egyes biróságok itélkezésére vonatkozó adatok állanak rendelkezésre, s a vitás törvényhelyek értelmezése tekintetében sincs még megszilárdult joggyakorlat — a feltételes elitélés alkalmazási köre és módja tekintetében kifejlődött *judikaturának* büntetőpolitikai s jogászi szempontokból való elemzésével: nézzük, hogy az eddigi itélkezés megfigyelése micsoda tanulságokat szolgáltat abban az irányban, hogy a gyökeres reform életbelépésének időpontjában a sikeres hatósági eljárás *előfeltételei* biztositva legyenek.

I. Hiányzik mai eljárási rendünkben az a közeg, kinek lelkiismeretes munkáján megfordul a feltételes itélkezés sorsa: a kémlelő biztos, *a hivatásos probation officer.*

Elvileg azt a követelést kell fölállitani, hogy minden feljelentés legelső sorban e tiszt irodájába kerüljön. Az ő hivatása már most az, hogy a terhelt fiatalkorunak életviszonyait kipuhatolja s rendelkezésre állitsa a birónak mindazokat az adatokat, melyekből a terhelt egyénisége megitélhető. Bő élettapasztalattal biró, feltétlenül megbizható, ezt az elfoglaltságot élethivatásnak tekintő, megfelelően dijazott személyt kell erre az állásra kiszemelni, ki a terheltet már az előkészitő eljárás alatt figyelemmel tartja, a szükséghez képest annak kellő oltalmáról is intézkedik, esetleg elhelyezéséről gondoskodik vagy azt anyagi segélyben részesiti. Ugyanennek a tisztviselőnek a feladata a próbaidő alatt levő egyén feletti felügyelet gyakorlása is, ha az az eset körülményei folytán sem a törvényes képviselőre, sem a társadalmi egyesülések közegeire nem bizható és a próbára bocsátott intézetbe sem utaltatott.

Massachusetts-ben a felderitő s felvigyázó szolgálatra már 1895-ben 58 hivatásos probation officer volt, magában Boston városában hét, köztük egy nő. 1902-ben a kar már 80 tagból állott. A városok dijazzák őket.

Chicagóban e század első évében 16 kiválóan képzett rendőrtisztet jelölt ki a polgármester kutató s felügyelő szolgálatra; ezek s a Chief Probation Officer, szintén a várostól nyerik javadalmazásukat. E tisztek nem rendőri közegek, bár jogaik ezekéivel egyenlők s egyenruházatuk sincs. Mellettük ugyanakkor még 12 hivatásos egyesületi probation officer müködött, a Women's Club dijazottjai, kik azonban kinevezésüket a hatóságtól kapták. Azóta évről-évre szaporodik a különböző egyleti probation officerek száma. Áldozatkész magánosok — férfiak és nők egyaránt — valósággal versengenek a «commission»-ért (volunteer officers.).

Philadelphiában éppen egy hölgy: Mrs. Hannah Kent Schoff volt az, kinek fáradozásai megteremtették a Commitee on Juvenile Court and Probation Officers-t, mely maga gondoskodik a kutatótiszti szolgálatra jelentkezők megfelelő elméleti s gyakorlati kiképzéséről is. A philadelphiai szervezet csakis nőket alkalmaz officer gyanánt, köztük egy néger nőt is a néger gyermekek részére és *Baernreithez*, ki a viszonyokat a helyszinen tanulmányozta, nem győzi dicsérni a hölgyek lelkiismeretességét s kötelességtudását. A felsőbíróságoknak (Superior Courts) külön officereik vannak.

Anglia a mult évi január hó 1. napján életbelépett korszakos reformtörvényében («Probation of offenders act» 7. Edw. VII. Ch. 17.) szintén nagy sulyt helyez a probation officer munkásságára. A probation officer szemmeltartja, gyámolitja s oltalmazza védenczét («to advise, assist and befriend him»). A belügyi államtitkár a biróságok különös figyelmét hivta föl a probation officer megválasztása körül, s ajánlotta, hogy 16 éven aluli fiuk s lányok részére nőket bizzanak meg e tisztséggel.

Nálunk az Országos Gyermekvédő Liga, mely magára vállalta a kutatásnak nagy fáradságot s kitartást igénylő munkáját, ma mindössze egy dijazott tiszttel rendelkezik; ujabban tervbe vétetett még két, esetleg három tiszt alkalmazása. A munkaerő elégtelenségén kivül nagy nehézség azonban, hogy a probation officer perjogi állása teljesen határozatlan. Informativ szerepét majd a vádló, majd a védő kifogásolhatja. Értesitéseiért őt, mint magánalkalmazottat felelősség nem terheli. Mi több, magam mint jogász, meg vagyok győződve, hogy a perrendtartás ellen vétek, mikor az ily értesitésnek a tárgyaláson való felolvasását inditványozom.

Az amerikai biró a probation officers-t nélkülözhetlen munkatársai gyanánt tekinti. Az általuk adott információban annál inkább megbizik, mert a probation officer rendszerint «during the pleasure of the court» alkalmaztatik, s fizetését (1500—1800 font) ő határozza meg.

A probation officer fizetésén kivül megkapja készkiadásainak megtéritését is, s a czélból, hogy a felügyelete alatt állókat anyagilag fennakadás nélkül támogathassa, nyilt hitele van valamelyik banknál.

A próbára bocsátás alkalmazásának éppenséggel conditio sine qua non-ja a probation officer-i intézmény kellő megszervezése. *Lindsey*, a denveri hires gyermekbiró maga mondja, hogy a közismert fényes eredményeket csak hivatásuk magaslatán álló kutató s felvigyázó tisztjei munkássága révén érhette el. *Dr. Lengyel Aurél.*

(Bef. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Vasuti fuvarozás közben a törékeny áru kezelése.

Jogi eszmecsere a jogi kérdéseknek tisztázására vezet. E czélt kivánom rövid czikkemmel én is szolgálni.

A tényállás ez: felperes V. K. részére érkezett Pozsonyba, 1908 márczius 25-én utánvét mellett Gyöngyösön a vasutra 1908 márczius 18-án teherárukent feladott 2 faládába jól csomagolt 2 üveg (demion) baraczkpálinka, 139 kilogramm sulyban. Felperes az árut 1908 ápr. 3-án a teherpályaudvaron át akarja venni. Megbizottja az utánvételi összeg kifizetése után a vasut egy munkását az áruk kiadására fölhivja, aki a nagyobbik, 99 kilogramm sulyu ládát a raktárból a raktár elé vive, alig tesz néhány lépést — a ládát egyik oldaláról a másikra billentve — midőn a ládából a szesz csurogni kezd. Felperes megbizottjának utasitására a munkás a ládát letette és a néhány óra mulva megjelent felperes jelenlétében fölvett tényálladéki jegyzőkönyv megállapitotta, hogy az üveg tartalma teljesen kifolyott.

Felperes a most emlitett módon származott kárát követelte a fuvart eszközölt vasuton, szabálytalan kezelés miatt, mint első alperesen és az áru meg nem felelő csomagolása miatt, a föladón II. O. második alperesen.

Ez utóbbi ellenében mindkét bíróság a keresetet elutasitotta, mert mind az áru csomagolása, mind feladása körül kifogástalanul járt el.

Az I. r. alperes vasut ellen az elsőbiróság a keresetet szintén elutasitotta azon alapon, hogy a kár a vasuti üzl.-szab. 77. §. I. 4. II/b. 2. és 3. pontokban felállitott vélelem folytán az áru törékenysége miatt következett be és oly külső behatás a vasut ellenében bizonyitva nem lett, mely a nem törékeny árunak romlását is előidézhette volna.

Ennek ellenében a felebbezési biróság a kár felerészében a vasutat marasztalta.

Megállapitotta ugyanis a felsőbiróság egy szakértőnek véleménye alapján, hogy a baraczkpálinka szesztartalma 50 fokos és feszereje, különösen fiatal szesznél, igen alkalmas az üvegnek szétrepesztéséhez és igy igen könnyen megtörténhetett, hogy az üveg a raktárból a raktár elé vitel alkalmával, a szesz feszerejénél fogva, a rázás miatt repedt meg, miután azt is megállapitotta a felsőbiróság, hogy a vasuti alkalmazott gondatlanul jár el, amennyiben a törékeny jelzéssel megjelölt ládát nem emelve, hanem azt egyik oldaláról a másik oldalára a földhöz érintve előre tolta, vagyis megrázva szállitotta.

A kárt azon okból osztotta meg, mert a károsodás bekövetkeztét nem kizárólag a vasut közege okozta.

A felebbezési biróság véleményét, vagyis a vasuti közeg gondatlanságának megállapitását nem oszthatom.

A vasut az áru szállitása és kiadása körül rendes fuvarozó gondosságára van kötelezve, tehát a vasuti alkalmazott a kérdésben levő és törékeny árut a szokásos módon, vagyis a ládát hol jobbra, hol balra a földre érintve tartozott előre tolatni. Hogyan történhetett volna másként egy közel egy métermázsa (99 kilogramm) sulyu árunak a raktárból a raktár elé vitele? és ha felperes a szokásos szállitási módtól eltérőleg kivánta volna a kiadást, a KT. 406. §-a értelmében jogában, de kötelezettségében is állott volna az árunak biztonsága érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni, annál inkább, mert neki tudomással kellett birnia a palaczk pálinka nagy feszerejéről és azon körülményről is, hogy a rázás, mozgatás — mely közönséges szállitásnál elkerülhetetlen — a feszerőt nagyban fokozza.

A károsodás okát, nézetem szerint, kizárólag a szesz feszerejében és az üvegtartály törékenységében kell keresnünk amely esetekben a vasuti üzl.-szab. 77. §. I. 4. II/b. 2—3. pontjai értelmében az a vélelem, hogy a károsodás az áru sajátszerü természetes minőségéből származik. *Dr. Levatich Kálmán*
kir. táblai biró.

Az ujitott per kereteinek kitolása.

Általános perjogi szabály, hogy uj bizonyitékok alapján megujitott polgári per keretében egyedül az a kérdés oldandó meg, vajjon az uj bizonyitékok az alapperbeli adatokkal kapcsolatban alkalmasak-e az alapperbeli itéletnek egészben vagy részben való megdöntésére.

Vegyük fontolóra, hogy miképpen érvényesül ez a szabály a következő jogesetben.

Felperes az alapperben gyapju szállitása vagy annak 1000 K-t meg nem haladó egyenértéke s járulékai iránt alperes ellen inditott sommás keresetével azért utasittatott el, mivel alperes tagadásával szemben nem bizonyitotta a kereset alapjául felhozott azt a tényt, mely szerint alperes neki gyapjut eladott s magát vele szemben annak szállitására kötelezte volna, alperes pedig eskü alatt azt vallotta, hogy nem felperessel, hanem az időközben Amerikába kivándorolt Sch. S.-val szerződött.

Felperes perujitási keresetében az Amerikából visszatért Sch. S.-ra mint tanura hivatkozott, egyszersmind két szállitási szerződést mutatott be annak bizonyitása végett, hogy Sch. S. az ő megbizásából és az ő nevében kötötte alperessel a kereseti ügyletet.

Sch. S. tanuként kihallgattatván, azt adta elő, hogy ő vőtársának, a felperesnek nevében kötötte a kereseti ügyletet alperessel, de a megbizási viszonyról alperes előtt nem szólt semmit.

Az alperes által sajátkezüleg aláirt szállitási szerződésekben vevőként Sch. S. mint felperesnek megbizottja szerepel ugyan, az utóbbi kitételnek utólagos bevezetése azonban nyilvánvaló, s tanuként egyedül Sch. S. van aláirva, az okiratok szövege pedig az alperes által nem értett magyar nyelven szerkesztve.

Az elsőbiróság az alapperbeli elutasitó itéletnek hatályon kivül helyezése mellett a keresetnek helyt adott, mert az uj tanuvallomás és szállitási szerződések alapján bizonyitva találta, hogy Sch. S., mint felperesnek megbizottja kötötte a kereseti ügyletet.

A felebbezési biróság az elsőbirósági itéletet megváltoztatta, és a perujitási keresetet elutasitotta, indokul felhozván azt, hogy a perrendellenesen kiállitott szállitási szerződések bizonyitékul nem szolgálhatnak, ami pedig a tanuvallomást illeti, az éppen felperes ellen szól, mivel tanu, aki az ügylet megkötése alkalmával a megbizási viszonyt fel nem hozta, a saját s nem a felperes nevében szerződött.

A felülvizsgálati biróság ezt az érvelést lényegileg elfogadta ugyan, de arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel Sch. S. saját vallomása szerint a kereseti ügyletet a felperes részére kötötte, eme kijelentésben bennfoglaltatik a követelésnek felperes részére való átengedése, s egymagában az a körülmény, hogy felperes téves tényfelfogásból kiindulva közvetlen jogviszony létrejöttét látja fennforogni, nem szolgálhat alapul felperes keresetének kereshetőségi jog hiánya miatt való elutasitására, és pedig annál kevésbbé, mivel alperes a kereset elleni összes kifogásait mindazok alapján érvényesitheti, amely kifogások egyébként csakis a meghatalmazási viszony elhallgatásával vele szerződő Sch. S.-val szemben illetnék meg.

A felülvizsgálati biróságnak ez a jogerős döntése, mely a keresetnek érdemleges elbirálását vonta maga után, czélszerü annyiban, amennyiben két perből egyet csinál, jogi szempontból azonban felette aggályos, mert nemcsak az elül emlitett általános perjogi szabályon felülemelkedik, hanem a kereset alapjául felhozott tényeknek a felek kérelmén tul terjedő helyesbitését is megengedhetőnek találja, ami viszont abba a perjogi szabályba ütközik, hogy az itélet a felek kérelmén tul nem terjedhet.

Az ujitott per kereteinek tullépése nyilvánvaló, ha meggondoljuk, hogy az alapperben felperes közvetlen jogviszonynak létezését állitotta, mely kereseti jogalap megdőlvén, az itéleti döntés alperes védekezését fogadta el, mely szerint alperes nem felperessel, hanem Sch. S.-val áll jogviszonyban. Ez a döntés az ujitott perben még megerősitést nyert, mert Sch. S. tanuként azt adta elő, hogy midőn alperessel szerződött, az állitólagos megbizási viszonyt nem emlitette, következésképp csak saját nevében köthetett ügyletet, habár ő felperes megbizottjának tekinti magát. Tanunak most emlitett álláspontja egyenesen kizárja az engedményezésre vonatkozó feltevést, mert ehhez mulhatatlanul megkivántatik, hogy tanu az ellenkező álláspontra helyezkedve, magát nem megbizottnak, hanem szerződő félnek tekintse, s a szerződésből származó jogainak felperesre való átruházása iránt nyilatkozzék. Minthogy ily nyilatkozat nem történt, az engedménynek jogi feltételei hiányzanak, de ha felperes engedményesként fel is léphetne, ebbeli jogait semmiesetre sem érvényesitheti perujitási keresettel, mert az engedmény közvetett jogviszonyt létesitene peres felek között, már pedig az alapperbeli kereset közvetlen jogviszony alapján indittatott, s ennek nem létezése miatt utasittatott el.

Igaz ugyan, hogy a birói gyakorlat szerint az alapperbeli jogviszonytól eltérő alapon inditott perujitási kereset, tartalmának megfelelően uj keresetnek tekintendő és önállóan döntendő el; ezt a gyakorlatot azonban jelen esetben nem lehet követni, mivel a felperes perujitási keresetében ragaszkodik az alapperben kifejtett közvetlen jogviszonyhoz, és ennek megfelelően az ügyletkötésnél eljárt harmadik személy is csak felperes megbizottjának vallja magát, az ily módon körvonalozott kereseti kérelem pedig határt szab a birói döntésnek, mely azon tul nem léphet, s megfelelő kérelem nélkül közvetett jogviszony alapjára nem helyezkedhetik.

Téves tényfelfogás alapján tévesen inditott és tévesen megujitott per czélra nem vezethet.

Felmerülhet még az a kérdés, hogy mi lesz a kereseti követeléssel, ha felperes keresetével kereseti jog hiánya miatt el volna utasitva, jóllehet Sch. S. maga is a követelést nem a magáénak, hanem felperes követelésének tekinti.

Erre a kérdésre nagyon egyszerü a felelet, mivel ily birói döntés után mi sem áll utjában annak, hogy a czélra nem vezető peres eljáráson okulva Sch. S. mint szerződő fél, vagy maga inditson külön keresetet alperes ellen, vagy a követelésnek felperesre való engedményezése által a külön kereset inditását felperesnek lehetővé tegye.

A külön pernek egyedül czélravezető eljárásként megjelölése megfelel a peres felek és a perben nem álló harmadik érdekelt személy jogi helyzetének, mert amig egyrészről felperes közvetlen jogviszonyt vitat és ennek megfelelő tényeket állit, másrészről pedig a tanuként kihallgatott harmadik személy a kereseti követelést magáévá nem teszi és annak felperes részére való átengedése iránt nem nyilatkozik, addig elegendő alperes részéről a nem létező közvetlen jogviszonynak tagadása. Ellenben megváltozik alperesnek helyzete, ha az arra jogositott harmadik személy, esetleg ennek engedménye folytán más valaki indit keresetet, mert ebben az esetben alperes a kereshetőségi jog ellen többé kifogással nem élhet.

A perben nem álló harmadik személy részéről annak kijelentése, hogy ő a kereseti ügyletet felperes részére kötötte, az engedményhez szükséges átruházás jellegével nem birhat, mert amint már emlitettük, az illető a kérdéses követelést magáévá nem teszi, hanem felperes megbizottjának vallja magát, mint ilyen pedig a követelést át nem ruházhatja, sőt az sem lehetetlen, hogy az illető eddig a követelést nem is akarta magáévá tenni, mert ha hitelezői vannak, attól tarthatott, hogy azok a követelést lefoglalják avagy a követelés engedményezése esetében az engedményes ellen fordulnak

Általában véve a biróság nincs hivatva külön kérelem nélkül a peres felek által előadott tényeken változtatni, hanem azokat változtatás nélkül köteles a döntésnél irányadóknak tekinteni. Következik ez a feleknek abból a kétségtelen jogából, hogy ők tetszés szerinti tényeket hozhatnak fel, viszont azonban viselik a következményeket, ha az általuk előadott tények kifogásoltatnak és valótlanoknak bizonyulnak.

Más szempont alá esnek a tényekből levonható jogi következtetések és minősitések, mert ezek megalkotásánál a biróság már nincs kötve a peres feleknek érveléséhez, hanem belátása szerint alkalmazza a fennálló jogszabályokat.

Felperes azt állitotta, hogy az ő megbizásából és az ő nevében szerződött Sch. S. az alperessel, de utóbbinak kifogása folytán kitünt, hogy Sch. S. a saját nevében kötött ügyletet s igy ha továbbeladási szándékkal a felperesnek megbizásából és az ő részére vásárolt is, legfeljebb a KT. 368. §-ában szabályozott bizományi ügylet jött létre, mely által egyedül a bizományos Sch. S. lehet jogositva, ellenben a megbizó felperes és eladó alperes között jogok és kötelezettségek nem keletkeznek.

Bármely oldalról vizsgáljuk is az esetet, felperes kereshetőségi jogának megállapitására nincs elfogadható megoldás.

Furdek Miksa,
pancsovai kir. törvényszéki biró.

Különfélék.

— **A Fayer László emlékezetére** Telcs Ede szobrászmüvész által készitett és a budapesti tud.-egyetem büntetőjogi szemináriumi termében (IV., Egyetem-tér 1 sz., a főlépcsőn I. em. jobbra) elhelyezett emlékmüvet az emlékbizottság 1909 május hó 23-án d. e. 11 órakor adja át az egyetemnek.

A felavató beszédet Rickl Gyula mondja.

A tudomány-egyetem jog- és államtudományi kara nevében dr. Katona Mór, a jog- és államtudományi kar dékánja veszi át az emlékmüvet.

— **A bünügyi vizsgálatok nyilvánosságáról** Kölcsey Ferenczne k a perbe fogott Wesselényi Miklós mellett irt védiratában a következőket olvastuk:

«Alperes ismételvén helytelenségét annak, hogy tanuvallomásokon felek s főként az ellenfél jelen lehessen, s igy a tanukra befolyást gyakorolhasson, kinyilatkoztatta, hogy ha már csakugyan a felperes jelen fog lenni: való igazság szerint megkivánja, miszerint ő is jelen lehessen. . . .

Szembeszökő annak fonáksága, hogy amidőn egy félnek tanui vallattatnak vagy hitelesittetnek, azon fél még csak közel sincsen; az ellenfél pedig benn a teremben van s az ott egyedül megjelenő tanuval szemközt és arra egész befolyását gyakorlólag áll». (Kölcsey Ferencz összes munkái. 8. k. 7. lap.)

— **A túlprodukczió ellen.** A budapesti tudományegyetem orvosi kara felhivást intézett a középiskolák vezetőihez, figyelmeztetve őket az orvosi gyakorlatban rendkivül rossz kilátásokra, kérve a középiskolai tanári kart, hogy a fiatalságot tartsák vissza az orvosi pályára való lépéstől. Azt hiszszük, a jogi kar vezetőinek ilyen figyelmeztető felhivásra még sokkal több okuk volna, mint az orvosi karnak.

— **Hiteltörvények gyüjteménye** czim alatt *dr. Tüzy Sándor* curiai biró a Dárday-féle Igazságügyi Törvénytárban megjelent hatalmas két kötetes munkáját külön kiadta, kiegészitve az időközben megjelent törvényekkel, rendeletekkel, valamint a biróságok és közigazgatási hatóságok gyakorlatával. Szerző nemcsak a közkézen forgó határozatgyüjteményekből és szaklapokból meritett, hanem értékesitette azt a rendkivüli gazdag anyagot is, amely birói itélkezése közben kezei között évtizedeken át megfordult, sőt behatóirattári kutatásokat is végzett, csakhogy a gyüjtemény teljességét emelje. Czélját el is érte, amennyiben ez a munka teljesség és rendszeresség szempontjából domináló állást foglal el, mert nem csupán a törvényeket és rendeleteket közli kiválóan jó beosztásban, de minden egyes szakasznál a teljes joggyakorlatot is feldolgozza, és pedig olyan áttekinthető módon, mint azt egyetlen gyüjteményben sem találni. Emellett nemcsak a szoros értelemben vett hiteljog körére terjed ki, hanem felöleli egész gazdasági életünk minden szabályát is.

Az egyes kötetek a következő anyagot tartalmazzák: *I. kötet első fele:* Váltó-, csőd-, ipartörvény és eljárás, házalás, kereskedelmi és iparkamarák, vasárnapi munkaszünet, kézi zálogkölcsön, részletügylet, nyereménykötvény jegyek, az országczimer használata, a hazai ipar fejlesztése, a mértékek és a mértékhitelesités. *I. kötet második fele:* Védjegyoltalom, szabadalmazási ügy, az ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni védelme és az iparfelügyelet, az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztositása, áru- és értéktőzsde, az országos ipartanács.

A II. kötet első fele: Kereskedelmi törvény, az eljárással, a gazdasági és ipari hitelszövetkezetek, záloglevelek biztositása, a Magyar Földhitelintézet, a Kisbirtokosok országos földhitelintézete, a Magyar Földhitelintézet által engedélyezett vizszabályozási és talajjavitási kölcsönök, a közforgalmi értékpapirok birói megsemmisitése, hajózás. *A II. kötet második fele:* Vasut, távirda és távbeszélő, külkereskedelmi statisztika, autonom vámtarifa, az Ausztriával létesült gazdasági és pénzügyi megegyezés, az Osztrák Magyar Bank, postatakarékpénztár, országos közlekedési tanács, a kereskedelmi czégeknek szóló postaküldemények kézbesitésének szabályozása.

A közel 3000 oldalra terjedő négy kötet az Athenaeum r. t. kiadásában jelent meg. Ára 60 K.

— **A községi jegyzők magánmunkálatai.** A Jogt. Közl. 20. száma «Különfélék» rovatában «a községi jegyzők magánmunkálatainak terjedelméről» szolgáltatott adatok adják meg az alkalmat e sorok irójának, hogy az igen t. szerkesztő ur figyelmét felhivjam a következő jellemző hiradásra. A «Pesti Hirlap» 1908 nov. 25-iki száma a 13. oldalon igy ir: «Marostorda vármegye pénteken délelőtt tartott rendkivüli közgyülésén a napirend előtt báró Bálintitt András interpellácziót intézett az alispánhoz a székely kirendeltségnek azon intézkedése miatt, hogy *ingyen jogsegélyt* ad a népnek. *Azáltal, hogy az ügyvédek ingyen teljesitik ezt, a jegyzők jövedelmükben megkárosittatnak.* Az alispán azt válaszolta, hogy azt senki sem kifogásolhatja, ha a nép ingyen jogsegélyhez jut. A közgyülés az alispán kijelentését tudomásul vette». Eszerint akadt már egy oly hang is, mely szerint a jegyzőknek is joga a «jogsegély» nyujtás, s a jegyzők féltik az ügyvédektől az ő «megélhetésük forrásait». *x. y.*

— **Interpretáczió és szokásjog a római jogban** czim alatt dr. Kiss Géza nagyváradi jogakad. tanár a Tud. Akadémia II. osztályában előadást tartott. Az értekezés a római forráshelyek alapján mutatott rá a szokásjog tekintetében uralkodó elmélet tarthatatlanságára. Kimutatta, hogy a rómaiak elméletileg mindig csak az interpretáczió utján kifejezésre juló és érvényesülő «iratlan jogról» beszélnek, de sohasem arról az opinio necessitatis-on és hosszas gyakorlaton alapuló szokásjogról, melyet a népmeggyőződés közvetetlenül hoz létre. Utalt arra, hogy a római elmélet Aristoteles theoriáján alapul; a nagy görög bölcsész *νόμος ἄγρα φος*-a szintén azonos a fent érintett «iratlan joggal». Végül a Corpus Juris Civilis konkrét esetei kapcsán igazolta, hogy a tényleges római jogalkalmazásban is ilyen értelemben szerepel a szokásjog: azaz mindig a törvény interpretáczijával kapcsolatosan. A mai uralkodó elmélet értelmében vett «szokásjogi» esetek, amennyiben elszórtan és kivételesen föl is merülnek, mind praehistoricus korszakból valók.

— **Jogirodalom.** Dr. Balkay—Szeöke: Magyar Bányajog. II. kiadás. Az ismert szerzők közkézen forgó kézikönyve immár második kiadásban jelenik meg. Az uj kiadásban szerzők feldolgozták hazánk ujabb birósági és hatósági gyakorlatát, közlik a használatosabb beadványok mintáit és ismertetik a külföld — különösen Ausztria — bányajogi gyakorlatát. A mü bányajogunk egész anyagát felöleli s éppoly behatóan tájékoztat a kutatások, az adományozás vagy a társpénztárak tekintetében, mint a villamos vezetékek és berendezések engedélyezése vagy az egyes bányahatóságok hatásköre tekintetében. Figyelmet forditottak szerzők az adók és illetékek kérdésére is. A 640 oldal terjedelmü munka ára kötve 10 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az osztrák bünvádi perrendtartás novelláris módositását czélzó javaslatot nyujtott be az igazságügyminiszter a képviselőházhoz. E javaslat szerint ezentul a vasár- vagy ünnepnapokon lejáró határidők kiterjesztetnek a következő hétköznapra. A javaslat szerint távirati beadványok is elfogadtatnak. Minden jogorvoslat a kihirdetéstől, illetőleg a kézbesitéstől számitott 8 nap alatt irásban indokolható.

A javaslat kiterjeszkedik a szabadságvesztés büntetések végrehajtásának elhalasztására is. Eddig a szabadságvesztés büntetés végrehajtása csakis az elitélt keresetére vagy családjának eltartására befolyással biró körülmények alapján volt elhalasztható: ezentul a család iránti más kötelezettségek miatt is megadható a halasztás. Hat hónapnál nem hosszabb szabadságvesztés büntetés rövid időre megszakitható, ha azt haláleset, vagy más sürgős és fontos családi esemény szükségessé teszi. A pénzbüntetés megfizetésének határnapja három hónappal kitolatott, és a törvény megengedi a részletekben való fizetést is.

— **Halálbüntetés átváltoztatása nyolcz évi börtönre.** Wenisch Karolina, egy nagyon szegény cselédleány, pár napos törvénytelen gyermekét kétségbeesésében megölte. Az esküdtszék ellenállhatlan kényszer czimén a vádlottat felmentette. Az osztrák semmitőszék az eljárást megsemmisitette, mert nem volt helye az ellenállhatatlan kényszerre nézve kisegitő kérdés feltételének. Az ujólagos esküdtszéki tárgyaláson az esküdtszék kilencz szavazattal három ellenében bünösnek mondotta ki ugyan a vádlottat, de az esküdtek verdiktjükhöz hozzátették, hogy a vádlott kétségbeesésből és szükségből cselekedett. A szakbirróság e verdikt alapján a vádlottat halálbüntetésre itélte. Kegyelemért folyamodván, ez azzal adatott meg, hogy a halálbüntetés helyett a megfelelő szabadságvesztésbüntetés kiszabása a legfőbb birósága bizatott, amely is nyolcz évi sulyos börtönre változtatta azt át.

— **A tanitó fegyelmi jogköréhez.** Az osztrák semmitőszék a jogegység érdekében hozott határozatában kimondotta, hogy a tanitónak fegyelmi jogkörében elkövetett szóbeli vagy tettleges becsületsértése nem büntetendő. A konkrét esetben egy 13 éves tanuló az iskolából elkésett, mire a tanitó által felelősségre vonatván, elmondta, hogy 11 órakor éjjel jött haza. A tanitó erre őt becsületsértő kifejezéssel illette, és tettlegesen is bántalmazta. A semmitőszék a fegyelmi jog határának tullépését ezen tényállásban nem állapitotta meg.

— **Gyengeelméjü felelőssége.** Egy gyengeelméjü fiatal ember sok helyütt adósságokat csinált, és pedig olyan körülmények között, amelyek valószinüvé tették, hogy a hitelezők nem tudhattak a fiatal ember gyengeelméjüségéről, és arról, hogy gondnokság alatt áll. Pereltelvén, az osztrák legfőbb bíróság kimondotta, hogy a gyengeelméjünek adott kölcsön ugyan nem követelhető ezen jogczimen vissza, de kártérités követelhető, valamint kivánhatja a hitelező, amennyiben az általa adott érték elkülönitve megvan, annak visszaadását.

— **A német Btk. novelláris módositása** alkalmával Traeger tanár inditványozza, hogy minden vétségnél, amelynek büntetése minimum egy napi fogház, meg legyen engedve pénzbüntetés kiszabása. Egy előkelő német jogi lap hozzáteszi, hogy ez az inditvány nem elég messze megy, mert a minimumra való tekintet nélkül minden vétség esetén a fogházbüntetés mellőzésének lehetőségét meg kell adni. Hivatkozik arra a nemrég előfordult esetre, amikor egy berlini orvost a bíróság kénytelen volt egy havi fogházzal, a minimális büntetési tétellel sujtani csak azért, mert egy telefonkezelőnőnek tisztán szánalomból olyan bizonyitványt állitott ki, hogy influenza miatt kezeltetett, holott az illető nő szülése miatt volt kénytelen nyolcz napig távol maradni a hivatalából. Ha az orvos az igazat irta volna, az illető nő állását veszti.

— **A jogi pályákra tódulókhoz.** A bajor igazságügyminiszter a következőket hozta nyilvánosságra: Az összes szolgálati ágakban óriási a tulprodukczió, de különösen nagy az igazságügyi szakban. Az igazságügyi kormány elvből csupán elsőrendü minősitésüeket nevez ki birákká, illetőleg ügyészekké. Csak ha elsőrendü minősitésüek nem találtatnak, akkor alkalmaz másod, esetleg harmadrendü minősitésüeket. (Ebből okulhatnának azok, akik nálunk a rangidősbség betartása mellett oly kitartóan küzdenek.) Jelenleg 218 másod- és 152 harmadrendü minősitésü birójelölt folyamodványa van benyujtva, és ezenkivül néhány száz van előjegyzésben. Figyelmezteti ennélfogva az igazságügyi kormány mindazokat, kik előkészitő szolgálatukban másod- vagy harmadrendü minősitést kaptak, hogy semmi kilátásuk sincs az alkalmaztatásra, annál is kevésbbé, mert az ujonnan vizsgázók közt is számosan vannak, akik elsőrendü minősitést mutathatnak fel. Ezekre igen előnyös előléptetés vár, mig akiknek ilyen minősitése nincs, azoknak előléptetési viszonyai a lehető legrosszabbak.

— **Az esküdtbiróság reformja.** Van Calker strassburgi egyetemi tanár az összehasonlitó jogtudomány nemzetközi egyesületében előadást tartott az esküdtbiróságok reformjáról. Kimutatta, hogy Németországban a törvényszékeknél átlag az ügyek 15%-ában hozatik felmentő itélet, mig az esküdtbiróságok előtti ügyek 25%-ában mentetik fel a vádlott. Francziaországban a felmentések arányszáma 40%. Ez főképp annak tulajdonitható, mert az esküdteknek nincs befolyásuk a büntetés kiszabására, miért is kivánja, hogy a büntetés kiszabásának kérdésében a szakbirói tanács az esküdtekkel együtt hozza meg határozatát. Emellett a bünösség kérdésében is kivánatos, hogy egy szakbiró vezesse az esküdtek tanácskozását.

— **Az angol csődjog reformja** régóta tervbe van véve, azonban — mint Angliában minden törvényhozási reform — igen lassan halad a megvalósitás felé. 1906-ban kilenczes bizottság állittatott össze, amely hivatva volt a reformra nézve javaslatokat előterjeszteni. Ez a bizottság 55 ülést tartott, és szakértőkként meghallgatta az összes gazdasági és jogi körök képviselőit, számszerint 64-et, beleértve a kereskedelemügyi minisztériumot, egyes csődbirákat, büntetőbirákat és a külföldi jogokban is jártas szakértőket. Ezenkivül 600 véleményezésre fel nem kért személytől érkezett be a reformra nézve javaslat. Három évi működés után ez a bizottság most terjesztette elő jelentését. Általán követelik a kereskedők könyvviteli kötelezettségének megállapitását. Ennek elmulasztása büntetendő legyen, hacsak az adós nem mutatja ki, hogy nem a mulasztás okozta az ő fizetésképtelenségét, és hogy azon körülmények között, amelyek között ő ipart folytatott, a helyes könyvvezetés elmulasztása a kereskedői becsületességgel összeegyeztethető, vagy kimenthető volt. Számosan követelik, hogy a csőddel összefüggő minden magánjogi és büntetőjogi kérdésben a csődbiróság határozzon, tehát ezen birósághoz tartozzék a csalárd, illetőleg vétkes bukás feletti itélkezés is. A bizottság azt ajánlja, hogy a csődesetek az esküdtbiróságoktól elvonassanak és a grófsági és rendőri birságokhoz utaltassanak.

— **Az Amerikai Egyesült-Államok** legfőbb szövetségi birósága a következő kérdéssel foglalkozott: Pennsylvánia állam törvényhozása abból a czélból, hogy az antracit szénbányák tulajdonosainak, több vasuttársaságnak monopoliumát megtörje, törvényileg megtiltotta a vasutaknak a saját bányáik termékeinek az államközi forgalomban való fuvarozását. Ezen törvényhozási intézkedés kényszeritette volna a nagy vasut részvénytársaságokat bányáik eladására, ami a szénnek a versenybe való jutását idézte volna elő. Pennsylvánia állam felebbezési birósága ezen törvényt «confiscatory»-nak jelentette ki, mert az beleütközik a szövetségi alkotmány azon rendelkezésébe, mely szerint a polgárok tulajdonjoga csak rendes birói uton korlátozható. A legfőbb szövetségi biróság ezen itéletet részben megváltoztatta és a keresetet elutasitotta, azért, mert a pennsylvániai Reading és Newyork vasutak csupán nagyrészvényesei az illető bányáknak, akik tehát nem zárhatók el az elől, hogy jóhiszemü vevőknek eladott szenet vonalaikon fuvarozzanak. Ellenben a Delaware, Lackavanne és Western, valamint a Lehigh Balley vasutaknak a fuvarozás megtiltatott, mert ők közvetlen tulajdonosai a szóbanforgó bányáknak. Ezzel az itélettel kifejezetten utat mutat a szövetségi biróság a törvény megkerülésére.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest. IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

A nagykanizsai kir. közjegyző azonnali belépésre helyettest keres. 13395

Öt évi ügyvédi gyakorlattal biró vidéki ügyvéd vidéki ügyvédi irodában irodavezetői állást keres. Czim: Takács József Budapest, Katona József-utcza 17. 13405

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 22. szam. Budapest, 1909 május 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A kir. Curia elnöksége. — Fayer László emlékezete. — A mostoha anya özvegyi joga a kir. Curia ujabb gyakorlatában. *Dr. Kiss Albert* egyetemi magántanár, kassai áll. jogakadémiai tanártól. — A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage. *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — Kötelezhető-e vádlott a sértett ügyvédje költségeinek megtérítésére? *Dr. Bónis Páltól.* — Vasuti fuvarozás közben törékeny áru kezelése. *Dr. Rédei József* budapesti ügyvédtől. — Biztositási végrehajtás a kereskedelmi ügyletekből származó perekben. *Dr. Szőnyi Ferenctől.* — A közigazgatási, bíróság és közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. *Dr. Egyed Istvántól.* — A büntetőnovella 1. vagy 8. §-a alkalmazandó-e akkor, ha a fiatalkoru vétséget követ el és a bíróság a büntetés végrehajtását felfüggeszti? *xy.* — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A kir. Curia elnöksége.

A hivatali állásokat nyilván azért szervezik, mert szükség van reájuk, illetve arra, hogy betöltőik egy bizonyos törvényszabta müködést fejtsenek ki a köz érdekében.

Ezt az elemi tételt állitják nálunk a feje tetejére azok, akik a kir. Curia elnöki állásának betöltésére előterjesztést tenni hivatvák, mert az a tény, hogy ennek a méltóságnak szeptember közepe óta nincsen viselője, nem dokumentálhat egyebet, mint azt, hogy erre az állásra az igazságügyi kormány felfogása szerint sajátképpen nem is volna szükség, mivel különben nem maradna üresen immár nyolcz hónapnál hosszabb idő óta.

Kétségtelen, hogy az ország legmagasabb foku birói állásának betöltésére alkalmas férfiu kiválasztása nagy felelősséggel jár és sok szempontból a lehető legalaposabb megfontolást követeli meg. Az ország legfőbb bíróságának vezetőjétől elvárható, hogy a legkiválóbb birák és jogászok között is a legeslegkiválóbb legyen, hogy fokozott mértékben ékeskedjék mindazokkal a tulajdonságokkal, amelyeket az ország főbiráitól a legszigorubb birálat joggal megkövetelhet. Egyéniségének sulya egymagában is emelje annak a bíróságnak a tekintélyét, amelynek élén áll és mint az ország legnagyobb birája: tudásával, bölcsességével és tapasztalataival irányitójává kell, hogy legyen a legfőbb bíróság joggyakorlatának, amelynek nálunk sokszorosan nagyobb a jelentősége, mint egyéb országokban, ahol a magánjog szilárd törvényes alapokon nyugszik. A törvényhozás termében pedig a kir. Curia elnökének nemcsak hivatali állásának tekintélyével kell tiszteletet kivivnia, hanem eszméinek gazdagságával és becsével, birálatának feltétlen megbizhatóságával és alaposságával is.

Ismételjük és értjük, hogy nehéz föladat mindeme kivánságnak megfelelő embert találni a nagyságokban amugy sem tulságosan bővelkedő hazánkban. De mivel bizonyos, hogy vannak, akiket teljes megnyugvással lehet a kir Curia elnökségének székébe ültetni: annál kevésbbé értjük a kormány késését.

Nem akarjuk hinni — azzal a skepticizmussal, amelylyel az ember a reá nézve válságos és nagyon elszomoritó valóságban mennél hosszabb ideig kételkedni szeret — hogy valóban politikai szempontok késleltetik a Curia elnökségének betöltését.

A Curia elnöki székét a legnagyobb jogászi kiválóság, nem pedig a politikai érdemek jutalmazásául szabad adományozni — ez ismét oly elemi tétel, amelyet másutt sehol sem kellene bizonyitani.

A parlamentarizmusnak egyik sajnálatos, nézetünk szerint éppenséggel nem szükséges kinövése az a felfogás, hogy a legmagasabb kormányhivatalok betöltőinek, mint bizonyos politikai irányzat legpregnánsabb képviselőinek, nem kell a szakértők köréből valóknak lenniök. Igy vált egy ország ügyeinek irányitójává — nálunk is, másutt is — igen sok képtelennél képtelenebb ember, akiknek nemcsak kormányzásról általában, de még a milliók sorsát irányitó hivatali állásuk jelentőségéről sem volt fogalmuk. Az ország kulturális és gazdasági fejlődése a parlamentarizmus e hamis felfogásának lesz áldozatává — nemcsak nálunk, másutt is — mert nem a közérdek, hanem a politikusok taktikája és személyes szempontjai (melyeket néha a párt-érdek gyüjtő nevével lepleznek) döntik el, hogy ki kerüljön a nagy szakértő tudást és bő élettapasztalatot megkövetelő magas hivatali állásba.

De ha kénytelenek is vagyunk akczeptálni ennek a téves politikai felfogásnak következményeit az adminisztráczióban, lehetetlen megnyugodnunk abban, hogy politikai szempontok legyenek irányadók az olyan méltóság betöltésénél, amilyen a kir. Curia elnöksége.

Hiszen ha valahonnan, ugy innen kell távol tartani mindazt, ami a politikára még csak emlékeztet is.

Különösen veszedelmes ez a törekvés nálunk, ahol minden és mindenki amugy is a politikát és a politikusokat uralja, ahol az igazi vagy vélt pártpolitikai érdem értékét amugy is tulbecsülik és tulságosan jutalmazzák, ahol tehát félni kellene attól, hogy bármilyen rejtett formában még a legfőbb bíróság szentélyébe is be akarhatják csempészni a politikai szempontokat — hiszen akadtak a közelmultban is, akik megmutatták, hogy nem riadnak vissza még a legfőbb bíróság meggyanusitásától sem, ha politikai érdekeik ezt ugy kivánják.

Jól tudjuk, hogy a kir. Curia tagjainak kötelességtudásán, a biró hivatásáról vallott fölfogásukon, példás, bár magától értődő integritásukon és nemkülönben minden irányban megóvott függetlenségükön és puritanizmusukon minden efféle kisérlet meghiusulna. De ha Caesarnak feleségét nem volt szabad még meggyanusitani sem, mennyivel kevésbbé szabad bármily politikai gyanusitásnak kitenni az ország legmagasabb, a legnagyobb tiszteletre annyi joggal méltó birói testületét!

Sőt még azt a hitet sem szabad kelteni a közvéleményben, mintha e testület vezető állásának betöltése bármily szempontból politikai kérdés volna. Már pedig az elnöki kinevezés késése akaratlanul is ezt a véleményt táplálja a legszéleselb körökben és félő, hogy ez ártani fog annak a nimbusznak, amely a Curia elnökségét természetszerüen

körülveszi és amelyet ez ugyancsak természetszerüen kell, hogy maga körül árasszon.

A magyar igazságügy érdekében elvárjuk, hogy a kir. Curia elnöki székét mihamarabb betöltik és hogy a kinevezésnél egyedül az igazságügy érdekei fognak tekintetbe jönni, mert egyéb érdekekhez a kir. Curiának és elnökének nincs és nem is lehet köze.

Fayer László emlékezete.

A budapesti tudományegyetemen Fayer Lászlónak az ő volt hallgatói és tisztelői emléket állitottak.

Dombormüvü arczmását az általa alapitott szemináriumi helyiségben helyezték el és f. hó 23-án bensőségteljes ünnepély keretében adták át az egyetemi hatóságoknak.

Az emlékmü-bizottság nevében Rickl Gyula miniszteri tanácsos a következő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mikor ez ősi tudományegyetem nagyérdemü tanári karának diszes sorából Fayer Lászlót elvesztettük, osztatlan volt az az elismerés, hogy vele nemes életének minden korszakában az Igazságért és Emberszeretetért lángoló lélek szállott el tőlünk.

Tudományos készültsége és szivének egész erkölcsi világa szakadatlanul az Igazság és Emberszeretet érvényesülésének és gyakorlásának szolgálatában állott.

Ismeretének és jó lelkének gazdag tárházába nem fogadott be semmit, ami nagy itélőképességével és kristálytiszta jellemének szilárd elveivel nem egyezett.

Mindenkor az eszményi jó felé törekedett.

Ez iránybani munkásságában pihenőt nem tartott.

Egy honfitársunk irta, hogy «a költő két életet él, egyiket mikor ébren van, a másikat mikor álmodik.»

Fayer László eszményi felfogása daczára is csak egy életet élt, azt az egyet, melyet csendes, de szivós és férfias küzdelemre nevelt lelkesedésének teljes erejével a magyar büntetőjogtudománynak szentelt.

A büntetőjog tanait, ez annyiunk feledhetlen ifjukori emlékeit sugalmazó tantermekben, majd az általa létesitett szemináriumban, a szakirodalomban, a jogászegyletben, a külföldi folyóiratokban és nemzetközi tudományos kongresszusokon az e téren különösen csábitó tulzások óvatos elkerülésével és állandó buzgósággal oktatta és fejtegette.

Tanitványainak, mint atyai barátjuk, nem csak tanára, de nevelője is volt, kik között nemes életfelfogásán megszürt ismereteit, valóban minden alkalmat felhasználva, oly módon hintette szét, mint érett virágeső a szárnyas magvakat.

És nem eredménytelenül.

Tiszta meggyőződésének hatalmával egész fiatal nemzedéket hóditott a büntetőjogtudomány müvelésének táborába, mely nemzedék máris méltónak bizonyult a jogi irodalomban lelkes mesteréhez.

A magyar büntetőjogi gondolkodás elsajátithatása végett előszeretettel irányitotta tanitványai figyelmét az 1843/4-i büntetőjogi javaslatokra, melyeket rendkivül nagyrabecsült.

Humanizmusában gyökerező ama felfogásból indulva ki, hogy ne büntessünk ott, hol nincs szükség büntetésre, nagy hive volt a feltételes elitélésnek és hazafiui érzésének is engedve, buzgalommal gyüjtötte az itéleteket, melyek a feltételes elitélésnek a régi magyar joggyakorlatban való meghonositását bizonyitották és általában sokat tett e fontos intézmény behozatalára nézve is.

Fáradhatlanul dolgozott büntetési rendszerünk, s a büntetésvégrehajtás javitásán, mint az egyéni szabadság védője, az emberi akarat lelkes hirdetője, a nemzeti jogfolytonosság eszméjének őre, mindig beigazolva a nemzeti hagyományokért lelkesedő magyar érzését.

Szeretettel csüggött a fiatal büntettesek és erkölcsileg elhagyott gyermekek nevelő rendszerén, sürgetve a kir. javitó intézetek szaporitását, továbbá a patronageon, a sértett kártalanitásának biztositásán, a pénzbüntetés reformján s az e téren elért haladásokban az ő szakavatott müködésének is feltétlenül része van.

Az ujabb reformeszmékkel kapcsolatos, itt nem érintett több irányu fáradozása szintén meghozta gyümölcseit, azon óhajának teljesüléséhez azonban, hogy hazánkban a halálbüntetés eltörlését megérhesse, mint tudjuk, el nem juthatott.

Gazdag lelkének szétszórt magjait sok részben bizonyára hálás tanitványai fogják megérlelni.

Aki a benne csirázó szellemi és erkölcsi képességet az élet sulyos harczaiban oly magas fokra és oly összhangban birta kifejleszteni s hazájának és az emberiségnek üdvére, menten minden önzéstől és hivalkodástól, annyi eredménynyel felhasználni, amint Fayer László: az e földön megtette kötelességét s honfitársai elismerését is bőven kiérdemelte.

Érezték ezt az elhunytnak barátai, tanitványai és tisztelői s elhatározták, hogy emlékét e tudományegyetemnek általa alapitott büntetőjogi szemináriumában, müvészi kivitelü képmásának felállitásával fogják — a tanári kar engedélyével — megörökiteni.

A megdicsőültnek szellemi hagyatéka mellett nem volna szüksége egyéb módon való megörökitésre, de szüksége van arra az ifjuságnak, hogy maradandó például felujittassék előtte állandóan emléke a nagylelkü *embe*rnek, aki mig élt az ifjuságnak is egyik legigazabb barátja és jóltevő mestere volt.

A Fayer László képmását ábrázoló érctábla immár elkészült s azt az emlékbizottság megbizásából oly tiszteletteljes kérelemmel van szerencsém a nagyérdemü tanári testületnek ezennel átadni, hogy azt kegyesen átvenni és a már itt létező s jövőben bizonyára még nagyobb számban létesitendő képmásokkal együtt, minden időkre kegyeletes őrizetbe venni méltóztassék.

Ezután dr. *Katona* Mór, a jog- és államtudományi kar dékánja, az egyetemi hatóságok nevében átvette az emlékmüvet, kiemelve, hogy a tanári érdemek elismerése megtisztelő az egyetem tanári karára.

Majd *dr. Balogh Jenő* egyetemi tanár, a M. Tud. Akadémia tagja, a büntetőjogi szeminárium igazgatója a következőket mondotta:

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A M. Tud. Akadémia nevében pálmaágat és babérleveleket hoztam mai ünnepünkre.

Akadémiánk már régebben, 1907 októberi összes ülésén megünnepelte nagyérdemü tagjának, *Fayer Lászlónak* emlékezetét. Ma megtisztelő feladatomul jutott, hogy az Akadémia kegyeletének is két szóval kifejezést adjak. Jelképezze ezt a buvárkodó tudós és tanár érdemeinek el nem muló elismerése: az örökzöld *babér* és a *pálmaág*: jutalma annak a harczosnak, aki *eszményekért* és az *igazságért* vivott tusáját, több mint négy évtizeden keresztül, kórral és nehézségekkel nem törődve, utolsó lehelletéig hiven és dicsőséggel küzdötte végig!

Fiatal Barátaim!

Mint a kir. m. Tudomány-Egyetem büntetőjogi szemináriumának igazgatója arra kérem Önöket, hogy mikor könyvtárunkban dolgozni vagy vitatkozni fogunk, elhunyt kiváló tanárunknak — mert én is tanitványa voltam — nemesen

eltöltött élete, zajtalan, türelmes, csüggedést nem ismerő munkája mintakép gyanánt lebegjen majd előttünk.

Fayer László emléke legyen maradandó az Egyetemen és a magyar jogászvilág előtt!

Ápoljuk azt mindenkoron őszinte kegyelettel!

A mostoha anya özvegyi joga a kir. Curia ujabb gyakorlatában.

Az Országbirói Értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok 16. §-a az özvegyi jogra vonatkozólag a régi magyar törvények rendelkezéseit ujból hatályba lépteti azzal a módositással, hogy e jog megszoritását ezentul csak a leszármazó egyenes örökösök követelhetik.

Visszaállittatott tehát a fenti eltéréssel egészében a régi jog, melynek tételes alapjai Szt. István II. decr. 24. cz., a Hármaskönyv (I. 30., 67., 97., 98., 102., 134. cz.), és az 1840:VIII. tcz. 16—19. §§.

Miként magánjogunk több intézményénél, ugy az özvegyi jog terén is «a régi jog visszaállitása» (helyesebben: ujból hatályba léptetése) nem oldotta meg egy csapásra a gyakorlati alkalmazás nehézségeinek gordiusi csomóját, hanem ama nehéz feladat elé állitotta a joggyakorlatot, hogy a régi törvényekben lefektetett szabályozás általános körvonalain belül az özvegyi jog intézményét eleven tartalommal töltse ki.

Ez éppenséggel nem volt könnyü feladat. Hiszen az özvegyi jog régi magánjogunkban nem volt egységes intézmény: a Hármaskönyv rendelkezései csak a nemesekre vonatkoznak, az 1840:VIII. tcz. pedig az özvegyi jogot kifejezetten a jobbágyok özvegyeire nézve szabályozza, s ami fontos: e két szabályozás tartalmilag eltér egymástól. A jobbágyi özvegyi jog jóval szükebb tartalmu a nemesi özvegyi jognál (pl. a jobbágy özvegye ujbóli férjhezmenetele esetén kiházasitást nem kap); ezenkivül a mostoha anya özvegyi jogára vonatkozólag, amennyiben a férj előbbi házasságából származott gyermekek az özvegyi jog megszoritását kérik, azt a specziális, a nemesi jogokban ismeretlen rendelkezést tartalmazza, hogy a megszoritott özvegyi jog a férj hagyatéka egy gyermek részének haszonélvezetéből áll.

A régi magyar özvegyi jog tételes forrásainak ellentétes rendelkezései idézték elő a nehézségeket a birói gyakorlat számára az özvegyi jog intézményének szokásjogi kiépitése körül.

A jogmagyarázatnak e tekintetben több eltérő ut között lehetett választása.

Tartalmilag nyilván az az álláspont lett volna a leghelyesebb, hogy — tekintettel arra, mikép az 1848. nagy átalakulás a rendi korlátokat a közjogi téren ledöntötte, fölvévén a nem nemeseket «az alkotmány sánczaiba» — a magánjog terén sincs értelme az intézmények rendiséghez füződő különféleségének, s igy az özvegyi jog terén is általánositassék a régi jognak a nemesi özvegyi jogra megállapitott szabályozása. Minthogy pedig ezzel az 1840: VIII. tcz. rendelkezései ellentétben állanak, tehát ezek abrogáltaknak tekintessenek, annyival is inkább, mert a törvénynek azon intézkedése, hogy a mostoha anya özvegyi jogát megszoritás esetén egy gyermekrészben szabja meg, elvi alappal nem bir, gyakorlatilag nem biztositéka az özvegy illő tartásának stb., szóval fenntartásra nem érdemes intézmény.

A jogszabályoknak ilyen kezelése, illetőleg az e réven levezetett eredmény ellenében felhozható azon ellenvetés, hogy a birói gyakorlat e magyarázattal tullépte volna hatáskörét, s valójában élő törvényt (az 1840:VIII. tcz.-t) törölt volna el. Alkotmányjogi szempontból ez ellenvetésben van is némi igazság. Hiszen kétségtelen, hogy a birói gyakorlat nem törölhet el törvényt, mert ez a törvényhozó hatalom jogkörébe vág. Ámde konstatálhatja, hogy egy törvény a változott viszonyok folytán hatályát vesztette. Igy járt el pl. a Curia a 63. sz. (u. n.: holtkézi) polgári teljesülési döntvény meghozatalakor, amidőn — nézetem szerint, érdemben helytelenül — kijelentette, hogy az amortizációnális régi magyar törvények az ősiség megszünése folytán hatályukat vesztették.

Éppugy mivel sem gyakorolt kevesebb jogot a Curia a 79. sz. polg. teljes-ülési határozat meghozatalával, amidőn elméleti jogászaink helyeslése mellett a régi magyar szokásjog és az Országbirói Értekezlet rendelkezése, valamint állandó joggyakorlat ellenére a törvénytelen gyermeknek anyja után törvényes leszármazó létezése esetén is megadja a törvényes örökösödési jogot, pusztán azon az alapon, hogy «törvénykezési gyakorlatunk régen elhagyta (?) hazai jogunknak a törvénytelen gyermekre vonatkozó merev álláspontját, mely sem a közfelfogással, sem a társadalom jogérzetével többé össze nem egyeztethető». A Curia itt lényegileg helyes intenczióból — gyakorlatilag megváltoztatja az élő jogot, ugy hogy konstatálja minden bizonyitás nélkül, sőt a valóság ellenére — mert hisz egész sora van az ellenkező birói döntéseknek (l. Grecsák Magy. Dtár VII. k. 333. l. 79. sz.: 3941/1883., 8964/1893., 1474/1898., 5937/1898., 1980/1900., 4650/1900., 1208/1901., 7472/1901., 6267/1903., 3698/1903. stb.), hogy a birói gyakorlat azt hatályon kivül helyezte.

Mindez annak megvilágitására szolgál, hogy a birói gyakorlat a törvényhozó hatalom hatáskörébe való belenyulás nélkül az özvegyi jog területén is találhatott volna módot a gyakorlatilag leghelyesebb álláspontnak az életbe való átültetésére.

Hogy azonban a Hétszemélyes tábla annak idején a megoldást nem választotta, egyik oka nyilván abban keresendő, hogy az Országbirói Értekezlet szabályozását az általános felfogás ideiglenesnek tekintette, melyet hamarosan fel fog váltani a megalkotandó polgári törvénykönyv; egy további ok pedig az, hogy a birói gyakorlat a jogfejlesztés magasabb nézőpontjaira csak lassan emelkedett, s nagyon valószinü, hogy az a kérdés, miként öntessék rendszerbe az özvegyi jog intézménye, kellő öntudatossággal fölvetve sokáig nem lett. Egyszerüen alkalmazták — benső harmoniára való törekvés nélkül — a Hármaskönyv és az 1840: VIII. tcz. rendelkezéseit.

Hosszabb idő telt el, amig biróságaink a kodifikáczionális törekvések sikertelenségét látva, annak kellő tudatára ébredtek, hogy magánjogunk épületét a régi jog törmelékeiből nekik kell fölemelniök, birói gyakorlat utján keletkező szokásjog segitségül hivásával.

Az özvegyi jog területén ez a birói gyakorlat a jogintézmény rendszerbe öntését akként eszközölte, hogy fennállónak tekintvén ugy a Hármaskönyvnek, mint az 1840: VIII. tcz.-nek vonatkozó rendelkezéseit, e két jogforrás szabályozása között fennforgó ellentétet ugy küszöbölte ki, hogy a régi nemesi jog szabályozását a rendi különbségre való tekintet nélkül országos joggá tette, s az 1840: VIII. tcz.-nek a mostoha anya özvegyi jogára való rendelkezését szintén minden rendü mostoha anyára kiterjesztette.

Igy tanitják ezt iróink közül Kern Tivadar, (Fodor Á.: Magyar Magánjog V. köt. Öröklési jog 136., 137., l.), Menyhárt Gáspár (Dolgozatok a magánjog köréből. Özvegyi jog 95. l.) és teljes határozottsággal házassági vagyon- és házastársi örökjogunknak nagyérdemü buvárlója, Jancsó György.

Jancsó tanitása szerint (Magyar házassági és házastársi öröklési jog. Budapest, 1901. 282—3. l.) a Hármaskönyv és az 1840: VIII. tcz. meghozatalakor szem előtt tartott rendi megkülönböztetés nem áll fenn már jogunkban, mert joggyakorlatunk a rendi különbséget hallgatólag, sőt kifejezet-

ten is (Curia 5949/1887.) kiküszöbölte. A rendi különbség az özvegyi jog terén csupán annyiban játszik szerepet (id. m. 939. l., 16. j.), hogy a nemesek és honorácziorok között a mostoha anya egy gyermekrésznyi özvegyi joga kiszámitásánál az egész hagyaték, tehát a házasság alatti szerzeménye is számitásba veendő, ellenben a nem nemeseknél, kik között a nőnek közszerzeményi igénye van, a férji közszerzemény a gyermekrész kiszámitásánál nem számit a hagyatékba. Ez az eltérés, — mint Jancsó kifejezetten hangsulyozza — az özvegyi jog terén, nem az özvegyi, hanem a közszerzeményi jognak a rendi különbség szerint különféle, s a joggyakorlattól egységessé nem tett szabályozásából ered.

Volt idő, amidőn a Jancsó által kifejtett ezen felfogás uralkodónak mondható, bár tény az is, hogy mindig volt hive az irodalomban annak az álláspontnak is, hogy az 1840 : VIII. tcz.-ben lefektetett, a mostoha anya özvegyi jogára vonatkozó szabályozás a nemes és honoráczior özvegyekre semmiesetre sem alkalmazható, (pl. Suhayda, Wenzel, Cholnoky, Herczegh), sőt a birói gyakorlatban is találunk ily értelmü határozatokat.

A mi már most e birói gyakorlat méltatását illeti, nyilván helyeselni kell a Curiának a rendi különbség kiküszöbölésére irányuló törekvését. Szó fér azonban ahhoz, s a jogmagyarázat helyes elveivel ellenkezik az az eljárás, hogy a jobbágyi mostoha anya özvegyi jogára vonatkozó különleges rendelkezése az 1840 : VIII. tcz.-nek, mely ius singulare jellegével bir, általános joggá tétetett.

Ha összehasonlitjuk az özvegyi jog tételes forrásainak ezen értelmezését azzal, amelyet föntebb tartalmilag helyesnek, csupán alkotmányjogi ill. hatásköri szempontból kifogásolhatónak mondottunk, ki kell emelnünk, hogy a Curia ezen gyakorlatot is csak ugy fejleszthette ki, hogy ha feljogositva érezte magát a törvénymagyarázati szabályok lehető nagy szabadsággal való alkalmazására. Erre a törvénymagyarázatra is el lehet mondani, hogy formailag a törvény magyarázása, s igy a birói hatalom gyakorlása, tényleg az objektiv jog módositása s igy a törvényhozás jogkörét érinti.

Mindez nem kifogásul van mondva: végre is el kell ismerni, hogy ha valaha és valahol indokolt volt a birói szabadabb törvénymagyarázati joga, indokolt volt ez az Országbirói Értekezlet után nálunk, amidőn a régi magyar törvények visszaállitása tényleg csak üres formula volt a magánjog chaosában, melyet a joggyakorlatnak kellett élő tartalommal kitölteni.

De igenis szolgáljon ennek konstatálása alkalom gyanánt ama megjegyzésre, hogy ha a birói gyakorlat feljogositva érezhette magát a Hármaskönyv és az 1840 : VIII. tcz. nyilt rendelkezéseivel szemben az özvegyi jog teréről a rendi különbség teljes kiküszöbölésére, épugy illetékesnek tarthatta volna magát arra, hogy a mostoha anya özvegyi jogára vonatkozó specziális rendelkezést, mint az általános joggá tett nemesi jog rendelkezésével ellentétben állót eltöröltnek kimondja. Ami — véleményem szerint — az özvegyi jog egységes kiépitésének egyedüli helyes utja lett volna.

De a legfelső birőság gyakorlatának ezen — Jancsó által 1901-ben konstatált — egyöntetüsége nem sokáig tartott. Már 1902-ben 4178. sz. a. kimondja a Curia, hogy «az özvegyi jog mérvének megállapitásánál az elhalt férj személyi állapota irányadó ; ennélfogva az 1840 : VIII. tcz. rendelkezése e tekintetben csak a nemesekre, a honorácziorokra, s azokra nem alkalmazható, akikre nézve az ideiglenes törvénykezési szabályok fenntartattak, másokra ellenben az 1840 : VIII. tcz. 19. §-a értelmében ezen törvény rendelkezései akkor is kiterjednek, ha kiváltságos helyeken laknak.» (Grecsák : Magyar Döntvénytár VII. Özvegyi jog 209. sz.) Vagyis a Curia az 1840 : VIII. tcz. ama rendelkezését, hogy a mostoha özvegyi joga megszoritás esetén a hagyaték egy gyermekrészének haszonélvezete, a nemes, a honoráczior és a városi polgár özvegyeire alkalmazhatónak nem tartja.

Ez ma már állandó gyakorlatnak mondható.

Igy a Curia 4979/908. (Gottl féle Magánjogi Dtár 1909. II. 5.): «... mert az örökhagyó nemes volt és hivatali állásánál fogva a honorácziorok közé tartozott ... a másodbiróság helyesen mellőzte a jobbágyok öröklését szabályozó 1840 : VIII. tcz.-et és helyesen alkalmazta az ideiglenes törvénykezési szabályok 16. §-ában visszaállitott, a nemesek utáni öröklést szabályozó egyéb törvényeket, melyek, nevezetesen a HK. I. 98., 90. cz.-ek alapján kifejlődött gyakorlat értelmében ... a nemes és honoráczior özvegyi joga nem különbözik az édes anya özvegyi jogától ...»

Továbbá 1908 január 8., 2722/1907. sz. a. (Gottl-féle Magánjogi Dtár 1908. III. 54.) mindkét alsóbirósági itélet megváltoztatásával kimondja a Curia, hogy a városi polgárok özvegyeire a volt jobbágyok özvegyeinek özvegyi tartásáról szóló 1840 : VIII. tcz. 18. §-a nem alkalmazható ; minthogy pedig örökhagyó és neje, az alperes állandóan Szolnokon laktak s az örökhagyó városi polgár volt, az id. tcz. alapján felperesnek mostoha anyjuk özvegyi jogának egy gyermekrészre való megszoritását nem követelhetik, hanem csakis mint leszármazó örökösök, az örökhagyó özvegyének özvegyi jogát társadalmi állásának megfelelő lakás és tartására szorithatják ... amennyiben a vagyon jövedelme az özvegy lakására és tartására szükséges összeget meghaladná. (Hasonló : C. 1895 április 7. 2240. sz. Grecsák id. m. 219. sz. 416. l.)

Minthogy a Curia következetesen keresztülviszi a gyakorlatban e felfogását, meg kell állapitanunk, hogy ma ez az élő jog. Következőleg azt is konstatálhatjuk, hogy eltekintve Kern, Jancsó id. müveitől, ujabb tankönyveink tanitásai sem fedik többé az érvényes jogot.

Igy Raffay (A magyar magánjog kézikönyve. III. kiad. III. köt. 563. l.), Kolosváry (A magyar magánjog tankönyve I. kiad. II. köt. 589. l. és II. kiad. II. köt. 634. s 640. l.), valamint Zlinszky-Reiner (Magyar Magánjog 7. kiad. 1057. l.) helyesen tanitják ugyan, hogy az 1840 : VIII. tcz. 18. §-a nem nyer alkalmazást a nemes és honoráczior özvegyére, de nem emelik ki, hogy a városi polgárok özvegyei sem esnek e törvény alá. Sőt mivel azt tanitják, hogy az id. tcz. rendelkezései a nem nemesek és nem honorácziorok özvegyeire alkalmaztatnak, ebből azt lehet következtetni, hogy a városi polgárok özvegyeire is érvényeseknek tartják. Holott a birói gyakorlat ezen álláspontot tulhaladta.

A Curia ezen ujabb gyakorlata gyökeres szakitás a régivel : a rendi különbség föltámasztását jelenti az özvegyi jog terén. A Curia az özvegyi jog tételes forrásaiban jelentkező föntebb már vázolt ellentétek kiküszöbölését a jogmagyarázat segélyével többé nem tekinti feladatának. Ellenkezőleg a régi jogforrások szóhangzását szigoruan az ott megszabott területre vonatkoztatja. Tehát a Curia szerint az 1840 : VIII. tcz. csupán a volt jobbágyok özvegyeire nyerhet alkalmazást. Már a városi polgárok özvegyei is a Hármaskönyvben szabályozott nemesi özvegyi jog rendelkezései alá esnek.

Vajjon helyesebb-e a Curia uj gyakorlata a réginél s igy indokolt volt-e a szakitás a multtal, a már-már megállapodott régi praxissal? Ha ezt a kérdést abból a szempontból teszszük vizsgálat tárgyává, hogy a tételes jog forrásait a biróság ugy köteles alkalmazni, amint szólanak, szóval ha a biróság jogkörébe csak a jogalkalmazást, s az objektiv jog fejlesztésének, módositásának feladatát és jogát a törvényhozó hatalom jogkörébe utaljuk, amint elméletileg kétségtelenül igy áll a dolog : akkor az ujabb felsőbirói gyakorlatot helyeselnünk kell. A Curia hatályban levőknek tekinti az Országbirói Értekezlet által visszaállitott régi törvényeket, ugy

amint szólanak, ellentétes rendelkezéseit a jogmagyarázat utján kiküszöbölni nem érzi magát hivatva, sem pedig az általuk szabályozott intézmény egységes kialakitását nem tekinti feladatának. Az 1840 : VIII. tcz.-ben csupán a jobbágyok özvegyéről szól, tehát ma sem alkalmazható másra, csak a volt jobbágyok özvegyeire. A Curia ugy kezeli a Hármaskönyvnek az özvegyi jogra vonatkozó rendelkezéseit és az 1840 : VIII. tcz.-et, mint modern törvényeket.

Formai szempontból nyilván kifogástalan álláspont. Határozottan helyesebb, mint az az eljárás, mely az 1840 : VIII. tcz.-ben lefektetett jogtételt minden rendü és rangu második özvegyre, illetve mostoha anyára általánosan kiterjeszti.

S ha a Curia eleitől fogva következetesen ezt a gyakorlatot honositotta volna meg, a más szempontokból felhozható aggályoknak el kellett volna némulniok. Minthogy azonban a curiai gyakorlat szakitása a multtal csak ujabb keletü (körülbelül 1902 óta számitható), indokolt pár kritikai megjegyzést tenni.

Először is hangsulyozni kell, hogy egy állandó birói gyakorlatnak megváltoztatása a praxisban nagy rázkódtatással jár, jogbizonytalanságot, jogsérelmeket idéz elő. Hogy egyebet ne mondjunk, hány és hány per volt folyamatban a magyar magánjog alkalmazási területén, melyben felperesek pervesztesek lettek csak azért, mert közben a Curia álláspontját megváltoztatta?

De ettől a szemponttól el is tekintve, a rendi különállásnak a magánjog terén való feltámasztását a modern életben helyeselni nem lehet.

A nemes és honoráczior, a városi polgár, a volt jobbágy fogalmai nem birnak többé a mai jogéletben azzal a szabatos ismérvekkel, melyek a rendi Magyarország jogéletében kétségtelenül megvoltak. Ily jogi kathegoriák uj életre keltése a XX. században kellő gyakorlati szükség nélkül — különösen egy már megállapodott ellenkező birói gyakorlat megdöntésével — pusztán szabatosabb jogmagyarázat érvényesitése végett anachronizmus, mely többet árt, mint használ.

De van ezenkivül egy más szempont is, amely sulyosan esik a latba. A biróság szerepe, feladata egészen más, ha kodexet kell alkalmaznia vagy ha oly szokásos jogot, mely kiépitve nincs még, csak mintegy fundamentuma van lerakva. Ily jogrendszerben — minő magyar anyagi magánjogunk nagyobbrésze — a biróra hárul a jogfejlesztés feladata is. Hogy ezt sikerrel teljesithesse, a jogmagyarázat terén szabadabb kezet kell biztositania magának, mint aminő meg van engedve egy modern kodex alkalmazójának. Birói gyakorlatunk eddig élt is e joggal, s el is kell ismerni, hogy magánjogunk rendszeres kiépitése elsősorban a birói gyakorlat érdeme.

E nézőpontból tekintve a dolgot, némi aggályokat kelthet a felsőbirói gyakorlat uj iránya, mely — ugy látszik — nem számol ama magasabbrendü feladatokkal, melyek a kir. Curiára magánjogunk rendszerbe öntése körül ma is nehezednek. *Dr. Kiss Albert.*

A fiatalkoru büntettesek reformált büntetési rendszere és a patronage.*

2. A próbára bocsátással és a feltételes elitéléssel kapcsolatos — főleg pedig az elitélést követőleg szükséges — védőmunkásság azonban nem bizható kizáróan a *hivatalnok — probation officerekre.*

Előrelátható, hogy a patronaget igénylő «intézkedések» (BN. 17. §.) száma évről-évre emelkedni fog. S az ország minden vidékén szerte próbán levő fiatalkoruak tizezreit csak óriás költséget igénylő felügyelőtiszti apparatus volna képes kellőleg gondozni.

De ettől eltekintve, bárminként is irassék körül a probation officer hivatali állása, az a rendőri jelleget teljesen nélkülözni nem fogja. Ennek népszerütlenségéről pedig felesleges szólani.

A feltételes elitéléssel rokon alapgondolatu feltételes szabadlábrahelyezést és javitóintézeti kihelyezést megfojtotta a rendőri felügyelet formájába bujtatott ellenőrködés. Utóbbin legutóbb segitett az Országos Gyermekvédő Liga s a javitóintézetből való kihelyezés előtt, a Liga mindig rendel védnököt. A feltételesen szabadlábra helyezettek fölötti felügyelet azonban továbbra is a csendőrség vagy rendőrség gyakorolta kontrollban merül ki.

Ez pedig sem a próbára állitás, sem a büntetés végrehajtás feltételes elengedésének vezéreszméjével nem fér össze.

A *társadalomnak* kell a kriminalitás csábjának kitett egyéneket exponált helyzetükből figyelmeztető s támogató eszközökkel elvonni. Erre a finom tapintatot s emberies érzést igénylő, látszólag imponderabilis jelenségeket megfigyelő, önfeláldozó munkára mindenütt — akár humanizmusból, akár hasznossági meggondolásból éledt meg a közlelkiismeret — a polgárság tömörödött össze.

A büntetőnovella kodifikátora elsősorban az állami gyermekmenhelyekre gondolt, mikor a fiatalkoruak feletti felügyeletre az erre alkalmatlannak bizonyult törvényes képviselő helyett alkalmas közegek után kutatott. De maga a törvényjavaslat indokolása is utal arra, hogy e feladat ellátásánál nem volna helyes negligálni az érzelmi világhoz közelebb álló társadalmat, melynek az erkölcsi szükségletek iránt több érzéke van, mint a közigazgatásnak.

Részemről ugy észlelem, hogy már ma, mikor a Csemegikodex korlátozó intézkedései folytán a fiatalkoru terheltekneck csupán csekély hányada szolgáltatható ki a patronagenak, már ma sincs kellően szétágazó szervezetünk a fiatalkoruaknak gondozásba fogadására. Ezidőszerint sem áll a gyermekbirónak mindenkoron rendelkezésére oly közeg, ki neki segitségére volna azon fiatalkoru egyén elhelyezése s további gondozásban tartása tekintetében, kiről ugy találta, hogy alapos a remény, reális a kilátás a törvénytisztelő élethez való visszatéréshez. Pedig nem kétes, hogy a *próbárabocsátás és a büntetés-felfüggesztés önmagában csupán negativuma a fiatalkoru érdekében való akcziónak, ennek pozitivuma pedig a hathatós erkölcsi és anyagi támogatás.* Csak ez uton lehetséges a szocziabilitás utjáról lesiklottakat oda visszatériteni, s megmenteni azokat a kis exisztencziákat, kik erkölcsi gyengeségüknél fogva, vagy gazdasági tehetetlenségük következtében elbuktak az élet forgatagában.

Mily rendszernek meghonositására határozzák el magukat az intéző tényezők, czélszerüségi kérdés. A gyakorlati szempontok igényeit szem előtt tartók semmiesetre sem fognak elvi megállapitások követelményeihez ragaszkodni s az élet igényeit teoretikus konstrukcziók Prokrusztesz-ágyába szoritani, de számolnak és megalkusznak a létező viszonyokkal s iparkodnak értékesiteni a már létező kereteket.

A suly azon nyugszik, hogy oly hálózat teremtessék meg mely fennakadás nélkül, hézagoktól mentesen, a negativ hatásköri összeütközések lehető kizárásával tölti be föladatát.

3. Kormányzati uton kialakultak a *rendes bíróságok gyermekbirósági osztályai.*

Az eljárási rend azonban egységes a felnőttek elleni perrenddel. Holott annak elismerése, hogy itt más az eljárás czélja, maga után vonja, hogy a czél megvalósitására irányuló eszközökben is megszünjék az azonosság.

Másrészt, ha a gyermekbiróság kifejezett hivatása a *gyermekmentés,* hatásköre tágitandó mindazon intézkedések

* Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a 20. és 21. számban.

megtételére, melyek a gyermek érdekeit szolgálják, de amelyek ma más fórumok (pl. gyámhatóság vagy polgári biró) kompetenciájába esnek.

Mi több: a gyermekbiró, mint aki többé nem «büntető» biró e kifejezés hagyományos értelmében, nem szoritkozhatik csupán a bünteny eket elkövető fiatalkoruakra, hanem intézkedik azok sorsa felől is, kik ellen konkrét vagy bizonyitható büntény hiányában az általános perjogi szabályok szerint vád nem is emelhető, de akik körülményeiknél fogva az ő mentő intézkedéseire reászorulnak.

Végül hivatott birája volna a gyermekbiró a gyermekek ellen elkövetett enyhe és középsulyu visszaéléseknek (becsületsértés, testi sértés, kitétel, gyermekkinzás stb.) is.

A szerves gyermekvédelmi törvény, valamint a gyermekbirósági szervezeti s eljárási törvénytervezet legközelebb nyilvánosságra kerülnek. Az idevágó kérdések részletes megbeszélése akkor lesz helyén.

*

A kutatótiszti intézmény konszolidálásával s az individuális társadalmi patronage szervezésével el kell készülnünk addig az időpontig, melyben a kiszélesbitett hatáskörrel felruházandó gyermekbiróság megkezdi munkásságát.

Ha ez nem sikerül, a büntető novellának humanizmustól átlengett rendelkezései papiroson fognak maradni.

Dr. Lengyel Aurél.

Kötelezhető-e vádlott a sértett ügyvédje költségeinek megtérítésére? (BP. 479. és 489. §§.)

I. A *soproni kir. törvényszék* vádlottakat hitelezőik kijátszása miatt a Btk. 386. és 380. §-ai alapján elitélvén: őket egyuttal a sértettek részére 36 K ügyvédi költség megfizetésére kötelezte. A *győri kir. tábla* jogerős másodfoku itéletével vádlottaknak az ügyvédi költség megfizetésében történt marasztalását illetően az elsőfoku itéletet helybenhagyta. A *koronaügyész* azonban az alsóbirósági itéletek e rendelkezésében törvénysértést látván: az ellen a kir. Curiánál a jogegység érdekében perorvoslattal élt; a *kir. Curia* pedig — nem látván fönnforogni törvénysértést — e perorvoslatot 1909 április 1-én 1980. sz. a. hozott határozatával elutasitotta.*

A *koronaügyész* nézete a következő: A sértett képviselőjének dija és költségei nem tartoznak a BP. 479. §-ában felsorolt ama bünügyi költségek közé, melyeket a bünösnek kimondott vádlott a 480. §. 1. bekezdése értelmében megtériteni köteles. De nem itélhetők meg azok a 489. §. 1. bekezdése alapján sem, mert *más* a kár, sérelem vagy egyéb hátrány, amely a bünc selekményből származik (obligatio ex delicto) és amelynek megtérítését a sértett követelheti, ha «sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség» — és *más* a kárigény érvényesitése körül a birói eljárás során fölmerült költség. A 489. §. alapján tehát vádlott csak «a bünc selekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak» megtérítésére kötelezhető — de nem a sértett ügyvédjének dijazására.

A *kir. Curia* azonban e nézetet nem tette magáévá, az elutasitó határozatból látható következő okoknál fogva: Mindenekelőtt előrebocsátja a Curia, hogy azt, hogy a kir. ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban szereplő sértett képviselőjének dija és költségei *nem tartoznak a BP. 479. §-ában fölsorolt ama bünügyi költségek közé,* amelyeket a bünösnek kimondott vádlott a 480. §. 1. bekezdése értelmében megtériteni köteles, a Curia 1909 február 25-én 1325. sz. a. hozott jogegységi határozatában már kimondotta. Ez azonban — a legfelsőbb biróság megitélése szerint — éppen nem zárja ki azt, hogy a kérdéses dij és költségek a *BP. 489. §-a alapján, tehát kártérités czimén* megitéltessenek. A kir. Curia ez okoskodásnál abból az általános kötelmi jogi elvből indul ki, mely szerint a büntetendő cselekmény elkövetője a sértettnek okozott *kárt* megtériteni tartozik (obligatio ex delicto). Ez a kár pedig, amennyiben vagyoni kárról van szó — szerinte — *minden hátrány*, melyet valaki *vagyonában* szenvedett; a kártéritési kötelezettség pedig az *összes vagyoni különbözetnek* kiegyenlitésére terjed ki, mely valamely személy vagyonának jelenlegi és akkori állapota között jelentkezik, melyben az a kárositás bekövetkezése nélkül volna. Minthogy pedig a BP. értelmében a sértett e kárigényét — mint magánfél — a vádlottal szemben bünügyi uton is jogosult érvényesiteni (BP. 5., 6., 50., 11. §§.) s minthogy evégből érvényesithető perbeli jogai közt az is foglaltatik, hogy közvád esetén is inditványt tehet bizonyitás fölvétele vagy a bizonyitó eljárásnak valamely tüzetesen meghatározott irányban való kiegészitése iránt, s czélból az ügy iratait megtekintheti (50. §.), — minthogy továbbá a BP. a sértettet nemcsak nem tiltja el attól, hogy magát a bünperben ügyvéd által képviseltesse, hanem egyes esetekben a biróság a sértettet ügyvéd által való képviseltetésére utasithatja is (51. §. ut. bek.), minthogy végre eszerint a sértett csak törvénybiztositotta jogával él, midőn *perbeli jogának kellő érvényesitése végett* ügyvédi képviseletet vesz igénybe: az e jog gyakorlatával járó költségek kétségtelenül a büntetendő cselekményből származott olyan *vagyoni hátránynak* tekintendők, melyet a kárt okozó megtériteni tartozik. A 489. §. tehát «a sértett képviseletével járó dijaknak és költségeknek, mint szintén kárt képező vagyoni hátránynak» megitélését sem kifejezetten, sem pedig értelmileg nem zárja ki. Annak elbirálása pedig, hogy vádlott valamely fönnforgó esetben a sértett képviseletével járószükségteleneknek vagy indokolatlanoknak mutatkozó költségek viselésére jogosan kötelezhető-e: a birósságnak az összes körülmények mérlegelése alapján — minden egyes esetben — megoldandó föladatához tartozik.

Igy a kir. Curia. — A legfelsőbb biróság ez álláspontja azonban az alábbiakból kitünőleg teljesen téves.

II. A BP. *479. §-a* a «bünügyi költségekről» szóló XXVI. fejezetben van elhelyezve. E §. pedig taxative sorolja föl az u. n. szorosabb értelemben vett bünügyi költségeket, vagyis azokat, melyek közvetlenül a bünvádi ügyből erednek, s az eljárás folyama alatt esetről-esetre merülnek föl, s amelyek az ellen, aki a költséget okozta, megállapitandók. A kérdéses fejezet tárgyai csupán ezek a költségek. Kétségtelen, hogy a sértett magánfél képviseltetésével járó költségei e bünügyi költségek közé tartoznak. A BP. azonban ezeket nem foglalta a «bünügyi költségek» fogalma alá, s igy azok megtérítését e czimen nem rendeli, mi a 479. §. 1. bekezdésének következő szövegéből nyilván kitetszik.

«*Bünügyi költségek alatt értendők a)* a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéseig az államkincstárból előlegezett, továbbá *b)* a *magánvádlónak* készkiadásban okozott *szükséges* költségek; valamint *c)* a *magánvádló* és *d)* a terhelt képviselőjének, és *e)* a védőnek megfelelő dija és készkiadásai is.»

Ez öt pont egyikébe sem tartozik azonban a sértettnek, mint ilyennek (13. §. 6. és 7. bek.), illetőleg a sértettnek, mint magánfélnek (13. §. 8. bek.) ügyvédi képviselete. Az *a)* pont alá azért nem, mert ezt az államkincstár nem előlegezi, tehát nem tartozik az u. n. *bünvádi eljárási költségek* közé (479. §. 2. bek.); a *b)* pont alá azért nem, mert a törvény kifejezetten csak a *magánvádlónak* (tehát fő- és pótmagánvádló), mint aki a 43. §. értelmében nemcsak egyéni, hanem közérdekben is müködik, s e müködésben általában (a kir. ügyészség közhatósági jellegéből folyó jogait kivéve) a kir. ügyészség jogait gyakorolja, e minőségében tett, tehát a bünvádi eljárás czéljára forditott kiadásait emliti — és ezeket is *csak akkor* rendeli megtérittetni, ha azok készkiadások, és szükségesek, vagyis az eljárás czélját előmozditó kiadások voltak; végre a *c)* pont alá sem, mert a törvény itt is csak a «magánvádlót» (tehát sem a sértettet, mint ilyet, sem a csatlakozót, sem pedig a magánfelet) jelöli meg, mely megjelölés a 479. §. ugy 1., mint 2. bekezdésében következetesen keresztül van vive. S ennek czélzatos volta a föntieken kivül még abból is következik, hogy a magánvádló nem mindig birván azzal a jogi képzettséggel, amely a vád sikeres képviseletéhez szükséges: az ő ügyvédi képviseletének költségeit a törvényhozó méltán tekintette a szükséges kiadások közé tartozónak és igy fölsorolandónak.

Mily távol áll azonban perjogilag ettől a magánfél! Mert mig a *magánvádló* közremüködése oly esetekben, midőn a kir. ügyészség nem képviseli a vádat, az eljárás folytatásához föltétlenül szükséges s ennélfogva képviselete *nemcsak* a sértett

*A curiai határozatot l. a lapunk jelen számához csatolt Büntető-Jogi Dtár VI. k. 81. sz. a.

hanem az igazságszolgáltatás érdekeit is szolgálja: addig a *magánfél* nem a vádat képviselő perbeli *alany, hanem a megelőző eljárás alatt csak* magánjogi igényének érvényesitése végett csatlakozik a bünvádi eljáráshoz; s a főtárgyaláson se kell megjelennie vagy magát ott képviseltetnie, mert elmaradása esetén magánjogi igénye tárgyában előterjesztett kérelmét az iratokból olvassák föl és azt a kir. ügyészség által tett megfelelő inditvány alapján állapitják meg (286. §. ut. el. és 315. §. ut. bek.).

Ide tartoznék tehát a Curiának az a kijelentése, hogy: a sértett csak törvénybiztositotta jogával él, midőn *perbeli jogainak* kellő érvényesitése végett ügyvédi képviseletet vesz igénybe; ide tartoznék a «bünügyi költségek» fejezete és kérdése alá, ha azt a törvény ki nem zárná. De hogy az e jog gyakorlatával járó költségek a büntetendő cselekményből származott vagyoni hátránynak volnának tekinthetők: ez már azért sem lehetséges, mert azok *nem a deliktum*, hanem a *bünvádi eljárás* következményei s az okozatosságot ily messze vinni nem lehet s a törvényhozó sem akarta, de azért sem, mert amint a bünvádi perrendtartás a XXVI. fejezetben a *bünvádi eljárás* okozataiként szereplő bünügyi költségekről, ugy a XXVII. fejezetben a *büntetendő cselekményből* eredett kárigényekről kimeritőleg rendelkezik. Ugy pedig talán csak nem lehet okoskodni, hogy miután a bünvádi eljárásra a büncselekmény szolgáltatott okot: ennélfogva a bünvádi eljárás során fölmerült képviseleti költség a deliktum következményeként szereplő oly kár, oly vagyoni hátrány, mely ily czimen a vádlott által megtéritendő.

III. S most már itt állunk azon a jogi talajon, melyre a BP. XXVII. fejezete a büncselekményből származó magánjogi (kár)-igény érvényesitését fölépitette. Ez, mint láttuk, egészen más tér, mint amelyen a XXVI. fejezet mozog s attól szigoruan elválasztandó. A *489. §.* pedig e fejezetben van elhelyezve s azt rendeli, hogy: «Ha *az a dolog,* melyre a sértett igényt támaszt, természetben vissza nem adható, vagy ha a sértett igénye nem valamely tárgynak visszaadására, hanem a *büncselekmény folyján szenvedett kárnak,* sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítésére vonatkozik és sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség, a kártérités összege pedig biztosan meghatározható»: a büntetőbiróság — az arra jogosult személy *kérésére* (5. §.) — megitéli a kártéritést, melynek mértékére nézve *szakértőket* is (!) hallgathat meg.

Ez alá foglalja a kir. Curia a sértett ügyvédi költségét. Pedig nyilvánvaló, hogy a vádlottat e költség (tehát nem kár) megtérítésével a törvény terhelni nem akarta. De a Curia magánjogi kiindulási elve sem talál. Mert kötelmi jogilag se tekinthető «kár»-nak (a 489. §. pedig nem «vagyoni kárról», hanem csak «kárról» beszél), «hátrány»-nak az, ha szakavatott jogász képviseli a büntetőbiróság előtt a sértett magánjogi igényeit, sőt ellenkezőleg: ennek mindenesetre megvan a maga rekompenzációja, a maga értéke s a tényleges haszna — különösen akkor, ha annak következtében, hogy ez a kárigény a büntető biróság előtt *kellő* képviseltetésben részesült — az a megfelelő összegben a sértett részére megállapittatik. Nem «minden vagyoni hátrány» egyszersmind «kár» is tehát, hanem csak az, amelynek nincs meg az ellenértéke. Hogy a szóban forgó fejezet alá *mily károk* tartoznak: erre nézve a Btk. 198. (jogtalan fogvatartás), 292. (gyilkosság és emberölés) és 311. §§. (testi sértés esetén) nyujtanak kellő fölvilágositást.

De a kir. Curia tovább megy s álláspontjának indokolására a sértettnek perbeli jogaira (BP. 50. és 51. §§.) hivatkozva azt mondja, hogy joga van magát e perbeli cselekmények kellő végzése végett szakértelemmel biró egyénnel, ügyvéddel képviseltetni. Ez igaz ugyan, de ebből kérdésünkre vonatkozólag éppen semmi se következik. Azt is mondja azonban a Curia határozatának indokolása, hogy «egyes esetekben a biróság a sértettet ügyvéd által való képviseltetésére utasithatja is» (51. §. ut. bek.). Ez is igaz; ámde ez csak akkor történhetik meg, ha a sértett előadása érthetetlen, vagy ha birói figyelmeztetés daczára durva vagy ismételten rendellenes magaviseletet tanusit (51. §. ut. bek.), mig minden más esetben — kivéve, ha a biróság kifejezetten személyes megjelenésre kötelezte — csak *küldhet* maga helyett meghatalmazottat (286. §. ut. bek.). Az pedig csak nem méltányos, hogy az előbb emlitett esetekben *más* (a vádlott) kötelezessék *kártérités czimén* arra, hogy a sértett ügyvédje költségeit megtéritse.

És ezt nem is akarta a törvényhozó. Ezért iktatta törvénybe a bünügyi költségekről szóló XXVI. fejezet utolsó szakaszaként azt, hogy: «Az az ügyvéd vagy megbizott, aki az eljárás alatt *a felek valamelyikét vagy a sértettet* (ez tehát — mint ilyen — nem ügyfél!) képviselte, *kivánhatja* (*kérheti),* hogy diját és költségeit az eljárt elsőfoku biróság, tekintet nélkül arra, vajjon kit kötelezett a bünügyi költségek viselésére, megbirálja *és a képviselt ellenében megállapitsa*» *(458. §.).*

Arra az eredményre jutottunk tehát, hogy bünvádi perrendtartásunk szelleme és szavai értelmében vádlott a sértett ügyvédjének dijazására sem bünügyi költség (479. §.) czimén, sem kártérités (489. §.) czimén nem kötelezhető, hanem az ügyvédi költség csakis a képviselő kérelmére a képviselt sértettel szemben — a 485. §. alapján — állapitható meg a büntetőbiróság által.

Dr. Bónis Pál.

Vasuti fuvarozás közben a törékeny áru kezelése.

Dr. Levatich Kálmán kir. táblai biró ur a Jogt. Közl. f. é. 21. számában a fenti czimen egy esetet közöl a vasuti fuvarozási jog köréből, azzal a kifejezett czéllal, hogy az eset elbirálásánál tekintetbe jövő jogi kérdések jogi eszmecsere utján tisztáztassanak. A felvetett kérdésekhez tehát néhány szóval én is hozzászólni kivánok.

Részemről sem a felsőbiróság, sem a czikkiró ur nézetét nem oszthatom. Az eset elbirálásánál a felsőbiróság által megállapitott azon tényállásból kell kiindulni, mely szerint a baraczkpálinkát tartalmazó üveg a vasuti raktárból a raktár elé vitel alkalmával a rázás miatt repedt meg, s hogy a vasut közege gondatlanul járt el, amennyiben a törékeny jelzéssel megjelölt 99 kgr. sulyu ládát nem emelve, hanem az egyik oldaláról a másik oldalára földhöz érintve előre tolta. A közölt tényállás szerint az áru csomagolása kifogástalan volt, a feladót tehát mulasztás nem terhelte. A szakértő véleménye szerint a szállitott baraczkpálinka az üveg szétrepesztésére alkalmas.

Az Ü. Sz. 77. §. (1) 2. pontja az eset elbirálásánál figyelembe nem jöhet, mert a csomagolás kifogástalan volt.

Kétségtelen azonban az, hogy oly áru képezte fuvarozás tárgyát, mely az Ü. Sz. 77. §. (1) 4. pontjában meghatározott különös veszélyeknek van kitéve.

Az Ü. Sz. 77. §. (2) bek.-e szerint: «ha a bekövetkezett kár az eset körülményeihez képest a jelen szakaszban megjelölt veszélyekből eredhetett, az ellenkező bebizonyitásáig az vélelmeztetik, hogy a kár tényleg az illető veszélyből keletkezett.» Tekintettel arra, hogy a tényálladéki jegyzőkönyv szerint semmi adat nem merült fel arra nézve, hogy az üveg már a szállitás tartama alatt repedt volna meg, a 77. §. (2) bek.-nek vélelme alkalmazást nem nyerhet, mert a kárnak az áru természetes minőségéből eredő volta a 77. §. (2) bek.-e szerint csak akkor vélelmezhető, ha «az eset körülményei szerint» a kár az illető veszélyből eredhetett. Az eset körülményeinek feltárása és a kárnak az illető veszélyből való eredhetésének bizonyitása a vasutat terheli. A 77. §. (2) bek.-nek vélelme csak akkor nyerhetne alkalmazást, ha az üveg a szállitás tartama alatt eltört volna, ez esetben forogna fenn az a lehetőség, hogy a kár 77. a §. (2) 4. pontjában meghatározott veszélyből keletkezett. Minthogy azonban a tényálladéki jzkv. szerint az üveg a szállitás alatt törést nem szenvedett, az «eset körülményei» tehát nem utalnak a kárnak a 77. §. (1) 4. pontjában felsorolt veszélyekből eredhető voltára, a 77. §. (2) bek.-nek vélelme figyelembe egyáltalán nem jöhet. A vasuti fuvarozási jog irodalmában egyhangu az a vélemény, hogy a károsodás privilegizált veszélyből eredő voltának eventualitása mindig «in concreto» vagyis az eset körülményei szerint birálandó el.

Minthogy ezek szerint az adott esetben a 77. §. (2) bek.-nek vélelme nem alkalmazható, a vasut pedig a feladó hibáját nem bizonyitotta, de sőt a feladó ténykedésének teljes kifogástalansága megállapitást nyert, a vasutat el kellett volna marasztalni.

De el kellett volna marasztalni a vasutat akkor is, ha a 77. §. (2) bek.-ben foglalt vélelem alkalmazásának feltételei fennforognának. Az Ü. Sz. 77. §. (3) bek.: ugyanis kimondja, hogy: «a felelősség alól ezen szabályok alapján mentességnek nincs helye, ha a kár a vasutnak vétkessége folytán keletkezett».

Minthogy pedig a tényállás szerint a vasutat a kár okozása körül vétkesség terheli, a 77. §. (2) bek.-nek vélelme a vasut vétkessége okából sem nyerhet alkalmazást, a vasutat tehát ez okból is marasztalni kellett volna. Az, hogy a kár keletkezésénél az áru természeti minősége a vasut vétkességével együttható okként szerepelt, mit sem változtathat azon, hogy a vasut a 77. §. (2.) bek.-nek privilegiumát igénybe nem veheti. A vasuti fuvarozási jog irodalmából meggyőződhetünk arrról, hogy a különös veszélyekre visszavezethető károsodás eventualitásának kizárólagosnak kell lenni, vagyis mihelyt a különös veszélyeken kivül oly együttható okok is müködnek, melyekért a vasut felelős, a 77. §. (2) bek.-e alkalmazást nem nyerhet. Még kevésbbé nyerhet ez a bekezdés alkalmazást akkor, ha az együttható ok a vasut vétkessége, mert ha a vasut vétkessége megállapitást nyert, a 77. §. (2) bek.-nek alkalmazása a 77. §. (3) bek.-nek rendelkezéseinél fogva is ki van zárva.

A felsőbirósági döntésnek a kár megosztására vonatkozó részét sem helyeselhetem, mert a kár megosztásának csak a vétkességek találkozása esetén van helye. Az adott esetben azonban csak a vasutat terhelte vétkesség. A feladó terhére vétkesség megállapitható nem volt, ellenkezőleg a közölt tényállás szerint a feladó «mind az áru csomagolása, mind feladása körül kifogástalanul járt el». Az átvevő vétkességére nézve sem tartalmaz semmiféle adatot a közölt tényállás. Az átvevő terhére akkor volna pl. vétkesség megállapitható, ha az átvevő megbizottja a vasut közegét direkte arra utasitotta volna, hogy az a láda továbbitását a tényleirásban emlitett módon eszközölje. Ez esetben lehetne a vétkességek találkozásáról és a kár megosztásáról szó.

Ami a czikkiró ur azon kérdését illeti, hogy hogyan történhetett volna másként az áru átvitele, mint ugy, hogy a vasut közege a 99 kgr. sulyu ládát hol jobbra, hol balra billentve előre tolja? Erre a felelet az, hogy ha egy 99 kgr.-os törékeny jelzéssel ellátott láda emelésére egy ember kevés, akkor a vasut tartozik két embert, ha ez is kevés, hármat, szóval a mennyi szükséges, rendelkezésre bocsátani. Ha ezt elmulasztja, akkor a vasut a kir. táblai biró ur által emlitett rendes fuvarozói gondosság követelményei ellen sulyosan vét. *Dr. Rédei József.*

Biztositási végrehajtás a kereskedelmi ügyletekből származó perekben.

A végrehajtási törvény 223. §-a értelmében felperes kérelmére a biztositási végrehajtás a kereset beadásával egyidejüleg, vagy a kereset beadása után elrendelendő, ha a veszély valószinüségének kimutatása mellett felperes a kereset tárgyát képező készpénzbeli követelésnek összegét és lejártát teljes bizonyitó erejü magánokirattal igazolja.

Ha tehát a biztositási végrehajtás iránti kérvényben a veszély valószinüségét felperes kimutatja, akkor csak azt kell a bíróságnak még elbirálnia, hogy a követelés összegének és lejártának bizonyitása végett bemutatott okirat teljes bizonyitó erejü-e?

A végrehajtási törvény 223. és következő §-ai azonban nem foglalnak magukban oly szabályokat, melyek alapján az okirat teljes bizonyitó ereje eldönthető volna.

Bíróságaink ennek folytán rendszerint a perrendtartás szabályaihoz fordulnak, s ezek alapján birálják el, hogy az okirat a kellékeknek megfelel-e?

A perrendtartás 167. §-a szerint a magánokirat teljes bizonyitó erejü, ha azt a kötelezett sajátkezüleg irta és irta alá, vagy ha a nem sajátkezüleg irt okiratot két tanu előtt irta alá, illetve látta el kézjegyével. A biztositási végrehajtási kérvényhez mellékelt magánokiratot a bíróságok rendszerint eme szakasz szerint birálják el.

Kérdés azonban, hogy alkalmazható-e minden esetben e szakasz, s igy különösen kérdés, hogy alkalmazható-e akkor, ha oly okirattal állunk szemben, mely okiratot a kereskedő az üzlete folytatásához tartozó ügyletről állitotta ki? Jelesül, kérdés, hogy ily esetben is szükséges-e az, hogy a nem sajátkezüleg irt okiratot a kötelezett két előttemező tanu jelenlétében irja alá, avagy elegendő-e, ha az okiratot tanuk jelenléte nélkül a kötelezett csupán aláirta?

Nézetünk szerint teljesen elegendő, ha az ily okiratot a kereskedő előttemező tanuk jelenléte nélkül egyszerüen csak aláirta. Elegendő azért, mert a kereskedő által ilyképpen aláirt okirat is teljes bizonyitó erejü magánokiratnak tekintendő. A kereskedelmi törvény 313. §-a szerint ugyanis az irásbeli szerződés érvényességéhez elegendő, ha az okiratot a kötelezett fél aláirja. (Itt közbevetőleg megemlitjük, hogy a kereskedelmi kötleveleket a törvény most emlitett szakaszára támaszkodva, sohasem szokták előttemező tanuk jelenlétében aláirni, s rendszerint nem szokták sajátkezüleg megirni, hanem csupán sajátkezüleg aláirni.) Következik ebből, hogy az aláirt okirat a kiállitó ellen feltétlenül bizonyit, s mint feltétlen bizonyitó erővel biró okirat megfelel azoknak a kellékeknek, melyeket a végrehajtási törvény 223. §-a előirt. Ennek folytán, ha kereskedelmi ügyletből eredő követelés iránt inditja meg felperes keresetét, s a követelés összegének és lejártának bizonyitása végett az alperesi kereskedő által csupán sajátkezüleg aláirt okiratot mutat be, a biztositási végrehajtás feltétlenül elrendelendő.

Helytelen nyomon halad tehát több alsóbiróság, midőn — tekintet nélkül arra, hogy alperes kereskedő-e, vagy sem, — az idegen kézzel irott okiratot nem fogadja el teljes bizonyitó erejü okiratnak, s nem rendeli el a biztositási végrehajtást, ha a kereskedő az okiratot nem két tanu jelenlétében irta alá. A kereskedelmi ügyletek ugyanis a kereskedelmi törvény értelmében birálandók el. S ha a későbbi keletü kereskedelmi törvény tartalmaz oly intézkedéseket, melyek alapján az okirat teljes bizonyitó erejének kérdése elbirálható, akkor kétségtelenül ezen törvény értelmében birálandó el a kérdés, nem pedig a korábbi keletü 1868 : LIV. tcz. értelmében. Annál kevésbbé birálható el jelen kérdés pusztán az 1868 : LIV. tcz. 167. §-ának figyelembe vétele mellett, mert a végrehajtási törvény 223. §-a nem is hivatkozik az emlitett törvényczikkre, hanem általánosságban jelöli meg, hogy az okiratnak teljes bizonyitó erejünek kell lenni. Semmiképpen sem indokolható tehát némely bíróságnak az a gyakorlata, hogy a biztositási végrehajtás elrendelése alkalmával — tekintet nélkül az ügy minőségére — csupán azt vizsgálja, hogy az okirat megfelel-e a perrendtartás 167. §-ában megirt feltételeknek, s ha az ott megirt feltételeknek meg nem felel, a kérelmet elutasitja.

Kétségtelen, hogy a bíróságnak csak azt kell vizsgálnia, hogy a magánokirat teljes bizonyitó erejü-e. Minthogy pedig a kereskedelmi törvény 313. §-a szerint — mint láttuk — a kereskedő által az üzlete folytatásához tartozó ügyletről kiállitott, csupán sajátkezü aláirásával ellátott okirat teljes bizonyitó erejü, kétségtelen, hogy a biróság akkor jár el helyesen, midőn az ilyképpen kiállitott okiratot a követelés összegének és lejártának bizonyitása czéljából elfogadja, s a biztositási végrehajtást annak alapján elrendeli. *Dr. Szőnyi Ferencz.*

A közigazgatási biróság és közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései.

A közigazgatási biróság a vitás közigazgatási tények felebbvitel utján való elintézésére s igy egyuttal közigazgatási hatóságok vitás hatáskörének tisztázására lévén hivatva, első pillanatra benső ellentétnek látszik az, hogy a közigazgatási biróság és a közigazgatási hatóságok között hatásköri vita merüljön fel; amennyiben pedig ilyen összeütközések felmerülnének, az látszik e viták elintézésére a legalkalmasabb módnak, hogy az egyrészt a birói függetlenség minden biztositékával körülvett, de másrészt a különleges közigazgatási érdekek méltánylására is hivatott közigazgatási biróság hatásköri határozata legyen az érvényes. Az 1896 : XXVI. tcz. 159. §-a ezek daczára ez összeütközések elintézését a minisztertanácsra bizza, az 1907 : LXI. tcz. 1. §-a pedig ugyane czélra külön bíróságot állit fel.

A tudomány mai előhaladása mellett kétségtelen, hogy közigazgatási szerv, amilyen a minisztertanács is, a hatásköri viták eldöntésére sem a logika, sem az alkotmányosság elvei szerint fel nem jogositható; az összeütközések elintézésének a rendes biróság hatáskörébe való utalása pedig ellentétben állana a magyar törvényhozásnak a külön közigazgatási biróság jogosultsága iránt vallott nézetével.

Fennmarad a kérdés, hogy a közigazgatási biróság és közigazgatási hatóságok hatásköri vitáit külön hatásköri biróság döntse-e el vagy a közigazgatási biróság határozata legyen az érvényes?

A hatásköri bíróságról szóló 1907 : LXI. tcz. 7. §-a ezirányban három rendelkezést tartalmaz : 1. a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság közti negativ hatásköri vita elintézését a hatásköri bíróság elé utalja (1. pont); 2. kimondja, hogy a közigazgatási bíróság érdemi határozata után hatásköri vita már nem támasztható és végre 3. pozitiv és csupán a hatáskörre szoritkozó határozatok által okozott hatásköri összeütközéseknél az eljárásra nézve az 1896 : XXVI. tcz. rendelkezéseit érintetlenül hagyja (utolsó és utolsóelőtti bekezdés).

A hatásköri összeütközéseket vagy a két szerv ellentétes hatásköri határozata, vagy érdembeli eljárása idézheti elő ; a hatásköri határozatok ismét vagy negativ vagy pozitiv irányban lehetnek ellentétesek ; és végre a közigazgatási hatóság érdemi vagy hatásköri határozata lehet jogerős vagy nem jogerős. E három szempont tekintetbe vételével a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság közötti összeütközések 10 esete különböztethető meg : 1., 2. a közigazgatási bíróság visszautasitó határozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős visszautasitó határozata másrészt ; 3., 4. a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri határozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős pozitiv hatásköri határozata másrészt ; 5., 6. a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri határozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős érdemi eljárása másrészt ; 7., 8. a közigazgatási bíróság érdemi eljárása egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős pozitiv hatásköri határozata másrészt ; 9., 10. a közigazgatási bíróság érdemi eljárása egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős érdemi eljárása másrészt.

I. Az 1., 3. és 7. esetben a közigazgatási bíróság hatásköri határozatával, illetve érdembeli eljárásával a közigazgatási hatóság nem jogerős hatásköri határozata áll szemben. Ez esetekben gyakorlativá válik a kérdés, hogy meg kell-e várni a közigazgatási hatóság hatásköri határozatának jogerőre emelkedését ahhoz, hogy a hatásköri vita megindithatő legyen.

A hatásköri határozat jogerőre emelkedése feltétlen bevárandó, hisz addig, amig a hatásköri határozat még nem jogerős, maga a hatáskör sincs végleg tisztázva s a hatásköri határozatnak jogorvoslati uton való megváltoztatása is lehetséges.

Az 1907 : LXI. tcz. e három esetre semmi intézkedést nem tartalmaz s épp e körülményből lehet csak arra következtetni, hogy ez esetekben a törvény értelmében nincs is hatásköri összeütközés. A helyes álláspont az, hogy ez esetekben is megvan a hatásköri összeütközés, de a közigazgatási hatóság határozatának jogerőre emelkedését be kell várni.

Világosan ki kellene tehát mondani a törvényben, ami most csak a m. kir. miniszteriumnak 1201/1908. M. E. sz. rendelete V. pontjában van deklarálva : «.... abban az esetben, amikor az összeütközést a hatáskör kérdésére szoritkozó határozat idézi elő, ennek a határozatnak a jogerőre emelkedését be kell várni . . .» Más a helyzet, ha a közigazgatási hatóság érdemi eljárása okozza a hatásköri összeütközést ; vajjon bevárandó-e itt (az 5. és 9. esetben) is az érdemi határozat jogerőre emelkedése? Érdekek mérlegelésével lehet csak dönteni. Egyrészt az érdemi határozat jogerőre emelkedésének bevárása kivánatosnak látszik az ügy gyorsabb elintézése és tisztázása érdekében, kivánatos pl. sok szempontból, hogy a közigazgatási bíróság müködését közigazgatási hatóság hatásköri vita támasztása által ne akaszthassa. Másrészt azonban nem szabad feledni, hogy a hatáskör egy előleges kérdés, melynek előbb való elintézése technikai szempontból is megfelelőbb s fölösleges munkától óvja meg esetleg egyik vagy másik szervet ; a fél érdeke, hogy ne legyen kénytelen az összes felebbviteli forumok elintézését bevárni, ne legyen kénytelen különösen akkor, a mikor épp ellenfelének makacs felebbezése akadályozza az érdemi határozat jogerőssé válását.

Az elmélet s a gyakorlat az utóbbi szempontoknak ad elsőbbséget s kivánja, hogy nem jogerős érdembeli közigazgatási határozat esetén is helye legyen a hatásköri biráskodásnak.

II. A 2. eset : A két hatóság ellentétes elutasitó jogerős hatásköri határozata a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóságok között felmerülhető összeütközések egyetlen esete, a melyet az 1908 : LXI. tcz. kifejezetten hatásköri összeütközésnek deklarál és a 7. §. 1. pontjában a hatásköri bíróság hatáskörébe utalja.

A hatásköri vita elintézésére csak egy külön hatásköri bíróság alkalmas s ez az egyetlen eset, mikor a közigazgatási bíróság döntése nem fogadható el érvényesnek. Ha ugyanis nem lenne vitás, hogy tényleg a vitázó szervek egyikéhez tartozik az ügy, a közigazgatási bíróság elutasitó döntése a közigazgatási hatóság hatáskörét akadály nélkül állapithatná meg ; de a pénzügyigazgatóság elutasitó határozatával szemben a közigazgatási bíróságnak szintén elutasitó határozata nem azt jelenti feltétlenül, hogy a pénzügyigazgatóság jogosult eljárni, hanem jelentheti, hogy más közigazgatási vagy birói szerv hatáskörébe tartozik az ügy. És mivel a hatásköri vita a fél bejelentése (1907 : LXI. tcz. 25. §.) vagy pénzügyigazgatóság felterjesztése alapján (ki az ügyet a közigazgatási bíróság eljárása alá tartozónak véli s igy a 7. §. 1. pontja szerinti összeütközést megállapit) mégis megindul — a vita elintézésére szükség van. Erre az eshetőségre számit az 1907 : LXI. tcz. 19. §-a, mely szerint a hatásköri bíróság azt is megállapithatja, hogy az ügy az eljárt hatóságok egyikéhez sem tartozik, bár ilyenkor a 7. §. szerint hatásköri összeütközés nincs is, s igy a hatásköri bíróság eljárásának nincs is jogalapja.

A közigazgatási bíróságnak arra való feljogositása pedig, hogy ily esetben az elutasitó határozatban *kötelezőleg* megjelölhetné az elintézésre jogosult hatóság kilétét, egyrészt a mai jogelvekbe ütköző intézkedés lenne, másrészt arra is vezethet, hogy a közigazgatási bíróság a rendes bíróság hatáskörét lenne kénytelen megállapitani, a mire pedig semmiesetre sem jogositható fel.

Ilyen körülmények között a 7. §. 1. pontja tartalmazza a legszerencsésebb megoldást, annál is inkább, mert a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság, valamint közigazgatási hatóság közti viták elintézésére részben szintén hatásköri bíróság szükséges.

III. Nem lehet semmi kifogást tenni a 7. §. ugyanezen bekezdése ellen, amely szerint a közigazgatási bíróság érdemi eljárása után azon alapon, hogy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az ügy, eljárásnak nincs helye és a közigazgatási bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben is irányadó. Ez a megoldás a mi 7., 8., 9. és 10. esetünket intézi el oly módon, hogy egyszerüen a közigazgatási bíróság határozata az érvényes. A közigazgatási bíróság, amellett, hogy a birói függetlenség minden biztositékával rendelkezik, összealkotásánál fogva a közigazgatási érdekek különleges méltánylására is képesitett és hivatott ; érdemi eljárása tehát azért akkor sem lenne veszélyes, ha az ügy közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartoznék. Ez az elrendezés természetesen főleg akkor bir jelentőséggel, a mikor oly ügyre vonatkozik a vita, mely nem vihető a közigazgatási bírósághoz, mert különben hatásköri vita-támasztás nélkül is a közigazgatási bíróság dönt. A közigazgatási bíróság hatáskörének tágitása tehát ez esetek jelentőségét csökkenti.

IV. A mi negyedik esetünket, amikor az összeütközést a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság jogerős megállapitó (pozitiv) hatásköri határozata okozza, a 7. §. nem sorolja fel a hatásköri bíróság által eldöntendő 1—5. pontokban körülirt esetek közt. Minthogy e felsorolás taxativ jelleggel bir, már ebből is megállapitható, hogy ezen összeütközés nem tartozik a hatásköri bíróság döntése alá. Amig ugyanis a negativ összeütközések mindhárom tipikus faja az 1. pontban külön emlitésre talált, a pozitiv hatásköri összeütközéseknek csak két faja foglaltatott be a 2. pontba, s a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság ily irányu vitája kihagyatott.

A 7. §. utolsó bekezdése szerint az ez esetben felmerült összeütközésre nézve az eljárás tekintetében a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezései érintetlenül maradnak.

Bár itt csak az eljárásról van szó, de ha tekintetbe veszszük, hogy e mondat épp a hatáskört megállapitó 7. §-ba, s nem a későbbi §-okba foglaltatott — hogy a törvény hatáskör helyett a 7. §-ban következetesen eljárást emlit — hogy az egész 7. §. az eljárásról szóló II. fejezet alá foglaltatott ; kétségtelen a közigazgatási bíróságról szóló törvénynek hatáskört szabályozó rendelkezése is fenntartatott.

Az 1201/908. M. E. rendelet IX. pontja szintén ily homályosan beszél ; kimondja, hogy a közigazgatási hatóság a mi esetünkben ezután is köteles az 1896 : XXVI. tcz. 101. §-a értelmében a birósági hatáskör ellen kifogást emelni és a 131. §. szerint eljárni. De kétségtelen, hogy ez esetben nem az 1907 : XLI. tcz.

II. fejezete szerint a hatásköri bírósághoz terjesztetik fel az ügy, hanem az 1896 : XXVI. tcz. szerint emel a közigazgatási hatóság a birósági hatáskör ellen kifogást, és a közigazgatási bíróság eljárását felfüggesztve, az ügyiratokat a miniszterhez kénytelen elküldeni.

Az indokolás s egyes jogi irók, mint Oberschall értekezése (Jogállam, VI. 9.) után az következtethető, hogy e vitát ezután is a minisztertanács fogja eldönteni. De kétségtelen, hogy erre még az 1908 : LXI. tcz. tökéletlensége daczára sincs alap. A minisztertanács ugyanis az 1896 : XXVI. tcz. 159. §-a által jogosittatott fel a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság összeütközéseinek elintézésére; az 1907 : LXI. tcz. 29. §-a szerint pedig e §. — eltekintve egyes horvát hatóságokkal szemben felmerült összeütközésektől — kifejezetten hatályát veszti s igy a minisztertanácsi eljárás jogalapja hiányzik.

Sőt, miután időközben a hatásköri összeütközések eldöntésére hivatott bíróság felállittatott, az 1896 : XXVI. tcz. 159. §-a önmaga által erőtlenedett el, s a miniszter a 131. §. szerint a hatásköri bíróság végeldöntése alá lenne köteles az ügyet terjeszteni.

Amivel a helyzet azonban korántsem lenne tisztázva, mert a hosszas huza-vonától eltekintve, a hatásköri bíróság csupán arra szoritkozhatnék, hogy az 1907 : LXI. tcz. 19. §-ának 1. bekezdése szerint megállapitaná, hogy a 7. §. 1—5. pontjában körülirt hatásköri összeütközés egyik esete se merült fel, s igy eljárását beszünteti.*

Ez a zavaros helyzet mielőbb megszüntetendő. Határozottan szégyenletes, hogy független bíróság müködését annak daczára, hogy az saját hatáskörét már megállapitotta, a közigazgatás kifogásával megakaszthassa, s a minisztertanács dönthessen a bíróság hatásköre felett.

V. Még röviden érintjük, hogy az 5. és 6. esetet a törvény egyáltalán nem oldja meg. Arra az esetre, mikor az összeütközést a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri határozata és a közigazgatási hatóság jogerő nélküli vagy jogerős érdemi eljárása okozza, az 1908 : LXI. tcz.-ben nincs gondoskodás, ami a törvény hiányát mutatja. A 7. §. 5. pontjából vont analogia ugyan a hatásköri bíróság eljárását sejtetné, de ez egyrészt a 7. §. utolsó bekezdésével lenne ellentétben, másrészt ily helyen analogia alkalmazása ugyis kizárt.

Az 1907 : LXI. tcz. 7. §-a a mi szempontunkból tehát két hiányt mutat : 1. az esetek nagy részét, felét (1., 3., 4., 5., 6. eset) nem oldja meg; 2. az utolsó bekezdés a magyar jogrend szégyenfoltja.

Érvelésünk eredményét röviden összefoglalva : kivánjuk, hogy valahányszor a közigazgatási bíróság megállapitotta, hogy az ügy hatáskörébe tartozik, vagy már az ügy érdemében is eljárt, többé hatásköri vita ne legyen támasztható s a közigazgatási bíróság határozata minden közigazgatási szervet kötelezzen. Ezzel a hatásköri összeütközések 3—10. esete elesik. Az 1. esetben be kell várni a közigazgatási hatóság elutasitó határozatának a jogerőre emelkedését, a 2. esetben a hatásköri bíróság dönt.

A közigazgatási bíróság felebbvitel segitségével a közigazgatási ügyek jelentékeny részének érdemében való végleges elintézésre válik jogosulttá, semmi veszély sincs tehát abban, hogy saját hatáskörét megállapitó határozata vagy eljárása vitatás tárgyává már nem tehető.

«A hatásköri bíróság dönti el azon hatásköri összeütközést, mely az által merül fel, hogy mind a közigazgatási bíróság, mind a közigazgatási hatóság, melyek közül egyiknek hatáskörébe tartozik az eljárás, ugyanarra az ügyre jogerősen kimondja, hogy az eljárás hatásköréhez nem tartozik. Ha az összeütközést a közigazgatási hatóságnak a hatásköre kérdésére szoritkozó határozata idézi elő, a határozat jogerőre emelkedése bevárandó. Ha a közigazgatási bíróság valamely ügyre kimondta, hogy az eljárás hatásköréhez tartozik vagy már az ügy érdemében is eljárt, azon alapon, hogy az ügykör közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a közigazgatási bíróság határozata a közigazgatási hatósággal szemben is irányadó.»

Dr. Egyed István.

* Érdekes, hogy a hatásköri bíróság egy ilyen fajta esetben 1908. Hb. 13.) érdemlegesen eljárt. (L. Igazságügyi Közlöny XVIII. 1.)

A büntetőnovella 1. vagy 8. §-a alkalmazandó-e akkor, ha a fiatalkoru vétséget követ el és a bíróság a büntetés végrehajtását felfüggeszti?

Amióta a büntetőnovella életbelépett, bíróságaink egy része azt a praxist folytatja, hogy ha a fiatalkorut (12—16 éves egyént) bünösnek mondja ki a büntetőtörvénykönyvben meghatározott valamely vétségben, de a kiszabott büntetés végrehajtását felfüggeszti, itéletének e rendelkezését a büntetőnovella 1. §-ára alapitja.

Bíróságaink e praxisa határozottan helytelen és törvényellenes.

Nézzük csak, hogy rendelkeznek törvényeink!

A Btk. 85. §-a kimondja, hogy ha a fiatalkoru vétséget követ el, rendőri büntetéssel büntetendő. E rendelkezést kiegészíti a Kbtk. 32. §-a, mely megszabja a rendőri büntetés maximális tételeit.

E szakaszokból következik, hogyha a bíróság valamely fiatalkorut fogházzal büntetendő vétség miatt elitélhetőnek tart, a fiatalkoru ellen csak elzárásbüntetést állapithat meg; ezt is csak 6 hónapi maximális tartamban.

Most már fölmerülhet az a kérdés, hogy ha a bíróság a fiatalkorura vétség miatt egy hónapot meg nem haladó tartamban elzárásbüntetést szab ki és a büntetés végrehajtását felfüggeszti, a büntetőnovella 1. vagy 8. §-a alkalmazandó-e?

A büntetőnovella 1. §-a az egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetés — a 8. §. az ugyanily tartamu elzárásbüntetés végrehajtásának felfüggesztéséről rendelkezik; amidőn tehát a bíróság a fiatalkoru ellen egy hónapot meg nem haladó elzárásbüntetést — bár vétség miatt — állapitott meg, a büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről szóló rendelkezést a büntetőnovella 1. §-ára egyáltalában nem is lehet alapitani — aminek azután az a roppant jelentős következménye is van, hogy a próbaidő nem 3 év, hanem a büntetőnovella 8. §-ában irt 1 év.

Bíróságainkat valószinüleg az téveszti meg, hogy vétség miatt szabják ki az elzárásbüntetést és talán abban a véleményben vannak, hogy a büntetőnovella 8. §-a csak kihágásokra alkalmazandó.

Ez azonban téves vélemény.

A büntetőnovella 8. §-a oly határozott intézkedést tartalmaz, hogy egyáltalában nincs tekintettel arra, vajjon a büntetés alapjául szolgáló cselekmény : vétség-e vagy kihágás. *xy.*

Különfélék.

— **A birói ügyvitel reformja** foglalkoztatja az igazságügyi kormányt. Az erre vonatkozó tanulmányok folyamatban vannak. Evégből az ügy két előadója több budapesti és vidéki bíróságnál dolgozik már huzamos idő óta. Valószinü, hogy a külön törvényhozási intézkedés nélkül életbeléptethető egyszerüsitések még az uj perrendtartás megalkotása és az azzal kapcsolatosan tervezett uj ügyviteli kodex életbeléptetése előtt rendeletileg fognak életbeléptettetni.

Kivánatos, hogy ez mielőbb megtörténjék, mivel bíróságaink folytonos munkatorlódásán aligha segithet más, mint a mai nehézkes, bürokratikus adminisztrácziő egyszerüsitése.

Olvasóinkat felkérjük, hogy a rövidesen és könnyen életbeléptethető egyszerüsitési javaslataikat rövidre szabott szövegezésben közölni szíveskedjenek.

— **A gyermekek kriminalitásáról** a fővárosi államrendőrség 1908. évi jelentésében a következőket olvassuk :

Féléve, hogy a rendőri gyermekbiróság és a gyermekvédelmet ellátó hatóság müködik. Mig az enyhébb beszámitás alá eső fiatalkor a Btk. szerint a 16. életévvel végződik addig az állami gyermekmenhelyek 15. életéven tul egy gyermeket sem tarthatnak kötelékükben. Pedig a kihágás miatt előállitott s züllésben lévő gyermekek jó negyedrésze a 15—16 éves életkorban lévők közül kerül ki.

A B. N. II. fejezete, mely a fiatalkoruakról szól, 1910. év január hó 1-ével lép életbe. Ez az enyhébb beszámitás alá eső fiatalkort a 18 életévvel állapitja meg. Tehát még visszásabb lesz

a helyzet. Feltétlenül kell történnie valamely intézkedésnek, hogy a 15—18 év közötti csavargók s egyébként züllöttek a 15 éven aluliakhoz hasonlóan közvetlenül a rendőrség által elhelyezhetők legyenek.

Az elmult év julius hó elseje óta a fiatalkoruak kihágásainak ügyében itélkező központositott rendőrbiróság 1007 ügyben itélkezett.

Az itéletek tulnyomó része felmentő volt. Pénzbüntetést a biróság egyáltalán nem mért ki, elzárást is mindössze 8 esetben mondott ki. Még pedig 15 éven felül lévőkre, megrögzött csavargókra, kiket koruknál fogva a menhelyek már nem vettek fel,

A kihágási eljárás alá vontak és annak folyamán felmentettek közül a rendőri gyermekbiróság 262-őt a menhelyeknek, 737-et pedig a hozzátartozóknak adott át.

A kihágásoknak 50%-a a csavargásra, 5% a koldulásra, 45% egyéb kihágásokra esik, melyek közül a leggyakoribbak a Kbtk. 80., 115. és 118. §-aiba és a házalási rendelkezésekbe ütköző kihágások voltak.

A kihágás miatt feleletre vont gyermekek 94%-a fiu, 6%-a leány volt. A 15 éven felüli fiatalkoruak 25%-kal szerepelnek.

A tulnyomó számban szereplő felmentéseknél, szóval az anyagi büntetések következetes mellőzésénél a kihágási gyermekbiróság a Kbtk. 12. §-ának intézkedéséhez képest a Btk. 84. §-ával nyujtott móddal a szükséges belátás hiányát vette inditó alapul.

A kapitányság elé került fiatalkoruak értelmi és erkölcsi fejlettsége kevés kivétellel annyira csenevész szinvonalon állott, hogy belátási hiányuk konstatálásához különösebb megfigyelés nem is kellett. Mintha a züllésre vivő uton összekeverednék a jó és rossz fogalma, vele járna az értelmi bénulás és erkölcsi érzéketlenség.

A züllött fiatalkoruak között aránylag sok volt az abnormis, a terhelt. Akadt elég nagy számmal idióta, egyesek ezek közül gyermekkorukban sulyosabb betegséget állottak ki, tulnyomó részének atyja vagy anyja alkoholista volt.

Szervezetbeli abnormitásokkal, pathologikus elemekkel függhet össze sok fiatalkoru szertelen beteges hazudozási hajlama is. Voltak, kik fantasztikus meséket találtak ki apjukról, anyjukról, honnan jöttek, hová mennek, s végül kiderült, hogy semmi sem igaz.

A züllésnek indult gyermekek legnagyobb részét azonban a gyermek kedvezőtlen életkörülményei és életviszonyai — szerencsétlen szocziális milieuje, melyben él — adják. A nyomor tanyáiról kerülnek elő tömegesen a züllött gyermekek.

Igen sok züllött gyermek a tárgyalásokon kihivón, daczosan nézett anyjára. Megesett, hogy a tárgyaló tisztviselőnek kellett megakadályoznia, hogy az anyját saját gyermeke a legalávalóbb szavakkal ne illesse.

Egyenes termesztője a züllött gyermekeknek a lakásnyomor.

A még éplelkü gyermeket a sok züllött pajtás elrontja. A *pajtás* egyáltalán fogalommá válik, mikor nem egy gyermek züllésének okait keressük. Sok gyermek sirva könyörgött a rendőrségen, hogy «vitessék el Pestről, mert itt nem tud megjavulni. A rossz pajtások elcsábitják, ha nem tart velök, kigunyolják, hamisan bevádolják, sőt meg is verik, vagy megkéselik.«

A züllésnek indult gyermekek között nagy számban szerepelnek a törvénytelen gyermekek.

Hiányos volna a züllésnek indult gyermekekről adott vázlat, ha meg nem emlékezném a Nick Carter fajta detektivregényeknek, a mozik rablóüldözési jeleneteinek a gyermekfantáziára érvényesülő ártalmas hatásáról.

A kalandvágyat tüzelik fel csak, s a főváros utczáin gyakorta láthatni «rablóüldözéseket», melyeknek élethüsége kedvéért — lövöldöznek is.

Eddig már vagy 30 flobertpisztoly került a rendőrség gyermekbiróságához, melyeket gyermekektől vettek el.

— **A quota litis.** Igen t. Szerkesztő ur! Attól félek, hogy a mi viszonyaink közt, ahol egy ügyvédellenes birósági határozatból nagyon könnyen válik «állandó gyakorlat», a «Magánjogi Döntvénytár»-ban 122. sz. a. közölt határozatnak olyan következményei lesznek, amiket talán a kir. Curia sem akart. Az eset meglehetős antipatikus: az ügyvéd az örökösödési eljárás lefolytatásáért kiköti magának a hagyaték megállapitandó értékének a felét. Ezt a dijlevelet a marosvásárhelyi tábla, és «indokaiból» a Curia érvénytelennek mondja ki azzal, hogy ez a per tárgya felének a burkolt megváltása. Ez hagyján. De hogy ide érjenek el, a felsőbiróságok kimondják, hogy a *quota litis nem érvénytelen ugyan,* de csak akkor érvényes, ha az egész tárgy *és a hányad értéke összegszerüleg van kitéve.*

Erős a meggyőződésem, hogy ezt a felsőbiróságok igy nem mondották volna ki, ha az adott esetben az igazságosságnak megfelelő itélet megokolására nem lett volna szükségük rá. Azt akarom mondani, hogy ezt a megokolást a rendelkező részhez csinálták, s nem *ebből* a megokolásból eredt a rendelkezés. Hol is itt a logika? A felperes azért adja be a keresetet, hogy az egészet megnyerje. Ha tehát 25%-os dijlevelet ad nekem, ez azt jelenti, hogy a kereset tárgyának egy negyedét köti le; hogy a *behajtandó* összeg 25%-át is leköthesse, az éppen az *ügyfél* érdeke. Mert mi lesz most már ily esetben: a kereset 10,000 K iránt megy, s hogy a dijlevél a 416/909. p. sz. curiai itélet szerint érvényes legyen, kikötöm a per viteléért «a 10,000 K 25%-át, vagyis 2500 K-t.» Mi lesz már, ha alperest csak 2500 K-ban marasztalják? Ez az egész az enyém? És ha nem, ha ez esetben csak a 2500 K 25%-át fogja megitélni a Curia, akkor mire jó a hányad értékének összegszerü kitételét semmiség terhével megkövetelni? És nem-e «az illetékes hatóságok részéről megállapitandó vagyonérték hányadának» a kikötése ugy az ügyfélnek, mint az ügyvédnek az érdeke? Ezt nem lehet azzal megokolni, hogy ez a pertárgy «burkolt» megváltása. A behajtandó összeg 5%-ának kikötése csak nem a per tárgyának megváltása? Ha pedig nem az, mi jogon avatkozik a biróság az ügyfél és ügyvéd dolgába? Miért ne mondhassa a kliens, hogy dr. X.-nek szánja 10%-át annak, amit részére el tud érni? Ne állitsanak fel a biróságok uj érvénytelenségi okokat, ne avatkozzanak be ismét ridegen és az élet ismerete nélkül karunk mindennapos életviszonyaiba.

A formalizmus mindenkire csak káros. És maradjon meg a gyakorlat a budapesti kir. tábla bölcs kijelentésénél: «Az 57. §. nem tiltja, hogy az ügyvéd dijai és kiadásai megtéritésére a per tárgyának negyed részét kiköthesse, ha mindjárt ennek a hányadnak az összege előre nem is határozható meg.» (Grill: Ig. Szervezet 1907., 305. l.) *Ny.*

— **A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adója.** Az 1909-iki adótörvények egy részéről külön kiadást bocsátott közre a Franklin-Társulat. Külön kötetben adta ki nevezetesen a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adójáról (1909: VIII. tcz.) és a jövedelemadóról szóló törvényeket. E kiadás az általános és a miniszteri indokoláson kivül közli a képviselőház és a főrendiház pénzügyi bizottságának jelentéseit is. A szöveget dr. Márkus Dezső, a curia kisegitő birája látta el jegyzetekkel. Ára 3 K.

— **Káplány Géza** ny. kir. táblai birónak 14 év óta fennálló «*Telekkönyv*» cz. folyóirata f. évi május hó 1-től kezdve *Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye* czimü, 16 oldalas, igen becses és hasznos melléklappal jelenik meg, amelyben elsősorban a végrehajtási törvényt és novellát az évtizedek óta gyüjtött és keletkezésük ideje szerint rendezett felsőbirósági határozatokkal és döntvényekkel együtt közli, ugy, hogy e melléklapot beköttetni és kézikönyvül használni lehessen. A folyóirat előfizetési ára változatlan maradt s a melléklappal együtt egy évre ezentul is csak nyolcz korona.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél** a kiadmányozás ismét fennakadt. Igy egy 1909 április 2-án kelt végzés május 28-án kézbesittetett a feleknek. Ezen anomálián legalább az segitene, ha a kiadóhivatalban a hozott birói határozat megtekinthető volna, ámde sem a kiadóhivatal, sem az elnökség erre engedélyt nem ad.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az alsóausztriai ügyvédi segélyegyesület** 1908. évben 8 gyakorló ügyvédnek adott összesen 10,000 K kölcsönt. A legnagyobb kölcsön 2500 K, a legkisebb 500 K volt. Segély fejében kiadott az egyesület 43 alkalommal 15,078 K-t. Segélyben részesültek elszegényedett vagy munkaképtelen ügyvédek, ügyvédek özvegyei és árvái. A legkisebb segély 30 K, a legnagyobb 1250 K volt. Az egyesület vagyona a mult év végén 45,828 K volt. Kiemeljük, hogy a nemes czélu és igen jelentős müködést kifejtő egyesület elnöke a magyar származásu *dr. Kálmán* Móricz bécsi ügyvéd.

— **Versenytilalom orvosok között.** Többször megemlékeztünk már arról a fejlődésről, mely az értelmiségi foglalkozásoknak dijazását s magát a foglalkozásokat is, eltérve a római jog fictiv altruizmusától, a modern gondolkozásmód szerint szabályozza. Mig a német birodalmi főtörvényszék eddig állandóan ugy itélkezett, hogy orvosok között a versenytilalom nem érvényes, s az e czélból kikötött kötbér meg nem állapitható, addig a schweiczi szövetségi bíróság az emlitett kikötést érvényesnek ismeri el. A német birodalmi főtörvényszék 1909 február 26-áról származó itéletében most kimondja, hogy a versenytilalom csak hivatásos orvosok között semmis, *amerikai fogtechnikusok között nem.*

— **A kincslelet.** Alperes régi házát lebontatta. A lebontás közben az egyik munkás egy fazékra bukkant, amely telve volt aranynyal. A fazekat a munkavezető azonnal átadatta a háztulajdonosnak; felperes követeli a kincs felfedezését és a megtalálót törvény szerint megillető részt. A német birodalmi főtörvényszék elutasitja keresetét. Bebizonyitottnak látta ugyanis, hogy a háztulajdonos már a ház megvételekor tudott arról, hogy kincs van benne elrejtve; ezért is bontatta le, s a munkavezető figyelmét külön felhivta e körülményre, ki a tulajdonos meghagyásához képest utasitotta a munkásokat minden darab föld gondos átkutatására. Ilyen körülmények között a munkás (felperes) nem tekinthető a kincs felfedezőjének. Ő csak puszta eszköz volt a háztulajdonos kezében.

— **Penészgomba ok-e az adásvételi szerződés felbontására?** E kérdésben a német birodalmi törvényszék két ellentétes határozatot hozott. Az egyik határozatban kimondotta, hogy olyan vidékeken, ahol penészgomba rendszerint előfordul, ilyen gombának kezdetleges stádiumban való konstatálása egymagában nem képez oly fogyatkozást, hogy az ujonnan épült házra vonatkozó adásvételi szerződéstől a vevő visszaléphetne. Azonban penészgomba egyesitve a nyers épitmény hiányos kivitelével és az arra visszavezethető nedvességgel, már szerződésfelbontási okul szolgálhat. Egy másik határozatában a következőket mondja a német birodalmi törvényszék: Az állandó birói gyakorlat abból indul ki, hogy a jóhiszemüség nemcsak azt követeli meg, hogy az épületben tényleg létező penészgomba ne hallgattassék el, hanem, hogy az arra vonatkozó alapos gyanu is közöltessék a ház vevőjével.

— **A giesseni jogi fakultás** 300 éves jubileuma alkalmából nagyérdekü ünnepi kötetet adtak ki ezen fakultás volt tanárai. A kötetből kiemeljük a következő dolgozatokat: Stammler: A jogalany határozatlansága. Gareis: Az igazságosság fogalma. Jung: A tételes jog. Seuffert: A rabszolgák szabadságának megvásárlása saját pénzükön. Regelsberger: A birtok birói védelme, a római jog, a közönséges német jog és a német polgári törvénykönyv szerint. Cosack: A részvénytársaság saját részvényei mint a társasági vagyon részei. Liszt: A zsidók kriminalitása. Beling: Informativ perek. Hellwig: A visszaható erő határai.

— **Czégjog.** Felperes a hazánkban is ismert «The Dunlop Pneumatic Tyre Company Ld» pneumatik-nagykereskedő czég; alperes egy, a most emlitett czég által alapitott üzlet, amely kerékpárok és automobilok javitásával és eladásával foglalkozott Kilmarnock skótországi városban. 1904-ben ez a kilmarnocki üzlet bejegyeztette magát a következő czég alatt «Dunlop Motor Co. Ld.», ötszáz font sterling alaptőkével. A «Dunlop Tyre Company» keresetet inditott az utóbb emlitett czég ellen czégbitorlás czimén. Az elsőbiróság itélete szerint a kilmarnocki társaság neve tényleg jogtalan támadás a felperes czége ellen, s megtiltotta a további használatot. A felebbezési biróság itélete szerint, melynek döntését a Lordok háza is helybenhagyta, czégbitorlás nem forog fenn. «A skót (kilmarnocki) társaság neve semmi kétséget sem hagy hátra a Dunlop Tyre Company-val való azonosság tekintetében. Alpereseknek jogukban áll feltételezni annyi intelligenciát a vásárlóközönség részéről, hogy társaságukat meg tudják különböztetni felperestől.»

— **A szállodatulajdonos felelőssége.** Whitehouse ékszerkereskedő utazója éveken keresztül mindig a «Pickett Hotel»-be szállt, ha Edinburgba ment. Egy vasárnap délután odaérkezve, 1800 font sterling értékü árut tartalmazó táskáját odaadta a portásnak, hogy vigye a szálloda irodájába. Semmit sem mondott neki, mert a portás már tudta, hogy az utazó holmiját a szokásos helyre kell tenni. A táskát még azon nap ellopták. Az 1863-i «Inkeepers Liability Act.» értelmében a szállodás csak 30 font sterling erejéig felel a nála elhelyezett árukért; kivéve, ha az ő, vagy alkalmazottjának nemtörődömsége okozta a lopást, vagy, ha az árut egyenesen azért bizták rá, hogy tegye valami biztos helyre.

A Lordok háza helybenhagyva a felebbezési biróság itéletét, a vendéglőst a kártéritési kötelezettség alól felmenti azon indolással, hogy az utazónak kötelessége lett volna a szállodást, vagy alkalmazottját a táska értékes tartalmára figyelmeztetni.

— **Áruvédjegyoltalom.** A kanadai «Tulford and Co» czég, a hirneves «Pink pilula soványok részére» készitője 1908 novemberében a grenoblei törvényszék előtt beperelt egy egész csoport franczia droguistát és gyógyszerészt, akik saját gyártmányukat szintén «Pink pilula» név alatt hozták forgalomba. A keresetnek két akadálya is volt. Az egyik, hogy az áruvédjegyoltalom tekintetében Francziaország és Kanada között nincs egyezség. A másik, hogy a franczia törvények szerint ez a pilula tulajdonképp olyan áruczikk, melynek forgalomba hozatala tiltva van. A grenoblei törvényszék tultette magát mindkét akadályon, egyrészről az egyezség hiányát viszonosság vélelmezésével pótolta, másrészről kimondotta azt, hogy «az áruvédjegy tulajdona már magában véve abszolut jogot konstituál, amely független attól, hogy mire használják.»

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk. Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Útmutató az ügyvédi vizsgára».

Ügyvédjelöltet keresek junius 1-re való belépésre, lehet az illető kezdő is. Bizonyitvány beküldése fizetési igény megjelölésével kéretik. Dr. Liber György ügyvéd, Pécsett. 13406

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 23. szám. Budapest, 1909 junius 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona • negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Tanulmányok a sajtójog köréből. *Dr. Tarnai János* kir. curiai birótól. — A BP. 41. §-ához. *Balpataky József* kir. törvényszéki birótól. — Lehet-e a részvénytársasági közgyülés ujabb közgyülés összehivója? *Dr. Bándy Ferencz* nagybecskereki kir. törvényszéki jegyzőtől. — A sorrendi tárgyalásról. *Dr. Szöngi Ferencztől.* — Különfélék

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tanulmányok a sajtójog köréből.[1]

A censura Magyarországon.

Az 1848-iki magyar sajtótörvény a censura, mint alkotmányellenes intézmény ellen vivott küzdelem eredménye. Tévedne, aki az 1848 : XVIII. tcz. bevezető szakaszának azon kifejezéséből, hogy az előző könyvvizsgálat «eltörültetik», ami jogi münyelven abrogatiót jelent, azt következtetné, hogy eddig a censura törvényen alapuló intézmény volt. Az «eltörlés» itt technice hibás kifejezés, mert a censura a törvény megalkotásakor nem volt egyéb, mint a közigazgatás tényleges gyakorlata, melyet jogászaink törvényesnek sohasem ismertek el.[2] Ezt természetesen csak az állami censurára értjük, melylyel itt kizárólag foglalkozunk; a hitfelekezeti könyvvizsgálat egészen más tekintet alá esik.

A magyar közjogászok a sajtószabadságot nem csekélyebb kutfőre vezetik vissza, mint a Primae Nonusra, a Hármaskönyv I. részének a nemesi jogokat összefoglaló 9. czimére, melynek 4. §-a kimondja, hogy a törvény rendén kivül még a fejedelem sem háborithat senkit személyében vagy vagyonában. A magyar publicistáknak a dolog mélyére menő törvénymagyarázata ezt a helyet ugy értelmezte, hogy a személy és vagyon biztonságát nemcsak a fizikai személyre és jószágra kell érteni, hanem az eszményi javakra, a gondolatra és annak termékeire is.[3] Felfogásuk átment a köztudatba, s e szellem szól hozzánk Széchenyi egyik gyönyörü sententiájából is: «Buzaföldemet — ugymond — apáimtól vettem át, amit tudok, izzadságom s fáradságommal szerzém; s minekutána kevésnek lehet életesháza, de mindenki müvelheti lelki mezejét, ezen utolsó sokkal szentebb tulajdon az elsőnél.»[4]

Nyilvánult ugyan ellenkező felfogás is ugy az irodalomban, mint a törvényhozás tényezői között, az a felfogás, hogy az intézmény, ha nem törvényen, legalább törvényes gyakorlaton alapszik, hogy csak præter legem áll fönn, nem contra legem. De döntő sulylyal tiltakozott e nézet ellen Deák Ferencz. Két ilyen felszólalása van feljegyezve. Az első az országgyülésnek 1836 január 23-án tartott kerületi üléséből, midőn többen kijelentvén, hogy a tervezett országgyülési hirlapra előzetes censurát kivánnak, bár nem a kormány, hanem az országgyülés által gyakorlandót: Deák Ferencz ezt ellenezte, mert kimondanák ezzel a rendek, «amit magyar törvény még soha ki nem mondott, az országgyülés pedig mindig egyenesen tagadott, t i. hogy lehet előleges birálatnak helye hazánkban.»

Még erősebb volt a nagy közjogász felszólalása az 1839 junius 21-én tartott országos ülésen a következő eset alkalmából:

A ház «az országgyülési tudósitásokkal foglalatoskodó hirlapok iránt» készült törvényjavaslatot tárgyalta. Az elnök felszólitotta a rendeket, hogy álljanak el a törvényjavaslattól, mert az a «divatozó» censurát érinti, melyről több törvényünk van. Klauzál Gábor óvást tett e megállapitás ellen és felszólalását jegyzőkönyvbe kérte vételni. A vita folyamán felszólalt Deák Ferencz is. «Senkitől sem hallotta — ugymond — hogy a censura törvényes; ha tehát fel nem szólalnak a követek, hogy a censura törvényes, tétessék be a naplóba mindnyájok nevében az óvás, és név szerint csak azok legyenek felirva, akik kivételt akarnak tenni.... Kimondom most is, hogy azon véleményben nem osztozom az elnökkel, hogy a censura Magyarországban törvény által van elhatározva.»[1]

Az 1553 : XXIV. tcz., melyre az intézmény törvényességének védői, mint legrégibb forrásra hivatkozni szoktak, mi támpontot sem nyujt nézetük mellett. E törvényben egyáltalában nincs semmi rendelkezés. Csak válasz az a királyi előterjesztésekben foglalt ama kivánságra, hogy Magyarországon a vallási tévtanokat tartalmazó könyvek ezentul ne nyomattassanak, a forgalomban levők pedig koboztassanak el.[2] A rendek — nyilván kitérőleg — tárgytalannak mondják ezt az óhajtást, mert «tudomásuk szerint jószágaikon ilyesmi nem fordult elő.» Ez a törvény tehát, melyről Dessewffy József gróf megjegyzi, hogy «mélyebb értelem van benne, mint amilyent első tekintetre mutat»,[3] nemcsak nem bizonyitja, hogy akkoriban a censura törvényesen fennállott volna, de ellenkezőleg, inkább azt mutatja, hogy a kormány az intézmény behozatalát óhajtotta.

Épp oly kevéssé lehet a censurára érteni az 1588 : XXVIII. tczikket, mely a Gergely naptár befogadásáról intézkedik. Magyarországon vonakodtak a XIII. Gergely pápa által 1582-ben megállapitott uj időszámitást használni; ennek használatát teszi a törvény büntetés terhe alatt kötelezővé.[4] De a «calendarium» szó itt nem naptár-*könyvet* jelent, hanem időszámitást; ami nyilvánvaló a törvény 2. §-ából, mely a tilalommal kapcsolatban a régi «naptár» szerint keltezett addigi kiadmányok és itéletek érvényben maradását rendeli.

Hasonló értelme van az 1599 : XLV. tcz.-nek, mely a régi naptárt eltörli («abrogatur», «aboleatur»). Könyvet nem

[1] Az előző közleményeket l. az 1907. évi 48. sz. és az 1908. évi 35., 36. 37. számokban.

[2] *Zsilvay,* Magyar Sajtójog, 13. l. — *Ballagi,* Politikai irodalom Magyarországon, 5. l.

[3] *(Hajnóczi),* Dissertatio politico publica de regiæ potestatis in Hungaria limitibus. 1791. 70. és 153. ll.

[4] Stadium XVI. l.

[1] *Kónyi,* Deák Ferencz beszédei, 1. köt. 2. kiad. 225., 329. l.

[2] *Szegedi,* Rubricae juris. 1734. 2. r. 115. l.

[3] Über Pressfreiheit und Bücherzensur, 1831. 54. l.

[4] *Szegedi,* i. m. 2. r. 208. l.

lehet eltörülni, de el lehet törülni valamely usust: itt a régi időszámitás használatát. Ez a törvény azonban mégis a sajtójog terén mozog, mert bünteli a régi calendarium *nyomtatását* is. Nem müszaki értelemben vett valódi censura ez sem, mert nem rendel előzetes könyvvizsgálatot, de legalább sajtótörvényhozás: bizonyos nemü iratoknak *általános* tilalma.

Amily kétségtelen azonban, hogy a censura mellett magyar törvényre hivatkozni nem lehet, épp oly bizonyos, hogy már a XVI. században tényleges gyakorlatban volt, többnyire mint repressiv rendszabály ugyan (forgalomban levő könyveknek közigazgatási uton való elkobzása), de itt-ott mint praeventiv intézmény is.

A legrégibb e nemü rendelkezés II. Lajos királynak 1523-ban Szeben városa tanácsához intézett decretuma, mely meghagyja, hogy Luther iratait fel kell kutatni és el kell égettetni.[1] Hasonló természetü, de általános intézkedést tett II. Miksa király, a speyeri censura-végzemény alkotója, Prágában 1570 márczius 3-ikán kelt decretumával. Az ország erdélyi részeiben lábrakapott «trinitarius vagyis ujitott arianus» eretnekség elnyomását vette czélba s többek között azt is meghagyta Verántz Antal esztergomi érseknek, hogy az eretnek könyvek eladóit és terjesztőit nyomoztassa ki, a világi hatóság által vettesse őket börtönre és testileg is büntettesse. Tiltja, hogy ilyen könyveket bárki is áruljon, olvasson, magánál tartson vagy másokkal közöljön.[2]

[1] *Fejér,* Iurium ac libertatum religionis et ecclesiæ in regno Hungariæ partibusque adnexis codicillus diplomaticus, 36. l. — V. ö. Joh. Grf *Majláth*, Die Religionswirren in Ungarn, 1. k. 6. l. — *Wiesner*, Denkwürdigkeiten der öst. Zensur, 27. l.

[2] A speyeri végzemény szövegét l. *Hoffmann,* Geschichte der Bücherzensur, I. k. 177. l. Előzetes censura is rendeltetik benne: «Soll auch keiner etwas zu trucken macht haben, das nit zuuor von seiner Obrigkeit ersehen, vnnd also zu trucken jme erlaubt wäre.» Miksa rendeletét kiadta *Fejér* (Iurium ac libertatum religionis et ecclesiæ catholicæ in regno Hungariæ partibusque adnexis codicillus diplomaticus, Budæ, 1847., 101. l.). Mint a magyar sajtótörvényhozás első okirata, álljon itt egész terjedelmében: «Quum intelligamus post exortam in partibus regni nostri Hungariæ Transilvanis hæresin Trinitariorum, renovatum videlicet Arianismum, esse plerosque non solum, qui libros hæresim illam continentes passim dispergant, et vel etiam publice venum exponere audeant; verum etiam, qui impiæ et ante aliquot sæcula, totius orbis christiani consensu, damnatæ doctrinæ applaudentes, aliis quoque illam vel publica prædicatione commendare, vel privatim in suum eos errorem protrahere non vereantur: haud omittere pro officio nostro imperiali et Regio voluimus, quin huic tanto et tam horrendo malo debita ratione quamprimum obviaremus; ne inter tot et tam graves miseri huius regni nostri calamitates, quas Deus ob maxima et plurima alioquin populi sui delicta immisisse nullum est dubium, maior et gravior in nos et regna nostra divinæ suæ Maiestatis ira exardeat. Quapropter dedimus in mandatis fidelibus nostris, Reverendissimo in Christo Patri, domino Antonio Verantio, Archiepiscopo Ecclesiæ Strigoniensis, Primati Hungariæ, legato nato, summo, et Secretario per Hungariam Cancellario et Consiliario nostro etc et aliis personis Ecclesiasticis, in dioecesi Ecclesiæ eiusdem commorantibus, ut *venditores et dispersores librorum talium,* hæresim videlicet Trinitariorum, sed et Sacramentoriorum, seu Zwinglianorum, in se continentium, *investigare et ab investigatis, non solum libros quoscunque, apud illos inventos, auferre et confiscare;* verum etiam assistente illis brachii nostri regalis auctoritate, bibliopolas eiusmodi, vel qui hæreses illas publice prædicant, auxilio fidelium capitaneorum nostrorum, judicumque et magistratuum, sub quorum jurisdictione tales reperti fuerint (quibus ut requisiti officium in hoc suum faciant, et mentem ac voluntatem in hoc nostram seriam fideliter exequantur, his nostris præsentibus strictum damus mandatum) *incarcerare et in corpore quoque graviter puniri facere debeat.* Privatim autem impiis istis et damnatis doctrinis adhærentes et illas profitentes admoneant, ut resipiscant et veram fidem ac religionem catholicam ab ipso Salvatore nostro et eius Apostolis eorumque successoribus sanctis videlicet orthodoxis Ecclesiæ Patribus traditam, illorumque sanguine et morte confirmatam et ad haec usque sæcula in posterum transmissam sequantur. Id autem facere recusantes et in sua impietate obstinate permanentes nobis indi-

Ezentul is csak administrativ uton történtek nálunk az előző könyvvizsgálat tárgyában intézkedések, törvénytárunkban semmi nyoma. Az Ausztriában életbeléptetett rendszabályokat a közigazgatás egyszerüen közzétette és alkalmazta Magyarországon is; de politikai okokból némileg kiméltek Magyarországot, mert féltek, hogy a censurai tilalmak, melyeknek éle a protestantismus ellen irányult, e felekezet hivei között szaporitani fogja a Habsburgellenes elemeket.[1] A legnevezetesebb esemény talán az volt, hogy I. Lipót külön censort rendelt Magyarország számára Szentiványi Márton személyében. De ez csak muló intézkedés volt, mert Szentiványi halála után az állást nem töltötték be, hanem a censurát a nagyszombati egyetemre bizták.[2]

Az 1791 : XXVI. tcz. 5. §-a valóságos censurát állit fel, de szintén nem államit, hanem hitfelekezetit. A törvény megengedi ugyanis a protestánsoknak, hogy vallási könyveiket «saját vallásukbeli vizsgálók felügyelete alatt» szabadon nyomtathassák. Azonban a törvény, bár a censura hatáskörét csak a vallási nyomtatványok területére szoritotta, közvetve mégis bizonyitja, hogy az intézmény mint állami is tényleg gyakorlatban és legalább hallgatag türve volt. Meghagyja ugyanis, hogy a protestáns censorok neveit be kell jelenteni a helytartótanácsnak, ami azt tanusitja, hogy a helytartóság tényleg általános felügyeletet gyakorolt a sajtóügyre. A törvénynek ama további rendelete pedig, hogy a protestáns vallási könyvek három példányban ő felségéhez terjesztendők fel, azt mutatja, hogy a sajtótörvény legfelső ellenőrzését királyi jognak tekintették.[3]

cent, ut in eos pro officio nostro et etiam veteribus regni decretis ac legibus publicisque constitutionibus Regnicolarum nobis attributa, condigno modo etiam abdonatione bonorum et jurium possessionariorum, si nobiles sunt personæ, animadvertere possimus. Quaproter vobis et vestrum singulis, harum serie firmissime præcipientes committimus et mandamus, *ut nemo cuiuscunque status et conditionis, libros haeresum supradictarum venum exponere vel legere et apud se retinere aliisque communicare,* neque impiam et damnatam illorum doctrinam publice et privatim prædicare, aut ei quoquo modo adhærere; eius vero professores et sequaces nedum fovere et in bonis suis retinere audeat et præsumat, ut potius illos, ut crudeles hemicidas fugere, omnibus modis pellere et exterminare debeat et teneatur. Ne si secus factum fuerit justam habeamus causam in tales modo prædeclarato irremissibiliter animadvertendi. Secus igitur nullo modo facturi. Præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Arce nostra regia Pragensi dic 8. mensis Martii Anno domini 1570.

Miksa 1574-ben is bocsátott ki rendeletet, meghagyván, hogy engedélye nélkül theologiai munkát senki ne nyomasson *(Ballagi*, i. m. 6. l.)

[1] *Wiesner*, i. m. 40. l.

[2] *Ballagi*, i. m. 20., 22. ll. — *Concha*, A kilenczvenes évek reformeszméi és előzményeik, 211. l.

[3] A könyvvizsgálat dolgában kelt főbb rendeleteket Kassics Enchiridionja alapján a következőkben soroljuk fel:

1730 junius 9: a könyvkereskedők a hozzájuk érkezett könyvek jegyzékét a censoroknak bemutatni s kivánatra a mü egy példányát beszolgáltatni tartoznak;

1731 január 7: eltiltatik az akatholikus könyvek és bibliák behozatala;

1743 április 14: az akatholikus könyvek, ha nem tartalmaznak egyebet, mint kifejezetten tört dogmáikat, akatholikus tulajdonosaiknak azonnal kiadandók;

1747 julius 19: rendeltetik, hogy revisorként két jezsuita fog müködni és utasitás adatik ki részükre;

1748 január 21: meghagyatik a censoroknak, hogy különösen oly könyvekre ügyeljenek, amelyek az államot és a közerkölcsiséget sértik vagy egyébként botrányosak, a katholikus vallást, a katholikus fejedelmeket vagy papságot bántják vagy valamely uj eretnekségben gyanusak;

1751 junius 25: rendeltetik, hogy a nyomdászok előzetes vizsgálat és helybenhagyás nélkül magániratokat sajtó alá ne bocsássanak;

1754 február 25: a licentiosus és erkölcsrontó könyveket el kell égetni;

1754 február 25: a dogmaellenes, rágalmazó, gunyolódó könyveket vigyázatosan össze kell vásárolni és félre kell tenni;

A censura törvényessége mellett hivatkoznak némelyek az 1791 : LXVII. tcz.-re is, de azt hiszem tévesen. E törvény codificationalis bizottságokat küld ki és ezek teendőit sorolja fel. E feladatok közt emlittetik ott a «censura librorum» is, de csak mint *felállitandó* intézmény.

Mindezek azonban csak szórványos intézkedések voltak. Közigazgatásunk rendszeres intézményévé Mária Terézia tette a censurát 1745-ben. A királynő a helytartótanácsra bizta annak teendőit, de azért a magyar censurának a bécsivel való összefüggése és attól függése továbbra is fenmaradt, sőt nálunk még keményebben kezelték, mert a királynő hitbuzgósága eltért a régi rendszertől és nem félt a protestantismus elleni nyilt háborutól.[1] A helytartótanácsban elsősorban a vallásügyi bizottság (Commissio ad negotia religionis deputata) foglalkozott a könyvvizsgálattal. A bizottság elnöke a primás, elnökhelyettese valamelyik püspök volt. Az eljárás a római inquisitiónál divó vizsgálati rend mintájára volt szabályozva és Vajkovics büszkén emliti, hogy a királyné rendelete régibb, mint a XIV. Benedek pápa 1753-iki bullájában foglalt római szabályzat.[2]

Kétféle vizsgálat volt: a kéziratokra vonatkozó sajátképeni *censura* és a nyomtatványokra vonatkozó *revisio*.[3] Az előbbinek szerkezete az alant előadandókból ki fog tünni; a másodikra nézve a következő szabályok voltak hatályban. A harminczadhivatalba érkező könyvek a bizottság elnökéhez tétettek át, ki azokat a vizsgálatra kirendelt két revisorhoz juttatta. Ezek, a kifogás alá eső helyek pontos megjelölése mellett, irásban adtak véleményt; esetleg a mü kifogástalanságáról állitottak ki tanusitványt. Ezt a véleményt a vallásügyi bizottság felülvizsgálván, votuma kiséretében a helytartótanács elé terjesztette, ez pedig felülvéleményével a m. udvari kanczelláriához küldötte, mely, királyi jóváhagyás mellett, végleg döntött.[4]

1747 márczius 1-én a helytartótanács Instructiót adott ki a revisorok részére. Tartoztak kijegyezni mindazon helyeket, melyeket «az állam vagy a jó erkölcsök ellen valóknak vagy egyébként botrányosaknak, a katholikus vallást, a katholikus fejedelmeket vagy a papságot sértőknek találnak». Hasonló gonddal tartoznak átnézni a nem katholikusoktól irott politikai és a «közömbös» könyveket is, mert tapasztaltatott, hogy ezek a «közömbösség» szine alatt igen gyakran mérget rejtenek, téves tanokat, sőt az atheismust szivárogtatják be . . . A polgári tisztviselők, kikre a politikai könyvek megbirálása eddig bizva volt, az iratoknak ilyen burkolt gonoszságait, melyeket csak az élesen látó szem vesz észre, nem tudták felismerni.» Ügyeljenek a nyomdászokra is, nehogy ezek «lakodalmi versek, vagy egyéb burkolt vagy álczimek alatt, vagy szerző nevének elhallgatásával, előző vizsgálat nélkül bármit is nyomassanak». Az észlelt tévedéseket jelentsék fel az illetékes püspököknek is, hogy ezek hivatásukhoz képest eljárhassanak.[1]

Látható ezekből, hogy a censurát Magyarországon, éppugy mint egyébütt, főképen a reformatio elleni küzdelem hozta létre és táplálta, aminek természetes következménye volt, hogy a könyvvizsgálat eredetileg a papok kezébe adatott és hogy tulnyomó befolyás volt nekik biztositva még akkor is, mikor a sajtóra való általános felügyelet a világi hatóságok ügykörébe jutott. Mária Terézia is főkép a protestans könyvek behozatalát kivánta megakadályozni. Az ügy gyakorlati kezelése az volt, hogy a bécsi censura által a tilos könyvek jegyzékébe (Catalogus librorum prohibitorum) felvett vallási iratokat, különösen a protestans forditásu, a katholikus papoktól diffikultált bibliákat, minden további eljárás nélkül elkobozták és megsemmisitették. De az irók üldözéséről is maradt fönn nehány sensationalis eset emléke. Ilyen a Bahil Márton eperjesi prédikátoré, akit a pápaság ellen németül irt könyvének («Vom Ursprung und der Ausbreitung des Papstthums») cseh nyelvre forditása miatt lázadás czimén börtönre vetettek s kit csak Poroszországba szökése mentette meg a további üldözéstől.[2]

Tévedne azonban, aki a sajtóval szemben követett ezt az eljárást a kor politikusainak szellemével ellentétben levőnek tartaná. Ezek csak a törvényesség szempontjából nehezteltek a censurai rendszabályokra, de a közönség legvilágosabb részében is általános volt az a felfogás, hogy előző könyvvizsgálat nélkül kormányozni nem lehet. A szellemi küzdelemben is mindennapi dolog volt az erőszak fegyvere. Ki ne ismerné *Kollár Ádám* könyvének történetét?

«De originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa sacra apostolicorum regum Ungariae» czimü müve 1764-ben jelent meg, kevéssel az országgyülés megnyitása előtt. Mellékes dolog, de mégis említést érdemel, hogy a könyv a legilletékesebb itélet szerint közjogi szempontból éppen nem volt valami nagyon felforgató.[3] De minthogy tartalma részben megegyezett a királyi előterjesztésekkel, feltámadt az a gyanu, melyet ujabb kutatások igazoltak is, hogy Kollár eszméit, különösen a magyar nemességet gyalázó megjegyzéseit, az udvar sugalmazta. Az országgyülés mindkét háza hevesen nekirontott a könyvnek és szerzőjének; a kormány kénytelen volt a munkát betiltani, sőt némelyek szerint el is égettetni.[4]

De ilyen volt a kor szelleme később, még a II. József korszaka után beállott lendület idején is. Sopron megyének 1790. évi gravaminalis felirata nem tesz kifogást a censura ellen s csak azt panaszolja, hogy nem a világi hatóságok gyakorolják; egyuttal egy államellenes könyvnek (*Grosing*, Jus publicum Hungariae) elégetését és szerzője számkivetését követeli.[5] Somogymegye ugyanezen időben sérelmesnek panaszolja József könyvvizsgálati rendszerét, de csak azért,

1759 márczius 19: az árverés alá kerülő könyvek jegyzéke is censura alá veendő;

1767 május 18: a libertinismust terjesztő és a hit mysteriumait gunyoló könyvek *birtokosainak* meghagyatik, hogy e nyomtatványokat égessék el;

1770 október 1: megtiltatik a zsidóknak, hogy keresztény irók könyveivel kereskedjenek;

1772 szeptember 11: előzetes censura nélkül semminemü könyvet nyomtatni nem szabad;

1773 április 14: rendeltetik, hogy a tiltott könyvek bécsi jegyzékében foglalt müvek minden további vizsgálat nélkül Magyarországon is eltiltvák;

1782 május 31: a censura által engedélyezett könyvek forditását is csak előző vizsgálat és helybenhagyás után lehet sajtó alá bocsátani;

1782 julius 8: a könyvek rajzai és diszletei is censura alá bocsátandók;

1783 február 24: utasokat csak akkor szabad tilos könyvek iránt megmotozni, ha gyanuban vannak, hogy terjesztés végett több példány van náluk;

1783 márczius 31: zsidó és héber könyvek nyomtatása és behozatala tilos;

1793 junius 25: nem engedélyezett nyomdában készült könyvet árulni, de még ajándékba adni sem szabad;

1804 február 28. és 1812 márczius 17: a nyomdászok a náluk készült minden müből négy példányt tartoznak a helytartó tanácsnak bemutatni.

[1] *Wiesner*, 105. l.

[2] *Vajkovics*, Dissertatio de potestate principum saecularium in censuram librorum. Colocae, 1791. 26. l.

[3] *Vajkovics*, i. m. 23. l. — Erdélyre nézve l. *Jakab* Elek, A censura története Erdélyben (Figyelő X. k.).

[4] *Finászy*, A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában. 1. k. 64. s. k. ll.

[1] *Vajkovics*, i. m. 26. l. Forditásban közli *Ballagi*, i, m. 55. l.

[2] *Wiesner*, i. m. 105. l. — *Ballagi*, i. m. 54. l.

[3] *Concha*, A kilenczvenes évek reformeszméi és előzményeik. 1885. 9. l.

[4] *Szalay*, Publicistai dolgozatok, 1. k. 3. s. k. ll. *Ballagi*, i. m. 69. l.

[5] *Marczali*, Az 1790—91. l. országgyülés. 1. k. 218. l.

mert alatta a «gonosz, botrányos könyvek szabad eladása divott».[1] Az a gondolat, hogy a censura, még ha Ausztriában helyes volna is, Magyarországon de lege ferenda sem ajánlatos, abban az időben még csak némely magasabb gondolkozásu irónál és politikusnál nyilvánul meg.[2]

(Folyt. köv.) *Dr. Tarnai János.*

A BP. 41. §-ához.

A büntetőtörvény figyelembe vette a gyermeknek szülőivel szemben tartozó tiszteletét s a szülők ellen elkövetett testi sértést sulyosabb büntetési tétel alá vonta, mint a mások ellen elkövetettet.

A BP. és az ennek életbeléptetéséről szóló törvény készitői már nem voltak oly nagy figyelemmel a szülők iránt, mert a fölmenő rokonon elkövetett könnyü testi sértés vétségére vonatkozólag — mely az ily fajta testi sértések legnagyobb részét teszi — oly intézkedéseket létesitettek, melyek a szülők igazának érvényesitését megnehezitik, sőt gyakran talán egészen lehetetlenné is teszik.

Ugyanis a BP. érvényességét megelőző időben mindazon ügyekben, melyek a törvényszékek hatáskörébe tartoztak, a kir. ügyész képviselte a vádat. Minthogy pedig a Btk. 302. §-ának 2. bekezdése szerint büntetendő cselekmények elbirálása a törvényszékek hatáskörébe volt utalva, ebből következett, hogy a szülők ellen elkövetett könnyü testi sértés vétsége ügyében is a kir. ügyész végezte a vád teendőit.

A BP. életbeléptével ez a viszony megváltozott.

Az 1897 : XXXIV. tcz. 17. §-a a fölmenő ágbeli rokonon elkövetett testi sértések büntetését meghagyta ugyan a törvényszékek hatáskörében, de a BP. 41. §-a következtében most már a könnyü testi sértés esetében a váddal járó teendők elvégzése a szülők föladatává lett s a kir. ügyész csak kivételesen, közérdek fennforgása esetén veheti át a vád képviseletét.

Ezen intézkedés által elvonta a törvény a szülőktől azt a védelmet, melyet azelőtt az által élveztek, hogy ha könnyü testi sérülést szenvedtek is leszármazóiktól, a vád teendőit a kir. ügyész látta el.

A szülők ezáltal igen hátrányos helyzetbe jutottak, mert hacsak módjukban nincs ügyvédhez fordulni, ők maguk ugyan sohasem lesznek képesek ügyüket a törvényszék előtt elintézni.

A törvényszék előtti eljárás — nem számitván ehhez a BP. 84. §-a alapján esetleg teljesitett nyomozást — mivelhogy a sértett maga jár el a vád képviseletében, a BP. 103. §-ának 3. *b)* pontja szerint, kötelező vizsgálattal kezdődik, melyet a BP. 104. §-ához képest a vádlónak kell inditványoznia. A vizsgálat befejezése után vádiratot kell készitenі, majd esetleg a kifogások tárgyalására kell mennie a magánvádlónak s csak azután következik, ha következik, a főtárgyalás.

Ezen teendők elvégzése oly szaktudást igényel, melyet még müvelt laikus embertől sem követelhetünk meg, annál kevésbbé tehát a kisebb müveltségü szegény embertől.

A jogkereső szülő mindjárt az első lépésével belebotlik a szabályokba. Az első lépés ugyanis a vizsgálat inditványozása volna.

De hát honnan tudhassa az az egyszerü falusi ember, hogy mi fán terem ez, hol, s miképpen kell azt nyélbe ütni? Ezt az inditványt a sértettnek a BP. 90. §-a értelmében teendő inditvány, közönséges nyelven a panasz tétele alkalmával kellene előterjesztenie.

De hát ki igazitsa ez iránt utba? Sajnos, ott sem igen kap az illető utbaigazitást, ahol jog szerint kellene.

Ámde, ha a vizsgálat szakán valahogyan keresztül vergődik is az ügy, miképp fogja az a szegény ember a vádiratot elkészitenі? Már pedig, ha a vádiratot kellő időben be nem adja, ügye a BP. 277. §-a értelmében megszünik.

Igy lesz tehát a vádirat a legtöbb esetben sirásója a megsértett szülő panaszának, ha ugyan a szülőnek módja, kedve, vagy alkalma nincs ügyvédhez fordulni.

A törvényhozás méltánytalan volt a szülőkkel szemben, midőn őket az eddig élvezett kedvezménytől megfosztotta.

A hiba a BP. 41. §-ának és az 1897 : XXXIV. tcz.-nek alkotásakor történt.

Egymagában azon körülmény, hogy a felmenő rokonon elkövetett könnyü testi sértés vétsége esetében a vád képviselete a sértettre lett átruházva, nem lett volna nagyobb fönnakadás oka, ha ezt az intézkedést jótékonyan enyhitette volna a hatáskörök megállapitásakor oly rendelkezés, mely szerint ezen ügyek elbirálása a járásbiróságok feladatává tétetett volna.

A szülők ellen elkövetett könnyü testi sértés vétségének elbirálását különben is czélszerü lett volna a járásbiróságokra bizni.

Ezen cselekmények tényálladéka nem bonyodalmasabb természetü, mint a mások ellen elkövetett könnyü testi sértés vétségeé, a jogi kérdés nem nehéz, a cselekménynek minden ember értelméhez szóló jelenségei iránt az egyes birónak elegendő érzéke van. Ekképp ezen cselekmények elbirálásához sem a kötelező vizsgálat, sem a vád alá helyezési eljárás, sem a társas birósági főtárgyalás nem mutatkozik valami nélkülözhetlen kelléknek. Emellett tekintetbe veendő, hogy a törvényszék székhelye rendszerint távolabbra esik a községtől, mint a járásbiróság székhelye, elannyira, hogy sok esetben a rendkivül nagy távolság is akadálya lesz annak, hogy az eset lebonyolittassék. Amennyiben a Btk. ezen cselekményekre két évig terjedhető fogházat állapitott meg, itt is alkalmazható lett volna a Btk. 418. és 425. §-aira nézve alkalmazott azon szabály, hogy amennyiben egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának az esete forogna fönn, az ügy a kir. törvényszékhez teendő át. Ez utóbbi intézkedésre ugyis alig került volna a sor, mert tudva lévő, hogy ezen könnyü testi sértés esetei nagyrészt kibékitéssel végződnek, büntetés alkalmazása esetén pedig eddig talán ki sem róttak még egy éven felüli fogházat.

Ha már a vád képviseletéből álló állami támogatást a BP. 41. §-a megvonta a szülőktől, akkor ezen hátrány ellensulyozásául mintegy kinálkozott az alkalom arra, hogy a hatáskör az emlitett módon szabályoztassék, mert az bizonyos, hogy azon egyszerü formák közt, amilyenekkel a BP. a járásbirósági eljárást szervezte, a legegyszerübb ember is érvényesitheti a vádat, mig a törvényszék előtti eljárásban csakis a jogban járatos ember igazodhatik el, s igy, ha ezen eljárásnál a sértettet magára hagyjuk, előre látható, hogy nem lesz képes boldogulni.

Az előadottak alapján ugy vélem, hogy egy jövőbeli novelláris pótláskor czélszerü volna akként intézkedni, hogy ezen cselekmények a közvád esetei közé soroztatnának s elbirálásuk a föntebb jelzett módon a járásbiróságokra ruháztatnék.

Addig pedig, amig a törvényhozás nem intézkedik, méltányosnak tartanám, ha a rendelkezésre álló eszközöket fölhasználnók arra, hogy a megsértett, nagyobbára szegénysorsu, gyámolitásra szorult szülők, kik közül nem egy valósággal a Lear sorsára került, helyzetén könnyitsünk.

Ennek a czélnak szolgálna a meglévő törvény keretén belől az, hogy a kir. ügyészek akár önként, akár felsőbb rendelkezés alapján a BP. 41. §-ában gyökerező abbeli jogukat, hogy a vád képviseletét közérdekből átvehetik, a jelen czikkem során tárgyalt vétségek minden arra való esetében gyakorolnák.

Nem lesz fölösleges ezuttal még azt is fölemlitenem, hogy a magáninditványokat jegyzőkönyvbe foglaló biróságok és rendőrhatóságok igen helyesen tennék, ha mindjárt a vizsgálat iránti inditványt is bevennék a panaszjegyzőkönyvbe, melyet aztán a vizsgálóbiróhoz kell küldeniök a további teendők végett.

A vizsgálat különben elrendelhető formaszerü inditvány nélkül is, ha a magáninditvány egyébként a BP. 104. §-ában előirt kellékeknek megfelel, mert a bünvádi eljárás megindítása iránti kérelem a kötelező vizsgálat elrendelése iránti kérelmet is magában foglalja.

Balpataky József,
kir. törvényszéki biró

Lehet-e a részvénytársasági közgyülés ujabb közgyülés összehivója?

Megtörtént, hogy egy részvénytársaság közgyülése ellentétbe jutván az igazgatósággal, a vezérigazgató elmozditásának tárgyul kitüzésével ujabb közgyülés összehivását határozta el ; — egyuttal meghatározta ennek helyét, idejét, tárgysorozatát, szóval egy közgyülési meghivót szóról-szóra elkészitett s annak kifejezetten

[1] *Concha,* i. m. 227. s. k. ll.
[2] *Marczali,* i. m. 140. l.

a közgyülés nevében való közzétételével a közgyülési elnököt és jegyzőt bizta meg.

Kérdés, hogy a közgyülés ezen határozata sérti-e a részvénytársaság alapszabályainak azon intézkedését, hogy a közgyülés összehivása az igazgatóság jogkörébe tartozik, vagy nem s ehhez képest a kereskedelmi törvény 174. §-a értelmében inditott megtámadási kereset folytán a határozat bíróilag megsemmisitendő-e, vagy nem?

Merev törvénymagyarázat mellett kétségtelenül arra az eredményre jutunk, hogy a határozat alapszabályellenes s ekként megsemmisitendő.

A törvény (kereskedelmi törvény 157. §. 8. pont) az alapszabályok kötelességévé teszi azon közeg megjelölését, ki által a közgyülés összehivásának történni kell.

A konkrét esetben, — de amint talán kivétel nélkül minden részvénytársaságnál vagy szövetkezetnél igy van, — az alapszabályok a közgyülés összehivására jogositott közegként az igazgatóságot jelölik meg.

Következik: közgyülést érvényesen a törvényben (kereskedelmi törvény 178. és 195. §-ai) megállapitott esetek kivételével csak az igazgatóság hivhat össze, senki más.

Alaptétel a részvénytársasági jogban: csak az arra jogositott közeg által összehivott közgyülés érvényes; a jogositott közeget pedig az alapszabályok határozzák meg.

Az előadott okoskodás azonban merev keresztülvitele esetén ferde helyzetet teremthet a részvénytársaság életében.

A kereskedelmi törvény 177. §-a értelmében a közgyülés kétségtelenül jogosult ujabb közgyülés összehivását elhatározni. Ha ezt teszi, szükségkép meg kell jelölnie azt is, hogy miért hivandó össze a közgyülés: azaz meg kell állapitania az ujabb közgyülés tárgyát vagy tárgyait.

Talán az sem vitás, hogy a közgyülés az ujabb közgyülés helyét, idejét is megállapithatja: végeredményben tehát a közgyülés jogosult egy ujabb közgyülés meghivóját szószerint megállapitani.

Ha ezen szószerint megállapitott meghivót a közgyülés elnöke és jegyzője által kifejezetten a közgyülés nevében közzététeti, tulajdonképp a meghivást teljes egészében maga teljesiti.

Az ellenvélemény szerint azonban a közgyülésnek nem szabad magának sem az összehivást eszközölnie.

Ha a közgyülés respektálja ezt a felfogást, daczára, hogy az igazgatóságban nem bizik, akkor kénytelen az igazgatóságra bizni a meghivás foganatositását.

Jogilag az igazgatóság köteles is ezt foganatositani. De ha a közgyüléssel már ugy is ellentétbe helyezkedett, könnyen megeshetik, hogy tényleg nem foganatositja.

Mi történhetik már most?

Ha legalább az alaptőke tizedrészét képviselő részvényes összeverődik, ugy ezek a kereskedelmi törvény 178. §-a értelmében az illetékes törvényszéknél kérik az ujabb közgyülés összehivását.

Ez azonban ferde helyzet a közgyülésre, mely az uralkodó felfogás szerint a részvénytársaság legmagasabb szerve.

És közelebbről vizsgálva, az összehivás által az alapszabályokon sem esik sérelem.

Az alapszabályok azon intézkedése, hogy a közgyülés összehivása az igazgatóság jogkörébe esik, a közgyülés együtt nem létének állapotára vonatkozik. Ilyenkor a részvénytársaság létfeltétele, hogy meg legyen határozva azon közeg, amely a részvényeseket közgyülésbe hivja össze. De ha a közgyülés együtt van, benne és általa megtestesül a részvénytársaság, ennek sorsát elvileg szuverén intézi, intézkedései elé, amennyiben nem törvénybe vagy alapszabályba ütköztek, az igazgatóság akadályokat nem gördithet, utasitásait teljesiteni tartozik.

Az igazgatóság jogkörének a közgyülés által való megsértése elvi alapon ki van zárva.

Ha tehát a közgyülés együtt nem létének állapotára gondolva az alapszabályok az igazgatóságot jelölik meg a közgyülés összehivására jogosult közegként, ezen intézkedés nem zárja ki, hogy az együtt levő közgyülés magát ujból összehivhassa, azaz elhatározhassa, hogy bizonyos helyen, időben, és bizonyos czélból ujból összejön és erről a jelen nem volt részvényeseket értesithesse.

Dr. Bándy Ferencz.

A sorrendi tárgyalásról.

A végrehajtási törvény 118. §-a értelmében, ha a lefoglalt ingóságok árverési vételárának felosztására vonatkozólag a végrehajtatók között megállapodás nem jön létre, a biróság a vételárfelosztás eszközlése végett határnapot, ugynevezett sorrendi tárgyalási határnapot tüz ki, s arra az érdekelt feleket megidézi.

Előfordulhat — amint gyakran elő is fordul, — hogy a határnapon a végrehajtatók egyike-másika nem jelenik meg, illetve bármi oknál fogva nem jelenhetik meg. Kérdésessé válik tehát, hogy a biróság a vételár-felosztásnál mily álláspontot foglaljon el a meg nem jelent végrehajtatóval szemben.

A bíróságok különbözőképpen járnak el.

Különösen a budapesti bíróságoknál csaknem állandósul az a gyakorlat, hogy a biróság a meg nem jelent végrehajtató követelését teljesen figyelmen kivül hagyja, s a meg nem jelent végrehajtatóval ugy bánik, mintha követelése megszünt volna. A meg nem jelent végrehajtatót tehát egész egyszerüen ugy tekinti, mintha annak zálogjoga megszünt volna.

Nézetem szerint a bíróságok ezen eljárása semmiképpen sem nevezhető szabályszerünek, mert nem egyeztethető össze azokkal a követelményekkel, melyeket a végrehajtási törvény 118. és 119. §-a előir.

Tisztába kell jönnünk mindenekelőtt azzal, hogy mi czélból tartja a biróság a sorrendi «tárgyalást».

Nincs egyéb czélja a tárgyalásnak, mint az, hogy a biróság meghallgassa az érdekelteknek az elsőbbségre (a sorrendre) vonatkozó megjegyzéseit.

Leghelyesebben tisztázhatjuk különben a kérdést, ha azt példa alakjában vetjük fel.

Tegyük fel például, hogy közös adósuk ellen *A.*, *B.*, *C.* és *D.* hitelezők végrehajtást vezetnek. *A.* az alapfoglaltató, s lefoglaltatja az adósnak 1000 K-ra becsült ingóságait. *B.*, *C.* és *D.* végrehajtatók ugyanezen ingóságokat felülfoglalják. A felülfoglalási záradék az alapfoglalási jegyzőkönyvre rávezettetik.

Már most tegyük fel, hogy *D.* végrehajtató kitüzeti az árverést, s az árverést meg is tartja. Végrehajtatók a befolyt vételár felosztására vonatkozólag megállapodásra jutni nem tudnak, minek folytán a vételár-felosztást a végrehajtási törvény 118. §-a értelmében a bíróságnak kell eszközölni.

A biróság a végrehajtási jegyzőkönyvből természetesen tudomással bir arról, hogy az ingóságokat *A.*, *B*, *C* és *D* le-, illetve felülfoglalták. A kitüzendő határnapra tehát mindnyájukat meg kell idéznie.

A tárgyaláson azonban csak *D.* végrehajtató jelenik meg. *A.*, *B.*, és *C.* elháríthatatlan akadályok miatt a tárgyaláson nem jelenhetnek meg. (A sorrendi tárgyalás például Budapesten van. *A.*, *B.* és *C.* végrehajtatók Gödöllőről vonaton szándékoznak Budapestre jutni, azonban utközben vasuti katasztrófa történik, minélfogva az utasok, köztük *A.*, *B.* és *C.* is a nyilt pályán vesztegelnek. A tárgyaláson tehát nem jelenhetnek meg.)

Mit cselekszik már most a biró, aki a kielégitési sorrend megállapithatása czéljából idézte meg az érdekelteket? Kiutalja a vételárat az egyedül megjelent *D.*-nek? Ha ezt teszi, akkor helytelenül cselekszik! Budapesten pedig — ugy látszik — ez a helytelen gyakorlat érvényesül. Helytelenül cselekszik azért, mert a végrehajtási törvénynek már idézett szakaszai nem mondják ki azt, hogy a tárgyalásra megidézett, de meg nem jelent hitelezők ugy tekintendők, mintha követelésük megszünt volna, illetve nem mondja ki azt, hogy ezek a hitelezők ugy tekintendők, mintha szerzett zálogjogukról lemondottak volna. Már pedig akkor, midőn *A.*, *B.* és *C.* előző foglaltatók figyelmen kivül hagyásával a vételárat a biróság *D.*-nek sorozza, kétségtelenül abból a vélelemből indul ki, hogy ezen előző foglaltatók követelése kiegyenlitést nyert, vagy hogy azok a zálogjogról lemondottak. Mert hiszen csak igy képzelhető el, hogy a biróság, daczára annak, hogy az iratokból megállapithatja a foglalások sorrendjét, mégis a sorrendben legutolsónak utalja ki a befolyt összeget.

Ez a vélelem azonban annál kevésbbé logikus, mert hiszen bból, hogy a lefoglalt ingóságok zár alatt állanak, illetve, hogy a zár alóli feloldás nem történt meg, inkább az vélelmezendő, hogy a végrehajtató követelése fennáll.

A végrehajtási törvény 119. §-ának helyes értelmezése szerint a kielégitési sorrendet a biró állapitja meg. Ebből pedig az követke-

zik, hogy ha valamely végrehajtató nem jelenik meg azon a sorrendi «tárgyaláson», akkor a biró az iratokból megállapitható adatok alapján hivatalból is megállapitja a sorrendet.

Hogy a bíróságnak hivatalból is meg kell állapitani a sorrendet, arra leghamarabb rájövünk akkor, ha felteszszük például azt az esetet, hogy a «tárgyaláson» egyik foglaltató sem jelenik meg.

Ugyan mit cselekszik ily esetben a bíróság? Senkinek sem utalja ki az összeget? A helytelen gyakorlat ily esetben erre az eredményre vezetne. Erről azonban szó sem lehet, mert a vételár éppen azon czélból helyeztetik le a bíróságnál, hogy az azt felossza. Ha tehát egyik végrehajtató sem jelenik meg a határnapon, akkor is megállapitja a bíróság a sorrendet az iratok alapján. Most már azután szólnunk kell röviden arról, hogy mégis micsoda hátrányok érhetik azt a végrehajtatót, aki idézés daczára meg nem jelent.

A bíróságok legtöbbnyire a következő szankczióval idézik az érdekelteket: «a különbeni következmények terhe alatt», vagy «a törvényszerü következmények terhe alatt». Nos hát mik azok a «különbeni» vagy «törvényszerü» következmények?!

A végrehajtási törvény 118. és 119. §-ai egy szóval sem emlékeznek meg arról, hogy a meg nem jelenés valamely következménynyel járna. Igy azután igazán bajos is eligazodni azon, hogy milyen következményekre gondolhat a bíróság. Ha peres eljárásról lenne szó, akkor hamarosan rájöhetnénk a következményekre, mert például emlékeznénk a S. T. 50. §-ára, s azt vélnők, hogy a bíróság a megjelenteknek a meg nem jelentekre vonatkozó előadását valóknak fogja venni.

Arra gondolhatnánk, ha peres eljárásról lenne szó, hogy a megjelent végrehajtatóknak azon esetleges állitásait, hogy a meg nem jelent végrehajtatók követelése megszünt, valóknak fogja a bíróság elfogadni.

De az érdekeltek meghallgatása végett kitüzött határnapon peres eljárás helyt nem foghat, s igy ilyen következményektől félnünk sem lehet.

A meg nem jelenésnek már most legfeljebb az a következménye lehet, hogy a bíróság, amennyiben az iratokból a sorra kerülő végrehajtatóknak követelését pontosan meg nem állapithatja, egész egyszerüen a tőkekövetelést sorozza a járulékok figyelmen kivül hagyásával.

A tőkekövetelést azonban mindenesetre soroznia kell, akár megjelent a végrehajtató, akár nem.

Különben a törvény szövegéből is megállapitható, hogy a meg nem jelenés nem szolgálhat indokául a sorrendből való kihagyásnak. A 119. §. 7. bekezdése szerint ugyanis még annak a hitelezőnek a követelése is, aki csak biztositási végrehajtás folytán nyert zálogjogot, a zálogjogi elsőség sorrendjébe sorozandó azzal, hogy a sorozott összeg birói letétbe helyeztetik, a követelés iránti per jogerejü eldöntéséig. Arról azonban, hogy a sorozásnak csak akkor kell megtörténnie, ha a hitelező a tárgyaláson megjelent — szó sincsen.

Ha pedig annak a hitelezőnek is, aki csak biztositási végrehajtás folytán nyert zálogjogot, mindenképpen sorozandó a követelése, akkor csak természetes, hogy annak a hitelezőnek a követelése, aki kielégitési végrehajtás folytán nyert zálogjogot, még inkább sorozandó.

Kapcsolatosan az eddig előadottakkal, szólnunk kell röviden a perre utasitás kérdéséről.

A végrehajtási törvény 119. §-ának utolsó bekezdése kifejezetten csak az esetre intézkedik a perre utasitásról, ha valamely *törvényes* zálogjoggal biró követelés valódisága vonatik kétségbe. Ezt az intézkedést azonban a kielégitési végrehajtás alapján zálogjogot nyert hitelezőnek követelésére vonatkoztatni bajos lenne. Ha azonban a megjelent hitelező oly nyomós indokokat hoz fel arra vonatkozólag, hogy az előtte álló hitelező követelése egészben már nem áll fenn, akkor, eltekintve attól, hogy a 119. §. etekintetben intézkedést nem tartalmaz, elfogadhatóan cselekszik a bíróság, ha a sorozott összeget birói letétbe helyezi, s a kifogásoló hitelezőt a kifogásolttal szemben perre utasitja. Jóllehet — ismétlem — a 119. §. etekintetben intézkedést nem tartalmaz, de a végrehajtási törvény 197. §-ának joghasonlatosságánál fogva, mely szakasz az ingatlan vételár felosztására vonatkozik, nem cselekszik helytelenül a bíróság, ha az ingó vételár-felosztásnál is alkalmazza a perreutasitást.

Láttuk tehát, hogy a törvénynek az ingó vételár-felosztásra vonatkozó intézkedése nem egészen világos, de láttuk azt is, hogy azon a bizonyos sorrendi tárgyaláson való meg nem jelenés semmiesetre sem járhat oly sulyos következménynyel, hogy a meg nem jelenés miatt a soron lévő (feltéve, hogy a sorrend az iratokból megállapitható) hitelező elől a kielégitési alap elvonassék, s abból indokolatlanul a sorrendben hátrább álló nyerjen kielégitést.

S végül láttuk azt is, hogy nem cselekszik helytelenül a bíróság, ha adott esetekben, eltekintve attól, hogy az ingó vételár-felosztásra vonatkozólag etekintetben intézkedés nincs, az 1881: LX. tcz. 197. §-ának joghasonlatosságánál fogva a követelt összeg birói letétbe helyezése mellett a hátrább álló hitelezőt perre utasitja.

Dr. Szőnyi Ferencz.

Különfélék.

— **A kisegitő birói intézmény eltörlése — Ausztriában.** Az osztrák igazságügyminiszter, a költségvetési bizottság minapi ülésén kijelentette, hogy mivel ő türhetetlennek és a birói függetlenséggel, nemkülönben a legfőbb törvényszék szervezetével össze nem férőnek tartja a kisegitő birák intézményét, amely legföllebb néhány hétre vagy hónapra engedhető meg, gyorsan muló akadályok beállta esetén: a birodalmi tanács összeüléseskor azonnal törvényjavaslatot terjeszt be a legfőbb törvényszék birói létszámának *tizennégy* állással szaporitása tárgyában. Ime az osztrák igazságügyminiszter, holott odaát a kisegitő intézmény csak igen rövid életü. Nálunk több mint harminczesztendős ez az intézmény, amely a biró függetlenségét a legfőbb fokon veszélyezteti és amely a kisegitő birónak csak a legfőbb bíróság tagjainak munkaterhét és nagy felelősségét juttatja, minden rangbeli és anyagi kárpótlás nélkül, de azért az intézmény még most is fennáll, noha mindenki meg van győződve arról, hogy már régóta meg kellett volna szünnie. El kell ismernünk, hogy körülbelül egy vagy másfél év óta nem rendelnek be uj kisegitőt a kir. Curiához, de számuk mégis nagyon lassan csökken, mert a rendes birói állásokra nem mindig kisegitő birót neveznek ki, főleg azért, mert a Curia mai létszáma a tehermentesités daczára távolról sem elégséges munkájának ellátására. Ebből pedig mi következik? Az, amit Hochenburg miniszter Ausztriában cselekszik!

— **Budapest kriminalitásáról** a rendőrség jelentése a következőket irja: Az 1908. évben 23,236 önálló büncselekmény került eljárás alá. 1907-ben 22,648, 1906-ban 21,712. Folytonos növekedés, de feltünőbb számbeli zökkenés nincsen. A hullámzás sokkal egyenletesebb, mint ezelőtt 10—15 évvel.

A büntetés számarányai azonban viszonyitva a fővárosi lakosság számához, magasak, a mult évi esetszámokkal azonban kriminalitásunk valószinüleg el is ért forrása és kifejlődése teljességéhez.

Részletezve a mult évben eljárás alá került büncselekményeket, ebből volt: büntett 9666, vétség 13,570. Ugy az 1907. évben, mint az elmult évben a büntettek száma a büneseteknek 71%-át foglalják le. A büntető novellának e tekintetben várható hatása tehát még egyáltalában nem mutatkozik.

Százalékokban kifejezve sikeres volt a nyomozás az 1907. évben 68·9%-ban, 1908. évben 69·2%-ban.

A kinyomozott terheltek közül előzetes letartóztatásba helyezett a rendőrség: 1907-ben 2496-ot, 1908-ban 2744-et, vagyis a kinyomozott terhelteknek 1907-ben 13%-át, 1908-ban 15%-át.

Ember élete ellen elkövetett büncselekmény az 1908. évben 3162 volt. Az 1907. évben 2276-ot tett ki a szám. A többlet: 886. Az esetek száma 21, nyolczczal több, mint az 1907. évben. Az emelkedés e sulyos jellegü büncselekménynél meglehetősen feltünő. Motivumaikat az emberi indulatok: szerelmi féltékenység, bosszu, viszálykodás periferiáin belül kell keresni.

A vagyon elleni büncselekmények száma 1907-ben volt 17,584, az elmult évben 17,794. A vagyon elleni büncselekményekből volt: büntett 1907-ben 8297, 1908-ban 8657, vétség 1907-ben 9287, 1908-ban 9137.

Lopás volt összesen az 1908. évben 11,283. Ebből büntett: 5990, vétség 5293. A lopás az összes vagyoni büncselekményeknek 63·7%-át teszi ki.

Az 1907. évben a lopások száma 11,502 volt. Az 1908. év javára tehát 219 esettel való csökkenés jegyezhető fel.

Azonban valamelyes biztató jelt a jövőre nézve mégis nyujt. A büntető novellának ide vágó hatása alig maradhat el.

A büntető novella ezzel a professzionátizmust: a szokásos büntevők tolvajsöpredékét sujtja.

Az az egyoldalu büntetéselmélet, mely a visszariasztást helyezi különösen a büntetés czéljai közé, a gyakorlatban ugyan nagyon kevéssé válik be, egy elvitathatatlan haszna van azonban az olyan intézkedésnek, mely a professzionátus tolvajelemekre visszaesésük adtán hosszabb tartamu szabadságvesztést ró. Ez az, hogy börtön-fegyházba való internáltatásuk idejére mintegy skartba tevődnek, magyarán azalatt nem lophatnak tovább, és a társadalom hosszabb időre megszabadul a javithatatlannak és közveszélyesnek mondandó individiumoktól.

Az elmult évben a rendőrség 1817 csalás esetében járt el, az 1907. évben 1553-ban.

A kinyomozott összes terheltek között volt az elmult évben: férfi, 14,800 (82·3%), nő 3235 (17·7%), 16 éven felüli 17,199 (96%) 16 éven aluli 836 (4%).

A letartóztatottak között volt: 16 éves 102, 16 éven aluli 106, 16—24 év között 1137, 24 éven felüli 1392.

A kinyomozott 18,035 terhelt közül 2733-at tartóztatott le a rendőrség. Tehát a kinyomozott terheltek 15%-át.

A letartóztatott terheltek között volt 1007 büntetett előéletü, azaz az összes letartóztatottaknak 37%-a.

A mult évben a rovott multuak a letartóztatottak 42·7%-át tették ki.

Mig 1907. évben 19,145 terhelt közül 2496-ot tartóztatott le a rendőrség, addig a mult évben 18,035, tehát 1190-el kevesebb terhelt közül 2733, azaz 237-el több került előzetes letartóztatásba.

A letartóztatottak száma 12·5%-ról 15%-ra szaporodott.

— **A sommás eljárás Budapesten.** Márczius 23-án adtam be a budapesti VI. ker. járásbirósághoz keresetet. Május 24-én intéztetett el oly módon, hogy a tárgyalást november 30-ra tüzte ki a járásbiró. Tehát 8¼ hónapig tart, amig Budapesten sommás keresetre az első tárgyalás tartatik. És Ausztriában a milliós pert mind a három instancziában befejezik hat hónap alatt!

Irja oda Szerkesztő ur «utánnyomás tilos». Nehogy osztrák barátaink terjeszthessék. *X.*

— **Gyors elintézés.** F. é. február hó 15-én egy sommás váltókeresetet adtam fel a dévai törvényszékhez, mely 2292/909. sz. a. *február 17-én* lett iktatva, február 18-án elintézve és csupán sürgetés folytán (ami 4 K 10 f.-be került) kaptam meg a sommás végzést *márczius 20-án*. Ugyanebben az ügyben a kiel. végr. kérvény 5366/909. sz. a. *április 19-én* lett iktatva, április 21-én elintézve és *május 26-án* kézbesitve.

— **Az ügyvédi dijak megállapitásához** a következő adalékot nyujthatom: A liptószentmiklósi kir. járásbiróság egy a telekkönyvi hatóság székhelyétől 30 km.-nyi távolságra fekvő, csupán *szekérrel* megközelithető községben megtartott ingatlan árverés foganatositási költség czimén (az árverés 1181 K tőke és jár.-ra irányult) a 2025/909. telekkönyvi végzéssel 7 azaz *hét* K-t állapit meg. Az árverés foganatositásánál való közbenjárás egész napot vett igénybe. *A 7 kor.-ból* tehát a napi ellátás is fedezendő. *X. Y.*

— **Adalék az 1848 előtti törvényhatósági aktiv szavazati joghoz.** Pestmegye 1841. évi április 20-iki közgyülési határozata szerint tisztválasztásnál szavazattal birnak:

I. *a)* A 20 éven aluli nemesek, ha a megyében laknak, vagy hivatalt viselnek, vagy birtokuk van, kivévén az iskolai külön törvény alatt álló tanulókat; *b)* 20 évnél ifjabbak, ha megházasodtak, vagy hivatalt viselnek, vagy törvényosztály vagy más módon családfőnek tekintendők; *c)* a törvényesen bevett négy vallás lelkészei; *d)* a nemes özvegyeknek, törvényes bizonyság (szolgabiró és esküdttársa előtt) meghatalmazott képviselőjük.

II. A nemtelenek közül: *a)* a káptalanok tagjai egyenként; *b)* a törvényesen bevett vallásfelekezetek lelkészei, kivévén a szerzeteseket; *c)* a kir. ügyigazgatóság tisztviselői, kivévén az irnokokat; *d)* az egyetem rendes oktatói, ámde a rendkivüliek, az adjunktusok és az asszisztensek kizárásával; *e)* a gimnáziumi tanárok; *f)* a tudós-társaság tagjai, a vakok intézetének igazgatója, a nemzeti muzeum tagjai, az irnokok kizárásával, a politiko-fundaczionális igazgatóság tagjai, gyakorló ügyvédek, diplomás orvosok és mérnökök; a megyében levő főkormányszékek tagjai közül a tanácsnokok, titoknokok és fogalmazók, osztályfőnökök, helytartósági hites ügyvivők; az ország levéltárnoka, a kollégiumok és liczeumok professzorai; nem nemes haszonbérlő, ha urbéri földdel nem birván, minden tekintetben egyedül a megye hatósága és birósága alá tartoznak; a községi jegyző, kivévén azokat, kik egyuttal kántorok és orgonisták, mert ilyenek nemcsak a községi választásnak köszönik állásukat; végül a megyebeli szabadföldbirtokos községek: Nagykőrös, Kecskemét, Dunapataj, Ráczkeve, egy-egy szavazattal.

Háromnegyed évszázaddal ezelőtt ilyen volt a szavazati jog szabályozása. *D.*

— **A követelés behajtásának egy módja.** *X.* bécsi kereskedő tartozik *A. és társa* czégnek 500 K-val, amely összeget a foganatositott végrehajtás során sem volt képes a hitelező behajtani. Ekkor az *A. és társa* czég egyik beltagja, *K.*, a saját nevében levelet ir az adósnak, vételre ajánlva egy 1000 K értékü gépet, azzal, hogy 500 K előlegnek egy itteni szállitmányozó czimére való beküldése ellenében a gépet *X*-nek megküldi, a hátralékos vételárat pedig *X.* bizonyos időn belül fogja megfizetni. *X.* az ajánlatot el is fogadta és az 500 K-t a szállitmányozónak beküldte. Az *A. és társa* czég a kezében levő itélet alapján most végrehajtásilag lefoglaltatja *X*-nek a szállitmányozónál levő 500 K-ját, tehát *X.* nem kapja meg a gépet, mert a kikötött előleg nem juthatott a megállapodás értelmében *K.*-hoz.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kártérités ügyvédi mulasztás czimen.** Felperes ügyvédjétől kártéritést követel, mert egy felebbezési határidőt elmulasztott. Alperes ügyvéd azzal védekezik, hogy ő e határidőt rendes határidőnek tartotta, melybe az ünnepnapok nem számittatnak bele s ebbeli hitét a perrendi törvényhez füzött Gaupp-Stein-féle kommentár is megerősitette. A német birodalmi főtörvényszék kimondta, hogy az ügyvédet nem terheli vétkesség, mert a határidőt joggal tarthatta a törvény szövege szerint is egyszerü «Frist»-nek s nem «Notfrist»-nek, tehát felperest kártéritési keresetével elutasitja. (1909 márczius 5).

— **Jégpálya közvizeken.** Bornhak Konrád berlini egyetemi tanár a «Juristische Vochenschrift» legutóbbi számában azon érdekes és jogilag ujszerü kérdést fejtegeti, vajjon közvizeknek korcsolyázás czéljára való bérbeadása nem áll-e ellentétben ezek rendeltetésével és közjogi jellegével.

— **A váltóbélyegilletékekre** nézve uj német törvény lépett életbe. Ez a törvény különböztet tudatos bélyegrövidités és tévedés között. Előző esetben szigoru, utóbbi esetben enyhébb büntetési tételt alkalmaz.

— **Bajor igazságügyi statisztika.** Bajorországnak 1907. évben 6.600,000 lakosa volt. Müködött pedig ezen országban 267 járásbiróság és 28 törvényszék. A járásbiróságoknál 185,092 fizetési meghagyás iránti kérelem nyujtatott be, és 15,781 kontradiktorius és 74,106 mulasztási itélet hozatott. A törvényszékeknél 23,367 rendes per, 5000 váltóper és 1388 házassági per indult. Kontradiktorius törvényszéki itélet 6209, mulasztási itélet 11,520 mondatott ki. A törvényszékeknél, mint felebbezési bíróságoknál 4184 ügy fordult meg.

Elitéltetett a törvényszékek által 11,766 egyén, mig a vádlottak 12%-a felmentetett. A nyolcz esküdtbiróságnál 623 esetben 812 személy felett hozatott itélet, amelyek közül 21·03%-a volt felmentő. Az öt Oberlandesgerichtnél 2300 polgári ügy fordult meg. Bünügyben benyujtatott 623 revizió, melyeknek 81·7%-a utasittatott el.

Az igazságügyi statisztika adatai nagyban és egészben megegyeznek az előző évek adataival, csak a vizsgálati fogság tekintetében mutatkozik lényegesebb eltérés, amennyiben az előző évi 4871 esettel szemben csupán 4124 esetben rendeltetett el vizsgálati fogság.

Nagyon érdekesek a feltételes megkegyelmezéssel elért eredményekre vonatkozó adatok. Mig 1906-ban 3635 elitéltnek adatott feltételesen kegyelem, akik közül 26·03% töltötte be 18-ik életévét, addig 1907-ben a feltételesen megkegyelmezettek száma 4818 volt, és 35·07% volt 18 éven felül, 1908-ban már a feltételesen megkegyelmezettek száma 8005-re szökött fel, kik közül 40·9% haladta meg a 18 évet. A feltételesen megkegyelmezettek közül 1906-ban 2, 1907-ben 9, 1908-ban 14 volt a fegyházra itélt és 1906-ban 2241, 1907-ben 3179 és 1908-ban 4867 a fogházra itélt, 1906-ban 1392, 1907-ben 1630, és 1908-ban 3122 volt az elzárásra itélt. *Feltételes kegyelem adatott visszaesőknek is.* Az ezen intézménynyel tett jó tapasztalatok azt eredményezték, hogy a letartóztatottak létszáma folyton fogy. Mig 1904-ben 2888 személy volt a fegyházakban, addig 1907-ben a létszám 2260-ra apadt. A törvényszéki és járásbirósági fogházakban elzárást és fogházbüntetést szenvedett személy 1904-ben 128.095, mig 1907-ben csak 108,391 volt, ugy, hogy egy nagy letartóztatási intézetet a folyó évben be is zárnak.

A feltételes szabadlábra helyezés tekintetében is folytonos és nagy haladás mutatkozik. Mig 1906-ban 192 elitélt bocsájtatott feltételesen szabadlábra, addig 1907-ben számuk 261-re emelkedett

— **Az uj angol társasági törvény.** VII. Edward 8-ik évi 69. fejezete, a «*Companies* (Consolidation) *Act*», vagyis az egységes társasági törvény azt a joganyagot tartalmazza megfelelő reformokkal, ami eddig huszonnyolcz különböző törvényben volt szétszórva.

A törvény nyilvános és magántársaságokat különböztet meg; utóbbiak azok, melyek nyilvános aláirási felhivást nem bocsátanak ki; ezek állhatnak 2—50 tagból is, mig a nyilvános társaságnak legalább 7 tagból kell állnia. Ennek az a joghatása, hogy ha a társaság tagjainak a száma hat hónapon át a törvényes legkisebb szám alatt marad, azok, akik ezt tudva tagok maradnak, korlátlanul felelősek még részvénytársaságoknál is. Mindkét faju társaság a tagok felelősségének mértékéhez képest *a)* korlátolt felelősségü részvénytársaság (company limited by chares), *b)* korlátolt szavatosságu társaság (company limited by guarantee), vagy *c)* korlátlan felelősségü társaság (unlimited company). Az *a)* esetben a társasági tag csak jegyzett, még be nem fizetett részvényei erejéig, a *b)* esetben a társasági szerződésben (memorandum) felszámolás esetére elvállalt összeg erejéig, a *c)* esetben egész vagyonával felel. Az *a)* és *b)* esetben a czégnek a «limited» («korlátolt») szót kell tartalmaznia. A czégszövegből tehát nem lehet tudni, hogy részvénytársaság vagy korlátolt szavatosságu társaság-e a czég? Közhasznu jótékony részvénytársaság czégéből miniszteri engedélylyel a «Limited» elhagyható.

Az alapitási tervezet (prospectus) tartalmának valóságáért minden alapitó és kibocsátó kártérités terhével felelős, kivéve, ha bebizonyitja, hogy az állitást alapos okból valónak tartotta. A jegyzéskor legalább 5%-ot kell befizetni. Az alapitás alkalmával a tervezet első példányának kibocsátása napjától számitott 40 napon belül az egész részvénytőkének jegyeztetnie kell, ellenkező esetben a visszafizetésért az alapitók egyetemleg felelnek. A részvények u. n. repartiálásának (allotment) csak az egész tőke jegyzése után szabad történnie; ellenesetben a jegyzést az alakuló közgyüléstől számitott egy hónapon belől meg lehet támadni, s igy visszavonni. Ez szédelgő alapitások ellen igen czélszerü intézkedés. A társasági szerződést (memorandum) irásban kell kötni s csak a törvényben megengedett esetekben lehet ettől eltérni. A társaság megváltoztathatja a czégét, ehhez azonban a kereskedelmi miniszterium engedélye kell; megváltoztathatja a vállalat tárgyát a biróság engedélyével és az ellenző hitelezők biztositása feltételével annyiban, hogy mindazt, amit az eredeti üzletágakkal czélszerüen és előnyösen összeköttetésbe lehet hozni, felveheti tárgyai közé, vagy egyes ágakkal felhagyhat. A «memorandum» mellett a korlátolt szavatosságu társaságnak «articles of association»-t is kell alkotnia; a részvénytársaság is alkothat ilyen alapszabályt, s ha ezt nem teszi, a törvényhez függelékül csatolt mintaalapszabály («Table A.») az irányadó. Ennek a tartalmából megemlitendő, hogy az igazgatóság megtagadhatja a még teljesen be nem fizetett részvény átirását; egy részvény egy szavazatot ad; az igazgatóságnak évenkint egyharmada lép ki. Visszatérve a törvényhez, a társaság részvényeit nagyobb czimletekké egyesitheti, vagy feloszthatja kisebbekre; különbséget tehet a részvények közt az osztalék nagysága és fizetésének időpontja tekintetében (elsőbbségi részvények). Az alaptőke leszállitását a hitelezők hirdetményi határidőig ellenezhetik, amikor is biztositandók; a leszállitást a czégszövegben bizonyos ideig felmentés hiányában meg kell jelölni («... limited & reduced»). Közgyülést évenkint, legkésőbb 15 havi időközökben kell tartani. Minden, a társaság képviseletére felhatalmazott személy érvényes szóbeli szerződést is köthet. Ugynevezett épitési kamat fejében legfeljebb 4% fizethető, legfeljebb egy félévig a müvek, telepek elkészültének időpontjától. A társaság ügyvitelét a kereskedelmi miniszter banktársaság részvényeseinek egyharmada, más társaság részvényeseinek egytizede kivánságára megvizsgáltathatja; a vizsgálóbiztos eskü alatti kihallgatásokat is foganatosithat. A társaság egy vagy több felügyelőt választ évenkint; ha ezt nem teszi, a felügyelőt a kereskedelmi miniszter nevezi ki.

A felszámolást a biróság is kimondhatja, ha a társaság üzeme egy évig szünetel, ha tagjainak száma a törvényes minimum alá száll, ha fizetésképtelen, vagy egyáltalán, ha a biróság «méltányosnak és igazságosnak tartja, hogy a társaság felszámoljon.» A társasági szerződésben ki lehet mondani, hogy az igazgatók korlátlanul felelősek. Ebben az esetben még a részvénytársaság igazgatói is felszámoláskor a hitelezőknek egész vagyonukkal felelnek, mint szavatosok, tehát nemcsak mulasztás esetén. A felszámolók mellé a hitelezőkből és társasági tagokból álló választmány rendelhető ki.

— **Abdul Hamid vagyona a nemzetközi jog szempontjából.** Laband a Bank-Archiv legutóbbi számában kifejti, hogy az uj török kormány azon rendelkezése, amelylyel Abdul Hamidnak vagyona elkoboztatott, nem kötelezi azon külföldi (különösen német) bankokat, a melyeknél a török szultán pénze el van helyezve, mert a nemzetközi jog elvei szerint a letét helyének joga alkalmazandó, ez a jog pedig kötelezi a bankokat a letétnek a megbizó részére való kiadására.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker.. Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 24. szám. Budapest, 1909 junius 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birói ügyvitel reformja. — Tanulmányok a sajtójog köréből. *Dr. Tarnai János* kir. curiai birótól. — Törvénymagyarázat. *Dr. Dávid István* debreczeni kir. táblai tanácsjegyző járásbirótól. — Előzetes vagy utólagos gyámhatósági jóváhagyás? *Dr. Harmath Jenő* dévai kir. járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói ügyvitel reformja.

A birói ügyvitel egyszerüsitésére törekszenek a külföldön. Németországban e tárgyban törvényjavaslat készül. Ausztriában számos képviselő a birodalmi gyülés elé rövid törvényjavaslatot terjeszt az irodai teendők lényeges egyszerüsitése tárgyában. Ennek a javaslatnak czélja a bíróság nem jogászi tevékenységének a birói irodákra való átháritása, és ezzel együtt a birák számának lényeges csökkentése. Ezzel párhuzamosan haladna azután az igy megtakaritott pénzen a birák anyagi helyzetének lényeges javitása. Ennek a törvényjavaslatnak támogatását az összes parlamenti pártok kilátásba helyezték, és igy csaknem bizonyos, hogy az rövid idő alatt törvényerőre fog emelkedni.

Francziaországban is megindult az akczió az eljárás egyszerüsitése érdekében. A franczia igazságügyminiszter a régi, elavult birósági formulákat ujakkal cserélte fel, amelyeknek szabatosságuk és rövidségük a legfőbb erényük.

Angolország, a megszokotthoz legtovább ragaszkodó, konzervativ Angolország is mozgolódik, és reformtörekvésekkel van eltelve, holott az angol igazságszolgáltatás emészti a legkevesebb birói munkaerőt.

Magyarországon is megmozdult a hivatalos apparátus és kilátásba helyeztetett a birói ügyvitel egyszerüsitése.

Reméljük, hogy tényleg egyszerüsités lesz a dologból, és nem ujabb bürokratikus béklyókat vernek az igazságszolgáltatás kezére, lábára, amint az ügyviteli reformokat keresztül szokták vinni.

Nálunk a birónak itélkezési funkcziója mellett jegyzőkönyvet is kell vezetnie, ellenőriznie kell jegyzője és kezelőszemélyzete munkáját, ügyelnie kell a bélyegilletékek lerovására, a statisztikai kimutatásokat is rendben kell tartania, emellett nagy kurrencziáját is intéznie kell, (nagyrészt olyan munka, melyhez semmi különös jogászi funkczió nem szükséges) végül pedig naponta 100—200 kiadmányt is alá kell irnia.

Szóljunk-e a törvényszéki és táblai elnökökről, akiknek ideje jobbára aláirásokkal és irodaigazgatási teendőkkel telik el és akik gazdasági és adminisztrativ természetü dolgaik miatt alig, vagy éppenséggel nem érnek rá törvényszéküknek jogászi vezetésére, biráik jogászi munkájának megismerésére!

Curiai birói és curiai tanácselnöki rangban levő értékes, kiváló munkaerők olyan munkára vannak kárhoztatva, amilyen természetü munkát másutt a számvevőségek és irodaigazgatók látnak el.

Ennek a rendszernek köszönhető, hogy a járásbirósági jó részét napidijas irnokokra, sőt napidijas szolgákra kénytelen bizni.

Ha az ügyvitel reformjától nem is várhatjuk minden bajnak gyökeres gyógyitását, de a helyzet lényeges javulására bizton számithatunk, mert remélhetjük, hogy;

1. az itélkezés alaposabb, jobb és gyorsabb lesz, ha a biró felszabadul a kezelési teendők alól;

2. a birósági jogászi vezetésének javulását várhatjuk, ha a vezetőket megszabaditjuk a kicsinyes irodaigazgatási és gazdasági teendőktől;

3. a birójelöltek kiképzését is meg lehet valósitani, ha a birójelölt nem lesz blanketta töltögető gép és a kezelőtisztviselők helyettese;

4. végül a kezelés és adminisztráczió is lényegesen javulni fog.

Most még arról kell szólnunk, hogy a reform mikor hajtandó végre.

Az egyik nézet szerint a birói ügyvitel reformjának simulnia kell a perrendtartás reformjához. Ha a polgári perrendtartás megalkotása és életbeléptetése a legközelebbi jövőben várható volna, a magunk részéről is ezen nézet mellé állanánk. Azonban mindnyájunk mély sajnálatára ez a reform évtizedek óta késik és politikai viszonyaink mellett kiszámithatatlan is megvalósitásának időpontja.

Nagyon nagy kár volna a legközelebbi esztendőket kihasználatlanul hagyni és az ügyvitel reformját a jelenlegi perrendtartás mellett is sürgősen végre nem hajtani.

Azt sem kivánjuk, hogy az egész ügyvitel egyszerre módosittassék, abba is bele tudunk nyugodni, ha részletenként lépnek életbe a módositások, de kezdjük meg mielőbb a régi nehézkes bureaukratikus ügyvitel egyszerüsitését.

Ez már abból a szempontból is ajánlatos, hogy az uj perrendtartás életbeléptetése normális állapotokat találjon a mai, helyenként kétségbeejtően rossz adminisztráczió helyett.

Tanulmányok a sajtójog köréből.[1]

A censura Magyarországon.

II. Józsefnek Bécsben 1871 junius 11-én kelt általános censura-törvényét főbb vonásaiban már ismertettem,[2] Ezt és a censura kezelésére vonatkozó többi intézkedéseit a császár az «örökös országok» részére adta ki, de azokat, kormányzati elveihez képest, Magyarországra is kiterjedőknek tekintette. Az uj könyvvizsgálati rendszer alapelveit maga dolgozta ki s eredetileg az volt a szándéka, hogy részleges sajtószabadságot engedélyez, egészen mentesiteni akarván a censurától a jogi, orvostani és katonai irodalmat.[3] Ez a szándéka, hihetőleg környezetének le nem küzdhető aggodalmai miatt, nem valósult ugyan meg, de liberális czélzatai a törvény sok intézkedéseiből nyilvánvalók. További rendeletei közül emlitendő az 1783 márczius 5-én kiadott könyvvizsgálati szabályzat, melynek főbb intézkedései a következők voltak:[4]

A könyvkereskedők vagy magánosok részére külföldről érkező könyvek haladéktalanul megvizsgálandók és a megengedettek azonnal átadandók. Az ujonnan megjelent tudományos vagy müszaki könyveket, ha már czimükből kitünik, hogy nincs bennük «vallás-, állam- vagy erkölcsellenes» dolog, azonnal ki kell adni tulajdonosaiknak. Ha ellenben már a könyv czime vagy tárgya is az ellenkezőre mutat, a tartományi vizsgáló-hivatal visszatarthatja mindaddig, mig a bécsi központi (udvari) censura-bizottságnak a megengedett és a tiltott könyvekről kéthetenként kiadandó jegyzéke le nem érkezik. A Bécsben elő nem fordult könyveket be kell küldeni a központi bizottsághoz. Egyes tiltott könyvek miatt nem kell az egész csomagot elkobozni, de csempészet esetén a könyvárus minden példányért 150 frt, visszaesésben a hatóság belátása szerint felemelhető birságot fizet, többszörös ismétlés esetén iparjogositványát veszti. Utazó magánembert csak ugy lehet felelősségre vonni (anhalten), ha több példányban találnak nála tiltott könyveket vagy ha ilyent több példányban hozat, mert ebből a terjesztés szándékára lehet nála következtetni.

Érdekes a császár ama kisérlete, hogy a censura gyakorlását mentesitse a bürokraták korlátolt gondolkozásától és hogy nemhivatalos szakértők véleménye is nyilvánuljon az approbatio kérdésében. Azt rendeli, hogy a nyomtatásra szánt, «némi jelentőségü» minden irat, mely a tudományokra, a tanulmányi ügyre és a vallásra «lényeges befolyással bir», két példányban mutatandó be az udvari bizottságnak, egy szakértő személy által (von einem dem Werke Gewachsenen) adandó oly bizonylattal, hogy «nincs benne semmi, ami a vallással, az erkölcsökkel vagy köztörvényekkel ellenkezik, hogy tehát a józan észnek megfelel.»

Igy már tekintélyes, bár nem hivatalos votummal került a munka a könyvvizsgáló elé. A censor, ha nem is volt kötve a véleményhez, kénytelen volt tekintettel lenni reá s azt esetleg meg is czáfolni.

Kisebb jelentőségü iratokat — ezek közé sorozta a császár az ujságokat is, ami arra mutat, hogy nem ismerte fel az időszaki sajtó jelentőségét — nagy könnyebbségben részesitette azáltal, hogy megvizsgálásukat a tartományi hatóságokra bizta. Ezen azonban csakhamar változtatott. Az 1781 február 21-én, junius 11-én és október 16-án kelt rendeletek szerint az ujságokat és naptárakat, de még a meghivókat, hirdetéseket és hasonló iratokat sem volt szabad imprimatur nélkül nyomatni, s minthogy a nyomtatványok czimképeivel és a rajzok feliratával is történhetik visszaélés, köteleztettek a nyomdászok és a kiadók, hogy azoknak első levonatait engedélyezés végett szintén bemutassák a könyvvizsgáló hivatalnak.

A könnyebbségeket, melyeket József az irodalomnak nyujtott és a censurának enyhe gyakorlását ama korban a liberalismus oly nagy mértékének tartották, hogy egyszerüen sajtószabadságnak nevezték, bár e rendelkezések részletei mutatják, hogy a császár a censurának csak legnyomasztóbb visszaéléseit távolitotta el, de lényegileg, rendőrállami politikájának megfelelően, elég kemény könyvvizsgálatot gyakorolt.

Egy előbbi dolgozatomban utaltam arra, hogy József halálával csakhamar vége lett még e korlátoltan szabad irányzatnak is s hogy a törvényhozás és a közigazgatás a legszükebb látkörü gyámkodás rendszerét honositotta meg.

II. Lipót rövid uralma alatt még nem történtek e téren nagyobb jelentőségü intézkedések; sőt fel van jegyezve, hogy a király még Martinovics és Laczkovics irataink terjesztését sem gátolta.[1] Mindazonáltal már az 1790 augusztus 6-án kelt censura-szabályzat megkezdette József rendszerének visszafejlesztését. Nyugtalanitó hireket közölni egyáltalában tilos volt s különösen el kellett hallgatni a parasztmozgalmakat, az országgyülésen mondott ingerlő beszédeket, valamint a külföldi forradalmi tudósitásokat.[2]

Ferencz alatt, a franczia eszmék elleni küzdelem közben, korlátlanul érvényesültek a sajtó lenyügözésére irányuló törekvések. Egész kormányzati rendszerét az jellemezte, hogy saját személyét tette a közigazgatás központjává. Igy kezelte a sajtóügyet is, nem tevén különbséget Ausztria és Magyarország között. Komoly ellenmondással itt sem találkozott. A magyar ellenzék a sajtó dolgában egyáltalában nem volt ellenzéki; a közszellem a 90-es ébredés után hamar lehanyatlott és inkább előmozditotta és sürgette, semhogy rosszalta volna a politikai irodalom megrendszabályozását. A megyék és az országgyülések maguk követelték a censura kemény kezelését a nemesi jogokat támadó iratokkal szemben s a panaszuk csak az volt, hogy czekkel Bécsben enyhébben bánnak, mint egyéb müvekkel. A megyék királyi felségjog czimén kérték a fejedelem beavatkozását s igy maguk nyitottak tért ama felfogásnak, hogy az előző könyvvizsgálat szabályozásához nem kell törvény.[3]

Még a «Magyar Fénikszs» is, Décsy Sámuel jelentékeny munkája (1790), mely «minden határ nélkül való» sajtószabadságot követel, csak ugy érti ezt, hogy a censurát ne az állam vagy a felekezetek kezeljék, hanem a felállitandó tudós társaság.[4] Hasonlót kiván Révai is, a tudós társaság felállitásáról az országgyüléshez 1790-ben beadott «Planum»-ában.[5] A dunáninneni megyék elaboratuma, bár azt óhajtja, hogy a «gondolat szabadsága közjogon nyugodjék», lényegileg abban látja ezt, hogy a censorokat ne a király, hanem az országgyülés rendelje ki.[6] Pozsony megye 1791-ben felirt József kormányzati rendszere ellen, de a császár censuráját csak azért hibáztatja, mert tulságosan enyhe volt. «A gonosz, botrányos könyvek szabad eladása bizalmatlanságot keltett a király és a nemzet között és a külellenségnek egyengette utját.[7]

[1] Az előző közleményeket l. az 1907. évi 48. sz. és az 1908. évi 35., 36., 37. és az 1909. évi 23. számokban.

[2] «Jogtudományi Közlöny» 1908. évi folyam, 293. l.

[3] *Wiesner*, i. m. 144., 145. l. jegyzet.

[4] Handbuch aller unter der Regierung Joseph des II. für die K. K. Erbländer ergangenen Verordnungen und Gesetze, Wien, 1785. I. k. 524. l.

[1] *Ballagi*, i. m. 347. l.

[2] *Ferenczy* József, A magyar hirlapirodalom története. 1874. 89. l.

[3] *Ballagi*, i. m. 768. l. — *Horváth* Mih., Huszonöt év, 1864. I. köt. 21. lap.

[4] *Ballagi*, i. m. 572. l.

[5] U. o. 282., 591. l.

[6] *Marczali*, i. m. II. k. 11. l

[7] U. o. I. k. 140. l.

A kormány szivesen magáévá tette ezt a felfogást és az 1793 julius 25-én kelt helytartótanácsi rendelet, hivatkozással az 1599:XLV. tcz.-re, melynek értelmével már foglalkoztunk, királyi jognak nyiványitotta a könyvvizsgálatot, bünvádi eljárással fenyegetvén mindazokat, kik ellene cselekszenek. Csak ekkor kezdték látni a vármegyék, milyen hatalomkörrel kinálták meg könnyelmüen az administratiót. Egymást érték a feliratok a censura ellen.

A sajtószabadság érdekében kiadott e korbeli legjobb iratok egyike volt Gömörmegyének 1793 szeptember 9-én kelt magyar nyelvü felterjesztése a helytartótanácsnak a «titkos» nyomdákat eltiltó, 1793 julius 25-én kiadott rendelete miatt, mely az ily nyomdák tartóit és termékeik terjesztőit tiszti keresettel fenyegette. A munkálatot Cházár András főjegyző irta[1] s különösen azért érdemel figyelmet, mert találóan czáfolja a felségjogi elmélet törvényszerüségét. A kor szabad gondolkozásu politikusainak észjárását hiven jellemző okoskodása a következő:

Nem lehet elismerni a királynak ama jogát, hogy a sajtóügyekben rendelkezhessék. A fejedelem felsősége a társadalmi szerződésben gyökerezik és ehhez képest annyi joga van, amennyi a szerződéssel reá ruháztatott. Minthogy azonban a hazai törvényekben a nevezett jogról rendelkezés nem foglaltatik, világos, hogy a nemzet azt fenntartotta magának. Különben is, a gondolatszabadság és a gondolatközlés szabadsága emberi jog, melyről lemondani nem is lehet, s mely erősebb minden tételes jognál. Hogyan foglalkozhatott volna az ország az 1791 : XV. tcz.-ben a sajtóügygyel, ha ez nem tartozott volna jogaihoz? Miért türte a király ezt a beavatkozást, ha a tárgyat jogaihoz tartozónak vélte? Miért engedte meg az evégből választott küldöttségnek a tárgyalást? Miért vette ezen küldöttség munkálatát felülvizsgálat alá? Az 1599 : XLV. tcz. a mondott jogot nem érintette. Ezen törvényt ugyanis a törvényhozó testület, azaz a nemzet és király, és nem a király alkotta. Csak a büntetés alkalmazásának hatóságát ruházta ezen külön esetben a nemzet a királyra, de egyébként fenntartotta jogait. Ez a törvény tehát még megerősiti a nevezett jogot. Minthogy pedig az 1791 : XII. tcz. szerint is a törvényhozást a nemzet és király közösen gyakorolja : büntetőtörvény más uton nem alkotható. Minek a sok szó? Az 1553 : XXIV. tcz. minden vitának véget vet. A király az eretnek könyvek kiadása és nyomatásáról törvényt kivánván, az országgyülés ezt a javaslatot tárgyalta, és ebben az ügyben törvényt is alkotott. A sajtóügy tehát nem lehet királyi jog. A tilalom csak éleszti a vágyakozást. Sok könyv nem is olvastatott volna, ha el nem tiltják. A könyvtilalom hatálytalan. Egyébként megdrágitja a könyvek árát, gazdagitja az eladókat, szegényiti, de nem ritkitja az olvasókat. A tilalom tehát czélellenes. A könyvek eltiltása ellenkezik az emberi jogokkal; oly jog ez, mint az élhetés, a mozoghatás joga. Ellenkezik a polgári jogokkal, mert a polgári társadalom czélja a polgárok boldogsága. E czél eléréséhez minden polgárnak joga van, joga van tehát az e czélhoz vezető eszközökhöz is. Ez okból szabadon irhat a legfőbb lényről, tisztelete okairól, a társadalom jogairól és kötelességeiről, a fejedelmekről, a törvényekről, megjavitásuk lehetőségéről stb. Ellenkezik magával a természettel, mert a léleknek éppoly lehetetlen nem gondolkodni, mint az egészséges szemnek nem látni. És ugyancsak a természet szerint szabad a gondolatokat másokkal közölni is. Ennek tilalma megalázó. Az elme felett még a mennybeli felség sem képes uralkodni. Meghatározta korlátait, de használatára nem akar, nem képes erőszakot gyakorolni. A gondolat szabad közlése embert emberhez füz, a lelket tökéletesiti, az elmét élesiti, a szivet lágyitja, az igazságokat felderiti, a hitvallást tisztitja, a népeket dicsőségre és boldogságra vezérli, az embert emberré, ezt istenfélővé és jó polgárrá teszi. A gondolat szabad közlése öregbiti a tudományt, gyönyörködteti az embereket, a jóknak nyugalmat szerez, a gonoszokat javulásra inditja. Számtalan levén a sajtó jótéteménye, isteninek mondható e találmány, oly csatornának, amelyen át a bölcsek jó gondolatai és tételei a népbe szivárognak. Kár volna tehát ezen mennybeli ajándéktól megfosztani az embereket. Mire való az elme, ha nem szabad használni? Annyit ér mint a szem, melylyel nem lehet nézni, mint a ház, melynek ablakait elzárják. A nemzetek boldogsága a felvilágosodástól függ, az utóbbi pedig a gondolatok szabad közlésétől. A könyvtilalom ellenkezik a nemzetek méltóságával, mert más népek szemében lealázza. Az okos nemzetek ugy szemlélik a szabad gondolkodhatást, mint a barbárságnak gyilkosát, a babonaságnak lerontóját, a nemzetek boldogitóját. A könyvtilalom által a valót elfojtani nem lehet. Fájdalmasan érezzük, hogy bárha a nyomdászat rendezését az 1791 : XLV. tcz. a törvényhozó testre bizta, e szent emberjogot most törvény nélkül megcsonkithatják. Vagy jó az irat vagy rossz. Az első esetben kár az elnyomatás; a másodikban helyesebb volna a megczáfolás. Az igazságtól nem kell félni. Magában hordja a védelem pajzsát. Egyébként az iró senkit nem kényszerit az olvasásra.[1]

Ezek azonban nagyobbrészt csak legista okoskodások, melyek, bár bölcseleti háttérrel, a positiv magyar jog szempontjából vonják kétségbe a censura törvényességét. A sajtószabadság, mint gyakorlati politikai követelmény, de lege ferenda csak a XIX. század közepe táján kezdett érvényesülni. Azidőszerint a közállapotok sem kedveztek az ilyen eszméknek. A Martinovics-eset megrémitette az udvart, s minthogy a magyar mozgalmat a külföldi forradalmár sajtó beözönlésének tulajdonitotta, 1795 február 25-én közzététetett az «általános könyvvizsgálati rendelet», mely nem volt más, mint az ausztriai tartományok részére ugyanazon évi február 22-én kibocsátott «Erneuerte Censurordnung» más néven «General-Censurordnung» forditása. Változatlanul hirdették ki Magyarországon az 1810 szeptember 10-én kelt osztrák könyvvizsgálati szabályzatot is («Vorschrift für die Leitung des Censurwesens und für das Benehmen der Censoren»), melynek szégyenletes tartalmát ismertettem már.[2]

Az uj szabályzatok a censurát a felelősség és indokolás nélkül határozó rendőrség kezébe játszották át, különös figyelemben részesitvén most már az időszaki sajtót és az u. n. «apró nyomtatványokat». A colportage-t fegyházzal büntették. 1793-ban kitiltották a kávéházakból még a szépirodalmi lapokat is, bezárták az olvasóköröket és a kölcsönkönyvtárakat. 1801-ben Bécsben «recensuralis» bizottságot állitottak fel, melynek czélja volt, a József idejében a tilalom alól fölmentett müvek jegyzékét megrostálni s mely két év alatt 2500 nyomtatványt tett az indexre. Az uj rendszer különben is a legképtelenebb eredményekre vezetett. Furcsaság számba menne, ha nem tanusitaná egyuttal az egész kormányzat frivolitását, hogy egy időben bizonyos sajtótermékek megjelenését csak hazugság ellenében engedték meg. A napoleoni háboruk idején ugyanis a kormánynak szüksége volt az erősebb hangu sajtóra a közönség harczi kedvének élesztése és a kormány iránti bizalmának erősitése végett. Minthogy azonban köztudomásu volt, hogy Ausztriában misem jelenhetik meg a censura helybenhagyása nélkül s igy féltek, hogy Napoleon esetleg a kormányon töltheti ki boszuját az ilyen közleményekért: azt a kibuvót találták ki, hogy az imprimaturt ama feltételhez kötik, hogy a nyomtatványon ne neveztessék meg a megjelenés helye, vagy pedig valótlanul, külföldi hely tétessék reá.[3] Az 1814 julius 21-én kelt rendelet végre visszaállitotta a püspököknek a censurára való nagy befolyását.[4]

Magyarország törvényhozásában mindezek ellen nemcsak kifogás nem volt, de az 1811/12-iki országgyülés pana-

[1] *Ballagi*, i. m. 772. l.

[1] A felirat magyar szövege nem állott rendelkezésemre. A munkálat tartalmát az ellene irt «Analysis repraesentationis i. c. G. circa libertatem preli» (Budae, 1796) czimü röpiratból meritettem, mely a felirat tételeinek előrebocsátásával egyenként igyekszik azokat megczáfolni.

[2] «Jogt. Közl.» 1908. évi 37. sz. 294. l. — Mind a két rendeletet közli *Ballagi*, i. m. 783., 800. l.

[3] *Wiesner*, i. m. 209., 210. l.

[4] *Wiesner*, i. m. 252. l.

szolja, hogy egy a magyar közjogról téves tanokat hirdető munka (Gustermann, Die Ausbildung der Verfassung des Königreichs Ungarn) a censura sulyát nem érezte.[1]

Erre nézve az 1811 deczember 23-ikán kelt sérelmi felirat 2. pontja következőképpen panaszkodik: «A német örökös tartományokban a magyar alkotmány ellen lábrakapott szabadosság korlátoltassék; a censorok, kik az ilynemü iratokat, a censura egészséges elvei ellenére, *melyek a német tartományok és Magyarország között kölcsönösek kell, hogy legyenek,* felelősségre vonassanak, s ha az ilyen iratok mégis kinyomattatnának, ne korlátoltassék a (magyar) honosoknak ama szabadsága, hogy azok ellen czáfolatot irhassanak és nyomtathassanak.»

A német Bund sajtórendszabályait, különösen 1819 szeptember 20-án kelt törvényét, Ausztriában nem hirdették ki, kétségtelenül azért, mert azoknak egyes szabadabb intézkedéseit, melyeket Németország culturalis viszonyai között még a Bund sem kerülhetett el, Ausztriára nézve veszélyeseknek tartották; de azért a censurát egészen a karlsbadi határozatok szellemében kezelték. Később, egészen önkényesen a Bund törvényhozására hivatkozva, mégis életbe léptették a német szövetségnek leggyülöletesebb administrativ rendszabályait; de ezeket nálunk nem alkalmazták oly erélyyel, hihetőleg azért, mert Magyarország területe nem tartozott a német szövetséghez. Az osztrák irók irigységgel szólnak is arról, hogy nálunk, «sajátszerü viszonyainknál fogva», nagyobb a sajtószabadság.[2]

Ferencz sajtóügyi politikáját — mint emlitők — az időszaki lapok korlátozására irányuló törekvés is jellemzi. A censura megkerülése végett Bécsben régente egy sajátszerü irodalom honosodott meg: az irott ujságok, melyek ellen annak idején számos rendeletet bocsátottak ki. II. József alatt e lapok, a szabadabb sajtóviszonyok folytán, megszüntek, de a halála után bekövetkezett reactio ismét életre hivta őket. 1794-ben egészen eltiltották. Helyüket nyomtatott füzetes vállalatok foglalták el, de ezeket a censura azon ürügy alatt, hogy «álujságok» (verkappte Zeitschriften), rögtön rendszabályozta.[3] Igy az időszaki sajtónak még surrogatuma is tilalom alá került.

A magyar politikai lapok egyszerüen a bécsi ujságok közleményeinek ismétlésére voltak utalva; csak a magyarországi külön ügyekre nézve volt kissé szabadabb mozgásuk. A külföldi ujságokra nézve azonban 1807 junius 29-én a király kéziratilag értesitette Pálffy gróf kancellárt, hogy Magyarországon is csak oly lapok terjesztését tűri, melyek az örökös tartományokban meg vannak engedve, aminthogy az ott kibocsátott szabályokat általában irányadóknak tekintették a magyar hatóságok is.[4]

A magyar censurát külön utasitás szabályozta ugyan, de ez lényegében nem volt más, mint az Ausztriában kiadott rendeletek ismétlése. Czime: *Instructio pro universis rem censuras et revisionis librorum aliorumque prelo productorum in Regno Hungariae partibusque eidem adnexis procurantibus.* Az időszaki lapokról külön fejezetben intézkedett ily czim alatt: *Instructio pro censoribus ephemeridum, pagellarum volantium, operum periodicorum et calendariorum.*[5]

Tetőpontját érte el ez a kegyetlen elnyomás az 1820 január 11-én kelt rendeletben, mely kizárta az országból az egész külföldi hirlapirodalmat. A rendszabály nagy elkeseredést szült, s a törvényhatóságok hangos panaszokra fakadtak. A mozgalom legméltóbb kifejezése Barsmegyének 1820 márczius hó 6-án a nádorhoz intézett előterjesztése volt.[1] A karlsbadi conferentia korszakában egyenesen gunyként hangzanak a felirat bevezető részei, melyek a kormány intézkedését arra vezetik vissza, hogy «Európának csaknem minden fejedelme, különösen pedig a mi felséges királyunk, azzal óhajtja viszonozni a népeknek az uralkodók kivánságaival szemben tanusitott csodálatos engedelmességét és a trónok fenntartásáért hozott kimondhatatlan áldozataikat, hogy, miután annyi sok történt a személyes szabadság megerősitése, a tulajdon biztonsága, szóval a nemzetek fizikai léte érdekében: ő felsége ernyedetlen gondossága most már alattvalóinak érkölcsi jólétére terjeszkedik ki.» Ez, Barsmegye rendeinek nézete szerint az intézkedés kutforrása, de kétségesnek tartják, hogy a rendelet czélra fog-e vezetni.

«Elhiszszük — igy irnak — hogy az aggálykodó censura, melynek kiméletlen járma alatt irodalmunk nyög, eddig hasznára volt ő felsége államainak; nem tagadjuk azt sem, hogy a kor eseményeiben való teljes tájékozatlanság, melyért politikai sajtónknak oly nagy köszönettel tartozunk, lényeges feltétele volt a békének és a jámborságnak: de kérdés, hogy az érettebb elme elbirja e ezt a nyomást; hogy a felnőtt embert is oda kell-e kötni a bölcsőhöz, melyben zsenge ifjuságát ringatták?» Szomoru tapasztalatok bizonyitják, hogy bár a népek és a fejedelmek czélja *egy:* a közjólét — mégis, nem ismervén egymás utait, nem szövetségeseknek, hanem versengőknek tartják egymást. Innen van, hogy a rendeknek alázattal tett előterjesztései nem vétetnek figyelembe, sőt megrovással találkoznak. De ami az *alattvalónak* nincs megengedve, talán meg van engedve a fejedelem *gyermekeinek.*»

A folyamodók nem indulnak ki jogi alapból, hanem a szóban levő sajtótermékek természetéből kivánják kimutatni, «mily elnyomatás, mily önkény, mily veszedelem» van a tilalomban. A külföld szempontjából az ujságok és lapok a nemzetek között váltott baráti levelek, melyekben kölcsönösen értesitik egymást az eseményekről, a haladásról, a kivánságokról. A népek ily kapcsolata nélkül nem létesülhet lelki összhang, a közös törekvés nélkül nem lehet haladás a kulturában. A belföld szempontjából a lapok a közvélemény organumai. Igaz, hogy a hirlapok szelleme nagyrészt elfajult, megszüntek a közvélemény tolmácsai lenni hamisan adják azt vissza és szolgák lettek. De hisz az eredményre nézve mindegy, akár elnyomják a közvéleményt, akár meghamisitják; az első esetben a velünk született jogok vétetnek el, a másodikban csalárdsággal gyaláztatik meg a közönség méltósága.

De hát éppen a kedvezésben részesült lapok felelnek meg hivatásuknak? Éppen ezek őrizték meg a közönségnek tartozó őszinteséget?

«Idegen irók, de kivált az örökös tartományok irói, vakmerően tagadják szellemi müveltségünket, gyalázzák törvényeinket, nyilvánosan becsmérlik apáink legbölcsebb intézkedéseit. Ezeknek szabad a sajtó, ezeknek kedvez a különben oly szigoru censura. De az irodalmi lapokat, a kultura e gazdag forrásait, aggodalmasan eltiltják; a rágalmazó iratok megczáfolására nincs hely a sajtóban, a tudomány szük korlátok közé van szoritva s ezeknek tullépését közártalmu dolognak nyilvánitják. De mivel érdemeltük meg mi magyarok e gyanakvó, önérzetünket sértő rendszabályokat? Nem türtük-e nyugodtan vagyonunknak fokról-fokra sülyedését, az országos sérelmek tárgyalása nélkül tartott sok országgyülést, a helyzetünket nem javitó sok vészes háborut? Midőn Európa félelmetes ellensége, egész idáig hordozván győzelmes zászlóit, hizelgő igéretekkel csábitotta népünket, akadt-e a milliók között csak egy is, akinek hüsége megrendült; volt e sikere a győző proclamatiójának? És végre ma, midőn csaknem egész Európa lázban ég, nem kerültünk-e el alkotmányunk biztos révében minden erőszakos felforgatást? És ezt a nemzetet, melynek érzületeit tükörként láthatjuk törvényeiben, mégis oly kevésre becsülik, hogy egy-egy ujságlap által veszélyeztethetőnek

[1] *Ballagi*, i. m. 774. l.
[2] *Wiesner*, i. m. 337. l.
[3] *Wiesner*, i. m. 329. s k. l.
[4] *Ferenczy*, i. m. 98. s k. l.
[5] A folyóiratokra vonatkozó részt közzétette *Jakab* Elek (Figyelő, X. köt. 347. s k. l.).

[1] Német forditásban közli *Orosz*, Ungarns gesetzgebender Körper auf dem Reichstage zur Pressburg im Jahr 1830. Leipzig 1832. 2. köt. 73. l. — Bő kivonatban adja *Horváth* Mihály, Huszonöt év, 1864. 1. köt. 78. l.

vélik szilárdságát! ... Igaz ugyan, hogy korunkban oly szellem fejlődött ki, mely ugyszólván minden kormányzati rendszert tagadni látszik; a kornak mindent merészelő, sajátszerü ábrándokban ringó géniusza ez, melynek a vak tömeg készségesen hódol, még ha nem is ösmeri. De ezt a szellemet nem az ujságok szülték, eltiltásuk pedig nem fogja elfojtani. A rendszabály csak a bizalom csökkentését eredményezheti. A lapok kitiltása, amellett, hogy a közönség önérzetét sérti, csak azzal a következménynyel járhat, hogy a megengedett lapok közleményeinek elvész a hitele.»

De mindez csak a censura irott szabályaival ismerteti meg az olvasót. Hogy milyen volt e szabályok gyakorlati kezelésének, irodalomellenes, részrehajló, boszantó tendentiája, arról fogalmat csak az itt-ott feljegyzett egyes esetek közlése nyujthatna, amire azonban nincs terünk és e dolgozat czéljának szempontjából nincs is szükségünk.[1] Csak egy példát kivánok ismertetni, mert epochalis magyar munkára, a Széchenyi Stadiumára vonatkozik. Nem olvashatjuk megindulás nélkül, mily kinlódáson ment keresztül a könyv szerzője mig azt végre — külföldön közreadhatta. A kiadó (Lunkányi) a következőkben irja le a munka megjelenésének viszontagságait.

«Voltam továbbá tanuja azon sokas nehézségeknek, melyeket a censurát illetőleg kelle a Szerzőnek vini. Nem ritkán elkeseredve veté el irótollát, vagy szakitá el probáit, midőn egy *él* helyett, melylyel Magyarországban irni szabad, itt-ott igazság s nagyobb értelmesség okáért *két él* tünék elő, mely elég, hogy nálunk munka soha ne jelenjen meg, s ha az kimaradt, a mi lehetetlenitette volna a kiadást, s minden símára, *egyoldalura* és az által sok helyen érthetetlené reszeltetett már oda haza, még akkor volt hátra a censor fürésze s bárdja, mely itt-ott valóban irgalmatlanul csonkitott. Sokszor a szerző az ilyes amputátiók közt keserü, de elfojtott érzéssel minden lelki rugósságát látsza elveszteni, és én most is csudálom, miként az első munkának kibocsátása után nem hagyott örökre fel az irói pályával. Egykor mondám: «Valljon miért nem nyomtatja, mivel nálunk a censura oly sok galibát tesz, munkáit külföldön?» Mire ő: «Ezt nem akarom tenni, mert igy a kormány rendelését kerülném ki, a mit feudalis alkotmányunkban tenni, hol csak privilegium van, de szabadság nincs, tanácsosnak nem tartom s illyesben példát adni nem kivánok. Tudom, hogy a kormány csak önkénye szerint tesz, de valjon nem a természet elleni constitutio kényszeriti-e arra némileg?» ...

Ily körül állások közt rendelgette el a tisztelt gróf nem csekély provisióinak tömegiből az itt előttünk fekvő Stadium első részét és sok kihagyások és elsimitások után vitte D. urhoz, ki tán némi informátiók következésében — mert igen sokáig volt nála az iromány — számosb kitörlések után imprimáturját végképp ráirta. Kötést tett ennek utánna Landerer könyvnyomtatóval a gróf s előre 800 f. pengőt fizete a nyomtatás fejében. S igy minekutána télen s tavaszon által sokat fáradozott könyvével, s nyáron Angliába utazni igyekezett, nyakra főre sürgeté annak kiadását. Rövid idő alatt el is készült tizenegy iv, midőn egyszerre a nyomtatványok felsőbb hatalom által zár alá tétettek, a kéziratról a rendes censornak imprimaturja kitörültetett, a szerzőnek pedig szinte felsőbb helyrül szép s dicsérő szavakkal tudtára adatott: «hogy ő kötelességének (?) mint iró eleget tett, mivel bemutatá a censornak manuscriptumát, de a censor hágta át hatalmát. Korán sem arról van szó, hogy a könyv megtiltassék, de inkább a szerző hasznára (?) fogatott fel a könyv, mert neki igy módja lészen azt igazi (?) utján censura alá bocsátni, a mi által a szerző netalántani alkalmatlanságokat legbiztosabban kerüli el stb.» — Erre a szerző irásban esdeklett a könyve kinyomtatása engedelmeért. A mire szintoly szép szavak nyujtatának, mint az első irás vala, melyeknek értelmét egyébránt csak az foghatja fel, ki tudja mily utra idéztetik a magyar szerző oly alkalommal, hol a censor nem mer aláirni, vagy aláirását eltörli törvényeken nem alapult magasb hatalom.

Beadatik ily esetben az iromány a kir. helytartótanácshoz ott átolvassa vagy át nem olvassa azt a tanácsnak szinte minden tagja, nem ritkán még a concipistákat se véve ki ... Ha végkép fél, vagy egy esztendő is lefolyt, in pleno discussióba vétetik elvégre a könyv, midőn azon idő közben a szerző szinte egy bünösnek szerepét játsza, kinek hajlongni, sollicitálni kell — s némelykor ki előtt — hogy biráit jó kedvben tartsa, s könyve sajtó alá bocsáttassék. Ha visszaveti az irományt ezen tanács, vége a dolognak, ha pedig jóvá hagyja, akkor még semmi sincs megnyerve, mert a kanczellériához lépdel a kézirat, hol az éppen most emlitett forgásban ujra keringel, onnan a kabinetbe megy, mig végre valami oubliettebe esik.»[1]

(Bef. köv.) *Dr. Tarnai János.*

[1] Ezekről l. *Fraknói*, Martinovics, 79., 142., 161. 162., ll. — *Concha*, i. m. 213. l. — *Finánczy*, i. m. I. k. 75. II. k. 378. l.

Törvénymagyarázat.

Mély betekintést enged a Magánjogi Dtár III. folyam III. sz alatt közölt itélet abba a módszerbe, amely szerint a kir. Curia a fennálló törvény hézagát egyik felmerült esetben pótolja.

Arról van szó, hogy a szerzői jog bitorlásának tekintendő-e a zeneműveknek fonográfhengereken, illetőleg arisztonlemezeken a szerző belegyezése nélkül való többszörözése, közzététele és forgalomba helyezése?

Sietek előrebocsátani, hogy a döntés érdemét távolról sem kivánom eme szerény birálat tárgyává tenni, csupán arra óhajtok és pedig a tér által parancsolt szük keretben reá mutatni, hogy a kir. Curia az adott esetben, — melyhez hasonló az indokolás által bevallottan a joggyakorlatban elő még nem fordult — mikép állapitja meg a törvény értelmét, helyesebben, mikép vonja meg a törvény által védett terület határait, s mikép tölti ki a törvény hézagát, mely a fennforgó esetben nem is tulajdonképeni értelemben vett törvényhézag, hanem csak azért állt elő, mert a törvény által védett jogterület a technika vivmányai folytán oly ujabb sérelemnek lehet kitéve, melyre annak idején a törvény szerkesztői a dolog természete szerint nem is gondolhattak.

A kir. Curiának a felhivott itéletben megnyilvánuló módszerére annál inkább szükségesnek tartom rámutatni, mert nézetem szerint a törvény helyes magyarázata, de főkép az uj életviszonyok természetének felismerése és a fennálló jog keretébe való beillesztése képezi azt a sarkpontot, mely körül a birónak a törvényhez való viszonyát illetően felmerült vitakérdések megfordulnak, s az ide vonatkozó szabályok helyes kezelése szabhat határt a még nem rég tultengésben volt, de talán nemsokára a mult emlékeinek átadható tévtanoknak.

A mi viszonyaink szempontjából vitán kivül kell állani annak, hogy e téren a gyakorlat emberei előtt a kir. Curia gyakorlatának kell utmutatóul szolgálnia.

A fennforgó esetben azonban, szerény véleményem szerint a törvénymagyarázat helyes szempontjai figyelmen kivül maradtak, és pedig nem csupán a törvénymagyarázat elméletének pusztán tudományos, hanem a tények analizisének szempontjai is.

Hangsulyoznom kell az utóbbi szempontokat, mert a jogalkalmazás müvészetének a gyakorlatban megnyilvánuló elvei, a gyakorlat embereire nézve nem annyira azért birnak fontossággal, mert valamely uralkodó elméletnek megfelelnek, hanem sokkal inkább azért, mert az, hogy egy különleges esetnek a jogéletben való elhelyezkedését a legfelsőbb bíróság miként látja, legjobb utmutatást ad az illető eset mindennemü jogi megnyilvánulásának megitélésére s a gondolkozó előtt inkább nyitja meg a jog egyes vidékeinek még feltöretlen terrenumait.

Ez a szempont késztet az alábbinak irására is és ha az, amit mondandó vagyok, fedi azt a gondolatmenetet, mely a jogalkalmazás elméletének ujabb nagy mesterei, mint Gény, Zitelmann, Stammler munkáiban az olvasót kétségtelenül lebilincseli, csak azt bizonyitja, hogy e téren az elmélet és gyakorlat szempontjai nem lehetnek divergensek.

A dolog meritumára térve, a kir. Curia, annak eldöntése czéljából, hogy mi a jogállapot valamely zenemünek fonográfhengeren, arisztonlemezen a szerző beleegyezése nélkül való többszörözése esetére, abból indul ki, hogy mindenekelőtt a törvény kétségtelen értelmét kell megállapitani, vagyis, hogy mi az,

[1] Ugyancsak Széchenyit érdekli azon eset, hogy 1826-ban a helytartóság külön rendeletben hagyta meg a «Felsőmagyarországi Minerva» elkobzását, mert abban Dessewffy József gróf «A szép példa» czimü ódája lelkesen magasztalta Széchenyit az akadémia megvalósitásáért. (*Falk*, Széchenyi István gróf és kora. 38. l.)

amit a törvény szavaival kijelenteni a törvényhozónak szándékában volt? A törvény szava tehát az a logikai praemissa, melyből a továbbiak levezethetők.

Minthogy pedig a törvény (1884 : XVI. tcz. 1. és 45. §.) azt a rendelkezést tartalmazza, miképp zenemüveknél a gépi többszörözés, közzététel, forgalomba helyezés kizárólagos joga a szerzőt illeti, s ha ezek a jogosult beleegyezése nélkül történnek, az bitorlásnak tekintendő: logikailag a következő lépés annak a megállapitása, hogy mi a gépi többszörözés, és illetve a fonográfhengerre, vagy arisztonlemezre történő átvitel gépi többszörözést képez-e a törvény által előirt értelemben?

Erre aztán előkerül a skolasztikusok és glosszátorok fegyvertára és elkezdődik a törvénymateriálék segélyével a fogalom ama finom analizise, melynek segélyével viszont az állapittatik meg, hogy a zenemünek a hengerre vagy lemezre történő átvitele lényegileg nem más, mint a rendszerint hangjegyekben megrögzitett zenedarab erőmüvi uton való utánképzése, s az irott vagy nyomtatott hangjegyeket a hengerek és lemezek zeneileg teljesen egyértéküleg helyettesitik.

Ezek szerint a logikai következmény az, hogy a henger vagy lemez a törvény szavai szerinti gépi többszörözés és alkalmas eszköz a szerzői jog bitorlására.

A törvény értelmének a törvényhozó szándékából való levezetése, a törvény kategoriájának az adott esetre való ráillesztése, illetve az erre minden áron való törekvés az, melyet szerény véleményem szerint helyesnek nem ismerhetek el.

A törvény nem uralkodik, hanem szolgál. Az eszmét, amelyért van, nem teremti, hanem annak szülötte. A Mindenható megtehette, hogy anélkül, hogy valaha ember létezett volna, s fogalma valaminek tudatában élt volna, ezt mondja: «Teremtsünk embert», de a törvényhozó addig, mig valamely gép nem létezik és fogalma senkinek tudatában nem él, nem érthet gépi többszörözés alatt *éppen ilyen* gép utján való többszörözést, és igy, ha mindjárt e gép által való többszörözésre a törvény rendelkezése tökéletesen illik is, a törvénymagyarázat szempontjából a törvényhozó akaratával operálni lehetetlen.

Szerény nézetem szerint tehát a fennforgó eset a fentebb előadott interpretációt nem türi, de nincs is szükség reá.

A törvény hézagának kitöltésénél a jog alapeszméjéből kell kiindulni, mely nem egyéb, mint az, hogy a szerző joga, mint dologi jog, éppoly hatályos védelemben részesitendő, mint más dologi jog.

Ha a jogszabályok a dologi jogositvány ellen intézett jogosulatlan behatásokat az eszközre való tekintet nélkül tiltják miért legyen ez másként a szerzői jogot illetőleg?

Nem bir semmi jelentőséggel az, hogy a törvény a szerző jog megsértésének eszközéül a gépi többszörözést emliti, mert hiszen maga a zenemüvekre vonatkozó szerzői jog természete olyan, hogy a gépi többszörözés az itélet tárgyául szolgált esetben a sértésnek egyedül posszibilis módja. Ez az alapgondolat jelenik meg a törvényben is, midőn maga kiemeli, hogy a szerzői jog bitorlása az irás is, ha az a gépi többszörözést pótolja és kétségtelen, hogy ezáltal igen széles tért enged arra, hogy mindazok az eszközök, melyek a többszörözésre, s arra alkalmasak, hogy a szerző, szerzői jogának háboritatlan gyakorlásában megzavartassék, a bitorlás eszközéül elismertessék, amint erre a jelen dolgozat tárgyává tett itélet is, habár nem az itt alapul vett elvi szempontból, reá mutat.

Ha pedig a törvény rendelkezése ezek szerint a sérelem eszköze tekintetében nem kizárólagos, minden többszörözés, közzététel, forgalombahelyezés, mely a szerzői jog oly értelmü kiaknázását képezi, melyhez csak a szerzőnek, vagy jogutódának van joga, bitorlást képez, tekintet nélkül arra, hogy a gépi többszörözésnek analitikus uton megállapitott fogalma mit rejt magában.

Természetes, hogy a dolog lényegére nézve közömbös, hogy miképp jutunk ama konkluzióra, hogy a bitorló fél eljárása jogsértő, de nem közömbös a már fentebb hangsulyozott okokból.

Mindaddig, mig a logikai magyarázatnak szigoruan skolasztikus eszközeivel dolgozunk, a törvény fogalmának szük körében mozgunk, nem vizsgálunk egyebet, mint hogy az eset a törvény szavai alá szubszummálható-e, ellenben maga az életviszony természete felderitetlen marad; amint azonban a jog eszméjéből indulunk ki, megjelenik előttünk az elbirálandó eset, kényszerit bennünket teljes átérzésére s önként nyilik meg előttünk egy ut, mely nem az élettelen törvényparancs, hanem az eleven élet egy darabjának teljes átértéséhez és a megoldáshoz vezet. Hogy pedig ez a jogi ismeretekkel rendszerint ellátott, de az életviszonyok ismeretében vajmi sokszor szükölködő gyakorlati emberekre nézve igy volna rendkivül tanulságos, nem lehet kétséges. «Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem.»

Dr. Dávid István.

Előzetes vagy utólagos gyámhatósági jóváhagyás?

A telekkönyvhelyesbitő eljárást szabályozó 24,366/93. I. m. rend. 36. §-ának második bekezdése gyámhatósági jóváhagyás vagy utasitás felmutatását kivánja abban az esetben, ha a törvényes képviselő, gyám vagy gondnok a gyámolt vagy gondnokolt személy jogainak megváltoztatását, megszüntetését vagy kötelezettségvállalást tárgyazó nyilatkozatot tesz.

Ebből az következik, hogy ha a gyám vagy gondnok ilyen gyámhatósági jóváhagyást vagy utasitást nem tud felmutatni, a kiküldöttnek *nem szabad jegyzőkönyvet felvennie*, vagy ha mégis felvett, az abban foglalt kérelem gyámhatósági jóváhagyás hiánya miatt elutasitandó.

Ehelyett a gyakorlatban az történik, hogy a jegyzőkönyvek gyámhatósági jóváhagyás felmutatása nélkül is felvétetnek, s a helyszini eljárás befejezése után érdemleges elintézés helyett áttétetnek az árvaszékhez jóváhagyás végett, holott az igazságügyminiszternek a székelyföldi községekben elrendelt helyesbitési eljárás rendjén kiadott 14,114/906. I. m. rendelete szerint telekkönyvi helyesbitési és átalakitási ügyekben a kiskoruakkal szemben felvett külön jegyzőkönyveknek — eddig gyakorlatban volt — *utólagos gyámhatósági jóváhagyása* a 24,366/93. I. m. rendelet 36. §-ának helyes értelmezése szerint helyet nem foghat és *mellőzendő*.

A székelyföldi községekben a 45,313/906. I. m. és 83,681/906. V. a. belügyminiszteri rendeletek az eljárást akként szabályozták, hogy a helyszini eljárás végén egy határozatképes árvaszéki tanács a *helyszinén* a kiküldött támogatásával határoz azokban a letárgyalt telekkönyvi helyesbitő ügyekben, melyekhez gyámhatósági jóváhagyás szükséges.

Ez a megoldási mód — amint a hivatkozott belügyminiszteri rendelet is kiemeli — «a törvény kifejezett rendelkezésébe nem ütközik, senkinek jogait nem sérti, s a közérdek szempontjából veszélyt nem rejt magában, sőt a gyámügyi közigazgatásnak is érdekében áll, mert a helyszinén való határozás az árvaszékre nézve nagy *munkamegtakaritást* jelent, ami a felmerülő, aránylag nem nagy költségekért is kárpótlást nyujt.»

De ezenkivül a kiskoruakat érdeklő ügyek gyámhatósági ellátásának *alapossága* s igy a kiskoruak vagyoni érdekeinek kellő megvédése is biztositva van ezzel az eljárással, mert a kiszálló árvaszéket egy részről a biró, ki szakember, s a helyi viszonyokkal már tisztába jött, *részletesen* és *elfogulatlanul tájékoztatni* képes, másrészről az árvaszéki tanács döntése előtt *közvetlenül* érintkezhetik a gyámokkal, a közgyámmal, a községi előljárósággal, amivel igen sok irásbeli munka és átiratváltás fölöslegessé válik.

A székelyföldi községekben életbeléptetett ez az eljárás a telekkönyvi helyesbitések gyors befejezését nagy mérvben elősegitette, de bizonytalanságban hagyta a többi jogterületet.

Ugyanis méltán felmerül az a kérdés, hogy a biró kiküldött ragaszkodjék-e az Utasitás 36. §-ának szavaihoz, mely esetben gyámhatósági jóváhagyás, vagy utasitás felmutatásának hiányában a jegyzőkönyv felvételét meg kell tagadnia, vagy kövesse az illetékes helyről helytelennek nyilvánitott azt a gyakorlatot, hogy a jegyzőkönyveket utólag teszi át a gyámhatósághoz jóváhagyás végett.

Előbbi esetben a tényleges birtoklási törvényekben a tényleges birtokosnak biztositott kedvezmények és előnyök igénybevétele a kiskoruaknak és azoknak, kiknek ügyei kiskoruakkal vannak kapcsolatban, annyira megnehezittetik, hogy inkább lemondanak a kérelem előterjesztéséről, mert az árvaszéki jóváhagyás előzetes kieszközlése többnyire okiratszerkesztéssel, hosszadalmas utánjárással, gyámhatósági nyomozással jár és ha sikerül is, rendesen oly késedelmesen, hogy a helyszini eljárás folyama

alatt nem produkálható; utóbbi esetben a kiküldöttnek el kell térnie a törvényes rendeletben világosan megszabott és hitelesen értelmezett eljárás követésétől s ezen felül az eljárás befejezése is késedelmet szenved, mert az árvaszékhez nagyobb számban áttett jegyzőkönyvek elintézése rendszerint igen hosszu ideig elhuzódik.

Valószinü, hogy a székelyföldi községekben bevált parcziális reformnak az egész országra való kiterjesztését pénzügyi tekintetek gátolják, de ez nem lehet akadálya annak, hogy e kérdésben az eljárás egyöntetüségének megóvása és biztositása czéljából illetékes helyen a szükséges lépések megtétessenek.

Dr. Harmath Jenő,
kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A kamarai tagsági dijaknak progressziv alapon való kivetése tárgyában** a budapesti ügyvédi kamara választmánya elé dr. Popper Tódor választmányi tag a következő inditványt terjesztette: «Mondja ki a választmány, hogy a tagsági dijak megállapitásának eddigi módszerével szakitva, áttér a dijaknak a kereseti adó szerinti megállapitására, melynél figyelemmel lesz bizonyos létminimum mentesitésére, és a kereset nagyságához képest felfelé emelkedő adókulcsra.»

Ezen inditvány megokolásából kiemeljük a következőket:

A kamarai szükségletek fedezésére szolgáló tagsági dijak mai kivetésével régóta nincsenek megelégedve a kamara tagjai. Régóta, ugyszólván a kamarai intézmény gyermekkora óta érezték, hogy mily anomália rejlik abban, ha egy kezdő ügyvéd, aki alig keres még valamit, ugyanoly összeggel járul a kamara terheihez, mint a kar nagykeresetü előkelőségei. Ennek következménye az a könnyités, melyet az 1876 márczius 20-án megtartott második rendes közgyülés engedett a junioroknak, midőn kimondta, hogy a «felvételért jelentkező fiatal ügyvédek, amennyiben az ügyvédi oklevél elnyerésétől számitandó egy év alatt jelentkeznek a felvételre, ügyvédségük ezen első évében — ha azt különösen kérelmezik — a kamarai évi dij fizetése alól felmentetnek, s csak a beiratási dij fizetésére köteleztetnek.» (Megjegyzendő, hogy a beiratási dij akkoriban 10 K volt.)

Ezen kedvezményt, miután a kérelmet még csak indokolni sem kellett, a fiatal ügyvédek rendszerint igénybe vették.

1899. év junius havában tartott rendkivüli közgyülésen már maga a választmány inditványozta, hogy a «kamarai illeték progressziv alapon való kivetésének ügye külön bizottság elé utasittassék.» A közgyülés ezen inditványt magáévá tette. A dr. Nagy Dezső elnöklete alatt megalakult bizottság elé dr. Enyiczkey Gábor előadó azt az inditványt terjesztette, hogy a kamarai tagsági dij a III. osztályu kereseti adó szerint egyenlő kulcs szerint vettessék ki.

A bizottság tulnyomó többsége az inditvány elvetését, s a fennálló rendszer fenntartását határozta el. Az inditvány ellenzőinek felszólalásából megállapitható, hogy az egész kérdést, tekintettel az akkori tagsági dij alacsony voltára, csekély jelentőségünek tartották.

1903-ban dr. Gyöngyössi József kartársunk a választmány megbizásából uj elaboratumot dolgozott ki. Ebben azt javasolta, hogy minden ügyvéd fizessen 40 K évi alapdijat, s ezenfelül minden bejegyzett ügyvédjelölt után 20—20 K évi pótdijat. Nem tudom, hogy tárgyalta-e a választmány ezen javaslatot, de ha tárgyalta is, semmiesetre sem fogadta el.

Enyiczkey kartársunk a rendes közgyülések figyelmét azóta is több izben felhivta e kérdés rendezésére, azonban a közgyülések mindig napirendre tértek felette.

Pollák Illés is az «ügyvédi rendtartásról» készitett tervezetében ezen álláspontot foglalja el a következő indokolással: «Az illetékek kivetése *progressziv alapra fektetendő*, eltérőleg az eddigi rendszertől, mely tarthatatlannak bizonyult. Nincsen abban semmilyen igazság, hogy a kamara minden tagja, az is, aki nagy jövedelmü irodának szerencsés tartója, s az is, aki alig képes családját az éhségtől megóvni, ugyanazt a terhet viselje. *Amint a progressziv adók lényében fekvő méltányosság és igazság ma már általános elismerésre talál,* azonképpen kell, hogy ennek ezen a téren való érvényesülése is méltányosnak elismertessék, melyet nem ronthatnak le egyes érzelgő szólamok, minő a kari egyenlőségnek sokat hangoztatott jelszava. Aki az egyenlőséget éppen a fizetéseknél s adózásoknál kezdi, az a dolognak könnyü végét fogja meg, de az valószinüleg csak vesztene a progressziv adó rendszerénél, mig a szegény ember nem ugy érzi, hogy ő éppen csak a fizetés körül legyen egyenlő az ügyvédi kar vagyonos tagjaival, holott egyebütt mindenütt, igy kereset, hirnév és az érvényesülés ezer utjain az egyenlőséget sehol sem látja. Ez a szegénysorsu ügyvéd egész bizonyossággal tudja, hogy az ő 50 vagy 100 koronája tizszer annyi, mint vagyonos ügyvédtársának 50 vagy 100 koronája, *és mert ez az igazság, ezért szükséges a terhek arányos megosztása!*»

Arra nézve, hogy *hogyan történjék a tagsági dijak megállapitása*, a memorandum a következőket mondja:

A tagsági dij alól teljesen mentesittessenek azok, akiknek III. osztályu kereseti adója évenként 20 K-nál nem magasabb összegben van megszabva. A minden évben az alábbi feltételek szerint megállapitandó alapkulcs szerint rovassanak meg azok, akiknek III. osztályu kereseti adója évenkint 20 K-nán felül 100 Kig terjed.

Az alapkulcs 25%-kal emelkedik, ha az adó 100 K-án felül 300 K-ig terjed, 50%-kal, ha 300 K-án felül 500 K-ig, 75%-kal, ha 500 K-án felül 1000 K-ig, 100%-kal, ha 1000 K-án felül van.

Alapkulcs. Évenként beszerzendők a pénzügyi hatóságoktól a kartársak adójáról szóló egyéni kimutatások, melyek a jövő évi kivetés alapjául szolgálnak. Megállapitandó ezenkivül a kamara szükséglete, s ezen két mennyiség szerint határozandó az az alapkulcs (százalék), amelynek segitségével az az egyes tagok tagsági dija a III. osztályu kereseti adóhoz viszonyitva a létminimum és a progresszio figyelemben tartásával meg fog szabatni. Az alapkulcs és a költségvetés végleges megállapitása a közgyülés hatáskörébe tartoznék, s ennek határozata — mint ma is — a főfelügyeleti jogra való tekintettel felterjesztetnék az igazságügyminiszteriumhoz.

— **Büntetőjogi értekezések.** A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportja kiadásában «Büntetőjogi értekezések» czim alatt megjelenő sorozatos vállalat kiadásában utóbb két füzet jelent meg. Az egyik *dr. Bud János* min. fogalmazó dolgozatát tartalmazza a bünügyi statisztika reformjáról, a másik *dr. Engelberg*-nek, a német börtönügyi tisztviselők elnökének előadását a fiatalkoruak bíróságairól. Utóbbinak érdekes fejtegetéséből kiemeljük, hogy a gyermekvédelem körül nagy sulyt fektet a társadalom, a nép támogatására, mely nélkül a gyermekvédelem meg nem valósitható, mert az intézmény lényege nem a birósági szervezetben van, hanem a fiatalkoruak kezelésében az itélet előtt és után. A fiatalkoruak birája azt a feladatot, mely a fiatalkoruak bíróságának fogalmában előttünk lebeg, egymaga nem tudja megvalósitani. Ha nincs biztositva a fiatalkoruak utókezelése, csupán praeventiv intézmény jelentőségével birnak a fiatalkoruak bíróságai; csak akkor, ha közigazgatási intézkedések jegeczesednek hozzájuk, nyernek éltető erőt és képességet arra, hogy erkölcsi értékeket teremtsenek.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** segédhivatalaiban levő hátralékokhoz adalékul szolgál az a körülmény, hogy április 2-án meghozott végzés junius 3-án kézbesittetett.

— **A római jog forrásainak története, különös tekintettel az ismert forrásokra.** Dr. Helle Károly kassai jogakadémiai tanár a római jog forrásainak történetét irja meg. A széles keretben tervezett mű 362 oldalra terjedő első füzetének tartalma a következő: Bevezetés. Alapvető kérdések. A római jog forrásairól általában. A szokás. A lex. Az edicta magistratuum..

Szerző a római jog forrásainak történetét korszakokra való tekintet nélkül akképpen adja elő, hogy az egyes jogforrásokat chronologikus rendben külön-külön ismerteti a fejlődés minden fokán keresztül a rájuk vonatkozó forrásokkal együtt.

Szerző munkája a magyar jogirodalomban hézagpótló.

— **Német tolmács.** A budapesti kir. törvényszék *dr. Fuchs Mór* budapesti ügyvédet (Andrássy-ut 16. sz.) német tolmácsnak nevezte ki.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák birák fizetésrendezési mozgalma.** Az osztrák igazságügyi költségvetésben a folyó évre 350,000 K vétetett fel az elsőfolyamodásu birák fizetésének rendezésére. Az utóbbi hetekben az a hir terjedt el a birák körében, hogy a folyó évi költségvetésből ez a 350,000 K töröltetni fog. Küldöttségileg fordultak az igazságügyminiszterhez, aki a hozzá intézett kérdésre kijelentette, hogy nemcsak nem töröltetik ez a tétel, de a közelebbi évek mindegyikére hasonló összeg fog előirányoztatni a birák fizetésének rendezésére. A birák küldöttsége különösen kiemelte, hogy a birói fizetések nem állanak a többi állami tisztviselők fizetésével arányban.

— **Megtámadhatja-e a gyermek saját születésének törvényességét?** Johann Z. 1903 juliusában elhagyta feleségét, Marie Z.-t, s ez időtől fogva egészen eltünt, tartózkodási helye ismeretlen. Bécsben élő felesége ezalatt többekkel viszonyt folytatott, és 1908-ban gyermeke is született, akit Károly névre kereszteltetett, s a gyermek atyjául R.-t jelölte meg. A gyermek tartási igényét érvényesiteni akarta nemzője ellen, de ehhez szükséges volt megállapitani, hogy ő nem törvényes házasságból született gyermek; e czélból a gyermek gyámja keresetet inditott Johann Z. ellen, illetőleg a részére kinevezendő gondnok ellen, melyben kéri születésének törvénytelenségét kimondani. Az elsőbiróság az osztrák polgári törvénykönyv 158. §-ának azon rendelkezésére támaszkodva, hogy a gyermek születésének törvényességét az apa, és csak bizonyos esetben az érdekelt örökösök támadhatják meg, a keresetet elutasitotta. A felebbezési biróság megváltoztatja az elsőbiróság itéletét, és helyt ad a keresetnek azon indokolással, hogy az emlitett §. nem taxative sorolja fel a jogositottakat. Az osztrák legfőbb itélőszék helybenhagyta a másodfoku itéletet, melyhez képest az elsőfoku biróság uj bizonyitásfelvétel eszközlése után kimondja, hogy Johann Z. nem atyja Karl Z.-nek.

— **Megtévesztés.** I. Az ügyletnek megtévesztés alapján való megtámadásához nem elegendő annak igazolása, hogy a megtámadott fél a tévedést a forgalomban megkövetelhető gondossággal felismerhette volna, mert a megtévesztés tényálladéka csak akkor forog fenn, ha a megtévesztő szándékosan használ fel egy általa előidézett vagy előtte kézzelfogható tévedést azon czélból, hogy a tévedő akaratelhatározását s ezáltal akaratnyilvánitását befolyásolja. (Német bir. legf. törv. 1909 április 3.) — II. Vételi ügyletnek megtévesztés czimén való megtámadását nem zárja ki az a körülmény, hogy a tárgy a vevő hibájából lényegesen megrongálódott. Vevő semmisnek nyilvánitani kéri azon adásvételi ügyletet, melyet eladóval egy valódi «Menzel» kép iránt kötött, miután kiderült, hogy a kép nem valódi Menzel. Eladó azt a kifogást hozza fel, hogy vevő a képet átfestettette, és mint Meyerheim professor szakértői véleménye mondja, ezáltal értékét tetemesen csökkentette. Az alsóbiróságok helyt adnak a kifogásnak. A német bir. legf. törvényszék megváltoztatja az elsőbiróságok itéletét, kimondván, hogy a szerződés eredettől fogva semmis, mindkét fél tartozik visszaszolgáltatni azt, amit kapott, s a kifogásban felhozott körülmény csak kártéritési alapul szolgálhat eladó részére, de az eredettől fogva semmis ügyletet érvényessé nem teszi.

— **A perköltségek rekordja.** Az angol biróságok előtt két pénzcsoport oly méretü pert folytat, mely, mint a «Revue de Droit International Privé» irja, a per tárgyát tekintve, rekordot teremt a perek történetében. Nagy koncesszió forog szóban, amelylyel Kelet-Afrikának egy részét teljesen kiaknázhatja a jogositott fél. A pernek az elsőbiróság előtt való előadása harminczhárom napig tartott; a felperes keresetének előadása maga tizenegy tárgyalást vett igénybe.

A felebbezési biróság itélete harminczötezer szóból áll, felolvasása három és fél órát vett igénybe. A két főügyvéden kivül hét elsőrendü ügyvéd szerepelt a perben. A vesztes fél a legmagasabb birósághoz, a lordok házához felebbezett. Ha a perköltségek nem fogják tulhaladni a két millió frankot, a felek még meg lehetnek elégedve.

— **Idegen állam ellen szóló itélet.** Oroszország 1905 augusztusában keresetet inditott a bresti (Francziaország) biróság előtt alperes franczia kereskedők ellen s kérte az alperesekkel kötött szerződés felbontását, s a szerződés teljesitésének elmaradásáért kártéritést. Alperesek viszontkeresettel éltek. A viszontkereset ellen az orosz kormány illetékességi kifogást emelt. A biróság helyt adott az orosz kormány kifogásának, alpereseket a kereseti összegben elmarasztalta, viszontkeresetüket pedig elutasitotta, kimondván, hogy franczia biróság nem határozhat oly kérelem felett, mely egy idegen állam kormánya ellen van intézve, miután az itéletet az illető állam függetlenségének megsértése nélkül végrehajtani ugy sem lehetne. Ez a körülmény azonban az alapkereset elbirálását nem zárja ki.

— **Az első nőügyvéd Egyiptomban.** A «Journal des Trib. de Bruxelles» leirja, hogy a cairói vegyes büntetőbiróság előtt Michel Natalia, Egyiptom első nőügyvéde, miként tartotta meg első perbeszédét. A biróság elnöke Nyholm, tagjai Laloë és Aziz bey, Brandini és Scheuber voltak, ezenkivül két előkelő benszülött, mint ülnök. Michel asszony hivatalból volt védőnek kirendelve. Védencze egy Abdel Meghid nevü benszülött kereskedő volt, aki hamis bukással volt vádolva.

Michel asszony mielőtt védőbeszédét megkezdette volna, néhány bevezető szót intézve, a biróság segitségét és elnézését kérte. Erre Machmud bey Rouchady, a kormányzó helyettese üdvözölte őt, mint az első nőt, aki Egyiptom ügyvédi karának tagja lett s szerencsét kivánt pályája további folytatásához. Ezek után Michel asszony előadta védbeszédét.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. A nyelvismeret, fizetési igény, eddigi gyakorlat megjelölésével kéretik. Dr. Annau Ernő ügyvéd, Nagybecskerek.

Alulirott, 1½ éves közjegyzői irodai, 2 éves ügyvédjelölti, 7 éves közigazgatási gyakorlattal biró szorgalmas, lelkiismeretes, megbizható, józan életü 31 éves férfi, pályát változtatni és az ügyvédi pályára lépni szándékszom. Keresek nagyobb irodában jelölti állást. Ajánlatokat kérek a fizetés megjelölésével. Dr. Jeszenszky Elek tb. főszolgabiró, Orosháza (Békés megye.) 13414

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évtolyam. 25. szám. Budapest, 1909 junius 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A fajtalanság fogalmához. *Dr. Kenedi Géza* budapesti ügyvédtől. — Tanulmányok a sajtójog köréből. *Dr. Tarnai János* kir. curiai birótól. — Észrevételek a telepitési és parczellázási törvényvényjavaslatra. *Dr. Nagy Elek* budapesti ügyvédtől. — Tartásdijak bekebelezése. *Dr. Krausz Samutól* — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fajtalanság fogalmához.

A jogért való küzdelem ujabbkori erőfeszitései közt aligha van egy is, amelynek eredménytelensége annyira szembetünő volna, mint amit az állam a maga büntetőtörvényeivel a nyilvános szemérmetlenség, de kivált a szemérmetlen nyomtatványok és ábrázolatok ellen folytat. Mintha a modern kulturfejlődésben csakugyan volna valamely, jogeszközökkel legyőzhetetlen destructiv ok, ami eredménytelenné teszi e küzdelmet. Valóban érdemes volna megvizsgálni azt a kérdést is, hogy e szembetünő sikertelenségnek nem az-e az igazi oka, hogy a legujabbkori eszmék ezen a téren is a meglevő társadalmi rend felbontására törnek? Sőt nem éppen in puncto fajtalanság érik el legkönnyebben a régi, amugy is roskadozó és a sexuális kicsapongásokra nagyon könnyen kapható előkelőbb társadalmi osztályok és berendezések földulását?

Ez a kérdés azonban messze meghaladja a jogtudományosság kereteit. Föltétlenül igazsága volt Moltke porosz belügyminiszternek, aki a mult évben a berlini «meztelen estélyek» ügyében tartott nevezetes beszédét azzal végezte, hogy ez ellen az áramlat ellen rendőri és jogi eszközökkel végre sem lehet sikeresen küzdeni. Oda egészen *más* eszközök kellenek, amelyek részletezésével azonban ő is adós maradt.

Különben a mi szemünk előtt is éppen ilyen tünemények folynak le. Láttuk, hogy mintegy husz esztendőn át az állami hatóságok és. biróságok legteljesebb közönye mellet terpeszkedett el nálunk is az u. n. pornografia. Végre maga a sajtó rázta föl a magisztrátust közönyéből. És mi történt? A legtökéletesebb fogalomzavarral nyultak a kérdéshez. Maguk az esküdtek is szenzációsan ellentmondó itéleteket hoztak. Az egész vonalon kitünt, hogy a meglevő törvény is «rossz», a forumok elrendezése is rossz, az inditott vádak czélszerütlenek. Amihez még az járult, hogy a mindenféle *szinházban*, — mely pedig szinte intenzivebb terjesztője a pornografus iránynak mint maga a nyomtatott pornografia, — senki nem meri észrevenni a nyilvánvaló fajtalanságokat.

Maga a törvény tehát itt is oly hatástalan a hatalmas áramlat ellen, mint akár Berlinben, akár másutt, ahol nem messzenyuló kriminologus eszközökkel vették föl ellene a küzdelmet, hanem ósdi módon, merev büntetőjogi retorziókkal.

Be kell különben vallani, hogy nemcsak maga a törvény, hanem a jogtudományosság is jóformán gyámoltalanul áll a fajtalanságok eme koreszmeszerü áradásával szemben. Maga a *fajtalanság* fogalma is annyira vitás, hogy szinte minden második tudós mást gondol alatta. Belejátszik e bizonytalanságba az irodalmi és müvészeti gondolatszabadság fölötte kényes érdeke is, amelyet korlátozni épp oly kevéssé lehet törekvése a jogtudományosságnak, mint amilyen bizonytalanok még mindig e fontos kulturszabadság határvonalai.

A jogászi bizonytalanságok nagy része mindenesetre magából a büntető kodexből származik. A Btk. sokszor emlegetett 248. §-a már kezdettől fogva születési hibában szenved. Csemegi eredeti min. tervezetében e szakasz fogalomjelzője nem a fajtalanság volt, hanem a *szemérem megsértése.* Ime az eredeti szakasz első mondata: «Aki szemérmet sértő iratokat stb.» Amit a képviselőház igazságügyi bizottsága módositott, a törvénybe is átment következő szövegre: «Aki *fajtalanságot tartalmazó* iratot stb.»

A két fogalom világosan nem egyet jelent. A szükebbik fogalom a fajtalanság. Nem minden fajtalan, ami a szemérmet sérti, de minden sérti a szemérmet, ami fajtalan. A képviselőház igazságügyi bizottságának igazsága lehetett, amikor ezt a névváltoztatást azzal indokolta, hogy ez a fogalomjelző sokkal határozottabb s több kontroverziának elejét veszi: azonban ezzel a szóval sokkal kisebb területre szoritotta a védelmezendő közerkölcsiségi érdeket is. Nevezetesen kizárta a megtorlás területéről a merő trágárságokat és a nemi szeméremérzés minden oly megsértését, amely a bujálkodás fogalomkörén kivül esik.

Csemegi fogalomjelzője mindenesetre öntudatosabb volt, mint a törvényé, és jobban meg is felelt, mind az egész fejezet vezető elvének, mind pedig a korábbi magyar jogfelfogásnak. Ennek világos bizonyitéka az 1848. évi sajtótörvény eltörölt 5. §-a, mely a védett közerkölcsi érdeket igy jelöli meg: «Ki a nyilvános köz- és vallásos erkölcsiségből s a *tisztességes erkölcsökből* csufot üz». Megjegyzendő, hogy az 1848-iki törvény ezt a delictumot egy évig terjedhető fogházzal és 400 forintig (800 K) emelkedhető pénzbirsággal fenyegette, mig a Btk. 248. §-a e fokozott veszedelemmel szemben maximális hat hónapi fogházat és 1000 K pénzbüntetést alkalmaz.

Mindenképpen fájlalni lehet Doleschall Alfréddel együtt (A pornographia elleni védekezés: 17. l.), hogy a törvényhozás a régi jogfejlődéstől ilyen messze eltért. Azt pedig éppen a szinházak, cabaret-k és mindenféle orfeumok tekintetében kell fájlalni, hogy a fajtalan mutatványok és nyilvános előadások fenyegetése egyáltalán kimaradt a kodexből. Noha ezek az előadások rendőri megtiltás utján is megvolnának fékezhetők, mégsem lehet reményleni, hogy a hatóságok szivesen forduljanak e gyülöletes rendőri rendszabályhoz, mely — törvényes sanctio hiján — végre is az irodalom és müvészet közigazgatási üldözésének tünik föl és — ismét csak törvény hiján — könnyen azzá is válik.

Mindezekből eléggé kilátszik, hogy az u. n. pornografia üldözése már az anyagi törvény szempontjából is milyen lehetetlenül szük területre van szoritva. Szinte mosolyra készti az embert, ha elgondolja, hogy valamely fajtalan

nyomtatvány a 248. §. szerint birói uton üldözhető, de azonnal üldözhetetlenné válik, ha azt nem nyomtatvány utján terjesztik el, hanem szinházakban adják elő, ahol pedig meg is vannak «testesülve», amint azt nem egy közszeretetnek örvendő harmadrangu franczia bohózat előadásából tudjuk.

A *fajtalan* szó fogalmi jelentése a magyar nyelvben különben elég világos. A fajtalanság a bujasággal és paráznasággal rokon fogalom, bár még ezeknél is szükebb és határozottabb. Nyelvünkben mindig a nemi közösülés fogalmi körét jelenti, amennyiben az a köztisztességbe ütközik. A latin *lascivia, petulentia* és *luxuria*, valamint a német *Unzucht* jelentésében fordul elő. Mint beszéd és irás ezen a körön kivül legföllebb a genitaliák szemérmetlen emlegetését jelenti, ezt is csak a nemi közösülés körülményei közt. Fogalmi jellege tehát mindig a közösülés körül mozog. Éppen azért pl. a nemző részeknek ily kapcsolat nélkül való (gyakori) emlegetése lehet *trágár,* lehet *szemérmetlen*, de nem fajtalan.

Látnivaló ebből, hogy a biró, ha e fogalmat kiljebb nem akarja nyomkodni (ami kivált a sajtóügyekben igen veszedelmes), igen szük térre van szoritva a 248. §. alkalmazásánál. Sőt van olyan fölfogás is, mely fajtalanság alatt csakis a természetellenes nemi kielégitéseket érti, ez azonban a magyar nyelvvel világosan ellenkezik.

A judikatura nagyban és egészben a magyar nyelvtudás helyes utján járt, amikor a fajtalanság fogalmát állalában véve igy fogta föl. Helyes volt az a fölfogás is, mely éppen ezért a fajtalan nyomtatványokban és képekben a nemi fölgerjesztés *czélzatát* fogadta el aránylag legjobban eligazitó ismertető jelül. Nem subjective, a szerző czélzata szerint, hanem objective, ugy amint ez a nyomtatványban vagy képben megjelenik. Ez teljesen megfelel a becsületsértésnél előforduló szándéknak, ahol tudvalevőleg nem szükséges, hogy a sértőnek becsületsértő czélzata is legyen ; egészen elég, ha *tudta,* hogy a használt kifejezés meggyalázó.

Ily értelemben alkalmazta a kir. Curia is mindenkor ezt a fogalmat. A Curia szerint «fajtalanság alatt csakis a nemi élet érzéki körébe tartozó *leplezetlen* vonatkozások értendők». Majd: «az irat a nép fajtalansága, az olvasó vagy szemlélő nemi izgatására irányuló általános és külsőleg felismerhető *czélzatától* függ.» Ellenben ismételve nem alkalmazta a Curia a törvényt ott, ahol a meztelenség «magában véve» ábrázoltatott, szóval, ha aesthetikai irányzatot ismert föl a meztelenség ábrázolásában. Vagy másutt: «A lefoglalt füzeteknek csupán az volt a czéljuk, hogy a közösülési szcénákat többé-kevésbbé leplezett formákban tüntessék föl s az olvasó érzékiségére hassanak, annak buja képzeletét fölgerjesszék.» (Az eseteket egyébként lásd Grill-féle Dtár VIII. 360. l.)

Ugy látszik azonban, hogy az utóbbi időben a pornografia ellen föltámadt közfelháborodás hatása alatt a biróságok a fajtalanság fogalmának némi kiterjesztésére hajlanak. Sőt a kir. Curia egyik ujabb itéletében már a czélzat helyett a szemérmetlenség puszta előtérbe állitását látjuk fölbukkanni. Ez mindenesetre a törvény által megjelölt ösvényről való eltérést jelent, aminek veszedelmessége azonnal nyilvánvalóvá lesz, ha az irodalom és müvészet æsthetikai érdekei fordulnak szembe a törvényértelmezéssel. A birónak végre sem szabad elfelejteni, hogy a 248. §. megalkotásánál a törvényhozó tudatosan változtatta át a szeméremsértést a fajtalanság fogalmává.

Mindezekből kitetszik, hogy a magyar Btk. sem a szemérmetlen, sem a trágár nyomtatványok és képek ellen jogi remediumokat nem tartalmaz. A fajtalanság ellen is csak annyiban, amennyiben az nyomtatványban és képben elenik meg, de nem akkor is, ha közmutatványban. Erészben a 248. §. minden. Azonban arról is jól tudjuk, hogy milyen hatáskörbeli és perrendtartási bonyodalmakat idézett elő a judikaturában, amelyeknek különben még ma nincsen végük.

Eszerint a pornografia tulnyomó nagy része, szinte az egész trágár-irodalom át van adva a társadalom jó izlésének ma is. Ez azonban talán sohasem volt annyira megbizhatatlan, mint éppen a mi napjainkban.

Dr. Kenedi Géza.

Tanulmányok a sajtójog köréből.[1]

A censura Magyarországon.

Ez ellen a jogrend ellen irányult a sajtószabadságért vivott küzdelem, hazánk civilisatorius törekvéseinek egyik legfényesebb korszaka. A szellemek mozgalma az irodalomban is méltón megnyilatkozott. *Dessewffy* József gróf, az 1830-iki országgyülésen a codificatio tárgyában kiküldött bizottságnak tagja, a sajtószabadságról irt véleményét kiadta német forditásban.[2]

Az eredetinek ez volt a czime: *Votum circa propositum Articulum de censura librorum praeventiva.*[3] Pesthini die 19. Aprilis 1830. A szerző kényteleunek érzi magát a szabad sajtó mellett nyilatkozni és a censurát megtámadni már azon oknál fogva is, mert ifjusága óta sokat szenvedett a censorok önkényü eljárása alatt és mert sem most, sem a jövőre nincs remény, hogy a censura mellett más módon nyilvánithatja nézeteit e tárgyról mint kéziratban.

A szabad sajtó kérdése a társadalmi szabadságot, az államok értelmi, erkölcsi és polgári miveltségét, egyszóval az egész civilisatiót mélyen érinti.... Ha a törvények, intézmények, események az emberi nézetek és vélemények eredményei ; ha az összehasonlitás, a vita, az állitás és az ellentmondás, szóval : a véleményharcz a társadalmi tökéletesbülés szükséges feltétele : akkor joggal kérdhetni, vajjon a szóbeli vagy irásbeli véleménymondást más szabályok alá kell-e vonni, mint más külső cselekvéseket, melyeket pedig nem lehetőleges vagy közvetett hatásuk, hanem tényleges, közvetlen hatásuk miatt büntetünk. Más szóval : megelőzni kell-e a sajtóvétségeket vagy büntetni?

Hol van az ismérve annak, hogy valamely vélemény veszélyessé válhatik? A vélemény veszélyessé válhatik, tehát veszélyessé fog válni! ilyen indokoláson alapszik a gondolat minden elnyomása. Lehet-e a gondolatot, a véleményt, a nézetet már azért is büntetni, mert téves vagy hamis? Hiszen az igazsághoz rendesen csak kerülő utakon jutunk. Az idő és viszonyok szerint változható gondolatok és vélemények, amennyiben veszélyesekké válhatnak, ellenszerüket mások gondolataiban és véleményében találják. A censura erőszakot tesz a szerzőn, mert nem birói itélet, hanem az önkény rendelkezik róla. Hiába követelik, hogy a censorok világos és határozott utasitásokkal látandók el ; hiába kivánják, hogy a censura testületre bizassék, mely mint minden törvényszék, birákból vagy esküdtekből állna. Hiányoznék a nyilvánosság, mely nélkül az egész intézmény összedől.

A censurának Magyarországban legkiáltóbb visszaélése abban állott, hogy a kéziratot szerfelett soká visszatartották. Gr. Majláth János kézirata az urbarium tárgyában tiz évig benn volt a helytartótanács censori hivatalában és a szerző nem kaphatta vissza. Magának Dessewffynek egy kisebb munkája a magyar nyelvről hasonló sorsban részesült.[4]

[1] Az előző közleményeket l. az 1907. évi 48. sz. és az 1908. évi 35., 36., 37. és az 1909. évi 23. és 24. számokban.

[2] Über Pressfreiheit und Büchercensur im Allgemeinen und mit besonderer Beziehung auf Ungarn, vom Grafen Joseph von Dessewffy (sic!). Mit Bewilligung des Verfassers aus der lateinischen Handschrift frei übersetzt von C. F. Leipzig, 1831.

[3] L. Opinio excelsae regnicolaris deputationis... circa objecta ad deputationem publico-politicam relata. Sectio VIII. De censura librorum cum projecto articuli.

[4] *Bertha Sándor* «Országgyülési tárcza 1830-ról» czimü könyvének a budapesti egyetemi könyvtár tulajdonát képező azon példányára, melyet a szerző «79-ik évében» Pauler Gyulának ajándékozott és

Azon nézet, hogy a sajtószabadság megfelel ugyan Anglia miveltségének, de Magyarországon czélszerütlen volna, teljesen alaptalan. Azok, kik hazájuk szégyenére ily nézetet nyilvánitanak, nem fontolták meg, vajjon Anglia miveltségének következménye-e a sajtószabadság, és nem megforditva, a miveltség nem következménye-e a sajtószabadságnak. Nem nehéz az utóbbit történetileg bebizonyitani. Megengedi a szerző, hogy sajtószabadság mellett a kormányzáshoz több körültekintés és okosság kell; de nem az a czél, hogy a kormányzás könnyü, hanem az, hogy jó legyen.

Minthogy törvényeink a censurát nem ismerik, Magyarországon minden embernek jogában áll gondolatait sajtó utján szabadon közölni; a szerző, kiadó és nyomtató csak birói uton büntethető meg.

Az 1791 : XXVI. és LXVII. tcz.-ek emlitést tesznek a censuráról; de az 1791 : XV. tcz. a szabad sajtó elvét is kimondja, az 1791 : LXVII. tcz. pedig azt rendeli, hogy a regnicolaris bizottság készitsen javaslatot a censuráról. Ezen javaslatot természetesen az 1791 : XV. tcz. értelmében, tehát a sajtószabadság elvéhez képest kell kidolgozni, mert ez a törvény a nemzeti nevelés rendezésével kapcsolatosan a sajtószabadságról (de libertate preli) kiván munkálatot a bizottságtól. A bécsi censura egyébként is már az 1791 : X. tcz. értelmében is ki van zárva. Az 1791 : XXVI. tcz. 5. §-a emliti ugyan a censurát, azonban csak a protestansok theologiai, symbolikus és imakönyvei tekintetében, melyek a protestansok által a helytartótanácsnak bejelentendő saját censoraik által rendeltettek megvizsgáltatni.

A magyar országgyülés mindenkor befolyt a sajtóügyekre, amint ezt az 1553 : XXIV., 1599 : XLV. tczikkek tanusitják. Szerző azután eseteket sorol fel a censura önkénykedéséről és baklövéseiről.

Előttem fekszenek — igy folytatja — a censurát és a nyomtatást tárgyazó összes intimatumok, rendeletek és leirások 1726 február 8-tól (III. Károly) egész 1826 május 16-ig. Ha összehasonlitjuk őket, mily ingadozást, majd haladást, majd visszaesést kell tapasztalnunk a népmiveltségnek e fontos ügyében; gyakran ugyanazon kormány alatt változnak az elvek. Szabad sajtó mellett nem jelentékenyebb és egyöntetübb lett volna-e nálunk az utolsó században a fejlődés?

Idézi Dessewffy Duclos szellemes mondását: hogy némely emberek azért nem szeretik a sajtószabadságot, amiért a korhelyek az éjjeli világitást nem, s végezetül az angol sajtójog fényes mintáját ajánlja követendőnek.

De felszólalt a sajtóban a reactio is. Rozsnyón 1831-ben névtelenül jelent meg a «Sajtószabadság» czimü irat, 1832-ben pedig Bécsben «A sajtó szabadsága» czimü dolgozat Kis Páltól. A kettőt együttesen kiadta Ponori Thewrewk József (Pozsony 1833.)

Az első helyen emlitett mü az 1793 julius 25-én kelt censura-rendelet dicsőitése. A szerző kétféle sajtószabadságot ismer: a «korlátlant» és a «teljeset». Az utóbbi egyértelmü a censurával. Szellemének jellemzéseül legyen elég kiemelnünk, hogy a szerző nézete szerint a gondolkodás nem joga, hanem csak tehetsége az embernek s hogy nyilvánitását korlátokhoz lehet kötni. Az élés és a mozgás is velünk született tulajdonság, de azért még sem szabad lopni vagy ölni. Még a gondolkodást is szabályokhoz lehet kötni, annál inkább a gondolatnyilvánitást; Ferencz császár rendelete pedig nem a gondolkodást tiltja, hanem a gondolatnyilvánitást szabályozza. (44. s k. ll.)

Kis Pál munkája külföldi tanulmányok eredményének mondja magát, de lényegileg Gentz értekezésére támaszkodik, mely a bécsi «Jahrbücher der Literatur» 1818. évi első kötetében névtelenül jelent meg. Okoskodásainak eredménye az, hogy a népek jóléte egészen más tényezőktől függ, mint a sajtószabadságtól; a nép hangulatának megismerésére pedig Magyarországon van a kormánynak más eszköze: a megyék felterjesztései.

dedicatióval látott el, a czimlapon az évszám (1843) alá ezeket irta a szerző: «Miután 13 évig censurán volt! — Censorok: Czeh, Reseta, Karácson». Erről az esetről szól *Kölcsey* is (Napló, 1832 deczember 23-án.)

A törvényhozás körében csak jóval később volt hatása a liberalis mozgalomnak, de eleinte nem a censura általános megszüntetése volt a jelszó, hanem az országgyülési tárgyalások nyilvánossá tétele, e végből országgyülési hirlap kiadása és ennek az előző vizsgálat alól felszabaditása. Már az 1825-iki diætán felmerült az eszme, de ekkor a rendek még nem tudták belátni, mi szükség van tanácskozásaik hirlapi közlésére; beérték az országgyülési napló gyorsabb expeditiójának elrendelésével.

Legelőször az 1830-iki országgyülés szeptember 13-án tartott kerületi ülésében inditványozta gróf Andrássy György az országgyülési hirlap kiadását; de az ügyet még a liberalisok is ellenezték, mert ők az általános sajtószabadságra törekedtek és nem voltak hajlandók az elvi döntést ily részleges intézkedéssel késleltetni. A szeptember 16-iki kerületi ülés tehát abban állapodott meg, hogy a tervről, ebben az alakjában, a rendek ezuttal lemondanak, de hajlandók egy olyan magánvállalatot pártolni, mely az országgyülés tárgyalásainak rendes közlését teszi feladatává.[1]

De az eszme nem nyugodott s 1832-ben a megyék nagy része már utasitásul adta követeinek a sajtószabadság és különösen az országgyülési hirlap ügyét. 1833-ban Prónay János ismét felvetette a kérdést a rendek előtt. A conservativok, köztük *Mérey* personalis, az alsó tábla elnöke, ezuttal is ellenezték a főrendekhez küldendő ily értelmü üzenetet, mert nézetük szerint a censura törvényes intézmény, királyi jog, ezt pedig érinteni nem akarták. De az ellenzék, élükön Kölcsey, keményen támadta ezt a felfogást. A többség, izgalmas viták után, elfogadta az izenetet, a főrendek azonban tagadólag válaszoltak.

Az elmék még nem voltak megérve, egészen fonák nézetek uralkodtak a sajtószabadságról s a szónokok a hirlapot gyakran összetévesztették az országgyülési naplóval.[2] Még Kölcsey is kétségbe esik néha, ha a sajtószabadságra gondol, nemcsak a kormány ellenzése miatt, hanem a nemzet politikai éretlensége miatt is. «Mi — igy ir Naplójában 1883 január hó 15-én — magányos és közhelyeken átkozzuk a censurát; mi azt e hónap 10-én törvénytelennek nyilatkoztattuk, bitorlásnak neveztük; mi sajtószabadságról beszélünk, sajtószabadságot akarunk állitani, s mégis mit tettünk? A pesti ujságokban egy-két szó másképpen adatott, mint mondva vala; a beregi követek s Beöthy előadásaik hibásan közöltettek. Természetes, ugy gondolám, hiszen mennyi hibát nem követnek el az ujságlevelezők az egész földkerekségen szerteszéllyel; aztán sokszor készakarva is marad és ir egyik ember a másikról gonoszságot . . . A beregi követek személyesen mentek a nádorhoz panaszra. Mi következett természetesben, mint az, hogy a nádor kapott az alkalmon s hirtelen pæsidialist küldött consiliarius Komáromyhoz, ne engedjen a pesti ujságoknak egyebet annál, ami a pozsonyi latin és német lapokban s a bécsi ujságokban közölve lesz. *Nem, uraim, még mi a sajtószabadságra meg nem értünk, és az éretlenül szakasztott gyümölcs vajmi fanyar s vajmi romlandó!*»

És u. a. évi május 18-án, midőn Hertelendy torontáli követ az országos ülésben a megyék ellen irt valami német könyv miatt «hosszu threnodiát» mond és szerzője megmegbüntetését kéri, Kölcsey igy fakad ki: «Hogyan illenek ily szavak oly boltozat alá, mely január 10-én a könyvvizsgálat ellen ontott beszédeket hangoztatá vissza?»

A rendek 1836 február 17-én ismét üzenetet tárgyaltak az országgyülési hirlap dolgában.[3] A munkálat terjedelmesen fejtegette nemcsak a dieatalis ujság, hanem az általános sajtószabadság szükségét és azt, hogy az országgyülési

[1] *Bertha* Sándor, Országgyülési tárcza 1830-ról. Pest 1843. 8., 14. ll. — *Kölcsey* Országgyülési naplója, 1832 deczember 23.

[2] Kölcsey naplója 1833 május 18-án.

[3] Az 1832-iki országgyülés Irásai, VI. köt. 238. l.

★

hirlap még a sajtóügy általános rendezése előtt ki volna veendő a censura alól. Készitettek is egy ily értelmü törvényjavaslatot, melynek lényeges tartalma a következő :[1]

Országgyülési tudósitásokat az országgyülés helyén nyomtatás utján akármely nyelven *minden megelőző vizsgálat nélkül*, mindenkinek, ki ebbeli szándékát az országgyülésnek bejelenti és 5000 frtra terjedő biztosságot mutat, önfelelőssége mellett kiadni szabad, oly módon azonban, hogy a szerkesztő és nyomtató neve mindenkor kitétessék a hirlapon. Minden ilyen hirlapban előforduló rágalmazás, becsületsértés, erkölcstelen előadások, a közcsend háborgatására vagy törvények iránti engedetlenségre való ingerlés, a kormánynak vagy egyeseknek szándékos, hazug tudósitások által gyülöletessé tétele, a sértett félnek magánkeresetén felül, a magyar sz. korona ügyvédje felperessége mellett fognak üldöztetni. A büntetés a cselekmény minősitéséhez képest 25 forinttól 1000 frtig, sulyosabb beszámitás esetében három naptól egy évi fogságig terjedhet, és a két büntetés együtt is alkalmazható. A legsulyosab büntetés utáni visszaesés esetében a lap betiltható. A birói tisztet az országgyülés 25 világi tagja gyakorolja olyképpen, hogy a főrendek 4, a megyék követei 16, a városok követei 4, a kiváltságos kerületek követei 1 birót fognak választani, kik a birói törvényes esküt kötelesek letenni. A vádlott és vádló öt-öt birót visszavethet. Az elnököt a birák választják. Itélethozatalhoz kilencz tag jelenléte szükséges. Perorvoslat nincs. Az eljárás nyilvános.

Ezt az üzenetet az alsótábla 1836 február 18-án tárgyalta a 425. országos ülésben, a törvényjavaslatot pedig másnap, a 426. ülésben. *Mérey Sándor*, az elnöklő personalis, ezuttal is azt hangoztatta, hogy a hirlapot a sajtószabadság kérdésétől elválasztani nem lehet. A censurát törvényes gyakorlaton alapulónak nyilvánitotta s ennek bizonyitékául hivatkozott az 1790 : XXVI. tcz.-re, melynek tartalmát már fentebb méltattuk, és az ugyanazon évi LXVII. tcz.-re, mely azonban a censuráról csak annyit mond, hogy a rendszeres törvények előkészitésére kiküldött bizottságok közül a publico-politicumot tárgyaló küldöttség, az «irodalmi» bizottsággal egyetértésben, az előző könyvvizsgálat szabályozásáról is készitsen javaslatot. Hivatkozott a személynök az 1811/12-iki országgyülés sérelmi feliratára is, melyről fentebb szintén szólottunk; idézte továbbá az Akademia felállitását engedélyező 1827 : XI. tcz.-et, mely azonban csak annyiban érintette a censurát, hogy az Akadémia alapszabálytervezetét a regnicolaris bizottság által elfogadandó elvekkel egybehangzóan rendelte szerkesztetni.

A vitában heves ellenzői voltak a sajtószabadságnak; ott hangzott el Árva vármegye követének, *Zmeskál Móricz*nak ama hires mondása, hogy «az a nap, amely a praeventiva censurát eltörli, egyszersmind alkotmányunk végső napja és az a nap lészen, qui ultimam regni post se trahet ruinam.» Szepes vármegye második követe, *Jekelfalusy János* szerint a sajtó korlátlanul szabad nem lehet, «hacsak azt nem akarjuk, hogy a sajtó, nem mint az izenetben értetik, a jótevő napfény módjára, hanem mint egy meggyujtott szurkos fáklya világitson, melynek füstszagu sebes lángja képes hazánknak minden boldogságát megemészteni.» Ez a szónok még a német tudomány felsőségét is a censurának tulajdonitotta. De nem tagadhatni, hogy alapos volt aggodalma, midőn Magyarország rendi kiváltságainak megrendülését féltette a szabad sajtótól. Veszélyesnek tekintette a sajtószabadságot «egy országban, melyben a régi századok viharaiból kimentett kiváltságok a lakosoknak csak bizonyos osztályára szoritva vannak, egy országban, melyben a törvényhozás sok lakosoknak még a tulajdont valódi értelmében megtagadta.» Nem kell neki az országgyülési hirlap azért sem, mert ez közvetve a nem-nemeseknek is befolyást juttat a törvényhozásra, már pedig szóló «ezen teremben csak olyanokhoz intézheti beszédjét, kik nemesi kiváltságaiknak következtében a magyar törvényhozásban résztvesznek.» Az izenetben kifejezésre jutott azon nézet, hogy Magyarország minden polgára igényt tarthat a törvényhozói pályára, a szóló nézete szerint «inconstitutionale principium», melynek törvényességét tagadja. S minthogy a magyar törvényhozásnak nem szándéka a nemesi kiváltságokról lemondani és azon politikai törekvéseket megvalósitani, melyeket a szabad sajtó okvetlenül fel fog ébreszteni, kötelessége e vágyak gerjesztését is megakadályozni. Hivatkozik az amerikai rabszolgatartó államok példájára, melyek eltiltották az abolitionista iratokat. Hajlandó volna egyes tudományos tárgyakat kivenni a censura alól, de «mégis a hirlapokat mindig az alá vetné.» Legvégső esetben is csak arra állana reá, hogy az országgyülési hirlapot az alsótábla négy választott censora vizsgálja meg előzetesen.

De nem hiányoztak a szabad sajtót pártoló meleg felszólalások sem.

Nógrád megye második követe, *Szentiványi Anzelm* szerint az országgyülési hirlapra privilegiumot kérni szükségtelen, adni pedig törvénytelenség, mert «a sajtó szabadsága törvény által nem levén tilalmazva, amit erészben a kormány gyakorol, az valóságos erőszak.» Az országgyülési hirlapra nézve a censurát elfogadni annyi lenne, mint a kormány önkényét törvényben szentesiteni.

A rendek kisérlete sikertelen maradt. A főrendek nem tették magukévá az izenet tartalmát.

Ekkor Kossuth, miután azon ajánlata, hogy az országgyülési hirlap szerkesztésére megbizást kapjon, elfogadásra nem talált, azon kisérlete pedig, hogy magánvállalkozásképpen könyomatos tudósitásokat közöljön, a nyomda lefoglalása által meghiusult, ugy tett, mint a franczia forradalom idején Mirabeau: «Országgyülési Tudósitások» kiadására határozta el magát; de nem lévén képviselő, mint amaz, s igy tudósitásai nem részesülvén immunitásban, kéziratban adta ki közleményeit. Ezeket magánleveleknek tekintették s e réven elkerülték a censura beavatkozását.

Az országgyülésnek 1836 május 2-án történt berekesztése után Kossuth a megyék tanácskozásairól adott ki hasonló természetü irásos értesitéseket «Törvényhatósági Tudósitások» czime alatt, de ezek szerzőjüknek elfogatása következtében már 1837 május 7-én megszüntek.

A most vázolt események azonban nem csökkentették, hanem fokozták a sajtószabadságra s elsősorban ez országgyülési hirlapra irányuló törekvések erejét. Ismétlődtek az üzenetek 1839 junius 20-án, október 30-án, november 27-én.[1] E tárgyalások közben hangzottak el Deák Ferencznek emlékezetes szavai a censuráról, amelyeket e dolgozat elején idéztünk.[2]

Az 1843-iki országgyülésnek május 29-én tartott 5. ülésében[3] ismét szőnyegen volt a kérdés. A sajtószabadság ellenesei ezuttal is erősen hangoztatták, hogy a censura felségjog, jus supremæ inspectionis. Halogató taktikájukat támogatta az a körülmény, hogy időközben a kormány némi enyhitést léptetett életbe az előző vizsgálat kezelésében. Ujra szabályozta a censuralis eljárást és a sajtóügy vezetését a felvilágosult elméjü br. Mednyánszky Alajosra bizta.[4] Megjegyzendő azonban, hogy a censurának rendőri, önkényes kezelését még az intézmény barátai is helytelenitették és *Kruplanicz Simon*, Esztergom megye követe, azzal az inditvánnyal állott elő, hogy országgyülésről-ország-

[1] U. o. 241. l.

[1] Ezekre a dátumokra hivatkozik a Rendek 1843. évi izenete. Irások I. k. 7. l.

[2] A lényegében az eddigiekkel azonos törvénytervezet az 1839-iki Irások I. k. 11. l.

[3] Napló I. k. 24. l. — Irások I. k. 7. l.

[4] *Ferenczy*, A magyar hirlapirodalom története 260. l.

gyülésre küldessék ki bizottság a szerző és a censor közt felmerülő nézeteltérések kiegyenlitésére. Általában a vita laposabb volt, mint az előző alkalmakkor; nagyobbrészt a körül forgott, hogy a rágalmazás tilalma mellé bevétessék-e a vallás rágalmazásának vagy gunyolásának büntetendősége is. A többség a bevételt határozta el, e módositás azonban az országgyülés Irásaiban (7. sz. a.) közölt javaslat-szövegben, mely lényegileg egyezik az 1836-ikival, nem fordul elő. A főrendek ezuttal is elutasitólag válaszoltak. A második izenet tárgyalásakor, az 1843 augusztus 31-én tartott 34. ülésben[1] az elnök már ugy beszélt, hogy a tárgy ki van meritve s abban «ujat felhozni lehetetlenség.» Csak *Soltész János* tornamegyei követ fejezte ki abbeli óhaját, hogy az ujságoknak, melyek a censura lanyhább kezelése folytán tényleg közöltek már országgyülési tudósitásokat, engedtessék meg a szónokok nevének kiirása is. A főrendek megmaradtak elutasitó magatartásuk mellett, de a kormány tényleg tovább is elnézőbb volt a magyar lapok iránt, mint a bécsi censura az osztrák sajtóval szemben. 1845-ben nagyszámu bécsi iró felségfolyamodványt adott be az előző vizsgálati szabályok enyhitése iránt; ezt a kérvényt dr. *Wildner Ignácz* ezzel a megjegyzéssel irta alá: «Annál inkább hozzájárulok, mert Magyarországon már is nagyobb sajtószabadság áll fenn, mint amilyen itt kéretik».[2]

Az 1847-iki országgyülés már legelején, a november 19-én tartott országos ülésben,[3] a nádorhoz intézendő izenettel foglalkozott, a diætalis tárgyalásoknak megszoritás nélkül minden lapban közölhetése tárgyában.[4] Egyidejüleg egy másik izenetet és az előbbiekkel hasonló tartalmu javaslatot[5] is tárgyalt a Ház az országgyülési «szabad ujság» ügyében. Ez által a két tárgy, a hirlap és az általános sajtószabadság, már külsőleg is egybe volt kapcsolva és voltak szónokok, kik a hirlapot csak azért ellenezték, mert a nádorhoz küldendő felterjesztést pártolták, ami ha eredményre vezet, a külön közlönyt feleslegessé teszi. *Zarka János* personalis a régi szellemben képviselte a kormány álláspontját; érvelésében uj csak az volt, hogy az országnak nemzetiségi és osztályi viszonyai között a censura eltörlése könnyen azt eredményezhetné, hogy «az adózót a nemes ellen, a nemest a polgár ellen, az idegenajkut a magyarajku ellen» fogják izgatni. Most már a követek többsége a hirlap mellett nyilatkozott; a sajtószabadság elleni felszólalások ellenszenves fogadtatásban részesültek, különösen a hallgatóság körében. Egyes szónokok már azt hangoztatták az országgyülési hirlap tervével szemben, hogy — elkésett! *Tóth Lőrincz* szerint «nehány év előtt talán örömrivalgással fogadtatott volna egy ily külön országgyülési hirlap», de most már nem elégedhetik meg a sajtószabadságnak e «miniature alakjával», most már általános sajtószabadság kell neki. *Kossuth Lajos* a censura helyes szabályozásának lehetetlenségére hivatkozik. «Megmondhatjuk positivitással, hogy a 32 éves zálogot ki lehet váltani, 6%-ot szabad szedni; de hogy Isten teremthessen embert, ki megszabhassa azon határát a censurának, melynél fogva az ut és irány ki legyen mutatva, melyik gondolatot szabad a censornak azon szabály határain innen vagy tul átereszteni, hogy — mondom — emberi ész ily szabályt alkotni képes legyen, megfogni nem tudom.»

A Ház mind a két izenetet elfogadta. A nádor azt válaszolta, hogy a király már a jelen országgyülés kezdetével rendeletet intézett a helytartótanácshoz az iránt, hogy az országgyülési tudósitásokra nézve a lapoknak «nagyobb tér» adassék és hogy a rendek kivánatát «amennyire csak lehet», a legnagyobb figyelemmel fogja kisérni.[1] A főrendek br. Wenkheim Béla inditványára most már hajlandók voltak tárgyalni a javaslatot, de elhatározásukat tárgytalanná tették azon események, melyek közvetlenül az 1848 : XVIII. tcz. megalkotására vezettek. *Dr. Tarnai János.*

[1] Napló I. k. 333. l.
[2] *Wiesner*, i. m. 422. l.
[3] Alsóházi Napló 14. l.
[4] Alsóházi Irások 8. sz.
[5] Alsóházi Irások 9. sz.

Észrevételek a telepitési és parczellázási törvényjavaslatra.

Minden törvényjavaslatnál jogi és gazdasági szempontból elsősorban azt kell vizsgálnunk, hogy mily czélt tüzött maga elé a törvényhozás és vajjon eléri-e a kitüzött czélt a javaslat, ha törvényerőre emelkedik.

E törvényjavaslat czélja a féktelenné váló gazdasági individualismusnak állami beavatkozás utján való korlátozása.

A törvényjavaslat czélja továbbá a telepités és parczellázás jogi és gazdasági elhatárolásának megállapitása, az e téren felburjánzott visszaélések megszüntetése és büntetése.

A törvényjavaslat czélja volna a kisemberek felsegitése és ezen földéhes kisemberek birtokhoz juttatása.

A gazdasági individualizmusnak állami beavatkozás utján való korlátozása már egyelőre tárgytalan, mert a telepitési és parczellázási magántevékenység az egész országban szünetel.

Nálunk a törvényhozás csak akkor mozdul meg, midőn már egyesek visszaéléseikkel az egész országban bő aratásukat elraktározták. Addig, mig a parczellázási visszaélések napirenden voltak, addig, mig a panaszok a földmivelési miniszteriumba érkeztek, csak az anyaggyüjtésre szoritkoztunk és amidőn az ország ugyszólván agyonparczelláztatott, akkor áll elő a törvényhozás nehézkes apparátusa, hogy a bajokon segitsen.

És hogyan segit?

Ha még a parczellázás uj lendületet venne is, a javaslat a parczellázást a lehető legszükebb térre szoritja, sőt lehetetlenné teszi.

A javaslat szerint a parczellázónak a hatósági eljárások és engedélyek egész sorozatát kell kikérnie.

Kérni kell toborzási engedélyt vevők gyüjtésére, a vevőkkel foganatositott becslési, osztályozási eljárás alapján községi becslési bizonyitványt, a telepitési hatóságtól ismét másik becslési eljárást.

A telepitési hatóságnak bemutatandó a telekkönyvi és kataszteri birtokiv hitelesitett másolata, az eladónak az eladásra vonatkozó nyilatkozata, a vevők névsora, az ingatlan becslési bizonyitványa (osztályozási bizonyitvány), a vevők vételi ajánlata, a hitelező nyilatkozata, a végleges adás-vevési szerződés tervezete és a feldaraboláshoz szükséges közigazgatási feldarabolási hatósági engedély.

Jövőben tehát csakis akkor lehet parczellázni, ha valaki ingatlanainak feldarabolására a telepitési hatóságtól engedélyt kapott, ha toborzási engedélyt nyert, ez alapon összes ingatlanaira vevőket toborzott, azokkal olykép tudott megegyezni, hogy eladási nyilatkozata a vevők vételi ajánlatait fedje és ezeket a telepitési hatóság jóváhagyja.

Ezáltal az államhatalom a szerződési szabadságba és a tulajdon korlátlanságába nyul bele.

A törvényjavaslat azon intézkedése, hogy az eladó eladásra vonatkozó nyilatkozata és a vevő vételi ajánlata még nem szerződés, a vevőt még nem kötelezi, hanem a vevő a feldarabolási engedély kiadásáig visszaléphet: az eladót a vevők szeszélyének és játékának szolgáltatja ki.

A hatósági beavatkozás a feldarabolások keresztülvitelének nagy ártalmára lesz.

Az ingatlan feldarabolás annyira magánjogi kérdés, hogy annak hatósági ellenőrzése a parczellázás halálát jelenti.

Ha voltak vagy ha még vannak visszaélések, akkor azokat hatósági ellenőrzés nélkül is lehetne büntetni és ezen visszaélések akár az uzsora, akár a csalás körébe esnek, azok büntetőjogi szankczió alá helyezhetők.

A javaslat négyféle parczellázást különböztet meg és pedig

[1] Alsóházi Irások 18. sz.

állami parczellázást, közérdekü parczellázást, visszavándorlás előmozditására szánt parczellázást és magánparczellázást.

Szükségesnek tartanám a javaslatba azon intézkedés felvételét, hogy országgyülési képviselők parczellázásai közérdekücknek nem mondhatók ki, sem akkor, ha a képviselő saját vagy hozzátartozói ingatlanait parczellázza, sem akkor, ha a parczellázást az országgyülési képviselő megbizás alapján végzi.

Ez az intézkedés az összeférhetetlenségi törvény szelleméből önként következik.

A visszavándorlás előmozditására kontemplált parczellázás a kivánt czélt nem fogja elérni, mert a visszavándorlókat elrettenti azon szigoru szabály, hogy ha a visszatérők a fizetési részleteket pontosan nem teljesitik, ez esetben óvadékukat és a fenntartott ingatlanrészre biztositott igényüket elvesztik.

Nemzeti szempontból rendkivül fontos azon intézkedés, hogy az állam által foganatositott vagy közérdekü parczellázások következtében előállott részletek tulajdonosa az ingatlan tulajdonjogát az első vevő nevére történt bekebelezéstől számitott 10 év alatt másra, mint házastársára vagy törvényes leszármazójára jogügylet utján a telepitési hatóság engedélye nélkül át nem ruházhatja.

A törvényjavaslat X. fejezete haszonbérlő társulatok czim alatt eddig ismeretlen jogi alakulást szabályoz.

Nálunk eddig csak a fogyasztási és hitelszövetkezetek terjedtek el. Ez a fejezet a termelési szövetkezetek azon faját honositaná meg, mely mezőgazdasági termények előállitásával, tej, tojás, vaj stb. termeléssel foglalkoznék.

A szabályozás megfelel a kereskedelmi törvény szövetkezeti részének. Lenne itt is igazgatóság, felügyelő-bizottság, alapszabály. közgyülés ; lennének tisztviselők, felszámolók.

A társulat akkor alakul meg, ha az alapszabályokat a földmivelésügyi miniszter jóváhagyja. (255. §.)

A társulat a központi haszonbérlő lajstromba bejegyeztetik.

Eddig tehát a rendelkezések teljesen a hitelszövetkezetek mintájára készültek.

Ellenben a *270. §. a társulati tagot a társulat kötelezettségeiért egész vagyonával felelőssé teszi.*

Hitelszövetkezeteknél az alapszabályok irányadók, melyek a felelősséget a részjegy erejéig korlátozhatják.

Mig tehát a hitelszövetkezeteknél a tagok felelőssége a részjegy erejéig korlátolható, addig a kontemplált haszonbérlő társulatoknál a törvény imperative kimondja, hogy a tagok a társulat adósságaiért egész vagyonukkal felelősek.

Ez a §. igen alkalmas arra, hogy a kis emberek felsegitése helyett a kis existencziákat egész vidékeken tönkretegye.

A javaslat a kis embereket a szövetkezeti eszme összes áldásaiban részeltetni akarván, megengedi, hogy a társulat tagjaira a félévi fizetéseken felül *kezelési költséget és veszteségi hányadot* (265. §.) vethessen ki.

A törvényjavaslat e részének czélja nem más, mint hogy a nagybirtokos a kisbérlet előnyeit élvezhesse, és a kisbérlettel járó hátrányoktól szabaduljon az által, hogy a béreket behajtani ne kelljen, sok bérlővel vesződnie ne kelljen, hanem csak a bérlőtársulattal álljon szemben.

Egy példa megvilágitja a kérdést.

Tegyük fel, hogy valamely nagybirtokos uradalmát nagybérlőnek adja ki, aki a nagybirtokosnak holdankint 10 forintot fizet. A nagybérlő ma bérbe adja kisbirtokosoknak az uradalmat és a kisbérlők a nagybérlőnek holdankint 20 forint haszonbért fizetnek, de a nagybérlő ezzel szemben a kisbirtokosokkal vesződik, a béreket külön-külön tartja nyilván és hajtja be.

A haszonbérlő társulatok révén a nagybirtokos élvezheti a kisbérletek előnyét, amely a magasabb bérfizetésben rejlik, de viszont megszabadul azon hátrányoktól, amelyek a kisbérletekkel együtt szoktak járni.

Azt a hasznot, amelyet ma a nagybérlő élvez, a javaslat a nagybirtokosnak juttatja, és a vele járó terheket a nagybirtokos vállairól leveszi.

Ám jól van. Adja a javaslat a nagybirtokosnak azt a hasznot, amit eddig a nagybérlő vágott zsebre, de ne tegye ezt a kisbirtokosok tönkretétele mellett.

A javaslat szövege tehát oda volna módositandó, hogy a haszonbérlő szövetkezet minden tagja *csakis részjegye erejéig felelős.*

Mondja ki a javaslat, hogy a félévi fizetéseken felül semmifele mellékszolgáltatás nem követelhető.

Kimondandó volna, hogy az igazgatóság és felügyelő-bizottság csakis a haszonbérlő szövetkezet tagjaiból választható, és dijazásra igényt nem tarthat. Csupán a társulat tisztviselői : az ügyvezető, pénztárnok, könyvelő, ellenőr, irnok javára volna fizetés megállapitható.

Ha a javaslat 270. §-a törvényerőre emelkedik, ez kisbirtokosainkra oly veszélyt rejt magában, melyre nem lehet eléggé figyelmeztetni. *Dr. Nagy Elek.*

Tartásdijak bekebelezése.

A kir. Curia 1909. évi január hó 14-én 3368. szám alatt kelt határozatában kimondta* azon fontos és elvi jelentőségü határozatot, hogy a lejárandó tartásdijra vonatkozó követelés a zálogjog bejegyzésének törvényes cziméül szolgálhat.

Eddig ugyanis az volt a joggyakorlat, hogy a lejárandó tartásdij telekkönyvileg nem volt biztositható s ezt a telekkönyvi hatóságok állandóan azzal indokolták, hogy a telekkönyvi rendtartás 65. §-a értelmében a zálogjog oly követelésekre nézve, melyek csak pénzben igényeltetnek, csupán számszerüleg meghatározott összeg erejéig jegyezhető be, már pedig a még ezután lejárandó tartásdij részletek ily számszerüleg fixirozott pénzösszegeknek nem vétethetnek.

Nagyon helyesnek tartom a Curiának ezen határozatát szociálpolitikai tekintetből, amennyiben igy eleje vétetik annak, hogy a szegény tartásdijra szorultak a fedezeti alaptól eleshessenek, de másrészről kénytelen vagyok abbeli aggályomnak kifejezést adni, hogy viszont a tartásdij fizetésére kötelezettet aránytalanul fogja sujtani, s érvényesülni fog akárhány esetben a «summum jus, summa injuria» elve.

Ugyanis a férjétől elválasztott nő tartásdija ugy itéltetik meg, hogy tartozik a férj ezt a nő élte fogytáig, illetve ujabb férjhezmeneteléig fizetni. A nő most már a lejárandó részletet is bekebelezteti, mint zálogjogot férje ingatlanára, s igy a bekebelezési végzés most már akképpen fog szólani, hogy a zálogjog bizonyos időtől kezdődőleg a nő halála vagy ujabb férjhezmeneteléig minden egymásután következő hó valamelyik napján esedékes havi 100 vagy X. összeg erejéig kebeleztetik be a férj ingatlanaira.

Tegyük fel, hogy a nő 30 éves s havonta 200 K itéltetik meg a nő részére, a férj ingatlana pedig megér 100,000 K-át ; most ha a férj ingatlanára egy kölcsönt óhajt felvenni, egyáltalán nem fog kapni, mivel nem tudhatja a bank vagy más valaki, hogy meddig kell a férjnek a nő javára megitélt és bekebelezett tartásdijat fizetni s igy ily kétes jellegü kölcsönzésre senki vállalkozni nem fog. Ha pedig igatlana bármelyik hitelező kérelmére elárvereztetik, a lejárt tartásdijon felül bármekkora összeg is marad meg — ha tegyük fel jelen esetben 40,000 K — ebből a férj egy fillért sem fog kapni, mert a telekkönyvi hatóság nem utalhat ki egy fillért sem.

Ezen helyzeten véleményem szerint csakis ugy lehetne segiteni, ha a halál időpontjául egy átlagos életkort veszünk kiindulási alapul, tehát p. o. 60 évet s igy a telekkönyvi végzésben az is ki lenne mondva, hogy a bekebelezés 20, vagy 30 évre szól. Ezen természetesen de lege ferenda lehetne csak segiteni, de mig ez igy marad, bizony sok, akárhányszor keserü labdacsot kell lenyelniök a szegény tartásdij fizetésre kötelezetteknek.

Dr. Krausz Samu.

Különfélék.

— **A budapesti kir. táblán** az utóbbi időben fontos személyi változások történtek. Két tanácselnöki állás üresedett meg, az egyik Zachár Emilnek curiai tanácselnökké történt kinevezése, a másik Frenreisz István tanácselnök elhalálozása folytán. Zachár Emil távozása a kir. tábláról ezen testületnek jelentékeny vesztesége, de épp oly nagy nyeresége legfőbb biróságunknak. Frenreisz Istvánban a birói

* L. lapunk jelen számához mellékelt Magánjogi Döntványtár 147. sz. esetét.

kar kiválóan humánus, nemes gondolkodású tagját veszitette el. A távozók helyét Horváth Béla és Baumgarten Károly töltik be. Mindketten régebben tanácsvezetők. Baumgarten különösen kivált a felülvizsgálati tanács mintaszerü vezetésében. Éles judiciuma, mély tudása, erős szociális érzéke általános elismerésre talál.

— **A magyar pénzügyigazgatás rejtelmeiből.** Mult év szeptember 29-én illeték visszautalása iránt kérvényt adtam be a zombori kir. pénzügyigazgatósághoz. Az elintézést ujabb kérvénynyel és ottani helyettesemmel több izben hiába sürgettem, miért is panaszszal fordultam a m. kir. pénzügyminiszter urhoz. Ezen panasznak meg volt azon eredménye, hogy f. évi február 1-én kaptam egy 1908 november 13-ról keltezett (131,221/V/1908. számu) közbenszóló végzést, melylyel ujabb bejelentésre hivattam fel. A felhivásnak még f. évi február 2-án eleget tettem de az elintézés még most is késik, mert a pénzügyigazgatóság az előiratokat (melyek alapján az illeték törlését kértem) mai napig sem szerezte be! Megjegyzem, hogy 860 K 64 f.-ről van szó, mely összeget ügyfelemen végrehajtás utján árveréssel vették meg.

— **Női tolmács.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék előtt legutóbb egy csupán orosz nyelven beszélő tanut kellett kihallgatni. Mivel Budapesten hites orosz tolmács nincs, a bíróság a felek ajánlatára egy oroszul és magyarul jól beszélő hölgyet alkalmazott a tolmácsi tisztre. Tudtunkkal ez az első eset, amikor nő hivatalosan tolmácsul fungált.

A budapesti V. ker. kir. járásbirósághoz május 29-én beadott végrehajtási kérvény junius 13-án intéztetett el és junius 14-én kézbesittetett.

— **A magyar családjog kézikönyve** jelent meg dr. Hattyuffy Dezső Fehérmegye árvaszéki elnökének tollából. A mü négy részben adja elő a magyar családjog tárgyait, ugymint: házasságjog, rokonság, gyámság és gondnokság czimek alatt. Kimeritően ismerteti a házasságot, annak létrejöttét és megszüntét, ugy a rokonságot, a vérségen alapuló rokoni összeköttetést, az utánzott rokonságot, törvényes származást, az elhagyott gyermeket s a gyermekvédelmet, melyet szintén a családjog keretébe illeszt, a gyámságot s gondnokságot kiegészitve az ujabb gyakorlattal és a nemzetközi viszonyokat szabályozó jogszabályokkal. Különösen kiemeljük szerző müvének azon részét, melyben a közigazgatási hatóságoknak a családjog terén való szerepéről ir (gyámság, gondnokság stb.). Benkő Gyula (Grill) könyvkereskedés kiadása. Bolti ára 12 K.

— **«A Telekkönyv Hitele»** czim alatt Bölöni László b.-hunyadi ügyvéd a telekkönyvi rendtartás tervezetének vezérelveit és egyuttal ingatlan jogrendszerünk reformkérdéseinek olyan megoldását próbálja adni, mely megfelel az 1848 : XV. tcz. azon meghagyásának, hogy a polgári törvénykönyv az ősiség teljes és tökéletes eltörlése alapján dolgoztassék ki. Ingatlan jogrendszerünket a birtok helyett a tulajdonra fekteti. (Ráth Mór bizománya; ára 2 K).

— **A magyar bányatörvény tervezete** czim alatt dr. Balkay Béla, az ismert bányajogi iró 300 oldalra terjedő kötetben német nyelven ismerteti a magyar bányajog fejlődését és a bányatörvény tervezetét (Halm és Goldmann kiadása).

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A büntettesek osztályozása** czim alatt dr. Hoegel Hugó, bécsi főállamügyész érdekes tanulmányt tett közzé.

A munka irója a klasszikus büntetőjogi iskola hive, és erős konzervativizmussal száll sikra ugyszólván minden ellen, amivel ma a büntetőjog reformerei, mint a jövő utvezetőivel foglalkoznak.

Nem tartja czélravezetőnek a bünügyi statisztikát sem. Az a módszer, amely az elitélések statisztikáján alapul, s amelynél jobbat ma igazán nem vagyunk képesek produkálni, szerinte annyi hibában leledzik, hogy következtetései tévesek. Ilyen téves következtetés szerinte elsősorban az, ami a mai kriminologia egyik alaptétele, s amely a reformereket a szokásszerü büntettes elleni erélyesebb védekezésre ösztönzi, hogy t. i. a kriminalitás emelkedőben van. Érdekes feljegyeznünk, hogy egy nagy, modern város főügyésze ezt a feltevést túlzottnak tartja.

A büntetteseknek gondolkodásmódjuk tipusa szerinti osztályozása szerinte keresztül nem vihető. Amint nem állitható fel a normális emberi tipus, ugy bünös tipusok sem konstruálhatók. A moral insanity, a született büntettes fogalma tarthatatlan. A büntetteseknek alkalmi, szokásos és szenvedély folytán cselekvő büntettesek kategoriájába való osztályozása nem vezethet eredményre. Mindezek a fogalmi megkülönböztetések azt a veszélyt rejtik magukban, hogy a birónak túlnagy hatalmi kört engednek, s oly felelősséget biznak reá, amelynek megfelelni nem képes. A visszaesésből általános következtetéseket vonni nem lehet, még kevésbbé a jövő büntetőjogát ezen következtetések alapján épiteni fel.

Egyes egyénre nézve kimondhatjuk, hogy javithatatlan, de ebből csak az következik, hogy a büntetés nála javitó czélját nem érte el, azonban az egyén bünre való hajlama ennek alapján nem itélhető meg. Óvakodni kell attól, amint azt a modern psychiatria teszi, hogy oly jelenségeket, amelyek psychologiai uton megfejthetők, e magyarázat helyett pathologikus jelenségnek deklaráljunk.

Legkönnyebben állitható fel még a fiatalkoruak osztálya. Ehelyütt a szerző a tulzó nevelési rendszabályok ellen szólal fel.

A szerző fejtegetéseit érdemes nagy figyelemmel olvasni, mert nem tartozik azok közé, akik a reformirányokat előre feltett maradi felfogással támadják, hanem azokat megértve teszi birálat tárgyává. *Dr. K. E.*

— **A vasut kártéritési kötelessége.** Azoknak az utasoknak, akik a vasuti kocsik ajtajának nyitogatásában nem igen járatosak, sok vesződségük van különösen akkor, ha az állomáson, melyen felszállani akarnak, a vonat csak rövid ideig áll és sietségükben ide-oda kapkodnak. A Reichsgericht kimondja (1909 február 1.), hogy a vasuti vállalatnak kötelessége az ajtókat ilyenkor közegeivel kinyittatni, s ha ennek elmulasztása következtében az utast valami baleset éri, ezen balesetért kártéritéssel tartozik.

— **Szinháztulajdonos felelőssége.** Alperes a d—i «Korona»-szálló tulajdonosa, W. vendéglős 1903 óta bérli azt tőle. Az épület egyik részében karzattal ellátott nagy terem van. 1904-ben egy vándorczirkusz ütött tanyát a városban, és egy este a helységben állomásozó katonák részére külön előadást rendezett. A katonák között volt felperes; a karzaton ült az első sorban. Az előadás alatt a karzaton megjelent egy clown és arról a helyről, ahol felperes ült, leugrott a terembe. Alighogy ez megtörtént, a karzaton hátrább álló többi katona is előre tolakodott, és az igy kifejtett nyomás következtében a karzat mellvédjének egy része letörött; a katonák nagy része, köztük a felperes is, leesett. Felperes feje a mellvéd két farésze közé szorult, sok katona rá is esett. Ájultan huzták ki a romok közül, kórházba vitték, ahol heteken keresztül feküdt, majd mint szolgálatra képtelent, a hadsereg kötelékéből elbocsátották. Felperes alperest, mint az épület tulajdonosát teszi felelőssé a balesetért, és kártéritést követel. A birodalmi főtörvényszék helyt adott a keresetnek, azon indokolással, hogy az ilyfajta szinháztermek tulajdonosai kötelesek számot vetni azzal, hogy az előadások alkalmával a terem egészen megtelik; gondos szakértői szemle utján meg lehetett volna állapitani a mellvéd gyöngeségét. Az, hogy eddig semmi baj sem történt, alperest nem menti.

— **Tartozék.** A német birodalmi legfőbb törvényszék kimondta, hogy a gyárvállalat tartozékainak tekintendők azon hordók és tartályok, melyek eredettől talán nem is erre a czélra szánvák, még akkor is, ha azok a bennük elhelyezett árukkal együtt a vevők tulajdonába mennek át. A tartozék fogalmához nem szükséges az, hogy *többszöri* használattal emelje a fődolog értékét. (1909 márczius 24.)

— **Az ingatlan lényeges alkatrésze.** A német birodalmi legfőbb törvényszéknek gyakorlata régebben ingadozó volt

aziránt, hogy mi tekintessék az ingatlan «alkatrészének». Ez a kérdés minden alkalommal akuttá vált, midőn arról volt szó, vajjon az ingatlanba beépitett gépek elvesztik-e ezáltal önálló dologi minőségüket, vagy nem. A legutóbbi esetben szövőszékek tulajdonjoga volt vitás, amelyek a hajtócrő közös kihasználása végett czementezett talajra voltak faalépitmény és csavarok utján ráerősitve. A legfőbb törvényszék kimondta, hogy a szövőszékek csak gazdasági és nem egyuttal fizikai egységbe kerültek az ingatlannal s nem tekinthetők annak alkatrésze gyanánt.

— **A fogalmi jogászat** eklatáns eredményeként közli egy német jogi lapban Bozi a következő esetet: Vádlott, egy szivarüzlet alkalmazottja, beismerte, hogy 10 márka értékben a raktárból szivarokat vitt el és az üzleten kivül eladta, anélkül, hogy a pénzt beszolgáltatta volna. A tárgyalás alatt kérdésessé vált, vajjon vádlott a szivarokat szolgálatadójának birtokából vette-e el, avagy, hogy a szivarok reá bizattak, és igy az ő birtokában voltak az eltulajdonitás alkalmával. A tanácskozás alkalmával sem a lopásra, sem a sikkasztásra feltett kérdés a szakbirói tanácsban nem kapván meg a többséget, a vádlott felmentetett.

— **Engedmény.** A német birodalmi legfőbb bíróság kimondta, hogy oly engedmény, amelylyel az eddigi hitelező egyenesen azt a czélt akarja elérni, hogy az uj hitelezőnek az adós ellen inditandó perében tanuskodhassék, ezen alapon nem ütközik a jó erkölcsökbe.

A hitelezők kijátszására kötött ügyletek a német birodalmi törvényszék kijelentése szerint képezhetik ugyan a hitelezők részéről megtámadás tárgyát, azonban önmagukban nem semmisek és nem vonhatók a polgári törvénykönyv 138. §-a alá, amely a jó erkölcsökbe ütköző ügyletek semmiségét állapitja meg, mert ezen ügyletekről a megtámadási törvény külön rendelkezvén, a Btk. 138. §-ában foglalt általános szabály alkalmazást nem nyerhet.

— **Vasut felelőssége a vonaton történt gyilkosságért.** Egy fogorvos vasuti utazása közben rablógyilkosság áldozatává lőn. Az özvegynek a vasut ellen inditott kártéritési keresetére a a német birodalmi törvényszék kimondotta, hogy az utazótárs által elkövetett testi sértés vagy ölési cselekmény nem vonható az üzemi baleset fogalma alá és a fuvarozási szerződésből ez alapon nem lehet kártéritési jogot konstruálni.

— **Nietzsche levelei.** A nagy filozófus nővére keresetet inditott Bernouilli ellen a Nietzsche által Overbeckhez intézett levele közzététele miatt. A német birodalmi törvényszék a keresetet elutasitotta azon indokolással, hogy a levelek nyilvánosságra hozatala és terjesztése miatt a levelek irójának, illetőleg az illető örököseinek a tulajdonjog vagy pedig valamely individuális vagy személyiségi jog megsértése czimén nincs joga fellépni, hanem csakis a szerzői jog esetleges megsértéséről lehet szó. A szerzői jogi védelem azonban feltételezi, hogy a leveleknek eredeti tartalmuk, vagy müvészi formájuk folytán irodalmi jelentőségük van.

— **A csavargók megrendszabályozása Franciaországban.** A nap-nap után megujuló panaszok a kóborló czigányok, komédiások, csavargók által elkövetett büncselekmények miatt, arra inditották a franczia kormányt, hogy törvényjavaslatot dolgozzon ki a csavargók megrendszabályozására. A törvényjavaslat szerint minden kóbor csapat vagy egyén igazoló okmányt kap, és csak ezen hatósági igazolvány alapján van joga vándorolni. Az igazolvány 12—24 oldalból álló füzet, melyet az arrondissement alprefektusa állit és tölt ki. Magában foglalja a következő adatokat: név, kor, születési hely, szokásos lakhely avagy tartózkodási hely, nemzetiség. Felsoroltatnak a kisérők, a csapathoz tartozó állatok, kocsik is. A kocsikra ellenőrző jelvényt alkalmaznak, mint az automobilokra s a jelvény száma az igazolványba bejegyeztetik. Végül az igazolványban megállapittatik a kóbor csapat foglalkozása, utiránya. Mihelyt egy csapat megérkezik valamely községbe, az igazolvány azonnal előmutatandó, s ha valami rendellenesség merül fel, vagy ha az igazolvány egyáltalában nincs meg, pusztán ez a tény egy hónaptól egy évig terjedhető büntetést von maga után. Aki hamis igazolványt készit, vagy igazolványt meghamisit, hat hónaptól három évig terjedő börtönnel büntettetik. Aki más igazolványát használja, hat hónaptól két évig terjedő börtönnel büntettetik. Büntetés éri azt is, aki az igazolványt a hatósági közegeknek fel nem mutatja.

— **A szerzői jog meghosszabbitása.** Mark Twain, a hirneves amerikai humorista, ugy látszik, költői talentuma mellett nem született minden gyakorlati érzék nélkül. Hogy munkáinak jövedelmezőségét emelje, és hogy a szerzői jog élvezetét családja részére biztositsa, maga alakitott egy társaságot «The Mark Twain Company of New-York» czég alatt, 5000 dollár tőkével. A társaság elnöke Mark Twain, két leánya és titkára, Lyons kisasszony az ügyvezetők. Mark Twain (kinek eredeti neve, mint tudjuk, Clemens) azáltal, hogy a «Mark Twain» nevet jogi személylyé alakitja át, azt akarja elérni, hogy müveinek kiadásáról örökösei minden korlát nélkül rendelkezhessenek, kijátszva igy a törvény egyenes rendelkezését, mely szerint a szerzői jog a szerzőt csak husz, az örökösöket tiz esztendeig illeti meg.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Fővárosi nagyobb forgalmu ügyvédi iroda keres azonnali belépésre irodavezetőt és irodai teendőkben teljes jártassággal biró irnokot. A német nyelvben teljesen otthonos urak előnyben részesülnek. Ajánlatok a kiadóhivatalba. 13424

Teljes gyakorlatu — doktor juris — ügyvédjelölt egy évi tartamra vidéki irodában alkalmaztatást keres. Németül és tótul tud. Ajánlatokat a fizetés megjelölésével a kiadóhivatalba kér. 13425

Gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. A nyelvismeret, fizetési igény, eddigi gyakorlat megjelölésével kéretik. Dr. Annau Ernő ügyvéd, Nagybecskerek.

Tételes szigorlattal biró ügyvédjelöltet keresek. Dr. Kertész Miksa aradi ügyvéd. 13423

Ügyvédjelölt, aki 1902. év október havától kezdve részben még joghallgató-korban, részben jelöltként állandóan irodáskodott s jelenleg is állásban van, kir. közjegyzői és ügyvédi praxissal bir, f. évi julius 1-ére budapesti irodát keres. Czim: Lánczi Simon, Budapest, VIII., József-körut 83. sz. III. em. 15. a.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 26. szám. Budapest, 1909 junius 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A németalföldi Tuchtschool. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogakadémiai tanártól. — Vita a Btk. 280. §-a körül. *Penyigey Manczur Lajos* rimaszombati kir. ügyésztől. — Az első örökbefogadási szerződés anyagi hatálya az ujabb örökbefogadási szerződés esetén. *Dr. Lányi Márton* budapesti kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Az elsőbbségi részkötvények birtokosainak képviselete Magyarországon. *Reich Péter Cornél* törvényszéki jegyzőtől. — Észrevétel a BN. IV. czikkéhez. *Dr. Sipos Miklós* budapesti ügyvédtől. — Különfélék

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A németalföldi Tuchtschool.

Büntető novellánk II. fejezete, mely immár néhány hónap mulva életbelép, csak ugy fogja czélját elérni, ha mindazok, kiknek a fiatalkoru büntettesekkel dolguk lesz, behatolnak a törvény szellemébe, azaz nemcsak *átéztik*, de *át is éczik* annak vonatkozó rendelkezéseit. Bármennyire jól s körültekintően legyen is megalkotva valamely intézmény, ha rossz kezekbe jut: elcsenevészedik, s többet árt, mint használ. Az erkölcsi romlás veszélyének kitett vagy züllésnek indult fiatalkoruak megmentését czélzó intézkedések életképessége és sikere is attól függ, vajjon a BN. végrehajtására hivatott közigazgatási és igazságügyi hatóságok, valamint a szárnyaikat mindjobban bontogató társadalmi szervezetek felemelkednek-e arra a magaslatra, melyről a törvényhozó e nagy szocziálpolitikai problémát áttekintette s a megoldás utjait kijelölte. Ügybuzgó, lelkes, odaadással telt egyénekre lesz szükségünk nemcsak az előkészités terén müködő állami és társadalmi szervek körében, a védők sorában s a birói széken, hanem a BN.-nak egyénies jellegü s a fiatalkoruak erkölcsi átalakitását czélzó intézkedések végrehajtói körében is; s ezek közül tán leginkább azok részéről kivánatos a nagy feladatok teljes átérzése, kik a javitó-nevelés nehéz munkáját végzik. Az intézetek igazgatói, lelkészei, munkavezetői, tanitói stb. vállaira helyezte a törvény a legsulyosabb, de egyszersmind legtöbb sikert igérő munkát; ezeknek a — romlás utjára tévedt fiatalkoruval tán évekig foglalkozó — közegeknek kell a legtöbb türelemmel, szeretettel, élettapasztalattal s érzékkel rendelkezniök, mert nekik kell gondos kezeikkel azt a kiégett hegyoldalon száradó palántát az életnek megmenteni s a völgyben virágzó kert kulturnövényei közé elhelyezni. E fárasztó s *egész embereket* igénylő munka irányának és részleteinek tárgyában kevésbbé adhatók mindenre kiterjedő szabályok, mert ezek egyfelől nem lennének kimeritők, másfelől békóba vernék a javitó-nevelés körül foglalkozó egyéneknek szabad mozgást követelő kezeit. Inkább csak bizonyos fő irányelvek letüzéséről lehet szó, s az ilyetén módon megvont keretek tapasztalati adatokkal töldendők be. Ily tapasztalati adatok közrebocsátásával óhajtok ezuttal a nagy ügynek szolgálni, midőn közvetlen személyes tanulmányok alapján bemutatom a németalföldi javitóiskolák (Tuchtschool) rendszerét, czélját, s müködési körét. Előzőleg vázlatosan ismertetem a németalföldi gyermekvédelmi törvény tartalmát.

I. Az 1901 febr. 12-én kelt törvény, mely 1905 decz. 1-én lépett életbe, az alsó korhatár kérdésében szakit az 1881-iki németalföldi Btk. álláspontjával (ebben a 10. életév szerepel mint a büntethetőséget kizáró kor befejező éve) s visszatér a franczia Code rendszeréhez, amennyiben kimondja, hogy a büntevő gyermek, illetve fiatalkoru, legyen bármily korban: büntető biró elé állitható. Ezzel a törvény tulajdonképpen azt az elvet domboritja ki, hogy a fiatalkoruak felelősségrevonásánál a beszámitási képesség, mint a büntethetőség alapja, figyelmen kivül marad. A törvényhozót az a meggyőződés vezette, hogy a fiatalkoruak egyéniségéhez idomuló specziális jellegü büntetés előnyös hatással lehet ugy az idősebb, mint a fiatalabb gyermekekre, miért is eltörölt minden korlátot s lehetővé tette az erkölcsi átalakitás és mentés czéljait szolgáló javitó-nevelés jellegével biró büntetések alkalmazását, anélkül, hogy a vádlott fiatalkoru bünösségének és illetőleg beszámitási képességének létezését vagy hiányát kutatná.

A felső korhatárt azonban letüzi a törvény, sőt az 1881-iki Btk.-től eltérően felszökkenti azt 16 évről 18 évre s a különben széleskörü birói szabadságot azáltal némileg korlátolja, hogy három életkort különböztetvén meg, némi általános jellegü irányitó szabályokat ad. A jogerős itélet hozatala idején *14-ik életévét még be nem töltött büntevő gyermek* ellenében a birróság három büntetés közül választhat, ezek: *dorgálás, javitó-iskolába utalás s a pénzbüntetés; a 14-ik évét már meghaladott fiatalkoru* már nem itélhető dorgálásra, hanem vagy javitó-iskolába küldendő vagy pénzbüntetésre itélendő; a 16 éven aluli gyermeket azonban fel is mentheti a birróság a büntetés alól s visszabocsáthatja szüleihez vagy gondozóihoz. A cselekmény elkövetésekor *16—18 év közötti korban levő fiatalkoru* feltétlenül büntetés alá vonandó, azaz javitó-iskolába küldendő vagy pénzbüntetésre itélendő, sőt a Btk. rendes büntetéseivel is sujtható, de ha szabadságvesztés-büntetésre itéltetik, közös elzárásba nem helyezhető.

A züllött, erkölcsileg romlott s hosszab ideig tartó kezelésre szoruló fiatalkoruak *kényszernevelésnek* vettetnek alá. E nevelés, mely a betöltött 21-ik életévig tarthat, vagy állami, vagy társadalmi intézetekben. vagy alkalmas családban foganatosittatik. Ha a fiatalkoru annyira romlott, hogy 21 éves korában a társadalomba veszély nélkül nem bocsátható ki: a birróság őt a kényszernevelés mellett fogházra is itélheti; e büntetés, mely a cselekményre megállapitott büntetési tétel felénél, s ha a törvényi büntetés életfogytiglani fegyház, 10 évnél tovább nem terjedhet: a kényszernevelés idejének elteltével veszi kezdetét. Az igazságügyminiszter azonban felfüggesztheti a végrehajtást, s ez esetben csak akkor szállittatik az ily fiatalkoru a fogházba, ha kifogás alá eső életet folytat, illetve ha az előirt szabályokat megszegi. Ha a büntetés ideje a kedvezmény visszavonása nélkül eltelt, illetve az elitélt ily visszavonás hiányá-

ban 25-ik életévét betöltötte: a fogházbüntetés kiállottnak vétetik.

Összefoglalva a mondottakat: 1. az erkölcsileg romlott fiatalkoru kényszernevelő intézetbe vagy családhoz kerül, 2. az inkább rakonczátlan büntevő gyermek pedig a fenti irányelvek szerint dorgálásra, pénzbüntetésre, javító-iskolába helyezésre, illetve kivételes esetekben — a közös elzárást leszámitva — a törvény rendes büntetéseire itélhető.

A *dorgálás,* mely csak a 14 éven aluliakkal szemben, többnyire csak az első bünözőkre nyer alkalmazást: bármily sulyos cselekmény esetén helyt foghat. E büntetést a nyilvánosság kizárásával a bíróság elnöke, illetve az egyes biró foganatositja. A szülők vagy gyám azonban jelen lehetnek. A dorgálás helyett vagy ezzel kapcsolatosan a bíróság feltételesen javitóiskolába helyezésre is itélheti a fiatalkorut.

A *pénzbüntetés* maximuma 90 frt, nyilván azért, hogy a fizetést saját keresetéből eszközölhesse az elitélt fiatalkoru. A behajthatatlan pénzbüntetés helyébe javító-iskolába utalás lép.

A *javító-iskola* (Tuchtschool) lényegileg a fiatalkoru büntevők ellenében kiszabott szabadságvesztésbüntetés végrehajtására rendelt intézet, de felvehetők oda szülői kérelemre, illetőleg a gyámhatóság (Voogdijragen) ajánlata alapján polgármesteri rendeletre oly 18 éven aluli fiatalkoruak is, kik a büntetőtörvénykönyvvel nem jöttek ugyan összeütközésbe, s bár megfelelő környezetben éltek, mindazonáltal rossz irányban fejlődő egyéniségük erkölcsi átalakitása érdekében intézeti nevelésnek vetendők alá. A javitóiskolába utalt fiatalkoru minimumban egy hónapig, maximumban egy évig tartható vissza az intézetben. A bíróság által beutaltak, ha 14. életévüket még nem töltötték be, kihágásért legföllebb három, büntettért legföllebb hat hóra, ha pedig 14. életévüket már meghaladták, a fenti megkülönböztetés szerint legföllebb hat hóra, illetve egy évre itélhetők; a minimum birói beutalás esetén is egy hónap.

Ez idő szerint öt javító-iskolát rendezett be s nyitott meg a németalföldi kormány, négyet (Velsen, Haaren, Nymegen, Ginneken) fiuk, s egyet (Zeist) leányok részére. Egy-egy intézet befogadási képessége 60. A nevelés módját illetően a törvény s a vonatkozó rendeletek csak nehány irányelvet domboritanak ki, egyébként minden intézetnek sajátos jellege van, mely a legszorosabban összefügg az intézet élén álló igazgató személyiségével, ki teljesen belátása szerint választja meg a módszert, mely szerint a kezére bizott fiatalkoruakkal elbánik. A ginnekeni intézet igazgatója tengerésztiszt volt, a velseni-é lelkész; ott inkább a katonai fegyelem, viszont itt jobban a szeretetteljes melegség jellemzi az intézet rendszerét.

II. A *velseni Tuchtschool,* melyet f. évi április 28-án tekintettem meg, az Amsterdamtól gyorsvonaton háromnegyed óra alatt megközelithető Velsen kisközség határában fekszik. Már külsőleg igen jó hatással van a közeledőre az egyemeletes M alakban épült, virágos kertekkel körülvett csinos épület. A kedvező benyomások csak fokozódnak, midőn megismerkedünk *Visser* igazgatóval, kinek minden szaváből kiérzik, hogy egész lelkével az intézeten s gyermekein csüng.

Az átalakitást czélzó munka sikerének első feltétele, hogy a beutalt gyermek lelke nyitott könyvként feküdjék az igazgató előtt, ki az első naptól fogva azon fáradozik, hogy mind mélyebbre pillanthasson a fejlődő gyermeklélek titkaiba s megtalálja az utat, mely a fiatal szivhez vezet. Nehéz vállalkozás, mert a gyermek majd tudva, majd ösztönszerüleg rejtve tartja gondolatait, s zárkózott, mert amint az intézetbe belép, másként viselkedik, mint a szabad életben s igy könnyen tévutra vezeti a kutatót. E nehézségekkel megküzdendő, a bíróság, illetve a polgármester a lehető legkimeritőbb értesitést küldi a gyermekről: mily környezetben élt eddig; kik s milyen életüek a szülei, testvérei, rokonai; kikkel barátkozott; járt-e iskolába; mily szorgalmat tanusitott; minő hajlamok jellemzik; hogy viselkedett a család körében, társaival, az iskolában? stb. Beérkezése után (a gyermeket mindig vagy a szülő vagy polgári rendőr szállitja az intézetbe) ráveszi az igazgató a fiatalkorut, hogy mondjon el mindent, ami a szivén fekszik; eleinte szabadon hagyja őt beszélni, majd — figyelemmel a már tudott adatokra — mind több és több kérdést intéz hozzá. A gyermekek lelki világának minél tökéletesebb megismerése czéljából az intézet összes tisztviselői időnként irásbeli jelentéseket terjesztenek az igazgató elé minden egyes fiatalkoruról; milyen a viselkedése, szorgalma, előmenetele; mik a kedvtelései; miként viselkedik előljáróival, társaival szemben; tisztán tartja-e testét, könyveit, ruháit; mi jellemzi a munka, játék, séta s étkezés idején; érdeklődik-e a növények iránt; szereti-e az állatokat; nem hazudozó természetü-e; mi jellemzi a sexualis dolgok körül; hogy viselkedik a templomban, különösen imádság közben; mily hatással van rá a büntetés; küzd-e hibáival? stb. A tanitó többszörönként — inkább elbeszélő modorban s példákkal illusztrálva — előadást tart morális kérdésekről (szülői szeretet, engedelmesség, igazmondás stb.), mikor is a gyermekeknek szabadságukban áll az előadóhoz kérdéseket intézni, felvilágositásokat kérni stb.; e közvetlen érintkezésről a tanitó időnként szintén jelentést terjeszt az igazgatóhoz s főleg azt állapitja meg: nyilvánit-e a gyermek ily alkalmakkor véleményt, van-e kötelességérzete, tiszteli-e a társadalmi és erkölcsi törvényeket? Az olvasmányok megválasztásánál s az önképzés egyéb módjainak alkalmazásánál is az erkölcsi átalakitás czélja dombodik ki. Addig nem kap a gyermek uj könyvet, mig a tanitó meg nem győződött, hogy a növendék a kezei között levőt megértette; az időközi jelentések arról is beszámolnak, hogy mit szeret a fiatalkoru leginkább olvasni, mily jellemek ragadják meg lelkét? stb. A vasárnapi szentbeszédet minden növendék leirja; a lelkész e füzeteket az igazgató elé terjeszti s egyben képet ad minden egyes növendék valláserkölcsi felfogásáról, felelősségérzetéről stb. Még alvás közben is megfigyelik a gyermekeket.

S midőn ilyetén módon minden fiatalkoru lelkivilágát — amennyire ez emberileg lehetséges — az igazgató s az intézeti alkalmazottak megismerik, az elbánás módszerét illetően kérdésemre ezt a feleletet nyertem: «Nincs határozott módszerünk. Minden gyermek különböző, miért is mindegyikkel szemben teljesen specziális módon lépünk fel.» Szóval *a legteljesebb individualizáczió!* Inkább, mint nevelést irányitó alapelveket tartja szem előtt a velseni igazgató: a valláserkölcsi eszmék becsepegtetését, az engedelmességre szoktatást, s a szabadság iránt való érzék kifejlesztését.

A *részletekben* a következő fokozatokon haladnak keresztül a növendékek. A beutalás napján magánzárkába helyezik a fiatalkorut, hol ez az igazgató rendelkezéséhez képest rövidebb-hosszabb időt, de legföllebb egy hónapot tölt. A magánzárkában levők, kik az *első osztályt* alkotják: naponként valláserkölcsi tanitásban s oktatásban részesülnek, könnyebb munkával foglalkoznak, s az intézet alkalmazottai részéről gyakori látogatásban részesülnek. A zárkák, melyek a földszinten sorakoznak egymás mellett, tágas, világos s barátságos szobák; berendezésük: ágy, asztal, szék, faliszekrény, könyves polcz.

Az első osztálybelieknek egyáltalán nincs szabadságuk. Mint az igazgató mondotta, még annyi szabadságuk sincs, hogy rosszat tehessenek. S a tapasztalatok szerint e csendes, minden zavaró külső hatástól ment magánosságban töltött idő rendkivül mély hatással van minden egyes növen-

dékre, kik épp e szabadságnélküli állapotukban tanulják meg a szabadságot megbecsülni.

Az igazgató által meghatározott idő elteltével a *második osztályba* jutnak a fiatalkoruak; éjjel a folyosókra nyiló üvegfallal elválasztott kis hálófülkékben alusznak, nappal közös munkatermekben dolgoznak, iskolai oktatásban részesülnek s testgyakorlatokkal töltik az időt. Itt már nagyobb szabadság jut osztályrészül a növendékeknek. Az igazgató szavai szerint: szabadságukban áll választani a jó és rossz között. Tiltó s parancsoló szabályokkal állanak szemben; nem szabad egymással beszélgetniök, tiltva van mindennemü játék s szórakozás. E második osztályban töltött idő, melynek tartamát ismét az igazgató határozza meg, ilyeténképp mintegy a *próbaidő* jellegét ölti fel. A növendék minden pillanatban választ előtt áll: vagy aláveti magát a szabályoknak, s igy engedelmességre szokik, és önuralomra tesz szert, vagy visszatér a régi rossz utra. Ez utóbbi esetben megfosztják e szabadságától s a negyedik, u. n. *büntetőosztályba* utalják, hol ismét mindenkitől elkülönitve magánzárkában tölt bizonyos rövidebb-hosszabb időt.

A *harmadik osztály*, hová a próbaidő kedvező eltelte után sorozza az igazgató a növendékeket, átmeneti fokozat a külső életbe; czélja, hogy a fiatalkoru állandóan s folytonosan a szabadsághoz szoktattassék. Alapelv: minél kevesebb tilalom, s minél több szabadság. A harmadik osztálybelieknek épp erre való tekintettel sok előjoguk van: munkajutalomban részesülnek, szabad mozgásukat alig korlátolja valami, időről-időre gyümölcsöt kapnak, néha az iskola környékén sétálgathatnak stb. Igen kedvező eredményeket ér el az igazgató az itt alkalmazott u. n. *City-School-System*-mel, mely bizonyos autonomiát biztosit a növendékeknek, kik maguk állapitják meg rendszabályaikat, maguk igazgatják ügyeiket, s az igazgató jóváhagyásával maguk választják társaik sorából előljárójukat. A harmadik osztálybeli, ha büntetést érdemel, visszaküldetik ujabb próbaidőre a második osztályba.

Büntetés és jutalmazás az a két eszköz, melylyel az igazgató a gyermeklelket helyes irányba terelni törekszik. Az első és második osztályban csak fegyelmi uton méri ki a büntetést, mely többnyire abban áll, hogy a rendes ételem elvonásával kenyérre s vizre fogja a rakonczátlan növendéket. A büntetés kiszabását az intézeti tisztviselők s orvos jelenlétében tartott rövid tárgyalás előzi meg, melyen a tisztviselő a növendék jelenlétében ez ellen panaszát előterjeszti, mire a panaszlott előadhatja védelmét. A szorgalmas, engedelmes és jóviseletü növendékek érdemeik szerint dicséretben, jutalomban s különböző kedvezményekben részesülnek.

A hires németalföldi tisztaság és csin az intézet egészéről s részleteiről, valamint a növendékekről is leri. Kiváló gondot forditanak arra, hogy a tisztaság iránti érzék minden gyermekben kifejlődjék s megerősödjék. A növendékek naponta háromszor mosdanak, ők tartoznak rendben s tisztán tartani az alvó helyiségeket s munkatermeket, s e részben a felelősség is őket terheli.

Az oktatás anyagának megválasztásánál az igazgató abból az alapelvből indul ki, hogy mivel a magasabb értelmi képzettség egymagában nem biztosit fejlett erkölcsi érzéket, inkább oly ismeretekbe vezettessenek be a fiatalkoruak, melyek gyakorlatiasak, s a mindennapi életben hasznosithatók. A szép iránt való érzék s a kézügyesség fejlesztése czéljából rajzolásra, festésre és sljöd munkára fogják a növendékeket. A rajzoktatásnál a természet utáni vázlatok készitésén van a suly; itt egy tulipán, ott egy virágcsokor szolgál mintául, majd egy harmadik meglepő ügyességgel vetette papirra a rajzasztalán levő koponyából, gyertyatartóból s könyvből álló symbolikus összeállitást. A sljöd inkább arra szolgál, hogy a későbbi szakkiképzés az igy elsajátitott kézügyesség folytán eredményesebb legyen. Többen apró fa- és papirmunkával foglalkoznak, és pedig egyfelől szórakozás czéljából, másfelől — mint az igazgató megjegyezte — azért, hogy a növendékek az ily könnyü foglalkozást megszeressék, és szabadulásuk után, midőn a a napi munkában elfáradnak, az estéket ily kedélyt nemesitő foglalkozással töltsék el.

A szabaduló visszakerül régi környezetébe, s ha ez időközben megváltozott és nem alkalmas a fiatalkoru befogadására, ugy a Pro Juventute-egyesület gondoskodik a kibocsátottnak megfelelő elhelyezéséről. A szabadult azonban a szükséghez képest rövidebb-hosszabb ideig mindenesetre felügyelet alatt áll, melynek intézése egy külön szerv, az u. n. *Ambtenaar voor de Kinderwetten* (tagjai az ügyész, két gyámhatósági kiküldött s a Pro Juventute-egyesületnek egy választottja) hivatása. Eddigelé Amsterdamban, Rotterdamban s Hágában alakittatott ily szerv.

A Tuchtschool-ok mindenütt beváltak; az elbocsátottakról a lehető legjobb értesitések s jelentések érkeznek az igazgatókhoz, s ez nem csodálható, mert ott, ahol a javitó nevelés kifejezett czélja: az ingadozó gyermeklelket megedzeni s az életküzdelmekre megerősiteni, s ahol a czél elérésére szolgáló eszközöket az öntudatos egyéniesités jellegzi: ott e nemes küzdelem nyomában csak győzelem járhat.

Dr. Angyal Pál,
jogtanár.

Vita a Btk. 280. §-a körül.

A Btk. 280. §-ának értelmezése tekintetében a «Büntető Jog Tára» LVIII. k. 1. és 7. számaiban dr. Finkey Ferencz tanár urtól, s 5. számában dr. Bencsik János biró urtól megjelent közlemények élénken dokumentálják, hogy a törvény egyes rendelkezésének értelmezése körül az elméleti és gyakorlati jogász között mily eltérések vannak.

Csodálkozni kellene e szembetünő eltérésen a jelen esetben azért, mert nagyon is világosnak mondható a Btk.-nek épp azon rendelkezése, amely körül a vita felmerült, de amely vitát tulajdonképp nem is a Curiának ismertetett elvi kijelentése, hanem inkább a Finkey tanár ur közleményei provokálják, bár ő maga kijelenti, hogy «végtelen hibának» tartja az elmélet és gyakorlat folytonos ellentétbe állitását. Az eset az, hogy egy anya 2—3 évi időközökben három gyermekét szándékosan megölvén, a közvádló által a Btk. 280. §-a büntetési tételének alkalmazása czéljából inditványozott kérdés feltevését a biróság mellőzte, s az emiatt bejelentett semmiségi panaszt a Curia azon indokolással utasitotta el, hogy a Btk. 280. §-a alkalmazása ez esetben ki volt zárva, mert e §. csak az *egyidejüleg*, vagy nem ugyanazon időpontban ugyan, *de egy akaratelhatározásból származó folytatólagos* események során elkövetett szándékos emberölés büntettének eseteiben nyerhet alkalmazást.

Finkey tanár ur, hivatkozva a törvénynek minden megszoritás nélküli «több emberen» kitételére s e szavak betü szerinti értelmezésére, *önkényesnek*, helytelennek minősiti a Curia elvi jelentőségü határozatát, ugy elméletileg, mint gyakorlatilag.

Hogy a felvetett kérdésben az elmélet a tanár ur álláspontját fedné, alig hiszem, de meg sem is kisérelte ennek kimutatását.

Azt is alig hiszem, hogy nagy számmal akadjon gyakorlati jogász, aki ne osztaná a Curia felhozott elvi jelentőségü határozatának helyességét.

A Btk. 280. §-a nem csupán minősiti a szándékos emberölés büntettét az esetre, ha azt a tettes felmenő ágbeli rokonán, stb. követi el, hanem hasonló büntetést állapit meg arra a tettesre, aki a szándékos emberölést «*több emberen*» követi el, egyesitvén ekként egy bünös szándéknak több eredményét deliktum komplexummá. Amint Finkey tanár ur helyesen kifejezi, törvényes *egységbe* foglal, több, különben e §. nélkül halmazatnak tekintendő szándékos emberölést.

És ezzel a helyes meghatározással a tanár ur le is döntötte összes érveléseit.

★

Mert hogyan legyen *egység* több rendbeli oly büncselekmény között, melyek külön akaratelhatározásnak különböző időben létrejött eredményei? (Kivétel a Btk. 335. §-a, melyről azonban a törvény e §-ban külön intézkedik.)

Az egységet nem az anyagi halmazat szabályaitól eltérő sulyosabb büntetési tétel felállitása adja meg, ez csak kifejezésre juttatja az egységet, hanem ellenkezően, a cselekmények közötti lánczolatos kapcsolat — egy akaratelhatározás — avagy egy cselekmény folytán létrejött többrendbeli káros eredmény, mint egység, vonja maga után az anyagi halmazat szabályai alól való kivételes rendelkezést.

Tegyünk különbséget a bünismétlés és a folytatólagos büncselekmények között. Bünismétlésnél sem az akaratelhatározás, sem a cselekmények, sem az elkövetési idő között kapcsolat nincs Mig a folytatólagos büncselekményeknél, mint a miniszteri indokolás kifejti, a continuitás a cselekmény szubjektiv részében gyökerezik, s ehhez képest folytatólagos büntett akkor van, ha a különálló cselekmények az akarat, vagyis az elhatározás közössége által összefoglaltatnak, s egységessé alakittatnak. (Anyaggy. I. k. 550—551. l.)

Deliktum komplexumot a Bencsik biró ur által felsorolt eseteken kivül a következő §-ok tartalmaznak: Btk. 237. és 242. §-ai, amikor az erőszakos nemi közösülés és a fajtalanság tényén felül a sértett halála is okoztatott. Btk. 286. §. 2. bekezdés, amikor a magzatelhajtás ténye a teherben lévő nő halálát idézi elő.

Btk. 287. §. utolsó bekezdése, amikor a kitétel vagy elhagyás következtében a gyermek testi sértést szenvedett, vagy ha a gyermeknek halála okoztatott.

Btk. 324. §. 1. pontja, ha a letartóztatás vagy kinzás által testi sértés okoztatott.

Btk. 424. §. 2. pontja, ha egy időben, vagy rövid időközökben több gyujtogatás követtetett el.

Btk. 425. §. második büntetési tétele, amikor a tüzvész okozása által valakinek halála is okoztatott.

Btk. 431. §., ha a vizáradás által egy vagy több ember életét vesztette.

Btk. 463. §., ha a hivatali sikkasztás elpalástolása czéljából okirathamisitás is követtetett el.

A törvény egy büntetési tétel alá foglalással delictum complexumot akkor s azért létesit, mert a tettes vagy egynemü cselekményeket folytatólagosan követ el (Btk. 280., 424. §. 2. p.), ami az utóbb emlitett §-nak «egy időben vagy rövid időköz alatti» meghatározásában jut kifejezésre, vagy azért, mert bár különnemüek a büncselekmények, de egy akaratelhatározásnak eredményei (Btk. 235., 324., 325., 349. §§.), ami leginkább kitünik abból, hogy a Btk. 349. §-ának rendelkezése csakis azon esetekre vonatkozik, amikor a testi sértés, vagy szándékos emberölés a rablás véghezvitele czéljából követtetik el, mert ellenesetben az esetleges egyidejüség (pl. a befejezett rablás után alakul ki a tettesben az ölésre irányuló szándék) vagy rövid időköz daczára is már az anyagi halmazat szabályai érvényesülnek; végül azért, mert egy szándékossággal kapcsolatos gondatlanságnak eredményei. (Btk. 237., 286. §. 2. bek., 287. §. utolsó bekezdés, 424. §. 1. pontja.)

A felhozott esetek mindenikénél megállapitható a több cselekmény vagy egy cselekmény több eredménye közötti összefüggés. A törvény eme rendszeréből s a Btk. 335. §-ának kivételes rendelkezéséből, de a 424. §. körülirásából is csak arra az egyedül helyes okszerü következtetésre kell jutnunk, hogy a Btk. 280. §-a is oly cselekmények halmazatára vonatkozik, melyek egységes akaratelhatározás eredményei. A törvény egész rendszeréből és szelleméből vont eme következtetésnek mindenesetre több jogalapja van, mint a törvény betüiből, a «több» szónak betüszerinti értelmezéséből levezetett fejtegetésnek.

Mert ha a törvényhozónak az lett volna a szándéka, hogy több embernek különböző akaratelhatározásból történt megölése is a Btk. 280. §-a alá vonassék, akkor e szándékát a Btk. 424. §. 2. pontjának megfelelő szövegezéssel juttathatta volna érvényre. Avagy ha sulyosabban akarta volna büntetni azt, aki szándékos emberölés miatt már büntetve volt, akkor viszont a Btk. 338. §-a szerinti kivételes rendelkezést alkalmazta volna a több emberölés esetére is.

Ha megállhatna a Finkey tanár ur fejtegetése, akkor a gyakorlatban eddig soha elő nem fordult eredményekre vezetne.

Tegyük fel ugyanis, hogy a megbeszélés tárgyát képező esetben Balogh Ferenczné egy gyermekének megölése miatt kiszabott büntetését kitöltvén, azután derül ki, hogy még egy gyermekét is megölte, avagy előző büntetésének kitöltése után követi el ujból e cselekményt, s e körülmény — hogy t. i. már egy embert megölt — csak a főtárgyalás során derül ki. Akkor a bíróságnak a Btk. 280. §-át kell alkalmaznia Finkey tanár ur elvei szerint, avagy ha a második itélet meghozatala után derül ki csak, hogy terhelt már egyszer elkövette az emberölést, akkor a BP. 449. §-ának 3. pontja alapján ujrafelvételi eljárás lenne kötelező.

Reá térve a Balogh Ferenczné esetére, szerintem más lapra tartozik annak vitatása, hogy nem érdemelt volna-e sulyosabb büntetést Más kérdés az, vajjon a tettes akkor tanusitja-e a gonoszságnak nagyobb fokát, ha 1—2 évi időközökben pusztitja el gyermekeit? — mint ezt Finkey ur hiszi — avagy akkor, ha egyszerre öli meg három gyermekét.

Az anyagi halmazatra vonatkozó miniszteri indokolás sem fedi a Finkey ur álláspontját, mert ezen indokolás szerint: «az el nem itélt tettes mintegy felbátoritást talál azon tényben, hogy a törvény által el nem éretett. Ez mindenesetre kevésbbé bünös, mint aki már elitéltetvén, akire nézve tehát nem csupán a törvénynek, hanem a bíróság nyilatkozatának is féket kellett volna képeznie, s ennek ellenére megátalkodottsággal folytatja gonoszságait.»

Szerintem nem találó példa a hasfelmetsző Jack esete, mert ő, ha nem is egy akaratelhatározásból, de mindenesetre egy beteges szenvedélyből cselekszik.

Tévesen vonja le Finkey tanár ur a Curia elvi kijelentéséből azt a következtetést, hogy az ahhoz a ferde eredményhez vezet, hogy a rövid időközökben elkövetett három emberölés életfogytiglani, a hosszabb időközökben ismételt emberölések csak 15 évi fegyházzal büntetendők. A Curia kijelentésében nem az időközök kisebb-nagyobb távolságára avagy közelségére van helyezve a sulypont, bár már a Btk. 424. §-ából is látható, hogy az egy akaratelhatározásból elkövetett többrendbeli büncselekmények elkövetése között inkább feltételezhető a rövidebb időköz, hanem a sulypont az egységes akaratelhatározáson van, amely természetesen nem zárja ki az egyes cselekmények közötti kisebb-nagyobb időközök fennforgását.

Más kérdés az is, hogy a Balogh Ferenczné esetében az itélőbíróság nem érezte-e magát korlátozva a büntetés kiszabásánál a Btk. 100. §-ának rendelkezése által?

Ugy látom, a vitát épp az hozta felszinre, mert ugy Finkey tanár ur, mint Bencsik biró ur keveslik a 15 évi maximális büntetést, azzal a különbséggel, hogy Bencsik biró ur a sulyosabb büntetés kiszabhatása czéljából nem óhajtja a törvény következetes rendszerét felforgatni. Csupán a Btk. 100. §-a ellen van kifogása.

Ám az ő nézetét sem oszthatom e tekintetben.

Mint a 100. §. miniszteri indokolása helyesen kifejti: «nagy okok, nagy érdekek vezénylik az államot, midőn a véghatárt kitüzi. Ezekről le kellene mondania egy látszólagos igazság kedvéért, s előidézni mindazon hátrányokat, amelyek a szabadságvesztésbüntetésnek egy bizonyos időn túl terjedő tartalma által a társadalomra és a megbüntetett egyénekre háramlanak.»

Az emberölés (Btk. 279. §.) azon büncselekmények közé tartozik, melyet nagyon gyakran nem szoktak, mert nem is lehet elkövetni. Az a körülmény, hogy Balogh Ferenczénének módjában állott három gyermekén 2—3 évi időközökben elkövetni, alighanem arra vezethetők vissza, hogy valahol mulasztás történt, mert még két gyermekének megölése után is szabadon járhatott.

Ha e mulasztás nem történik meg, s utóbbi cselekményét az előbbinek elszenvedett büntetése után követi el, akkor már két cselekménye után kiszabott maximális (Btk. 279. §.) büntetés kitöltése közben alighanem elérte volna az átlagos emberi életkor határát.

Ettől eltekintve, hiba lehetett a Balogh Ferenczné büncselekményének jogi minősitése körül is, már vagy a vádhatóság részéről, vagy az esküdtek részéről. Mert ha az első vagy második gyermek megölésénél még lehetett is kétség aziránt, hogy gyermekét nem előre megfontolt szándékkal ölte meg, akkor az előzmények után azt hiszem, mi sem könnyebb, mint a harmadik gyermek megölésénél az előre megfontolt szándékot ki-

mutatni, s akkor a Btk. 278. §-ának büntetési tétele már kielégitette volna a czikkiró urak igényeit.

Amikor azonban a Balogh Ferenczné cselekményeiben az előre megfontolt szándék nem állapittatott meg, amikor a gyakorlat azt mutatja, hogy bíróságaink a lehető legnagyobb mérvben alkalmazzák a Btk. 92. §-át, a büntetési tételek középmértékének alkalmazása csak elvétve történik, a maximális büntetés pedig egyenesen ritkaságszámba megy, akkor kétlem, hogy a Balogh Ferenczné ügyében itélkező bíróság a büntetés kiszabásánál a Btk. 100. §-a által korlátozva érezte volna magát.

Valamely törvény helyességét annak gyakorlati alkalmazhatósága adja meg. A törvény hibái, hiányai annak gyakorlati alkalmazásában tünnek elő. És mert a törvényt nem is lehet ugy megszövegezni — mint Finkey tanár ur óhajtandónak véli — hogy abban minden körül legyen irva, nem ölelheti fel az élet minden egyes változatát, s igen gyakran csak általános irányelveket állit fel, ezért felette szükséges, hogy a Curia minél gyakrabban juttassa kifejezésre elvi jelentőségü megállapitásait már a jogegység érdekében is.

Én a Curia ismertetett határozatát nem is a felvetett szempontból találom megvitathatónak, hanem amiatt, mert még nem jutott megállapodásra atekintetben, ha vajjon a szándékos emberölésnek több emberen történt elkövetése esetén a Btk. 280. §-a büntetési tételének alkalmazhatása végett szükséges-e az esküdtekhez mellékkérdést feltenni. E tekintetben azonban külön közleményre tartom fenn álláspontom kifejtését.

Penyigey Manczur Lajos,
rimaszombati kir. ügyész.

Az első örökbefogadási szerződés anyagi hatálya az ujabb örökbefogadási szerződés esetén.

A budapesti kir. tábla legujabb gyakorlatában azt az érdekes és feltétlenül örvendetes jelenséget észlelhetjük, hogy a kiskoruakat érintő ügyekben lehető liberális irányzatot követ.

1908. G. 619. számu határozatában már lerontotta azt a vélelmet, melyet pedig birói gyakorlatunk és ennek alapján az elmélet is követett, hogy a fiu gyermektartást csak 12 éves koráig követelhet. Indokolta pedig ezen álláspontját egyéb törvényekből vont következtetésekkel, melyek mutatták, hogy a keresőképes kor most már nem kezdődik a bölcsőnél. A tábla ezen határozatának azonban sokkal nagyobb és mélyebb sulya van, mint az — csak a konkrét esetet tekintve — gondolható, mert arra a tételre van alapitva, hogy a biró vonja szabad mérlegelése körébe mindig azt a kérdést, hogy az elbirálandó eset körülményeit szem előtt tartva, mely kor állapitandó meg olyannak, amikor a tartásra kötelezett ezen terhétől megszabaditandó.

Hatalmas lépés volt ezen a téren az is, mely csak a napokban vált valóra, a következő eset alkalmából.

Az örökbefogadó atya felbérel egy szegény embert, aki az általa örökbefogadott fiugyermeket uj örökbefogadási szerződéssel örökbefogadja. Ezen uj szerződést, melylyel az előző örökbefogadási szerződést hatálytalanitották, a kiskoru örökbefogadott érdekében eljáró árvaszék, valamint az igazságügyminiszter jóváhagyták, azonban mégis csak ugy, hogy az első örökbefogadó atya utáni örökösödési jogosultsága a kiskorunak fenntartatott, a tartási igény azonban nem, mert, mint a szerződés mondja, a kiskoru örökbefogadott már ekkor keresetképes korba jutott.

Alig történt meg ez a második örökbefogadás, az örökbefogadó atya kimegy külföldre és a sorsra bizza az örökbefogadott gyermeket, kit végre a rendőrség állit elő.

Most a kiskoru örökbefogadott árvaszékileg kirendelt gyámja utján követel az első örökbefogadó atyától tartást.

A kir. tábla az örökbefogadó atya tartási kötelezettségét a kiskoru irányában megállapitja és egyszersmind kimondja, hogy ezt a tartást az örökbefogadott nem természetben, hanem készpénzben követelheti. (1909. G. I.)

A döntés indokolásában a kir. tábla eszmemenete a következő: Igaz ugyan az, hogy az első örökbefogadási szerződés az árvaszék és a kormányhatóság jóváhagyásával az örökbefogadott öröklési jogának fenntartásával fel lett bontva, mégis az örökösödési szerződésből folyó azon kötelezettsége az örökbefogadónak, hogy a gyermeket eltartja — tekintettel az 1877 : XX. tcz. 20. §-ának azon rendelkezésére, hogy azok a jogügyletek, melyek által a kiskoru jogokról viszteher nélkül lemond — még jóváhagyás esetén sem kötelezők — nem szünt meg.

Ebből a tételből következik azután az, hogy bár az ujabban kötött örökbefogadási szerződés következtében az első örökbefogadó szülői joga megszünt, az örökbefogadott gyermek eltartásának kötelezettsége a természetes szülőéhez hasonlóan ismét feléled, mihelyt az uj örökbefogadó szülők az örökbefogadott gyermek eltartásáról illően nem gondoskodhatnak.

Ami már most azt a kérdést illeti, hogy miért nem természetbeni eltartásra vonatkozik a kötelezettség és miért készpénzbeni egyenérték kiszolgáltatására, erre nézve a bíróság döntését arra alapitja, hogy az első örökbefogadó szülő a kiskoru feletti atyai hatalmát a másik örökbefogadási szerződés létrejöttével elveszitette és most már a kiskoru neveltetésének és kiképzésének irányára, tartásának módjára nézve a kiskoru árvaszékileg kirendelt gyámja van jogositva és kötelezve intézkedni. További indok pedig az, hogy oly esetben, midőn a tartási kötelezettség fennállását az arra kötelezett vitássá teszi, a tartásra jogosult fél érdekének már a dolog természetéből is kifolyóan, csakis a tartás költségének készpénzben szolgáltatására való kötelezés felelhet meg.

Ebben az esetben nem is érintve azt a nagyon is vitatható szempontot, vajjon az ügy eldöntése a kir. bíróságok hatáskörébe tartozik-e (amit pedig igenlően megoldani nagyon bajos volna), különösen két dolog az, mely erősen kidomborodik, ugymint: az első örökbefogadási szerződést hatályon kivül helyező második örökbefogadási szerződés daczára érvényben maradnak-e az első örökbefogadási szerződésnek a kiskoru örökbefogadottat érintő anyagi rendelkezései, illetve az örökbefogadás anyagi hatályai?

Továbbá, ha igen, ezen anyagi hatályból folyó tartási kötelezettség természetben jár-e vagy készpénzben?

Mindenekelőtt azt kell megállapitanunk, vajjon a gyermek eltartásának kötelessége az atyai hatalomból folyik-e, vagy nem. Ebben a kérdésben ellentétes álláspontom van mostani jogunk a jövendő jogával (Tervezet). Amig ugyanis a gyámtörvény azt a nézetet vallja, hogy a szülő tartási kötelessége nem folyománya a szülői, illetve atyai hatalomnak, mert a tartási kötelezettség nem függ attól, hogy az atya birtokában van-e az atyai hatalomnak, hanem az folyik azon vérségi kötelékből, mely a szülő és gyermek között fennáll, addig a Tervezet kimondja, hogy a tartási kötelesség a szülői hatalmon alapszik.

Érvényben levő magánjogunk fenti szabályából tehát kiindulva megállapithatjuk azt, hogy különös tekintettel arra, hogy a gyermek az örökbefogadás által a természetes gyermek jogait nyeri el, illetve a természetes gyermek jogkörét veheti igénybe, ezzel szemben pedig a szülő tartási kötelessége sohasem szünik meg, az örökbefogadott gyermek tartása, ha az örökbefogadó arra nem képes, visszaszáll a szülőkre, miután az örökbefogadás a vérségi kötelezettséget nem érinti. További folyománya ezeknek pedig az, hogy az örökbefogadó szülő a második örökbefogadó szülő eltartási képtelensége esetén ugyanazon kötelezettségeket tartozik teljesiteni, melyek a szülő rendes terhét képezik.

Amde nem hagyható figyelmen kivül az a körülmény, hogy az első örökbefogadási szerződés a második szerződéssel hatályon kivül helyeztetett. Ez a hatályon kivül helyezés kétségtelen, amennyiben a felek beleegyezésével szabályosan történt, helyt fog és annak érvénye nem tehető függővé attól, hogy az esetleg külön birói uton hatálytalanittassék.

A második örökbefogadási szerződés azon képessége azonban, hogy a feleket kötelezően kösse, nyilván a felek szerződő képességétől van függővé téve. Abban az esetben ugyanis, ha a szerződő felek nagykoruak, mi akadálya sem lehet annak, hogy ugy az első örökbefogadási szerződés, mint annak mindennemü vonatkozása hatálytalanittassék, ha azonban a felek bármelyike nem szerződőképes, mint jelen esetben, midőn kiskorut is érint az ujabb örökbefogadási szerződés — a helyzet másképp alakul.

Kétségtelen ugyanis az, hogy a második örökbefogadási szerződéssel ujabb jogokat szerzett a kiskoru az uj örökbefogadó szülőkkel szemben, de éppen annyira világos az is, hogy az első örökbefogadó szülővel szemben fennálló jogairól lemondott. Ezen joglemondás joghatályosságának elbirálásánál a legfőbb tétel az, hogy a kiskoru jogokról semmi körülmények között nem mondhat le, és ez bármiféle felsőbb hatóság jóváhagyása daczára sem

érvényes, miután a cselekvési képesség hiányát az utólagos jóváhagyás a kiskoruakra vonatkozó jogszabályok helyes értelme mellett nem pótolhatja.

Nyilván következik ebből az, hogy az esetben, ha kiskoru az örökbefogadott, ugy ennek sem tartási igényéről, sem öröklési jogáról lemondani nem lehet. Amint az örökbefogadott gyermek szülői utáni öröklési joga megmarad, ugy a korábban létesült örökbefogadáson alapuló törvényes öröklési joga sem szünik meg a későbbi örökbefogadás által.

A korábbi örökbefogadási szerződésnek birói felbontását teljes joguakkal szemben a tervezet sem köti külön keresethez, ha az a felek megegyezésével történt, de a kiskoruval szemben lényeges korlátozást állit fel azzal, hogy kimondja, hogy jogról való lemondás csakis akkor érvényes, ha a joglemondó teljes szerződőképességgel bir. És ezzel ugyszólván kizárja azt, hogy a kiskoruak hátrányára ily joglemondásos ügyleteket lehessen kötni. Más azonban a Tervezet álláspontja az önjoguakkal szemben, akik teljes szabadsággal rendelkeznek jogaik felett. De lényegesen át is alakitja a Tervezet az eddigi jogunkban elfogadott tételeket az örökbefogadási szerződésekre nézve. Amig mostani jogunk szerint az örökbefogadásnak az volt a lényege, hogy az örökbefogadott az örökbefogadó után örököljön, szóval az intézmény inkább vagyonjogi vonatkozásokat tartalmazott, már az által is, hogy az örökbefogadás törvényes öröklési kapcsolatot hozott létre (Hk. I. 27., 57., 66.), addig a Tervezet az örökbefogadást inkább egy külsőségekre szoritkozó (czim, név, rang) jogügyletté minősiti, megengedvén azt, hogy az önjogu örökbefogadott az örökbefogadó utáni öröklési jogról szerződésileg lemondjon, és egyszersmind világosan kimondja azt is, hogy az örökbefogadási szerződés felbontásával mindennemü kapcsolat, ugy a családi, mint a vagyoni (örökösödés) téren már a törvénynél fogva megszünik. (1804. §.)

Ami a tartásnak természetben vagy készpénzben való kiszolgáltatását illeti, arra nézve áll ugyan az a jogi indok, hogy a tartás oly esetben, midőn annak természetbeni kiszolgáltatása a jogositott érdekét sérti, készpénzben követelhető, azonban nem hagyható figyelmen kivül az a további indok sem, hogy a gyermek tartásának kötelezettsége a szülőt nem szülői hatalmából kifolyóan terheli, hanem az a vérségi kapocs folyománya, az a körülmény tehát, hogy a szülői hatalmat a kiskoru felett az árvaszékileg kirendelt gyám gyakorolja, és nem az első örökbefogadó atya, a tartásnak készpénzbeni kiszolgáltatására irányuló marasztalás alapját nem képezheti. Elesnék természetesen ezen kifogás akkor, ha gyámtörvényünk a Tervezet azon álláspontján állana, hogy a tartási kötelesség a szülői hatalomban leli alapját.

Dr. Lányi Márton,
budapesti kir. itélőtáblai tanácsjegyző

Az elsőbbségi részkötvények birtokosainak képviselete Magyarországon.

Az elsőbbségi kötvényekről a KT. 166. §-a intézkedik. Ezek nem részvények, nem részei az alaptőkének, hanem adóslevelek és tulajdonosaik nem tagjai a társaságnak és nem is gyakorolnak részvényesi jogokat, hanem valósággal hitelezők. Az elsőbbségi kötvények adóslevelek és az alaptőke biztositására szolgálnak. Ezek az értékpapirok a közönséges adóslevelekkel szemben is előnyökkel birnak, s igy elsőbbségi joggal, zálogjoggal ruházhatók fel. Az elsőbbségi kötvényeknek birtokosait az 1886 : XXIX. tcz. 77. §-a értelmében valakinek egy személyben kell képviselnie, mivel a birtokosok minduntalan változnak, ezeket egy személyben, mint hitelezőt kell megjelölni.

Vegyünk egy megtörtént esetet. X. részvénytársaság több millió korona kölcsönt vesz fel Y. takarékpénztártól s ezt az összeget több (ezer darab) bemutatóra szóló elsőbbségi részkötvény kibocsátása utján kivánja fedezni. A kölcsöntőke biztositására X. részvénytársaság megengedi, hogy ingatlanaira Y. takarékpénztár javára a zálogjog egyetemes zálogjogként bekebeleztessék. Megtörtént, hogy a főjelzálog bekebelezésére jogosult törvényszék elnézésből bekebelezte a zálogjogot, ami jogi lehetetlenség. Mert kitünik, hogy a folyamodó részvénytársaság a felvett kölcsönt részkötvények kibocsátása utján kivánja fedezni, amiből az következik, hogy hitelezői minőségben nem a kölcsönt adó takarékpénztár szerepel, hanem a bemutatóra szóló elsőbbségi részkötvények birtokosai, s igy az elsőbbségi részkötvény kibocsátása utján szerzett kölcsön telekkönyvi biztositása csak az elsőbbségi *részkötvények mindenkori birtokosai* javára lett volna kérhető. Igazolva nincs, hogy ezek a birtokosok a kölcsöntadó takarékpénztárt bizták meg képviseletükkel, annál kevésbbé, mert ha adtak volna ily megbizást, ez bármikor megvonható, amely ok miatt meghatalmazotti minőségben a meghatalmazott, *mint ilyen* javára, tulajdon- vagy zálogjog nem szerezhető.

A bemutatóra szóló elsőbbségi részkötvénybirtokosok képviselete és az elsőbbségi részkötvények birtokosait illető követelések mikénti bejegyzésének alakja nálunk *ez ideig* szabályozva nincs, bár az 1886 : XXIX. tcz. 77. §-a szerint felhatalmaztatott az igazságügyminiszter, hogy a törvényhozás további intézkedéseig a bemutatóra szóló, vagy forgatmány utján átruházható (elsőbbségi kötvények, sorsjegyek stb.) részkötvények birtokosait illető követelések telekkönyvi bejegyzését és a részkötvénybirtokosok közös képviseletét rendeleti uton szabályozza. Ezt a törvényt végrehajtó 1888. évi október 15-iki 3834. számu I. M. E. rendelet a 77. §-ban emlitett képviselőről nem intézkedik, sőt törvényhozási intézkedés történt az 1886 : XXIX. tcz. pótlásáról és módositásáról az 1889 : XXXVIII. tcz.; 1891 : XVI. tcz. és 1892 : XXIX. tcz. ben, és az 1891. évi október 10., 30-iki 938. számu I. M. rendeletben, de a képviseletről, e vitális érdekről szó nincs ezekben.

Németországban az ilyen részkötvénybirtokosok képviselőit az igazságügyminiszter *megbizható* és *jómódu* ügyvédek és kereskedők közül választja, mint akik erkölcsileg is, anyagilag is garanciát nyujtanak és megfelelnek ama beléjük helyezett bizalomnak, hogy nevök szerepeljen jelzálogbirtokosként az adós ingatlanain.

Reich Péter Cornél.

Észrevétel a BN. IV. czikkéhez.

Az 1908 : XXXVI. tcz., az ugynevezett BN. tanulmányozása közben annak egy olyan hiányát észleltem, amely szerény nézetem szerint a törvény IV. czikkének hatályba lépése után 1910 január 1-től nem csekély következetlenséget és méltánytalanságot okozhat büntető igazságszolgáltatásunk terén.

A fölvetett kérdés a következő : *A csak pénzbüntetéssel büntetendő cselekmény elkövetése esetén minő intézkedést alkalmazzon a bíróság az ellen a fiatalkoru (12—18 év közötti) ellen, aki előzőleg egy hónapot meghaladó szabadságvesztés büntetéssel már büntetve volt?*

Azt hiszem, nem tévedek, ha azt állitom, hogy gyakori eset lesz a BN. IV. czikkének hatályba lépése után, hogy a birónak olyan fiatalkoru által elkövetett — mondjuk — becsületsértési eset felett kell itélkeznie, aki egy izben még a korábbi rendelkezések hatálya alatt nagyobb szabadságvesztési büntetéssel sujtatott.

Mit tehet ilyenkor a biró? Mit tegyen, ha, a BN. 16. §-ában foglalt kibuvót nem használhatja fel? És ezt a §-t a legritkább esetben, sőt merem állitani sohasem alkalmazhatja, mert hiszen nem mondhatja ki egy csekélyebb sulyu büncselekménynél, hogy «a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg» annak az egyénnek, akire nézve már egy vagy több izben megállapitották, hogy «a cselekmény bünösségének felismerésére szükséges belátással birt.»

A Btk. különös részében vagy egyéb törvényekben az illető cselekményre megállapitott pénzbüntetés kiszabását a BN.-nak a 17. §-ában lefektetett egyik alapelv kifejezetten kizárja, mert «pénzbüntetés fiatalkoru ellen sem mint fő-, sem mint mellékbüntetés nem állapitható meg.»

A 17. §-ban foglalt «intézkedések» közül az 1. pont alatti dorgálás és a 2. pont alatti próbára bocsátás pedig a 19. §., illetőleg a 21. §. utolsó bekezdése alapján szintén nem alkalmazható, mivel a fiatalkoru vádlott egy hónapot meghaladó szabadságvesztési büntetéssel már büntetve volt.

A 17. §. 4. pontjában emlitett fogház vagy államfogház büntetés, mint legritkább esetben alkalmazandó szigorubb intézkedésről természetszerüleg szó sem lehet, már a Btk. 1. §-ában kimondott elv miatt sem, mert büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra elkövetése előtt a törvény megállapitott.

Hátra van még a 17. §. 3. pontja szerinti «javitó nevelés.» Ez az egyetlen intézkedés, melyet ily esetben a biró alkalmazhat, illetőleg alkalmazni kénytelen.

Kérdés azonban, hogy a törvényhozás a Novella megalkotásával azt czélozta-e, hogy minden egyéniesités nélkül állapittassék meg ez az ily esetben igen szigoru intézkedés? Nem jön-e a törvény önmagával, a maga egész szellemével, czéljával ellenkezésbe akkor, midőn egyik intézkedés megtételére kényszeriti a birót a nélkül, hogy módot adna neki arra, hogy figyelembe vehesse a fiatalkoru «egyéniségét, értelmi és erkölcsi fejlettségi fokát, életviszonyait és az eset összes többi körülményeit,» a nélkül, hogy az intézkedések közül annak alkalmazását tenné lehetővé, «amelyik a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kivánatosnak mutatkozik», holott ezeket a követelményeket oly szépen előirja a törvény 18. §-a.

Figyelembe kell vennünk azt is, hogy a 24. §. a javitó nevelés specziális előfeltételeit is felsorolja és kimondja, hogy a bíróság akkor rendeli azt el, ha a fiatalkoru eddigi környezetében a romlás veszélyének van kitéve, züllésnek indult vagy értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a javitó nevelés más okból szükségesnek mutatkozik.

Szükségesnek mutatkozik-e a javitó nevelés akkor, ha a fiatalkoru aljas indok nélküli vétség, pl. párbajvétség vagy esetleg gondatlanságból elkövetett cselekmény miatt már egy hónapot meghaladó fogház vagy államfogház büntetésre el volt itélve s utána egy igen csekély sulyu bünecselekményt követ el? Nem képzelhető-e el, hogy az illető igen jó családban nevelődik s az ugynevezett «javitó nevelés» minden inkább reá nézve ilyenkor, csak nem javitó? !

És ha meggondoljuk, hogy a bíróság határozatlan időtartamra mondja ki a javitó nevelést és semmiféle mód arra nézve nincs, hogy *egy év eltelte előtt* a szerencsétlen fiatalkoru a javitó intézetből kiszabadulhasson (25. §.), akkor méltán tölthet el bennünket aggodalommal az, hogy a bíróság vérző szivvel lesz kénytelen egy igen csekély vétség miatt a fiatalkorut a törvény rideg parancsa szerint esetleg évek hosszu sorára családjától elvonni, a külvilágtól elzárni és nem talál módot arra, hogy az «intézkedésen» enyhitsen.

Jogos kivánság tehát, hogy ez a különben igen jeles, modern törvényünk még teljes hatályba lépése előtt ez arányban valami módon kipótoltassék. *Dr. Sipos Miklós.*

Különfélék.

— **A kir. Curia elnöki széke** immár közel egy esztendeje van üresedésben. A kormány kizárólag politikai szempontokból egészen mostanáig halasztgatta ezen nagyfontosságu kinevezést, most pedig majd más kormány talán másféle tekintetből fogja az első magyar birói állás betöltését eszközölni, vagyis a Curia elnöki széke a politikai párt-élet labdájává lőn. Az igazságügy és az igazság minden barátja csak a legmélyebb sajnálattal itélheti meg ezt az eljárást.

— **A központi járásbiróság** kérdését, félünk, hogy igazságügyi kormányunk ismert kunktátorsága meg fogja hiusitani. A főváros ugyanis telkeit árverésen eladja, köztük azokat a telkeket is, amelyek legalkalmasabbak a központi járásbiróság létesitésére. Igazságügyi kormányunk egyáltalán nem törődik sem a birói, sem az ügyvédi karnak óhajaival, ügyet sem vet az ügyvédi kamara és az ügyvédi kör felterjesztéseire, az utóbbi testületben tartott ankétre, az igazságügy elódázhatatlan sürgősségü érdekeire és mint sok más kérdésben, ugy ebben is bölcs hallgatással és halogatással engedi elaludni az ügyet.

Megsemmisitett kir. itélőtáblai itéletek. A kir. Curia legutóbb két kir. táblai itéletet semmisitett meg a szavazás körüli hiba miatt. Ide iktatjuk a legfőbb bíróság határozatait.

A győri kir. tábla itéletét a kir. Curia megsemmisitette, mert a másodbirói itéletre vonatkozó tanácskozási jegyzőkönyv szerint a peres ügy érdeme felett az itélő tanács elnöke nem szavazott, s ekként az itélet hozatalában az 1881 : LIX. tcz. 3. §-ának megsértésével csak négy biró vett részt. (1932/909.)

Ugyancsak megsemmisitette a kir. Curia a marosvásárhelyi kir. tábla itéletét, mert a másodbirósági itéletre vonatkozó tanácskozási jegyzőkönyv szerint az ügy eldöntésében csupán az előadó és a szavazó birák vettek részt, az elsőfoku birióság itéletének feloldását inditványozó elnöklő biró azonban inditványának mellőzése után az ügy érdemében nem szavazott. (2326/909.)

— **A reklámfiskálisok ellen.** Ezen czim alatt a «Szegedi Napló» egyik utóbbi számában a Haverda Mariska bünügyéről emlékezvén meg, rámutat azon csunya szerepre, melyet egyes ügyvédek ebben a szenzácziós bünügyben játszanak. Azt irja: «Két ügyvéd odáig merészkedett a csunya szerephajszolásban, hogy egyenesen törvény elé kellene állitani őket. Az egyik igen jónevü védő és országos képviselő. Ez a már nem fiatal fiskális arra hivatkozott az ajánlkozásában, hogy neki a szabadkai törvényszék ügyésze és vizsgálóbirája gyermekkori jó barátja és iskolatársa. Egy másik ügyvéd pénzzel toldotta meg rövid kardját. Azt a kecsegtető ajánlatot tette Haverda Mariskának, hogy ha neki juttatja a védelmet, mindaddig kötelezi magát havi 300 K fizetésére, amig a vizsgálati fogság tart, illetve amig a gyilkossági pör jogerősen befejezve nincsen. A további ajánlatról nem beszélünk, pedig a reklámcsinálásnak egészen csinos példányai ezek is. De megrohanták a három bünrészest is: Jánossy Aladárt, Vojtha Antalt és Klein Lipótot.»

Az ügyvédi kar az ilyen közleményeket nem nézheti szó nélkül, és elvárjuk a szabadkai ügyvédi kamara ügyészétől, hogy budapesti kollegájának példáját követve, erélyesen nyomozza, vajjon való-e a «Szegedi Napló» által megirt tényállás, és ha az üres koholmány, akkor meg kell találnia a módját annak, hogy e lapközlemény irója vagy visszavonja az ügyvédi kart rágalmazó állitását, vagy pedig bünvádi uton felelősségre vonassék.

— **Megfejthetetlen végzések.** Igen gyakori, hogy a birók az ügy megjelölése nélkül kézbesitik a birói határozatokat. Igy a balassagyarmati kir. törvényszék 12,227/908. sz. csődmegszüntető végzésében egyetlen fél nevét sem irta ki, ugy, hogy teljes lehetetlenség megállapitani, mely ügyben kézbesittetett ki a végzés.

— **Adalék igazságszolgáltatásunk gyorsaságához.** A tordai kir. járásbirósághoz *1908. évi október 13-án* nyujtottam be 1908. fh. 709. sz. alatt a fizetési meghagyás kibocsátásának alapjául szolgáló kérvényt; a fizetési meghagyás *1908 november 15-én* hozatott meg, s nekem mint felperesi képviselőnek *1908 deczember 8-án* kézbesittetett, adósnak azonban Tordán nem lehetett kézbesiteni, miért is erről blankettális ürlapon a fizetési meghagyásnak az én mint felperesi képviselő kezéhez történt kézbesitése után *majdnem 5 hónap mulva*, a fizetési meghagyás hozatalától számitva pedig *5½ hónap* mulva hozott s *1909 ápr. 30-án kelt* végzésben értesittettem, ezt a végzést pedig 7 hét mulva *1909 junius 21-én* vettem kézhez. *Dr. K.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák igazságügyi költségvetés vitája** folyamán az igazságügyminiszter többek között a következőket mondotta: Többen különböző panaszokat hangoztattak hibás és igazságtalan birói határozatok miatt. A miniszter, ugymond, az utolsó, aki abban kételkedik, hogy olyan határozatok is hozatnak, amelyeknél az ember önkéntelenül a fejéhez kap és olyanok is, amelyek élczlapba valók. Hanem a miniszter állása és a birói függetlenség megtiltják, hogy konkrét esetekben hozott jogerős itéleteknek kritikai fejtegetésébe bocsájtkozzék. Hibás határozatok a legfejlődöttebb államokban is előfordulnak, és nincs okunk azt hinni, hogy nálunk ez gyakoribb, mint másutt. Ausztriának kitünő birái mellett jelentékeny százaléknyi olyan birái is vannak, akik csak a középmértéknek felelnek meg, és olyan birák-

ban sem szükölködünk, akik többé-kevésbbé még ezen mértéknek is alatta maradnak. Honnan van ez? Az a nézetem, ugymond, hogy ennek az oka az egész tanulmányi rendszer, mert nálunk sokat kell tanulni, de kevés az, amit a jogászok megtanulnak.

Az igazságügyi kormány, ha csak teheti, iparkodik reparálni az elhibázott itéleteket. Igen gyakran él a kegyelemre való előterjesztés jogával és ha ugy látja, hogy a hibás irány állandó, akkor törvényhozási uton is iparkodik segiteni a bajokon.

— **Az uj osztrák ügyvédi dijszabás.** Egy 1890. évben hozott törvény felhatalmazta az osztrák igazságügyi kormányt, hogy az ugynevezett kurrenciákra rendeletileg ügyvédi dijszabást léptessen életbe. A legutolsó eddig érvényben volt tarifát az uj igazságügyminiszter most hatályon kivül helyezte és a folyó év julius 1-én életbe lépő uj dijszabással váltotta fel. Az uj tarifa egy általános és egy különös részből áll. Az általános részben lényegesebb ujitás, hogy a kisebb, sablonosabb bünvádi ügyekre is kiterjeszti a dijszabást. Az ügyvédekre kedvezőtlen tartalma ezen általános résznek, hogy mig eddig minden pertárs után 10%-kal korlátlanul emelkedett minden egyes dijtétel, addig ezentul az emelkedés az eredeti tétel 100%-án tul nem terjedhet.

Egyszerü értekezésekért ezentul minden negyedóra fejében 3 K 50 fillért számithat fel az ügyvéd, tehát egy-egy óráért 14 K a dij. Ha az egyszerü értekezés nem haladja meg a rendes perelőkészitő információ keretét, ugy külön dij nem számitható. Ez a rendelkezése a dijszabásnak ügyvédi körökben élénk visszatetszést keltett.

A tarifa egyes tételeit illetőleg az ügyvédi kar maga sem kivánta 100 K-n aluli ügyekben a dijtételek emelését, habár egy-egy beadványért, keresetért és tárgyalásért a 3—3 K-t tevő dijtétel elég alacsony.

100-tól 200-ig 5 K, 200-tól 400-ig 6 K, 400-tól 600-ig 7 K, 600-tól 1000-ig 9 K. 1000 K-án felül minden további 1000 K-ért 2 K lesz a dij, (tehát pl. egy 8000 K-ás kereset dija 23 K, 20,000 K-ás kereseté 40 K.) Keresetekért, tárgyalásokért és végrehajtási kérvényekért 100 K a maximális dij, ingatlanra vonatkozó végrehajtási kérvényekért 120 K.

Pénz és értékek átvételéért 2000 K-ig 5 K, ezentul minden 1000 K-ért 1 K jár az ügyvédnek. Utazási költségek fejében eddig minden, az utazással és a székhelyen kivüli eljárással eltöltött óráért 4 K járt, ugy, hogy egy napra 96 K volt a dijazás, mig ezentul az ügyvéd dija d. e. 9-től d. u. 6-ig 6 K, ezen időn tul 4 K lesz óránként, ugy, hogy az ügyvéd az eddigi 96 K helyett csak 84 K-t számithat fel távozási dij fejében. Az ügyvédjelölt óradija a fenti irodai órák alatt 3 K, azontul 2 K lesz. Ez a leszállitás is ellenszenves fogadtatásra talált az ügyvédség körében.

A csődbejelentések az eddigi 5 K-ás maximális dijtétel elejtésével éppugy fognak honoráltatni, mint a keresetek.

A kezelési költségek lényegesen emeltettek, amennyiben az iratok másolásáért és felszereléséért az eddigi 24 fillér 40 fillérre, nagyobb formáju iratok és számlák másolásáért az eddigi 40 fillér 60 fillérre emeltetett.

Megjegyezzük, hogy ezek a kezelési költségek Ausztriában az ügyvédi jövedelemnek lényeges részét teszik, mert minden beadvány után a fentebb ismertetett dijakon felül külön járnak.

Végül a kép teljessége végett megemlitjük, hogy a perelőkészitő tevékenység, mint levelezés, értekezés stb. dijait a bíróság a pervesztes ellenféllel szemben is megiteli.

— **Az osztrák végrehajtási törvény novellája** készittetik elő. A képviselőház igazságügyi bizottsága már tárgyalás alá is vette a javaslatot, amelynek főczélja a végrehajtás alóli mentesitések eseteit ujból szabályozni.

— **A feltételes megkegyelmezés** Németországban mind nagyobb tért hódit. Mindössze három kis állam nem honositotta meg ezen intézményt: Mecklenburg-Strelitz és a két Reuss herczegség. A többi államban folyton növekszik a feltételesen megkegyelmezettek száma. Elől jár az összes államok közt Bajorország. Az 1908. évben 28,004 feltételes kegyelem, vagyis 31%-kal több, adatott, mint az előző évben. Az eddigi összes esetek száma 165,680 volt. A kegyelmezésben $^2/_3$-részben fiatalkoruak részesültek. Az esetek $^2/_3$-része vétség, az elengedett büntetés $^3/_5$-e egy hetet tul nem haladó fogház volt. A «Deutsche Juristen-Zeitung» e statisztikához ceterum censeo-ként hozzáfüzi azt a folyton hangoztatott kivánságot, hogy a feltételes megkegyelmezést mielőbb váltsa fel a feltételes elitélés intézménye.

— **Az uj bajor tisztviselői törvény** értelmében az összes államtisztviselők sulyosabb jellegü fegyelmi ügyeiben egy birákból és közigazgatási tisztviselőkből álló fegyelmi biróság itélkezik az Oberlandesgericht elnökének elnöklete alatt.

— **A legközelebbi német jogászgyülés** 1910-ben tartatik Danzingban. Legfontosabb tárgya lesz a büntetési eszközök és azok végrehajtásának kérdése.

A magyar jogászgyülés ugyan miért szunnyad, miért nem hallat magáról?

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. A nyelvismeret, fizetési igény, eddigi gyakorlat megjelölésével kéretik. Dr. Annau Ernő ügyvéd, Nagybecskerek.

Dr. Fényes József lugosi ügyvéd irodájában egy a magyar és német — esetleg román — nyelvekben teljesen jártas, joggyakorlattal már biró ügyvédjelölt f. évi augusztus 1-től kezdődőleg alkalmazást talál. Javadalmazás megállapodás szerint. 13430

Közjegyzőhelyettesi alkalmazást keres, azonnali belépés mellett dr. Belcsák Sándor, előzetes gyakorlata 2 éves s ügyvédi képesitéssel bir. Czim: Léva (Bars m.).

Ügyvédi irodámban társat keresek. Czim a kiadóban. 13431

Fiatal ügyvéd, fővárosi gyakorlattal, budapesti irodába kerestetik havi 200 K kezdő fizetéssel. Szorény, kevés időt igénylő magángyakorlatot is folytathat. Külön szoba nincs. Ajánlatok «A. B. C.» jeligére küldendők a kiadóhivatalba, szigorlati bizonyitvány másolatokkal. 13432

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 27. szám. Budapest, 1909 julius 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Francziaország magánjogi törvényhozása az 1908-ik évben. *Notabene.* — Képviselőházi határozat hatálya polgári perben. *Dr. Fuchs Antal* budapesti ügyvédtől. — Az ügyvitel egyszerüsitéséhez. *Dr. Joanovits György Ernő* beregszászi kir. törvényszéki albirótól. — A büntettesek személyazonosságának megállapitására szolgáló módszerek kérdéséhez. *Dr. Heller Erik* győri kir. törvényszéki jegyzőtől. — *Jogirodalom: Dr. Hans Gross.* Die Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Francziaország magánjogi törvényhozása az 1908-ik évben.

Francziaországban a törvénykezdeményezés joga nemcsak névleg illeti meg az egyes képviselőket és szenátorokat, mert ott e jog folytonos és állandó gyakorlatban is van, sőt az utóbbi évek nagy reformjainak nagyrészt képviselők voltak a megindítói.

Megemlékeztünk a házasságkötés költségeinek csökkentéséről szóló 1907 junius 21-iki törvényről, melynek Lemise abbé képviselő volt a szerzője; az alább érintendő női szabadvagyonról szóló 1907 julius 13-iki törvénynek Goireaud, Grosjean és Gourjou képviselők voltak kezdeményezői, a házasságon kivül született gyermekek törvényesitését Violett és Steeg képviselők készitették elő, s egész sorozata van a javaslatoknak, melyek alatt Adigard, Violette, Magnaud, Béranger, Jeanney, Steeg, Beauquier nevei olvashatók. Ez a rendszer, melyben a törvénykezdeményezés egyes képviselőktől indul ki, biztositéka annak, hogy a magánjogi törvényhozási munkálatok mindig a gyakorlati élethez füződnek, s magukon viselik az uralkodó társadalmi felfogások bélyegét.

Mig az 1907. év igen gazdag volt magánjogi törvényekben, addig 1908-ban csak három fontosabb magánjogi törvényt alkotott Francziaország. E törvények mindegyike szocziális jelentőségü reform is egyuttal. Az április 10-iki kisbirtokok és olcsó lakások létesitéséről, az április 13-iki az egyházaknak az államtól való elválasztásáról, a junius 6-iki az ágy- és asztaltól való elválasztásról szól.

A kisbirtokokról és az olcsó lakásokról szóló törvény *(loi sur la petite propriété et les maisons à bon marché)*, mint Perreau párisi egyetemi tanár mondja (Revué critique de législation 1909 N. 2.) a homestead reformok közül való. Rendelkezései egy hasonirányu (1906 április 12.) törvényhez füződnek. A törvény sulypontja abban van, hogy az előirt szabályoknak megfelelő ingatlanokra nézve a code civile-étől eltérő öröklési rend állapittatik meg, amely a birtok felaprózását van hivatva megelőzni, továbbá módot nyujt a tulajdonosnak, hogy birtokát az elárvereztetéstől megóvja. A kérdéses ingatlanok értéke az 1200 frankot meg nem haladhatja, a törvény által védelemben részesitett olcsó lakások bére nem haladhatja meg az «olcsó lakások bizottsága» (comité des habitations à bon marché) által megállapitott bérösszeget; a megszerző kötelezettséget vállal, hogy földjét maga fogja mivelni, vagy családjával miveltetni.

E feltételek együttes fennforgását egy a közigazgatási hatóságok által kiállitandó bizonyitvány fogja igazolni; ez a törvény által nyujtott védelem alaki feltétele. Emlitésre méltó, hogy e törvényt a munkáskertek kongresszusából kifolyólag Ribot terjesztette a képviselőház elé, s a két kamara csekély módósitással magáévá tette a javaslatot.

Ez a reform csak töredéke egy nagyszabásu munkálatnak, amely évek hosszu során keresztül vajudva, most megvalósulás felé közeledik. Guillier inditványára a szenátus első olvasásban már megszavazta a családi vagyon (bien des familles) létesitéséről szóló törvényjavaslatot.

Itt emlitjük meg, hogy Angliában szintén keletkezett egy hasonló irányu törvény (VII. Ed. Ch. 54.; Annales de droit commercial 1909 N. 2.), amely feljogositja a grófsági (megyei) tanácsot földmivelésre alkalmas területek megszerzésére, akár vétel, akár kisajátitás utján, bárki kérelmére, aki földet akar bérelni, és azt saját maga akarja meg is mivelni. A depossedált tulajdonosok birtoklásukat csak ugy szerezhetik vissza, ha igazolják a Földmivelési Tanács előtt hogy a kérdeses területet épitkezés, bánya, vagy más ipar számára akarják fenntartani. Az egyes birtokparczellák 50, vagy 50-nél több arcs (1 arc = 100 □-méter) kiterjedésüek.

A másik fontos törvény, melynek izgalmas keletkezését mindnyájan élénk figyelemmel kisértük, az *egyházaknak az államtól való elválasztásáról* szóló törvény. Mellőzve a közjogi momentumokat, itt csak a magánjogi elemek kifejtésére szoritkozunk. E törvény intézkedései az 1905 decz. 9-iki törvényhez füződnek, s a két törvény egymáshoz való viszonya, különösen a visszahatás kérdése élénk vitát támasztott, amely maiglan sincs megoldva. Nevezetesen már a 905-ös törvény megadta a kegyes alapitványok létesitőinek, illetve azok egyenes örököseinek a visszakövetelési jogot (action en reprise ou revendication) alapitványaik tárgyára nézve. Csakhogy ez a jog nemcsak, mint látszik, a jogositott alanyok tekintetében, hanem időbeli korlátokhoz is volt kötve, nevezetesen az egyházaknak világi vallástársaságokká való átalakulásuk, és az egyházi javaknak ez utóbbiak részére való átadása után hat hónapon belül volt gyakorlandó.

Felmerült most már az a kérdés, hogy kiterjed-e ez a kettős (személyi és időbeli) korlátozás azon visszakövetelési igényekre is, melyek nem az 1905-ös törvényen, hanem az alapitványokkal járó kötelmek nem teljesitésén, s ehhez képest a cod. 954., 1046. és 1184. §-ain alapulnak. (L. Ferreau Revue Critique 1909 : 2.)

Az uj törvény kifejezetten ugy rendelkezik, hogy a fennemlitett korlátozások igenis kiterjednek az utóbbi alapon nyugvó visszakövetelésekre is. Most már akörül forog a vita, vajjon az uj törvénynek ez a rendelkezése visszaható erővel bir-e a korábban inditott perekre nézve; amennyiben e rendelkezés magát a 905-ös törvény magyarázójának állitja. A kérdés máig is megoldatlan.

A harmadik törvény főrendelkezései a következők: A jövőben az ágy- és asztaltól való elválasztást kimondó itélet

jogerőre emelkedésétől számitott három év mulva, bármely fél kérheti a bíróságtól a házasság felbontását *(conversion de la séparation de corps en divorce)*. A bíróság a kérelem teljesitését meg nem tagadhatja. Az eljárás költségei vagy kizárólag azon felet terhelik, akit az előző elválasztó itélet vétkesnek nyilvánitott, vagy egyenlően megosztatnak a két fél között.

A törvényben hibáztatják, hogy az amugy is czéltalan előleges békéltetést (conciliation préliminaire) nem mellőzi, hogy e birói apparatusra nem szoruló automatikus ügy elintézésére a régebbi költséges eljárást tartja fenn. A törvény ezen hibáit van hivatva pótolni egy Jeanney és Lefebvre által benyujtott javaslat, melyet a képviselőház az igazságügyi bizottság javaslatára már elfogadott.

Ami a készülőfélben levő törvényeket, s folyamatban levő törvényhozási munkálatokat illeti, az emlitetteken kivül egész sereg javaslat vár még elintézésre. A *Jogtudományi Közlöny* «Nemzetközi Szemle» rovatában ismertettük a szerzői jog reformálását czélzó képviselői és kormányjavaslatokat, az 1909. évi február 5-iki számban «Reformok az automobiljog terén» czim alatt összehasonlitottuk a francziák demokratikus irányzatát a germán jogvidék, jogászibb, de kevésbbé humánus felfogásával. Örömmel állapitjuk meg, hogy a mi kir. Curiánk bölcs belátással a demokratikusabb, s humánusabb irányt tette magáévá már egy 1908. évi deczember hó 2-án hozott itéletében, igazolva azt, hogy helyes jogszolgáltatás a törvényértelmezéssel el tudja érni ugyanazt az eredményt, melyet sokan kodifikatorius apparatus nélkül el sem tudnak képzelni. (L. Magánjogi Döntvénytár 1909. 128. old.)

A most érintett javaslatokon kivül elsősorban emlitendő a perjog reformálásának előkészitése. Az igazságügyminiszterium az egész perrend anyagát reformálni óhajtván, köriratot bocsátott ki az összes bíróságokhoz, hogy tegyék meg ez irányban javaslataikat. A javaslatok közül kiemelkedik Dubost szenatusi elnöké, melylyel más alkalommal fogunk foglalkozni.

A franczia törvényhozás munkásságát az utóbbi években különösen leköti a törvénytelen gyermek helyzetének, jogállásának megváltoztatása. A code civil rendkivül mostoha szabályait enyhiti az 1907 november 7-iki törvény, mely Violette és Steeg képviselők javaslatára megengedi a házasságon kivül született gyermekek törvényesitését bizonyos kivételekkel. Nagy fejlődés ez, melynek jelentőségét az is emeli, hogy az 1904 deczember 15. törvény óta a házasságtörő fél és büntársa közti házassági tilalom el van törölve, tehát igy alkalom van a házasságtörésből származó gyermekek törvényesitésére is. Ugyanez évben hozatott a törvénytelen gyermek feletti atyai és gyámi hatalomról szóló törvény is.

Az 1908. év folyamán a képviselőház megszavazta Martin—Sparonck javaslatát az el nem ismert, de adoptált törvénytelen gyermekek nevéről, Violette és Steeg javaslatát, mely szerint a házasságtörésből származó gyermekek minden korlát nélkül törvényesithetők. Itt emlitendő Catalogue javaslata az utólagos házasság utjáni törvényesitésnek a nyilvánosság kizárásával leendő elintézéséről.

A code civil uralmának egyéb területén is megkezdődött már a törvénytelen gyermekek helyzetének orvoslása. Az 1908 április 16-iki belga törvény megengedi az atyasági és anyasági keresetet *(recherche de la paternité et de la maternité de l'enfant naturel;* Journal du droit international privé 1909 I—II.); s a gyermeknek a betöltött *tizennyolczadik* életévig biztosit tartást (részleteket más alkalommal).

Másik mélyreható reform az, mely a nő vagyonjogi cselekvőképességét van hivatva uj alapokra fektetni. E szempontból a felvilágosult Francziaország eléggé hátramaradott volt a legujabb időkig, sőt ma is. 1907 julius 13-án hoztak egy törvényt, amely a nőnek peculiumszerü szabad vagyont biztosit.

1906-ban Beaquier a képviselőház elé terjesztett egy javaslatot, amely a férjhez ment nő cselekvőképtelenségét teljesen eltörli. Az igazságügyi bizottság Violette inditványára csak bizonyos megszoritásokkal tette magáévá 1908 juniusában az emlitett javaslatot. Nevezetesen a nő férje jóváhagyása nélkül csak bizonyos természetü javakra nézve köthet terhes szerződéseket, s állhat perben; nem áll azonban fenn ez a korlát, ha férje korlátozva van cselekvőképességében, vagy végül, ha a nő kereskedő. Ehhez csatlakozik Léonce és Castelnu inditványa, arra vonatkozólag, hogy a nő a családtanács tagja, gyám és gondnok lehessen.

Több javaslat iparkodik a házasságkötés formalitásait csökkenteni. A «Nemzetközi Szemle» cz. rovatban ismertettük a Lemire abbé inditványára hozott 1907 junius 17-iki törvényt, amely a házasságkötések számát feltünően megszaporitotta. Ugyane czélt szolgálja Laroche és Magnaud javaslata, mely szerint a házasságkötés költségei a lehető legalacsonyabban állapittatnak meg, hogy még a legszegényebb osztályok is elviselhessék; Beauquier javaslata, mely a házassági vagyonjogi rendszerbe nyuló változtatásokat contemplál a házasságkötések megkönnyitése czéljából.

Érdekes, hogy a szenátus visszavetett egy a képviselőház által már megszavazott inditványt az oldalági sógor és sógornő közti házassági akadály megszüntetéséről. (Ezzel szemben megengedi az 1907. Ed. VII. ch. 47. angol törvény.)

Különös figyelmet érdemel az a javaslat, melyet a franczia kormány 1908 junius 30-án terjesztett a képviselőház elé, s amely a nyilvános oktatási intézetek ellen a felügyeletükre bizott növendékek gondozása körüli mulasztásaik alapján támasztható kártéritési igények tekintetében az államot teszi magánjogilag felelőssé.

Ez a törvényjavaslat nem egész ujitás. Már 1899-ben törvényileg megállapittatott az állam felelőssége bizonyos feltételek fennforgása mellett. Csakhogy a kártéritésre jogositottak e törvény szerint nem az egyetemlegesen felelős államot, hanem a kár közvetlen okozóit támadhatják meg kereseteikkel. A közoktatási intézetek alkalmazottjai pártfogóik utján már tiz év óta sürgetik a most benyujott javaslatot, mely az állam kizárólagos felelősségét constituálja, fenntartván természetesen a visszkereseti jogot, s a fegyelmi intézkedéseket a kárt okozó alkalmazottakkal szemben. Viseli pedig az állam a felelősséget mindazon károkért, melyeket a közoktatási intézetek alkalmazottjai hivatásuk gyakorlása alatt, kivéve a büntetőtörvénybe ütköző cselekményeket, elkövetnek. E javaslatot nem valami nagy örömmel fogadják a szülők, mert a felügyelet meglazulásától gyermekük életét és testi épségét féltik, ami mindenesetre fontosabb érdek, mint a kártéritési igény biztossága.

Megemlitjük még azt, hogy a szenátus megszavazta a kormánynak a jelzálogi intézmény reformálására irányuló javaslatát.

Ez az áttekintés csak vázlatos képét nyujtja annak a folytonos munkásságnak, mely az immáron több mint száz éves code civilet az elavulástól megóvja. *Notabene.*

Képviselőházi határozat hatálya polgári perben.

(A Perczel-esethez.)

A magyar országgyülés képviselőháza a számvizsgáló bizottság inditványa alapján oly tartalmu határozatot hozott, amelylyel a volt képviselőházi elnök vagyoni felelősségét egy számszerüleg meghatározott összeg erejéig megállapitotta, s egyuttal utasitotta a kincstári jogügyi igazgatóságot, hogy a volt házelnök ellen ezen összeg megtéritése iránt pert inditson.

Felmerül a kérdés, vajjon alperes kártéritési kötelezettségének birói magállapitásához elegendő-e, ha a felperes m. kir. kincstár e perben pusztán az alperes vagyoni felelősségét kimondó határozatra hivatkozik, avagy e képviselőházi határozattól teljesen függetlenül állitani és perrendszerüen bizonyitani tartozik-e oly tényeket, amelyek a magánjog általános szabályai értelmében alperes kártéritési kötelezettségének megállapitására alapot szolgáltatnak? A kérdés más formában ugy hangzik, vajjon az elnök vagyoni felelősségét kimondó képviselőházi határozat a kártéritési perben itélkező rendes bíróságra kötelező-e vagy sem?

Ezt a kérdést, amely tudtommal most elsőizben került birói döntés alá, az elmélet következőképen oldja meg: «A ház jogkörébe tartozik a ház tisztviselőinek vagyoni felelőssége megállapitása is. Idevonatkozó határozatok birói uton való érvényesitést nem szükségelnek, sem birói uton meg nem erőtlenithetők, birói utra nem vihetők. E határozatok végrehajtása birói vagy közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartozik-e, vitás. Szerintünk közigazgatási utra». (Dr. Kmety Károly: A magyar közjog tankönyve VII. kiadás 378. és 379. l.)

E közjogi tantétel a parlament souverainitásának elméletére támaszkodó, s látszólag teljesen ártatlan tanitást foglal magában amelyen könnyedén, s fennakadás nélkül siklik át az olvasó. Csak amikor a kérdés gyakorlativá lett, s az elméletek birodalmából bíróságaink itélőszéke elé került: tünt ki, hogy az idézett tantétel alkotmányjogunk szerint meg nem állhat.

Azt a felfogást, amely az emlitett képviselőházi határozatot a végrehajtható közokirat erejével ruházza fel: maga a képviselőház czáfolta meg akkor, amidőn az ügyet a rendes bíróság elé vitte, nyilván abban a meggyőződésben, hogy nem fog akadni Magyarországon olyan «birói vagy közigazgatási hatóság», amely a végrehajtható köziratok kellékeivel egyáltalában nem rendelkező házhatározat alapján, kielégitési végrehajtást fog elrendelni. Az elmélet ezen részével tehát foglalkoznunk teljesen fölösleges.

De téves a fennt idézett közjogi tantételnek amaz álláspontja is, mintha a kérdéses házhatározat a kártéritési perben felülbirálhatatlan, illetve a rendes bíróságra kötelező volna. Mert ezen álláspont közjogunk alapvető tételeivel homlokegyenest ellenkezik.

Az 1869: IV. tcz. 19. §-a értelmében: «A biró a törvények, a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek, s a törvényerejü szokás szerint tartozik eljárni és itélni».

Közjogunknak eme garanciális rendelkezése tüzetesen és kimeritően határozza meg ama jogforrásokat, amelyeket a magyar biró itéletének meghozatalánál figyelembe venni tartozik. E jogforrások: a törvény, a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendelet és a törvényerejü szokás.

De nincs olyan szabálya hazai jogunknak, amely a képviselőház határozatát olyan jogforrás erejével ruházná fel, amelyre a biró itéletét alapitani köteles volna.

Kétséget nem szenvedhet továbbá, hogy ama felfogás, mely szerint a vagyoni felelősséget kimondó képviselőházi határozat «birói uton meg nem erőtlenithető hatálylyal», vagyis az itélt dolog erejével bir: közjogunknak egyik legsarkalatosabb rendelkezésébe: a birói függetlenség elvébe ütközik.

A birói függetlenség követelménye hazánkban ősi időktől fogva alkotmányjogunk alapvető princzipiumai között foglal helyet, s a közszabadsági jogok legkiválóbb biztositékául tekintetett ugy az itélőbíróságokra, mint a nemzet jogkereső tagjaira nézve. Lényege az, hogy egyrészt a birói szervezet és hatáskör kérdéseiben mindennemü intézkedési jog egyedül és kizárólag a törvényhozást illeti meg, másrészt pedig, hogy az *illetékes bíróság előtt* szabályszerüen lefolytatott peres eljárás és birói itélet nélkül senkit elmarasztalni nem lehet.

Régi törvényeink hosszu sorozatából elég e helyütt alkotmányjogjelentőséggel biró alaptörvényeinkre utalnunk.

Az aranybulla 2. czikkelye parancsolólag rendeli, «hogy senki perbehivás nélkül el ne marasztaltassék».

A Hk. I. r. 9. czimének 1. §-a, továbbá II. Mátyás 1613. évi dekretumának 34. czikkelye ugyanezen rendelkezést tartalmazzák.

Az 1790: XII. tcz. kimondja, hogy a bíróságoknak törvénynyel megállapitott vagy megállapitandó szervezete meg nem változtatható, a bíróságok törvényes itéletei pedig sem a királynak sem valamely kormányszéknek felülvizsgálata alá nem vonhatók.

Végül a birói függetlenség elve egyenesen kodifikálva van a birói hatalomról szóló 1869: IV. tcz.-ben. E törvény 20. §-a szerint: «Senkit illetékes birájától elvonni nem szabad.» A 21. §. akként rendelkezik, hogy «A .... bíróságoknak a törvényben megállapitott illetőségén..... a törvényhozás utján kivül változtatni nem szabad.» A 22. §. szerint pedig: «A biró az igazságszolgáltatást senkitől meg nem tagadhatja, ki illetősége körében hozzá folyamodik, s a hivatalával járó teendőket vissza nem utasithatja.»

A birói függetlenség sarkalatos elve tehát az idézett alaptörvényeinkben oly módon nyert intézményes biztositást, hogy birói hatáskört csak a törvényhozó adhat és a törvényhozó vehet el és következőleg, hogy valamely vagyonjogi peres kérdés a rendes bíróságok joghatósága alól csakis abban az esetben vonható el, ha ezt valamely törvény külön kifejezetten rendeli.

Igy például a miniszterek s az állami számszéki elnök vagyoni felelősségének megállapitását külön törvények, jelesül az 1848: III. tcz., illetve az 1870: XVIII. tcz. utalják az országgyülés joghatósága alá. A birák s a birósági hivatalnokok felelősségéről az 1871: VIII. tcz. 70. §-a akként rendelkezik, hogy: «A fegyelmi bíróság határozata szintugy, mint a büntető bíróság jogerejü itélete oly alapot képeznek, amely a polgári peruton inditott kártéritési-keresetben többé kifogás alá nem eshetik...» Itt is külön törvény határozza meg tehát azt a közhatóságot, amely elé a birák és birósági hivatalnokok vagyoni felelősségének megállapitása tartozik.

Legfelsőbb bíróságunk ennek a nagyjelentőségü alkotmányjogi elvnek itéleteiben mindenkor érvényt szerzett.

Döntvénytáraink nagyszámu esetei közül csak a következőket idézzük:

A kir. Curia 1893 junius 8-án kelt 3720. számu határozatában kimondotta a következőket: «Általános jogszabály, hogy minden vagyonjogi követelés, amelynek érvényesitését a törvény külön hatóság elé nem utasitja, a rendes, vagyis birói uton érvényesitendő». (Grill-féle Dtár VI. 1. l.) Hasonlóképpen Curia 1896 augusztus 18. 4331. sz. (Grill-féle Dtár VI. 80. l.)

Ugyancsak a kir. Curia I. G. 419/1903. számu határozatában kimondotta, hogy: «A kártéritési perekben annak a lényeges jogkérdésnek megbirálása, hogy a fennforgó kár tekintetében azt, akitől a megtérités igényeltetik, terheli-e kártéritési kötelezettség, a bíróság hatáskörébe tartozik, és nem áll fenn oly általános jogszabály, hogy az illetékes közhatóság által saját közegei ellen szabályszerü eljárás utján kimondott vagyoni felelősség a bíróságra nézve is kötelező». (Grecsák-féle Döntvénytár VIII. kötet 1030. l.)

Eszerint legfelsőbb bíróságunk itélkezésében is az alaptörvényeinkben gyökeredző azon jogelv nyilvánul meg, hogy mindennemü vagyonjogi igénynek és illetőleg a vagyonjogi per minden lényeges jogkérdésének eldöntése a rendes bíróságok hatáskörébe tartozik, hacsak nincs külön törvény, amely a kérdéses vagyonjogi igénynek, illetve az elbirálásánál felmerülő valamely lényeges jogkérdésnek eldöntését más hatóság elé utasitja.

Ha ezek után már most az előbbiekben kifejtett jogelvek alapul vétele mellett vizsgáljuk azt a kérdést, vajjon a képviselőház emlitett határozata a kártéritési perben itélkező bíróságra kötelező-e vagy sem: ugy arra az eredményre jutunk, hogy e képviselőházi határozat a rendes bíróságot semmiféle irányban nem köti. Mert nincs olyan törvény vagy a törvénynyel egyenlő erejü olyan szokásjog, amely az elnök vagyoni felelősségének birói határozat erejével való megállapitását a képviselőház hatáskörébe utalná.

A képviselőháznak különböző irányu biráskodási hatalma külön törvényekben nyert szabályozást.

Igy a képviselőválasztások jogérvényességére vonatkozó biráskodása az 1874: XXXIII., illetve 1899: XV. tcz.-en alapszik. Az összeférhetetlenségi vitás ügyek felett az 1901: XXIV. tcz. értelmében alakitandó állandó bizottság, illetve esetről-esetre alakitandó jury utján biráskodik.

A mentelmi jog felfüggesztésének kérdéseire vonatkozó képviselőházi biráskodás régi törvényekben gyökeredző szokásjog utján fejlődött ki.

De sem törvény, sem ezzel egyenlő erejü szokásjog nem adja meg a képviselőháznak azt a joghatóságot, hogy elnökének vagyoni felelősségét a birói határozat erejével állapithassa meg.

*

Nem hagyhatjuk továbbá figyelmen kivül, hogy a szóbanforgó képviselőházi határozat nem is alkalmas arra, hogy a rendes bíróság itéletének alapjául szolgáljon, mert a képviselőház emlitett határozatában azok a tények, amelyekre a biró polgári peres ügyekben itéletét alapitani köteles (perrendtartás 245. §.), megállapitva egyáltalán nincsenek és nem is lehetnek, minthogy a képviselőház e határozatának hozatalát nem előzi meg oly kontradiktorius eljárás, amely a vagyoni felelősség alapjául szolgáló tényállás tisztábahozatalára alkalmas volna.

Az imént felsorolt jogi okokon felül igen sulyos politikai szempontok is szólnak a képviselőház emlitett biráskodási hatalma ellen.

Rá kell mutatnunk ugyanis arra, hogy a képviselőházi határozat parlamentáris alkotmányjogi rendszer mellett mindenkor csupán a parlament politikai többségének felfogását juttatja kifejezésre, amely itéletének meghozatalánál sohasem a tárgyi jog érvényben lévő szabályai, hanem mindenkor politikai motivumok által vezetteti magát, amelynek jurisdikciója tehát tisztán és kizárólag a politikai bizalom vagy bizalmatlanság forrásából táplálkozik.

E parlamenti többségnek a vagyoni felelősség kérdésében hozandó határozata tehát mindenkor attól fog függni, vajjon az elnök eljárása politikai érdekeinek megfelel-e, s ezen érdekek változása esetén a már meghozott határozatát bármikor meg is változtathatja. A képviselőháznak eme biráskodási hatalma tehát politikailag is fölötte veszedelmes volna, amit már az 1618. évi LXVIII. tcz. is felismert, amidőn kimondotta a következőket: «Az országgyülés elébe való perbehivásokat, mint szokatlanokat eltörlik és erőtleneknek nyilvánitják. Minthogy a mágnások és nemesek közül többen, némelyeket bosszantás czéljából, egészen szokatlan módon az országgyülés elébe szoktak perbehivni, ezért megállapitották, hogy az ilyen perbehivások érvénytelenek legyenek és a perbe idézettek megjelenni kötelesek ne legyenek.»

A kifejtettek alapján megállapithatjuk, hogy fennálló jogszabályaink szerint a képviselőháznak vagyoni felelősséget kimondó határozata a vagyoni perekben itélkező polgári bíróságokat nem kötelezi, s azok itéletük meghozatalánál a kártérítési kötelezettség alapjául szolgáló tényeket az emlitett képviselőházi határozattól teljesen függetlenül tartoznak birói cognitio tárgyává tenni.

Ezt a jogi álláspontot foglalta el a kir. Curia is 1909 junius hó 8-án 2330. sz. a. hozott, s a felmerült vitás kérdést jogérvényesen eldöntő itéletében, amelynek indokaiban a következő elvi kijelentések foglaltatnak: «Felperes főleg azon az alapon kéri alperest a kereseti összeg megfizetésére biróilag kötelezni, mert alperesnek vagyoni felelősségét a képviselőház már megállapitotta, a képviselőház ezzel a határozatával szemben pedig az alperes kártérítési kötelezettségének, illetőleg anyagi felelősségének kérdése vita tárgyává nem tehető.

Ehhez képest elsősorban az az eldöntendő kérdés, hogy a képviselőház emlitett határozatának alapján az alperes kötelezhető-e a kereseti összeg megfizetésére? Ennek a jogalapnak a jogszerüségét a kir. Curia el nem ismeri. Jogszolgáltatásunknak ugyanis az az alapelve, hogy a magánjogi igények felett a rendes királyi bíróságok itélnek. Ebből az alapelvből, valamint az 1869: IV. tcz. 20. §-ában foglalt amaz alkotmányjogi tiltó rendelkezésből pedig, amely szerint senkit illetékes birájától elvonni nem szabad, az következik, hogy magánjogi igényre vonatkozó vagyonjogi felelősséget a rendes bíróságokon kivül más közhatóság, illetőleg más közjogi személy csak abban az esetben állapithat meg, ha ilyen jogosultságot annak részére valamely törvény kifejezetten megállapit.

A jelen esetben, miként azt a felperes is hangsulyozza, magánjogi igényről, illetőleg az alperesnek magánjogi felelősségéről van szó, a képviselőház pedig, minthogy egymagában törvényt nem alkothat, alperes magánjogi felelősségét csak abban az esetben állapithatta volna meg, ha ez a jogosultsága már valamely korábbi törvényben kifejezve volna. Törvényeinkben azonban a képviselőház részére ilyen jogosultság nincs biztositva, s ilyet szokásjogunk sem állapit meg, miért is a képviselőház emlitett határozata a kereset jogszerü alapjául el nem fogadható, s ezekből folyóan alperes kártérítési kötelezettsége a kereset emlitett alapján meg nem állapitható.»

Dr. Fuchs Antal.

Az ügyvitel egyszerüsitéséhez.

Örömmel olvastam a «Jogtudományi Közlöny» 22. számában megjelent rövidke értesitést a birói ügyvitel egyszerüsitésének kilátásba helyezéséről. Mert hiszen abba rég bele vagyunk törődve, hogy az uj perrendtartás áldásait majd csak az utánunk következő birói generáczió fogja élvezni, de kivánatos, hogy legalább mindaz, ami a most érvényes peres eljárás javitása, egyszerüsitése, érdekében megtehető, megtétessék.

Az alábbiakban közlök egy pár inditványt — hozzá füzvén mindegyikhez egy kis indokolást — amelyeket az ügyvitel egyszerüsitésére vezetőnek s rendeleti uton életbe léptethetőnek tartok. Megjegyzem, hogy ezek nagyobbára a törvényszéki rendes eljárásra vonatkoznak.

I. Ha ismert örökösök állanak alperesként perben, az esetleges ismeretlen örökösöknek hirdetményi idézése tartassék ugyan fenn, de ügygondnok utjáni perbevonásuk mellőztessék.

Nézetem szerint semmi értelme az ismeretlen örökösök ügygondnok utjáni perbevonásának akkor, amikor ismert örökösök vannak alperesként perbe vonva. Hiszen tudjuk, hogy miben áll az ügygondnok védekezése az ilyen perekben. Lemásolja, legtöbbször csak kivonatolja a védekező ismert örökösök periratait, figyelembe vehető védekezést a legritkább esetben terjeszt elő, emellett szaporitja a perbeli személyek számát, s ezzel a teendőket (a költségekről nem is beszélve). Ha a hirdetményi idézés megmarad, ez az ismeretlen örökösök érdekeinek megóvására teljesen elegendő.

II. Az I. pont alatt irt perekben nem szükséges, hogy a hirdetmény közzététele s a perfelvételi határnap közt 60 napi időköz legyen.

Hogy ez mennyire egyszerüsitené és gyorsitaná a perek lefolyását, fejtegetnem sem kell. Tudjuk, mennyi baj van ezzel a szerencsétlen 60 nappal. Néha kétszer-háromszor kell emiatt uj perfelvételi határnapot kitüzni; máskor a felsőbíróságok konstatálják, hogy nincs a 60 nap megtartva (pl. csak 59), minek következménye a feloldás s az eljárás elölről kezdése. S mindez miért? Nem hiszem én, hogy valaha eredménye lett volna a hirdetményi idézésnek az ismeretlen örökösök jelentkezésére; minek akkor még 60 napot várni a perfelvételig. Különben véleményem szerint az I. pont alatti esetben egyáltalán el kellene törölni a hirdetménynek a hivatalos lapbani közzétételét. Ehelyett a hirdetményt megküldetném kifüggesztés végett a hagyatéki eljárásra illetékes járásbiróságnak s azon községek előljáróságainak, ahol az örökhagyó lakott, vagy meghalt. Még ezzel is kevesebb baj volna, mint a most érvényben levő hirlapi közzététellel.

III. Szegényjogon perlekedők hirdetményeit a hivatalos lap dijmentesen tegye közzé.

Ezzel is sok munka lenne megkimélve. Tudjuk, mennyi vesződéssel jár a hirdetési dijnak az irodaátalányból való folyósitása, nyilvántartása, behajtása. Erre különben is van præcedens, hiszen a vagyontalan elmebetegek gondnokság alá helyezési hirdetményét dijtalanul közli a hivatalos lap.

IV. Ha a halasztási kérelem teljesitését az ellenfél nem ellenzi, az iratok ne terjesztessenek be a halasztás megadása végett a törvényszékhez.

Teljesen elegendő, ha a pertárnok beirja a perfelvételi jegyzőkönyvbe, hogy egyezségi halasztás folytán pl. ellenirat adandó 1909 augusztus 4. Tudok törvényszéket, ahol különben is ez a praxis.

V. A fél által hivatkozott s akár a perbiróságnál, akár más biróságnál, vagy hatóságnál levő iratoknak beszerzése csak akkor rendeltessék el, ha a per adatainak gondos mérlegeléséből az állapitható meg, hogy az eldöntendő kérdéshez a beszerezni kért összes iratok áttanulmányozása szükséges, vagy ha nyilvánvaló, hogy a fél az iratokból szükséges adatokat hiteles másolatban nem szerezheti meg; ellenkező esetben utasittassék a hivatkozó fél, hogy azokat az adatokat, melyeket a beszerezni kért iratokból bizonyitékul felhasználni kiván, hiteles másolatban csatolja be.

Sokszor a felek derüre-borura iratokra hivatkoznak. Mikor aztán a nagy vesződséggel beszerzett iratok megérkeznek, akkor derül ki, hogy semmi vonatkozásban sincsenek az eldöntendő kérdéshez, vagy legjobb esetben csak egy jegyzőkönyv, vagy határozat szükséges belőlük. Hogy ezek a beszerzett iratok mennyire szaporitják a munkát, azt minden biró tudja. Sokszor félve fog

az ember egy-egy ismeretlen per áttanulmányozásához, akkora aktahalmaz áll előtte s csak közben veszi észre, hogy a fele levelezés, amit a perbiróság meg a megkeresett bióság vagy hatóság váltottak a beszerzett iratok miatt. Emellett aztán az ügyvédek sem hivatkoznának felesleges iratokra.

Dr. Joanovits György Ernő
beregszászi törvényszéki albiró.

A büntettesek személyazonosságának megállapitására szolgáló módszerek kérdéséhez.

Az az elkeseredett küzdelem, melyet a társadalom az iparszerü, és egyáltalában a visszaeső büntettesek ellen folytat, a jelenkor ismeretkörét nem egy uj ismeretággal gazdagitotta. Egyes teljesen uj, részint tisztán elméleti tudományszakok keletkezésével egyidejüleg ez a küzdelem a büncselekmények földeritésére és a büntettesek egyéniségének megállapitására tudományos rendszereken alapuló módszereket teremtett, melyek a büntettesekkel szemben való védekezést gyakorlatilag tetemesen előmozditották. Ezeknek a gyakorlati módszereknek a megalkotása kétségtelenül az előbb emlitett uj tudományszakoknak: a kriminálanthropologiának és kriminálszociologiának keletkezésével és kiépitésével is összefüggésben van. Ezek a tudományok alkották meg a büntettes-typus fogalmát, és a régi felfogással szemben, mely beérte azzal, hogy a tettet, mint a tettes életéből kiragadott, magában álló eseményt, sulyához képest megtorolja, a büntettest, mint a társadalom részéről szükséges védekezés tárgyát állitották kutatásaik homlokterébe. Az elméleti tudományok befolyása alatt kifejlődött gyakorlati disciplina: a kriminálpolitika azután a tettes egész jellemére, egyéniségére helyezvén a sulyt, csakhamar fölismerte a visszaesésnek, a büncselekmények hivatásszerü elkövetésének jelentőségét.

Miután a kriminalitás elleni küzdelem ekként tudatosabbá és tervszerübbé vált, olyan eszközökről kellett gondoskodni, amelyek által az a tettes, akit a hatóságok már egyizben hatalmukban tartottak, ujabb kézrekerülése esetén biztosan fölismerhető legyen. Az azonosság megállapitásával tudományos alapon kezdtek foglalkozni, s ma már a személyazonosság megállapitását czélzó módszerek a németek által «Polizeiwissenschaft»-nak elnevezett uj diszciplinának, mely a büncselekmény tettesének és elkövetési módozatainak tudományos uton való megállapitásával foglalkozik, lényeges fejezetét alkotják. Igazságügyi kormányunk az országos bünügyi nyilvántartás megvalósitásával kapcsolatban a büntettesek személyazonosságának megállapitására szolgáló egyik módszert: a daktiloskopikusat az egész országban meghonositotta. Ezért e sorok, melyeknek czélja néhány külföldi szakirodalmi terméknek az emlitett módszerekkel szemben elfoglalt álláspontjára a magyar jogászközönség figyelmét felhivni, talán tarthatnak némi érdeklődésre számot.

Tudvalevőleg a büntettesek személyazonosságának megállapitására három módszer szolgál: 1. A Bertillon-féle signaletikus anthropometria, 2. az ugynevezett beszélő arczkép (portrait parlé), 3. a daktiloskopikus módszer. Mind a három módszer az egyes egyének bizonyos testi tulajdonságainak megrögzitésével törekszik arra, hogy a büntettes, kit a hatóság már egy izben kézrekeritett, ujabb büncselekmény elkövetése esetében fölismerhető legyen.

Az elsőnek megnevezett módszer ezt a czélt egyes testrészeknek megbizható müszerekkel eszközölt megmérése utján, a második az arczvonások részletes leirásával, végül a harmadik az ujjak bőrfelületén észlelhető fodrok megrögzitésével törekszik megvalósitani.

A signaletikus anthropometria alapja az anthropologia által megállapitott az az igazság, hogy az ember csontváza 20. évétől kezdve teljesen változhatatlannak tekinthető, mert a czombcsont csekélyfoku meghosszabbodását a hátgerincz fokozatos meggörnyedése ellensulyozza. Ezzel szemben az a másik tapasztalati tény áll, hogy nem lehet két egyént találni, akiknek csontváza egyforma alkatu volna. Maga az azonositás ezen rendszer mellett ugy vihető keresztül, hogy az illető egyén méreteit tartalmazó és még egyes különös ismertető jelekkel, valamint az illető egyén fényképével kiegészitett lapot az egyes büntettesek méreteiről fölvett osztályozott lapokkal összehasonlitják, és a megfelelő méreteket tartalmazó lapot kikeresik. (V. ö. R. A. Reiss lausannei tanárnak a Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft XXVIII. kötetének 163. és köv. lapjain német forditásban megjelent értekezését.)

A szintén Bertillontól származó ugynevezett portrait parlé alapgondolata az, hogy az ezelőtt szokásos tökéletlen személyleirások, melyek csak általános megjelöléseket foglalván magukban, valamely személy azonosságának kétségtelen megállapitására alkalmatlanok voltak, az arcznak olyan részletes leirásával pótoltassanak, amely az illető személyazonossága vagy nem azonossága iránt semmiféle kétséget sem hagy fenn. A fényképpel való összehasonlitás természetesen a legbiztosabb volna, de ez nem mindig lehetséges, s azonfelül a helyközi s kivált a nemzetközi érintkezésnél gyorsabb és arra alkalmasabb az arczvonásoknak az erre szolgáló tabellának megfelelő kulcs szerint, számjegyekben való kifejezése, mely a különböző helyek hatóságainak távirati uton való érintkezését teszi lehetővé.

Ami végül a harmadik módszert, az ujjlenyomatok módszerét illeti, ugy hiszem, a magyar jogászközönség előtt dr. Gábor Bélának a jogászegyleti értekezések között (253. sz.) «A dactyloscopia rendszere» czimén megjelent előadása folytán eléggé ismeretes.

Ebben az előadásban dr. Gábor Béla a dactyloscopikus azonositó eljárást föltétlenül megbizhatónak és az egyéb eljárásoknál tökéletesebbnek jelentette ki. Ugyanily értelemben nyilatkozott a franczia tudományos akadémia által a franczia kormány felszólitása folytán kijelölt bizottság is, mely a dactyloscopikus eljárásnak kivált azt az előnyét emelte ki, hogy bármilyen koru büntettesekkel, tehát gyermekkel szemben is sikeresen alkalmazható.

A dactiloscopia megbizhatóságát nem érinti, hanem csak az annak, kivált Franciaországban alkalmazásban levő Vucetich-féle módszernek gyakorlati alkalmazásánál felmerülő nehézségeket ismerteti Luis Tomellini az «Archives d'anthropologie criminelle» idei január havi füzetében. Ezek a nehézségek onnan származnak, hogy az ujjnyomatoknak az egyes módszerek osztályozási alapja folytán előálló osztályai csak elméletileg vannak olyan nagy számmal, mint amennyi a módszer által alapul vett kombinácziő folytán előáll, (a Vucetich-féle módszernél az osztályok száma 1.048,576) ellenben a gyakorlatban a kombinácziók száma sokkal kisebb. Az általa közölt statisztikai adatok azt bizonyitják, hogy egyes osztályok az ujjnyomati formákban mindig ismétlődnek, mások ellenben a gyakorlatban egyáltalában nem fordulnak elő. Kétségtelen, hogy ez a körülmény a módszer alkalmazását erős mértékben nehézkessé teszi. Ebből a nehézségből kiindulva, Tomellini azoknak az államoknak, melyekben az azonosság megállapitását czélzó módszerek közül még egyik sincs bevezetve, nem ajánlja a dactyloscopikus módszer meghonositását és inkább az anthropometrikus módszer mellett foglal állást. Az azonosság megállapitásának pusztán dactiloscopikus alapra való fektetését különben Reiss is aggályosnak tartja és különösen azt emeli ki, hogy azt csak igen képzett személyzetre lehet bizni. Ezzel szemben az anthropometrikus módszert Reiss annál is inkább ajánlatosnak tartja, mert a mértékeket tartalmazó lapok az ujjlenyomatokat is magukban foglalják.

Azoknak a követelményeknek, melyek a rendőri hatóságoknak a letartóztatott egyén kilétének megállapitására vonatkozó helyközi érintkezése szükségszerüségéből származnak, leginkább a portrait parlé módszere képes eleget tenni. A lényeges itt csak az, hogy az arcz leirása mennél rövidebb szövegü táviratba legyen összefoglalható, anélkül azonban, hogy ez a rövidség a leirás részletességének rovására essék. Mennél hosszabb a portrait parlé számokban kifejezett képlete, annál nagyobb a számhibák becsuszásának lehetősége, már pedig könnyen érthető, hogy akár csak egy számjegy elvétése a képlet használhatóságát teljesen lerontja.

Reiss lausannei tanár volt az első, ki a portrait parlé távirati jeleit megállapitotta. A jelek megállapitásánál a Otlet-féle tizedes osztályozási rendszert vette alapul. Rendszere szerint egy-egy arczvonás legalább négy, de legfeljebb hét számjegygyel fejezhető ki, akként, hogy a képletben az arcz minden egyes részének (orr, fülek, ajkak stb.) minden egyes ismertető jelét

(pl. orr háta: egyenes, orralja: vizszintes) külön-külön számcsoport fejezi ki s igy az illető arczrész jelzésére szolgáló számjegyek arra az arczrészre vonatkozó minden egyes számcsoportban ismétlődnek. Egyik képletnek az orra vonatkozó csoportjai például ezek: 0224, 0234, 0255, 02732.

A Reiss-féle rendszer hosszadalmasságait kikerülendő, dr. Icard egy uj, lényegesen rövidebb rendszert dolgozott ki, melyet az «Archives d'anthropologie criminelle» 1909. évi februári számában tett közzé. A rendszer lényege a következő. Az arcz minden egyes részének megjelölésére egy-két számjegyből álló szám szolgál (pl. az orr jegye: 11.) A testrészek egyes tulajdonságai az illető rész jegyével ellátott táblázatból tudhatók meg, melyen a testrész tulajdonságai a kifejezésükre szolgáló, ugyancsak kétszámjegyes jelekkel együtt föl vannak sorolva. Az egyes arczképletben azután egy-egy csoport nem minden egyes tulajdonságot, hanem egy egész arczrészt összes tulajdonságaival együtt fejez ki, akként, hogy az arczrészt jelző két számjegyet az annak tulajdonságait jelző számjegyek követik (pl. az orrot leiró számcsoport: 1120405592). Az egyes arczrészek csoportjait egymástól kötőjelek választják el. Az ekként nyerhető képlet a Reiss-félénél szembeötlőleg rövidebb, mi még inkább belátható, ha megemlitem, hogy ugyanaz az arczleirás, melyhez a Reiss-féle rendszer mellett 117 számjegy kell, az Icard-féle rendszerrel 61 számjegyben fejezhető ki.

A személyazonosság megállapitására szolgáló módszerek közül tehát a gyakorlatban mind a három bevált, s ekként mind a három érdemes arra, hogy az arra hivatott szakemberek által tovább fejlesztessék. Hogy mégis a három közül a gyakorlat igényeinek melyik felel meg legjobban, az — mint az egymással ellentétes, de mindegyik részről komoly indokokra alapitott vélemények bizonyitják — nehezen dönthető el. Mindenesetre azonban megszivlelésre méltó Tomellininek a fentidézett dolgozatában fölvetett az az eszméje, hogy az azonosságmegállapitás módszereinek kérdését nemzetközi kongresszus volna hivatva letárgyalni.

Dr. Heller Erik,
győri kir. törvényszéki jegyző.

Jogirodalom.

Dr. Hans Gross. Die Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. Ein Leitfaden für Beamte des Polizei und Sicherheitsdienstes. 3. Auflage. J. Schweitzer Verlag. (Arthur Sellier) München und Berlin, 1909. Ára 3 M. 192 lap.

E gyakorlati utmutató, amelyet Németországban «kleiner Hans Gross»-nak hivnak, s amely ott a legfőbb rendőri hatóságnál használatban van, sőt a müncheni csendőri és rendőri iskolában, valamint a bajor «Landjägerschule»-ban hivatalos tankönyvül szolgál, voltaképp nem kivonata a szerző hires «Handbuch»-jának, hanem annak más czélokra való feldolgozása. Elsősorban rendőrségi hivatalnokok, rendőrök, csendőrök számára készült, és nem a tulajdonképpeni kriminalisztikát tartalmazza, hanem mindazt a legszükségesebbet, amit a tényállás kinyomozásánál alkalmazni kell. A tartalom s az anyag rendszere nagyjában ugyanaz, de nem található fel benne az, ami a nevezett «Handbuch»-ban elméleti, történeti, és aminek a vonatkozó tanok további fejlesztésének előmozditása a czélja; továbbá kimaradtak a gyakorlati esetek és példák, mindaz, amit nehezebb megérteni, s ami inkább a biró s az ügyész feladatához tartozik. Igy a könyv első látszatra is azt a benyomást kelti, hogy internaczionális és általánosan használható nemcsak minden nyomozó hatóság és közeg által, de minden államban egyforma értékkel bir. A «Handbuch» olvasásánál lépten-nyomon érezzük, hogy tanai többnyire csak a német, helyesebben az osztrák birósági szervezet és az osztrák eljárási gyakorlat körében érvényesülhetnek; Ausztriában a büntetteket csak a csendőrség és a vizsgálóbiró kutatja, és a vidéki járásbiró teljesiti a kerületében előforduló összes bünselekmények vizsgálatát. Nálunk alig lenne módja a vizsgálóbirónak ugy dolgozni, ahogy azt Gross tette, s ahogy irja, mert legtöbbnyire már kész nyomozási anyagot kap, egyes deliktumokhoz pedig, mint lopás, csalás, alig jut. De a példáiból s a felhozott eseteiből nemcsak az osztrák környezet, de egyenesen Gross hazájának Stájerországnak a levegője és világa szól hozzánk. Lapjain a viszonyokkal ismerös akárhányszor ráismer erre. Az a városka, ahol Gross büntetőbiró volt, s ahol értelmes iparost, jóakaratu polgárt akárhányszor használt fel bünügyi tudakozódásaiban: Feldbach; a világhirü fürdőhely, ahol egy előkelő mágnás segélyével egy szélhámost leplezett le: Gleichenberg; a gyakran előforduló «einsame Waldstrasse», ahol egy érdekes csendőrgyilkosságot nyomozott ki: Kelet-Styria dombvidékén van, ahol a rendezett falvakban, hegyi házakban megtalálható a jóravaló «Bürgermeister», a nyomok kutatásában jártas és jó tanácsokat adó «Jäger», a derék csendőrőrmester; a bünügy kevés, a biró ráér az alapos lelki vizsgálódásra, intelligens orvost és egyéb szakértőt majdnem mindig talál a vidéken is, s a kizárólag német nép nemcsak tiszteli, de legfőbb támaszát látja a hatóságokban, atyját a biróban. Ily környezetben született meg a «Handbuch».

Ez a környezet hiányzik a «kleiner Hans Gross»-ban, s ezért mondható az nemzetközi jellegünek, mert csak a mindig és mindenütt alkalmazható tanokat foglalja magában; a példák, esetek elbeszélése, a pszihologiai megfigyelések elmaradtak. A jelen kiadás egyébként jelentékenyen bővült s ábrákat is ad jórészt a «Handbuch» ábráit.

El nem hallgathatjuk azt a megjegyzésünket, hogy a mi irodalmunk és bünügyi oktatásunk mindeddig mennyire nem törődik azzal, hogy ily munka álljon a mi rendőri hatóságaink és csendőrségünk rendelkezésére. A rendőrtisztviselő vagy jogi oktatásban vesz részt, ahol elméletet tanult, vagy semmiféle bünügyi előképzettséggel nem bir. Csendőreinkkel és ahol rendőriskola van: a rendőrökkel ugyszólván bemagoltatják a Btk.-et s a BP. nyomozási részét, ugy, hogy mikor a gyakorlatba kiléptnek, a szegény ember fejében valósággal föl a meg nem értett fogalmak serege. Sem a tanárnak, sem a tanitványnak gyakorlati vezérfonal nincs a kezében. Nem is szólva a tényállások megállapitásához elengedhetlen kriminalisztikai ismeretekről, nincs nálunk még olyan egybefoglaló mü sem, mint például Szászországban a szász belügyminiszterium megbizásából Koenigsheim kormánytanácsos által kiadott: «Handbuch für die Gendarmerie- und andere untere Polizeibeamte», amelyben 320 oldalon összeállitva, s a főbb jegyzetes megjegyzésekkel ellátva megtalálja a rendőri közeg mindazt a törvényes rendelkezést, amelyre utjaiban szüksége van.

A Gross-féle, most ismertetett vezérfonal hazai viszonyaink szerint való átdolgoztatása nagyon ajánlatos lenne. Ennek alapján maguk a rendőri tisztviselők és a csendőrség oktatói megismerkednének a kriminalisztika alapjaival, ismereteiket rendszeresithetnék, és maguk előtt látnák a kört, amelyekbe közegeiket be kell gyakorolni. Kiemelendőnek tartom e tekintetben azt is, hogy Grossnak különös értéke abban rejlik, hogy nem, mint a legtöbb idevágó munka, csak a város számára készült, de megtalálhatja abban a vidék s a falu nyomozó közege is amire szüksége van. Nálunk, de a külföldi államokban is eddig, sajnos, amit ily irányban az irodalom produkált, annak többnyire inkább csak a városi detektiv veheti hasznát. Egy hasonló munka magyar nyelven való kiadásánál végül gondolnunk kell arra, hogy nálunk még a büntetőjog s a bünvádi eljárás alapvető fogalmai sincsenek a nyomozó hatóságok számára feldolgozva, ugy, hogy lényegében egyelőre annak kellene a keretet képezni a kriminalisztikai ismeretek propagálásához.

Dr. Kármán Elemér,
kir. ügyész.

Különfélék.

— **Egy járásbiró bünpöre.** A mult héten lezajlott törvényszéki tárgyaláson az emberöléssel vádolt birót az ellene emelt vád alól jogos önvédelem czimén felmentették. Ezzel az itélettel azonban az ügy nem tekinthető teljesen befejezettnek. A főtárgyalás során kihallgatott tanuk tanuságot tettek arról, hogy a vádlott biró iszákos, czivakodó természetü ember és hogy a vádbeli cselekmény is erre vezethető vissza.

A felügyeleti hatóság vagy nem ismerte a birót erről az oldaláról, ami kétségtelen hiba, vagy pedig e tulajdonságának ismeretében is meghagyta őt állásában mindaddig, mig a korhelykedésnek ily sulyos következményei lettek.

Intő példa ez felügyeleti hatóságainknak arra, hogy a

birák magánéletére is ki kell terjeszteni a figyelmet, nehogy az igazságszolgáltatás tekintélye sulyosan szenvedjen egy-egy ilyen közbotrányt okozó egyén magaviselete miatt. Különösen sulyt kell helyezni erre kisebb helységekben, hol egyrészről a nyilvánosság még nagyobb, mint a központokon, másrészről ahol a megyei közigazgatásban nem is oly ritka hasonló példák az igazságügy szolgálatában müködőkre is hatást gyakorolnak.

— **A járásbirósági tömegnapokról.** Dr. Révay Bódog kir. járásbiró az ez ügyben az «Országos Birói és Ügyészi Egyesület» vitaestéjén tartott felolvasását önálló füzetben adta ki. Szerző szerint a tömegnapokra különösen szükség van. A tömegnapot tehát ugy tekinti, mint szükséges rosszat. Az egyes biróságok ügyforgalmának részletes taglalása mellett kifejti, hogy a mai jogállapot mellett a nagyközönség szempontjából a tömegnap nemcsak hogy káros, hanem ha és ahol a nyugodt érdemleges tárgyalás az ügyek felhivását nem követelheti és nem követeli, egyenesen ad abszurdum vitele a jogszolgáltatásnak.

Ebből a szempontból hibáztatná szerző, ha a tömeges tárgyalások ellátására az uj perrendtartás megfelelő intézményes szervezetet nem létesitene.

A maga részéről ajánlja egy központi jellegü keresetellátó iroda felállitását. Ebbe az irodába kerülnének az összes, a biróságokhoz beérkező keresetek, amelyek a sommás perek törzskönyvében iktattatnának. Ezen iroda vezetője, egy birói vizsgát tett jegyző, saját szignaturája mellett rendelkeznék az esetleg szükséges elutasitó vagy visszautasitó végzésekre nézve.

A kitüzésre alkalmas kereseteket a jegyzői iroda oly értelmü idéző-végzés kapcsán bocsátaná ki, hogy az idézés csak a per felvételére szól ugyan, de valamelyik fél elmaradása a megjelent másik felet: végrehajtásra alkalmas határozat kérelmére jogositja fel.

Az elfogadott keresetek 100—200—300-as turnusokban tagozottan heti öt tárgyalási napon volnának felhivásra kitüzendők. A mulasztás alapján hozott itéletekről sem külön jegyzőkönyv, sem formaszerü határozat nem szerkesztetnék, hanem dr. Nagy Dezső javaslatához képest táblás kimutatásokba volnának bevezetendők.

Azokban az ügyekben ellenben, melyben alperes megjelenése folytán bármily irányu kontradiktorius eljárás indulna meg, a jegyzői iroda vezetője mindjárt a megfelelő ügy felhivásakor, közölné a megjelent felekkel, hogy ügyük a tárgyalás lefolytatására az illetékes biróhoz lesz átutalva, akitől ezuttal majd már az érdemleges tárgyalásra külön idézést fognak nyerni.

— **A reklámfiskálisok ellen.** Ily czimü közleményünkre *dr. Vécsei Samu* ügyvéd urtól, a szabadkai ügyvédi kamara ügyészétől, a következő levelet kaptuk:

Habár a «Jogt. Közl.» utolsó számában «A reklámfiskálisok ellen» cz. közleményben idezett állitások alaptalanságáról már előzetesen tudomásom volt, mégis helyénvalónak találtam, hogy a kir. ügyészségnél, a vizsgálóbiróságnál és a nyomozást teljesitett kapitánynál eljárjak. Mind a három helyen azt az értesitést kaptam, hogy az idézett közlemény minden alapot nélkülöz és a Haverda-féle bünügyben terhelt egyéneknek senki védőül nem ajánlkozott. Kijelentették azt is, hogy tudtuk nélkül a letartóztatott terheltekkel senki nem érintkezhetett, mindegyik terheltnek az első naptól kezdve megvolt a védője, s amennyiben a czikkben megirt ajánlkozásokról tudomást szereztek volna, bizonynyal rögtön közlik az illetékes kamarákkal.

Mindezeket megirtam a hirforrásul szolgált szegedi lapnak is, továbbá hivatalos jelentést tettem a kamarámnak. Arra nem tudok törvényes módot, miképpen lehetne az ilyen rágalmazó hireszteléseket büntető uton megtorolni. Hiszen az ügyvédi kar még csak nem is jogi személy. Arra pedig aligha támad valakinek gusztusa, hogy a gyanusitó hireszteléseket magára vegye.

— **Az országos birói és ügyészi egyesület** legutóbb tartott igazgatósági ülésén elhatározta, hogy a legközelebb megtartandó évi rendes közgyülés Kolozsvárott lesz 1909 október hó 10-én. Ezen közgyülés fog határozni az egyesületi szaklap kérdésében is. Az igazgatósági ülés legfontosabb tárgyai közé tartoztak a fegyelmi és nyugdijtörvény módositására vonatkozó javaslatok tárgyalása. Ennek egyes részletei lényeges eltérést tartalmaznak a mostani jogállapottól. A javaslatok ismertetésére még visszatérünk.

— **Adalékok az igazságszolgáltatás gyorsaságához.** 1. A bácsalmási járásbiróság egy 659 K-ás sommás perben még 1909 márczius 22-én expediálta a marasztaló itéletet a Székelyszenttamáson lakó alperesnek leendő hivatalos kézbesités végett a székelyudvarhelyi járásbirósághoz, és ezen 1909. Sp. 229. számu itélet még mindig nincsen kézbesitve, habár a székelyudvarhelyi járásbiróságnál ugy az itteni járásbiróság, mint a felperes ügyvédje, ismételten panaszt tett a késedelem miatt, és habár a késedelmes kézbesités miatt az ottani főszolgabirónál és az alispánnál is panaszt emeltem.

2. A marosillyei járásbirósághoz 1909 márczius 27-én postán megérkezett folytatólagos kielégitési végrehajtási kérvényt *1909 május 12-én* intézték el. Időközben azon ingatlant, melyre végrehajtási zálogjogot kivántam szerezni, elárverezték.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német perrendtartási novellát** a birodalmi gyülés 1909. évi május 5-én elfogadta és e határozathoz a szövetségtanács is hozzájárult. A törvény 1910 április hó 1-én fog életbe lépni.

A reform főbb vonásai a következők: *I. Birói szervezet.* 1. A járásbirósági értékhatár 300 márkáról 600 márkára emeltetett, szemben a kormányjavaslat által tervezett 800 márkás értékhatárral. 2. A törvényszékeknél szervezett kereskedelmi tanácsok (Kammer für Handelssachen) kereskedelmi ügyekben a polgári tanácsok helyébe lépnek, hozzájuk tartoznak a járásbiróságoknak kereskedelmi ügyekben hozott határozatai ellen használt jogorvoslatok. Ezt a kormányjavaslatból a bizottság kihagyta, de a plenum az eredeti javaslatot állitotta helyre. 3. A szüneti ügyek köre kibővittetett, amennyiben a költségmegállapitási eljárásra a szünetnek nincs befolyása, és a járásbirósági eljárásban minden perenkivüli ügy szüneti ügynek tekintendő.

II. Polgári perrendtartás. 1. A költségmegállapitásra vonatkozó határozatot a birósági irnok (Gerichtsschreiber) hozza. Határozata ellen a birósághoz lehet előterjesztéssel élni. 2. Ha a tényállás felderitése végett a fél személyes meghallgatása rendeltetik el, a fél hivatalból idézendő, még ha perbeli meghatalmazottja van is; de ez utóbbi is megidézendő. 3. Ahol elegendő ügyvéd van, ott az igazságügyi igazgatás a szóbeli tárgyaláson való képviseletet nem ügyvédeknek eltilthatja. 4. A jogorvoslati rendszer lényegesen egyszerüsittetett és egységesen szabályoztatott. 5. Az uj törvény radikálisan segit azon a panaszon, hogy makacssági és elismerésen alapuló itéletek sok meddő irást vesznek igénybe. A törvény megengedi a birróságoknak, hogy a felperes kérelmével teljesen egyező makacssági vagy elismerésen alapuló *itéletet röviditett formában szövegezzék.* A keresetet és jegyzőkönyv tartalmára való tekintettel elhagyható a tényállás, indokolás, az eljáró birák, felek, képviselők megnevezése, sőt az itélet rendelkező részének fixirozása is. Az itélet az iratoknál fekvő kereseti példányra vezetett egyszerü feljegyzésből állhat, mely pl. igy hangzik: «Makacssági itélet. Alperes a kérelem szerint köteleztetik és viseli a perköltséget. Az itélet végrehajtható». Ez a feljegyzés bélyegzővel is történhetik. A körülményekhez képest az ily itélet a felperesnek már a tárgyalás napján kézbesithető. 6. Az eskü szószerinti utánmondása elmarad. A biró elmondja a tanuk, szakértők, felek esküjénél a bevezető formulát és az eskü szövegét, mig az esküre kötelezett csak azt mondja utána: «Esküszöm, Isten engem ugy segéljen!» A tanu arra esküszik, hogy legjobb tudomása szerint a tiszta igazságot vallotta és semmit sem hallgatott el. Elhagyatott az a kitétel, hogy «semmit sem tett hozzá». A birodalmi gyülés elvetette a kormányoknak azt a javaslatát, hogy a szakértők és tanuk megesketése korlátoztassék. 7. A felek rendelkeznek afelett, amit a per anyaga gyanánt elő akarnak adni, de a határnapok kitüzése, az idézések — az itéletekét kivéve — hivatalból történnek. A felek a kitüzött határnapról elmaradhatnak, de ilyenkor uj határnap csak kérelemre tüzetik ki. Szabad iratok tartalmára hivatkozni, és a

bíróság a keresetet vagy más iratok alapján már a szóbeli tárgyalás előtt előkészitheti a várható bizonyitást; gondoskodhatik, hogy az első szóbeli tárgyaláson a szükséges bizonyitékok kéznél legyenek. Igy már a tárgyalás előtt beszerezhet iratokat és bizonyos feltételek mellett tanukat idézhet az első tárgyalásra. A bizonyitás felvétele azonban csak a tárgyalás alapján történhetik. Az illetéktelen bíróság a felperes kérelmére az ügyet az illetékes bírósághoz teszi át. A bizonyitás lehetőleg azonnal felveendő, különösen a szóbeli tágyaláson jelenlevő tanuk és szakértők lehetőleg azonnal kihallgatandók. 8. Uj szabályozást nyert a fizetési meghagyási eljárás. (Mahnverfaren). Ennél mellőztetett az eljárásnak, a személyes tartózkodási hely szerinti és dologi illetékességre való korlátozása; fontos ujitás, hogy a fizetési meghagyást a teljesitési hely szerint illetékes járásbirósánál is lehet kérni. Ha a kereseti összeg a járásbirósági értékhatárt meghaladja, ellenmondás esetén ezentul nem kell a keresetet a törvényszéknél megindítani, hanem a per egyelőre a járábiróságnál marad folyamatban. Azonban a felek mindegyike kérheti a pernek a törvényszékhez utasitását. A járásbiróság hivatalból vizsgálja illetékességét és illetéktelensége esetén a meg nem jelent alperes ellen a makacssági itélet hozatalát megtagadja, a megjelent alperest pedig az illetéktelenségre figyelmezteti. A törvény ezen eljárásnál az ügyvédi munkadijskálát is felemelte.

III. Ügyvédi dijak. A törvény javitja az ügyvédek tarifális dijazását. Nevezetesen: 1. A teljes tárgyalási dij mellett a teljes egyezségi dij jár, akkor is, ha az egyezség a bíróság előtt jön létre. 2. Okirati és váltóperekben az ügyvéd a skálaszerinti dij eddigi $^{6}/_{10}$-része helyett a teljes dijat kapja. 3. Ha a kereset az alsófoku bírósághoz visszautasittatik, ez az eljárás a dij szempontjából — a perilletéktől eltekintve — uj instanciának tekintetik. 4. A felebbezési eljárásban a dijtételek $^{3}/_{10}$-részszel emeltetnek. 5. Ujabb szabályozásban részesültek az irásdijak, postára adás dijai, végrehajtási dijak stb.

A birodalmi gyülés e törvény kapcsán az ügyvédség érdekében két fontos határozatot hozott, és pedig, hogy az ügyvédi dijszabás gyökeresen revideálandó, a szocziális igazságosság követelményeinek és az összes életviszonyok fokozott megdrágulásának tekintetbe vételével; továbbá, hogy az ügyvédek ellen jogügyek ellátásából támasztható követelésekre megállapitott elévülési idő leszállitandó.

— **Kényszer.** X. város hatósága egy telektulajdonosnak kijelentette, hogy házának felépitésére az engedélyt csak abban az esetben adja meg, ha a tulajdonos telkének egy részét az utcza czéljára ingyen átengedi. A telektulajdonos látva, hogy máskülönben épitési engedélyhez hamarosan nem jut, ami lényeges kárát jelentette volna, telke egy részét tényleg ingyen átengedte a városnak. A német birodalmi törvényszék a polgári törvénykönyv 123. §-ára való hivatkozással jogtalan kényszer okából az ingyenes szerződés megtámadására vonatkozó keresetnek helyt adott.

— **Angol kártérítő joggyakorlat.** Az alperes vasuttársaság telkén, az állomás közelében, de olyan helyen, ahová az állomásról nem láthatni el, gépszerkezetü jelzőkészülék áll, aminek főalkotórésze egy függőleges tengely körül forgatható körlemez. A terület be van keritve, de a keritésen — ami a szép, de szegény Irhonban szokott dolog — nagy rés tátong. Két kis fiu — az idősebbik kilencz esztendős — a négy éves felperessel együtt a készülékkel játszadozik, ráülnek a lemezre, forgatják. Felperes lába beleakadt a gépbe, eltörik, ugy, hogy amputálni kellett. Az elsőbiró a polgári perben eljáró esküdtszéket akként tanitotta ki, hogy az eldöntendő kérdés az: gondatlanság-e, hogy a keritésen rés volt? Az esküdtszék igen-nel felelvén, a biró 550 font kártéritést itélt meg. Az ir felebbezési biróság a felperest keresetével elutasitja. A kártérítő kötelezettség megállapitása — ugymond Irország lordkanczellárja — elviselhetetlen következményekkel járna a vasutvállalatokra, s általában a telektulajdonosokra. A lordok háza a felebbezési biróság itéletét megváltoztatja és marasztal. Nem az a lényeges, hogy éppen a kerités karbantartását hanyagolta el az alperes. Az a döntő, hogy a szerkezet az országuthoz közel, hozzáférhető helyen, nem volt megerősitve, hanem gyermekek is mozgásba hozhatták, és hogy a gyermekeket a játszadozásra egyenesen szinte csábitotta. A felperes kora miatt, jogilag beszámitható gondatlanságot nem követhet el. A lordok azt a jogszabályt állitják fel, hogy a dolog tulajdonosa felel azért a kárért, amit a dolog gyermekeknek okoz, ha a dolog veszélyes, és a tulajdonos elmulasztja annak a megakadályozását, hogy a dologhoz gyermek ne férhessen.

Felperes özvegy férje a hajó főszakácsa volt. Egy szép csendes reggel az elhalt felment a hajó fedélzetére, s egy matróz látta, hogy lenéz az óczeánra. Azóta nem látták. Az elsőbiró munkásbaleset miatt kártéritést itél meg az özvegynek. A londoni felebbezési biróság elutasitja; a felperesnek kell bizonyitania, hogy a baleset nemcsak «a szolgálat során», hanem, hogy «a szolgálat következtében» állt be. A biróság részvéttel van az özvegy iránt, de nem mondhatja ki, hogy az előadottakból az okozati összefüggés a szolgálat és a baleset közt megállapitható lenne.

Köteles-e az elszerencsétlenült magát mütétnek alávetni? A felperes matróz a hajón sulyosan megsérült. Southamptonban partraszállitották, s a hajóorvos mütétet ajánlott. A matróz azonban maga is egy ottani orvost hivatott, s véleményét kérte. Ez azt mondta, hogy a mütét érzéktelenités nélkül rendkivül fájdalmas, az érzéktelenités pedig életveszélylyel járhat a felperesre, aki Bright-kóros (vesebajos). Az elsőbiró szakértőket hallgatott meg, akik megállapitották, hogy a mütétet igen csekély koczkázattal végre lehetett volna hajtani, s hogy a józan felfogásu átlagembernek abba bele kellett volna egyeznie. A biró tehát csak addig állapitott meg kártéritést, mely időpontig a beteg a mütét következményeit kiheverte volna. A felebbezési biróság teljes kártéritést állapit meg. Nem az a lényeges, hogy a tárgyaláskor az orvosszakértők kifejtették, hogy a mütét nem járt veszélylyel. A felperesnek joga volt az ő bizalmi orvosának a jóhiszemü véleményéhez ragaszkodnia. Nem az a kérdés, hogy a mütét észszerü lett volna-e, hanem, hogy a felperes észszerüen tagadta-e meg a beleegyezését e mütéthez? Felperes jóhiszemüen tehette fel, hogy a mütét az egyik esetben rendkivül fájdalmas, a másik esetben életveszélyes lesz.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Nagyobb forgalmu fővárosi ügyvédi irodába teljesen gyakorlott jelölt vagy kezdő ügyvéd kerestetik. Ajánlatok Goldberger A. V. hirdetési irodájába kéretnek. 13433

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 28. szám. Budapest, 1909 julius 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A nyugdijtörvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századelei fenyitőeljárási gyakorlatához. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — A részvénytársasági vállalat tárgyának megváltoztatása. *Dr. Kuncz Ödön* budapesti ügyvédtől. — Az osztrák ügyvédi dijszabás. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A nyugdijtörvény módositása.

I.

Hogy az 1885 : XI. tcz.-be iktatott nyugdijtörvény régóta megérett a gyökeres módositásra, az azok közé a köztudomásu tények közé tartozik, amelyeket bizonyitani nem szükséges. Azt is tudja mindenki, aki a kérdés iránt érdeklődött, hogy az 1885 : XI. tcz. javarészében sajátképpen a százados osztrák bürokratikus gyakorlatnak törvénybe foglalása, tehát egy régóta — már Ausztriában is — megszünt világ hagyományainak állandósitása, elavult szabályoknak a modern élet viszonyaira alkalmazása, ugyszólván minden lényeges átidomitás hiján.

Az országos birói és ügyészi egyesület tehát csak az igázi közvélemény tolmácsolójává lesz, midőn a nyugdijtörvény módositásáról emlékiratot készül kidolgozni, hogy azt az egyesületnek okt. 10-én Kolozsvártt tartandó közgyülése elé terjessze megvitatás végett, sőt egyes javaslataival bizonyára már régóta megnyilt ajtókat tör be. Lehet ugyan, hogy ez az emlékirat is azokhoz az elődeihez fog temetkezni, amelyek az állami alkalmazottak és azok körében a birák és ügyészek egyéb jogos óhajtásait fejezték volt ki — amely óhajtások éppenséggel nem merültek ki a javadalmazás javitásának kérésében, mert vannak sürgős orvoslást váró egyéb bajok is — de még az évtizedek óta észlelt az a közömbösség, amely vezető államférfiainkat, de különösen országgyüléseinket jellemzi, mihelyt az állami alkalmazottakkat illető nagy *elvi* horderejü kérdéseknek törvényhozás utján szabályozása kerülne sorra: az sem riaszthatja vissza kötelességeik teljesitésétől azokat, akik még mindig abban a naiv hitben élnek, hogy a közpályán müködőre nézve a salus rei publicæ a suprema lex, amely minden önző törekvés fölé emelkedik.

Rövidlátó és kicsinyesen gondolkozó emberek persze — a megfelelő gunyos mosolylyal ajkaikon — könnyen ráfoghatják a nyugdijtörvény javitását óhajtókra is, hogy ők is csak a maguk és családjuk érdekeit oltalmazzák, midőn a végellátás kedvezőbb szabályozását sürgetik. De ezek a gyorsan itélők megfeledkeznek arról az elemi tételről, hogy a köztisztviselők anyagi viszonyainak javitása elsőrendü közérdek, amelynek elhanyagolása a közügyeken boszulja meg magát, nemkülönben arról, hogy a végellátás méltányos szabályozása egyik ellenértéke a köztisztviselők munkásságának, mert hiszen a fizetésnek aránylag csekélységét és — a naponként fokozódó drágaság mellett — a szerény szükségletek kielégitésére is elégtelenségét, éppen azokkal az előnyökkel is iparkodnak a mai állapot védelmezői megokolni, amelyeket az állami alkalmazottaknak és családjaiknak a végellátás biztosit.

Kétségtelen, hogy ennek megvannak a maga nagy előnyei, de csak akkor, ha ez a végellátás olyan, amely alkalmas a munkaképtelenné vált vagy elaggott állami alkalmazottnak avagy hátramaradottjainak legszerényebb igényeit kielégiteni és őket a legsulyosabb gondoktól megóvni. Bizonyos azonban, hogy a mai nyugdijtörvény szabályai ezt sem teszik lehetővé, legalább a nyugdijasok tulnyomó részére nézve nem, még kevésbbé pedig özvegyeiknek és kiskoru árváiknak, akikre nézve a családfő halála, igen kevés kivétellel, egyenlő értelmü a legsulyosabb anyagi nyomorba, a legnagyobb erkölcsi veszedelembe jutással.

Az alábbiakban következő számadatok bizonyitják majd, hogy nem üres szólamok ezek. Valóság, hogy ma a családos magyar állami alkalmazottak tulnyomó részének sem fizetése, sem nyugdija, sem pedig az özvegyi nyugdij nem elégséges a megélhetésre, még a legszükösebb viszonyok a[illegible] ételével sem, ha a kulturember legminimálisabb igényeit, nemkülönben a közhivatallal járó publica honestas legszerényebb követeléseit is csak némiképpen kielégiteni akarja. De ezzel a valósággal szemben áll az a másik meggyőződésem, amelyet már több alkalommal ki is fejeztem, hogy t. i. az állami alkalmazottak mai óriás és sokszorosan nagy létszáma, a drágaság ellenére is kizárja illetményeik javitásának lehetőségét, annál is inkább, mert a magyar állam bevételeihez képest már is aránytalanul nagy összeget fordit alkalmazottai illetményeire. S ezért ujból ismétlem itt is, hogy csakis az alkalmazottak létszámának könnyen lehetséges tetemes csökkentése teszi majd lehetővé a javadalmazásnak annyira szükséges és megokolt javitását.

Ugyanigy vagyunk a végellátás dolgában is, amely körül számos igen jogosult óhajtásnak a megvalósitása egyáltalán nem is kérhető, mert számitanunk kell az ország pénzügyi terheivel és különösen azzal, hogy nyugdijak czimén ezentul tetemes lesz a kiadásnak évről-évre emelkedése azért, mivel 1908 óta kezdenek tömegesen lejárni a harmincz- és még inkább a negyvenéves szolgálati időtartamok, amelyek a teljes nyugdij élvezetére jogositanak. Hogy pedig ezen a czimen is mily nagy mértékben fokozódik a kiadás, azt legjobban tanusitják az állami költségvetésnek az utolsó tiz évről szóló adatai, amelyeket az 1900. évi és az 1909. évi költségvetések szembeállitása tüntet föl legjobban.

Az 1900. évi költségvetés ugyanis nyugdijak czimén előirányzott a főrendiháznál 5588 K-t, az 1909. évi pedig már 16,518 K-t; a képviselőháznál 1900 : 36,030 K-t, 1909 : 53,630 K-t; az állami számvevőszéknél 1900 : 102,052 K-t, 1909 : 104,612 K-t; a közigazgatási bíróságnál 1900 : 36,000 K-t, 1909 : 87,246 K-t; a miniszterelnökségnél 1900 : 76,680 K-t, 1909 : 143,486 K-t; az Őfelsége személye körüli miniszteriumnál 1900 : 58,381 K-t, 1909 : 82,976 K-t; a horvát—szlavon—

dalmát miniszteriumnál 1900 : 14,598 K-t, 1909 : 59,554 K-t; a belügyminiszteriumnál 1900 : 1.680,000 K-t, 1909 : 3.272,000 K-t; a pénzügyminiszteriumnál 1900 : 6.110,000 K-t, 1909 : 7.746,000 K-t; a kereskedelemügyi miniszteriumnál 1900 : 2.400,000 K-t, 1909 : 3.550,000 K-t; a földmivelésügyi miniszteriumnál 1900 : 1.415,220 K-t, 1909 : 1.963,719 K-t; a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál 1900 : 996,000 K-t, 1909 : 2.234,100 K-t; az igazságügyi miniszteriumnál 1900 : 4.112,400 K-t, 1909 : 6.330,000 K-t; a honvédelmi miniszteriumnál 1909 : 1.998,000 K-t, 1909 : 3.559,000 K-t. Tiz esztendő alatt tehát a magyar állam kiadásai a nyugdijak czimén — a kabinetirodánál és a közös intézményeknél alkalmazottak nyugdijai nélkül — kerek összegben 10.000,000 K-val növekedtek (19.000,000-ról több mint 29.000,000-ra), ez az emelkedés pedig a fönn jelzett okból ezentul sokkal rohamosabb lesz, ami abból is kiderül, hogy még további tiz évvel visszamenően, 1890-ben, a nyugdijteher (kerek összegben) csak 12.600,000 K-t tett volt ki.

Ezek a számadatok is arra intenek, hogy a létszám csökkentése az egyetlen mód az állami alkalmazottak jogos igényeinek méltányos kielégitésére és az államnak, mint munkaadónak az irányukban fönnálló kötelezettségei megfelelő teljesitésére. Mert azzal minden komolyan gondolkodónak tisztában kell lennie, hogy — a fönn érintett közérdeken felül — az a szolgálati szerződés, amely egyfelől az állam, másfelől az ő alkalmazottjai közt fönnáll, az államra azt az emberi és erkölcsi kötelezettséget rója, hogy abban a mértékben gondoskodjék tisztességes megélhetésükről, amilyen mértékben követel tőlük az egyéb alkalmazottaktól megkülönböztető életmódot és magatartást, beleértve a legszigorubb megóvását annak a hatósági tekintélynek, amely az állami tisztviselők mindenikének állásához szükségképpen füződik. Ezt a kötelezettséget az államnak áldozatok árán is teljesitenie kell, csakugy, amint a családapa a legnagyobb áldozatok árán gondoskodik családja tagjairól. Ha ezeknek az áldozatoknak a végső határához ért, akkor a szükségleteket fogja fokozatosan csökkenteni. Igy kell az államnak is tennie. Alkalmazottjainak javadalmazását számba jöhető összeggel ma már nem javithatja, csökkentse tehát — ne az alkalmazottaknak amugy is már a legkisebb mértékre leszállitott igényeit, hanem a maga tisztviselő-szükségletét és azonnal módjában lesz, ujabb megterhelés nélkül, érezhető segitséget nyujtani minden irányban.

Mindezeket azért kellett előrebocsátanom, hogy minden érdeklődő lássa, hogy a nyugdijtörvény módositásánál milyen mértékben kell figyelemmel lenni az állam teherviselő képességére és hogy miképpen kell megosztani az ebből folyó lehetőségeket az alkalmazottaknak olyan igényeivel, amelyeknek meg nem valósulása már az emberiesség rovására megy. De azt hiszem, hogy ami lehetséges volt az osztrák állami alkalmazottak végellátása érdekében, amitől nem riadtak vissza az Ausztriával közös intézményeink alkalmazottjainál,* beleértve a közös hadsereg ellátását is: az nem lesz éppen csak a magyar állam alkalmazottjaival szemben meg nem valósitható — messzebb pedig ezeknek a kivánságai sem mennek.**

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

(Folyt. köv.)

* Tudnivaló, hogy Ő Felsége 1897. jun. 2-án kelt elhatározásával az 1896 május 14. osztrák nyugdijtörvényt, ideiglenes hatálylyal, addig, amig a közös tisztviselők és szolgák részére végleges nyugdijtörvényt alkotnak, ezekre és hátramaradottaikra is kiterjesztette.

** Noha az alább következőkben elsősorban a birák, ügyészek és birósági hivatalnokok szempontjaira vagyok figyelemmel, magától értődik, hogy észrevételeim és javaslataim többsége az összes állami alkalmazottak végellátására is ráillik, annál is inkább, mert a nyugdijtörvény általános hatályu lévén, módositása is mindegyik állami alkalmazottra egyaránt ki fog terjedni.

Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századelei fenyitőeljárási gyakorlatához.

Probation officer és a büntetés angol rendszerü föltételes fölfüggesztése a XIX. századelei gyakorlatban.

Fayer László 1892 ben megjelent «Büntetési rendszerünk reformja» czimü müvében és *Széll Farkas* debreczeni kir. táblai tanácselnök a Jogt. Közl. 1894. évi 1. számában bőséges adatokkal támogatták azt a tételt, hogy a büntetés föltételes fölfüggesztését hazai joggyakorlatunk évszázadokon által ösmerte és alkalmazta.

E forrásmüvekben hivatkozott példák azonban csak egyes városok jogára vonatkoznak. Már pedig köztudomásu, hogy 48 előtt a fenyitő jog szabályai — hisz ezt a *Deák-Hertelendy*-féle követjelentés is hangsulyozza — megyénként nagyban eltértek egymástól.

Erre való tekintettel — főleg *Fayer* buzditásai folytán — tökéltem el magam évekkel ezelőtt arra, hogy Pestvármegye és a Nemzeti Muzeum levéltárának a XIX. század első felére vonatkozó okiratait áttanulmányozva, megállapitsam, divott-e a föltételes elitélés a megyei, nevezetesen pestmegyei törvényszéki itéletek szerint a XIX. század első felében?

Az u. n. hivatalos jogtudománynak *máig is uralgó* álláspontja szerint* «*a XIX. század folyamán a büntetés ez a módja elenyészett.*»

Ugyanerre az eredményre jutottam én is, amig kutatásaimban törvényszéki itéletek áttanulmányozására szoritkoztam.

Ez volt a hiba.

A föltételes elitélés intézményének nem kelléke az, hogy végitélet meghozatalára illetékes hatóság hozta légyen. A vádalahelyezésre illetékes fórum is hozhat ily határozatot. Megyei jogunk szerint az inactionatio a közgyülés (néha a kisgyülés) hatáskörébe tartozott. És — amint ezt igen sok, Pestmegye levéltárában őrzött határozat bizonyitja — ez a fórum igen gyakran függesztette föl a XIX. század első felében a fiskálisi akcziót, a bünvádi eljárást a büntény csekélységére, a vádolt személy ifjuságára, megjobbulásának reményére, valamint arra való tekintettel, hogy a vádbeli cselekménynek rugóját nem a vádlott lelkének megátalkodott gonoszsága, hanem csak pajkosság, negédesség képezte.

A *Fayer* és *Széll* által közölt itéletekkel hasonlitva össze ezeket a határozatokat, 4 irányban mutatkozik eltérés:

1. más a forum;

2. a *Fayer* által közölt esetekben ugyszólván mindig kimondták az in konkreto alkalmazandó, illetve fölfüggesztett büntetést. Ugyanez áll a *Széll*-féle esetekről, kivévén azokat, melyek a XIX. századból keltek. Ezekben is, mint az általam talált esetekben a közgyülés nem szabott ki büntetést.

3. a *Fayer* és *Széll* által közölt esetekben főbenjáró, sőt halállal sujtandó büncselekmény esetén is fölfüggesztették a büntetést. Pestmegye XIX. századelei gyakorlata szerint, amint ez az alább közölt esetből is kitünik, csak kisebb sulyu büncselekmény esetén;

4. *Probation officer*, a vádlott megjobbulása fölött őrködő személy kirendelését többnyire csak a XIX. századelei pestmegyei gyakorlatban találni.

Azon további eltérés, mely — mellesleg megjegyezve — nem is minden egyes esetben állapitható meg, hogy t. i. a régibb gyakorlat szerint gyakran csak «*az ilyen*» vagy pedig len «*az ilyen vagy hasonló*» büntény elkövetése vonja maga után a büntetés végrehajtását — amit a hivatkozott pestmegyei gyakorlat nem ismert — az imént mondottak-

* L. edvi *Edvi Illés Károlynak* a B. N. zsebkönyve 3. lap.

ban leli okszerü magyarázatát, amennyiben a régibb gyakorlat főleg sulyosabb büncselekmények esetén alkalmazta ezt az intézkedést.

Végül megjegyezzük, hogy a megbeszélés tárgyát képező eseteket véve alapul, a tekintetben XVI. és XIX. századok megegyeznek, hogy próbaidőmeghatározás nem történt; más szóval: végrehajtandó a büntetés a fölfüggesztés után bármikor, akár 30 év mulva is, ha a vádlott ujólag követett el büntetendő cselekményt. Ám e drákóinak látszó szigor enyhitéséhez nagyban járul hozzá a casier judiciaire hiánya, valamint az a körülmény, hogy a biró méltányossági okokból a föltételesen elitélt, de sőt a rovott multunak büntetését is több izben függesztette fel.

Itt közöljük a hivatkozott, 1816. évi Szentmihály hó 27-én kelt 3473. sz. közgyülési határozatot:

«A f. eszt. 2970. sz. a. közölt abbeli végzésnek fölolvastatása alkalmatosságával, mely által tudniillik *ifj. Beleznay Samuel* úrnak az általa végbevittetett több rendbeli excessusok végett megfogadtatása meghatároztatott: előadatott klyi Tanácsos keselőkői Majthényi Károly úrnak mai napon benyujtott abbeli folyamodása, melyben azt kérte, hogy az emlitett ifju gróf, aki indulatjai által elragadtatván, a tárgyalt excessusok végett fogházban tétetett, leginkább azért, hogy mint különben is közelről való atyafia az általa félbe szakasztott tudományait a folyamodó úrnak igazgatása és fölvigyázása alatt folytathassa, kezességre a fogházból szabadon bocsájtassék, minthogy továbbá a többször emlitett ifju megbánván cselekedeteit; a megjobbulásra tökéletes reménységet nyujtana: az eránt is esedezett, hogy az ellene rendelt fiscalis actiónak folytatása függesztessen fel:

az előhozott ebbeli környülállások, leginkább pedig a tekintetből, hogy a folyamodó Klyi tanácsos Úr a többször emlitett ifju grófnak jobbra leendő vezérlését magára vállalván, nemcsak megjobbulása eránt az egyben gyült rendeknek reménységet nyujtott, hanem azon következések eránt is, melyektől tartatván, megfogadtatása elrendeltetett, a felelés terhét magára vállalta:

Klyi tanácsos úr kezességére előbbeni szabadságában leendő visszahelyeztetése meghatároztatott, *egyszersmind pedig az ellene rendeltetett fiscalis actiónak további folytatása felfüggesztetett* és ahhoz képest az ügyészi tisztség a jelen való végzésnek kiadása mellett utasitani rendeltetik.»

Az u. n. angol büntetésfölfüggesztési rendszer kellékeit megtaláljuk ebben a határozatban, amennyiben sem a próbaidő tartamát, sem a fölfüggesztett büntetés mérvét meg nem szabja a határozat és probation officert is rendel.

Pedig ez a határozat 1816-ban kelt, Angliában pedig *Hill* recordernek Birminghamban való föllépte, azaz 1842 előtt azt sem tudták, mi fán terem a föltételes elitélés. A probation officert pedig csak az 1877. évi «*Probation of First offenders Act*» szabályozta akként, hogy *recognizance*, azaz kezesség (bizonyos összegnek nem teljesités esetén való fizetésére kötelezés) esetén van helye fölfüggesztésnek.

Hogy hazánkban már a század elején nagyban divott *gyermekbiráskodási* ügyekben a patronage, azt e lapok hasábjain más alkalommal volt szerencsém kimutatni. Igy hát ezuttal csak annyit, hogy a kiskoruak részére *probation officert* rendelő végzésektől hemzseg a levéltár. De a hivatalos okiratok között nincsen nyoma, mert titokban történt és csak *Pardoe*nak hazánkról személyes tapasztalatai alapján 1840-ben Londonban kiadott háromkötetes, a mi történetiróink által is minden tekintetben megbizhatóként elfogadott müvéből tudjuk, hogy a gyermekvédelem és illetve a patronage előharczosai közt a palatinusné ő fensége tettel vett részt, amennyiben az egyik *Beleznay* gróf gyilkosságért és a gyilkossággal egyidejüleg elkövetett testvérgyilkosság kisérletéért itéltetvén el, ő fensége az elitélt öt éves fiacskáját idegen országban más név alatt neveltette. Jóságos angyalként secernálta környezetének sötét emlékitől és nemes szándékát siker koronázta.

Ez az intézkedés azért is volt szükséges, mert tapintatlan megjegyzések és kiváncsiskodó kérdezősködések elmérgesitik a kiskoru lelkét. Ez az igazság örök, de ez az intézkedés ma még sem volna foganatositható.

Ifj. Dombováry Géza.

A részvénytársasági vállalat tárgyának megváltoztatása.

Kereskedelmi törvényünk 157. §-a szerint (3. kikezd. 1. pont) a «*vállalat tárgya*» a tervezetbe foglalandó; 179. §-ának utolsó bekezdése értelmében pedig az alapszabályoknak a tervezetből átvett rendelkezései — a törvényben kiemelt eseteken kivül — még közgyülési határozattal sem módosithatók. A «vállalat tárgya» nem tartozik a kivételek közé; tehát módositása, törvényünk szigoru magyarázata mellett csakis a részvénytársaság megszüntetésével és uj társaság alakitásával történhetik.

Mielőtt ezen kérdés közelebbi fejtegetésébe bocsátkoznánk, szükségesnek tartjuk az itt uralkodó általános elveknek ismertetését.

Kétségtelenül legfontosabb alkateleme a részvénytársaságnak, minthogy a létjogosultságát megadó czél közvetlen tartalmát képezi.* S ezen fontossága a gyakorlatban is általánosan elismert, mert hiszen a részvényaláirók éppen a tárgyul választott vállalat életrevalóságának vizsgálása után bocsájtják tőkéjüket a részvénytársaság szolgálatába. Ha tehát a részvénytársaság a legfőbb karakterisztikumát képező czél (tárgy) megvalósitásának munkálását abbanhagyva, más tárgyra terjeszti ki müködését, lényegét változtatja meg és ezzel elsősorban részvényeseinek jogát sérti, akik megkövetelhetik tőle, hogy mindvégig eredeti czéljához ragaszkodjék.

A vállalat tárgyának módositását vizsgálva, két fontos distinkcziót kell szorosan szem előtt tartanunk.

Először is meg kell különböztetnünk az eredeti tárgy *abbanhagyását* és uj tárgy választását az eredeti tárgy épségben hagyása mellett történő üzletkör kibővitésétől: másodszor a tárgy *tényleges* módositását, az alapszabálymódositással kapcsolatos — mondhatnók — jogi módositástól.

A konkrét esetekben felmerülő vitás kérdések eldöntésénél pedig a kereskedelmi élet tekintetbe vételével kell megvizsgálnunk, hogy a részvénytársaság tényleges müködésében avagy az alapszabályok módositásában rejlő és a tárgygyal kapcsolatos eltérések tekinthetők-e annyira nagyfontosságuaknak, hogy a *vállalat tárgyának megváltoztatását* eredményezni alkalmasak; avagy csak az általánosságban tartott czél keretén belül mozgó kisebb eltávolodások, amelyeknek megengedését a részvénytársaság mint kereskedő által megkivánható szabad mozgás és rugalmasság biztositása javallja.

Ezen általánosságban tartott direktivák előrebocsátása után közelebbről vizsgálhatjuk a tárgy változtatásának kérdését.

A törvényhozásokban megnyilvánul az a felfogás, hogy arra, miképp a részvénytársaság a tervezetben körvonalazott czélja (tárgya) mellett megmaradjon, mindenekelőtt a közvetlenül érdekelt részvényeseknek van igényük akik a tárgy megváltoztatása esetén egyéni jogaikban szenvedhetnek sérelmet.

Ezen felfogást támogatja az az érvelés, hogy a részvénytársaságnak módjában áll czélját és tartalmát a legnagyobb előrelátással és körültekintéssel olyan alakban meghatározni, hogy az minden, a társaság jólétéhez szükséges lépés megtételét lehetővé tegye.

A részvénytársaság maga választja ki az utat, amelyen haladni akar; ő viselje a következményeket, ha akadályokra talál.

Ennek a felfogásnak azonban, kizárólagos törvényhozási elvvé való emelése azt eredményezné, hogy a részvénytársaságok az előre nem látható körülmények következtében felmerülő nehézségeket elháritandó — vállalatuknak tárgyát a legnagyobb általánosságban jelölnék meg, ami egyrészről a részvénytársasá-

* Code de commerce Art. 30. «Elle (société) est qualifiée par la désignation de l'objet de son entreprise.»

got kereskedői individuálitásától fosztaná meg, másrészről a részvénytársaság igazgatóságának a részvényesek által ellen nem őrizhető plein pouvoir-t adna. Viszont, ha a törvényhozás ezt elkerülendő, a vállalat tárgyának szoros körülirását követeli meg és egyuttal megtiltja annak bármily irányu megváltoztatását — méltánytalan szigorusággal sujtja a társaságot különösen abban a nagyon könnyen előfordulható esetben, amidőn az üzletkör kiterjesztése vagy abbanhagyása a változott gazdasági viszonyok között a társaság *létérdeke.*

Éppen annak az igazságnak megismerése, hogy a gazdasági konjunkturák befolyása alatt álló részvénytársaságok müködésének tartalmát *szigoruan* körvonalozni nem lehet anélkül, hogy az ezen tartalomhoz való merev ragaszkodás bizonyos előre nem látható viszonyok között ne sodorná a társaságot válságba, képezi a legtöbb törvényhozásban megtalálható olyan intézkedésnek legis ratióját, amely a tekintetbe veendő érdekek megóvásával megengedi a társasági czél módositását.

A német kereskedelmi törvény megengedi a vállalat tárgyának alapszabályváltoztatással kapcsolatos bármiféle módositását; (tehát a tárgy teljes feladását épugy, mint ujabb üzletkör felölelésével való kibővitését) de csakis a 275. §. szigoru feltételeinek (a határozathozatalnál képviselt alaptőke ¾ részével rendelkező részvényesek szavazata) betartásával. Amellett jogában áll a részvénytársaságnak ezen határozathozatalt az alapszabályokba foglalt intézkedésekkel még szigorubb feltételekhez kötni. Ennek következtében a törvény és esetleg az alapszabályok rendelkezéseinek betartásával optima forma keresztül vitt módositása a vállalat tárgyának törvényben megengedett joga a német részvénytársaságok közgyüléseinek; annak bejegyzése a bíróság kötelessége és az ellen sem a részvényesek, sem az érdekelt harmadik személyek nem tiltakozhatnak.

Németországban tehát annak a kérdésnek eldöntése, hogy a részvénytársaság valamelyes magatartása képezi-e a vállalat tárgyának megváltoztatását vagy sem, csakis akkor válik aktuálissá, ha a részvénytársaság alapszabályváltoztatás és a fenti feltételek betartása nélkül csak *tényleg* terjeszti ki vagy módositja üzletkörének tartalmát.

A bíróságnak ezen kérdés *hivatalból* történő vizsgálatára csakis az általános ellenőrzési jog gyakorlása közben van alkalma; olyan esetben például, amidőn a közgyülés felhatalmazza az igazgatóságot vasuti menetjegyek elárusitására — holott a részvénytársaság tárgya kőszénbánya-kiaknázás. Ilyenkor a bíróság elé terjesztett közgyülési jegyzőkönyvben foglalt határozat hivatalból semmisitendő meg. Legtöbbször azonban a *tényleges módositás* nem a közgyülés határozata alapján történik, hanem — a birói ellenőrzés megkerülésével — az igazgatóság ténykedése kapcsán. Ezen esetben a birói döntés csakis a részvényesek vagy mások által az igazgatóság vagy részvénytársaság ellen inditott per folyamán válhat aktuálissá.

A vitás kérdés eldöntésénél a német biróságok általános felfogása oda irányul, hogy csakis a részvénytársaság *czélját* érintő és módositó nagyobbszabásu eltávolodások az alapszabályokba foglalt üzletkörtől állapitják meg a vállalat tárgyának módositását, ami a kereskedelmi életviszonyok követelményeinek szem előtt tartása mellett helyes is.

Mint láttuk, a német bíróság rendszerint három esetben foglalkozik a vállalat tárgyának módositásával: 1. a 275. §. értelmében eszközölt alapszabálymódositás formai ellenőrzésekor; 2. a közgyülési jegyzőkönyvben foglalt határozatok felülvizsgálásakor és 3. valamelyes perrel kapcsolatban. (A két utóbbi esetben érdemben.)

A 3. esetben a vállalat tárgyára való vonatkozással különös figyelmet érdemel az a per, amelynek megindítására a kereskedelmi törvény 236. §-a azon az alapon jogositja fel a részvénytársaságot, hogy az igazgatósági tagok valamelyike a *vállalat üzletkörébe* tartozó ügyletet kötött saját vagy más számlájára a részvénytársaság beleegyezése nélkül, és igy megsértette az őt törvénynel fogva terhelő *versenytilalmat.* Itt a legfontosabb kérdés, ami a részvénytársaság kereseti igényének megitélésére döntő befolyást gyakorol, annak a tisztázása, hogy a részvénytársaság által nehezményezett ügylet a részvénytársaság üzletkörébe tartozik-e vagy sem. S különösen ezen perekben van alkalma a német biróságnak a «vállalat tárgya» értelmezésénél követendő birói gyakorlat leszögezésére.

A *franczia jogban* ezen kérdést eldöntő törvényes intézkedést nem találunk. Eltekintve a Code de commerce 30. §-ában a vállalat tárgyának (l'objet de l'entreprise) tulajdonitott nagy fontosság kidomboritásától, a részvénytársaság ujabb szabályozását tartalmazó 1867 julius 24-iki törvény (módositva az 1893 augusztus 1. és 1903 november 13-iki törvényekkel) 31. §-a értelmében: az alapszabályok módositását, a részvénytársasági alapszabályokban meghatározott tartamának meghosszabbitását, vagy ezen tartam letelte előtti feloszlatását csakis olyan közgyülés határozhatja el, amelyen az alaptőke felét képviselő részvényesek jelen vannak. Ebből azt lehetne következtetni, hogy a vállalat tárgyának alapszabálymódositással kapcsolatos megváltoztatása az ilyen minősitett határozatképességgel biró közgyülésnek jogában áll.

Lyon-Caen és Renault (Traité des sociétés commerciales, 646. l.) azonban megkülönböztetik az alapszabályok *lényeges tartalmának* módositását a nem lényeges tartalom módositásától és csupán ez utóbbira nézve ismerik el a közgyülés fenti hatáskörét; mig a lényeges tartalom (ahová a vállalat tárgyát is sorolják) megváltoztatása szerintük csakis az összes részvényesek beleegyezésével történhetik. Ezen felfogásukat az általános magánjogi societas azon szabályára alapitják, amely szerint a *társasági czél* módositása csakis az összes tagok beleegyezésével lehetséges. Ilyen irányban nyilvánul meg a franczia joggyakorlat felfogása is.

Az 1862. évi régi *angol törvény* megengedte a tárgy megváltoztatását, csakhogy egészen szigoru feltételekhez kötötte a határozathozatal módját (special resolution). Az 1890. (53. 54. Vict.) évi uj törvény azonban a bíróság jóváhagyásától teszi függővé az e tárgyban hozott közgyülési határozat érvényességét; amely jóváhagyás megadása tárgyában a bíróság csakis az összes érdekeltek (tehát hitelezőknek is) meghallgatása után határoz.

A mi kereskedelmi törvényünk szerint a vállalat tárgyának megváltoztatása (értve ezalatt mindig a társasági czélt módositó változtatást) nem áll jogában a közgyülésnek. S a törvény szellemét szigoruan követve, a czégbiróságoknak kötelessége minden olyan alapszabálymódositásnak a bejegyzését, amely a vállalat tárgyát változtatja meg — megtagadni; továbbá minden ilyen tartalmu közgyülési határozatot *hivatalból* megsemmisiteni.

De a birói ellenőrzési jogtól eltekintve, minden egyes részvényesnek jogában áll a vállalat tárgyát akár tényleg, akár alapszabálymódositással megváltoztató részvénytársaságot, a kereskedelmi törvényünk 174. §-a értelmében perrel megtámadni, és amennyiben ez a változtatás az igazgatósági tagok ténykedésének eredménye, az igazgatósági tagokat viszont a részvénytársaságnak áll jogában felelősségre vonni.

A mi törvényünk nem ismer a részvénytársaságnál olyan *organumot,* amely ezen változtatás eszközlésére jogositott volna. Az egyetlen lehetőség, amit a tárgyát változtatni kénytelen társaság tehet, a részvénytársaság feloszlatása és uj czéllal uj társaság alakitása.*

Gyakorlatunk a kereskedelmi törvény ezen rendelkezéseiben kétségtelenül megnyilvánuló szigoruságot két irányban igyekszik enyhiteni.

Egyrészről magáévá teszi a franczia joggyakorlat azon álláspontját, hogy az *összes* részvényesek jogositva vannak a részvénytársaság tárgyát megváltoztatni. (C. 586/98.)

Indokul szolgálhat, hogy a részvénytársaság végeredményben a részvényesek vagyoni érdekeinek képviselője; a törvény szigorusága éppen a részvényeseknek «egyéni jogát» védi: cessat legis ratio, ha a jogosultak nem szorulnak védelemre. Ez a felfogás azonban mig egyrészről alkalmas arra, hogy a feltétlenül szükséges tárgymódositás esetén a hosszadalmas társaság feloszlatást és ujjáalakitást mellőzze; másrészről nem számol azzal a körülménynyel, hogy a részvénytársaság czéljának változtatása a hite-

* Teljesen ezt az értelmet tulajdonitja *Lehmann* (Das Recht der Actiengesellschaften II. 472. 3. jegyzet) a magyar kereskedelmi törvény intézkedéseinek. Viszont *Endemann* (Das Recht d. H. G.) a kereskedelmi törvényünk alapját képező régi német kereskedelmi törvény 214. §-ával összeegyeztethetőnek tartja, hogy az *összes* részvényesek megváltoztathatják a tárgyat a részvénytársaság feloszlatásának mellőzésével. Hasonló értelemben *Nagy Ferencz* (I. 377. l.) *Klupathy* és birói gyakorlatunk.

lezőknek is érinté az érdekét, akiknek beleegyezése a méltányosság szempontjából szintén megkövetelendő.

A másik eszköz, amelylyel bíróságaink a kereskedelmi törvény merev alkalmazásának élét tompitják, a társasági czél megváltoztatása fennforgásának a kereskedelmi forgalom igényeinek tekintetbe vételével történő megállapitása. Lényegtelenebb, ad hoc történő eltérések és tényleges módositások esetén bíróságunk nem alkalmazza a kereskedelmi törvény szigoruságát, mert nem látja fennforogni a vállalat tárgyának *megváltoztatását.* (A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék állandó gyakorlatának mondható.)

És a kereskedelmi élet szempontjából az ez irányban kialakuló birói gyakorlat bir mindenütt, de legfőképpen nálunk a legnagyobb fontossággal.*

A *tárgy* (czél) helyes értelmezésével a bíróság csakis olyan változtatásokban fogja megtalálni a kereskedelmi törvény által tiltott módositást, amelyek nagy horderejüknél, hosszu időre kiható irányuknál fogva alkalmasak arra, hogy a részvénytársaság karakterét, lényegét forditsák ki a sarkából. Az ilyen változtatásokkal szemben jogosult a magyar kereskedelmi törvény szigoruságа: ennek a szigoruságnak enyhitésére azonban egyedül az angol törvényben szabályozott *birói jóváhagyás* tekinthető alkalmasnak.

Dr. Kuncz Ödön,
ügyvéd.

* A Curia 821/908. számu határozatában nem tekintette a vállalat tárgya megváltoztatásának azt, hogy lóvasut villamos vasuttá alakult. Hasonlóképpen nem képez tárgyváltoztatást, ha gázvilágitással foglalkozó részvénytársaság villanyvilágitásra tér át. De az eredeti tárgy épségbenhagyása mellett egészen uj üzletág felvétele képezhet némely esetben tárgyváltoztatást. (Reichsgericht. «Recht» 1903. 582.).

Az osztrák ügyvédi dijszabás.

A minap megemlékeztünk a julius 1-én életbe lépett osztrák ügyvédi dijszabásról, melynek rendelkezéseit vázlatosan ismertettük is. Most, hogy a hiteles szöveg előttünk fekszik, részletesen közöljük a dijszabást, mert a magyar ügyvédi kart is érdeklő ezen kérdés legutóbb nálunk is felvettetett és a költségmegállapitások, sajnos, az ügyvédi karra nézve állandóan szomoru aktualitással birnak.

A dijszabás általános részének 1. §-a értelmében az olyan ügyvédi munkákra érvényes a dijszabás, melyek egyszerüségük és állandó ismétlődésük folytán átlagos értékelést engednek. A 2. §. értelmében a felek közti egyezkedést ezen tarifa nem érinti. Az ügyvédnek ilyen megegyezés hiján is joga van a különös körülmények és az ügyfelének különös megbizása által igazolt többletigényét érvényesiteni.

Nem terjed ki tehát az ügyvédi dijszabás az érdemleges ügyvédi munkára. Ennek dijazása ellen Ausztriában is sok a panasz, de az érdemleges ügyvédi munkának az az értékelés, mely a hazai bíróságainknál — beleértve a nagyméltóságu kir. Curiát is — otthonos, Ausztriában távolról sem ismeretes. Ott a közönséges blankettáris és behajtási munkák ugyan kevésbbé dijaztatnak, mint nálunk, viszont azonban az érdemleges ügyvédi munka jóval nagyobb megbecsülésben részesül, mint hazánkban, hol kir. táblai és curiai itéletek és végzések 6—8—10 K munkadijakat állapitanak meg rendes perekben a sikerre vezetett perorvoslati beadványokért és ahol szinte egyedül áll egy-egy tanácsnak az a merészsége, amely nagyobb értékü perekben jogorvoslatért vagy felülvizsgálati tárgyalásért (horribile dictu) 100—200 K-val is értékeli az ügyvédi munkát.

A dijszabás három osztályt különböztet meg. Az első osztályba tartozik Bécs város környékével; a második osztályba az összes törvényszéki székhelyek és Karlsbad, Marienbad, Merán, Ischl, Gmunden és Baden; a harmadik osztályba az összes többi helyek tartoznak.

A perbeli információ felvételének és ügyiratok áttekintésének dija rendszerint bennfoglaltnak tekintetik a beadványok vagy a tárgyalások dijában; ha azonban egyes esetekben az ügy egyszerüsége daczára is az információ hosszabb időt vett igénybe, akkor az illető beadvány vagy tárgyalás dija 50%-kal felemelhető.

A kézbesitésről vagy a jogerőről való meggyőződés, a telekkönyvi, czég- vagy végrehajtásijegyzék hivataloknál való egyszerü eljárásokért külön dij csak akkor állapitható meg, ha ezen eljárások nem tartoznak azon előkészitő cselekményekhez, melyek a dijszabásban előforduló tételek elvégzésére rendszerint szükségesek. Költségjegyzék szerkesztéséért csak a dijszabás 11. pontjában megállapitott kezelési dij jár (oldalanként 100 K-ig 20 f., 100 K-án felül 40 f.).

A dijszabás nem érinti a biró ama jogkörét, hogy az egyes cselekmények szükségességét és czélszerüségét vizsgálja.

A dijszabásban megjelölt egyes cselekményekért az ott megjelöltnél magasabb összegek állapitandók meg, ha a konkrét esetben az átlagos értékelésnek törvényes vélelme nem alkalmazható.

A dijszabás maga a következő:

1. Egyszerü beadványokért, mint bejelentés a bírósághoz, kérvény felvilágositásért, bizonyitványért, másolatokért, ügyiratok megtekintéséért vagy ügygondnok kirendelése iránt, kereset vagy jogorvoslat visszavétele iránti kérvény, fizetési meghagyási eljárásban ellenmondás, zárfeloldó kérvény, stb.

	I.	II. osztály	III.
100 K-ig	3 K	2·50 K	2·K
100-tól 200 K-ig	4 «	3·50 «	3 «
200 « 400 «	5 «	4·50 «	4 «
400 « 600 «	6 «	5·50 «	5 «
600 « 1000 «	8 «	7·— «	6 «
egyéb esetekben	10 «	8·50 «	7 «

2. Keresetekért (ide értve váltó, kölcsön, vételár, bér ir. és a végrehajtási eljárásokban felmerülő kereseteket), csődbejelentésekért, fizetési meghagyás iránti kérvényekért, megsemmisitési eljárás megindításáérti kérvényért, végrehajtási kérvényért, továbbá nem érdemleges tárgyalásokért, különösen halasztásért és első tárgyalásokért (beleértve makacssági eljárást, beismerés alapján hozott itéletet, egyezséget és egyszerü kifogások rövid bejelentését, megitélt eskü vagy felfedező eskü letételét).

	I.	II. osztály	III.
100 K-ig	3 K	3·— K	3 K
100-tól 200 K-ig	5 «	4·50 «	4 «
200 « 400 «	6 «	5·50 «	5 «
400 « 600 «	7 «	6·50 «	6 «
600 « 1000 «	9 «	8·— «	7 «
1000 « felj. minden 1000 K után	2 «	1·50 «	1 «
legfeljebb azonban	100 «	80·— «	60 «

Több személy ellen elrendelt végrehajtásnál a tételek emelkednek.

Eltérően a mi gyakorlatunktól, amely az érdemleges tárgyalásokat éppugy dijazza, mint a makacssági tárgyalást, az osztrák dijszabás érdemleges tárgyalásokra nem terjed ki.

Ha valamely tárgyalásra való várakozás 1/2 óránál tovább tart, akkor minden megkezdett 1/2 óráért az első osztályban 4 K, a másodikban 3·50 K, a harmadikban 3 K hozzá számitandó a tárgyalási dijakhoz.

3. Ingatlanra vonatkozó árverés és zárlat iránti kérvényekért, valamint mindennemü telekkönyvi bejegyzés iránti kérvényért:

	I.	II. osztály	III.
100 K-ig	4 K	3·50 K	3 K
100-tól 200 K-ig	6 «	5·50 «	5 «
200 « 400 «	8 «	7·— «	6 «
400 « 600 «	10 «	8·50 «	7 «
600 « 1000 «	12 «	10·— «	8 «
1000 « felj. minden 1000 K után	2 «	1·50 «	1 «
legfeljebb azonban	120 «	100.— «	80 «

4. Intő levelek vagy egyszerü üzleti levelek szerkesztése, leirása és expediálásáért 100 K-ig 1 K., 100 K-tól 600 K-ig az első osztályban 2 K, a második- és harmadikban 1·50 K. Minden egyéb esetben az első osztályban 3 K, a másodikban 2·50 K, a harmadik osztályban 2 K a dij.

Az irodában való megjelenésre szóló felhivó levélért az első osztályban 1 K, a másodikban 80 fill., a harmadikban 60 fill. a dijtétel.

5. Az ügyvédi meghatalmazás kiállitásáért mind a három osztályban 1 K jár.

6. Pénzértékek elfogadásáért, elkönyveléséért, őrizetben tartásáért, elszámolásáért és kiadásáért, ha mindez ugyanazon napon történik, 2000 K-ig mind a három osztályban ¼% számitható, minimum azonban 50 fill.; 2000 K-án tuli összegért ⅒% a dij. Ha a kifizetés nem az ügyvéd irodájában történik, és az nem eszközölhető posta utján sem, akkor a fizetés helyére való menetelért a következő dijak járnak:

	I.	II.	III.
		osztály	
100 K-ig	2 K	1·50 K	1 K
100-tól 600 K-ig	3 «	2·50 «	2 «
600 « 1000 «	4 «	3·50 «	3 «
minden más esetben	6 «	5·50 «	5 «

az első és második osztályban ezenkivül kétfogatu kocsi dija.

7. Negyedóráig tartó egyszerü értekezésekért, amilyeneknek azonban az ügy állásáról szóló rövid értesitéseknek nem tekinthetők, az első osztályban 3·50 K, a másodikban 3 K, a harmadikban 2.50 K a dij.

8. Az irodán kivüli olyan teendőkért, amelyeket rendszerint nem az ügyvéd és nem is bejegyzett ügyvédjelölt végez, amennyiben ezért a dijszabás egyéb megállapitást nem tartalmaz, (mint különösen eljárás a telekkönyvnél vagy a bíróságoknál, adóhivataloknál és egyéb hatóságoknál, végrehajtásnál, stb.) ½ óránként az első osztályban 2·50 K, a másodikban 2 K, a harmadikban 1·50 K, minden ezen tul megkezdett ½ óráért az első osztályban 2 K, a másodikban 1·50 K, a harmadikban 1 K dij jár. Ha azonban ügyvéd vagy bejegyzett ügyvédjelölt végezte az eljárást, akkor ez a tétel nem alkalmazható.

9. Az ügyvéd székhelyétől 2 kilométeren tuli eljárásokért a vasuti és hajó személyszállitási dijakon kivül, amennyiben az állomás 2 kilométernél távolabb van, kocsidij is jár.

Vasuton és hajón az ügyvédnek első osztályu jegy téritendő meg, kocsidij fejében pedig ezenfelül 2 fogatu kocsi dija. Gyalog megtett utakért minden megkezdett ½ óra után mindhárom osztályon 2 K számitható fel. Ügyvédjelölt eljárásáért hajón első osztály, vasuton második osztály és minden megkezdett ½ óráért 1·50 K a dij. Ugy az ügyvédjelölt valamint egyéb alkalmazottak részére egyfogatu kocsi dija számitható. Egyéb alkalmazottak vasuton harmadik, hajón második osztályu jegy megtéritésére tarthatnak igényt és minden megkezdett ½ órájuk 1 K-val dijaztatik.

Ellátásért, ha a székhelytől való távozás legalább 6 óráig tart, mindhárom osztályban az ügyvédnek 12 K, az ügyvédjelöltnek 8 K, egyéb alkalmazottnak 6 K dij vehető számitásba. Ha éjszakát is kell távol tölteni a székhelytől, mindegyik osztályban minden éjszakáért ugyanazon dijak járnak.

Székhelytől való távozás esetén időmulasztás czimén délelőtt 9 órától délután 6-ig az ügyvédnek óránkint 6 K, az ügyvédjelöltnek 3 K, ezen időn kivül minden megkezdett óráért az ügyvédnek 2 K, az ügyvédjelöltnek 1 K dij jár.

Ha az eljárás az ügyvéd székhelyén válik szükségessé, minden esetben a biró mérlegelése alá tartozik, hogy megitélendő-e a távozási, illetőleg kocsidij. Bécsben és Prágában 100 K-án felüli ügyben a bíróságnál való eljárás esetén, amennyiben az illető bíróság az ügyvéd lakásától 1 kilométernél távolabb van, távozási. illetőleg kocsidij jár.

10. Ügyiratoknak leirásáért és felszereléséért minden legalább 25 sort tartalmazó oldalanként akár kézirással van irva, akár sokszorositva van, 100 K-ig 20 f., 100 K-án felül 40 f., nagyobb alapu iratokért, számlákért, számokból álló kimutatásokért 60 f. a dij mindhárom osztályon. Ajánlott levelek vagy táviratok feladásáért, térti vevények elhozataláért 20 f. dij jár. Postai vagy postatakarékpénztári utalványok beváltásáért, pénzek feladásáért akkor is, ha csekk utján történik, esetenként 40 f. számitható.

Törvényes vagy biróilag kitüzött határidők, vagy határnapok előjegyzéséért mindhárom osztályban 30 f. dij számitható.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** az 1909. év első felében beérkezett 9613, a mult évről maradt 2521 hátralékkal együtt elintézendő volt 12,134, elintéztetett 9973, hátralékban maradt 2161 ügydarab (közte mindössze három ügy 1908-ból és pedig mind a három urbéri). A mult év megfelelő időszakának adataival összehasonlitva látjuk, hogy az idei első félévben 181-gyel több ügy érkezett be, az előző évi hátralékok beszámitásával 3605-tel kevesebb volt elintézendő, 2417-tel kevesebb intéztetett el és 1188-czal kisebb a hátralék.

Az egyes ügyszakokat külön tekintve, polgári ügy 273-mal több érkezett be, 2627-tel kevesebb volt elintézendő, 1612-vel kevesebb intéztetett el, 1015-tel kevesebb a hátralék. Váltó-, kereskedelmi és csődügy 12-vel több érkezett be, 751-gyel kevesebb volt elintézendő, 537-tel kevesebb intéztetett el, 214-gyel fogyott a hátralék. Urbéri ügy 14-gyel kevesebb érkezett be, 6-tal kevesebb volt elintézendő, 23-mal kevesebb intéztetett el, 17-tel több a hátralék. Sommás felülvizsgálati 13-mal több érkezett, 32-vel több volt elintézendő, 25-tel több intéztetett el, 7-tel nőtt a hátralék. Büntető iktató szám (átmeneti ügyszámok) 143-mal volt kevesebb, 302-vel kisebb az elintézendők száma, 312-vel kevesebb intéztetett el, a hátralék nőtt 10-zel. Büntető ügy 69-czel több érkezett be, 140-el kevesebb volt elintézendő, 267-tel kevesebb intéztetett el, a hátralék nagyobb 127-tel. Fegyelmi 6-tal több érkezett be, 12-vel kevesebb volt elintézendő, 12-vel kevesebb intéztetett el, a hátralék ugyanannyi. Ügyvédi tanácsi 34-gyel több érkezett be, 59-czel több volt elintézendő, 52-vel több intéztetett el, a hátralék nőtt 7-tel. Képviselőválasztási ügy ugyanannyi (6) érkezett be, mint tavaly, elintézendő volt összesen 8, több intéztetett el 2-vel, a hátralék nem változott.

Ezen adatokból látjuk, hogy a beérkezések lényegileg az 1908. év kereteiben mozogtak (összesen 181-gyel több ügy érkezett mint 1908. év első felében), az elintézendők száma azonban lényegesen kevesebb volt az idén mint tavaly, mert a tavalyi statisztikát terhelte az 1907 deczember 31-én hátralékban maradt 6307 ügy (jórészt az 1907-iki tehermentesitési törvények előtt beérkezett ügyek). Annak oka, hogy az idei első félévben 2417-tel kevesebb ügy intéztetett el, főkép abban keresendő, hogy a mult év második felében és a folyó évben hét uj curiai birót neveztek ki a kisegitő birák közül, akiknek helyére ujabb kisegitő birák nem rendeltettek be.

— **A villamos vasuti balesetek ellen.** Budapest főváros rendőrségének főkapitánya a villamos vasuti társaságokhoz a legutóbbi napokban irt átiratában konstatálta, hogy a villamos vasuti elgázolások «*aggályos mértékben szaporodnak*» és hogy a legutóbb előfordult esetekből «kétségtelenül megállapitható, hogy az ily balesetek okát nem egyedül a közönség vigyázatlanságában, hanem *főleg* abban a körülményben kell keresni, hogy *a forgalmi személyzet kiképzése hiányos és elégtelen.* Nem lehet elvitatni,— ugymond a főkapitány — hogy *az ily gyakori elgázolásokat elsősorban a személyzet lelkiismeretlen gondatlansága, vagy fegyelmezetlensége, esetleg a járművek kezelésében való jártatlansága okozza. Ebből pedig a felügyelet és ellenőrzés hiányosságára lehet jogos következtetést vonni.* Miután a közönség életbiztonságának és testi épségének megóvása, valamint az erészben szükséges megelőző és megtorló intézkedések megtétele elsősorban az államrendőrség törvényes kötelességét képezi, kellő nyomatékkal figyelmeztetem az igazgatóságot, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel, főleg a forgalmi személyzet gondos megválogatása, ezeknek alapos kiképzése és folytonos ellenőrzése által hasson oda, hogy az ily sajnálatos balesetek csökkenjenek. *Ha ez a figyelmeztetésem is eredménytelen maradna, akkor kénytelen lennék ennek a törvény teljes szigorával érvényt szerezni.*»

A főkapitányság ezen átirata lesujtó vád a villamos vasuti társaságok ellen, de a rendőrség ellen is. Minthogy kételyen felül áll, amit a főkapitányi átirat megállapitott, hogy a gyakori balesetek oka a személyzet hiányos kikép-

zése, elégtelen fegyelmezettsége, és a felügyelet és ellenőrzés hiányossága: a rendőrségnek nem a jövőre vonatkozólag kellene fenyegetőznie, hanem a törvényeknek már most is, *késedelem nélkül, azonnal* érvényt kellene szerezni, sőt érvényt kellett volna szerezni még mielőtt a tömeges balesetek előfordultak volna.

Egyelőre pedig elvárhatjuk a kir. ügyészségtől és rendőrségtől, hogy a megtörtént balesetekből folyólag erélyesen és gyorsan folytatja le a nyomozatot, és pedig nemcsak a kocsivezetők ellen, akik a főkapitány szerint «hiányos és elégtelen kiképzés» után «a járművek kezelésében való járatlanságuk daczára», a legnehezebb feladattal bizatnak meg, de *azok ellen is, akiket a «felügyelet és ellenőrzés hiányossága» miatt a felelősség terhel,* és akik képzetlen és járatlan, vagy a szolgálatban tulcsigázott kocsivezetők alkalmazása által elsősorban teszik ki a polgárok életét és testi épségét veszélynek.

A II. Országos Patronage-kongresszus Budapesten a magyar tudományos Akadémia disztermében és az azzal kapcsolatos helyiségekben folyó évi szeptember hó 10. és 11-én az igazságügyminiszter tiszteletbeli elnöksége alatt fog megtartatni.

Tárgyalásra a következő kérdések tüzettek ki:

1. Mikép kellene a jelenlegi rabsegélyző egyesületeknek czimét és alapszabályait megfelelően átalakitani abból a czélból, hogy ezek az egyesületek a patronage munkásság teendőit kiszélesbitett hatáskörben is végezhessék? Mily eszközökkel volna legczélszerübben kiterjeszthető az ujra szervezendő patronage-egyesületek munkássága az erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy züllésnek indult gyermekek és fiatalkoruak megmentésére?

2. Melyek a patronage munkásság vezérelvei a züllés veszélyének kitett vagy erkölcsi romlásnak indult fiatalkoru leányok, illetőleg a nőrabok érdekében?

3. Melyek a legalkalmasabb eszközök arra, hogy a szabaduló rabok elhelyezése még büntetésük kitöltése előtt biztositassék és számukra a tisztességes munkaszerzés megkönnyittessék? Mily eszközökkel lehetne a patronage tevékenységére szoruló fiatalkoruak elhelyezését megkönnyiteni?

A kongresszus előkészitő-bizottsága tájékoztató füzetet adott ki, melyben az első rabsegélyző kongresszus határozatainak és a patronage-egyesületek orsz. szövetsége közgyülési jegyzőkönyveinek és alapszabályainak ismertetésén kivül közli Angyal Pál véleményét az 1., Dessewffy Emma és özv. Balásné Bolgár Ilona urnők véleményeit a 2., és dr. Dóczi Sámuel véleményét a 3. kérdésről.

— **Tengerészet.** A nemzetközi tengerjogi magyar egyesület hivatalos közlönyt ad ki, melynek szerkesztője *dr. Dárday Dezső.* Ezen uj folyóiratnak első száma most jelent meg és a hivatalos egyesületi közleményeken kivül tanulságos czikkeket tartalmaz. Ilyen a magyar tengerészet négy évtizedéről szóló közlemény *Kemény Ödöntől* és a tengeri halálesetről *dr. Dárday Dezsőtől.* A világtengerészet köréből sok érdekes közleményt tartalmaz, aminő például a világtengerészet hajóállományáról átvett alábbi kimutatás.

A világtengerészet hajóállománya a «Bureau Veritas» legujabb kimutatása szerint, az előző időkkel összehasonlitva a következő volt:

Év	Gőzös	Vitorlás	Összesen
	netto regiszter tonna		
1891-ben	8.872,000	10.217,000	19.089,000
1895-ben	10.360,000	9.324,000	19.684,000
1900-ban	13.465,000	8.205,000	21.670,000
1905-ben	17.800,000	7.620,000	25.420,000
1906-ban	18.927,000	7.550.000	26.477,000
1907-ben	20.014,000	7.246,000	27.260,090
1908-ban	20.633,000	6.994,000	27·627,000

— **A személyem elleni büncselekmények** czim alatt dr. Halász Zoltán, budapesti ügyvéd 430 oldalra terjedő monografiát irt, mely az Athenaeum kiadásában jelent meg. Az előszóból, mely feltünteti a vonatkozó kérdésekben az irodalom forrongását, közöljük a következőket:

«A modern büntetőtörvénykönyvek szemlélete a személyem elleni büncselekmények kérdéseit illető megoldásoknak oly sokféleségét, sőt egymástól lényegesen eltérő oly alapfelfogásokat tár elénk, aminőkkel egyetlen más deliktum-csoportnál sem találkozunk. Pedig ezekben a büncselekményekben mindenütt egy közös, állandó, változhatlan inditó ok: a nemi ösztön szerepel. A finn büntetőtörvénykönyv például deliktumnak minősiti a nemi közösülést, ha házasságon kivül követtetik el, habár felnőttek között és szabad akarattal lett is elkövetve. Viszont az olasz büntetőtörvénykönyvben például a vérfertőzés sem büntetendő cselekmény önmagában, qualifikáló körülmények hozzájárulása nélkül. A német joggyakorlat keritésben mondja ki bünösnek az államhatalmilag koncesszionált bordélyház tulajdonosát, aki az engedélylyel élve, helyiségeit mások kéjkielégitési czéljára átengedi. A német jogi fakultások nyilatkozattételre hivatván fel e kérdésben, mindannyian helyeselték ezen gyakorlatot. Olshausen, Liszt, stb., a legkiválóbb német büntetőjogászok hasonló értelemben nyilatkoznak. Előbbi lehetetlennek tartja, hogy egy generális törvénynek partikuláris jogi szabvány derogálhasson; utóbbi azzal érvel, hogy a bordélyház tartása nem képez valamely államilag elismert és a Berufsrecht alapján védelemben részesitendő foglalkozást, tehát a német Btk. 180. §-a helyesen alkalmaztatik a bordélyháztulajdonosok ellen. Sőt a par excellence commissiv delictum omissivvé tétetett, midőn keritésben mondatik ki bünösnek, aki a házában tartózkodó kéjnőt onnan el nem távolitja. Ennek ellenében más államokban — igy volt nálunk is a novella előtt — a cselekmény a legszükebb határok közé van szoritva. A természet elleni fajtalanság kérdésében pedig már egyenesen fajok és népek szerint differenciálódik a felfogás. A germán államok — Hollandia kivételével — büntetnek, némelyik a bibliai szigorra emlékeztető büntetési tételekkel; New-York állam büntetőtörvénykönyve a vonatkozó szakaszban egyenesen indittatva érzi magát, a «gyalázatos és undoritó», egy büntetőtörvénykönyvben bizonyára szokatlan, jelzőket használni, addig a román államok kiküszöbölték e cselekményeket a büntetőjog teréről, és csak az ugynevezett qualifikált eseteket rendelik büntetni.

A reformirányzat, különösen Németországban, ahol a büntetőtörvénykönyv reformja előtt állanak, hatalmas irodalmat produkált, melyben szorgos vizsgálat tárgyává tétetik, hogy az egyén oly cselekményekért, amelyek a közre, vagy egy másik egyén jogára ki nem hatnak, mint a vérfertőzés, a magzatelhajtás, a paederastia, a bestialitás stb., büntetőjogilag helyesen felelősségre vonható-e. A saját jogán való cselekvésnek szabadságát a reformerek erősen sürgetik.

Az alapfelfogást illetőleg, jelen munkámban a román felfogást tettem magamévá, természetesen mindenütt tekintettel a magyar büntetőtörvénykönyv rendszerére.»

Szerző müve egy 100 oldalra terjedő jogtörténeti rész után a tételes jogokat hasonlitja össze.

A tulajdonképpeni feladat megoldása a harmadik könyv anyagában van, amelyben a magyar Btk. XIV. fejezetének legális sorrendjét betartva, szerző az egyes büncselekmények bonczolgatása után egyrészt joggyakorlatunk kontroverziáit, másrészről a törvény tételes intézkedéseit teszi kritika tárgyává.

— **A czégbejegyzések és czégügyekben kötelezett bejelentésekre vonatkozó szabályok** czim alatt egy kiválóan gyakorlati czélokat szolgáló munka jelent meg dr. Konrád Ernő kir. albirótól. E munka feltünteti, hogy mi szükséges a közkereseti és betéti társaság czégének bejegyzéséhez, hogyan alakuljon, s miként alkossa meg alapszabályait a részvénytársaság és szövetkezet, miként kell összehivni a részvénytársasági és szövetkezeti közgyülést, valamint az alapszabálymódositást, vagy az igazgatósági tagokban történt változásokat miként kell bejegyeztetni. A bélyeg- és illetékszabályokon kivül gondot fordit a szerző a joggyakorlatra is. Praktikus része a könyvnek az iratmintatár. (Benkő Gyula kiadása. Ára 2 K 40 fillér.)

— **Balesetkártalanitási ügyekben bélyegmentesség.** Egyik kir. ügyészség az országos munkásbetegsegélyző és bal-

esetbiztositó pénztár által balesetkártalanitási ügyekben egyes nyomozási iratokról (bonczjegyzőkönyvekről) fölvett másolatokat csak a hivatalos és hiteles másolatokra megállapitott bélyegilleték lerovása mellett hitelesitette, illetve adta ki.

Ez a gyakorlat az igazságügyminiszter 11,476/909. számu rendelete szerint téves, mert az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztositásáról szóló 1907 : XIX. tcz. 202. §-ának 2. bekezdése értelmében az e törvényben szabályozott pénztárak és tagjaik közötti s e törvényen alapuló jogviszonyok megállapitására és lebonyolitására vonatkozó minden okmány, valamint a váltók kivételével mindazok az okiratok, melyek e törvény rendelkezéseiből folyólag állittatnak ki, bélyeg- és illetékmentesek.

Erre a szabályra oly hozzáadással hivja fel a miniszter az igazságügyi hatóságok, különösen pedig a kir. ügyészségek figyelmét, hogy a bélyegmentesen kiállitott iraton a czél, melyre az bélyegmentesen kiállittatott, s a fél neve, kinek részére az kiadatott, feljegyzendő. (11,476/1909. I. M. sz.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák ügyvédek állandó delegácziója** legutóbbi ülésében foglalkozott a fegyelmi jogszabályok reformjával, amit az uj igazságügyminiszter, aki tudvalevően ügyvéd volt, kezdeményezett. A bizottság tagjainak többsége az időleges felfüggesztés, mint fegyelmi büntetésnem fenntartása mellett nyilatkozott. A pénzbüntetés behajthatlansága esetén felfüggesztésre változtatandó át. A fegyelmi büntetések elévülési jogintézménye a fegyelmi vétségekre és fegyelmi büntetésekre is kiterjesztendő. Legfőbb fegyelmi bíróságként vegyes tanács müködjék a legfelsőbb bíróság elnökének elnöklete alatt felerészben ügyvédekből, felerészben a legfőbb bíróság tagjaiból.

Az ügyvédi irodák alkalmazottainak kiképzésére nézve az alkalmazottak egylete inditványt terjesztett elő, amely szerint ügyvédi irodában a kezelői szakban csak az alsó gimnáziumokat és megfelelő szakiskolát végzett egyének legyenek alkalmazhatók. A bizottság kimondotta, hogy kivánatos ugyan a képzettség kimutatása, azonban mindegyik ügyvédnek saját belátására kell, hogy bizassék, hogy minő képzettségü alkalmazottat tart.

— **A mozgófényképek jogáról** tartott a berlini jogászegyletben dr. Cohn György, zürichi egyetemi tanár előadást. A közigazgatási jog szempontjából tárgyalta előbb a kérdést. Konstatálta, hogy az ipartörvény értelmében a cinematograph nem ugyanazonos a képkiállitással, ellenben azok az okok, amelyek a preventiv szinházi czenzurát indokolják, teljesen fennállanak a mozgófényképekkel szemben is. Különösen rámutat az erkölcsi szempontra, amelyet nem lehet ezen szinházaknál figyelmen kivül hagyni. Éppen ezért a mozgófénykép-szinházakat engedélyhez kell kötni.

A magánjog szempontjából fontos a jogtalan utánképzés védelme. Védelemben kell mindenkit részesiteni az ellen, hogy mozgófényképen az ő alakját jogtalanul be ne mutassák. Szerző itt utal Doyen párisi sebésztanár esetére, kinek egy operácziját mutatták be jogellenesen egy mozgófénykép-szinházban. Mivel a mozgófénykép-szinházak egész szindarabokat is előadnak már, előtérbe lép a szerzői jog kérdése, és pedig két vonatkozásban. Elsősorban a mozgófényképek által elkövethető szerzői jogbitorlás, másrészről a mozgófénykép-előadások szerzői jogi védelme más hasonló előadásokkal szemben. Ezzel a kérdéssel Németországban Kohler, Crone és Dernburg foglalkoztak. Elvezet ez a kérdés ahhoz is, hogy a vendéglős, akinek helyiségében mozgófénykép-előadások tartatnak, mennyiben felelős az ő helyiségében elkövetett szerzői jogi bitorlásokért.

— **Nemzetközi tanfolyam a törvényszéki lélektanból** tartatik a giesseni egyetemen. Ezt a tanfolyamot külföldiek is erősen látogatják. A hesseni igazságügyi kormány az ottani birák és ügyészek közül senkit sem küldött a tanfolyamra, ami szóvá tétetett a birói egyesületben, amely kimondotta, hogy a birák és ügyészek továbbképzésének és ezzel az igazságszolgáltatásnak is érdekében van, hogy a birák és ügyészek nemcsak szabadságidő engedélyezése, hanem, mint a letartóztatási intézetek hivatalnokaival is megtörtént, anyagi támogatás által is serkentessenek a törvényszéki lélektanból tartott tanfolyamok látogatására.

— **Az alapitási tervezet fogalmához.** Az angol alapitók a tervezetet Angliában szabályszerüen közzétették, de egy franczia napilapban aláirási felhivás kapcsán csak kivonatosan ugy közölték, hogy abból a törvény szerint a tervezet lényeges alkotórészét tevő bizonyos pontok kimaradtak. A felperes, aki a franczia hirdetés alapján jegyzett részvényeket, keresetet inditott a befizetett összeg visszaadása iránt, mert a «tervezet» nem felelt meg a törvénynek. A lordkanczellár birósága helyet ad a keresetnek. «Tervezet» az a szöveg, melynek alapján a részvényjegyző csatlakozik a társasághoz. Az alapitókat a szöveg hiányaival szemben nem menti az, hogy a hivatalosan közzétett eredeti tervezet a törvénynek mindenekben megfelel.

— **Nyilatkozat.** A Budapesten megjelenő jogi szaklapok alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz 1909 julius hó 3-tól 1909 augusztus hó 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelem e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetszerüen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1909 julius hó 1-én.

Németh Péter,
a «Büntető Jog Tára» szerkesztője.

Dr. Balog Arnold,
a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztője.

Dr. Wolf Vilmos,
az «Ügyvédek Lapja» szerkesztője.

Dr. Bender Béla,
a «Kereskedelmi Jog» szerkesztője.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Vidéki mezővárosban jóforgalmu ügyvédi iroda fiatal ügyvédnek dijtalanul átadatik. Czim a kiadóban. 13449

Melyik járásbiró vagy aljárásbiró lenne hajlandó cserélni egy Budapesthez közel levő járásbirósággal müködő járásbiróval. Czim a kiadóban. 13450

Ügyvédjelölt, aki magyarul és horvátul tökéletesen beszél és ir, lakással és 100 K havi fizetéssel azonnali belépésre kerestetik. Dr. Bing Ernő ügyvéd, Barcs, Somogymegye. 13451

Vidéki ügyvédi irodába ügyvédi irnok kerestetik azonnali belépésre. Javadalmazás lakás, fütés és világitás és 60 K havi fizetés. A magyar horvát nyelv szóban és irásban való tökéletes birása megkivántatik. Dr. Bing Ernő ügyvéd, Barcs, Somogymegye. 13452

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 29. szám. Budapest, 1909 julius 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A nyugdijtörvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A közigazgatási biróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. *Dr. Kondor Aladár* curiai tanácsjegyzőtől. — Vita a Btk. 280. §-a körül. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — Az ügygondnok dija. *Reich Péter Cornél* budapesti kir. törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A nyugdijtörvény módositása.*

II.

Nem lehet czélom e helyütt az 1885: XI. tczikk minden egyes szakaszát birálatom tárgyává tenni, mert ez egyértelmü lenne az egész törvénynek, stiláris szempontból is, átdolgozásával. Elég, ha azoknak a legfontosabb kérdéseknek a megvilágitására szoritkozom, amelyek a törvény módositását sürgőssé teszik és ha néhány szóval megokolom a javasolt változtatásokat.

1. *A köteles szolgálati időnek* 40 esztendőről 35 évre leszállitása a tisztviselőknek ugyszólván egyetemes, közóhajtása. Bizonyos, hogy az állam pénzügyei szempontjából a 35 éves szolgálati idő tetemes megterheléssel jár — egy okkal több arra, hogy mennél gyorsabban határozza el magát az állam a tisztviselők létszámának tetemes leszállitására.** Azt nem tagadhatni, hogy vannak államok, ahol 40 év a köteles szolgálati idő, sőt van olyan is, (pl. Poroszország), ahol még 40 esztendő után sem lehet nagyobb a nyugdij az utoljára élvezett illetmény $^{45}/_{60}$-ad %-ánál (v. ö. az 1872. márczius 27. porosz nyugdijtörvény 8. §-át, az 1907. május 27. novella szövegezésében). Sőt még az is érv a mai törvényes szabály mellett, hogy igen sok tisztviselő a negyven szolgálati év betöltése után sem kéri nyugdijazását, ami bizonyára amellett bizonyit, hogy az a 40 esztendő még sem lehet tulságosan fárasztó.

Ezekkel a kétségtelenül nyomós és figyelemreméltó érvekkel szemben azonban fölhozható, hogy a 35 éves szolgálati időn tul is a testileg, szellemileg egyaránt friss munkaerő mégis csak kivétel és hogy a tisztviselők többsége ebben az időpontban már fáradt, kimerült, nagyobb konczepcziókra alkalmatlan. a haladó eszméknek, bármily czélszerü ujitásoknak ellenese, mert az reájuk nézve tanulást, a megszokottnak ujjal fölcserélését, más eszmevilágba beleélést jelent. A 40 esztendőn tul is szolgálók példája pedig azért nem döntő ellenérv, mert közülük egyesek olyan kivételes egyéniségek, akiknek továbbszolgálata a köznek is kiváló érdeke, mert nagy tudásukat és bő tapasztalataikat annak javára értékesitik, anélkül, hogy a hosszu idejü munka akár testüket, akár szellemüket rokkanttá tette volna. Mások pedig azért szolgálnak a 40 éven tul is, mert a hatályos törvény szerint a beszámitható javadalmazás teljes összegének megfelelő nyugdij is kevesebb a lakáspénzzel, ez pedig az évi jövedelemnek oly tetemes csökkentését jelenti, amelyet csak kevesen viselhetnek el nagyon is megérezhető anyagi bajok nélkül. Az állam pedig részben tiszteletreméltó kiméletből, részben azonban pénzügyi okokból — a nyugdijteher emelkedésének lehető kikerülése végett — sokszor megtüri az ilyen továbbszolgáló tisztviselők közül azokat, akiket a legméltányosabb birálat sem itélne többé alkalmasaknak hivatali tennivalóiknak olyan ellátására, amilyent tőlük a munkaadó állam és az ország közönsége joggal követelhetne, mert hiszen a tisztviselőnek legfőbb kötelessége polgártársainak az ő hivatali hatáskörébe utalt minden ügyét, a hatályos jogszabályok keretében az érdekeltek lehető legnagyobb javára a legmesszebbmenő lelkiismeretességgel elintézni, a tisztviselő és hivatala a közönség kedvéért létezvén és nem megforditva.

Ami végül a külföldi törvényhozásokra hivatkozást illeti, ezzel az ellenérvvel és a külföldi szabályozás ismertetésével e helyütt bővebben azért nem foglalkozom, mert — nem is tekintve sajátos hazai viszonyainkat, amelyek (itt bővebben nem kutatható okokból) a külföldinél átlagosan korábbi megrokkanásról tesznek bizonyságot — abból az elvből indulva ki: *quod uni justum, alteri aequum*, azt hiszem, hogy ha az Ausztriával közös tisztviselők és közös katonatisztek — tehát Magyarországnak is állami alkalmazottjai — és a m. kir. honvédség tisztjei javára méltányosnak találta a magyar törvényhozás a 35 éves köteles szolgálati időt, akkor nem tagadhatja azt meg a többi állami alkalmazottól sem, mert minden érv, amely az emlitettem tisztviselők és alkalmazottak érdekében fölhozható volt, a magyar állam többi alkalmazottai mellett is hatásos még az az érv is, hogy a szolgálati időnek ez a leszállitása az 1896. évi osztrák nyugdijtörvény ilyen tartalmu ujitásának hatása alatt történt, mert a magyar állami tisztviselők átlaga nem marad mögötte az osztrák állami tisztviselők átlagának.

Visszatérve azonban az eme javaslatokkal szembeállitható pénzügyi nehézségekre, amelyektől a viszonyok ismerője nemcsak el nem zárkózhatik, hanem amelyekkel a legkomolyabban számolnia kell, ha nem akarja inditványainak megvalósitását eleve lehetetlenné tenni: az államháztartás ujabb megterhelésének kikerülése végett az uj nyugdijtörvénynek ki kellene mondania, hogy *a köteles szolgálati időnek 35 éves tartama minden állami alkalmazottra, kivétel nélkül, kötelező*, tehát a tanárokra és a tanitókra is, magától értődően, a már szolgálatban lévő tanárok és tanitók szerzett jogainak teljes tiszteletben tartásával, mert jogfosztó uj jogszabálynak nem lehet visszaható ereje.

Talán nem kell bőven kifejtenem, hogy a tanári- és tanitókar mai kiváltságos helyzetét nem azért javaslom megszüntetni mert kicsinylem hivatásának jelentőségét és munkásságának nehézségeit. Senki nálam többre nem becsülheti az iskolá-

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

** Ezt a leszállitást természetesen mindig a szerzett jogok tiszteletben tartásával képzelem, tehát ugy, hogy előbb az alsóbb állások számát csökkentsék, azután megfelelő fokozatossággal a felsőbbeket. A már hivatalban levők érdekeit tehát a létszám csökkentése nem sértené, sőt a javadalmazás egyidejü fölemelhetése okából, üdvösen befolyásolná.

nak óriás horderejét és a jó oktató müködésének áldásait és Renannal vallom («*La réforme intellectuelle et morale*»), hogy a nevelés kérdése társadalmunkra az élet vagy a halál kérdése, olyan, amelytől a jövőnk függ. S ha e meggyőződésem természetes következéseként azt tartanám is az állam és a társadalom kötelességének, hogy az oktatókat a lehető legnagyobb bőkezüséggel dijazza és őket mennél diszesebb és magasabb polczra állitsa: ez a meggyőződés nem tarthat vissza annak a valóságnak a felismerésétől, hogy a közszolgálat számos ágában müködőknek munkássága van olyan idegölő és korán megőrlő, mint az oktató pályán müködőké és — mert tapasztalataim ezen a téren a legközvetetlenebbek — merem állitani, hogy pl. a biró és az ügyész munkássága, főképen az avval járó óriás felelősségnél fogva, mivel sem áll mögötte munka kifárasztás és kora kimeritės dolgában a tanáré- vagy tanitóénak. Hivatkozhatnám ennek a tételnek a bizonyitása végett a halandóság statisztikájára is, de fölöslegesnek tartom ezt azért, mert a számok nem adnak felvilágositást a halál igaz okáról. Már pedig a szellemi müködés körében a kora halált ritkán okozza a hivatásos munka. Az élet egyébb körülményei siettetik azt, megalapozva az ifjukor nélkülözéseivel és egyéb keserüségekkel, amelyektől a hivatalnoki pályának egyetlen faja sem mentes.

2. A szolgálati időbe be kellene számitani azt az időt, amelyen át a biró vagy ügyész *ügyvédi gyakorlatot* folytatott, föltéve, hogy állami szolgálata legalább tiz esztendős.

Ennek a javaslatnak a méltányossága és czélszerüsége nem szorul bő megokolásra. Ha nem üres szólam az, amit állandóan hangoztatnak, hogy t. i. az ügyvéd a bíróval és az ügyésszel egyenlő értékü és fontosságu tényezője az igazságszolgáltatásnak, ha komoly az a törekvés, hogy e háromféle hivatás minősitése azonossá legyen és hogy az átmenet az ügyvédségből a birói (ügyészi) pályára mennél könnyebbé váljék: akkor az ügyvédi gyakorlat idejét, mint a jogszolgáltatás terén kifejtett müködését csakugy be kell számitani a biró és az ügyész szolgálatának idejébe, ahogyan pl. az 1907 : LIX. t.-czikk megszabja az állami és a törvényhatósági alkalmazottak nyugdijviszonosságát.

Czélszerüségi és pénzügyi okokból azonban ezt az egyenlőséget mégis kissé meg kell szoritani. Egyfelől avval, hogy csak az ügyvédi gyakorlat idejét javaslom beszámitani, az ügyvédjelöltit nem, másfelől avval, hogy a beszámitás előföltétele a legalább tiz éves, tehát nyugdijra egyáltalán följogositó állami szolgálat, nehogy megtörténhessék, hogy a pl. harmincz éves gyakorlata után curiai birává kinevezett ügyvéd 2—3 éves birói szolgálat után 32—33 éves szolgálati időnek megfelelő végellátással vonuljon nyugalomba, holott a nyugdij a hosszabb szolgálati időnek egyik ellenértéke.

3. A nyugdij összegének megállapitásánál a *megkezdett esztendőt egésznek kellene számitani.* Az evvel a javaslattal ellenkező mai gyakorlatnak igen sok esetben az az eredménye, hogy az az esztendő, amelyben az illető alkalmazott nyugalomba menni készül, jórészt elvész az állami szolgálatra, mert csak fél, sőt néha negyed vagy semmi munkát sem teljesit az illető, föltéve, hogy a mindenféle czimen kért szabadságidővel már korábban nem kezdte meg a nyugalomba vonulást.

Sem az államhoz, sem a tisztviselőhöz nem méltó az efféle játék, amelyen az állam nem nyer semmit, mert az illetménynek nem kapja meg ellenértékét és a pótló munkaerőt sem takaritja mindig meg, az ügyek ellátásában pedig késés és zavar áll be; a tisztviselő pedig a reá nézve csekélység ellenére is, jelentős nyugdijtöbblet kedvéért önérzetes emberhez nem illő viselkedésre kényszerül, midőn egyfelől föntartja a tényleges szolgálat látszatát, másfelől pedig az alól mindenféle való vagy erőltetett ürügygyel kibujni törekszik. Mindez ellenkezik az állami szolgálat ethikájával, avval a törvénytisztelettel és jogérzettel, amelyből az állam alkalmazottainak mindenki fölött példát kell mutatniok.

(Folyt. köv.)

Dr. Mátkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

Vita a Btk. 280. §-a körül.

Az esküdtek B. F.-né vádlottra vonatkozólag megállapitották, hogy 2—3 évi időközökben három ujszülött gyermekét szándékosan megölte. Az esküdtbiróság a Btk. 280. §-ának alkalmazása végett javaslatba hozott külön kérdés feltételét mellőzte, s a Curia az emiatt bejelentett semmiségi panaszt elutasitotta, mert a hivatkozott törvényszakasz csak az egyidejüleg, vagy nem ugyanazon időpontban ugyan, de egy akaratelhatározásból származó folytatólagos események során elkövetett szándékos emberölés büntettének eseteiben nyerhet alkalmazást.

E határozat fölött a Büntető Jog Tárá-ban vita indult meg. A vitában nem szándékoztam részt venni, mert dr. Finkey Ferencz tanár ur (Büntető Jog Tára LVIII. kötetl. és 7. sz.) oly meggyőzően fejtette ki azt az álláspontot, amelyet én is magaménak vallok, hogy amellett ujabb érveket felhozni nem tudtam volna.

De felszólalásra késztet az az értekezés, mely e tárgyban a «Jogtudományi Közlöny» f. é. évfolyamában a 227. lapon, Penyigey Manczúr Lajos kir. ügyész ur tollából megjelent.

Czikkiró ur már értekezésének bevezető soraiban a kérdést mintegy az elméleti és gyakorlati jogász felfogása közötti ellentét gyanánt tünteti fel.

Hogy e kérdés tekintetében a felfogás különböző, azt már a vita során nyilvánitott vélemények élénken illusztrálják. Ez azonban aligha leli abban indokát, hogy az egyik jogász gyakorlati, a másik pedig elméleti ismeretekre alapitja nézetét.

Hiszen kétségtelen, hogy lehet eset, amikor az elméleti és gyakorlati jogász szembe kerül egymással. A tudomány felállithat valamely tételt, mely a gyakorlatban nem válik be. Vagy viszont kifejlődik bizonyos gyakorlat, mely tudományos szempontból nem állja meg a birálatot. Ilyen esetben szembe kerülhet egymással az elmélet és a gyakorlat. De a most szóbanforgó kérdésben, amikor pusztán törvénymagyarázatról van szó, amikor akörül forog a vita, hogy a törvénynek melyik rendelkezése alkalmazandó az adott esetre: akkor a két álláspont nem állitható az elméleti és gyakorlati jogász álláspontja gyanánt egymással szembe.

Alkalmam volt a kérdést több birótársammal megvitatni. Igy meggyőződést szerezhettem arról, hogy rajtam kivül több gyakorlati jogász is van, aki nem osztja a Curia érvelését.

A magam részéről abból a felfogásból indulok ki, hogy ha ugyanazon személy több büntetendő cselekményt követ el, szabály szerint a bünhalmazatra vonatkozó rendelkezések nyernek alkalmazást. Egyes oly esetekben azonban, amikor a bünhalmazatra vonatkozó szabályok lennének alkalmazandók, a törvény ezt kizárja olyképp, hogy ezeket egy cselekménynyé egyesiti, s ezzel a birót a bünhalmazati szabályok alkalmazása alól felmenti. Igy létesül a delictum complexum. Lényegileg nem egyébb az, a bünhalmazati szabályok megszoritásánál.

Már most: több emberen elkövetett szándékos emberölés esetében, külön törvényes rendelkezés nélkül, a biró halmazatot volna köteles megállapitani. Köteles volna halmazatot megállapitani, akár egyidőben, akár különböző alkalmakkor elkövetett szándékos emberölésről van szó. Ámde a Btk. 280. §-a felmenti ez alól a birót, amennyiben

külön rendelkezést tartalmaz a több emberen elkövetett szándékos emberölés tekintetében. Minthogy pedig ez a rendelkezés semminemü megszoritást nem tartalmaz: e törvényszakaszt alkalmazni kell, akár egy időben történtek az emberölések, akár nem; akár egy akaratelhatározás folyományát képezik, akár nem.

E meggyőződésemet Penyigey M. L. kir. ügyész ur fejtegetései sem ingatták meg.

A kir. ügyész ur kiindulási pontja az, hogy a szóban forgó törvényszakasz egy bünös szándéknak több eredményét egyesiti. De hisz éppen e körül forog a vita; azon fordul meg a kérdés, hogy a 280. §. alkalmazásának kelléke-e a szándék egysége. Éppen ez az, amire sem a törvény szövege, sem ennek törvényhozási előzményei támpontot nem szolgáltatnak.

A törvényszakasz alkalmazásának kelléke a szándékos emberölésnek több emberen való elkövetése. Ezt kivánja a törvény és semmi mást. Hogy egyszerre követtetnek-e el a cselekmények vagy nem: ez a törvényszakasz alkalmazása szempontjából közömbös.

Ha a törvényhozónak az lett volna a szándéka, hogy a törvényszakasz csak az egyidejüleg vagy egy akaratelhatározásból elkövetett szándékos emberölésekre nyerjen alkalmazást: ugy ez bizonyára kifejezést nyert volna a törvény szövegében. Ép ugy, amint a gyujtogatásnál kifejezést nyert a törvényhozó szándéka a Btk. 424. §-ának 2. pontjában. Itt ki van mondva, hogy a törvényszakasz csak az esetben nyerhet alkalmazást, ha a tettes «egy időben, vagy rövid időköz alatt» követ el több gyujtogatást. Ha a szándékos emberölésnél is hasonló szándéka lett volna a törvényhozónak, ugy e szándékot a büncselekményt illetőleg is bizonyára kifejezésre juttatta volna. Abból, hogy a Btk. 424. §-ának 2. pontja kifejezetten csak az esetre létesit delictum complexumot, ha a büncselekmények egyidőben vagy rövid időköz alatt követtettek el, ellenben a Btk. 280. §-a ily megszoritást nem tartalmaz, csakis arra vonható következtetés, hogy a törvényhozó a több emberen elkövetett szándékos emberöléseket minden megszoritás nélkül kivánta delictum complexummá egyesiteni.

Felveti czikkiró ur a kérdést, hogyan legyen egység több rendbeli oly büncselekmény között, melyek külön akaratelhatározásnak, különböző időben létrejött eredményei? Ámde nyomban maga hivatkozik a Btk. 335. §-ára, mint kivételre. Nos hát, ha a most hivatkozott törvényszakasz kivétel az általános szabály alul, ehhez akkor egészen hasonló az az egység is, amelyet a Btk. 280. §-a létesit. Épp ugy, mint a Btk. 335. §-a, külön intézkedést tartalmaz a Btk. 280. §-a is.

Utal czikkiró ur a bünismétlés és folytatólagos büncselekmény közötti különbségre. Ámde honnan veszi azt, hogy a Btk. 280. § a csak folytatólagos büncselekményre nyerhet alkalmazást? Ellenkezőleg áll a dolog. A «több emberen» kifejezésnek egészen általánosságban, minden megszoritás nélkül való alkalmazása határozottan arra vall, hogy az e szakaszban szereplő büntetési tétel alkalmazható bünismétlés esetében is.

Felhozza czikkiró ur, hogy ha a törvény sulyosabban akarta volna büntetni azt, aki szándékos emberölés miatt már büntetve volt, akkor viszont a Btk. 338. §-a szerinti kivételes rendelkezést alkalmazta volna a több emberölés esetére is.

A két eset azonban nem analog. A Btk. 338. §-a a visszaesőt bünteti, a 280. §. pedig törvényes egységet létesit. A Btk. 338. §-ának kelléke, hogy a tettes az e szakaszban megjelölt büntetendő cselekmények miatt már meg lett legyen büntetve. Ellenben a Btk. 280. §-ában épp ellenkezőleg áll a dolog. Aki szándékos emberölés büntette miatt büntetve volt, ennek ugyanezen cselekménye ujból vád tárgyává nem tehető. Ha tehát büntetésének elszenvedése után ujból követ el szándékos emberölést: ugy csak emez ujabb büncselekménye miatt lehet bünvádi eljárás alá vonni. A régebbi emberölésért, mely miatt már büntetve lett, nem. Tehát ujabban is csak egy szándékos emberölés miatt vádolhathatván, a Btk. 280. §-ának alkalmazásáról szó sem lehet. Ha ellenben a régebbi büncselekmény miatt büntetve nem lett, s az elkövetett két szándékos emberölés miatt egyszerre büntettetik: akkor a vád tárgya több emberen elkövetett szándékos emberölés lévén, mi sem áll utjában a Btk. 280. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazásba vételének.

És éppen e felfogásból kifolyólag nem oszthatom czikkiró urnak azt az aggodalmát, hogy Finkey tanár ur felfogása a gyakorlatban szokatlan eredményekre vezetne.

Ha ugyanis a megbeszélés tárgyát képező esetben a B. F.-né ellenében egy gyermekének megölése miatt kiszabott büntetés elszenvedése után derült volna ki, hogy előzőleg még egy gyermekét megölte: ez esetben ujrafelvételnek lenne helye. (BP. 449. §. 3. pont).

Ha pedig az előző büntetés kitöltése után követte volna el ujból a büncselekményt: akkor a büntetést az előző büncselekménytől egészen függetlenül kellett volna kiszabni, legfeljebb a büntetés kiszabásánál lehetett volna figyelembe venni a hasonló büncselekmény miatt büntetett előéletet. A Btk. 280. §-ának alkalmazásáról, illetve e czélból ujrafelvételi eljárásról ez esetben szó sem lehet, mert a tettes a régebben elkövetett büncselekmény miatt már büntetve lévén, e cselekménye ujból vád tárgyává tehető nem volna.

Dr. Degré Miklós,
zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései.

A közigazgatási bíróság nagytekintélyü elnöke évek hosszú során át szóval és tollal azért küzdött, hogy hazánkban a hatásköri összeütközési ügyekben a birói függetlenség minden intézményes biztositékával fölruházott birói hatóság itéljen és amidőn a hatásköri bíróságról szóló 1907: LXI. törvény 1908 évi május havában életbelépett, «Uj alaptörvény Magyarországban. A hatásköri bíróságról» (Une nouvelle loi constitutionnelle en Hongrie. Le tribunal des Conflits. Revue de Hongrie 1908. 2.) czimen, a külföld felvilágositására franczia nyelven irt tanulmányában kifejtette, hogy ez a törvény az egyéni szabadság, a polgári jogok tiszteletét nagy mértékben megerősiti és a végrehajtó, meg birói hatalom egyensulyát teljesen helyreállitja, szóval minden tekintetben nevezetes alkotmányjogi biztositék jelentőségével bir; sőt a különböző törvényhozások egybehasonlitásával azt is megállapitotta, hogy a magyar törvény azonfelül határozott haladást mutat.

1909. évi május hó 28-án azonban dr. Egyed István a «Jogt. Közl.» 22. számában közzétett tanulmányában a hatásköri bíróságról szóló törvénynek a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközéseire vonatkozólag tett rendelkezéseit éles birálat tárgyává tette.

A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerülhető negativ és pozitiv összeütközések 10 esetét különbözteti meg.

1—2. a közigazgatási bíróság visszautasitó (?) határozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős visszautasitó (?) határozata másrészt;

3—4. a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri határozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős pozitiv hatásköri határozata másrészt;

5—6. a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri hatá-

rozata egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős érdemi eljárása másrészt;

7—8. a közigazgatási bíróság érdemi eljárása egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős pozitiv hatásköri határozata másrészt;

9—10. a közigazgatási bíróság érdemi eljárása egyrészt és a közigazgatási hatóság nem jogerős, illetve jogerős érdemi eljárása másrészt.

Ezután fejtegetésében arra az eredményre jut, hogy az 1907: LXI. t.-czikk 7. §-a két hiányt mutat: 1. az esetek nagy részét (1., 3., 4., 5., 6.) nem oldja meg. 2. a 7. §. utolsó bekezdése pedig a magyar jogrend szégyenfoltja.

Végül azt javasolja, hogy a 3—10. alatt felsorolt «pozitiv» összeütközési esetekben a hatásköri vitát ne külön hatásköri bíróság döntse el, hanem a közigazgatási bíróság határozata legyen az érvényes, mert ez a birói függetlenség minden biztositékával körül van véve és felebbvitel (?) segitségével a közigazgatási ügyek jelentékeny részének érdemben való végleges elintézésére válik jogosulttá, semmi veszély sincs tehát abban, hogy saját hatáskörét megállapitó határozata vagy eljárása vitatás tárgyává már nem tehető.

A két ellentétes vélemény ezen sorok iróját arra ösztönözte, hogy dr. E. I. birálatát és javaslatát tanulmányozza és arra az eredményre jutott, hogy dr. E. I. érvei tévesek; kiindulási pontja ellenére nem de lege lata, hanem de lege ferenda csoportositotta érveit, azaz nem vette figyelembe azt, hogy a hatásköri bíróságról szóló törvény a közigazgatási bíróságról szóló 1896: XXVI. és annak hatásköre kiterjesztéséről szóló 1907: LX törvényekkel szoros kapcsolatban álló oly alkotmánybiztositék, mely nélkül azok vajmi csekély értékkel birnak.

I. Már az a körülmény is, hogy a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerülhető negativ és pozitiv összeütközés 10 esetét különbözteti meg, azt bizonyitja, hogy birálatánál a közigazgatási bíróságról szóló törvény alapelveit és rendelkezéseit figyelembe nem vette.

Öt esetben (az 1., 3., 5., 7., 9. alatti esetben) ugyanis a közigazgatási hatóság «nem jogerős» határozatát állitja szembe a közigazgatási bíróság határozatával.

Az 1896: XXVI. t.-czikk 1. §-a szerint a közigazgatási bíróság végérvényesen dönt a törvény II-ik részében felsorolt közigazgatási jogviták felett.

A közigazgatási birósági eljárás igénybevétele előtt pedig a közigazgatási hatósági eljárás lefolyását kell kieszközölni egészen addig a fokozatig, amelynek határozata ellen a törvény szerint a közigazgatási bíróság előtti panaszszal (keresettel) lehet fellépni.

A törvény tehát a taxatio rendszerét követi és azt az elvet, hogy a panasz (kereset) igénybevétele előtt a közigazgatási forumokat ki kell meriteni.

Ez az oka annak, hogy a dr. E. I. által 1., 3., 5., 7,, 9. alatt felsorolt esetek fel se merülhetnek és ezért ezen esetekről a hatásköri bíróságról szóló törvény 7. §-a nem is intézkedhetik.

Az 1., 3., 5., 7., 9. alatt felsorolt esetek csak akkor merülhetnének fel, ha az 1896: XXVI. törvény azt a törvényjavaslatban foglalt, azonban a törvényhozás által elejtett elvet követné, hogy a közigazgatási birósági ut bármely közigazgatási hatóság, tehát már az elsőfoku hatóság sérelmes határozata ellen is nyitva áll.

Sem az 1896: XXVI. törvény, sem az arra vonatkozó ügyrend nem tartalmaznak rendelkezéseket, melyek a nem jogerős közigazgatási határozatoknál követendő eljárást szabályoznák; sőt ellenkezőleg az 1896: XXVI. t.-czikk 107. §-a ugy intézkedik, hogy nem csupán azok tekinthetők érdekelteknek, akik a közigazgatási birósági eljárást megelőző közigazgatási eljárásban mint felek szerepeltek, hanem más, harmadik személyek is, ha érdekelve vannak, és ezeket a fenforgó jog- és érdekazonossághoz képest a panaszló és bepanaszolt féllel mind a jogokra, mind a kötelességekre nézve egyenlőknek kell tekinteni.

Valószinü, hogy dr. E. I.-t az 1896: XXVI. t.-czikk 103. §-a ejtette tévedésbe, mely szerint a panasz a közigazgatási határozatok végrehajtását rendszerint felfüggeszti és ez alól 3 kivételt tesz, azaz a birtokon belöl és a birtokon kivüli panaszszal megtámadható határozatokat különbözteti meg.

Csakhogy a birtokon belül panaszszal megtámadható érdemi határozatokra az 1907: LXI. t.-czikk 7 §-nak és az életbelépt. rendeletnek a «nem jogerős» határozatokra vonatkozólag tett intézkedései szintén azon okból nem alkalmazhatók, mert a panasz benyujtásának feltétele az, hogy a közigazgatási forumok ki legyenek meritve.

Midőn az 1896: XXVI. t.-czikk 103. §-a arról intézkedik, hogy a panasz beadása a közigazgatási határozat végrehajtását rendszerint felfüggeszti, ez nem azt jelenti, hogy a közigazgatási határozat a panasz beadása következtében «nem jogerős», hanem azt jelenti, hogy a határozat a fennálló törvényes intézkedés közvetkeztében közigazgatási uton felebbvitellel már meg nem támadható, és az állam az ő törvényhozása útján az egyéni érdek javára saját hatalmának uralmát időbelileg korlátozta.

Nem tagadható, hogy a 103. §. rendelkezése következtében a közigazgatási birósághoz intézett panasz nemcsak a közigazgatási per megindításának eszköze azaz közigazgatási kereset, hanem egyúttal részben halasztó hatályu jogorvoslat jellegével is bir.

Ez a czélszerüségi szempontból tett rendelkezés azonban egymagában véve nem minősiti a közigazgatási biróságot felebbviteli forumnak, és a panaszt felebbvitelnek, amely felfogásnak dr. E. I. tanulmányában többször kifejezést is ad.

A válasz szük keretében ezen sorok irója nem adhatja elő még vázlatosan se a magyar közigazgatási bíróság czélját, szervezetét és a magyar közigazgatási per fogalmát és jogi természetét, sőt felesleges is, mert az 1896: XXVI. tcz. 6., 8., 10., 17., 18., 20., 21., 86. §. 1. 91., 104., 131. és 140. szakaszok, az azokra vonatkozó indokolás továbbá dr. Boér Elek egyetemi tanárnak 1907. évben megjelent és közkézen forgó tanulmánya ezekre vonatkozólag beható tájékozást nyujtanak és minden kétséget kizárólag bebizonyitják, hogy a magyar közigazgatási bíróság nem tekinthető a közigazgatás keretén belül létesitett közigazgatási bíróságnak (felebbviteli bíróságnak), hanem a közigazgatás körén kivül szervezett, a végrehajtó hatalomtól független bíróságnak.

II. A második eset, a két hatóságnak a hatáskört meg nem állapitó (negativ) jogerős határozata dr. E. J. szerint a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóságok között felmerülhető összeütközések egyetlen esete, amelyet az 1907: LXI. tcz. kifejezetten hatásköri összeütközésnek nyilvánit és a 7. §. 1. pontjában a hatásköri bíróság hatáskörébe utalja.

Habár érvelésének eredménye az, hogy az 1907: LXI. tcz. 7. §. 1. pontja tartalmazza a legszerencsésebb megoldást, mindamellett egy észrevételt el nem hallgathatunk. Tévesen nevezi ugyanis a «negativ» hatásköri határozatot «visszautasitó» határozatnak, mert az 1896: XXVI. tczikk 104., 105., 140. és 151. §-ai értelmében a közigazgatási bíróság csak az elkésett és a lényeges alaki, vagy tartalmi hiányban szenvedő panasz, továbbá az elkésett ujrafelvételi és végrehajtási panasz esetében hoz visszautasitó határozatot. Egyébb esetekben sohasem. Ez az oka annak, hogy az 1907: LXI. tcz. 7. §-a sem használja a «visszautasitó» határozat kifejezést.

III. Dr. E. J. szerint az 1907: LXI. tcz. 7. §-ának azon

rendelkezése, mely szerint a közigazgatási bíróság érdemi eljárása után, azon az alapon, hogy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az ügy, eljárásnak nincs helye és a közigazgatási bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben (is?) irányadó, a 7., 8., 9. és 10. alatt felsorolt eseteket intézi el oly módon, hogy a közigazgatási bíróság határozata az érvényes és helyesnek tartja mert a közigazgatási bíróság, amellett, hogy a birói függetlenség minden biztositékával rendelkezik, összealkotásánál fogva a közigazgatási érdekek különleges méltánylására is képesitett és hivatott.

A 7. és 9. esetre vonatkozólag (hol a közigazgatási hatóság hatásköri határozata, illetve érdemleges eljárása nem jogerős) már fentebb I. alatt kifejtettük, hogy az 1896: XXVI. tcz. értelmében fel sem merülhetnek.

A 8. és 10. alatt felsorolt eseteket illetőleg pedig az az észrevételünk, hogy azok a hatásköri bíróság elintézése alá akkor se kerülhetnének, ha a törvény 7. §-a a közigazgatási hatósággal szemben a közigazgatási bíróság érdemben hozott itéletét res iudicatanak ki nem jelentette volna, mert az 1896:XXVI. tcz. 131. §-ában szabályozott eljárás következtében ugy sem merülhetnek fel.

A 131. §. szerint ugyanis a közigazgatási bíróság, ha hatásköri kifogás nincs is, hatáskörét mégis hivatalból vizsgálja; továbbá, ha hatásköri kifogás tétetett, elsősorban a hatáskör kérdésében dönt és ha hatáskörét megállapitja, az érdemben mindaddig nem járhat el, mig a hatásköri kifogás elejtetik, vagy a hatásköri bíróság hatáskörét megállapitja.

Az 1907: LXI. tcz. 7. §-a a közigazgatási bíróság érdemi határozatát a közigazgatási hatósággal szemben res iudicatanak tehát abból az okból jelenti ki, mert a hatásköri összeütközést a 25. §. értelmében a fél közvetlenül is bejelentheti.

A fél ezen jogát korlátolja a törvény 7. §-a és azt célozza, hogy amennyiben az eljárás során a közigazgatási bíróság hatásköre ellen kifogás nem tétetett és az hatáskörét hivatalból is megállapitván, az érdemben határozott, *utólag* az 1907: LXI. tcz. 25. §-a alapján a hatásköri bíróságnál nem inditható meg az eljárás és a közigazgatási hatóság hatásköre nem vitatható.

Szorosan összefügg különben ez az intézkedés az 1896: XXVI. tcz. 99. és 139. §-aival is, melyek szerint a hatósági panasz beadására jogositott hatóságok ujrafelvételi panaszszal és igazolási kérelemmel nem élhetnek.

IV. A 4. esetet, amikor az összeütközést a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság jogerős megállapitó (pozitiv) hatásköri határozata okozza, az 1907: LXI. tcz. 7. §-a nem sorolja fel a hatásköri bíróság által eldöntendő 1—5. pontokban körülirt esetek közt, hanem a 7. §. utolsó bekezdése szerint az ez esetben felmerült összeütközésre nézve az eljárás tekintetében a m. kir. közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezései érintetlenül maradnak.

Dr. E. J. szerint kétségtelen, hogy a közigazgatási bíróságról szóló törvénynek *hatáskört* szabályozó rendelkezése is fenntartatott, mert e mondat épp a hatáskört megállapitó 7. §-ba és nem a későbbi §-okba foglaltatott, mert a törvény hatáskör helyett a 7. §-ban következetesen eljárást emlit és mert az egész 7. §. az eljárásról szóló II. fejezet alá foglaltatott.

Hivatkozik a törvény indokolására és dr. Oberschall Adolf, a kir. Curia nagytekintélyü elnökének értekezésére (Jogállam VI. 9.). melyekből szintén az következtethető, hogy e vitát ezután is a miniszterlanács fogja eldönteni; erre azonban még az 1907: LXI. tcz. tökéletlensége daczára sincs alap, mert az 1907: LXI. tcz. 29. §-a az 1896: XXVI. tcz. 159. §-át kifejezetten hatályon kivül helyezte. Végül arra a conclusióra jut, hogy a helyzet a törvény 7. §-a utolsó bekezdésének ilyen magyarázata mellett sem lenne tisztázva, mert a hatásköri bíróság csupán arra szoritkozhatnék, hogy az 1907: LXI. tcz. 19. §-ának I. bekezdése szerint megállapithatná, hogy a 7. §. 1—5. pontjában körülirt hatásköri összeütközés egyik esete se merült fel, s igy eljárását beszünteti és ez okból érdekesnek tartja felemliteni, hogy a hatásköri bíróság egy ilyen fajta esetben ellenkező véleményen volt és érdemlegesen eljárt. (1908 IIb. 13.)

Ezen sorok irója dr. E. J.-nek ezen fejtegetését őszintén megvallva, meglepetéssel olvasta, mert dr. Wlassics Gyula a közigazgatási bíróság elnöke még 1907. évi nov. hó 2-án a «Budapesti Hirlap»-ban, a hatásköri bíróságról szóló vezérczikkében válaszolt dr. Oberschall Adolf értekezésére és a végén ezt mondta:

«... a Curia igen tisztelt elnökének ..... egy észrevételét, mely nyilvánvaló félreértésen alapszik, kötelességem helyreigazitani. Kötelességem annál is inkább, mert oly értelmezést ad a javaslatnak, mely, ha igaz volna, akkor szerény nézetem szerint a javaslattal egyáltalában nem volna érdemes foglalkozni. A birálat ugyanis azt olvassa ki a javaslatból, hogy a kir. közigazgatási bíróság és az illető felsőbb közigazgatási forum között fölmerülő összeütközéseket továbbra is a miniszlertanács lesz hivatva eldönteni.

Mindennek azonban az ellenkezője van kimondva ugy a szövegben, mint a megokolásban is, hisz már az első szakasz világosan kimondja: «.... a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság közt felmerült hatásköri összeütközések elintézésére Budapesten hatásköri bíróság állittatik fel». A félreértésre az adhatott okot, hogy a javaslat (7. §. utolsó bekezdés) az eljárásra nézve — tehát az *itélkezést megelőző teendőkre* — föntartotta a közigazgatási bíróságról szóló törvény rendelkezéseit (131. §.). Csak ezt, de távolról sem tartotta fönn az eddigi döntő forumot, a miniszlertanácsot. A javaslat szerint a miniszlertanács csak egy esetben marad a hatásköri összeütközések döntő foruma, midőn azok a Horvát—Szlavon országok önkormányzati bíróságával vagy más önkormányzati hatóságával szemben merülnek fel. Máskor sohasem.»

Dr. E. I.-nek a 7. §. utolsó bekezdésére vonatkozó birálata tehát elkésett és tárgytalan; sőt tévesen hivatkozik az 1908 IIb. 13. sz. a. hozott határozatra is, mert abban az esetben a miniszter a temetkezési járulékból a nyugdijintézeti tartozást levonatta, tehát érdemben járt el (7. §. 4. pont), a közigazgatási bíróság pedig hatáskörét megállapitotta (7. §. 2. p.) és igy nem a 7. §. utolsó bekezdése, hanem a 7. §. 5. pontja értelmében felmerült hatásköri összeütközést kellett elintézni.

V. Az 5. és 6. alatt felsorolt esetre, mikor az összeütközést a közigazgatási bíróság pozitiv hatásköri határozata és a közigazgatási hatóság jogerő nélküli vagy jogerős érdemi eljárása okozza, dr. E. I. szerint az 1907: LXI. tcz.-ben nincs gondoskodás; a 7. §. 5. pontjából vont analogia ugyan a hatásköri bíróság eljárását sejtetné, de ez egyrészt a 7. §. utolsó bekezdésével lenne ellentétben, másrészt ily helyen analogia alkalmazása ugyis kizárt.

Az 5. alatti esetre vonatkozólag már fentebb I. alatt kifejtettük, hogy az 1896: XXVI. tcz. értelmében fel sem merülhet.

A 6. alatti esetre vonatkozólag tett állitás, hogy azt a törvény egyáltalán nem oldja meg, nyilván alaptalan, mert a törvénynek a 7. §. 5. pontjára vonatkozó indokolása világosan megmondja:

«Önként értetik, hogy a hatásköri összeütközés felmerültéhez nem szükséges, hogy mind a két hatóságnak a 7. §. ugyanazon pontjában megjelölt határozata idézze elő az összeütközést. Ehhez képest pl. felmerül az összeütközés akkor is, ha a *bíróság* érdembe bocsátkozás nélkül csak hatáskörét állapitotta meg (2. pont), a *közigazgatási*

hatóság ellenben érdemi határozatot hozott (4. pont)». A 7. §. 2. pontjában pedig nemcsak a rendes, hanem a közigazgatási bíróság is felemlittetik és igy ebben az esetben analogia alkalmazására szükség nincs.

Egyidejüleg el nem mulaszthatjuk reámutatni arra a körülményre, hogy a képviselőház igazságügyi bizottsága a törvényjavaslat most idézett indokolását, mint 5. pontot a 7. §-ba felvétette és hogy a hatásköri bíróság, már az első tárgyalási napon 1908 október 5-én határozott a 7. §. 5. pontja értelmében felmerült hatásköri összeütközési esetben. (1908 Hb. 4.)

Fejtegetésünk eredménye röviden összefoglalva az, hogy az 1907 : LXI. tcz. 7. §-a a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság közt az 1896 : XXVI. tcz. értelmében felmerülhető összeütközési eseteket mind megoldja.

Dr. E. I-nek azon nézetét, hogy az 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdése, illetve az 1896 : XXVI. tczikk 131. §-a a magyar jogrend szégyenfoltja, és azon javaslatát, hogy a 3—10. alatt felsorolt pozitiv összeütközési esetekben a hatásköri vitát ne külön hatásköri bíróság döntse el, hanem a közigazgatási bíróság határozata legyen az érvényes, alkalomadtán szintén megvitatjuk.

Dr. Kondor Aladár.

Az ügygondnok dija.

Az ügygondnoki dijak tekintetében a végrehajtási eljárásnál a kir. tábla az 1881 : LX. tcz. 27. §-ára támaszkodik, daczára, hogy ő maga kimondja hogy : «törvényes rendelkezés hiányában» teszi azt. Talán egyedül a budapesti tábla területén gyakorlat az, hogy a végrehajtási eljárás során kirendelt ügygondnok diját és költségét a végrehajtást szenvedett tartozik megfizetni.

A sorrendi tárgyaláson való megjelenésért, daczára, hogy végrehajtást szenvedett ellen tartott árverésen folyt be a pénz, az ügygondnok diját legtöbb esetben nem a letett tömegből engedi a tábla kielégiteni, hanem irott malasztként kimondja, hogy végrehajtást szenvedett fizesse 8 nap alatt végrehajtás terhével, holott az utolsó butordarabja is dobra került s igy előbb-utóbb ügygondnokot kötéllel se lehet majd fogni.

Az elv helyességéről, vagy helytelen voltáról még alább teszek néhány megjegyzést. Egyelőre érdekesebb az ezen elveket kimondó határozat indokolása.

Megtörtént, hogy végrehajtató felfolyamodta az első bíróságnak azt a végzését, melyben őt az ügygondnoki dijak megfizetésében marasztalta. A kir. itélőtábla (2829 1909. P. számu) határozatával ügygondnokot marasztalta a felfolyamodás költségeiben. Szó szerint : «Minthogy az ügygondnok a dijak előlegezése iránti kérelmét *a közismert állandó birói gyakorlat* ellenére terjesztette elő s igy a felfolyamodás beadására ő maga szolgáltatott okot, nevezett ügygondnokot a felfolyamodási költségek viselésére kellett kötelezni.»

Továbbá egy más (3384/1909. P. számu) határozatában : «A sikeres felfolyamodásra okot adó ügygondnokot, mint e kérdésben a felfolyamodó *ellenfelét* a felfolyamodás költsége fizetésére kellett kötelezni.»

Az előbbi indokolás helytelen, mert az ügygondnok nem oka annak, hogy a bíróság az ő álláspontját fogadta el s igy az ő kérelméhez s nem a kir. tábla gyakorlatához képest intézte el a kérvényt. Ez a magyarázat odavezethet, hogy a felsőbíróság a szerinte helytelenül hozott végzés miatt, mivel közismert gyakorlat ellenére határozott igy az elsőbíróság, ezt fogja marasztalni a sikeres felfolyamodás költségeiben.

Az utóbbi indokolás helytelen, mert az ügygondnok nem a felfolyamodó *ellenfele*, mint ahogy a felfolyamodó nem a végrehajtató képviselője, s nem is őt marasztalta a bíróság az ügygondnoki dijak megfizetésében, hanem a felfolyamodó a végrehajtató s igy ennek ellenfele sem lehet más valaki, mint a végrehajtást szenvedett és in ultima analysi, vagy ez, vagy végrehajtató — tehát saját fél — marasztalható a felfolyamodási költségek megfizetésében.

Helytelen az a felfogás is, hogy az ügygondnok a végrehajtást szenvedett érdekében rendeltetik ki, bár igaz, hogy *később* az ő érdekeit védi. De ez csakis *fictio*, mert ha nem rendel ki végrehajtó ügygondnokot a VT. rendelkezései szerint, az eljárás eredményre nem vezet, további lépéseket nem lehet tenni, tehát a foglaláskor való kirendelés *tényleg* a végrehajtató érdeke.

A kir. tábla (1230/909. P. sz.) határozata szerint : «a kiküldött által kirendelt ügygondnok a végrehajtást szenvedett érdekeinek védelmére lévén hivatva, *az ebből származó költségekkel a végrehajtató* nem terhelhető s igy annak előlegezésére nem kötelezhető». Továbbá egy más határozat szerint (3384/909. P. sz.) : «a kirendelt ügygondnok dija nem esik azok közé a végrehajtási költségek közé, melyeket végrehajtató előlegezni tartozik». Ha ez az indokolás megállhat, ugy a kir. tábla az 1881 : LXI. tcz 230. §-ának : «a biztositási végrehajtás költségeit a biztositási végrehajtást kérő fél tartozik előlegezni». Nem tehet eleget, mert kimondotta, hogy a *végrehajtás* során az ügygondnoki dij nem tartozik a foglalási költségek közé és mégis az 1909 május 28-án kelt 1206/909. P. sz. határozatával végrehajtatót az ügygondnoki dij mint felmerült *költségek* megfizetésére kötelezte.

Mindenesetre, ha a budapesti kir. tábla gyakorlata az marad még egy ideig, oda jutunk, hogy nem vállal el ügyvéd gondnokságot, mert nemcsak, hogy alperestől nem tudja — vagy ritkán tudja — behajtani a diját, hanem alperes értesitése körül és egyéb módon készkiadása is van.

Reich Péter Cornél
budapesti kir. törvényszéki jegyző.

Különfélék.

A kir. Curia elnöki székének egy évi sedis vacantiája a napilapokban, sőt a képviselőházban is szóvá tétetett. Elsőnek a *Pesti Napló* szólt a kérdéshez, energikusan tiltakozván az ellen, hogy oda nem való politikus kerüljön a legmagasabb birói állásba. Most a *Pester Lloydban dr. Doleschall Alfréd* vezérczikkben száll sikra az ellen, hogy ezen kinevezés körül politikai szempontok érvényesüljenek. Igen erélyes hangu czikkéből kiemeljük a következőket :

Kellemetlen feltünést kelt, hogy a legfőbb bíróság elnökének majdnem egy esztendeje üres méltósága még mindig nincs betöltve. A legközelebbről érdekelt körökben, a birák és ügyvédek körében ez a feltünés már az izgatottságig fokozódott.... Ez a huzás-halasztás a szándékos és spekulativ halogatásnak minden jelét magán viseli. Minden arra mutat, hogy a legfőbb birói állásnak betöltése egyes-egyedül azon okból szenved halasztást, hogy ezen magas méltóságot a politikai számitás tartalékául fentartsák. Ez ellen azonban nem lehet elég erélyesen tiltakozni.

Ezen feltünő késedelem mentségeül csupán az az egy momentum szolgálhatna, ha hitelesen megállapitható volna, hogy a magyar jogászvilágban hiányzik az az erő, amelyre legfőbb bíróságunk vezetését rá lehetne bizni. Azonban nem igaz az, hogy olyan nyomoruságosan szegények volnánk tehetségekben és jellemekben, hogy a legmagasabb birói állás ilyen okokból nem volna betölthető. Gyakorlati igazságügyi viszonyaink és személyeink ismerői tanubizonyságot tehetnek arról, hogy a birói karnak nemcsak egy olyan tagja van, aki hivatott az igazságszolgáltatásban a vezető szerepet átvenni.

Nem szabad tovább tétlenül nézni ezt a frivol játékot. A kir. Curia elnökségét nem szabad sem kortes eszközzé degradálni, sem pedig politikai szolgálatok jutalmazására értékesiteni.

A világon egyetlen czivilizált államban sem türnének ilyen képtelenséget. Egy diurnistának az állása sem magán dominiuma a mindenkori végrehajtó hatalomnak, annál kevésbbé az első birói méltóság. Ezt a méltóságot politikai spekuláczió tárgyává lealacsonyitani merénylet az igazságszolgáltatás alkotmányosan biztositott függetlenségére. A kormánynak nincs joga hozzá a legfőbb bíróságot közel egy esztendeig legfőbb vezetés nélkül hagyni. Az igazság-

ügynek minden politikától való emanczipálása elsőrendü parancs. A kir. Curia elnöki székével való spekuláczió a legmeztelenebb erkölcstelenség.

Ezen tárgyban Nagy György orsz. képviselő a következő interpellácziót intézte az igazságügyminiszterhez, anélkül természetesen, hogy kérdéseire választ kapott volna:

Mindnyájan tudjuk, hogy több mint egy esztendő óta a kir. Curia elnöki állása betöltetlen. Aki tudja azt, hogy a jogszolgáltatást, az igazságszolgáltatást részben a curiai elnök is irányitja, hogy egy nagy jogtudásu elnöknek a munkásságát, a jogi felfogását meg lehet érezni a perifériákon is, az belátja, mennyire szükséges az, hogy a curiai elnöki állás egy arra hivatott szakemberrel végre már betöltessék.

A magyar birói kar előtt tisztelettel meghajlok. Sok szakképzett és nagy tudásu biránk van, bő választása lehet az igazságügyi miniszter urnak és csodálkozom, hogy egy esztendő óta minden indokolás nélkül, betöltetlenül hagyta a Curia elnöki székét.

Nem akarok azoknak a gyanusitásoknak tápot adni, hogy a Curia elnöki tisztségét is politikai czélokra akarják felhasználni, de sokaknak lelkében él a gyanu, hogy azért nem töltötték be olyan hosszu idő óta ezt a jogszolgáltatás irányitására oly fontos állást, mert esetleg politikai kombináczióba is veszik majd a személyt, akit ki akarnak nevezni és a tisztán igazságügyi szempontból elbirálandó kérdésből politikai kérdést csinálnak. Én határozottan megkövetelném ilyen kérdésekben, hogy soha az aktiv politikát ne vigyük be az igazságszolgáltatás termébe. Azok az emberek, akik tudással, szorgalommal eljutottak a magas birói állásokba, akik curiai birák és tanácselnökök lettek: egy hosszu emberöltőn keresztül azért dolgoztak, hogy jogczimet s lehetőséget szerezzenek maguknak arra, hogy a legmagasabb birói tisztséget is elnyerhessék. Szomoru dolog lenne, ha minden gyakorlati jogi tudás nélkül olyan ember jutna be ezen előkelő birói székbe, akinek ezzel a politikai tevékenységével volna megfizetve. Szomoru volna, ha az elnöki állás betöltésénél a «helyesinálás» eszméje diadalmaskodnék.

Szeretném tudni és megkivánom az igazságügyminiszter urtól, hogy felvilágositást adjon a képviselőháznak, hogy miért mulasztotta el egy esztendőnél hosszabb idő óta ennek az állásnak betöltését? Vajjon van-e az igazságügyminiszter urnak tudomása arról a fontos hivatásról, amelyet az igazságszolgáltatásban a curiai elnök tölt be — amint hiszem, hogy van, hiszen ő is jogászember, gyakorlati ügyvéd volt — mert ha van, akkor lehetetlen, hogy fontos, komoly számbavehető indok nélkül ilyen hosszan ezt az állást betöltetlenül hagyta volna.

T. képviselőház! Most három hónapig fog a szünet tartani. Én szerettem volna azt, hogy az igazságügyminiszter ur már a szünet előtt nyilatkozzék ebben a kérdésben.

Vertán Endre: Nem fog!

Nagy György: Elég szomoru dolog, amit Vertán Endre képviselő ur — ugy látszik — jobban tud, mint én, hogy nem fog válaszolni, mert ebből annak a gyanunak megerősitését látom, hogy ezt az állást nem szakemberrel, nem gyakorlati biróval akarják betölteni.

Ezzel előterjesztem következő interpellácziómat:

1. Vajjon van-e arról tudomása az igazságügyminiszter urnak, hogy a m. kir. Curia elnöki állása több mint egy éve betöltetlen?

2. Van-e tudomása arról, hogy ez milyen káros a legfelsőbb biróság ügymenetelére s közvetve az egész jogszolgáltatásra?

3. Hajlandó-e egy évi indokolatlan mulasztás után haladéktalanul intézkedni, hogy az elnöki állás királyi kinevezés utján betöltessék és pedig szakemberrel, arra a birói munkásságával érdemet és jogczimet szerzett egyénnel, kinek tudása, képessége van az állással járó nagyfontosságu hivatás betöltésére?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az első német birógyülés** szeptember 12-én tartatik Nürnbergben. A napirendből kiemeljük a következőket: Állásfoglalás a bünvádi perrendtartás reformjával kapcsolatban a következő kérdésekben: 1. a büntető bíróságok szervezete; 2. az államügyészség feltétlen és feltételes bünüldözési kötelessége; 3. A biró jogállása az ügyfelekhez az előkészitő eljárásban; 4. a jogorvoslatok miként szabályoztassanak.

— **Szükségből elkövetett lopás.** A német lapok elismerőleg emelik ki a göttingeni törvényszék egy itéletét, melylyel felmentett egy sok gyermekkel megáldott házaspárt, kik a legutóbbi szigoru télen az erdőben tüzelőfát tulajdonitottak el, hogy befütsenek. Minthogy előzőleg büntetve voltak, mint visszaesők a minimális 3 heti fogházzal lettek volna megbüntetendők. A törvényszék azonban felmentő itéletet hozott, végszükség esetét állapitva meg, mert a kis gyermekek ki voltak téve a megfagyás veszélyének.

— **Visszapillantás a német esküdtbíróságok 60 esztendős multjára.** A német esküdtbirósági intézmény 1849 április 1-én kezdte meg müködését. Az első öt évről statisztikai adatok hiányzanak. Az 1855. évről tudjuk, hogy 88 esküdtbiróság müködött. 1868-ban számuk 110-re rugott. 1854-től 1856-ig évenként 9000, 1857-ben 7103, 1858-ban 5500, 1869-ben 9500, az 1871-iki háboru évében 4751, 1878-ban 8837 vádlott állott az esküdtbíróságok előtt. Az elitélések és felmentések arányszáma alig változott ezen idő alatt. A vádlottak 82—84%-a itéltetett el.

1879-ben az esküdtbiróság hatásköre ujból szabályoztatott, ami már az 1880-ik évben éreztette hatását, mely évben 2507 vádlott állott az esküdtbiróság előtt, kiknek 31·5%-a mentetett fel a vád alól, amit a hivatalos igazságügyi statisztika azzal magyaráz meg, hogy régebben többféle delictum tartozott az esküdtbiróság elé, ezek között sok volt az igen könnyen bizonyitható könnyü eset, mig az esküdtbíróságok hatáskörének korlátozása után szövevényes tényállásu, sulyos esetek hagyattak meg hatáskörében. 1881 óta 73—76% közt váltakoztak az elitélő verdiktek. Érdekesek az adatok, melyek az esküdtek tévedése folytán az ügyeknek más esküdtek elé való utalására vonatkoznak. 1876-ig ilyen eset nem fordult elő. 1877-ben 2, 1878-ban 4 eset merült fel. 1880-ig nincs biztos statisztika, az 1881-től 1907-ig terjedő kilencz évben egyetlen eset sem fordult elő, a többi esztendőben évenként 1—4 eset, 1881-től 1907-ig összesen 38 olyan eset volt, amelyben a szakbiróság az esküdtszék verdiktjét amiatt függesztette fel, mert az esküdtek a vádlott hátrányára tévedtek.

— **A német ügyvédi kamarák** vezetőségeinek egyesülete a legutóbb tartott ülésében tárgyalta az ügyvédi kar tulzsufoltságának kérdését. Az összes kamarák kiküldöttjei egyhangulag a numerus clausus ellen nyilatkoztak, ellenben elhatározták, hogy az egyes kamarák megkerestessenek vélemény kérése iránt abban a kérdésben, hogy az ügyvédi kar tulzsufoltsága miben nyilvánul, minő bajok származtak belőle és milyen orvosszerek ajánlatosak ez ellen. Egyhangulag elvettetett az az inditvány, hogy a jogi előkészitői szolgálatra való bocsátás korlátoztassék.

— **Az orvos tanuságtétel-megtagadási joga.** Az orvos a német perrend szerint is azon személyek közé tartozik, aki a tanuságtételt pácziense ügyeiben jogositva van megtagadni. Csak az a kérdés most már, mi ezen megtagadási jog, illetőleg a pácziensel szembeni kötelesség tartalma és melyek határai? Ezen kérdéseket fejtegette Dassel hamburgi táblabiró a «Das Recht» hasábjain. A dresdai Oberlandesgericht szerint ott van a tanuságtétel megtagadásának helye, ahol a pácziensnek jogos, személyes érdeke követeli a titoktartást, például ha a betegség nyilvánosságra való hozatala esetén a pácziens embertársai részéről közmegvetésnek vagy lenézésnek tenné ki, vagy az emberekkel való érintkezését megnehezitené, igy: undoritó betegségek fenforgása esetén. De olyan esetekben, mint a nemi betegségeknél, magasabb erkölcsi szempontok, például a házastárs egészségének veszélyeztetése, felmentik az orvost tanuzási kötelessége alól.

— **Kivándorlás és iskolakötelezettség.** Egy atya kiskoru és iskolaköteles gyermekét Amerikába küldte — vagy bocsátotta. Az illetékes hatóságok ezért iskolamulasztás miatt megbirságolták. Többszörös felebbezések után az ügy a Kammergericht elé került, amely akképen döntött, «hogy az apa csak az iskolai hatóságok engedelmével van jogositva iskolaköteles gyermekét külföldi tanintézetben neveltetni; az állampolgároknak a porosz alkotmányban biztositott kivándorlási joga és az atyának gyermeke iskolakötelessége folytán előálló közjogi kötelezettségei nem állanak egymással ellentétben».

— **Biztositási ajánlat és kötvény viszonya.** Felperes az alperes biztositó-társaság ügynökével megállapodott, hogy biztositást köt; felperes sem irni, sem olvasni nem tud és semmiféle kérdésre választ vagy utasitást nem adott. Az ügynök az ajánlatot kitöltötte, a feltett kérdésekre válaszolt, s felperes nevét aláirta. A biztositás tárgyát képező esemény, beállván, alperes társaság azzal védekezik, hogy az adott válaszok valótlanok, másrészt a kötvény szerint a szerződés a «benyujtott ajánlat alapján» köttetett meg s igy, ha felperes ajánlatot nem tett, az ügylet nem létesült. Az angol biró itéletében kijelenti, hogy a tárgyalás során neki is az volt az első benyomása, hogy a felek közt nem forgott fenn akaratmegegyezés s igy nem volt szerződés köztük, a helyes nézet azonban az, hogy a felek közt a biztositási szerződés lényeges pontjaira nézve, hogy t. i. dij ellenében a biztositó bizonyos esetben megfizeti a biztositott összeget, megvolt a consensus; felperes csupán ezen pontokra nézve nem tett ajánlatot az ügynöknek, aki alperes megbizottja. Felperes semmiféle kérdésre nem válaszolt, mert alperes ezt tőle nem kivánta; a kötvény tehát hatályos.

A munkaadó visszkeresete a baleset okozója ellen. Két hajó uszott lefelé a Mersey folyón. A bátrabban haladó utólérte a másikat s a hajótestek egymásba furódtak. Az első hajó kapitánya, amiközben, a hajók szétválasztása körül foglalatoskodott, a vizbe fult. Az első hajó tulajdonosai kénytelenek voltak alkalmazottuk hátramaradottainak kártérítést fizetni, de visszkeresettel éltek a második hajó tulajdonosai ellen azon az alapon, hogy az összeütközés a második hajó hibájából történt. A lordadmiralis birósága megállapitja az okozati összefüggést az alkalmazott balesete és az összeütközés közt, és a viszonkeresetnek helyet ad.

— **Alkalmazott és versenytilalom, kiskoru munkabérszerződése.** Egy 19 éves ifju egy sheffieldi laphoz reporternek szegődik. A szerződés szerint egy havi kölcsönös felmondási időt állapitanak meg a felek s az alkalmazottnak kilépése után tilos Sheffieldben vagy a várostól számitott 20 mértföldnyi sugaru körzetben más lap részére irnia. A reporternek kilépése után első dolga, a helybeli konkurrens napilap szerkesztőségébe elszegődni. Az első lap a lordkanczellár biróságától birói tilalmat (injunction) eszközöl ki. Igaz ugyan, hogy a versenytilalom időben korlátlan, de helyileg korlátolt s jogos magánérdek megvédésére irányul, tehát érvényes. A felebbezési biróság a birói tilalmat megsemmisiti. Tilalom csak akkor érvényes, ha az alkalmazott olyan titkot tud meg, melynek megőrzése a munkaadó jogos magánérdeke. Ilyen viszonyban van a munkaadóhoz pl. a kereskedelmi utazó, aki a vevők névsorát elárulhatja. Különben az adott esetben a megállapodás azért is érvénytelen, mert az alkalmazott kiskoru. A kiskoru munkabérszerződése csak akkor érvényes, ha a szerződés a kiskorura előnyös, vagyis ha megfelelő munkabért és tartós alkalmazást nyer, s ha a szerződésben szokatlan, terhes kikötés nincs. Ámde a londoni legelőkelőbb napilapok szerkesztői, mint szakértők kijelentették, hogy ilyen kikötés a hirlapirói munkabérszerződésekben általában szokatlan.

— **Köteles-e a biztositott magát operációnak alávetni?** Ez a kérdés sok vitára ad mostanában a német jogi körökben alkalmat; és erről a kérdésről tartott előadást dr. Fuld igazságügyi tanácsos a német biztositástudományi szövetség legutóbbi ülésén. Abból indult ki, hogy az operáczió-kötelem csak kiegészitő része a kezeltetés-kötelességnek és nem lehet azt állitani, mintha erre nézve feltétlen kötelesség állna fenn; hisz összeütköznék a személyiségi joggal. Viszont a megtagadás joga sem áll minden korlátok nélkül. Akkor jogosult az operáczió megtagadása, ha a jóhiszemüség támogatja és ha a «Treu und Glauben»-nel nem áll ellentétben. Csak a vétkes, objektive jogtalan megtámadásnak vannak és lehetnek káros következményei a sérültnek a kárviselővel szemben fennálló igényeire nézve. Arra nézve, hogy mi tekintendő «jogtalan visszautasitás»-nak, előadónak nézetei eltérnek a német birodalmi legfőbb törvényszék gyakorlatától. Különösen azt vitatja, hogy a bizonyitási kötelezettségnek meg kellene fordulnia mindazon esetekben, midőn a sérült a bizonyitási eljárást önfejü és rosszhiszemü magatartásával meghiusitja.

— **A találmány lényeges részének bitorlása.** A legnagyobb és leggyorsabb óczeánjárók a Cunardvonal «Mauretania» és «Lusitania» nevü és a Hamburg—Amerika «Deutschland» gőzöse. Ezek hajótörés ellen azzal is meg vannak óva, hogy testüket több, vizmentesen elzárható rekeszre osztották. Bármelyik, vagy valamennyi rekeszt a parancsnok hidjáról hydraulikus szerkezet utján vizmentes ajtóval lehet egy gomb megnyomása által elzárni. Ez a találmány részben Brunton, részben Ralston szellemi tulajdona. Az alapgondolat Bruntoné. Ez közölte tervét Ralstonnal, aki rábirta, hogy az ő tökéletesitéseivel kidolgozott szabadalmat egyedül az ő nevére kérjék ki, mert neve ebbe a körbe tartozó találmányokból már előnyösen ismert. A feltalálók megállapodtak, hogy a hasznon osztozkodni fognak. Ezután Ralston egy nagy hajóépitő czég szolgálatába állt, a szabadalmat a maga neve alatt szerezte meg, s Bruntonnak mindennemü jogát megtagadta. B. a szabadalom megsemmisitését kéri. R. azzal védekezik, hogy B. beleegyezett abba, hogy a szabadalom alperest illesse, s igy nem kérheti a megsemmisitést; rosszabb esetben engedje meg a biróság, hogy — egy praeczedens nyomán — a szabadalom kiigazitását kérhesse akként, hogy csak az alperes által feltalált tökéletesitésre nézve maradjon fenn. A lordkanczellár birósága a szabadalmat megsemmisiti. Az 1907. évi szabadalmi törvény alapján, ha a találmány lényeges alkotórészét nem a szabadalom tulajdonosa találta fel, s ha a feltaláló jogát csalárdul bitorolja, az egész szabadalmat meg kell semmisiteni. A feltaláló jogának csalárd bitorlása nemcsak a szabadalom kieszközlése, hanem felhasználása körül követett magatartásból is megállapitható.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda, **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Melyik járásbiró vagy aljárásbiró lenne hajlandó cserélni egy Budapesthez közel levő járásbiróságnál müködő járásbiróval. Czim a kiadóban. 13450

Hosszas önálló gyakorlattal biró, javakorbeli vidéki ügyvéd, alkalmazást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Szivességből felvilágositást ad dr. Szántó Aladár ügyvéd, Budapest, Rózsa-u. 46. Telefon 43—33.

Vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek. Dr. Kertész Miksa, aradi ügyvéd.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 30. szám. Budapest, 1909 julius 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A nyugdijtörvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Dr. Huber Jenő. *Dr. Meszleny Artur* budapesti kir. járásbirótól. — Magánjogi felelősség kötelezettség nélkül adott tanácsért. *Darvai Dénestől.* — A perrendtartás 53. §-a *d)* pontjának alkalmazása. *Dr. Wilhelm Károly* budapesti ügyvédtől. — Néhány szó az ügygondnoki dijak kérdéséhez. *Dr. Szentgyörgyi Elemér* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A nyugdijtörvény módositása.*

III.

4. Az 1885 : XI. tcz. 21. §-ának azt a szabályát, hogy a nyugdijazás büntetésből nem történhetik, éppen ellenkező értelemben javaslom módositani olyképpen, hogy fegyelmi büntetés gyanánt (természetesen csakis a törvényes fegyelmi eljárás utján) a fegyelmi bíróság kimondhatja a biró vagy ügyész nyugdijazását is. Ez a büntetés a hivatalvesztésnek enyhébb nemeként igen sok esetben helyén lenne, amikor az illető nem testi vagy lelki fogyatkozás miatt válik képtelenné hivatalos kötelességeinek teljesitésére, hanem olyan erkölcsi fogyatkozások okából, amelyek nem elégségesek ugyan a hivatalvesztéssel megfenyitésre, de elégségesek arra, hogy az illetőt az eddigi szolgálatával megszerzett nyugdijigényének honorálásával, a közszolgálatból eltávolitsák. A birói és az ügyészi karnak, de a köztisztviselő karnak egyáltalán, pillanatra sem maradhat tagja senki, aki erkölcsi tekintetben nem feltétlenül és nem a legszigorubb értelemben integer vir — ez, azt hiszem, olyan elemi tétel, amely sem alkut, sem vitát meg nem tür.

A büntetésből nyugdijazás lehetőségének meg lenne az a kiváló hatása is, hogy a fegyelmi biróságok nem kerülnék annak alkalmazását oly mértékben, amilyen mértékben most a hivatalvesztés kiszabásától visszariadnak. Igaz, hogy ennek a tartózkodásnak a legtöbb esetben a fegyelmi biróságok emberies gondolkozását dicséretesen jellemző oka van: az, hogy a hivatalvesztés kimondása a tisztviselőt nemcsak hivatali állásától és az avval járó erkölcsi és anyagi előnyöktől fosztja meg, hanem megfosztja őt és családját a végellátástól is — ezért ezt a büntetést emberies érzésü biró csakis a legsulyosabb fegyelmi vétség esetében fogja kiszabni, mert az avval járó mellékbüntetés nemcsak a legsulyosabb, de egyben a legigazságtalanabb is.

A modern büntetőjognak egyik alapelve, hogy a büntetés egyfelől ne lépjen be a magánjogok körébe és hogy másfelől ne sujtsa kifejezetten az elitélt családjának ártatlan tagjait, hiszen amugy is eléggé bünhődtek ők az illető családtag bünös cselekménye következtében. Ezért már Zsigmond király korában is törvénybe iktatta a magyar törvényhozás, hogy «az ártatlanok a bünösökért ne lakoljanak» (1405. évi első decr. VII. cz. 1. §.) és «nem méltányos, hogy az igazságtalanokért az igaz bünhődjék és károsodjék vagyonában» (u. o. IX. cz. 1. §.). Nem lehetvén azonban ebből az alkalomból szándékom a mellékbüntetések természetével és hatályával bőven foglalkoznom, beérem annak megállapitásával, hogy büntetőtörvénykönyvünk (1878. évi V. tcz.) a hivatalvesztés következéseit megállapitó rendelkezésével (55. §.) messzebb ment, mint amennyire az indokolás szerint (l. a törvényjavaslat 54—58. §-ainak indokolását, Lőw: Anyaggyüjt. I. k. 364. és kk. ll.) menni akart. «A jelen törvényjavaslat», ugymond, «nem lép be a magánjog spherájába. Nem capitis deminutio az, ami itt kimondatik, nem vétetik el senkitől a családi jogba vagy a dologi vagy a személyes jogba tartozó jogosultság, nem vétetik el a saját vagyon fölötti rendelkezési jog, még a végrendelkezés tekintetében sem, egyáltalán nem foglaltatik az 55. és 56. §-okban oly korlátozás, mely a magánjog megszorításának jellegével birna. Kivételt csupán az 55. §. *c)* pontjában meghatározott rendelkezés képez, mely szerint a hivatalvesztésre itélt, gyámi és gondnoki minőségét is elveszti....» stb. A törvény azonban mégis messzebb megy a javaslat e megokolásában kifejtetteknél. Midőn ugyanis az 55. §. kimondja, hogy a hivatalvesztésre itélt elveszti a hivatala után járó nyugdijigényeit, nyug- vagy kegydiját, akkor nemcsak a vagyonjog terére lép, hanem lényegében visszatér a vagyonelkobzásnak ó- és középkori büntetésére, mert az elitélt hivatalnokot kiszabadulása idejére megfosztja nemcsak a megélhetés lehetőségétől, de megfosztja attól a vagyonától is, amelyet számára az állam, (törvényhatóság stb.) közszolgálatának egyik ellenértéke gyanánt végellátás alakjában biztositott, helyesebben: attól a járadéktól, amelyet ő a maga számára szolgálatával megteremtett. Mert ismételnem kell azt a jogi fölfogásomat, hogy a nyugdij a tisztviselőnek éppen olyan megszolgált illetménye, mint a hivatali fizetés, ahhoz neki a törvény megszabta előföltételekkel éppen ugy szerzett joga van, mint a tényleges szolgálata idejében esedékes illetményekhez és hogy a szolgálati idejének megfelelő nyugdijtól jogilag éppen oly kevéssé fosztható meg, mint a hogy nem követelhető tőle vissza hivatalvesztés esetén sem a korábban fölvett illetmény bármely része, mert annak az ő részéről a szolgálat volt az ellenértéke.

Igaz, a Btk. 55. §-ának 1. pontja és később a nyugdijtörvény 5. §-ának 5. pontja is a nyugdijigényekre vonatkozó rendelkezést csaknem szószerint a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871 : VIII. tcz. 7. és 26. §-ából vette át és igy csak általánossá tette azt a szabályt, amelyet ez a törvény, szükebb körre vonatkozóan, már korábban tartalmazott. De az, hogy a Btk. 55. §-a nem teremtett uj jogot, legkevésbbé sem bizonyitja az átvett és általánositott régi jogszabálynak a helyességét és igazságosságát, mert akár hogyan forgatjuk a kérdést, a valóság mégis az, hogy itt vagyoni büntetéssel is szemben állunk; olyannal, amely a Btk. összes vagyoni büntetéseinél anyagi értékében is sulyosabb, mert a tisztviselő legkisebb nyugdijának tőkeértéke is meghaladja a pénzbüntetésnek a Btk. 26. §-ában 8000 koronával megszabott legnagyobb összegét, sőt, ha föltesszük, hogy mellékbüntetés gyanánt ugyanilyen összegü pénzbüntetést szabna ki a

* Az előbbi közl. l. a 28. és 29. számban.

bíróság — még ennek az összegét is. Sulyosabb azonban ez a vagyonbüntetés azért is, mert sokszor évtizedek munkásságának minden gyümölcsét semmisiti meg és azért, mert már maga a fegyelmi büntetésül kimondott hivatalvesztés erkölcsi kihatásában, számitásba véve a tisztviselő sajátos társadalmi helyzetét, sokkal érzékenyebben sujt, mint sok szabadságvesztés-büntetés, ugy, hogy a hivatalvesztésre itélt tisztviselő, példák tanusága szerint, alig képes tisztességes kenyérkeresetre szert tenni, ugy, hogy ez a büntetés viszi őt a teljes és menthetetlen züllésre, ennek pedig nemcsak ő, hanem sokkal inkább családja és a társadalom vallja kárát.

Van azonban ennek a kérdésnek más, még szomorubb és még igazságtalanabb oldala is és ez az, hogy a nyugdij, illetve a nyugdijigény elvesztése az elitéltnek családját módfölött sujtja, holott a büntetésnek közvetetlenül személyesnek kell lennie — a közvetett hatásoktól a legigazságosabb törvény sem óvhatja meg az elitéltnek hozzátartozóit. A hivatalvesztéssel nemcsak az elitélt nyugdijának elvesztése jár együtt, hanem az özvegy nyugdijigényéé és az árvák nevelési járulékáé is (1885 : XI. tcz. 5. §-ának 5. p.), ez pedig oly fokozása a büntetés sulyjának, amilyent a Btk. egész rendszere nem ismer. Sőt a nyugdijtörvény 5. §-ának 6. pontja szerint ez a jogkövetkezmény akkor is beáll, hogy ha a köztisztviselő olyan cselekmény elkövetése után, amely hivatalból való elbocsáttatásával járt volna, megszökik, meghal, megőrül stb. ugy, hogy ellene bünvádi vagy fegyelmi eljárás helyt nem foghat. Evvel szemben a Btk. 53. §-ának utolsó bekezdése szerint «az elitélt hagyatékából a pénzbüntetés csak akkor hajtható be, ha az itélet még annak életében jogerejüvé vált», a bünös halála pedig, a Btk. 105. §-ának 1. pontja szerint, kizárván a bünvádi eljárást: nyilvánvaló, hogy a Btk. általánosságban sokkal méltányosabban bánik a büntettes hozzátartozóival, mint akár a nyugdijtörvény, akár a hivatalvesztés mellékbüntetése esetében maga a Btk. És nem érdektelen, hogy korábbi törvényhozásunk még a hütlenség (nota infidelitatis) — a legsulyosabb büncselekmények gyüjtőneve — megfenyitése esetében is, amely fenyiték a fej és az összes vagyon elvesztésében állott, a bünös gyermekeinek és feleségének vagyonát és vagyoni igényeit mindenkor kivette a büntetés hatálya alól (1715 : IX. tcz. 3—5. §-ai, még inkább 1723 : IX. tcz. 12. §-a és 1790 : LVI. tcz.)

Mai jogunk szerint a legelvetemültebb, de bármely okból meg nem büntethető gonosztevő ártatlan családját semmi vagyoni hátrány nem éri (a lelki fájdalmaktól, és általában a bünös cselekménynek a hozzátartozókra és a társadalomra kihatásáról itt sem szólok), ellenben a hivatalvesztéssel járó büncselekmény vagy fegyelmi vétség elkövetőjének családját a törvény kiszolgáltatja a legnagyobb nyomoruságnak még akkor is, ha a bünös ellen bünvádi vagy fegyelmi eljárás ki van zárva! Büntetőtörvényünk az emberies gondolkozás nagy dicsőségét látja abban, hogy némely külföldi törvénytől eltérően, az örökösökre átszálló czimeket kiveszi a hivatalvesztés hatálya alól — pedig mennél emberiesebb lett volna, ezt a kivételt a férj ill. az apa szolgálatával megszerzett végellátási igényekre is kiterjeszteni! Mennyi nyomornak, szenvedésnek, züllésnek és pusztulásnak s mennyi bünnek vette volna evvel elejét a törvényhozó!

Az eddig kifejtettekből önként folyik ez a következtetésem: A hivatalvesztést minden esetben, (sőt a mai gyakorlatnál sürübben) ki kell mondani, mihelyt valamely hivatalnak viselője arra bármily okból méltatlanná lett, mert a kis folt is erősen sérti a közhivatal tisztaságát és tekintélyét, erősen megingatja azt a feltétlen megbizhatóságot, amely nélkül köztisztviselő nem gyakorolhatja a szükséges eredménynyel hatósági jogait. De a hivatalvesztésnek — amely kihatásában rendkivül sulyos büntetés és amelynél megforditva áll a büntetőjognak, az az alapelve, hogy «non poena, sed factum infamat», mert az sokszor egyértelmü az erkölcsi halállal — ne legyen az a vagyoni következése, hogy az elitélt és annak jogosult hozzátartozói elvesztik a végellátásra a büntetés jogerős kiszabásáig megszerzett igényeiket. Mivel azonban sokan vannak, akik a büntetés sulyját azzal vélik fokozhatni, ha annak hatása az anyagiakban is nagyon érezhető és mivel törvényhozás sem lehetséges kompromissum nélkül: a magam szélső, de nézetem szerint jogi szempontból következetes és a nyugdij jogi természetével egyedül összhangzó fölfogása és viszont a mai állapot védelmezőinek ugyancsak szélső, jogilag meg nem okolható álláspontját ugy lehet összeegyeztetni, hogy a hivatalvesztésre elitélt veszitse el nyugdijának felerészét, ellenben a végellátásra jogosult hozzátartozóinak végellátási igényeit semmiképpen sem érintse ez a büntetés.* Ennek következményeképpen természetesen hatályát vesztené a Btk. 55. §-a 1. pontjának, valamint az 1871. évi VIII. tcz. 26. §-ának és az 1885 : XI. tcz. 5. §-ának ezzel ellenkező minden rendelkezése.

Tudom, hogy ez a módositás ellentétben van a kontinentális törvényhozás tulnyomó részével. De ha az emberiesség és a magánjogi jogosultság annyi érve szól a változtatás mellett, amennyit a föntiekben csak röviden vázolhattam: akkor talán eltérhetünk a külföld e kegyetlen és igazságtalan példájától és onnan inkább emberiesebb és igazságosabb intézményeket fogunk a hazai talajba átültetni.

5. A közszolgálat szempontjából nagy horderejü kérdés: föntartandó-e az 1892 : XXX. tcz. kivételes rendelkezése, amely szerint a Curia itélő birái, valamint az azokkal egyenlő és azoknál magasabb rangu birák és ügyészek nem 65. (1885 : XI. tcz. 21. §.), hanem 70. életévük betöltésével lépnek nyugalomba, kivéve, ha az igazságügyminiszter, illetve (az 1896 : XXVI. tcz. 10. §-a szerint) a közigazgatási bíróság biráinál a belügyminiszter, a szabadalmi tanács elnökénél pedig (1895 : XXXVII. tcz. 26. §.) a kereskedelemügyi miniszter őket hivataluk folytatására felszólitja és ők szolgálni kivánnak.**

Az 1892 : XXX. tcz.-nek a 70. életévre vonatkozó szabálya helyes, hiszen a szóban forgó állásokba már oly korban jutnak a legtöbben (bár ez nem helyes igazságügyi politika — de ez a kérdés most nem tartozik ide), hogy a 65. életévben nyugdijazás lehetősége ellenkeznék a jogszolgáltatásnak érdekeivel is, mert ezek nagy szükségét látják a tapasztalatokban gazdag, életbölcsességben tisztult fölfogásu legfőbb biráknak. De ha igazak azok az érvek, amelyeket fönn (1. p.) a köteles szolgálati időnek 35 évre leszállitása mellett fölhoztam és ha ezeket a 70. életévüket betöltött legfőbb birákra alkalmazzák: akkor sine ira et studio arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy ezen az életkoron tul már csak nagyon kivételes férfiak lesznek testi és szellemi erejük olyan frissességének birtokában, amely őket magasztos hivatásuknak minden szempontból kifogástalan betöltésére képesiti, ez pedig feltétlenül megkövetelhető minden köztisztviselőtől. Félember, félmunkaerő csak muló természetü akadály (betegség, kimerülés stb.) esetében türhető meg a közszolgálatban, állandóan nem, mert ez megsértése annak a kötelességnek, amelylyel a köznek, az államnak és az államkincstárnak tartozik az illető.

Igaz, az illető miniszternek megvan az a joga, hogy a 70. életévét betöltött szóban forgó birót vagy ügyészt, ha hivatásának ellátására alkalmatlannak találja, nyugalomba helyezze. Csakhogy itt rendesen a délicatessenek igen nagy

* Ez a kompromissum az országos birói és ügyészi egyesület igazgatóságának álláspontja ebben a kérdésben.

** Érdekes, hogy az 1907 : XIX. tcz. 170. §-a ezt a kedvezményt nem terjesztette ki az állami munkásbiztositási hivatal elnökére és másodelnökére, noha az 1892 : XXX. tcz.-ben emlitett birákkal azonos fegyelmi bíróság alá is rendelvék.

szerep jut és — legalább az igazságügyminiszterekről igy tudom — csak nagy nehezen határozzák el magukat arra, hogy evvel az odiosum privilegiummal éljenek, arról nem is szólva, hogy a «kijárás»-nak itt is juthat szerepe, ami bizonyára nem válik az illetőnek sem dicséretére, sem pedig függetlenségének megerősitésére. Erről a birói függetlenségről pedig kissé megfeledkeztek az 1892. évi XXX. tcz. alkotásakor, jóllehet éppen annak megerősitése érdekében állitották vissza az abban a törvényben emlitettekre az 1869 : IV. tcz. 17. §-ának (ill. 1871 : IX. tcz. 6. §-ának) szabályát, amely az összes birák nyugdijazására a hetvenéves korhatárt szabta volt meg. Már pedig az a biró, aki a miniszter felszólitására bármely pillanatban nyugalomba kénytelen menni, nem egészen független biró, különösen akkor nem, ha az ő kérésére hagyták volt meg a szolgálatban (talán azért, mert anyagi körülményei tették reá nézve kényszeritővé a tovább szolgálatot).

Mivel azonban kétségtelenül vannak hetven éven felüli birák és ügyészek, akiknek hivatalban maradása az igazságszolgáltatásnak kiváló érdeke és mivel ez az érdek nemcsak az V—II. fiz. osztályba sorozottaknak, hanem másoknál (pl. a biróságok vezetőinél) is fennforoghat; minden jogosult szempontnak egyenlő mértékben megóvása végett, az 1892 : XXX. tcz. módositásával, a nyugdijtörvénynek azt kellene általános szabályképpen kimondania, hogy a birót vagy ügyészt annak az esztendőnek a végével, amelyben 70 életévét betölti, hivatalból nyugalomba kell helyezni és hogy e szabály alól a minisztertanács előterjesztésére csak a király tehet kivételt. Az igy hivatalában megtartott biró vagy ügyész persze bármikor kérheti nyugdijaztatását; akarata ellenére azonban csakis az 1871 : IX. tcz. előirta eljárással a fegyelmi bíróság határozzon nyugdíjazása kérdésében.

Az ilyen eljárás egyfelől kizárná annak a lehetőségét, hogy a szolgálatra már alkalmatlanná vált biró vagy ügyész is éljen a törvényes kivétel kedvezményével, amellett nagyobb értékűvé, sőt valóban kitüntetővé teszi a hivatalban marasztalást, de másfelől a birói függetlenséget is megóvja, midőn a nyugalomba helyezést kiveszi a miniszter tetszése szerint való rendelkezésének köréből.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

(Folyt. köv.)

Dr. Huber Jenő.

A nagynevü schweiczi tudós f. évi julius 14-én érte meg hatvanadik születésenapját, s hálás népe e napot nemzeti ünnepként ülte meg. A schweiczi polgári törvénykönyvet — az ő kizárólagos alkotását — 1907 deczember 10-én fogadta el egyhangulag ugy a nemzeti tanács, mint az államtanács, s a *referendum* törvényes határideje letelt anélkül, hogy népszavazás elrendelését kérték volna. A nagy mü évtizedeken át folytatott kitartó és lelkes munka csodálatra ragadó eredménye. Magát a törvényjavaslat megszövegezését a legfárasztóbb és legszerteágazóbb tanulmányoknak kellett megelőzniök. Az 1874-iki alkotmány csupán a kereskedelemre és az ingók forgalmára vonatkozó joganyagot utalta a szövetség hatáskörébe; egyebekben a kantonális törvényhozás maradt irányadó a magánjog terén. Ez a félkantonokkal együtt 25 különböző magánjogi rendet jelent, mely rendszerek közt az eltérések igen jelentékenyek, számban és fontosságban egyaránt. Ezt az óriási és rendszeres feldolgozás hiján szükölködő anyagot mindenekelőtt systematizálni kellett s evégből *Huber* — azelőtt *halle*-i, akkor már *basel*-i professzor — a schweiczi Jogászegylet kezdeményezésére és a schweiczi államszövetség támogatása mellett megirta előbb négy vaskos kötetben a schweiczi magánjog történetét és rendszerét («System und Geschichte der schweizerischen Privatrechts» Basel, 1886—1893.). Noha a magánjog egységesitését a törvényhozás még ki nem mondta, a szövetségi kormány 1892-ben megbizta *Huber*-t, hogy készitse el az egységes magánjogi törvénykönyv tervezetét. A munka rendjét maga a szerkesztő állapitotta meg egy 1893 november 17-én kelt emlékiratában olyként, hogy előbb a kantonális kormányokat, az érdekeltségeket és a szövetségi biróságot hallgassák meg, a beérkezett véleményeket a szerkesztő elnöklete alatt 2—4 tagu speciális bizottságokban tárgyalják át s az igy nyert alapelveken épüljön fel aztán a szerkesztő által készitendő tervezet.* A munka már nagymértékben előrehaladt volt, mikor 1898-ban a revideált szövetségi alkotmány 64. czikke a szövetségi törvényhozás hatáskörét a magánjog egészére kiterjesztette. Az első javaslathoz maga *Huber* irt mélyrehatóan, nem nagy terjedelmü indokolást, mely «Erläuterungen zum Vorentwurf» czim alatt három kötetben az 1901—1902. évek folyamán jelent meg.

A javaslat tárgyalása során az illusztris szerkesztő maga sietett tájékoztatni a közvéleményt arról, hogy egyes közérdekübb kérdésekben minő álláspontot foglal el. Igy 1898 ban a schweiczi *ingatlan záloglog egységesitéséről és reformjáról* tett közzé nagybecsü tanulmányt; 1900 deczember 14-én a zürichi kereskedők egyletében tartott előadást a schweiczi *magánjog egységesitéséről* a kereskedelem és ipar érdekei szempontjából; a schweiczi közhasznu nőegylet 1901 junius 20-án tartott ülésében *a nő helyzetéről* beszélt, amint azt a törvény tervezete alakitani kivánja; s 1902-ben a *tulajdonszolgalomról* irt tanulmányt, mely a berni egyetem részéről *Fitting* professzornak szentelt emlékmü alakjában jelent meg.

Magára a törvénykönyvre itt nem térhetek ki; lesz alkalmam azt legközelebb önálló munka keretében érdeme szerint méltatni s kimutatni, mily mesteri ösztönnel ismerte fel és juttatta kifejezésre benne szerzője a *schweiczi géniuszt*, anélkül, hogy annak *modern* voltát koczkára tegye, mily bravurral alkotott törvényt ama *nép* számára, mely nem szavaz meg olyast, amit meg nem ért s menynyire *önálló* és *egyéni* volt képes maradni akkor, amikor a hatalmas német szomszéd uj kodexe tekintélyének egész sulyával követelte a figyelembevételt.

Amikor Schweicz népe jól átgondolt hálával ünnepli a maga *nemzeti* törvénykönyve megalkotóját: az egész müvelt jogászvilág elismerése és nagyrabecsülése fon babérkoszorut az ünnepelt feje köré. *Dr. Meszlény Artur.*

Magánjogi felelősség kötelezettség nélkül adott tanácsért.

A Tervezet 1677. szakaszához.

Minden modern jogrendszer általános elvként állitja fel, hogy aki másnak vétkesen kárt okoz, annak megtérítésére köteles. Hozzá tesszük ehhez, hogy a szerződési viszonyban nem álló jogalanyok között, a kivételes természetü ex lege obligatiókat nem tekintve, kártérítési kötelezettség éppen *csak* ugy keletkezhetik, hogy az egyik alany a másiknak érdekkörébe *vétkesen* belenyul. A kérdés, melylyel foglalkozni akarunk: lehet e szerződési viszonyon kivül is, pusztán annak alapján kötelezni valakit kártérítésre, hogy olyan tanácsot adott, melynek követése a tanácskérő részéről utóbbira nézve vagyonilag megbecsülhető hátránynyal járt? A felvetett kérdés két vagy több egymással szemben álló alany között *megelőző szerződés nélkül*, ilyennek körén kivül keletkezett kártérítési viszony fenn, vagy fenn nem forgását tárgyazza, tehát a kötelezettség nélkül adott tanács, ha ugyan egyáltalán vonhat, csupán mint *vétkes* károkozás vonhat maga után vagyoni felelősséget. Czikkünkben ennek

* Erläuterungen zum Vorentwurf I. k. 13. l.

a tanács által véghezvitt vétkes károkozásnak tényállását, jogi természetét, körülményeit akarjuk megvilágitani s elsősorban azt, hogy ily tanács involválhat-e egyáltalán felelősséget? A magyar általános polgári törvénykönyv Tervezete e kérdésre részben igenlőleg válaszol. Az 1677. szakasz szerint: «tanács vagy ajánlás, hacsak szerződési viszony vagy *tiltott cselekmény* nem forog fenn, felelősséget meg nem állapit». A Tervezet indokolásából kitünőleg az 1677. szakasz a tiltott cselekményt az 1079. szakasz értelmében veszi, mely kimondja, hogy: «Aki valamely jogát nyilván csak azért gyakorolja, hogy ez által mást kárositson, vagy aki a jó erkölcsökbe ütköző módon másnak *szándékosan* kárt okoz: jogellenesen cselekszik». Az 1677. szakasz ezen értelméből szükségképp folyik, hogy *a)* a Tervezet lehetőnek tartja, hogy a kötelezettség nélkül adott tanács, mint *kár ok* szerepeljen, *b)* hogy az ily tanácsért való felelősséget egyedül a *dolus* esetére szoritja, culposus tanácsért való felelősséget nem ismer.

Czikkünk folyamán ki fog tünni, hogy helyeselhető-e a Tervezet álláspontja.

A vétkes károkozás minden esete háromélü problema elé állit. Vizsgálni kell: 1. a kár fennforgásának és nagyságának, 2. a károkozó cselekmény vagy egyéb magatartás vétkességének, 3. a magatartás és a kár okozati összefüggésének kérdését. Ugyanezek a kérdések a kötelezettség nélkül adott tanács körül is felmerülnek. Az elsővel nem kell külön foglalkoznunk, mert a kár fennforgása és nagysága különböző, valódi és képzelt, vagyoni helyzetek egybevetésével állapittatik meg s ebben a károkozó tény jellege már nem jön tekintetbe. A kár fenforgásának és mértékének meghatározása, ha a kárt tanács okozta, ugyanugy történik, mint bármely más károkozó tény mellett.

Nehezebb a tanács vétkességének kérdése. A tanács vétkességét, azaz *tartalmának* dolosus vagy culposus voltát ugyanis igen könnyü összetéveszteni azzal, hogy már maga a *tanácsadás ténye* is tilos. Láttuk, hogy e tekintetben a Tervezet 1677. szakaszának szövege is zavart okozó, mert tiltott cselekményről beszél, holott a dolosus, tehát *tartalmilag* vétkes tanácsadásra gondol. A két eset pontosan elválasztandó. Ha ugyanis *tiltott* tanácsadásból — milyen csak bizonyos körülmények közt *ellenszolgáltatás mellett* adott tanács lehet, például zugirászatból — származik kár a tanácskérőre, ez érvényesitheti ugyan kártéritési igényét a tanácsadó ellen, de evidens, hogy a *szerződési viszonyon belül* eredett kár alapján lép fel, ami nem tartozik kérdésünk keretébe.

A tanácsadás tényének tiltott voltát és a tanács tartalmának vétkességét ilyképpen elkülönitve tisztán láthatjuk, hogy a kötelezettség nélkül adott tanács *vétkességét* egyedül keletkezésének *belső, lélektani* elemei határozhatják meg. Dolosussá a károkozásra irányuló szándék, culposussá hatásainak előre nem látása teszi a tanácsot. Ezek után áttérhetünk a tanács és a kár okozati összefüggésének kérdésére.

Konkrétebben szólva: *A.* tanácsot ad *B.*-nek kötelezettség nélkül, *B.* a tanácsot követi s ebből kára lesz. Lehet-e s mikor lehet mondani, hogy *B.* kárát *A.* okozta? Formailag a kárnak oka *B.* Az ő fizikai magatartása hozott létre a külvilágban olyan változásokat, amelyeknek visszahatásából vagyonának csökkenése eredt. De ez a magánjogi causalitás fennforgásának lehetőségét nem szünteti meg. Senki sem fogja tagadhatni, hogy *vis absoluta* esetén károkozónak az erőszak használása lesz tekintendő. Még kevésbbé, hogy *vis compulsiva* esetén a kényszeritő a károkozó. A kényszer különben közelebb áll kérdésünkhöz, mint az erőszak, mert a kényszer is, miként a tanács, már magát az akaratelhatározást is befolyásolja, mig az erőszak pusztán a cselekvésre hat. Még közelebbi rokon végre a csalás esete. Pl. *A. B.*-vel őt megtévesztve, utóbbira nézve káros ügyletet köt. Itt is *B.* saját fizikai magatartásával okozott magának kárt, de mivel *A.* terelte hazug érveinek logikai sulyával *B.* akaratát ilyen fizikai magatartás felé, a causalitás minden vitán fölülállólag megállapitható *A.* csalása és *B.* kára között. Magában véve tehát az a körülmény, hogy a tanácskérőnek saját magatartása idéz elő kárt, hogy ő cselekszik, nem zárja ki a causalitást s ezzel a tanácsadó felelősségét.

A második momentum, melynek hatása a causalitás szempontjából érintendő: *a tanács akaratirányzó hatásának módja.* Kétségtelen, hogy az akaratnak bármilyen csekély mértékü irányzása nem vonhatja maga után a tanácsadóra nézve a fenti sulyos konzekvenciákat. Ha nem a tanácsnak volt *döntő* szerepe az önkárositó cselekmény elkövetésében, ha a károsult akaratelhatározását a tanács csak kisebb mértékben befolyásolta, az okozati összefüggés meg nem állapitható közte és a kár között. Ilyen esetben a tanácsadó tehát szabadul a felelősség terhe alul. Legfeljebb arányos kárviselésről lehet szó, de ez ellenkeznék a magyar jog szellemével, mely önkárositásnál, szemben az osztrák polgári törvénykönyvvel, a kár főokozóját tekinti a kár *egyedüli* okozójának. Ezekből folyik, hogy a tanácsért való felelősséget már elvileg mellőzni kellene, ha a tanács szerepe a cselekvés létrejöttében *soha* sem lehetne döntő. De *lehet* döntő.

Példaképpen csak a következő, éppenséggel nem keresett és eléggé gyakorlati esetet hozzuk fel. *A.* megkérdezi barátját *B.*-t, hogy egy harmadiknak, *C.*-nek hozzá intézett adásvételi ajánlatát fogadja-e el. Ezt a tényállást egészitsük ki azzal, hogy *B.* ért hasonló ügyletekhez, *A.* nem, továbbá, hogy *A.* hasonló esetekben mindig ki szokta kérni *B.* tanácsát. *B.* jól ismervén *A.*-t, tudja, hogy ez hallgatni szokott reá. Tudja azt is, hogy *C.* ajánlatának elfogadása *A.*-ra nézve káros. Most *C.* feltételes ajándékozási kisérletet tesz *B.*-nek, melynek tartalma az, hogy *C.* az *A.*-val esetleg kötendő ügyletből eredő nyereséget meg fogja osztani *B.*-vel. Erre *B.* azt tanácsolja *A.*-nak, hogy *C.* adásvételi ajánlatát fogadja el, mit *A.* meg is tesz. Az ügylet által *A.* feléntuli sérelmet szenved, mi jogunk szerint az ügylet megtámadására nem is jogosit, tehát *A. C.* ellen nem fordulhat.

Ellenben — véleményünk szerint — igenis fordulhat *B.* ellen, mert bizvást állithatjuk, hogy utóbbinak *dolosus* tanácsa a kár bekövetkezésének *döntő* oka volt. *A.* akaratát tulajdonképpen csak *B.* tanácsa formálta ki. Helyesen állapitja meg tehát a Tervezet magánjogi causalitás lehetőségét, tanács és kár között.

De már ennek konzekvenciáit teljesen nem vonja le. Ugyanis nemcsak a dolosus tanácsra áll, hogy döntő akaratirányzó szerepe lehet, hanem a *culposus* tanácsban is meg lehet a magánjogi felelősségnek ez a feltétele. Ha — az előbbi példát tartva szem előtt — *B.* nem azért tanácsolja *A.*-nak az ügylet megkötését, mert akarja, hogy *A.* károsodjék, hanem azért, mert nagyfoku hanyagságból szem elől téveszti az ügyletnek számára könnyen belátható káros konzekvenciáit s azt is, hogy barátja az ő tanácsát követni szokta: ez a tanács döntő akaratirányzó szerepén mit sem változtat.

Megállapitható tehát a magánjogi causalitás s mivel vétkesség is fennforog, a *felelősség* is. Fennmarad azonban a kérdés, hogy a felelősség szempontjából a mindenkori konkrét tanácskérő akaratához kell-e viszonyitani a tanács akaratirányzó hatását, vagy pedig olyannak kell lennie a tanácsnak, hogy egy normális átlagembert döntőleg befolyásolt volna. Mindkét felfogásnak van bizonyos jogosultsága. Azonban kétségtelen, hogy az előbbi módszer rendkivül megnehezitené a tanácsadó helyzetét. A kellő megfontolásra

képtelen tanácskérő egyfelől már általában hajlik a tanács követésére, könnyebben befolyásolható, másfelől kevésbbé tudja megitélni az adott tanács elfogadhatóságát (pl. tréfás tanácsot komolyan vesz). Ilyen tanácskérőnek adott tanács oly könnyen involválná a tanácsadó felelősségét, hogy nagy méltánytalanságokra vezethetne. Helyesebb tehát, bár elvileg kevésbbé következetes, a causalitás fennforgását *objektiv* kriteriumok szerint meghatározni.

Ne *minden* vétkes tanács, mely in concreto kárt okozott, involváljon felelősséget, hanem csak az olyan, amely *általában* követésre késztet. Támogatja ezt az is, hogy *könnyebb* objektiv kritériumokkal operálni.

Zavarólag itt csak az hat, hogy a gondatlan vagy ostoba tanácskérő védetlen marad a tanácsadónak az objektiv mértéket meg nem ütő *dolosus* vagy *culposus* tanácsával szemben. De az ostobát és a gondatlant a jogrend különben sem részesiti specziális védelemben.

A causalitásnak objektiv kriteriumok szerint való meghatározása, mint az eddigiekből is kitünik, a *gondosság bizonyos fokát* követeli meg a tanácskérőtől. A tanácskérőnek ugy kell megitélnie, hogy követheti-e a tanácsot, min't ezt az átlagember tenni szokta.

Ha a tanácskérő ezt elmulasztja, akár azért, mert nem képes rá, akár azért, mert nem fejt ki kellő gondosságot, a tanácsadó mentesül a felelősség alul. Hátha a tanácskérő *dolosus?* Dolusa csak abban állhat, hogy előre látja a tanács követéséből reá háramolható károkat s a tanácsot mégis követi abból a czélból, hogy a *tanácsadótól kártérítést követelhessen.* Nyilvánvaló, hogy a tanácskérő itt nem a tanácsnak logikai kényszere alatt cselekedett, hanem más megfontolások vezették. Éppen ezért a magánjogi causalitás meg nem állapitható — hiszen a tanácsnak nem volt *döntő* akaratirányzó hatása — s a tanácsadó szabadul a felelősség alul.

Utoljára hagytuk problemánk legnehezebb részét: a kötelezettség nélkül adott tanácsért való felelősség *kizárását.*

Első pillanatra ugy látszik, mintha a tanácsért való felelősség kizárása jogi lehetetlenség volna, mert hiszen általános érvényü s föltétlen szabály, hogy senki sem zárhatja ki *egyoldalulag* a felelősséget saját vétkességéért. Sőt a *dolusért* való felelősség még *közös* akarattal sem zárható ki, a «pactum, ne dolus præstetur», mindenkor érvénytelen lévén. Éppen ezeknek a szabályoknak fennállása erőtleniti meg a Tervezet indokolásának azt az okoskodását, mely szerint az 1677. szakaszban foglalt kivételeket nem tekintve, a tanács *rendesen nem adatván kötelezettségi szándékkal,* nem járhat felelősséggel.

Mihelyt abból indulunk ki, hogy vétkes károkozásról van szó s ez a fogalom szerződési viszonyon belül is felmerülhet, ugy teljesen közömbös, hogy a tanácsadó *akarta-e* magát kötelezni; a vétkesen okozott kárért való felelősség nem függhet a károkozó akaratától. Kérdés, hogy a kötelezettség nélkül adott tanácsért való felelősség kizárhatása nem ellenkezik-e ezekkel az elvekkel? A nehézséget eloszlathatjuk, ha figyelmesebben vizsgáljuk, hogy a tanácsért való felelősséget kizáró nyilatkozatnak mi a hatása a *tanácskérő akaratára?* A nyilatkozat *nem jogi hatásánál fogva* szünteti meg a tanácsadó felelősségét, hanem *tényleges hatásánál* fogva, melylyel közvetve megfosztja a tanácsot *döntő* akaratirányzó jelentőségétől. Ha a tanácsadó azt mondja: «Én tanácsomért nem állok jót», ezzel felhivja a tanácsolt figyelmét arra, hogy a tanács nem olyan, melyet normális átlag-ember okvetlenül követhetne. Ha a tanácsolt mégis követi a tanácsot, ezt már saját jószántából s nem a tanács logikailag kenyszeritő sulya alatt teszi. A tanácsadó nyilatkozatával a *causalitást* teszi lehetetlenné s csak közvetve a felelősséget. Éppen ezért a felelősség kizárásával egyenlő hatása van számtalan más tartalmu nyilatkozatnak. Pl. «Figyelmeztetlek, hogyha tanácsomat követed, annak ilyen meg ilyen káros következményei lehetnek». Vagy: «Ezt csak tréfából mondtam». «Ez a véleményem még nem szilárd» stb., stb.

Azt lehetne kérdezni, hogy nem fogja-e a tanácsadó óvatosságból felelősségét minden alkalommal kizárni. Ha erre biztosan kellene számitani, helyesebb volna a tanácsadó felelősségét már ab ovo jogszabályilag kiküszöbölni s a Tervezet álláspontját, de még inkább a miénket mellőzni. Azonban nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a tanácsadónak igen sok esetben érdekében állhat, hogy a tanácskérő a tanácsot kövesse. Hogy csak a legegyszerübb példákat emlitsük: hizeleghet ez a tanácsadó önérzetének, kedvezhet barátja érdekeinek, biztosithatja a tanácsadónak a tanácskérő becsülését, egy harmadik vagyoni előnyöket helyezhet kilátásba a tanács követésének esetére stb., stb. Minthogy már most a felelősség kizárása a tanácskérőt fokozottabb meggondolásra készteti s ezáltal a tanács követését bizonytalanabbá teszi, az érdekelt tanácsadó ilyen értelmü nyilatkozattól tartózkodni fog.

Végül nyomatékosan kiemeljük, hogy éppen a dolosus tanácsadó csak a legkivételesebben fogja felelősségét kizárni, mert nem akarja magát annak kitenni, hogy a tanácskérő a tanácsolt magatartást ne tanusitsa.

Az eredmények, melyekre jutottunk, röviden a következőkben foglalhatók össze: a tanácsadót, ha felelősségét nem zárta ki, kötelezni kell a dolosusan vagy culposusan adott tanácsának követéséből előállott kár megtéritésére, valahányszor a tanács olyan volt, hogy azt egy átlag-embernek a tőle követelhető gondosság kifejtése mellett követnie kellett.

Darvai Dénes.

A perrendtartás 53. §-a d) pontjának alkalmazása.

Tudvalévő, hogy a fogadástermészetü, szerencsejátékszerü tőzsdei spekulativ ügyletekből eredő követelést (differencziát) a kir. birróságok meg nem itélik, az ilyen ügyletekből eredő követelés a rendes birróságok előtt nem érvényesithető. Másként áll a dolog a tőzsdei választott birróságnál, mely az ily ügyletekből eredő követeléseket is megitéli és amely birróság előtt — eltekintve az u. n. avatatlan elemek védelmétől — a szerencsejátékkifogással sikerrel védekezni nem lehet. Nem fér kétség ahhoz, hogy jogállamban visszás állapotot jelent, e kétféle biráskodás. E czikk keretében ama gyakorlati következményekre óhajtunk rámutatni, melyek e viszás állapot eredményei.

A tőzsdei szerencsejátékügyletet kötő felek az általuk irásban megkötött szerződésben per esetére a budapesti áru- és értéktőzsde választott birróságának illetékességének vetik magukat alá. Ez alávetés — melyet a perrendi novella 94. §-a szigoru feltételekhez köt — lényeges feltétele a szerződésnek, mert biztositja a feleket arról, hogy az ügyletből eredő követelés birói jogsegélyben lesz részesithető. Megtörténhetik azonban, hogy az egyik szerződő fél, mondjuk a megbizó, aki ily ügyletek kötésére a bizományosnak megbizást ad, az ügylet fennállása tartama alatt vagy annak lebonyolitása után meghal, mielőtt az ügyletből őt ért veszteséget a bizományosnak kifizette volna. Ennek folytán a bizományos a követelését per utján érvényesiti és az elhalt adósa örököseit, akik között — tegyük fel — kiskoruak is vannak, az örökhagyóval kötött szerződésben törvényszerüen kikötött tőzsdei választott birróság előtt az örökhagyó tartozásáért megperli. A kiskoruak, akik tehát gyámság alatt állanak, pergátló kifogást tesznek a perrendtartás 53. §-ának *d)* pontja alapján s vitatják, hogy a tőzsdei választott birróság illetékessége meg nem állapitható, mert ezen törvényhely szerint eltérésnek a rendes birói illetőségtől nincs helye olyan perekben, amelyeknél távollévő vagy *gyámság* és gondnokság alatti személyek vannak érdekelve.

Szembe kerül ekként a kétségkivül joghatályos szerződésbeli kikötés és a törvény.

A kérdés rendkivül nagy gyakorlati fontossággal azért bir, mert az illetékesség kérdése dönti el a felperes követelésének sorsát. Ha megáll a tőzsdebiróság illetékessége, ugy — feltéve, hogy érdemben követelése jogos — a felperes megkaphatja követelését, mig ha a tőzsdebiróság illetékessége leszállitandó, ugy ezzel eldőlt a követelés sorsa is, mert hiszen a rendes biróság előtt szerencsejátékból eredő követelés nem érvényesithető.

Az ujabban kifejlődött birói gyakorlat a tőzsdebiróság illetékességét a most vázolt esetekben megállapitandónak tartotta. A tőzsdebiróság a maga illetékességét mindenkor megállapitotta, a kir. tábla pedig, mely illetékességi kérdésben másodfokban dönt a tőzsdeperekben, ujabban szintén ezen álláspontot foglalta el s a tőzsdebiróságnak illetékességét megállapitó végzését helybenhagyta. Ekként két egybehangzó határozat hozatván, az ily ügyek — rendesen — nem kerültek a kir. Curia döntése alá, mert az 1881 : LIX. tcz. 96. §-a utját állja annak, hogy két egybehangzó határozat ellenében a Curiához felfolyamodás intézhető legyen. A budapesti kir. tábla pedig — mint emlitém — az illetékesség megállapitása mellett foglalt állást s ezt legutóbb az 1908. év végén a 3121/908. sz. tőzsdei perben 1724/908. v. sz. alatt hozott végzésében a következőképpen indokolja meg : «A felfolyamodásnak (mely természetesen alperesek által, az illetékesség megállapitása miatt adatott be), a kir. tábla helyet nem ad, mert az *ujabban kifejlődött joggyakorlat szerint* az a körülmény, hogy a tőzsdebiróságnak magát alávetett és időközben elhalt fél örökösei között kiskoruak vagy távollévők vannak, e biróság illetékességének megállapithatása szempontjából akadályul nem szolgálhat, mert az örökhagyónak jogai épugy, mint kötelezettségei átszállanak az örököseire, tehát a szóban forgó esetben az 1868 : LIV. tcz. 53. §-ának *d)* pontjában foglalt rendelkezésre a *szerződéses* kikötéssel hivatkozni nem lehet».

Vagyis a kir. tábla ugy találta, hogy a törvény rendelkezése itt nem cogens szabály s hogy a kiskoruakkal — mint örökösökkel — szemben igénybevehető az örökhagyóval szemben szerződésileg kikötött kivételes biróságnak az illetékessége.

S ugyanezen kir. tábla, amely végzésének indokolásában *az njabban kifejlődött gyakorlatra* hivatkozik, már 1909 április hó 21-én más nézeten van s ugyanebben a kérdésben a tőzsdebiróságot az eljárásra illetéktelennek nyilvánitja, a tőzsdebirósági itéletet megsemmisiti. Az indokolás szószerint ez : «Az 1868 : LIV tcz. 53. §-a *d)* pontjának rendelkezése szerint oly perekben, melyeknél gyámság alatt lévő személyek vannak érdekelve, a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs, nem lehet tehát helye annak sem, hogy ily perekben kivételes biróság járjon el és itélkezzék. Erészben nem tehet különbséget, hogy a perben érdekelt kiskoruak olyan személynek örökösei, aki magát a kivételes biróság illetékességének törvényszabta módon alávetette, mert az idézett törvényszakasz semmiféle kivételt nem enged és általános érvényü rendelkezésén magánegyezséggel csorbát ütni nem lehet, az örökhagyó ellen szerzett jogok pedig az alaki jog terén a kiskoru örökösöket csakis a törvényben megállapitott korlátozással kötelezhetik. Minthogy pedig az 1868 : LIV. tcz. 53. §-ának esetében a rendes birói illetőségtől való eltérés az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálandó, a kir. tábla ugy találta, hogy a keresetre nézve a tőzsdebiróság hatáskörrel semmi részben sem bir» stb.

De a tábla most hivatkozott végzése szerint nemcsak a kiskoru és igy gyámság alatt álló, hanem a nagykoru örökösökkel szemben sem állapitható meg a tőzsdebiróság illetékessége, mert «a kereset az örökhagyó hagyatékából való, tehát csak az összes örökösök perbevonásával helyt fogható kielégitésre irányul, a nagykoru örökös elleni kereset tehát elválhatlan összefüggésben van a kiskoruak elleni keresettel».

A kir. tábla ezen határozatát a m. kir. Curia 432/1909. v. sz. végzésével helybenhagyta.

Ezzel tehát egy csapással megdöntetett az eddig követett birói gyakorlat és ma ugy áll a kérdés, hogy oly perekben, melyekben kiskoruak, illetőleg gyámság alatt állók *is* érdekelve vannak, a tőzsdebiróság illetékessége igénybe nem vehető.

De ugyanigy nem vehető igénybe az egyébként szerződésileg joghatályosan kikötött tőzsdebiróság illetékessége oly ügyekben sem, melyekben távollévők vagy gondnokság alatti személyek vannak érdekelve, mert hiszen ugyanazon törvényhely (perrendtartás 53. §. d.) tiltja meg a rendes birói illetékességtől való eltérést ily ügyekben is. Tehát itt is hivatalból veendő figyelembe a tőzsdebiróság illetékességének hiánya, amit a kir. tábla legutóbb a 3109/1907. sz. perben meg is tett, illetéktelennek nyilvánitva a tőzsdebiróságot a pergátló kifogást nem is tett, örökösként perbevont özvegygyel szemben is.

A kir. táblának ezen ujabban elfoglalt álláspontja, melyet a Curia is szankczionált, a gyakorlatban igen fontos kihatásokkal bir. Mert : kétségtelen, hogy a tőzsdei szerencsejátékügyletek (termény- és értékhatáridőügyletek) nálunk nem tilosak, semmiféle jogszabály tiltó rendelkezésébe nem ütköznek s a tőzsde legális intézmény, melynek biráskodása törvényen alapul. Ezt a legális intézményt mélyen sérti biráskodási hatáskörének a kir. tábla által inaugurált ujabb megszoritása. Mert hiszen — hogy crass esetet emlitsünk — ha az a nagykereskedő, kinek üzlete folytatásának körébe esik az ily ügyletek kötése s aki például effektiv ügyleteiben beállható veszteségét a határidőpiaczon kontreminálja, elhalálozik : örökösei, ha kiskoruak, vagy távollévők vannak közöttük, mentesülnek az örökhagyó tartozásának kifizetése alól, mert a tőzsdebiróság az örökösökre nézve ez esetben illetéktelen, a rendes biróság pedig a követelést meg nem itéli.

Vagy más eset : egy gazdag földesur határidőügyleteket köt, melyekből őt tetemes veszteségek érik. A fizetés alól szabadulni akarván, nem kell egyebet tennie, mint külföldre távoznia, hogy ekként gondnok utján kelljen őt — a perrendtartás 268. §-ának eseteiben — megidézni. Ily perben már a tőzsdebiróság illetékességgel nem bir, s a jóhiszemü bizományos, ki teljes joggal és jóhiszemüleg bocsátkozott adósával határidőügyletek kötésébe, bottal ütheti nyomát, követelése örökre elveszett, mert a tőzsdebiróság illetékességével áll, vagy dől meg követelése.

Amint látható, a tőzsdebiróság hatáskörének most vázolt megszoritása a jóhiszemü kereskedelemnek — mert hiszen az avatottak közötti határidőügyletkötés ennek körébe tartozik — indokolatlanul sulyos gátja és állandó veszélye. Amig a határidőügyletek törvényhozásilag nem korlátoztatnak. — ami iránt egyébként a kormány az Ausztriával kötött gazdasági kiegyezésben kötelezettséget vállalt — s amig ezzel kapcsolatban a tőzsdei választott biróságnak hatásköre ujólag törvényhozásilag nem szabályoztatik, e korlátozást és hatásköri megszoritást jogosnak elismerni nem lehet. E kérdésben a kir. tábla által a fent közölt 1027/1909. sz. végzésének meghozataláig elfoglalt álláspontja felel meg ugy a gyakorlati élet követelményeinek, mint a jóhiszemü kereskedelmi forgalomnak.

Ezen álláspont helyességét vitatja a perrendtartás kitünő magyarázója Plósz Sándor is, «Magyar polgári törvénykezési jog» czimü müvében, mondván : «Nem vonatkozhatik az 53. §-nak *d)* pontja a szerződési illetékességre .... Kétségtelen, hogy a kikötés nem veszíti el hatályát azáltal, hogy az adós távol van és gondnoki képviseletre szorul. A szerződésben kikötött illetékesség átszáll az örökösökre is, természetesen akkor is, ha azok kiskoruak. *Mindezzel megegyez a gyakorlat is*».

Plósz ezen utoljára idézett megjegyzése ma már nem fedi a valóságot, mert a gyakorlat — mint láttuk — ma már nem fedi ezt az elméletet, noha a Curia, a fennebb emlitett 432/1909. sz. végzésig, tudtunkkal szintén ezen állásponton volt, amit igazol egy 1905. évi 8206. számu határozat, melynek indokolása szerint «nem jöhet figyelembe azon körülmény a tőzsdebiróság illetékessége kérdésében, hogy a szerződő fél időközben elhalt s hogy az alperesek, mint jogutódok között kiskoruak is vannak, mert a perrend 53. §-ának *d)* pontja a szerződési kikötéssel szemben nem hatályos».

Amint látható, a birói gyakorlat e téren a táblának a Curia által is ujabban elfogadott, illetve helybenhagyott végzése folytán teljesen ingadozóvá vált és megtörtént az a ritka eset, hogy az ugyanazon alperesek ellen — kik között kiskoruak, gyámság alatt lévők és távollévő, gondnok által képviseltek is voltak — két felperes által a tőzsdei választott biróság előtt egyidőben inditott perek egyikében a kir. tábla a tőzsdebiróságnak az illetékességet megállapitó végzését helybenhagyta, mig a másikban — ugyanazon alperesek ellen ! — az elsőbiróságot illetéktelennek nyilvánitotta s az itéletet megsemmisitette !

Ez a vitás elvi kérdés tehát, mint látszik, teljesen megérett arra, hogy a m. kir. Curia polgári tanácsainak teljes ülésében döntessék el.

Dr. Wilhelm Károly.

Nehány szó az ügygondnoki dijak kérdéséhez.

A «Jogt. Közl.» legutóbbi számának «Magánjogi döntvénytár» czimü melléklete 156. sz. a. oly esetet közöl, mely nagyon alkalmas arra, hogy még a jogfejlődéssel kevéssé törődő jogász figyelmét is magára vonja s őt gondolkozóba ejtse.

Röviden arról van szó, hogy a kir. tábla egy végrehajtást szenvedő részére kirendelt ügygondnokot a dijait megállapitó végzés ellen a végrehajtató részéről beadott felfolyamodás költségeiben elmarasztalt, mert a felfolyamodással megtámadott birói végzést a bíróság az ügygondnoknak «a közismert állandó birói gyakorlat ellenére előterjesztett kérelme» folytán hozta meg; jól értsük meg: nem a *törvény*, hanem a *közismert gyakorlat* ellenére terjesztett elő ügygondnok kérelmet.

E határozat tulajdonképpen azt jelenti, hogy pénzbüntetés terhe mellett tilos a jogélet fejlesztése.

S ezután tessék ügyvédeskedni oly államban, melyben a jogviszonyokat tulnyomó részben nem törvény, hanem a szokásjog szabályozza. Tessék megkisérelni jogéletünkben a modern elvek érvényesitését. Ha véletlenül akad modern gondolkodásu biró, aki a modern felfogásnak enged, az erre vonatkozó határozatot felülvizsgáló felsőbb biró költségekben való marasztalással bünteti azt az ügyvédet, aki az alsóbb birót a modern elvekkel megmételyezte. Mással ugyanis nem tudom indokolni az emlitett határozatot.

Azt hiszem, elég ebből ennyi, hogy az emlitett határozat tarthatatlanságát megértsük.

Mindettől eltekintve azonban ez az abszurd határozat egyrészt az igazságot és méltányosságot is sulyosan sérti, másrészt az ügyvédkérdést is közelről érinti.

Az ügyvédkérdés felmerültének egyik oka az ügyvédek helyzete, mely az ügyvédeket teszi a társadalom legjobban megterhelt tagjaivá. Nincs olyan társadalmi osztály, mely annyi közterhet viselne vállain, mint az ügyvédség. E közterhek egyike az ügyvédektől követelt ingyen munka. Ezen ingyen munkák közé tartozik pedig az ügygondnokság, melyről e helyt szó lesz.

Törvényes rendelkezés hiján az a joggyakorlat fejlődött ki, hogy az ügygondnok dijját a végrehajtást szenvedő tartozik viselni s annak viselésére a végrehajtató nem kötelezhető, mert az ügygondnok a végrehajtást szenvedő érdekében rendeltetik ki, tehát annak javát szolgálja.

Ez az indokolás tartja magát évek óta, a teória évek óta lenyügözi a gyakorlati életet s a gyakorlati élet igazsága nem tud érvényesülni. Mert — nézzük közelebbről, teóriától mentesen — igaz-e az, hogy az ügygondnok a végrehajtást szenvedő javát szolgálja? Erre a kérdésre egy másik kérdéssel felelek: tud-e adott esetben a végrehajtató végrehajtást foganatositani ügygondnok nélkül s vajjon nem inkább szolgálná-e az ügygondnokul kirendelendő ügyvéd a végrehajtást szenvedő érdekeit, ha az ügygondnokságot el nem vállalná s ezzel megakadályozná a végrehajtás foganatositását?

A felelet — a törvény rendelkezésének ismerete mellett — nem lehet kétséges; ha a végrehajtató ügygondnok kirendelését nem kéri, akkor ki van zárva, hogy követelését végrehajtás utján behajthassa. Tehát a hitelezőnek ugyancsak érdekében áll az ügygondnok kirendelése. Ettől eltekintve azonban, azért is ő volna kötelezendő az ügygondnoki dij megfizetésére, mert éppen a végrehajtató kérelme folytán rendeltetik ki az ügygondnok.

Hasonlit az eset ahhoz, amikor valaki ügygondnok kirendelése mellett perel; ez esetben is ő kéri ugyancsak törvényi rendelkezés alapján az ügygondnok kirendelését s épp ezért a gyakorlat szerint akár pervesztes, akár pernyertes a felperes, őt marasztalják az ügygondnok költségeiben.

Ezen érvek mellett azonban megkönnyiti az ügygondnoki dijak kérdésének megoldását az igazság.

Elv az, hogy senki munkáját és fáradságát ingyen igénybe venni nem szabad, hacsak valamely felsőbb érdek — amilyen azonban az ügygondnoki dijak kérdésénél nincsen — ezt nem követeli. Ezen általános igazságu szocziális elvvel szemben azonban a jogélet és társadalom a végrehajtás során kirendelt ügygondnok munkáját ingyen veszi igénybe.

Egy-két példa megvilágitja ezen állitásomat:

1. Két öngyilkos fivér részére rendeltettem ki ügygondnokul. A két elhunyt összes hagyatéka — mondjuk kerek összegben — 10,000 K. A szerencsés első végrehajtató hitelező követelése 10,100 K. Az ügygondnoki dijak végrehajtást szenvedettekkel szemben állapittatnak meg. A végrehajtató egy-két száz korona hijján az ügygondnok kirendelése segélyével hozzájut követeléséhez. Az ügygondnok pedig — noha teoriában a végrehajtást szenvedett érdekeit szolgálja, tényleg azonban a hitelezőt juttatja egyébként elvesztett követeléséhez — munkája dijját követelje az immár vagyontalan elhunytakon.

A végzés ellen felfolyamodást adtam be. Most örülök csak igazán, hogy nem birságoltak meg érte. A felfolyamodást a másodbiróság elutasitotta; ingyen dolgoztam, még rá is fizettem.

2. X. elköltözött — a helyhatóság bizonyitványa szerint — Amerikába. Hitelezője már előzőleg biztositásilag letiltott követelésére kielégitési végrehajtást vezet ügygondnok kirendelésével.

S most következik az előbbi nóta. Az ügygondnok keresse fel a végrehajtást szenvedettet a nagyvilágban, 10—12 K ügygondnoki dij megérdemli a fáradságot!

3. Külföldi czég külföldi ellen vezet végrehajtást belföldön ügygondnok kirendelése mellett s hozzájut követeléséhez. Az ügygondnok követelje 10 K-nyi ügygondnoki diját külföldön.

Ezek pedig csak a feltünőbb esetek; van még számtalan más is, egész kötetre való.

Azt hiszem az esetek egyszerü felsorolása mellett teljesen felesleges annak indokolása, miért nem igazságos a gyakorlat.

Ezeken kivül van azonban még egy másik érdekes körülmény is, mely érthetetlenné teszi a gyakorlatot.

Az ügygondnoki dijakat a bíróság a «szent és sérthetetlen» gyakorlat szerint csak megállapitja, de annak végrehajtás terhével leendő megfizetésére még a végrehajtást szenvedettet sem kötelezi. Ennek következtében azután az ügygondnok, ha követelését végrehajtást szenvedetten be akarja hajtani, perelni kénytelen. Ujabb munka ingyen, mert 40 K-án alul levő ügygondnoki dija iránti perben költségre nem számithat.

Ezen gyakorlat hátrányairól is felesleges több szót vesztegetni. Emlithetném még az ügygondnoki dijak sorsát a sorrendi tárgyaláson s még sok egyebet.

Az ügygondnoki dijak jelentéktelennek látszó kérdése tehát — mint látható — csak ugy hemzseg a sok felmerülő vitától s korántsem mondható megoldottnak. Mégis pénzbüntetést kell arra mérni, aki e kérdést az igazsághoz hiven megoldani csak megkisérli is.

Ugy látom, csak két megoldás van, ha bíróságaink szeme nem nyilik meg: tovább dolgozni ingyen, vagy nem vállalni ügygondnokságot.

Dr. Szentgyörgyi Elemér,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A villamos vasuti balesetek ellen.** Lapunk f. é. 28. számában ismertettük Boda Dezső főkapitánynak a villamos vasuti elgázolások aggályos mértékben való elszaporodása miatt kiadott körözvényét, amelyben a főkapitány sulyos vádakkal illeti a fővárosi közlekedési vállalatok vezetőségét, valamint személyzetét. A «Népszava» julius hó 20-iki számában a városi villamos vasut alkalmazottai nyilatkoznak és azt állitják, hogy «a forgalmi személyzet szolgálati ideje 11—12 óra, hogy a fizetés azonban oly csekély, hogy mindenki igyekszik túlmunkát teljesiteni. Ezért igen gyakran előfordul, hogy az alkalmazottak 12—16 órai szolgálatot teljesitenek a legrosszabb beosztással». Az alkalmazottak elkésés miatt igen sürün büntettetnek: «elkéstek, mert ½1 óráig éjjel végzett szolgálatukat másnap reggel 5 órakor kellett elkezdeniök és igy alig maradt pihenésre több idejük 3—4 óránál».

A főkapitány uron a sor, hogy megvizsgálja, vajjon ezen adatok megfelelnek-e a valóságnak; igaz-e, hogy olyan alkalmazottak, kik éjfél után ½1 órakor végzik szolgálatukat, már hajnali 5 órakor munkába állittatnak; igaz-e, hogy a személyzet túlórákra kénytelen dolgozni, illetve, hogy meg van engedve a túlórákra való dolgozás?

Ha az alkalmazottak állitásai megfelelnek a valóságnak, akkor a főkapitány megtalálta a balesetek egyik okát és nem lesz nehéz erélyes rendszabálylyal a közlekedési válla-

latokat arra kényszeriteni, hogy a 12 órai szolgálattól elcsigázott alkalmazottakat ily rövid pihenő után ne állitsák munkába.

— **Kötelező ügyvédjelölti szervezet.** Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete memorandumot intézett a Budapesti Ügyvédi Kamarához, melyben kérik az ügyvédi kamarát, hozzon oly értelmü határozatot, mely szerint a jövőben a budapesti ügyvédi kamara területén bejegyzett ügyvédjelöltek bejegyzéskor 20 K, átjegyzéskor pedig 10 K dijat kötelesek fizetni. Az igy befolyt jövedelem 50%-a az Ügyvédjelöltek Országos Egyesületét illetné meg és pedig akként, hogy az összeg fele az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete segitőalapja javára tőkésitendő volna, a másik fele pedig az ily módon kötelező ügyvédjelölti szervezet tagsági dijául szolgálna. A memorandum szerint a fizetendő összeg 40%-a az ügyvédi kamara nyugdijalapját, 10%-a pedig az ügyvédi kamarai segédhivatali személyzet segitőalapját szaporitaná.

— **A «Magyar Jogászegyleti Értekezések»** folyó évi márczius—juniusi füzeteinek kinyomatása az ipartörvény-vita nagy anyagának rendezése miatt haladékot szenvedett, miért is ezek a füzetek az egyesület tagjai részére csak szeptember havában lesznek szétküldhetők.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Német ügyvédek munkaideje.** Nem érdektelen, hogy a német ügyvédek hivatalos órái meddig tartanak. Egy lipcsei ügyvéd levélpapirján jelzi, hogy értekezési idő (Sprechstunde) naponta *szombat d. u.* és *vasárnap* kivételével d. e. 9—1-ig, d. u. 4—7-ig. Egy berlini ügyvéd naponta d. u. 5 órától 7-ig fogad, szombat kivételével, amikor d. u. 3 órakor zárja irodáját. Egy másik berlini ügyvéd ugyancsak levélpapirján tudatja, hogy értekezések d. u. 4—6½, szombat kivételével, amikor az iroda 3 órakor zárul.

— **Házasságtörő viszony abbanhagyására lehet-e keresetet inditani?** Felperes azt állitja, hogy nejével az alperes állandó házasságtörő viszonyban él és keresetében kéri alperest ezen viszony folytatásától eltiltani. A német birodalmi törvényszék az alsóbiróságok itéleteivel megegyezően a keresetet elutasitotta. Indokolásában kiemeli a legfőbb biróság, hogy a meg nem engedett magatartás abbanhagyására irányuló kereset nincs a vagyonjogi térre korlátozva. A házasságtörés azonban csak arra ad jogot, hogy a másik fél a házasság felbontását és esetleg házasságtörés miatt az abban részes felek megbüntetését kivánja. Ha azonban a házastárs a másik fél házasságtörése miatt bontó pert nem tesz folyamatba és a házasságot vétkes házastársával folytatja: akkor magatartását ugy kell berendeznie, hogy emellett házassága tovább fennállhasson. Nem marad tehát neki más hátra, mint hogy barátságos eszközökkel hasson a másik házasfélre és őt a házassági hüség megszegésének veszélyétől elvonja. A házassági életközösség belső viszonyainak valamely polgári jogvitába a külön szabályozott házassági peren kivül való bevonása ellenkezik a házasságnak a jogrend által elismert erkölcsi lényegével. Harmadik személy ellen ugyanazért nem lehet a házasélet megzavarásának abbanhagyására keresetet engedni, amely okból megtagadandó az ily kereset a másik házastárssal szemben.

— **Hivatali kötelesség megsértése.** Felperes H. F. volt vendéglősnek 4000 Márkát adott kölcsön, miután az apósának G. K. malomtulajdonosnak kezességi nyilatkozatát felmutatta. Ezt a kezességi nyilatkozatot alperes községi előljáró következőképen hitelesitette: «Hitelesitve. Ibbenburen Land 1906 márczius 31. V. községi előljáró». Felperes bizott a hitelesitésben, melyre a község pecsétje is rá volt ütve, pedig G. K. aláirását H. F. hamisitotta, alperes előljáró pedig minden további kutatás nélkül, pusztán annak alapján, hogy a G. K. aláirását ismerte, adta meg a hitelesitést. Mivel felperes a kölcsönösszeget az adóson nem tudja megvenni, a községi előljárót vonja perbe, kinek hitelesitésében bizva, adta a kölcsönt. Az első biróság helyt ad keresetének. A felebbezési biróság megváltoztatja az itéletet és elutasitja a keresetet azon az alapon, hogy az alperes a hitelesités közben nem hivatali kötelességének körén belül müködött és igy reá a nptk. 839. §-a nem alkalmazható. A német birodalmi legfőbb törvényszék feloldotta a másodbiróság itéletét a következő indokok alapján:

A másodbiróság itélete helyes annyiban, hogy a községi előljáró nincs feljogositva aláirások hitelesitésére; erre az általános törvénykezési rendtartás szerint csak a járásbiró, vagy a közjegyző van hivatva. Az aláirások hitelesitése semmi összefüggésben sincs az ő hivatalos hatáskörével; eszerint ő tehát, mint magánember járt volna el ez alkalommal. De a hivatalnok kötelességei közé tartozik az is, hogy hatáskörének határait tiszteletben tartsa. A törvény előirja, hogy aláirások hitelesitésére milyen hatóságok vannak jogositva; alperesnek, mint közhivatalnoknak szem előtt kellett ezt tartani, midőn egy közokirat alakjában oly eljárást foganatositott, amely a közönség megtévesztésére és a forgalom megzavarására alkalmas.

Alperes tehát azáltal, hogy hatáskörét túllépte, megsértette hivatali kötelességét és a nptk. 839. §-a értelmében az ebből származó károkért felelős.

— **Modern uzsora** czim alatt Nicolaus Joniak érdekes füzetben ismerteti a részlet-ügyletekkel való visszaéléseket, amelyek Németországban és Ausztriában csaknem oly mérvben grasszálnak, mint minálunk, daczára annak, hogy e két államban a részletügyletek törvényhozásilag vannak szabályozva, mig nálunk több tervezet készült ugyan, de mindegyik félre tétetett. Olyan részletügyleti törvényt, amely az összes visszaéléseket lehetetlenné tenné, nem lehet hozni. Itt a helyes érzékü birói gyakorlat segithet legtöbbet. Az igen tanulságos tartalmu füzet K. Engelschmidt kiadó czégnek kiadásában jelent meg.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

JOGI KÖNYVEK legméltányosabb feltételek mellett kaphatók **Politzer Zsigmond és fia** könyvkereskedés és antiquariumban. Budapest, IV. ker.. Kecskeméti-utcza 4. szám.

Részletfizetésre

18233 szállit a czég uj jogi és szépirodalmi, valamint tudományos könyveket.

Magyarországi rendeletek tára teljes sorozatát és egyes évfolyamait jó áron vásároljuk Ingyen küld a czég «Joghallgatók utmutatóját», «Utmutató az ügyvédi vizsgára».

Hosszas önálló gyakorlattal biró, javakorbeli vidéki ügyvéd, alkalmazást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Szivességből felvilágositást ad dr. Szántó Aladár ügyvéd, Budapest, Rózsa-u. 46. Telefon 43—33.

Alföldi városban müködő nem vezető járásbiró cserélni óhajtana felvidéki vagy dunántuli kartársával, lehetőleg törvényszéki bíróval. Müködése helyén főgimnázium és polgári leányiskola van. Czim a kiadóhivatalban. 13468

Fiatal ügyvéd, ki nemrég vizsgázott, hosszabb fővárosi és vidéki praxissal bir, és a német nyelvet birja, nagyobb forgalmu fővárosi ügyvédi irodába irodavezetőnek ajánlkozik. Fizetés megállapodás szerint. Megkeresések a kiadóhivatalba «Dr. J.» czimre.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 31. szám. Budapest, 1909 julius 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A rabsegélyezés és az ezzel kapcsolatos börtönügyi teendők. *Schneider Gábor* kir. ügyész, a soproni kir. ügyészség vezetőjétől. — Az ügyvitel egyszerüsitéséhez. *Dr. Joanovits György Ernő* beregszászi kir. törvényszéki albirótól. — A birói ügyvitel egyszerüsitéséhez. *Sinka Endre* élesdi kir. járásbirótól. — Örökösök anyagi marasztalása a büntető perben. *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvédtől. — Belépés a szövetkezetbe. *Dr. Nemere Béla* budapesti ügyvédtől. — Sertésperekről. *Dr. Gondos Jakab* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A rabsegélyezés és az ezzel kapcsolatos börtönügyi teendők.

Figyelmet érdemlő helyről szól felénk az intelem, hogy minél behatólbb a bünösök családjával való egyoldalu foglalkozás, annál jobban veszélyezteti az egyszerü emberek erkölcsi érzetét.

A «Pécsi rabsegélyző egylet»-nek 1908. évről szóló évkönyvében közlött levelek élénken mutatnak erre reá, midőn szembeállitják a megölt ember családját, továbbá a becsület utján tengődő szegény, nyomorgó családot, a bünös családjával. S midőn ebből a gondolatmenetből az egyik levél oda concludál, hogy a patronagenak feltétlenül ki kell terjeszkedni a még el nem bukott, de veszedelemben forgó családok támogatására is, azt szólaltatja meg, amit én is régen érzek.

Legyen ennek a széleskörü tevékenységnek «Patronage» avagy «Charitas» a neve, az a czélra mindegy — de legyen, mert ezt javalja az általános erkölcsi érzet, s mert ez az ut vezet legbiztosabban a rabsegélyezés nemes hivatásának megértéséhez.

De viszont a jótétemény gyakorlását zárná ki, ha mindig azt keresnénk, vajjon nincs-e annál érdemesebb is a segélyezésre, mint akit éppen segélyezni akarunk.

Az ellen alig lehet érvet felhozni, hogy azoknak is, akik megtévedtek, legyen bocsánat, s adassék mód, hogy ismét hasznos tagjai legyenek a társadalomnak.

Egyoldalu különben a patronage kérdésének csupán az altruizmus szempontjából való felfogása, mert önvédelem az egyszersmind az állami feladatot képező jogrend biztositása érdekében.

A rabsegélyezés tehát állami és társadalmi hivatás egyaránt.

A feladatok ilyetén helyes felismerésének felel meg, hogy a jórészt társadalmi uton gyakorolt rabsegélyezés ma is állami támogatással történik.

Általános ugyan a panasz, hogy a társadalmi közremüködés szükebb keretekben mozog, mint amily méretekre igényt tarthatna az ügy nemessége. Magam is abban a nézetben vagyok, hogy az érdeklődésnek nagyobbnak kellene lenni, de elsősorban nem azért, hogy az anyagi eszközöket innen fokozzuk, hanem, hogy az intézmény minél szélesebb körben találkozzék rokonszenvvel, ami a leghathatósabb mozgatója, annak, hogy a megtért bünös elhelyezkedése a szabad életben megkönnyittessék.

Helytelennek tartom éppen azért a tagsági dijak bármely fokozását. Ne legyen a rabsegélyző egyletnek rendes tagsági dija sehol se több évi 2 K-nál, de legyen az egyleteknek minél több tagja, akik megismervén igy a szolgálni kivánt nemes czélt, váljanak apostolaivá ügyünknek.

Az anyagi erő forrása pedig legyen addig, ameddig ez másként nem biztositható, az állami segély.

Ez azonban véglegesen ott volna keresendő, ahol azt már 30 évvel ezelőtt helyes érzékkel az 1880. évi 2106/I. M. E. számu rendelet kereste, a letartóztatottak keresményének bizonyos hányadában.

Legyen a letartóztatottak munkáltatása a magasabb börtönügyi czélok szemmel tartása mellett is haszonhajtóbb, s legyen a patronage czélját szolgáló hányad akkora, amennyit a czél szolgálata megkiván.

Elérhető mindez, csak komolyan akarni kell, s ilyetén módon a patronage anyagi ereje a letartóztatottak önsegélyezésére alapitható.

A rabsegélyezés czime alatt folytatott üdvös tevékenységnek fénypontja ma a letartóztatottak családjával szemben gyakorolt segélyezés. Ez ellen hozható fel legkevesebb ellenvetés még azok részéről is, akik az elitéltekkel szemben gyakorolt irgalmas cselekedetekkel sehogy sem tudnak megbarátkozni.

De tárgyilagos méltatással el is kell némulni minden ellenvetésnek, ha valaki csak egyszer elolvassa pl. a «Dunántuli rabsegélyző egylet» évi jelentését, melyben kifejezést nyer, hogy a segitség legnagyobb részben a bün utjára tévedt s a büntetéssel ártatlan családja iránti kötelességének teljesitésétől elzárt egyének tehetetlen agg szüleinek, s önfentartásra képtelen gyermekeinek jut.

A megélhetés minimumát nyujtani törekvő az a néhány korona havi segély, melyben az ártatlanul sujtott családtagok részesülnek, hogy mily szeliditőleg hat a letartóztatottak lelkére, s mennyi keserves könnyet törül ki azok szeméből, akik önhibájukon kivül az állami jogrend érdekében esnek el kenyérkeresőiktől, bizonyitásra nem szorul.

Rendszerint az illető község szabadul fel ezuton a letartóztatott által hátrahagyott s közsegélyre szoruló hozzátartozók eltartása alól.

Érdemes a felemlitésre, hogy a «Dunántuli rabsegélyző egylet» ilyen alkalmakkor következetesen figyelmezteti az illető községet a javára szolgáló intézkedésről, s felkéri, hogy lépjen be egyszersmindenkorra fizetendő 20 K-val alapitó tagnak, de az egyesületnek kilencz évi fenállása óta — daczára egész Dunántulra kiterjedő müködésének — eddig csak 28 várost, illetve községet sikerült ily uton megnyerni.

Ha azonban a kivánt anyagi sikere nem is volt meg ezen figyelmeztető eljárásnak, a müködés üdvös iránya ez uton is terjedt a köztudatban, s ez is olyan eredmény, mely a jövő sikerét is alapozza.

A rabsegélyezésnek minden más irányu gyakorlása azonban ma még a kitüzött czélnak alig felel meg.

Közvetlenül a letartóztatott személyre vonatkozó segélyezés terén gyökeres irányváltozásra van szükség, s ebben ismét az állami feladat lép előtérbe.

A szabadulóknak adott pénzbeli segély — az elérni kivánt czél érdekében kevés értékkel bir; a munkaeszközökkel való felszerelés esete ritka, s nincsenek meg ennek az előfeltételei; ami pedig a munkaközvetitést illeti — a rabsegélyezésnek ez az iránya ma még teljesen kezdetleges, mert hiányzik e téren a siker feltételét képező szervezés.

Kiindulok abból, hogy a szabadulókkal szemben mi a patronagenak tulajdonképeni czélja?

A czél a letartóztatottaknak a szabadéletbe való olyatén visszahelyezése, hogy ezek megtarthatók legyenek a tisztesség utján, s hasznos tagjaivá váljanak a társadalomnak.

A legjobb irányu erkölcsi nevelés hatása is csak ugy biztos-

sitható, ha a szabadulóknak büntetett előéletüknél fogva különben is megnehezitett társadalmi elhelyezkedését, keresőképességük fokozásával lehetőleg megkönnyiteni igyekszünk.

Ennek pedig legbiztosabb utja, hogy ha a letartóztatottakat addig is üzött foglalkozásuk körében tökéletesitjük, s nem uj munkakörben foglalkoztatjuk.

Csak az ilyetén munkáltatás képes izmositani a szabadulók munkakeresetét, szokva lévén saját foglalkozásukbeli munkájuk értékesitésének módjához; másrészről a kisipar köréből sokszor felpanaszolt kontárok nevelése, mely együtt jár azzal, hogy a letartóztatottak elszoknak korábbi foglalkozásuktól, megszüntethető.

A javitásnak, a szabadulók megerősitésének ezt a céltudatos módját kell a patronage eszközévé tenni, s a börtönügy szempontjából az államnak e téren való hivatását előtérbe hozva, az egyleteknek a tökéletesitést minden módon elősegiteni.

Az irányt legbiztosabban, a letartóztatottak foglalkozása szerinti számarány mutatja meg.

Az 1907. évről kiadott igazságügyi évkönyv adatai szerint az elitélteknek 70%-a őstermelő, 8%-a különböző napszámos és házi cseléd, 16%-a ipari munkás, 3%-a kereskedelmi foglalkozásu s 3% hivatalnok s szabadfoglalkozásu egyén.

Előre bocsájtva most már azt, hogy a fiatalkoruakra vonatkozó eljárás és a feltételes elitélés a rövid büntetéseket jelentékenyen apasztani fogják, s hogy az oktatás szempontjából különösebb bőrtönügyi elbánás alá tulnyomólag csak a törvényszék által elitélt 3 hónapon felüli letartóztatottak vonhatók, a patronage czélját szolgáló börtönügyi nevelésre a kir. törvényszéki fogházak, s az országos letartóztatási intézetek volnának berendezendők, s a járásbirósági hosszabb idejü elitéltek is a törvényszéki fogházakba volnának átszállithatók.

A törvényszéki fogházak lakóit egyrészről a letartóztatottak foglalkozását illetőleg, másrészről a romlottabb elemekkel való érintkezésben rejlő veszély szempontjából kellene selectio alá vonni főügyészségi területenként, s a helyenként csoportositott letartóztatottak foglalkozása szempontjából berendezni a fogházak munkáltatását.

A letartóztatottak foglalkozásának számarányát tekintve a legtöbb fogház mezőgazdasági oktatásra volna berendezendő, kapcsolatosan a kereskedelemügyi miniszterium által vidékenként háziiparként propagált téli foglalkozással.

Kellene azonban létesiteni főügyészségenként megfelelő ipari fogházat is, de nem egyféle iparral, hanem a czélnak legjobban megfelelő szétágazó iparral, s minden ipari munkást lehetőleg saját tanult mesterségében, vagy ahhoz legközelebb álló ipar üzésében foglalkoztatni a tökéletesités irányát szolgáló oktatással.

Nem akarok tulságos részletezésbe menni e téren, csak éppen kifejezni akarom, hogy ennek az iránynak szolgálata az országos letartóztatási intézetekben sem kivihetetlen, sőt a hosszabb letartóztatási idő s a beutalásoknál már keresztülvihető selectio szempontjából némileg megkönnyitett.

Itt kell foglalkozni azzal a részével a letartóztatottaknak, akiknek egyáltalán nincs megélhetést nyujtó foglalkozásuk, vagy ha van is, kevés értékkel bir reájuk nézve s igy valamely keresetforrásra való előkészitésük, kiképzésük szükséges abból a czélból, hogy a szabad életben megélhetést, s olyan elhelyezést találhassanak, mely lehetőleg biztositja számukra a tisztesség utját.

Bár nem mindenben fedi ez a kérdés a munkaközvetitést, de szorosan összefügg azzal.

A letartóztatottak tulnyomó részben szabadulásuk után visszamennek abba a körbe, ahonnan letartóztatásba kerülnek, s ez a természetes, egyszersmind legjobb társadalmi visszahelyezés. De vannak olyanok, akiknek nincs otthonuk, nincs elhelyezkedésük, s ezek azok, akik a további támogatásra, a munkaközvetitésre rászorulnak.

Ezt a támogatást ugy kell szervezni, hogy ne csak elméletet szolgáljon, de a gyakorlatban is minél inkább beváljék, vagyis hogy aki munkát keres, azt könnyen megkapja, s ez a munkaelhelyezés olyan legyen, mely a szabadulót a vele járó anyagi előnyökkel kösse.

A fegyházak lakói azok, akik a munkaközvetitésre is leginkább rászorulnak, s velük szemben legnehezebb annak gyakorlása a mai viszonyok közt, midőn a fegyház lakói czéltévesztett vállalati munkák részletmunkásaiként alkalmaztatnak legtöbb helyen. Önmagában értékesithetőt alig tanulnak, saját ismeretkörükben pedig visszafejlődve kerülnek ki a szabad életbe.

Igen sok olyan lakója van a fegyházaknak, akiknek a szabadéletben, nincs valamely meghatározott irányu foglalkozásuk sokan pedig szivesen tanulnak meg valamely eddigi foglalkozásuknál értékesithetőbb munkát.

A munkaközvetitésre szoruló szabadulók elhelyezése gyáraknál, ipari vállalatoknál történhetnék meg legkönnyebben, de csak ugy, ha az azoknál kinálkozó munkára alkalmasak.

Mig ma a szabaduló fegyenczek nyers munkaereje a tőlük való idegenkedés mellett alig helyezhető el, a bizonyos irányban kiképzett ügyes munkás keresetté is tehető.

Eleve tudható, hogy a fegyház lakói közül kik azok, kik munkaközvetitésre különösen rászorulnak s ilyent igénybe is óhajtanak venni.

Az ilyen letartóztatottakat a szerint, amire alkalmasak és hajlammal birnak, kellene kiképezni gyári mukásnak, s szabadulásuk idején az e czélra berendezett állami avagy államilag segélyezett üzemekben elhelyezni.

Az iparfejlesztés nehéz munkájában, amidőn a szakértő munkásban van legnagyobb hiány, a letartóztatási intézeteket is munkásképző helyeknek berendezni, nem tartozik a lehetetlenségek közé, s két czélt szolgálhat üdvösen.

Hogy az igy keresethez juttatott szabaduló egyének közül is akadni fog olyan, aki megmarad a rossz uton, az nem riaszthatja vissza az üdvös akcziót, melynél sikeresebb munkaközvetités alig érhető el.

Annál sikeresebb lenne ez természetesen, minél több irányu munkásképzés létesittetnék, hogy igy a letartóztatottak egyéni hajlama, mely a sikert legjobban biztositja, minél szélesebb körben nyerhessen méltánylást.

A letartóztatottak lelke, éppen a külvilágtól elzárt helyzetüknél fogva kiválóan fogékony minden oktatásra, az ő javukat czélzó intézkedéseket felismerik, azt örömmel fogadják.

Schneider Gábor
kir. ügyész,
a soproni kir. ügyészség vezetője.

Az ügyvitel egyszerüsitéséhez.*

VI. Utasittassanak a birósági, hogy amennyiben tőlük más birósági iratokat szerzett be, évenként legfeljebb csak egyszer sürgessék azok visszaküldését.

Némely birósági, különösen járásbirósági szokása, hogy megküldött iratait minden két hónapban (vagy még rövidebb időközökben) kéri vissza, holott, ha azok egy rendes perhez szereztettek be, a visszaküldés legalább is egy éven belül nem várható. A sürgetések feleslegesek s csak a munkát s a percsomót szaporitják. Igen üdvös volna egyébként, ha erre a közigazgatási hatóságok is felkéretnének

VII. A perbeli levelezések és sürgetések ne iktattassanak.

A levelezéseket és sürgetéseket legtöbbször elintézheti a kezelő személyzet is. Pl. ha még folyamatban levő perben beszerzett iratait kéri vissza valamely hatóság, ezt a megkeresést iktatni felesleges. Egyszerüen irja rá az iktató magára a megkeresésre, hogy a kért iratokra még szükség van, s küldje vissza azt a megkereső hatósághoz. Ha pedig valamely törvényszéki megkeresés teljesitése késik, a sürgetést foganatositsa a nyilvántartási határidő lejártával az irattárnok. Csak a legszükségesebb esetben szaporittassék a percsomó.

VIII. A kézbesitési akadályokat csak akkor jelentsék be elintézés végett, ha azok elintézésére feltétlenül birói intézkedés szükséges.

Felesleges bejelenteni és iktatni birói intézkedés végett azt, hogy pl. X. Y. részére a végzés nem volt kézbesithető azért mert nem Péterfalván, hanem Pálfalván lakik, vagy hogy a végzés szabálytalanul lett kézbesitve (pl. a kézbesités ideje nincs a vétiven kitüntetve). Az első esetben a kiadó is elküldheti a végzést Pálfalvára, a második esetben pedig ugyancsak ő elküldheti a vétivet kiegészités, vagy szabályszerü kézbesités végett. Más az eset, ha a kézbesitési akadályt a kiadó elintézni nem tudja (pl. az, akinek részére a végzés kézbesitendő lett volna, meghalt)

* Az előbbi közl. l. a 27. számban.

vagy pl. a kézbesitési akadály valamely határnapot tüző végzés kézbesitése körül merül fel ugy, hogy annak következtében uj határnap kitüzése válik szükségessé.

IX. Az észrevételekben felajánlott bizonyitékok csak különösen méltánylást érdemlő esetekben vétessenek figyelembe.

A perrendtartás értelmében már a keresetben lenne minden bizonyiték előterjesztendő, de ha ott nem is, a periratok rendén erre a félnek bőségesen van alkalma. Sokszor a biróság még külön is módot nyujt erre a félnek, felhivással vagy jegyzőkönyvi tárgyalás kitüzésével, bár nézetem szerint helytelenül, mert polgári perben nincs helye inquisitorius eljárásnak. Ha tehát a félnek csak az eljárás befejezése után jut eszébe bizonyitékokkal előállani, ezeket a biróság jogosan hagyhatja figyelmen kivül. Ez a rendelkezés különben inkább a felsőbiróságoknak szólana, mert ha az elsőbiróság figyelmen kivül hagyja az ilyen elkésetten felajánlott bizonyitékot, a felsőbiróság a legtöbb esetben elrendeli a bizonyitást.

X. Ha akadálya nincs s aránytalan költségszaporitást nem okoz, az elrendelt helyszini bizonyitást mindig a perbiróság foganatositsa.

E rendelkezés haszna az ügyvitel egyszerüsitésére s főképp az eljárás gyorsitására annyira kézenfekvő, hogy bővebben indokolni felesleges. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy a megkeresett járásbiróság nem tudja a helyszini bizonyitást esetleg épp oly jól foganatositani. De mégis csak alkalmasabb erre a per birája, aki ismeri a per minden momentumát s kiterjesztheti belátása szerint a bizonyitást, amivel eleje vétetnék az igen gyakori pótbizonyitásnak s elkerültetnék a sok levelezés stb.

XI. Hat havi pertári nyilvántartás után szünetelőnek kimondott perek a három év elteltével ne jelentessenek be ujra megszüntetés végett.

A sommás eljárás 52. §-a értelmében az ilyen perek három év elteltével «megszüntnek tekintetnek». Felesleges tehát jelentést tenni avégett, hogy ezt a megszüntetést külön végzéssel mondja ki a biróság. Elég ha a perkönyvvezető a három évi nyilvántartási határidő lejártával kitünteti a perkönyvben a megszüntetést. Ez is csak statisztikai szempontból lenne szükséges.

XII. Ha a perbeli képviselő meghalt, a dijait megállapitó határozat csak az irodája részére kirendelt gondnoknak kézbesittessék.

Sok huza-vonát okoz, hogy az elhalt ügyvéd örököseivel is közöltetnek azok a határozatok, amelyek az elhalt ügyvéd dijait megállapitják. Felesleges ez azért, mert a gondnok kinevezésénél a kamara ugy is mindig tekintetbe veszi az örökösök javaslatát. Persze ez csak akkor lenne kivihető, ha nemcsak a kamara nyomban közli a kirendelt gondnok nevét a törvényszékkel, hanem arra nézve is intézkedés történik, hogy ezt a biróság, legalább fogalmazó személyzete nyomban tudomásul vegye.

(Folyt. köv.)

Dr. Joanovits György Ernő,
beregszászi törvényszéki albiró.

A birói ügyvitel egyszerüsitéséhez.

A birói ügyviteli szabályok egyszerüsitése napirendre kerülvén az alábbiakban közlök egy pár inditványt, amelyek a járásbirósági eljárás egyszerüsitésére vonatkoznak.

1. Az 1893 : XVIII. tcz. 18. §-a szerint a peres felek az első tárgyalásra azzal a felhivással idéztetnek, hogy a tárgyalásra egyéb bizonyitékaik mellett tanuikat is magukkal hozzák.

A sommás ügyviteli szabályok 33. §-a pedig akként rendelkezik, hogy a biró az egy hét alatt beérkezett összes kereseteket, amelyek érdemére nézve tájékozva nincs : egy határnapra tüzze ki. Ezen a határnapon mindenekelőtt a könnyebben befejezhető és sürgős természetü ügyeket látja el ; a hosszabb tárgyalást igénylő és előre láthatólag el nem intézhető ügyek tárgyalását *pedig elhalasztja* és ezekből egy tárgyalási határnapra annyit tüz ki, amennyit egy napon befejezhet.

Nézetem szerint ez a két rendelkezés egymással ellentétben áll ; amit a törvény parancsol, azt igen gyakran nem lehet betartani.

Ugyanis előfordulhat, hogy egy ilyen tömeges tárgyalásra a felek bizonyitékaikkal jól felkészülve tanuikat is magukkal hozzák ; az illető biró azonban a legnagyobb szorgalom mellett sem képes valamennyi kitüzött ügyet letárgyalni — miért is az ügyet elhalasztja hivatalból — a megjelent feleknek és tanuknak pedig azt az utasitást adja, hogy majd más alkalommal fognak tárgyalni. Hogy az illető peres fél és tanuk ezt a birói határozatot milyen lelki nyugalommal fogadják, azt el lehet képzelni.

A törvényszakaszon jelenleg nem segithetünk, de segithetünk az ügyvitelen akként: hogy a birónak szabadabb kezet engedve, a beérkezett sommás keresetekből egy napra annyit tüzzön ki első tárgyalásra, amennyit a testi és lelki frisseséggel és rugékonysággal még olyan időben tud elvégezni, hogy az érdekelt felek az éjjeli idő miatt hazamenetelökben akadályozva ne legyenek. A gyakorlott sommás biró a kitüzés alkalmával a keresetek átolvasása után előre meg tudja állapitani azt, hogy mennyi az a maximális ügy, amelyet egy tömeges napon becsületesen eltud intézni.

2. Tételes törvényeink közül tudtommal egyedül a végrehajtási törvény (ide nem számitva a bünvádi perrendtartást) intézkedik a birói letétekről, megjelölvén azokat az eseteket, amikor a marasztalt fél, bir. végrehajtó vagy más harmadik személyek bizonyos pénzösszeget vagy értéket birói letétbe tehetnek.

Ennek daczára azt tapasztaljuk, hogy a felek, akármilyen jelentéktelen jogvita támadjon is közöttük, amely később rendszerint békés elintézést szokott nyerni, igen gyakran a szolgáltatást vagy más ellenértéket birói letétbe helyeznek és a birósági azokat elfogadják.

Például ha a bérbeadó bármely csekély ok miatt a házbért, az eladó a vételárat, a hitelező, a jogositott a kölcsönt, vagy egyéb szolgáltatást nem akarja elfogadni, a bérlő, a vevő, az adós a kötelezett összeget mindjárt letétbe helyezik és a letevés körül felmerült költségeik visszautalását kérik.

Tudjuk, hogy mennyi időrablást foglal el ezután a beutalás, kiutalás és scontrózás. Mindezektől könnyen meg lehet szabadulni.

Kimondandó volna az, hogy a birósági csakis a végrehajtási törvényben megjelölt esetekben kötelesek elfogadni és kezelni a birói letéteket, egyéb esetekben azonban nem.

Mert a fél, ha azt akarja, hogy a késedelem következményeit elkerülje, elküldheti a jogositott részére a pénzt postán, vagy küldöncz utján, vagy tanuk előtt felkinálhatja. Ez az eljárás egyszerübb, olcsóbb és gyorsabb is és az adós vagy kötelezett mindenkor bizonyithatja, hogy ő a maga részéről a szolgáltatásnak eleget akart tenni.

3. Rendeletek intézkednek abban a tekintetben, hogy minden birói letét a kiutaló végzés jogerőre emelkedése után fizethető ki a kir. adóhivatal által.

A kiutaló végzés jogerőre emelkedéséről az adóhivatal és az érdekeltek értesittetnek.

Véleményem szerint ezen a szigoru elven is lehet enyhiteni, miáltal a munka apaszthatóvá válik.

Kimondandó volna, hogy minden olyan esetben, ahol ellenérdekü fél nincs és világos, hogy kit illet meg a letét : az jogerő bevárása nélkül utalható.

Például, felesleges megvárni a kiutaló végzés jogerejét akkor, mikor magok az érdekelt felek közösen kérik a letét kiutalását; utóajánlati árverésnél, amikor az előbbi vevők bánompénzét kell kiutalni stb.

Sinka Endre,
élesdi járásbiró.

Örökösök anyagi marasztalása a büntető perben.

A bünvádi perrendtartás főelvéül kitüzte, hogy a bagatell büntető ügyeket kivéve, vádlott távollétében, a vádlott meghallgatása nélkül marasztalás ne legyen. Ezen elv folyománya, hogy a vádlott halála a büntető eljárás megszüntetését eredményezi és pedig ugyanazon hatálylyal, mintha a vádlott a büncselekményt el nem követte volna, abban részes nem volna.

A Büntetőtörvény 105. §. 1. pontja értelmében a bünös halála kizárja a bünvádi eljárást, ehhez képest a vádtanács a BP. 264. §. 2. bekezdése értelmében a vádirat elutasitásával az eljárást végzéssel megszünteti, ha a terhelt halála következtében eljárásnak nincs helye ; ha pedig a főtárgyaláson állapitják meg, hogy a vádlott meghalt, a törvényszék ellene a BP. 301. §. utolsó bekezdése szerint a további bünvádi eljárást végzéssel megszünteti.

*

Ezen esetben a bíróság az ügy érdemében épp oly kevéssé határozhat, mint vádelejtés esetében, amint ezt a BP. 323. §-a világosan kimondja.

Ezen törvényes rendelkezések világosan megállapitják, hogy a büntető perben az első folyamodásu bíróság az ügy érdeméhez tartozó anyagi marasztalás kérdésében a terhelt halála esetében nem határozhat és nem hozhat az örökösök anyagi felelősségét megállapitó itéletet.

Csakis a másodfoku bíróság, a kir. tábla hozhat az örökösök, anyagi marasztalása tekintetében határozatot, de azt is csakis a BP. 423. §. 7. bekezdése előfeltételeinek fennforgása esetében. Bár a vádlott az elsőfoku bíróság itéletének meghozása után meghalt, mindazonáltal, ha az elsőfoku itélet a vádlottat bünösnek nyilvánitotta és e tekintetben nem volt felebbezve, a kir. tábla az itéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja.

Egyébbiránt azonban, ha a vádlott az elsőfoku bíróság itéletének meghozása után meghalt, a kir. tábla a BP. 423. §. 6. bekezdése értelmében hatályon kivül helyezi az elsőfoku itéletet és megszünteti az eljárást, még pedig a 424. §. szerint ugyancsak végzésileg.

S habár a törvény a kir. Curiára nézve kifejezetten nem intézkedik, előfordult esetben (BJT. 43. k., 30. l.) a kir. Curia a semmiségi panasz bejelentése után meghalt vádlott ellen megszüntette az eljárást, hatályon kivül helyezvén a táblai itéletet.

A törvény rendelkezései világosak. Abból indulnak ki, hogy a védelem lehetőségétől megfosztott vádlottal szemben még magánjogi részben sem állapitható meg a felelősség, mely az örökösöket sujtaná.

Az örökösök azonban az anyagi, a materiális felelősség alól nem szabadulnak, mert erészben a polgári és büntető perrendünk és vonatkozó egyéb törvényeink egyöntetüen akként rendelkeznek, hogy amennyiben a vádlott halála folytán a büntető eljárás során az örökösök anyagi marasztalása meg nem állapitható, ez a polgári eljárás során bekövetkezhet.

A BP. 487. §-a szerint, ha a büntetőbiróság az eljárást megszünteti, a határozatban a magánfelet arról értesiti, hogy magánjogi igénye tárgyában az okból nem határoz.

A büntető eljárás természetéből folyik, hogy a megszüntetés kizárólag az illető tettesre vonatkozik, csakis ő szabadul cselekménye büntetőjogi következményei alól és csakis ő, helyesebben örökösei nem marasztalhatók a vagyoni felelősség alapján, mert hiszen a materiális felelősség megállapitása a büntető perben a vádlott, illetve elitélt elhalálozása folytán ki van zárva.

De amint nem marasztalható az elhunyt a rendelkező részben, nem marasztalható az indokolásban sem, habár utóbbit a gyakorlatban tettes társaságnál, részességnél kikerülni bajosan lehet.

Amennyire azonban kikerülhető, még az indokolás sem tartalmazhat elitélő, marasztaló nyilatkozatot az elhunyt ellen, ezen része az itéletnek felebbezéssel a vádlott örököse részéről a BP. 383. §-a értelmében meg sem volna támadható.

Feltétlenül helytelen, törvényellenes azon ujabban lábra kapott és felsőbiróságilag is szentesitett birói gyakorlat, mely a hivatkozott törvényes rendelkezések ellenére a vádlott halála esetében megállapitja az elhunyt vádlott bünösségét, megállapitja az elhunyt örököseinek kártalanitási kötelezettségét, sőt megsemmisiti az elhunyt által kötött jogügyletet.

A jogügyletek megsemmisitésére nézve pedig a BP. 490. §-a világosan előfeltételezi a vádlott bünösségének megállapitását.

A budapesti büntetőtörvényszék 45,896. sz. itéletében a vádlottal szemben az eljárást megszünteti elhalálozása folytán, de egyuttal az 1883 : XXV. tcz. 8. §-a értelmében uzsora vétsége miatt a váltóügyletet részben megsemmisiti, az erre vonatkozó záradékot a letét alatt fekvő váltóra rávezettetni rendeli, e megsemmisitett részen felüli érték visszafizetésére való kötelezettséget néhai vádlottal, illetve örököseivel szemben megállapitja.

Ugyanezen itélet indokolásában a másik vádlottat, mint a néhai vádlott tettestársát mondja ki bünösnek az uzsora vétségében.

Megjegyzendő, hogy a néhai vádlott örökösei a főtárgyalásra idézést nem kaptak, azok sem maguk, sem ügyvéd utján meg nem jelentek, a hozott itélet ugyancsak nem közöltetett velük, ellene jogorvoslattal nem élhettek és igy nem is éltek.

A kir. tábla 1681/906. sz. itéletében az elsőbirói itéletnek az elhunyt vádlottra vonatkozó részét felebbezés hiányában (!) nem érinti. A minősités tekintetében megsemmisiti, tettes társaság helyett, az életben maradt vádlottat részesnek mondja ki a *néhai vádlott által elkövetett* uzsora vétségében. A magánjogi igények tekintetében az elsőbirói itéletet helybenhagyja.

A kir. Curia 3517/908. sz. itélete a semmiségi panaszokat elutasitja végzésileg, hivatalból észlelendő anyagi semmiségi okot nem talált.

Ekkép jogerőre emelkedett oly büntetőbirósági itélet, melyben az örökösök anyagi marasztalása s az ügylet megsemmisitése kimondatott, habár vádlott még a törvényszéki főtárgyalás előtt meghalt.

Az elhunyt vádlott bünössége állapittatott meg, habár sem ő, sem védője érdekében fel nem szólalhatott, megállapittatott, hogy az uzsora vétségét ő követte el. A kir. tábla a néhai vádlottnak a rendőrség előtt tett vallomásához füzött zárt levelező-lapból a hitelezői minőséget — tagadása ellenére — megállapitotta.

Uzsoráról lévén szó, kétségtelen, hogy a BP. 590. §-a, illetve Élt. 27. §-a szerint hatályban maradt uzsoratörvény 12. §-a is sérelmet szenvedett.

Ezen szakasz szerint, ha a büntető eljárás nem az uzsoravétség tényálladékának hiánya, vagy nem a bizonyitékok elégtelensége, hanem más ok miatt nem tétethetik folyamatba, vagy szüntettetik meg, az arra jogositottak keresete folytán a polgári bíróság itél az ügylet érvényessége felett s ha az uzsoratörvény 1. és 2. §-aiban érintett feltételek fennforgása igazoltatik, az ügyletet megsemmisiti és annak jogkövetkezményeit a 8. §. szerint megállapitja.

Midőn tehát a büntetőbiróság az elhunyt vádlott ellen az eljárást megszüntette, bünösségét sem állapithatta meg. a bünösség következményeivel sem sujthatta az örökösöket, nem semmisithette meg sem egészben, sem részben az elhunyt által kötött ügyletet, a megsemmisitést reá sem vezetheti a váltóra, nem állapithatja meg az örökösök anyagi kötelezettségét.

A büntető bíróságoknak az örökösöket marasztaló rendelkezései ellen ujrafelvételnek sincs helye a marasztalt örökösök részéről.

Hiszen az elhunytra nézve, s igy az örökösökre nézve is nem itélettel szüntettetett meg az eljárás, hanem végzésileg s nem a 444. §-ba eső oknál fogva. Ily esetben pedig a 445 §. rendelkezéséhez képest ujrafelvételnek csak uj terhelő bizonyiték alapján és egyedül a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló inditványára van helye.

Az örökösöknek nincs is módjukban a meghallgatásuk nélkül, bizonyitékaik előterjesztése nélkül hozott anyagi marasztalást a büntető eljárás során orvosolni. A polgári birróságok ugyan nem volnának kötelesek az ilyen, a törvény világos rendelkezései ellen történt marasztalást foganatositani, de ez a felsőbb birróságok tekintélyénél fogva alig képzelhető. Igy a bpesti VI. ker. kir. jbság 1907. Sp. V. 1350. sz. itéletében, a büntető bíróság által uzsorának bélyegzett fenti követelés behajtására a végrehajtási törvény 124. §-a alapján folyamatba tett sommás perben elfogadta az örökösök anyagi marasztalását.

Nem maradna más hátra, mint a polgári bíróság segitségét igénybe venni s az uzsoravétség tényálladékának hiányait, a büntető eljárás során fel nem hozott előadásokkal és bizonyitékokkal külön per utján megállapitani. Égető szükség volna, hogy a kir. Curia az ily esetek meggátlása érdekében hivatalból figyelembe venné azon anyagi semmiséget, melyet a vádlott elhunyta folytán megszüntetett bünvádi perben az örökösök marasztalása magában foglal.

Dr. Bernhard Miksa.

Belépés a szövetkezetbe.

A közelmultban felmerült eset kapcsán ismét aktuálissá lett azon eldöntetlen kérdés, vajjon a szövetkezeti tagsági minőségnek az irásbeli belépési nyilatkozat feltétlenül lényeges kelléke-e vagy sem. A kérdés csakis ilyen formájában megoldatlan, mert a Curia már több izben foglalkozott általánosságban a kereskedelmi törvény 224. §-ának utolsó bekezdésével és a belépési nyilatkozat elengedhetetlen voltát hangoztatta. A 294/1904. számu itélet kimondja, hogy az egyes tagoknak belépése csakis irásbeli nyilatkozat alapján történhetik, minthogy a kereskedelmi törvény 224. §-ától eltérésnek helye nincsen. «Aki ily módon a szövetkezetbe be nem lép, azt azon az alapon, hogy a szövetkezettől köl-

csönt vesz fel és a kölcsön-kötelezvényt aláirja, tagnak tekinteni nem lehet és reá nézve az alapszabályoknak a tagokra vonatkozó rendelkezései nem kötelezők». Egy lépéssel tovább megy a Curia 1906 február 27-én hozott itélete, amely szerint az irásbeli nyilatkozat a szövetkezetbe való belépésnek oly elengedhetetlen feltétele, amelyet az üzletrész befizetése sem pótolhat; meg kellett tehát állapitani, hogy alperes az *üzletrészekre* teljesitett befizetések daczára sem tagja a szövetkezetnek. Végül a legteljesebben illusztrálja a törvénykezési gyakorlatot a budapesti kir. tábla elvi jelentőségü 96/906. számu itélete, amelynek indokolásában többek között a következő érvelés foglaltatik: minthogy a kereskedelmi törvény 224. §-ától eltérő alapszabályi intézkedés, mint törvénybe ütköző, figyelembe nem jöhet, azt, aki irásbeli nyilatkozattal a szövetkezetbe be nem lép, azon az alapon, hogy a szövetkezettől kölcsönt vett fel, a kölcsönről kötelezvényt aláirt, tagsági könyvecskét kapott, heti befizetéseket teljesitett, közgyülésen résztvett, szövetkezeti tagnak tekinteni *nem* lehet és igy reá nézve az alapszabályoknak a tagokra vonatkozó rendelkezései nem kötelezők.

Az idézett felsőbirósági itéletek visszatükrözik az egykor dédelgetett apró hitelszövetkezetek hanyatlását. Az utóbbi négy-öt esztendőben a fokozott verseny és a pénzpiacz rosszabbodó helyzete arra késztette őket, hogy meg nem engedett haszon mellett, sőt megtévesztéssel szerezzenek maguknak tagokat, illetőleg üzletfeleket. A közönség óvatosabb része immár nem volt hajlandó a nyujtott csekély hitel fejében magát tagsági belépési nyilatkozat aláirásával kiszolgáltatni, tehát a szövetkezetek egyszerüen túltették magukat e kelléken és tagként kezelték a be nem lépett adóst is. Ha azután utánfizetésre, veszteségek fedezésére, vagy a részjegyek árának törlesztésére került a sor, az állitólagos tagok az irásbeli belépési nyilatkozat hiányával védekeztek. Amidőn a Curia e védekezésnek minden irányban helyt adott, eljárásában a vázolt visszaélések megakadályozásának czélzata vezette. Méltán óhajtotta legfőbb birónságunk védelmébe venni a megszorult és tévutra vezetett embert, kire tudtán és akaratán kivül szakadt a tagsági minőség. De vajjon a helyes utat választotta-e, midőn az irásbeli belépési nyilatkozat feltétlenül elengedhetetlen voltát hangoztatja és nem-e használt meg nem engedett eszközt a kereskedelmi törvény 224. §-ának eme kibővitésében?

A kereskedelmi törvény a forgalom jogi köntöse, a szabad, korlátoktól ment kereskedelem rendszerbe foglalása. Éppen a forgalmi élet szükségletének kielégitése vezette a törvényhozót akkor, amidőn e törvénynek az alakszerütlenséget, a formák mellőzését tette alapelvévé. Ha ezen elvi alaptól mégis eltérni kénytelen, ugy ez kivételes intézkedés, melyet élesen hangsulyoz, feltételeiben és következményeiben pontosan körülir. Igy pl. a kereskedelmi törvény 468. §-a kimondja, hogy a biztositási ügylet érvényességéhez irásbeli szerződés szükséges. A 469. §. a kötvény kellékeit taxative sorolja fel, mig a 465. §. az ügyletet érvénytelennek nyilvánitja, ha a biztositási szerződés a törvényes kellékeknek meg nem felel. A törvény tehát ott, ahol valamely formai szabály alkalmazását, az irásbeliséget nélkülözhetetlennek, a felek egyetértő megállapodásával sem pótolhatónak tartja, nem fukarkodik e kivételes rendszabály körülményeinek és szankciójának meghatározásában. De az az aggodalmas pontosság, melyet a törvény ily alkalommal tanusit, arra enged következtetni, hogy a részletes szabályozás hiánya a formai kellék mellőzhetőségét jelenti, annál is inkább, mert kivételt analogia utján kiterjeszteni, mintegy a szabály helyébe léptetni, a törvény alapelvének megmásitása. A kereskedelmi törvény 224. §-a szerint a tagok belépése irásbeli nyilatkozat alapján «történik». Egy szóval sem mondja e szakasz, hogy a belépés más módon nem történhetik, hogy az irásbeli nyilatkozat a felek akaratával és konkludens tényekkel nem pótolható érvényességi kellék, amelynek hiánya az ügyletet hatálytalanitja. Sőt kijelentéséhez semminemü szankciót sem füz, holott a fenti példában a biztositási szerződés egyetlen kellékének hiánya is az ügylet érvénytelenségét vonja maga után. Már e két rendelkezés szembeállitása is mutatja, hogy nem akarhatott a törvényhozó a 224. §. utolsó bekezdésében — az alapelvvel szemben — kivételt statuálni, mert ahhoz, hogy valamely formai kellék nélkülözhetetlenné, a felek ratihabiciójával sem pótolhatóvá lépjen elő, a törvény határozott parancsa, a kivételes szabály áthágásának szankcióval való megerősitése szükséges. Amidőn a törvény feleslegesnek látja az alapelvtől való eltérést, amidőn a felek eltérő megállapodását ki nem zárja, hatálytalannak nem mondja, akkor a kivételt képező formalizmus belemagyarázása nemcsak betüivel, de egész szellemével is ellenkezik.

De főképpen szem elől téveszti a vázolt iudikatura, mely az irásbeli belépési nyilatkozat nélkül a szövetkezeti tagságot létrejöttnek egyáltalán nem tekinti, hogy a kereskedelmi törvény a szövetkezet alakulásának, illetőleg az abba való belépésnek két egymástól eltérően szabályozott módját ismeri. Egyrészt alakulhat szövetkezet a 224. §. értelmében, a tagoknak irásbeli belépési nyilatkozata mellett, másrészt azonban megtörténhetik az uj szövetkezet alakulása két vagy több szövetkezet egyesülése által is. (247. és 253. §.). Az utóbbi esetben az uj szövetkezet — a részvénytársaságoknak a szövetkezetekre kiterjesztett szabályozása értelmében — megalakult, ha közgyülése az egyesülést elhatározta (179. §. 3.) és a közgyülési határozat a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezettetett (181. §.). A társasági alapszabályok tehát létrejöhetnek és az uj társaság a czégjegyzékbe bevezettethetik, anélkül, hogy egyetlen tagja is lenne, ki irásbeli belépési nyilatkozatot állitott volna ki. Teljesen felesleges is volna az universális successió ezen esetében az egyesülő szövetkezetek tagjaitól az uj társaságra vonatkozó belépési nyilatkozatot követelni, minthogy a szabályszerüen egybehivott és lefolytatott közgyülésen amugy is módjukban állt a részvényeseknek az egyesülést ellenezni, a vonatkozó határozat elfogadása ellen szavazni és a kereskedelmi törvény 174. §-ában biztositott kereseti joggal élni. A Curia tehát, a fentemlitett indokon kivül, utóbbi szempontból legalább is túlzott általánositást alkalmaz, amidőn az irásbeli nyilatkozatot a tagsági minőség elengedhetetlen feltételének mondja ki. Mert *vagy* nélkülözhetetlen az irásos belépési nyilatkozat, de akkor két vagy több szövetkezet egyesüléséből támadt uj szövetkezet tagjaira nézve is lényeges kellék, *vagy* az egyesülés által keletkezett szövetkezet tagsági minőségének nem kelléke, de akkor a birói gyakorlatban követett eljárás: az irásbeli nyilatkozat nélkülözhetlensége, helytelen általánositás.

Dr. Nemere Béla.

Sertésperekről.

Utóbbi években igen gyakoriak lettek a sertésekre vonatkozó adás-vételi ügyletekből származó kártérítési perek, amelyeket a vevők az eladók ellen inditanak azon az alapon, hogy az adás-vételi szerződés feltételét az képezte, hogy a sertések már a vészen átmentek, de mivel utóbb kitünt, hogy a sertések a vészen az eladáskor még nem mentek volt át, és mivel a megvett sertések a vevőnél a vétel után 1—2 éven belül sertésvészbe estek, ami a felperes vevő szerint nem történt volna meg, ha a sertések az emlitettképpen kikötött szerződési kellékkel birtak volna: a vevő felperes azon kárának megtérítését, amelyet a megvett sertések vészbe esése következtében szenvedett, az alperes eladótól követeli.

Ezen sertésperek jogalapja tehát nem az általános magánjogi szavatosság, hanem az adás-vételi szerződés lényegéből folyó speciális felelősség, amely az általános magánjog azon tételén alapul, mely szerint, ha az eladó különösen megigérte, hogy az eladott dolog bizonyos tulajdonságokkal bir, ezen tulajdonságoknak, mint a szerződés lényeges feltételeinek (essentialia negotii) meglétéért felelős.

Tény az, hogy a sertéskereskedelem már évek óta mélyrehatóan különbséget tesz a vészen átment és azon át nem ment sertések között, amennyiben az előbbi a forgalomban sokkal keresettebb és drágább áruczikk, mint az utóbbi.

Ezen jelentékeny árkülönbözet a sertéstenyésztő gazdák és a sertéskereskedők azon közmeggyőződéssé vált feltevésén alapul, hogy azon sertés amely a sertésvészen egyszer átesett, annak kiállása után legalább 1½—2 évig ezen betegséggel szemben elveszitette fogékonyságát.

Ha tehát az adás-vétel kifejezetten azon kikötés mellett történik, hogy az annak tárgyát képező sertések már a vészen átmentek, ez kétségtelenül a szerződés lényeges feltételét képezi, amelynek fennforgásáért az eladó feltétlenül szavatol.

Az eladónak szavatossága elvben a birói gyakorlat szerint nem is vitás, controvers kérdés csupán a szavatosságból folyó kártérítési kötelezettségnek mérve.

A judikatura eddig állandóan azon az álláspontón volt, hogy az eladó a kérdéses esetben a vészen átment és át nem ment sertések közötti árkülönbözetet, mint minimumot, a vevőnek feltétlenül megtériteni tartozik.

Az ezen árkülönbözetet meghaladó kártérités tekintetében már lényeges eltérések mutatkoznak az egyes birróságok döntései között.

Az eltérés indoka azon, a birói gyakorlatban eddig vitás kérdésben rejlik, alapos-e a sertéskereskedelem azon feltevése, hogy a vészen átment sertés ezután 1½—2 évig ezen betegségbe nem eshetik, az ellen immunissá válik?

Van-e tehát ok és okozati összefüggés egyfelől azon tény, hogy az eladott sertések a kikötés daczára a vészen át nem mentek, másrészt azon tény között, hogy a sertések a vevőnél a vétel után 1—1½ éven belül sertésvészbe estek?

E részben konstatálni lehet azt, hogy mig előbb a birróságok tulnyomó része azon álláspontón volt, hogy az ok és okozati összefüggés a szóban forgó esetben meg nem állapitható, addig az utóbbi években számos I. és II. foku birróság, ezek között elsősorban a budapesti kir. törvényszék és a budapesti kir. tábla is ismételten kimondották, hogy az ujabb állatorvosi kutatás alapján tényként megállapitható, hogy a vészen egyszer átment sertés az ellen 1½—2 évig immunissá válik és ekként a causalis nexust a szerződési kellék hiánya és a bekövetkezett kár között és ez alapon az eladó teljes kártéritési kötelezettségét megállapitották.

A kir. Curia ellenben mereven megmaradt régi álláspontján amennyiben egy analog esetben hozott határozatában ugy döntött, hogy az eladó csupán a vészen átment és azon át nem ment sertések között megállapitható forgalmi árkülönbözetet tartozik a károsult vevőnek megtériteni, ellenben az ezt meghaladó kárt azért nem, mert: «eltekintve az e perben kivett szakvéleményből, a kir. Curia előző döntésekből, a birói gyakorlatban szakvélemények alapján már többszörösen alapul vett tapasztalatként állapitja meg, hogy a vészen egyszer átment sertések abba ismételve, sőt fokozott mértékben is beleeshetnek, az a körülmény tehát, hogy a vészen a sertésfalka átment, nem ad annak a vész ellen feltétlen mentességet, ennek folyományaképp pedig a vész felléptéből sem lehet még a fennforgó esetben sem kétséget kizáróan arra következtetni, hogy a vész felléptét a kikötött minőségi kellék hiánya okozta vagy elősegitette. Nem lévén tehát az okozati összefüggés a minőségi hiány és a kárt okozó cselekmény között biztonsággal megállapitható, a hiány megállapitásának következménye nem lehet a vész felléptével előidézett kár.»

A kir. Curia ezen határozatánál különös figyelmet érdemel az, hogy a konkrét esetben a kihallgatott összes, tehát ugy a felperesi, mint az alperesi és a birósági állatorvos szakértők is, s ezek között az országos szaktekintélynek elismert főnöke a kőbányai m. kir. állategészségügyi hivatalnak egyértelmüen azt a véleményt nyilvánitották, hogy az ujabb tudományos kutatás által kétségtelenül megállapitott tény, hogy a vészen átment sertés ezen betegség ellen 1½—2 év tartamára fogékonytalanná lesz.

A perbeli szakértők egybehangzó véleményét tehát a kir. Curia a szóban forgó határozatában teljesen negligálta, és azzal szemben előző döntésekből és régibb perekben kivett szakvéleményekből meritett tapasztalatra alapitotta döntését.

Nem lehet kérdéses, hogy az itt eldöntendő jogkérdés alapjául szolgáló azon kérdés, vajjon a vészen átment sertések abba ismételve beleeshetnek-e vagy sem, kizárólag az állatorvosi szaktudomány körébe tartozik, azt tehát a biróság a saját kognicziója alapján szakértők igénybevétele nélkül eldönteni nem lehet hivatott.

Helyesen jár el ugyan a biróság, ha a szakértőknek, bár teljesen egybehangzó véleményét, amely a birróságnak előbbi analog esetekből meritett tapasztalatával ellenkezik, alapos mérlegelés tárgyává teszi; de éppen az alapos mérlegelés kötelessége javasolja, hogy viszont a szóbanforgó szakkérdés eldöntésénél a birróságnak régibb szakértői véleményekből meritett tapasztalata sem követtessék ujabb beható kritika nélkül.

Elvégre is nem téveszthetjük el szem előtt, hogy az utóbbi évtizedekben sok tudományos tan, mely ugyszólván a tudomány dogmájává vált, ujabb kutatások következtében megdőlt és viszont, ami még egy évtizeddel előbb is talán képtelenségnek látszott, az a tudomány haladásával igazsággá avattatott. Az egész bakteriologia alig néhány évtizedes, a himlő és diphtheria-szérum feltalálása is ujabb keletü.

Már most, ha például ezen szérum immunizáló hatásának kérdése volna valamely perben eldöntendő, ezt a kérdést a biróság bizonyára nem régibb itéletekből meritett szakvélemények alapján birálná el.

Ha tehát a birróságnak előbbi perekben kivett szakvéleményekből meritett tapasztalata miatt aggályai vannak az eldöntendő perben kihallgatott szakértőknek azzal ellenkező véleménye ellen, ezen aggályok eloszlatásának leghelyesebb módja az, ha a biróság az arra illetékes magasabb szakfórum véleményét kikéri.

Igy tett legutóbb egy analog sertésperben egy vidéki törvényszék, amely a kihallgatott szakértők véleményét a sertésvész immunizáló hatásának kérdésében a budapesti m. kir. állatorvosi főiskola által felülvéleményeztette.

Az állatorvosi akadémia a konkrét esetben adott véleményében a perbeli szakértők véleményét megerősitvén, kijelentette, hogy immár tudományosan megállapitott tény, hogy a vészen tényleg átment sertésegyed ezen betegség ellen 1½—2 évig immunissá válik, azt ezen idő alatt ismételten meg nem kaphatja. Ugyanezen szakvéleményében kimondotta a m. kir. állatorvosi főiskola, hogy előfordulhat ugyan, hogy valamely sertésfalkának csak egy része esik a vészbetegségbe, mig a másik része attól mentes marad; ebben az esetben a falkának vészen át nem ment része természetesen utóbb sertésvészbe eshetik, Ezért átvészelt sertésfalkának, tehát olyannak, amelynek minden sertésegyede, vagy legalább a sertések tulnyomó része tényleg átesett a sertésvészen, csak oly falkát lehet tekinteni, amelyből a vész következtében 35—50% elhullott. Az ilyen sertésfalka az állatorvosi akadémia véleménye szerint 1½—2 éven belül vagy egyáltalában nem, vagy csak minimális (1—2%) elhullással eshetik ismét sertésvészbe, vagyis ezen falkának csak azon egynehány sertésegyede kaphatja azt meg, amely előbb attól mentes maradt. A konkrét peres esetben, amidőn az eladó a sertésfalkát mint olyat adta el, amely 35% elhullással átesett már a vészen, az állatorvosi akadémia azon a perben beigazolt tény alapján, hogy a kérdéses sertésfalka a vevőnél 50% elhullással sertésvészben volt, azon tényt állapitotta meg, hogy ezen sertésfalka ezen utóbbi vészt megelőzőleg egyáltalán nem, de 35% elhullással semmiesetre sem eshetett át a vészen.

Az állatorvosi akadémia ezen véleménye tehát teljesen megerősiti a sertéskereskedelem fentebb emlitett feltevésének alaposságát, amely az elszenvedett sertésvésznek immunizáló hatást tulajdonit ezen betegséggel szemben.

Ha tehát a perben kihallgatott, egyrészt a peres felek által nevezett, másrészt a biróság által kijelölt szakértőknek egybehangzó véleményét az állatorvosi akadémiának véleménye megerősiti, akkor ezen vélemény authentikusnak elfogadandó és annak alapján meg lehet és meg kell állapitani az okozati összefüggést az átvészeltként eladott sertések ezen minőségi kellékének hiánya és a vevőnél bekövetkezett sertésvész által okozott kár között.

A kir. Curia tehát a szóbanforgó kérdés elbirálásánál helytelenül ragaszkodik régebb, elavult szakvéleményeken alapuló előbbi döntéseihez, és valamint, hogy a kir. Curia egyéb itélkezésénél tapasztaljuk, hogy legfelső birróságunk a modern kor szelleme iránt élénk érzékkel bir, bizonyos, hogy ezen kérdésben sem marad meg mereven eddigi álláspontja mellett.

Dr. Gondos Jakab,
ügyvéd.

Különfélék.

— **A gyermekvédelem jubileuma.** Az igazságügy minden tényezőjének szivből jövő örömmel kell üdvözölnie azt a jubileumot, amelyet e hó 26-án a magyar gyermekvédelem vezető férfiai elégtétellel jegyezhettek fel. E napon érte el a magyar állam gyermekvédő intézeteinek gondozása alatt álló gyermekek száma az *ötvenezret.* Nincs jubi-

leum, amelynek ünneplése annyira jogosult volna, mint az ebben a kerek számban kifejezésre jutó eseményé. Kifejezi ez a szám azt a szivós kitartást, öntudatos munkát, amelylyel a gyermekvédelem terén rövid néhány év alatt óriási eredményekre lehet reámutatni. A jogtudományra nézve ennek a momentumnak jelentőségét nem kell bővebben körülirni. Lehetetlennek tartjuk, hogy az állami gyermekvédelem intézményeinek ilyen intenziv fejlesztése ne legyen befolyással bünügyi igazságszolgáltatásunkra és ne csökkentse azoknak a szerencsétlen fiatalkoruaknak most még igen jelentékeny számát, akiket elhagyatottságuk, vagy neveltetésük elhanyagolása folytán a rossz környezet vagy az inség összeütközésbe hoz az állam büntető hatalmával.

A magyar jogászság is mély hálával tekint mindazokra, akiknek a gyermekvédelmi intézmények létesitésében, fejlesztésében és végrehajtásában ily kiváló részük volt.

— **A birósági jegyzők helyzetéről** hosszabb levelet kaptunk, melyből kiemeljük a következőket:

Okát kerestem annak, hogy miért romlottak meg a birósági jegyzők előléptetési viszonyai a 10 év előtti állapotokkal szemben, midőn a birói diploma megszerzése után néhány hónap, sőt néhány hét mulva is, albirákká lettek.

Több mint 10 évre visszamenőleg összehasonlitottam a birák és jegyzők egymáshozi számarányát, de itt oly csekély az eltérés, hogy a haladás rosszaságának az oka nem lehet.

Van azonban olyan ok, melyre az összlétszám nem mutat rá, és ez a joggyakornoki intézmény.

8—10 évvel ezelőtt joggyakornokot ugyszólván kötéllel kellett fogni, s a joggyakornoki állások folytonos üresedésben voltak. Az egyetemek és jogakadémiák hirdetési tábláin kifüggesztett felhivások csábitgatták a joghallgatókat joggyakornoki és aljegyzői állásokra. Ez aztán megtermette gyümölcsét, ugy, hogy ma egy dijas joggyakornoki állásra egész sereg pályázó akad, nem is emlitve, hogy dijtalanul elszolgálnak 1—2 évig.

Itt van a birói és segédszemélyzeti létszám közötti aránytalanság kulcsa, mert a joggyakornokok nem egyebek, mint rangsorba nem sorozott jegyzők.

Arra nézve, hogy a birósági jegyzők előlépési viszonyai megjavuljanak, semmi sem történt, sőt az utóbbi időben határozott visszaesés mutatkozik, még az eddigi türhetetlen állapotokkal szemben is.

Ezen okok közt az első helyen állanak az utóbbi időben mind nagyobb és nagyobb számmal szereplő áthelyezések.

Igaz, hogy méltányos, hogy ha valakinek valódi, fontos érdeke az áthelyezés, ez figyelembe vétessék. Csakhogy el sem képzelhető, hogy az olyan mértékben lehessen fontos érdek, amint azt a hivatalos lap mutatja, hol gyakran $^2/_3$ rész az áthelyezés és csak $^1/_3$ a kinevezés.

A nem méltányos áthelyezések a kinevezést jogosan várókat arra kényszeritik, hogy érdekeiknek meg nem felelő helyekre csak azért kérjenek kinevezést, hogy nemsokára áthelyezésért alkalmatlankodjanak, s a kétszeres költözéssel egy csomó terhet szedjenek amugy is roskadozó vállaikra.

Egy másik, nem kevésbbé sérelmes panasza a jegyzői karnak az, hogy az albirói állásokra minden jog és igazság ellenére kir. törvényszéki és járásbirák, s ilyen állásu tanácsjegyzők is pályáznak és hogy az ilyen pályázati kérelmek honoráltatnak is.

Alig eshetik kiáltóbb méltánytalanság a jegyzői karon, mint az, hogy az ilyen, eddig soha senki által sem hallott, lefelé való pályázás eredményes is lehet.

Jól tudjuk, hogy minden jegyző a saját törvényszékénél számithat leginkább ajánlásra. Azt is tudjuk — felülről hangoztatják — hogy a hivatali candidatió a kinevezéshez szükséges.

Már most, ha egy türelmetlen VIII. osztályu biró könnyü szerrel elüt bennünket a sokkal ritkábban megüresedő albirói állástól, hova menjünk?

Ha pedig a megüresedő albirói állásokat VIII. osztályu birói állásokká akarják átrendszeresiteni, tegyék azt a pályázat meghirdetése előtt s kiméljék meg a szegényesen dotált jegyzői kart a hiábavaló bélyegkiadásoktól.

Felhivjuk a birói és ügyészi egyesület figyelmét a jegyzők sérelmeire is — kik a birákkal egyformán kötelezett tagjai annak — s felkérjük vezetőségét, hogy addig is, mig az őszi kongresszus elé kerül ez ügy, illetékes helyen igyekezzék azok megszüntetésére törekedni. *Egy vidéki birósági jegyző.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A birói ügyvitel egyszerüsitése** érdekében az osztrák birák egyesülete széleskörü mozgalmat inditott. A vonatkozó irodalomból kiemeljük dr. Pitreichnek, a gráczi felsőbiróság elnökének, valamint dr. Loebel bécsi járásbirónak a jogi szaksajtóban megjelent czikkeit. Ezen czikkeknek, valamint a birák egyesületének memoranduma nyomán 53 képviselő a képviselőház elé az ügyvitel egyszerüsitését tárgyazó törvényjavaslatot terjesztett. Ezen javaslatból kiemeljük a következőket:

1. Az eddigi ugynevezett makacssági itéletek helyébe közönséges birósági határozatok lépnek, amelyek nem Ő Felsége a császár nevében hozatnak. Hatályuk ugyanaz lesz, mint a közönséges itéleteké. Ezen határozatokról nem készül rendszeres fogalmazvány, hanem a határozat lényeges tartalma feljegyeztetik az ügyiratokon. Ezen feljegyzések épp ugy bélyegkötelesek, mintha jegyzőkönyv felvétetett volna. A feljegyzés tartalmazza a felek neveit, a meghatalmazottak megnevezését és a határozatot, hivatkozással az ügyiratokra. Ugyancsak csupán ezt tartalmazza a félnek kézbesitendő értesités.

2. A peres és végrehajtási eljárásban, az intő eljárásban és a sommás váltóeljárásban hozott birósági határozatok kiadványaiban, valamint a peres és végrehajtási eljárásban felvett jegyzőkönyvekben az ügynek, az ügyfelek neveinek és a pertárgynak megjelölése, a teljesités módja és ideje, a jegyzőkönyvekre és a felek beadványaira való hivatkozással pótolható.

3. Az első tárgyalásra való idézésnek nem kell mást tartalmaznia, mint a tárgyalás helyét, idejét és annak megjegyzését, hogy a meg nem jelenő fél elmarasztalható, hogy a bizonyitó eszközök a tárgyaláskor elhozandók, végül, hogy irásbeli beadványok figyelembe nem vétetnek.

4. A törvényjavaslat rendelkezik az ugynevezett feltételes makacsságról, amely az osztrák perrendtartás szerint eddig ismeretlen volt.

5. A 4. §. egyszerüsiti, esetleg teljesen elhagyhatóvá teszi a tárgyalást és a felek meghallgatását több esetben.

6. Az 5. §. az iránt rendelkezik, hogy a felek értesitése bizonyos taxative felsorolt esetekben elmaradhat.

7. A következő egyszerübb és hasonló formában rendszerint visszatérő teendők a birósági irodának utalhatók át önálló, saját felelősség mellett leendő elintézésre: *a)* Minden néven nevezendő, a felek részére kézbesitendő kiadmányok és értesitések kiállitása; *b)* az egyik fél meg nem jelenése folytán a határozatok meghozatala; *c)* egyszerü egyezségek felvétele; *d)* intő eljárásban fizetési meghagyások kibocsájtása; *e)* birói határozatok jogerős voltának konstatálása; *f)* végrehajtás elrendelése ingókra és egyéb a végrehajtási eljárás során felmerülő könnyebb teendők; *g)* kézbesitési intézkedések és értesitések a fent előroll összes ügyekben, valamint ugyanazon ügyekben a költségek megállapitása.

8. A biró bármely ügynek eldöntését akár kérelemre, akár hivatalból elvonhatja a birósági irodától, különösen pedig magának kell fenntartania a nem egyszerü, nem rendszerint visszatérő keresetek tárgyalását. Ilyen ügyeket a birósági iroda maga utalja át a bióhoz. A biró a birósági irodának minden még nem jogerős határozatát kérelemre vagy hivatalból megváltoztathatja. A biró az ilyen határozatok meghozatala előtt ezen czélból a feleket is meghallgathatja. A birósági iroda határozatai elleni felfolyamodásnak maga a biró is helyt adhat.

9. Az igazságügyminiszterium rendeletben határozza meg,

hogy a jelen törvény mely bíróságnál, mely időpontban és minő terjedelemben nyer alkalmazást. Ugyancsak a miniszteriumra bizatik a szükséges irodai személyzet kirendelése, valamint a törvény végrehajtása.

Ugyan mifelénk akadna-e a 130 ügyvédképviselő közt 53, aki az igazságszolgáltatás egyszerüsitésére irányuló törekvéseket felkarolva, ilyen irányu javaslattal lépne a képviselőház elé?

— **Részvénytársaság felelőssége helytelen prospektusért.** H. város közuti vasuti társasága ellen egy részvényes keresetet inditott, amiatt, mert egy a társaság és egy bank által közösen kibocsátott prospektus folytán 50 részvényt vásárolt és ez által 60,000 márka kárt szenvedett. Az alsóbíróságok a keresetet elutasitották, támaszkodva a német birodalmi törvényszék első tanácsának 1905. évben kelt határozatára, amely szerint a részvényesnek a társaság képviselői által történt megtévesztése miatt nincs kereseti joga és e czimen sem részvényjegyzését nem támadhatja meg, sem pedig a részvénytársaságtól kártéritést nem követelhet a részvénytársaság ellen. A német birodalmi törvényszék első tanácsa most régibb határozatával részben ellentétes álláspontra helyezkedett. Előre bocsátja az itélet, hogy az első tanács ezen jogi álláspontjával a második tanács szembehelyezkedett, de ez a jogi álláspont a jogi irodalomban is alapos birálat tárgyává tétetett, ugy, hogy az első tanács most kijelenti, hogy előbbi joggyakorlatához nem ragaszkodik. Fenntartja azon álláspontját, hogy a részvényes az alapitásnál vagy az alaptőke felemelésénél eszközölt részvényjegyzést nem támadhatja meg utólag csalás, kényszer vagy tévedés okából és nem is követelhet olyan kártéritést a társaság ellen, ami végeredményében az ő részesedésének megszüntével, vagy betétének visszafizetésével egyenlő volna. Ellenben most már nem tartja megengedhetőnek ezen jogelv kiterjesztését olyan esetekre, amikor a részvénytársaságban való részvétel más módon (tehát különösen részvények vétele által) történt. A kétféle eset különböző megitélése azért szükséges, mert a részvényjegyzés esetén társasági jogi, jogrendőri szempontok (gesellschaftliche rechtspolizeiliche Acte) figyelmen kivül nem hagyhatók. Ezeknek czélja, hogy az alaptőke meglétét biztositsák, amivégből a törvény közérdekből bizonyos garanciákat alkotott. Ha azonban a részvénytársaság az ő eredeti vagy felemelt alaptőkéjével müködését megkezdte, akkor, habár a törvény tiltja, hogy a társaság a részvényesei közötti megállapodással az alaptőke czéljától utólag elvonassék, de azt nem akadályozhatja meg, hogy a forgalmi életben kifejtett müködésével ez az alaptőke ne maradjon érintetlenül. Ugyanazon jogszabályok irányadók erre nézve, mint más jogalanyokra nézve. Ha a társaság organumainak meg nem engedett cselekményei által saját részvényeseivel szemben kötelezteti, vagy pedig saját részvényeseivel bármily ügyletet köt, éppen ugy kötelezve van kötelezettségeinek teljesitésére részvényeseivel szemben, mint bármely harmadikkal szemben. A részvénytársasággal szemben a részvényes hitelezőként jelentkezik és a társaság nem hivatkozhatik a másik fél részvényesi minőségére, sem arra, hogy az ellene érvényesitett igény maga után vonná a részvény befizetésének visszaadását. A részvényes, aki a társaság részvényeit a társaságtól megvette és aki a társaság igazgatósági tagjainak a prospektusba felvett helytelen adatai által biratott rá ezen vételre, mint a részvények vevője érvényesiti igényét a társaság ellen. Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi törvény 226. §-a szerint a részvénytársaságnak tilos saját részvényeit megszerezni, de azért a részvénytársasági bankok mégis kereskednek részvényeikkel, ami ugylátszik, forgalmi szükségletnek felel meg. Az ilyen adásvételi ügyletekre az általános jogszabályok nyernek alkalmazást. A prospektusok legtöbbnyire magától a részvénytársaságtól indulnak ki, amely a részvényeknek a tőzsdei kereskedelembe való felvételét sürgeti. Ha felelősségüket megszüntetnénk, akkor a törvényes felelősség éppen azon esetekben mondaná fel a szolgálatot, amelyekre első sorban van hivatva.

A Reichsgericht ezen határozatával kapcsolatban megemlitjük, hogy ugyancsak a legfőbb bíróságnak 1901. évben hozott teljes-ülési döntvényével kimondatott, hogy a szövetkezeti tag nem támadhatja meg a szövetkezetbe való belépését azon czimen, hogy ő a belépési nyilatkozat aláirására olyan ravasz megtévesztéssel biratott rá, melyért a szövetkezet felelős.

— **Szükség van-e a nőkre a jogi pályákon?** Az erősen konzervativ szellemü «Das Recht» czimü folyóiratban dr. Westerkamp Alice kisasszony arról czikkezik, hogy a jogegyenlőség megkivánja, hogy a nők a jogi pályákon is érvényesülést találjanak. Nemcsak az ezen pályákra készülő nőknek érdekében szólal fel, de felszólal a jogkereső közönség nagy részének érdekében is, mert ugy a büntető, mint a polgári igazságszolgáltatásban számos olyan ügy kerül elbirálás alá, melyben a nő ügyvédek szereplése a jogkereső felek érdekében állana. Utal arra, hogy azon büncselekvények elbirálása, amelyeket főként nők követnek el, mint gyermekölés, magzatelhajtás, gyermekkitétel stb. megfelelőbben történhetnék, hogyha nő volna a védő, aki jobban megérti és ennélfogva jobban meg is tudja értetni a vádlott nő életének személyes körülményeit, cselekményének rugóit, mint legjobb akarata mellett is a férfi védő. Hasonlóképpen számos családjogi kérdésben a nővédő sokkal inkább érvényesülhet és több sikert érhet el, mint a férfi.

Szól még szerző a nő szerepléséről a törvényhozásban is, de már a nőnek bíróként való alkalmazásáról hallgat.

Ágyassági viszony büntetendő. Az Északamerikai Egyesült-Államok 1875. és 1903. évi bevándorlási törvényei szerint külföldi nőknek prostitutio czéljából való bevitele büntetendő. Az 1907. évi bevándorlási törvény ezen tilalmat kiterjesztette, amennyiben ezen törvény tiltja külföldi nőszemélynek bevitelét prostitutio czéljára vagy más erkölcstelen czélra. Az ez ellen cselekvő öt évig terjedhető fogházzal és 5000 dollárig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik. Ugyanez a büntetése a kisérletnek és a bünpártolásnak. Ezen rendelkezés alapján egy angol alattvaló kedvesét be akarta vinni Amerikába, természetesen azzal a czélzattal, hogy vele házasságon kivül együtt éljen. Bíróság elé állittatván, az elsőbiró a vádlottat felmentette azzal az indokolással, hogy a vadházasság nem esik a bevándorlási törvény ezen tilalma alá. Az Egyesült-Államok legfőbb bírósága azonban ezen itéletet megváltoztatta a következő indokolással: Az 1907. évi törvény a régebbi, csupán a prostitutiót büntető törvényeket kiterjesztette, nőknek bárminő erkölcstelen czélból való behozatalát büntetéssel sujtva. Miután azonban a concubinátus erkölcstelennek minősitendő, ebből következik, hogy aki ily czélból valamely nőt be akar Amerikába vinni, az büntetendő cselekményt követ el.

Hosszas önálló gyakorlattal biró, javakorbeli vidéki ügyvéd, alkalmazást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Szivességből felvilágositást ad dr. Szántó Aladár ügyvéd, Budapest, Rózsa-u. 46. Telefon 43—33.

Dr. Wiener József, zólyomi ügyvéd, szeptember 1-ére kellő gyakorlattal biró, a tót nyelvet értő ügyvédjelöltet keres.

Olay Lajos, karczagi királyi közjegyző, közjegyzői helyettest keres.

Kir. birósági végrehajtó, ki ügyvédi irodai teendőkben teljesen jártas, különösen végrehajtás foganatositásoknál ritka ügyességgel bir, óhajt ügyvédi vagy kereskedelmi jogügyosztályba alkalmazást nyerni, az esetre is, ha erre a czélra több ügyvéd együttesen alkalmazná. Megkeresések «Megbizható 7717» jelige alatt ezen lap kiadóhivatalához kéretnek.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 32. szám. Budapest, 1909 augusztus 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A lipcsei egyetem 500 éves jubileuma. — A nyugdijtörvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatáskörii összeütközései. *Dr. Kondor Aladár* kir. curiai tanácsjegyző-birótól. — Az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel során alkalmazható-e a Btk. 92. §-a? *Dr. Székely Miksa* balassagyarmati kir. járásbirótól. — A pénzhamisitás büntetése a novella szerint. *Dr. Aczél Oszkártól.* — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A lipcsei egyetem 500 éves jubileuma.

Németország nagy kulturünnepén az egész tudományos világ résztvesz. Nemcsak egy nemzetnek ünnepe ez, de ünnepe az egész emberiség tudományos haladásának, az általános és a szakmüveltségek terjedésének.

A lipcsei egyetem jubileuma megmutatta, hogy az egész világnak minden tudományos intézménye szolidáris a tudományos haladásban és a tudomány megbecsülésében. Különösen Németországban versengve versenyeznek hivatalos és nem hivatalos körök azon kulturmisszió elismerésében, amelyet az egyetemek kifejtenek.

Tanulságul szolgáljon ez nekünk, akiknek társadalmi és államéletében sokkal nagyobb szerepet játszanak a napi események, különösen pedig a napi politika eseményei, mint a tudományos élet jelenségei és akik sokszorta nagyobb kitüntetésekben részesitjük egy-egy apró politikus nagyságunkat, vagy egy-egy turf-matadorunkat, mint összes kiváló tudósainkat.

Hogy pedig tudományosságunk a külföld elsőrendü tekintélyei közt is elismerésre talál, annak eléggé meg nem becsülhető bizonyságát szolgáltatta a lipcsei egyetem illusztris tanártestülete, amely *dr. Plósz Sándort, a budapesti tudomány-egyetem tanárát, polgári törvénykezési jogi munkáinak, de különösen a magyar polgári törvénykezési rendtartás kitünő tervezetének elismeréseül honoris causa juris utriusque doktorrá választotta.*

Minden magyar jogász kettős örömmel fogadja tudományos életünk ezen kiválóságának kitüntetését. Egyrészről, mert Plósz Sándornak a szerény tudósnak, a katedrájáért élő professzornak ilyen megbecsülése, különösen olyan sulyu testület részéről, mint a lipcsei egyetem, mindnyájunkat büszke elégtétellel tölthet el, másfelől, mert e kitüntetés a magyar tudományosságra, különösen pedig a magyar jogtudományra a képzelhető legnagyobb megtiszteltetés.

Olyan testület részéről jön ez a kitüntetés, melynek tagjai Binding Károly, Wach Adolf, Friedberg Emil, Sohm Rudolf, Hölder Ede, Strohal Emil, Mitteis Lajos, Mayer Ottó, Jäger Ernő; olyan közönség előtt nyerte elismerését a magyar tudós érdem, amelyben az egész világ tudományos életének legkiválóbbjai voltak jelen.

.... És amig ott kint Lipcsében magasztalva emlegetik a magyar polgári törvénykezési rendtartás tervezetét, rövidebben szólva, a Plósz-féle tervezetet, addig itthon a magyar országgyülés nem szakit magának néhány napi időt arra, hogy ezt a mindenütt a legnagyobb elismerésben részesült, hatalmas törvénymüvet a törvénytárba beczikkelyezze ....

A nyugdijtörvény módositása.*

IV.

6. A végellátás megszabásánál figyelembe jövő javadalmazásba a *lakáspénzt* is be kellene számitani.

A nyugdijtörvénynek ilyen értelemben módositása *mellett* alig kell sok érvet fölhoznom. A lakáspénz a tisztviselő illetményének tetemes része, annak elvesztése tehát még kevésbbé teszi reá nézve lehetségessé a megélhetést, mint korábban az egész javadalmazás. S ha a nyugdij a hosszu idejü és becsületes munkával töltött élet utolsó korszakára *nyugalmat* akar biztositani: akkor nyilvánvaló, hogy azt nem szabad olyan összegben kiszabni, amely mellett az élet szünetlen nyugtalanság és anyagi baj közepette telik el, aminthogy minden javadalmazást az élet igazi viszonyaihoz mérten ugy kell megállapitani, hogy abból szerényen bár, de nyugalmasan meg lehessen élni. Az sem áll, hogy a nyugdijasnak igényei kisebbek, mint a valóságban közszolgálatban müködőé; hogy könnyebben szorithatja meg igényeit, vagy hogy a fővárosi ember esetleg vidéken olcsóbban élhet. Lehetséges, hogy egy-egy esetben az tényleg igy lesz. De az esetek tulnyomóan nagy száma azt tanusitja, hogy a nyugdijasnak is sok gondot adhat még családja; hogy — a kor előrehaladásával — a betegség gyakrabban látogatja meg házát, mint annakelőtte, ez pedig nem csökkenti szükségleteit; hogy késő korban (egyes kivételeket nem tekintve) csak az megy el vidékre lakni, akit eddigi lakóhelyéhez semmi és senki sem füz és aki sajátképpen csak visszatér oda, ahonnan fiatal korában elindult. Ami pedig az igények csökkenését illeti: ez azért fog nehezen sikerülni, mert a teljes javadalmazás mellett is minden tisztviselőnek, aki csakis arra van szorulva, állandóan nem lehet, nem szabad egyebet tennie, mint azon tanakodni, miképpen szállitsa le szükségleteinek mértékét, ugy, hogy akkor, amikor végellátására kerül a sor, bizonyára eljutott már ebben a tekintetben addig, amennél lejebb nem szállhat, hacsak a kulturember legelemibb igényeiről is nem akar lemondani.

De különben is a lakáspénz csakolyan javadalmazása a tisztviselőnek, mint a fizetése. A végrehajtási novella 6. §-ában a lakáspénz lefoglalhatásának a lakásbérkövetelésre szoritása az egyetlen megkülönböztetés közte és a többi illetmény között, mert annak eddigi adómentességét a jövedelemadóról szóló 1909 : X. tcz. 21. §-ának I. 1. pontja megszünteti.

* Az előbbi közl. l. a 28., 29. és 30. számban.

A külföldi nyugdijtörvények tulnyomó részükben a lakáspénzt is belevonják a beszámitható javadalmazás körébe, midőn a végellátást az összes illetmény után szabják meg, bár igaz, hogy csak kevés törvény (pl. a bajor és az osztrák) adja meg a teljes szolgálati idő betöltése után az egész javadalmazásnak megfelelő összeget nyugdij gyanánt, mig a legtöbb államban a nyugdij legmagasabb összege is az összes javadalmazásnak kisebb-nagyobb hányada (Németbirodalom és Poroszország $^{45}/_{60}$%, Anglia $^{40}/_{60}$, Hollandia, Belgium $^{2}/_{3}$, Franciaországban a maximum az utolsó hat évi javadalmazás átlagának $^{3}/_{5}$-része, de azonfelül vannak még számszerü maximumok, amelyeken tul semmiféle nyugdij sem emelkedhetik). Érdekes ellenben, hogy például az 1906 május 31-iki német birodalmi törvény a katonatisztek nyugdijának megállapitásánál beszámitja nemcsak a lakáspénzt, hanem a dandárparancsnoktól lefelé egyenként 500 márkát (600 K-át) ad kárpótlásul a kiszolgálásért!

Az egyetlen és figyelemre nagyon is méltó ellenérv, amelyet a lakáspénznek a nyugdij alapját tevő javadalmazásba beszámitása ellen felhozhatni, az, hogy az ebből keletkező többlet — tekintve, hogy ez a kedvezmény az özvegyi nyugdijat is növelné — az állam terhét érzékenyen fokozná, holott ezt tenni nem lehet, nem szabad, mert az állam alkalmazottainak javadalmazására a mainál nagyobb terhet már nem bir el.

Én ezt a nagyon is igaz ellenérvet teljes egészében magamévá teszem és magam is állitom, hogy a pénzügyi deficzit vagy az állami bevételeknek polgártársainkat vexáló módon emelése árán az állam alkalmazottainak nem is szabad javadalmazásuk lényeges javitását kérniök. Addig azonban, amig ez a tisztviselők számának tetemes csökkentése utján az állam ujabb megterhelése nélkül lehetséges lenne, a mai alkalmazottak még sem várhatnak jogos, a valóságos életviszonyokkal bőségesen megokolt óhajtásaik teljesedésével, annál kevésbbé, mert szomoru valóság, hogy hazánkban és különösen annak fővárosában van ma a kontinensen absolute és relative a legnagyobb drágaság, amelynek ellensulyozására semmi sem történik, az élelmiszerek és a lakások drágasága pedig szükségképp maga után vonja a munkabérek emelését és az iparczikkek drágulását, (mindez pedig kizárja a külföldi nyugdijtörvényeknek esetleg a magyarnál kedvezőtlenebb rendelkezéseire való alapos utalást, lévén ott a kisebb nyugdijösszegnek is nagyobb vevőképessége). Keresni kell tehát olyan módot, amely mindkét fél érdekét méltányosan szemmel tartva, gyorsan segithet, anélkül, hogy bárkire sulyos terhet róna.

Ezt a módot én — éppenséggel nem eredeti és uj alakban — abban találnám, hogy minden állami alkalmazott összes javadalmazásából 3%-ot vonjon le az állam havi részletekben. Az igy megtakaritott és tőkésitett összegekkel nemcsak a lakáspénzek beszámitása válnék lehetővé a nyugdij alapját tevő javadalmazásba, hanem az is, hogy a nyugdijtörvénynek számos szükkeblü rendelkezése megjavithatóvá lenne, anélkül, hogy ez az államkincstárt terhelné. Az állami alkalmazott az igy levont összeget olyan megtakaritásnak tekintené, amely a maga nyugdijának és hozzátartozói végellátásának tetemes növelésére szolgálna és azért szivesen megnyugodnék havi jövedelmének csökkenésében.

Hogy mathematikai valószinüséggel számitva, az igy egybegyüjtött összeg mily gyümölcsöket fog teremni és bizonyos időszakon belül milyen nagyságra fog emelkedni, annak megitélése kivül esik tudásom körén. De tudva azt, hogy kerek összegben háromszáz millió koronára rug a magyar állami polgári alkalmazottak évi javadalmazása, amely összegnek 3%-a kilencz millió koronát tesz ki: ezzel, azt hiszem, olyan nyugdijpótló alapot teremthet az állam, amelyből igen sok javitásnak a költségét fedezheti.

Sőt többet is tehetne ebből az alapból. Eltöröllhetné a *szolgálati dijat*, amelynek semmiféle jogos alapja, de sajátképpen magyar törvényes alapja sincs — az osztrák szabályok törvényesitése csak alakilag teszi jogossá e dij szedését — amelynek eredete a hivatalok vásárlásának korszakába vezet vissza és amely tisztán fiskális érdekből évenként két millió koronánál nagyobb összegtől fosztja meg az állami alkalmazottakat (az 1909. évi költségvetés 2.294,000 K-át irányoz elő ezen a czimen). S eltöröllhetné a még igazságtalanabb, elemi magánjogi tételbe is ütköző annak a *nyugtabélyegnek* az intézményét, amely bélyeget az állami alkalmazottak illetményei (nyugdijai) után havonként beszed, holott világos, hogy a hitelező állami alkalmazott nem tartozik az ő járandóságát megröviditeni az adós érdekét szolgáló nyugtatvány kiszolgáltatásával.* Mindezeknek az igazságtalan terheknek a megszüntetése ellenére még mindig olyan tőkealap jutna az emlitettem 3%-os járulék révén az államkincstár birtokába, amelyből a végellátás körül javasolt és még javaslandó reformok megvalósithatók lennének, ami könnyen bizonyitható azzal a ténynyel, hogy a mai nyugdijteher 29 millió koronát tevén ki, ez a fönti módon szerzett és tőkésitett alapból csaknem negyedrészével lenne fokozható.**

7. Hogy a mai *özvegyi nyugdij* milyen szégyenletesen és kétségbeejtően csekély, arról már annyit irtak, hogy talán nem is kell sok időt töltenem annak a bizonyitásával, hogy a nyugdijtörvény 36. §-át feltétlenül módositani és az özvegy nő nyugdiját*** olyan összegre kell emelni, amely egyfelől lehetővé teszi reá nézve a legszerényebb megélhetést, másfelől kevésbbé teszi érezhetővé azt a veszteséget, amelyet férjének halála reá nézve anyagi szempontból is jelent. Az u. n. társadalmi szempontból való veszteségről, illetőleg a társadalmi érték csökkenéséről, amelyet különben a legtöbb nyugdijas érez, itt nem is szólva, mert ennek a fölötte jellemző és érdekes jelenségnek társadalompsychikai vizsgálata külön tanulmányt érdemel.

Bizonyos, hogy minden özvegy, aki csak szerét teheti, azon lesz, hogy nyugdiját valamelyes tisztességes foglalkozással növelje. De ne feledjük, hogy ez nem mindig lehetséges. Akár a nők nevelésének mai elhibázott azt a módját tartjuk szemünk előtt, amely *általánosságban* nem is gondol annak a lehetőségére, hogy a legjobb anyagi viszonyok közt nevelkedő leány is abba a kényszerítő helyzetbe juthat, hogy férjhezmenetele ellenére is, a maga és családja eltartásáról önmaga gondoskodjék, akár az ezzel a kérdéssel kapcsolatos számtalan szerencsétlen előitéletet (igaz: minden előitélet szerencsétlen és igazságtalan), akár az özvegységre jutott nőnek különös személyes körülményeit, testi vagy szellemi fogyatkozásait, amelyek képtelenné teszik bármely keresetre: számolnunk kell azzal a nem ritka esettel, hogy az özvegy nő kizáróan nyugdijára lesz utalva és

* Igen sok fölösleges munkát és egyben munkaerőt lehetne megtakaritani az illetmények mai nyugtatványozó módjának megváltoztatásával is. Sokkal egyszerübb lenne egy-egy hivatal (intézet) összes alkalmazottjainak fizetését egy iven együttesen (de személyenként) nyugtázni, amint az pl. az udvari hivatalokban történik. Igy fölöslegessé válnék a külön nyugtatványok külön számfejtése, elszámolása, ellenőrzése, rovancsolása, anélkül, hogy az ellenőrzés maga lazábbá válnék. A kifizetést pedig az illető hivatal (intézet) egyik megfelelő közege eszközölhetné, aki minden hó első napján kézhez kapná a megfelelő összesitett pénzösszeget, ami mindegyik állampénztár munkáját rendkivüli mértékben egyszerüsitené, anélkül, hogy bárkire figyelembe jöhető munkatöbbletet háritana.

** Megjegyzem, hogy Ausztriában ez a járulék 4·3% (szolgáknál 1·6%), amelynek ellenében sem számitják be az egész Aktivitätszulage-t, hanem annak csak hányadrészét, még pedig fizetési osztályok szerint, koronákban ily összeggel: IV. 1200, V. 800, VI. 640, VII. 560, VIII. 480, IX. 400, X. 320, XI. 240 K-t.

*** Az özvegy férfi nem kap nyugdijat állami alkalmazásban volt felesége után, pedig elképzelhető, hogy a nő csak azért vállalta azt, mert férje beteg és keresőképtelen.

hogy ebből kell nemcsak megélnie, hanem bizonyos fokig föntartani azt a standard of life-ot is, amelyhez a férje, annak hivatali és a saját társadalmi állása, de egyéni kulturigényei is évtizedeken át szoktatták volt. Akármilyen minimumra gondolok is itt, ez a minimum is drágább, mint amennyi a mai özvegyi nyugdijból arra jut, amit bizonyit a következő táblázat, amelyhez összehasonlitás végett melléklem a katonai tiszti özvegyek nyugdiját ugy, amint azt az 1907 : XVI. tcz. állapitotta meg és — minden más külföldi példa mellőzésével — az osztrák állami tisztviselők özvegyeinek nyugdiját ugy, amint azt az 1896 május 14-iki osztrák törvény szabja meg (amely törvénynek rendelkezéseit, mint már emlitém, az 1897 junius 2. lf. elhatározás az Ausztriával közös tisztviselőinkre is kiterjesztette; v. ö. 1897 junius 10-én 26,641/3. sz. közös külügyminiszteri rend., a cs. és kir. külügyminiszterium évkönyvének 427. s köv. l.):

Rang- (fizetési) osztály	A magyar állami tisztviselők nyugdija az 1906. évi 4600 M. E. sz. rend. alapján járó személyi pótlék figyelembevételével			A katonai özvegyek nyugdija	Az osztrák állami és az Ausztriával közös tisztviselők özvegyeinek nyugdija
	3.	2.	1.		
	fizetési fokozatban				
I.	—	—	5000	5400	6000
II.	—	—	5000	5400	6000
III.	—	—	3560	5000	6000
IV.	—	—	3160	3500	4000
V.	—	2360	2760	2500	3000
VI.	1640	1800	1960	2000	2400
VII.	1320	1440	1560	1500	1800
VIII.	1080	1160	1240	1200	1400
IX.	880	940	1000 [1]	1000	1200
X.	760	800	840 [2]	900	1000
XI.	640	680	720 [3]	750	800
XII.	—	—	—	700	—

Ezek a számok fölöslegesekké tesznek minden beszédet, önmagukért szólnak. S ha a magyar állami alkalmazottak, az általam javasolt járulék ellenében azt óhajtják, hogy özvegyeik nyugdija egyenlő legyen az osztrák és az Ausztriával közös, (tehát egyben magyar) tisztviselők özvegyeinek nyugdijával: akkor bizonyára méltányos kivánságot hangoztatnak, amelynek teljesitése nem ütközhetik számot tevő nehézségekbe.[4] Igaz, a katonai özvegyek nyugdijai, átlagosan, középuton vannak és két esetben kisebb is még a magyar tételeknél is. De ne feledjük, hogy ezek az özvegyek férjük halálával rendszerint a házassági óvadék birtokába jutnak és ennek kamatai is növelik jövedelmüket ugy, hogy helyzetük valamivel kedvezőbb, mint a polgári tisztviselőnek kizáróan nyugdijára utalt özvegyéé és ne feledjük, hogy a katonaságnál, az összes illetmények adómentességén felül, számos közhasznu intézmény támogatja a tisztet és családját (nevelés stb.) szolgálatának egész idejében. (Ezekkel a kedvezményekkel, a polgári tisztviselők javára utánzás végett, ugyancsak érdemes lenne foglalkozni.)

Az özvegyi nyugdijnak mai szabályozása az állami alkalmazottnak valósággal megkeseriti életét, ha meggondolja, hogy a VIII—XI. fizetési osztályban levő tisztviselőknek, tehát a tisztviselők legnagyobb számának[5] özvegyei mily csekély összegü nyugdijakat kapnak és hogy még ezek is adó és nyugtabélyeg czimén érzékenyen csökkennek! A minimális életszükségletek mai ára alapján könnyen kiszámitható, hogy ebből a nyugdijból *lehetetlen* megélni, ezen a szomoru állapoton tehát mindenképpen segiteni kell.

Dr. Márkus Dezső,
(Bef. köv.) a m. kir. Curia kisegitő birája.

[1] Az I. korpótlékkal együtt 1040, a II. korpótlékkal 1080 K.
[2] Az I. « « 880, a II. « 920 «
[3] Az I. « « 760, a II. » 800 «

[4] Az özvegyi nyugdijnak fix tételben megállapitása fölötte egyszerüsiti a nyugdij megszabását és a kezelést is.

[5] 1909-ben ugyanis a fizetési osztályokba sorozott állami tisztviselők száma összesen 29,999 volt, akik igy oszoltak meg a fizetési osztályokban: I. 1; II. 12; III. 19; IV. 25; V. 256; VI. 1129; VII. 2397; VIII. 4329; IX. 6451; X. 9445; XI. 5935.

A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései.[1]

Igéretünk értelmében megvitatjuk dr. Egyed István urnak azon nézetét, hogy az 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdése, illetve az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-a a magyar jogrend szégyenfoltja és azon javaslatát, hogy a *pozitiv* összeütközési esetekben a hatásköri vitát nem külön hatásköri bíróság döntse el. hanem a közigazgatási bíróság hatásköre legyen az érvényes, mert ez a birói függetlenség minden biztositékával körül van véve és felebbvitel (?) segitségével a közigazgatási ügyek jelentékeny részének érdemében való végleges elintézésére válik jogosulttá, semmi veszély sincs tehát abban, hogy saját hatáskörét megállapitó határozata vagy eljárása vitatás tárgyává már nem tehető.

Mindenekelőtt szabad legyen rámutatni azon körülményre, hogy dr. E. I. javaslata nemcsak a külföldi, hanem a magyar irodalomban is rég ismeretes.

Az 1882. évi jogászgyülés tárgyalta a közigazgatási biráskodás megalkotásánál követendő elveket és dr. Lánczy Gyula egyetemi tanárnak javaslatát fogadta el. Ez alkalommal dr. L. Gy. ide vonatkozó okait igy adta elő: «A közigazgatási biráskodás hatályának leglényegesebb kellékei közé tartozik, hogy a hatásköri összeütközések esetei közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság között ezen bíróság által döntessenek el. Dr. Concha Győző is hangsulyozta ezen elvet, melyet a porosz és osztrák törvény concedált. Én ennek oly sarkalatos fontosságot tulajdonitok, hogy a jogászgyülés elvi kinyilatkoztatásai sorába felvétetni inditványozom. Mert ha ezen hatásköri döntés a rendes közhatóságokra (bíróságokra) bizatnék, akkor az egész közigazgatási birósági intézmény hatálya megsemmisülne; ha pedig egy külön birósági forumra ruháztatik, akkor az ügymenet a közigazgatási bíróságnál annyira megnehezitetnék, hogy az egész intézmény megzsibbasztatván, a jogkereső felekre nézve gyakorlati értékét veszitené». (Magyar Igazságügy 1883).

A magyar jogászegyletben 1891. évben e tárgyban folyt vita alkalmával dr. Kmetty Károly és dr. Csillag Gyula egyetemi tanárok a jogászgyülés elvi kijelentését megismételték.

Ugyanilyen véleményt nyilvánitott értekezéseiben és «A nemzetállam tankönyve 1900» czimü könyvében dr. Kuncz Ignácz egyetemi tanár is, azonban Stahl elméletét követve, eltérő megokolással. Szerinte közigazgatási hatóság és közigazgatási bíróság közt hatásköri összeütközés nem fordulhat elő, mert a közigazgatási biráskodás is lényegileg közigazgatás, tehát az összeütközés ugyanabban a hatalmi ágban történt, t. i. a kormányhatalomban s itt el is intézhető felsőbb közigazgatási biráskodás utján; ez eset tehát épp oly kevéssé tartozhatik külön hatásköri bíróság elé, mint nem tartozhatik oda más, a kormányhatalom keretén belül előforduló hatásköri összeütközés sem, pl. az önkormányzati hatáskört illetőleg. Természetesen — dr. Kuncz l. megjegyzése szerint is ellentétes eredményre jutunk, ha — mint sokan — a közigazgatási biráskodást lényegileg birói functionak tartjuk.

Végül van olyan vélemény is, mely abból indul ki, hogy a bíróság, amely a törvényt függetlenül van hivatva alkalmazni, hivatva van arra is, hogy maga állapitsa meg a hatáskörét. A hatásköröket ugyanis a törvény állapitja meg, tehát a hatásköri vitás esetek eldöntése is csak jogalkalmazás, birói functio, melynek gyakorlására csak az érdemben eljáró bíróság lehet hivatva.

Az 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdése szerint

[1] Az előbbi közl. l. a 29. számban.

érintetlenül hagyott 1896 : XXVI. tcz. 131. §-a azonban ezen, csakis a megokolásban eltérő, vélemények ellenére a középfoku közigazgatási hatóság, illetve a miniszternek azt a jogot biztositotta, hogy az általa emelt hatásköri kifogás végérvényes eldöntését külön hatásköri bíróságra bizhassa.

Kérdés már most, hogy melyik rendszer a helyesebb?

A kérdés megoldása sok nehézséggel jár, kiváltkép azért, mert figyelemmel kell lenni arra is, hogy a törvényhozás a közigazgatási biráskodást mily alapelvekre fektette.

Hiszen dr. Lánczy Gyula, dr. Kmetty Károly és dr. Csillag Gyula egyetemi tanárok is csak de lege ferenda nyilvánitották nézetüket.

1894. évben a magyar jogászegyletben a közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslatról tartott beszédében dr. Lánczy Gyula hangsulyozta, hogy a közhatóságoknak adott kereseti jog, az állami közérdek érvényesitésére szolgáló adminisztrativ közbelépések az egész intézménynek gyökerét érintik s annak egész hatálya a közhatalmakhoz való viszonya szempontjából mérlegelendők.

Dr. Kmetty Károly pedig 1895-ben a «Jogt. Közl.»-ben megjelent czikksorozatában a hatásköri bíróságról szóló 1894. évi (Wlassics-féle) törvényjavaslatot birálván, már helyeselte, hogy a szóban forgó összeütközési esetek végérvényes eldöntése külön hatásköri bíróságra bizassék. Sőt megpenditette azt az eszmét is, hogy czélszerü volna a hatásköri bíróságra bizni legalább a törvényhatósági autonomia védelmét, melynek védelmét nézete szerint nem a közigazgatási biráskodásban kell eszközölni, mert ez autonomia a közfelfogás szerint közhatósági hatalom, nem valamely alanyi (subjectiv) nyilvánjoga a törvényhatóság közönségének, hanem valóságos competentia.

Az előadottakból kitünik, hogy az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-át és az ezzel kapcsolatos 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdését a magyar jogrend szégyenfoltjának csak a mindkét részről felhozható okok mérlegelése után lehet nyilvánitani.

Azt, hogy a magyar közigazgatási bíróság nem tekinthető a közigazgatás keretén belül létesitett felebbviteli bíróságnak, előbbi közleményünkben kifejtettük.

Az 1882. évi magyar jogászgyülésen utaltak az *osztrák* törvényre, mint követendő példára.

Az Ausztriában egyetlen fokon szervezett közigazgatási bíróság a hatásköre ellen emelt kifogások felett saját maga végérvényesen határoz. Az elvi meghatározás rendszere kapcsán megadott ez a jog azt a látszatot kelti, hogy Ausztriában a közigazgatást a legfelső fokon nem a felelős miniszterium, hanem a közigazgatási bíróság vezeti.

Ez azonban csak látszat, mert 1. az osztrák közigazgatási bírósághoz a felek csak a rendes közigazgatási jogorvoslatok kimeritése után fordulhatnak; 2. az osztrák törvény az *elvi általánositás elve* mellett *taxative* több közjogi és közigazgatási szempontból fontos esetet felsorol, melyek hatásköréből ki vannak zárva; 3. az osztrák közigazgatási bíróság csak *megsemmisitő* joghatósággal van felruházva és hatásköréből ki vannak zárva az *érdekérzelmek* és ujabban ezek felett csak annyiban határoz, ha eljárási hibákat panaszolnak.

Ezek a *megszoritó intézkedések* lényegesen ellensúlyozzák az osztrák közigazgatási bíróságnak azt a jogát, hogy a közigazgatási hatóság által emelt hatásköri kifogást végérvényesen eldönti.

Különösen azon intézkedések következtében, hogy az osztrák közigazgatási bíróság csak megsemmisitő hatáskörrel van felruházva, hogy a panasznak rendszerint nincs felfüggesztő hatálya és a felfüggesztési kérelem elutasitása miatt panaszszal élni nem lehet, sok esetben csak *alakilag* van összeütközés a közigazgatási biráskodás és a közigazgatás között, de nem anyagilag és igy csak az a kérdés tárgya, hogy alkalmazható-e valamely közigazgatási ügyre nézve a birói módszer vagy nem?

A *magyar* közigazgatási bíróságról szóló törvény az osztrák törvénynyel abban egyezik, hogy a panasz igénybevétele előtt a közigazgatási forumokat ki kell meriteni.

Ezen intézkedés és egyéb szervezeti intézkedések kivételével a *magyar* törvény az osztrák törvénynyel ellentétben 1. a *taxativ* felsorolás rendszerét követi, *érdemleges* intéző hatáskörrel bir és a határozatok végrehajtása felett is jogi ellenőrzést gyakorol; 2. hatáskörébe ugy a törvényen, mint a rendeleteken, sőt szabályrendeleteken alapuló jog- és *érdekérzelmeket* is bevonta; 3. a panasznak rendszerint felfüggesztő hatálya van.

A magyar törvény felsorolt rendelkezései nézetünk szerint *megérthetővé* teszik a törvényhozás intézkedését, hogy a hatásköri kifogás végérvényes eldöntését külön hatásköri bíróságra bizza.

Hallom azonban az ellenvetést. Az 1896 : XXVI. tcz. a közigazgatási bíróság hatáskörét igen *szükre* szabta, a kormányhatalom pedig a törvény 156. §-ában a miniszteri rendeletek és szabályrendeletek megvizsgálására vonatkozó rendelkezést nem tartotta meg. A parlamenti felelős kormány jogkörének megszoritásáról tehát a felsorolt intézkedések mellett sem lehet szólni; azok csak a közigazgatás törvényszerüségének biztositására tétettek.

Vegyük elő tehát a *törvény megokolását.*

A megokolás szerint a közigazgatási hatáskör és állami (kincstári) közérdek fokozottabb védelméről azért kellett gondoskodni, mert a törvény 20. §-a kimondotta, hogy a közigazgatási bíróság tárgykörébe utalt közigazgatási jogvitás ügyekben a miniszterek felügyeleti jog czimén sem intézkedhetnek és ezzel hatályon kivül helyezte az 1886 : XXI. tcz. 10. §-át.

A megokolás utal arra is, hogy közigazgatási jogunk egységes kodifikációja hiányzik és ezen az okon közigazgatási forumrendszerünk bonyolult, továbbá, hogy a közigazgatás elintézési körébe utalt számos viszony még törvény által sincsen rendezve és hogy közigazgatási jogunkban sok a diskreczionális elem.

Annak is kell jelentőséget tulajdonitani, hogy az állami (kincstári) közérdek fogalma a törvényben és végrehajtási utasitásban meghatározva nincs és igy e kifejezés magyarázatánál a birói gyakorlatnak tág tere van és hogy a törvény 17. §-a szerint a közigazgatási bíróság a főkérdéssel kapcsolatos, különben a közigazgatási hatáskörhöz tartozó, mellékkérdés felett is határozhat.

Végül, ha még tekintetbe veszszük, hogy a közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről szóló 1907 : LX. tcz. az általános elvi kijelentés utján a bíróság jogvédelmét, *a törvényhatóságot* a kormányhatalom részéről érhető *összes* jogsérelmekre kiterjesztette, és igy Concha Győző egyetemi tanár kijelentése szerint «az alkotmány jogi súlypontja a miniszteriumból és országgyülésből a megyék alkotmányvédő ügyészi hivatása mellett a közigazgatási bíróságba helyeztetett át», ugy az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-ának a külön hatásköri bíróság felállitására vonatkozó intézkedését és az 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdését a közigazgatási bíróság függetlenségét nem sértőnek kell tekinteni.

Az államhatalmak egyensulyának, az alkotmány megfelelő müködésének egyik feltétele az is, hogy a birói hatalom ne fejlődjék a felelős végrehajtó hatalom rovására.

Nem tagadható, hogy a parlamenti felelős kormány és a törvényhozás 1896. évben mulasztást követett el, hogy azt a független és pártatlan birói hatóságot, a mely a hatalmi ágak egyensulyának állandó fentartása felett őrködik és egymás mellett való békés müködésüket biztositja, egyidejüleg fel nem állitotta.

A hatásköri bíróságról szóló törvényjavaslat megoko-

lása azonban védekezés gyanánt kifejezetten reámutat arra a körülményre, hogy a minisztertanács — mint politikai testület — a reája ruházott legfőbb birói hatalmat általában véve tárgyilagosan érvényesitette.

A mulasztást 1907. évben a parlamenti felelős kormány és a törvényhozás jóvátette azáltal, hogy a legfőbb alkotmányjogi követelményt figyelembe véve, a hatásköri összeütközési ügyek elintézésére a birói függetlenség minden intézményes biztositékával felruházott bíróságot állitott fel.

Az 1907 : LXI. törvény megalkotása következtében tehát az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-ának azt a rendelkezését, hogy a hatásköri kifogás végérvényes eldöntését külön hatásköri bíróságra bizza, a magyar jogrend szégyenfoltjának nevezni nem lehet.

Megokolható azonban az ellenvetés igy is : az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-a mégis szégyenletes, mert oly intézkedést tartalmaz, melynek következtében az esetleges visszaélés veszélye nincs kizárva.

A 131. §. ugyanis akként intézkedik, hogy a közigazgatási bíróság «hatáskörét megállapitó határozatáról, a további eljárás felfüggesztésével az illető minisztert az *ügyiratok megküldése mellett* értesiteni köteles. A miniszter, ha a hatásköri kifogást továbbra is fenntartja, a határozat közlését követő 8 nap alatt értesiti a közigazgatási bíróságot, hogy a felmerült összeütközési esetet végeldöntés végett a hatásköri összeütközések elintézésére hivatott bíróság elé terjesztendőnek találja. Mig ezen bíróság nem határoz, a közigazgatási bíróság az ügy érdemébe nem avatkozhatik.»

A miniszternek akaratától függ tehát az, hogy bármely ügynek birói uton való elintézése megakadályoztassék, illetve, hogy az ügymenet a közigazgatási bíróságnál annyira megnehezittessék, hogy az egész intézmény a jogkereső felekre nézve gyakorlati értékét veszitse.

Nem tagadható, hogy a 131. §. megjelölt intézkedése az esetleges visszaélésnek teret nyit. A képviselőházban a szakaszt elfogadták, mert a végérvényes elintézést ugyis a minisztertanácsra bizták.

A hatásköri bíróságról szóló törvény 8. §-ában azonban elrendeli, hogy az a birói vagy közigazgatási hatóság, amelynek határozata következtében a hatásköri összeütközés felmerült, *hivatalból haladéktalanul, legkésőbb 15 nap alatt köteles* a felmerült összeütközési esetre vonatkozó összes iratokat *közvetlenül* a hatásköri bírósághoz felterjeszteni.

A most idézett szakasz a minisztert a közigazgatási bírósággal szemben a 131. §. alapján felmerült hatásköri összeütközési esetben is kötelezi és igy az esetleges visszaélés veszélye, ha nem is lehetetlenné téve, de mégis *meg van gátolva.*

Hallom azonban már most a kérdést : mi történik akkor, ha a miniszter, az ügyiratok birtokában lévén, az 1907 : LXI. tcz. 8. §-a ellenére *esetleg késlekedik* az ügynek a hatásköri bíróság elé terjesztésével?

A felelet igen egyszerü ; a fél a törvény 25. §-a alapján közvetlenül bejelenti az esetet és a hatásköri bíróság felhivja az illető minisztert, hogy a 8. §. értelmében az ügyet haladéktalanul tegye át.

Ha pedig a miniszter akkor sem terjeszti az ügyet a hatásköri bíróság döntése alá?

A válasz erre csak ez lehet :

A parlamenti felelős kormányról ilyen eljárás *fel nem tételezhető.*

A parlamenten kivül álló kormány részéről ily eljárás pedig *nem valószinü,* mert ezzel az eljárással tulajdonképp felfüggesztené a magyar alkotmány biztositékait : a közigazgatási bíróság és a hatásköri bíróság intézményét.

Hiszen a közelebb mult időben próbálkozott abszolut kormány is különös gondot forditott arra, hogy intézkedéseiben valamely törvényre történjék hivatkozás

És ha mégis arra vetemedik, ugy ez csak azt a régi igazságot bizonyitja, hogy olyan alkotmány-biztositékot, mely a leplezetlen önkényuralmat lehetetlenné teszi, létesiteni nem lehet.

De azért a törvény mégis megbecsülhetlen erkölcsi sulylyal bir, mert tiltakozása által megteremti a jogfolytonosságot és az ellenállás jogosságát védi és igazolja.

Kétségtelen, hogy *czélszerübb* lett volna, ha akár a közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről, akár a hatásköri bíróságról szóló törvény az 1896. évi XXVI. tcz. 131. §-át akkép módositotta volna, hogy a közigazgatási bíróság a hatáskörét megállapitó határozatáról a minisztert *az ügyiratok megküldése nélkül* értesiti és hogy a hatásköri kifogás fenntartásának bejelentésére kitüzött nyolcz napi határidő után a *közigazgatási bíróság* — mint utóljára eljárt hatóság — *terjeszti az ügyet a hatásköri bíróság elé,* mert igy az esetleges késedelmes eljárás avagy visszaélés nemcsak meggátolva, hanem lehetetlenné is vált volna.

Ebből a szempontból tehát az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-át *tökéletlennek* lehet nyilvánitani ; szégyenletesnek azonban nem bélyegezhető, mert a hatásköri bíróságról szóló törvény megokolása hangsúlyozza, hogy a 131. §-ban szabályozott eljárás a gyakorlatban panaszra nem adott okot és mert az 1907 : LXI. tcz. 8. és 25. §-ai a közigazgatási birói védelem hatályosságát előmozditják.

Tanulmányozva pedig az 1896 : XXVI., 1907 : LX. és LXI. törvények történetét, arról kell meggyőződnünk, hogy a törvényhozás czélszerüen cselekedett, hogy a mennyiben a közigazgatási bírósági *eljárást* gyökeresen meg nem javithatta, ugy annak legalább *fejlesztésére* törekedett.

Dr. Kondor Aladár
kir. curiai tanácsjegyző-biró.

Az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel során alkalmazható-e a Btk. 92. §-a?

Értekezésemmel szeretném jogász kartársaim figyelmét e kérdés megfejtésére felhivni, mert ez is, mely bár az ujrafelvételnek megszoritó feltételekhez kötött voltánál fogva a gyakorlatban ritkábban fordul elő, egyike azon vitás kérdéseknek, melyek a német «Reichsstrafprozessordnung» mintájára felépült büntető perrendtartásunkban eléggé gyakoriak.

Ujrafelvételnek az elitélt javára az itéletnek jogerőre emelkedése után a BP. 446. §-ának 3. pontja értelmében azon feltételek valamelyikének fenforgása esetén *van helye,* ha az inditványozó olyan uj tényt, vagy bizonyitékot hoz fel, mely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal az elitéltnek *nembünösségét,* vagy a büntetőtörvények *enyhébb intézkedése alá eső büncselekményben* való bünösségét teszi *valószinüvé.*

Nem vitás tehát az, hogy csupán a büntetés enyhitése és a Btk. 92. §-ának alkalmazása czéljából ujrafelvétel nem *kérhető,* mert ujrafelvételnek általános enyhitő vagy sulyositó körülmények érvényesitése végett nincs helye. (Min. ind. 666. l.)

Ebből azonban szerény véleményem szerint nem vonható le azon tétel, hogy az ujrafelvétel során a Btk. 92. §-a, esetleg a Btk. 21. §-a nem volna alkalmazható.

Nézetemet igazolja, ha a törvénymagyarázat eszközeihez fordulva, a törvény szellemét, a törvényhozó szándékát tekintjük és a BP.-nak az ujrafelvételi eljárásra vonatkozó törvényszakaszait a logika és nyelvtan eszközeinek igénybevételével is magyarázzuk. Bünvádi eljárásunkban vezérfonalt képez vádlott fokozott védelme : a humanizmus, mely az ujrafelvételt a vádlott terhére szükebb térre szoritotta, mint a vádlott javára szolgálót. Nevezetesen csak igen lényeges törvényellenesség esetében és az elévülési határidőn belül engedi meg és a BP. 462. §-a szerint még a felmentett vagy elitélt *terhére* elrendelt ujrafelvétel esetében is

a főtárgyalás eredménye alapján felmentő vagy enyhébb büntetést megállapitó itélet hozható, az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel esetében pedig az előbbi itéletben meghatározott büntetésnél *sulyosabb* nem szabható ki.

Eszerint lehetséges lesz az, hogy egy lopás vétsége miatt elitélt egyén terhére folytatott ujrafelvétel során az elitélt az alapperbeli itélet részbeni hatályon kivül helyezése mellett tulajdon elleni vagy mezőrendőri kihágásban lesz bünösnek kimondva s az előző fogházbüntetés helyett elzárásra átváltoztatható pénzbüntetésre lesz elitélve.

Megforditom e példát. Lopás büntette miatt elitélt egyén javára elrendelt ujrafelvétel során felmerült uj tények és bizonyitékok alapján lopás vétsége miatt lesz elitélve az illető. Ez lehetséges a BP. 446. §-ának 3. pontja alapján, mert a lopás vétsége a büntetőtörvénynek *enyhébb* intézkedése alá eső büncselekmény, mint a lopás büntette.

Megszoritó értelemben magyarázva e törvényszakaszt, mit azonban a BP. szelleme elleni vétkezés nélkül nem tehetünk, tovább nem mehetnénk az ujrafelvétel során. Nevezetesen, ha lopás vétsége miatt elitélt egyén javára elrendelt ujrafelvétel során olyan uj és lényeges tények és bizonyitékok merülnek fel, melyek ugyan nem állapitják meg az elitélt nem bünösségét, vagy az elitélt ténykedése enyhébb minősitésü büncselekményt (kihágást) nem képez, de ezek kellő mérlegelése mellett a lelkiismeretes biró nem szabhatott volna ki szabadságvesztés-büntetést, ha ezekről az alapbünperben tudomással birt volna, a BP. 446. §-a 3. pontjának megszoritó értelemben való magyarázata szerint az ujrafelvételt *el kellene utasitani*, mert az elitéltet az uj bizonyitékok alapján fel nem menthetem s ténykedését sem minősithetem a büntetőtörvénynek *enyhébb* intézkedése alá eső büncselekménynek.

Nem hiszem, hogy ezt magyar biró megtenné és az elitéltnek azon tanácsot adná, mivel, hogy ez esetben ujrafelvételnek «helye nincsen», kérjen kegyelmet, mert a törvény megszoritó magyarázata mellett ez volna egyedüli orvoslása egy igazságtalan itéletnek.

A BP. 446. §-a 3. pontjának velem ellenkező nézeten álló magyarázói elismerik azt, hogy pl. a magánlaksértés büntette miatt elitélt egyén javára a hivatkozott §. értelmében elrendelt ujrafelvétel során uj bizonyitékok alapján az elitélt magánlaksértés vétsége miatt elitélhető lesz akképp, hogy ha a kideritett uj tények és bizonyitékok alapján a börtönbüntetés legkisebb mérve tulszigorunak látszik, a büncselekmény a Btk. 92. §-ának alkalmazása és a 20. §. felhivása mellett vétséggé minősithető, tehát a 92. §. alkalmazását lehetőnek tartják, de csak korrektionizálás céljából, mert ezzel a BP. hivatkozott azon rendelkezése nem szenved sérelmet, hogy *enyhébb* intézkedés alá eső büncselekmény az ujrafelvétel során megállapitható.

De már egy hatóság előtti rágalmazás vétsége (Btk. 260. §.) miatt egy havi fogházra elitélt egyén javára ugyanazon törvényszakasz alapján elrendelt ujrafelvétel során, hol a biró a beszerzett uj és lényeges tényekből nem fogadja el ugyan a védelem álláspontját, mely az elitélt teljes jóhiszemüségét vitatja, hanem csupán azt látja, hogy a hiszékeny elitéltet enyhébb elbirálás alá eső gondatlanság terheli s egyéb oly nyomatékos enyhitő körülmények nyernek beigazolást, melyek kellő mérlegelése mellett lehetetlennek tartja a legcsekélyebb szabadságvesztés büntetést, másképp nem korrigálhatja az alapitéletet csak a 92. §. alkalmazásával. A velem nem egy nézeten levők azonban ezt lehetetlennek mondják, mert a 92. §. alkalmazása által az alapperbeli vétség a Btk. enyhébb intézkedése alá eső büncselekménnyé nem válik s igy lehetetlen segiteni a szerencsétlen elitélten.

Mint emlitettem, a törvényhozó intenciója ugyan az volt, hogy «általános» enyhitő vagy sulyositó körülmények érvényesitése végett nincs helye ujrafelvételnek, ellenben, ha a törvény által egyes büncselekményre nézve külön megállapitott és enyhébb *büntetési tétel* alkalmazására vezető körülményt hoztak fel, mivel ennek folytán a cselekmény «a törvény enyhébb intézkedése alá esik», az ujrafelvétel nem tagadható meg. (Min. ind. 666. l.) Szerintem az eljárás *megindításának* nincs helye a 92. §. alkalmazása céljából, de ha a megindított eljárás során merül fel ezen §. alkalmazásának szüksége, nem mellőzhetjük azt. A törvényhozó intenciójául hivatkozott miniszteri indokoláson kivül a törvény szövegének logikai és nyelvtani magyarázatával is ezen eredményre jutunk.

Az ujrafelvételről intézkedő XXI. fejezet 444—462. §-ai 13 csoportba foglalhatók és a birói intézkedések két főszakra oszlanak. I. A biróság az ujrafelvételi kérelmet az első szakban előzetesen megvizsgálja alaki tekintetben és érdemileg és ha a *kérelmet* vissza nem utasitja, elrendeli a vizsgálatot. II. Ha a bizonyitás eredményesnek mutatkozik, elrendeli a második szakban az ügy ujabb tárgyalását és itélettel dönt, mely az előbbi itéletet hatályában fentartja, vagy uj itélet hozatalával egészen, illetőleg részben hatályon kivül helyezi (BP. 462. §. 1. bek.). Azt látjuk, hogy a BP. 446. §-a az ujrafelvételi eljárás első szakában van, hol csak általánosságban határozza meg, hogy ujrafelvételnek mely feltételek mellett *van helye*. E szakasz épp ugy, mint a BP. 447—451. §-ai az ujrafelvétel eseteit tárgyazzák, melyek a BP. 454. §-a értelmében az eljárás első főszakában képezik a vizsgálat tárgyát és amennyiben nincs ok az ujrafelvételi kérelem visszautasitására, a biróság az ajánlott uj bizonyitékokat beszerzi és nyilvános tárgyaláson hallgatja meg a feleket a beszerzett bizonyitékokra és határoz az ujrafelvétel elrendelése tárgyában (BP. 455—456. §§.) és csak ezután következik a főtárgyalás (BP. 462. §.), melynek eredménye alapján az előbbi itélet az uj itélettel: *a)* hatályában fenn lesz tartva; *b)* egészen (felmentés, eljárás, megszüntetés); *c)* illetőleg *részben* lesz hatályon kivül helyezve (enyhébb minősités, büntetésleszállitás, szabadságvesztésbüntetésnek pénzbüntetésre való átváltoztatása).

A törvényszakasz elhelyezése szerint ennek tartalma tehát csak az u. n. előkészitő eljárásra vonatkozik, midőn az ujrafelvétel elrendelésének alapjául szolgáló bizonyitékok lehetőség és valószinüség tekintetében képezik az elbirálás tárgyát; csak ott vonható le a BP. 446. §-a alapján azon imperativ tétel, hogy a Btk. 92. §-ának alkalmazása czéljából ujrafelvételnek helye nincsen, azaz helyesebben *nem kérhető* e czélból ujrafelvétel, de midőn a BP. 462. §-a az előbbi itéletet *részben* hatályon kivül helyezni és a kiállott büntetést arányosan beszámitani rendeli, ezzel kimondja és illetőleg azt kivánta kifejezni, hogy ha az előbb kiszabott büntetés sulyosabb volt, mint az uj itéletben kiszabott, az utóbbiból a tényleg letelt tartamnál több lesz kitöltöttnek veendő és megforditva. (Min. ind. 673. l.)

Véleményem igazolására hivatkozom végül a német Reichsstrafsprozessordnung 399. §-ának 5. pontjára, melyből a BP. 446. §. 3. pontja készült. Ezen szakasz szabatosabban jelöli meg «a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső büncselekményt», midőn azt mondja: «... in Anwendung eines milderen Strafgesetzes eine *geringere Bestrafung* zu begründen geeignet ist.»

Ebben expressis verbis meg van mondva, hogy ujrafelvételnek helye van, ha az uj tény vagy bizonyiték alkalmas arra, hogy az elitélt enyhébb büntetőtörvény szerint, *csekélyebb (enyhébb) büntetéssel* sujtassék. Ez természetesen azt is jelenti, hogy ujrafelvételnek helye van, ha az uj tény vagy bizonyiték alkalmas arra, hogy szabadságvesztés helyett pénzbüntetés alkalmaztassék. A 403. §. pedig szabatosan kimondja: «Eine Wiederaufnahme des Verfahrens zum Zwecke der Änderung der Strafe innerhalb das durch dasselbe Gesetz bestimmten Strafmasses findet nicht statt». Ujrafelvétel nem kérhető a büntetésnek ugyanazon törvény büntetési tétele keretében való megváltoztatása végett», azonban, mint már kimutattam, a német büntetőperrendtartás kifejezetten megengedi, hogy az ujrafelvétel során, ha a minősités meg is marad, a büntetés, ha ez indokoltnak mutatkozik, leszállittassék.

A BP. e vitás kérdését a gyakorlat korrigálta. Az ujrafelvétel során, ha a minősités meg is marad, a Btk. 92. §-át indokolt esetben a szabadságvesztés büntetésnek pénzbüntetésre való átváltoztatása céljából alkalmazzuk. A vádlott javára szolgáló, hasonló birói gyakorlatot a BP. 547. §-a rendelkezésénél is látjuk.

Az idézett törvényszakasz a büntetés enyhitése végett kizárja a felebbezést, ha a biróság fő- és mellékbüntetésül együttvéve 50 K pénzbüntetést szab ki, a bünösség megállapitása miatt felebbező vádlott javára a felebbviteli biróság indokolt esetben a büntetést leszállitja annak daczára, hogy az elsőbiróság ténymegállapitását és a büncselekmény minősitését helybenhagyja.

Dr. Székely Miksa,
balassagyarmati kir. járásbiró.

A pénzhamisitás büntetése a novella szerint.

Büntető-törvénykönyvünk a novella előtt a pénzhamisitást vétséggé oly esetben minősitette, ha annak objektuma váltópénz volt.

Az egy forintos régi ezüstpénz a koronaérték megállapitásáról szóló 1892 : XVII. tcz. 10. és 19. §-aiban kifejezetten értékpénz jellegével ruháztatott fel s két korona értékben elfogadandó a korona értékben teljesitendő fizetéseknél.

Az 1899 : XXXVI. tcz. 9. §-a az egy forintos értékpénzi minőségét változatlanul és kifejezetten fenntartotta, mig az egy és öt koronás ezüstpénzek váltópénznek nyilvánittattak. Ebből azon anomália származott, hogy a jogalkalmazásban büntettként kellett büntetni az egy forintos és vétségként az öt koronás ezüstpénz hamisitását.

Ezt az abszurd minősitési alapot kivánta korrigálni a büntető novella (1908 : XXXVI. tcz.) 39. és 40. §-aival. Helyes intencióját csak a minősités kérdésében sikerült megvalósitani s eliminálva a kritériumok sorából a váltópénz fogalmát, azon esetre állapitja meg a pénzhamisitás vétségét, ha annak tárgya a koronánál kisebb névértékü váltópénz vagy azt pótló papirpénz és a hamisitott pénz nem képviseli valamely külföldi pénznek számitási egységét.

E diszpozicio folytán tehát büntettet képez a pénzhamisitás egyaránt, akár öt koronás, akár egy forintos képezi annak a tárgyát.

Ezzel azonban a visszás állapotot nem szünteti meg a novella, mert a büntetési tételek megállapitásánál még mindig nem tudott szabadulni a váltópénz fogalmától s igy csöbörből-vödörbe esett.

A novella 40. §-a ugyanis 5—10 évig terjedhető fegyházzal és 8000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni a pénzhamisitás büntettét. Azonban ha a pénzhamisitás tárgya váltópénz, ugy a büntetés öt évig terjedhető börtön és 3000 K-ig terjedhető pénzbüntetés.

Aki tehát öt koronás váltópénzt hamisit, öt évig terjedhető börtön és 6000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel veszi el büntetését, aki azonban egy forintos ezüstpénzt (értékpénz) hamisit, az 5—10 évig terjedhető fegyházzal és 8000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Tehát az értékében 2½-szer nagyobb öt koronás ezüstpénz hamisitásának középbüntetése 33 havi börtön, az egy forintosé pedig 90 havi fegyház. Fokozza az aránytalanságot a pénzbüntetés sulyosabb mérve is.

Nyilvánvalóan elnézésből került a törvénybe ezen feltünő defektusban szenvedő rendelkezés, mely annál sulyosabb konzekvenciát von maga után, mennél tovább képezi «ideiglenes forgalom» tárgyát az ezüst egy forintos.

A büntetési tételeket megállapitó 40. §. folytatólag még mindig használja a váltópénz megjelölését, ami a kifejtett hibába sodorja.

Nevezetesen : a 200 K-nál nem nagyobb összegü pénz könnyen felismerhető hamisitásának esetében a pénzhamisitás büntettét öt évig terjedhető börtönnel és 6000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni, ám három évig terjedhető börtön és 4000 K-ig terjedhető pénzbüntetésre szállitja le a büntetési tételt, ha a most megjelölt előfeltételek mellett a pénzhamisitás tárgya váltópénz. Itt tehát a büntetési tételek középmértékét véve összehasonlitási alapul : 12 havi börtönnél sulyosabban büntettetik a kisebb értékü ezüst egy forintos hamisitása, mint az öt koronásé, nem is szólva a pénzbüntetés magasabb voltáról.

Legjobb lett volna szakitani a novellában a váltópénz fogalmával ; a régi törvényben is ez volt az odiózus kritérium, ez az aránytalan büntetési tétel megállapitásának most is az alapja.

A novella tehát e terrénumon nem érte el a kitüzött czélt és továbbra is jutalmazza a büntető kodexben verzátusabb egyéneket tervszerü, a novellához alkalmazkodó pénzhamisitásait.

Dr. Aczél Oszkár.

Különfélék.

— **A váczi fegyház merénylője.** A napilapok értesitése szerint Bogdán János fegyencz sulyosan megsebesitette a váczi fegyház butorgyári vezetőjét, aki a fegyház letartóztatottjainak munkaerejét az államtól bérbevévé, a fegyenczek ipari munkája felett rendelkezett. A napilapok elbeszélése szerint a bérlő ismételten kifogásolta a fegyencz munkáját és azzal fenyegette meg, hogy feljelenti az igazgatóságnak, amitől Bogdánnak azért volt oka tartani, mert ez a feljelentés veszélyeztette volna feltételes szabadlábra helyezését. Állitólag emiatti elkeseredésében történt a fegyencznek merénylete.

Ezen hivatalosan meg nem czáfolt előadás igen nyomatékosan figyelmezteti az illetékes köröket arra, hogy a letartóztatottak munkáltatásának kérdésével alaposan foglalkozzanak. Az ipari körök már régóta kifogásolják a letartóztatottak ipari munkaerejének vállalkozó részére való bérbeadását, mert ez a verseny egyenlőtlenségét mozditja elő, lévén a rabmunka jóval olcsóbb, mint a közönséges iparosok munkaereje. Az bizonyos, hogy a letartóztatottak érdekében áll nemcsak az ő munkáltatásuk általában, de az is, hogy olyan munkát végezzenek, amely őket a szabadságvesztés-büntetési intézet elhagyása után eltartani képes. Ebből a szempontból fontosak a földmives telepek, amelyeknek hasznosságára több izben reá mutattunk és amelyeknek fejlesztésében ujabban Magyarország mondhatni előljár. Az ipari munka reformjában azonban meglehetősen hátra vagyunk, mert amig a javitó-intézetek a munkáltatást már a saját regiejükben végzik, addig letartóztatási intézeteink nagyobbára még mindig a vállalkozási rendszernél tartanak.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Lopás az automatából.** Németországban vannak olyan automaták, amelyek, automatai mivoltuk mellett a közönség játékszenvedélyére is hatnak. Ha ugyanis a bedobott pénzdarab a nyerőlyukba esik, csak akkor kapja meg a szerencsés kisérletező a nyereményt.

Ilyen automata volt *A.* vendéglőjében is, ahol a nyilásba egy darab öt pfennigest kellett dobni s ha kedvezett a szerencse, vagyis, ha az öt pfenniges a nyerőlyukba esett, a fél nyert egy czédulát, melyet a «Deutsche Juristen-Zeitung» ugy nevez, hogy «Biermarke» ; minden bizonynyal bizonyos mennyiségü sörök elfogyasztására feljogositó, előmutatóra szóló értékpapir lehetett. A vádlott az automatának ajtaján, amely nem záródott elég szorosan, egy papirszalagot oly módon csusztatott be, hogy az ötpfennigesnek a nyerőlyukba kellett esni. Igy kétszeri kisérlet után két «Biermárke»-ra tett szert. A német birodalmi legfőbb törvényszék egyszerü lopásnak minősitette a bünczelekményt, a következő indokolással : «Az ötpfenniges bedobása föltétlenül adott jogot neki egy «Biermárká»-ra ; az ő igénye nem pusztán a bedobás tényétől, hanem attól is függött, hogy a bedobott pénzdarab a nyerő vonalon halad-e vagy sem, azaz a véletlentől is. Azáltal már mostan, hogy a vádlott a papirszalag becsusztatásával a véletlent kiküszöbölte és igy a pénzbedobásnak a «Biermarke» kiesését elő kellett idéznie, maga hiusitotta meg azon feltételeket, amelyek mellett a kihullott «Biermarke»-t a jogositott akaratához képest megszerezhette volna. A vádlott tehát a «Biermarké»-k elvitelekor azokat szándékosan és jogtalanul elidegenitette.

— **A rossz lépcsőkért való felelősség** kérdésében a német birodalmi törvényszék legutóbb két határozatot is hozott. Az egyik esetben egy áruházban a falépcsőt burkoló rézléczek oly módon lazultak meg, hogy a járókelők czipőibe beleakadtak. Az ebből származó balesetért az áruház tulajdonosának felelőssége megállapittatott. Egy másik esetben öreg nők felvételére rendelt házban a rendkivül kényelmetlen lépcső fokai erősen elhasználtak voltak, ugyannyira, hogy egyes helyeken egész gödrök támadtak. Különös tekintettel arra, hogy a ház öreg nők használatára volt szánva, a háztulajdonos alapitvány felelősségét a beállott balesetért a birodalmi törvényszék szintén megállapitotta.

— **Porosz börtönügyi tanfolyam** nyilt meg Berlinben junius 14-én és tartott 26-ig. Részt vett : 12 ügyész, 10 elsőfolyamodásu biró és 2 börtönfelügyelő. A tanfolyam hallgatói megtekintették a berlini nagy letartóztatási, javitó és elmekórtani megfigyelő intézeteket, megismerkedtek az azonositási eljárásokkal (Bertillonage, fényképezés, daktiloszkopia), tanulmányozták a helyszinén a fogházi munkát.

Ezen délelőttönkint rendezett kirándulásokon kivül minden délután elméleti előadások is tartattak. Az előadásokból a következőket emlitjük fel : fogházi épitkezés ; a fogházügy szervezete Poroszországban ; a törvény, itélet és végrehajtás azonos céljai ;

büntetőjog és népmeggyőződés ; a letartóztatottak foglalkoztatása ; letartóztatottak pszichikai abnormitásai ; rabsegélyezés.

— **A «Carmen» kiadói joga.** 1875-ben jelent meg egy C. père et fils nevü párisi czég kiadásában Bizet «Carmen»-je, melynek partituráját Meilhac és Halévy irták. Bizet 1875-ben meghalt, de a partitura szerzői közül Halévy még élt akkor, midőn az alább ismertetendő per megkezdődött.

A C. père et fils kiadásáról egy Hopp nevü osztrák honpolgár tollából 1875-ben névtelen fordítás jelent meg. 1902-ben a párisi kiadóczég jogutódja a szerzői törvény rendelkezéseihez képest Leipzigben bejegyeztette a fordító nevét az e czélra vezetett jegyzékbe. Az osztrák jog szerint a névtelenül megjelent müvek szerzői joga 30 év alatt a megjelenéstől számitva, elenyészik és az 1899-iki osztrák német egyezmény szerint ez a hatás Németországban is beáll. Igy tehát az előbb emlitett Hopp-féle 1875-ben névtelenül megjelent fordításra vonatkozó szerzői jog is elenyészett volna. Felperes leipzigi kiadóczég, amely ugyanezen partiturával szintén kiadta a «Carmen» zenéjét, negativ megállapitási keresetet indit alperes bécsi kiadóczég ellen, amely a C.... père et fils párisi czég összes jogait Ausztriára és Németországra nézve megszerezte és kéri a bíróságot, állapitsa meg, hogy alperes bécsi czégnek nincs jogában neki megtiltani a «Carmen» kiadását, (zene német szöveggel). Alperes viszonkeresettel él és az ellenkező megállapitását kéri.

Az elsőbiróság a keresetet elutasitja és alperes viszonkeresetéhez képest megtiltja felperesnek, hogy a «Carmen»-t (zenekivonat és partitura) német szöveggel sokszorositsa és terjessze. A másodbiróság a viszonkeresetet utasitja el és a keresetnek ad helyet. A német birodalmi legfőbb törvényszék megváltoztatja a másodbirósági itéletet és az elsőfokut állitja vissza. Helytelen a másodfoku biróság álláspontja atekintetben, hogy az eredeti mü szerzői jogából származó azon jog, melynél fogva a szerző a lefordítást és annak többszörösitését megtilthatja, egyszersmindenkorra elenyészett volna az által, hogy annak idejében ehhez a fordításhoz a beleegyezés megadatott.

A fordítónak, kinek a fordítást az eredeti mü szerzője megengedte, magának is szerzői joga van a fordításra, de egyébiránt a helyzet változatlan marad. De ha ez a szerzői jog, amelynek tartama a fordító élettartama szerint igazodik, hamarább szünik meg, mint az eredeti mü védelme, akkor ez az utóbbi visszanyeri eredeti terjedelmét és ebből az következik, hogy az eredeti mü szerzője vagy kiadója most már *minden* harmadik személynek megtilthatja a fordítás többszörösitését, vagy előadását. Az eredeti müre vonatkozó szerzői jogot a fordításra vonatkozó szerzői jog korlátozta csupán s ennek most már vége.

Ennélfogva mellőzhető az a kérdés, vajjon a fordító nevének a leipzigi jegyzékbe való bevezetése alapitott-e meg valami különös védelmet, vagy nem?

— **Versenytilalom.** Tudvalevőleg Angliában az ügyvédségnek két faja van, ép ugy, mint Francziaországban. A solicitor, ugy, mint a franczia avoué, érintkezik a felekkel és előkészíti a pert, ugy, hogy a franczia avocatnak megfelelő barrister az ügynek tisztán jogi részét végzi. A solicitor foglalkozás tehát egyrészről üzlet, másfelől a törvénykezési eljárásnak kiegészitő része (officer of the Court) ; és a peres eljárás menetével való összefüggését legjobban kidomboritja az a körülmény, hogy a biró a rosszhiszemü pervezetésért nem a barristert, vagy a felet vonja felelősségre, hanem a solicitort.

Az alábbi esetben Levis and Lewis solicitor czég egyik alkalmazottjával olyan szerződést kötött, amely szerint : 1. az alkalmazott a szerződési viszony felbontása után öt éven belül a czég egy kliensének sem ajánlhatja fel szolgálatait ; 2. ezen idő alatt a czég egyik korábbi kliensét sem fogja képviselni ; 3. a czég kerületében nem fogja magát solicitorként felvétetni ; 4. nem tesz kisérletet arra, hogy olyan egyéneket, akikről tudja, hogy a czégnek szándékoznak kliensei lenni, magához téritsen.

A solicitor-czég a versenytilalom megsértése miatt keresetet inditván, az alperes ügyvédje a tilalom érvénytelenségét vitatja, mert az iparszabadság ilyen korlátozásának az angol jog szerint csak akkor van helye, ha a tilalom az azt kikötő czég üzletmenetének védelmére feltétlenül szükséges. Ez az eset itt fenn nem forog. Azután a solicitor nemcsak üzletember, hanem birósági személy is ; a közönségtől, nem lehet elvenni azt a jogot, hogy vagyonának kezelőit szabadon válassza meg. A biróság nem fogadta el ezen álláspontot, hanem felperes keresetének adott helyet és a követelt költbért megitélte.

— **Fegyverhasználat a szökésben levő rabbal szemben.** A «Law Times» két felmerült eset kapcsán felveti azt a kérdést, joga van-e az államnak, esetleg egész rövid szabadságvesztésre itélt, szökésben levő fogoly ellen közegeinek halálthozó fegyver használatát megengedni? Jogos-e a halálbüntetés az elemi erővel müködő szabadságösztön nyilvánulásával szemben? A szökött fogolynak a menekülésre amugy sem igen van kilátása ; a nyirott fejével, fogolyruházatával könnyen felismerhető, elrejtése büntetendő cselekmény. Statisztikát követel arról, hány szökött rab került el ujból való elfogatását? Az igazi humanizmustól sugalt czikk csakugyan alkalmas arra, hogy a meglevő állapot fentarthatósága felől alapos kételyeket támasszon s a kérdés felvetése mindenesetre elismerésre méltó.

— **Amerikai ügyvédek erkölcsi kodexe.** Az Egyesült-Államok ügyvédi egyesülete, az «American Bar Association» az egyes államok legkiválóbb ügyvédeiből álló bizottságot küldött ki az ügyvédi ethika kodifikálására. Alabama állam ügyvédei már régebben ilyen irott fegyelmi jogot fogadtak el s néhány más állam ügyvédi testületei is, bizonyos módositásokkal, elfogadták ezt az alabamai kodexet. A bizottság munkálata is leginkább ezen az anyakodexen alapul, csakhogy rendszeresebb és szabatosabb. Az ügyvédi egyesület a tervezet minden egyes szabályát tanácskozás és szavazás tárgyává tette s csupán egyetlen ilyen «canon» szövegezését módositotta. Minthogy azonban a Bar Association nem törvény által alkotott testület, a szabályokat az egyes államok ügyvédi testületeinek kell kötelező erőre emelniök. A kodexet már New-York állam ügyvédei is elfogadták azzal a módositással, hogy elhagyták a következő szabályt : «A vádat képviselő ügyvédnek kerülnie kell az üldözést és mindennemü igazságtalanságot.» Az egyesület megkereste New-York állam felebbezési törvényszékét, hogy az ügyvédi eskübe vegye fel a fegyelmi szabályok ismeretére és betartására vonatkozó nyilatkozatot is, továbbá, abból indulva ki, hogy ezeket az erkölcsi szabályokat már a jogtanuló ifjuság lelkületébe kell csepegtetni, a jogi főiskolákat felkérik, hogy az előadások és vizsgák tárgyai közé is vegyék fel.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Hosszas önálló gyakorlattal biró, javakorbeli vidéki ügyvéd, alkalmazást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Szivességből felvilágositást ad dr. Szántó Aladár ügyvéd, Budapest, Rózsa-u. 46. Telefon 43—33.

Ügyvédi vizsgát megkisérelt, alapos fővárosi gyakorlattal biró, perfect német, jelölt előkelő budapesti irodába lépne augusztus 15-én. Czim a kiadóban.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 33. szám. Budapest, 1909 augusztus 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Két vitás kérdés a büntetés feltételes felfüggesztése körül. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A nyugdijtörvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Belépés a szövetkezetbe. *Dr. Darvai Jánostól.* — A telekkönyv hitelének kérdései. *Dr. Novák István* ügyvédtől. — Néhány perrendtartási kérdés a Magyarország és Bosznia között megváltozott közjogi viszony szempontjából. *Dr. Csépai Józseftől.* — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Két vitás kérdés a büntetés feltételes felfüggesztése körül.

Sajátságos, de érthető jelenség, hogy a legtökéletesebben megalkotottnak vélt törvény röviddel életbelépése után mind nagyobb és nagyobb számmal veti felszinre a vitás kérdéseket, melyek rövidebb-hosszabb ideig a legellentétesebb tudományos nézetek s birói határozatok keletkezésére vezetnek, mig végre kialakul a «törvény-akaratnak» egyedül megfelelő vélemény s mint «általánosan elfogadott tétel» gyökereket ver az irodalomban s a gyakorlatban egyaránt.

A BN. részleges életbelépése óta is többrendbeli ily vitás kérdés merült fel; ezek közül ezuttal ahhoz a kettőhöz óhajtok hozzászólni, illetve annál a kettőnél törekszem a véleményem szerint helyes álláspont megszilárdulását elősegiteni, melyeknek mindegyike csak néhány hónapig marad még a gyakorlatias jellegü kérdések között, mert 1910. évi január 1-évl, midőn a BN. II. fejezete életbelép: a vitára alkalmul szolgáló törvényhelyek hatályukat vesztik.

I. *Felfüggeszthető-e a Btk. 85. §-ának 3. pontja alapján kiszabott egy hónapot meg nem haladó tartamu fogházbüntetés?*

A birói gyakorlatból eddigelé oly itéletek jöttek tudomásunkra, melyek a kérdést igenlően oldják meg. Igy dr. Bakonyi Kálmán közlése szerint (v. ö. A fiatalkoru terheltek bíróságának müködése a budapesti kir. törvényszéknél. Gyermekvédelmi lap 1909. évf. 35. l.) «a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél müködő fiatalkoruak bírósága... a Btk. 85. §-ának 3. pontja alapján kiszabott egy hónapot meg nem haladó fogházbüntetés felfüggesztését» kimondja. Hasonló felfogás érvényesül több vidéki törvényszéknél is; igy a zalaegerszegi kir. törvényszék egyik itéletének indokolásában olvassuk: «Igaz ugyan, hogy a BN. 2. §-a kizárja a büntetés végrehajtásának felfüggesztését oly esetben, midőn oly cselekményről van szó, mely fegyházzal vagy börtönnel büntetendő. Vádlott terhére megállapitott büncselekmény büntetése csupán fogházban szabható ki s ennek folytán a törvény rendelkezése alapján válik cselekménye vétséggé: a büntetés végrehajtásának felfüggesztése nem áll ellentétben a BN. 2. §-ának rendelkezésével» (v. ö. Büntetőjog Tára 58. köt. 17. l.; v. ö. ugyanitt 20. lapon a budapesti kir. büntetőtörvényszéknek azonos indokolással támogatott itéletét). Bakonyi szerint a budapesti kir. büntetőtörvényszéket e véleményének megalkotásánál még az az általános büntetőjogi elv is vezeti, hogy mindig a vádlottra nézve kedvezőbb felfogás érvényesitendő. E nézettel szemben a budapesti kir. ügyészség (v. ö. Gyermekvédelmi Lap id. h.) s az irodalomban dr. Rézler Cornél zalaegerszegi ügyész (v. ö. Büntetőjog Tára 58. köt. 17—49. l.) azt vitatja, hogy a BN. 2. §-ának 1. pontja, mely szerint: «A büntetést felfüggeszteni nem lehet, ha a bíróság azt oly cselekmény, vagy oly cselekménynek kisérlete miatt szabta ki, melyre a törvény fegyház- vagy börtönbüntetést állapit meg», egyenesen kizárja az oly egy hónapot meg nem haladó fogházbüntetés felfüggesztését, mely a Btk. 85. §-ának 3 pontja alapján szabatott ki, mert ugy e most emlitett törvényszabály, valamint a Btk. 92. §-a nem szünteti meg a cselekmény büntetti minőségét (Rézler: e szakaszok «alkalmazása nem azt jelenti, hogy a különös részben büntettnek minősitett cselekmény megszünt büntett lenni»), hanem csak azt jelenti, hogy «a törvényhozó a bünös egyén specziális tulajdonságainál fogva a különös részben megjelölt büntetést enyhiteni kivánja vagy engedi» (Rézler), illetőleg, mert az ily «cselekmény kétségtelenül büntett s a 85. §. 3. pontja alapján megállapitott büntetés és az ehhez képest történt lefokozás csak oly hatásu lehet a Novella szempontjából, mint a Btk. 92. §-a segélyével való lefokozás, amely a Novella 2. §-ának 1. pontja értelmében pedig kizárási ok» (budapesti kir. ügyészség). Rézler még az indokolásra is hivatkozik nézetének helyességét bizonyitandó, melynek értelmében a büntetteket a felfüggesztés kedvezményéből még akkor is kizárja a törvény, «ha a tettes bünössége egyéni viszonyainál fogva enyhébb jellegü».

Nézetem szerint a birói gyakorlatban érvényesült megoldás felel meg ugy a Btk. s a BN. szavainak, valamint a BN.-t átható alapeszmének, azaz részemről azt vitatom, hogy a Btk. 85. §-ának 3. pontja alapján egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetés felfüggeszthető. Álláspontom helyességét nemcsak a Btk. s BN. vonatkozó szakaszainak nyelvtani értelmezése, hanem a BN. összes rendelkezéseit jellegző egyéniesités eszméje is igazolja, mely immár hazai jogunkban is mind közelebb hozza a birót az emberhez. A törvények értelmezése s alkalmazása körül mindjobban erősbödő szabadelvü s nem annyira a betüket, mint inkább a törvény czélját szem előtt tartó felfogás hovatovább meghazudtolja Gregus Ágostot, ki igen találóan jellemezte közállapotainkat, midőn azt irta, hogy:

> «Rakásra gyártják a törvényeket,
> Feldolgozott ügyszám gyül ezerre,
> De rend, igazság, haladás semerre,
> Számtól, mitől, nincs gondjuk az emberre».

1. De induljunk ki mi is először a betükből. «A büntetést felfüggeszteni nem lehet, ha a bíróság azt oly cselekmény vagy oly cselekménynek kisérlete miatt szabta ki, melyre a törvény fegyház- vagy börtönbüntetést állapit meg»; ez a törvény szava (BN. 2. §. 1. pont), melynek értelmében félreérthetlenül a törvény által fegyház- vagy börtönbüntetéssel fenyegetett büntettek vannak a kedvezményből ki-

zárva. Ebből a tételből a kontrario kétségtelen, de az indokolás is megállapitja, hogy a felfüggesztés csak azoknál a fogházbüntetéssel fenyegetett cselekményeknél foghat helyt, «melyek a törvény általános szabályai szerint vétséget vagy kihágást képeznek». A továbbiakban tehát csak az a kérdés, vajjon a fiatalkoru vádlottnak a Btk. 85. §-ának 3. pontja alapján elbirálandó s büntetendő cselekményét a törvény fegyház- vagy börtönbüntetéssel fenyegeti-e, illetőleg, hogy az ily cselekmény «a törvény általános szabályai szerint» büntett-e, avagy vétség, illetőleg kihágás?

A hivatkozott 85. §. tudvalevőleg a 12—16 éves egyének által elkövetett büntetendő cselekményekre különleges büntetési tételeket állapit meg s pl. a 3. pontban tulajdonképen azt jelenti ki, hogy az ily koru egyének, ha a törvény által öt éven aluli fegyház vagy általában börtön büntetéssel fenyegetett cselekményt követnek el, ugy a miatt két évig terjedhető fogházzal büntetendők. Miként értsük e rendelkezést? Részemről a törvénygondolatot imigyen fogom fel: A fiatalkor bünösséget s büntetést enyhitő ok, s oly nyomatékos, hogy annak értékét maga a törvény becsüli meg olyaténmódon, hogy az egyes cselekményekre a rendes büntetési tételtől eltérően leszállitott s enyhébb büntetésnemben megállapitott keretet határoz; miután azonban az enyhitésnek minden egyes cselekménynél való külön-külön keresztülvitele rendkivül terjedelmessé tenné a törvényt, törvényhozási technikai szempontból czélszerübbnek mutatkozott a büntetendő cselekményeket kategorizálni s az enyhitést egy-egy csoportnál egységesen vezetni keresztül. Figyelemmel a mondottakra: a Btk. 85. §-ában meghatározott büntetési tételek tehát a vonatkozó kategoriába tartozó cselekmények törvényi büntetései; más szavakkal s egy példát hozva fel: ha a Btk. 165. §-ába ütköző hatóság elleni erőszak büntettét egy 15 éves fiatalkoru követi el, ugy a Btk. 85. §-ának 3. pontját a 165. §-al összeolvasva s figyelembevéve a Btk. 20. §-át, mely szerint a fogház kizárólag vétségekre alkalmazandó, a 165. §. tulajdonképen imigyen fog hangzani: «A hatóság elleni erőszak vétségét követi el és két évig terjedhető fogházzal büntetendő az is, a ki .... bántalmazza, amennyiben e cselekmény elkövetésekor életkorának 12-ik évét már tulhaladta, de 16-ik évét még be nem töltötte, ha a cselekmény elkövetésének idején képes volt annak bünösségét felismerni». Tehát: nem oly cselekményről van szó, melyre a törvény fegyház- vagy börtönbüntetést állapit meg és illetőleg kétségtelenül vétség az itélet tárgya, szóval a BN. 2. §-ának 1. pontjában meghatározott s az indokolás fent idézett helyén más oldalról is megvilágositott kizárási ok nem forog fenn.

Az az ellenvetés, hogy «a büncselekményekre alkalmazandó büntetés minőségét és mérvét mindenkor a büncselekmény meghatározásánál állapitja meg» a törvény (Rézler) épp a Btk. 85. §-ában nyeri czáfolatát. Az a tétel, hogy a BN. általában a büntetteket akarta a kedvezményből kizárni, megáll s hogy a büntettnek e kizárt volta nem változik, «ha a tettes bünössége egyéni viszonyainál fogva enyhébb jellegü» (Indokolás), szintén vitátlan. A kérdés tehát azon fordul meg, vajjon a Btk. 85. §-ának 3. pontja alapján büntetendő cselekménynek eredeti büntetti vagy a törvény minősitése folytán beálló vétségi jellege irányadó-e? Állást foglalandó, vissza kell térnünk a BN. keletkezésének történetére. A javaslatot megelőző tervezetek közül az első szövegezés (1906 nov. 17.) a kedvezményt oly vétségekre korlátolja, melyekre «a törvényben egy éven tul nem terjedhető fogházbüntetés van megállapitva»; az igazságügyminiszteriumban tartott szakértekezlet alapján átdolgozott második szövegezés (1907 márczius) már tágit e kereten, amennyiben akkor engedi meg a felfüggesztést, ha «az elitélés alapjául szolgáló vétségre vagy vétségek legsulyosabbikára a törvény fogházbüntetést állapit meg»; végre a Ház elé terjesztett javaslat ugyanezt a korlátozást, de már negative fejezi ki, midőn kizárja a kedvezményt, ha «a biróság azt oly cselekmény vagy oly cselekménynek kisérlete miatt szabta ki, melyre a törvény fegyház- vagy börtönbüntetést állapit meg»; s ez a szöveg ment át a törvénybe, mely azonban lényegileg ugyanazt fejezi ki, mit a második szövegezés pozitive ugy ir körül, hogy: a felfüggesztésnek fogházbüntetéssel fenyegetett vétségek eseteiben van helye; ámde a Btk. 85. §-ának 3. pontjában fogházbüntetést állapit meg a törvény. Kétségtelen ezeknélfogva, hogy a BN. csak a korrekczionalizált vétségeket, tehát azokat a cselekményeket akarta kizárni, melyek büntetti minőségüket a Btk. 66., 72. vagy 92. §-ai alapján vesztik el, de nem akarta eltiltani a bíróságot a felfüggesztéstől a törvényi minősités következtében vétségként jelentkező cselekmények eseteiben, már pedig a többször hivatkozott 85. §. 3. pontja nem birói, hanem törvényi minősités.

De hogy a BN. csak korrekczionalizáczió s nem egyszersmind a Btk. 85. §-ának 3. pontja esetén akarta kizárni a kedvezményt, azt a javaslatnak képviselőházi tárgyalásain elhangzott beszédek is igazolják. A felszólalók közül többen (Bródy Ernő, Nagy György, Kelemen Samu, Nagy Sándor, Fenyvesi Soma, Vlád Aurél) sürgették, hogy oly esetekben, midőn korrekczionalizálás folytán büntettek fogházzal büntettetnek: a kedvezmény alkalmazható legyen, s e felszólalók mind a Btk. 92., illetve 66. s 72. §-aira gondoltak; azt mindenki természetesnek találta, hogy a törvény által fogházzal fenyegetett cselekmények a javaslat 2. §-ának 1. pontja értelmében nincsenek kizárva. Csizmazia Endre előadó, s maga az igazságügyminiszter is, midőn a javaslat szövegének elfogadása mellett szólottak, szintén csak a korrekczionalizált vétségeket tartották szem előtt. Ily körülmények között, miután minden kedvezményt megszoritó rendelkezés a legszorosabban értelmezendő s miután a BN. 2. §-ának 1. pontja csak a birói uton átminősitett vétségeknél nem engedi a büntetés felfüggesztését, kétségtelen, hogy a törvény (Btk. 85. §-ának 3.) pont: által fogházzal fenyegetett s a törvény (Btk. 20. §.) alapján vétségeknek nevezendő cselekményekre kiszabott fogházbüntetés felfüggeszthető.

2. Álláspontunk helyességét a nyelvtani értelmezésnél még erősebben bizonyitja a BN. alapeszméje s a büntetés-felfüggesztés intézményének a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezésekkel való összefüggése.

A BN. tudvalevőleg megnyitja az ajtót az individualizáczió gondolata előtt s a feltételes elitélés intézményénél éppen azt akarja elérni, hogy a «csupán megtévelyedett alkalmi büntettesek lehetőleg megmentessenek a szabadságvesztés büntetés megbélyegző hatásától és a rövidtartamu közös fogság rendszerint rontó befolyásától». (Indokolás). Ámde nem vétünk-e az egyéniesités ellen, midőn békóba verjük a biróság kezét s nem engedjük meg a talán egy-két napi, vagy egy-két heti fogházbüntetés végrehajtásának felfüggesztését különösen akkor, amikor a vádlott fiatalkoru, első bünöző és olyan, aki a biróság meggyőződése szerint épp további romlásának megakadályozása végett a fogháztól távoltartandó?!

Felhozható továbbá, hogy midőn a BN. az ugyancsak 1910 jan. 1-én életbelépő II. fejezetben, mely a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, a bármily sulyos büntetendő cselekményt 18-ik éven aluli korban elkövetett fiatalkorut próbára bocsátani engedi (BN. 21. §.), ugy nem akarhatta kizárni az átmeneti időben a feltételes itélet kedvezményéből azokat a 16. évnél alacsonyabb korban bünöző egyéneket, kik maximaliter 2 évi fogházzal fenyegettetnek, de in concreto egy havi fogházat meg nem haladó büntetéssel sujtatnak.

Rézler bizonyos haraggal emliti, hogy ha a BN. 2.

§-ának ily tágító magyarázatot adunk, ugy mivel a BN 26. §-a csak fogházra engedi a fiatalkoruakat itélni — megtörténhetnék, illetve: «lehetséges volna a gyilkosság büntettében bünös vádlott büntetésének is a felfüggesztése.» Erre csak az a megjegyzésem, hogy először a II. fejezet életbelépése után a BN. 26. §-a alapján kiszabott fogházbüntetés nem függeszthető fel (ugyanigy Illés v. ö. Komm. III. kiad. I. köt. 564., 575. l., ellenkezően Bernolák, Zsebkönyv 62. és 118. l., valamint az Indokolás), mert a fiatalkoruak irányában a büntetés feltételes felfüggesztését a próbára bocsátás intézménye pótolja; másodszor a gyilkosságot elkövetett fiatalkoru próbárabocsátásán sem lehet megütköznünk, amennyiben a jövőben nem a cselekmény sulya, hanem az elkövető egyénisége s az erkölcsi mentés czélja irányadók a fiatalkoruakkal szemben alkalmazható intézkedések megválogatásánál. S ezt elfogadva, nem azon kellene-e megütköznünk, hogy 1910. évi jan. 1-én a bíróság a gyilkosságot elkövetett fiatalkorut próbára bocsáthatja, de 1909. évi deczember 31-én nem részesitheti a felfüggesztés kedvezményében azt a hatóság elleni erőszakot elkövetett fiatalkorut, kit tán két heti fogházra, vagy a Btk. 92. §-a alapján nehány korona pénzbüntetésre itél.

És ha mindezek az argumentumok nem eléggé erősek, ugy az in dubio mitius, vagy inkább melius döntsön, mert elmondhatjuk mi is — Lisztnek ismert mondását kissé módositva — ha (a mai) fogházba küldjük a fiatalkorut, ugy biztosan elzüllik, de ha büntetését feltételesen elengedjük, tán még megmenthető.

II. *A fiatalkoru ellen a Btk. 85. §-ának 4. pontja alapján kiszabott s egy hónapot meg nem haladó elzárás-büntetés végrehajtása egy vagy három évi próbaidőre függesztendő-e fel?*

A birói gyakorlat a BN. 1. §-át alkalmazza és pedig azon az alapon, hogy bár a büntetés elzárás, de a cselekmény, melyre e büntetés kiszabatott vétség marad, már pedig vétségeknél a próbaidő a BN. 3. §-a értelmében három év. Ezzel a nézettel szemben a Jogtudományi Közlöny *xy.* értekezője (v. ö. 1909. évf. 198. l.) azt vitatja, hogy midőn «a bíróság a fiatalkoru ellen egy hónapot meg nem haladó elzárás-büntetést — bár vétség miatt — állapitott meg, a büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről szóló rendelkezést a BN. 1. §-ára nem lehet alapitani, mert a «büntetőnovella 1. §-a az egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetés, a 8. §. az ugyanily tartamu elzárásbüntetés végrehajtásának felfüggesztéséről rendelkezik», «aminek az a roppant jelentős következménye is van, hogy a próbaidő nem 3 év, hanem a BN. 8. §-ában irt 1 év».

Részemről a judikaturában megnyilatkozó álláspontot helyeslem. A törvény szavaiból ugyan az ellenkező nézet igazára következtethetnénk, mert a BN. 1. és 3. §-a kifejezetten az egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetés felfüggesztése esetén szabja a próbaidőt 3 évre, viszont a 8. §. értelmében: «A bíróság az egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott elzárást és pénzbüntetést egy évi próbaidőre» függeszti fel és az itélet valóban elzárás-büntetést állapit meg. Ámde nézetem szerint a törvény értelmezésénél nem szabad a vitás szakaszokat izoláltan, illetőleg csak egymással való összefüggésükben magyarázni, hanem tekintettel kell lenni azoknak a törvény egészével való kapcsolatára, a kódexben való helyére, valamint arra, hogy vajjon a megállapitott értelem fedi-e a törvény valódi akaratát.

Ha a BN. 1., 3., illetve 8. §-ait ily szempontból vizsgáljuk, mindenekelőtt megállapitandó, hogy az 1. és 3. §-ok a Btk., a 8. §. pedig a Kbtk. testébe illeszkednek. A BN. I. czikkének bevezető szavai szerint ugyanis: «A büntettekről és vétségekről szóló 1878: V. tcz. (Btk.) első része a következő 1—7. §-okkal egészittetik ki», viszont a II. czikk bevezetése imigyen hangzik: «A kihágásokról szóló 1879: XL. tcz. (Kbtk.) első része a következő 8. §-ban foglalt rendelkezéssel egészittetik ki.» Kétségtelen ezekből, hogy a 8. §. csak a Kbtk. keretein belül nyerhet alkalmazást, azaz csak oly elzárás és pénzbüntetésnél, mely a Kbtk. valamelyik szakasza alapján állapittatott meg.

De ettől eltekintve: ma még érvényben van a Kbtk. 32. §-a, már pedig ennek utolsó bekezdése szerint a Btk. 85. §-ának 4. pontja alapján megállapitott rendőri büntetés esetén — a maximumnak és minimumnak, valamint az elzárás-büntetés foganatositása körüli szabályoktól eltekintve — «egyebekben — ideértve a kisérlet büntethetőségét és az elévülést is — a büntetőtörvénykönyv intézkedései nyernek alkalmazást», ámde akkor – miután a BN. 1—7. §-ai tulajdonképpen a Btk. szabályait egészitik ki, azaz abba olvadnak be — az ily alapon kiszabott elzárásbüntetés felfüggesztésénél is a Btk. kiegészült szabályai, tehát a BN. 1., illetve 3. §-a alkalmazandó, miből folyólag a próbaidő e szakaszok s nem a 8. §. alapján állapitandó meg, tehát három s nem egy évben.

Figyelmeztetnünk kell továbbá arra is, hogy ha a bíróság a Btk. 85. §-ának 4. pontja alapján csupán pénzbüntetést állapit meg, ugy — legalább nézetem szerint — nem lehet vitás, hogy a BN. 1. és 3. §-ai nyernek alkalmazást és tehát a próbaidő három évben fog megállapittatni. De akkor logikus-e az a törvénymagyarázat, mely az ugyanazon cselekmény miatt kiszabott elzárásbüntetést egy évre függeszteti fel? Ily következetlenséget a törvényről feltenni nem szabad.

Ne feledjük el végre, hogy fiatalkoruakról van szó, kikkel szemben megmentésük érdekében helyesebb, ha hosszabb időn keresztül kell az ellenük megállapitott büntetés végrehajthatóságától tartaniok. Ismét homloktérbe állitható az a fent már hangoztatott travesztált axioma: in dubio melius!

Dr. Angyal Pál,
pécsi jogtanár.

A nyugdijtörvény módositása.*

V.

8. *A nevelési járulék* mai szabályozásának embertelensége annyira köztudomásu, hogy erről a kérdésről nem kell sok szót vesztegetnem. Amellett jellemző népesedési politikánkra is az a tény, hogy mig egyfelől az «egyke» és a két-gyermek rendszer ellen küzd (igaz, hogy csak néhány hangzatos szólammal) kormány és társadalom, addig törvényeink egy része a köztisztviselőt bünteti azért, ha sok gyermeke van, kivéve a nyugdijtörvény 39. §-ának azt az érthetetlen és kegyetlen szabályát, hogy háromnál kevesebb gyermek után nem jár nevelési járulék. A nyugdijtörvény 43. §-a ellenben a nevelési járulékot legfölebb hat gyermeknek adja meg, nyolcz gyermeké pl. már csak ugyanannyi mint haté. A jövedelemadóról szóló 1909: X. tcz. 25. §-a pedig a 8000 K-nál kisebb jövedelmü adózónak jövedelem-adóját az általa saját háztartásában eltartott két vagy három családtag eltartása esetében egy fokozattal, ennél többnek eltartása esetében két fokozattal mérsékli, *az állami, köztörvényhatósági és községi alkalmazottak illetményei után járó adó kivételével!*

Visszatérve azonban a nevelési járulékra, azt — a mai törvény 40. §-ával részben ellentétben — elvben ugy kellene szabályozni, hogy az nem az anya járuléka, hanem a kiskoru gyermeké, amelylyel azonban, a dolog természetéhez képest, annak törvényes képviselője rendelkezik. Ez a szabá-

* Befejező közl. — Az előbbi közl. l. a 28., 29., 30. és 32. számban.

lyozás nemcsak abból az okból szabatosabb, mert a mai törvény 40. §-a figyelmen kivül hagyja a 39. §. második bekezdésének azt a lényegében helyes szabályát, hogy a gyermeket anyja után is illetheti meg nevelési járulék, hanem azt is, hogy a — törvényes terminologia értelmében — szülőtlen árvák vagy a törvény 44. §-a értelmében az olyan atyátlan árvának nevelési járuléka, kiknek anyja nem kap ellátást, nem az anya járuléka.

A nevelési járuléknak csak az lehetvén a rendeltetése, hogy az állami alkalmazott gyermeke mindaddig, amig önmagát a maga erejéből föntartani nem tudja, olyan ellátásban részesüljön, amely reá nézve a legszerényebb megélhetést és valamelyes tisztességes életpályára kiképzést lehetővé teszi: ezt a járulékot olyan összegben kell megszabni, hogy ez a czél elérhető is legyen, annál inkább, mert tisztességes, egészséges és munkás embereknek fölnevelése nemcsak magánérdek, hanem legelső rendü közérdek. Nem szabad tehát a nevelési járulékot olyan összegben szabni meg, amelyről a legegyszerübb józan megfontolás megállapitja, hogy az a képzelhető legnagyobb takarékosság ellenére is a legelemibb szükségletek kielégitésére sem elégséges és viszont számolni kell avval a valósággal is, hogy a 16—20 éves kiskorunak nélkülözhetetlen szükségletei sem azonosak és nem egyenlően költségesek az egy éves gyermekéivel.

Mindezeknek az itt vázolt szempontoknak megfontolásával a nevelési járulékra nézve a következőket javaslom, annak megjegyzésével, hogy a gyermekek nevelési járuléka közt szülőjük viselt tiszte (állása) alapján nem teszek különbséget. Egyfelől azért nem, mert ez a különbség ugy is meg van a járuléknak az özvegyi nyugdij alapul vételével megszabott összegében, valamint az összes egyéni és családi körülményekben, ugyszintén annyira fontos milieuben, másfelől azért nem, mert a törvénynek nem szabad *cleve* utját állani a kisebb rangu alkalmazott gyermeke jobb nevelésének és iskoláztatásának, arról nem is szólva, hogy a mai törvény 41. és 43. §-ainak különböztetései éppenséggel nem felelnek meg a törvény előtt való egyenlőség alkotmányos elvének, amelyet a törvényhozásnak sohasem szabad szem elől tévesztenie, annál kevésbbé, mennél nehezebben barátkozik meg ezzel az elvvel társadalmunk.

A nevelési járulék tehát mindegyik gyermek után járjon, nem tekintve a gyermekek számát, sem pedig azt, hogy az elhalt állami alkalmazottnak hányadik házasságából származnak.*

A törvényesitett gyermeket a törvényessel mindenképpen egyenlőnek kell tekinteni. A nevelési járulék rendesen a gyermek teljeskoruságáig jár, de megszünik korábban is, ha önálló háztartást alapit vagy állandóan jövedelmező olyan hivatást gyakorol vagy foglalkozást üz, amelynek jövedelme felér a nevelési járulék összegével.** A nevelési járulék a gyermeknek betöltött hat éves koráig az özvegyi nyugdij $^1/_6$ részét, betöltött 14 éves koráig annak $^1/_5$ részét, azontul, a jogosultság megszüntéig, annak $^1/_4$ részét teszi fejenként. Özvegyi ellátás hiányában és szülőtlen árváknál a nevelési járulék fejenként kétszeresét teszi annak az összegnek, amely a gyermeket anyjának özvegyi ellátása esetére megilletné.

A nevelési járuléknak itt javasoltam összege nagyobb az osztrák törvényben erre a czélra megszabottnál is (az özvegyi nyugdij $^1/_5$ része). De a különbséget részben kiegyenliti a 6 éves korig javasolt kisebb összeg, részben pedig számolnia kell itt is pénzünknek mindinkább csökkenő vevőképességével és a drágaság fokozódásával.

9. Igen méltányos lenne az osztrák nyugdijtörvény 11. §-ának a mi törvényünkbe is átvétele. Eszerint olyan állami alkalmazottak után, akik oly időpontban haltak meg, amikor még nem szereztek volt igényt nyugdijra: az özvegy és a nevelési járulékra más körülmények közt jogosult kiskoruak az elhalt egy évi illetményeinek negyedrészét kapják végkielégitésül (a temetési járulékon felül). Bizonyos, hogy az ilyen segitség sokszor tenné lehetővé azt is, hogy az özvegy valamelyes jövedelmező kis üzlethez vagy hasznot hajtó egyéb foglalkozáshoz jusson.

10. Könnyelmü elhatározások megvalósitásának és visszaélések meggátlására ki kellene mondani, hogy sem a nyugdij, sem az özvegyi nyugdij, sem a nevelési járulék meg nem váltható.

11. A *temetési járulék* kérdését is a mai törvény szabályainál emberségesebben kellene megoldani. Ez a járulék persze nemcsak a szorosan vett temetési költségnek az ellenértéke, hanem részben annak a sok rendkivüli kiadásnak is, amelyek a halált rendesen megelőző betegség és a halálesettel kapcsolatos költekezés (gyászruhák, siremlék stb.) jár.

Nagyon eltéritene tárgyamtól, ha ki akarnám fejteni, hogy a halálesettel kapcsolatos költséget társadalmunknak téves fölfogása mily aránytalanul nagy összegre fokozza és hogy mennyire alap nélkül való ezeket a küisőségeket benső összefüggésbe hozni a halottal és annak emlékét megillető és az irányában valósággal érzett kegyelettel, becsüléssel és szeretettel. Bizonyos, hogy ebben a tekintetben a mai társadalom (mindenütt) messze tulmegy a józan megfontolással megvonható határon és kétségtelen az is, hogy ebben az élők hiuságának és föltünni vágyának igen sokszor legalább is ugyanannyi része jut, mint a halott irányában való érzelmeknek. A törvényhozónak azonban mindaddig, mig nem sikerül esetleg neki a gyökeres változtatás valamely alapos ujitással, számolnia kell a társadalom szokásaival, hiszen az abban élők számára és érdekében alkotja meg a törvényt. Éppen ezért azonban a temetési járulékot is, annak igazi rendeltetéséhez képest, a hátramaradottak valóságos és sajátos életviszonyainak megfelelően kell megszabnia, szem előtt tartva, hogy minden haláleset és annak előzménye a családban, anyagi tekintetben is, mily óriás változtatásokat idéz elő és hogy hány esetben lett már az az anyagi tönknek és az ezzel nagyon is kapcsolatos egyéb bajoknak az okozójává.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy ezek a bajok nemcsak a családfő, illetve a szolgálatban levő vagy nyugdijas állami alkalmazott halálával kapcsolatosak, hanem mindegyik családtagéval. Éppen azért, azt a segitséget, amelyet az állam a temetési járulékkal ad, nem lenne szabad csakis a családfő halálának esetére szoritani, hanem mindegyik családtagéra, aki törvényes végellátásban részesül.

Mindezek alapján javaslom a következőket:

Temetési járulék jár a nyugdijképes vagy nyugdijas állami alkalmazott, nemkülönben annak nyugdijra jogosult özvegye és nevelési járulékra jogosult gyermeke után is. A járulék mindig az utolsó fizetés, illetve a nyugdij, özvegyi nyugdij vagy nevelési járulék három havi összege.

13. Temetési járulék annak is járjon, aki az elhalt állami alkalmazott temetéséről gondoskodott, anélkül, hogy végellátásra jogosult hozzátartozója lenne. Ilyen esetben azonban ez a járulék a temetés költségére legyen szoritható.

Ez az ujitás azt a méltánytalanságot szüntetné meg, amely a nőtlen (özvegy, hajadon) és gyermektelen állami alkalmazott gondozóival és eltemetéséről kegyeletesen gondoskodókkal szemben ma megesik. Tudjuk, hogy ritkán van itt szó idegenekről. Szülők, testvérek vesztik el sokszor el-

* Visszaélések megakadályozása végett lehetne a törvénybe oly szabályt iktatni, hogy azok a gyermekek, akik atyjuknak a teljes nyugdijjal való vagy a 65. életévet meghaladó korban történt nyugalomba helyezése után kötött házasságából származnak, nem kapnak nevelési járulékot.

** Esetleges visszaélések meggátlására a gyámhatóságnak kell hatásos felügyeletet gyakorolnia.

tartójukat az elhunyt állami alkalmazottban, aki után nekik semmiféle végellátás nem jár, de akinek halála alig előteremthető költséggel, életfogytiglan tartó adóssággal jár hozzátartozóira nézve. Ilyen esetben az állam legyen köteles a temetési járulék megfizetésére, sőt a jövőben — javaslataim elfogadása esetében — ez bizonyos tekintetben jogi kötelességévé is leend, mert az elhunyt is fizetvén nyugdijjárulékot, evvel és avval, hogy halála az államra nemcsak terhet nem ró, hanem még a neki járt nyugdij fizetése alól is fölszabaditja némi jogot is szerez az állam költségén eltemettetésére.

14. Az uj nyugdijtörvénynek, mint kedvezőbb jogszabálynak, kétségtelenül egészében visszaható erőt kellene adni. De egyfelől általános pénzügyi okokból, másfelől azért, mert a nyugdijjárulék fizetésével a jövő nyugdijasai maguknak bizonyos külön jogokat vásárolnak; lehetetlen ezt a visszaható erőt az uj szabályzat minden kedvezőbb rendelkezésére kiterjeszteni. A valóságos életviszonyok számbavételével azonban méltányos lenne kimondani, hogy az uj törvény hatálybaléptekor élvezett minden végellátás az uj törvény alapján megszabható megfelelő végellátás többletének felerészével emelkedik. *Dr. Márkus Dezső,*

a m. kir. Curia kisegitő birája.

Belépés a szövetkezetbe.

Dr. Nemere Béla kartársam a *Jogt. Közl.* 31 számában fenti czim alatt irt fejtegetésében «nemcsak a törvény betüivel, de egész szellemével» ellenkezőnek tekinti felsőbiróságinak azon gyakorlatát, mely a kereskedelmi törvény 224. §-ának utolsó bekezdését ugy értelmezi, hogy a szövetkezetbe való belépés csak irásbeli nyilatkozat által történhet és ezt kölcsönfelvétel a szövetkezettől, kölcsön kötelezvény aláirása, tagsági könyv átvétele, heti befizetések eszközlése, közgyülésen való részvétel. szóval a tagok jogainak gyakorlása és kötelezettségeinek teljesitése sem pótolhatja.

Dr. N. B. ur szerint a kereskedelmi törvényben a formaszabadság a szabály, a formához kötöttség a kivétel és az utóbbi csak akkor forog fenn, ha a törvény nemcsak előirja a formát, hanem kifejezetten kimondja azt is, hogy az előirt forma hiánya az ügylet semmiségét vonja maga után; minthogy pedig a 224. §. ilyen szankcziót nem tartalmaz, az idézett §. utolsó bekezdése nem értelmezhető ugy, hogy a belépés csak irásban történhet és az ellenkező gyakorlat a kivételnek indokolatlan kiterjesztése.

Szerény nézetem szerint a felsőbiróságok gyakorlata teljesen megfelel a törvénynek.

Ami dr. N. B. eszmelánczolatának a præmisszáját illeti, igaz, hogy a kereskedelmi törvény 311. §-a értelmében a formaszabadság a szabály, de a 311. §. csak a *kereskedelmi ügyletekre* vonatkozik, már pedig a szövetkezetbe való belépés (jogilag a szövetkezeti társasági szerződés) épp ugy, mint a közkereseti társasági szerződés vagy a részvényaláirás *nem mindig kereskedelmi ügylet*, hanem csak akkor, ha az egyik fél kereskedő és az ügylet üzletének folytatásához tartozik.

Minthogy a szövetkezet a kereskedelmi törvény 228. §-a értelmében a czégjegyzékbe való bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekinthető és u. a. §. értelmében az alapitók vannak kötelezve, a megalakulatlan szövetkezetbe való «belépés» csak ugy kereskedelmi ügylet, ha a tag vagy az alapitó részéről üzlete folytatását képezi.

Hasonlóképpen kereskedelmi ügyletet képez a belépés, ha a szövetkezet kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik és a 228. §. értelmében már megalakult.

Minden más esetben a belépési nyilatkozat (társasági szerződés) az általános magánjog szabályai alá eső ügyletet képez.

Minthogy azonban az általános magánjogban is elv a kereskedelmi törvény 311. §-ában felállitott szabály, a dr. N. B. által felvetett problema a kereskedelmi törvény 311. és 312. §-ainak magyarázatával ugy a kereskedelmi, mint a magánjogi ügyletet képező belépési nyilatkozat formakellékének hiánya egységesen oldható meg.

Ezen magyarázat pedig a felsőbiróságok gyakorlatát igazolja dr. N. B. álláspontjával szemben.

Abban igaza van ugyan dr. N. B.-nak, hogy a forma-szabadság szabályt, a formához kötöttség kivételt képez, de nem áll, hogy a kereskedelmi törvény 224. §-ának utolsó bekezdése a szövetkezetbe való belépésnek az irásbeli formán kivül más formáját is ismerné és hogy a formahiány csak abban az esetben vonja maga után az ügylet semmiségét, ha ez azon §-ra nézve, mely az ügyletet formához köti, *külön* ki van mondva, mint a kereskedelmi törvény 468. és 469. §-aira vonatkozólag a 465. §. kimondja.

Véleményem szerint a 224. §. utolsó bekezdése azon sorainak «Az egyes tagok belépése a szövetkezetbe irásbeli nyilatkozat által történik», csak az az értelme lehet, hogy a belépés *csak* irásban történhetik és semmi esetre se jelentheti azt, amit dr. N. B. tulajdonit neki, hogy irásban *is* történhetik. «Irásbeli nyilatkozat által történik», nem lehet egyértelmü az «irásbeli vagy szóbeli nyilatkozattal történik», körülirással és a törvény, amennyiben az előbbi szerint formulázza a szabályt, nem akarhatta az utóbbit kifejezni annál kevésbbé, mert semmi értelme se lett volna, hogy a 224. §-ban a belépési ügyletre nézve is kimondja azt az általános elemi szabályt, hogy szerződések szóval vagy irásban köthetők.

Tehát a szövetkezetbe való belépés a kereskedelmi törvény 224. §-a szerint irásbeli alakhoz van kötve, viszont a 312. §. szerint «Ha valamely ügylethez a jelen törvénynél fogva bizonyos alak kivántatik, vagy ha a felek az ügylet érvényességét bizonyos alaktól teszik függővé, az ügylet megkötöttnek csak akkor tekintetik, ha a meghatározott alakban létesül».

Ezen §. szerint csak a felek részéről szükséges az, hogy az előszabott alakhoz az ügylet érvényességét kössék, ellenben ha maga a törvény ir elő valamely alakot, ennek hiánya minden további különös rendelkezés nélkül az ügylet semmiségét vonja maga után.

Tehát nem ugy áll a dolog, hogy a kereskedelmi törvényben előirt forma hiánya csak akkor vonja maga után az ügylet semmiségét, ha azt a törvény külön kimondja (kereskedelmi törvény 468., 469., 465. §§.), vagy hogy a formakellék felállitása a törvény által a semmiség kimondása nélkül lex minus quam perfectát eredményez, hanem ellenkezőleg a törvényben felállitott forma hiánya a 312. §. általános érdekü rendelkezésénél fogva vonja maga után az ügylet semmiségét és a törvény a fenti szakaszokban olyasmit mond ki pro superfluo, ami már a 312. §-ból folyik.

Abban is igaza van dr. N. B.-nak, hogy a kereskedelmi törvénynek van egy esete (a szövetkezetek egyesülése), midőn a belépéshez nem kell irásbeli nyilatkozat, de ez a szükkörü, egy esetre szoruló *kivétel* nem ronthatja le a 224. §-ban lefektetett szabályt.

Végre csak azt jegyzem meg, hogy a formakellék hiányát a teljesités szabály szerint nem szünteti meg. A törvény (p. o. 1886 : VII. tcz. 22. §. *c)* pont) állapithat meg ezen szabály alól kivételt.

De a kereskedelmi törvény a 224. §. utolsó bekezdésére vonatkozólag ily kivételt nem állit fel. *Dr. Darvai János.*

A telekkönyv hitelének kérdése.

Birói végrehajtási árverésen N... megvesz egy ingatlant, nem tesz eleget a feltételeknek, viszárverés rendeltetik, mikor is az ingatlan 740 K 73 fillérrel olcsóbban kél el; egyik tlkvi érdekelt S... 1904 augusztus 1-én a differentiáért végrehajtást kér, mely 11461 1904. tlkvi sz. a. k...i tlkvi hatóság által árverési vevő ingatlanára el is rendeltetett, azonban a vonatkozó tljkvbe — maig is kideritetlen okból — az előjegyzés nem vezettetett be.

Ugyanazon ingatlanok lekötésével, melyekre az előjegyzés a differentiáért elrendeltetett, N... 1904 deczember 1-én K... banktól 1500 K, 1904 deczember 31-én M... banktól 1300 K jelzálogitag biztositott kölcsönt vesz fel, a zálogjog a k...i tlkvi hatóság 16219. és 17679/1904. tlkvi sz. végzésével bekebeleztetett és ezen bekebelezések jogerőre is emelkedtek.

1906. évi szeptember havában S... végrehajtást kérő, megsürgeti a 11461/1904. tlkvi sz. a. elrendelt előjegyzés tlkvi foganatositását, minek alapján a k...i tlkvi hatóság 2 év m

13174 1906. tlkvi sz. végzésével az előjegyzés foganatositását az időközben K... és M... bankok javára 16219. és 17679 1904. sz. jogerős végzésekkel 1500 K és 1300 K erejéig már bekebelezett zálogjogokat megelőző rangsorban, elrendeli; ezen végzést a k...i tábla 5052/1908. sz. végzésével a tlkvi rts. 61. §-a alapján helyben hagyta.

A kérdéses birói határozat felett napirendre térni nem lehet, mert a határozatban nyilvánuló elv egyenesen a tljkvekbe vetett hitet teszi illuzóriussá, és ezzel kiszámithatlan visszaélések és károsodásoknak nyit tág kaput, végeredményében pedig a gazdasági, ipari és kereskedelmi életben oly nagy és fontos szerepet játszó jelzáloghitelt alapjában megrenditi.

Abban azt hiszem, mindenkivel egyetértek, hogy a telekjegyzőkönyv egy közhitelü könyv, miből folyóan a tlkvi-rtás. 62. §-a szerint: «bekebelezett vagy előjegyzettnek csak az tekintethetik, ami a telekkönyvbe világosan bekebelezett vagy előjegyzettkép jegyeztetett be».

A törvény tehát az érdekeltet, a principio és ab ovo biztositja arról, hogy a kérdéses ingatlan tulajdoni és teher tételei tekintetében oly állapotban van, amint azt a telekjegyzőkönyv hitelesen feltünteti, ezért mondja ki az optkv 443. §-a, «ki a könyveket meg nem tekinti, hanyagságáért minden esetben maga lakol.»

A hivatkozott két törvényhely tehát az ingatlan iránt érdeklőtől semmi mást nem kiván, mint a kérdéses telekjkv beható megvizsgálását. Midőn tehát a K... bank, utóbb pedig a M... bank ennek eleget tett, és a tljkvekből a differentia tárgyában elrendelt előjegyzésre semminemü feljegyzést nem talált, teljes nyugodtsággal határozhatott a kölcsöne tárgyában, meglepetésre, pláne rangsor változtatásra nem is gondolhatott, ezt a tljkönyv hitelessége kizárta; mégis a törvényileg garantált bizalomért hátrányt és kárt kell szenvednie!

A jelzáloghitel és annak biztonsága nem a személyhez, hanem az ingatlanhoz van kötve, ezen hitel engedélyezésénél kizárólag az ingatlan és annak értéke jő tekintetbe, ez azonban feltétlenül feltételezi azt, hogy a hitelt nyujtó jelzálogintézet, a kérdéses ingatlan tulajdoni-, teher és minden más viszonyait a telekkönyvből biztosan és hitelesen megtudhassa, és azután, hogy a hitel jogi tekintetben épségben tartassék; mihelyt ezen főfeltételek hiányoznak, mihelyt csak a legtávolabbi lehetőség fenforoghat a tekintetben, hogy a telekkönyv által nyujtott adatok sem nem biztosak sem nem hitelesek, mihelyt megtörténhetik az, hogy jogerős bejegyzés-rangsor, évek vagy talán csak napok mulva is, quasi hivatalból — hivatali mulasztásból, — megváltoztathatik: abban a pillanatban ezen jelzálogintézetek milliókra menő követelései levegőben fognak függni.

Ezt az eljárást, ezt a határozatot menteni nem lehet.

Dr. Novák István,
ügyvéd.

Néhány perrendtartási kérdés a Magyarország és Bosznia között megváltozott közjogi viszony szempontjából.

Boszniának a közelmultban történt annektálása hatásait teljes mértékben majd csak a jövőben fogja éreztetni; azonban már ma is láthatjuk, hogy ama lényeges közjogi változás, amely hazánk és a régebben «megszállott tartományok» neve alatt ismert országok között beállott, nem maradt más irányokban sem hatás nélkül.

Az uj közjogi viszonyoknak megfelelően fog Boszniában sok minden átalakulni és kétségkivül a megváltozott közjogi viszonynak megfelelően fog átalakulni a jelenlegi magyar perrendtartásnak egy és más olyan tétele, amely Boszniát ma még külföldnek tekinti.

Nem szándékozom e sorokban az emlitett szempontból a perrendtartás egész mezejére kiterjeszkedni, csak mozaikszerüen egymás mellé állitva óhajtok néhány, első sorban gyakorlati értékü kérdésről szólani.

A jelenlegi jogállapot szerint a magyar biróságok a boszniai és herczegovinai biróságokkal közvetlenül nem érintkeznek, hanem minden előforduló esetben az igazságügyminiszterium közvetitését veszik igénybe, csakugy mint mondjuk pl. a Szerbiával vagy Oroszországgal való érintkezés alkalmával. Galiciának, vagy Tirolnak birósságaival közvetlenül megy az érintkezés, de a banjalukai kerületi, vagy a serajevoi főtörvényszékhez csak az igazságügyminiszteriumon keresztül megtett kerülő uton juthat el a magyar bíróság megkeresése.

E jelenleg még mindig fennálló jogállapot az 1880. évi márczius 9-én kelt 6042. sz. igazs. min. rendeleten alapszik, mely rendeletben foglalt intézkedés a viszonyoknak megfelelő volt azelőtt, ma azonban, az annexio keresztülvitele után anachronismust képez a magyar jogrendben.

Nem lehet az érintkezés a boszniai birósságokkal körülményesebb, mint az ausztriai birósságokkal.

Jelenleg a 16873 1897. sz. igazságügyminiszteri rendelet képezi a jogforrást az osztrák birósságokkal való érintkezés kérdésében, amely szerint: «a magyar birósságok 1897. évi április 1-től kezdve ugy a polgári, mint a büntető ügyekben összes átiratait azok mellékleteivel együtt közvetlenül posta utján küldik a cs. kir. osztrák igazságügyi hatóságoknak és sem kézbesités, sem forditás czéljából nem veszik többé igénybe a m. kir. igazságügyminiszterium közvetitését». E rendeletre szükség volt, jóllehet már az 1868. évi LIV. t.-cz. 61. §-ban le van fektetve azon általános elv, hogy a hivatalos megkeresések, ha «Ő felsége többi országaiban teljesitendők» közvetlenül az illető birósságokhoz, vagy hatóságokhoz intézendők. Szükség volt e rendeletre az emlitett törvényhely daczára, mert az általánosan decretált elv mellett a közvetlen érintkezésnek még mindig többféle módja képzelhető el; szükség volt tehát az iránt is kifejezetten intézkedni, hogy ez a törvényhozásilag kifejezésre juttatott közvetlen érintkezés miképen is történjék. Volt ugyanis nálunk olyan jogállapot is, amely szerint a m. kir. birósságok részéről az osztrák cs. kir. birósságokhoz intézett magyar nyelvü átiratok forditása Bpesten eszközöltetett egy az osztrák cs. kir. igazságügyminisztérium által megbizott és dijazott birósági tolmács által; mig ma ezzel ellentétben, nem Bpesten eszközöltetik előzetesen a forditás, hanem a megkeresett bíróság gondoskodik a megkeresés leforditásáról.

Minderre csak azért volt szükség kiterjeszkedni, hogy láthatóvá váljék, mennyire illuzorius magában a törvk. rendtartás 61. §-ában kifejezett azon elv, hogy Ő felsége többi országaiba a megkeresések közvetlenül a birósságokhoz intézendők; ezenkivül még szükség van külön kifejezett rendelkezésre is a közvetlen érintkezés módozatairól.

Amint az Ausztriával való érintkezésre nézve e tekintetben irányadó a már hivatkozott ig. min. rendelet, éppen ugy kellene ilyen rendeletnek most már lenni a magyar és bosnyák birósságok közötti érintkezésre nézve is, amely hatályon kivül helyezné ama ig. min. rendeletet, mely szerint a miniszterium közvetiti az érintkezést.

A gyakorlati jogéletnek tárgyunk körében egy másik érdekes kérdése, vajjon Boszniába az annexio óta kibocsátható-e sommás váltó végzés. A jelenleg érvényes magyar váltóeljárás szerint a sommás váltóeljárásnak egyik feltétele, hogy a sommás váltó-végzés az osztrák-magyar monarchia területén legyen kézbesithető. A m. kir. igazságügyminiszterium néhány éve kimondotta, hogy Boszniába sommás váltó-végzés ki nem bocsátható, illetve szabálytalannak minősitette egy magyar törvényszéknek azon eljárását, hogy a sommás végzést Boszniában rendelte kézbesiteni. Kérdés fenntartja-e eme álláspontját a m. kir. igazságügyminiszterium ma is, vagy pedig nem. Szükség volna e tekintetben határozott elvi kijelentésre.

Ugyancsak a sommás váltó-végzés alapján merül fel egy másik kérdés is. A jogerőre emelkedett váltó-végzés, alapján elrendelt kielégitési végrehajtás Ausztriában végrehajtatik, mig Boszniában nem. Bosznia és Herczegovina kormányzósága ugyanis felhivta az ottani birósságokat, hogy alkalmazkodjanak a boszniai perrendtartás 466. §-nak azon magyarázatához, melyet a serajevói főtörvényszék is elfogadott és amely szerint Ausztria és Magyarország birósságai által kibocsátott sommás váltó-végzés alapján elrendelt kielégitési végrehajtás Bosznia és Herczegovina területén nem foganatositható. És a gyakorlat tényleg ez is a bosnyák birósságnál, jóllehet az ottani törvények nem képezik kifejezett akadályát a kérdés más irányu elintézésének; a bosnyák kormányzóság körrendelete szerint is csupán az emlitett § értelmezésének kérdésén fordul meg a dolog. A beállott közjogi változás módot adna a magy. kir. igazságügyminiszteriumnak, hogy ez irányban a jogállapotot megvál-

toztassa ugy, amint az Ausztriában is van; hogy ilyképpen a sommás váltó-végzés egyrészt kibocsátható, másrészt jogerő után végrehajtható is lehessen Boszniában csakugy, mint Ausztriában. Hogy a magyar kereskedővilágnak ez mennyire eminens érdeke lenne, azt ugyhiszem hosszabban elemezni nem szükséges; valamint azt sem, hogy mennyivel egyszerübb és gyorsabb a birságok közötti érintkezési mód akkor, ha közvetlenül történik, mintha a miniszterium közbenjárását kell esetről-esetre igénybe venni. *Dr. Csépai József.*

Különfélék.

— **A folyó évi szeptember hó 10. és 11. napjain tartandó II. országos patronage kongresszusra** serényen folynak az előkészületek. Most jelent meg a kongresszus iratainak II. füzete, mely Finkey Ferenczne k, Létay Gusztáv a budapesti munkaközvetitő-intézet igazgatójának, Gáll Endre pestvidéki kir. ügyésznek, továbbá Deutsch Kornélné s özv. Terplán Lajosné, a pécsi, illetőleg a budapesti patronage-egyletek lelkes tagjainak szakvéleményét tartalmazza a napirendre tüzött kérdésekről. A kongresszuson az első tanácskozási nap délutánján Prohászka Ottokár megyés püspök nyilvános előadást tart «a patronage ethikai alapjáról», a második napra pedig Ruffy Pál miniszteri tanácsosnak az állami gyermekvédelem rendszeréről tartandó előadása van kitüzve.

— **Nyilt kérdés.** A székesfőváros *pesti* részének mely járásbirósága illetékes a bagatell-ügyekből előálló *igénykeresetek* elbirálására?

Az 1877 : XXII. tcz. 71. §-ának 3. bekezdése szerint a községi biróságnak az igényelt tárgyakat a végrehajtási zár alól fel nem oldó határozata folytán az igénylő jogosult a végzés kihirdetésétől számitott 8 napon belül igénykeresetét a *végrehajtás helyének illetékes járásbirósága* előtt megindítani.

Ez utóbbi pedig nyelvtanilag és földrajzilag értelmezve nem lehet más, mint az illetékes pesti oldali *valamelyik* kerületi járásbiróság, aminthogy a községi bíráskodás alá eső egyéb ügyekben is a felebbvitel természetével biró ujonnan inditandó keresetek ezen *valamelyik* járásbiróság elé tartoznak (i. t. 25. §.). Ámde Budapest balpartjára nézve az összes végrehajtások (telekkönyviek kivételével) az V. ker. kir. járásbiróság illetékességébe utalvák (3333 81. I. M. R.), kérdés tehát, vajjon a fent emlitett igénykeresetek is a végrehajtási törvény 18. és 92. §-ainak értelmében *ennek* a biróságnak illetékessége alá tartoznak-e vagy sem?

A gyakorlat nem foglalt még ebben a kérdésben állást, pozitiv rendelkezés, avagy egységes szokás sem dönti el a kontroverziát.

A központositás javára szól az egyéb végrehajtási ügyek ilyetén elbánása, az adózálogolásból származó igények hasonló egyesitése, a keresetek jogi eldöntésének lehető azonositása, vagyis egyirányu joggyakorlat fejlesztésének érve, viszont a kerületenként való törvénykezés helyénvalóságát igazolja a már fentebb hivatkozott 25. §-beli magyarázaton kivül a 71. §-nak 4. bekezdésében szabályozott jogeszköz, melynek a végrehajtási eljárásban nincs analogiája, továbbá az a megfontolás, hogy a végrehajtási törvény szerint felmerülő jogkérdések sem kerülnek mind az V. ker. járásbiróság foruma elé, igy teszem pl. a 30. §. szerinti keresetek sem, (végrehajtás megszüntetése stb.) és talán valamennyi között a legnyomósabban a czélszerüség és a méltányosság gondolata.

Ez utóbbi erősiti meg bennünk is azon véleményt, hogy az efajta pereket az illetékes *kerületi* járásbiróságnál kell lefolytatni, mert ha bagatell valami jogügy, ugy legyen az minden vonatkozásában az és ne terheljük meg a feleket olyan teendőkkel, melyek ügyük minimális értékével és érdekével nem állanak arányban, ne nehezitsük meg számukra az amugy is csigalassusággal mozgó apparátust ujabb és pedig illetékességi czölönkökkel.

De bármiként legyen is, a jogbiztonság megköveteli, hogy illetékes tényezők a létező kétséget végleg eloszlassák.

Riedl Vilmos.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Végrendelet érvénytelenitése iránti perben, melyben a hagyaték tiszta értéke: 121,765 K, felperesnek, aki bélyegmentesen perelt, a keresetért négy alperes ellen, válaszért, bizonyitási eljárásban (tanukihallgatás) részvételért és észrevételekért biróilag megállapittatott 126 K; alperesnek ellenirat, viszonválasz, bizonyitási eljárásban részvétel, észrevételek és egy tanu ujabb lakását bejelentő kérvényért 13 K; bélyegkiadással együtt 130 K (budapesti kir. törvényszék 33.365. 1908. számu itélete). Felperes a költségek alacsony megállapitását felebbezésben kifogásolta, a kir. tábla 2785/1909. számu itélete azonban erre a körülményre nem terjeszkedett ki. *(Ügyvédi körökből.)*

— **Árverési hirdetés közzététele.** Az u—i törvényszék telekkönyvi birája az árverési hirdetmények közzétételére vonatkozó utasitásában akkor, amikor a hirdetmény helyi lapban teendő közzé, *egyedileg* is megjelöli azon magyar nyelvü lapot, jóllehet több magyar nyelvü lap jelenik meg, amelyben a hirdetmény közlendő. Kérdem: van-e ehhez joga a biróságnak? *(Beküldetett.)*

— **Zugirászat.** Themis értesitő és okmányszerző iroda czim alatt a vidéki ügyvédeket körlevéllel árasztják el, amely körlevélben a vállalat a vidéki ügyvédeknek ajánlkozik, hogy a fővárosban bárminemü közhivatalnál, nyilvános vagy magánintézetnél elintézés alatt lévő ügyben értesitést, másolatot, okmányt szerez be, esetleg más irányu eljárást végez, végrehajtásokat és árveréseket foganatosit. Ezen zugirászokat ajánljuk a rendőrségnek, valamint a budapesti kamara ügyészének figyelmébe.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az informáczió Ausztriában.** Egy most is érvényes 1856. évi császári pátens szerint az ügyfeleknek és képviselőiknek tiltva van folyamatban levő polgári vagy bünügyekben a birákkal mindennemü megbeszélés vagy ajánlás, valamint tiltva van az illető ügy elintézésében résztvevő birák személyének kutatása is. Ehhez képest a felsőbiróságoknál csakis az elnök adhat az előadó személyéről felvilágositást, ugy, hogy a felek és képviselőik nem tudják, hogy nem szóbeli tárgyaláson elintézendő darabjaik, mely előadónál vannak, mely tanácsban, mikor intéztetnek el. A legfőbb biróság, mint az ügyvédek fegyelmi foruma, ez év április havában hozott határozatában kimondotta, hogy fegyelmi vétséget követ el az az ügyvéd, aki dijazást köt ki magának a felsőbirósági előadónál való személyes közbenjárásért.

— **Pályakérdés.** A német Kant-egyesület a következő pályakérdést tüzi ki: Vizsgáltassék meg a jogérzet kritikailag és psychologiailag, fejtessék ki a jogbölcselet történetében való fellépése szerint és mutattassék ki jelentősége a mai jogban az elméletre és gyakorlatra való vonatkozásában.

— **A szociális és kereskedelmi tudományok iskolája** nyilt meg 1901. évben Frankfurtban. Ez az iskola magasabb rendü főiskola kereskedők és iparosok részére, de egyszersmind továbbképző intézet közigazgatási hivatalnokok, birák és ügyvédeknek. Az akadémia elnöke jelenleg Adickes a kiváló jogász, Frankfurt város főpolgármestere. Tanárai közt helyet foglalnak kiváló közgazdasági és jogi irók, 16 rendes, 20 magántanár és 5 tanársegéd, 131 előadást hirdetett, 350 heti órában. Az előadott tárgyak közül kiemeljük a következőket: Nemzetgazdaságtan különböző részleteiben. A tőzsde és szervezete. A nő a nemzetgazdaságtanban. Gyarmatügy és gyarmatügyi politika. A külföldi gazdasági politika, különös tekintettel a gyarmatügyre. A szövetkezeti intézmény. A szegényügy. Az ipari hygiena. Észak-Amerikáról. A franczia gyarmatositásról. Németország gyarmatairól. Az ázsiai és afrikai gyarmatokról. Müveltségi és gazdasági földrajz. Antropologicoetnologikus kolloquium. Földrajzi és gazdasági szeminárium. Bevezetés a jogtudományokba. Közigazgatási jog. Kereskedelmi, váltó- és csekkjog. Szabadalmi jog. A joggyakorlat nevezetesebb határozatainak megbeszélése. Magánjogi és kereskedelmi jogi szemináriumok. Biztositási jog. Munkásbiztositás. Szociális orvostudomány. Biztositás-technikai szeminárium. Statisztikai szeminárium. Határidő-, discont- és folyó számlai viszonyok. Értékpapir számitások és arbitrage. Banktechnika. Nagykereskedelmi üzletek kereskedelmi technikája. Részvényjog. Franczia, angol, olasz, spanyol, orosz, arab és török nyelvészet, irodalom és kereskedelmi levelezés. Logika. A mohamedán világnézet. A mai Angolország, különös tekintettel a gyarmatügyre. Bismarck kora. A görög müvészet. Göthe, Shakespeare, Tennison. Latin olvasmányok. Kisérleti pszychologia. A történelmi szakirodalom ujabb jelenségei. Magasabb analisis. Analitikai mechanika. Csillagászattan. Kisérleti chemia. Baktero-

logia. Technologia. Mechanika. Akusztika. Elméleti és gyakorlati fizika. Optika. Tudományos fényképezés. Elektrotechnika. A léghajózás alapelvei. Geofizika. Általános géptan. Szövészettan.

— **Közvetitési díj.** Egy artista közvetitő bepereli miss Ada Reevest, az angol énekes müvészet egyik csillagát; közvetitési dijjat követel tőle az után az engagement után, amelyet egy glasgowi dalcsarnok tulajdonosánál a müvésznő számára megszerzett. Miss Reeves hetenként 300 font fizetést kapott, s azonfelül 25 fontot minden délelőtti előadásért; fizetése 5%-át minden vita nélkül ki is fizette az ügynöknek. De oly nagy sikert aratott énekével, hogy a dalcsarnok managere egy második hétre is szerződtette, és az ügynök e második hét után ismét követelte a maga jutalékát, mondván, hogy ez a második hét nem uj szerződés, hanem csak meghosszabbitása az elsőnek, vagyis re-engagement.

A biró elutasitja a keresetet. Igaz ugyan, hogy a második hét az elsőnek puszta meghosszabbitása, re-engagement; de a szakértők állitása szerint — és ezt vitatta maga miss Reeves is — az ilyen meghosszabbitások után nem szokás proviziót adni. De még ha ez volna is a gyakorlat, akkor sem lehetne a keresetnek helyet adni; szokás szerint ugyanis a provizió 10%, mig a szerződésben csak 5%-ot kötöttek ki; az énekesnő és az ügynök közötti viszonyt tehát egyáltalában nem a szokás, hanem az attól eltérő szerződés szabályai szerint kell megitélni.

— **Az omnibus tulajdonos felelőssége az utasait ért balesetekért.** Felperes, W. asszony keresetet indit a London General Omnibus Company ellen. és követeli azon kárának megtérítését, mely őt alperesi társaság egyik motoromnibus kocsiján történt szerencsétlenségből kifolyólag érte. Az omnibus esős időben London egyik utczáján a sikos asphalton megcsuszott és anélkül, hogy akár a kocsivezetőt valami hiba terhelte volna, akár magában az omnibusban lett volna valami hiányosság, nekiment egy villanyos lámpának, amely azonnal ledőlt. Alperesnő az üvegcsörrenésre megijedt, hirtelen felállott, kibukott a kocsiból, és kificzamitotta a lábát.

A jury 34 fontot itél meg felperesnőnek kártérités gyanánt; ezzel szemben a biró teljesen elutasitja a keresetet a következő indokolással: Az omnibus társaság nem egyforma felelősséggel tartozik a rendes járó-kelő közönség és saját utasaival szemben. Ha felperesnő, mint járó-kelő a kisiklott omnibustól, avagy az összetört lámpától megsebesült volna, a társaság felelősséggel tartoznék; de aki «motor-omnibus»-ban utazik, az ezen közlekedési eszközzel járó szokásos veszélyt már magára vette. Már pedig az utczáknak és kocsiknak jelenlegi állapota mellett szokásos veszélynek minősithető az, ha a kocsi esős időben megcsuszik. (Clerkenwell-i grófsági bióság.)

— **A lapkiadó felelőssége az ujságjában adott tanácsokért.** Egy közgazdasági ujságban van egy állandó rovat, amelynek czime: «Mibe fektessük tőkénket?» Az ujság olvasóit felhivja, lépjenek a kérdéses rovat vezetőjével érintkezésbe, aki szivesen ad tanácsokat, ha tőle tőkéik elhelyezése czéljából felvilágositást kérnek. Egyik olvasó, aki előbb vidéken vendéglős volt, s a jelen esetben felperesképpen szerepel, tanácsot kért arra nézve, hogy mibe fektesse be 800 font tőkéjét. A rovatvezető a levelet átadta egy bankárnak, aki ugyan nem tagja a börzének, de akit a rovat vezetője jó üzletembernek ismert. Ez a bankár azután irt a felperesnek, ajánlott neki értékpapirokat megvételre és ajánlotta önmagát azoknak kezelésére. A felperes el is küldött neki 1400 fontot; amikor azután az értékpapirok után járó osztalékok elmaradtak, kiderült, hogy a pénzt a bankár elsikkasztotta. Felperes most az ujság tulajdonosa ellen fordul, és követeli tőle nemcsak az 1400 fontot, hanem még a bankár elleni eljárás költségeit is.

Az elsőfokon eljáró lordsági bióság helyet adott felperes keresetének. Alperes felebbezésében két szempontból kifogásolta az elsőbióság itéletét. 1. Az ujság nem felelős azért, hogy az ő levelezője az ügylet lebonyolitását is magára vállalta, s hogy az ajánlott bankár a pénzt elsikkasztotta, mert az ajánlás csak arra vonatkozott, hogy megfelelő értékpapirokat fognak az érdeklődőkkel közölni, s ez meg is történt, a papirok tényleg jók voltak. 2. Felperes sulyos gondatlansággal járt el akkor, amidőn a pénzt beküldte anélkül, hogy előbb az ügylet tényleges megkötéséről tudomást szerzett volna.

A felebbezési bióság ezen itéletet megváltoztatva marasztaló itéletet hozott. Felperes azt kérte, hogy jó bankot ajánljanak neki, az ujságnak tehát vagy olyan bankárt kellett volna ajánlani, aki a tőzsde tagja és ennélfogva a tőzsdei forgalom szigoru szabályai alatt áll, vagy ha már egy a tőzsdétől távolálló «outside broker», magánbankárt ajánl, tudakozódjék kellőképen annak megbizhatósága és fizetőképessége felől. A kérdéses esetben pedig az ajánlott bankár már egyszer fizetésképtelen is volt; éppen abban rejlik az ujság gondatlansága, hogy erről tudomást nem szerzett. Ami az alperes védekezésének másik alapját illeti, az ujságnál nem kereskedők vagy jogászok, hanem tapasztalatlan, ügyetlen emberek keresnek segitséget, s ezeknek a pénz beküldését nem lehet gondatlanság gyanánt betudni.

— **Az állat tartójának felelőssége.** Egy vendéglői alkalmazott «potman», a házőrző kutyát, a helyett, hogy a gazda megbizása szerint sétáltatni vitte volna, felvitte az egyik vendégszobába és fogadott egy ott tartózkodó vendéggel, hogy a kutya nem fogja megharapni. Azután odaszólt a kutyának: «fogd meg Bob», erre a kutya nekiugrott és megharapta a vendéget. A vendéglőst beperelik a kár megtérítésére; a jury elnöke igy teszi fel a kérdést: «Az az ember, aki egy hamis, vagy ha szelid is, de mégis esetleg veszedelmes állatot tart, csak akkor tartozik-e érte felelősséggel, ha az állatra forditandó figyelmet elmulasztotta, avagy köteles az állat felett oly módon őrködni, hogy az semmi kárt se okozhasson?» A bióság szerint az utóbbi szabályt tette az angol gyakorlat eddig magáévá, s ez értelemben szól az itélet is.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Ügyvédi vizsgát megkisérelt, alapos fővárosi gyakorlattal biró, perfect német, jelölt előkelő budapesti irodába lépne augusztus 15-én. Czim a kiadóban.

Dr. Schick László ügyvédi irodáját Zagreb-ban megnyitotta.

Egy a tót nyelvben is jártas és kellő gyakorlattal biró ügyvédjelölt, irodámban azonnali belépésre alkalmazást nyer. Dr. Adler Ignácz ügyvéd, Vágsellyén.

Ügyvédjelölt, doctor juris, egy évi vidéki gyakorlattal, vidékre ügyvédi irodába ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban.

Dr. Wiener József, zólyomi ügyvéd, szeptember 1-ére kellő gyakorlattal biró, a tót nyelvet értő ügyvédjelöltet keres.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 34. szám. Budapest, 1909 augusztus 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az igazságszolgáltatás mélységeiből. *Dr. Muntyán István* facseti kir. járásbirótól. — Vitás kérdések a büntetés végrehajtásának felfüggesztése körül. *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. *Dr. Egyed Istvántól.* — A kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárásról és a kereskedelmi törvényen alapuló birságolásról. *Dr. Bándy Ferencz* kir. törvényszéki jegyzőtől. — A teljeskorunak gyámság alá helyezéséről. *Dr. Kruk Elemér* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Az igazságszolgáltatás mélységeiből.

«La force de la loi appartient en definitive au créancier».
Balzac.

Büntetőtörvénykönyvünkben körülbelül nyolczszor annyi paragrafus szól a vagyonvédelemről, mint amennyi az ember életéről, szabadságáról vagy becsületéről; a polgári törvénykezés csaknem kizárólag a vagyon szolgálatában áll, a vagyonvédelemhez füződik tehát a társadalom legnagyobb érzékenysége, a vagyonérdek védelme az, ami az állam igazságszolgáltató szervét a birót, leginkább idejét, tudását és törvényismeretét a legnagyobb mértékben lekötve, igénybeveszi.

A vagyonnak ez a tulsulya a törvénykezés lényeges körülményeire van befolyással. Kihat nevezetesen a bíróra, akit a vagyonvédelem fényesen kidolgozott rendszere és a vagyoni érdekek eldöntésével való szakadatlan foglalkozás, a vagyon abszolut társadalmi értéke és jelentősége iránt könnyen tévedésbe ejt, de kihat a jogkeresőkre is, akiknek perbeli helyzetét vagyoni helyzetük szinte előre meghatározza.

A jogintézmények ugyanis a jogviszonyban állók érdekeinek paritásosságát csak elméletileg biztositják; abban a feltevésben nyujtanak jogügyleti formákat, hogy ezeket a kölcsönös szolgáltatás szempontjából bár érdekelt, egyébként azonban *egymástól független* ügyfelek látják el gazdasági tartalommal.

Gyakorlatilag azonban ugy alakul a helyzet, hogy a vagyonilag erősebb és ezért az életkörülményektől is függetlenebb félnek módjában áll a szolgáltatásra rászorult ellenféllel szemben a szolgáltatás lényeges feltételeit megállapitani, a jogügyleti formát kiválasztani és ezt oly tartalommal ellátni, amely elsősorban a saját érdekének szolgál.

Az tehát, ami a jogügyletben határozott kifejezésre jut, nem a két ellenfél érdekkomplexuma, hanem a gazdaságilag erősebb félnek a jogügylettől várható gazdasági eredmény irányában elfoglalt álláspontja.

Ez a kezdettől fogva meglévő disparitás, szinte végzetes mérveket ölt, mihelyt akármely okból a jogviszony birói likvidálása válik szükségessé.

Ilyenkor az erősebb, a vagyonvédelemre alapitott jogrendszer óriási birodalmában minden eszközt megtalál, ami peressé vált érdekeinek kidomboritásához, védelméhez és érvényesitéséhez szükséges. Őt szolgálja a jogügyletnek az ő álláspontjára nézve kimeritő és könnyen bizonyitható tartalma, őt szolgálja az a határozottság és biztonság, amelylyel a jogügyleti megállapodások jogkövetkezményeit a tudomány megállapitotta, mellette van egy évezredes átöröklött társadalmi felfogás, amely a magánjogi szerződést egyfelől a gazdasági önzés legridegebb, legmanchesteribb érvényesülésének eszközévé fejlesztette, másfelől meg feltétlen teljesitésének ősi, ethikai biztositékait is szinte csorbitatlanul megtartotta.

Ezzel szemben a gyengébb fél védő és támadó fegyverei rendszerint szerződésen kivül maradt körülményekben, bizonyos általános jellegü törvényes intézkedésekben vannak, amelyeknek a konkrét esetre való alkalmazhatósága könnyen vitássá tehető és nehezen kimutatható, a gazdasági czélok, erők, érdekek és helyzetek kölcsönhatásának ködös birodalmában, a megélhetésért folyó szakadatlan küzdelemben, amelyet a biró a döntés alá bocsájtott ügy mögött észrevesz ugyan, de teljesen át nem kutathat s ítélkezésénél egészben figyelembe nem vehet.

Innen van, hogy a kizsákmányoltak tulnyomó része a maga ügyét egyáltalán nem is hozza biró elé, keresettel megtámadva nagyon problematikus védelmét meg sem kisérli s hogy a mindkét fél perbenállása mellett eldöntött perek tulnyomó részében is, a biró itélőszéke előtt tolongó szegény ördögök a maguk vagyonparányait nem jogszabályokkal védik, nem provokálnak jogvitát, hanem csupa olyan dolgokat hoznak fel, amik megindítanak, méltányosságra, könyörületre ösztönöznek, de ellentétben vannak az alapul fekvő jogviszony fényesen bizonyitott tartalmával és az alkalmazandó kétségtelen jogszabálylyal.

A birói döntés alá került ügyek tekintélyes részében tehát a felek erőviszonyai, az az erő, amelyet a peres eljárásban az alaki és anyagi jogszabályok érvényesitésével ügyük igazsága mellett kifejthetnének, nagy mértékben egyenlőtlenek s a peres eljárás végeredménye nem mindig az igazság, hanem nagyon sokszor csak annak a konstatálása, hogy a feleknek a jogügylettel inaugurált gazdasági versenyében az erősebb maradt a győztes.

A törvénykezés e körülményei nem lehetnek megnyugtatók. Elvégre is a biró a maga itéletében nem szoritkozhatik a peres eljárás rendjén kinyomozott erőviszonyok számtani eredményének egyszerü konstatálására, nem mondhatja, hogy ahol a többjog, ott az igazság is: nyilván a biró kötelessége tehát, hogy azt, amit a gyengébb jogeszközökben nélkülöz, tudásával, életismeretével és emberszeretetével önmaga pótolja.

A nagy kérdés most már csak az, hogy a törvénykezés mai rendszerében módjában áll-e a birónak a *törvény előtti egyenlőség nagy elvének e materiális biztositása.*

Hogy törekszik rá, arra kétségtelen bizonyitékaink vannak.

A bíróságoknak homlokegyenest ellenkező elvi döntései, amily kinos benyomást tesznek arra, aki e határozatokat elméleti szempontokból vizsgálja, vagy a joggyakorlatra

akarna következtetést vonni: azonnal elvesztik minden nyugtalanitó mellékizüket, mihelyt azokat az alapul fekvő konkrét esettel kapcsolatban és az anyagi igazság keresése szempontjából biráljuk. E határozatok bizonyságul szolgálnak arra, hogy a biró az ideális igazságszolgáltatásnak nem kedvező mai társadalmi felfogás daczára is rendithetlenül és a legtöbbször megtéveszthetlenül tud minden melléktekintettől független meggyőződésének kifejezést adni.

Ezen az uton tehát a «jó biró»-nak oly sokat emlegetett és oly népszerü franczia képviselője sohasem járt magában; előtte is voltak, vele is számosan vannak olyanok akik előtt a jog nem önczél, hanem csak az igazság alázatos szolgája s akik ezt az elvet kevesebb zajjal bár, de hasonló jó eredménynyel már alkalmazták.

Kétségtelen azonban, hogy az ugynevezett alaki igazság mindig a jogszabályra támaszkodik s hogy akkor, amikor a biró az alaki igazsággal szemben az anyagi igazságot keresi, a jogszabálylyal, a törvénynyel kerül ellentétbe, a törvénynyel, amelynek megtartását esküvel fogadta.

Megengedem, hogy sok esetben ez a szembehelyezkedés csak látszólagos: a biró tulajdonképpen nem a törvénynyel, hanem csak a törvényt hibásan értelmező felfogással áll szemben, de aki a gyakorlati igazságszolgáltatást alaposan ismeri és szerzett benyomásait elfogulatlanul képes megbirálni, azt is kénytelen lesz beismerni, hogy sok esetben a törvény rendelkezése és az ügy átérzett igazsága között már valóságos, a törvénykezés mai rendszerében kiegyenlithetlen ellentét van, hogy a summum jus, amit itéletében kimondani készül, summa injuriát eredményezend s hogy a jogszabálylyal vértezett igazságtalanságot nem képes prédájától megfosztani.

Ilyenkor vesz erőt a birón a gondolat, hogy ő csak a hatalmasabb társadalmi osztály gazdasági politikájának, életfelfogásának végrehajtója, ennek érdekeit kénytelen itéletével szolgálni, lényegileg tehát nem is biró, hanem csak jogszabályhoz kötött, azt alkalmazni tudó itélőmester.

Dr. Muntyán István,
facseti kir. járásbiró.

Vitás kérdések a büntetés végrehajtásának felfüggesztése körül.

Dr. Angyal Pál joglanár ur e lapok mult számában kifejtette azt a véleményét, mely szerint a *törvényi korrekczionalizáczió* alapján (Btk. 85. §. 3. pont) kiszabott fogházbüntetés végrehajtása felfüggesztésének nincs akadálya. E heti *Büntetőjogi Döntvénytár* mellékletünkön közöljük a Curiának 1909. évi 4308. számu végzését, melyben a legfelső birőság — eltérőleg nehány nappal korábban hozott 4143. számu határozatában kifejezésre jutott állásfoglalásától — a kérdést ugyanily értelemben oldja meg. Remélhető most már, hogy ama néhány hónap alatt, mig a kérdés még aktuális, a joggyakorlat egyöntetüen ezt a nézetet fogja követni.

Megbeszélés tárgyává tette a tanár ur azt a kérdést is, hogy vajjon a *Btk. 85. §-ának 4. pontja* alapján kiszabott s egy hónapot meg nem haladó *elzárásbüntetés* végrehajtása egy vagy három évi próbaidőre függesztendő-e föl? Konkluziója, hogy ily esetben a próbaidő három év.

Nem oszthatom ezt a felfogást.

Eltekintve ugyanis attól a különben már önmagában eldöntő jelentőségü körülménytől, hogy a BN. 1. §-a a «fogház»-büntetés felfüggesztésére tüz három évi próbaidőt, a BN. 8. §-a nem tartalmaz semmiféle megállapitást vagy utalást a tekintetben, hogy a felfüggeszthető elzárásbüntetés mily törvényes rendelkezések alapján szabatott ki.

Bármiféle distinctio ez irányban s különösen a vádlott terhére: törvényellenes.

A BN. 1. §-a alapján történő felfüggesztésnél más az eset. Ott a Btk. 92. vagy 66. §-ának alkalmazásával kirótt fogházbüntetés kifejezetten kivételesen felfüggeszthetetlen (BN. 2. §. 1. pont). Ha tehát konstruálhatók esetek még, melyekben ezeken kivül is fogházbüntetés szabható ki a Btk. különös része értelmében büntettet képező cselekményekért s ilyenek éppen a törvényi korrekczionalizáczió fentebb emlitett esetei, a birőság a büntetést felfüggesztheti.

Vagyis az in concreto fogházzal sujtott vétségek között vannak felfüggeszthető és felfüggeszthetetlen büntetéseket maguk után vonóak, ellenben az elzárással sujtott büntetendő cselekményekre vonatkozóan sulyosabb és enyhébb természetüek között való különböztetésre nincs alap.

Éppen abból, hogy a BN. 8. §-a, czimfelirata szerint is, nem a «kihágások»-ra kiszabott büntetések végrehajtásának felfüggesztéséről, hanem «a Kbtk. I. részének» kiegészitéséről rendelkezik, szerény nézetem szerint az következik, hogy az e §-ban meghatározott tartamu elzárásbüntetés felfüggesztése esetén a próbaidő akkor is egy esztendő, ha az elzárásbüntetés az I. rész 32. §-a alapján állapittatik meg.

Mikor a törvényhozó a Btk. 85. §-ának 4. pontja szerint rendőri büntetéssel sujtott cselekményekhez vétségi következményeket kivánt füzni, azt az akaratát kétséget nem hagyólag kifejezésre is juttatta. Ily nyilt törvényszó alapján számittatik p. o. a bünvádi eljárásnak, vagy a kiszabott büntetés végrehajtásának elévülése a vétségi skála szerint (Btk. 106. §. utolsó bekezdés, 120. §. utolsó bekezdés).

Hogy valójában *mit akart* a törvényhozó, mint a tisztelt tanár ur kérdi, hiu kisérlet vizsgálni. Egyszerüen nem *akarhatott* semmit. Hiszen a BN.-nak a büntetésvégrehajtás felfüggesztéséről szóló I. fejezete a fiatalkoruakra vonatkozó intézkedéseket tartalmazó II. fejezettel egyidejüleg volt életbelépendő, mely pedig a Btk. 85. s a Kbtk. 32. §-ait hatályon kivül helyezi. Ha az életbeléptetés az eredeti terv szerint történhetik vala, a kérdés föl sem merül.

Önként következik a mondottakból, hogy a rendőri büntetéskép kiszabott pénzbüntetés felfüggesztésére is a BN. 8. §-a irányadó.

Közbevetőleg jelzi czikkiró ur abbeli álláspontját, hogy 1910 január elseje után a fiatalkorura kiszabott fogházbüntetés (BN. 26. §.) nem lészen fölfüggeszthető.

Ezt a véleményt sem oszthatom.

A BN. II. fejezete nem tartalmazza a fiatalkoruak büntetési rendszerének összes szabályait. A fejezet bevezető rendelkezése is csak bizonyos §-ok hatályon kivül helyezéséről szól. A Btk. általános részének számos, mondhatni a legtöbb §-a élő jog marad a fiatalkoruakra vonatkozólag. Ilyen marad a BN.-nak a Btk. általános részéhez csatlakozó I. fejezete is. Hogy a BN. 17. §-a a foganatba vehető «intézkedések» között a büntetés végrehajtásának fölfüggesztését nem sorolja föl, nem jelenti, hogy azt a fiatalkoruak elleni bünvádi eljárás során a próbárabocsátás pótolja; ez csupán annak a fölfogásnak kifejeződése, hogy a büntetés végrehajtásának felfüggesztése nem önálló intézkedés-faj, hanem az egyik «intézkedés» foganatositási módozata. Ennek felel meg különben az is, hogy a Btk 20. §-abeli felsorolás sem egészittetik ki a fogházbüntetés felfüggesztésével, mint sajátlagos büntetési eszközzel.

Dr. Lengyel Aurél.

A közigazgatási birőság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései.

I. A Jogtudományi Közlöny 22. számában a fenti czimen közrebocsátott soraimat részletes kritika alá vette a 29. és 32. számban dr. Kondor Aladár curiai tanácsjegyző ur. Bár egészben véve igen hálás vagyok értekezésemet itt-ott csiszoló, sokszor

czáfoló megjegyzéseiért, — amelyeknek részben készséggel alá vetem magamat, — mégis az objektiv igazság érdekében nem hallgathatom el a következőket.

A hatásköri bíróságról szóló törvény kétségtelenül a magyar jogrend egyik igen lényeges láncszeme; alkotmánybiztositó jelentőségét teljes mértékben kiemeltem a hatásköri biráskodás elméletéről irott s kivonatban az Egyetemi Lapokban (XXII. évf. 6. és 7. szám) közzétett értekezésemben. A törvény alkotóit a legnemesebb törekvés vezette s az Indokolás számos helyén megnyilatkozó alkotmányos szellem minden idők kormányának dicsőségére válhat.

Az amit hibáztattunk, főleg a 7. §. tökéletlen megszövegezése volt. Ha a kormánynak tényleg az az intenciója — ami a törvény 1. §-ában is kifejezésre jutott s az Indokolásban is léptennyomon felcsillan, hogy tudniillik a rendes bíróság, közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság hármas viszonylatában felmerülő összes hatásköri összeütközéseket a hatásköri bíróság hatáskörébe akarja utalni, — akkor a 7. §. felsorolására nincs szükség. Elég lett volna az 1. §-t a 7. §. utolsóelőtti bekezdésével kiegésziteni és a 10. §. után megemliteni, hogy azon esetekben, mikor az összeütközést a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság közt mindkét hatóságnak saját hatáskörét jogerősen megállapitó határozata okozta, a 8., 9., és 10. §-ok az 1896: XXVI. tcz. 101., 103. és 131. §-aiban megállapitott eltérésekkel alkalmazandók.

Ezen világos és félre nem érthető eljárás helyett kaptuk a 7. §-t, a melyről bizony csak a legnagyobb jóakarattal lehetne elmondani azt, amit róla a főrendiháznak a közjogi és törvénykezési bizottság jelentett, hogy t. i. az 1896. évi XXVI. tcz. 131. §-ának kiegészitésével a hármas viszonylatban felmerülő összes összeütközési eseteket kimeriti.

Mert hogy hiányok vannak, az kétségtelen. Egyrészt egyes esetek nincsenek felsorolva, másrészt a szabályozás sokszor oly homályos, hogy a legkiválóbb jogászok is ellentétesen értelmezték. (Pl. Wlassics és Oberschall vitája.) Ha az indokolás szerint «önként» értetik is az, hogy a hatásköri összeütközés felmerüléséhez nem szükséges, hogy azt mind a két hatóságnak a 7. §. ugyanazon pontjában megjelölt határozata idézze elő, taxativ felsorolásoknak mégis kimeritőeknek kell lenniök. Már a képviselőház igazságügyi bizottsága szükségesnek tartotta a 7. §-t az 5. ponttal kiegészitení. De ezzel a 7. §. nem lesz teljes.

II. Ezuttal nincs módunkban a válasz szük keretei között a 7. §. hiányaira vonatkozó összes érveinket előadni. Csak a közigazgatási bíróság hatáskörére teszünk néhány megjegyzést.

1. Bár az 1896. évi XXVI. tcz. tendenciája kétségtelenül az, hogy csak magasabbrangu hatóságok határozatai legyenek a közigazgatási bíróság előtt panaszolhatók, mégis előfordul, hogy az elsőfokon döntő hatóság határozata ellen közvetlenül lehet a közigazgatási bírósághoz fordulni (pl. a 22. §. szerint bármely közigazgatási hatóság bizonyitványkiadást megtagadó határozata ellen.) Ilyenkor a felebbviteli forumok kimeritése felesleges.

2. Jogerős határozatnak lényeges alkateleme a végrehajthatóság, hisz vannak végrehajtható nem jogerős határozatok is. A panaszszal megtámadott közigazgatási határozatok általában végre nem hajthatók. Sokszor a közigazgatási bíróság kifejezetten felebbviteli fórum; igy a panaszt visszautasitó hatósági határozat ellen a közigazgatási bírósághoz intézendő «felfolyamodásnak» van helye (1896. évi XXVI. tcz. 98. §.), a képviselőválasztási elnök v. küldöttségi elnök ellen lefolytatott vizsgálat eredménye felett «másodfokon» a közigazgatási bíróság határoz. (1899. évi XV. tcz. 162. §.)

3. Az 1899. évi XIV. tcz. és az 1899. évi XV. tcz. büntető hatáskört ruház a közigazgatási bíróságra. Kétségtelen, hogy a fegyelmi ügyben eljáró közigazgatási bíróság és más fegyelmi közigazgatási hatóságok között a hatásköri összeütközések épp annyi válfaja állhat elő, mint pl. a büntető ügyben eljáró közigazgatási és rendes bíróságok között és az 1896. évi XXVI. tcz. természetéből folyó korlátozások elesnek.

4. A közigazgatási bíróság az 1896. évi XXVI. tcz. 17. §-a szerint a jogvitás kérdéssel kapcsolatos, különben a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartozó kérdés eldöntésére is hatáskörrel bir; sőt volt eset rá, hogy a minisztertanács, mint hatásköri bíróság a közigazgatási bíróság visszautasitó határozata ellenére a közigazgatási bíróság hatáskörébe utalt pusztán a 17. §. 2. bekezdése alapján egy ügyet. (1900. évi 69,061. I. M. sz. a.) Igy igen könnyen előállhat, hogy a közigazgatási bíróság oly ügyben határoz, melyet egy közigazgatási hatóság már jogerősen vagy «nem jogerősen» elbirált.

5. A hatásköri összeütközések egy része a törvény hézagai, homályossága, a hatóságok ellentétes értelmezése következtében áll elő s a hatásköri bíróságnak döntvényszerü határozat hozatalára ad alkalmat. A hatásköri összeütközések másik csoportját a hatóságok tévedései, rosszakarata, a kormányok abszolutisztikus törekvései okozzák s a hatásköri bíróság sablonos — pusztán a törvényt kijelentő — határozatait vonják maguk után. A mig a hatásköri biráskodás szervezésénél kétségtelenül az első csoport esetei az irányadóak, addig nem szabad elfeledkezni a második csoportról sem, amely a legképtelenebb, a törvényhozó által előre alig látható eseteket is felölel. Egy hatásköri összeütközést pl. az okozott, hogy dr. V. S.-nak a szegedi pénzügyigazgató 1898. évi 46.723. sz. határozata ellen a pénzügyminiszterhez intézett felfolyamodását kiadói tévedésből a közigazgatási bírósághoz terjesztették fel s a közigazgatási bíróság hatáskörét az ügyre a pénzügyigazgatónak a tévedést jelentő felterjesztése daczára megállapitotta; itt a pénzügyigazgató határozata nem volt jogerős, hisz a fél kellő időben felfolyamodással élt s a minisztertanács 1899. évi 46,089. I. M. sz. döntése szerint az ügy végső fokon a pénzügyminiszternek hatáskörébe tartozott s a hatásköri összeütközés mégis előállott. Az 1902. évi 30.899. I. M. sz. döntéssel szintén azt mondta ki a minisztertanács, hogy egy közgyülési határozat ellen intézett felebbezés elbirálása közigazgatási utra, tehát a belügyminiszterhez tartozik s a közigazgatási bíróság a felebbezéssel egyidejüleg beadott panaszra mégis már előzőleg megállapitotta hatáskörét. A Grecsák-féle Döntvénytár több oly esetet közöl (pl. 1899. évi 8513., 45.216.; 1898. évi 8513.; 1907. évi 2526., 24.519. I. M. sz. a., stb.), amelyekben a közigazgatási bíróság már az ügy jogerős befejezése előtt határozott vagy amelyekben a jogerősség legalább is kétes, a minisztertanács hatásköri határozatától függő volt. Nagyon üdvös tehát pl. a magy. polg. perrendtartásról szóló 1902. évi javaslat 52. §-a, mely a rendes bíróságok között felmerülő negativ összeütközésekről annak daczára intézkedik, hogy a 14. §. szerint ily összeütközések fel se merülhetnének.

6. Végre az sem hagyható figyelmen kivül, hogy a közigazgatási bíróság hatásköre évről-évre gyarapodik és sokszor eredeti hivatásával csak igen kevéssé összevágó ügyekkel; a hatásköri bíróság hatásköre ellenben lépten-nyomon nem módositható. Szerény nézetünk szerint semmi kivetendő sem lenne abban, ha a hatásköri bíróság hatásköre eddig még fel nem merült, de a jövőben esetleg felmerülhető esetekre is megállapittatnék.

Ezek, az 1896. évi XXVI. tcz. intenczióit meghaladó szempontok vezettek, mikor minden elméletileg elképzelhető eset megoldását szükségesnek tartottam. Mert ha igaz is lenne, hogy az 1907. évi LXI. tcz. 7. §-a az 1896. évi XXVI. tcz. szellemében felmerülhető összes összeütközési eseteket megoldja, akkor is, aki a fent elősorolt érvek közül csak egyet is elfogad, aki különösen belátja, hogy nem jogerős közigazgatási határozatok már eddig is módot adtak a közigazgatási bírósággal szemben hatásköri összeütközésre, az feltétlenül szükségesnek fogja tartani az előbbi czikkemben részletezett összes esetek szabályozását.

III. Az 1907. évi LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdése már megszövegezésében is homályos és tökéletlen. Az 1896. évi XXVI. tczikk rendelkezéseinek, és pedig főleg a 101. és 131. §-nak fenntartása ugyanis csakis az 1907. évi LXI. tcz. 8., 9. és 10. §-ait helyezi hatályon kivül, de nem az egész eljárást. Tehát a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság pozitiv hatásköri összeütközése is az 1907. évi LXI. tcz. értelmében eldöntendő összeütközés és csak a 8., 9. és 10. §-ai alól van kivonva.

Félreértésre adhat alkalmat, hogy a törvény csupán a 7. §. 2. pontjának megfelelő összeütközésről beszél, amely pedig az Indokolás szerint is a pozitiv összeütközések csakis egy, gyakorlatilag nem is jelentős esete, holott az Indokolás és az 1201/1908. M. E. sz. végrehajtási rendelet szerint is kétségtelen, hogy az 1896. évi XXVI. tcz. hatálya az összes pozitiv összeütközésre fenntartatott és az 1907. évi LXI. tcz. II. fejezete csakis a negativ összeütközés esetére nyer alkalmazást. Az 1908. Hb. 13. sz. eset is tehát nem a 7. §. 5. pontja, hanem az utolsó bekezdése alá esik.

Lényeges hiány, hogy az 1896. évi XXVI. tcz. 101. és 131. §-a nem is alkalmazható minden pozitiv összeütközési esetre. Lehet, hogy a közigazgatási bírósághoz nem panasz utján kerül az ügy (hanem pl. az 1899. évi XV. tcz. 162. §-a szerint); lehet, hogy a közigazgatási hatóság nem tesz hatásköri kifogást vagy a miniszter utólag állapitja meg hatáskörét; az összeütközést hatósági panasz is okozhatja (pl. 1902. évi 27,850. I. M. sz.), mikor kifogás nem is tehető, stb.; egy szóval képzelhetők esetek, amelyekre az 1896. évi XXVI. tcz. eljárása nem is alkalmazható s amelyek igy szabályozatlanul maradnak.

Az 1896. évi XXVI. tcz. eljárása továbbá elméletileg nem jogosult, mert lényegileg nem vezet egyébre, mint hogy a közigazgatási hatóság a 101. §. szerint tett hatásköri kifogásával a közigazgatási bíróság hatáskörébe avatkozik, annak eljárását a 131. §. szerint megakasztja.

És végre gyakorlatilag sem megfelelő az 1907. évi LXI. tcz. 7. §-ának utolsó bekezdése. Amig ugyanis a hatásköri összeütközéseket a minisztertanács intézte el, az 1896. évi XXVI. tcz. 131. §-a módot adott arra, hogy a minisztertanács a vitás kérdést az esetek tulnyomó részében épp a hatásköri kifogást tevő miniszter előadása alapján a közigazgatás körébe utalta. A hatásköri bíróság felállitása után a 131. §. már ezen különben is kétes értékü czélra sem megfelelő és csakis az eljárás elhuzását okozza.

Ha a törvény nincs is azon az álláspontón, hogy a közigazgatási bíróság hatáskört megállapitó határozata után nincs szükség már hatásköri biráskodásra, s megengedi a közigazgatás hatásköri kifogását és ezzel módot ad az összeütközés felmerültére, akkor is hibáztatandó a 131. §. fenntartása, amely a fentiek szerint semmiesetre sem áll a tökéletesség ama magas fokán, hogy érette az 1907. évi LXI. tcz. eljárásának egységét érdemes volt megbontani.

VI. Dr. Kondor Aladár ur kifogásolta, hogy a negativ hatásköri határozatot egypárszor rövidség és magyarosság kedvéért «visszautasitó» határozatnak neveztem s azt állitotta, hogy a közigazgatási bíróság csak az 1896. évi XXVI. tcz. 104., 105., 140. és 151. §-a esetében hoz visszautasitó határozatot, «egyéb esetekben sohasem». Ezen állitással szemben kétségtelen tény, hogy a közigazgatási bíróság hatáskörhiány esetén is visszautasitja a panaszt és szinte állandó formula: «a m. kir. közigazgatási bíróság a panaszt nyilvános ülésében az 1896. évi XXVI. tcz. 131. §-a alapján vizsgálat alá vevén az ügy érdemébe bocsátkozás nélkül, hatáskör hiánya miatt visszautasitja.» (Pl. 1072/1906. K. sz.) Az érdemben való elutasitással szemben a hatáskörhiányból való visszautasitás tehát nemcsak elméletileg jogosult, de még a gyakorlatnak is megfelelő szóhasználat.

V. Az előző czikk fejtegetéseinek azon eredményét, hogy a közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság pozitiv hatásköri vitái mellőzendők s a közigazgatási bíróság hatásköre legyen az érvényes, helyszükéből már nincs módomban bővebben indokolni; de a dr. Kondor Aladár ur által idézett tekintélyek véleménye után fölösleges is. Ha a rendes bíróság jogerős érdemi határozata után hatásköri vitának már nincs helye, a közigazgatási bíróság saját hatáskörét megállapitó határozata ugyanazon indokból ruházandó fel ezen hatálylyal; mert mig a rendes birói hatáskör végleg csak a jogerős érdemi határozattal van tisztázva, a közigazgatási bíróság hatásköri határozata azonnal jogerős és a hatáskör szempontjából a rendes bíróság jogerős érdemi határozatával egyenlő értékü, dr. Kondor Aladár ur is elismeri, hogy az 1896. évi XXVI. tcz. 131. §-a alkotmánybiztositó szempontból tökéletlen; de akkor az 1907. évi LXI. tcz. megalkotásánál meg kellett volna ragadni az alkalmat annak a tökéletlenségnek kiköszörülésére, amely tán csak évtizedek multán kerül megint törvényhozói átvizsgálás alá. *Dr. Egyed István.*

A kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárásról és a kereskedelmi törvényen alapuló birságolásról.

A kereskedelmi törvény 218—221., 246. és 462. §-aiban meghatározott cselekvényeket kereskedelmi vétségeknek szokás nevezni. Ez az elnevezés törvényi szentesitésben is részesült, amennyiben a bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897: XXXIV. tcz. ezeket a cselekvényeket a «kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek»-nek nevezi, amidőn 28. §-ának 3. bekezdésében felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy az ezek eseteiben követendő eljárást szabályozza.

Ezen a törvényi felhatalmazáson alapuló szabályozás, az 1906. évi november 29-én T. 2156. sz. alatt kiadott igazságügyminiszteri rendeletben történt meg, mely rendelet hatályon kivül helyezte az ezen cselekvények tekintetében előzőleg követett eljárás alapjául szolgált. az 1881. évi november hó 1-én 3269. sz. alatt kiadott igazságügyminiszteri rendelet 50. §-ában foglalt rendelkezéseket, melyek csak szükszavu, általános utmutatásul szolgáltak s csak a gyakorlatban fejlődött ki az eljárás oly irányban, hogy a bíróságok ezen cselekvényekben a panaszlott fél meghallgatása és a szükséghez képest bizonyitás felvétele mellett határoztak.

A kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárás mellett fennáll a kereskedelmi törvény 21. §-án alapuló birságolási eljárás. Ezen törvényszakasz ugyanis azt rendeli, hogy a czégbiróságok által az, aki a törvénynek a czégbejegyzésre vonatkozó rendeleteit meg nem tartja, erre 1000 K-ig terjedhető pénzbirsággal szoritandó. Ezen rendelkezéshez képest a bíróság határozott összegü pénzbirság kilátásba helyezése mellett felhivja a mulasztó felet, hogy a törvény rendeletének 14 nap alatt tegyen eleget, ha a fél ennek a felhivásnak a kitüzött határidő alatt nem tesz eleget, a bíróság a kilátásba helyezett pénzbirságot kiszabja és a felet rendszerint fokozott nagyságu pénzbirság kilátásba helyezése mellett ujból felhivja a teljesitésre s a birságolást folytatja mindaddig, amig a fél a törvény rendeletének eleget nem tesz.

A két eljárás jellegét egymáshoz viszonyitva, a kereskedelmi törvény 21. §-án alapuló birságolás kényszeritő eszköz, a kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárás a befejezett cselekvények megtorlását czélozza. A birság alkalmazható többször, annyiszor, ahányszor a bíróság felhivása eredménytelen marad; a kereskedelmi törvény 218—221. és 246. §-aiban meghatározott cselekvényekre a büntetés a dolog természete szerint csak egyszer szabható ki. A birságolás előzetes felszólitást tételez fel, amely felszólitásban számszerint kiteendő az összeg, mely nem teljesités esetén birságként ki fog szabatni; a kereskedelmi vétségekre vonatkozó eljárás folyamatba tétele és a büntetés kiszabása előzetes felhivást nem kiván s ha esetleg történt is felszólitás, abban az alkalmazandó büntetés mérve meg nem jelölthetett, mert ezekre a cselekvényekre a bíróság hármas tanácsülésben, utólagos mérlegeléssel, a panaszlott esetleges mentségeihez képest szabja ki a büntetést. A kereskedelmi törvény 218—219. §-aiban meghatározott cselekvények jórészt olyanok is, hogy azokra természetüknél fogva nem volna alkalmazható az előzetes felszólitás; a kereskedelmi törvény 221. §-ának 1—3. pontjaiban meghatározott cselekvények azonban olyanok, hogy azoknál az előzetes felhivás birság kilátásba helyezhetése esetén nagyon üdvösen volna alkalmazható.

A czégbiróságoknál szokásban is van, hogy a kereskedelmi törvény 221. §-ának 1—3. pontjaiban emlitett teljesitéseket, valamint a szövetkezeteknél a betüsoros névmutatók és a negyedévi tagváltozási kimutatások beterjesztését nyilvántartják és a határidők eredménytelen eltérése esetén felhivásokat bocsátanak ki. Csak az a kérdés, hogy ezek a felhivások milyen természetüek lehetnek: egyszerü figyelmeztetések-e a törvény rendeletének betartására, vagy pedig azokat birsággal való fenyegetéssel is kapcsolatba lehet hozni.

A kereskedelmi törvény 21. §-a csak a «czégbejegyzésre vonatkozó rendeletek» betartására való kényszerités végett rendeli a birságolást s nem tartalmaz semmi oly intézkedést, mely szerint a nem «czégbejegyzésre» vonatkozó egyéb rendeleteinek betartására a mulasztót pénzbirsággal lehetne szoritani, már pedig az általános elvekhez képest a birságolást a törvényben meg nem jelölt esetekre analogia utján kiterjeszteni nem lehetne. Ennek daczára a gyakorlatban nyilvánul oly hajlam, hogy a 21. §-on alapuló birságolás alkalmaztassék a kereskedelmi törvény rendelkezéseibe ütköző mindazokkal a mulasztásokkal szemben, amelyekre külön büntetési szankczió megállapitva nincs is.

Ugy látszik azonban, hogy a gyakorlat ezen irányát befejezettnek tekinteni még nem lehet; a szegedi kir. tábla csak a legujabban is hozott egy határozatot (2013 1909. ker. sz.), melyben idevonatkozóan kijelentette: «a pénzbirság alkalmazhatására vonatkozó törvényes rendelkezések joghasonszerüség utján ki nem terjeszthetők».

Ennek az általános elvi szabálynak a kereskedelmi törvényre vonatkozóan való következetes keresztülvitele azonban visszás jogi helyzeteket teremtene, mert azonkivül, hogy a törvény számos rendelkezése illuzoriussá válnék, és a felügyeleti hatósággal felruházott czégbiróságok azon kényelmetlen helyzetben lennének, hogy tehetetlenül kellene nézniök a folytonos törvénysértéseket, a pénzbirsággal való kényszeritès eszközének a czégbiróságtól való megtagadása egyes esetekben teljes fennakadást eredményezhetne.

Egy ilyen felmerülhető eset a következő: Az 1898 : IV. tcz. 5. §-ának utolsó bekezdése rendelkezik, hogy törvényszéki czégbejegyzések szövegében a községek hivatalos nevének használata kötelező, amiből következik, hogy ugy a magyar, mint az idegen nyelvü czégszövegben a község hivatalosan megállapitott neve a hivatalos irásmód szerint használandó. Nagykanizsa városnak neve azelőtt «Nagy-Kanizsa» volt, a belügyminiszter által megállapitott hivatalos neve: «Nagykanizsa». Ha egy régibb czég magyar szövegü czégében ez a név «Nagy-Kanizsa» irásmóddal foglaltatik, a németnyelvü czégszövegben pedig «Gross-Kanizsa» névvel, a czég legközelebbi czégbejegyzésének közzétételénél a kereskedelmi czégbejegyzések kihirdetésére felügyelő miniszteri biztos a község nevének törvénybe ütköző használata miatt előterjesztéssel élhet, amint ezt hasonló esetben meg is tette, s a birósságnak a községnév törvényszerü használata iránt a félnek utasitást kell adni (szegedi tábla 4690 ker. 1908. sz.), még pedig a czég szövegének megváltoztatása részvénytársaságoknál vagy szövetkezeteknél csak a közgyülésen, alapszabály-módositás utján történhetvén, az igazgatóságot kell utasitani, hogy összehivandó közgyülésen, a czégszövegnek megfelelő megváltoztatása iránt intézkedjék. De a törvényben nincs intézkedés arra, hogy az igazgatóságot birságolással közgyülés összehivására lehetne kényszeriteni, ha pedig csak sanctio nélkül utasittatik erre, könnyen ellenszegülhet s nem hiv össze közgyülést a czégszöveg megváltoztatása végett, de viszont a czégbiztos meg ennek a czégnek a bejegyzéseit a «Központi Értesitő»-ben nem teszi addig közzé, mig a czégszöveg a törvénynek megfelelőleg meg nem változtattatik. Ilyen állapotot pedig a jogrendezte terület meg nem türhet.

Az 1898 : XXIII. tcz. 28. §-a is szigoruan előirja, hogy a czégjegyzékbiróság az Országos Központi Hitelszövetkezet közgyülési jegyzőkönyvét megvizsgálni s ha abban a törvénybe vagy alapszabályba ütköző határozatokat észlel, azokat 15 nap alatt megsemmisiteni és a szövetkezetet ujabb szabályszerü határozathozatalra utasitani tartozik.

A kereskedelmi eljárást szabályozó 3269 1881. sz. igazságügyminiszteri rendelet 45. §-a pedig akként rendelkezik: ha az eljárás hivatalból tétetett folyamatba, pl. ha az előbbiek szerint az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó valamely szövetkezetnek a törvénybe vagy az alapszabályba ütköző határozata (gyakori a nyereségfelosztásra vonatkozó határozatoknál) megsemmisittetik, a biróság intézkedéseinek foganatositását hivatalból tartozik ellenőrizni.

De hogyan?

Nincs más mód, mint a birságolással való kényszerithetés kiterjesztését megengedni, mert ha elvül tartjuk is, hogy az általános jogelvek tiszteletben tartandók, mégis egy általános jogelv kedvéért nem lehet egy csomó törvényes intézkedést foganatositatlanul hagyni és nem lehet egy egész jogintézményt, minő a czégbiróságok felügyeleti hatósága, értéktelenné tenni.

Azonban, ha mindezek alapján el is ismertetnék, hogy a birságot mindazon esetekben megilleti a birsággal való fenyegetés s esetleg annak kiszabásának a joga, a hányszor a törvény valamely rendelete meg nem tartatik, a kereskedelmi törvény 221. §-ának 1—3. pontjaiban meghatározott mulasztások eseteiben a törvény rendeletének betartására nem lehet pénzbirsággal való fenyegetéssel felhivást kibocsátani, mert az érvényben lévő eljárás szerint ezekre a cselekményekre a biróság utólagos mérlegeléssel, mint befejezett tényekre, egyszersmindenkorra szabja ki a büntetést, ugy, hogy a büntetés kiszabásával ezekkel szemben a biróság teendője megszünik, a mulasztás véglegessé válik, hacsak a fél saját jószántából nem pótolja a mulasztást; mód azonban, hogy erre kényszerithető legyen, nincs.

Ha tekintjük, hogy a törvény vonatkozó rendeleteinek betartása felette nagyjelentőségü a részvénytársaságokra és szövetkezetre, pl. az évi közgyülés meg nem tartása, az évi mérleg el nem készitése és meg nem állapitása mérhetetlen zavart és bonyodalmat okozhat életükben; ha tekintjük, hogy ezektől a felügyeletet gyakorló biróság könnyen megmenthetné őket, ha az illető közegeket idejekorán alkalmazott kényszerrel még kellő időben való teljesitésükre szoríthatná; s végül, ha tekintjük, hogy a felügyelő czégbiróságra is kellemesebb a helyzet, ha egy kezdődő mulasztást észlelvén — ami a nyilvántartási rendszer mellett könnyü — felléphet és kényszer alkalmazásával megakadályozhatja annak véglegessé válását, mint végig nézni, hogy a mulasztás a befejezettségig eljusson és akkor fellépni és büntetni: kétségtelen, hogy a jelenlegi rendezés nem megfelelőbb s nem valószinütlen, hogy akad czégelőadó, aki a midőn pl. a közgyülési jegyzőkönyv beterjesztése iránt felhivást bocsát ki, használja azt a blankettát, melyet az évnegyedes kimutatások beterjesztése iránt való felhivásoknál használ s annak a birsággal való fenyegetést tartalmazó részét is kitölti annál is inkább, mert a fenyegetés rendszerint eredményes lesz és a birság kiszabásának szüksége elmarad.

Még szembetünőbben kell észlelnie a birósságnak fegyvertelenségét akkor, ha valamely rendes közgyülést összes határozataival együtt semmisnek nyilvánit — nincs módjában intézkedhetni, hogy ujabb szabályszerü közgyülés tartassék — adhat ugyan utasitást, de ezt szankcióhoz nem kötheti s az esetleges eredménytelenségre gondolva, nem tehet mást, mint az ügyet skontróba helyezi oly időre, mikor a kereskedelmi törvény 221. §-ának 1. vagy 2. pontjában meghatározott cselekvények egyike megállapitható lesz s azután a hivatkozott igazságügyminiszteri rendeletben szabályozott eljárás folyamatba tétele iránt intézkedik.

Dr. Bándy Ferencz,
nagybecskereki kir. törvényszéki jegyző.

A teljeskoruak gyámság alá helyezéséről.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 7. §-a szerint. «A biróság gyámság alá helyezi azt: 1. aki tartós elmebetegség, vagy elmegyengeség miatt magáról vagy ügyeiről gondoskodni nem képes; 2. aki pazarlásával, vagy iszákosságával önmagát, vagy családját az elszegényedés veszélyének teszi ki; 3. aki elmebetegsége, elmegyöngesége, vagy iszákossága miatt közveszélyes».

I. Vizsgálva a tervezetnek a gyámságra (7—10. §.) és gondnokságra (468—484. §.) vonatkozó rendelkezéseit, azt látjuk, hogy mig az 1877 : XX. tcz.-ben a két intézmény megkülönböztetési alapja az, hogy a kiskoruak gyámság alá, a teljeskoruak pedig gondnokság alá helyeztetnek, addig a tervezetben ugy a gyámság, mint a gondnokság korra való tekintet nélkül bárkire kiterjedhet s a megkülönböztetés alapja (469—470. §-tól eltekintve) inkább az, hogy a gondnok-kirendelés nem a gondnokolt személyében megállapitott hibák, személyes fogyatkozások okából történik, és a gondnokolt személyére ki nem terjed (csak annak bizonyos ügyeire, vagyonkörére), mig gyámság alá helyezésnek csakis a gyámolt személyében fekvő szabálytalanságok miatt van helye és a gyámolt személyére is kiterjed annak hatálya.

Eltérést csak a 469—70. §. mutat.

469. §.: «A gyámhatóság gondnokot rendel gyámság alá nem helyezett oly teljeskoru részére, akiről igazolják, hogy testi fogyatkozás miatt, különösen mert vak, süket vagy néma, továbbá együgyüség, elaggottság, vagy hosszantartó nehéz betegség okából magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni nem képes stb.»

470. §.: «Gondnokot rendel a gyámhatóság gyámság alá nem helyezett oly teljeskoru részére is, akit elmebetegség gyanuja miatt nyilvános gyógyintézetbe megfigyelés végett felvettek, vagy aki az illetékes hatósági orvos bizonyitványa alapján elmebetegnek vélelmezhető.»

(A Jogt. Közl. folyó évi 3-ik számában már kifejtettem s indokoltam abbeli véleményemet, mely szerint a tervezet 2. §-ának a kiskoruság meghosszabbitásáról szóló 2—3-ik bekezdése törlendő és a fejletlenség, mint gyámság alá helyezési ok a fent idézett 7. §. 1. pontjába bevonandó volna.)

A tervezetnek azon elve, melylyel a gyámság alá helyezés és gondnok-kirendelés eseteinek különbségét az 1877 : XX. törvénytől eltérőleg a fent emlitett uj alapon szabályozza, igen helyes, de a 469—70. §. rendelkezése érthetetlen.

Igaz, hogy a 7. §-ban felsorolt gyámság alá helyezési czimek az agy, illetve idegrendszer többé-kevésbbé állandó és folytonos betegségei, mig a 469. §-ban emlitett czimek részben testi fogyatkozások, de e czimkülönbség a jogrendszer egyöntetüségének megrontására alapul nem szolgálhat.

A czimnél sokkal lényegesebb az ok, már pedig valamint a gyámság alá helyezésnek tulajdonképeni oka nem a gyámolt agyának, idegrendszerének egészségtelensége, hanem az, hogy «magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni nem képes» (7. §. 1. pont), illetőleg, hogy önmagára, családjára (7. §. 2. pont), vagy a közre (7. §. 3. pont) veszélyes, éppen ugy a 469. §-ban szabályozott gondnokság alá helyezés igazi oka sem a testi fogyatkozás, együgyüség, elaggottság fenforgása, hanem az, hogy «magáról vagy ügyeiről gondoskodni nem képes».

Sőt tekintve, hogy a 469. §-ban felsorolt egyes fogyatkozásoknak, mint pl. a vakságnak, némaságnak, továbbá az együgyüségnek, de még az elaggottságnak és süketségnek is számos esetben kizárólag az agy, — illetve idegrendszer valamely részének betegsége, bénasága, vagy gyönge, — kimerült volta az okozója, nem pedig a testi szerv hiányossága, továbbá miután egy süket, vak, néma, vagy pláne együgyü és elaggott, szellemileg sokkal alacsonyabb fokon állhat, mint pl. a tékozló, vagy iszákos ember: a fogyatkozás természete és a szellemi niveau különbsége figyelembe észszerüleg nem is jöhet.

Hogy ily körülmények közt miért helyesebb az önmagáról és vagyonáról való gondoskodásra képtelenné tevő testi fogyatkozásban szenvedőt, együgyüt és elaggottat gyámság helyett gondnokság alá helyezni, és jogviszonyait minden hasonlóság hiján a «hosszantartó nehéz betegségben» szenvedővel egyöntetüen szabályozni? nem értem!

Annál is kevésbbé érthető rendelkezése ez a tervezetnek, mert a 469. §-on alapuló gondnokság esetei — a «nehéz beteg» gondnokságától eltekintve — teljesen elütők a többi gondnoksági esetektől s lényegükben a 7. §. gyámságával azonos tartalmu intézkedések. Nevezetesen szemben a többi gondnoksági esetekkel, a 469. §-ban (és 470. §-ban) irt gondnokság alapja szintén a gondnokolt személyében fekvő egyéni fogyatkozás és a gondnokolt személyére is szükségképpen kiterjed az (legalább annyira, mint a tékozlóra és iszákosra az ő gyámjának hatalma), amit kétségtelenné tesz nemcsak a dolog természete, hanem a 478. §. is, mely «gondnokság alá» helyezésről beszél, mig a többi esetekben csak az illető vagyonjogi képviseletére rendelendő ki a gondnok, de «gondnokság alá» helyezésről szó sincs.

Szóval a 469. §. gondnokát a gyámmal szükségképpen azonos jogkörrel kellene felruházni (észszerü szabályozást tartva szem előtt), ugy, hogy az ily gondnok és gyám közt pusztán csak elnevezésbeli különbség lehetne, mig a gondnokság többi eseteitől tartalmilag merőben különböznék az.

Természetesen a közönséges muló jellegü betegségben szenvedőre — ha még oly «hosszantartó» és «nehéz» is az ő betegsége — a fent irottak nem vonatkoznak már csak azért sem, mert annak személye (jogi) felügyeletre soha nem szorul, a gyámságnak pedig az képezi alapját.

A 470. §-t merőben fölöslegessé teszi a 85. §-ban szabályozott feltételes és ideiglenes gyámság alá helyezés, csak a gyámság alá helyezendőnek magának is meg kell adni az eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztésének jogát.

Hogy a (Tervezet értelmében) gyámság alá helyezést (7—8. §.) maga a gyámság alá helyezendő egyáltalán ne kérhessen (9. §.), mig viszont gondnokság alá helyezést (469—70. §§.) csak maga a gondnokolandó legyen jogosult kérni, óriási hiba volna.

Akár szellemi, akár pedig állandó testi fogyatkozás okozza a gondoskodásra való képtelenséget, minthogy teljesen azonos érdekek védelméről van szó, azonosnak kell lennie az eljárásnak s főként az eljárás kérhetése iránti jogosultságnak.

Miért legyen köteles türni a hitves, a rokon és a gyámhatóság, hogy például az együgyü, süket, néma vagy más testi fogyatkozás miatt önmagáról s vagyonáról gondoskodni képtelen egyén személye, vagyona állandó veszélyben forogjon és viszont mi értelme annak, hogy a pazarló, iszákos stb. — érezvén különbeni vesztét — ne kérhesse a saját gondnokság alá helyeztetését, ha nincs más jogosult, aki annak megtételére hajlandó volna?

Igaz, hogy önmagának gyámság avagy gondnokság alá helyezését nem igen kéri senki, mert ha kell, inkább maga választ egy bármikor elmozditható vagyonkezelőt, a személye fölötti felügyeletet, ellenőrzést pedig nem igen tartják kivánatosnak, de mikor egyfelől nem teszi fölöslegessé ily jog statuálását (hiszen senkinek sincs ártalmára és az 1877 : XX. tcz. 31. §-a alapján ma is előfordul az néha-néha), másfelől pedig éppen azért csekély értéküek a 469 70. §§. mai formájukban, mivel előreláthatólag a gyakorlatban majdnem teljesen ismeretlen intézményt létesitenének.

Egyedül helyes megoldásnak a következő módositásokat vélem:

7. §.: «A bíróság gyámság alá helyezheti azt: 1., aki tartós elmebetegség, elmegyengeség, avagy fejletlensége miatt magáról vagy ügyeiről gondoskodni nem képes; 2., aki testi fogyatkozásai miatt, különösen mert vak, süket vagy néma, továbbá együgyüsége, elaggottsága okából magáról vagy ügyeiről kellően gondoskodni nem képes; 3., aki pazarlásával, vagy iszákosságával önmagát vagy családját az elszegényedés veszélyének teszi ki».

A Tervezet 7. §. 3. pontja (3.. «aki elmebetegsége, elmegyengesége, vagy iszákossága miatt közveszélyes») egészben kihagyandó volna alábbi okokból.

469. §.: «A gyámhatóság gondnokot rendel a gyámság alá nem helyezett oly teljeskoru ügyeinek vitelére, aki hosszantartó nehéz betegség okából ügyeinek vitelére nem képes».

«A gondnokság csak az illetőnek saját kérelmére rendelhető el. (A következő mondat kihagyandó.) A gondnokság arra az ügyre és időre van korlátozva, és amig a gondnokolt el nem járhat.»

A 490. §. pedig fölösleges lesz a 8. §. folytán, ha a gyámság alá helyezés iránti kérelem előterjesztésére a gyámság alá helyezendő maga is jogot nyer.

II. A 7. §. 3. pontjának értelme csak ugy volna, ha a gyámság alá helyezéssel a közveszélyesség megszünnék, mivel azonban a gyámságnak ilyen hatása el sem képzelhető, nem tudom a most emlitett rendelkezés értelmét kitalálni.

Igaz, hogy a gyámi hatalom a gyámolt személyére is kiterjed, azonban korántsem oly mérvben, hogy a gyám az ő gyámoltját állandóan őrizetben tartani köteles, vagy jogosult volna. (Hiszen akkor vagy minden idejét gyámoltja ellenőrzésére kellene forditania, vagy pedig a gyámolt személyes szabadságát teljesen megszüntetni!)

De fölösleges is a 3. pont óvatossága, mert: *a)* a közveszélyes elmebeteg hatósági intézkedés folytán amugy is feltétlenül elmegyógyintézetbe kerül s igy — eltekintve egyéni képességének fokától — pusztán eme körülmény folytán is az ügyeiről való gondoskodásra képtelenné válván, a 7. §. 1. pontja alapján gondnokság alá helyezendő, illetőleg helyezhető; *b)* ugyanez mondható a közveszélyes elmegyöngékről (?) azon hozzáadással, hogy «közveszélyes elmegyengeség nem is létezik, mert az oly elmefogyatkozás, melynek megnyilvánulása közveszélyes, már az elmebetegségek sorába tartozik; *c)* egyedül a közveszélyes iszákosságnak a 7. §. 2. pontját nem érintő esetei, vagyis az elszegényedés veszélyével nem járó közveszélyes iszákossági esetek volnának azok, melyeknek külön gyámi szabályozásáról egyáltalán szó eshetnék, azonban ha figyelembe veszszük a fennebb mondottakon kivül azt is, hogy a közveszélyes iszákosság fölötte ritka jelenség, és hogy az ily iszákosok — (kik különben is mondhatni kizárólag a munkás néposztály tagjai közül kerülnek ki) — az ivásra szükséges pénzt saját tevékenységükkel keresvén meg, annak hovafordítása tekintetében a gyám által nemcsak jogi, de rendszerint fizikai okokból sem korlátozhatók, nyilvánvaló, hogy a gyám kirendelése ily esetben teljesen fölösleges és hiábavaló, mert az iszákosságot nemcsak megakadályozni, de sőt csökkenteni sem képes.

III. A 9. §. értelmében: «Elmebetegeknek és gyengeelméjünek gyámság alá helyezését kérheti: a házastárs, az egyenes ágon rokon, a testvér, vagy a gyámhatóság».

«Pazarlónak és iszákosnak gyámság alá helyezését kérheti: a házastárs, vagy az egyenes ágon rokon, ilyenek nem létében a testvér vagy a gyámhatóság».

Részemről a most idézett két bekezdés összevonása mellett következőleg szabályoznám a gyámság alá helyezés kérhetésének jogát: «Gyámság alá helyezést kérhet maga a gyámság alá helyezendő, továbbá ennek házastársa, egyenes ágon rokona, testvére, az elhunyt testvér egyenes leszármazója és a gyámhatóság».

Hogy miért kivánatos magának a gyámság alá helyezendőnek is megadni e jogot, már korábban indokoltam.

Mindenesetre sajátos gondolatmenetre vall, hogy (a 9. §. értelmében) mig elmebetegség és elmegyengeség esetén a testvér és gyámhatóság feltétlenül jogosult az eljárás megindítását kérni, addig a pazarló s iszákos gyámság alá helyezését ugyanezek csak a házastárs s egyenesági rokon nem létében kérhetik, holott — ha már éppen eltérőleg akarjuk a két esetet szabályozni — a rácziő inkább szól a forditott szabályozás mellett.

Ugyanis az iszákos és pazarló gyámság alá helyezésének czélja a vagyon védelme, még pedig nemcsak a gyámolt, de az öröklésre hivatott rokonok érdekében is. Figyelembe véve már most, hogy a pazarlás vagy iszákosság miatt gyámság alá kerülők vagyona rendszerint nem szerzeményi — mert a pazarlók és iszákosok vagyont nem igen gyüjtenek — hanem rendesen az elhunyt szülőtől, nagyszülőtől örökölt ági vagyon, az ági vagyonban pedig törvényes örökösödés jogczimén nem az életben levő másik szülő, sem a házastárs nem örökösödik, hanem igenis a testvér (illetőleg oldalági rokon), nyilvánvaló, hogy éppen iszákosság és pazarlás esetén, lemenő ági rokon nem létében gyakran az oldalági rokonnak sokkal inkább áll érdekében a gyámság alá helyezés — az ági vagyon megóvása czéljából — mint a házastársnak és pláne az életben levő felmenő ágbeli rokonnak.

Ellenben elmebetegség és elmegyengeség esetén a vagyon nem igen lévén közvetlen veszélyben, a testvérnek kevésbbé lehet a szülőt és házastársat megelőző érdeke a gyámság alá helyezés.

Dr. Kruk Elemér.

Különfélék.

— **A leánykereskedelem elnyomására** a büntetőnovella példásan szigoru büntetéseket statuált. A napilapokban sürüen olvasható, hogy majd ebben, majd abban a városban jöttek rá a büntetőtörvény sulya alá eső üzelmekre. Az esetek gyakorisága nemcsak azt mutatja, hogy a leánykereskedés igen elharapódzott, de bizonysága annak is, hogy az üldözésre hivatott hatóságok komolyan veszik feladatukat. Bölcs intézkedése a belügyminiszternek, melylyel legutóbb a határrendőrséget — a vonatkozó törvényben csak általánosságban jelzett teendők részletezésekor — arra utasitotta, hogy az ily faju büntetendő cselekmények esetén mint nyomozó rendőri hatóság járjon el. Ez az üldözés energiáját mindenesetre növelni fogja. Egy ponton azonban hézag mutatkozik a leánykereskedelem elleni küzdelem terén. A hivatásos üzérek keresték s meg is lelték ugyanis azt a helyet, hol az ellenőrzés viszonylag a leglazább, hol tehát a koczkázat a legkisebb. Természetesen, az exportálás e helyen keresztül történik. E város pedig *Fiume*. Ha a helyi rendőrség államositásának politikai akadálya van is, a határrendőrség müködése kiterjesztésének mi sem áll utjában. *L.*

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A komáromi kir. törvényszék egy 18,000 K-ás rendes perben, amelyben némi jogi tudásra is volt szükség, az ügyvédek járandóságait költségeikkel együtt, a felperesét 242 K 5 fillér-, az alperesekét 211 K 5 fillér-, 155 K 90 fillér- s 102 K 45 fillérben állapitotta meg. Négy elemit végzett ügynök, ha ily összegü ügyletet közvetit, legalább 1000 K-át kap.

— **Nyilt kérdés.** Külföldi (osztrák) állampolgárnak Magyarországon ingó hagyatéka van; az illető egyén 30 évvel ezelőtt állandó lakhelyéről (Ausztriából) eltünt. Az örökösök a hagyaték megszerezhetése végett a holttányilvánitási eljárást óhajtanák megindítani s annak keresztülvitelével engem biztak meg. Kérdés, vajjon a holttányilvánitási eljárás a hazai bíróság előtt, avagy tekintettel az illetőnek idegen állampolgárságára, az illetékes külföldi hatóság előtt indítandó-e meg? *(Beküldelelt.)*

— **A Pécsi Patronage Kör,** ha valamely letartóztatott szabadulásakor vagy az ezt követő időben anyagi segélyezésre szorul, a szükséges összeget a rabsegélyző egylettől szerzi be, de azt sohasem bocsátja a szabadult kezére, hanem a pártfogó közvetitésével ruhanemüt, élelmiszert, tüzelőanyagot, munkaeszközöket, feldolgozandó nyers anyagot juttat a szabadultnak. A vidéken lakó szabadultat pártfogója lekiséri a vasuti állomásra, megváltja menetjegyét stb. Az 1908. év folyamán 272 letartóztatott részesült ily támogatásban. A családtámogatás terén az eljárás következő: A felkért pártfogó többszörönkint ellátogat az illető családhoz; buzditja, bátoritja a gyermekeivel magára maradt nőt; reábeszéléssel, ellenőrzéssel, irányitással arra törekszik, hogy a nő férje iránti házassági hüségét meg ne szegje, hogy gyermekeit gonddal nevelje, hogy munkájával a meglevő kis vagyont a férj szabadulásáig megtartsa stb. s mindezt elérendő, lehetőleg munkát szerez a nőnek, a gyermekeket, ha szükséges, az állami gyermekmenhelyben helyezteti el; ha a családnak kisebb adóssága van, azt kifizeti, a zálogban levő tárgyakat kiváltja, a lakbért a háziur kezéhez juttatja, a család megélhetését könnyitendő: élelmiszert, tüzifát, ruhanemüt szerez be (az erre szükséges összegeket az egyesület többnyire ismét a Rabsegélyző Egylettől kapja). Az elmult évben a Patronage Kör 38 családot vett ilyetén pártfogásba s 92 gyermeknél gyakorolt erkölcsgyámi felügyeletet. *A.*

— **A Pécs-Baranyai Gyermekvédelmi bizottság** az 1908. év folyamán 34 fiatalkorut, közöttük hat leánygyermeket, vett pártfogásába. Ezek közül nyolcznál nem volt szükség semmiféle beavatkozásra, a bíróság felmentő itéletet, illetve megszüntető végzést hozott s a csupán megtévedt fiatalkoru visszahelyeztetett szülőihez; hét gyermeket szintén az előbbi környezetbe lehetett visszahagyni, de ezeket a pártfogók felügyelete alatt tartották egy ideig; négy rövid időre elitélt fiatalkoru szabadulása után felügyelet mellett alkalmas munkaadónál helyeztetett el; egy az eljárás megszüntetése után elmegyógyintézetbe szállittatott; kilencz fiatalkoru az állami gyermekmenhely kötelékébe vétetett fel (egy közülök a budapesti állami gyermekmenhelybe), egy a székesfehérvári javitó-intézetbe utaltatott; négynek ügye még elintézés alatt áll. *A.*

— **Közvetitési dij igéretének visszavonása.** Egy háztulajdonos megbizott egy ingatlan közvetitő vállalatot házának eladásával és kötelezte magát a 430,000 K-ban meghatározott vételár 2%-ának közvetitési dijul való fizetésére, amennyiben az eladás a megbizott közvetitésével tényleg létrejön. A közvetitéssel megbizott a házeladást több értekezés és a telekkönyvi hivatalban való eljárás után egyik napilapban hirdette, a reflektánsokkal értekezett, amikor nyolcz nappal a megbizás adása után a háztulajdonos a megbizást tőle megvonta. A közvetitő erre 800 K kártérités iránt inditott keresetet. Mindhárom bíróság elutasitó itéletet hozott, kijelentve, hogy munkabérszerződések rendelkezései az ily közvetitési megbizásokra nem alkalmazhatók, mert az eladás közvetitése egy specziális szerződési kategória, amely nem nélkülözi az aleatorikus jelleget. A közvetitő önálló vállalkozó és a tulajdonos a közvetitési megbizással az ő elhatározási szabadságát nem korlátozta és neki joga marad az ügyletet egyáltalán megkötni, vagy meg nem kötni. A közvetitési dij a kifejtett tevékenységgel nem szokott arányban állani, hanem az elért eredménynyel. Ez a szempont is lehetetlenné teszi, hogy az egyes tevékenységi mozzanatokat különlegesen értékeljük. A magasabb dij kikötése rendszerint azért történik, mert az ily fáradságnak gyakran nincs eredménye, tehát a közvetitő fáradozása ily eredménytelen esetekben dijazatlanul marad.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A czégvédelem terjedelme.** Egy kis osztrák városban csődbe jutott *A.* butorkereskedő czég, melynek éveken át az «Arany szarvashoz» név alatt ismeretes házban volt az üzlete és éppen czért ezt a czégtoldatot használta is. A csődtömegtől az egész üzletet a czéghasználati joggal együtt megvette *B.* butorkereskedő. A ház tulajdonost cserélvén, az uj tulajdonos *B.*-nek felmondott és üzleti helyiségét *B.* egy konkurrensének, *C.*-nek adta ki. Mivel pedig *B.* a czégtoldatot tovább is használta, *C.* a czégbirósághoz kérte *B.* czégénél az «Arany szarvashoz» czégtoldat törlését. Mindhárom bíróság a kérelemnek helyt adott, mert *B.* a czégvalódiság elvének megfelelően csak addig használhatta a toldatot, amig az ő üzlete tényleg abban a házban volt, amely e néven ismeretes. Amikor e házból kiköltözött, a czégtoldat már nem felelt meg a valódiságnak és az «Arany szarvas»-ban üzletet nyitó czég méltán panaszkodhatik amiatt, hogy a meg nem felelő czégtoldat a két üzlet összetévesztésére alkalmas és igy az ő érdekeit sérti.

— **A psychiatriai tudományok müvelésére alakult német egyesület** (Deutscher Verein für Psychiatrie) legutóbbi kongresszusán a következő határozatokat fogadta el:

1. Ugy az orvosok, mint a birák különleges psychiatriai kiképzésben részesüljenek. Az orvosok a psychiatrián kivül ismerjék meg a büntető és magánjogi törvényhozást és a balesetbiztositási törvényeket. A birák kötelezve legyenek a törvényszéki lélektanból előadást hallgatni, bemutatásokkal és gyakorlatokkal; továbbá ismerjék meg a büntetés végrehajtási, javitó- és elmegyógyintézeteket. Mind biráknak, mind orvosoknak igen ajánltatik továbbképző kurzusok hallgatása.

2. A védelem által meghivott szakértők minden tekintetben, tehát az ügyiratok megtekintése tekintetében is egyenlő elbánásban részesitendők a bíróság által kirendelt szakértőkkel.

3. A gyermekbiróságok intézménye a külön ülnökökkel, nagy haladásként ismertetik el. Kivánatos volna ezen intézmény kötelezővé tétele.

4. Kivánatos a fiatalkoruakra vonatkozó minden büntető jogszabálynak, a gyermekbiróságok szervezetére vonatkozó szabályokat is beleértve, külön törvénybe való összefoglalása.

5. A német bünvádi perrendtartás értelmében, ha a vádlott felmentetik, akkor a magánvádló a költségek viselésére kötelezteti. Indokolt, hogy ha a vádlott elmebetegsége miatt mentetik fel, a költségekben a magánvádló ne marasztaltassék.

6. Ha a vádlott elmebetegsége kiderül, az ügyész ne legyen köteles a vádat elejteni, sem a bíróság az eljárást beszüntetni, hanem állapittassék meg, hogy a vádlott követte-e el a bűncselekményt.

7. Valamely elmebeteg vádlott vallomásáról felvett jegyzőkönyv felolvasásánál mindig legyen orvos-szakértő jelen.

8. Fontos vallomások lehetőleg szószerint veendők jegyzőkönyvbe. Különösen a szószerinti jegyzőkönyvezés legyen a szabály olyankor, amikor az orvos-szakértő ezt kivánatosnak mondja.

9. Amennyiben valamely tanu elmebeli állapota aggályosnak mutatkozik, orvosszakértő véleménye kérendő.

10. Nem esketendők meg vallomásukra az olyan tanuk, akiknek vallomása vagy észlelete beteges elmebeli állapotuk által befolyásoltatik. A meg nem esketésre vonatkozó határozat esetleg szakértő meghallgatása után a jegyzőkönyvben indokolandó.

11. Amennyiben az elitélt a szabadságvesztés büntetés végrehajtása alatt betegszik meg, a német bünvádi perrendtartás értelmében a büntetés végrehajtására rendelt intézettől elkülönitett kórházba helyezhető és az itt töltött idő a büntetésbe beszámitandó. E rendelkezés pótlásául kimondandó volna, hogy az igy transportált betegen a büntetés végrehajtása birói határozattal felfüggeszthető legyen, amennyiben a büntetés végrehajtásának folytatása az elitélt egészségének jelentékeny és a büntetés czélján kivül fekvő kárositását eredményezné.

12. Az orvos titoktartó kötelessége és a tanuzás megtagadására joga nemcsak azokra szoritkozzék, amelyeket a gyanusitott az orvossal közölt, hanem mindazokra kiterjesztessék, amelyeket az orvos maga észlelt.

— **A távirati czim védelme.** A *Schulze* név, mint ismeretes, Németországban nagyon elterjedt. Egy német vaskereskedő, hogy magát több hasonló nevü kereskedőtől megkülönböztesse, a következő távirati czimet használta: *Eisenschulze*. Ezen hivatalosan elismert czimet egy másik Schulze használván, a német birodalmi törvényszék felperes keresetének megfelelően ezen használatot jogellenesnek mondotta ki.

— **Nő mint törvényszéki biró?** A párisi Cour d'Appel első tanácsa mult héten vette ki az ügyvédi esküt Mme Grunberg-től, aki kijelentette, hogy a legközelebbi megüresedő birói állásra pályázni fog. Az «Avocate» azzal érvel, hogy a franczia birósági szervezeti jog szerint, ha a tanács valamelyik tagja akadályozva van s más bíróval nem pótolható, az elnök a jelenlevő ügyvédek közül kér fel valakit, hogy mint pótbiró müködjék; ha tehát a nőügyvéd, mint pótbiró itélkezhetik, rendes bíróvá is kinevezhető. Ezzel szemben a «Journal des Débats», elég udvariatlanul, kimutatja, hogy a nőügyvéd az emlitett módon pótbiróként sem szerepelhet.

— **Angol ügyvédi hagyatékok.** Az angol jogi szaklapok közölni szokták az elhunyt ügyvédek hagyatékára vonatkozó adatokat. A «Law Times» julius 24-iki számában öt ügyvéd hagyatékáról emlékezik meg, kiknek vagyona 780,000, 386,000, 238.000. 630,000, illetve 266,000 K-t tesz ki; a megelőző számban szerepel egy vidéki ügyvéd hagyatéka, melynek értéke 1.368,000 K, Általában az ügyvédek Angliában igen gyakran ilyen, a mi fogalmaink szerint jelentékeny vagyont hagynak örököseikre, bár viszont tagadhatatlan, hogy ott is meglehetős nagyszámu proletariátusa van a kar mindkét osztályának, ugy a barristereknek (tárgyaló ügyvédek), mint a solicitoroknak (ügyvivő ügyvédek).

— **Részvénytőke felemelése.** A részvénytársaság 50,000 font kölcsönt vett fel elsőbbségi kötvények ellenében, melyek szerint a kölcsön a tiszta üzleti haszonból hét éven át darabonkint 5 fontjával lesz visszafizetendő és pedig 10 font a kötvényre eső kölcsön fejében, 25 font pedig, mint a birtokosnak biztositott előny. A társaság nem tudott tiszta nyereséget felmutatni s a közgyülés elhatározta, hogy az 50,000 font kölcsönt visszafizeti, az alaptőkét pedig 300,000 fonttal felemeli, amiből 100,000 font értékü részvényt ad a kötvénybirtokosoknak a nekik járó 125,000 font biztositott előny megváltásául. Az elsőbiróság a határozatot jóváhagyja, a londoni főtörvényszék azonban megsemmisiti, mert a transactio be nem fizetett részvények kibocsátását s amennyiben a következő években nyereség mutatkoznék, osztaléknak az alaptőkéből való fizetését jelentené. A társaság hitelezőinek joguk van feltenni, hogy a kibocsátott részvény ellenértéke a társaság vagyonába csakugyan beruháztatott s igy a transactio őket megtéveszthetné.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Ügyvédjelölt, doctor juris, egy évi vidéki gyakorlattal, vidékre ügyvédi irodába ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban.

Dr. Wiener József, zólyomi ügyvéd, szeptember 1-ére kellő gyakorlattal biró, a tót nyelvet értő ügyvédjelöltet keres.

Olay Lajos, karczagi királyi közjegyző, közjegyzői helyettest keres.

Ügyvéd Budapesten irodavezetői állást keres. Czim a kiadóhivatalban.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt azonnali irodába belépésre ajánlkozik. Ajánlatokat tessék Kormos Emil Kolozsvár, Izabella-utcza 7. sz. czimre küldeni.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 35. szám. Budapest, 1909 augusztus 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az uj jogtudomány és annak módszere. *M. Z.* — Az ittasok büntetésének reviziója. *Dr. Reisinger Ferencz* aradi ügyvédtől. — Néhány szó az egységes képesités behozatalának szükségességéhez. *Téchy Gyula* gödöllői kir. járásbirótól. — Alaki jogerő és anyagi jogtalanság. *Dr. Beck Salamontól.* — Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századeleji fenyitő eljárási gyakorlatához. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj jogtudomány és annak módszere.

Minden korszaknak megvan a maga jogtudománya. A scholastikusok jogtudománya scholastikus logika, az észjogászoké philosophia, a történeti iskoláé történelem, a jövő jogtudománya gazdasági tudomány lesz.

A gazdasági erők mindeneket irányitó hatásának felismerése megváltoztatja a jogtudomány célját.

A scholastikus jogtudomány célja a zárt törvényszövegnek logikai mesterfogásokkal való olyatén magyarázata, hogy az a fejlődő életre alkalmazható legyen. A történeti iskola jogtudósa az igazság ösztönszerü sugalmát van hivatva kifejezésre juttatni, «miképp a bányász felhozza a nemes érczet a föld méhéből».

A dogmatikus iskola dogmaképzésben találja örömét és czélját, a modern jogtudomány hivatva lészen megtalálni és megalkotni azt a pályát, amelyen a társadalomtudományok áttal helyes összhangba hozott gazdasági erők az emberiség boldogulása felé haladhatnak

Hogy a büntetőjog gyökerei a társadalomtan földjébe fogódznak, ez már elismert igazság. A modern jogbölcsészet szerint a magánjog sem más, mint a gazdasági életben mérkőző hatalmak erőviszonyainak külső megnyilatkozása.

A közjogról ugyanezt már állitani sem szükséges.

A köz- és magánjog közötti különbségek tünőben. A magánjog a termelés, forgalom és vagyoneloszlás joga, az életviszonyok összefonódása maga után vonja ezeknek cogens szabályozását, különösen a termelés rendjének biztositását.

A magántulajdonjog tartalma közérdekü megszoritások következtében csökkeni fog. Példa rá a kisajátitási jog terjedése, a németországi szénbányák. Az egyéni szerződési jog a termelés biztositása végett lassankint szükebb határok közé szorul.

A kartell és trustszerződések megrendszabályozása a tőke, a kollektiv munkaszerződések büntető szankcióval ellátása a munka részéről előhirnökei ennek az iránynak.

Az egyéni öröklési jog fogyóban. Az uj jogtudomány szemében az öröklés nem vallási — mint a régi római jogban, nem közjogi — mint a régi magyar magánjogban, hanem gazdasági probléma, melynek megoldása az egyetemesség érdekeinek, a szocziális szempontoknak figyelembevétele nélkül ma már el sem képzelhető. A német birodalmi gyülés előtt fekszik egy törvényjavaslat, mely a kincstár öröklési jogát az oldalrokonok távolabbi csoportjainak kizárásával kiterjeszti.

Az uj jogtudomány, melyben a de lege ferenda kérdések viszik a vezérszerepet, internationalisabb lesz, mint a jelené. A forgalom nagymérvü emelkedése ujabb és ujabb jogágnak egységes szabályozását teszi kivánatossá. Erre mutatnak a jogi kongresszusok nagy szaporodása mellett a szerzőjog, telefon- és telegráfjog, fuvarozás, váltó, automobiljog stb. egységes szabályozására irányuló, s részben czéljukat ért törekvések.

A nemzeti szempontok másként fognak az uj, mint a régi jogtudományban érvényesülni. A régi jogtudomány nemzeti géniusza ösztönszerü, tudattalan; az ujé, a többi nemzetekétől eltérő égalji, faji, nemzetiségi, gazdasági viszonyok parancsolta eltérő szabályozás szükségességének belátása.

S mert az uj jogtudomány szerint a jog szükségletek kielégitésének szabályozása, meg fog változni annak módszere is.

A filozófiai, logikai, dogmatikai alapokon álló jogtudomány módszere a dedukczió volt, az uj jogtudomány módszere az indukczió lesz. A Bacon által előidézett hullámverés csak most fog elérni a jogtudományhoz.

A magánjog alapja a jövőben mind nagyobb mérveket öltő gazdasági statisztika, a büntetőjogé emellett főleg a bünügyi statisztika lesz.

A segédtudományok közül előtérbe nyomul az összehasonlitó jogtudomány. A német irodalom e tekintetben az utóbbi években hatalmas léptekkel halad előre s már-már kis katalogust lehetne csinálni azokból a müvekből, amelyeknek czime igy kezdődik: «Das internationale...» A francziák lázas szorgalommal gyüjtik össze nemcsak Európa, hanem az egész világ judikaturájának és irodalmának értékesebb vonatkozásait.

Az uj jogtudománynak segédje lesz a jogtörténelem. De nem a visszatükröző, a krónikás, hanem az oknyomozó, mely a gazdaságtörténelemmel karöltve felvilágositand bennünket arról, hogy a mult termelési rendje, szükségletei minő jogot szültek; becsesek leszneke vizsgálódások eredményei, mert következtetési alapul szolgálnak majd arra, hogy a változatlan maradt szükségletekre nézve mi tartandó fenn, a megváltozottakra nézve mi ujitandó.

A filozofiai tudományok közül a psychologiától sokat várhatnak. Hatása ma is élénken érezhető a büntetőjog terén.

Az uj jogtudományban nagy szerepet fognak játszani a szervezeti és jogalkalmazási kérdések. Annak felismerése, hogy a leghelyesebb jogrendszer megtörik, alkalmatlan szervezet, a jog czélját veszti szolgai betümagyarázat mellett, a birói szervezet és hatáskör gyökeres megváltoztatására és a hagyományos interpretaczionális szabályok elvetésére fog vezetni.

Az uj jogtudomány közelebb fog állni az élethez, mint a régi.

M. Z.

Az ittasok büntetésének reviziója.*

Fegyverkezik a magyar társadalom az alkohol elleni küzdelemre. Szerény, de biztató kérdés gyanánt áll az iszákosok első magyar gyógyintézete.

Magánjogi irodalmunkban az általános polgári törvénykönyv tervezetének 7. §-ával 1900 óta be van állitva az iszákosság ellen alkotandó gyámság problémája, de a büntetőjogi elbánást illetőleg néma csend fogad.

A társadalom e téren megelőzte a törvényhozót nálunk is. A fővárosban és a vidéki központokban megalakultak a Good Templar rend páholyai.

Egyik-másik ország törvényhozása reálépett immár e téren is az államot terhelő kötelesség teljesitésének utjára, fölismervén azt a kétségtelen igazságot, hogy a semminél még alig tett többet az állam, midőn megelégedett egy-két sztereotip rendőri kihágás konstruálásával. Csonka volna a magyar büntetőtörvénykönyv reviziója, ha megállna a fiatalkoruak bünc selekményeinek a Novellába iktatott korszerü szabályozásánál, és nem haladna tovább az alkoholizmus ellen megindult társadalmi harcz büntetőjogi betetőzésének irányában.

Ez eszmének szolgálatában itten I. alatt párhuzamot vonok az 1792-iki és az 1843-iki javaslatok között, szemlélésükön kisarjadzott, de lege ferenda gondolataimnak beleszövésével; II. alatt birói gyakorlatunkat ismertetem; III. alatt büntetőtörvénykönyvünk reviziója számára törvényszöveg alakjába öntöm konkluziómat, s indokolásomban érintem a hazai és külföldi jóganyagot.

I. Magyar előzmények.

Büntetőtörvénykönyvünk általános részének klasszikus, tömör rendelkezései között hiába kutatunk, sem éles kardot, sem védő paizsot a társadalomnak a bünös alkohol ellenében való megvédelmezésére itten nem találunk. Miként a német és franczia kodex, ugy a magyar büntetőtörvénykönyv egyetlen szóra sem méltatja a magyar kriminalizmusnak is ezen — sajnos — leghatalmasabb tényezőjét. Pedig a magyar büntetőtörvényhozás multjában figyelemre méltó kezdések nyomai láthatók.

1. Az 1792-iki javaslat XII. Articulusa «De Circumstantiis Delicti imputationem inpedientibus vel delictum alleviantibus» czim alatt már csirában tartalmazza a legmodernebb alkoholellenes törvényhozásnak, az olasznak disztinkczióit. «Liberae voluntatis defectus» okából a 3. §. szerint ki van zárva a beszámitás, ha a tettes «in ebrietate citra intentionem directam fortuito contracta» követte el a bünc selekményt. A 12. §. szerint ellenben csak enyhiti a beszámitást az «ebrietas plena non improvisa, sed voluntaria citra tamen intentionem ad Delictum directam».

Itt szerepel tehát már az ittasság legmagasabb fokának ebrietas plena) a törvényi külön szabályozás alapjává tétele; az előidéző okok közül pedig: 1. vétlen (fortuito contracta), 2. szándékos (voluntaria), 3. és a czélzatos (intentio ad Delictum directa) ittasság megkülönböztetése, az első kizárván, a második enyhitvén, a harmadik érintetlenül hagyván a beszámitást. Éppen csak a szokásszerü (abituale) hiányzik az olasz büntetőtörvénykönyvi 48. §-ban foglalt osztályozások közül. Persze helyesebb volna a vétlen (fortuito) ellentéteképpen «vétkes»-ről beszélni. E hibába beesik azonban a modern olasz törvény is, mely az ubbriachezza accidentale ellentéteképp ubbriachezza voluntariáról beszél. Az olasz judikatura azonban a gondatlant is ez alá foglalja, mert a «vétlennek» (fortuito) a «vétkes» és nem a «szándékos» (voluntaria) az ellentéte. Hiszen aki gondatlanul lett ittas, az nem vétlenül (fortuito) részegedett le. Nyilvánvaló az is, hogy nem helyes a gondatlanul lerészegedőt teljes büntetlenség kedvezményében részesiteni, ellenben reászolgál a büntetési tétel enyhitésére csak ugy, mint a «szándékosan» (voluntaria) lerészegedő, aki mellett az előbbinek felemlitéséről az 1792-iki javaslatunk s az olasz modern törvény is nyilván megfeledkezett. 2. Az 1843-iki javaslat rendelkezéseiben már szerepel a szokásosan részegeskedő is, de ez a javaslat már megszünik alapvető fogalomként, a külön szabályozás feltételeként tekinteni a teljes ittasságot (ebrietas plena). Minthogy tehát e javaslatunk feladja azt az álláspontot, hogy az ittasság a beszámitás teljes kizárásának alapjaként szerepelhet és csupán enyhitő körülmény rangjára sülyeszti le azt, specziális beszámitás szabályainak felállitására elegendő alapot lát már abban, ha «a tettes oly igen részeg volt, hogy emiatt teljes eszmélettel nem birt, és ha a tettes szokásán kivül és csak szándéktalanul részegedett meg, mert ha részegeskedés már egyébként is szokása, vagy czélzatosan és egyenesen azért élt szeszes italokkal, hogy magát a büntettre még inkább felingerelje, a részegség a beszámitást enyhiteni nem fogja.»

Visszaesést jelent a «szándéktalanulban» szükségképpen bennfoglalt vétlen ittassággal való, legalább is teljesfokuság esetén tulszigoru elbánás, nevezetesen a teljes büntetőjogi beszámithatlanság proklamálásának mellőzése. Kiesett továbbá a szándékosan leittasodó büntetésének szabályozása, mert csak annyit találunk itt, hogy aki szándéktalanul részegedett le, annak bünc selekménye a rendesnél enyhébb megitélésben részesül, mig aki «czélzatosan» részegedett le, vagy a részegeskedés szokása, erre igényt nem tarthat. Nincsen szó tehát kifejezetten arról, hogy mi történjék azzal, aki szándékosan részegedett le, bár a mondatfüzés arra mutat, hogy a pontosvesszővel az ittasoknak két ellentétes osztályát óhajtotta a szövegező elválasztani. Ez azonban nem sikerült, mert a «szándéktalanul» ellentéteként helytelen a «czélzatosan»-t szerepeltetnie. Hiszen a javaslatnak (különösen a 9., s a szándékos emberölésről szóló fejezetéből kiismerhető) egész terminologiája is mutatja, hogy a «czélzatosan» egész mást, jóval többet jelent «a szándéktalanul» ellentéténél. Nyomban meg is találjuk «és» szóval kapcsoltan a «czélzatosan» lerészegedőnek definitióját (a vagyis szócska lett volna itt helyén való) «egyenesen azért élt szeszes italokkal, hogy magát a büntettre még inkább felingerelje.» De visszaesést jelent az osztályozás kiinduló pontjául vett szándéktalanság, szemben az 1792-iki javaslat «vétlenségével» (fortuito contracta), mert ennek következménye az, hogy az 1792-iki javaslatban legalább a vétlen ittasok helyes elbánásban részesülnek, mig az 1843-iki javaslat minősitése, az enyhitő körülmény felállitása, a szándéktalanul lerészegedettek közül csak a gondatlanok tekintetében felel meg az igazság követelményeinek.

Az 1843-iki javaslat megfeledkezik a szándékosan leittasodó büntetésének szabályozásáról; egy kalap alá veszi a vétlen és gondatlan ittast «szándéktalanul» jelige alatt, mindkettőnek csupán enyhitő körülményt biztositván.

Az 1792-iki javaslat ellenben a vétlenség esetét expressis verbis kiválasztja a többi eset közül, és helyesen a büntetlenséget mondja ki e csoport számára; viszont azonban megfeledkezik a gondatlanság esetéről. Haladás azonban az 1843-iki javaslatban az, hogy már a szokásosan részegeskedőről is megemlékezik, bár itt is tulszigoruan alkalmazván a teljes beszámitást, melylyel az 1792-iki javaslat csak a czélzatosan ittast sujtja.

II. Az 1878:V. tcz. és a birói gyakorlat.

Ezeket a hazai előzményeket — sajnos — nem aknázta ki Csemegi annál kevésbbé, mert az osztrák 1870-iki bizottsági javaslat, a német birodalmi s a franczia-belga codexek, melyeket ő elsősorban szemmel tartott, erre a területre igen gyér világosságot vetnek. A csak negyedsorban használt olasz munkálatokat pedig e téren nem méltatta kellő figyelemre, noha már az 1859-iki sardiniai büntetőtörvénykönyv nyomán az első de Falco-féle 1866-iki tervezet enyhitő körülmény szinvonalára sülyesztette le a szokásszerü és nem vétlen ittasságot. Tetszését jobban megnyerte Pessina kezdetbeni, a német, franczia-belga codexekkel megegyező felfogása, mely szerint az ittasság külön felemlitése a beszámithatlanság általános szabályozásával feleslegessé válik. Magáévá tette ezek nyomán a beszámitás kizárásának technikáját, mely megelégszik azzal az általánositással, hogy a beszámithatlanság elhalványodásig fokozott, és képzelhető legelvontabb jellemzését adja, midőn azt az «öntudatlan»-ság «állapota»-ként avagy az «elmetehetség»-nek, az akarat «szabad elhatározási képesség»-ének kizárásáig emelkedő zavaraként definiálja.

A szövegezés e módja ugyan alkalmas arra, hogy a birónak a felmentésre a legtágabb lehetőséget adja, mégis oda vezetett a birói gyakorlatban, hogy az akarati tényező meglehetős elhanyagolásával az ittasság beszámithatóságát az öntudat vagy öntudatlanság kérdésévé tegye, amely egyoldaluságban jó része van Csemegi indokolásának, mert az ittassággal egyetlen sorban végez itt is, a kérdés jelentőségének tudományos megvilágitását merő-

* L. dr. Balogh Jenő czikkét lapunk 1909. évfolyamának 26. lapján.

ben elhanyagolván. Röviden csak annyit mond, hogy a 76. §. «öntudatlan állapota» elegendőképen jelzi a «részegség azon fokát, mely az embert öntudatától megfosztja».

A büntetőtörvénykönyv 76. §-ának ismertetett 4 sora és az Indokolás most idézett egyetlen sora a magyar birót tehát az ittasság elbirálásánál, meglehetősen támasz nélkül, önerejére utaltan hagyják. A következmény az volt, hogy az ittasság jelentőségét az indokolásban különben oly bőséges tudományos támasz nélkül hagyott magyar birói gyakorlat nem volt képes kellőképen felismerni. Csupán a gondatlansági büncselekményeknél konstatálhatjuk azt, hogy a magyar biró nem riad vissza a törvény tágító értelmezésétől, felismervén a törvény utmutatásának hiányában is, hogy a leittasodás ténye önmagában is tartalmazhatja már az elitélés feltételét képező vétkességi elemet. Ez éppenséggel nem pusztán okozatért való, vétkesség nélküli felelősség (Erfolgshaftung), mint ahogy von Lilienthal aggályoskodva felveti.

Erre az utra is azonban csak ott tért a gyakorlat, ahol megállapithatta, hogy a tettes hivatásbeli vagy egyéb, külön jogalapon nyugvó kötelességének teljesitését mértéktelen ivással önmaga tette lehetetlenné. A katonai delictumoknál különben, a szándékosságiaknál is, képtelenség volna s a fegyelmet mélyen aláásó elhibázott intézkedés számba menne, a teljes büntetlenség engedélyezése még teljes foku ittasság esetén is. Kétségtelen, hogy a törvény szavai strikte értelmezés mellett az esetek elbirálására nem adnának alkalmat, hiszen a 75. §. magának a tényálladéki cselekménynek elkövetésekor fennforgott culpáról beszél és például a 310. §. (elgázoló kocsis) s 437. §. (szerencsétlenséget okozó vasuti őr), valamint a 440. §. is a tényálladéki cselekvények elkövetéséhez füzik a gondatlanság fennforgását. (Lásd a kir. Curia 1840/905. sz. a. 1905 márczius 1-én, 1905 nov. 23-án 10,029. sz. 1906 aug. 29-én 8004/906. sz. és legujabban 1907 nov. 28-án 9176/907. sz. a. hozott határozatait.)

Ezzel ellentétben viszont az emlitett delictum-csoport terü-letén kivül birói gyakorlatunk az indokolás szükszavusága folytán a törvényt tulzottan megszoritó módon alkalmazta az ittasokkal való elbánás tekintetében. A beszámithatlanság megállapitása végett még azt a lehetőséget sem aknázta ki teljesen és kellőképen, melyet maga a törvényszöveg nyujt a 76. §-ban. Az Indokolásnak ismertetett egyetlen sora reányomta bélyegét egész judicaturánkra. Mintha csak nem is léteznék a 76. §-nak 2-ik alternatiója, a birói gyakorlat kezdettől fogva napjainkig hivatásbeli kötelességsértő culposus cselekvények szük területén az indokolás nyomán csak azt kutatja az ittasoknál, öntudatlan állapotban követte-e el a tényálladéki cselekményt az ittas (igy a fentidézett határozatokban is) avagy nem, támpontul véve az ivást nyomon követő elalvást (1900 jan. 5-én 3234/99. 1905 márczius 1-én 1840/905. sz. a.), továbbá a beszámithatóság fennforgásának jele gyanánt azt a körülményt, hogy a cselekmény elkövetésekor a tettes áldozatát felismerte és az emlékező tehetség nyomait elárulta és hogy képes volt ellentállást kifejteni. (Curia 1895 február 21. Márkus VIII. kötet, 13975. sz. eset 3714/94.) Megállapitotta a beszámithatóságot a kir. Curia daczára annak, hogy a tettes szeszes italt nagymennyiségben, gyorsan fogyasztott, daczára annak, hogy az italtól felhevült agya ütéstől is ingerült volt, továbbá daczára a tettes indokolatlan, illogikus beszédfordulatainak és annak, hogy részegsége miatt nyomban az eset után sem volt kihallgatható; legujabban is 1907 decz. 10-én 9485/907. sz. alatt, mert egy létrán fel tudott mászni és mert a tett után elrejtőzött.

Kétségtelen, hogy krónikus elmezavarok eseteiben a beszámithatlanságot ezen iudiciumok fennforgása esetén sem haboznak bíróságaink megállapitani és igy nincs indokolva az acut alkoholmérgezések esetén merőben elzárkózniok a 76. §. 2-ik alternativájának mérlegelése elől pusztán azért, mert az indokolás csak az «öntudatlanság»-ról emlékszik meg az ittasság kapcsán, tehát az összes szellemi müködések szüneteléséről, emlités nélkül hagyván annak az akarat szabad elhatározását kizáró zavarait a motivumok kiválasztásának és a szellemi élet gátló tényezőinek functionálása körében.

Annál kevésbbé helyes a iudicaturának a kronikus és akut elmezavarokkal szemben való különböző elbánási módja, mert erre a törvény támpontot nem nyujt és maga az Indokolás kifejezetten felhivja a figyelmet az elmebetegség (a német birodalmi törvénykönyv «krankhafte Störung») kellékének mellőzésére. Carrara, Hoffmann, babarczi Schwartzer egyaránt reámutatnak arra, hogy a beszámithatlanság ittasság esetén fennforoghat még a teljes öntudatlanság állapotát megelőző stadiumban is. A normalis associatio elmaradása, Aschaffenburg szerint pedig a motivumok mérlegelése normális módjának megszünése is elegendőképen jelzik a teljes ittasság fokát, ha kivételesen nem is szüntették meg teljesen az emlékezőtehetség müködését.

Bármennyire kárhoztatandó is a magyar birósági gyakorlat azért, mert az acut alkoholmérgezésekkel szemben a Btk. 76. §-ának teljes kiaknázása megett messze elmaradt (e tekintetben a franczia, belga, a hollandi, a német iudicatura sem volt képes magasabbra emelkedni az ittasság speciális szabályozásának hiányában). Annyiban szerencsés ösztön vezette, hogy a teljes ittasság strict magyarázatával pótolta annak a haladottabb szabályozásnak gyakorlati hatását, amely felismeri azt a kétségtelen igazságot, hogy vétkes ittasságban elkövetett büncselekmények büntetlenül és minden állami beavatkozás nélkül való hagyása nagy sociális veszedelmet rejtene magában. Az acut alkoholmérgezést illetőleg tehát a magyar iudicaturának a törvényt szükitő értelmezése, ha — sajnos — szigorusagra is vezetett a vétlen ittasok irányában, viszont képessé tette a magyar birót arra, hogy specialis törvényi intézkedés hiányában, helyesebben a 76. §-ban foglalt általános rendelkezés daczára is nem egy esetben eleget tegyen a vétkesen ittasok ellenében a társadalmi rend megvédelmezése érdekeinek.

III. A revizió számára javasolt törvény-szövegezéseim.

Büntető törvénykönyvünk reviziója természetesen nem tarthatja fenn ezt a bizonytalan jogállapotot. Egyes haladottabb külföldi példák kell, hogy felbátoritsanak bennünket az 1792-iki és 1843-iki magyar javaslatokban lefektetett alapokon való tovább épitésre.

Az 1843-iki javaslattal megegyezően meg kell változtatni azt a törvényszabályt, mely feljogositja a birót arra, hogy a legirtózatosabb büncselekmények esetén is távol tartsa a tettestől az állam sujtó karját, mihelyt az ittasság ismérvei fennforognak, noha a tettes önön akaratából fosztotta meg magát az önuralom lehetőségétől, jóllehet legmegátalkodottabban részegeskedő életmódot folytat, és noha ismét és ismét tapasztalta önmagán az italnak embertársait a legiszonyubb veszélyeknek kitevő hatását. A római, a canon-jog, a porosz Landrecht, a hannoverai partikularis törvény, a bajor partikularis törvény, a freiburgi, a st-galleni, a finn, a spanyol, a venezuelai, és a legmodernebb olasz törvény teljes ittasság esetén is csupán enyhitő körülményt állapitanak meg: egyik-másik még akkor is, ha vétlenül ittasodott le a tettes. Ezek nyomán kifejezett törvényszabálylyal kell feljogositani a birót arra, hogy teljes ittasság esetén is büntessen, ha ezt az állapotát önmaga idézte elő a tettes. Az elfogadhatóság reménye nélkül, csupán a végkonkluzióim megvilágitásaképp szerény javaslatom az tehát, hogy a büntetőtörvénykönyv 76. §-a a reviziókor egy rövid uj bekezdéssel megtoldva igy szövegeztessék ujra: «Nem számitható be a cselekmény annak, aki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy kinek elmetehetsége meg volt zavarva, és emiatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt, kivéve azonban az oly ittasságot, melyet a tettes önmaga idézett elő.»

Ezzel a szövegezési módszerrel reá volna vezetve a biró arra, hogy a teljes ittasság kérdését a 76. §. 1. és 2. alternativájának is a figyelembevételével döntse el. Utasitva volna arra is, hogy vétkes ittasság esetén a tettes minden büntetőjogi elbánás nélkül nem szabaditható a társadalomra és nem bátoritható büntetlenségi privilégiummal további antiszocziális magatartásra.

A vétkesen, akár gondatlanul, akár szándékosan (voluntaria) az 1792-iki javaslatban és az olasz kodexben előidézett teljes foku ittasság bármi ok idézte is elő, helyes elbirálást nyerhet a 89. §-nak a 76. §. jelzett szövegével való egybevetése utján. Hiszen, ha a büntetések kiszabásánál figyelembe veendők a bünösség fokára befolyással biró sulyositó és enyhitő körülmények, elvárhatjuk a birótól, hogy mihelyt ittasság esetén a 76. §-nak a teljes beszámithatlansághoz megkivántató valamely kelléke, akár a vétlenség, akár az alkoholmérgezés intenzitásának a 76. §-beli mindkét alternativával jellemzett mérve hiányzik, fel fogja ismerni azt, hogy az ilyen ittasság a bünösség fokára befolyással biró körülmény.

Megfontolás tárgyát még csak az sem képezhetné, hogy a

büntetés kiszabásánál a birónak közelebbi irányitást adjunk, nehogy tulságos tág terület nyiljék számára, és nehogy esetleg indokolatlan szigorral bánjon el a vétkes teljes foku és a vétlen nem teljes foku ittasok büntetésénél. Épp azért a fiatalkoruak tekintetében a Novella által hatályon kivül helyezett 85. §-beli szabályozását a büntetési tételeknek helyezzük és léptessük hatályba a fiatalkoruak tekintetében. Uj 93. *a)* §. alatt iktatnám be ezt oly módon, hogy ezen hatályon kivül helyezett szakasz első bekezdésének helyére az ittasok ide vonandó osztályait tenném. Az uj 93. *a)* §. tehát igy hangzanék: «Önmaga a tettes által előidézett, továbbá a 76. §-ban körülirt fokot el nem érő ittasság esetén a következő szabályok szerint mérsékelhetők a büntetések: 1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő büntett miatt: 2 évtől 5 évig terjedhető börtön; 2. 5 évtől 15 évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: 2 évig terjedhető börtön, illetőleg hasonló tartamu államfogház; 3. más büntett miatt: két évig terjedhető fogház; 4. vétség miatt: rendőri büntetés állapitható meg, ha ugyan az eset közelebbi körülményei (pl. az ittasság csekély foka, igen sulyos vétkesség az előidézésben) ezen szakasz alkalmazását indokolatlanná nem tennék». A hatályon kivül helyezett 85. §-ból a hivatalvesztés vagy a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését kizáró utolsó bekezdése persze elmaradna.

Az általam javasolt 93. a. §. utolsó mondatával irányitást nyerne a biró oly eseteknek a 89—92. §. alapján való szigorubb elbirálására, midőn teljes ittasság daczára a tettes magatartása nagy vétkességet tüntet fel. Például olyan ittasoknál, kik noha már korábbi élményeikből tudják, hogy ily állapotban a legveszedelmesebb büncselekmények elkövetésére nyernek hajlandóságot, mégis a legnagyobb megátalkodottsággal szándékosan lerészegednek, továbbá a szokásszerüen részegeskedőknél, akiktől például a spanyol törvény megtagadja az enyhitő körülményt és akikre az olasz törvény is szigorubb, bár a normálisnál még mindig enyhébb specziális szabályokat állit fel. A még a legmodernebb norvég törvénybe is belopódzott czélzatos ittasság fogalma nem állhat meg a tudományosság világánál, az actio libera in causa, mint psychologiai lehetetlenség bátran számüzhető.

Irányitást kapna továbbá ezen 93. a. §. utolsó mondatával az igen kis fokban ittasokkal való elbánás miként je tekintetében is, hogy t. i. 89—92. §-ok általános szabályaira menjen vissza ilyenkor. Az olasz kodex és a német 1881-iki külön iszákossági törvénytervezet megoldási módjával szemben még mindig nagyobb szabadsága maradna e mellett a magyar birónak, mert nem kötnők őt a normalis büntetési tételeknek fix és ezért csak önkényszerüen megválasztható hányadaihoz, amint teszi ezt az olasz kodex, mely nagy részletessége daczára egy részről a gondatlanság s szándékosság igen sulyos, továbbá igen enyhe eseteiben, másrészről az ittasság igen csekély fokánál még mindig kiegészitésre szorul daczára tulzott kazuisztikájának. Legvégül felmenti a birót a szövegezés e módja, a vétlenséget leszámitva, legalább az ittasság összes egyéb eseteiben az 1843-iki javaslattal megegyezően attól, hogy az ittasság teljes vagy nem teljes foka kérdésének esetleg kétes és bizonytalan eseteiben a döntés miként jéhez a legmerevebben ellentétes jogi hatásokat füzzön, kényszeritvén őt kételyek esetén vagy indokolatlan szigorra vagy veszélyes enyheségre, mint a hogy büntetőtörvényünk 76. §-ának uralma alatt történhetett az ittasok összes osztályai tekintetében.

Hátra van még a szokásszerü iszákosok tekintetében szükséges külön elbánás szabályozása. A 27,000/908. sz. igazságügyminiszteri rendeletben szabályozott bünügyi statisztika egyéni lapjának 13. *c)* a. terminologiája szerint a szeszes italokat rendszeresen élvezők ezek. Annyira nem mehetnénk, hogy a szokásszerü iszákosokat büntetés helyett gyógyintézetekben helyezzük el, de az olasz törvény 48. §-ának utolsó előtti bekezdése nyomán annyit igen is kimondhatnánk büntetőtörvényünk 52. §-ának uj 4. bekezdése gyanánt: «szokásszerüen iszákosok büntetései külön intézetben hajthatók végre és a bíróság itéletileg elrendelheti, hogy büntetésük után gyógyintézetben helyezendők el 3 évig, melynek letelte előtt azonban a felügyelő hatóság meghallgatása után az igazságügyminiszter olyanokat, kik teljesen meggyógyultaknak látszanak, kisérletileg szabadon bocsáthat. A gyógyintézeti elhelyezés, bánásmód és a kisérleti kihelyezés módozatait az igazságügyminiszter rendelettel állapitja meg».

Szerény felfogásom szerint dr. Reichard Zsigmondnak 1901. évben a Jogászegyletben előadott revizio-tervezete az ittasok tekintetében a jelenlegi helyzeten nem lendithetne. Az ő 76. §-a ugyanis csak a felmentésre jutott szokásszerü iszákosok gyógykezelésére nyujtana lehetőséget. Nem szólok arról, hogy a «közveszélyesség» kellékének kifejezett megkivánása tulságosan ritka alkalmazásra terelne, amit az is előmozditana, hogy Reichard szövege nem is emliti meg az ittasokat és nyilván csak elmebetegre illően van szövegezve. Reichard 89—93. §-ai pedig bár szellemesek, de nem kevesebb, mint négy egész oldalra elszélesedő kazuisztikájuk daczára ez ittasokról egyetlen sorral sem emlékeznek meg.

Azt hiszem, hogy javaslatom, mely az ittasságot meghagyja, az általános részben beszámithatósági kérdés gyanánt helyesebb gyakorlati eredményekre vezet, mint az abból egyetlen deliktum sui generist alkotó osztrák, egyes amerikai törvények s a német ittasokra vonatkozó külön törvénytervezetet átdolgozó bizottsági határozmányok.

Azt hiszem nálunk sem számithat elfogadásra az angol rendszer, mely felhatalmazza a birót a szokásos iszákosnak gyógyintézetben büntetés helyett való elhelyezésére és e tekintetben csatlakozhatunk Aschaffenburg orvosi szakértő ismertetése nyomán a svájczi javaslat rendszerének kiépitéséhez, mely a büntetés kitöltése után csatolja ahhoz a gyógyintézeti elhelyezést, mint javitási és biztonsági intézkedést.

Az ittasok tekintetében büntetőtörvénykönyvünk reviziójával a munkának csak egyik felét végzi el azonban a büntetőjogász. A feladat másik része abból áll, hogy a kihágási büntetőtörvénykönyvnek nagyon fogyatékos intézkedéseit az ittasokról szóló külön törvénynyel váltsuk fel, tanulságot és bátorságot meritvén az angol és norvég törvényhozások példájából, melyek mihelyt elhagyják a büntettek és vétségek területét, igazán magas szinvonalt tüntetnek fel.

A közigazgatási eljárásra tartozó és immár halaszthatatlan szabályozások is befoglalhatók lennének ezen külön törvénybe, szem elől nem tévesztve a személyes szabadsági garancziák felállításának szükségét a kriminalitás utjára nem lépett iszákosok internálása tekintetében.

Természetesen e külön törvény alkotása előtt Forelnek a Budapesten 1905-ben tartott II. nemzetközi börtönügyi kongresszus harmadik szakosztályában előterjesztett javaslatairól sem volna szabad megfeledkeznünk oly czélból, hogy az alkohol elleni küzdelmet letartóztató intézeteinkbe is bevezessük.

Fogházrendtartásunk 37. §-a a javitó intézeti alapszabályok 47. §-ának 3. bekezdése, a fegyház és államfogház büntetések végrehajtásáról szóló utasitások 36. §., illetve 17. §-a tulon tul megértek arrra, hogy nyom nélkül pusztuljanak a magyar jogrendszerből. Fél-fél literes vagy pláne államfoglyoknál két literny boradagok nem szolgálhatnak a szabadságvesztési büntetések kiépitésére. Nem nagy fejtörésbe fog kerülni az e fajta «kedvezmények»-nek másokkal való felváltása.*

Dr. Reisinger Ferencz.

Néhány szó az egységes képesités behozatalának szükségességéhez.

Magyarországon kivül alig van jogállam, hol a biráktól kevesebb qualifikácziót kivánnának, mint az ügyvédektől, de egyáltalán nincs sehol oly ferde helyzet, mint nálunk.

Az irányadó faktorok ezt belátva, időnként tervbe is veszik ezen helyzet tisztázását. De mint sok egyebet megoldó kérdést, ezt is érni engedik.

Az 1869: IV. tcz. 7. §-a szerint birává csak az nevezhető ki, aki a képesitése szempontjából kimutatja, hogy vagy az ügyvédi vizsgálatot letette, vagy a szabályszerü elméleti vizsgák utolsójának letételétől számitott három évi előkészitő szolgálat után birói vizsgát tett.

Az 1891: XVII. tcz. 19. §-a szerint birói vizsgára csak az bocsátható, aki a három évi gyakorlatból legalább két évet biró-

* A külföldi joganyag megismerésénél a szövegben már emlitett s a «Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts» czimü mü egyéb szerzői is, valamint a «Die Strafgesetzgebung der Gegenwart» czimü munkák is segitségemre voltak.

ságnál, egyet kir. ügyészségnél, ügyvédnél, közalapitványi vagy kincstári ügyészségnél, vagy kir. közjegyzőnél töltött.

Az 1874 : XXXIV. tcz. 5. §-a szerint pedig ügyvédi vizsgára csak az bocsátható, aki jogtudor és emellett három évi gyakorlaton volt, melyből legalább egy évet a jogtudori oklevél elnyerése után és legalább másfél évet ügyvédnél töltött.

A birák azonban, ha jogtudorok, csak három évi birói müködés után, mig az egyetemi és akadémiai tanárok három évi tanári müködés után, ha két évi joggyakorlatot kimutatnak.

Ezen törvényes rendelkezések egybevetésekor rögtön szembe ötlik azok tarthatatlansága.

Ugyanis, hogy valaki birói vizsgát tehessen, melynek tárgyai ugyanazok, mint az ügyvédi vizsgáé, három évi előkészitő szolgálatot kell teljesitenie, szintén igy van az is, aki ügyvédi vizsgát akar tenni. Mégis az a jogtudor biró, aki esetleg ügyvédnél gyakorlaton nem volt, daczára, hogy a birói oklevelet megszerezte, még három évet, mint biró köteles eltölteni, hogy ügyvédi vizsgára elentkezhessék.

A törvény ezen rendelkezése érthetetlen. Miért kell az ugyanazon előképzettséggel rendelkező jogtudor birónak három évi előkészitő szolgálat eltöltése után még három évi birói gyakorlatot — mintegy az ügyvédi vizsgára való jelentkezéshez szükséges ujabb előkészitő szolgálati időt — kimutatnia? azért-e mert mikor birává kineveztetett és feljogosittatott, hogy Ő Felsége a Király nevében itéletet hozzon, a három évi ügyvédi gyakorlattal rendelkező s jogtudor közepes ügyvédjelölttel még egy jogászi szinvonalon nincsen, annyit nem tud, vagy azért-e, hogy mint biró ezen három év alatt ügyvédi gyakorlatot lessen el és ezáltal pótolva legyen azon másfél év közötti különbség, melyet nem ügyvédnél, esetleg csekély klientelával rendelkező ügyvédnél, hanem különböző ügyszakokban nagyobb forgalmu biróságoknál töltött el és azzal foglalkozott, hogy az ügyvédi beadványokat felülbirálva tanulja? Végül azért-e, hogy az ügyvédi pályát a tultömöttségtől megóvják? Bármely álláspontot tekintsük, merőben tarthatatlan.

Mert ha valaki nem tud annyit, mikor birói vizsgára megy, mint egy közepes ügyvédjelölt, nem érdemes a birói oklevélre sem. Ha a birónak nincs annyi gyakorlata, mint amennyi egy három évi gyakorlatot töltött ügyvédjelöltnek, nincs reá remény, hogy azt három év, vagy akár tiz év alatt megszerezze és ekkor nem való birónak sem.

Hogy az ügyvédi pálya tultömöttsége megakadályoztassék, azt a birói állás tekintélyének lekicsinylése nélkül sokkal eredményesebb, más uton is el lehet érni.

Meg kellene tehát szüntetni egy egységes gyakorlati vizsga behozatalával a két kar képesitése közötti különbséget, hogy a jogkereső közönségből kivesszen az az előitélet, hogy a biró jogilag nem is lehet olyan képzett, mint az ügyvéd, mert ennek nagyobb elméleti előkészületet involváló ügyvédi, amannak pedig csak birói oklevele van. Mert hiszen szükségtelen bizonyitgatni, hogy az, miként kinek van több jogi ismerete, nem kari, hanem individuális dolog.

Ezzel elhárittatnék az a komikum is, hogy a birák ügyvédi vizsgálaton elbuknak.

A közelmultban megtörtént, hogy egy biró, aki négy év előtt kitüntetéssel tette le a birói vizsgát, három évi birói gyakorlat után az ügyvédi vizsgán elbukott, a hozzá beosztott joggyakornok pedig sikerrel vizsgázott.

A magam részéről egyáltalán nem tartom megengedhetőnek, hogy biró, állásának tekintélyével ilyen könnyelmü játékot üzzön, hogy kitegye magát annak, miként egy nálánál fiatalabb ügyvéd a vizsgán elbuktassa s a hióbhir bejárja fél Magyarországot.

Elismerem, hogy igen szép ambiczió, ha valaki minél nagyobb képesitésre törekszik, de ennek megszerzése a bölcsességkő birtokát még nem jelenti, mert látunk igen jeles birákat, akiknek nincsen ügyvédi oklevelük és igen gyengéket, akiknek van, valamint gyenge ügyvédeket is.

A jogtudori szigorlatok nivója is igen lesülyedt. Többé már nem az az értéke a dr. czimnek, ami 20 25 év előtt volt.

A jelöltek nagy átlaga nem a tananyagot veszi át és nem hatol mélyére, hanem a közkézen forgó kérdéseket és feleleteket tanulja be. Vannak, akik egy-két éven át jegyzik az egyes czenzorok kérdéseit, azokat összegyüjtve és sokszorositva üzletszerüen árusitják és a jelöltek legnagyobb része a tankönyv alapos ismerete nélkül ezekből szigorlatozik és nem ritkán vizsgájuk sikerrel jár. Az ilyen tények alkalmasak arra, hogy az oklevél értékét leszállitsák.

Ez a rendszer valóban káros és kivánatos lenne ennek a kérdésnek mielőbbi rendezése. *Téchy Gyula.*

Alaki jogerő és anyagi jogtalanság.

«A társaság ellen hozott marasztaló itélet alapján a társaság tagjai ellen inditott perben a tagok olyan kifogásokkal élhetnek, amelyek vagy a társaság tartozásának, a társaság ellen folyt peres eljárás befejezte után történt megszüntetésére vonatkoznak, vagy pedig őket a hitelező ellen személyesen illetik, de nem irányulhat védekezésük arra, hogy maga a társaság tartozott-e a kereseti összeggel.» (Curia I. G. 11 902. Grill-féle törvénytár Hiteltörvények 234. l.)

Ugyanilyen értelemben kissé bővebben kifejtve döntött a Curia 392 91. számu határozatában «a felperes és a társaság, mint olyan között fennforgott vitás kérdések a társaság ellen lefolytatott perben már jogérvényesen megoldattak és igy alperes czégtag a társaságnak, mint olyannak a jogaiból meritett kifogásokat többé nem érvényesithet». (U. o. 233. l.)

Már most megeshetik, hogy a társaság ellen makacssági itéletet hoztak, a mely sem igazolással, sem felebbezéssel meg nem támadtatván, jogerőssé vált. Az itélet mögött nincs jogos követelés és az itéletet felperes pusztán csak a társaság perjogi mulasztásának köszönheti. (A társaságnak nincs vagyona, kár volna védekezni.) Minthogy a társaság ellen hozott itélet alapján a tag magánvagyonára végrehajtás nem kérhető és nem is vezethető, a hitelező a tag ellen is kénytelen előbb itéletet kieszközölni. A fenti határozatok szerint a tag ellen szóló itélet jóformán csak a társaságot marasztaló itéletnek a tagra való egyszerü kiterjesztése.

Az utólag peresitett társtag nem képviseli a társaságot, vagy már nem is tagja a társaságnak és a KT. 121. §-a alapján támadják meg, neki tehát nem is volt módjában a társaság ellen inditott alapperbe befolyni, akire igy könyörtelenül rászakad egy itélet, amely oly jog felett mond határozatot, amely ellen minden kifogás amaz itélet előtti időből emelhető csak, de amely jog ellen neki csak ezen időpontot meghaladó időből eredő kifogásokat van joga emelni, (ha ilyen volna) azokat a kifogásokat, amelyek tényleg léteznek anélkül, hogy a tagnak módjában lett volna azokat akármikor felhozni és ő azok elhallgatásával mulasztást követett volna el, most már felhozni sem lehet, a társaság ellen hozott itélet ennek utját vágja.

Ha a társaságot és a tagokat együttesen perlik, a társaság nem védekezése vagy beismerése esetén a követelés fennállása még nem válik itélt dologgá a szintén perbevont tag ellen, aki a társaság védekezése hijján, sőt beismerése ellenére is (lásd féligmeddig Curia 1156 907. számu határozatát a társaság tagja által tett beismerésre, ugyanott) védekezhetik a követelés keletkezése ellen vetett kifogásokkal. A czitált határozatoknak a mögötte rejlő rácziója ez: a tag felelős a társaság kötelezettségeiért; minthogy a társaság kötelezettségét a birói itélet deklarálta, illetve a joghelyzetet az itélethozatal időpontjáig a marasztaló itélettel a kötelezettség fennállásának megállapitásával lezárta: ezért kifogásokat a tag is, csak azon a határon tul emelhet, amely határig a birói itélet jogereje okvetlen követeli a maga elismertetését. Következetesen: amikor a társaság és a tagok ellen egyszerre, de nem egy keresettel indul meg a per, a társaság meg nem jelenése miatt a társaság ellen a makacssági itélet meghozatik, vagy éppen elismerés alapján kap felperes a társaság ellen itéletet, az az itélet, eltekintve az esetleges igazolástól vagy felebbezéstől, csakugy megállapitja a kötelezettség fennállását a társaság ellen, és a joghelyzetet csakugy lezárja, mintha a társaságot egyedül perelték volna, és csak utólag perelték volna a tagokat. A tag ellen folyó per ujabb határnapján a társaság ellen szóló itélet már jogerőre is emelkedhetett, ekkor tehát az egyidejü és utólagos megperlés között minden különbség megszünik. Mégis itt megtörik a következetesség és daczára az itéletnek, a jogi helyzet lezártságának, a tag kifogásolhat különbség nélkül, pedig itt egyáltalán nem volna lehető a védekezés; mert ha nem lehet vitatottá tenni a kötelezettség fennállását, annak az itélethozatal utáni megszünésének bizonyitására, rövidke idő választván el az itélethozataltól, komolyan gondolni sem

lehet. A helyzet tehát ez : Egyidejü perlés esetén, ha a társaság nem védekezik, vagy egyenesen beismer, a társaság ellen a kötelezettség megállapittatik, a tag még mindig bárminő kifogással védekezhetik, és igy megeshetik, hogy a társaságot marasztalják olyan kötelezettség alapján, amelyről a biróság a tag ellen elutasitó itéletével konstatálja, hogy ez a kötelezettség még a társasággal szemben is sohasem keletkezett, vagy a társasággal szemben is már előbb megszünt. Az együttes perlés esetén a társaság védekezési mulasztása, beismerése, vagy helytelen védekezése nem zudit a tag nyakára olyan kötelezettséget, amely sem a társaságot, sem a tagot nem terheli.

Ellenben, ha a tagot később perlik, a társaság védekezési mulasztása, stb. fait accompli elé állitja a tagot, amelynek következéseitől magát meg nem szabadithatja. Az itélet a társaság mulasztása alapján valóság erejére emel a tag ellen soha nem volt dolgokat, fennállóvá meg sem született követeléseket, létezővé már megszünteket. A tag későbbi megperlése esetén judikaturánk a tag védekezését csak arra a szükebb területre korlátozza, nem beszélve a tagnak saját jogán tett kifogásairól, mint amit a társaságnak is engedne a végrehajtási megszüntetési perben. (Vht. 30. §.) Az itéletnek a tag ellen való kieszközlése különben is nem annyira a jogvita eldöntésének jellegével bir, mint inkább a végrehajtási eljárás megindithatásának formai előfeltétele.

A társaság tagjának védekezési jogterülete tehát attól függ, hogy a társaság hitelezője a társasággal együtt, vagy csak utólagosan perli-e a tagot, ami pusztán esetleges és a tag jogával érdemi összefüggésben nincs.

Felperes és a társaság összejátszása ellen a tag igy védtelen; esetleg büntető utra sem terelheti a dolgot, (mert a követelés valaminő formájában létezik, csak éppen a társaság kifogásokat, amelyeket felhozhatna, elmellőz.) Vagy a társaság egész jóhiszeműen védekezik, mindenfajta kifogást emel, amit az itélet nem találván elég alaposnak, marasztalja a társaságot, de nem emel például elévülési kifogást, (mert nem tudja, hogy az adott esetére, nem az általános, de rövidebb elévülési határidő van szabva, amely már letelt). Amikor a tagot perlik, a tag azóta már tudja felperes jogának ezt az ellenmérgét és ime ő most élhetne vele. A társaság élhet perujitással, de a tag keze kötve volna?

A társaság a per ellen nem védekezik; a követelést, amely a társaságot nem terheli, megitélik felperesnek. Ajándékozó pervitel. Az ajándék (a társaság kötelezettségének a keletkezése) bár az itélet látszatra mást deklarál, a per időszakára esik. Ha a tagot a K. T. 121. §-a alapján perlik, ez az időbeli eltérés döntő lehet. Felel a tag, ha a társaság kötelezettsége azon előbbi időből ered, amikor még tag volt, nem felel, ha ajándékozó pervitel esetén a társaság megperlésekor sem volt már tagja a társaságnak.

Az ajándékozó pervitel akként bizonyitható, hogy a kérdéses követelés az itélet meghozatalát megelőzően fenn nem állott vagy kifogásolható volt és igy a társaság kötelezettsége lényegileg a védekezési mulasztásba bujtatott ajándékozás. Igen ám, csakhogy ez az itélethozatalt megelőző időkre megy vissza és éppen ezért tilalmas.

Igy azután a tagra kötelező erejü lesz az itélet, bár a saját személyében fennforgó okokból ellene a követelés nem volna megitélhető.

Ezek a határozatok a társaság perjogi tényeinek a következéseit is ráháritják a tagokra, holott perjogi szempontból a tag kötelezettsége a társaságéval szemben megőrzi önnállóságát.

Az alaki jogerőnek az anyagi jogtalanság ellenére való erőszakolása érthető és menthető az ellen, aki az anyagilag jogtalan, vagy sérelmes határozatot jogerőre emelkedni engedte, de nincs értelme a jogerősség czimén megváltozhatlannak tartani olyannal szemben, akinek a határozat meghozatala, jogerőre emelkedése körül semmi szerepe nem volt. Zsögödnek ez a tanitása, hogy a kötelezettség kihatásaiban relativ, de lételében absolut, csak a sententia jus facit inter partes elve által szabott határokon belül áll meg. Az a különbség, amely az együttes és a tag utólagos megperlése közt van, világosan mutatja, hogy a citált határozatok következetes alkalmazása olyan eredményekre vezetne (a védekezésnek az itéletnek a társaság elleni jogerőre emelkedésével rögtöni elvágása), amelyeknek elkövetésétől bíróságaink gyakorlata tartózkodik. Ami azonban jogszerütlen, ha a tagot a társasággal együtt perlik, nem válik jogossá azon esetlegen forduló változattal, ha a tagot a társaság ellen hozott itélet után perlik. A társaság ellen hozott itéletnek nincs feltétlen jogereje a taggal szemben; a tag ellen folyó perben a társaság ellen hozott itélet, illetve a társaság ellen lefolytatott per adatai felhasználhatók, de a társaság ellen hozott itélet a tag elleni perben nem igényelheti, hogy sérthetetlen nebántsvirágnak tekintsék.

Dr. Beck Salamon.

Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századeleji fenyitő eljárási gyakorlatához.

A vigyázó szem.

A század elején, a huszas évek végéig oly esetekben, melyekben letartóztatásnak csak az ugynevezett nemtelenek ellen volna helye és a letartóztatni óhajtott egyén be nem igazolt nemességére hivatkozván, e kérdés tisztázása nemességigazoló (legitimatorius) perre hagyatott; ezenkivül pedig ugy nemes, mint nem nemesek ellen folyó perben felhordott gyenge bizonyitékok esetén, az alperes gyanusitottat vigyázó szemmel, *vigitenti oculo* kell kisértetni. Ezen rendelkezést rendszerint a köz-, kivételesen kisgyülés hagyja meg. Foganatositásának módozatait közgyülési jegyzőkönyvekben és Pestmegyének ugynevezett Nyáry-féle «büntetőtörvényszolgáltatási eljárás»-ában is hiába keressük. Igy hát a foganatositás módja tekintetében csak a végzések tenorja szolgálhat a (retrospectiv) következtetés alapjául. Ezek szerint a «*Szemmel kisért*» holtartózkodása a járásbeli szolgabiró és illetőleg községelőljáróság által nyilvántartandó. Lakhely, illetőleg telepedésváltoztatás esetén az uj községelőljáróság a régi által értesitendő, hogy a vigyázó szemmel kisért megfogatása mindenkoron foganatositható és szökése megakadályozható legyen. Néhaněha a vigyázó szemmel való kisérést a bizonyos büncselekményektől, nevezetesen garázdálkodásoktól, verekedésektől, paráználkodástól és kisebbfoku hatalmaskodásoktól végzésileg eltiltott és «*ezuttal* a bünvádi eljárás terhe alól megjobbulására tekintettel fölmentett» egyénekkel szemben alkalmazták és pedig oly czélból, hogy visszaesése tüstént jelentetvén a megyének nyomban bünvád alá vonattathassék.

Elsőfokon a kir. tábla hatásköre alá eső büncselekmények miatt inditott perekben a vigyázó szemmel való kisértetést a kir. kanczellária, a helytartótanács, a kir. tábla, de sőt a királyi fiskus, (ügyigazgató, ügyész) is elrendelhette.

Pestvármegye levéltárában 1846. eszt. 2589. iktató sz. a. elfekvő leirat szerint a helyttan. leirt :

«Legközelebb érkezett K. K. udvari rendelvény szerint Ő. Cs. apostoli királyi Felsége kegyelmesen rendelni méltóztatván, mikép Szabó máskép Tóth József, ki hamis pénzcsinálás gyanujába esvén, jelenleg e Megye börtönében tartatik, de próbák hiányában el nem itéltethetett, szabadlábra bocsátassék mindamellett azonban esmert rossz magaviselete tekintetéből tovább is vigyázat alatt tartassék, ollyképen : hogy lakása változását az illető hatóságnál egyébként következendő bebörtönözése büntetése alatt bejelenteni tartozzék. Czimzett Uraságtoknak meghagyatik, hogy a mondott egyént vigyázat alatt tartatván, azon esetre, ha lakását változtatná, azon hatóságot, mellybe átköltözne a kir. rendelmény tartalmáról tudósitsák. Kelt Budán a Magyar királyi htan 1846. év Bőjtmás hó 23-án tartott üléséből. Czimzett Uraságtoknak. Jó akarója hivatalos készségü Sorsich József s. k., Pap Gábor s. k.»

Az 1846 márczius 28-án Pesten tartott közgyülés a következően határoz :

Amint a közállománynak jogában s kötelességében áll a törvény korláti áthágással bűn elkövetett egyéneket a törvényesség határi közé visszavezetni nemcsak, hanem a köztársaság irányában elkövetett sértésért bünhődtetni is, ugyszintén a társas viszonyok természetéből kifolyó kötelességei közzé tartozik minden nem bünös polgárt igazaiban megtartani; e nézetből indulván a K. K. és R. R., tudva mikép bünösnek más nem tartható, mint akit törvényes birája ilyennek itélt, azon meggyőződésüket jelentetik ki, hogy büntetni senkit sem lehet, ki ellen a bünös törvényesen kimondva nincs, és ennélfogva a N. M. M. K. Hó tanácsot egy alázatos felirásban tudósittatni határozták, hogy miután Szabó máskép Tót József az ellene támasztott pénz hamisitási vádra nézve elitélve nincsen, következőleg nem is büntetthetik.

Az e K. intézvényben elrendelt szoros vizsgálat alatt tartás. pedig a törvény engedte szabadság megszoritását, és igy büntetést foglal magában. És eszerént tehát sem a szoros igazsággal, sem a helyesebb bünvádi rendszerrel össze nem egyeztethető, de különben is a hamis pénzt készitők ellen fennálló törvények, s törvényes gyakorlat mellett a biróság a vádlottakat egyedül vétségük arányában kimért fenyitékkel, nem pedig a vétek be nem bizonyitása esetére rendőri szem alatt tartással büntetheti. S ezért e K. Intézvényt csak annyiban fogadhatták el, amennyiben a királyi ügyigazgatótól ezennel elnökileg s oly végre rendelték az intézvény másolatának által tételével értesittetni, hogy általa a nevezett — a jelen nem gyakorolt bünvádi eljárásnál fogva hatósága alá tartozó rabnak szabadon bocsájtása eránt a kellő rendeletek megtétethessenek.»

Midőn később az 1847. évi 4340. számú ügyben vigyázó szemmel való kisérésen felül az is meghagyatott a megyének, hogy a vádlott tvszékileg megdorgáltassék, kijelentik a R. R., hogy semmi szin alatt nem ismeri a törvény, hogy a közigazgatás itéljen ; a folytonos szemőr alatt tartás egyébként sikeresen nem is volna megvalósitható és a biráskodás szellemével ellenkezik, hogy a közigazgatás hozzon itéletet.

Ujabb adalék annak igazolására, hogy Montesquien «Esprit des lois»-jában kifejtett elmélete a táblabiróvilágban már a negyvenes években hatalmas gyökeret vert. *Ifj. Dombováry Géza.*

Különfélék.

— **A leánykereskedelem elnyomásáról** lapunk mult heti számában megjelent közleményre azt az értesitést kapjuk, hogy Fiume polgársága körében nem régen mozgalom indult meg — a leánykereskedés elleni küzdelem iránt való érdeklődés ébrentartására s a preventiv eszközök hatályosságának emelésére alkalmas hatósági intézkedések s intézmények szorgalmazására irányuló — egyesület alkotása érdekében.

— **A személyes szabadságnak a BP. 161. §-a szerint való korlátozásáért nem jár kártalanitás.** *Curia :* S. Zs. a ny—i t.-székhez 4455/908. sz. a. benyujtott kérvényében nemcsak az 1907 julius 1—27-ig kiállitott előzetes letartóztatás tartamára, hanem a vizsgálóbiró által az előzetes letartóztatás megszüntetése utáni időben ellene alkalmazott korlátozás idejére is kártalanitást kér. Ámde kártalanitás a BP. 576. §-a szerint csak előzetes letartóztatásért vagy vizsgálati fogságért igényelhető : a BP. 161. §-a alapján elrendelt korlátozás ellenben azok egyikének fogalma alá sem esik s ennélfogva kártalanitási igény alapjául nem szolgálhat.

— **A lopás fajai.** Fayer László találóan emlitette egy czikkében, melylyel a lopás tulszigoru büntetése ellen szólalt fel, azt a tapasztalatot, hogy nálunk többnyire az enyhébb lopás kerül, mint sulyosabb delictum a törvényszék elé, mig a valóban sulyosabb marad meg a járásbirósági hatáskörben. Ma ugyan a BN. enyhitette a büntetés tulszigorát, de a sulyosabb jellegü lopások még mindig egyszerü lopást képeznek, mert a törvényhozó még mindig nem vett tudomást a büntettes világ gyors haladásáról. Tanusitja ezt, hogy a berlini rendőrség a legutóbb a következő osztályokba sorozta a hivatásszerü tolvajokat és e szakok többsége ma is csak vétség : 1. Betöréses-lopás lakásokban ; 2. betöréses-lopás irodákban s vendéglőkben ; 3. betöréses-lopás boltokban ; 4. pincze- és padláslopás ; 5. uj épitkezésekbe, templomokba, bódékba való betöréses-lopás ; 6. kerékpár s kézikocsi lopás ; 7. kollilopás ; 8. kirakatlopás ; 9. felöltőlopás ; 10. piaczi, vásári lopás ; 11. folyosólopás ; 12. hálóhelylopás ; 13. kéjlopás ; 14. vasuti lopás ; 15. gyermekek meglopása az utczán ; 16. zsebtolvajlás ; 17. bolti lopás ; 18. alvó személyek meglopása s kifüggesztett tárgyak lopása ; 19. különböző egyéb lopások.

Ilyen minősitéseket teremt maga a büntettes világ. Ezzel szemben a jogászok minősitései a Btk. 336. §-a szerint, javarészben ósdiaknak mondhatók, amelynek javarésze (p. o. 5. p. közveszély, 6. p. rabló vagy tolvajszövetség, 9., 10. p. közhivatalnok vagy közhivatalnoki jelleg szinlelése) a legritkább esetekben nyer alkalmazást. *Dr. K. E.*

— **Az egri érseki jogliczeumban** az 1909—1910. tanév első felében a következő speciálkollégiumok tartatnak : Római perjog ; közjogunk közvetlen jogtörténeti előzményei ; gazdasági statisztika ; népességi statisztika ; a vételi veszély viselése a Digesták alapján ; az uj állami egyenes adók.

A nyomtatvány fogalmához. Vádlott a főmagánvádlók által inkriminált levelet kőnyomdai uton többszörösitette s az ily módon előállitott iratot negyven példányban küldötte szét egy részvénytársaság alapitóihoz. A vád tárgyává tett irat ezek szerint a Btk. 63. §-ában meghatározott nyomtatvány fogalmát kimeriti. (A budapesti kir. büntetőtörvényszék mint másodfoku büntetőbiróság 27,927/09. b. sz.)

Az 1907 : XVIII. tcz. 5. §-ához. A pécsi kir. tábla az elsőbiróság végzését megváltoztatja, felperes által a kir. táblának 1909. évi junius hó 1. napján 1129/909. p. sz. alatt kelt itélete ellen 1909 junius hó 30-án 7094/909. p. sz. alatt beadott felebbezést elfogadja s az elsőbiróságot további szabályszerü eljárásra utasitja.

Indokolás : Az 1907. évi XVII. tcz. megalkotását a javaslat indokolása szerint azoknak a panaszoknak orvoslása tette szükségessé, melyek a kir. Curia tulterhelése miatt felhangzottak, s a törvényhozás emiatt a kir. Curia tehermentesitéséről óhajtott sürgősen gondoskodni. A javaslat további indokolása szerint (az 5. §-hoz) a kir. Curiához felebbvitt ügyek nagy részében a felebbvitel csakis a perköltség miatt történik, és ezekben az ügyekben jogkérdésről alig van szó. Nyilvánvaló ezekből, hogy a törvényhozást az 1907 : XVII. tcz. megalkotásánál az az elv vezérelte, hogy azokban az ügyekben, melyekben csakis perköltség, vagy eljárási költség viseléséről, mennyiségéről, valamint az ügyvédi kiadások és dijak mennyiségéről van szó, a másodbiróság határozata ellen ne legyen helye felebbvitelnek, azok az ügyek azonban, melyekben érdemi kérdés vár a harmadbiróság döntésére, harmadfokulag is elbiráltassanak, tehát ha a másdbirósági határozat ellen van oly felebbvitel, mely nemcsak a költségek, vagy ügyvédi dij és kiadások kérdésében, hanem egyéb kérdésben is kiván harmadbirósági döntést, a másodbirósági határozat ellen van helye felebbvitelnek. Mindezek alapján a kir. tábla az 1907 : XVII. tcz. 5. §-át ugy értelmezi, hogy a másodbiróság határozata ellen perköltség vagy eljárási költség viselésének vagy mennyiségének, valamint az ügyvéd kiadásai és dija mennyiségének kérdésében felebbvitelnek csak akkor van helye, ha a másodbirósági határozat ellen az összes érdekelt felek által beadott felebbvitel csak részben is a határozatnak egyéb része ellen is irányul. Minthogy pedig a jelen esetben elsőrendü alperes a másodbirósági itélet ellen 7242/909. p. sz. alatt érdemben felebbezett, nem volt visszautasitható a felperesnek a másodbirósági itélet ellen beadott felebbezése, miért is az elsőbiróság neheztelt végzését megváltoztatni, felperes felebbezését elfogadni és az elsőbiróságot a további szabályszerü eljárásra utasitani kellett. (1909 augusztus 3. 1716/909. p. sz.)

— **Házasság érvénytelenitése.** A férj keresetet inditott házasságának érvénytelenitése iránt azon alapon, mert felesége a házasságkötés előtt többekkel folytatott viszonyt. A feleség védekezésében beismerte a kereseti tényállitásokat, valamint azt is, hogy férje nem tudott minden viszonyáról, de azt adta elő, hogy férje ismerte egy férfihoz való állandó viszonyát, amelynek megszünése után mostani férjével is viszonyt folytatott, tehát tudta, hogy olyan nőt vesz el, kinek nemi érintetlenségére nem számithatott, sőt akiről azt is tudta, hogy más férfival is állt házasságon kivüli viszonyban. A biróság a keresetnek helyt adott, mert a körülmények észszerü mérlegelése mellett nem tehető fel, hogy a férj neje teljes előéletének ismerete mellett a házasságot megkötötte volna.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **«Czimerjog.»** Egy német város egy kereskedő ellen keresetet inditott annak kimondása iránt, hogy a kereskedő áruin nem használhatja az illető városnak czimerét. A német birodalmi törvényszék a keresetet elutasitotta. Indokolásából kiemeljük a következőket : A czimerhasználat joga több tekintetben össze van kötve a névviselés jogával, de azzal még sem azonos és igy a magánjognak a névviselésre vonatkozó szabályai csupán annyiban alkalmazhatók, amennyiben a belső czél azonossága az alkalmazást indokolja. Nem tesz különbséget, hogy egyes személy czimerhasználati jogáról van szó vagy valamely, a nyilvánosság által alkotott testületéről. A kereskedő, aki valamely város czimerét annak feltüntetésére használja, hogy áruja milyen származásu,

hol állittatott elő, az illető város czimerhasználati jogát nem sérti.

— **Hatálytalan megállapodás.** Egy vendéglősnek hitelezője 900 márkát tevő tartozásából 65%-ot elengedett azzal a kikötéssel, hogy a vendéglős egész életében bárhol is üz italmérési üzletet, tartozik 500 márka erejéig az eddig a hitelezőtől vásárolt borokat és egyéb szeszes italokat ugyanőtőle beszerezni. A német birodalmi törvényszék e megállapodást hatálytalannak jelentette ki, mivel ez a személyes és iparszabadságnak meg nem engedett korlátozását foglalja magában.

— **Okiratfelmutatási kényszer és ügyvédi titoktartás.** Sommás eljárási törvényünk 90. §-a, mely szerint a bíróság a tanut kötelezheti, hogy a vallomására tartozó okiratot mutassa fel, tudvalevőleg az angol jog hatása alatt készült, mely szerint mindenki köteles a perre vonatkozó, birtokában levő okiratot felmutatni. A következő eset mutatja, hogy az angol bíróság, az anyagi igazság utáni törekvésében, sokszor a tulzásig is megy ennek az elvnek az alkalmazásában. Felperes munkaadói ellen jogosulatlan elbocsátás miatt keresetet indit. Alperesek megtudták, hogy felperes levelet intézett ahhoz a szakszervezethez, melynek tagja, amely levélben ügyét előadja, s kéri, hogy a szakszervezet ügyvédje utján vállalja el ügye képviseletét. A bíróság kötelezte a szakszervezet titkárát, hogy a levelet mutassa fel, mert a levél nem a levél irójának megbizott ügyvédéhez van intézve, hanem csupán a szakszervezetet kivánja az ügy igazságáról meggyőzni, s igy az ügyvédi titoktartás alapján felmutatása meg nem tagadható.

— **Törvényjavaslat az angliai törvényhatósági választások tisztasága érdekében.** Lord Farguhar törvényjavaslatot nyujtott be, mely szerint a parlamenti választások tisztaságának megóvására szolgáló törvények a törvényhatósági választásokra is kiterjesztetnek. A javaslat megokolásáról elmondhatjuk, hogy «mutato nomine de nobis fabula narratur».

— **Szerencsétlenség-e avagy betegség, ha a hajó fütőjét szélütés éri.** Az «Oceanic Steum Navigation Company» egyik nagy hajóján a «Majistic»-on, amidőn Belfast-ból el akartak indulni, a legénység közül több ember hiányzott. Ezek pótlására vették fel többek között az éppen akkor munkátlanul járó W.-t is. Alig fogott W. a neki kiosztott munkához — a forró hamut kellett neki a kazán alól kikaparni — egyszerre csak gutaütés érte, kórházba került és csakhamar meghalt. Özvegye az 1896-iki «Workmen's Compensation Act» alapján kártérítést keres a munkaközben előállott balesetért. A hajós-társaság azt állitotta, hogy nem szerencsétlenség, hanem W.-nek a szokásos szolgálatra való fizikai képtelensége idézte elő felperes férjének halálát. Megállapittatott, hogy a gépházban a hőmérséklet nem volt tulságosan magas, rendesen szellőztettek, és az a munka, amelyet felperesnő férjére biztak, ebben a szolgálatban szokásos volt.

A per három bíróság előtt (ez Angliában a ritkább esetek közé tartozik) tárgyaltatott; a legfelsőbb bíróság (House of Lords. Urak háza) az első és másodfokon eljárt bíróságok ítéletével megegyezően a társaság ellen döntött. Hogy a szerencsétlenül járt ember ki volt éhezve, és talán hajlamos volt a szerencsétlenségre, a per eldöntésére nem lényeges; ha feltesszük is, hogy hajlamosabb volt a gutaütésre, mint más rendes ember, akkor is a szélütés szerencsétlenség, és nem megnyilvánulása valamely betegségnek. A szerencsétlenség mégis csak a szolgálatközben érte az elhunytat. Az olyan törvény alkalmazásánál, mint aminő a munkás-kártérítési törvény — ugymint az itélet indokolása — nem jogi subtilitásokat kell keresni, hanem a méltányosságot kell szem előtt tartani.

— **Mit jelent az «understudy?»** Az understudy az a szinész, vagy szinésznő, aki a kassza-darabokban fellépő «star»-nak szerepét megtanulja, s állandóan készenlétben van, hogyha amaz bármi oknál fogva fel nem léphet, «beugorjék».

A londoni «Vaudeville-Theater» igazgatója szerződést kötött egy fiatal énekesnővel, hogy az a «The Belle of Mayfair» czimü operette főszerepét, amelyet miss Edna May a hires müvésznő fog játszani, mint understudy be fogja tanulni. Az operette igen nagy sikert aratott. Javában folytak az előadások, amikor May kisasszony egyszer csak összeveszett az igazgatóval, és kijelentette, hogy nem fog többé fellépni. Helyére egy ép oly kedvelt, de inkább bájos megjelenése, mint játéktudása miatt ünnepelt müvésznőt, miss Phyllis Dare-t szerződtették. Az understudynak nem tetszett sehogysem a dolog; szerinte a szerződés értelmében megilleti az a jog, hogy a főszereplő helyett ő ugorjék be; nem hagyja, hogy egy másik szinésznő, akit tudásban és tapasztalatban éppen nem tart magánál különbnek, kiszoritsa a helyéből. Igy keletkezett a per az igazgatóság és a szinésznő között, amelyben az elsőfokon eljáró bíróságnál a jury megállapitja felperesnek jogát, hogy a főszereplő elmaradása esetében a szerepet maga részére követelheti. Az ügy felebbezés folytán a «Court of Appel» elé került, ahol Lord Justice Vaughan Williams, Anglia egyik legnagyobb birája a következőkben mondta ki az itéletet: «Az egész dolog azon fordul meg, hogy mit értünk ez alatt a szó alatt: understudy?» A szinházi szokások szerint az understudy köteles az igazgató felhivására, ha szükséges, beugrani; de neki semmi joga nincs a szerepet követelni. Felperesnő azt állitja, hogy az ő esete sajátszerü, mert maga is képzett müvésznő, és csak azért elégedett meg olyan szerény javadalmazással, egyébiránt mindig jóval többet szokott kapni, mert — éppen olyan kiváló mestertől akar tanulni, mint Edna May, — ezért nincs a szerződésben sem határozottan megjelölve, hogy neki milyen szerepet kell betanulni, hanem csak annyi van, «*miss Edna May szerepét*». Felperesnek ezt az álláspontját a bíróság nem teheti magáévá. Amikor a szerződés készült, még nem tudták biztosan, hogy melyik lesz az a szerep, amelyet miss May majd játszani fog, ezért volt szó csak «*az ő szerepei*»-ről. Ha a közönséges szokástól el akartak volna térni, akkor ezt a szerződésben világosan ki kellett volna tenni. (Court of Appel.)

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Dr. Wiener József, zólyomi ügyvéd, szeptember 1-ére kellő gyakorlattal biró, a tót nyelvet értő ügyvédjelöltet keres.

Olay Lajos, karczagi királyi közjegyző, közjegyzői helyettest keres.

Fiatal, képzett, szerény igényü ügyvéd fővárosi ügyvédi irodában keres állandó alkalmazást. Czim a kiadóhivatalban. 13501

Szorgalmas, kezdő ügyvédjelöltet keresek. Dr. Zachár Kálmán, gödöllői ügyvéd. 13500

Dr. Erdélyi Jenő szentgotthárdi ügyvéd irodájában a német nyelvben is jártas ügyvédjelölt szeptember 15-ére alkalmazást talál. Dijazás megállapodás szerint. 13502

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 36. szám. Budapest, 1909 szeptember 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A korlátozott beszámithatóság a magánjogban. *Dr. Friedmann Ernő* budapesti ügyvédtől. — Korlátozott beszámithatóság a magánjogban. *Dr. Reitzer Béla* budapesti ügyvédtől. — Faizási jog az urbarium banaticum szerint. *Dr. Plopu György* kir. curiai kisegitő birótói. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A korlátozott beszámithatóság a magánjogban.*

I.

A korlátozott beszámithatóság problémája már az évek hosszu sora óta Európaszerte az érdeklődés középpontjában áll. A büntetőjog terén ma ugyszólván nincs vitatottabb kérdés. A törekvés e problemát megoldani — közös munkára tudta egyesiteni minden országban a büntetőjogtudomány és a természettudomány müvelőit.

Már e külső jelenség is megfontolásra int. A büntetőjogtudomány és a psychiatria tudománya között belső, szoros kapcsolat létesült. Egymással versengve, de mégis karöltve, egymás alapelveit támadva, de mégis egymásnak termékenyitő eszméket adva, igyekszik a büntetőjog és a psychiatria egy uj korszak uj követelményeivel megbirkózni.

És akkor, mikor a büntetőjog alapelvei körül a legheveseb harczok folytak és folynak mindmainapig, ugy hogy recseg és ropog minden az egész épületen, egy szomszédos jogvidéken zavartalan nyugalom honol. A *magánjogot értem.*

Lehetséges-e az, hogy azoknak az átalakulásoknak, melyek az ember lelkét és társadalmi együttélését vizsgáló tudományokban végbementek, a mi korunk uj világnézetének, magának az emberi psyche átalakulásának — semmi kihatása sem legyen a jognak egy ágára, amely pedig szintén emberekről, embereknek egymáshozi viszonyáról rendelkezik.

A *büntetőjogba* bejutottak az uj eszmék. Rájöttek arra, hogy van az embereknek egy olyan csoportja, kikkel az eddigi elbánás mellett semmire sem lehet menni, de sőt akikre vonatkoztatva a büntetőjog alapelvei meginogni látszanak. Olyan emberek, amilyeneket az elmult korszakban nem ismertek, vagy legalább is nem olyan számban, hogy symptomatikus jelenségre lehetett volna következtetni. Ezek a gyenge akaraterejü, gyenge ellenállóképességü egyének, az erkölcsi «halt» nélküliek, álomszerü lelki élettel, rendkivüli erővel fellépő ösztönökkel s indulatokkal.

Először az anthropologia ragadta meg őket, és az emberi nem egy külön genusának nyilvánitotta. Azután a psychologia és a psychiátria vette őket hatalmába és követelt számukra a rendestől eltérő bánásmódot a büntetőjogban.

Az uralkodó büntetőjog alapelvei eleinte mereven ellenállottak ezen állapotok figyelembevételének. Az uralkodó büntetőjog ugyanis végeredményképp azon felfogáson sarkal, — hogy mik e felfogás alapjai, azt most nem tekintem — hogy az emberek egyformák, csak cselekményeik különböznek. Ezeknek a cselekményeknek is azonban eleve meghatározható válfajaik vannak. És igy, miután a kézzelfoghatót, a külső cselekményt, a konkrét megjelenési formát veszi alapul, kényelmesen abstrahálhat.

Hogyan illeszkedhetett volna bele ezekbe az abstrakcziókba az embereknek egy olyan csoportja, mely a megállapitott kategóriák egyike alá sem esik? Egyének, akik nem betegek és mégsem egészségesek, akiknél tulajdonképpeni értelemben vett bünösségről beszélni nem lehet, akiknél nincs többé arányosság, bünösség és büntetés között, akik beszámithatók, és hatás a rendes büntetéstől mégsem várható, akiket büntetni is, gyógyitani is kellene.

És mindezen elméleti nehézségek daczára ilyen egyéneknek létezését többé negligálni nem lehetett.

Az életnek egy uj alakulatával állottak szemben. Egy olyan symptomatikus jelenséget láttak, melyet eddig nem észleltek. És nem kutatom, hogy valóban az emberi szervezet és az emberi lélek változott-e meg, vagy csak az emberek látása és kritikája. Vajjon léteztek-e az elmult korszakban is ennyien beteg ösztönökkel és beteg akarattal, vagy talán akkor a szenvedélyek merész játékának, talán tuláradó egészségnek tekintették azt, ami ma a betegség ismérve.

Lehet, hogy tényleg csak mai korunk produktuma ez a jelenség, az átmeneti korszakok sajátos diszharmoniájának, amikor az értelem ragyogó fejlettsége mellett az érzés és akarat elsatnyul. Nem kutatom azt sem, hogy vajjon az uj korszak világnézletének van-e az a hatása, hogy az emberek ezreit szenvedélyeik és ösztöneik rabjává tette, vagy ellenkezőleg a determinizmus ujabb térfoglalása nem jelent semmi egyebet, mint hogy egy gyenge, enervált korszak tudománya enyhitő körülményt kiván statuálni önmagának. Annyi azonban kétségtelen, hogy a jelenség egyszer felmerült, létezik és hogy számolni kell vele.

A büntetőjogban ez a jelenség áttörte az elveket és az elméleteket. Belátták, hogy a számos felmerült elméleti nehézség daczára figyelembe kell venni. Miért? Mert követeli a társadalmi önvédelem eszméje. Ez lett a fegyver, a mozgató erő, a jelszó. Ez vitte, ez hajtotta a tudomány munkásait, még akkor is, mikor saját elveiken gázoltak keresztül. A büntetőjog reformerei ma már látják, hova visz mindez. Kifejezést adott ennek a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület legutolsó nagygyülésén a reformerek legőszintébbike, Van Hamel olyképpen, hogy a büntetőjogi alapfogalmak, a bünösség, a büntetés és a beszámithatóság csak akadályai a jelenségek helyes megitélésének, de mégis e jelenségeket figyelembe kell venni; hogy azután az eljárási mód a büntetőjog alapelvei szerint miképp itéltetik meg, az közömbös.

Valóban, mihelyt e jelenség figyelembevételének szüksége elismertetik, megdőlt a büntetőjog biztos bázisa — a beszámithatóság, bünösség és büntetés harmoniája és egysége.

És mégis: nem hiszem, hogy akadna, aki nem engedne szivesen az elméletből, ha belátja, hogy ez által emberek életét fogja megvédeni és megmenteni . . .

II.

És most ezek után vessünk egy pillantást a magánjogra. Forradalomszerü mozgalomnak benne nyomát sem találjuk, a kedélyek nyugodtak, az uj korszak uj jelenségei mintha nem is érintették volna.

Hogyan? Vannak emberek, beteglelkűek, kikről a jog egy ágában elismerték, hogy a rendestől eltérő elbánásban kell részesülniök és ugyanezek — egy szomszédos jogvidéken ugyanolyan elbirálás alá esnek, mint a többi normális, egészséges egyén? Vannak emberek, kikről, mig magánügyeiket intézik, elismerik, hogy egészségesek, de mihelyt büncselekményt követnek el, egyszerre betegeknek tekintetnek? Vannak emberek, kik, ha saját ügyeiket rendezik, régi elméletek, régi világnézlet szerint

* Szerzőnek az V. országos elmeorvosi értekezleten tartott előadása.

biráltatnak el, és ugyanazok, mihelyt bünös utra térnek, uj elvek, uj nézőpontok szerint itéltetnek meg?

Vajjon ekkora a távolság a jog különböző ágai között? Vagy talán oly mély és oly lényegbevágó a különbség az ember magánjogi és büntetőjogi ténykedése között? Ez a kérdés.

És kérdem, vajjon azok az egyének, akiknek értelmi, érzelmi és akarati életében rendellenességek észlelhetők, a magánjog terén egyenlő elbánás alá esheinek-e az egészségesekkel? Más szóval: lehet-e és kell-e a korlátozott beszámithatóságnak megfelelő fogalmat alkotni a magánjogban?

Az kétségtelen, hogy a magánjog ahhoz, hogy az egyén valamely cselekvésének jogi határt tulajdonitson, megkivánja nála az észnek bizonyos fejlettségét. Az elmebeteg cselekvésének épp oly kevéssé van magánjogi, mint büntetőjogi hatása. Sőt — a magánjog még nagyobb észbeli fejlettséget követel a magánviszonyok rendezéséhez, mint a büntetőjog a büncselekmény beszámitásához; a magánjogi cselekvőképességi korhatár még magasabb, mint a büntetőjogi bünösségi képességi korhatár. A magánjogban sem közömbös tehát a lelkiállapot, melyben valaki az ügyletet megköti. Miért nem veszi tehát figyelembe a magánjog az életviszonyoknak egy uj fejleményét, azoknak az egyéneknek csoportját, kiknek lelkiállapota a normálistól erősen eltérő?

III.

Én magam igyekszem csoportositani az argumentumokat a fogalom elismerése ellen.

Első pillanatra feltolul az az ellenvetés, hogy a magánjogban csak az *értelmi* fejlettség az irányadó. A magánjog főképp vagyonjogi viszonyokat rendez, az egyénnek pedig vagyonjogi ügyeinek rendezéséhez csak észbeli megkülönböztető képességének kell lennie. Ennek az álláspontnak elismerését megtaláljuk a törvényben. Az 1877 : XX. tcz. az elmebetegség mellett a gyengeelméjüséget is oda sorozza a gondnokság alá helyezési esetek közé. A magyar polgári törvénykönyv tervezete szintén a gyámság alá helyezési esetek között az elmebetegség mellett az elmegyengeséget emliti.

Ugyanez a fejlődési fok ez, mely a *büntetőjog* terén már rég meg van haladva. Ott is a megkülönböztetési képességet, a képességet a jót a rossztól megkülönböztetni, tették a beszámithatóság kriteriumául. És mégis ott már keresztülhatolt az az igazság, hogy nemcsak a képesség a helyzetek megismerésére, hanem a képesség ösztönöknek és indulatoknak ellentállani, nemcsak az értelem, hanem az érzések és az akarat fejlettsége adja a beszámithatóság lényegét. Semmi különös ok nincs arra, hogy ez a magánjogban másképp legyen. Akár büncselekményt követ el valaki, akár ügyletet köt, a megitélés szempontjából egyformán fontos, hogy olyan lelkiállapotban volt-e, melyben nyugodtan és helyesen mérlegelhette az elhatározás mellett és ellene szóló motivumokat.

De azt lehetne mondani, hogy a magánjogban nincsenek is olyan helyzetek, mint a büntetőjogban, hogy a szenvedélyek és az indulatok, melyek képesek az embernek lelki egyensulyát megingatni, a büntetőjog birodalmába esnek. De vajjon megállhat-e ez az okoskodás? A viszonyok, melyeket a magánjog szabályoz, éppen ugy állanak az indulatok és a szenvedélyek hatalmában, éppen ugy képesek az ösztönök felkorbácsolására, mint a helyzetek, melyeket a büntetőjog szabályoz. Az ember, aki lángoló szerelem, vagy vad gyülöletének hatása alatt egész családját kitagadja, bizonyára inkább rabja szenvedelmének, mint a kis tolvaj, aki néhány fillérnyi értékü tárgyat lop.

De ez állapotok figyelembevételének az is nagy akadálya a magánjogban, hogy e jogvidék biztos talajáról ingoványokba vezet. A magánjog még sokkal inkább, mint a régi büntetőjog, csak a külsőleg láthatót, a kézzelfoghatót, a konkrét megjelenési formát tartja szem előtt. A magánjog még sokkal inkább, mint a régi büntetőjog, azt az elvet vallja, hogy az emberek mind egyformák, csak az ügyletek bizonyos csoportjai különböznek egymástól. Ezért még a büntetőjognál is nehezebben illeszthető bele a magánjogba az egyének ama csoportjának elbirálása, kiknek ténykedését nem lehet előre, abstrahálva megitélni, hanem akiknek az eset körülményeihez és az ügylet motivumaihoz képest más-más elbánásban kell részesülniök. A magánjog évezredes szabálya, a «de internis non judicat prætor» ez állapotok figyelembevételének legnagyobb akadálya. A magánjog nem akarja látni az egyén lelki világát, hanem mereven ragaszkodik az ügylet külső megjelenési formájához.

IV.

Itt egy sajátságos különbséget találok a magánjog és a büntetőjog dogmatikája között. A büntetőjog szintén körülbástyázta magát fogalmakkal, csak a tettet tartotta szem előtt, nem az embert, aki azt elkövette. És ekkor az egyéni érdek, az egyéni szabadság védelme lebegett szeme előtt. A magánjog dogmatikájának czélja ellenben az összesség érdekének, a forgalom biztonságának a védelme.

És mit látunk? A büntetőjog terén az összesség, a társadalom védelmének gondolata, a törekvés a társadalmat megvédeni egyesek beteg ösztöneivel és indulataival szemben, át tudta törni a dogmatikát.

A magánjog terén ellenben még csak keletkezőben sincs olyan mozgalom, mely áttörje a dogmatika merevségét, hogy megvédje magát az egyént a saját beteg szenvedélyeivel és ösztöneivel szemben.

Miért van ez?

Talán az az ok, hogy a problémák és az összeütközések, melyek a magánjogban támadnak, nem oly izgatók, nem oly drámaiak, mint azok a büntetőjog terén? A bün problémája, a bünös lélek vizsgálata nemcsak a büntetőjogászt foglalkoztatta, hanem minden időkben a filozófusok, költők és müvészek legnagyobbjait is.

A világirodalom örökbecsü müvei a vergődő bünös lélek tragédiáját állitják elénk. A költő majd látnoki szemmel meglátja azt, amit a tudomány kutatásai alapján állit, majd ismét az irodalom a tudomány kutatásainak eredményét átviszi a köztudatba. Ugyanakkor, amikor a büntetőjog terén az anthropologiai irány fellép, megjelennek a szinpadon Ibsen «Kisértetei». És amikor a büntetőjogba behatol a psychologia és a psychiatria, az irodalom terén megjelenik Dosztojevszky «Raszkolnikov»-ja.

De másrészről a büntetőjog munkásai sem maradtak a puszta dogmatika mellett, nemcsak a fogalmakat tanulmányozták, hanem az ember testét és lelkét vették vizsgálat alá.

Igy válhatott csak lehetségessé, hogy a büntetőjog megtalálta a kontaktust az élettel. Igy vált lehetségessé, hogy a büntetőjogászok szoros és eleven kapcsolatot tudtak létesiteni a psychiatria müvelőivel: mert a büntetőjogász és psychiater kutatásának czélja ugyanaz — ugyanaz, mint a költészet örökbecsü müve, a «Divina Comoedia» szerzőjének — vizsgálni a bünben vergődő, a betegségben sinylődő, elgyötört emberi lelket.

A magánjog ezideig ezt a kapcsolatot nem létesitette. Uj problémái nincsenek, a köztudat érdeklődése nem fordul feléje, alapelvei merevek és megingathatlanul állanak. Körülötte elkeseredett harczot vivnak uj emberek, uj eszmék, uj világnézlet egy letünő korszakkal, és ő letekint ezekre, mint a napoleoni seregekre az egyptomi gulák, négy ezredév fejlődésének bár csodálatraméltó, de megkövült emlékei.

V.

A fejlődés menete lehet gyorsabb vagy lassubb, de megállitani azt nem lehet. Ha az élet egy uj jelenséget produkál, azt a jognak előbb vagy utóbb, de figyelembe kell vennie. A magánjogban sokkal hosszabb időre van szükség, mig kiderül, hogy ellentét van az élet és az elméletek között. A büntetőjogban a büntetést az állam hajtja végre. Figyelemmel kiséri a hatást, amelyet a tettessel szemben alkalmazott represszió előidézett. A magánjogban a felek magukra maradnak, nem lehet megállapitani többé a hatást, amelyet a jogviszonyok valamelyes rendezése előidézett. Hogy minő hatások származnak egy kornak meg nem felelő magánjogi elbirálásból, azt nem lehet közvetlenül figyelemmel kisérni. Hatásai esetleg ismét átnyulnak a büntetőjogba. Ha egy beteg lelkü ember indokolatlanul egész családját kitagadja, ki kiséri figyelemmel, hogy abból minő vészthozó hatások származhatnak?

A magánjog kodifikátorai még nem ismerték fel e jelenséget, de annál inkább azok, akik a jog hézagaiból élnek.

Ahány módja van, hogy az egyén ügyletet létesitsen, mindmegannyi alkalom az ily beteg lelkü, gyönge akaratu egyének befolyásolására.

Az élet napról-napra uj és uj eseteket vet felszinre melyeknél az egyén ki van szolgáltatva saját beteges ösztöneinek és mások rosszakaratának vagy üzleti szellemének.

Nem szabad tehát általtnunk magunkat, hogy itt a társadalomnak egy jelentéktelenebb érdekéről van szó. Mert ha nem is övezi a magánjogot a vérnek és a pallosnak borzalmas glóriája, meg kell látnunk benne a zajtalan, vérnélküli, de még kegyetlenebb tragédiákat, családok boldogságának csendes összeomlását.

A büntetőjognak harczi jelszava lett a társadalom védelme ; a társadalom önvédelme a közveszélyes egyénekkel szemben. A magánjognak jelszava legyen magának az egyénnek és a családnak védelme a beteg ösztönökkel szemben.

A büntetőjogban felállitották merészen azt a tételt, hogy nem az a lényeges, hogy mit követett el valaki, hanem hogy ki követte el. A magánjogban fel lehetne állitani, ha nem is korlátlan érvénynyel, hogy nemcsak az a lényeges, hogy milyen ügyletet kötött valaki, hanem az is, hogy ki kötötte.

VI.

Hogy minő változásokat idézne elő ennek az elvnek érvényrejutása a magánjog strukturájában, azt ma még nem lehet, de nem is szükséges feltárni. A felmerülhető problémák egész komplexumából három fökérdést szeretnék kiemelni.

1. Minő consequentiái volnának ez elv elismerésének a *gondnokság alá helyezési eljárásban?* Itt van meg leginkább a kapcsolat a létező és a szükséges jogállapot között. A gyámtörvény a gondnokság alá helyezési esetek közé felveszi az elmebetegség esetei mellé az átmeneti betegségi állapotok egyikét, a gyöngeelméjüség esetét. A magyar polgári törvénykönyv tervezete a gyöngeelméjüség helyett az elmegyöngeség esetét statuálja gondnokság alá helyezési esetül. Azonkivül fölveszi az iszákosságot is.

Ennél a matériánál érezhető leginkább a büntetőjog hatása a magánjogra. A polgári törvénykönyv tervezete fölvette a gondnokság alá helyezési esetek közé azt is, ha valaki elmebetegség, elmegyengeség, vagy iszákosság miatt *közveszélyes.*

Ma a gyakorlat kénytelen a gyengeelméjüség fogalmával operálni és hogy lehetetlen következményeknek elejét vegye, kénytelen gyengeelméjüségnek tekinteni olyan eseteket, amelyek nyilván nem esnek e psychiatriai fogalom alá, igy p. o. nemi perverzitás eseteit.

Én a magam részéről fölveendőnek tartom a gondnokság alá helyezési esetek közé az *összes* nem teljes szellemi egészségü egyéneket, kik saját ügyeik viteléről gondoskodni nem képesek. Tehát nemcsak az értelmileg fejletleneket, hanem azoka is, kiknek érzelmi világa vagy akaratereje kórosan meggyengült.

2. Második kérdésem még érintetlen területre vezet. Ez a *végrendelkezési képesség.* A mai állapot és a polgári törvénykönyv tervezete szerint csak az elmebeteg s az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett az, aki nem végrendelkezhetik. Ez az a terület, ahol legerősebben csapnak föl a szenvedélyek a magánjog terén, ahol a leginkább lehetséges, hogy az ember megingott lelki egyensulya teljesen felbomoljék. — és mégis itt adja meg a törvényhozó az egyénnek a legnagyobb szabadságot. Külsőleg egy kegyeletes indokkal motiválva, hogy t. i. az örökhagyó akarata lehetőleg tiszteletben tartassék, tényleg azért, mert nincs érdekelve a forgalom biztonsága. Nem-e önként merül föl az a gondolat, hogy hová viszi ez a szabadság azokat a beteglelkü egyéneket, akik beteges szenvedélyeiknek, ösztöneiknek és rémlátásaiknak rabjai? Nem-e kell megvédeni a társadalmat, a családot, de sőt magát az egyént attól a rombolástól, melyet előidéz, ha valaki esetleg beteges nemi ösztönének vagy vak gyülöletének hatása alatt egész családjának boldogságát odadobja egy pillanat szeszélyeért?

Hogy miképpen lenne korlátozandó ilyen egyénnek végrendelkezési képessége, annak részletezésébe most nem bocsájtkozom, de lehetetlennek tartom, hogy e kérdés mellett megfontolás nélkül el lehessen haladni.

3. A harmadik kérdés a problemát egész általánosságában vetné fel : ez az ilyen átmeneti beteges állapotu egyének *szerződőképességének* kérdése. Ez az a kérdés, hogy általában lehetne-e és minő feltételek mellett lehetne megtámadni az ilyen egyének jogügyleteit, ha még nincsenek gondnokság alatt. Ez a kihatásaiban legmesszebb vivő probléma. Ez az a probléma, amely leginkább ellentétben áll, veszélyezteti a forgalom biztonságát, és amely gyökerében támadná meg a magánjogi alapelvek biztos bázisait.

Ezek azok a kérdések, melyeket meg kell vitatni.

Most e kérdéseket csak felvetettem. Megkisérelni az elvnek keresztülvitelét a magánjog egész rendszerében, megállapitani, hogy annak a rendszer általános részében vagy külön-külön az egyes tényálladékoknál volna-e helye, vizsgálni a tényezőket, melyekből az elvnek kisebb vagy nagyob mértékben való elismerése függ, kutatni a mai jogrendszerekben az elv érvényesülésének csiráit — mindezeket ma még időszerütlennek tartom.

Csak egy körülményre utalok.

Látjuk a büntetőjogban az elméletek harczát, de látjuk, hogy ott már nem elméletek harczolnak, hanem az elméletek fölött diadalmaskodik a fejlődés, az élet. Elérkezett az ideje, hogy a magánjog szivja magába az uj eszméket, hogy a magánjog is érvényre juttassa az uj korszak követelményeit.

*

Ezt a kérdést, az életnek eme uj jelenségeit azért vetem fel éppen a psychiaterek körében, mert beigazolódott a büntetőjog terén is, hogy a psychiatria a leghatalmasabb segitőtársa a jognak az igazság keresésében, a psychiatria, mely az élet legmélyebb és legtitokzatosabb megnyilvánulásait kutatja, az a tudomány, amely forrong, hadakozik, terjeszkedik és fejlődik, mint az élet maga.

Egy aggályt azonban nem hallgathatok el.

A psychiatria még nem tudja teljes pozitivitással a lélek összes uj megnyilvánulásait elénk tárni, nem bir azzal a teljes exaktsággal, hogy reá egész jogrendszereket bázirozni lehetne. Ez a körülmény azonban nem tart vissza, hanem ellenkezőleg előre visz, munkára serkent. Miként a jog a psychiatriából szív föl magába uj életnedveket, akként a psychiatria a joggal való érintkezésében fogja megtalálni fejlődésének uj feltételeit. A válaszfalak az egyes tudományok között ledőlnek. A munka közös : az élet érvényesülését elősegiteni az elvek felett. A czél csak egy lehet : ha kell elméleteken és jogrendszereken keresztülgázolva — az igazság győzelme.

Dr. Friedmann Ernő.

Korlátozott beszámithatóság a magánjogban.

(Válasz dr. Friedmann Ernő előadására.)

Idegen jogterületről áthangzó mozgósitási jelszóval kisérelték megtörni a magánjogban honoló csendet. Uj eszméket, uj fogalmakat akarnak importálni, hogy azt az elmaradottságot, amibe a magánjog az élettel szemben jutott, megszüntessék s megteremtsék azt a harmoniát, amiben a valóságnak a joggal állnia kell, ha czélját el akarja érni. Ugy állitották oda a cziviljogot, mint amely a fejlődő élettől elmaradva megkövesült és teljesen érzéketlen maradt más jogterületeknek az életviszonyok szükségszerü fejlődése nyomán keletkezett reformmozgalmaival szemben.

Azt panaszolják különösen, hogy a modern jogfejlődést áthatható individualisatio és a jogügyletek szubjektiv momentumainak figyelembe vétele nem tudott még behatolni a polgári jog birodalmába. Az a dogma, amely a római jog legrégibb uralmának idejétől kezdve elzárta a polgári birót attól, hogy az egyén lelkébe is betekintsen s azt is egyenrangu faktornak ösmerje el a jogügyletet létrehozó külső körülményekkel, ma is mereven életben van s elzárja a jogalkalmazót attól, hogy az eléje került ügyletet ne izoláltan, hanem beleillesztve a szereplő egyének lelki világába, melyből kinőtt, vegye szemügyre.

Hiszen szót lehetne talán emelni az ellen is, hogy ez a vádbeszédféle — tisztelet az emlitett értekezletnek — nem egészen illetékes helyre adresszáltatott. De mert ilyen az egész magánjogot látszólag mélyen érintő és alapjában támadó tudományos felszólalással szemben nem lehet egyszerüen illetékességi kifogással védekezni, s ha nem is napirendre térni, de addig felfüggeszteni az eljárást, amig az illetékesebb forum előtt meg nem ismételtetik, hanem késedelem nélkül bele kell menni annak vizsgálatába, mi az elhangzottakban az igazság és hogy kell ahhoz lehetőleg közel jutni, legyenek az alábbiak helyettesitői annak a tervbe vett, de külső körülmények miatt meg nem tartott szóbeli előadásnak, mely válaszul akart szolgálni a korlátozott beszámithatóság fölött tartott vitában elhangzott előadásra.

A jövő magánjogi fejlődés egyik irányát az előadás az egyénnek saját beteg ösztöneivel szemben való védelmében jelöli meg. Ha a büntetőjognak feladata a társadalom önvédelme a közveszé-

lyes egyénnel szemben, a magánjogászok jelszava az egyénnek és családnak bünös ösztöneivel szemben való védelme kell hogy legyen. Reczipiálni kell itt is a tételt; nem az lényeges, mi történt, hanem az, hogy ki vitte véghez azt, ami történt. Mindebből pedig az a konkluzió, hogy kodifikálni kell a magánjog megfelelő (alább még érintendő) helyein is a korlátolt beszámithatóság fogalmát.

És itt mindjárt álljunk meg egy pillanatra és ha kell, vessük fel azt a kérdést: mi a modern jogfejlődés iránya? Ha elfogadjuk azokat a praemissákat, amiket az előadás előrebocsát, talán nem lesz nehéz a választ megtalálni. Csak abba az ellentétbe kell előbb bevilágitani, amely itt felállittatott. Hol tér el a köz megvédése a közveszélyes egyénnel szemben attól a védelemtől, amely az egyén és családnak saját bünös ösztöneivel szemben való oltalmaként van elénk állitva? Vajjon csakugyan különböző feladat az egyén oltalmazása saját magával szemben és a köz oltalmazása az egyénnel szemben? Lehet-e önczél a köz oltalma, avagy a közben is az egyént oltalmazza a jog? S nem-e a bünös ösztönökkel és szenvedélyekkel szemben akar-e védelmet nyujtani akkor is, amikor a közt az egyénnel szemben védi? Nyilvánvaló ezekre a kérdésekre a válasz. De nyilvánvaló e válaszban az is, hogy a jog különböző ágainak feladataiul ezt a kettős jelszót beállitani nem jelent semmi eltérőt, s nem mond semmi egyebet, mint amit a jognak egységes feladatául már a történelmi iskola óta minden iskola megjelölt.

De meg azután tulajdonképpen ugy áll a helyzet, hogy nem is lehet a büntetőjogi és magánjogi feladatok közt egységesen párhuzamot vonni. Egyszerüen azért nem, mert a magánjognak nincs egységes czélja. A magánjog a gazdálkodás (nem technikai értelemben használva a fogalmat), a termelés viszonyait igazitja el akkor, mikor az ügyleteket, szerződéseket szabályozza. Más szempontot, vagy ha tetszik jelszót tart szem előtt, mikor a végrendelkezés szabadságát megfelelő korlátozásokkal megengedi. És ismét mást, mikor a családjogi viszonyokat, meg a házasságot szabályozza. Ha ezekből mindenáron absztrahálni akarjuk azt a magasabb szempontot, ami az egészen átvonul, csak oly általános, mondhatnám keveset mondó eredményt kapunk, melynek formulázásával nem kapunk több megfoghatót, mintha arról vitatkozunk, hogy a közt kell-e védelmezni az abnormálisokkal szemben, vagy az egyént és családot.

Azokhoz azonban, akik talán e megkülönböztetésben valami jelentékenyet s olyat látnak, ami mellett ki kell tartani, azt a kérdést kell intézni: miként van az, hogy ha egyszer magánjog és büntetőjog ugyanazon életviszonyokat szabályozzák, hogy akkor különböző feladatot kell maguk elé kitüzniök, ha a modern jogfejlődést követve az élettel összhangban akarnak maradni. Ennek megoldásával az előadás adós marad. Pedig ennek valami nagy okának kell lenni, amit nem lett volna érdektelen kifejteni.

Van itt azonban még egy másik rejtély is. Ha egyszer a büntetőjog, vagy psychiatria, vagy antropologia, vagy akármelyik más tudomány már évtizedek előtt megállapitotta, hogy létezik egy bizonyos abnormális emberclassis, amelyet az adott létező eszközök és rendszabályok mellett kellő méltatásban nem lehet részesiteni s akikre az ismert rendszabályok igazságosan nem alkalmazhatók, tehát uj szabályozásról kell gondoskodni, hogy ekkor — ezen körülmények ismerete mellett — az élettel legalább is oly szoros kontaktusban levő magánjog hogyan tudott e jelenség elől ennyi ideig elzárkózni. Hogy az a bizonyos igazság, maga az élet, mely diadalmaskodik minden akadályon, nemcsak hogy nem volt oly erős, mint az európai diplomáczia, mely a saját érdekei kedvéért még azt a sokat emlegetett chinai falat is le tudta dönteni, hanem még csak döngetni sem kezdte a magánjog régi bástyáit. Mióta a büntetőjog számolt a korlátozott beszámithatósággal s mióta ez a revolucció ott kezdődött, azóta Európának, de sőt a czivilizált világnak majdnem minden állama kodifikált magánjogi téren. És mégis, daczára annak, hogy a korlátozott beszámithatóság diagnosztizálva volt s daczára annak, hogy ezeket az abnormális embereket már felismerték volt, egyetlen egy magánjogi kodifikácziónak sem jutott eszébe, hogy ezekkel számoljon. Vagy ha nem tudta hogyan számoljon, hogy legalább felvetette volna a kérdést és figyelmeztette volna a szakköröket. Ne hogy félreértessem. Korántsem akarom én ezzel eldönteni azt az elvi kérdést: szükséges-e a magánjogban a korlátozott beszámithatóságot kodifikálni. De lehetetlen ez elől szemet hunynunk. Tudomása van a törvényhozónak bizonyos jelenségekről, melyekről látták, hogy oly elemi erővel rontottak be egy rokon jogterületre, hogy mint a szélvihar évszázados fákat derékon tör és gyökerestül kiszakit, ugy ezek a legközvetlenebb szomszédságban istenségeknek hitt dogmákat egyszerüen elsöpörtek és hosszu idők eredményeit semmivé tették. Egészen más az, ha e jelenségeket még nem ismerték vagy azoknak kihatásait máshol még nem észlelték volna. Igy azonban alig volna elképzelhető, hogy a szükségszerüség ily aránylag gyenge akadályokat nem tudott volna leküzdeni, ha t. i. csakugyan szükségszerüség volt külön bánásmódról gondoskodni azon emberekre nézve, kiket a büntetőjog a korlátoltan beszámithatók alatt ért.

Magának az előadásnak kételyei vannak az iránt, vagy legalább is felveti azt a kérdést, vajjon csakugyan vannak-e s hogy általában lehetséges-e, hogy emberek, kik addig, mig magánügyeiket intézik, mint egészségesek biráltatnak el, de mihelyt büncselekményt követnek el, betegeknek tekintetnek. Erről is lehetne beszélni. Mert nem egészen légből kapott talán azt mondani, hogy bizonyos emberek éppen azáltal válnak abnormálisokká, hogy azt a büncselekményt elkövették. Mondhatni abban áll az abnormalitásuk, hogy azt a büncselekményt elkövették. No már most addig, mig ezek az emberek csak gazdasági ügyeiket rendezik, tehát ügyleteket kötnek, végrendelkeznek stb., addig normálisak, de abnormálissá válnak büncselekmény elkövetése által s igy addig nincs is szükség, hogy róluk különös gondoskodás történjék.

Mondhatnám azt is, hogy éppen a büncselekmény elkövetése az egyetlen látható kriteriuma annak az abnormalitásnak, mely ezt az embercsoportot minősiti. És ezzel a ponttal eljutottunk ennek a problémának a méregfogához. Anélkül, hogy a büncselekmény elkövetését az abnormalitás kriteriumának tekinteném, vajjon mi az a jelenség, vagy mik azok a jelenségek, amelyek ha nem is biztos, de megfogható támpontot nyujtanak annak megállapitására, hogy az az egyén, akiről szó van, az emlitett abnormalitásban szenved? Miről ismerheti fel a jogot alkalmazó ezt a defektust? Hisz ezt a nehézséget az előadás is érzi akkor, mikor a psychiatriának a joggal való együttmüködési szükségességét hangoztatja. Csak egy az, amit elfelejt. Ha egyszer ugy áll a dolog, hogy nincsenek oly külső ismérvek, melyek nemcsak biztossággal elárulnák, de legalább a valószinüség jegyével sejtetnék, hogy az, aki ügyletet akar kötni, oly érzelmi, akarati, indulati, vagy bármi más hiányban szenved, hogy azt a normálistól eltérőleg kell megrendszabályozni, hogy akkor ilyen fogalom recipiálásáról olyan jogterületen, ahol akár bemondottan, akár burkoltan a forgalom érdeke vezérmotivum, beszélni teljesen időszerütlen. Ha süppedékenységről és labilitásról beszélünk, akkor ezzel még nem mondunk meg mindent. Mert annak, aki a magánjogban oly fogalom reczepcióját javasolja, mely egész embercsoportok sorsára kihatna, és olyan foku változásokat alkalmas előidézni, aminőket az előadás is kilátásba helyez, nem lehet az élettől való elmaradásról, fejlődés hiányáról és nemtörődömségről beszélni, ha maga is kénytelen beösmerni, hogy az a fogalom még nem elég pozitiv, s hogy megfogható kritériumai még hiányoznak.

Vagy talán arra gondolt az előadó, hogy minden embert mielőtt végrendelkezik, vagy szerződik, valami psychiatriai vizsgálatnak kell alávetni annak megállapitása czéljából, nem-e bir korlátolt beszámithatósággal az, aki a kérdéses ügyletet kötni akarja s nem kell-e különleges rendszabályokat alkalmazni rája, miként Amerika egyik államáról olvastam valahol, hogy a házasulandóknak előbb orvosi vizsgálatnak kell magukat alávetniök? Ezt alig hinném.

Eltekintve tehát egyéb más szempontoktól, a mik az ellen szólnak, hogy a magánjogban a korlátolt beszámithatósággal korrespondeáló kategoria és ehhez mért jogi szabályozás kodfikáltassék, már ez a szempont is elegendő annak megállapitására, hogy ez mindenesetre legalább is időszerütlen. A magánjog nem physika, a hol kisérletezni lehet. Itt csak megállapodott fogalmak kodifikálásáról és csak olyan fogalmak importálásáról lehet szó — egyéb előfeltételek meglétében — a melyek a maguk otthonukban kifejlődött, megállapodott positiv fogalmak. A korlátozott beszámithatóság pedig nem tartozik ezek közé.

Maga az előadás hozza fel a javaslat egyik-másik ellenargu-

mentumát. Köztük azt, vajjon miért ne vegye a magánjog is figyelembe az érzelmi, indulati stb., szóval az értelmen kivül más szempontokat, melyek az ügyletkötésnél szintén fontos szerepet játszanak. Nem lát semmi okot arra, hogy ez ne igy legyen. Pedig van erre ok, nem is egy, csak meg kell akarni látni. A büncselekmények tulnyomó része (leszámitva az előre megfontoltakat) pillanat müvei. Előzetes elhatározás nélkül hajtatnak végre és ha végrehajtattak, vissza nem csinálhatók többé. Áll ezen első körülmény különösen éppen a korlátolt beszámithatóságból elkövetett cselekményekre.

Ezzel szemben a magánjogi ügyleteket, különösen azokat, melyeknél a javaslat szerint megalkotandó uj kategóriának különös jelentőség jutna, a nem köznapi ügyleteket, a felek az esetek tulnyomó többségében nem pillanat hatása alatt, valami fellobbanó indulat hevében eszközlik, hanem hosszas megfontolás, megbeszélés, előzetes tárgyalások, ügyvédi interventio stb. után. Áll ez nemcsak a forgalmi ügyletekre, de a végrendelkezésre is, a melyek mindentől eltekintve, szigorubb formákhoz is vannak kötve. Azután meg — a mi szintén nem megvetendő — az ügyletek körüli pillanatnyi elhatározások a legtöbb esetben és éppen végrendelkezéseknél megmásithatók. Ha tehát valami bolondot csinált valaki pillanatnyi felhevülés vagy egyéb indulat, vagy szenvedély hatása alatt, még van ideje megfontolni cselekedetének horderejét és rajta lenni, hogy az reperáltassék, azok káros, vagy kellemetlen következményei elhárittassanak. A magánjogi jogcselekmények és büncselekmények ezen több szempontból való különbözősége döntő. Mert lehetőség és alkalom van a magánjogban, ugy harmadik személyek, mint maga a fél részéről arra, hogy a defektus okozta hatások gyöngittessenek, vagy teljesen kiküszöböltessenek. Az az apa, a ki mondjuk pillanatnyi felindulásának hatása alatt kitagadja (nem kell a törvényes megszorításokról megfeledkezni!) családját s örökösévé azt a nőt teszi, a kinek hatalmába került s a ki ellenállásra kevéssé képes öregségét erre kihasználja, ez az apa, ha végrendelkezése után nyomban nem hal meg, még meg fogja gondolni, ha kijózanul, ne változtassa-e meg végrendeletét. Ha pedig nem józanul ki, vagy azonnal elhal, a magánjog a korlátozott beszámithatóság, vagy egyéb vendégfogalmak nélkül is módot nyujt arra, hogy ezen a jogtalanságon segiteni lehessen.

Vagyis összevetve a mondottakat: egyfelől a magánjogi ügyletkötés eltérő természete, másrészt a magánjognak a büntetőjogénál sokkal nagyobb rugalmassága, extensivitása még az esetben is feleslegessé tenné a javasolt kategoria átültetését, ha ennek összes előfeltételei oly mértékben meg volnának, mint a mennyire hiányoznak.

És igazán megáll az, hogy a «de internis non iudicat prætor» ma is akadálya annak, hogy a magánjog a jogügyletet ne csak a maga külső megjelenési formájában birálja el, hanem nézzen bele az egyén lelkébe is? Utaljak itt a codexoknak ama, nagyon is közhelylyé lett szabályaira, melyek arról beszélnek, hogy nem az az irányadó az ügyletkötésnél, amit a felek szavaikkal külsőleg megjelenésre hoznak, hanem az, a mit akartak, ami tehát a bensejükben volt. Vagy arra, hogy a iudikaturáknak egyik legintemationalisabb vonása éppen abban rejlik — és ebben minden ország iudicaturája egyforma — hogy a bíróság az esetek nagy többségében, a hol ez t. i. egyáltalában szóba kerül, — a leghosszasabb bizonyitásokat folytatja le annak megállapitása czéljából, hogy az ügyletnek külsőleg jelentkező léte hamis, mert a felek mást akartak? Mindebben pedig mi egyéb van, mint azoknak a subjectiv elemeknek respektálása, a mik az elhatározásra döntő befolyással lehetnek. Hogy ez a respektálás csak addig a fokig megy, mig a bizonyitás mai technikája mellett konstatálhatók ezek a subjectiv momentumok, ezt józan álláspont mellett csak helyeselni lehet. A miként a büntetőjogban a társadalom védelmének gondolata, az önvédelem megdöntötte a dogmatikát stb., szóval felforditotta az egész büntetőjogot, mert a megalkuvást és halasztást nem türő szükségszerüség nem vizsgálta ez esetben sem, hogy az elméletek mit mondanak, ugy a magánjog sem állhatott volna oly szilárdul, a megroppanásnak legcsekélyebb jele nélkül ellen, ha az élet a maga igazságaival miként a faltörő kosok a régi harczászatban, neki mentek volna és döngetni kezdik azokat az akármily erős, régi, de az élet pillérei és alapzata nélkül levegőbe maradt falakat. Az igazságok felismerésének és érvényre jutásának nincsenek területi határai. Akár izgatók azok a problémák, akár kevéssé drámaiak, kell, hogy foglalkoztassanak mindenkit, a kire tartozik. De a miként a bünben vergődő, betegségben sinylődő, elgyötört emberi lélekkel való foglalkozásra nem minden költői müfaj egyformán alkalmas, és mindegyik más és más vonatkozásban keresi az emberit, ugy a magánjognak az élettel való kapcsolata nem azon a ponton van, a hol a büntetőjogé, a nélkül, hogy ezért az élettől való eltávolodás kifogását e miatt joggal fel lehetne hozni.

Teljesen igaz, hogy a magánjogi fejlődés lassubb. De korántsem hozható ez okozati összefüggésbe a statistika hiányaival. Ha egy pillantást vetünk a jogtörténetre, látni fogjuk, hogy a mai magánjog gerincze évezredes történelemre tekint vissza. Ezzel szemben a büntető jog mai alapelveivel és problemáival, meg büntetési rendszerével egyszerüen homo novus. Ez nem puszta véletlen. Mert azt képzelni sem lehet, hogy a magánjog azért nem változott kétezer esztendeje, mert az életigazságokat nem tudta felismerni, vagy mert azoknak nem volt elég erejük ahhoz, hogy oda behatoljanak. Ellenben a büntetőjog hamar felösmeri a kor igazságait és felszivja azokat magába. A büntetőjognak, hogy ugy mondjam, divatszerü gyors változása, a büntetési nemeknek időről-időre teljes kicserélése, egyszerüen alkalmazkodás a társadalmi önvédelem előnyösebb és hathatósabb formáihoz, a miknek keresésére a társadalom önmagát akarva-akaratlanul kényszeriti. S a miként a harczászati eszközök a strategiában, ugy változnak az emlitett alkatelemek a büntetőjogban.

Ezzel szemben a magánjog javarésze nem harcz, hanem a termelési erőviszonyoknak békés regulatora, mely csak ott megy át harczba, a hol birói interventio kezdődik. Itt nincs minduntalan szükség arra, hogy uj malumok ellen védekezzünk, mert az alapügyletek ma is ugyanazok, a mik voltak a római jogban. De nem azért, mert a magánjog az élettől elmaradt, hanem azért, mert az emberi alapszükségletek megmaradtak és mert a javak kicserélése s általában a gazdálkodás nem változik olyan gyorsan, mint a divat.

Eldöntöttnek hiszszük a mondottakkal a korlátolt beszámithatóságnak a magánjogban való kodifikálása kérdését. Pedig eddig csak a levegőbe hadakoztunk. Hátha még átteszszük a harczterepet a földre és nézzük a valóságot, amint a felvetett és csak megérintett reform reális, látható képet öltene. Gondolok itt a három csoportban összefoglalt szabályozandóra. Konkrét javaslat csak a gondnokság alá helyezési kérdés tekintetében hangzott el. És pedig körülbelül ugy, hogy felveendő ide nemcsak az értelmileg, hanem az érzelmileg kórosan meggyengült egyén is. Mi is az előadás kiinduló pontja? Lényegileg az, hogy vannak embercsoportok, akikre a meglevő szabályozás nem ér el, akiket nem lehet sem ugy elbirálni, mint a jogilag normálisokat, sem mint az abnormálisokat. Mit mond ezzel szemben a javaslat? Hogy ezt a közbenső csoportot is gondnokság alá kell helyezni, vagyis a teljesen abnormálisokkal egyforma bánásmódban részesiteni. Csakhogy ez nem revolucció, nem is megoldás, nem is a régi alapelvek megdöntése, de még csak uj kategoria sem. Hogy pedig a gondnokságnak egy, már a jelenleginél szükebb vagy tágabb kihatásu fogalmát teremtsük meg, az már csak azért sem volna indokolt, mert azok a mindennapos ügyletek a gondnokság köréből ma is ugy is kiesnek, a fontosabb és nagyobb szellemi vagy lelki erőt igénylő tevékenységnek a gondnokság alá helyezett részéről való megengedése még nem gondnokság. Nem kategoria kell, hanem ha az a biró ugy látja, hogy a konkrét ügylet nem szabad akaratból (ez a terminus technikus s én is csak igy használom), hanem akár szellemi, akár érzelmi, akár más az akaratra kiható gyengeség folytán jött létre, módjában áll, anélkül, hogy e gyengeség okát elemezné, a kést rátenni az eléje tett ügyletre. Anélkül, hogy azt az egyént, aki a napi ügyletét, sőt egyebet is el tud látni, gondnokság alá kellene helyezni. Utalok e tekintetben a mi bíróságaink ebbeli gyakorlatára.*

Fentebb megfeleltem már a végintézkedési képességnek ezokra visszavezethető korlátozására is. Megvallom, ehhez a kérdés-

* Frappáns példa erre a budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál 1906. Sp. IX. 1352. sz. alatt folyt sommás per, ahol a kir. Curia helybenhagyta, az alsóbiróságoknak éppen ilyen, nem szabad akaratból kötött és közjegyzői okiratba foglalt ügylet megsemmisitését kimondó I—II. foku itéleteit.

hez csak csinján merek hozzányulni, mert a végrendelkezési szabadság talán még kényesebb théma, mint a szabadság általában. Pedig a jognak minden megnyilatkozása a cselekvési szabadsággal állván közvetlen kapcsolatban, a szabadság-kérdés életere az egész jognak, amelyből amint kevésbbé, vagy erősebben megszoritják, az emberek lélegzetvétele függ. Liberalizmus és konzervatizmus jelszókkal megy a küzdelem, ha cselekvési szabadság kiterjesztéséről, vagy megszoritásáról van szó. És ettől a jelszavaktól rendszerint a kodifikáczió is fél. A végrendelkezési szabadságnál még a családi vagyon konzerválásának gondolata, a végrendelkező örökhagyó intenczióinak tiszteletben tartása és más egyéb szempontok is belejátszanak. Azért minden codexnek legnehezebb problémája a végrendelkezés. És mert ez az aktus kétségtelenül családok sorsát dönti el sokszor, a törvények rendszerint ünnepélyesebb formákhoz kötik annak érvényét s quasi ezzel eléje vágnak annak, hogy az emberek pillanat elhatározása alatt végrendelkezzenek. A modern jogfejlődés a végrendelkezési szabadság felé halad. Hogy ennek, mint minden szabadságnak, árnyoldalai is vannak s visszaélések követtetnek el vele, az természetes. Ámde egyrészt törvényes korlátok védik meg a családot és hozzátartozókat a végrendelkező teljes önkényétől, másrészt a végintézkedéseknek anyagi hiányokból való megtámadhatóságával jő segitségére a jog azoknak, akiken sérelem esett. Nagyban egészben áll az az elv, hogy csak azok végrendelkezését nem respektálja a jog, akiknek élők közti ügyködését sem honorálja.

No már most minő álláspontot foglalhatna el elvileg a magánjog azoknak végintézkedésével szemben, akiket a büntetőjog korlátoltan beszámithatóknak mond? Korlátoltan nem adhat nekik végrendelkezési szabadságot, mert vagy elismeri róluk, hogy végrendelkezhetnek, vagy nem. Forgalmi ügyleteknél inkább lehetséges korlátolt szabadságról beszélni, mert bizonyos ügyletek kötéséhez kisebb intellectus is elegendő, mint másokéhoz. De itt megint nem maradna más hátra, mint vagy megfosztani őket attól, hogy végrendelkezzenek, vagy megengedni ezt nekik. Szóval besorozni őket a ma is létező két kategoria egyikébe, mert azt talán képzelni sem lehet, hogy törvénybe oly intézkedés vétessék fel, mely bizonyos egyének végrendeletét nem respektálja, ha vagyonuk megfelelő részét meghatározott személyekre nem hagyják. Ezt végre általános szabályként fel lehet állitani, de nem lehet ezt tenni egy különös embercsoportra. Vagyis a korlátoltan beszámithatókra itt is elegendő a tételes szabályozás. Hogy igazságtalanságok itt is előfordulnak, hogy családok esetleg elpusztulnak ilyen nem normális végrendelkezés miatt, ez époly gyengéje a jognak nevezett apparatusnak, mint az a sok más, amit kiküszöbölni mindaddig nem lesz lehetséges, mig emberi intézmények lesznek.

Kihatásaiban legmesszebbmenőnek az általános ügyletkötési képességre való befolyásában jelzi a javaslat a korlátolt beszámithatóság applikáczióját, mert ez a magánjogi alapelvek biztos bázisát — ugymond — gyökerében támadná meg. Hát ebben mindenekelőtt némi tulzás is van. Mert nem kell azt gondolni, hogy ha a magánjog statuálná is e fogalmat, hogy akkor minden második ügyletet sikerrel meg lehetne támadni e miatt. Nem is beszélve arról, hogy ez esetben az emberek a priori is jobban megnéznék, kivel szerződnek. De fentebb kiemeltem már, hogy ott, ahol ezek a szubjektiv momentumok az akaratelhatározásra döntő befolyást gyakorolnak, ott a megtámadhatóság ma is megvan. Addig a pontig, ameddig a rendelkezésünkre álló bizonyitási eszközök segélyével ki lehet deriteni az akaratnak ezen érzelmi, nemi, szenvedélyi vagy más momentumoktól való befolyásolását. Ezen tul menni pedig amugy sem lehetne és soha nem is lehet. Legfeljebb olyan arányban, amilyenben a bizonyitási technika tökéletesedik.

Én azt hiszem, az igazság ott van, ahol az előadás végzi: ilyen kifejletlen, kialakulatlan fogalmakra jogrendszereket épiteni nem lehet. De sőt jogintézményeket sem. Nem lehet, de ha lehetne, sem szabadna, mert ez oly könnyelmüség volna a kodifikátor részéről, aminek drága ára lenne. Szép ideal az igazság keresése. De könnyen tévedésekbe visz. És az igazság legtöbbször oly egyszerü, hogy könnyü megtalálni, miként a német mondás tartja: «Wie in der Kunst nur das Einfache wahr und schön, so ist in der Rechtswissenschaft auch nur das Einfache wahr und gerecht.»

Dr. Reitzer Béla.

Faizási jog az urbarium banaticum szerint.

I.

A m. kir. Curia polgári szaktanácsainak 1909. évi junius hó 4-én tartott teljes ülése a következő elvi kérdéssel foglalkozott:

«Az u. n. bánsági urbarium (Urbarium banaticum) hatályosságának (t. i. a régi közigazgatási beosztás szerint fennállott Torontál, Temes és Krassó vármegyék) területén a volt jobbágyokat megilletett szárazfaszedésnek az emlitett urbarium III. fejezetében meghatározott beneficiuma felöleli-e az 1871 : LIII. tcz. 25. §-ában körülirt faizási jogot abban az értelemben, hogy a volt jobbágyok jogutódjai kérelmére, az általuk az urasági erdőben tényleg gyakorolt faizási haszonvételnek megfelelő értéket képviselő erdőterületnek részükre leendő elkülönitése és kihasitása elrendeltessék?»

Ezt a vitás elvi kérdést a teljes ülés az emlitett napon érdemileg nem döntötte el; minthogy azonban a kérdés rövid időn belül ujólag a teljes ülés elé fog kerülni, ennélfogva annak több oldalról való megvitatása, s ilyen módon a kérdésnek minél nagyobb mérvü megvilágitása és részletesebb tisztázása annál kivánatosabb, mert egyrészt az ilyen eljárás a kérdés alapos eldöntését hathatósan előmozditja, másrészt pedig a kérdés miként való eldöntése által anyagilag érdekelt felek tájékozást nyernek azokról a lényeges kriteriumokról, melyeket a kir. Curia a kérdés eldöntésénél irányadóul, s ennek az erdei haszonvételi jogosultságnak alapvető jelenségeiül tartott, s amelyek a dolog természeténél fogva a helyes eldöntésnek nemcsak igazolásául, hanem meggyőző és megnyugtató indokául is szolgálnak.

A vitás elvi kérdés megbirálása szempontjából kétségen kivül az urbarium banaticumban befektetett elvi szabályozás veendő elsősorban figyelembe.

Ha ezen urbariumot behatóan tanulmányozzuk, s a benne foglalt összes rendelkezéseket czéljuknak megfelelően taglaljuk, azonnal szembetünik az a rendszertelenség, mely ennek az urbariumnak I—VII. fejezetre történt beosztása körül észlelhető.[1]

A faizási jogot érdeklőleg tárgyunkkal kapcsolatosan itt csak röviden azt tartom kiemelendőnek, hogy az urbarium banaticum második «fejezete a jobbágyot illető kedvezmények» feliratot viseli, és mégis ez az egész második fejezet csak egyetlen szakaszból áll (§. 1. Weinschanks Gerechtigkeit), és benne csak a bormérési jogosultság, tehát egyetlen kedvezmény szabályoztatik, holott a jobbágyokat több más beneficium is illette, melyek a III., IV., V. és VII. fejezetekben, és nagyrészt a kötelességekkel vegyesen soroltatnak fel, a IV. fejezet pedig viszont a földesur jogait és kötelességeit irja elő, mig az I. fejezet az urbéri telkekről s az u. n. ipari vagy telki állományon felüli földekről, még pedig a jogokkal és kötelességekkel vegyesen intézkedik.

Ennek a rendszertelenségnek folyományául tekintendő a tárgyunkat érdeklő az a körülmény is, hogy a faizási beneficium a III. fejezetben, és pedig a makkoltatási jogosultsággal együtt, de külön-külön akként szabályoztatik, hogy csak az urbarium összes rendelkezéseinek egybevetése alapján válik megállapithatóvá, hogy a II. fejezetnek a kedvezményekről szóló felirata erre a III. fejezetre is vonatkozik, mely azonban csak «a fáról és makkoltatásról» feliratot viseli.

A szorosan tárgyunkat érdeklő III. fejezetnek 1. §-a «A jobbágyoknak szárazfaszedés végett megengedett erdőjárásáról» szól, és következőleg rendelkezik:[2]

[1] Az Urbarium banaticum fejezetei a következők: Erster Absatz: Von den Ansässigkeiten und derselben Eintheilung. — Zweiter Absatz: Von den dem Unterthan zukommenden Beneficiis. — Dritter Absatz: Von Holz und Eichelmast. — Vierter Absatz: Von Frohndiensten und Abgaber der Unterthanen. — Fünfter Absatz: Von dem Zehend. — Sechster Absatz: Von den dem Grundherrn zustehenden Vorrechten. — Siebenter Absatz: Von der Richterwahl.

[2] A harmadik fejezetnek tárgyunkat érdeklő 1. §-ának idevonatkozó szövege ez:

§. 1. Von dem den Unterthanen zugestandener Waldgang Klaubholz zu sammlen.

Erstens: Wo sich in dem Bezirk' der Ortschaften Waldungen befinden, ist dem Unterthan gleichwie bisher, auch fernerhin ohne Zahlung oder Dienstleistung, ganz unentgeltlich gestattet, von

«Azokban a helységekben, melyeknek határában erdőségek vannak, a jobbágynak valamint eddig, ugy ezentul is, minden fizetés s ellenszolgáltatás nélkül a száraz, de semmiesetre sem a zöld faállományból, a saját használatára szükséges tüzifának összeszedegetése teljesen ingyen engedélyeztetik, ugyanazonban

«*a)* hogy ez a szárazfaszedés csak a hétnek a földesur által meghatározott egy vagy két napján volt igénybe vehető, ellenben a meghatározott napokon kivül, a földesur különös engedélye nélkül, a volt jobbágyok közül senkinek sem volt szabad az erdőbe hatolni;

b) ha pedig a volt jobbágynak ölfára vagy épületfára és törzsekre volt szüksége, evégből jelentkeznie kellett a földesuraságnál, mely vagy az alapul vett becsléshez képest meghatározott dijért, vagy a köztük egyezségileg megállapitott csekély áron, amennyiben ezt az erdő állaga megengedte, a kért famennyiséget a volt jobbágynak kiszolgáltatta.

Minthogy a jobbágy eddigelé a kiszáradt fát (das dürre Klaubholz) az emlitett módon a kamarai földesuraságtól ingyen kapta, ez a kedvezmény (Begünstigung, azonos fogalom a II. fejezet feliratában foglalt beneficiummal) részére a jövőben is meghagyatik, és pedig akként, hogy a jobbágy nem köteles, amiként ezt a magyar általános urbarium előirja, a földesur részére ölfát vágni és fuvarozni, kivéve, ha a földesur jobbágyaival ez iránt különös megállapodásra jutott».

Az urbarium banaticum most idézett rendelkezései olyannyira határozottak, hogy ahhoz semmi kétség sem férhet, hogy a jobbágyok a tüzre való fát a földesur erdejéből ingyen kapták, azért sem fizetni, sem ölfát vágni és fuvarozni, sem más szolgáltatást teljesiteni nem tartoztak.

Köztudomásu, hogy a tiszántuli kerületben a Maros folyótól délre, a régi beosztással fennállott Torontál, Temes és Krassó vármegyék területe «Temesi bánság», vagy röviden «Bánát» elnevezést nyerte, és hogy hazánk déli részén, az egész vonalon a Duna-folyam mentén, a törökök elleni védelemre tekintettel, az ugynevezett «katonai határőrvidék» állittatott volt föl, melynek területén a legujabb időig katonailag szervezett alapon a házközösségi intézmény érvényesült; ugyszintén köztudomásu az is, hogy a régi beosztással fennállott Torontál, Temes és Krassó vármegyéktől dél felé a Duna folyamig, s ennek hosszában, sőt a régi Krassó vármegye keleti oldalán is végig fennállott katonai határőrvidék polgárositásával[3] s a házközösségi intézmény megszüntetésével,[4] a Maros folyótól délre a Dunáig elnyuló területből, vagyis a régi Torontál, Temes és Krassó vármegyékből s a fennállott volt katonai határőrvidékből az uj Torontál, Temes és Krassó-Szörény vármegyék alakittattak.

Ezt a körülményt közbevetőleg csak abból az okból tartottam szükségesnek felemliteni, mert az urbarium banaticum (bánsági urbarium, másképpen bánsági urbér) hatálya nem terjedt ki a volt katonai határőrvidék területére, hanem csak a régi három bánsági megyére, t. i. a régi Torontál, Temes és Krassó vármegyék területére.

A régi s uj közigazgatási beosztással a fejtegetésem tárgyává tett urbarium banaticum területi hatályára tekintettel, közbevetőleg történt megemlitése után, visszatérve az urbarium banaticum imént taglalt III. fejezetének 1. §-ában szabályozott tüzifaszedési jogkedvezmény lényegére: hangsulyoznom kell, hogy abban a tekintetben, hogy a most jelzett kedvezmény a régi Bánság volt urbéreseit valóban és tényleg megillette s ez utóbbiak azt a jogkedvezményt gyakorolták is: egyhangu a jogászok és jogi történetirók véleménye,[5] ebben a tekintetben nincs ellenvélemény, nincs vitás kérdés.

A legujabban felmerült ellenvélemény folytán keletkezett jogvita a körül forog, hogy a fennállott három bánsági vármegye területén a jobbágyoknak engedélyezett, s ezek tüzifaszükségletének fedezésére szolgált szárazfaszedési kedvezmény jogilag minek minősitendő? Nevezetesen: vajjon a tüzifaszedési jog a földesur tetszésétől és akaratától függő puszta kedvezmény, egyszerü földesuri jótétemény vagy pedig ez a kedvezmény a jobbágyokat, ezen minőségüknél fogva, a volt földesurral szemben törvényesen megilletett tárgyi jogosultság volt-e?; más szavakkal: vajjon a tüzifaszedés kedvezménye földesuri alamizsna-számba ment-e a végből, hogy a jobbágyoknak legyen mivel főzniök és melegedniök — vagy pedig jogi értelemben faizási jog, tehát reális alapon nyugvó, valódi haszonvétel volt-e ez a beneficium?

Ennek a kérdésnek helyes megfejtése végett a történeti előzményekből, nevezetesen: abból a reális kapcsolatból és törvényesen szabályozott jogviszonyból kell kiindulni, mely a földesurat jobbágyaihoz és viszont kölcsönösen egymáshoz kötötte, s amely kapcsolatnak ugy erkölcsi mint jogi kritériumai abban domborodtak ki, hogy a földesur mindazon javaknak élvezetét tartozott jobbágyainak biztositani, amelyek ezeknek létfentartására nélkülözhetetlenek voltak, viszont a jobbágyok kötelesek voltak a földesur részére az előirt robotmunkát és szolgálmányokat teljesiteni, hogy ilyen módon az urbériség intézményének fennállása időszakában létezett társadalmi rendi követelmények kölcsönös kiegyenlitése célirányosan eléressék, s az «ur» és «szolga» közt tátongott űr alkotmányosan áthidaltassék.

Hogy az emberiség rendi időszakában az egyén személyisége külsőleg nem nyilvánult abban a tisztultabb alakzatában, melyet mai nap az emberi jog hirdet, az bizonyos, de viszont éppen olyan bizonyos az is, hogy a jobbágy jótevőjét látta földesurában, ki róla minden körülmények közt gondoskodott és létfentartását még akkor is biztositotta, midőn rendkivüli elemi csapások (tüzveszély, árviz, rossz termés stb.) sulya alatt exisztenciája forgott kérdésben; és főleg ebben nyilvánult az urbériség rendszerének erkölcsi köteléke, mert a föld urának szüksége volt állandó munkásokra, kik birtokain letelepedvén, s ott községet alapitván, a földesurnak nagy gazdasági érdeke füződött ahhoz, hogy jobbágyai állandóan ott lakjanak, s onnan el ne költözzenek, ennélfogva oda megtelepedett jobbágyainak, a lakhely állandóságának, s ott megélhetésének biztositása végett bizonyos, meghatározott mennyiségü területeket, s egyéb haszonvételeket engedett át, és nyujtott, melyek később az urbariumokban, majd törvényben telki állományokká és állandó haszonvételekké rendszeresitettek, de viszont a jobbágyok a földesur gazdaságában a szükséges kézi és igásmunkát végezték s egyéb szolgáltatásokat teljesitettek.

dürren Klaubholze, — keineswegs aber von grünen — sein nothdürftiges Brennholz zu sammlen, jedoch soll dieses

a) zu keiner anderen Zeit, als in den von den Grundherrn zu bestimmenden ein oder zwei Tagen in der Woche geschehen, ausser welchen niemand ohne speciellen Erlaubnissschein in den Wald zu gehen erlaubet ist.

b) Wenn aber der Unterthan Klafter- oder zum bauen Holz und Stämme benöthiget wäre, so hat er sich bei seiner Grundherrschaft darum gebührend zu melden, wo ihm solches gegen der bestimmten Waldtag, welche zum Grunde der Schätzung genommen wird, oder einem geringeren, untereinander zu stipulirenden Preis verabreichet werden wird, in so weit als es der Waldungsstand zulässt.

c) Jene Unterthanen, welche eigene Waldungen besitzen sind von der Erlaubniss wöchentlich in den Wald zu gehen und Holz aufzuklauben ausgeschlossen.

Zweitens: (tárgyunkkal nincs szoros összefüggésben).

Drittens: Und weil der Untherthan zeither das dürre Klaubholz erwähntermassen von der Cameral-Grundherrschaft unentgeltlich erhalten hat, so wird ihm diese Begünstigung auch für die Zukunft dergestalt belassen, dass er nicht, als wie nach dem allgemeinen hungarischen Urbario verpflichtet ist, dem Grundherrn Klafterholz zu schlagen und zu führen; es sei denn, dass derselbe mit den Untherthanen diesfalls eine besondere Übereinkunft träfe.

Viertens: (tárgyunkkal nincs szoros összefüggésben).

[3] Lásd: 1873: XXVII. törvényczikket; 1885: III.; 1886: XXVII. és 1880: LV. törvényczikkeket.

[4] Lásd: 1873: XXIX. és 1885: XXIV. törvényczikkeket.

[5] Mint a kérdéssel legalaposabban foglalkozó jogi szakirók közül különösen a következőket emelem ki: Carolus Pauly: Constitutio rei urbarialis Regni Hungariæ. Tomus I. Pars I. et II. Viennae, 1817. 190., 388—391. lapok. — Szlemenics Pál: Közönséges törvényszéki polgári Magyar Törvény I. kötet. Pest, 1823. 150. §. — Johann Graf Majláth: Das ungarische Urbarial-System, oder des Grundherrn und des Bauers Wechselverhältniss in Ungarn. Pest und Leipzig, 1838. 68—75. l. — Prof. Frank Ignácz: A közigazság törvénye Magyarhonban. Buda 1845. 401—402. l. — Tóth Lőrincz: Elméleti és gyakorlati Utmutató urbéri ügyekben. Pest, 1857. 92—95 l. — Suhajda János: A magyar polgári anyagi magánjog rendszere. IV. kiadás. Buda, 1869. 179—180. l. — Zlinszky Imre: A magyar magánjog II. kiadás. Budapest, 1883. 333—334. l. — Zlinszky Reiner: A magyar magánjog VIII. kiadás. Budapest, 1902. 499—500. l. — Fodor Ármin: Magyar magánjog II. kötet. Dologjog 554. és köv. lapok.

Ez volt a vezérgondolat s erkölcsi rugó, mely a földesur és jobbágyai közt állandóvá vált kapcsolatnak szabályozását és kétoldalulag leendő jogi rendezését szükségessé, elodázhatatlan követelménynyé tette.

Ezt a szabályozást kezdetben az egyes földesurak maguk vették foganatba, és pedig rendszerint a saját érdekeik szempontjából; minthogy azonban ezek a kezdetleges szabályozások egymástól nemcsak nagyon eltérők, de nagyrészt önkényesek is voltak, ami sok zavarra adott okot: ennélfogva szükségessé vált a földesurak és jobbágyok közti kapcsolatot humánusabb szellemben s az egyes vidékek viszonyainak megfelelőbb s egyöntetübb alakban szabályozni, s ezt a szabályozást a köztekintély jogerejével felruházva nyilvánosan közzétenni avégből, hogy az «ur» is, a «szolga» is irott jog hatályával tudja jogait és kötelességeit.

Ez a szabályozás természetesen alkotmányos törvényhozás utján lett volna foganatba veendő, sajnos, azonban nem igy történt, hanem kormányrendeletek utján.

Igy látott napvilágot:

1756. évben a szlavonországi,

1767. évben a magyarhoni,

1780. évben a bánsági, s ugyancsak

1780. évben a horvátországi urbarium, mely négy rendbeli urbarium rendelkezései — később az 1836. évi IV—XII., és 1840. évi VII. és VIII. törvényczikkek jóváhagyólag alkotmányos uton is szentesitették.

Ezek az urbariumok a művelési ágak és minőségi osztályozás szerint egyrészt meghatározták a jobbágytelkek nagyságát, másrészt megállapitották a jobbágyok által a földesur részére évenként végzendő kézi s igás robotmunka miségét és mennyiségét, valamint az adandó és teljesitendő egyéb szolgáltatásokat.

De az urbariumok (röviden «urbérek») mindezeken felül a telki állományba be nem foglalt (a telki állomány constitutiv elemeit nem képező) bizonyos, szabatosan meghatározott haszonvételeket, előnyöket, kedvezményeket és jogokat is biztositottak a jobbágyok részére, melyek közül, fejtegetésem tárgyára tekintettel, főleg az erdei haszonvételeket emelem ki, melyeket a jobbágyok a földesúr erdejében (ha t. i. ilyen is volt a határban) gyakoroltak.

Mindezek rövid vázolása után, és mielőtt fejtegetésem tulajdonképeni tárgyára áttérnék, s a vitássá vált elvi kérdés részletes taglalásába bocsátkoznám, ennek lényegét érdeklően még a következő alapelveket kell előre bocsátanom:

Tudjuk, hogy 1848. évig a közadóbeli tartozások a volt urbéres közönség (jobbágyok, zsellérek) vállaira nehezedtek, viszont azonban a haza védelme a nemesség és kiváltságos rendosztályok kizárólagos terhe volt.

Az 1848: VIII. törvényczikk kimondván, hogy a közterheket a haza minden lakosa, rendi különbség nélkül, egyenlően s aránylagosan viseli, a rendi különbség leghatalmasabb válaszfala romba dőlt, s ennek okszerű következményeül a személyiség fogalmának uj alakzata lépett előtérbe.

Az 1848: IX. törvényczikk az urbér (urbarium) s azt pótló szerződések alapján addig gyakorlatban volt szolgálatokat, robotmunkát, dézsmát és pénzbeli fizetéseket, a törvény kihirdetése napjától kezdve (1848. évi április hó 11.) mindenkorra megszüntette s a földesurak kármentesitését a nemzeti közbecsület védpajzsa alá helyezte.

Ugyanezen törvényczikk 3. §-a azt is kimondta, hogy olyan helyeken, hol 1848-ig urbéri rendezés, vagy legelőelkülönzés még meg nem történt: a faizásra és legeltetésre nézve az addigi gyakorlat érintetlenül fenmaradt.

Az 1848: X. törvényczikk 4. §-a, tárgyunkat érdeklőleg a következő fontos rendelkezést tette:

«Olyan helyeken, hol a földesurnak volt jobbágyai a faizást, makkoltatást, gubacsszedést, vagy bármely egyéb javadalmakat az urbéri törvények korlátai közt a földesur erdejében gyakorolták, s e tekintetben különösen kihasított erdőrészszel ellátva nincsenek: a faizást haszonvételnek, ugyszintén a makkoltatási, gubacsszedési s egyéb javadalmak elkülönözve leendő gyakorlására akár a földesur, akár volt jobbágyai pert indithatnak . . .»

Az 1848. évi törvényhozási intézkedések végrehajtása a bekövetkezett szomorn emlékü események miatt elmaradván, a végrehajtás fonalát az absolut kormány vette kezébe.

Igy lett az 1853. évi márczius 2-iki rendelet ugy Magyarországra, mint a Temesi Bánságra külön-külön kibocsátva,[6] de a két, lényegileg azonban egy rendelet, egyező rendelkezéseket tartalmaz ugy a szorosan vett Magyarország, mint a Temesi Bánság területére, kimondatván annak 30. §-ában az is, hogy a mennyiben a földesur az erdei haszonvételek szabályozása iránt egy év alatt a pert meg nem indítja, vagy volt jobbágyaival ki nem egyezik, a per az ő költségére hivatalból inditandó meg.[7]

Az 1853. évi márczius 2-iki kormányrendelet a 10—14. §-okban[8] az erdei haszonvételek szabályozása és megváltása tekintetében következőleg intézkedett:

[6] A «Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Österreich» 1853 évfolyamának 38., 39., 40., 41. és 42. sorszámai alatt 1853. évi márczius 2-ról keltezve 5 külön rendeletet bocsátott ki, ú. m.:

38. sorszám alatt 187—200. lapokon: Kaiserliches Patent zur Regelung der zwischen den ehemaligen Grundherren und den gewesenen Unterthanen und Grundholden in Ungarn zu Folge des Urbarialverbandes und der ihm verwandten Rechtsbestände obwaltenden Umstände.

39. sorszám alatt 201—207. lapokon: Kaiserliches Patent über die Durchführung der Urbarial-Entschädigung und Grund-Entlastung im Königreiche Ungarn.

40. sorszám alatt 307—223. lapokon: Kaiserliches Patent zur Durchführung des Grund-Entlastung und Regelung der Urbarial-, und der ihnen verwandten Besitzverhältnisse in den Königreichen Kroatien und Slawonien.

41. sorszám alatt 224—236. lapokon: Kaiserliches Patent zur Regeluug der zwischen den ehemaligen Grundherren und den gewesenen Unterthanen und Grundholden, zu Folge des Urbarialverbandes und der ihm verwandten Rechtsbestände obwaltenden Verhältnisse, für die Wojwodschaft Serbien und dem Temeser Banate.

42. sorszám alatt 237—243. lapokon: Kaiserliches Patent über die Durchführung der Urbarial-Entschädigung und Grund-Entlastung in der Wojwodschaft Serbien und im Temeser Banate.

A 38. számú rendelet a szorosan vett Magyarországra, a 41. számú rendelet pedig a régi Torontál, Temes és Krassó megyékre (a régi Szerb vajdaság, a Temesi bánság együttvéve) vonatkozik, de szórólszóra egyező a szövegük.

Tárgyunkat szorosan véve a 41. számú rendelet érdekli.

[7] Az említett 41. számu kormányrendelet 30. §-a ekkép szól:

«Rücksichtlich der Ausscheidung der Hutweide und der Regelung der Waldnutzungen hat, falls die zum Ansuchen der Commasation in §. 26. festgesetzte Frist verstrichen ist, ohne das diese Operation von einem der hiezu berufenen Theile angesucht worden wäre, die Grundherrschaft, und bei Compossessoraten Einer der Compossessoren binnen der weiteren Frist eines Jahres das Ansuchen bei dem betreffenden Urbarialgerichte erster Instanz zu stellen, widrigens diese Ausscheidung und regelung durch ein von Amtswegen bestelltes Actorat auf Gefahr und Kosten der säumigen Herrschaft eingeleitet würde.»

[8] A 41. számu kormányrendelet felhivott szakaszainak tárgyunkat érdeklő szövege szószerint a következő:

«§. 10. Rücksichtlich der Ablösung der den gewesenen Unterthanen aus den Waldungen der ehemalingen Grundherrschaften gebührenden Nutzungen haben folgende Bestimungen zu gelten»:

«Dort, wo die gewesenen Unterthanen im gesetzlichen Gebrauche der Holznutzung sind, ist ihnen statt derselben ein entsprechender Antheil aus jenem herrschaftlichen Walde auszuscheiden, welche ihnen bisher zur Ausübung des gesetzlichen Gebrauches der Holznutzung gedient hat . . .»

«§. 11. Das Flächenmass der für die gewesenen Untherthanen auszuscheidenden Wald-Antheile ist, wenn darüber kein freiwilliges Übereinkommen zu Stande kommt, durch Ausspruch der Urbarialgerichte zu bestimmen. Die Urbarialgerichte haben zu diesen Ende vor Allem den Umfang der den gewesenen Unterthanen gesetzlich gebührenden Nutzungen zu erheben, dann mit Zuziehung von Sachverständigen, die zu der Bedeckung der ermittelten Gebühr erforderliche Waldfläche, mit Rücksicht auf die örtlichen Verhältnisse, insbesondere auf die Beschaffenheit und Erträgnissfähigkeit des Waldes für jede Ansässigkeit nach Verhältniss ihrer Kategorie festzusetzen. Für acht Häusler ist die Competenz einer ganzen Ansässigkeit zu bemessen . . . in der Regel für eine ganze Ansässigkeit keine geringere Fläche als zwei Joche, und keine höhere als acht Joche . . . ausnahmsweise eine noch höhere Ziffer des Ausmasses, in keinem Falle aber über zwölf Joche — per 1200□° — bestimmt werden dürfe. Es kann übrigens auf ein geringeres Ausmass als zwei Joche abgegangen werden, wenn die bisherige gesetzliche Holznutzung des Unterthanes so gering war, dass zur nachhältigen Erzeugung

«Ott, ahol a volt jobbágyok a faizás törvényes élvezetében vannak, ehelyett részükre abból a földesurasági erdőből, melyben addig a faizást gyakorolták, ennek a haszonvételnek megfelelő rész hasitandó ki.»

«A volt urbéresek részére kihasitandó erdőrész területmennyiségét, ha efölött a felek megállapodásra nem jutnak, az urbéri bíróság itéletileg állapitja meg. Az urbéri bíróság evégből mindenekelőtt a volt urbéreseket megillető haszonvételek terjedelmét és tartalomkörét határozza meg, azután pedig szakértők meghallgatásával, tekintettel a helyi viszonyokra, és különösen az erdő minőségére és az abból nyerhető haszonvételekre, a felállitott osztályok minden telki illetményére a meghatározott haszonvételeknek megfelelő erdőterületet állapitja meg. Minden nyolcz házas zsellérség részére egy egész telki illetmény, egy egész telekre pedig rendszerint két hold, de legfeljebb nyolcz hold, kivételesen azonban 12 hold, 1200□-ölével számitva, adandó ki; végül két holdnál kisebb erdőterület telkenként csak ott hasitható ki, hol a volt jobbágyok által élvezett faizás olyan csekély volt, hogy faszükséglete két hold területet sem szükségelt.

«A lelkész és tanitó részére, kik az eddigi urbariumok szerint faizásra szintén jogosultak voltak, hasonlóan egy egész, illetve fél telki erdőilletmény hasitandó ki.»

«Az ezen határozmányok szerint a volt urbéresek részére kihasitandó erdőrész mint községi erdő kezelendő.»

«Az erdei haszonvételek végleges szabályozásáig az eddigi törvényes szabályok hatályban maradnak.»[9]

Az abszolut időszak végén, az 1861. évben alkotott «Ideiglenes törvénykezési szabályok» VI. részének 1. §-a az 1853. évi márczius 2-án kelt kormányrendelet anyagi rendelkezéseit hatályukban fenntartotta ugyan, azonban az alig néhány községben hajtatott végre, mert a nemzetet hosszu ideig sokkal fontosabb teendők foglalták el.[10] Maradt tehát minden a régi állapotban.

Ilyen előzmények után jött létre alkotmányos uton az 1871 : LIII. tcz. az urbéri kapcsolatban fennmaradt jog- és birtokviszonyok rendezéséről.

Ezen tcz. 25. §-a következőleg rendelkezik :

«Ahol a volt jobbágyok 1848. évi január 1-ig a faizás törvényes élvezetében voltak, ehelyett számukra azon erdőből, melyben a faizást törvényesen gyakorolták, egy, azon haszonvételnek megfelelő rész leszen kihasitandó.»

A törvénynek ez a szövege teljesen egyezik az 1853. évi márczius 2-án kelt 41. számu kormányrendelet 10. §-ának második bekezdésével,[11] melyet a törvény majdnem szóról-szóra vett át, pedig a 41. számu rendelet éppen a temesi bánságra, tehát az urbarium banaticumra, s az ebben szabályozott faizásra vonatkozik.

Vajjon ez a véletlen müve lett volna?!

II.

Egy évszázadnak sok viszontagsággal és balsorssal tele hosszu folyamán folytonosan és szigoru következetességgel jogilag és tényleg érvényesült, s az eddigi fejtegetéseim során ismertetett törvényes intézkedések előre bocsátása után, visszatérve a vitássá vált elvi kérdés lényeges elemeinek bonczolására, mindenekelőtt a faizási jog fogalmát kell megállapitanunk, nevezzük bár azt akár jogositványnak (Gerechtigkeit), akár kedvezménynek (beneficium), akár tárgyi jognak (Recht), vagy erdei haszonvételnek (Waldnutzung); mely elnevezések a jogforrásokban vegyesen és minden megkülönböztetés nélkül fordulnak ugyan elő, de lényegileg egy s ugyanazonos fogalmat, t. i. azt fejezik ki, hogy a volt urbéres közönség faszükségletét — egész Magyarország területén — a földesur erdejéből fedezte.

A faizás (lignatio, Holzung, Waldnutzung) fogalmának meghatározása végett az alábbiakban az urbarium intézkedéseit, azután régi, legkitünőbb jogi iróink felfogását, végül a törvény rendelkezéseit fogom idézni avégből, hogy mindezeknek szemeink előtt tartásával biztos és törvényes alapunk legyen a faizás fogalmának meghatározására, mely meghatározás különben az emlitett jogforrásokból okszerü következetességgel válik megállapithatóvá.

A jogforrások felsorolásában különös figyelemmel voltam arra, hogy a magyar és bánsági urbarium közt létező lényegesebb különbséget is kiemeljem; tettem pedig ezt czéltudatosan azért, mert a legujabban felmerült ellenkező felfogás a két urbarium közt létező egyes különbségeket érvül hozza fel annak megokolására, hogy az urbarium banaticum III. fejezetének 1. §-a értelmében[12] a volt temesi bánság három vármegyéjében, t. i. a régi Torontál, Temes és Krassó vármegyének területén fennállott szárazfaszedési beneficium (a banaticum urbarium szavai szerint Begünstigungnak nevezett Klaubholz-Sammlung) nem tekinthető valóságos tüzi faizásnak, s ebből aztán arra a következtetésre jut, hogy az 1871 : LIII. tcz. 25. §-ában foglalt az a törvényes rendelkezés, hogy a volt urbéresek részére, abból az erdőből, melyben a faizást törvényesen gyakorolták, ennek a haszonvételnek megfelelő erdőrészt ki kell hasitani, a bánsági három megye területére alkalmazást nem nyerhet.

1. Ami a két urbariumot, t. i. a magyar és bánsági urbariumot illeti :

a) a bánsági urbarium szerint a telki állomány minden osztályozás nélkül 1600 □-ölével számitva 24 hold szántóból, 6 hold rétből és 3 holdban meghatározott közös legelőbeli illetményből, végül 1 hold belsőségből, összesen 34 holdból állott; (Urb. ban. 1. fej. 1. §.);[13] ezenkivül a volt három bánsági megyében, a régi Torontál-, Temes- és Krassómegyékben, a telki állományon felül, s ebbe be nem foglaltan, az u. n. ipari, vagy telki állományon kivüli területek is voltak, (Urb. ban. I. fej. 3. §.);[14] ellenben a magyar urbarium szerint a telki állomány több osztályban 1100, 1200, 1300 □-ölével számitva hol kisebb, hol nagyobb területből állott, s abban a közös legelő jutaléka be nem foglaltatott, industrialis területek pedig ilyen elnevezéssel rendszeresitve nem voltak, bár sokhelyütt tényleg léteztek.

Egyébiránt a kérdést egyöntetüen egész Magyarország területére az 1836 : V. tcz. szabályozta.

b) az urb. ban. I. fej. 2. §-ának 2. pontja[15] szerint a jobbágyoknak a telki állománybeli illetménybe kiosztott területet a földesur sem el nem vehette, sem abból a jobbágyot ki nem becsültethette, a 8. pont szerint[16] pedig a jobbágy telki állomá-

dieses Holzquantum's eine Waldfläche von zwei Joche nicht erforderlich ist . . .»

«§. 12. Für die Seelsorgen und Schullehrer, denen zufolge der bisherigen Urbarialgesetze eine Holzung gebührt, ist ebenfalls ein Wald-Antheil auszuscheiden, und zwar für die ersteren die Competenz einer ganzen, für die letzteren einer halben Ansässigkeit.»

«§. 13. Der in Folge dieser Bestimmungen für die gewesenen Unterthanen auszuscheidende Wald-Antheil ist als Gemeindewald zu behandeln . . .»

«§. 14. Bis zur erfolgten definitiven Regelung der Waldnutzungen bleiben die früher erlassenen gesetzlichen Bestimmungen . . . in Wirksamkeit.»

[9] Lásd: Tóth Lőrincz: «Elméleti és gyakorlati Utmutató urbéri ügyekben.» Pest, 1857. 92—95. lap.

[10] Az országbirói Értekezlet javaslatai a törvénykezés tárgyában. Harmadik kiadás. Budapest, 1876. 55. lap.

[11] A szöveg idézve van a 8. számu jegyzetben.

[12] Szövege idéztetett a 2. számu jegyzetben.

[13] Urb. ban. I. fejezetének 1. §.: «Eine jede Ansässigkeit hat einen Haus-Grund, ihre Ackerfeld, Wiesen, und Antheil an der gemeinschaftlichen Hutweide. Die Ansässigkeiten sind viererlei: Ganze, Halbe, Viertl und Achtl. Eine ganze Ansässigkeit hat ohne Unterschied der Klassen An Ackerfeld 24 Joch, An Wiesen 6 Joch, Antheil an der gemeinschaftlichen Hutweide 3 Joch, An Haus und Gartengrund 1 Joch. Zusammen 34 Joche».

[14] Urb. ban. 1. fejezetének 3. §.: «Kraut-, Zwespen- und Obst-Garten sind nicht zu den Constitutiv-Ansässigkeiten zu rechnen, sondern als ein in diesem Distrikte so benanntes Industriale, oder als Extra-Sessional-Grundstücke anzusehen, so werden also nicht mit der Constitutiv Giebigkeit beleget und entrichten ihre besondere Industrial-Grundsteuer».

[15] Urb. ban. I. fej. 2. §-ának 2. pontja:

«Alle Constitutiv-Ansässigkeiten sind den Unterthanen mit dem Beding und Vorrecht zugetheilet, dass die grundherrliche Obrigkeit dieselbe weder abzunehmen, noch abschätzen zu lassen, befugt ist. Hiebei hat es auch künftighin sein unabänderliches Verbleiben.»

[16] Urb. ban. I. fej. 2. §-ának 8. pontja:

«Dem Unterthan wird noch fernerhin der Verkauf seiner Session gestattet, jedoch nur mit der ausdrücklichen Bedingniss, dass er

a) Die Erlaubniss des Grundherrn ansuchen, und

b) Den Käufer darstellen muss; denn dergleichen Verkauf kann

nyát, de csak a földesur beleegyezésével, elidegenithesse ; ellenben a magyar urbariumban ilyen rendelkezések nincsenek.

Ez a különbség azonban az 1836 : IV., V. és VIII. törvényczikknek rendelkezései folytán élét vesztette, a mennyiben a kérdés egyöntetüen akként szabályoztatott, hogy a jobbágy telki állománya Magyarországban sem volt önkényesen elvehető, s a földesur beleegyezésével elidegenithető is volt, de meghatároztatott az is, hogy egy jobbágy négy egész teleknél többet nem szerezhet.

c) az urb. ban. III. fej. I. §-ában biztosittatott ugyan a tüzifaizás, de csak a száraz fára korlátoltan ; ellenben Magyarországba az épületfaizás is fennállott.

Ez a különbség az 1836 : VI., 4. §., 8. §. ; VII. 8. §. ; és 1840 : VII. 8. §. rendelkezései folytán, tárgyunk szempontjából szintén lényegtelenné vált.

2. Régi jogászaink közül, kik az urbériség intézményét átélték, s igy legilletékesebbek a faizási jog jellemzésére, kiemelem a következőket :

a) Carolus Pauly : Constitutio rei urbarialis Regni Hungariae. Tomus I. Pars I. et II. Viennae, 1817. évben megjelent becses munkájában az épület- és tüzifaizás lényegét következőleg elemezi :[17]

Az épületfa a földesur utalványa alapján s az élő törzsfák kijelölése mellett a lakhely területén lévő erdőből ingyen engedélyeztetik a jobbágyoknak ; hasonlóan a tüzifát is a helyi erdőből nyerik az urbéresek, ott azonban, hol a helyi erdő csekélységénél fogva a tüzifa abból ki nem kerül, a jobbágyoknak a tüzifa, szükséglete aránylagosan más község erdejéből is, de aránylagosan elégitendő ki.

A tüzifaizás azonban, ahol erdők léteznek, csak a ledöntött és kiszáradt fákból, ilyenek nem létében pedig az elő, de nem a gyümölcstermő fákból és csak a szükséglet mértékéhez képest van engedélyezve.

Végül ott, hol az urbéresek részére külön erdő van fentarva, a jobbágyok minden szükségletüket csak ebből elégithetik ki, s ilyen esetben a jobbágyok a földesur erdejében faizást egyáltalában nem gyakorolhatnak.

Ugyanez a jogi szakiró a magyar és bánsági urbarium közt fennálló különbséget 10 pontban állitja össze ; nevezetesen : az 1. pontban a beltelki állományt, 2. pontban a kültelki állományt, a 3. pontban a holdak mennyiségét, a 4. pontban a terménybeli szolgálmányokat, az 5. pontban a mellékszolgáltatásokat taglalja, s itt egyebek közt felemliti a hosszu zavart, melyet az 1836 : VII. tcz. sok más szolgáltatással együtt a 4. és 7. §-okban végleg megszüntetett ; a Magyarországban általában divó kilenczed helyett Bánátban a tized volt állandó ; a *b)* ponban kiemeli, hogy a magyarországi robottal szemben Bánátban a robotmunka tabellarisan van meghatározva ; ez a különbség azonban szintén elesik, mert a később hozott, 1836 : VII. tcz. 5. §-a az első osztályra a bánsági urbarium tabelláját emelte évényre Magyarországban is ;

a 7. pontban kiemeltetik, hogy mig a Bánságban a teher a telki állományon nyugszik, addig Magyarhonban ennek ellenkezője áll ;

a 8. pontban hangsulyoztatik, hogy a magyar urbarium szerint az ölfavágás és fuvarozás terhelvén az urbéreseket, ennek fejében ingyen kapják ugy az épület-, mint tüzifát, ellenben a bánsági urbarium szerint az előfát az urbéresek csak meghatározott csekély erdődijért kaphatják vagy pedig e tekintetben külön egyezségre lépnek a földesurral, különben a favágás és fuvarozás terhétől mentesek ;

a 9. pont az üres telkekről, végül

a 10. pont arról szól, hogy mig Magyarországban a jobbágy kibecslésének bizonyos esetekben helye van, addig a banaticum urbarium szerint a telki állomány kibecslésének s magához váltásának helye nincs.

Egyébiránt e tekintetben is az 1836 : IV. tcz. rendezett állapotokat teremtett, a faizásra pedig az 1836. és 1840. évi törvények uj szabályozást tettek, ugy, hogy a fenmaradt különbségek tárgyunk lényegét, a jogi minősités szempontjából, immár nem érinti, miként ezt alább külön is ki fog emeltetni.

b) Szlemenics Pál : Közönséges törvényszéki polgár Magyar Törvény czimü, 1823. évben megjelent munkája I. kötetének 150. §-ában a következőket olvassuk :

«Az urbarium szerint a jobbágyokat megilletik :

1. a házhely vagy belső birtok ;
2. a külső birtok, vagyis a szántóföldek és rések ;
3. a faszedés vagy vágás.»

«Tudniillik a földesur köteles jobbágyainak és zsellérjeinek szükséges tüzifát, továbbá házvezetőhöz, község kutjához, sőt ha az előtt szokásban vala, gazdaságbeli eszközökhöz és pálinkafőzéshez szükséges fát is ingyen szolgáltatni ; Bánátban mindazonáltal épülethez és gazdaságbeli eszközökhöz szükséges fát a földesur ingyen adni nem tartozik.

«Az épülethez szükséges faszolgáltatás az ugyanazon helységnek határán lévő erdőkre vagyon szoritva ; a tüzelőfaadás ellenben a magyar- és horvátországi urbariumok szerint és egyéb uradalmi erdőkre is kiterjed.»

«Az épületre való fát a földesur jelöli ki, a tűzre való fejében pedig a jobbágyok vagy zsellérek élőfát nem vághatnak, hanem a ledőlt fákat használni, s a lehullott száraz ágakat összeszedegetni tartoznak ; egyedül csak akkor szabad élőfát vágniok, ha száraz gally-, vagy ledőlt fák szükségükre elégségesek nem volnának ; ezen tehetséggel azonban csak oly móddal szabad élniök, hogy először a görbe és csomós fákhoz, a makk- vagy más gyümölcstermőkhöz pedig sohase nyuljanak; ellenben Bánátban a jobbágyság vagy zsellér mindenesetre tartozik a lehullott száraz fával megelégedni . . .»

c) Gróf Majláth János 1838. évben megjelent munkája 68—75. lapjain tárgyunkat érdeklően a következőket találjuk:[18]

niemal zugelassen werden, wenn nicht genugsam dargethan ist, dass der neue Käufer die landesfürstliche Contribution, und grundherrliche Abgaben zu erlegen, und den Grund nutzbar zu bebauen vermögend ist.»

[17] 190. lapon : Caput IV. — Sectio I. De lignatione. Art. I. De lignatione ædili et focali.

«1. Ligna ædilia erga assignationem dominii, et arborum designationem in territorio eiusdem loci subditis gratis conceduntur. (Urb. p. 2. §. 5.)

«2. Ubi in territorio proprio propter exiguus sylvas lignum focale pro colonis non adesset sufficiens, etiam ex alliis dominalibus sylvis, attamen in iusta proportione iisdem admittendu. (Urb. p. 2. §. 6.)

«3. Lignatio focalis, ubi silvæ præexistunt, e deciduis aridisque lignis, et in horum defectu etiam ex vivis arboribus, non tamen fructiferis, ad propriam duntaxat necessitatem subditis licita. (Urb. p. 2. §. 4.)

«4. Lignatio focalis et ædilis in propriis communitatum, aut colonorum sylvis pro uso suo retentis, absque ulla dominio pendenda præstatione ad propriam necessitatem libera est, et in hoc casu dominium subditis in sylva sua dominali lignationem admittere non tenetur. (Urb. p. 2. §. 6.)

388—391. lapokon. Art. III. De differentia urbarii hungaricorum a banaticis comitatibus in specie.

«1. Constitutivum intravillanum . . .

«2. Constitutivum extravillanum . . .

«3. Quantitas unius jugheri . . .

«4. Præstationes in victualibus . . .

«5. Coloni in Hungaria subsidia dant occasione nuptiarum domini terrestris primitiarum item . . . et præstant longum vecturum ; — coloni autem in Banatu ab his immunes sunt. In locum autem nonae — in Banatu decima dominio dependitur.

«6. Quoad robottas . . . in Banatu autem iuxta defixam et approbatum tabellam accurate . . . in eadem tabellam de terminatum est.

«7. Fundis constitutivorum sessionalium in Banatum inhaeret onus, — e contra fundis in hungaricis comitatibus vigore articuli constitutionalis onus non inhæret . . .

«8. Quod iuxta urbarium hungaricum signanter punct. 2. §. 5. et 6. colonis lignatio ædilis et focalis, ubi sylvæ adhunt, erga sectionem et devectionem lignorum pro parte dominii iisdem incumbentem secus gratis competat, — in Banatu autem lignationem hanc non gratis, sed erga taxam sylvanalem, vel convento pretio a dominis terrestribus subditi accipiant, ceterum ab onere sectionis et devectionis lignorum immunes.

«9. Spatia vacua . . .

«10. Abæstimatio sessionum colonicalium in casu legis in Hungaria habet locum, — e contra vigore urbanii banatici Cap. I. §. 6. dominalis iurisdictio constitution sessionalia abaestimandi et ad se recipiendi jus non habet.»

[18] Dreizehntes Haupstück. Das Banater Urbarium.

«§. 5. Benefizien der Bauern :

«A parasztot illető kedvezmények: a bormérés, a faizás, s a makkoltatás.»

«Ha a község határában erdőség van, a jobbágyoknak joguk van abból tüzelésre száraz fát felszedni és pedig hetenként 1—2 napon, a száraz fát kivéve, egyéb épület- és tüzifát a földesuraság ingyen adni nem köteles.»

d) Prof. Frank Ignácz: A Közigazság törvénye Magyarhonban, Budán, 1845. évben megjelent művének 401., 402. lapján, a 216. §-ban tárgyaltatik: «A jobbágyi rend Krassó, Temes és Torontál megyékben», hol ezek állanak:

«2. Tűzre való fát a helység határában az uraság ingyen adni tartozik, de épületre vagy gazdasági szerekre csak a szokott vagy kikötött áron. (Urb. ban. III. 1. §.)

«Favágással pedig és behordással a jobbágyok nem tartoznak. (Ugyanott és 1836 : VII. törvczikk 9. §.)»

e) Suhajda János: A magyar polgári anyagi magánjog rendszere. VI. kiadás, Buda, 1869. című munkája 179., 180. lapján 161. §. alatt olvasható:

«Az u. n. bánsági urbér (Krassó, Temes és Torontál megyékben.»)

«Tüzifát a helység határában a földesur ingyen adni tartozott, de épületre vagy gazdasági szerekre csak a kikötött, vagy a szokott áron.»

«A telek eladása régóta szabad volt, de csak a földesur engedelmével, a vevő előállításával, s a vételár teljes kifizetése ellenében.»

«Bánátban kilenczed helyett tized jár.»

f) Zlinszky-Dárday és illetve: Zlinszky—Reiner: A magyar magánjog mai érvényében czimü munkája II. kiadása (1863) s illetve VIII. kiadása (1902.) 333—334., illetve 499—500. lapjain: «A jobbágyoknak a telki állomány használatán felüli haszonvételei» tárgyaltatván, ezt olvassuk:

«Erdei haszonvételek czímén a jobbágyokat földesuraik erdeiben megilleté a faizás, makkoltatás, gyümölcsszedés, s az erdő földének használata.

A faizás kétféle volt:

a) tüzifaizás, vagyis a tüzelőfa használata és

b) épületfaizás, mely a volt jobbágyok lak- és gazdasági épületeikhez szükségelt, s a volt földesurak vagy tisztjeik által kijelölt élőfákra terjedt ki, ide nem értve a zsindelyt és deszkát.

«Az urbéri faizás használatáért pénzfizetés nem járt . . .»

«A tüzifaizás rendszerint a lehullott, vagy lehorgolható, avagy baltázható korhadt és száraz ágaknak, vagy kidőlt és kiszáradt fáknak, hetenként egy vagy két napon át való felszedése és elhordása által gyakoroltatott, illetve gyakoroltatik . , . .»

(Bef. köv.) *Dr. Plopu György.*

Különfélék.

— **Patronage-kongresszus.** A Budapesten 1909. szeptember hó 10. és 11. napján a Magyar Tudományos Akadémia disztermében Ő császári és apostoli királyi felsége legfőbb védősége és az igazságügyminiszter tiszteletbeli elnöksége alatt tartandó II. országos patronage-kongresszus programmja a következő:

I. Első nap. A kongresszust délelőtt 11 órakor legfelsőbb megbizásból József királyi herczeg nyitja meg. Günther Antal v. b. t. t., m. kir. igazságügyminiszter beszéde. Bellyei Rickl Gyula igazságügyi miniszteri tanácsos elnöki beszéde. A kongresszus tisztikarának megválasztása. Dr. Prohászka Ottokár, a Magyar Tud. Akadémia tagja, székesfehérvári megyés püspök előadása: «A patronage etikai jelentőségéről».

Délután 3 órakor a Magyar Tud. Akadémia disztermében a kongresszus napirendjére kitüzött első kérdés: «Miképp kellene a jelenlegi rabsegélyző-egyesületeknek czimét és alapszabályait megfelelően átalakitani abból a czélból, hogy ezek az egyesületek a patronage munkásság teendőit kiszélesbitett hatáskörben is végezhessék? Mily eszközökkel volna legczélszerübben kiterjeszthető az ujra szervezendő patronage-egyesületek munkássága az erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy züllésnek indult gyermekek és fiatalkoruak megmentésére?» tárgyalása.

Véleményt adtak: dr. Angyal Pál, a Magyar Tud. Akadémia tagja, egyetemi m. tanár, pécsi joglyczeumi ny. r. tanár, dr. Bernolák Nándor kassai jogakadémiai tanár, dr. Finkey Ferencz, a Magyar Tud. Akadémia tagja, egyetemi m. tanár, sárospataki ny. r. jogtanár és Varga Nagy István kir. táblai biró, a pécsi Rabsegélyző-Egylet elnöke.

Előadó: dr. Balogh Jenő, a Magyar Tud. Akadémia tagja, a büntető jog és büntető eljárási jog ny. r. tanára a budapesti kir. Magyar Tud. Egyetemen.

II. Második nap. Délelőtt 10 órakor a Magyar Tudományos Akadémia diszermében a Kongresszus napirendjére kitüzött második kérdés: «Melyek a patronage munkásság vezérelvei a züllés veszélyének kitett vagy erkölcsi romlásnak indult fiatalkoru leányok, illetőleg a nőrabok érdekében?» tárgyalása.

Véleményt adtak: özv. Balásné Bolgár Ilona, Dessewffy Emma, Deutsch Kornélné (Pécs), özv. Terplán Lajosné és Zimányi Károly Gézáné urhölgyek.

Előadók: Dessewffy Emma urhölgy és Farkas Edith alapitványi hölgy.

Ezután a kongresszus napirendjére kitüzött harmadik kérdés: «Melyek a legalkalmasabb eszközök arra, hogy a szabaduló rabok elhelyezése még büntetésük kitöltése előtt biztositassék és számukra tisztességes munkaszerzése megkönnyittessék? Mily eszközökkel lehetne a patronage tevékenységre szoruló fiatalkoruak elhelyezését megkönnyiteni?» tárgyalása.

Véleményt adtak: dr. Dóczi Sámuel ügyvéd, az Orsz. Iparegyesület ügyésze, dr. Gáll Endre pestvidéki kir. ügyész, dr, Horvátth Dániel igazságügyminisztériumba berendelt törvényszéki jegyző, Létay Gusztáv ny. miniszteri tanácsos, a Budapesti Ipari és Kereskedelmi Munkaközvetitő Intézet igazgatója, Szabó György kir. börtönügyi fogalmazó és dr. Szieberth Frigyes (Pécs).

Előadó: dr. Gáll Endre pestvidéki kir. ügyész.

Délután 4 órakor a Magyar Tudományos Akadémia diszermében dr. Ruffy Pál miniszteri tanácsos, a m. kir. állami gyermekmenhelyek országos felügyelőjének előadása: A gyermek a patronageban». A kongresszus bezárása.

A kongresszus tagjai: *a)* az érdekelt minisztériumok (igazságügyi, belügyi, vallás- és közoktatásügyi, földmivelésügyi, honvédelmi, cs. és kir. hadügy) hivatalos kiküldöttei; *b)* a M. Tud. Akadémia, egyetemek, theológiai főiskolák és jogakadémiák képviselői; *c)* a patronage- és rabsegélyző-egyesületek két-két küldötte, valamint a patronage-egyesületek országos szövetségének elnöke, alelnökei, tiszteleti tagjai s a szövetségi bizottság tagjai; *d)* a jelentkező tagok.

A kongresszuson szavazati joggal csak a patronage- és rabsegélyző egyesületek küldöttei, valamint a patronage-egyesületek országos szövetségének elnöke, alelnökei, tiszteleti tagjai s a szövetségi bizottság tagjai birnak. Felszólalási joga azonban valamenyi tagnak van.

— **A Curia elnöki székének üresedése** megérte az első teljes évfordulót, anélkül, hogy a legcsekélyebb jel is arra mutatna, hogy az igazságügyi kormány tervbe vette volna a kinevezésnek a legközelebbi időben való eszközlését.

Az *Ujság* augusztus 27-iki számában *Doleschall Alfréd* czikkezik ismét, pártpolitikai szempontoknak tulajdonitva a kinevezés elhuzódását.

Diese sind: der Weinschank, die Holzung, die Eichelmast. Holzung: 1. Wenn Wälder in der Grenzmarken der Gemeinde sind, haben die Unterthanen das Recht dürres Holz zur Feuerung zu sammeln.

2. Das geschieht 1—2 Tage der Woche.

3. Bau- und Brennholz — das dürre Holz abgerechnet, — ist die Herrschaft nicht schuldig unentgeltlich zu geben.»

Fejtegetéseivel egyetértünk azon egy pont kivételével, melyben a czikkiró a következőket mondja: «Tudnivaló, hogy a Curia elnöki székének betöltése oly nagy fontosságu kormányhatósági teendő, melynél a mindenkori igazságügyminisztert még csak az első szó sem illeti meg. Annál kevésbbé az utolsó s döntő.»

Doleschall ezen fejtegetését nem tehetjük magunkévá. Ellenkezik ez a kijelentés azzal a Doleschall által is erélyesen képviselt álláspontlal, hogy a birói kinevezéseknél általán, különösen pedig a legfőbb magyar biró kinevezésénél a politikai szempontok teljes háttérbeszoritásával csupán és egyedül az igazságszolgáltatás érdekei lehetnek irányadók és a politikának teljesen háttérbe kell szorulnia. Az igazságügyi érdekeket pedig nemcsak elsősorban, de kizárólag és egyes-egyedül az igazságügyminiszter itélheti meg és képviselheti, és ugyancsak az ő feladata ellenállni minden oly törekvésnek, mely más érdekeket vagy szempontokat kiván a kinevezésnél szóbajuttatni.

Egyebekben pedig — a czikkiró álláspontjának helyeslése mellett — ezen alkalmat is felhasználjuk a kinevezés megsürgetésére.

— **A methyl-mérgezések** áldozatainak száma megdöbbentően szaporodik. Az országos birósági fővegyész rövid idő alatt mintegy hatvan hullavizsgálatot végzett. E mellett legalább ugyanennyi veszélyes megbetegedés történt. Hogy mily mennyiségben került árusitásra a méreg-ital, fogalmat lehet szerezni abból, hogy mihelyt a rendőrség erélyre kapott s hozzáfogott a pálinkának ellenőrzéséhez, mindjárt az első napokban csak nehány kereskedőnél több ezer liter szeszt foglalt le. Minthogy az illetékes szakértő hivatalos jelentései a methylszesz-fogyasztás veszélyességére többször és egyenesen már hónapok előtt felhivták a hatóság figyelmét, a közegészségügyi rendészet közegeinek mulasztása valóban menthetetlen.

— **Az V. országos elmeorvosi értekezleten** folytatták a vitát a *korlátozott beszámithatóság* kérdése felett, melyre vonatkozóan az 1908. évi konferenczián dr. Babarci-Schwartzer Ottó és dr. Baumgarten Izidor tartottak előadást. *Dr. Balogh Jenő* reámutatott arra, hogy a korlátozott beszámithatóság fogalma a tudományban általános elismerésre jutott s a magyar törvényhozásnak közeli teendője lesz annak anyagjogi szabályozása. Álláspontja, hogy a korlátozott beszámithatóságuaknak talált büntettesekkel szemben nem enyhébb, hanem *másnemü* elbánási módot kell szervezni. Nagy sulyt helyez a probléma megoldásánál az orvosok és jogászok együttmüködésére. Határozati javaslatát, mely szerint az orvostudományok mivelői foglalkoznának ama betegségformák megállapitásával, melyek a csekélyebb szellemi értéküség fogalmi körébe vonandók, az értekezlet elfogadta. Jogászi szempontból még *dr. Friedmann Ernő* ügyvéd szólalt fel, kinek előadását jelen számunkban közöljük. Az értekezlet a dr. Friedmann által felvetett kérdéseket is a szervező-bizottság elé utalta a következő konferenciára való előkészités végett.

— **Makacsság felvételének időpontja.** Egy olvasónk irja: «A k—i járásbiróságnál mint felperes 1/211 órára kitüzött tárgyalásra jelentkeztem s mert alperes nem jelent meg, a makacsági jegyzőkönyv felvételét kértem. A biró azonban kijelentette, hogy ezt az ügyrend nem engedi meg, mert felhivásnak csak «tömeges» napokon van helye, «nem tömeges» napokon azonban várni kell mindaddig, mig a kitüzés sorrendje szerint az ügyre rákerül a sor.»

— **Nyilt kérdés.** Harmadik személy tulajdonát képező ingatlanok bejegyzett haszonélvezeti jogra 15—20 év előtt váltóbiztositéki okirat alapján váltóbiztositéki zálogjog kebeleztetett be. A haszonélvezet később zár alá vétetett s a zárlati jövedelem felosztása tárgyában megtartott sorrendi tárgyaláson a hitelező felszámitja a követelést és becsatolja az eredeti, nem peresitett váltót, mely amellett, hogy több, mint 10 éve elévült, kellék hiányos is. Későbbi jelzálogos hitelezők a váltóbiztositéki zálognak a kielégitési sorrendből való kihagyását kérik s perre utasittatnak. Kérdés: sorozható-e a bekebelezett váltóbiztositéki követelés, ha a váltó kellékhiányos, lejárata több, mint 10 éves s a váltó peresitve nem lett?

— **Az esküdtbiráskodás reformjáról** ir *dr. Doleschall Alfréd* a «Jogállam» e havi számában. Javaslata, hogy az esküdtek a tanácskozás- és határozathozatalnál, egy, az itélőtanácson kivül álló jogi szakértő felvilágositó, kitanitó s utmutató segélyében részesittessenek. Az eszme birálatára még visszatérünk.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Tudatosság kérdése szabadalombitorlásnál.** A gyakorlat emberei tudják, hogy a szabadalombitorlási judikaturára valósággal bénitólag hat az a felfogás, mely szerint a kihágás tényálladékához a bitorlási cselekvés «szándékossága» kivántatik. A szabadalombitorlási bünügyek legnagyobb részében a védekezés arra irányul, hogy az utánkészitő vagy forgalomba hozónak nem volt tudomása arról, hogy a feljelentőt szabadalmi jogvédelem illeti. Ezzel szemben a vád álláspontja mindig az, hogy a törvény intenciója szerint elegendő a «dolus eventualis», a magyar szabadalmi jog szerint már azért is, mert a törvény (1895 : XXVII. tcz. 49. §-a) nem «szándékos» jogsértésről szól, mint a Btk. 75. §-a, hanem a «tudatos» utánzást helyezi büntetési sanctio alá. Felhivjuk bíróságaink figyelmét a wieni semmitőszék egy legutóbb hozott itéletére, mely tüzetes indokolással fejti ki, hogy a büntetendő szabadalombitorlás megállapitása nem feltételezi a terhelt részéről a «dolus directus» fenforgását; a büntetendő cselekmény akkor is megállapitandó, ha oly tények konstatáltatnak, melyek szerint a terhelt tudatában meg volt a feljelentő szabadalmi joga veszélyeztetettségének a képzete. «Juristische Blätter», Beilage. 1909 aug. 15.) *L.*

— **Bérmunka-szerződés.** Egy londoni czég szerződést kötött egy munkással, melynek értelmében a munkás köteles Bombayba menni és ott havi 280 rupia fizetés mellett dolgozni; oda és vissza a czég gondoskodik utazásáról (II. osztály!), és az odautazás alatt fele fizetését kapja. Arról, hogy visszautazás alatt fizessen valamit a czég, nem volt szó a szerződésben. Felmondási idő gyanánt egy hónapot kötöttek ki. A munkás el is utazott Bombay-ba. Julius 9-én felmondtak neki aug. 9-ére; mikor ezt kifogásolta és kijelentette, hogy csak hónap végére fogadhat el felmondást, a czég értesitette nyomban, hogy aug. 31-re mond fel neki. A hazaindulásnak aug. 3-án kellett volna megtörténni; a hajón azonban nem volt másodosztályu hely; a társaság tehát egy lassujáratu hajón helyezte el a munkást, amelyen csak egy — első osztály volt. Szeptember 5-én érkezett a munkás Angliába, mig a gyorsgőzösön már augusztusban megérkezett volna. Most a szeptemberi bért is követeli, mert a társaság azáltal, hogy lassujáratu hajón küldte haza, belement a szeptember hónapba, uj hónapot kezdett.

A bíróság elutasitja a keresetet. Az a tény, hogy a társaság (s általában ez az üzleti szokás) a tengerentulra küldött munkásokat ugy küldi haza, hogy a felmondási idő lejárta előtt érkezzenek meg, nem alapit jogot a munkásnak arra, hogy az ut alatt bérfizetést követeljen. A társaságnak szorosan véve joga lett volna a munkást aug. 31-ig munkában tartani, és csak azután hazaküldeni a legelső hajóval. Helyes, hogy iparkodott a munkást még a szolgálati idő lejárta előtt hazajuttatni, de ebből nem következik, hogy a munkás, a társaság nagylelküségével visszaélve, munkabért követelhessen. (Westminster grófság 1907 nov. 26.)

Olay Lajos, karczagi királyi közjegyző, közjegyzői helyettest keres.

Dr. Erdélyi Jenő szentgotthárdi ügyvéd irodájában a német nyelvben is jártas ügyvédjelölt szeptember 15-ére alkalmazást talál. Dijazás megállapodás szerint. 13502

A perlaki kir. közjegyző a horvát vagy szerb jogositvány megszerzésére képes helyettest keres. 13509

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 37. szám. Budapest, 1909 szeptember 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. -- A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A II. Országos Patronage kongresszus feladatai. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Két év a hazai patronage fejlődés történetében. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A második országos patronage-kongresszus feladatairól. *Varga Nagy István* kir. itélő táblai biró, a pécsi rabsegélyző-egylet elnökétől. — Faizási jog az urbarium banaticum szerint. *Dr. Plopu György* kir. curiai kisegitő birótói. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A II. Országos Patronage-kongresszus feladatai.

A büntető igazságszolgáltatás, valamint általában a gyengébbekkel való elbánás és az államnak számos intézménye évszázadokon át a zsarnokság eszközei voltak. Régente az állam hatóságai válogatott kinzások közt, — amelyekben az emberi kegyetlenség kifogyhatatlan találékonyságát bizonyitotta, — elpusztitották, sőt ártatlan családjukkal, apró gyermekeikkel együtt vadul kiirtották mindazokat, akik szembe mertek szállani a zsarnokkal vagy a hatalmon levő erősebbek érdekeivel.

Az emberiség haladásának egyik vigasztaló bizonyitéka, hogy ezzel szemben korunkban az állam és a társadalom különböző tereken vállvetve mentő tevékenységet végeznek a gyengék és az elhagyatottak támogatása érdekében. Százakat azok közül, akiket annakelőtte kinos halálra szántak volna, ma pártfogásba vesznek és tisztességes munkásokat nevelnek belőlük.

A büncselekmények csökkentésének hathatós eszközéül többé nem a büntetéseknek folytonos szigoritását tartjuk. Az elrettentési rendszer csődöt mondott.

Amig emberek laknak földünkön, a büncselekményeket sohasem fogjuk ugyan teljesen kiirtani, de vannak eszközök, amelyekkel nemcsak az emberiség szenvedéseit és nyomorát, hanem a büncselekmények számát is hathatósan csökkenteni lehet.

Ide tartozik egyebek közt a legszélesebb értelemben vett megelőzésnek szocziálpolitikai szempontból oly nagyjelentőségü egész munkaköre és ebből, ami bennünket ezuttal különösen foglalkoztat, a kedvezőtlen helyzetben levő elhagyatott társadalmi osztályok közül az állandó erkölcsi veszedelemben élőknek pártfogásba vétele.

Összességét ennek a pártfogó tevékenységnek «patronage»-nak nevezzük mindaddig, mig e munka megjelölésére általánosan elfogadott jó magyar kifejezést nem találunk.

Ide tartozik tehát a legszélesebb értelemben vett gyermekvédelem, az elhagyatott árva, büntetésüket töltő szülőktől származó, stb. vagy veszélyeztetett környezetben élő fiatalkoruak védelme, továbbá a javitó és letartóztató intézetekből elbocsátottak támogatása.

Ezt a munkát nemcsak abból a szempontból kötelességünk méltányolni, mint a jótékonyságnak annyi más terén végzett szintén nemes munkáját, pl. a keresetképtelen aggok támogatását.

Igazi jelentősége abban áll, hogy használható erőket ment meg a nemzet gazdasági ereje számára, továbbá hogy megóvja az egész társadalmat, mindannyiunkat, — mert hisz' valamennyiünk ellen elkövethető a büncselekmények egész hosszu sora, — ujabb büncselekményekkel szemben.

I. Magyarországon nem elegen tudják és kevesen méltányolják, hogy e téren körülbelül félszáz egyesület értékes munkásságot fejt ki. Ezek között évtizedek óta csendben dolgozó és jelentékenyebb alaptőkével rendelkező szervezetek is vannak.

Ezek az egyesületek 1908 végén megalakitották a Patronage Egyesületek Országos Szövetségét (Budapest, Igazságügyminiszterium, II. em. 97. sz.), amely azóta megindította a patronage-ügynek országos szervezését; szövegezte a hivatalos szerv az Országos Patronage-Tanács szabályzatának tervezetét, melyet az igazságügyi és belügyi miniszereknek bemutatott és előkészitette a II. Országos Patronage kongresszust.

A folyó évi szeptember 10. és 11-én a M. Tud. Akadémia összes helyiségeiben tartandó kongresszus több okból jelentős a hazai patronage-ügy fejlődésére.

Örvendetesen megczáfolja azt a gyakran hangoztatott aggodalmat, mintha a magyar társadalom a patronage munkára egyáltalában nem volna kapható.

Ő Felsége a király kegyes volt a kongresszus legfőbb védőségét elvállalni. Ő Felségének helyettese József főherczeg és utána az igazságügyminiszter, mint tiszteletbeli elnök megnyitó beszédeikkel külsőleg is kifejezésre juttatják azt a jelentőséget, amelyet a legelső magyar ember és a kormány ez ügynek nemzeti müvelődési és emberbaráti szempontból is tulajdonitanak.

Jelen lesznek a kormány, az érdekelt polgári és katonai hatóságok küldöttei, több mint kétszáz egyesület képviselője és a kongresszusnak több száz müködő tagja.

Azok közül is, akik személyesen meg nem jelenhetnek, oly sokan érdeklődtek, hogy a kongresszusnak egyelőre kétezer példányban kinyomatott iratait máris ujra kellett nyomatni.

Közel száz hatóság és egyesület, — némelyik több iven — tüzetes adatokkal, intézeteinek képét is bemutatva beszámolt e terén végzett eddigi munkásságáról és a Kongresszus iratainak eddig megjelent három füzete (több mint 500 oldalon) a hazai patronage-ügynek jelen állásáról megbecsülhetetlen adatokat fog szolgáltatni.*

A felkért előadók és véleményezők készséggel tettek eleget a felhivásnak.

Bizton remélem, hogy a kongresszus határozatai és a *büntető novellá*nak a fiatalkoruakra vonatkozó szabályainak hatályba lépte a hazai patronage-ügy fejlődésében uj korszakot fognak nyitni.

* A Kongresszus Előkészitő Bizottsága, (Budapest, Igazságügyminiszterium, II. em. 97. sz.) a később jelentkező érdeklődőknek is szivesen ad értesitést.

Itt az ideje annak, hogy uj feladatainkat megfontolás tárgyává tegyük.

II. A kongresszus egyesiti és személyes érintkezés utján közelebb is hozza mindazokat, akik hazánkban jelenleg patronage-munkát végeznek vagy legalább ez ügy iránt érdeklődnek.

Az a személyes érintkezés, amely ez összejövetelnél a régi elvtársakat és az egy ügyért ismeretlenül egymás mellett küzdőket összegyüjti, megbecsülhetetlen és semmi irásbeli tárgyalással nem pótolható. A közvetlen eszmecsere, a kölcsönös felvilágositások, a lelkesitő példának suggesztiv hatása évekkel előbbre viszi az ügyet.

A személyes érintkezés utján bizonyára könnyen sikerülni fog eloszlatni azt a sajnálatos félreértést, amely, mint Varga Nagy István kir. táblabiró urnak, a Pécsi Rabsegélyző Egyesület fáradhatatlan agilis elnökének véleménye mutatja, mintha a háttérben ott lappangana közöttünk.

Már itt kell tehát hangsulyoznom, hogy mi, akik a patronage-ügynek ujabb szervezéseért küzdünk, egyáltalán nem akarjuk sem letagadni, sem csökkenteni azokat a bokros érdemeket, amelyeket a Rabsegélyző Egyesület régi munkásai szükebb körben, de nem csekélyebb buzgósággal és odaadással évtizedeken át szereztek.

A patronage jelszó ma csak azt jelenti, hogy az elbocsátott rabok mellett, akiknek érdekében a rabsegélyezést végeztük és végezték, másokra is ki akarjuk terjeszteni a mentő és felemelő tevékenységet. Igy az elitéltek családtagjaira, akiknek támogatását szintén nem lehet a rabsegélyezés fogalma alá vonni, főleg pedig züllés veszélyének kitett vagy büncselekményt elkövetett fiatalkoruakra, akiknek támogatására a legnagyobb sulyt helyezzük.

E mellett azonban készséggel ismerjük el és sokan közvetlen tapasztalatból is tudjuk, hogy számos rabsegélyző egyesületnek vezető munkásai és választmánya hosszu időtől fogva a jelenleginél sokkal kedvezőtlenebb viszonyok közt közönynyel küzdve, zajtalanul dolgoztak és sok jót tettek. Ezért hálával és köszönettel hajtjuk meg előttük a zászlót.

Csak arra kérjük őket, sziveskedjenek megismerkedni az uj feladatokkal és a világszerte alkalmazott uj módszerekkel is és amit javaslatainkból helyesnek fognak találni, azt régi munkájuk mellett vegyék fel ők is munkaprogrammjukba.

Első feladatunkul ismétlem azt, amit a pécsi I. kongresszuson mondottam volt: az elvekért, az igazságért, a megfelelőbb módszerekért tudományos küzdelmet bizonyára folytatnunk kell. Ebből a vitánkból fog kialakulni a tárgyi igazság.

De a személyes harcznak, neheztelésnek távol kell tőlünk maradni.

Ne azokat keressük, amik bennünket szétválasztanak, hanem amik összekapcsolnak.

Személyes küzdelmünket elvégezhetjük az életnek ezer más terén. A kongresszuson egyesülnünk kell a közös ellenségek meggyengitésére.

Közös elleneseink pedig a hideg közöny, a tétlen nembánomság, a kicsinylő guny és a lenéző semmibevevés.

Ezekkel akkor is elég dolgunk akad, ha egyesülten küzdünk velük.

III. A kongresszusnak legfontosabb feladata az, hogy megtalálja a módját és eszközeit annak, mikép lehetne az eddigi rabsegélyző egyesületek szükebbkörü munkásságát a patronage-müködés szélesebb köreire kiterjeszteni.

Különösen szükség van arra, hogy több vidéki egyesületünk alapszabályait és müködésének körét olykép megváltoztassa, hogy azokon a helyeken, ahol a fiatalkoruak birósági előtt nagyobb számban tartatnak tárgyalások, illetőleg a fiatalkoruak külön fogházából több kisérletileg kihelyezettnek vagy feltételesen szabadságra bocsátottnak elhelyezése fog felmerülni, akadjon néhány müködő tag, akik az erkölcsi romlás veszélyének kitett fiatalkoruak megmentésének munkáját a megfelelő esetben magukra vállalják.

«Fiatalkoruak és büntetőjog» czimü monografiámban (265—271. l.) tüzetesen beszámoltam arról, hogy ezt a tevékenységet Budapesten, különösen a fiatalabb müködő tagok, de a kerületi előljáróságok utján jelentkezett hölgyek és urak is rendkivüli odaadással és teljes sikerrel több, mint félév óta végzik. A kongresszus vidéki tagjai bizonyára tájékoztatni fognak bennünket a vidéki viszonyokról. Minthogy csak a különösen méltánylást érdemlő és társadalmi támogatást igénylő esetekről van szó — kisebb vidéki helyeken havonkint sem merül fel egy ilyen eset — ez az uj feladat a társadalom jótékony tagjaira nem ró számbavehető munkaterhet. A rakonczátlan és elzüllött fiatalkoruakkal szemben ugysem a társadalom tagjaira, hanem a hatóságokra vár a környezet-tanulmány és a további elhelyezés teendője.

IV. Igen nagy gyakorlati jelentőségü a letartóztató és javitó intézetekben, illetőleg a fiatalkoruak külön fogházaiból szabadultak elhelyezésének és munkához juttatásának kérdése. Ezt a budapesti állami munkaközvetitő intézet igazgatója, Létay miniszteri tanácsos ur, továbbá egyik legrégibb és legtekintélyesebb rabsegélyző egyesületünknek ügyvivő alelnöke, dr. Gáll Endre kir. ügyész ur és dr. Horváth Dániel, a kongresszus titkára világitották meg.

A kongresszus előkészitő bizottsága meghivta a kongresszusra a munkaadók szervezeteinek vezetőségeit, — amelyek közül igen sokan máris képviselőket küldtek — és érintkezésbe lépett több, mint száz ipartestület, iparosegylet és a munkaadók szövetségeinek képviseletével és közvetitőjével.

A javitó nevelésnek és a szabadságvesztés büntetésnek főczélja korunkban, hogy az illetőt társadalmilag használhatóvá tegyék, olyképen átalakitsák, hogy tisztességes munkával önmaga tarthassa fenn magát. Amint Herczeg Ferencz «A kivándorló» cz. müvében költői intuitióval jellemzi, a munka utján kell az illetővel megismertetni a benne rejlő legnagyobb értéket, az ember munkaerejét és ez által felidézni azt az átváltoztatást, amelyet korábban csak az erkölcsi oktatástól vártak.

A társadalmat meg kell nyugtatnunk afelől, hogy eszünk ágában sincs minden hivatásszerü gonosztevőt a tisztességes munkásoknak esetleges háttérbe szoritásával olyan helyzetbe juttatni, amellyel visszaélhet.

A helyes kiválasztás, a megfelelő egyének kiszemelése, az igazán méltánylást érdemlő esetekben alkalmazott segély, az inkább szerencsétleneknek, mint bünösöknek munkához juttatása, lesznek itt a megfelelő eszközök.

Aki ezekkel a dolgokkal foglalkozik, tudja, kivált a tél beálltával hány tuczat fiatalkoru keres munkát és ha hirtelen nem talál, hányan követnek el nyomorból, éhségből büncselekményt. Dolgozni akarnának, tudnának, keresik is rá az alkalmat, mégsem kapnak foglalkozást.

Elsősorban ezeken, valamint az intézetekből szabadult olyan egyéneken kell segiteni, akik önként és erős elhatározással a munka utjára akarnak átlépni.

Ha a társadalom elzárkozik előlük, nincs kétség, büncselekményt fognak elkövetni már csak a mindennapi megélhetés szempontjából is.

*

A gyengéknek, elhagyatottaknak támogatása korunk állami és társadalmi életének egyik felemelő jelensége.

De egyuttal olyan tünet is, amely biztos módot nyujt a nemzet gazdasági erejének növekedésére.

Ha a kongresszus feladatait meg fogja oldani, nemcsak

az elhagyatottakon segit, de egyuttal az egész nemzetnek, sőt az utódoknak érdekeit is előmozditja.

A gyermekvédelem, a patronage és a rabsegélyezés munkájának terein eddig oly kiváló férfiak és erők dolgoztak, hogy egyéniségük biztositanak afelől, hogy e reménységünk nem fog utopisztikus vágyódás maradni.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

Két év a hazai patronage-fejlődés történetében.

I. Hosszu harmincznégy éven keresztül a rabsegélyezés jegyében vette ki a magyar társadalom részét abból a nagy kriminál-szocziologiai munkából, melynek feladata a bünözés veszélyeinek kitett egyének gyámolitásával s ezeknek a bünre inditó tényezőkkel szemben való megerősitésével: *a társadalom fokozottabb védelme.* 1874-ben kezdette meg működését az 1873-ban megalakult budapesti rabsegélyző-egyesület, melynek létesitése s üdvös működése körül hervadhatatlan érdemeket szereztek maguknak *Zádor Gyula* (volt igazságügyminiszteri tanácsos) az egyesület elnöke és *dr. Székely Ferencz* (akkor budapesti főügyész-helyettes) egyesületi alelnök. Ők voltak hazánkban a rabsegélyezés ügyének uttörői s az akkor még teljesen ismerellen eszme fáradhatatlan előharczosai. Fáradozásaikat kevés siker kisérte; kilencz év mulik el a legközelebbi alapitásig s ezalatt az egyesület alig erősödik; az alapitó s rendes tagok száma alig haladja meg a kétszázat; a működés ágazatai: pénzsegély a szabadultaknak, menedékházba elhelyezése az erre szorulóknak, két rabiskola fenntartása s az 1882-ben «Magyar Könyvtár» czim alatt a letartóztatottak szellemi és erkölcsi életére hatni kivánó irodalmi vállalat megindítása. Még szerényebb keretek között kezdi meg működését 1882-ben a nagyváradi s 1884-ben a brassói rabsegélyző-egyesület. Két évvel később Fabiny Teofil volt igazságügyminiszter rendeletben hivja fel a kir. törvényszéki elnököket s kir. ügyészeket, hogy a rabsegélyző-egyesületek alakitásában közreműködjenek. E rendeletnek megvolt az a hatása, hogy huszonhárom év alatt még ugyanannyi egyesület alakult, ugy hogy 1907. évi szeptember havában, a Pécsett megtartott első országos patronage-kongresszus idején a részint névleg (dévai, mármarosszigeti), részint tényleg létező rabsegélyző-egyleteink száma összesen 26. Valamennyi többnyire csak a letartóztatottakat (rabiskola, munkáltatás, könyvtár, vallási oktatás) és illetőleg a szabadultakat (pénzsegély, kivételesen munkaeszközök s ruházat adományozása, itt-ott menedékházba felvétel) részesiti támogatásban; az egyesületi élet lanyha, mindenütt a hivatalos elem dominál a csekély számu tagok sorában; a kormánytól kapott évi szubvenczió, melyet a tagsági dijakból befolyó szerény összeg alig szaporit, több helyütt tőkegyüjtés czéljából félretétetik s nem egy helyen elkallódik (beszterczebányai, mármarosi egyesületeknél). 1873-tól 1907-ig valóban csak arról lehetne szó, hogy megállapitsuk, mennyi pénzt osztottak ki rabsegélyző-egyesületeink s mennyit tettek félre. A valóban megmentett egyének számáról nehéz lenne statisztikát késziteni, nemcsak azért, mert a csupán anyagi támogatás, különösen ha a szükséges egyéniesités hiján eszközöltetik, csak a legritkább esetekben vezet czélhoz, — de azért is, mert a rabsegélyző-egyesületek a segélyzetteket egyáltalán nem tartják nyilván s igy nem is tudható meg: vajjon a becsület utjára tért-e az, kit a jószivü, de bürokratikus szerveken keresztül dolgozó társadalom nehány korona segélyben részesitett.

II. Az 1907. év fordulópontot jelent a hazai rabsegélyezés, illetve patronage történetében. A pécsi rabsegélyző-egylet s ennek élén Varga Nagy István pécsi kir. itélő táblai biró évekig tartó sürgetésére egybehivatott az első országos rabsegélyző-kongresszus, melynek tanácskozmányait osztatlan érdeklődés kisérte s a melynek lezajlása után abbeli reményünknek adtunk kifejezést, hogy «a viták során felszinre került eszmék, valamint a hozott határozatok mindenesetre maradandó nyomokat fognak hagyni s jelentékenyen előmozditják a hazai patronage-ügy fejlődését» (v. ö. a kongresszus Iratai és Naplója XII. l.). S e reményünkben nem csalatkoztunk, mert az elmult két év alatt nemcsak számbelileg szaporodtak egyesületeink, hanem a működés keretei is tágultak s itt-ott — különösen az uj egyesületeknél — az individualizáló patronage is fejlődésnek indul.

1. A kongresszus első határozata értelmében megalakul *a patronage-egyesületek országos szövetsége* (elnöke *Rickl Gyula* miniszteri tanácsos), melynek hivatása az alapszabályok értelmében: előmozditani a patronage-ügy fejlődését — biztositani a szövetséghez tartozó egyesületek kölcsönös együttműködését, — szorgalmazni és elősegiteni uj egyesületek alapitását, — képviselni a patronage-érdekeket a közvélemény és közhatalom előtt. A szövetségi bizottság csakhamar meg is kezdi működését s ezidőszerint ép az iránt folynak az előkészületek, hogy az egész országra kiterjedőleg megalakittassanak a modern patronage-egyesületek.

A két év alatt egyébként a rabsegélyezéssel, illetve patronage-zsal foglalkozó egyesületek száma 26-ról 44-re szökkent fel (rabsegélyző-egylet: 33, gyermekvédelmi bizottság: 6, patronage-egyesület: 4 s az erdélyi pártfogó-egylet, melybe a kolozsvári rabsegélyző-egylet 1908. évi deczember 8-án beolvadt), melyek közül ezidőszerint 38 jelentette be a szövetségbe való belépését. E feltünő szaporodás kétségtelenül annak tudható be, hogy a kongresszuson jelenvoltak szétvitték az országban a patronage eszméit s meggyőzték a társadalmat a bünözés veszélyeinek kitett egyének pártfogolásának szükségességéről.

2. Az első határozatban kérelem is foglaltatott, melyben a kongresszus felkérte az igazságügyi minisztert, miként ez intézkedjék az iránt, hogy «a rabsegélyezés czéljaira *hivatalos szerv* állittassék fel.» E kérelemnek eddigelé ugyan még nem tétetett elég, de valószinü, hogy rövid időn belül meg fog alakulni ez a részint Ő felsége a király, részint az igazságügyminiszter által kinevezendő tagokból álló központi hivatalos szerv, melynek főfeladata leend a belga Commission royale des patronage mintájára: ellenőrizni s bizonyos keretek között irányitani a rabsegélyző- és patronage-egyesületek működését.

3. A kongresszus második s harmadik határozata, melyek közül az előbbi a fiatalkoru büntettesek, az utóbbi pedig a letartóztatottak családtagjai irányában kifejtendő patronage-tevékenység főbb irányelveit tartalmazza, közvetve, de egyszersmind érdemileg annyiban gyakorolt jótékony hatást, hogy utat tört a patronage-tevékenység legfontosabb ágazatainak s általában alapot teremtett az *egyéniesités* eszméje szerint fejlődő pártfogó s gyámolitó tevékenységnek. Mig eddig a rabsegélyző-egyesületek úgyszólván kizárólag csak a kiszabadultakat karolták fel, ma már több helyütt támogatásban részesitik a letartóztatási intézetben elzártak *családtagjait* (a pécsi, beszterczebányai, brassói, jász-nagykun-szolnokmegyei, kassai, kecskeméti, lugosi stb. egyesületek). Igy a kecskeméti egylet határozottan kinyilatkoztatja, hogy «a Pécsett megtartott első országos patronage-kongresszus hatása alatt a segélyezés mindinkább oda módosul, hogy a letartóztatottnak elhagyott szegénysorsu családja számára a megélhetés biztositassék»; hasonlóképen tesz jelentést a jász-nagykun-szolnokmegyei egyesület, mely szerint az «1907. évben változás állott be a segélyezés módjában; nagyobb sulyt fektettünk a rab szükölködő családjának gyámolitására s mig az 1906. évben 5 család részesült összesen 135 korona segélyben, az 1907. évben már 23 család összesen 346 korona segélyt kapott.» A *fiatalkoruak pártfogása* a rabsegélyző-egyesületek részéről ugyan még ma is kivétel számba megy, annál hatalmasabban fejlődött azonban a patronage e működési ágazata a gyermekvédelmi bizottságok s az uj patronage-egyesületek kebelében, melyek ugy a tárgyalás előtt, mint azután valódi mentő-munkálatot végeznek, midőn az elbotlott vagy a már züllés utjára tévedt fiatalkoru mellé védőügyvédet, pártfogót rendelnek, a gyermeket a szükséghez képest az erkölcsileg rossz környezetből kiragadják s megfelelő helyen (tisztességes családnál, munkaadónál, intézetben) elhelyezik. Nem hagyható végül emlités nélkül a *fogházmisszió* s a *munkaközvetités* ügyének fejlődése sem. A letartóztatottak látogatása s erkölcsi megerősitése terén különösen az Országos kath. nővédő-egyesület, a Katholikus női patronage-egyesület, az Országos protestáns patronage-egyesület, a Lórántffy Zsuzsanna-egylet, a Kassai rabsegélyző-egyesület s a Pécsi patronage-kör vették ki a részüket. A munkaközvetités ugyan sok nehézséggel jár, mindazonáltal itt is már elég szép eredményekkel dicsekedhetik különösen a Budapesti katholikus patronage-egyesület s a kassai egylet.

III. A kongresszus óhajai közül az első átvisz a második patronage-kongresszus napirendjére kitüzött egyik kérdés-

hez. Balogh Jenő javaslatára kimondatott ugyanis, miszerint kivánatos lenne, hogy a legközelebbi kongresszuson eldöntessék: «Mikép kellene a jelenlegi rabsegélyző-egyesületeknek czimét és alapszabályait megfelelően átalakitani abból a czélból, hogy ezek az egyesületek a patronage-munkásság teendőit kiszélesbitett hatáskörben is végezhessék?» továbbá, hogy: «Mily eszközökkel volna legczélszerübben kiterjeszthető az ujra szervezendő patronage-egyesületek munkássága az erkölcsi romlás veszélyének kitett vagy züllésnek indult gyermekek és fiatalkoruak megmentésére?» E kérdés szövegezéséből kétségtelen, hogy a pécsi kongresszuson jelenlevők, midőn Balogh Jenő inditványát *egyértelmüleg* magukévá tették (Iratok 138. l.), két *pozitivumot* fogadtak el; az egyik, hogy *a mai rabsegélyző-egyesületek átalakitandók*, a második, hogy az ujra szervezendő egyesületek *a fiatalkoruak pártfogását működési körükbe bevonják*. A kérdés mindkét fordulata ugyanis az átalakitás, illetve a munkásság-kiterjesztés *módozataira* vár feleletet, következésképen a jelzett két pozitivum a budapesti kongresszuson kikapcsolandó leszen a vitából, melynek tehát csupán a czimkérdésre, az alapszabályok főbb vonásainak megállapitására s a gyermek-patronage módozatainak meghatározására kell szoritkoznia. Kivánatos, hogy e fontos részletkérdések eldöntését elvi vita ne zavarja s hátráltassa.

A budapesti kongresszus napirendjére kitüzött második kérdés: «A patronage-munkásság vezérelvei a züllés veszélyének kitett vagy erkölcsi romlásnak indult fiatalkoru leányok, illetőleg a nőrabok érdekében», *a nőkriminalitás elleni védekezés* nagy problémájára hivja fel az érdeklődést. Nem lehet feladatom e kérdés részleteibe belemélyednem s nem is óhajtok eléje vágni a mindenesetre tanulságos és eredményes vitának, melyhez rendkivül becses tapasztalati anyagot fognak összehordani s elénk tárni a patronage-ügy lelkes hölgyapostolai, mindazonáltal, ugy hiszem, nem végzek felesleges munkát, ha reámutatok azokra a tényezőkre, melyek a férfibünösséggel szemben feltünő csekély nőkriminalitás kifejlődésénél elsőrendü szerepet játszanak s a különbségre, mely szerint száz férfibüntettes mellett csupán 15—20 a büntetőtörvénykönyvvel összeütközésbe jutó nő, világosságot vetnek. A nők távolmaradása a bünösség területéről három főokban birja gyökerét, ezek: 1. a nő nagyobb s mélyebb vallásossága, erkölcsisége s a hagyományokhoz való ragaszkodása; 2. az anyaság s a nőnek a családhoz való szorosabb kapcsolata, végül 3. az a körülmény, hogy a nő, miután helyzeténél s munkakörénél fogva távolabb áll a mindennapi élet forgatagától, kevésbbé van kitéve a bünösségre inditó tényezőknek (pl. a rossz társaság, az alkoholizmus sokkal kevesebb áldozatot vesz a nők, mint a férfiak köréből). A nő általában kevésbbé egoista s jobban altruista, mint a férfi, olyannyira, hogy a nő által elkövetett büntetendő cselekmények legnagyobb része ép e — nem ritkán beteges — altruizmusból ered; a nő, midőn büntetendő cselekményt követ el, legtöbbször nem a maga, hanem legközelebbi hozzátartozóinak vagy kedvesének érdekeit szolgálja.

A patronage-nak ezekből folyólag oly vezérelveket kell letüznie s oly eszközöket kell kiválasztania, midőn a züllött fiatalkoru leányokat s a szabadult nőrabokat a bünözéstől megmenteni, illetve visszatartani törekszik, melyeknek szellemében és segélyével munkálkodva, a nőkriminalitást mennyiségében eddig is szük térre szoritó tényezők erejükben növelhetők. Fokozzuk és illetőleg ahol hiányzik, fejlesszük ki a nő vallási, erkölcsi és nemzeti érzületét, igyekezzünk a nőt már gyermekkorától fogva a családi élet tevékeny tagjává nevelni, törekedjünk a gyenge nem képviselőjét a legmagasztosabb hivatás: az anyaság terhes, de boldogitó feladatának átéreztetésével erős egyéniséggé alakitani s végül hagyjuk meg a nőt mai csendes, házias foglalkozási körében s ne akarjuk erőszakosan és talán mértéken tul emanczipálva, előtte a férfi munkakör s egyszersmind a férfi bünösség kapuit megnyitni.

A harmadik kérdés, mely a budapesti kongresszus tagjait foglalkoztatni fogja, imigyen hangzik: «Melyek a legalkalmasabb eszközök arra, hogy a szabaduló raboknak elhelyezése még büntetésük kitöltése előtt biztositassék, számukra tisztességes munka szerzése megkönnyittessék? Mily eszközökkel lehetne a patronage-tevékenységre szoruló fiatalkoruak elhelyezését megkönnyiteni?» Egyike a patronage leggyakorlatiasabb, de egyuttal legnehezebben megoldható kérdéseinek, melynek magva, hogy vajjon van-e mód s ha igen, melyik az, melynek segélyével a társadalomnak a büntetett, illetőleg bünözésre hajló egyénekkel szemben táplált előitélete leküzdhető. Hogy a szabadultak és a züllött fiatalkoruak megmentésének és a bünözéstől való megóvásának legtöbb eredményt igérő módja a számukra való munkaszerzés és illetőleg megfelelő elhelyezés, az vitán kivüli, de viszont a tapasztalatok azt mutatják, hogy ép ezen a téren ütközik a patronage-tevékenység áthághatatlanoknak tetsző akadályokba. A kongresszustól várjuk azoknak az eszközöknek kiválogatását, melyeknek segélyével ezek a nehézségek eloszlathatók vagy legalább is kisebbithetők, de hogy az erre vonatkozó tanácskozások eredményre vezessenek, annak ismét az az előfeltétele, hogy magukat az akadályokat s ezek alaptermészetét ismerjük.

A munkaközvetités és elhelyezés majdnem kivétel nélkül a társadalom és illetőleg a munkaadók ama bizonyos szempontból érthető, de másrészt téves feltevésén szenved hajótörést, mely szerint általánosan elterjedt nézet, hogy aki már egyszer a büntetőtörvénykönyvvel összeütközésbe jutott, az máskor sem fog a büntetendő cselekménytől tartózkodni. A büntetett egyén — Bérengernek az 1896-iki bordeauxi patronage-kongresszuson tett elmés megjegyzése szerint (v. ö. Compte rendu 71. l.) — a társadalom felfogása értelmében ép ugy alá van vetve a tovább-bünözés szabályának, mint a leeső kő a nehézkedés törvényének: aki megkezdte a sülyedést, épugy tovább s addig sülyed, mint a leejtett kődarab mélyebbre s addig esik, mig végleg fenn nem akad. A közvéleményben gyökeret vert ez az előitélet, melyet az az egyoldalu megfigyelés táplál, hogy a letartóztatási intézet csakugyan nem megjavitva ad vissza minden elzártat a társadalomnak. Hogy a büntetett egyének közül hányan tértek vissza a becsület utjára, azt nem jegyezzük fel, de annál szélesebb körben hozzuk köztudomásra a visszaesést s ezzel kapcsolatban annál élesebb kritikával illetjük a büntetési rendszert. Az általánositásra való hajlandóság azután a laikusokat csakhamar arra a téves itéletre vezeti, hogy minden szabadult előbb-utóbb visszaesik, következésképen annak tisztességes környezetbe való befogadása egyenesen veszélyes. Ennek az előitéletnek leküzdése vagy legalább is gyengitése előtt alig számithatunk arra, hogy a munkaközvetités és elhelyezés a mainál nagyobb eredményekkel járjon, miből folyólag kétségtelen, hogy midőn a patronage-tevékenység ez ágazatának eszközeit keressük, előzőleg vagy legalább is egyidejüleg azokat a módokat kell megtalálnunk, amelyek a társadalom és illetőleg a munkaadók kivánatos alkalmazási készségét boritó jégkéreg felolvasztására vezetnek. Idevonatkozással, nézetem szerint, három irányban lehet és kell közremunkálnunk: 1. *igyekezzünk* minden alkalmat megragadva, *a patronage-ügyet népszerüsiteni* s a társadalom legkülönbözőbb rétegeit, de különösen a munkaadókat meggyőzni, hogy a szabadultak s általában a bünözés veszélyének kitett egyének számára tisztességes munkát biztositva, minmagunkat védelmezzük; 2. *javitsuk s tökéletesitsük a büntetési rendszert* ugy, hogy az minél jobban elérje czélját; ha ugyanis tapasztalati adatok alapján az a nézet terjed el s erősödik meg a közmeggyőződésben, hogy az állam a büntettest megjavitva adja vissza a társadalomnak, ugy engedni fog a tartózkodás és sokkal kevésbbé fog idegenkedni a munkaadó a szabadultat befogadni mint ma; 3. csak azok számára szerezzünk munkát, kiknek megbizhatósága ugyszólván kétségtelen, azaz negative: *a megbizhatatlan visszaesők zárassanak ki a munkaközvetitésből;* az ilyenek — kikről szabadulásuk után az államnak kellene gondoskodni (munkatelepen, dologházban való elhelyezés, szigoru felügyelet alatt tartás) — legtöbbször csalódásokat idéznek elő s teljességgel népszerütlenitik a patronage intézményét.

Sok reményt füzünk a budapesti patronage-kongresszushoz és pedig nemcsak azért, mert a napirendre kitüzött kérdések mind gyakorlatias jellegüek s igy valószinü, hogy a hozandó határozatok s az ezeket megelőző vita, valamint a benyujtott vélemények erős lökést fognak adni a patronage-ügy fejlődésének, hanem azért is, mert ismét alkalma nyilik a magyar társadalomnak tudomást venni annak az önvédelmi munkának lényegéről s feladatairól, melyből saját érdekében tehetsége szerint mindenkinek ki kellene vennie a maga részét. A melyik társadalom távol tartja magát a bünösség tényezőivel szemben folytatott küzdelemtől és sem a szocziálpolitikai, sem a közelebb fekvő kriminálpolitikai téren s itt különösen a patronage körében nem működik közre, az vessen magára s bizonyos értelem-

ben bünösebb, mint az, kit a társadalmilag erejükben tán gyengithető nyomasztó körülmények sodortak a bün ösvényére.

«Ki mondja itt meg, melyik bünösebb,
Avagy csupán a társaság talán?
Hol ez rohad — buján tenyész a bün.»
(Madách: Az ember tragédiája.)

Dr. Angyal Pál,
pécsi jogtanár.

A második országos patronage-kongresszus feladatairól.

Ha meg akarok felelni a szerkesztőség azon felkérésének, hogy a II. országos patronage-kongresszus feladatait ismertessem és ha nem óhajtok felületes munkát végezni, vissza kell vezetnem lapunk olvasóit az első kongresszusra, annak előzményeire, meg kell ismertetni velük rabsegélyügyünk állapotát, bajait és a gyermek-patronage ujabb feladatait.

Magyarországon a kriminalitás ellen védekező patronage-munkát 30 éven át egyedül a rabsegélyző-egyletek teljesitették. A legrégibb volt közöttük az 1874-ben alakult budapesti, az 1881-ben alakult nagyváradi és Bihar vármegyei, az ugyanez évben alakult, de csak 1902-ig fennállott, 1907-ben ujra szervezett zemplénmegyei, az 1883-ban alapitott brassói. 1886-ban követte őket a pécsi, a következő évben az erzsébetvárosi, gyulafehérvári, kecskeméti, nagyszebeni, székesfehérvári, fehérmegyei, temesvári. 1905-ben az év végéig 22-re szaporodott, azóta pedig 32-re emelkedett az egyletek száma.*

A budapesti egylet eredete az uj büntető törvénykönyv létesitése körüli reform-mozgalmakra vezethető vissza. Első elnöke Zádor Gyula igazságügyminiszteri tanácsos, egyik alelnöke Kozma Sándor volt; a választmányban ott szerepeltek Csemegi Károly, dr. Kelemen Mór, Lőw Tóbiás, dr. Székely Ferencz, dr. Weinmann Fülöp, Xantus János és több más neves emberünk.

A később keletkezett egyletek az igazságügyi kormány kezdeményezésére lettek felállitva. A kormány a főügyészek utján a kir. ügyészeket s a kir. törvényszéki elnököket szólitotta fel egyletek megalakitására, de az első felhivás csaknem teljesen eredménytelen maradt. 1886-ban a báró Sennyey Pál ország biró elnöklete alatt fennállott erkölcsnemesitő egyesület, amelynek — mint tudjuk — Irányi Dániel is egyik apostola volt, sürgette meg a dolgot, mert működését az ország területén levő összes fogházakra ki akarta terjeszteni.

1886 junius 26-án 18819. szám alatt adta ki Fabiny Teofil igazságügyminiszter valamennyi kir. törvényszék elnökének és kir. ügyésznek azt a nevezetes körrendeletet, amely a későbbi rabsegélyző-egyletek magvát képezi. Ezen rendelet után 12 egylet keletkezett, majd miután kérelmünkre az igazságügyi kormány 27,055/1905. I. M. III. sz. a. ezen rendeletet felujitotta, lassanként megalakult a többi.**

Az összes egyletek a budapesti anyaegylettől beszerzett minta után készitették alapszabályaikat s *programmjukba a patronage-munka több ágazata fel lett véve.* Igy benne van, hogy a letartóztatottakat társadalmi és vagyoni viszonyaik megismerése, a segélyezés legmegfelelőbb módjának kitudása s különösen az elitélteket még a szabadulásra való előkészités végett is *meglátogatják,* hogy a *letartóztatott családjával érintkezésbe lépnek,* ezzel a netán meglazult családi kötelék helyreállitását közvetitik, hogy a szabadulóknak *munkát szereznek,* azokat *munkaeszközökkel ellátják,* részükre munkaanyag szerzése végett *jótállást vállalnak,* hogy a szabadulókat ruhával ellátják, elzálogositott ruháikat *kiváltják,* hogy szükség esetén a szabadulóknak *utijegyet* és *költséget adnak,* «*kivételes esetben pénzbeli adományt nyujtanak,*» hogy az egylet területén élő szabadultakkal a személyes összeköttetést *pártfogókul választott egyleti tagok utján fentartják, magaviseletüket figyelemmel kisérik.* Körülirták, hogy a helyben lakó pártfogók a választmányi ülésen szóval, a vidékiek pedig irásban tesznek jelentést tapasztalataikról. Célul tüzték ki, hogy *menházakat, foglalkoztató műhelyeket állitanak fel, a szabadulókat hajlékkal, élelemmel ellátják, betegségük esetén gyógyitásukról gondoskodnak,* a fogva levők *családjait is segélyezik,* végre hogy a letartóztatottak *oktatását* is *előmozditják,* a fogházi *könyvtárakat* alkalmas *művekkel szaporitják.*

Ezekért a szép eszmékért azonban nem lelkesedett senki, kivéve talán az erkölcsnemesitő egyesület csekély számú, nem egyszer csipős guny tárgyává tett tagjait, akik az országos mozgalom szervezéséről is lemondottak, továbbá néhány modernebb jogászembert és az 1878. évi országgyülési igazságügyi bizottságot, amely az azon évi V. törvényczikkbe a Magyar Büntető Törvénykönyv 27. §-ába felvétette azt a nagylelkü rendelkezést, hogy: «A pénzbüntetések *elbocsátott szegény foglyok segélyezésére* (és ifju foglyok számára rendelt *javitó-intézetek felállitására* és fenntartására) fordithandók.*

De hogyan is lelkesedett volna ezekért a hypermodern eszmékért az a kor, amelynek vezetői még egészen más szellemi világban nőttek fel, akik még láthatták, amint a vármegye székhelyén bilincsbe vert rabok seperték pandurok őrizete alatt a város főterét, a vármegyeház udvarát, megnézhették a megyék, városházak dohos, penészes börtöneit, anélkül, hogy valami megbotránkoztatót találtak volna rajtuk, mivel annak a régi elvnek hódoltak, hogy *aki nem akar oda kerülni, ne kövessen el bünt.* Ez a felfogás különben ma is megvan magyar népünk, sőt intelligenciánk egy részénél is.

Az egyletek alakitása azért történt hát olyan immelámmal és csak ott sikerült, ahol elvétve akadt egy-egy modernebb gondolkozásu törvényszéki elnök, vagy kir. ügyész, aki összegyüjtötte az egyletbe jó barátait, ismerőseit vagy ahol a felsőbbségnek vélt az illető kedves szolgálatot tenni.

Nem kellett az intézmény maguknak az igazságügyi kormányoknak sem, amelyek csak utólag ocsudtak fel, hogy az 1878. évi kormány, mivel a pénzbüntetésekből várható összeg nagyságáról tájékozódva nem lehetett, a B. T. K. 27. §-ában milyen könnyedén adott oda százezreket, milliókat a jelzett humánus czélokra. Ezt jóvá teendő (?) az 1884. évi XX. törvényczikkel egy millió koronát hasitottak ki az alapokból egy államfogház és egy országos fegyintézet létesitésére; 1887-ben pedig a VIII. törvényczikkel a büntetéspénzekből befolyt összeg ¼ részére korlátozták az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére szánt összeget, mig 1892-ben ezt az arányt is megszüntették, megteremtették a büntetéspénzek országos alapját, amelyből az igazságügyminiszter határozza meg, hogy *javitó-intézeti* és *rabsegélyezési czélokra* mi fordittassék. Néhány évvel ezelőtt azonban az alap jó részét törvényszéki paloták és a gyüjtőfogház épitésére felhasználták és a mostani igazságügyi kormánynak kellett és kell még ezeket az összegeket rendeltetésüknek visszaszerezni.

A nagy kinnal létesitett rabsegélyző-egyletekkel sem törődött senki, nem ellenőrizték, nem irányitották őket. A kormányfelügyelet mindössze abból állt, hogy az egyletek felterjesztik-e évenként segély iránti kérvényeiket s ha ezt is elmulasztották, ami soknál és gyakran megesett, akkor megsürgették. Hogy a segélyezéseket miképen gyakorolják, adnak-e vagy sem segélyt és az alapszabályokban vállalt egyéb feladatokat teljesitik-e vagy nem, arra nem volt gondja senkinek.

Az alapszabályokban a budapesti főügyész volt kijelölve ellenőrző kormánybiztosnak és igy később ez a hivatás a többi főügyészekre is átment, de gyakorlatba nem vétetett, sőt csodálatosan egész a legutóbbi időkig még magukat a kir. főügyészeket sem igyekeztek az eszmének megnyerni; ugy, hogy ezek országszerte közömbösön nézték a patronage-mozgalmakat, de azok érdekében befolyásukat még székhelyükön sem érvényesitették.**

A foglyoknak a pártfogók általi látogatását nem szabályozták és alig pár évvel ezelőtt az is megtörtént, hogy az egyik főügyész ki akarta tiltani a fogházból a rabsegélyző-egylet elnökét és alelnökét, két kir. itélőtáblai birót.

Lehet-e hát csodálni ezek után, hogy az egyletek is csak vegetáltak, elsatnyultak, némely részük lassanként

* Az első 22 egyletről, azok viszonyairól lásd a Pécsi rabsegélyző-egylet 1906. évről kiadott évkönyve 124—125. lapján általam készitett kimutatást, a többiről pedig 1908-iki évkönyvünk 76—79. lapját, ahol az egyleti vezetőségek teljes névsora is olvasható, a legutóbb alakult marosvásárhelyi egylet kivételével.

** Az 1886. évi rendelet a hivatalos gyüjteményből kimaradt, de közölve lett a Pécsi rabsegélyző-egylet történetében, egyletünk 1906. évi évkönyvében 10—11. lapon. Az évkönyv miniszteri rendelet folytán az összes törvényszéki és ügyészségi könyvtárak részére be lett szerezve.

* A zárójel közti rész benne volt a javaslatban.

** Több táblai székhelyen az egyletek ma is hiányoznak.

kisorvadt és csak az utóbbi években kezdett az intézmény kissé lábra kapni, terjedni.

Egyes helyeken azonban, ahol kedvezőbb volt a talaj, esetleg jobban volt az alap megvetve, vagy agilisabb kezekbe került a vezetés, mint Brassóban, Budapesten, Nagyváradon, Pécsett, Sátoraljа-Ujhelyen, Sopronban megint uj életre keltek. Amint egyleteink a II. országos patronage-kongresszus irataiban közzétett jelentéseiből örömmel látjuk, a szegény foglyok segélyezése, sőt ujabban már elhagyott családtagjaiknak segitése is évről-évre nagyobb mérveket ölt és egyes egyletek a legnagyobb elismerésre méltó patronage-tevékenységet fejtenek ki. Csak például hozom fel, hogy a budapesti egylet, amely pedig a legnagyobb csendben működött, 34 év alatt 8862 rabot 145,538 K-val segélyezett, hogy a segélyezési átlag 6 K-ról 22 K-ra emelkedett és hogy 1884 óta fennálló menedékházában 2749 férfi és 90 nő talált menhelyet, akik ott 154,859 napot, átlag 54 napot töltöttek.

A nagyváradi egylet 26 évi fennállása alatt 5168 egyént segélyezett 33,780 K 57 fillérrel. Igen sokat, évenként mindig többet-többet ruhával, munkaeszközökkel látott el. Sokaknak segitette családját; elhelyezte elhagyott gyermekeit, többeknek adott munkaeszközöket, berendezett műhelyeket, elhelyezett kiszabadultakat; 25 év óta fenntartott iskolájában tanittatott 4001 fiatalkoru rabot, akik közül irni, olvasni megtanult 958. Ezenkivül kiosztott több ezer füzet erkölcsnemesitő olvasmányt és százakat költött a fogházi rabkönyvtárra.

A pécsi egylet évenként szintén 80—100 rabot, külön 25—30 rabcsaládot segélyez hónapokon keresztül; a mult évben 150—200 egyént részesitett másfélezer korona segélyben, a szükséghez képest ruházatban, utiköltségben, műhelyfelszerelésben. A segélyeket, ahol csak lehet, pártfogókul felkért lelkészek utján osztatja szét, akikkel a kiszabadult rabokat is felügyelet alatt tartja. Állandó összeköttetést tart fenn a patronage-körrel, melyet anyagilag is támogat és a gyermekvédő egyesülettel. Felállította az első vidéki rabmenházat mintegy 15,000 K értékben, amelyre a fiatalkoruak kerületi fogháza mellett vár szép hivatás. Létesitett egy nemesfüz-telepet, amelyből már több száz korona évi jövedelme van s amelylyel a fogházi kosárfonó-ipart előmozditja. Szerzett a rabok részére gazdasági népkönyvtárat; erkölcsnemesitő füzeteket oszt ki. Tiz év óta nyomtatásban adja ki évi jelentéseit, kiadta az egylet 20 éves történetét, nyilvántartja a többi egyletekre vonatkozó adatokat.

A brassói egylet szintén tart fenn egy praktikus menhelyet, amelynek most már évenként 130—150 lakója van és egy iskolát, amelyben magyar, német és román tanitókkal hazafias szellemben végezteti az oktatást.

A sátoraljaujhelyi államsegélyre sem szorul, hanem rabjait a szőlőművelésre kiadott rabok munkadijaiból, a kormány által átengedett fillérekből segélyezi; mig a soproni egylet már évek óta több ezer koronát fordit a fogházban, fegyházban levők családjai és a kiszabadultak segélyezésére, munkaeszközökre, rabkönyvtárra.

Még nehány egylet működik ezeken kivül szerényebb keretben és nevezetteken kivül a debreczeni, kecskeméti, lugosi, székesfehérvári, szekszárdi, szolnoki nyomtatott évi jelentésekben számol be működéséről. Általános azonban a panasz, hogy a legtöbb egylet évek óta alig képes a társadalom közönyével megküzdeni, de nincs aki a bajt orvosolja.

Ez az általános közöny azzal fenyegette az intézményt, hogy az egyletek sorra kipusztulnak, feloszlanak, amikor azután a rabsegélyezés is teljesen fennakadt volna. Mert jóllehet a törvényhozás, amint láttuk, *az elbocsátott szegény foglyok segélyezését már 1878-ban törvénybe iktatta,* egyletek hiján nem lenne, aki a segély iránti kérelmeket felvegye és a segélyeket kiossza.

Az igazságügyi kormány a pénzbüntetések kezelése tárgyában 1880-ban kiadott utasitásában megengedte ugyan, hogy a birósági fogházak vezetői az elbocsátott szegény foglyokat az általuk kezelt büntetéspénzekből segélyezhetik, de ez oly szük korlátok közé lett szoritva, hogy azt, a számadásokkal ugy is tulhalmozott járásbirák és kir. ügyészek közül alig alkalmazta valaki, a legtöbb helyen pedig tudomást sem szereztek róla.

Ez a sivár helyzet inditotta e sorok iróját arra, hogy a pécsi egylet évi jelentéseiben a bajokat ismertesse, az egyleteket a szövetkezésre sarkalja és a brassói egylet által már 1891-ben, majd a milleniumi esztendő alkalmával is eredménytelenül javaslatba hozott országos közgyülés megtartását, továbbá egy központi szervezet létesitését szorgalmazza. A közgyülés összehivására a budapesti anyaegylet vezetőségét tartotta hivatottnak.

Öt évi sürgetés után, amikor a budapesti egylet élére Rickl Gyula igazságügyminiszteri tanácsos került, végre létrejött az első országos rabsegélyző kongresszus, amely a pécsi egylet meghivására itt tartatott meg 1907. évi szeptember 6—7. napjain.* A kongresszuson képviselve voltak az igazságügyi, vallás- és közoktatási, belügyi, földmivelési, honvédelmi és közös hadügyminiszteriumok, az Országos kath. nővédő-egyesület, a Lorántffy Zsuzsánna-egylet és Munka-otthon képviselői, a helyi hatóságok, jótékony-egyesületek és az akkor létezett 22 rabsegélyző-egylet kétharmada, *csak az országos letartóztatási intézeteket nem képviselte senki.*

A kongresszus igen magas szinvonalon mozgott, amiről naplója és iratai tanuskodnak.**

Legelsőnek az a kérdés került akkor tárgyalás alá, hogy: «Mily alapon kellene hazánkban szervezni a rabsegélyző-egyletek központi és esetleg kerületi szervezetét? és hogy annak keresztülviteléig kivánatos volna-e egy ideiglenes központi szervezetet alakitani.»

A kongresszus kimondta, hogy: *felkéri az igazságügyminiszter urat, hogy a rabsegélyezés czéljaira hivatalos szervet állittassék fel és megalakitja a patronage-egyesületek országos szövetségét, amelynek tagjai az összes rabsegélyző-egyletek, ugyszintén a patronage kérdéseivel foglalkozó más egyesületek, ha a szövetségbe belépni kivánnak.*

A kongresszus szövetségi bizottságot küldött ki, amelynek feladatává tétetett, hogy *addig is, mig a szervezés végleges rendezése bekövetkezik, mozditsa elő a rabsegélyügy fejlődését,* ugy a létező egyesületek együttműködésének biztositása s többrendbeli irányelv nyujtása, mint uj egyesületek alapitásának elősegitése által.

Tárgyaltatott még a rabsegélyezés köréből a letartóztatottak családtagjai támogatásának kérdése, amelyről kimondatott, hogy az a rabsegélyző-egyesületek kötelessége.

Másodsorban a gyermekvédelem kérdésével foglalkozott a kongresszus, jelesül azzal, hogy *miként kellene a gyermekvédő liga és az ügyvédi kör gyermekvédő bizottsága s a többi egyesületek közreműködése mellett oly szervezetet létesiteni, amely a büntető biróságok elé kerülő vagy javitó-intézetekből, illetőleg fogházakból szabaduló fiatalkoruak érdekében a patronage tennivalóit a legsikeresebben végezze.* Erre nézve Rufly Pál inditványára kimondotta, hogy a fiatalkoruak érdekében, azok 15 éves korának betöltéseig a patronage tennivalóinak legsikeresebb elvégzésére *egyedül alkalmas szervezet az állami gyermekvédelem intézménye.*

Elfogadta tehát elvben a kongresszus, hogy a rabsegélyezés ügye országszerte rendezendő, de sem a bizottság, sem a szövetség a központi szerv felállitását az igazságügyi kormánynál mindeddig ki nem eszközölte, a pénzbüntetések beszedői általi hivatalos segélyezésnek ujra leendő szabályozását és a kerületi szervezkedés kérdését, amelyek az előadói javaslatban benne voltak és amelyekről akkor kimondatott, hogy a második országos kongresszus napirendjére kitüzessenek,*** az idei kongresszus előkészitő bizottsága a most tárgyalandó kérdések közé fel sem vette. E helyett felvétettek olyan kérdések és ugy formuláztatott mindegyik kérdés, hogy azok most — csaknem — kizárólag a gyermek-patronage-zsal, a romlás veszélyének kitett, züllésnek indult gyermekek és fiatalkoruak mikénti megmentése kérdésével foglalkoznak.

Nyilvánvaló ezek után, hogy a rab-patronage égető kérdései, azok, amelyekért az első kongresszust összehoztuk, teljesen háttérbe szorultak. Nem puszta véletlenségből történhetett az sem, hogy a kongresszus előkészitő-bizottságából a régi rabsegélyző-egyletek vezetői kimaradtak, hogy a most kitüzött kérdésekre véleményadásra közülök senki fel nem kéretett, holott arra, hogy miképen kellene a rabsegélyző-egyleteket ugy átalakitani, hogy azok a gyermek-patronage-munkáját is elvégezhessék, mert ez voltaképen a kérdés, talán azok volnának hivatva elsősorban feleletet adni. De a szövetségi bizottság is ugy lett összeállitva, hogy az 50 tag közt a rabsegélyügy régi munkásai közül alig ta-

* Mikénti létrehozása le van irva a II. kongresszus iratai 3. füzet 226—236. lapjain.

** Megküldettek az összes birósági könyvtáraknak és kaphatók a Pécsi rabsegélyző-egylet titkáránál.

*** L. az első kongresszus iratai és naplója 193. lapját.

lálható egy-kettő, holott az alakuláskor a belépett 28 egylet közt is az alig megalakult patronage-körök mellett ők képezték a többséget 15 egylettel, amelynek vezetői közt vannak egyleti elnökeink, akik 20 év óta viselik ezt a tisztséget, titkáraink és más tisztviselőink, akik szintén hosszu idő óta szolgálják a rabpatronage ügyét, akiknek gyakorlati tapasztalatai bizonyára csak használnának az ügynek.

Általában azoknak a *legtégibb* munkások munkájának méltányló elismeréséről akár a kormány, akár az első kongresszus vagy a szövetség részéről eddig alig esett szó. Nem lehet megütközni rajta, ha az egyletek közül több a patronage-szövetségbe eddig be nem lépett. Még ha lett volna is erre kedvük, elvehette az az igazságtalan kritika, amelyet elismerés helyett annyiszor kaptak a rabsegélyügy munkásai a hálás utókortól, amilyen birálattal az idei kongresszus irataínak első füzete be lett vezetve. Ebben a legelső reformvélemény azt hirdeti, hogy az egész eddigi rabsegélyző-intézmény fabatkát sem ér, el kell törülni, hogy *még a név se emlékeztesse a társadalmat ezekre az ellenszenves szervezetekre*, amelyek a patronage-munkához nem értettek, csak könnyelmü pénzosztogató társaságok voltak.

Az emlitett vélemény a patronage-munkának egészen uj kereteket akar felállitani. A külföldi példákon lelkesedve, sőt azokat tulliczitálva, nem kevesebb, mint 9 szakosztályt tervez, amelyben az *alkoholisták, prostituáltak, koldusok, csavargók* és a *czigányok* bizottsága is benne foglaltatnék. És mindennek megoldására országszerte képesitettnek tartja a mai magyar társadalmat, hirdeti, hogy nem kell attól tartani, hogy a konzervativ pénzosztogató rabsegélyezést az egyéniesitő, hivatása magaslatán álló patronage fel ne váltsa.

Dr. Gáll Endre pestvidéki kir. ügyész helyesen jegyzi meg véleményében, hogy «*a patronage-intézmények létesitésének egyik főelve az, hogy a szükségletekhez és a helyi viszonyokhoz alkalmazkodjunk, ne pedig külföldi minták után induljunk.*» És hogy: «nálunk egyelőre nem is lehetne meghonositani a külföldön virágzó intézményeket, mert az anyagi eszközökről nem is szólva, *a társadalom helyes meggyőződése és az önzetlenül foglalkozó buzgó személyek serege nálunk majdnem teljesen hiányzik.*»

Nem fogadja el a szakosztályi szervezeteket dr. Bernolák Nándor sem, aki szintén elitéli az eddigi rabsegélyezési formát és a patronage-munkát szükebb körre akarja szoritani. Ami pedig az egymással szembe állitott rab-patronage-t és gyermekvédelmet illeti, arra nézve helyesen azt mondja dr. Finkey Ferencz véleményében, hogy: «*ez a két feladat nemhogy kizárná, vagy alterálná, de a legtermészetesebben kiegészíti egymást.*

*

Hogy megérthessük, mi inditotta a gyermek-patronage egyes tulbuzgóbb apostolait arra, hogy a rab-patronagenak és vele együtt a rabsegélyző egyleteknek hadat izenjenek, meg kell emlékeznünk a gyermek-patronage legközelebbi nehéz feladatairól.

A büntető novellával behoztuk a fiatalkoruak bíróságait, ezt az angol-amerikai mintára berendezett intézményt, amely a fővárosban már életbe lépett, országszerte pedig 1910 január 1-én fogja működését megkezdeni. Daczára annak, hogy a törvény tervezői maguk elismerték, hogy: «*ezt a rendszert sikeresen megvalósitani csak ott lehet, ahol a társadalomnak megfelelő szervezete és kiterjedt emberszeretete van, amely mindenfelé elég alkalmas, tapintatos és hivatása magaslatán álló felügyelő (pártfogó) tisztviselőket tud rendelkezésre bocsátani.*» elfeledték a törvényhez a talajt a társadalomban előkésziteni és *figyelmeztetésünk daczára*, amelyet az eljárási tervezetre beadott észrevételeinkben tüzetesen kifejtettünk, nem akarták az életbeléptetést, ugy, amint az Hollandiában is történt, egykét évre elhalasztani. Elfeledték, hogy a novellának ez a része nem lett ugy, mint például a lopásra, csalásra, keritésre, feltételes elitéltetésre vonatkozó intézkedések a napi sajtóban is éveken át pertraktálva, nem ment át mintegy a köztudatba, csak a jogászok és mondjuk ki, a büntető jogászoknak egy kis töredéke érdeklődött iránta, *úgy, hogy most az életbeléptetés előtt a törvényről teljesen tájékozatlanul áll az az intelligens társadalom, amelynek hivatása lenne a törvény alkalmazását elősegiteni.* Nem ismerik **a** törvényt a bíróságok, a fiatalabb jogásznemzedék sem, amelyet már a kathedráról kellett volna erre a dologra előkésziteni. Most azután kapadozunk. Az utolsó órában gyermek-patronage-apostolokkal utaztatja be a patronage-egyesületek országos szövetsége az országot, hogy azon a 32 helyen, ahol még nincs rabsegélyző-egylet, alakitsák meg az uj patronage-egyesületet, a rabsegélyző-egyleteket pedig sebtiben most akarják átformálni, hogy a gyermek-patronage-munkát is elvégezzék.

Az a hét év, amely alatt a rabsegélyző-egyletek reformálását folyton, de hiába sürgettem, kevés volt ahhoz, hogy az arra hivatott körök munkához lássanak, az egyleteket országszerte létesitsék, a meglevőket modern színvonalra emeljék, most ennek a pár hónapnak elégnek kell lenni, hogy a patronage-intézményt az egész országban rendezzék. Hiu ábránd, lehetetlen vállalkozás. Ha papiroson meg is lesznek az egyletek, de életrevaló, használható intézménynyé csak hosszu idők multán lehet őket átalakitani. Akkor is csak ugy, *ha létesiteni fogják az ellenőrző, irányitó központi hivatalos szervezetet* és olyan embert állitanak a vezetés élére, aki a viszonyokat teljesen ismeri, az eszméért lelkesedik, azért tud és akar is dolgozni. Azt a munkát, ami itt a legfőbb vezetőre vár, nem lehet csak mellékesen, ötletszerüleg elintézni, arra egy egész ember megfeszitett munkája kell.

Az lesz tehát a mostani kongresszus legelső feladata, hogy a pécsi kongresszuson kért központi szervezet felállitását a kormánynál kisürgesse, hogy legyen irányitó kéz és a munkában rendszer.

A második feladat, hogy a gyermek-patronage és rab-patronage vezetői közötti összhangot helyreállitsa, hogy az országos szövetségi bizottságban megüresedett helyeket a régi rabsegélyző-egyletek munkásaiból töltse be.

Értesse meg a gyermek-patronage apostolaival a rab-patronage fontosságát, azt, hogy a kriminalitás ellen való védekezésre ép oly fontos a nagykoruaknál, mint a gyermek bünösöknél az, hogy a börtönbe került bünösök oda ujabb büncselekménynyel vissza ne jussanak és hogy a bünös családja, amelyben igen gyakran szintén megvan a bünre való hajlandóság, inséges anyagi helyzete miatt bünbe ne essék. Értesse meg végül velük, hogy a *rab-patronage képviselőinek erkölcsi kötelessége, hogy az igazaikat megvédeni nem képes raboknak eddig szerzett jogait oltalmukba vegyék.*

Világositsa fel viszont a rabsegélyző-egyletek vezetőit arról, hogy a belterjesebb patronage-munka — amint fentebb láttuk — alapszabályainkban is benne volt, kell tehát, hogy most, amikor annak kifejtésére a fiatalkoruak érdekében szükség van és mikor már a fiatalkoruakról szóló törvény életbeléptetése küszöbön áll, az e körüli munkát elvállalják.

Feladata a kongresszusnak, hogy a létesitendő alapszabályokban az egyleteknek csak erre az okvetlen szükséges munkára kiterjedő korlátokat szabjon. Arra, hogy az állami gyermekmenhelyek s a gyermekvédő liga közmegelégedésre teljesitett munkájából egy részt az egyletek részére lefoglaljunk, nincs semmi ok, mert a reánk váró munkával is elég lesz megküzdeni. A modern patronage-munkára, az egyletek működésére, az egyleti tagok egyes szakbeli miként jére az uj egyletek a régebbieknek a kongresszus irataiban olvasható jelentéseiben már találhatnak utmutatást, ami által a kezdet nehézségeit könnyebben fogják leküzdhetni.*

Végre az alapszabályok 2. §-ában előirt feladata a patronage-szövetségnek és igy elsősorban a kongresszusnak: «*biztositani a szövetséghez tartozó rabsegélyző és a patronage kérdéseivel foglalkozó más egyesületek kölcsönös együttműködését.*» Ez annál nehezebben fog menni, minél jobban tért foglal a patronage-intézménynél a felekezeti irány, amely pedig, miként arra a folyó év tavaszán megjelent egyleti évkönyvünk bevezető czikkében rámutattam,** itt is napról-napra nagyobb tért hódit. Schell Antal egerági r. k. esperes-plébános ugyanott közölt tanulmányában,*** melyet paptársainak a javitó rendszerről és a patronage-ról irt, mint charitativ munkát a papság részére követeli az összes patronage-teendőket; külön választja a «*világi*» *és az «egyházi patronage»-t.* Előre látható, hogy ezzel a jelszóval nem marad magában, lassanként csatlakozni fognak a zászló alá mások is.

* L. az Orsz. kath. nővédő-egyesület a Lorántffy Zsuzsanna-egylet, Munka-otthon, Pécsi patronage-kör és a gyermekvédelmi bizottságok munkáját ugyanott.

** L. a pécsi rabsegélyző-egylet évkönyve 5—6. lapját.

*** L. ugyanott 10—24 lap. Az évkönyv megszerezhető a pécsi egylet titkári hivatalánál.

Ezen irányzat ellen a világi társadalom körében sok ellenvetést hallottunk. Károsnak vallják, hogy a felekezetiség erre a térre is bevonuljon; nem tartják a krisztusi tanokkal megegyezhetőnek, hogy a felebaráti szeretet csak a felekezeti határokig terjedjen; félnek tőle, hogy a felekezetiség után a nemzetiségi kérdés fog következni itt is. Mind igaz, de nekünk, a mi áldatlan viszonyainkkal, felekezeti, nemzetiségi széttagoltságunkkal számolni kell. A patronage-munkánál pedig semmi segitséget, semmi támogatást nem szabad visszautasitani, sőt igénybe kell venni, ahonnan csak kinálkozik.*

Ha a papság, a felekezetek ahhoz a feltételhez kötik segélyüket, hogy a gondozásra és támogatásra szorultak közül saját hiveiket veszik oltalmukba, ez ellen nem szólhatunk. De viszont ekkor is az államra hárul egy nagy feladat; neki kell a hézagokat pótolni, mert nem nézheti tétlenül, hogy csak az egyik felekezet rendezze saját hivei körében a patronage-munkát, a többi mit se tegyen, miután igy a nem gondozott felekezet hiveinek salakja megmételyezné a többit. Tehát az államnak kell ott, ahol arra a gyengébb felekezetek nem lesznek képesek, a patronage-t kezébe venni. Ezt a mai viszonyok közt csak ugy eszközölheti, ha a létező 32 rabsegélyző-egyletet a modernebb követelményeknek megfelelőleg átalakittatva fenntartja, megerősiti és azon a 32 helyen, ahol még hiányzanak, szintén létesittet egyleteket. Ezek az egyletek azután a patronage-munkát az arra szorult, a felekezeti egyletek által nem gondozottak összességére kiterjeszthetik.

A büntetéspénzek alapjából, amely országos vagyon, ekkor ismét elsősorban ezek az egyletek lennének segitendők; de támogatni kellene belőle — amennyire lehetséges — a felekezeti alapon szervezett patronage-egyleteket is, mert ezek is rá lesznek utalva.

Azt a tételt, amit dr. Bernolák Nándor véleményében olvasunk, hogy azokat az előfeltételeket, amelyek az ujabb igényeknek megfelelő, sokoldalu és mélyreható patronage-munkához megkivántatnak, csak a vallásfelekezeti alapon épült, az egyház-szervezetekre támaszkodó s nagyobb területre kiterjedő patronage-egyletekben találjuk meg, még ha elfogadnánk is, nem sokat nyernénk vele, mert az ily nagyszabásu egylet-alakitások országszerte ugysem lennének keresztülvihetők.

Magyarország lakossága nemcsak római katholikusokból, és a katholikusság nemcsak magyarokból áll, a többi felekezetek- és nemzeteknél pedig hiányzik hol a szellemi, hol meg az anyagi tőke, ami az eredményt biztositaná.

A mi kezeink tehát meg vannak kötve, számolnunk kell viszonyainkkal és azok szerint cselekedni.

A pécsi patronage-egyletek példája különben azt mutatja, hogy egy kis jóakarattal meg lehet oldani a kérdést. Nálunk, a patronage-körben együtt vannak ugy a katholikus, mint a protestáns hiveknek charitativ munkát végző egyesületi tagjai; a rabsegélyző-egylet választmányában viszont ott vannak a patronage-kör és a gyermekvédelmi bizottság vezetői és fenntartják az intézmények között a kapcsot, a teendőket pedig felekezetek szerint az elnökségek osztják meg a tagok között ugy helyben, valamint a vidéken.

Meg lehetne ezt máshol is tenni, csak egy kis jóakarat és kevesebb vallási elfogultság kellene hozzá, amit azonban a mai viszonyok közt hiába keresünk.

A vallási kérdéseknek, a felekezetiségnek a patronageba való bevitele tehát nemcsak segitett, de ártott is az intézménynek, mert visszavezet az államilag szervezett patronagehoz és szétválasztja azt a társadalmat, amelynek együttes munkájára lenne szükség.

Ez a legnehezebben megoldható kérdés.

Az uj egyleti czim megválasztása nem lesz nehéz feladat, nevezhetjük őket a *kriminalitás ellen védekező egyesületeknek*, amiben mindjárt a czél is benne van. A patronage szó annyi irányban le van már foglalva, hogy annak felvétele csak félreértésekre adna okot.

Fontos kérdés, hogy a rabsegélyző- és az uj egyletek mikor vehetik át a fiatalkoruak birósága melletti teendőket. Ennek nincs nagyobb akadálya, megtörténhet még az alapszabályok módositása nélkül is, amennyiben csak arról lesz szó, hogy egyes tagok vállalkozzanak a munkára. Egy-két tagnál többre egyelőre egy-egy helyen alig lesz szükség, ennyi pedig egy kis kapaczitálással találkozik minden egyletnél.

A szabaduló rabok részére való munkaszerzés nehéz kérdésének megoldását nagyban elősegitette dr. Gáll Endre kir. ügyésznek már emlitett véleménye, mig a fővárost illetően a munkaszerzés mikénti megoldására nézve dr. Horváth Dániel, a patronage szövetség titkára és Létay Gusztáv ny. miniszteri tanácsos, a budapesti ipari és kereskedelmi munkaközvetitő igazgatójának véleménye szolgál gyakorlati tanácsokkal

A kongresszusra tehát, amint látjuk, elég nehéz feladatok várnak, melyeknek megoldása annál nagyobb megfontolást igényel, mivel remélhetőleg az fogja az igazságügyi kormány későbbi intézkedéseit is irányitani.

Az előadók személye szerencsésen lett megválasztva: Az első legnehezebb kérdés dr. Balogh Jenő egyetemi tanár, a magyarországi patronage-ügy legkiválóbb előharczosa kezében van, aki ezen a téren szerzett gazdag tapasztalatai, nagy tudása, közbecsülésben álló egyénisége folytán — amint az első kongresszuson tapasztaltuk — a legalkalmasabb arra, hogy az ellentéteket elsimitsa és a bonyolult kérdésekből a kivezető utat megmutassa.

Ennek a megtalálásához akartam én is eddigi tapasztalataim alapján jelen czikkemmel hozzájárulni.

Varga Nagy István,
kir. itélő táblai biró, a pécsi rabsegélyző-egylet elnöke.

* Dr. Horváth Dániel helyesen mondja véleményében, hogy a munkaszerzésnél a szoczialista munkás-szakszervezeteket is igénybe kell venni.

Faizási jog az urbarium banaticum szerint.*

3. A faizásra vonatkozó törvényes rendelkezések közül különösen kiemelem a következőket:

Az 1836:VI. törvényczikk 4. §. rendeli:

«Hol a helység határában erdővel bir az uraság, s a jobbágyoknak, ugyszintén a község szolgáinak az urbérek (t. i. a négy urbarium), vagy következő urbéri rendbeszedések, vagy a divatozó szokás szerint engedtetett a tüzi faizás haszonvétele, ott azokat a tüzifaizás továbbá is ingyen illeti».

Ez a törvényhely a fejtegetésem tárgyává tett vitás elvi kérdésre ügydöntő jelentőségü, mert ebben törvény hatályával kimondatott, hogy az urbarium banaticum III. fejezetének 1. §-ában szabályozott szárazfaszedés a földesurral szemben kötelességet, a jobbágyra pedig tüzifaizási jogot képez.

Majd igy folytatja rendelkezését az idézett 4. §.:

«. . . Mire nézve — t. i. a tüzifaizásra nézve — ha az iránt panasz támadna, az uraság és jobbágyok közt a megyei közgyülés által rendelendő kiküldöttségnek, mely ez iránt tudósitását beadni köteles leszen, közbenjöttével szabad egyezés lészen kötendő, mely nem eszközöltethetvén, a tüzifaizás tárgya az előrebocsátottakhoz képest szokott urbéri uton határoztassék el; ily ügynek végső elintézéséig a jobbágyok azon haszonvételben, melylyel ekkoráig éltek, megtartatni rendeltetvén.»

Ez utóbbi rendelkezésből kétségtelenül megállapitható, hogy

* A 36. számban megjelent előző közleményben az alábbi értelemzavaró nyomdahibák csusztak be, melyeket ezennel kiigazitunk: a *340. lap* 2. hasáb 4. bekezdésében: befektetett helyett olv. lefektetett, az 1. sz. jegyzetben: Abgaber helyett olv. Abgaben, a 2. sz. jegyz. §.: 1. zugestandener helyett olv. zugestandenen; a *341. lap* 1. hasáb 2. sz. jegyz. *b)*: Waldtag helyett olv. Waldtax; a 2. hasáb 2. bekezdésében: beosztással helyett olv. beosztásnak, a 4. bekezdésben: emberiség helyett olv. urbériség; a *342. lap* 1. hasáb 15. bekezdésében: fenmaradt helyett olv. fenmarad, a 17. bekezd. 5. sor: a faizást helyett olv. a faizási, a 2. hasáb 6. sz. jegyzetben: rendeletet bocsátott ki, u. m. helyett olv.: rendelet bocsáttatott ki, u. m., a 6. sz. jegyzetben: 40. sorszám alatt 307—223 helyett olv. 40. sorszám alatt 207—223; a *344. lap* 1. hasáb 1. sorában: elidegenithesse helyett olv. elidegenithette, a 17. sz. jegyz. 2.: exiguus helyett olv. exiguas, 2.: admittendu helyett olv. admittenda, 5.: longum vecturum helyett olv. longam vecturam, 6.: approbatum helyett olv. approbatam, 8.: adhunt helyett olv. adsunt, 10.: urbanii helyett olv. urbarii, 10.: constitution helyett olv. constitutiva, a 2. hasáb 3. bekezdésében: hosszu zavart helyett olv. hosszu fuvart, a 3. bekezdésben: *b)* pontban helyett olv. 6. pontban, a 9. bekezdésben: *b)* . . . polgár helyett olv. polgári, a 12. bekezdésben: 2. . . . rések helyett olv. rétek, a 14. bekezdésben: házvezetőhöz helyett olv. háztetőhöz, a 15. bekezdésben: és egyéb helyett az egyéb; a *345. lap* 1. hasáb *f)* pontjában: II. kiadása (1863) helyett olv. II. kiadása (1883).

a törvény a tüzifaizás haszonvételét nem megszoritólag, hanem kiterjesztőleg értelmezi mindenkor a jobbágyok előnyére.

Ugyanezen 4. §. az épületfaizásra vonatkozólag, függetlenül a tüzifaizástól, s ezzel mintegy ellentétesen és regulativ módon ekként rendelkezik:

«Azon helyeken pedig, melyeknek határában az uraság erdejében annyi épületi fa találtatik, hogy abból az erdei rend sérelme nélkül eladni lehet s a jobbágyoknak az urbér (t. i. a négy urbarium), vagy következett urbéri rendbeszedések, vagy pedig a divatozó szokás szerint ingyen való épületi faizás engedtetett: a földesur továbbá is az eddig gyakorlatban volt és ennél nem nagyobb mennyiségben, jobbágytelki vagy urbéri zsellérház s istálló fedelére (ide nem értvén azonban a zsindelyt és deszkát) a szükséges fát ingyen adni köteles . . .»

Az 1836:VII. törvényczikk 8. §. rendeli:

«Az urbéri telkek állományába be nem foglalt erdőben faizás használásában élő jobbágyok (Magyarország urbariuma szerint) tartozni fognak, jelesen: minden egész telkes jobbágy — s ehhez aránylag a kisebb állománynyal birók — lakóhelyüktől két közönséges mértföldnyi távolságnál nem messzebb, az uraság által kijelölendő erdőből egy pozsonyi mértékü ölfát, a földesur által jószága határán belül kimutatandó s a vágás helyétől a lerakás helyéig két közönséges mértföldnél szinte messzebb nem eshető helyre hordani, s azt a fennjegyzett mértékbe összerakni — a házas zsellérek pedig fejenként fél öl fa összevágásával kötelesek; — azonban Temes, Torontál és Krassó vármegyékben, hol e czim alatt uri adózás eddig sem divatozott, az e részben fennálló szokás jövendőre is fenntartatik.»

Vagyis ez a törvényhely is nyiltan és határozottan fenntartja a banaticum urbarium III. fejezetének rendelkezéseit, melyek szerint, mint kifejtetett, a Bánságban épületfaizás nem volt statuálva s ezt megismétli az 1840:VII. törvényczikk 8. §. is.

Ha mindezekhez a lényeges kriteriumokhoz még hozzáveszszük az I. czikkben már ismertetett lényeges kriteriumokat, nevezetesen:

az 1848:X törvényczikk 4. §-ának azt a rendelkezését, mely szerint: «Oly helyeken, hol a földesurnak volt jobbágyai a faizást . . . vagy bármely egyéb javadalmakat az urbéri törvények (urbariumok) korlátai közt a földesur erdejében gyakorolják s e tekintetben különösen kihasitott erdőrészszel ellátva nincsenek a faizási haszonvételnek . . . elkülönözve leendő gyakorlása iránt . . . pert indithatnak . . .»; továbbá

az 1853. évi márczius 2. kelt, s épen a bánsági urbariumban statuált tüzifaizásnak megfelelő erdőrész kihasitására vonatkozó 41. számu kormányrendeletnek szintén az I. czikkben ismertetett,[19] valamint ezzel szószerint egyezőleg

az 1871:LIII. törvényczikk 25. §-ának az I. czikkben szintén közölt következő rendelkezését:

«A hol a volt jobbágyok 1848. évi január 1-ig a faizás törvényes élvezetében voltak, e helyett számukra azon erdőből, melyben a faizást törvényesen gyakorolták, egy, azon haszonvételnek megfelelő rész leszen kihasitandó»:

akkor okszerű következetességgel és minden kétséget kizárólag meg lehet állapitani, hogy az urbarium banaticumnak annyiszor hivatolt III. fejezetének 1. §-ában[20] szabályozott szárazfaszedési beneficzium valóságos tüzifaizási jogként nyilvánult mindig és tudatosan ilyennek tartották azt egy teljes évszázadot is meghaladó időn át az összes illetékes tényezők, a jogi szakirók, valamint a törvényhozó hatalom is, mely tényezők a faizási jognak, épen az urbariumok elvei alapján két nemét statuálták, u. m.:

a) a szükebbkörü tüzifaizási jogot, mely valamennyi urbarium szerint az erdő száraz, kidőlt fáinak és gallyainak tüzelésre való felhasználásából állott és

b) a tágabbkörü épületfaizási jogot, mely a jobbágyot épületfa használatára is feljogositotta.

Ahol a földesurnak a község határában erdeje volt, ott mindenütt a jobbágyoknak tüzifaizási joguk, de nem feltétlenül épületfaizási joguk is volt; mert amiként az 1836:VI. törvényczikk 4. §-ából is nyilvánvaló, az épületfaizás csak ott volt gyakorlatban, a hol az erdőség annyira terjedelmes és dús volt, hogy benne eladásra való fa is bőségben találtatott, — már pedig ilyen erdőségek, sőt egyáltalában az erdők a nagy magyar Alföldön s ezzel összefüggő területet képező régi temesi bánság tulnyomó részében fölötte ritkák s innen van az, hogy a magyar urbariumban, mely nemcsak a nagy magyar Alföldre, hanem a felső megyék, a dunántuli s erdélyi népek területére is kiterjedt, — az épületfaizás is szabályoztatik, mert ezekben a részekben a szántóföldekkel szemben az erdők vannak tulsulyban; ellenben nincs statuálva az épületfaizás joga az egyedül a régi temesi bánság három megyéjére vonatkozott banaticum urbariumban, mert itt a szántóföldek és legelő voltak tulsulyban.

De nemcsak az urbariumok, a jogi szakirók s a törvényhozó hatalom, hanem ezek alapján a birói állandó joggyakorlat is, eddig kivétel nélkül, mindig valóságos tüzi faizási jognak minősitették a banaticum urbarium III. fejezetének 1. §-ában szabályozott szárazfaszedési beneficiumot.

Bizonyságot tesz erről a m. kir. Curia polgári irattára, hol

a 407 1870. sz. a. Gerlistye,
24 1878. sz. a. Illadia,
195 1878. sz. a. Tirnova,
144 1885. sz. a. Denta,
59/1889. sz. a. Illadia,
85/1906. sz. a. Dorgos és
86/1906. sz. a. Hosszuszó bánsági községre található urbéri iratokból megállapitható, hogy a nevezett községekben a m. kir. Curia épen a banaticum urbarium III. fejezetének 1. §-a alapján a szárazfaszedésnek, mint a valóságos tüzifaizási jognak megfelelő erdőterületnek a volt urbéres közönség tulajdonául leendő kihasitását elrendelte.

Midőn még azt is hangsulyozom, hogy a m. kir. Curia joggyakorlatában eddig soha ellenkező döntés nem fordult elő: akkor méltán felmerül a kérdés, hogy micsoda nyomós okok merülhettek fel most legujabban, hogy a százados előzmények után vitássá válhatott az urbarium banaticum III. fejezetének 1. §-ában szabályozott tüzifaizási jog?

III.

Az évszázados gyakorlattal szemben legujabban felszinre került ellenvélemény indokaival is szükséges lévén foglalkoznunk, ezt lehető rövidséggel teszszük.

Az uj ellenvélemény érvei ezek:

1. a magyar urbarium szerint a jobbágy csak haszonélvezője, — ellenben a bánsági urbarium szerint tulajdonosa volt telkének, melyet el is idegeníthetett;

2. a Bánságban a legelő minden jobbágy részére külön kihasíttatott, mig a magyar urbarium által a közös legelő intézménye tartatott fenn;

3. a magyar urbarium szerint a földesur a jobbágynak ugy tüzifa, mint épületfaszükségletét pénzbeli ellenszolgáltatás nélkül tartozott kielégiteni, aminek ellenében a jobbágy ölfavágásra s elhordásra, tehát urbéri természetü szolgáltatásra volt kötelezve, — ellenben az urbarium banaticum szerint a földesúr a jobbágy tüzifaszükségletét teljesen kielégiteni nem tartozott, ebből folyólag a jobbágy a száraz hulladékgallyfát ingyen kapta, de viszont urbéri természetü szolgáltatásra (ölfavágásra és hordásra) nem volt kötelezve;

4. a magyar urbarium szerint az urbéri ellenszolgáltatás mérve a telki állomány nagyságához volt arányositva (az 1836:VII törvényczikk 8. §. szerint a telkes jobbágy telke arányában 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ öl fát tartozott hordani), s igy a faizás az urbéri állománynyal kapcsolatban állott, s annak kiegészitő részét képezte s ezenkivül a jobbágynak az élőfára is lévén jogos igénye, az erdő állományára nézve a földesur és jobbágy közt közösség létesült; ellenben az urbarium banaticum által engedélyezett száraz hulladékfaszedés a telki állomány nagyságával arányositott viszonszolgálattal terhelve nem volt, az állománynyal kapcsolatban nem állott s a jobbágy az erdő állagát képező faanyaghoz csakis vétel utján juthatván, közötte s a földesur közt az erdőre nézve közösség nem létesült.

A fentiekben 1—4. pontok alatt felsorolt főérveken felül az ellenvéleménynek ugyanannyi támogató mellékérve is van, melyek a következők:

5. az urbarium banaticum végrehajtása (?) alkalmával a jobbágy minden illetménye a földesuri birtoktól teljesen elkülönit-

[19] Lásd a 6. és 8. számu jegyzetet.

[20] Szövegét lásd a 2. számu jegyzetben.

tetett; a két fél közt semmi közösség sem tartatott fenn; a jobbágy minden illetménye pontosan megállapittatott, ugy, hogy a földesur annak további megnagyobbitására kötelezhető nem volt;

6. a három bánáti vármegye területén lévő nagyszámu községben erdőelkülönitési per az 1853. évi márczius 2-ikán kelt 41. sorszámu patens daczára csak igen csekély számmal tétetett folyamatba s a perek tömegesebb megindítása csak az utóbbi években következett be;

7. az 1860-as években folyamatba tett hivatalos nyomozatok rendén a községi előljáróságok a bíróságokhoz olyan jelentést tettek, hogy a jobbágyok nem faizási jogot, hanem csak száraz hulladékfaszedést gyakoroltak; végül

8. a kir. Curia előtt is megfordult Allios község (93/1908. urb. sz.) és Szöregh község (7/1909. urb. sz.) urbéri rendezési ügyében a rendezés minden tárgya (tagositás, foglalások, maradványföldek) kimerittetett, de erdőelkülönitésről szó sem volt.

Mindezen érvek alapján az ellenvélemény oda konkludál, hogy az urbarium banaticumban szabályozott száraz hulladékfaszedés kedvezménye valóságos urbéri természetü faizási jogot nem alkotott, következőleg az 1871: LIII. törvényczikk 25. §-ának rendelkezése a három bánsági megye területére nem alkalmazható.

A felhozott és fentebb 1—8. pontok alatt kimeritően felsorolt érvek sem egyenként, sem együttvéve nem alkalmasak arra, hogy a törvényeken alapuló eddigi jogállapotot megváltoztassák s az 1871: LIII. törvényczikk 25. §-ában foglalt általános rendelkezéssel ellenkezőleg uj jogrendet teremtsenek, már csak azért sem, mert az idézett 25. §. tudatosan vette át az 1853. évi márczius 2-án kelt s a kormánylapban 41. sorszám alatt közzétett patens rendelkezését,[21] mely patens tudvalevőleg épen a három bánsági vármegye területére bocsáttatott ki, tehát ugy az 1853. évi kormány, mint az 1871. évi törvényhozó nyilvánvalóan tüzifaizási jognak minősitette a bánsági megyékben fennállott szárazfaszedést s annak kárpótlásául az erdőnek megfelelő hányadát a volt urbéresek részére világosan kihasittatni rendelte.

De ezenkivül sem alkalmasak a fentebb 1—8. pontok alatt felsorolt fő- és mellékérvek az azokból levont ellenvélemény alapozására, mert:

A szorosan vett és valamennyi urbariumban, valamint az 1836: VI. törvényczikk fentebb idézett rendelkezéseiben külön s önállóan szabályozott tüzifaizás jogkérdésének lényege sem a telki állománynyal, sem a legelőilletménynyel, sem a különálló épületfaizási joggal nincs elvileg jogi kapcsolatban; hisz a zsellérnek is volt tüzifaizási joga, holott ennek kültelki állománya nem is volt.

Az ellenvéleménynek a telkek elidegenitésére alapitott érvelésével szemben törvényhatályu bizonyságul szolgálnak az 1836: IV. törvényczikk rendelkezései, melyek szerint Magyarországban is képezhette elidegenités tárgyát a jobbágytelek, de Bánátban is ott volt a két feltétlen követelmény:[22] a földesur engedélye s a vevő előállitása, melyek mellett tulajdonról alig lehet szó; továbbá törvényes bizonyság az 1848. évi törvényhozás, mely minden urbéri kapcsolatot megszüntetett s a jobbágyot egész Magyarországban tulajdonossá tette, miként mindezeket jelen fejtegetéseim során (épen az ellenvélemény érveléseire tekintettel már előzetesen) is kiemeltem; — és mégis ezek a törvények, és befejezésül az 1871: LIII. törvényczikk 25. §. az urbariumok szerint statuált jogot nemcsak fenntartották, de annak kárpótlásául a földesúr erdejéből a megfelelő hányadrész kihasitását világosan elrendelték; következőleg a telki állomány vitatott elidegenitéséből a tüzifaizásra semmi érvet sem lehet levonni, annál kevésbbé, mert nem is az a kérdés képezi birói mérlegelés és megbirálás tárgyát, hogy a jobbágy elidegenithette-e telkét, vagy sem? és mert az 1871: LIII. törvényczikknek sem 25. §., sem más szakasza semmi megkülönböztetést sem tesz, sem a három bánsági megyét az erdő elkülönitésének kérelmezési jogától el sem tiltja; következőleg nincs törvényes indok annak birói megállapitására, hogy ez a törvényhely a három bánsági megyére nem alkalmazható.

Hasonlóan áll a legelőből vont érvelés sorsa is, mert az urbarium banaticum I. fejezetének 1. §. szerint[23] a bánsági jobbágy legelőilletménye is a közösben volt, csak annak mennyisége volt az urbariumban külön meghatározva, miként előző fejtegetéseim során ezt is kiemeltem.

A faizás kielégitésére alapitott érveléssel ugy állunk, hogy a tüzifaizás teljes kielégitése nem az urbariumtól, hanem attól függött, hogy milyen terjedelmü és fabőségü volt a földesur erdeje; már pedig a nagy magyar Alföldön a legtöbb községben erdő nem is volt s igy ott tüzifaizás sem lévén gyakorolható, az ellenfél érvelése épen Magyarország területére nem tartható fenn és teljes faizási kielégitésről épen itt nem lehet szó.

Végül az ellenvélemény által annyira hangsulyozott ölfavágás, hordás és erdőközösség nem lehet indok az eddigi törvényes állapottal szemben azért, mert az 1836: VII. törvényczikk 8. §. s az 1840: VII. törvényczikk 8. §. értelmében a jobbágy nem is vágott ölfát, hanem ezt a zsellérek teljesitették és mert erdőközösség földesur és jobbágy közt sohasem létezett, törvényes bizonyság erre az általam fejtegetéseim során szintén már idézett 1848: X. törvényczikk 4. §., ha azonban ennek ellenére szó lehet erdőközösségről, akkor a tüzifaizási jog is alapitott közösséget nemcsak Magyarországon, hanem a Bánságban is.

De a felhozott érvelések nincsenek is szervi kapcsolatban a kérdés lényegével, mert a kérdésben a tüzifaizás jogi minősége, nem pedig terjedelmi mennyisége a döntő; és mert csekély terjedelmü, gyér fáju erdő épen olyan jognak volt az alapja, mint a nagy terjedelmü és fában bővelkedő erdők, végül mert a minősitési jogkérdést a mennyiségi ténykérdés egyáltalában nem befolyásolhatja s ez utóbbi csak az 1871: LIII. törvényczikk 25. §-ában elrendelt kihasitás foganatositásakor lép előtérbe, vagyis akkor, midőn t. i. arról van szó, hogy az erdő taxatiója alapján a gyakorolt erdőbeli tüzifaizást milyen erdőterülettel kell fedezni, amiből természetes folyományként következik, hogy olyan erdőből, melyben a volt urbéresek épületfaizást is gyakoroltak, nagyobb területrész lesz részükre kihasitandó, mint a csekély erdőből, melyben csak tüzifaizás volt gyakorolható, feküdt légyen az erdő akár Magyarországban, akár a Bánságban.

Amit a felsorolt főérveken felül az ellenvélemény mellékérvekül hoz fel, hogy t. i. az urbarium banaticum szerint a jobbágy illetménye a földesuri birtoktól elkülönittetett, szintén nincs szervi összefüggésben a kérdéssel, mert a tüzifaizás függőben van mindaddig, mig az annak megfelelő erdőterület ki nem hasittatik, a mi az 1848: X. törvényczikk 4. §., 1853. évi márczius 2-án kelt 41. számu patens 10. §. és 1871: LIII. törvényczikk 25. §. rendelkezéseiből nyilvánvaló; továbbá nem jöhet meggyőző érv számba az az érvelés sem, hogy Bánátban az 1853. évi márcz. 2-án kelt 41. sorszámu patens rendelkezése daczára, erdőelkülönités iránt kevés per indult, mert Magyarországban és Erdélyben az azonos szövegü 38. sorszámu patens alapján még kevesebb per tétetett folyamatba; nem fogadható el érv gyanánt az sem, hogy a községi előljárók olyan jelentéseket tettek, hogy a jobbágyok az 1860-as években nem faizási jogot, hanem csak száraz hulladékfaszedést gyakoroltak, mert az előljáróság nem jogot minősitő forum, mely nem is tudja mi a jogi értelemben vett faizási jog; végül a kérdésre egyáltalában nem tartozik, hogy Állioson és Szöreghen a keresztülvitt birtokrendezési ügyben erdőelkülönitésről nem volt szó, mert lehet, hogy azokban a községekben nem is volt erdő, vagy ha volt, lehet, hogy a felek bíróságon kivül kiegyeztek, de különben ez a tény más községbeliek jogát semmiesetre sem érintheti.

Befejezésül a felmerült ellenvéleménynyel kapcsolatosan még Hubeny József munkájának tárgyunkat érintő 124. §-áról óhajtok megemlékezni, amely, tudomásom szerint, az egyedüli munka, mely az ellenvélemény felfogását már 1859., tehát épen 50 év óta vallja, anélkül, hogy követőkre talált volna.

Hubeny József nem jogi iró, nem magyar iró; munkáját, mint a wien i cs. kir. bányaigazgatóság ülnöke és nyugalmazott főerdőmester irta és kiadta Prágában 1859. évben és czime szerint a gyakorlati tagositásról, határrendezésről és erdőszabályozásról szól, az 1853. évi márczius 2-án és 1857. évi május 17-én kelt rendeletek alapján.[24]

[21] Lásd a 8. számu jegyzetben közölt szöveget.

[22] Lásd a 16. számu jegyzetben közölt szöveget.

[23] Lásd a 13. számu jegyzetben közölt szöveget.

[24] Josef Hubeny: Praktische Anleitung zur Commassation der Grundstücke, Hutweide-Absonderung, Hotterregulirung und Regelung der Waldnutzungen in Ungarn, Croatien und Slawonien, Woj-

Ezen munka 178—180. lapjain ezeket olvassuk:

Törvényesen a szárazfaszedés csak a Bánátban fordul elő. Ezután idézi az urbarium banaticum III. fejezetének 1. §-át egész terjedelmében — l. a 2. számu jegyz. — s ahhoz a saját magyarázatát füzi következőképen:

«Hogy a Klaubholz (ledöntött, száraz, hulladékfa) alatt milyen fát kell érteni, azt már a régi magyar erdőrendszabály 46. §-a határozta meg, nevezetesen:

Klaubholz alatt az összevissza heverő minden csekély fa értendő, melyet balta, vagy más segédeszköz nélkül, puszta kézzel a térden össze lehet törni.

Habár a császári rendeletekben (t. i. az 1853 márcz. 2-án és 1857. évi május 17-én kelt patensekben) közönségesen erdei haszonvételekről van szó s ezeknek szabályozása is hivatalból van elrendelve, én (t. i. Hubeny) mégis abban a véleményben vagyok, hogy az alatt a tulajdonképeni szárazfaszedés (Klaubholzsammlung) rendezése nem értendő, még pedig a következő okokból:

1. Mert ez az erdei haszonvétel ugy illetményére és fanemüségére tekintettel, mint beszerzésének mivoltára és módozatára tekintettel az eddigi határozmányok által már szabályozva van (?)...

2. Mert ez a haszonvétel jelentéktelen (?)...»

Hubeny ezen magyarázatát jogászilag komolyan venni nem lehet; aki ugy gondolkozik, mint ő, hogy:... habár a törvény világosan rendeli is... én azt még sem fogadom — el az nem áll törvényes alapon; aki pedig, miként szintén Hubeny, valamely törvényesen statuált jogositványt azért nem fogad el, mert jelentéktelen értékünek tartja, az nem tudja, mi a törvényes jogalap és különösen nem tudja, hogy nem jogi, hanem csak mennyiségi különbség van a szegénynek fillérje s a vagyonosnak milliója közt, melyeket a jog egyaránt s egyenlően véd.

Dr. Plopu György.

Különfélék.

— **A patronage-egyesületek országos szövetsége** arra törekszik, hogy a büntető novella II. fejezetének életbelépte, vagyis 1909. évi január 1. előtt mindenütt megalakuljanak e törvény hatályos végrehajtásához szükséges egyesületek.

E czélból előterjesztést tett az igazságügyi kormányhoz. Az igazságügyminiszter T. 287/45. számu leiratában a legmesszebb menő támogatását biztositotta a Szövetség czéljának elérésére, s megjelölte azokat a helyeket, ahol különösen kivánatosnak tartja az egyesületek mielőbbi megalakitását.

A leirat vonatkozó része a következőleg hangzik:

«A következő helyeken tartanám szükségesnek egyesületek alakitását:

A budapesti tábla területén: Egerben, Fiumében, Eperjesen és Kalocsán. A debreczeni tábla területén: Nyiregyházán és Szatmárnémetiben. A győri tábla területén: Komáromban, Szombathelyen és Zalaegerszegen. A kassai tábla területén: Beregszászon, Eperjesen, Lőcsén, Miskolczon és Rimaszombaton. A kolozsvári tábla területén: Beszterczén, Nagyszebenben és Tordán. A marosvásárhelyi tábla területén: Marosvásárhelyen, Csikszeredán, Kézdivásárhelyen és Székelyudvarhelyen. A nagyváradi tábla területén: Gyulán. A pozsonyi tábla területén: Pozsonyban, Aranyos-Maróton és Rózsahegyen. A szegedi tábla területén: Szegeden, Nagybecskereken, Nagykikindán, Szabadkán és Ujvidéken. A temesvári tábla területén: Fehértemplomban.

Ezenkivül a főváros környékén fekvő városokban és falvakban, különösen Ujpesten, Rákospalotán, Váczott, Kispesten és Erzsébetfalván, amely helyeken távolságuknál fogva a fővárosi egyesületek eredményes müködést alig fejthetnek ki, amely helyek pedig a fővárosba beránduló büntettesek tanyái, ahol a gyári munkások minden felügyelet nélkül hagyott gyermekei az elrontás és züllés veszélyeinek leginkább ki vannak téve, lenne igen óhajtandó, hogy sürgősen egyesületek alakittassanak.»

A felsorolt helyek közül már megindult a társadalmi mozgalom Fiumében, Komáromban, Szombathelyen, Zalaegerszegen, Csikszeredán, Kézdivásárhelyen, Pozsonyban, Szegeden, Nagybecskereken és a kassai tábla egész területén.

A Szövetség az egyesületek alakitását azzal mozditja elő, hogy az egyöntetü eljárás czéljából alapszabálytervezetet dolgoztatott ki, s megbizottakat küldött ki, akik a vidék társadalmával személyesen érintkezésbe lépni s a szervezetben való aktiv részvétellel a megalakulást előmozditani törekednek.

Az egyöntetü és helyes irányu müködés minél hatályosabb biztositása czéljából még a pécsi kongresszus által kiküldött bizottság 1908. évi deczember hó 15-én VII. 6869. szám alatt előterjesztést tett az igazságügyi kormányhoz az «Országos Patronage-Tanács» felállitása iránt.

Az igazságügyminiszter felhatalmazást adott az illetékes ügyosztálynak arra, hogy a m. kir. belügyminiszteriummal tárgyalásokat folytasson az «Országos Patronage-Tanács» mint hivatalos szerv felállithatása, szervezetének és ügyrendjének megállapithatása czéljából. A Szövetség nyomban megalakulása után kidolgozta az «Országos Patronage-Tanács» szabályzatának tervezetét és azt 1909 évi február hó 2-án T. 287/13. szám alatt az igazságügyi kormánynak bemutatta. Ez a tervezet képezi alapját a miniszteriumok között jelenleg folyó tárgyalásoknak.

— **Gyermekek foglalkoztatása veszélyes ipari üzemekben.** A legutóbbi robbanás alkalmából nem hagyhatjuk szó nélkül azt a vétkes közömbösséget, amelyet hatóságaink fejletlen gyermekeknek veszélyes iparüzemekben való foglalkoztatásával szemben tanusitanak. A szóbanforgó esetben 13—14 éves lányokat alkalmaztak olyan munkára, amely, mint a következmények is mutatják, állandóan komoly veszélylyel jár. Nem vizsgáljuk ezuttal, vajjon nem járult-e a mostani esetben a gyermekek fejletlensége és járatlansága is hozzá a baleset megtörténtéhez. Az azonban bizonyos, hogy ilyen robbanás eshetősége fiatalkoruaknál fokozottabb; leánygyermekektől nem lehet olyan munkát és olyan elővigyázatot kivánni, mint a felnőttektől, másfelől pedig, mert egész napi kimerítő munka ily gyermekeknél még gyorsabban idézi elő a figyelem csökkenését és a kimerültség beállását.

— **A patronage-kongresszus** azzal a kérdéssel is foglalkozik, hogy az átalakitandó és kibővitendő rabsegélyző-egyleteknek minő czim adassék. Azt hisszük, nem volna helyes a már meglevő egyleteknek nevét oly módon megváltoztatni, hogy a közönség nem ismerné fel a régi szervezetet és azt hihetné, hogy valamely uj egylettel áll szemben. Viszont az egyetlen kifejező czim: a «patronge» elnevezés a nagyközönség körében nem annyira közismert, hogy ezen idegen név alatt lehetne egyleteinket szerepel-

wodschaft Serbien und Temeser Banat, auf Grund der kaiserl. Patente vom 2. März 1853. und 17. Mai 1857. Prag, 1859. A 178—180. lapokon:

«§. 124. Gesetzlich ist die Klaubholzsammlung nur im Banate vorhanden.

Welches Holz unter Klaubholz zu verstehen ist, hat schon die alte ungarische Waldordnung im § 46. bestimmt, nämlich:

Alles hin und wieder liegende kleine Holz, welches ohne Beil und andere Beihilfe mit blossen Händen über das Knie gebrochen werden kann, wird auch so beobachtet.

Obzwar in den Kaiserlichen Patenten insgemein von Waldnutzungen die Rede, und deren Regelung auch von Amtswegen angeordnet ist, so bin ich doch der Meinung, dass darunter die Regelung der eingentlichen Klaubholzsammlung nicht begriffen sei, und zwar aus nachstehenden Gründen:

1. Weil diese Waldnutzung sowohl rücksichtlich der Gebühr und Holzsorte, als auch rücksichtlich der Art und Weise des Bezuges durch die bisherigen Bestimmungen schon regulirt ist.

2. Weil diese Nutzung unbedeutend ist...»

tetni. Talán a leghelyesebb és legkifejezőbb volna, ha a «*patronage- és rabsegélyző-egylet*» elnevezést ajánlaná a kongresszus az egyleteknek, mert ez kifejezné az összes czélba vett tevékenységet, másrészt pedig a régebben müködő egyletek lényeges névváltoztatásával sem járna. *B. A.*

— **Egy propoziczió a rabsegélyezés reformjához.** A rabsegélyező-egyletek némelyike ellen az volt a multban a panasz, hogy az aránylag nem nagy államsegélyt felvették, azonban még annyit sem költöttek segélyezésre, amennyit ez az államsegély kitett. Az államsegély utalványozásának előfeltételéül volna kikötendő, hogy az illető rabsegélyző-egylet legalábbis annyit forditson az egyleti czélok elérésére, amennyit az államsegély kitesz.

— **Gyermektartási kötelezettség mértéke.** Budapest székesfőváros árvaszéke hivatalból közölte az alábbi kir. táblai határozatot a jogi lapokkal és az ügyvédi kamarával. A határozat igy szól: A budapesti kir. itélőtábla L. M. felperes felülvizsgálati kérelmének részben helyt ad, a felebbezési bíróság itéletét részben megváltoztatva az alperest kötelezi, hogy a felperes részére a havi 16 K tartásdijat a felebbezési bíróság itéletében megállapitott módozatok és jogkövetkezmények mellett a gyermek 14-ik életéve betöltéséig fizesse.

A L. M. felperes részéről előterjesztett panasz alapos annyiban, amennyiben a felebbezési bíróság döntését abban a részében támadja meg, mely szerint a tartásdij csupán a gyermek 12-ik életévének betöltéséig itéltetett meg. A bíróság belátása szerint állapitja meg ugyan, mely életkorban tartja a gyermeket keresetképesnek, ámde amint a budapesti kir. itélőtábla az 1909. évi január hó 23-án G. 619. sz. a. hozott határozatában már kifejtette, az 1901. évi XXI., illetve az 1907. évi XIX. t.-czikknek a gyermekeket 15-ik, illetve 16-ik életévükig tartásra, illetve segélyezésre szorulóknak tekintik: a jogszabályok helyes alkalmazása pedig arra vezet, hogy a természetes atyát törvénytelen gyermekével szemben terhelő tartási kötelezettség sem szünhet meg előbb, mint a mely korig törvényeink a gyermekeket tartásra szorulóknak nyilvánitják, tehát a gyermek 15-ik, illetve 16-ik életévének betöltése előtt; megilletvén azonban a tartás iránt perelt természetes atyát az a jog, hogy amennyiben a fennforgó körülményekhez képest a gyermek 12-ik életévének betöltése után már bizonyos keresethez jut, azt a körülményt már a tartási perben érvényesithesse abból a czélból, hogy az ő szolgáltatási kötelezettsége a gyermek 12-ik életévén tul a teljes tartás helyett már csak a szükségesnek mutatkozó segélyezés mérvére korlátoztassék. A felebbezési bíróságnak az a döntése tehát, hogy a tartásdij csak a gyermek 12-ik életévének betöltéséig fizetendő, jogszabályt sért s mert a jelen perben az alperes nem hozott fel oly ténykörülményeket, melyek annak megállapitására vezethetnének, hogy a gyermek 12-ik életévén tul a teljes tartásra már nem szorul s másrészt, mert a felperes maga is a gyermeknek csak 14 éves kora betöltéséig kérte a tartásdijat, ennélfogva a megtámadott döntés megváltoztatásával az alperes kötelezendő volt, hogy a tartásdijat a gyermek 14 éves kora betöltéséig fizesse. (A budapesti kir. itélőtábla felülvizsg. tanácsának 1909 május 15. G. 23. sz.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Hamis recept. A berlini törvényszék előtt az állami ügyészség okirathamisitással vádolt meg egy kereskedőt, aki morfium iránti olthatatlan vágyát olykép elégitette ki, hogy egy orvos aláirását hamisitva orvosi vényt hamisitott s annak segélyével a gyógyszertárban nagyobb mennyiségü morfiumot szerzett magának. A bíróság a vádlottat egy napi fogházra itélte el.

A chartreuse likőr árujegye. Az egyházi vagyonok liquidálásával a franczia országi karthausi barátok, a hires karthausi likőr készitői Európa különféle országaiba mentek, hogy a gyárüzemet tovább folytassák, mig a régi gyárat a franczia kormány megbizásából Lecoutourier, mint liquidátor vette át. Egy ideig az állam saját nevében folytatta az üzemet, majd eladta a gyárat egy társaságnak, mely «La Ferrière de la Gr. Chartreuse» czég alatt hozza forgalomba likőrkészitményét. Ez a társaság az angol törvények értelmében az árujegyoltalom elnyerése czéljából a likőrök régi árujegyét bejegyeztette be az Angliában e czélra vezetett könyvbe. A karthausiak szerzete beperelte a franczia czéget, kérte, hogy tiltsa meg a bíróság felperesnek a régi árujegy használatát és törölje a jegyzékből az árujegy bejegyzését.

Alperes a franczia «Cour de Cassation» egy itéletére hivatkozik, mely szerint az iparengedélyre, az árujegyre és névre vonatkozó jogok a liquidátorra és erről a társaságra szálltak át. Felperesek avval érvelnek, hogy a franczia jognak, s ehhez képest az itéletnek is ezirányban csak területi hatálya van; mert az a törvény, melyen a szerzet javainak konfiskálása alapszik, büntetőjogi jellegü.

Az ügy a «Court of Appel» elé került. A tanácsban az elnökön kivül lord Buckley és lord Kennedy vettek részt. Az egyhangu itélet szerint: «az árujegy az iparüzlettől angol jog szerint elválaszthatatlan, ennélfogva, ha a szerzetesek a gyárat eladták, vagy máskép elidegenitették volna, semmi kétség, hogy a vevő az árujegyet is megszerezte volna. De mivel angol jog szerint a szerzet jogosult arra, hogy gyárüzemét Franczia országból való kiüzetése után tovább folytassa, annál is inkább, mert birtokában van a készités titkának, a régi gyár árujegyét is tovább használhatja Angliában. A franczia társaságnak nincs joga arra, hogy készitményeit ugy tüntesse fel, mintha azok a régi gyárból kerültek volna ki. A társaságnak ennélfogva nincs joga e szavakat használni: «régi, valódi, világhirü». Az árujegykönyvbe történt bevezetés töröltetik.

— **Turpis causa.** Egy angol artista kártérités követel a «Varieté-Artista-Szövetség»-től (Variety Artists Federation) azon veszteségért, melyet egy sztrájkban való részvétel következtében szenvedett. Először a szövetség, mint jogi személy ellen inditja keresetét, de mivel az angol jog szerint csak akkor birnak a társaságok alperesi perképességgel, ha be vannak jegyezve, a fentebb emlitett szövetség pedig nincs bejegyezve, a bíróság a keresetet elutasitja. Most a társaság tagjait külön-külön vonja perbe.

Felperes tagja volt a fentebb emlitett artista-szövetségnek és egy jóhirü dalcsarnoknál volt heti 46 font (kbelül 1100 kor.) fizetés mellett. Egyszer csak felszólitást kap a szövetség titkárságától, hogy bontsa fel a dalcsarnok igazgatóságával kötött szerződését. Felperes eleget tett a szövetség felhivásának; a dalcsarnok kénytelen volt a sztrájk következtében előadásait beszüntetni. Az, aki a titkár átiratát felperesnek átadta, biztositotta őt arról, hogy a szövetség kárpótolni fogja. Ebből azonban nem lett semmi; felperes csak 25 fontot kapott.

A szövetség ügyvédje a szerződés érvénytelenségét vitatja azon az alapon, hogy ugy al-, mint felperesnek tudnia kellett arról, hogy a szerződés czélja a vállalkozó megkárositása, tehát a jó erkölcsökbe ütköző. A bíróság kimondja, hogy a szerződésszegésre való ösztönzés az által, hogy a kár megtérítését igéri az illető, jogellenes cselekmény. A szerződésszegő artista keresete tehát alaptalan. (Westminsteri grófsági bíróság 1908 jul. 20.)

— **Egy érdekes «breach of promise» per.** Angliában tudvalevőleg a házassági igéret megszegése kártérítési alapul szolgál. Az efajta perek természetesen nagy számmal fordulnak elő és ebből a csoportból való az a «breach of promise» per, amelyet az 1908. év folyamán a «Kings Bench Division» előtt Mr. Darling, Anglia egyik nagy birája folytatott le. A pernek nem annyira eredménye, mint inkább czélja érdekes. A. asszonynak, mint házas nőnek igéretet tett barátja I. B. kapitány, hogy jelenlegi házassága felbontása után nőül fogja venni. Miután szerelmük köztudomásu volt, A. asszony férje beleegyezett a válásba; a felbontó itélet a nőt mondta ki vétkesnek saját beismerése alapján. Időközben azonban a kapitányt egy szinésznő elhóditotta, és el is vétette magát vele. A. asszony most megindítja a kapitány ellen a «breach of promise» pert, pusztán csak azért, hogy nyilvánvalóvá tegye ártatlanságát, azaz, hogy ő csak a kapitány esküvel megerősitett igéretére bontotta fel előbbi házasságát. Alperes ügyvédje elismeréssel él; felperesnő ügyvédje a kártérítésre irányuló igényét elejti, bár ezt az esküdtek feltétlenül megállapitották volna, és pusztán megállapitási itéletet kér az elismerés alapján.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 38. szám. Budapest, 1909 szeptember 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A II. Országos Patronage-kongresszus. — Szinleges ügylet feloldásának megtámadása a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján. *Dr. Doroghi Ervin* budapesti ügyvédtől. — A BN. első megnyilatkozásai. *Sándor József* hajdunánási kir. járásbirótól. — Megszüntetheti-e a bérbeadó a bérleti szerződést minden felmondási idő nélkül azon okból, mert a bérlő vagy hozzátartozói közül valaki fertőző betegségben szenved? *Dr. Moskovits Mór* budapesti ügyvédtől. — A sommás visszahelyezési per megujitható-e? — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A II. Országos Patronage-Kongresszus.

A most lezajlott Országos patronage-kongresszus az első volt, melyet a Patronage-Egyesületek Országos Szövetsége rendezett, s bebizonyult, hogy a Szövetség minden vonatkozásban megfelelt alapitói czélzatának, a kongresszus pedig hivatott tanácskozó és határozó forum azon czél szolgálatában, hogy az erkölcsi veszedelemben forgó egyéneknek oltalmán és támogatásán fáradó egyesületek és intézetek müködése helyes irányban és a megfelelő eszközökkel történjék s azoknak együttmüködése biztositassék.

Élénken emlékezetesek még azok a kérdések, melyekkel a pécsi rabsegélyző-kongresszus foglalkozott. Az akkori viták is számos üdvös eszmét penditettek meg. A hozott határozatok serkentőleg hatottak ujabb egyesületek alkotására s egyes helyeken helyesebb mederbe terelték a patronage-munkásságot.

De a szervezeti problemák legsarkalatosabbjai a második kongresszusnak napirendjén szerepeltek. A rabsegélyző-egyesületek müködési körének kiterjesztése itt nyert első izben tüzetes megvitatást. A büntetőnovella által az államra és a társadalomra rótt charitativ feladatok ez alkalommal konkretizáltattak. Az uj módszerek alkalmazásának kérdése ezuttal volt először szembekerülendő a régi rendszer hiveinek álláspontjával. S valójában csak az e kongresszus alkalmából és különösen a nagybecsü előiratokban közölt adatokból vált ösmeretessé, micsoda nagy energia s munkakészség áll rendelkezésre hazánkban a patronage-tevékenység feladatainak végzésére.

Eléggé meg nem becsülhető eredménye a kongresszusnak az a minden oldalu meleg érdeklődés, amelylyel ugy a hivatalos, mint a társadalmi körök annak müködését kisérték.

És itt legelsősorban reá kell mutatnunk annak jelentőségére, hogy ez az országos gyülés királyi védnökség alatt folyt le és arra a beszédre, amelylyel a király képviseletében József főherczeg a kongresszust bevezette.

Ez a beszéd messze felülhaladja a szokásos megnyitó beszédek sablonjait, fennen hirdeti azokat az elveket, amelyeket a modern büntető jogtudomány megvalósitani törekszik és amelyeknek Magyarországon első előfutárja a büntető novella volt.

Legmagasabb helyről nyer elismerést, hogy «nemcsak a megtorlás, hanem a megelőzés, nemcsak a büntetések, hanem azok a rendszabályok, amelyek a büntetést helyettesitik és követik, fontosak és talán fontosabbak, mint maga a büntetés.» «Ma már nem vitatható — ugymond a megnyitó — hogy a társadalomnak éber figyelemmel kell kisérnie azt az egyént, aki a biróság elől távozik. E feladat elől többé nem térhet ki, nem akarhatja a társadalom azt, hogy a szükséges óvóintézkedések elmulasztása által a büntettesek egész légióját szervezze. Azt az utat kell választania, hogy ellenségeiből magának hasznos tagokat neveljen.»

Ugyanezt az eszmemenetet követi Rickl Gyula elnöki megnyitó beszéde, amely, konstatálva, hogy a bünözés nem csökken, de különösen a fiatalkoru elzüllöttek és büntettesek száma nagy mérvben szaporodik, rámutat a preventiv tevékenységnek nagy fontosságára. Különösen fontos a megelőzés politikája a fiatalkoruaknál, akik romlott környezetükből eltávolitandók, esetleg — ha degeneráltak — gyógypedagógiai intézetbe utalandók. Azt is hangsulyozza az elnöki megnyitó, hogy ha a büncselekmény konstatálva is van, nem kell ott büntetést alkalmazni, ahol enyhébb eszközökkel is lehet javulást elérni. «Maguk a jogászok azok, akik állást foglalnak a jog mindenható érvényesitése ellen. Lemondanak az érvényesités területének egy részéről, viszont elvárják a társadalomtól, kogy az ekként átvett kötelességet teljesitse.»

A társadalom e várakozásnak meg is felel, mert a kongresszuson a legkülönbözőbb társadalmi rétegek képviselve voltak, és ha a biztató jelek nem csalnak, nemcsak a rabsegélyző-egyletek vezetőségei, de a legkülönbözőbb körök, olyanok is, amelyek a hivatalos élettel semmiféle összeköttetésben nincsenek, melegen karolják fel a patronage-tevékenységet, és készséggel állanak a nemes eszme szolgálatába.

Természetesen a jövendő müködésnek magva a rabsegélyző-egyletekben található. Ezekre az egyletekre, amelyek eddig is fontos missziót teljesitettek, reorganizált alakjukban még nagyobb feladatok várnak. A kongresszus teljes egyértelmüséggel nyilatkozott meg a rabsegélyző-egyletek átalakitása és az eddigi munkásságnak a patronage szélesebb köreire való kiterjesztése érdekében, nem tévesztvén szem elől, hogy a *patronage-tevékenység állami feladat.*

A társadalmi tevékenységnek kiválóan fontos szerep jut a tekintetben, hogy a letartóztatási intézetekből szabadultak kellő munkaalkalmat találjanak. E téren nem annyira az elvi kijelentések a fontosak, mint inkább egyrészről a társadalom felvilágositása arról, hogy a kellő selectio mellett kiválasztott szabadultak legtöbbször egyáltalán nem veszedelmesek a munkaadó érdekeire nézve, másrészről pedig olyan munkaalkalmak keresése, amelyek minden nehézség nélkül módot adnak a szabadultnak a saját fenntartására.

Ezen tárgynál igazat kell adnunk dr. Márkus Dezsőnek, aki a legsürgősebb feladatok egyikének a foglalkoz-

tató mühelyek felállitását tartja, amelyekben mindenki munkát kapjon mindaddig, amig végleges elhelyezése lehetségessé lesz. Munkanélküli mindig van ezerszámra, ugy hogy nem kell félni attól, hogy nem lesz kit foglalkoztatni. Munkaalkalmak szerzése végett összeköttetésbe kellene lépni a földmivelésügyi miniszterium munkásügyi osztályában müködő munkaközvetitővel is; az el nem helyezhető mezőgazdasági munkásokat pedig közmunkáknál kell elhelyezni. Az is igen helyes megjegyzés, hogy elsősorban az államnak, törvényhatóságnak és a nyilvános üzemeknek kell példát adni abban az irányban, hogy a büntetett előélet ne legyen örökre kizáró ok az olyan foglalkozások köréből is, amelyek nem bizalmi jellegüek. Természetesen az elhelyezés gyakran könnyebben történhetik a szabadult rendes lakóhelyén kivül, ami szintén figyelembe veendő szempont.

*

A kongresszuson felmerült számos egészséges eszme elegendő anyagot fog szolgáltatni a patronage-ügy müvelőinek a nemes munkának uj irányokban való folytatására. Az összes felszólalásokat a közeli hetekben kiadandó kongresszusi napló fogja közölni, mely tartós emléke lesz a kongresszus vezérei, és ezek élén a legfőbb mozgató erők: Rickl Gyula és Balogh Jenő fáradozásainak.

Szinleges ügylet feloldásának megtámadása a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján.

A Hiteljogi Döntvénytár legutóbbi száma (35. füzet, 145. eset) a kir. Curiának egy itéletét (257/1909. IV.) közli, mely a csődtörvény 28. §-ának 3. pontján alapuló megtámadás kérdésének az eddigi gyakorlattól eltérő megoldását tartalmazza, egyuttal megokolttá teszi több, birói gyakorlatunkban kellőleg nem érvényesült disztinkczió szükségességének hangsulyozását.

Az eddigi gyakorlat a csődtörvény 28. §-ának 3. pontján alapuló megtámadási igény czélját abban látta, hogy a csődhitelezőket illető vagyontömeg a közadós által házastársa részére való ingyenes juttatások, vagy e házastárs igényeinek időelőtti kielégitése által ne csorbittassék. Ahol a közadós ténykedésében e szándékot nem látta, különösen a házastárs részéről való egyenértékü ellenszolgáltatás egyidejü biztositásánál, ott a megtámadási igény érvényesitését kizárta. (L. 3757/1898., 9602 1903., 8792 1888., idézve: Dárday—Tury: Hiteltörv. A. köt. 192. old.) «A csődtörvény 28. §. 3. pontjának czélja kétségtelenül az» — mondja az egyik itélet — «hogy a nő követelései körül a férj kedvezése megakadályoztassék. Ily kedvezésről azonban nem lehet szó oly esetben, midőn a házasságkötéskor a hozomány egyidejüleges átvétele mellett állapittatik meg a házasulandó felek között a hozomány biztositásának kötelezettsége». (Dtár u. f. XXIII. 128.) A csődtörvény 28. §. 3. pontjának szövege szinte önmaga utalt ez értelmezés keletkezésére.

Nélkülözte — ugy látszik — legfőbb bíróságunk az esetre szabott törvényszöveg utmutatását a bevezetésben emlitett itélet alapjául szolgáló perkérdés eldöntésénél. A tényállás az itélet megokolásából kitetszőleg az volt, hogy közadós neje (alperes) valamely kincstári ingatlant akart megvenni, melyet azonban a kincstár csak közösen neki és férjének volt hajlandó eladni. A vétel olyképp létesült, hogy az egész vételár bebizonyitottan alperesnő pénzéből fizettetett ki, azonban — a kincstár óhajtásának eleget teendő — egyenlő arányban iratott a házasfelek nevére. Nem forog fenn kétség az iránt, hogy az ingatlannak felerészben a férj nevére való átirása nem történt a nő részéről ajándékozási czélzattal, s e szinleges átirással szemben a valóságos viszonyoknak megfelelő helyzet ugy állittatott helyre, hogy a férj «ajándékozási szerződés»-nek czimzett közjegyzői okirattal, tehát ismét szinleges ügylettel, a nevén álló félingatlant nejére iratta át. Ez az utóbbi átirás a férj csődbejutását megelőző két éven belül történvén, azt a férj csődtömeggondnoka a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján megtámadja. A Curia, szemben mindkét alsóbiróságnak a keresetet elutasitó itéletével, a megtámadási igénynek helyt ad. Megokolásának lényege a következő: A per eldöntésénél közömbös, hogy kinek pénzéből került ki az ingatlan, mert «a tulajdonjog szerzésénél nem az a döntő, hogy a vételárat ki fizette, hanem az, hogy az előbbi tulajdonos a tulajdont kire akarta átruházni, és tényleg kire ruházta át». «Eladó pedig mindkét házasfélre akarván átruházni a tulajdont, s a telekkönyvi átirás ilyen értelemben foganatosittatván, a közadós valóságos (!) tulajdonos volt, és midőn jutalékát ajándékozási szerződéssel feleségére ruházta át, azt hitelezői elől vonta el, holott nyilvánvaló, hogy nagyobb a hitele annak a vevőnek, akinek ingatlan vagyona van, mint akinek nincs».

Az egyes jogi kategoriák világos széjjeltartásának elmulasztása megint oly konkluzióhoz vezetett, amely semmiféle tekintetben sem mondható kielégithetőnek.

A megtámadási igény a megtámadott és a közadós közötti obligáczionális jogviszonyon alapszik. Ha ez a jogviszony, illetőleg a megtámadott jogszerzésnek causa-ja olyan, amelytől a törvény a csődhitelezők irányában a védelmet megtagadja, illetőleg helyesebben: amelylyel szemben a csődhitelezőknek fedezetük és kielégitésük szempontjából az előbbi állapotba való visszahelyezést megengedi, az igénynek helye van. Még pedig függetlenül attól, hogy tulajdonosa volt-e a közadós a megtámadhatóan elidegenitett dolognak, vagy tulajdont szerzett-e a megtámadott. Ami különösen a csődtörvény 28. §-ának 3. pontját illeti: a megtámadási igény alapja nem az, hogy a közadós tulajdonosa volt az elidegenitett dolognak, hanem hogy a házastárs részére a csődnyitást megelőző két éven belül történt elidegenités nem az elidegenitett dolog értékének megfelelő igény kielégitéseképpen történt. Ha tehát az illető dolog szolgáltatására menő, akár dologi, akár személyes, törvényen vagy a kritikus időt megelőzőleg keletkezett szerződésen alapuló igénye volt a megtámadott házastársnak, a megtámadási igény nem áll meg.

Vagyis a megtámadott nézőpontjából tekintve a kérdést: a csődtörvény 28. §-ának 3. pontjára alapitott megtámadási keresettel szemben sikerrel érvényesithető a megtámadottnak a közadós ellen fennálló obligáczionális igényére, mint a kapott szolgáltatás causa-jára alapitott, tehát személyes kifogás. A fentidézett itélet azonban csak dologi igényre alapitott kifogást látszik megengedni. Csakhogy ez a megszoritás sem az intézmény czéljával, sem konstrukczionális szempontokkal meg nem okolható, a törvényszöveggel pedig egyenesen ellenkezik, mert ez általánosságban «a törvény, vagy a csődnyitást megelőzőleg két éven belül keletkezett szerződési kötelezettségről beszél».

Alkalmazva a mondottakat a fent közölt tényállásra: Közadósnak a házastársak közös jogelődjétől való tulajdonszerzése közömbös. Ez az adás-vételi ügylet feltétlenül érvényes. De nem érvényes a házastársak között a nő pénzén vásárolt ingatlanrésznek beigazoltan *szinleges* átirása a férj nevére.* Ajándékozási ügyletet nem czéloztak a felek: a férj nejével szemben ez esetben épp oly kevéssé hivatkozhatik tulajdonjogára, mint a megbizott, aki a megbizója pénzén árverésen vett ingatlant saját nevére iratja. Ha most a férj átiratja nejére ez ingatlant, nem «ajándékozott» neki semmit. Még akkor sem, ha a nőre való átiratást — ismét szinlegesen — «ajándékozási szerződésnek» czimezték a felek. Ugy látszik, ez a körülmény tévesztette meg legfőbb bíróságunkat. Mig ugyanis rendszerint azokat az ajándékozási ügyleteket, amelyek a hitelezők kijátszását czélozzák, valamely forgalmi ügylet alakjába szokták burkolni, addig a fenti esetben forditva jártak el a felek; ajándékozási ügyletbe burkolták az ingatlan felerésze telekkönyvi tulajdonának ama házastárs nevére való átirását, akinek pénzéből az kikerült, holott ez nem egyéb, mint annak az exhibitiv igénynek kielégitése, mely ez utóbbit etekintetben ugyis megillette. A felek közötti személyes jogviszonyban sohasem volt «valóságosan» a közadósé ez az ingatlanrész. Már pedig a megtámadási perben, amint nem védekezhetik a megtámadott valamely szinlelt ügylet előtérbe tolásával, ha az azzal takarni czélzott ügylet megtámadható (pl. a vétel alakjába burkolt ingyenes juttatásnál), azonképpen nem válik megtámadhatóvá az egyébként megtámadhatatlan ügylet azért,

* Figyelmen kivül hagyva itt az ajándékozási ügylet érvényességének kérdését a közjegyzői nov. 22. §. *c)* pontja szempontjából. L. e kérdésről Zsögöd: Fejezetek kötelmi jogunk köréből I. kiad. I. köt. 24. old.; továbbá az alább tárgyalandó többi kérdésről ugyanazon munka I. 57., 147., 160. s kk., 546., II. 1205. s kk. old. foglalt alapvető fejtegetéseket.

mert azt a felek oly ügylettel burkolják, amely elnevezés szerint megtámadhatónak látszik.

Az ilyen ügyletre (mint a fent közölt példa mutatja) az ajándékozási ügylethez füződő bármely jogi explicatumnak — hálátlanság okából, köteles rész kiegészitése végett, csődön kivül való megtámadás stb. — alkalmazása visszásnak mutatkozik. Már pedig e füződvények alkalmazhatóságán, nem pedig az elnevezésen mulik az, hogy «ajándék»-e valamely ügylet vagy sem. Végeredményben: a csődtörvény 28. §-ának 3. pontján alapuló s általában az ajándék miatt való megtámadási igény körében nem az ügyleti tartalom irányadó.

Ugy látszik, hogy a közadós tulajdonjogára alapitott itéleti megokolásnak gyengéjét a kir. Curia is érezte és azért megtoldotta azt egy további érvvel, azzal, hogy a közadós kielégitési alapot vont ei hitelezői elől, «holott nyilvánvaló, hogy nagyobb a hitele annak a vevőnek, akinek ingatlan vagyona van, mint akinek nincs».

Ha ennek, a Curia fogalmazta általánosságban szinte naivul hangzó, ebben az alakjában valóban tarthatatlan tételnek mélyére nézünk, nem lesz lehetetlen benne valamelyes helyes magot megtalálni. Értjük alatta azt az elvet, hogy az, aki valamely módon dolózusan közremüködött abban, hogy a közadós vagyoni helyzete a valóságosnál kedvezőbben tünjék fel, ezért bizonyos mértékben feleljen, ha ténykedése és a közadós részére történt hitelnyujtás között kauzális összefüggés van, különösen pedig visszakövetelési igényének megalapitásaképpen, vagy ha a dolog már visszaadatott, a megtámadási igénynyel szemben az alapügylet szinleges voltára való hivatkozása egyáltalában ne, vagy csak bizonyos megszoritó korlátozások mellett engedtessék meg. Lehet, hogy ilyesféle megfontolások vezették a kir. Curiát a megtámadási igény megállapitásánál a konkrét esetben, melyet közelebbről nem ismerünk, az itélet megokolása azonban közelebbi adatokat ez irányban nem tartalmaz.

Hogy az előbb emlitett elv, még az általam adott megszoritó formulázásban is, miképp illeszthető be tételes jogunkba, kétségkivül igen nehéz kérdés. Ugy azonban, amint a kir. Curia kisérelte meg annak megoldását, az voltaképp a telekkönyvbe vetett bizalom oltalmának kiterjesztése telekkönyvön *kivüli* jogszerzőkre, erre pedig tételes jogszabályban tudtunk szerint nincs alap. Azzal a logikával pedig, hogy «akinek ingatlana van, annak nagyobb a hitele, mint akinek nincs», azt is lehetne mondani, hogy «akinek áruraktára van, annak nagyobb a hitele, mint akinek nincs,» és ez alapon megtagadni a bizományba adott áruraktárnak a csődtömegből való visszakövetelését, s megtámadni annak a csődnyitás előtt történt visszaadását. Az, hogy az utóbbi esetben a közadós elleni dologi igény, a curiai döntés alapjául szolgáló esetben pedig személyes igény állott fenn, csak az igénynek a csődtömeggel szemben való érvényesitési módja szempontjából tesz különbséget, de a már megtörtént kielégitésnek a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján való megtámadhatósága szempontjából közömbös.

Ismételjük, hogy reflexióinkat csak a többször emlitett curiai határozat megokolásának túlzott általánositásai, s bizonyos elválasztó határoknak az itéletben való elmosódása váltották ki. Lehet, hogy a konkrét eset körülményei kivánták meg a rendelkező rész szerint való határozatot. Mert a gyakorlati élet tömegesen vet fel eseteket, amelyekkel szemben dogmatikai subtilitásokra alapitott aggályok nem helyükön valók. Aminthogy vannak tárgyak, melyek elvágásánál a bonczkés pengéje túlfinomnak mutatkozik. Ebből azonban még nem következik, hogy baltával kell reájuk sujtanunk. *Dr. Doroghi Ervin.*

A BN. első megnyilatkozásai.

Mill Stuart irja az «Induktiv és deduktiv logika módszere» czimü munkájában, hogy minden törvény annyit ér, amennyi hasznot hoz és egy-egy törvény akkor jó, ha intézkedései megrázkódtatás nélkül haszonhajtók.

Ezek a szavak jutnak most eszembe e czikkecske irása közben, hogy a feltételes elitélés gyakorlati alkalmazásáról szerzett tapasztalataimat közlöm. Igaz, sokkal rövidebb idő óta van ez a törvény anyagi hatályban, hogysem annak gyakorlati alkalmazásáról bőséges anyag állhatna rendelkezésünkre, mert a statisztikai adatgyüjtés — tudvalevőleg — csak az év elteltével fejeződik be. De a törvény egy elferditett irányban való értelmezéséről máris lehet alkalmunk meggyőződést szerezni és még idejében szeretném a mementót odaállitani, addig, amig ez a nézetem szerint ferde felfogás szélesebb mérveket nem ölt.

Mindenekelőtt legyünk tisztában a feltételes elitélés intézményének helyesen felfogott okairól.

Maga az intézmény annak az ujabb büntetőjogi elméletnek tételes eredménye, hogy nemcsak a cselekmények ténybeli mozzanatainak megállapitása és azok jogi minősitése és nemcsak a büntetést tartalmazó szakaszokból vont büntetési nem alkalmazása képezi a büntető igazságszolgáltatás tárgyát, de egyszersmind a bünös lelki életének, a bünt előidéző okok, társadalmi, egyéni, családi, lelki vonatkozások szigoru kutatása, az *individuálás.*

A polgárjogi igazságszolgáltatás haladhat a törvények által meginditott korlátok között, mert a jogi élet azonos megnyilatkozásai azonos eredményeket szülnek. Ám a büntető igazságszolgáltatás nem. Minden bünös lelki világa külön él és a büncselekményt ennek a különálló életnek más és más rugói, más tényezői, más hatásai idézik elő. Ez az individuálás adott létjogosultságot a feltételes elitélés intézményének, hogy legyen a birónak eszköze és hatalma az emberi gyarlóságból elkövetett és a jogrendet alig sértő büncselekmények büntetőjogi következményeinek elháritására.

Alkalmazásának feltételeit a törvény részben szigoruan irja körül, részben a biró belátására bizza azok fennforgásának kutatását.

A szigoru feltételek a büntetési nemre vonatkoznak, a belátási okok az individuálásra. Azok: az egy hónapot meg nem haladható fogház, elzárás és a pénzbüntetés korlátlan összegében; ezek pedig a különös méltánylást érdemlő okok, amelyek eredményesen az elitélt magaviseletére kedvező kilátásokat idézhetnek elő.

A szigoru feltételek figyelembe vétele nem tür birói kognicziót, mert a törvény megköti a biró kezét. Ám a belátási okok tisztán a birói bölcsességre és hatalomra bizvák és éppen ezért sokkal sulyosabb mérlegelést kivánnak.

És ahogy az egyes biróságok gyakorlatát látom kifejlődni félek, hogy nem egy helyen a törvény el fogja téveszteni a czélját. Mig annak ama feltétele, hogy a büntetési nem csak különös méltánylást érdemlő okokból függeszthető fel, egy kivételes intézményt statuált, a biróságok közül egyik-másik ebből állandó rendszert alkot és pedig akként, hogy magát a büntetlen előéletet — amely pedig csak enyhitheti a büncselekményre kiszabandó büntetési nemet — ily különös méltánylást érdemlő oknak tekinti és a büntetlen előéletüek büntetését rendszeresen felfüggeszti.

Alkalmam volt egyik birótársam ezen rendszerének inditó okát megtudni. Kiindulási pontja az, hogy elitéli a terheltet magas büntetésre és azt felfüggeszti, mert igy a próbaidő alatt aligha fog eszébe jutni ujabb büncselekmény elkövetése.

Ebben van ennek a rendszernek a végzetes hibája. Mert végeredményében azt a jogi tudatot fogja elhitetni, hogy első izben szabad megtorlatlanul bünt elkövetni.

Pedig a Novellának más a czélja. A kivételes intézményekkel kivételesen szabad bánni és amidőn a törvényhozó az ujabb jogfejlődésnek azt az elvét iktatta törvénybe, hogy a biró előtt ne *jogesetek,* hanem megtévedt bünösök álljanak, akiknek lelki és társadalmi életük különböző hatásai alatt elkövetett tényeit az okokra és következményekre hatással vizsgálja, akkor a kivételes intézményből rendszert alkotni nem szabad, hanem avval a birói mérlegelés aggodalmával élhet. Maga a törvény is hangsulyozza azt az elvet, hogy *kivételesen,* különös méltánylást érdemlő okokból van helye felfüggesztésnek; végzetes hiba lenne már most a birói belátáson és nem tételes intézkedéseken alapuló azt az elvet elhitetni, hogy kisebb büncselekményért senkit sem itélnek el első izben, mert ezzel sem a javitás, sem a megbocsájtás elvét nem szolgáljuk, csak a jogbiztonságba vetett hitet renditjük meg.

Ugy látom azonban, hogy az intézménynek ilyetén alkalmazása nem is annyira elvi következmény, hanem a munkától való visszariadás.

Tudvalevő, hogy a büntető birónak az itélet kihirdetése után kezdődik voltaképpeni munkájának nagyobb és egyuttal gyülöletesebb része. Pénzbüntetési nyilvántartási napló, pénznapló'

előjegyzés a jelentkezésre, nyilvántartás a szabadulásra, rendelvény, fogházbautalás, hatóságok értesitése a büntetésről, jelentések stb. kétségtelenül száraz, unalmas, minucziózus, éppen nem birói funkcziók. Ha már most a biró a büntetést ideiglenesen felfüggeszti, mindezt a munkát elkerülte és elég, ha az elitélt nevét, az itélet számát és a felfüggesztés lejártának idejét a vonatkozó naplójában kitölti.

Végzetes hiba, sőt bün azonban a törvénynek ez a lelkiismeretlen kezelése. Az abban lefektetett nemes gondolatot kényelmi czélra nem lehet felhasználni. *Sándor József,*
hajdunánási kir. járásbiró.

Megszüntetheti-e a bérbeadó a bérleti szerződést minden felmondási idő nélkül azon okból, mert a bérlő vagy hozzátartozói közül valaki fertőző betegségben szenved?

Ebben a nem közönséges jelentőségü és érdekes kérdésben döntött a budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság 1908/Sp. VIII. 1761. számu ügyben hozott itéletével; kimondván azt az elvet, hogy igenis a bérlőt közlési kötelesség terheli abban az irányban, vajjon ő vagy hozzátartozója szenved-e fertőző természetü betegségben; s ha ezt elhallgatta, megsértette a közlési kötelességet, megtévesztette a bérbeadót a szerződéskötésre befolyással biró lényeges körülmény tekintetében. E megtévesztés, illetőleg a bérbeadónak a bérlő egészségi állapota felőli, tehát a szerződés lényegébe vágó tévedése jogot ad neki az in integrum restitutióra, vagyis a bérleti szerződésnek minden kártérités nélküli megszüntetésére. A budapesti kir. törvényszék felülvizsgálati tanácsa ez itélet indokait 1909 I. E. 37. sz. itéletében lényegében elfogadta.

A tényállás röviden ez: özv P.-né kibérel K. budakeszii villatulajdonosnak ottani villájában egy lakhelyiséget, mely egy külön bejáratu szobából és egy konyhából áll. Az udvar és klozett a többi, ugyanazon házban lakók közös használatára áll. 40 K foglalót is ad.

K. háztulajdonos időközben megtudja, hogy özv. P.-né tüdővészes fiát akarja ide magával hozni; miután attól fél, hogy a tüdővészes, sulyosan beteg fiatal ember látása a többi bérlőket elriasztaná, a foglalót visszaküldi és kijelenti, hogy a tüdővészes ifjut házába be nem engedi.

A bérlő a foglalót nem fogadja el, hanem a foglaló kétszerese, illetőleg felmerült kára erejéig perli a bérbeadót.

A budapesti VIII—X. ker. járásbiróság fenti itéletében felperest elutasitotta és költségben marasztalta.

Fenti indokokon felül a biróság itéletében a következőket hozta még fel: A tüdővész általánosan elismert és tudományosan beigazolt könnyen fertőző természetü betegség, melynek fertőtlenitése igen nehéz. A háziur kötelessége lakóit egészségükben lehetőleg megvédeni, illetőleg oda hatni, hogy az általuk bérbe vett lakhelyiségek egészségükre ártalmasokká, veszélyesekké ne váljanak. Ezzel a kötelességgel kongruens a bérlőnek azon kötelessége, hogy ő a bérleményt csupán a bérbeadó előtt tudvalevő és az általa helybenhagyott czélra használhatja; ettől csak a bérbeadó beleegyezése esetén térhet el. Ha pedig a bérlő a bérbeadóval kötött megállapodással, illetőleg a bérlemény rendeltetésével ellenkező czélra akarja használni a bérhelyiséget, joga van a bérbeadónak a bérleti viszonyt minden felmondás nélkül megszüntetni, illetőleg a bérlemény rendeltetésellenes használatát betiltani. Jelen esetben nyilvánvalóan lakhelyiségnek vagy nyaralás czéljaira vette bérbe a bérhelyiséget özv. P.-né, holott azt gyógyteremnek, kórteremnek akarta használni, fekvő beteg fiát akarta ott ápolni; hiszen a felek közt nem vitás tényállás szerint a tüdővészes ifju néhány hétre meg is halt.

A kir. törvényszék helybenhagyó itéletében még a következőket emeli ki: Alperesre nézve, ki nyaralóját üdülők részére adja bérbe, lényeges az a körülmény, hogy a lakók személyében rejlő okok az egyes bérlemények értékesitésében őt gátolják-e, vagy sem, mert ennélfogva a tévedés a felperes (a bérlő) részéről forog fenn, ki elhallgatta, hogy a tényállás szerint sulyos tüdővészben szenvedő fiát akarja a bérelt lakásban elhelyezni, s igy bérbeadó a bérleti szerződéstől lényeges tévedés okából elállhatott.

A birói itélet ezen indokai tetszetősek, érdekesek, a humanitás bizonyos szempontjából rokonszenvesek is. Mert hiszen az egészséges emberiség védelme, az egészség megóvása helyes állampolitikai feladat és az ilyen emberies tendencziákkal telitett politikai feladat konkrét megoldása alkalmával a biró is befolyásolva van itélkezésében e nemes eszme által.

De az ismertetett itélet rokonszenvünk daczára sem állhat meg. Először, mert az itélet alapját képező jogszabály, t. i.: a bérlő közlési kötelessége családja egészségi állapota felől de lege lata sem a tételes jogokban, sem joggyakorlatunkban nem létezik; legfeljebb de lege ferenda egyesek kegyes óhajtása, akikhez azonban én nem csatlakoznám. A budapesti lakbérszabályzat 12. §-a némi támpontot látszik adni az ismertetett itéletnek, mert e szerint «a bérlő mindjárt a kibérlés alkalmával kijelenteni tartozik, hogy mi czélra kivánja a bérleményt használni. A bérlemény csak a kibérlés alkalmával megállapitott módon használható.»

A bérbeadó nem köteles a bérlemény természetével, rendeltetésével, vagy a szomszéd lakók nyugalmának szokatlan háboritásával járó használatot türni. A gyakorlat azonban ezt úgy értelmezi, hogy a bérlő a bérlemény általános czéljával ellentétes módon nem használhatja azt; azaz lakást nem lehet üzlethelyiségnek, raktárnak vagy mühelynek stb. használni; vagy egyiket ezek közül a másik gyanánt; nem használhatom a bérleményt továbbá oly módon, hogy e használattal belenyuljak mások jogkörébe brutálisan avagy sértőleg. De nem tiltható meg a lakásnak rendeltetésszerü használata, már pedig a lakás rendeltetése az, hogy a hozzátartozók azt a normális élet fázisaiban felhasználják pihenésük, nyugvásuk, szórakozásuk, étkezésük és gyógyulásuk helyéül. Ilyen értelemben a lakás, hogy az első birói itélet szavaival éljünk, háló, ebédlő szórakozó terem, vagy éppen kéjlak, esetleg gyógyhelyiség is, természetesen a tételes jog által megszabott határokon belül. Igy a tételes jog megtilthatná pl., hogy fertőző beteg magánlakásban tartózkodjék és a kórházi ápolást ezekre nézve kötelezővé tehetné. Kimondhatná, hogy a bérlőnek fertőző beteget magánál tartani tilos; megállapithatná, hogy a bérlőnek kötelessége, mihelyt családjában fertőző betegség fordul elő, azt a bérbeadóval közölni. Sőt tovább mehet a jog: jogot adhatna a bérbeadónak, hogy a bérleti szerződést megszüntetve, a fertőző beteget egyszerüen kidobja házából. De ilyen tételes jogszabály nem létezik. Sőt közegészségügyünk mai állapotában nem is kivánatos; mert az egészség durva önzése kihasználná, elliporná az amugy is szerencsétlen fertőző betegeket.

Véleményünk szerint a következéseiben messze kiható kérdést helytelenül oldotta meg a fent idézett itélet. Mert ha volna olyan jogelv, mely szerint a bérlőt közlési kötelesség terheli, akkor hiába kötöttük meg a bérleti szerződést májusban augusztusra, vagy hosszabb időre is, hiába fizetjük le a házbért, hiába óvakodunk mindentől, ami a bérbeadó parancsainak meg nem felel: ha egészségi bizonyitványt nem tudunk magunkról, hozzátartozóinkról, cselédünkről felmutatni, könyörtelenül kiüz bennünket a háztulajdonos betegeinkkel együtt.

A háztulajdonos kötelessége a többi lakók érdekeit megvédeni és nem a beköltözni akaró bérlőnek. Azért kapja érte az összes lakók házbérét. Őt terheli tehát a többi lakók épsége fölötti őrködés. Kitünő alkalom lenne tehát a bérlőnek ezen statuálandó közlési kötelessége a bérlő kiméletlen kiszipolyozására.

Eltekintve attól, hogy a konkrét esetben, Budakesz klimatikus hely, feltehető, hogy oda gyógyulni is mennek tüdőbeteg emberek.

A tüdővészes beteg a hatóságnál be nem jelentendő; tüdőbeteg ruháinak és lakásának hatósági fertőtlenitése nem is kötelező, nem is szokásos. Tehát az itélet még a tételes közegészségügyi törvényeinkkel sem indokolható.

De nemcsak azért nem terheli a bérlőt e közlési kötelesség, mert a tételes jog őt erre nem kötelezi; nemcsak azért nincs joga a bérbeadónak fertőző betegség fenforgása esetén a bérleti viszonyt megszüntetni, mert a tételes jog a bérleti viszony megszüntetése okául ezt el nem ismeri, hanem mert a bérlő és a bérbeadó helyzete és szerepe a szerződés kötése alkalmával könnyen meggyőzhet bennünket erről. A kereslet és kinálat szabályai szerint a kináló fél diktálja és közli a feltételeket, amelyek szerint hajlandó az általa kinált vagyonértéket áruba bocsájtani. A bérbeadó jelöli meg, milyen helyiséget, mennyi bérért, milyen feltételek alatt hajlandó bérbe adni; őt terheli tehát az a gondosság, hogy, ha érdekében áll, érdeklődjék a

bérlő családi, egészségi viszonyai felől. Érdeklődjék a háziur, vajjon van-e a bérlőnek gyermeke és hány s ha csak gyermektelennek akarja kiadni, ezt külön ki kell neki kötni. Bár a gyermekek a szomszédok nyugalmát zavarhatják, de talán vitán felül áll, hogy nem vagyok köteles a bérbeadás alkalmával a háziurral vagy megbizottjával közölni, hogy hány gyermekem van és mennyi idősek. Éppen ugy, ha a háziur fertőző beteget nem akar házában megtürni, ő köteles kérdezni, illetőleg közölni a bérlővel a feltételeket. E specziális feltétel közlési kötelessége tehát nem a bérlőt, hanem a bérbeadót terheli; s ha a bérbeadó, a jogügyletben az erősebb szerződő fél a köteles gondosságot, a közlési kötelességet elmulasztja, ezért felelős, ennek következményei őt terhelik.

Téves tehát az ismertetett itélet álláspontja, mert tételes jog hiján szokatlan jogot ad a bérbeadó kezébe. A bérbeadónak a bérlő családjában előforduló tüdővész miatt nem volt joga a bérszerződéstől elállani. *Dr. Moskovits Mór.*

A sommás visszahelyezési per megujitható-e?

Mióta némely ügyekben kizáratott a jogorvoslat felsőbb bíróságainkhoz, ha nem is általános, de nem is egészen szórványos az a panasz, hogy egyébként is szerényen kodifikált civiljogunk nem fejlődhetik eléggé egyöntetüen, mert a kir. törvényszékek, mint utolsó fórumok az onnan tovább nem felebbezhető ügyeknél nem helyeznek elég sulyt arra, hogy netán még kétes jogkérdéseket egyöntetüen és következetesen döntsék el.

Ennek a fogyatékos jogszolgáltatási állapotnak köszönhetjük azt is, hogy az első és másodfolyamodásu bíróságainknál ama példabeszéd kezd érvényesülni, ahány ház, annyi szokás, ami pedig semmikép sem lévén helyeselhető, azt hiszem, nem végezek meddő munkát, midőn a figyelmet felhivom a czimbeli konkrét jogkérdésre.

Egyes vidéki törvényszékeknél ama felfogás kezd tért nyerni, hogy sommás visszahelyezési pereknél lehet perujitás. Nem ugyan az alperes részéről, aki ha birtokából kimozdittatott, a jogerős sommás visszahelyezési perbeli itélet alapján csak rendes birtokperrel keresheti vissza a birtokát, de igenis a felperes részéről, aki az egy évi és egy napi elévülési határidőn belül uj bizonyitékkal igazoltatja, hogy jogosan követelhet rövid uton való birtokba helyezést. E felfogás indoka az volna, hogy egyáltalában nincs tiltó rendelkezés törvényeinkben arra, hogy sommás visszahelyezési perben ne volna helye perujitásnak, miért is csupán a iuris ratio szerint kell a kérdést elbirálni, e szerint pedig egészen jól megfér az, hogy a felperes, mint elvesztett birtokát kereső fél egy éven és egy napon belül perujitással is kereshesse birtokát, amennyiben az erőszakkal megháboritott birtokállapot védelmét lehetőleg elő kell segiteni.

Eddigi joggyakorlatunk szerint sommás visszahelyezési per meg nem ujitható, a vesztes fél csak a törvény utját veheti igénybe. Vagyis nincs különbség a felek perbeni állása között, akár felperes, akár alperes volt a vesztes fél. Indoka pedig e jogszabálynak az, hogy a sommás visszahelyezés kivételes perut, mely a tényleges állapotnak csak ideiglenes védelmére szolgál.

Azt hiszem, hogy e felfogás helyességét fölösleges bővebben indokolni, hiszen e néhány szóban minden képzelhető érv bennfoglaltatik.

Tény az, hogy perrendtartásunk (az 1881 : LIX. tcz. 69—72. §-ai) a perujitás megengedhetősége szempontjából nem tesz különbséget sommás visszahelyezési és más perek között, de sőt nem is sorolván föl azok közt a perek közt, melyekben perujitásnak helye nincsen: az következnék ebből, hogy a sommás visszahelyezési per épp ugy megujitható, mint más per. Ámde tételes perjogi szabályainkat nem szabad ekként kiszakitva idézni, mert a sommás visszahelyezési pernél elsősorban is az 1802 : III. tcz. s továbbá az 1893 : XVIII. tcz. rendelkezései is figyelembe veendők.

Ami az 1802 : III. tcz.-et illeti, ennek 5. §-a világosan megmondja, hogy «minden esetben azonban érintetlen marad a törvény vagy folyamodás utja azok előtt, akik használni akarják», más szóval világosan jelzi a jogforrás azt, hogy a sommás visszahelyezési per a felek között jogviszonyt illetőleg res iudicata-t nem teremthet, mert különben nem maradhatna fenn önálló perut, hanem legfeljebb csak perujitással lehetne élni. Nyilvánvaló tehát, hogy a sommás visszahelyezési per egy különleges birtokvédelmi eszköz, mely a fennforgó birtokállapot ideiglenes védelmére való és mert ez a per jogkérdésekre ki nem terjeszkedhetik, nem jogviszonyt, de csupán tényleges viszonyt dönt el és a tényleges állapot immár csakis a jogviszony elbirálásával kapcsolatosan támadható meg.

Ez képezi magyarázatát annak, hogy az ideiglenes birtokvédelmi kereset a per tárgyának értékére való tekintet nélkül sommás eljárás alá tartozik és hogy a sommás eljárási törvény 182. §-a szerint ily perekben, bármily értékü is a per, a másodbiróság itélete ellen további jogorvoslatnak helye nincsen.

Szerény véleményem szerint a jogorvoslatok tekintetében a feleknek egyenlő jogokat kell biztositani.

Egyáltalában nem találok indokot a jelen esetben arra, hogy felperes és alperes között különbséget lehessen tenni. Sérti e felfogás jogérzékemet, a törvény előtti egyenjoguságról alkotott képzetemet.

Különfélék.

— **A személyes szabadság oltalma.** A mult év októberében lezajlott választójogi tüntetés nyomán keletkezett bünperben a közvádló 10 vádlott ellen elejtette a vádat, köztük három olyan ellenében, aki 11 hónapig volt vizsgálati fogságban. A törvényszék azok közül, akikkel szemben az ügyészség a vádat fentartotta, ugyancsak hármat mentett fel a vád alól, akik közül egy szintén 11 hónapi vizsgálati fogságot szenvedett. Az elitéltek közül szintén többen voltak, akik 11 hónapig vizsgálati fogságban tartattak, de egyetlen egynek sem érte el a büntetése ezt az időtartamot.

Elsősorban őszinte sajnálattal kell konstatálnunk, hogy ilyen ügyben az előkészitő eljárás 11 hónapot meghaladó ideig tarthatott, másodsorban pedig, hogy megtörténhetett, hogy vizsgálati fogságban tartott a biróság olyanokat, a kikkel szemben később maga a kir. ügyész volt kénytelen a vádat elejteni, holott a vizsgálati fogság kérdésében nem kevesebb, mint kilencz közbenszóló birói határozat hozatott, amelyek közül négyben a vizsgálóbiró négy határozatával mondotta ki azoknak a vádlottaknak is a szabadlábra helyezését, kik ellen az ügyész a főtárgyalás során a vádat elejtette. Különösen kiemeljük, hogy julius hó elején a főtárgyalás csak helyiség hiányában nem volt megtartható és a vizsgálati fogságot a törvényszék és kir. tábla mégis fentartotta, holott az iratokból már azon időben konstatálható lett volna az a tényállás, melynek alapján a főtárgyaláson az ügyész a vádat elejtette.

Ez az eset, különös tekintettel a Curiának a kártalanitás kérdésében követett szükkeblü joggyakorlatára, komoly intelmül szolgálhat arra, hogy minden forum az ügy egész anyagának mérlegelésével határozzon az előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak nem csupán elrendelése, de fentartása, illetőleg meghosszabbitása kérdésében is.

A bünpernek egyéb momentumaira az ügy jogerős elintézése után még visszatérünk.

— **A patronage-kongresszuson** *dr. Balogh Jenő* a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

1. A kongresszus teljes elismeréssel emlékezik meg az eddigi rabsegélyző-egyesületeknek hosszu időn át kifejtett buzgó munkásságáról, de, tekintettel a változott viszonyokra, főleg a fiatalkoruak bíróságainak szervezésére és törvényhozásunknak ujabb alkotásaira, kivánatosnak tartja, hogy ezen egyesületek czime és alapszabályai a kiszélesbitett patronage-tevékenységhez mérten megfelelően átalakittassanak.

2. Különösen óhajtandó, hogy az emlitett egyesületek a patronage-munkásságot az erkölcsi romlásnak kitett, züllésnek indult, vagy büncselekményt elkövetett gyermekek és fiatalkoruak pártfogásba vétele körül, továbbá a próbára bocsátott, végre a javitó-intézetekből és a fiatalkoruak fogházaiból szabadult fiatalkoruak elhelyezésénél, a munkához juttatásánál is teljesitsék.

3. A kongresszus helyeslően tudomásul veszi a patronage-egyesületek országos szövetségének azt az intézkedését, hogy

több vidéki városban patronage-egyesületek alakitását kezdeményezte és hálásan ismeri el több egyesületnek, szervezetnek, elméleti és gyakorlati szakférfiaknak a szervezés körül végzett tevékenységét. A kongresszus egyuttal felkéri a patronage-egyesületek országos szövetségét, hogy a szervezés munkáját továbbra is irányitsa.

4. A kongresszus örömmel üdvözli az igazságügyi kormánynak azt a szándékát, hogy a büntető novella alapján alakitandó felügyelő hatóságok kinevezésénél tekintettel lesz a patronage-egyesületek legbuzgóbb tagjaira is.

5. Egyes vidéki központokon, ahol a patronage munkát több egyesület párhuzamosan végzi, a kongresszus kivánatosnak tartja a patronage-egyesületek helyi szövetségének megalakitását.

6. Az igazságügyi és belügyi kormányok, valamint az országos patronage-tanács, amelynek megalkotása iránt a megfelelő intézkedések már megtétettek, lesz hivatva a helyi viszonyok figyelembevételével s az e munkára legalkalmasabb egyének kiválasztásával a patronage-egyesületek további szervezése iránt a megfelelő intézkedéseket megtenni.

7. A patronage-egyesületek alapszabályainak mintáját és az előadó által kidolgozott vázlatos ismertetést és utmutatót a kongresszus további tárgyalás és intézkedés végett a patronage-egyesületek országos szövetségének elnökségéhez teszi át.

Dr. Szivák Imre a budapesti ügyvédi kamara választmányának megbizásából a következő inditványt terjesztette be:

Mondja ki a kongresszus, hogy a büntető igazságszolgáltatásnak szerves, kiegészitő részét képező patronage-feladatok ellátása közhatalmi, állami, törvényhatósági és községi feladat, melyet a hatóságok a már létező és még létesitendő társadalmi szervezetek bevonásával végeznek. Kivánatosnak tartja a kongresszus, hogy a társadalmi patronage-nak szervezkedése felekezeti tagozódás nélkül s mindenesetre az államhatalom kezében összpontositott vezetés mellett történjék. A részletek kidolgozása bizassék a kongresszus végrehajtó-bizottságára. Vezérelvül szolgáljon az, hogy az igazságügyminiszter alkossa meg kinevezés utján az országos patronage-tanácsot, de ugy, hogy abban a társadalmi szervezetek kötelezőleg képviselve legyenek legalább egy-egy taggal. S addig is, mig ily irányban az ügy oda fejlődik, hogy törvényhozási szabályozás tárgya, vagyis állami feladat legyen: a kormány tegye minden részletében tanulmányozás tárgyává. A kongresszus ily értelmü feliratot intéz a kormányhoz és az országgyüléshez.

Dr. Gáll Endre határozati javaslata a következő volt:

A kongresszus a szabaduló-rabok elhelyezése érdekében szükségesnek tartja:

1. A társadalom, főként pedig a munkaadók a patronage-egyesületek eddig félremagyarázott céljai felől ugy a sajtó, mint társadalmi tevékenység utján felvilágositassanak.

2. Ugyanazon a helyen levő rabsegitő- és patronage-egyesületek a munkaszerzés céljából egy elhelyező-bizottságban egyesüljenek.

3. Az ország különböző helyein alakuló elhelyező-bizottságok egymás között a budapesti elhelyező-bizottság közvetitésével összeköttetésbe lépjenek.

4. Mindazok az intézmények, melyek az illető helyen állásközvetitéssel foglalkoznak, az elhelyező-bizottságban való részvételre fölkéressenek.

5. Maga az elhelyezés elsősorban a már létező munkaközvetitő-intézmények czélszerü felhasználásával, ennek sikertelensége esetén egyéni tevékenységgel történjék.

6. Az összes elhelyező-bizottságok pontos kimutatást vezessenek tevékenységükről, hogy ezek az adatok a jövőben követendő eljárásra nézve utmutatásul szolgálhassanak. Fölkéri a kongresszus a patronage-egyesületek országos szövetségét, hogy ezeknek az elveknek czélszerü megvalósitása iránt intézkedjék.

A kongresszus a Balogh- és Szivák-féle inditványokat a P. O. Sz. elnökségéhez tette át, a Gáll-féle javaslatot pedig elfogadta.

Dr. Márkus Dezső nem nyujtott be formulázott inditványt, de beszédében több figyelemre méltó eszme lévén, azt kivonatban közöljük:

Dr. Márkus Dezső helyesli, hogy a kiszabadult elitéltek foglalkoztatása és elhelyezése összpontositás utján történjék. A foglalkoztatás és a munkaszerzés a patronage legfontosabb része, mert csakis ez tekinthető biztos óvószerül a büncselekményre hajlandósággal szemben. A jóllakott és jól lakó munkáséletü ember sokkal ritkábban hajlik büncselekmény elkövetésére, mint a munka nélkül való, éhező, hajléktalan egyén. Szóló nagy optimista, amikor a czivilizáczió előrehaladása, az emberiség kulturális fejlődése kerül szóba, annál nagyobb pesszimista azonban, amikor társadalmi kérdések megvalósitásáról van szó, mert ez utóbbinak természetes előföltétele az emberek gondolkozásának *és* érzésének gyökeres és nagyon sokáig tartó átalakulása, előitéletnek és gyülöletnek, közönynek és tulzó egoizmusnak kiirtása, hogy annak helyébe az elfogulatlanság és szeretet, az őszintén meleg érdeklődés és az altruizmus lépjen. Már pedig a patronage sikerének legfőbb előfeltétele annak az előitéletnek a kiirtása, amelylyel az emberek tulnyomó többsége a börtönviselt emberrel szemben van. Ahhoz pedig, hogy ezt az előitéletet — elsősorban a tanitók nevelése és a lelkészeknek a szószékekről elhangzó oktató és intő szavai utján — kiirtsuk, igen hosszu előkészitő időre van szükség, amelynek tartama alatt a társadalom zöme részben sem fogja teljesiteni kötelességeit ezen a téren, bármennyire hangoztatják szóval, irásban és képben, teljes jóhiszemmel, a szeretettel teljes közreműködésre való készséget és az áldozatkészséget, amelynek hiánya pedig nem egy üdvös kezdést hagyott már cserben. Az állam vegye kezébe az elhelyezés ügyét, a társadalom pedig támogassa munkájában és fokozatosan tegye fölöslegessé az állami közreműködést.

Ha elfogulatlan, előitélet nélkül való, egységes és czéltudatos müködést óhajtunk a patronage terén, akkor azt nálunk, legalább a munka kezdetén, csakis az állam végezheti a siker kilátásával és a jövendőbeli müködés helyes irányitásával. Ami pedig a költségességet illeti, ugy ez a közbelépés nem is követel tetemes áldozatot az állam részéről. Nem tekintve ugyanis, hogy az 1909. évi költségvetés a patronage czéljaira 50,000 koronát, a kiszabadult rabok segélyezésére 62,000 K-t, összesen tehát 112,000 K-t irányoz elő, szóló nézete szerint fokozni kellene a rabmunka jövedelmét is, amely az idei költségvetésben összesen 600,000 K bevétellel szerepel. holott ez lényegesen fokozható, mert ma potom áron van a rabmunka bérbe adva, ami különösen és talán jogosan is, kihivja a többi iparos irigységét és ellenszenvét. A jövedelemnek fokozása nemcsak a patronage jobb támogatását tenné lehetővé, hanem azt is, hogy a munkálkodó fegyenczek és rabok munkakeresményének mai csekély hányadát (1/5, 1/6) fokozni lehetne, az igy megtakaritott kis tőkét pedig a patronage közvetitésével igen előnyösen lehetne fölhasználni kisiparosok, kisárusok, házalók önállósitására.

Illetőségük helyére csak azokat a kiszabadult rabokat kellene elhelyezni, akiknek büncselekményét odahaza nem tekintik diffamálónak. Utal a földmivelésügyi miniszterium munkásügyi osztályában mintaszerüen müködő munkaközvetitőre, amely bizonyára készséggel támogatná a patronaget. A földmivelésügyi miniszterium ebbeli müködése azonban ujabb érv az összpontositás mellett.

Az el nem helyezhető mezőgazdasági munkásokat közmunkáknál kell lehetően elhelyezni és általában államnak, törvényhatóságnak és nyilvános üzemnek kell példát adni abban az irányban, hogy a büntetett előélet ne legyen örökre kizáró ok az oly foglalkozások köréből is, amelyekhez annak semmi köze és amelyek nem bizalmi jellegüek.

Végre lehet valaki igen kiváló utczaseprő vagy utczalocsoló, vagy utkaparó, de akármilyen más munkás is, ha nem is egészen feddhetetlen előéletü, hiszen büntetésével expiálta bünét, amely következéseiben nem sujthatja élte fogytáig. S ennek kapcsán megjegyzi szóló, hogy az a kitünően szervezett bünügyi nyilvántartás (casier judiciaire), amely ez év január elsején az 1897: XXXIV. tcz. és a büntetőnovella rendelkezéseinek végrehajtásaképpen hatályba lépett és amely bizonyára kiváló szolgálatára lesz a kriminalisztikának, tulságosan messze megy, amikor 70, illetve 75 éves koráig tartja nyilván a csak egyszer is büntetett embert. Ez az életfogytiglan tartó nyilvántartás (hiszen a 75. életévén tul ritka ember követ el büncselekményt), bárha magánosokra nézve titok. mégis nagyon sulyosan nehezedik az illetőre, és méltánytalan is, mert évtizedek multán is bénitóan és sulyositóan érezteti hatását ott is, ahol ennek kizártnak kellene lennie.

Fontos az *elitéltek hozzátartozóinak segitése* is. Az emberek

többsége siet megszüntetni minden érintkezést az elitélt családjának tagjaival, akik ilyen módon az anyagi és erkölcsi tönknek lesznek kiszolgáltatva, sokszorosan büntetve, teljes ártatlanságuk ellenére is, a családfő, az apa, az anya, a házastárs, a gyermek, a testvér bünéért.

Ami már most az ipari munkások elhelyezését illeti, szóló elsősorban *foglalkoztató mühelyek* felállitását tartja szükségesnek, ahol mindenki munkát kapjon mindaddig, mig végleges elhelyezése lehetségessé lesz. Ezekben a mühelyekben főképpen a legkülönbözőbb javitó munkákra kell sulyt helyezni (nemcsak ruha- és fehérnemü javitásra, hanem asztalos, lakatos stb. javitó-munkára is), mert ezekkel a legkisebb versenyt támasztják, és amellett eléggé jól jövedelmeznek, ugy, hogy nem kell aggódni az anyagi siker miatt. De még ha némi ráfizetéssel is járna (amitől szóló nem tart), azt az emlitett és a javasolt módon fokozható állami segély könnyen nyujthatja.

Persze ezeket a foglalkoztató mühelyeket, amelyeknek szervezése nem jár sok költséggel, és amelyek az ország különböző részein könnyen szaporithatók, azonnal föl kell állitani. Munkanélküli mindig van ezer számra, ugy, hogy nem kell félni attól, hogy nem lesz kit foglalkoztatni. Statisztikai adatok gyüjtésével tölteni el a legközelebbi kongresszusig eltelő két esztendőt és azután határozni a foglalkoztató mühelyekről, káros és meddő. Aki dolgozni akar, az menjen a mühelybe, hogy pedig ilyen ember elég van, az nem szorul statisztikai adatgyüjtésre. De különben is, mit csináljanak ezek a munkára szorulók addig? Hiszen munka hiján okvetlenül büntetésre utalvák. Szóval: haladéktalanul munkát kell adni minden jelentkezőnek, minden szabadulónak és az elitéltek hozzátartozóinak. Itt is áll, hogy a legékesebb beszéd: a tett.

— **A budapesti királyi magyar Tudomány-egyetem jog- és államtudományi karának tanrendje** az 1909/1910. tanév első felére. Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (Bíróságok. Ügyfelek. Eljárások.) 5 óra. Herczegh Mihály. — Ausztriai általános magánjog. 5 óra. Ságby Gyula. — Római jog. (Bevezetés a jogi tanulmányokba. Források. Általános tanok az Institutiókból.) 8 óra. Vécsey Tamás. — Magyar polgári törvénykezési jog. 5 óra. Plósz Sándor. — Magyarország statisztikája. (I. rész. Bevezetés és álló népesség.) 4 óra. Láng Lajos. — Közgazdasági alapfogalmak. 2 óra. Ugyanaz. — Egyházi jog. 5 óra. Kováts Gyula. — Államszámviteltan (gazdasági rendtartás), tekintettel a törvényhatóságok és községek háztartására. 5 óra. Bochkor Károly. — Nemzetgazdaságtan. 5 óra. Földes Béla. — Társadalmi statisztika. 1 óra. Ugyanaz. — Magyar magánjog. (Ált. rész.) 5 óra. Grosschmid Béni. — Kereskedelmi és váltójog. 5 óra. Nagy Ferencz. — Magyar alkotmány és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre. 5 óra. Timon Ákos. — Magyar pénzügyi jog. 4 óra. Mariska Vilmos. — Repetitorium a magyar pénzügyi jogból. 1 óra. Ugyanaz. — Politika. (Alkotmánytan.) 5 óra. Concha Győző. — Államtudományi szeminárium. 2 óra. Ugyanaz. — Kereskedelmi és váltójog. 5. Schwarz Gusztáv. — Büntetőjog. (Általános tanok.) 5 óra. Balogh Jenő. — Igazságügyi szervezet. 1 óra Ugyanaz. — Büntetőjogi szeminárium és praktikum. 2 óra. Ugyanaz. — Római jog. 8 óra. Szentmiklósi Márton. — Magyar alkotmány és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai fejlődésre. I. Bevezető rész. Nyugateurópai alkotmányfejlődés a kezdő középkorban. 5 óra. Király János. — Frank-korszakbeli személyi és családi jog. 2 óra. Ugyanaz. — Magyar közigazgatási jog. 5 óra. Kmety Károly. — Magyar közjog. 4 óra. Ugyanaz. — Jogbölcselet: a jog keletkezésének és fejlődésének törvényei és visszavezetésük elemi okokra. 5 óra. Pikler Gyula. — Jog- és államtudományi enciklopédia. 2 óra. Ugyanaz. — Jogbölcseleti és összehasonlitó jogtudományi szeminárium. 2 óra. Ugyanaz. — Bölcseleti jog. 5 óra. Csarada János. — Tételes nemzetközi jog. 3 óra. Ugyanaz. — Magyar magánjog. (Általános rész.) 5 óra. Katona Mór. — Válogatott fejezetek az osztrák polg. törvénykönyv kötelmi jogának különös részéből jegyzetekkel. 3 óra. Ugyanaz. — Magyar polgári törvénykezési jog. 5 óra. Magyary Géza. — Végrehajtási eljárás. 2 óra. Ugyanaz. — Bünvádi eljárási jog. 5 óra. Doleschall Alfréd. — Büntetőjogi praktikum. 3 óra. Ugyanaz. — Közegészségtan joghallgatók számára. 2 óra. Liebermann Leo. — Egyházjog. 5 óra. Reiner János. — Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (Az eljárás némely eltérő módjai és a végrehajtási eljárás.) 5 óra. Pap József. — Egyházjog. 5 óra. Melichár Kálmán. — A pragmatica sanctio. 1 óra. Pollner Ödön. — Horvát-Szlavonországok közjogi állása. 3 óra. Ugyanaz. — Magyarország közjoga. (Terület, nép, főhatalom stb. csak részben.) 5 óra. Ferdinándy Géza. — Uj egyenes adótörvényeink. 2 óra. Exner Kornél. — Magyarország statisztikája. 4 óra. Dobránszki Péter. — Közgazdaságtan (a gazdasági élet általános jelenségei és törvényei). 5 óra. Kovács Gyula. — Szocziálpolitika. 2 óra. Somogyi Manó. — Szocziálpolitikai gyakorlatok. 1 óra. Ugyanaz. — Magyar alkotmány és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre. 5 óra. Illés József. — Bevezetés a magyar jog történetébe. 2 óra. Ugyanaz. — Büntetőjog. 5 óra. Vámbéry Rusztem. — Büntetőjogi praktikum. 2 óra. Ugyanaz. — A pénz története és elmélete. 2 óra. Jankovich Béla. — Agrárpolitika. 2 óra. Fellner Frigyes. — A magyar közjog, mint történelmi fejlemény. I. rész. Alapfogalmak. Terület. Népesség. (Honpolgárság és az ebből eredő jogok és kötelességek.) Államhatalom. (Királyság és országgyülés.) 5 óra. Horváth János. — A régi magyar alkotmány s a 48. és 67. évek reformja. 2 óra. Ugyanaz. — Az adópolitika elmélete. 1 óra. Hegedüs Loránt. — Tételes nemzetközi jog. 3 óra. Lers Vilmos. — Értékpapir- és csekkjog. 2 óra. Baumgarten Nándor. — Kereskedelmi jogi praktikum. 2 óra. Ugyanaz. — Államszámviteltan. 5 óra. Wallon Dezső. — Magyar közigazgatási jog. 4 óra. Tomcsányi Móricz. — Törvényszéki orvostan. 4 óra. Minich Károly. — A szabadalmi jogról általában — különösen a szabadalmi törvény magyarázata. 1 óra. Kósa Zsigmond. — Ausztriai magánjog. (Az osztrák polgári törvénykönyv hazai érvényében.) 5 óra. Szladits Károly. — Conversatorium a kártéritési jog köréből. 1 óra. Ugyanaz. — Magyar magánjog. (Különös rész.) 1 óra. Zachár Gyula. — Bünügyi lélektan és elmekórtan. 2 óra. Hajós Lajos. — Magyar agrárpolitika. 2 óra. Baross János.

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának pályatételei.** Jogtörténetből. (Másodszor kitüzve.) «Fejtessék ki önálló forrástanulmányok alapján az adózási rendszer és a pénzügyi szervezet fejlődési története az Anjouk korától I. Ferdinándig». Jutalma: a Pasquich-alapból 420 K. Határidő: 1910 márczius 31. — Statisztikából. (Először kitüzve.) «Quetelet jelentősége a statisztikai tudomány fejlődésében.» Jutalma: a Pasquich-alapból 420 K. Határidő: 1910 márczius 31. — Magyar magánjogból. (Másodszor kitüzve.) «Kifejtendő az örökösödési kereset jogi természete, különös tekintettel az 1894: XVI. tcz.-re s a római bonorum possessióra.» Jutalma: a Pasquich-alapból 420 K. Határidő: 1910 márczius 31. — A jogbölcseletből. (Először kitüzve.) «Kivántatik a társadalmi osztályok és rendek okainak keresése.» (Nem szükséges okvetlenül, hogy a dolgozat a kérdést teljességében tárgyalja, sőt általános, de felületes vizsgálódással szemben előny adatik oly munkának, amely a kérdés egy részletét (pl. rabszolgaság vagy jobbágyság vagy a kasztrendszer okait) behatóan kutatja az általános problema szemmeltartásával. Mindenképen követeltetik az irodalom ismerete és áttekinthető összeállitása.) Jutalma: a Pauler-alapból 168 K. Határidő: 1910 márczius 31. — A politika köréből. (Először kitüzve.) «Fejtessék ki az emberiség államokra válásának oka, az államoknak nemzeti vagy egyéb alapon való képződése a nemzeti, a népi és az állami lét viszonya egymáshoz tekintettel a magyar, az osztrák, német irodalomra.» Jutalma: a Senger-alapból 440 K. Határidő: 1910 márczius 31.

— **Az Országos Gyermekvédő-Liga** kilencz intézetében az 1907. évi deczember hó 31. napján 436 gyermek volt gondozásban; 1908-ban felvétetett 967 gyermek, elbocsáttatott 237, maradt 1908 deczember 31-én 1166 gyermek. Ezek közül magánfél kérelmére gondozott gyermek 370, állami gyermekmenhely megkeresése folytán felvett gyermek 610 (közte 337 külföldi), javitóintézet kérelmére gondozott gyermek 186. Az 1909. évi budget-előirányzat a várható bevételeket 618,590 K-ra, a kiadásokat 528,050 K-ra prælimináljа.

— **A magyar kir. állami gyermekmenhelyek** forgalmát a következő számadatok mutatják: Felvettek:

1903. évben 12,836, 1904. évben 13,482, 1905. évben 12,038, 1906. évben 11,100, 1907. évben 11,646, 1908. évben 17,352 gyermeket. A gyermekállomány 1903 január 1-én 13,911, 1908 deczember 31-én 44,499 volt. Az 1908-ban felvett összes gyermekek 45·79%-ának anyja hajadon nő volt. Házasságon kivül született volt ugyanazon évben 47·31%. A gyermekek ezidőszerint 17

intézetben és 355 telepen vannak elhelyezve. A «60,000» rendelet alapján 1907 október 1-től 1909 márczius 1-ig 1199 fiu s 211 leánygyermek vétetett fel, közülük 1236 már züllött volt. A folyó évre az állami költségvetés 7.020,675 K-t irányzott elő; az 1910. évi előirányzat meghaladja a kilencz millió koronát.

— **A budapesti VI. ker. kir. járásbiróság** az 1907. Sp. III. 816. és 817. számu ügyekben 1909 julius 1-éről a folytatólagos tárgyalást 1910 február 23-ra tüzte ki.

— **Irásvizsgálat** czim alatt *Pinterits Károly* tanár törvényszéki könyv- és irásszakértő 200 oldalra terjedő könyvben tárgyalja az igazságszolgáltatás ezen fontos segédtudományát. Előbb a vizsgálati eszközökkel és módszerekkel ismerteti meg a szerző. Tárgyalja az irás anyagát: a papirt, tintát, tollat, irónt, majd áttér az irásvizsgálatra, az irás jellegre, és az irás megitélésében irányadó speciális ismérvekre, mint: a sorok iránya, az irás nagysága, fekvése, nagyobbodó és kisebbedő, gömbölyü és szögletes, egyszerü és nyitott, szoros és széles, vékony és vastag irás, összeirt és szétválasztott, nyitott és zárt betük, betüárnyékolás, pontozás és ékezés, aláirás, rezgés stb. Betü- és irásjelek fejezete alatt minden egyes betüt és számjelet külön tárgyal szerző. További fejezetek: Irásazonosság, hamisitás megállapitása; miként keletkezett a hamisitvány; ki a hamisitó; irásmegsemmisités; bélyegző-lenyomatok hamisitása; betegek irása. Ezen gazdag anyaghoz szerző 162 tanulságos ábrát is közöl.

Csatlakozunk a könyv végén kifejezett azon óhajhoz, hogy minden törvényszéken rendezzenek be kisebbszerü vizsgálóhelyiséget a mindennap szükséges irásvizsgálati eszközökkel. Ezen vizsgálati helyiségek mellett esetleg a helyi ügyekből meritett muzeum rendezhető. Budapesten az irásvizsgálat minden ágára alkalmas gépekkel és eszközökkel felszerelt kisérleti állomás és teljesen rendszeres irásgyüjtemény volna szervezendő, esetleg idegorvosok és elmegyógyászok bevonásával.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A lipcsei egyetem 500 éves jubileuma** alkalmából Lipcse város Bindinget, a nagyhirü kriminalistát, diszpolgárává választotta.

— **Ügyvédi iroda képezheti-e adás-vétel tárgyát?** Egy osztrák ügyvéd irodáját eladta egy kollégájának és a vevő 1000 K kötbér kikötése mellett kötelezte magát a vételárnak november 1-én leendő megfizetésére. A vevő utólag megtudta, hogy az eladó egy még nem jogerős fegyelmi itélettel az ügyvédségtől három hónapra felfüggesztetett, miért is az adás-vételi szerződéstől visszalépett. Az iroda eladója most az 1000 K kötbért követelte. Az első- és másodbiróság az ügyvéd irodáját eladhatlannak mondotta ki és a keresetet elutasitotta, mert az ilyen szerződés a jó erkölcsökbe ütközik. Az osztrák legfőbb biróság elvben azon álláspontra helyezkedett, hogy az ügyvédi iroda eladása nem ütközik semmiféle jogszabályba, sem pedig a jó erkölcsökbe, mert az ügyvéd müködésében is van kereseti, ipari momentum, amely vagyoni értékü, és igy érvényes szerződés tárgya lehet. Ezen vagyoni érték a bizalom szerint, amelyet az irodát átadó ügyvéd a jogkereső közönségnél élvez, kisebb vagy nagyobb. Mivel azonban a fegyelmi itélet meghozatala arra a bizalomra, melyet a felperes a jogkeresőknél élvez, igen kedvezőtlen befolyással van, keresete el volt utasitandó, mert az iroda eladása alkalmával elhallgatta a fegyelmi itélet meghozatalát, és igy a vevőt irodájának lényeges tulajdonságára nézve megtévesztette.

— **A jó erkölcsökbe ütköző jogügylet elismerés által érvényessé nem lesz.** A jogügylet erkölcstelen jellegén még az sem változtat, ha az elismerés alapján itélet hozatott, mert a tényállásnak ezen, igényt kizáró, benső hiánya a biró előtt ismeretes nem lehet, és ha az alperestől ily esetben a követelés erkölcstelen jellegének érvényesitése meg is van vonva, egy harmadik személy, aki az egyenes adósnak nem jogutóda, de a követelésért jótállott, joggal hivatkozhatik a jogügylet erkölcstelenségére és semmisségére. (Német birodalmi törvényszék.)

— **A szavatossági biztositás kárbiztositásnak tekintendő.** A kár a szavatossági kötelezettség beállásakor a biztositott vagyonának megterhelésében áll. Ha a biztositott jogerősen el van marasztalva valamely kártalanitási összegnek a károsult részére leendő fizetésére, az ő érdeke abban merül ki, hogy teljesitenie ne kelljen. Ez okból azonban nem követelheti a biztositott, hogy a megitélt összeget a biztositó neki fizesse ki, hanem csak azt, hogy ő a károsult részéről való igénybevételtől megszabadittassék. (Német birodalmi törvényszék.)

— **Sajátságos itélet a perköltségek tárgyában.** Felperes bukméker bepereli alperest, aki a lóversenysportban habitüé; 450 font fogadási összeget követel tőle. Tudvalevőleg Angliában a «Gaming Act» értelmében a hazardjátékokból és lóversenyfogadásból származó követelések nem érvényesithetők. A szóbeli tárgyaláson felperes ügyvédje kijelenti, hogy tudomása van arról, hogy az alperes a játék kifogásával szándékozik élni, ez esetben ő a keresetét elejti. Alperesi ügyvéd kijelenti, hogy ő valóban ily kifogást tesz és hivatkozik is a fentemlitett törvényen alapuló kifogásra. Felperes keresetét elejti, de hangsulyozza, hogy alperestől, ki a turfélettel a legszorosabb személyi kapcsolatban, áll és akit a felperes személyesen is jól ismert, tisztességesebb eljárást várt volna.

A biró a perletételhez képest természetesen alperes javára itél, de perköltséget nem itél meg alperesnek, holott ügyvédje egy egész sorozat prejudiciumot hoz fel neki. A biró kijelenti, hogy ez az eset egészen más, mint a többi, ez egész speciális eset; ha valaki játszik és tiszteséges ember szinében tünteti fel magát, a legkevesebb, amit tőle várni lehet, az, hogy az eljárás költségeit viselje. (Kings Bench Division, Lawrence biró).

— **Prevention of Crime Act.** A mult hó első napján lépett életbe Nagybritanniában az 1908-ban hozott, 8. Edw. 7. Ch. 591. számot nyert ily czimü törvény, mely egyrészt a gyökeres átalakitásra szoruló fiatalkoru, másrészt a hivatásszerü szokásos (habitual) büntettesekkel szemben alkalmazásba vehető erélyesebb rendszabályokat tárgyazza. Lényege e törvény tartalmának, hogy a 16—21 éven aluli korban levő egyének, kik fegyház vagy börtönnel (penal servitude, imprisonment) büntetendő cselekménynyel vannak vádolva, a rendes büntetés helyett 1—3 év tartamára szigoru fegyelmü zárt intézeti nevelésnek (detention under penal discipline) vethetők alá *(Borstal Institution)*, ha a biróság ugy találja, hogy különös bünösségi hajlam ösmerhető fel tettükben, illetőleg viselkedésükben. Akik a törvény életbelépte előtt fegyházvagy fogságbüntetésre itéltettek, ha czélszerünek mutatkozik, hasonlóképpen ily intézetbe utalhatók. Viszont, akik javithatatlanoknak bizonyulnak, a Borstal-ból a közönséges börtönintézetbe szállithatók. Az intézeti nevelés progressziv rendszerü. Ami pedig a szokásszerü felnőtt büntetteseket illeti, ha az esküdtek megállapitják, hogy a büntettel vádolt egyén «habitual criminal», s a biróság a társadalom védelme érdekében az illető büntetésének elszenvedése utáni fogvatartását tartja indokoltnak: rájuk 5—10 évi tartamu biztonsági őrizet (preventive detention) szabható ki. Az elbocsátást rendszerint itt is próbára helyezés előzi meg.

Ügyvédjelölt, ki a tót nyelvet birja, s a sommás eljárásban jártas, e hó 15-én, esetleg október 1-én ügyvédi irodába beléphet. Ajánlatok az igények közlésével Donáth Manó ügyvédi irodájába, Trencsén, czimzendők.

Vidéki teljes gyakorlattal biró perfekt német ügyvédjelöltet keres október 1-ei belépésre havi 160 K kezdőfizetéssel dr. Königh Sándor ügyvéd Szentgotthárdon.

Ügyvédjelölt, perfekt német és jó román, irodát keres. Czim: Gündisch Károly, Nagydisznód 510.

Dr. Weisz Sándor németbogsáni ügyvéd teljesen jártas németül és románul beszélő irnokot keres.

Fiatal ügyvéd, ki ez évben vizsgázott, a német és tót nyelvet teljesen birja, fővárosi vagy vidéki ügyvédi irodába társként, vagy fix fizetéssel irodavezetőnek ajánlkozik. Vidéki és fővárosi gyakorlattal bir, s ennélfogva a praxis minden ágában jártas. Megkeresések «Dr. K.» czimre a kiadóhivatalba! 1351

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Doroltya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 39. szám. Budapest, 1909 szeptember 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Zsarolás mint sajtóvétség. *Zsitvay Leo* büntetőtörvényszéki elnöktől. — A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései. *Dr. Kondor Aladár* kir. curiai tanácsjegyző-birótól. — Az itélet közzététele. *Dr. Bónis Páltól.* — A német novella-javaslat a tisztességtelen verseny megakadályozásáról. *Dr. E. S.* — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Zsarolás mint sajtóvétség.

(Btk. 351. §.)

Meglepetést hozott a kir. Curiának 1909. évi márczius hó 11. 1859. szám alatt kelt határozata. A Btk. 351. §-ába ütköző zsarolás esete forgott fenn és a Curia határozata mindkét alsóbirósági itéletet a BP. 384. §. 4. pontjában irt semmiségi okból a megelőző főtárgyalással együtt megsemmisitette és elrendelte, hogy az ügy az 1897. évi XXXIV. tcz. 15. §-a II. részéhez képest a törvényszékhez mint esküdtbirósághoz tétessék át.

A határozatot egész szövegében közölte a Jogt. Közl. 22. számához csatolt VI. számu idei Büntetőjogi Döntvénytár. Az ott közölt «indokokból» az a tényállás ismerhető fel, hogy a Btk. 351.§-ának esete állapittatott meg, azzal a külön ténykörülménynyel bővitve, hogy a fenyegetés nem levélben, irásbeli vagy szóbeli üzenettel történt, hanem nyomtatvány utján (egy német időszaki lapban) tétetett közzé Az indokolás röviden bánik el ezzel a sajátságos esettel, kimondván: «*minthogy e szerint vádlott a terhére rótt zsarolást nyomtatvány utján követte el*, ennélfogva a büncselekmény az 1897 : XXXIV. tcz. 15. §. II. része értelmében az esküdtbiróság hatáskörébe tartozik».

Ime igy született meg «a zsarolás sajtóvétsége» az 1848. évi sajtótörvényünk érvényének hatvanegyedik évében. Ámde mégsem egészen most, mert előzőleg már volt egy korai szülött is.

Ugyanis a BJT. XXVI. kötetében a 7. lapon találunk egy curiai határozatot 1892 november 10-ről 3656. sz. a., mely az itt ismertetett azonos tényállás alapján az 1848 : XVIII. tcz.-re való egyszerü utalással szintén megsemmisitette mindkét alsófoku biróság itéletét és az ügyet az «esküdtszék» elé utalta.

Azonban a két határozat közt van némi lényeges különbség. Az 1892. évi esetben az indokolás óvatosan elkerüli a zsarolás emlitését, ugy hogy arra is lehet következtetni (l. ott az 1-sö f. határozatot), hogy az esküdtbirósági eljárásra kivánja bizni annak eldöntését, nem forog-e fenn a Btk. 259. ill. 261. §-ának esete, mely nyilván az esküdtszék elé tartoznék. A másik lényeges különbség továbbá az, hogy az 1892. évi határozat nemcsak az itéletet és főtárgyalást, *hanem az egész meginditott bünvádi eljárást semmisiti meg.* Ezzel pedig megnyitotta az ajtót, melyen legott két lényeges előző kérdés lép a birói sorompó elé: a magáninditvány (Btk. 268. §.) és a sajtójogi felelősség (1848 : XVIII. tcz. 13., 33. §§.).

Hibája az 1892. évi határozatnak, hogy pusztán általánosságban a sajtótörvényt idézi és az «esküdtszék» elé utalt cselekményekre vonatkozó fogalmi, illetőleg hatásköri szabályt, amint azt az 1880 : XXXVIII. tcz. 7. §-a meghatározza, teljesen mellőzi. Annyit mégis fel lehet ismerni, hogy az 1892. évi határozat nem minősitette az esetet határozottan «zsarolás sajtóvétségének».

Ellenben a mostani, 1909. évi határozat indokolásában kifejezetten leköti a terhelt felelősségét és a zsarolás vádját, mert csak az itéletet és a megelőző főtárgyalást semmisiti meg és ezzel egyenesen kizárja a cselekmény minősitésének előzetes kérdését és a sajtójogi külön felelősségi rendszernek érvényesülését.

Eltekintve attól, hogy az ily sajátságos eseteknél valóban elvárható volna, hogy legfőbb itélőszékünk a vitás pontokat minden irányban részletes és beható indokolással világitsa meg és ne elégedjék meg az 1897 : XXXIV. tcz. 15. §. II. részének puszta felhivásával, szerintem hibás is ez a felhivás, vagy legalább is elégtelen.

Ugyanis ez a törvényhely csak perrendi intézkedés, alaki szabály a hatásköri kérdésekre. Tehát nem adja és nem adhatja meg a sajtódeliktumok fogalmát. Ezt az anyagjogi szabályok fejezik ki és pedig az 1880 : XXXVII. tcz. 7. §-a. Itt kell keresni választ arra a kérdésre: mi a sajtódeliktum?

Ez a törvényhely pedig nem mondja azt, hogy sajtódeliktum minden cselekmény, mely nyomtatvány utján követtetik el, *hanem világosan és félreérthetetlenül fenntartván a magyar sajtótörvény érvényét, azt rendeli, hogy az ott felsorolt sajtóvétségek helyébe a Btk. megfelelő intézkedései lépnek.* Ez a «megfelelő» szó itt nem értelmezhető a cselekmény alaki megjelenésére, hanem büntetőjogi, tehát anyag szerinti, tartalmára. És ha ezeket a «megfelelő intézkedéseket» a Btk.-ben felkutatjuk, látni fogjuk, hogy nem is nehéz felismerni a Btk. szerinti sajtódeliktumokat; látni fogjuk, hogy a sajtótörvénynek hatályt vesztett 4—10. és 12. §-ainak megfelelnek a Btk. 134., 140., 141., 149., 158., 171., 172., 173., 174.*, 190., 248., 258., 259. és 261. §-ai, melyeknél a törvény szövege is mindenkor kifejezetten hozzáteszi, hogy nyomtatvány terjesztése által követtetnek el (sajtótörvény 1. §-a).

A sajtótörvény felelősségi rendszerének itt van a szervi kapcsolata. Miként helyezhető tehát el itt a «zsarolás sajtóvétsége?»

Az ismertetett curiai határozatok abból a felfogásból indulnak ki, *hogy a büncselekmény akkor minősül sajtódeliktummá, ha annak elkövetési módja (eszköze) nyomtatvány (Btk. 63. §.).* Vannak nálunk és másutt is számos hivei ennek a felfogásnak, és annyi bizonyos, hogy ez a legkönnyebb módja a döntésnek arra a kérdésre: mi a sajtódeliktum fogalma?

Azonban ez a kérdés a jogirodalomban még vitás, mondhatni kimerithetetlenül vitás. A német jogászok régóta

* Kapcsolatban van a Kbtk. 39. §-a.

törik magukat, hogy a definicziót megtalálják. Eredmény nincs. A törvény elkerüli megállapitását, és igy a szomszédaink is hajlanak ahhoz a felfogáshoz, melyet a Curia a jelen esetben követett. Az ő judikaturájukban is előfordulnak oly meglepő minősitések, mint pl. a zsarolás, a csalás, a bankóhamisitás, hamis sorsjegyek,záloglevelek stb. mindannyi nyomtatvány utján elkövetett «sajtódeliktumok». Persze ott is nagy a megütközés e miatt, bár náluk ez az aberráczió könnyen megmagyarázható, mivel ott a sajtódeliktumokra a közönséges büntetőjogi felelősség áll be rendszerint, és igy ők «tettessel, részessel» stb., sőt befejezett és megkisérlett sajtódeliktumokkal foglalkozhatnak.

Ennek a kiterjesztésnek, ennek a beláthatatlan elkalandozásnak gátat vet a sajtótörvény 13. és 33. §-a. Tehát nekünk nem lehet azt a felfogást követnünk, hogy minden büncselekmény, melynek elkövetési módja (eszköze) nyomtatvány, már ezáltal sajtódeliktummá lesz. Gondoljunk csak pl. a Btk. 327. és 328. §-aiban irt vétségek eseteire, ha ezek nyomtatvány utján követtetnek el. Hogy fog itt a sajtótörvény fokozatos felelősségi rendszere alkalmazást nyerhetni, szemben eme vétségek kizárólagos minőségü alanyaival, ha a szerző megnevezése megtagadtatik?

Be kell látni tehát, hogy a nyomtatvány utján való közlés egymagában nem meriti ki a sajtódeliktum fogalmát. A törvényhozások éppen a sajtónak közjogi garancziális intézményként való megerősitése végett azelőtt a törvényben taxative felsorolták a sajtódeliktumokat. A mi sajtótörvényünk is. Szerintem ez helyesebb is, mert a nyomtatvány mint eszköz igen számos büncselekménynél szerepelhet, azonban a sajtó feladatának és hivatásának körébe mint elfajulási proczesszus csak azok a deliktumok vonhatók helyesen, melyek — a mi sajtótörvényünk 1. §-a szerint is — kizárólag «gondolatközlések.» Ezek a bünös vagy bünre vezető gondolatok a nyomtatvány utján való közléssel és terjesztéssel megkezdték és be is fejezték a büncselekményt. Hozzá nem szabad tapadnia semmiféle anyagi haszonnak vagy érdeknek, vagy egyéb abból származó jogtalan következménynek. Ezekben tehát megtaláltuk a sajtódeliktumnak egy további lényeges alkotó elemét. (Sajtótörvény 1. §-a).

Én azonban azokkal tartok, akik még ezzel a két alkotó részszel (nyomtatvány, gondolatközlés) sem tekintik kimeritettnek a valódi sajtódeliktum fogalmát. Még hozzátartozónak vélem a gondolatközlés kihatását a közönségre (olvasóra), mert a mi iránt az olvasó érdeklődése felkeltetik, a mely gondolat alkalmas a közérdeket érinteni: az az igazi sajtóközlés. A becsületsértő, a rágalmazó, az izgató, a lázitó, a vallás- és erkölcsrontó stb. nyomtatvány utján olvasót keres, és akcziója annyi sulylyal bir, a mennyi reactiót *alkalmas* a közlemény kiváltani.

Ezekből kiindulva valóban nehéz lesz a «zsarolás»-nak a sajtójogban helyet szoritani; és remélhető, hogy a judikatura az eddigi, a magyar sajtótörvény 1. §-ának megfelelő felfogásnál ki fog tartani, és nem teszi meg a további lépéseket azon a lejtőn, melyet a most birált határozat megkezdett.

A Btk. 351. §-ának belevonása a sajtójog területébe még egy kérdés felvetésére nyujt alkalmat. Ugyanis a §. szövege a fenyegetést abban látja, hogy a nyilvános hirlapi meghurczolás veszélye alkalmas a megfélemlitésre. Tapasztalat szerint: igaz. Ámde, ha maga a fenyegetés is már hirlap utján történik, nem veszti-e el az eset éppen lényeges alkotó elemét: a megfélemlitést, és nem megy-e át a meggyalázás fogalmába, midőn most már a hirlapi fenyegetés élét és erejét vesztvén, igéretnek jelentkezik a rágalmazó adatok közlése iránt? Tehát a 258., 259., 261. §§. esetei lépnek-e fel, vagy konkurrálnak a 351. §-al, vagy két külön deliktum lélesül, mindegyik mint sajtóvétség? *Zsitvay Leó.*

A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság hatásköri összeütközései.

A Jogt. Közl. 34. számában dr. Egyed István úr válaszolt a 29. és 32. számokban közzétett biráló értekezésemre. Válasza nagyobbrészt ismétlése a 22. számban megjelent értekezésének és igy a vitát bezáró válaszomban csak az újabban felhozott okokat birálom meg.

I. Megokoltam, hogy az 1896 : XXVI. tcz. értelmében közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság közt oly hatásköri összeütközési eset, a melyben a közigazgatási hatóság határozata nem jogerős, fel nem merülhet. Dr. E. I. erre czáfolat gyanánt a törvény 22. §-át idézi, mely szerint a közigazgatási bírósághoz már az elsőfokon döntő hatóság határozata ellen közvetlenül lehet fordulni és igy a panasz igénybevétele előtt a felebbviteli (?) forumok kimeritése nem általános szabály.

Mindenekelőtt legyen szabad reámutatni arra a körülményre, hogy dr. E. I. hibásan idézi a 22. §-t. A szakaszt úgy idézi, hogy bármely közigazgatási hatóság bizonyitványkiadást megtagadó határozata ellen lehet panaszt beadni. A szakaszt azonban a «bármely» szóval megtoldani és magyarázni nem lehet. Dr. Falcsik Dezső, dr. Némethy Károly és dr. Boér Elek közkézen forgó könyveikben, továbbá az állandó birói gyakorlat is ezt a magyarázatot a 100. §. figyelembevételével megczáfolják. A közigazgatási bíróság ált. közigazgatási osztályának döntvényei elvi jelent. határozatai czim alatt kiadott hivatalos gyüjteményben 1900. évf. 214. sorsz. 1902. évf. 361. sorsz. a közölt esetekben a közigazgatási bíróság a 22. §. alapján másodfokú határozatot birált meg. Sőt az 1908. évf. 733. sorsz. a. közzétett esetben a főszolgabiró határozata ellen beadott panaszt az alispánnak azzal a meghagyással küldte vissza, hogy tegye át az ügyet előbb a közigazgatási bizottsághoz.

Dr. E. I. azonfelül biráló értekezésemből *tévesen idéz.* Nem állitottam én azt, hogy «a felebbviteli (?) forumokat ki kell meriteni.» Ez a mondat birálatomban elő nem fordul. Hanem a törvény megokolása alapján azt mondtam, hogy «a közigazgatási birósági eljárás igénybevétele előtt a közigazgatási hatósági eljárás lefolyását kell kieszközölni *egészen addig a fokozatig,* amelynek határozata ellen a törvény szerint panaszszal lehet fellépni.» Ezt az általános szabályt alkalmazva, természetes, hogy ha a középfokú hatóság vagy ha a miniszter vagy más felső hatóság tagadja meg az illetékessége körébe tartozó bizonyitvány kiállitását és panaszt adnak be, úgy ezekben az esetekben a közigazgatási hatósági eljárás lefolyása kieszközöltetett egészen addig a fokozatig, a melynek határozata ellen a 22. §. szerint panasznak van helye.

II. A közigazgatási bíróság az 1896 : XXVI. tcz. 17. §-a szerint a vitás kérdéssel kapcsolatos, különben közigazgatási hatóságok hatáskörébez tartozó kérdés eldöntésére is hatáskörrel birhat. Dr. E. I. a 17. §. alapján felmerült *negativ* összeütközési esetekben is kutatja azt, hogy a közigazgatási bíróság határozatának hozatala idejében a közigazgatási hatóság határozata jogerős volt-e? (1900. évi 69,061. I. M.) Ez a felfogás azt bizonyitja, hogy nem tulajdonitott fontosságot annak, hogy a 131. §. rendelkezése szerint a közigazgatási bíróság a hatáskör kérdését *hivatalból,* tehát akkor is, ha az ellen sem a felek, sem a közigazgatási hatóság kifogást nem tettek, vizsgálat alá veszi. A bíróság függetlenségét jellemző ez a sarkalatos elv a jogerő kutatását kizárja, a jogerő kérdése tárgytalan.

III. Dr. E. I. kifogásolja, hogy a hatásköri összeütközéseknek azt a csoportját, melyet a hatóságok tévedései a rosszakarata, a kormányok abszolutisztikus törekvései okoznak és a melyek legképtelenebb, a törvényhozó által előre alig látott eseteket ölelik fel, az 1907 : LXI. tcz. nem szabályozza. Ennek bizonyitására több esetet felsorol. A Sánta—Térfi-féle minisztertanácsi hat. gyüjteményben (257—327. l.) azokat teljes szövegükben megtaláltam és megállapitottam, hogy dr. E. I. abban a tévedésben van, hogy a közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóság közt felmerült hatásköri összeütközésnél a közigazgatási hatóság határozata csak akkor tekinthető jogerősnek, ha *minden esetben előzőleg* és végső fokon a *miniszter is* szabályszerü határozatot hozott. Dr. E. I. nem vette észre, hogy a fórumok kimeritésének *ismertetett* rendszere az 1896 : XXVI. tcz. 84., 87., 100. és 101. §-aiban a közigazgatási hatáskör védelmére tett intézkedésekkel szorosan összefügg.

A fenti esetekben, vagy amikor óvatosságból a panaszszal egyidejüleg felebbezést is beadtak, a *miniszternek szabályszerü határozatát,* a miniszternek azon határozata, melyben a középfoku hatóság hatásköri kifogását magáévá teszi vagy a miniszternek a középfoku hatósághoz intézett utasitása, hogy tegyen hatásköri kifogást, *helyettesiti.* Ezeknek az intézkedéseknek dr. E. I. nézetének elfogadása mellett semmi értelme se volna.

Azonfelül téved dr. E. I., ha az a meggyőződése, hogy a hatóságok tévedése vagy esetleges rosszakarata következtében felmerülhető eseteket az 1896 : XXVI. tcz. értelmében meggátolni avagy orvosolni nem lehet :

A közigazgatási bíróság 5. számu döntvényében a 85. §-ra vonatkozólag kimondotta, hogy a kellő időben, de nem a törvényben emlitett helyen benyujtott *magánpanasz* csak akkor utasitandó vissza tárgyalás nélkül hivatalból a bíróság által, ha a benyujtás nem a fennforgó ügyben valamelyik fokon eljárni hivatott közigazgatási hatóságnál vagy magánál a közigazgatási bíróságnál történik. Továbbá a közigazgatási bíróság állandó gyakorlata az, hogy ha a törvény II. fejezete alatt felsorolt ügyekben a hatósági eljárásban az utolsó fokon *nem* az a hatóság határozott, melyet a törvény illető szakasza emlit: pusztán e miatt a bíróság hatásköre kétségbe nem vonatott és az *illetéktelen hatóság határozatát a bíróság semmisitette meg* és utalta az ügyet az illetékes hatóság elé. (Közig. bir. hat. hivat. gyüjt. 1906. évi 612. sorsz. 1909 IIb. 7., 1909 Hb. 3., melyben a közig. bir. megokolja, hogy a miniszternek határozatát megsemmisítettnek tekinti.) Azt az elvi kijelentést is tette a közigazgatási bíróság, hogy a *hatósági panasz* nemcsak a közigazgatási hatáskör védelmére emelhető a bíróságnál, hanem érvényesithető az *alsófoku hatóságoknak hatásköri tullépést tartalmazó* eljárása ellen is. (Jogt. Közl. Közigazg. Dtára 1909. 1. sz.)

IV. Kétségtelen, hogy sem az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-a, sem az 1907 : LXI. tcz. a negativ hatásköri határozatot «visszautasitó»-nak nem nevezi és ez okon fenntartom állitásomat, hogy a közigazgatási bíróság az *idézett törvények értelmében* visszautasitó határozatot sohasem hoz. Ha elvétve mégis hoz, ugy nem az idézett törvény értelmében hozza. Dr. E. I. arra hivatkozik, 1. hogy az érdemben való elutasitással szemben a hatáskör hiányából való visszautasitás *elméletileg is* jogosult, 2. hogy megfelel a birói gyakorlatnak és rövid, magyaros szóhasználat. Tudomásom szerint azonban szóhasználata *elméletileg* nem jogosult. A sommás eljárás 17. §-a értelmében a bíróság a hatáskör kérdésében csak akkor hoz visszautasitó határozatot, ha a tárgyalást mellőzi. Tárgyalás alapján azonban a sommás eljárás 28. §-a értelmében az *eljárást,* illetve pert *megszüntető* határozatot hoz. A perjogi elmélet tehát sulyt arra vet, hogy tárgyalás nélkül avagy tárgyalás alapján hoz-e a bíróság határozatot. Az 1896 : XXVI. tcz. 131. §-a értelmében a közigazgatási bíróság a hatáskör kérdésében *tárgyalás alapján* határoz és igy a törvénynek megfelelő formula igy hangzik : «A közigazgatási bíróság hatáskörét nem állapitja meg és az eljárást megszünteti» vagy «hatáskörét megállapitja és az eljárást felfüggeszti». Kétségtelen, hogy a közigazgatási bíróság gyakorlata a rendelkező rész szövegezésében ingadozó. Tudta ezt a körüliményt ezeknek a soroknak irója is. Hogy szóvá tette, annak oka az volt, hogy azt tapasztalta, hogy a panasz visszautasitása *nem állandó formula.* Hiszen a Jogtudományi Közl. Közigazg. Dtára 1909. 8. számában is két különböző formula olvasható. Mindamellett szerény nézetem szerint dr. E. I. szóhasználata *a birói gyakorlatnak sem felel meg,* mert a törvény birálatánál a rövid, magyaros szóhasználat csak akkor czélravezető, ha a *következetességgel* párosul. Dr. E. I. értekezésében hol a *negativ,* hol a *visszautasitó,* II. alatti részében és a végén meg a feltétlenül helytelen *elutasitó* kifejezést használja. Az alaki jog természetéből következik, hogy az eljárási szabályok magyarázata és birálatánál a mükifejezések használatára kiváló gondot kell forditani. Az ebben való ingadozás a törvénybirálat megértheteségét gátolja.

V. Végül vizsgáljuk meg dr. E. I.-nek az 1899 : XV. tcz. 162. §-ára vonatkozólag tett állitásait. E szakasz szerint a képviselőválasztási elnök és küldöttségi elnök ellen lefolytatott fegyelmi vizsgálat eredménye felett másodfokon a közigazgatási bíróság határoz.

A törvény szövege alapján dr. E. I. azt állitja : 1. hogy a közigazgatási birósághoz az e szakasz alapján felmerült esetek *nem panasz utján* kerülnek és igy az kifejezetten felebbviteli forum ; 2. hogy az e szakasz alapján felmerülő pozitiv összeütközési esetekre az 1896 : XXVI. tcz. 101. és 131. §-ai nem alkalmazhatók. Ez alapon aztán arra a következtetésre jut, hogy az 1907 : LXI. tcz. 7. §-a hiányos, mert ezeket az eseteket nem szabályozza.

Állitásai azonban tévesek, mert nem vette figyelembe a 162. §. keletkezésének történetét és a birói gyakorlatot. Köztudomásu, hogy e szakasz gr. Apponyi Albert módositványainak egyik legfontosbikát képezte. Szövegezésekor a közigazgatási bíróságról szóló törvény még megalkotva nem volt. Ez az oka annak, hogy a törvény szövegében sem az, hogy felebbezés, sem az, hogy panasz utján kerül az ügy a közigazgatási bírósághoz, kifejezetten nem foglaltatik. A képviselőház bizottsága a közigazgatási bíróságot mellőzte, mert az még felállitva nem volt. *Jelentésében* azonban felvétetni rendelte a belügyminiszternek azt a nyilatkozatát, hogy a fegyelmi eljárást ezekben az ügyekben akként óhajtja szabályozni, hogy *végső fokon a közigazgatási birósághoz panasznak legyen helye.* (1896 május 7. Országgyülési Irom. 34. k. 305. l.) A törvényjavaslat az országgyülés feloszlása következtében irattárba került. 1899. évben Széll Kálmán, az uj kormány elnöke, a törvényjavaslatot a pártközi paktumba, kiegészitve gr. Apponyi Albert előzőleg el nem fogadott módositványaival, felvette és ez alkalommal a 162. §-ra vonatkozólag kijelentette, hogy «azért is elfogadta, mert precedenst képezett, sőt prejudikált ebben a kérdésben, az a tény, hogy a közigazgatási bíróságról szóló törvény tárgyalásával foglalkozó bizottság jelentésében ez a kérdés ekképen már eldöntve volt».

Az 1899 : XV. tcz. 162. §-ának történetéből tehát kitünik, hogy téves dr. E. J.-nak az az állitása, hogy az e szakasz alapján felmerült esetek a közigazgatási birósághoz *nem panasz utján* kerülnek.

A *birói gyakorlat* megczáfolja dr. E. I. állitását. A közigazgatási bíróság 1903. évi 58. K. sz. a. hozott határozatában a felebbezésnek czimzett beadványt kifejezetten *panasznak* minősitette és a rendelkező részben is a panaszt utasitotta el. (Közig. bir. hat. hiv. gyüjt. 1903. év 421. sz.)

Az előadottakból következik, hogy *ha* az 1899 : XV. tcz. 162. §-ának alapján felmerült esetekben *panasznak* van helye, ugy az 1896 : XXVI. tcz.-ben szabályozott *eljárás* is egész terjedelmében alkalmazható.

Dr. Kondor Aladár,
kir. curiai tanácsjegyző-biró.

Az itélet közzététele.

I. Sok viz lefolyt már a vita óczeánjába arról a kérdésről : hogy a becsület ellen időszaki nyomtatványban intézett támadások büntetőbirósági megtorlása esetén a büntető itéletet, mely a sértett elégtétele, ki és mily módon tartozzék sajtó utján köztudomásra hozni — anélkül, hogy etekintetben a tudomány és gyakorlat részéről valamelyes megállapodott egyöntetüség tapasztalható volna. Most ismét aktuálissá teszi a kérdést a kir. Curiának folyó évi április hó 6-án 2138. sz. alatt a *jogegység érdekében* hozott határozata,* melylyel az itéletek közzétételi dijának és költségeinek megállapitására hivatott hatóságot határozza meg.

A kérdésről már 1848-as törvényhozásunk még ma is jórészt életbenlevő XVIII. törvényczikke, a sajtótörvény 26. és 35. §-ai rendelkeztek. Előbbi szerint az elmarasztaló itélet *az elmarasztalt költségén* tétetik közzé, utóbbi szerint pedig az elmarasztaló itéletet, ha időszaki lapban elkövetett deliktumról van szó, *az illető laptulajdonosok vagy kiadók* lapjuk legközelebbi számában 100 forint büntetés terhe alatt tartoznak közzétenni.

Három évtized mulva megszületett a magyar büntetőtörvénykönyv, melynek életbeléptetési törvénye (7. §.) a sajtótörvény 26. §-át hatályon kivül helyezte ; a 35. §-t ellenben életbenhagyta. A kérdésről pedig a Btk. 277. §-a igy rendelkezett :

«Rágalmazás és becsületsértés miatti elitéltetés esetében a sértett félnek kivánatára megrendelendő, hogy az itélet egész terjedelmében, indokaival együtt, *az elitéltnek költségére,* azon vidéknek, hol a büntetendő cselekmény elkövettetett, valamelyik lapjában, és ha ott lap nem jelenik meg, a sértett fél által megjelölt belföldi lapban tétessék közzé.

* E határozatot lásd a jelen lap folyó évi 22. számához csatolt Büntetőjogi Dtár VI. k. 94. sz. a.

★

Ezen kivánság a tárgyalás folyama alatt fejezendő ki.

Ha pedig a büntetendő cselekmény *időszaki nyomtatványban* követtetett el: az itélet indokaival együtt, ugyanazon nyomtatványnak a jogérvényes itélet kihirdetése vagy kézbesitése után megjelenő első száma elején teendő közzé.»

És jött az uj bünvádi perrend — de etekintetben csak zavart hozott. Az eljárási törvény ugyanis külön fejezetben (XXX.) rendelkezvén a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények esetén követendő eljárásról: 574. szakaszának utolsó bekezdéseként a következő — már első pillanatra hiányosnak föltünő — rendelkezést vette föl:

«Ha a büntett vagy vétség időszaki lapban volt elkövetve és a bíróság a vádlott bünösségét megállapitotta: elrendelendő, hogy az itéletet ugyanannak a lapnak legközelebb megjelenő számában *közzétegye*.»

Csonka mondat, melyből hiányzik az alany. Miután azonban az egész rendelkezésben csak egy alanyról, t. i. a *vádlottról* van szó, kinek bünösségét a bíróság megállapitotta: ebből azt kell következtetni, hogy a törvényhozó az itélet közzétételére a vádlottat kivánta kötelezteni. Ez különben abból a perjogi elvből is következik, hogy a büntetőbíróság csak arra róhat egy konkrét esetből kifolyó itéletében ily kötelezettséget, aki perben áll és igy érdekeit védheti. Már pedig a büntető itélet közzétételére való kötelezés nem más, mint a büntetés kiegészitő része, a sértett fél magánelégtételének tulajdonképi megvalósitása, teljessé tétele, mire az állam birósága által csak azt kötelezheti, kivel szemben büntetőigénye fennáll. Miután pedig a magáninditvány és főmagánvád eseteiben az állam ez igényének érvényesitését a sértett magánegyénre ruházza, ennek pedig pl. rágalmazás vagy becsületsértés esetén a sértővel, vagyis a vádlottal szemben van megtorló és elégtételadó büntetésre igénye: ebből nyilvánvaló, hogy a büntető itélet közzétételére is egyedül csak a vádlott kötelezhető.

Ez a kérdés jogdogmatikai megoldása. A gyakorlat azonban mást mutat. A kir. Curia ugyanis a BP. 574. §-ának utolsó bekezdése második részéből hiányzó alanyt legtöbb esetben, sőt ujabban következetesen,* nem a vádlottal pótolja, hanem — a sajtótörvény fönnidézett 35. §-a nyomán — a lap tulajdonosát, illetőleg *kiadóját* helyezi be az 574. §. keretébe s hivatkozással e két törvényhelyre — sokszor az alsófoku bíróságokkal ellentétben — következetesen ezt kötelezi az itélet közzétételére, sőt a közzététel költségeinek viselésére is.

De hogy ez ellentét megoldása esetén is még mennyire nem tiszta a dolog: mutatják a következő, még feleletre váró kérdések: *a)* hivatalból vagy csak a sértett kérelmére rendelendő-e el a közzététel? *b)* hol és mikor kell a közzétételnek foganatositlatnia? *c)* mely törvényhelyekre kell a bíróságnak e rendelkezésnél hivatkoznia és végül: *d)* ki viseli a közzététel költségeit?

Mindezek megoldása — tekintettel a bünvádi perrendtartást életbeléptető törvény 27. §-ának rendelkezésére — attól függ, hogy a később keletkezett törvény intézkedései miben különböznek vagy miben nem ellenkeznek a korábban alkotott törvény intézkedéseivel. Ezt és a föntebb szószerint idézett törvényhelyeket szem előtt tartva, az imént felvetett kérdésekre a következőkben válaszolhatunk:

Ad *a)* Minthogy a BP. 574. §-a mellőzte a Btk. 277. §-ának *első* bekezdésében foglalt azt a rendelkezést, hogy az itélet közzététele csak a sértett fél kivánatára rendelendő meg s csak annyit mond, hogy «elrendelendő»: ennélfogva az itélet közzétételét a bíróságnak *hivatalból* kell elrendelnie.

Ad *b)* Miután a BP. nem tartotta fenn a Btk.-nek azt az intézkedését, hogy az itélet az időszaki nyomtatvány «elején» teendő közzé: ebből nyilvánvaló, hogy a közzététel az illető lapnak *bármely helyén*,** de mindenesetre annak «legközelebb megjelenő számában» teendő közzé.

Ad *c)* A rágalmazást vagy becsületsértést megállapitó itéletben a vádlottra vonatkozólag a BP. 574. §-ának utolsó bekezdésére és a Btk. 277. §-ára *együttesen*, a kiadóra vonatkozólag pedig *egyedül* a sajtótörvény 35. §-ára kell hivatkozni.

* L. a jogegység érdekében 195. és 200. sz. a. hozott határozatokat.

** Ez persze helytelen intézkedés. Az apróhirdetések közt való közlést senki sem veszi észre, az tehát nem komoly dolog; e czélra minden esetben a «Nyilttér» volna a legalkalmasabb.

II. A büntető itélet közzétételére vonatkozó jogszabályok e megvilágitása után most már lássuk a kir. Curiának e tárgyban legutóbb hozott jogegységi határozatát, mely szoros összefüggésben állván a *d)* pont ellen felvetett kérdéssel: annak tárgyalása folyamán az utóbbira is választ nyerünk. E határozatban — mint már fentebb jeleztük — az itéletek közzétételi dijának és költségeinek megállapitására hivatott hatóság meghatározásáról van szó.

A *z—i járásbiróság* vádlottat a Btk. 260. §-ába ütköző hatóság előtti rágalmazás vétségében bünösnek nyilvánitván, elitélte s a sértett kivánatára a Btk. 277. §-a értelmében elrendelte, hogy: «az itélet jogerőre emelkedése után egész terjedelmében a Z—n megjelenő «M. P.» czimü hetilapban vádlott költségére egy izben közzététessék.»

A z—i törvényszék ez itéletet helybenhagyta; *a győri tábla* pedig a vádlott részéről bejelentett semmiségi panaszt elutasitván, a bünügy jogerős befejezést nyert. Erre a járásbiróság mindhárom itéletet «a hirlapi közzététel foganatositása végett» közölvén az ügyészséggel: ez azokat az «M. P.» czimü lap kiadóhivatalának egy izben leendő közzététel és a vonatkozó lapszámnak, valamint a közzétételből fölmerült költségre vonatkozó számlának bemutatása végett megküldte. A kiadóhivatal az itéleteket a «Nyilttér» rovatban közzétette, s a kérdéses lapszámot, valamint a közlés dijára vonatkozó számlát az ügyészségnek megküldte, melyeket utóbbi «a közzététel dijának birói megállapitása végett» azzal tett át a járásbirósághoz, hogy «a «M. P.» kiadóját megkeresésében arra nem kérte, miszerint az itéleteket nyilttéri közlemény gyanánt adja közre; igy tehát ezt minden utasitás és megkérdezés nélkül tette; s ennélfogva a fölszámitott tulmagas dij mérséklendő oly összegre, amennyi a rendes hirdetési helyen való közzétételért járt volna.» A *járásbiróság*, kiindulva abból, hogy az itéletnek hirlapi közzététele annak végrehajtását képezvén, az ebből származó költségek a bünügyi költségek sorába tartoznak, melyeknek megállapitására a BP. 479. §-a értelmében az a büntetőbiróság hivatott, mely az itéletet hozta, az itéletek hirlapi közléséért felszámitott dijat leszállitotta s annak 15 nap alatti megfizetésére az elitéltet kötelezte. E végzés ellen a kiadótulajdonos fölfolyamodást jelentvén be: a *törvényszék* a járásbiróság végzését csak annyiban változtatta meg, amennyiben vádlottat nem a kiadóhivatal, hanem az államkincstár részére kötelezte a közzététellel járó költségek megfizetésére.

A *koronaügyészségnek* a jogegység érdekében használt perorvoslata alapján azonban a *kir. Curia* kijelentette, hogy a bíróságok akkor, mikor a Btk. 277. §-ának 1. bekezdése értelmében elrendelt hirlapi közzététellel járó dijak megállapitásába bocsátkoztak, a törvényt megsértették, mert az ily költség nem számitható a büntetőbiróság megállapitása alá eső bünügyi költségek közé. A Curia erre vonatkozó okfejtése a következő: Mig *az időszaki nyomtatványban* elkövetett büntett vagy vétség esetén (pl. rágalmazás vagy becsületsértés) esetén hozott bünösséget megállapitó itéletnek hirlapi közzétételére vonatkozó kötelezettség a nyomtatvány tulajdonosát vagy kiadóját a sajtótörvény 35. §-a szerint föltétlenül terheli, sőt e kötelezettség elmulasztása sajtórendőri kihágás: addig a sajtótörvény 32. §-a a laptulajdonost a bíróságok által hozott marasztaló itéleteknek csak a «szokott dijért» való beiktatására kötelezi, anélkül, hogy ennek elmulasztásával bármely jogkövetkezményt hozna kapcsolatba. Ebből pedig az következik, hogy az itéleteknek a bíróság által a Btk. 277. §-ának utolsó bekezdésében, valamint a BP. 574. §-ának utolsó bekezdésében szabályozott *eseteken kivül* elrendelt hirlapi közzétételével járó dijak és költségek megállapitása a közzététel iránt megbizást adó hatóság és a közzététellel megbizott laptulajdonos között szabad egyezkedés tárgya; valamint, hogy az ebből a megbizásból származó viszony tisztán magánjogi jellegü lévén: a felszámitott közzétételi dijak magassága iránt előzetes megegyezés hiányában a felek között netán támadt vita eldöntésére nem a büntető, hanem a polgári biróság hivatott.

Ennek a jogegységi határozatnak azonban messzebbmenő következményei is vannak. Ebből ugyanis *a contrario* az következik, hogy a Btk. 277. §-a esetén az itélet közzététele — *melynek költségei* a sajtótörvény 26. §-át erészben átvett, előbb idézett szakasz világos rendelkezése («az elitéltnek költségére») szerint is (mely se nem egyezik, se nem ellenkezik a BP. 574. §-ának utolsó bekezdésével, tehát mellette fönnáll) *az elitéltet terhelik* —

a nyomtatvány tulajdonosát vagy kiadóját a sajtótörvény 35. §-a értelmében oly feltétlenül terhelő kötelezettség, melynek költsége nemcsak hogy nem szabad egyezkedés tárgya az elitélt és a büntető itélet felvételére köteles lapkiadó közt, hanem amelynek utóbbi a lap legközelebb megjelenő számában — az elitélt vagyonossága esetén is — *ingyen* is tartozik eleget tenni.* Ez azonban nemcsak méltánytalan, de a törvényes rendelkezésekből sem folyó követelmény.

Hogy a törvényes rendelkezésekből nem következik: ez a Btk. 277. §-ának az időszaki nyomtatványban elkövetett rágalmazásra vagy becsületsértésre vonatkozó utolsó bekezdésének az előző két bekezdéssel való szoros összefüggéséből nyilvánvaló. A kérdéses szakasz első bekezdése szerint ugyanis — mint láttuk — a sértett fél kívánságára *az elitélt költségére* rendelendő el az itélet közzététele. «*Ha pedig* — mondja ugyane §. utolsó bekezdése — a büntetendő cselekmény időszaki nyomtatványban követtetett el»: az itélet ugyanazon nyomtatványnak legközelebb megjelenő első száma elején teendő közzé. Itt tehát csak a közzététel eltérő idejét és helyét akarta különösen megjelölni a törvényhozó, anélkül, hogy a hivatalból való elrendelésre a bíróságot s az ingyen való közlésre az illető lapot kötelezni akarta volna. Az előbbi ugyan a BP. 574. §-ának utolsó bekezdése folytán megváltozott, az utóbbi ellenben érintetlenül fennáll.

Hogy pedig a lapkiadót méltánytalanul éri az itélet közzétételével járó eljárás és költség terhe: ezt e kötelezettségnek a fokozatos felelősség rendszerével való merő ellenkezése teszi nyilvánvalóvá. Tudjuk, hogy a sajtó utján elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés a kir. törvényszék hatásköréhez tartozó sajtóvétség, mely esetben nem a Btk.-nek általános részességi szabályai, hanem a sajtótörvénynek fokozatos felelősséget megállapitó 13. és 33. §-ai az irányadók, melyeknek alapelve kétségkivül az, hogy egy sajtóvétség miatt egyidejüleg csak egy egyén vonható felelősségre. Időszaki nyomtatványban elkövetett sértés esetén tehát elsőfokon a szerző (a czikk irója), másodfokon a szerkesztő, harmadfokon a kiadó és negyedfokon a nyomdatulajdonos felelős. S még mindezektől különböző személy lehet a lap-tulajdonos. Midőn tehát a büntetőbiróság az időszaki nyomtatvány kiadóját kötelezi itéletében az ingyenes közzétételre: ekkor az ismeretes szerzőn kivül a csak harmadfokon felelőssé válandó egyént is felelőssé teszi s rá kötelezettséget, mondjuk: büntetést ró oly cselekményért, melyhez a felelősség imént vázolt rendszere mellett semmi köze; midőn pedig erre a lap tulajdonosát kötelezi: ekkor esetleg oly személyt von büntetőhatalma körébe, ki a sajtójogilag felelős személyek közé egyáltalán nem is tartozik.

Mi következik mindebből? Az, hogy a Btk. 277. §-a esetén az itélet közzétételére és a közzététellel járó költségek viselésére az elitélt vádlottat kell kötelezni — a lapkiadó pedig a tételes törvényi intézkedés (sajtótörvény 35. §.) alapján — különbeni sajtórendőri büntetés terhe alatt — csak arra kötelezhető, hogy a büntető itéletet lapjának legközelebbi számába közlés végett felvegye. Ekként az ily itéletnek az elmarasztalt vádlott költségén leendő hirlapi közzététele a büntető itéletben rendeltetvén el: annak foganatositása az itélet erre vonatkozó rendelkezésének végrehajtását képezi, mely a BP. 494. §-a szerint a kir. ügyészséget illeti s melynek költségeit az elitélt vádlott megtéríteni tartozik. E költség tehát a büntetés végrehajtásával járó ama bünügyi költségek közé számitandó, melyek a büntetőbiróság megállapitása alá esnek s melyeket a BP. 479. §-a értelmében az államkincstár a bünügyi átalányból előlegez.

Dr. Bónis Pál.

Német novella-javaslat a tisztességtelen verseny megakadályozásáról.

A tisztességtelen verseny megakadályozásáról a német birodalomban az 1896. évi május 27-iki törvény intézkedik. Ezen törvény, — bár több igen üdvös rendelkezést tartalmaz, — az ujabb kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak megfelelően számos gyakorlati ujitásra szorult.

A kormány számolt is e törvénynyel szemben felmerült kívánságokkal és a tisztességtelen verseny megakadályozásáról szóló törvényt novelláris uton kivánja kiegészíteni. A vonatkozó javaslatot a birodalmi gyülés már el is fogadta.

Ezen ujitások közt elsősorban emlitendők a *hirdetményekkel, hirlapi és egyéb közleményekkel való visszaéléseknek* meggátlására irányuló intézkedések. Büntetendők az üzleti viszonyok felől terjesztett, a valóságnak meg nem felelő és megtévesztésre alkalmas adatok. Tilos az áruk eredetére vonatkozó valótlan adatok közzététele is. E rendelkezés a mezőgazdasági körök kivánságával is számol, a mennyiben általa az állattenyésztők és növénytermelők is védelmeztetnek az oly áruk rosszhiszemü megjelölése ellen, a melyek nem a megjelölt tenyésztésből származnak, vagy inkább azok elfajulását képezik, sőt esetleg egészen más származásuak. A büntetési tétel: 1500 márkától 5000 márkáig terjedhető pénzbüntetés vagy egy évig terjedő fogság. Az alkalmazottaknak e rendelkezésekbe ütköző tényeiért a főnök felelős; a főnök a valótlan adatok közzétételének abbanhagyására perelhető, még akkor is, ha az alkalmazottak visszaélései tudta nélkül történtek.

A *végeladások szabályozása* tekintetében is fontos változtatásokat eszközöl a novella az 1896-iki törvényen.

A végeladások bejelentésénél megjelölendő az ok, a mely annak rendezésére vezetett, megjelölendő továbbá az elárusitás megkezdése és benyujtandó a végeladásra kerülő áruk jegyzéke. Kifejezetten tiltva van az áruknak utólagos beszerzése. (Nachschieben.) Tilos és 5000 márkáig terjedő pénzbüntetéssel vagy egy évig terjedő fogsággal büntettetik az áruknak egyenesen a végeladás czéljaira való beszerzése, ha azok eladásánál a végeladás rendezésére bejelentett indok fenn nem forog. E tilalom nemcsak áruknak a végeladás bejelentése után való beszerzésére vonatkozik, hanem az áruraktárnak a bejelentés előtt ily czélból való kiegészitésére is. Az alkalmazottaknak e rendelkezésbe ütköző tényeiért a főnök szintén felelős.

A végeladásokkal egyenlő szabályok alá esnek a részleges kiárusitások is. Kivételnek azonban az ugynevezett évadvégi és leltári kiárusitások, a melyek mint ilyenek a rendes kereskedelmi forgalomban az eladás tárgya és ideje szerint szokásosak és a melyeknek szükségszerüségét indokolttá teszi az elmult évadból visszamaradt, divatváltozás, kirakati áru jellegük, vagy más oknál fogva értékükben csökkent áruk gyors elárusitása. De a hatóságoknak ily esetben is van beavatkozási joguk, a mennyiben az ily kiárusitások időpontját és tartamát is meghatározhatják. Ha a végeladás rendezésének indoka az üzlet megszüntetése, egyes áruczikkek elárusitásának abbanhagyása, vagy a meglévő raktárból egy meghatározott árukészlet kiüritése, akkor szükségtelen a kiárusitásnak végeladásként való megjelölése is. Ily esetben használható akár a «végeladás», akár más, a kiárusitás nemének megfelelő kifejezés és nincs tiltva «a gyors és olcsó eladás», a «még csak rövid ideig» és más hasonló kifejezések használata sem.

Ujitások vannak a javaslatban a kereskedelmi információ tekintetében is. Az 1896. évi május 27-iki törvény 6. §-a szerint eddig csak az büntettetett, aki másnak üzletéről vagy a tulajdonos személyéről, vagy szolgáltatásairól oly valótlan ténybeli állitásokat közöl vagy terjeszt, melyek az üzlet forgalmának vagy a tulajdonos hitelének kárositására alkalmasak, de a mennyiben ezen közlés az értesités adójának vagy átvevőjének jogos érdekéből történt, már ezen rendelkezés alkalmazható nem volt. A javaslat ez esetben is megadja a jogot annak, a kiről az értesités szól, az állitások megismétlésének per utján való meggátlására, de az informálás szabadsága érdekében a bizonyitás terhét a sértettre háritja; ő tartozik bizonyitani azt, hogy a róla állitott tények tárgyi valótlanságok.

Kiterjeszti a javaslat *a név, czég és az üzlet különös megjelölésének védelmét is.* A mig ugyanis eddig a más által jogosan használt névnek, czégnek vagy különös üzleti megjelölésnek használata csak akkor állapitotta meg a jogosulatlan használat abbanhagyására irányuló igényt, ha a használat azon czélból történt, hogy a név, czég vagy megjelölés a másikéval összetévesztessék, addig a javaslat szerint ez az igény már akkor is fönnáll, ha a használattal nem is a felcserélés czéloztatott, de annak lehetősége mégis fennforog; az összetévesztés czéljából való jogosulatlan használat kártéritésre is jogot ad.

Kiterjeszteni kivánja továbbá a javaslat a védelmezett üzleti

* L. a jogegység érdekében 195. és 200. sz. a. hozott határozatokat.

jelzések körét is. Védeni kivánja az üzleti és egyéb oly megkülönböztető berendezéseket, jelvényeket, a melyek az érdekelt körökben az üzlet ismertetőjeléül szolgálnak ; igy az üzleti kocsik kiállitási módját, az alkalmazottak szolgálati ruháját és egyéb öltözködési tárgyait, az üzleti házak képeit és más diszitményeit, árjegyzékek, körlevelek és más papirok (használati utasitások, vevények, csomagoló papirok) sajátságos kiállitását.

Az üzleti és gyári titoknak a szolgálati viszony tartama alatt való elárulását a javaslat az eddiginél magasabb pénzbüntetéssel sujtja.

Üzleti körökben kifogásolják, hogy a javaslat nem bünteti az üzleti titok eláruiását, ha ezt a szolgálatból már kilépett alkalmazott követi el. Másrészről kiterjeszti a védelmet a javaslat az érdekeknek és jogi javaknak jogosulatlan felhasználása ellen azok részéről, a kikre ezen érdekek és jogok reábizattak. Igy büntetés terhe alatt tilos az üzleti rendelések effektuálása czéljából valakire reábizott tervek, rajzok, modelek, minták és metszetek jogosulatlan felhasználása vagy mással való közlése. Ugyanez áll az ipari vényeknek és hasonló feljegyzéseknek a megbizott részéről való jogosulatlan felhasználása vagy közlése tekintetében.

A tisztességtelen verseny megakadályozására sikeresen fog közremüködni a javaslatnak az a rendelkezése, hogy a német polgári perrendtartásban szabályozott ideiglenes intézkedések, amelyek sequestráczióban vagy ideiglenes tilalomban állanak, ezentul minden oly esetben alkalmazhatók lesznek, a mikor azok a panaszosnak az abbanhagyásra irányuló igényét biztositani hivatvák. Azonkivül a jövőben jogositva lesznek a panaszosok az elitélt költségére közzétenni azon itéleteket, a melyekben valaki a verseny czéljaira igénybe vett, de a javaslat szerint meg nem engedett, vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekmények abbanhagyására kötelezteteti. *Dr. E. S.*

Különfélék.

— **Törvénytervezet a csődön kivül köthető kényszeregyezségről.** Mint több izben emlitettük, az igazságügyi kormány megbizásából dr. Schreyer Jakab három törvénytervezetet dolgozott ki. Egyik a csődön kivüli megtámadási jogról, a másik a csődtörvény reformjáról, a harmadik a csődön kivül köthető kényszeregyezségről szól. Ez utóbbi törvénytervezetet indokolásával együtt az «Igazságügyi Rendeletek Tárá»-nak szeptemberi száma közli. A javaslat 39 §-ban szabályozza ezen nagyfontosságu uj intézményt, bő általános és részletes indokolással.

Kivánatos, hogy a jogászvilágból minél többen szóljanak hozzá e tervezethez.

— **Fiatalkoruak és büntetőjog** czim alatt *dr. Balogh Jenő* tollából, a Magyar Jogászegylet könyvkiadóvállalatának kiadásában nagyérdekü könyv jelent meg. A 290 oldalra terjedő kötet főczéljának mondja az előszó, hogy a hazai jogászközönség szélesebb rétegeinek, és pedig nemcsak a büntető törvénykezés munkásainak, hanem a magánjoggal, a gyámügyi igazgatással, szegényügygyel és rendészeti ügyekkel foglalkozóknak, valamint a kriminologusoknak, végre a probléma iránt érdeklődő szocziálpolitikusoknak és emberbarátoknak figyelmét lehetőleg tömör vázlat által ráirányozza azokra a reformeszmékre, amelyek az elhagyatott, az erkölcsi romlás veszélyének kitett, a züllésnek indult, illetőleg büntettes gyermekek és fiatalkoruak tekintetében az igazságügyi szervezet, az anyagi büntetőjog és a büntető perjog terén manapság a szakférfiakat világszerte foglalkoztatják.

Ráutal szerző arra, hogy az 1878 : V. tcz.-ben foglalt büntetőjogunknak, valamint a magánjognak, az igazságügyi szervezetnek és a büntetőperjognak a fiatalkoruakra vonatkozó szabályai jelen alakjukban hatályban nem maradhatnak.

Fanatikusan hirdetem — ugymond a szerző — azt is, «hogy ezeknek a kérdéseknek törvényhozási uj szabályozása nem történhetik meg visszafelé, retrográd irányban. Ez a magyar társadalomnak és a magyar törvényhozásnak évtizedeken át tanusitott haladása mellett erkölcsi lehetetlenség volna. Hogy egészen világosan beszéljek, a fiatalkoruak kriminalitásának növekedését hazánkban nem deressel és nem bitófával fogják visszaszoritani, hanem a legmodernebb reformokkal, a büntetéspótló, a büntetést egészen mellőző nevelési eszközökkel.»

A könyv bővebb méltatására visszatérünk.

— **Az idős birósági jegyzők előmenetelének módjáról** a nagyváradi kir. törvényszék, ügyészség, városi és vidéki járásbiróságok jegyzői kara körlevelet intézett a ország birósági jegyzőihez. A körlevél bő kivonatban következőképp szól :

A «Jogtudományi Közlöny» ez évi 15. számában a vidéki birósági jegyzőkre is teljesen ráillő pontos statisztikai adatok felsorolásával rámutatott azon tarthatatlan, kétségbeejtő helyzetre, melyben a birósági jegyzők a megdrágult élet s a megromlott előmeneteli viszonyok folytán sinylődni kénytelenek.

Az 1908 : VI. tcz. a legkirivóbb s legnehezebben elviselhető fogyatékosságokat iparkodott ugyan orvosolni az által, hogy az aljegyzői állásokat megszüntette, a legidősebb jegyzők részére pedig birói képesitési pótlékot szervezett, azzal iparkodván megnyugtatni a jegyzőket, hogy «most már előreláthatólag igen rövid időt fognak ebben a minőségükben eltölteni, hamarosan albirói vagy alügyészi kinevezést nyernek, állásuk tehát csak átmeneti jellegü, továbbá, hogy nagyrészt fiatal (32—40 éves a legtöbb !), nőtlen emberek lévén, az életviszonyok általános sulyosodása őket kevésbbé érinti, mint az idősebb és nagyrészt családos birákat.» Azonban a törvény életbelépte, 1908 február 25-ike óta még a legidősebb jegyzők közül is csak mintegy 120—140 jutott albirói, illetve alügyészi kineveztetéshez. És ha a mai állapotok tovább is igy tartanak, az idős, birói képesitéssel biró jegyzőkre nézve ez az átmeneti jellegü állapot az eddigi 6—10 évi jegyzősködés után eltarthat még ugyanennyi ideig. Nem is segithet itt semmi megnyugtató szó, semmi reménykedés, tarthatatlan helyzetünkön csakis az albirói állások szaporitásával, az albirói állásokra való átrendszeresitéssel lehet segiteni.

Tekintetbe véve azt, hogy évenkint a legreményteljesebb előlépési viszonyok között is legfeljebb 80—100 albirói és alügyészi állás üresedik meg, akkor a 942 emberből álló jegyzői status utolsó jegyzője csak 10—12 év mulva gondolhat pályájának igazi kezdetére : az albirói vagy alügyészi állásra, pedig jegyzővé történt kineveztetése előtt 3—6 évig már gyakornokoskodott is.

Most, mikor 300—320 jegyző birói képesitési pótlékkal bir, s igy csak 200 K-val kevesebb a fizetésük s néhány koronával kevesebb a lakpénzük, mint egy albirónak s amely 200 K fizetéstöbblet, az első évben szolgálati dijlevonás czimén az államháztartásnak visszatérülne, pénzügyi akadálya sem lehet annak, hogy ez a 300—320 képesitési pótlékos jegyző 1910 január 1-től alkalmaztatása helyén albiróvá (az ügyészi megbizott alügyészszé) léptettessék elő.

S a most meglevő 380 albirói álláshoz hozzászámitva ezt a rendszeresitendő 300 albirói (alügyészi) állást, a megmaradó 642 jegyzőnek megvolna a raczionális előlépési kilátása. A birói szervezeti törvény elkészültéig a jegyzőknek ez a legnagyobb s legszembeötlőbb sérelme ezáltal orvosolva volna.

Mint mindig, ugy most is meleg rokonszenvvel kisérjük a birósági jegyzők mozgalmát, és inditványuk megvalósitásának sem igazságügyi, sem pénzügyi okokból nem látjuk akadályát. Részünkről azonban — eddig is elfoglalt elvi álláspontunk alapján — a javaslatnak egy korrekczióját tartanók szükségesnek, annak kimondását t. i., hogy a pótlékos jegyzők közül is albiróvá csak az nevezendő ki, aki a birói tisztre egyáltalán alkalmas ; mert maga a jegyzői kinevezés még nem kvalifikál a biráskodásra.

— **Magyar jogiró külföldön.** Tudvalevő dolog, hogy dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanárnak «A jogi személyről» irt kitünő müve az «Archiv für bürgerliches Recht» czimü német jogi lapban is megjelent (ennek 32. kötetében.). Hogy milyen figyelmet keltett ez a mü, kitünik abból, hogy dr. Enneccerus Lajos marburgi tanárnak most ötödik kiadásban megjelent «Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts»

czimü igen elterjedt müvében ez a dolgozat nemcsak több helyen (148., 149., 150., 151., 223. lapon) idézve és méltatva, hanem az I. k. 223. lapon valósággal feldolgozva van, az I. k. 151. lapon pedig a kiváló német jogtudós azt jelenti ki (12. jegyzet), hogy «ezek és a következő (czélvagyont tárgyazó) fejtegetések müvem korábbi kiadásaiban rövidebben voltak tárgyalva, most azonban főleg Schwarz Gusztáv föntebb idézett figyelemreméltó dolgozatára való tekintettel bővebb tárgyalást igényelnek.»

— **A kalocsai kir. törvényszék** K. M.-nak ifj. Sz. I. elleni 128 K 38 f. s járandóság iránti perének iratait áttette az ügyvédi kamarához, mert panaszlott ügyvéd az általa szignált felebbezésben azzal gyanusitja meg az eljárt kir. aljárásbirót, hogy a panaszlott ügyvédnek ellenszenvből következetesen kisebb összegü dijakat állapit meg. Az inkriminált kifejezések voltak a következők: A költségmegállapitás «ügyvédi munkám boszantóan nevetséges értékelése», «ügyvédi hivatásom becsülése», «nevetséges, abszurd megállapitás». «Retorzionális szinezetünek kell tartanom e költségmegállapitást.»

Panaszlott ügyvéd igazoló nyilatkozatában és pótnyilatkozatában felsorol számos esetet, amelyekből a felebbezésben nyilvánitott következtetést vonni kénytelen volt. A csatolt végzésekből a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága megállapitotta, hogy a tények panaszlott előadásait fedik. A csatolmányok szerinti dijmegállapitások olyanok, melyek ügyvédi munka dijazására egyáltalán elégtelenek, aminthogy felfolyamodások következtében a kir. tábla által T. H. 4. ·/·, G. N. 5. ·/., és V. H. 13. ·/. alatti ügyekben lényegesen felemelve, «tulalacsony», «tulcsekély», «tulmérsékelt»-nek lettek minősitve. Több esetben, jelesül özv. R. J.-né, É. L. ·/. ; F. H., B. F. 3. ·/. ; G. J., F. J. és neje 6. ·/., K. I., K. F. 7. ·/. alatti ügyekben a költségmegállapitás törvény és gyakorlat ellenére egészen indokolatlanul mellőzve van. A fegyelmi bíróság ezen alapon az eljárást mellőzte, kiemelve, hogy a felsőbirósági határozatok daczára állandóan folytatott ezen eljárás nem alap nélkül keltette panaszlott ügyvédben azt a nézetet, melynek a felebbezési beadványban kifejezés van adva, miért is az ilyképp megokolt, de durvának nem mondható kritikáért panaszlott ügyvédet fegyelmileg büntetni nem lenne indokolt.

A Curia fegyelmi tanácsa vád alá helyező határozatot hozott, mert «az idézett kifejezések nemcsak sértők az eljáró biróra, hanem azt lekicsinylők is, és figyelembe véve az egész felebbezésnek egyáltalában nem tárgyilagos és gyanusitó hangját is, a fegyelmi vétség jelenségei fennforognak».

A magunk részéről hivei vagyunk a bíróság védelmének és elitéljük a tiszteletlen hangu beadványokat, de másfelől nem tartjuk méltányosnak, ha csak az ügyvéd büntettetik, aki a biróval szemben «lekicsinylő» hangon ir, de a birónak a hajaszála se görbül meg, aki az ügyvéd munkáját czélzatosan és következetesen lekicsinyli. Suum cuique!

Kötbér törvényi mérséklése. Curia: Minthogy a kötbér nem kártéritési jellegü, hanem jogszabály szerint az elvállalt teljesitési kötelezettség biztositására szolgál és az 1877 : VIII. tcz. nemcsak a kölcsön, hanem egyáltalában a készpénzbeli tartozásokra irja elő, hogy a kamat a többi mellékkikötménynyel a kötbérrel együtt sem haladhatja meg a tőke 8%-át és parancsolólag irja elő azt is, hogy a biró 8%-nál magasabb kamatot meg nem állapithat: megfelel a jogszabályoknak a felebbezési bíróságnak az az itéleti rendelkezése, hogy alperest kamat és kötbér czimén együttvéve csak a tőke 8%-ában marasztalta el. (1909 junius 11-én, G. 81. sz.)

— **Közrendészeti ügyek lexikonja.** Rédey Miklós r. tanácsos, Laky Imre r. felügyelő szerkesztésében, Éles Gusztáv székesfővárosi tanácsi fogalmazó közremüködésével, ugy a rendőrséget és csendőrséget, mint a többi közigazgatási hatóságot, valamint a polgárság minden rétegét érdeklő, nagyterjedelmü hasznos munka jelent meg. A feldolgozott anyag betürendben röviden, könnyen érthetően tartalmazza: a büntetteket, vétségeket, kihágásokat megállapitó törvényeket, a büntető novellát, a bünvádi perrendtartásról szóló törvényt, továbbá a büntető törvényeken és a bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényeken kivül a közigazgatás más ágaira vonatkozó törvényeket, rendeleteket és más jogszabályokat, eljárási utasitásokat, tájékoztatókat, elvi jelentőségü döntvényeket, magyarázatokkal ellátva.

— **Telekkönyvhelyesbitő eljárás és telekkönyvi átalakitás** czim alatt Kapeller Zoltán törvényszéki albiró 224 oldalra terjedő kötetben foglalja össze a czimbeli joganyagot. A magyarázatokkal és iratmintákkal bőven felszerelt könyv megrendelhető Zilahon, a Szövetség könyvnyomdánál. (A Jogt. Közl. előfizetőinek kedvezményes ár füzve 3 K, kötve 4 K.)

— **«Szinleges ügylet feloldásának megtámadása a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján»** czimü, lapunk 38. számában megjelent czikkbe értelemzavaró sajtóhiba csuszott be, amennyiben a 331. oldal 10. sorában néhány szó a szedésnél kimaradt, s a konkluzió a közölt szövegben éppen ellenkezője annak, amit a szerző, dr. Doroghi Ervin, kifejezni akart. A helyes szöveg az, hogy «a csődtörvény 28. §-ának 3. pontján alapuló és általában az ajándék miatt való megtámadási igény körében nem az ügyleti forma, hanem az ügyleti tartalom irányadó.»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Osztrák jogélet.** Ausztria politikai viszonyai szintén gátat vetnek a legfontosabb és legsürgősebb jogi reformok megvalósitásának. Az uj *büntetőtörvénykönyv* javaslata hivatalos jelentés szerint már készen áll és a parlamentnek megnyitásakor, októberben elő is fogják terjeszteni; kevés azonban a remény, hogy a törvényhozásnak lesz ideje a javaslatot letárgyalni. Szerencsés kivétel e tekintetben az osztrák polgári büntetőtörvénykönyv novellája, amelyről legközelebb bővebben emlékezünk meg. A többi reformmunkálatok közül figyelmet érdemel az *ügyvédi rendtartás reformja*, melyet már évtizedek óta nehezen vár az osztrák jogászközönség; különös hatást várnak a javaslat azon pontjától, mely a legfőbb fegyelmi biráskodásban az ügyvédeknek is tért nyit. Az ujabb javaslatok közül megemlithetjük a kereskedősegédek és hasonló foglalkozásuak bérmunkaszerződéseire vonatkozó javaslatot, melyet az urakháza már el is fogadott. Készülőben van egy törvény, amely az islam vallást törvényesen elismeri; ami a házasságjogot illeti, a mohamedánokra nézve kötelező lesz a polgári házasság.

— **A prágai kereskedelmi törvényszék dicsérete.** Szeptember *14-én* beküldöttem a prágai *Országos* törvényszékhez kérvényt, folyamodván egy Königl. Weinbergében székelt és feloszlott czég volt birtokosainak nevei és lakásai közléseért. Már *20-án*, tehát *hatodik napon* kaptam választ *postán*, a prágai kereskedelmi törvényszéktől *áttétel* alapján, hogy a czég sohasem volt bejegyzett, a be nem jegyzett czég tagja volt *ez* és *ez* és pontos felvilágositást adhatna a volt czégbiztosok képviselője, névszerint X. Y. ügyvéd. Nálunk egészen másképpen menne a dolog: *nem postán*, hanem *közbevetett bíróság* utján kapnánk értesitést, hogy a *czimzett* törvényszékhez *nem tartozik a dolog*, s ki is tanitanának, hogy a kért felvilágositás megadása a törvényszéknek *nem feladata* és ezt a *megtagadó* végzést megkapnók *annyi hónap alatt*, amennyi *nap alatt* a prágai kereskedelmi törvényszék *megadta* a felvilágositást.

Egy ügyvéd.

— **Ügyvédi muzeum Párisban.** A párisi ügyvédeknek a Palais de Justiceban igen gazdag könyvtáruk van. Ujabban az ügyvédi kar ügyvédi muzeumot rendezett be, amely a jogi életből vett képekből, rézmetszetekből, rajzokból, régi iratokból, régi jogi könyvekből, ügyiratokból áll. Számos franczia királynak, valamint Napoleonnak, Dantenak kéziratai, hirneves ügyvédeknek periratai, költségjegyzékei szintén helyet foglalnak ebben a muzeumban.

— **Orvosi czimtábla** körül folyt per Németországban. Az orvos, aki elhurczolkodott, azt vitatta, hogy követelheti a háztulajdonostól, hogy czimtáblája, amelyen az uj lakás jelezve

van, a régi házon egy időre kifüggesztve legyen. Az elsőbiróság az orvosi kamara véleményére támaszkodva, igazat adott az orvosnak, de a második fórum külön kikötés hiján elutasitotta.

A Bluntschli-alapitvány pályatétele. A zürichi egyetem államtudományi fakultása a következő pályatételt tüzte ki: «Az állam nemzetközi jogi felelőssége organumainak hivatali cselekményeiért». A munka czélja ne theoriák felállitása, hanem a gyakorlat megáliapitása legyen. A pályamunkákat 1911 október 1-ig kell beküldeni v. Krazeisen államtanácsoshoz Münchenbe. A pályadij 2500 frank.

— **A franczia stilus curialis.** A franczia periratokat századok óta ugyanazon és ugyszólván változatlan stilussal szerkesztik, amely ugyan a konzervativ hajlamoknak nagyon megfelel, de a felek számára teljesen érthetetlen. 1908 márczius 19-én előzetes parlamenten kivüli bizottsági tárgyalások alapján a miniszterium köriratot bocsátott ki az ügyvédekhez, mellékelve a közönség és a bíróság szempontjából egyaránt alkalmasnak vélt iratmintákat. Amint a «Rheinishe Zeitschrift» legutóbbi számában Tissier párisi egyetemi tanár irja, a körirat eddigelé hatás nélkül maradt.

A nő képviseleti joga férjével szemben. L. W. hirlapiró, akinek körülbelül ezer font évi jövedelme van, feleségétől igen gyakran különválva él, de fizeti a felesége házbérét, az adót, az orvosi költségeket, és azon berendezési tárgyak árát is, amelyeket az asszony szerez be; ezenkivül még hetenkint bizonyos összeget ad a háztartásra. Az asszony egy alkalommal, mialatt ura Wiesbadenben a szemét kezeltette, ötvennyolcz font áru szőnyegeket vásárolt; a kereskedő egyetemlegesen követeli a vételárat rajtuk, de a férj tagadja, hogy köteles volna fizetni. Azt állitja, hogy a szőnyegek nem voltak szükségesek, hogy ő négy hónap óta különválva él nejétől és neki semmi tudomása sem volt az egész vásárról. Ezt felperes nem is vitatja. Az asszony a kereset támogatására ura ellenében felhozza, hogy az a pénz, amit férje a háztartásra adott, nagyobb berendezkedésekre nem volt elegendő; a régi szőnyegek már használhatatlanok voltak, és a férj mindig kifizette az ehhez hasonló számlákat.

A biró megállapitja, hogy a háztartást oly módon vezették jelen esetben is, mint ahogy az Angliában általában szokás, mikor a család szaporodik és a régi berendezés elkopik, a férj a saját vagyonából pótolja a hiányokat és ezenfelül még külön ad a feleségének pénzt a háztartásra. De ez nem jogositja fel a nőt, hogy az ura tudta nélkül a használt berendezést ujjal cserélje fel az ura költségére; azt csak ő (a férj) tudhatja, mikor hogy tudja megfizetni; eszerint osztja be az ujitásokat. A férjjel szemben tehát a keresetet elutasitja, és csak a nőt marasztalja. (Westministeri grófsági bíróság 1908).

— **Usance és jogszabály.** Selinger and Sons diszmüárukereskedőczég, de üzlete körébe eső ügyletek közvetitésével is foglalkozik. A «Thermos Manufacturing Company» londoni nagy kiviteli czég. N. Testvérek németországi, Lüdenscheid-i fémgyár.

Thermos megrendel Selingernél száz drb. nagy teáskanalat; a mintán ezen szavak állanak: «Made in Germany»; kiköti azonban, hogy a megrendelt kanalakon e szavak ne legyenek rajta, hanem csak az a két betü: T. S. A Thermos czég tudja, hogy a kanalakat Selinger N. németországi czégtől rendeli; Angliában az efféle áruk sokkal drágábbak. A kanalak megérkeznek; de rajtuk van N. gyáros árujegye. A Thermos megtagadja az áruk átvételét; ő angol emberrel szerződött, ő csak olyan árut fogad el, amelyen angol árujegy áll. Selinger követeli Thermostól az áruk átvételét és a vételár kifizetését.

A bíróság elutasitja a keresetet, bár az ügyvéd az «usance»-ra hivatkozott. A szerződés teljesitését csak a szerző fél van jogositva követelni, a közvetitő nem. Thermos tudta, hogy a kanalat N. szállitja, ha elfogadta volna és rossz minőségük miatt Selingert perelte volna, éppen igy elutasitanák őt, mint most Selingert, mert hiányzik a passiv legitimatio. Ez cogens jogszabály, melylyel szemben semmiféle üzleti szokásra nem lehet hivatkozni.

— **A végrehajtási zálogjog terjedelme.** Egy marasztaló itélet alapján végrehajtás foganatosittatik; a sheriff elmegy a végrehajtást szenvedő házába és az adósnak minden, a háznál található vagyonát lefoglalja; a lefoglalt tárgyak a végrehajtó birtokába jutnak, anélkül, hogy egyenkint megfogná őket, vagy csak tudna is róluk (Judgment Act 1838). A foglalás után a végrehajtást szenvedő pénzhez jut (megjegyzendő, hogy megengedték neki az otthlakást és a berendezés további használatát). Egyik-másik adósságát kifizeti, a maradék pénzt a hálószobájában álló szekrény egyik fiókjába teszi. Özvegye megtalálja a pénzt és elhelyezi egy vagyonkezelő ügyvédnél (sollicitor). Közben megnyilt a csőd a hagyaték ellen és a sheriff, mint csődtömeggondnok (trustee) követeli a pénzt. A sheriff álláspontja az, hogy ő a házban található összes vagyont lefoglalta, az egész ház birtokát megszerezte és igy az adósnak a zálog- és birtokjog tartama alatt később a házba hozott vagyontárgyai is a zálogjog alá esnek.

Moulton lord, mint a felebbezési bíróság tagja, kérdi felperes ügyvédjétől: tudva azt, hogy az adós jogositva volt a házat használni, miképpen tudja ezt a tényt összeegyeztetni előbb ismertetett álláspontjával?

A bíróság felperes álláspontjától eltérőleg ugy itél, hogy pénz és elhasználható dolgok más elbirálás alá esnek, mint az asztal, szék, vagy szőnyeg. Az adós jöhet pénzzel zsebében a házba, elhelyezheti, elteheti, aztán megint tovább viheti, anélkül, hogy a végrehajtási zálog- és birtokjog kiterjednék a házba hozott pénzre. (Court of Appel.)

— **Tévedés az árverésen.** Egy önkéntes árverésen eladásra került többi között egy gyöngysor is, amely C. & W. ékszerkereskedők tulajdona volt. Az árverés rendezője (auctionator) az ajánlatokat ugy jelezte, hogy a százasokat egészen kimondta, a közbeeső ajánlatoknál pedig csak a tizeseket a százasok nélkül. Az árverezők egyáltalában semmi összeget sem mondtak be, csak inteltek; ezzel jelezték ugyanis, hogy egy az árverési feltételekben előzetesen meghatározott összeggel többet igérnek. Ez különben Angliában nagyon elterjedt szokás, (100 fonton felül pl. az intés azt jelenti, hogy az illető 10 fonttal többet kinál). A szóban forgó árverésen ez az összeg 50 font volt; már 300 fontnál tartottak. A. ékszerkereskedő int. az auctionator kiálltja: «ötven». Az ékszert leütik A. javára. Csak később vette észre A., hogy megtévedt; ő azt hitte, hogy 200 font volt előzőleg igérve, és csak 250 et akart ajánlani. A nyaklánczot ujból elárverezik, de most már csak 280 fontért kelt el. Az árverés rendezője perli A.-tól a 70 font különbözetet.

Az elsőbiróság mellett müködő jury itélete szerint az auctionator nem követett el semmi gondatlanságot, amely A. tévedésével oly módon volna oki összefüggésbe hozható, hogy az A. felelősségét kizárná.

Alperes felebbezését pusztán arra alapitja, hogy a vételnek törvény által előirt irásba foglalása nem történt meg. Igaz ugyan, hogy az auctionator a vevő nevét felirta, és a «Court of Appel» birái a szóbeli tárgyaláson azon álláspontra helyezkednek, hogy erre őt a vevő ajánlatával egyenesen fel is hatalmazta, de alperes ügyvédei egy præjudiciummal állnak elő, mely szerint az eladó a szerződés megkötésénél a vevő meghatalmazottjaként sohasem járhat el; ha tehát az auctionator, a jelen esetben eladóként lép fel, és saját nevében perel, akkor nem lehetett jogositva arra, hogy a vevő nevét a szerződésbe beirja.

A bíróság a felekkel egyetértően ugy kerüli ki a jogi nehézséget, hogy a láncz tulajdonosai (C. & W. ékszerkereskedők) felperesi pertársak gyanánt perbe lépnek, és most már az ő javukra a jury itélete alapján is meg lehetett itélni a követelést.

Jóforgalmu vidéki ügyvédi irodába gyakorlott, lehetőleg tótul is tudó jelölt kerestetik. Czim a kiadóhivatalban. 13523

A dunaszerdahelyi kir. közjegyző jelöltet keres. Dijazás megállapodás szerint. 13522

Ügyvédjelölt, perfekt német és jó román, irodát keres. Czim: Gündisch Károly, Nagydisznód 510. 13519

Vidéki teljes gyakorlattal biró perfekt német ügyvédjelöltet keres október 1-ei belépésre havi 160 K kezdőfizetéssel dr. Königh Sándor ügyvéd Szentgotthárdon.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 40. szám. Budapest, 1909 október 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A kir. Curia elnöke. — Beszámolás. — Az osztrák polgári törvénykönyv novellája. *Notabene.* — Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századeleji gyakorlatához. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — Magánjogi igény a büntető biró előtt. *Dr. Lévai Tibor* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. Curia elnöke.

Oberschall Adolf utóda több mint egy esztendei sedis vacantia után Günther Antal lett a kir. Curia elnöki székében. Günther Antal, aki kiváló publiczista volt ugyan, de aki soha birói széken nem ült és az ügyvédséget is csak mellékfoglalkozásképp üzte.

E szerint nem várjuk és nem is várhatjuk tőle, hogy a jogszolgáltatás irányitója legyen. Ellenkezőleg azon reménynünknek adunk kifejezést, hogy legfőbb birói ságunknak irányitására befolyással sem birhat Günther Antalnak kinevezése. Ezen kinevezésnek pártpolitikai szinezetü tényköriilményeit teljes őszinteséggel elmondja a Budapesti Hirlapnak sugallmazott czikke, mely az uj elnök egyéniségének magasztalása mellett egyfelől kijelenti, hogy a közvélemény és a birói kar megnyugvással fogja látni és örömmel köszönteni a tudós jogászt azon a helyen, másfelől azonban a következőkben ad számot ezen kinevezés történetéről: «Ezt a fontos elhatározását a lemondó kabinetnek nem fogadja osztatlan öröm és lelkesedés. Nagyon sokan gondolkodnak ugy, — és köztük a legjobbak is — hogy a legfelső biró tiszte első sorban birót illetne meg; a magyar igazságszolgáltatás palástos emberei közt vannak oly igazán nagyok a tudás mélységére, a jellem aranytisztaságára, a jog eleven és szinte csalhatatlan érzékére nézve, hogy közülök bőséges lehetett volna a válogatás. Mindezek jogosult becsvágyukban érezhetik bántva magukat a ma hirré lett kinevezéssel. Másfelől azonban meg fogja őket nyugtatni az a tudat, hogy maga a kinevezett, *Günther* Antal is köztük kereste jelöltjeit és *csak kollégáinak jól megokolt akarata előtt hajolt meg, a mikor elvállalta a Curia elnökének méltóságát.*»

Nem először mutatunk rá arra, hogy parlamentarizmusunknak egyik sajnálatos, nézetünk szerint éppen nem elkerülhetetlen fattyuhajtása az a felfogás, hogy a legmagasabb kormányhivatalok betöltőinek, mint bizonyos politikai irányzat legpregnánsabb képviselőinek, nem kell a szakértők köréből valóknak lenniök. De ha kénytelenek is vagyunk akczeptálni ennek a téves politikai felfogásnak következményeit az adminisztrácziőban, lehetetlen megnyugodnunk abban, hogy politikai szempontok legyenek irányadók az olyan méltóság betöltésénél, amilyen a kir Curia elnöksége.

Hiszen ha valahonnan, ugy innen kell távol tartani mindazt, ami a politikára még csak emlékeztet is.

«A politika elrontja a jellemet, szokták mondani; a pártéletről ez még inkább áll. Aki a pártpolitikának odaadja magát, az nem könnyen képes védekezni a valóság és igazságosság iránti érzékének eltompulása ellen». Ime, egy kiváló bölcselő (Paulsen: Parteipolitik und Moral) találó megfigyelése a pártpolitika igazságrontó hatásáról.

De ma, midőn bevégzett tényekkel állunk szemben, nem tehetünk mást, mint hogy ezen szempontok hangsulyozása mellett ismételten különösen kiemeljük a politika és biráskodás egymástól való távoltartásának szükségességét.

A magyar igazságszolgáltatás érdeke megköveteli az uj elnöktől, mint most már a legelső magyar birótól, hogy amikor állását elfoglalja, szakitson politikai multjával, pártpolitikai hagyományaival és azzal a sem jobbra, sem balra nem tekintő tárgyilagossággal igyekezzék állását betölteni, mely nem ismer pártot, nemzetiséget, felekezetet, hanem még akkor is csak igazságot szolgáltat, ha a politikai érdekek vagy összeköttetések más eljárást sugallanának neki.

Majláth György, Perczel Béla, Szabó Miklós és Oberschall Adolf utóda járjon elől példával a részrehajlatlan igazságszeretetben; ne befolyásolja és ne rettentse őt vissza sem hatalmi szó, sem társadalmi összeköttetés, szóval legyen erős, pánczélozott, hajlithatatlan.

Elvárjuk tőle, hogy nemcsak becsülje, hanem erősitse és emelje is a biró szellemi függetlenségében és erkölcsi szigoruságában nyilvánuló birói karaktert.

Kettősen nehéz feladat ez olyan férfiunak, aki a pártpolitika szolgálatában töltötte el munkásságának java részét, de annál nagyobb dicsőség arra nézve, aki a politikai élet eddigi fegyvereit fel tudja cserélni az igazság fegyvereivel és pártok, osztályok, felekezetek fölé emelkedve, csakis az igazság keresésének szenteli életét.

Beszámolás.

Günther Antal az igazságügyi kormányról való lelépése alkalmából önérzettel hivatkozott arra, hogy vezetése alatt «az igazságügyi kormányzat végleg szakitott azzal a nemcsak nálunk, de Európaszerte uralkodó irányzattal, mely nem annyira az elméletnek, mint a gyakorlati életnek szempontjából teremtette a jogszabályokat».

Azon alkotások, melyek Günther Antal miniszterssége alatt czikkelyeztettek be a törvénytárba, évek hosszu sora óta gondosan előkészitett munkának gyümölcsei. A büntetőnovellának előmunkálatai még Szilágyi Dezső idejére nyulnak vissza. A birtokrendezési törvények, az ügyvédi fegyelmi tanács ujjászervezéséről és az ügyvédi vizsgára vonatkozó szabályok módositásáról, valamint az ügyvédi gyám- és nyugdijintézetről szóló törvények Günther Antal közvetlen elődjének miniszterssége alatt öntettek formába, a kereskedelmi üzlet átruházásáról, a csekktörvényről és a magyar főudvarnagyi biráskodásról szóló törvények pedig Plósz Sándor törvényalkotási geniejének legsajátabb gyümölcsei.

Annyi bizonyos, hogy Günther Antal megérdemli az elismerést azért, hogy elődei munkásságának termékeit felkarolva, azokat törvényerőre emelni segitett, és hogy

miniszteriumabeli kiváló munkatársait tevékeny és eredményes munkásságában nemcsak meg nem akasztotta, de sőt müködésüket minden téren előmozditotta. Kiemeljük az igazságügyminiszterium börtönügyi osztályának müködését, amely a letartóztató intézetek átalakitására, uj javitó-intézetek alapitására és a patronage-ügy minél szélesebb keretekben való fejlesztésére a legnagyobb gondot forditotta.

A birói szervezet terén szintén vannak Günther Antalnak kétségtelen érdemei. A Curia tehermentesitését czélzó törvények, amelyek kezdeményezője Oberschall Adolf volt, lehetővé tették azt, hogy legfőbb bíróságunk a hátralékok árjától megszabadult, és hogy a legfelső fokon az ügyek elintézése gyorsabbá vált.

Az alsófoku biróságok fizetésrendezésében az utóbbi két és fél esztendő szintén kétségtelen haladást mutat fel, habár a rendezés egységes konczepczió hijján rendszertelenül vitetvén keresztül, a helyzet sok tekintetben hátrányossá vált. Különösen az egyes fizetési osztályokban való előlépés ugyszólván válogatás nélkül történvén, a birói karnak gyengébb elemei kerültek vezető állásokba. Másik rendkivüli hátránya e rendszernek, hogy mig ezelőtt 26—28 éves korban a birói karba jutott a fiatalember, addig most a 36—38—40-ik életévig kell az albirói állásra várni, ami teljességgel tarthatatlan helyzet.

Kiemeljük a kinevezések tekintetében is a rendszertelenséget és a politikai befolyások érvényesülését. Nem egy esetben a kir. táblai, valamint a kir. curiai előterjesztések teljes mellőzésével olyanokat nevezett ki az igazságügyi kormány, akik a kandidáló hatóságoknál szóba sem jöttek, és ilyen outsiderek kinevezése által bizony nem egyszer érték meglepetések legfőbb bíróságunkat is. Az utóbbi két igazságügyi kormányzat sem a Curia tanácselnökeinek, sem a kir. Curia elnökének kandidálását nem respektálta, ami természetesen a helyes selectio mellőzésével járván, a kinevezések minőségét hátrányosan befolyásolta.

Általán nélkülöztük az utóbbi években a nagy konczepczióju igazságügyi programmot. Becses ugyan a régi hibáknak kijavitása és a multak mulasztásainak pótlása, azonban emellett párhuzamosan kell haladnia annak a munkának, amely a magyar igazságszolgáltatás teljes és gyökeres regenerálását czélozza. A jogi oktatástól kezdve a birói adminisztráczióig az igazságügyi szervezet, valamint polgári és bünvádi anyagi és perjog minden részében alapos reformra szorul.

Különösen sürgős volna az igazságügyi adminisztráczió egyszerüsitése és a biráknak a kezelési és adminisztrativ teendőktől való felszabaditása. Az igazságügyminiszterium egy osztálya ugyan már régebben tanulmányozza e kérdést, azonban — sajnos — a rendeletileg könnyen életbeléptethető egyszerüsitések sem nyertek megvalósulást.

Felesleges mondanunk, hogy mennyire fájlaljuk a polgári törvénykezési rendtartás tervezetének a törvényhozás munkarendjéből való leszorulását, ami kellő erély mellett meg nem történhetett volna.

Ami az uj igazságügyminisztert illeti, csupán pium desideriumként hangoztathatjuk azt az egyébként természetes óhajt, hogy az igazságügyi kormány élére ne pártpolitikus, hanem ex asse szakember kerüljön, aki ismeri a viszonyokat, a szükségleteket, az igazságügy szervezetét és személyzetét, és aki a napi politika által háttérbe szoritott pangó igazságügyünket tetterős és szakszerü vezetéssel regenerálja.

Az osztrák polgári törvénykönyv novellája.

Az a reformmozgalom, mely az osztrákok dédelgetett és pedig méltán dédelgetett kincsének, az osztrák polgári törvénykönyvnek gyökeres restaurálását vette czélba, utjának jelentős állomására érkezett. Az urakháza jogügyi bizottsága, amely a kormányjavaslat megvitatása és a ház elé terjesztendő szöveg megállapitása végett egy albizottságot küldött ki, hetven oldalra terjedő füzetben kiadta munkálkodásának eredményét.

Hogy fogalmunk legyen arról, milyen nagyszabásunak igérkezik a reform, előrebocsáthatjuk, hogy a bizottsági szöveg szerint (amelyet fejtegetéseink során b. sz.-szel fogunk jelölni) a törvény 253 §-ból fog állani, és az optk.-nak körülbelül 200 szakaszát, tehát az egésznek majd egy hetedrészét helyezi hatályon kivül, vagy változtatja meg. Uj intézményeket emel; a modern szocziális élet követelményeit sok helyütt valóra váltva iparkodik kitölteni azt a nagy mélységet, amely a XVII. század kezdetleges termelési rendszerét a jelen szocziálisabb és összefüggőbb termelési rendszerétől elválasztja.

A t. j. a szokásos bevezetésen kivül két czikkből áll. Az első czikk tartalmazza a törvény érdemi részét, a második az életbelépés idejére és módjára vonatkozik. A b. sz. követi az optk. rendszerét. Az első rész felirása: «*Személyjogi határozmányok*», az első czim *a név védelme*, amely az optk. 43. §-a helyére hasonló czimü uj czimet teremt és a névjogot kodifikálja. A második czim *a holttányilvánitási határidőket* szabályozza ujra. Az optk. szerint (24. §.) a születési évtől számitott 80 év után tiz, vagy a születési időtől függetlenül 30, vagy rendkivüli életveszély után három évi távollét alapján lehet kérni holttányilvánitást. A b. sz. evvel szemben a német polg. törvk. 14. §-ával és a magyar Tervezet 16. §-ával egybehangzólag a születéstől számitott 70 év után öt évet, avagy a magyar Tervezettel egyenlően hirevesztettség esetén a születéstől számitott 30 év után 10 évet kiván, mig a nptk. az utóbb emlitett 10 évet általános szabálynak teszi, kimondva, hogy a holttányilvánitás nem következhetik be a 34. életév elértéig; rendkivüli életveszély esetén a határidők a régiben maradnak. A hajótörés vélelmét eltérően állapitja meg a b. sz.; a hirevesztettség idejétől három évet kivánva meg, mig Tervezetünk egy évet ir elő.

A *harmadik czim* az optk.-nak a női jogokkal szemben tanusitott makacs konzervativizmusát teszi jóvá, a törvény második rész, harmadik czimével összhangban. Az optk. 591. §-a ugyanis, mint tudjuk, az egyházi szerzet tagjai, a tizennyolcz éven alóli ifjak, az esztelenek, a vakok, süketek, némák mellett a nőket is kizárta a végrendeleti tanuskodásból, az 597. §. pedig csak a kiváltságos végrendeleteknél engedte meg közremüködésöket. Ezt a modern világban anachronizmusnak mondható intézményt a javaslat megszünteti.

A második rész a családjogi határozmányokat tartalmazza. Első czim *a születés törvényességének megtámadása.* Az optk. a férjnek és a férj örököseinek adja meg a megtámadási jogot. A b. sz. 8. §-a kiegésziti ezt azzal, hogy a férj elmebetegség esetén ennek törvényes képviselőjét jogositja fel a megtámadásra. A magyar Tervezet a házassági köteléki és a házassági viszonytól függő vagyonjogi perek distinctiójának mintájára megkülönbözteti a törvényességi status-pert és az egyéb pereket, s az itélet jogerejének hasonló szabályozásával a megtámadási jogot bifurkálja. Status-pert csak a férj, vagy a *gyermek* indithat; az e perben hozott itélet *mindenkivel* szemben hatályos; a gyermek halála után status-per nem inditható, de a férj halála után a gyermek törvénytelenségétől függő jogait mindenki érvényesitheti, ha a törvényesség még a férj életében megtámadtatott. (Tervezet 189—198. §§.) A *második czim* az atyai hatalom alatt álló kiskoruakról gondoskodik és az atyai hatalom elvonásának, megszoritásának, valamint a nevelő- vagy javitóintézetbe való internálásnak eseteit szabályozza. (Tervezet 278—280. §§.) A *harmadik czim a nőknek* jogot ad gyámság és gondnokság

viselésre és rendelésre. A *negyedik* azoknak a gyermekeknek sorsáról gondoskodik, kiknek szülei házasságukat felbontották vagy megsemmisitették. A b. sz. 21. §-a a bírónak széleskörü diszkreczionárius jogot ad; a gyermekek és szülők viszonyainak mérlegelése alapján belátása szerint szabadon határozza meg, hogy a gyermekek kinél maradjanak. Mig az optk. 14. §-a szabály szerint a fiukat negyedik, lányokat hetedik évökig az anyához, azután az apához rendeli, tervezetünk hét éven alul az anyát, hét éven felül a nem vétkes szülőt, és különös figyelmet érdemlő esetekben a *gyámhatóságot* jogositja fel eltérő intézkedésre. (Tervezet 278. §.) Azt kétségkivül megállapithatjuk, hogy az osztrák novella ez irányban nagyot tágit a birói rendelkezési jogon. Az ötödik czim a *törvénytelen gyermek* sorsát rendezi. A törvénytelen gyermek sorsát illetőleg még formailag is leghumánusabb a mi Tervezetünk, amely kimondja, hogy a törvénytelen gyermek épp oly rokona anyjának és anyja rokonainak, mint a törvényes (Tervezet 243. §.); a novella megengedi az atyának a német ptk. 1723- 1725. §§. mintájára, hogy a hatóság előtt tett nyilatkozattal *nevét adja a gyermeknek.*

Az atyát a nptk. 1715. és 1716. §-aival, valamint a Tervezet 356. §-ával ugyszólván szóról-szóra egyezőleg kötelezi a szülés, hatheti fenntartás és a terhességgel járó kiadások megtéritésére.

Az osztrák javaslat 26. §-a szinte szóról-szóra ismételve a nptk. 17 16. §-át, rendeli, hogy a szülés előtt is követelhet a teherbe ejtett nő a praesumptiv apától tartást (Tervezetünk 359. §.) A *hatodik czim* a gyámtanácsi intézményt állitja fel. Mint a b. sz. 34. §-a mondja, a gyámtanácsnak feladata a bíróság számára azon tényleges viszonyokról, amelyek hatósági beavatkozást igényelnek, kimeritő és a valósággal egyező tudósitást adni, és ahol szükséges, a beavatkozásra az illetékes hatóságot felhivni; a gyámtanács szervezetének és hatáskörének ismertetését mellőzve, csak annyit jegyzünk meg, hogy annak tagjai nők is lehetnek. (B. sz. 42. §. Bővebbet Terv. Ind. I. kötet 507. és következő lap.) A *nyolczadik czim* a gyermekvédő intézetekbe felvett kiskoruak törvényes képviseletéről rendelkezik és pedig olyképpen, hogy az *az intézet vezetőségét fogja illetni* bizonyos esetekben.

A javaslat harmadik része dologi jogi intézkedéseket tartalmaz. Első czim: *tulajdonszerzés nem telekkönyvezett ingatlanokra.* Mig tervezetünk az ilynemü ingatlanokra vonatkozó dologi (tulajdon, zálog) jogszerzéshez a bekebelezés pendantja gyanánt a tényleges átadást kivánja (Terv. 65. §.), addig a novella (b. sz. 52. §.) a szerzési ügylet okmányának két tanu előtti átadását szabja elő. Elvégre különbözők lehetnek a viszonyok; az tény, hogy tervezetünk intézkedése jobban illik népünk viszonyaihoz, mint illenék a novella módozata. A *második czim* az elidegenitési és terhelési tilalmakról szól, a harmadik a szomszédjogot kodifikálja *az egyéni tulajdonjognak* az ált. nptk. 906. §-a után igazodó és Tervezetünk 582. §-ával egyező korlátozásaival, szinte szószerint egyező szövegezéssel. Az *ötödik czim* arról rendelkezik, hogy az ingatlanok felosztása minő hatással van az azokat terhelő szolgalmakra. A *hatodik* az ingatlanok határainak kiigazitásáról szól. A hetedik ismét uj intézményt honosit meg: az ugynevezett *sajátjelzálog* intézményét. (lásd részletesen Tervezet Ind. II. kötet 656. és köv. l. és ingókra: Schwarz Magánjogi fejt. 253. lap.) A sajátjelzálog intézménye abban áll, hogy szembehelyezkedve a római jogi confusióval, megengedtetik a tulajdonosnak, hogy saját ingatlanán zálogjoga legyen. Előre bekebeleztetheti a zálogjogot ingatlanára különböző helyre és összegre, és nincs kényszeritve arra, hogy ingatlanát kisebb összeggel rögtön első helyen megterhelve, későbbi hiteligényének kielégitését megnehezitse. Másrészről ha valamely már létező és bekebelezett követelést kifizet, nem a kielégitett után következő hitelező, hanem ő veszi hasznát, mert helyére mást engedhet. Végül árverésen, ha jelzáloga van az ingatlanra, nem esik el a kielégitéstől, hanem a bejegyzés sorrendjében kielégitést nyer.

A sajátjelzálog intézménye mellett felállitja a Tervezet a sorrend bekebelezését is a következő, *hetedik czimben.* (Terv. 535., 536. §§.) A *nyolczadik czim* a visszatartási jogról intézkedik. A kilenczedik czim az *épületjogot* kodifikálja. A német polgári törvénykönyv harmadik könyvének negyedik fejezete tartalmazza az «Erbbaurecht» nevezetü jogintézményt, ez adta az impulzust ugy az osztrák novella (b. sz. 93—105. §.), mint a magyar Tervezet (785. 798 §§.) «épületjog»-ának létesitésére. Az intézmény a római superficies mintájára a lakásszükségen akar enyhiteni, olyképpen, hogy megengedi az ingatlan tulajdonjogától független tulajdonjogszerzést a ráépitett épületre. A német ptk-ben foglalt hat szakasz (1012—1017) mind az osztrák javaslatban, mind a magyar Tervezetben ugyszólván egészen benne foglaltatik; a magyar Tervezet kibőviti, az osztrák javaslat még jobban kiszélesiti. Az intézmény lényege az, hogy az ingatlan megterhelhető azon dologi elidegenithető és örökithető joggal, mely szerint a tulajdonostól különböző személy a földszinen alul vagy felette épitményt emelhet. (B. sz. 93. §., nptk. 1012., magy. Terv. 785. §.) A b. sz. 95. §-a szerint az épületjog alapjául szolgáló szerződés legalább 30 és legfeljebb 70 évre szólhat. Nálunk a maximális határidő 50 év (Tervezet 788. §.) Az épületjog ellenében évi bér fizetendő, melynek mennyisége, valamint esedékességének ideje már a szerződés megkötésekor megállapitandó és ez a megállapodás *változhatlan* (ne lehessen emelni! b. sz. 95. §.). Különbözik az osztrák javaslat Tervezetünktől az irányban, hogy mig a b. sz. 101. §-a szerint az épületjog megszüntekor, mikor is az épület az ingatlan tulajdonosáévá lesz, ez, egyéb megállapodás hiányában, az épületjogosnak, az épület értékének *egynegyedét* köteles kártérités gyanánt megtériteni, addig Tervezetünk 790. §-a szerint a tulajdonos *az épitmény akkori értékét köteles megtériteni.*

Miután az osztrák javaslat az épületjogot a szolgalom egy fajának tekinti (b. sz. 103. §.), a dologi, vagy mint a mi optk-ünk mondja: «dologbani» jogok száma megszaporodott és az optk. 308. §-a ezentul ugy fog hangzani: «dologbani jogok: a birtok-, tulajdon-, a zálog-, a szolgalom-, az épületjog és az örökösödés joga».

A negyedik rész örökjogi határozmányokat tartalmaz. *Első* czime az örökségről való lemondást, *második* az irásbeli magánvégrendelet alakját szabályozza, a *harmadik* a hitbizományi helyettesités intézményét egészíti ki egy paragrafussal. A *negyedik* czimben megszünteti az optk. 716. §-ának azt a rendelkezését, mely szerint a végrendeletben oda függesztett azon záradék, hogy minden későbbi rendelkezés semmis, ha bizonyos ismertető jellel ellátva nincsen, nem akadályozza örökhagyót a végintézkedésben, de ha a jel nincs ott, korábbi akarata vétetik figyelembe. A b. sz. 113. §-a szerint az efféle záradék semmis és oda nem irottnak tekintendő.

Érdekes, hogy az örökjogi kormányjavaslatok, amelyek a törvényes öröklés korlátolásával a közöröklést (államöröklés) akarják kiterjeszteni, egy sorsban részesültek Németországban és Ausztriában.

A kormányjavaslat már a negyedik parentelát ki akarta zárni az örökjogból a fiskus javára (nagyszülő szülei = szépszülők és ezek leszármazói), de a bizottsági szöveg ezt nem hagyta helyben (ötödik czim) és csak az ötödik és hatodik parentelát törülte, ugy hogy a b. sz. szerint a törvényi öröklés olyan határok között mozog, mint a mi tervezetünk szerint, azzal a különbséggel, hogy a mi tervezetünk a negyedik parentelát ketté osztja (1808—1809. §§.). A terve-

zett szabályozás mindenesetre haladás a nptk. 1529. §-a szerinti végnélküli öröklési joggal szemben, amely nem is tarthatja fenn sokáig magát.

A *hatodik czim* a törvénytelen gyermek öröklési jogát rendezi. Mig az optk. 754. §-a csak az anya után adott a törvénytelen gyermeknek öröklési jogot, addig a b. sz. 118. §-a az anya rokonaira is kiterjeszti ezt. A mi Tervezetünk 343. §-a a törvénytelen gyermek helyzetét anyjával és anyja rokonaival szemben azonositva, módot nyujt a Tervezet örökjogi részének, hogy a törvénytelen gyermekről egyenesen sehol sem intézkedjék, tehát formailag még jobban éri el az optk. által szándékolt czélt; jobban, mint a nptk. 1589. §-ának kissé keményen hangzó utolsó bekezdése: «a törvénytelen gyermek és atyja nem tekintetnek rokonoknak.» A *hetedik czim* a tulélő házastárs öröklési jogát szabályozza olyképpen, hogy az örökhagyó gyermekei mellett az örökség egy negyedrészét, az első parentelával vagy a nagyatyával szemben a hagyaték felét igényelheti. A b. sz. 124. §-a az optk. 762. §-ában felsorolt kötelesrészre jogosultak sorát (gyermek, ezek hiányában szülő) megtoldja, illetőleg ezek közé szurja a házastársat (nptk. 2303. §.), és a nptk. fentebb idézett szakaszával egybehangzóan a következő szakaszban felét rendeli annak, amit törvényes örökrész fejében kapnának. Nálunk a Tervezet 1954. §-a szerint a házastársat a hagyaték felének haszonélvezete illeti kötelesrészül.

Az ötödik rész *kötelmi jogi határozmányokat* foglal magában. Első czim *a dijtüzés*. Alapjául az uj intézménynek a nptk. II. könyv 9. czimben szabályozott «Auslobung» szolgál, amely ott sokkal részletesebben ki van dolgozva. (Tervezet 1651—1658. §.)

Nagyfontosságu szabályok vannak ugy az elmélet, mint a gyakorlat szempontjából a *második czimben* elhelyezve, melynek czime «Általános határozmányok az akaratnyilvánitások és szerződések tekintetében». Ami a szerződések megkötését, nevezetesen pedig az ajánlat elfogadását illeti, meghatározott idő hiányában a jelenlevők között azonnal meg kell az elfogadásnak történnie (nptk. 147. §.; magy. keresk. törv. 314. §. II.; Tervezet 935. §.; b. sz. 1408. §.); ugyane szakaszok a távbeszélő ulján történt szerződéskötést a jelenlevők köztivel azonositják. A távollevők közt az ajánlat addig marad kötelező, amig a válasz rendes időben való elküldése mellett annak megérkezése várható. Ha az elfogadás későn érkezik, de az ajánlattevő tudomást szerzett vagy szerezhetett volna arról, hogy az elfogadási nyilatkozat kellő időben elküldetett, és azonnal nem értesiti a másik felet a visszalépéséről, a szerződés az elfogadás késése daczára megkötöttnek tekintetik (b. sz. 143. §.; nptk. 149. §.); a novella e paragrafusa helyesebben van szövegezve és megoldja a kereskedelmi törvényünk 315. §. II. és 318. §. által nyitva hagyott problémát. A b. sz. 157. §-a méltán megérdemli figyelmünket. Az optk. 879. §-át revideálja, amely a turpis causa szerződések közül egyiket-másikat felsorol. Nem az az érdekes benne, amit felsorol, hanem amit kihagy. Az optk. 879. szakasza szerint érvénytelen volt e czimen: «1. a házasságkötési alkuszdijak kikötése; 2. ha sebész vagy bármiféle orvos a gyógyitás elvállalásáért a betegtől; vagy 3. ha az ügyvéd valami per elvállalásáért valami jutalmat köt ki avagy valamely rábizott peres ügyet magához vált; 4. ha valamely örökség, vagy hagyomány, mely valakitől váratik, még annak életében elidegenittetik.» A novella ezek közül csak az elsőt, a harmadik pont második mondatát és a negyedik pontot tartja fenn, elhagyva a honoráriusok dijkikötésének érvénytelenségét, ellenben hozzá füzi az uzsoraparagrafust (majdnem megegyező Tervezet 957. §.).

Haladás a b. sz. 198. §-a is, mely szerint a tiltott játék czéljára nyujtott kölcsön nem követelhető (naturálobligáczió). A mi Tervezetünk (Indokok: III. kötet 101.) tartózkodott ily szabály felállitásától, «mert az sok esetben méltánytalan s a jogérzetet sértő eredményre vezethet», viszont gondoskodott arról, hogy az absztrakt jogügyletek formájába bujtatott játékkövetelés érvényesithető legyen (960—961. §.).

A szerződések külső alakjáról intézkedik a b. sz. 164. §-a, többek között azt mondván, hogy a sajátkezü aláirás mechanikus módon való előállitása ott tekintetik érvényesnek, ahol a forgalom elismeri.

A teljesitési határidők számitása tekintetében a b. sz. 166. §-a ugy rendelkezik, mint kereskedelmi törvényünk 223. §., valamint a nptk. 187., 188. és 189. §§. Mivel ez a rendelkezés jogunkban is ismeretes, a bővebb részletezést mellőzzük. Fontos a b. sz. 168. §-ának rendelkezése is a teljesitési hely tekintetében. Ez éppugy, mint a Tervezet 1111. és köv. §§. a nptk. 269., 270. §-t követik. Általános szabály, hogy a teljesitésnek az adós lakhelyén kell történnie, «pénzfizetésre kötelezett adós a *pénzt*» (Terv. 1113. §.; «Geldzahlungen hat der Schuldner» b. sz. 905. §.; «Geld hat der Schuldner» nptk. 270. §.) «a hitelező lakhelyére köteles küldeni»; *minden tekintet nélkül arra, hogy a kötelezettség kölcsönből vagy más ügyletből származik.*»

A novella 170. §-ában a szerződések értelmezési szabályát megállapitva letér a Willensdogma utjáról, midőn azt mondja, hogy a biró ne kövesse a szavak betüszerinti értelmét, hanem a felek akaratát kutassa, és ugy magyarázza a szerződést, *amint a tisztességes forgalom azt érti.* Ez már más, mint kereskedelmi törvényünk 265. §-a «nem annyira a szavak betüszerinti értelme, mint inkább a felek akarata szolgál irányadóul»; és helyesebben fogalmazva azt tartalmazza, amit a kereskedelmi törvény 266. §-a akar mondani (a szerződés szavai közönséges értelemben veendők, kivéve, ha az érdekelt felek azt igazolják, hogy a használt kifejezésnek a kereskedelmi forgalomban elfogadott más értelmet tulajdonitottak), mert a b. sz. szerint a biró azonnal a forgalomban elfogadott jelentést fogja kutatni, és csak ha az érdekeltek igazolják, fog annak más — esetleg közönséges — értelmet tulajdonitani.

E rész többi czimei egyes kötelemkeletkezési alapokat tárgyalnak részletesen. A 4. czim a harmadik személyek javára szóló szerződéseket szabályozza. Az ötödik czimben a novella kimondja azon, gyakorlatunkban is elfogadott elvet, hogy kétoldalu szerződéseknél (KT. 335. §.), az, aki az előre teljesitésre van kötelezve, a viszonteljesités eszközléséig, illetőleg biztositásáig saját teljesitését megtagadhatja, ha ez a másik fél rossz anyagi viszonyai miatt veszélyeztetve van, és a veszélyt a szerződéskötés idején nem ismerte, vagy kellő gondosság mellett nem ismerhette. (Ugyanez Tervezetünk 1159. §-a; ha a vagyonrosszabbodás a szerződés megkötése után állott be», nptk. 321. §.)

A hatodik czim a szavatosságról szól. A hetedik a receptum cauponum-ot szabályozza (Gastaufnahme; nptk. II. könyv 13. czim: Einbringung von Sachen bei Gastwirthen; Tervezet 1788. §.). Az intézmény alapjául a nptk. szolgál. Különbség van a kártérités kizárásának esetei között. A novella szerint, «hacsak nem bizonyitja, hogy a kárt sem ő, sem emberei, *sem idegen, a házban ki-bejáró (megforduló) emberek okozták*»; német: «ha a kárt a vendég, a vendég kisérője, vagy akit magánál tartott, okozta»; magyar Tervezet: «ha csak nem bizonyitja, hogy a kár oly körülményből ered, amelyért sem őt, sem háznépét és embereit felelősség nem terheli.» Amint látjuk, legszigorubb az osztrák javaslat, pozitiv formában körülbelül ugyanezt mondja a német, mig a magyar Tervezet meghatározása kissé bizonytalan.

Van más különbség is. Ugy a b. sz., mint a nptk. a kártéritési kötelezettséget limitálja 1000 kor., illetőleg 1000 márkáig; ezenfelül a fogadós csak akkor tartozik felelősség-

gel, ha a tárgyak értéke előre jeleztetett. A magyar Tervezet a kártérítést nem limitálja. A kártérítési felelősség kizárása mindhárom forrás szerint semmis.

A novella ezen része hathatós ujitás az optk. 970. §-ával szemben, mely a receptum cauponum-ra a letét elveit alkalmazta.

Az egész novellának talán legkiemelkedőbb része a kilenczedik czim, amely a munka és a mü — (Tervezetünk terminologiája szerint vállalkozási) szerződést negyven szakaszban szabályozza.

A bér a munka teljesitése után követelhető egyéb megállapodás hiányában, de legkésőbb minden hó végén. A darabszámra dolgozók a munka befejezése előtt is előleget követelhetnek. A munkás igénye fenmarad, ha tizennégy napi munkateljesités után baleset vagy betegségnél fogva munkaképtelenné lesz (egy hónapi időtartamra). Ha a munkás kész a teljesitésre, és a munkaadó hibájából a munka nem teljesithető, igénye a bérre sértetlen marad. Az öt évnél hosszabb időre kötött szerződések az öt év elmultával hat hónapi felmondási idővel felbonthatók. Általában, ha a munka magasabb rendü, három hónap után, tekintet nélkül a dijazásra, négyheti a felmondási idő; más minden esetben legkevesebb tizennégy nap. A felmondási időnek mindkét félre nézve egyenlőnek kell lenni; ha különbözőt kötnek ki, mindkét félre nézve a hosszabb lesz irányadó. A munkaadó a felmondási idő után köteles a munkásnak időt engedni uj hely keresésére; köteles a házába fogadott munkást olyképpen tartani, hogy az egészsége, erkölcse és vallásos érzelmei hátrányt ne szenvedjenek. Érdekes a szolgálati bizonyitványokról szóló szakasz: «a munka értékéről a bizonyitványban csak oly nyilatkozatok tehetők, amelyek a munkásra nézve *kedvezők*»; ez több, mint amit a nptk. 630. §-a és ennek nyomán Tervezetünk 1624. §-a meg mert tenni. Hozzájárul ehhez még egy elég radikális intézkedés: «a munkás munkaadója őrizetében lévő bizonyitványait tőle *bármikor* kikérheti!»

A *tizedik czim az utalványról* szól. Mig a nptk. 783. §-a tervezeteink 1752. §-ával egyezően csak az irásbeli utalványozást szabályozza, addig a b. sz. 217. §-a általános szabályozást foglal magában az utalvány összes alakjaira nézve.

A *tizenegyedik* czim az adósságvállalás két német különbözteti meg a római tradicziók nyomán, nevezetesen a «*teljesitéselvállalás*»-t «*(Erfüllungsübernahme)*», amely az elvállalót csak az adóssal szemben kötelezi arra, hogy ennek egy harmadik személylyel szemben fennálló kötelezettségét teljesitse és a tulajdonképeni *adósságátvállalást («Schuldübernahme»)*, melynek hatásakép az elvállaló a hitelező hozzájárulásával az adós helyébe lép. E hozzájárulásig és ennek hiányában a teljesitéselvállalás adósságelvállalásnak tekintetik.

A novellajavaslat 227. §-a, amely az adósságok átszállását szabályozza vagyon vagy üzletátruházás esetén, szerény nézetünk szerint ép oly szerencsétlenül van megfogalmazva, mint a KT. 20. §-a. «*Aki valami vagyont vagy üzletet az aktivumokkal és passivumokkal együtt átvesz, a hitelezőknek közvetlenül felel azon időponttól fogva, midőn az átvételről a hitelezők értesittetnek, illetőleg miután az nyilvánosságra hozatik; emellett az eredeti adóssal szemben fennálló igényeik érintetlenül maradnak*». Ez a szakasz igazán falra hányt borsó. Hátha csak az aktivumokat veszi át?

E rész utolsó czime a kártérítési jogról szól. Kártérítést lehet akkor is követelni, ha valaki jogát tisztán azon czélból gyakorolja, hogy másnak ártson vele. Egyes kártérítési alapok: A b. sz. 1320. §-a nem tekint el az optk. 1320. §-a által *állatok* által okozott sérüléseknél a kártérítési jog keletkezésének előfeltételéül szolgáló s az állat tartójának személyében megkivánt vétkességtől, de a bizonyitási terhet az állat tartójára háritja, a schweizi kötelmi jogi törvényhez hasonlóan; evvel szemben a magyar tervezet a nptk. 833. §-a nyomán az állat tartóját feltétlenül felelőssé teszi.

A következő paragrafus a nemi közösülés bizonyos eseteiben nyujtandó kártérítésről szól. A javaslat szövege szóról-szóra egyezik a nptk. 825. §-ával, csak abban különbözik, hogy nemcsak a szenvedett kárt, hanem az elmaradt hasznot is megtériteni rendeli. A magyar tervezet e ponton eltér ugy a német törvénytől, mint az osztrák javaslattól. A tervezet csak *tehetbe ejtés* esetén és akkor, ha ez munka- vagy keresetképtelenséget idéz elő, avagy ha a tehetbe ejtő a nő jegyese volt, ad kártérítést. (358. §.) A német törvény és az osztrák jav. már a *közösülés* alapján ad kártérítést, ha az csábitás, fenyegetés következtében vagy bizonyos függőségi viszony kihasználásával történt.

Figyelemre méltó a becsületsértés alapján követelhető kártérités. (244. §.) A sértett a tényleges kár és az elmaradt haszon megtérítését, vagy teljes elégtételt követelhet. Ugyanez áll, ha valaki a valósággal ellenkező oly tényeket állit vagy terjeszt, amelyek alkalmasak arra, hogy a másiknak hitelét, az üzletét vagy előmenetelét megrontsák. Ily esetekben a nyilvánosság előtti visszavonás is követelhető.

A javaslat *utolsó, hatodik része* az elévülési és a törvényes határidőket szabályozza ujra. A nptk. rövid hathónapos elévülési idejével szemben általában fentartja a hároméves elévülési időt.

A reformmunkálat az osztrák jogélet három hiányosságát van hivatva betölteni és az összes intézkedések ehhez képest háromféle czélt szolgálnak. Először jól akarja megcsinálni, amit az optk. már annak idejében rosszul csinált meg; másodszor jól akarja megcsinálni az, amit az optk. jól csinált meg, de az idő folyása és a változott viszonyok rosszá tettek; harmadszor intézkedni akar oly tereken, amelyeket az optk. nem is látott. E két utóbbi irány adja a javaslat legnagyobb részét és egyuttal jellegét is. A nő, a törvénytelen gyermek helyzete mennyit változik e javaslatban, mert rég megváltozott az életben. Még nagyobb, bár talán nehezebben észrevehető a változás az egyéniségnek a közhöz, más szóval az individualizmusnak a szoczializmushoz való viszonyát illetőleg. Ahol tulajdonjogról van szó, ott a tulajdonjog korlátozását látjuk a köz érdekében, a szerződési jog tere hatalmasan csökkent, cogens jogszabályok rendezik a törvénytelen gyermeknek atyjához, a vendégnek a fogadóshoz, a munkásnak a munkaadóhoz való viszonyát számos irányban, amelyekben az «egyéni szabadság» megkötését még ötven évvel ezelőtt perhorreszkálták volna. Bár az egyéni öröklési jog korlátozása nem oly erős, mint azt a kormányjavaslat kontemplálta, a közöröklés mindinkább előtérbe lép.

Ránk magyarokra két oknál fogva bir különös érdekkel ez a javaslat. Az egyik, hogy az ott rendezett viszonyok egy részét illetőleg birónságunk oly gyakorlatot folytat, mely ugy a jogászi követelményeknek, mint a humanizmusnak megfelel; a másik, hogy e javaslatban is — miként Tervezetünkben — tekintélyes számban vannak oly részek, amelyek a legujabb kor leghatalmasabb törvényhozási munkájából a nptk.-ből szóról-szóra vannak átvéve. *Notabene.*

Levéltári adalékok Pestvármegye XIX. századeleji gyakorlatához.

Egyuttal adalék a magyar nemzet történelméhez.

Az 1831-iki országgyülésen *Balogh* és *Borsiczky* nem tudták a rendeket arra birni, hogy a Lengyelországba tört *Diébices* visszaverésére szükséges magyar haderőt megszavazzák. De a nemzet többsége a lengyelek pártján volt.

Ekkor történt, hogy «*Perczel Móricz nevü ifju*» (a későbbi generális) — Pestvármegye levéltárában 1838. eszt. 52. sz. a. ör-

zött iratok tanuságaként — az 5. sz. pattantyus (= tüzér) ezred kaszárnyájának udvarába hatolván, *Günther Antal, Bartl János, Égler, Holländer, Zeithaaber, Valber, Zeiler* és *Fábry* nevü pattantyusokat arra szólitotta föl, hogy többedmagukkal a szorongatott lengyel szabadság védelmére keljenek.

Terve dugába dőlt, amennyiben az ezredes, tetten érvén, legott a kaszárnyában letartóztatta, Pestmegyét pedig aziránt kéreste meg, tartana a fenforogni látszó bünszövetség szálainak kipuhatolását czélzó házkutatást.

Pest vármegye *Zlinszky János* közp. főszolgabirót és esküdtjét bizza meg a házkutatással, mely nemleges eredményre vezetett, amennyiben találtak ugyan nála iratokat, de ezek alapján a bünszövetség nem volt megállapitható.

Pest vármegye a szolgabirót kiküldő végzéssel egyidejüleg felszólitotta az ezredkormányt, hogy a törvényből meritett czim nélkül, tehát jogtalanul letartóztatott *Perczelt* azonnal helyezze szabadlábra.

Az ezredkormány — amint ezt a megyének küldött átiratában kifejté — azért kénytelen *Perczelt* tovább is fogva tartani, mert az iratokat a hadi főkormányszékhez küldte fel. Ez a «németcopfosság» egy csapásra hozza ki a rendeket eddig observált béketürésükből és most már a nádorispán ur őfenségétől azt kivánják, hogy «a törvénytelenségre törvénytelenséget halmozó hadi kormányt hathatósan improbálván, a kebelükbeli nemes ifjunak azonnali szabadlábra helyezését eszközölje ki.»

A nádor — első neje, Alexandra Pavlovna után k. b. 400 ezer korona évi járulékot huzván a czártól — ugy látszik csak immel-ámmal tesz eleget a megyéjebeli megkeresésnek, amennyiben *Perczelt* átkisérik ugyan a megyéhez, de rabként (az iratok közt elfekszik *József* nádor levele és *Perczel* benevoluma).

Nyáry Pál vicefiskális inditványához képest, a szentiványhavi közgyülés tüstént szabadlábra helyezi a közgyülési teremben megjelent ifjut, akit a termet zsufolásig megtöltő közönség addig nem látott-hallott lelkesedéssel üdvözölt. Egyuttal meghagyták *Nyáry Pálnak*, hogy a *Perczel*-ügy iratait azonnal áttanulmányozván, még ezen közgyülésnek tegye meg véleményes jelentését. Ezenkivül a Helytartótanácstól, mint dirigens dicastericiumtól elégtételt kérnek; harmadik végzésökben pedig a királyt «jobbágyi alázatossággal» arra figyelmeztetni rendelik, hogy a nemzet konstitutiójánál fogva elválhatlan ugyan a fejedelemtől, de a trónust csak a törvényes szabadságok sértetlen megmaradása teszi rendithetlenné; miért is kérik a felséget, hogy a törvénytelenül eljárt «katonai individuum»-ot büntettesse meg.

Kevéssel utóbb *Nyáry Pál* véleményes jelentésében azt terjesztette a rendek elé, hogy *Perczel* lakásán fegyverek nem találtatván, a pattantyusok által küldött iratok tanuságaként pedig a vád érdektelen személy benevolumával nem lévén támogatható: mondják ki, hogy inactionationak helye nincs.

Inditványát * — és pedig alkalmasint egyhangulag — fogadták.

Ifj. Dombováry Géza.

Magánjogi igény a büntető biró előtt.

A bünvádi eljárás során a magánjogi igény fenforgásának megállapitása történhetik vagy hivatalból vagy kérelemre.

Hivatalból akkor történik, ha megállapitása a büntető törvények helyes alkalmazása végett szükséges. A kérelemre pedig az 1896 : XXXIII. tcz. 5. §-a adja meg az alapot.

Miért van azonban, hogy a gyakorlatban olyan sokszor találkozunk büntető itéletekkel, melyek a sértettet vagy a magánfelet polgári perutra utasitják? Hiszen elég gyakran fordul elő, hogy a büntetendő cselekmény minősitése miatt a 486. §. értelmében kötelesek a bíróságok a kárt megállapitani; miért esik ki a büntető itélkezés keretéből az igénynek a sértett fél érdeke miatti érvényesitése? Miért van, hogy a büntető bíróságok az esetek 90%-ában polgári utra terelik az igénylőt? Erre feleletként az itéletek indokolása többnyire az 5. §. egyik pontját adja meg, hogy t. i. a magánjogi követelést polgári bíróság dönti el akkor, ha az igény tisztábahozása a bünvádi eljárás befejezését *jelentékenyen késlelteté*. Már pedig éppen ez a felelet nem kielégitő, mert az esetek tulnyomó nagy számában az eljárás késleltetéséről nincs szó.

A kárigény megállapitása a bünösség kérdésével párhuzamosan igen szépen megoldható. Vonatkozik ez különösen a kézzelfogható, evidens kártéritési igények elbirálására, mire nézve a bünvádi perrend intencziója éppen nem az, hogy a büntetőbíróságok válláról e kérdés megoldását levegye. Legfeljebb azt lehet mondani, hogy csak a bonyolult természetü, nehéz magánjogi eseteket akarta eliminálni a bünper keretéből.

Az 5. §. szószerinti értelmezése is azt mutatja, hogy csak a *jelentékenyen* késleltető igények kiküszöböléséről van szó.

A törvénynek a szándéka egyenesen az volt, hogy minden, a büntetendő cselekmény által előidézett kárnak, a lehetőség határai között, megitéléséről gondoskodás történjék. Máskülönben miért mondaná a BP. 51. §-a, hogy a magánfélnek joga van a terhelt bünösségének és a magánjogi igények bizonyitására szolgáló adatokat a kir. ügyészségnek, illetőleg a bíróságnak bemutatni, továbbá, hogy a főtárgyaláson a magánfél abban a mértékben, melyben ez a magánjogi igény érvényesitéséhez szükséges, inditványokat tehet, valamint a tanukhoz és szakértőkhöz kérdéseket intézhet? Ezt a jogot a törvény nyilván azért adta a magánfélnek, hogy a lehető legteljesebben érvényesithesse magánjogi igényét a büntető biró előtt.

A magánfélre nézve egyedül ez bir fontossággal és ez az oka annak is, hogy a kir. tábla még a vádlott halála után is vizsgálat alá veheti az elsőbirói itéletnek magánjogi igényre vonatkozó részét.

Gyakran látjuk, hogy a büntető bíróságok a legcsekélyebb kárigénynek az elbirálásától is huzódnak, pedig a bünösség kimondása esetén a sértett fél bizonyitékai alapján igen könnyen elbirálhatnák ezt. A polgári utra való utasitás igen hátrányos ugy a sértettre, magánfélre, mint a terheltre nézve. Az előbbire azért, mert csak sokkal később, hónapok multán jut abba a helyzetbe, hogy czivilis itéletet nyerjen; a terheltre pedig azért, mert felesleges költségei támadnak a polgári perben.

A büntető törvénykönyvek speciális szakaszai, mint a 334., 356., 380. és 402., de az ember élete elleni büncselekmények (292. §.) is szükségessé teszik, hogy a konkrét esetben a büntető bíróság ezzel a kérdéssel is foglalkozzék, mert a büntetés természetes konzekvenciája, hogy a hivatkozott büntetendő cselekményekkel összefüggő gazdasági érdeksérelem is megtorlást nyerjen.

Dr. Lévai Tibor
ügyvéd.

* 4947/37.; 2070/31.; 52/32.

Különfélék.

— **A bíróságok túlterhelése** mind nagyobb mérveket ölt. Budapesten hathónapos határidők divatoznak és a biráknak szemrehányást tenni mégsem lehet, mert igy is a minőség rovására megy az a rohamos munka, melyet a birák egy része végezni kénytelen.

3000—3500 sommás pert egy-egy járásbiró éppugy képtelen jól elintézni, mint amiként 20,000 váltóügyszámot nem intézhet el kellő gonddal egy-egy törvényszéki váltóreferens.

Az igazságügyi adminisztrácziót nagy felelősség terheli e lehetetlen állapotok türése körül.

— **A szakértők** régesrégi témájáról ir a lövőpetrii eset alkalmából Illés Károly a Budapesti Hirlapban. Többek közt a következőket irja:

Gyakran tapasztaljuk, hogy a törvényszéki orvos — tulajdonképpeni hivatását félreismerve — a vádképviselet szervének tartja magát, a kinek föladata az, hogy a királyi ügyész álláspontját erősitse. Már a tárgyi jelenségek megállapitásánál is a vádlottra nézve kedvezőtlenebb véleményt nyilvánitják, e mellett pedig rendszerint kiterjeszkednek arra is, ami már éppen nem tartozik hatáskörükhöz, hogy elkövette-e vádlott a terhére rótt cselekményt.

Ezzel szemben az ellenőrző-szakértő mindkét irányban éppen az ellenkező fölfogást szokta vitatni; ami azonban már csak természetes következménye annak az egyoldalu álláspontnak, melyet a törvényszéki orvos képvisel.

Az orvosok ez egyoldalu viselkedésének csattanós példáját látjuk a lövőpetrii esetben. Két törvényszéki orvos határozottan állitotta, hogy az elhunyt halálát tömitett karbolsavmérgezés okozta s hogy ezt a mérget a férj adta be nejének, ki azt, mint

hisztérikus nőt, könnyen szuggerálhatta az iránt, hogy e kellemetlen és undorító maró folyadékot orvosszerként bevegye.

Az ellenőrző szakértő szerint ki van zárva, hogy tömített karbolsav jutott a testbe. Meggyőző adatokkal bizonyitotta, hogy az elhalt csak higitott karbolt ihatott. Ezt pedig maga is megtehette öngyilkos-szándékból vagy valamely kuruzsló ajánlatára soványító kura gyanánt. Arról, hogy ezt a halált hozó italt a férj adta volna be nejének, ez a szakértő nem beszélt.

De habár e szerint a kérdéses esetben nem érvényesült is a hivatalos szakértők egyoldalu állásfoglalása és hatáskörüket tulhaladó kijelentése: az ilyen orvosszakértői viselkedésben még sem nyugodhatunk meg. Mert ha általában és más esetekben is ezt az eljárást követik, ami pedig rendszerint igy történik: ez egyértelmü azzal, hogy az itéletmondás a birák és különösen az esküdtek kezéből a szakértők kezébe megy át.

Már kiemeltem, hogy a jogtudó birák is, sokszor talán csak kényelemből, nagy sulyt vetnek a szakértő véleményére, legyen az irás- vagy könyvszakértő, avagy orvosszakértő. Sok esetben csupán a szakértői vélemény alapján mondják ki vádlott bünösségét, holott e vélemény az erősebb birálatot talán ki sem állja. Csak természetes tehát, hogy az esküdtek még kevésbbé tudják magukat függetleniteni a szakértővel szemben, ha ez tullépve saját hatáskörét, arról is nyilatkozik, hogy ki követte el, igy különösen, hogy vádlott követte-e el a vád tárgyává tett bünös cselekményt.

Az igazságszolgáltatás nagy érdeke követeli, hogy a birák és esküdtek ilyen szakértői szuggestiónak kitéve ne legyenek.

A szakértő ne ártsa magát olyan dologba, amely összefügg ugyan az általa észlelt tárgyi jelenséggel, de amely már nem rá, hanem az itélő bíróságra tartozik.

Ha a szakértők a határt megtartják: akkor önként megszünnek vagy csak ritkán fognak fölmerülni azok a bántó ellentétek, amelyek a hivatalos és az ellenőrző szakértők között főleg amiatt szoktak előállani, mert az egyik a vád, a másik a védelem érdekeinek képviseletét tartja hivatásának.

A hiba ott kezdődik, hogy a hivatalos szakértő egyoldaluan fogja föl állását. Amint ez megszünik és ha az ellenőrző szakértő teljesen tárgyilagos véleményt lát maga előtt: ekkor az utóbbi is önkéntelenül arra a térre lép, amelyen az anyagi igazság érvényrejuttatása keresendő.

Hogy a szakértők e téren megmaradjanak, illetőleg e térre szoritkozva folytassák müködésüket: ezt minden törvényes intézkedés nélkül előidézheti maga a bíróság az által, ha ugy teszi föl a kérdéseket, hogy erre a szakértők csak tárgyilagosan felelhessenek.

— **A magyar birói gyakorlat** német nyelvü ismertetése czéljából *dr. Hegedüs Oszkár* budapesti ügyvéd *Ungarische Judikatur* czimü, évenként megjelenő füzetes vállalatot inditott meg. Különösen az Ausztriával való forgalmunkban gyakorlati esetek közlését fogja ez a vállalat kultiválni. Kiadja a Manz-féle könyvkereskedés Bécsben. Az első füzet ára 1 K 50 f.

— **A magyar magánjog vezérfonala.** Irta: *dr. Katona Mór* egyetemi tanár. E munka harmadik kiadásban hagyta el most a sajtót, javitott és néhány szakaszszal bővitett alakban. Megjelent a «*Tudományos Zsebkönyvtár*» 31/34*a.* számaként, ára kötve 3 K.

— **Értekezések az ipari jogvédelem köréből.** Az ilyen czim alatt *dr. Fazekas Oszkár* által meginditott füzetes vállalat V. füzetében a következő két dolgozat jelent meg. *Kayser Szilárd:* Főudvarnagyi biráskodás szabadalmi ügyekben. *Liebmann Ernő:* Monopolium-szabadalmak.

— **A korlátozott beszámithatóság a magánjogban.** Ezen czim alatt dr. Friedmann Ernőnek az országos elmeorvosi értekezleten tartott és lapunkban is közölt előadása különlenyomatban jelent meg.

— **Kérdés.** A kir. ügyész vádat emel A. ellen az 1908. évi XXXVI. tcz. 45. §-ának 3. pontja (Büntető-Novella) szerint minősülő keritės büntette miatt azért, mert A. állitólag Boszniába, tehát külföldre akarta szállitani az általa keritett nőket. Minthogy a törvény fenti szakasza a külföldre való szállitást teszi meg a legsulyosabb minősitő körülménynek, ennélfogva jelen esetben nagy fontossággal bir annak eldöntése, *hogy Bosznia jelenleg külföld-e*, mert a büncselekmény az annektálás után követtetett el.

Kérdés, hogy a kifejlődött gyakorlat *külföldnek minősiti-e Boszniát* a fenti szempontból, vagyis a novella 45. §-ának 3. pontja szempontjából?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A munkaalkalom megnehezitése kártérítési alapul szolgál.** Felperes J. M. tizenhárom éven keresztül dolgozott K. N. & Cie gépgyárában, 36 K hetibért kapott. 1908 julius 1-én a gyár munkásai a gyárvezetőségnek egy memorandumot nyujtottak át, amelyben a munkafeltételek javitását kérték. Két napra rá felperes beszélgetés közben azt mondta a gyár egy hivatalnokának, hogy ő egész meg van elégedve a helyzetével; ezt meghallották T. és R. munkástársai és egy julius 18-án tartott munkásgyülésen, amelyen a gyár ajánlatát is megvitatták, szóvá tették ezt a kijelentést is. Másnap délelőtt felperes ezért a két fent emlitett munkást kérdőre vonta; szóváltás kerekedett, s a gyártulajdonos választotta őket széjjel. T. és R. munkásokat még aznap elbocsájtották a gyár szolgálatából. Erre a munkások gyülést tartottak, és alperest, mint bizalmi férfit bizták meg azzal, hogy a két munkás visszavétele iránt közbenjárjon. A bérkérdést is elintézték s a gyáros egyiküket, R.-t fel is vette 14 nap mulva. Felperes azt állitja, hogy N., a gyártulajdonos, alperes kivánságára, és pedig azon nyilatkozatára bocsátotta el őt, hogy a munkástársai «csak szervezett munkással dolgoznak», és alperes azon esetre, ha felperest el nem bocsátaná a szolgálatból sztrájkkal fenyegetődzött. Ennek alapján kártérítést követel 20 heti munkamulasztásért (amig a villanyos-társaságnál helyet nem kapott). Alperes kijelenti, hogy ő az elbocsátott két munkás visszavétele iránt járt el a gyárosnál, és nem kivánta felperes elbocsátását, hanem N., a gyártulajdonos, jelentette ki neki, hogy ő nemcsak a két eltávolitott munkást nem fogadja vissza, hanem még felperest is kidobja, amiért botrányt okozott.

Ugy az első-, mint a másod- és harmadfokon itélő bíróság a keresetet elutasitja.

A legfelsőbb bíróság itéletében többek között kijelenti: «*hogy a munkaalkalom megnehezitését feltétlenül el kell ismerni kártérítési alap gyanánt*»; jelen esetben azért nincs helye kártérítésnek, mert alperes nem akadályozta felperest a munkakeresésben.

— **A város köteles az utczákat rendesen megvilágitani.** A düsseldorfi tartományi bíróság kerületéhez tartozó egy községben egy utczát nyitottak. Két önálló vállalkozó mellett a város közönsége harmadiknak vett részt a vállalatban. Felperes a járda széléről féllábával egy megvilágitatlan gödörbe lépett és kitörte a bokáját; a város közönségét ugy az első-, mint a másodfoku bíróság kártérítésre itélte. A tartományi bíróság itéletének indokolása a következő:

«A várost, mint az utépitési munkálatok vállalkozóját nem terhelte kötelezettség, hogy azt a helyet, ahol a baleset történt, megvilágitsa, mert az a munka, amely az épitési terv szerint az ő resszortjához tartozott, már be volt fejezve. *De köteles lett volna megvilágitani, mint az utczáknak tulajdonosa.* Az a körülmény, hogy ezen az uton fontos változások történtek, hogy az utczatesten mindenféle épitési anyagok voltak felhalmozva, már magában véve mindenképpen szükségessé tette, hogy a forgalom biztonsága érdekében az uttest kellő módon megvilágittassék. Igaz, hogy a város nem maga világitotta az épités alatt levő utczát, hanem a vállalkozóra bizta, de ez esetben is köteles lett volna a forgalomban megkivánható gondossággal azt ellenőrizni. A német polgári törvénykönyv 823. §-a alapján kártérítési alapul szolgál az a tény, ha a város képviseletére jogositott személy vétkes magatartásával valakinek *kárt okoz.*» (Oberlandesgericht Düsseldorf, 1908 deczember 10.)

— **Mi ütközik a jó erkölcsökbe?** Alperesnő, miután üzleti összeköttetéseit felperessel megszakitotta, egy más czéggel lépett üzleti kapcsolatba; egyszersmind összes üzletfeleit felszólitotta, hogy összes bevásárlásaikat ezentul. felperesnél ne eszközöljék, különben ő nem fog velük többé üzletet kötni. A német birodalmi legfőbb törvényszék itélete szerint a kereskedelmi forgalomban az üzletembereket megilleti az a jog, hogy ily fajta cselekmények által üzletmenetüket megerősitsék. Igaz ugyan, hogy azon motivumok közé, amelyek alperesnőt cselekedetére inditották, a bosszuvágy is kétségtelenül szerepelt, de egy jogilag megengedett cselekvény, eredjen az bármiféle indulatból

mindig megengedettt cselekmény marad és nem ütközik jogilag a jó erkölcsökbe.

— **Kölcsönösen biztositott viszonosság.** Az itéletek tekintetében, eltekintve a hágai és berni egyezmények eseteitől, az államok rendszerint azon álláspontra helyezkednek, hogy azokat csak a viszonosság feltétele mellett hajtják végre. Igy van ez nálunk is a végrehajtási törvény 3. §-a szerint. Az államok a viszonosság bizonyitásával járó nehézségek elkerülése végett kölcsönös nyilatkozatváltásokkal szokták a viszonosságot megállapitani, és az igy előállott helyzet az, amelyet a német tudomány «verbürgte Gegenseitigkeit» névvel jelöl meg.

A szóbanforgó esetben a felperesek egy strassburgi biztositó-társaságot vontak perbe, a kaliforniai földrengés alkalmával megégett házuk után fizetendő kártéritési összeg iránt. Felperesek már kétszer nyertek jogerős itéletet ebben az ügyben; először ugyanis a san-franciscói szövetségi birósághoz fordultak, majd a közös állami birósághoz (superior court); mindkét helyen makacssági itéletet nyertek. Most azt kérték a strassburgi törvényszéktől, hogy a kaliforniai itéleteket nyilvánitsa végrehajthatóknak. A törvényszék elutasitotta a keresetet, a tartományi biróság a felebbezést, azon indokolással, hogy a viszonosság nincs Kalifornia és Németország között biztositva.

A megtámadott cselekmény és a hitelező károsodása közötti okozati összefüggés kérdéséhez. X. az általa vásárolt ingatlant nejére iratta, akinek kezén az ingatlan elárvereztetett. Az árverési vevő az árverési határnapon és azt megelőzőleg is igéretet tett a tulajdonosnőnek arra, hogy az ingatlant az általa és gyermekei által megjelölendő bármely vevőnek eladja, átengedvén egyuttal neki és gyermekeinek az eladás folytán elérendő hasznot is. Az árverési vevő elhalálozván, örökösei eladták az ingatlant 12,000 K nyereséggel, és ezt a végrehajtást szenvedő nőnek és gyermekeinek ki is akarták fizetni. A végrehajtást szenvedett nő férjének, (akitől az ingatlan nejéhez jutott), hitelezője ezen tényállás alapján beperelte a nőt és gyermekeit, kérve, hogy az árverési vevő örököseitől ily módon járó követelésük végrehajtás alá vonásának türésére köteleztessenek. A német birodalmi törvényszék e kérdésben elutasitó itéletet hozott a következő indokolással: A megtámadás előfeltétele, hogy a megtámadott jogi cselekmény által a megtámadó hitelező károsodása következzék be. Felperes abban találja károsodását, hogy az a nyereség, melyet az árverési vevő vagy annak örökösei az ingatlan eladásával elértek, az adós ellen vezetendő végrehajtás elől elvonatnék, ha azt az alperesek, t. i. az adós neje és gyermekei felvehetnék. De az adósnak ezen jogi tényei a hitelező károsodásával nincsenek összefüggésben. A vitás nyereség ugyanis sohasem tartozott volna az adós vagyonába, mert az az árverési vevő, illetve annak örökösei tényénél fogva keletkezett, tehát nem az adós vagyonából került az árverési vevő utján az alperesek birtokába. A nyereség elérésének lehetősége az által állott be, hogy az árverésnél a vevő — mint legtöbbet igérő — az ingatlant megvette. Ellenvethető talán ezzel szemben, hogy a vevőnek csak azért nyilt erre alkalma, mert maga az egykori tulajdonos, az adós neje, az adóssal egyetértve idézte elő az árverést, elmulasztván a jelzálogos kamatok fizetését. Ez azonban nincs okozati összefüggésben sem a szerzéssel, sem a nyereség elérésével, sem pedig annak az alperesek részére való kiadásával, annál kevésbbé, mert nem az árverési vevő kapta volna meg az ingatlant, ha a többi hitelező — köztük a szintén megidézett felperes — magasabb igéretet tett volna, és ezen magasabb igérettel a nyereséget magának biztositotta volna. A megtámadási igény tehát okozati összefüggés hiányában joggal elutasitható volt.

— **Castratio.** Naecke négy esetről referál, melyekben castratiót végeztek szociális okokból, és mely esetek a maguk nemében elsők Európában. A Wili idegbetegasilumban 1907-ben az illető betegeknek és a hatóságoknak beleegyezésével végezték ezen castratiókat. Két esetben nymphomániás nőknél végeztetett, hogy ekképp a szaporitás megakadályoztassék. Két férfiunál, kik határozott homoszexuális hajlamuak voltak, a herélést azért végezték, hogy a beteges, illetve abnormis libidot elnyomják és az ebből eredő büntetendő cselekményeknek útját álljak. Az eredmény minden esetben kielégitő volt. Nagyon csábitó az a perspektiva, melyet az állami castratio hivei a modern szociologus elé állitanak — irja a Gyógyászat — és mégis félő, hogy sokkal veszedelmesebb visszaélésekre vezet, mint aminőktől ezuton szabadulni óhajtunk, és hogy a sok kautela, melylyel ezt az intézkedést körülbástyázni akarják, nem lesz elegendő arra, hogy a törvényt applikáló birói itélet az egészségeseket is ne sujtsa. Még az illetők saját beleegyezése sem elegendő kautela, mert tudjuk, hogy éppen psychotikus egyéneknél nem ritka a nemi szervektől való szabadulás óhaja, és egy perverz orosz vallási szekta, a skopczok, a castratiót hittételei közé is iktatta.

— **A konstantinápolyi ügyvédek.** A török képviselőház, mint az ifjutörökök hivatalos lapja, a «La Turquise Nouvelle» irja, a napokban szavazott meg és tett át a szenátushoz egy törvényjavaslatot, amely a török ügyvédek kiképzését és képesitését szabályozza. A törvény elsősorban a konstantinápolyi ügyvédekről intézkedik. Az első szakasz szerint, Konstantinápolyban nem gyakorolhatja szabály szerint az ügyvédi hivatást más, mint aki a török jogi iskolát elvégezte és igazságügyminiszteri engedélyt nyert. E főszabály alól azután vannak kivételek. Azok a törökök, akik idegen jogi iskolát végeztek, ugy nyerhetik el a kormányhatósági engedélyt, ha 12 ügyvéd kiállit róluk egy bizonyitványt, hogy az ügyvédi hivatást három éven keresztül tényleg és a legkorrektebb módon gyakorolták. Ezeknek tudni kell törökül, és az ügyvédi kar által kiküldött bizottság előtt egy vizsgálat keretében bizonyságot kell tenniök arról, hogy kellő ismeretekkel rendelkeznek. Akik egyáltalán nem végeztek jogi iskolákat, de tényleg gyakorolták az ügyvédséget, azok egy év leforgása alatt kötelesek megszerezni az előbb emlitett módon a kormányhatósági engedélyt. Azon ügyvédek, akik a kormányhatósági engedélyt megnyerték, kötelesek magukat egy hónap leforgása alatt bejegyeztetni azon bíróságnál, ahol müködni akarnak. A bejegyzési illeték öt livre. Az ügyvédeknek a törvény által megállapitott szövegü esküt kell tenniök.

Megjelent! **Megjelent!**

AZ UJ ADÓTÖRVÉNYEK

a Magyar Törvénytár külön kiadásában!

Az egész jogászközönségre fontos, hogy mennél alaposabban és mennél hamarabb megismerkedhessék

az uj adótörvényekkel.

E czélból a **dr. MÁRKUS DEZSŐ** kir. curiai kisegitő biró szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvénytár 1909. évi folyamából*

az összes adótörvényeket

a leggondosabb hiteles szövegkiadásban, azok teljes törvényhozási anyaggyüjteményével, továbbá jegyzetekkel és utalásokkal **külön kiadásban** kiadja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. **Budapesten.** (IV. Egyetem-utcza 4.)

Ára 8 korona.

Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Ügyvédjelölt, perfekt német és jó román, irodát keres. Czim: Gündisch Károly, Nagydisznód 510. 13519

Román nyelvet is beszélő teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek 150 K havi fizetéssel. Dr. Olsavszky Gyula ügyvéd Nagysomkut. 13528

Dr. Fésüs György fiumei közjegyző jelöltet keres. 13526

Dr. Herzka Gyula liptószentmiklósi ügyvéd október 1-jei belépésre vidéki gyakorlattal biró, németül és tótul beszélő ügyvédjelöltet keres. 13525

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 41. szám. Budapest, 1909 október 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birósági jegyzők mozgalma. *Grecsák Károly* kir. curiai birótól. — A birói felelősségről szóló törvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A birósági kezelés egyszerüsitése. *Dr. Marschalkó János* kir. táblai birótól. — Miként apaszthatjuk a biróságok munkáját? *Sági János* keszthelyi telekkönyvvezetőtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birósági jegyzők mozgalma.

Igazságszolgáltatásunk sorsa nem utolsó sorban a jövő nemzedék kezében van letéve. Meg fog-e és mennyiben felelni igazságszolgáltatásunk a jogkereső közönség igényeinek, az élet követelményeinek: attól függ, hogy milyen az a jövő nemzedék, amelynek feladata lesz az itélkezés. Azok mellett az intézményes alkotások mellett, amelyekkel biztositjuk az igazságszolgáltatás megfelelő voltát, egyenrangu feladatunk az is, hogy gondoskodjunk olyan jövő nemzedék neveléséről, amelyre nyugodtan bizhatjuk az itélkezés nagy és nehéz munkáját. A jövő nemzedék megfelelő neveléséről pedig nemcsak azzal gondoskodunk, hogy a jogi szakvizsgák megfelelő reformjával megvetjük az alapját annak, hogy a birói pályára készülő ifju a szükséges theoretikus ismereteket hozza magával, és hogy a gyakorlati időt akképp hasznositjuk, hogy biróvá leendő kineveztetése előtt az ifju a birói teendők összes ágazataiban a kellő utbaigazitást megnyerhesse. Gondoskodnunk kell arról is, hogy az ezen pályán való előmenetel oly arányban biztositassék az erre a pályára törekvőknek, hogy annak ingere csábitólag hasson a jogi tanulmányaikat bevégzett ifjak legkiválóbbjaira is, oly életpályát biztositván neki a birói pályán, amelyen rendes viszonyok között nemcsak arra számithat, hogy ezen az életpályán meg lesz kimélve az anyagiakban való nélkülözésnek testet és lelket elsorvasztó küzdelmeitől, hanem arra is számithat, hogy még olyan korban éri el biróvá leendő kineveztetését, hogy rendes körülmények között előmenetele a birói hierarchia legmagasabb fokáig is még megtörténhessék.

A birósági jegyzők körében országszerte megindult mozgalom arról tesz tanuságot, hogy a birósági jegyzői karnak a tagjai elvesztették a birói pályán várt megfelelő előmenetelükhöz való bizalmukat, arról tesz tanuságot, hogy csalatkoztak azokban a számitásokban, amelyeknek reményében léptek a birói pályára. A birósági jegyzők körében lábra kapott ez a pesszimisztikus felfogás nagy veszedelmet rejt magában. Egyrészt bénitólag hat magának a jegyzői karnak müködésére, elkedvetleniti munkájukban, és a további kiképzés iránti törekvéseikben éppen azokat, akik a jövendő birói kar legerősebb anyagát kell hogy alkossák, és elriasztják másrészt a jogi tanulmányaikat végzett ifjaknak éppen azon legkiválóbbjait, akiknek a birói pályára való törekvését az igazságszolgáltatás érdekében feltétlenül szükségesnek tartjuk.

Ha végig olvassuk a birósági jegyzők különböző előterjesztései és javaslatait, ha az azokban foglalt adatokat kellő figyelemre méltatjuk, akkor lehetetlen elzárkóznunk az elől a meggyőződés elől, hogy a birósági jegyzők jelenlegi helyzete csakugyan tarthatatlan, hogy annak javitására valamit tenni kell, és hogy a legközelebbi jövő teendőit illetőleg ezek az előterjesztések, ezek a javaslatok sok megszivlelésre méltó anyagot tartalmaznak.

Ha ezekből az előterjesztésekből azt kell megállapitanunk, hogy, eltekintve a rendkivüli okokból elmaradt előmenetel itt számitásba nem vett eseteitől, a birósági jegyzők 942 tagja között több mint 40 van olyan, aki jegyzővé négy évnél régebben neveztetett ki, 150 olyan, akinek jegyzővé történt kineveztetése óta több mint három év telt el, és hogy ezek mindannyian körülbelől négy évig sokan még tovább is joggyakornokoskodtak, ha ezekből az adatokból továbbá azt kell megállapitanunk, hogy a budapesti birósági jegyzők sorában az itt müködő 112 jegyző közül 20 túlhaladta már a 35. életévet, és 67 túlhaladta a 30. évet, hogy a debreczeni tábla területén müködő 73 jegyző közül a 35. életévet meghaladták 12-en a 30. életévet pedig 48-an, hogy a győri tábla területén elhelyezett 72 jegyző közül a 35. életéven túl van 16, a 30. életéven túl pedig 38 jegyző; hogy a kassai tábla területén az ott levő 78 jegyző közül 11 meghaladta már a 35. életévet, 41 pedig a 30. évet, hogy a marosvásárhelyi tábla területén müködő 56 jegyzőből a 35. életéven tul van 10, a 30. életéven túl pedig 30 jegyző, hogy a nagyváradi tábla területén az ott alkalmazott 59 jegyző közül a 35. életévet már meghaladták 10-en, a 30-ikat pedig 27-en, hogy a pozsonyi tábla területén levő 54 jegyző közül a 35. évet elérte már 9, a 30-ikat pedig már 30 jegyző, hogy a temesvári tábla területén alkalmazásban levő 52 jegyző közül a 35. éven túl van már 5, a 30. éven túl pedig 22 — ha ezeket a megdöbbentő adatokat kellő figyelemre méltatjuk, és megszivleljük a birósági jegyzők helyzetének azokban megnyilatkozó tarthatatlanságát, akkor lehetetlen arra a meggyőződésre, arra az elhatározásra nem jutnunk, hogy itt valamit tenni kell és pedig tenni kell mielőbb.

Azt mondja a birósági jegyzők egyik előterjesztése a többi között, hogy «az igazságszolgáltatásnak eminens érdeke, hogy megelégedett, testben és lélekben egyaránt erős birói és ügyészi gárda álljon a szolgálatában. De vajjon lehet-e biztos és gyors judiciumu, ambicióval dolgozó, a követelményeknek ideálisan megfelelő birói és ügyészi kart várni ott, ahol a jövő birói kara idegeinek teljes megfeszitésével előkészitő szolgálat czimén 12—16 évet, férfikora javát, alárendelt, önállóságtól egészen megfosztott munkakörben, robotmunkában tölt el? Lehet-e várni ambicziót, pályája iránti lelkesedést, kiváló munkát egy oly birótól, vagy ügyésztől, aki 35—40 éves korában éri el azt a munkakört, amelyet neki a törvény 26 éves korára helyez kilátásba? És mi lelkesitheti a csak 35—40 éves korában albiróvá vagy alügyészszé lett egyént további pályáján akkor, amidőn karriérnek nem mondható előmenetele után, emberi számitás szerint, részére a felsőbb birói

vagy ügyészi állások elérhetésére való gondolat is csak pium desideriumnak mondható?» Hát ezek mély elkeseredettségből fakadt, de megszivlelendő szavak. Amely karban az elkeseredés ily mérveket öltött, ott bajok vannak, amelyeken segiteni kell. Az az állapot csakugyan tarthatatlan, amelyben a birói pályára legjobb esetben csak 24 éves életkorában törekvő ifju 12—16 évi joggyakornoki és jegyzői müködés után 36—40 éves korában jut csak el a birói kinevezésig.

A birósági jegyzők köréből előterjesztett javaslatok között vannak olyanok, amelyek azt kivánják, hogy a jegyzői állásokból megfelelő szám rendszeresittessék át albirói és alügyészi állásra, hogy igy a jegyzők tömegesen neveztethessenek ki biróvá és ügyészszé. A birósági jegyzők körében észlelhető bajok megszüntetésének ezt a módját én nem tartom megfelelőnek és elfogadhatónak. Az ilyen megoldásnak utját állja a szegedi birói kongresszuson elfogadott és az 1908:VI. tcz.-ben is már érvényre jutott az az álláspont, hogy az albirói és az alügyészi állás végleg megszüntetendő. Ezeknek az állásoknak a szaporitását még az az elkerülhetlen törekvés sem indokolhatja, hogy a birósági jegyzők előmeneteli viszonyain javitani kell. Az albirói, az alügyészi állások megszüntetését feltartóztatni még a birósági jegyzők jogosult igényeinek kielégithetéséért sem szabad.

Helyesnek és egyedül czélravezetőnek csak azt a javaslatot tartom, amely azt kivánja, hogy a most még meglevő 380 albirói és alügyészi állás rendszeresittessék át már az 1910. évi költségvetésben VIII. fizetési osztálybeli birói és ügyészi állásokra és hogy az igy megüresedett IX. fizetési osztályba azok a jegyzők léptettessenek elő, akik az 1908:VI. tcz. értelmében birói képesitési pótlékra jogosultsággal birnak.

Ennek a javaslatnak az elfogadása egy csapásra javitana egyrészt a már kinevezett birák anyagi helyzetén, másrészt pedig alkalmas módnak kinálkozik azoknak a bajoknak az orvoslására, amelyek a birósági jegyzők körében immár halasztást nem türő módon ezt az orvoslást megkövetelik, ha csak nem akarjuk állandósitani azokat a veszedelmeket, amelyek igazságszolgáltatásunkat ebből érhetik.

Grecsák Károly.

A birói felelősségről szóló törvény módositása.

I.

1. Csak a törvényes elnevezés kedvéért használom ezt a czimet. Valósággal a birák és az ügyészek ellen való fegyelmi eljárás módositása az, amiről szólni akarok annak alkalmából, hogy az Országos Birói és Ügyészi Egyesület ezt a kérdést is munkája körébe vonta. S nem is a hatályos törvény mindegyik vonatkozó szakaszát akarom — a lehető legrövidebben — vizsgálódásom, birálatom és módositó javaslataim tárgyává tenni, hanem csak azokat a rendelkezéseket, amelyek a dolog lényegére tartoznak és amelyek legjobban értek meg közel negyven esztendős hatályuk tartama alatt a megváltozásra.

Javaslataim megtételénél főképpen azok a benyomások vezetnek, amelyeket — tanulmányaimon fölül — a fegyelmi eljárás dolgában nyilvánosságra került adatokból és a körülöttem történők megfigyeléséből szereztem. Közvetlen észlelletből és gyakorlatból semmiféle vonatkozásában nem ismerem a fegyelmi eljárást, és éppen ezért ennek alaki részéhez hozzászólni nem is érzek magamban hivatottságot. Az is könnyen megeshetik, hogy egy-egy javaslatomat a gyakorlat ismerői éppen ennek következtében fogják kifogásolni és fölötte kivánatos is lenne, ha a hozzáértők tapasztalataiknak és azok révén kialakult véleményüknek nyilvánosságra hozásával pótolnák bőven amugy sem megokolható fölfogásom esetleges fogyatkozásait.

2. Az első kérdés, amely megoldásra vár, *a fegyelmi vétség* fogalmának meghatározása, mert az 1871 : VIII. tcz. 20. §-a ebből a szempontból nem elégit ki.*

Bizonyos, hogy e fogalom meghatározása nem könnyü. Fix pont benne csak annyi, hogy fegyelmi vétség az olyan szabályellenes magatartás, cselekmény vagy mulasztás, amely nem ütközik a büntetőtörvényekbe, mert ha ezekbe beleütközik, akkor ezek alapján kell azt elbirálni, és a fegyelmi eljárás esetleg azért indul meg, mert az a biró vagy ügyész, aki ilyen büntetendő cselekményt elkövetett, már ennélfogva nem alkalmas magasztos és a legeslegkisebb foltot meg nem türő tisztének ellátására. De nyilvánvaló, hogy a hivatali büncselekményeknek a büntetőtörvény keretébe fölvétele — ugy, amint az nálunk a Btk. 461—481. és 484. §-aiban történt, amelyeknek rendelkezései az 1871 : VIII. tcz. 7., 8., 10. és 18. §-ai, és 19. §-ának első bekezdése helyébe léptek — távolról sem meriti ki azoknak a szabályellenességeknek a körét, amelyeket a biró vagy az ügyész müködése folyamán elkövethet, és ezért talán csakis a hierarchia legmagasabb fokán levőkkel szemben lehetne a külön fegyelmi szabályoktól eltekinteni, aminthogy például a német birodalmi birói szervezeti törvény (Gerichtsverfassungsgesetz), a német birodalmi törvényszék (Reichsgericht) tagjai ellen nem ismeri a külön fegyelmi eljárást. Ennek a törvénynek 128. §-a szerint ugyanis, ha a Reichsgericht valamely tagját becstelenitő cselekményéért jogerősen büntetésre, vagy ha egy évnél hosszabb tartó szabadságbüntetésre itélték: akkor ezt a birót a birodalmi törvényszék teljes ülése hivatalának és illetményeinek elvesztésére itélheti. Hasonló módon ideiglenesen felfüggeszthető a Reichsgerichtnek az a birája, aki ellen büntett vagy vétség miatt bünvádi főeljárás indult meg, vagy aki ellen vizsgálati fogságot rendeltek el. Egyéb «fegyelmi» szabályt nem ismer a német birodalom legfőbb törvényszékének biráival szemben, és semmi kétségem, hogy ehhez hasonló, a legfelsőbb birói hatóság tekintélyét rendkivül fokozó, de egyben az egyes tagok önbecsülését is a legmagasabb fokra emelő szabályozás a mi legfőbb biróságaink tagjaival vagy az azokkal egyenlő rangu többi biróval vagy ügyészszel szemben is méltó és elégséges lenne.

Az európai kontinens többi állama azonban (mert egészen mellőzöm az angol és a skót törvénykezési viszonyokat, mint a mieinktől annyira eltérőket, hogy az összehasonlitás is alig lehetséges) nincs ennyi bizalommal még legfőbb biróságának tagjaival szemben sem. Mind a franczia cour de cassation, mind az annak mintájára alkotott legfőbb biróságok, ugyszintén az osztrák legfőbb törvényszék birái éppen ugy alávetvék a fegyelmi szabályoknak, mint a többi biróság tagjai. Igaz azonban, hogy a német legfőbb törvényszék mindeme legfőbb biróságok közt a legutolsó, tehát a legmodernebb alkotás (1877 ből való, mig a franczia cour de cassation-t 1790-ben szervezték, az osztrák legfőbb törvényszéket pedig 1850-ben). Oly időből való, amikor sokkal jobban megerősödött volt már az érzék minden körben a birói függetlenség igaz átértése és megbecsülése iránt, mint akár a franczia forradalom viharos éveiben, akár az abszolut rendőrállam korszakában. S igaz az is — ami némiképpen lerontja az előbbi érvnek a becsét — hogy csaknem lehetetlen volna a német birodalmi törvényszék

* Ez a szakasz igy szól: «Fegyelmi vétséget követ el, s a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő azon biró vagy birósági hivatalnok: *a)* ki hivatali kötelességeit vétkesen, de nem azon bünös czélból szegi meg, hogy azáltal magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalan kárt okozzon; *b)* ki botrányos magaviselete miatt tiszteletre és bizalomra méltatlanná válik.»

számára olyan fegyelmi hatóságot szervezni, amely a birodalom alkotmányának keretébe illeszkedhetnék, mert ez csak egy még magasabb birói hatóság lehetne és akkor mi lenne annak a fegyelmi foruma?

Ami már most a *fegyelmi vétség* meghatározását illeti: a különböző törvényhozások szavakban ugyan eltérően, lényegben azonban egyezően azon, véleményem szerint helyes álláspontou vannak, hogy a fegyelmi vétség fogalma csak a legáltalánosabb kifejezésekkel irható körül, mert igen sokszor csak a konkrét esetnek egyéni megitéléséből derülhet ki, állunk-e szemben ilyen vétséggel vagy sem? ami nem zárja ki annak a lehetőségét sem, hogy a törvény bizonyos külön meghatározott cselekvést, magatartást vagy mulasztást ne nyilvánitson fegyelmi vétségnek, amint azt pl. az 1871 : VIII. tcz. 21. §-a teszi vagy amint pl. az 1810. évi április 20-iki franczia törvény (Loi sur l'organisation de l'ordre judiciaire et l'administration de la justice) VII. fejezetében a szabályellenes, igazolatlan távollétet és a büncselekmény miatti elitéltetést (49., 59. cz.), az 1883. évi augusztus 30-iki franczia törvény pedig a politikai tanácskozásokban (délibération politique) részvételt avagy a köztársasági kormányforma ellen való bármilyen megnyilatkozást a biróval szemben fegyelmi vétségnek nyilvánitja.

Ezt a külön kiemelt esetet nem tekintve, a franczia jog nem adja a vétség szoros meghatározását, de megállapitja kriterionját, amely, nézetem szerint, teljesen elégséges is és sohasem fogja cserben hagyni a fegyelmi bíróságot az elébe kerülő eset megitélésénél. Az idéztem 1810. évi franczia törvény 49. cz. szerint ugyanis fegyelmi eljárás alá kerül az a biró, aki «compromettra la dignité de son caractère» (körülbelül a. m. «birói jellegének méltóságát sértően viselkedik s kompromittálja»), föltéve, hogy elnökének korábbi figyelmeztetése hatás nélkül volt. Az ügyészi karnál (officiers du ministère public) több szóval fejezi ki ugyanez a törvény (60., 61. cz.) ugyanezt a gondolatot, mondván egy helyütt, hogy fegyelmi vétséget az az ügyész követ el, «dont la conduite et répréhensible» («akinek magaviselete megrovásra méltó») és ha «s'écartent du devoir de leur état et qu'ils en compromettent l'honneur, la délicatesse et la dignité» («letérnek az állásukkal járó kötelesség utjáról és evvel kompromittálják annak becsületét, kényességét és méltóságát»). A legáltalánosabb szövegezésü azonban a X. év thermidor havának 16. napján meghozott «Sénatus-Consulte organique de la Constitution» 82. cz., amely minden egyéb jelző vagy körülirás hiján, csak «pour cause grave»-ról, («sulyos okból») beszél mint a fegyelmi eljárás inditó okáról, amely «cause grave» azután, az 1852. évi márczius 1-én kelt «Rapport et décret sur la mise à la retraite et la discipline des magistrats» értelmében, elégséges a hivatalvesztés kimondására is.

A német birodalmat alkotó államok fegyelmi törvényhozása — mert ez ott, a birodalmi törvényszék kivételével, nem birodalmi, hanem országos ügy — lényegtelen változtatással az 1851 május 7-iki porosz törvény nyomán halad a fegyelmi vétség meghatározása dolgában. E törvény szerint fegyelmi vétséget követ el az a biró, 1., aki a hivatalával járó kötelességeket megszegi vagy 2., aki a hivatalban vagy azon kivül tanusitott magatartásával méltatlannak mutatkozik a hivatása megkövetelte becsülésre, tekintélyre és bizalomra» («sich durch sein Verhalten in und ausser dem Amte der Achtung, des Ansehens oder des Vertrauens, die sein Beruf erfordert, unwürdig zeigt»). Az 1881. évi márcz. 26-iki bajor birói fegyelmi törvény, amelyet az 1908. évi deczember 5-iki törvény módositott, 1. czikkében annyiban tér el a porosztól, hogy a hivatali kötelességeknek «vétkes módon» megszegéséről beszél és hogy kihagyja a «tekintélyre» és «bizalomra» hivatkozást. Az 1868. évi május 21-iki osztrák törvény, az 1896. évi november 27-iki szervezeti törvény módositásai után is, a porosz törvény nyomán halad (2. §.), avval a különbséggel, hogy bizonyos kötelességszegéseket, mint rendellenességeket csak rendbüntetéssel fenyit és csak ismétlés vagy sulyosság esetében szabja ki a fegyelmi büntetést.

A külföldi törvényhozás bővebb ismertetésébe nem akarván bocsátkozni, beérhetem az idézett jogforrásokkal annak a már emlitettem körülménynek a bizonyitására, hogy a fegyelmi vétség szabatos fogalmi meghatározását ott is hiába keressük. De talán nem tévedek, midőn ujból hangsulyozom, hogy a nagy általánosságban fogalmazott, rugalmas meghatározás csak előnye a biráskodásnak, mert az alá minden képzelhető eset sorozható, a birót pedig a legmesszebb menő individualizáczióra képesiti, ami az igazságos itélkezésnek bizonyára kiválóan erős biztositéka, mindig abból a föltevésből indulva ki, hogy a fegyelmi biráskodás, ugy mint hazánkban is, független bíróság hatáskörébe tartozik, mert hiszen enélkül birói függetlenségről szó sem lehetne.

Az sem hozható föl alapos érvül a poroszhoz hasonló meghatározás ellen, hogy a biró vagy ügyész hivatali kötelességei nincsenek szabatosan körülirva. Benn foglalvák ezek a birói, illetve ügyészi eskü szövegében is, ugy, amint azt nálunk a birói ügyviteli szabályok 25. §-a, illetve az ügyészi utasitás 19. §-a tartalmazza. De különben a fegyelmi bíróság aligha szorul kioktatásra a biró vagy ügyész hivatali kötelességei dolgában, épp oly kevéssé, mint ahogy a büntető biró különös tételes szabály hiján is meg tudja majd állapitani a hivatali kötelesség fogalmát a Btk. 465., 467., 471., 478., 480. és 481. §-ainak eseteiben.

Ugy gondolom tehát, hogy a fegyelmi vétség fogalmának meghatározásából «a hivatali kötelesség megszegése» nem hiányozhatik, de fölösleges a mai törvényünk 20. §-ának *a)* pontjában foglalt közelebbi jelzés. A kötelességszegés akkor is vétség, ha avval nem okoz kárt senkinek, és ha az illetőnek abból nincs is haszna, mert a kötelesség lelkiismeretes teljesitését az állam föltétlenül megkövetelheti minden alkalmazottjától, a birónak pedig, aki éppen a szabályok megszegését tartozik megtorolni, a hivatali kötelesség kifogástalan teljesitése körül is példás magatartást kell tanusitania.

De nemcsak a hivatali, hanem általában emberi kötelességei körül is. A biró és ügyész életének mintaszerünek kell lennie, és korrektség szempontjából helyt kell állnia a képzelhető legszigorubb birálattal szemben is, mert csak igy lehet jogosult embertársainak erkölcsi fogyatkozásai és gyöngeségei fölött itélni, sőt őket azokért megbüntetni. Éppen azért az a biró vagy ügyész, akinek életmódja bármi tekintetben ellentétbe jő evvel a legszigorubb zsinórmértékkel, az én véleményem szerint akkor is fegyelmi vétséget követ el, ha magaviselete nem éppen «botrányos», amely minősitést az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *b)* pontja megköveteli.*

A most is idézett egész törvényszakaszt tehát olyan értelmü általános rendelkezéssel kellene pótolni, hogy «fegyelmi vétséget követ el az a biró vagy ügyész (vagy birósági hivatalnok): 1. aki hivatali kötelességét sulyosan megszegi, vagy 2. hivatali állásának méltóságával össze nem férő életmódot folytat». Ilyképpen a fegyelmi bíróság olyan tág és mégis objektiv kriteriont kapna, amely minden esetnek egyéni megitélését és igy a megfelelő fegyelmi büntésnek alkalmazását is, individuális alapon lehetővé teszi.

* Kár, hogy a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalnak az 1908. évi 52,231. számu kereskd. min. rendelettel megalkotott fegyelmi szabályzata (87. §.; 1908. évi Rend. Tára 1513. l.) nem szabadult az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának hatása alól, és hogy megtartotta annak *a)* és *b)* pontját. A *c)* p., melylyel megtoldották — «ki mint felebbvaló, alárendeltjét politikai vagy polgári jogainak szabad gyakorlatában gátolni vagy befolyásolni törekszik» — dicséretes kiegészités, csakhogy nem az 1901 : XXIV., hanem az 1899 : XV. tcz. 167 és 168. §-aira kellett volna annak kapcsán hivatkozni.

★

Hogy csak a sulyos hivatali kötelességszegést vonnám a fegyelmi eljárás körébe, az abban leli okát, hogy a jelző hiján esetleg az ügyviteli szabály legjelentéktelenebb megsértése, vagy bármily apró gondatlanság okul szolgálhatna fegyelmi eljárás megindítására, amit senki sem akarhat. Az afféle csekély kötelességszegéseket, amelyekre a «homo sum et nil humani a me alienum puto» szolgálhat nagyon is elfogadható mentségül, szükség esetén a felügyelő jogkör keretén belül kell megtorolni (l. erről még alább), a fegyelmi eljárás teljes kizárásával.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

(Folyt. köv.)

A birósági kezelés egyszerüsitése.

Az egyszerüsitések korszakát éljük. Ugy a Németbirodalomban, mint Ausztriában a törvényhozások foglalkoznak a biróságok eljárási és kezelési szabályainak egyszerüsitésével, főleg a birák tehermentesitése szempontjából.

Hogy minálunk is mily égető szükség a birósági ügykezelés egyszerüsitése: nyomatékosan mutatja az a körülmény, hogy az ez ügyben teendő intézkedések előkészitéseül csaknem egyidejüleg indultak meg az adatgyüjtés munkálatai egyrészt az igazságügyminisztérium, másrészt a birói és ügyészi egyesület részéről.

A ma érvényben lévő ügykezelési szabályok nagy részökben a mult század hatvanas éveiből származnak. Ha az ujabban alkotott eljárási szabályok uj ügykezelési rendelkezéseket tettek is időközben szükségessé, a kezelés alaprendelkezései változatlanul fentartattak, azon elvnél fogva, hogy azok eddig is évtizedeken át fennállottak, nincs tehát ok arra, hogy azok megváltoztattassanak vagy mellőztessenek.

Ezek a régi ügykezelési szabályok ehhez képest a hatvan év előtti primitiv intézményeknek és egyéneknek felelnek meg. Abban az időben tisztviselői karunk még jóformán idegennek érezte magát ezen a pályán, a szabad foglalkozásokhoz szitó magyar faj nehezen szokott hozzá az irodák zárt levegőjéhez; a posta, a távirda, a közlekedési eszközök még megbizhatlan, kezdetleges intézmények voltak, és a rövid uton való érintkezés hatalmas eszköze, a telefon még ismeretlen volt. Az azon időből származó kezelési szabályok természetszerüleg hiányosak, és alapvonásuk a bizalmatlanság minden irányban. Bizalmatlan a tisztviselőtársakkal, bizalmatlan a társhatóságokkal, bizalmatlan a postával és minden egyéb intézménynyel szemben. Ez magyarázza meg az ügykezelésben temérdek nyilvántartásnak és átadó jegyzéknek létezését, amely ma már bizonyára fölösleges óvatossággal kötelezi a sokszor ugyanegy szobában müködő tisztviselőket arra, hogy az egymásnak átadott ügydarabok átvételét jegyzék mellett ismerjék el.

Ez a generális bizalmatlanság szülte az ügykezelési szabályokat kiegészitő számos rendeletet, amely ujabb és ujabb jegyzékek és nyilvántartásokat rendelt el ötletszerüen, sokszor nem mélyebbre ható okból, mint egy akta vagy egy melléklet véletlen elkallódása miatt.

A kezelési könyveknek oly nagy tömegével állunk ma szemben, hogy azoknak pontos vezetése és ellenőrzése a mai személyzet mellett teljesen lehetetlen. A biróságoknál és kivált a járásbiróságoknál ma a biráktól a hivatalszolgákig mindenki kezelési munkával van megterhelve tulajdonképpeni munkakörének rovására. A birót a járásbirósági ügyviteli szabályok 9., 22. és 36. §-a egyenesen kötelezi, hogy a kezelésben résztvegyen, kezel a segéd is, és kezel a hivatalszolga is; rendezi a kézbesitendő darabokat, czimezi és pecsételi a boritékokat, és kézbesit csaknem kivétel nélkül, ugy hogy nagy ritkaság, ha a hivatalos órák alatt a járásbiróságnál egy-egy szolga található. Ezer szerencse, hogy a tárgyalási rend fentartása érdekében a kivezettetés vagy kiutasitás (BP. 297—298. §§., 1868 : LIV. tcz. 105. §.) igen ritka dolog, mert szolga hiányában a biró egészen tehetetlenül állana a rendzavaróval szemben.

A kezelési könyvek ily túltengése mellett ezek vezetésének czélja nincs. Készülnek ugyan, de csak mert elő van irva, és mert az ügyvizsgálat alkalmával esetleg fel kell mutatni. De tulajdonképpeni czéljukat nem szolgálják. A kézbesitő szolga ellenőrzésére szánt jegyzéket pl. maga a kézbesitő szolga vezeti, ő vezeti ki a kézbesitett darabokat is, tehát önmagát ellenőrzi, a postára adott darabok ügyszámai beiratnak ugyan a postakönyvbe, de sem a darabokat a postára vivő szolga, sem a postaközeg a darabokat ügyszám szerint át nem veszi, ugy hogy ezekből a jegyzékekből sem a kézbesitőnek, sem a postára történt átadás hitelt érdemlőleg nem állapitható meg. És igy vagyunk jórészt a többi kezelési könyvekkel is.

Ne áltassuk magunkat tovább. A birósági kezeléssel egyszerüen csődbe jutottunk. Azt, amit a biróságoknál ma kezelés czimén végeznek, inkább szemfényvesztésnek szeretném nevezni, mint kezelési rendszernek. A kezelési szabályokat hiányosan vagy csak formailag tartják be. És a tapasztalat azt bizonyitja, hogy ahol a szabályokat a legpedánsabbul alkalmazzák, ott van a legrosszabb kezelés. És meg vagyok győződve arról, hogy ha kezelő-tisztviselőink egyszer bármi okból a passziv rezisztencziára adnák magukat oly értelemben, hogy a fennálló szabályokat kivétel nélkül pontosan, és czéljuk szerint lelkiismeretesen foganatositják, a biróságok ügymenete teljesen megakadna.

Az egyszerüsités eszköze ezek szerint az lenne, ha a bizalmatlanságról áttérünk a bizalom rendszerére. Hogy pedig minél jobban megbizhassunk abban, hogy a kezelőtisztviselő munkáját jól, gyorsan és becsületesen fogja végezni, anyagi előmenetelének biztositása mellett fel kell emelni intelligenciájának nivóját. A magasabb képzettségü, anyagi gondoktól mentesitett kezelő-tisztviselői karra rá lehet majd bizni megnyugvással a biróság összes kezelési teendőit, és igy elérhetjük a főczélt, amelynek a kezelés egyszerüsitése csak egyik eszköze: a birák tehermentesitését.

A *birák*, kivált azok, akik vezető állásban vannak, ma el vannak árasztva oly munkákkal, amelyek birói minősitést nem igényelnek, de általuk azért végeztetnek, mert arra a biróságnál kellő képzettségü alkalmas közeg nincsen. Ilyen munkák az anyagszerszámadások, épitkezési ügyek, leltárak készitése és általában a gazdasági és pénzkezelési ügyek, amelyekhez ugyan a biró maga sem ért, de mert ezekért a szabályok értelmében ő felelős, kénytelen-kelletlenül és nagy időpazarlással ő maga foglalkozik velök. Gondoskodni kell tehát elsősorban arról, hogy ezekre a munkákra képzett szakközegek álljanak rendelkezésre, akik azokat saját felelősségükre intézik el. Az adóhivataloknál százezrekre menő pénzek kezelése van az egyszerü adótisztviselőkre bizva, semmi ok tehát arra, hogy a sokkal csekélyebb jelentőségü birói gazdasági ügyekre és pénzkezelésre a drága birói munkaerő használtassék fel.

Ezenfelül meg kell szabaditani a birákat az ugynevezett kurrens ügyek elintézésétől is. Senkinek sem áll érdekében, hogy az idéző végzéseket, sürgetéseket, végrehajtási végzéseket és egyéb, jobbára blankettáris elintézéseket, maga a biró fogalmazzon meg. Ezeket bizvást a segédek és ilyenek hiányában a fölösleges kezelési munkáktól felszabaditott kezelők hatáskörébe lehet utalni, sőt ezek egy részét saját hatáskörükben ki is adhatnák.

Az ügyek érdemi elintézése bizonyára tartalomban és gyorsaságban is csak nyerne azáltal, ha a birótól kizárólag birói funkcziót: a tárgyalás vezetését és az itélethozatalt kivánnók meg.

A *segédekre* nézve disztingválnunk kell egyrészről a

birói vizsgát tett jegyzők, másrészről a birói vizsgát még nem tett jegyzők és gyakornokok csoportja közt. Utóbbiaknál meg kell óvni az előkészitő szolgálat jellegét s ezekre, mint munkaerőre, túlságosan számitani nem szabad. Az előkészitő szolgálat természete hozza magával, hogy ezek aránylag rövid időközökben egyik munkakörből a másikba lépnek át, munkájuk tehát a jegyzőkönyvvezetésen fölül csupán elintézési tervezetek készitéséből állhat, melyek minden esetben reviziót igényelnek.

Másként áll a dolog a birói vizsgát tett jegyzőkkel. Ezeket minősitésüknél fogva kész biráknak lehet tekinteni és mint ilyeneket, fel is kell használni. Az igazságügyminiszter az arravalókat a felügyeleti hatóságuk előterjesztésére ruházza fel önálló hatáskörrel. Ebbe a hatáskörbe lehetne utalni az örökösödési ügyeket, a telekkönyvi tabuláris ügyeket, esetleg a csődöket, továbbá a fizetési meghagyások és a megkeresések önálló elintézését.

A jegyzői állást ily módon kiengednők alárendelt helyzetéből és a jegyzőt a bíróságnak valósággal számottevő tagjává tennők. A bíróság pedig, amelyhez az ily módon gyakorlatot szerzett jegyző bíróvá kineveztetnék, nem a sötétben tapogatódzó kezdőt, hanem hivatása magaslatán álló kész birót kapna.

A *kezelő tisztviselőket,* mint azt a «Jogtudományi Közlöny» hasábjain már évekkel ezelőtt hangoztattam, *gyakorlati kezelői* vizsgának kell alávetni. A kezelőnek, hogy feladatát jól és gyorsan teljesithesse, nagyjából legalább ismernie kell azokat az eljárási szabályokat, amelyeknek az ő müködése kiegészitő részét képezi. Ismernie kell nevezetesen a kezeléssel kapcsolatos perrendtartási és más eljárási szabályokat, a birói és ügyészi ügyviteli szabályokat, a gazdasági és pénzkezelési ügyekre vonatkozó, valamint a bélyegszabályokat. Hogy pedig mindezeket alaposan elsajátithassa, nem zárkóznám el attól sem, hogy a táblai székhelyeken időnkint kezelői tanfolyamok rendeztetnének be.

A gazdasági és pénzkezelési ügyek nagy fontosságára való tekintettel és főleg avégből, hogy ezek az ügyek idővel a kezelők önálló hatáskörébe utalhatók legyenek, szükséges lenne, hogy ezek a tanfolyamon is tüzetesen tanittassank és ezenfelül a vizsgálóbizottságban az igazságügyminiszterium számvevőségének egy közege is résztvegyen.

A képzett kezelő a birónak megbizható segitő társa legyen. A fölösleges munkáktól megszabaditva, módjában lesz a beérkező ügydarabokat már az elintézési tervezettel (kitöltött ürlappal) ellátva bemutatni és a szükséges sürgetéseket saját hatáskörében elintézni és a birót számos időrabló irásmunkától megkiménni.

A birósági ügykezelés körében a lajstromrendszernek részleges behozatala alkalmával sulyos hiba történt. A gépies munkához szokott kezelői kart ugyszólván minden átmenet nélkül állitottuk a magasabb feladat elé, mely a kezelőtől intelligenciát, tudást és gondolkozást igényel. Ha a lajstromrendszer nem vált be mindenütt és nem vált be oly mértékben, mint az várható lett volna, ennek határozottan az az oka, hogy elmulasztottuk a kezelők megfelelő magasabb képesitéséről gondoskodni.

Mikor az uj polgári perrendtartással kapcsolatosan a lajstromrendszerü kezelést az összes igazságügyi hatóságokra ki fogjuk kétségkivül terjeszteni, ne essünk ismét abba a hibába, hanem léptessük életbe a birák tehermentesitése érdekéből is a kezelői tanfolyamot és a kezelői gyakorlati vizsgát minél előbb, hogy a majdan életbeléptetendő uj polgári perrendtartást már a biróhoz nem méltó munkától felszabaditott birói kar és egy elméletileg ugy, mint gyakorlatilag is képzett kezelőtisztviselői kar vihesse diadalra.

Dr. Marschalko János,
kir. táblai biró.

Miként apaszthatjuk a bíróságok munkáját?

Hosszas telekkönyvi gyakorlatom alapján legyen szabad rámutatnom arra, hogy miért van minden telekkönyvi hatóságnál már-már elviselhetetlenül sok dolog, s mik azok az eszközök, amelyekkel a munkát tetemesen kevesbbithetnők.

A legnagyobb baj az, hogy nincs végrehajtva már a helyszinelési szabályokba lefektetett az az elv, hogy minden tulajdonosnak lehetőleg egy telekkönyve legyen. Igy azután a legtöbb tulajdonosnak 10—15 telekkönyve van. Ha tehát az illető kölcsönt vesz fel, akkor a szolgának 15 telekkönyvet kell előszedni, 15 telekkönyvre kell széljegyezni, a telekkönyvi előadónak 15 telekkönyvet kell átvizsgálni s a telekkönyvvezetőnek egy telekkönyv helyett 15-ben kell a hosszu zálogjogi bejegyzést teljesiteni. Vagyis azt a munkát, amelyet néhány percz alatt okos rendszer mellett elvégezhetne, kénytelen egy óra hosszáig folytatni.

Nem ritka azonban az az eset sem, hogy egy tulajdonosnak 25—30 telekkönyve van. Ha tehát az illető meghal, akkor 30 telekkönyvben kell a tulajdonjogot a két gyermeke javára bekeblezni, 30 telekkönyvbe kell beirni az özvegyi jog, a kincstári illeték, esetleg a hagyományok zálogjogi bekeblezését. A telekkönyvvezetőnek ebben az esetben 90—120 bejegyzést kellett teljesiteni; mig ha az elhunytnak csak egy telekkönyve lett volna, akkor a hivatal csak 3—4 bejegyzést teljesit. Ahhoz a munkához tehát, amelyhez rendes körülmények között elég lett volna egy negyed óra, egy egész nap, sőt sokszor ennél is több idő kellett.

A felhozott példák nem kivételesek, mert mindenki tudja, hogy minden telekkönyvi hatósághoz naponként érkezik legalább 1—2 olyan ügy, amelyhez 10—15 telekkönyv kell. Már csak ez a két ügy is sok fölös hivatalnokot és hiábavaló kiadást kiván az államtól. Ha pedig tudjuk, hogy *minden* ügyhöz átlag 3—4 telekkönyv kell, amelyekhez csak egy kellene, akkor látjuk, hogy szerte az egész országban a telekkönyvek ilyen felesleges százezreit forgatják, olvassák és tanulmányozzák a birák.

Megtörténik azonban elég gyakran, hogy kilencz embernek kilencz darab szántóföldjét X. összevásárolja, akinek már van egy kastélya. Kilencz embernek telekkönyvében csak az az 1—1 darab ingatlan van.

Ha X. most kéri a bekeblezést, akkor ezt a telekkönyvi hivatalok most külön-külön teljesitik a telekkönyvekben. X-nek tehát egyszerre 10 telekkönyve lesz. Ha kölcsönt vesz fel, akkor a zálogjogot 10 telekkönyvben kell bekebleznem, ami nemcsak időrabló, de lélekölő munka is, ami a tisztviselő tetterejére bénitólag hat.

Az lett volna tehát az okos dolog, ha a kilencz telekkönyvből az ingatlanokat átjegyeztük volna X-nek a kastélyát tartalmazó, már meglévő telekkönyvébe. Igy a 9 telekkönyv megszünt volna, és nem lenne vele soha dolog. Igy azonban X. ur jogügyleteivel mindig tizszerte többet vesződünk.

Már pedig hány X. ur van az egész országban!

Valami szerencsétlen megcsontosodott felfogás azonban azt hirdeti, hogy azt a kilencz telekkönyvet a világért sem szabad megszüntetni, mert erre nincs paragrafus. Előbujnak a financzkapaczitások is, s azt mondják, hogy a telekkönyveket azért nem szabad megszüntetni, mert ezt tiltják a magas kincstár érdekei. Ha ugyanis X. urnak telekkönyvi másolatokra van szüksége, akkor legalább is 20 K-t fizet bélyegekben a 10 másolatért, egy után azonban csak 2 K-t tehet el a szegény kincstár.

Ez azonban nem érv, mert a telekkönyvet nem szánták igazságtalan adóztatások eszközéül, s mert sokkal, de sokkal több annak a munkának az értéke, amelyet a fölösleges számban levő telekkönyvek miatt elpazarlunk, mint amennyit a kincstár a másolási bélyegek fejében kap.

Ha X. ur nem olyan ingatlant vesz, amely egyedül áll a telekkönyvben, hanem olyant, amelyet ebből át kell jegyezni, akkor a telekkönyvi rendtartás szerint megjelölheti a már meglevő telekkönyvét, s igy ebbe kell átjegyeznünk az ingatlant.

Igen nagy hiba az is, hogy a kérvény-szerkesztők ezt a fontos szabályt a legtöbbször nem veszik figyelembe.

A telekkönyvvezető látja ugyan, hogy egy X-nek már van telekkönyve, de nem bizonyos előtte, hogy ez az X. azonos-e az uj szerzővel? Ezért uj telekkönyvet nyit, már csak azért is, mert

a terjedelmes névjegyzékben, a *K* betü között restel negyedóraszám kutatni az után, vajjon az illetőnek van-e már telekkönyve.

Ha most már a bíróságoknál a munkát apasztani akarjuk s gátat akarunk vetni a tisztviselők száma mértéktelen szaporitásának, akkor mindenki hasson oda, hogy minden tulajdonosnak csak egy telekkönyve legyen.

Az uj telekkönyvi rendtartásban szigoru szabályt kell felállitani ez elv érdekében. Elő kell irni, hogy a tulajdonjog bekeblezést kérő kérvény mindig emlitse meg, vajjon a szerzőnek van-e már telekkönyve, avagy nincs, s ha van, melyik az. Elő kell irni azt, hogy az egy tulajdonosnak több telekkönyve hivatalból lehetőleg egyesitendő. *Ságí János,*

keszthelyi telekkönyvvezető.

Különfélék.

— **A kir. Curia uj elnöke** székfoglaló beszédében sikra szállott a formalizmus ellen. A judikatura egész vonalán — ugymond — «meg kell szüntetni a törvényalkalmazásnak azt a nem egy irányban tapasztalható aggodalmas tartózkodását, amely inkább a puszta szónak szük körében keresi a jogot, semhogy azt az egész igazságot keltené életre, amely a törvény értelmi világában jelentkezik... Ne csodálkozzék senki afölött, hogy az ilyen törvényalkalmazás nemcsak hogy kölcsönös megértésben együvé nem hozza, de a kölcsönös meg nem értés által mindjobban eltávolitja egymástól a judikaturát és a kivüle létező jogérzetet.»

Az uj elnök e kijelentései ugyanabban a helyes irányban mozognak, amelyet Oberschall Adolf megjelölt, aki székfoglalójában szintén a formalizmus ellen foglalva állást, azt mondotta, hogy az anyagi igazság érvényesitését kell a birónak célul tüznie. «A törvény helyes értelmezése a törvénymagyarázat minden eszközének igénybevételével szabadabb szellemi tevékenység utján állapitandó meg és a törvény alkalmazásánál a birónak minden egyes esetnek sajátságait és a jogrend célját és föltételeit is figyelembe kell vennie.»

Még egyet kell kiemelnünk az uj elnök beszédéből, azt a részt, melyen hangsulyozta, hogy emberek, nem szabályok kellenek. És amikor ehhez kapcsolva *Bernáth Géza* másodelnök igazán kiváló érdemeit emelte ki, éppugy igaza volt, mint a másodelnöknek, aki a Curia biráinak fáradhatatlan, önfeláldozó munkásságát méltatta.

— **Birák, ügyészek és ügyvédek továbbképzése.** A jogászi képzés az egyetemi tanulmányokkal és az ügyvédi vagy birói vizsga letételével meg nem állhat. Ahhoz, hogy a biró, ügyész vagy ügyvéd hivatásának magaslatán maradjon, szüksége van arra, hogy az egyetemi tanulmányai során, illetőleg a gyakorlatban elsajátitott ismeretei állandón bövittessenek.

Nemcsak annak, aki magasabb jogi kiképzésre törekszik, de a mindennapi birói, ügyészi vagy ügyvédi gyakorlatban levőknek is, elengedhetetlenül szükséges időnkint tájékozódniok a tanulmányaik bevégzése óta felmerült tudományos és társadalmi eszmeáramlatokról, valamint a forgalmi élet ujabb jelenségei által szükségessé váló jogreformokról. A jogászt nem szabad készületlenül találniok sem a természettudományok, sem a technika terén felmerülő ujabb felfedezéseknek, sem pedig a szocziális élet kiváltotta uj irányoknak.

Hazánkban az orvosok és tanárok részére már vannak továbbképző tanfolyamok, azonban a jogászok nélkülöznek minden olyan intézményt, amely a fenti röviden vázolt czélt szolgálná. Az eszmét lapunk nem egyszer ajánlotta az intéző körök figyelmébe, anélkül, hogy a felszólalások viszhangra találtak volna.

Ugy vagyunk meggyőződve, hogy az intézmény megvalósitásában a vezető szerepre van hivatva a Magyar Jogászegylet, mint az egész magyar jogászság központjában levő és tudományos czélok szolgálatában álló egyesület, mely magában egyesiti a legkülönbözőbb jogászi hivatások müvelőit.

Természetesen nem teheti ezt önállóan, elszigetelve, mert az állam, valamint a többi jogi testületek és egyesületek bevonása nélkül eredményt alig lehetne elérni; különösen az Országos Birói és Ügyészi Egyesületre, valamint az ügyvédi kamarákra és a Budapesti Ügyvédi Körre lehet e kérdés előkészitése körül számitani. Reméljük, hogy e rég nélkülözött intézmény eszméje e forumokon végre viszhangra talál. *B. A.*

— **A magyar jogászgyülés** egybehivását sürgeti a «*Jogállam*»-ban dr. Almási Antal törvényszéki biró. Kiemeli, hogy különösen a polgári törvénykönyv előkészitése czéljából van az intézményre feltétlen szükség, tehát ne habozzunk azt holmi alaki okokból összehivni.

— **A magyar büntetőjog két tankönyvének** uj kiadása jelent meg ugyanegy időben. A büntetőjogi irodalomnak kiváló müvelői, vidéki főiskolánk két rendkivüli szorgalmu és a reformmozgalmakban is jelentékeny szerepet vivő két professzora a két könyv szerzője: *Angyal Pál* és *Finkey Ferencz*. Angyal Pál 532 oldalon a büntetőjog általános tanait adja, mig Finkey 869 oldalas tankönyve ugy az általános, mint a különös részt felöleli. Közös vonása mindkét munkának, hogy a szerzők nagy sulyt helyezve könyveik főiskolai tankönyv jellegére, müveiket az előző kiadásokhoz arányitva lehetőleg megröviditették.

Ami a két tankönyv beosztását illeti, mig Angyal Pál az általános részben is a törvény fejezeteinek rendszerét követi, addig Finkey Ferencz először a büntettesről, azután a büntetendő cselekményekről, majd a büntetésről és végül a büntetés alkalmazásáról tárgyal.

Mindkét tankönyv azonban megegyezik abban, hogy ugy a bel-, mint a külföldi irodalmat és gyakorlatot feldolgozza és hogy a büntetőjog általános tanai előtt tárgyalják a büntetőjogtudomány feladatait és segédtudományait, a büntetőjog alapeszméit és vezérelveit, a büntetőjog történeti fejlődését, különösen pedig a magyar büntetőjog történetét, végül pedig a magyar büntetőjog forrásait.

Mindkét munka nemcsak a tanárnak szolgál vezérfonalul, a tanulónak pedig tankönyvül, de igazán becses terméke a tudományos irodalomnak.

— **Botrányos állapotok a budapesti I—III. ker. kir. járásbiróságnál.** A budapesti I—III. ker. járásbiróság II. számu jegyzői irodájában hihetetlen állapotok uralkodnak.

1. Az iratcsomókat a kezelő sohasem találja meg. Ekkor ugy segit magán, hogy a jegyzőhöz küldi a felet. A jegyző, természetesen, szintén nem találja az ügycsomót s visszaküldi a felet a kezelőhöz. A kezelő ujra körülnéz egy kissé s ha nem találja — ez a rendes eset — kijelenti, hogy a jegyzőnél *kell* lennie a darabnak. S ha a fél nem lép fel erélyesen, néhányszor ide-oda sétálhat, mig végre a kezelő megy be a jegyzőhöz — kinél talán több iratcsomó van, mint a kezelői irodában — s hosszabb-rövidebb keresés után *esetleg* előkeriti az iratokat.

2. Egy augusztus hó 24-én foganatositott végrehajtásban október hó 3-án még nem kaptam meg a jóváhagyó végzést. Egy kartársam meg arról panaszkodott, hogy ő *juniusban* foganatositotta a végrehajtást s még nem kapott jóváhagyó végzést.

3. Szeptember hó 20-án beadott folytatólagos kielégitési végrehajtás iránti kérvény október hó 2-án még nem is volt az iratokhoz *szerelve*. Midőn emiatt a kezelőt felelősségre vontam: azt felelte, hogy mig az iratok a jegyzőnél vannak, addig a beadványokat nem lehet hozzászerelni. (?) Ha október hó 2-án nem nézem meg az iratokat — okulva

az előzményeken — a folytatólagos kielégitési végrehajtás iránti kérvény valószinüleg csak 1910-ben nyert volna elintézést.

Ezekre a tarthatatlan állapotokra ezennel felhivom a felettes hatóság figyelmét, mely reménlhetőleg *azonnal* intézkedik s e türhetetlen állapotnak hamarosan véget vet.

Dr. G. F.

— **A «Magyar Jogászegylet»** 600 K-ás pályadijat tüzött ki a következő kérdésre:

«*A részvénytársaság és szövetkezet igazgatóinak és felügyelőbizottsági tagjainak vagyoni felelőssége dogmatikai és kritikai szempontból*». A pályamüvek beadási határideje szeptember 1-én lejárt, és a kitüzött határnapig a következő jeligés munkák érkeztek a «Magyar Jogászegylet» titkári hivatalába:

1. «Gyakorlati szempontok jegyében.»
2. «The only advise he can give to anyone.»
3. «Je voudrais voir, la responsabilité envisagée dans son ensemble....»

A biráló-bizottság e munkákat átvette és döntését a jogászegylet legközelebbi közgyülésén fogja kihirdetni.

Egyuttal a «Magyar Jogászegylet» 1910 október 1-i lejárati nappal a következő kérdésre tüz ki 600 K-ás pályadijat:

«A kötelesrészre jogosultat az örökös vagy a hagyományos jogállása illesse-e az alkotandó magánjogi törvénykönyv szerint? Fejtessenek ki és mérlegeltessenek mindkét megoldás tekintetében a mellette és ellene szóló okok a helyesebbnek talált megoldásnak megfelelő tervezetvázlat kapcsán».

A pályázat feltételei a következők:

1. Kivántatik egy körülbelül 4—6 nyomtatott iv terjedelmü magyarnyelvü értekezés, mely a kitüzött kérdés tárgyát behatóan bár, de mégis csak leglényegesebb részeiben tárgyalja, és főleg önálló buvárlaton alapuló uj eredmények, valamint uj eszmék felvetése által válik ki. A szakirodalom kimerítő idézése és közlése nem kivántatik. A pályázatban nem egyleti tagok is résztvehetnek. A pályadij csakis önálló irodalmi értékkel biró munkának adatik ki; a biráló-bizottság a pályadij odaitélése nélkül is egyes pályamunkákat dicséretben részesithet.

2. A pályadijat a «Magyar Jogászegylet» igazgatóválasztmánya által kiküldött biráló-bizottság itéli oda, s az bontja fel a pályadijnyertes munkák jeligés leveleit. Az esetleg megdicsért munkák jeligés levelei csak az igazolt szerző kivánságára bonthatók fel.

3. A pályamunkák legkésőbb 1910 október 1-ig az egyleti titkárság czimére (V., Szemere-utcza 10. sz.) postán ajánlva küldendők. Ezen határidőn tul semminemü ily munka el nem fogadtatik.

4. A pályamü idegen kézzel, lehetőleg géppel, tisztán és olvashatóan irva és lapszámozva legyen és boritékán megjelölendő, hogy melyik dijra pályázik.

5. A szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelige álljon, amely a pályamü czimlapján. A lepecsételt levélben foglalt netáni kikötések, feltételek tekintetbe nem vétetnek. Több szerző közös munkával nem pályázhatik; álnév alatt vagy névtelenül pályázónak a jutalom ki nem adatik.

6. A pályadijnyertes müvet a «Magyar Jogászegylet» akár értekezései között, akár könyvkiadó-vállalatában, külön tiszteletdijfizetés nélkül közzéteheti.

7. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratai, megfelelő igazolás ellenében, a titkárságnál egy éven belül átvehetők.

— **Zaklatás a pénzügyi közegek részéről.** A m. kir. közigazgatási biróság még mult év végén kimondotta, hogy a végrehajtási bejelentésekhez a végrehajtási novella 31. §-a értelmében csatolandó értesitések a biróság munkájának megkönnyitésére szolgáló birósági kiadmány-tervezeteknek tekintendők, azoknak illeték alá vonása tehát semminemü törvényes alappal nem bir.

A fő- és székvárosi m. kir. pénzügyigazgatóságnak még 1909. évi julius 14-én kelt és szeptember 28-án kézbesitett 54,450/II. 909. sz. végzése mégis a fenti felsőbirósági határozatra alapitott felebbezést elutasitja és a kérdéses értesitések bélyegkötelességét rendületlenül tovább hangoztatja.

Csekély összegekről lévén szó, vajmi kevés félnek van kedve és türelme az összeg kényszerü befizetése után, most már bélyegköteles ujabb jogorvoslattal fordulni a nagyméltóságu közigazgatási birósághoz. Hogy a kincstár ily módon mekkora, törvénytelenül beszedett illetékösszegekhez jut: nem kutathatjuk.

Azonban a pénzügyi kormánynak azzal a kétségtelenül tiszteletreméltó és legujabban sokat hangoztatott törekvésével szemben, amely «a magyar adómorál» emelésének szükségét czélozza: legyen szabad megjegyeznünk, hogy ennek az adó-, illetve tágabb pénzügyi morálnak is *két oldala* van és hogy a pénzügyi hatóságoknak fentebb ismertetett eljárása erészben buzditó például nem igen fog szolgálhatni.

— **A nagyváradi törvényszéki és járásbirósági jegyzők** a jegyzői kar előmeneteli viszonyainak megjavitása érdekében memorandumot dolgoztak ki. A memorandum kiemeli, hogy a 942 jegyzőből álló jegyzői karban 35—40 éves, kiváló képzettségü, szorgalmas jegyzők sem tudnak előléptetéshez jutni. Az elmult három évi kinevezések statisztikáját összeállitva, konstatálja a memorandum, hogy évente összesen 90 albirói és alügyészi állás üresedik meg, ami 942 létszámhoz képest elenyészően csekély előléptetési kilátásokat nyujt. Jelenleg a birói kor határának megfelelő koru, vagyis 26 éves jegyző nincs is; a joggyakornokok is mind 26 éven felül jutnak nem birói, hanem jegyzői kinevezéshez.

A nagyváradi jegyzők statisztikát készitettek a jelenleg alkalmazásban levő jegyzők életviszonyairól. Hét kir. tábla területéről beérkező adatokból a következőket emeljük ki: A hét tábla területén összesen alkalmazásban levő 444 jegyző közül 127 nős. Életkorukat tekintve 26—30 év közt volt 135; 30—35 év között 226, 35 éven tul 73; hat éven aluli szolgálata volt 91-nek, 6—10 évi 283-nak, 10 éven tuli 70-nek. Birói, illetve ügyvédi vizsgája volt 301-nek, és pedig két évnél régebben 169-nek. A 35 éven tul szolgáló 73 jegyző közül birói, illetve ügyvédi vizsgája van 49-nek.

Az előléptetés megjavitása érdekében tett inditványukat már ismertettük.

— **A jegyzők mozgalmához.** A következő levelet kaptuk: A nagyváradi kollégák körlevelének végső konkluziója az, hogy a mintegy 300—320 birói képesitési pótlékkal biró jegyző 1910 január 1-től kezdve alkalmaztatása helyén albiróvá, illetve alügyészszé léptettessék elő, igen tetszetős s az illető jegyzőkre nézve igen kellemes ujévi meglepetés volna, de ha jobban meggondoljuk a proponált előléptetés folytán beálló változásokat, ki kell mondanunk, hogy az elsősorban pénzügyi tekintetekből s másodsorban a kellő foglalkoztatás hiánya szempontjából válik kivihetetlenné.

Ugyanis ha 300—320 jegyző saját székhelyén albiróvá, illetve alügyészszé léptettetnék elő, ugy megtörténnék, hogy egyik-másik birósságnál egyszerre 3—4 bíróval lenne több s igy az uj birákat ugyanott kellőkép foglalkoztatni nem lehetne; s minthogy ezeket mint kinevezett birákat többé jegyzői funkcziók végzésére kötelezni nem lehet s a megfelelő számu jegyzők alkalmazása pedig különösen a törvényszékeknél nem mellőzhető, előállana a szüksége annak, hogy az albiróvá előléptetett jegyzők helyébe ugyanolyan számu jegyző neveztessék ki.

Tehát a birói áthelyezhetlenség folytán a kellő foglalkoztatás hiánya miatt egyik-másik birósságnál előfordulható aránytalanság, az albirói fizetés és lakbértöbblet, valamint az uj jegyzők fize-

tése és lakbére, mint uj teher lenne az ok, amiért az igazságügyi kormány a körlevélben proponált előléptetést megtagadná.

E helyet szerény nézetem szerint minden tekintetben előnyösebb volna ránk nézve, ha a kormány beváltaná azon igéretét, hogy az elavult és a birói tekintélyt mélyen sértő albirói és alügyészi intézményt eltörölné, az albirák és alügyészek jelenlegi kicsiny statusát beolvasztaná a VIII. oszt. birák statusába, a birói vizsgás jegyzőket a IX., s a birói képesitéssel nem biró jegyzőket pedig a X. fizetési osztályba osztaná be.

Ezzel elérnénk azt, hogy ha sokáig kellene is várni a birói kinevezésre, az valóságos anyagi előnyyel is járna s nem járnánk ugy, mint sok idős kolléga, aki az albirói kinevezéssel jövedelméből veszit, ellenben kap helyette sokkal terhesebb és felelősségteljesebb munkakört.

De határozottan állitom, hogy az albirói intézmény eltörlésével gyorsabb lenne az előmenetelünk, mert a mai rossz előmenetelünknek oka — a körlevélben foglaltakon kivül — különösen az, hogy most szinte rendszerré vált az állásoknak áthelyezéssel való betöltése. A rangsor tanusága szerint az eddig lefolyt 9 hónap alatt 63 jegyző neveztetett ki albiróvá, illetve alügyészszé, jóllehet legalább 100 albirói állásra hirdettek pályázatot. Az áthelyezett birák legnagyobbrészt — mondhatnán 98% — VII. és VIII. oszt. birák, akiknek helyébe a legjobb esetben hirdettek albirói állást. Ha már most figyelembe veszszük, hogy mi VIII. oszt. birói állásra nem pályázhatunk, hogy az áthelyezés folytán megürült állást sok esetben ismét áthelyezéssel töltötték be, s hogy az állások betöltése — akár kinevezés, akár áthelyezés folytán — rendszerint három hónapot vesz igénybe, ugy hirtelenében ki sem tudjuk számitani, hogy a rangsorbeli 942-ik jegyző hány év, illetve évtized mulva jut albirói kinevezéshez.

De ha ezen szomoru tényeket kellőkép mérlegeljük, ugy előmenetelünk hathatós javitása szempontjából feltétlenül s minden erőnkből arra kell törekednünk, hogy az illetékes tényezőket azon általuk is elvben már elfogadott tervnek nyerjük meg, hogy a IX. fiz. oszt. birák különben is elenyészően csekély számu státusát szüntessék meg, mert az igy megnagyobbodott VIII. oszt. birák státusában sürübben előfordulható változás folytán a kisebb státusu jegyzői karnak több alkalma nyilik a pályázatra, aminek feltétlenül gyorsabb előmenetel lesz a következménye.

De hogy a birói kinevezésre hosszabb ideig várakozó jegyzők is kárpótolva legyenek, kérnünk kell, hogy a birói képesitéssel biró jegyzők a IX. fizetési osztályba soroztassanak, amivel meg lesz oldva az a kérdés is, hogy a birói tisztre — a felsőbb hatóság által — alkalmasnak nem talált jegyzők is szolgálati idejükhöz képest előmenetelben részesülnek. A birói képesitéssel nem biró jegyzők pedig a jelenlegi fizetési osztályban lennének hagyandók.

Bár az általam proponált terv valamivel nagyobb pénzügyi áldozatba kerül, de annak megvalósitása nemcsak látszólagos, hanem valóságos előnyt is jelentene számunkra s ha az igazságügyi kormány méltányos és feltétlen igazságos kérelmünket megszivlelve, egy kis anyagi áldozattól el nem zárkózik, igy a végleges szervezet törvénybeiktatásáig is gyorsabb előmenetelünk — a mai kinevezési rendszer megváltoztatása, különösen az áthelyezési kérelmeknek a legindokoltabb esetekre szoritása esetén — biztositva lenne. *Egy birósági jegyző.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák semmitőszék és a sztrájktörők.** Egy vállalkozó többek előtt azt a kijelentést tette, hogy egyes segédek, akiket meg is nevezett, a sztrájk alatt nála dolgoztak. A segédek beperelték *becsületsértésért.* Az elsőbiróság felmentette a vádlottat, mivel a Btk. 488. §-ának azon határozmánya, hogy a «cselekmény alkalmas arra, hogy az illetőt közmegvetésnek tegye ki», jelen esetben nem alkalmazható ; itt ugyanis csak pályatársainak megvetéséről lehet szó. A magánvádló felebbezésére a másodfoku biróság vádlottat *bünösnek* mondta ki. A törvényszék az inkriminált kijelentésben «a sztrájktörés vádját» látta, «s mivel a sztrájk megszegése az adott szó megszegése, a kijelentés oly cselekmény elkövetését tulajdonitja magánvádlónak, amely alkalmas arra, hogy őt közmegvetésnek tegye ki». A koronaügyész semmiségi panasza folytán az ügy a semmitőszék elé került, amely a másodfoku itélet hatályon kivül való helyezésével az elsőbiróság itéletét állitotta helyre. Az indokolásnak érdekesebb részei: «A cselekmény megitélésében nem lehetett a másodbiróság itéletéhez hozzájárulni. Ha az egyes munkás a szövetség határozatát, amely szótöbbséggel jött létre, gazdasági okokból helytelennek tartja, vagy a munkaadóhoz való személyes viszonyánál fogva le van neki kötelezve, semmi olyat nem követ el, ami a becsülettel ellentétben állana, ha a munkát a szövetségi határozat daczára tovább folytatja».

— **Az első nőügyvéd Németországban.** Németországban dr. Schultz kisasszony volt az első, aki ügyvédi minőségben a biróság előtt beszédet mondott. A biróság a hamburgi büntetőtörvényszék volt, ennek 1909 márczius 9-i ülésén tartotta dr. Snchltz kisasszony kultusztörténeti szempontból nevezetes beszédét.

— **Bünpártolás?** A.-né azzal vádoltatott, hogy rábirta B.-t, hogy férjének (A.-nak) segitséget nyujtson a büntetés elől való elmenekülésre. Az osztrák semmitőszék kimondotta, hogy A.-nét mint feleséget ugyan mentesség megilleti a saját maga által végzett bünpártoló tevékenység tekintetében, de nem hivatkozhatik e mentességre akkor, mikor a bünpártolásra mást bujt fel.

— **Perrendi javaslatunk ismertetése külföldön.** A «Journal du droit international privé» legutolsó számában Lucien Chessex Lausannei magántanár dr. Alexander Schmidtnek a «Blätter für vergleichende Rechtwissenschaft»-ban megjelent czikke nyomán ismerteti perrendi javaslatunknak a külföldi itéletek belföldi hatályára vonatkozó határozmányait.

— **Hamis drágakövek eladása.** Nagy port vert fel Párisban «a hamis rubintok pöre» (le procès des faux rubis). Az ügy nemcsak az ékszerkereskedők körében idézett elő izgatottságot, hanem a jogi körök figyelmét is magára vonta, mert ez az eset volt az első, melyben «az áruk eladásánál elkövetett csalások és élelmiszerek, valamint mezei termények hamisitásának megakadályozásáról és megtorlásáról» szóló 1905 aug. 1-i törvény a drágakövek eladására is alkalmaztatott. Az ékszerészek szindikátusának panaszára a törvényszék vád alá helyezte Baumann hirneves ékszerészt azért, mert mesterségesen előállitott ékköveket valódi rubintokként *akarta árusitani.* A vizsgálat kideritette, hogy Baumann kirakatában «rubis» név alatt mürubintokat helyezett el, s még hozzátette, hogy a drágakő «finom, valódi és garantált.» A birósági szakértő véleménye szerint is az ékkövek mesterségesen vannak előállitva. Az ügyész *csalás kisérletének* minősitette e cselekményt. Majd az 1905-iki törvény értelmezésének kapcsán kiemeli, hogy ez a törvény nemcsak, mint általában hiszik, az élelmiszerek eladására vonatkozik, hanem mindennemü áruczikkel üzött visszaélésekre. Végül kéri a biróságot, hogy mivel Baumann az első, akit e büncselekményért a kereskedelem ezen ágában büntetni kell, ne szabják nagyon sulyosra a büntetést, érintetlenül hagyva természetesen az ékszerkereskedők szindikátusának azt a jogát, hogy az őket Baumann rosszhiszemüsége következtében ért veszteséget rajta megkövetelték. A biróság Baumannt száz frank pénzbüntetésre itéli.

A BUDAPESTI UJ LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYRENDELET.

Jegyzetekkel és magyarázatokkal.

Ára 40 fillér.

Kapható: LAMPEL R. kk. (Wodianer F. és Fiai) részv.-társ.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 42. szám. Budapest, 1909 október 15

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birói munka csökkentése. *Dr. Térfi Gyula,* igazságügyminiszteri tanácsostól. — A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Az itéletek jogerőre emelkedéséről és a pénzbüntetések átváltoztatásáról. *Ujfalussy Béla* temesvári kir. táblai birótól. — A hatásköri bíróság hatásköre. *Dr. Egyed Istvántól.* — A törvényes zálogjogról. *Dr. Bartha Józseftől.* — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói munka csökkentése.

Ma már alig van kétség afelől, hogy a bíróság elé kerülő ügyek gyors elintézésének biztositására nem megfelelő eszköz a személyzet szaporitása, hanem a munkát kell kevesbiteni és a rendelkezésére álló munkaerőket kell a munkának helyesebb beosztásával jobban kihasználni. Ma ugyszólván az ügyek elintézésének minden, még a legkönnyebb elintézésnek a munkája is a birót terheli. A jegyző, még inkább a kezelő önállóan semmi beadványt sem intézhet el, pedig igen sok oly munkát végeznek a birák, amit bátran lehetne a jegyzőre, sőt a kezelőre is bizni.

Elsősorban a kiadmányok aláirását emlitem fel. A kiadmány aláirása annak megállapitása végett szükséges, hogy a kiadmány a fogalmazványnyal megegyezik és hogy a kiadmány attól a bíróságtól származik, amelyik azt kibocsátotta Bizonyos, hogy annak megállapitására legkevésbbé hivatott a biró. Az a törvényszéki elnök, vagy az az egyes biró, aki naponként esetleg több százra menő kiadmányt aláir, nem képes a kiadmány helyességét ellenőrizni, de ez nem is feladata, mert ez az ellenőrzés a másolóknak, összeolvasóknak, illetőleg a jegyzői iroda vagy a kiadóhivatal vezetőjének a kötelessége. Helyesebb tehát, ha az aláirást az teljesiti, aki a kiadmány helyességeért felelős, t. i. a jegyzői irodának vagy a kiadóhivatalnak a vezetője. A hitelességet pedig eléggé biztositja a birói pecsétnek a kiadmányra ráütése. A polgári prdtts javaslatában tervbe is van véve oly intézkedés (405. §.), hogy az itéletet és egyéb határozatot ne a biró, hanem a jegyző, — értve ez alatt a jegyzői iroda vezetőjét — irja alá. Mai jogunkban a birói aláirást az 1893: XVIII. tcz. 170. §-ának utolsó bekezdése rendeli; a sommás eljárást illetőleg tehát ezt törvénynyel kellene módositani; egyébként pedig a megfelelő intézkedéseket az ügyviteli szabályok módositásával rendeleti uton is meg lehet tenni.

A birói munkakörből az ügyelintézéseknek egész csoportját a jegyzőknek önálló munkakörébe lehet utalni, nevezetesen azt a munkát, amelyben a biró nem itélkezik. Birói vagy ügyvédi képesitéssel biró és kiválóságuknak tanujelét adó egyes jegyzőket a kir. itélőtábla elnökének javaslatára az igazságügyminiszter felruházhatna azzal a jogosultsággal, hogy bizonyos ügyeket önállóan intézhessenek el. A perenkivüli ügyek legnagyobb részét, különösen az örökösödési ügyeket, a telekkönyvi tabuláris ügyeket, a fizetési meghagyások kibocsátását és általában a fizetési meghagyási ügyek elintézését, továbbá a szóbeli keresetek vagy egyéb kérelmeknek jegyzőkönyvbe foglalását, a megkeresés alapján teljesitendő tanukihallgatást, eskü alatti kihallgatást, eskükivételt, szemlét, aggály nélkül lehetne a jól megválasztott kiváló jegyző önálló elintézésére bocsátani.

A mostani szabályok is módot nyujtanak arra, hogy a jegyző az itéletnek irásba foglalásával megbizható legyen. Ennek a jegyzői munkának a mostaninál jóval nagyobb tért lehetne nyitni. Évekkel ezelőtt a budapesti törvényszék akkor fennállott büntetőosztályánál majdnem kivétel nélkül minden itéletet a jegyzők fogalmaztak; biró csak a legritkább esetben foglalta az itéletet irásba és a jegyzőknek ez a munkája alig adott okot kifogásra. Voltak birák, a kik a hét minden napján ülésben voltak, több tanácsban, mert a tárgyalásban való részvételen és az itélethozáson kivül más munkájuk nem volt. Ha pl. a felebbezési tanács itéleteinek nagy részét a tanács jegyzője készitené el, a tanács a mai 3 nap helyett 4, esetleg 5 napon át tarthatna szóbeli tárgyalást, ami igen nagy elvégzett munkatöbbletet jelent. Ugyanigy állana a dolog a polgári prdtts behozatalával a törvényszék elsőfoku biráskodásában is. Egyik vidéki táblán a felülvizsgálati határozatokat rendszerint a tanácsjegyzők fogalmazzák és ezek a határozatok sem a jogászi kidolgozás, sem a szabatos szövegezés szempontjából nem maradnak a többi itélőtábla határozatai mögött. Ezek a példák azt mutatják, hogy a jegyzők magasabb munkát is jól el tudnak végezni, mint amilyenre őket általában felhasználják. Ez a javaslat természetesen nem jelentené azt, hogy a birák egyáltalában ne fogalmazzanak itéletet, mert nagyobb, nehezebb itéletek fogalmazását a biró mégis megtarthatná, már csak azért is, hogy gyakorlati jártasságát ne veszitse. Véleményem szerint igen jó sikerrel lehetne egyes kiválogatott jegyzőket azzal is megbizni, hogy a pereket az ülésben ők adják elő, természetesen a biró felügyelete alatt és annak nevében. Ez a rendszer a budapesti kir. itélőtáblán a tanácsjegyzői intézmény első idejében és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél kitünően bevált; azt tehát a birói munka csökkentése czéljából aggodalom nélkül lehetne nagyobb mértékben alkalmazni.

Abból a czélból, hogy a jegyzők ezt a fokozott munkát jobban megbirják, több dolgot el lehetne venni az ő mostani munkakörükből. Iratok megküldését, sürgetését, az egész kézbesitési ügy vezetését a jegyzői iroda vezetőjére lehetne bizni, akitől természetesen, hogy ezt a mostaninál magasabb munkáját jól végezhesse, magasabb képesitést lehetne kivánni és ennek fejében őt jobban dijazni. Egyes jegyzői tennivalót egészen el lehetne hagyni. Pl. nincsen szükség a tanácskozási jegyzőkönyvnek, különösen a felsőbiróságoknál, a mai formában való vezetésére. Ha az ülésben jelen volt birák a határozatot aláirják és az esetleges különvéleményt a jegyzőkönyvhöz füzik, a tanácskozási jegyzőkönyvre szükség nincs; ha pedig nincs tanácskozási jegyzőkönyv, akkor azt is meg lehetne fontolni, hogy van-e szükség minden ülésben jegyzőre és nem volna-e jobb, ha a jegyző csak akkor venne részt az ülésben, ha egyes ügyeket ő dolgoz fel és ad elő.

A mondottakon felül sokat fel lehetne még hozni a birói munkának csökkentése érdekében, különösen pedig a birósági vezetőnek számviteli és pénzkezelési munkától való mentesitését, de ha csak a most mondottak valósulnak is meg, már ez jelentékeny haladás lesz abban az irányban, hogy a biró apróbb munkától mentesitve, tulajdonképpeni munkájának, az itélethozásnak élhessen.

Dr. Térfi Gyula,
igazságügyminiszteri tanácsos.

A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők.

Németországban és Ausztriában az utolsó időben rendkivül sok történt a bíróságok munkaterhének csökkentése érdekében. Az egyes német államok igazságügyi kormányai a birói munkákból mind többet utalnak át a kezelői ügykörbe, a birósági kezelői irodák (Gerichtsschreiberei) önálló munkakörét bővitik, az ügykezelést egyszerüsitik, és ezáltal el is érik azt a czélt, hogy a biráknak minél több idejük maradjon az ügyek érdemleges, alapos elintézésére, valamint az önképzésre, az önmüvelődésre.

Teljesen függetlenül az osztrák és német példáktól, a helyzet kényszerüsége hazánkban is rászoritotta a hivatalos köröket az egyszerüsitési törekvésekre.

A bíróságok ügyforgalma folyton nő, bíróságaink nagy része a szó szoros értelmében roskadozik a munka alatt; az elintézés alaposság a természetesen ily körülmények közt elég kivánni valót hagy fenn és nem is tudjuk nagyon rossz néven venni ettől a túlterhelt birói kartól, hogy a saját magának továbbképzése nem foglalkoztatja oly mértékben, mint amiként az igazságszolgáltatás érdekei is megkivánják.

De még egy szempont hozzájárult ahhoz, hogy az egyszerüsitési törekvések nagyobb erővel lépjenek föl. Az állami tisztviselők dijazása, az élet rendkivüli megdrágulása folytán elégtelen lévén, elemi erővel tört utat magának az a törekvés, mely a kormányzatot és törvényhozást rákésztette a fizetésjavitási igények kielégitésére. Azonban az igények csak egyrészének is figyelembe vétele az állam rendkivüli megterhelésével járt, ugy hogy a személyi kiadások további fokozása alig lehetséges.

A bíróságoknál a fizetésrendezés a szervezeti szempontok figyelmen kivül hagyása mellett, rendszertelenül történvén: egyes állásokban rendkivüli megrekedés állott be, ami azt okozta, hogy az érdekeikben sulyos sérelmet szenvedettek igazságos követeléseiket a rendezés után is a legnyomatékosabban igyekeznek érvényesiteni.

Természetesen ez is az államnak uj megterheltetésével jár, de a további megterheltetést követeli a folyton nagyobbodó ügyforgalom is, mely a mai szervezet mellett csak folytonos személyszaporitással volna meggyőzhető.

Hogy a jogos igények kielégittessenek, a személyszaporitás elkerültessék és az állam személyzeti kiadásainak ujból és ujból való növekedése végre-valahára megálljon: annak egyetlen módja a bíróságok tehermentesitése és azzal kapcsolatosan az aránytalan birói létszám csökkentése.

Hogy ezen szempontok közt szoros összefüggés van, azt élénken dokumentálja Térfi Gyula miniszteri tanácsos urnak lapunk jelen számában közzétett czikke is.

Mondanunk sem kell, hogy e lapok az egyszerüsitési törekvéseket helyeslik és annak *sürgős* keresztülviteléért szállanak sikra.

Ha most mégis egy javaslattal szemben opponálunk, az nem a tehermentesités megakasztása czéljából hanem csakis az ügyek helyes elintézésének garanciája érdekében történik.

Pártolom ugyanis Térfi miniszteri tanácsos ur összes javaslatait, kivéve a jegyzők foglalkoztatásának túlszélesre való kiterjesztését.

A czikkiró ur ugyanis a birói munkakörből az ügyek elintézésének egész csoportját javasolja kivonni, és felsorolja ezek közt a megkeresés alapján teljesitendő tanukihallgatásokat és birói szemlét, mint olyanokat, amelyeket «jól megválasztott, kiváló jegyzők» önálló elintézésére lehet bocsátani.

Azonban jól tudjuk, hogy ha a törvény ilyen rendelkezést tartalmazna, akkor a birói munka csökkentése érdekében a «jól megválasztott, kiváló jegyzők» mellett, a rosszul megválasztott, gyenge jegyzők is ilyen megbizásokat kapnának. Pedig a fél és tanu kihallgatása és a birói szemle, melyek a perek egész légióiban ugyszólván eldöntik a tényállást és ezzel az egész per sorsát, nem oly könnyü feladat, mint amiképpen nem egy birósánál felfogják. Ide körültekintés, a részletekre is kiterjedő éles megfigyelőképesség, emberismeret és psychologia is kell. Éppen ezért, amennyire lelkesen üdvözöljük a czikkiró urnak a tehermentesitésre irányuló egyéb eszméit, mégis kénytelenek vagyunk ezen propoziczió ellen állást foglalni.

Igenis segiteni kell a bíróságok munkaterhén a jegyzőkönyvek felvétele tekintetében is (erre is irányult a czikkiró ur javaslata), de nem akképpen, hogy a jegyző végezze a kihallgatásokat, és szemléket, hanem olyan módon, hogy mielőbb szervezzük meg a birósági kezelők minősitő vizsgáját, amelybe kötelező tárgyként vétessék fel a *gyorsirás* és sok birói munkát takaritunk meg, és emellett a tanuvallomásokról, valamint az eskü alatti kihallgatásokról felvett jegyzőkönyveket lényegesen meg is javitjuk, ha a gyorsiró-kezelőnek mondhatja a biró a jegyzőkönyvet tollba, aki is rövid idő alatt gépirásban mutathatná be a vallomást. Az ily jegyzőkönyvek részletesebben és hivebben tüntetnék fel az előadottakat és az ily felvételek az itélkezés helyességére is nagy befolyással lehetnének.

De szerény nézetem szerint veszély nélkül nem lehet jegyzőkre bizni, még a külön birói felelősség kiemelésével sem a perek önálló előadását sem és ezzel kapcsolatosan az itéletek önálló irásba foglalását, amint ezt Térfi miniszteri tanácsos ur javasolja.

Etekintetben a felhozott példák nem győznek meg bennünket a czikkiró ur álláspontjának helyességéről. Ha a kir. táblákhoz berendelt (egyébként nagyrészt kiválogatott) jegyzők már most is önállóan előadnak: ez éppen ugy abuzus, mint amiként nem ismerhetjük el törvényszerünek a némely törvényszékeknél meghonosodott ilyen szokást. Igaz, hogy egy-egy kiváló elnök rendkivül szigoru és gondos vezetése és ellenőrzése mellett a jegyzői referáda veszélye a minimumra csökkenthető, de sőt az ily előadás a jegyzők kiképzésére is rendkivül hatásos eszközül szolgál. Ámde — bevallhatjuk őszintén — nem minden elnök és nem minden tanácsvezető oly gondos és szabatos ellenőre az ilyen referádáknak, mint pl. Nagy Ödön, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék elnöke volt annak idején és éppen ezért rendszerré tenni és feljogositani a bíróságokat a jegyzői referádára, szerintünk az igazságszolgáltatás garancziáinak lényeges veszélyeztetése nélkül nem lehet és nem szabad.

Hiszen a «Referenten-Wirtschaft» hátrányai és veszélyei még akkor is rendkivüliek, ha táblai, vagy curiai biró adja elő az ügyet, de sokszorta fokoztatnék e veszély az által, ha az összes bíróságoknál a jegyzők kisegitő előadókul alkalmaztatnának, anélkül, hogy a felek ellenőrzése lehető volna.

Az ellenőrzés szempontjából még kisebb volna a jegyzői közremüködésnek veszélye a felebbezési és felülvizsgálati tanácsokban, ahol a jelenlevő felek és képviselőik a hibás, hézagos, vagy egyoldalu előadást korrigálhatják, mint a tapasztalatszerüen a nyilvánosságot teljesen nélkülöző törvényszéki vagy felsőbirósági elintézéseknél.

Ismétlem, ezen itt tárgyaltakon kivül helyeslem a birói vagy ügyvédi vizsgát tett jegyzők önálló hatáskörének törvénybe iktatását a Térfi és Marschalko urak czikkeiben részletezett módozatok mellett.

Dr. Balog Arnold.

Az itéletek jogerőre emelkedéséről és a pénzbüntetések átváltoztatásáról.

E lapnak mellékletében 155. sz. a. közölt bünügyben a kir. Curia által hozott végzések két szempontból érdemesek arra, hogy megvitatás tárgyát képezzék, nevezetesen a birói itélet *jogerejüségének* megállapitása s a főbüntetésként kiszabott *pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztés büntetés nemének* meghatározása tekintetében.

Áttekinthetőség szempontjából az ügynek tényállását a következőkben előrebocsátom:

A vádlott elsőbiróilag becsületsértés vétsége miatt főbüntetésként börtönnel helyettesitendő pénzbüntetésre és sulyos testi sértés büntettének kisérlete miatt börtönre itéltetett azért, mert egy napon, november hóban este 7 órakor a falubeli lelkészt csiklovai

czigánynak szidva, a sötétben néhány lépésnyi távolságról pisztolyával feléje lőtt azon okból, mert a lelkész engedélyt adott arra, hogy a felekezeti iskolában Krisztus életéből mutatványok mozgófényképekkel előadassanak.

Ezen itélet ellen a kihirdetésekor a vádlott csupán a büntetés enyhitése végett felebbezett, de irásbeli indokaiban a felebbezését már a felmentése végett is előterjesztette.

A felebbviteli főtárgyaláson a kir. tábla az elsőbiróságnak itéletét csupán annyiban változtatta meg, hogy az elsőbiróilag főbüntetésként kiszabott és behajthatlanság esetén *börtönre* átváltoztatandó pénzbüntetést *fogházra* rendelte átváltoztatni, egyebekben az elsőbirói itéletet helybenhagyta, habár a kir. főügyész hivatalból észlelendő semmiségi okból a vádlottnak a sulyos testi sértés büntettének kisérlete alóli felmentését inditványozta.

Eme másodbirói itélet ellen a védő, a vádlott s utóbbinak *javára* a kir. főügyész is a törvénynek tévesen történt alkalmazása miatt semmiségi panaszt jelentettek be, de a kir. Curia az ügy érdemének érintése nélkül a semmiségi panaszokat visszautasitotta azért, mert az elsőbirói itéletet a vádlott csupán enyhitésért felebbezte s igy ez az itélet a bünösség kérdésében *jogerőre* emelkedett.

Ezután a kir. Curia ugyanezen ügyből kifolyólag még a joggegység tekintetében is hozott határozatot, kimondva azt, hogy börtönnel büntetendő büntett s pénzbüntetéssel büntetendő vétség halmazata esetében a *főbüntetésként* kiszabott pénzbüntetés behajthatlanság esetére azon nemü szabadságvesztés büntetésre változtatandó át, melyre a vádlott a pénzbüntetésen felül itéltetett. Az itéleti tényállásnak és az eljárás adatainak a fentiekben történt előrebocsátása után rátérek a felvetett két kérdésnek a megvitatására.

I. Abban a tekintetben, hogy sulyos testi sértés büntettének kisérlete mily körülmények között állapitható meg, a judikaturában nagy az ingadozás és a Btk. 301. §-ában körülirt háromféle minősités mellett ez az ingadozás nem lesz megszüntethető mert azt, hogy a testi sértés elkövetésére szándékba vett, de véghez nem vitt cselekmény bevégzés esetére milyen egészségháboritást okozott volna, képtelenség biztonsággal megállapitani. Emez állitás illusztrálására elegendő a mindennapi élet egyes eseteire utalni. Néha egy kis zsebkéssel halálos sérülés ejthető, holott hasonló körülmények között egy hatalmas konyhakéssel ejtett sérülés még veszélyesnek sem mondható. Ugyanigy áll a lőfegyverrel megkisérlett ténykedés esetében is, sőt a legtöbbször — amint ezt a pisztolypárbajok esetei igazolják — a sértett testi épsége ilyenkor nagyobb biztonságban van, mint akkor, ha a támadás szuró, ütő, vagy vágó eszközzel történik, és a felmerült szóban forgó bünügyben, tekintettel a sötét napszakra, s igy a czélzás nehézségére, a vádlott által ejtett lövés teljesen bizonytalannak volt tekinthető.

Nézetem szerint tehát a sulyos testi sértés büntette kisérletének minden kétséget kizáró módon való itéleti megállapitása jogi képtelenség.

Visszatérve pedig a jelen czikk keretében megvitatandó tárgyra, az eddig előadottakból nyilvánvaló, hogy a kir. főügyészségnek a másodbirói itélet ellen a vádlott javára bejelentett semmiségi panasza nem volt alaptalannak mondható, és a kir. Curiának az a kijelentése, hogy ez a semmiségi panasz visszautasitandó azért, mert az elsőbirói itéletnek a vádlott bünösségéről rendelkező része jogerős, az alábbiak szerint téves.

Ugyanis mikor tekinthető egy büntetőbirói itélet jogerősnek?

A BP. 494. §-a kifejezetten rendelkezik ama tekintetben, hogy az itélet mikor emelkedik jogerőre, s pedig az olyan itélet, mely ellen perorvoslat egyáltalában nem használható, meghozásával, más itélet pedig akkor, amidőn a használható perorvoslatot a jogositottak elmulasztották.

Hogy az oly itélet, mely csak egyik részében van perorvoslattal megtámadva, semmi tekintetben nem tekinthető jogerőre emelkedettnek, ez kitetszik a BP. 506. §. 2. bekezdésének szavaiból, melyek szerint az a vádlott, aki csak a büntetés mértéke miatt élt perorvoslattal, az ellene megállapitott szabadságvesztésbüntetést az itéletnek *jogerőre emelkedése előtt* megkezdheti.

A törvénynek eme kifejezett szavaiból is nyilvánvaló, hogy bármily felebbezés esetén, az itéletnek egyik részére sem mondható az, hogy annak ezen vagy amaz a része jogerőre emelkedett. Ez következik a BP. 394. §-ának utolsó bekezdéséből is.

Az előbb emlitett törvényszakaszokba felvett rendelkezés folyik a BP. 385. §. utolsó bekezdésébe lefektetett ama perrendi alapelvből, hogy az anyagi semmiségi okok a felebbviteli biróságok által hivatalból, tehát akkor is figyelembe veendők, amidőn az itéletnek némely része perorvoslattal megtámadva nem lett, de a vádlott sérelmére szolgált.

Ily körülmények között tehát annak a kimondása, hogy a felebbviteli eljárás alatt álló alsóbbfoku itélet a bünösség kérdésében azért nem volna megváltoztatható, mert a bünösség megállapitása tekintetében a vádlott az alsóbbfoku itélet ellen perorvoslattal nem élt, s ekként tehát az itélet jogerős, szerény nézetem szerint a büntető perrend szabályaival ellenkezik.

II. A pénzbüntetés átváltoztatása tekintetében a kir. Curia a joggegység tárgyában hozott határozatának indokait azon czélszerüségi szempontra állapitja, hogy ne legyen szükség a büntetés végrehajtásakor a vádlottat különböző nemü fogságba vinni.

A kir. Curia e határozatának meghozatalakor a törvénymagyarázat álláspontjára helyezkedett. Nézetem szerint azonban törvénymagyarázatnak csak ott van helye, ahol a törvény homályos s ennek gyakorlati alkalmazása körül kételyek merülnek fel. A Btk. 53. §-ának világos szavaihoz kétely nem férhet.

Nevezetesen az emlitett szakasz 2. bekezdése világosan mondja, hogy ha a pénzbüntetés *főbüntetésként* állapittatott meg, az behajthatlanság esetén fogházra, ha pedig *mellékbüntetésként* szabatott ki, azonnemü szabadságvesztés büntetésre változtatandó át, melyre a bünös a pénzbüntetésen felül itéltetett.

A törvénynek a kir. Curia által idézett indokolása nem a törvényszakasznak előbb emlitett 2. bekezdésére, hanem annak 1. bekezdésére vonatkozik, amint ez különben a törvény indokolásának elolvasásából nyilvánvalóan kitünik, amely indokolás nem összefoglalva tárgyalja az 53. §. különböző bekezdéseiben foglalt rendelkezéseket, hanem külön-külön az első, második s a harmadik bekezdéshez szól. Az 1. bekezdés pedig a pénzbüntetésnek fejenkinti kiszabását és az ezt helyettesitő szabadságvesztés büntetés tartamát szabályozza.

A bünhalmazatra felhozott indokolás arra az esetre vonatkozik, midőn a vádlottat terhelő cselekményekért főbüntetésként a szabadságvesztés büntetés, mellékbüntetésként pedig a pénzbüntetés van meghatározva; ily esetre szól az, hogy a vádlottra rótt pénzbüntetést helyettesitő fogság a főbüntetésként kiszabott összbüntetéssel egynemü legyen. Eme rendelkezésnek indokául a Btk. 102. §-ába foglalt amaz elv szolgált, hogy a pénzbüntetések nem szabhatók ki összbüntetésképpen, hanem külön-külön, mindegyik cselekmény után, s igy a Btk. 102. §-ának merev alkalmazása esetén a pénzbüntetések után a cselekményekhez képest gyakran különböző nemü szabadságvesztést kellene megállapitani. Ennek az elkerülésére kellett a törvényben kimondani azt, hogy a pénzbüntetés, amidőn mellékbüntetésül szabatott ki, tehát amidőn az járulékos természetü, arra a szabadságvesztés büntetésre változtatandó át, melyre a bünös a pénzbüntetésen felül összbüntetésként itéltetett.

Hogy ezelőtt ez az emlitett felfogás érvényesült a birói gyakorlatban, emellett bizonyit a kir. Curiának határozattárába felvett 6. számu határozata is, mely szerint «főbüntetésként kiszabott pénzbüntetés a Btk. 53. §-ának 2. bek. értelmében fogházra változtatandó át». De az a rendelkezés is, hogy ha pénzbüntetéssel büntetendő cselekmény, államfogházzal büntetendő vétséggel áll halmazatban, a pénzbüntetés után behajthatlanság esetén nem az államfogház, hanem a vétségekre meghatározott büntetési nem: a fogház alkalmazandó, szintén amellett bizonyit, hogy a törvény intenciója nem volt más, mint az, ami a Btk. 53. §-ának 2. bekezdésében van kifejezve, t. i., hogy vétség miatti elitéléskor a pénzbüntetést a fogház helyettesiti.

De sérelmes is a vádlottra az, hogy ha ő a Btk. 53. §-ában kifejezett rendelkezés ellenére a pénzbüntetést helyettesitő fogházat, a sulyosabb természetü fegyházban vagy börtönben kénytelen eltölteni. És az esetleges bonyodalmak elkerülésére alapitott indokot sem tartom elfogadhatónak, mert azt sem tekinthetem oly bonyodalmas s nehézkes helyzetnek, hogy egy fegyházra vagy börtönre elitélt egyén, az átszállitás mellőzésével, ugyanott, azonban egy megfelelő helyiségben, el ne tölthesse a pénzbüntetést helyettesitő fogház, sőt csupán elzárásból álló büntetését, mert tudvalevő dolog, hogy a büntetés végrehajtása körül különösen akkor, amidőn az illető elitélt egy országos letartóztatási

intézetbe (fegyházba, börtönbe) el nem szállittatik, hanem a törvényszéki vagy esetleg járásbirósági fogházban hagyatik, az általa ott töltendő büntetés alig különbözik a fogházbüntetéstől.

Czélszerüségi szempontoknál fogva van ugyan alapja annak, hogy az elitélt csakis egynemü szabadságvesztés büntetést szenvedjen, de még emez esetben sem volt helyénvaló e kérdést a jogegység érdekében hozott határozatba foglalni, mert utóbbinak akkor van helye, ha a bíróságnak jogerős határozata a törvényt sértette, jelen esetben pedig ily törvénysértésről a Btk. 53. §-ában kifejezett rendelkezésnél fogva szó sem lehet.

Ujfalussy Béla,
temesvári kir. itélőtáblai biró.

A hatásköri bíróság hatásköre.

I. Annak a kérdésnek eldöntése, hogy a hatásköri összeütközések mely fajainak elintézése bizható sikerrel a hatásköri bíróságra, nem a legkönnyebb feladat.

Az első szempont, amely a hatásköri biráskodás szabályozásánál irányadó lehet, a hatásköri biráskodás lehető elkerülése. Ez vagy preventiv módon annak kimondásával történhetik, hogy a konkrét ügyben utóbb eljáró hatóság az előbb eljárt hatóság határozatát irányadóul elfogadni köteles, amikor az összeütközés fel se merül ; vagy utólagosan annak megállapitásával, hogy az összeütközést okozó két hatásköri határozat közül az egyik, például a birói határozat — még amennyiben későbbi keletü volna is — a törvény szerint egyedül jogérvényes és a másik hatóságra is kötelező erővel bir.

Az első módszer ott alkalmazható sikerrel, hol sem az állam, sem a felek szempontjából nem lényeges, hogy az ügyet a vitázó szervek közül melyik látja el ; az utóbbi ott, hol az egyik hatóság tekintélye, függetlensége, pártatlansága döntő előnyt képes saját magának a közvéleményben biztositani a másik felett.

A hatásköri biráskodásnak ma érvényben levő jogszabályait mindkét módszerre adnak példát. Az 1893 : XVIII. tcz. 5. §-a szerint : Ha jogerejüleg ki van mondva, hogy az ügy nem tartozik a sommás vagy rendes eljárás alá : a rendes vagy sommás perben utóbb eljáró bíróságok oly ok miatt, mely ezen jogerejü határozat alapjával ellenkezik, az ügyet hatáskörükből el nem utasithatják. Az 1907: LXI. tcz. 7. §-a szerint pedig : A rendes bíróság és a közigazgatási bíróság érdemi határozatának jogerőre emelkedése után azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a bíróság jogerős érdemi határozata a közigazgatási hatósággal szemben is irányadó. Szerény nézetünk szerint a hasonló jellegü szabályozások a jövőben még szaporodni fognak.

Az ily irányu szabályozásoknak azonban megvannak a természetes határaik. Minden hatóság lényeges tulajdonsága, hogy hatáskörét maga vizsgálhassa s legalább elsőfokon az irányban határozhasson is, ami pedig a fenti módon sokszor kétessé válnék ; a hatáskörök betartása egész véletlenektől függne s egységes gyakorlat nem fejlődhetnék ; stb. De ha ezektől el is tekintünk, akkor is először kétségtelen, hogy ily szabályozások nem mindenütt alkalmazhatók s másodszor : ahol alkalmaztatnak is, az összeütközéseket teljesen megakadályozni nem tudják. A hatásköri összeütközések elintézésére tehát ezek daczára is szükség lesz.

A hatásköri biráskodás szabályozásánál második szempont, hogy a hatáskörök tisztázása lehetőleg felebbvitel utján, az összeütközések eloszlatása a közös felebbviteli forum hatásköri határozata által is megtörténhessék s ne kelljen az ügyet külön «hatásköri bíróság» elé terjeszteni. Ez az elv az uralkodó mai nap a rendes bíróságok (1881 : LIX. tcz. 7. §-a és az 1896 : XXXIII. tcz. 28. §-a), valamint a közigazgatási hatóságok intern hatásköri vitáinál. Ez a módszer általában kielégitő, az ügymenetet kevéssé akadályozza, de azért a külön hatásköri bíróságot feleslegessé nem teszi.

Hiszen a hatásköri összeütközések legfontosabb fajai ép azok, hol a vitatkozó szerveknek nincs közös felsőbbségük. De egyébként is, ha a közös felsőbbség nem bíróság, reá a hatásköri biráskodás mint feltétlenül birói jellegü. sőt egyéb biráskodástól is megkülömböztetett tevékenység — sikerrel nem is bizható ; a hatásköri biráskodás deczentralizálása az egységes hatásköri gyakorlat akadálya, esetleg még sem teszi feleslegessé egy ismét felettük álló, összeütközéseiket eldöntő, a jogegységet megóvó bíróság szervezését.

Ez a gondolatmenet vezet elméletileg a hatásköri bíróság felállitására, de egyuttal megadja ama korlátokat, amelyek közé egy ily bíróság tevékenysége szoritandó.

II. A végrehajtó hatalmon belül felmerülhető összeütközések két lényeges faját, a rendes bíróságok és a közigazgatási hatóságok intern hatásköri vitáit az 1907 : LXI. tcz. a hatásköri bíróság hatásköréből kirekeszti. Ezekkel mi is külön kivánunk foglalkozni.

Vizsgáljuk, hogy az igy megmaradt korlátok között az 1907 : LXI. tcz. 1. és 7. §-a mennyiben felel meg az elmélet és gyakorlat követelményeinek ?

Már a képviselőház igazságügyi bizottsága szükségesnek tartotta a kormány figyelmét felhivni arra a bizonytalanságra, amely a katonai büntető hatóságokkal szemben felmerülő összeütközések tekintetében uralkodik s amelyet az indokolás szerint az 1907 : XLI. tcz. sem kivánt szabályozni. A katonai büntető bíróságok hatásköre a közös hadseregnek, hadi tengerészetnek és honvédségnek tartós vagy ideiglenes tényleges szolgálatban álló egyéneire (1889 : VI. tcz. 62. §.) — beleértve a katonaszökevényeket is (Curia 1900. V. 17.) — a tartalékban, póttartalékban levő és tényleges szolgálatban nem álló egyének egyes büncselekményeire, a népfölkelés tényleg bevonult tagjaira (1886 : XX. tcz. 6. §.), sőt a m. kir. csendőrség tisztjeire és legénységére is kiterjed (1881 : III. tcz. 8. §.) s igy jelentékeny gyakorlati jelentőséggel bir. A magyar honvédség és csendőrség felett eljáró honvédhadbíróságok, valamint a közös hadsereg kiegészitő részét képező «magyar hadsereg tagjainak» (1867. évi XII. tcz. 14. §.) büntető ügyeiben eljáró közös hadbíróságok a magyar államnak rendes hatóságai s igy rájuk a hatásköri bíróság hatásköre ép ugy ki lenne terjesztendő, amint hogy a nem büntető ügyekben a katonai hatóságokkal szemben felmerült összeütközések az indokolás szerint a hatásköri bíróság elé tartoznak.

III. Az 1891 : XXXI. tcz. 13. §-a szerint «valamely konzuli bíróság és a monarchia (?) valamelyik államának birósága vagy hatósága között felmerülő illetőségi (nyilván hatásköri is) összeütközés esetében mindkét állam miniszteriuma egyetértve és a közös külügyminiszterrel tartott értekezés után határoz.» Az 1907 : LXI. tcz. ez irányban semmi rendelkezést nem tartalmaz s igy a fenti szabályt fenntartani látszik. Nézetünk szerint a konzuli bíróság, ha mint magyar állampolgár ügyében eljáró magyar hatóság más magyar hatósággal jön hatásköri összeütközésbe, a magyar hatásköri bíróság elé köteles az ügyet terjeszteni ; ugyanez kötelessége a minisztériumnak is, ha a közös külügyminiszterrel folytatott tárgyalás után a fenti tényállásról győződnék meg.

IV. Az 1907 : LXI. tcz. 29. §-a szerint továbbra is a minisztertanács dönti el azon összeütközéseket, amelyek vasuti, adó, illeték-ügyekben, állami alkalmazottak illetményi és nyugdijügyeiben a közigazgatási bíróság és horvát hatóságok között felmerülnek. (1201/1908. M. E. sz. rendelet X.) Ez ügyekben, melyek az 1896 : XXVI. tcz. 158. §-a szerint az egész magyar birodalom területén a közigazgatási bíróság elé tartoznak, a hatásköri bíróság teljes joggal eljárhatna s a miniszterta nács hatáskör-eldöntési jogosultságának fenntartása indokolatlan. Gondoskodni kellene továbbá 1. egyéb birodalmi jellegü ügyekben, 2. horvát autonom ügyekben a magyar és horvát hatóságok között felmerülő összeütközések birói elintézéséről is.

V. Az 1877 : XX. tcz. 204. §-a, amely szerint a gyámhatóságok a bíróságokkal szemben felmerült hatásköri vilákat a belügyminiszternek bejelenteni kötelesek, az 1907 : XXI. tcz.-ben részletezett eljárás folytán feleslegessé vált s igy kifejezetten el lenne törlendő.

VI. Ha bármely bíróság előtt jogerősen eldőlt az a kérdés, hogy az illető ügy birói eljárás alá tartozik, a közigazgatási hatóság többé hatásköri vitát ne támaszthasson. A rendes bíróságoknál a hatáskör kérdése csak az érdemi elintézéssel kapcsolatban dől el és a hatáskör hiányából emelt pergátló kifogást elvető végzés ellen külön felebbvitelnek nincs helye (1893 : XVIII. tcz. 28. §.), ellenben a közigazgatási bíróság saját hatáskörét megállapitó határozatával a hatáskör kérdése véglegesen eldőlt.

VII. Ha az összeütközést a hatáskör kérdésére szoritkozó

határozat idézi elő, e határozat jogerőre emelkedését be kell várni. (1201/1908. M. E. sz. min. rend. V.)

VIII. Igen számos törvény utal egyes ügyeket a közigazgatási hatóságok hatáskörébe a bíróságok itélkezését megelőzően. Ezen esetekben áll elő az a helyzet, hogy a rendes bíróságok az ügyet megelőző más hatósági eljárásra utasitják. (1893 : XVIII. tcz. 28. §. 1. pont.) Minthogy gyakran előfordul, hogy ezen birói határozatot megelőzőleg vagy követőleg a közigazgatási hatóság ugyanazon ügyet hatásköréből visszautasitja, hatásköri összeütközéshez hasonló helyzet áll elő.

Ez esetekben ugyanis a rendes bíróság nem «utasitja vissza hatáskör hiányából» az ügyet, ami a negativ hatásköri összeütközés előfeltétele, hanem a különben hatáskörébe tartozó ügyet «megelőző közigazgatási eljárásra utasitja». Minthogy ez eset szabályozva nem volt, a minisztertanács hatásköri összeütközés módjára intézte el és például félszáznál több határozatot hozott pusztán abban a kérdésben, hogy mely iparügyek tartoznak az 1884 : XVII. tcz. 176. §-a alapján megelőző közigazgatási eljárásra s melyeknél lehet közvetlenül a bírósághoz fordulni. (Térfi : Hatásköri határozatok tára 205—228. ll.) A szabályozatlan helyzeten az 1907 : LXI. tcz. nem változtatott s a hatásköri bíróság határozatainak majd egy negyede a birói itélkezést megelőző hatósági eljárás szüksége felett dönt csupán. (Pl. 1908. IIb. 21., 23., 30., 37., 38. stb.)

Nézetünk szerint hatásköri biráskodásra ily esetekben semmi szükség. Egyszerüen ki kellene mondani, hogy ha a rendes bíróságnak megelőző eljárásra utasitó határozata jogerőre emelkedett, ez a közigazgatási hatóságot is köti és az ügyet polgári per utjára többé nem utasithatja. E szabály nemcsak az ügymenetet egyszerüsitené, a hatásköri összeütközések számát apasztaná jelentékenyen, de anyagilag sem lenne hátrányos, mert a közigazgatási eljárás lefolytatása után a pártatlan birói perut mindenkor rendelkezésére áll. Abban a kérdésben tehát, hogy a saját hatáskörébe tartozó ügyekben szükség van-e megelőző más hatósági eljárásra, a rendes bíróságok végérvényesen határozhatnának.

IX. A hatásköri bíróság döntse el tehát mindazon hatásköri összeütközéseket, amelyek a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság, rendes bíróság és közigazgatási hatóság, közigazgatási bíróság és közigazgatási hatóság között merülnek fel, okozzák azokat akár negativ vagy pozitiv hatásköri, akár érdemi határozatok.

Ezen általános jellegü szabályt a két régebb * és jelen értekezésemben kifejtett érvelés eredményeül, az 1907 : LXI. tcz. 7. §-ának zavaros, bonyolult és fölösleges felsorolása helyett, főleg a következő három rendelkezéssel kellene kiegésziteni : «Ha az összeütközést a rendes bíróságnak vagy közigazgatási hatóságnak a hatáskör kérdésére szoritkozó határozata idézte elő, a határozat jogerőre emelkedése bevárandó.

Ha a közigazgatási bíróság valamely ügyre kimondta, hogy az eljárás hatásköréhez tartozik vagy már az ügy érdemében is határozott, továbbá, ha a rendes bíróság az illető ügy érdemében jogerős határozatot hozott, azon az alapon, hogy az ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, eljárásnak nincs helye és a bíróság határozata a közigazgatási hatósággal szemben is hatályos.

Ha a rendes bíróság az ügyet jogerős határozattal megelőző közigazgatási eljárásra utasitotta, a közigazgatási hatóság azon okból, hogy az ügy polgári perutra tartozik, az érdemi eljárást többé meg nem tagadhatja».

A legutoljára emlitett, igen czélszerü rendelkezés megvalósitására talán jó alkalmul szolgálna az uj polgári perrendtartásnak napirenden levő javaslata. *Dr. Egyed István.*

A törvényes zálogjogról.

A Jogtudományi Közlöny 37. számához mellékelt «Magánjogi Döntvénytár» (X. sz.) 192. sorszáma alatt a Curiának a törvényes zálogjogra vonatkozó egy határozatát közli. (1909 május 7. 1406/1909. VI. p. t.)

Végrehajtási törvényünk a törvényes zálogjogot 72. §-ában szabályozza.* Szó sincs róla : ez a zálogjog abnormisan tág terjedelmü ; de a törvényhozó tudatosan szabályozta ilyen terjedelemben s azért megszoritani is csak neki áll hatalmában. Bíróságaink ezt magyarázat utján annál kevésbbé tehetik, mivel egyrészt a 72. §. szövegezése annyira világos, hogy magyarázatra nem szorul ; másrészt a bérbe-, haszonbérbeadó javára szolgáló eme szabályozás teljesen összhangban van a (haszon-) bérleti viszonyra vonatkozó más tételes jogszabályaink rendelkezésével. Igy azzal, hogy a (haszon)- bérleti szerződés leglényegesebb feltételét (haszon-) bérlő részéről a (haszon-) bérösszeg pontos fizetése képezi, minek elmulasztása önmagában elegendő ok a (haszon)- bérleti viszony rögtönös megszüntetésére ; hogy bérleengedésnek csak a legtárgyibb okok előidézte károsodás esetén van helye ; hogy a (haszon) bérbeadónak visszatartási joga van a törvényes zálogjoggal terhelt tárgyakra ; hogy a (haszon-) bérösszeg behajtására irányuló végrehajtási foglalás esetén igénybejelentési felhivásnak és halasztó hatályu igénykeresetnek helye nincsen stb.

Szóval : élő jogunknak félreismerhetetlen azon törekvése, hogy a (haszon-) bérbeadó (haszon-) bérkövetelése minél teljesebben és gyorsabban elégittessék ki ugy perben, mint peren kivül (az u. n. elsőbbségi igénybejelentés utján). És éppen, mert mind a két esetben a czél ugyanaz, ugyanazonos módon kell kezelni a czélhoz vezető azonos eszközöket is. Más szóval, ugyanazon terjedelemben kell megállapitanunk azon tárgyak körét, melyekre a végrehajtási törvény 89. §-ának utolsó bekezdésében felhivott 72. §. szerint a (haszon-) bérbeadót törvényes zálogjog illeti meg.

Kérdés tehát ezek után, megfelel-e törvényünk rendelkezésének a Curiának emlitett határozata, amidőn apodikticze kijelenti, hogy : «Haszonbérelt ingatlanon talált, de *annak* gazdasági felszereléséhez nem tartozó cséplőgép árverési vételárára a haszonbérbeadót törvényes zálogjog nem illeti».

E határozat annyira ellentétes már első pillanatra a törvény világos rendelkezésével, hogy éppen emiatt ejti gondolkozóba az embert. Milyen értelemben használja a Curia e kifejezést : «a haszonbérelt jószág gazdasági felszereléséhez» ? A 72. §. abszólut világosságu szövegét tartva szem előtt, lehetetlen oly értelemben használnia, mintha a haszonbérelt jószághoz, illetve haszonbérlőhöz *tulajdoni joggal való* tartozás kivántatnék meg föltételül. Ha pedig ez az értelmezés ki van zárva, akkor az idézett kifejezés (szerény nézetem szerint) csak a következő gondolatmenetnek lehet leszürődése :

A kir. Curia az összes adott viszonyok (a haszonbérelt ingatlan területe, minősége, a haszonbérlő állása, foglalkozása stb.) szorgos méltatásával megállapitja, hogy a szóban forgó gazdasághoz minő gazdasági felszerelés tartozik, illetve tartozhatik az okszerü gazdálkodás szabályai szerint. Ha aztán, ugy találja, hogy valamely tárgy, mely általában besorozható a «gazdasági felszerelvények» tág kategóriájába, a konkrét esetben *képezheti* a kérdéses gazdaság gazdasági felszerelését, akkor erre a tárgyra nézve (pl. vető-, arató-, kaszáló-, cséplő- stb. gépre) megállapitja a haszonbérbeadó törvényes zálogjogát, tekintet nélkül arra, vajjon az a haszonbérlő tulajdonát képezi-e vagy sem. Ott ellenben, ahol a gazdálkodási észszerüség által megkivánt és indokolt ez az összetartozóság nincs meg, csak akkor, ha a kérdéses tárgy a haszonbérlő *tulajdonát* képezi.

Hangsulyoznom kell, hogy e megfejtés csak hipotézis. Az idézett határozatból szabatos tényállást kivenni lehetetlen s igy nem tudom, sikerült-e kitalálnom a Curia gondolatmenetét. De ha sikerült, ugy érdemes lesz egyrészt jövőbeli magatartásunk szempontjából megjegyezni, másrészt feltenni a kérdést : indokolható-e ez a felfogás a végrehajtási törvényből?

Szerény nézetem szerint nem indokolható. Mert a 72. §. a törvényes zálogjog tárgykörének megállapitásánál nemcsak a *tulajdoni* hovatartozás kérdésétől tekint el kifejezetten, hanem a *gazdálkodási* hovatartozhatás kérdésétől is. Mert szóról-szóra ezt

* L. Jogtudományi Közlöny 22. és 34. számában.

* 1881 : LX. 72. §.: «Törvényes zálogjog illeti a bérbeadót a kibérelt helyiségben levő ingóságokra félévi bérösszeg erejéig, a haszonbérbeadót pedig a haszonbérleti jószágon levő vagy ahhoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre és lábasjószágokra egy évi haszonbérösszeg erejéig .... és pedig arra való tekintet nélkül, hogy az ingóságok a bérlő vagy haszonbérlő tulajdonát képezik-e, avagy nem.»

mondja: «Törvényes zálogjog illeti.... a haszonbérbeadót.... a haszonbérelt jószágon levő vagy ahhoz tartozó.... felszerelvényekre....»

Itt a «vagy» kötőszónak nem lehet a «vagyis», sem pedig az «és egyuttal» értelmet tulajdonitani, amint ezt a Curia tenni látszik idézett határozatában. Valamint ugy se lehet értelmezni az idézett törvényhelyet, mintha a «haszonbérelt jószágon levő» jelző a «terményekre», az «ahhoz tartozó» jelző pedig a «gazdasági felszerelvényekre és lábas jószágokra» vonatkoznék. Ellentmond ez értelmezésnek először az, hogy a törvényhozó, ha ezt akarta volna, igen könnyen fejezhette volna ki ebbeli akaratát megfelelő szövegezéssel.* Azután pedig az, hogy még ilyen értelmezés mellett is igen könnyen állhatnak elő olyan visszás helyzetek, aminőket pedig a bíróság az emlitett értelmezés mellett esetleg éppen elkerülhetni igondol, hogy t. i. a haszonbérbeadó bérkövetelését a haszonbérelt ingatlannal semmi szorosabb kapcsolatban nem álló, pusztán csak ott bármely okból és czélból elhelyezett idegen terményből elégiti ki. Mivel «a haszonbérelt jószágon levő» termény nem szükségképen azonos az ott termett vagy csak oda is tartozó terményekkel.

Nem lévén tehát elfogadható alap arra a feltevésre, mintha a 72. §-ban csak helytelen törvényszövegezéssel állanánk szemközt, szerény nézetem szerint a törvényes zálogjog tárgyi terjedelmének megállapitásánál konkrét esetben mindig csak azt a kérdést kell eldönteni: vajjon a vitás tárgy gazdasági felszerelés-e *egyáltalában*. Ha gazdasági felszerelés és ha az árverés foganatositása alkalmával a haszonbérelt ingatlanon találtatott (ingatlanon talált = ingatlanon levő), akkor (egyéb törvényes feltétel megléte esetén) föltétlenül érvényesül reá, illetve árverési vételárára mind az a jogkövetkezmény, melyet a törvény a törvényes zálogjoghoz füz. A jelen esetben: az árverési vételár a kellően bejelentett haszonbérkövetelés kielégitésére sorozandó, amint ezt a Curia által megváltoztatott II. birói végzés el is rendelte.

Bartha József.

Különfélék.

— **Zsitvay Leo.** A budapesti büntetőtörvényszék volt elnöke, aki az elnöki székben töltött két évtizedes működés után curiai tanácselnökké lépett elő, nem a közönséges birák, nem is a közönséges emberek fajtájából való.

Nemcsak azért mondjuk ezt, mert széleskörü tudása, készültsége, szabatos és szellemes előadása és rendkivüli emberismerete által sok fejjel magaslott ki környezetéből, de azért is, mivel egészen *más* volt, mint a többi, hasonlóképpen kitünő kvalitásokkal rendelkező elnök.

Zsitvay az elnöki széken az angol bíróhoz volt hasonló.

Az angol biró az egyetlen, akinek évszázados tradicziónál fogva a társadalom elnézi, hogy a birói széken is a saját erkölcsi felfogását hirdeti, hogy feleknek, tanuknak, ügyvédeknek a legteljesebb nyilvánosság előtt szabadon megmondja véleményét maguktartásuk fölött, sőt még a tárgyalás anyagán és szereplőin is tulterjeszkedve, a társadalom fölött is itélőszéket ül.

Zsitvay Leo is nem egyszer elhagyva az abszolut objektivitás talaját, közbeszőtt megjegyzéseivel a maga teljesen egyéni, eredeti felfogását juttatta kifejezésre.

Nem egy vádlottnak, nem egy sértett félnek, nem egy ügyvédnek, sőt nem is egy kir. ügyésznek volt alkalma éreznie ennek a nagy elménck, beretvaéles szellemnek fölényét.

És amellett, hogy éppen nem tartjuk kivánatosnak, hogy Zsitvay tárgyalási rendszere követőkre találjon (már csak azért sem, mert félünk, hogy Zsitvay nemes tulajdonságai nélkül az ő szubjektivitása birói hatalmaskodásra vagy gorombáskodásra vezetne): el kell ismernünk, hogy ez az elnök mint tárgyalást vezető mindeneknek imponált, még azoknak is, akik az ő egyéniségének sulyát érezni voltak kénytelenek.

* «A haszonbérelt jószágon levő terményekre és ahhoz tartozó gazdasági felszerelvényekre....»

És Zsitvay Leónak elégtételül szolgálhat, hogy most mindazok, akik alkalmilag az ő tárgyalási módja fölött birálatot mondtak, közöttük a leginkább érdekelt felek: a sajtó munkásai és az ügyvédi kar tagjai, a legnagyobb sajnálattal látják távozni arról a polczról, amelyet oly méltóan töltött be.

Az ő egyéniségének ismerete mellett van okunk hinni, hogy nem megy teljesedésbe egyik szellemes bucsuztatójának azon jóslata, hogy a kir. Curia tanácselnöki székében Zsitvay Leo müködése is a semmiségi panaszok el- és visszautasitásában fog kimerülni.

— **Az országos birói és ügyészi egyesület** október 10-én tartotta második évi rendes közgyülését Kolozsvárott.

Grecsák Károly elnöki megnyitó beszédében mindenekelőtt rámutatván az elmult évben elért eredményekre, a jövő feladatait részint szervezeti, részint jogszolgáltatási, részint társadalmi téren tartja megoldandóknak. A birói szervezet helyes megállapitását lehetetlennek tartja anélkül, hogy megteremtessék az automatikus előléptetés intézménye és anélkül, hogy magának a birói karnak a birói kinevezésekre megfelelő befolyás biztositassék. Reámutatván azután arra, hogy az itélkezésben, a tételes jogszabályok alkalmazásában tért kell engedni az uralkodó közfelfogásnak és figyelemmel kell lenni a fennálló életviszonyokra, azt fejtegeti, hogy az igazság nem egy elvont fogalom, hanem az életviszonyok különböző alakulásának helyes megitélése. Az életviszonyoknak megfelelő igazság szolgáltatása pedig oly nagy feladat, amely egész embert követel. Akitől azt kivánják, hogy ennek a feladatnak kellően megfeleljen, attól nem lehet, nem szabad követelni, hogy ezt a feladatát testi és szellemi erejét elsorvasztó mértékben gyakorolja. A birónak nem feladata ügyeket elintézni, hanem jogeseteket elbirálni. A bíróságok tulterheltségén csak a birói szervezet és a peres eljárás kapcsolatos, gyökeres reformja segithet, amely az itélkezés sulypontját az elsőbiróságokra ruházza.

A magyar birót tulságosan elszigeteltük az élettől és amikor összeférhetetlen-égének megteremtése által függetleniteni akartuk az élettől, éppen olyan mértékben el is idegenitettük attól, és még nagyobb mértékben hoztuk függésbe az elszigeteltsége nyomán keletkező megcsontosodott kasztrendszerü előitéletektől. Azután reámutatván arra, hogy a közvéleménynek, a laikus elemnek az itélkezésbe mind nagyobb mérvben való bevonása iránti törekvés is, a birónak erre a világtól való elszigeteltségére vezethető vissza, és jogosultnak ismervén a közvéleménynek azt a törekvését, hogy a nép — mint minden más ügyeiben, ugy az itélkezésben is helyt kér magának — ugy folytatja, hogy meg kell szüntetni a hivatásos birónak a világtól való elszigeteltségét, összeférhetetlenségének okos és minden szempontot egyaránt mérlegelő megállapitásával ki kell engedni őt az életbe, hogy részt vegyen annak alakulataiban és küzdelmeiben, hogy azokat a maga tudásával, erkölcsi felfogásával és jogi fegyelmezettségével irányitsa s vezesse. És különösen nagyobb tért kell engedni a birónak a törvényelőkészités és a törvényhozás nagy munkáiban. Be kell vinni ezt az értelmi, ezt az erkölcsi tőkét az országgyülés mindkét házába.

Ezután *dr. Márkus Dezső* főtitkár felolvasta az igazgatóságnak általa szerkesztett jelentését, mely kiemeli, hogy a biró függetlensége nem az ő személyes kedvezménye vagy kiváltsága, hanem a társadalom oltalmának leghatásosabb eszköze a pillanat befolyása alatt cselekvő végrehajtó hatalommal szemben. Ez azonban csak ugy lehetséges, ha a biró nem a kormányhatalom akaratának, hanem egyesegyedül a törvénynek a közege és végrehajtója.

Az Országos birói és ügyészi egyesület egyik legfőbb feladata, hogy a két hatalmi kör között megóvja az összhangot, nehogy a felügyelő hatóságnak jutalmazó és büntető jogköre a birói függetlenség veszedelmévé váljék.

De a birák egyesületének van még egy nagy fontossága is. Soha semmiféle reform nem indul ki a kormánytól; mindig bátor és szellemes gondolkozók javasolják a reformáló lépéseket, csak mikor a kivülről jövő nyomás oly erős, hogy a kormánynak engednie kell, akkor határozza el magát a kormány a reformra. E kezdeményezésre elsősorban vannak hivatva a birák

mint akik közvetlenül látják a jogszabályoknak orvoslásra szoruló káros hatásait.

Ami a birák anyagi helyzetének javitását illeti, az egyesülettől távol áll minden olyan szándék, mely e javitást a polgárság ujabb megterhelésével czélozná. Az egyesület a birói és ügyészi szervezet megfelelő átalakitásával, az eljárás egyszerüsitésével és olcsóbbá tételével akarja megjelölni az anyagiak czélszerü javitásának utját. A birói ügyvitel gyökeres reformja nemcsak a bíróságok belső szervezete szempontjából valóságos életkérdés, hanem azért is, mert az annak nyomán lehetséges egyszerüsítés a létszám csökkentését és ezen a réven a javadalmazás javitását is maga után vonná. A nyugdijtörvény módositására vonatkozó javaslatok elfogadása az államkincstárnak semmiféle megterhelésével nem járna. Hasonlóképp nem ró az államra anyagi áldozatot a fegyelmi törvénynek az egyesület által javasolt módositása sem, ugy, hogy ennek a reformnak sem állhatja utját a pénzkérdés örökös akadálya.

Az elmult évben kérte az egyesület az igazságügyminisztertől az információ eltiltását, s az igazságügyminiszter hajlandónak is nyilatkozott e kérdést törvénynyel rendezni. Kérte a joggyakornokok helyzetének és a jegyzők előléptetési viszonyainak javitását, mihelyt a politikai viszonyok megszilárdulnak, kérni fogja a vidéki kir. törvényszéki elnökök előmenetelének javitását, s a curiai kisegitő birói intézmény megszüntetését. Kérni fogja ujból annak a párját ritkitó helyzetnek megszüntetését, hogy a kir. Curia, a budapesti és marosvásárhelyi kir. tábla birái saját költségükön kénytelenek hivatali helyiséget tartani.

Az egyesület immár kevés hijján 3000 taggal bir, s 58 törvényszék területén alakitott osztályban müködik.

Az igazgatóság inditványainak elfogadása után a birósági jegyzők tarthatatlan helyzetének mikénti orvoslása jött napirendre. Számos felszólalás után, melyek mind találóan mutattak rá azokra az égető hiányokra és a sürgős orvoslás szükségességére, melyek nélkül a kérdést megoldani nem lehet, a közgyülés ugy határozott, hogy utasitotta az egyesület igazgatóságát a szükséges sürgős teendők megtételével.

— **A birósági kezelők.** A következő levelet kaptuk :

Egy észrevételem volna dr. Marschalkó János urnak «A birósági kezelés egyszerüsitése» czimü czikkére.

A kezelőtől intelligenciát, tudást és gondolkozást kiván. Ez helyes és természetes.

Nagyon téved azonban, amikor az intelligenciát, tudást és gondolkozást pusztán a kezelői tanfolyamtól és a gyakorlati vizsgától várja.

Sem a tanfolyam, sem a vizsga nem lendit az ügymeneten, ha fel nem ismerjük a kezelő emberi voltát, akiben éppen ugy megvan az ambiczió, az önérzet, mint princzipálisában — a biróban.

Legyünk igazságosak ! A jogot nem végzett emberről nem vagyunk képesek feltenni, hogy érez, hogy gondolkozik, de különösen nem, hogy — tud. Mások még azt sem hiszik el, hogy — éhes. A reám bizott szakot én is csak ellátom, de restelkedés nélkül vallom be, hogy számtalan és számtalan esetben reászorulok a kezelőim tudására, emlékezőtehetségére, józan s jogi flosculusokkal tul nem telitett véleményére. S ezek a kezelők jutalmul néha egy-egy kézszoritást kapnak — tőlem, egyebekben azonban ugy elvesznek a tömegben, mint a hasznavehetetlen, irni, olvasni alig tudó, korhely, pontatlan, s megbizhatatlan ember. Ilyen körülmények között tessék bennök fentartani a szorgalmat, ügyszeretetet, s ami fő, a munka iránti lelkesedést.

Csodálkozni lehet, hogy mindezek daczára a telekkönyvvezetők és kezelők között még annyi a valóban intelligens, sőt mi több, igazán értékes elem.

Félek, hogy a tanfolyam és vizsga mellett is ez az értékes elem pusztulásnak indul. A kereskedő és iparos pálya megbecsülése már most is határozottan érezteti hatását.

Hogy ezek után mi a javaslatom?

Én nem tudok javaslatot tenni, nem is az én dolgom.

De egyet tudok. Hogy a harmincz évet szakadatlan, becsületes és pontos munkában eltöltött élet, amely intelligenciával, tudással és gondolkozással párosul, a szolgálatadó részéről némileg más elbánást érdemelne, mint amilyenben eddig része volt, különösen pedig mást, mint a hasznavehetetlen, megbizhatatlan munkaerő.

Dr. Nitsche Győző,
kir. keresk. és váltótörvényszéki biró

— **A becsület szanatoriumából** czim alatt *dr. Balázs Ignácz* a Budapesti Hirlap belső dolgozótársa, a büntetőbirósági gyakorlatból vett 23 karczolatot tett közzé. A kötet ára 3 K.

— **A részvénytársaság védelme igazgatósági tagjainak egyéni érdekeivel szemben.** Ezen czim alatt *dr. Kuncz Ödön* ügyvéd 58 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Foglalkozik a versenytilalom intézményének a részvénytársaságok igazgatósági tagjaira való kiterjesztésével, az igazgatóság érdekeltségének tilalmával, a részvénytársaság és az igazgatósági tagok közötti érdekközösség biztositásával, végül pedig közli hazai jogunk ujitására vonatkozó következtetéseit. A füzet mint az «Erdélyrészi Jogi Közlöny» különlenyomata jelent meg.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Uj német büntetőtörvény** készittetik elő és az első tervezet nemsokára közzététetik. *Kahl* tanár ezen alkalomból közli, hogy a reformmunkálatok Magyarországon 11, Hollandiában 16, Norvégiában 20, Oroszországban 22, Olaszországban 27, Finnországban 30, Belgiumban 33 évet vettek igénybe. Schweiz már 21, Francziaország 22, Spanyolország 29, Ausztria pedig 48 éve készíti elő uj büntetőtörvényét, anélkül, hogy a közzétett tervezetek törvényerőre emelkedhettek volna.

— **A német birodalmi törvényszék** harmincz éves jubileumát ünnepli.

— **Az első német birógyülés** Nürnbergben tartatott meg 220 biró jelenlétében.

A napirend első pontjánál, a büntetőbiróságok szervezésének kérdésénél *de Niem* előadó, valamint az összes felszólalók állást foglaltak ugyan a laikus elem részvételének kiterjesztésével szemben, azonban Niem kénytelen volt elismerni, hogy a Schöffen-biróságok igen jól váltak be és hogy nem tagadható azon tétel helyessége a büntető biráskodás terén sem, hogy hat szem többet lát, mint négy. Azt is koncedálta az előadó, hogy azon birák, akik éveken át csupán bünügyekkel foglalkoznak, a vádlott viszonyai és érdekei iránt elvesztik érzéküket és a vád mellett, a védelem hátrányára könnyen elfogultakká válhatnak. *Riesz* járásbiró különösen kiemelte, hogy a laikus elem részvétele azért is fontos a Schöffen-biróságok alakjában, mert legalább a nép meggyőződik arról, hogy az itélkezés lelkiismeretes és pártatlan. *Fischer* biró kiemelte, hogy a laikusok részvétele a fiatalkoruak biróságainál nélkülözhetetlen. *Hamm* volt főtörvényszéki elnök beszéde keltette a vitában a legtöbb figyelmet. Ő is a szakbirói rendszer mellett tör lándzsát. Kiemeli a szakbirónak a laikus biró feletti nagyobb gyakorlatát a törvényalkalmazásban, valamint a ténykérdés eldöntésében, rámutat arra, hogy a laikus nem képes hosszabb tárgyalást feszült figyelemmel hallgatni és hogy a bünper anyagának részletei a nem fegyelmezett laikus részére elvesznek. Rámutat arra is, hogy a laikus biró rokonvagy ellenszenv, pártpolitikai vagy szocziális állásfoglalás által sokkal inkább befolyásolható, mint a szakbiró. Mindezen szempontok mellett is kénytelen konstatálni *Hamm*, hogy a laikusok részvétele a bünügyi igazságszolgáltatásban azzal a rendkivüli előnynyel jár, hogy közvetiti a népmeggyőződésnek az igazságszolgáltatásban való érvényesülését és a nyilvánosság bizalmát a biráskodás iránt. Azt is konczedálja, hogy a szakbiróságok még mindig nagyon ragaszkodnak a törvény betüihez, habár az utóbbi időben a birói gyakorlat e tekintetben is több helyes kisérletet tett. Mindenesetre kivánatosnak tartja Hamm, hogy a biró több bátorságot tanusitson a törvényhozó észszerü akaratának érvényre juttatása tekintetében. A laikusokat az igazságszolgáltatásból ma már éppen ugy nem lehet kizárni, mint amiként nem lehet őket a törvényhozásból kirekeszteni, bárha kétségtelen is, hogy a törvényhozásban való részvételük nem minden törvényre volt előnyös. A birógyülés ezen tárgyban végül a következő határozatot hozta :

«A laikus elemnek a bünügyi igazságszolgáltatásba való bevonása az eddiginél tágabb terjedelemben nem kivánatos. Egyáltalán mellőzendő a laikus elem bevonása a felebbezési forumoknál.»

A napirend második tárgya volt az a kérdés, hogy az államügyészség köteles legyen-e minden büncselekményt feltétlenül üldözni. *Kade*, berlini törvényszéki biró a következő inditványt

tette: «A közvád képviselői a büntetőbíróságok által felülvizsgálandó határozattal, valamint maguk a bíróságok jogositva legyenek mindama esetekben, amelyekben akár az egyes büncselekmény által a jogrend nincsen fenyegetve, akár pedig a tettes, vagy a sértett fél személyisége folytán különös okok teszik ajánlatossá, a büntető üldözés mellőzésének kimondására.» Beható vita után *Hamm* inditványára a gyülés kijelentette, hogy helyesli azon módot, amelylyel a bünvádi perrendtartás novellatervezete kivételes esetekben az állam vádközegei bünüldözési kötelezettségének kivételes eseteit tágitani kivánja.

A napirend harmadik tárgya volt a jogorvoslati rendszer bünügyekben. Ezen tárgyban a következő határozat hozatott: 1. A gyülés helyesli a büntető törvényszéki itéletek ellen a felebbezés behozatalát. 2. A felebbezés elbirálása nem bizható ugyanazon törvényszéknél felállitandó külön felebbezési tanácsra, mert ez sértené azon alapelvet, hogy az itéletek felülvizsgálata mindig magasabb forum által történjék. 3. Olyan esetekben, mikor csupán jogkérdés döntendő el, a felebbezési forum itélkezése felesleges lévén, a jogorvoslat az elsőbiróságtól, amelynek határozata ellen panasz emeltetik, közvetlenül a felülvizsgálati birósághoz intézendő. 4. Valamely birói intézkedés ellen intézett előterjesztés esetén nem czélszerü a bíróságtól, melynek intézkedése ellen az előterjesztés intéztetett, a jogot megvonni, hogy határozatát megváltoztassa.

— **A tizenkilenczedik német ügyvédgyülés** Rostockban tartatott meg. Az első tárgy a pártfogó ügyvédség intézménye volt. *Stranz* előadó kiemelte, hogy az ügyvédi kar nem kivánja magát kivonni a pártfogó ügyvédi tiszt alól, sőt abban tevékeny részt kiván ezentul is venni, viszont azonban megkövetelheti, hogy egyrészről munkája a fizető közönség részéről az eddiginél jobban dijaztassék, másrészről pedig, hogy ha a szegény jogkereső közönség részéről munkájáért fizetést nem is kivánhat, de készkiadásait, valamint önköltségeit az állam téritse meg. Az ügyvédgyülés a következő határozati javaslatot fogadta el: Az ügyvédgyülés kivánatosnak tartja az ügyvédi kar tevékenységét a vagyontalanok jogi ügyeiben; kivánatosnak tartja, hogy az ügyvédi kar akár az eddigi organizációk keretén belül, akár pedig uj organizációk keretében a vagyontalanok rendelkezésére álljon. Kivánatos továbbá a szegényjogon folytatott perekről statisztikai adatok gyüjtése, hogy az esetleges visszaélések kiküszöbölhetők legyenek. Kivánatos a vagyontalanok pereiben az illetékmentesség fentartása, az ügyvéd részére pedig készkiadásainak és az irásdijaknak megtéritése, végül pedig a szegényjogon perlekedés kedvezményének megadása előtt az ellenfél meghallgatása.

A védelem jogállása tekintetében a következő határozatok hozattak: Rendszerint minden bünügyben védő rendelendő és csak némely kisebb jelentőségü járásbirósági ügyben lehessen a vádlott beleegyezésével a védőrendeléstől eltekinteni. A védők kiválasztása az ügyvédi kamara által összeállitott lista alapján a bíróság által történjék. Ha a lista alapján valamely esetben védő nem rendelhető, akkor államvizsgát tett államhivatalnok rendelendő védőül, de ezen esetben sem lehet biró védő. A védelem költségét az állam, illetőleg a község viselje. A védőnek joga legyen védenczével akár szóban, akár irásban korlátlanul érintkezni. Egyéb tekintetben is teljesen egyenlő legyen a védő jogállása az államügyészével, tehát éppen ugy legyen joga az összes ügyiratokba betekinteni, mint az ügyésznek.

— **A kétfejü gyufa.** A «Deutsche Juristen-Zeitung» hasábjain dr. Altenburg felveti azt a kérdést, minő jogi hatása lesz annak, ha a gyufagyárosok kétfejü gyufát fognak csinálni. Ugyanis Németország most készül behozni a gyufaadót és amint ezen adó behozatalának terve a nyilvánosság előtt ismeretessé vált, a német gyufagyárosoknak az az ötletük támadt az adó kijátszására, hogy a gyufaszál mindkét végére tesznek egy-egy fejet, de csak ugy fognak fizetni, mintha egyfejü volna a gyufa. S most dr. Altenburg fejtegetni kezdi: «a gyufa jogi fogalma annak fején fekszik; ha a fej elhasználtatik, a gyufa megszünik gyufa lenni. Az a tárgy, amelynek két gyujtófeje van, tehát alkalmat nyujt arra, hogy azt a czélt, amelyet egy gyufával képesek vagyunk elérni, kétszer érhessük el vele, az a tárgy olyan, mintha két gyufa volna...» «De különben is, ha a kétfejü gyufát kettétöri az ember, — és a gyárosok egyenest igy is készithetik el azokat, — mindjárt két gyufa lesz belőle, tehát igy nagyon egyszerü volna a törvényt kijátszani...» Mire nem jó a jogtudomány!

— **Norvég törvény a házasság felbontásáról.** A norvég Storting 1909-ben megszavazott egy törvényt, mely a házasfelek elválását nagyon megkönnyiti. A törvény megengedi a házasság felbontását a két házastárs közös kérelmére, ha egy polgári hatóság békitési közvetitő kisérlete sikertelen maradt. Egyházi hatóságot csak a felek közös akaratával lehet igénybe venni. A törvény felbonthatónak rendeli a házasságot az egyik fél kérelmére is, ha a kérelem alapja bizonyos betegség, sulyos büncselekmény, vagy *lelki elhidegülés*.

— **A szegényjog terjedelme a schweizi jog szerint.** Egy gyári alkalmazott jobb kezének minden ujját levágta a fürész. A «Graubünden» kantoni községi tanács kártéritési követelésének érvényesitésére, miután már előzőleg a gyár részéről 3500 frankot felajánlottak neki, szegényjogot adott és ügyvédet rendelt ki a részére. Az ügyvéd 6000 frank kártéritést követelt, végül 4000 frankban egyeztek ki. Erre a fentebb emlitett községi tanács kijelentette, hogy mivel felperes részére kedvező egyezség köttetett, és most már módjában van a költségeket viselni, nem veszi magára az ügyvéd dijazását. A szegényjogos fél felebbezéssel élt a szövetségi tanácshoz, melynek az (előző esetekben hozott határozatoktól eltérően) helyet is adott a következő indokok alapján: Az 1887-iki törvény alapján a kantonoknak kötelességük gondoskodni arról, hogy a rászorulóknak jogvédelem nyujtassék. Már pedig e törvény 6. §-a ingyen jogvédelemről beszél; az a körülmény, hogy a szerencsétlenül járt jelentékeny kártalanitást kapott, nem szolgálhat alapul arra, hogy a jogvédelem ingyenessége megszünjék. A törvény (mely csak a balesetek alapján támasztható kártéritési igények számára nyujtandó jogvédelemről szól), módot akar nyujtani a szegénysorsu sérülteknek, hogy *minden kiadás nélkül* szerezhessenek törvényes uton kártéritést. (1909 május 18.)

A BUDAPESTI UJ LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYRENDELET.

Jegyzetekkel és magyarázatokkal.

Ára 40 fillér.

Kapható: LAMPEL R. kk. (Wodianer F. és Fiai) részv.-társ.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Dr. Molnár Mór ungvári ügyvédnél teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, ki németül és tótul tud, előnyös feltételek mellett azonnal alkalmazást nyer.

Doktor juris vidéki gyakorlattal, ki a német nyelvet szóban és irásban teljesen birja, 1909 november hó 15-től dr. Lipp Ferencz szentgotthárdi ügyvéd irodájában alkalmazást nyerhet. Ajánlatok a fizetési igény megjelölésével közvetlen hozzá intézendők. 13542

Vidéki irodába a német nyelvben is jártas jó gyakorlattal biró ügyvédjelölt kerestetik. Czim a kiadóban. 13543

Gyakorlattal biró, német és tót nyelvben is jártas ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Littmann Albin késmárki ügyvéd. 13544

Közjegyzőhelyettest keres egy előkelő vidéki városban levő közjegyzői iroda. Részletes tájékoztatást nyujt dr. Ötvös Lajos ügyvéd, Kolozsvárt. 13547

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 43. szám. Budapest, 1909 október 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az esküdtszéki gyakorlatból. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — Az igazságszolgáltatás mélységeiből. *Dr. Manlyán István* facseti kir. járásbirótól. — A birósági ügyvitel egyszerüsitéséhez. *Magyary János* tasnádi telekkönyvvezetőtől. — A végrehajtási jog elévüléséhez. *Dr. Keller Lajos* szinérváraljai ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az esküdtszéki gyakorlatból.

A közel jövőben tiz esztendeje lesz, hogy az esküdtszék a bünvádi eljárás rendes organuma gyanánt müködik.

Ez alkalmat felhasználom arra, hogy az esküdtbirósági eljárás terén szerzett tapasztalataimról beszámoljak és tapasztalataim alapján e törvény egyes hiányaira rámutassak.

I.

Tapasztalatom szerint az *esküdtszékek müködése magasabb szinvonalon áll, mint ahogy legtöbben előre gondolták.*

Élénk emlékezetben van, hogy a birói kar annak idején aggodalommal nézett az esküdtszékek müködése elé. Attól tartottak a birák, hogy a jogi kérdésekben járatlan esküdtek közremüködése jogászilag téves itéleteket fog eredményezni.

Bár magam is az aggodalmaskodók táborába tartoztam, mégis kénytelen vagyok elismerni, hogy az aggodalmak alaptalanok vagy legalább is túlzottak voltak.

Az esküdtek döntései általában jók, s a téves verdikt a ritkaságok közé tartozik.

Alaptalannak bizonyult az az aggodalom, hogy az esküdtszék könnyen felment. Előttem egyetlen egy oly felmentő verdiktet sem hirdettek ki, melyet nyugodt lelkiismerettel alá nem irtam volna. Mert amikor az esküdtek felmentő verdiktet hoztak, a szakbiróságnak is lehettek alapos kételyei a vádlott bünössége felől.

Alaptalannak tapasztaltam azt az aggodalmat is, hogy olyan esetben, ha a minősités iránt több kérdést intéznek az esküdtekhez, az esküdtek indokolatlanul a legenyhébb minősitést fogják választani.

Az esetek jelentékeny százaléka az, amikor az esküdtek a legsulyosabb minősitést állapitják meg. De, hogy nem utaznak éppen a legenyhébb minősitésre, kitünik abból, hogy például az erős felindulásnak enyhébben büntetendő esetét (281. §. és 307. §. 2. bek.) ez ideig előttem soha meg nem állapitották.

Több izben megesett, hogy szándékos emberölés vagy halált okozó testi sértés büntette miatt folyamatban volt ügyben az esküdtek erős felindulást állapitottak meg, bár ez a szakbirák nézete szerint megállapitható nem lett volna. A felindulás azonban legtöbb esetben nem nyilatkozik meg oly szembetünően, hogy egészen pozitiv következtetés lenne vonható arra, hogy fennforog-e. Ennek eldöntése teljesen egyéni dolog; egyik ember fenforogni látja, a másik nem. Abból tehát, hogy az esküdtek megállapitják az erős felindulást egyes oly esetekben, amikor a szakbiróság azt fenforogni nem látja, még nem vonható következtetés arra, hogy az esküdtek azért döntöttek igy, mert az enyhébb minősitést igyekeztek választani.

Gyakorlatomban összesen két oly eset fordult elő, amelyben az esküdtek nézetem szerint jogászilag tévedtek. Az egyik esetben a tévedés vádlott javára, a másik esetben terhére történt.

Az első esetben a tényállás az volt, hogy a tettes egy karóval megszurta sértettet; az orvoshoz fordult, ki a sebet megvizsgálta, bevarrta és látleletet állitott ki, mely szerint a sérülés gyógytartama husz napot igényel. Infectió folytán azonban totamus (derme) lépett fel, minek következtében sértett néhány nappal a sérülés után elhalt.

A bonczolást teljesitő orvosok véleménye szerint a sérülés és a halálos eredmény közötti okozati összefüggés megállapitható volt, bár kijelentették az orvosok, hogy ha a totamus fel nem lép, a sérülés könnyen gyógyult volna. A kezelő orvos eljárását kifejezetten nem itélték el, de annak a nézetüknek adtak kifejezést, hogy a seb bevarrása egyelőre mellőzhető lett volna.

A kir. ügyész halált okozó testi sértés büntette miatt emelt vádat. Az esküdtek azonban az e büntettre nézve feltett főkérdésre nem-mel feleltek, s a védő ügyvéd inditványa folytán a sulyos testi sértés büntettére nézve feltett kisegitő főkérdésre válaszoltak igen-nel.

Ez a verdikt jogászi szempontból kifogásolható A sértett halálát, bár más okok közrehatása mellett, a sérülés idézte elő. Igy kétségtelen lévén az okozati összefüggés a tettes magatartása s a halálos eredmény között: a tett mint halált okozó testi sértés lett volna minősitendő.

Az esküdtek álláspontja azonban szintén érthető. Abból indultak ki, hogy a tettes által előidézett sérülés rendes körülmények között gyógyitható lett volna. A halálos erédményt annak tudták be, hogy akár a hibás gyógykezelés folytán, akár más körülmények következtében totamus lépett fel. Azt a körülményt pedig, hogy a kezelő orvos nem helyes gyógykezelési módot alkalmazott vagy más okból komplikáczió támadt, vádlott terhére beszámitani nem kivánták.

Ez az álláspont nem felel ugyan meg a Curia gyakorlatának, de képtelennek vagy lélektanilag indokolatlannak egyáltalában nem tekinthető.

Egy másik esetben, amikor t. i. az esküdtek — a biróság felfogása szerint — vádlott terhére tévedtek, a vád tárgya felmenő ágbeli rokonon elkövetett szándékos emberölés büntette volt.

Vádlott beismerte, hogy apját karóval agyonütötte, azzal védekezett azonban, hogy a jogos védelem helyzetében volt, mert apja őt fejszével megtámadva, életére tört.

Az esküdtek vádlottat a szándékos emberölésben találták bünösnek, s a jogos védelemre, s az erős felindulásra nézve feltett kérdésre nem-mel válaszoltak.

Az esetnek szemtanuja nem volt. Bizonyitást nyert azonban, hogy az apa állandóan kegyetlenül bánt fiával, sőt már több izben életére tört. A bíróság tagjai ennélfogva valószinünek találták vádlott amaz előadását, hogy a tett elkövetésekor is az apa volt a támadó. A jogos védelem ugyan ez esetben sem állott volna meg, mert felmenő ágbeli rokonról lévén szó, bizonyitandó lett volna, hogy tettes a szökés által nem menekülhetett, ez az eset pedig vádlott előadása szerint sem forgott fenn. Az erős felindulás azonban — a bíróság nézete szerint — megállapitható lett volna.

Ennélfogva a bíróság az itélethozatalt felfüggesztette (BP. 371. §.), s a következő ülésszakban eljárt esküdtek tényleg enyhébb minősitést állapitottak meg.

Eltekintve attól, hogy ez esetben az esküdtek tévedése a vádlott hátrányára nem vált, mert a bíróság nem hozott itéletet a verdikt alapján: szó sem lehet arról, hogy az esküdtek álláspontja tarthatatlan lett volna. A kérdés eldöntése azon mulott: mennyiben érdemelt hitelt vádlott előadása. Az esetnek végre is szemtanuja nem volt, s igy nehéz volt vádlott vallomásának mérlegelése. A bíróság ugy találta, hogy az előadás hitelt érdemelt; az esküdtek ellenben más nézeten voltak. Ez azonban tisztán mérlegelés kérdése. Lehet, hogy más birói tanács helyeselte volna az esküdtek döntését.

Kétséget nem szenved ezek szerint, hogy a most ismertetett két esetben is érthető az esküdtek állásfoglalása, s az képtelennek egyáltalában nem tekinthető.

Ha már most hozzá teszem, hogy az előttem lefolyt többi ügyekben még a most ismertetettekhez hasonló tévedés sem fordult elő: ezzel kellőleg dokumentálom azt a tényt, hogy az esküdtszékek müködése — legalább egyes vidékeken — teljesen kielégitő és magasan meghaladja a hozzá füzött várakozásokat.

II.

E tapasztalatomat azonban, egy aránylag kis forgalmu vidéki törvényszék rövid, alig négy évi gyakorlatából meritettem. A birói kar túlnyomó részének nézete ma is az, hogy az esküdtszéki intézmény egyáltalában nem vált be. Kiváló jogászok, kik nagy birói multra tekinthetnek vissza, egészen más tapasztalatokról számolnak be, mint e sorok irója. Müködésem aránylag szük körében szerzett tapasztalataimra támaszkodva, nem állithatom szembe megfigyeléseim eredményét más jogászokéval, a kiknek bővebb és több oldalu alkalmuk volt megfigyelni az esküdtek müködését. Igy azt kell feltételeznem, hogy az esküdtek müködése csak egyes vidékeken felel meg a kivánalmaknak. Meglehet, hogy itt specziális okok müködnek közre. Talán több az intelligens elem az esküdtek között. Talán a kevésbbé intelligens elemek befolyásoltatják magukat a magasabb szellemi szinvonalon állók által, s igy ezek jutván döntő szerephez, az esküdtek határozatában az értelmesebb elemek felfogása jut kifejezésre. Szóval lehetséges, hogy a fentebb vázolt kedvező eredmény specziális helyi viszonyoknak, helyi felfogásnak, helyi szokásoknak a következménye.

Dr. Doleschall Alfréd igen tisztelt barátom (Jogállam VIII. évfolyam 506. lap. Az esküdtbiráskodás reformja) azt a tapasztalatot szerezte, hogy az esküdtek nap-nap mellett és jobb meggyőződésük ellenére, lefokozott, a valónak meg nem felelő minősitést állapitanak meg; hogy a vádlottat kétségtelen bünössége daczára is büntetlennek mondják; hogy viszont elitélnek oly vádlottakat is, kiknek lelkét a tételes jog álláspontjából bün nem terheli.

Mindez éppen ellentéte azoknak a tapasztalatoknak, mikről fentebb én beszámolok. A nagynevü czikkiró megfigyelései pedig annál inkább becsesek, mert azokat az ország legnagyobb forgalmu esküdtbiróságánál több éven át szerzett birói, majd esküdtbirósági elnöki gyakorlatából meriti.

Doleschall a baj legfőbb okát a birói tanács s az esküdtszék közötti organikus kapocs hiányában keresi. És ha tény az, hogy az esküdtek előszeretettel hoznak felmentő verdiktet, vagy alkalmazzák az enyhébb minősitést: ugy több mint valószinü, mikép ennek indoka abban rejlik, hogy az esküdtek félnek a szigoru büntetés kiszabásától. Kézen fekszik tehát a megoldás: az esküdteknek beleszólást kell engedni a büntetés megállapitásába is. E czélt szolgálják elsősorban azok a perrendek, amelyek az esküdtekre bizzák az enyhitő körülmények fenforgásának az eldöntését. De osztom azt a nézetet, hogy ez aligha lenne elégséges a tapasztalt bajok megszüntetésére. Megszünnének e bajok akkor, ha az esküdteknek közvetlen befolyás engedtetnék a büntetés kiszabására, ha tehát a büntetés megállapitása az esküdtbirósági elnök vezetésével az esküdteknek és a birói tanácsnak együttes tanácskozása és közös határozata alapján történnék.

Gyakorlatomban több eset fordult elő, hogy az itélet kihirdetésekor a büntetési tétel nagysága szemmel láthatólag megdöbbentette az esküdteket. Többször előfordult, hogy az ülésszak befejezése után, magánbeszélgetés utján megtudtam, hogy az esküdtek egyik ügyben sokallották, másik ügyben kevesellették a bíróság által kiszabott büntetést. Sőt többször megesett, hogy egyik-másik esküdtkép müködött egyén sajnálkozva hozta fel, hogy az esküdtek a büntetés megállapitására befolyást nem gyakorolnak.

És az esküdtnek ez az érzése igazolt és természetes. A ki hivatva van kimondani a bünöst, mindenesetre mérlegeli — sőt elsősorban — mérlegeli azt is, érdemel-e büntetést. És ha ezt mérlegeli, ugy mérlegelés tárgyává teszi azt is, hogy bünösségével mily büntetés áll arányban. Természetellenes és ferde már most, az esküdtet egyrészt kényszeriteni arra, hogy a bünösség kérdésében határozzon, másrészt pedig elzárni attól, hogy a büntetés megállapitására befolyást gyakoroljon, elzárni abbeli meggyőződésének érvényesitésétől, hogy az általa kimondott bünösséggel mily büntetés van arányban.

Ha a törvény kiszolgáltatja az esküdteknek a bünösség megállapitásának kérdését s a minősitést, ugy még inkább befolyást engedhet a büntetés kiszabására. Mert a bünösség megállapitása, de kivált a minősités eldöntése jogi ismereteket feltételez, ellenben a büntetés kiszabása jogi kérdésekben való jártasságot alig igényel: ebbe egészen bátran lehet beleszólást engedni a laikus elemeknek.

Azért a franczia javaslat álláspontját a magam részéről is nagy megnyugvással fogadnám.

E ponton túl azonban nem követem czikkirót. Nem tudnék lelkesedni a genfi törvény ama rendelkezéseért, mely szerint az esküdtbiróság elnöke vezeti az esküdtek tanácskozását, s nekik a tanácskozás és határozathozatal alkalmával segédkezik. De még kevésbbé tudnék megbarátkozni oly rendelkezéssel, mely az esküdtek intim kitanitását és tájékozását az eljáró szenátuson kivül álló szakemberre bizná.

Első esetben nagyon is lehetne attól tartani, hogy az elnök saját meggyőződését viszi keresztül. Nézetem az, hogy az esküdtszék jóformán teljesen ki volna szolgáltatva az elnöknek. Kivált ha az esküdtek között jogászember nincsen. Akkor igazán nem az esküdteknek akarata, hanem az elnök akarata válnék határozattá. Igaz, hogy nálunk az elnök nem élvezi azt a tekintélyt, mint Angliában. De pártatlan perbeli állásánál fogva itt is nagy befolyással birhat és bir is az esküdtekre. Hisz bárki megfigyelheti. Amikor a vád- és védbeszéd elhangzott, s az elnök tartja fejtegetését, az esküdtek oly figyelemmel csüggnek az elnök minden szaván, hogy ugy tünik fel, mintha hanglejtéséből, kézmozdulataiból akarnának következtetést vonni arra, mi

az ő meggyőződése. Ha már most az elnök velük együtt vonulna vissza, s itt szabadon kinyilvánithatná meggyőződését és vélemenyét: akkor igazán ugy vezethetné az esküdteket, a hogy akarja. Ismétlem: kivált akkor, ha az esküdtek értelmiségi foka alacsonyabb. Már pedig bármelyik elnök már az évi lajstromok összeállitásánál (1897: XXXIII. tcz. 15—17. §§.) oda hathat, hogy az esküdtek értelmi szinvonala alacsony legyen. Nem mondom, hogy lennének elnökök, kiket e czél vezet, de lehetnek. És akkor sikerülhetne oly határozatot keresztül vinni, amilyet akar. Hogy ezt elérjük, azért igazán kár lett volna az esküdtbiráskodást életbe léptetni. Mert ha szakbirák döntenek, akkor egy háromtagu tanács itéletalkotó akarata válik határozattá. Ha ellenben az esküdtbiráskodást ugy szervezzük, hogy az elnöki befolyásolásnak tág, ugyszólván korlátlan teret nyitunk: akkor attól lehet tartani, hogy az esetek jelentékeny részében az elnöknek, tehát egy embernek akarata válik határozattá.

De még kevésbbé tudnék megbarátkozni azzal, hogy az esküdtek kitanitása és tájékoztatása az eljáró szenátuson kivül álló szakemberre (például a törvényszék egyik birájára vagy a jogvédői karnak valamelyik tagjára) bizatnék.

A fentebb kifejtett aggodalmak ez esetben is fenforognak. Ha az illető szakember megfelelő tekintélylyel bir, ép ugy befolyásolhatná az esküdteket, mint az elnök. Ha tartani lehet az elnök elfogódottságától, ugy ez az aggodalom ép ugy fennforoghat eme szakférfiut illetőleg is. Mig azonban az elnököt sulyos erkölcsi felelősség terheli: addig az esküdtek kitanitására kirendelt szakember minden felelősség nélkül befolyásolhatja az esküdteket. Ha már tért engednénk külső befolyásnak: ugy még inkább legyen módjában az elnöknek az esküdteket befolyásolni, mint egy más harmadik személynek, kit az esküdtek határozatáért semmi tekintetben felelősség nem terhelne.

Dr. Degré Miklós,
(Folyt. Köv.) zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

Az igazságszolgáltatás mélységeiből.

«Un homme d'État devrait toujours se peindre les pauvres aux pieds de la Justice, elle n'a été inventée que pour eux.» *Balzac.*

Az igazságszolgáltatás mai meddőségében döntő szerepe van a gondolkodás és következtetés másodrangu módszerének, melyre a biró a modern polgári törvénykezés folyamán korlátozva van.

A törvényhozó induktiv módszere ugyanis a törvény alkalmazására hivatott birónak rendszerint csak a ténykérdésben áll rendelkezésre. Mihelyt a tényállás tisztázva van, vagy tisztázottnak vétetik, többé nem jut szerep az indukciónak; módszert kell cserélni, mert a jogalkalmazásnál a felsőbb szempont a kötelező jogszabályban egyrészt már is adva van és ezért valamint a konkrét eset individuális határozottságánál fogva az induktiv módszer alkalmazhatásának előfeltételei hiányzanak.

Nem marad tehát más hátra, mint az anyagi jog tömegéből dedukczió utján keresni a szükséges megoldást.

Amde éppen a konkrét eset individuális határozottságából következik, hogy eset és jogszabály kongruencziáját a legtökéletesebb levezetés sem létesitheti, s hogy éppen azokban a körülményekben, amelyek az eldöntendőt minden más, bár hasonló esettől megkülönböztetik, a jogszabály alkalmazhatásának megannyi akadálya fog jelentkezni.

Minél határozottabb tehát a jogszabályba foglalt rendelkezés, annál kevesebb gyakorlati esetet tartalmazhat elvileg, annál determináltabb és szükebb a kör, amelyben a biróra nézve a jogszabály értelmében való igazságszolgáltatás lehetséges; határozott eset és határozott rendelkezés között annál többször talál ellentétet s az absztrakt jogtételtől a konkrét jogesethez vezető nehéz uton annál több esetben lesz kitéve annak a kisértésnek, hogy vagy az eset individuális körülményeit elnyomja és elhallgassa, vagy a jogszabálynak tulajdonitson esetenként változó értelmet és jelentőséget.

A gyakorlat embere előtt e dilemmák nem ismeretlenek. Még a mi joggyakorlatunkban is, melynek pedig kivánatos hajlékonyságot kölcsönöz, hogy a kodexrendelkezések által csak kevéssé korlátozott biró az egész világ jogtudásából csaknem teljes szabadsággal merithet, még a mi joggyakorlatunkban is számos jelenség vall arra, hogy eltérő esetek uniformáltatnak, vagy valamely jogszabálynak tulajdonittatik egy bizonyos esetben oly jelentőség, amely fővonásaiban azonos más esetre viszont megtagadtatik. Vigasztaló ugyan, hogy az ilyen fogások mindig az anyagi igazság érvényesülésének nagy gondolatát akarják szolgálni, de az is kétségtelen, hogy nyugtalanitó jelenségei jogéletünknek s igy eliminálásukra kell törekednünk.

A hiba nyilván magában a modern jogszabály szerkezetében, a mindent szabályozni akarással együtt járó szakadatlan és mégis meddő jogszabálytermelésben, de főként abban van, hogy a jogszabályt valóban megillető hely az itélkezés modern logikai apparátusában tévesen jelöltetvén ki, sok olyan dolog érvényesül a törvény szentségével és kérlelhetlenségével, aminek hatást vagy hallgatást helyesen csak birói kogniczió parancsolhatna.

A jogszabályok e tultengésével aztán párhuzamos a biró egyéniségének háttérbe szorulása.

A mai társadalom tele van «birói önkény»-től való ideges gyötrődéssel, s ha a ténykérdésben végül meg is adta magát a bizonyitékok szabad mérlegelésének, a jogkérdésben változatlanul ortodox, jogbiztonság czimén folyton nyirbálja a biró magisztrátuális hatalmát s a birót hivatalnokká sülyesztvén, vele az igazságszolgáltatást is beszoritja a bürokratizmus sablónokat gyártó mühelyébe.

Ez az, amin változtatni kell, s a modern polgári törvénykezés kérdése azon fordul, hogy lehet-e a törvények szerint való itélkezés conditio sine qua non-ját összhangba hozni a birói hatalom oly mértékü kiterjesztésével, amely a birót nem a törvények fölé, de mindenesetre oly poziczióba emelné, ahonnan a törvényhozó induktiv munkáját mintegy folytatva, a jogszabályban kifejezésre jutott, de a konkrét esetre nem illő felfogást megfelelőbbel helyettesithetné.

A jogélet és jogszabályok alaptermészetének vizsgálata ezt a kérdést igennel dönti el.

Aki megfontolja, hogy a polgári törvénykezés tulajdonképpeni forrásai nem az irott jogszabályokban, hanem a nemzet fixirozást, rendszeres feldolgozást nem is türő jogi öntudatában, az iratlan jognak az élettel együtt fejlődő tömegében vannak, el fogja fogadni azt a tételt is, hogy a biróra nézve — ki a nemzet jogi öntudatának mintegy reprezentánsa — az irott jogszabályok nem szolgálhatnak más czélt, mint a társadalmi szerkezet fővonásainak, ama véghatároknak megjelölését, amelyeken túl a biró a maga meggyőződését a nemzet jogi öntudatában gyökerezőnek már nem tekintheti, ahonnan vissza kell térnie akkor is, amikor véleménye szerint az igazságos döntést e határokon túl kellene keresnie.

Minden más jogszabály csak mint a jogtudás feldolgozott és praktikus használatra előkészitett valamely eredménye bir jelentőséggel, biróra és félre nézve egyaránt hasznos utbaigazitás; de semmi szükség sincs arra, hogy a jogszabályok óriási, a polgárok nagy többsége, a laikus nagyközönség előtt különben is érthetetlen tömege a törvény szentségének és feltétlenségének szankcziójával érvényesüljön.

Ilyen szankcziót a biróra nézve is csak kevés abszolut

rendelkezést tartalmazó jogszabály képviselhetne helyesen; egyébként pedig, valamint eddig is el kellett ismerni a biró subsidiárius törvényhozó hatalmát azokra az esetekre, amelyekre maga a törvényhozó nem ért rá szabályt alkotni, ugy annak elismerése sem ütközhet leküzdhetlen akadályokba, hogy a birót nem kötheti oly jogszabály, amelyet maga a törvényhozó sem alkotott volna meg, ha a konkrét eset állittatik elébe.

Az tehát, amit a modern biró részére, anyagi igazságot szolgáló hatalmának öregbitésére követelnünk lehet: *a jogszabályok jelentékeny részének, főként pedig a kötelmi jogszabályoknak teljes diszpozivitása.*

A kötelmi jogszabályok mai diszpozivitása egyoldalu.

Igaz, hogy a szerződő felek a czélbavett gazdasági érdeket tetszésük szerinti kötelmi jogi formába önthetik, az irott törvénybe felvett jogszabályokhoz köthetik, vagy azoktól eltérhetnek, s hogy választásuktól függ a törvényben meghatározott különböző jogkövetkezmények valamelyikének alkalmaztatása. E diszpozivitásban azonban a felek szerződési szabadsága csak látszólag érvényesül, tényleg ellenben az mindaddig az erősebb javát fogja szolgálni, amig a jogviszonyba lépés az egyiknek csak érdek, a másiknak meg elkerülhetlen szükségesség.

Ez egyoldalu diszpozivitásnak tehát ellensulyra van szüksége, s ezt az ellensulyt a biró magisztrátuális hatalmának kiterjesztése nyujthatja legczélszerübben; annak konczedálása, hogy a biró a felek szerződési megállapodását és annak rendszerinti jogkövetkezményeit felhasználva vagy mellőzve, *a felek egymáshoz való viszonyának teljes revizióját után* állapithassa meg jogviszonyba lépésük igazságos következményeit.

Amikor a hirhedt gabonauzsoraperek idején a legfőbb itélőszék a felek szerződését szabályozó, szerződési nyilatkozataikat magában foglaló okirat tartalma ellenére azt állapitotta meg (1899 máj. 25-én G. 116.), hogy a felek közt nem vétel, hanem készpénzkölcsönügylet létesült, amelyből kifolyólag az adós nem a szerződésszerü, hanem csak a hitelezési ügyletnél szokásos teljesitéssel tartozik, amikor a felek foglalkozására és vagyoni állapotára, tehát szerződésen kivül álló tényköriilményekre való tekintettel állapitja meg, hogy a felek jogügylete vétel-e vagy tőzsdei szerencsejáték: joggyakorlatunk tényleg már rálépett a kötelmi jogszabályok diszpozitiv kezelésének terére, s amit ez idő szerint még nélkülöz, csak a bekövetkezett emanczipáczió nyilt bevallása és a törvényes autorizáczió, annak kijelentése, hogy a birói hatalom ily mértékben és értelemben való gyakorlása a nemzet jogi öntudatában gyökerez, a nemzeti akarattal valóban megegyez.

Ez az autorizáczió immár elkerülhetlen. Elkerülhetlen a forgalom szempontjából, melynek egy el nem hárítható és ki nem játszható birói ellenőrzés hatása alatt egészségesebb irányokba kell tereltetnie, s elkerülhetlen a biró szempontjából, kit meg kell kimélni a jogalkalmazással most együttjáró lelkiismeretbeli kollizióktól, meg kell kimélni attól, hogy az anyagi igazság keresésében álló magasztos hivatását állásához nem méltó jogászkodással szolgálja.

Kétségtelen, hogy a biró magisztrátuális hatalmának e kiterjesztése befolyással van a kötelmi szerződés érdekérvényesülést biztositó erejére; ennek elbirálásánál azonban figyelembe kell venni azt a lényeges különbséget, amely egyfelől a kötelmi, másfelől pedig a dologi és egyéb jogviszonyok társadalmi jelentősége közt fennforog.

Az utóbbiaknál teljes szabatossággal beszélhetünk szerzett jogokról, mert a mi körünkbe tartozik, nagyban és egészben véve a jogviszony kezdetén ugyanazt a gazdasági értéket és jelentőséget képviseli, amelylyel annak egész folyamán bir, ugy hogy e jogviszonyokat stabilitásuknál fogva a társadalmi szerkezethez hozzátartozóknak kell tekinteni pozicziónak, melyet a polgár a társadalom hatalmas birodalmában magának kivivott, amelyben tartósan elhelyezkedett, s amelyet éppen ezért ilyenként is kell megvédeni a gazdasági érdek állandóságával összhangban álló feltétlen jogszabályokkal.

Ezzel ellentétben a kötelmi jogviszonyok legfőbb jellemvonása az evoluczió, a fejlődés ama sajátszerüsége, amely a jogviszony kezdetén adott és abban kifejezett gazdasági jelentőséget a jogviszony egész tartamán át befolyásolja, módositja, sőt lejárat fixirozásával oly időpontra is áthelyezheti gazdasági eredményének felszámolását, amikor már semmi körülmény sem felel meg azon feltevéseknek, amelyekből az ügyfelek közösen kiindultak.

Ez már nem a társadalmi szerkezet, hanem a társadalmi mozgás körébe vág, ez maga a gazdasági harcz, az erősek és előrelátók folytonos győzelme a gyöngék fölött, hadiállapot, amelyben igéret és annak elfogadása, kölcsönös vagy egyoldalu szolgáltatás fegyverekként érvényesülnek, de ethikai jelentőségre csak bizonyos előfeltételek mellett emelkedhetnek.

Szerzett jogokról tehát itt csak a legnagyobb óvatossággal szabad beszélnünk, mert amit a felek megállapodásaira való tekintettel készek volnánk az egyik oldalon ilyenekként elismerni és érvényre juttatni, a jogviszony másik oldalán, mint a gazdasági individualitás leigázására és pusztulására vezető folyamat teljesen kivonhatja magát irányitó és ellenőrző befolyásunk alól, a vonatkozó társadalmi munka végeredménye pedig nem uj értékek teremtése és igazságos felosztása, hanem csak a meglevők helycseréje és egyoldalu felhalmozása lesz.

Lehetséges, hogy ez az eredmény a gazdasági kiválasztásnak most még inkább csak sejtett, semmint felismert és meghatározott törvényéhez képest egyenesen kivánatos: a biró szempontjából azonban az igazságszolgáltatásnak elsősorban a felekre korlátozott egyéni vonatkozásai vannak, a döntése alá bocsájtott ügyet mindenekfölött a felekre való kihatásaiban köteles elbirálni, itéletének a felek érdekkörét meghaladó vonatkozásai tehát csak másodsorban érdekelhetik, s figyelmet követelő szempontokként különösen akkor nem érvényesülhetnek, ha (mint a gazdasági kiválasztás hypermodern elmélete is) egyelőre még ködös bizonytalanságban várják pontos meghatározójukat.

A biró magisztrátuális hatalmának kiterjesztése ezek szerint nem veszélyeztet szorosan vett igazságszolgáltatási érdeket, de a felek szerződési megállapodásainak realizálódása sem lesz vele bizonytalanabb.

Csak arra akarom a figyelmet felhivni, hogy némileg bonyolult kötelmi jogviszonyok birói eldöntése a polgári törvénykezés mai rendszerében is mennyire előreláthatlan, a birói itélet minő sajátszerü, néha a felek egyike által sem sejtett meglepetést tartalmaz. Ez a bizonytalanság világszerte megvan; ott is jelentkezik, ahol modern kódexekbe van foglalva, amit a társadalom állandó rendezésre érdemesnek tartott, s ahol ennélfogva fel kellene tenni, hogy a jognyilatkozataik és tényeik hordereje iránt tájékozott felek kétséget kizáró módon fejezik ki azt, amit a jogügylettől várnak, és a kódex értelmében meg kell hogy kapjanak.

Nem kell-e arra gondolni, hogy e bizonytalanság okai nem az irott jogszabályok kevés számában vagy rendezetlenségében, hanem abban vannak, hogy az élet végtelen változataival szemben meddő az előre rendezni akarás minden kisérlete, s hogy ennélfogva az elkerülhetlen bizonytalanság remédiumát is hiába keressük a jogszabályban?

A valóság az, hogy a gyakorlatban a biró fölötte ritkán van abban a helyzetben, hogy itéletét a kódex valamely határozott rendelkezésére alapitsa, s az itélkezés logikai proczesszusa sokkal bonyolultabb, semhogy eset és jogszabály nyers, közvetlen relácziójára támaszkodhatnék. A leg-

több kódexjogszabály a gyakorlatban minden világossága és egyszerüsége daczára sem használható egymagában az ügy eldöntésénél, annyira át lehet a konkrét tényállás szőve a kódexben előre nem látott mellékkörülményekkel. Ezért a biró szempontjából a kódexnek nem is annyira a decisiv mint inkább informativ tartalma bir jelentőséggel,

A kódexben felhalmozott és rendszeresen feldolgozott joganyag az, ami a birót elsősorban érdekli, ennek segélyével kutat az eldöntendő ügy jogi szövevényeiben, a döntést magát ellenben nem a kódexben, hanem a rá hatással volt összes tényezők eredőjeként a saját lelke mélyén találja meg, ott, ahol meggyőződésének elemei apródonként összegyültek és megtisztulva határozott formát, testet öltöttek.

Az élet végtelen változatossága tehát a birót teszi az igazságszolgáltatás tengelyévé. Az ő képzettségében, müveltségének morális alapjaiban, hivatása gyakorlatában, fejlődő szocziális érzékében kell keresni annak biztositékait, hogy az igazságszolgáltatás épp oly erélylyel fogja teljesittetni a tisztességes forgalomban és annak érdekében tett igéretet, mint aminővel utját vágja minden követelésnek, mely tisztátlan forrásból ered. Evégből szükséges magisztrátuális hatalmának kiterjesztése, s az a társadalom, mely elég elfogulatlan lesz arra, hogy a mai törvénykezés egyszerü jogalkalmazó hivatalnokát birói székébe visszahelyezze és az igazságszolgáltatásnak visszaadja: az anyagi igazság érvényesülésének fog utat nyitni, és saját szerkezetének szilárdulásában, saját haladásának nyugodt folytonosságában fogja jutalmát megtalálni.

Dr. Muntyán István,
facseti kir. járásbiró.

A birósági ügyvitel egyszerüsitéséhez.

Ezen lap mult számában nagyon helyesen mutatott reá egy kartársam arra az országszerte elterjedt rossz szokásra, hogy a telekkönyvi irodák az egyes ingatlanoknak vagy telekkönyvi jószágtesteknek uj szerzők javára történő átiratásakor, derüre-borura uj telekjegyzőkönyveket, betéteket nyitnak.

Ezen helytelen gyakorlat következtében ma a telekkönyvi betétek száma sok helyen olyan nagyon elszaporodott, hogy egy községre vonatkozólag 5—600 telekjegyzőkönyv helyett 5—6000-et, egy nagyobb városban pedig 4—5000 telekjegyzőkönyv helyett 10—20,000 telekjegyzőkönyvet is vezetnek.

Ismerek olyan 4400 lakossal biró kis várost, hol a házak száma 1138, s ezzel szemben az ottani telekjegyzőkönyvek száma 10,000-et meghaladja csupán azért, mert az illető telekkönyvvezető a telekkönyvek könnyebb áttekinthetése indokából helyesebbnek tartja, ha minden egyes részletet külön telekjegyzőkönyvbe vezet!

Hogy ezen visszás helyzet ma a szükséges mindennapi feltárás, szemlézés, elintézés, főleg azonban a bevezetések és kivonatok készitése rendjén, milyen sok haszontalan munkát okoz és időt rabol, azt e sorok olvasói előtt feleslegesnek tartom fejtegetni. A feltáró szobákban sok helyen ember-ember hátán tolong, mig valamely hiányos felvilágositást nyer, a legtöbb helyen pedig a telekjegyzőkönyvek a több évtizedes vezetés közben olyan bonyolultakká váltak, hogy azokon néha szakember is alig tud eligazodni.

Idők folytán igen sok olyan szomszédos parczellából, amelyek különböző telekjegyzőkönyvbe vannak felvéve, egy birtoktest alakult, s igy jogügyletek kötése rendjén, hol az egyik, hol a másik telekkönyvi részlet az okiratokból tévedésből kimarad. Ezen hibát aztán sok pereskedéssel, nagy költséggel, de néha egyáltalában nem lehet többé jóvá tenni.

Emlitett kartársam az uj telekkönyvi rendtartásban kér szigoru szabályt felállitani a telekkönyvek egyesitése érdekében. De mit ér a szabály, ha annak betartása nem kötelező.

A mai telekkönyvi jogszabályok világosan megjelölik, hogy milyen ingatlanokat vagy telekkönyvi jószágtesteket lehet és *kell* egy telekjegyzőkönyvben egyesiteni. Erészben a helyszinelési utasitásoktól eltekintve, a telekkönyvi rendtartás 55. §. *c)* pontjára utalunk, ahol, s különösen az erdélyi §-ban világosan van rendelve, hogy *«ha a szerző részére már egy telekjegyzőkönyv nyittatott, ebbe vagy mint önálló birtoktestet, vagy egy más birtoktest alkatrészeként»* az ujonnan szerzett jószágtesteket át *kell* jegyezni. Hol látott valaki ezzel ellenkező kormányhatósági intézkedést?

Igaz ugyan, hogy az ingatlanok átirása körül intézkedő hagyatéki biróságok egyáltalán nem, a magánfelek pedig, ha erre őket valaki külön nem serkenti, ritkán jelölik meg a már létező telekjegyzőkönyveket. De előbbi esetben ez felesleges, mert az örökösök rendesen uj szerzők, s a bejegyzést elrendelő telekkönyvi hatóság vagy teljesitő telekkönyvvezető, a hagyaték-átadó végzésből megállapithatja, hogy mely örökösöknek *kell* szabályszerint egy telekjegyzőkönyvet nyitni, s abba a többi telekjegyzőkönyvben érvényben maradó összes bevezetéseket egyuttal átvezetni. Mert ily esetekben is a telekkönyvi rendtartás 55. §. *c)* pontjának rendelkezését «könnyebb kezelés» szempontjából öntudatosan figyelmen kivül hagyni, szerintünk sulyos szabálytalanság.

A kérvényeket szerkesztő ügyvédeket és jegyzőket, igaz sok ügyszeretettel és utánjárással, kevés kivétellel reá lehet szoktatni a helyes kérelmezésre, esetleg a telekkönyvi rendtartás 129. §-a utolsó bekezdésének alkalmazásával, amely szerint a fél kötelezhető arra, hogy kérelmét az 52. §. *a)* pontjának megfelelően oly módon egészitse ki, hogy a telekkönyvben kitüntetendő «személy iránt való minden kétség elháritassék».

Ha ezen eljárás mellett, az igen sok helyen felületesen és hiányosan vezetett telekkönyvi névmutatót is helyesen vezetnők, azt a felekkel való érintkezés rendjén folyton kiegészitenők és javitanók, s ily alakban az uj bejegyzések teljesitésénél is figyelembe vennők, ugy kellő helyi és személyi ismerettel is birva, bizton egyesithetjük a telekjegyzőkönyvek számait, anélkül, hogy azt a fél külön kérte volna, ami a fentebb hivatolt szabályokkal szemben, különben sincs sehol előirva.

Én a saját 30 éves telekkönyvi gyakorlatomra támaszkodva, a telekkönyvek egyesitését másfél évtizede, minden lehető esetben foganatositom, anélkül, hogy ebből eddig bármely kellemetlenség vagy tévedés előállott volna. A járásomban végbevitt telekkönyvi átalakitások rendjén vagy az 1892 : XXIX. tcz. 3. §-ának alkalmazásával tömegesen ujból szerkesztett régi megszünt telekjegyzőkönyveket, és ezen intézkedésekkel analog birósági intézkedést kieszközölve, a *kezelés rendjén és egyesitések folytán tömegesen megszünt s régi bejegyzésekkel tulterhelt telekjegyzőkönyveket is nagyobb időközökben levéltárba helyeztük,* s azok helyett a szükséghez képest uj telekjegyzőkönyveket nyitottunk. Ezen eljárással, mig a telekjegyzőkönyveknek több mint fele kézügyben és községek szerint elkülönitve kezelve a levéltárban pihen, addig az érvényben levő, több mint 10,000 régi avult telekjegyzőkönyvvel megapadt uj telekjegyzőkönyvekből a kivánt dolgokban pár percz alatt a laikus is biztos tájékozódást nyer.

Az ügyvitel egyszerüsitéséről beszélve, természetes, hogy telekkönyvi intézményünkre ezeken kivül még egész sora a gyakorlati tapasztalatból meritett javaslat reáférne. Legelőször azonban a telekkönyvi tisztikar szellemi nivóját, képzettségét kellene emelni, amely a kvalifikaczionális törvénynyel kátyuba jutott, s szakszerü és hatályos felügyeletet kellene behozni, amelynek hiányát évtizedek óta érezzük, s amelyek hiányában telekkönyvi intézményünket korszerü nivóra bármily sok millió kiadás sem emelheti.

Magyary János,
tasnádi telekkönyvvezető.

A végrehajtási jog elévüléséhez.

(1881 : LX. tcz. 23. §.)

Az 1881 : LX. tcz. 23. §-a világosan akként intézkedik, hogy a végrehajtási jog a követelés minőségére és jogczimére való tekintet nélkül az itélet jogerőre emelkedésétől számitott *és semmi körülmény által félbe nem szakitható* rendes magánjogi elévülési határidő alatt évül el.

Ahol a törvény ennyire világos, ott törvénymagyarázásnak, interpretácziónak helye nincs, hanem — bármennyire is sérelmesnek lássék az a hitelezők szempontjából — a törvényt alkalmazni kell.

A hitelezőre nézve ugyanis ez a törvényes intézkedés azt jelenti, hogy ha a hitelező az itélet jogerőre emelkedésétől szá-

mitva a követelés behajtása végett napról-napra is tesz lépéseket, de ha az adós eléggé ügyes ahhoz. hogy előterjesztésekkel, felfolyamodásokkal, perekkel, vagy bármely más rendelkezésére álló eszközökkel az időt annyira kihuzza, hogy a mondott időponttól 32 év elteljen anélkül, hogy a hitelező a követeléséhez hozzájutna, ugy a 32 év leteltével a végrehajtási eljárás abban a stádiumban, amelyben éppen van, megakad, tovább nem folytatható, és a hitelező a követeléséhez többé nem juthat, mert a végrehajtási jog elévült.

Kérdés, hogy ez a körülmény okul szolgálhat-e arra, hogy fennforgó eset kapcsán a bíróság a hitelezőre nézve kedvezőbb értelmet tulajdonitson a szóban forgó törvényszakasznak?

A debreczeni kir. tábla ugyanis a közelmultban hozott 1909. G. I. 146. számu jogerős itéletében éppen a fenti szempont által vezettetve, a hitelezőre kedvezőbb álláspontra helyezkedett és kimondotta, hogy «arra való tekintettel, hogy az 1881 : LX. tcz. 23. §-a a rendes magánjogi elévülésre hivatkozik, az 1881 : LX. tcz. 23. §-ában foglalt jogszabálynak nem tulajdonitható más értelem, mint az, hogy az abban foglalt rendelkezés csupán arra az esetre vonatkozik, amidőn a végrehajtási jog a végrehajtató részéről bíróilag nem érvényesittetik ; oly esetben azonban amikor az arra jogosult végrehajtási jogát adósának valamely vagyontárgyára bíróilag már érvényesitette, az elévülés nem a végrehajtási jog keletkezésének, hanem érvényesitésének időpontjával veszi kezdetét.»

Ez a felfogás tehát azt jelentené, hogy a végrehajtási jog egyáltalán nem évül el, mert ha a hitelező 32 éven belül a végrehajtási eljárás során bármikor, tehát a 32-ik esztendőben is valamely behajtási lépést tesz, ugy a 32 év ujonnan kezdődnék.

Nyilvánvaló azonban, hogy ez az álláspont nem áll törvényes alapon, mert ahhoz még semmiféle interpretáczió utján sem lehet jutni, miután annak épp az ellenkezőjét («semmi körülmény által félbe nem szakitható») mondja ki egész világosan az 1881 : IX. tcz. 22. §-a.

Világos az is, hogy a most hivatkozott törvényszakaszban a rendes magánjogi elévülésre való hivatkozás kizárólag csak a 30, illetve 32 évi határidőre vonatkozik és semmiesetre sem arra, hogy miként az általános magánjogban az elévülést a birói intézkedés megakasztja, ugy megszakasztaná ez a végrehajtási jog elévülését is.

A törvényhozás az 1881 : LX. tcz. 23. §-a megalkotásánál számolt azzal az eshetőséggel, hogy az adós mindenféle jogsegély igénybevételével az időt kihuzhatja, de épp ezért az 1868 : LIV. tcz.-nek hatályon kivül helyezett 378. §-ában megállapitott három év helyett az elévülési határidőt 30, illetve 32 évre tolta ki.

Az 1868 : LIV. tcz. hatályon kivül helyezett 378. §-a akként intézkedett, hogy ennek alapján a végrehajtás megkisérlése, tehát a végrehajtási eljárás során tett birói intézkedés megszakitotta a három évi elévülési határidőt, mert ezen hatályon kivül helyezett törvényszakasz szerint az elévülési határidő azon naptól vette kezdetét, amikor a marasztaló itélet végrehajthatóvá vált, vagy a végrehajtás megkisérleltetett, tehát eszerint minden megkisérlés után az elévülési határidő ujonnan megkezdődött.

Ámde az 1881 : LX. tcz. 23. §-a, ha mindjárt azt mondjuk is, hogy ez a hatályon kivül helyezett 378. §. helyébe lépett, egész határozottan kizárja a végrehajtási jog szempontjából az elévülési határidő megszakithatóságát. mert kimondja, hogy az semmi körülmény által félbe nem szakitható, és igy az emlitett birói határozat tévesen indokolja az álláspontját azzal, hogy az 1881 : LX. tcz. 23. §-a az előbbi törvénynek az elévülésre vonatkozó jogkövetkezményeit és joghatályát teljesen fenntartotta és csak az elévülési határidőt szabályozta eltérőleg, mert láttuk, hogy a hivatkozott törvényszakasz emellett az elévülés félbe nem szakithatóságát is megállapitja.

Dr. Keller Lajos,
szinérváraljai ügyvéd.

Különfélék.

— **Notter Antal.** Van-e ki e nevet ismeri? Notter Antal október 21-ike óta a budapesti tudomány-egyetem jog- és államtudományi karán az egyházjog nyilvános rendkivüli tanára. Két és fél év előtt minden különösebb érdem, sőt minden tudományos munkásság kifejtése nélkül kiváló pályázók előtt a nagyváradi jogakadémián sikerült tanszéket nyernie, most pedig anélkül, hogy előzőleg magántanári képesitést szerzett volna, az azóta irt egy-két kisebb, és pedig nem valami nagy igényü dolgozata alapján, de tulajdonképpen politikai protectió utján merész lendülettel egyenesen a budapesti tudomány-egyetem kathedrájába ült be, kiszoritva évtizedeken át a jogtanitás terén müködő és ugy paedagogiai, mint irodalmi szempontból kiváló pályázókat.

Ez az eset ismét élénk világitásban mutatja be azt a rendszert, melylyel nálunk az érdemeket megbecsülik és amelylyel fontos állásokat betöltenek.

— **A Magyar Jogászegylet** igazgató-választmánya legutóbbi ülésében elhatározta, hogy az idei évad megnyitására ünnepi ülést rendez, melyen *dr. Baumgarten Izidor* koronaügyész-helyettes fog előadást tartani a büntetőjog ujabb irányairól. Az egyesület ezidei munkaprogrammja igen változatosnak és érdekesnek igérkezik. November 6-án *Beck Hugó* curiai tanácselnök előadásában megkezdi az egylet a szabadalmi törvényjavaslat megvitatását, melyhez később a minta- és védjegy-oltalomról szóló javaslatok megbeszélése is csatlakozni fog. *Dr. Messinger Simon* a csődön kivüli megtámadásról szóló javaslattal fog foglalkozni, és legközelebb kerül sorra a korlátozott beszámithatóság kérdése a magánjogban, mely témával legutóbb *dr. Friedmann Ernő* előadása alapján az elmult elmeorvosi értekezlet is foglalkozott. A további teljes-üléseken sorra kerül a *polgári törvénykönyv tervezetének* sorozatos előadása, a büntetőjogi bizottság tárgyalásai, a budapesti uj lakbérszabályzat birálata, az uj ipartörvény-tervezet megvitatása és az egyéb értekezések Az ünnepi megnyitó előadást *dr. Baumgarten Izidor* e hó 24-én délelőtt 11 órakor fogja megtartani az ügyvédi kamara disztermében.

— **A birói ügyvitel egyszerüsitése** tárgyában tervbe vett törvénytervezet állitólagos tartalmát a *Tiszt-viselő-Ujság* legutóbbi száma részletesen vázolja. Értesülésünk szerint a közölt részletek nagyrészt téves információn alapulnak.

— **A birói és ügyészi egyesület közgyülése után.** Az országos birói és ügyészi egyesület közgyüléséről azzal a meggyőződéssel távozhattunk, hogy mig az igazgatóság s egy-két osztály a birói s ügyészi kar erkölcsi s anyagi jólétének előmozditása mellett kitartó, lankadatlan, nemes tevékenységet fejt ki, addig a vidéki osztályok nagyrésze a nemtörődés látszatával jogosan vádolható.

Megnyugtató tudat lehet ugyan a vidéki osztályokra nézve az, hogy a központi igazgatóság nagytudásu és mély élettapasztalattal biró kiváló férfiakból alakittatott, de ez még nem veszi le vállainkról a kötelességet, hogy az ő munkájukat megkönnyiteni s előre vinni igyekezzünk.

Már pedig a nagygyülésen azt láttuk, hogy a vidéki osztályok képviselői a felvetett kérdésekhez hozzászólani sem kisérelték meg.

De elszomoritó jelenség az is, hogy a birói s ügyészi státusnak körülbelül egyharmada az egyesületnek még nem tagja. Nekünk, hogy bármily irányban sikereket elérni reményünk lehessen, elsősorban azon kell lennünk, hogy minél nagyobb számban — lehetőleg mindnyájan — tagjai legyünk az egyesületnek, már csak azért is, hogy számunk nagyságával is igazoljuk, hogy a sérelmeket mind érezzük, kivánságaink közösek, mindnyájunkat érintők, s mindnyájunk által elérni óhajtottak, s hogy a tömegünk tekintélyével s erejével hatva több reményünk lehessen nemes czéljaink elérésére!

Az az osztatlan elismerés és hálát érdemlő önfeláldozó müködés, melyet az igazgatóság, elsősorban az elnök és főtitkár, a birói és ügyészi kar összessége érdekében kifejt, honoráltassék legalább azzal, hogy magunkévá téve az éretünk is folytatott nemes fáradozásaikat s törekvéseiket, lépjünk valamennyien az egyesület kötelékébe!

Nem akar e felszólitás verbuválás lenni fizető taggyüjtésre, csak a lethargiát óhajtja megszüntetni, melylyel a távol maradók az egyesületbe való be nem lépésük által legeminensebb erkölcsi s anyagi érdekeink előbbrevitelében késedelmeskednek.

S ha az egyesület tagjai vagyunk, ott ne csak a tagdijakat fizessük, hanem már az egyes osztályokban szakadatlanul munkálkodjunk, és vitassuk meg sérelmeinket, dolgozzunk függetlenségünk teljes kivivása érdekében, igyekezzünk megfojtani a bürokratizmusnak sok helyütt halomszámra levő kinövéseit, eszméket adjunk legsikeresebb munkálkodásunknak az egész vonalon való elérhetésére, biztos módokat eszeljünk ki, melyek nemcsak szükségtelenné, de lehetetlenné is tegyék a felsőbbség kegyének hajszolását, s emellett igyekezzünk magunknak tisztességesen megélhető anyagi helyzetet kivivni, s ekkor teljes garanciát szerzünk arra, hogy az élet és vagyon feletti itélkezést igazán független biróságok gyakorolják.

Egy tag.

— **Az uj magyar adótörvényeket** német kiadásban adták ki *dr. Bihari Mór és dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvédek. A kötet tartalmazza a földadóra, házadóra, a tőkekamat- és járadékadóra, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kereseti adójára, az általános kereseti adóra, a jövedelmi adóra vonatkozó törvényeket egész terjedelmükben és az adókezelésre vonatkozó fontosabb szabályok kivonatát. A szabatos, hü forditás mellett szerzők minden egyes törvény előtt ismertető magyarázatokat adnak, és az egyes fontosabb szakaszokat is magyarázatokkal kisérik.

— **Irodalom.** Káplány Géza nyugalmazott kir. táblai birónak 14 év óta fennálló «*Telekkönyv*» czimü folyóirata, melyet a m. kir. igazságügyminiszter 22,734/1906. I. M. E., 15,381/1907. I. M. E. és 211/11/1908. Ég. sz. alatt kelt rendeleteivel a könyvtári alap terhére leendő megrendelésre ajánlott, ujabban «*Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye*» czimü 16 oldalas igen becses és hasznos melléklappal jelenik meg, amelyben most elsősorban a végrehajtási törvényt és novellát az évtizedek óta gyüjtött és keletkezésük ideje szerint rendezett felsőbirósági határozatokkal és döntvényekkel együtt közli, ugy, hogy e melléklapot beköttetni és kézikönyvül használni lehet. E közhasznu és hézagpótló szaklapnak — amely a telekkönyv, végrehajtási eljárás, birtokrendezés, telekkönyvi átalakitás és betétszerkesztés köréből vett kérdésekre a legnagyobb gonddal kidolgozott szakszerü szerkesztői üzenetekben és önálló czikkekben adott válaszaival megbecsülhetetlen szolgálatokat tesz — előfizetési ára a melléklappal együtt egész évre csak 8 K. *Azok az előfizetők* pedig, kik e folyóiratot még eddig nem járatták és akik arra folyó 1909. évi deczember hó 15-éig *8 K* összegnek a lap kiadóhivatalába (Budapest, VIII. Gyöngytyuk-utcza 14. sz.) beküldésével a jövő *1910.* évre előfizetnek, az *1907., 1908. és 1909. évfolyamokat* — amig a készlet tart — *ingyen kapják meg.* A legmelegebben ajánljuk a megrendelést.

— **Az I—III. ker. kir. járásbirósáq aktáihoz** a következő levelet kaptuk: A «Jogtudományi Közlöny» legutóbbi számában egy kartársam szóvá tette azon botrányos állapotokat, melyek az I—III. ker. kir. járásbiróság kezelő-hivatalaiban uralkodnak. Engedtessék meg, hogy a magam részéről is hozzájáruljak egy adattal a fenti közleményben előadottakhoz: Folyó évi szeptember hó 17-én az 1909. Sp. II. 525. sz. ügyben kielégitési végrehajtási kérvényt adtam be. Háromszori utánjárás és sürgetés után az elrendelő végzést október hó 8-án kaptam kézhez. Vagyis egy végrehajtás elrendelésére az I—III. ker. járásbiróságnál három teljes hétig kell várakozni — utánjárás és sürgetés nélkül esetleg még tovább — holott például a kereskedelmi és váltótörvényszéknél, mely teendőkkel legalábbis ugy el van halmozva, mint az I—III. ker. járásbiróság, a végrehajtást elrendelő végzés harmadnapra legkésőbb, kézbesitve van. *K.*

— **A munkásbetegsegélyezés és balesetbiztositásról** szóló 1907 : XIX. tczikket, az eddig hozott rendeletek, utasitások, határozatok, itéletekkel feldolgozva adta ki dr. Halász Aladár ügyvéd, akinek a törvény végrehajtásában annak kezdetétől részt venni alkalma volt. A munka világos és áttekinthető képét adja a törvény minden egyes szakaszára vonatkozó teljes joganyagnak és kiegészíti ezeket a saját magyarázataival. A kézikönyv Lampel R. (Wodiáner F. és Fiai) részvénytársaságnál jelent meg, és ára füzve 10 K.

— **Az ügyvédjelöltek országos egyesületének** 200 koronás pályadiját az ügyvédi karból delegált, háromtagu birálóbizottság döntése alapján *dr. Kádár Zoltán* ügyvédjelölt nyerte el. A pályamü az eszményi javak jogi oltalmáról értekezik monografiaszerü részletességgel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Uj osztrák büntetőtörvényjavaslat** jelent meg a legutóbbi napokban.

Az érvényben levő osztrák büntetőtörvény tulajdonképpen csak uj kiadása az 1803. évből való régi törvénynek. Már 1861 óta tervbe van véve uj büntetőtörvény alkotása, anélkül azonban, hogy az eddigi tervezetek törvénynyé válhattak volna.

A mostani tervezeten 1905. év óta dolgozik egy bizottság. 1906. évben jelent meg az első, ugynevezett házi-tervezet, amely felett 1907. évben szükebbkörü szaktanácskozmány tartatott és a házi tervezet ezen szaktanácskozmánynak megfelelően átalakittatott.

A javaslat általános és különös részből áll és megtartja a hármas felosztás rendszerét.

Büntettnek tekintetik minden halál- vagy börtönbüntetéssel büntetendő cselekmény; vétségnek minden fogházzal vagy hat hónapnál hosszabb elzárásbüntetéssel vagy 2000 koronánál nagyobb pénzbüntetéssel büntetendő cselekmény; mig a többi büncselekmény elzárás, hacsak a törvény különös részében vétségnek nem nyilvánitja.

A beszámithatlanság esetei közt felsorolja a törvény az elmezavart, elmegyengeséget és az öntudat zavarát, amennyiben kizárta azt, hogy a tettes cselekményének jogtalanságát belássa, vagy hogy akaratelhatározását ezen belátáshoz képest irányitsa.

Ismeri a javaslat a korlátozott beszámithatóság fogalmát is. Ezen esetben halálbüntetés helyett életfogytig tartó fegyház szabandó ki, a szabadságvesztésbüntetés pedig specziális intézetben hajtandó végre.

Elmebeteg vagy iszákos, aki hat hónapnál hosszabb szabadságvesztésbüntetéssel büntetendő cselekmény vádja alól beszámithatlansága miatt mentetett fel, bünös elmebetegek részére szolgáló intézetbe utalandó, ha közveszélyesnek tekintendő.

Büntett vagy hat hónapnál hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő vétség miatt elitélt, ha képessége cselekménye jogtalanságának belátására vagy akaratának ezen belátáshoz való irányitására tartós beteges állapota folytán lényegesen csökkent, a büntetés végrehajtása után is őrizetben tartható, amennyiben közveszélyes. Ugyanigy őrizetben tartható a közveszélyes visszaeső. Ezen őrizet nem tarthat tovább tiz évnél.

Tizennégy éven alól senki sem büntethető. Ha házi fenyiték nem vezet czélra, kényszernevelés alá vethető a 14 éven aluli. A 14 és 18 év közti fiatalkoru nem büntethető, ha visszamaradt fejlődés vagy szellemi érettség hiján nem volt képes belátni cselekményének jogtalan voltát vagy nem volt képes akaratát ezen belátás szerint irányitani. A fiatalkoru, aki ezen ok miatt felmentetik, kényszernevelésbe utalandó.

Kimagasló pontja a tervezetnek a halálbüntetésnek igen lényeges megszoritása. Fennmarad a halálbüntetés az államfő megölésének és ezen büncselekmény kisérletének

esetére, valamint a minősitett gyilkosságok eseteire. Ilyen minősitett esetek a következők: ha a tettes több embert ölt meg; ha a cselekmény által sok ember élete tétetett ki veszélynek; ha a cselekmény anyagi érdekből, vagy lopás, rablás, vagy erkölcs elleni merénylet kivitelénél különös kegyetlenséggel hajtatott végre, végül, ha a tettes gyilkosság miatt egyszer már megbüntettetett. Ezen esetekben is azonban a birónak választási joga van a halálbüntetés és az életfogytiglani börtön között. A halálbüntetés kötél által hajtatik végre.

A börtönbüntetés életfogytiglani vagy időleges. Az utóbbinak maximuma 20 év. A fogházbüntetés 3 naptól 5 évig, az elzárás 1 naptól 5 évig tartó időben állapitható meg. Ezenfelül ismeri a javaslat a házi fogságot 1 naptól 2 hétig terjedhető tartammal.

Egy évnél hosszabb időre elitélt büntetésének kétharmadának, életfogytiglani börtönre itélt 15 évnek kitöltése után feltételesen szabadlábra helyezhető.

A pénzbüntetés minimuma 2 K, maximuma 50,000 K. A kiszabásnál a bünösség foka mellett a tettes jövedelmi viszonyai is tekintetbe veendők. Megengedtetik a részletfizetés. Átváltoztatási kulcs az elitélt egy napi keresete.

Ha a büntetlen előéletü fiatalkoru pajkosságból, meggondolatlanságból vagy hasonló olyan okból, amely nem mutat romlott érzületre, olyan csekély jelentőségü büntetendő cselekményt követ el, amely három hónapnál nem hosszabb szabadságvesztéssel és 1000 K-nál nem nagyobb pénzbüntetéssel büntetendő, akkor a bíróság komoly megintés után itéletében kimondhatja, hogy a büntetéstől eltekint. Felfüggesztheti a biró a kiszabott büntetést hasonló előfeltételek mellett egytől két évig terjedhető időre, ha alaposan feltehető, hogy nincs szükség büntetésre abból a czélból, hogy a fiatalkoru további büncselekményektől visszatartassék.

A feltételes elitélés ki van zárva, ha a fiatalkoru már szabadságvesztésbüntetésre el volt itélve.

Másra, mint fiatalkorura a javaslat a feltételes elitélés intézményét nem engedi alkalmazni.

Kongregácziò alapitása állami engedély nélkül. 1904 októberében dr. Depoutre orvos klinikát rendezett be Cambrai-ban olyan betegek számára, akik valamely mütétnek óhajtják magukat alávetni. Majd társul vette magához dr. Jacomet-t és az engedélyt megnyerve, együtt folytatták a vállalatot. 1906-ban a klinika vezetői a Szent Ágoston-rend kormányzóságához fordultak, amely kérelmükre néhány apáczát bocsátott a betegek ápolása czéljából rendelkezésükre. Ezek az apáczák, akik a saumur-i Szent Anna-rendhez tartoztak, továbbra is a legfőbb főnöknő rendelkezése alatt maradtak, a rend ruháját viselték. Lakáson és koszton kivül 350 frank évi járulékot kaptak. Ez összeg egy részét fenntartásukra fordiditották, a fölösleget a kongregácziónak adták. 1908-ban a cambrai-i ügyészség a kanczellária rendeletére vizsgálatot indittatott a Depoutre-klinikában működő apáczák ellen, azon váddal illetve őket, hogy kongregácziót alapitottak állami engedély nélkül.

Az ügyész vádbeszédében azt hangoztatta, hogy az apáczák beismerték a vizsgálóbiró előtt, hogy bár ők a központtal való függőségi viszonyukat nem vesztették el, mégis egyik társuknak vezetése alá vannak rendelve, az ő közvetitésével érintkeznek a központi kormányzattal, neki jelentik a fegyelemsértéseket; ennélfogva az öt nővér Cambrai-ban külön kongregácziót alapitott. Az 1901 julius 1-i törvény értelmében pedig kongregácziók csak *parlamenti engedélylyel* alakithatók, ennélfogva az öt nővér az emlitett törvény szerint büntetendő cselekményt követte el.

A védő védbeszédében nevetséges kicsinyeskedésnek nevezi a vádat, s kijelenti, hogy annak alapossága esetén a klinika vezetőit, mint tiltott kongregácziò alapitóit kellene elsősorban a vádlottak padjára ültetni. Depoutre doktor kénytelen volt apáczákat alkalmazni, mert az egyetlen világi, akit felfogadott, megszökött.

A bíróság a vádlottakat fejenkint 16 frank pénzbüntetéssel sujtja, de a büntetést, tekintettel azok köztiszteletben álló és jóakaratra méltó személyiségére, felfüggeszti.

«Irnok» kifejezés becsületsértés? Egy örökösödési ügyben az egyik érdekelt a következőket irta a hagyatéki bírósághoz intézett beadványában: «Valósággal sértőnek kell tartanom a bíróság azon intézkedését, amelylyel végrendeleti zárgondnokká volt irnokot nevezett ki.» Ezen beadvány miatt a zárgondnok becsületsértési feljelentést tett és az elsőbíróság a vádlottat el is itélte, mert a panaszos «birósági irnok» (Gerichtsschreiber) volt, de a vádlott őt egyszerüen *irnok* (Schreiber) titulálta. Már pedig *irnok* alatt Württembergben általán csekély müveltségü, korlátolt látókörü, de önhitt és öntelt embereket szoktak nevezni. A panaszos, aki most, mint kerületi jegyző (Bezirksnotar) jelentékeny hivatali állást foglalt el, méltán tekintheti az őt megillető tisztelet megtagadásának, sőt személyisége lebecsülésének ezen titulust, annál is inkább, mert a beadvány egykori irnokról beszél, akit reá, egy banküzlet tulajdonosára a bíróság rákényszerit.

A német birodalmi törvényszék a revizionak nem adott helyt. Az indokolás szerint az alsóbiró szabad mérlegelés alapján állapitja meg, hogy a vádlott ezen nyilatkozatnak minő értelmet kivánt tulajdonitani.

Adó a nemességre és a czimekre. A «Journal du droit international» szerint Poroszországban adójavaslat készül, melynek értelmében a nagyherczegi czim viselhetésért 10,000, a herczegi czimért 6000, a grófiért 3600, a báróiért 1200 márka lenne fizetendő. Nevezett forrás szerint a porosz Landtag bizottsága még más reformot is tervel. 12,000 márka ellenében a polgári földbirtokot nemesivé lehet majd tenni; 5000 márkáért titkos kereskedelmi tanácsosi czimet lehet kapni, 3000-ért egyszerüt, és igy tovább lefelé egész 1000 márkáig.

A Magyar Jogászegylet vasárnap, október hó 24-én, délelőtt 11 órakor tartja meg az ügyvédi kamara disztermében (Szemere-utcza 10.) évnyitó diszülését, melynek tárgya dr. Baumgarten Izidor koronaügyész-helyettes ily czimü előadása: Uj irányok a büntetőjogban. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A BUDAPESTI UJ LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYRENDELET.

Jegyzetekkel és magyarázatokkal.

Ára 40 fillér.

Kapható: LAMPEL R. kk. (Wodianer F. és Fiai) részv.-társ.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Jóforgalmu vidéki irodát azonnali átvételre keresek. Czim a kiadóhivatalban.

Gyakorlattal biró, német és tót nyelvben is jártas ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Littmann Albin késmárki ügyvéd. 13544

Közjegyzőhelyettest keres egy előkelő vidéki városban levő közjegyzői iroda. Részletes tájékoztatást nyujt dr. Ötvös Lajos ügyvéd, Kolozsvárt. 18574

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 44. szám. Budapest, 1909 október 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az uj irányok a büntetőjogban. *Dr. Baumgarten Izidor* kir. koronaügyész helyettestől. — Lombroso és a kriminologia. *Dr. Rónai Zoltán* budapesti ügyvédtől — Az esküdtszéki gyakorlatból. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — A végrehajtási novellához. *Sinka Endre* élesdi kir. járásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos értesitője.

Az uj irányok a büntetőjogban.*

... Ha az egyén felelősségének kikapcsolása, a bünösség fogalmának elejtése, és a megtorlás helyettesitése a megelőzéssel közös jellemvonása a modern büntetőjogi iskoláknak: belső különbségük abban nyilvánul, hogy a természeti okok helyett vagy azok mellett a kriminalitást *társadalmi* okokra vezetik vissza, és ily módon a büntetések természeti különbségére alapitott osztályozás kiegészitését találja egy csoportositásban, mely a pauperizmus, az indusztrializmus, az alkoholizmusra mint megannyi forrásra vezeti vissza a bünözés árját.

A büntetés nemét és mértékét illetőleg pedig valamennyien a társadalmi érdeket az egyéni érdek rovására szolgálják. Az egyén érdeke, hogy csakis a részéről elkövetett cselekmény sulya, és saját bünösségének foka szerint büntessék. A társadalom viszont a büntetés által veszélyes egyénektől akar megszabadulni. E két kör nem fedi, hanem metszi egymást. Mig azonban az eddigi büntetőjog a két érdek helyes összeegyeztetésén fáradozott: addig az uj iskolák társadalmi álláspontjuk képviseletében az egyéni szabadság követelményeit figyelemre sem méltatják. Ebben is megnyilvánul a korunkban tulsulyra jutott világnézlet.

Valamint a spiritualisztikus és materialisztikus felfogás egyoldaluságában a XIX. század felváltotta a XVIII. századot: ugy a társadalom és az egyén közötti viszony természetére vonatkozólag is az egyik szélsőség követte a másikat. Mig előbb a társadalom érdekeit teljesen háttérbe szoritották az egyén autonomiájának feltétlen megóvása iránti tekintetek: ugy jelenleg a társadalmi szempontok az egyén lelki életének rovására érvényesülnek. A helyes középutat csak akkor fogjuk megtalálni, ha a társadalom fontos szerepének teljes méltatása mellett sohasem tévesztjük szem előtt azt az igazságot, hogy a társadalom az egyén érdekeit kell, hogy szolgálja, és nem megforditva. Mindaz tehát, ami az egyén erejét tulhaladja, és aminek keresztülvitelére a szövetkezés szükséges, a társadalom hatáskörébe esik. Ez utóbbinak mindig azt kell kérdeznie az egyéntől: «lehetek-e valamivel segitségedre», de nem rendelkezhetik az egyénnel, figyelmen kivül hagyva annak jogkörét és érzelmi világát. A társadalom, mely az egyén utjában álló akadályokat eltávolitja, s meginditja a hadjáratot a tudatlanság, a betegség, a nyomor, az alkoholizmus és a szerencsejáték ellen, csakis a kriminalitást előmozditó külső körülmények elleni küzdelmet szervezi. E téren korlátlanul érvényesitheti befolyását és felfogását, s megfosztván a könnyelmüséget, az érzékiséget, a szenvedélyességet a kedvező alkalomtól és a kisértés csábitó erejétől, az emberiség haladásának szolgálatában jár el.

Mihelyest azonban a társadalom *büntetni* akarja azt, kit nem tudott visszatartani tilos cselekmények elkövetésétől: *tiszteletben kell tartania az egyén erkölcsi felfogását a büntetés természetéről és az egyén jogkörét szemben az állammal.* Saját álláspontjából a társadalom a bünösben mindig csak az antiszocziális elemet látja, melyet javit, ha lehet és kiküszöböl, ha kell. Mit kiván az észszerüség, mi a czélszerü és hasznos teendő a bünössel szemben? A társadalom csak erre a kérdésre tud felelni. Raczionalisztikus alapjánál fogva más megkülönböztetésre nem is képes. Valamint a természet csakis a fajra, a társadalom csakis az összességre van tekintettel. Ami a fajtenyésztés fizikai értelemben, azt az élet egyéb nyilvánulásaiban meg akarja valósitani. Magasabb emberi typust akar létesiteni abban az irányban, amelyben a fokozás lehetőségét látja. Erősebb, gazdagabb, jobban képzett embereket. Az ő erkölcsi törvénye hygienikus jellegü.

Mig eszerint a társadalomnak legfőbb, sőt egyetlen értéke az ész- és czélszerü: az egyéni javak leltárában az első helyet azok az értékek foglalják el, melyek önmagukban és önmagukért megbecsülendők és tiszteletben tartandók. Mig p. o. a vagyonnak, az anyagi és fizikai jólétnek csak használati értéke van, azaz annyit érnek, amennyire eszközként képesitenek: addig a hitnek, az igazságérzetnek, az erénynek tényleges értéke önmagában rejlik. Mindezek az eszményi javak, mint az egyéni élet és társas együttlét nemesebb formáinak megteremtői, másodsorban és közvetve hasznosak is. Aki azonban csakis utilitárius szempontból miveli azokat, nemcsak lefokozza tartalmukat, hanem egyuttal önmagát is. Az erény is lehet spekuláczió tárgya; a vallással, a nemzetiséggel, a hazaszeretettel, a családalapitással is lehet üzletet csinálni.

A társadalmi tekintetek egyoldalu kultuszával és az egyéni értékelések semmibevételével az uj büntetőjog belekapcsolódik abba a nagy küzdelembe, mely korunkban az intellektualizmus és kiséretében a szoczializmus és a humanizmus között lefolyik. Az egyik raczionalisztikus alapon tisztán észszerü tekintetek szerint akarja szabályozni az életet, holott ez utóbbinak tulajdonképpeni értéke annak érzelmi világában fekszik. Több, mint másfél századdal ezelőtt Rousseau abban a korszakot alkotó munkában, mely a tudomány haladása és az emberi nem fejlődése közötti viszonyt ellentétben az uralkodó felfogással fejtegeti, azt mondja: «az igazság sohasem használt annyit, mint amennyit annak látszata ártott.» Az *egész* igazság pedig az, hogy az intellektus tisztelni tartozik az érzületeket, melyek a természet adományai s mint ilyenek az észszerü és nem észszerü határán tul fekszenek. Más az igazságos, és más a czélszerü. A helyes igazságszolgáltatás mindig egyuttal czélszerü, de a czélszerü nem lehet mindig igazságos.

* Részlet *dr. Baumgarten Izidor* jogászegyleti előadásából.

Ha minden jogrend alapja a tettes felelőssége cselekményeért, mely emberi cselekmények értékelésének épp oly elengedhetetetlen föltétele, mint az okszerü összefüggés megfigyelése a természeti tünemények megértésének; ha a lelkünkben természeti adományként élő igazságérzet az akarat szabadságától teszi függővé a bünösség fogalmát, és ez utóbbi nélkül nem ad helyet büntetésnek: akkor a társadalmi veszélyesség fogalmát elsősorba állitó felfogás nem fejlesztője, hanem egyenesen elnyomója a kulturális haladás egyik legerősebb támaszának: az igazság- és jogérzetnek.

A bünösség fogalmának elejtésével ugyanis a büntetés sem arányositható többé a bünösség fokához. Csekély bünösségnek és nagy büntetésnek, nagyfoku bünösségnek csekély vagy névleges büntetéssel meg kell férniök, aszerint amint a társadalomnak oka van a tettes jövendőbeli magatartásától félni vagy sem. Nem a törvényszegés sulya, hanem a visszaesés veszélye lesz mérvadó a büntetés kimérésénél. Ezzel a büntetés elveszti erkölcsi jellegét, és közigazgatási rendszabálylyá válik, akár a kórházügy vagy a prostitucció rendezése.

Egyuttal elmerül azonban a biró hatásköre a közigazgatási tisztviselő teendőjében. Mai büntetőtörvényhozásunk alapján a biró a büntetendő cselekmény sulyát határozza meg, tekintettel az egyéni, társadalmi és erkölcsi érdekre. Hivatásszerü müködésében irányitja az emberi müveltség három csucspontja. *Bölcsnek* kell lennie abban az értelemben, melyben Spinoza a megismerés lényegét látta: «nem sirni, nem nevetni, hanem csak megérteni». *Müvésznek* kell lennie, mert elvont szabályt élő organizmusra kell alkalmaznia anélkül, hogy erőszakot kövessen el az egyiken vagy a másikon. Végül *szentnek* is kell lennie, azaz önmagát megtagadva, széttépni azokat a kötelékeket, melyek az élet olyannyira bonyolult szervezetében az egyik *embert* — a birót — a *másik* emberhez — a vádlotthoz — füzik. A jövő büntető jogában a biró legfeljebb *kertész* lesz a társadalom ültetvényeiben, kertész, aki nyes és gyomlál, öntöz és trágyáz, alakit és idomit, de a *birói* hivatásból csak a nevet fogja megőrizni.

Lombroso és a kriminologia.

A kriminalitás emelkedésének és a mai büntetőjogi eszközök hatástalanságának észlelete, fejlett kulturánknak a bünnel szemben tanusitott növekvő érzékenysége valósággal erős társadalmi szükségességgé tették a büncselekmények megelőzése, okai problémájának a megoldását. A régibb kisérletekkel szemben a megoldás eszközeinek nyilván meg kellett változnia az emberről szóló természettudomány erős haladásával s a fejlődés szempontjainak az emberi faj életére való alkalmazásával. A társadalom és a tudomány átalakulásának a találkozása müködött közre a bün uj tudományának kiformálásában, és nem tekinthető véletlennek, hogy a régi vallásos és metafizikai elméleteket ostromló felfogás épen Olaszországban lépett fel, ahol az európai nagyobb kulturállamok közül leghatalmasabb a kriminalitás társadalmi jelentősége, s hogy ez a kisérlet leghatásosabb módon egy orvos fejében született meg, aki legjobban érezte az emberről szóló megváltozott nézetek uj terekre való átvitelének sürgető követelését. A kriminálantropologia alapvető gondolatainak kétségkivül megvannak a maguk tudományos előzményei, de a megvizsgátt anyag terjedelmének impozáns volta, a felállitott hipotézisek merész formulázása s az ezekkel járó nagy társadalmi hatás a doktrina megalapitását Lombroso nevéhez füzik.

Cesare Lombroso jelentőségének és hatásának kulcsa elsősorban abban rejlik, hogy a büncselekmények okainak kutatásánál igen sok esetben az emberről szóló természettudomány számos módszerét alkalmazta. A büntettek okainak keresését a büntettesek megfigyelésén kezdte. Észrevette, hogy a büntettesek egy jelentős töredéke, szerinte körülbelül 35%-a, a normális embertől testileg, lelkileg sok tekintetben különbözik. Sokkal nagyobb mértékben talált rajtuk ugynevezett elfajulási jeleket, stigmákat, mint amennyit normális embereknél. Az elfajulási jelek tömeges fellépése a lelki berendezkedés tökéletlenségére is mutat. És különösen a koponyának s az agyvelőnek rendellenességei. A büntettesek egy csoportjának majmokhoz és primitiv emberekhez hasonlatos előreálló állcsontja, hátrafutó homloka, kidomborodó arczjáromcsontja és homloköble, stb. együtt jár az idegek érzéketlenségével, a szenvedélyek elemi kitöréseivel, az előzetesen fékező morális érzelmeknek s az utólagos megbánásnak hiányával. Nagyjában ez annak a tömérdek anatomiai, fiziologiai és pszichologiai megfigyelésnek ténybeli magva, melyet Lombroso a büntettesek ezrein végzett. S ezeknek a tényeknek a tudományos fontossága nagyobb, mint a rájuk épitett hipotéziseké. De azért ezek a tények sem tekinthetők oly köveknek, melyeket szabadon, kritikai ellenőrzés nélkül be lehet illeszteni bármely tudományos elmélet épületébe. Eltekintve Lombroso nem egy megfigyelésének kétséges szabatosságától, s attól a körülménytől, hogy az antropologia tudományában végbement változások — igy pl. a koponyamérések, az agyvelő sulya, szerkezete, s a lelki élet összefüggésének mikéntjére vonatkozó felfogások terén — nem egy mérése, s nem egy szempontja helytelenségének felismerését vonták maguk után: módszerének egyik kiinduló pontjában alapvető hiba van. Lombroso mértéke t. i. a rendes ember, ehhez viszonyitja a rendellenest. A rendes ember antropologiai fogalma azonban meglehetősen bizonytalan, s meglehetősen határozatlan, mi tekinthető elfajulási jelnek, mi rendes emberi tulajdonságnak. A normális, átlagos ember antropologiai fogalma társadalmi osztályokként változik. Különösen Niceforo kutatásai mutatnak rá, hogy az alsóbb osztályok gazdasági helyzetük eredményeképp testi fejlődés tekintetében a felsőbbek mögött maradnak. S a Lombroso elfajulási jelei is gyakoribbak a proletariátus azon legalsóbb rétegeiben, melyekből a hivatásos büntettesek zöme származik, mint a magasabb osztályokban. A Lombrosoéhoz hasonlatos antropologiai vizsgálatnak igazi értéke csak akkor van, ha lehetőleg azonos viszonyok között élő szükebb társadalmi csoportból veszi a büntetteseket, s azokat a normális embereket, akiket velük egybevet. De ha Lombroso nem is tudta megállapitani, amint hitte, a büntettesek egy részének diagnosztikáját, módszere részleteinek, kiindulási pontjának és kivitelének hibái ellenére maradandó érdeme, hogy rámutatott a büntettesek tekintélyes részének testi, lelki elmaradottságára, a pszihofizikai szervezet értéktelensége s a bün közötti összefüggés problémájára. A jövő kutatója semmiképp sem térhet ki ennek az összefüggésnek a vizsgálata elől.

Bárha a Lombroso müködésében a tiszta tudományos eredmény szempontjából a megfigyelések értékesebbek a hipotéziseknél, igazán erjesztő, forradalmi hatást csak a hipotézisekkel kapcsolatban gyakoroltak. Lombroso arra a ténybeli alapra, hogy a büntettesek egy részénél több elfajulási jelet s nagyobb lelki és erkölcsi érzéketlenséget talált, mint a normális embereknél, merész hipotétikus épületet emel. Szerinte ebből az következik, hogy a büntettesek emlitett része az emberi fajnak külön változata. A bizonyos külső és belső sajátosságok által jellemzett büntettes, ki ezeket a sajátosságokat nem szerezte, hanem azokhoz az átöröklés törvényszerüségei révén jutott (innen a született büntettes elnevezés), egy külön felismerhető embertipus. Ehhez a tipushoz tartozók nem elmebetegek, mint azt a Lombroso elméleteinek laikus karrikaturái mondják, és nem normálisak, lényegileg azonosak azokkal, kiket a

pszichiatria moral insanityben szenvedőknek nevez. Csakhogy bizonyos elfajulási jelek, lelki tulajdonságok gyakori előfordulása bizonyos embereknél — ha ez pontosan konstatálható is lenne — még nem állapit meg embertipust a szó antropologiai értelmében. Az embertipus alatt pontosan körülhatárolható tulajdonságoknak nemzedékeken át való ismétlődését szoktuk érteni. S a Lombroso leirta tulajdonságok az állitólagos tipuson belül sem egységesek és az állitólagos tipuson kivül is feltalálhatók maga Lombroso szerint is és az ismétlődésük állandósága kellően távolról sincs kimutatva. Aminő merész Lombroso tipusának a konstruálásában, éppoly meglepő a tipus eredetének a magyarázatában. A született büntettes primitivebb a normális embernél, egy régebbi kornak maradványa. Eredménye szerinte az átöröklés egy különös törvényszerüségének, a korábbi fejlődési fokokra való visszaütésnek, az atavizmusnak. Fejlődése későbbi szakában az epilepszia és a büntettes tipus között fedez fel bizonyos rokonságot. S bárha némely elfajulási jel s az állati szervezet hasonlóságát ujabban Sernoff, a kiváló orosz anatomus is megerősitette s az atavizmus gyakoriságát a Mendel felfedezte átöröklési törvények valószinüvé teszik, a biologiában ma egyszerübbnek vélik az elfajulási jeleknek fejlődési akadályokkal való magyarázatát. Az epilepszia fogalmának kitágitásából vont Lombroso-féle következtetéseket a tudomány mai képviselői nagyjában fantasztikusnak tartják. De a Lombroso elméletének legnagyobb hiányossága nem is a született büntettes-tipus önkényes megszerkesztésében és fantasztikusnak tetsző magyarázatában van, hanem abban, hogy Lombroso teljesen kiépitett hipotézist csupán a büntettesek egy töredékére nézve nyujt. A született büntettes kategoriájával a bün jelensége Lombroso szerint sincs megfejtve. Elismeri, hogy a bünösök többsége nem tartozik az ő tipusához. Ezeknél a büncselekményt valamely szenvedély különös erősségére, törvényes intézkedéssel való véletlen összeütközésre, sokszor valóságos elmebetegségre vezeti vissza. A büntettesek egy csoportjánál felveszi a bünre való hajlamosságot, mely azonban kisebb, mint a született büntettesnél s amelyből büntettet csak különösen kedvező körülmény, alkalom vált ki. Ez az alkalmi büntettes lombrosoi magyarázata. Az ilyfajta büntettesből a társadalmi környezet szokásos, hivatásos büntettest is fejleszthet. Ezeket a magyarázatokat a született büntettes hipotézisénél ténybelileg és logikailag is gyengébben dolgozta ki. A szenvedélyes tipus vagy a bünre való hajlamosság csekélyebb fokának feltételezése beható pszihofiziologiai magyarázat nélkül problémáknak tények helyett jórészt szavakkal való megfejtése.

A Lombroso magyarázatai elhamarkodottságuk és hiányos voltuk daczára felforgatták a bünt magyarázó összes elméleteket s kiinduló pontjává lettek igen széleskörü kriminologiai kutatásoknak. S hatása távolról sem lett volna ilyen óriási, ha egyszerüen a megfigyelt tények leirásához ragaszkodik. Elméletét a konczepczió nagysága és merészsége, a megszokott gondolatmenetekbe ütköző volta tette meglepővé és ellenmondást kihivóvá s az intuicziókban való gazdagsága, uj horizontok megnyitása további kutatásokra ösztönzővé. A leghevesebb ellenmondást és a kontraszt erejénél fogva a legszorgosabb kutatásokat a büncselekmény társadalmi okainak elhanyagolása (nem mellőzése) keltette fel. De ha ma vizsgáljuk is a gazdasági viszonyokban végbemenő változásoknak, a vagyoni helyzetnek s a foglalkozásnak, a városba tömörülésnek, a nagy tömegek alkoholizmusának és tudatlanságának bünre vivő erejét s ha Lombroso hiányos szocziologiai fejtegetéseit, sőt bizonyos fokban szocziologiai érzéketlenségét a társadalmi tényezők hatásának tüzetes mérése váltotta fel, a kiegészitő biologiai magyarázatok szükségességét a társadalmi környezet elmélete nem tette még mindezideig feleslegessé. Ugyanazon milieuben élő emberek egy része miért követ el bünt, más része miért lesz öngyilkossá, harmadik része miért marad normális, ez a probléma még ma is eleven problémája a kriminológiának. S nem küszöböli ki az a helyes felfogás sem, amely magának a pszihofizikai szervezetnek módosulásait s igy annak degeneráczióját is társadalmi okok — egyrészt elmult társadalmak hatásának — eredőjeképpen tünteti fel. A problémát Lombroso látta s ha megoldását megérnie nem is adatott meg neki, a tudományos fejlődés küzdelmes nehézségeinek és lassuságának ösmerői értékelni tudják egy probléma felállitásának, fontos nézőpontok megsejtésének rendkivüli hordóerejét.

Lombroso tudományos hatásával mérkőzik az a hatás, melyet a társadalom szélesebb rétegeinek a büncselekményekről alkotott felfogására s igy közvetve az államok törvényhozási müködésére gyakorolt. Bárha kétségtelenül nem egy ember, sőt nem is egy nemzedék müve az, hogy ma a bünben igen sokan nem egyesek spontán eltévelyedését, hanem törvényszerü okok szükségszerü következményét látják, a társadalom felfogásában végbemenő változás igen sokban a Lombroso müködésével függ össze. Az ő igazi történeti jelentősége abban van, hogy segitője volt annak a nagy átalakulásnak, amely korunkban a konzervativ erő gyanánt ható, évezredes társadalmi okok eredményeképp jelentkező büntetést tudatos, természettudományos elvek alapján müködő társadalmi funkczióvá akarja tenni. Az ilyfajta törekvések már a tizennyolczadik század felvilágosodottságának irodalmában is felütik fejüket, de azokat szemléltető, konkrét tartalommal a bünre vonatkozó ismereteink tökéletesbülése, a kriminologia eredményei töltötték meg. S a bünről és büntetésről szóló felfogás megváltozásának csak egy kiágazása az, amit a Lombroso müködése döntő érdemeképp szoktak tekinteni, hogy a büntetésben rejlő általános prevenczió mellett teljesen elhanyagolt speciális prevenczió jelentőségét hangsulyozza s a tett mellett rámutat a tettesre, akinek testi, lelki életét alig vette észre a régi büntetőjog mechanizmusa. S ezeknek a gondolatoknak a társadalmi fejlődés irányában rejlő hatása idézi elő, hogy a büntettesek állami üldözésében is a nyomásuk alatt uj formák körvonalai tünnek elő. Lombroso determinizmusával nem akarta a társadalomra szabaditani a született büntettest, mint azt a tanait teljességgel félreértők gondolják, hanem a büntetés törvényeit alkalmazókat meg akarta ismertetni a bün törvényeivel, hogy a bünnel szemben kellően tudjanak védekezni. S a czélszerütlen és káros reakczió helyett ő és követői az ugynevezett büntetéssel is, csak a czélszerü megelőzést követelik. Tanitásainak hatása már ma is kétségtelenül meglátszik abban, hogy a bünvádi nyomozásban a büntettesek egyéni és társadalmi sajátosságainak tudományos vizsgálata, a kriminalisztika mindnagyobb szerepet játszik, hogy a büntettesek szocziálpszichologiai ismertetőjelek segitségével megkülönböztetett csoportjai az alkalmi és hivatásos büntettesek kategoriáiban bevonulnak a büntetőtörvénykönyvekbe s hogy a javithatatlanokkal s a korlátolt beszámithatóságuakkal szemben tanusitott bánásmód mindinkább eltér a régi büntetés és a régi büntetéskimérés módjaitól s ujfajta czélszerü reakczió alakjai bontakoznak ki. Abban az eljárásmódban, amelyet pl. Anglia iparkodik követni legujabban szokásos büntetteseivel szemben, vagy amelyet egy-két amerikai állam honositott meg a «született büntettes» fajszaporitásának meggátlása tekintetében, a Lombroso fellépésének nyoma kétségtelen. Mondhatjuk, hogy a büntető törvényhozások magatartását eddig jobban módositotta a bünelkövetés egyénekben rejlő okainak ismerete, mint a szociális okok felismerése. Kétségtelenül összefüggésben van ez a jelenség azzal, hogy a bün társadalmi okainak megszünte-

tése óriási, a büncselekményeknek tulajdonitott társadalmi fontossággal arányban nem álló változtatásokat tenne szükségessé. De azért a Lombroso hatásainak a megállapitása mellett meg kell azt is állapitanunk, hogy korunk távol áll még a lombrosoi ideáltól, a büntettes egyéniségének pontos megfigyelésétől az igazságszolgáltatás és büntetésvégrehajtás folyamán. Aminek a legkirivóbb bizonyitéka az a sok kutató (Naecke, Bohnhoeffer, Aschaffenburg stb.) észlelte gyakori jelenség, hogy a letartóztatási intézetek lakóinak tekintélyes része nem deliquente nato, hanem valóságos elmebeteg. S az igazságszolgáltatás és büntetésvégrehajtás mai szervezete, tulterhelt s csak jogot tudó birák, főleg katonailag képzett fogházi személyzet mellett teljességgel lehetetlen is. A büntettes egyéniségének beható figyelembevételével járó nagy átalakulás nem következik be egykönnyen a tudományos megismerés változásának nyomán, ehhez az igazságszolgáltatás egész társadalmi szervezetének számos októl függő, mélyreható módosulása szükséges.

Dr. Rónai Zoltán.

Az esküdtszéki gyakorlatból.*

III.

Mint sajnálatos jelenségről kell megemlékeznem arról, hogy *az intézmény nem népszerü*, amennyiben az esküdtköteles polgárok egy része minden áron elkerülni igyekszik a szolgálatot.

Amint a szolgálattételre kisorsolt esküdtek idéztetése megtörtént, valóságos bucsujárás indul meg az esküdtbiróság elnökéhez. Az elnök egész ostromnak van kitéve. Egymást érik a látogatók, ajánlott levelek, sürgönyök. A beidézettek egy jelentékeny része felhasznál minden eszközt, hogy felmentesse magát.

És a leglehangolóbb az a tény, hogy éppen a legintelligensebb elemek igyekeznek magukat a szolgálat alól felmentetni. Az ügyvédek, köz- és magánhivatalnokok, földbirtokosok, előkelőbb kereskedők és iparosok szolgáltatják a legbecsesebb anyagot, és — tisztelet a kivételeknek — éppen az e társadalmi osztályokhoz tartozó esküdtek kerülik leginkább a szolgálatot. Tiszteletreméltó kivételt képez e tekintetben az ügyvédi kar, melynek tagjait pedig az esküdtszéki tárgyalások, az ingyenes védelmek révén pedig amugy is erősen igénybe veszik. Az ügyvédek részéről mindig a legnagyobb előzékenységet tapasztaltam, olyannyira, hogy tudok előkelő és kiválóan keresett ügyvédet, ki a törvényileg biztositott mentességi jogot sem szokta igénybe venni. (1897 : XXXIII. tcz. 7. §. 9.)

Kétséget nem szenved, hogy az esküdtbiráskodás szinvonalának ártalmára van, ha a magasabb intelligenciáju egyének magukat e szolgálat alól kivonják, s a tért kevésbbé müvelt elemeknek engedik át. Azért kivánatos volna, hogy az esküdtbiráskodás népszerübbé, illetve az esküdtszolgálat kevésbbé terhessé, kevésbbé kellemetlenné tétessék.

E szempontból nem tartom szerencsésnek büntető perrendtartásunk ama rendelkezését, mely szerint az esküdtszék megalakitása nyilvános ülésben történik (344. és 345. §.). Sok ember hiuságát sérti, hogy egyik vagy másik fél őt a legnagyobb nyilvánosság mellett visszautasitja. Maga a «visszautasitom» kifejezés sincsen szerencsésen megválasztva, amennyiben annak bizonyos bántó éle van. Ha valami kiváló társadalmi állásu vagy nagytekintélyü egyént egy kezdő ügyvéd, vagy fiatal alügyész az esküdtbiráskodástól a legnagyobb nyilvánosság mellett visszautasit: érthető, hogy ez az érzékenységet némileg sérti. Az osztrák büntető perrendtartás (304. §.) jobban kiméli az esküdtbirák érzékenységét. Czélszerü volna, ha az esküdtszék megalakitása nálunk sem nyilvános ülésben történnék. Mi nehézséget sem látnék abban, hogy a BP. 343. §-ában körülirt intézkedések megtétele után a biróság a felekkel együtt visszavonulna, az esküdtszéket a felek jelenlétében, de nem nyilvánosan alakitaná meg, és nyilvános ülésen csak felolvastatnék a megalakult esküdtszék tagjainak névsora.

Azonfelül felemelhető lenne az esküdtek napidija is. A jobb társadalmi osztályhoz tartozó esküdt a napi 6 K-ból ki nem jöhet. Az esküdtszolgálat amugy is nagy teher. Nem követelhető, hogy az esküdt anyagilag is károsodjék.

Sérelmes továbbá az a rendelkezés, hogy a napidij és utiköltség megállapitása iránt az esküdt által az ülésszak berekesztése után előterjesztett kérelem figyelembe nem jöhet (1897 : XXXIII. tcz. 22. §. 2. bek.). Ha tehát az esküdt igényét járatlanságból, szórakozottságból, vagy más okból az ülésszak tartama alatt nem érvényesitette: nincs rá mód, hogy amugy is szerény összegü járandóságához jusson. Gyakorlatomban előfordult, hogy egy községi jegyző több napon át teljesitett szolgálatot, az utolsó tárgyalás után azonnal elutazott és csak két nap mulva kérelmezte dijai s utiköltsége kiutalását. Bár kérvényében hivatkozott közismert szerény jövedelmére, hattagu családjára: mégis a törvény határozott rendelkezésénél fogva nem állott módomban igényét érvényesiteni.

Képzelhető, hogy az ilyen eset elkeseredést szül és nem emeli az intézmény népszerüségét.

IV.

A bünpernek egyik legfontosabb momentuma: *az esküdtekhez intézett kérdések megszövegezése.*

A védelem némely esetben visszaél a törvénynek ama rendelkezésével, mely szerint a felek által érvényesitett külön kérdés feltevése csak a törvényből meritett ok alapján mellőzhető. (BP. 361. §.)

Aki esküdtszéki ügyekkel foglalkozik, tapasztalhatta, hogy a biróság sok esetben kénytelen az esküdtek elé oly kérdéseket is terjeszteni, melyekre nézve a főtárgyalás során semmi bizonyiték fel nem merült.

A büntető perrendtartás megalkotóinak a fentebb érintett rendelkezés törvénybe iktatásakor bizonyára nem az volt a czélja, hogy a biróság képtelennél képtelenebb kérdéseket terjesszen az esküdtek elé.

Amennyiben azonban müködésem szük körében megfigyelni módomban áll, utóbbi időben e tekintetben is javult a helyzet, amennyiben a kérdések javaslatba hozatala alkalmával a védőügyvédek részéről tisztultabb felfogás nyilatkozik meg. Mindazonáltal kivételesen még mindig találkozhatni képtelen inditványokkal.

Remélhető, hogy idővel az egész ügyvédi kar meg fog győződni arról, hogy a képtelen kérdések feltétele nem válik a vádlott helyzetének javára. A tapasztalat megczáfolta azt a feltevést, hogy az esküdtek a sok kérdés között magukat kiismerni nem fogják. Képtelen kérdések feltételével képtelen verdiktek, képtelen felmentések el nem érhetők.

Ellenkezőleg. Tapasztalatom szerint ez az eljárás egyenesen sérti vádlott érdekét. Ha a védelem kihasználja a vád leggyengébb pontját, és egész erejével azt igyekszik megdönteni: akkor lehet sikerre kilátása. Ha ellenben minden képzelhető minősitésre és beszámitást kizáró okra nézve intéztet kérdést az esküdtekhez, és védbeszédében is mindazokra kiterjed: akkor a védelem szétfolyik, ellaposodik, következőleg nem bir oly nagy hatással és meggyőző erővel. Azonfelül: ha az esküdt is látja, hogy védő a képtelen kérdést intéz hozzá, képtelen verdiktet kiván tőle, ez hajlandóvá teszi arra, hogy a védelmet egészen figyelmen kivül hagyja és megállapitsa a vád szerinti minősitést.

Szivleljék ezt meg a védőügyvédek és be fogják látni,

* Az előbbi közl. l. a multheti számban.

hogy nem szolgálják védenczük érdekét azzal, ha törvényadta jogukat arra használják fel, hogy a bíróság minél több irányban intézzen kérdést az esküdtekhez, s a bíróságokat nem fogják abba a kinos helyzetbe hozni, hogy olyan körülményekre nézve is tegyenek fel kérdést, melyekre nézve még csak adat sincsen, sőt a melyek talán határozott ellentétben állanak a bizonyitási eljárás eredményével.

Mert a védői tisztet gyakorló egyes ügyvédeknek a BP. intenczióival homlokegyenest ellenkező magatartása folytán a BP. 361. §-ában foglalt parancsoló rendelkezés gyakran hozza ebbe a kinos helyzetbe az esküdtbíróságok birói tanácsait. Érzik ezt a bíróságok, s ezért a büntető perrendtartás életbeléptetése óta állandóan észlelhető a törekvés, hogy a birói gyakorlat enyhitsen a BP. 361. §-ának szigorán. És ennek a jogi törekvésnek a jogi irodalomban is hatalmas szószólói vannak, amennyiben legkiválóbb kriminalistáink közül többen (pl. Vargha, Finkey) azt a nézetet vallják, hogy a birói tanács megtagadhatja az oly kérdés feltételét, melyre nézve a főtárgyalás során semmiféle bizonyiték fel nem merült.

Éveken át ez volt a Curia álláspontja is, sőt több esetben még azt az elvet is kimondta, hogy kisegitő főkérdés (BP. 356. §.) csak az esetben tehető fel, ha a bizonyitó eljárás alatt a tényállás olykép változik meg, hogy a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint amelylyel vádolva volt.

Utóbbi időben, körülbelül az 1908. év eleje óta, a Curia gyakorlata más, helyesebb irányt mutat az esküdtbíróságoknak.

Ez az ujabb irány meggyőzően és érdekesen van kifejtve a 2553/908. számu határozat indokolásában (Büntető Jog Tára LVII. kötet 94. lap.) E határozatban ki van mondva, hogy a külön kérdés feltétele iránti inditvány nem utasitható el az esetben sem, ha a bíróság ugy találná, hogy annak ténybeli alapja nincsen: hogy ellenkező eljárás ellenkeznék a büntető perrendtartásnak az esküdtbíróság előtti eljárásra vonatkozó elvi rendelkezéseivel s az esküdtbíróság az esküdtek hatáskörébe nyulna, ha az inditványozott külön kérdések feltevését a BP. 361. §-ának esetén kivül is megtagadná. Kifejti továbbá a Curia, hogy «a BP. 356. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az esküdtekhez külön kérdést kell intézni, ha a bizonyitási eljárás alatt a tényállás olykép változott meg, hogy a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint amelylyel a vádhatározat, illetve a vádló inditványa szerint terhelve volt», «az esküdtbíróságra csak kötelességet ró a tekintetben, hogy a kérdések feltételére vonatkozó határozatának meghozatalakor erre irányuló inditvány hiányában is mérlegelje, vajjon nincs-e szükség arra, hogy a javaslatba hozott kérdések mellett a fentebbi irányban egyéb külön kérdések is intéztessenek az esküdtekhez? Arra azonban nem jogositja fel az esküdtbíróságot, hogy az inditványozott külön kérdés feltevését abból az okból utasithassa el, mert a tényállást a BP. 356. §-ában s illetve az inditványozott külön kérdésben jelzett irányban megváltozottnak nem látja».

Ez érvelés, melylyel a Curia maga gyakorol szigoru birálatot saját korábbi praxisával szemben, hiven kifejezésre juttatja a BP. szellemét, melyet az esküdtbíróságoknak követniök kell.

Hogy ennek folytán a bíróságok olykor képtelen kérdéseket kénytelenek feltenni, hogy az esküdtek néha a kérdések egész tömegével állanak szembe, hogy ez az esküdtek helyzetét felette megnehezíti: ez kétséget nem szenved, de ez a törvény rendelkezésének egyenes folyománya.

A nehézségek elkerülése lényegesen könnyitené ugy a bíróság, mint az esküdtek helyzetét s igy mindenesetre emelné az esküdtbíróságok müködésének szinvonalát.

A magam részéről azonban e nehézségeket egykönnyen leküzdhetőknek nem tartom, illetve nem tudok a jelenlegi törvényes rendelkezésnél előnyösebb megoldást találni.

Tény az, hogy azok a nehézségek nem merültek volna fel, ha törvényhozásunk az angol rendszert fogadta volna el. Ha az esküdtek pusztán a fölött határoznak, elfogadják-e a vádiratot vagy nem: akkor a bíróság nem kénytelen a kérdések megszövegezésével vesződni, de az esküdt helyzete is sokkal könnyebb, mert csak azt kell vizsgálnia, bünös-e vádlott a vádirat szerint; nem kell külön-külön döntenie minden beszámitást kizáró ok fölött; nem kell vizsgálnia a sok finom árnyalatot, mely az egyes kérdéseket egymástól megkülönbözteti.

Bár ezek szerint az angol rendszer bir bizonyos előnyökkel, mégis nézetem szerint annak elfogadása leküzdhetlen nehézségbe ütköznék. Alig tudom elképzelni, mikép lenne megvalósitható az az eljárás, mely szerint a minősités kérdése teljesen ki legyen szolgáltatva a vádhatóságnak. Az esküdtek kénytelenek vagy elfogadni, vagy felmentő verdiktet hozni. Más választásuk nincsen.

Nem lehet kétségem az iránt, hogy ez az eljárás sok igazságtalanságra, de sok indokolatlan felmentésre is vezetne. Lennének esetek, amikor az esküdtek, daczára annak, hogy enyhébb büncselekményt látnak fennforogni, a vád szerinti minősitést állapitanák meg, mert vádlott bünösségét megállapithatónak találják s igy felmentő verdiktet hozni nem akarnak. Más esetekben viszont az esküdtek inkább felmentenék vádlottak, semmint sulyosabb büncselekményt állapitsanak meg annál, mely fennforogni látszik. Igy sok esetben a bünös szabadulna, más esetekben viszont a megérdemeltnél sulyosabb büntetést szenvedne.

Angliában, hol a bünvádi eljárás sok évi történelmi fejlődés eredménye, lehet czélszerü az ottani eljárás, de a mi viszonyaink között alig képzelhető el. Ugy hogy nézetem szerint ma érvényben levő rendszerünk jelentékenyen kevesebb nehézséggel jár, mint járna az angol rendszer elfogadása.

Másrészt a kérdések feltevése körül tapasztalt visszásságok és nehézségek minden jogászt gondolkodóba ejthettek az iránt, nem lenne-e czélszerü a BP. 361. §-ának oly irányu módositása, mely felmentené a bíróságokat ama kötelezettség alul, hogy — hacsak ennek törvényes akadálya nincsen — a felek által javaslatba hozott kérdéseket feltegyék. Az a tapasztalat, hogy a bíróságok néha oly kérdéseket kénytelenek az esküdtekhez intézni, melyekre nézve az eljárás során bizonyiték egyáltalán fel nem merült, indokolttá tenné, hogy a bíróságok e kötelezettség alul törvényileg felmentetnének. Ez keresztül vihető volna annak kimondásával, hogy a birói tanács nem köteles az esküdtekhez intézni oly kérdést, melyre nézve a tárgyalás során bizonyiték fel nem merült.

Bár ily törvényes intézkedés sok visszásságot megszüntetne és lényegesen megkönnyitené ugy a birói tanács, mint az esküdtek helyzetét s ámbár a büntető perrendtartás életbeléptetését követő esztendőkben az esküdtbíróságok egyrésze, sőt a Curia is gyakorlatában érvényre juttatta a jelzett jogszabályt s igy annak joggyakorlatunkban már gyökere van: mindezek daczára én a magam részéről a BP. 361. §-át érintetlenül hagynám.

E törvényszakasz mostani szerkezetének elvitathatlan előnye ugyanis, hogy szigoruan megvonja a határvonalat egyrészt az esküdtek, másrészről a birói tanács hatásköre között. A tényállás vizsgálatát, a bizonyitékok mérlegelését egészen elvonja a birói tanácstól s az esküdtek hatáskörébe utalja. Mihelyt a birói tanács jogositva volna mérlegelni, mely körülmény tekintetében merült fel bizonyiték, és mely körülményre nézve nincsen adat; mihelyt a birói tanács arra jogosittatnék fel, hogy csak oly körülményeket bocsás-

son az esküdtek döntése elé, melyek tekintetében bizonyitékot lát fennforogni: mihelyt a birói tanács ekkép a bizonyitékok mérlegelésében részt venne, s azokat az esküdtekkel mintegy közösen mérlegelné, rögtön megszünnék a hatásköröknek az a szigoru elkülönitése, melyet büntetőperrendtartásunk oly következetesen keresztül visz.

De a hivatkozott törvényszakasz mai szövege az esküdteknek a birói tanácstól való függetlenségét is fokozottabb mérvben biztositja.

A birói tanácsnak pártatlanul kell az esküdtekkel szemben állania. Az esküdtbirósági elnököknek szigoruan kell ügyelniök arra, hogy sem a tárgyalás, sem fejtegetéseik során ne nyilvánitsanak véleményt azokban a kérdésekben, amelyek eldöntése az esküdteknek van fentartva. Az esküdteknek függetlenül és minden befolyástól menten kell az elébük terjesztett kérdések tárgyában dönteni.

Ez a teljes függetlenség azonban csak akkor képzelhető, ha a birói tanács passziv magatartásra van kárhoztatva, ha — törvényes akadály hiányában — az esküdtek döntése elé bocsátja mindazokat a kérdéseket, melyeket a felek valamelyike felvetett. Ha ellenben a birói tanács jogositva van vizsgálni, hogy a javaslatba hozott kérdés tekintetében merült-e fel bizonyiték: akkor a kérdések feltételével többé-kevésbbé befolyásolja az esküdteket, amennyiben valamely kérdés feltételének tényéből joggal vonhatnak az esküdtek következtetést arra, hogy a kérdés alapjául szolgáló ténykörülményeket a birói tanács bizonyitottaknak, vagy valószinüeknek tekinti.

Hogy pedig a szakbirák véleményének megnyilatkozása nagy hatással lehet az esküdtekre, nem szükséges fejtegetnem.

Azért nézetem szerint büntető perrendtartásunk elejét vette annak, hogy a birói tanács az esküdtek hatáskörébe nyuljon és egyuttal a legteljesebb mértékben biztositotta az esküdteknek a birói tanácstól való függetlenségét is.

Ennél szerencsésebb megoldás alig volna található. Hogy a BP. 361. §-ának alkalmazása körül merülnek fel nehézségek, az kétségtelen. De e nehézségek nem leküzdhetlenek. Elsősorban az ügyvédi kar magatartásától várható siker. Tapasztalatom szerint máris észlelhető javulás. Remélhető, hogy ez állapot a jövőben még javulni fog s az ügyvédi kar be fogja látni, hogy törvényadta jogának szertelen kihasználása a legtöbb esetben nem mozditja elő a védelem érdekét.

Dr. Degré Miklós,
zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

(Folyt. köv.)

A végrehajtási novellához.

A novella 27. §-a kifejezetten rendelkezik arról, hogy az utóajánlattevő a kiegészitett bánatpénz mellett az ujabb árverés költségeit előlegezni, vagyis tehát azt is letétbe tartozik tenni. Ugyanezen szakasz 3. bekezdésének 3. pontja azt is kimondja, hogy az ujabb árverés költségeit vevő az igért vételáron felül köteles megfizetni; arról azonban a törvény nem is intézkedik, hogy ezt a különben nagyon helyes és méltányos elvet a bíróság mi módon juttassa érvényre? A kérdés akkor válik aktuálissá, midőn a vevő az ujabbi árverés költségeit megfizetni nem képes.

Hogy milyen anomália származik ebből, egy példával világitom meg,

Megtörténik, hogy az utóajánlatát tevő ajánlatát később megbánva, az árverésre beállit egy kétes egyént; avagy önként kinálkozik egy spekuláns vevő, aki a kiegészitett bánatpénzt a végrehajtó kezeihez letéve magasabb vételárat igér, minek következtében az ingatlan árverési vevője ő marad. Természetes, hogy az utóajánlattevő kötelmei alól felszabadulván, az általa letett összegeket a bíróság részére visszautalja. Ezen vevő azonban teljesen vagyontalan vagy ismeretlen lévén, az ujabbi árverés költségeit rajta behajtani nem lehet: letett bánatpénze pedig — mivel csekélyebb értékü, de a központtól távolabb fekvő ingatlan árvereztetett el — oly kevés, hogy abból az árverés költségei ki nem telnek. Ki fogja most legalább a birósági végrehajtó dijait megfizetni? Nem más, mint az alapvégrehajtató, aki ahelyett, hogy követelését mennél hamarább megkapná, még reá fizet, és megkárositttatik.

Ezen az állapoton segiteni nem lehet. Ha már az utóajánlattevőt kötelezte a törvény az árverési költségek előlegezésére, kötelezhette volna az uj vevőt is arra, hogy a bánatpénz mellett az árverési költségeket is adja át a birósági végrehajtónak, amit utóvégre az előző költségekhez képest az árverés alkalmával is könnyü kiszámitani.

Azonban ezzel nincs vége az esetnek. Még szomorubbá válik a helyzet akkor, ha az ilyen vevő birtokba lép. Tudjuk, hogy visszárveréssel mennyi ideig el lehet huzni az ügy befejezését. Ha már most az ujabbi vevő a vételi bizonyitvány alapján a birtokban van és ellene, mint késedelmes vevő ellen megkérik a visszárverést — ő azonban nem képes fizetni — az ismételt árverés költségei szintén a végrehajtató nyakába szakadnak.

A fizetésképtelen vevő pedig, mig őt a birtokból ki nem teszik, beszedi és szépen el is költheti annak hasznait.

Ezen az állapoton csakis ugy lehetne segiteni, ha az árverési feltételekben kimondatnék az, hogy a vevő a vételár teljes lefizetése előtt birtokba nem léphet. Ezt azonban a feltételekben kimondani nem lehet, mert a novella erről nem intézkedik. A törvényes gyakorlat szerint pedig, ha az árverés jogerős, illetve az utóajánlati idő letelt, a vevő a vételár teljes lefizetése előtt is a vételi bizonyitvány alapján birtokba léphet.

Sinka Endre,
élesdi járásbiró.

Különfélék.

— **A Birák és Ügyészek Egyesületének közleményeit** kapják ezentul olvasóink állandó mellékletként. Ezen közlemények nem lesznek száraz jegyzőkönyvi kivonatok, hanem kiterjeszkednek a birói és ügyészi szervezet összes kérdéseire, de sőt ezen is tul, az egész jogszolgáltatásra, annak minden ágazatára.

— **Rendőri kinzás.** A legutóbbi postatolvajlás tetteseinek nyomozása közben egy ártatlan embert tartóztatott le a budapesti rendőrség. Megállapitott tény az, hogy a letartóztatottat két detektiv bevitte külön szobába, ahol kivülük más nem volt, valamint megállapitott tény az is, hogy a detektivek a gyanusitott kezeit összekötözték, előadásuk szerint azért, mert a gyanusitott ellenkezett és el akarta hagyni a szobát. A gyanusitott ezzel szemben azt állitja, hogy ő nem ellenkezett, hanem a detektivek kézzel és szijakkal ütötték, verték, valamint rendkivül erősen összekötözték. Állitólag testén nem csupán kötözésből, de ütésből származó sebek is találtattak.

Nem első alkalom, hogy a rendőrség ellen hasonló vád emeltetik, és nem első izben történik az, hogy detektivek négyszemközt vallatják a gyanusitottat.

Természetes, hogyha a vád bebizonyosodik, a *legszigorubb* fegyelmi és büntető megtorlást kell követelnünk, akárki is legyen a tettes, vagy részes, sőt akárki is az, aki hallgatólag türte az ilyen brutalitásokat.

Budapest székesfőváros államrendőrségének főkapitányához pedig azt a tisztelelteljes kérelmet intézzük: tiltsa meg, hogy detektivek négyszem között vallathassák a gyanusitottat, mert a vallatás nem tartozik a detektivek hatáskörébe, és amint a gyanusitott a rendőrség épületébe kerül, azonnal rendőrtisztviselő vezesse a nyomozást, amelynél a detektivosztály tagjai esetleg jelen lehetnek ugyan, de őket vezető szerep, vagy vallató tiszt meg nem illeti.

Ezzel a rendszabálylyal, ha nem is minden, de számos hasonló visszaélésnek eleje vétetnék.

— **A Magyar Jogászegylet** e hó 24-én tartotta évnyitó diszgyülését, melyen szokás szerint jogászvilágunk szine-java volt jelen, ugy, hogy ez idén is bebizonyult, hogy a külföldön is szokásos rentrée-ünnepélyek nálunk is

visszhangra találnak. Az ülést *Beck Hugó* curiai tanácselnök nyitotta meg.

Az ünnepi beszédet *dr. Baumgarten Izidor* koronaügyész-helyettes tartotta a büntetőjog ujabb irányairól. Előadó előrebocsátja, hogy jelenleg is még ugyanazt értik az «uj büntetőjog» elnevezése alatt, mint 25 évvel ezelőtt, midőn először tárult fel Olaszországban a büntetőjog uj láthatára. Akkor is, most is még *a «jövő»* büntetőjogát értik az *«uj»* büntetőjog alatt. Előadó annak tulajdonitja a haladás lassuságát és a gyakorlati érvényesülés késedelmét, hogy azon két eszmeáramlat között, melyeknek kifejezője a modern reformmozgalom, az egyik: a materialisztikus világfelfogás vesztett időközben erejéből és táborából, mig a másik: a szoczializmus még megállja helyét a közvéleményben.

Közös jellemvonása a modern iskoláknak, hogy a természettudományi módszert akarják alkalmazni a büntetőjog müvelésénél. Szerintük nincs különbség természeti esemény és emberi cselekmény között. Az egyiknek éppugy, mint a másiknak bizonyos előzmények után feltétlenül be kell következnie. A szabad akarattal együtt eltünik a bünösség fogalma és a megtorlás jogosultsága. Büntetni annyit tesz, mint megelőzni.

Ezzel szemben előadó kimutatja, hogy más a természet rendje és más az életviszonyok törvényes szabályozása és hogy a szoczialisztikus felfogás a büntetés nemeinek és mértékének meghatározásánál egyoldaluan csakis a társadalom érdekeit szolgálja és figyelemre nem méltatja az egyén erkölcsi felfogását a büntetés természetéről és az egyén jogkörét szemben az állammal. A társadalom csak a hasznosat és czélszerüt nézi a büntetésben is, holott az egyén igazságérzetének megvalósitását keresi a büntetésben.

Az uj irányok megvalósulása a törvény lemondását jelentené a biró javára. Nem a cselekmény sulya lenne mérvadó a büntetés kiszabásánál, hanem a tettes minősége, és a vádlott sorsa aszerint alakulna, amilyen kezelést lát a biró vele szemben helyén levőnek. Ugyanabban a mértékben, melyben a reformmozgalom tért hódit, a biró átalakult közigazgatási tisztviselővé, mert a biró müködése feltételezi fogalmilag a törvényt és tartalmilag az igazságot. Ami pedig igazságos, az egyuttal czélszerü is, de ami czélszerü, az nem mindig igazságos.

Az előadás egy részletét lapunk más helyén közöljük.

— **Munkás baleseti kártéritési keresete** tekintetében a hatásköri bíróság fontos elvi jelentőségü határozatot hozott, kimondván, hogy ha a balesetbiztositási kötelezettség alá eső gyári munkás szolgálatadója ellen a szolgálatban őt ért baleset miatt keresetet indit anélkül, hogy keresetében az 1907 : XIX. tcz. 82. és 83. §-aiban foglalt kivételes esetek fenforgását állitaná, az ily kereset a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, nem pedig a munkásbiztositási választott bíróság hatáskörébe. A hatásköri bíróságnak ez a határozata ellentétben van a kir. Curia gyakorlatával, amely ezen esetekre nézve a rendes bíróság hatáskörét azért zárja ki, mert a balesetbiztositási törvény 81., 82. és 83. §-aiban foglalt feltételek kimutatása nélkül az ily követelés értelmében a munkaadó elleni igény csak akkor érvényesithető, ha a munkaadó vagy megbizottjának szándékossága vagy gondatlansága büntetőbirói itélettel állapittatott meg, vagy ezen megállapitás a balesetet előidéző személyében rejlő oknál fogva nem volt lehetséges. Mivel azonban a kereset nem is állitotta ezen feltételek fenforgását, ennek hiányában a birói eljárás meg sem volt inditható. Ezzel szemben a hatásköri bíróság álláspontja szerint az a kérdés, hogy a munkásnak van-e követelése a munkaadó ellen, már az ügy érdemi megbirálása körébe tartoznék. (Lásd dr. Lőw Tibor kir. járásbirónak ezen kérdésről irott czikkét a Jogtudományi Közlöny 1908. évfolyamának 44. számában.)

— **Botrányos állapotok.** A halmii kir. járásbiróságnak alább közölt, *1909 május 25-én* kelt és *október 20-án* kézbesitett 4961. számu végzését mint *unikumot* közöljük: A végzés szószerint ekképp hangzik:

«A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnak 1909. V. VIII. 1138. számu megkeresését a kir. járásbiróság elutasitja, és az elutasitást a kisbábonyi 82., halmii 339., 348., 494., 565., 566., 623., tamásváraljai 64. és 500/a. sz. telekjegyzőkönyvekben feljegyeztetni rendeli. Mert: Kisbábony és Tamásváralja község általános telekkönyvi helyesbitése folytán felvett jegyzőkönyvekre vonatkozó széljegyek ezideig a telekkönyvi személyzet csekély száma folytán nem voltak elintézhetők, illetve befoganatosithatók. Ez okból telekkönyvi akadály forogván fenn, a megkeresés nem teljesithető».

Felhivjuk a felügyeleti hatóságok figyelmét ezen határozat által minden szónál élénkebben illusztrált állapotra.

Egyuttal felvetjük a kérdést, vajjon minő módon teljesittetik a felügyeleti vizsgálat ott, ahol ily állapotokat megtürnek, avagy ha azokról a felügyeleti vizsgálatokról az igazságügyi kormánynak tudomása van, hogyan lehetséges az, hogy kellő intézkedés még sem történik?

— **A királyi táblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségü határozatai.** E vállalatnak most jelent meg a XII. kötete dr. Térfi Gyula igazságügyminiszteri tanácsos szerkesztésében. A kir. táblák felülvizsgálati tanácsainak az 1907—1908. években hozott elvi jelentőségü határozatait közli tárgy szerint, a jogélet egyes ágai szerint csoportositva, rendkivüli gondos összeállitásban. A 914 lapra terjedő hatalmas kötetet a Franklin-Társulat adta ki, s ára vászonkötésben 22 K.

— **Az érdemleges munka dijazása.** A pozsonyi kir. tábla egy haszonbérleti szerződés megszüntetése és 37,157 K 97 fillér tőke s járulékai iránt folyamatba tett perben emelt pergátló kifogás tárgyában hozott végzés ellen beadott és terjedelmesen megindokolt felfolyamodás költsége czimén bélyegkiadással együtt *15 K 75 fillért* állapitott meg az 1773/909. p. sz. végzéssel.

Az ügyvédi érdemleges munka szégyenletes értékelésének egy ujabb dokumentuma.

— **A budapesti uj lakásbérleti szabályrendeletnek** Lampel R. (Wodianer F. és fia) czégnél megjelent kiadása nemcsak a pontos és hiteles szöveget adja, hanem felvilágositó jegyzeteket és magyarázatokat is nyujt a rendelkezések megértésére és alkalmazásuk módjára vonatkozólag, kiemelve mindig azokat a rendelkezéseket, melyek az uj szabályrendeletben a régivel szemben ujitásokat tartalmaznak. A könyvecske ára 40 fillér.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az uj osztrák büntetőtörvényjavaslat** különös részéből kiemeljük a következőket:

Mint uj speciális deliktumot érdemes felemliteni ellenséges államnak nyujtott és az osztrák kormány által tiltott kölcsönben való részvételt, és postagalambok tartását az ellenség értesitése czéljából. Hivatali titok megsértéseként büntettetik valamely adóvallomás közlése. *Tilos a büntettesek arczképeinek nyomtatványban való ábrázolása.*

Fontos ujitás a tőzsdejátékra való csábitás, mint büncselekmény. Az erre vonatkozó 381. §. a következőképpen hangzik: «Egy héttől egy évig terjedhető fogházzal és 500 K-tól 20,000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki azon czélból, hogy magának vagy egy harmadik személynek anyagi hasznot szerezzen, valakit könnyelmüségének, értelmi gyengeségének vagy tapasztalatlanságának kihasználása mellett értékpapirok vagy áruk felett ügylet kötésére vesz rá olyan körülmények között, amelyekből nyilvánvaló a szándék, hogy a tőzsdei árak emelkedéséből vagy eséséből haszon éressék el, anélkül, hogy az ügylet tárgya tényleg szállittassék vagy átvétessék. Három hónapig terjedhető elzárással vagy 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki feltünést keltő hirdetés által (marktschreierische Ankündigung) másokat értékpapirokban vagy árukban

tőzsdejátékra rá akar birni. Három hónapig terjedhető elzárással és 1000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki az árfolyamokat mesterséges uton fel-, vagy lehajtja. Ilyennek tekintendő szinleges ügyletek kötése azon czélból, hogy ezen valótlan körülmény folytán valamely értékpapir vagy áru tőzsdei árfolyama befolyásoltassék. Az ezen cselekmény miatt elitélt hat hónaptól 3 évig terjedhető időre a tőzsde látogatásától eltiltható.»

Büntetni kivánja a tervezet nőknek gyári üzemekben éjjeli munkára való alkalmazását vagy rendszeres ipari foglalkoztatását lebetegedésüktől számitott négy hét eltelte előtt. Ugyancsak speciális rendelkezések vannak fiatalkoruak munkaerejének kihasználása, iparszerü szerencsejátékok, ártalmas növények és állatbetegségek terjesztése, szeszes italoknak fiatalkoruak vagy ittasok részére való kiszolgáltatása ellen. Fontos intézkedése a tervezetnek betegségek gondatlanságból való terjesztése és különösen nemi betegségek tudva való terjesztése.

Haszonleső szándék nélküli jogtalan elsajátitás büntetlen, ha a tárgy csaknem semmi értékkel nem bir.

— **A szerencse-automaták.** Ugyane rovatunkban más alkalommal megemlékeztünk egy esetről, amely Németországban történt és egy játékautomatával szemben elkövetett csalás körül forgott. Ugy látszik, az ilyen «automatajátékos»-ok nagyon elszaporodtak és sok bajt okozhattak, mert a német jogászi körök egyik legelőkelőbb lapja, a «Deutsche Juristen-Zeitung» foglalkozik a legkomolyabb módon vele. A játékautomaták, amelyek, mint dr. Oertel lipcsei ügyész czikkében emliti, milliókra menő nyereséget hoztak tulajdonosaiknak, a következő módon vannak megkonstruálva: a pénzdarabot bedobják egy nyiláson és meghuznak egy fogantyut; erre a pénzdarab leszalad a kis sinek által elválasztott pályán; ha olyan utra szalad, amely «nyerő», akkor az automata egy jegyet vet ki, amely a bedobott pénz bizonyos többszörösének átvételére jogosit fel; a pénzdarab utját az üvegen keresztül figyelemmel lehet kisérni.

Dr. Oertel czikkében azt iparkodik kimutatni, hogy az automata szerencsejátékot üz és igy büntető uton is ki lehet pusztitani. Sokan ugyanis azt állitották, hogy ügyes kézmozdulattal ugy lehet a fogantyut meghuzni, hogy a pénzdarab a nyerőpályára gurul, tehát a nyerés az ügyességtől függ. Dr. Oertel, a lipcsei törvényszéki orvostani intézet vezetőjét, dr. Kockelt kérte fel, hogy kisérleti uton állapitsa meg, melyik oldalon van az igazság. Kockel egy készüléket csinált, amely bizonyos időközönkint pénzdarabokat dobott a nyilásba és meghuzta a fogantyut; azután jegyezte az eredményeket. Az eredmény pedig az lett, hogy bár az automatával szemben gyakorolt külső erőhatások egyenlők voltak, a pénzdarab mégis egyszer ide, egyszer oda hullott és aránytalanul több a nem nyerő pályára. Az igy előállott különbség másnak, mint az automata szerkezetének, vagy a pénzdarabok sulyának nem tudható be, mindkét esetben oly tényezőkkel kell tehát számolni a játékosnak, amelylyel szemben ügyessége nem érvényesülhet. Az automatajáték tehát szerencsejáték. A lipcsei büntető biróságok Kockel kimutatásait véve alapul, a legutóbbi időkben már ily értelemben döntöttek.

A diplomácziai képviselők hatásköre. 1908 novemberében Charles Rouzier, párisi lakos keresetet inditott Franczia-ország Haïti szigetén székelő meghatalmazott minisztere, Pierre Carteron ellen, melyben 50,000 frank kártérités kért tőle, mivel az házassága megkötésénél vonakodott közremüködni.

Az eset következőképp történt. Charles Rouzier, franczia polgár 1902 julius 29-én elvette a német honos Blanche Madelungot, aki a házasságkötés folytán franczia honosságot nyert. De a házastársak nem igen férhettek össze, mert 1906 deczemberében a Port au Prince-i törvényszék elválasztotta őket. A házasság felbontása nem szüntette meg Blanche Madelung franczia honosságát. A házastársak csakhamar megbánták a válást és elhatározták, hogy ujra házasságot kötnek. Csakhogy a haïtii törvények nem engedik meg, hogy elvált emberek ujra házasságot kössenek. Carteron fontoskodó diplomácziai komolysággal a haïtii hatóságokhoz utasitotta őket, hogy szerezzék meg azok engedélyét a házasság megkötésére. Rouzier és volt neje a franczia külügyminiszteriumhoz fordultak segélyért, amely utasitotta Carteron meghatalmazott minisztert, hogy müködjék közre a házasság megkötésénél. Ámde eközben valami zavaró inczidens támadt. Egy haïtii lap csufolódó czikket irt Rouzierről és volt nejéről, hogy milyen furcsa az, mikor egy elvált házaspár ismét egybe akar kelni, de jószándéka megtörik a törvények szigorusságán. Rouzier e czikkre egy másik czikkel válaszolt, amelyben élénk megbotránkozását fejezte ki egyfelől a czikk tréfálkozó modora, másfelől a haïtii törvények helytelensége felett. Carteron ur, mint meghatalmazott miniszter most már attól félt, hogy ha a házasságkötésnél közremüködik, e cselekményét Haïti ugy fogja tekinteni, mint Franczia országnak ellene irányuló barátságtalan tényét, és kijelentette, hogy Rouziert és nejét nem fogja összeadni. Rouzier erre hazautazott Franczia országba és itt kötötték meg végül ujra a hazasságot.

A biróság kijelenti, hogy a diplomácziai személyzet feladata elsősorban «a két állam közötti jó viszony ápolása», s csak másodsorban az egyes állampolgárok érdekeinek gondozása; ahol a kettő összeütközik, ott az előbbi előtt meg kell hajolnia az utóbbinak. Felperes keresetét különben hatáskör hiányából is elutasitja, mivel nem érzi magát hivatottnak a «séparation des pouvoirs»-hoz képest állami tisztviselők müködése felett birálatot gyakorolni. (1909 május 6. «Tribunal civil de la Seine.»)

— **Nyilvános helyen felvett fénykép.** Egy akrobata csoport valamely köztéren mutatta be mutatványait. Egy megjelent fényképész lefényképezte az akrobata-csoportot. Az akrobaták látták a fényképészt és nem tiltakoztak a fényképezés ellen. A fényképész azután képeslevelezőlapokat készitett és hozott forgalomba az akrobata-csoportról, akik emiatt bepanaszolták a fényképészt. A párisi törvényszék nem adott helyt az akrobaták panaszának, kimondván azt, hogy a nyilvános helyen, az ábrázolt személyek hallgatag beleegyezése mellett történt fényképfelvétel jogot ad a fényképésznek arra, hogy a fényképet többszörösitve forgalomba hozza, hacsak az ábrázolt személyek ez ellen kifejezetten nem tiltakoztak. *(Iparjogi Szemle.)*

— **Szaklap czimének bitorlása.** A franczia joggyakorlat liberalitásáról tesz tanuságot a következő eset: Párisban kiadás alá került egy uj kertészeti szaklap: «Mon Jardin» czimmel. Két régebbi szaklap már a «Le Jardin» és «Le Petit Jardin» czimeket viselte. E lapok panaszt emeltek a «Mon Jardin» czimü lap ellen czimbitorlás miatt, bizonyitván, hogy az ujonnan megjelent szaklap a közönséget oly irányban kivánja megtéveszteni, hogy lapja a régiek valamelyikével azonos. A párisi törvényszék itéletében eltiltotta az uj lap kiadóját a «Mon Jardin» czim használatától, sőt tisztességtelen verseny czimén még kártérités-ben is elmarasztalta. *(Iparjogi Szemle.)*

A BUDAPESTI UJ LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYRENDELET.

Jegyzetekkel és magyarázatokkal.

Ára 40 fillér.

Kapható: LAMPEL R. kk. (Wodianer F. és Fiai) részv.-társ.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Ügyvédjelölt, perfekt német, jó román praxissal irodát keres. Dr. Mesch Viktor, Nagydisznód. 13553

Bácska déli részében, kellemes és aránylag olcsó helyen müködő járásbiró Felső-Magyarországban müködő járásbiróval vagy törvényszéki biróval egészségi okok miatt cserélni óhajt. Ajánlatokat a kiadóhivatalba «Bácska» czimre kér. 13552

Vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelölt azonnali belépésre kerestetik. Czim a kiadóhivatalban. 13551

Ügyvédjelölt igen jó vidéki gyakorlattal forgalmas irodában állást keres. Czim a kiadóhivatalban.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 45. szám. Budapest, 1909 november 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A kinvallatás. — Az osztályrabocsátás a kir. Curia gyakorlatában. *Dr. Misner Ignácz* budapesti ügyvédtől. — Az esküdtszéki gyakorlatból. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — A biróságok tehermentesitése és a jegyzők. I. *Dr. Balás P. Elemér* szegedi kir. törvényszéki jegyzőtől. II. *Dr. Szabó Lajos* lugosi kir. törvényszéki jegyzőtől. III. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kinvallatás.

«Hima Sámuel nem az első, aki panaszolja, hogy a nyomozás során beismerő vallomásra kényszeritették, illetve olyat kicsikarni erőszakkal vagy fenyegetéssel megkisérlettek. A fővárosban gyakorló birák a megmondhatói, hogy ez a vád tulontul hangzik el nemcsak a csendőrségnek, hanem az államrendőrségnek ügykezelése ellenében is. Saját birói tapasztalataimmal igazolhatom, hogy nemcsak vádlottak, de olykor tanuk is éppenséggel nem ritkán nemcsak egy azóta elhunyt rendőrtanácsosnak, hanem az eljárt detektivek- és rendőrlegényeknek is kényszeritő kézgyakorlatairól mondottak el egyet-mást . . . Elképzelhetetlen, hogy az alantas közegek saját felelősségükre, megfelelő bürokratikus támaszték, vagy legalább is elnézés érzete és tudata nélkül olyannyira flagrans törvénysértésre vetemedni merészkednének.»

Dr. Doleschall Alfréd volt törvényszéki biró, jelenleg egyetemi tanár az, aki e sorokat Hima Sámuel postaszolga esete alkalmával egy napilap hasábjain megirta. Egy volt törvényszéki biró az, aki *saját birói tapasztalatából* állitja, hogy a rendőri kinvallatás csaknem éppen oly gyakori, mint a csendőri kinzás, és hogy vádlottak és tanuk vallomásai nem egyszer ilyen kinvallatás prése alól kerültek ki.

Ez a felszólalás olyan helyről jött, amelyet éppen nem lehet a rendőrséggel szemben elfogultnak tekinteni.

Ügyészeinknek és biráinknak általában nem lehet a szemükre vetni, hogy a rendőrséggel hadilábon állnának, sőt nem egy tárgyaláson tapasztaltuk, hogy ügyész és elnök a rendőrség eljárását, a rendőri közegek bánásmódját védelemben részesitik. Akár a rendőrség előtt tett vallomás visszavonásáról, akár a rendőrök tanuvallomásáról, akár a rendőri közegek kinvallatásáról vagy egyéb nyomozati szabálytalanságokról van szó: ügyész és biró igen sokszor védelmükbe veszik a csendőröket és rendőröket a vádlottak, sőt kifogástalan tanuk ellenében is.

Az ilyen állásfoglalással szemben szinte lehetetlen a védelemnek bizonyitania, hogy a vádlott vallomása kényszer vagy megtévesztés eredménye, avagy hogy a jegyzőkönyv nem hiven vétetett fel.

Igaz, hogy a biró alig tudja megkülönböztetni a valóságnak megfelelő ilyen előadásokat a némely vádlottak által használt hamis ürügyektől, de tény az, hogy a biróságok sokszor nem is próbálják e megkülönböztetést megtenni.

Különösen gyakoriak a panaszok amiatt, hogy a közrendőrök az őrszobákban brutálisan bánnak még az igen csekély okból előállitott egyénekkel is, valamint hogy a detektiv-kar tagjai nyomozás közben az ütlegelést, az éheztetést, szomjaztatást, éjnek idején való kifárasztást használják fel a vallomás kicsikarására. Azt is nem egyszer halljuk szavahihető helyről, hogy a vádlottat biztatják szabadlábra helyezéssel, ha bizonyos irányu vallomást tesz, vagy pedig ha ily vallomást tenni vonakodik, félre nem érthető czélzást tesznek hozzátartozóinak zaklatására.

Ezen panaszok nagy részén segithetne a főkapitány, ha nemcsak minden egyes esetben, amelyben panasz emeltetik, a rendőrközegek és a detektivek ellen kérlelhetlen szigorral ejtené meg a vizsgálatot, de ha a kinvallatás megelőzése czéljából megtiltaná, hogy a gyanusitott a fogalmazó személyzet tagjainak jelenléte nélkül bármily irányban is vallattassék. Amint a gyanusitott átlépi a rendőrség küszöbét, a nyomozást azonnal rendőrtisztviselő vegye át, és tisztviselő jelenléte nélkül sem négyszem között, sem másnak jelenlétében senki hozzá kérdést ne intézhessen.

Végül rá kell mutatnunk ezzel kapcsolatban arra a körülményre is, hogy birósságaink igen gyakran feltétlen bizonyitéknak fogadják el a rendőrközegek vallomását a vádlott vallomásával, sőt a védelemnek egyébként kifogástalan tanuival szemben is. Különösen akkor, amikor a vallomások értékének mérlegeléséről van szó, nem lehet a rendőri közegek minden szavát készpénznek venni, mert hiszen ők soha be nem ismerik, hogy a legcsekélyebb szabálytalanságban is hibásak, de nem is lehet tőlük kivánni, hogy önmagukat büntetendő cselekmény elkövetésével vádolják.

Hogy egyrészről szavuknak minő sulyt lehet tulajdonitani, és hogy másrészt egy-egy esetben minő eszközöket használnak a saját exculpatiójukra, arra eklatáns például szolgál a következő, feltétlenül szavahihető tanuk jelenlétében lejátszódott eset:

Egy fuvaroskocsis az utczán összezördülvén a rendőr őrszemmel, a rendőr a kocsist minden ok nélkül ütlegelte. Az esetnek szemtanuja volt közönségből ketten: egy fővárosi tanár és egy pénzintézet főhivatalnoka a rendőrségnek bejelentették az őrszem brutális eljárását. A főkapitány fegyelmi vizsgálatot rendelvén el, annak során kihallgattatta a két tanut, akik természetesen bizonyitották az ütlegelés megtörténtét. Vallomásuk megtétele után a két tanu legnagyobb meglepetésére arról értesült, hogy a kocsis, akit a rendőr szemük láttára ugyancsak alaposan helybenhagyott, azt a vallomást tette, hogy őt senki se bántalmazta . . .

A két tanunak most attól kellett tartania, hogy még ők kerülnek hamis vád miatt bünvádi eljárás alá.

*

A Hima-féle botrányos kinvallatás után néhány nappal felszinre kerültek a Haverda-féle vizsgálat részletei.

Feltételezzük, hogy a napilapok tudósitásai tulozva vagy elferditve közölték a tényállást. Azt azonban a szabadkai kir. ügyészség vezetőjének előadásából is konstatálni vagyunk

kénytelenek, hogy a kir. ügyész a vizsgálat alatt az egyik vádlottat szekrénybe rejtette el, amig a másik vádlottal beszélgetést folytatott. Ezen beszélgetés a vádlottak intim viszonyaira vonatkozott és alkalmas volt az elrejtett vádlotttárs bosszuérzetének és gyülöletének a másik két vádlott elleni felkeltésére. Ezen két vádlottárs ellen pedig semmi más módon a gyilkosságra való felbujtást bizonyitani nem lehet, mint éppen csak a szekrényben elbujtatott és boszura ingerelt Jánossy vallomása által.

A kir. ügyész felhasználva azt, hogy a vizsgálati foglyok az ő felügyelete alatt állanak, a vádlottakkal az ügyre vonatkozó beszélgetéseket folytatott, őket egymás ellenében terhelő vallomás tételére akarta rábirni. A bünvádi perrendtartásról szóló törvény 121. §-a kötelezőleg előirja, hogy minden vizsgálati cselekményről foganatositásakor vagy közvetlenül teljesitése után jegyzőkönyv veendő fel. Jegyzőkönyvvezető mindig alkalmazandó. A kir. ügyész, anélkül, hogy vizsgálatot jogositva volna folytatni, lényegében vizsgálati cselekményt foganatositott, beleavatkozva a vizsgálóbiró hatáskörébe, azonban mellőzte a vizsgálati cselekményekre a 121. §-ban előirt garanciákat.

De beleütközik a kir. ügyész ezen ténykedése a törvény 135. §-ába is, amely szerint a terhelt vallomásának vagy beismerésének kieszközlése végett nem szabad sem igéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést vagy kényszert használni, sem a terheltet éjjeli kihallgatással vagy más módon czélzatosan kifárasztani.

A kir. ügyész faggató eljárását még éjnek idején is folytatta, a sulyos büncselekménynyel terhelt vizsgálati foglyok éjjeli nyugalmát is zavarva látogatásaival. Mint bizonyos tényt kell elfogadnunk, hogy az a hir, mintha a kir. ügyész nem hivatalos minőségben tette volna látogatását a vádlottnőnél, puszta feltevés. Puszta mende-mondának tartjuk azt is, amit virágcsokrokról és tréfás éjjeli társalgásokról egy-két lap irt. De az bizonyos, hogy a kir. ügyész hivatalos látogatásaival a vádlottakat minden ok és jog nélkül éjjel is zavarta és velük az ügyre vonatkozó, tehát a vádlottakat izgató beszélgetéseket órák hosszán éjjel is folytatott.

Ha mindez igaz, akkor a kir. ügyész eljárása nem marad azon detektivek eljárása mögött, akik szintén hatáskörükön kivül nem ugyan psichikai, hanem fizikai kényszereszközökkel iparkodtak a vádlottaktól vallomást kicsikarni.

Az osztályrabocsátás a kir. Curia gyakorlatában.

Ezen czim alatt dr. Staud Lajos curiai biró e lapok f. é. 6. számában figyelemre méltó, tanulságos czikket tett közzé. Ebben meggyőzően kimutatta, mennyire helytelen a kir. Curiának azon ujabbi gyakorlata, hogy nem tudja be a leszármazónak az örökhagyótól ennek életében kapott ajándékot, ha az örökhagyó a betudást ki nem kötötte. Dr. Kiss Albert jogakadémiai tanár és dr. Muth Gáspár ügyvéd e lap 12. számában teljes mérvben csatlakoztak az előző czikkiró álláspontjához és azt több uj érvvel erősitették meg.

Ha mindennek daczára az örökösödési jognak ezt a fontos kérdését fejtegetés tárgyává teszem, erre az a körülmény indit, hogy a kir. Curia a fent körülirt gyakorlatától eddigelé még el nem tért és a hazai jogászok kötelessége az irodalmi küzdelmet mindaddig folytatni, mig a törvény és helyes elmélet álláspontjának érvényt nem szereznek. Még ha csak ujabb öntvény alakjában hozzuk forgalomba az igazság aranyát, azzal is előmozditjuk az anyagi igazság győzelmét. Egyébre nem törekszem, de azért talán sikerül ezen bonyolult kérdésben néhány ujabb nézőpontot is érvényesitenem.

Szigoruan véve három különböző felfogás nyilvánul a collatio tekintetében az elméletben és gyakorlatban:

I. A legideálisabb felfogás a leszármazók közti teljes osztályegyenlőséget kivánja. Eszerint a vérbeli kötelék által követelt teljes egyenlőségnél fogva az apróbb alkalmi ajándékoktól eltekintve, a leszármazó az összes előre kapott értéket tartozik osztályra bocsátani és pedig még akkor is, ha életében az örökhagyó a betudást elengedte vagy a valódi értéken aluli betudást el is rendelte volna. Ez a felfogás azon kétségtelenül megdönthetlen helyes érvelésen alapul, hogy végrendelet nélküli elhalás esetén törvényes öröklésnek van helye. A törvényes öröklésnek főjellege a leszármazók osztályrészének egyenlőségében nyer kifejezést. A törvény azt a kivételt nem türő vélelmet állitja fel, hogy az örökhagyó a nem végrendelkezés negativ tényével a leszármazók osztályegyenlőségét akarta. Ennek a nem végrendelkezésnek elmélet és törvény ugyanazt a hatályt tulajdonitja, mint a végrendeletnek, melyben az örökhagyó azt rendelte, hogy leszármazói egyenlő részekben örököljenek utána.

A törvény által igy dekretált osztályegyenlőség tette szükségessé a collatio intézményét, az előrekapott érték osztályra bocsátását, miáltal az osztályrészek egyenlősitése helyt foghat. A collatio tehát a leszármazók törvényes öröklésével járó osztályegyenlőségnek elutasithatlan követelménye, melyet csak következetesen kell keresztülvinni, hogy az intézmény czéljának, az osztályegyenlőségnek meg is feleljen. Még ha az örökhagyó az ő életében adott is előre értéket, azzal a rendelkezéssel, hogy annak a betudását elengedi, vagy a valódi értéknél kisebb értékben való beszámitását rendeli, ezek az intézkedések a nem végrendelkezés következtében beállott törvényes örökösödéssel járó osztályegyenlőség érvényesülését nem akadályozhatják meg. A nem végrendelkezésben nyilvánuló, később kifejezésre jutó és nem az örökhagyó életében általa történt adományozásban korábban nyilvánult akaratnak lehet egyedül hatályt tulajdonitani. A nem végrendelkezés hatályát, a teljes osztályegyenlőséget a törvény állapitja meg, ettől tehát eltérésnek semmi esetben sem lehet helye. Minden eltérés csak az egyenlőtlenséget statuálná. Ha például az örökhagyó egy vagy több leszármazónak előre értéket adott és annak betudását elengedte, vagy a valódinál kisebb értékben való beszámitását elrendelte, de végrendelet nélkül halt el, a beállott törvényes örökléssel járó osztályegyenlőségnél fogva az osztályrészek egyenlősitése oly módon történik, hogy azok a leszármazók, akik értéket előre nem kaptak, vagy kevesebbet kaptak, a hagyatékból elsősorban annyit kivesznek, mint amennyit a többiek előre kapott értéke, illetve értéktöbblete kitesz. Ha A. leánygyermek 100,000 K hozományt, a B. fiu egy 100,000 K értékü birtokot 70,000 K beszámitással kapott, C. 60,000 K készpénzt és ezen három gyermeken felül még két leszármazó volt, a kik az örökhagyótól semmit sem kaptak, a felosztás következőleg történik: A két leszármazóra, kik semmit nem kaptak, a hagyatékból elsősorban külön-külön 100,000—100,000 K, C.-re pedig 40,000 K jut. B. előrekapott részének kiegészitésére szükség nincsen, mert a 70,000 K-ban beszámittatni rendelt birtok az adományozás idejében tényleg 100,000 K-t ért.

Az előre kapott értékek ily módoni egyenlősitése után fennmaradó hagyatékban az összes leszármazók egyenlő részekben osztozkodnak. A collatiónak ilyen foganatositása minden jogos igényt kielégit. Megfelel ez a vérbeli köteléknek és ettől feltételezett osztályegyenlőségnek és ezért az anyagi igazságnak is.

Ezt az igazságos, hogy helyesen mondjam, egyenes, becsületes megosztást, a teljes és feltétlen collatiót rendeli parancsolólag az 1840 : VIII. tcz. 2. §-a azzal az intézkedé-

sével, hogy «mindaz, mit a mindkét nemü magzatok kiházasitásukkor vagy azután is szüleiktől kaptak, osztálybeli részükbe tudassék be — és teljesen egyenlő mértékben örökösödjenek».

Ez a fenntartás és kivétel nélküli rendelkezés, valamint a leszármazók teljes egyenlő mérvbeni örökösödése egyik fénypontját és elévülhetlen érdemét képezi az 1840. évi, egyéb tekintetben is üdvös törvényhozásnak. Ez a törvény a nem végrendelkezés folytán beállott törvényes örökösödéssel járó teljes osztályegyenlőséget következetesen vitte keresztül. Van tehát pozitiv törvényünk, melyet csak alkalmazni kell és melyet nem lehet és nem szabad valamely mellőzhető elévült rendelkezésnek tekinteni. Sőt ha nem lenne a collatio iránt törvényes intézkedésünk és külföldön léteznék az 1840 : VIII. tcz. 2. §-ában foglalt intézkedéssel azonos értelmü törvény, ezt az anyagi igazság követelményeit teljes mérvben kielégitő mintát kellene követnünk és nem az egyéb, a törvényes örökléssel, az osztályegyenlőséggel ellenkező igazságtalan intézkedést.

II. Az 1840 : VIII. tcz.-ben a kollatio iránt elfoglalt állásponthoz legközelebb áll a code civil 843. §-a. Ez következőleg szól:

«Tout héritier, méme bénéficiaire, venant à une succession, doit rapporter à ses cohéritiers tout ce qu'il a reçu du défunt, par donation entre-vifs, directement ou indirectement: il ne peut retenir les dons ni réclamer les legs à lui faits, par le défunt, à moins que les dons et legs ne lui aient été faits expressement par préciput et hors part ou avec dispense du rapport.»

Ez a §. azt rendeli, hogy törvényes öröklés esetében a leszármazó az örökhagyó életében kapott mindennemü adományt osztályra bocsátani köteles, hacsak az örökhagyó nem adta azt kifejezetten praeczipuumként, vagy a leszármazót a collatio alól kifejezetten fel nem mentette. Mig az 1840. évi VIII. tcz.-ben lerakott elv szerint konferálni akkor is kell, ha az örökhagyó a leszármazót attól fel is menti, addig a franczia törvénykozás és az ezt szószerint követő olasz polgári törvénykönyv 1001. §-a szerint a leszármazó az örökhagyótól bármi czimen előrekapott értéket konferálni köteles azon esetnek kivételével, ha az örökhagyó ettől kifejezetten felmentette, vagy azt kifejezetten praeczipuumként nem adta.

Ez már gyengitése a konferálás feltétlen kötelezettségének és megalkuvás azon vélelemmel, hogy az örökhagyó tényleg előnyben kivánta részesiteni azt a leszármazót, kinek saját életében vagyont juttatott, daczára annak, hogy a nem végrendelkezésnek törvény parancsolta hatálya a teljes osztályegyenlőség. Ha következetesek maradunk, a nem végrendelkezés abszolut hatályát, a törvényes örökléssel járó teljes osztályegyenlőséget kivétel nélkül minden esetben fenn kell tartanunk. Mégis a kérdésnek ilyetén szabályozásával némiképen meg lehet barátkozni, mert az anyagi igazságot a gyakorlatban ritkán sérti, amennyiben az örökhagyók tulnyomó száma az adományozáskor nem köti ki, hogy az praeczipuum legyen, vagy hogy a leszármazót a collatio alól felmenti és ha azt kiköti, legalább az ebbeli akaratát fejezte ki.

III. A collatio szabályozásának harmadik módját az képezi, hogy a leszármazó az örökhagyó életében kapott adományt csak azon esetben tartozik osztályra bocsátani, ha az adományozó szülő a betudást kikötötte. Ilyen kikötés nélkül az adomány ajándéknak tekintendő. Ez az intézkedés kirivó igazságtalanság, ok nélküli megtagadása a nem végrendelkezés folytán beállott törvényes örökléssel járó osztályegyenlőségnek és főokozója a leszármazók közti viszályoknak és perlekedéseknek.

Ezt a helytelen intézkedést tartalmazza az osztrák polgári törvénykönyv (791. §.), a német polgári törvénykönyv (2050. §.) és a magyar polgári törvénykönyv tervezete (2035. §.).

A kir. Curia minden jogos ok nélkül fogadta el az osztrák polgári törvénykönyv álláspontját. Az 1840 : VIII. tcz. 2. §-a kimeritően szabályozza a collatio kérdését. Van tehát hatályban lévő törvényünk, melyet alkalmazni kell, melyet nem szabad helyettesiteni idegenből importált, a fennálló törvényünk szellemét és czélját megmásitó, a családi békét felbontó intézkedésekkel. Ez nem lehet a kir. Curia czélja. És miért kellett épen az osztrák polgári törvénykönyv ez irányban, épenséggel szükkeblü, a józan észszel és helyes érzéssel ellenkező rendelkezését zsinórmértékül venni? Mennyivel nemesebb felfogás nyer kifejezést a franczia és olasz törvényekben! Miért nem követte a kir. Curia ezeket? Hisz ezek közelebb állanak az osztályrészek egyenlősitését czélzó collatio intézményéhez, mint a collatiót korlátozó, sok tekintetben meghiusitó osztrák polgári törvénykönyv és vele azonos irányu törvények.

De leghelyesebb lett volna az erkölcsi és nevelő hatásnál fogva, melylyel minden legfőbb birósági határozatnak birnia kell, a fennálló törvényünkben imperative kimondott szabályozást korlátozás nélkül alkalmazni. Különben is teljesen elhibázott a kir. Curiának álláspontja, melyből e kérdés elbirálásánál kiindult és elhibázott a rendelkezésének indokolása is. A kir. Curia abból a felfogásból indul ki, hogy mert az örökhagyó az adomány megjelölésére az ajándék kifejezést használta, az ajándékozás magában foglalja a betudás elengedését, a leszármazó tehát az ajándékozással szemben csak az azzal sértett köteles részének kiegészitését követelhetné, ez pedig nincs sértve. A hány kijelentést tartalmaz az indokolás, ugyanannyi benne a helytelenség. Az 1840 : VIII. tcz. 2. §-a értelmében mindaz tudassék be, mit mindkét nemü magzatok szüleiktől kaptak. Ebben a rendelkezésben a törvényhozásnak azon akarata nyilvánult, hogy minden, bármely ingyenes czimen kapott adomány betudassék. Az ajándék elsősorban ingyenes jogczimen kapott adomány és azért főleg az ajándék is képezi betudás tárgyát. Amidőn a törvény a legáltalánosabb kifejezést: a «minden» szót használja a betudás tárgyának megjelölésére, a biróság nem operálhat mesterkélt fogalmakkal és nem zárhatja ki éppen az ajándékot a betudásból.

De különben az ajándék kifejezés nem is irányadó, hanem az ingyenes jogczim, mert az alkalmi ajándék kivételével az ingyenes jogczimen alapuló minden adomány nem egyéb, mint előleg az örökségre. Nem a kifejezés, hanem a tartalom, a lényeg a döntő. Azt pedig az 1840 : VIII. tcz. határozottan kimondja, hogy mindent kell betudni a leszármazónak, mit az örökhagyó életében szüleitől kapott. Tehát minden, amit kapott, az örökségre kapott előleget képez. Ugyanazért legális szempontból sem marad más hátra, mint alkalmazni az érvényben lévő törvényt. Ne hamisitsuk meg annak a törvénynek a szellemét, amely a törvényalkotásnak, a magyar kulturának egyik legnemesebb gyümölcse, de a világkulturának is disze.

IV. A kir. Curia itélkezésének helytelenségét a törvényekre való helytelen hivatkozása is igazolja. Ugyanis az ideiglenes törvénykezési szabályok 8. §-ára való hivatkozással támogatja az ajándék betudásának mellőzését, holott ez a 8. §. csak végrendelet létezése esetéről intézkedik. A 7. és 8. §-oknak a felirata «végrendelkezési jog». Ez a felirat, valamint a 8. §. tartalma is tanusitja, hogy csak végrendelet létezése esetében alkalmazhatók ezek a szakaszok. A 7. §. rendeli, hogy a törvényes osztályrész azaz kötelesrész fele annak, mit a leszármazó az örökhagyó végrendelet nélküli halála esetén örökölne. A 8. §. pedig azt irja elő, hogy ha az örökhagyó a köteles résznél kevesebbet hagyott végrendeletében valamely leszármazónak, ennek a megajándékozott a hiányt pótolni köteles.

*

Mivel pedig a törvény által előirt collatio csak végrendelet nélküli elhalás, tehát csak törvényes öröklés esetén nyer alkalmazást, nyilvánvaló, hogy a kir. Curia csak a végrendelet létezése esetére alkalmazható 8. §-ra helytelenül hivatkozott és ennek alkalmazása a törvényes öröklésre már fogalmilag is ki van zárva. «A végrendelet nélküli öröklést» ugyanezen felirat alatt a 9. §. szabályozza. Csak ennél van helye a törvény által előirt collatiónak. Ezen 9. §. szerint pedig, ami különben természetes, a leszármazók egyenlően örökölnek, és pedig az első izen levők fejenként, a többi izbeliek pedig törzsönként. És éppen azért, mert a szülők egyik-másik leszármazójuknak előre értéket adni szoktak és gyakran adni kénytelenek, van az 1840:VIII. tcz.-ben is elfogadott collatio intézménye avégett, hogy az osztályrészek egyenlősittessenek és igy az ideiglenes törvénykezési szabályok 9. §-ában parancsolólag előirt osztályegyenlőség érvényesüljön. A collatio természetéből és a hivatkozott 9. §-nak itt fejtegetett egyedül helyes magyarázatából az is következik, amit a kir. Curia az igazság rovására elnézett, hogy a törvényes öröklésnél az előre kapott értékben részesitett leszármazó a vérbeli köteléknél fogva (1840:VIII. 2. §. és ideigl. törv. szab. 9. §.) mindent, amit előre kapott, tartozik konferálni avégett, hogy a leszármazók osztályrészei egyenlősittessenek, ellenben a nem leszármazó megajándékozott csak a sértett kötelesrészből hiányzó összeget tartozik pótolni.

A kir. Curia itt kérdéses itéleteinek és állásfoglalásának főhibája abban nyilvánult, hogy a törvényes öröklésnél nem disztingvált az előnyben részesitett leszármazó és a nem leszármazó megajándékozott között. Ez a mulasztás azt a kardinális hibát is vonta maga után, hogy a kir. Curiának e tárgyban hozott összes itéletei szerint a leszármazó törvényes öröklés esetén csak akkor lesz egyáltalán jogositva az előrekapott értékben részesitett leszármazó örököstársaitól örökrészének kiegészitését kérni, ha köteles része van megsértve. Ez a legsulyosabb következményekkel járó tévedés a törvényes öröklés és avval kapcsolatos collatio jogi természetének teljes félreismerésére vall.

A törvényes öröklésnek sarkalatos főelve a leszármazók teljes osztályegyenlősége (ideigl. törvk. szab. 9. §.) és ha egyik-másik leszármazó előre értéket kapott, ez utóbbi az osztályegyenlőség helyreállitása czéljából az 1840:VIII. tcz. 2. §-a értelmében mindent tartozik konferálni, amit előre kapott és nemcsak a sértett köteles rész kiegészitésére szükséges összeget. Ebben az esetben tehát az örökhagyó életében előnyben nem részesitett leszármazónak ugyanannyit kell kapnia, mint annak a leszármazónak, aki előre értéket kapott. Egészen másképpen áll a dolog az ideiglenes törvénykezési szabályok 8. §-a szerinti öröklés esetében. Itt van végrendelet és ha a hagyatékból a leszármazónak még köteles része sem kerül ki, jogositva van a köteles részében sértett végrendeleti örökös az örökhagyó által megajándékozott személytől, de azon leszármazótól is, ki a köteles résznél többet kapott, a köteles rész kiegészitését kérni. A Curia álláspontjának téves volta abban a hátrányos következményben jut kifejezésre, hogy a teljes osztályegyenlőséget feltételező törvényes öröklésnél valamelyik leszármazó a köteles résznél többet nem kap, jóllehet az örökhagyó harmadik személyeknek életében semmit nem juttatott a vagyonából. Ez egy olyan anomália, mely a törvényes örökléssel meg nem fér. A törvényes öröklés elengedhetlen kelléke a teljes osztályegyenlőség. Ennek megvalósitása czéljából alkalmazandó az 1840:VIII. tcz. 2. §-ában előirt collatio, melynél fogva a leszármazó minden előre kapott értéket, tehát az ajándékot is minden külön kikötés nélkül a törvényes örökléssel járó osztályegyenlőség helyreállitása czéljából konferálni köteles.

Dr. Misner Ignácz.

Az esküdtszéki gyakorlatból.*

V.

Nem világos az álláspont, melyet törvényünk a *tényelemeknek az esküdtekhez intézett kérdésekbe való felvétele* tekintetében elfoglal.

A BP. 355. §-ának 2. bekezdése csak az individualizációt teszi kötelezővé. Ha e törvényszakasz csak az első három bekezdést tartalmazná, az esküdtbiróságok helyzete sokkal könnyebb volna, és sok vitának, nézeteltérésnek és nehézségnek volna eleje véve. A 355. §. 4. bekezdésében foglalt rendelkezés az, mely határozatlan helyzetet létesit.

A törvény életbeléptetését követő első esztendőkben a BP. 355. §-ának 4. bekezdése a biróságok gyakorlatára nem birt észrevehető befolyással, s az irodalom sem igen foglalkozott e rendelkezéssel. A felfogás az volt, hogy a specialisatio csak kivétel, t. i. a részletes körülirás csak akkor kötelező, ha valamely tényálladéki alkatelem fenforgása a felek között vitás, s annak a főkérdésbe leendő felvétele tekintetében a felek eltérő inditványokat tettek.

Ily megszoritó magyarázat mellett a BP. 355. §-a 4. bekezdésének nagy gyakorlati jelentősége nem volt. De a biróságoknak sem okozhatott nehézségeket, mert — amint a jogi szaklapokból közölt itéletekből látjuk — a specialisatio nem ment át a gyakorlatba, és pedig mindenesetre abból az okból, mert a felek egyes tényelemeknek a főkérdésbe való felvétele tekintetében inditványokat elő nem terjesztettek.

Évekkel a büntető perrendtartás életbeléptetése után jött a jogi szaklapok utján nyilvánosságra a Curiának egynehány határozata, melyben az esküdtbiróság itéletét hivatalból megsemmisitette abból az okból, mert a főkérdésbe nem voltak belefoglalva azok a ténybeli körülmények, melyekből az előre megfontolt szándéknak, mint a gyilkosság büntette alkotó elemének fenforgására az esküdtek következtetést vonhattak.

A Curiának ez az állásfoglalása hozta felszinre a tényelemek felvételének kérdését.

Élénk emlékezetben van az a rendkivül érdekes irodalmi harcz, mely e kérdésben lefolyt (Büntetőjog Tára LI. kötet 194., 273., 289., 294,, 321., 324., 344., 353., 369., 385., LII. kötet 1., 33., 49., 81. lap., Jogtudományi Közlöny 1906. évf. 13. lap.)

E vita a büntető perrendtartásnak egy addig fel nem fedezett kontroverziájára irányitotta a jogászság figyelmét. Kitünt, hogy a büntetőjognak legkiválóbb hazai müvelői a lehető legellentétesebben magyarázzák a BP. rendelkezéseit abban a kérdésben, hogy az esküdtekhez intézett kérdésekben körül kell-e irni a vád alapjául szolgáló tettet azokkal a ténybeli körülményekkel, amelyekből az anyagi törvényben meghatározott alkotó elemek fenforgása megállapitást nyerhet.

Én a magam részéről az individualisatio hive vagyok. Azt az álláspontot teszem magamévá, melyet annak idején Stipl Károly, Zsitvay Leó és Baumgarten Izidor fejtett ki. (Büntetőjog Tára LI. 273., 353., LII. 33.)

Az azóta elmult évek tapasztalatai azonban még megerősitették azt a meggyőződésemet, hogy a tényelemek felvétele a kérdéseket nehézkesekké, s érthetetlenekké teszi. Tapasztalatom szerint ugyanis a jó esküdtbiráskodásnak egyik főkelléke, hogy érthető, világos és lehetőleg rövid kérdések terjesztessenek az esküdtek elé. Ha a kérdés tultömött, nehézkes, homályos: akkor a laikus esküdtektől helyes döntés nem várható, mert az esküdt a kérdésből alig értheti meg, hogy az tulajdonképpen mire irányul.

A Curia fentebb idézett állásfoglalását, s az abból ki-

* Az előbbi közl. l. a 43. és 44. számban.

folyólag keletkezett irodalmi harczot közvetlenül követő időben több esküdtbiróság követte az uj irányt és felvette az esküdtekhez intézett főkérdésbe azokat a tényelemeket, melyekből az előre megfontolásra következtethető. Jogi szaklapokban és folyóiratokban olvastam ilyen kérdéseket. Azok, nézetem szerint igazolták az aggodalmakat, miket a jogászok egy része az uj iránnyal szemben táplált.

A máramarosszigeti kir. törvényszék, mint esküdtbiróság előtt tárgyalt egy büntető ügyben például az esküdtek elé terjesztett I. főkérdés következőképp hangzott:

«Bünös-e Mihálka János vádlott abban, hogy a Petrova-Visóvölgy közötti állami utvonalon 1906. évi deczember hó 22-én este 6—7 óra közötti időben Zauberer Jeremiás sértettet a Petrováról Visóvölgyre inditandó postajárattal szállitott nagyobb összegü pénz eltulajdonitása czéljából a postajáratot kisérő csendőr és postakocsis megölésének már 1906. év ősz közepe tájától való tervezésében, a tervbe vett cselekmények elkövetésére Husz Ábrahám, Perl Fisel, Perl Léb és Filipcsuk Jónás vádlottakkal való szövetkezésben, ezekkel a tervbe vett büncselekmények tervezése, előkészitése és végrehajtása, valamint a rablással szerzendő pénzből nagyobb jutalékban való részesedése iránt folytatott tanácskozásokban, az általa végrehajtandó ölésekre alkalmas eszköznek hetekkel a tett elkövetése előtti elkészitésében, a postajáratot kisérő mindkét személy megölésének, a postaszánra való felvétele esetére, magára vállalásában, a tervbe vett büncselekmények elkövetéséről őt lebeszélni törekvő neje kérlelései daczára, a büncselekmények elkövetésére vonatkozó elhatározásának szilárd fentartásában, a rablással szerzendő pénz elhelyezésére egy zsáknak a büntettnek elkövetése alkalmával magával való vitelében, a büntett nyomainak eltüntetésében, a rablással szerzett pénz elrejtésében, és azon Husz Ábrahámmal való osztozkodásban nyilvánult előre megfontolással való ölési szándékból, a bünjel tölgyfakaródarabbal, vagy ezenkivül még valamely más sulyos, éles eszközzel megölte? Igen vagy nem?»

Az ekképp megfogalmazott kérdést még a gyakorlott jogász is nehezen érti meg. De hogy a laikus, az egyszerübb, a szerényebb müveltségü egyén fel tudná fogni az idézett kérdés értelmét: az iránt alapos kételyeim vannak. Pedig nem a kérdés rossz, hanem az a hiba, hogy abba a tényelemek is fel vannak véve. Ha a kérdésbe bele vannak foglalva mindazok a tényköriilmények, mikből az előre megfontoltságra következtetés vonható, akkor szinte lehetetlen a kérdéseket szabatosan és világosan megfogalmazni. Tudok eseteket képzelni, amikor a fentieknél is több tényköriilményt kellene a kérdésbe foglalni, s igy a kérdés még nehézkesebb és érthetetlenebb volna. Az ily kérdésekre az esküdt a BP. 367. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezés gyakorlatba vétele nélkül jóformán soha nyugodt lelkiismerettel választ nem adhat. Mert hogy a vonatkozó összes tényelemek felvétele esetében az esküdt az esetleg számos tényt magában foglaló egész kérdésre igennel vagy nemmel határozzon: szinte ki van zárva. Azt pedig a gyakorlatból tudjuk, hogy a 367. §. 2. bekezdését az esküdtek a legkivételesebb esetekben szokták alkalmazni. Ha tehát azt akarjuk, hogy a verdikt az esküdtek többségének valódi akaratát tartalmazza, a kérdéseket akképp kell szövegezni, hogy a most felhivott törvényszakasz alkalmazására szükség ne legyen. Specialisatio esetében pedig ez ki van zárva.

Meg vagyok róla győződve, hogy ha a specialisatio átment volna, vagy átmenne a gyakorlatba, az esküdtbiráskodás szinvonala óriásit sülyedne, mert egymást érnék a képtelen verdiktek.

Amint azonban a budapesti kir. büntetőtörvényszék elnöke megjósolta, az irányváltoztatás nem szerzett állandóságot. A Curia a legrövidebb idő alatt feladta a nagy vitára alkalmat adott álláspontját. Mig az 1906. évben hivatalból megsemmisitett esküdtbirósági itéleteket azon az alapon, hogy a kérdésekbe nem voltak felvéve azok a ténykörülmények, mikből az előre megfontolásra következtetés vonható: addig az 1907. és azt követő években már elutasitja a felek által a tényelemek felvételének mellőzése miatt bejelentett semmiségi panaszokat. Elutasitja azzal az indokolással, hogy a főkérdésbe a törvényben meghatározott alkotó elemeken felül csak a megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülmények veendők fel, tehát nem szükséges minden egyes alkotó elemnek megfelelő ténybeli adat felvétele és megállapitása. (Büntetőjog Tára LIV. 59., LV. 261. Büntetőjogi Döntvénytár 1906. év 257. lap.).

A Curia gyakorlata tehát ma ismét az, mint az 1906. év előtt volt, és tudomásom szerint az esküdtbiróságok is ezt a helyes gyakorlatot követik. A Curiának az 1905. és és 1906. évben hozott megsemmisitő végzései s az azokat követő irodalmi harcz alapján azonban gazdagabb lett a jogászvilág azzal a tapasztalattal, hogy a BP. 355. §-ának 4. bekezdése ugy az elméletben, mint a gyakorlatban a legellentétesebb magyarázatnak enged tért.

Önként felmerült tehát a kérdés, hogy a most idézett rendelkezés törvénybe iktatásának mi lehetett tulajdonképpeni czélja.

Előkelő jogászok kapcsolatot látnak a BP. 355. §-ának 4-ik pontja s a 437. §. 3-ik pontja között: a tényelemek felvételét a revizió szempontjával indokolják, vitatván, hogy a kérdésbe felvett s igy az esküdtek által valóknak elfogadott tények alapján a Curia revizió tárgyává teheti az esküdtek által megállapitott minősitést.

Bár a törvény indokolása nem deriti világosan fel, hogy mi volt a törvényhozó tulajdonképpeni czélja a BP. 355. §-a 4. bekezdésének törvénybe iktatásával: az iránt nem lehet kétségem, hogy a BP. megalkotóinak szeme előtt semmiesetre sem az lebegett, hogy a szóban forgó rendelkezés módot nyujtson a Curiának arra, hogy az esküdtek döntését felülvizsgálja. Nem is gondoltak arra, hogy a BP. 355. §-ának 4. bekezdésében foglalt rendelkezés az esküdtek döntését fogja a Curiára nézve hozzáférhetővé tenni.

Ha ez lett volna a törvényhozó czélzata, lehetetlen, hogy e szándék az indokolásban kifejezésre jutott volna. A törvény indokolása azonban ily törvénymagyarázatnak támpontot nem szolgáltat. Sőt a törvény életbeléptetését követő első esztendőben az irodalomban sem találkoztam ezzel a felfogással. Tehát azok a jogászok sem magyarázták ekképp a törvényt, kik annak megalkotásában részt vettek. Ha pedig ez a czél lebegett volna a törvényhozó szeme előtt, lehetetlen, hogy a törvényjavaslat megszerkesztésében részt vett, s az irodalom terén is müködő jogászok erre a figyelmet fel ne hivták volna.

Amint alább ki fogom fejteni, nézetem szerint az esküdtek határozatát a biróság nem revideálhatja. Ha az esküdtek megállapitották, hogy vádlott előre megfontolt szándékból cselekedett, avagy megállapitották, hogy vádlott lelkében az ölési szándék erős felindulásban keletkezett és rögtön végrehajtatott: ezt a minősitést a Curia meg nem változtathatja, akár fel vannak véve a kérdésbe a tényelemek, akár nem; és akár ugy találja, hogy a kérdésbe felvett tényelemekből következtetést lehet vonni az előre megfontolásra, az ölési szándékra stb., akár nem.

Igy nézetem szerint teljesen közömbös, hogy a tényelemek fel vannak-e véve a kérdésekbe vagy nem.

E felfogásomból kifolyólag a tényelemeknek a kérdésbe való felvételének czélját nem látom. Másrészt azonban a BP. 355. §-ának mai szerkezete mellett tisztán a felektől függ, mikor hozzák a biróságot abba a kényelmetlen és kényes helyzetbe, hogy az esküdtekhez intézendő kérdé-

sekbe azokat a ténybeli elemeket is felvegye, melyekből valamely jogi elem fennforgására következtetés vonható s igy nehézkes, érthetetlen kérdéseket terjeszszen az esküdtek elé.

Teljes tisztelettel elismerem, hogy sem az ügyészi, sem a védői kar ezzel a jogával nem él. Visszaélést pedig éppen nem tapasztaltam. Kizárva azonban a visszaélés nincsen. Mert ha csak az egyik fél is kivánja, ugy a bíróság a kérelemnek eleget tenni kénytelen.

A BP. 355. §-ának 4. pontját, amely a feleket erre feljogositja, az esküdtbiráskodás szinvonala tekintetében veszedelemnek tartom. És ellentétben több kiváló jogászszal, kik ezt a védelem által kiaknázandó valóságos kincsesbányának tekintik, a magam részéről azt venném megnyugvással, ha e rendelkezés a törvényből egyszerüen kihagyatnék.

Dr. Degré Miklós,
(Bef. köv.) zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők.

I.

A «Jogtudományi Közlöny» 1909. évi október 15-én megjelent 42. számában «A birói munka csökkentése», továbbá «A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők» czim alatt közzétett czikkekkel kapcsolatban a bírósági jegyzők szempontjából kivánok néhány gyakorlati érvet szolgáltatni dr. Térfi Gyula miniszteri tanácsos ur amaz álláspontjának támogatására, hogy a birói tehermentesités kérdése a bírósági jegyzőknek a mechanikus természetü teendők alól való felszabaditása mellett azoknak az érdemleges birói munka ellátására való fokozottabb mérvü felhasználása segélyével oldandó meg.

A mai jogállapot szerint a bírósági joggyakornokok és jegyzők gyakorlati kiképzése a birói vagy ügyvédi vizsga letételével nem szünik meg, és «az előkészitő szolgálat vezetésével megbizottaknak áll feladatában arra ügyelni, hogy a jegyzők és joggyakornokok gyakorlati kiképeztetése az előkészitő szolgálat után is folytattassék és főleg, hogy a kiképzésben mutatkozó hézagok ezután kipótoltassanak.» (Lásd 1891. évi 4192. számu I. M. E. rendelet 42. §.)

Ezzel szemben a gyakorlatban ugy alakul a helyzet, hogy az előkészitő szolgálat befejezése után a vizsgázott jegyzőt ott alkalmazzák, ahol a legnagyobb munkahalmaz vár feldolgozásra, még pedig ugyanabban az ügyszakban igen gyakran éveken át. Hogy pedig naponként 40—50 sommás végzés, esetleg ugyanannyi vagy még több makacssági itélet-blanketta kitöltésével, vagy heti 2—3 napon át tartott főtárgyalások jegyzőkönyveinek irásba foglalásával a jegyzők gyakorlati kiképzése teljesebbé nem válik, bizonyitásra nem szorul. Ellenben eredményezi az ilyen állapot azt, hogy az ambiciózus jegyző, aki a birói vagy ügyvédi vizsga letétele után érdemleges munka végzésére áhitozik, a tenger blanketta közepette sem időt nem talál, sem kedvet nem érez többé az önképzésre.

Nem sokat lenditene ezen az állapoton egymagában az a reform sem, amely szerint a kiválóbb jegyzők feljogosittatnának örökösödési, fizetési meghagyási, telekkönyvi tabuláris ügyek önálló elintézésére, mert bár ez a feljogositás az illető jegyző önérzetét kétségtelenül emelné és ambicióját fokozná, a gyakorlati kiképzés tekintetében semmi, vagy nagyon csekély haszonnal járna, éppen ezeknek a teendőknek erősen sablonos és nem tulságos jogászi készültséget igénylő természeténél fogva.

Már mai szervezeti szabályaink is megengedik, sőt az idézett rendelet meg is kivánja, hogy a bírósági jegyző érdemleges munkával foglalkozzék, tervezeteket készitsen, az általa készitett tervezetek kapcsán *az ügyeket annak a bírónak, aki mellé be van osztva, szóbelileg előadja,* (id. rendelet 26. §.), a Büntető ügyviteli szabályok 86. §-a pedig megengedi, hogy csekélyebb fontosságu ügyekben a határozat szerkesztésével megbizott biró ellenőrzése mellett a határozat fogalmazásával a jegyzőkönyvvezető is megbizassék.

Hogy ezek a szabályok a gyakorlatban ritkán érvényesülnek, annak főoka éppen a jegyzőknek jogászi képzettséget nem igénylő, sablonos munkával való tulhalmozása s ennek az állapotnak nyomban véget vetne Térfi miniszteri tanácsos ur által felvetett eszme megvalósitása: a jegyzőkönyvvezetésnek és jogi képzettséget nem igénylő teendőknek a szakvizsgálatnak alávetendő kezelő-tisztviselőkre bizása.

Nem származhatnék az ügyeknek jegyzők által való előadásából semmi olyan veszedelem, amilyentől e lapnak igen tisztelt szerkesztője a jogkereső közönség és az igazságszolgáltatás általános érdekei szempontjából tart, mert ha évekkel ezelőtt, amikor az előlépési viszonyok még kedvezőbbek voltak, egy-egy 27—28 éves albiró minden veszedelem nélkül készithetett itéleteket és referálhatott pereket, sőt mint egyes biró teljesen önállóan itélkezhetett és pervezető tevékenységet gyakorolhatott, ugy abból sem származna hátrány az igazságszolgáltatás nagy érdekeire, ha ugyanolyan, sőt magasabb koru és nem kisebb képzettségü jegyző adná elő, három biró ellenőrzése mellett, a feladat fontosságának tudata által előidézett és egyébként is a fiatal kort jellemző nagy ambicióval, az általa készitett határozattervezetet és a per anyagát.

A per tanulmányozásában és előadásában való gyakorlat természetszerüleg maga után vonná a jegyző éleslátásának fokozódását a perdöntő körülmények felismerése tekintetében és eloszlatna minden aggályt abban a kérdésben, hogy megbizható legyen-e a jegyző megkeresés folytán tanukihallgatások, a fél eskü alatti kihallgatásának és szemléknek foganatositásával.

Hogy pedig a jegyzők ilyen érdemlegesebb és önállóbb munkája a jövendő birói kar szinvonala emelésének egyik igen erős garanciája volna, abban, meggyőződésem szerint, e lapnak az igazságszolgáltatás érdekeiért nemes harczot folytató és a gyakorlati jogszolgáltatást a legalaposabban ismerő szerkesztője és a magyar igazságszolgáltatás minden munkása egyetért velem.

Nem maradhatna el természetesen a bírósági joggyakornokok és jegyzők szigorubb megválogatása és a jegyzői referádának kisebb jelentőségü perekre való szoritása, mint szükséges korrektivum.

Dr. Balás P. Elemér,
szegedi törvényszéki jegyző.

II.

Helyénvalónak látom megkisérelni eloszlatni dr. Balog Arnold ügyvéd ur aggodalmait, mert azt hiszem, hogy a jegyzőkkel szemben táplált kicsinyhitüségét inkább a jelen jegyzői kar helyzetének és képességének felületes ismerete, mint a jegyzők munkaképességében való tapasztalati csalódásai okozták.

Elfogadhatónak a t. ügyvéd ur aggodalmát csak 10—15 évvel ezelőtt tarthattam volna, mikor a jegyzők csak pár évet töltöttek el ezen állásban, de a mostani jegyzők koruknál és képzettségüknél fogva eléggé megértek már arra, hogy a reájuk bizott munkakörben korrektül megfeleljenek.

De hisz nem is lenne dr. Térfi miniszteri tanácsos ur javaslata egyéb, mint a jelen állapot publikálása, mert bizony akadnak a mai ügyvitel mellett is a jegyzők sorában ambiciózus emberek, kik privata diligentiából fel-fel dolgoznak egy-egy pert. Igen sok bíróságnál a jegyzők ily tevékenységével számolnak a hivatalfőnökök is, mert hiszen mi lenne akkor a nem oly nagyon favorizált bíróságokkal, ha a tulterhelt birón néhány bizonyitás elrendelésével s itélettel nem segitene a jegyző.

Félve látja a t. czikkiró ur a megkeresés utján teljesitendő tanukihallgatásoknál és a birói szemlénél még «a jól megválasztott és kiváló jegyzők» eljárását is, mert «ide körültekintés, a részletekre is kiterjedő éles megfigyelő képesség, emberismeret és psychologia kell» ez pedig, legalább is igy kell következtetnünk, a jegyzőkben nincs meg.

Ismerve a bírósági adminisztrácziő körültekintőségét, s azt a közvetlenséget, melylyel az elnök az egyes jegyzők munkaképességéről mindenkor — esetleg birái utján — meggyőződést szerezhet, megnyugtathatom a t. ügyvéd urat, hogy alkalmatlan jegyzők sem nem keresnék, de sem nem nyernének ily eljárásra megbizást, ami pedig az élettapasztalatot, a psychologiát és az éles megfigyelőképességet illeti, nem tudom megérteni, hogy miért nem élhetne már egy 30—35 év körüli ambiciózus jegyzőben is ugy mint egy bíróban.

De nem bizná a t. ügyvéd ur jegyzőre, még külön birói felelősség mellett, sem a perek önálló referálását és az itéletek önálló irásba foglalását, s különösen fokozva látja az ebben rejlő veszélyt akkor, ha az összes bíróságoknál a jegyzők kisegitő

előadókul alkalmaztatnának — a nélkül, hogy a felek ellenőrzése lehetővé válnék.

Beismerem, hogy az előadói rendszer hiányairól lehet beszélni de ha ez már egyszer megvan, nem tudom elképzelni azt a veszélyt, amelyet a t. ügyvéd ur a jegyzői referádában lát, különösen nem akkor, ha e mellett fenntartatik a birói felelősség.

Lássuk, hogy történnék ez.

Az elnök osztaná ki a jegyzőnek a pert, megnevezve a perért felelős birót, természetesen megválogatva a pereket legtöbbször már a keresetből kitetsző minőségük szerint. A periratok váltása után a jegyző birájának előadná a pert s elrendelné azzal történt megállapodás szerint a bizonyitást s igy vinné tanács elé ugy ezt, mint a hozandó itéletet.

A felelős biró felelőssége tudatában is betekintené alaposan a per iratait, s előbb kevesebb, később talán nagyobb bizalmával ajándékozná meg a referens jegyzőt, és tekintve, hogy a perek előadása nyilvános, a felek ellenőrzése is érvényesülhetne.

Mi jegyzők tehát őszinte örömmel üdvözöljük dr. Térfi Gyula miniszteri tanácsos urnak ezen javaslatát, mert az alkalmas volna az ambiczió növelésére, iskolája lenne az önálló munkához szoktatásnak, s az eddig nem létező magyar bíróképzésnek, mert iudex fit et non nascitur.

Dr. Szabó Lajos,
lugosi kir. törvényszéki jegyző.

III.

Nem hagyhatom a fenti két czikket válasz nélkül már csak azért sem, mivel a tisztelt czikkiró urak intenczióimat azt hiszem félreértették.

Mindkét czikkiró abból indul ki, hogy ma 34—36—38 éves meglett férfiak teljesitenek jegyzői szolgálatokat, tehát veszély nélkül rájuk lehet bizni perek önálló előadását is.

Mikor azonban törvényt szerkesztünk, akkor nem lehet egy, a legutóbbi rendszertelen fizetésrendezés következményeként bekövetkezett visszás állapotra épiteni és ennek alapján állapitani meg a jogszabályokat. Hiszen maguk a jegyző urak kivánják, hogy ez a helyzet minél előbb megváltozzék, amiben természetesen feltétlenül az ő álláspontjukon állok.

Számolni kell tehát azzal, hogy a normális előléptetési viszonyok egyensulyozódása mellett éppen ugy lesznek 24—25 éves jegyzők, mint tiz évvel ezelőtt voltak.

De számolni kell azzal is, hogy a jogkereső közönség nagyobb itélkezési gyakorlat, tapasztalat, élet- és emberismeret feltételezése mellett bizza ügyét a bíróságokra és nem gondolhatja, hogy a törvényszéknél vagy éppen a felsőbíróságoknál nem törvényszéki, táblai vagy curiai biró fogja perét előadni, hanem törvényszéki jegyző. Hiszen természetes szuppoziczió, hogy a felsőbíróságokhoz a birói kar kiválóságai közül a legkiválóbbakat választja ki az igazságügyi kormány, ellenben a jegyzők legkiválóbbjai sem mérkőzhetnek élettapasztalatra, emberismeretre, jogi müveltségre nézve azokkal, akik a birói kar kiválóságai.

Már most ha egy törvényszéki, kir. táblai, vagy kir. curiai biró, akinek megvan az előadásban a kellő gyakorlata, nagyobb tapasztalata, igen gyakran egyoldalnan adja elő a per anyagát (sajnos erre nemcsak nálunk, de mindenütt, ahol a feleknek ellenőrzési joga nincs, nem egy példa van), mennyivel nagyobb a veszély és valószinüség, hogy ugyanabba a hibába a tapasztalatlan törvényszéki jegyző esik, nem ismerve fel és elhanyagolva a perben lényeges körülményeket, kiemelve és kiszinezve a mellékeseket.

Egyébként nem is a kor adja meg a kiváló birói képességet, hanem a kiválasztás. A mai jegyzői kar jórészt akképpen jött létre, hogy a kir. táblai elnökök a végzett joghallgatók közül azokat, akik nekik éppen ajánlva voltak, joggyakornokokká nevezték ki; a joggyakornokokból aljegyzők, majd jegyzők lettek. Valami különösebb szelekczió a kinevezések körül — sajnos — nem volt; mindössze csupán annyi történt a kiválóbbak érdekében, hogy ezek — és velük együtt a képviselői protekczióban részesülők — soron kivül léptek elő. De megállapithatjuk, hogy alig kevés kivétellel csaknem minden joggyakornokból aljegyző és csaknem minden aljegyzőből jegyző lett. Ily körülmények között a jegyzői kar zöme ugyan a legteljesebb mérvben megérdemli a teljes elismerést és bizalmat, azonban természetesen olyanok is bejutottak és benmaradtak a jegyzők közt, akiknek a birói karba való bejutása gyengébb kvalitásuk folytán nem kivánatos.

Már most ilyen jegyzőkre bizni az önálló intézkedést, vagy éppen előadást, aggályos volna.

Ezzel szemben hallom az ellenvetést, hogy csupán kiváló jegyzőkre bizassék az előadás. Ez szintén nem volna megnyugtató megoldás. Egyrészről a jegyzők között egészségtelen versengésre, sőt irigykedésre adna a megkülönböztetés okot, másrészről pedig félő, hogy a bíróságok vezetői már csak a nagy munkaanyag feldolgozása érdekében is válogatás nélkül engednék a jegyzőket referálni.

És ha Balázs jegyző ur idézi az ügyviteli szabályokat, amelyek megengedik a jegyzőnek, hogy határozattervezetet készitsen, és az ügyet annak a birónak, aki mellé be van osztva, szóbelileg előadja: csak álláspontom mellett érvel, mert a biró utmutatása szerint való fogalmazást én is helyesnek tartom, de valósággal törvényellenes abuzusnak kell minősitenem azt, ha a mai törvények és ügyviteli szabályok mellett a jegyzők *önálló előadással* bizatnak meg, habár birói «felelősség» mellett is.

Végül egész röviden ismételem, hogy a jegyzői fogalmazási teendők körének kiterjesztését a magam részéről is szükségesnek tartom, és hogy, amikor a bíróságok tehermentesitéséről szólok, egyszersmind a jegyzők tehermentesitésére is gondolok.

Igenis, nemcsak a biró, de a jegyző hatásköréből is ki kell vonni a mai blankettáris munkának nagy részét.

A birói vizsga letételéig a jegyzők kizárólag előkészitő szolgálatot teljesitsenek, vagyis munkaerejüket az állam ne használja ki, hanem mindent kövessen el, hogy őket a jövendő feladatukra minél alaposabban és minél többoldaluan előkészitse. Ebből a czélból rendszeresiteni kell minden bíróságnál a továbbképző konferenczíákat megfelelő gyakorlati módszerrel.

A birói képesités megszerzése után a jegyzők bizonyos ügyeket teljesen önállóan intézzenek (a perenkivüli ügyek, valamint a perelőkészitő tevékenység nagy részét), és bizassanak meg önálló perbeli cselekmények végzésével, különösen pedig a biró utasitása szerint határozattervezetek szerkesztésével. A jegyzőkönyvek vezetésére sem kell birói képesitésü jegyzőket alkalmazni, mert erre megfelelők a gyorsirni tudó kezelők.

Abban is egyetértek a fenti czikkekkel, hogy mielőbb véget kell vetni a mai előléptetési rendszernek, amely mellett 36—38 éves korban jutnak csupán a jegyzők a birói székbe.

Csak az az egy eltérés van az álláspontunk közt, hogy birói, vagy éppen felsőbirói munkát nem biznék jegyzőkre, még akkor sem, ha a jegyzők kiválóak, vagy idősek. *Dr. Balog Arnold.*

Különfélék.

— **Oberschall Adolf** volt curiai elnöknek siremlékét hétfőn leplezték le Rózsahegyen. Rózsahegy legnagyobb fiát, mint felemelő példát, dr. Székely Miklós polgármester méltatta, majd Chudovszky Géza törvényszéki elnök emlékezett meg meleg szavakban a nagy biró emlékéről. A család részéről jelen voltak az ünnepélyen az elhunyt özvegye, továbbá fia, dr. Oberschall Pál pozsonyi jogtanár és veje, Füzesséry Tibor főügyész-helyettes. Az uj siremlékre a Magyar Jogászegylet is koszorut helyezett. *Az igazságügyminiszterium, a budapesti kir. tábla és a kir. Curia nem volt képviselve az emlékünnepen.*

— **Ferrer elitéléséről** egyik legelőkelőbb német jogi szaklap, a «Deutsche Juristen-Zeitung» a következőképp emlékezik meg: «Ferrer elfogatása, elitéltetése és kivégzése nem valamely igazságszolgáltatási tévedés, hanem valóságos igazságszolgáltatási büntett. Az eljárás, bármiképpen iparkodik is a spanyol kormány szépiteni, a valóságos igazságszolgáltatás gunyja. A hadbiróság a védelem egyetlen tanuját sem hallgatta ki, és egyáltalán nem engedte meg a védelmet bizonyitani.

Amennyiben megerősitést nyerne, méltón csatlakozik ehhez az eljáráshoz a bátor védő elfogatása az alatt az ürügy alatt, hogy a védelem határait tullépte. Ilyen eljárás a politikai perek évkönyveiben is páratlan. Hiszen még a

guillotine idejében a konvent is teljesitette XVI. Lajosnak védelem igénybevételére irányuló kérését. Három ügyvéd védelmezte a királyt, anélkül, hogy a hatalom részéről megzavartattak volna. Abban az időben a spanyol kormány azokhoz tártozott, amelyek Lajos király elitélése ellen az igazságosság nevében óvást emeltek. És most a vesztőhelyen Ferrerrel együtt elbukott Spanyolország becsülete, és Spanyolország ellen fordul az egész müvelt világ felháborodott tiltakozása».

— **Az uj német büntető törvényjavaslat.** A mult hetek nagy eseményét: az osztrák büntető törvényjavaslatot nyomon követi a másik nagy esemény: a német büntető törvényjavaslat megjelenése. Ez a javaslat 1906 május eleje óta készül és megelőzte az a rendkivül nagybecsü anyag, amely 15 kötetben dolgozza fel az egész világ büntetőjogrendszerét.

A német tervezet 310 §-ból áll, amelyekből 99 az általános részre esik.

A büntetési rendszer lényegében a régi maradt. A halálbüntetést ez a javaslat is fenntartja, azonban egyrészt alkalmazását korlátozza, másrészt abszolut büntetésként csupán az uralkodó élete elleni büncselekménynél tartja meg, mig a gyilkosságnál választási jogot ad a birónak halálbüntetés és szabadságvesztés büntetés között. A szabadságvesztés büntetések a következők: fegyház (életfogytiglan vagy 15 évig), fogház (5 évig) és elzárás (3 évig.) Továbbá pénzbüntetés, megdorgálás és a feltételes elitélés. A tervezet ismeri a biztositó intézkedéseket is: a tervezetben megjelölt esetekben ugyanis a birónak joga van kimondani, hogy a vádlott három évig terjedhető időre dologházban helyezendő el, ha a cselekmény könnyelmüségre vagy munkakerülésre vezethető vissza. Kimondhatja továbbá a bíróság a korcsmalátogatási tilalmat, esetleg iszákosok azilumába való elhelyezést, végül közveszélyes de nem üldözhető elmebetegeknek, vagy megbüntetett korlátolt beszámitásuaknak nyilvános gyógyintézetbe való elhelyezését.

Ismeri a tervezet a rehabilitácziót is.

A büntetés feltételes felfüggesztése ugy fiatalkoruak, mint felnőttek részére terveztetik és minden esetben alkalmazható, ha a vádlott, aki büntett vagy vétség miatt szabadságvesztés büntetésre itélve nem volt, hat hónapnál nem hosszabb ideig tartó fogház- vagy elzárásbüntetésre itéltelik.

A korlátozott beszámitásuakra a tervezet a kisérletre megállapitott enyhébb büntetési tételek alkalmazását irja elő; sőt a biró egészen el is állhat a büntetéstől. A korlátozott beszámitásuakra nézve a szabadságvesztés büntetésnek végrehajtása külön is szabályoztatik.

A kisérlet enyhébben büntetendő, mint a befejezett cselekmény és joga van a birónak különösen könnyü esetekben a büntetéstől el is tekinteni.

A fiatalkoruak büntetési korhatára a 14. életévben állapittatik meg és a büntetési rendszert a fiatalkoruakkal szemben több rendbeli értékes intézkedésekkel bőviti.

A tervezet a vizsgálati fogság teljes beszámitását rendeli, kivéve, ha ezt magának a vádlottnak vastag hibája okozta. De még ebben az esetben is joga van a birónak az egész vizsgálati fogságot beszámitani.

A visszaesés az általános részben szabályoztatik. Az iparszerü és szokásszerü büntettesek kizárólag részükre berendezett intézetekben helyezendők el.

A különös részből kiemeljük, hogy a gyilkosság és szándékos emberölés közti megkülönböztetést a tervezet is fenntartja. Enyhitő körülmények megállapitása esetén a gyilkosság büntetése életfogytig vagy 10 évnél nem rövidebb ideig tartó fegyház. A gyermeköles és magzatelhajtás büntetése lényegesen enyhittetik. Előbbinek minimuma hat hónap, az utóbbié három hónap. A férfiak közti fajtalanság büncselekménye fenntartatik; novum, hogy a tervezet a nők közti hasonló cselekményeket is büntetni rendeli.

A becsületsértés büntetése 10,000 K-ig terjedhet.

— **Biró és ügyvédek.** Wakeley angol biró tárgyalás közben kijelentette, hogy az ügyvédek nem tudják a magánjog ábécéjét sem, s hogy a kliensek jobban járnának, ha nem fogadnak ügyvédet. A legközelebbi tárgyalás kezdetén egy ügyvéd az ottani kar nevében tiltakozó levelet olvasott fel, mire a biró kijelentette, hogy nyilatkozatát nem tartja fenn, s bocsánatot kér az ügyvédektől.

—

A Magyar Jogászegylet november hó 6-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-uteza 10 sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a szabadalmi törvényjavaslat megvitatása. Előadó: Dr. Beck Hugó curiai tanácselnök. Felszólal: Dr. Fodor Ármin kir. táblai biró. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Szenzációs ujdonság!

Most jelent meg a **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten.

KENEDI GÉZA

SZOCZIOLOGIAI NYOMOZÁSOK

Két kötet. **Ára 8 kor.**

Tartalom: *A láthatár:* Madártávlatok. — A szociologia. — Merre felé? — Az erkölcsi alap. — A tények erejéről. — Értelem és szenvedély. — A háboru szociologiája. — A halál szociologiája. — A tömegek.

Feminizmus: Feminizmus és biológia. — A szerelem főkérdése. — Erotikum. — Szerelem és őrültség. — A nő becsülete. — A férj öl. — A feleség is öl. — Szexuális ethika. — A luxus. — Funkczionális idegesség. — A tabu. — A házasságtörés. — Modern nőrablások. — Fiu-e vagy lány.

Romlások: Apák és fiak. — A gyümölcstelen szerelem. — A szemérem alkonya. — Ingyen-pogányok. — Rágalom és kiválogatódás. — A drágaság. — A hazugság szociologiája. — A tanuk megbizhatósága. — A fertőzött vér. — Országcsalók. — A férfi védelme. — A müvelt állapotról — Az elegáns ember. — Fagyöngyök.

Energiák: Haza, nemzet, nyelv. — A nyelv lelke. — Tavaszi dal. — A kellemes élet. — Az egyszerü élet. — A hosszu élet. — Mikróbák harcza. — Alkalmazkodás. — Az eszem-iszom alkonya. — Egy csöpp kulturtörténet. — Farsang és táncz. — Semmelweis. — A tisztaság.

Kapható: Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál Budapest. VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Nőtlen, csak magyarul tudó ügyvéd vidéki törvényszéki székhelyen ügyvédi irodába belépne. Czim a kiadóban. 13556

Dr. György Mór ügyvéd Szentgotthárdon teljes vidéki gyakorlattal biró dr. juris ügyvédjelöltet keres, ki a német nyelvet tökéletesen birja. Fizetés megegyezés szerint. 13550

Dr. Molnár Mór ungvári ügyvéd teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres, ki németül és tótul tud. 13558

Ügyvédjelölt, perfekt német, jó román praxissal irodát keres. Dr. Mesch Viktor, Nagydisznód. 13553

Bácska déli részében, kellemes és aránylag olcsó helyen müködő járásbiró Felső-Magyarországban müködő járásbiróval vagy törvényszéki biróval egészségi okok miatt cserélni óhajt. Ajánlatokat a kiadóhivatalba «Bácska» czimre kér. 13552

Jó forgalmu vidéki ügyvédi irodába azonnali belépésre ügyvédjelölt kerestetik, ki legalább tételes szigorlattal és némi gyakorlattal bir. Ajánlatokat kvalifikácziójuk és igényeik pontos közlése mellett, Lehoczky Béla ur czimére küldjék Szikszóra, Abauj megye. 13559

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 46. szám. Budapest, 1909 november 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Királyi ügyészeink és a rabvallatás. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — Az esküdtszéki gyakorlatból. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — Együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Jog- és államtudományi továbbképzés. *Dr. Klug Emil* budapesti ügyvédtől. — A biróságok tehermentesitése és a jegyzők. *Dr. Encsy Kálmán* nagyváradi kir. jegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Királyi ügyészeink és a rabvallatás.

E lapok mult heti számában e tárgyról megjelent czikkben foglaltakat mindenekben helyeselvén, csak annyit óhajtunk megjegyezni, hogy nem a rendőrségtől, hanem csak a kir. ügyészektől lehetne elvárni a rabvallatások megszüntetését czélzó lépéseket. Itt tények beszélnek. A «Jogt. Közl.», de az összes napilapok is dült betükkel közölték az ujpesti bankrablás alkalmával egy rendőrtanácsos és több rendőrségi tisztviselő szemeláttára a gyanusitottal szemben lefolytatott pofozás részleteit, aminek ellenére azonban a pofozó detektiv még mindig a főkapitányság szolgálatában áll. Ha a főkapitány ur netán igazán komolyan venné mindazt, amit a kinvallatások ellen a napilapok tudositói előtt elmondott, akkor kegyeskedjék a bünvádi és fegyelmi eljárást ezen detektiv ellen is azonnal megindítani.

A kir. ügyészektől is csak az esetben lehetne jogsegélyt várni, ha a törvény előirta kötelességüket *akarnák* teljesiteni.

Az ilyen hivatalos hatalommal való visszaélés miatt megindított bünvádi eljárás során keletkezett kir. ügyészségi megszüntető határozatokból kivehető ügyészi álláspont szerint azért nem lehet a hivatali hatalommal való visszaéléseket az általuk óhajtott mérvben üldözni, mert a kinvallatásokhoz nem szoktak tanut hivni, a kinvallatást allegáló gyanusitott, illetve sértettnek önmagában álló vallomása alapján pedig nem lehet bünösséget megállapitani. Ezzel szemben leszögezzük azt a faktumot, hogy a budapesti büntetőtörvényszék, de az ország legtöbb törvényszékének állandó gyakorlata szerint is nem egy esetben megállapittatik a sértett önmagában álló vallomása alapján a bünösség, ha ugyanazon vádlott ellen, más, bár jogerősen befejezett ügyben kihallgatott sértettek *egyértelmü* vallomást tettek. Az indiczium-gyüjtés eme általában elfogadott módja annak belátásán alapul, hogy okkal nem tételezhető fel, hogy — különösen egymást nem ösmerő sértettek — különböző időben és alkalommal éppen X vagy Y nevü vádlottal szemben kövessék el a hamis vád, vagy hamis tanuzás büntettét. Persze csak növeli az ily sértett előadásának megbizható voltát, ha az elkövetési mód részletkérdései tekintetében is megegyeznek.

Nem igen vagyunk ugyan általánosságban hivei az indiczium-bizonyitásnak, de ha annyi vádlott ellen alkalmazásban van, csodálatosnak tartjuk, hogy éppen az ilynemü bünperekben tartózkodik attól ugyanaz a kir. ügyészség, amely máskor oly szorgalmasan gyüjti az ilyfajta indiczziumokat.

Pedig a kir. ügyészség egy csapásra tiz tulbuzgó urtól menthetné meg a közismert okokból folytonos rettegésben élő jogkereső közönséget, ha a hivatali visszaéléseket panaszoló tanuk vallomásait irattárában kiböngésztetvén, az ugyanazon közegeket ugyanazon tettleges vagy szóbeli visszaélésekkel terhelő tanuvallomások alapján ellenök beadná a szükséges számu vádiratot. Mert tudni kell, hogy mindig ugyanazt a néhány rendőrközeget vádolják a kinvallatással, és csodálatosképp a vallatás eszközei, módja, sőt ami még különösebb, a vallatás szinhelyéül szolgáló helyiség is minden bünperben ugyanaz marad.

Annál is inkább kötelessége ez az erélyes «reform» a kir. ügyészségnek, mert a sértett ujrafelvételi eljárással nem élhet, a mostani gyakorlat pedig, mely szerint a sértett által hivatkozott tanuk kihallgatása nélkül meg lehet szüntetni a nyomozatot azon az alapon, hogy «gyanusitott (rendőrközeg) védekezését támogatja az is, hogy a *rendőrtisztviselő* által foganatositott kihallgatása alkalmával panaszolt bántalmaztatása miatt említést nem tett»,* — legalább is tarthatatlan.

*

A lapok hiradásai nyomán az idézett czikk is kikelt a szabadkai kir. ügyész által állitólag foganatositott törvényellenes rabvallatás miatt.

Ezzel szemben azt hiszem, hogy a mondott visszaélésekért a törvény és az ennek alapján, de annak szellemével ellenkező irányban kibocsájtott miniszteri rendeletek tulajdonképeni előidézői minden visszaélésnek, amennyiben a vizsgálati fogolynak helyzetét az egyuttal közvádló ügyésszel szemben a lehető legszerencsétlenebbül szabályozták. A törvény szerint a vádlott ellenfele az ügyésznek (BP. 13. §.); ugyancsak ezen törvény szerint perrendi tekintetben irányadó az ügyfélegyenlőség elve.

Ám valójában véve lehet-e ennek a mindenütt elfogadott elvnek akárcsak megközelitéséről is beszélni, ha az ügyésznek módjában áll «*vele egyenjogu*» (!) ellenfelét akár éjszakának idején is, és őr kisérete nélkül is meglátogatni, nappal pedig bármikor hivatalos helyiségébe felczitálni és vele, mindenkori belátásához képest négyszem közt is magánbeszélgetéseket folytatni és ezzel esetleg tőrbecsalni?

A törvény, illetőleg rendelet nem definiálhatja a magánbeszélgetés mibenlétét, sem az ügyészt attól, hogy a vádlottnak az ügyre vonatkozó kérdéseire nézve felvilágositást adjon, el nem tilthatja, s igy mi sem természetesebb, mint hogy a világ legzseniálisabb és leglelkiismeretesebb ügyésze is eltéveszti, nem veszi észre a magán- és illetőleg hivatalos beszélgetések közötti demarkaczionális határvonalat, mely mellesleg megjegyezve, biztos kézzel amugy sem vonható meg. Már pedig ez a visszás állapot az ügyész fogházfelügyeleti jogkörének lélektanilag szinte szükségszerü folyománya.

* 7182/909. kir. ügyészségi szám.

Az is csak a perrend és az ügyfélegyenlőség elvének sérelmével türhető, hogy a fogházi kedvezmények (betegkoszt, látogatások tetszés szerinti időben és számban való fogadása, a fogháznak egy-két órára rabőr kiséretében való elhagyása stb.), valamint (l. M. R. 223. §.) a fegyelmi jog gyakorlása is a közvádló ügyész kénye-kedvétől, finoman: bölcs és pártatlan (!) belátásától függ.

Ám olyan ügyészt még nem teremtett az Isten, aki a vádlottnak, — hangsulyozzuk törvénybiztositotta — tagadási jogát elismerte volna; minek folytán mindig módjában lesz a vádlottat — akár egyszerüen a várva-várt kedvezmények meg nem adása által — beismerésre birni.

Mindezekből levonjuk a konzekvenciákat:

Az ügyfélegyenlőség parancsolólag követeli meg, hogy a fogházfelügyeleti jogkört kivegyék a kir. ügyészek kezéből. Ez meggyőződésünk szerint helyesen csak a perben nem érdekelt fórumra bizható.

Iff. Dombováry Géza.

Az esküdtszéki gyakorlatból.*

VI.

A jogi elemeknek megfelelő tényelemeknek felvétele kérdésével szorosan összefügg az a kérdés, *mennyiben revideálhatja a Curia az esküdtek határozatát.*

Az 1906. évben megindult az az irodalmi mozgalom, mely a ténykörülményeknek a kérdésekbe leendő felvételét tüzte czélul, közvetve azt czélozta, hogy a Curia az esküdtek döntéséhez anyagi jogi szempontból hozzáférjen, hogy ezt a döntést az anyagi jog alkalmazása szempontjából revizió tárgyává tehesse.

Legkiválóbb jogászaink között többen vannak, kik vitatják, hogy a revizió a Curiát megilleti. És a BP. 437. §-ának 2. bekezdése ezt a nézetet tényleg támogatja. Én azonban e felfogást nem osztom. Az esküdtek döntését anyagi jogi szempontból semmi bíróság nem revideálhatja. Sem az esküdtbíróság, sem a Curia. Magával az esküdtek döntésével szemben a Curiát sem illeti meg több jog, mint az esküdtbíróságot.

Ha az esküdtek megállapitották, hogy vádlott ölési szándékból cselekedett, vagy megállapitják az előre megfontolt szándék fennforgását, ezt a Curia is akczeptálni köteles és nem teheti revizió tárgyává, hogy a kérdésekbe felvett s igy az esküdtek által bizonyitottaknak elfogadott ténykörülményekből lehet-e következtetést vonni az ölési szándék vagy az előre megfontoltság fenforgására.

Nem tudom összeegyeztetni az esküdtbiráskodás szellemével, hogy az esküdtek határozata anyagilag a Curia revíziója alá legyen vetve. Ha a törvény valamely kérdés eldöntését a laikus elemre bizza, ugy abba a kérdésbe a szakbíróságnak beleszólása nincsen. Ha a törvényhozónak ellenkező intencziója lett volna, ugy ezt világosan kifejezte volna a törvényben. A törvény azonban ily rendelkezést nem tartalmaz. Sem a törvény, sem annak indokolása.

Az igaz, hogy igy a legsulyosabb büncselekmények anyagjogilag az esküdteknek vannak kiszolgáltatva. Ezen azonban csakis törvényhozási uton lehet változtatni. Vagy szükség van az esküdtbíróság intézményére vagy nem. Ha nincs rá szükség, ugy el kell törölni. Ha szükség van rá és fenntartjuk, ugy le kell vonnunk a helyzet konzekvenciáit és nem kereshetünk rá módot, miképp lehetne az esküdtek döntéséhez hozzáférni.

Büntető perrendtartásunk szerint az esküdtek döntenek a minősités kérdésében is. Igy tehát ez a kérdés is nekik van kiszolgáltatva s a Curia az esküdtek által megállapitott minősitést meg nem változtathatja.

Ha a törvény a minősités kérdését nem kivánta volna az esküdteknek kiszolgáltatni, ugy csak a ténykérdést bocsájtotta volna az esküdtek döntése alá, ellenben a minősitést a bíróságnak tartotta volna fenn. Ez esetben az esküdtek által elfogadott tények alapján a bíróság minősitene, s igy nagyon természetesen e minősitést revideálná a Curia. A minősités tehát ugy az első-, mint a másodfokon a szakbíróság kezében volna. Azt azonban, hogy az elsőfokon eljárt laikus elem döntését a Curia felülvizsgálja, a magam részéről nem tudom akczeptálni. És ha a törvény e joggal felruházni kivánta volna a Curiát: miért ne terjesztette volna ki ezt a jogot az elsőfokon eljárt esküdtbíróság birói tanácsára is. Ha az lett volna a törvényhozó szándéka, hogy e szakbíróság felülvizsgálja az esküdtek döntését, ugy e joggal az esküdtbíróság birói tanácsát is felruházta volna és nem kényszeritette volna arra, hogy a nézete szerint helytelen és téves verdikt alapján itéletet hozzon. Ez esetben a birói tanácsot is fel lehetett volna jogositani annak vizsgálatára, hogy a kérdésbe felvett s az esküdtek által megállapitott ténykörülményekből lehet-e következtetést vonni az ölési szándékra, erős felindulásra stb. Az pedig minden vitán felül áll, hogy e jog a birói tanácsot meg nem illeti.

A nézeteltérések és zavarok oka az, hogy a BP. 437. §-ának 3. pontja korlátlanul látszik behozni a reformatorius eljárást. E törvényszakasz értelmében a Curia az esküdtbíróság itéletét anyagjogi szempontból éppen ugy felülvizsgálhatja, mint a szakbíróság itéletét. E revizió azonban csakis a birói tanács itéletére terjed ki, nem pedig az esküdtek döntésére is. A Curia tehát felülvizsgálhatja azt, hogy az esküdtek döntése alapján helyes minősitést állapitott-e meg a szakbíróság; felülvizsgálat tárgyává teheti, hogy az esküdtek által igenlőleg eldöntött kérdésben feltüntetett jogi elemek fedik-e ama büncselekmény törvény szerinti tényálladékát, amelynek fennforgását a birói tanács a verdikt alapján megállapitotta, s amelyben tettest bünösnek kimondta. Vizsgálat tárgyává teheti például, hogy a rablás büntettére nézve feltett és igenlőleg eldöntött kérdés tartalmazza-e a büncselekménynek a Btk. 344. §-ában megjelölt ismérveit; és ha azt észleli, hogy pl. a kérdésből kimaradt az *erőszakkal* történt elvétel ténye, ugy a rablás büntette helyett lopásban mondhatja ki vádlottat vétkesnek, mert az esküdtek által megállapitott tények nem a rablásnak, de lopásnak a tényálladékát meritik ki. Amennyiben azonban az esküdtek megállapitják, hogy az elvétel erőszakkal történt, ezt a megállapitást a Curia revizió tárgyává nem teheti, nem vizsgálhatja nevezetesen, hogy a kérdésbe felvett s az esküdtek által valóknak elfogadott tények alapján meg lehet-e állapitani, hogy vádlott sértett személye ellen oly fizikai erőt alkalmazott, mely ennek ellenállását legyőzni volt hivatva.

A magam részéről nem is olvastam oly határozatot, melyben a Curia az esküdtek döntését megváltoztatta volna. Azonban Vargha Ferencz («Büntető Jog Tára» LI. 295.) idéz egy esetet, amikor az esküdtek a Btk. 307. §-a alapján mondták ki a vádlottat bünösnek s a Curia Btk. 306. §-át alkalmazta; Németh Péter pedig («Büntető Jog Tára» LI. 289. lap) megemlékezik egy esetről, amikor az esküdtek felbujtást állapitottak meg s a Curia e minősitést megváltoztatva, bünsegédi bünrészességet állapitott meg és egy másik esetet, amikor az esküdtek bünsegédi bünrészességet állapitottak meg s a Curia mégis felmentő itéletet hozott.

Ez esetek azt mutatják, hogy nemcsak az irodalomban vitás az a kérdés, joga van-e a Curiának az esküdtek döntését az anyagi jog alkalmazása szempontjából revideálni, de e tekintetben ingadozó magának a Curiának a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 43., 44. és 45. zámban.

gyakorlata is. Nyilvánvaló tehát, hogy a törvény szövege ebben a rendkivül fontos kérdésben különböző magyarázatoknak enged tért.

És ez a büntető perrendtartásnak egyik legnagyobb hiánya. Egy oly fontos hiány, amely magában véve is szükségessé tenné, hogy a törvényhozás a büntető perrend jogorvoslati rendszerét novelláris uton átdolgozza.

Addig pedig, mig ez megtörténik, a Curiának kellene ebben a kérdésben állást foglalnia s a kérdést döntvényileg szabályozni. Igaz, hogy az utóbbi években a Curia nem kivánja a jogi elemeknek megfelelő tényköriilményeknek az esküdtekhez intézett kérdésekbe leendő felvételét s ezzel lemondani látszott arról a jogáról, hogy az esküdtek döntését az anyagi jog szempontjából revizió tárgyává tegye; sőt tudok esetet, amikor ezt kifejezetten ki is mondta («Büntető Jog Tára» LVIII. kötet 61. lap). Ámde — tekintettel a korábbi ellenkező döntésekre — mindaddig, mig a Curia döntvényileg nem nyilatkozik: ez a kérdés nyitva áll s az esküdtbiróságok nem tudhatják, hogy a Curia mikor tér vissza az 1906. évben elfoglalt álláspontjára s igy nem lehetnek tisztában azzal, hogy a kérdések megszövegezésénél magukat mihez tartsák.

De üdvös volna a kérdésnek ily módon való eldöntése azért is, mert amennyiben a Curia döntvényt hozna, s e döntvény nem felelne meg a törvényhozó álláspontjának, ugy valószinü, hogy a kérdés mielőbb novelláris uton rendeztetnék. Éppen ugy, amint a 87. számu büntető döntvény szolgált indokul a BP. 32. §-ának törvénybeiktatására.

VII.

A tárgyalás gyorsaságát s az ügynek az esküdtek részéről való áttekinthetőségét hátráltatja *az esküdtekhez intézett kérdéseknek többszörös felolvasása.* Amikor csak egy-két kérdés van feltéve, akkor a dolog nagyobb jelentőséggel nem bir. De amikor több vádlott áll az esküdtek előtt s a biróság esetleg 18—20, vagy ennél is több kérdést kénytelen feltenni, akkor a kérdések gyakori felolvasása a tárgyalást vontatottá, nehézkessé teszi, az esküdtet ok nélkül fárasztja. Azért a kérdések utolsó felolvasása (BP. 363. §. 1. bek.) mellőzhető, illetőleg csakis arra az esetre lenne fentartandó, amikor a biróság által megállapitott és már felolvasott (BP. 353. §. 2. bek.) kérdések utóbb módositattak.

Czélszerütlennek bizonyult, hogy az *esküdtek főnöke a vádlott távollétében hirdeti ki az esküdtek határozatát.* (BP. 369. 2. bek.) Az esküdtek határozatának kihirdetése a tárgyalásnak egyik legünnepélyesebb mozzanata. Ferde benyomást tesz, hogy akkor nincsen jelen az, akit a bünügy mikénti eldöntése legjobban érdekel.

De ettől eltekintve is, vádlottnak a határozat kihirdetése alkalmával való távolléte az ügy eldöntése szempontjából is birhat jelentőséggel. A BP. 369. és 372. §-ainak egybevetett értelme szerint, vádlott akkor sincsen jelen, amikor a biróság a BP. 370. §-a alapján helyesbitő eljárást rendel. Tehát vádlott esetleg még utólag sem tudja meg, hogy ügyében helyesbitő eljárás rendeltetett el: nem tudja meg, hogy az esküdtek eredetileg egészen másképp itéltek s a BP. 370. §-ának 4. bekezdésén alapuló jogukból kifolyólag hozták meg azt a határozatot, melynek alapján a biróság itéletet hozott. Igy a vádlott az esetleg rendkivül fontos momentumról tudomást sem nyer, és meg van fosztva attól, hogy a helyesbitő eljárás során netalán felmerült semmiségi okot (BP. 384. §. 9., 427. §. 5.) jogorvoslat utján érvényesitse.

Szükségtelen munkaterhet ró a jegyzőkönyvvezetőre a BP. 377. §-ának ama rendelkezése, mely szerint a vádló által javaslatba hozott, továbbá a biróság által megállapitott kérdések, az esküdtek határozata s az itélet rendelkező része jegyzőkönyvbe veendő.

A vádló által javaslatba hozott kérdések a jegyzőkönyvhöz, a biróság által megállapitott kérdések s az esküdteknek azokra hozott határozata az itélethez van füzve, s az itélet rendelkező részében is bennfoglaltatik. Elégséges volna tehát a jegyzőkönyvben az ezekre való utalás. Az itélet fogalmazványa pedig amugy is a jegyzőkönyvhöz van füzve, vagy csatolva. Szükségtelen és czéltalan tehát a rendelkező részt a jegyzőkönyvbe is felvétetni.

Természetszerüleg jelentékeny munkatöbbletet idéz elő az esküdtekhez intézett kérdéseknek oly sokszori leirása. Nevezetesen: 1. jegyzőkönyvbe kell venni a vádló által javaslatba hozott kérdéseket, 2. meg kell irni a biróság által megfogalmazott kérdéseket, 3. azokat a jegyzőkönyvbe is be kell irni, 4. jegyzőkönyvbe fel kell venni az esküdtek határozatát, tehát ismét be kell irni a kérdéseket, melyekre a határozat hozatott, 5. a kérdéseket fel kell venni az itélet rendelkező részébe, 6. fel kell venni a rendelkező rész ama szövegébe, mely a jegyzőkönyvbe kerül.

Tehát a vádló által javaslatba hozott kérdéseket egyszer, a biróság által megállapitott kérdéseket ötször kell leirni. Mi czélja lehet ennek? Untig elég volna a kérdések egyszeri irásba foglalása, mely példányra az esküdtek határozata vezetendő, továbbá a kérdések szövegének az itélet rendelkező részébe való felvétele. Bár sok szó fér még ahhoz, hogy ez is indokolt-e, mert az a rendelkező részt nehézkessé és hosszadalmassá teszi. De hogy ezenkivül még háromszor leirassanak az összes kérdések (esetleg 18—20 kérdés), ez igazán czéltalan. Ezzel a felsőbiróság alaposabban tájékozva nem lesz. Csupán a jegyzőkönyvvezetőre van lélekölő munkatöbblet róva. Ma, mikor az ügyvitel egyszerüsitésén és a személyzeti létszám apasztásán törjük a fejünket, a birósági személyzetet ily fölösleges és teljesen czéltalan munkatöbblettel terhelni nem lehet.

A védelem kérdését illetőleg a tapasztalat mutatja, hogy az esküdtszék elé kerülő ügyek, legalább egyes vidéken, kevés kivétellel mind hivatalból kirendelt védő közremüködése mellett tárgyaltatnak. Ennek indoka főleg abban rejlik, hogy az esküdtszék hatáskörébe utalt bünügyek tulnyomó részében a büntetés sulyánál fogva (BP. 56. §-ának 1. pont.) hivatalból van védő kirendelésének helye; de az esküdtbiróságok más ügyekben is élnek (BP. 56. §. 4. pontja alapján) e jogukkal és a főtárgyalásra a büncselekmény sulyára való tekintet nélkül védőt rendelnek. A vádlott ugyanis, hacsak nem jogász, védő hiányában az esküdtek előtt nagy hátrányban van, amennyiben sem védekezését kellőleg előterjeszteni, sem a megfelelő inditványokat megtenni, sem pedig az esetleg rendelkezésére álló jogorvoslatokat (pl. alaki semmiségi okokat) érvényesiteni nem tudja Ahol az alakiságok oly nagy szerepet játszanak, ahol a védelem mikénti előterjesztése oly döntő jelentőséggel bir, mint az esküdtszéki eljárásban: ott a vádlottat védő nélkül hagyni rendszerint nem lehet.

Minthogy pedig e felfogásból kiindulva, az esküdtbiróságok a főtárgyalásokon mindig állitanak védőt a vádlott mellé: a köztudatba már átment, hogy védőügyvédet megbizni nem szükséges, mert hivatalból is lesz védő kirendelve. Ennek pedig az a következése, hogy esküdtszék elé tartozó ügyekben, a legkivételesebb esetben jelentkezik a vádlott által megbizott védő, s az esetek tulnyomó része az, amikor a védelmet hivatalból kirendelt védő terjeszti elő. Legalább egyes törvényszéki székhelyeken ez a helyzet; hat-nyolcz napon át tartó ülésszakok mulnak el és napnap után hivatalból kirendelt védő müködik közre.

Az ügyvédi kar a lehető leglelkiismeretesebben tesz eleget védői kötelességének. Soha nem tapasztaltam, hogy a legkisebb különbség is észlelhető volna aszerint, hogy a védő hivatalból van-e kirendelve, avagy a féltől nyert megbizatás alapján jár el. Ugy hogy — tapasztalatom szerint —

a vádlottak érdeke épp ugy biztositva van, akár biznak meg védelmükkel ügyvédet, akár nem. Mert a hivatalból kirendelt védők épp ugy egész tudásukat, ambicziójukat beleviszik az ügybe, mint a megbizott s igy a fél által honorált ügyvéd.

A mai helyzet azonban — mindenkinek be kell látnia — az ügyvédi kar érdekét érzékenyen sérti. Ha az ügyvéd ellát egy-egy szegény védelmet, ha mint hivatalból kirendelt védő szakbiróság előtt megjelenik: ez idejét és tevékenységét oly nagy mértékben igénybe nem veszi.

De esküdtbirósági tárgyalásoknál ideje rendszerint reggeltől estig, egész napon át igénybe van véve. Ezenfelül a tárgyalásra készülnie, az ügyet előzetesen tanulmányoznia kell. A hosszan elhuzódó főtárgyalás mozzanatait élénk figyelemmel kisérni, és laikus esküdtek meggyőzéséről lévén szó, rendszerint több, nagyobbszabásu védbeszédet tartani kénytelen. Mindez kimerítő, izgató, fárasztó.

A méltányosság hozná magával, hogy hivatalból kirendelt védők részére a bünügyi költségből tiszteletdij legyen kiutalható. A tiszteletdij összege törvényileg szabályozható volna, s ez uton elejét lehetne venni annak, hogy a kincstár tulságosan megterheltessék. Igy a tiszteletdijak utalványozása az ügyvéd megélhetési viszonyaira jelentékeny befolyással nem is volna. De véget vetne annak a ferde helyzetnek, hogy az ügyvédek sokszor jómódu, vagyonos egyének védelmét ingyenesen, minden ellenszolgáltatás nélkül kénytelenek ellátni.

Dr. Degré Miklós,
zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

Együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott.

Néhány hét előtt a czeglédi gőzmalom igazgatója, mikor egy nagyobb összegről szóló számlát mutattak be neki fizetés végett és azt képtelen volt honorálni, öngyilkos lett. A szerencsétlen ember ilyképpen nyugtázta a részvénytőkét, melyet a tőzsdén eljátszott. Egy virágzó iparvállalat és nagyszámu existenczia sok évi munkásságának gyümölcsei pedig oda vesztek.

Ez a pathologikus eset alkalmas arra, hogy gondolkodóba ejtse a jogászt. Hogyan történhetett az meg, hogy egy gőzmalom igazgatója vállalatát annyi határidőügyletbe vigye bele, mig ezek az ügyletek maguk alá temették a társaság egész vagyonát?

Némelyek erre azt fogják mondani: im a határidőügylet veszélyes volta be van igazolva. Akárhogyan is álljon azonban a határidőügylet nemzetgazdasági mérlege, jelen esetben ezt az ügyletkötési tipust felelősség nem terheli, mert éppen a malomiparban emelkedik az igen sokszor legitim magaslatra. A nagy lisztkészlet veszélyeit ellensulyozza a határidőre kötött buzaeladás és a nagymennyiségü liszt eladásából folyó rizikót megszüntetheti vagy redukálhatja a határidőre szóló buzavétel. Természetesen itt is kiforgatható a terminügylet legitim karakteréből és közönséges játék eszközéül használható fel.

A czeglédi gőzmalmot nem az tette tönkre, hogy nálunk a határidőügylet meg van engedve. A baj oka jelen esetben — egyébként elavult — részvényjogunkban sem rejtőzik. Itt egyenesen egy félszeg judikatura érvényesitette romboló hatását. A jogélet oly megnyilatkozásával van dolgunk, mely szellemes fikcziókkal táplálkozik, és mely a reális életet félrelökve, előbb utóbb az önczélu elméletek utvesztőjébe kerül.

A czeglédi gőzmalom igazgatója sok százezer métermázsa buzáról szóló kötleveleket egymaga irt alá. És ezeket a kötleveleket a piaczon elfogadták, mert a Curia gyakorlata szerint (l. a Hiteljogi Dtár XI. számában a 164. sz. esetet) az ügyvezető igazgató kereskedelmi meghatalmazott, akinek egyedüli aláirása még akkor is kötelezi a részvénytársaságot, ha az alapszabályok és a czégjegyzék szerint kettős aláirás szükséges.

A részvényesek abban látnak garancziát, hogy minden, a társaságot kötelező nyilatkozatnál kettős aláirást követelnek. Visszaélések természetesen itt is képzelhetők, de a visszaélés lehetősége mindenesetre csekélyebb, mint ha egy személy maga obligálhatja aláirásával a társaságot.

Ha a czeglédi gőzmalom igazgatója kénytelen lett volna még egy aláirást kérni igazgatótársainak valamelyikétől, nem kerülhette volna el, hogy játékterveibe majd az egyik, majd a másik igazgatótársát be ne avassa. Igy az igazgatóság belepillanthatott volna az üzlet mikénti kezelésébe, és védekezhetett volna ama katasztrófa ellen, mely meglepetésszerüen lesujtott a vállalatra.

Az együttes czégvezetés lényege abban áll, hogy csak az a jogcselekvény kötelezi a főnököt, melynél a kollektiv prokuristák közremüködtek. Ebből folyólag a kereskedelmi törvény 40. §-a értelmében együttes czégvezetésnél mindegyik czégvezető köteles a czégjegyzéshez saját nevét hozzácsatolni. Ugyancsak a kereskedelmi törvény 185. §-a értelmében az igazgatóság a társasági czégjegyzést az alapszabályok értelmében eszközli. Ha tehát ezek együttes czégjegyzést rendelnek, a társaságot csakis az ilyen jegyzés fogja kötelezni.

Lényegesen eltérő jogi helyzetben van az egész üzlet vezetésére kirendelt kereskedelmi meghatalmazott, az ugynevezett ügyvezető igazgató. Ennek jogköre szükebb, mint a czégvezetőé, mert csak azon ügyletekre terjed ki, melyek az illető kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak, de másrészről nem korlátozható oly irányban, mint ez az együttes czégvezetőknél törvényileg helyt foghat. Az ügyvezető igazgató jogkörének ily módoni korlátozása kifelé csak ugy válhatnék hatályossá, ha erről a harmadik személy tudomással birna. Ami pedig a kereskedelmi meghatalmazott aláirását illeti, ugy a kereskedelmi törvény 44. §-a éppen nem nyujt alkalmat az együttes jegyzésben rejlő korlátozás olyan megvalósitására, hogy az kifelé feltétlenül érvényesüljön.

A jogkörök eme széjjeltartása után felmerül a gyakorlati életben az a kérdés, mi történjék, ha az együttes czégvezető megbizást nyer egész üzlet vezetésére, vagyis ha ügyvezető igazgatónak lesz kirendelve. A kérdés itt ugy bontakozik ki, vajjon az együttes czégvezetési jogosultság mellett módosul e a kereskedelmi törvény 43. és 44. §-aiban statuált jogkör?

Nézetünk szerint itt eltérő szempontok alá kerül az ügyletek megkötésére irányuló jogkör, és az aláirás eszközlésére vonatkozó jogszabály. A kereskedelmi törvény 43. §-ából folyó jogkör tartalom és korlátozhatás tekintetében lényegesen különbözik az együttes czégvezetésben foglalt jogkörtől, és azért ezek egymás mellett feltétlenül megállnak. A meghatalmazás körébe eső ügyletek tehát, melyeket a kereskedelmi meghatalmazott egyedül megkötött, a főnököt kötelezni fogják, mert itt a kereskedelmi meghatalmazás lép előtérbe, és mert a kereskedelmi meghatalmazotti minőség eltérő tartalmánál és alakulatánál fogva, az együttes czégvezetői jogállás mellett is megáll.

Egészen eltérően alakul azonban a czégjegyzésre, illetőleg aláirásra vonatkozó jog, ha az együttes czégvezető kereskedelmi meghatalmazotti minőségben is fungál. Itt az egyik jogkör a másikat egyenesen kizárja. Ha valakit megbiznak azzal, hogy egy másik személylyel együttesen jegyezhesse csak a czéget, ugy annak nem lehet joga egyedüli aláirásával is obligálni főnökét. A czégjegyzés korlátozása kihat minden aláirásra és teljesen konsummálja a kereskedelmi törvény 44. §-a szerinti aláirást is. Amikor a főnök kijelenti, hogy a czégvezető egyedül nem jegyezhet, jogi

képtelenség volna, ha ugyanezen személy, mint kereskedelmi meghatalmazott, egyedül mégis jegyezhetne, holott kifelé a czégjegyzés korlátozása közismertnek tekintendő.

Azt kérdezhetné valaki, hogy ha maga az ügyletkötés obligál, ha a meghatalmazott jogositva van az ügyletet szóval megkötni, miért ne legyen jogositva az aláirásra is? A törvény alapján erre már megfeleltünk; nem lehet jogositva erre a czég jegyzésének jogérvényes szabályozása folytán. Gyakorlatilag is végtelen nagy különbség forog fenn a szóbeli kijelentés és az irásbeli kötés közt. Csak tekintettel kell lennünk a forgalom igényeire. A kereskedelmi forgalom ugyanis nem elégszik meg a szóbeli kijelentésekkel, hanem minden fontosabb ügyletnél irásbeli kötést követel. A kereskedelmi forgalom ésszerüleg maga oda törekszik, hogy a kereskedők kölcsönös érdekei védelemben részesüljenek és ezt rendesen el is éri, ha a jogászok a forgalom fejleményeit respektálják. A czégjegyzésszerü aláirás tehát eminens fontossággal bir, mert ezáltal a főnöknek legalább utólag és kellő időben alkalma nyilik az ügyletről tudomást szerezni, a kereskedelmi meghatalmazott tulkapásai ellen védekezni és az ügylet lebonyolitása által a kárt enyhiteni.

Visszatérve a «Hiteljogi Döntvénytár» 164. számu esetére, azt látjuk, hogy a budapesti kir. tábla határozata lényegileg helyes eredményhez jutott, mikor az ügyvezető igazgató egyedüli aláirása alapján a tőzsdebiróság hatáskörét meg nem állapitotta. Csak az lett volna kivánatos, hogy az indokolás behatóbb argumentáczió által hozzáférhetetlenné tegye magát a döntést.

A kir. Curia határozatával szemben nem jövünk zavarba. Itt a rendelkező rész épp annyira tarthatatlan, mint az indokolás. Azt mondja az indokolás, hogy az ügyvezető igazgató kereskedelmi meghatalmazotti minőségében «kisebb hatáskör» foglaltatik, mint az együttes czégvezetési jogosultságban és ebből kiindulva ahhoz a következtetéshez jut, hogy a kisebb hatáskörre támaszkodó egyedüli aláirás is kötelezi a társaságot. Ugy találjuk, hogy ez a gondolatmenet éppen nem bánik kiméletesen a logika szabályaival. Még furcsább, hogy a Curia azon kijelentésre ragadtatja magát, hogy pl. váltói kötelezettségek elvállalása, kölcsönök felvétele stb. «a részvénytársaság üzletével rendszerint nem járnak.» Tudtunkkal csak azok a részvénytársaságok nem szoktak «rendszerint» váltói kötelezettségeket vállalni, melyek nem képesek hitelre szert tenni.

A Curia által elfoglalt álláspont annyival veszélyesebb, mivel a kereskedelmi meghatalmazott jogkörét tulságosan kiterjeszti. A kereskedelmi törvény 43. §-a szerint a felhatalmazás kiterjed mindazon ügyletekre, melyek az ily kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak. Annak megállapitásától függ tehát a hatáskör, hogy mi az, ami «rendszerint» az ily üzlet folytatásával jár. A megbeszélt esetben a Curia helyreállitja a tőzsdebiróság határozatát, mivel lisztre vonatkozó ügyletekkel a tőzsdebiróság illetékességének a kikötése rendszerint vele jár. Semmi kifogásunk sem lehet a tőzsdebiróság ellen, mely különösen ma, az irásbeliség korában aránylag gyors itélkezése által évről-évre exisztencziákat ment meg. De azt még sem konczedáljuk, hogy lisztet venni és eladni nem lehetne tőzsdebirósági kikötés nélkül. Vajjon mit csinálnak a lisztkereskedők oly országokban, ahol nincs tőzsdebiróság? talán ott liszttel nem is kereskednek? De nemcsak lisztnél, hanem egészen általánosan állandósult az a gyakorlat, hogy meghatalmazott, ki az ügylet megkötésére fel van jogositva, jogositva van a tőzsdebiróság illetékességének kikötésére. Ezen az alapon kötnek a gőzmalmok ügyvezető igazgatói határidőügyleteket és ezen az alapon kötik ki a tőzsdebiróságot. A határidőügyleteknél pedig ez a kikötés annyival fontosabb, mivel köztudomás szerint itt a tőzsdebiróság és a rendes biróság teljesen ellentétes felfogást követnek. Felmerül itt még az a kérdés is, vajjon egy gőzmalom ügyvezető igazgatója jogositva van-e a kereskedelmi törvény 43. §-a alapján határidőügyleteket kötni? Fent kiemeltük már, hogy a határidőügylet éppen a malomipar szempontjából legitim ügyletnek tekintendő. De hogy ez oly «rendszerint»-i jelleggel birna, melynél fogva azt az ügyvezető igazgató szuverén jogkörébe kellene utasitani, ezt mi megérteni és helyeselni nem birjuk. Az ilyen nagy veszélylyel járó ügyleteknél nem lehet megengedve, hogy az ügyvezető igazgató a főnök vagy az igazgatóság elhatározásától függetlenül intézkedjék. Valóban furcsa volna, ha a váltói kötelezettségek elvállalásánál, kölcsönök felvételénél és perek folytatásánál a kereskedelmi meghatalmazott különös felhatalmazásra szorulna (kereskedelmi törvény 43. §. 2. bek.), de olyan ügyleteknél, melyek játékra használhatók fel és melyek az üzlet létét sokkal inkább veszélyeztetik, törvényes hatáskörre hivatkozva, minden különös meghatalmazás nélkül cselekedhetnék.

Végül is azt hisszük, hogy a judikaturának nem lehet feladata a visszaéléseket megkönnyiteni. Miután pedig a Curiának jelenlegi gyakorlata egész kereskedelmi életünket a legnagyobb veszélynek teszi ki, kivánatos volna, ha a Curia ujból fontolóra venné, hogy a mi specziális viszonyunknak megfelelően milyen irányba kell terelni a kereskedelmi törvény 43. §-ának magyarázatát. *Dr. Kőnig Vilmos.*

A jog- és államtudományi továbbképzés.

— A berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung» magyarországi tanulmányutja alkalmából. —

E lap ez évi első számában ugyanezen czim alatt ismertettem a fentirt berlini egyesületet. Néhány szürke adatot soroltam csak fel az egyesület mivoltáról, czéljairól, elért eredményeiről. Igénytelen szavam visszhangra talált. Seress Barna dévai törvényszéki biró ur igen érdekesen és kimeritően szólt hozzá a jog- és államtudományi továbbképzésnek egyidejüleg felvetett kérdéséhez és a nálunk való meghonositás lehetőségéhez. Én válaszoltam a biró ur fejtegetéseire, és válaszomat ezzel végeztem: «Hátha az én gyenge szavam nem hangzik el a pusztaságban!»

Pedig ha odakünn Berlinben, a német egyesület nem határozza el magát arra, hogy Ausztriába, és utóbb — kezdeményezésemre — hozzánk is ellátogat e télen, ugy talán «alapképzésünk» keserveiben a továbbképzés eszméje csendes biztossággal egészen eltemetkezett volna. Most azonban a németek látogatásukkal, amely e hó 26-án kezdetét veszi, és 30-án befejezést nyer, az eszme hirtelen eltemetkezésének utját állják, s már ezért is hálából, ismerkedjünk meg velük közelebbről.

Előttem fekszik az 1909/10. év téli félévének tanulmányi terve, amely 43 ivoldalon ismerteti, mi mindent fognak végezni a német birodalom és a külföld minden részéből összesereglett érettkoru és éretteszü kulturemberek: tanárok, birák, ügyészek, ügyvédek, mérnökök, mindennemü állami tisztviselők és publicisták egy ad hoc egyesületté tömörülve négy hónap alatt. Lesznek: 1. konverzatorius, hétköznaponként megtartandó előadások, a jogi és gazdasági államtudományok minden ágából a legmodernebb elméleti és gyakorlati megvilágitásban 28 kollégiumra tagolva; 2. szemináriumi gyakorlatok az egyetemen; 3. megtekintései közhasznu intézeteknek, iparvállalatoknak, mindennemü muzeumoknak, beleértve a szépmüvészetek muzeumait is; 4. tanulmányutak Németország belsejébe és a külföldre (Ausztria-Magyarországra); 5. általános érdekü egyes előadások; és 6. társas összejövetelek. Kápráztatóan gazdag tárgysorozat ily rövid időre, egy valóságos munkahalmaz, amelyet — ha személyes tapasztalatból, mint tavaly hallga-

tója ezen kurzusoknak — nem tudnám az ellenkezőjét, szinte elvégezhetetlennek kellene tartanom.

Különben az alapitók és vezérek személye is garancziái a programm szoros, minucziózusan lelkiismeretes betartásának. Az alapitók közt ott van Althoff, Gierke, Kohler, Kahl, Liszt, Riesser, Rubner, Schmoller, Sering és Wagner, a tiszteletbeli vezérek: Bülow, a volt, és Bethmann-Hollweg a jelenlegi kanczellár, az aktiv vezérek élén pedig ott áll dr. Elster, a porosz kultuszminiszterium előadó, valóságos belső titkos főtanácsosa, a hatkötetes «Staatwissenschaftliches Wörterbuch» szerkesztője, akit két hét mulva, mint a 120 tagu társaság vezetőjét a körünkben is fogunk üdvözölhetni.

Akiket vezetnek a nagyjából felsorolt szellemi vezérek, azok olyan egyéneknek nevezik magukat, akik általános müveltség mellett, bizonyos elméleti és gyakorlati, államtudományi képzettséggel birnak és arra törekszenek, hogy jogi és gazdasági ismereteiket kibővitsék és mélyitsék. S akik puritán egyszerüséggel igy beszélnek magukról, nem fiatal, kiforratlan és könnyü fajsulyu emberek, hanem meglett, 30—60 éves komoly tanárok, birák, ügyészek stb., karuk jelesei, akik vezető állásokban vannak, vagy azok betöltésére vannak hivatva. Családapák, akiket a tudomány iránti lobogó lelkesedés a családi tüzhely mellől visszaszólit a tanterem padjaiba, megérett férfiak, akik vasszorgalommal, lankadatlanul a tökélyre vágynak, *németek*, akik részben államköltségen, de viszont magukhozta pénzáldozatokat sem sajnálva, dolgoznak és holtig tanulnak, hogy nemzetüket a világ első náczijává tegyék.

Október 29-én ünnepélyes diszgyüléssel megnyilt az egyesület idei téli kurzusa, több százra menő hallgatóság jelenlétében és elismerő, sokat igérő, meleg szavakkal meghivta az elnök a tagokat az osztrák-magyar tanulmányutra, amelynek kész programmja vaskos füzetbe nyomtatva ez alkalommal ki is osztatott. A tanulmányut iránt, mint értesülök, nagy az érdeklődés és legalább 120 lesz azok száma, akik e hó 26-án közénk eljönnek, hogy megnézzék országunkat, iparunkat, mezőgazdaságunkat, szocziál- és kriminálpolitikai intézményeinket, embereinket, viszonyainkat. Örüljünk e látogatásnak és tanuljunk mi is azoktól, akik tőlünk jönnek tanulni. Összes illetékes tényezőink a legmesszebbmenő előzékenységgel lehetővé tették a vendégeknek az idejövetelt és arra fognak bizonyosan törekedni ittlétük alkalmával is, hogy a hozzánk tervezett tanulmányutjuk pregnánsul meghatározott czélját: «értékes bepillantások az osztrák-magyar monarchia gazdasági és kulturéletébe» minél tökéletesebben elérhessék.

Mi pedig most már csak azt reméljük, óhajtjuk, kérjük, hogy ugyanazon tényezők az iderándulo németekhez hasonló gondolkodásu és igyekvésü *magyaroknak* is tegyék lehetővé hasonló törekvések megvalósitását. A törekvések lappanganak és ugy érezzük, ugy halljuk, hogy mihamarabb szót is emelnek... *Dr. Klug Emil*,
budapesti ügyvéd.

A bíróságok tehermentesitése és a jegyzők.

A Jogtudományi Közlöny utóbbi számaiban «a bíróságok tehermentesitése és a jegyzők» czimen figyelmet érdemlő vita indult meg. Miután ez a kérdés az immár megöregedett bírósági jegyzők előmenetelének kérdésével, s a bírósági szervezet átalakitásával szorosan összefügg, engedtessék meg nekem is, hogy erre vonatkozó észrevételeimet megtehessem.

Általánosan elismert és tárgyilagos statisztikai adatokkal igazolható tény az, hogy az ügyforgalom rohamos növekedése folytán a bíróságok személyzete — és pedig birák, segéd- és kezelőszemélyzet egyaránt — roskadozik a már-már megbirhatlan munkateher alatt.

Az a kérdés tehát, hogy az ügymenet és ügykezelés egyszerüsitésétől lehet-e várni olyan munkaapadást, melynek folytán a rendelkezésre álló munkaerő az ügyforgalmat fennakadás nélkül lebonyolitani képes leend, lehet-e a munkaerőket az eddiginél még jobban kihasználni s lehet-e a biró munkatöbbletét átháritani a jegyzőre, ezét pedig a kezelő-személyzetre?

A birák részére előirt ügykört eddig is láttak el jegyzők és pedig a birónak inkább csak névleges ellenőrzése s inkább csak aláirása mellett, a perenkivüli ügyeket s a perelőkészitő cselekményeket eddig is a jegyzők végezték, ugyszólván minden bíróságnál. Azonkivül tanácselnöki megbizás és magánszorgalom folytán figyelembe vehető mennyiségü itéletet s érdemi határozatot készitettek a jegyzők a birák felügyelete mellett. Ha ezek után a bíróságokat a birói munka még nagyobb, és ugyszólván legfontosabb részének is önállóan a jegyzőkre való átháritása által akarnók tehermentesiteni, akkor nemcsak a jegyzői kar tarthatatlan előmeneteli viszonyait rontanánk meg még jobban az átmeneti jellegü jegyzői állásnak jóformán állandóvá tételével s a csekély társadalmi állásban levő jegyző helyzetét sulyosbitanánk a sivár anyagi helyzetnek a közvetlen felelősséggel való összekapcsolásával, hanem — miután a változó és folyton fejlődő életviszonyok folytán megkivánt ujabb jogalkotások miatt az ügymenet egyszerüsitése a bíróságok robotmunkáján nem fog segiteni — a bíróképzést tennénk lehetetlenné. Ezen reform által ugyanis a jegyzői munkával bőven ellátott jegyzőt pihenésre, önképzésre, az életviszonyok megismerésére szükséges idejének elvonásával még a szó szoros értelemben vett birói munka, birói referádák elkészitésével terhelnénk meg. Megfontolandó itt az a szempont is, hogy a bizalmát csak a birói állásba, birói tekintélybe helyező jogkereső közönségre a szárnypróbálgatás látszatával hatnának a jegyzők által saját nevük alatt, saját önálló ügykörükben hozott birói határozatok, miáltal az igazságszolgáltatás s birói hatalomba vetett tántorithatlan bizodalom gyengülne meg, ha a jegyző birói funkcziót végezne birói hatalom, birói állás nélkül.

Kérdés továbbá az, hogy a tervbe vett jegyzői önállósitás, önálló ügykörkijelölés alkalmas lenne-e a jövő birói karának, a jegyzők ambiczijának növelésére?! Nemcsak mi, a saját helyzetünket mélyen átérző jegyzők állitjuk, hogy nem, hanem ebben egyetért velünk mindenki, ki tarthatatlan viszonyainkat megérteni képes. Magas képzettsége s hivatása tudatában 32—38 éves korában joggal igényelheti a jegyző azt, hogy önálló munkakörrel ne mint jegyző, hanem mint biró bizassék meg akkor, midőn a birákat a meggyőzhetetlen forgalom folytán a restancziából ki kell huznia; mert hiszen a jegyzőknek önálló birói ügykör ellátásával való megbizatása folytán előtérbe törekvő elv a birói állások apasztásával a jegyzői állások szaporitásának veszedelmét rejtené magában, már pedig olcsóbb munkaerőkkel való dolgoztatás ellenkeznék nemcsak a jogkereső közönség s az igazságszolgáltatás érdekeivel s az állam erkölcsi tekintélyével, hanem utját vágná a jövő birói generácziója ambiczijának, hivatása érvényesülésének, a birói állás mielőbbi elérésébe vetett reményeinek. A birói tulmunka önálló végzésére szánt idős, képzettebb jegyzők igényeit tehát a tervbe vett jegyzői önállósitás nem elégitheti ki, valamint igen gyenge orvoslásnak bizonyult az idős, előlépésre régen igényt tartó jegyzők égető sebére a birói képesitési pótlék is. A képzettségnek s szorgalmas munkának kellő időben való elismerése szülte ambiczió s munkakedv fogja ösztönözni a bírósági jegyzőt a folytonos továbbképzésre s ez az ambiczió fogja őt, mint birót is, hivatásának magaslatán fenntartani.

Tökéletesen egyetértek tehát dr. Balog Arnold szerkesztő urnak a bírósági viszonyok alapos ismeretéből meritett azon nézetével, hogy a jegyzők önálló ügykörének nagymértékben való *kiszélesitése nem kivánatos sem az igazságszolgáltatás* nivója, sem a jövő birói karának érdekei szempontjából s hogy akkor, midőn a birák tehermentesitéséről beszélünk, gondoljunk a jegyzők tehermentesitésére is, kiknek erejét a birói állás, a birói hatalom elérése előtt kizsákmányolni nem szabad, mert erős és biztos judiczium eltompul.

A birói szervezet s peres eljárás gyökeres reformjáig — amelynek keretében minden kérdés kielégitően megoldható — hagyjuk a jegyzők egész birókénti felhasználását, siettessük a végleges szervezet mielőbbi elkészültét s addig is iparkodjunk a

szivét-lelkét s ambiczióját az igazságügy szolgálatába magával hozott fiatalság normális előmeneteli viszonyait sürgősen visszaállitani, amit a tervbe vett Gerichtssecretär-intézmény pótolhatni sohasem fog.

Dr. Encsy Kálmán,
nagyváradi jegyző.

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet.** Dr. Vavrik Béla, a Magyar Jogászegyletnek érdemekben valóban gazdag, nagynevü elnöke, visszavonhatatlanul lemondott az egyesületnek elnöki tisztéről, amelyet fényes sikerrel töltött be. Ezzel az egyesület igen nehéz helyzet előtt áll, mert nem közömbös az, hogy ki, illetőleg kik a vezérei egyetlen jogéleti góczpontunknak.

A Magyar Jogászegyletnek hivatása a magyar jogtudomány müvelését előmozditani, a magyar jogi irodalmat fejleszteni, fiatal tehetségeket törekvéseikben támogatni, a magyar jogélet minden fontos mozzanatát figyelemmel kisérni, megvitatni, a jogi közvélemény kialakulására irányitóan hatni. Szóval: a Magyar Jogászegyletnek pótolnia kell a jogtudományok akadémiáját, annál is inkább, mert a M. T. Akadémiának társadalomtudományi osztálya a jogtudomány terén amugy sem áll föladatának magaslatán és évek óta alig produkált egyebet székfoglaló értekezéseknél.

A Jogászegylet körében tartott előadások és az azok kapcsán kifejlődött viták igen értékes anyaggal gazdagitották jogirodalmunkat; számos tehetség itt próbálgathatta szárnyait; sok értékes monografia a Jogászegylet áldozatkészségének köszöni megjelenhetését; nem egy törvényhozási kérdés itt nyerte igazi megvilágitását, és könyvkiadóvállalata igen szép jövővel biztat.

Mindezek az eredmények az eddigi vezetés bölcsességét és sikerességét dicsérik, és óhajtandó, hogy ezen az uton tovább haladva fejlődjék az egyesület fennállásának negyedik évtizedétől fogva is.

Egy irányban azonban nem fejtett ki az egyesület kielégitő tevékenységet: nem tudta ugyanis magának a magyar jogéletben biztositani azt a vezetőszerepet, amely pedig annyi okkal megilletné, nem tudott a magyar jogéletnek azzá a forumává lenni, amelyhez az ország minden érdekelt tényezője azon tudattal fordul, hogy onnan föltétlenül megbizható, alapos és irányitó véleményt kap minden fontos kérdésben. Gyakran inkább a véletlentől, mint a tervszerü munkálkodástól függött, vajjon az egyesület bizonyos nagy horderejü kérdésekről nyilatkozik-e, és mivel a jogászgyülések rendezését eddigelé nem vállalta, az országnak nem volt olyan föltétlenül megbizható foruma, amely minden jogászi kérdésben nemcsak autoritativ véleményt mondott, hanem a törvényhozás kérdéseit is megfelelően előkészitette volna, amire, szomoru parlamenti viszonyaink közepette, nagyobb szükségünk van, mint valaha.

Ezeket a szempontokat kellene figyelembe venniök azoknak, akiket a legközelebbi közgyülés az egyesület ügyeinek vezetésével meg fog bizni. Mert ugy véljük, hogy elsősorban az egyesület vezetői — beleeértve persze az igazgató-választmány tagjait is — hivatvák arra, hogy eszmék fölvetésével, a különböző irányok ismertetésével, illetékes biráló véleményük kifejtésével szabjanak irányt az egyesület müködésének.

Egyébként az egyesület legutóbbi választmányi ülésén egy kiváló érdemeket szerzett és nem az ifjabb nemzedékhez tartozó vezető tekintély részéről indult ki az a jelszó, hogy a vezetőséget és választmányt fel kell frissiteni és uj erőket kell bevonni az egyesület vezetésébe.

Való igaz, hogy vannak az egyesületnek választmányi tagjai, akik soha az egyesület felé sem mentek, akiket soha egyetlen felolvasó ülésen vagy közgyülésen nem láttunk, akik tehát csak névleg választmányi tagjai a Jogászegyletnek, anélkül, hogy csak egyszer is érdeklődtek volna az egylet sorsa iránt. Ezeket természetesen nélkülözheljük a vezetőségben, de egyenesen önmagával szemben követne el bünt az egyesület, ha a *fölfrissités* tetszetős szólamával lemondana olyan férfiak további munkálkodásáról is, akik az egylet irányitásában eddig is igen nagy érdemeket szereztek és akik minden körnek már ottlétükkel is diszt és jelentőséget kölcsönöznek.

A Jogászegylet vezetését tehát egyfelől azokra kell bizni, akik eddigi müködésükkel reális érdemeket szereztek arra, hogy az egyesület irányitásában döntő szóval részt vegyenek, másfelől olyan uj erőkre, akiknek egyénisége teljes biztositékot nyujt abból a szempontból, hogy az egyesület minden irányban komoly, alapos, de emellett élénk, friss, modern irányu tevékenységet fog kifejteni.

— **A szabadkai főtárgyalásról.** Most, hogy ez a minden részletében izgalmas főtárgyalás meglepetésszerü módon befejezést nyert, nem hallgathatunk el egy-két megjegyzést.

Arról, hogy a kedélyes fogházban mi történt, a kir. ügyésznek, valamint a felügyeleti vizsgálatot teljesitő kir. főügyész-helyettesnek nyilatkozatai máris elég szomoru képet nyujtanak. Ha csak az ügyész magándetektiv szerepét, meg az éjjeli látogatásokat tekintjük, már ez is igazságszolgáltatási botránysámba megy, különösen ha figyelembe veszszük, hogy ezen éjjeli látogatások kapcsán — alappal vagy alap nélkül, azt nem vizsgálhatjuk — az igazságszolgáltatást sulyosan kompromittáló hirek kerültek forgalomba, anélkül, hogy az illetékes igazságügyi hatóságok ezen hireket megczáfolták volna.

Hozzájárult az ügyész által jogosulatlanul vezetett titkos vizsgálathoz, az éjszakai látogatásokhoz, a szekrényjelenetekhez és a vizsgálati foglyoknak hivatalos személyek által közvetitett levelezéséhez még az a szabálytalanság, hogy az ügyész bizonyos iratokat «magánuton» kezelt, anélkül, hogy az ügyiratokhoz csatolta volna és hogy ezen titkos akták a főtárgyaláson mégis bizonyitékul szolgáltak és felolvastattak. Még különösebb világitásba helyezi ezen részleteket az a körülmény, hogy a vizsgálóbiró a vádra, illetőleg az ügyész személyére nézve nem előnyös részleteket az egyik vádlott naplójából kitépte és igy ezen csonka kézirat szolgált a vádlottak ellen bizonyitékul.

Határozottan elitélendők mindazon kinos incziden sek is, amelyek a tárgyaláson szereplőknek kellemetlen és a hely és az alkalom méltóságával össze nem férő modora által idéztettek elő. A birónak nem szabad sem a szakértőkkel, sem az ügyvédekkel olyan hangon beszélni, ahogyan a törvényszéki tanács egyik tagja beszélt, de határozottan a biróság tekintélyébe ütközik az is, hogy ugyanaz a biró, habár nem hivatalosan is, olyan kijelentést tesz, amilyent — a napilapok közlései szerint — egyik biró a tárgyalási teremben néhány ismerőse előtt privatim tett, mondván: «olyan meglepetést tartogat a védők részére (a felbujtásra szóló kérdést), hogy azok ugrani fognak».

Az igazságszolgáltatás iránti bizalmat az ilyen tárgyalás nem erősiteni, hanem megingatni alkalmas.

— **Az államtudományi továbbképzés** czéljait szolgáló berlini egyesület mult évi téli tanfolyamán 291, a tavaszi tanfolyamon 307 hallgató vett részt, ezek között 150 a jogászi pályákról (ügyvéd, biró, birójelölt) és 77 az állami és községi közigazgatási pályákról, mig a többiek különböző hivatásokhoz tartoztak.

Az egyesület november hónapban Ausztriába és Magyarországba tanulmányi kirándulást rendez.* (L. dr. Klug Emil czikkét lapunk más helyén). A magyar hatóságok, valamint a

* Jellemző, hogy a *Recht* czimü német folyóirat szerint a kirándulás Ausztriába történik Brünn, Bécs és «Ofenpest» városokba.

Magyar Jogászegylet és a budapesti ügyvédi kör a tanulmányutban résztvevőket méltóan fogják fogadni és tiszteletükre nov. 27-én hó előadó estét rendeznek. Ezen estén *Lers Vilmos* keresk. miniszteri tanácsos Magyarország közgazdaságának fejlődéséről, *Ruffy Pál* belügyminiszteri tanácsos a magyar gyermekvédelemről tartanak előadást. 29-én a társadalomtudományi társaságban *Szende Pál* előadását hallgatják meg a vendégek Magyarország államjogi viszonyairól. 30-án megtekintik a budapesti állami gyermekmenhelyet és a gyüjtőfogházat. Itt *dr. Balogh Jenő* és *Vámbéry Rusztem* ismertetik a magyar büntetés végrehajtási rendszert. Ezen kivül alkalmuk van a vendégeknek kirándulni a hatvani czukorgyárba, a mezőhegyesi kincstári uradalomba, megtekinteni a felsőbb kereskedelmi ipariskolát, az államvasutak gépgyárát, a mezőgazdasági muzeumot, az uj müegyetemet és a fővárosi kenyérgyárat.

— **Oberschall Adolf** siremléke tárgyában közölt sorainkra dr. Oberschall Pál pozsonyi jogakadémiai tanár urtól a következő sorokat kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! Fogadja ugy családunk, mint magam nevében hálás köszönetünket a nagyrabecsült lapjában megjelent kegyeletes megemlékezésért felejthetetlen édes atyám, Oberschall Adolf siremlékének megszentelése alkalmából.

Nehogy azonban a megjelent közlemény, bár a legjobb akarattól vezéreltetve, a kegyelet érzése mellett disszonans érzést is hagyjon hátra, engedje meg, hogy a valóságnak megfelelően megállapitsam, hogy bár mi a legszükebb családi körben óhajtottuk megtartani e nekünk oly szomoru ünnepséget, mégis a sirt elboritó koszoruk között ott voltak ugy a m. kir. igazságügyminiszterium, mint a m. kir. Curia és budapesti kir. táblának velünk való együttérzését kifejező koszorui, és velünk volt az ő kegyeletes megemlékezésük is.

— **A Bizalmi bank és az ügyvédek.** A nyáron előkelő fővárosi pénzintézetek Magyar általános bizalmi bank r.-t. czég alatt uj intézetet alapitottak, amely az amerikai, angol és német Treuhandbankok mintájára tervezte müködését. Ezen uj intézet üzletkörének néhány pontját az ügyvédi kar számos tagja sérelmesnek tartotta. Igy különösen azon pontokat, melyek bel- és külföldi követelések perenkivüli vagy peres behajtásáról és kisajátitások, kártéritési igények, örökösödési eljárásokról való gondoskodásról szólnak. A bank igazgatósága, amint erről tudomást nyert — elég loyálisan — sietett az illetékes tényezők előtt kijelenteni, hogy a sérelmes pontokat hajlandó módositani, sőt a követelések érvényesitésére vonatkozó pontot egészen el is ejteni, mert nem az ügyvédség ellen akar müködni, hanem éppen az ügyvédek jogi tevékenységét akarja gazdasági és pénzügyi erejével és összeköttetéseivel kiegésziteni. Tudomásunk szerint a bank igazgatóságában levő ügyvédtagok felkeresték az ügyvédi kamara elnökségét és vele közölték az igazgatóság álláspontját. Az illetékes tényezők most tárgyalnak a sérelmeseknek jelzett pontok módositása végett, és ezek a tárgyalások előreláthatólag kölcsönös megnyugvásra fognak vezetni.

— **A magyar általános polgári törvénykönyv előkészitése.** A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészitő bizottság az 1908. év végén befejezte azoknak a főbb elvi kérdéseknek tárgyalását, amelyeknek előzetes bizottsági eldöntése a tervezet ujabb szövegének elkészitéséhez szükségesnek mutatkozott.

A tárgyalások befejeztével a bizottság vezetősége mindenekelőtt a tárgyalások anyagának közzétételéről gondoskodott. Ez a munka nagyrészt már befejezést nyert, és két füzet, amelyeknek egyike a személyjogi és családjogi, másika a kötelmi jogi részre vonatkozó tárgyalási anyagot foglalja magában, már meg is jelent. Legközelebb követni fogja ezeket a dologjogi, valamint az öröklésjogi részt tárgyazó további két füzet.

Ezzel párhuzamosan munkába vette a bizottság vezetősége a tervezet második szövegének és ezzel a törvényjavaslatnak előkészitését, a bizottsági tárgyalások és megállapodások figyelembevételével. Habár a munka ez irányban is állandóan és serényen folyik, a dolog természete szerint hosszabb idő fog eltelni addig, amig a bizottság vezetősége ezen munkálatok végeredményéről a nyilvánosság előtt is beszámolhat.

— **Politika és igazságszolgáltatás.** A «*Magyar Hirlap*» egyik utóbbi vezérczikkében a következő, igazán megszivlelendő sorokat olvastuk:

«Minden igazgatásnak, de különösen az igazságügyinek legfőbb helyeire legelső és legkeményebb emberek kellenek — s inkább ma, mint holnap. Tisztaság kell, amely tisztogasson, suly kell, amely ránehezedjék a patriarkalizmusra, tekintély kell, mely kilökje az igazságszolgáltatás előszobájából a politika tolakodását. Mert ha igy folyik tovább: a politika végképp prostituálja az igazságszolgáltatást.»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A birójelöltek** jobb kiképzésének kérdésével foglalkozik a berlini biró-egyesület. A kiküldött bizottság kiterjeszkedik az egyetemi tanulmányi rendszer reformjára is.

— **A Reichsgericht tehermentesitése.** A német birodalmi legfőbb törvényszék tehermentesitésére sok tervezet készült legutóbbi időkben Németországban. Az érdekesebbek közül való Stinzing lipcsei egyetemi tanár gondolata. Fel akarja ujitani az egyetemek közremüködését az igazságszolgáltatásban. A jogi fakultások müködését következőképpen képzeli el: A felülvizsgálatot valamely egyetem jogi fakultása teljesitené: 1. ha a felek ebben megegyeznek, 2. az egyik fél ajánlatára és a birodalmi törvényszék illető tanácsának hozzájárulásával, 3. a perek egy részében szakok szerint. Az itélkező kollegium öt tanárból állana, akiket sors utján választanának ki.

Ugy látszik, hogy a jogintézmények is visszatérnek, mint a divatok. («Deutsche Juristen-Zeitung» 1909 okt. 15.)

— **Hatóság elleni erőszakot** állapitott meg a lordfőbiró a következő alapon: az országuton rendőrbiztosok leskelődtek az automobilistákra, chronométerrel ellenőrizve, nem lépik-e tul a megengedett sebességet? A vádlott, az automobil-klub embere, ezt észrevette s előre megállapitott jelzéssel jóelőre figyelmeztette a közelgő motorokat, mire ezek csökkentették a sebességüket. Mivel az angol joggyakorlat szerint gyors hajtásért csak akkor lehet büntető itéletet hozni, ha rendőrbiztosok a sebességet chronométerrel ellenőrzik, a vádlott biztosokat hivatalos kötelességük teljesitése közben szándékosan meggátolták.

A Magyar Jogászegylet november hó 13-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melyben folytatja a szabadalmi törvényjavaslat megvitatását. Felszólalnak: dr. Fodor Ármin, dr. Fazekas Oszkár, dr. Kohn Jakab, dr. Loránt Izsó, dr. Szász János, dr. Kayser Szilárd, dr. Szente Lajos. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Dr. György Mór ügyvéd Szentgotthárdon teljes vidéki gyakorlattal biró dr. juris ügyvédjelöltet keres, ki a német nyelvet tökéletesen birja. Fizetés megegyezés szerint. 13550

Dr. Vratarits Iván muraszombati ügyvéd gyakorlott ügyvédjelöltet keres. 13560

Utriusque juris doktor ügyvédjelölt, magyar, német nyelv és gépirásban jártas, ki 2½ évi gyakorlatát egy vidéki nagyobb pénzintézet ügyészénél töltötte és kereskedelmi akadémiai oklevéllel bir, fővárosi ügyvédnél alkalmazást keres. Levelet a kiadóhivatal közvetit. (U. J. Dr.) 13561

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 47. szám. Budapest, 1909 november 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Esküdtbirósági tárgyalás elnapolása sulyosabb kérdés föltevése miatt. *Dr. Edvi Illés Károly* budapesti ügyvédtől. — A birói felelősségről szóló törvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Néhány megjegyzés «az együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott» czimü czikkre. *Dr. Gárdos Félix* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtbirósági tárgyalás elnapolása sulyosabb kérdés föltevése miatt.

(BP. 357. §.)

I. A szabadkai bünügy esküdtbirósági tárgyalásának befejezését — mint tudjuk — egy váratlan inczidens megakadályozta. A kir. ügyész az egyik vádlottra nézve a bünsegédi részességre vonatkozó kérdést (Btk. 278. §., 69. §. 2. p.) hozott javaslatba, a törvényszék pedig ennek ellenében oly kérdést állapitott meg, mely ugyane vádlottat fölbujtással terhelné. A törvényszék elnöke e kérdés közlésekor — a BP. 357. §-ára való hivatkozással — megkérdezte a védőt, hogy beleegyezik-e annak föltevésébe, avagy a tárgyalás elnapolását kivánja. A védő az utóbbi irányban terjesztett elő kérést, minélfogva a bíróság a tárgyalás elnapolásával az ügyet uj tárgyalásra utalta.

A tárgyalás elnapolása a mondott okból máris sok vitára szolgáltatott alkalmat. A vita ütközőpontja az, hogy törvényszerü volt-e a tiz napon át folytatott tárgyalás elhalasztása annálfogva, mert a bíróság sulyosabb büntetést maga után vonható kérdést kivánt az esküdtekhez intézni, mint aminőt a kir. ügyészség által föltett kérdés eredményezhetett volna. A tárgyaláson résztvettek, igy különösen a bíróság, a kir. ügyész és a védők, megegyeztek abban, hogy az elnapolás törvényszerü volt; ellenben az ügy keretén kivül álló jogászok közül némelyek az ellenkezőt vitatják. Érdemes tehát e kérdéssel szakszerüen foglalkozni, és pedig annál inkább, mert ezideig tudtommal még nem történt meg az, hogy a bíróság a kir. ügyészség által előterjesztett kérdéssel szemben sulyosabb büntetést maga után vonó kérdést állapitott volna meg. Minthogy a bíróság ez alkalommal először élt e jogával, s minthogy igy most látjuk először e jog gyakorlatának visszás eredményét: érdemes fölvetni azt a kérdést is, hogy joga van-e a bíróságnak hivatalból kérdést intézni az esküdtekhez.

II. Hogy ki hozza javaslatba és ki állapitja meg az esküdtekhez intézendő kérdéseket: ezt a BP. 353. §-a határozza meg. Ennek rendelkezései a következők:

a) a kir. ügyész vagy magánvádló javaslatba hozza a kérdéseket,

b) a vádlott, a védő, és minden esküdt kifogásolhatja a javasolt kérdéseket, figyelmeztethet hiányaikra, és inditványt tehet kiigazitásuk vagy megváltoztatásuk, vagy ujabb kérdések föltevése iránt,

c) a bíróság határoz a javaslatba hozott kérdések «elfogadása, kiegészitése, vagy helyesbitése tárgyában».

A BP. más helyen és más értelemben nem rendelkezik a kérdések javaslatbahozása és megállapitása iránt. Eszerint kizárólag a 353. §. irányadó a tekintetben, hogy minő jog illeti meg a bíróságot a vádló és a védő és esetleg valamelyik esküdt által javaslatba hozott kérdésekkel szemben. E szakasz szerint a bíróság csupán a kérdések elfogadása, kiegészitése vagy helyesbitése iránt határoz. Mit jelent ez: «elfogadása» iránt határoz? A szó grammatikai és észszerü értelme szerint ez azt jelenti, hogy a bíróság vagy elfogadja vagy nem fogadja el, tehát visszautasitja, illetőleg mellőzi a javaslatba hozott kérdést. Azt semmiesetre se jelenti e rendelkezés, hogy a bíróság az el nem fogadott kérdés helyett, ettől tartalmára és lényegére nézve különböző uj kérdést állapithasson meg, hogy tehát hivatalból bíróilag megállapitott kérdést intézhessen az esküdtekhez. Erre alig is nyilik alkalma a bíróságnak. Mert hisz módjában van a javaslatba hozott kérdéseket kiegésziteni és helyesbiteni. Ezt megteheti anélkül, hogy a büntetendő cselekmény vagy a minősités kereteit a javaslatba hozott kérdésekkel szemben megváltoztatná. Amennyiben a javaslatba hozott kérdés kiegészitésre vagy helyesbitésre nem szorul: azt a bíróság változatlanul elfogadja, hacsak el nem fogadására vagyis visszautasitására valamely törvényes ok fenn nem forog. Igy pl. visszautasithatja a törvényből meritett ok alapján a külön kérdés föltevése vagy a beszámitást kizáró körülményre irányuló kérdésnek a főkérdésbe való befoglalása iránt előterjesztett inditványt. (361. §.)

A 353. §. szerint e jog illeti meg a bíróságot a javaslatba hozott kérdésekkel szemben. Ebben — mint látjuk — nem foglaltatik benne az a jog, hogy a bíróság hivatalból is tehet föl uj kérdést. *Vargha Ferencz* ennek ellenkezőjét állitja s utalással a 356. §-ra, hozzáteszi, hogy e §. esetén nemcsak joga, hanem kötelessége is a bíróságnak az uj kérdés föltevése. (BP. zsebkönyve 353—354. §§.) Ámde e felfogás szerintem nem alapul a törvényen. A 353. §-ból ez — mint láttuk — nem következik. Annál kevésbbé következik a 356. §-ból, mely csak arról szól, hogy mily esetekben kell külön kérdést föltenni. Hogy ki tegye föl e külön kérdéseket: eziránt a 356. §. nem rendelkezik, mert hisz ezt már megmondta a 353. §., mely — minthogy általában kérdésekről beszél s nem tesz különbséget a fő- és külön kérdések között — az utóbbiakra is vonatkozik. Ha tehát a 353. §. nem jogositja föl a bíróságot arra, hogy hivatalból uj kérdést tegyen föl: ugy nincs ehhez joga a 356. §. eseteiben sem.

Fönmaradna még a BP. 325. §-a, mely a 337. §. szerint az esküdtbiróság előtt folytatott eljárásban is megfelelően alkalmazandó, amennyiben a XIX. fejezet eltérőleg nem intézkedik.

A 325. §. szerint a bíróság — a tettazonosság keretében — sem a büntetés, sem a minősités tekintetében nincs a vádló inditványához kötve. E §. szerint a bíróság pl. egyszerü lopás helyett minősitett, vagy rablásnak tekintendő

lopást (Btk. 345. §.), szándékos emberölés helyett gyilkosságot vagy halált okozó testi sértést állapithat meg, a fölbujtással vádolt egyént bünsegéd, a segédi részességgel vádoltat fölbujtó gyanánt itélheti el. Kérdés, hogy alkalmazható-e e rendelkezés az esküdtbirósági eljárásban, hol a bünösség megállapitása az esküdtek kizárólagos joga, a bíróság hatásköre pedig csak a büntetés kiszabására szoritkozik? Miként érvényesülhetne e beosztás mellett a biróságot a 325. §. szerint megillető jog az esküdtbirósági eljárásban anélkül, hogy ez az esküdtek részére fönntartott kizárólagos jogot csorbitaná?

Az kétségtelen, hogy az esküdtbirósági eljárásban a bünösség kérdésétől elválaszthatatlan minden kérdés eldöntése az esküdtek jogköréhez tartozik. A bünösség kérdésétől azonban elválaszthatatlan a minősités és a cselekmény nagyobb vagy kisebb büntetési tétel alá eső minőségének kérdése is. Csak az esküdtek felelhetnek arra a kérdésre. hogy a vádbeli cselekmény gyilkosság, szándékos emberölés, vagy halált okozó sulyos testi sértés-e, csak ők dönthetik el azt a kérdést is, hogy a részességgel vádolt egyén felbujtó avagy bünsegéd-e. Az esküdtek e kérdésben természetesen a föltett kérdésekhez vannak kötve. De a törvény még ebbe is beszólást enged az esküdteknek, mert megengedi, hogy a vádló és védő által javaslatba hozott kérdéseken fölül bármelyik esküdt uj kérdés föltevését inditványozza. Az illető esküdt ezáltal megmarad saját hatáskörében, mert a bünösség és az ezzel kapcsolatos kérdések az ő kizárólagos joga lévén, az esküdt által inditványozott kérdés föltevése csak az egyik vagy másik esküdt ama jogosult birói véleményének kifolyása, melyet magának a bizonyitás eredményéről alkotott. Ennyiben a 325. §-nak az a rendelkezése, hogy a bíróság a minősités tekintetében nincs a vádló inditványához kötve, az esküdtbirósági eljárásban is érvényesül. De csakis ennyiben. Az esküdtbirósággal együtt müködő az a birói tanács, melynek hatásköréhez a tárgyalás vezetésén kivül csak a büntetés kiszabása tartozik, sem közvetlenül, sem közvetve nem szólhat hozzá a minősitésnek a bünösségtől elválaszthatatlan kérdéséhez. Ámde éppen ez történnék meg akkor, ha a bíróság a vádló, a védő és az esküdtek által javaslatba hozott kérdések keretén kivül eső uj kérdést állapithatna meg és intézhetne az esküdtekhez. Ha a bíróság szándékos emberölés helyett gyilkosságot, halált okozó testi sértés helyett szándékos emberölést, bünsegédi részesség helyett fölbujtást megállapitó kérdést intézhetne az esküdtekhez, holott ily kérdést sem a vádló, sem a védő, sem az esküdtek nem hoztak javaslatba: ezáltal közvetve beleártaná magát a minősités, illetőleg a nagyobb büntetési tételt maga után vonó cselekmény megállapitásának kérdésébe. Mert hisz mit jelentene az, ha a bíróság az ily kérdést, habár minden indokolás nélkül, föltenné? A legmélyebb hallgatás mellett is azt jelentené, amit a szabadkai esküdtbíróság elnöke szavakkal is kifejezett, hogy t. i. a bíróság a bizonyitás eredményéből azt a meggyőződést meritette, hogy az illető vádlottat sulyosabb büntetés alá eső cselekmény (pl. segédi részesség helyett fölbujtás) terheli, mint aminő a vádló által föltett kérdésben foglaltatik.

Mi volna ez egyéb, mint a bíróság nyilt állásfoglalása a vádlott bizonyos irányu bünössége mellett, vagyis: beavatkozás a bünösség kérdésébe. Ezt az esküdtbirósági eljárás keretében mindenki megteheti, csak az a bíróság nem, melyet a törvény a bünösség kérdésének nemcsak eldöntéséből, hanem véleményező irányitásából is egyenesen kizárt. Az utóbbi tekintetben minden kétségen kivül helyezi a törvény intencióját a BP. 363. §-ának 3. bekezdése, mely szerint az elnöknek az esküdtekhez intézett fejtegetésében «nem szabad véleményt nyilvánitania *sem a bizonyitás eredményéről*, sem a bizonyitékok mérlegelése tekintetében». Nos tehát, ha az elnöknek nem szabad ezt megtennie a fejtegetésben, miként volna megengedhető az, hogy a három tagból álló bíróság birói határozatban nyilvánitsa véleményét a bizonyitás eredményéről, és a bizonyitékok mérlegeléséről. Már pedig ki vonhatná kétségbe azt, hogy a bíróság által föltett, az előterjesztett kérdések keretén tulmenő minősitést, vagy nagyobb büntetési tételt eredményező cselekményt magában foglaló kérdés nemcsak egyszerü véleménynyilvánitás a bizonyitás eredményéről, nemcsak mérlegelése a bizonyitékoknak, hanem határozott állásfoglalás a bünösség kérdésében, tehát törvényellenes beavatkozás az esküdtek jogkörébe.

Bizonyosnak tartom ezek folytán, hogy a bíróság az esküdtekhez intézendő kérdések tekintetében nem lépheti tul a 353. §-ban megjelölt korlátokat, hogy tehát semmi irányban sem tehet föl a javaslatba hozott kérdésektől a minősités, s az alkalmazható büntetés tekintetében eltérő uj kérdést.

Ebből az álláspontból önként következik, hogy a bíróság enyhébb minősitésre se tehet föl kérdést. Elfogadom, mert el kell fogadnom ezt a következtetést, bár ez talán visszatetszőnek látszik. Visszatetsző lehet az, hogy mikor enyhébb kérdés föltevésének lehetősége forog fönn, s a védő ezt inditványozni elmulasztja: a bíróság összetett kezekkel legyen kénytelen nézni a vádlott érdekeinek ilyetén sérelmét. Ámde ez csupán lehetőség, mely a valóságban alig vagy csak rendkivüli kivételként fordul elő: mert minden védőről (BP. 55. §.) föl kell tennünk annyi elemi tudást, amennyi ahhoz szükséges, hogy védettjét ilyen sérelemtől megóvja. Ha pedig kivételesen bármily okból mégis elmulasztja ezt: a bíróságnak módjában áll a büntetés kiszabásánál érvényrejuttatni enyhébb fölfogását. Igy pl. a halált okozó testi sértés rendes büntetése két évtől tiz évig terjedhető fegyház (Btk. 306. §.), az enyhébb eseté pedig öt évig terjedhető börtön. Föltéve, hogy a vádlónak a 306. §-ra alapitott kérdésével szemben a 307. §-nak megfelelő kérdés volna javaslatba hozható, s ezt sem a védő, sem valamelyik esküdt meg nem teszi: akkor a bíróság enyhitő körülménynek veheti azt, ami egyébként minősitő volna s vádlottat hat hónapi minimális börtönre itélheti.

Nagy sérelem tehát még a ritka kivételként elképzelhető esetben sem érheti vádlottat, ha a bíróság bünösségének megfelelő büntetést kiván rá alkalmazni. Ellenben nagy sérelem érné az elvet, és érhetné sok esetben a vádlottat, ha a birósságnak abból az okból, hogy az enyhébb kérdést hivatalból föltehesse, a sulyosabb kérdés föltevése is megengedtetnék. Már pedig e kettő csak együtt lehetséges. Mert ha a bíróság külön kérdésnek föltevésével általában beleavatkozhatnék a bünösség kérdésébe: ugy ez a jog minden irányban megilletné. Minthogy azonban a sulyosabb kérdés föltevése nemcsak a vádelv sarkalatos megsértése, hanem az esküdtek hatáskörébe a vádlott hátrányára való beavatkozás is volna, s minthogy ennélfogva ezt a jogot semmiesetre se lehet a birósságnak megadni: az enyhébb kérdés föltevésének joga is annál kevésbbé illetheti meg, mert ez is állásfoglalás a bünösség kérdésében, ami pedig a bíróság részéről nemcsak a vádlott hátrányára, hanem a vádlott javára sem engedhető meg.

De van a bíróság e beavatkozásának a vádlott szempontjából még egy más akadálya is. Sok esetben a vádlott és védője szándékosan mellőzik az enyhébb kérdést, mert ezáltal válik a fölmentést elérhetni. Ha ugyanis a vádló által javasolt kérdés oly büntettre vagy vétségre vonatkozik, mely alól az esküdtek fölmentése remélhető: ekkor inopportunusnak tünhetik föl az enyhébb kérdés, melyre az esküdtek igennel válaszolhatnának. A főkérdés pl. rágalmazásra szól, de ez nem áll elég szilárd alapon; ellenben a becsületsértés fönforgása inkább megállapitható. Minthogy a vádlott ez esetben a rágalmazás vádjával szemben fölmentést

remél: saját érdekében cselekszik, ha a becsületsértésre vonatkozó kérdést nem teszi föl. Ily esetben tehát nemcsak a bünösség kérdésébe, hanem a vádlott védekezésébe és pedig ennek hátrányára való beavatkozás volna az, ha a bíróság hivatalból föltenné az enyhébb kérdést.

Akármelyik oldalról nézzük is tehát a dolgot: az eredmény mindenkép az, hogy a bíróság hivatalból semmiféle kérdést sem intézhet az esküdtekhez.

III. Ezt az eredményt szem előtt tartva: a szabadkai esküdtbirósági tárgyalás elnapolását törvénybeütközőnek kell tartanunk. Törvénytelen volt ez annálfogva, mert a bíróság által föltett különkérdés nem alapult a törvényen és igy az ezzel összefüggésben történtek sem lehetnek törvényszerüek.

Ezzel azonban még nincs megoldva, hogy mely esetekben lehet az esküdtbirósági tárgyalást az esküdtekhez intézendő valamely kérdés okából elnapolni. Az e tekintetben irányadó 357. §. 3. és 4. bekezdése igy hangzik: «Csak a vádlott beleegyezésével tehető föl az olyan kérdés is, melynélfogva a vádlott terhére rótt büncselekmény sulyosabb minősités alá esik, mint aminőn a vádhatározat, illetőleg a vádirat alapszik, mely esetben a kérdés a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban foglalt minősitésnek megfelelő kérdés elé helyezendő.

Ha ebbe a vádlott bele nem egyezett, vagy ha a vádlott terhére rótt cselekmény oly minősités alá esik, mely a védelemnek uj irányban való előkészitését teszi szükségessé: a főtárgyalás elnapolandó».

Ez általános érvényü szabály, mely — mint látjuk — nem tesz különbséget fő- és külön kérdés között, hanem ezek mindegyikére vonatkozik. A föntebbiek nyomán azonban hozzátehetjük, hogy az illető kérdést csak a vádló, vagy valamelyik esküdt hozhatja javaslatba — a bíróság pedig azt csak elfogadja.

Azt is megállapithatjuk, hogy mindenik esetben csak oly kérdésről van szó, mely a cselekménynek a vádhatározattól, illetőleg a vádirattól eltérő minősitését tartalmazza, vagyis: más delictumra vonatkozik, mint aminő vád tárgyává tétetett. Az eltérés jelentősége vagy az, hogy a kérdésbe tett cselekmény sulyosabb minősités alá esik, mint aminőn a vádhatározat, illetőleg a vádirat alapszik, vagy az, hogy a cselekmény ujabb minősitése a védelemnek uj irányban való előkészitését teszi szükségessé. A kérdést mindegyik esetben csak a vádlott beleegyezésével lehet föltenni, ha pedig ebbe a vádott bele nem egyezik: a főtárgyalás elnapolandó.

E rendelkezésekkel szemben kérdés, hogy mely esetekben kell a tárgyalást a föltett kérdés okából elnapolni.

A főkérdés tekintetében igy áll a dolog. Ha a vád pl. szándékos emberölésre irányul, a kir. ügyész azonban a főtárgyaláson arról győződik meg, hogy gyilkosság forog fönn: akkor a Btk. 278. §-a alapján hozza javaslatba a főkérdést, vagyis oly kérdést hoz javaslatba, mely szerint a cselekmény sulyosabb minősités alá esik, mint a vádhatározat, illetőleg vádirat szerint. (357. §. 3. bek.) E kérdés csak a vádlott beleegyezésével tehető föl s az ő beleegyezése hiányában a főtárgyalás elnapolandó. Főkérdést, azonban külön főkérdést kell föltenni akkor is, ha a vádlott ellen a vád tárgyává tett büncselekményen kivül még más büncselekmény tényálladéka merült föl (halmazat). E kérdés is csak a vádlott beleegyezésével tehető föl; de beleegyezésének hiánya nem a főtárgyalás elnapolását, hanem az eljárás különválasztását vonja maga után. (357. §. 1. és 2. bek.)

Most következnek a külön kérdések. Külön kérdést kell föltenni:

a) ha a tényállás olyképp változott meg, hogy a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint aminővel a vád szerint terhelve volt, vagy ha a bevégzett büntettel vagy vétséggel vádolt csak e büncselekmény kisérletével, vagy a tettes gyanánt vádolt csak részességgel látszik terheltnek *vagy megforditva* (356. §.),

b) ha olyan ok forog fönn, mely a büntetőtörvények értelmében a büntethetőséget megszünteti, és a 352. §-ban nincs fölemlitve, vagy sulyosabb, illetőleg enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után. (359. §.)

A beszámithatóságot kizáró ok is külön kérdésbe foglalható, ha a főkérdésbe való fölvétele ezt nehézkessé tenné. (358. §.)

Vajjon okául szolgálhat-e e külön kérdések valamelyike a főtárgyalás elnapolásának? Minthogy ez csak a cselekmény eltérő minősitése esetében történhetik meg: ebből önként folyik, hogy csak az *a)* pont alatt emlitett külön kérdések első esete lehet olyan, amely a 357. §. 3. és 4. bekezdése alá vonható. Mert ha a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint aminővel vádoltatott: ez kétségkivül más deliktumot, tehát a vád tárgyává tett cselekménytől eltérő minősitést jelent. Ha e minősités sulyosabb, vagy olyan, mely a védelem előkészitését teszi szükségessé: ez esetben előáll az elnapolás törvényes oka. A bevégzés és kisérlet s a tettesség és részesség közti különbség nem esvén a cselekmény minősitésének fogalmi körébe: az ezekre vonatkozó különkérdés nem szolgálhat okául a tárgyalás elnapolásának.

A *b)* pont alatt emlitett büntethetőséget megszüntető okot, valamint a beszámithatóságot kizáró okot magábanfoglaló kérdés itt szóba se jöhet, mert egyiknek sincs köze a minősitéshez. Ellenben kérdés, mit jelentenek a 359. §. e szavai: «sulyosabb, illetőleg enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után.» A cselekmény *minősitéséhez* e megkülönböztetés se tartozik.

Itt ugyanis nem más deliktumokról, hanem csak ugyanazon deliktum körén belül sulyosabb vagy enyhébb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazásáról van szó. Ide tartozik tehát a kisérlet és bevégzés közti különbség, amiről egyébként már a 356. §-ban van szó és ide tartoznak a részesség különböző fajai. Mert nem a cselekmény minősitésének, hanem csupán az alkalmazandó büntetés nemének és nagyságának kérdése az, hogy a közremüködő mint fölbujtó, mint bünsegéd, vagy mint társtettes büntetendő-e? Az ezekre vonatkozó kérdés tehát nem szolgálhat alapjául a tárgyalás elnapolásának, habár oly módon tétetik föl mint Szabadkán, hogy t. i. a bünsegédi részességgel vádolt egyénre nézve a fölbujtásra vonatkozó kérdést intézik az esküdtekhez, és habár ezt az arra jogosult kir. ügyész hozza javaslatba.

Ez eredmény nem okozhat visszatetszést. Mert nagy különbség az, ha az ily kérdést a törvényszék hivatalból, vagy ha a kir. ügyész javaslatára intézi az esküdtekhez. Az előbbi esetben a védelemnek a birói állásfoglalásban rejlő præjudicium ellen is kell küzdenie, mig az utóbbi esetben csak a vádló egyoldalu véleményével kell szembeszállania.

Habár tehát kétségkivül meglepetést okoz a védőnek az, hogy a sulyosabb vád ellen kell védekeznie, mint aminőre el volt készülve: ennek az esküdtekre nincs döntő jelentőségü befolyása, a nehézséget pedig a védő a rendelkezésére álló peranyag segitségével könnyen leküzdheti. Az az eredmény tehát, melyre a föntebbiek szerint jutottam, nem azonos jelentőségü azok álláspontjával, akik megengedhetőnek tartják, hogy a törvényszék hivatalból bünsegédi részesség helyett fölbujtás iránt intézzen kérdést az esküdtekhez.

Dr. Edvi Illés Károly.

A birói felelősségről szóló törvény módositása.*

2. Most hatályos fegyelmi törvényünknek nagy hiánya, hogy a biró, vagy ügyész** önmaga ellen nem kérheti a fegyelmi eljárás megindítását. Nem kell attól félni, hogy valaki vissza fog élni evvel a jogosultsággal és hogy ez fölöslegesen fogja szaporitani a fegyelmi bíróság munkáját. Ellenben megtörténhetik, hogy az érdekelt biró érzékenyebb, mint a felügyelő hatóság és nem akarja, hogy a közvélemény a fegyelmi eljárás meg nem indítását is az ő hátrányára magyarázza, hiszen mennyire könnyü nálunk az u. n. eltussolás gondolatát ébreszteni a mindig gyanakvó és bizalmatlan közönségben, különösen pedig a közvetetlenül érdekelt jogkereső félben! Akinek nyugodt a lelkiismerete, az nyugodtan fogja eltürni a fegyelmi eljárás összes kellemetlenségeit avégből, hogy palam et publice bizonyuljon be hivatali viselkedésének és egyéniségének teljes kifogástalansága, ami különben a felügyelő hatóságnak is egyformán nagy érdeke, mert mindenképpen alkalmas a jogszolgáltatásba vetett bizalom megerősitésére.

Nem is tudom érthető okát adni annak, hogy törvényünk miért zárkózik el annak a lehetőségétől, hogy az érdekelt biró önmaga is kérhesse a fegyelmi eljárásnak ellene megindítását. Fölöslegesnek tartom, hogy ezt a kérdést is a külföld törvényhozásának világában mutassam itt be; elégséges, ha néhány hazai példával igazolom, hogy ennek a rendelkezésnek nincs elvi alapja, mert különben egyéb állami alkalmazottaknak vagy pedig törvényhatósági tisztviselőnek nem lett volna szabad annak ellenkezőjét megengedni. Igy pl. a m. kir. állami számvevőszék alkalmazottjának kérelmére, önigazolás czéljából, megindítható a fegyelmi eljárás (1451/1898. állami számvevőszék eln. sz. fegyelmi szab. 2. §. 1899. Rendeletek Tára I. k. 840. l.); a székesfővárosi államrendőrség fegyelmi szabályainak 3. §-a szerint az illető saját kivánságára is elrendelhető a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat (114. 534/1896. sz. belügymin. rend., 1896. R. T. II. k. 834. l.); az állami néptanitók számára az 1907:XXVI. tcz. 14. §-a alapján kibocsátott fegyelmi szabályzat 10. §-a hasonlóképpen megengedi a fegyelmi vizsgálat elrendelését a tanitó indokolt kérelmére, önigazolás czéljából (73,776/907. sz. vallás- és közokt. min. rend., 1907. R. T. 1111. l.); a törvényhatósági tisztviselő kivánságára is elrendelhető a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat (1886:XXIII. tcz. 2. §.) stb. stb.

Ha a szóbanforgó köztisztviselőknek meg van az a joguk, hogy önmaguk ellen kérjék a fegyelmi eljárás megindítását: nem lehet komolyan ellenezni ugyanezt a jogosultságot a bíróval szemben sem.

3. Az 1871:VIII. tcz. 62. §-a szerint a fegyelmi bíróság hivatalától felfüggeszti a vádlottat: *a)* ha ellene a büntető bíróság által bünvizsgálat rendeltetik el; *b)* ha a felfüggesztés a feljelentett fegyelmi vétség sulyos voltánál vagy természeténél fogva szükségesnek mutatkozik; *c)* ha az e. f. fegyelmi bíróság a vádlottat hivatalvesztésre itélte s ez ellen a vádlott felebbvitellel élt; *d)* ha ellene csőd nyittatott, vagy pazarlás miatt gondnokság alá helyeztetett. A törvény 63. §-a szerint különösen sürgős esetekben a bíróság elnöke is felfüggesztheti az alatta álló birósági tagokat és közegeket. A 64. §. értelmében pedig a felfüggesztésnek az is következése, hogy «a felfüggesztett biró fizetésének felét, csőd esetében pedig csak egy harmadát huzza».

A felfüggesztésnek ilyen vagy hasonló hatását a többi köztisztviselő ellenében is ismerik a hatályban levő hazai fegyelmi szabályzatok — de már pl. a franczia vagy a német birodalmi jog a bíróval szemben ilyen rendelkezést nem tartalmaznak.*

Nézetem szerint hazai jogunk ebben a kérdésben tulságosan szigoru és igazságtalan.

Az magától értődik, hogy a sulyos okból fegyelmi (illetve bármily okból büntető) eljárás alatt álló köztisztviselő ne végezzen semmiféle hivatali tennivalót és természetes az is, hogy a fegyelmi eljárás tartama alatt előléptethető sem legyen. A felfüggesztésnek ilyen hatása ellen nem is tehető kifogás. De ne feledjük, hogy a hivatalvesztést kimondó jogerős fegyelmi határozat meghozataláig a felfüggesztett biró is (épp ugy, mint a többi köztisztviselő) még állami szolgálatban van, és hogy ezen a czimen, az 1893:IV. tcz. 2. §-a értelmében is, fizetésre és lakpénzre, esetleg külön intézkedéseken alapuló egyéb illetményeire (pl. 1904:I. tcz. 1. §.) törvényes igénye van; hogy a felfüggesztésre okul szolgáló inditó okokat nem jogerős határozat állapitja meg, és hogy — az 1871:VIII. tcz. 62. §-ában felsorolt esetekből indulva ki — a bünvizsgálat elrendelése meg nem okoltnak sőt minden alap hiján levőnek bizonyulhat, a felebbviteli bíróság pedig a hivatalvesztés-büntetést enyhébb büntetéssé változtathatja át. Ne feledjük azt sem, hogy a biró a felfüggesztés tartama alatt képtelen lévén családjával a félfizetésből a legszegényesebben is megélni, (hiszen az egész fizetés is alig elégséges erre!), anyagilag talán teljesen tönkre megy és hogy az esetleges fölmentő vagy enyhébben büntető fegyelmi itélet már nem teheti jóvá a felfüggesztés okozta anyagi bajokat; végül, hogy ennek a fizetésleszállitásnak semmiféle elfogadható belső inditó oka nincs.

Olyan fajta némileg a felfüggesztésnek anyagi hatása, mint az alaptalanul elrendelt vizsgálati fogságé, amely óvóintézkedéssel nálunk még mindig nem bánnak az egyéni szabadság kellő tiszteletben tartásával, holott annál jobban meg kellene fontolni annak alkalmazását, mert a letartóztatottra nézve az — minden elméleti tanitás ellenére — valóság, erkölcsi hatály és megbélyegzés, de a lelki kinok szempontjából is, csakugy szabadságvesztés-büntetés, mint amilyen az elitéltetésnek a következése, hiába mentik föl a főtárgyaláson vagy szüntetik meg ellene korábban az eljárást. De hasonlithatnám a felfüggesztésnek az illetményekre vonatkozó hatását ahhoz a képtelenséghez is, hogy az elsőfoku büntetőbíróság kiszabta, még nem jogerős szabadságvesztésbüntetést félig végrehajtják, félig nem, amit bizonyára józan ember ilyen alakban alig iktatna törvénybe.

De mivel is lehet komolyan és elfogadhatóan megokolni

* Előző közl. l. a 41. számban.

** A következőkben rövidség kedvéért csak a «biró» szót fogom használni, viszont ez alatt a szó alatt éppen ugy értem mindenütt a kir. ügyészség tagjait, mint a birósági hivatalnokokat.

* Az 1810 ápr. 20. franczia törv. az igazságügyi szakma szervezetéről és az igazságszolgáltatás igazgatásáról (Loi sur l'organisation de l'ordre judiciaire et l'administration de la justice) VII. fej. 50. cz. ismeri a fizetésnek megvonását is a felfüggesztés kapcsán és anélkül, de csakis mint *fegyelmi büntetést*. («La censure avec réprimande — a másodfoku fegyelmi büntetés — emportera de droit privation de traitement pendant un mois; la suspension provisoire — a harmadfoku fegyelmi büntetés — emportera privation de traitement pendant sa durée.») A ném. birod. 1877 jan. 27. Gerichtsverfassungsgesetz birói szerv. törv. 129. cz. szerint a birod. törvényszék biráját ideiglenesen föl kell függeszteni hivataluktól, ha ellene büntett vagy vétség miatt (a ném. bünv. prdts. 201. §-a alapján) a főeljárás megindul vagy ha vizsgálati fogságba helyezik, de ez nem érinti jogát fizetésének élvezetére («Durch die vorläufige Enthebung wird das Recht auf den Genuss des Gehalts nicht berührt»). A ném. birod. tisztviselőkről szóló 1907 máj. 18. tv. 128. és 120. cz. kifejezetten a helyettesités és az eljárás költségeinek fedezetére rendelik a felfüggesztés kapcsán az illetmények felének (szegénység esetén negyedének) visszatartását, ami kitünik abból, hogy hivatalvesztés kimondása esetén a költségre föl nem használt összeget a tisztviselőnek részletes számadás kapcsán vissza kell fizetni.

az illetmények csökkentését a felfüggesztés idejében? Bárhogyan gondolkozom e rendelkezés értelmén, csak arra az eredményre jutok, hogy az állam egyfelől eleve büntetni akarja az illetőt, ami azonban ellenkezik minden erkölcsösséggel és igazságossággal, de a bünvádi eljárás elemi alaptételeivel is; másfelől pedig — röstellem is kiirni — anyagi hasznot akar huzni annak a szerencsétlen, valóságos szolgálatot nem végző tisztviselőnek a helyzetéből, akit a törvény föltevése már-már elitélt és az igy visszatartott illetményekből akarja fedezni az eljárásnak és a felfüggesztés okából szükségessé válható helyettesitésnek költségét, amint azt az 1852 julius 21-iki porosz törvény 51. czikke (épp ugy, mint aném. birod. tisztv. törv. már id. czikke) a nembirói tisztviselők dolgában nyiltan meg is mondja.

Amde kérdem: jutna valakinek eszébe eleve kielégitési vagy biztositási végrehajtást vezetni a terhelt vagy vádlott vagyonára a bünvádi eljárás valószinü költsége erejéig, holott ez néha — gondoljunk pl. a kiadatással vagy a szakértői szemlével járó költségre — igen sulyosan terheli a kir. kincstárt? Csak éppen az aránylag csekély költségbe kerülő fegyelmi eljárástól féltik az állam pénzügyeit, mig a bünügyi költséget korlátlanul előlegezik?! (V. ö. BP. 479—485. §§.)

A felfüggesztésnek ilyen anyagi kárositással szigoritására azonban semmi szükség nincs. A felfüggesztés erkölcsi hatása a legtöbb esetben fölér a hivatalvesztésével és semmiféle czélszerüségi ok sem szól annak ilyetén fokozása mellett. A felfüggesztés adott esetben a közszolgálatnak el nem engedhető érdeke lehet, amelynek természetesen föltétlenül érvényt kell szerezni, de nem lehet annak érdeke sohasem a birónak jóelőre anyagi tönkretétele és az anyagi züllés utjára kényszeritése. Képzeljük el az alaptalanul felfüggesztett biró helyzetét a felfüggesztés megszüntetése után! Átment az erkölcsi szenvedésnek összes kinjain, esetleg családjával együtt, azonfelül pedig az állam még a megélhetés lehetőségétől is megfosztotta és talán uzsorás kamatra szerzett kölcsönnel küzd ártatlanságának bebizonyitásáért és ilyen pénzből fedezi a fegyelmi eljárással neki okozott költséget! A modern állam az egyik oldalon minden képzelhető módon igyekszik biztositani az egyéni szabadságot és azt, hogy az a jogerős elitélés előtti, semmiféle korlátozást ne szenvedjen és ezt legföllebb a bünvádi eljárás meghiusitásának és a társadalom ujabb veszélyeztetésének megakadályozása végett türi, mint sokszor el nem kerülhető óvóintézkedést. A fegyelmi eljárásban azonban ilyenre nem lévén szükség és az illetményeknek leszállitása amugy sem szolgálván ezt az érdeket: a megalkotandó uj fegyelmi törvényből hiányoznia kell olyan szabálynak, amely a felfüggesztéssel kapcsolatosan az illetmények leszállitását is kimondja.

Fölösleges külön kiemelnem, hogy az 1871:VIII. tcz. 64. §-ának az a rendelkezése, hogy a felfüggesztett biró csőd esetében fizetésének csak egyharmadát huzza, a törvény megalkotása óta változott viszonyok következtében nem tartható fönn. Az 1908:XLI. tcz. 6. §-a szerint ugyanis tudvalevően állami alkalmazottak fizetésének stb. legföllebb egyharmada és ez is csak ugy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi kétezer korona a foglaláson tul is érintetlenül maradjon; a csődtörvény 1. §-a szerint pedig a csődnyitás joghatálya a közadósnak csakis végrehajtás alá vonható vagyonára terjedvén ki: semmi észszerü és törvényes alapja sem lehet többé a mai fegyelmi törvény fönnidézett szabályának. Különben ilyen esetben a fegyelmi eljárás amugy is a lehető leggyorsabban érvén véget, kár azt más hasonló rendelkezésekkel bonyolitani és elkeseriteni.

4. Az 1871:VIII. tcz. nem tartalmaz rendelkezést a fegyelmi vétség elévüléséről. Ez különben a legtöbb fegyelmi szabályunknak közös és érthetetlen hiánya,* hiszen a legsulyosabb büncselekmény büntethetősége is elévül husz év elteltével, a legsulyosabb hivatali büncselekményé pedig tiz év elteltével (v. ö. Btk. 106., 469. §§.). Azt hiszem, hogy nem is kell bizonyitanom a mai szabálynak fönn nem tarthatását, annyira ellenkezik az erkölcsi és jogi érzésünkkel és büntetőjogunk alapvető tételeivel (A közigazgatási szolgálatban elkövetett fegyelmi vétségeket illetően is kimondotta a belügyminiszter 125,026/904. sz. a. kelt határozatával, hogy azok el nem évülnek). Ami pedig a fegyelmi vétség elévülésének idejét illeti: leginkább megfelelőnek a három éves időtartam látszik, nemcsak azért, mert büntetőtörvényünk ennyi időben szabja meg a vétségekre a bünvádi eljárásnak is megindithatását (Btk. 106. §. ut. bek.), hanem azért is, mert a kiszabott fegyelmi büntetés erkölcsi hatályának elenyésztét is a mai, lényegében helyes törvényes szabály (1871:VIII. tcz. 24. §.) legföllebb három esztendőben állapitván meg, ilyképpen a szükséges kongruenczia is meglesz a büntethetőség és a büntetés hatályának megszünése közt.

Dr. Márkus Dezső,
(Folyt. köv.) a m. kir. Curia kisegitő birája.

Néhány megjegyzés «Az együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott» czimü czikkre.

Dr. König Vilmos ügyvéd ur a «Jogtudományi Közlöny» legutóbbi, 46. számában, a fenti czim alatt igen érdekesen fejti ki álláspontját a Curia azon — régi és állandó — gyakorlatával szemben, amelyet az a Hiteljogi Dtár XI. sz. 164. és 172. sz. alatt közölt esetekben ujabban is ismételten elfoglalt és kimondott.

Ez esettel kapcsolatban kifejti a t. czikkiró, hogy a czeglédi gőzmalomnál is e virágzó iparvállalat vesztét e félszeg judikatura okozta.

Tisztelt kartársam czikkének szorosan jogi oldalát, szorosan jogi fejtegetéseit lehetőleg nem érintem.

A kérdés szorosan jogi részét illetőleg csak az a megjegyzésem, hogy nehéz elfogadni azt az érvelést, hogy ha a kereskedelmi meghatalmazott *nem* czégvezető, ugy egyedüli aláirása — a rendszerinti ügyleteknél — kötelezi a főnökét, de ha czégvezető *is* — tehát tágabb a jogköre — és együttes czégvezetésre van kötelezve, akkor egyedüli aláirása nem kötelezi a főnökét, *mindazonáltal*, hogy kereskedelmi meghatalmazott.

Az első, amelyről a t. czikkiró megfeledkezik, az, hogy a czeglédi gőzmalom a tőzsde tagja s képviselőjeként annak öngyilkos vezérigazgatója volt bejelentve. Joggal feltételezhette tehát a többi tőzsde-tag azt, hogy a malomnak e képviselője — nem meghatalmazottja — jogosult egymagában is tőzsdei ügyletek megkötésére, és ezzel egyszersmind természetesen a tőzsdebiróság illetékességének kikötésére.

S hogy a vezérigazgató csakugyan jogosan járt el, s hogy a tőzsdetagok feltevése helyes volt, azt bizonyitja az a körülmény, — s a kérdés megitélésénél ez a legfontosabb, a Dtár hivatkozott, s a jelen esettel teljesen analog 164. számu esetben a Curia szintén kiemelte, de a czikk említést sem tesz róla, — hogy a malom az ilyen módon létrejött ügyleteket *magára nézve mindenkor kötelezőnek ismerte el, és realizálta azokat.*

Azt hiszem, hogy az eset eldöntésénél ezt a körülményt figyelmen kivül hagyni nem lehet.

Kifogásolja és kétségbe vonja a czikk a Curia határozatának azt a részét, amely szerint «tőzsdre vonatkozó ügyleteknél a tőzsdebiróság kikötése rendszerint vele jár.» Az ellenkező álláspont bizonyitására kérdi, hogy mit csinálnak ott, ahol nincs

* Csak négy esetet tudok, amelyekben hatályos hazai jogszabály ismeri a fegyelmi vétség büntethetőségének elévülését: Az ügyvédi rendtartás (1874:XXXIV. tcz.) 102. §-ának 2. bek. (két év); a közjegyzői törv. (1874:XXXV. tcz.) 187. §-a (két év); az állami néptanitók elleni fegyelmi eljárás (öt év és két év: 73,776/1907. sz. vallás- és közokt. min. rend. 5. §., 1907. R. T. 1109. l.) és a munkásbiztositó-hivatal alkalmazottjai elleni fegyelmi eljárás (két év: 52,231/1908. keresk. min. rend. 105. §., 1908. R. T. 1538. l.).

tőzsdebiróság? Nos, ott igazán nem lehet kikötni a tőzsdebiróságot, s *ott* a tőzsdebiróság kikötése a lisztre vonatkozó ügyleteknél *nem* jár *rendszerint* vele. De *itt* nálunk igen. Ez általánosan tudott tény.

Azt sem lehet mondani, hogy a Curiának ez az álláspontja, gyakorlata egész kereskedelmi életünket a legnagyobb veszélynek teszi ki. Nem mondható azért, mert hiszen a tőzsdebiróság hasonló álláspontot foglalt el, mint a Curia. Már pedig a tőzsdebiróság tulnyomó részben kereskedőkből s kizárólag a gyakorlat embereiből áll. Amit ezek a gyakorlati emberek, a kereskedők, helyesnek találnak — mert különben nem határoztak volna igy — az nem lehet *reájuk* nézve veszélyes, sőt ellenkezőleg, ez felel meg a gyakorlat követelményeinek.

S végül még egyet. A czikk szerint «ha a czeglédi gőzmalom igazgatója kénytelen lett volna még egy aláirást kérni igazgatótársainak valamelyikétől, nem kerülhette volna el, hogy játékterveibe majd az egyik, majd a másik igazgatótársát be ne avassa. Igy az igazgatóság belepillanthatott volna az üzlet mikénti kezelésébe...» A czikknek ezt a részét nem értem.

Hogyan?! Az igazgatóság tagjai csak akkor nyerhetnek belepillantást az üzlet mikénti kezelésébe, ha aláirást kérnek tőlük? Hát nincs joga az igazgatóságnak az üzlet kezelésébe máskor is belepillantani, hát nem *kötelessége* az igazgatóságnak az üzlet kezelésébe *állandóan* beletekinteni?

Azért, mert a gyakorlatban — különösen a vidéken — az igazgatóságnak teendői teljesen és kizárólag a vezérigazgató vagy ügyvezető igazgató vállain szoktak nyugodni, akiben igazgatótársai feltétlenül megbiznak, de másrészt nem is sokat értenek az üzlet kezeléséhez, ők exculpálva vannak minden oly káros következmény alól, mely esetleg az ügyvezető igazgató bünös vagy könnyelmü manipulációjának következménye?

A kereskedelmi törvény szerint a részvénytársaság ügyeit az *igazgatóság* és nem az ügyvezető igazgató intézi. Feleljen meg az igazgatóság a kereskedelmi törvény 182. és következő szakaszaiban előirt kötelességeinek és ne tekintse munkásságát kimerültnek abban, hogy jutalékát felveszi, néha aláirását adja és talán még a közgyülésre is elfárad, akkor nem történhetik meg az, ami a czeglédi malomnál megtörtént. Ha pedig vakon megbizik egy emberben, ugy a részvényesekkel szemben tekintse kötelességének, hogy ennek az egy embernek minden cselekvéséért teljes anyagi felelősséget vállaljon. *Dr. Gárdos Félix.*

Különfélék.

— **A villamos vasuti balesetek ellen.** Csodálatos az a közöny, amelylyel hatóságaink a villamos vasuti elgázolásokat szinte észre sem veszik. Az egyetlen, aki ezzel a kérdéssel foglalkozik, Budapest főváros államrendőrségének főkapitánya, aki azonban eddig szintén nem ment tul a fenyegetőzéseken és a teoretikus jelentőségü fejtegetéseken és felterjesztéseken. A legutóbbi két hét alatt történt 30 villamos vasuti katasztrófa a főkapitányt ismét arra birta, hogy a balesetek körüli vizsgálatok tárgyában rendeletet bocsásson ki. E rendeletben a főkapitány elmondja, hogy megfelelő intézkedések megtételét kérte a kereskedelemügyi minisztertől különösen abban az irányban, hogy a közuti vasuti villamos vállalatok alkalmazottaikat, azok erejét tulhaladó mértékben igénybe ne vegyék és a napi szolgálati időt oly módon állapitsák meg, hogy a kocsivezetők és egyéb alkalmazottak a teljes kimerüléstől megóvassanak.

Azon lanyhaságnál fogva, amellyel a kereskedelemügyi minisztériumban az ilyen kérdéseket tárgyalni szokták, nem csodálkozunk azon, hogy a minisztérium a főkapitányt arról értesitette, hogy a munka- és pihenő időknek a hazai összes közuti vasutakra vonatkozó szabályozása «jelenleg tárgyalás alatt áll». Egyébként pedig a miniszter arra utal, hogy az érvényben levő szabályzatok értelmében a kocsivezetők napi tényleges menetszolgálata 9 órára terjed.

Nem csodáljuk, hogy a főkapitány ur saját tapasztalatai nyomán nem hajlandó elhinni, hogy csupán 9 óra volna a kocsivezetők tényleges menetszolgálata, mert hiszen akármelyik villamos vasuti kocsivezetőt megkérdezzük, az rögtön találó czáfolatát szolgáltatja a miniszter kijelentésének, vagyis megvan a helyes szabályzat, azonban senki sem ellenőrzi annak végrehajtását, legkevésbbé pedig azok a forumok, amelyek annak ellenőrzésére hivatva vannak.

Üdvözöljük a főkapitány urat abból az alkalomból, hogy most kiadott rendeletében a miniszteri válasz kapcsán utasitotta közegeit, hogy minden előforduló baleset alkalmával a vizsgálatot terjesszék ki annak a körülménynek megállapitására is, hogy a baleseteknél érdekelt személyzet a baleset napján, valamint az ezt megelőző napon mennyi ideig teljesitett szolgálatot. Hány órakor kezdte és mikor fejezte be a szolgálatot, ebből mennyi időt töltött menetszolgálatban, mennyit készenlétben és mennyi pihenője volt? Állapitsák meg továbbá azt is, hogy az illető kocsivezető mióta áll a vállalat szolgálatában, a kocsivezetői szolgálatban kiképeztetett-e?

Arra az esetre, ha a vizsgálatból az tünik ki, hogy a napi összszolgálat a megállapitott napi 9 órai időtartamot meghaladja, illetve kocsivezető szolgálatban a balesetet előidéző kocsivezető kellőleg kiképezve nem lett, erről a főkapitány jelentést kér, «az illető közlekedési vállalat ellen megindítandó további eljárás czéljából.»

Ez az utóbbi kijelentés nagy általánosságánál fogva homályba burkolja a lényeget, vagyis azt, hogy miféle eljárást fog a főkapitány az illető közlekedési vállalat ellen megindítani.

Mi a magunk részéről szükségesnek tartjuk, hogy minden egyes esetben azon közuti vasuti közegek ellen, akik a munkaidő helytelen beosztásával vagy pedig kiképzetlen kocsivezetők alkalmazásával a balesetek előidézéséhez hozzájárultak, a legszigorubb bünvádi eljárás indittassék, mert csak ez az egyetlen eszköz képes a czélhoz vinni, nem pedig holmi pár száz koronás birságok, amelyeket egyébként hatóságaink különböző okokból hajlandók el is engedni.

— **Titkos iratok a bünvádi eljárásban.** A BP. 63. §-a iktatja törvénybe azt a jogelvet, hogy a terheltnek és védőjének joga van az ügy iratait és csatolmányaikat megtekinteni. A védelemnek ez a joga, amely bizonyos irányban csak időbelileg van megszoritva, a bünper előkészitő szakának egy bizonyos fázisán tul azonban minden korlátozástól ment, a bünvádi eljárás keretein messze tulhaladva az állampolgárok személyes szabadságának nyujtja alkotmányos biztositékát. Senki ellen olyan bizonyitékokat felhasználni nem szabad, amiket az illető nem ismer és amikre nézve észrevételeit meg nem teheti és ellenbizonyitékait elő nem terjesztheti.

Ezt a sarkalatos jogelvet törte keresztül a trencséni járásbiróság 1909. B. 930/2. számu végzésével.

Á. M. honvédhadnagy ellen a katonai becsületügyi választmány eljárást inditott, amelynek folyamán polgári tanukat is kihallgatott és azok vallomásait jegyzőkönyvbe vette. A becsületügyi választmány nem talált okot a honvédhadnagy ellen fegyelmi eljárás megindítására és utasitotta őt, hogy az egyik terhelő tanu ellen a polgári biróságnál hatóság előtti rágalmazás miatt feljelentést tegyen.

A büntető járásbiróság a tárgyalás előtt átkérte a katonai hatóságtól a becsületügyi iratokat, amelyeket a honvédfőparancsnokság azzal a záradékkal küldött át, hogy az iratokba csakis a biróság tagjainak engedi meg a betekintést, ellenben magánfeleknek és azok képviselőinek a betekintést meg nem engedi.

A járásbiróság a védelem vonatkozó előterjesztését elutasitotta, kimondotta, hogy ezek az iratok csakis a biróságnak fognak rendelkezésére állni, azokat birói pecsét alá helyezte, azokba való betekintést a védelemtől megtagadta.

A végzés indokolása szerint a BP. csak a polgári büntető bíróságok előtti eljárást szabályozza és ennélfogva a BP. 63. §-a csakis polgári bíróságok által felvett iratokra vonatkozik A végzés ellen benyujtott felfolyamodás visszautasittatott.

Ajánljuk ezt a végzést ugy rendelkező részénél, mint indokolásánál fogva a jogegység érdekében való perorvoslat szempontjából a koronaügyészség figyelmébe.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi két teljes ülését a szabadalmi törvényjavaslatról szóló igen nagyérdekü vita töltötte be. A bevezető előadásra *Beck Hugó* curiai tanácselnök, az egyesület alelnöke vállalkozott.

Előadásából különösen kiemeljük azon részt, mely a szabadalmi hatóságoknak, különösen pedig a szabadalmi tanácsnak szervezetével foglalkozott. A tervezet feldönti a szabadalmi tanács mostani szervezetét, és hatáskörét a közigazgatási bíróságra ruházza. Előadó kifejtette, hogy a szabadalmi ügyeknek a legfelsőbb fokon való elbirálásánál kiváló suly helyezendő a birák jogi tevékenységére, de épp oly kiváló suly helyezendő a találmányoknak müszaki és pedig ugy elméleti, mint gyakorlati szempontokból való helyes megitélésére és birálatára.

A feladat sikeres megoldhatásának előfeltétele tehát az, hogy a tanács kitünő jogászokból és elsőrendü müszaki erőkből legyen megalkotva. És pedig arra való tekintettel, hogy a szabadalmi ügyekben eldöntendő jogi kérdések tulnyomólag legnagyobb részben magánjogiak, különösen kereskedelmi és ezzel kapcsolatos iparjogi kérdések, a döntést azokra a birákra kell ruházni, akik sokoldalu jogi képzettségük mellett éppen a kereskedelmi jogban és ezzel egybefüggő egyéb jogi ágazatokban kiváló jártassággal és nagy tapasztalattal birnak, de másrészt nem téveszthető szem elől az sem, hogy a végleges döntés alá kerülő legtöbb szabadalmi ügyekben igen bonyolult, kényes természetü és nagy szakértelmet igénylő, fontos iparkérdések birálandók el, ezen kérdések sikeres megoldására pedig a müszaki tudományok elméletében és a gyakorlat terén elismert tevékenységet kifejtett kiváló müszaki tehetségre van szükség.

A szabadalmi tanács mostani szervezete mellett meg van adva a mód, hogy a tanács tagjaivá épp oly kiváló jogászbirák, mint elsőrangu müszaki erők alkalmaztassanak, mig a közigazgatási bíróság egyik irányban sem biztositja a szakszerü elintézést.

Dr. Fodor Ármin táblai biró előadásában a szabadalmi ügyekben eljáró hatóságok szervezetére, hatáskörére és eljárására vonatkozó rendelkezések megbeszélésére szoritkozik. Helytelennek tartja, hogy a szabadalmi hivatal birói osztálya a bejelentési osztálynak felebbviteli fóruma legyen, anélkül, hogy szervezetileg attól el legyen különitve. De nem is szükséges, hogy a bejelentési osztály határozatai ellen kétfoku felebbvitel legyen, holott a birói osztálynak a peres eljárásban hozott itéletei ellen csak egyfoku felebbvitel van. A felszólalási ügy és a megsemmisitési per tárgya sok esetben ugyanaz az eljárás és a határozathoz füződő érdek lényegileg nem különbözik. Mindkét eljárásban tehát csak egyfoku felebbvitel volna adandó közvetlenül a szabadalmi hivatal felett álló hatósághoz.

Felebbviteli hatóságképp pedig fenn kellene tartani a szabadalmi tanácsot, azonban állandó tagokkal. A büntető és a polgári jogi védelem, amelyet a javaslat a szabadalmi jognak nyujtani óhajt, szintén nem kielégitő.

A szabadalombitorlásnak 600 K pénzbüntetéssel való sujtása nem megfelelő. Ennél még az is jobb volna, ha a szabadalombitorlást a kereskedelmi törvényben történt szabályozás módjára kereskedelmi vétségnek minősitenők. De ha már nem adhatunk hatályos büntetőjogi védelmet, legalább a kártéritési jog erélyes megfeszitésével kellene a jogvédelmet erősiteni.

A polgári perre nézve nem indokolt, hogy a negativ megállapitási kereset a szabadalmi hivatal, a pozitiv megállapitási kereset pedig a polgári bíróság hatáskörébe tartozzék. A pozitiv megállapitási per is a szabadalmi hivatalhoz volna utasitandó. A polgári perekben sem a kereskedelmi törvényszékektől mai szervezetükben nem lehet a kártérités megfelelő megitélését várni, sem a kereskedelmi irásbeli eljárás nem alkalmas e perek eldöntésére.

Ha már akadályok forognak fenn arra nézve, hogy a szabadalmi jogból folyó összes igényeket a szabadalmi hivatal döntse el, ami az egységes és szakavatott eldöntés szempontjából sok előnyt biztositana, megfontolandó volna az a kérdés, vajjon az ipartörvény által tervbe vett ipari bíróságok e czélnak megfelelő szervezés mellett technikus elemek bevonásával és a rendes bíróságokkal való kapcsolat erősebb megteremtésével nem volnának-e felruházhatók az iparjogvédelem terén birói hatáskörrel. Ebben az esetben a büntető- és a polgári per kapcsolatba volna hozható, ami az eljárást nagyon egyszerüsitené.

A két nagyérdekü előadást a legközelebbi vita fogja követni.

— **«Fiat lux!»** *Dr. Toldy Gézának* ily czimü müve második kiadásban jelent meg. Ez a munka huszonkét fejezetben fejtegeti törvénykezésünk visszásságait. Foglalkozik a birói szervezet hiányosságaival, az ügyvédség bajaival, a sablon-kultuszszal, a tisztességtelen kereskedelem birói pártfogolásával, az ügynöki kérdésben kifejlődött judikaturával, a többczégüség és a czégrokonságok révén tapasztalható visszaélésekkel, a rendelkezésre bocsátás tekintetében kifejlődött téves joggyakorlattal, végül a bíróságok ferde irányu joggyakorlatainak az ügyvédi karra, a nagyközönségre és a kereskedőinkre gyakorolt káros hatásával.

Az érdekes tartalmu könyv első kiadásának megjelenése idején minden oldalról megérdemelt érdeklődéssel fogadtatott; hogy ez az érdeklődés tartós volt, azt bizonyitja a második kiadás szüksége.

— **Az éjjeli vallatásról** *Eötvös Károly* a «Nagy per» czimü munkájában a következőket irja: Éjjeli faggatás! Különös dolog ez. Furfangos birák gyakran vélekedtek ugy, hogy sikeres munka, gyors és remek vallatás biztosabb éjjel, mint nappal. Ha nagy büntettről s valódi gonosztevőről volt szó: az emberek nem ütköztek meg az éjjeli vallatáson. Sőt megdicsérik a vizsgálóbiró erélyét, buzgóságát, szerencsés kezét. Derék biró. Még az éjszakát is munkában tölti. A vádlottat senki se sajnálja. Ki szánakozik a nagy gonosztevőn? De hátha ártatlan ember az, akit éjszaka faggatnak? Hátha ártatlan ember lelkét töri meg az éjszakánként való zaklatás? Pedig megtöri, ha a lélek nem elég erős, vagy nem eléggé vad. Az élethez tartozik az alvás. A rabnak kétszeres szüksége van reá. Kivált ha a rab ártatlannak érzi magát. De joga is van hozzá. S kivált ha csak vizsgálati fogoly.

— **Épületjog és földhitel** czim alatt a «Jogállam»-ban megjelent tanulmányát dr. Zerkovitz Zsigmond budapesti ügyvéd különlenyomatban adta ki.

— **A kiskoruak kriminalitása elleni védekezésről** dr. Szilágyi Arthur Károly az orvoskongresszus alkalmából franczia nyelven irott dolgozatát külön füzetben adta ki. A külföldiek tájékoztatása szempontjából igen becses dolgozat a magyar gyermekvédelmet ismertető nagy munka keretében az orvoskongresszus tagjai közt szétosztatott.

— **Az ujpesti kir. járásbiróság** az 1909. Sp. 768. számu ügyben az 1909. évi április hó 21-én meghozott itéletnek az alperes részére leendő kézbesitését 1909. augusztus 9-én rendelte el és az erről szóló értesités felperes budapesti ügyvédjének 1909 november 11-én kézbesittetett.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kutyaper.** Felperes foxterrierje betévedt a bécsi bakteriologiai intézetbe, hol a lépét kisérleti czélokból eltávolitották. Felperes azután visszakapta a kutyáját, amelynek semmi látszólagos baja nem lett, sőt élénkebb és a fáradalmakat jobban birja, mint a mütét előtt. Felperes azonban kártéritésre perli a vezető tanárt. Alperes a tárgyaláson azzal az anekdotával védekezik, hogy a vizsgázó orvosszigorlót megkérdezte a czenzor, mi a lép szerepe és czélja. A jelölt zavarában igy felel: «Kérem, igazán tudtam, de most nem jut az eszembe,» mire a tanár megjegyzi: «Szerencsétlen ember, maga volt az *egyetlen* ember, aki tudta s maga is elfelejtette!» Szóval a lép felesleges szerv, s igy nincs kár. A bíróság azonban a kártéritési kötelezettséget megállapitotta a tulajdonjogba való jogtalan beavatkozás czimén.

— **A berlini államtudományi továbbképző-egyesület** imént megnyilt téli tanfolyamán tartandó jog- és államtudományok körébe vágó előadásokból kiemeljük a következőket: *Heilfron:* Jogászi napi kérdések (A politikai és gazdasági napi eredmények megvilágitása jogi szempontból. Az 1909. év folyamán hozott törvények és benyujtott törvényjavaslatok megbeszé-

lése. Ujabb alapvető birói határozatok megbeszélése. A jogirodalom legujabb termékeiről.) — *Eltzbacher:* Jogrendszerünk vitás kérdése a kulturtörténet világitásában. (Az egyes és a sajtó. A magántulajdon és a szocziáldemokráczia támadásai. A fonograf és kinematograf joga. A munkás és munkaadó közti jogviszony. A házasság és a nők mozgalmai. Az örökjog reformkérdései. Állam és anarchizmus. Az egyes állása az államban. Választójogi kérdések. Törvény és biró). — *Katz:* Szabadalmi és mintaoltalom. — *Krohne:* Bün, büntetés, végrehajtás és megelőzés. (Szabadságvesztés-büntetési intézetek látogatásával kapcsolatban.) — *Anschütz:* A közigazgatás reformkérdései. — *Schmoller:* A porosz pénzügyek története a XIX. században. — *Strutz:* Adóreformok. — *Schwarz:* A német birodalom pénzügyei. — *Muensterberg:* Szegényügy és jótékonyság. — *Blenck, Kühnert és Petersilie:* A gyakorlati statisztika kérdései. — *Bernhard:* Nemzetgazdaságtan. — *Herkner:* Válogatott kérdések a szocziálpolitikáról. — *Dade:* Az agrárpolitika kérdései. — *Weymann:* A német munkásbiztositás joga és reformja. — *Mones:* Biztositási ügy. — *Leitner:* Könyveléstan és mérlegkészitéstan jogászok részére. — *Jaekel:* Fejlődéstudomány.

— **A nemzetközi egységes váltójog** létesitését tárgyazó nemzetközi értekezletet, mint Asser, a hágai nemzetközi magánjogi bizottság elnöke közli, 1910 juniusában Hágában fogják megtartani. A németalföldi kormány körlevelére 31 állam helyezte kilátásba képviseltetését, mig 14 meghivott államtól válasz még nem érkezett.

— **Sajtó utján elkövetett testi sértés.** Egy izben már megemlékeztünk arról a sajátszerü esetről, amelyben egy német államügyész a sajtó utján elkövetett testi sértés miatt emelt vádat. Most végre jogerős itélettel fejeződött be ezen sajátságos bünügy. A tényállás szerint egy vidéki lap szerkesztője régi ellenségét lapjában különféle invektivákkal illette. A megtámadottat elfölötti izgalmában szélhüdés érte. Alig épült fel sulyos bajából, a lap ismét elkezdte a támadásokat, teljesen alaptalan gyanusitásokkal halmozva el a sértettet, akit bebizonyithatólag ismét a támadások miatti izgalmában ujból szélhüdés ért. A szerkesztőt mind a három bíróság becsületsértés és gondatlanságból elkövetett sulyos testi sértés miatt elitélte, mivel tudnia kellett az első betegségből, hogy ily jogtalan támadások végzetes hatással lehetnek a sértettre.

— **A porosz igazságügyi kezelő tisztviselőknek** 1908. évig három vizsgálatot kellett tenniök és pedig: a kiadói, irattárosi és titkári vizsgálatokat. Legutóbb az irattárosi vizsgálat eltöröltetett, ugy hogy most már csupán a fent emlitett két vizsga letétele szükséges a mi irodatiszti állásunknak megfelelő titkári állás eléréséhez.

— **Angol iró a Steinheil-pörről.** Charles Dawbarn angol iró fontos nyilatkozatot közöl a «Figaro»-ban Steinheilné pörének tárgyalása alkalmával szerzett benyomásairól. A hazai viszonyaink szempontjából is érdekes fejtegetéseket a «Budapesti Hirlap» nyomán a következőkben ismertetjük:

A mi szemünkben a törvényszék, mely előtt a tragikus özvegy megjelent, nem nyujt kellő biztositékot pártatlanságáról. Minket elsősorban a bíróság határozott állásfoglalása lepett meg. A tárgyalás három napja alatt az elnök egyebet sem tett, mint hogy kifejtette rendszerét, amely a vádló-érvelés személyes rendszere. Nem is titkolta egy pillanatig sem érzéseit s gyakran egész aggressziv hangon fejezte ki azt, hogy mily kevéssé hisz a vádlott tiltakozásaiban. Ez a rendszer a szemlélőben azt az érzést kelti föl, hogy a törvényszék elnöke már előre határozott véleményt alkotott. Ha az angolokat meglepi ez a magatartás, még meglepőbb rájuk nézve az a teljes függetlenség, amelylyel a vádlottnak módjában van védelmét előterjeszteni. De hát ez a függetlenség csak jogos kárpótlás az elnök tulzott magatartásáért, aki oly kevéssé marad meg a pártatlan biró szigoruan megállapitott körében. A védekezésnek ez a szabadsága, amelylyel a vádlott akárhány nyilatkozatában találkozunk, akárhányszor tiszteletlenné válik a törvényszékkel szemben.

A franczia szokások erészben teljesen eltérnek az angol szokásoktól. Francziaországban a vádlottat elfogatásának első pillanata után már vétkesnek tartják. Angliában egyetlen ujságnak se lett volna szabad azt a gyanuját kifejezni, hogy Steinheilné bünös, mielőtt a kérdést a bíróság tisztázta. És ha bármely lap ezt mégis megtette volna, akkor tulajdonosát nagy pénzbirságra, esetleg börtönre itélték volna el érte. Steinheilnének módjában volna kényelmesen megélnie hátralevő napjaiban abból a járadékból, amelyet kártérités fejében a lapok fizettek volna neki, ha az ő bünéről, az ő vallomásáról stb. előre beszéltek volna.

Az angol jogászok felfogása szerint az ügynek a tárgyalás előtt az ujságokban való pertraktálása nagy mértékben hozzájárulhat az esküdtszék pártatlanságának befolyásolásához. Angliában a Habeas Corpus törvény értelmében a terheltnek csak huszonnégy óráig kell várnia arra, hogy birája elé kerüljön. A rendőrségnek csak néhány nap áll rendelkezésére, hogy a vizsgálatot befejezze és a vizsgálati eljárás a Police Court előtt egészen nyilvános. A terhelt nincs kötelezve semmiféle nyilatkozatra. Hozzá csak azt a két kérdést lehet intézni, hogy bünös-e, vagy van-e valami nyilatkozni valója?

Mig Francziaországban a tanuságtételnél a mende-mondának nagy szerepe van és ezzel a vádlott részére kedvezőtlen hangulatot teremt, addig ilyen szóbeszédnek Angliában nincs semmiféle fontossága. Az angol birónak még arra sincs joga, hogy a vádlott előéletével megismertesse az esküdteket. A vádlott multját nem is veszik fontolóra, csak akkor, amikor már a büntetés mértékének kiszabásáról van szó. Az angolokra nézve annak a ténynek, hogy Steinheilné ezelőtt husz esztendővel atyja szakácsával megszökött, semmi jelentősége és semmi befolyása nincs.

De a két eljárás között való ellentét abban mutatkozott meg leginkább, hogy minő hatalmuk van az angol és a franczia bíróságoknak az előzetes letartóztatás dolgában. Majdnem egy esztendeig senyvedt Steinheilné a fogházban, várván az esküdtek előtt való megjelenését. Az ilyesmi lehetetlen Angliában, ahol az egyéni szabadság értékes és sérthetetlen privilégium. Vajjon Francziaországban vagy Angliában itélnek-e el gyakrabban ártatlanokat, ez olyan kérdés, amelyre nem válaszolhatok.

— **A botbüntetés eltörlése.** Dániában a most uralomra jutott Zahle-kormány legközelebb törvényjavaslatot nyujt be a botbüntetés eltörlésére. Zahle, aki igazságügyminiszter is, addig is, mig a javaslat törvénynyé válik, körlevelet intézett az összes törvényszékekhez és rendőrségekhez, amelyben utasitja őket, hogy a testi fenyitéket kimondó itéletek iratait terjesszék föl az igazságügyminiszteriumhoz és világitsák meg jól a fölmentés lehetőségeit. A miniszter annyit föltétlenül ki akar vinni, hogy legalább ott hagyják el a botbüntetést, ahol mellékbüntetés gyanánt szerepel, mig az uj törvény teljesen el nem törli.

— **Püspök, mint bünügyi védő.** Egy hittéritőt s néhány katonát Kongóban a benszülöttek megtámadtak, s közülök néhányat a megtámadottak agyonlőttek. Az ügyész vádat emelt szándékos emberölésért, azonban a misszionáriust a törvényszék előtt püspöke védte, oly sikerrel, hogy felmentették. A belga bíróság önként értetődőnek tekintette, hogy a papot főpapja bíróság előtt képviselheti.

A Magyar Jogászegylet november hó 20-án (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melyben folytatja a szabadalmi törvényjavaslat megvitatását. Felszólalnak: dr. Fazekas Oszkár, dr. Kohn Jakab, dr. Loránt Izsó, dr. Szász János, dr. Kayser Szilárd. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Vidéken jól jövedelmező ügyvédi irodát átadok. Átvenni szándékozók sziveskedjenek a kiadóhivatalban megtudható czimre közvetlenül irni. 13563

Ügyvédjelölt kerestetik azonnali belépésre, Pesthez közeli, vidéki nagyobb forgalmu irodába. Csak ügyes, kiváló képzettségü, teljes gyakorlottsággal birók részletes ajánlatait kérem. Czim a kiadóhivatalban. 13564

Fiatal, munkabiró, jó megjelenésü ügyvéd, több mint tiz esztendei fővárosi és vidéki gyakorlattal, kitünően fogalmaz, és beszél németül, ügyvédi irodába, mint irodavezető, vagy közjegyzőhelyettesnek ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban. 13562

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 48. szám. Budapest, 1909 november 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Esküdtbirósági eljárásban a kérdések feltevése. *Lehoczky Sándor* miskolczi kir. törvényszéki elnöktől. — A birói szervezet reformjának irányelvei. *Dr. Szentirmay Ödön* budapesti kir. büntető-törvényszéki birótól. — A birói felelősségről szóló törvény módosítása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A nemzetközi jogsegély és a kereskedelem. *Dr. Balkányi Kálmán* budapesti ügyvéd, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés központi titkárától. — *Jogirodalom:* A bünvádi perrendtartás magyarázata. Irták: Balogh Jenő egyetemi tanár, Edvi Illés Károly ügyvéd, nyug. kir. ügyész és Vargha Ferencz koronaügyész helyettes. *(bp.)* — Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften. Von dr. Niceforo. Eingeleitet und erweitert von dr. H. Lindenau. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Szocziális reform. *Dr. F. L.* — Az öngyilkosságra való reábirás az angol büntetőjogban. *Zsoldos Benő* székelyudvarhelyi kir. törvényszéki albirótól. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Esküdtbirósági eljárásban a kérdések feltevése.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 47. számában dr. Edvi Illés Károly tollából «Esküdtbirósági tárgyalás elnapolása sulyosabb kérdés feltevése miatt» czim alatt érdekes czikk jelent meg, amely közelről érdekli a gyakorlati jogászokat.

Az e czikkben tárgyalt az a kérdés, hogy az esküdtbirósági eljárásban a BP. 353. §-a alapján jogositva van-e a bíróság olyan kérdések feltételére, amelyek javaslatba hozva nem voltak, már évek előtt eszmecsere tárgyát képezte a Büntető Jog Tára XXXVII. kötetében, annak 1., 2. és 4. számaiban dr. Hexner Gyula és Vargha Ferencz közt.

Nézetem szerint dr. Hexner Gyula az idevágó czikkeiben eléggé meggyőzően kimutatta, hogy a bíróságnak hivatalból kérdéseket nincs joga feltenni és ha még e tekintetben kétség forogható fenn, azt dr. Edvi Illés Károly jeles büntetőjogászunk czikke teljesen eloszlathatta.

Miután nem csekélyebb tekintély, mint Vargha Ferencz vitatta, hogy a szakbíróságnak joga van hivatalból is kérdéseket feltenni, nézzük: de lege lata, hogy áll a dolog?

A BP. 353. §-a kimondja, hogy «a javaslatba hozott kérdések elfogadása, kiegészitése vagy helyesbitése tárgyában a bíróság határoz». Vargha Ferencz a Büntető Jog Tára XXXVII. kötete 2. számában megjelent e tárgyu czikkében idevágóan a következőkben domboritja ki a nézetét:

«Ha a kérdés, (a javaslatba hozott) általában elfogadható, de hiányos, azt a bíróság elfogadja és kiegészíti. A kiegészítés fogalma alá tartozik nemcsak az az eset, midőn egy konkrét kérdés hiányos, hanem az is, midőn a vádló csak főkérdést tett fel, a bíróság azonban azt látja, hogy a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint amelylyel a vádló inditványa szerint terhelve volt. (356. §.) Ebben az esetben, habár a főkérdés helyesen van szövegezve, kényteleń kisegitő kérdést feltenni; mert a vádló, ha pl. gyilkosság miatt emel vádat, de előrelátható, hogy csak szándékos emberölés lesz megállapitható, nem kényszerithető arra, hogy meggyőződésével ellentétben, ily tartalmu kisegitő kérdést tegyen fel. Igaz ugyan, hogy a védő gondoskodik az eventuális kérdés feltevéséről, ámde ha ez csak felmentésre plaidiroz s kisegitő kérdést nem tesz fel, arról a bíróságnak kell gondoskodni; mert máskép az esküdtek, ha szándékos emberölést állapitanak meg, a BP. 354. §-a értelmében sem tudnának «igen» vagy «nem» szóval felelni.»

És ezek kapcsán Vargha Ferencz arra a következtetésre jut, hogy «a bíróságnak joga van, sőt kötelessége hivatalból is gondoskodni arról, hogy az esküdtek elé oly kérdések terjesztessenek, amelyek minden eshetőségnek megfelelnek».

Ezzel szemben az én szerény nézetem is oda irányul, hogy az elfogadás, kiegészítés és helyesbités szavak fogalmi körébe az uj kérdések feltételéhez való jogot belemagyarázni nem lehet.

Az elfogadás és helyesbités szavak értelme tekintetében, azt hiszem, kétség nem is foroghat fenn.

E szerint csak a «kiegészítés» fogalma képezheti e részben a kérdés tárgyát.

Mi a kiegészítés? Nem egyéb, mint oly müvelet, amelylyel teljessé tétetik az, ami nem volt teljes.

Ha a lopásra irányult főkérdésbe pl. az eltulajdonitási szándék nincs befoglalva, a bíróság azt megfelelően kiegészíti.

Ezt az eljárást a bíróságok lépten-nyomon gyakorolják is.

Kétségtelennek tartom tehát, hogy a törvényhozó a «kiegészítés» szó használatával sem akarhatta a bíróságot feljogositani arra, hogy hivatalból tehessen fel kérdéseket.

Ha igaz volna az, hogy az esküdtek egyes esetekben nem lennének képesek határozni vagy épen meggyőződésük ellenére felmentő verdiktet lennének kénytelenek hozni, ha a bíróság nem gondoskodik kisegitő vagy mellékkérdések feltételéről, akkor kétségkivül előállana annak elódázhatatlan szüksége, hogy a birói gyakorlat a Vargha Ferencz álláspontjára helyezkedjék, vagy de lege ferenda a bíróságnak mielőbb megadassék a jog, hogy hivatalból tehessen fel kérdéseket.

Ámde ez nem ugy van.

Mert ha pl. gyilkosságra van a főkérdés feltéve és kisegitő kérdés a szándékos emberölésre nem tétetett fel, az esküdtek nem kénytelenek meggyőződésük ellenére a vádlottat gyilkosságban bünösnek kimondani vagy irányában tagadó válaszszal felmentő verdiktet hozni.

Ugyanis a BP. 367. §-ának 2. bekezdése akként intézkedik, hogy a kérdésnek valamely tüzetesen megjelölt részére igennel, a többi részére nemmel is lehet szavazni. Ennélfogva ha az esküdtek azt látják, hogy a vádlott ölési szándékkal ténykedett ugyan, de azt előre meg nem fontolta, mi sem áll utjában annak, hogy ebbeli meggyőződésüket kifejezésre juttassák, mert a kérdés ama részére, amely az ölési szándék előre megfontoltságára vonatkozik «nem»-mel a kérdés többi részére pedig «igen»-nel felelhetnek és a

bíróság e verdikt alapján vádlottat nem gyilkosság, hanem szándékos emberölés miatt fogja bíróilag elitélni.

Ugyanez áll arra az esetre is, amikor pl. szándékos emberölésre irányul a főkérdés és az esküdtek csak halált okozó testi sértést látnak fenforogni, vagy amikor rablásra irányul a főkérdés és az esküdtek csak a lopás tényálladékát látják bizonyitottnak.

E mellett azonban a BP. 366. §-a jogot ad az esküdtek többségének arra, hogy az elnöki fejtegetés után is uj kérdéseket hozhatnak javaslatba, amely intézkedésnek nagy jelentősége van, mert az elnök a megoldandó jogi kérdések magyarázatával, amikor egyuttal az esküdteket kitanitja az őket megillető jogokra nézve, utbaigazitást adhat azoknak arra is, hogy a vádló álláspontjától eltérő más jogi felfogás is érvényesülhet, anélkül, hogy véleményt kellene nyilvánitania a bizonyitás eredményéről és a bizonyitékok mérlegelése tekintetében.

És ha az esküdtek ennek daczára sem fogják kivánni, hogy uj kérdés tétessék fel, mindenki megnyugodhatik abban, hogy a verdikt az esküdtek meggyőződésének hü kifejezője.

Végre pedig nem hagyható figyelmen kivül a törvény 371. §-ában foglalt ama rendelkezés sem, mely szerint, ha az esküdtek a vádlottat bünösnek mondták ki és a bíróság valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, pl. gyilkosságban mondták ki bünösnek, holott a bíróság csak szándékos emberölést lát fenforogni, a bíróság a további eljárást felfüggeszti és az ügyet a legközelebbi ülésszak esküdtbirósága elé utasitja. E rendelkezéssel ugyanis szintén mód van adva az orvoslásra, ha az esküdtek tévednek.

Mindezekből tehát az állapitandó meg, hogy a bíróság «inicziális» befolyására semmi szükség nincs és hogy ennélfogva figyelembevéve még azt, hogy a bíróság ily befolyása, mint erre dr. Edvi Illés Károly rámutatott, a vádlott érdekeire felette veszélyes is lehet, a bíróságnak tartózkodnia kell attól, hogy hivatalból kérdéseket hozzon javaslatba.

És tudtommal eddig a bíróságok nem is vindikálták maguknak azt a jogot, hogy hivatalból tegyenek fel kérdéseket, mert alig hihető, hogy nem jutott volna nyilvánosságra oly eset, amely az ellenkezőt bizonyitaná.

Megemlitésre méltó dr. Edvi Illés Károlynak abbeli nézete, hogy a bevégzés és kisérlet s a tettesség és részesség közötti különbség nem esik a cselekmény minősitése körébe, mert a gyakorlatban eltérő felfogás van, ami nyilván onnan keletkezett, hogy a m. kir. Curia a BP. életbeléptetése óta állandóan a BP. 385. §-ának. 1. *b)* pontja alá eső anyagi semmiségi oknak veszi az emlitett különbség tekintetében történt birói tévedést.

Miután minősitésről csak oly alanyi vagy tárgyi elemek esetén lehet szó, amelyek a büncselekmény tényálladékához tartoznak, a dr. Edvi Illés Károly nézete helyesnek jelentkezik.

Kérdés most már, hogy e felfogás mellett a birói tévedés, amely az itélkezésnél a bevégzés és kisérlet, a tettesség és részesség tekintetében előfordul, képez-e anyagi semmiségi okot és ha igen, az a BP. 385. §-ának melyik pontja alá vonható?

Nézetem szerint ily esetben a BP. 385. §-ának 2. pontja alá eső semmiségi ok fenforgása állapitandó meg, mert a bíróság akkor, a mikor büntetést szab ki bevégzett büncselekmény vagy felbujtás miatt oly egyén ellen, akinek a cselekménye kisérletet vagy bünsegédi közremüködést képez, vagy viszont, a büntetés kiszabásánál a törvény rendelkezéseit nem tartotta meg.

Lehoczky Sándor,
a miskolczi kir. törvényszék elnöke.

A birói szervezet reformjának irányelvei.

Vezérszempontok.

A mai birói szervezet roskadozóban van.

A tömeges hátralékok, a szoros értelemben vett birói funkczió körébe nem tartozó ügyeknek és elintézéseknek szakadatlanul emelkedő halmaza és ennek folytán a résztvevő munkaerők további tudományos önképzésének nehézsége a birák tömegét kényszeriti a gyorsaság és alaposság követelményei tekintetében alkuba bocsátkozni, hacsak egyeseket saját fizikai s szellemi létük, idegrendszerük és egészségük veszélyeztetésével fáradhatatlanul lelkiismeretes kötelességtudásuk vissza nem tart attól, hogy az áradat hömpölygő örvényébe sodortassanak.

Ennek a jelenségnek romboló hatása rémületbe ejti a jogkeresőt, látva a mélyen kutató lélek, a bonczoló erő hiányát, az ügy individuális körülményei kifejtésének mellőzését, a kisebb pereknek a tömegperek, az átlagperek közé való szoritását, a mindenképp való elintézésre törekvést, lázas sietséget.

Megriad a jogkereső, látva a birószágok közt ugyanazon törvény tekintetében fennforgó ellentétes határozatokat, a döntések és itéletek tartalmának, a pernyeréseknek és vesztéseknek a különböző birói forumokon élesen csapkodó hullámzásait, amidőn nem egyszer a véletlen és szerencse, néha az önkény, sok esetben apró, a tudomány általános kereteit is áttörő ötlet, nemkülönben az érvényre jutható ravaszság, furfang és csalárdság gátjául szolgál a becsületes, tiszta jogos érdek védelmének, az igazságszolgáltatás belső ethikai értéke létrejöttének.

Érezhető, hogy az anyagi és erkölcsi javak birói oltalma nem meriti ki a forgalom szükségleteit, a tudomány előrehaladása, a fizikai, technikai és kémiai vivmányok gyakorlati alkalmazása az igazságszolgáltatásban nem nyernek mindig fogékony védelmi talajt.

Érezhető, hogy az igazságszolgáltatás nem minden esetben szolgál az alkotmányosság bástyájául és a törvényhozói hatalom szuverén államakaratának tántorithatlan megvalósitójául. A törvényhozói, a végrehajtói és a birói hatalom logikai kategorikus viszonya, az általános, a különös és az egyes logikai lánczolata nem minden esetben nyer kapcsolatot.

Érezhető, hogy a nép szellemébe — legszentebb érzelmeit és érdekeit látva tiporva — észrevétlenül belopódzik és öntudatlanul gyökeret ver a bizalmatlanság; megrendül a biró *sujtó, de igazságot szolgáltató* erejébe vetett hit, csorbul a tekintély, ugy annyira, hogy e folyamat hatása alatt az abszolut objektivitás talaját vesztve, néha a birói hatalom alkotmányos gyakorlásának legfőbb biztositékát, a birói függetlenséget is sértve, előkelő helyekről a birói hatalom gyakorlására vonatkozóan lesujtó éles kritikai fejtegetések hangja tör elő.

Elveszti erkölcsi fényét a birói hivatás, amelynek «üdvös hatása és varázsa nem az anyagi hatalomtól, nem a fénytől, hanem egyenesen és csaknem kizárólag a tagjai szellemi tulajdonságától, fenköltségétől és nagy tudományától függ.» A társadalom elveszti benne — mint Csemegi mondá — «lelkiismeretének a vészek és viharok közepette biztos iránytüjét, a szenvedélyek hullámzó csapongásai közepette rendithetlen oltalmazó szikla-menhelyét.»

Az igazságügyi kormányzó hatalom, a törvényhozás, a társadalom, maguk a birák és ezek egyik szervezete «Az országos birói és ügyészi egyesület» már évekkel ezelőtt felismerte e bajt. Reformkisérletek tétettek. (Curia tehermentesitése, a felebbvitel korlátozása: 1907:XVII. és XVIII. tcz.) Ezután is reformterveket reformtervek után közölnek a jogi szaklapok. A birák létszámának szaporitása, egyes helyeken szervezett birói állások beszüntetése és e be-

szüntetett állásoknak más bíróságoknál való rendszeresitése, az itélőtanácsok tagjai számának csökkentése, az egyesbirói intézmény kiterjesztése, a hagyatéki, telekkönyvi és végrehajtási eljárás reformja, a birói ügyvitel egyszerüsitése, a birói munka csökkentése stb. S ide tartozik a mai büntető-igazságszolgáltatás destruktiv korszakát előidéző esküdtbiróság intézményének — részemről egy más alkalommal kifejtendő okokból — kivéve a politikai és sajtópereket, mindennemü ujabbi szervezeti kisérletezés mellőzésével való végleges és feltétlen eltörlése, továbbá a mai birói létszámnak — ugyancsak részemről más alkalommal kifejtendő — okokból való tetemes csökkentése.

A fent emlitett és eddig közzétett reformkisérletek azonban nélkülözik egy egységes alapon felépülő, tervszerü, nagy konczepcióju, önálló rendszerü mély szervezeti reform alapjait és csak mozaikszerü szinképei annak az általános harcznak, a mely a jelenlegi szervezet hibáival küzdve annak romjain át a kultura, az állam és társadalom, valamint az egyén igényei kielégitésére biztositékot óhajt nyujtani.

Az eszmemozgalom mégis felette üdvös szolgálatot tesz. Elvezet a birói szervezet élettanának mélyebb kutatásához, a bajok és sérelmek, mint okozatoknak nagy szövevényessége mellett is az azokat keletkeztető okok, és ezeknek, mint okozatoknak okai kifürkészéséhez.

Az igazságügyi szervezet ugyanis egy élő szerves organizmus. Élete az okok és okozatok megszakithatlan lánczolata, ahol minden ok a megelőző csoport okozata, s minden okozat a következő csoport okaként jelentkezik, amely okoknak ugyis, mint okozatoknak egymásra ható jelentőségük ott emelkedik ki, ahol a raczionális empirizmus módszere megvilágitja a bennök rejlő általános tényezőt, az elemekre már nem bontható leghatalmasabb ható ok lényegét.

Ez a lényeg az eszmei világ hajlékába vezet. *Tartalma: az erkölcsi törvény és a szellemi erő uralma.*

Itt is, mint a természettudományok terén főtényező az erő, és érvényesül a müködő erők megtartásának, az erő helyes és gazdaságos átváltoztatásának törvénye.

Az igazságszolgáltatás terén is a több vagy kevesebb előnynek állandóan az értékviszony törvénye szerint egyenes arányban kell állania a ráforditott áldozat mérvével, amely arány szabatos megállapitása nemcsak szigoru mérést és pontos számitást, hanem a müködő erők ethikai és szellemi minőségének magas szempontból tekintett birálatát is szükségessé teszi.

Nem szabad türni, hogy a megszerzett magas ethikai és szellemi erő alacsonyabb rendü vagy jelentéktelen, egyszerü munkálatokban kimerüljön és igy annak egy része értéktelenül elvesszen, hanem arra kell törekedni, hogy ez az erő a tartalmának megfelelő legnagyobb érték előállitására kényszerittessék. Kell, hogy a munkamegosztás és munkaegyesités elveinek helyes és czélszerü keresztülvitelével az erőnek minden hatása önmagával, azaz az elért haszon az áldozattal, a munkatermék értéke a ráforditott munka erejével teljesen egyenlő legyen.

Ebben az esetben a müködő erők személyesitői lelki egyensulyában állandó lesz az összhang, és az elv keresztülvitele magában rejti majd a jövő fejlődés és haladás belső egységét.

A tudomány haladása, a birói ismeretkör tágulása, a pozitiv tudás határainak kiterjesztése egyszersmind az igazságszolgáltatás terén müködő erők ethikai és szellemi értéke, lelki benső élete gyarapodását is eredményezni fogja, amelynek mindenkori függvényeként a jogszolgáltatás kulturális szinvonalának emelkedése is létrejön. és meg fog törni a konzervativizmusnak birói tekintélyekkel körülbástyázott dogmaszerü uralma.

Ezeknélfogva az igazságügyi szervezet gyökeréig nyuló alapvető igazságügyi reformra van szükség. A birói hatalom gyakorlásában az emberi haladás gyorsaságával aránylagosan nem haladó konzervativ erők relativ destruktivitását fel kell hogy váltsa az egyéni és állami (politikai) törekvések és müködések összhangja biztositékául szolgáló *birói teremtő erő liberalizmusa* és ennek evoluczionális fejlődése.

Az igazságszolgáltatás csak látszatra történik a törvények szerint. Valójában nem egyéb, mint annak az akaratnak kutatása, ami a törvényeken kivül fekszik és a törvényhozói hatalom szellemét uralja. A birói itéletekben a törvényekben részletezett individuális szabályoknak törvényben ki nem fejezett legindividuálisabb részletezése jelenik meg. Itt a törvényszerü formai biztositék hiányát a biró egyénisége tölti be. S az életnek temérdek nagyszámu érdeke nyer ily jogszabályokkal nem rendezett eldöntést, amely esetek nemcsak az egyesek, hanem az állam és társadalom szempontjából is nagyjelentőségüek. S az érdekek eme elágazásaiban jogszabály hiányában élethüséget és bensőséget egyedül csak a biró lelke, a biró jogérzete nyujt; itt a törvény, a jogtétel, analytika, logika és casuistika csak eszköz az igazságért lelkesülő és jogot szolgáltató biró lelkében.

A legfőbb reform tehát a birót, mint embert, mint müködő munkaerőt állitja a reform terére. Kell, hogy annak a filozófiai világnézete, világfelfogása fényt vessen és életet leheljen a jogszolgáltatásba, mint az igazság érvényre juttatásába, mert kell, hogy bennük, mint emberekben legelsősorban nyilvánuljon meg és keljen életre a kor szelleme.

A tudományos munka a tudósnak nem elvont foglalkozása; annak ethikai eszmetartalma az egyik legmagasabb hivatás, a birói hatalom gyakorlására hivatott birót a gyakorlati életben is kell, hogy vezesse, hogy ne csak az általános, hanem a szakszerü mély tudományos müveltség tükröződjék vissza szellemében, tetteiben, jellemében, itéleteiben és világnézetében.

Ennélfogva a birói szervezeti reform alapkövetelménye a birói munkaerő nemesitése, ethikai értékének emelése, a birói minősités alapjául szolgáló, az *ügyvédi gyakorlatra is képesitő igazságügyi* vizsga letételét megelőző kötelező jogi doktorátus behozatala.

(Folyt. köv.)

Dr. Szentirmay Ödön,
budapesti kir. büntetőtörvényszéki biró.

A birói felelősségről szóló törvény módositása.*

III.

5. A fegyelmi büntetés erkölcsi hatálya tartamának, amint azt már fönt emlitettem (4. p.), összhangzónak kell lennie az elévüléssel és a dolog természeténél fogva ennek idejénél sem lehet hosszabb. Különben a most érvényes jog (1871 : VIII. tcz. 24. §.) értelmében is, ha az illető időközben ujabb fegyelmi büntetés alá nem esett, a rosszalás egy, a feddés két, a pénzbüntetés pedig három év elmultával elveszti erkölcsi hatályát. Ezeket a határidőket a jövőben is meg lehet tartani, de csak mint maximumokat, módot adva a fegyelmi bíróságnak arra, hogy különös figyelmet érdemlő esetekben a fegyelmi büntetés erkölcsi hatályának — a fegyelmi jog e mellékbüntetésének — tartamát rövidebbre is szabja. Ilyképpen a fegyelmi jognak ez a szabálya is összhangba jönne a büntetőtörvénykönyvvel, amely 57. §-ában a hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztése tartamának meghatározását a bíróságra bizza és amely 54. §-ának 2. bekezdésében és a büntetőnovella 36. §-ában

* Az előbbi közl. l. a 41. és 47. számban.

(illetve most: Btk. 54. §. 3. bek.) lehetővé teszi a mellékbüntetések egész mellőzését is.

6. Hogy az elévült fegyelmi büntetést a személyi táblázatból törölni kell és hogy annak másolataiban a törölt büntetés nem szerepelhet — ez annyira magától értődő, hogy ezt nem is kellene törvénybe foglalni. Hiszen az, ami megszünt, nem létezik többé — de strigis vero quæ non sunt, nulla quæstio fiat, mondta volt már Kálmán király (I. k. 57. fej.) Ennek ellenére azonban az egyszer kiszabott fegyelmi büntetés, esztendők multával, erkölcsi hatályának megszünte után, még érezteti hatását, mert ott látható a személyi táblázatban és annak mindegyik hü másolatában és hányan vannak fölebbvalók, akik szabadulni tudnak az efféle benyomások hatásától? Erről az elszomoritó tényről is elmondhatjuk a Mephisto szavait, amelyeket a tanitványhoz intéz: «A törvény s jogok öröksége, mint ős nyavalya örökül. De nemzedékről nemzedékre szállván, kimozdúl helyibül» (Goethe: Faust, ford. Dóczi Lajos 74. l.).

Az erkölcsi hatályát vesztett, vagyis elévült fegyelmi büntetésnek a személyi táblázat révén megörökitése hasonló az elévült büntetésnek ahhoz az állandó nyilvántartásához, amelyet az országos bünügyi nyilvántartás tárgyában az igazságügyi és a belügyi miniszterek által 1908 október 15-én 24,300. I. M. sz. a. kibocsátott rendelet szab meg. Ez a rendelet sem törődik avval, hogy az elévült büntetés semmiféle módon sem lehet sulyositó, de még latba sem jövő körülmény az ember erkölcsi megitélése szempontjából, mert 47. és 48. §-ai értelmében az egyszer megbüntetett embert haláláig, de legalább is 75 éves életkoráig nyilvántartják, ami azt jelenti, hogy elévülés ide, etévülés oda, 75 éves életkoráig is érezheti valaki fiatal korában elkövetett, mindenkitől rég elfelejtett büncselekményének iszonyu hatását!

Ennyire bizonyára senki sem óhajtja a büntető és a fegyelmi jog intézményeinek egybehangzását. S föltétlenül kivánatos, hogy mindkét jogrendszerből tünjék el az életfogytiglan megszégyenitésnek, sőt büntetésnek ez a kegyetlen neme, amely oly könnyen válhatik kutforrásává végzetes visszaéléseknek.

7. Az elnöki megintés, amely csekély rendetlenségeknek jár nyomában (1871 : VIII. tcz. 28. §., illetve a főügyészi megintés az ügyészség tagjai tekintetében, v. ö. 1871 : XXXIII. tcz. 27. §.),a most idézett törvény értelmében nem fegyelmi büntetés (v. ö. annak 22. §-ával), de nem tekinti ennek az 1891 : XVII. tcz. 60. §-a sem, amely a biró, ill. ügyész megintésére jogosult felügyelő hatóságok körét kibőviti (táblai elnök, főügyész). Ennek ellenére ez a megintés is a személyi táblázatba kerül és rosszabbitja az illetőnek sorsát, megnehezitvén előremenetelét, holott esetleg csak nagyon jelentéktelen szabálytalanságról van szó, amely minden emberrel megtörténhetik és amelyet talán csak a felügyelő hatóság tulbuzgalma, szeszélye vagy elfogultsága (ilyesmi is lehetséges, mert emberek vagyunk) talált érdemesnek megintésre. Ennek a megintésnek tehát semmi körülmények közt nem szabad belekerülnie a személyi táblázatba. Mivel azonban ennek a rendbüntetésnek ezenkivül is valahol nyoma és ennek a révén káros hatása lehet; mivel ennek a büntetésnek kiszabása ellen a mai jog szerint (1891 : XVII. tczikk 60. §.) csak a közvetetlen felsőbb felügyelő hatósághoz van helye felfolyamodásnak, ugy, hogy mindkét fokon egyesbiráskodás dönt a biró (vagy ügyész) e fontos érdekéről: ebből az okból, de a birói függetlenségnek nagyobb biztositása okából is kivánatosnak tartom a megintés dolgában az 1871 : VIII. tcz. 29. §-ának változatlan visszaállitását, tehát azt a rendelkezést, hogy a megintés előtt az illetőt nyilatkozatra kell fölszólitani, és hogy a megintés ellen a fegyelmi bíróságnál orvoslás kereshető.

A korábbi jognak ezt a helyes és méltányos rendelkezését annál is inkább vissza kell állitani, mert az 1891 : XVII. tcz. 13. §-ában amugy is módot ad a felebbviteli bíróságnak arra, hogy «az ügyviteli szabályok meg nem tartása miatt sulyosabb, de fegyelmi vétségnek nem tekinthető rendetlenség, mulasztás vagy késedelem okából» rendbirságot róhasson az itélőbiróra vagy birósági hivatalnokra (a törv. 15. §-a pedig ugyanezt a jogot megadja az ügyészség tagjaival szemben a fölöttes felügyeleti hatóságnak), amely rendbirság is befolyást gyakorolhat az illetőnek előmenetelére, mert hiszen az 1891 : XVII. tcz. 15. §-ának utolsó bekezdése értelmében «a rendbirság alkalmazását kimondó határozat jogerőre emelkedése után a közvetlen felsőbb felügyeleti hatósággal közlendő.» S bárha magam is szükségesnek tartom, hogy a felügyelő-hatóságnak módjában legyen ilyen rendbüntetésnek alkalmazása a közvetlenül érdekeltre nézve különösen bántó és hosszadalmas fegyelmi eljárás mellőzésével: mégis elégségesnek tartom, ha *egy* ilyen rendbüntetés esetében kerülik el a fegyelmi bíróságot, nem pedig *két* esetben, amint azt az 1891 : XVII. tcz. fönn idézett szabályai iktatták törvénybe, a megintést is egészen kivéve a fegyelmi bíróság hatásköréből.

Dr. Márkus Dezső,
(Bef. köv.) a m. kir. Curia kisegitő birája.

A nemzetközi jogsegély és a kereskedelem.

A nemzetközi jogsegély kérdése ujabban ugy vált aktuálissá, hogy *Magyarország Középeurópai közgazdasági Egyesülete,* melynek élén Wekerle miniszterelnök áll, e tárgyban irásos enquête-et rendezett. Dr. Magyary Géza egyetemi tanár az Egyesület felhivására részletes és megokolt kérdőpontokat dolgozott ki. Ezek alapján megkérdezték a különböző jogi és gazdasági érdekköröket: miképpen vélekednek a külföldi közokiratoknak belföldön való végrehajtásáról. Az első szempont, amelylyel tisztába kell jönnünk e nagyérdekü kérdés tárgyalásánál, az: vajjon általánosságban érdekében áll-e Magyarországnak a mai közgazdasági fejlettsége fokán, hogy a nemzetközi jogsegélyt az eddiginél szélesebb körben ismerje el. Mert ha ez a kiterjesztés egyáltalán nem mutatkoznék kivánatosnak, akkor elesik minden további kérdőpont.

Kétféle szélsőség állhat itt egymással szemben. Az egyik felfogás a nemzeti jog kizárólagos uralmát hirdeti a magánjogviszonyok érdekében. Szerinte csak hazai törvény és főkép csak hazai bíróság hivatott az ország területén kényszeritő erővel beavatkozni a polgári jogviszonyokba. E felfogás egyenesen türhetetlennek tartja, hogy a belföldi állampolgár vagyoni viszonyait kényszeritő erővel egy másik idegen hatalmasság intézze el, amelynek parancsoló szavára a belföldi jogszolgáltatás egész apparátusa azonnal meginduljon és szó nélkül engedelmeskedjék.

Ez a felfogás főkép ugy szerzi legvehemensebb hiveit, hogy egyes, kevéssé czivilizált népekre mutat rá. Sok időnek kell még elmulnia, mig ezeknek a törzsöknek is lesz akkora jogérzékük és lesznek olyan fejlett jogintézményeik, hogy az ő birói hatalmuknak aggodalom nélkül szolgáltathatjuk ki a magunk polgártársait.

Homlokegyenest ellenkezik a nemzeti elszigetelés álláspontjával ama másik nézet, mely a külföldi jogsegélyt a legtágasabb körben akarja érvényesiteni. A különböző népek között a kölcsönös érdekek egyre növekedő forgalmat teremtettek. A közgazdasági élet fejlődése, a forgalmi eszközök óriás mértékben való megszaporodása a nemzetközi érintkezés szellemi és anyagi téren annyi kapcsolatot, olyan közösséget teremtettek, hogy a régi falak többé el nem választhatják egymástól a nemzeteket. Nem mondhatjuk, hogy leomlottak vagy omladozófélben vannak e választófalak, hiszen minden oldalon nagy azoknak a száma, akik még tőlük telhetőleg magasabbra akarják azokat emelni.

De ha állanak is, nyilvánvaló, hogy a nemzetek, mint gazdasági alakulatok, kinőnek immár abból a sorból, amikor ezek a sövények szabad mozgásukban, egymással való érintkezésükben akadályozhatták őket.

Ha igy megsokasodik az érintkezés eseteinek száma, ha ma eladó, holnap vevőként, egyik perczben mint hitelező, másikban mint adós állanak szemben az államonként elválasztott szerződő felek: akkor gondoskodni kell arról is, hogy a vagyoni érdekeket szabályozó jog is mennél teljesebben alkalmazkodjék a gazdasági fejlődéshez. Többé nem lehet beérni azokkal a nehézkes végrehajtási formákkal, melyek a külföld elleni igény érvényesitését a gyakorlatban teljesen meghiusitják. Másfelől az alaki jogszabályok fokozatos uniformizálása biztositékot nyujt a kulturállamoknak a tekintetben, hogy az anyagi jogszabályok alkalmazását kölcsönösen egymásra bizhatják s nem rövidül meg ez által egyik állam polgárainak sem az érdeke.

Igy exponálván a két ellentétes nézetet: nem habozunk kijelenteni, hogy a kereskedelem szempontjából inkább az utóbb körvonalozott gondolatkörbe tudunk belehelyezkedni megfelelő garancziák szerzése mellett. Tisztán látjuk azokat a veszedelmeket, melyek a külföldi közokiratoknak megkülönböztetés nélküli végrehajtása által polgárainkat olyan államok részéről érnék, amelyek itélkezésükben, egész jogszolgáltatásukban nem érik el a jogállam szinvonalát. Azonban ez a skrupulus elesik azokkal az államokkal szemben, amelyek a középeurópai közgazdasági Egyesületet szervezték. Ama meg nem szilárdult jogintézményekkel rendelkező államoknál a viszonosság bizonyára értéktelen volna ránk nézve, mert általa csak rosszabb helyzetbe jutnánk. De Németország és Ausztria a jogszolgáltatásnak mindenesetre oly szinvonalán állanak, hogy az ő polgáraikkal való egyenlő elbánás elve nem lehet a mi polgárainknak ártalmára.

Amikor a külföldi jogsegélynek elvi kiterjesztése mellett foglalunk állást, éppen gazdasági szempontokból számolunk le azzal a tekintettel, mely tiszteletreméltó óvatossággal azt az argumentumot veti oda a kiterjesztés akadályául, hogy «Magyarország a gazdaságilag gyengébb állam. Magyarországnak gyengébb az ipara s ipari szükséglete legnagyobb részét a külföldről szerzi be. Ennélfogva a dolgok természeténél fogva Németországgal és Ausztriával szemben, nemzetgazdasági szempontból, mint fogyasztó és jogi szempontból, mint adós szerepel.»

E maximák még ha *cum grano salis* igaznak is tekintjük őket, egyáltalában nem «nyomulhatnak előre» sem egészben, sem «részletekben» oly irányban, hogy a jogsegély szükebb térre szoritását igazolják.

Magyarország mindenesetre gyengébb állam gazdaságilag, de megerősitésének csak az lehet az eszköze, ha oly jogintézményeket létesit, amelyek a külföldieket ugyanoly jogbiztonság előnyében részesitik, amilyent otthon találnak. Hiába állapitja meg bárki, hogy adós ország vagyunk: ebből nem következik, hogy jobb lesz gazdaságilag a sorsunk, ha egynéhány magyarországi adós megtartja a külföld részéről neki hitelezett árut vagy pénzt. Ezt a gazdasági élet szigoru szabályai szerint a többi adós kénytelen megfizetni magasabb kamatban, a szolgáltatás kiméletlenebb feltételeinek kényszerű elfogadásában. Éppen, mert adós ország vagyunk, kötelességünk gondoskodni, hogy a külföldi hitelező, a külföldi tőke teljes jogbiztonságot lásson s azzal a megnyugtató érzéssel lépjen velünk üzleti összeköttetésbe, hogy szükség esetén a saját birósága előtt, költség és veszélyeztetés nélkül jut pénzéhez.

Mindenekelőtt azt kivánja megállapitani a közgazdasági egyesület, melyek azok a közokiratok, melyeknek végrehajtását egy Magyarország, Ausztria és Németország közt kötendő szerződésben czélszerü elismernünk?

Itt elsősorban meg kell különböztetnünk a vagyonjogi igényt tárgyaló és a személyi állapotra vonatkozó közokiratokat. Az utóbbiakat az eddigi jognak megfelelően tovább is ki akarjuk vonni a külföldi jogsegély hatálya alól. Az u. n. státusperek olyan kérdéseket bolygatnak meg, amelyek közül sok tekintetben a szóbanforgó nemzetek jogelvei lényegesen eltérnek. Ily viszonyok között tehát nem volna czélja, hogy állampolgáraink legsajátosabb érdekébe ily mélyen beleütköző ügyekben a külföld jurisdikczióját megengedjük.

Maradnak tehát megrostálás czéljából a vagyonjogi perek és perenkivüli ügyek. Ez irányban azután a lehető legszélesebben vonjuk meg a külföldi jogsegély megadásának körét, amint azt bevezetésünkben megokoltuk.

Elismerendőnek tartjuk a szerződő államok területén:

1. A polgári biróság jogerőre emelkedett itéleteit, pénzbirság vagy költségekben marasztaló jogerős végzéseit és a polgári biróságok előtt kötött egyezséget.

Felesleges hangsulyozni, hogy nem tesz különbséget: kontradiktorius eljárásban vagy az egyik fél mulasztása folytán hozták az itéletet.

2. Hogy ezekre a jogerős határozatokra, egyezségekre nézve meghagyandó a kölcsönös jogsegély: az a mondottak alapján nem szorul kommentárra.

Azonban a gazdasági élet alapos megfigyelése mellett el kell ismernünk, hogy csupán a jogerős határozatok végrehajtása nem elégitené ki a fejlődő forgalom igényeit. Amint a belföldön számos esetben meg van engedve, hogy a jogerőre emelkedés előtt is kielégitést vagy biztositást nyerjen a hitelező: hasonlókép felmerül ennek a szüksége a nemzetközi forgalomban. E szerint honoráljuk azt a szempontot, hogy nemcsak a hitelező megvédése, hanem ezáltal a közhitel emelése is kivánja a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitott külföldi itéletek végrehajtását. Azonban nem térhetünk ki annak méltánylása elől sem, hogy a felebbvitel folytán megváltoztatott határozat az ekzekvált adóst kellemetlenebb helyzetbe juttatná a külföldi hitelezővel szemben, mintha belföldi hitelező a végrehajtató. A nyilvánosságra került eddigi vélemények tudomásunk szerint kétfélekép is próbálnak segiteni ez inkonvenienczián. Egyik módja az, amit a budapesti ügyvédi kamara javasol. E szerint a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajthatónak kimondott itéletek is végrehajthatók ugyan, de a jogerejü eldöntésig árverést foganatositani a lefoglalt követelést végrehajtatóra átruházni, készpénzt utalványozni, illetve a marasztalás tárgyát a végrehajtatónak átadni nem lehet.

Ez a megoldás gazdasági szempontból tekintve, nem teljesen kielégitő. Sok is, meg kevés is. A külföldi hitelező szempontját ugyanis nem védi meg kellően, amikor a végrehajtás folyamát egy pontban megállitja, holott a belföldi hitelezőnek fenntartás nélkül megadja a végrehajtás jogát. De másrészt az adóst sem nyugtathatja meg, mert kára, amely a jogerő bevárása előtt foganatositott végrehajtásból esetleg származott megtéritetlen marad.

Helyesebb ennél az a megoldás, amelyre érvényben levő sommás törvényünk megmutatta a preczedenst: kötelezendő a külföldi hitelező, hogy ha a perorvoslatra való tekintet nélkül végrehajtható itéletet (egyéb határozatot) a felebbvitel elintézése előtt végre akarja hajtatni: tegyen le megfelelő biztositékot birói kézhez. Nem járulhatunk hozzá a budapesti ügyvédi kamarának nézetéhez azért sem, mert a kauczió letételében nem látunk tulságosan komplikált garanczíát. Mig eszerint a végrehajtásnak végig való foganatositása a megjelölt esetekben kielégiti a hitelező érdekét, addig az adós is meg van óva a biztositék utján minden károsodástól.

3. A rendes büntető biróságok vagyoni marasztalást

tartalmazó határozatainak a végrehajthatóságát nem tartjuk elismerendőnek.

A magyar állampolgárt nem fogja a m. kir. ügyészség elzáratni azért, mert valamely szerződéses állam birósága szabályszerüen elitélte tiz évi fegyházra. Eddig bizonyára semmiféle nemzetközi szabályozás nem fog elmenni. Már most nyilvánvaló, hogy a vagyoni marasztalás, a büntető itéletnek kártéritésre vonatkozó része járulékos természetü. Vagyis ugyanazon elvek, ugyanazon jogi felfogás alapján jött létre, mint a szabadságvesztés-, vagy a halálbüntetés kimondása. Ha meggondoljuk, hogy a büntetőjogi fejlődés az egyes nemzetek között mélyebb elágazásokat mutat, mint a forgalmi életet rendező jogszabályok széles rétege: sem czélszerünek, sem kivánatosnak nem tarthatjuk, hogy a czivilis viszonyokba kerülő uton az eltérő elveken nyugvó kriminális szabályokat illesszük bele.

De volna egyéb inkonveniencziája is annak, ha megengednénk a külföldi büntető bíróság vagyoni marasztalásának végrehajtását. Félni lehet tőle, hogy a különböző államok polgárai közt felmerült vagyoni összeütközések terén egy kevéssé lojális harczi forma fejlődnék ki. A hitelezők előszeretettel vinnék át követeléseik érvényesitését — büntető térre. Ahol a paragrafusok között hézagok vannak, avagy esetleg logikai ugrással vétségek konstruálhatók: ott a külföldi hitelező ügyész és vizsgálóbiró után kiáltana. A belföldi adós most már kétszeresen kellemetlen helyzetbe kerülne. Védekezni kellene oly eljárás ellen, amely közvetetlenül ugyan nem árthat neki, mert belföldön az ő elitélését nem hajtják végre. De közvetve annál kinosabb, mert becsületét és hitelét támadja meg, s másrészt anyagi következményekkel is sujtja. Azt jelenti továbbá a büntető itéletek vagyoni részének végrehajtása, hogy a belföldi adós *sokkal nagyobb apparátussal* kénytelen védekezni a hitelező ok és alap nélkül büntető utra terelt támadásával szemben.

4. A közigazgatási hatóságok polgári peres ügyben hozott határozataira nem óhajtjuk a külföldi jogsegélyt kiterjeszteni egyrészt az illető jogrendszerek nagy eltérése, másrészt a biráskodást gyakorló organumok megbizhatóságának különböző mértéke folytán.

Másképp áll a helyzet a rendkivüli bíróságok tekintetében. Itt tüzetes disztingválás szükséges. Az ide tartozó itéletek egész csoportjánál helyrehozhatatlan kárral jár, ha az itélet külföldön nem hajtható végre. Ide tartoznak a munkásbiztositási bíróságok és a tőzsdebíróságok határozatai. Bármennyire eltérő a felfogás a különböző osztályok körében a tőzsdebiróság hatáskörének kiterjesztése vagy összébbszoritása tárgyában: nem lehet vitás, hogy a tőzsdén lebonyolódó óriási vagyon-érdekek megkivánják az illető ország határain túl terjedő respektálást. Az állami felügyelet alatt álló tőzsdei bíróságok határozatainak a szerződéses államok területén való feltétlen végrehajtását mindenesetre kivánjuk. Sulyt fektetünk erre annál is inkább, mert a tőzsdéknek épp a szerződő áliamokban való reformálása folytán az üzleti forgalom ujabban kezd hozzánk terelődni. Ezzel számolván, fel kell ismerni és ahhoz képest érvényesiteni kell azt az érdekünket, hogy a mi tőzsdei itélkezésünknek külföldön is meg legyen a teljes jogi hatálya. Ki kellene különösen terjeszkedni arra is a szerződő államok közt megkötendő megállapodásnak, hogy a belföldön végrehajtott tőzsdebirói határozatot ne lehessen a külföldön meginditott külön köztörvényi perrel megkerülni. Ez a jogbiztonságnak esik a rovására.

5. A külföldi választott birósági itéletek és egyezségek végrehajthatóságát elismerni óhajtjuk.

Fontosnak tartjuk ezt, mert éppen az üzleti forgalomra nézve van nagy jelentősége a szakszerü és gyors választott birósági eljárás elterjedésének. Hogy ma ez az eljárás nem elég egyöntetü, annak szerintünk nem az a konzekvencziája, hogy a külföldi jogsegélyt ne terjesszük ki rá. Hanem az, hogy az eljárás kellő szabályozása, a választott birósági szerződés formai kelléke tekintetében a szerződő államok tüzetes megállapodást létesitsenek.

Már ma is nagy jelentőségük van a forgalmi életben a választott bíróságoknak, ezért a mind szélesebb körben való elismerésük oly postulatum, amely mögött nem jöhet számba oly theoretikus érv, mint az, hogy «a választott bíróság itélete nem az állam szuverenitásából folyik, hanem magánjogi természetü tényálladék.»

6. A külföldi fizetési meghagyások közt csupán a váltók alapján kibocsátott fizetési meghagyás végrehajthatóságát óhajtjuk.

7. Bevezetésünkben kifejtett álláspontunk értelmében a külföldi közjegyzői okiratok végrehajthatóságát is szélesebb körben óhajtanánk megállapitani. Minthogy a végrehajtás elrendelésének feltételeit lényegükben egyformán szabályozzák a szerződő államok, nyugodtan fogadjuk el és a forgalom érdekében szükségesnek is találjuk, hogy a közjegyzői okiratok kölcsönösen végrehajthatók legyenek. Az a megszoritás, amit a budapesti ügyvédi kamara nagyérdekü jelentésében javasol, hogy csak a kétoldalu szerződésből keletkező és közjegyzői okiratba foglalt kötelezettségek hajtassanak végre: szerény véleményünk szerint zavarokat keltene. Amellett nem tudjuk méltányolni azt a szempontot sem, mely a közjegyzői okiratba foglalt egyoldalu obligáczionak végrehajtásában veszedelmet lát.

8. A csődfelszámolási tárgyaláson meg nem támadott követelésekről kiállitott hiteles jegyzőkönyvi kivonatokat, a csődöt megszüntető egyezséget és kényszeregyezséget feltétlenül végrehajthatónak nyilvánitanánk.

Dr. Balkányi Kálmán,
ügyvéd, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés központi titkára.

Jogirodalom.

A bünvádi perrendtartás magyarázata. Irták: *Balogh Jenő* egyetemi tanár, *Edvi Illés Károly* ügyvéd, nyug. kir. ügyész és *Vargha Ferencz* koronaügyészi helyettes. — Második kiadás; három kötet; Grill-féle könyvkiadó vállalat.

Az esztendő fordulóján lesz immár egy évtizede, hogy a bünvádi perrendtartás életbelépett.

A gyakorlati életben való alkalmazás tüzpróbáját tehát már kiállotta ez a szerves kodex, mely bünvádi perjogunkat nyugateurópai szinvonalra emelte; bár az is kitünt, hogy rendelkezései sok tekintetben alapos reformra szorulnak.

Tekintettel a BP. rendelkezéseinek ujdonságára, a törvény nagy terjedelmére és bonyolódott voltára, föntnevezett irók még a perrend életbelépte előtt négy kötetre terjedő kommentárt bocsátottak a büntető perjoggal elméletileg és gyakorlatilag foglalkozó jogászok rendelkezésére. E mü annak idején a szakférfiak részéről általános elismerésben részesült.

A most megjelent második kiadás elsősorban gyakorlati czélokat szolgál s a törvény életbenlétének és alkalmazásának tanulságain épitve, az előzőhöz képest oly foku haladást tüntet fel, hogy méltán egész uj münek tekinthetjük. Szerzők ezuttal az első kiadásban nagy és kiváló teret elfoglalt jogtörténeti, jogösszehasonlitó és elméleti fejtegetésekből csak a leglényegesebbeket vették fel; ehelyett inkább a birói gyakorlat ismertetésének és reczenzeálásának, valamint a szakirodalom termékeinek nyitottak tért; a kommentár jellegének megfelelően az elméletet mindenütt a gyakorlattal hozva összhangba.

A judikatura értékesebb termékeit nagy gonddal dol-

gozták fel szerzők; nem mindig ugy, mint elvi álláspontjuk forrását és irányitóját; de hisz nem a judikaturának kell irányitania a kommentátort, hanem a törvény hivatott magyarázójának kell irányitó befolyással lennie a joggyakorlat fejlődésére.

Az sem kerülte el figyelmüket, amit a bünvádi eljárással foglalkozó jogirodalom az utóbbi évtizedben kiválóbbat produkált, mert a fontosabb elvi kérdéseknél mindenütt hivatkozást találunk azokra az irókra, kik e vitás kérdések megoldásához monograficze vagy a szaklapok utján hozzájárultak. Különösen *Balogh Jenő* a bel- és külföldi források egész tárházát nyitja meg az érdeklődő olvasó előtt.

Emellett az időközileg kiadott rendeletek is az illető helyeken ismertetést nyertek.

Minden törvényt magyarázó munka feladata — elsősorban a gyakorlat exigenciáit szem előtt tartva — a részletkérdések megvilágitására, a törvényértelmezés vitáinak döntésére s az élet által felvetett és felvethető problémák megoldására terjed ki. Hogy a szerzők e feladatnak mily teljes mértékben tettek eleget: erre vonatkozólag itt csak arra szoritkozhatunk, hogy a birói szervezetről, hatáskörről és illetékességről szóló fejezetekre utalunk, melyeket *Balogh Jenő*, az alaki büntetőjog leghivatottabb elméleti müvelője dolgozott fel s felhivjuk a mü olvasójának figyelmét a védelmet, az ujrafelvételt s a bünügyi költségeket tárgyazó részekre, melyeket *Edvi Illés Károly*, a méltán nagyhirü kommentátor a judikatura teljes kritikai feldolgozásával magyarázott. De nem hagyhatjuk különös emlités nélkül *Vargha Ferenczet*, kinek alkalma van a büntető joggyakorlatot arról a magas polczról, melyen áll, éleslátásával ugyszólván a maga egészében áttekinteni, a perorvoslatokról szóló tant és rendszert (revizionális eljárás) megvilágitó fejezetét sem, melyet szerzője — elmondhatjuk — különös szerető gonddal tett kutatásai tárgyává, kimutatni törekedvén, hogy az oly sokat hangoztatott anyagi igazság miként juthat érvényre a törvénynek sokszor rideg formalizmusával szemben akkor, ha a törvényt helyesen, szellemének megfelelőleg értelmezzük.

A BP. rendelkezéseivel benső összefüggésben állván az esküdtbiróságokról s a BP. életbeléptetéséről szóló törvények is, a második kiadás keretébe — a birói gyakorlat anyagának figyelmes felhasználásával magyarázva — ezek is felvétettek.

A különben is kitünő beosztásu müben a gyors tájékozódást nagyon elősegitik a jegyzetek közé ékelt alczimek, a lapok tetején futó fejczimek s a harmadik kötet végén levő s a törvény §-ait jelző kimeritő betürendes tárgymutató is.

Ennyit a nagy munkáról. A jogászközönség figyelmébe ajánlást elvégzik helyettünk azok a közismert kiváló nevek, melyek szerzők gyanánt a mü homlokzatán állanak.

Ez értékes kommentár megjelenése bünvádi perrendtartásunk tizéves jubileumának legméltóbb megünneplése.

(bp.)

Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften. Von Dr. A. Niceforo. Eingeleitet und erweitert von Dr. H. Lindenau. Verlegt bei Dr. P. Langenscheidt. Gross—Lichterfelde—Ost. Ára 20 márka.

A büntetőjog segédtudományaiul szolgáló kriminalisztikai és kriminologiai ismereteknek tudományos rendszerbe való összefoglalására és a bünvádi eljárási gyakorlat számára való feldolgozására — mint az ujabb irodalom tanusitja — a német tudományos szellem látszik hivatottnak. Bertillon, Locard, Reiss az identificatiónak s a bünügyi fényképezésnek, Galton és Windt a dactyloscopiának a technikai tudományát állapitották meg, illetve fejlesztették tovább, de mindezek a szakemberek számos társaikkal együtt, akik inkább természettudósoknak lennének mondhatók, a bünvádi eljárást lefolytató hatóságokra — rendőrség, vizsgálóbiró — bizzák azt, hogy az ő eredményeiket mikor s hogyan értékesitsék, valamint hogy őket milyen esetekben vegyék igénybe. Ujabb szakértőkként sorakoznak a törvényszéki orvos és birósági ügyész mellé s irodalmi müveik is ugyanazon szerepet töltik be, mint a törvényszéki orvostan vagy törvényszéki chemia.

A német irodalom a kriminalisztikai ismeretekkel — eltekintve néhány franczia és olasz munka lefordításától — már kezdetben a gyakorlati jogász álláspontjáról kezdett el foglalkozni. Hans Gross «Handbuch»-jának különösen első kiadása a vizsgálóbirói müködés elméletének a kapcsán öleli fel a kriminalisztikai ismereteket, s a munkának ebben az alakjában még csekély rész jut azoknak a technikai kutatásoknak, amelyek a IV. (1904. évi) és az V. (1908. évi) kiadásokban oly bőven feltalálhatók. De mindig ki van válogatva az, amire a gyakorlati kriminalistának szüksége van, és amit az a tulzás és hiábavaló kisérletezés veszélye nélkül komolyan végbevihet. A franczia és olasz bünügyi technikusok nem számolnak azzal, hogy a büntettek javarészénél még az orvos is csak sok időre kerül elő, sem azzal, hogy a vizsgálati fogság nem tarthat addig, amig az ő összes kisérleteik kimerittetnek. Ezzel szemben Gross és az ő követői nem tévesztik szem elől a bünügyi eljárás korlátait, s ezen belől, s a bünvádi eljárás gyakorlati czéljaira használják fel azt, amire idő, tehetség s anyagi eszköz rendelkezésre áll.

Ez utóbbiakhoz tartozik dr. H. Lindenau, porosz kormánytanácsos, aki a berlini «Polizeipräsidium» szolgálatában szerzett tapasztalataival bővitve és bevezetve adta német nyelven közre dr. Alfredo Niceforo, a nápolyi és brüsszeli egyetemek tanárának a bünügyi rendőrség segédtudományairól szóló munkáját.

A könyv dr. P. Langenscheidt kiadásában jelent meg, mint az Enzyklopedie der modernen Kriminalisztik III. kötete, 472 oldalon, 300 eredeti fénykép után készült ábrával.

A munka bevezető része (Lindenautól), amely a segédtudományok fontosságát fejtegeti, továbbá 9. fejezete: a bünügyi vizsgálat módszeréről (Über die Methode der Kriminaluntersuchung), 10. fejezete: a kriminologia és a tudományos bünügyi vizsgálatról (Die Kriminologie und die wissenschaftliche Kriminaluntersuchung) adják meg a mü keretét s egyuttal az irányt, amelyben a kriminalisztikai ismeretek értékesithetők.

A Lindenau által irt bevezetés a gyanuokok utján való bizonyitás tudományos vezetésének (wissenschaftlich geführter Indizienbeweis) szükségességéből indul ki. A büntettek mai kifejlettsége mellett épp a legsulyosabb deliktumok kideritése a legnehezebb; ezekben hiányzik az a bizonyos két tanu, akikről Mephisto mondja:

> «Ja, gute Frau, durch zweier Zeugen Mund,
> Wird allerwegs die Wahrheit kund».

E sulyos deliktumok kideritésére a gyanuokok kutatása vezet, az objektiv tényálladéknak tudományos elvek alapján való felvétele és megvizsgálása.

Ez a módszer nem kizárólag az executiv rendőrség tanulmányát képezheti; valamennyi hatóságnak, jogásznak és nem jogásznak egyaránt, aki a bünügyekkel foglalkozik, el kell azt sajátitani. A modern büntettes világ képe ugyanis teljesen megváltozott. A koldusok s csavargók helyét az utazó gonosztevő, a rablóbandák s tolvajszövetségek helyét a nagyvárosi képzett tolvajtársaságok foglalták el; a hamisitó chemiával, lithografiával dolgozik; a büntett speczializálódik és minden ágának van szakembere, aki lépésről-lépésre a modern technikai fejlődéssel halad. Ezzel szemben a büntető törvényhozás lomhán követi a büntett fejlődését, s hiányos a rendőrség, ügyészség, vizsgálóbiró fegyverzete. E hiányt tölti be a rendőrség modern szervezete, melynek mintájául a szerző a berlini rendőrséget ismerteti és a bünügy segédtudományai. Nagy jelentőségét több konkrét példa, közöttük a hirhedt Hennig rablógyilkos ügyében folytatott nyomozás történetének közlésével illusztrálja.

A segédtudományok rendszerét a mü három részben adja elő. Első rész: a tényállás fotografiai felvétele, annak egyszerübb módjainál kezdve, a felülről való fényképezésig s a Bertillon-féle «metrikus fotografálás»-ig. E rész 73 igen érdekes s elég nagyméretü képekkel világitja meg a helyszini fényképek jelentőségét s annak felhasználási módját.

A második rész a «büntettes nyomai»-ról szóló fejezeteket

foglalja magában ; ugymint : a lábnyomok, a kéz, az ujj, a körmök s fogak nyomainak felhasználása ; nem látható nyomok fellelése ; foltok, vér és egyéb nyomok, bünjeles tárgyak vizsgálata. A lábnyomok ismertetésénél előadja a járás természetrajzát, a különböző járásmódok nyomaiból vonható következtetéseket ; közli a daktiloszkopia teljes rendszerét és elméletét. Ugy ezeknél, mint a nem látható nyomok felkeresésének módszerénél a kutatás főeszköze a fényképezés. Ezzel azonositttatik a lábnyom, a helyszini ujjnyomat ; a szabad szemmel nem látható kéznyomokat, a szorgosan kimosott vérnyomokat feltünteti a fényképező gép. Az irásvizsgálat főeszköze szintén a fényképezés, amely rendkivüli nagyitásban kimutatja a kivakart, kémiailag kivett irást, s feltünteti a valódi irás s a hamisitott irás vonásainak rendkivüli különbözőségét, s egyuttal az eljárás számára megörökiti. Végül eddig alig belátható jövőt helyez kilátásba a Röntgen-féle fényképezés s a radiografia ; valamint a távfotografálás. Ez az utóbbi Berlinben gyakorlatban is van, ugy hogy a berlini rendőrség München, Páris, London, Koppenhága és Stockholm rendőrségeinek távfotografálja a büntettes, egy talált hulla, vagy valamely helyszin fényképét. (Lindenau munkájában a 299. és 300. ábra tüntet fel két ily teleautogrammot.)

A munka harmadik része az identificatio rendszere. Első módja ennek a test különös ismertető jeleinek felismerése, ami az iparos népességnél jár eredménynyel. Jól sikerült ábrákban mutatja be a varga, a timár, a paszományos, a bronzmunkás stb. kezének elváltozásait ; kiterjeszkedik a tetoválás módjaira s változataira, végül egybeállitja azokat a tüneteket, amelyekből valamely egyén korára nézve következtetés vonható. Majd a könyv 252—412. lapjain — tehát tulnyomó részében — tüzetesen ismerteti a «Signalementstehre»-t, Bertillon nyomán, és a berlini rendőrségnél levő alkalmazásban. Erészben találjuk meg az anthropometria rendszerét, a szemek szineinek s a többi ismertetőjeleknek a felhasználhatását s a Bertillon-féle lapok osztályozását ; végül az u. n. beszélő arczképet (Gedächtnissbild, portrait parlé), ami lényegében pontos s rendszeres személyleirás, egybeállitása mindazon jellemző részletnek, amelyek az egyén physiognomiáját alkotják s egész életén át állandóan megmaradnak. E rész végül foglalkozik az ismeretlen hullák azonositásával és a berlini azonositási szolgálat (Erkennungsdienst) ismertetésével.

A könyv befejező része a bünügyi nyomozás módszerét kisérti meg megalkotni, s ismerteti a tényállás diagnozisának fogalmát Wertheimer és Klein kisérletei nyomán. A nyomozás módszere Lindenau szerint vázlatosan közölve a következő :

A nyomozás három részre oszlik :

I. *A)* Az adatok egybegyüjtése. *B)* Az adatok tanulmányozása. Ezek felhasználása a feltevések (hypothesis) felállitására, indokolására s birálatára. *C)* A gyanusitott kikutatása s a tett rábizonyitása.

II. *A)* Miként gyüjtetnek egybe az adatok? 1. *a)* a helyszin, *b)* a hulla, *c)* a tárgyak megszemlélése utján.

2. *a)* A tanuknak, *b)* a büntett előzményeinek, *c)* a büntett áldozatának vagy az azzal összefüggésbe hozható személyek személyi viszonyainak kikutatása utján.

3. A helyszin oly állapotba hozandó, amilyenben eleve találtatott.

III. Az adatok tanulmányozása és felhasználása : *a)* osztályozás utján, *b)* logikai konstrukczió utján, *c)* a feltevések birálata utján.

IV. A gyanuba fogott tettes kinyomozása :

1. *a)* A személyazonosság megállapitása, *b)* az előélet kutatása utján.

2. *a)* A lakás (házkutatás), *b)* a személy (személymotozás, testi megvizsgálás) szemléje utján.

3. *a)* A fizikai és fiziologiai tulajdonságok, *b)* érzelmi világ, *c)* értelmesség, *d)* pathologiai és öröklött tulajdonok, *e)* életmód s életfeltételek tanulmányozása.

4. A gyanusitott kihallgatása a gyüjtött adatok figyelembevételével.

5. *a)* A hullával való szembesités, *b)* a tanukkal való szembesités.

6. *a)* Szabadlábon, *b)* fogházban, *c)* kórházban, *d)* tébolydában való megfigyelés.

Az utolsó fejezet a bünügyi nyomozás tudományának a kriminologiához való viszonyát fejtegeti, s mint ilyennek : tudományos tanitását, valamint megfelelő laboratoriumok és muzeumok felállitását tartja szükségesnek. Ezzel véli elérhetőnek azt, hogy «azok a férfiak, akik ebből az iskolából kerülnek ki, absztrakt jogi fogalmak helyett ismerni fogják a kriminalitás eleven megjelenési módjait, s birtokában lesznek a büntett elleni fegyvereknek !»

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. ügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Szocziális reform.

Franczia országban, ahol tudvalevően ezidőszerint a miniszterium és ennek közlekedési s közmunkaügyi reszortjának élén szocz ialisták állanak, szociologiai tekintetben egy épp oly érdekes, mint nagyfontosságu és horderejü reform van készülőben, mely megvalósitása esetében a gazdasági munka jövedelmének igazságos felosztásában és ebből folyólag a munkások sorsának hathatós javitásában mérhetlen jelentőséggel birna.

A franczia kormány ugyanis azt tervezi és törvényjavaslatot készit az iránt, hogy a bányaüzemek adományozása ahhoz a feltételekhez legyen füzve, hogy a kiaknázásukra alakuló részvénytársaságok munkásaikat a munkajövedelemben részesitsék ; ami végre a részvények egy bizonyos hányada tulajdonilag nekik legyen fentartva, melyre vonatkozó jogot azonban nem egyenként, hanem kollektive (együttesen) gyakorolnák.

A részvénytársaság neve munkásokat részesitő részvénytársaság (société à participation ouvrière).

A részvénytársaság ugy alakulna, mint a többi. Alaptőkéje azonban nemcsak készpénzbeli, hanem munkabetétekből is állana ; minélfogva nemcsak tőkepénz, hanem munkarészvények is volnának kiállitandók.

A munkarészvényeknek alapszabályilag megállapitott száma, miként emlitők, az illető részvénytársaság összes szorosabb értelemben vett munkásainak kollektiv tulajdonát képezné.

A munkarészvények pedig, ép ugy mint a készpénzbeli betétekről szólók, képviselve lennének a közgyüléseken és igazgatóválasztmányban, melynek egynegyede a munkatőke képviselőiből állana.

Az előrebocsátottakban foglaltatnak a kérdéses tervnek a nyilvánosságra jutott részletei. A többiek még tanulmányozás és megállapitás tárgyául szolgálnak.

Nem kételkedünk azonban az iránt, hogy a munkások munkabérei a munkarészvényekkel kielégitést nem nyernének ; hanem azokon, t. i. a béreken felül a vállalat tiszta jövedelméből abban a hányadban részesülnének, mely az emlitett részvények arányában ezekre esnék, ép ugy, mint a társaság hivatalnokai, akik rendes fizetéseiken felül még az osztalékban is részesülvén, a munka voltaképeni eredményéhez oly hasznos és sikeres tevékenységgel nem járulnak, mint a munkások.

Ha a szóban forgó reform törvényalakot öltene, elsősorban Franczia országban fogja a szocziális igazság egyik követelményét megvalósitni és valószinü, hogy e szabályozás másnemü részvénytársaságokra is kiterjesztést fog nyerni és kétségtelen, hogy beválta esetében mindazokban az államokban, melyekben a munkások sorsának javitására komolyan törekszenek, meg fogják honositani azokért a közgazdasági előnyökért is, melyek nyomában fakadni fognak. E megoldás ugyanis a munkások érdekét szorosabban fogja ahhoz a vállalathoz füzni, melyben munkájukkal közreműködnek ; ebből folyóan tevékenységüket, az eredmény gyarapitása czéljából fokozná ; különösen pedig, ami sulyosan az érvek latjába esik, a gazdaságilag oly káros munkabeszüntetéseket csökkenteni fogja.

Dr. F. L.

Az öngyilkosságra való reábirás az angol büntetőjogban.

Nemrégiben Nagybritannia egyik főbb birósága irgalmatlanul halálra itélt egy bizonyos Stormonth nevezetü angol alattvalót azért, mert egy halálra szánt asszonynak segédkezet nyujtott abban, hogy ez önmagát megölje, azaz : öngyilkossá legyen. Valami sablonos szerelmi történet, amilyen manapság erre mi-

felénk is — sajnos — éppenséggel nem sorozható a fehérhollószerü ritkaságok közé, s amelyért az európai büntető-kódexek jóvoltából az ugynevezett felbujtó nem kénytelen a saját fejével játszani.

A büntetés sulyossága a mostani angol esetben szembetünően nagyfoku! Az igazság és méltányosság szempontjából meg erősen kifogás alá esik. Törvényesnek azonban föltétlenül és szomoruan törvényes, aminthogy az angol biró nem is térhetett el a halálbüntetéstől, ha már az esküdtszék a vádlottat az öngyilkosságra való reábirásban bünösnek találta. Az angol jognak idevonatkozó álláspontját világosan kifejtve látjuk Angolország egyik legélesebb eszü büntetőjogászának: Sir James Fitzjames *Stephen*nek «A Digest of the Criminal Law (crimes and punishments)» czimü hatalmas munkájában (XXIV. fej. 248. czikk), ahol is azt olvassuk, hogy az öngyilkos a gyilkosságban bünös: «az a személy, aki önmagát megöli... a gyilkosságban bünös», az, «aki segit és csábit valamely személyt arra, hogy önmagát ekként megölje», aki segédkezet nyujt annak elkövetéséhez, szintén a gyilkossal esik egyenlő elbirálás alá. Már pedig odébb a 252-czikk kimondja, hogy «mindenki, aki gyilkosságot követ el, a felóniában bünös és ennélfogva halálra kell itéltetnie».

Kétségtelenül tulmerev álláspont a mai igazságszolgáltatás rendszerében. Más lapra tartozik annak a kérdésnek fejtegetése: jogos-e az öngyilkosság, avagy mennyiben jogtalan, sérti-e, és mily mértékben a fennálló állami és társadalmi rendet. Valamennyi müvelt állam jogrendszere találkozik abban a pontban, hogy az öngyilkosságra való reábirás büntetése jogos és szükségszerü: Nagybritannia emlitett jogszabálya azonban ma már, mikor lépten-nyomon arról folyik a szó, hogy a halálbüntetés a hasonlithatlanul sulyosabb deliktumok esetében is mindörökre eltörlendő: — teljesen példátlanul áll, s minduntalan kizökken a modern jogérzet határai közül.

Stephen, a nagy jogász, már 1863-ban sürgette az idevonatkozó angol büntetési rendszer mérséklését. Erélyesen hangoztatta ő is ama felfogás tarthatatlanságát, hogy az öngyilkosságra felbujtó is gyilkosnak tekintessék, és ekként abban a nem ritka esetben, mikor az ugynevezett «közös elhatározással» halni készülők közül az egyik megmenekül, a másik azonban meghal: a tulélő felet a gyilkosság vádja terhelje. Stephen már ekkor kimondotta, hogy nem volna szabad kitenni az esküdtszék tagjait ama kinos helyzetnek, hogy bennük a kötelességérzet és a részvét minél erősebb konfliktusba keveredjenek.

Mondom: a többi európai büntető-kódexek az angolnál hasonlithatlanul enyhébb elbirálásban részesitik az öngyilkosságra való reábirást. A jelenleg érvényben levő magyar büntetőtörvénykönyvünk 283. §-a például három évig terjedhető fogházbüntetést mér ki arra, aki valakit az öngyilkosságra reábir, vagy e czélra annak tudva eszközöket vagy szereket szolgáltat. Valamivel szigorubb mértéket szabott e deliktum büntetésére a mi 1843-iki javaslatunk, melynek 130. §-a az öngyilkosságra felbujtót *eredmény esetén* négy évig terjedhető rabsággal, ha pedig a felbujtott vagy segélyben részesitett csak megkisérelte az öngyilkosságot: két évig terjedhető rabsággal rendelte büntetni. A felbujtást a javaslat akkor tekinti eredményesnek, ha az előidézni kivánt halál 30 nap alatt bekövetkezett. A többi európai kódexek közül felemlitem itt, hogy a németalföldi három évig terjedhető fogházzal, az olasz kódex pedig háromtól kilencz évig terjedhető reclusione-val sujtja az öngyilkosságra való reábirás deliktumát.

Angolországban a Sir J. Stephen ismeretes 1863-iki javaslata óta nagyban sürgette még az enyhitést az 1879-iki büntetőtörvény-tervezet: a «Draft Penal Code», hihetőleg ekkor is legnagyobb részt megint csak a Stephen lelkes agitációja következtében. Ez a humánus érzésü büntetőjogász, kiben a nagy pszichologus és emberbarát egyesült a törvények és jogszokások utólérhetetlen ismerőjével, szintén egyik tagja volt ugyanis annak a királyi bizottságnak, a Royal Comissionnak, melynek kivüle még Lord Blackburn, Lord Justice Barry és Lord Justice Lush voltak a tagjai. Ez a bizottság 1878. évi novembertől 1879 május hóig mindennap tárgyalt, ülésezett, vitatkozott, mignem létrejött az 1879-iki *Draft Penal Code*, melynek idevonatkozó javaslata az öngyilkosságra való reábirást a különálló, specziális büncselekmények közé sorozta s mint ilyennek, maximális büntetésként az életfogytig tartó *penal servitude*-öt állapitotta meg. Ez természetesen a legritkább esetekben nyert volna alkalmazást. Kár, hogy ez az éppenséggel nem keresztülviheletlen reform — mint azt a fentebb emlitett legfrissebb eset is mutatja — mai napig is csak jámbor javaslat maradt.

Szóval a brit birodalom területén érvényes büntetőjogszabályok szerint az öngyilkosságra való felbujtás ez időtájt még főbenjáró deliktum. S most ujból gyökeres reform érdekében csatároznak az angol büntetőjogászok. Mert bár közöttük is meglehetős számmal találhatók Binding-követők, akik az öngyilkosságra való reábirást közvetett ölésnek minősitik és bár az angol társadalom körében a *felo de se*, vagyis «az önmagával szemben elkövetett felónia» iránti előitélet még mindig nem veszitette el egészen hajdani erejét: odaát is tisztában kezdenek lenni azzal, hogy a kérdéses deliktumnak halálbüntetéssel való sujtása erősen tulhaladja az állam büntető hatalmának szükséges korlátait.

Zsoldos Benő.

Különfélék.

— **Ujrafelvétel az ipartörvény 176. §-a esetén.** Az eddigi joggyakorlat a nyolcz napos záros határidő elmulasztását orvosolhatatlannak tartja, ami temérdek anyagi igazságtalanságot hozott magával; a kérlelhetlen szigor többnyire a jogban járatlan szegény alkalmazottat sujtotta. Egy felperes uj utat tört: az iparhatóságnál egyszerüen ujrafelvételi kérést terjesztett elő amit a járásbiróság a res judicata miatt elutasitott. Felperes felülvizsgálati kérelmében kifejtette, hogy ez helytelen, mert közigazgatási ügyben nincs itélt dolog. Ujrafelvételnek régi jogunk szerint «in *omnibus* causis» helye van, amit az országbirói értekezlet nem hatálytalanitott; általános elvnél fogva tehát közigazgatási ügyben is helye van. A minisztériumok konkrét ügyben hozott «jogerős» rendeleteiket gyakran egyszerü kérelemre megmásitják. Az iparhatósági eljárás lényege a békéltetés, békéltetni pedig akárhányszor lehet. A kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 1908. E. 610. számu végzésében a felülvizsgálati kérelemnek helyet ad: a nyolcz napos határidő alaki jogi, nem jár elévüléssel vagy jogvesztéssel. Minthogy pedig igazolásnak helye nincs, a felek mulasztásának pedig orvosolhatónak kell lennie, a közigazgatási ujrafelvétel során hozott határozattól számitott nyolcz napon belől a kereset ujból meginditható. (Kár, hogy a csekély substratum miatt — 72 K — az ügy további döntésnek nem lehetett tárgya.)

— **A budapesti ügyvédi körnek** a f. hó 25-én tartott közgyüléshez intézett évi jelentése sürgeti a magánjogi törvénykönyv, a perrendtartás és az ügyvédi rendtartás megalkotását. A kör müködéséről szóló beszámolót a jelentés a következőkép vezeti be: «A kör az elmult évben is élénk tevékenységet fejtett ki a jogélet nyilvánulásai és fejleményei s ezekkel karöltve az ügyvédi karnak a közérdekkel párhuzamos érdekei körül. A körnek az utóbb emlitett irányban követett eljárása ujabb időben félreértésekre és téves megitélésre szolgáltatott okot.» Nem tudjuk megérteni, miféle félreértésre és téves megitélésre czélozhat a jelentés, mert a kör, melynek jelenleg 594 tagja van, minden tekintetben megfelel alapszabályszerü hivatásának és igazán kitünő szolgálatokat tesz az igazságügynek, különösen pedig az ügyvédségnek.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén folytatta a szabadalmi törvényjavaslatról megkezdett vitát. *Nagy Ferencz* egyetemi tanár különösen a hatósági szervezettel foglalkozott. Ráutalt arra, hogy miután a minta- és védjegyoltalomról szóló törvény is hasonló hatóságokat szervez, nem szabad e nagy horderejü kérdést egyoldaluan eldönteni. Nem helyesli, hogy a javaslat a szabadalmi tanács helyett a közigazgatási birószágra bizta ez ügyek eldöntését. A Curia itélkezése még megnyugtatóbb lett volna. A közigazgatási biróság azonban, amelynek feladata a hatóságok okozta jogsérelmek felett itélkezni, nem terjedhet ki czélszerüen ama tisztán magánjogi kérdésekre, melyeket a javaslat ideutalna. A szabadalmi tanács eddigi müködése kielégitő volt és semmiesetre sem szolgáltatott okot, hogy az uj javas-

latban mellőztessék. Az az ellenvetés, hogy a szabadalmi tanácsnak nem volt kellő elfoglaltsága, nem áll meg, ha az ügyek előrelátható szaporodásával számolunk és különösen sulyt helyezünk arra, hogy a biró az ügyeket alaposan elvégezze. De különben is, ha ezen ügyek a közigazgatási birósághoz átutaltatnának, itt is személyszaporitás válnék majd szükségessé. A szabadalmi tanács jelenlegi szervezetében megfelelő javitásokkal biztositja a függetlenséget és a szakszerüséget, de különösen az utóbbi szempontból kétségtelen, hogy az érdekelt körök részvétele a biráskodásban mind több tért hódit. Ezért előadó oda konkludál, hogy a máskülönben sok helyes reformot tartalmazó javaslat csak ugy járhat üdvös eredménynyel, ha megfelelő szervezetről fog gondoskodni, illetőleg a jelenlegi szervezetet rosszabbal nem pótolja. *Nagy Ferencz* felszólalása élénk visszhangra talált és az egyéb előadásokból is megállapitható, hogy a Jogászegylet a közigazgatási bíróságok hatáskörének ilyetén kiterjesztését nem helyesli. Az est további folyamán *Dr. Fazekas Oszkár* szólalt fel, aki az ujdonság kérdését kivánja olyképp megoldani, hogy minden szabadalom uj legyen, amely Magyarországon ilyennek tekinthető. *Dr. Kohn Jakab* behatóan foglalkozott a szabadalmi törvénytervezet több kérdésével és különösen a felszólalási rendszer megfelelő módositásával. Szerinte a már belföldön szabadalmazott leirás nem volna ujból bejelenthető. Végül a szabadalmi eljárás megfelelő kiépitését és a felebbvitel kiterjesztését tartja kivánatosnak.

— **A fegyelmi eljárás elévülése** tárgyában a kir. Curia a következő fontos határozatot hozta: *A kir. Curia*: A budapesti kir. tábla, mint elsőfoku fegyelmi bíróság itéletének B. F. fiumei ügyvédre vonatkozó részét azzal a változtatással, hogy a kirótt pénzbirság összegét 100 koronára leszállitja, helybenhagyja.

Indokok: Az 1852 julius 24-én kiadott nyilt parancsban foglalt ügyvédi rendtartás a fegyelmi vétségek büntethetőségének elévülésére vonatkozó rendelkezést nem tartalmaz ugyan, azon általános jogelvnél fogva azonban, hogy minden büntetendő cselekmény büntethetősége megfelelő idő alatt elévül, nincsen kizárva az, hogy az emlitett ügyvédi rendtartásban foglalt fegyelmi vétségekre is, az ennél utóbb alkotott s az elévülésre vonatkozó törvényi rendelkezések a joghasonlatosság elvénél fogva figyelembe ne vétessenek. Ezen vétségek büntethetőségének elévülésére nézve a kir. Curia joghasonlatosság alapján a Fiume városában s az ehhez tartozó alközségekben is életbe léptetett az 1878 : V. tcz.-be foglalt magyar Btk. 106. §-a utolsó bekezdésének rendelkezéseit tartotta alkalmazandónak, mivel az 1874 : XXXIV. törvényczikkbe foglalt magyar ügyvédi rendtartás a jelzett területeken életbe nem léptettetvén, ezen törvénynek az elévülésre vonatkozó rendelkezései a jelen ügyben figyelembe nem jöhetnek. Az 1878 : V. tcz. jelzett rendelkezése értelmében vétségekre nézve az elévülés három évben állapittatott meg. Tekintve, hogy a jelen fegyelmi ügy kiindulási pontját az a levél képezi, amelylyel dr. B. T. ügyvédjelölt dr. D. T. t.-i ügyvédet helyettesitésre felhivta, ez a levél pedig 1904 november 18-án kelt, tekintve továbbá, hogy a m. kir. igazságügyminiszteriumnak az a rendelete, amely rendeletben foglalt közlés alapján a fegyelmi eljárás megindittatott, az elsőfoku fegyelmi bírósághoz 1907 október 21-én érkezett, az eljárás tehát az elévülési három éven belül folyamatba tétetett, a fegyelmi vétség büntethetőségének elévülése be nem állott, stb. (1909 junius 23. 2383/909. IV. p. t.)

A tételes nemzetközi jog rendszere. Dr. Csarada János budapesti egyetemi tanár nemzetközi jogi tankönyve második kiadásban jelent meg. Szerző megismertet a nemzetközi jog érvényben levő pozitiv elveivel s láthatóvá teszi azokat a kiváló eredményeket, melyeket a czivilizált államoknak, különösen a mult század végén és a jelen század elején kifejtett czéltudatos tevékenysége által elérni sikerült. A Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, 41 ivnyi terjedelemben, ára 12 K 80 fillér,

— **Nyilt kérdés.** U. I. földbirtokosnak — aki saját részére külön mezőrendőrt nem tart — ismeretlen tettesek, learatott és keresztekbe rakott buzaterméséből egy pár keresztet elloptak és illetve megrongáltak. Joga van károsultnak kárát a mezőrendőrökön, vagy a községen, vagy pedig mindkettőn — polgári uton — vagy egyáltalában követelni? *Dr. D.*

— **Együttes czégjegyzés és kereskedelmi meghatalmazott.** A dr. König Vilmos és dr. Gárdos Félix ügyvéd urak között a «Jogtudományi Közlöny» 46—47. számaiban folyó jogvitához nekem is volna nehány megjegyzésem.

A KT. 43. §-a szerint az általános kereskedelmi meghatalmazott jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek az ily kereskedelmi üzlet folytatásával *rendszerint* vele járnak. Kérdés «rendszerint» vele jár-e a kereskedelmi üzlet folytatásával a megkötött ügyletnek a rendes bíróság hatásköréből való elvonása s rendkivüli illetőség kikötése?

Perek folytatására a kereskedelmi meghatalmazott csak akkor van feljogositva, ha erre különös felhatalmazást nyert. De arra jogositva van-e minden külön felhatalmazás nélkül is, hogy a per irányát (és sokszor, mint a jelen esetben is, határidőüzletekről lévén szó, sorsát is) előre eldöntse?

A czégvezető a főnök helyettese minden üzleti ténykedésében, minden bíróság előtti és bíróságon kivüli ügyletében és jogcselekvényében. Meghatalmazását tul nem lépheti, mert meghatalmazás nélkül van jogositva mindazt megtenni, amit a főnök tehet. A KT. rendszeréből is kétségtelen, hogy sokkal több jogositványnyal rendelkezik, mint a meghatalmazott. Már most: a czégvezető a társaságot csak a társasági alapszabályokban meghatározott czégjegyzési formában kötelezheti. A meghatalmazottat a társasági alapszabályok nem kötik.

Végül, mit csináljanak a részvénytársaságok, ha sem az alapszabályok, sem a törvény nem nyujtanak elegendő biztonságot aziránt, hogy egy megtévedt ügyvezető a társaság egész vagyonát el ne fecsérelhesse? Az a remedium, amit dr. Gárdos kollegám ajánl, hogy az igazgatók vigyázzanak a vezérigazgatóra, nagyon helyes és okos dolog. De ha a vezérigazgató a privátlakásán irja alá a kötéseket?

A Curia gyakorlata nem tesz kivételt. Fölülemelkedik az életen és nem látja meg az életet. *Dr. Lánci Félix,* szabadkai ügyvéd.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák bünvádi perrendtartás reformja.** Az osztrák anyagi büntetőjog tervezetét nyomon követi a bünvádi perrendtartás reformtervezete. Nem az egész eljárásra kiterjedő részletes reform terveztetik, hanem főképp a szervezet és a hatáskörök reformja.

Az érvényben levő bünvádi perrendtartás szerint az esküdtbíróságok elé tartoztak a politikai jellegü büncselekmények, a sajtódeliktumok és minden öt évnél hosszabb tartamu börtönbüntetéssel sujtott büntett. A most közzétett javaslat értelmében az esküdtek elé a politikai jellegü büncselekményeken kivül csak a tiz évnél hosszabb szabadságvesztésbüntetéssel sujtott cselekmények tartoznak, mig a sajtódeliktumok és az öt és tiz év közti szabadságvesztésbüntetéssel büntetendő cselekmények az ujonnan szervezendő nagy Schöffen-bíróságok hatáskörébe utaltatnak. Ezek három szakbiróból és három laikus biróból alakulnak. A mai törvényszéki birói tanács helyébe ugyanazon hatáskörrel pedig a kisebb Schöffen-bíróságok lépnek, két szakbiróval és két laikus biróval. Természetesen a Schöffen-bíróságok együttesen tanácskoznak és határoznak ugy a bünösség, mint a büntetés kérdésében, valamint minden eljárási kérdésben. Ezzel egyrészt kiterjesztetik a laikus elem részvétele a bünügyi igazságszolgáltatásban, másfelől azonban az esküdtbíróságok hatásköre lényegesen korlátoztatik.

— **A bankjegyhamisitó tudós.** Egy fiatal orvosnövendék állott a bécsi esküdtbíróság előtt, mert bankjegyeket hamisitott. Ez az orvosnövendék: Hosek László, szüleit korán elvesztette és minden támasz nélkül küzdötte magát végig az egyetemen, ahol tanárainak is feltünt. Az utolsó szigorlat kivételével minden egyetemi vizsgáját letette és pedig kitüntetéssel. 1902-ben Drasche és Weichselbaum tanárok laboratoriumában bakteriologiai vizsgálatokkal kezdett foglalkozni. Mindkettő a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a vádlott müködéséről.

Tanulmányai és gyakori kirándulásai közepette érdeklődni kezdett a dunamenti szegény kerületek lakossága körében egyre szaporábban fellépő malária iránt és kutatásai folyamán megtalálta a betegség előidézőjét, egy szunyogfajtát, amely ugyanolyan módon fertőzi meg az embert, mint a forróégövi maláriát

előidéző állatfaj. Kisérletezésekbe fogott, amelyek meglepő eredményekkel jártak. Csakhamar az egész vidék ismerte. Sokan, akiket az okleveles doktorok nem tudtak meggyógyitani, hozzá fordultak és ő valamennyit kigyógyitotta. Betegeitől azonban soha honoráriumot el nem fogadott.

Ilyen körülmények között nagy nyomorba jutott. Egyetemi tanulmányait abbahagyta és egész idejét a malária tanulmányozására forditotta. Megtanult franciául, angolul és olaszul, hogy a maláriára vonatkozó irodalmat megismerhesse. Óraszámra állott a mariás mocsarakban. Ideje javarészét betegeinél töltötte és mivel semmit sem keresett, az egyik betegtől ebédet, a másiktól levetett ruhát kapott és fogadott el.

Megirja kutatásainak eredményeit, hogy nyilvánosságra hozza őket, azonban elveszti a kéziratot, esztendők feljegyzéseinek és kutatásainak gyümölcsét. Kétségbe esik, elkeseredik. De ujra munkához fog. A maláriára vonatkozó statisztikát készit, melyet Weichselbaum tanár annyira kiválónak és figyelemre méltónak tart, hogy felterjeszti a közegészségügyi tanácshoz. Munkáját megköszönik, de még csak egy csekély ösztöndijra, vagy tiszteletdijra se méltatják.

Megfordul mindenütt. Városi, állami kórházakban, egészségi hatóságoknál, tudományos intézeteknél. Mindenütt becsülik, de sehol se segitenek rajta. Éhezni kezd. Eladogatja könyveit, ruháit, fehérneműit, végül müszereit, a legnagyobb kincsét, a mikroszkópot. Két esztendeig koplal, a megfagyáshoz közel van, éhezik, kinlódik és sehol sem segitenek rajta, a rongyos, éhes, züllött emberrel senki sem akar szóba állani.

Kedvese, egy nála 23 évvel idősebb nő támogatja, de ez is rossz anyagi viszonyok között van. Dohánytőzsdéje rosszul megy, már a bért se tudja fizetni. Most már ketten éheznek. Hónapokon át élnek ketten naponként összesen egy koronából. Ekkor Hosek végső nyomorában elhatározza, hogy kitünő fotografiai ismereteit arra használja fel, hogy bankjegyeket hamisitson és igy szerezzen pénzt. Eleinte a nő ellenkezik, de végre ő is enged.

A férfi csinálja az ötvenkoronás pénzjegyet, a nő a trafikban forgalomba hozza. De már a negyedik darab bankjegynél rajtavesztenek. Mindkettejüket letartóztatják és esküdtek elé állitják.

Az esküdtek előtt ezen tényállás minden részlete teljesen bebizonyult.

A kihallgatott orvosszakértők szerint vádlott öröklékenységi terhelt, rendkivül ideges, exaltált egyén, *akinek intelligenciája nem teljes értékü.*

Az esküdtek mindkét vádlottat az ellenük emelt vád alól felmentették. Ez a verdikt jogászi körökben is elismeréssel találkozik.

— **Az osztrák semmitőszék a képviselői immunitásról.** A napokban foglalkozott az osztrák semmitőszék a «Stark's Affäre» néven ismeretes ügygyel, amely az osztrák képviselőházban is szóba került, amennyiben egyik tagját az alsófoku birróságok négy hónapi elzárásra itélték, s erről az itéletről az elnök: dr. Pattay ugy nyilatkozott, hogy a mentelmi jog megsértését jelenti.

A bünvádi eljárás az illető osztrák képviselő, Stark Simon ellen egyik szocziáldemokrata lapkiadó és egy gyári igazgatónak becsületsértés miatt tett panaszára indult meg; a képviselőt a háztól kikérték, s bünösségét megállapitván, négy hónapi elzárásra itélték.

Az itélet ellen a vádlott semmiségi panaszt használt, amelyben egynéhány formai semmiségi okon kivül főleg azt érvényesitette, hogy az ellene való eljárás és elitéltetése, képviselői mentelmi jogát sérti. Ugyanis Starkot a képviselőház 18. ülésszakában szolgáltatták ki, az ellene Eger város esküdtszéke előtt tartott tárgyalás ellenben a háznak a 19. ülésszakában folyt le. Már pedig a parlamenti ülésszak lezárása által a háznak kiadatási határozata éppugy elvesztette hatályosságát, mint összes egyéb cselekedetei a parlamentnek, amelyek az ülésszak berekesztésekor nem kerültek teljes kivitelre. Ennélfogva — a védelem szerint — az uj ülésszak kezdetekor a házat ujból meg kellett volna keresni, hogy a büntetőjogi üldöztetéshez belegyezését adja.

A védelem álláspontja felett a birróság hosszasabban tanácskozott, mindamellett a semmiségi panaszt mint alaptalant, elutasitotta. Az itéleti indokolás hivatkozik az állami alaptörvény 16. §-ára, amely a képviselők immunitását bizonnyal akként statuálta, hogy a képviselőház tagjait az ülés tartama alatt a ház hozzájárulása nélkül büntetendő cselekményért birói lag üldözni nem szabad. Amidőn arról van szó, hogy az ülés tartama alatt valamely képviselő ellen büntetőjogi üldöztetésnek helye legyen, vagyis, hogy a bünvádi eljárás ellene megindulhon, kezdetét vegye, ugy ezt csak a ház hozzájárulása teheti lehetővé. A jelen konkrét esetben ez az engedély megadatott, és pedig minden, a folyó ülésszakra való korlátozás nélkül. Ezért már ebből a körülményből is arra kell következtetni, hogy a büntetőjogi üldözés egészen a bünvádi eljárás befejezéséig folytatható. A törvényben nem foglaltatik semmi olyan rendelkezés, hogy egy ülésszak befejeztével a képviselő üldöztetésére már megadott hozzájárulás hatályát vesztené, megszünnék.

Abból, hogy be nem fejezett ügyek az ülésszak berekesztésével megszünnek, nem lehet oda konkludálni, hogy azok az ügyek is, amelyek de facto a határozat által a házra nézve elintéztettek, az ülésszak berekesztésekor hatályukat elvesztenék. Mert akkor a választások megvizsgálása is az ülésszak bezárásával szintén elvesztené hatályát. Sőt akkor a kormánynak nem volna joga az országgyülés két háza által elfogadott törvényt az ülésszak bezárása után szentesités végett előterjeszteni.

Még meggondolás tárgyát képezhetné, vajjon az esetre, ha a vizsgálat a kiszolgáltatott képviselő ellen a következő ülésszak kezdetekor még tart, van-e helye annak a feltevésnek, hogy a vizsgálat az ülés időszakán kivül megakasztatott. Ebben az esetben azonban a 16. §. 3. bekezdése szerint nem a ház megvádolt tagjának, hanem csak magának a képviselőháznak van joga követelni, hogy az üldözés az egész ülésszakra felfüggesztessék.

Az itéleti indokokat a magunk részéről is helytállóknak tartjuk; a dr. Pattai nyilatkozata a törvény téves felfogásának az eredménye. Az elnöki álláspont mellett az osztrák képviselők kikérésének nem volna se vége, se hossza, az nagyon rövid időközökben ismétlődnék meg. Másrészt nagyon sok visszásságot teremtene ezenkivül is. A mi jogunk szempontjából ugyanugy szólna az itélet, mert a nálunk meghonosult gyakorlat szerint a bizonyos ügyben kiadott képviselőt az ügy befejezése előtt csak akkor kell ujból kikérni, ha lemond és ujra megválasztatik, vagy pedig egy ujonnan összehivott országgyülésnek lesz ismét tagja.

Dr. Micheller István,
budapesti ügyvéd.

— **A vis major fogalmáról a vasuti jogban** az osztrák legfőbb birróság a következő kijelentést tette: Azon természeti erők mai ismerete mellett, amelyek a vasuti üzem czéljaira felhasználtatnak és az ezen téren gyüjtött gazdag tapasztalatok mellett felállitható az a tétel, hogy minden baleset, hacsak valamely az üzemen kivüli ok nem hat zavarólag, rendszerint elkerülhető. Ha tehát a baleset beáll anélkül, hogy valamely, az üzemen kivül fekvő okból következett volna be, ugy annak előidézője rendszerint a tudomány vagy tapasztalás által megállapitott szabály figyelmen kivül hagyása lehetett. Minden ilyen magatartás pedig a vasuti üzem természete által megkivánt legnagyobb foku gondosságnál fogva vétkesnek tekintendő.

— **A német birodalmi igazságügyi hivatal** vezetője, Nieberding Arnold, nyugalomba vonult. Nieberding 17 éven át volt az igazságügyi kormány vezetője és müködése idejére esik a német igazságügy megujhodása. Az ő erélyének sikerült a polgári törvénykönyvet oly sok akadály és ellenkezés ellenére törvényerőre emelni. Ezt követték a kereskedelmi törvény reformja, az uj biztositási törvény, a perrendtartás módositásáról, a tisztességtelen versenyről szóló és egyéb törvények. A büntető törvényhozás terén elévülhetlen érdemeket szerzett Nieberding a büntetőjogi reformok előkészitése által. Tizenöt kötetben jelent meg az a páratlanul álló összehasonlitó anyag, amely előhirnöke volt a legutóbbi hetekben közzétett, minden izében modern és eredeti törvénytervezetnek.

Nieberding utódja a berlini Kammergericht elnöke, *Lisco* lett. Egy perczig sem volt kétes Németországban, hogy az igazságügyi kormány élére *csakis szakférfiu kerülhet* és egyetlen politikai párt sem merészelte volna szemet vetni ezen állásra.

— **Fizetési meghagyásos eljárás ingó dolgok kiadására.** A jelenlegi magyar és német jogrendszer ilyen intézményt egyaránt nem ismer; dr. von Freydorf azonban a közelmultban szót emelt eme intézmény érdekében, gyakorlati példákkal iparkodván az eszme életrevalóságát beigazolni. Igy szerinte szükség volna erre a gyakorlati élet nagyon sok konkrét esetében; ha pl.: a gazda kocsisát a szolgálatból elbocsátja és ez a gazda ostorát magával viszi és felszólitásra sem adja vissza; ha valaki a kölcsönkönyvtárból kivett könyvet nem akarja visszaadni; vagy ha az ujonnan beköltözött bérlő a régi bérlőt megakadályozza abban, hogy az általa elhagyott lakásba egyes ottan felejtett csekélyebb értékü dolgok elvitele végett visszatérjen, stb., stb. Vagy felmerülhet eme kérdés a pactum reservati dominii kikötésével létrejött részletfizetésre kötött vételügyletnél is, ha a vevő a részleteket elmulasztja és az eladó szeretne a vétel tárgyához visszajutni.

Ma mindezen esetekben csakis külön ingó dolgok kiadása iránt folyamatba tett perrel érhetjük el a kivánt czélt; hogy azonban ez hosszadalmasabb és költségesebb a kelleténél, azt emliteni is felesleges. Annyira hosszadalmas és költséges ez az eljárás, hogy sokszor a védelemre szoruló fél emiatt meg sem inditja, mert ha sértve érzi is magát, nincsen olyan eminens érdeke és joga megcsorbitva, hogy ennek orvoslása végett egy ilyen hosszadalmas és költséges eljárásnak kitegye magát. Értve mindig az eljárás költségességét és hosszadalmasságát viszonylagosan, szembeállitva a sérelmet szenvedett érdek nagyságával. A sértett fél tehát ma inkább hagyja a rajta esett jogsérelmet sérelemnek maradni, mintsem hogy orvoslást keressen; mig ha lenne módja arra, hogy olcsóbban és gyorsabban megvédje jogait, ezt mindenesetre megkisérelné.

Ezért lenne szükséges, ha ilyen csekélyebb értékü ingó dolgok kiadása végett is kibocsátható lenne fizetési meghagyás illetve ha ingó dolog kiadására a biróság nemcsak itéletileg, hanem fizetési meghagyásilag is kötelezhetne. Hogy az eljárás ez által mennyivel lenne olcsóbb és egyszerübb, arra e helyütt kiterjeszkedni nem szükséges.

Dr. von Freydorf felhozza még ez intézmény mellett, hogy annak behozatala csökkentené a büntető feljelentések számát. Vannak ugyanis sokan, kik a per hosszadalmasságától elriadva, és a költségeket kerülni óhajtván, az ingó vagyontárgyakat visszatartó egyén ellen lopás vagy sikkasztás miatt tesznek feljelentést azon hitben, hogy ez uton czéljukat még legegyszerübben elérik. Megteszik a büntető feljelentést, ha első sorban nem is azon érdek vezeti őket, hogy az illető megbüntettessék; azért ha czivilis uton egyszerübben boldogulhatnának, a kriminális utra eszükbe sem jutna gondolni.

— **Németországban** 1907-ben 1760 olyan járásbiróság állott fenn, amelynél háromnál kevesebb biró müködött. Ezen járásbiróságok közül 637-nek székhelyén nem volt ügyvéd, mig 494 járásban községi székhelyen mindössze egy ügyvéd folytatott gyakorlatot.

— **Az ügyészek perorvoslati jogáról.** A würtembergi igazságügyi miniszter rendeletet bocsájtott ki, figyelmeztetvén az államügyészeket és az ügyészi megbizottakat, hogy csak akkor éljenek perorvoslattal, ha a konkrét esetből vagy a jogi kérdés általános jelentőségéből vett tulnyomó tárgyilagos okok ezt indokolják. A perorvoslat bejelentésére nézve egyáltalában ne befolyásolja az ügyészeket az a körülmény, hogy a vádlott élt-e perorvoslattal.

— **A querulantiáról** irt tanulmányt *Frese* (Halle, Marhold kiadása). Javasolja, hogy a querulans gondnokság alá helyezése mellőztessék és a biróságok ne hozzanak határozatot a nyilvánvalóan querulantia folyományaképp felismerhető beadványokra, mert csak igy lehet elkerülni a beadványok folytonos felhalmozódását.

A vádlott kihallgatása. *Henschel Artur* e czimen 146 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé (Stuttgart, Enke kiadása). Szerző kifejti, hogy hiába rendelkeznek a bünvádi perrendtartások az elnök pártatlanságáról, a vádlott kihallgatása mégis olyképp alakul, hogy ahelyett, hogy a vádlottnak alkalom adatnék a védekezésre, az elnök, mint második kir. ügyész, a vádlott kihallgatását eszközül használja fel a vádlott bünösségének bizonyitására. Ennek elkerülésére Henschel követeli a vádlott kihallgatásának részletes szabályozását. Azt is kivánatosnak tartja szerző, hogy a tárgyalás elején ne a vádirat olvastassék fel, hanem a kir. ügyész élőszóval adja elő, mivel vádolja a vádlottat, ez pedig a tényállás összefüggő elbeszélésével válaszolhasson az ügyész vádjára.

— **Az alsóház és a költségvetés.** A House of Commons és a lordok között a költségvetésre vonatkozólag keletkezett konfliktusból kifolyólag egy képviselő inditványozta, hogy a költségvetési törvényből hagyják ki azt a minden angol törvény hagyományos bevezetését tevő kitételt, mely szerint a törvényt az egyházi és világi lordok «*tanácsára*» hozták. Az elnök nem teszi fel szavazásra a módositást, a költségvetésből az alsóház döntő befolyása eléggé kitünik, mert a bevezetés igy szól: «*Mi, Felséged legalázatosabb alattvalói, az alsóház tagjai, szabad akaratunkból adunk és engedélyezünk Felségednek*» stb. (we . . . give and grant unto your Majesty).

Jóhiszemü védjegybitorlás. A franczia semmitőszék szerint a védjegybitorláshoz elegendő, ha valaki lajstromozott védjegyet utánoz. A jóhiszemüség nem zárja ki a büntethetőséget.

Az automobiltulajdonos felelősségéhez. Az automobil tulajdonosa egy garageban elhelyezi automobilját. A garage alkalmazottja, akit a garage fizetett, az automobil tulajdonosától csak jutalmat kapott, a tulajdonos tudta nélkül az automobilon sétálni viszi barátjait. Utközben baleset történik. A franczia semmitőszék megállapitja a garage alkalmazottjának és a garage tulajdonosának egyetemleges kártérítési felelősségét. A tulajdonos nem felelős.

A Magyar Jogászegylet a berlini «Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung» tanulmányuton levő tagjainak tiszteletére nov. 27-én (szombaton) este 7 órakor az ügyvédi kamara nagytermében (V., Szemere-utcza 10. sz.) diszülést tart. Az elnök üdvözlő beszéde után előadást tartanak: 1. Dr. Lers Károly miniszteri tanácsos Magyarország közgazdasági fejlődéséről. 2. Dr. Ruffi Pál miniszteri tanácsos a magyar gyermekvédelemről. Vendégeket szivesen lát az egylet.

A diszülés után fél kilencz órakor az Ügyvédi Kör helyiségében (ugyanott, félemelet) társasvacsora lesz. A teritők ára 4 K.

Szenzációs ujdonság!

Most jelent meg a **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten.

KENEDI GÉZA

SZOCZIOLOGIAI NYOMOZÁSOK

Két kötet. **Ára 8 kor.**

Tartalom: *A láthatár:* Madártávlatok. — A szocziologia. — Merre felé? — Az erkölcsi alap. — A tények erejéről. — Értelem és szenvedély. — A háboru szocziologiája. — A halál szocziologiája. — A tömegek.

Feminizmus: Feminizmus és biológia. — A szerelem főkérdése. — Erotikum. — Szerelem és őrültség. — A nő becsülete. — A férj öl. — A feleség is öl. — Szexuális ethika. — A luxus. — Funkczionális idegesség. — A tabu. — A házasságtörés. — Modern nőrablások. — Fiu-e vagy lány.

Romlások: Apák és fiak. — A gyümölcstelen szerelem. — A szemérem alkonya. — Ingyen-pogányok. — Rágalom és kiválogatódás. — A drágaság. — A hazugság szocziologiája. — A tanuk megbizhatósága. — A fertőzött vér. — Országcsalók. — A férfi védelme. — A müvelt állapotról. — Az elegáns ember. — Fagyöngyök.

Energiák: Haza, nemzet, nyelv. — A nyelv lelke. — Tavaszi dal. — A kellemes élet. — Az egyszerü élet. — A hosszu élet. — Mikróbák harcza. — Alkalmazkodás. — Az eszem-iszom alkonya. — Egy csöpp kulturtörténet. — Farsang és táncz. — Semmelweis. — A tisztaság.

Kapható: Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Ügyvédjelölt, dr. juris, vidéki pénzintézeti ügyész nagyforgalmu irodájában szerzett praxissal, jó fővárosi irodát keres. Czim a kiadóban. 13565

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 49. szám. Budapest, 1909 deczember 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A bíróság jogköre a kérdések megállapitásánál. I. *Vargha Ferencz* koronaügyész-helyettestől. II. *Tóth Gerő* nyug. kir. curiai birótól. — Kérdések az esküdtbirósági eljárásban. *Justustól.* — Megsemmisitett házasság, mint akadály. *Dr. Alföldi Géza* temesvári ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bíróság jogköre a kérdések megállapitásánál.

I.

I. Edvi Illés Károly a «Jogt. Közl.» 47. számában a Haverda-ügyből kifolyólag czikket irt, melynek első részében több izben kifejtett álláspontommal szemben azt akarja bizonyitani, hogy a bíróság hivatalból nem intézhet kérdést az esküdtekhez, mert ez a felek kizárólagos joga s legfeljebb az esküdtek kérhetik a kérdések kiegészitését.

Álláspontjának igazolására utal a BP. 353. §-ának rendelkezésére s ezzel kapcsolatban a BP. 325. §-ának mikénti alkalmazását is bemutatja az esküdtbirósági eljárásban, mely §. tudvalevőleg a vádnak az itélethez való viszonyát szabályozza.

Több okból nem mellőzhetem hallgatással ezeket a fejtegetéseket. Ezek közül elég legyen annyit felemliteni, hogy tisztelt Barátom nézete ellenkezik a törvénynyel; veszélyes gyakorlati szempontból s nemcsak, hogy nem mozditja elő az anyagi igazság megállapitását, hanem ellenkezőleg, azt nem ritkán *a végletek* ötletszerü játékává teszi. Aminek horderejét akkor fogjuk fel kellőleg, ha megfontoljuk, hogy ez az ötletszerüség az esküdtbiróság hatáskörébe utalt, tehát a legsulyosabb büntettek esetében merülhet fel.

Ha ehhez hozzáveszem Edvi Illés Károlynak nagy tekintélyét, igazán kötelességem a kérdés megbeszélése, mert *leggyakrabban a közmeggyőződés ereje nem az igazság erejétől függ, hanem attól, hogy azt milyen tekintély támogatja.*

Utját akarom tehát vágni annak, hogy oly meggyőződés kapjon lábra, melyet csak a tekintély támogat, de nem a törvényben levő igazság.

A vitás kérdés megvilágitása végett vizsgáljuk meg mindenekelőtt a törvény keletkezésének okait, amiről bőven felvilágosit az Indokolás. Ámbár törvénymagyarázatnál az Indokolás nem mindig elsőrendü magyarázási módszer, mert gyakran szövegváltozás folytán az Indokolás részben vagy egészben értékét veszti, mindazonáltal ebben az esetben az Indokolást bátran felhasználhatjuk, mert az eredeti javaslat szövege az országgyülési tárgyalásokon egy betüváltoztatást *sem* szenvedett s igy az Indokolás egészen logikusan kapcsolódik a törvényhez.

Mint tudjuk, a kérdésfeltételnél a kezdeményezés szempontjából két rendszer van. Az egyik szerint a kérdéseket a bíróság (illetve az elnök) hozza javaslatba s arra megteszik észrevételeiket a felek.* A másik szerint — s ezt fogadta el a BP. is — a kérdéseket javaslatba hozza a vádló, arra megteszi észrevételeit a védő s azután állapitja meg azokat a bíróság. Hogy miért ezt a rendszert fogadta el a BP., azt megtudjuk az Indokolás következő részéből: «*A javaslat 353. §-ában inkább a vádló propoziczióját mellett foglalt állást, mert a feltett kérdések ellen kifogásoknak van helye, mely kifogások felett nem fogna az elfogultság erős gyanuja nélkül dönteni az a biró, aki a kérdéseket fogalmazta.* Az a tény, hogy a kérdéseket a vádló hozta javaslatba, menti a birót az elfogultság gyanujától s a birói *határozat tekintélyét gyarapitja anélkül, hogy a birót megfosztaná a kérdések megállapitásánál gyakorolható döntő befolyásától még abban az esetben is, ha kifogást a kérdések ellen senki sem tett.* (353. §. 5. bek.)» Indokolás, 571. lap.

Látjuk tehát a törvényhozó szándékát, mely abban csucsosodik ki, hogy a kérdések megállapitása elfogulatlanul történjék, ami alig volna elérhető, ha a kérdések első tervezetét nem a vádló, hanem a bíróság készitené el; azt erős kritika tárgyává tennék a felek *s ugyanaz a bíróság döntene a kifogások felett, amelyiktől fogalmazott kérdések tétettek vita tárgyává.*

Az indokolás tehát egy garancziát keresett az ismertetett rendszerben. De siet hozzátenni, hogy ezzel a *döntő befolyás* megmaradt a bíróság kezében. S midőn a zárjelben utal a 353. §. 5. bekezdésére, a hol *a döntő befolyás módozatai* határoztatnak meg, kétségtelen, hogy a birót nem akarta oly automatává tenni, melynek csak az a joga s feladata volna, hogy «*elfogadja*» vagy a 361. §. alapján «*elutasitja*» a javaslatba hozott kérdést.

Hogy milyen távol áll ez a gondolat a törvénytől, az majd az alábbiakból ki fog tünni.

Most még csak egy részét idézem az Indokolásnak, melyből az *Illés*-féle álláspont tarthatatlansága teljesen kitünik. Az 573. oldalon ime ezeket olvassuk:

«A főkérdésnek és a vádnak egymást nemcsak a tett, hanem a cselekmény minősitésének azonossága tekintetében is teljesen fedniök kell akként, hogy a főkérdés felölelje mindazt, ami a vádba foglalva van. Ez a 325. §. 2. bekezdésében kimondott elv korlátozásának *látszik ugyan*, de a vádtól nem lehet elvonni azt a jogot, hogy előadása az esküdtek határozata alá legyen bocsátva. Ezt a *látszólagos korlátozást* különben is teljesen kiegyenliti az, *hogy a más vélemenyben levő bíróság a megfelelő kérdést amellett is felteheti* (354. §. 3. bek., 357. §. 2. bek.) *s hogy az elnök fejtegetése ennek jogi fontosságát kiemelheti*».

Kétségtelenül ki van itt mondva *teljesen a törvénynek s a törvény rendszerének* megfelelőleg:

1., hogy a jury határozni köteles a vád minősitése felett. Ez folyománya a 328. §-nak,

* Ilyen az osztrák, német, franczia rendszer; ellenben az angolskót eljárásban a jury a vádiratra szavaz.

2., hogy a *más véleményen* levő bíróság *véleményének* megfelelő kérdést intézhet az esküdtekhez; *ami nem más, mint a bíróságnak joga hivatalból kérdést feltenni*, ha a kérdések a tett minden lehetséges jogi minősitését nem meritik ki.

3. Sőt az Indokolás utmutatást ad az elnöknek, hogy a hivatalból feltett kérdés fontosságát emelje ki, ami körülbelül azt jelenti, hogy az igazság alighanem inkább a pártatlan bíróság kérdése, mint a nem *ritkán* egyoldalu vádló s a *mindig* elfogult védő kérdései alapján állapitható meg.

Az Indokolás tehát világosan hibásnak mutatja *Illés* álláspontját.

Nézzük most már a törvény helyes értelmét s azután a törvény rendszerét.

II. A megbeszélés alatt álló vitás tételnél csakis a 353. § t tarthatjuk szem előtt; mert a törvény ebbe a §-ba foglalta be azokat a szabályokat, melyek meghatározzák, hogy az esküdtekhez intézendő kérdések mily folyamat utján jönnek létre, ki hozza azokat javaslatba, kiket illet a hozzászólás joga s ki dönt véglegesen megállapitásuk tárgyában. Ezek azonban minket nem érdekelnek; csakis az a rész, ami a bíróságra vonatkozik; s amit *Illés* is homloktérbe állitott, aminek szövege igy szól:

«A javaslatba hozott kérdések *elfogadása, kiegészitése*, vagy *helyesbitése* tárgyában a bíróság határoz.»

Igen helyesen tette *Illés*, hogy ebből indult ki, helyesen magyarázta az «*elfogadás*» kifejezés jelentőségét is, hibázott azonban abban, hogy a «*kiegészités*» és «*helyesbités*» fogalmának meghatározását elmulasztotta, holott, ha ebbe belebocsátkozik, bizonyára irótársam s nagyrabecsült barátom homlokegyenest ellenkező eredményre nem jut, mint én; s nem mondja azt, hogy: «*alig nyilik alkalma a bíróságnak uj kérdést feltenni, mert hisz módjában van a javaslatba hozott kérdéseket kiegésziteni és helyesbiteni*»; ugyanis, amidőn kiegésziti a bíróság a kérdéseket, akkor tulajdonképpen uj kérdést tesz fel.

Mint emlitém, a kérdések elfogadásáról szóló magyarázatát *Illésnek* helyeslem; pótlom azonban azt a «helyesbités» s «kiegészités» fogalmának kifejtésével.

Miután a *helyesbités* mellett a törvény a *kiegészités* szót is felvette, természetes, hogy e két szóval két különböző fogalmat is jelölt meg; mert tautologiának nem szabad lenni a törvényben; főleg egymással tőszomszédságban.

Már most nézzük először is, mit jelent a *helyesbités* fogalma.

A BP. 355. §-a meghatározza, hogy a főkérdésnek mit kell tartalmazni, amiből a contrario következik, hogy a szabatosan szerkesztett főkérdésnek *mit nem szabad* magában foglalnia. A kisegitő (356. §.) és mellékkérdés (358., 359. §§.) tartalmáról nem szól ugyan kifejezetten a törvény, de hogy annak is vannak kellékei, az magától értetődik; ebben a gyakorlat — irányeszméül elfogadva a 355. §. szabályait — a helyes utat meg is találta.

Törvényesen, vagy *helyesen* van tehát a kérdés akkor szerkesztve, *ha az mindazt magában foglalja, amit magában kell foglalni; s abban semmi olyan többlet nincs, ami felesleges; s a világosság és megérthetőség rovására esik.* Ha tehát a javaslatba hozott kérdések valamelyikéből hiányzik valami, azt fölveszi a bíróság, ha több van benne: azt lenyesegeti; vagyis a fogyatkozásban vagy tultengésben levő kérdést *helyesbiti;* mert egyik esetben sem tökéletes, nem helyes, nem törvényes.

Látjuk tehát, hogy a helyesbités a bíróságnak ugy extenziv, mint intenziv müködését megjelöli s igy az Illés felfogása mellett a törvénybe a «*kiegészités*» fogalmával egy fölösleges fogalom csusszant volna be.

Amde, ha ezt a fogalmat összekapcsoljuk az indokolásnak fenti kijelentésével, ahol a vád és itélet közti viszonyt meghatározva kiemeli, hogy a *felektől eltérő véleményen levő bíróság a saját véleményének megfelelőleg is kérdést intéz az esküdtekhez*, nyilvánvaló lesz előttünk, hogy a «*kiegészités*» fogalma csakis azt a perjogi cselekményt jelöli és jelölheti meg, midőn a bíróság hivatalból tesz fel kérdést, mert a felektől feltett kérdések nem adnak elég szabad mozgást az esküdteknek; s a vádnak az itélethez való viszonyát (325. §.) nem engedik szabadon kifejlődni.

III. Ezekután most már reátérek arra, hogy esküdtbirósági ügyben mily viszonyban van a vád az itélettel. Az előbbiekben a törvény Indokolása s a grammatikai magyarázat döntött álláspontom helyessége mellett. Az alábbiakból pedig látni fogjuk, hogy épp ugy álláspontom mellett van az emlitett két exegetikus módszeren kivül a legmegbizhatóbb s igy legerősebb törvénymagyarázati módszer is, az t. i., mely a törvény *rendszerére* s psychologiájára támaszkodik.

Tudjuk jól, hogy BP.-unk 325. §-ában, ahol a vád s itélet közti viszony van meghatározva, a törvény kijelenti *a szakbiróság* előtti eljárásra vonatkozólag, hogy:

«Sem a tett minősitése, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló inditványához kötve».

Nagyon jól tudom, hogy ez a szabály elsősorban a szakbiróságra áll; hangsulyozom, hogy elsősorban; de hozzáteszem, hogy érvényes az az esküdtszéki eljárásra is.

Figyelmébe ajánlom *Illésnek* s *Lehoczky Sándor* urnak, akinek czikke e sorok irása közben jelent meg (Jogt. Közl. 48. sz.), a BP. 337. §-ának első bekezdését, mely igy szól:

«A XVII. és XVIII. fejezetek rendelkezései: amennyiben *jelen fejezet eltérőleg nem intézkedik*, az esküdtbiróság előtt folytatott eljárásnál megfelelően alkalmazandók».

Azt hiszem, senki sem vitathatja, hogy esküdtszéki ügyekben is épp ugy szabályozni kell a vád s itélet közti viszonyt, mint szakbirósági ügyekben; aki tehát azt állitja (Illés, Lehoczky), hogy esküdtszéki ügyekben a *jury* a vádló s védő kérdéseihez van kötve, ezen kijelentésével kapcsolatban azt is ki kellene mutatnia, hogy hol van az esküdtszéki eljárásról szóló fejezetben oly szabály, mely másképpen szabályozná a vád s itélet közti viszonyt, mint a 325. §., s mely kijelentené, hogy a jury a vádló s védő kérdéseihez van kötve, vagyis a szélsőségekhez; s nincs joga a bíróságnak gondoskodni oly kérdésről is, *hivatalból*, mely a két szélsőséget áthidalja. Ilyen szabály nincs; de nem is lehet, mert oly törvény nem képzelhető, mely a *subsumtio kérdésében* a kérdésekhez lánczolt juryt arra kényszeritené, hogy a két szélsőség közt válaszszon s ne adassék meg neki a mód arra, hogy a felek felett pártatlanul álló bíróságtól feltett s a két szélsőséget áthidaló kérdésre is válaszoljon.

A szélsőségek veszedelmét érzi *Illés* és *Lehoczky* is s ennek elháritása végett az *előbbi* utal az esküdtek ama jogára (353. §. 4.), mely szerint ők is hozhatnak javaslatba kérdéseket; az utóbbi pedig utal a BP. 367. §-ára, mely szerint a jury részben «igen»-nel, részben «*nem*»-mel válaszolhat; s felhozza példaképp a gyilkosságot, szándékos emberölést s rablást, mely büntettekből a jury ily módon: szándékos emberölést; halált okozó sulyos testi sértést s lopást csinálhat, anélkül, hogy e büntettre kérdés intéztetett volna az esküdtekhez.

Ami az *Illés*-féle észrevételt illeti, teljesen igaza van; mennyiben az esküdtek *is* hozhatnak javaslatba kérdéseket. De hiszi-e barátom, hogy a laikus elemnek e joga gyakorlatilag, az életben meg fogja adni a jurynek azt a szabad mozgást, mely ezt subsumtio dolgában a váddal szemben ugy *föl-*, mint *lefelé* megilleti, épp ugy, mint a szakbirót? Ha nem, akkor hogy alkalmazható a 325. §. esküdtszéki

ügyekben?! Nincs kétségem, hogy aki sulyt helyez a laikus elem jogban járatlan voltára, tisztában van azzal, hogy ennek kérdésintézési joga ugyszólván semmivé törpül a szakképzett birónak kérdéskiegészitési jogával szemben; s pedig egyszerüen azért, mert a laikus elem a jog szövevényeiben igazán laikus. Aki pedig ilyen részről a két szélsőséget áthidaló szakszerü kérdést vár, az épp oly hibás felfogásban van, mint az a beteg, aki azt hiszi, hogy a falu vén asszonyától szakszerübb orvosi kezelésben részesül, mint egy lelkiismeretes, tudós orvostól.

Néha, nagy ritkán, különösen ha *ügyvéd ül* az esküdtek padján, az esküdtektől származó kérdés is kitölti a vád s védő közt levő ürt; de ez fehérholló s leggyakrabban a bíróság közbelépése szükséges a végletek kiegyenlitésére.

Már pedig, hogy ilyen végletek nem ritkák, azt *Illés* sem vonja kétségbe; sajnos, én meg minden nap tapasztalom a Curián, ahol az ország ügyészi s védői karának kérdésintézési pszichologiája kibontakozik előttem. És nem ritkán látom, hogy leginkább a fiatal kezdő ügyész, teljesen félreismerve magasztos feladatát, mely az anyagi igazság kutatásában csucsosodik ki, azt hiszi, hogy neki a legsulyosabb álláspontot kell képviselnie s ezért tör lándzsát s ezt erőlteti minden áron; és nem veszi észre azt a számtalan társadalmi, erkölcsi s lélektani motivumot, amelyek mellett a legszigorubb álláspont par force hajszolásában elrohant; melyeket, ha észrevesz, bizonyára meggyőződik arról, hogy az igazság nem a vak szigoruságban, hanem a *társadalmi erkölcsi* s *lélektani okokat emberségesen megfigyelő* s *értékelő felfogásban van.*

Gyakran látom az ilyen szélsőségekben gázoló ügyészszel szemben a másik tulzásba esett védőt.

Amint nem ritkán a vádló erőlteti a legsulyosabb subsumtiót; épp ugy sokszor a védő sem hajlandó a bizonyitás anyagának *megfelelő arany* középutat elfoglalni, hanem fölmentésre plaidiroz, holott a vádnál enyhébb minősitésnek megfelelő minősitésben van az igazság. Aminek megfelelő kérdést azonban a szélsőségekben járó felek nem hoznak javaslatba; az esküdtek pedig az esetek óriási többségében — nem lévén elég jártasok a jog utvesztőiben — hasonlóképp nem kérik a kérdések kiegészitését. Mit csináljon már most az esküdtszék? Vagy a közvádló tulszigoru álláspontját fogadja el; vagy fölmenti a vádlottat. Hányszor tapasztaltam már, hogy a vádló a kérdést a Btk. 279. §-ára alapitotta; a védő pedig a jogos védelemre tett kérdést csupán; s a jury vagy szándékos emberölést volt kénytelen megállapitani, vagy jogos védelmet, holott a Btk. 281., 307. vagy 306. §-ai alapján kellett volna dönteni s igy az anyagi igazság helyett vagy a törvényesnél sulyosabban itélték el a vádlottat, vagy felmentették; holott a középen volt az igazság, ami a bíróságnak a kérdésfeltétel körül elkövetett mulasztása miatt nem volt megállapitható.

Minden olyan esetben, midőn a szélsőségekben mozgó kérdésfeltétel miatt a jury vagy tulszigoru álláspontot foglal el, vagy felment: az anyagi igazság van megsértve. Minden esetben, valahányszor az esküdtek jogi hibát követnek el, ezért a bíróság felelős, melynek jogi gyámkodása alá helyezi a laikus elemet a törvény, a kérdések megállapitása (353. §.), az elnök befejező fejtegetése (363. §.), a helyesbitő eljárás (370. §.) és a tévedés megállapitása (371. §.) révén. Az, aki a kérdéseknek a felektől javaslatba *nem* hozott kérdésekkel való kiegészitési jogát kétségbe vonja, az — a fentiek szerint — nemcsak a törvény rendszerével jön ellentétbe, hanem az esküdtbiráskodás megbizhatóságának biztositékait is — részben — le akarja rombolni.

IV. Meggyőződésem szilárdságában nem tántorit meg *Illés*-nek az a kijelentése sem, hogy a bíróság által *hivatalból* feltett kérdéssel a bizonyitás mikénti mérlegelésébe avatkozunk be, mert a jury a bíróság tekintélyének s meggyőződésének megnyilatkozását látja abban.

Téves felfogás.

Ha ez az aggály alapos, akkor a jury *mindig a bíróság tekintélyének nyomása alatt mérlegeli a bizonyitás anyagát, mert hiszen a kérdéseket — nem ritkán a felek erős csatája után — mindig a bíróság állapitja meg* (353. §.), *tehát a kérdés mindig és kivétel nélkül a bíróság prestizse alatt áll.*

Ha megfontoljuk, hogy a bíróságnak hivatalból feltett kérdéseit a felek vitája nem előzi meg, tehát a *jury szuggesztiv mozzanatok nem befolyásolják*, ellenben a felektől javasolt kérdések feltételét nem ritkán erős vita előzi meg, mely gyakran a bizonyitás anyagát is felöleli, könnyü belátni, hogy ha a bíróság az ily szempontokból megvitatott kérdést felteszi: inkább hajlandó a jury azt hinni, hogy abban a bíróság meggyőződése testesül meg, mintha vita nélkül illeszti be a kérdést, mert a felek kifogásai — ismétlem — gyakran a bizonyitás terére is átcsapnak, a kifogásolt kérdésre vonatkozóan a bizonyithatóság vagy nem bizonyithatóság iránt bizonyos állásfoglalásra, helyesebben *várakozó álláspontra* sarkalják a laikus esküdteket. Fokozott érdeklődéssel várják tehát a pártatlan bíróság határozatát, melynek orákulumszerüen szuggesztiv ereje aszerint nő az esküdtek lelkületében, amint kisebb vagy nagyobb foku értelmi erőkből áll a jury.

Ha már most a megtámadott kérdést mégis felteszi a bíróság, ebben a tényben azt látja az esküdt, hogy az azt javaslatba hozó félnek van igaza és mindig éppen bizonyitás szempontjából fogja ezt hinni, valahányszor az ellenfél a bizonyitás kérdését is belekeveri a vitába. Mindezek a szuggesztiv szempontok elesnek azoknál a kérdéseknél, melyeket a bíróság a befolyásolásra alkalmas vita nélkül hivatalból illeszt be a kérdések közé és melyek lehetővé teszik azt, hogy az esküdtek itélete oly szabadon fejlődjön ki a subsumtió szempontjából, amint azt a 337. §. szerint az esküdtbirósági eljárásban is alkalmazandó 325. §. *megköveteli.*

Ugy látom — s azt hiszem jól látom ugy — hogy *Illés* Károly *is* fél attól az eshetőségtől, hogy a felek a szélsőségre hajlanak s ilyenkor csak a két végletre tesznek fel kérdést. Én félelmét nagyon is alaposnak tartom. Itt a Curián látom, hogy — sajnos — nem is olyan ritka az az eset, mikor a vádló is s a védő is a végletekig megy; egyik az északi, másik a déli sarkon veti meg a lábát; mit csináljon már most az esküdt, aki sem az egyik, sem a másik álláspontot nem tartja igazságosnak s jogban járatlanságánál fogva nem képes kérdést javaslatba hozni; legfeljebb azt érzi, hogy valahol másutt van az igazság; de hogy hol — nem járván a paragrafusok iskolájában — nem tudja megmondani. Érzi az igazság *alapszükségletét*, hogy *Pikler* rendszerét megszólaltassam, de hiányzik nála nemcsak a hiányos *belátás*, de mindenféle *belátás.*

Illés ilyen kényszerhelyzetben megszületett verdiktnél azt tanácsolja, hogy: «*a bíróság enyhitő körülménynek veheti azt, ami egyébként minősitő volna.*»

Törvényellenes tanitás.

Más az enyhitő s más a minősitő körülmény. Az előbbit a Btk. 89. §-ának utmutatása szerint, bölcs belátása szerint mérlegeli a bíróság, az utóbbit pedig, mely vagy *sulyosabbá* (például 336. §., 280. §., 287. §. ut. bek., 349. §.) vagy *enyhébbé* (pl. 307., 281. §.) teszi az alapbüncselekményt, *köteles* a biró alkalmazni s ha nem tenné, megfelelő perorvoslat (385. §.) folytán megteszi a felsőbiró; sőt ha in pejus történt a törvénysértés, hivatalból is (385. §. ut. bek.) köteles a helytelen törvényalkalmazást helyesbiteni. Igy van ez esküdtbirósági ügyekben is, azzal az eltéréssel, hogy itt a minősitő körülmények megállapitását a BP. 359. §-a ki-

★

veszi a szakbirák kezéből s az esküdtek hatáskörébe utalja azt. Nagyobb világosság s a félreértések elkerülése végett a 374. §. utolsóelőtti bekezdése még külön is megmondja azt, hogy «... az egyes büncselekményekre megállapitott minősitő okokat... *a bíróság csak az esküdtek határozata alapján alkalmazhatja.*»

Illés expediense tehát a hatáskörök felforgatására vezetne, ami törvényellenes s amit a Curia sem tür el, többször kimondván, hogy az, ami minősitő körülmény s az esküdtek hatáskörébe tartozik, sem enyhitő, sem sulyositó körülményként nem mérlegelhető.

Végül a teljesség okáért Lehoczkynak «*euréka*»-szerü megjegyzését emlitem fel. Azt mondja, hogyha a 325. §. szempontjából nem elég a kérdés, a 367. §. 2. bek. alapján könnyü a bajon segiteni. A jury ugyanis részben «*igennel*», részben «*nem*»-mel felel.

Három esetet hoz fel álláspontja mellett, de nem veszi figyelembe, hogy ezer meg ezer eset van, ahol a 367. §. 2. bekezdésében megjelölt módon nem lehet a helyes minősitésre átmenni; sőt már a tőle felhozott három példa közül is sántit az egyik, mert szándékos emberölésről, részben «*igen*» s részben «*nem*» határozattal nem lehet átmenni a halált okozó sulyos testi sértésre, mert ha az ölési szándékra «nem» a határozat s a kérdés többi részére «igen», ez a rész nem fedi a 306. §-t.

Ime látjuk a kifejtettekből, hogy *Illés* és *Lehoczky* is belátják, miként a 325. §-t valamiképp alkalmazni kell az esküdtbiróság előtti eljárásban is, de ahelyett, hogy az Indokolástól kijelölt irányban haladva, a törvény helyes értelmét helyes törvénymagyarázattal keresnék, veszedelmesnek tartják a szakbiróságnak *törvényes gyámkodását*, amire pedig, amint az élet mutatja, egyaránt szükségük van: a *feleknek, jurynak s az igazságnak* s ehelyett az egyedül törvényes és megnyugtató módozat helyett olyasmit ajánlanak, mely a kritikát ki nem állja s a törvényes igazság eltévelyedésére vezethet.

Jusson eszünkbe, hogy a bünvádi perben s a büntetőigazságszolgáltatásban eddigelé egy hatalmas biztositékunk volt: *a független, szakképzett állami bíróság.* Ha ezt letaszitjuk arról a piedesztálról, melyre a törvény állitotta, szakszerü ellenőrző jogát erőszakos törvénymagyarázattal megnyirbáljuk s az anyagi törvényt kiszolgáltatjuk a ritkán tárgyilagos, de gyakran pártoskodó feleknek s a jogban teljesen tájékozatlan esküdteknek; *mi fogja biztositani a törvény uralmát s az anyagi igazságot?!*

Varga Ferencz,
koronaügyész-helyettes.

II.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Abban a tárgyban, hogy az esküdtbiróság előtt tartott főtárgyaláson eljáró biróság, másnak inditványa nélkül, azaz saját elhatározásából tehet-e fel az esküdtekhez kérdéseket: dr. Edvi Illés Károlynak a Jogtudományi Közlöny f. évi 47. számában és Lehóczky Sándornak a 48. számban megjelent czikke folytán néhány megjegyzésem van.

Ha a BP. javaslatának 539—545. és 571—577. lapjait elolvassuk, megtudjuk, hogy miért tartalmazza a törvény a 325. §-nak 2. és 3. bekezdésében foglalt rendelkezéseket.

A «Főtárgyalás a törvényszék előtt» czimü XVIII. fejezetben van a 325. §.

2. bekezdés: «sem a tett minősitése, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló inditványához kötve».

3. bekezdés: «Mindazáltal, ha a biróság azt találja, hogy a vád tárgyául szolgáló tett sulyosabb büncselekmény tényálladékát állapithatja meg, mint amelyre a vád irányult, vagy hogy oly minősités is alkalmazható, mely a védelemnek uj irányban való előkészitését teszi szükségessé: köteles a feleket ezekre az eshetőségekre nézve... meghallgatni, stb.»

Ezekből én megállapitottnak veszem, hogy a törvényszék előtt tartott főtárgyaláson a bíróságnak joga van látni.

A «Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt» czimü XIX. fejezetben lévő 337. §. szerint: a XVIII. fejezet rendelkezései, amennyiben a XIX. fejezet eltérőleg nem intézkedik, az esküdtbiróság előtt folytatott eljárásnál megfelelően alkalmazandók.

Ebből én megállapitottnak veszem azt, hogy a bíróságnak az esküdtbiróság előtt tartott főtárgyaláson is éppen ugy van joga látni, mint a törvényszék előtt tartott főtárgyaláson, mert a XIX. fejezet a bíróságnak emlitett jogára nézve a XVIII. fejezetbeli 325. §. rendelkezésétől eltérőleg nem intézkedik.

Azonban: amit a biróság a törvényszéki főtárgyaláson lát, azt a XVIII. fejezetbeli 326., 327., 328. §-ok szabályai szerint hozott itéletben fejezi ki, nevezetesen a 328. §. szerint az itélet indokolásában ki kell fejtenie, hogy mely tényeket és mily okokból tart bebizonyitottaknak, vagy be nem bizonyitottaknak, továbbá fel kell sorolnia azokat az okokat, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél irányadók voltak; ellenben ettől eltérőleg, a XIX. fejezetbeli 375. §. azt rendeli, hogy az itélet rendelkező részének az esküdtekhez intézett kérdéseket és azoknak feltételeit is tartalmaznia kell, az indokolásnak pedig az esküdtek részéről eldöntött kérdésekben ezen határozatoknak tartalmára kell támaszkodnia.

Miképpen juttathatja tehát érvényre a biróság az itéletben azt, amit az esküdtbirósági főtárgyaláson lát?

Az egyszerü felelet ez:

Az esküdtek részéről eldöntött kérdésekben az esküdtek határozata alapján, a nem az esküdtek részéről eldöntött kérdésekben pedig saját elhatározása alapján.

Ugyanis: az esküdtbirósági főtárgyaláson is merülhetnek fel olyan kérdések, melyeket nem az esküdtek döntenek el. Hogy egyebet ne emlitsek: ilyenek azok, melyek a BP. 352. §-anak 2. bekezdésében vannak feltüntetve, melyeket tehát a biróság, ha fenforgásukat senki más nem látja, hanem csupán csak ő látja is, saját elhatározásából itélettel dönt el, mert a 352. §. 2. bekezdése igy szól:

«Ha a főtárgyalás alatt kiderül, hogy a vád törvényes emeléséhez szükséges felhatalmazás, kivanat, vagy inditvány hiányzik, vagy hogy a magániditványra jogosult visszavonható inditványát kellő időben visszavonta; hogy a vád tárgyává tett büncselekményre vonatkozólag korábban már jogerős itéletet hoztak; hogy a bünvádi eljárás királyi kegyelem vagy elévülés következtében nem folytatható; vagy végre, hogy a vádlott a vád tárgyává tett büncselekmény elkövetésekor életének 12. évét még nem töltötte be: a biróság, a felek meghallgatása után, azonban az esküdtek meghallgatása nélkül, felmentő itéletet hoz».

Hát a BP. 356., 358., 359., 360. §-ai esetében mit csinál a biróság, ha azt látja, hogy az itt jelzett külön kérdések tárgya fennforog, hogy tehát az illető külön kérdést fel kellene tennie, mert a kérdés tárgyara az itéletnek ki kell terjeszkednie, de a kérdést a felek vagy az esküdtek még sem hozták javaslatba?

A törvényben nincs olyan intézkedés, melynek alapján a biróság a feleket vagy az esküdteket kötelezhetné vagy csak figyelmeztetné arra, hogy bizonyos irányban vagy bizonyos targyban, akár akarják, akár nem, kérdést inditványozzanak.

Azonban: talán csak nem akad valaki, aki kétségbe vonja, hogy a 356., 358., 359., 360. §-okban emlitett külön

kérdést, ha annak feltevéséhez a feltétel fennforog, fel kell az esküdtekhez tenni, mert hiszen ebben a külön kérdésben éppen ugy csupán az esküdtek határoznak, mint a 355. §-ban emlitett kérdésben?

Alkalmasint tévedek, mert ime akadnak, akik azt állitják, hogy csak azt a kérdést szabad feltenni, melyet javaslatba hoztak, mert a bíróságnak nincs joga oly kérdés feltevéséhez, melynek feltevésére az okot csupán csak ő látja.

Illés Károly czikkében ezt olvasom:

«Hogy ki tegye fel e külön kérdéseket: ez iránt a 356. §. nem rendelkezik, mert hisz ezt már megmondta a 353. §., mely — minthogy általában kérdésekről beszél s nem tesz különbséget a fő- és külön kérdések között — az utóbbiakra s vonatkozik. Ha tehát a 353. §. nem jogositja fel a bíróságot arra, hogy hivatalból uj kérdést tegyen fel: ugy nincs ehhez joga a 356. §. eseteiben sem.»

Azonban: olvassuk el a 353. §-t és azonnal kitünik — amit különben Illés Károly is feltüntet — hogy a 353. §. *javaslatba hozott* kérdésekről beszél.

De hát mit csinál a biróság akkor, ha a kérdéseket senki se hozta javaslatba?

Azt tapasztalom, hogy összezavarják a kérdés javaslatba hozásához és a kérdés feltevéséhez való jogot. Pedig tudnivaló és pl. Illés Károly bizonyosan tudja is, hogy az esküdtekhez nem az teszi fel a kérdéseket, aki azokat a 353. §-nak 1. bekezdése, vagy annak 4. bekezdése, vagy a 366. §. 3. bekezdése szerint javaslatba hozza, vagy aki azokat inditványozza, illetőleg aki a javaslatba hozott kérdéseket a 353. §. 4. bekezdése szerint kifogásolhatja stb., nem a vádló vagy a vádlott vagy a védő vagy valamelyik esküdt teszi fel a kérdéseket, hanem az teszi fel, aki azokat megállapitja, tehát a biróság teszi fel, amiről meggyőződhetünk a 363. és 364. §-okból, melyek szerint: az elnök az esetleg ujra vagy módositva megállapitott kérdéseket aláirja és ismét felolvastatja, majd, befejezvén fejtegetését, a kérdéseket a legidősb esküdtnek átadja.

Azt is tapasztalom, hogy Illés Károly, nem vévén figyelembe a 325. §. *harmadik* bekezdését és a törvényszék meg az esküdtbiróság itélete között a lényeges különbséget, megtagadja az esküdtbirósági főtárgyaláson a bíróságnak azt a jogát, hogy lásson. Pedig, ha a biróság nem láthat, akkor ott vagyunk, ahol a törvény életbelépte előtt voltunk, ahol azonban a törvényjavaslat indokolásából olvashatólag nem szabad lennünk, mert akkor a vádló nézete a törvény rovására továbbra is a biróság nézete fölé kerülhet és hiában rendelkezett a BP. a 325. §. 2. és 3. bekezdése szerint.

Megvallom: szinte restelkedve kérdem attól, aki a bíróságnak a külön kérdés feltevéséhez való jogát tagadja, hogy szerinte kinek szól a törvény: a feleknek és az esküdteknek-e, vagy pedig a bíróságnak, midőn a 358. §-ban a külön kérdésbe foglalást megengedi és midőn a 356., 359., 360. §-okban a külön kérdés feltevését megparancsolja?

A BP. 356., 358., 359., 360. §-aiban a vádlottnak nemcsak terhére, hanem nagyobb részben javára szolgáló okokról van szó.

Aki a bíróságnak a külön kérdés feltevéséhez való jogát tagadja, annak természetesen tagadnia kell a bíróságnak azt a jogát is, hogy a vádlott javára szolgáló okra nezve külön kérdést tehessen fel.

Ide jutott Illés Károly is; hanem a részéről is visszatetszőnek mondott esetben megengedi ám, hogy a biróság lásson; de szerinte a biróság még sem tehet fel különkérdést, hanem enyhitő körülménynek veheti azt, ami különben minősitő volna! Kérem: vegyük észre, hogy ha ez megtörténhet, akkor a biróság sulyositónak vehetné azt a körülményt, ami különben minősitő volna és talán még inkább minősitőnek vehetné azt, ami valóban is minősitő.

Ez nagyon téves ut: mennél tovább megy valaki rajta, annál inkább eltér a törvénytől, sőt lehetetlenségekig jut.

Valaki ellen a vádló által inditványozott kérdés lényege az, hogy bünös-e a vádlott a gyujtogatás kisérletének büntettében? A vádlott a tényeknek megfelelően maga is beismerte, hogy a sértett lakóházát szándékosan fel akarta gyujtani s hogy e czélból a háznak nádfedelébe az égő csóvát bele is dugta, de állitotta, hogy rögtön magába tért és a már szintén égni kezdő födélben a tüzet eloltotta. Tudjuk, hogy a vádlottak legtöbbnyire nem nagyon müveltek; azt is tudjuk, hogy a védő se mindig nagyon figyelmes, meg azután a törvényben sem mindig kellően jártas (hiszen nálunk ügyvédjelölt is elláthatja a védői tisztet); azt is tudjuk, hogy az esküdtek rendszerint egyszerü polgárok. Nos tehát: senkinek se jut eszébe, csupán csak a bíróságnak az, hogy a Btk. 67. §-ának 1. pontjában meghatározott «büntethetőséget kizáró ok» iránt (nem büntettetik a kisérlet, ha a tettes a megkezdett büntett véghezvitelétől önként elállott) a BP. 359. §-a szerint külön kérdést kell feltenni. Hát mi történhetnék az anyagi és az alaki büntetőtörvény daczára, ha a biróság fel nem teszi, sőt feltennie nem is szabad, a külön kérdést?

Szükséges-e megmagyaráznom, hogy miként itélhetnék el — a minősitő körülménynek enyhitőül vételével — a gyilkosság bünsegédi részességének büntette miatt vádolt egyént legalább öt évi fegyházra, bárha a biróság azt látná, hogy a tényállás megváltozása folytán jelenségek mutatják, hogy a vádlott a Btk. 374. §-a szerint csak egy évig terjedhető fogházzal büntetendő bünpártolást követett el?

A főtárgyalás czélja az, hogy a biróság, hacsak a törvényben meghatározott valamely körülmény nem akadályozza, itéletet hozzon.

A BP. 371. §-ában jelzett heroikus orvosszert, hogy t. i. a vádlott érdekében a további eljárást felfüggessze, a biróság a legkivételesebb esetben alkalmazza. De van-e annak a szernek alkalmazására szükség oly esetben, melyben a biróság a külön kérdés feltevése által az esküdtek határozatát arra a tárgyra is kiterjesztetheti, amelyet csupán csak ő lát? A törvényben a külön kérdések feltevése nincs is ahhoz a feltételhez kötve, hogy azokat valaki javaslatba hozza.

A BP. életbelépte óta már sok kifogásolni való történhetett, de azt senki se mondta s ráfogás nélkül nem is mondhatja, hogy a mi bíróságaink látottnak szinlettek olyas valamit, amit nem láttak.

A szabadkai esetben is el kell fogadnunk, hogy a biróság valamit látott.

Miért ne lett volna tehát joga az esküdtektől megkérdezni, hogy hát ők látják-e azt, amire a külön kérdés feltevése által a biróság őket figyelmesekké tette. Amint én kivettem, nem csináltak ott mást, csak külön kérdést szövegeztek. Ehhez a bíróságnak joga volt; mert ha ez a jog a bíróságot nem illetné, akkor kényszeritve volna a biróság saját nézetét és az esküdtszék is a sajátját a vádló nézete alá helyezni abban a kérdésben, hogy a vád alapjául szolgáló tettre milyen minősités, illetőleg melyik büntetési nem vagy büntetési tétel alkalmazható.

Véleményem tehát az, hogy a vádlottnak ugy javára, valamint terhére szolgáló ok iránt tehet fel a biróság az esküdtekhez kérdést a feleknek vagy az esküdteknek javaslatba hozása nélkül is, mert az itéletben, az esküdtek által eldöntött kérdésben, azok határozatának tartalmára kell támaszkodnia; nevezetesen pedig a vádlottnak terhére szolgáló ok iránt azért is tehet fel kérdést, mert a BP. 374. §-ának 5. bekezdése külön is megmondja, hogy «Az esküdtek határozata a bíróságot a büntetés kiszabásánál csak annyiban korlátozza, hogy a törvény által egyes büncselekményekre külön megállapitott minősitő, illetőleg sulyo-

sitó okokat (539. §. első bekezdés), azokat kivéve, melyek a vádlottnak megelőző megbüntetésére vonatkoznak, a bíróság csak az esküdtek határozata alapján alkalmazhatja.»

Egyébiránt utalok a BP. javaslatának indokolásából a törvényhozók részéről is elfogadott következő tételekre:

a 373. lap szerint: a más véleményben levő bíróság a megfelelő kérdést amellett is (t. i. a vádlóénak megfelelő kérdés mellett is) felteheti;

ha a bizonyító eljárás következtében a tényállás megváltozottnak jelentkezik, ugy, hogy a vádlott más cselekményben mutatkozik bünösnek, mint amely a vádhatározat, illetőleg a vádirat szerint terhére róva van, akkor *erre irányzott külön kérdés* teendő fel;

a 375. l. szerint: ha ellenben a vádlott terhére rótt cselekményt a bizonyító eljárás sulyosabb minőségüvé változtatta: szintén külön kérdés teendő fel, de ez a vádnak megfelelő főkérdés elé helyezendő;

a 377. lap szerint: ama kizáró ok iránt minden esetben, *tekintet nélkül a felek ez iránti inditványaira,* külön kérdést kell az esküdtekhez intézni.

Magától értessék, hogy a föntebb kifejtett véleményem által nincsenek érintve a védelemhez való jog és eme jognak a törvényben megállapitott biztositékai.

Végül még: talán nem felesleges az a kérdésem, hogy ha a bíróság valóban felteszi azt a külön kérdést, melyet a BP. 358. §-a szerint az ebben meghatározott feltétel mellett fel lehet tenni, a 356., 359., 360. §-ok szerint pedig fel kell tenni: vajjon melyik az a semmiségi ok, melyet az esküdteknek ama kérdésre adott feleletén nyugvó esküdtbirósági itélet ellen bárki azon az alapon érvényesithetne, hogy a kérdés fel volt téve? *Tóth Gerő.*

Kérdések az esküdtbirósági eljárásban.

Szabad legyen nehány megjegyzést tenni ehhez a fontos kérdéshez. Azt hiszem, hogy ugy Edvi Illés Károlynak, mint Lehóczky Sándornak felfogása, noha érvelésük nagyon megvesztegető, abban a hibában szenved, hogy a törvény helyes czélját szem elől téveszti. Amikor a törvény a szakbiróságnak megadja a jogot, hogy az esküdtek részére szóló kérdéseket elfogadhassa, vagy helyesbithesse, vagy kiegészithesse, akkor abból indul ki, hogy a kérdések, amelyeket a vádló és a védő fogalmaz, esetleg nem alkalmasak arra, hogy az esküdtek határozatát helyesen irányitsák és azért adja meg a bíróságnak a jogot, hogy irányitásával közbelépjen. Ez a czél pedig nincs elérve azzal, ha a bíróságnak csak az a korlátolt joga van, hogy csekélyebb foku javitásokat eszközölhessen. Ellenkezőleg. A bíróság jogkörének helyesen éppen arra kell kiterjedni, hogy lényeges módositásokat is tehessen a kérdésekben, ha ennek szüksége mutatkozik, azaz oly kérdést tehessen fel, amelynek feltevését ő szükségesnek látja. Alig is lehet egyéb czéljára gondolni a törvénynek, mint arra, hogy a bíróságnak korlátlanul meglegyen a joga a kérdéseket vagy elfogadni, vagy kiegésziteni, vagy olyan módon helyesebbel felcserélni, ahogy jónak látja. Nehéz volna megállapitani, hogy mi a határa annak a helyesbitésnek, amire a törvényhozó gondolt, ha nem a bíróságra akarta ruházni a jogot, hogy a helyesbités mértékét maga itélje meg.

A törvény nyilván abból indul ki, hogy ugy a vádló, mint a védő ki van téve annak, hogy egyoldalu felfogásból a kérdéseket nem helyes irányban teszi fel, és ennek az igazság vallja kárát, ellenben a bíróság abban a helyzetben van, hogy a hibát kijavithassa. Edvi Illés Károly azt az érvet hozta fel, hogy a vádlott érdeke lehet, hogy a vádló és védő kérdése közt választhassanak az esküdtek, mert a vádló szélsőségében mozgó inditványával szemben esetleg inkább remélheti a teljes felmentést, mintha a bíróság egy közepes álláspontra irányitja a kérdést. Ez igaz, de ebből nézetem szerint éppen az következik, hogy a bíróságnak a kérdésfeltevés joga korlát nélkül megadassék. A vádlott érdekének védelme helyesen csak addig czélja az eljárásnak, amig az igazság kideritésének érdekével összeesik. Lehet érdeke a vádlottnak, hogy az esküdtek a helytelen kérdésfeltevés utján oly esetben mondjanak ki felmentést, amikor elitélés volna helyén, de az az érdek egyenes ellentétben áll a helyes bünvádi eljárás czéljával. Éppen azért van a bíróságnak megadva a helyesbités joga, hogy a vádló és védő egyoldalu felfogása ellenében is a helyes kérdések tétessenek fel, nem lehet tehát azzal érvelni a teljes helyesbités lehetősége ellen, hogy a vádlott érdeke a helytelen kérdésfeltevés érintetlen maradását kivánja.

Igaz, hogy az esküdteknek is joga van kérdések javaslatba hozására, de nem helyes az az érv, hogy ez feleleslegessé teszi a bíróság kérdésfeltevési hatáskörét. Ez az érv, ha helyes volna, többet bizonyitana, mint kell, mert ebből kiindulva felesleges volna a bíróságnak a kiegészités jogát egyáltalában megadni. De tudvalevő, hogy az esküdtek rendszerint nem eléggé jó jogászok, hogy ebben az irányban kellő hatályossággal gyakorolják jogukat. Az esküdtekre hagyni ezt a jogot annyit tesz, hogy az a gyakorlatban alig lesz meg. Ide vág a Lehóczky Sándor részéről idézett ama rendelkezése is a törvénynek, hogy a bíróság az esküdtek verdiktjét hatályon kivül helyezheti tévedés czimén és evvel orvosolhatja a sérelmet. Ezt a kivételes rendelkezést a törvény nem arra az esetre szánta, ha a kérdések feltételében van a hiba. A helyes eljárás alapelveivel ellenkezik, hogy a bíróság, ha észreveszi, hogy a kérdések helytelen feltevése a verdikt helytelenségét vonhatja maga után, ne helyesbithesse azokat ugy, ahogy szükségesnek tartja, hanem bevárja, mig az esküdtek kérik a javitást, vagy ha nem kérik, mig az esküdtek elkövetik a tévedést és aztán reparálja a hibát. A bíróság szerepe az esküdtszék mellett éppen az, hogy a bíróság arról gondoskodjék, hogy az esküdtek minden tekintetben oly helyzetben legyenek, hogy a helyes verdiktet meghozhassák.

Az esküdtszéki eljárás természetében van bizonyos formaságok követése, amelyek az eljárást nehézkessé teszik. De a helyes irány nem az, hogy ezek szaporittassanak, hanem az, hogy csak a legszükségesebbekre szorittassanak. *Justus.*

Megsemmisitett házasság, mint akadály.

A házassági törvény 11. §-ának *d)* pontjában meghatározott házassági akadály fennáll akkor is, ha a korábbi házasság érvénytelenné nyilvánittatott. E szerint, ha a felek egyike a *megtámadható* házasságot sikeresen megtámadta s a bíróság azt ennek folytán érvénytelenné nyilvánitotta, akkor sem léphet a házastársak valamelyike uj házasságra a másik volt házastárs szülőjével vagy gyermekével, avagy egyéb egyenes ágbeli vérrokonával.

Arról azonban kifejezetten nem szól a törvény, vajjon a *semmis* házasság semmissé nyilvánitása után hasonlókép fennáll-e az akadály az egyik házasfél és a másik fél egyenes ágbeli vérrokona között. A házassági törvény 67. §-a szerint ugyanis a megtámadható házasság *érvénytelenné nyilvánittatik*, mig a semmis házasságot a bíróság a házassági törvény 46. §-a szerint *semmissé nyilvánitja*. A házassági törvény ezen terminologiája mellett a 11. §. *d)* pontja a megtámadható házassághoz hozzáfüzi ugyan az impedimentum affinitatis jogkövetkezményét, nem teszi azonban ezt a semmis házassággal. Minek folytán a contrario arra az eredményre kell jutnunk, hogy a semmis házasság semmissé nyilvánitása után házassági akadályul egyáltalán nem szolgálhat. A házassági akadályok közt lévő szankcióbeli fokozatokkal ez egyezik. E szerint pedig a semmis házasság megkötéséhez még annyi joghatály sem füződik, mint a megtámadható házassághoz. Hogy ily fokozati különbség a semmis és megtámadható házasság közt a törvény intenciója szerint tényleg fennál, kitünik a házassági törvény 12. §-ából is, melynek 1. bekezdése a megtámadható házasság tartama alatt kötött uj házasságot a 45. §-ban semmisnek deklarálja; mig ellenben a 12. §. 2. bekezdése a semmis házasság tartama alatt kötött uj házasság elé a 21. §-ban csupán tilalmi akadályt állit.

Ezen törvényterminologiával és a házassági akadályok közt lévő fokozati különbséggel szemben mégis azt a nézetet kell vallanom, hogy a semmis házasság az impedimentum affinitatist megsemmisitése ellenére is megállapitja. Felfogásom mellett érvül előre kell bocsájtanom, hogy maga a házassági törvény sem határolja el élesen fenti terminologiáját; ismételten is szól semmis házasság érvénytelenné nyilvánitásáról (44. és 45. §-ok 2. bekezdései, 21. §.), miből folyólag a 11. §. *d)* pontja semmis

házasságokra is vonatkozhatik. Minthogy pedig az előző semmis házasság a 11. §. *d)* pontja alól nincs kifejezetten kivéve, miként azt a 12. §. külön teszi, ismét a contrario arra kell következtetnünk, hogy az előző semmis házasság is a 11. §. *d)* pontja alá tartozik. Legfőként pedig: az előző megtámadható házasságnak akadályul való felállításánál ethikai mozzanatok voltak irányadók, amelyek nem kevésbbé állanak fenn akkor is, ha az előző házasság semmis volt.

Dr. Alföldi Géza
temesvári ügyvéd.

Különfélék.

— **Az ügyvitel egyszerüsitése** kérdésében az első lépés megtörtént, amennyiben az igazságügyi kormány a temesvári kir. táblánál próbaképpen ideiglenesen bevezette a lajstromrendszert, többrendbeli egyszerüsitési intézkedés kapcsán. Ezek közül példaképpen felemlitjük, hogy a hiányosan felszerelt iratok kiegészités végetti visszaküldése, az alsóbiróságoknál maradt iratok felkérése és egyéb kezelési természetü rendelkezések, amelyek eddig az előadó által intéztettek el, illetőleg tanácsülésbe is vitettek, ezentul a segédhivatali személyzet utján intéztetnek. A felterjesztő jelentés egyszerü blanketta, melyet sem az elnök, sem az előadó nem irnak alá, valamint a határozatok kiadmánya is nélkülözi az elnök és az előadó aláirását. Az ügykezelés a foganatba vett ujitások folytán ugy meggyorsult, hogy az egész heti leirási munkával vasárnap készen van az iroda és minden ügydarab expediálva van. Mint értesülünk, tervben van, hogy a többi kir. tábláknál is életbe lépnek a temesvári kir. táblán kipróbált és bevált ujitások Ezt követni fogják a kir. törvényszékeknél megfelelő próbák, melyek után valószinüleg a törvényszéki ügyvitel is gyökeres reformon fog keresztül menni. A legnagyobb és legnehezebb reform, a járásbirósági ügyvitel reformja, legutoljára marad.

— **Titkos iratok a bünvádi eljárásban.** Ezen czim alatt lapunk 47. számában megjelent közleményünket, amelylyel kárhoztattuk azt, hogy titkosaknak minősitett katonai iratok a bünvádi eljárásban felhasználtassanak, ki kell egészitenünk a trencséni kir. járásbiróságnak azóta hozott 1909. B. 930/6. számu végzésével Ezt a végzést az ügy érdekességénél fogva szószerint közöljük:

«Magy. kir. honvédkerületi Parancsnokságnak Pozsony. Hatóság előtti rágalmazás vétségével vádolt N. N. elleni bünügyben a 2886/515. Eln. kkb. 1909. szám alatt a trencséni kir. ügyészséghez küldött és Á. M hadnagy becsületügyére vonatkozó iratok a fent jelzett rágalmazási perben fel nem használhatók; ugyanis az 1896:XXXIII. tcz. 63. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint az ügy irataink és csatolmányainak megtekintése a terheltől vagy védőjétől meg nem tagadható, az 1896:XXXIII. tcz. 324. §-ának 2. bekezdése szerint pedig iratoknak tartalma csak annyiban szolgálhat bizonyitékul, amennyiben azok a tárgyaláson felolvastattak. Minthogy pedig a kir. honvédkerületi parancsnokság fentjelzett átiratában egyenesen kikötötte, hogy ezen katonai iratokba a feleknek és azok képviselőinek a betekintésre engedély nem adható, ezen iratok a felhivott törvényszakaszok szerint a rágalmazási perben fel nem használhatók és ezért azokra ilyen körülmények között ezen kir. járásbiróságnak szüksége nem lehet. Egyuttal megkeresem a pozsonyi magy. kir. főparancsnokságot, hogy amennyiben megengedhetőnek tartaná azt, hogy a katonai iratokba a felek is betekintést nyerhessenek, ez esetben ezen katonai iratokat ujból ide küldeni sziveskedjék.» (1909 november 31.)

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület közgyülése.** A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportjának közgyülésén Rickl Gyula elnök beszámolt a magyar csoportnak mult évi müködéséről és felemlitette, hogy a lefolyt évben tizennégy előadást tartottak, a melyek közül tizenhárom a börtönügyi részszel foglalkozott. Ezek az előadások méltó anyagot szolgáltatnak a jövő évben Brüsszelben tartandó nemzetközi kongresszusnak és néhány előadás tárgya is lesz ennek a tudományos gyülekezetnek. A tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után Balogh Jenő dr. egyetemi tanár előadást tartott: «Legközelebbi feladataink» czimen. Az előadást a közönség élénk tetszéssel fogadta. A napirend további során a közgyülés megválasztotta a tisztikart a következőképpen: tiszteletbeli elnök: Wlassics Gyula közigazgatási birósági elnök, elnök: Rickl Gyula miniszteri tanácsos, alelnökök: Balogh Jenő egyetemi tanár, Baumgarten Izidor koronaügyészhelyettes és Moravcsik Ernő egyetemi tanár, főtitkár: Friedmann Ernő dr. ügyvéd, pénztáros Krammer Emil dr., titkárok: Erődy Tihamér dr., Bogsch Árpád.

— **Lehet-e a személyes közremüködés apport?** *Grecsák* curiai biró ur erre a kérdésre a «Kereskedelmi Jog» f. évi 19. és 20. számaiban irt dolgozatában mélyen szántó tudományos érveléssel igenlőleg felel, mig *Meszlény* jogtanár ur a «Jogállam» novemberi füzetében az ellenkező eredményre jut, lényegében azzal a megokolással, hogy az alaptőkének a részvénytársaság hitelezőivel szemben kell szavatolnia s igy végrehajtás alá vonhatónak lennie. Meszlény nézetét tartom helyesnek, az ő jogpolitikai okfejtése mellett egy alaki, irott jogi okból is. A KT. 157. §-ának 2. pontja szerint az alapszabályokban meg kell állapitani a «vállalat ... *tartamát*» is. Fogalmilag pedig az alaptőkének a vállalat egész tartama alatt meg kell lennie, illetve fennállása nem lehet a priori, in thesi bizonytalan. Ámde a csodagyermek, akinek hegedüjátéka az apport, meghalhat, sőt meg fog halni, (dies certus an, incertus quando), a keze megbénulhat (dies incertus an et quando), sőt a játszást egyszerüen megtagadhatja («si voluerim»). Megjegyzéseim de lege ferenda csak *egyénileg* meghatározott személyek közremüködésére vonatkoznak; valamely testületi jogi személy részére mindenkori tagjainak munkájáért lehetne részvényeket biztositani, ugy, amint Francziaországban az e lapok 48. számában ismertetett bányatörvényjavaslatban tervezik. *Dr. Nyári Jenő.*

Magyar részvénytársasági jog. Irta dr. Kádár Gyula. Ezen jogi monografiának a kereskedelmi biróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárási szabályokkal bővitett kiadása a napokban hagyta el a sajtót. Feldolgozta e munkában szerző a magyar és külföldi jogirodalmat, valamint a teljes magyar birói gyakorlatot, megjelenteti előttünk a részvénytársaságot az alapitás első mozzanatától a felszámolás befejeztéig és felvilágositást nyujt a részvénytársaság életmüködésének összes ágas-bogas kérdéseiben, ugy, hogy ma már ugy az elmélet, mint a gyakorlat emberei általánosan használják forrásmunkául és kézikönyvül. Az eljárási résznek a munkába való beillesztése nagyban emeli annak használhatóságát; ezen toldásra szükség volt, mert az uj eljárás a régebbi gyakorlattal ellentétben a kereskedelmi biróságok hatáskörébe utalt vétségekre a bünvádi eljárás alapelveit alkalmazza. A könyv Benkő Gyula kiadásában jelent meg. Ára 8 K.

Az egyház elmélete és jogi lényege. E czim alatt *dr. Csiky Kálmán*, a sárospataki jogakadémián az egyházjog tanára, nagyobb egyházjogi monografiát irt. A 144 oldalas munka három fejezetre oszlik. Az első fejezet szól az egyház előállásáról és a katholiczizmus egyházfogalmáról. A második a protestantizmus egyházfogalmáról s ennek két alczime van: a lutheri egyházfogalom és a református egyházfogalom. A harmadik fejezet az egyház jogi létezőségét tárgyalja, ahol szerző az egyházat, mint a reális valóságban kifejezésre jutó emberi társadalmi alakzatot, mint a társadalmi külső rend szövevényébe illeszkedett jogi alakulatot mutatja be.

Budapest székesfőváros lakásbérleti szabályrendelete dr. Földes Árpád ügyvéd magyarázataival ellátva most jelent meg a könyvpiaczon. E mü tartalmazza a szabályrendelet hiteles szövegén kivül a lakfelmondást szabályozó igazságügyi miniszteri rendeletet és a kapuzárásról szóló szabályrendeletet. A szabályrendelet indokolásán alapuló magyarázat felvilágositá-

sul szolgál a szabályrendelet intenciójának és a jogesetek felsorolása az esetleg keletkezhető vitás kérdésekben nyujt ismertetést. Ára 1 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyvéd felelőssége a kényszeregyezségi kvótáért.** Egy csődügyben létrejött kényszeregyezség szerint a harmadik osztályu hitelezőkre eső 15% kvóta *X.* bécsi ügyvéd irodájában lesz fizetendő, a tömeggondnok által *X.*-nek átadandó csődvagyonból. *A.*, a közadós egy rokona követelésének 15%-át nem kapván meg, *X.* ügyvédet perelte. A két alsóbiróság elutasitó itéletet hozott, mivel a hitelezők nem léptek jogviszonyba a közadós ügyvédjével, hanem csak a közadóssal és igy csak ez utóbbitól követelhetik a kényszeregyezségi hányadot, annál is inkább, mert az ügyvéd semmiféle személyes felelősséget nem vállalt és a kényszeregyezségben az irodája csupán mint fizetési hely szerepelt, az ügyvéd pedig igazolta, hogy a közadós őt arra utasitotta, hogy rokonoknak a kvótát ne fizesse ki. Az osztrák legfőbb biróság az alsóbiróságok itéleteinek megváltoztatásával marasztaló itéletet hozott a következő indokolással: A közadós és ügyvédje közt az a megállapodás létesült, hogy a tömeggondnoktól átveendő vagyonból elsősorban a tömeggondnok 3000 K dija, azután a 15% kényszeregyezségi hányad nyer kielégitést, a rokonok követeléseire azonban fizetés nem teljesittetik. Igaz ugyan, hogy az ügyvéd csakis ezen feltevésben vállalta el az ügyet és igy ha a rokonok követelései is kielégitést nyernek, ő elesik dijaitól, ámde ha a közadós őt megtévesztette, csakis ő ellene fordulhat. A hitelezők csakis abban a tudatban járultak a kényszeregyezséghez, hogy ők a csődvagyonból *X.* ügyvéd által nyernek kielégitést. A hitelezőknek nem volt bizalmuk a közadóshoz, de igenis bizalmuk volt *X.* ügyvédhez és biztak abban, hogy *X.* ügyvéd az általa átvett vagyont a hitelezők kielégitésére fogja forditani. A hitelezőket a közadós és ügyvédje közti megállapodások nem érinthetik és a közadós a csődbirósági kényszeregyezségi jegyzőkönyvben foglalt megbizását harmadik személyek sérelme nélkül *X.*-től meg nem vonhatja, sem e megbizást nem módosithatja és igy *X.*, aki a hitelezők hozzájárulásával vállalta el e megbizást, felelős annak a kényszeregyezség értelmében való foganatositásáért.

Gyorsirás és gépirás az igazságügy szolgálatában. Egy éve, hogy berlini biróságoknál gyorsirókat alkalmaznak és általán rendkivül dicsérik az elért eredményeket. A birák a határozatok tervezeteit diktálják és ez által igen jelentékeny időt és munkát takaritanak meg. A «Deutsche Juristen-Zeitung» ajánlja, hogy a birák irógépbe diktálják a határozattervezeteket.

— **A hazai hitelezők elsőbbsége.** Németországból egy sikkasztó bankár az Egyesült-Államokba szökik. Egy berlini czég pert indit ellene s lefoglalja egy amerikai banknál elhelyezett betétjét. A foglalás után a bankár ellen pert indit az amerikai ügyvédje és követeli, hogy a betétből először őt elégitsék ki. Az elsőbiróság keresetével elutasitja, a wisconsini főtörvényszék azonban a keresetnek helyt ad. Az indokolás szerint Wisconsin állam érdekeivel ellenkeznék, hogy az ott elhelyezett tőkéből elsősorban idegen hitelezők elégittessenek ki. Az Egyesült-Államok legfőbb itélőszéke ezt az itéletet helybenhagyta. Igaz ugyan, hogy a berlini czéget nemzetközi szerződés védi, de az Egyesült-Államok egyes államai egymással szemben is elismerik a belföldön levő vagyonra a hazai hitelező elsőbbségét.

A német polgári törvénykönyv szövegkiadása jelent meg a judikaturával és a jogirodalommal Neumann Hugó kiadásában. A három kötet ára 35 M.

— **Objektiv felelősség rágalmazásért.** Egy manchesteri lap leirja a Dieppe franczia fürdőhelyen folyó életet, s többek közt a «Fürdölevél» a következőket tartalmazza: «Nini, ott megy Artemus Jones egy hölgyikével, aki nyilván nem az ő felesége. Ki hinné, hogy némely szigoru erkölcsü honfitársunk hogy-mint viselkedik, mihelyst áthajózott a csatornán!» Artemus Jones ügyvéd találva érzi magát s kártéritésért keresetet indit, aminek a manchesteri esküdtbiróság helyt ad s 42,000 K kártéritést itél meg, noha az alperes lapkiadó azzal védekezett hogy sem ő, sem pedig a czikkiró nem tudtak felperes létezéséről, sőt a czikkiró épp azért gondolta ki a különös nevet, nehogy valakit akaratlanul is sértsen. A londoni főtörvényszék mindhárom birája más álláspontra helyezkedik, végeredményben azonban a felebbezést szótöbbséggel elutasitja. A lordfőbiró (Alverstone) elfogadja az elsőbiró kitanitásában felállitott szabályt, amely szerint a rágalmazó tartalmu állitás az alperes vétkességére való tekintet nélkül kártérítésre kötelez, ha átlagos értelmességü harmadik személyek az állitásokat a felperesre értik, amihez még megjegyzendő, hogy öt kihallgatott tanu eskü alatt vallotta, hogy a czikket a felperesre vonatkoztatták. Forwell lordbiró a felebbezést szintén elutasitja, mert vétkes gondatlanságot lát abban, hogy a czikket kiadták, anélkül, hogy meggyőződtek volna, hogy van-e olyan személy, akire az állitás ráillik. Szerinte az eset analog azzal, ha sajtóhibából valamely czéget a fizetésképtelenségek rovatában szerepelteti a lap kiadója. Ezek a főbirák a megitélt kártérítés összegét sem sokalják, mert a felperes jóhirnevü ügyvéd, a hirlap utján elkövetett rágalom pedig bejárja az egész országot, sőt az egész világot s hatásában igen nehezen tehető jóvá. Egészen ellenkező Moulton lordbiró felfogása, aki szerint az elsőbiró kitanitása az angol jog tételeivel homlokegyenest ellenkezik s «libel» (nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás) csak szándékosan követhető el, a magánjogi kártérítés szempontjából is. Kérdi, ha a hirlap azt közli, hogy A. B. urhölgynek gyermeke született, emiatt egy egészen más A. B., aki özvegyasszony, kártérítést követelhet-e? Az elsőbiró által elfogadott elv valóságos csapást jelentene. Nem látható be, miféle gondossággal óvhatja meg magát valaki ilyen szavatosság ellen?

— **Légszeszvilágitó-vállalat felelőssége.** Hamiltonban (Kanada) egy vállalat a föld mélyéből előtörő természetes gázzal látja el a város világitását. A gáz oly rendkivül nagy nyomással tör elő, hogy nyomását bonyolult készülékkel kell mérsékelni. Ennek a készüléknek biztonsági szelepe hibás volt, ami robbanást, s ez két munkás halálát idézte elő. A titkos tanács (ahova a gyarmatok legfőbb birósági elleni felebbezések tartoznak) azért állapitja meg az alperes világitó-vállalat felelősségét, mert a biztonsági szelep felülvizsgálata körül *gondatlan* volt. Megelégedéssel mutathatunk rá a m. kir. Curia fejlettebb jogi álláspontjára, (l. a lapunk jelen számához mellékelt Magánjogi Döntvénytárban közölt 247. sz. esetet), amelyszerint a légszeszvilágitási berendezés, mint veszélyes üzem — az erőhatalom esetét kivéve — vétkesség nélkül is felel.

Fizetési meghagyásos eljárás ingó dolgok kiadására czimü közleményünkre a következő levelet kaptuk: Azt irta a «Jogtudományi Közlöny» legutolsó számának nemzetközi szemléjében, hogy a most érvényes magyar jogrendszer nem ismeri az ingó dolgok kiadására irányzott fizetési meghagyás intézményét, amelynek életbeléptetését javasolja a németeknek dr. von Freydorf. Ez az állitás nem egészen helyes. A fizetési meghagyásokról rendelkező törvény 1. §-a szerint fizetési meghagyás utján érvényesithetők azok a követelések, amelyek 1000 K értéket meg nem haladó határozott mennyiségü *helyettesithető dolgok, vagy értékpapirok* szolgáltatására irányulnak, amennyiben per esetére sommás eljárás alá tartoznak, vagy községi biróság elé vannak utalva. A szolgáltatás jogczimét a törvény nem korlátozza. Ez épp ugy vonatkozik ingó dolgok kiadására, mint akármilyen ügyleten alapuló átadására. Nálunk tehát az intézmény éppen nem ismeretlen, habár a *helyettesithető* jelző erősen korlátolja is az igénybevehetés körét. *Sz.*

A Magyar Jogászegylet szombaton, deczember hó 4-én este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10.) teljesülést tart, melynek tárgya: Dr. Messinger Simon ügyvéd előadása a csődön kivüli kényszeregyezségről. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Tájékoztató. Az egylet deczember hó 11-én és 18-án a szabadalmi vitál fejezi be; a csődön kivüli kényszeregyezség tervezetének megvitatása január hó közepére marad; ugyanakkor kerül napirendre a korlátozott beszámithatóság kérdése a magánjog szempontjából, dr. Friedmann Ernő előadása alapján.

Ügyvédjelölt, praxissal, perfekt német, jó román irodát keres. Dr. Mesch Viktor Nagydisznód. 13583

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 50. szám. Budapest, 1909 deczember 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A csődönkivüli kényszeregyezség intézménye. *Dr. Messinger Simon* budapesti ügyvédtől. — A bíróság jogköre a kérdések megállapitásánál. *Dr. Edvi Illés Károly* budapesti ügyvédtől. — Fiatalkoruak és büntetőjog. *X. Y.* — Az utóajánlat. *Dr. Szőnyi Ferencztől.* — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Dr. Kenedi Géza védőbeszéde a Szanin-pörben.

A csődönkivüli kényszeregyezség intézménye.

A 12 táblás törvény bámulatos egyszerüségü felosztási eljárásától: «in partes secanto», egészen a mai bonyolódott csődrendszerig nem olyan nagy a távolság, a milyennek látszik. Bizonyos ugyan, hogy a régi Róma törvényhozója nem jelképileg értette a fizetésképtelen adós feldarabolását, ami kitünik abból, hogy szinte előre sejtve bölcs Portia furfangos itéletét, hozzáteszi: ha pedig többet vagy kevesebbet vágnának, ne bünhődjenek. (Si plus minusve secuerint, se fraude esto.) A számitó római hitelezők azonban bizonyára csak a legritkább esetekben követték betü szerint a kőbe vésett szabályt és ugyanazok, akik megengedték a vérbosszunak pénzzel való megváltását, aligha gyakoroltak vérbosszut pénzük elvesztése miatt, hanem rabszolgául adván el a fizetni nem tudó adóst, vérző teteme helyett a vételárt osztották fel maguk között. A mai csődeljárás pedig nem fosztja ugyan meg az adóst sem életétől, sem szabadságától, de megsemmisiti vagyoni létét, kivégzi a vállalatot, melyet munkásságával alapitott és fenntartott, értékesit egy holt tömeget, melyből a legfőbb értéket kiölte és mindezt miért?

Hogy végül felosszon egy csekély maradékot, melyet felosztani már alig érdemes.

Ha a tényleges eredményeket tekintjük, ugy nem minden jogosultság nélkül állithatjuk, hogy a csődeljárás csődjével állunk szemben. Az adós tönkretételét befejezi és a hitelező tönkretételét előmozditja. Valamint Justinianus kora «miserabile auxilium»-nak tekintette a bonorum cessiót, ugy a jelenkor hitelezője «ultima ratió»-nak tekinti a csődöt és ha egy 1718. évi poroszországi rendelet azt mondja, hogy «a csődperek csaknem halhatatlanok,» viszont a franczia csődstatisztika a liquidation judiciaire behozatala előtt 8—10 évnél régibb csődökről számol be. Nálunk, a hol az egyes biróságok tinta-, toll- és madzagfogyasztásáról oly pontos és kétségen kivül értékes kimutatások készülnek, nincsenek hivatalos adatgyüjtések, melyek alapján megállapithatnók, hogy a csődök lebonyolitása mennyi időt vesz igénybe és mekkora hányadot juttat a hitelezőknek, menynyire rugnak a bejelentett követelések és mekkora cselekvő vagyon szolgál azok fedezetére, mennyi a csődvagyon beszerzési és mennyi annak becslési értéke, mit eredményez a csődtömeg értékesitése és mennyivel apasztja ezt az eredményt az eljárás költsége?

De azért állnak rendelkezésünkre bizonyos, habár más vonatkozásu adatok, melyek nem minden tanulság nélkül valók. Ha az igazságügyminiszter jelentésében azt olvassuk, hogy 1907-ben 2071 csődnyitási kérvény érkezett be, de csupán 519 esetben nyitották meg a csődöt, akkor ebből a számarányból még a csődbiróság által elutasitott kérvények figyelembe vétele mellett is azt kell következtetnünk, hogy az esetek tulnyomó nagy részében a csődnyitási kérvény beadásának czélja nem a csőd megnyitása, hanem az egyezség kierőszakolása. A csőd romboló hatását ismerve, ijesztgetnek vele intra muro et extra. Ezzel fenyegeti a hitelező adósát, midőn a csődnyitási kérvényt beadja, de csak tárgyalás kitüzését kéri akkor is, amikor a csődöt azonnal meg lehetne nyittatni. És ezzel fenyegeti az adós hitelezőjét, midőn körlevelében a felajánlott egyezségi hányad elfogadását indokolja. Nem ok nélkül fenyegetik egymást, mert a csőd megnyitásától adós és hitelező egyaránt félnek.

Egyaránt tudják, hogy a csőd megnyitásával az egyezség lehetősége ijesztő módon csökken. 1906. év végén 701 csőd volt folyamatban, melyekhez 1907. év folyamán még további 519 megnyitott csőd járult és ezen, összesen 1220 csőd közül 1907-ben csupán 50 szünt meg a hitelezők beleegyezése, vagyis bíróságon kivül létrejött egyezség folytán és csupán 7 kényszeregyezség következtében. A csőd megnyitása után tehát az egyezségre való kilátás mintegy 5%-ra száll alá. Az egyezség kapuja ugyszólván végleg bezárul, amint a csőd kapuja kinyilik. És ez a kapu nagyon sokáig marad nyitva. Az emlitett 1220 csőd közül 1907. évben 127 csődöt szüntettek meg vagyon hiánya miatt, 57-et egyezségileg, 19-et más okból és a fennmaradó 1017 csőd közül csupán 202 esetet fejeztek be 1907-ben a csődvagyon felosztásával. Ugy látszik tehát — és ezt az egyes esetek nagy részében szerzett tapasztalat is igazolja — hogy rendszerint több esztendeig tart, mig a végig lefolytatott csődeljárás nálunk eléri czélját, vagyis a leltározott vagyon értékesitéséből származó csődjutalékot a hitelezőkhöz eljuttatja.

Hogy ez a jutalék átlag mennyit tesz ki, ezt megfelelő statisztika hiányában nincs módunkban megállapitani. De felvilágositást nyerhetünk az osztrák csődstatisztika adataiból, melyeknél a mieink bizonyára nem kedvezőbbek. Ausztriában a felosztással befejezett csődökben 1901. évtől 1903. évig a bejelentett és elismert követelések összege kitett 95.857,842 K-t, ezzel szemben a leltározott cselekvő vagyon becsértéke 76.791,249 K volt, melynek értékesitése folytán 50.164,430 K folyt be, de ebből a jelentékeny összegből csupán 15.342,926 K osztatott föl a csődhitelezők között. (Lieblich, «Der Zwangsausgleich ohne Konkurs» 1906. 34. l.). A csődhitelezők kielégitésére szolgáló csődvagyon tehát még a nagy veszteséggel végbemenő értékesités után is mintegy 52%-nyi hányadra lett volna elegendő, de a csődköltségek és előnyös tételek ezt a tekintélyes csődhányadot mintegy 16%-ra szállitották alá. Tudvalevőleg nálunk az ily hányadot eredményező csődöket a legjobb kategoriába szokás sorolni, melylyel vajmi ritkán van szerencsénk találkozni.

Bizonyos, hogy a csődeljárás nálunk is, másutt is gyökeres ujitásokra szorul, de még a legmerészebb átidomitás sem foszthatja meg teljesen értékromboló hatásaitól. Midőn immár a harmadik évtized végét taposó csődtörvényünket alkották, a csődbeli kényszeregyezségben vélték feltalálhatni a keresett orvosszert, de a tapasztalat azt bizonyitotta, hogy ezt az intézményt a gyakorlat csak elenyésző csekély mértékben vette igénybe. Ennek oka pedig az, hogy a csődbeli kényszeregyezség már post festum jön, olyan időben, midőn a csőd megnyitása, a tömeg leltározása, az üzlet folytonosságának felfüggesztése a meglevő vagyont már devalválta és a czég jó hirnevén és hitelén már szinte gyógyithatatlan sebeket ejtett. A csőd hátrányainak elháritása végett nem utólagos orvoslásra, hanem megelőző intézményre van szükség; «concordat préventif de la faillite», miként találóan nevezi a belga törvény, mely ezen a téren uttörő volt, midőn a csődön kivüli birói kényszeregyezség régibb formái már csaknem feledésbe merültek. A csődbeli kényszeregyezség a csődöt befejezi és nem sokkal több, mint a csődvagyon felosztásának egy módja, melynél a tömeggondnok helyébe a közadós lép. Az előzetes kényszeregyezség a csődöt elháritja, a megingott vállalatot az összeomlástól megóvja és a hitelezőknek azt a kielégitési hányadot biztositja, mely az élő és tovább müködő vállalat vagyonértékének megfelel.

Ez az eljárás rendeltetését csakis ugy töltheti be, ha a fizetési haladékhoz vagy leengedéshez hozzájáruló hitelezőkkel kötött szerződést az ellenszegülő kisebbséggel szemben a törvényes kényszer egésziti ki. Ha ez hiányzik, ugy egyáltalán semmi szükség sincsen arra, hogy az egyezség a bíróság közbenjötte mellett és törvényes formák biztositékaival jöjjön létre. Sőt az adósnak magának inkább az volna az érdeke, hogy bíróságon kivül korlátozó szabályoktól mentem, rendelkezési jogának minden csökkentése nélkül vigye keresztül egyezségét. Az ő és a hitelezői többség közös érdeke akkor füződik a kényszeregyezséghez, amidőn egyes hitelezők vonakodnak azt az egyezséget elfogadni, melyet az érdekeltség tulnyomó része czélszerünek és helyesnek felismert. Ez a kisebbség obstruálja az egyezséget, hogy minél nagyobb vivmányokat érjen el a szorongatott adóstól. Ha eléri czélját, akkor azt a hitelezők nagy többségének rovására éri el, melynek egyezségi hányada annyival csekélyebb lesz, vagy pedig ha az adósnak nem sikerül a kisebbségnek adott külön kedvezményt a többségre átháritania, ugy már eleve oly terhes feltételeket vállal, hogy az egyezséget nem lesz képes teljesiteni. Vagy pedig nem éri el czélját a va banque-ot játszó kisebbség és akkor csődbe kergeti az adóst, ismét az egyezség mellé sorakozó hitelezői többség rovására. Ámde azon hitelezőket, kiket a veszteség közössége és a veszteség veszélyének közössége összekapcsol. kell hogy összekapcsolja a veszteség elháritásában való érdek közössége is. A szándékuk nélkül érdekközösségbe kapcsolódott hitelezőknek meg kell adni a jogot, hogy megmentsék saját és érdektársaik követeléseinek megmenthető részét, még ha utóbbiak a mentést ellenzik is. Az a kisebbség, mely a méltányos egyezséget elutasitja és meghiusitja, nemcsak a saját követelése fölött rendelkezik, hanem a többségé fölött is. Modern jogfejlődésünk legszebb hajtásai közé tartozik az a meggyőződés, hogy nincs helye a jog olyatén gyakorlásának, mely egyedüli czélját másnak kárositásában találja. A joggal való visszaélés meggátlására szolgál a mi esetünkben az egyezségi kényszer.

A kényszeregyezség ezen főtermékéhez, a többségi elvnek az összesség érdekében való érvényesüléséhez pedig egy talán nem kevésbbé értékes melléktermék is csatlakozik, t. i. a per conditio creditorum elvének megvalósulása a csődbeli felosztás keretén kivül is. És igy kettős tekintetben találkozunk a kényszeregyezségben ugyanazzal az alapeszmével, mint a csődben. A csőd a törvény erejével érdekközösséget alkot ott, ahol különben érdekek versenye dulna; azonos érdekü csoporttá egyesiti azokat a hitelezőket, akik különben egymást megelőzni és maguknak a többiek rovására külön jogokat szerezni igyekeznének; egyenlő arányban teszi lehetővé a követelések megmenthető hányadának kielégitését, holott különben egy-két követelés emésztené fel az egész vagyont és a többieknek mit sem hagyna fenn. Ez az érdekközösség, a közös bajban való találkozás, a Verlustgemeinschaft, miként Kohler nevezi, nem a csőd formális megnyitásával, hanem már a fizetésbeszüntetés tényével áll be; azt nem a csődnyitó határozat kifüggesztése. hanem az anyagi csődállapot bekövetkezte idézi elő; és ugyanannak az egyéni érdeknél magasabb, mert közös érdeknek, mely a hitelezőségnek a csődben való szervezkedését és ezzel határozatai hozatalában a többség elvének, követelései kielégitésében pedig az egyenlő arány elvének megvalósitását követeli, kell érvényesülnie akkor is, midőn nem a már megnyitott csőd lebonyolitásáról, hanem a fenyegető csőd elháritásáról van szó.

Dr. Messinger Simon,
budapesti ügyvéd.

A bíróság jogköre a kérdések megállapitásánál.

I. Jogi kérdések tudományos megvitatásánál — azt hiszem — fölöslegesek a folytatólagos szóváltások. Ha mindegyik fél kellően kifejtette álláspontját, az eszme további vitatását és egyik vagy másik irányban való gyakorlati érvényesülését a jogászközönségre és a jogéletre bizhatjuk. Hogy ezuttal kivételesen másodszor is hozzászólok a «Jogtudományi Közlöny» 47. számában általam fölvetett kérdéshez: ez azért történik, mert nagyrabecsült barátaim *Vargha Ferencz* és *Tóth Gerő* erős érvekkel támogatott felszólalásaikkal szemben tartozom annyi tisztelettel, hogy azok méltatása elől ki ne térjek.

Vargha Ferencz háromféle szempontból nem tartja elfogadhatónak azt az állitásomat, hogy a bíróság hivatalból nem intézhet kérdéseket az esküdtekhez. E fölfogás szerinte ellenkezik a törvénynyel — a törvény rácziójával és rendszerével — emellett pedig veszélyezteti az anyagi igazság érvényrejutását.

Elsősorban az utóbbi szempontból teszem megfontolás tárgyává mindkét tisztelt barátom érvelését. Mert ha való az, hogy az esküdtbirósági eljárásban csak az biztositja az anyagi igazság érvényrejutását, ha a bíróság hivatalból is tehet föl kérdéseket: akkor czélzatosan is keresnem kell a törvénynek azt a magyarázatát, mely a bíróság e jogának elismeréséhez vezet. És itt bevallom, hogy ennél a kérdésnél sok oly lehetőségre figyelmeztettek az ellenvéleményt képviselők, amelyek bekövetkezése nagymértékben veszélyeztetné az anyagi igazságot. Igy pl., ha megtörténhetik az, hogy a bíróság kénytelen bünösnek kimondani a gyujtogatás kisérletétől elálló tettest csak azért, mert sem a vádló, sem a védő, sem valamelyik esküdt nem hozta javaslatba a Btk. 67. §-a 1. pontjának megfelelő kérdést: e lehetőség már egymagában is arra figyelmeztetheti a törvény magyarázóját, hogy keresse azt a megoldást, mely mellett az ily lehetőség ki van zárva. Kerestem tehát én is. Ujra kezembe vettem a törvényt s megfontolás tárgyává tettem a velem ellentétes nézeten levők érvelését. Szivesen csatlakoztam volna fölfogásukhoz, ha képes lettem volna a törvényt velük egyetértően magyarázni. E törekvésem azonban hajótörést szenvedett a törvény irányadó rendelkezésein, melyeknek valódi értelmét ma is olyannak látom, mint első fölszólalásom alkalmával.

II. Vargha Ferencz helyesli, hogy a kérdés megitélésénél a BP. 353. §-át állitottam homloktérbe. Ő is ebben látja meghatározva a bíróságnak az esküdtekhez intézendő kérdésekre vonatkozó jogkörét. Ő is elfogadja irányadóul e §. következő rendelkezését: *A javaslatba hozott kérdések elfogadása, kiegészitése vagy helyesbitése tárgyában a bíróság határoz.*

Tisztelt barátom szerint helyesen magyaráztam az «elfogadás» kifejezés jelentőségét, de elmulasztottam a «kiegészités» és «helyesbités» fogalmának meghatározását, holott a kérdés épp ezen fordul meg. Megmagyarázta tehát ő. Szerinte a helyesbités abban áll, hogy a bíróság a fogyatkozásban vagy tultengésben levő kérdést a törvénynek megfelelően helyesbiti — vagyis: ha a javaslatba hozott kérdések valamelyikéből hiányzik valami: azt fölveszi a bíróság — ha több van benne: azt lenyesegeti. A kiegészités pedig abban áll, hogy a bíróság a javaslatba hozott kérdést uj kisegitő- vagy mellékkérdéssel kiegésziti. Vargha szerint tautologia volna a törvényben, ha a kiegészitésnek és helyesbitésnek nem ezt az értelmet tulajdonitanánk; holott nem lehet föltenni a törvényhozóról, hogy ugyanazt a fogalmat két egymás mellé helyezett különböző szóval fejezze ki.

Nos, ami a tautologiát illeti: ebben a BP. nem szükölködik. Nézzük pl. a *3. §-t.* Ez a szakasz azt a szabályt, hogy magáninditványra üldözhető büncselekmény miatt az inditvány megtétele előtt bünvádi eljárásnak nincs helye: igy fejezi ki «nyomozás nem teljesithető, vád nem emelhető és birói eljárásnak nincs helye.» Nyilvánvaló, hogy ez tautologia. Pedig benne van a törvényben. A most kérdés alatt levő két fogalomnak egymás mellé állitása azonban nem tautologia, sőt még pleonazmus sem, mert ez a két kifejezés még abban az esetben sem jelent egyet, ha nem azt az értelmet tulajdonitjuk a *kiegészitésnek*, amit Vargha Ferencz. A kiegészités és helyesbités közt még ez esetben is megvan a természetes különbség. Ha kabátomról hiányoznak a gombok, a szabó rávarrja azokat és ezzel pótolja a hiányt, vagyis *kiegészíti* a kabátot. Ha nagyon is szük vagy bő a megrendelt ruhadarab: a szabó bővebbre vagy szükebbre szabja azt. Ezzel *helyesbiti* a ruhadarabot. Ha azonban a kabát mellé még egy mellényre is lenne szükségem, melyet azután a szabó el is készit: ezzel a mellénynyel is *kiegészitettem* ruhatáramat, de nem a kabátot vagy a nadrágot, mert ezek mindegyike a mellény nélkül is önálló ruhadarab. Ez a kiegészités és helyesbités természetes értelme. Jogi értelme se lehet más.

Ha a javaslatba hozott kérdésből hiányzik valami, igy pl., ha sajtóvétség esetén a főkérdésben nincs megemlitve, hogy a vádlott milyen minőségben (szerző, szerkesztő stb.) felelős (574. §.): avagy a jogos védelemre föltett kérdésből a jogos védelem tényelemei hiányoznak: az ily kérdést a bíróságnak mindenesetre ki kell egészitenie azokkal a törvényes kellékekkel, melyek abból hiányoznak. Ez a *kiegészités.* Ha azonban a javasolt kérdésből semmi se hiányzik, sőt ellenkezőleg, több van benne, mint kellene, vagy ha az, ami benne van, nem felel meg a törvény követelésének vagy nem eléggé világos: az ily kérdést *helyesbiteni* kell. Ime látjuk a kiegészités és helyesbités közti különbséget, anélkül, hogy kiegészités alatt uj kérdés föltevését kellene értenünk. Ezt az értelmezést a 353. §. szavai egyenesen kizárják. Mert ne feledjük, hogy a 353. §. 5. bekezdése e szavakkal kezdődik: «A *javaslatba hozott* kérdések . . .» A törvény itt már mint adott dolgot emliti a javaslatba hozott kérdéseket és csak arról rendelkezik, hogy mi történjék ezekkel. Az elfogadás, kiegészités vagy helyesbités tárgya nem lehet más, mint csupán a javaslatba hozott kérdés. Már pedig talán csak nem kétséges, hogy a bíróság által hivatalból föltett uj kérdés semmi körülmények közt se tekinthető a felek által javaslatba hozott kérdésnek. Csak egy eset képzelhető, mikor a bíróság — a javaslatba hozott kérdés keretén belül — uj kérdést tehet föl. Ez akkor történhetik meg, ha a javaslatba hozott főkérdésbe pl. a jogos védelem is befoglaltatik, a bíróság pedig ezt nagyon is terjedelmesnek tartva, a jogos védelmet külön kérdésbe foglalja (358. §.). Ez azonban nem uj kérdés, hanem csak kettéosztása a javaslatba hozott és mindkét kérdést magában egyesitő főkérdésnek, ami nem ellenkezik a 353. §. rendelkezésével.

Ha Vargha Ferencz, tisztelt barátom a kérdés megoldásának kulcsául elfogadta a 353. §-t, akkor nyilvánvaló, hogy neki nincs igaza.

De talán más szempontból törvényszerü az általa képviselt álláspont.

III. A BP. 356., 357. és 359. §-ai ismételve használják e kitételt: «külön kérdést *kell föltenni.*» Ezt a parancsoló rendelkezést tekinti irányadónak Tóth Gerő. Nem gondolom azonban, hogy ebből is az következnék, amit állitanak. Véleményem szerint a törvény összefüggő rendelkezéseiből kitetszőleg az idézett szavak csak azt jelentik, hogy a kérdéses esetekben a törvényben érintett körülményt vagy tényállást *nem szabad a főkérdésbe foglalni.* Kétségtelenné teszi ezt a 358. és 359. §-ok egymáshoz való viszonya.

A 358. §. megengedi, hogy a beszámithatóságot kizáró okok a főkérdésbe foglaltassanak be. Épp igy megengedhetné a törvény azt is, hogy a büntethetőséget megszüntető okok is a főkérdésbe foglaltassanak. Ezt azonban nem teszi. A 358. §. után következő 359. §. ugyanis kimondja, hogy a büntethetőséget megszüntető okot külön kérdésbe kell foglalni, vagyis nem szabad a főkérdésbe fölvenni. Ebből látjuk, hogy mit jelentenek e szavak: «külön kérdést kell föltenni.»

Nagy sulyt helyez Tóth Gerő arra is, hogy más a kérdések *javaslatba hozása* és más azok *föltevése.* Mert ime ezt mondja:

«Azt tapasztalom, hogy összezavarják a kérdés javaslatba hozásához és a kérdés föltevéséhez való jogot. Pedig tudnivaló, hogy az esküdtekhez nem az teszi föl a kérdéseket, aki azokat javaslatba hozza, hanem az, aki azokat megállapitja, tehát a bíróság, — amiről meggyőződhetünk a 363. és 364. §-okból, melyek szerint: az elnök az esetleg ujra, vagy módositva megállapitott kérdéseket aláirja és ismét fölolvastatja; majd — befejezvén fejtegetését — a kérdéseket a legidősbb esküdtnek átadja.»

Hát ez mind igaz, annak az egynek kivételével, hogy összezavarjuk a kérdés javaslatba hozatalához és a kérdés föltételéhez való jogot. Ezt — tudomásom szerint — senkise zavarta és zavarja össze. Mert hiszen mindenkinek tudnia kell, ki a törvényt valamennyire ismeri, hogy ki hozza javaslatba és ki teszi föl a kérdéseket. De összezavarása az eszméknek az, ha valaki ebből az elkülönitett jogkörből arra a következtetésre jut, hogy az a bíróság, mely a «javaslatba hozott» kérdések megállapitására és föltételére hivatva van, már ennélfogva a javasolt kérdések körén kivül eső uj kérdéseket is tehet föl. Azokból a törvényhelyekből, melyeket t. barátom ennek igazolására fölhoz: épp az ellenkező következik. A 363. §. e szavai: «Az elnök az esetleg ujra, vagy módositva megállapitott kérdéseket aláirja» stb. nem engednek kétséget valódi értelmük iránt. Mit lehet ujra vagy módositva megállapitani? Azt, ami már van. A bíróság csak oly kérdést állapithat meg ujra, vagy módositva, melyet valaki javaslatba hozott, mert az önmaga által szerkesztett és hivatalból föltenni szándékolt uj kérdést csak nem fogja ujra vagy módositva megállapitani. Mikor tehát a törvény ujra vagy módositva megállapitott kérdések aláirásáról és fölolvasásáról szól: ez alatt csak a javaslatba hozott kérdéseket lehet érteni. Tudjuk, hogy kik hozhatnak javaslatba

*

kérdéseket, de nem tévesztjük szem elől azt se, hogy ezeket ki állapitja meg (esetleg ujra vagy módositva) és ki teszi föl. Ennél többet a törvényből nem tudunk — de nem is tudhatunk — igy különösen nem tudhatjuk meg a jogkörök e különválasztásából azt, hogy a bíróság a javaslatba hozott kérdések keretén kivül eső kérdéseket is tehet föl.

A törvény rendelkezései egyenként és együttvéve azt mutàtják, hogy a bíróság ezt nem teheti meg.

De talán más eredményre vezet a törvény rácziója?

IV. E tekintetben abból indultam ki, hogy midőn a törvényhozó az esküdtekre bizta a bünösség kérdésében való határozás jogát, a szakbíróság jogkörét pedig csak a büntetés kiszabására korlátozta: e szétválasztásból egyszersmind levonta azt a konzekvenciát is, hogy a bíróság még közvetve se avatkozzék a bünösség kérdésébe. Ez álláspontom erősitéséül hivatkoztam arra, hogy a törvény még az elnöki fejtegetésből is kizárta a véleménynyilvánitást a bizonyitás eredményéről s a bizonyitékok mérlegelése tekintetében (363. §.). A törvény e rendelkezéséhez füztem azt a további következtetést, hogy miután a bíróság állásfoglalása valamely kérdés hivatalból való föltevésével több, mint az elnök véleménynyilvánitása a bizonyitás eredményéről s minthogy eszerint amaz még sokkal inkább befolyásolhatja az esküdteket, mint az utóbbi: ennélfogva a törvényhozó még kevésbbé akarhatta azt, hogy a bíróság hivatalból föltett kérdésekkel nyilvánitsa véleményét a bizonyitás eredményéről.

Vargha Ferencz nem tért ki e logikai következtetés elől, hanem czáfolásába bocsátkozott.

Ha megfontoljuk — ugymond — hogy a bíróságnak hivatalból föltett kérdéseit a felek vitája nem előzi meg, tehát a juryt suggestiv mozzanatok nem befolyásolják, ellenben a felektől javasolt kérdések föltételét nem ritkán erős vita előzi meg, mely gyakran a bizonyitás anyagát is felöleli: könnyü belátni, hogy ha a bíróság az ily szempontból megvitatott kérdést fölteszi: inkább hajlandó a jury azt hinni, hogy abban a bíróság meggyőződése testesül meg, mintha vita nélkül illeszti be a kérdést.

Téves fölfogás!

Az esküdtek — bármily egyszerüek legyenek is — meg tudják különböztetni a vitatkozó feleket az itélni hivatott bíróságtól. A legegyszerübb esküdt is tudja, mert maga előtt látja, hogy a vádló is, a védő is csak inditványokat és kérelmeket terjeszthetnek elő, — tudja és látja, hogy mindegyik a maga álláspontját igyekszik — sokszor tulzott eszközökkel — erősiteni, és ennélfogva tudja azt is, hogy amit ez a két ellenfél mond és vitat: mindaz még birói mérlegelés tárgya lesz. Tehát nincs oly naiv esküdt, ki nyomatékosabbnak tartaná a vádlónak vagy a védőnek bármily hevesen vitatott álláspontját, mint a fölöttük álló pártatlan bíróságnak vitatkozás tárgyává nem is tehető nyilatkozatát. Ép az a körülmény, hogy a vádlónak a bizonyitás eredményéről tett előterjesztését a védő nyomban kifogásolhatja, viszont a védő álláspontját a vádló gyöngitheti: e két fél mindegyikének fölszólalását s a javaslatba hozott kérdésekben megnyilatkozó véleményét megfosztja suggestiv erejétől. Ellenben döntő jelentőségü e tekintetben a bíróság állásfoglalása éppen azért, mert az vita tárgyává nem tehető és igy a birói tekintély egész erejével hat az esküdtekre. Vargha Ferencz tételét tehát megfordithatjuk ekként:

Ha megfontoljuk, hogy a felektől javasolt kérdések föltételét nem ritkán erős vita előzi meg: ellenben a bíróságnak hivatalból föltett kérdéseit a felek vita tárgyává nem tehetik: könnyü belátni, hogy amennyiben a bíróság hivatalból teszi föl a kérdést, inkább hajlandó a jury azt hinni, hogy abban a bíróság meggyőződése testesül meg, mintha a felek által javasolt és megvitatott kérdést teszi föl.

V. A bíróságnak azonban joga van *látni*. Ezt mondja Tóth Gerő. Tehát nem zárható el attól a jogtól sem, hogy az esküdtbirósági főtárgyaláson meglássa a bizonyitás eredményét és hivatalból tehessen föl kérdést abban az esetben, ha a felek az általa észlelt eredménynek megfelelő kérdést nem hoztak javaslatba.

Ám ez észrevételt legkevésbbé vártam Tóth Gerőtől, ki évek hosszu során át volt a kir. Curia tagja.

Szabad-e a Curia büntetőbiráinak mindenkor nemcsak meglátni, hanem érvényre is juttatni az anyagi igazságot? Avagy nem zárja-e el őket e jog gyakorlásától a törvény sokféle korlátozó rendelkezése? A Curia sokszor másként látja az anyagi igazságot, mint ahogy az az alsóbíróságok itéleteiben érvényre jutott és mégse változtathat semmit a dolog érdemén, mert *hatásköre* ebben korlátozza.

Nos tehát: az esküdtbíróság müködését illetőleg is megszabta és elkülönitette a bíróság a hatásköröket. A bíróság nem egyszer látja — mert hisz ettől csakugyan nem tiltható el — a vádlott kétségtelen bünösségét és mégis kénytelen fölmentő itéletet hozni, ha az esküdtek a föltett kérdésre *nem*-mel feleltek.

Ezt hozza magával az esküdtbirósági intézmény természete; mely nem változnék meg akkor se, ha a bíróság hivatalból intézhetne kérdéseket az esküdtekhez. Még akkor is gyakran másként fog érvényesülni az anyagi igazság, mint ahogy azt a bíróság látja. Abból tehát, hogy a bíróságnak joga van látni, sőt mindent meglátni: a fönnforgó kérdésre nézve semmi se következik.

VI. Végre még fölteszi Tóth Gerő azt a fogós kérdést: melyik az a semmiségi ok, melyet az esküdteknek a hivatalból föltett kérdésre adott feleletén nyugvó esküdtbirósági itélet ellen azon az alapon lehetne érvényesiteni, hogy a kérdés föl volt téve? A válasz nagyon egyszerü. Ha a törvény megengedi a bíróságnak, hogy hivatalból tegyen föl kérdést: akkor az ily kérdés alapján keletkezett esküdtbirósági itélet semmiségi panasszal meg nem támadható; ha azonban a törvény ezt nem engedi meg: ez esetben a *427. §. 4. pontjára* alapitott semmiségi panasszal lehet élni azon az okon, hogy a kérdések föltevésénél a 354—361. §-ok parancsoló rendelkezései meg voltak sértve.

Tegyük föl, hogy a szabadkai esetben a bíróság által hivatalból föltett kérdés alapján halálra itélik Haverda Máriát s helyezkedjünk arra az álláspontra, hogy e kérdés föltevése nem volt törvényszerü. Vajjon elképzelhető-e, hogy a kir. Curia, ha e fölfogást osztja, a 427. §. 4 pontja alapján meg ne semmisitené az esküdtbíróság itéletét? A kérdés tehát nem az, hogy minő semmiségi ok volna érvényesithető a hivatalból föltett kérdésen alapuló esküdtbirósági itélet ellen, hanem az, hogy joga van-e a bíróságnak ily kérdést föltenni? Az e kérdésre adandó választól függ, hogy van-e helye semmiségi panasznak.

Ezt a kérdést azonban a bünvádi perrendtartás alapján alig lehet minden irányban megnyugtató módon eldönteni.

Ha szigoruan a törvényhez tartjuk magunkat s arra az eredményre jutunk, hogy a bíróságot a vitatott jog nem illeti meg: ekkor sok esetben sérelmet szenvedhet az anyagi igazság. Ha pedig az utóbbinak érdekeit tartva szem előtt, azt vitatjuk, hogy a bíróságnak joga van hivatalból föltenni kérdéseket: ez esetben a törvényen tettünk erőszakot. Valószinü, a bíróság eddigi gyakorlata is mutatja, hogy az utóbbi fölfogás jut tulsulyra. Ennek oka pedig — ha nem csalódom — főleg az, hogy mikor a körül fordul meg a kérdés, hogy több, vagy kevesebb jog illet-e meg valamely hatóságot: az illető hatóság inkább hajlandó a törvényt saját jogkörének kiterjesztése érdekében magyarázni.

Tóth Gerő tanuságot tehet róla, hogy ez igy van. A koronaügyészséget szerinte és szerintem sem illeti meg

az a jog, hogy a főügyész által a kir. tábla itélete ellen bejelentett semmiségi panaszt visszavonja. A BP. rendelkezéseiből meritett hatalmas érvekkel szállott szembe e lapok hasábjain a jognak ily kiterjesztése ellen. A koronaügyészség mégis állandóan gyakorolja azt a Curia hozzájárulásával.

Tehát nincs mit aggódniok azoknak, akik szerint a bíróság hivatalból is intézhet kérdést az esküdtekhez. Az ellenkező fölfogás — bármit mondjon a törvény — hajótörést fog szenvedni a bíróságnak ama természetes hajlamán, hogy jogait kiterjessze. A bölcs biró azonban remélhetőleg csak ritkán fog ehhez a joghoz nyulni, mert bármily fölfogása legyen is a törvényről, azt éreznie kell, hogy ezzel beleavatkozik az esküdteket megillető jogkörbe.

Edvi Illés Károly.

Fiatalkoruak és büntetőjog.

— Balogh Jenő könyve. —

Vannak könnyelmü, vannak lelkileg beteg, és vannak megrögzötten rossz gyermekek. A könnyelmüeket nevelni, a betegeket gyógyitani, a megrögzötten rossz gyermekekkel szemben pedig a társadalmat hathatós eszközökkel megvédeni kell.

Ez Balogh Jenő könyvének elvi magva.

Mint érdekes és jelentőségteljes momentumot emeljük ki, hogy a magyar dogmatikusoknak egyik legkiválóbbja tüzi feladatául ennek a problemának megoldását.

Balogh Jenő könyvének első részében éles birálat tárgyává teszi az idevágó elméleti problemákat és a büntetőjogi iskolák küzdelmét, de érezzük, hogy törekvésének sulypontja nem az, hogy az ellentéteket megoldja, hanem ennél tovább megy: megmutatja a módokat a cselekvésre; megjelöli — és ezt már részletesen — a megoldás gyakorlati eszközeit.

És ebben látjuk e mü nagy jelentőségét a magyar jogtudomány fejlődésében.

Magyarországon a jogi irodalomban eddig számosan követték azt a külföldi, különösen német irányt, amely kevésbbé tartja szem előtt az élet gyakorlati követelményeit, de annál inkább elmélyed az elvek és a dolgok alapoka körüli harczok metafizikai ködébe.

Azt még meg lehet érteni, hogy Németországban könyvtárakat tesz azoknak a müveknek száma, amelyek elmélkednek. Ott az agyak évszázados filozófiai iskolák szuggesztiója alatt állanak. És még ott is látjuk, hogy most elkeseredett harczot vivnak az elméletek ellen, hogy velök szemben az élet követeléseit juttassák diadalra.

Magyarországon az elméleti szőrszálhasogatásnak sem psychológiai, sem jogtörténeti bázisa nincsen. A magyar psyche nem kivánja azt, sőt attól idegen.

És valóban, minél mélyebben visszamegyünk hazai jogunk tradiczióiba, annál inkább látjuk a jogi elveknek az élethez való alkalmazkodását. Fayer László érdeme annak a kimutatása, hogy az 1843-iki büntetőjavaslat sokkal közelebb állt a magyar néplélekhez, de sőt a modern reformeszmékhez is, mint a későbbi Csemegi-féle büntetőkódex. Csemegi egyéni kiválósága és törvénymüvének nagy tökéletessége magyarázza csak, hogy az Magyarországban érvényben levő jog lett és maradt mindezideig, de mély gyökeret az a jogfejlődésben nem vert.

Az ezutáni fejlődés nem ebben az irányban fog történni.

A jövő iránya nem holt fogalmak kiépitése, hanem valóságos emberi érdekek és társadalmi szükségletek kielégitése és összhangba hozatala felé visz.

A magyar büntetőjog fejlődésében két név kerül egymás mellé. E két név: Fayer László és Balogh Jenő.

Látszólag ellentétek, de lényegben egyek. Fayer eszménye az egyéni szabadság volt; Balogh előtt a szocziális ideál lebeg. Fayer az egyéni védelem érdekében fél az erősebb állami beavatkozástól. Balogh ellenben az egyén megmentése érdekében minden eszközt megengedhetőnek tart. De egyek felfogásban: abban, hogy a gyengét felemelni és támogatni kell. De egyek a lelkesedésben, a meggyőződés erejében is. Mindkettő minden gondolatot végigérez. Mindkettőnél a legelvontabb gondolat is szint és erőt nyer az érzés melegétől és az akarat erejétől.

Sajátszerüen megegyeznek abban is, hogy mind a ketten szinte rejtegetni szeretnék ezt az érzelmi momentumot és a logikai érvek egész arzenáljával akarják elfedni lelküknek ezt a belső megnyilatkozását. Bármennyire tiltakoznak is ez ellen és bármennyire igaz is az, hogy a reformok szükségesek is, mégis, ami megfogja az embert és ragadja magával, az a meggyőződés eleven ereje.

Hasonlitsuk csak össze Lisztnek beretvaéles, hideg és megalkuvó logikáju radikalizmusát Fayernek és Baloghnak belső meggyőződésből fakadó felfogásával. Nem nagyobbak-e azáltal és nem muljákk-e felül önmagukat, amikor legyőzik önmagukban a hideg bonczoló tudóst?

A mai kor szelleme Balogh irányának kedvez. Ma már mindenütt, minden téren a szocziális eszme hódit. Az egyéni szabadság eszméje sokban diszkreditálva van. Mint egyedüli elv, nincs is létjogosultsága. De ki tudja, hogy akkor, amikor a nagy büntetőjogi kodifikáczióra kerül a sor, nem kell-e majd visszatérni egyben és másban a Fayer által propagált elvekre is?

Balogh hatalmas lépést tett a czél felé, amikor keresztül harczolta a feltételes elitélés és a fiatalkoruak elleni eljárási módok törvénybe iktatását. De hátra van még a munka legnehezebb része: az elveknek átvitele a magyar társadalomba és magának az intézménynek az életbe hivása, amely csak az egész magyar társadalom összemunkálkodása által lehetséges.

Ezért irta meg könyvét.

Ebben a könyvben megtaláljuk a legaprólékosabb részletekig kidolgozva, hogy hogyan kell az összemunkálkodást létrehozni. Rámutat arra, hogy már mostan is minő hatalmas szervezetek épültek ki e feladatok megvalósitására.

Ha végig tekintünk a mü rendszerén, már a felépitésben erősen kidomborodva látjuk a szerző alapfelfogását és a maga elé tüzött feladatokat.

Legelső helyen találjuk a problema *gyakorlati* jelentőségének megvilágitását a társadalom szempontjából. Itt vitatja szerző a gyermekvédelem és a veszélyben levő fiatalkoruak pártfogásba vételének fontosságát és az itt felmerülő közbiztonsági szempontokat.

Ezek után rátér az alapul szolgáló *tények* feltüntetésére. A könyvnek ebből a részéből is kiviláglik, minő szoros kapcsolatban vannak Balogh felfogásában az élet tapasztalatai és követelményei a tudományos tételekkel. Itt elsősorban a bünügyi és morálstatisztika legujabb adatait dolgozza fel. Foglalkozik a fiatalkoruak züllésének és bünczelekményeinek növekedésével általában és ezután levonja a számokból a tanulságokat. A tömegészlelés adatai után sorakoznak az egyéni megfigyelés esetei.

A második rész a fiatalkoruak züllésének és büntetendő cselekményeinek fő okaival foglalkozik. Az idevágó főbb elméletek elemzése kapcsán tárgyalja szerző a bünügyi ætiologiát és fejtegeti annak gyakorlati jelentőségét.

A harmadik rész a mult századi európai büntetőjogok alapelveit ismerteti, igy a beszámithatóság feltételeit, a büntetési rendszer, a büntetéskiszabás és büntetésvégrehajtás általános alapelveit. Szerző különösen a fiatalkoruak szempontjából vizsgálja az alaptételeket, de kritikája, melylyel a régi alapelveket széjjelszedi, a klasszikus büntetőjogi

iskola tanitásait gyökerükben támadja meg és dönti halomra.

Ezután a reformeszméket állitja elénk. Foglalkozik az individualizáczió fontosságával, a megelőzés jelentőségével, a gyermekvédelem és a patronage különböző reformintézményeivel, a fiatalkoruak bíróságaival, a felesleges és ártalmas szabadságvesztésbüntetés mellőzésével, a züllésnek indult fiatalkoruak átalakitásának lehetőségével és a fiatalkoruak fogházbüntetésének reformjával.

Ezután szerző reátér uj jogszabályaink lényegének vázlatára és azoknak az eredményeknek feltüntetésére, melyek a hazai gyermekvédelem és patronage munka terén már eddig is felmutathatók.

És végül felállitja Balogh a törvényhozásnak, a kormányzatnak és a társadalomnak e téren való további feladatait.

Balogh a könyvében vázolt czélok felé haladásában egy táborban maga mögött fogja találni mindazokat, akik cselekedni, embert megmenteni akarnak az élet számára.

Elérkezett az ideje annak: választani kell, hogy ki hova tartozzék. Mutatja az utat a szabad és konzervativizmusa daczára minden fejlődés iránt lelkesedő Anglia és az ifju Amerika. Ott ezekben a kérdésekben már sokkal előbbre vannak, mint sok nyugati kontinentális államban. Ez talán meg fogja könnyiteni a választást.

Kit fog visszarettenteni az az aggály, hogy a büntetőjog határai ezzel el fognak tolódni és annak egy része nem büntetőjog, hanem közigazgatási jog vagy talán szocziálpolitika lesz? A határok megvonása hiu emberi dolog. Olyan, mint mikor emberi kéz országok között határvonalat huz az erdő és a viz közepén és azokat váltakozó korok szerint majd ide, majd oda helyezi, pedig a föld végtelen a maga egységében.

A tudomány birodalmában is hullámzanak és elválaszthatatlanul összefolynak az egyes határok és az elmállott határköveket egyszerüen elsodorja az uj eszmék árja. Talán attól függjön emberek sorsa, hogy emberi kéz határokat állitott fel? Talán ezért egész társadalmi mozgalmak elnémuljanak, és megálljon a fejlődés menete? Csak egy szempont lehet mindig az irányadó, hogy mi az igazság.

Balogh ebben a könyvében megmondja, hogy mit parancsol a fejlődés törvénye. Megmondja ezt egyszerüen és minden máz nélkül, ugy amint csak az igazságot lehet kifejezni.

De a mü nemcsak nemes gondolatokat, eszméket hirdet. E könyv azt is megmutatja, hogyan megy át a gondolat a cselekvésbe. E könyv át fogja vinni mindenkibe, aki azt előilélet nélkül olvassa, az eleven erőt, hogy *akarjon*, hogy akarja azt megvalósitani, amit az igazságosság és a fejlődés törvénye egyaránt megkövetel. E könyv hatása alatt *cselekedni* fognak. *X. Y.*

Az utóajánlat.

A végrehajtási novella 27. §-a szerint, ha valaki az ingatlan árverés után 15 nap alatt a megállapitott, illetőleg az árverés alkalmával kiegészitett bánatpénzt letétbe helyezi s oly ajánlatot tesz, mely a vevő igéretét legalább egytizedrészszel meghaladja s emellett a költségeket előlegezi, a telekkönyvi hatóság az előző árverés hatálytalanná nyilvánitása mellett ujabb árverést rendel.

A 27. §. 3. bekezdésének 1. pontja szerint az utóajánlat az ajánlattevőre kötelező még akkor is, ha az árverésnél nem jelent meg. Mig az 5. bekezdés szerint «több utóajánlat közül a legmagasabb vétetik figyelembe.»

Már most előfordulhat — aminthogy a gyakorlatban gyakran előfordul is — hogy utóajánlatot többen is tesznek, de az utóajánlat folytán kitüzött árverésen bármi oknál fogva sem az ajánlattevők, sem más árverelők nem jelennek meg s igen gyakran előfordul, hogy az ajánlattevők között többen ugyanazon összegü ajánlatot tették meg utóajánlatukban.

Annál inkább s annál könnyebben fordulhat s fordul is elő, mert a törvény a vevő igéretét egytizedrészszel meghaladó ajánlatról tevén emlitést, az ajánlattevők rendszerint egyezően a vevő igéretét éppen egytizedrészszel meghaladó ajánlatot tesznek. Teszik ezt egyfelől azért, mert az utóajánlatnak legalább ily összegről kell szólni, de másfelől meg azért teszik, mert ez az összeg azután feltétlenül elegendő is az utóajánlat megtételéhez s minthogy ez az összeg elég, senki sem akar nagyobb összegről szóló ajánlatot tenni, amikor reménye van arra, hogy ily összegért is megkaphatja az ingatlant. De emellett gyakran előfordul az is, hogy az ajánlattevők egyező utóajánlataikat egy napon és pedig rendszerint az utolsó napon juttatják a telekkönyvi hatósághoz.

A kérdés már most az, hogy a több ugyanazon összegről szóló utóajánlatot tevők közül kit fog a telekkönyvi hatóság vevőnek kimondani.

Arról intézkedik a novella, hogy a több különböző ajánlat közül melyik veendő figyelembe. De arról már nem intézkedik, hogy a több egyforma ajánlat közül melyik veendő figyelembe, vagy hogy általában mi történjék akkor, ha több egyforma utóajánlatot tevő van.

A bíróságok ily körülmények között csak tapogatódznak. Hol azt mondják, hogy annak az ajánlata veendő figyelembe, ki a bánatpénzt előbb helyezte letétbe, hol azt, hogy azé, kinek a kérvénye előbb érkezett be, hol azt, hogy egyik sem vehető figyelembe, stb.

A régi törvény sem tartalmazott ugyan e tekintetben intézkedést, de éppen az lett volna a novella czélja, hogy a régi törvény hiányait pótolja, kiegészitse. *Dr. Szőnyi Ferencz.*

Különfélék.

— **A Magyar Jogászegylet** deczember 12-én tartja tisztujitó közgyülését. Mindnyájunk mély sajnálatára Vavrik Béla elnök a választmány számos izbeni kérésére sem volt rávehető arra, hogy az elnöki tisztet továbbra is megtartsa. Vavrik Bélának az egyesület körüli megbecsülhetetlen érdemeit a közgyülés szivből jövő bensőséggel fogja méltatni.

A Jogászegylet uj elnöke előreláthatóan Nagy Ferencz egyetemi tanár lesz, aki az egyleti élet minden fontos kérdésében eddig is vezető tényező volt. Kiváló érdeme Nagy Ferencznek a könyvkiadó vállalat létesitése, mert főként Nagy Ferencz fáradhatlan tevékenysége keltette fel a magyar jogászvilág érdeklődését és anyagi részvételét e máris szépen prosperáló vállalat iránt. Nagy Ferenczet kitünő jogászi kvalitásai és előkelő szónoki képessége, amelyet a Jogászegylet vitáiban is nem egyszer volt alkalmunk élvezni, szintén kvalifikálják az elnöki tisztre és reméljük, hogy az egyesület az ő vezetése alatt is kiváló eredményeket fog elérni. Mellette Beck Hugó curiai tanácselnök mint társelnök és Vécsey Tamás és Nagy Dezső, mint alelnökök tovább is részt vesznek az egylet vezetésében; mindhármuknak a Jogászegylet felvirágoztatása körül kiváló érdemei vannak. Különösen Beck Hugó volt az, aki az utóbbi években oly sokat fáradozott az egyesület érdekében. Mély sajnálattal látjuk, a többször megismételt kapaczitácziók daczára, kiválni az egyesület vezetőségéből Székely Ferencz koronaügyészt, aki másoldalu rendkivül elfoglaltsága folytán nem vehet oly intenziven részt a vezetésben, mint ahogy ismert kötelességérzete és lelkiismeretessége mellett ezt ő maga szeretné. Környey Edét régen tartó sulyos betegsége gátolja az alelnöki tiszt betöltésében. Az egyesület őt, ki megalapitása óta alelnöke volt, tiszteletbeli taggá fogja választani.

A régi vezetőség és választmány uj tagokkal frissül fel. Az egylet uj alelnökei lesznek: Baumgarten Izidor, Kenedi Géza és Schwarz Gusztáv, akiknek a magyar jogtudomány, valamint a Magyar Jogászegylet körüli nagy érdemei bővebben nem kell ismertetnünk. Reméljük, hogy az alelnökök, valamint az igazgató-választmánynak uj tagjai

(valószinüleg a választmányban tiz uj taggal találkozunk) az eddigi kipróbált vezetés irányának fennmaradása mellett is uj eszméket, friss szellemet és élénkséget visznek bele a Jogászegylet müködésébe.

— **A Magyar Jogászegylet** szombaton *dr. Nagy Dezsó* elnöklésével teljes-ülést tartott, melyen *dr. Messinger Simon* budapesti ügyvéd ismertette a csődön kivül köthető kényszeregyezségről készült ujabb törvénytervezetet. Az előadás első részét lapunk mai számában közöljük. Előadó az uj tervezetet a czélnak megfelelőnek tartja, mert egyszerü, gyors és olcsó eljárást biztosit. Alapeszméje az, hogy a többség elvének és a hitelezők egyenlő arányu kielégitésének a csődön kivül is érvényesülnie kell, mihelyt a fizetésképtelenség állapota beáll. Az előadó méltányolva a tervezet kiváló szerkezetét, a részletekre nézve számos czélszerü módositást hoz javaslatba. Nagyobb biztositékokat óhajt az adós bejelentéseinek és különösen a hitelezői jegyzéknek valóságára, valamint a hitelezők megidézésére nézve. Lényegesen egyszerüsiteni kivánja a szavazatjog megállapitását és a jogorvoslatok igénybevételét. Az eljárás tartama alatt az adós rendelkezési jogát olyképpen kell korlátozni, hogy vagyonából mit sem vonhasson el. Helyesli a minimális hányad elejtését, de emellett azt ajánlja, hogy az adós egyezségi hányad megállapitása helyett egész vagyonát csődön kivüli felszámolás czéljából engedhesse át hitelezőinek. Követeli, hogy az elsőosztályu követelések, u. m. segéd- és munkabérek stb. az egyezség befejezése előtt okvetlenül teljes összegben kielégittessenek. E tárgyról a vita január hóban indul meg.

— **A községi és körjegyzők magánmunkálatai** köztudomás szerint igen sok kárt okoznak a jogkereső közönségnek. Egyik különösen gyakori fajtája a jegyzői mühibáknak az, hogy a jegyző urak a házastársak közti ügyleteket a kir. közjegyzők megkerülésével a saját maguk irodájában szeretik lebonyolitani. Egy ilyen esetben a kolozsvári kir. tábla kimondotta, hogy: alperesnek, mint körjegyzőnek, szerződések elkészitése körül kifejtett tevékenysége törvényesen megengedett és dijazandó magánmunkát képez és az ezen munkálata által okozott kárért közvetlen és feltétlen felelősséggel tartozik. Alperes tudta, hogy a szerződést megkötni szándékozó felek házastársi viszonyban vannak, ugyszintén tudta azt is, hogy ilyen felek között érvényes szerződés csakis kir. közjegyző előtt köthető, amikor tehát elmulasztotta felperesnek azt is tudomására hozni, hogy az általa elkészitendő szerződés eredetileg érvénytelen lesz s arra jogokat alapitani nem lehet s a szerződés elkészitésére vállalkozott, magán eljárásban ugyan, de a hivatali állásához füzött bizalmat és a jogi dolgokban teljesen járatlan, tapasztalatlan köznéppel szemben fennálló felvilágositási kötelezettségét szegte meg, tehát oly mulasztást követett el, mely a felperes részéről kereset tárgyává tett kárral okozati összefüggésben áll. (1909 október 18. 166. sz.)

— **A felmentésadás a részvényjogban.** *Dr. Kuncz Ödön* e czimen 80 oldalra terjedő dolgozatot tett közzé. Bevezető fejtegetéseiben a felmentés általános elveit adja, és kifejti, hogy a közgyülés egyes igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagokat felmenthet, mig a többinek felmentését megtagadhatja és ebből folyólag az igazgatóságot is felmentheti, anélkül, hogy a felügyelő-bizottságot felmentené és viszont. A 2. fejezetben a felmentés megadásának jogi hatályát fejtegeti, azon konkluzióra jutván, hogy a felmentésnek csak az a jogi hatálya van, hogy a közgyülés helyeslését fejezi ki az igazgatóság és felügyelő-bizottság lefolyt évi müködése felett és lemond az előtte ismeretes kötelességszegések alapján érvényesithető kártéritési igényekről. A megvizsgálás tárgyát nem képezett jogsérelmek alapján érvényesithető kártéritési igényekre a felmentésadásban rejlő lemondás nem terjed ki. A felmentés megadását szerző az általános magánjogi szabályok értelmében megtámadhatónak tartja tévedés vagy megtévesztés okából. A tanulmány végül kiterjeszkedik a felmentésadás törvényhozási szabályozása tekintetében felmerült eszmékre is.

— **A honvéd- és csendőrtisztek nősülési ügyei** körül való eljárás kézikönyvét immár negyedik kiadásban adja közre Gerő Gyula honvédezredes hadbiró. A hasznos utbaigazitó könyv Benkő Gyula Grill-féle cs. és kir. udvari könyvkereskedésében jelent meg. Ára 3 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Berlin gyermekvédelme.** Szilágyi Arthur Károly, a patronage-ügy fáradhatatlan apostola, aki nemcsak szóval, de tettekben is annyi szolgálatot tett a nemes ügynek, berlini tanulmányutjáról a «Zeitschrift für Kinderschutz und Jugendfürsorge» cz. lapban hosszabb dolgozatban számol be. Részletesen ismerteti a csecsemővédelem, a fiatal koruak védelme, az árvaügy és a javitó-nevelés érdekében fennálló állami és községi intézményeket. Szilágyi ezt az alkalmat is felhasználja arra, hogy a berlini mellett a *magyar* gyermekvédelmi ügyet is bőven ismertesse.

— **A közadakozásra való felhivás jogi természete.** 1903 elején felperes apja, dr. W. bécsi orvos, hivatásának gyakorlata közben, operáczió alkalmával kezét valamivel inficziálta, és vérmérgezés következtében kénytelen volt a jobb karját amputáltatni. Az orvosi fakultás több tagja bizottságot alakitott, hogy kollegájuk s annak családja részére jótékonysági akcziót rendezzenek. Felhivást is bocsátottak közre, amelyben kiemelték, hogy dr. W. minden támasz nélkül áll, és családját, feleségét és gyermekét is egyedül ő tartja fenn. A gyüjtés czélját a következőképpen jelölték meg: «hogy szegény kollegánkat, hacsak lehet, éltefogytáig mentsük meg az inségtől». A gyüjtés sikerre is vezetett, amennyiben az akczió vezetői: dr. D. és L., 33,284 K 47 fillért gyüjtöttek össze. Mivel az adakozók szándéka arra irányult, hogy az összegyüjtött tőke sértetlenül fentartassék, s mivel dr. W. a részére átadott 2947 K 14 fillérnek rövid idő alatt a nyakára hágott, nehéz beteg, és minden támasz nélkül álló feleségét pedig magára hagyta, dr. D. és L. a gyüjtést rendező bizottság és az adakozók hozzájárulásával a következőképp rendelkeztek a tőke felől: A 30,000 K-ért járadékleveleket vásároltak, és dr. W. beleegyezésével kérelmet intéztek a bécsi orvoskollégiumhoz, hogy vegye gondozása alá. 1904 márczius 22-én az orvoskollégiumnál a következő alapitólevelet szerkesztették és helyezték el: 1. Az orvoskollégium a tőkét gondozása alá veszi. 2. Az esedékes kamatokat féléves részletekben dr. W. kapja. 3. A tőke dr. W. életében elidegenithetetlen. 4. Dr. W. halála után a kamatokat a gyermekei kapják nagykoruságuk elértéig, féléves részletekben. 5. Nagykorusága elértével az illető gyermek kikapja a rája eső részt, s többé nem kap kamatot. 6. Dr. W. a *4. és 5. pont korlátain belül szabadon végrendelkezhetik az orvoskollégiumnál elhelyezett tőke felől.*

Az alapitó-levelet dr. W., továbbá D. és L. orvosok irták alá. 1905 novemberében dr. W. az orvoskollégiumtól követelte a papirok kiadását; mire az utóbbi azokat az optk. 1425. §-ához képest a neubau-i járásbiróságnál birói letétbe helyezte. 1907 november hó 25-én dr. W. most már a neubau-i járásbiróságtól követelte a papirok kiadását; a biróság kérelmének teljesitését megtagadta. 1908 február 1-én dr. W. meghalt, egy 1905 május 25-ről kelt végrendelet hátrahagyásával, melyben az anyjának hagyományozott 4000 K levonásával fennmaradó 26,000 koronáról olyképpen rendelkezett, hogy annak fele, mint köteles rész egyetlen gyermekét, mig a másik fele A. Z.-t, az örökhagyó præsumptiv menyasszonyát illesse.

Dr. W. kiskoru gyermeke és törvényes örököse most keresetet inditott A. Z. ellen és kérte a biróságot, állapitsa meg: 1. hogy apját a fent ismertetett okirat szerint csak a 4. és 5. pont korlátain belül illette meg a végintézkedési jog, 2. hogy ehhez képest neki a nevezett értékpapirokra nagykorusága elértéhez kötött tulajdonjoga, addig is pedig kizárólagos joga van a kamatok élvezetére.

A bécsi törvényszék a keresetet elutasitja. A fellebbezési biróság helyt ad felperes felebbezésének és az itéletet megváltoztatja. A harmadfokon itélkező legfőbb itélőszék 1909 május 11-én kelt *(az elsőbirósági itélet 1908 deczember 3-án kelt!)* itéletével az elsőbirósági itéletet állitja vissza a következő indokolással: Ha a közadakozásra való felszólitásban benne foglaltatik az is, hogy a felszólító az adományok átvételére és azoknak egy harmadik személy javára való forditására is vállalkozik, ez esetben az az optk. 1019. §-a alá eső *ajánlat;* az adományozás által az adományozó ezen ajánlatot elfogadja, és a kedvezményezett har-

madik azon pillanattól fogva szerez kereseti jogot a részére történt juttatásokra, midőn a fentebbi körülményről értesülést szerez. A peres jogviszony elbirálása egyébiránt a doktorkollégiumnál elhelyezett szerződés értelmezésétől függ. Dr. W. e szerződés értelmében a kollégiumnál elhelyezett vagyonra tulajdonjogot szerzett, miután a 6. pont szerint arról érvényes végintézkedést tehet. A vita a szerződés 4., 5. és 6. pontjának értelmezése körül foroghat. A bíróság e pontokat olyképp értelmezi, hogy az atya halála után a kiskoru gyermekek, kiskoruságuk alatt kamatokra, 2. nagykoruságuk elértével a korlátlan tulajdonjogra tarthatnak számot; 3. az atya azonban *szabadon végrendelkezhetik* azon korlátok között, hogy kiskoru gyermeke *csak* kamatot kaphat és *csak* nagykoru gyermeke kaphatja meg az alaptőkét.

— **A gyermekbíróságok működésére** nézve egy legujabb porosz miniszteri rendelet többrendbeli utbaigazitást ad. Kiemeli, hogy a cselekmény elkövetésének helye szerinti illetékesség helyett a vádlott lakóhelye szerinti illetékesség megállapitása ajánlatos és különösen figyelmébe ajánlja a biráknak, hogy mindazoknak a fiatalkoruaknak, akik feltételesen itéltetnek el, ezen itélet jelentősége élő szóval megmagyaráztassék.

— **A vadászás általi tulajdonszerzésről az olasz szokásjog szerint.** Dr. Corso Raffaele ismertette a közelmultban ama szokásjogi tételeket, amelyek Olaszországban, különösen pedig Kalabriában a vadállat tulajdonának megszerzésére nézve fennállanak.

Eme tételek érdekelnek bennünket is, annál is inkább, mert ez irányban nálunk irott jogforrás alig van. Mindössze az 1883 : XX. tcz. egyes §-ai tartalmaznak szórványosan idevágó rendelkezéseket; mint pl. az idézett tcz. 17. §-a, amely szerint a sebzett vadat idegen területen üzni nem szabad.

Ezzel szemben az olasz szokásjogi jogszabály szerint, ha olyan területre fut a vad, ahol a vadászás tilos, azaz ha idegen területre menekül is, a vadász oda is üldözheti az általa megsebzett vadat, csak az üldözésből származó károkért felelős. Annak, hogy az olasz szokásjogi tétel a megsebzett vadnak üldözését ilyen tág körben megengedi, a megsebbzett vad tulajdonjogának megszerzésére is befolyása van, amint az a következőkből is kitetszik.

Az olasz szokásjog szerint, ha a megsebzett vad elfut, a vadásznak joga van rá, mig az üldözéssel fel nem hagy. Tehát üzőbe veheti és mint fentebb emlitettük — ellentétben a magyar joggal — olyan területeken is üldözheti, hol a vadászás tilos. A fő az, hogy az üldözéstől el ne álljon. Ha az üldözéstől el nem állott, övé marad a vad tulajdonjoga, ha más egyén találja is meg; csak ellenkező esetben lesz a vad a találóé. Már ennyiből látszik, hogy az olasz szokásjogi tételek szerint a vad tulajdonának megszerzéséhez az állat megragadása nem feltétlenül szükséges; enélkül is megszereztetik a tulajdonjog, ha a vadász megsebzi a vadat és azután üzőbe veszi. Az ilyen megsebzett és üzőbe vett vadat másnak megragadni nem is szabad, mig az állatot megsebző vadász az üldözéstől el nem állott.

Egy másik Kalabriában élő szokásjogi tétel a madarakra vonatkozik. Eszerint, ha valaki madárért fára mászik és a madár elrepül, mielőtt az illető a madarat megfogta volna, akkor a madár azé, aki később megtalálja; mig ellenben, ha a madár csak azután repült el, hogy az illető már azt megfogta, ugy igazságos, hogy a későbbi megtaláló azt annak visszaadja, aki elsőnek fogta meg a madarat, ha ki is repült a kezéből.

Ha egyszerre két vadász üldözi a vadat, akkor a gyorsabb szerzi meg a vad tulajdonjogát. Tehát vagy aki előbb megragadja, vagy aki előbb megsebzi. Corso Raffaele ugyan csak annyit mond, hogy ilyen esetben, ha egyszerre ketten üldözik a vadat, azé a vadászé lesz, aki gyorsabb; minthogy azonban az előbbiek szerint a vadnak megsebesitésével és üzőbe vételével is tulajdonjog szereztetik, ebből egyenesen következik, hogy elegendő, ha a két vadász közül egyik a másikat a vad megsebesitésében megelőzte és azután tovább folytatta az üldözést.

Érdekes az olasz jogszabály azon esetre nézve is, ha társas csoport vadászik; ekkor t. i. az szerzi meg a vadat, aki megsebzi és megöli. Ha pedig a vadásztársaság által megsebzett vad elfut és idegen öli meg, a vad aszerint lesz a társaságé, vagy pedig az idegené, hogy a vadásztársaság kutyája üldözte-e a vadat, vagy sem; az első esetben a vadásztársaságot, a másik esetben a társaságon kivül álló idegen egyént illeti a vad tulajdonjoga. *Dr. Cs. I.*

— **Háromszoros ügyvédi költség.** Alperes egy vasuttársaság elleni kártéritési perben három ügyvéd által képviselve jelent meg a lordkanczellári bíróság előtt. A perköltséget megállapitó tisztviselő csupán két ügyvéd dijait állapitja meg az ellenfél terhére, a biró azonban, tekintettel arra, hogy a tárgyalás kilencz napig tartott és különös vegytani, valamint geologiai tanulmányokat is tett szükségessé, minhárom ügyvéd dijait megitéli. «Én, mint a per birája, tudom megitélni — mondja Mr. Justice Eve — mekkora munkát kellett kifejteni azoknak, akik a per anyagát tárgyalásra előkészitették.»

— **Tengeri fuvarozó felelőssége embereiért.** A rakodójegy azt a kikötést tartalmazza, hogy az alperes hajóstársaság «nem felel a kapitány, tisztek, gépészek, legénység szándékos vagy gondatlan cselekményeiért sem, mert mindezeket a fuvarozást illetőleg ugy kell tekinteni, mintha a feladó emberei volnának.» Pickford, a king's bench kereskedelmi birája, a ravasz módon kieszelt kikötést azért mondja ki érvénytelennek, mert a feladó nem választhatott olyan — jóhiszemüleg megállapitott — magasabb dijtételt, ami mellett a felelősség ne lett volna kizárva.

— **A Thaw-eset folytatása.** Thaw, az amerikai milliomos, aki tudvalevően White-t szerelemféltésből lelőtte és mint elmebeteg, New-York állam bírósága által az ellene emelt vád alól felmentetett, elmegyógyintézetbe helyeztetett. Thaw néhány év előtt Pennsylvania államban csődeljárást tétetett önmaga ellen folyamatba, hogy ennek folyamán személyes megjelenése rendeltetvén el, az elmegyógyintézetből szabaduljon. Ez nem sikerülvén, most azt állitja, hogy ő már nem elmebeteg, ezen czimen iparkodik kiszabadulni. A szakértők azonban azt állitják, hogy Thaw degenerált, mindenre képes ember, akinek gyógykezelésben tartása szükséges.

A Magyar Jogászegylet szombaton, deczember 12-én este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10.) teljesülést tart, melyben folytatja a szabadalmi törvényjavaslat megvitatását. Felszólalnak: Dr. Loránt Izsó, dr. Szász János, Pompéry Elemér, Kelemen István és dr. Lévy Béla. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet deczember 12-én (vasárnap) d. e. 11 órakor tartja meg évi rendes közgyülését a budapesti ügyvédi kamara helyiségében. A közgyülés tárgyai: 1. Az igazgató-választmány évi jelentése. 2. A számvizsgálók jelentése a tefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról. 3. Három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyülés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett. 4. A legközelebbi év költségvetésének megállapitása. 5. Az alapszabályok 8. §-ának módositása. 6. Az igazgató-választmány választása. 7. A választandó uj elnök székfoglalója. 8. Esetleges inditványok tárgyalása. (A rendes közgyülés elé hozandó minden önálló inditvány legalább 8 nappal a közgyülés előtt benyujtandó az elnöknek.

MOST JELENT MEG!

A munkásbetegsegélyezés és balesetbiztositás kézikönyve.

Az 1907. évi XIX. törvényczikk magyarázata a vonatkozó rendeletek, határozatok, itéletek és utasitásokból álló teljes joganyag feldolgozásával.

Irta Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd.

Ára füzve 10 korona.

Kapható: Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság Budapest, VI., Andrássy-ut 21. és minden könyvárusnál.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 51. szám. Budapest, 1909 deczember 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A botrányfészek. — Az esküdtbirósági birói tanács jogköre a kérdések megállapitása körül. *Dr. Doleschall Alfréd* egyetemi tanártól. — A biróság jogköre a kérdések megállapitásánál. *Lehoczky Sándor* miskolczi kir. törvényszéki elnöktől. — Adatok az 1877. évi XX. tcz. 20. és 113. §-ai utolsó pontjában foglalt azonos rendelkezések értelmezéséhez. *Verustól.* — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A botrányfészek.

Alig ültek el a szabadkai Haverda-ügy nyomozási botrányainak hullámai, a napilapok máris közölték egy ugyancsak szabadkai járásbirónak ezen ügy kapcsán nyomtatott körözvényben terjesztett pamfletszerü beadványát, majd közvetlenül nyomon követte ezt a szabadkai törvényszék egyik birájának czikke, amely a tárgyalás előtti napon a Haverda-ügyről és annak szereplőiről részletes véleményt nyilvánitván, konkluzióképp a vádlottak bünösségét bizonyitgatja.

Ugyanaz a törvényszéki biró cselekedte ezt meg, aki czikkének bevezető soraiban szemrehányást tett a sajtónak, amiért az ügy nyugodt lebonyolitását szenvedélyek felkeltésével iparkodik befolyásolni. Ugyanaz a biró, aki ezen szemrehányást a sajtó ellen hangoztatja, ugyanazon czikkében maga használja fel a sajtót a tárgyalást megelőző napon arra, hogy a legepésebb hangon keljen ki a vádlottak, a védelem és az orvosszakértők ellen, sőt gunyjától nem kiméli meg birótársát, a tárgyalást vezető elnököt sem.

És mindezt teszi a szabadkai biró ur a birói függetlenség palástjába burkolózva és azzal mentegetőzve, hogy a saját személyének védelmére kellett az ügyet a napilapokba átvinni.

Hogy amit tett, nem a saját védelmére tette, annak bizonysága, hogy nem a tárgyalás befejezése után közölt az ellene irányuló támadások elháritására alkalmas tárgyilagos nyilatkozatot, hanem czikke, mely *közvetlenül a döntő tárgyalást megelőzőleg* jelent meg, nem szoritkozott a saját eljárásának védelmezésére és tisztázására, hanem abban a tárgyilagosságot nélkülöző hangon megvádolta a perben szereplőket, sőt véleményt nyilvánitott a vádlottak bünössége felől is.

Ami pedig az eljárásának igazolására hangoztatott birói függetlenséget illeti, azt nem lehet akképp magyarázni, hogy a teljes tárgyilagosságra kötelezett biró a tárgyalás előtt az ügyről véleményt nyilvánithasson és magát minden elfogulatlan ember előtt elfogult szinben tüntesse fel. Fegyelmi büntetés terhe alatt tiltja ezt az 1871 : VIII. tczikk 21. §-a is.

A birói függetlenség védi a birót itélkezésében. Törvényes hatáskörben, törvényes módon hozott határozat és a törvényes keretek közt mozgó birói magatartás sem felügyeleti uton, sem fegyelmi eljárás utján meg nem torolható, ilyenért a biró sem el nem mozditható, sem át nem helyezhető, sem fel nem függeszthető.

A birói függetlenséggel azonban nem takarózhatik az, aki a büntetőbirósági szervezet szellemének és alapelveinek megsértésével a ténykérdésekben itélkező esküdtekre akar *bárminő irányban* jogosulatlan befolyást gyakorolni és aki magatartásával a vádlottak vizsgálati fogságának lényeges meghosszabbitását és az egész proczesszus teljes felfordulását, megzavarását idézte elő.

Hogy pedig a biró ur magatartásának tényleg ily következményei voltak, azt mutatja a szabadkai kir. törvényszéknek a kir. Curiához intézett felterjesztése, amely konstatálva, hogy a biró ur czikke «nemcsak a már lefolytatott eljárás során a vádlottak részéről tett előadásokat, tanuvallomásokat és a szakértői véleményeket tette jogi mérlegelés és birálat tárgyává, hanem a czikk általános tartalma szerint az elbirálandó ügyben informált véleményét is félreérthetetlenül nyilvánosságra hozta, amely körülmény a szabadkai esküdteket oly nagy mértékben befolyásolhatja, hogy amellett a közremüködésre hivatott esküdtektől részrehajlatlan eljárás és határozat nem várható».

A szabadkai törvényszéki biró magatartását az igazságügyi kormány nem nézheti tétlenül, mert az ily botlások elnézése igen könnyen a fegyelem teljes meglazulására vihet

A birói függetlenség nemcsak jogokkal, de kötelességekkel is jár. Első kötelesség pedig az önfegyelmezés.

*

A Haverda-ügygyel kapcsolatban az «Ügyvédek Lapja» mult heti számában egy «Ismeretlen» jelzésü czikk négy szakaszban szellemesen variálja azt a tételt, hogy a vádlottnak és védőnek milyen jó dolga van, hogy nekik minden szabad, hogy a vádlott rokonszenves, mig a vádló jogai bilincsekbe vannak verve és a közvélemény előtt a vádló mindig ellenszenves szinben tünik fel. A vádló — ugymond a czikk — gyakran nem vádol ott sem, ahol legszigorubb meggyőződése szerint is fennforog a bünösség, mire azonban a nagy igényeknek megfelelő bizonyitéka nincs. Ennek ellenében a védelem szertelen, a birói gyakorlat enyhe. Elismeri, hogy a vádló is nem egyszer «tudatosan tulzó álláspontot foglal el, de ezt kényszerből teszi.» «Igazságszeretete viszi rá, mert csak igy véli megmenteni az anyagi igazságnak érdekeit, legalább részben.» «A vádló tudja, hogy a védelem a szélsőségig megy, tehát fokozza vádja igényeit, hogy az ellentétes erők eredője minél kedvezőbb legyen az anyagi igazságra nézve. A vádló, ha valamit akar elérni, sokat kell mernie. Ez ugyan egészségtelen állapot, de érthető ott, ahol a vádlott törvényes prerogativák alapján hazudhatik, ahol a kriminalitás nő, az itélkezés pedig mindig enyhül.»

Az «Ismeretlen» ezen ötletes fejtegetéseit — ugy érezzük — nem hagyhatjuk válasz nélkül. Nem ugyan azért, mintha azt hinnők, hogy az «Ügyvédek Lapjá»-ban megjelent czikk az ügyvédi kar nézetét tolmácsolná, mert meg vagyunk róla győződve, hogy e czikk tartalma sem az ügyvédek, sem az «Ügyvédek Lapja» nézetét nem fedi. De foglalkoznunk kell czikkirónak megtévesztően

érdekes fejtegetéseivel, mivel azok bizonyos hivatalos köröknek a vád és védelem helyzetét és szerepét gyakran szivesen félreismerő nézeteit tükröztetik vissza.

Engedje meg az Anonymus ur, hogy előljáróban az egész czikkre árnyat boritó egy beismerést szögezzünk le. A czikkiró ugyanis konstatálja, hogy nemcsak a védő tuloz, de a vádló is gyakran *tudatosan tulzó álláspontot foglal el.* Erre a tudatos tulzásra — persze — csakis *igazságszeretete* és a védők hibája kényszeriti az ügyészt. Ime, a czikk alaphibája. Vajjon nem tudja-e az egyébként kiváló processualistának látszó ismeretlen, hogy a védő hivatása a vádlottat védeni, a vádlottnak pedig nemcsak a magyar, de minden perrend szerint joga van tagadni, ha pedig beszélni akar, joga van tetszése szerint védekezni. A kir. ügyész ellenben *a közérdeket* van hivatva képviselni. Ő neki — mint az állam és társadalom képviselőjének — nem szabad *tulozni*, legkevésbbé pedig tudatosan tulozni, mert egy-egy ilyen tulzás emberéletbe, családok exisztencziájába kerülhet. Hiszen ha a védelem gyenge, vagy ha a vádlott nem akar vagy nem tud védekezni, vagy ha véletlen körülmények játszanak közre, az ügyész tudatosan tulzó vádja könnyen az itéletbe is átmehet. Az ügyésznek ezért nem szabad — illetőleg nem volna szabad — taktikázni, tulzó, *tehát alaptalan* váddal fellépni, ezért tartjuk valóságos bünnek azt a visszaélést, hogy az ügyészség néha olyan tudatosan vádat emel, amely nem felel meg a *közérdeknek.*

Az ügyfélegyenlőség elve *ezen a ponton* meg nem valósitható, habár — ugy látszik — az «ismeretlen,» — aki ha nem is a tulzó vádlók közül, de bizonyára a vádlók közül való — itt, de csakis itt szeretné elismerni az ügyfélegyenlőség jogosultságát.

Egyébként éppen az utóbbi idők eseményei mutatták meg, hogy az ügyfélegyenlőség csak jelszó, amely bizony a gyakorlatban nem valósul meg.

A nyomozat és vizsgálat egészen titkos. Holmi csendőri és rendőri kinzásokról is kiderült már, hogy nem pusztán védői fantáziából származnak, sőt már arról is hallottunk, hogy a vádló a bünvádi perrendtartás megkerülésével nyomoz, vizsgál, szekrényjeleneteket rögtönöz és éjjeli látogatásokkal iparkodik bizonyitékokat szerezni. A főtárgyaláson a vádlott magával szemben nem egy vádlót talál, mert nemcsak a kir. ügyész az, aki vele szemben bünösségét próbálja minden eszközzel bizonyitani, de az elnök és a birói tanács tagjai a kir. ügyészszel vetekszenek a vádlott bünösségének bizonyitása érdekében, habár ez nem az ő hivatásuk volna.

Az is előfordul, hogy megcsonkitott memoire-ok és fegyőrök által közvetitett levelek, vagy a vádlottnak védőjével folytatott és a fegyőrök által ellesett beszélgetése használtatik bizonyitékul. Az «Ismeretlen» vádló urnak bizonyosan az is feltünt, hogy némely bíróság csodálatosképp a vád tanuit következetesen meg szokta esketni, a védelem tanui közül pedig nem egyet elzár az eskütől és ha a rendőr vagy csendőr közeg a vádlott ellen vall, az ő vallomása csaknem mindig megczáfolhatatlan bizonyiték, mig a vádlott hozzátartozói vagy barátai elfogultság és érdekeltség czimén mellőztetnek.

Sőt bizonyára az sem kerülte el a nagyolvasottságu czikkiró ur figyelmét, hogy akad olyan biró is, aki az esküdteknek a sajtó utján való befolyásolásával próbálkozik . . .

Ekképp fest az ügyfélegyenlőség a gyakorlatban.

Ami pedig a kriminalitás növekvésének rémképét illeti, azt nem először festik a falra, *minden alap nélkül.* Ezennel felkérjük az «Ismeretlen»-t, bizonyitsa be nagy általánosságban odavetett állitását. A hivatalos jelentések és a statisztikai adatok éppenséggel nem bizonyitják ezen nem egyszer hangoztatott és annyiszor megczáfolt kisértet valóságát.

Az esküdtbirósági birói tanács jogköre a kérdések megállapitása körül.

Ujból jubilál az esküdtbiráskodás. Általános életbehivásának 10. évében aktuális jelentőséget nyert, mert tisztázásra szorulónak jelentkezik éppen az alapfundamentumnak: a esküdtbiróság két része közötti jogviszonylatnak kérdése. Mert való bizonyos, hogy az a kérdés, vajjon a birói tanácsnak hatásköre átöleli-e a felektől nem proponált uj kérdéseknek az esküdtszék elé prezentálásának jogát vagy sem: lényegében csakis egyik árnyalata annak a jogviszonynak, melyet az együttmüködés müveletében elmélet, vagy tételes törvény a birói szenátus és az esküdtszék között megkövetel, avagy megállapit.

Nincs kétség benne: a felszinre vetett kérdés tételes jogi alapon is vitatható. Értvén tételes jogi alap alatt mindig csak a BP.-nak rendelkezéseit. Soha az Indokolásnak eszmefuttatását. Sem akkor, ha megerősiti, sem ha megczáfolja a törvény tételeit. Ami olykor megesik, a magyar BP. anyaggyüjteményében pedig éppen nem ritka tünemény. Arra is tudok példát, hogy az Indokolás annak ellenkezőjét demonstrálja, amit a törvény mond és intendál.

Bármily meggyőző erővel és határozottsággal száll Edvi Illés Károly álláspontjával szembe Vargha Ferencz, akinek nagyszabásu érvelését a czikk ismeretének hiányában lényegileg azonos alapokon alátámogatja Tóth Gerő: mégis ugy találom, hogy a vitatott kérdés valójában és érdem szerint *vitapont.* Amint minden adódó alkalommal, ugy most is a *tételes jog álláspontján* félően erős Edvi Illésnek okfejtése és következtetése. Ámbátor — és ezt már eleve jelzem — konkluzióit nem fogadom el: mégsem találom azokat oly annyira ab instancia elutasitandóknak, amint ezt Vargha Ferencz teszi. Mert az esküdtek elé terjesztendő kérdések technikájának általános pragmatikája a BP. 353. §-a. Veleje: hogy a kérdéseket a vádló hozza javaslatba, azokhoz a védelem és az esküdtek hozzászólhatnak, kiigazitásukat és megváltoztatásukat inditványozhatják, ujabb kérdések föltevését is kivánhatják. Egyszóval: a kérdések alakulatát a törvénynek korlátai között (361. §.) azok dirigálják kik — a bünvádi eljárásban kötelező határok között — a bünpernek substrátumával rendelkeznek. Amely rendelkezési jog pedig a birói szenatust esküdtbirósági eljárásban meg nem illeti. Csakis a BP. 352. §-ának keretein belül, amelyekről most nincs szó.

A birói szenátus határozati joga a 353. §-ban a *javaslatba hozott* kérdések «elfogadásában, kiegészitésében, vagy helyesbitésében» fixiroztatott. Ami az előző rendelkezésekkel kapcsolatban még távolról sem azonos a szenátusnak azon jogkörével, hogy *egyik részről sem proponált* uj kérdést prezentálhasson az esküdteknek. Mert a «javaslatba hozott» kérdések azok, melyeknek feltevését *a vádló* inditványba hozza (353. §. 1., 2. és 3. bekezdése). Ezeknek kiigazitása, megváltoztatása és kiegészitése — ujabb kérdések feltevése — iránt inditványt tehet a védelem és minden esküdt: a szenatus pedig határoz abban, vajjon a *vádlótól* proponált kérdéseket *változatlanul* elfogadja-e avagy azokat az *ellenindítványok értelmében* kiegészitendőknek, illetve helyesbitendőknek tartja. Magától értetik, hogy miután a főkérdésnek lényeges formáját és tartalmát a törvény előirja: az ezen részben szükséges helyesbitéseket és kiegészitéseket a szenatus hivatalból foganatositani nemcsak jogosult, de kötelezett is. De ha a 353. §-ának 4. bekezdését szorosan a harmadik bekezdéssel kapcsolatban és ugyanazon törvénynek egyéb rendelkezéseitől elvonatkoztatva is értelmezzük: bizonyos, hogy kifogásolhatatlan az az értelmezés, melynélfogva a 4. bekezdésben megállapitott jogkör *szabály szerint* csakis a felektől, vagy az esküdtektől megvont határok között érvényesülhet. Következésképen: hogy a «kiegészités» csak az *inditványozott* kiegészitésekre vonatkozik és kifejezett ellenkező diszpozició hiányában nem öleli fel a birói tanácsnak motu proprio uj kérdések föltevésére vonatkozó jogát.

Ez a kiindulási alap annál is inkább látszik igazoltnak, mert amikor a BP. a szenátusnak kérdésföltevési jogát megállapitja: azt verbis expressis kifejezésre is juttatja. Jelesen a 358. §. szerint a beszámithatóságot kizáró ok tekintetében az esküdteket meg kell kérdezni, ha olyant akár a felek érvényesitettek, akár «jelenségeit» a bíróságnak vagy az esküdtszéknek valamelyik tagja «felhozta». Bárha, teljes tárgyilagossággal kezelve a vitás pontot, sietve konczedálom annak az esetleges ellenvetésnek

helytállóságát is, melynélfogva a 358. §. nemcsak a szenátusnak, de minden egyes tagjának «jelenség felhozó» képességét is honorálja, amiből még nem következtethető apodikticze, hogy a 358. §-on kivül a szenátus mint olyan a felektől vagy az esküdtektől nem inditványozott kérdés feltevésének jogköréből princzipialiter ki van zárva. Kivált amikor kétségtelen, hogy a 360. §. szerinti kérdés minden körülmények között, tehát hivatalból felteendő. Csakhogy ez a §. egészen különleges nézőpont alá esik.

De sőt olyan borotvaéles eszü és erejü debatter részéről, aminőt Vargha Ferencz barátomban tisztelek és nagyrabecsülök, készülten várom ad oculos demonstrálását annak, hogy egyebek között a 358. §. is bizonyitja az *ő* álláspontjának igazságát. Mert amely törvény abban a radikális kérdésben: egyáltalán bünvádi felelősségre lehet-e vonni a vádlottat? még a szenátus *egyes tagjának* is megadja a hatáskört, hogy az esküdtek határozatát kizárólag saját impressziói alapján, inditvány nélkül is provokálja, ugyanannak a törvénynek nem imputálhatjuk azt az intencziót, hogy kevésbbé perdöntő, sokkalta alárendeltebb jelentőségü kérdésekben *a szenátus a maga külsőleg megjelenő teljességében* tétlenségre legyen kárhoztatva és a főtárgyalás fejleményeiből meritett tapasztalatának és föltevéseinek birájává ne szólithassa az esküdteket.

Eppur si muove! A vitapont nem olyan világos, amilyennek azt akár Edvi Illés Károly, akár Vargha Ferencz és Tóth Gerő urak feltüntetik. Hiszen ha az volna, akkor az elméletnek és a gyakorlatnak ezek a kitünőségei bizonyára nem különböznek össze — Mohamednek koporsóján. Abból, hogy az esküdtbiróságnak birói szenátusa valamit lát: még nem következik, hogy hivatalosan megmondania is szabad. Legkevésbbé pedig, hogy az esküdtekkel önmagukon hálvogoperácziót végeztethessen. Aki birói minőségben esküdt birósági főtárgyalásokon részt vett, annak megmondhatója: hogy ilyen birónak sokat kell látnia, amit nem mondhat. Mert egyébként még becsületsértési pörbe hivják, ha ugyan nyakába nem akasztanak holmi izgatási vádlevelet. Aki Justiczia istenasszonyt először ábrázolta bekötött szemmel: alighanem az esküdtek mellett vakságra kárhoztatott bíróságra gondolt. A sajnálkozásba pedig ugy belemerült, hogy a szemkötő mellett megfeledkezett a — szájkosárról.

A 358. §-ból *valójában* sem jobbra, sem balra egyoldaluan nem lehet következtetni. Bármennyire is stimulál az egyik végletre csakugy, mint a másikra. Mert egymagában azon az alapon, hogy már a birói szenátusnak minden egyes tagja is kihivhatja az esküdteknek az irányban való döntését, fenforog-e a beszámithatóságot kizáró ok, egyéb támpont hiányában még nem dekretálható: hogy a birói tanácsot *általánosságban* megilleti a felektől és az esküdtektől nem proponált kérdés feltevésére vonatkoztatott jogkör. A 358. §-ban foglalt specziális rendelkezésnek magyarázatát erőlködés nélkül is megtalálhatjuk a beszámithatóságot kizáró ok specziális természetében és perdöntő jelentőségében. De meg arról sem szabad megfeledkezni, hogy a 358. §. pro reo hatályosul. Akinek érdekképviseletében megszervezett expedienst az ő hátrányára kiterjesztőleg értelmezni a BP. 371. §-ának világában alig illik. De nem jogosit a 358. §. egymagában arra a következtetésre sem, hogy több jog a kérdések föltevése körül a birói szenátust sem illeti meg, mint amennyit minden egyes tagja részére a 358. §. megállapit. Legkevésbbé, amikor ugyanannak a törvénynek ugyanezt a matériát illető rendelkezései mintha más szellemtől és legis ratiótól ihlettetnének.

Vargha Ferencznek legropogósabb ütőkártyája a 356. §. Amelyik kétségen kivül annál is inkább alkalmas fegyverként kinálkozik az ő álláspontjának megerősitésére, mert lényegesen megerőtleniti Edvi Illés Károlynak saját okfejtését, jobban mondva eszmelánczolatát is. A két ellentétes álláspont egyaránt való objektive méltatásának szolgálatában egyazon mérték szerint figyelemreméltó a 356. §-nak bevezetése és befejezése. «Ha a bizonyitó eljárás alatt a tényállás olyképen megváltozott... az esküdtekhez külön kérdést kell intézni.» Az ütköző pont: ki annak a birája, hogy a bizonyitó eljárás alatt a tényállás megváltozott és hivatalból vagy pedig csak a felektől avagy valamely esküdttől tett inditványra kell-e a 356. §-ban tárgyalt külön kérdést feltenni? A válasz természetszerüleg azon mulik: ki mint értelmezi a 353. §-t. Amelynek ismét természetszerüen és a törvénymagyarázat exegetikus szabályainak is megfelelően nem praejudikálhat a sorban következő 356. §. Annál kevésbbé, mert a BP.-nak van 361. §-a is.

Való: a «kell» akkor is kötelező parancsot jelent, ha nem jelentkezik a «muszáj» formájában. De azért egyik is, másik is megalkuszik. Elméletben és gyakorlatban egyaránt. Még törvényben is. Éppen az itt a kérdés: hogy mikor «kell»? *Hivatalból avagy inditványra?* Mert ne feledkezzünk meg a 361. §-ról, amikor külön kérdésekről vitatkozunk. Legyenek akár külön főkérdések, akár külön mellékkérdések, melyek között a 361. §. nem disztingvál. Kimondván: hogy «külön kérdések feltevése... iránt *előterjesztett inditvány* csak a törvényből meritett ok alapján utasitható vissza.» Amely rendelkezés szinte kiáltva utal a 353. §-ra, ahol világosan meg van mondva, hogy a kérdések megállapitására javaslatot, illetve inditványt kik tartoznak tenni és kik tehetnek. Ezt a két törvényszakaszt kombinálva, mesterkéltség nélkül arra a következtetésre is lehet jutni, hogy *külön kérdés feltevése tárgyában* tekintet nélkül annak természetére — *a birói szenátus csak akkor határozhat, ha a 353. §-ban megnevezettek erre vonatkozó inditványt tettek.* Az egyetlen kivételt — az egészen különleges természetü 360. §-tól eltekintve — a tanács tagjaira vonatkozólag kifejezetten megteszi a 358. §.

Aki *erre* az álláspontra helyezkedik, melyet pedig ab instantia visszautasitani alig lehet, az azután egészen más világitásban értékeli a 356. §-t is. T. i. abban az értelemben, hogy külön kérdést *kell* a birói tanácsnak megállapitania, *amennyiben erre vonatkozó inditvány előterjesztetett* és az inditvány visszautasitására nincs törvényből meritett ok. A 356. §-nak az az értelmezése, hogy a szenátus inditvány nélkül hivatalból teheti föl, sőt tartozik a külön kérdést föltenni, annál aggályosabb, mert *a szakasz alkalmazásba vételének föltétele olyan dominiumba vág, melybe a birói szenátusnak nincs beleszólása.* Hivatalból semmiesetre. A bizonyitó eljárásnak befejezése után annak mérlegelése kizárólag az esküdtszék jogkörét illeti, amelynek elébe vágni a birói tanácsnak nincs joga. Pedig alakilag kétségtelenül azt teszi, ha *hivatalból* tesz föl külön kérdést azzal az indokolással, mert az eredetileg szupponált tényállás a bizonyitó eljárás alatt megváltozott.

Igazság, hogy ez az állásfoglalás akkor is konstatálható, ha a birói tanács a *felek* inditványára a 356. §. alapján a kérdésnek föltevését *akár elhatározza, akár megtagadja.* Mert egyik esetben konstatálja, a másikban tagadásba veszi, hogy a bizonyitó eljárás uj mozzanatokat vetett felszinre. Azért mondottam, hogy a 356. §-al való operálás kifejezett törvényes előföltételének méltatásával is magának Edvi Illés Károlynak saját eszmelánczolatának megerőtlenitésére is szolgál. Mert ha egyszer a tanács nem avatkozhatik a bizonyitó eljárás méltatásába — ami ezen eszmelánczolatnak legfőbb erőssége — akkor ez a tilalom egyaránt hatályosulást követel ugy a feleknek inditványa esetében, mint olyannak hiányában. És amely perrendtartás az elvnek áttörését megengedi egyik esetben, arról nem lehet állitani, hogy rendszerének ellentmond a másik irányban való engedékenységének föltételezése.

De azért a két eset csak principialiter fest egyformán. Mert nincs kétség abban, hogy a feleknek joga a lefolytatott bizonyitó eljárást a maguk érdekképviseletében, a maguk álláspontján mérlegelni és értékelni. Ennek fesztelenül és felelőtlenül kifejezést is adhatnak a 356. §-ra alapitott inditványban. Ilyenkor mindig egyoldalu, *perbeli féltől* kiindult véleménynyilvánitással állunk szemben. Ha a birói tanács az inditványt a 356. §-ra alapitott kérdés feltevésével honorálja, megteheti azzal az indokolással, hogy a félnek alakilag joga volt az inditvány megtételére, a feltett kérdésben abszolute nem jut kifejezésre a szenátusnak akármely irányban való állásfoglalása, annak eldöntése pedig, mily tényállást igazol a bizonyitó eljárásra, kizárólag az esküdtek dolga. Ha pedig a birói tanács a külön kérdésnek feltevését megtagadja, az esküdtek pedig más meggyőződésben vannak: nincs semmi akadálya annak, hogy ők kivánják a külön kérdésnek feltevését. Amikor azután a szenátus alighanem mást gondol és tesz.

Nem fogadhatom el Vargha Ferencznek azt az okfejtését, hogy az esküdtektől szabály szerint a törvényhozás nem várhatja, hogy feladatuk magaslatára emelkedve, élni tudjanak egyebek között a kérdések megváltoztatására, esetleg kiegészitésére törvényben gyökerező jogukkal. Amelyik törvényhozás eleve az esküdtek értelmi és következtetésbeli impotencziájának föltéte-

lezéséből indul ki: attól nemcsak frivolitás, de egyenesen a jogbátorságnak megtámadása, ha mégis az általános esküdtbiráskodás rendszerére áttér. Az esküdteknek tulnyomóan laikus voltára való tekintettel állitom, hogy az esküdtbirósági főtárgyalást vezető elnöknek kötelessége minden egyes bünügy tárgyalása alkalmával az esküdteket jogaikra és kötelességeikre egyaránt figyelmeztetni, neki tiszte a megállapitott kérdések kihirdetése alkalmából is az esküdtek figyelmét a kérdések megváltoztatására és kiegészitésére vonatkozó inditványozási jogra felhivni. Ha ezeknek ellenére is az esküdtek állitottan tapasztalat szerint képteleneknek bizonyultak az anyagi igazság kiszolgáltatásában megállapitott jogaik érvényesitésére: még nem következtethetni a szaktanács oly jog- és hatáskörének megállapitására vagy éppen de lege ferenda megszervezésére, amelynek érvényesitése valójában az esküdtbiráskodást merően alaki jelentőségü intézménynyé törpiti. A büntető igazságszolgáltatásnak szervezete nem czégfölirás, amelynek leple alatt éppen annak ellenkezője történhetik, amit a czég igér. Ha nem értünk meg az általános esküdtbiráskodásra: akkor ne hivalkodjunk vele. Ellenkező meggyőződésben az institucziót annyira meg kell becsülni, hogy legalább is a magvát, legalább is forma szerint és bevallottan meg ne nyessük.

Nem akczeptálom a BP. 325. §-ában foglalt rendelkezésnek az esküdtbirósági eljárásban a birói tanács hatásköréhez viszonylatba helyeztetését sem. Mert ennek a törvényszakasznak az esküdtbirósági főtárgyaláson hatályosulása a 337. §. rendeletéből is csak «megfelelőleg» foglalhat helyet. A 325. §-ban felhivott bíróságot esküdtbirósági főtárgyaláson legkiterjesztőbb magyarázat álláspontján is a birói szenátus és az esküdtszék együttesen képviselik. Szorosan véve csak az utóbbi az itélőbiróság. Mivel a minősités kérdésében is kizárólag ő, sohasem a birói tanács a döntő forum: a 325. §-beli jogkör «megfelelő» alkalmazás mellett nem a szenátust, csak az esküdtszéket illetheti meg. Ami gyakorlatilag oly módon juthat kifejezésre, hogy amidőn az *esküdtszék* a vádnál sulyosabb minősitésü büncselekményre vonatkozó kérdésnek feltételét kivánja: a 325. §., illetve a 357. §-nak 3. bekezdése szerint való eljárás követendő. De az itélkezés funkczióinak az esküdtszék és a birói tanács között megosztottságánál fogva és mivel a minősités megállapitása kizárólag az esküdtekre tartozik: a 325. §-nak diszpoczicziót az esküdtbiróság birói szenátusára vonatkoztatni nem szabad. Készséggel konczedálom, hogy a BP.-nak ezen részben is nem legszerencsésebb szövegezése mellett teljességében megokolt az az álláspont, melynél fogva a 356–357. §-ok felhatalmazásából a birói szenátus proprio motu is a vádnál sulyosabb minősitést felölelő kérdéseknek megállapitására jogosult. Csak az ellen tiltakozom, hogy ez az álláspont a 325. §. jogczimén igazoltassék.

Nekem ugy tetszik, mintha Edvi Illés Károly mesternek erősségét a 357. §. is szolgáltatna, bárha ezt az érvet kifejezetten nem is veszi igénybe. Mert ugyebár a 357. §. szerint is külön főkérdést *kell* feltenni, ha a főtárgyalás előtt vádba nem vett önálló büncselekmények jelenségei jelentkeznek? Szakasztottan ugyanaz a «kell», mint a 356. §-ban. Ha tehát a «kell» a birói szenátusnak hivatalból és önkényt megnyilvánitandó kérdés feltevési aktorátusát jelenti a 356. §. esetében, akkor nem jelenthet mást a 357. §-ban sem. És mégis senki annak állitására vállalkozni nem fog, hogy a 357. §. szerinti kérdést a szenátus hivatalból, inditvány nélkül is felteheti. Mert a BP. 1. §-a értelmében vád nélkül birói eljárásnak helye nem lévén: a 357. §. alapján külön főkérdést a birói tanács csak akkor tehet föl, ha az uj büncselekmény tárgyában a vádló formálisan is vádat emelt és ennek megfelelően külön főkérdést is javaslatba hozott. Abszolute távol áll tőlem, hogy a vitába beledobott ennek a mozzanatnak számára valami különös jelentőséget reklamáljak. Nincs más czélom, mint annak demonstrálása, hogy a «kell» különösen a 353. és 361. §-ok világában még nem azonos az abszolut muszájjal. Hogy abból, mert «kell»: még nem következik, hogy hivatalból, inditvány nélkül «kell.»

Konkludálok. A BP. 353. és következő szakaszai sok tekintetben és erősen támogatják azoknak álláspontját, kik tiltakoznak a birói szenátusnak azon *általános* jogköre ellen, hogy inditvány nélkül hivatalból tehessen föl kérdést. Éppenséggel nem látok értelmetlenséget annak föltételezésében — amint most elkésve olvasom Finkey Ferencz czikkében («Büntető Jog Tára» 10. szám) — hogy amikor a vádlón kivül a vádlott és az esküdtek is beleszólhatnak a kérdések feltevésébe, akkor éppen csak a bíróság nem követhetné a maga meggyőződését a kérdések feltevése körül.

Mert esküdtbirósági eljárásban a bünösség és a minősités kérdéseiben az itélőbiróság tisztét az *esküdtszék* viszi, neki igenis senkitől kétségbe nem vontan megvan a joga a maga meggyőződését a kérdések megváltoztatására vagy uj kérdés feltevésére irányuló inditványban is kifejezésre juttatni még akkor is, ha már végleg megállapitott kérdésekkel áll szemben. (366. §.) Semmi kétség benne — és mégsem értelmetlen — hogy a vádló is, a védő is a vádlott bünösségének vagy büntelenségének kérdésében is fesztelenül nyilvánithatják meggyőződésüket, amelynek a bizonyitó eljárás sikeressége vagy sikertelensége tekintetében is bátran kifejezést adhatnak, holott a birói szenátus nem teheti. Mert az ő tiszte a verdikt meghozataláig a felek között lefolytatott pervitának vezetésére és a vele járó közbenszóló határozatok hozatalára szoritkozik, de magában a pervitában nem vesz aktiv részt. A kérdések feltevése körül is a szenátusnak hatáskörét abban a terjedelemben, hogy az inditványok tárgyában határoz és külön kérdés feltevésére irányuló inditványt csak törvényből meritett ok alapján utasithat vissza: senki kétségbe nem vonja. *Ezen* hatáskör és nem proponált kérdéseknek hivatalból feltevése között azonban intézményszerü a különbség. Az meg már sehogyan sem akczeptábilis érv, hogy a szenátust annál kevésbbé lehet a hivatalból való kérdésfeltevés alkalmától elzárni, mert az esküdtbirósági itéletért ő a felelős. *Ilyen* felelősségi elméletet megszervezni akkor, amidőn maga a törvény kötelezi a birói szenátust, hogy külön kérdés iránt tett inditványt csak törvényből meritett okból utasithat vissza és amikor nincs mód a birói tanács meggyőződése szerint materialiter igazságtalan felmentő verdikt visszautasitására is, a marasztalót is csak egyszer lehet félretenni; végül, ameddig ismét maga a törvény tiltja, hogy az esküdtbiróság elnöke akár a maga, akár a szenátus határozatából ennek véleményét nyiványitsa a bizonyitás eredményéről és a bizonyitékoknak mérlegeléséről: valóban óriási apparátust igényelne.

Ha mindezek ellenére is azokhoz csatlakozom, kik állitják, hogy a birói tanács erre irányuló inditvány nélkül, hivatalból is tehet föl kérdést: érveimet tulnyomólag abból a szellemből, abból a rendszerből meritem, melyben a magyar BP. az esküdtbirósági eljárást inkorporálta. Mert ez a szellem és ez a rendszer valójában eleitől végig az esküdtszéket a birói tanácsnak gyámkodása alá helyezi. Ennek a szellemnek és ennek a rendszernek világában az esküdtek végső sorban csak azt láthatják, amit a bíróság akar látni és csakugy, amint ő kivánja látni. Az esküdteknek — az itélő biráknak — éppen ugy, mint a feleknek a főtárgyalás érdemi részében csak inditványozási joguk van, a határozathozatal következetesen a birói tanácsot illeti, ő határozza meg a bizonyitó eljárás kereteit. Már az is nonsens, vagy ha jobban tetszik, «absurdum», hogy bárha a vádlott sorsán ők döntenek, hozzá az esküdtek sem közvetve, sem közvetlenül kérdést nem intézhetnek. Itélő birák, akiknek tilos a vádlottat ugy és abban az irányban kihallgatni, amint azt meggyőződésük megalkotására szükségesnek tartják. Nagy kegyesen megengedtetett nekik, hogy a tanukhoz és a szakértőkhöz kérdést tehetnek, de ezen müveletükbe is az elnök ellenőrző hatalma alatt vannak. Inditványozhatják a bizonyitó eljárásnak kiegészitését is, de a szenátus határoz: honorálja vagy elutasitja az inditványt? Tehát az itélő biró csak addig és oly terjedelemben informálhatja magát, a meddig azt a nem itélő bíróság megengedi. A tanuk meghiteltetése tárgyában, kiknek vallomását az esküdtszék fogja appreczialni, meghallgatása nélkül a szenátus határoz. Minden egyes esküdt inditványozhatja a kérdéseknek megváltoztatását vagy uj kérdésnek feltevését: de még ha valamennyien kivánják is, a tanács határoz, helyt ad-e az inditványnak vagy sem?

Ilyen szellemnek és *ilyen* rendszernek birodalmában nagyon békésen megél és aggály nélkül hatályosulhat a tanácsnak hivatalból való kérdésfeltevési jogköre is. *Ebből* a nézőpontból állitottam, hogy tárgyalás alatt levő vitás kérdést nem inczidentaliter és kiragadva: csakis a BP.-nak az esküdtbirósági eljárás szabályozása körül követett *általános* rendszerének álláspontjából szabad és illik eldönteni. Ahol az eljárásnak a verdikt meghozatalát megelőző minden stádiumában a döntés hatalma a birói tanács

ban összpontosul: ott ugyanattól nem lehet elvitatni azt a jogot sem, hogy hivatalból tehessen föl kérdést. Akár a vádnak, akár a védelemnek érdekszolgálatában. Mind a kettőnek kifejezett perbeli álláspontján tulhelyezkedve, a birói tanácstól felismert anyagi igazság érvényre juttatása érdekében is. Lévén a BP. 9. §-ának általános rendelkezéséből *minden* eljáró hatóságnak nemcsak joga, de kötelessége: a terhelő és a mentő, a sulyositó és az enyhitő körülményeknek egyaránt, hivatalból való figyelembe vétele. *Ezt* az általánosan uralkodó regulát az esküdtbirósági eljárásra alkalmazva egyesen reá kényszerit annak az álláspontnak elfoglalására, hogy az esküdtbiróságnak birói tanácsa hivatalból is feltehet külön kérdést. Pro és contra egyaránt.

Dr. Doleschall Alfréd,
egyetemi tanár.

A bíróság jogköre a kérdések megállapitásánál.

Azok után, amiket dr. Edvi Illés a Vargha Ferencz és Tóth Gerő czikkére irt és a «Jogtudományi Közlöny» f. é. 50. számában megjelent válaszában előadott, nekem csak kevés mondani valóm lehet.

I. Tóth Gerő ur legtetszetősebb érve az, hogy a BP. 325. §-ában foglalt az a szabály, mely szerint «sem a tett minősitése, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló inditványához kötve», az esküdtbirósági eljárásra is szól; mert a BP. XIX. fejezete a bíróság emlitett jogára nézve a XVIII. fejezet 325. §. rendelkezésétől eltérőleg nem intézkedik. Hát az bizonyos, hogy az esküdtbirósági eljárásban sincs a bíróság a vádló inditványához kötve a minősités és a büntetés kiszabása tekintetében; ebből azonban korántsem lehet arra a következtetésre jutni, hogy ha a bíróság a vádló inditványától eltérő minősitést lát fenforogni, hivatalból kisegitő kérdést tehetne fel. Mert az emlitett szabály gyakorlati alkalmazása oda vezet, hogy pl. mikor a vád szándékos emberölésre irányul, az esküdtek azonban a hozzájuk intézett kérdésekre adott válaszukkal a halált okozó testi sértés büntettének tényálladékát állapitják meg, a bíróság a vádlottat bíróilag nem szándékos emberölés büntettében, hanem halált okozó testi sértés büntettében fogja bünösnek kimondani és a büntetést is e büncselekmény miatt fogja reá kiszabni.

A további egyik érv, amit Tóth Gerő ur felhozott, az, hogy a BP. 356., 358., 359. és 360. §-aiban a törvény a külön kérdések feltevését megparancsolja, amely rendelkezés szerinte csak a biróságra vonatkoztatható. Nézzük, hogy áll e tekintetben a dolog?

A BP. 356. §-a kisegitő kérdésekről intézkedik, kimondván, hogy «ha a bizonyitó eljárás alatt a tényállás olyképen változott meg, hogy a vádlott más büncselekményben mutatkozik bünösnek, mint amelylyel a vádhatározat, illetőleg a vádló inditványa szerint terhelve volt, vagy hogy a bevégzett büntettel vagy vétséggel vádolt csak a büncselekmény kisérletével, vagy a tettes gyanánt vádolt csak részességgel látszik terheltnek vagy megforditva, erre nézve az esküdtekhez külön kérdést kell intézni.»

De viszont a BP. 357. §-ában azt mondja ki a törvény, hogy «külön főkérdést kell feltenni, ha a vádlott ellen a bizonyitó eljárás alatt a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelölt büncselekményen kivül még más, a Btk. 96. §-ának alkalmazására alapul szolgáló büncselekmény tényálladéka merült fel.»

Már pedig kétségtelen, hogy a bíróság hivatalból nem tehet fel kérdést oly büncselekményre nézve, amely a vádhatározatban vagy vádiratban megjelölve nem volt; nyilvánvaló tehát, hogy a BP. 356. §-ában foglalt parancsoló rendelkezés sem értelmezhető akként, mintha a bíróság köteles lenne hivatalból kisegitő kérdést feltenni.

Megerősiti ebbeli nézetemet a törvény 358. §-ában foglalt az a kijelentés, hogy a beszámitást kizáró okok akkor is a főkérdésbe foglalandók, ha azok jelenségeit a bíróság valamelyik tagja felhozta. A beszámitást kizáró okokra nézve tehát a törvény csakugyan jogot látszik adni a bíróságnak a kérdés feltevésére, mig a 356. §. eseteiben, ugyanennek megállapitására a törvény rendelkezése egy szóval sem ad alapot.

Kérdésessé válhatik már most az, hogy amikor a 12-ik életévét betöltött, de a 16-ik életévét (1910 január 1-től kezdve 18-ik életévét) tul nem haladott fiatalkoru vádlottról vagy siketnéma vádlottról van szó, a BP. 360. §-a alapján a bíróságnak miként kell eljárni, ha áll az, hogy a bíróságnak nincs joga hivatalból feltenni kérdéseket?

E tekintetben az a két eset képzelhető el, hogy a felek vagy érvényesitik ténylegesen a beszámitást kizáró okot, vagy ezt tenni elmulasztják. Ha ténylegesen érvényesitették, akkor már semmi akadálya sincs, hogy a bíróság a vonatkozó kérdést feltegye, ellenesetben pedig a beszámitást kizáró ok hallgatólag érvényesitettnek tekintendő; mert az emlitett fiatalkoruak és a siketnémák csak az esetre büntethetők, ha cselekményük bünösségük felismerésére kellő belátással birnak és igy a bíróságnak a beszámitást kizáró okra nézve a kérdést ekkor is fel kell tenni.

II. Vargha Ferencz koronaügyészhelyettes ur a törvényjavaslat indokolásából igyekszik álláspontja mellett érveket kovácsolni és elismerem, hogy ezt mesteri módon tette.

Azonban kétségtelen, hogy azt a rendelkezést, ami nincs a törvényben, a törvényjavaslat indokolásából belemagyarázni nem lehet. Az indokolás becses anyagot nyujt a törvény magyarázatához, de a törvény esetleges fogyatkozásait nem pótolhatja.

Azt vitatja Vargha Ferencz ur, hogy a törvény a 356. §-ában megadta a bíróságnak a jogot a kérdések feltevésére, amikor akként rendelkezik, hogy a bíróság a javaslatba hozott kérdéseket «kiegésziti»; mert szerinte a kiegészités azt jelenti, hogy ha szükséges, a bíróság uj kérdéseket is feltehet.

Ez állitását azonban megczáfolja maga a törvény, amennyiben annak 366. §-ában, ahol az esküdtek joga nyer szabályozást, a megállapitott kérdésekkel szemben ki van mondva, hogy «ha az esküdtek többsége a kérdések megváltoztatását vagy kiegészitését, esetleg uj kérdés feltevését tartja szükségesnek, ez inditványra nézve a feleket meg kell hallgatni.»

Tehát itt a törvény a kérdések «kiegészitése» mellett az «uj kérdések feltevését» is felemliti; vajjon feltehető-e ezzel szemben a törvényhozóról, hogy más szakaszban a kiegészités fogalmával már az uj kérdés feltevésének a jogát is kifejezésre akarta volna juttatni?

De helyezkedjünk bár arra az álláspontra, hogy a bíróságnak joga van kérdéseket hivatalból feltenni, tanácsos, hogy a bíróság különösen akkor óvakodjék a kisegitő kérdések feltevésétől, amikor a vádlottal szemben még a tett elkövetése is kétségesnek mutatkozik, mert ha a bíróság ily esetben tesz fel hivatalból kisegitő kérdést, ezzel nyilván annak ad kifejezést, hogy a tett elkövetését a maga részéről bizonyitottnak látja és ezzel az esküdtek elhatározását könnyen befolyásolhatja.

Lehoczky Sándor,
a miskolczi kir. törvényszék elnöke.

Adatok az 1877. évi XX. tcz. 20. és 113. §-ai utolsó pontjában foglalt azonos rendelkezések értelmezéséhez.

A kir. Curiának a gyámtörvény 20. és 113. §-ai végső pontjaiban foglalt azonos rendelkezés tekintetében eddig a 3113/906., 3896/1908.* és 1455/909. számu határozataiban elfoglalt álláspontjával szemben legfelsőbb biróságunknál mozgalom indult meg s a kérdés értekezlet tárgyául lett kitüzve. Ez értekezlet eredményét természetesen nem befolyásolhatom, a nyilvános vita azonban, amelyhez az érdeklődőket ezennel tisztelettel meghivom, nem szolgálhat az értekezlet hátrányára. E vitához a magam részéről egyelőre a következőkkel járulok.

I. Kérdésen felül áll, hogy a tisztán visszteher nélküli jogügyletek gyámhatósági jóváhagyás esetében is érvénytelenek akkor, ha azok a kiskoru köteleztetésével vagy joglemondásával járnak. Ilyen esetben, ha a jogügylet teljesedésbe ment, csak az lehet a kérdés, hogy a kiskorunak ki feleljen a kiskorut érő vagyoni veszteségért? Erre nézve kétségtelen, hogy a harmadik, aki visszteher nélkül jutott a kiskoru vagyonához, ezt minden esetben visszaadni, esetleg értékét megtériteni tartozik. Ha azonban a szerző félnél a dolog már nincs meg, és annak értékét sem képes megtériteni, nyilvánvaló az is, hogy a kiskorunak a gyámhatóság fog felelni, még pedig azért, mert a törvény világos rendelkezése, a kiskoru érdekének védelmére irányuló hivatása és kötelessége ellen cselekedett, amidőn jóváhagyásával az ügylethez s ez által ahhoz is hozzájárult, hogy a harmadik sze-

* Közölve a «Magánjogi Döntvénytár» f. évi kötetének 97. lapján.

mély visszteher nélkül szerezhette meg a kiskoru vagyonát. Amennyiben e jóváhagyás nélkül a harmadik személy nem is szerezhetett, vagy nem is szerzett volna ilyen módon valamit, annyiban tulajdonképen elsőbb a gyámhatóság felelőssége, mint a harmadiké, az ilyen fogalmi elsőbbség azonban nem lehet irányadó a felelősség fentebb érintett sorrendjére nézve, mert ezt tulajdonképen az szabályozza, hogy a kiskoru az ilyen esetben az ő tulajdonát el nem veszitette s ennélfogva annak tárgyát elsősorban attól követelje, akihez az az érvénytelen jogügylet folytán jutott.

II. Az előbb jelzett eset igen ritka. Annál gyakoribb az az eset, hogy a harmadik személy ugyan ellenérték mellett, de nem a megfelelő adæquat ellenérték szolgáltatásával jutott gyámhatósági jóváhagyással a kiskoru vagyonához, jogához.

Hogy ebben az esetben is a kiskorunak van regressusa, az nem szorul bizonyitásra, mert ő semmiképen sem károsodhatik és erészben őt a gyámhatóság védeni tartozik. A kérdés ebben az esetben az, hogy az ő igénye mire irányulhat s ennek alapján kitől követelheti szenvedett sérelmének a helyrehozását, kiegyenlitését? Nézetem szerint erészben irányadó szempontokul a következők szolgálnak :

1. Ebben az esetben általában van ellenérték, az ügylet tehát tipikusan visszteher nélküli ügyletnek nem minősithető, s igy azt — legalább szavai szerint — a gy. t. (1877 : XX. tcz.) 113. és 20. §-ainak végső bekezdéseiben foglalt azonos rendelkezés nem fedi. Szemben azzal, hogy a kiskoru vagyonának adásvétel, csere vagy másként, tehát az u. n. vegyes ügylettel való elidegenitése, terhelése a 20. §. *d)* és a 113. §. *g)* pontjában van szabályozva, e törvényhelyek végső bekezdései csakis a tisztán, tipikusan visszteher nélküli ügyletekre vonatkozhatnak, azok alá tehát a vegyes, azaz részben visszterhes, részben visszteher nélküli ügyletek nem vonhatók. A visszterhesnek szánt ügyletet nem is lehet ugy ketté osztani, hogy annak egyik része visszterhes, a másik pedig a fennforgó czélzat ellenére is visszteher nélküli legyen. Azt mondhatom, hogy : neked kedvezni akarok, nem szabok olyan vételárat, mint másnak, azt azonban nem lehet mondani, hogy részben visszteher nélküli ügylet forog fenn ott, ahol a felek a kedvezést kizárták és tisztán adásvételt, cserét szándékoltak és részükről e részben tévedés fenn nem forog. Az, hogy mi tekintessék visszterhesnek, s a visszteher megfelelő-e, a felek mérlegelésének a dolga. A kiskoru ügyleténél tehát azé, aki a kiskoru cselekvőségét kiegészíti, illetve annak hiányát a kiskoru képviseletében, mit a törvény szab meg, pótolja, vagyis a kérdéses mérlegelés a gyám s ahol az ügylet gyámhatósági jóváhagyásra szorul, a gyámhatóság jogköréhez tartozik. És az adásvételnél, a cserénél a gyámhatóság képviseleti jogköre éppen abban áll, hogy ő mérlegeli azt, hogy előnyös-e az ügylet a kiskorura, s az ellenérték megfelelő-e?

Erészben nem korlátozza s ha hatósági lételét illuzóriussá tenni nem akarjuk, más nem is korlátozhatja, mint a saját felelőssége, amikor ennek tudatos érvényesitésében jár el a kiskoru helyett és nevében. Külön törvényi rendelkezés hiányában ezt a jogkört későbbi birói eljárás utján megszoritani nem lehet. De nem is szabad ; mert a gyámtörvény 191. §-a értelmében a jogérvényes gyámhatósági határozatok ellen birói uton csak a gyámi törvényben megjelölt esetekben lehet orvoslást keresni ; azt pedig, hogy a szóban forgó jóváhagyás, mint az ellenérték mérlegelésének eredménye a 191. §. alá tartozó gyámhatósági határozattal történik, külön bizonyitani nem szükséges.

És a gyámhatóság érintett képviseleti jogköre érinthetlenségének messzemenő és alapos oka van. Ha a bíróság utóbb mérlegelhetné azt, hogy a gyámhatóság részéről elfogadott ellenérték megfelelő-e vagy nem, s ez alapon az ügyletet érvénytelenithetné, ugy a gyámhatósági jóváhagyásnak semmi értelme nem volna, a bíróság mintegy felettes hatósággá minősülne. Ez azonos volna a különböző hatáskörök összetévesztésével s azt eredményezné, hogy nemcsak a kérdéses jogügylet, hanem a szerződő félnek további rendelkezési joga, akcziószabadsága a levegőben lógna mindaddig, amig a biró nem határozott. Pedig ez megtörténhetik pl. abban az esetben, amidőn az ügylet gyámhatósági jóváhagyása idejében a kiskoru egy éves s igy nagykoruságát csak 23 év mulva érné el s igy az ügyletet előbb meg nem támadhatná, 23 év mulva, s ha a kiskoruság esetleg meghosszabbittatik, még később is ! Ez a függőség, ez a bizonytalanság nem egyeztethető össze a jogállapottal, azt tehát jól tartsa szem előtt nemcsak a törvényhozó, de a jogalkalmazó biró is !

2. Irányadó szempont az is, hogy sem az adásvételnek, sem a cserének nem alkotó része az, hogy az ellenérték teljesen, tehát tárgyilagosan, forgalomszerüen megfelelő legyen és hogy másfelől az, hogy a kikötött ellenérték objektive esetleg nem megfelelő, az ügyletet adásvételi, vagy csere minőségétől meg nem fosztja s visszteher nélkülivé nem teszi. Amint az ajándékozásnál, ugy a visszterhernélküliségnél is a czélzat az irányadó. Amint ez a czélzat nincs meg, nincs ajándékozás, a visszterhesnek szánt ügyletnél nem lehet visszterhernélküliség. Ezen felül az ellenérték megállapitásánál más, nem vagyonmérlegelésen alapuló és nem tisztán mennyiségi szempontok is lehetnek irányadók. Amint tehát a kiskoru képviseletének jogkörében az ellenérték elfogadhatósága tekintetében a gyámhatóság határozott s azt kizárta, hogy visszterhernélküli ügyletet, lényegében tehát ajándékozást akart kötni, ugy e kizárással szemben azt az ügyletet visszterhernélkülinek részben sem lehet tekinteni és a kiskorura abból származó hátrány csakis a gyámhatóság felelősségével lehet megvédhető.

3. Adásvételnél, cserénél a kiskoruval szembenálló — a harmadik — fél rendszerint nem akar ajándékot, annak ellenére sem, hogy lehető legkisebb ellenszolgáltatással kivánja a kiskoru vagyonát elérni. Ő a gyámmal, gyámhatósággal, ennek egész fokozatával és minden apparátusával áll szemben, tehát nagyobb erővel mérkőzik, mint amikor önjogu féllel szerződik. Ilyen körülmények között hogy lehessen tőle kivánni, hogy az ő befejezett jogügylete attól függjön, hogy a kiskoru majdan, ha nagykoruságát eléri, megtámadja-e azt vagy sem ? és főleg akkor, amidőn a kiskorut a gyámhatóság felelőssége is oltalmazza, ő pedig a gyámhatósággal szemben védtelenül áll. Hogy lehessen ő kitéve annak, hogy megdőlhet az az ügylet, amelyet ő a hatóság védpajzsa alatt és jóhiszemüen kötött? Lehet ezt jogállapotnak nevezni?

4. Jogállapotnak tekintendő azonban, ha az a jogügylet a gyámhatóságnak a vele szerződő fél részéről eredő, vagy vele okozatos kapcsolatba hozható megtévesztése, esetleg a gyámhatóság menthető és lényeges tévedése folytán megdöntetik. Megtévesztésből jogokat senki sem érvényesithet, annak alapján szerzett jogokra senki sem hivatkozhatik, a menthető és lényeges tévedés sulyosabb következményét pedig, főleg ha ez bizonyos meghatározott időre és körre szorittatik, mindenki, tehát a jóhiszemü fél is viselni tartozik. Amikor azonban a szóbanforgó jogügylet ezen az alapon dől meg, akkor a bíróság nem avatkozik a gyámhatóság jogkörébe, nem azt vizsgálja, hogy az ellenérték megfelelő-e, vagy sem, hanem elsősorban azt, hogy fenforognak-e az ügyletkötés alkotó elemei s ezeket nem zárja-e ki a megtévesztés vagy a lényeges, de menthető tévedés. Nem az a kérdés, hogy az ügylet visszterhes-e vagy sem? hanem az, hogy általában van-e, létrejött-e valamely jogügylet? Ennél szerepet játszhat az ellenérték megfelelősége is, de ez nem az ügyletnek, hanem a tévedésnek lesz ilyenkor alkotó elemévé.

Ezen az alapon és csakis ezen az alapon támadható meg tehát a visszterhesnek szánt, de nem megfelelő ellenértékkel kötött olyan jogügylet, melyet a kiskoru képviseletében a gyámhatóság jóváhagyott, illetve megkötött. És ebből a szempontból nagyon jelentős az, hogy a tévedés bizonyitása aránylag elég könnyü (e részben utbaigazit, hogy a gyámhatóságról rendszerint nem lehet feltenni, hogy ajándékozni akart s igy az ellenérték aránytalanságából a tévedésre következtetés vonható) és hogy másfelől a bírónak elég tere lesz mérlegelni, hogy az ügylet csakugyan megdüljön, vagy pedig a fenforgó körülményeknél, pl. jelentéktelenebb értékkülönbözetnél fogva fenmaradjon-e ?

Verus.

Különfélék.

— **Czégjogi reformok.** Amint értesülünk, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék czégbirósága az eddigi gyakorlat gyökeres megváltoztatásával fontos és mélyreható reformokat léptetett életbe.

Igaz ugyan, hogy a czégbiróság ezen gyakorlatához a budapesti kir. itélőtáblának, sőt sok tekintetben a kir.

Curiának is lesz szava. Minthogy azonban — perenkivüli ügyről lévén szó — a fél inkább meghajlik az elsőfoku bíróság követelése előtt, semmint hogy vélt igazát nagy időveszteség árán felfolyamodással vivja ki, másrészt az életbeléptetett gyakorlat nagyrészt törvénymagyarázaton alapszik, az elsőbiróságra tehát sem az itélőtábla, sem a Curia egyszerü kijelentése nem kötelező s igy amennyiben gyakorlatához következetesen ragaszkodik, a feleket előbb-utóbb mégis rákényszeriti az általa meghonositott gyakorlatra, igen helyesen tennék az érdekelt szakkörök, ha ehhez az ujabb gyakorlathoz bővebben hozzászólnának, mielőtt az gyökeret ver.

Egyelőre megjegyzés nélkül közöljük az ujabb gyakorlat főbb elveit:

1. A czégbiróság ezentul a czégbejegyzés alkalmával iparigazolványt egyáltalán nem követel a féltől, hanem az üzlet tényleges megkezdésének igazolását kivánja. Emellett azonban a bizonyitékok mérlegelése a legliberálisabban történik; a fél bármiféle elfogadható bizonyitékkal igazolhatja az *üzlet* tényleges megkezdését. A bejegyezni kért név helyességének ellenőrzésére az anyakönyvi kivonat, esetleg iparigazolvány szolgál.

2. Kétes esetekben hivatalból fogja beszerezni azokat az adatokat, hogy a KT. 5. §-ában felsorolt személyek üzlete a kisipar körét meghaladja-e? (Eddig ez a czégjegyzékrendelet 3. §-a ellenére tudvalevőleg nem történt meg.)

3. Ugy egyéni, mint társas (közkereseti és betéti társaság) czégek törléséhez szintén az üzlet beszüntetésének igazolását kivánja (tehát nem kizárólag az iparigazolvány visszamutatását. Ipartörvény 178. §.). A bizonyitékokra itt is állanak az első pontban mondottak, sőt a fél által előterjesztett adatokat hivatalból is ki fogja egészitени. Amennyiben az üzlet megszüntetése a bemutatott bizonyitékokból kétségtelenül kitünik, sem hitelesitett kérvényt, sem pedig halál esetében az összes örökösök hozzájárulását nem kivánja. A halálesetfelvétel bemutatandó az örökösök értesitése végett.

4. Csőd- és vagyontalansági eskü letétele esetén hivatalból kutatja, hogy az üzlet fennáll-e még? Mihelyt az üzlet, mint ilyen megszünt, a czégtörlés iránti eljárást folyamatba teszi, szükség esetén a tömeggondnoknak közremüködésével.

5. A szövetkezet alakuló közgyülésén részt nem vett egyéneket — amennyiben ezek a közgyülés által elfogadott alapszabályok leglényegesebb intézkedéseit a belépési nyilatkozatban külön el nem fogadták — tagoknak nem tekinti. Az aláiróknak az alakuló közgyülésre történt meghivását csak abban az esetben igazolhatja, ha az aláirók egyszersmind az alapszabályok lényeges intézkedéseit elfogadták, ellenkező esetben az alakuló közgyülésen részt nem vett egyéneknek a névjegyzékből való törlésére kötelezi az igazgatóságot.

6. Szövetkezetek alapszabályaiban csakis és kizárólag a szövetkezési viszonyra vonatkozó intézkedéseket tür meg, (KT. 225. §-nak 1—14. pontja) ellenben minden egyéb magánjogi viszonyra (különösen hitelezés a feltételeire) vonatkozó intézkedések felvételét megtagadja.

7. Tudvalevőleg körülbelül egy éve, hogy a czégbiróság megszigoritotta a felügyeletet a tekintetben, hogy a részvénytársaságok és szövetkezetek igazgatóságai a közgyülési jegyzőkönyveket a KT. 198. §-a értelmében haladéktalanul bemutassák. (1909-ben 241 esetben tett eljárást folyamatba.) Most aztán kiterjeszti a felügyeletet abban az irányban is, hogy a rendes évi közgyülések alapszabályszerü időben tartatnak-e meg?

8. Részvénytársaságok és szövetkezetek czégének törlése — amennyiben a feloszlás már bejegyeztetett — hivatalból is történik, ha kitünik, hogy a felszámolás rendes befejezése lehetetlenné vált. (Felszámolók és felügyelő-bizottsági tagok elhalálozása, ismeretlen helyre költözése, szóval az életjelnek hosszabb időn át való teljes hiánya.)

9. A KT. 462. §-ában a biróság kötelességévé tett ellenőrzés hathatósabb foganatositása végett a czégbiróság a biztositótársaságok mérlegét, a bevételek és kiadások összeállitását felülvizsgálat végett birói szakértőnek adja ki és a minimális összegben megállapitott szakértői dij megfizetésére az illető biztositótársaságot kötelezi.

10. A módositott alapszabályoknak nem kivánja többé teljes, hiteles példányát. A módositás függelékképp hozzáfüzendő az eredeti alapszabályhoz, s a módositott szakaszoknál a függelékre történik hivatkozás.

11. Addig, mig a czégbiróság saját telefonjával nem rendelkezik, a biróság előadói a budapesti ügyvédi kamara által a törvényszék épületébe bevezetett telefont fogják igénybevenni, természetesen a kamara előzetes beleegyezésével. Amennyiben egyik-másik bejegyzési kérelem az előadó nézete szerint akadályba ütközik, a folyamodó nem kap visszautasitó végzést, hanem idézést — telefon utján. Ha a folyamodó az előadó által kivánt pótlásokat a megbeszélés után foganatositja, a bejegyzésnek akadálya nem lesz; ellenben ha az idézésre nem jelenik meg vagy kérelméhez az előadó aggálya daczára ragaszkodik, kérelme felett a törvényszék tanácsülésben fog dönteni.

— **A Magyar Jogászegylet közgyülése.** Mint előre jeleztük, ugy a tisztikar, mint a választmány lényegesen felfrissittetett. A lelépő elnök, Vavrik Béla a közgyülés meleghangu, szünni nem akaró ovácziója közben tiszteletbeli elnökké, Környei Ede, a Jogászegyletnek 30 év óta alelnöke pedig az egylet tiszteletbeli tagjává választatott. Rendkivül melegséggel emlékezett meg a közgyülés Székely Ferencz koronaügyészről, aki az alelnöki tisztet többé nem fogadta el, hanem a választmányban foglal helyet. Elnökké Nagy Ferencz választatott meg, ki hosszabb székfoglaló beszédében visszapillantást vetett a Magyar Jogászegylet 30 éves multjára, megemlékezvén azokról, akiknek az egylet felvirágzása leginkább köszönhető volt, különösen pedig a két elnökről: Csemegi Károlyról és Vavrik Béláról. Programmként az uj elnök az eddigi szellemben való előrehaladást jelölte meg, kibővitve több uj eszmével. Az egész közgyülés egyhangú helyeslése kisérte azon kijelentését, hogy a Jogászegylet van hivatva a már csaknem eltemetett jogászgyülést uj életre kelteni. Reméljük, hogy az uj választmány ezen, eddig kedvező fogadtatásra nem talált inditványt most már mielőbb megvalósitja. Kilátásba helyezte Nagy Ferencz a kötetlen alaku eszmecseréknek az eddiginél szélesebb téren való kultiválását, a bel- és külföldi irodalmi irányoknak és eseményeknek megbeszélését is.

Miután a közgyülés az alapszabályoknak oly módon való változtatását fogadta el, hogy az elnök mellé társelnök is választassék, társelnökké egyhangulag az egyletnek nagyérdemü alelnöke, Beck Hugó választatott meg.

Az igazgató-választmány többi tagjai a következők lettek:

Alelnökök: Baumgarten Izidor (uj), Kenedi Géza (uj), Nagy Dezső, Schwarz Gusztáv (uj), Vécsey Tamás. Titkárok: Baumgarten Nándor, Lengyel Aurél, Meszlény Artur, Szladits Károly. Ügyész: Messinger Simon (uj). Pénztárnok: Vámossy Károly. Könyvtárnok: Lányi Márton (uj). *Budapesti választmányi tagok:* Almási Antal, Balás Elemér, Baracs Marczel (uj), Balog Arnold, Balogh Jenő, Barna Ignácz, Concha Győző, Dárday Sándor, Décsey Zsigmond, Doleschall Alfréd, Fodor Ármin, Friedmann Bernát, Gaár Vilmos, Grecsák Károly, Grosschmid Béni, Heil Fausztin, Illés József, Edvi Illés Károly, Imling Konrád, Katona Mór, Kováts Gyula, Kőnig Vilmos (uj), Lévy Béla, Magyar István (uj), Magyary Géza, Márkus Dezső, Nagy Ödön, Pap József, Plósz Sándor, Polner Ödön, Reichard Zsigmond, Rickl Gyula, Schuszter Rudolf (uj), Staud Lajos (uj), Stipl Károly, Székely Ferencz, Szivák Imre, Szohner Lajos (uj), Tarnai János, Térfi Gyula (uj), Tőry Gusztáv, Vargha Ferencz, Wlassics Gyula, Wolf Vilmos, Zsitvay Leó. *Vidéki választmányi tagok:* Ágoston Péter, (uj), Angyal Pál, Finkey Ferencz, Jancsó György, Jászi Viktor, Horváth Jenő, KendeffyDomokos, Kolosváry Bálint, Nagy Ernő, Nyulászi János, Oberschall Pál, (uj) Rósa Izsó, Révész Ernő, Várady Zsigmond, Vutkovich Sándor.

— **A büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó fejezete** tudvalevően 1910 január elsején lép életbe. Az igazságügyi miniszternek a belügyi és közoktatásügyi miniszterrel egyetértően kiadandó életbe léptető rendeletei a legközelebbi napokban jelennek meg.

Ezen rendeletek a következők: 1. A büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó 2-ik fejezetében foglalt rendelkezések végrehajtása tárgyában utasitások a bíróságokhoz

és a királyi ügyészségekhez, valamint 2. ugyanezen tárgyban utasitások a rendőri büntető bíróságokhoz, gyámhatóságokhoz, közigazgatási és rendőri hatóságokhoz s a gyermekmenhelyek igazgatóihoz. 3. Rendelet a fiatalkoruak fogház-, államfogház- és elzárás büntetésének végrehajtása tárgyában. 4. Rendelet a javitó nevelés tárgyában.

Kiemeljük a rendeletekből a pártfogói intézmény rendszeresitését és ennek keretén belül azt, hogy nőnek pártfogóul — törvényes képviselőjét és hozzátartozóját kivéve — csak nőt szabad kijelölni. Ahol arra szükség van, az igazságügyminiszter pártfogó tisztviselőt nevezhet ki; erre a tiszteletdijjal járó tisztségre nők is kinevezhetők.

A fiatalkoruak fogházaiba beszállitott fiatalkorut elsősorban rendszerint saját vallásfelekezetének lelkésze elé kell állitani. Ha ez akadályokba ütközik, a fogház vezetője elé állitandó. A fogház vezetőjétől a fiatalkorut erre külön kijelölt «jólelkü, szelid tekintetü», polgári ruhába öltözött fogházőrmester veszi át. A fogház tisztviselői az elitélteket 21-ik évük betöltéséig második személyben szólitják meg. A foglyok előéletük és az elkövetett büntetendő cselekmény természete szerint osztályozandók. Elkülönitendők a kétes elmeállapotuak, a javithatatlanok vagy fékezhetetlenek, kiknek különös romlottsága a többi fiatalkoru erkölcsiségét veszélyezteti vagy nevelésüket megakasztja, továbbá az alkoholisták. A többiek közül külön választandók azok, akik büntetlen előéletüek és ezek közt is alcsoportba osztandók azok, akik a cselekményt nyereményvágyból, puszta kegyetlenségből vagy bosszuból követték el. Külön kezelendők a visszaesők és külön a szokásos büntettesek.

Egy hónapnál rövidebb tartamban megállapitott fogházbüntetés nem a fiatalkoruak fogházában, hanem az illetékes törvényszéki vagy járásbirósági fogház magánzárkáiban hajtható végre. Különös gonddal kell vigyázni arra, hogy a fiatalkoruaknak a felnőtt büntettesekkel való érintkezése lehetetlenné tétessék.

A javitó nevelés tárgyában kiadott miniszteri rendelet szerint az ezen utra terelt gyermekek javitó nevelése az állami gyermek-menhelyek közvetitésével rendszerint családi nevelés utján vagy állami gyermekmenhelyben szervezett vagy a belügyminiszter hatósága alatt álló más gyermekvédelmi intézetben történik. Ha a javitó nevelés e módjának eszközei elégtelenek volnának, a javitó nevelés az igazságügyi miniszter hatósága alatt álló javitó nevelő intézetben történhetik. Javitó nevelő intézetek a királyi javitó intézetek és erre a czélra rendelt egyéb állami intézetek, valamint a testületeknek, egyesületeknek vagy magánosoknak az igazságügyi miniszter által alkalmasoknak talált intézetei. A javitó intézetben a családi rendszer szerint osztatnak be a növendékek.

— **A Curia ügyvédi tanácsának** elvi jelentőségü határozataiból *dr. Wolf Vilmos* a második füzetet adta ki. A 69 rendkivül érdekes fegyelmi esetet tartalmazó gyüjteményre visszatérünk. (Ára 2 K.)

Dr. Kenedi Gézának egyszerre három kötet könyve jelent meg. Az egyik müve «Szocziológiai nyomozások» (kiadja a Franklin-Társulat 2 kötetben). A sok érdekes czikk közül különösen kiemeljük «A tanuk megbizhatóságáról» irott nagyobb dolgozatot, amely intelmül szolgálhat birónak, ügyvédnek egyaránt, de mert a könyv főleg a nagy közönség kezébe jut, a laikus publikumot is óva inti a könnyelmü tanuskodástól.

Második müve Kenedi Gézának «Az élet könyve» (kiadja az Athenaeum), amelynek gazdag tartalmából kiemeljük a következő fejezeteket: «Szabad akarat», «Erkölcs és jog», «Igazság», «Rágalmak».

Kenedi Géza minden dolgozatából mélyen járó, fegyelmezett filozófikus gondolkodás és rendkivül széles látókör tünik elénk és minden müvét nagy élvezettel olvassuk.

— **Fayer Lászlónak** a budapesti tudomány-egyetemen elhelyezett emlékmüvéről Telcs Ede szobrász kis alakban bronzplakettet készitett, mely 10 K áron kapható. Megrendelések az emlékbizottság titkárához, dr. Friedmann Ernő urhoz intézendők (V., Alkotmány-u. 23.).

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A franczia bünvádi perrendtartás reformja.** Barthou igazságügyminiszter bizottságot küldött ki a BP. reformjának előkészitésére. A bizottság tagjai Cruppi, volt kereskedelemügyi miniszter, Baudouin, a semmitőszék főállamügyésze, Garçon, párisi jogtanár, Robert, hirneves védőügyvéd és Deligne, az igazságügyminisztérium főtisztviselője. A bizottság egyhangulag kimondotta, hogy vádlottnak a főtárgyaláson való kihallgatása mellőzendő. Ennek helyébe az ügyész szóbeli előterjesztéssel él, melyben a tényállást a vád szempontjából ismerteti, s melyre a védő válaszolhat. Az elnök ügyel, hogy a felek tul ne lépjék azokat a határokat, amiket a pártatlan igazságszolgáltatás szempontjából a jóhiszemü plaidirozás határának kell tartani. Az elnök azután kihallgatja a tanukat.

A magyar jogászegylet deczember 18-án (szombaton délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melyben folytatja és befejezi a szabadalmi törvényjavaslat megvitatását. Felszólalnak: Pompéry Elemér, Kelemen István és dr. Lévy Béla. Vendégeket szivesen lát az egylet.

MOST JELENT MEG!

A munkásbetegsegélyezés és balesetbiztositás kézikönyve.

Az 1907. évi XIX. törvényczikk magyarázata a vonatkozó rendeletek, határozatok, itéletek és utasitásokból álló teljes joganyag feldolgozásával.

Irta Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd.

Ára füzve 10 korona.

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság Budapest, VI., Andrássy-ut 21. és minden könyvárusnál.

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Ajánlatokat 8 napon belül a kor, vallás és az eddigi joggyakorlat megemlitésével egyenesen hozzám kérem beküldeni. A fizetést a kimutatandó gyakorlat szerint havi 120—180 koronában kivánom megállapitani, a mihez még némi kiszállási dijak járnak. Czim: dr. Stelczer Mátyás, ügyvéd Magyaróvárott. 13588

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelölt azonnali belépésre kerestetik. Czim a kiadóhivatalban. 13591

Jártasabb ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre, dr. Kaba Tihamér ügyvéd, Szinérváralján. 13592

Ügyvédjelöltet, némi gyakorlattal birót, keresek. Dr Schulhof, Kiskundorosma. 13586

Most vizsgázott fiatal, munkabiró ügyvéd társulna nagyobb vidéki városban — lehetőleg törvényszéki székhelyen lakó — ügyvéddel. Egyelőre esetleg irodavezetőnek is elmenne. Czime a kiadóhivatalban. 13587

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennegyedik évfolyam. 52. szam. Budapest, 1909 deczember 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Jogi életünk. — In memoriam Caesaris Lombroso. *Polláck Illés* budapesti ügyvédtől. — A bünvádi perrendtartás első tiz éve. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Tanárbirák. *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Czégátruházás és czégbitorlás. *Dr. Schuster Rudolf* kir. curiai kisegitő birótól. — A váltó megállapodásellenes kitöltése. *Dr. Reichard Zsigmond* kir. táblai birótól. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos értesitője.

Jogi életünk.

Ha élet alatt valamely szerves egésznek bizonyos eleve kitüzött czélok elérhetése végett öntudatos müködését értjük: akkor sajnálattal kell megállapitanunk, hogy magyar jogi élet nincs. Vannak egyesek, akik komolyan dolgoznak, vannak mások, akik ezen fölül még eszmei czélokat is tüznek maguk elé és minden tőlük telhetőt elkövetnek, hogy ezek az eszmék meg is valósuljanak; vannak sokan, akik lelkiismeretesen látják el hivatali és hivatásos tennivalóikat: de azt a lüktető, pezsgő életet, amely friss munkakedvre, élénk tevékenységre, uj irányokba terelésre, az eszmék termékenyitő megvitatására és kicserélésére, általában közhasznu müködésre buzdit, ezt hiába keressük hazánk egész jogterületén. Elkedvetlenedés vagy elfáradás itt, közöny ott, a politikának mondott személyeskedés és taktikázás amott; mindezek a tényezők elvonják a hasznos munkaerőt a jogi élettől, azok a kevesen pedig, akik rendületlenül kitartanak altruisztikus müködésük körében, legjobb akaratuk ellenére is elmondhatják: non omnia possumus omnes.

Vezetői hiányoznak a magyar jogi életnek. Olyan vezetői, akikben a tudás egyesül az igazi és nemcsak a viselt állás adta külső és muló tekintélylyel; olyan vezetői, akiknél eleve ki van zárva a jogosulatlan érvényesülhetés gyanuja; olyan vezetői, akik telvék idealizmussal és avval az önzetlen törekvéssel, hogy a magyar jogtudományt, a magyar jogi életet szolgálva tegyenek eleget hazájuk iránt való kötelességüknek.

Ha nem volnának erre a vezetésre alkalmas férfiaink, kétségbeeséssel rezignálnunk kellene. De panaszunk annál inkább igazolt, mert elegen vannak, akiket örömmel és büszkeséggel látnánk jogi mozgalmaink élén, akiknek szivesen akadnának hiveik és követőik, akik azonban távol tartják magukat onnan, ahol reájuk valóban szükség lenne.

Mennél magasabb fokán áll valaki a társadalmi életnek vagy a hivatali rangsornak: annál inkább köteles irányitóan részt venni a jogi élet mozgalmaiban, tudásának és tapasztalatainak tárházát mindazoknak rendelkezésére bocsátva, akik a példán okulva, méltó utódok és nemcsak epigonok akarnak lenni. Az ilyen magasan állók élhetnének legjobban azután ama tárgyias és őszinte birálatnak jogával is, amelyet jogi életünkben éppen ugy nélkülözünk, mint általában közéletünkben. Pedig ez a hiány egymagában nagyobb károkat okozott országunknak minden pozitiv kártételnél, mert csak a tárgyilagos birálat hiányából kerülhettek évtizedeken át a legfontosabb állásokba is olyanok, akik a legalsóbbakat is alig tudták volna kielégitően betölteni.

Csakis a komoly, a beható birálat hiányának tudható be az is, hogy nálunk annyi a «kiváló» jogtudós, akik sohasem adták tanubizonyságát nemcsak kiválóságuknak, hanem középszerüségüknek sem és hogy nem egy helyütt terpeszkedett szét az üres, a tartalmatlan, a nagyképüsködő hivatalos tekintély, amely a maga tudatlanságában és tehetetlenségében, irigységből és féltékenységből, avagy meg nem értésből, éppen legértékesebb embereinket nem tudta vagy nem akarta érdemeikhez mérten megbecsülni.

Ezekre a vezetőkre a végből is égető szükségünk lenne, hogy fölvilágositsák jogászainkat arról a tévedésükről, hogy hivatali és hivatásos kötelességük teljesitése még nem meriti ki összes kötelességeiket, de nem meritheti ki a kulturember igényeit sem. Egy jogvitának lelkiismeretes eldöntése; egy jogászi szempontból is «szép» megokolásnak kidolgozása; egy vádnak a képviselete vagy egy védelemnek az ellátása bizonyára mind megannyi nemes, hasznos és szükséges cselekedet. De «nemcsak kenyérből él az ember,» mondja a szentirás és a jogesetek a maguk sokszor unalmas, sokszor bántó tartalmukkal, az alakiságok a maguk sokszor fölösleges bonyolitásaikkal és nem egyszer elrettentő hatásukkal, az elavult és igazságtalan jogtételek a maguk ridegségével, a peres feleknek gyakran okadatolatlan és kiméletlen perpatvarával: mind ennél a lelket valamivel magasabbra emelőt is «óhajthat a nemes,» nemcsak a maga szellemi és lelki üdülésére és müvelésére, hanem avégből is, hogy hivatásos müködésébe is magasabb, nemesebb, eszmeiebb szempontokat, uj felfogásokat, bővebb látókört vihessen be.

Mind ennek helyében, — egy-egy frissen viritó oázis kivételével, — sivár pusztaságot, álmosságot látunk jogéletünk számos terén. Az «elintézés» némelyeknél még mindig a müködés alfája és omegája, az egy-egy alakiság okozta nézeteltérés a legérdekesebb jogi esemény számába megy és nincs a technikának a természettudományok segélyével létre hozott még oly nagyjelentőségü találmánya, amelynek hordereje sokaknak szemében fölérne egy rosszul fogalmazott törvényszakasznak vagy lényegtelen ügyviteli szabálynak egy-egy ujabb magyarázatával, a betüjogászkodásnak nagyobb dicsőségére, de az érdekelt feleknek nem mindig előnyére.

Igy fest a magyar jogélet képe a maga igaz mivoltában. S aki tudja, hogy nem föstöttünk rikitó szinekkel, hanem megmaradtunk a való természetes szineknél, az meg fogja érteni a mi vágyódásunkat a megváltó megszületéséért, hogy az ő segitségével örömünk teljék valahára a jogásznemzet jogi életében is.

In memoriam Caesaris Lombroso.

I. A mi nagy századunk minket minden lépésünknél magasabb körökbe visz és mind szélesebb átmérőjü látkörökben nyit betekintést a természet titkaiba. La nature se devoile. A természet kezd levetközödni előttünk. De mentől alaposabban cselekszi ezt, annál meglepőbb szépségeket bont ki magából és annál meggyőzőbb lesz varázslatos hatalma. A mi egyetemes anyánk nem veszt tekintélyéből, ha ruháit leveti is, csak az ember lesz mind kisebb és veszit abból az antropoczentrikus arroganciából, melynek magaslatairól évezredek óta a mindenségnek törvényeket szabott. Csak az ember, aki nehezen mond le ősidők óta beczézgetett kiváltságairól, melyeket néhány sikerének diadalmámorában természetfölöttinek szeretett tekinteni, és aki a maga tulbecsülésében szembe helyezkedett a természet törvényeivel.

Az ember mint kiváltságos lény abból a korból való, mikor mint ilyen, verseny nélkül uralkodott. A természet mint valami sötét átok feküdt körülötte. Szörnyü rengetegek, csapongó vizek, vad állatok és szilaj tünemények környezetében, melyek körülötte ellenséges sötét indulatok fogvicsoritásait mutogatták, életét erővel, fortélylyal ragadta ki. Nincsen ezért azon mit csodálni, ha minden haladó lépését az ellenséges természet felett való győzelemnek tekintette, melynek során ő annak ura és parancsolója lett. Hiszen még ma is, a tudás vehemens rohanásai közben ugy beszélünk róla, hogy urává és parancsolójává lettünk a természetnek, mikor pedig nem történt egyéb annál, hogy a természet hozzáférhetőbb lett és csudáit s egyetemes uralkodását láttatja velünk, akik csak az ő eszével, — ennek egy kis hányadával persze, — gondolkozunk. Mert nem ismertük tehát a természetet, azért nem ismertük törvényeit, de mert mi viszont a természettel való életküzdelmünknek törvényeket szabtunk, az a hit fogott el bennünket, hogy a mi törvényeink magasabb származásuak, tőle függetlenek, sőt rajta uralkodók és vele szembehelyezkedők. Csak igen későn, alig néhány évtizede, kezdett annak a sejtése szivárogni, hogy az ember csak ugy függ a földön, mint az alma a fáján. Párhuzamosan a természettudományoknak explosióhoz hasonló előrehaladásával, haladt annak a felismerése, hogy az ember nem fölötte, hanem benne él az egyetemességben és hogy közte és valamely szárán csüngő alma közt megkapó rokonságok léteznek. A világ minden tüneményének egyetemessége kezdte előttünk fátylait bontogatni. A földön járó viharoknak apját a nap fergetegeiben észlelték ; a föld növényzetének a talaj, a levegő és a nap ad alakot, szint és tartalmat ; ami élet, mozgás, erő kél itt szárnyra, az mind az egyetemes élet, mozgás és erő valamely kirendeltsége.

Hamarosan világosabb lett körülöttünk a világ. A tünemények hasonlatossága rokonságra utalt, a közös élet és ennek viszontagságainak kivételt nem türő azonossága belső összefüggésekről bizonyitottak, melyek közös, azonos okokra vezettek vissza és az ember hamarosan megállapitotta a maga helyét ebben az egyetemes és egységes törvényszerüségben, amiután be kellett látnia, hogy a vele szemben elheverő természet csak a meg nem értésnek volt ellenséges indulatu, a megértésnek azonban a nevelő és tápláló anya. Ha nem is vagyunk annyira, hogy a természetet értelemmel átfoghassuk, azt azonban már tudjuk, hogy a tünemények törvényszerüen bonyolódnak le ; ami tehát körülöttünk történik, vagy van, vagy volt, vagy lesz : az okok és okszerüségek folyamata, melyek erőkből, anyagból, táplálkozásból és az erők s anyagok váltakozásaiból következnek.

Csak némi elfogulatlan látás kellett hozzá, hogy ez észlelés során rátaláljunk a természetben történőkben a magunk saját dolgaira. Ime nem csupán mi rendeztük be életünket szabályok és törvények szerint, de nyilvánvaló, hogy ami rendezkedés köztünk történt, azt mind tőle tanultuk, az anyatermészettől, akitől év- és napbeosztást, táplálkozási és anyagváltozási ütemet, sőt okozatos cselekvést, tehát logikát és következetességet is tanultunk.

Az, ami az embert a régi felfogás szerint megkülönböztetné az állattól és az élő és holtnak mondott — pedig dehogy holt ! — egyéb létezőtől, tehát a következetes cselekvés és életbeosztás, eszerint uralkodó törvénye a mindenségnek és az ember ezeket csak ugy tanulta a teremtés élő tankönyveiben ; de bátran mondhatjuk, és ez az igazság, hogy az velünk született s belénk átszivárgott az átöröklés és táplálkozás szivárgó, ozmotikus ősi erőinél fogva. Az okszerüség annyira uralkodó törvény, hogy már alig tekintik külön tüneménynek, hanem a jelenségek funkciójának, vagyis bennszülött folyománynak. Veleszületett folyomány, hogy az alma, ha elejtem, le fog esni a földre, hogy ha gyujtót viszek a puskaporra, ez fel fog robbanni, de ugyanigy szervezetem inhaerens okszerüsége, hogy ha éhes vagyok, ennem kell, ellenben ha jóllaktam, nem fogok enni, ha fázom, meleget keresek, ha melegem van, hüvös helyre vágyom.

A különbség csak az, hogy az ember a maga élettüneményeit törvényekbe igyekezett foglalni, és ez a jog. Igen, de itt az a kérdés merül fel, hogy az emberi életszükségletek ilyen szabályozása megfelel-e a természet belső okszerüségének és törvényszerüségeinek. Hát itt térnek el a jogászok és a természetfilozofusok egymástól. Azok, akik az embert a természet egyéb okszerüségeibe bekapcsoltnak tudják, azoktól, akik azt tartják, hogy az embert más külön természeti törvények dominálják. A vita különösen a büntetőjogban vált hevessé, mert a természettudományi világnézet elsősorban ezt kezdte ki, ami érthető, amennyiben a természetet eddig nem fürkészték cziviljogászok ; de alig is észlelhették, minthogy a szabad természetben a jelenségek a nagyobb erők és anyagok vonalirányában folynak le, és ez az, ami emberi értelemben a kriminalisztikába vág.

II. Az ugynevezett klasszikus büntetőjog képviselői nem akarnak közösségről tudni az emberi kriminologia és a természet között, és alig nehány hete, hogy ennek az elvont iskolának egyik legjelesebb szószólója, Baumgarten Izidor, nem vitriolmentes gunynyal telt flaskóit öntötte a másik állásponton állók ábrázatába. Érvei nem voltak azonban vitrioleumosok. Ha a természeti tünetek összefüggését azzal tagadja, hogy a sanfranciskói és a messinai földrengések közt nem lát relációt, vagy az emberi dolgok okozatosságát azzal czáfolja, hogy ime azokat nem tudjuk előre kiszámitani, nem ugy, mint teszem a Halley-üstököst, akkor a klasszikus iskola érveinek csődje előtt áll, mert már a minden áron való árupocsékolásnál tart és mi tömeggondnokot kérünk. Mert a sanfranciskói és messinai földrengés igenis egy és ugyanannak a fizikó-kémiai folyamatnak, a föld belső elrendezkedésének, tektonikájának következménye és külső jelenése. Valamely ember fejlődési mivoltát pedig előre fogjuk kiszámithatni, ha egyszer pályájának és külső behatásainak erőviszonyait éppugy fogjuk ismerni, mint a Halley üstökösét. De jó lesz meggondolni, hogy mielőtt az astronomia nem tudott az égi számitásokhoz, a Halley-üstökös pályáját sem tudta előre kimutatni, pedig azért ez az égi utazó már vonogatta a maga hosszu ellipsziseit. A nehézség itt eszerint nem abban van, hogy az emberi hajlamok kivül vannak a számitások lehetőségén, hanem ott, hogy kevésbbé ismerjük magunkat, mint a Halley-üstököst. De vajjon meg tudjuk-e jövendölni a holnapi időjárást, a jövő termést és kilátásait, vagy akár csak azt, hogy a puskánkból kilőtt golyó czélt fog-e találni? Azon az uton, melyen Baumgarten Izidor akar bizonyitani, csak ugy lehet haladni, ha egyfelől igazában ismernők már a természetet, másfelől legalább ismernők az embert. De amikor egyiküket sem ismerjük belső lényegükben, akkor nem logikus eljárás, őket mint valami két önálló tüneményt egymással szembeállitani, ahelyett, hogy mint egyazon tünemény különböző megjelenéseit összeegyeztetni törekednénk.

Modern kritikával alig is érthető egy külön emberi kriminologia felállitása, mikor még csak abban, mit mi büntetteknek minősitünk, sincs az ember olyan külön lelki tulajdonságokkal felruházva, melyek, mint az emberi lélek sajátos elgörbülései, valamely külön poziczióra engednének utalni, melyet a homo sapiens a földön elfoglalna. Minden kétséget kizárólag ugyanis ezen a helyen volna az emberi lélek külön helyzete a földön megrögzithető és a felvetett kérdésnek bizonyára itt volna az elhatárolási vonala, ha a büntetőjog által körülirt cselekvények csak csupán az ember cselekvényei és nem egyszersmind az állatvilágé is volnának? Az első esetben, vagyis, ha csak az ember követné el azt, mit mi tilalom alá helyeztünk, meg kellene állapitani, hogy a homo sapiens külön polczra helyezett tünemény ; ámde ha ez nincsen igy s ha a mi cselekvéseink minden egyéb élőnek cselekvései, akkor nem lehet az emberi lelket különválasztani a világegyetem egyéb lelkeitől, vagy jelenéseitől.

A gondolatmenet ki nem zökkenése érdekében e ponton utalnom kell arra, hogy most nem a cselekvés tilalom alá helye-

zéséről, hanem még csak magáról a tettről van szó. A tilalomra még rátérünk.

Visszatérve gondolatmenetünkre, ám vessünk csak egy rövid pillantást az összehasonlító kriminalitás révén magunk körül és alig találunk a Btk.-ben körülirt tettet, melyet az állatvilágban nem észlelhetnénk. No hát: sajtóvétséget és Istenkáromlást persze nem tudunk kimutatni, de talán ilyen is van a hangyák és méhek államaiban. De ölés és gyilkosság, testi sértés, lopás, rablás mindennapi cselekmények. Van ravasz fondorlattal elkövetett csalás bőviben s mi annak tudományos nevet is adtunk a mimicriában, mikor valamely állat álarczot ölt, akár hogy észrevétlenül támadhasson, akár hogy ellenfeleit félrevezesse. Nemi életük tele van a legocsmányabb és a mi jogszabályaink szerint megvetni való erőszakkal, vérengzéssel és perverzitásokkal és családi életükben elszomoritó lelketlenségekkel találkozik a zoologus. A pók-him például erőszakkal és lesből támad rá a póknőre. Bizonyos rákfajok nőstényei rabszijra kötve hordják zsebükben férjeiket (tehát az erőszak és személyes szabadság megsértésének halmazata, megkinzással). A béka-himek egymáson, sőt ártatlan halakon és rákokon, nemre való tekintet nélkül követnek el erőszakos közösülést. A kakukról közismerten tudott dolog, hogy tojásait rendszeresen más madarak fészkeiben helyezi el, amely cselekmény a családi állás elleni vétségnek és a gyermek-kitétel vétségének halmazatára vezethetne. Hány állat öli meg szülés után gyermekeit? és sulyositó, hogy megeszi őket! Igen kevés van olyan, amely gyermekeit megszülésük után megóvja, eteti és az életbe bevezeti. A legtöbbje szivtelenül és könyörtelenül ott hagyja a helyszinén és többé nem törődik vele. Föl és lemenők közti vérfertőzések, testvérek közti nemi közösülések napirenden vannak, még határjelhamisitás és magánlaksértés, magánosokon csoportosulással elkövetett erőszak is van ott, vétkes bukás és hivatali hatalommal visszaélés persze nincsen, de sikkasztás van elég, mert a házőrző eb akárhányszor megeszi a rábizott jószágot és hogy tettéről tájékozva van, azt bizonyitja azzal, hogy utána, félvén az igazságszolgáltatástól, elrejtőzik.

Ezekben a humoros dolgokban nagy természeti igazságok rejlenek; elsősorban az, hogy igen kevés kivétellel az emberi élet minden egyéni és faji fentartási mivelete benn található az állat faji és egyéni életmiveleteiben s mert bizonyára nem az utóbbi tanulta az előbbitől, okszerüen következtetünk, amikor azt mondjuk, hogy miképpen az ember teste és fiziologiája azonos az állatéval, azonképpen ime az ő fentartási eszközei is azok; amiből önként kinálkozott az a törvény megállapitásra, hogy azonos előfeltételek azonos folyamatokat idéznek elő és a természet ime következetesen azonos eszközökkel dolgozik az állat és az ember fentartásánál.

Nem hivatkozom ezuttal arra a megszámlálhatatlan azonos történésre és tüneményre, ami az ember- és az állatvilágban az együvétartozást deklarálja; nem hivatkozom azokra a csudákra, miket a méhek és hangyák állami és társadalmi életéből eddig észlelni sikerült s melyek felette előrehaladt társadalmi és közjogi rendről szólnak ámuló meglátóiknak; nem nyulok még mélyebb rétegek titkaihoz, hogy az együttes megélés érdekében összeilleszkedő élők közt okvetlenül uralkodó kölcsönösséget, a mi nyelvünkön: jogviszonyt, kimutassam. Ezuttal csak azzal kell foglalkoznom, hogy az ember kriminologiája nem különbözik a hozzá legközelebb álló élők kriminologiájától, vagyis, hogy az ember azokban a cselekvéseiben, melyeket a társadalom büntetteknek mond, természeti alapon áll.

III. Ettől az alapvető témától teljesen független az a másik, hogy az embernek azon cselekvéseit, melyeket neki a természet diktál, tilalom alá helyezték és mint büntetteket büntetik. Az emberi társadalomnak ez az állásfoglalása ámde csak minősitő, de nem alkotó müvelet és nem a büntettnek, hanem csupán a tilalomnak folyománya. Egyszerü czélszerüségi és hasznossági alapon fejlődött egy kultura, mely valamely önmagában ősi eredetü és természetes cselekvést közérdekből és az együttélés lehetősége érdekében megtiltott. Ezt a kulturát, melynek czélja a korlátlan egyéni cselekvés szabadságának megnyirbálása és a faji és egyéb fentartási szükségleteknek mások megkárositása nélkül való kielégitésére irányuló utalás, szabad nekünk emelkedettebb mivelődésnek tartanunk, de nem lehet sem a tilos cselekvés származása- és okaira vizes lepedő gyanánt ráboritani, mert ezek ősi pedigree-val birnak, sem a tettel magával okozati összefüggésbe hozni, megfeledkezve arról, hogy a büntetés csak a tilalomnak, de nem a tettnek a folyománya, ami oly ügydöntő megállapitás, hogy a vitát egymagában eldönteni képes.

A klasszikus büntetőjog képviselői éppen abban hibáznak, hogy a büntetőjogból konstruálják meg visszafelé a tilalmat és az emberi lélek kiváltságos konstrukciójának előfeltételezéséből alakitják ki a vétség fogalmát, holottan, mint tudjuk, a vétség fogalmát a társadalmi együttélés, a symbiosis szükségletei szerkesztették meg az őserők lefogásával és holott bizony nincsen minőségi különbség a mi természetes ösztöneink állami megzabolázása és például a vadvizek levezetése, a Tisza szabályozása, a villamos erőnek drótba kényszeritése, vagy bármely egyéb természeti erőnek az emberi kultura czéljaira való lenyügözése közt. Csakhogy emezeket intés nélkül, amazt legis sanctióval börtönözzük be. De azért kinek jutna eszébe a vad Tiszát vagy a szélvészt, vagy a vizesést bünösnek mondani? Pedig ezen fordul meg a téma sorsa, mert más az a büntetőjog, mely az ember tilos cselekvéseinél az ember kiváltságos lelkének valamely elfajulásán indul és más az, mely ezeket a cselekvéseket csak az együttélés érdekében tudja megtiltandónak.

A klasszikus iskola egyébiránt még abban is téved, hogy akár a büntetőjogot is az emberi lélek valami különleges lendületéből és isteni intuiciójából eredőnek tartja. Messze vezetne ennek a fonálnak hengergetése. E helyt csak annyit, hogy az ember ne hivalkodjék semmivel, még gondolatokkal sem mint olyanokkal, melyek az ő kiváltságos lelkét megilletnék, mert a mi gondolatunk támad, az mind ennek a földnek és az őt környező gömböknek kiszivárgása. Bizonysága ennek, hogy még a büntető jogszolgáltatás elemei is megtalálhatók a mi földi társaink, az állatok közt. Ismeretes az az igen komoly helyről megfigyelt historia arról a nősténygólyáról, mely hetenként többször találkára indult egy idegen himgólyával és a vele együttélő him előtt kendőzéssel, mocsárba mártással, takargatta a nyilván tilos rendezvous nyomait, mig egyszer ez a kendőzés nem sikerülvén, a férj az asszony házasságtörését megérezte és összekelepelve a synhedriont, a nőt kivégezték. Hát kell-e ennél, a Természettudományi Közlönyben közzétett csudálatos bünözési és büntetési esetnél beszédesebb tanuság arról, hogy az állatok közt is van tilalom és büntetőeljárás? Tudva van, hogy a garçon kakuk mindig ott ólálkodik a férjes kakuk-nőstény fészke körül, aki meglesvén a férjének távollétét, suttyomban pár perczre otthagyja lakását, hogy a szeretővel találkozzék, de kit — bátran «ki»-nek mondhatjuk őnagyságát — törvényes hime agyonver, ha rajtakapja. Megfigyelték, hogy a kakas agyonverte a tyukot, mikor tojásaiból kacsa kelt ki, melyet — a tojását — valaki alája rakott. Ezek tilalmakról, a tradiczióktól való eltérés bünhödéséről s mélyenjáró szociális érzések létezéséről tesznek tanuságot, melyek a mi emberi gőgünket alaposan leczáfolni képesek és bizony sokszor, például az elmondott gólya-ügyben is, fejlettebb perrendtartásról is tanuskodnak sok emberi társadalom eljárásánál.

Az ember ezek szerint még csak abban sem hivatkozhatik szerzői jogra, hogy övé az elsőség a tilalmakban és a bünhödésekben, hogy tehát övé a lelki felsőbbség is. Szó sincs róla. Az ember csak ugy hozta magával a bosszut s a bünhödést, ahogyan magával hozta egyéb állati tulajdonságait és ha végig nézünk az emberi faj multján és akár jelenén, fájdalommal lehet észlelnük, hogy a bünhödésben s bosszuban kevés kivétellel állatiasabbak vagyunk az állatnál és csak néhány évtizede annak, hogy néhány gondolkozó ember világitó elméjének fénye mellett uj utra terelődik a mi, bizony igen alantjáró büntetőjogi észjárásunk. Ennek a kis csoportnak elméjében is maga a természet gyujtott világosságot. A természettudomány csudálatos feltárásai a mi közös anyánk felé terelte gondolkodásunk módszerét és ez uj módszer révén nyilt meg a jogról való vélekedésünknek is egy uj százada. A természet, melyen gondolataink eladdig csak igen laza szálakon függtek, felette hálás azoknak, kik vele foglalkoznak. Nem ok nélkül «anyánk» ő, mert mint a nő, szereti az udvarlást és bár nehezen, de szeretettel bontakozik. Az elvont gondolati tudományok kétezer év alatt nem voltak oly termékenyek, mint minők Darwin nagy felfedezései óta, és bár a jog, mint a legmaradibb és legelőitéletesebb tudomány, utolsó sorban kullog a többi után, mindamellett neki is uj távlatok nyiltak a megismerésben.

(Bef. köv.) *Pollák Illés.*

A bűnvádi perrendtartás első tiz éve.

A politikai pártharczok zürzavarai között és a nagy társadalmi problémáknak rendszerint kevéssé vigasztaló jelenségei mellett, a büntető jogtudomány és törvénykezés minden munkásának figyelmét legalább néhány perczre egy jelentős évfordulóra kell irányoznia.

1910 január elsején tiz éve lesz annak, hogy a magyar bünvádi perrendtartás *hatályba lépett.*

Ez az évforduló több szempontból mindig korszakos marad a magyar büntető törvénykezés történetében.

Ezen a földön, hol évszázadokon át nem volt hatályban kodifikált bünvádi perrendtartás, a birói belátás korszakát és — valljuk meg — a rendőri hatóságoknak, az ügyészségnek és a büntetőbiróságnak esetleges önkényét, vagy legalább *teljhatalmát* (ami alkotmányos szempontból és az egyéni szabadságra nézve annyi veszélylyel jár), a *törvénynek* kötelező és mindenkire egyforma jogszabálya váltotta fel.

Nemcsak minden jogász, hanem az államtudományok mindegyik munkása és a közélet valamennyi szereplője tudja, hogy ennek a ténynek milyen nagy az *alkotmányjogi* hordereje.

Különösen tapasztalhattuk valamennyien a törvényhozási szabályozás előnyeit az 1905/06-ik években, midőn a magyar törvényhozásnak rendes működését előre nem láthatott események tökéletesen megakasztották és egyidejüleg az ország területének egyes részein olyan hatósági tagok, illetőleg közegek is akadtak, akik a hatalom parancsára, vagy a hatalom időleges birtokosainak muló kegyéért *mindenre* hajlandók lettek volna vállalkozni.

Ezekben a szomoru emlékü esztendőkben kétszeresen kitünt, hogy bünvádi perrendtartásunk és melléktörvényei, különösen az esküdtbiróságokról szóló 1897 : XXXIII. és a bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897 : XXXIV. tczikkekben megállapitott *igazságügyi szervezeti* és *hatásköri* szabályok, alkotmányunknak és a polgárok szabadságának, egyéni biztonságának és politikai jogainak védőbástyái, a védelem hathatós kifejtésének pedig legfőbb biztositékai. Olyan védőbástyák és olyan biztositék, amelyek lehetetlenné tették és a jövőben is lehetetlenné fogják tenni, hogy hazánkban a *jogállam* igazságügyi szervezete, intézményei és eljárási szabályai helyett bármely kormány és az időknek bármiféle változása a *rendőrállam* eljárását kisérelje meg életbe léptetni.

Az első tizéves évfordulón még nem tarthatom magamat hivatottnak számot adni arról, mennyiben vált be egészben és egyes főbb részeiben ez a törvénykönyv és annak két melléktörvénye.

Ugy hiszem : ez irányban a végső konkluziót egy uj nemzedék, amely majd helyünkbe lép, fogja a *jogtörténet tárgyilagosságával* levonhatni.

Kétségtelen azonban, hogy tiz év korunkban *hosszu idő* minden törvényhozás történetében. Különösen hosszu idő ez a büntető törvénykezés terén, ahol a büntetőjognak, illetőleg a tágabb értelemben vett «*büntető tudományok*»-nak reformeszméi és uj igazságai most kezdenek érvényesülni.

Bizonyára sohasem lesz emberi törvényhozás, amely *tökéletest* alkothatna. Ezért könnyü rámutatni a bünvádi perrendtartásnak és melléktörvényeinek egy vagy más fogyatkozásaira is.

Vitatom azonban, hogy szemben azzal a kodifikálatlan állapottal, amely 1899. év végéig hatályban volt s amely hazánk területét, az egységes *magyar* állam földjét, *négy partikuláris jogvidékre* tagolta szét és szemben a *régi* jogszabályok *tartalmával is, óriási az* a haladás, amelyet a törvénykönyv és melléktörvényei felmutatnak.

Megnyugvással állapithatom meg azt is, hogy teljesen elnémult az az igazolatlan és tájékozatlan ellenszenv, amely éppen egy évtized előtt még felső magisztraturánk némely tagjainál is a büntető perjognak *törvényhozási* szabályozása ellen (hangosan, vagy lappangva) kifejezést nyert. Kérdem, hol vannak ma nagyobb számban azok, akik a jogegység *hiányát* és az ingadozó itélkezésre, a kedvezésre és önkénykedésre oly sok módot nyujtott *régi* gyakorlatot a hatályban levő törvények helyébe kivánnák vissza?

Örömmel állapithatjuk meg a kétségtelen *haladást* is.

Hálával kell kiemelnem a bíróságoknak, különösen a kir. Curiának, az ügyészségeknek, az ügyvédi karnak, (számos irányban a rendőri hatóságoknak is) odaadó munkásságát és a büntető perjog irodalmának felvirágzását.

Tanulságul és vigaszul szolgálhatnak mindezek a fiatalabb nemzedéknek arra, hogy *ne ijedjenek* meg, ha valamely, ezentul keresztül viendő törvényhozási reformmal szemben a konzervativek egy része odaállitja a keresztülvihetetlenség és a nehézkesség vádját, vagy a *régi* jogot, amelynek helyébe a törvényelőkészitő és a törvényhozás *jobbat* akart állitani, felmagasztalja, az uj eszméket pedig, mint valami külföldről importáltakat egyszerüen elutasitja magától.

Jelenlegi büntető igazságügyi szervezetünk és a bünvádi perrendtartás *nem* önálló magyar jogalkotás és *nem* terméke a nemzeti jogfejlődésnek.

Az esküdtbiróságot (franczia változatában) az angoloktól kölcsönöztük. Az ügyészség és a büntetőbirósági szervezet franczia, illetőleg német utánzat. A büntető eljárás lefolyásának szabályai, eltekintve a részletekben keresztülvitt javitásoktól, lényeges részükben közösek azokkal a jogszabályokkal, amelyeket Nyugat-Európa haladottabb államaiban találhatunk. Mégis, ki veszi ma észre és melyik biró, ügyész, ügyvéd panaszolja csak egy évtized gyakorlati alkalmazása után is e szabályok idegenszerüségét? Vajjon nem keltene-e riadalmat és megütközést, ha ezen tiz év alatt megszokott törvénykönyv és törvények helyébe ma valami egészen ujat állitanának, vagy ha valaki a tiz év előtt felmagasztalt régi jogrendszert akarná *visszaállitani?* Igy lesz ez a későbbi törvényhozási reformoknál is. Be kell tehát várni, mig lassanként elnémulnak a heves támadások és a konzervativ jogásznemzedék is (gyorsan elröppenő néhány év alatt) hozzászokik az uj jogi tételekhez.

A *részletekre* nézve megállapithatjuk, hogy akármennyire féltek az esküdtbiróságnak elvi ellenesei ettől az intézménytől, annak a gyakorlat kiváló férfiai közt is sok uj pártfogója akadt és hazánkban ma nagyobb számban nem nyer hangos kifejezést olyan óhaj, amely az esküdtbiróságok *megszüntetésére* irányulna.*

A büntető eljárás *előkészitő* és *közbenső* szakára, valamint a főtárgyalásra nézve általánosságban azt mondhatom, hogy a törvény *bevált.*

A *perorvoslatok* szabályozására nézve sok panaszt fejeztek ki, de ez a fejezet *világszerte* a legtöbb panaszra szolgáltat okot és erre nézve teszik a *legtöbb* törvényhozási kisérletet is. *Mindegyik* szabályozásnak lesznek fogyatkozásai.

Az a részleges reform, melyet az 1907 : XVIII. tczikk eddig keresztülvitt, *nem* uj eszme a törvényelőkészitők előtt. Hisz, a bünvádi perrendtartásnak azon tervezete szerint, amelyet 1892-ben *Szilágyi Dezső* igazságügyminiszter megbizásából készitettem volt, a járásbirósági hatáskörbe tartozó ügyekben a semmiségi panasz szintén a kir. táblákhoz ment volna. Ezt az eszmét Szilágyi akkor azért nem fogadta el, mert annak keresztülvitelétől a jogegységet féltette.

A *legujabb külföldi* reformeszmék közül néhány év, esetleg egy évtized mulva a magyar törvényhozásnak bizonyára többet megfontolás tárgyává kell tenni. Ebben az irányban azonban a jövőnek még csak körvonalait láthatjuk.

Bizonyos szerintem csak annyi, hogy a *fiatalkoruak bünügyeiben* a szervezet, a hatáskör és az eljárás szabályait külön törvényben, *egészen ujból* kell *mielőbb* megállapitani.

Érdekelni fogja a magyar *törvényelőkészitőket* és a praktikusokat is, hogy a konzervativ *angol* törvényhozás 1907-ben felebbezést engedett meg, az *esküdtbiróságok* itéletei ellen ; ** továbbá, hogy a folyó év márczius 26-án a *német* birodalmi kormány a birósági szervezeti törvényt és a német bünvádi perrendtartást módositó javaslatot terjesztett a törvényhozás elé ; *** végre, hogy a

* A jury tekintélyes ellenesei közül csak *dr. Doleschall Alfréd* nyilatkozott ujabban is. (Jogállam VIII. 506.)

A gyakorlat szakférfiai azonban olyan nézetet is juttattak kifejezésre, hogy az esküdtszék ellenseinek aggodalmai «alaptalanok vagy legalább is tulzottak voltak.» *(Dr. Degré* Miklós törvényszéki elnök Jogt. Közl. f. évf. 369. l.)

** E törvény hivatalos *rövid* czime: «The Criminal Appeal Act. 1907. Irodalmából l. *Sibley* könyvét», Criminal Appeal and Evidence, London 1908. és *Darvai* Dénes czikkét *Jogt. Közl.* 1907. évf.

*** E javaslat bizottsági tárgyalásairól l. *von Buchka* czikkét. «Deutsche Juristenzeitung.» XIV. évf. 1402—1407. l. A javaslatról *dr. Lukács* Adolf Jogállam VIII. 76., 154., 235., 312., 387. és *dr. Lengyel* Aurél Jogt. Közl. 1908. évf.

mult hónapban az osztrák kormány is közzétette a *Glaser* által szerkesztett 1873-iki nagyhirü bünvádi perrendtartást módositó törvényjavaslatokat.*

Általánosságban azt hiszem, a *büntető perjog lassu átalakulásának átmeneti idejét éljük.*

Ugy az igazságügyi szervezet, mint a büntető perjog szabályai *nagy keretekben* és *lényeges* részükben a legközelebbi években, talán évtizedekben is változatlanul fognak maradni. Ez még inkább felismerhetővé teszi, mily nagy azoknak az érdeme, akik a bünvádi perrendtartás megalkotásában a tervezet, vagy a javaslat szövegének szerkesztésében és a törvényhozási tárgyalások nehézségeinek leküzdésében a munka legnagyobb részét végezték.**

Nem szólok most a közöttünk élőkről!

Kegyeletes megemlékezésem önkéntelenül is azok nevét juttatja eszembe, akik ezt a nagyjelentőségü reformot közvetlen munkájukkal, vagy az alapvető eszmék kifejtésével előmozditották, vagy keresztülvinni segitették, de azóta kidőltek közülünk.

Csemegi Károly, *Szilágyi* Dezső, *Schedius* Lajos, *Teleszky* István, *Fayer* László és *Battlay* Imre nevei a magyar büntető igazságszolgáltatás átalakitása körül szerzett érdemeikért is mindenkor meg lesznek örökitve a magyar törvényhozás történetében.

Tisztelet emléküknek! *Dr. Balogh Jenő.*

Tanárbirák.

Egy eszmét szeretnék megpenditeni, mely sok ellenzésre fog találni és ezért alkalmasint helyes.

Két állandó panasz van joggyakorlatunk és jogelméletünk terén. A joggyakorlatról panaszolják, hogy kevéssé üti meg az elmélet mértékét. Az elmélet emberciről pedig az a panasz, hogy kevés az érzékük a gyakorlat követelményei iránt. Mindkét panasz jórészben jogosult és mind a kettőnek megvan a maga természetes oka is. A foglalkozás egyoldalusága az, mely az alkalommal együtt a képességet is elsorvasztja arra, hogy a szakma másik követelményének is eleget tegyünk. Aki éveken keresztül a perakták mellett elméleti könyvet nem lát, a sok kazuisztikától nem látja az átfoglaló szabályt. És aki egy életen keresztül mással nem foglalkozik, mint az absztrakt szabálylyal, elveszti a képességét arra, hogy a szabályra ráismerjen az eleven életben is.

Eszmém az, hogy e két egyoldaluságot összeházasitsuk. A Curia tanácsaiba a jogelmélet jelesebb tanárait lehetne beosztani, hogy ott hetenként egyszer, kétszer mint kisegitő birák a tanácskozásban és szavazásban részt vegyenek. A keresztülvitel sokféleképen képzelhető és a technikai részletek tekintetében nem kivánok javaslatot tenni. Csak annyit jegyzek meg, hogy szerintem a tanárok ez alkalmazásának a birák előmenetelére nem kellene akadálylyá válnia és hogy a közreműködésért járó tiszteletdijnak nem kellene oly tetemesnek lennie, hogy az eszme keresztülvitele pénzügyi nehézségbe ütközzék, vagy hogy a javadalmazás nagysága miatt kevésbbé hivatottak is törjenek ez állások felé. Lényeges csak az, hogy ily uton két bajon segithetnénk egyszerre: a jogtanitás és jogalkalmazás két legfelsőbb helyén termékeny kölcsönhatás indulhatna meg.

Hogy Curiánk gyakorlatára mily jó hatással lehetne az elmélet egy-egy hivatott férfiának közreműködése, magában világos.

Nem rajongok a német főbiróságok elméleti tulkapásaiért: hogy az itélet indokolását idézetekkel tömik tele, ugy hogy egy-egy indokolás olykor egész értekezéssé dagad. Az ilyen értekezésekben, minél terjedelmesebbek, annál több rendszerint a megtámadható részlet is: irodalmi nézetek, amelyek bizonyos elméleti premisszákkal állnak vagy esnek és melyek vitatása tudományos szempontból felette érdekes ugyan, de mivel a jogi dolgok viszonlagos igazságánál fogva a kétszer kettő meggyőző biztosságával fel nem léphetnek, inkább megingatják, mint megerősitik azt a külső tekintélyt, amelyet a legfőbb állami bíróságtól megkivánunk. A jó indokolás ne legyen tudományos dissztáczió, de azért a tudomány teljes apparátusával kell készülnie. A birónak nem szabad mindent leirnia, amit a kérdésről el lehetne mondani. De tudnia kell mindent és magában végig kell gondolnia mindent, ami a dologról gondolható és tudható. Az irodalmi idézeteknek nem vagyok barátja, de ha nem is idézi: ismernie kell a birónak az irodalmat is. Bármi rövid és tömör az itélet indokolása: a hü szemnek olvastán fel kell ismernie, hogy a biró minden szónál gondolt valamit, hogy végig gondolta azokat az okokat is, amelyekről az indokolás kifejezetten nem tesz említést és hogy az itélet egyszerüsége nem a gondolatszegénység, hanem a teljes anyag átgondolásának leszürt eredménye. Erre a munkára egy élet szakadatlan elméleti buvárkodása kell. Az ilyen buvárkodásra az elfoglalt birónak nincsen érkezése. Az elmélet férfia itt megbecsülhetetlen informativ munkát végezhetne. Az elméleti szakférfiu itt többet tehetne, mint egy könyvtár, mely számos feleletet rejt ugyan magában minden kérdésre, de az igazi feleletet mégis csak az előtt tárja fel, aki azt már magával hozza. Hogy különösen az elvi jelentőségü kérdések, teljes-ülési döntvények előkészitésében mily fontos szerep jutna a tanárbirónak, nem szorul kifejtésre.

De világos az is, hogy az ilyen gyakorlattól mennyit tanulhatna a professzor. A jogtudomány gyakorlati, alkalmazó tudomány csakugy, mint az orvostudomány. A magánjogász vagy a büntetőjogász, aki a jogot gyakorlati müködésében nem szemlélte, ép oly fonák alak, mint egy tánczmester, ki a tánczmozdulatokat csak könyvből ismeri. Az orvosi szakmák tanárai ezért mindig gyakorló orvosok is voltak és daczára a tapasztalásnak, hogy a gyakorlat anyagi csábitásai sokszor a tudomány kárára is érvényesülnek: sehol nem is gondolnak arra, hogy az orvostanárt csakis az elméleti tanitásra szoritsák. Mindenki elismeri, hogy a beteg kezelésére csak az tanithat eredményesen, aki maga is kezeli és tudja is kezelni. Hogy a jogi professzoroknak hasonló módon az ügyvédi gyakorlatot is megengedjük, az ellen sok nyomós ok szól és magam sem tartom javalhatónak. De a birósági gyakorlatnak fent javasolt módja a gyakorlat előnyeit adja az ügyvédkedés aggályai nélkül. Nem foglalná el tulságosan a professzort: mondjuk hetenként egy ülés nem esnék tulságosan rovására az ő elméleti tanulmányainak. Nem rántaná a pénzkeresés demoralizáló hinárjába: erről a veszedelemről, mely az orvosi karok nem egy jelesét letöri, a fent javasolt alkalmazásnál szó sem lehetne. És képessé tenné a jogtanárt arra, amitől a mai egyoldalu könyvfoglalkozás a legtöbb jogtanitót elüti, ha csak véletlenül nem ügyködött azelőtt a gyakorlat terén is, ami kivétel: hogy *gyakorlati* irányban is tanithasson, a jogot a maga gyakorlati müködésében is bemutathassa és tanitványait azzá nevelhesse, amivé lenniök kell, ha jövő feladatuknak meg akarnak felelni: az *élő* jog ismerőivé.

Nem hivatkozom külföldi példákra. Ismeretes, hogy az egyetemek jogi karai régebben birói funkcziót is végeztek. Tudvalevő, hogy Németország több államában egyes jogtanárok ezidőszerint is müködnek a bíróságoknál. Legujabban, hogy a Reichsgericht tulterhelése miatt panaszkodnak, egy német szaklap azt a javaslatot tette közé, hogy a jogi karok biráskodását megujitsák. Ezekre a példákra, azt tartom, nincs szükség. Valamely igazság nem lesz igazabb azért, mert másutt is annak tartják. A kettős baj, amit panaszoltam, megvan; és a gyógyszer, amelyet ajánlok, hasznos volna veszély nélkül, és keresztülvihető volna nagyobb költség nélkül.

Dr. Schwarz Gusztáv.

* «Vorentwürfe zu den Gesetzen, welche das Strafprozessrecht abändern.

** A törvényjavaslat és indokolása előkészitésének történetét a «Magyar Jogi Lexikon» II. kötetében 479—481. lapon «Bünvádi perrendtartás» vezérszó alatt irtam meg.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Czégátruházás és czégbitorlás.

Előre bocsátom, hogy a czégátruházás és czégbitorlás kérdését rövid birálat tárgyává csakis abból a szempontból kivánom tenni, hogy az illető czég a kereskedelmi czégjegyzékbe be van-e jegyezve vagy sem.

Mert sajátságos jelenség, hogy amiképen a mindennapi életben tapasztalható, hogy vannak bizonyos téves nézetek, melyeket mindenki készpénz gyanánt elfogad, anélkül, hogy a nézetnek helyességéről vagy helytelenségéről meggyőződést szerezne, éppen

igy tapasztaljuk, hogy jogi életünkben is bizonyos helytelen felfogások lábra kapnak és mintha másképp nem is lehetne, mindenki jogi axiomaként hirdeti.

Amig ily téves nézet a gyakorlati jogéletben nem nyilvánul meg, ártalmatlan lehet, mihelyt azonban birósági határozatokban kifejezést nyer, akkor már komoly meggondolás tárgyává teendő.

Ilyen téves nézet jogéletünkben az, hogy be nem jegyzett czég át nem ruházható, és hogy be nem jegyzett czég bitorlás miatt fel nem léphet.

Hogy ez a nézetem szerint téves felfogás birósági határozatokban már ismételten kifejezésre jutott, erről bármely döntvénytárunkból mindenki könnyen meggyőződhetik. Igy a kir. Curia 1906. évi márczius hó 20-án 250/905. v. sz. alatt kelt határozatában kimondta, hogy «be nem jegyzett czég át nem ruházható»; a budapesti kir. itélőtábla 5028/98. sz. alatt kimondta, hogy «be nem jegyzett czég átruházás tárgyát nem képezheti». A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék 71,519/93. sz. a. ugy határozott, hogy «az a kereskedő, ki czégét be nem jegyeztette, azt másra át nem ruházhatja»; a budapesti kir. itélőtábla 5048/93. sz. alatt ezt a határozatot helybenhagyta.

A czégbitorlásra nézve a kir. Curia 753/878. sz. a. ugy határozott, hogy a keresk. törvény 16. §-ának 2. bekezdésére való tekintettel csak kereskedő, ki czégét bejegyeztette, léphet fel czégbitorlás miatt. A 653/885. sz. határozatában a kir. Curia kimondta ugyan, hogy czégbitorlás miatt be nem jegyzett kereskedő is léphet fel, de már az 57/906. és 211/908. sz. határozatokban a kir. Curia ujból annak a felfogásnak ad kifejezést, hogy czégbitorlás esetén csak a bejegyzett czég részesül jogvédelemben.

Elég egyelőre ennyi annak beigazolása végett, hogy judikaturánkban tényleg az a — nézetem szerint téves — felfogás nyert kifejezést.

Jogirodalmunkban ugy Nagy Ferencz (Kereskedelmi Jog, VI. kiadás, I. 116. l.), mint Neumann Ármin (Keresked. törvény magyarázata, II. kiad. I. 58. l.) szintén azt a nézetet vallják, hogy be nem jegyzett czég át nem ruházható. Mindkét jogiró nyilván a judikaturának hatása alatt állott, mert nézetük indokolása végett a keresk. törvény 16. §-ának 2-ik bekezdésére hivatkozva, birósági határozatokat ideznek. Kár, hogy e jogtudósok nézetüket részletesebben nem indokolták meg.

Ami a be nem jegyzett czég átruházásának kérdését illeti, félreértések kikerülése végett megjegyzendő, hogy szószerint véve helyes az, hogy be nem jegyzett czég átruházhatlan. Ez azonban csak azért helyes, mivel *czég egyáltalában átruházhatlan,* még ha be is van jegyezve. Mert mi is a czég? A keresk. törvény 10. §-ának értelmében «a czég az a *név*, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja és melyet aláirásául használ». A czég tehát név. A név pedig személy megjelölésére szolgál, ahhoz csak személynek van joga, ez a személyiségi jog (Persönlichkeitsrecht), ez pedig átruházhatlan. Ezért, mivel a czég is név, még pedig oly név, mely üzletet folytató kereskedő megjelölésére szolgál, a czég is átruházhatlan.

Innét van, hogy az átruházásra vonatkozó törvényes rendelkezések sehol se intézkednek czég átruházásáról, hanem *üzlet* átruházásáról (keresk. törvény 12., 20. §§., továbbá az utóbbit hatályon kivül helyező 1908. évi LVII. tcz. és a német keresk. törvény 22. és köv. §§.)

Hogy az, ki az üzletet megszerzi, a czéget is megszerezheti, illetve helyesebben szólva, hogy az eddigi czéget folytathatja, ez mint a czégvalódiság elve alóli kivétel, más kérdés, de az áll, hogy üzletet lehet szerezni czég nélkül, de czéget üzlet nélkül nem.

A czég a kereskedőnek a neve lévén, nem létesit külön jogalanyt és a czéget magát, mint ezt a Reichsgericht Németországban külön ki is mondta (Entscheidungen 25., 6.) elbirtoklás utján sem lehet megszerezni. Üzletátruházásnál külön szerződés kell ahoz, hogy a czég is átmenjen, azaz a szerző által tovább folytatható legyen; ipso jure nem megy át, mert a *személyhez* tapadt. Ami csak az *üzlet* megjelölésére szolgál («Az aranyszarvashoz», «A fehér bárányhoz», stb.) az külön kikötés nélkül is átmegy az átvevőre.

Ha már most kétségtelen, hogy a czég maga üzlet nélkül másra át nem ruházható (amit a német keresk. törvény 23. §-a külön ki is mond); ha a törvény szerint ahhoz, hogy az átvevő az eddigi czéget tovább folytathassa, egyéb nem szükséges, mint a szerződő feleknek erre vonatkozó megállapodása; ha már a czég jogi természetével teljesen tisztában vagyunk; ha látjuk, hogy az üzlet átruházásáról és a czég folytathatásáról rendelkező szabály egy árva szóval sem tartalmazza azt, hogy az átruházó kereskedőnek *bejegyzett* kereskedőnek kell lennie: érthetlen, hogy az a téves felfogás mikép keletkezhetett, hogy ily szerződést joghatályosan csak bejegyzett kereskedő köthetne.

Ama téves felfogás indokolására a keresk. törvény 12. §-ára és a 16. §-ának szerencsétlen második bekezdésére hivatkoznak.

A 12. §. pedig csak azt tartalmazza, hogy aki kereskedelmi üzletet megszerez, a volt tulajdonos vagy jogutódjainak beleegyezésével az üzletet az eddigi czég alatt folytathatja. Egyebet ez a §. nem tartalmaz, *nevezetesen nem tartalmazza azt, hogy az ily jogüggylet megköthetése a keresk. czégjegyzékbe való bejegyzettséghez volna kötve.* A 16. §. 2. bekezdése pedig azt tartalmazza, hogy azokban a jogokban, melyeket a keresk. törvény a kereskedők részére megállapit, nem részesülhet a kereskedő, amig czégének bejegyzése meg nem történt. Ez a rendelkezés tehát mintegy bizonyos privilegiumot állapit meg a bejegyzett kereskedők részére. Már most azt kérdezem, hogy az üzlet átruházása privilegium-e? Az, hogy az átvevő a régi czég alatt folytatja az üzletet, privilegium-e? Itt kiváltságról, nézetem szerint, nincs szó. Ez a 16. §. második bekezdése, mely különben csak a mi keresk. törvényünkben fordul elő, egyike a legszerencsétlenebb törvényhozói alkotásoknak és helyesen jegyzi meg Neumann Ármin (id. munka I. 66. l.), hogy ez a rendelkezés az egyes esetekre alkalmazva sok zavarra ad okot és Nagy Ferencz (id. m. I. 121. l. 6. jegyz.) is azt mondja, hogy e rendelkezés következetesen keresztül sem vihető. Ily körülmények közt nem helyesebb-e ezt a homályos rendelkezést ugy alkalmazni, hogy a szerződési szabadságra nézve minél kevesebb korlátot képezzen és hogy alkalmazásából minél kevesebb kár és hátrány keletkezzék?

De figyelembe veendő az is, hogy keresk. törvényünk ott, hol a bejegyzett kereskedőkről rendelkezik, kifejezetten kiemelj, hogy rendelkezése *bejegyzett* kereskedőre vonatkozik (keresk. törvény 17. §. 31. §., stb.)

Ahol azonban a törvény csak kereskedőkről szól, anélkül, hogy a bejegyzettségre sulyt helyezne, oda ne interpretáljunk bele olyasmit, ami nincs benne és különösen ne tegyük meg ezt oly kétes értékü és kétes értelmü törvényes rendelkezés alapján, amilyen a 16. §. második bekezdése. A törvényhozó ugy a 12., mint a 20. §-nál mindenesetre kifejezést adott volna annak, hogy e §§-ban foglalt rendelkezés csak bejegyzett kereskedőkre vonatkozik, ha szándéka tényleg az lett volna. Erre különösen alkalma lett volna a törvényhozásnak akkor, mikor a keresk. törvény 20. §-át hatályon kivül helyezte és helyette az 1908. évi LVII. tcz-et megalkotta, mely éppen a keresk. üzlet átruházásáról szól. E törvény rendelkezéseiből és indokolásából nem tünik ki, hogy csak bejegyzett kereskedőkre vonatkoznék.

Ha már ezek szerint az a téves nézet, hogy üzlet áruházásával járó czégátruházás csak a bejegyzett kereskedőket illeti meg, a *törvényre nem alapitható*, nincs ok azt a téves nézetet továbbra is fenntartani, hanem a helyes nézet kifejezésre juttatására kell törekedni, még pedig annál is inkább, hogy felfogásunk és eljárásunk megegyező legyen a külföldivel, ami a kereskedelem nemzetközi vonatkozásainál fogva kivánatos.

Mert Staub szerint (Kommentar zum Handelsgesetzbuch VIII-ik kiad. I. 135. l.) «Es ist gleichgültig, ob die Firma eingetragen ist, oder nicht. Wenn also ein Vollkaufmann sein Geschäft mit Firma veräussert, so muss dieser Übergang in das Handelsregister eingetragen werden, *auch wenn die Firma bisher nicht eingetragen war*», és a 155. lapon folytatja: «Denn Vollkaufleute haben das Firmenrecht auch ohne Eintragung, und die Wirkung der Firmenführung und *Firmenübertragung sind von der Eintragung nicht abhängig.*

Ezzel megegyezik a német judikatura, mely szerint csak az vizsgálandó, «ob der Rechtsvorgänger zur Führung der Firma berechtiget war. *Dass sie eingetragen war, ist nicht erforderlich.*»

Hogy nálunk a fent jelzett téves felfogás a mai napig magát fentarthatta, csak annak tulajdonitható, hogy ezt a kérdést igen alárendelt jelentőségü kérdésnek tekintik, mely nem érdemli meg, hogy behatóbb vizsgálódás vagy legalább megfontolás tárgyává tegyék; azt lehetne ugyanis mondani, hogy ama téves

nézetnek más következménye ugy sem lehet, mint az, hogy az illető kereskedő czégét utólag bejegyezteti. Hogy azonban ez nem igy van és hogy ennek a téves nézetnek igen káros következményei lehetnek, annak beigazolása végett itt csak két gyakorlati esetet akarok felhozni.

Az egyik esetben a rövid tényállás az volt, hogy a felperesi czég tulajdonát egy gőzfürészgyár képezte; alperesek szerződésileg arra kötelezték magukat, hogy a felperestől huzamosabb időn át évenként legalább 15 kocsirakomány faanyagot vásárolnak, ennek elmulasztása esetén pedig minden kocsirakomány után 100 K kötbért fizetnek és a felperesi czég egyidejüleg beleegyezett abba, hogy az alperesek a felperestől szintén megvett fióküzletet a felperes czége alatt folytathassák. Alperesek a szerződést meg nem tartván, a felperesi czég kötbér megfizetése iránt alperesek ellen keresetet inditott. A bíróságok a felperest keresetével elutasitották (Curia 1906. márcz. 20-án 250/905. sz.) a következő indokolással: Alpereseknek nem állott módjukban a faüzletet a felperes czége alatt folytatni, mert «*a keresk. törvény 16. §. 2. bekezdéséből nyilvánvaló, hogy be nem jegyzett czég át nem ruházható*»; minthogy a felperesi czég bejegyezve nincs, kétségtelen, hogy felperes ama engedélyének, hogy az alperesek a fióküzletet a felperes czége alatt folytathassák és a czéget bejegyeztethessék, *törvényes alapja nem volt. Minthogy ezek szerint alperesek az ellenszolgáltatást nem kapták meg,* nem tartoznak a szerződésben elvállalt kötelezettségnek eleget tenni és ezért felperes keresetével el volt utasitandó. Vagyis: az alperesek, kik tudták is, hogy a felperesi czég bejegyezve nincs, vigan szerződést szeghetnek, a másik szerződő félnek rengeteg kárt okozhatnak, de semmi bántódásuk nem lesz, mert hiszen «be nem jegyzett át nem ruházható.» Ezek szerint be nem jegyzett czég még jogos igényeit sem érvényesitheti, vele szemben szerződést is meg lehet szegni; ez aztán igazán privilegium! Nem hiszem, hogy a törvényhozó ilyesmit akart volna.

A másik eset ez volt: Két kereskedő közkereseti társaságot alakitott L. L. és tsa czég alatt. Az üzletet több éven át folytatták igen szép eredménynyel; a czég bejegyezve nem volt. Ezután az egyik czégtag közös megegyezés utján az üzletből kilépett, kifejezetten beleegyezvén, hogy a megmaradt tag az üzletet az eddigi czég alatt (Keresk. törvény 15. §. 2. bekezd.) folytathassa, a mit ez a tag meg is tett. Ezután e czégtag is a magánéletbe visszavonulván, a virágzó üzletet a jó hirnévnek örvendő czéggel együtt eladta harmadiknak, mely vételügyletnél a vevő nagy sulyt helyezett arra, hogy a régi czéget tarthassa meg, a mire nézve az eladó beleegyezését megadta. A szerződés minden tekintetben perfekt volt; nagy összegről volt szó. A felek azonban hiába szerződtek, mert a bíróság azzal az indokolással, hogy, eltekintve, attól, hogy a társaság már az egyik tag kilépése folytán megszünt (!?), a régi czég bejegyezve nem volt, azért a folyamodót czégbejegyzési kérvényével elutasitotta, és ezt a végzést, a kir. itélőtábla ellenkező álláspontjával szemben, a kir. Curia indokaiból helybenhagyta (211/908. v. sz.) Ennek a következménye az lett, hogy az adás-vevési szerződés mindkét félnek kárára felbontatott és a szép tőkét képviselő czég is megszünt és igy nagy gazdasági érték megsemmisült. Ez talán közgazdaságilag is fontos. De mindez mellékesnek mutatkozik azzal szemben, hogy az «elv» «bejegyzett czég át nem ruházható», meg lett mentve.

Ime, e két eset is már eléggé mutatja, hogy mily káros következményekkel járhat ily téves nézet, ha első pillanatra alárendelt jelentőségünek is látszanék.

Ami már a czégbitorlás kérdését illeti, itt az a nézet, hogy csak bejegyzett czéget illeti meg e jog, még tarthatatlanabb, mint az átruházás eseténél.

Itt már e nézetet sem törvénynyel, sem jogirodalommal indokolni nem lehet.

A törvény (Keresk. törvény 24. §.) oly világosan szól, hogy minden kommentár felesleges volna, ha nem látnók birói határozatokban ezt a téves felfogást kifejezésre juttatva. A keresked. törvény 24. §-a ugyanis szószerint igy rendelkezik: «*Ki* valamely czég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved» stb. A törvény világos szavai szerint tehát annak, ki czégbitorlás miatt panaszkodik, *még kereskedőnek sem kell lennie*, annál kevésbbé tehát bejegyzett kereskedőnek. A törvény a czégbitorlás miatti panasz vagy kereseti joggal mindenkit felruház, mert egészen általánosan azt mondja «*Ki*» valamely czég bitorlása által» stb.

Azt a téves felfogást, hogy czégbitorlás esetén csak bejegyzett czég léphetne fel, azonban nemcsak a törvény nem támogatja, de a jogirodalomban sem talál támpontot.

Igy Nagy Ferencz (id. m. I. 125. l.) azt mondja, hogy czégbitorlás miatt bárki felléphet és hozzáteszi, hogy a keresk. törvény 16. §. 2-ik bekezdése itt alkalmazást nem nyer.

Igy vélekedik Neumann Ármin (id. m. I. 79. l.).

Igy Vályi Sándor a Magyar czégjog czimü munkájában (186. l.)

Igy Staub (id. m. I. 198. l.) «Das Firmenrecht ist von der Eintragung unabhängig. Ein Firmenpflichtiger Kaufmann kann daher, auch wenn er nicht eingetragen ist, klagen.»

Igy Grossmann «Der Schutz des Firmenrechts» czimü jeles monografiájában (41. l.) «Die Firma besteht auch ohne Eintragung zu Recht und §. 37. (ami 24. §-unkkal megegyező) ist nicht auf die eingetragenen Firmen beschränkt!»

Mindezekkel megegyezik a német judikatura és reméljük, hogy a mi judikaturánk is tarthatatlan álláspontjával felhagy.

E tarthatatlan álláspont indokolására fel lehetne hivni a keresk. törvény 17. §-át, de a fent idézett birósági határozatok még e §-ra sem hivatkoznak.

E §. szerint ugyanis minden uj czégnek az azon helyen vagy községben «már létező *és a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett czégtől* világosan különböznie kell». De ebből sem lehet érvet kovácsolni annak megindokolására, hogy csak bejegyzett czég panaszkodhatik amiatt, hogy az uj czég nem különbözik a már létezőtől; mert ennek a rendelkezésnek czélja csak az elsőbbség megállapithatása. Ha egy bejegyzett czéggel azonos czéget jelentenek be bejegyzés végett, az megtagadható és az ujonnan jelentkezett czég köteles valami megkülönböztető jelzést használni; de e §. nem azt jelenti, hogy a be nem jegyzett kereskedő czégével azonos czéget bárki bejegyeztethet és *használhat*; czégbitorlásnál pedig az utóbbin van fősuly.

A 17. §. tehát a szóbanforgó kérdést egyáltalában nem befolyásolja.

A czégbitorlás kérdésével kapcsolatosan felmerülhet az a kérdés, hogy az u. n. sürgönyczim ugyanabban a jogvédelemben részesül-e mint a czég? ahol természetesen szintén közömbös, hogy bejegyzett, vagy be nem jegyzett kereskedő sürgönycziméről van szó.

Itt nézetem szerint meg kell különböztetni, hogy mit tartalmaz a sürgönyczim. Ha a czéget tartalmazza, akkor természetesen védendő, de nem mint sürgönyczim, hanem mint czég. Ha nevet tartalmaz, védendő, de csak azon az alapon, hogy másnak nevét senki sem használhatja. Ha a sürgönyczim csak kivonata a czégnek, akkor külön védelemben nem részesithető, mert azt csak a czég élvezi.

Hogy a sürgönyczimet a czégtől meg kell különböztetni és a czéggel azonos elbirálás alá nem esik, kitünik abból, hogy oly üzletátruházásnál, melynél a czég tovább folytatása megengedve nincs, a sürgönyczim mégis *magával az üzlettel* átmegy a vevőre minden külön megállapodás nélkül. Igy vélekedik Staub id. m. 17. §. 7. jegyz. és 22. §. 25. jegyzetében.

A fent előadottakból látható, hogy üzlet átruházása esetén a czégnek az uj tulajdonos által való folytathatása és a czégbitorlás miatti kereset teljesen független attól, hogy az illető czég be volt-e jegyezve vagy sem.

Erről még jobban meg leszünk győződve, ha figyelembe vesszük, hogy mi a czélja a keresk. czégjegyzékeknek.

A keresk. törvény (7. §.) csak azt rendeli, hogy a törvény által előszabott bejegyzésekre a törvényszék által kereskedelmi czégjegyzékek vezetendők, és hogy minden kereskedő — kivéve a házalókat stb. — czégét köteles ugyan bejegyeztetni (16. §.), de aki azt nem teszi, arra pénzbirság mellett szoritandó.

Más következményt a törvény a bejegyzés elmulasztásához nem fűz, nevezetesen nem azt, hogy a be nem jegyzett czég megfelelő jogvédelemben nem részesülne.

A keresk. czégjegyzékbe való bevezetés csakis a legritkább, a törvény által különösen kiemelt esetekben bir konstitutiv hatással (pl. a részvénytársaság bejegyzés előtt nem létezik). De ily kivételtől eltekintve, a bevezetés csak deklaratorius jelentőséggel bir. A keresk. czégjegyzék nyilvánkönyvileg igazolja bizonyos

bejelentéseknek megtörténtét, mely bevezetés, ha közzététele megtörtént, azzal a joghatással bir, hogy a czégjegyzék tartalmára minden harmadikkal szemben hivatkozni lehet és hogy viszont minden jóhiszemü harmadik arra szintén hivatkozhatik. A bejegyzett tények valósága vélelmezhető, de az ellenkező bizonyitható.

Más jelentőséget a czégjegyzékeknek tulajdonitani nem lehet, ugy hogy ezeknek rendeltetése és jogi természete sem képez indokot a fent ismertetett téves felfogás mellett.

Végül még csak arra utalunk, hogy a keresk. törvény (3. §.) értelmében maga a *kereskedő fogalma is teljesen független annak bejegyzett vagy be nem jegyzett voltától.*

Mindezeknél fogva helyesnek vélem azt a nézetet, hogy üzletátruházásnál a czégnek folytathatása és a czégbitorlás miatti kereset a czégnek bejegyzett vagy be nem jegyzett voltától legyen független, mert az ellenkező felfogást sem a törvény szövege, sem pedig annak intenciója nem támogatja.

Dr. Schuster Rudolf,
a kir. Curia kisegitő birája.

A váltó megállapodásellenes kitöltése.

A váltó megállapodásellenes kitöltésének kérdése a gyakorlatban különösen a lejárat és a fizetéshely utólagos kitöltése esetében fontos. Ha a lejárat napja vagy a fizetés helye a megállapodástól eltérően töltetik ki, az óvás hatálytalan, és igy a váltói jog elveszhet. De a gyakorlatban minduntalan fordulnak elő esetek, amikor nyilvánvaló, hogy a váltóhitelező nem azért tölti ki a váltót a megállapodásellenesnek minősitett lejárati nappal vagy fizetési helylyel, hogy a váltóadós jogát kijátssza, hanem azért mert jóhiszemüen hiszi, hogy a kitöltéshez joga van.

Oly pénzintézetek is, amelyekről nem lehet feltenni, hogy a váltóadósokat kijátszani akarnák, vagy, hogy ne volna kellő szakértelmük a váltók kitöltésében, gyakran ki vannak téve a megállapodásellenes kitöltés sikeres kifogásának. E jelenségek azt az aggodalmat keltik, hogy a birói felfogás ebben a kérdésben nem az üzleti élet visszaélései ellen küzd, hanem a forgalmat az életfelfogással meg nem egyező korlátok közé akarja szoritani. A kérdés vizsgálata pedig nézetem szerint azt mutatja, hogy ebben az összeütközésben, amely az életnek és a bíróságnak felfogása közt mutatkozik, a gyakorlati élet felfogását kell helyesnek tartanunk.

A váltótörvény nem szabja meg, hogy a kitöltetlen váltó lejáratát mikép kell a váltóbirtokosnak kitölteni, hanem csupán annyit mond, hogy a kitöltés ne legyen megállapodásellenes. Nem mondja a váltótörvény, hogy a kitöltetlenül adott váltót avval a lejárattal kell kitölteni, amikor a köztörvényi viszony szerint a tartozás lejár. Még csak vélelmet sem lehet megállapitani abban az irányban, hogy a váltólejárat kitöltésének más megállapodás hiányában a köztörvényi lejárathoz képest kell történni. A váltóadás czélja nemcsak az, hogy a hitelező követelése a váltói szigor utján legyen biztositva, hanem az is, hogy a váltó a leszámitolás tárgya lehessen. Ez pedig gyakran teszi czélszerüvé, hogy a hitelező a váltót oly lejárattal lássa el, amely a köztörvényi lejárattól függetlenül a leszámitolás czéljának megfelel. Igy például, ha a köztörvényi tartozás lejárata hat hónapnál későbbi, a váltót pedig csak ennél nem hosszabb lejárattal lehet leszámitoltatni. A váltó lejáratának a köztörvényi lejárattól való eltérése nem ütközik a váltóadós érdekébe, mert ő *inter partes* mindig megteheti a köztörvényi viszonyból vett kifogást, a harmadik jóhiszemü váltóbirtokossal szemben pedig a megállapodásellenes kitöltés kifogását különben sem tehetné meg. Tehát a felek szándékát a kitöltetlen váltó adásakor, illetve vételekor nem lehet olyannak venni, hogy a hitelező a váltót külön erre irányuló megállapodás nélkül is a köztörvényi lejárat szerint volna köteles kitölteni. Elméletben ezt a kérdést alig is lehet vitásnak tartani, amint például a Grill-féle Dtár V. kötetében 987. szám alatt közölt esetben a bíróság helyesen kimondta, hogy «az alapul szolgált köztörvényi tartozás esedékességének megállapitása szemben azzal, hogy a váltón a lejárati határidő ki nem töltetett, még nem foglalja magában a váltó lejárati napjának kitöltése iránti megállapodást.» De a gyakorlatban mégis nem ritkán találunk döntéseket, amelyek a megállapodásellenes kitöltést már azon az alapon megállapitják, hogy a váltólejárat nem egyezik meg a köztörvényi viszony szerinti lejárattal. A kitöltés megállapodásellenességének kimondása aztán maga után vonja az óvás hatálytalanságát, és a váltói jog elenyészését, és igy a váltóhitelező elveszti követelését egyedül abból az okból, hogy a váltót nem az alapul szolgáló köztörvényi viszony szerinti lejárattal töltötte ki. Legfeltünőbbek ebben a tekintetben az oly esetek a mikor a váltóbirtokos a váltót a köztörvényi lejáratnál *későbbi* lejárattal töltötte ki, és az ily váltóra vonatkozólag mondja ki a bíróság, hogy a lejárat kitöltése megállapodásellenes. «A leszámitoló pénzintézet által kiállitott lejárati jegy tartalmából és abból a körülményből, hogy a kamatok egy meghatározott napig lefizettettek, — mondja a Curia, — megállapitható az a megállapodás, hogy a kitöltetlenül adott váltó a kitüntetett napon nem lesz esedékes ; a *későbbi* lejárattal kitöltött váltó alapján felvett óvás tehát hatálytalan.» (Grill Dtár, V. köt. 995. sz.) Pedig a váltónak a köztörvényi kötelezettséghez való viszonyából helyesen csak az következik, hogy a váltóhitelező *előbb* nem követelheti a váltó kifizetését, mint ahogy a köztörvényi viszonyhoz képest a követelés lejárt, de nem az is, hogy a hitelező megállapodásellenesen jár el, ha a váltót nem a köztörvényi viszony szerinti lejárattal tölti ki. Sőt még akkor sem lehet a lejárat megállapodásellenességét kimondani, ha a váltóhitelező a köztörvényi lejáratnál korábbi lejárattal tölti ki a váltót. Ily esetben is csak azt a következtetést kell levonni, hogy a váltóhitelező *inter partes* nem követelheti a váltóadóstól a fizetést a köztörvényi lejárat bekövetkezte előtt, nem pedig azt, hogy a köztörvényi lejárat előtt felvett óvás hatálytalan.

A gyakorlatban mutatkozó bajok egyik forrása, hogy a köztörvényi lejárat előtti vagy utáni időre kitöltött váltólejáratot a bíróságok helytelenül minősitik megállapodásellenes váltókitöltésnek.

Az óvás hatálytalanságának másik, még gyakoribb oka a fizetéshely kitöltésének módja. A fizetés helyét a bíróságok felfogása szerint egyéb megállapodás hiányában csak az elfogadó lakhelyével szabad kitölteni, akkor ha az elfogadó neve és lakhelye nincs a váltón kitüntetve, ha pedig az elfogadó neve és lakhelye a váltón ki van tüntetve, akkor más fizetéshely kitüntetése hamisitásnak vétetik. Ellenben az üzleti forgalomban mind a két kitöltési mód gyakori.

A fizetéshely kitöltésének kérdésében Juhász Andor mutatott reá a mult hetekben közzétett tanulmányában, hogy a gyakorlati élet nem képes a bíróságok szigoru felfogásához alkalmazkodni és hogy «a leszámitolt váltók utólagos telepitése, a judikatura megcsontosodott ellentétes álláspontja ellenére, ma általánosan követett országos szokás». (A váltó utólagos telepitése a leszámitolási forgalomban. Kereskedelmi jog, 1909. évi 23. és 24 szám.) Ebben a czikkben Juhász Andor kimeritő és meggyőző érveléssel arra az eredményre jut, hogy a judikatura eddigi iránya a fizetéshely kitöltésének kérdésében helytelen és hogy a helyes felfogás szerint az utólagos telepités joga a váltóhitelezőt megilleti.

A birói gyakorlat állásfoglalása ebben a kérdésben oly erős és határozott, hogy kevés a remény, hogy az egyhamar megváltozik. De éppen ebből az okból nem látszik feleslegesnek, hogy ez a forgalom szempontjából nagyjelentőségü kérdés azok részéről, akik a joggyakorlat álláspontját helytelennek tartják, többször és több oldalról megvilágittassék.

A kérdés megitélésénél abból kell kiindulni, hogy a váltótörvény értelmében a fizetéshely kitöltése a váltó kellékeihez tartozik, az intézvényezett lakhelyének kitétele ellenben nem kelléke a váltónak. A törvény kimondja ugyan, hogy az intézvényezett neve melletti hely az ő lakhelyének és egyéb helymegjelölés hiányában fizetéshelynek tekintetik, de ez a szabály nem jelenti azt, hogy az intézvényezett lakhelyének a váltóból ki kell tünnie. Ily értelmezésre sem a szabály szóhangzása, sem czélja nem utal. A váltó óvatolásához elég, ha a fizetéshely kitünik a váltóból és igy nincs szükség arra, hogy az intézvényezett lakhelye a váltóból kitünjék. Ha tehát a felek közt nincs megállapodás a fizetéshely kitöltése tekintetében, akkor a váltótörvény szabályaiból nem lehet arra következtetni, hogy az üresen adott váltó fizetési helyét az intézvényezett lakhelyével kell kitölteni. Ha pedig abból indulnánk ki, hogy egyéb megállapodás hiányában a köztörvényi viszony szerinti fizetéshely legyen a váltó

fizetéshelye, akkor az esetek többségében a váltóbirtokos lakhelyét kellene a váltó fizetéshelyének tartani, mert az adós a készpénzfizetést a kereskedelmi törvény 324. §-a értelmében rendszerint a hitelező lakhelyén köteles teljesiteni. Igaz, hogy ezt a szabályt a váltóadás megváltoztatja, mert a váltó bemutatásra levén fizetendő, az adós nem köteles fizetni, mig a papir neki be nem mutattatik. Nyilván ezen a meggondoláson alapul az a joggyakorlat, hogy a váltó egyéb megállapodás hiányában az intézvényezett lakhelyén fizetendő. Ez a felfogás abból indul ki, hogy az adós, aki kitöltetlen váltót adott, nem tudhatja, hogy az hol fizetendő és ennélfogva nem eshetik késedelembe addig, amig a váltót neki lakhelyén nem mutatták be, és ezen az alapon lehet egyéb kikötés hiányában feltenni, hogy a felek vélelmezhető akarata a fizetéshely ily kitöltésére irányult.

De ily feltevés nem egyezik meg sem a váltótörvény szavaival, sem a rendes forgalom felfogásával. A váltótörvény 93. §-ának szóhangzása szerint csak oly kitöltés van kizárva minden váltói kellék, tehát a fizetéshely tekintetében is, amelynek kizárásában a felek megállapodtak, azaz nem arra kell a megállapodás, hogy miként tölthesse ki a hitelező a fizetéshelyet, hanem arra, hogy miként ne tölthesse azt ki.

Ha pedig a rendes váltói forgalom követelményéből indulunk ki, akkor éppen nem juthatunk arra az eredményre, hogy a felek hallgatólagos megállapodását kellene feltennünk abban az irányban, hogy a kitöltetlenül adott váltó az intézvényezett lakhelyén fizetendő. A váltó bemutatása, amint ezt Juhász Andor számszerü adatokkal kifejtette, nehezebb és drágább, ha az valamely kis helyen történik, mint akkor, ha nagyobb helyre, vagy bankhelyre van telepitve.* A váltó leszámitoltatása is nehezebb, ha az valamely kis helyen fizetendő, mert a nagy pénzintézetek esetleg kizárják az ily váltót a leszámitolásból. Azonkivül a hitelező a váltó vételekor esetleg még nem tudja, hogy hol fogja a váltót leszámitoltatni és ennélfogva azt sem, hogy a leszámitoláshoz nem lesz-e szüksége arra, hogy a váltót egyik vagy másik bankhelyre telepitse. A hitelező czélja tehát mindenesetre az, hogy a váltót máshova is telepithesse, mint az intézvényezett lakhelyére. Viszont az adósnak nincs nagy érdeke abban, hogy a váltó csak az ő lakhelyén legyen óvatolható. A kitöltetlenül adott váltónál az adós nem arra számit, hogy arra a fedezetet valamely napon vagy helyen pontosan készen tartsa, mert különben nem irna alá kitöltetlen váltót. A váltóadós arra számit, hogy a hitelező fogja őt figyelmeztetni, hogy mikor és hol lesz a váltó kifizetendő és megbizik a hitelezőben, hogy az nem fog czéltalanul óvást felvenni. A gyakorlatban nem is tapasztalunk visszaéléseket abban a tekintetben, hogy a váltóhitelezők czéltalan óvásfelvételekkel terhelnék az adóst, ami különben a váltóhitelezőknek sem állana érdekében.

Nyilvánvaló, hogy a váltóhitel nehezebben, vagy nehezebb feltételek mellett adatnék meg, ha a kitöltetlen váltó csak az elfogadó lakhelyén volna telepithető. Különösen akkor, ha az elfogadó valamely kis faluban lakik. Nincs ok feltenni, hogy a váltóadós a nehezebb feltételeket akarná magára vállalni avégett, hogy a váltó neki a saját lakhelyén mutattassék be. Azaz akár a hitelező, akár az adós szempontjából tekintjük a dolgot, a rendes váltói forgalomban nem lesz okunk feltenni, hogy a felek közt üres váltó adásánál oly hallgatág megállapodás áll fenn, hogy a váltót az intézvényezett lakhelyén kell telepiteni.

Ez a feltevés, ha helyes, egyképen áll akkor, a mikor a váltó aláirásakor azon sem az intézvényezett neve és lakhelye, sem a fizetéshely nem volt kitüntetve, mint akkor is, amikor a váltón az intézvényezett neve és lakhelye ki van tüntetve, de a fizetéshely üresen hagyatott.

Ez az utóbbi eset annyiban különbözik az előbbitől, hogy az intézvényezett neve melletti hely fizetéshelynek tekintendő, és igy az ily váltót a váltótörvény szempontjából nem lehet fizetéshely kitöltése nélkül aláirt váltónak tekinteni akkor sem, ha a «fizetendő» szó melletti üres hely kitöltetlen. De még az ily váltó adásánál is arra kell következtetni, hogy a váltóbirtokos a «fizetendő» szó utáni üres helyet joggal töltheti ki az elfogadó lakhelyétől különböző helylyel. Ha bármely okiratban üresen van hagyva valamely hely, amely felismerhetően arra szolgál, hogy az kitöltessék, akkor az aláiró czélja csak az lehet, hogy a jogositott azt utóbb kitölthesse. Ha például egy kötelezvény vagy ügyvédi meghatalmazás blankettájának szövegében benn van az a szó, hogy «fizetendő», és utána üres hely van hagyva, akkor az okirat birtokosát külön megállapodás nélkül is, jogositottnak kell tartani arra, hogy az üresen hagyott helyet a forgalomban szokásos módon kitölthesse, például a saját lakhelyét oda irhassa. Nincs ok feltenni, hogy a váltó aláirója más okból hagyta üresen a «fizetendő» kitétel utáni üres helyet, mint ahogy az ily üres helyek hagyása más okiraton történik. Sőt a váltói forgalom szokásaiból arra kell következtetni, hogy az, aki sulyt helyez arra, hogy a váltó bizonyos helyen legyen fizetendő, ki fogja tölteni az erre szánt üres helyet, ha pedig nem tölti ki, ugy arra van elkészülve, hogy a váltóbirtokos fogja azt a váltói forgalomban szokásos módon kitölteni. Ha tehát nem is a váltótörvény 93. §-ának szabályából, de az okiratokra vonatkozó általános szabályokból arra kell következtetni, hogy a váltóbirtokos a váltónak üresen hagyott fizetési helyét akkor is kitöltheti, ha a váltón az intézvényezett neve és lakhelye fel van tüntetve.

Igaz, hogy megtörténhetik az is, hogy a váltóbirtokos a fizetéshelyet oly módon tölti ki, amire a váltó aláirója a rendes forgalom szokásai szerint nem számithatott. Például, ha a váltóbirtokos olyankor, amikor ugy ő, mint a váltóadós Budapesten lakik, a váltót valamely faluban fizetendőként tölti ki, és ott véteti fel a rendesnél drágább óvást. Ilyen esetek lehetősége szolgálhatott talán egyik indokául a birói gyakorlat kifejlődésének. De a váltóadós ily esetben *inter partes* a rosszhiszemüség kifogását teheti meg a váltóhitelező ellen, és evvel védekezhetik az ily jogtalan kitöltésből eredő kár ellen. A váltóadós kifogása azonban ily esetben nem a *megállapodásellenes kitöltés,* hanem a *rosszhiszemü kitöltés* kifogás tekintete alá tartozik, és mint ilyen birálandó el.

Az eredmény tehát, amelyre jutottunk, az, hogy az, amit a a birói felfogás a lejárat, és a fizetéshely tekintetében megállapodásellenes kitöltésnek minősit, a váltói viszony szempontjából rendszerint nem minősithető ilyennek, és igy nincs ok arra, hogy az igy kitöltött lejáratnak és fizetéshelynek megfelelő óvást a váltóból folyó jog fenntartására alkalmatlannak tekintsük.

A német *Reichsgericht* éppen egy váltójogi kérdés elbirálásánál mondta ki, hogy a bíróságnak törekednie kell a jogszabályok lehető legnagyobb gyakorlati használhatóságára («Die grösstmögliche praktische Brauchbarkeit des Rechtes» Azt hiszem, hogy ennek az elvnek a fentiekben kifejtett felfogás jobban felel meg, mint a most uralkodó joggyakorlat.

Reichard Zsigmond.

* E gyakorlati nehézség egy esetben nemrég eklatánsan tünt ki. Egy kis helyen, ahol nincs közjegyző, a bíróság ulján akart a váltóbirtokos egy óvást felvétetni, de nem tudott, mert a biró más kiküldetésben távol volt. A váltóbirtokos aztán a kincstár ellen inditott pert kára megtéritése végett és a per még folyamatban van.

Különfélék.

— **Széll Farkassal** jelentékeny tehetségü, müvelt jogtudós száll sirba. A közigazgatási pályáról ment át a bírósághoz s itt kezdetben igen gyorsan haladt előre. Fiatalon lett itélőbiró a budapesti kir. táblán, ahol csakhamar a legnehezebb és legkényesebb büntetőügyek előadását bizták rája. A táblák deczentralizálása után a debreczeni itélőtáblához nevezték ki tanácselnöknek, itt végig a büntetőtanács élén állott, mig csak nyugalomba nem vonult.

Széll Farkas jóval több volt az átlagos birói tehetségnél. Fürkésző elméje, amint az igazságot kutatta, nem állhatott meg a felmerülő egyes esetek eldöntésénél. Mélyen behatolt a külföldi és magyar jogtudományi müvek tanulmányozásába. Elszorult szivvel kellett látnia, hogy fejlődő jogirodalmunk mily szegény a kifejezés eszközeiben, mint küszködik a curiális stilus megrögzött hibáival.

Széll Farkas gyönyörü magyar nyelvérzékkel volt megáldva. Hivatásának érezte hát, hogy a magyar jogi nyelvet, nemcsak a tudomány, hanem az itélkezés nyelvét is javitsa, fejlessze. Ezért szorgalmas buvárkodás után egyre-másra bocsátott közre nyelvészeti dolgozatokat a régi magyar jogi nyelvről. Ennek rejtett, vagy elfelejtett szépségeit feltárta

viszont a mindennapi használatban elkoptatott lapos, értelmetlen jogi szólamokat tüzzel-vassal kezdte pusztitani.

Széll Farkas ugy akarta szolgálni és szolgáltatni az igazságot, hogy az itéletéből értsen mindenki, akár a hivatásszerü jogász, akár a jogilag tanulatlan, egyszerü ember.

Ezt az irányt ő a saját itélkezésében meg is valósitotta.

Emellett nagy ambiczióval és szeretettel kutatta a régi magyar jogélet emlékeit. Igy ő volt az, aki legtöbb feltételes itéletet tett közzé a debreczeni levéltárban található eredeti perekben tett kutatásai nyomán.

— **A technikai tudományok haladásával** az igazságügyi kormány nem igen szeret lépést tartani.

Ha nem volna olyan bosszantó, kaczagni lehetne azon, hogy a kir. Curia és tábla palotájában épp ugy, mint az alkotmány-utczai törvényházban a birák szobáiba sem villamos, sem gázvilágitás nincs bevezetve, holott a folyosók és tárgyaló-termek mindkét világitásra be vannak rendezve.

A gépirás ugyan már *részben* alkalmazásban van, de azért a birósági kiadmányok nagyobb része ma is kézirással iratik. (A gyorsirás csaknem teljesen számüzve van még a birságok tárgyaló termeiből.)

Az is mutatja igazságügyi kormányunknak a technikai vivmányoktól való iszonyát, hogy birságaink nélkülözni kénytelenek a telefon jótéteményeit és ha a budapesti ügyvédi kamara nem tartana a budapesti kir. törvényszék pertára mellett saját költségén egy távbeszélő állomást, melyet a birságok és a nagyközönség tagjai is használnak (sokszor emiatt éppen az ügyvédek nem juthatnak a telefonhoz), akkor az egész nagy törvényszéki épületben (a vizsgálóbirói telefonon kivül) egyetlenegy telefon sem állana rendelkezésre. Hálásan veszi az ügyvédi kar a kereskedelmi és váltótörvényszék czégelőadóinak azon reformját, hogy telefonon fogják az ügyvédeket a beadványokban levő hiányokról értesiteni és őket telefonon hivatalos megbeszélésre magukhoz hivni: ámde félő, hogy ezen minden bürokratikus czopftól mentes «merész» ujitás azon fog megakadni, hogy a tisztelt biró uraknak igen kényelmetlen lesz sokszor félórákat tölteni a második emeleti hivatali helyiségeiktől meglehetősen távol levő és csaknem mindig elfoglalt földszinti telefon-állomáson.

Az igazságügyi kormány igazán megszivlelhetné az ezen helyes kezdeményezésben felismerhető utmutatást és ujévi ajándékul az összes fővárosi birságokat meglephetné egy-egy telefon-állomással, minden budapesti birónak figyelmébe ajánlva, hogy kövessék a czégelőadó uraknak eléggé nem méltányolható reformját és ha valamely beadvány elintézése akadályba ütközik, ne utasitsák azt vissza, hanem értesitsék telefonon az illető ügyvédet. Ez a reform a birságoknak is igen jelentékeny idő- és munkamegtakaritást fog jelenteni és ha az igazságügyi kormány komolyan akarja az ügyvitel egyszerüsitését, akkor, reméljük, meg fogja ragadni ezt az olcsó alkalmat arra, hogy megkezdje igazságszolgáltatásunk nehézkességeinek csökkentését.

— **Piros szegfű.** A budapesti büntető törvényszék előtt egy védő gomblyukában piros szegfüvel jelent meg. A tárgyalást vezető elnök felszólitotta a védőt, hogy a birság iránti köteles tiszteletből, a szegfűt tegye le. A védő vonakodása után a törvényszék őt 20 korona rendbüntetésre itélte. A királyi itélőtábla nem látván rendzavarást fennforogni, az ügyvédet a rendbirság megfizetése alól felmentette.

Magunk sem hiszszük, hogy a védő ezen tényе «rendzavarás»nak volna tekinthető és a birságnak hatalma volna arra, hogy a védőt kényszereszközzel kényszeritthesse a virágnak a letételére. Ámde ez nem annyit jelent, mintha a védő, aki gomblyukában virággal jelenik meg, helyesen és az alkalom méltóságának megfelelően jár el. Mig külföldön a birói és az ügyvédi talár emeli a tárgyalás ünnepélyességét, addig nálunk némely birák és ügyvédek már külső megjelenésükkel rontanak ez ünnepiességen. Szines, sőt egészen világos öltöny, rikitó nyakkendő, nem ritka ugy a birói, mint a védői széken. Nagyon kivánatos volna, hogy az igazságszolgáltatás minden tényezője a nagy nyilvánosság előtt a hely és alkalom méltóságához képest jelenjen meg.

— **A budapesti járásbiróságok elhelyezése.** Husz esztendeje van szó arról, hogy a budapest-balparti járásbiróságokat egyesitik. Ennek az egyesitésnek az előnyeit már annyiszor tárluk föl, hogy pleonasmus lenne mindegyik szó, amelylyel ezt az ügyet ujból vitatnók. S most, mikor mindenki azt remélte, hogy ezt az egyszerü, természetes, mindenkitől óhajtott tervet valahára megvalósitják, akkor az igazságügyminiszterium meghosszabbitja a VI. ker. járásbiróság bérszerződését tiz esztendőre és ugyanennyi időre bérel uj helyiséget a VIII—X. ker. járásbiróság számára, ami azt jelenti, hogy a központi járásbiróság eszméjének kivitele tiz esztendőre el van halasztva Őszintén szólva: erre az eljárásra nincs más jelzőnk, minthogy *megfoghatatlan*, annál is inkább, mert az évi bérlet drágább, mint amennyivel törleszthető lenne egy mindenképpen megfelelő épület költsége és mert járásbirságainknak mai elhelyezését, a VI. kerületbelit is beleértve, ismét csak egy jelzővel jellemezhetjük: *botrányos*.

Reméljük, hogy a birák és ügyészek egyesületének budapesti csoportja, karöltve a budapesti ügyvédi körrel, nem hagyja elaludni e kérdést és a szivós kitartással vitt küzdelem folytán végre is megvalósul a mindenki által óhajtott régi terv.

— **A községi jegyzők magánmunkálatai** tárgyában a budapesti kir. tábla a következő nagyfontosságu itéletet hozta:

A kir. itélőtábla az alperes felülvizsgálati kérelmének helyt ad, a felperest követelésével elutasitja.

Indokok. Felperes, aki állására nézve körjegyző, az alperessel oly megállapodásra lépett, hogy a körjegyzőséghez tartozó Kálló és Erdőtarcsa községeknél, valamint a községekben birtokos magánfeleknél közreműködik, hogy ezek a kőszén kutatás és kiaknázás átruházása tárgyában az alperessel szerződést kösseuek. Az alperes kötelezte magát, hogy a felperest közreműködéseért dijazni fogja s a felperes a kikötött dij első részlete fejében 500 koronát követel.

A községi illetve körjegyző hivatalos állásánál fogva közreműködni hivatott a község minden ügyeiben, tehát azokban is, amelyek a községek vagyoni, gazdasági érdekeit érintik és a községnek bármely vagyoni, gazdasági ügyében egyedül a község javát tarthatja szem előtt. Ámde ennek a kötelességnek hü betartása már veszélyeztetve van akkor, midőn a jegyző attól a harmadik személytől, aki a községgel ügyletet kiván kötni, dijazás igéretét fogadja el azért, hogy az ügylet létesitése érdekében a községnél közreműködik, mert ily esetben számolni kell azzal a lehetőséggel, hogy a jegyző a dijazás elnyerése végett, tehát saját vagyoni érdekében a községet oly szerződés megkötésére is rábirni igyekezik, amely inkább a harmadik személynek, mint a községnek nyujt előnyt, vagy amelynél a község kedvezőbben is szerződhetett volna.

Figyelemmel arra a tulnyomó befolyásra is, melylyel a jegyző a község ügyeinek elintézését a községi előljáróság és a képviselő-testület tagjai között rendszerint irányitja, nem engedhető meg, hogy a jegyző vagyoni előnyök szerzése végett magára nézve oly helyzetet teremtsen, amely a község érdekeinek sérelmét vonhatja maga után, s ezért az oly ügyletet a jó erkölcsökbe ütköző ügyletnek kell tekinteni. Hogy az egyes konkrét esetekben a közvetitett ügylet netán olyan volt, amelynél kedvezőbbet a község nem érhetett volna el, a vitás kérdés eldöntésénél befolyással nem bir, mert nem az egyes esetekben bekövetkezett eredmény, hanem a veszélyeztetett közérdek az a szempont amelyből a szóban forgó kérdés elbirálandó.

A m. kir. belügyminiszter által 126,000/1902. szám alatt a községi és körjegyzők részére kiadott ügyviteli szabályzat 93. §-a szerint is «nem szabad a jegyzőnek magánmunkálatra megbizást vállalnia olyan ügyben, melynek hatósági eldöntésében hivatali állásánál fogva részt kell vennie.» A felperes vétett ez ellen a tilalom ellen, mert a közvetitett szerződés megkötése a községi közgyülés jogkörébe tartozik, a közgyülésnek pedig a jegyző hivatali állásánál fogva tagja s az 1886: XXII. t.-cz. 58. §-a szerint ott szavazattal bir; a szabályrendelet felhivott §-a

pedig nem értelmezhető olykép, mintha az abban foglalt tilalom a közgyülések eldöntése alá tartozó ügyekre nem vonatkoznék azért, mert a jegyző a szavazástól tartózkodhatik.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása** tekintetében még most is igen sok a jogosult panasz. Alsóbíróságainknál gyakran fordul elő, hogy nagyobb dijazást állapitanak meg egy sommás vagy váltókereseti ürlap kitöltéseért, mint egy-egy érdemleges periratért. Felsőbíróságaink pedig sokszor hihetetlenül méltánytalan megállapitásaikkal ezen irányban szinte ujjmutatással szolgálnak.

A kir. Curia egyes tanácsainál az utóbbi években javult a helyzet. Még mindig találkozunk ugyan 5, meg 10 K-ás megállapitásokkal, de regisztrálhatjuk másrészről az ügyvédi munka intenzivebb megbecsülésének eseteit is, különösen a Curia II. és IV. tanácsainál. A Curia perorvoslati költségmegállapitásainak két szélső végletéről ime néhány példa: Házassági perben 5 K (4057 909. sz.), 10 K (4343/909), 14 K (3657/909.), 15 K (3957/909); ingatlan tulajdon iránti perben 10 K (3692/909.); kielégitési sorrend megállapitása iránti ügyben 10 K (4693. és 5213.); baleseti kártérítési perben 15 K (3728., 3644.), 30,000 K iránti perben 50 K (5304.). Ellenben a nagyobb megállapitások közül kiemeljük a következőket: 69,857 K iránti perben 362·50, 59,500 K iránti perben 200 K (2322.), örökösödés iránti perben 750 K (3619.). A felülvizsgálati tanács a tárgyaláson való megjelenésért 3624 K iránti perben 100 K-t (82.), 7500 K iránti perben 200 K-t (158.), ideiglenes nőtartás iránti perben 300 K (142.), lakkiürités iránti perben 300 (135.), 500,000 K iránti perben két tárgyalásért 1000 K-át állapitott meg.

— **Ügyvédi műhibák**, sajnos, éppen nem ritkák és ha a bíróságok helytelen és hibás határozatai — igen helyesen — nem kerülik el a nyilvános birálatot, alkalomadtán kell, hogy egy-két szó essék arról is, hogy az ügyvédi munka sem mindig üti meg a mértéket.

Hogy a sommás törvény életbelépte után 16 esztendővel is a törvény legelemibb alapelveit sem ismeri némely kartárs, azt a legnagyobb megdöbbenéssel kell észlelnünk.

Előttünk fekszik egy felülvizsgálati kérelem, a járásbiróság itéletének 56 kor. 90 fillér költségben marasztaló része ellen. Ezen felülvizsgálati kérelemben az illető ügyvéd felebbezési bírósághoz az iránt «esedezik», (hogy ez a kifejezés még most sem akar eltünni a periratokból!), hogy az ügy «szóbeli tárgyalására» határnap tüzessék és a megtartandó tárgyalás után a költségeket a biróság kölcsönösen szüntesse meg. «Indokainkat — ugymond — a kitüzendő szóbeli tárgyaláson fogjuk előterjeszteni.» Mondanunk sem kell, hogy mi sorsa lett ezen felülvizsgálati kérelemnek. (A budapesti IV. ker. kir. járásbiróságnál 1909. Sp. IV. sz. a. fekvő per irataiból.)

Egy másik perben a budapesti kir. törvényszék mint felebbezési biróság itélete ellen az alperesi ügyvéd *felebbezést* nyujtott be. Hogy mi volt a tartalma ezen felebbezésnek, az kitünik a kir. Curia 1909. G. 128. számu itéletéből, amelyben a Curia előbb kitanitja az illető ügyvéd urat, hogy a felebbezési biróság itélele ellen nem felebbezésnek, hanem felülvizsgálati kérelemnek van helye és hogy a felülvizsgálati kérelemben *uj ténykörülményeket és bizonyitékokat* nem lehet felhozni és nem lehet az itéletet azon alapon megtámadni, hogy mi és mi által van vagy nincs valamely ténykörülmény bizonyitva, valószinüsitve vagy támogatva és mi a való tényállás.

Annál jellemzőbb az utóbbi eset, mert a szóbanforgó felebbezésnek czimzett beadvány benyujtója — országgyülési képviselő.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák perrendtartás novellája.** Az 1898. évből való osztrák perrendtartás novelláris módositása iránt az igazságügyi kormány a főrendiház elé javaslatot terjesztett.

E törvényjavaslat legkimagaslóbb intézkedése az, amely a legfőbb birósánál az összes magánjogi, közigazgatási és büntetőjogi ügyekben az eddigi hetes tanácsok helyébe az ötös tanácsokat lépteti.

Kiemeljük a javaslatból még a következőket: Bagatell-ügyekben a felebbezési biróság határozata ellen semmiféle jogorvoslatnak helye nincsen; egyéb ügyekben a jogorvoslat a felülvizsgálat. A járásbiróság előtti perekben, ha a felebbezési biróság itélete az alsóbiróságéval egyező, a felülvizsgálat ki van zárva, amennyiben a pertárgy értéke ezer koronát meg nem halad. Ugyancsak ki van zárva az Oberlandesgericht itélete ellen a felülvizsgálat törvényszéki perekben, ha a pertárgy értéke kétezer koronát meg nem halad.

A felülvizsgálat megengedhetőségének kérdése tekintetében a pertárgy értékmeghatározása a felülvizsgálati kérelem beadásának napja szerint igazodik. A pertárgy értéke a felülvizsgálati kérelemben feltüntetendő.

Két egybehangzó birói határozat ellen benyujtott felülvizsgálati kérelem halasztó hatálylyal nem bir, ha a felülvizsgálati kérelem benyujtásával egyidejüleg a felülvizsgálatot kérő fél a másik peres félnek megitélt követelésének kielégitésére kellő biztositékot nem nyujt.

Két egybehangzó végzés ellen felfolyamodásnak nincsen helye. Ugyancsak nincsen helye felfolyamodásnak a költség kérdésében két egybehangzó itélet ellen. A másodbiróságnak a költség, valamint a szakértői dijak kérdésében hozott határozata ellen nincs felfolyamodásnak helye, ha a panasz tárgya száz koronát meg nem halad.

— **Mesterséges nemzés és atyaság.** A férj keresetet inditott házasságból született gyermekének törvénytelenné való kimondása iránt, kimutatva, hogy a gyermek nemzésére a kritikus időben genitáliáinak alkata miatt abszolute képtelen volt. A feleség ezzel a kifogással szemben azzal védekezett, hogy megtörtént coitus után ő férjének spermáját, annak tudta nélkül, egy gyertya segitségével méhébe bevezette és a fogamzás ekképp történt meg. A két alsóbiróság a gyermek törvénytelenitése iránti keresetet elutasitotta, mivel a kihallgatott szakértők kijelentették, hogy a mesterséges megtermékenyités ezen esetben nincs teljesen kizárva; minthogy pedig a coitus ténye beigazoltatott és a gyermek a házasságon belül született, az az alsóbiróságok álláspontja szerint törvényesnek tekintendő. A német birodalmi törvényszék a két alsóbiróság itéletét feloldotta a következő indokolással: A polg. törvénykönyv 1591. §-a értelmében a házasságon belül született gyermek törvényes, ha a férj és neje közt a fogamzási időn belül coitus történt, kivéve ha az eset körülményei szerint nyilvánvalóan lehetetlen, hogy a gyermek nemzője a férj lett légyen. A törvény ezen szerkezetéből következik, hogy a lehetetlenséget a törvényességet megtámadónak kell bizonyitani. Ez a vélelem azonban csakis arra az esetre szól, ha a férj és feleség közt a coitus megtörtént. Az állitott mesterséges megtermékenyités azonban coitus fogalma alá nem vonható, tehát a megtermékenyités megtörténtére nézve a törvénytelenittetni kért gyermek a bizonyitó fél.

— **Eljegyzéstől való visszalépés miatt kártérités.** Alperes felperes nővel 1907 szeptember havában eljegyezte magát, de az eljegyzéstől 1908 februárban minden alapos indok nélkül visszalépett. Az osztrák legfőbb itélőszék a két alsóbiróság itélenek megváltoztatásával a felperesnő kártéritési követelését megitélte. Vitátlan, hogy felperes nevelőnő, aki eljegyzésétől nem vállalt alkalmazást, mivel alperes kijelentése szerint esküvőjének 1908 farsangján kellett volna lenni. A biróság magáévá tette azon felperesi álláspontot, hogy a nevelőnői állás hosszabb szolgálati viszonyt tételez fel és igy, tekintetbe véve azt is, hogy a nők férjhezmenetele bizonyos idejü előkészitést is igényel, tehát a felperesnő tényleg az eljegyzés folytán esett el az eljegyzés idejétől számitva az alkalmazástól és az azzal járó keresettől. Téves az alsóbiróságok azon felfogása, mintha az igy elmulasztott munkabér nem tényleges kár, hanem vesztett haszon volna. A munkaképesség és a lehetőség ezáltal keresetre szert tenni, a személyi javak közé tartozik. Ha valakit rábirnak arra, hogy munkaképességét ne értékesitse, ezáltal az illető tényleg birtokában levő javaiban szenved kevesbülést.

Ami a kártérités mennyiségét illeti, az a hat havi bérveszteségben és azonos tartamu ellátás egyenértékében állapittatott meg. Hat hónap itéltetett meg, mivel állás azonnal nem mindig kinálkozik, tehát az állás keresésére is kell arányos időt számitani. Az a körülmény, hogy felperesnő az egész idő alatt rokonainál (anyjánál és nagynénjénél) tartózkodott és azoktól ingyen ellátást élvezett, alperesre nem tartozik.

— **Hóember szerzői jogi védelem alatt áll-e?** Ez a sajátszerü kérdés foglalkoztatta a berlini törvényszéket és komoly megbeszélés tárgyát képezte a jogi szakkörökben. Allfeld erlan-

geni tanár kifejti, hogy a hóember éppolyan müvészi alkotás lehet, mint bármely szobor és éppen ezért szerzői jogi védelem tárgya lehet.

— **Az örökség felfedezőjének joga.** Franciaországban egy «genealogus» avval foglalkozik, hogy ismeretlen örökösöket kutat ki. Egy esetben vizsgálódásai közben rájön arra, hogy egy megüresedett hagyaték nem az örökség birtokában levőket, hanem az örökhagyónak régen Amerikába vándorolt rokonait illeti. Az amerikai rokonokat az európai örökségről a konzul utján értesiti s azok az egész hagyatékot meg is kapják. A felfedező dijait követeli az örökösöktől. Az örökösök kérik a kereset elutasitását, mert ők nem a «genealogus» munkája, hanem az ő örökségi joguk alapján jutottak a hagyatékhoz. Ők egyébként meg sem bizták a «genealogus»-t. A poitiers-i felebbezési bíróság kárpótlás fejében 5000 frankot itél meg a felfedezőnek. Kifejti, hogy az örökösök a kutató munkája következtében gazdagodtak, mert anélkül az örökséghez sohasem jutottak volna s igy ha a «genealogus» szerződés alapján nem is léphet fel, a jogtalan quasi contractus vagy a gazdagodás alapján kereshetőségi joga van. A franczia jog különben — mondja az itélet — nincs sacramentális formulákhoz kötve.

— **A kereskedői czég s a névhez való jog.** A kereskedő családi nevén folytatott üzletét a régi czéggel együtt átruházza. A czég uj birtokosa olyan üzelmeket folytat, melyek a czégre nézve megbecstelenitők. A franczia semmitőszék a családi nevet védő örökösöknek megadja a jogot, hogy ily körülmények között kérhessék a bíróságtól, hogy a czégbirtokost a czég használatától tiltsa el.

— **Mosolygás által elkövetett becsületsértés.** A rouen-i központi rendőrbiztos becsületsértés miatt perelte egy biztositási ügynököt, aki «megvető mosolylyal végigmérte.» Az elsőbiró megállapitja a code pénal 223. czikkelye szerinti «outrage par geste» fennforgását és a vádlottat egy havi fogházra itélte, amit most a rouen-i főtörvényszék 500 franknyi pénzbüntetésre változtatott át. Az itélet ellen semmiségi panaszt nyujtottak be.

— **A «bon juge» az egyesbirákért.** Most tárgyalják a franczia igazságügyi költségvetést. Magnaud, aki most tudvalevőleg képviselő, hevesen támadja a birákat, akik itéleteik okait poros könyvekből meritik s nem a lelkiismeretükből. Követeli, hogy kizárólag egyesbirák itélkezzenek, mert a szótöbbség fogalmilag ellenkezik az itélet természetével. Az igazságügyminiszter erélyesen utasitja vissza Magnaud támadásait; rágalomnak jelenti ki, hogy a birróságok a gazdagoknak és hatalmasoknak más mértékkel mérnek, mint a szegényeknek és elhagyatottaknak.

— **A kórház fenntartója nem felelős a sebészorvos gondatlanságáért.** A londoni Sz. Bertalan-kórházban, amelyet még VIII. Henrik alapitott, egy orvos mütétnek vetette magát alá. A narkózisból arra ébred a boldogtalan, hogy az egyik karja összeégett, a másik eltörött. (!) A balkarja lecsüngve, forró vizzel telt edénybe ért, ami leforrázta, a jobb karjára pedig a sebész ugy reátámaszkodott, hogy eltört. Felperes perli «London város lordmayorját, közönségét és polgárait», mint a kórház fenntartóit. Ugy az elsőbiró, mint a főtörvényszék elutasitja a keresetet, mert a kórház csakis azokért az alkalmazottaiért felel, — ápolók, szolgák — akik eljárásukban parancsot, utasitást kötelesek elfogadni. Az operáló sebész legjobb tudása szerint saját felelősségére jár el. Az alperes helyzete olyan, mintha én a beteg szomszédomhoz könyörületből orvost hivok. Ha csakugyan okleveles orvost alkalmaztam erre a czélra, az orvos mühibájáért nem felelek. Szóval alperes orvosáért csak a culpa in eligendo erejéig szavatol.

— **A szinházi czenzura Angliában.** A két ház kiküldött vegyes bizottsága a szinházi czenzura következő szabályozását ajánlja: Mindenki, aki szinmüvet szándékozik előadatni, a «Licenser of Plays» véleményét kérheti ki; ha ez a hatóság az előadás ellen nem emel kifogást, az előadás többé sem meg nem akadályozható, sem eljárásnak miatta nincs helye. Ez a hatóság azonban az előadást nem tilthatja be, hanem ellenkezőleg, megkérdezése fakultativ s mintegy «salvus conductus»-t adhat az előadásra. A hatóság ezt a mentesitő hatályu jóváhagyást megtagadhatja, ha a szinmü fajtalanságot, élő vagy nem rég elhalt személy elleni gyülölködő személyeskedést, büncselekményre való izgatást, vallásháboritást, vagy olyasmit tartalmaz, ami egy barátságos külhatalomhoz való jó viszonyt megháborithatja. Ha jóvá nem hagyott darab ilyesmit tartalmaz, sommás birói eljárásnak van helye s a biróság az előadást megtilthatja és pénzbüntetést szabhat ki. A birói tilalom legfeljebb tiz évre szól s azután a jóváhagyást ismét inditványozni lehet a hatóságnál. A konzervativ sajtó ellenzi a preventiv rendőri czenzura eltörlését.

— **Kezes keresete a hitelező javára.** A részvénytársaság négy igazgatója 20,000 font erejéig egyetemlegesen kezességet vállalt egy pénzintézettel szemben a társaságért. Az egyik igazgató halála után örökösei keresetet inditottak a társaság ellen, hogy fizesse vissza a pénzintézetnek fennálló 17,000 fontnyi tartozását és ezzel mentesitse őket. Alperes azzal védekezik, hogy a bank nem követeli a fizetést. A lordkanczellár biróság a méltányosság — equity — alapján helyet ad a keresetnek. A kezes nem köteles bevárni, mig a hitelező fellép, amely idő alatt az egyenes adós vagyoni helyzete megrosszabbodhatik.

— **Vádlott előélete.** Jellemző világitásba helyezi az angol büntetőpert az a kis incidens, ami a napokban a londoni központi büntetőtörvényszéken lejátszódott. Vádlott kifogásolja a tanu szavahihetőségét. Vádló a vádlotthoz: Igaz-e, hogy maga épp mostanában szabadult a fegyházból? Vádlott: Igaz. A lordfőbiró: Ezt a kérdést nem lett volna szabad feltenni. Kérem az esküdt urakat, hogy a kérdést és feleletet meg nem történtnek tekintsék. — Miután az esküdtek a bünösséget mondták ki, a lordfőbiró igy szólt: «Urak, szeretném tudni, hogy figyelembevették-e azt az intelmemet, hogy vádlottnak korábbi büntetésére vonatkozó beismerését figyelembe ne vegyék?» Az esküdtek főnöke: «Igenis, mylord, figyelembevettük.» — Ha a vádlott terhére a vád azt is felhozza, hogy megrögzött büntevő (habitual criminal), ami az 1908. évi kriminálpolitikai törvény szerint külön jogkövetkezményekkel jár, erre nézve külön kérdést intéznek az esküdtekhez.

— **Birák minősitése Görögországban.** Fontos igazságügyi reformot határozott el az athéni kamara deczember 2-iki ülésében. Kimondotta, hogy az egész igazságügyi személyzet minősitése az Areopágosz, a semmitőszék által választott kilencz biró hatáskörébe fog tartozni, akik kinevezések, áthelyezések és elbocsátások tekintetében oly javaslatokat terjesztenek az igazságügyminiszter elé, melyek a minisztert kötik. A kilenczes-bizottságot évenként ujra választják. A radikális reformot az tette szükségessé, hogy az igazságügyi kormányzat a közelmultban pártpolitikai czélokból meg nem engedett nyomást gyakorolt a bíróságokra.

— **Az amerikai peres eljárás reformja.** Taft elnök a kongresszushoz intézett üzenetében a polgári és büntető peres eljárás reformálására bizottság kiküldését helyezi kilátásba. Taft elnök gyorsaság és egyszerüség szempontjából követendő példának az angol eljárást jelöli meg, melyhez képest az elnök szavai szerint az északamerikai állapotok elavultaknak és barbároknak mondhatók. Ez a jellemzés némely európai állam igazságügyi állapotaira is talál.

Nagyobb alföldi mezővárosban levő aljárásbiró cserélni óhajt. Czim a kiadóhivatalban. 13593

Most vizsgázott fiatal ügyvéd jó fővárosi és vidéki gyakorlattal, ki a német és tót nyelvet is teljesen birja, társulna, esetleg irodavezetőnek is elmenne fővárosi vagy nagyobb vidéki városi ügyvédhez. Levelek «Jó munkaerő 26.» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek.» 13594

Praxissal biró dr. juris, nagyobb forgalmu vidéki irodában azonnali alkalmazást keres. Dr. Fischer S. Vas-utcza 15/b. III. emelet 39. 13595

Harmadfélévi pesti praxissal biró ügyvédjelölt azonnal irodába lép, esetleg irodavezetőnek. Czim: Budapest, VII., Alsóerdősor 18. II. 23. Dr. Szőllősi József.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennegyedik évfolyam. 53. szám. Budapest, 1909 deczember 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A biró és az élet. *Dr. Kenedi Géza* budapesti ügyvédtől. — In memoriam Caesaris Lombroso. *Pollák Illés* budapesti ügyvédtől. — A birói felelősségről szóló törvény módositása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Tartalommutató a «Jogtudományi Közlöny» 1909. évfolyamához.

A biró és az élet.

Az egész müvelt világon egyre élénkebben foglalkoznak a birák remeteszerű elzárkózásával. Igy van ez mindenütt, kivéve talán Angliát, a hol a nagy tradiczió mellett a nagy birói fizetések is lehetővé teszik a biró szabadabb mozgását. És a hol magának a társadalomnak is egészen más fogalmai vannak a birák függetlenségéről és tiszteletreméltóságáról.

Ez a nyugtalanság, a melyet általában a német *Weltfremdheit* névvel jelölnek meg, határozott rokonságban van a kodexek ujabbkori értékbecslésével. A kodexeket ma már egyáltalán nem tartjuk olyan jog- és szabadság-biztositékoknak, a milyennek azokat Beccaria és a klasszikus jogfelfogás tartotta. Tudjuk, hogy a biró lelkiismeretének tulságos megkötözése, még a bizonyiték szabad mérlegelése mellett is igazság-sablonokra vezetett s hogy ezen az egycsapáson haladó judikatura nagyon kevéssé képes enyhiteni. Éppen igy, sőt talán éppen a kodexek mértéktelen kultusza miatt kezdik mindenfelé érezni azt is, hogy a birónak bürokratikus elszigeteltsége, sőt elzárkozottsága — akármi is annak az oka — csak növeli az igazságszolgáltatás sablonszerüségét, szinte megcsontosodását, holott annak mindig az élet melegségével és elevenségével kellene birnia.

Kitetszett az is, hogy az elméleti figyelmeztetések és mindenféle okos megállapitások ez ellen az egyre terjedő baj ellen szintén nagyon keveset érnek. Hiába mondják a birónak a becses allokucziók, a könyvek és a folyóiratok egyszer azt, hogy az igazságot individualizálni kell, máskor meg azt, hogy a törvény alkalmazásánál ne a formai, hanem az anyagi igazságra nézve legkedvezőbb módszert alkalmazza: a bölcs tanácsokat rendesen fölemészti a törvény szoros szövege, a grammatika, vagy a preczedens; különösen ezt az utolsót nyomról-nyomra követni kényelmesebb is, hasznosabb is. Hiszen a biró jogi tudását csakis a felsőbb forumok mérhetik meg helyesen, ezek pedig a jogegység kultuszában vannak elmerülve s lehetőleg mindent a maguk tulbecsült preczedenseik szerint értékelnek. És bizony e részben a «birói függetlenség» arkánuma sem ér sokat, mivel a biró, ha bir is elég erkölcsi bátorsággal a politikai hatalommal szemben, a felsőbb biróságok tekintélyével végre sem állhat harczba. Letörik tehát s legjobb akarata mellett is a meggyökeresedett sablonok szerint fog nemcsak itélni, de magát a jogesetet is ehhez fogja alakitani. És ezzel magát már elkülönözte a fejlődő élettől.

A biráknak az élettől való elidegenedése tehát elsősorban magukban a kodexekben, a már-már szédületes tökéletességü eljárási szabályokban és a judikatura csapásaiban leli okát. Ezek hatása alatt a legnagyobb tehetséggel és ambiczióval elinduló biró is kénytelen idővel az igazság kiszolgáltatását bizonyos mértani vagy éppen mathematikai müveletnek, az *art pour l'art* bizonyos fajtájának tekinteni, a melynek megvan az a kettős előnye is, hogy munkáját könnyüvé teszi, azonfelül pedig megszerzi neki a felsőbb forumokon az előléptetéséhez megkivántató elismerést. Hiszen hány esetet tudunk valamennyien a gyakorlati életből, a mikor a biró azzal dicsekszik el, hogy a felsőbb biróságok majdnem minden itéletét helybenhagyták. Tehát itélőgépe jól müködik.

Hogy ez mit jelent magára a jogra és mit a gyakorlati életre nézve, azt leginkább akkor veszszük észre, amikor a felsőbb biróságok — mint az legutóbb a biztositási és megrendelési perekben is történt — egy régi, hibás csapásáról letérnek s még azontul is évekig kell a régi sablon szerint gyártott alsóbb itéletek megváltoztatásával vergődni.

Nagyrészt magukból a kodifikált törvényekből és a birósági szokásokból folyik tehát az, hogy a biró az élet ezerféle változatosságának megfigyelésétől elszokik s a jogot a mértani vagy számtani valeurök szerint kezeli. Pedig az rég nem titok, hogy mihelyest az ember itélő funkcziója az ilyen, minduntalan ismétlődő holt mennyiségekhez szokik, maga az intellektus is egyre jobban szükül. Nem volna szabad soha elfelejteni, hogy a társadalmak élete nem mechanikai, hanem szerves müködés és aki azt puszta mennyiségek szerint figyeli vagy itéli meg, előbbutóbb károkat fog benne okozni, holott az igazságszolgáltatás végre is arra volna rendelve, hogy az életet *elősegitse*, gyarapitsa, nem pedig, hogy annak mozgalmait hozzátörje már akár az asztalfiában, akár a fejben tartott a priori sablonokhoz.

*

A világtól való elzárkózottságnak másik nagy forrása a birónak az a kivételes helyzete, amelyet neki állásának ugynevezett tekintélye és e mellett jövedelmeinek nagyon is korlátolt volta megszab. És ez nemcsak mireánk illik, hanem Ausztriára, Németországra, sőt Angliát kivéve minden európai országra is. Persze mireánk, fájdalom, legjobban.

Az ilyen társadalmi elzárkózás mellett fölhozott okokat körülbelül ismerjük korábbról is, amikor ebben a birói függetlenség egyik legnagyobb biztositékát látták, amiről a mi 1869:IV. t.-czikkünk 8—13. szakaszai ma is tanuságot tesznek. Ezen részint kénytelen, részben szokásos elzárkózástól várták és várják sokan ma is a birói tekintély megőrzését, az egyszerübb, józanabb, szenvedélytelenebb és tisztább magán- és családi élet biztositását. Azonfelül is azt, hogy a biró igy idejét fölösleges társadalmi érintkezésekre (!) nem fecsérli el, hanem azt inkább «hivatalának» szentelheti. Kevesebb kisértésnek is lesz kitéve s igy jelleme és

értelme is érintetlenebb marad. Szóval a biró a társadalom *fölött* fog élni, mint valamely Nietzsche-féle Übermensch.

Azt kell hinnünk azonban, hogy ennek a tulságosan is sok és fagyos előkelőségnek a birói karban is épp oly kevés barátja van, mint azon kivül. És hogy a mellette fölhozott okok — hacsak bürokratikus megszokásból nem — ma már kevesek szemében nyomnak sokat. Tapasztalatból tudhatja mindenki, hogy az elzárkózott életü biró, ha megkérdezik, rendesen sok munkáját és szük anyagi eszközeit használja annak mentségeül, hogy a müvelt társaságokban, továbbá a tudományos, irodalmi vagy müvészeti egyesületekben, kiállitásokon stb. nem szokott megfordulni. Tehát nem birói «karakterével» védekezik. A kénytelenség azonban szokássá válik. A birák annyira megszokják ezt a magukban vagy birótársaik szük és egyoldalu társaságában való élést, hogy később egyáltalán nem is érzik szükségét a szélesebb társaséletnek még ott sem, ahol ez valóban kevés áldozatot és kevés időt követelne. Vagy nem különös-e az is, hogy mig minálunk pl. a községek és városok képviselőtestületeiből a törvény egyáltalában nem zárja ki a birákat (1869 : IV. 10. §.), mégis valóságos csoda ezekben akárhol is biró-képviselőkre bukkanni, holott itt ugyancsak bő élettapasztalatokat szerezhetnének és a közbizalom sem derogálhat nekik.

Nem észbeli okok, hanem fölhalmozott tapasztalatok mutatják nálunk is, mint másutt, — sőt nálunk talán még jobban, — hogy az élettől elidegenedett, az élet változatos tényeinek megfigyelésétől elszokott biró legderekabb igyekezete mellett is gyönge biró marad és sohasem szerezheti meg azt a bizalmat, amit pedig oly szivesen nyujtunk minden feddhetlen és igazságszerető embernek, aki köztünk él, velünk küzd az élet nemesebb czéljaiért és aki az életet, annak szükségeit, rosszaságait, és veszedelmeit ismeri.

Lehetetlen az, hogy a curulisi széken ülő «weltfremd» biró magát az eléje került esetet is minden vonatkozásában fölismerje, ha otthonán és hivatalszobájának négy falán kivül igazi életet alig látott. E sorok irója például a büntető tárgyalásokon sokszor észlelte, hogy bürokratikusan nevelt birák a tanuk megszokott nyelvén sem tudnak helyesen beszélni. Rendesen vagy a tanu nem érti meg őket, vagy ők a tanut. Lehet, innen van az a türelmetlenség is, amivel nálunk általánosan a tanuk iránt viseltetnek. Olykor ugy tetszik a hallgatónak, mintha a biró csak a tények silhouettjére volna kiváncsi és mit se törődnék a keretek közt rejlő súlyos valóságokkal, holott azok rendkivül fontosak, olykor döntők lehetnének. A biró azonban, idegen lévén az élettől, nem is sejti az elrejtőzött tények legnagyobb részét, vagy — ami a legfájdalmasabb látvány — hibás értelmezést ad nekik. Pedig hol van még ettől az, amire pedig oly nagy szükség lenne, hogy a felek és tanuk bizalommal viselkedjenek a biró iránt. Bizonyosan ez a Weltfremdheit az oka annak is, hogy nálunk ötödfél évtized után a társadalom még mindig nem fordul bizalommal a bíróságok felé s azokat akár mint ügyfél, akár mint tanu, hacsak lehet, elkerüli.

*

Messze vezetne, ha egy általános áttekintés keretében az elzárkózás okainak elháritásával részleterikint is foglalkoznánk. Bár fölötte érdekes volna például arra válaszolni, hogy miért ne lehetne a biró országgyülési képviselő, — mindenesetre hivatala fölfüggesztése mellett, — holott ez az országgyülésre is nagyon ráférne. Vagy pedig, hogy milyen állami intézkedésekkel és kedvezményekkel lehetne a birói személyek részére legalább a tudományos, müvészeti és közmüvelődési társaságokat hozzáférhetőkké tenni, szóval módot, sőt impulzust adni nekik a belépésre és azok munkájában a részvételre. Az, hogy a merő bürokratikus kiegészités, a hivatalban való biró neveléshátrányait menynyire szükséges volna az ügyvédi, tanári és közjegyzői karból való *kötelező* kiegészités ellenszerével neutralizálni : közhely. Aránylag ez szüntetné meg legkevesebb koczkázattal és leghamarabb az elzárkózás hátrányait, mivel a kivülről benevezett alkalmas birák az élettapasztalatokat már készen hozzák magukkal. Ami, hogy a magyar bíróságokra menynyire ráférne, azt mindenki tudja. Még a birák közül is elegen, noha itt a státus megzavarásának féltése a verbum regens.

Mindazonáltal nincs benne kétség, hogy a biráknak ez az elzárkózása sokáig semmi szin alatt nem tartható. Az elméleti okok helyett most már maga az élet is beleszól ebbe a korszerü törekvésbe. A törvényhozás egymásután kénytelen megteremteni az olyan birói szervezeteket, ahol a bürokratikus elzárkózást a laikus elemek közremüködése van hivatva leszerelni. Ha a bíróságok nem mennek bele az életbe, az élet megy bele a bíróságokba.

Kétségtelenül a társadalmiasságokra törekvő korszellem az, mely Németországban is, Ausztriában is a polgári Schöffök nagyobb mérvü bevonását sürgeti az igazságszolgáltatásba. És hogy a törvényhozás tényezői mennyire hajlandók erre, azt éppen a legujabb reformtervek mutatják, ahol a Schöffök a ténykérdések eldöntésénél már valamennyi forumon szerepet kaptak. Hogy helyes-e a laikus elem ily sürü beeresztése az igazságszolgáltatás hüvös hajlékaiba, az persze még vitás, de a jelenlegi állapotnak nagy kritikája van abban a fölismerésben, hogy a bíróságoknak valósággal szükségük van, — hogy ugy mondjuk — az «élet szakértőire».

De azonkivül is a biráknak az élettől való borzongása idézte elő, hogy az autonom szakbiráskodás egyre nagyobb tereket vesz birtokába.

Most már a katonai, ügyvédi, tőzsdei és ipari autonom biráskodás mellett egyre szaporodnak a külön polgári forumok is. Nálunk legutóbb a munkásbiztositási birósági forumot állitották föl, de már a mezőgazdasági szervezetek is sürgetik az autonom agrikultur bíróságokat. A munkaadó és a munkás közötti viszályokról szinte közmeggyőződés, hogy azokat a gyakorlati életismeretek kis mértékével rendelkező és amugy is lomhán müködő hivatalos bíróságokra bizni nem lehet.

Ha a modern társadalmi fejlődést figyelemmel kisérjük, mind tisztábban bontakozik ki előttünk az a jelenség, hogy a termelő társadalom egyre kevésbbé bizik az állami bíróságokban, részben mivel a kodexek merev rendszere maga is föltartóztatja a szabad fejlődést, részben mivel a hivatásos biró nagy átlagban az élet igényeitől, «a szükséges és hasznos jogtól» egyre jobban elzárkózik. A szükségtelen és haszontalan jog pedig, akármilyen klasszikus is, bizony nem kell senkinek.

Az evolucció, amiről olyan sokat hallunk, mindenesetre azt kivánná, hogy az állami birák állása és szerepe, — hogy ugy szóljunk, hozzá — *szocziálizálódjék* az élethez, tehát a meglevő igazságügyi intézmények reformja hozza meg az élet és biró eltünedező harmoniáját. Azonban azt is látjuk, hogy a régi fölfogások és megszokások itt is mennyire csökönyösek.

Megválik nemsokára, hogy a franczia és német jogterületeken részben elkezdett reformok alkalmasak lesznek-e a fölötte kivánatos átalakulás fölidezésére?

Dr. Kenedi Géza.

In memoriam Caesaris Lombroso.*

IV. Ez uj távlatok egyike a büntetőjognak nyilt. Foglalkozván a természet jelenségeivel, meg kellett látni a jognak is a köldökzsinórját és azokat az összefüggéseket, melyekről az előbb

* Befejező közl. — Az előbbi közl. l. az 52. számban.

szó volt. Ezek láttán pedig nem lehetett tovább a régi lélektanokon indulni. Észre kellett venni, hogy azok a cselekvések, miket büntettnek nevezünk, nehány formális vétségtől eltekintve, az ősi ösztön turbulenciája a nemi és táplálkozási szükségletek kielégitése körül s mikor ezeket tilalomba helyezve büntetjük, ősi fenntartási ösztönöket zabolázunk, ami mindenesetre frappáns és különös vállalkozás és közel feküdt annak a gondolata, hogy hiszen mi ebben az esetben a természet ellen vétkezünk és tehát lehetetlent követelünk! A dilemma meg is zavarta néhány száz ember eszét és megteremtője lett az anarchisztikus iskolának, melynek néhány tagja, igy Rèclus is, theoriákat is adott.

Akik azonban nem szaladnak el az első fogással, hanem a nagyobb halakat is bevárják, azoknak be kellett látniok, hogy a társadalom az együttélés érdekében kénytelen volt az őserőket állami kezelésbe venni, amiként azt sok egyéb természeti erővel megtette, igy folyóvizekkel, az elektromossággal, a sóval s mindazzal, mit több esetben királyi haszonvételeken értünk, mert ezek valamennyien csak a nagy erőknek állami kezelései. A társadalom igy vette őrizete alá a szerelem vad ösztönét, mikor azt a házasság járma alá hajtotta, a bosszut, mikor azt a maga részére fenntartotta és kiragadta az ember kezéből a táplálkozási vad erőket is, az ölést, a rablást, a lopást és a csalást és tilalomba helyezte őket, akár a szüzdohányt. Hogy a hasonlat teljes legyen, bátran mondhatjuk, hogy az ősi fegyvert állami kezelésbe vette, államositotta és mikor sorát ejti, használja, igy a háboruban és a végrehajtásokban, büntetőben vagy czivilisben.

V. Ezek a nagy belátások szülték a természettudományi iskolákat. Abban, hogy a tilalmak szükségesek, nincs a komoly elemek közt véleménykülönbség, de igen is beállt ilyen, mikor a tilalmak kezeléséről kellett határozni, vagyis a tulajdonképpeni büntetőjogról. Mert ha egyszer a tilos cselekményeknek az őstermészetből származása felismerve lett, mig viszont tilos voltuk czélszerüsége a társadalom együttélésének szükségéből következett, akkor itt nyilván oly dilemma előtt álltunk, mely a klasszikus jogiskola lelkiismeretét nem zaklatta, mikor ez hiszen a tilos cselekményekben az emberi lélek bennszülött szentségének megsértését látja, mely azonban mélységeiben kavarja fel annak a nyugalmát, aki a szegény homo sapienst az ő keserves küzdelmében ég és föld közt lebegni látja és tudja, hogy az ő nemi és táplálkozási küzdelmeiben micsoda emberfeletti igényeket kötnek hozzá, mikor fennmaradásának harczaiban viszont magára maradt.

Ennek a keserves dilemmának láttára két iskola keletkezett: a naturalisztikus és a szocziologikus. Ugyanabból a felismerésből külön utakon haladva, thematikusan egy ponton ismét találkozniok kellett. Amaz a bünözőt fiziologiai, testi berendezésekben keresi s ugy véli, hogy a tilalmak ellen azok vétenek, akik, mert ősi indulataik legyőzésében gyengék, nem képesek beilleszkedni a társadalom rendjébe. Emez viszont azt tanitja, hogy fenntartási ősi ösztönök megtagadását csak az követelheti, aki azok megnyilatkozását máskülönben biztositja, más szóval, aki nem akar az embertől lehetetlent. A két iskola, látni való, nem indult egy vonalon. Amaz minden orvosi felkészültség daczára jogászilag gondolkozott, mert az antiszocziális hajlamokban a társadalom veszedelmét látja, mig emez nem is anti-, hanem csak aszocziális tüneteket észlelvén, ezekért a társadalmat teszi felelőssé, más szóval a társadalomban a szocziális elemeknek látja veszedelmét.

A két iránynak utolsó vonalon abban a közösben kellett találkoznia, hogy a büntetőjogot el kell törölni, mert nem büntethetünk valakit, aki akár mert nem bir természetével, akár mert koplal: a rend ellen vétkezik.

VI. Nem kell azonban ezen a kilátáson a klasszikus jogásznak megijednie; ebből nem lesz anarchia. A naturalisztikus iskola, fájdalom, kevés kivétellel jogászokból áll; ez a testület pedig, tudjuk, hogy olyan mint a macska: mindig a lábára esik, természetesen mindig más valakinek a lábára. Ezeknek a jogászoknak nagyon megesett bár a szivök a szegény homo insapiensen, akit veleszületett bünözési hajlama kényszeritve kerget a bünbe és akit ez okból Isten és a természet ellen való vétek volna szerintük büntetni, mikor nincsen szabad akarata és akármiféle kozmetikát használjon is, mégis faggyus a teintje, kiállók a fülei és gombóczos a koponyája, szóval elsőrangu beauté, kinek nem lehet magát jóravalón viselnie: és ezért nem bünteti, hanem mint közveszélyest csak elcsukatja. Elcsukatja 5 évre, 10 évre, esetleg, ha nagyon is kiállnak a fülei és tehát gyógyithatatlan, Lisztnek egy régibb álláspontja szerint: elzáratja akár életfogytiglan.

Elképzelhető annak az embernek az öröme, mikor 10 évi fegyház helyett csak füle rövidüléséig, azaz életfogytiglan, elzárják. A naturalisztikus iskola ime eljutott oda, hogy a büntetőjogot eltörli ugyan, de azért más czimen ugyanarra az eredményre jut, ami theoriának igen üdvös lehet, de a delinquente nato-nak alighanem szörnyen mindegy.

Masként a szocziologikus iskola. Mig a még mindig jogászkodó naturalisztikusok minden öröklés és veleszületés daczára az egyént ragadják torkon és tehát az apák büneiért lakoltatják, addig a szocziologikusok a társadalmat teszik felelőssé minden bünért, melybe az egyén esik, akár örökölte volna, akár csak szerezte, akár volt rá dispoziciója, akár nem; mert a társadalom nem foszthatja meg az egyént a maga állati eszközeitől, ha nem gondoskodott ezek helyettesitéséről. Mindenesetre több a következetesség az utóbbi álláspontón, amennyiben elfogadva a szabad fenntartás eszközeinek az állami együttélés szempontjából való betiltását, ebből okszerüen nem az következnék, hogy az igy magára hagyott, de tehetetlen embert elcsukjuk, hanem, hogy megéléséről gondoskodjunk. A szocziologikusok ennélfogva az egyedül helyes uton vannak és ezért természetesen ugyancsak a büntetőjog eltörlése felé vezető uton haladnak.

VII. Annak daczára azonban, hogy mindkét iskola a büntetőjog eltörlése irányában halad, egyikük sem tud azon a sarkon átkerülni, ahol az egyén a maga aktuális tettével áll. Akár a természet, akár a társadalom a bünös, mégis csak az egyén volt az, aki egy bizonyos esetben vétett a társadalom rendje ellen. Ha a természet ojtotta is belé a kisértésnek ellentállni nem tudását, ez az alak a maga veszedelmes szervezetében vaskos tény gyanánt mellünknek szegezte magát és egyszerü létezése a rend megtagadása. És ha a társadalom okozta is volna azt, mit a magával hozott ősi dispozicziónak az alkalmas talajban való kikelés néven nevezünk, akkor is mit tegyünk mi ezzel az emberrel addig is, mig a társadalmi berendezések az uj eszmék értelmében eljövendenek? Mindkét esetben a megbolygatott rend szemben találja magát oly tényezőkkel, melyek elhelyezkedést követelnek.

Azok a tényezők, melyekkel a haladó belátás szembeszállni kénytelen, *a)* a társadalmi rend szüksége, *b)* az egyén abszolut létezése és *c)* a szabad akarat dogmája.

Ad *a)* A társadalmi rend fejlődéses állapot, melyet többé visszacsinálni nem lehet. Az ember szimbiotikus lény, mely ugy viszonylik társadalmához, mint az őt magát alkotó sejtek milliardjai ő hozzá. Az a sejtélő, mely egyszer mással társult, hogy magasabbrendü élőt alkosson, többé nem élhet magányos életet. Ideje lejárván, meg fog halni és egyesülései felbomlanak, de tovább nemzettjei ujra fel fogják épiteni az embert, mert ez az ő inhaerens törvényük. Az ember aki egyszer társadalomba verődött, e nélkül többé meg nem élhet, társadalmi rendje élettörvénye lett, mely rajta feltétlenül uralkodik és melyet ennélfogva meg kell óvnia a bomlasztó erőktől, vagyis az aszocziális és antiszocziális elemektől.

Ad *b)* Az egyén ebben a társadalmi rendben a másik adott tényező és épugy abszolut jelenség mint amaz. Aki a czélt akarja, annak az eszközt is kell pedig akarnia, más szóval: aki a társadalmat óhajtja, annak az azt alkotó egyéneket is kell akarnia. A modernek logikai hibája ezen a ponton ütközik ki: ők az egyént, mert az az ő köreiket zavarja, extra ictum helyezik és jelentőségét tagadják, holott egyén nélkül nincsen társadalom és emez csak eredménye amannak. Ők az erdőtől nem látják a fát, a fiuktól az apát. Az egyén jelentőségének semmibevétele a faj jelentőségének tudományos elnagyzolásával esik össze, mikor abból, hogy az egyén faji életet is él, megállapithatni vélték ez utóbbinak egyedül való fontosságát és végczélos hivatását, mely mellett az egyén csak mint ezt a végczélt automatikus módon szolgáló eszköz jönne tekintetbe. Ez a teoria azonban elfelejti, hogy a faj a gúla megforditott alakjában fejnek lefele az egyénen épült fel és hogy a faj az első egyénnel kezdődik, de ugyanugy az utolsóval be is fejezi földi pályáját. Arról a még csak néhány példányban amerikai állami gondozásban élő bölényről pl. alig fogja már valaki megállapithatni, hogy az egyén kevésbbé értékes a fajánál és bizony a diluvium és előtte letünt idők hatalmas állatainak fajai utolsó

*

egyénükkel hulltak sirba. Az a kegyetlen doktrina tehát, mely az embert semmibe sem veszi, de az emberiségről ódákat zeng, amellett, hogy bálványokat faragott magának, melyek előtt porba hullt, elfelejtette, hogy a természet törvényeiről, czéljairól és terveiről ezidőszerint nekünk még halvány fogalmunk sincsen és ezért badarság ilyeneket stilizálni és azt a rengeteg valószerü jelenséget, mely az egyénben kiütközik és tolakodóan adva van, valamiért elhanyagolni, ami elvégre csak ennek az egyénnek egy életfenntartási tüneménye.

Ad *c)* Mint harmadik tényezővel szemben találkozik a mi haladó belátásunk a szabad akarat doktrinájával.

Figyeljük meg, hogy a szabad akarat doktrináját már az ó-keresztény egyházatyák mennyi gonddal ápolták és öntözték. Erre nekik, kik a vétkezés és bünről tárgyaltak, a vétkesség fogalmának kialakulásánál szükségük volt. A klasszikus büntetőjog is egyházi alapból fejlődött és a bün és büntetés fogalmi körének gyökerei amoda nyulnak vissza. Ám azért a determinizmus és indeterminizmus háboruskodása ma sem ért véget és soha nem is fog, mert akármit is mondjunk : nem birunk a kérdéssel tisztába jönni.

A haladó tudomány nem hogy világosságot tudna vetni a problémára, azt mindinkább elsötétiti. Az olyan egyszerünek látszó kérdések, minő az, hogy miért vonzódunk a napmelegre és fázunk a sötét hideg helyektől, már-már biochemikus folyamatok eredőiként jelentkeznek Loeb Jakab kisérletei nyomán, aki a helio-, stereo- és egyéb tropismusokat, melyek bizonyos kezdetleges állati és növényi élőknek szervezetét irányitják, a térbeni u. n. Faraday-féle erővonalakra vezeti vissza s minthogy mi, magasabb rendü élők, a mi összes élettüneményeinket csak ezektől a kezdetleges elődjeinkből fejlesztettük, miként akarunk mi szabad akaratról beszélni, mikor mi is bizonyára szintén csak erővonalak nyomán haladunk, cselekszünk és határozunk?!

VIII. Már most a modern kutató ezeknek a kutatási erővonalaknak az árjában fog állást foglalni. Adva van egy társadalom, melyet fenn kell tartani. Adva az egyén, melyet szintén fenn kell tartani és harmadiknak adva van egy doktrina a szabad akaratról. A klasszikus jogiskola is elismeri a két elsőt, a harmadikból pedig dogmát csinált. De amikor elismerte az egyént, nagyban különbözik attól a kerettől, melybe az egyént ime beállitottuk. Az ő egyén-pártolása ugyanis gyanus, mert neki az egyén csak kriminologikus szempontból kell ; nem azért respektálja, mert azt társadalmi vonatkozásaiban fentartandó lételemként taksálja, hanem mert egyén nélkül nincs becsukás, valaminthogy azért kell neki a szabadakarat, mert enélkül nincs becsukható egyén, becsukni pedig muszáj. Ez a nagy dédelgetése az egyénnek a farkasra emlékeztet, mely nem szereti a gulyát, hanem bevárja, mig a tinó tőle elmarad, amikor aztán vele elbánik. Holott mikor mi az egyénről tárgyalunk, erről mint olyanról szóltunk, akit fentartani kell. Amiből következik és ebben térünk mi el a szocziologusok iskolájától is, amely csak a társadalmat ismeri és az egyénre legfeljebb mint ennek koefficziensére ügyel, amiből következik, mondom, hogy az egyénről és fentartásáról gondoskodni kell, amely tételből homlokegyenest eltérő büntetőjogi konkluziók fognak folyni.

A büntetőjog, miként emlitettem, a szabad akarat dogmáját az egyén büntethetősége szempontjából hirdeti. Az ő logikája körben mozog. Az egyént nem lehet felelősségre vonni, ha nincsen szabad akarata ; ki kell tehát hirdetni a szabad akarat dogmáját, mert enélkül nincs felelősségre vonás. Két tengelyében támadta meg tehát az ujkori természettudományi világlátás a régiekét, abban, hogy megdönteni igyekszik a szabad akarat dogmáját és abban, hogy az egyénnek felelősségét csökkenti olyképpen, hogy annak terhét a társadalomra háritja. Amazt az a nagy kutató támadta, aki után az uj büntetőjogi iskola nevét kapta, Caesare Lombroso, aki az egyén társadalomellenes cselekvéseit veleszületett tropizmusokra vezeti vissza, ha nem is ezzel a rátalálással ; emezt a szoczializmus apostolai támadták, kik az egyén hibáiért a társadalmat okolják. Mindnyájan elfogadják eszerint a társadalmat és az egyént, de azzal a különbséggel, hogy a modernek az egyént nem csupán büntetőjogi, hanem általánosan társadalmi alanynak tekintik, mégis azonban a szabad akarat szülte felelősség nélkül.

Ebben a beállitásban pedig az egyén sorsa nyilván kell, hogy más legyen az eddiginél és a társadalmi rend fentartása más alapokra is fog fektettetni. Ezekben az irányokban zörögnek most a haladás szekerei. És ha a Lombrosoék iskolája nagyon is előretolta volna örseit és talán némileg el is sulykolta magát, azért egy részére az ember fájdalmainak rátette puha kezét. Valóban nehéz a tudomány mai álláspontja mellett még anatomikus hyeroglifákat olvasni akarni, mikor akárhány testileg kifogástalan embert felakasztottak már nagy bünei miatt és akárhány nagyfülü, vagy faggyus arczu, vagy rendellenes koponyáju ember dicsőséges vezetője volt már az emberiségnek. A természet bizonyára kiirja minden ember arczára a kötet tartalmát, de mi nem tudunk még olvasni. Eljövend azonban ennek is az ideje és ezért a most elhunyt nagy férfiu, kitől az iskola nevét vette, mégis csak helyes irányban haladt, mert megsejtette, hogy a bün a természeté, nem az emberé és mert irányt mutatott a tudománynak és fáklyával bevilágitotta az első kanyarulatokat, melyeken tovább indulni a jövő dolga.

IX. Hogy merre visz utunk, azt még csak sejtjük : egy teljesen uj világa felé az ismereteknek, s a jelenségeknek és az embernek a világgal való összefüggésének megértése felé, amely maga után fogja vonni a büntetőjognak eltünését és helyébe a társadalmi védekezésnek korát fogja illeszteni. Hogy ezt miképpen fogja elérni, azt ma megjövendölni időelőtti volna. De látni való, mennyire egyszerübbé fog fejlődni az ismertetett beállitásban az egész ügy. A büntetőjog nem lesz többé müvészet, hanem valami védekező természettudományféle. A dolusok száz lehetőségeinek hurjain nem lesz többé müvészi hegedülés ; a szakaszok rengetegei közt nem történnek többé uj felfedező utak, melyek minden öt évben kincsekre bukkannak. De lesz egy általános 92. §., az, hogy a vétkes egy szegény nyomorult ember, aki önönmagával tehetetlen.

Bizonyosnak látszik, hogy a jognak is át kell hasonulnia, ha nem akar majd az ócska vasfazék sorsára jutni ; de még szembeötlőbb, hogy a jognak ezt az áthasonulását idejekorán kell elvégeznie, ha nem akar az emberiségnek és saját magának átkává változni. A jövő kibontakozásának szelét azonban már ideje volna megérezni. Ha másban nem, abban meg kellene már állapodni, hogy az akarat szabadsága vita alatt van s ha nem tudják is bizonyitani determináltságát, ugyde ellenkezőjét sem. S mert igy maga a felelősségre vonhatás döntő feltétele legalább is vitás, kell, hogy a biró lelkiismerete előtt a saját felelősségének kisértete elvonuljon és a mene-tekelt Justitia márványfalára irja. Ez a belső kétely aztán összhangba hozhatja a modern tudomány kibontakozó igazságait még a lex lata-val is.

A biró ne tekintse magát elvont eszmének, mert nem az. Ő nem szent, aki minden reláczió nélkül lebeg a felhőkben, hanem ember a javából, aki az életet és annak küzdelmeit ismeri és ez okon megérti. Emberi dolgokról itélni ne vállalkozzék angyal vagy szent, nem csupán azért, mert ilyenek nincsenek és mert akármilyen szentnek valamerre hajlik a keze, hanem főleg azért, mert a szent nem ismeri az embert, impulzusai tőle idegenek ; azokat a feszitő erőket, melyek valamely tilalom határait felrobbantották és valamely ember ellentálló képességét meghatározták, elvont számitásból soha igazságosan kiszámithatni nem fogja és nem fogja megitélhetni, hogy valamely gőzkatlan lemezeinek ellentálló képessége arányban volt e valamely feszitő gőzerő adott energiájával. Ha rajtam állna, csak azt nevezném ki birónak, aki mint szükséges joggyakorlatot, két évi nyomort és nélkülözést is tud igazolni, mert csak ez a joggyakorlat fogja benne az ellenálló erők szörnyü megkisérléseit öntudatosságra hozni és csak ha igy felkészülve fog birói széken ülni, fogja lelkének mélységeiben megbirálni tudni azt, hogy szabad-e lopni, mikor nincsen kenyér a házban.

Aki az ember és az ő küzdelmeiről itélkezni akar, az tegye ezt nem a büntetőjogtól megzavart és megkérgesedett látással, sem nem a szent aszkéta világlátásából, aki valamely elvont sivár világnézlet kőoszlopain tölt el egy emberöltőt és miként az anachoréták, bogarakkal táplálkozik, hanem az embertársnak látásával figyelve és mérlegelve. Nem lát emberi szemmel és egybefogóan, aki a földön mást lát, mint eredményeket, eredményeit ezer durva és finom szállal egymásba fogózó tényezőknek, melyek ezer gyökérből sarjadnak és melyeknek kezdetök nincsen, mert maguk is ilyen eredmények. Magasabb emberi jogrendről beszélni, mikor a világon nincsen atom, mely nem ugyanazon jogszabályok szerint társulna, szétválna, mozogna és fenn-

tartási eszközeit keresné, csak ugy lehet, ha megtagadunk minden összeköttetést azokkal, kik minket szültek s tápláltak.

X. A haladó világlátás birója mindenesetre ilyen lesz. Valami lesz benne a sorozó orvosból, valami a szociologusból és valami a jogból. Sok ne legyen benne ebből az attikai sóból, mert elsózná a levest. Mihelyt a jog iparrá laposodott, már elfelejti, hogy nem segitő eszköz, hanem önczélnak képzeli magát. Pedig az uj időkben kevés szükség lesz rája. Az emberről való bővebb gondoskodás mellett tetemes hányada a bünözésnek önmüködően fog elesni és csak vagy alkalmi esetek fogják a rendet megzavarni, vagy a született gonosztevő fogja kihivni a rendet. Hát ezzel az utóbbival, az u. n. deliquente natoval, akit azonban tettei és viselkedése és nem anatomiai elváltozásai fognak felismerhetővé tenni, a jövő Európa valószinüleg valamely uj hágai egyezményben fog nemzetközi elbánásban végezni. Elgondolható ugyanis egy oly internaczionális rendezés, hogy valahol a legdélibb Amerikában, vagy a legsötétebb Afrikában közös területek a számüzött visszaeső bünösök, mondjuk társadalom ellenes egyének telephelyei gyanánt megszereztetnek és az oda elszállitottak a határnak nemzetközi biztositása és valamely segitség és felügyelet mellett, egyebekben önkormányzásukra hagyatnak. Ausztrália ilyen deportácziós koloniából vedlett át virágzó országgá, és abból a nemzetközi kelevényből is fejlődhetik valamikor virágzó ország.

Hiszen ez csak egy ötlet a sokból, melyekre mi, mai emberek, kik abban a religióban nevelkedtünk, hogy muszáj büntetni, gondolni sem tudunk még, pedig ez a módszer is elég termékeny csirát tartalmaz és keretében annyi fokozás és taglalás lehetséges, hogy a mi fogházrendszereink vele a versenyt fel nem vehetik. De mi ugy tanultuk, hogy büntetni kell s azt, hogy mikor valaki magát valamely milieuből s ennek ezer lefolyó kötelékeiből gyökerestől kitépi, hogy távol ezektől uj életet kezdjen, mi nem találjuk megfelelő ellenértéknek valamely elkövetett vétségért. Holott az. Mert mikor egy ember levonta társadalomellenes viselkedésének következményeit és magát önként számüzi, ez és ennek lelki és egy uj életkör keresésével járó ezerféle testi és kedélyi gyötrelme felér azzal a szabadságvesztéssel, mely elől itt megfutamodott.

XI. De minekünk ezek iránt a megoldások iránt nincs még ezidőszerint érzékünk, mert mi esküszünk valamennyien a mi akaratunk szabadságára s arra, hogy valamely társadalomellenes cselekvésre, mely minket felbőszit és felriaszt, mink magunk képtelenek volnánk. Más volna azonban véleményünk, ha a világ egységességében hinnénk.

Valahol száraz helyen hever egy vasdarab. Magában egy egészet képez és megvan az ő termikus és ruganyossági harmoniája, erőátlója, stb., minden, ami egy meghatározott nagyságu vasfémdarabban a molekuláris együvétartozásból származik. Ez a vasdarab egy körülhatárolt vastársadalom, melynek részecsei rendet és összetartást igértek és igéretüket tartják. Most az egyik ponton nehány csepp viz kerül a vasra. A többi pontokon a részecsek becsületes polgári rendben élnek és nem csekély büszkeséggel tudják magukat, mig amott a vizcsepp alatt valami történik. A H_2 *O*-nak *O*-ja addig izgatja ugyanis az *Fe* szomszéd részecseit, mig ezek egyszeribe otthagynak barátot, rokonságot, kaszinót és alattvalói hüséget és az Oxigénnel összeállva, megrontójává nem lesznek eddigi hazájuknak. A többi részecsek átka s elkeseredése kiséri ezt a feloniát, pedig vajjon ellentállnának-e ők az Oxigén mindenható bájainak, ha az egyszer őrájuk is kiterjesztené csápjait és csábjait? Az életanyagok átalakulása és erők kiválásából és más csoportosulásokból áll. Nem fáj-e a régi csoportnak, mikor részecsei, az ionok, az ő együttmaradásuk törvényeit megszegik és másokat keresnek? Mi magunk táplálkozás alakjában szünet nélkül magunkba elegyitünk növényi, állati és ásványi rendszereket és ezek törvényeit, melyek mind az anyagrészecsek bontakozásait hirdetik és erőszakból, halálból, hütlenségből sarjadnak. A világ minden élete más élet halálán és elpusztulásán él és sorsa a halál és pusztulás. Hiheti-e valaki, hogy ezek az eleven törvények rajtunk nyom nélkül mennek keresztül és hogy mi a táplálkozással nem szivtuk fel az ő összes élettörvényeiket?

Nos hát: az ember igazán bünben fogantatott, de nem a biblia értelmében, hanem az uralkodó világtörvény értelmében, mely szerint semmi sem maradhat meg összetételében, hanem minden ami van, összeomlik és alkotó elemei más elvegyülésekben keresnek uj életet; mely szerint tehát a rendszerek, társadalmak és csoportosulások elpusztulnak az alkotó részek hütlensége és társadalomellenes viselkedése folytán. Ez a viselkedés azonban világtörvény, mely ellen mi kis fémdarabok izgulhatunk és pillanatig tartó tilalmakat hozhatunk, miket kulturának mondunk, de mely azért változatlanul folytatja utját. Aki ezt szem előtt tudja, az nem fog akarni az emberekből angyalokat formálni, mert az angyalnak is szárny kell, ha repülni akar.

Pollák Illés.

A birói felelősségről szóló törvény módositása.*

8. A fegyelmi büntetések közé kivánatos a *nyugdijazásnak* is fölvétele, amelyet a törvényes fegyelmi eljárás eredményeképpen természetesen csakis a fegyelmi bíróság mondhasson ki. A *hivatalvesztésre* elitélt a maga személyét illetően az addigi szolgálati idejének megfelelő nyugdijnak felerészét kapja, végellátásra jogosult hozzátartozóinak igényeit pedig a hivatalvesztés egyáltalán ne érintse.

Ennek a két javaslatomnak inditó okait lehető bőséggel kifejtettem a nyugdijtörvény módositásáról e lapban irt czikksorozatomban (l. a «Jogt. Közl.» 1909 julius 23-án megjelent 30. számát) és visszaélés volna az olvasóval szemben, ha ezeket az inditó okokat most ismételném. Annyit azonban mégis hozzá akarok adni az ott elmondottakhoz, hogy a fegyelmi uton nyugdijazás lehetősége fölötte megkönnyitené a fegyelmi bíróságok helyzetét azokkal szemben, akiknek eltávolitását a birói és ügyészi karból a közérdek föltétlenül szükségessé teszi, akikkel szemben azonban a hivatalvesztés kimondása, a maga sulyos erkölcsi és anyagi hatásával, bármely emberséges vagy méltányos okból, tulságosan szigoru volna.

Ami pedig a hivatalvesztésre itélt nyugdija felerészének meghagyását és hozzátartozói végellátási igényeinek teljes épségben tartását illeti: ennek a javaslatomnak már kifejtett inditó okait kibővithetem még egy adattal, amelyre fönnemlitett czikkem megirása óta találtam az 1908 deczember 5-iki bajor törvényben a birák ellen való fegyelmi eljárásról.

Ennek a törvénynek a 7. czikke a hivatalvesztés következményeképpen megszabja ugyan a czimnek, a nyugdijigénynek és a hozzátartozók végellátási igényeinek elvesztését; méltánylást érdemlő esetekben azonban a fegyelmi bíróság kimondhatja a megszerzett nyugdijigénynek egészben vagy részben tartásdij alakjában érvényesithetését, ugyszintén a hozzátartozók végellátási igényeinek egészben vagy részben épségben maradását, sőt királyi elhatározással is lehetővé teszi ezt a méltányos eljárást. Én ez utóbbi alakot ugyan nem pártolom, mert a királyi kegyelem gyakorlását csakis a legritkább esetekre szabad fönntartani, mind a királyi kegyelem értéke, mind pedig a birói határozatok tekintélye érdekében, de bizonyára nem egészen érdek nélkül való reámutatni arra, hogy a birák ellen való fegyelmi eljárást szabályozó legujabb törvény mennyire visszariad a hivatalvesztés összes következéseinek merev levonásától és mennyire iparkodik ezeket önmaga ugyanott enyhiteni, ahol azokat általános szabályként megszabja.

Ugy gondolom azonban, hogy a bajor törvényben a bíróság számára biztositott enyhitő jognak a mi törvényünkbe átvétele nem lenne kivánatos. Nemcsak azért nem, mert az érdekelteket mindenkor kinos bizonytalanságnak tenné ki, hasonlót ahhoz, amelyben a halálraitélt él, mialatt kegyelmi kérésének eldöntését várja, hanem azért sem, mert a fegyelmi bíróságot is fölötte kinos helyzetbe hozná és se vége, se hossza nem lenne a legsulyosabb fegyelmi esetekben is «a legelemibb emberi érzésre» hivatkozásnak az érdekelt család bizonyára mindenkor nagy sajnálatraméltó tagjai részéről. A törvény kerülje a határozatlanságot és legyen meg benne a meggyőződés egész bátorsága, viszont ne juttassa a birót szükség hiján kinos helyzetbe és oda, hogy ő neki módjában legyen *kegyelmet* gyakorolni vagy megtagadni.' Mivel pedig valószinü, hogy a fegyelmi bíróságban az esetek tulnyomó többségében a sajnálkozás és a részvét le fogja győzni a törvény rideg

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 41., 47. és 48. számban.

alkalmazására irányuló hajlamot: sokkal helyesebb, ha maga a törvény szabja meg általános tételként azt, amit a biró a legtöbb esetben előreláthatóan ugy is alkalmazna.

9. A *büntetésből áthelyezés* sohasem legyen fegyelmi büntetés. Az ilyen áthelyezés az illető birónak vagy ügyésznek olyan megbélyegzése, amely tulságosan sulyosan érezteti vele fegyelmi vétségének következéseit uj hivatali székhelyén is (sőt ott, idegen környezetben, a közelebbi viszonyokat nem ismerők még jobban éreztetik vele bünösségét), azonfelül pedig a jogszolgáltatás tekintélyének van nagy ártalmára, ha az ilyen megbélyegzett biró oszt igazságot. Ha pedig az illető biró vagy ügyész valóban sulyos fegyelmi vétséget követett el, akkor önként fölmerül az a kérdés, hogy mégis miért alkalmasabb egy másik bíróság vagy ügyészség az illetőnek befogadására, mint az, ahonnan büntetésből áthelyezték? Semmiképpen sem méltányos, valamelyik birói vagy ügyészi székhelyet büntetőgyarmattá tenni meg és kijelenteni, hogy X. ugyan nem méltó arra, hogy eddigi székhelyén biráskodjék, de az uj székhelye erre elöggé jó. Bíróság és bíróság, ügyészség és ügyészség közt hivatali tekintély és méltóság dolgában sohasem szabad különbözteti, müködésük értékessége amugy is megteremti természetes uton a különbségeket.

10. Ellenben igen könnyen előállhatnak olyan körülmények, amelyek fegyelmi vétség fenforgása hiján is szükségesekké teszik, hogy valamelyik biró eddigi székhelyéről távozzék. Birótársaival való összeütközés, társadalmi viszonyok, családi körülmények stb. mindmegannyi sulyos és sürgető okok lehetnek egy — esetleg — tulságosan kellemetlenné és kényelmetlenné, sőt talán tarthatatlanná vált helyzet megszüntetésére, mind a jogszolgáltatás, mind magának az illető birónak egyéni érdekében.

Igen természetes azonban, hogy ezt az áthelyezést az igazságügyi kormány ne kezdeményezhesse semmiféle czimen, mert ez nagyon könnyen a birói függetlenség rovására történhetnék és még természetesebb, hogy ez az áthelyezés csakis a fegyelmi bíróság jogerős határozata alapján történhessék. A kezdeményezés joga ebben az esetben csakis magát az illető birót illesse meg, vagy pedig annak a bíróságnak a teljes-ülését, amelynek az illető tagja, a fegyelmi bíróság jogerős határozata pedig feltétlenül kötelező legyen az igazságügyi kormányra olyan értelemben, hogy az áthelyezés egy *hasonló jellegü* birói székhelyre történjék, ne legyen az tehát sem büntetés, sem jutalmazás. A legjobb zsinórmérték ebben a tekintetben a lakbérosztály azonossága lesz, amelyet a miniszterre irányadónak kell megszabni. Mivel pedig ez az áthelyezés nem büntetésből történik, hanem a közszolgálat érdekében, amelyet az áthelyezettnek hibáján kivül is előállható helyi vagy személyes körülmények tettek szükségessé: a költözködés költségét is meg kell téríteni az áthelyezettnek.

Nem hiszem, hogy a fegyelmi törvénynek ilyen alakban módositása a birói függetlenséget a legtávolabbról is érintse, viszont el nem engedhető szükségnek tartom, hogy bizonyos lehetetlen helyzeteknek megszüntetése végett, a fönn javasolt rendelkezést a birói felelősségről szóló törvénybe fölvegyék.

11. A *fegyelmi bíróság alakitása* az 1871 : VIII. tcz. 36. §-a értelmében, évenként sorshuzással történik.

Nézetem szerint ez a rendelkezés helytelen.

A fegyelmi biráskodás megfelelő gyakorlása egészen sajátos tulajdonságokat követel a birótól. Lehet ez bár a legkiválóbb jogász, lehet egy minden egyéb tekintetben is kiváló egyéniség: bizonyos személyes tulajdonságai éppen a fegyelmi biráskodásra tehetik alkalmatlanná. Nagy hiba tehát a fegyelmi bíróság tagjainak egybeállitását a sorshuzás véletlenére bizni. Sokkal megfelelőbb a fegyelmi bíróság tagjait titkos szavazás utján választani az illető bíróság teljes ülésében, a megválasztás hatályához a szavazatok kétharmad részét követelve, mert ez mégis némi megnyugtató biztositékot nyujtana abban az irányban, hogy a birák nagy többsége azokból alkotja meg a fegyelmi bíróságot, akiket erre legalkalmasabbaknak vél. Sőt, arra való tekintettel, hogy az igy megválasztottak sohasem biráskodnak a választó birák fölött, érdemes lenne megfontolás tárgyává tenni azt az eszmét, vajjon nem mindazok a birák és ügyészek legyenek-e jogosultak részt venni ebben a választásban, akikre az illető fegyelmi bíróság hatásköre kiterjed, ami bizonyos tekintetben az önválasztotta jury jellegét adná a fegyelmi bíróságnak.

Az ellen, hogy a fegyelmi bíróság elnöke az illető bíróság elnöke legyen (1871 : VIII. tcz. 32., 33. §§.; 1881 : LIX. tcz. 104. §.) már igazgatási és felügyeleti szempontból sem tehető kifogás. Az elnök helyettesét azonban helyesebb volna ugyancsak választástól tenni függővé, mert «a kinevezési sorrend után a következő tanácselnök», ellen a fegyelmi biráskodásra sajátos alkalmasság szempontjából esetleg ugyanaz a kifogás tehető, amelyet fönn általánosságban érintettem. (A kir. Curia másodelnöke elnök számába menvén, ő természetesen nem esnék választás alá.)

A javasoltam módositások egyfelől jobbá tennék a fegyelmi biráskodást, másfelől igen megnyugtatnák az érdekelteket és azért közérdekből óhajtandó megvalósitásuk.

12. Reformjavaslataim sorában az utolsó a két *legfelsőbb fegyelmi bíróságra* vonatkozik, amelyek közül az egyiket az 1871 : VIII. tcz. 35. §-a szervezte a kir. Curia elnökei, tanácselnökei és birái és a velük azonos rangu birák és ügyészek fegyelmi hatósága gyanánt (amelynek hatáskörét az 1895. évi XXXVII. tcz. 26. §-a kiterjesztette a szabadalmi tanács elnökére és ülnökeire, az 1907 : XIX. tcz. 170. §-a pedig az állami munkásbiztositási hivatal elnökére és másodelnökére); a másikat pedig az 1896 : XXVI. tcz. 8. §-a szervezte a kir. közigazgatási bíróság elnökei, tanácselnökei és birái fegyelmi hatósága gyanánt.

E legfelsőbb bíróságok mindegyike felerészben a főrendiház, által saját kebeléből választott tagokból, felerészben a kir. Curia, illetve a kir. közigazgatási bíróság tanácselnökeiből és rangban legidősebb biráiból alakul; elnöke pedig a főrendiház elnöke, másodelnöke és ennek is akadályoztatása esetében a legtöbb szavazatot nyert főrendiházi tag.

Ez a szervezet nyilvánvalóan sérti a birói függetlenséget azonfelül felerészben olyanokra bizza a legfőbb birákkal szemben a fegyelmi hatóságot, akik talán (mert hiszen mivel sem korlátolt választásról van szó) sem kor, sem képesség, sem élettapasztalat, sem egyéb személyi körülményüknél fogva nem alkalmasak a birói tisztre, főképpen pedig az ország legfőbb birái fegyelmi ügyeinek ellátására, mert ha képtelenség az, hogy valakit éppen csak a születés a törvényhozás alkalmas tagjává tehessen, még nagyobb képtelenség az, hogy valakit pusztán a születés vagy a főrendiház tagjává kinevezés a biró nehéz és felelősséggel teljes tisztének gyakorlására tegyen alkalmassá. S ha alapelv az, hogy biró fegyelmi ügyében csak független bíróság itélhessen: akkor ezt a természetes alapelvet nem szabad lerontani éppen a legfőbb birákkal szemben, lehetővé téve azt is, hogy ebbe az itélkezésbe pártpolitikai szempontok vegyüljenek.

A kérdés olyannyira egyszerü, hogy mai szabályozásának helytelenségét e lap olvasói előtt bőven bizonyitanom fölösleges. Csak megemliteni akarom, hogy Francziaország (1883 augusztus 30. tv. 13—16. tcz.), a Németbirodalom (Gerichtsverfassungsgesetz 128., 129., 131. cz.) és Ausztria (1850 augusztus 7. cs. ny. p. és 1868 május 21. tv.) a maguk legfőbb bíróságának tagjaira nézve fegyelmi hatóság gyanánt az illető legfőbb bíróság teljes ülését szabják meg és azt hiszem, hogy ezt a példát nekünk is követnünk kellene. A birói felelősségről szóló uj törvénynek tehát ki kellene mondania, hogy a két országos legfőbb fegyelmi bíróság helyébe a kir. Curia, illetve a kir. közigazgatási bíróság teljes tanácsülése lépjen fegyelmi bíróság gyanánt.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

Különfélék.

— **A biró és — a halál.** A biró és az élet fontos és szép témája mindazoknak, akik szeretnének igazságszolgáltatásunkba életet belevinni, az igazságszolgáltatást pedig az élethez kivánnák közelebb vinni

Hogy azonban a biró nemcsak az életviszonyokat nem mindig érti meg, de a halál teremtette jogviszonyok is néha merőben furcsa, visszás megitélésben részesülnek: arra ime néhány példa legfőbb bíróságunk joggyakorlatából:

611/909. számu itéletében a kir. Curia tudva, hogy a perbe vont alperes már meghalt és helyette örököse vonatott perbe és ez védekezett is, a halottat a fizetésre mégis kötelezte, mert a felperes az elhalt «alperessel szemben a kereseti kérelemtől el nem állott».

4724/907. számu itéletében a Curia hasonló körülmények

közt a perből kilépett halottnak főesküt itélt meg, természetesen azzal, hogy ha az esküt a néhai peres fél le nem tenné, sulyos következmények fenyegetik — őt.

Hogy pedig némely kegyeletes érzésü utódnak lehetővé tegye, hogy genetrix szülőjéről kivüle senki más meg ne emlékezzék, a Curia kimondta, hogy a sirkő felállitása nem hagyatéki teher és ha az életben maradt feleség a sirkövet felállitotta, ezt a saját kegyeleti érzéséből tette, de nem követelheti azt, hogy az örökösök örökrészük erejéig a sirkő költségeihez hozzájáruljanak. (895/1909. és 3558/1909. számu curiai határozatok.)

Ellenben 394/1909. számu határozatával legfőbb birónságunk kegyeletes kiadásnak és hagyatéki tehernek minősitette a halotti torra vásárolt hus, bor és pálinka költségeit, mert «a halotti tor tartása a vidéken szokásos» és igy ezen kiadások indokoltak.

Ime életerőtől duzzadó legfőbb birónságunk távol érezve magát a haláltól, a halottak iránti kegyeletet ezenképpen æstimálja, a hideg siremléknél többre becsülvén a halotti toron fogyasztott pálinka által előidézett meleg megemlékezést.

— **A korlátolt felelősségü társaságokról** az igazságügyi kormány törvényjavaslat kidolgozására adott megbizást.

— **Az 1910. évi költségvetésben** a VI. osztályu birák és ügyészek 25-tel magasabb létszámban vétettek fel, mint a jelenlegi státus.

— **A magyar birói és ügyészi fegyelmi jog kezelése** meglehetősen enyhe. Ezt az állitásunkat már több fegyelmi birósági határozattal bizonyitottuk. Ezuttal ismét szomoru példája merült fel egyrészt a fegyelmetlenségnek, másrészt az enyhe megtorlásnak. Egy királyi ügyész a törvényszéki fogházfelügyelőtől kezelése alatt levő és a foglyok tulajdonát képező pénzekből, ezen pénzek eredetét tudva, kölcsönöket adatott magának. De kölcsönöket vett a királyi ügyész ur nemcsak a fogházfelügyelőtől, hanem a saját hivatalszolgáját is megpumpolta 50 K erejéig. Ugyanez az ügyész a királyi ügyészség vezetőjének engedélye nélkül a rabok munkaerejét teljesen ingyenesen saját czéljaira több izben felhasználta.

Az elsőfoku fegyelmi biróság a fegyelmi vétséget megállapitotta és vádlottat feddésre itélte. A királyi Curia a büntetést sulyosbitotta ugyan, de mindössze 100 K pénzbüntetést szabott ki, enyhitőül mérlegelvén, hogy a vádlott fegyelmileg még büntetve nem volt. Mi a magunk részéről ezt a büntetést is tulenyhének tartjuk, mert teljesen osztjuk a kir. Curia azon felfogását, hogy «a hivatalos pénzekből való kölcsönadásnak a hivatali állás felhasználásával egy alantas közegtől való kieszközlése a vádlott terhére igen sulyos fegyelmi vétséget állapit meg.» Ugyanilyen elbirálás alá eső visszaélésnek tekintjük a rabok munkaerejének ingyenes felhasználását is, vagyis a hivatali hatalomnak azon czélból való kihasználását, hogy a szegény, földhöz ragadt letartóztatottak a királyi ügyész urnak ingyen tegyék meg azt a szolgálatot, melyért mindenki másnak fizetnie kellett volna.

Ilyen sulyos visszaélések halmazatára azonban vajmi csekély a kir. Curia által kiszabott 100 K pénzbüntetés.

— **Kegyelmezési statisztika.** 1908. évben benyujtatott 991 kegyelmi kérvény, melyek közül elutasittatott tárgyalás nélkül 597, tárgyalás után 68. A szabadságvesztésbüntetés kegyelmi uton elengedtetett személy elleni büncselekménynél teljesen 3, részben 20 esetben, 4 esetben pedig pénzbüntetésre változtattatott át. A halálbüntetés 1 esetben életfogytig tartó fegyházra lett átváltoztatva, mig 1 esetben a halálbüntetés végrehajtatott. Vagyon elleni büncselekményért kiszabott szabadságvesztésbüntetés 2 esetben teljesen, 280 esetben részben elengedtetett, egy esetben pénzbüntetésre lett átváltoztatva. Hatóság elleni erőszak miatt kiszabott szabadságvesztésbüntetés 1 esetben teljesen, 1 esetben részben elengedtetett, 1 esetben pénzbüntetésre lett átváltoztatva. Egyéb büncselekményért kiszabott szabadságvesztésbüntetés 2 esetben teljesen, 1 esetben részben engedtetett el, 1 esetben pénzbüntetésre lett átváltoztatva; 3 esetben a mellékbüntetés engedtetett el. Párbajvétség miatt 2 esetben adatott pertörlés.

Az ügyvédi dijak megállapitásának módja tekintetében a kir. Curián rendszertelenség észlelhető. Egyes határozatok a költségekről egy szót sem szólnak, mások csak a munkadijakat állapitják meg; ismét más curiai határozatok a dijakat és kiadásokat egy összegbe vonják össze; végül olyan határozatokkal is találkozhatunk, amelyek külön emlitik a dijakat, külön a kiadásokat.

Elvégre ily kérdésben egyöntetüségre lehetne jutni.

— **Orvosi mühibák.** Az igazságügyi orvosi tanács munkálatainak imént megjelent harmadik kötetében *dr. Schächter Miksa* a tanácsnak belgyógyászati, sebészeti, szülészeti, szemészeti, bőrgyógyászati, fogászati, bonczolás és hullaszemle, valamint fertőző betegségek körüli kérdésekben adott felülvéleményeit közli a teljes tényállással és az összes orvosi véleményekkel. Kiválóan tanulságosak a szerkesztő azon megjegyzései, melyekkel az egyes eseteket kiséri. A kötet 47 rendkivüli tanulságos esetet tartalmaz a jogászok által is könnyen érthető feldolgozásban.

— **A schweizi polgári törvénykönyvről.** E czimen *dr. Meszlény Artur* egyetemi magántanár tollából 430 oldalra terjedő tanulmány jelent meg a «Magyar Jogászegylet könyvkiadó vállalata» kiadásában. A polgári jognak ezt a legujabb kodifikációját, mely csak 1912-ben fog életbelépni, a szerző két uj szempontból teszi vizsgálat tárgyává, amely két szempont adja meg szerinte e törvény jelentőségét is a világ jogtörténetében. Az egyik az, hogy ez a törvény szerves produktuma Schweiz uralkodó természeti, gazdasági, társadalmi körülményeinek, fejlődésének; s igy meg nem érthető a maga igazi alapjaiban e külső viszonyoknak legalább vázlatos ismerete nélkül. A másik pedig az a mód, amelylyel a schweizi törvényhozó tért engedett intézkedéseiben ezeknek a külső körülményeknek az érvényesülésre: alapgondolata a benne visszatükröződő *magánjogi politikának*. A schweizi polgári törvénykönyv szerző szerint az első modern magánjogi kodex, mely az individualisztikus társadalmi felfogásról áttér — ha talán részben öntudatlanul is — az *organikus társadalmi fölfogásra*. Az egyént fontos vonatkozásokban csak mint a társadalom szervét, funkcionáriusát fogja fel; a vagyonokat nemcsak az egyének, hanem a legkülönfélébb szervezkedések szerint csoportositja; e szervezetek belső életére és életmüködésük biztosságára s szabályosságára különös gondot fordit.

Ennek az alapfelfogásnak megfelelően szerző mindenekelőtt bevezeti az olvasót Schweiz érdekes gazdasági milieu-jébe; tiz *schweizi levél* keretében elmondja tapasztalatait, melyeket két schweizi utjában szerzett, amennyire azok a polgári törvénykönyvvel összefüggésben vannak. Azután tér át a törvény *dogmatikai méltatására,* ahol is anyagát szintén társadalomtudományi alapon osztja ketté s először «*a társadalmi szervezet joga*» név alatt az egyént mint a társadalom funkcionáriusát veszi vizsgálat alá, amiként ezt a schweizi törvény felfogta s csak azután jut el a *vagyonjoghoz,* melynek különben csupán egyes kiemelt részeit tárgyalja, azokat, amelyek a társadalmi szervezet jogára vonatkozó elméletének szükséges kiegészitői. Részletes fejtegetés jut többek közt az «*immateriális javak*» elnevezés alatt ismert és csak legujabban kifejlesztett jogtárgyaknak, az egyesületek és társaságok jogának, a *szolgálati szerződésnek* — melyet szerző szintén mint «szervezkedési formát», «szervezetjogi ügyletet» fog fel — s végül a *szavatoló vagyon* elméletének, melyet a vagyonnak az adósságokért való szavatolását a Schwarz Gusztáv által nemrégiben kifejtett vagyonelmélettel igyekszik megmagyarázni. A mü részletesebb ismertetésére még visszatérünk.

— **Meg van-e engedve az irógép használata a birónak?** Az irógépek terjedésével ez a kérdés önként felmerül. Az ügyviteli szabály szerint a birónak sajátkezüleg kell irni a fogalmazványt; irógépről ott természetesen még nincs szó és igy nincs eldöntve az a kérdés, hogy szabad e az előadmányt irógéppel készitени. A kérdés eléggé gyakorlati. Irógéppel gyorsabban ir az ember, mint kézzel, tehát az irógép használata munkamegtakaritás. Hogy veszélyes volna az irógép használata, azt alig lehet elképzelni. Pénzintézeteknél a legfontosabb szerződéseket készitik irógéppel, anélkül, hogy hamisitástól félnének. A birónságnál, ahol mindkét fél megkapja a határozatot, és ahol

a felsőbiróságoknál a rendelkezés jegyzőkönyvbe is felvétetik, szintén alig kell félni attól, hogy a gépelt fogalmazvány utólagos hamisitásnak van kitéve. Egyéb ok pedig egyáltalán nem szól a gépelés megengedése ellen.

— **Lapunk mellékletét képező** «Döntvénytár»-ban ez év folyamán 1023 eset jelent meg. Ezek között volt 264 magánjogi, 208 büntetőjogi, 218 hiteljogi, 333 közigazgatási jogi eset.

— **A javak forgalma az őstársadalomban.** Somló Bódog kolozsvári egyetemi tanárnak «Der Güterverkehr in der Urgesellschaft» czimü tanulmányát a brüsszeli Institut de Sociologie kiadta.

— **A levegőterület nemzetközi jogi helyzete.** Ezen czim alatt Barna László szárpataki jogakadémiai tanár 23 oldalra terjedő tanulmányban fejtegeti a léghajózással kapcsolatos jogi kérdéseket.

— **Igazságügyi zsebnaptár 1910. évre.** Dr. Török Sándor budapesti ügyvéd igen könnyen kezelhető naptára, teljes igazságügyi mintákkal, szerző saját kiadásában jelent meg. Ára 3 K 20 f.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Fiumeiek pere Ausztriában.** *A.* fiumei czég kártéritési keresetet inditott *B.*, ugyancsak fiumei czég ellen a bécsi kereskedelmi birósánál, arra való hivatkozással, hogy *B.* az osztrák postatakarékpénztárnál csekk-kontóval bir. Illetékességi kifogás emeltetvén, annak ugy az első, mint a harmadik fórum helyt is adott. Az elsőbiróság ugyanis arra az álláspontra helyezkedett, hogy a polgári törvénykezési rendtartás 99. §-a — mely a belföldiek érdekeit óvja a külföldi adóssal szemben, valamint a bel- és külföldi hitelezőknek egy szinvonalra állitását czélozza — szelleménél és czéljánál fogva sem alkalmazható jelen esetben, midőn mindkét fél külországi honos. A legfelsőbb fórum indokolásában «mesterséges és önkényes illetékességről» szól, mely nem felel meg a törvény világos czéljának. *A.* — ugymond az indokolás — szeretné hazai törvényeit kikerülni, amely ténykedését a 99. §. nem hagyhatja jóvá. A törvény ezen helyére való hivatkozás tehát jelen esetben — mint rosszhiszemü — nem vehető figyelembe.

— **Nyugdijazott biró felvétele az ügyvédek közé.** Egy törvényszéki biró megrokkant egészségi állapota miatt kérte nyugdijazását, ami meg is történvén, az ügyvédek jegyzékébe való felvételért folyamodott. A kamara a kérelemnek nem adott helyt, mivel ha az illető biró egészségi állapotának megrokkant volta miatt nem képes a birói tisztet betölteni, ugy nem lehet alkalmas az ügyvédség gyakorlására sem. Az osztrák legfőbb biróság a folyamodót az ügyvédi jegyzékbe felvenni rendelte, mivel sem az ügyvéd, sem az ügyvédjelölt a felvétel alkalmával nem köteles egészséges voltát bizonyitani és igy nem kivánható ez meg a birótól sem.

— **A becsület védelme.** Dr. Engel azt ajánlja az «Allg, Oesterr. Gerichtszeitung»-ban, hogy mindenkinek joga legyen a felőle állitott tények vagy kifejezések valótlanságának birói megállapitását kérni, anélkül, hogy büntető itélet hozatalát kérné. Különösen azokra az esetekre gondol a szerző, amelyekben vádlott jóhiszemüsége nyilvánvaló.

— **Az alkalmazottról adott információért való felelősség.** Egy német nagy czég egy vele üzleti összeköttetésben álló másik czéghez fordult az utóbbi által elbocsájtott alkalmazott személye felőli információért, felvilágositást kérve különösen az illető jelleme, tehetsége és az elbocsátás oka felől. A kérdezett erre az igazságnak megfelelően megirta, hogy az illető igen intelligens, mozgékony, utazott férfi; elhallgatta azonban hogy az elbocsátás oka az volt, hogy egy nagyobb ügyletet fedezet nélkül bonyolitott le és ezáltal főnökének igen jelentékeny kárt okozott. Az információt kérő fél kártéritési pert tett folyamatba a hézagos információt adó ellen amiatt, mert az alkalmazott őt is megkárositotta. A hansa Oberlandesgericht a keresetet a következő indokolással utasitotta el: A kereskedelmi forgalom a hasonló kényelmetlen tudakozódások eseteiben azt a kibuvót találta ki, hogy azon kerdésekre, amelyekre nézve a válasz kedvezőtlen volna, a kérdezett hallgatással siklik keresztül. Ez a hallgatás annyit jelent, hogy azon kérdésre, melyre a kérdezett nem válaszolt, csak kevésbbé kedvező információt tudna adni, tehát véleményét ezen kérdésre inkább elhallgatja. A felperesnek sem kellett volna az alperes leveléből feltétlenül kedvező következtetést levonni, hanem a sorok közt olvasva, mérlegelni, hogy a volt főnök az elbocsájtott alkalmazott megbizhatóságára és az elbocsájtás okára nézve feltett kérdésre a válaszadástól tartózkodott.

— **Ingatlan tartozéka.** A német birodalmi törvényszék előtt a tartozék kérdése már több izben képezte határozat tárgyát. Ujabban kimondotta e biróság, hogy habár az alapzata által, mint fagerendák, vas sinek stb., amelyekre a gyárba behozott gépek állittatnak, az ingatlannal szorosan összeköttetésbe vannak is hozva: ezáltal még a gépek nem válnak az ingatlannal elválhatatlan összeköttetésben levőkké, mert ezek a fa- vagy vasalapok nem részei a gépeknek, hanem csak azt a czélt szolgálják, hogy a gépeket az üzemben megfelelő állásba hozzák és ezen alkalmas helyzetben meg is tartsák.

— **Házassági bontóper** inditására elegendő ok a német bir. törvényszék megállapitása szerint a nő tartásának éveken át való elmulasztása még akkor is, ha a férfiben megvolt a jó szándék, de kereset hiján nem volt képes feleségét tartani.

— **A megbizott felelőssége.** Valaki megbizza barátját, hogy részére egy banktól vegyen fel pár ezer frankot. A barát a pénzt felveszi, de ellopják tőle. A bizonyitás eredménye az volt, hogy a megbizott a kellő gondosságot nem mulasztotta el. A franczia semmitőszék ily körülmények közt nem állapitotta meg a megbizás ingyenességére való tekintettel a megbizott felelősségét.

— **A plakátozás joga.** Ha valaki nyilvános helyen plakátot ragaszt, nincs joga követelni, hogy az ő plakátait más plakáttal senki se födhesse be. De ha konkurrense rendszeresen és tervszerüen fedi be a plakátjait más plakátokkal, akkor ez olyan eljárás, mely a plakátozási jog határait tullépi és kártéritésre kötelez. (Lyoni felebbezési biróság.)

— **Baleseti kártalanitás érvénytelen szerződés esetén.** A munkáltatóhoz tanonczul adja az apa tizenhárom éves korát még be nem töltött gyermekét. A munkáltató nem kutatja a gyermek korát. A franczia törvények értelmében az ily koru gyermek tanonczul nem fogadható fel, a szerződés érvénytelen. A gyermeket munkaközben baleset éri; az apa kártéritést követel. A munkáltató kéri a keresetet elutasitani, mert az apának nem volt joga gyermekét tanonczul adni; érvénytelen szerződés alapján kártéritést nem követelhet. A nimes-i felebbezési biróság szerint baleseti kártalanitás követelhető érvénytelen szerződés alapján is, mert a gazda felelősségének alapja nem a szerződés, hanem az a körülmény, hogy munkásai testi épségéről gondoskodni tartozik s az üzeme veszélyes voltából eredő károk őt terhelik.

— **Magánbecsület és közhivatalnoki becsület.** A franczia miniszterium egy tagját sajtó utján megrágalmazták. A sértett polgári pert indit. A semmitőszék álláspontja, hogy itt polgári pernek egyáltalán nincs helye. Igaz, hogy a minisztert magánbecsületében, kereskedői becsületében is megtámadták, de megtámadták a közszereplése miatt is. A különböző támadások meg nem oszthatók s igy csak egységes közjogi per utján orvosolható a sértés.

— **A halálbüntetés Angliában.** Az 1907. évben Angliában az esküdtbiróságok 20 egyént itéltek halálra, köztük két nőt. Végrehajtatott 9 halálbüntetés, közte 1 elitélt nőn; 11 esetben pedig a büntetés élethossziglani kényszermunkára változtattatott át. Ugyanazon év utolsó napján Anglia börtöneiben 112 oly egyént tartottak fogva, kiknek halálbüntetése kegyelem utján változtattatott élethossziglani fegyházra; ezek közt van 14 nő. Az ilyen fegyenczek közt 94 töltött el tiz évnél rövidebb időt, 14 töltött el 10—15 évet, 4 pedig több mint 15 évig volt fogva.

Ügyvédjelölt négy évi vidéki praxissal alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 13597

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.